

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب می‌توانم

آمادگی‌سازی عملیات والفجر ۴

نخستین عراقی‌ها که کشته‌های سوپرانداز دادند میدان ایران به دست تک‌مرد

۱ شهریور تا ۲۲ مهر ۱۳۶۲

یعقوب نعمتی، جست‌نامه‌گری محمد جواد اکبرپور

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روزشمار جنگ ایران و عراق: آماده سازی عملیات والفجر ۴ جلد ۲۷

نویسنده:

مرکز مطالعات و تحقیقات سپاه

ناشر چاپی:

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	روزشمار جنگ ایران و عراق: آماده سازی عملیات والفجر ۴ جلد ۲۷
۸	مشخصات کتاب
۹	اشاره
۱۷	فهرست روزشمار
۲۰	فهرست نقشه ها
۲۲	فهرست راهنمای عکس ها
۳۱	پیشگفتار
۳۳	مقدمه
۸۷	روزشمار جنگ سه شنبه ۱ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۱۴ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۱۱۰	روزشمار جنگ چهارشنبه ۲ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۱۵ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۱۲۶	روزشمار جنگ پنجشنبه ۳ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۱۶ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۱۴۰	روزشمار جنگ جمعه ۴ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۱۷ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۱۵۳	روزشمار جنگ شنبه ۵ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۱۸ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۱۷۵	روزشمار جنگ یکشنبه ۶ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۱۹ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۱۹۱	روزشمار جنگ دوشنبه ۷ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۰ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۲۱۸	روزشمار جنگ سه شنبه ۸ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۱ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۲۴۵	روزشمار جنگ چهارشنبه ۹ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۲ ۱۴۰۳ اوت ۱۹۸۳
۲۶۰	روزشمار جنگ پنجشنبه ۱۰ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۳ ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۲۷۵	روزشمار جنگ جمعه ۱۱ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۴ ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۲۹۷	روزشمار جنگ شنبه ۱۲ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۵ ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۳۲۵	روزشمار جنگ یکشنبه ۱۳ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۶ ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۳۴۴	روزشمار جنگ دوشنبه ۱۴ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۷ ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۳۶۶	روزشمار جنگ سه شنبه ۱۵ شهریور ۱۳۶۲ ذی‌قعدة ۲۸ ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳

۳۸۹	روزشمار جنگ چهارشنبه ۱۶ شهریور ۱۳۶۲ ۲۹ ذیقعدة ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۴۱۱	روزشمار جنگ پنجشنبه ۱۷ شهریور ۱۳۶۲ ۳۰ ذیقعدة ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۴۳۴	روزشمار جنگ جمعه ۱۸ شهریور ۱۳۶۲ ۱ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۴۵۴	روزشمار جنگ شنبه ۱۹ شهریور ۱۳۶۲ ۲ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۴۷۰	روزشمار جنگ یکشنبه ۲۰ شهریور ۱۳۶۲ ۳ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۴۸۵	روزشمار جنگ دوشنبه ۲۱ شهریور ۱۳۶۲ ۴ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۵۰۵	روزشمار جنگ سه شنبه ۲۲ شهریور ۱۳۶۲ ۵ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۵۲۸	روزشمار جنگ چهارشنبه ۲۳ شهریور ۱۳۶۲ ۶ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۵۴۶	روزشمار جنگ پنجشنبه ۲۴ شهریور ۱۳۶۲ ۷ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۵۶۹	روزشمار جنگ جمعه ۲۵ شهریور ۱۳۶۲ ۸ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۵۸۸	روزشمار جنگ شنبه ۲۶ شهریور ۱۳۶۲ ۹ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۶۰۹	روزشمار جنگ یکشنبه ۲۷ شهریور ۱۳۶۲ ۱۰ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۶۲۸	روزشمار جنگ دوشنبه ۲۸ شهریور ۱۳۶۲ ۱۱ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۶۴۵	روزشمار جنگ سه شنبه ۲۹ شهریور ۱۳۶۲ ۱۲ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۶۷۱	روزشمار جنگ چهارشنبه ۳۰ شهریور ۱۳۶۲ ۱۳ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۶۹۶	روزشمار جنگ پنجشنبه ۳۱ شهریور ۱۳۶۲ ۱۴ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۷۲۲	روزشمار جنگ جمعه ۱ مهر ۱۳۶۲ ۱۵ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۷۳۸	روزشمار جنگ شنبه ۲ مهر ۱۳۶۲ ۱۶ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۷۵۶	روزشمار جنگ کشنبه ۳ مهر ۱۳۶۲ ۱۷ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۷۹۱	روزشمار جنگ دوشنبه ۴ مهر ۱۳۶۲ ۱۸ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۸۱۵	روزشمار جنگ سه شنبه ۵ مهر ۱۳۶۲ ۱۹ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۸۴۷	روزشمار جنگ چهارشنبه ۶ مهر ۱۳۶۲ ۲۰ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۸۷۰	روزشمار جنگ پنجشنبه ۷ مهر ۱۳۶۲ ۲۱ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۸۹۹	روزشمار جنگ جمعه ۸ مهر ۱۳۶۲ ۲۲ ذیحجه ۱۴۰۳ سپتامبر ۱۹۸۳
۹۲۶	روزشمار جنگ شنبه ۹ مهر ۱۳۶۲ ۲۳ ذیحجه ۱۴۰۳ اکتبر ۱۹۸۳
۹۴۷	روزشمار جنگ یکشنبه ۱۰ مهر ۱۳۶۲ ۲۴ ذیحجه ۱۴۰۳ اکتبر ۱۹۸۳

روزشمار جنگ دو شنبه ۱۱ مهر ۱۳۶۲ ۲۵ ذیحجه ۱۴۰۳ ۳ اکتبر ۱۹۸۳	۹۶۷
روزشمار جنگ ه شنبه ۱۲ مهر ۱۳۶۲ ۲۶ ذیحجه ۱۴۰۳ ۴ اکتبر ۱۹۸۳	۹۹۰
روزشمار جنگ چهار شنبه ۱۳ مهر ۱۳۶۲ ۲۷ ذیحجه ۱۴۰۳ ۵ اکتبر ۱۹۸۳	۱۰۰۹
روزشمار جنگ پنجشنبه ۱۴ مهر ۱۳۶۲ ۲۸ ذیحجه ۱۴۰۳ ۶ اکتبر ۱۹۸۳	۱۰۲۸
روزشمار جنگ جمعه ۱۵ مهر ۱۳۶۲ ۲۹ ذیحجه ۱۴۰۳ ۷ اکتبر ۱۹۸۳	۱۰۵۴
روزشمار جنگ شنبه ۱۶ مهر ۱۳۶۲ ۱ محرم ۱۴۰۴ ۸ اکتبر ۱۹۸۳	۱۰۶۶
روزشمار جنگ یکشنبه ۱۷ مهر ۱۳۶۲ ۲ محرم ۱۴۰۴ ۹ اکتبر ۱۹۸۳	۱۰۸۰
روزشمار جنگ دوشنبه ۱۸ مهر ۱۳۶۲ ۳ محرم ۱۴۰۴ ۱۰ اکتبر ۱۹۸۳	۱۱۰۱
روزشمار جنگ سه شنبه ۱۹ مهر ۱۳۶۲ ۴ محرم ۱۴۰۴ ۱۱ اکتبر ۱۹۸۳	۱۱۲۸
روزشمار جنگ چهارشنبه ۲۰ مهر ۱۳۶۲ ۵ محرم ۱۴۰۴ ۱۲ اکتبر ۱۹۸۳	۱۱۵۲
روزشمار جنگ پنجشنبه ۲۱ مهر ۱۳۶۲ ۶ محرم ۱۴۰۴ ۱۳ اکتبر ۱۹۸۳	۱۱۸۲
روزشمار جنگ جمعه ۲۲ مهر ۱۳۶۲ ۷ محرم ۱۴۰۴ ۱۴ اکتبر ۱۹۸۳	۱۲۰۵
گزارش روزشمار فشرده اهم مطالب روزشمار جنگ ایران و عراق	۱۲۱۹
نمایه (فهرست اعلام)	۱۳۲۰
اشاره	۱۳۲۰
اشخاص	۱۳۲۱
مکان ها	۱۳۶۴
سایر اسامی و اصطلاحات	۱۴۳۷
درباره مرکز	۱۴۷۳

سرشناسه: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

عنوان و نام پدیدآور: آماده سازی عملیات والفجر ۴: تجهیز عراق به جنگنده های سوپراتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز شهریور تا ۲۲ مهر ۱۳۶۲/یعقوب نعمتی، حجت الله کریمی، محمدجواد اکبرپور؛ تهیه و نشر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

مشخصات نشر: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۲۲۲ ص.: مصور، عکس.

فروست: روزشمار جنگ ایران و عراق؛ کتاب بیست و هفتم.

شابک: ۴۲۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۶۵-۳

وضعیت فهرست نویسی: فاپا

یادداشت: کتابنامه.

یادداشت: نمایه.

عنوان دیگر: تجهیز عراق به جنگنده های سوپراتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز شهریور تا ۲۲ مهر ۱۳۶۲.

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- گاهشماری

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- عملیات والفجر ۴

شناسه افزوده: نعمتی وروجنی، یعقوب، ۱۳۵۸ -

شناسه افزوده: کریمی، حجت الله، ۱۳۶۱ -

شناسه افزوده: اکبرپور، محمدجواد، ۱۳۶۴ -

شناسه افزوده: روزشمار جنگ ایران و عراق؛ [ج. ۲۷].

رده بندی کنگره: DSR۱۶۰۲/س ۲۵ ر ۲۷۹ ج ۱۳۹۴

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۳۰۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۶۱۸۹۳

تصوير

□

ص: ٥

تصوير

□

ص: ٦

تصوير

□

ص: ٧

تصوير

□

ص: ٨

عنوان..... صفحه

پیشگفتار..... ۱۷

مقدمه..... ۱۹

عنوان..... صفحه

۱ شهریور ۱۳۶۲..... ۷۳

۲ شهریور ۱۳۶۲..... ۹۳

۳ شهریور ۱۳۶۲..... ۱۰۷

۴ شهریور ۱۳۶۲..... ۱۱۹

۵ شهریور ۱۳۶۲..... ۱۳۱

۶ شهریور ۱۳۶۲..... ۱۵۱

۷ شهریور ۱۳۶۲..... ۱۶۵

۸ شهریور ۱۳۶۲..... ۱۸۸

۹ شهریور ۱۳۶۲..... ۲۱۳

۱۰ شهریور ۱۳۶۲..... ۲۲۷

۱۱ شهریور ۱۳۶۲..... ۲۴۱

۱۲ شهریور ۱۳۶۲..... ۲۶۱

۱۳ شهریور ۱۳۶۲..... ۲۸۵

۱۴ شهریور ۱۳۶۲..... ۳۰۱

۱۵ شهریور ۱۳۶۲..... ۳۱۷

۱۶ شهریور ۱۳۶۲..... ۳۳۷

۱۷ شهریور ۱۳۶۲..... ۳۵۷

۱۸ شهریور ۱۳۶۲..... ۳۷۷

۳۹۳	۱۳۶۲ شهر یور
۴۰۷	۱۳۶۲ شهر یور
۴۲۱	۱۳۶۲ شهر یور
۴۳۹	۱۳۶۲ شهر یور
عنوان	صفحه
۴۶۱	۱۳۶۲ شهر یور
۴۷۷	۱۳۶۲ شهر یور
۴۹۷	۱۳۶۲ شهر یور
۵۱۵	۱۳۶۲ شهر یور
۵۳۳	۱۳۶۲ شهر یور
۵۵۱	۱۳۶۲ شهر یور
۵۶۷	۱۳۶۲ شهر یور
۵۸۹	۱۳۶۲ شهر یور
۶۱۳	۱۳۶۲ شهر یور
۶۳۷	۱۳۶۲ مهر
۶۵۳	۱۳۶۲ مهر
۶۶۹	۱۳۶۲ مهر
۷۰۱	۱۳۶۲ مهر
۷۲۵	۱۳۶۲ مهر
۷۵۷	۱۳۶۲ مهر
۷۷۹	۱۳۶۲ مهر
۸۰۳	۱۳۶۲ مهر
۸۲۷	۱۳۶۲ مهر

۱۰ مهر ۱۳۶۲ ..... ۸۴۵

۱۱ مهر ۱۳۶۲ ..... ۸۶۳

۱۲ مهر ۱۳۶۲ ..... ۸۸۳

۱۳ مهر ۱۳۶۲ ..... ۹۰۱

ص: ۹

عنوان..... صفحه

۱۴ مهر ۱۳۶۲..... ۹۲۷

۱۵ مهر ۱۳۶۲..... ۹۴۳

۱۶ مهر ۱۳۶۲..... ۹۵۵

۱۷ مهر ۱۳۶۲..... ۹۶۹

۱۸ مهر ۱۳۶۲..... ۹۸۹

عنوان..... صفحه

۱۹ مهر ۱۳۶۲..... ۱۰۱۵

۲۰ مهر ۱۳۶۲..... ۱۰۳۷

۲۱ مهر ۱۳۶۲..... ۱۰۶۳

۲۲ مهر ۱۳۶۲..... ۱۰۸۳

عنوان..... صفحه

گزارش روزشمار (فشرده اهم مطالب)..... ۱۰۹۷

فهرست راهنما (نمایه)..... ۱۱۷۵

فهرست نقشه ها

عنوان..... صفحه

محدوده عملیات مهندسی لشکر ۷ ولی عصر (عج) در منطقه زید..... ۸۷

محدوده عملیات مهندسی لشکر ۱۹ فجر در منطقه طیب..... ۸۸

محدوده عملیات مهندسی لشکر ۲۵ کربلا در منطقه طلائیہ..... ۸۹

منطقه عمومی عملیات والفجر ۴ - دهانه شیلر..... ۱۸۳

منطقه عمومی عملیات والفجر ۵ انجام نشده - دربندیخان..... ۱۸۵

تشکیل مثلث پدافندی ارتش عراق در مناطق لری، گرمک تا سورن..... ۴۶۴

محدوده عملیات والفجر ۵ انجام نشده در منطقه عمومی دربندیخان..... ۷۸۱

منطقه عمومی عملیات والفجر ۴ - دهانه شیلر ۷۸۳

کالک دستور عملیاتی والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر ۹۰۴

ص: ۱۰

- امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی ایران ۷۸
- علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران ۸۱
- احمد سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا ۹۴
- امام خمینی در جمع اعضای شورای عالی تبلیغات ۱۰۰
- احمد سوداگر مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه کربلا ۱۰۷
- شیخ محمد بن مبارک وزیر امور خارجه بحرین ۱۱۷
- رابرت مک فارلین نماینده ویژه امریکا در غرب آسیا ۱۲۹
- آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع ۱۳۵
- کنعان اورن رئیس جمهور ترکیه ۱۳۹
- راشد عبدالله وزیر مشاور در امور خارجی امارات متحده عربی ۱۴۴
- نورالدین کیانوری دبیر اول حزب توده ۱۴۶
- نبی رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر ۱۵۱
- شیخ صباح الاحمد وزیر امور خارجه کویت ۱۶۲
- محمد ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) ۱۶۶
- سعید رجایی خراسانی نماینده دائم ایران در سازمان ملل ۱۶۹
- آیت الله خامنه ای رئیس جمهور ۱۷۵
- هوایمای ربنده شده خطوط هوایی فرانسه در فرودگاه مهرآباد ۱۷۷
- خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل، در نطق افتتاحیه اجلاس جهانی مسئله فلسطین ۱۸۰
- رحیم صفوی معاونت ستاد عملیات مرکزی سپاه ۱۸۸
- علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت ۱۹۰
- حمید رضانی از نیروهای اطلاعات و شناسایی قرارگاه نصرت ۱۹۱
- علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) ۱۹۲

تخریب اماکن مسکونی بر اثر حملات جنگنده های عراقی.... ۱۹۳

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، در مراسم بزرگداشت دومین سالگرد شهادت شهیدان رجایی و باهنر ۱۹۷

سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش..... ۲۱۳

عبدالعاطی العییدی وزیر امور خارجه لیبی در دیدار با نخست وزیر و وزیر امور خارجه ایران ۲۱۹

غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) ۲۴۲

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع ۲۵۰

حجت الاسلام علی اکبر ناطق نوری وزیر کشور... ۲۵۳

حجت الاسلام حکیم سخنگوی مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق ۲۵۴

علی شمخانی قائم مقام فرمانده کل سپاه، محمد باقری مسئول اطلاعات قرارگاه مرکزی، غلامعلی رشید مسئول عملیات سپاه و دو نفر از مسئولین
قرارگاه _____
حمزه

سیدالشهدا.....

۲۶۲

امام خمینی..... ۲۷۰

صدام حسین رئیس جمهور عراق..... ۲۸۸

مسعود رجوی سرکرده سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ۲۹۶

علیرضا عندلیب مسئول مهندسی قرارگاه خاتم الانبیا(ص)..... ۳۰۳

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور..... ۳۰۸

علی فدوی مسئول اطلاعات قرارگاه مقدم حمزه..... ۳۱۷

ناراسیما رائو وزیر امور خارجه هند..... ۳۳۱

ص: ۱۱

عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف..... ۳۴۱

لطیف نصیف جاسم وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عراق در نشست مطبوعاتی و تلویزیونی ۳۴۷

تخریب چندین واحد مسکونی در مریوان بر اثر بمباران جنگنده های عراقی ۳۶۲

بازدید آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع از پایگاه دوم شکاری تبریز ۳۶۷

محسن رضایی فرمانده کل سپاه..... ۳۶۹

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف..... ۳۷۸

اکبر هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع.... ۳۸۷

دیدار غلام اسحاق خان وزیر اقتصاد پاکستان با میرحسین موسوی نخست وزیر ۴۰۰

شیخ حمد بن خلیفه آل ثانی وزیر امور خارجه قطر..... ۴۰۲

مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا..... ۴۰۹

حجت الاسلام سیدمحمد موسوی خوئینی ها سرپرست حجاج ایرانی ۴۱۵

رحیم صفوی معاونت عملیات مرکزی سپاه..... ۴۲۴

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش..... ۴۲۹

آیت الله سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور ۴۳۲

عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا و محمدابراهیم همت فرمانده

لشکر ۲۷ حضرت

رسول(ص).....

۴۴۰

صدام حسین رئیس جمهور عراق..... ۴۵۴

جلسه فرماندهان قرارگاه نجف با مسئولان هوانیروز: جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، سرهنگ روحی پور، سرهنگ نظری و سرگرد

فرزین از مسئولان هوانیروز باختران و امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف..... ۴۶۱

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی و وزیر امور خارجه چین ۴۷۲

لاشه جنگنده عراقی که در اطراف سنج در اثر آتش پدافند هوایی ارتش سرنگون شده است. ۴۸۱

حسین کلاه کج مسئول طرح و عملیات و حسن پور مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف ۴۹۷

علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه ۴۹۹

هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در مراسم نماز جمعه زابل ۵۰۵

آیت الله موسوی اردبیلی در خطبه های نماز جمعه تهران ۵۰۶

هاشمی رفسنجانی در جمع پرسنل دریایی بندرعباس ۵۲۰

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران..... ۵۲۳

آیت الله خامنه ای در نماز عید قربان..... ۵۴۱

طه یاسین رمضان فرمانده ارتش خلقی عراق ۵۴۹

کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه..... ۵۵۹

امین جمیل رئیس جمهور لبنان..... ۵۶۴

سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف و امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف ۵۶۸

غلامحسین بشردوست، سرهنگ علی صیاد شیرازی، علی شمخانی، عزیز جعفری، سرهنگ جاودانی، ناشناس، حسین اردستانی ۵۷۰

عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف..... ۵۹۱

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف و حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) ۵۹۳

گروهی از تکنسین های صنعت نفت ایران که موفق به مهار نشت نفت از چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز شده اند. ۶۰۰

عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، در حال بررسی وضعیت لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) در عملیات والفجر ۵ ۶۱۳

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف..... ۶۱۴

هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، در خطبه های نماز جمعه تهران ۶۴۲

حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)..... ۶۵۳

مسعود رجوی سرکرده سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ۶۶۶

غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) ۶۶۹

راه پیمایی گروهی از معاودین و اسرای عراقی..... ۶۸۷

احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه..... ۶۹۲

بازدید رئیس جمهور و رئیس مجلس شورای اسلامی از آسایشگاه ثارالله (ع) تهران محل نگهداری گروهی از مجروحان نخاعی ۷۱۵

ایندیرا گاندی نخست وزیر هند و رئیس دوره ای جنبش عدم تعهد ۷۱۶

آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور..... ۷۳۴

هادی منافی وزیر بهداری..... ۷۴۰

شاهزاده سلطان بن عبدالعزيز وزیر دفاع عربستان سعودی ۷۴۸

احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه ایران..... ۷۴۹

محسن رفیق دوست وزیر سپاه در مصاحبه ای مطبوعاتی..... ۷۶۵

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران..... ۷۶۹

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران ۷۷۹

حافظ اسد رئیس جمهور سوریه..... ۸۴۲

حسین الله کرم از مسئولان شناسایی لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) ۸۴۶

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش ۸۴۹

اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و سخنگوی شورای عالی دفاع ۸۵۵

شاذلی بن قلیبی دبیر کل اتحادیه عرب..... ۸۶۸

سعید قاسمی از نیروهای شناسایی لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) ۸۸۴

اسحاق شامیر نخست وزیر رژیم صهیونیستی..... ۸۹۶

علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه..... ۹۰۲

خانواده های دو رزمنده ایرانی اسیر در عراق، که در مصاحبه با تلویزیون فرانسه از حقانیت انقلاب اسلامی دفاع کردند. ۹۱۷

حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)..... ۹۳۰

گردهمایی مسئولان دفاتر پشتیبانی جنگ در قرارگاه مرکزی قدس به منظور هماهنگی در اجرای بهتر طرح لیبک یا خمینی ۹۴۰

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف..... ۹۴۳

هوایماهای جنگنده سوپراتاندارد ساخت فرانسه..... ۹۴۷

آیت الله خامنه ای در نماز جمعه تهران..... ۹۵۰

محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) ۹۵۵

کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)..... ۹۵۸

قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع)..... ۹۶۰

عبدالله بن عبدالعزيز ولیعهد و وزیر دفاع عربستان سعودی ۹۶۵

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران و رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه ۹۷۱

آیت الله مهدوی کنی مسئول ستاد کمک رسانی به مردم مناطق بمباران شده ۹۷۴

دیدار شیخ زاید بن سلطان آل نھیان رئیس دولت امارات متحده عربی با رؤسای جمهور سوریه و عراق ۹۸۰

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور..... ۱۰۰۴

محسن رضایی فرمانده کل سپاه..... ۱۰۱۵

محمد ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) و مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) ۱۰۱۷

رضا امراللهی رئیس سازمان انرژی اتمی ایران..... ۱۰۲۶

ثبت نام مقامات بلند پایه و مسئولان دولتی در طرح لیک یا خمینی ۱۰۴۷

تجمع دانشجویان دانشگاه های تهران در اعتراض به کمک های تسلیحاتی فرانسه به عراق ۱۰۴۸

شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر..... ۱۰۵۳

محسن رضایی فرماندهی کل سپاه..... ۱۰۶۶

صدام حسین رئیس جمهور عراق..... ۱۰۷۱

شاپور بختیار رهبر نهضت مقاومت ملی ایران... ۱۰۷۸

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در نماز جمعه تهران.... ۱۰۸۹

شیخ جابر الصباح امیر کویت..... ۱۰۹۳

ص: ۱۴

پیشگفتار

مقدمه

ص: ۱۵

پس از چند سال تلاش، مراحل مختلف طراحی، تحقیق، تدوین، ارزیابی، ویرایش، آماده سازی و تهیه عکس ها و نقشه های کتاب بیست و هفتم از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق به پایان رسید و با عنوان آماده سازی عملیات والفجر ۴؛ تجهیز عراق به جنگنده های سوپراتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز آماده انتشار شد.

کتاب حاضر ۵۳ روز از دوران جنگ ایران و عراق را در بر می گیرد و در مجموع شامل ۸۵۲ گزارش درباره جنگ و موضوعات مربوط به آن در دوره زمانی ۱/۶/۱۳۶۲ تا ۲۲/۷/۱۳۶۲ است.

برای بهره گیری شایسته از کتاب توجه به چند نکته ضروری است:

۱. مقدمه کتاب شامل جمع بندی مهم ترین موضوعاتی است که در گزارش های مختلف در سراسر کتاب بدان ها پرداخته شده است.

۲. هرروز از روزشمار به منزله یک فصل و شامل چندین گزارش و تفسیر و تحلیل وقایع همان روز است که در پایان آن، فهرست منابع و مآخذ مطالب همان روز درج شده است. همچنین برخی از توضیحات ضروری درباره بعضی گزارش ها که در قالب متن روزشمار نمی گنجید، در پاورقی یا در ضمیمه پایان همان روزشمار آمده است.

۳. پس از متن اصلی کتاب، چکیده ای از مطالب کتاب با عنوان "گزارش روزشمار" درج شده است که شماره هایی نظیر شماره گزارش های متن کتاب دارد و دستیابی به مطالب موردنظر را آسان می کند. در پایان کتاب نیز فهرست راهنمای موضوعی (اعلام) آمده است. همچنین عکس هایی از صحنه های وقایع و اشخاص ذکر شده در گزارش ها، در کتاب چاپ شده است.

۴. برای آگاهی بیشتر از سیر و شیوه تحقیق و تدوین مجموعه روزشمار، مطالعه مقدمه کتاب اول (پیدایش نظام جدید) و ضمیمه کتاب دهم (هجوم سراسری) ضروری است.

***

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس ضمن درخواست علو درجات برای راویان شهید، از همه کسانی که در مراحل مختلف تحقیق و تدوین و آماده سازی کتاب با نویسندگان و مرکز همکاری کرده اند، از جمله هانیه مرشدی (ویراستار ادبی)، مریم سادات نجفی (صفحه آرایی)، زهراسادات صبح گل، (بانک اطلاعات و عکس)، محمد محدپور (گزینش عکس)، اکبر رسمتی و حسن باقی پور (تهیه نقشه ها) و نیز زهرا گل محمدی، معصومه رحیمی، زینب سادات موسوی، سجاد نخعی و سعید حصارى سپاس گزارى می کند.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۱۳۹۴

ص: ۱۸

کتاب بیست وهفتم از مجموعه روزشمار جنگ ایران و عراق با عنوان آماده سازی عملیات والفجر ۴؛ تجهیز عراق به جنگنده های سوپراتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز مهم ترین رویدادهای ۵۳ روز از دوران جنگ تحمیلی شامل روزهای یکم شهریور تا بیست و دوم مهر ۱۳۶۲ را در بر می گیرد. این کتاب در ۸۵۲ گزارش، اصلی ترین وقایع بازه زمانی مذکور را در حوزه های گوناگون جنگ از جمله نظامی، سیاسی، اقتصادی و... بررسی می کند.

باتوجه به ماهیت جنگ، یک سری موضوعات، درونمایه های مشترک جلدهای مختلف مجموعه روزشمار جنگ ایران و عراق را تشکیل می دهند، بااین حال، ماهیت این موضوعات در مقاطع مختلف جنگ شکل متفاوتی به خود می گیرد و علاوه بر آن در هر مقطع نیز رویدادهایی خاص، فضای کلی آن دوره را تحت الشعاع قرار می دهند. از این منظر، اخبار مرتبط با واگذاری پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران در جزیره خارک با استفاده از هواپیماهای مذکور را می توان از مهم ترین محورهای کتاب بیست وهفتم روزشمار برشمرد. درواقع به نظر می رسد در این دوره باتوجه به فشار اقتصادی سنگینی که ادامه جنگ بر سیستم حکومتی عراق و ساختار کلی این کشور وارد می ساخت، عراق به دنبال اعلام آتش بس و پایان جنگ بدون پرداختن به موضوعات مهمی که ایران بر آن پافشاری می کرد؛ یعنی شناسایی و اعلام متجاوز، تعیین غرامت و تنبیه تجاوزگر بود و از این رهگذر در هر موقعیتی، آمادگی کامل خود را برای آتش بس فوری اعلام می کرد. از مدتی قبل، جنگ ایران و عراق تبدیل به یک جنگ فرسایشی اقتصادی شده بود. در این شرایط عراق که از یک سو در پی رهایی از این خفقان اقتصادی بود و از سوی دیگر، اقتصاد ایران را به دلیل صدور

آزادانه نفت از خلیج فارس، دارای نوعی رونق اقتصادی و وضعیت بهتر می‌دید، تنها راه نجات خود را جلب توجه قدرت‌های بزرگ به پایان این جنگ می‌دانست؛ از این رو مقامات عراقی با تلاش برای به دست آوردن هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی - که در صورت تجهیز به موشک‌های آگروسه می‌توانستند ابزاری برای انهدام تأسیسات صدور نفت ایران در جزیره خارک باشند - درصدد برآمدند ایران را از درآمدهای نفتی اش محروم کنند تا شاید از این طریق، ایران حاضر شود پای میز مذاکره نشسته و صلح تحمیلی را بپذیرد. از سوی دیگر، به دنبال ادعاهای عراق مبنی بر انهدام تأسیسات صدور نفت ایران در خارک با به کارگیری هواپیماهای سوپراتاندارد، تهدیدهای ایران در مورد بستن تنگه هرمز در صورت عملی شدن این ادعای عراق، به مذاق سران عراق خوش آمد؛ چراکه با توجه به تعهد کارتر و ریگان (رؤسای جمهوری سابق و فعلی ایالات متحده) برای تضمین جریان صدور آزادانه نفت از شاهراه انرژی جهان، این تهدید ایران عملاً احتمال توجه قدرت‌های جهانی به جنگ خلیج فارس و دخالت آنها در این منطقه را افزایش می‌داد. در واقع، مقامات عراق در نظر داشتند با بین‌المللی کردن جنگ از طریق وارد کردن قدرت‌های بزرگ به آن و جلب توجه آنان به ضرورت خاتمه فوری این منازعه، روزنه‌ای به سوی هدف خود؛ یعنی پایان غیرعادلانه جنگ بدون تحقق شرایط ایران و حفظ موجودیت رژیم بعثی بگشایند.

در کتاب حاضر بخش عمده‌ای از مطالب به وقایع خاصی اختصاص دارد که برخی از آنها ادامه رویدادهای دوره‌های پیشین هستند؛ برخی دیگر در این دوره شروع شده و به پایان می‌رسند و حوادث دیگری نیز در این مقطع آغاز گشته و در مقطع یا مقاطع بعدی طراحی شده برای تدوین روزشمار جنگ ایران و عراق، فرجام می‌یابند. در مجموع مهم‌ترین حوادث و مسائل نظامی، سیاسی و اقتصادی که در کتاب بیست و هفتم روزشمار به آن پرداخته شده است عبارت‌اند از:

۱. طراحی عملیات‌ها

۲. گلوله باران شهرها و حملات هوایی ارتش عراق به مناطق مسکونی ایران

۳. حملات عراق به کشتی‌های تجاری ایران در خلیج فارس

۴. عملکرد گروه‌های مسلح ضدانقلاب و اقدامات نیروهای خودی

۵. آغاز مراحل اجرایی طرح لبیک یا خمینی

۶. تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، تهدیدات ایران و احتمال گسترش دامنه جنگ

۷. درخواست‌های پایان جنگ و مواضع جمهوری اسلامی

۸. اقدامات دادگاه بین‌المللی اسلامی

۹. دیپلماسی ایران

۱۰. تحرکات دیپلماتیک عراق

۱۱. بهبود نسبی وضعیت اقتصادی ایران

۱۲. وخامت اوضاع اقتصادی عراق

۱۳. مهار نشت نفت از چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز

۱۴. مهم ترین رویدادهای داخلی ایران

۱۵. مواضع شورای همکاری خلیج فارس و برگزاری مانور نظامی مشترک

۱۶. درگیری های داخلی لبنان

در ادامه به اختصار هریک از محورهای فوق تبیین شده است.

۱. طراحی عملیات ها

پس از عدم الفتح عملیات والفجر مقدماتی، این اندیشه در ذهن فرماندهان نظامی ایران قوت گرفت که باتوجه به افزایش توانایی های نظامی دشمن، بدون تغییرات اساسی در شیوه نبرد، ادامه جنگ مشکل خواهد بود. ازاین رو لازم بود روند عملیات ها ادامه یافته تا از پیدایش رکود در جبهه ها به مدت زیاد جلوگیری شود. ضمن آنکه با تغییر فصل، نیروی کافی به جبهه نمی آمد. بنابراین، بایستی عملیات های فصل بهار و تابستان به گونه ای طرح ریزی می شدند که به نیروی کمتری نیاز باشد. بدین ترتیب، پس از بحث های متعدد و بررسی مناطق مختلف مقرر شد، عملیات های والفجر ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ اجرا شود. مهم ترین مسئله ای که در این عملیات ها مورد نظر بود، به کارگیری نیروی اندک، دادن تلفات کم، جلوگیری از وارد شدن ضربه اساسی به توان یگان ها و تضمین موفقیت عملیات بود.

از آنجا که آب و هوای منطقه جنوب به دلیل گرمای طاقت فرسا برای عملیات مساعد نبود فرماندهان بر هدف های محدودی که بیشتر در مناطق غرب و شمال غرب کشور قرار داشتند، متمرکز شدند. این اهداف عبارت بودند از: منطقه پیرانشهر، با هدف تصرف پادگان حاج عمران تا تنگه دربند؛ منطقه سردشت به منظور پاک سازی وسیع ضدانقلاب؛ منطقه دهانه شیلر با هدف پیوند میان خط دفاعی بر روی ارتفاعات سورکوه و صاف کردن خط مرزی؛ منطقه شمال قصرشیرین با هدف تصرف ارتفاعات بشکان - کرکس و چند ارتفاع دیگر و منطقه مهران با هدف تصرف ارتفاعات جنوب کانی سخت تا قلعه آویزان و خارج کردن شهر مهران از محاصره دشمن و نیز فراهم ساختن امکان تردد از جاده دهلران - مهران. قرارگاه های تابع قرارگاه خاتم الانبیا(ص) هریک از این مناطق را شناسایی کرده و پس از برآورد نیروی مورد نیاز برای اجرای عملیات در آنها، جمع بندی خود را به قرارگاه خاتم الانبیا(ص) ارائه کردند. علاوه براین، در شمال خلیج فارس نیز دو هدف مورد بررسی قرار گرفت که یکی تصرف اسکله های البکر و العمیه و دیگری عبور از اروندرود و انهدام تجهیزات دشمن در دهانه شهر بندری فاو بود.^(۱) بدین ترتیب، در میان مناطق بررسی شده در جبهه های شمالی،

ص: ۲۱

۱- اجرای عملیات در شمال خلیج فارس پس از بحث و بررسی بسیار بنا به دلایلی به تصویب نرسید.

میانی و جنوبی، منطقه پیرانشهر برای عملیات والفجر ۲، منطقه مهران برای عملیات والفجر ۳، منطقه پنجوین برای عملیات والفجر ۴، منطقه دربندیخان برای عملیات والفجر ۵ و منطقه شمال خلیج فارس برای عملیات والفجر ۶ انتخاب شدند.

از سوی دیگر، فرماندهی کل سپاه که منطقه هور را برای اجرای عملیات گسترده سالانه در نظر گرفته بود، از نیمه نخست سال ۱۳۶۲ به علی هاشمی مأموریت داد تا با ایجاد قرارگاه نصرت به طور سری و پنهانی مقدمات شناسایی و طرح ریزی عملیات گسترده در هورالعظیم را از منطقه جزایه تا طلائیه فراهم کند.

الف) آماده سازی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر

پس از تصویب عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر در بهار ۱۳۶۲، مسئولیت اجرای این عملیات به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) واگذار شد، اما بعد از مدتی به علت کثرت مأموریت های داخلی و خارجی این قرارگاه، در روند آماده سازی عملیات والفجر ۴ مشکلاتی پدید آمد. برای رفع این مشکل در اواسط مردادماه ۱۳۶۲، قرارگاهی با عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه به منظور تسریع در سیر آماده سازی عملیات، در منطقه مریوان تشکیل و مسئولیت اجرای عملیات دهانه شیلر به آن واگذار گردید. علی رضائیان از سپاه و سرهنگ امیریگی از ارتش به عنوان فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه معرفی شدند. در اوایل تابستان ۱۳۶۲، دو لشکر ۸ نجف و ۱۴ امام حسین (ع) از سپاه برای انجام شناسایی و تهیه و تکمیل طرح عملیات به ترتیب به مناطق بانه و مریوان مأمور شدند. بدین ترتیب، یگان های مزبور با اعزام عناصر اطلاعات و عملیات خود در مناطق مرزی مریوان و بانه مقدمات اجرای عملیات والفجر ۴ را فراهم کردند و لشکر ۲۸ کردستان ارتش نیز موظف شد با لشکرهای فوق همکاری کند.

این در حالی بود که در جبهه مقابل، ارتش عراق از ابتدای شهریورماه ۱۳۶۲ و در پی آگاهی از تحرکات و اقدامات یگان های ایران در منطقه دهانه شیلر، اقدامات مختلفی را برای پیشگیری از اجرای عملیات آتی ایران انجام داد. در گام نخست، دشمن بمباران شهرهای بانه و مریوان به عنوان عقبه استقرار لشکرهای ۸ و ۱۴ سپاه و لشکر ۲۸ ارتش را در دستور کار خود قرار داد؛ اولین حمله هوایی عراق به این منطقه در هشتم شهریورماه به روستای رزب از توابع سروآباد (جنوب شرقی مریوان) آغاز و تا آستانه اجرای عملیات والفجر ۴ روند صعودی پیدا کرد. در گام بعدی، ارتش عراق کوشید با فعال کردن عناصر ضدانقلاب در مناطق بانه و مریوان و همچنین انتشار شایعاتی مبنی بر حمله عراق به مراکز و نقاط مرزی در روند آماده سازی عملیات دهانه شیلر اختلال ایجاد کند؛ برای نمونه در چهاردهم شهریور، اخباری در مورد نفوذ نیروهای عراقی در روستای جشنی آباد و قلقله مریوان و قصد عناصر ضدانقلاب برای انجام

حمله هماهنگ با ارتش عراق در محور کولان مریوان منتشر شد. علاوه بر این ارتش عراق در اقدامی دیگر تلاش کرد تا با تقویت نیرو و تحکیم خطوط پدافندی خود، جبهه های مقابل نیروهای ایران را مستحکم ساخته و امکان تهدید و تصرف شهرهای مهم مرزی نظیر سیدصادق، شانه دری، خورمال، طویله، حلبچه و سلیمانیه را از قوای ایران سلب و از جناح دهی به ایرانی ها اجتناب کند؛ در این زمینه مهم ترین اقدام ارتش عراق در محور بانه، تخلیه تدریجی ارتفاعات شرقی و شمالی دهانه شیلر در بازه زمانی ۱۶ الی ۲۶ شهریورماه بود، در حالی که ارتش عراق قصد داشت خطوط پدافندی خود را از ارتفاعات سورکوه به ارتفاعات لری و کنگرک و کانی مانگا تغییر دهد، با تعقیب و حمله لشکر ۸ نجف - که در بانه مستقر بود - مواجه شد. این اقدام در رسانه ها، با عنوان "عملیات شمال مریوان" بازتاب یافت. در پی این تغییرات، محور شمالی عملیات والفجر ۴ در شمال دهانه شیلر کاملاً دگرگون شد و به طور کلی فرصت اجرای مرحله اول عملیات دهانه شیلر در محور بانه - فلش حمله از ارتفاعات آسمان بین و سورکوه به ارتفاعات لری، کنگرک و گرمک - که در طرح مانور لشکر ۸ نجف پیش بینی شده بود از بین رفت. یکی دیگر از اقدامات مهم ارتش عراق در محور مریوان این بود که در تاریخ اول مهرماه، یک گروهان از نیروهای تیپ ۴۲۴ با نفوذ از محدوده بانی بنوک به ارتفاعات سورن سعی داشت با شناسایی مواضع قوای خودی در محور مریوان، وضعیت نیروهای ایران در محور سورن و پنجوین را ارزیابی کند که با هوشیاری عناصر اطلاعاتی و رزمی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و با اجرای تک محدودی به عقب رانده شد.

با وجود اقدامات فشرده دشمن به منظور پیشگیری از حمله آتی ایران در منطقه دهانه شیلر، تلاش های فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه و به خصوص لشکر ۸ نجف در محور بانه و لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در محور مریوان برای شناسایی، طرح ریزی و اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر ادامه یافت و فرماندهان این قرارگاه در طول شهریورماه بر مبنای شناسایی های انجام شده طرح مانور و سازمان عملیات را در تعامل با فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا (ص) تهیه و تنظیم کردند. بر اساس طرح اولیه قرار بود عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر در دو جبهه بانه و مریوان اجرا شود؛ به این ترتیب در جبهه بانه (شمال دهانه شیلر) یک هدف و در جبهه مریوان (جنوب دهانه شیلر) سه هدف ارتفاعات مارو، پنجوین و سورن تعیین و استعداد کلی عملیات دهانه شیلر ۶۰ گردان متشکل از ۴۵ گردان از سپاه و ۱۵ گردان از ارتش برآورد شد و برای اجرای این عملیات، ۵ قرارگاه تاکتیکی حمزه در نظر گرفته شد.

در پی نخستین حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در منطقه عملیاتی برای بررسی روند آماده سازی عملیات والفجر ۴ در سوم مهرماه، تغییراتی در طرح مانور این عملیات پدید آمد. محسن رضایی با تأکید بر اینکه جاده سورن - کانی مانگا و جاده بین لری و کانی مانگا دو محور کلیدی

منطقه است پیشنهاد کرد با گسترش عمقی مانور دو لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف به پشت ارتفاع کانی مانگا در داخل خاک دشمن، ضمن دورزدن منطقه، کل دهانه شیلر محاصره شود. روز بعد (۴/۷/۱۳۶۲)، فرماندهی کل سپاه در مذاکرات خود با فرماندهان قرارگاه های نجف و حمزه متوجه شد که دو عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و والفجر ۵ در منطقه دربندیخان با مشکل کمبود نیرو و محدودیت زمانی مواجه اند. بدین ترتیب در جلسه فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص)، نجف و مقدم حمزه پیشنهاد شد عملیات والفجر ۴ به عنوان تلاش اصلی و عملیات والفجر ۵ نیز به عنوان تک پشتیبانی در نظر گرفته شود. طبق این پیشنهاد، قرار بود ابتدا عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان در پنج روز آتی توسط قرارگاه نجف و ده روز بعد، عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر از سوی قرارگاه مقدم حمزه به مرحله اجرا درآید.

سه روز بعد در تاریخ هفتم مهرماه، اولین جلسه مشترک سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی در حضور فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه خاتم الانبیا تهران برای تصمیم گیری در مورد سرنوشت اجرای دو عملیات والفجر ۴ و والفجر ۵ برگزار شد. در این جلسه که نقش مهمی در تسریع اجرای عملیات های والفجر در منطقه غرب و شمال غرب داشت، فرماندهان ارتش و سپاه به منظور دستیابی به نتیجه ای قطعی، همه راهکارهای موجود برای اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ را بررسی و بدین شکل پیشنهاد دادند:

۱. اجرای قاطعانه طرح های عملیاتی (والفجر ۴ و ۵) به طور کامل و هم زمان یا با اختلاف چند روز.

۲. حذف یکی از طرح ها به منظور اجرای کامل طرح دیگر (یا والفجر ۴ یا ۵).

۳. اجرای کامل یکی از طرح های مذکور و اجرای یک تک محدود در منطقه ای دیگر.

پس از آنکه فرماندهان ارتش و سپاه به شکل تخصصی و تفصیلی سه گزینه فوق را مورد بحث و بررسی قرار دادند، در روز نهم مهرماه، نشست های فشرده محسن رضایی و علی صیاد شیرازی با فرماندهان قرارگاهی و یگانی ارتش و سپاه در باختران ادامه یافت که نتیجه آن صدور دستور قطعی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به نیروهای قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا بود. در پی ابلاغ قطعی اجرای کامل عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، مسئولان قرارگاه مقدم حمزه بازدید از قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه را به منظور بررسی آخرین وضعیت آنها و تهیه مقدمات لازم برای تسریع در روند آماده سازی عملیات آغاز کردند. در این مرحله، زمان تقریبی اجرای عملیات والفجر ۴ روز جمعه پانزده مهرماه تعیین شد، این درحالی بود که همچنان دو عنصر کمبود نیرو و محدودیت زمان از مهم ترین موانع موجود بر سر راه اجرای موفقیت آمیز عملیات والفجر ۴ بود. علاوه بر این، مشکلات مهندسی موجود نیز موجب تغییراتی در مراحل و سازمان رزم عملیات شد به طوری که محور سورن از مرحله اول عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر حذف شد.

در تاریخ دوازدهم مهر، دستور کتبی اجرای عملیات والفجر ۴ با تغییرات سازمان رزم و مأموریت یگان‌ها به قرارگاه مقدم حمزه ابلاغ شد. در این دستور مقرر گردید قرارگاه حمزه سیدالشهدا رده جلویی (مربان) عملیات والفجر ۴ را طبق تدبیر ابلاغ شده در منطقه دهانه شیلر اجرا کند و لشکر ۳۱ عاشورا و گردان ۳۰۰ (منهای توپخانه) از کنترل عملیاتی قرارگاه نجف آزاد و به استعداد منطقه عملیاتی دهانه شیلر افزوده گردد و در ضمن امکانات اضافی هوانیروز در منطقه والفجر ۵ بنا به دستور در مناطق عملیاتی والفجر ۴ به کار گرفته شود. همچنین قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) مأمور اجرای عملیات پاک سازی منطقه و انهدام عناصر ضدانقلاب در منطقه آلان و بزوه (جنوب غربی شهر سردشت) به منظور پشتیبانی از عملیات والفجر ۴ گردید.

یک روز بعد در سیزدهم مهرماه، فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم حمزه در جلساتی به بررسی و تعیین و تنظیم دستور جزء به جزء طرح مانور عملیات مزبور متناسب با آخرین تغییرات خطوط پدافندی دشمن پرداختند. در نشست مشترک فرماندهان ارتش و سپاه مقرر شد طرح مانور عملیات در منطقه دهانه شیلر (جبهه بانه تا مربان) در سه مرحله اجرا شود:

در مرحله اول عملیات، قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا (ع) مأموریت یافت با پنج قرارگاه تاکتیکی در یک مانور احاطه ای دوطرفه ارتفاعات لری (هدف ظفر)، کنگرک (هدف کاظمین)، مارو (هدف فتح) و پنجوین (هدف کربلا) را به این شرح تصرف و تأمین کند:

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ در منطقه مربان به عنوان تلاش اصلی ضمن تصرف هدف کربلا (ارتفاعات جنوبی پنجوین، کله قندی و هرگنه) خط سبز پیروزی را در منطقه محوله تأمین کند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ از ارتفاعات خرنوکه دار و ساوجی ضمن تصرف هدف فتح (ارتفاعات مارو، شمال شرقی پنجوین و هفت توانان) خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین نماید.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ در منطقه بانه از شمال به جنوب هدف های ظفر (ارتفاعات لری) و کاظمین (کنگرک) را تصرف و خط سبز پیروزی را در منطقه محوله تأمین کند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ در منطقه مربان، احتیاط هریک از قرارگاه های حمزه ۱ و ۲ را تشکیل داده و در ادامه ضمن حفظ آمادگی می بایست بنا به دستور از خط حمزه ۱ عبور، هدف قدر را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین کند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ در منطقه بانه احتیاط قرارگاه حمزه ۳ را تشکیل داده و در ادامه ضمن حفظ آمادگی می بایست بنا به دستور از خط حمزه ۳ عبور، هدف فجر را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین نماید.

در مرحله دوم عملیات، قرارگاه مقدم حمزه باید پس از تأمین خط پیروزی و قسمتی از خط سبز در منطقه قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۱ و ۳، تک را به منظور تصرف هدف های ارتفاع سورن (قدر) و ارتفاع کانی مانگا (فجر) و تأمین کامل خط سبز به این ترتیب ادامه داد:

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ با عبور از قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ هدف قدر (ارتفاع سورن) را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین نماید.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ پس از عبور از قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳، هدف فجر (ارتفاع کانی مانگا) را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین کند.

قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۳ و ۱ هم به مأموریت خود در منطقه محوله ادامه دهند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ احتیاط قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا (ع) را تشکیل داده و در ادامه می بایست آمادگی خود را برای به کارگیری در منطقه هریک از یگان ها حفظ کند.

در مرحله سوم عملیات، کلیه یگان ها ضمن حفظ آمادگی خود می بایست بنا به دستور قسمت شمالی ارتفاعات سورن را تصرف و در منطقه محوله پدافند می کردند.

براساس طرح مزبور، در این عملیات استعداد سازمانی نیروهای خودی ۴۶ گردان از سپاه و ۱۴ گردان از ارتش بود و در مقابل نیروهای درگیر و تقویت دشمن حداکثر ۷۹ گردان مانوری برآورد و بر مبنای آخرین تغییرات شب عاشورا به عنوان زمان اجرای عملیات تعیین گردید. سازمان رزم کلی عملیات قرارگاه مقدم حمزه در عملیات دهانه شیلر به این شرح ابلاغ شد:

۱. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ با استعداد لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه از ارتش، گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵ م.م. به همراه گروهان های مهندسی رزمی لشکر ۲۱ و سپاه و جهاد سازندگی نجف آباد.

۲. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ با استعداد تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) از سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش، یک گروهان از گردان ۸۱۳ تانک، گردان ۳۱۰ توپخانه ۱۰۵ م.م، گروهان ۳ گردان ۴۱۷ مهندسی رزمی لشکر ۲۸ و جهاد سازندگی چهارمحال و بختیاری.

۳. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ با استعداد لشکر ۸ نجف از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش، گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۰۵ م.م، به همراه گروهان های مهندسی رزمی لشکر ۲۸ و سپاه و جهاد سازندگی اصفهان.

۴. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ با استعداد لشکر ۴۱ ثارالله (ع) از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش، گروه رزمی سلمان، به همراه گروهان های مهندسی رزمی لشکر ۲۸ و سپاه و برخی واحدهای جهاد سازندگی.

۵. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ با استعداد لشکر ۲۵ کربلا از سپاه (۱).

گفتنی است در تاریخ بیستم مهرماه، قرار شد هم زمان با عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، ستاد جنگ های نامنظم و گروه کومبا ۱۱ نیز در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری عملیات چریکی شبانه اجرا کنند.

در نهایت (پس از پایان مقطع زمانی کتاب حاضر) عملیات والفجر ۴ در ساعت ۲۴ روز ۲۷/۷/۱۳۶۲ آغاز شد که شرح آن در کتاب بیست و هشتم روزشمار جنگ ایران و عراق درج خواهد شد.

ص: ۲۶

پس از منتفی شدن اجرای عملیات روی ارتفاعات شمالی قصر شیرین از طرف شورای عالی دفاع، در بهار سال ۱۳۶۲، عملیات والفجر ۵ در منطقه عمومی دربندیخان به تصویب رسید و مسئولیت اجرای این عملیات به قرارگاه نجف واگذار شد. در اوایل تابستان ۱۳۶۲، لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) زیر نظر قرارگاه نجف مأموریت یافت تا مقدمات اجرای این عملیات را فراهم کند. این امر با اعزام لشکر ۸ نجف و لشکر ۱۴ امام حسین (ع) زیر نظر قرارگاه حمزه برای آماده سازی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر مقارن گردید.

پس از واگذاری مأموریت اجرای عملیات والفجر ۵ به قرارگاه نجف، محمدعلی جعفری از سپاه و سرهنگ جاودانی از ارتش به عنوان فرماندهان این قرارگاه در گیلان غرب پیگیر آماده سازی عملیات در منطقه دربندیخان شدند و لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) زیر نظر قرارگاه نجف با اعزام عناصر اطلاعات - عملیات به منطقه عمومی دربندیخان، اقدام به شناسایی و طرح ریزی عملیات والفجر ۵ کرد. فرماندهان این قرارگاه در طول شهریورماه بر مبنای شناسایی های انجام شده طرح مانور و سازمان عملیات را در تعامل با فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا (ص) تهیه و تنظیم کردند و در تاریخ ۲۱ شهریور نخستین طرح مانور عملیات والفجر ۵ تهیه و تنظیم شد. طبق این طرح، قرارگاه نجف مأموریت داشت ارتفاعات شاخ سورمر، برددکان، زیمناکوه، شاخ خشیک، بمو، شاخ بمو، شاخ کیله، تنگه های کرگمل، سرتک و دربند را تصرف کند و پس از آن ضمن تأمین خط نور (کنار سواحل منتهی به سد دربندیخان) و کنترل سد دربندیخان، اقدام به انهدام تونل دربندیخان و تأسیسات سد کرده و آماده پدافند در منطقه باشد. براساس طرح مزبور، منطقه عملیات والفجر ۵ به سه هدف امیر، خاتم و قائم به شرح زیر تقسیم بندی شد:

۱. هدف امیر: برددکان - شاخ سورمر - شاخ شمیران - زیمناکوه.

۲. هدف خاتم: تنگه کرگمل - شاخ خشیک - تنگه سرتک.

۳. هدف قائم: شاخ بمو - شاخ کیله - تنگه دربند.

برای دستیابی به اهداف مورد نظر نیز قرار شد ابتدا قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ در شمال منطقه عملیاتی هدف امیر و خاتم را تصرف و خط نور را تأمین کند و قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ هم در جنوب منطقه عملیاتی هدف قائم را تصرف و خط نور را تأمین کند. قرارگاه های تاکتیکی نجف ۳ و ۴ نیز به عنوان احتیاط در نظر گرفته شدند.

ص: ۲۷

۱- در دوران جنگ عراق و ایران، عملیات والفجر ۵ به عملیاتی اطلاق می شود که هم زمان با عملیات خیبر و به منظور جلب توجه ارتش عراق به منطقه ای خارج از هورالهویزه، در نیمه شب ۲۶/۱۱/۱۳۶۲ در منطقه چنگوله به مرحله اجرا درآمد. آنچه در کتاب حاضر با عنوان عملیات والفجر ۵ آمده، نام عملیاتی است که قرارگاه نجف مأموریت طراحی و اجرای آن را در منطقه عمومی دربندیخان بر عهده داشت، اما در اواسط مهرماه ۱۳۶۲ بنا به دلایلی - که شرح آن در متن کتاب آمده است - منتفی شد.

در روز ۲۲ شهریور، پس از بحث و گفت و گوی فرماندهان ارشد سپاه و ارتش در قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف، سازمان رزم قرارگاه نجف تعیین و سازمان رزم کلی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به این شرح ابلاغ شد:

۱. قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ با هدف تأمین دربندیخان تا سرتک با استعداد لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) با ۱۰ گردان، لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) با ۷ گردان از سپاه و تیپ ۳۰ گرگان با ۵ گردان از ارتش.

۲. قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ با هدف تأمین بمو و شاخ کیله با استعداد لشکر ۳۱ عاشورا با ۸ گردان از سپاه و تیپ ۳۰ گرگان با ۳ گردان از ارتش.

۳. قرارگاه تاکتیکی نجف ۳ با هدف احتیاط نجف ۱ با استعداد لشکر ۵ نصر با ۷ گردان.

۴. قرارگاه تاکتیکی نجف ۴ با هدف احتیاط نجف ۲ با استعداد تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) با ۳ گردان.

همچنین مقرر شد هم زمان با عملیات والفجر ۵، عملیات فریبی با هماهنگی لشکر ۸۱ ارتش، در جلوی تنگاب (منطقه روبه روی قصر شیرین - سرپل ذهاب) طرح ریزی و اجرا شود تا با حساس کردن دشمن به منطقه خانقین عراق، از فشار منطقه دربندیخان کاسته شود.

در طول مرداد و شهریور ۱۳۶۲، اقدامات فشرده قرارگاه نجف برای آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان ادامه داشت و تا این زمان عملیات والفجر ۵ به عنوان تک اصلی و عملیات والفجر ۴ به عنوان تک پشتیبانی مطرح بود. در چنین شرایطی با اینکه همچنان دو مشکل کمبود نیرو (به علت بازگشایی مدارس) و محدودیت زمانی (به علت نزدیک شدن فصل سرما) پیش روی فرماندهان قرارگاه نجف قرار داشت، روند آماده سازی عملیات به طور جدی پیگیری می شد، تا اینکه در جلسات بیست و هفتم و بیست و هشتم شهریورماه مشکلات جدیدی مطرح شد که بخش عمده آن مربوط به جنس زمین منطقه عملیات بود. فرماندهان و مسئولان قرارگاه نجف از جمله جعفری فرمانده قرارگاه، شریعتی جانشین وی و باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا (فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۲) و زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) (جانشین قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) با استناد به دلایلی همچون نبود جاده، عقبه نامناسب، ضعف تأمین پوشش هوایی عملیات به وسیله بالگرد و ضد هوایی، ضریب بالای خطا و به تبع آن کاهش میزان تضمین موفقیت عملیات، جنس نامناسب ناهمواری ها، پیوستگی ارتفاعات منطقه و... در مورد اجرای قطعی عملیات در منطقه دربندیخان ابراز تردید کردند. در مقابل فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) - (فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) - با تأکید بر مواردی نظیر توجه به مشکلات دشمن، افزایش ذخیره بالگرد و ضد هوایی برای اجرای عملیات و استفاده از نیروهای کیفی، بر انجام قاطعانه عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان اصرار می ورزید.

در پاسخ به ابهامات مطرح شده، در روزهای ۲۹ و ۳۰ شهریورماه، فرمانده نیروی زمینی ارتش و قائم مقام فرماندهی کل سپاه با عناصر قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف و لشکرهای مأمور در این منطقه سلسله جلسات فشرده ای را برگزار کردند. در پی این جلسات، دستور قطعی اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان در ده بند ابلاغ و قرار شد برای حل مشکلات از ظرفیت هوانیروز استفاده گردد. این دستور درحالی صادر شد که طبق اعلام فرمانده قرارگاه نجف، سه مشکل زیر همچنان لاینحل باقی مانده بود:

۱. محدود بودن راهکارهای عملیات به دلیل جنس نامناسب زمین.

۲. نبود جاده برای انتقال و تدارک نیروها در بیشتر محورهای عملیاتی.

۳. حضور جدی ضدانقلاب در عقبه عملیاتی منطقه.

مجموع این نگرانی ها سبب شد در روز سوم مهرماه، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در جلسات فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و قرارگاه نجف و لشکرهای مأمور آن حضور یابد. وی پس از استماع گزارش ها، تغییراتی در مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان ایجاد کرد.

در این نشست فرماندهی کل سپاه با پیشنهاد تغییر حرکت جنوبی - شمالی (محور شاخ کیله به زیمناکوه) در طرح مانور فعلی به حرکت شرقی - غربی (محور شاخ شمیران به زیمناکوه)، خطاب به فرماندهان عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان گفت: «اگر بتوانید جاده را تا شمال شاخ شمیران بیاورید، دو سه لشکر ذخیره می کنید بعد با قدرت در زیمناکوه هم عمل می کنید.»

فردای آن روز (۴/۷/۱۳۶۲)، در نشست فرماندهان ارشد قرارگاه خاتم الانبیا(ص) مقرر شد عملیات والفجر ۴ به عنوان تلاش اصلی و عملیات والفجر ۵ نیز به عنوان تک پشتیبانی در نظر گرفته شود.

همان طور که پیش تر هم گفته شد، در اولین جلسه مشترک سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی با حضور فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) تهران که روز هفتم مهرماه برای تصمیم گیری در مورد سرنوشت اجرای عملیات والفجر ۴ و عملیات والفجر ۵ برگزار شد، فرماندهان ارتش و سپاه ضمن بررسی کلیه راهکارهای موجود برای اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵، سه پیشنهاد را مطرح کردند:

۱. اجرای قاطعانه طرح های عملیاتی (والفجر ۴ و ۵) به طور کامل و هم زمان یا با اختلاف چند روز.

۲. حذف یکی از طرح ها به منظور اجرای کامل طرح دیگر (یا والفجر ۴ یا ۵)

۳. اجرای کامل یکی از طرح های مذکور و اجرای یک تک محدود در منطقه دیگری.

در روز هشتم مهرماه، پس از ساعت ها بحث و گفت و گو میان فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه با فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص)، نجف و لشکرهای تابعه، برای دومین بار اجرای قاطع عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به نیروهای قرارگاه نجف ابلاغ شد. باوجود ابلاغ دستور اجرای قاطع عملیات و اعلام آمادگی فرماندهان لشکرهای ۱۷، ۲۷ و ۳۱

برای اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، همچنان مشکلات سه گانه مذکور پابرجا بود. با این حال، نتایج اثرگذار جهانی تصرف سد دربندیخان و تلاش های نیروهای خودی سبب شده بود که اجرای این عملیات برای برخی فرماندهان سطوح عالی و میانی از اهمیت و اولویت خاصی برخوردار باشد.

در چنین وضعیتی قرار شد لشکر ۸ نجف از قرارگاه مقدم حمزه، بخشی از عملیات والفجر ۴ در محور شمالی منطقه دهانه شیلر را اجرا کرده و ۲۴ ساعت بعد، قرارگاه نجف عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را به صورت گسترده روی ارتفاعات بمو، خشیک، زیمناکوه، شاخ شمیران، شاخ سورمر و برددکان انجام دهد. قرارگاه نجف زمان پیشنهادی برای اجرای عملیات دربندیخان را چهارشنبه سیزدهم مهرماه اعلام کرد.

از سوی دیگر، تداوم تردید فرماندهان یگانی و قرارگاهی نجف در روز دهم مهر، به شکل جدی تری بروز یافت. برخی عناصر اطلاعاتی و رزمی لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) به قائم مقام فرماندهی کل سپاه درمورد آخرین وضعیت ارتفاعات کلیدی منطقه گزارش دادند. در این گزارش علاوه بر سه مشکل عمده صعب العبور بودن منطقه به دلیل جنس نامناسب ناهمواری ها، فقدان جاده و نحوه تأمین نیروها - که از چندی پیش هم در میان گزارش فرماندهان سپاه تحت عنوان ضریب پایین تضمین عملیات مطرح می شد - موارد و جزئیات جدیدی نظیر نبود مهتاب و مشکل تاریکی شب در انتقال نیرو به پای کار و انسداد برخی معابر به علت تقویت دشمن در محور بمو و زیمناکوه مطرح گردید. در پایان این نشست، باتوجه به ضرورت وجود مهتاب، ساعت ۱۱ تا ۱۲ شب ۲۵ مهر ۱۳۶۲ به عنوان زمان اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان پیشنهاد شد.

مجموع مطالب مطرح شده در نشست فوق، به فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و نجف منعکس شد و فرماندهان ارشد نظامی تصمیم گرفتند باتوجه به مشکلات موجود به طور حساب شده و تدریجی، توقف کار آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را اعلام کنند.

در روز دوازدهم مهر، محسن رضایی با حضور در جلسه قرارگاهی و یگانی قرارگاه نجف دستور اجرای محدود عملیات والفجر ۵ (دربندیخان) را به همراه تغییرات سازمان رزم و مأموریت یگان ها ابلاغ کرد. براساس این ابلاغ قرار شد قرارگاه نجف (گیلان غرب) عملیات والفجر ۵ را در منطقه عمومی دربندیخان با هدف تصرف و تأمین ارتفاعات شاخ سورمر، برددکان - شاخ شمیران و ارتفاعات بمو و همچنین عملیات ایذایی در شمال دریاچه دربندیخان (شرق حلبچه) اجرا کند. و استعداد عملیات قرارگاه نجف به تیپ ۳۰ گرگان از ارتش و لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) از سپاه محدود گردید. همچنین پیش بینی شد که در صورت ناکامی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، عملیات تکمیلی والفجر ۳ در مهران

به منظور تأمین و تصرف ارتفاعات قلعه آ ویزان، در دستور کار قرارگاه نجف قرار گرفته و لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) نیز در احتیاط قرارگاه خاتم الانبیا(ص) قرار گیرد.

در پی فرعی شدن عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، تلاش ها برای بررسی امکان اجرای عملیات محدود بر روی ارتفاعات شاخ شمیران - بردکان به سمت سد دربندیخان و یک حمله ایذایی از ارتفاعات شیندروی و بالامبو به سمت دریاچه و سد دربندیخان آغاز شد. در این زمینه فرمانده نیروی زمینی ارتش برای اجرای موفقیت آمیز عملیات روی شاخ بمو بر ورود گسترده هوانیروز تأکید داشت درحالی که فرمانده قرارگاه نجف و فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) تضمین موفقیت اجرای عملیات را منوط به اقدام هم زمان بر روی ارتفاعات شاخ بمو با ارتفاعات دیگر از جمله شاخ خشیک می دانستند.

سرانجام در تاریخ هفدهم مهرماه درحالی که بیش از سه ماه از آغاز کار آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان می گذشت، طبق ابلاغ رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، به فرمانده قرارگاه نجف، پس از جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه عملیات در منطقه بمو و زمینساکوه متفنی شد و قرارگاه نجف مأموریت یافت که دو عملیات بنا به دستور در مناطق دربندیخان و مهران را پس از اجرای عملیات والفجر ۴ پیگیری کند.

پس از آخرین تغییرات در تاریخ ۲۰/۷/۱۳۶۲ مقرر گردید عملیات والفجر ۴ در روز ۱۲ محرم، عملیات والفجر ۵ سه تا چهار روز بعد از آن و عملیات تکمیلی والفجر ۳ نیز ده روز پس از عملیات شیلر اجرا شود.

ج) جبهه جنوبی

به طور کلی در این مقطع اقدامات نیروهای خودی در جبهه جنوبی را می توان در دو بخش تقسیم بندی کرد:

- انجام شناسایی های عملیات خیبر

پس از عملیات والفجر مقدماتی و در آستانه عملیات والفجر ۱، شناسایی های منطقه هورالعظیم نیز قوت گرفت و قرارگاهی به نام نصرت برای انجام شناسایی و طراحی اقدامات چریکی در هور، با هدف باز کردن جبهه ای در این منطقه تشکیل شد. براین اساس از نیمه نخست سال ۱۳۶۲، قرارگاه نصرت به فرماندهی علی هاشمی شناسایی های این منطقه و ارائه راهکارهای مناسب طرح مانور را به سرانجام رساند و در فاصله مرداد تا مهر ۱۳۶۲ به صورت سری مشغول تکمیل شناسایی ها در منطقه چزابه تا طلائییه شد. در نهایت عملیات خیبر، سوم اسفند ۱۳۶۲ در منطقه طلائییه و هورالعظیم به مرحله اجرا درآمد.

ص: ۳۱

قرارگاه کربلا به منظور پیشگیری از رکود و بلا تکلیفی در جبهه های خودی و پیگیری راهبرد جدید؛ یعنی "عملیات در تمامی خطوط پدافندی" چهار منطقه را برای اجرای عملیات مهندسی پدافندی پیشنهاد داده بود:

۱. عملیات مهندسی در منطقه زید در امتداد عملیات رمضان (لشکر ۷ ولی عصر (عج)).

۲. عملیات مهندسی در منطقه طلائیه در امتداد عملیات رمضان (لشکر ۲۵ کربلا).

۳. عملیات در منطقه جزابه.

۴. عملیات مهندسی در منطقه طیب در امتداد جناح راست عملیات محرم (لشکر ۱۹ فجر).

گفتنی است اجرای این عملیات ها به دلایلی همچون ضعف آماده سازی و اجرا و به ویژه نیاز مبرم عملیات والفجر ۴ به نیروی انسانی در شهریورماه ۱۳۶۲ منتفی گردید.

(د) تدارک عملیات در شمال خلیج فارس

یکی از مهم ترین اقداماتی که در راستای پیگیری راهبرد حفظ دور تهاجم در سراسر جبهه های نبرد، مورد توجه فرماندهان نظامی ایران قرار داشت اجرای عملیات در منطقه شمال خلیج فارس بود. علاوه بر این یکی دیگر از اهداف این اقدام حفظ موازنه قدرت به نفع ایران در خلیج فارس و مقابله با تلاش بی وقفه عراق برای ایجاد اختلال در جریان صدور نفت ایران و مسیرهای ارتباطی آن از طریق به کارگیری هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های آگروسه بود. بر این اساس، از اواسط تابستان ۱۳۶۲، به قرارگاه نوح مأموریت داده شد زیر نظر قرارگاه کربلا اجرای عملیات والفجر ۶(۱) را در دو محور در دستور کار خود قرار دهد؛ این دو محور عبارت بود از: ۱. تصرف اسکله های البکر و العمیه. ۲. عبور از اروندرود و انهدام تجهیزات دشمن در دهانه شهر بندری فاو.

در طول دوره کتاب حاضر، روند آماده سازی عملیات والفجر ۶ از سوی قرارگاه های نوح و کربلا با جدیت پیگیری و در این زمینه اقدامات زیادی انجام شد، اما پس از این دوره و با بررسی های به عمل آمده از سوی مسئولان سیاسی و فرماندهان نظامی کشور به علت ملاحظات از قبیل سرایت نکردن جنگ به حوزه خلیج فارس و احتمال هوشیاری دشمن به طراحی عملیات در شرق بصره در نهایت این عملیات تصویب نشد و به مرحله اجرا درنیامد.

ص: ۳۲

۱- عملیات والفجر ۶ در جنگ عراق و ایران، به عملیاتی اطلاق می شود که هم زمان با عملیات خیبر، در تنگه جزابه در ساعت ۲۱ روز ۳/۱۲/۱۳۶۲ به اجرا درآمد. آنچه در کتاب بیست و هفتم روزشمار با عنوان عملیات والفجر ۶ آمده، عملیاتی است که قرارگاه نوح مأموریت طراحی و اجرای آن را در منطقه شمال خلیج فارس با هدف انهدام تأسیسات موشکی - راداری فاو و همچنین انهدام اسکله های نفتی البکر و العمیه برعهده داشت، اما پس از دوره زمانی روزشمار حاضر، منتفی شد.

۲. گلوله باران شهرها و حملات هوایی ارتش عراق به مناطق مسکونی ایران

گرچه در کنوانسیون های بین المللی از جمله کنوانسیون ژنو، هرگونه حمله به مردم و اماکن مسکونی و غیرنظامی، ممنوع و جنایت جنگی اعلام شده، بمباران و گلوله باران شهرها و روستاها و کشتار و آوارگی غیرنظامیان بی پناه همواره بخش جدایی ناپذیری از هر جنگ و درگیری نظامی بوده است. در دوران جنگ ایران و عراق نیز مناطق مسکونی و غیرنظامی به ویژه شهرها و روستاهای مرزی، آماج بمباران جنگنده ها و آتش توپخانه ارتش بعثی عراق بودند.

در طول دوره زمانی کتاب حاضر، ارتش عراق شهرهای آبادان و خرمشهر را تقریباً همه روزه زیر آتش توپخانه خود قرار می داد. پدیده بارز دیگر در زمینه حمله به شهرها، بمباران های مکرر و شدید شهرستان مریوان (عقبه عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر) توسط هواپیماهای جنگی عراق بود. موشک باران دزفول و اندیمشک نیز یکی دیگر از رویدادهای مهم این دوره محسوب می شود. علاوه بر این شهرستان های سردشت، پاوه، سنندج، ایلام، خرم آباد، بوکان، سقز، بانه، پیرانشهر و... دیگر مناطقی بودند که در این مقطع زمانی هدف حملات هوایی یا گلوله باران دشمن قرار گرفتند.

الف) اهم حملات عراق به مناطق مسکونی ایران

عمده ترین حملات ارتش عراق به مناطق مسکونی ایران در بازه زمانی کتاب ۲۷ روز شمار بدین شرح است.

۲/۶/۱۳۶۲: حمله هواپیماهای عراقی به سردشت؛ (۲ شهید و ۲ مجروح).

۸/۶/۱۳۶۲: بمباران مریوان؛ (شهادت ۶ نفر از جمله ۳ تن از بانوان آموزگار مدارس روستایی).

۱۰/۶/۱۳۶۲: بمباران های شدید مریوان؛ (۷۵ شهید، ۲۰۰ مجروح و وارد آمدن خسارت به ۵۰۰ باب خانه و مغازه).

۱۲/۶/۱۳۶۲: گلوله باران پیرانشهر؛ (۳ شهید و ۱۱ مجروح).

۱۸/۶/۱۳۶۲: بمباران مناطق مسکونی مریوان با استفاده از بمب های خوشه ای و آتش زا؛ (۳ شهید، ۲۷ زخمی و تخریب بیش از یک هزار واحد مسکونی).

۲۰/۶/۱۳۶۲: حملات هوایی مکرر جنگنده های عراقی به مریوان؛ (۳ شهید، ۷ مجروح و وارد آمدن خسارت به بیش از ۶۰ واحد مسکونی و خدماتی).

۲۱/۶/۱۳۶۲: شلیک ۶ راکت توسط جنگنده های عراقی به اطراف پیرانشهر؛ (شهادت ۶ نفر و زخمی شدن تعداد زیادی از غیرنظامیان).

۸/۷/۱۳۶۲: اصابت ۳ موشک به مناطق مسکونی دزفول؛ (۳۷ تن شهید، ۱۳۰ مجروح، ویرانی ۲۳۰ خانه و مغازه، خسارت دیدن ۷۰۰ واحد مسکونی و تجاری).

۸/۷/۱۳۶۲: اصابت ۲ موشک به مناطق مسکونی اندیمشک؛ (شهادت ۲۶ نفر، زخمی شدن ۱۲۰ تن و خسارت دیدن ۴۳۰ خانه و مغازه).

۸/۷/۱۳۶۲: حمله هوایی به مریوان؛ (۲ شهید و ۱۵ مجروح).

۱۳/۷/۱۳۶۲: حمله هواپیماهای عراقی به مناطق روستایی در حوالی بانه؛ (۹ شهید و تعدادی زخمی).

۱۴/۷/۱۳۶۲: بمباران مریوان توسط جنگنده های عراقی؛ (۳ شهید و ۸ مجروح).

۲۱/۷/۱۳۶۲: بمباران مریوان به وسیله هواپیماهای میزاق عراقی؛ (شهادت ۷ تن و مجروح شدن ۱۷ نفر).

(ب) اهداف عراق از بمباران های مریوان و بانه

باتوجه به شدت و کثرت حملات هوایی عراق به منطقه مریوان و بانه در این دوره، لازم است تا به اهداف عراق از بمباران این مناطق نیز اشاره ای شود. ارتش عراق به دنبال آگاهی از قصد ایران برای اجرای عملیات در منطقه بانه و مریوان، افزون بر تقویت نیرو و استحکامات دفاعی خود در مناطق مذکور، بمباران شهرهای بانه و مریوان را نیز در دستور کار قرار داد. در واقع دشمن قصد داشت تا از این طریق با وارد آوردن تلفات و ضایعات به نیروها و مراکز پشتیبانی در منطقه، به نحوی حرکت جمهوری اسلامی ایران را در آماده شدن برای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر کند سازد و علاوه بر فشار روانی بر نیروهای مردمی، مشکلات اجتماعی - سیاسی منطقه را نیز بیشتر کند. به طور کلی، حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی و نواحی اطراف شهرهای مریوان و بانه در مقطع زمانی روزشمار حاضر، با اهداف احتمالی نظیر ناامن سازی عقبه منطقه عملیاتی آتی، تضعیف روحیه نیروهای خودی، کاهش حمایت مردمی از ادامه راهبرد ایران مبنی بر تنبیه متجاوز، ضربه زدن به واحدهای پشتیبانی و توپخانه و جلوگیری از فعالیت های مهندسی نیروهای ایران، انجام می شد.

با این همه، رژیم عراق به هیچ یک از اهدافش از حمله به مناطق مسکونی دست نیافت؛ چراکه مردم شهرهای بمباران شده، در مراسم تشییع پیکر شهدا ضمن ابراز خشم و نفرت شدید خود از این جنایات، از رزمندگان ایرانی می خواستند که انتقام قربانیان را در میدان نبرد از رژیم بغداد بگیرند. از سوی دیگر، عملیات والفجر ۴ در روز ۲۷/۷/۱۳۶۲ (مقطع زمانی روزشمار ۲۸) آغاز شد که در نتیجه آن در مجموع ۲۰۰ کیلومتر مربع از مناطق اشغالی آزاد شد و نزدیک به ۱۸ هزار نفر از نیروهای دشمن کشته یا زخمی شدند و ۱۰۰۰ نفر دیگر نیز به اسارت رزمندگان ایرانی درآمدند. (۱)

ص: ۳۴

در طول این دوره، گاه گزارش هایی مبنی بر ضعف پدافند هوایی در مناطق بمباران شده مخابره می شد، باین حال، پدافند هوایی ارتش بارها با اجرای آتش به موقع موجب متواری شدن جنگنده های ارتش عراق و جلوگیری از بمباران مناطق مسکونی گردید؛ همچنین در این مقطع چندین بالگرد و هواپیمای جنگی عراق نیز توسط پدافند هوایی ایران سرنگون شد.

در روز دوم شهریور، یک فروند بالگرد توپ دار عراقی در منطقه عمومی پیرانشهر، بر اثر آتش نیروهای خودی منهدم شد و خلبان و خدمه آن نیز کشته شدند. یک فروند بالگرد عراقی دیگر نیز در هفدهم شهریورماه در منطقه پیرانشهر، با آتش پدافند هوایی ارتش، سرنگون گردید. همچنین در روز نوزده شهریور، پدافند هوایی ایران یک فروند از هواپیماهای دشمن را در شهرستان بانه منهدم کرد.

در ۲۴ شهریور، یک جنگنده عراقی از نوع سوخوی ۲۲ در اطراف سنندج بر اثر آتش پدافند هوایی ارتش سرنگون و خلبان آن نیز دستگیر شد.

در روز دوازده مهر نیز یک هواپیمای میراژ اف ۱ عراقی که قصد بمباران پاوه را داشت، با آتش پدافند هوایی در اطراف این شهر سرنگون شد.

د) اقدامات ایران در قبال حملات عراق به مناطق مسکونی

به دنبال حملات گسترده ارتش عراق به مناطق مسکونی ایران در این مقطع زمانی، جمهوری اسلامی ایران اقداماتی را در واکنش به این حملات و برای یاری رسانی به مردم مناطق آسیب دیده انجام داد.

- اقدامات مسئولان در زمینه رسیدگی به وضعیت مردم مناطق آسیب دیده

روز چهاردهم مهر، امام خمینی در حکمی به آیت الله مهدوی کنی مأموریت دادند تا "ستاد کمک رسانی به مردم مناطق بمباران شده" را برای رسیدگی فوری و ضربتی به مشکلات مردم آسیب دیده مناطق جنگی تشکیل دهد. ایشان همچنین از رئیس جمهور، نخست وزیر و کلیه ارگان های دولتی و نهادهای انقلابی خواستند تا همکاری های لازم را با ستاد مذکور انجام دهند. به دنبال این حکم، رئیس جمهور، سرپرست بنیاد مستضعفان، وزیر بازرگانی و بنیاد مهاجرین جنگ تحمیلی با انتشار اطلاعیه هایی آمادگی خود را برای کمک به این ستاد اعلام کردند.

روز ۲۱ شهریور، هیئت ویژه ای به ریاست حجت الاسلام دعاگو به نمایندگی از رئیس جمهور برای بررسی مسائل و مشکلات کردستان و به ویژه مریوان به این منطقه اعزام شد. در روز چهارده شهریور نیز در پانزدهمین نشست شورای عالی بازسازی و نوسازی مناطق جنگ زده مقرر شد هیئتی برای رسیدگی به احتیاجات مردم مریوان اعزام شود.

همچنین خبرگزاری جمهوری اسلامی در تاریخ ۲۲ شهریور از مریوان گزارش داد به دنبال بمباران های مکرر این شهر و بروز مشکلات امنیتی و معیشتی برای مردم، برخی از ارگان های دولتی از جمله اداره مخابرات، جهاد سازندگی، اداره ارشاد، هلال احمر و... مجموعه ای از اقدامات حمایتی را در دستور کار خود قرار داده اند تا ضمن تأمین نیاز های روزمره ساکنان شهر، از خروج بی رویه آنان جلوگیری کنند.

روز هفدهم مهر هم علی اکبر ناطق نوری وزیر کشور، از مناطق آسیب دیده مریوان بر اثر بمباران های عراق بازدید و بر تسریع در امر بازسازی و نوسازی این مناطق تأکید کرد.

- شکوائیه های ایران به سازمان ملل

نماینده گی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل در این بازه زمانی، سه بار با ارسال نامه هایی به دبیرکل سازمان ملل، ضمن آگاه ساختن این سازمان از حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی ایران خواستار رسیدگی فوری به جنایات جنگی ارتش بعثی عراق شد.

روز هفتم شهریور، نمایندگی دائمی ایران در سازمان ملل متحد در نامه های به دبیرکل این سازمان خواستار توجه به کشتار کودکان و غیرنظامیان ایرانی در بمباران مناطق غیرنظامی شد.

یازده روز بعد (۱۸/۶/۱۳۶۲) نیز رجائی خراسانی نماینده ایران در سازمان ملل، در یادداشتی خطاب به دبیرکل این سازمان، ضمن اشاره به خودداری ایران از دست یازیدن به عمل متقابل، با وجود توانایی انجام این کار، مسئولیت جامعه بین المللی در قبال این اقدامات عراق را یادآور شد.

همچنین در پی تشدید حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی و غیرنظامی، نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد، در روز هفتم مهر در نامه ای به دبیرکل این سازمان بی تفاوتی مجامع بین المللی را از دلایل تکرار این گونه جنایات جنگی از سوی ارتش عراق برشمرد.

۳. حملات عراق به کشتی های تجاری ایران در خلیج فارس

مسدود شدن خط لوله صادرات نفت عراق از طریق سوریه و نبود امکان صدور نفت این کشور از اسکله های البکر و العمیه در شمال خلیج فارس موجب ایجاد محدودیت در صادرات نفت عراق و در نتیجه کاهش شدید درآمدهای نفتی آن گشت. در مقابل، ایران همچنان می توانست به علت گستردگی سواحلش در خلیج فارس، نفت خود را به میزان زیادی صادر کند و در حالی که با طولانی شدن جنگ، فشار زیادی بر اقتصاد عراق وارد می شد، اقتصاد ایران در دوران پررونقی به سر می برد. در این شرایط، دولت عراق برای تغییر دادن وضعیت و محروم کردن ایران از درآمدهای نفتی، با حملات هوایی به کشتی های تجاری و نفتکش ها و هدف قراردادن مراکز نفتی ایران از جمله تأسیسات نفتی جزیره خارک، کوشید ضمن باز کردن

جبهه جدیدی در دریا ایران را تحت فشار قرار داده و وادار به پذیرش صلح کند.^(۱) از سوی دیگر، این اقدام عراق می توانست با بالاگرفتن تنش در شاهراه انرژی جهان، توجه قدرت های بزرگ را به جنگ خلیج فارس و ضرورت پایان دادن به آن جلب کند.

ارتش عراق در ادامه حملات خود به کشتی های تجاری حامل کالا به مقصد ایران، در این دوره نیز چند کشتی تجاری را در خلیج فارس هدف قرار داد.

روز دوم شهریور، کشتی تجاری "ایران رشادت"، که از هندوستان عازم ایران بود، در نزدیکی بندر امام خمینی مورد حمله موشکی بالگردهای عراقی قرار گرفت.

روز بیست و یکم شهریور نیز هواپیماهای عراقی یک کاروان از کشتی های تجاری ایران شامل ۲۱ کشتی را، که از بندر بوشهر به سمت بندر امام خمینی در حرکت بودند، بمباران کردند. همچنین در روز بیستم مهر، دو کشتی ایرانی هدف اصابت موشک های عراق قرار گرفتند.

در پی افزایش حملات به کشتی های تجاری در خلیج فارس، شرکت های بیمه خواستار افزایش حق بیمه جنگی شدند. در اواسط شهریور، شرکت بیمه لویدز اعلام کرد که از ابتدای جنگ تا آن زمان، ۲۴ کشتی نفتکش و تجاری ایران بر اثر حملات هوایی عراق غرق شده است. خبرگزاری فرانسه نیز از لندن گزارش داد: «شرکت های بیمه دریایی در فکر چهار برابر کردن حق بیمه جنگی خود می باشند.» زیرا در طول سه سال جنگ بین ایران و عراق، شرکت های بیمه ۵۰۰ میلیون دلار متضرر شده اند.

تداوم حملات ارتش عراق به کشتی های تجاری و نفتکش ها در خلیج فارس به ویژه تشدید و افزایش دامنه این حملات پس از عملیات خیبر (سوم اسفند ۱۳۶۲)، ایران را به سوی پاسخ متقابل سوق داد. از این رو مدت ها پس از حملات عراق به کشتی ها و نفتکش های ایرانی، ایران نیز اولین حمله خود را در چارچوب "مقابله به مثل" علیه یک نفتکش انجام داد و به این ترتیب اصطلاح جنگ نفتکش ها یا جنگ کشتی ها^(۲) به طور رسمی وارد ادبیات جنگ ایران و عراق شد.

۴. عملکرد گروه های مسلح ضدانقلاب و اقدامات نیروهای خودی

مقابله با اقدامات خرابکارانه گروه های مسلح غیرقانونی به ویژه در مناطق بحرانی استان های کردستان و آذربایجان غربی، از همان ابتدای انقلاب بخشی از توان نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی را به خود مصروف می داشت. در دوره جنگ، این مسئله مشهودتر بود و موجب تضعیف توان رزمی و عملیاتی نیروهای مسلح خودی می شد.

ص: ۳۷

۱- حسین اردستانی، تنبیه متجاوز، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۷۹، صص ۶۷ و ۶۸.

۲- * هادی نخعی و حمیدرضا فراهانی، روزشمار جنگ ایران و عراق - کتاب سی و هفتم: توسعه روابط با قدرت های آسیایی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۳، ص ۲۷.

در بازه زمانی کتاب حاضر نیز گروه های مذکور، اقدامات ایذایی علیه نیروهای امنیتی و مردم عادی را ادامه دادند. بخش اعظمی از این اقدامات در منطقه شمال غرب کشور انجام می گرفت و علاوه بر اعضای گروه هایی همانند حزب دمکرات و کومه له، عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نیز در این مناطق به خرابکاری مشغول بودند. در طول این دوره ۵۳ روزه، درگیری های متعددی بین نیروهای خودی و عناصر وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی رخ داد. حمله به پایگاه ها و نیروهای گشتی خودی، مین گذاری، اجرای عملیات کمین، حمله به تأسیسات و امکانات زیربنایی و ساختمان های عمومی، گروگان گیری و تهدید مردم عادی از عمده ترین تحرکات گروه های ضدانقلاب بود. بر اثر این تحرکات، تلفات و خسارات فراوانی به نیروهای امنیتی و مردم عادی مناطق کردنشین به ویژه روستاییان این مناطق وارد آمد. در این دوره حکومت عراق به کمک های مالی و تسلیحاتی خود به گروه های ضدانقلاب را ادامه داد و در مقابل، این گروه ها نیز اخبار و اطلاعات را از داخل کشور جمع آوری و در اختیار سازمان های اطلاعاتی بعثی قرار می دادند.

از سوی دیگر، نیروهای خودی نیز می کوشیدند تا با اجرای عملیات های پاک سازی، کمین و انهدامی در استان های آذربایجان غربی و کردستان، امنیت را در این مناطق برقرار سازند. در جریان این اقدامات علاوه بر کشته و زخمی شدن تعدادی از عوامل گروه های ضدانقلاب، شماری دیگر نیز دستگیر شدند. علاوه بر این در طول این دوره سیر تسلیم شدن وابستگان به این گروه ها همچنان ادامه داشت.

از میان فعالیت های نیروهای خودی در این دوره علاوه بر عملیات های متعدد پاک سازی روزانه، می توان به طور خاص به چند عملیات مهم اشاره کرد:

روز دوم شهریور، نیروهای خودی با اجرای عملیاتی به نام "شهید زارع زاده" در محور کامیاران - دهگلان (اطراف سنندج)، ۱۷ روستا را پاک سازی کردند. به گزارش سپاه ناحیه کردستان، در این عملیات حدود ۲۰۰ نفر از افراد ضدانقلاب کشته یا مجروح شدند.

قرارگاه حمزه سیدالشهدا از روز سیزدهم شهریور، عملیات "شهید حسینی" را با هدف آزادسازی کانون عملیاتی - نظامی کومه له و دیگر گروه های ضدانقلاب در محور مهاباد - سردشت آغاز کرد. این عملیات روز هفدهم شهریور با تحقق کامل اهداف به پایان رسید و در جریان آن تعداد ۳۲ روستا در شرق محور مذکور پاک سازی شد و از عناصر ضدانقلاب نیز ۹۰ نفر کشته یا زخمی شدند.

همچنین با اجرای مرحله سوم و چهارم از سلسله عملیات های "شهید بروجردی" که از روز بیست و سوم شهریور آغاز و تا بیست و هفتم این ماه ادامه یافت، نیروهای خودی توانستند ضمن آزادسازی چند ارتفاع مهم، منطقه وسیعی را بین کامیاران، مریوان، اورامانات، روانسر، قروه، سنقر و باختران پاک سازی کنند. همچنین در این عملیات تعدادی از عناصر کومه له و دمکرات کشته و بیش از ۳۸ تن از آنان دستگیر شدند.

روز سوم مهر نیز عملیات پاک سازی منطقه بنگوین، که از روز بیست و ششم شهریور با هدف دستیابی به مرکز تشکیلات سیاسی ضدانقلاب در این منطقه آغاز شده بود، به پایان رسید و نیروهای خودی توانستند با تسلط به ارتفاعات منطقه، بخش وسیعی از آن منطقه را پاک سازی کنند. همچنین تعدادی سلاح سبک و نیمه سنگین متعلق به گروه های ضدانقلاب، به غنیمت نیروهای خودی درآمد.

در این دوره، علاوه بر مناطق بحرانی استان های آذربایجان غربی و کردستان عملیات مقابله با گروه های ضدانقلاب در دیگر مناطق کشور نیز جریان داشت و نیروهای سپاه و کمیته انقلاب اسلامی، توانستند تعدادی از اعضا و عناصر وابسته به گروه هایی مثل سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، چریک های فدایی خلق، سازمان پیکار و راه کارگر را در مناطق مختلف کشور از جمله تهران، کرج، شیراز، اراک، صومعه سرا، مسجد سلیمان، خلخال و... دستگیر کنند. انهدام تشکیلات شهری حزب کومه له و جامعه سوسیالیست های باختران به همت کمیته انقلاب اسلامی باختران، ریشه کنی تشکیلات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در اراک، انهدام بقایای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در جنگل های هشپیر و کشف و متلاشی کردن دو هسته مقاومت گردانی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در صومعه سرا از جمله مهم ترین اقدامات نیروهای خودی در این زمینه محسوب می شود.

۵. آغاز مراحل اجرایی طرح لیبک یا خمینی

در مقطع زمانی کتاب بیست و هفتم روزشمار، روند همیشگی و متداول اعزام نیروهای رزمی و فنی به جبهه های جنگ با آغاز مراحل اجرایی طرح "لیبک یا خمینی" شکل متمایزی به خود گرفت. از اواخر مردادماه سال ۱۳۶۲ (چند روز قبل از آغاز دوره کتاب حاضر)، سپاه پاسداران اقدام به درج فراخوان طرح لیبک یا خمینی در روزنامه های کثیرالانتشار کشور کرد؛ با وجود این، روند اجرایی این طرح - که می توان آن را با دورنمای اقدامات بلندمدت سپاه برای ارتقای کیفی سطح نیروهای نظامی و نیز بهبود کیفی روش های جذب، آموزش و بهره گیری از نیروهای داوطلب و برنامه ریزی برای تأمین نیروهای تخصصی عملیات های آتی مرتبط دانست - از اوایل شهریور ۱۳۶۲ شتاب بیشتری یافت.

در روز پنجم شهریور، محسن رفیق دوست وزیر و محسن رضایی فرمانده کل سپاه توضیحاتی را درباره طرح لیبک یا خمینی بیان کردند. در این روز وزیر سپاه «سازماندهی و ثبت نام و شرکت در مانور آزادی قدس و آموزش های جدید» را از جمله اهداف طرح لیبک یا خمینی برشمرد و محسن رضایی نیز در تشریح اهداف اصلی این طرح گفت: «اولین هدفش انجام مراحل مقدماتی تشکیل ارتش بیست میلیونی است و هدف دوم آماده شدن برای انجام مانور آزادی قدس است که ان شاء الله آماده خواهیم شد تا این مانور را در سراسر کشور با شرکت کلیه کسانی که تاکنون به

جبهه های جنگ رفته اند به اجرا در آوریم. ... با اجرای طرح لیبک یا خمینی تمام نیروها تخصص های رزمی شان مشخص می شود و ما خیلی راحت می توانیم با این افراد بعداً هر موقع احتیاج بود تماس بگیریم. تخصص اینها در پرونده هایی ثبت می شود و ما هروقت لازم داشتیم با مراجعه به پرونده افراد می توانیم تعداد نیروهای متخصص اعم از تک تیرانداز، توپچی، آر.پی.جی زن، راننده لودر و بولدوزر و امثال آن را برآورد کنیم و ثانیاً دیگر مشخص است که افراد چه آموزش های جدیدی را بایستی ببینند. پس از اجرای این طرح کلیه برادران که سازماندهی شده اند قبل از اجرای مانور آزادی قدس آموزش های جدیدی را خواهند دید.»

در روزهای بعد نیز اطلاعیه طرح لیبک یا خمینی و مانور آزادی قدس (که به گفته فرمانده کل سپاه قرار بود قبل از ۲۲ بهمن سال ۱۳۶۲ اجرا شود)، به تناوب در روزنامه های کیهان، اطلاعات و جمهوری اسلامی منتشر می شد و سپاه پاسداران نیز اهتمام ویژه ای به اجرای این طرح داشت به گونه ای که فرمانده کل سپاه با سفر به مناطق مختلف سپاه و برگزاری جلسات متعدد با مسئولان این مناطق، از نزدیک روند اجرایی این طرح در نقاط مختلف کشور را پیگیری می کرد. از سوی دیگر، مسئولان سپاه و بسیج مناطق و استان ها در مصاحبه ها و سخنرانی های خود، استقبال مردم از این طرح را مطلوب ارزیابی می کردند.

شایان ذکر است تأثیرگذاری نیروهای جذب شده از طریق این طرح، در جریان عملیات خیبر که در سوم اسفند ۱۳۶۲ آغاز شد، نمایان شد؛ در این زمینه محمد درودیان در شرح عملیات خیبر آورده است: «مسئله قابل توجه قبل از آغاز تک، حضور گسترده و وسیع نیروهای مانور قدس بود که پس از انجام مانور در مراکز مختلف تهران و استان ها، به طرزی چشمگیر وارد میدان های نبرد شده، به صورت قوای احتیاطی تحت امر یگان های عملیاتی سپاه پاسداران قرار گرفتند.»^(۱)

۶. تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، تهدیدات ایران و احتمال گسترش دامنه جنگ

هم زمان با پایان سومین سال جنگ عراق و ایران و آغاز سال چهارم این منازعه (دوره زمانی کتاب حاضر)، عراق هم در صحنه نبرد و هم از نظر اقتصادی در وضعیت نامطلوبی قرار داشت. از بعد نظامی ارتش عراق که به دنبال سلسله عملیات های ایران از خاک این کشور عقب نشینی کرده و در حالتی انفعالی به سر می برد، هر لحظه از سوی ایران تهدید می شد. از نظر اقتصادی نیز صدور نفت، به عنوان مهم ترین منبع درآمدی این کشور، با بسته شدن خط لوله عبوری از خاک سوریه و انسداد راه دریایی به میزان قابل توجهی کاهش یافته بود. این در حالی بود که ایران همچنان به صادرات نفت خود ادامه می داد. در چنین وضعیتی - همان طور که پیش تر ذکر شد - تصمیم گیران سیاسی و نظامی عراق برای فشار بر ایران، انهدام منابع اقتصادی این کشور به ویژه پایانه های نفتی ایران در

ص: ۴۰

سواحل خلیج فارس را، بهترین راه برای نجات خود ارزیابی کردند. از آنجا که توان جنگی عراق به ویژه نیروی هوایی این کشور قادر به انجام این کار نبود، مقامات عراقی از دولت فرانسه خواستند با اعطای ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد امکان جدیدی را در اختیار آنان قرار دهد.

نخستین اخبار مربوط به تحویل جنگنده های سوپراتاندارد به عراق از اوایل تابستان ۱۳۶۲ در برخی محافل رسمی و غیررسمی منتشر شد. انتشار این اخبار واکنش مقامات ایرانی را به دنبال داشت؛ در سی ام تیرماه، هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس، به انتقاد از مواضع خصمانه فرانسه در قبال ایران از جمله حمایت از عراق متجاوز و ارسال اسلحه به این کشور، پناه دادن به تروریست ها و... پرداخت؛ سه روز بعد یعنی دوم مردادماه نیز علی اکبر ولایتی در پاسخ به تهدیدات وزیر امور خارجه عراق مبنی بر حمله به تأسیسات نفتی ایران با بیان اینکه «اگر در جریان صدور نفت ایران هرگونه اخلالی رخ دهد، هیچ کشوری در منطقه نخواهد توانست نفت خود را صادر کند»، سخنان وزیر امور خارجه عراق را تهدیدی برای کل منطقه قلمداد کرد.

با آغاز دوره زمانی کتاب حاضر تحلیل ها، تفاسیر و گمانه زنی ها در مورد تحویل یا عدم تحویل جنگنده های سوپراتاندارد به عراق و پیامدهای ناشی از ورود این هواپیماهای پیشرفته به میدان جنگ عراق و ایران با قوت و شدت بیشتری ادامه یافت. در روزهای سوم و چهارم شهریورماه، روزنامه واشنگتن پست، رادیو بی بی سی، روزنامه کویتی البیان، خبرگزاری آلمان غربی، رادیو امریکا و روزنامه لوموند با انتشار مطالبی طرح تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و استفاده عراق از این هواپیماها برای بمباران تأسیسات نفتی ایران، تهدید ایران به بستن تنگه هرمز و احتمال گسترش جنگ دو کشور به منطقه خلیج فارس را مورد تحلیل قرار دادند.

درحالی که تفاسیر رسانه ها درخصوص مسئله واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق همچنان ادامه داشت، در پانزدهم شهریورماه، عصمت کتانی قائم مقام وزیر امور خارجه عراق، از تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی مجهز به موشک های اگزوسه به عراق خبر داد. وی گفت: «عراق به محض کسب توانایی کافی در متوقف ساختن صادرات نفتی ایران تردیدی به خود راه نخواهد داد.»

هم زمان با انتشار اخبار مربوط به احتمال تحویل سوپراتانداردها به عراق، گزارش هایی درخصوص مخالفت برخی دولت های منطقه ای و قدرت های بین المللی به ویژه امریکا با این اقدام فرانسه منتشر شد؛ در هفدهم شهریور، خبرگزاری آلمان غربی از پاریس گزارش داد که ایران از کویت و امارات متحده عربی خواسته است تا به منظور ممانعت از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، فرانسه را تحت فشار قرار دهند. روزنامه کریستین ساینس مانیتور نیز از تلاش ایالات متحده برای منصرف کردن فرانسه از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خبر داد. روزنامه تایمز (چاپ لندن) نیز نوشت: «امریکا، انگلیس و

بسیاری از کشورهای خلیج فارس نگرانی خود را در مورد ارسال جنگنده های سوپراتاندارد مجهز به موشک هوا به دریای اگروسه به عراق ابراز داشته اند.»

در فضای سیاسی ایران مقامات بلند پایه به انتشار اخبار مربوط به تحویل قریب الوقوع سوپراتانداردها به عراق واکنش نشان دادند. سران و تصمیم گیران ارشد جمهوری اسلامی ایران تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را در روند و سرنوشت جنگ و عزم مردم و مسئولان بیتاثر دانستند؛ در ۲۴ شهریورماه، آیت الله خامنه ای رئیسجمهور، در این باره اظهار کرد: «ما در مقابل تهدید قدرت های بزرگ نه تنها مرعوب نمی شویم و حرکت خود را متوقف نمی کنیم بلکه در برابر هر خباثتشان ضربه ای آماده داریم.» هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز گفت که تحویل این هواپیماها بیشتر جنبه روانی دارد، همانگونه که موشکهای شوروی کمکی به عراق نکرد، این هواپیماها هم کاری از پیش نخواهند برد. میرحسین موسوی نخست وزیر هم، ضمن تأکید بر اینکه اقداماتی نظیر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد قادر به متوقف ساختن روند حرکت انقلاب اسلامی نیست، اقدام فرانسه را بهمثابه تجاوز فرانسه علیه ایران تعبیر کرد. آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور نیز گفت: «فرانسه بداند مبارزان ایران و ملت ایران ملتی نیست که در مقابل این گونه تجاوزات آشکار دست روی دست گذارد و جواب کافی به آنها ندهد.»

به دنبال واکنش ها و تهدیدات مقام های ایرانی، رسانه های همگانی جهان ضمن اینکه همچنان به انعکاس گسترده اخبار مربوط به تحویل سوپراتانداردها اهتمام داشتند، در تحلیل ها و تفاسیر خود به بررسی امکان یا عدم امکان عملی شدن تهدیدات ایران پرداختند؛ برخی رسانه ها نیز از تلاش های بین المللی برای منصرف کردن فرانسه از این اقدام خبر دادند. رادیو لندن در تفسیری پیش بینی کرد که تحولات اخیر (واگذاری سوپراتانداردها و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز) باعث گسترش دامنه جنگ خواهد شد. روزنامه لوکوئیدین دوپاری نیز نوشت: «به نظر می رسد که فرانسه قبل از آنکه به وضوح پی برد که خلبانان عراقی تحت تعلیم فرانسه آمادگی کامل دارند، سعی کرده تا با عنوان نمودن عدم آمادگی خلبانان عراقی، تحویل سوپراتانداردها را به تعویق اندازد.» روزنامه تایمز (چاپ لندن) «به نقل از منابع موثق» اعلام کرد: «انگلستان از کشور فرانسه خواسته است تا در مورد فروش هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تجدیدنظر کند.» روزنامه نیویورک تایمز هم نوشت: «متحدها غربی، پاریس را برای خودداری از تحویل هواپیماهای جنگی تازه به عراق زیر فشار گذاشته اند.»

به هر تقدیر، مسئولان ارشد جمهوری اسلامی ایران که جدی بودن عزم فرانسه در واگذاری سوپراتانداردها را دریافته بودند، هشدارها و تهدیدات خود را با لحنی صریح تر و خشن تر ابراز می کردند؛ هاشمی رفسنجانی در ۲۶ شهریورماه، در بندرعباس گفت: «کلید خلیج فارس دست ماست اگر بنا باشد خلیج فارس امن بماند باید برای همه امن باشد و اگر بنا باشد ناامن بماند باید

برای همه ناامن باشد.» یک روز بعد در ۲۷ شهریورماه، آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، در خطبه های نماز عید قربان گفت: «اگر به عراق سلاحی داده شود که مانع از صدور نفت ایران شود، از خلیج فارس یک قطره نفت صادر نخواهد شد.» در ۳۱ شهریور، امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، در پیامی اعلام کردند: «به همه کشورهای منطقه و کشورهایی که به نحوی از نفت استفاده می کنند هشدار می دهم که دولت ایران با تمام قدرت در مقابل این جنایت ایستادگی می نماید و مصمم است تا در صورت وقوع چنین جنایتی، با تمام قدرت تنگه هرمز را مسدود کند و اجازه ندهد حتی یک قطره نفت از آنجا صادر شود. مسئول پیامدهای این حادثه بزرگ دولت فرانسه است.»

به دنبال تهدیدهای جدی ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز و ممانعت از صدور نفت از خلیج فارس، اخباری درباره بازنگری مقامات فرانسوی در زمان واگذاری سوپراتانداردها به عراق انتشار یافت. اکثر مطبوعات و رسانه های جهان، ضمن بازتاب وسیع تهدیدهای مقامات ایرانی، از تعویق زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد خبر دادند؛ خبرگزاری فرانسه گزارش داد: فرانسه تحویل پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد را به تعویق انداخته است. رادیو صدای آمریکا نیز ضمن اعلام خبر تأخیر در تحویل سوپراتانداردها به عراق، به نقل از تلویزیون فرانسه گفت: «وزارت دفاع آن کشور از تشریح علت این تأخیر خودداری کرده است.» رادیو اسرائیل هم اعلام کرد: «منابع وزارت خارجه آمریکا گفتند ایالات متحده تهدیدهای ایران را در مورد بستن تنگه هرمز کاملاً جدی می گیرد و دولت واشنگتن به وضوح اعلام داشته که این تنگه از نظر منافع نفتی ایالات متحده دارای اهمیت درجه اول می باشد.» روزنامه واشنگتن پست نوشت: «ژاپن و ایالات متحده ناخشنودی خود را به دولت فرانسه اطلاع داده اند. ... گزارش دیگری حاکی است که بریتانیا و آلمان فدرال نیز برای فرانسه پیام دادند که از ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق ناخرسند و نگران می باشند.»

در ادامه ماجرای تحویل سوپراتانداردها، رسانه های بینالمللی هم زمان با یادآوری تهدیدات ایران، نگرانی قدرت های غربی به ویژه آمریکا را از گسترش دامنه جنگ و به خطر افتادن مهم ترین شاهراه انرژی جهان در صدر اخبار و تحلیل های خود قرار دادند؛ روزنامه واشنگتن پست در مقاله ای با عنوان "امریکا در پی پایان جنگ خلیج فارس" ضمن اشاره به قابلیت های هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های اگزوسه، بر نگرانی های ایالات متحده از تداوم و گسترش جنگ بین ایران و عراق تأکید کرد و نوشت: «مقامات امریکایی معتقدند که این عامل جدید، ریسک به درگیری را خواهد افزود.» واشنگتن پست افزود: «ایالات متحده خصوصاً نگران این تهدید ایران است که اگر صادرات نفتی ایران در نتیجه حملات عراق صدمه ببیند، مانع از صدور نفت از خلیج فارس خواهد شد.» خبرگزاری کویت نیز گفت: «اگر هواپیماهای عراقی تسهیلات بارگیری نفتی یا تانکرهای ایرانی را مورد حمله قرار دهند ایران نیز در خلیج

عربی [فارس] و علیه عربستان سعودی، امارات متحده عربی و کویت - که از تأمین کنندگان عمده نفت جهان غرب هستند - دست به اقدامات تلافی جویانه خواهد زد.»

در داخل ایران نیز همچنان تهدیدات با تأکید بر توان ایران برای عملی کردن آن تکرار می شد. هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، که در اواخر شهریورماه از استان های سیستان و بلوچستان، هرمزگان و کرمان بازدید کرده بود، در خطبه های نمازجمعه اول مهرماه با تأکید بر هماهنگی کامل نیروهای مسلح در چابهار، زاهدان و بندرعباس با یکدیگر و دیگر ارگان ها، درخصوص آمادگی این نیروها برای بستن تنگه هرمز در صورت لزوم، گفت: «ما تا نزدیکی تنگه هرمز رفتیم و با خیال راحت بازگشتیم و با اطلاعاتی که من از مسائل نظامی دارم، هیچ گونه ناراحتی در این مورد وجود ندارد و اگر مسئله ای پیش بیاید نیروهای ما کاملاً مهیا و مسلط می باشند و هر لحظه که نیروهای ما تصمیم بگیرند، مانند دری که روی پاشنه خود بگردد، وارد عمل می شوند.»

در عرصه بین المللی نیز موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق که بر اثر موضع گیری های ایران با مسئله امنیت خلیج فارس ارتباط مستقیمی یافته بود، همچنان مورد توجه وسیع رسانه های همگانی جهان قرار داشت. در این میان، برخی رسانه ها از توان و آمادگی ایران برای بستن تنگه هرمز خبر می دادند، گروهی بر حساسیت و جدیت امریکا برای بازنگه داشتن جریان آزاد نفت تأکید می ورزیدند و بعضی هم راجع به تعویق یا عدم تحویل این جنگنده ها به عراق گزارش هایی مخابره می کردند.

در حالی که موج تبلیغاتی رسانه های بین المللی درخصوص اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق بیش از پیش گسترش یافته بود، شورای عالی دفاع برای تصمیم گیری درباره امنیت خلیج فارس و تنگه هرمز و دیگر موضوعات مرتبط با جنگ تشکیل جلسه داد. در پایان این جلسه، حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی سخنگوی این شورا، ضمن یادآوری هشدار اخیر رئیس جمهوری ایران به کشورهای حوزه خلیج فارس و کشورهای غربی در مورد کمک به عراق و اعزام کشتی های جنگی برای کنترل امنیت خلیج فارس افزود: «آقای [آیت الله] خامنه ای که رسمی ترین مقام در اظهار این مطالب هستند، طبعاً سیاست ما را منعکس می کنند. اما عکس العمل هایی که در منابع خبری دنیا به وجود آمده، ما زیاد روی آن حساب باز نمی کنیم و این معلوم است [که] امنیت خلیج فارس را تا به حال ما حفظ کردیم و در آینده هم حفاظت از آن به عهده ماست و همه می دانند که نیروهای بزرگ دنیا دیگر جایی برای وارد شدن به این منطقه ندارند.» وی در ادامه ضمن توصیه به برخی دولت های منطقه مبنی بر اجتناب از پشتیبانی های نظامی و اقتصادی از عراق، تأکید کرد: «تحمیل ما حدی دارد و البته آنها منکر کمک به عراق می شوند و هیچ وقت به طور رسمی به این مسئله اعتراف نکرده اند، ولی به طور کلی اصل برای ما امنیت خلیج فارس است و بعضی مسائل را نیز به خاطر امنیت خلیج فارس نادیده می گیریم؛ البته این موضوع هم حدی دارد و آن حد را ما خودمان تعیین خواهیم کرد.»

سرانجام پس از چند ماه کشمکش رسانه ای و تبلیغات وسیع درخصوص اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و درحالی که در ماه های اخیر اخبار گسترده و گاه ضدونقیضی راجع به زمان و چگونگی تحویل این جنگنده ها انتشار یافته بود، در پانزدهم مهرماه، برخی رسانه ها از تحویل قطعی جنگنده های سوپراتاندارد به عراق خبر دادند. در این روز خلبانان فرانسوی این جنگنده ها را از پایگاهی در غرب فرانسه به سوی عراق به پرواز درآوردند.

همان گونه که انتظار می رفت انتشار خبر تحویل قطعی پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق بازتاب گسترده ای در محافل خبری و رسانه های جهان داشت. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، «تقریباً تمامی رادیوها از جمله اسرائیل، امریکا، دوی، سوئیس و ژاپن در بخش های فارسی و عربی و انگلیسی و همچنین رادیوهای قاهره و تونس در بخش های عربی خود ضمن نقل این خبر تأکید کردند که ایران تهدید کرده است در صورت تحویل این هواپیماها به عراق، تنگه هرمز، که بیشترین نفت جهان غرب از آن می گذرد، را مسدود خواهد نمود.»

باوجوداین، وزیر امور خارجه فرانسه در یک مصاحبه رادیویی از اظهار نظر صریح راجع به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خودداری کرد. وی در پاسخ به این پرسش که آیا هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تحویل شده اند یا خیر؟ گفت: «شاید که هواپیماها تحویل داده شده اند، شاید هم نشده اند، شاید هم قبلاً تحویل داده شده بودند.»

در داخل ایران اخباری درباره طرح مسئله واگذاری قطعی جنگنده های سوپراتاندارد به عراق در جلسه هیئت دولت و همچنین دیدار ناخدا حسینی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور - که برخی رسانه ها هدف آن را بررسی امکانات نظامی ایران برای بستن تنگه هرمز اعلام کردند - منتشر شد. باین حال، مقامات ایران بلافاصله واکنشی رسمی به این اقدام فرانسه نشان ندادند.

در چنین فضایی برخی رسانه ها در توانایی ایران برای عملی کردن تهدیدات خود و بستن تنگه هرمز و بعضی از آنها در کارایی هواپیماهای سوپراتاندارد برای تغییر دادن روند و سرنوشت جنگ ابراز تردید کردند. ساندی تایمز (چاپ انگلستان) نوشت: «"بلوف" ایران، فرانسه را از ارسال جنگنده بمب افکن مجهز به موشک اگزوسه سوپراتاندارد که به عراق قول داده بود باز نداشت. ... آن قدر هم که گفته شده نباید تدارکات ایران را در بستن تنگه هرمز بیش از حد مؤثر و کارآمد دانست. ... اولاً بستن تنگه هرمز کار آسانی نیست و ثانیاً ایران توانایی نظامی آن را ندارد.» خبرگزاری فرانسه از منامه نیز در گزارشی تهدیدات طرفین را "بلوف" و "تبلیغاتی" خواند و با تأکید بر اینکه انجام این تهدیدات «بعید به نظر می رسد»، از قول ناظران افزود: «چون طرفین درحال حاضر امیدی به یک پیروزی نظامی ندارند، هر یک در تلاش برای یک جنگ روانی هستند.» خبرگزاری رویتر نیز در تفسیری ضمن تشریح برخی از

ویژگی‌ها و قابلیت‌های فنی هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک‌های آگروسه، گزارش داد: «هرچند سوپراتانداردهای مجهز به آگروسه طی جنگ فالتکلند یک ناو جنگی بریتانیا را منهدم و یک کشتی تدارکات نظامی را غرق کردند، اما انهدام یک ترمینال نفتی بزرگ مسئله دیگری است. وارد آمدن خسارت به یک ترمینال نفتی که چیزی بیشتر از یک مجموعه لوله و ایستگاه‌های تلمبه زنی نیست، قابل جبران و تعمیر است. علاوه بر این خارک تنها راهی که ایران می‌تواند از طریق آن نفت خود را صادر کند نیست و سال اول جنگ ایران - عراق نشان داد که ایران کاملاً قادر به نبرد است حتی هنگامی که امکانات اقتصادی آن شدیداً محدود شده بود.»

با گذشت سه روز از انتشار اخبار تحویل قطعی هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع به این اقدام واکنش نشان داد، اما این واکنش بیش از آنکه تند و صریح باشد، تکرار مواضع پیشین جمهوری اسلامی بود؛ هاشمی رفسنجانی این اقدام را یک حرکت تبلیغی و «شانناژ رسانه‌ای» نامید که هدف آن تضعیف روحیه رزمندگان ایران و تقویت روحیه نیروهای عراق است. وی گفت: «نظر ما همان حرفی است که قبلاً گفتیم و این حرف را ما در ماه‌های اول جنگ زدیم، یعنی سیاست ما در شورای عالی دفاع و خدمت امام از اول این طور ترسیم شد که ما امنیت خلیج فارس را تا موقعی حفظ می‌کنیم که صادرات ما از خلیج فارس به طور عادی باشد و اگر روزی در جنگ هر قدرتی، چه صدام و چه خارجی‌ها و بر قدرت‌ها بخواهند ما را از نفت محروم کنند، محاسبه این موضوع برای دشمنان ما خیلی آسان است؛ زیرا که وقتی ایران نفت نداشته باشد، طبعاً خلیج فارس برای ایران ارزشی ندارد.»

در عرصه بین‌المللی، درحالی که رسانه‌های همگانی تمرکز خود را بر موضوعاتی همچون تأثیرات احتمالی ورود سوپراتانداردها به عرصه کارزار عراق و ایران، آینده بازار نفت، احتمال عملی شدن تهدیدات ایران و میزان تأثیر آن بر مسائل منطقه خلیج فارس و امکان دخالت قدرت‌های بزرگ در جنگ ایران و عراق معطوف کرده بودند، خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد: ناو ۴۰ هزار تنی "تاراوا" به همراه دو واحد آبی - خاکی حامل تفنگ‌داران امریکایی از کانال سوئز عبور کرده و عازم اقیانوس هند است. ناو هواپیمابر "رنجر" نیز همراه ۶ ناو دیگر با پیش‌بینی یک بحران جدید در خلیج فارس از امریکای مرکزی به اقیانوس هند انتقال یافت. انگلیس نیز ناو هواپیمابر "اینوینسل" (شکست‌ناپذیر) را راهی اقیانوس هند کرد. هم‌زمان منابع پنتاگون گفتند بالگردهای مستقر در ناوهای هواپیمابر امریکا قادرند مین‌هایی را که ایرانی‌ها در تنگه هرمز کار بگذارند، خنثی کنند.

کشورهای منطقه خلیج فارس نیز به تهدیدات ایران واکنش نشان دادند. شاهزاده سلطان بن عبدالعزیز وزیر دفاع عربستان، اعلام کرد: «ایران حق دارد که بگوید و ما هم حق داریم که دفاع کنیم. اگر کشتیرانی در آب‌های خلیج فارس از سوی ایران دچار وقفه شود، عربستان از امر کشتیرانی در این آب‌ها دفاع خواهد کرد.» همچنین، مانع سعید العتیبه وزیر نفت امارات متحده

عربی، که اخیراً خواستار برقراری تضمین هایی جهت دور نگه داشته شدن تنگه هرمز از اختلافات سیاسی شده بود، در مصاحبه ای با هفته نامه کول العرب (چاپ پاریس) گفت: «احتمالاً هیچ کس نمی تواند منفعتی در بسته شدن تنگه هرمز داشته باشد.» نمایندگان کشورهای عربی در سازمان ملل نیز، از دولت های متبوع خود خواستند تا بیانیه مشترکی در قبال تهدیدهای ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز صادر کنند.

در همین حال، دولت عراق به عنوان طرف اصلی ماجرا، ضمن اینکه دیرتر از ایران به اخبار مربوط به تحویل قطعی سوپراتانداردها واکنش نشان داد، کوشید با عادی جلوه دادن مسئله و انکار واقعیت، تا حد ممکن از حساسیت های به وجود آمده بکاهد؛ صدام حسین رئیس جمهور عراق، در ۲۱ مهرماه، در مصاحبه ای گفت: «اخیراً سروصدای وسیعی درباره این هواپیماها راه انداخته شد و شما می دانید که سوپراتاندارد نمی تواند بمب اتمی حمل کند و عراق نیز بمب های اتمی ندارد. هواپیماهای سوپراتاندارد ... می توانند اسلحه و تجهیزاتی حمل کنند که از نظر استفاده پیشرفته بوده و عراق می تواند آنها را علیه هدف های مشخص به کار گیرد.» رئیس حزب بعث عراق، با خودداری از پاسخ صریح به سؤالی در مورد تحویل قطعی سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق و نحوه انجام این امر، اظهار کرد: «برای دیدن هواپیماهای سوپراتاندارد به شما می گویم هروقت این هواپیماها رسید و شرایط فراهم گردید به شما اجازه دیدن آنها را خواهیم داد. ... ما یک اسکادران ایرفول مجهز به موشک های آگروسه داریم که همین مأموریت ها را انجام می دهند. ... اهمیت ندارد شما بدانید که چه وقت و چگونه می رسند، آیا قطعه قطعه می رسند و یا در حالت پرواز، ما اطمینان داریم که فرانسه به قراردادهای خود پایبند است. ... ما عادت نداریم درباره قراردادهای نظامی صحبت کنیم. ... و فرض این است که تحویل گرفتن سوپراتانداردها تا پایان ماه جاری دریافت شود.»

با این همه، اظهارات حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در روز بیست و دوم مهرماه (آخرین روز از دوره زمانی کتاب حاضر) حاکی از آن بود که ایران واکنشی جدی و سریع به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد نشان نخواهد داد. وی قابلیت های فنی و کارایی هواپیماهای سوپراتاندارد را بسیار کمتر از آنچه در رسانه ها بدان پرداخته می شود، توصیف کرد و نتیجه گرفت که عراق حتی در صورت صحت اخبار مربوط به تحویل قطعی این جنگنده ها، به هیچ وجه توان خارق العاده ای به دست نیاورده تا از طریق آن بتواند تأثیری جدی بر روند جنگ بگذارد. هاشمی رفسنجانی با تأکید بر اینکه ایران توان بستن تنگه هرمز را دارد، اعلام کرد جمهوری اسلامی در شرایط فعلی بستن تنگه هرمز را به مصلحت نمی داند. وی خاطر نشان کرد: «ما هروقت نتوانیم نفت صادر کنیم، تنگه هرمز را می بندیم؛ ولی حتی اگر نصف نفت ما را هم بزنند، مصلحت نیست تنگه هرمز را ببندیم.»

در این دوره نیز شماری از مسئولان سازمان های بین المللی و مقامات بلندپایه و مسئولان سیاست خارجی برخی کشورها، در سخنان خود به مناسبت های گوناگون و اغلب بدون توجه به خواسته های ایران در مورد شناسایی و مجازات متجاوز و پرداخت خسارت به طرف قربانی تجاوز، خواستار آتش بس و پایان یافتن فوری جنگ بین ایران و عراق می شدند. در این اظهارنظرهای تکراری و کلیشه ای هیچ گونه طرح صلحی که در آن به مسائل بنیادینی همانند شناسایی متجاوز، جبران خسارت طرف مورد تجاوز و مجازات تجاوزگر پرداخته شود ارائه نگردید. جمهوری اسلامی ایران نیز برای پذیرش آتش بس و صلح مثل همیشه با تأکید بر مواضع خود، خواستار توجه به شروط و حقوق پایمال شده خود بر اثر تجاوز ارتش عراق بود.

سفر وزیر امور خارجه هند در اواسط شهریور به بغداد، احتمال آغاز ابتکار عمل نوینی از سوی جنبش عدم تعهد برای خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق را مطرح ساخت. ناراسیمها رائو در بغداد با صدام رئیس جمهور، طارق عزیز وزیر امور خارجه و طه یاسین رمضان معاون اول نخست وزیر عراق، دیدار و گفت و گو کرد. مقامات عراقی در این دیدارها برای دستیابی به یک راه حل صلح آمیز و عادلانه در جنگ با ایران براساس اصول عدم تعهد اعلام آمادگی کردند. پس از پایان این سفر، وزیر امور خارجه هند در مصاحبه ای اعلام کرد که کشورش برای خاتمه یافتن جنگ عراق و ایران دست به تلاش هایی خواهد زد.

برگزاری سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک، فرصتی را فراهم کرد تا درخواست های خارجی برای پایان جنگ افزایش یابد. در همین زمینه، روز چهارم مهر، ایندیرا گاندی نخست وزیر هند و رئیس دوره ای سازمان جنبش عدم تعهد، در اجلاس مقدماتی کشورهای عضو این جنبش در مجمع عمومی سازمان ملل، با اشاره به اقدامات ناکام اخیر هند برای خاتمه دادن به جنگ گفت: «ما همچنان به تلاش های خود ادامه خواهیم داد.» در روزهای بعدی برگزاری اجلاس مجمع عمومی، درخواست های پایان جنگ از سوی مقامات کشورهای مختلف ادامه یافت. دبیرکل اتحادیه عرب، رئیس جمهور مصر و وزیران امور خارجه عربستان، ترکیه، ژاپن، کویت، دانمارک و بنگلادش از جمله افرادی بودند که در این اجلاس، به اظهارنظر درباره لزوم پایان دادن به جنگ ایران و عراق پرداختند.

در همین حال، سخنرانی وزیران امور خارجه عراق و ایران در مجمع عمومی سالیانه سازمان ملل، به صحنه منازعه تبلیغاتی دو کشور علیه یکدیگر تبدیل شد.

روز هشتم مهر، طارق عزیز در نطق خود در این اجلاس، ایران را مسئول ادامه جنگ معرفی و از سازمان ملل متحد به دلیل جدیت نشان ندادن در برخورد با ایران انتقاد کرد. وی با طرح پیشنهاد تشکیل یک کمیته داوری بی طرف برای تعیین متجاوز و مسئول ادامه جنگ، تلاش کرد چهره ای صلح طلب از عراق ترسیم کند.

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران نیز در سخنرانی خود در اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل مواضع جمهوری اسلامی را درباره موضوعات مهم بین المللی و منطقه ای به ویژه جنگ ایران و عراق بیان کرد. ولایتی ضمن تشریح حمله نظامی عراق به ایران، از سازمان ملل به دلیل عملکرد ضعیف و متناقض در قبال جنگ ایران و عراق (از جمله عملکرد متناقض شورای امنیت سازمان ملل در آغاز جنگ و پس از آزادسازی خرمشهر) و سکوت در برابر جنایات عراق انتقاد کرد. وی همچنین در اثبات حقانیت جمهوری اسلامی و انتقاد از عملکرد دوگانه عراق، با اشاره به گزارش اخیر هیئت اعزامی سازمان ملل درباره مناطق آزادشده ایران گفت: «گزارش هیئت اعزامی در تطابق کامل با اعلامیه های خبری ما نشان می دهد که بسیاری از شهرهای ما که در اشغال نیروهای عراق بوده تا میزان نود درصد و گاه صد درصد به وسیله وسایل فنی و مهندسی و برخلاف نص صریح مواد کنوانسیون چهارم ژنو نابود شده است. از آن میان، شهرهای هویزه، خرمشهر، قصر شیرین [را] می توان نام برد. در مقابل، زبونی مقامات عراقی در اثبات ادعاهایشان مبنی بر بمباران شهرهای مرزی عراق کاملاً در گزارش مشهود است. آیا این سند عمق صلح دوستی و انسانیت مردم مورد تجاوز ما [را] که در طول سه سال جنگ علی رغم اینکه در شب و روز در معرض بمباران کور موشکی عراق قرار داشته اند [و] به تبعیت از دستورات اسلامی حاضر نشده اند مناطق شهری عراق را مورد حمله قرار دهند، نمی رساند؟»

وزیر امور خارجه ایران در ادامه سخنان خود ضمن پافشاری بر حقوق حقه ایران، درباره پایان جنگ و مسئول ادامه جنگ گفت: «تشدید این جنایات و استمرار تجاوزات رژیم بعث عراق، رسیدن به هرگونه صلح و توافقی را غیرمحمول و نامقبول ساخته است. ما کمترین جزء حقوقمان را مصالحه نخواهیم نمود. بدیهی است عواملی که بر سر راه این احقاق حقوق مانع ایجاد نمایند، مسئولیت واقعی ادامه جنگ را برعهده خواهند داشت.»

لازم به ذکر است در حین سخنرانی ولایتی، یکی از اعضای هیئت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران خبر حمله موشکی عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک را به اطلاع وی رساند. ولایتی نیز ضمن اعلام این خبر و آمار تلفات انسانی و خسارات مالی واردشده به مناطق مسکونی و غیرنظامی این دو شهر، اقدام دولت عراق را محکوم کرد و گفت: «آیا با چنین رژیمی می توان بدون حضور در میدان نبرد مسئله را حل کرد؟»

سخنان وزیر امور خارجه ایران در مجمع عمومی سازمان ملل متحد اعتراض نماینده عراق را در پی داشت. نماینده عراق در سازمان ملل متحد با حضور در پشت تریبون، سخنان ولایتی را کوششی بیهوده برای بی آبرو کردن عراق خواند. رجایی خراسانی نماینده دائم ایران در سازمان ملل متحد نیز در واکنش به سخنان طارق عزیز راجع به پیشنهاد داوری یک شخص ثالث و بی طرف در مناقشه دو کشور اظهار کرد دادگاه بین المللی اسلامی به همین منظور تشکیل شده است. وی همچنین در مصاحبه ای موقعیت کنونی ایران را در صحنه بین المللی موقعیت یک کشور پیروز و موفق دانست و با اشاره به بازتاب سخنان ولایتی در بین هیئت های نمایندگی کشورهای دیگر آن را بسیار مثبت ارزیابی کرد.

در بازه زمانی کتاب حاضر، مقامات بلند پایه جمهوری اسلامی نیز در مناسبت های مختلف، با تصریح شروط ایران برای پذیرش پایان جنگ، بر ضرورت احقاق حقوق جمهوری اسلامی ایران تأکید می کردند. از سوی دیگر، تلاش می شد تا به ادعای صلح طلبی عراق نیز پاسخ داده شود.

در نخستین روز این دوره، امام خمینی ضمن بیاناتی در جمع فرماندهان نیروی دریایی و هوانیروز ارتش و گروهی از کارکنان این نیروها سخن از هرگونه صلح بدون توجه به خواسته های ایران را مردود دانسته و اظهار کردند که صدام به عنوان متجاوز باید تنبیه و قصاص شود و کشور عراق باید به دست خود مردم عراق اداره شود. ایشان همچنین با بیان اینکه جمهوری اسلامی به دنبال تصاحب خاک هیچ یک از همسایگان خود نیست، تأکید کردند: «همه کشورهای منطقه مال صاحبانش هست و کشور اسلامی به یک وجب از خاک دیگران طمع ندارد. لکن نمی گذارد که کسانی که طمع در مملکت خودش دارند و کسانی که تعدی کردند به کشور ما، نمی گذارد آنها به حیات خودشان ادامه بدهند.»

در روز ۲۸ شهریورماه و در آستانه سالگرد تهاجم عراق به ایران، امام خمینی در جمع اعضای کمیته برگزاری مراسم سومین سالگرد هجوم عراق به ایران جنگ را موجب خیر و برکات فراوان دانسته و اظهار امیدواری کردند جنگ در سال جاری پایان یابد. ایشان در سخنانی که حاکی از صلح طلبی ایران بود فرمودند: «خداوند نیاورد که مدت یک سال دیگر جنگ طول بکشد و ما باز هم "هفته جنگ" داشته باشیم.»

رهبر انقلاب اسلامی همچنین در پیامی به مناسبت سالروز آغاز جنگ، عملکرد عراق را شکست های پیاپی و جنایت علیه زنان و کودکان ارزیابی کرده و کمک های ابرقدرت ها به عراق را بی فایده خواندند. ایشان در این پیام درباره مسئله ادامه جنگ گفتند: «اما ادامه جنگ، همه می دانند که ابتکار آن در دست جوانان ماست و تا سقوط حزب بعث علفقی عراق، دفاع از اسلام و از دو کشور اسلامی عراق و ایران ادامه دارد و پس از آنکه مقدرات کشور به دست ملت رنج دیده عراق افتاد، جنگ خاتمه یافته است.»

در مراسم اولین روز هفته جنگ، آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، با اشاره به چگونگی آغاز جنگ و تهاجم عراق به ایران و ضرورت تمایز قائل شدن بین متجاوز و مدافع، درمورد شرایط ایران برای پایان جنگ گفت: «ای منصفان دنیا، ای چشم های باز، ای گوش های شنوا، می داند که ما از روز اول [تا] امروز شرایطمان را عوض نکرده ایم. قدرت و ضعف در این ملت اثر نگذاشت که حرفش را دو تا کند. پاک سازی سرزمین های اسلامی، خسارت و غرامت جنگی، مجازات شروع کننده جنگ و برافروزنده این آتش سه شرط بوده و امروز نیز همان سه شرط را داریم. اعلام می کنیم دنیا هم بداند ملت ها هم بدانند، این ملت های مسلمان ای کسانی که مایلید حرف دل ملت مسلمان ایران را بدانید، این حرف دل ملت مسلمان ماست.»

همچنین در روز پنجم مهر، آیت الله خامنه ای در سخنانی در جمع سفرا و نمایندگان کشورهای خارجی در تهران به بیان مطالبی درباره حقایق آغاز جنگ، محفوظ بودن حق ایران برای طرح دعوی در سطح جهانی، مسئله غرامت، ادعای صلح طلبی عراق، شرایط ایران برای پذیرش صلح، مواضع سازمان ملل متحد و انتقاد از کشورهای منطقه به دلیل حمایت از عراق پرداخت.

وی در مورد مشخص بودن آغازگر جنگ گفت: «در زمان شروع جنگ [بیش از یک سال وقت جلسات و مذاکرات کسانی که می خواستند در زمینه جنگ کاری نکنند، صرف این شد که آغازگر جنگ کیست... [درحالی که] امروز برای کسی شکی باقی نیست که شروع کننده این جنگ دولت عراق است... بعدها نیز به طور صریح از سوی مقامات عراقی به آن اعتراف شد و حتی دولت عراق به کسانی که به عنوان میانجی عمل می کردند، گفت حاضر است خسارت جنگ را به مدت یک سال بپردازد.»

رئیس شورای عالی دفاع ضمن دروغ خواندن ادعای صلح طلبی عراق، تأکید کرد که ایران خواهان صلح واقعی است. وی همچنین با رد ادعای تمایل ایران به کشورگشایی افزود: «برای کشورگشایی هرگونه حرکتی، زیادی و غلط است، اما برای مقابله با متجاوز و دفاع از حقوق ملی برای یک ملت هیچ گونه تلاش و مجاهدتی زیاد نیست. هیچ مدتی برای جنگیدن زیاد نیست.»

از سوی دیگر، روز اول مهر حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و سخنگوی شورای عالی دفاع هم در خطبه های نماز جمعه تهران بار دیگر بر این سه شرط ایران برای پذیرش آتش بس تأکید کرد:

۱. خروج بدون قید و شرط نیروهای عراق از خاک ایران.

۲. پذیرش پرداخت خسارت جنگ از سوی عراق قبل از خروج نیروهای این کشور از خاک ایران.

۳. پرداخت غرامت، بازگشت رانده شدگان عراقی به کشورشان و محاکمه متجاوز.

۸. اقدامات دادگاه بین الملل اسلامی

تعیین و شناسایی متجاوز، مسئله ای بود که جمهوری اسلامی ایران همواره بر ضرورت تحقق آن به عنوان یکی از شروط اصلی پایان جنگ تأکید می کرد. به رغم پافشاری ایران بر این موضوع، سازمان های بین المللی و هیئت هایی میانجیگری به طور جدی به این مسئله نمی پرداختند و همین امر خود یکی از علل طولانی شدن جنگ ایران و عراق بود.

در مقطع زمانی کتاب حاضر، فعالیت هایی از سوی تعدادی حقوق دان مسلمان (عمدتاً اهل سنت) از چند کشور اسلامی تحت عنوان "دادگاه بین الملل اسلامی" انجام گرفت؛ این دادگاه با اهدافی همانند بررسی علل جنگ ایران و عراق، معرفی مقصر، بررسی جنایات انجام شده و برآورد خسارات واردآمده، در تاریخ ۹ ژوئن ۱۹۸۳ (۱۹ خرداد ۱۳۶۲) در اسلام آباد پاکستان اعلام موجودیت کرد. باوجود درخواست های هیئت اعزامی از سوی دادگاه بین الملل اسلامی،

دولت عراق هرگز به آن اجازه سفر و فعالیت در خاک عراق را نداد و بررسی های این هیئت فقط به مناطق جنگ زده ایران محدود شد.

اعضای دادگاه بین الملل اسلامی، که از چند روز قبل از آغاز بازه زمانی کتاب حاضر وارد ایران شده بودند، بازدیدهای خود را از مناطق جنگ زده ایران از روز اول شهریور و با سفر به گیلان غرب، قصر شیرین و سرپل ذهاب آغاز کردند. این هیئت در ادامه حضور خود در ایران از مناطق مسکونی بمباران شده دزفول و اندیمشک، سوسنگرد، هویزه، خرمشهر، آبادان، و... نیز بازدید کرد.

دیدار با تعدادی از مقامات ایرانی از جمله آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور و سیدمحمد خاتمی وزیر ارشاد اسلامی و همچنین سیدمحمدباقر حکیم سخنگوی مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق و بازدید از اردوگاه شماره دو طریقالقدس (محل نگهداری اسرای عراقی) از دیگر برنامه های هیئت دادگاه بین الملل اسلامی در ایران بود.

محمدابراهیم اصغرزاده معاون امور بین الملل وزارت ارشاد اسلامی، در روز دهم شهریور در مصاحبه ای راجع به ماهیت این دادگاه و ارتباطات آن با ایران گفت: «اعضای این دادگاه عده ای از حقوق دانان و وکلای طرف دار انقلاب اسلامی هستند که اغلب آنها پاکستانی می باشند. ... در تماس های مکرر با مسئولان فرهنگی ما در پاکستان اعلام آمادگی کردند که در یک کار تبلیغی و حقوقی صدام را محکوم کنند. ... اساس طرح این دادگاه بر این مبنا بود تا با تهیه مقدماتی یک تشکیلات حقوقی و انقلابی به منظور دفاع از مسائل حقوقی نهضت های آزادی بخش جهان تشکیل شود و لذا با دستور آقای موسوی نخست وزیر و پیگیری مسئولان امر، قضیه به شکل فعلی در آمد.»

هیئت اعزامی دادگاه بین الملل اسلامی پس از اتمام بررسی های خود در ایران در شانزدهم شهریور، در اجلاسی در لندن ضمن ارائه گزارشی درمورد بازدید از مناطق مسکونی بمباران شده ایران و عدم همکاری عراق، به دولت عراق یک ماه فرصت داد تا به درخواست این هیئت برای بازدید از این کشور پاسخ مثبت دهد. اعضای این هیئت همچنین در روز هجدهم شهریور در مراسمی که توسط کمیته مشترک مسلمانان مقیم لندن در سفارت ایران برگزار شد، مشاهدات خود را از مناطق جنگی ایران تشریح کردند.

به دنبال بی توجهی عراق به درخواست دادگاه بین الملل اسلامی، ایوب بخاری سخنگوی این دادگاه، در اوایل مهر اعلام کرد که دولت عراق تا ۱۵ آبان ماه ۱۳۶۲ فرصت دارد به منظور بررسی ادعاهایش علیه ایران از اعضای این دادگاه برای سفر به عراق دعوت کند و در صورت پاسخ ندادن عراق، این دادگاه در تاریخ مذکور گزارش خود را رسماً اعلام خواهد کرد.

درحقیقت می توان گفت ادامه فعالیت دادگاه بین الملل اسلامی تحت الشعاع برگزاری گردهمایی جهانی بررسی جنایات صدام قرار گرفت. این اجلاس در هفته وحدت سال ۱۳۶۲ (از روز ۱۲ الی ۱۷ ربیع الاول ۱۴۰۴ برابر با ۲۶ آذر تا اول دی ۱۳۶۲) به دعوت مجلس اعلاى انقلاب اسلامی

عراق و با حضور هیئت‌هایی از ۳۴ کشور آسیایی، آفریقایی، اروپایی و آمریکای شمالی و جنوبی در تهران تشکیل شد. در این گردهمایی که با حضور روحانیون و علمای دینی، اندیشمندان مسلمان، اساتید دانشگاه، نمایندگان از جنبش‌های آزادی‌بخش اسلامی و کارشناسان حقوقی برگزار شد، شماری از اعضای دادگاه بین‌الملل اسلامی نیز حضور داشتند. در قطعنامه پایانی این نشست، ضمن محکومیت رژیم صدام به دلیل تحمیل جنگ و جنایات جنگی علیه ایران، بر نامشروع بودن رژیم بعثی عراق و ضرورت محاکمه صدام به جرم ارتکاب جنایات متعدد علیه جمهوری اسلامی ایران و مردم مسلمان عراق تأکید شد.^(۱) به نظر می‌رسد تشکیل این دادگاه و نیز برگزاری اجلاس جهانی بررسی جنایات صدام، پاسخی بود به برگزاری گردهمایی عمومی (خلقی یا توده‌ای) اسلامی در آوریل سال ۱۹۸۳ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۲) که با حضور تعدادی از روحانیون مسلمان از کشورهای مختلف اسلامی در بغداد برگزار شد؛ اجلاس مذکور تلاش داشت ضمن حمایت از مواضع عراق، در جنگ ایران و عراق میانجیگری کند که این اقدام آن با ناکامی مواجه شد.

فعالیت‌های هیئت دادگاه بین‌الملل اسلامی مورد توجه و تحلیل رسانه‌های بین‌المللی نیز قرار گرفت. رادیو بی بی سی مأموریت این هیئت را ارزیابی خسارت‌هایی دانست که توسط عراق به مناطق غیرنظامی ایران وارد شده است، با این حال، رادیو بغداد این دادگاه را فاقد هرگونه صلاحیت رسمی و قانونی معرفی کرد و با وجود درخواست‌های مکرر هیئت مذکور برای بازدید از عراق مدعی شد: «این دادگاه به اصطلاح اسلامی بین‌المللی، عراق را از تشکیل خود و یا از طرفی که این مأموریت را به او واگذار کرده اطلاعی نداده و نگفته است که در نظر دارد تا از عراق دیدن کند... بلکه مستقیماً عازم ایران شده و اظهاراتی کرده است که آشکارا بوی جانب‌داری از رژیم ایران از آن به مشام می‌رسد و به همین جهت سمت و صلاحیت حکمیت و داوری از آن منتفی می‌گردد.» این رادیو همچنین مأموریت دادگاه بین‌الملل اسلامی را «تنها یک مأموریت تبلیغاتی محض و به نفع رژیم [امام] خمینی» معرفی کرد.

۹. دیپلماسی ایران

در این دوره پویایی خاصی در روابط دیپلماتیک ایران مشاهده می‌شود. برخی از اقدامات انجام شده در این مقطع، ثمرات خود را در دوره‌های بعدی نشان داد. پایان سفر دوره‌ای وزیر امور خارجه ایران به یازده کشور آسیایی - آفریقایی؛ سفر هیئت پارلمانی ایران به کره شمالی و چین؛ سفر وزیر امور خارجه ایران به چین؛ شرکت ولایتی در اجلاس بین‌المللی مسئله فلسطین و سخنرانی وی در مجمع عمومی سازمان ملل از جمله مهم‌ترین رویدادها در عرصه روابط خارجی ایران در بازه زمانی کتاب ۲۷ روز شمار جنگ ایران و عراق محسوب می‌شوند.

ص: ۵۳

هیئت بلندپایه ایران متشکل از چند تن از مسئولان وزارت امور خارجه، نفت، بازرگانی و ارشاد به ریاست وزیر امور خارجه از روز ۲۱ مرداد سفر دوره ای خود را با ورود به امارات متحده عربی آغاز کرد و پس از دیدار از یمن جنوبی، تانزانیا، زیمبابوه، نیجر و سیرالئون، در سی و یکم مردادماه وارد لیبی شد. در اولین روز از دوره کتاب حاضر؛ یعنی اول شهریور، علی اکبر ولایتی در لیبی با سرهنگ معمر قذافی رهبر و وزیر امور خارجه و نفت این کشور دیدار و گفت و گو کرد. حمایت لیبی از ایران در جنگ، مسئله فلسطین و همچنین توسعه روابط متقابل، محورهای اصلی دیدارهای مذکور بود.

هیئت ایرانی پس از ترک لیبی، عازم دمشق پایتخت سوریه شد و با حافظ اسد رئیس جمهور و دیگر مقامات عالی رتبه این کشور دیدار و مذاکره کرد. گسترش بیشتر روابط، موضع گیری واحد علیه رژیم صهیونیستی و هماهنگی مواضع در زمینه مسائل منطقه ای، مهم ترین مفاد مذاکرات دوطرف را تشکیل می داد.

ولایتی و هیئت همراه در ادامه این سفر دوره ای، روز چهارم شهریور وارد ترکیه شدند. وی در آنکارا، با کنعان اورن رئیس جمهور، بولنت الوسو نخست وزیر و ایلتر ترکمن وزیر امور خارجه ترکیه دیدار کرد. خبرگزاری های آلمان غربی و رویتر، جنگ ایران و عراق، دغدغه های امنیتی ترکیه و روابط اقتصادی دوجانبه بین ایران و ترکیه را از محورهای دیدارهای مذکور اعلام کردند.

هیئت عالی رتبه ایرانی پس از اتمام مأموریت دیپلماتیک خود در ترکیه، این کشور را به مقصد ژنو محل برگزاری اجلاس جهانی بررسی مسئله فلسطین، ترک کرد و روز ششم شهریور وارد ژنو شد.

این اجلاس از سوی سازمان ملل و با هدف یافتن یک راه حل مناسب برای حل و فصل مسئله فلسطین، روز هفتم شهریور با حضور نمایندگان ۱۱۴ کشور در ژنو آغاز شد. در حاشیه این اجلاس، علی اکبر ولایتی رئیس هیئت ایرانی دیدارهایی با دبیرکل سازمان ملل و وزیر امور خارجه اتریش انجام داد.

وزیر امور خارجه ایران پس از شرکت در اجلاس مسئله فلسطین، روز نهم شهریور وارد تهران شد. وی در مصاحبه ای گسترش مناسبات با کشورهای منطقه، هماهنگی در مبارزه علیه رژیم صهیونیستی و در اولویت قرار دادن روابط با کشورهای اسلامی را از جمله اهداف سفر دوره ای خود به یازده کشور آسیایی - آفریقایی برشمرد.

درعین حال، برخی از رسانه های خارجی نیز به گمانه زنی هایی درباره این سفر دوره ای ولایتی پرداختند. رادیو بی بی سی «جلب دوستی سایر کشورها و خارج کردن ایران از انزوای سیاسی» را اهداف ایران از این اقدام معرفی کرد؛ رادیو بغداد نیز این سفر را با اجلاس آتی

جنبش عدم تعهد و تلاش ایران برای ممانعت از برگزاری آن اجلاس در عراق مرتبط دانست. گفتنی است محل برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد، که قرار بود در بغداد برگزار شود، در پی اقدامات دیپلماتیک و نظامی ایران، تغییر یافت و این اجلاس در اسفندماه ۱۳۶۱ در دهلی نو پایتخت هند برگزار گردید. فعالیت های ایران همچنین موجب شد که در این نشست راجع به میزبانی عراق برای هشتمین اجلاس تصمیم گیری نشود و انتخاب میزبان اجلاس بعدی سران به اجلاس وزیران امور خارجه جنبش در لوآندا پایتخت آنگولا (شهریور ۱۳۶۴) موکول گردد. در نهایت اقدامات ایران به ویژه تلاش های دیپلماتیک آن مانع از ریاست عراق بر هشتمین دوره اجلاس سران جنبش عدم تعهد شد و در اجلاس لوآندا، زیمبابوه به عنوان میزبان هشتمین اجلاس سران اجلاس عدم تعهد تعیین گردید.

ب) سفر وزیر امور خارجه ایران به چین و بنگلادش

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، روز بیستم شهریور در رأس یک هیئت بلندپایه سیاسی و اقتصادی تهران را به مقصد چین ترک کرد. وی در این سفر با رئیس جمهور، نخست وزیر و وزیران امور خارجه، تجارت و علوم چین دیدار و گفت و گو کرد. روابط تسلیحاتی چین با ایران و عراق، جنگ ایران و عراق و مبادلات بازرگانی ایران و چین مهم ترین موضوعاتی بودند که خبرگزاری ها از آن به عنوان محورهای مذاکرات دو کشور نام بردند. ولایتی پس از بازگشت به تهران درباره سفر به چین گفت: «هیئت جمهوری اسلامی ایران در سفر به جمهوری دموکراتیک چین مذاکراتی در زمینه بازرگانی به عمل آوردند. پیش نویس یک موافقت نامه فرهنگی به امضا رسید که پس از طی مراحل قانونی به اجرا درمی آید. همچنین در زمینه کشاورزی و صنعت مذاکراتی داشتیم.» برخی رسانه ها نیز تلاش کردند این سفر را به روابط تسلیحاتی مرتبط سازند به گونه ای که چند روز پس از پایان سفر ولایتی به چین، رادیو صدای آمریکا در گزارشی در این باره گفت: «هرچند که سلاح های شوروی از طریق کشورهای دیگر به ایران می رسد، در این میان چین تصمیم گرفت فروش های تسلیحاتی خود را به ایران از طریق کره شمالی افزایش دهد. ... جزئیات کار در جریان دیدار هیئت بلندپایه ایرانی از پکن مورد بررسی قرار گرفت. ...»

وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه پس از پایان سفر به چین وارد بنگلادش شدند و در مدت اقامت خود در این کشور با رئیس جمهور و وزرای نفت، اطلاعات، صنایع و ارتباطات بنگلادش ملاقات و مذاکره کردند. ولایتی قبل از ترک بنگلادش، در داکا به خبرنگاران گفت: «در حال حاضر هیچ گونه میانجیگری برای پایان دادن به جنگ با عراق وجود ندارد و ایران مصمم به بازپس گیری سرزمین هایی است که ... هنوز در اشغال نیروهای عراقی است.»

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، روز هفتم مهر برای شرکت در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد، تهران را به مقصد نیویورک ترک کرد. وی در حاشیه این اجلاس با خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل و همچنین وزیران امور خارجه چندین کشور از جمله ژاپن، هند، سوریه، ترکیه، چین، مجارستان، اسپانیا، برزیل، آلمان شرقی، رومانی، سریلانکا، نیکاراگوئه، بنگلادش، سیرالئون و هیئت های نمایندگی و مقامات کشورهای چکسلواکی، سورینام، لهستان، آلبانی، لیبی و صحرا دیدار کرد.

وزیر امور خارجه ایران روز هشتم مهر، در سخنرانی خود در اجلاس سالیانه این مجمع، مواضع جمهوری اسلامی را در قبال مسائل مهم بین المللی و منطقه ای همانند راه حل مسئله فلسطین، رژیم صهیونیستی و قطعنامه های سازمان ملل، تجاوز شوروی به افغانستان، تجاوز سه ساله عراق به ایران، هشدار به فرانسه، امنیت خلیج فارس، وضعیت افریقا، قطع تجاوز در چاد و صحرا، وضعیت امریکای لاتین، مسابقه تسلیحاتی، عوامل ایجاد بحران در اقتصاد جهان، موانع موجود در راه صلح پایدار و نفی نظام دوقطبی جهان اعلام کرد. ولایتی درخصوص عملکرد متناقض شورای امنیت سازمان ملل در آغاز و پس از فتح خرمشهر گفت: «چرا تا دو سال پس از صدور قطعنامه، شورای امنیت در مورد مسئله جنگ ساکت ماند؟ [صدام] بعد از شکست در خرمشهر و نابودی سریع نیروهای عراقی در خاک ما، ناگهان و به طور خلق الساعه صلح طلب می شود و بلافاصله اعلام می دارد که به طور یک جانبه تصمیم به تخلیه سرزمین های اشغالی گرفته است. شورای امنیت نیز پس از دو سال سکوت، ناگهان و در فاصله دو ماه و نیم دو قطعنامه صادر می نماید و این بار از طرفین می خواهد که سرزمین های اشغالی را تخلیه نمایند! ... دو سال اشغال خاک ما هیچ خطری برای امنیت و صلح بین المللی نداشت، ولی شکست نیروهای عراقی آن هم در خاک ما چنین خطری را به بار آورد؟ آیا ملت ما حق نداشت که رأی صاحب این منطق یعنی شورای امنیت را مردود شمارد؟» وی با اشاره به حملات گسترده ارتش عراق به مناطق مسکونی ایران، ادعای صلح طلبی رژیم عراق را زیر سؤال برد. به گزارش واحد مرکزی خبر از نیویورک هنگام سخنرانی ولایتی، یکی از اعضای هیئت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران خبر حمله موشکی عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک را به اطلاع وی رساند. ولایتی نیز با قطع نطق خود و ذکر این خبر، آمار تلفات انسانی و خسارات مالی وارد شده به این مناطق مسکونی و غیرنظامی را اعلام کرد و ضمن محکوم کردن دولت عراق گفت: «آیا با چنین رژیمی می توان بدون حضور در میدان نبرد مسئله را حل کرد؟»

د) سفر هیئت پارلمانی ایران به کره شمالی و چین

روز هشتم شهریور هیئتی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به ریاست حجت الاسلام محمد یزدی نایب رئیس مجلس شورای اسلامی، عازم پیونگ یانگ پایتخت کره شمالی شدند. به گفته

سرپرست هیئت اعزامی، این سفر به دعوت مجلس کره شمالی و هم زمان با برگزاری جشن های استقلال این کشور انجام می شد.

هیئت پارلمانی ایران در یک توقف سه روزه در پکن پایتخت چین، با نایب رئیس کمیته دائمی کنگره ملی خلق چین و همچنین مقامات جمعیت اسلامی چین دیدار و گفت و گو کرد. در پی رایزنی های این هیئت در چین، اخباری در مورد خریدهای تسلیحاتی ایران و همچنین عراق از چین انتشار یافت.

ه- سایر اقدامات دیپلماتیک ایران

در بازه زمانی کتاب حاضر فعالیت های دیپلماتیک دیگری نیز انجام شد که از جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

سفر عبدالعاطی العیدی رئیس کمیته روابط خارجی لیبی به ایران؛ دیدارهای غلام اسحاق خان وزیر اقتصاد دارایی و بازرگانی پاکستان در تهران با مقامات بلندپایه ایرانی از جمله رئیس جمهور، رئیس مجلس، نخست وزیر و وزیر نفت و امضای یک یادداشت تفاهم در زمینه های بازرگانی، کشتیرانی، حمل و نقل و امور بانکی بین وزرای اقتصاد دو کشور؛ سفر تیمیا اجیاده وزیر امور خارجه کشور افریقای بنین به تهران که با امضای بیانیه مشترک بین دو کشور به پایان رسید؛ دیدار وزیر صنایع الکترونیک و الکتروتکنیک آلمان شرقی با وزیر امور خارجه و رئیس سازمان برنامه و بودجه ایران؛ سفر یک هیئت اقتصادی از آلمان فدرال به ایران؛ سفر یک هیئت اقتصادی از مجارستان به ایران به ریاست ارباد پولایی وزیر حمل و نقل این کشور؛ سفر یک هیئت از وزارت بهداشت به ریاست علیرضا مرندی معاون امور بهداشتی این وزارتخانه برای شرکت در اجلاس منطقه ای بهداشت جهانی در جنوب شرق آسیا در کره شمالی.

۱۰. تحرکات دیپلماتیک عراق

عراق در این دوره، علاوه بر اقدام برای به دست آوردن هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به منظور وارد کردن فشار روانی بر ایران و تهدید به انهدام تأسیسات صدور نفت ایران در خارک و در نتیجه بین المللی کردن جنگ و جلب توجه قدرت های جهانی به پایان این منازعه و حفظ رژیم صدام از این رهگذر، دست به تحرکات سیاسی - اقتصادی دیگری نیز زد. زمینه سازی برای بهبود مناسبات با ایالات متحده، تحکیم روابط با انگلیس، تلاش برای فراهم سازی مقدمات احداث خط لوله صادرات نفتی از طریق عربستان تلاش برای افزایش مناسبات با مصر و گسترش روابط در زمینه های مختلف به ویژه تسلیحاتی با برزیل، از مهم ترین اقداماتی بود که عراق در این مقطع در دستور کار خود قرار داد.

برخی از وقایع مهم در عرصه دیپلماتیک عراق در این دوره عبارت است از: سفر ناراسیما رائو وزیر امور خارجه هند به بغداد و دیدار وی با صدام حسین و دیگر مسئولان عراقی؛

ص: ۵۷

ملاقات‌های شیخ صباح الاحمد الصباح وزیر امور خارجه کویت با صدام حسین و چند تن از مقامات بلندپایه عراقی در بغداد؛ دیدارهای طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، در حاشیه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک؛ سفر سه روزه طه یاسین رمضان معاون نخست وزیر عراق به انگلیس و دیدار با مقامات این کشور از جمله مارگارت تاچر نخست وزیر و سرجفری هرز وزیر امور خارجه انگلیس؛ سفر طه یاسین رمضان به اردن؛ بازدید رئیس بانک مرکزی عراق از مصر؛ سفر بدران نخست وزیر اردن به بغداد؛ دیدار طه یاسین رمضان عضو شورای انقلاب و معاون اول نخست وزیر عراق با فرید سینوفاتر صدراعظم اتریش در وین و دیدارهای وزیر امور خارجه برزیل با مقامات عراقی در بغداد.

تلاش برای بهبود روابط با آمریکا که از زمان جنگ ۱۹۶۷ اعراب و اسرائیل قطع شده بود، یکی از اصلی ترین تحرکات دیپلماتیک عراق را در این دوره تشکیل می دهد. این تلاش ها با دیدار طارق عزیز و جورج شولتز وزیر امور خارجه عراق و آمریکا به نقطه اوج خود رسید.

در اوایل شهریورماه، هفته نامه نیوزویک (چاپ آمریکا) نوشت که اخیراً عراق با دست یازیدن به اقداماتی گسترده برای خاتمه دادن به جنگ از ایالات متحده خواسته است تا کشورهای غربی را وادار سازد که از تحویل سلاح به ایران خودداری کنند. به نوشته هفته نامه مذکور، تهدید عراق به بمباران جزیره خارک و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز، موجب جلب توجه کشورهای غربی، به ویژه آمریکا، به جنگ ایران و عراق و تمایل آنان به حل و فصل مسالمت آمیز این منازعه شده است. هفته نامه فرانسوی لوپوان نیز از تصمیم آمریکا برای پیشنهاد کمک های نظامی گسترده به عراق در جنگ با ایران خبر داد.

در همین حال، روز شانزدهم شهریور عصمت کتانی قائم مقام وزارت امور خارجه عراق، در نیویورک با لارنس ایگل برگر معاون وزیر امور خارجه آمریکا و چند تن دیگر از مقامات سیاست خارجی این کشور دیدار و گفت و گو کرد. رادیو قاهره «موضوع جنگ ایران و عراق و نیز مذاکراتی که قرار است طارق عزیز وزیر خارجه عراق با جورج شولتز همتای امریکایی اش در پایان ماه جاری در اثنای انعقاد اجلاس سازمان ملل در نیویورک انجام دهد» را مهم ترین مفاد مذاکره کتانی و ایگل برگر خواند.

همچنین به نوشته روزنامه واشنگتن پست، در جریان دیدارهای عصمت کتانی معاون وزارت امور خارجه عراق با مقامات امریکایی، عراق از ایالات متحده درخواست کرده تا برای خاتمه یافتن جنگ بین ایران و عراق، نقش فعال تری را ایفا کند. با وجود استقبال گرمی که از کتانی در نیویورک به عمل آمد، سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا هرگونه موضع گیری کشورش به نفع عراق در جنگ با ایران را رد کرد.

در روز هشتم مهرماه و در جریان برگزاری سی و هشتمین اجلاس سالیانه مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک، طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق با جورج شولتز وزیر امور خارجه آمریکا ملاقات کرد. ناظران سیاسی این دیدار را در رابطه با ایجاد هماهنگی و اتخاذ مواضع مشترک در منطقه و نیز گسترش کمک های نظامی و اقتصادی آمریکا به عراق ارزیابی کردند.

تلاش های عراق برای نزدیک تر شدن به امریکا که از مدتی پیش با هدف بهبود جایگاه سیاسی عراق در عرصه بین المللی و بهره گیری از موقعیت ایالات متحده در راستای خاتمه دادن به جنگ با ایران آغاز شده بود، در ماه های بعد نیز ادامه و افزایش یافت و در نهایت به برقراری روابط رسمی بین عراق و ایالات متحده در آذرماه ۱۳۶۳ انجامید.

۱۱. بهبود نسبی وضعیت اقتصادی ایران

اقتصاددانان از فاصله زمانی بین سال های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۴ به عنوان دوره رونق اقتصادی در طول دوران جنگ ایران و عراق نام می برند. (۱) در مقطع زمانی کتاب حاضر نیز گزارش های متعددی راجع به وضعیت اقتصادی مناسب ایران منتشر می شد و تحلیل های رسانه های بین المللی نیز این امر را تأیید می کرد. سفرهای متعدد هیئت های اقتصادی خارجی به ایران و متعاقب آن مذاکرات و توافقاتی که درمورد گسترش روابط اقتصادی دوطرف انجام می شد، گواه این مدعاست. افزایش تولید و صادرات نفت ایران و درخواست کشورهای نظیر ترکیه و برزیل برای خرید نفت بیشتر از ایران از جمله علل رونق اقتصادی ایران در این دوره محسوب می شود. گرچه افزایش نرخ تورم و گرانی کالاها و مایحتاج عمومی یکی از معضلات اصلی اقتصادی این دوره بود، با این حال مهم ترین نماد بهبود وضعیت اقتصادی ایران، تهیه و تدوین برنامه اول توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور بود که لایحه آن چند روز قبل از آغاز مقطع زمانی روزشمار حاضر، در روز ۲۵ مردادماه ۱۳۶۲ از سوی نخست وزیر تقدیم مجلس شورای اسلامی شد.

روز چهارم شهریور، رادیو بی بی سی تفسیری از محمدعلی همایون کاتوزیان (استاد اقتصاد دانشگاه کانتربوری انگلستان) درمورد خودکفایی اقتصادی در ایران پخش کرد. کاتوزیان در این تفسیر ضمن اشاره به برخی نابسامانی های اقتصادی ناشی از جنگ، وضعیت ایران را از نظر صادرات نفت و گاز و درآمد حاصل از آن بسیار خوب ارزیابی کرد و افزود: «ارز خارجی ناشی از آن می تواند در مدت ۱۰ سال اقتصاد کشور را به نحو احسن دگرگون سازد و آن را حتی از اتکای دائم به این صادرات نیز رهایی بخشد.» رادیو کلن نیز با اشاره به تولید حدود ۲ الی ۵/۲ میلیون بشکه نفت در ایران و پیش بینی رشد ۷ درصدی برای اقتصاد ایران، درمورد تعاملات اقتصادی ایران گفت: «هواپیمایی که به سوی ایران در پرواز هستند با ظرفیت کامل به آن کشور پرواز می کنند و هتل های خارجی نشین در تهران بر اثر کثرت میهمان و مسافر جا ندارند.»

روز یازدهم شهریور، روزنامه امریکایی واشنگتن تایمز در تفسیری درباره اوضاع سیاسی - اقتصادی ایران، ضمن اشاره به ثبات اقتصادی این کشور، میزان تولیدات صنعتی جمهوری اسلامی ایران را «به سرعت رو به افزایش» و تولید مواد غذایی را فراتر از میزان قبل از انقلاب دانست و در

ص: ۵۹

۱- فرهاد دژپسند و حمیدرضا رئوفی، اقتصاد ایران در دوران جنگ تحمیلی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، ص ۹۷.

ارزیابی وضعیت درآمد نفتی ایران نوشت: «ایران روزانه بیش از سه میلیون بشکه نفت تولید می کند که دو میلیون و سیصد هزار بشکه آن آماده صدور است و می تواند در سال جاری تقریباً ۲۴ میلیارد دلار ارز خارجی برای ایران فراهم آورد.»

روزنامه وال استریت ژورنال نیز جنگ را بر زندگی روزمره مردم بی تأثیر دانست و نوشت: «در تهران از خاموشی، صف های طولانی برای غذا یا لباس و جیره بندی بنزین خبری نیست. جنگ تلاش ایران را برای خودکفایی در کشاورزی و صنعت تسریع کرده است.» کانال ۲ تلویزیون سوئد نیز روز چهارم مهر، ضمن مقایسه وضعیت ایران و عراق گزارش داد: «... ایران توانسته است علاوه بر ترمیم خسارت ها نفت را هم استخراج و صادر کند و از سویی مبادلات خارجی خود را گسترش داده و در حال حاضر علاوه بر آنکه بسیاری از بدهی های خارجی خود را پرداخته مازاد تجاری نیز دارد. ... ایران بهای کالاهای خریداری خود را می پردازد در حالی که عراق با بحران اقتصادی روبه روست و اگر کمک کشورهای عربی و حوزه خلیج فارس و فرانسه نبود این کشور تاکنون شکست کامل خورده بود.» روزنامه امریکایی یو.اس.تودی هم در روز بیست و یکم مهر از بهبود وضعیت اقتصادی ایران خبر داد.

گشایش نهمین نمایشگاه بین المللی تهران با حضور یک صد شرکت بین المللی از ۳۲ کشور جهان نیز نشانه ای دیگر از بهبود و ثبات نسبی اقتصادی ایران در این دوره بود. نهمین نمایشگاه بین المللی تهران در روز نوزدهم شهریور با پیام رئیس جمهور و سخنان نخست وزیر گشایش یافت. در این نمایشگاه که تا روز سی ام شهریورماه ادامه داشت چهارصد واحد صنعتی و تولیدی از بخش های خصوصی و دولتی ایران و یک صد شرکت بین المللی از کشورهای آلمان دمکراتیک، آلمان فدرال، اتریش، استرالیا، الجزایر، انگلستان، اسپانیا، ایتالیا، ایرلند، برزیل، بلژیک، بلغارستان، پاکستان، ترکیه، چکسلواکی، جمهوری خلق چین، جمهوری عربی دمکراتیک صحرا، دانمارک، رومانی، ژاپن، سوئد، سوئیس، سوریه، سازمان آزادی بخش فلسطین، فنلاند، جمهوری کره، کوبا، لهستان، مجارستان، هلند، هندوستان و یوگسلاوی حضور داشتند. در طول مدت برگزاری این نمایشگاه نیز دیدارها و اظهارنظرهای مقامات و نمایندگان سیاسی - اقتصادی کشورهای شرکت کننده به خودی خود، نشان دهنده گسترش و توسعه روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای اروپایی بود.

سفر مقامات و چندین هیئت اقتصادی از کشورهای آسیایی و اروپایی به ایران، نشانه دیگری از افزایش مناسبات اقتصادی ایران با کشورهای مختلف بود. در این دوره غلام اسحاق خان وزیر دارایی، بازرگانی و امور اقتصادی پاکستان، فیلیکس مایر وزیر صنایع الکترونیک و الکتروتکنیک آلمان شرقی، دیترس فون ورتس قائم مقام وزارت امور اقتصاد و دارایی آلمان فدرال، اشمیت معاون وزارت صنعت بازرگانی و حرفه اتریش و ارپاد پولایی وزیر حمل و نقل مجارستان در رأس هیئت هایی اقتصادی به ایران سفر و با مقامات بلندپایه سیاسی و اقتصادی این کشور دیدار و درباره گسترش روابط اقتصادی دوجانبه مذاکره کردند.

یکی دیگر از مباحث اقتصادی قابل ذکر در این دوره مربوط به مناسبات بانکی ایران و بازپرداخت بخشی از بدهی به بانک صادرات واردات امریکا بود که به دنبال این امر گمانه زنی هایی درباره تبعات سیاسی آن مطرح شد.

روز دوم شهریور، در راستای حل دعاوی بانکی بین ایران و ایالات متحده و در چارچوب موافقت نامه ژانویه ۱۹۸۱ - که به آزادی گروگان های امریکایی انجامید - بیش از ۴۱۹ میلیون دلار از نقدینگی ایران نزد بانک انگلستان به بانک صادرات واردات ایالات متحده پرداخت شد. در پی آن، جان وارکر معاون وزارت خزانه داری امریکا موافقت ایران با بازپرداخت بخش مهمی از بدهی اش به بانک صادرات واردات امریکا را نشانه علاقه دولت ایران به بازبایی اعتبار بین المللی خود ارزیابی کرد. یک روز پس از این اقدام، وزارت امور خارجه ایالات متحده در بیانیه ای اعلام کرد که هیچ گونه شواهدی در دست نیست که این امر «نمایانگر نرم تر شدن سیاست ایران نسبت به امریکا باشد».

گزارشگر رادیو صدای امریکا به نقل از مقامات وزارت امور خارجه این کشور، تلاش ایران برای حل دعاوی مالی اش با ایالات متحده را خالی از هرگونه علاقه سیاسی دانست. رادیو اسرائیل به نقل از مقامات امریکایی اذعان کرد که «اقدام ایران در بازپرداخت بدهی های مالی خود به ایالات متحده فاقد هرگونه مفهوم سیاسی می باشد و نباید به تغییر موضع حکومت اسلامی ایران تعبیر شود». خبرگزاری رویتر نیز ضمن اینکه این اقدام ایران را نشان دهنده عزم ایران برای ترمیم وجهه اش در محافل بانکی (جهانی) برشمرد، به نقل از مقامات امریکایی، تمایل ایران برای بهبود روابط با امریکا از این طریق را منتفی دانست.

۱۲. وخامت اوضاع اقتصادی عراق

برخلاف ایران که در این دوره اقتصاد نسبتاً پرونقی داشت، عراق با مشکلات اقتصادی متعددی دست به گریبان بود؛ از جمله علل وخامت اوضاع اقتصادی عراق، علاوه بر هزینه های سرسام آور جنگ با ایران، اتکای این کشور صرفاً به یک خط لوله برای صدور نفت خود از مسیر ترکیه بود که براساس برآوردهای مختلف، فقط امکان صدور حدود ۷۰۰ هزار بشکه نفت در روز را فراهم می ساخت. براین اساس و با توجه به اخباری که درباره قصد ایران برای بمباران تنها مسیر صادرات نفتی عراق مخابره می شد، تلاش برای یافتن راه های دیگر صدور نفت، یکی از مشخصه های بارز تحرکات اقتصادی - سیاسی عراق در این دوره محسوب می شود. دریافت وام از بانک عمران اسلامی به مبلغ ۲۵ میلیون دلار؛ تلاش برای ازسرگیری روابط بانکی با مصر؛ دریافت وام ۸۵ میلیون دلاری از صندوق کمک عرب؛ تلاش برای گسترش روابط اقتصادی با انگلیس، برزیل و اتریش از دیگر تحرکات عراق برای برون رفت از وضعیت وخیم اقتصادی در این دوره بود.

در این مقطع زمانی رسانه های بین المللی و نشریات اقتصادی اخبار متعددی درباره اوضاع اقتصادی وخیم عراق گزارش می کردند.

روزنامه فایننشال تایمز با اشاره به کاهش صادرات نفت عراق به دلیل جنگ با ایران، برکناری وزیر دارایی عراق را نشانه ای از وخامت اوضاع مالی عراق دانست و ضمن اشاره به کاهش کمک های مالی کویت، امارات متحده و قطر به عراق، عربستان را همچنان بزرگ ترین حمایت کننده مالی عراق معرفی کرد.

خبرگزاری چین نو نیز با مقایسه میزان صدور نفت ایران و عراق گزارش داد: «درحالی که صدور نفت ایران نسبت به زمان قبل از جنگ افزایش یافته، صادرات نفت عراق اکنون به پایین ترین سطح خود رسیده است.»

مجله میدل ایست نیز در تحلیلی درباره جنبه اقتصادی جنگ ایران و عراق، این جنگ را در مرحله فرسایش اقتصادی ارزیابی کرد و به نقل از تحلیل گران امریکایی، برای سال مالی جاری ۲ میلیارد دلار مازاد تجاری برای ایران و درعین حال کسری ۱۲ میلیارد دلاری و نابسامانی شدید اقتصادی برای عراق پیش بینی کرد.

روز هفتم مهر، یکی از کارشناسان صندوق بین المللی پول در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی در واشنگتن درمورد وخامت اوضاع اقتصادی عراق گفت: ذخائر ارزی عراق از ۳۶ میلیارد دلار قبل از شروع جنگ با ایران، اینک به حداکثر ۶ میلیارد دلار کاهش یافته است. اکثر قریب به اتفاق طرح های عمرانی متوقف شده و فقط اجرای طرح های نیمه تمام و حیاتی تاحدودی ادامه دارد. بررسی های صندوق بین المللی پول مؤید این است که عراق در یک تنگنای واقعی اقتصادی قرار دارد و آینده اقتصادی این کشور مطلقاً روشن نیست. خبرگزاری رویتر نیز گزارش داد عراق ۴۶ میلیارد دلار به همسایگان خود در خلیج فارس بدهکار است.

روزنامه لوموند هم ضمن پرداختن به مشکلات اقتصادی ناشی از کاهش صادرات نفت عراق، از تلاش این کشور برای راه اندازی مجدد پایانه نفتی فاو و افزایش صادرات نفت خود از طریق خلیج فارس خبر داد. این روزنامه با بیان اینکه میزان صادرات نفت عراق حدود ۷۰۰ هزار بشکه در روز از طریق خط لوله ترکیه است، افزود که درآمد ارزی عراق از ۴/۲۶ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰ به ۶ الی ۷ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۳ تقلیل یافته و این کشور با مشکلات مهم مالی روبه رو شده است.

۱۳. مهار نشت نفت از چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز

یکی از اقدامات مهمی که در دوره زمانی کتاب بیست و هفتم روزشمار انجام شد تعمیر چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز و مهار نشت نفت آن بود. این چاه در حمله هوایی بالگردهای عراقی مجهز به موشک اگزوسه در تاریخ ۱۱ اسفندماه ۱۳۶۱، دچار آسیب شده و روزانه حدود دو هزار بشکه نفت از آن وارد دریا می شد. این مسئله ضمن آلودگی محیط زیست دریایی، دستگاه های آب شیرین کن در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس را هم از کار انداخته بود. بروز مشکلات

زیست محیطی و تهدیدات بهداشتی این پدیده نامتعارف باعث شد کشورهای حوزه خلیج فارس در صدد انجام اقداماتی برای تعمیر و مهار نشت نفت برآیند. در این زمینه تلاش های فراوانی انجام شد، اما به دلیل صعوبت و پیچیدگی فنی کار تعمیر چاه و مهار نشت نفت، آن هم در شرایطی که همچنان جنگ عراق و ایران در جریان بود، این اقدامات به نتیجه ای مشخص نرسید. در این میان یک شرکت امریکایی که فناوری مهار نشت نفت در دریا را در انحصار خود داشت، ضمن طلب هزینه ای هنگفت، اجرای عملیات فنی برای تعمیر چاه نفت را مشروط به اعلام آتش بس موقت کرد. بدیهی است، تصمیم گیران سیاسی و نظامی جمهوری اسلامی ایران که این شرط را به مثابه حربه ای برای آتش بس تحمیلی می دانستند از پذیرش آن خودداری کردند.

در چنین وضعیتی گروهی از متخصصان و کارشناسان فنی وزارت نفت ایران ظرف مدت سه ماه و ۱۲ روز در یک عملیات فنی پیچیده و بسیار خطرناک موفق شدند ضمن تعمیر چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز، نشت نفت به آب های خلیج فارس را مهار و از یک فاجعه زیست محیطی جلوگیری کنند. وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران با انتشار اطلاعیه ای در تاریخ ۳۰/۶/۱۳۶۲ خبر تعمیر چاه شماره ۳ و مهار نشت نفت این چاه را اعلام کرد.

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، در دیدار با جمعی از کارگران و تکنسین های دست اندرکار در تعمیر این چاه نفتی، در خصوص اهمیت و حساسیت این اقدام گفت: «... به ما گفته شد که این کار بجز از امریکا بر نمی آید و می خواستند که شخص امام از امریکا بخواهد تا در این مورد اقدام کنند، ولی وزارت نفت با اتکا به ایمان و تعهد کارکنانش اقدام کرد و با دشواری های زیادی که داشت سرانجام توانست نشت چاه نفت را که خطری برای منطقه بود رفع کند.»

اقدام مهندسان و تکنسین های ایرانی در مهار چاه نفت، با استقبال رسانه ها و مسئولان زیست محیطی مواجه شد. رادیو بی بی سی در تفسیری ضمن بررسی تاریخچه چگونگی آلودگی خلیج فارس و میزان آن گفت: «اطلاعیه دیروز ایران دایر بر مرمت یکی از چاه های نفت موجب آسایش فکری تقریباً تمام کشورها و ساکنان منطقه بجز شاید عراق شده باشد.» بی بی سی افزود: «بیانیه دیروز رادیو تهران نشان داد که متخصصان ایرانی سرانجام یکی از چاه های نوروز را بدون برقراری آتش بس و یا دریافت کمک از متخصصان خارجی مرمت کرده اند. بدون تردید این موفقیت بزرگی بوده است.» خالد فخر و رئیس مرکز کمک های فوری دوجانبه دریایی، در بحرین، در مصاحبه ای با خبرگزاری رویتر گفت: «مهار یکی از چاه های نفتی در منطقه نفتی نوروز ایران ثابت کرد که ما در منطقه دانش لازم برای حل این مشکل را داریم.» حتی رادیو بغداد که بلافاصله پس از اعلام خبر مهار نشت نفت، ادعای وزارت نفت ایران را تکذیب کرده بود، چند روز بعد از قول یک سخنگوی دولتی عراق تأیید کرد که نشت نفت از یکی از چاه های حوزه نفتی نوروز مشاهده نشده است.

مهم ترین اخبار و رویدادهای داخلی کشور در این دوره به اختصار در ادامه درج شده است.

الف) بیانات امام خمینی

در این مقطع امام خمینی سخنرانی های متعددی داشتند و بسیاری از مقامات بلندپایه کشوری و لشکری و مسئولان نهادهای انقلاب اسلامی همراه با اقشار مختلف مردم با ایشان دیدار کردند. رئیس جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی، رئیس دیوان عالی کشور، نخست وزیر و اعضای هیئت دولت، فرماندهان نیروی هوایی، اعضای شورای عالی تبلیغات، اعضای ستاد انقلاب فرهنگی، اعضای کمیته برگزاری مراسم سومین سالگرد جنگ، سخنگو و اعضای مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، جمعی از روحانیون و وعاظ کشور و گروهی از کارگران و عوامل مهار نش و تعمیر چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز از جمله افرادی بودند که در این باره با رهبر انقلاب دیدار کردند.

امام خمینی در این دیدارها، ضمن تشریح مواضع انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی در زمینه های مختلف؛ از جمله مسئله جنگ، توصیه هایی را نیز به کارگزاران نظام ارائه می دادند. در اولین روز دوره ایشان در جمع فرماندهان نیروی هوایی، سخن از هر گونه صلح بدون توجه به خواسته های ایران را مردود دانسته و بر ضرورت تنبیه متجاوز تأکید کردند. امام خمینی در آستانه سالگرد آغاز جنگ در جمع اعضای کمیته برگزاری مراسم سومین سالگرد جنگ، ضمن اینکه جنگ را موجد خیرات و برکات فراوانی دانستند، اظهار امیدواری کردند جنگ در سال جاری با پیروزی اسلام به پایان برسد. ضرورت داشتن اخلاص و وحدت برای مبارزه با رژیم بعث و تشکیل حکومت اسلامی در عراق، از مهم ترین محورهای بیانات امام خمینی در دیدار اعضای مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق با ایشان بود. همچنین روز ۳۱ شهریور، امام خمینی در پیامی به مناسبت سالگرد آغاز جنگ، ضمن بی فایده خواندن کمک های ابرقدرت ها به عراق تأکید کردند این جنگ تا سقوط حزب بعث عراق ادامه خواهد یافت.

ب) ترمیم کابینه

به دنبال

استعفای وزیرای کار و بازرگانی در اوایل مردادماه، ترمیم کابینه در دستور کار دولت قرار گرفت و در این چارچوب روز سوم شهریور نخست وزیر در نامه ای به مجلس، ۵ نفر را برای تصدی مسئولیت وزارتخانه های بازرگانی، معادن و فلزات، کار، کشاورزی و مسکن پیشنهاد کرد. سه روز بعد، نمایندگان مجلس شورای اسلامی به عابدی جعفری به عنوان وزیر بازرگانی و سرحدیزاده به عنوان وزیر کار رأی اعتماد دادند، اما کازرونی، کلانتری و ناجی نتوانستند به ترتیب برای وزارتخانه های مسکن و شهرسازی، کشاورزی و معادن و فلزات از مجلس رأی اعتماد بگیرند.

باتوجه به رأی عدم اعتماد مجلس به سه فرد پیشنهادی، در جلسه علنی روز هشتم شهریور، طرح دوفوریتی سرپرستی وزارتخانه های مذکور توسط نخست وزیر، در مجلس مورد بحث و

بررسی قرار گرفت و با تصویب ماده واحده این طرح، نخست وزیر به مدت سه ماه سرپرستی این وزارتخانه ها را برعهده گرفت و موظف شد ظرف سه ماه آینده وزرای پیشنهادی جدید برای این سه وزارتخانه را برای دریافت رأی اعتماد به مجلس معرفی کند.

اولین ترمیم کابینه موسوی توجه رسانه های بین المللی را نیز به خود جلب کرد. در این زمینه می توان به تفسیر رادیو بی بی سی درباره ابعاد و زوایای مختلف این اقدام اشاره کرد؛ از آنجا که این پنج وزارتخانه مدیریت اقتصاد کلان کشور را برعهده داشتند، این رادیو تلاش دولت برای مقابله با مشکلات اجتماعی - اقتصادی آن دوره، همراه با رقابت های جناحی درون حاکمیتی را از مهم ترین عوامل مؤثر در ترمیم کابینه معرفی کرد.

ج) سفر رئیس جمهور به تبریز

آیت الله خامنه ای که در اواخر مرداد ۱۳۶۲ به استان های بوشهر و خراسان سفر کرده بود، در ادامه بازدیدهای خود از مناطق مختلف کشور در روز هفدهم شهریور وارد تبریز مرکز استان آذربایجان شرقی شد. در این بازدید دوازده، شماری از مردم و مقامات استانی از جمله فرماندهان سپاه منطقه ۵، فرماندهان سپاه مستقر در قرارگاه حمزه، فرماندهان و نیروهای پایگاه دوم شکاری تبریز، علما و روحانیون آذربایجان شرقی، مسئولان اداری استان، اعضای حزب جمهوری اسلامی این استان، خانواده شهدا و جمعی از مردم تبریز، با آیت الله خامنه ای دیدار کردند.

د) سفر رئیس مجلس به سه استان جنوبی کشور

رئیس مجلس شورای اسلامی در روز بیست و چهارم شهریور عازم استانهای کرمان، هرمزگان و سیستان و بلوچستان شد. سخنرانی در مراسم صبحگاه لشکر ۸۸ زرهی زاهدان و نیز مراسم صبحگاه مشترک نیروهای مسلح در پایگاه دریایی بندرعباس و بازدید از پایگاه نهم شکاری نیروی هوایی بندرعباس از جمله برنامه های هاشمی رفسنجانی در این سفر شش روزه بود. سخنگوی شورای عالی دفاع در تاریخ ۲۶ شهریور در مراسم صبحگاه مشترک نیروهای مسلح در پایگاه دریایی بندرعباس ضمن اشاره به اهمیت تنگه هرمز و مسئله تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تأکید کرد که ارتش و نیروهای مردمی ایران راجع به امنیت یا ناامنی خلیج فارس تصمیم می گیرند. وی همچنین به کشورهای حاشیه خلیج فارس هشدار داد منافع خود و جمهوری اسلامی ایران را مدنظر داشته باشند.

ه-) بازدید نخست وزیر از استان های کهگیلویه و بویراحمد و خوزستان

نخست وزیر روز چهارم مهر سفر خود به این دو استان را آغاز کرد. افتتاح کارخانه گاز مایع گچساران، بازدید از قسمت های مختلف صنایع پتروشیمی ایران و ژاپن در بندر امام خمینی، افتتاح طرح آبیاری عقیلبی بخش گتوند، بازدید از مناطق آسیب دیده هویزه، بازدید از مناطق بمباران شده اندیمشک و شرکت در جلسه خلبانان پایگاه چهارم شکاری دزفول از مهم ترین برنامه های این سفر دوازده روزه نخست وزیر بود.

و) مقابله با معضلات اقتصادی از جمله گرانی و احتکار

افزایش قیمت کالاهای اساسی مورد نیاز ازسویی و سودجویی عده ای از این شرایط و احتکار این کالاها به منظور فروش با قیمت بالاتر و در نتیجه کمیاب شدن اقلام اساسی مورد نیاز مردم، یکی از مشکلات عمده سال ۱۳۶۲ و مقطع زمانی کتاب حاضر بود. در این زمینه اقداماتی ازسوی دولت و دستگاه قضایی انجام شد. اجرایی شدن طرح خرید و توزیع برنج یکی از مهم ترین تدابیر به منظور مقابله با تورم و رفع بخشی از معضل گرانی و احتکار مواد غذایی بود. این طرح که زمینه سازی آن از اوایل سال آغاز شده بود با حمایت قوه قضائیه در نهایت از روز اول شهریور به اجرا درآمد. در این باره توضیحاتی در ضمیمه روزشمار اول شهریور درج شده است.

دستگاه قضایی همچنین برای مبارزه با گران فروشی، احتکار و قاچاق کالا، اقداماتی را انجام داد. دادسرای انقلاب اسلامی ویژه امور صنفی تهران در راستای مبارزه با متخلفان و سودجویان اقتصادی، تعدادی از متخلفین اقتصادی را به جرم گران فروشی و احتکار، به تبعید، زندان و پرداخت جریمه نقدی محکوم کرد. روز ۲۱ شهریور نیز رئیس دیوان عالی کشور در جمع قضات، رؤسای دادگاه ها و مستشاران دیوان عالی با اشاره به ضرورت برخورد قاطع دستگاه قضا با محتکران، بر اهتمام قوه قضائیه برای برخورد با گران فروشان، متقلبان صنفی و تروریست های اقتصادی تأکید کرد.

ز) پخش اعترافات و میزگرد سران حزب توده ایران از سیمای جمهوری اسلامی ایران

در این دوره، یک سری برنامه با حضور تعدادی از مهره های برجسته و اعضای کمیته مرکزی حزب توده که در ۱۷ بهمن ۱۳۶۱ و ۷ اردیبهشت ۱۳۶۲ بازداشت شده بودند از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شد.

شامگاه پنجم شهریور، نورالدین کیانوری دبیر اول حزب توده، در مصاحبه ای که از تلویزیون ایران پخش شد، به بازگویی برخی از زوایای فعالیت، علل ناکامی ها و اشتباهات حزب توده و همچنین عملکرد این حزب و اتحاد شوروی در قبال جنگ ایران و عراق پرداخت. در دوازدهم شهریور نیز گفت و گوی منوچهر بهزادی دبیر کمیته مرکزی این حزب، از سیمای جمهوری اسلامی پخش شد؛ وی در این گفت و گو، با ارزیابی نقادانه سیاست های حزب توده، تضعیف جمهوری اسلامی و استقرار حکومت وابسته به شوروی را از اهداف نهایی این حزب معرفی کرد.

اولین میزگرد سران حزب توده در تاریخ یازدهم مهر از تلویزیون جمهوری اسلامی ایران پخش شد. در این میزگرد برخی از سران و اعضای برجسته این حزب، درباره نامه سرگشاده به مقامات جمهوری اسلامی، تکذیب شکنجه زندانیان، وابستگی حزب به شوروی، عملکرد حزب در وقایع امتیاز نفت شمال، ملی شدن نفت، کودتای ۲۸ مرداد، جنگ ایران و عراق و بحران آذربایجان و کردستان توضیحاتی دادند. یک هفته بعد، قسمت دوم این میزگرد از

تلویزیون پخش شد. در این برنامه برخی از سران و اعضای برجسته این حزب، درباره تاریخچه و وابستگی حزب به شوروی، اقدامات جاسوسی حزب توده و تلاش برای براندازی نظام و نفی اتهام شکنجه در زندان های جمهوری اسلامی مطالبی را بیان کردند.

ح) انتشار متن مناظرات اعضای سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین)

روزنامه کیهان در تاریخ ۱۳/۶/۱۳۶۲، متن اولین جلسه از مناظره های اعضای سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را با محوریت مواضع و عملکرد این سازمان از زمان پیروزی انقلاب تا سی ام خردادماه ۱۳۶۰ منتشر کرد.

روز بعد، متن جلسات سوم و چهارم مناظرات این افراد در همین روزنامه انتشار یافت. در این جلسات تعدادی از اعضا و مسئولان سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به نقد و بررسی خطوط و عملکرد سازمان پس از ۳۰ خرداد ۱۳۶۰، پرداختند.

مشروح آخرین جلسه مناظرات اعضای سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین) روز هفدهم شهریور در روزنامه کیهان منتشر شد. در این جلسه، چند نفر از اعضای واحدهای عملیاتی تروریستی ویژه سازمان، توضیحاتی را درمورد عملیات مهندسی یا عملیات شکنجه گری سازمان بیان کردند.

۱۵. مواضع شورای همکاری خلیج فارس و برگزاری مانور نظامی مشترک

چند ماه پس از آغاز حمله عراق به ایران، شش کشور عربی حوزه خلیج فارس شامل عربستان، کویت، عمان، امارات متحده عربی، قطر و بحرین در روز ۲۶ اسفند ۱۳۵۹، به طور رسمی تشکیل شورای همکاری خلیج فارس را اعلام کردند. این کشورها هدف از تشکیل این شورا را حمایت متقابل از اعضا در برابر ناآرامی های داخلی و تهدیدهای خارجی، تأمین ثبات در خلیج فارس و هماهنگی سیاست خارجی و سیاست دفاعی اعضا اعلان کردند. شورای همکاری خلیج فارس از آغاز تأسیس، به طور مستقیم و غیرمستقیم به حمایت از عراق در برابر ایران پرداخت؛ علاوه بر کمک های مالی و تسلیحاتی اعضای آن به عراق، درخواست های این شورا مبنی بر پایان فوری جنگ بدون توجه به حقوق پایمال شده ایران بر اثر تجاوز عراق، یکی از نشانه های پشتیبانی آن از عراق محسوب می شد.

یکی دیگر از درونمایه های اصلی تحرکات شورای همکاری خلیج فارس، برقراری آشتی و عادی سازی روابط سوریه و عراق بود که پس از روی کار آمدن صدام و به ویژه به دنبال جنگ عراق و ایران به تیرگی گراییده بود. در این دوره نیز کشورهای عضو این شورا به خصوص عربستان، امارات و کویت تلاش هایی را در این زمینه انجام دادند. روز شانزدهم مهر، عبدالله بن عبدالعزیز ولیعهد و وزیر دفاع عربستان، راجع به این تلاش ها گفت: «عربستان سعودی از یک سال پیش تاکنون، کوشش های فشرده خود را برای اعاده روابط عادی میان عراق و سوریه آغاز کرده است.»

در آستانه تشکیل اجلاس سران عرب در ریاض نیز شیخ زاید بن سلطان آل نهيان رئيس دولت امارات متحده عربي، سفر کوتاهی به بغداد و دمشق انجام داد و با صدام و حافظ اسد دیدار و گفت و گو کرد. در پی این سفر رادیو ابوظبی از موافقت حافظ اسد با ادامه میانجیگری شیخ زاید بین عراق و سوریه خبر داد.

در این دوره علاوه بر تداوم موضع گیری های حمایت گرانه شورای همکاری خلیج فارس از عراق، این شورا یک مانور نظامی با حضور واحدهایی از ارتش های کشورهای عضو برگزار کرد. در اوایل مهرماه که اخبار مربوط به اعطای قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و تهدیدات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز و نیز زمزمه های دخالت نظامی ابرقدرت ها در خلیج فارس به اوج خود رسیده بود، شیخ خلیفه بن زاید ولیعهد و معاون فرمانده کل نیروهای مسلح امارات متحده عربي، اعلام کرد نیروهای مسلح کشورهای عضو این شورا به زودی یک مانور نظامی با اسم رمز «سپر جزیره» برگزار خواهند کرد. وی همچنین در این باره گفت: «این مانورها جهت توانایی شورای همکاری به تشکیل نیروی واکنش سریعی که شورای عالی شورای همکاری خلیج [فارس] تصمیم به تشکیل [آن] گرفته است برگزار می شود. ... این نیروی واکنش سریع قرار است دفاع مشترک شش کشور خلیج [فارس] را علیه هرگونه تهدیدی تأمین کند و سهمی در ثبات منطقه استراتژیک خلیج [فارس] و تقویت استراتژی صلح عربي و جهانی داشته باشد.»

فرانس پرس درباره نیروهای نظامی شرکت کننده در این مانور، که از اواسط مهرماه شروع شد، گزارش داد: اکثر واحدهای شرکت کننده در مانور را سربازان امارات متحده عربي تشکیل می دهند، اما واحدهای نمایشی عربستان، بحرین، کویت، عمان و قطر هم در آن شرکت دارند. همچنین منابع مطلع عربي، اعلام کردند که عربستان و کویت با گردان های ۱۰۰۰ نفری و بحرین و قطر با گروه های ۱۰۰ تا ۳۰۰ نفری و امارات با یک گردان و عمان با ۳۵۰ سرباز در این مانورها شرکت خواهند کرد.

رادیو بی بی سی نیز برگزاری این مانور را با تهدید اخیر ایران در مورد بستن تنگه هرمز و احتمال گسترش جنگ ایران و عراق به منطقه خلیج فارس و نیز هراس کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از این مسئله مرتبط دانست و اعلام کرد: کارشناسان نظامی تردید دارند که این کشورها بتوانند از نظر دفاعی متکی به خود باشند، ولی امکان دارد که کشورهای شورای همکاری بر آن شده اند برای تأمین امنیت خود از حرکت در باریکه سیاسی خطرناک بین ایران و عراق خودداری کرده و حداقل سعی کنند که مسئولیت دفاعی خود را خود به دست گیرند.

۱۶. درگیری های داخلی لبنان

ارتش اشغالگر رژیم صهیونیستی که در تاریخ ۱۵ خرداد ۱۳۶۱، با هجوم به جنوب لبنان بخش هایی از خاک این کشور را به اشغال درآورده بود، در اوایل دوره زمانی کتاب حاضر اعلام کرد قصد دارد در تاریخ ۲۸ سپتامبر (۶ شهریور ۱۳۶۲) از بخش هایی از جنوب لبنان عقب نشینی کند. به دنبال اعلام این تصمیم، نشانه هایی از وقوع یک منازعه داخلی در لبنان نمودار شد.

هم زمان با اعلام خیر عقب نشینی نیروهای اسرائیلی، دولت لبنان به ارتش این کشور دستور داد که برای استقرار در مناطق کوهستانی دروزی نشین شوف و عالیه به حالت آماده باش درآید. از سوی دیگر، دروزی ها نیز اعلام کردند که تا زمان اجرای خواست های ده گانه شان مبنی بر استعفای دولت و عزل دادستان لبنان، از ورود نیروهای ارتش لبنان به این مناطق جلوگیری خواهند کرد. بدین ترتیب یک درگیری دامنه دار بین ارتش فالانژ لبنان و دروزی های مسلمان بر سر اداره مناطقی که ارتش رژیم صهیونیستی قصد تخلیه آن را داشت، درگرفت.

ادامه درگیری ها در لبنان که علاوه بر فالانژیست ها و دروزی ها، چریک های فلسطینی، نیروهای هوادار سوریه، شبه نظامیان شیعه مشهور به حزب الله و... را نیز شامل می شد، ضمن اینکه عقب نشینی نظامیان ارتش رژیم صهیونیستی را به تعویق انداخت، پای قدرت های بین المللی و برخی دولت های عربی را نیز به مناقشه داخلی لبنان - که رفته رفته به یک بحران تبدیل شده بود - باز کرد. رابرت مک فارلین به عنوان فرستاده ویژه امریکا در امور غرب آسیا و بندر بن سلطان نماینده ویژه پادشاه عربستان سعودی، تلاش هایی را برای پیگیری دیپلماتیک این بحران آغاز کردند.

هم گام با اقدامات دیپلماتیک، نیروهای نظامی قدرت های بین المللی و به طور مشخص نیروهای امریکا، فرانسه، انگلستان و ایتالیا نیز در بحران لبنان مداخله کردند. به گزارش خبرگزاری فرانسه، ناو هواپیمابر فرانسوی فوش بندر تولون فرانسه را به مقصد آب های ساحلی لبنان ترک کرد. در همین حال، روزنامه امریکایی واشنگتن پست از برنامه وزارت دفاع ایالات متحده برای اعزام دو هزار تفنگ دار امریکایی دیگر به ساحل غربی لبنان خبر داد.

در چنین وضعیتی وزارت امور خارجه ایران اقدام به موضع گیری کرد؛ در هشتم شهریورماه، سخنگوی وزارت امور خارجه ایران ضمن اشاره به مداخله نیروهای خارجی حاضر در بیروت در درگیری های مذکور، گفت: «تا زمانی که تهاجم و اشغال صهیونیستی با حمایت سیاسی، نظامی و اقتصادی امریکا ادامه دارد، این گونه درگیری ها اجتناب ناپذیر بوده و مسلمانان محروم و ملت مستضعف لبنان با ایمان راسخ به حاکمیت یکپارچه، غیروابسته و آزاد علی رغم این جنایات به پایداری خود ادامه خواهند داد.» وزیر امور خارجه ایران نیز در دهم شهریورماه ضمن اعلام حمایت جمهوری اسلامی از مقاومت مردم لبنان، اقدامات خشونت آمیز دولت لبنان و مداخله نیروهای چندملیتی در این کشور را محکوم کرد.

سرانجام، نیروهای ارتش رژیم صهیونیستی از روز دوازدهم شهریورماه عقب نشینی خود را از کوهستان های مرکزی لبنان آغاز کردند. در پی آغاز این عقب نشینی، ارتش فالانژ لبنان اعلام کرد که بلافاصله دست به تصرف مواضع تخلیه شده خواهد زد؛ از سوی دیگر، مبارزان مسلمان دروزی نیز هشدار دادند چنانچه ارتش فالانژ بدون توافق قبلی وارد مواضع شوف شود، جنگ بی پایانی درخواهد گرفت.

در شانزدهم شهریور، بمباران مواضع شبه نظامیان مسلمان لبنانی توسط هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی، پرواز هواپیماهای جنگی امریکا بر فراز بیروت و گلوله باران پناهندگان فلسطینی در اردوگاه های صبرا و شتیلا توسط فالانژها، بحران لبنان را وارد مرحله ای جدید ساخت.

در پی تدوام درگیری های لبنان و تشدید دخالت های خارجی در بحران این کشور، وزارت امور خارجه ایران بار دیگر ضمن محکوم کردن مداخله نیروهای غربی در این درگیری ها، نسبت به اوضاع لبنان واکنش نشان داد. سخنگوی وزارت امور خارجه در تاریخ هفدهم شهریورماه در این باره گفت: «حرکت اخیر نیروهای مداخله گر فرانسوی ... این واقعیت را آشکار می سازد که نیروهای چندملیتی حافظ به اصطلاح صلح در لبنان نه تنها تأمین کننده آرامش و امنیت این کشور نیست، بلکه به عنوان اهرمی در جهت پیاده کردن سیاست های استعماری کشورهای غربی در منطقه و لبنان به کار می رود.»

با آشکارتر شدن دخالت نیروهای نظامی امریکایی، فرانسوی و انگلیسی در درگیری های داخلی لبنان، انقلابیون مسلمان لبنانی نیز به تدریج وارد این منازعه شدند. در چنین وضعیتی و درحالی که رسانه های غربی و وابسته به رژیم صهیونیستی اخباری درخصوص شرکت چریک های فلسطینی و سوری در درگیری های لبنان و همکاری آنان با دروزی ها منتشر می ساختند، در ۲۱ شهریور، فرماندهی ارتش لبنان، رسماً نیروهای ایرانی را نیز به شرکت در جنگ داخلی لبنان متهم کرد.

به هرحال، پس از حدود یک ماه کشمکش و جنگ داخلی در لبنان در تاریخ ۴ مهرماه ۱۳۶۲، براساس طرحی که با میانجیگری عربستان تهیه شد، به طور موقت میان طرف های درگیر، آتش بس اعلام شد. این طرح در داخل و خارج از لبنان موجب بروز واکنش هایی شد. در عرصه سیاست داخلی لبنان، اعلام طرح آتش بس، استعفای شتاب زده شفیق وزان نخست وزیر این کشور را در پی داشت. در خارج از لبنان نیز، درحالی که اکثر دولت های غربی و دول عرب منطقه از طرح آتش بس استقبال کردند، ایران آن را محکوم کرد. علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، در این باره گفت: «بدیهی است حرکتی که برای امریکا و رژیم صهیونیستی منافی داشته باشد هرگز نمی تواند مورد قبول باشد و این همواره موضع اصولی جمهوری اسلامی ایران بوده است.»

بااین همه طرح آتش بس لبنان نتوانست به یک آشتی ملی و سراسری در لبنان بینجامد. حتی مذاکرات کمیته چهارنفره امنیتی متشکل از نمایندگان ارتش لبنان، جبهه نجات ملی، شبه نظامیان مسیحی و جنبش امل نیز راه به جایی نبرد و آتش بس بارها از سوی طرفین نقض شد و تا پایان دوره زمانی کتاب حاضر همچنان درگیری ها ادامه یافت.

بر خود فرض می دانیم ضمن پاسداشت یاد شهیدان جنگ تحمیلی به ویژه راویان شهید و درخواست علو درجات آنان از خداوند منان، مراتب قدرشناسی خود را از کسانی که حمایت ها، راهنمایی ها، دلسوزی ها و زحمات بی شائبه آنان در تمام مراحل خلق این اثر یاریگرمان بود، اعلام نماییم:

سپاس ویژه از جناب آقای دکتر حسین اردستانی مسئول مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس که با دوراندیشی و سعه صدر راهی جدید در تدوین روزشمار جنگ عراق و ایران گشود و میدانی برای نسل جدید مهیا کرد تا شور و انگیزه جوانی را با تجربیات پیشکسوتان پیوند داده و ادامه دهنده راه پر فروغ راویان و تاریخ نگاران جنگ هشت ساله باشند.

تشکر خالصانه از جناب آقای حمیدرضا فراهانی ناظر و راهنمای کتاب حاضر که به مثابه استادی دلسوز مسئولیت خطیری را پذیرا شد و با راهنمایی های مشفقانه در تمام مراحل تحقیق حاضر و ناظر بود.

قدردانی صمیمانه از زحمات سرکار خانم هانیه مرشدی ویراستار این کتاب که با تیزبینی و دقت نظری مثال زدنی بر غنای این اثر افزود.

و نیز مراتب سپاسگزاری از همه اساتید و نویسندگان روزشمار جنگ عراق و ایران، به ویژه، آقایان دکتر هادی نخعی، مهدی انصاری، علیرضا لطف الله زادگان، یدالله ایزدی و... که نویسندگان کتاب همواره از راهنمایی های بی دریغ آنان بهره برده اند.

ناگفته پیداست، اثر حاضر محصول تلاش مجموعه ای از همکاران مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است که هریک به نحوی در مراحل مختلف تحقیق نقشی اثرگذار ایفا کرده اند. لذا لازم می دانیم از زحمات همه عزیزان من جمله همکاران بخش آماده سازی (خانم ها سادات نجفی، گل محمدی و رحیمی)، آرشیو (خانم ها صبیح گل و موسوی)، نیز آقایان سجاد نخعی، محمد محمدپور، سعید حصاری و... تقدیر و تشکر نماییم.

والعاقبة للمتقين

نعمتی، کریمی و اکبرپور

تهران، دی ماه ۱۳۹۴

ص: ۷۱

قرارگاه کربلا که پس از عملیات رمضان در جبهه جنوب، پیگیر راهبرد جلوگیری از رکود در جبهه ها از طریق اجرای عملیات های محدود می باشد، مدتی است که اجرای عملیات های مهندسی در مناطق طیب، چزابه، طلائیة و زید را در دستور کار خود قرار داده است. براین اساس، امروز فرماندهان ارشد قرارگاه کربلا(۱) در جلسه ای آخرین وضعیت عملیات مهندسی لشکر ۷ ولی عصر(عج) در منطقه پاسگاه زید، لشکر ۱۹ فجر در منطقه طیب و عملیات مهندسی لشکر ۲۵ کربلا در منطقه طلائیة را بررسی و مأموریت این لشکرها را بدین شرح اعلام کردند: (۲)

۱. عملیات مهندسی لشکر ۷ ولی عصر(عج) در منطقه زید، به دلایلی نظیر ضعف شناسایی، ضعف در محور و... منتفی است.

۲. ادامه عملیات مهندسی لشکر ۱۹ فجر در منطقه سه راهی زبیدات، به عللی نظیر ضعف محور عملیات به خصوص ضعف کنترل عملیات در جناح راست و معبر سور، نبود عقبه و جاده و... منوط به تصمیم فرماندهان رده بالاست.

۳. عملیات مهندسی لشکر ۲۵ کربلا(۲)* در منطقه طلائیة، باتوجه به کمبود نیرو، ضعف شناسایی و فاصله زیاد با دشمن، در دو مرحله اجرا می شود. (۴)

ص: ۷۳

۱- این جلسه با حضور احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، احمد سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا، احمد سوداگر مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه کربلا برگزار شد.

۲- منطقه مأموریت یگان های تحت امر قرارگاه کربلا چنین بود: لشکر ۷ ولی عصر: منطقه عمومی زید از آب گرفتگی تا ۵ کیلومتری شمال زید؛ لشکر ۱۹ فجر: منطقه عمومی طیب از سه راهی زبیدات تا پاسگاه چیلان؛ لشکر ۲۵ کربلا: منطقه عمومی طلائیة از ابتدای آب گرفتگی منطقه عمومی طلائیة تا پاسگاه طلائیة جدید به طول تقریبی ۲ کیلومتر. (سند شماره ۲۰۰۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش طرح و عملیات قرارگاه کربلا، ۱۳/۶/۱۳۶۲ صص ۳ - ۱)

۳- * توضیحات بیشتر درمورد عملیات های مهندسی لشکرهای ۷ ولی عصر، ۱۹ فجر و ۲۵ کربلا در بخش ضمیمه درج شده است.

۴- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۶/۵/۱۳۶۲ تا ۸/۶/۱۳۶۲ صص ۴۹ - ۴۶.

قرارگاه نصرت،(۱) که پس از عملیات والفجر مقدماتی با هدف انجام شناسایی های لازم برای اجرای عملیات گسترده تشکیل شده است، در حال حاضر، مأموریت تکمیل شناسایی در منطقه جزابه تا پلائیة را بر عهده دارد. براین اساس، امروز جلسه ای با حضور فرماندهان قرارگاه کربلا و قرارگاه نصرت در بستان(۲) تشکیل و گزارشی از شناسایی های قرارگاه نصرت در محدوده تقریبی جزابه تا پلائیة، ارائه شد.

در این جلسه، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، با اشاره به نظر موافق فرمانده کل سپاه در مورد تداوم شناسایی در محور جزابه و پلائیة، درباره اهمیت این امر گفت: «اهمیت عملیات، خیلی زیاد است؛ از جهت تجزیه دشمن و اینکه هم زمان با غرب عملیات کنیم.» هدف عملیات در این محور گرفتن جای پا و پس از آن حرکت به سمت پل غزیه در منطقه العماره(۳) و سمت راست جاده آسفالت می باشد. غلامپور سیستم جدید شناسایی در جبهه جنوب را این گونه تشریح کرد: در این روش، قرارگاه نصرت به صورت آزمایشی کار شناسایی یک لشکر را، با تعداد اندکی نیرو انجام خواهد داد، اگرچه این کار سختی است، ولی این تصمیم برای جلوگیری از لورفتن منطقه عملیات اتخاذ شده است. پس از اتمام شناسایی ها، لشکرهای عمل کننده دو روز قبل از عملیات، وارد منطقه نبرد می شوند.

سپس علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت، در مورد اهمیت منطقه عملیاتی جزابه گفت: این منطقه گلوگاهی برای شهر العماره است که دشمن نسبت به آن احساس خطر می کند. عناصر زمان و مکان در این منطقه برای ما از پیچیدگی و اهمیت خاصی برخوردار است. با توجه به این مسئله، در شناسایی ها یافتن موقعیت مکانی دشمن برای ما مهم است، چون موقعیت دشمن در این منطقه به گونه ای است که استحکامات و موانعی ندارد و به راحتی می توان دشمن را دور زد.

در ادامه این جلسه نیروهای شناسایی قرارگاه کربلا، ضمن بیان مشکلاتی از قبیل کمبود نیرو و تشریح شناسایی های انجام شده، راهکارهای شناسایی شده در منطقه جزابه را اعلام کردند.(۴)

ص: ۷۴

۱- یخچه تشکیل و برخی فعالیت ها و اقدامات قرارگاه نصرت در ضمیمه گزارش توضیحاتی آمده است.

۲- در این جلسه احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، احمد سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا، علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت و جمعی از عناصر شناسایی این قرارگاه حضور داشتند.

۳- * پس از فتح خرمشهر از دیدگاه فرماندهان نظامی ایران، بغداد و بصره، دو هدف راهبردی به شمار می رفتند؛ در این میان بغداد هدف بلندمدت و بصره، هدف میان مدت محسوب می شد. به طور کلی دستیابی به بصره به طور مستقیم مورد توجه قرار داشت و سعی می شد این هدف، با اجرای دو یا سه عملیات تأمین شود در حالی که تصرف بغداد با اجرای چند عملیات واسط امکان پذیر بود. یکی از مناطقی که امکان اجرای عملیات در آن در راستای هدف تصرف بغداد وجود داشت، منطقه کوت تا عماره بود که در نگرشی بلندمدت و کلان، مورد توجه تصمیم گیرندگان نظامی بود. (حسین اردستانی، تنبیه متجاوز، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۷۹، ص ۴۰).

۴- همان، صص ۴۳ - ۳۷.

قرارگاه کربلای سپاه در جنوب از تلاش دشمن در زمینه تحکیم مواضع و استحکامات خود در سرتاسر منطقه استحضاطی این قرارگاه (فاو تا چنگوله) خبر داد.

براساس این گزارش، عراق در این منطقه به ترمیم کانال های خط مقدم، اعزام گشتی های شناسایی و ارسال بالگردهای گشتی بر روی مواضع خودی مبادرت ورزیده است. این گونه اقدامات دشمن و تحرکات موتوری آن در مناطق عملیاتی لشکر ۱۹ فجر (منطقه طیب) و لشکر ۲۵ کربلا (طلایه جدید)، فکه و شمال و جنوب پاسگاه زید، محسوس تر و بیشتر است. (۱)

شناسایی های نیروهای قرارگاه کربلا نیز حاکی است که ارتش عراق در محور چزابه، در فاصله ۷۰۰ متری خطوط خود میدان مینی ایجاد کرده و در هر مسیر و شیاری که احتمال آمدن نیرو وجود دارد، سیم خاردار و موانع کار گذاشته است. چندی پیش، ۶ نفر از نیروهای اطلاعات - عملیات تیپ ۵۷ ابوالفضل که برای انجام شناسایی در تپه ۴۴ (واقع در منطقه عمومی چزابه) رفته بودند بر اثر برخورد با مین به شهادت رسیدند. از سوی دیگر، بنا به گزارش قرارگاه نصرت، بولدوزرهای دشمن در اطراف پاسگاه طلایه، در حال فعالیت و احتمالاً حفر کانال هستند. (۲)

امروز یگان های گشت دریایی ایران با گروهی از تکاوران عراقی و سرنشینان چند قایق عراقی که قصد شناسایی از سواحل ایران را داشتند، در حوالی رأس البیشه و نهر قاسمیه درگیر شدند.

به گزارش قرارگاه نوح نبی سپاه، حوالی ظهر امروز یک گروه گشتی سپاه و نیروی دریایی ارتش، در دو مایلی رأس البیشه عراق، با ۶ قایق تندرو تکاوران عراقی درگیر شدند؛ در این درگیری از نیروهای عراقی ۲ نفر کشته، ۲ تن زخمی و ۹ نفر اسیر شدند. همچنین ۶ قایق عراقی سالم به غنیمت گرفته شد. (۳) قایق های مذکور از نوع فایبر گلاس با موتورهای ۸۵ الی ۱۲۰ می باشد. (۴)

امروز همچنین تعدادی از نیروهای سپاه با همراهی نیروی دریایی مستقر در نهر قاسمیه، ضمن درگیری با سرنشینان ۷ قایق که در حال نزدیک شدن به این نهر بودند، ۱۱ نفر از آنان را اسیر و ۶ فروند از قایق ها را به غنیمت خود درآوردند؛ در این حادثه ۲ نفر از مهاجمان کشته شدند. سرنشینان این قایق ها که بیشترشان مصری بودند در پوشش ماهیگیری از طریق سواحل کویت قصد داشتند در سواحل اروندرود و بهمنشیر و سواحل شمالی خلیج فارس برای عراق عملیات شناسایی انجام دهند. (۵) افراد اسیر شده در این عملیات به بندر امام خمینی منتقل شدند. (۶)

ص: ۷۵

۱- سند شماره ۱۱۹۹۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات قرارگاه کربلای سپاه به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۱/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۶.

۳- سند شماره ۹۳۲۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش قرارگاه نوح نبی سپاه به فرماندهی کل سپاه، ۱/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۹۳۲۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی سپاه به فرماندهی کل سپاه، ۱/۶/۱۳۶۲.

۵- مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، گزیده اسناد جنگ دریایی، سال ۱۳۶۲، جلد دوم، ص ۳۹۱.

۶- سند شماره ۲۸۹۰۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری آبادان به استانداری خوزستان، ۲/۶/۱۳۶۲.

امروز درحالی که تبادل آتش پراکنده ای در بعضی مناطق عملیاتی وجود داشت، نیروهای عراقی از طریق تهاجم هوایی و گلوله باران، مردم عادی و غیرنظامیان را در سردشت و آبادان، هدف قرار دادند. این حملات تلفات و خساراتی را در پی داشت.

ساعت ۱۰ صبح امروز، دو فروند میزاج عراقی شهر مرزی سردشت و اطراف آن را بمباران کردند^(۱) در این حمله خسارت چندانی به بار نیامد و فقط یک غیرنظامی مجروح شد^(۲) با این حال، ارتش عراق در بیانیه نظامی خود مدعی شد جنگنده ها و بالگردهای عراقی امروز «حملات شدیدی به مواضع و واحدهای دشمن در بخش شمالی میدان عملیات و مناطق تمرکز دشمن در عمق خاک آن [انجام داده اند]»^(۳)

امروز تبادل آتش در مناطق پاسگاه زید، شلمچه، دیریفارم، پل نو و جزیره مینو از شدت بیشتری برخوردار بود^(۴) بر اثر این تحرکات در مناطق شلمچه و پاسگاه زید در مجموع ۱۷ نفر زخمی شدند.^(۵)

شهر آبادان نیز به طور پراکنده زیر آتش سلاح های دوربرد عراق قرار داشت.^(۶) در پی این حملات برق شهر قطع و به ۲ واحد مسکونی نیز خساراتی وارد شد.^(۷)

هفته نامه الجهاد، که به سه زبان ترکی، عربی و کردی در داخل عراق منتشر می شود، در شماره امروز خود گزارش داد: در حمله معارضین عراقی به پایگاه هوایی شهر اور واقع در پانزده کیلومتری ناصریه، ۲۰ تن از نیروهای ارتش عراق کشته شدند و ۳ فروند هواپیمای جنگنده عراقی نیز منهدم شد.^(۸)

افراد مسلح غیرقانونی امروز در شهرستان های سردشت، بوکان و مهاباد علیه نیروهای خودی دست به اقداماتی زدند. تعدادی از عناصر حزب دمکرات نیز در بیجار، خوی و سردشت دستگیر یا تسلیم شدند.

در کمین افراد مسلح غیرقانونی به نیروهای تأمین جاده سردشت ۱۴ نفر از نیروهای خودی شهید شدند.^(۹) عوامل ضدانقلاب در اقدام دیگری با حمله به نیروهای خودی که برای پاک سازی به ارتفاعات درویشعلی در اطراف بوکان رفته بودند، ۳ نفر از آنان را شهید و ۲ تن را زخمی کردند.^(۱۰)

امروز همچنین، افراد مسلح غیرقانونی به پایگاه کیسلان مهاباد حمله کردند. در این درگیری ۵ نفر از نیروهای خودی مجروح شدند و از مهاجمان نیز ۷ تن کشته و ۳ تن دیگر زخمی شدند.^(۱۱)

ص: ۷۶

۱- سند شماره ۳۵۸۰۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ستاد مرکزی طرح و عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۴/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۴۴۴۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیر، ۲/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۷، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهير عراق، اطلاعیه نظامی شماره ۱۱۹۵ ارتش عراق، ۲۳/۸/۱۹۸۳.

- ۴- سند شماره ۴۰۱۹۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری استان خوزستان، ۲/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۲۸۹۱۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی انتظامی استان خوزستان، ۲/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۲۸۹۰۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی و انتظامی استان خوزستان، ۱/۶/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۴۰۱۹۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری استان خوزستان، ۳/۶/۱۳۶۲.
- ۸- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۹- سند شماره ۳۵۸۱۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ستاد مرکزی فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۴.
- ۱۰- همان، صص ۲ و ۳.
- ۱۱- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۷، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۷.

در همین حال، نیروهای خودی امروز ۴ نفر از عناصر فعال حزب دمکرات کردستان ایران را در شهر بیجار دستگیر کردند.^(۱) در این شهر همچنین ۲ نفر از اعضای این حزب با تحویل دادن سلاح های انفرادی، خود را تسلیم کردند.^(۲)

در شهرستان های خوی و سردشت به ترتیب ۴ و یک نفر از اعضای مسلح حزب دمکرات تسلیم نیروهای خودی شدند.^(۳)

۱

شماری از حقوق دانان مسلمان که تحت عنوان دادگاه بین الملل اسلامی،^(۴) برای انجام پاره ای تحقیقات در مورد جنگ ایران و عراق، در ایران به سر می برند، امروز از مناطق آسیب دیده گیلان غرب، قصرشیرین و سرپل ذهاب بازدید کردند.

یک هیئت هفت نفره از حقوق دانان دادگاه بین الملل اسلامی پیش از ظهر امروز، وارد گیلان غرب شدند و با امام جمعه این شهر دیدار کردند. سخنگوی این هیئت در گفت و گو با امام جمعه شهر، بررسی علل جنگ ایران و عراق، معرفی متجاوز، بررسی جنایات انجام شده و برآورد خسارات وارده را از جمله اهداف سفر این هیئت برشمرد و با بیان اینکه گروه مذکور یک دادگاه اسلامی مردمی مستقل است، گفت: «در صورتی که عراق هم از ما دعوت به عمل آورد، به آن کشور هم خواهیم رفت و مسائل را در آن کشور نیز بررسی می کنیم.»

سخنگوی حقوق دانان پس از بازدید این گروه از مناطق بمباران شده گیلان غرب به خبرنگاران گفت: «ما در اینجا در پی گردآوری اسناد و مدارک و شواهد هستیم و در شرایط فعلی اظهارنظری نمی توانیم بکنیم، ولی به عنوان افرادی مسلمان از اینکه از نزدیک می بینیم که مردم بی دفاع مورد بمباران قرار گرفته و حتی به بیمارستان های آنها هم تجاوز شده، تأسف خود را ابراز می داریم. ... اینجا دیدیم که هدف های غیرنظامی بمباران شده است.»^(۵) این

ص: ۷۷

۱- سند شماره ۱۱۳۶۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۵۶، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- همان.

۳- سند شماره ۱۱۳۶۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۶، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- دادگاه بین الملل اسلامی نخستین بار در ۹ ژوئن ۱۹۸۳ مصادف با ۱۹ خرداد ۱۳۶۲، در اسلام آباد پاکستان آغاز به کار کرد. اعضای اصلی دادگاه عبارت اند از: محمد چودری اسماعیل رئیس دادگاه، پاکستانی، سنی مذهب و همچنین رئیس انجمن حقوق دانان و وکلای لاهور و عضو دادگاه عالی پاکستان که دولت این کشور از سفر وی به ایران جلوگیری کرد؛ محمد ایوب بخاری، شیعه، پاکستانی، وکیل و حقوق دان و عضو دادگاه عالی پاکستان و رئیس فعلی و دبیرکل دادگاه؛ محمد جمیل، وکیل و حقوق دان، پاکستانی و اهل تسنن؛ عبدالستار راجپوت حقوق دان و وکیل پاکستانی؛ محمد یوسف فیض از چهره های سرشناس اهل تسنن سریلانکا؛ عبدالله سلیمان نویسنده و اهل افریقای جنوبی؛ عبدالمجید تراب زمزمی، اهل تونس و استاد دانشگاه در سوئیس؛ مسعود مختار اهل پاکستان و سرپرست انجمن حقوق دانان مسلمان در انگلستان. اعضای این دادگاه روز ۳۱ مرداد با کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ دیدار کردند. در این دیدار خرازی تأکید کرد ایران تا زمان حصول شرایط سه گانه خود یعنی بیرون راندن متجاوز، دریافت غرامت و تعیین متجاوز به دفاع ادامه می دهد.

۵- روزنامه اطلاعات، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

هیئت همچنین به مدت دو ساعت از مناطق جنگ زده سرپل ذهاب و قصرشیرین بازدید کرد(۱).

گفتنی است فعالیت های این گروه در رسانه های خارجی نیز بازتاب داشت، به گونه ای که رادیو بی بی سی امروز در تفسیری با اشاره به ورود هیئت نمایندگی دادگاه بین الملل اسلامی به ایران، مأموریت این هیئت را ارزیابی خسارت هایی دانست که توسط عراق به مناطق غیرنظامی ایران وارد شده است(۲).

۱

امام خمینی امروز در سخنانی، ضمن اشاره به لزوم وحدت و انسجام روزافزون در بین نیروهای مسلح و آحاد ملت، هر نوع صلح مغایر با حقوق ایران را مردود دانسته و تأکید کردند که جمهوری اسلامی به دنبال تصاحب خاک هیچ یک از همسایگان خود نیست.

رهبر انقلاب اسلامی امروز در جمع فرماندهان نیروی دریایی و هوانیروز ارتش و گروهی از کارکنان این نیروها و همچنین دانشجویان شرکت کننده در مجمع جهانی حرکت اسلامی دانشجویان، با خطاب قرار دادن کارکنان نیروی هوایی و هوانیروز، به وضعیت ارتش در دوران شاهنشاهی اشاره کرده و فرمودند: «شماها می دانید که این کشور و خصوصاً ارتش در زمان شاه مخلوع چه وضعیتی داشت. اسم استقلال را می گفتند، تکرار می کردند، اسم تمدن را تکرار می کردند، لکن ما در هیچ چیز استقلال نداشتیم و بویی از تمدن در این کشور ما نگذاشتند که به مشام مردم برسد. و خدای تبارک و تعالی به ملت ما و به مسلمین منت گذاشت و این نیروها را و نیروهای مردمی را بیدار کرد و در همان وقت اول که نیروهای مردمی نهضت کردند، نیروهای اسلامی، لشکر اسلامی که متحول شدند از آن لشکر طاغوتی به لشکر انسانی- اسلامی، از همان اول به دامن ملت برگشتند و با مجاهدات همه اینها کشور ما به پیروزی رسید و ما امروز در بین راه هستیم. این طور نیست که ما را امثال قدرت های بزرگ مثل امریکا و شوروی رها کنند، آنها باز طمع دارند به ما. آنها در خارج نشسته اند و عمال آنها در خارج و داخل مشغول کار هستند و طمع دارند باز به این کشور و طمع دارند به ارتش. لکن تحولی که در این کشور پیدا شد به برکت تأییدات الهی و جوان های ما را نجات داد و شما عزیزان نیروهای ثلاثه را نجات داد، تحولی است که امیدوارم که به همین وضع باقی باشد و تا این وضع موجود است و وضع موجود ادامه دارد، هیچ آسیبی به شما نخواهد رسید.»

امام خمینی در ادامه با تأکید بر لزوم حفظ وحدت و

ص: ۷۸

۱- روزنامه کیهان، ۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۹.

انسجام در بین نیروهای مسلح ایران و کلیه آحاد ملت افزودند: «گمان نکنیم که مسائل تمام شده است و ایران نجات مطلق پیدا کرده است و کسانی که در کمین نشسته اند آرام می شوند. ما هر روز باید به بیداری خودمان بیفزاییم و هر روز باید به وحدت و انسجام خودمان افزایش بدهیم. ما باید، شما باید خودتان را از سایر نیروهای مسلح اسلامی جدا ندانید، و آنها هم باید خودشان را از شما جدا ندانند، همه از یک نیرو هستید با اسماء مختلف، نیروی اسلامی الهی هستید. اسماء مختلف، لکن معنا واحد و تا این وحدت معنا هست و تا این وحدت بین قوای لشکری هست، ارتشی هست و وحدت بین آنها و سپاه پاسداران و بسیج و مردم هست، این کشور مصون از هر بلیه ای است و خدا نکند یک روزی بیاید که منحرفین شما را گول بزنند و ایجاد خلاف بکنند بین شما و خدا نکند که روزی بیاید که اشخاصی که انحراف از اسلام دارند، بین شما و پاسداران عزیز اختلاف ایجاد کنند. اگر اختلاف بیاید بین شما و وحدتتان از بین برود مطمئن باشید که آنها کار خودشان را خواهند کرد و شما را همان طور که سابق ارتش در تحت فرمان او بود، شما را تحت فرمان خودشان خواهند گرفت و همچو تصفیه ای خواهند کرد که از شما که برای اسلام خدمت می کنید یک تن باقی نگذارند. باید هوشیار باشید، باید هوشیار باشیم، باید دولت و ملت هوشیار باشد که غفلت از اینکه در کمین هستند برای بلعیدن این کشور از همه اطراف، از امریکا گرفته تا شوروی، در این معنا شک نباید بکنیم و متکی به خدای تبارک و تعالی باشیم و متکی به قدرت ملی خودمان باشیم که وحدت شما و همراهی ملت از شما و پشتیبانی همه قشرهای ملت از شما، شما را از آسیب مصون نگه می دارد.»

رهبر انقلاب در ادامه بیانات خود، با اشاره به وضعیت متزلزل صدام حسین در عراق، هرگونه سازش با صدام و پذیرش هرگونه طرح صلح بدون در نظر گرفتن خواسته های ایران را مردود دانستند و خاطرنشان کردند: «و بحمدالله شما آن سیلی که در اول حمله صدام وعده داده شد که به صورتش بزنند، شما زدید و الآن یک موجود سیلی خورده است که همه چیزش را از دست داده است و کمک های خارجی، کمک های منطقه، کمک های ابرقدرت ها نمی تواند او را نجات بدهد. امروز صدام دوره افتاده است و از هر کس تقاضا می کند که یک اصلاحی پیش بیاید، حتی از گروه های منحرف و اشخاص منحرف، باز دامن آنها را می گیرد که آنها پیشنهاد اصلاح بکنند و اما یک اصلاح امریکایی آنها نمی دانند که آن چیزی که در ایران است و آن معنایی که در ایران است و آن چیزی که در اسلام است اجازه نمی دهد که با یک موجودی که به صغیر و کبیر کشور خودش و کشور ما رحم نکرده است، اصلاح پیش بیاید. لفظ اصلاح یک امری است که صلاحیت ندارد بین مسلمان ها و یک طایفه ای که از اول به اسلام عقیده نداشتند و مؤسس آنها عَفَلَقی بوده است که به هیچ دینی از ادیان الهی اعتقاد ندارد. معنا ندارد که دولت اسلامی ایران با دولتی که هیچ اعتقاد به اسلام و به اخلاق بشریت ندارد، سر میز اصلاح بنشیند. ایران همان طور که سیلی زد به این موجود مفلوک، به سیلی زدن خودش و به پس گردنی زدن خودش ادامه می دهد تا اینکه آن چیزهایی که باید زیر بار بروند با

فشار نظامی ایران و با فشار ملت ایران تحقق پیدا بکنند. ملت ایران اگر می خواست که صلح امریکایی بکنند، همان اول از امریکا جدا نمی شد و قطع روابط نمی کرد و دستش را از ایران کوتاه نمی کرد، و جاسوسان او را بیرون نمی کرد. و امروز هم اگر دستش را به صلح امریکایی دراز کند، صدام و امثال صدام کنار می روند، لکن مستشارهای امریکایی وارد معرکه می شوند. ما نمی توانیم صلحی را بپذیریم که طرح امریکایی دارد و صدام نمی تواند بپذیرد آن چیزهایی را که ما می خواهیم. کسی که ابتدائاً برای اینکه سردار قادسیه باشد تصریح کرد که من به کشوری که مجوس هستند دارم حمله می کنم و کشور ایران را مجوسی خواند و حمله خودش را حمله سردار قادسیه خواند و هیچ اعتقاد به اسلام و اخلاقیات اسلام نداشت، امروز هم در رادیو و هم در صحبت های او دم از اسلام می زند. حالا که بیچاره شده است از اسلام دم می زند و اگر مهلت داده بشود به این خبیث، آن روزی که مهلت پیدا بکنند و تجهیز قوا بکنند بدتر از اول به سرزمین شما حمله می کند.»

امام خمینی همچنین ضمن تأکید بر لزوم تنبیه متجاوز و ضرورت اداره عراق به دست مردم این کشور، فرمودند: «ما می خواهیم آن کسی که تعدی کرده است به مسلمان ها و آن اشخاصی که خون مسلمان ها را در بلاد ما و بلاد خودش ریخته است و علمای اسلام را در بلاد خودش شهید کرده است، ما می خواهیم به حکم اسلام از او انتقام بگیریم؛ ما می خواهیم قصاص کنیم، ما می خواهیم دست او را قطع کنیم و ما می خواهیم که این حزب منحوس و این حزب عفلقی از بین برود و کشور عراق به دست خود عراقی ها، به دست مردم و ملت خود عراق اداره بشود، نه به دست دیگران و امثال صدام که تمام حیثیت عراق را، حیثیت نظامی عراق را، حیثیت ملی عراق را زیر پا گذاشته است و تمام ذخیره های عراق را برای نفهمی به باد فنا داده است که امروز مفلس شده است و طلاها و جواهرات زن های مردم را مأمورین می روند و به زور می گیرند و یک دسته از خودشان هم نمایش می دهند که صف کشیده اند برای اینکه ذخیره های خودشان را بدهند. با اینکه با زور دارد از ملت خودش طلاها را می گیرد و در کویت و در غیر کویت به فروش می رساند برای اصلاح حال خودش و یا برای پرکردن جیب خودش و دیگران. یک همچو موجودی نباید دیگر در دنیا باقی بماند و نباید حکومت یک کشور اسلامی را داشته باشد. اسلام اجازه نمی دهد به یک همچو مسالمتی بین ما و او و بین مسلمان و یک کافر متعدی. ما باید به همه کشورهای منطقه بگوییم که ما و اسلام به ما اجازه نمی دهد که حتی یک وجب از ملک شما و از مملکت شما تصاحب کنیم، ما دفاع داریم می کنیم از شما و از کشور خودمان. ما دفاع از نوامیس شما می کنیم، ما دفاع از علمای شما می کنیم، ما دفاع از متدینین شما می کنیم، ما دفاع از ملت شما می کنیم. لکن بعد از اینکه ان شاءالله پیروزی حاصل شد، کشور شما مال خود شماست و همه کشورهای منطقه مال صاحبانش هست و کشور اسلامی به یک وجب از خاک دیگران طمع ندارد. لکن نمی گذارد که کسانی که طمع در مملکت خودش دارند و کسانی که تعدی کردند به کشور ما، نمی گذارد آنها را به حیات خودشان ادامه بدهند.»^(۱)

ص: ۸۰

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۷۱ - ۶۷.

وزیر امور خارجه ایران در ادامه سفر دوره ای خود به یازده کشور آسیایی - آفریقایی (۱)، امروز در لیبی با رهبر و وزرای امور خارجه و نفت این کشور دیدار و گفت و گو کرد. (۲)

علی اکبر ولایتی در دیدار با سرهنگ معمر قذافی، پیام آیت الله خامنه ای رئیس جمهور ایران را به وی تسلیم کرد. رهبر لیبی نیز ضمن خوشامدگویی به وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه، پشتیبانی دولت و ملت لیبی از انقلاب اسلامی ایران را اعلام کرد و گفت: «انقلاب اسلامی به عنوان حامی قضیه فلسطین ... مورد حمایت همه کشورهای پیشرو اسلامی است.» ولایتی در این دیدار با تأکید بر حمایت ایران از مبارزان فلسطین و سایر کشورهای پیشرو، مبارزه با رژیم اشغالگر قدس را یکی از اهداف راهبردی جمهوری اسلامی ایران برشمرد و با اشاره به جنگ ایران و عراق تأکید کرد: «نیروهای ما تا پیروزی نهایی به نبرد علیه عامل امریکا در منطقه یعنی رژیم صدام، ادامه خواهند داد.» (۳)

هیئت ایرانی همچنین دیدارهایی با وزرای امور خارجه و نفت لیبی انجام داد. در دیدار ولایتی با عبدالعاطی العبیدی دبیر کل کمیته روابط خارجی لیبی، چگونگی روابط فی مابین و راهکارهای توسعه این روابط در زمینه های گوناگون مورد بررسی قرار گرفت. العبیدی با اشاره به حمایت لیبی از انقلاب اسلامی ایران گفت: «معتقدم این انقلاب با وجود توطئه های امپریالیستی فراوان و با وجود جنگ ظالمانه علیه آن، همچنان در کنار دوستان مسلمان خود و کشورهای مستضعف قرار گرفته و ما هر دو کشور را در یک سنگر می بینیم.» ولایتی نیز ضمن اشاره به همسویی ایران و لیبی در قضیه فلسطین، این رابطه را نمونه خوبی از نزدیکی هرچه بیشتر کشورهای اسلامی برشمرد. وی در تشریح هدف رژیم صهیونیستی از حمله به جنوب لبنان گفت در واقع رژیم اشغالگر قدس می خواست با این کار «مقاومتی که از طریق جبهه پایداری در مقابل کمپ دیوید نشان داده شد را در هم بشکنند.»

علاوه بر دیدارهای فوق، معاون وزیر نفت ایران نیز با وزیر نفت لیبی ملاقات کرد. در این دیدار که با حضور علی اکبر ولایتی انجام شد ضمن بررسی مسائل بین المللی نفت و اوپک، مقرر گردید که در آینده ای نزدیک وزیر نفت لیبی به ایران سفر کند (۴).

ص: ۸۱

۱- وزیر امور خارجه ایران شامگاه روز ۲۱ مردادماه، در رأس یک هیئت بلندپایه متشکل از چند تن از مسئولان وزارت امور خارجه، نفت، بازرگانی و ارشاد، سفر دوره ای خود را با ورود به امارات متحده عربی آغاز کرد و پس از سفر به یمن جنوبی، تانزانیایا، زیمبابوه، نیجر و سیرالئون، روز ۳۱ مرداد وارد لیبی شد.

۲- روزنامه کیهان، ۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۳- روزنامه کیهان، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- روزنامه اطلاعات، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

پس از کشمکش های فراوان میان دستگاه های اجرایی و قضائی و درحالی که مسئله خرید برنج در ماه های اخیر به یکی از مسائل اساسی کشور تبدیل شده است،^(۱) امروز آخرین هماهنگی ها برای آغاز طرح خرید برنج از شالیکاران استان های مازندران و گیلان، انجام شد.

در دیدار امروز نخست وزیر با استانداران گیلان و مازندران، مسائل استان های شمالی و طرح خرید برنج از شالیکاران مورد بررسی قرار گرفت. نخست وزیر در این دیدار ضمن تأکید بر عزم دولت برای اجرای طرح خرید برنج، که وی آن را به نفع مستضعفین و همه ملت خواند، ابراز امیدواری کرد که شالیکاران شمال نیز در این زمینه همکاری های لازم را انجام دهند.^(۲)

از سوی دیگر، در جلسه امروز شورای عالی قضائی که با حضور رئیس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، اعضا و سخنگوی شورای عالی قضائی، رئیس و مشاور ستاد بسیج اقتصادی، وزیر دادگستری و استانداران گیلان و مازندران تشکیل شد، چگونگی خرید و فروش و توزیع برنج در حیطه مسئولیت های قوه قضائیه مورد بررسی قرار گرفت.^(۳)

در همین حال، رئیس سازمان تعاون روستایی استان گیلان از تخصیص اعتبارات لازم برای آغاز خرید برنج خبر داد و گفت: مبلغ ۵۰۰ میلیون ریال جهت آغاز طرح خرید برنج مازاد بر مصرف در اختیار این سازمان قرار گرفته است. بر این اساس، ۱۹۰ مرکز خرید آماده خریداری حدود ۴۵۰ تا ۴۷۰ هزار تن برنج تولید شده در این استان هستند.^(۴)

امروز مراسم بدرقه زائران ایرانی برای شرکت در مراسم حج امسال با حضور نخست وزیر، وزیر ارشاد، سرپرست سازمان حج، وزیر راه و مدیرعامل شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران برگزار شد. هم زمان با اعزام نخستین گروه از زائران ایرانی به عربستان، وزیر ارشاد این کشور و یک روزنامه سعودی در مورد سیاسی شدن مراسم حج هشدار دادند.

در مراسم اعزام زوار ایرانی، سیدمحمد خاتمی وزیر ارشاد در سخنانی اعزام حدود یک صد هزار نفر از زائران ایرانی به عربستان سعودی را پس از سه سال جنگ با استکبار جهانی، نشانه ثبات جمهوری اسلامی ایران دانست. میرحسین موسوی نخست وزیر نیز با سنگین برشمردن وظایف حج، نوع حرکت و شعارهای آنان را معرف انقلاب خواند و نحوه برخورد حجج ایرانی با سایر مسلمانان را برای نظام، تعیین کننده دانست. موسوی خوئینی ها سرپرست حجج ایرانی هم اظهار کرد: «با رهنمودهای امام امت حجج ایرانی حجی را برگزار می کنند که همه مسلمانان با این حقیقت روبه رو می شوند که جمهوری اسلامی ایران ارزش های فراموش شده را زنده می کند.»^(۵)

ص: ۸۲

۱- مسئله نحوه خرید و توزیع برنج در ماه های اخیر با کش وقوس های متعددی در میان مسئولان اجرایی و اقتصادی کشور همراه بود، به طوری که این موضوع در استعفای وزیر بازرگانی نقش بسزایی داشت. توضیحات بیشتر در این خصوص در ضمیمه گزارش آمده است.

۲- روزنامه کیهان، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- همان، ص ۱.

۴- روزنامه کیهان، ۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۵- روزنامه کیهان، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۵.

امروز همچنین سیدحسن شفتی مدیرعامل هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران، در گفت و گویی اعلام کرد که در سال جاری، حدود ۹۵ هزار زائر ایرانی به مکه عزیمت خواهند کرد و درحالی که برای اعزام این تعداد زائر حدود یک ماه زمان لازم است، به دلیل محدودیت هایی که دولت عربستان سعودی اعمال کرده است، سعی خواهد شد که این کار در مدت بیست روز و با کمترین نارسایی انجام شود. (۱) به گفته وی عملیات انتقال زائران ایرانی از پنج شهر تبریز، تهران، مشهد، اصفهان و شیراز انجام خواهد شد. (۲)

در همین حال، شیخ عبدالعزیز بن باز وزیر ارشاد عربستان سعودی، در بیست و پنجمین نشست مجلس مؤسسان سازمان رابطه العالم اسلامیه در مکه، ضمن درخواست از مسلمانان سراسر جهان برای حمایت مالی و معنوی از حجاج، از کلیه زائران خواست که «مراسم حج را همان طور که از جانب خداوند دستور داده شده به جای آورند و از هرچه ممکن است منتهی به ضایع شدن مراسم شود اجتناب کنند». (۳)

از سوی دیگر، روزنامه سعودی البلاد امروز در تفسیری مغرضانه «موضع گیری رژیم ایران در دعوت به فتنه انگیزی و آشوب در موسم حج و تبدیل این شعائر اسلامی به یک گردهمایی برای آشوب و ایجاد فتنه در میان مسلمانان [!] را محکوم کرد». این روزنامه همچنین از سران سعودی خواست تا با سیاسی شدن پدیده حج مقابله کرده و «از درهم کوبیدن هرکس که درصدد بازپچه گرفتن مسائل حجاج در جریان انجام این فریضه مقدس برآید درنگ نکنند». (۴)

۱

جزئیات اساسنامه سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی، ابتدا به ریاست اکبر هاشمی رفسنجانی و در ادامه به ریاست محمد یزدی و با حضور محمد هاشمی مدیرعامل سازمان صداوسیما تشکیل شد. در این جلسه پس از بررسی جزئیات اساسنامه سازمان صداوسیما که از دو جلسه قبل آغاز و ناتمام مانده بود، در نهایت این اساسنامه در سی ماده به تصویب رسید. (۵) براساس این مصوبه، اختیارات اصلی سازمان صداوسیما به شورای سرپرستی واگذار شد.

هاشمی رفسنجانی در این باره نوشته است: «... طرح اساسنامه صداوسیما تمام شد؛ برخی مطالب برخلاف نظر امام و من بود. مخالفت من هم، اثری نکرد. جو حاکم بر مجلس چنین اقتضا دارد. به خاطر اهمیتی که به آزادی عمل و رأی نمایندگان می دهیم، تحمل آن سخت نیست؛ حتی نمایندگان عضو حزب جمهوری اسلامی - که به کمک حزب، انتخاب شده اند - هم در بسیاری از موارد، برخلاف نظر حزب رأی می دهند و شاید از این جهت، در تاریخ پارلمان های دنیا، کم نظیر باشد. در عین حال، ضدانقلاب، گاهی تعبیر "مجلس فرمایشی" را به کار می برد که خیلی غیرمنصفانه است». (۶)

ص: ۸۳

۱- همان.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۷، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۱۱، ریاض - خبرگزاری خلیج، ۱/۶/۱۳۶۲.

۵- مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، دوره اول، صص ۹۴۹۰ - ۹۴۰۵.

۶- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۶، ص ۱۹۵.

عراق هم اکنون در پی یافتن راه های جایگزین برای صدور نفت خود برآمده است.

خبرگزاری عراق به نقل از عصام القلیبی رئیس شرکت ملی نفت عراق، که امروز از اردن بازگشته است، از امضای قرارداد جدیدی در زمینه استخراج نفت میان کارشناسان عراقی و مسئولان اردنی خبر داد. در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز با اشاره به بسته شدن خط لوله نفتی عراق از مسیر سوریه، اعلام کرد که کار احداث یک خط لوله به سوی بندری متعلق به عربستان سعودی در دریای سرخ و در فاصله هزار و دویست و سی کیلومتری از بغداد آغاز شده است. براساس این گزارش، در حال حاضر عراق فقط از طریق خط لوله نفتی کرکوک نفت خود را صادر می کند. (۱)

روزنامه دیلی تلگراف امروز در مقاله ای به قلم ادموند فرستون کارشناس امور دفاعی، شهر کوت را هدف عملیات تهاجمی نیروهای ایرانی مستقر در مهران (واقع در جبهه مرکزی جنگ) خواند؛ در این مقاله آمده است: نیروهای ایرانی با تصرف کوت می توانند «به راحتی از طریق تنها شاهراه موجود در این منطقه ... بغداد را به مخاطره اندازند». دیلی تلگراف همچنین با اشاره به عملیات اخیر ایران در کردستان عراق (والفجر ۲)، به رغم نامناسب خواندن این منطقه کوهستانی برای عملیات تهاجمی، بر تداوم فشار شدید نیروهای ایرانی بر خطوط دفاعی عراق تأکید کرده است. (۲)

روزنامه هرالد تریبون (چاپ پاریس) با اشاره به کاهش شدید صادرات نفتی عراق به دلیل تداوم جنگ، عراق را مشتاق خاتمه یافتن جنگ با ایران قلمداد کرد. این روزنامه در مقاله ای با عنوان "دنیای جنگ خلیج فارس توجه ندارد" هزینه این جنگ را برای هر یک از طرفین ماهانه یک میلیارد دلار تخمین زده و یادآور شده است که جهانیان در مواردی از ادامه این جنگ خرسند نیز هستند. به نوشته این روزنامه: «جمهوری اسلامی به جنگ به عنوان وسیله ای برای پوشش نهادن بر جوشش نارضایی های داخلی و به عنوان ماشین صدور انقلاب نیاز دارد. رژیم تهران ... می تواند ضربه های فرسایشی و پایان ناپذیر بر عراق وارد آورد». در این مقاله همچنین با بیان اینکه هر دو ابرقدرت به نحوی از تداوم این جنگ سود می برند آمده است: شوروی گرچه تأمین کننده ۷۰ درصد از نیازهای تسلیحاتی عراق است، مایل به پیروزی عراق هم نیست. از طرف دیگر، این جنگ مانع از این می شود که ایران بتواند ضمن کمک به شورشیان افغان، به نارضایتی مسلمانان شوروی دامن بزند. درعین حال، هرالد تریبون موضع بی طرفانه ایالات متحده را نوعی کمک به ادامه جنگ برشمرده است؛ چراکه این کشور به متحدان خود اجازه می دهد که به طرفین جنگ کمک کنند. این مقاله، چشم انداز صلح را تا وقتی ایران به برکناری صدام اصرار داشته باشد تاریک دانسته و جمع بندی نهایی خود را درباره برندگان و بازندگان جنگ ایران و عراق این گونه بیان کرده است: «نه ابرقدرت ها و نه جهان عرب از اینکه می بینند ایران و عراق نیروهای یکدیگر را می فرسایند ناراضی نیستند؛ این جنگ به نفع همه است جز مردم ایران و عراق». (۳)

ص: ۸۴

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، صص ۸ - ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲/۶/۱۳۶۲، صص ۸ - ۷، رادیو بی بی سی، ۱/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۷، ۲/۶/۱۳۶۲، صص ۱۹ - ۱۸، به نقل از رادیو ایران، ۱/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۷.

امنیت خلیج فارس، جنگ ایران و عراق، اوضاع لبنان و همکاری های امنیتی، مهم ترین موضوعاتی است که در اجلاس وزرای امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در شهر طائف عربستان، مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

شیخ محمد بن مبارک وزیر امور خارجه بحرین، که ریاست اجلاس کنونی وزیران شورای همکاری خلیج فارس را برعهده دارد، اوضاع سیاسی منطقه خلیج فارس را محور مباحثات این نشست برشمرد. وی همچنین بدون ذکر هیچ گونه جزئیاتی «بررسی و مقابله با» تهدیدات ایران علیه کشتیرانی در خلیج فارس را یکی از هدف های اصلی این مجمع» اعلام کرد. (۱) یادآور می شود این اجلاس از دیروز آغاز شده (۲) و قرار است فردا به کار خود پایان دهد.

رادیو امریکا در گزارشی با اشاره به قرار گرفتن جنگ ایران و عراق در دستور کار اجلاس اعضای شورای همکاری خلیج فارس اعلام کرد: «ترس از بالا-گرفتن دامنه نبرد ایران و عراق ممکن است شش کشور عرب را وادار سازد طرح صلحی را که در اوایل سال جاری پیشنهاد کرده بودند بار دیگر مطرح کنند.» (۳)

رادیو بی بی سی نیز در تحلیل شبانگهی خود، تهدید فزاینده جنگ ایران و عراق برای امنیت کشورهای حوزه خلیج فارس، بحران لبنان، نشت نفت در خلیج فارس و دشواری های اقتصادی را از محورهای مباحثات این اجلاس برشمرد. این رادیو با اشاره به امکان گسترش جنگ و درگیر شدن دیگر کشورهای خلیج فارس در آن گفت: «این خبر که عراق درحال به دست آوردن موشک های فرانسوی دقیق و مخرب آگروسه است بر نگرانی ها افزوده است، عراق اشاراتی کرده است دایر بر اینکه اگر جنگ همچنان در بن بست بماند ممکن است موشک های آگروسه برای حمله به تأسیسات نفتی ایران به کار گرفته شوند. در چنین حالتی ایران احتمالاً به فکر انتقام خواهد افتاد.» (۴) بی بی سی در ادامه گزارش خود با اذعان به اینکه ایران از کمک های مالی دولت های حاشیه خلیج فارس به عراق و همچنین تصمیم شورای همکاری برای برگزاری اولین دور تمرین های نظامی مشترک در منطقه در ماه آینده، ناخشنود است، افزود: بهترین سیاست برای این کشورها خودداری از دخالت مستقیم و آشکار از یک سو و تداوم حمایت مالی از عراق است، به گونه ای که «اقتصاد این کشور فرونریزد و از سوی دیگر، عراق را از هر اقدامی مانند حمله با موشک های آگروسه که می تواند درگیری را عمیق تر کند بازدارد.» (۵)

دو تن از مقامات آلمان فدرال و یوگسلاوی خواستار خاتمه یافتن جنگ ایران و عراق از راه های مسالمت آمیز شدند.

هانس یورگن، نایب رئیس کمیته امور خارجی آلمان فدرال، خواستار پایان جنگ ایران و

ص: ۸۵

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۷، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۹.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۴، به نقل از رادیو امریکا، ۱/۶/۱۳۶۲.

۴- انتشار اخبار مربوط به واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی که به موشک های آگروسه مجهز هستند، واکنش مقامات ایرانی را در پی داشت، توضیحات تکمیلی در این باره در ضمیمه گزارش آمده است.

۵- همان، صص ۶-۷، رادیو بی بی سی، ۱/۶/۱۳۶۲.

عراق شد. (۱) به گزارش رادیو صوت الجماهير وی گفت: «در مذاکراتم با مقامات عراقی، تمایل این مقامات نسبت به پایان یافتن این جنگ از راه مسالمت آمیز را لمس کردم.» (۲)

از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری عراق، زوون دراگان معاون رئیس شورای اجرایی فدرال دولت یوگسلاوی، در خلال دیدار خود از بغداد، علاوه بر مذاکراتی درباره گسترش روابط اقتصادی بین دو کشور، «نقشی را که کشورش در جنبش غیرمتعهدها برای پایان بخشیدن به جنگ عراق و ایران از راه های صلح آمیز داشته برای مسئولان عراقی تشریح کرد.» (۳)

۱

به دنبال اعلام برنامه ارتش رژیم صهیونیستی مبنی بر عقب نشینی از بعضی مناطق لبنان، نشانه هایی از وقوع یک منازعه داخلی در این کشور، نمایان شده است.

رادیو اسرائیل امروز گزارش داد که قرار است نیروهای اسرائیلی روز یکشنبه هفته آینده عقب نشینی خود را از کوهستان های شوف واقع در جنوب شرقی بیروت به سوی مواضعی جدید در شمال رودخانه اولی آغاز کنند. در همین حال، مناطق مسیحی نشین شمال بیروت مورد اصابت چندین گلوله توپ قرار گرفت؛ بنا به گزارش رادیو دولتی لبنان، گلوله های مذکور از مواضع نیروهای سوری در لبنان شلیک شده است. (۴) نبرد توپخانه ای امروز بین نیروهای فالانژ و دروزی ها در کوهستان های شوف و حومه بیروت، ۶ کشته و ۵۸ زخمی برجای گذاشت (۵) از سوی دیگر، خلیل وزیر معروف به ابوجهاد، مشاور بلندپایه نظامی یاسر عرفات، ضمن ابراز نگرانی درباره وقوع جنگ داخلی و فرقه ای در لبنان، اعلام کرد که در این صورت سازمان آزادی بخش فلسطین از مسلمانان و نیروهای ملی پشتیبانی خواهد کرد. (۶)

ضمیمه گزارش ۱: توضیحاتی درباره عملیات های مهندسی لشکرهای ۷ ولی عصر (عج)، ۱۹ فجر و ۲۵ کربلا

عملیات مهندسی لشکر ۷ ولی عصر (عج) در منطقه پاسگاه زید

لشکر ۷ ولی عصر (عج) سپاه از سوی قرارگاه کربلا- مأموریت داشت در امتداد عملیات رمضان به منظور نزدیکی به شرق بصره، یک عملیات مهندسی را در منطقه عملیاتی زید طراحی و اجرا کند. (۷) بر این اساس، مقرر شد ابتدا این لشکر خاکریزی به طول ۱۶ کیلومتر از پاسگاه زید به طرف آب گرفتگی و در فاصله ۲۰۰ متری از دشمن احداث کند. پس از این اقدام قرار بود شناسایی ها برای انجام مرحله دوم عملیات ادامه یابد، اما این عملیات به دلایل زیر منتفی شد:

۱. افزایش ضریب ضربه پذیری و جناح دهی نیروهای خودی به دشمن.

۲. ضعف فرماندهی.

۳. کمبود نیرو.

۴. نبود عقبه و جاده مناسب.

۵. تسلط آتش دشمن بر روی نیروهای خودی.

۶. ضعف شناسایی. (۸)

یادآوری می شود روز گذشته، غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، به رئوفی فرمانده لشکر ۷ ولی عصر (عج)، دستور داده بود شناسایی های این لشکر را در منطقه زید متوقف کند. در پی این اقدام، مسئولیت این منطقه به لشکر ۲۵ کربلا واگذار و مقرر گردید که لشکر ۷ ولی عصر (عج) برای

- ۱- همان، ص ۳، رادیو صوت الجماهیر (عربی)، ۱/۶/۱۳۶۲.
- ۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۷، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳، بغداد - رادیو صوت الجماهیر، ۱/۶/۱۳۶۲.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۸، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۲/۶/۱۳۶۲.
- ۴- روزنامه کیهان، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.
- ۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰.
- ۶- روزنامه کیهان، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.
- ۷- سند شماره ۱۲۵۷۷ پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مصاحبه محمد دینانی با احمد سوداگر، (قرارگاه کربلا، ۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۷۷)، ص ۱۹.
- ۸- سند شماره ۱۳۰/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دینانی، مرداد و شهریور ۱۳۶۲، صص ۴ - ۳.
- ۹- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۸.

نقشه

□

ص: ۸۷

لشکر ۱۹ فجر سپاه ازسوی قرارگاه کربلا مأموریت داشت تا در امتداد جناح راست (منطقه جنوب غربی) عملیات محرم و سه راهی زبیدات روی دو ارتفاع ۱۰۰ (کوچک و بزرگ) - که بر شهر طیب عراق مسلط بود - عملیاتی طراحی و اجرا کند. (۱) این لشکر قرار بود با استعداد رزمی ۴ گردان در سه محور - سمت جاده آسفالت منتهی به شهر طیب عراق، رودخانه میمه و شیار سور - وارد عمل شود. (۲) اما بررسی های اولیه فرماندهان قرارگاه کربلا دورنمای اجرای این عملیات را در حاله ای از ابهام فرورد.

ص: ۸۸

۱- سند شماره ۱۲۵۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- سند شماره ۱۳۰/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

لشکر ۲۵ کربلا- از سوی قرارگاه کربلا مأموریت داشت در امتداد عملیات رمضان با هدف نزدیکی به شرق بصره، یک عملیات مهندسی را در منطقه عملیاتی طلائیه عراق طراحی و اجرا کند. (۱) پیش از این عملیات، پاسگاه طلائیه جدید در دست نیروهای ایران و پاسگاه طلائیه قدیم در اختیار نیروهای عراق قرار داشت و یکی از اهداف مهم این اقدام مهندسی تصرف پاسگاه طلائیه قدیم بود. این منطقه به دلیل وجود منابع و تأسیسات نفتی عراق در داخل هور به سمت پاسگاه طلائیه، دارای اهمیت حیاتی و راهبردی بود. در این عملیات به علت بعد مسافت خط خودی و دشمن، قرار شد لشکر ۲۵ کربلا ابتدا با استعداد رزمی ۵ گردان و احداث خاکریزی به طول ۱۲ کیلومتر، خود را به یک کیلومتری دشمن برساند و پس از تکمیل شناسایی ها، مرحله دوم عملیات را ادامه دهد. (۲)

ص: ۸۹

۱- سند شماره ۱۲۵۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- سند شماره ۰۱۳۰/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

ضمیمه گزارش ۲: توضیحاتی درخصوص تاریخچه تشکیل و برخی اقدامات قرارگاه نصرت

پس از عملیات والفجر مقدماتی و در آستانه عملیات والفجر ۱، شناسایی های منطقه هورالعظیم نیز قوت گرفت و به دلیل اهمیت این منطقه، قرارگاهی به نام نصرت برای انجام شناسایی و طراحی اقدامات چریکی در هور، با هدف بازکردن جبهه ای در این منطقه تشکیل شد. براین اساس از نیمه نخست سال ۱۳۶۲، قرارگاه نصرت به فرماندهی علی هاشمی شناسایی های این منطقه و ارائه راهکارهای مناسب طرح مانور را به سرانجام رساند و درنهایت عملیات خیبر، در تاریخ سوم اسفند ۱۳۶۲ در منطقه طلائی و هورالعظیم، اجرا شد(۱).

درواقع، هم زمان با عملیات رمضان، استفاده از فضا و آب گرفتگی هور برای غافلگیر کردن دشمن مورد توجه قرار گرفت. پس از پایان عملیات والفجر ۴، محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران، به علی هاشمی مأموریت داد تا قرارگاه نصرت را که در منطقه هورالهویزه تشکیل شده بود، به طور تمام وقت فعال کند. این قرارگاه بر روی منطقه مطالعه کرد و اطلاعات لازم و کافی از وضعیت دشمن را به دست آورد. بررسی های منطقه هور، مقدمه پیشنهاد این منطقه برای عملیات گسترده شد. این شناسایی ها همان گونه که پیش تر آمد، موجب شد تا عملیات خیبر به منظور درهم شکستن بن بست نظامی در جنگ، طرح ریزی و اجرا گردد.

با پایان یافتن عملیات والفجر ۴ در اواخر مهرماه ۱۳۶۲، عملیات عبور از آب گرفتگی بزرگ هور در دستور کار سپاه پاسداران قرار گرفت. عبور از این آب گرفتگی که بیش از ۳ هزار کیلومتر مربع وسعت دارد، رسیدن به ساحل شرقی رودخانه دجله را امکان پذیر می کرد. مهم ترین مسئله برای دستیابی یگان های عملیاتی به جاده بصره - عماره، عبور آنان از آب گرفتگی هور و چگونگی تدارک آنها پس از تصرف شرق دجله بود.(۲)

ضمیمه گزارش ۱۱: تدابیر دستگاه های دولتی برای مقابله با افزایش نرخ برنج و توزیع عادلانه آن در ماه های اخیر

نخست وزیر در روز اول مرداد ۱۳۶۲، خبر تهیه آیین نامه خرید متمرکز و توزیع برنج را اعلام کرد.(۳) همان روز دکتر بانکی وزیر مشاور و سرپرست سازمان برنامه و بودجه از طراحی سیستمی برای تضمین اینکه برنج با قیمت مناسب به دست مردم برسد خبر داد.(۴) وی همچنین در روز هفتم مردادماه، درمورد علت گرانی های اخیر گفت: «مهم ترین مشکلی که باعث این همه گرانی شد همان برداشتن کنترل لازمی بود که از ابتدای جنگ مورد تأیید برادر بزرگوارمان شهید رجایی بود که در زمان ایشان اجرا شد؛ این کنترل بنا به دلائلی سال گذشته برداشته شد و ما با تورم سرسام آور روبه رو شدیم. ... در این رابطه سازمان برنامه و بودجه ... طرح هایی را در دست اجرا و اقدام دارد که ان شاءالله سیستم توزیع کنترل شده و این کنترل در زمان جنگ و تا زمانی که تولید به اندازه کافی بالا نرفته بایستی اجرا شود.»(۵)

بااین حال، در اوایل مردادماه، اقدام وزارت بازرگانی در آزادسازی برنج موجب واکنش مجلس و سؤال بیش از یک صد نماینده از عسکراولادی وزیر بازرگانی شد. وی در جلسه ای که با کمیسیون رسیدگی به سؤالات نمایندگان داشت، ستاد بسیج اقتصادی را مسئول اصلی و اولیه آزادسازی برنج معرفی کرد، ولی در جلسه بعدی این کمیسیون که با حضور شفیق معاون بازرگانی داخلی وزارت بازرگانی، تشکیل شد، شفیق آزادکردن برنج و اعلام آزادی را برعهده گرفت.(۶) شفیق، روز دهم مرداد با ارسال نامه ای به عسکراولادی استعفای خود را اعلام کرد.(۷) به دنبال این وقایع وزیر بازرگانی نیز از سمت خود استعفا کرد. متن استعفانامه عسکراولادی وزیر بازرگانی، خطاب به نخست وزیر در روز یازدهم مرداد منتشر شد(۸).

طرح خرید برنج پیگیری شد و در جلسه شورای اقتصاد در روز ۱۷/۵/۱۳۶۲ با حضور نخست وزیر، استانداران گیلان و مازندران و جمعی از ائمه جمعه شهرها و نمایندگان این دو استان، اصول حاکم بر قیمت گذاری برنج در این استان ها با توجه به سقف قیمت خرید برنج ممتاز از شالیکاران تعیین گردید.(۹) سرانجام روز ۲۵/۵/۱۳۶۲ متولی زاده مدیرعامل سازمان تعاون روستایی کشور، اعلام کرد که خرید برنج از شالیکاران گیلان از هفته بعد آغاز می شود.(۱۰)

ضمیمه گزارش ۱۷: اظهارنظرهای مقامات ایرانی در واکنش به انتشار اخبار مربوط به واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق در

در چند ماه اخیر به ویژه از اواخر تیرماه، خبرهایی درمورد واگذاری هواپیماهای پیشرفته سوپراتاندارد مجهز به موشک های آگروسه از سوی فرانسه به عراق و نیز تهدید عراق به انهدام تأسیسات نفتی ایران در

ص: ۹۰

-
- ۱- سند شماره ۷۹/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات فرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر مقدماتی، ۲۶/۸/۱۳۶۱ تا ۶/۱/۱۳۶۲، ص ۸۳.
  - ۲- حسین علایی، روند جنگ ایران و عراق، جلد دوم، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۱، صص ۳۵ - ۳۴.
  - ۳- روزنامه کیهان، ۲/۵/۱۳۶۲، ص ۲.
  - ۴- همان، ص ۱۷.
  - ۵- روزنامه کیهان، ۸/۵/۱۳۶۲، ص ۲۳.
  - ۶- روزنامه کیهان، ۱۰/۵/۱۳۶۲، ص ۲۲.
  - ۷- روزنامه کیهان، ۱۳/۵/۱۳۶۲، ص ۲.
  - ۸- روزنامه کیهان، ۱۱/۵/۱۳۶۲، ص ۲.
  - ۹- روزنامه کیهان، ۱۸/۵/۱۳۶۲، ص ۴.
  - ۱۰- روزنامه کیهان، ۲۷/۵/۱۳۶۲، ص ۳.

خلیج فارس انتشار یافت. در واکنش به این اخبار چند تن از مقامات ایرانی عملکرد دولت فرانسه در قبال جمهوری اسلامی ایران و جنگ ایران و عراق را مورد انتقاد قرار دادند. در سی ام تیرماه، هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس، به انتقاد از مواضع خصمانه فرانسه در قبال ایران از جمله حمایت از عراق متجاوز و ارسال اسلحه به این کشور، پناه دادن به تروریست ها و... پرداخت؛^(۱) سه روز بعد یعنی دوم مردادماه نیز علی اکبر ولایتی در پاسخ به تهدیدات اخیر وزیر امور خارجه عراق مبنی بر حمله به تأسیسات نفتی ایران با بیان اینکه: «اگر در جریان صدور نفت ایران هرگونه اخلالی رخ دهد هیچ کشوری در منطقه نخواهد توانست نفت خود را صادر کند»، سخنان وزیر امور خارجه عراق را تهدیدی برای کل منطقه قلمداد کرد.^(۲) همچنین روز سوم مرداد، رئیس مجلس پس از جلسه شورای عالی دفاع، در واکنش به تهدیدهای عراق مبنی بر استفاده از سلاح های پیچیده و جدید برای انهدام تأسیسات نفتی ایران اظهار کرد: «می توانیم طوری حرکت کنیم که یک کشتی هم نتواند به خلیج فارس وارد یا از آن خارج شود، ما الآن امنیت خلیج فارس را تأمین می کنیم؛ ممکن است فرانسه هواپیماهای خیلی پیشرفته به عراق قرض دهد، اگر بخواهیم خلیج فارس را ناامن کنیم برای ما آسان است؛ در این صورت، فکر کنید که بنادر کشورهای جنوب خلیج فارس به چه وضعی درمی آیند.»^(۳) در همین روز رجائی خراسانی نماینده ایران در سازمان ملل، در یک مصاحبه مطبوعاتی ضمن اعلام مقابله ایران با هر اقدامی برای ناامن کردن خلیج فارس، تصمیم فرانسه برای واگذاری ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد به عراق را به منزله شرکت مستقیم فرانسه در جنگ با ایران دانست.^(۴)

ص: ۹۱

۱- روزنامه کیهان، ۱/۵/۱۳۶۲، ص ۱۷.

۲- روزنامه کیهان، ۳/۵/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۴/۵/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- روزنامه کیهان، ۵/۵/۱۳۶۲، ص ۴.

امروز فرماندهان قرارگاه کربلا در جلساتی جداگانه ضمن بررسی وضعیت عملیات مهندسی لشکر ۱۹ فجر در منطقه زبیدات، درمورد دلایل لغو شدن عملیات مهندسی لشکر ۷ ولی عصر (عج) در منطقه زید، به بحث و تبادل نظر پرداختند.

در یکی از این جلسات که با حضور غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، سیاف زاده معاون وی، سوداگر مسئول اطلاعات و عملیات این قرارگاه و نبی رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر، برگزار شد، وضعیت عملیات این لشکر در منطقه طیب و سه راهی زبیدات مورد بررسی قرار گرفت. در ابتدا، نبی رودکی آخرین وضعیت شناسایی‌های مناطق تحت امر لشکر ۱۹ فجر را تشریح کرد. وی با وجود ابراز نگرانی از اشراف دشمن بر سمت راست ارتفاعات، همچنان بر آمادگی لشکر ۱۹ تأکید داشت و بر اجرای عملیات اصرار می‌ورزید. در مقابل، فرمانده قرارگاه کربلا به دلایلی از جمله بالابودن احتمال خطر در دو محور سمت راست جاده و معبر سور به علت وجود میدان مین و کمین دشمن، با اجرای عملیات موافق نبود. در مجموع، طرح مشکلاتی نظیر کم بودن میزان اطمینان عملیات، راه‌های نامناسب عقبه، موانع قابل توجه دشمن در برخی محورها، اطمینان نداشتن به پدافند در خط متفرقه، ایمن نبودن معابر، احتمال تغییر منطقه عملیات، بسته شدن عقبه‌های خودی با پاتک دشمن و... دورنمای اجرای عملیات را در هاله‌ای از ابهام فرو برد. (۱)

امروز جلسه دیگری نیز با حضور فرماندهان قرارگاه کربلا و لشکر ۷ ولی عصر (عج) به منظور بررسی دلایل منتفی شدن عملیات در منطقه زید برگزار شد و پاره‌ای از ناهماهنگی‌ها و بی‌تدبیری‌های پیش آمده در اجرای عملیات مهندسی در این منطقه مورد نقد و بررسی قرار گرفت. برخی از مسائلی که در این نشست به عنوان دلایل ناکامی اجرای عملیات لشکر ۷ ولی عصر (عج) در منطقه زید مطرح شد چنین بود: مشکلات مهندسی از جمله کمبود دستگاه‌های مهندسی، ضعف پشتیبانی آتش، ضعیف بودن ارتباط میان یگان‌ها، کمبود افراد راهنما، اشراف کم نیروهای لشکر ۷ ولی عصر (عج) در برخی محورهای عملیاتی و... در پایان جلسه و با توجه به نکات مطرح شده، مقرر گردید از این پس، تقسیم مسئولیت در عملیات مهندسی با دقت و شفافیت بیشتری انجام شود. (۲)

ص: ۹۳

۱- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا (منتفی شده قبل از والفجر ۴)، محمد دینانی، ۲۶/۵/۱۳۶۲ تا ۸/۶/۱۳۶۲، صص ۷۷ - ۷۲.

۲- سند شماره ۱۲۵۵۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی واحد مهندسی عملیات لشکر ۷ ولی عصر (عج) در منطقه زید (منتفی شده قبل از والفجر ۴)، (قرارگاه کربلا، ۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۵۸)، صص ۵۶ - ۱.

سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا، در مصاحبه ای با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه، خط مشی جنگ پس از عملیات والفجر مقدماتی، تاریخچه، محدوده عملیاتی و عملکرد قرارگاه کربلا در جنوب را تشریح کرد.

سیاف زاده با بیان اینکه قرارگاه کربلا یکی از سه قرارگاه اصلی است که محدوده عملیاتی آن جبهه جنوب حدفاصل فاو تا چنگوله (بین مهران و دهلران) می باشد و سرهنگ حسنی سعدی از نیروی زمینی ارتش نیز در آن حضور دارد، در مورد راهبرد نظامی ایران در وضعیت کنونی گفت: پس از عملیات والفجر مقدماتی، در قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا(ص) تصمیم گرفته شد که در تمام خطوط نبرد، عملیات هایی محدود اجرا شود. بدین شکل که سپاه به منظور تجزیه قوای عراق و از بین بردن امید دشمن پس از عدم الفتح والفجر مقدماتی و نیز ارتقای کیفیت عملیاتی یگان های خودی، پیشگیری از رکود در جبهه های خودی و فعال کردن مردم در عقبه جبهه، راهبرد جدید یعنی "عملیات در تمامی خطوط پدافندی" را در دستور کار خود قرار داد. براین اساس، تمامی لشکرها بایستی ضمن خروج از وضعیت پدافندی، حالت آفندی به خود می گرفتند. به همین منظور، چهار منطقه به شرح ذیل برای اجرای عملیات پیشنهاد شد:

۱. منطقه زید؛ ۲. منطقه طلائی؛ ۳. منطقه جزابه؛ ۴. منطقه طیب.

در ادامه این مصاحبه، سیاف زاده ضمن تبیین اجمالی اقدامات قرارگاه کربلا در مناطق مذکور گفت: «قرارگاه کربلا خط جدیدی را در جنگ درست کرده است.» وی با اشاره به حضور لشکرهای ۱۶، ۲۱، ۷۷ و ۹۲ ارتش در محدوده قرارگاه کربلا- و ارتباط نزدیک این قرارگاه با لشکرهای ارتش، آمادگی سپاه را برای همکاری با ارتش اعلام کرد.

معاون قرارگاه کربلا همچنین در تشریح ترکیب قوای عراق در جبهه جنوب، لشکرهای ۵، ۶، ۸، ۱۱، ۱۸ و ۲۰ ارتش عراق را از جمله یگان های عراقی حاضر در محدوده عملیاتی این قرارگاه ذکر کرد.^(۱)

ص: ۹۴

در پی ایجاد یک تحول اساسی در سازمان رزم سپاه با ارتقای تیپ های آن به لشکر از نیمه دوم سال ۱۳۶۱، فرماندهان و دست اندرکاران سپاه مدتی است اقدامات بلندمدت جدیدی را برای افزایش سطح کیفی نیروی انسانی آغاز کرده اند. (۱) براین اساس، اولین گروه پاسداران دوره دیده دافوس، به منظور رفع نقایص و ضعف های سیستم آموزش و تربیت کادر یگان ها و نیز ارتقای کیفی آنها، جلساتی را با فرماندهان سپاه برگزار کردند. در یکی از این جلسات که امروز باحضور فرماندهان قرارگاه کربلا و نیروهای دوره دیده سپاه در دانشکده فرماندهی و ستاد برگزار شد، موضوع آموزش نیروهای رده گردان به بالا مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در این جلسه ضمن نقد سیستم آموزش سپاه و تشریح نقایص رویه حاضر، مواردی به عنوان نقاط ضعف سیستم آموزشی فعلی مطرح شد که مهم ترین آن چنین بود:

مقطعی و ضربتی بودن دوره های آموزش، ضرورت نهادینه سازی آموزش، اصلاح سیستم آموزش (تحول از روش انتقال تجربه به شیوه آموزش اصولی)، ضعف در کادرسازی و تربیت فرمانده از بین نیروهای کارآمد یگان ها، نداشتن توجه کافی به استخراج اصول کاربردی نبردهای پیشین و تدوین آن برای آموزش، لزوم ارتقای کیفی سطح اطلاعات نظامی فرماندهان رده بالا، کم توجهی در به کارگیری اصول رزم و برنامه ریزی، جایگاه نسبتاً پایین نیروهای اطلاعات - عملیات و طرح و عملیات، ناکافی بودن اطلاعات فرماندهان یگان ها از اصول پدافندی، انحصار سازمان رزم سپاه به نیروی پیاده و فقدان کار فکری و تجزیه و تحلیل در یگان ها.

در این جلسه حسن دانایی فر از نیروهای دوره دیده سپاه در دافوس، گفت: پس از انجام بررسی های اولیه در مورد ویژگی های فرمانده یگان ها در سپاه به این نتیجه رسیدیم که باید فرماندهان نظامی کم و بیش از خصلت های هجده گانه ای برخوردار باشند. از این اصول، پنج مورد آن جزو اصول تخصصی اند که جزو واجبات فرماندهی است و ۱۳ ویژگی آن نیز عمومی است، این موارد به ترتیب عبارت اند از:

۱. آگاهی از وظایف فرمانده لشکر.

۲. آگاهی از فعالیت های بخش پرسنلی لشکر.

۳. آگاهی از وضعیت اطلاعات و عملیات لشکر.

ص: ۹۵

۱- نخستین اقدام ایران پس از عدم الفتح عملیات رمضان، جلوگیری از ایجاد رکود در جبهه ها و آسودگی خاطر دشمن از حملات ایران بود. از این رو، اجرای عملیات های محدود در دستور کار قرار گرفت. یکی از جنبه هایی که در اتخاذ خط مشی عملیات محدود مورد توجه قرار داشت، نبود نیروی کافی در جبهه، نیاز به زمان برای آموزش بیشتر، کادرسازی و بازسازی یگان ها و تدبیر برای بسیج بیشتر نیروی انسانی بود. (حسین اردستانی، تنبیه متجاوز، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۷۹، ص ۳۶).

۴. آگاهی از وضعیت طرح و عملیات لشکر.

۵. آگاهی از وظایف تشکیلات لشکر.

۶. آشنایی با مسائل سازمانی.

۷. آشنایی با مسائل تاکتیکی.

۸. آشنایی با اصول و قواعد رزم.

۹. آشنایی با جنگ الکترونیک.

۱۰. آشنایی با جنگ های ویژه (جنگ های روانی، چریکی، عملیات های آبی - خاکی و...).

۱۱. آشنایی با آخرین وضعیت نظامی منطقه.

۱۲. آشنایی با نقاط قوت و ضعف خودی.

۱۳. بررسی عملیات های پیشین خودی.

۱۴. آشنایی با جنگ های ش.م.ر.

۱۵. آشنایی با تشکیلات ارتش جمهوری اسلامی ایران.

۱۶. آشنایی با ارتش کشورهای هم جوار.

۱۷. آشنایی با اصطلاحات نظامی.

۱۸. آشنایی با پشتیبانی عملیات (زمینی، دریایی، هوایی و...)[\(۱\)](#)

گفتنی است که در این جلسه درخصوص مسائل مربوط به آموزش نظامی بحث و تبادل نظر شد و بررسی موضوع آموزش های عقیدتی، به جلسات بعد موکول گردید.

۱

به دنبال اجرای دو عملیات والفجر ۲ و ۳ در جبهه های شمالی و میانی و هشیارشدن دشمن راجع به در دستور کار قرار گرفتن اجرای عملیات در این مناطق، ارتش عراق اقدام به جابه جایی و تقویت نیروهای خود در جبهه های مذکور کرده است.

براساس گزارش ژاندارمری خوزستان، عراق نقل و انتقالات گسترده ای را در مناطق عملیاتی آغاز کرده و درحال اعزام بخش زیادی از نیروهای خود به جبهه های شمالی است. در این گزارش درمورد جابه جایی یگان های عراقی آمده است: باقیمانده نیروهای لشکر ۱۰ زرهی مستقر در جبهه خانقین و مندلی به جبهه پیرانشهر و ۳ تیپ پیاده از لشکر ۴ از جبهه میسان به اربیل منتقل شده اند. همچنین واحدهای تحت امر لشکر ۱۲ به جبهه های مهران و واحدهای تیپ ۴۲۰ زرهی گردان بلال از فکه به جبهه مهران انتقال یافته اند.

گزارش مذکور همچنین از پیاده شدن تیپ های هوای و نیروی مخصوص ارتش در جبهه و

۱- سند شماره ۱۲۵۵۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی آموزشی نیروها (منتفی شده قبل از والفجر ۴)، (قرارگاه کربلا، ۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۵۶)، صص ۵۲ - ۱.

نیز بمباران خطوط مقدم توسط نیروی هوایی عراق حکایت دارد؛ طبق همین گزارش فقط در موارد بسیار اضطراری به نیروهای عراقی مرخصی داده می شود (۱).

در همین حال، گزارش منابع اطلاعاتی حاکی است نیروهای عراقی در منطقه قصرشیرین درحال تحکیم مواضع بوده و نیروهای زرهی و پیاده خود را تقویت کرده اند و ازاین رو احتمال تک ازسوی آنان وجود دارد. طبق همین گزارش، یگان های عراقی در مناطق شیلر (جنوب غربی بانه) و مندلی (مقابل سومار) نیز به تحکیم مواضع خود پرداخته اند. (۲)

۱

امروز بالگردهای عراقی، یک کشتی تجاری ایران را در خلیج فارس مورد حمله قرار دادند.

بنا به اعلام قرارگاه دریایی نوح نبی سپاه، ساعت ۷:۲۵ صبح امروز، یک کشتی تجاری ایران با نام "ایران رشادت" هدف موشک بالگردهای عراقی قرار گرفت و دچار آتش سوزی شد. (۳) این کشتی حامل کالا- که از هندوستان عازم ایران بود، در نزدیکی بندر امام خمینی (۴) بر اثر اصابت موشک به قسمت موتورخانه اش دچار سانحه شد (۵) و در حین انتقال توسط یدک کش در حوالی منطقه بهرگان (۶) به گل نشست، ولی درنهایت توسط سه فروند یدک کش از منطقه خطر خارج و به بندر دیلم انتقال یافت. براساس آخرین گزارش قرارگاه نوح، بخش درونی کشتی مذکور همچنان درحال سوختن می باشد و دود ناشی از آتش سوزی قابل مشاهده است (۷) در این حادثه یک نفر کشته و یک تن نیز زخمی شد که هر دو از خدمه کشتی و دارای تابعیت هندوستانی بودند. (۸)

رادیو صوت الجماهیر عراق در بخش خبری ساعت ۱۹:۳۰ امروز خود با قرائت اطلاعیه نظامی شماره ۱۱۹۶ ارتش عراق، به این حمله اشاره و ادعا کرد: «واحد های دریایی و جنگنده های پرتوان خودی طی یک رشته عملیات هماهنگ و موفقیت آمیز، موفق شدند ساعت هشت و دو دقیقه بامداد، چهار هدف بزرگ دریایی دشمن را هدف قرار دهند. ... دود و آتش برآمده از اهداف منهدم شده دشمن به خوبی توسط دیده بانان مشاهده و صدای انفجارهای واضح شنیده شده است.» (۹)

۲

عملیات های دریایی دیروز ایران (در منطقه رأس البیشه و نهرقاسمیه)، امروز در خبرگزاری رویتر و رادیو ترکیه بازتاب یافت.

خبرگزاری رویتر امروز گزارش داد: «ایران گفت در پی تجاوز کشتی های جنگی عراق به آب های ایران، این کشور شش کشتی عراق را تصرف و تعدادی از سربازان عراق را کشته یا مجروح کرده است.» این خبرگزاری، که به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی این واقعه را

ص: ۹۷

۱- سند شماره ۱۲۵۴۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعات فرماندهی ناحیه ژاندارمری خوزستان، شماره ۵۵۷، ۳/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۳۲۰۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات داخلی نخست وزیری، شماره ۲۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- سند شماره ۹۳۲۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی به واحد طرح و عملیات یگان دریایی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۴۴۴۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۲/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۶۸۶۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد منطقه ۸ سپاه به اطلاعات ستاد مرکز سپاه پاسداران انقلاب اسلامی،

۱۰/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۹۳۱۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی به واحد طرح و عملیات یگان دریایی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۹۳۲۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی به واحد طرح و عملیات یگان دریایی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲.

۸- سند شماره ۴۰۲۰۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری ماهشهر به دفتر سیاسی و انتظامی استانداری خوزستان، ۲/۶/۱۳۶۲.

۹- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهير، ۲/۶/۱۳۶۲.

پوشش خبری داده است، اضافه کرد که بیانیه نظامی عراق «ذکری از حادثه مزبور که توسط ایرانیان گزارش [شده] به میان نیاورد.»^(۱)

راديو ترکیه نیز در بخش خبری ساعت ۱۳ امروز خود، ضمن اشاره به تداوم جنگ ایران و عراق در جبهه های مختلف، به نقل از اطلاعیه نظامی ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد: «قایق حامل سربازان عراقی که سعی در نفوذ به آب های ایران داشتند به تصرف ایران در آمده است.»^(۲)

۱

در پی تبادل آتش میان نیروهای ایرانی و عراقی در جبهه های جنوبی و شمالی ۲ نفر از نیروهای خودی شهید و ۲۹ نفر مجروح شدند، یک فروند بالگرد عراقی نیز سرنگون شد. از سوی دیگر، سردشت دو بار هدف حمله جنگنده های عراقی قرار گرفت.

بر اساس اعلام قرارگاه مالک اشتر، ساعت ۹ صبح امروز، یک فروند بالگرد توپ دار عراقی در منطقه عمومی پیرانشهر، بر اثر آتش نیروهای خودی سرنگون شد و خلبان و خدمه آن نیز کشته شدند.^(۳)

در عین حال، هواپیماهای عراقی امروز دو بار در ساعت های ۱۲:۳۰ و ۱۵:۴۵، به شهرستان سردشت حمله کردند. در این حملات، ۲ تن از اهالی منطقه شهید و ۲ نفر دیگر مجروح شدند.^(۴)

امروز همچنین در شهر آبادان، بر اثر آتش خمپاره و گلوله باران عراق تلفات و خساراتی به بار آمد. بنا بر اعلام فرمانداری آبادان، در این شهر از نیروهای خودی ۲ نفر شهید، ۲۱ نفر مجروح شدند و ۳ منزل مسکونی نیز آسیب دید.^(۵) از سوی دیگر، تداوم درگیری ها و تبادل آتش بین نیروهای خودی و دشمن در نقاط مختلف خرمشهر از جمله گمرک، راه آهن، نیروی دریایی و پاسگاه زید به زخمی شدن ۸ نفر از نیروهای خودی انجامید.^(۶)

۲

در عملیات های امروز نیروهای خودی علیه مواضع گروه های مسلح غیرقانونی در محورهای سنندج و ارومیه، چندین روستا پاک سازی شد و تعدادی از عوامل گروه های مذکور کشته، مجروح یا دستگیر شدند.

نیروهای خودی امروز با اجرای عملیاتی به نام "شهید زارع زاده" در محور کامیاران - دهگلان (اطراف سنندج)، ۱۷ روستا را پاک سازی کردند. در این عملیات حدود ۲۰۰ نفر از افراد ضدانقلاب کشته یا مجروح شدند که جنازه ۶۴ تن از آنان به دست نیروهای خودی افتاد. گفتنی است تعدادی از کادرهای

ص: ۹۸

۱- همان، ص ۳، لندن - خبرگزاری رویتر، ۲/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۱۶۶۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش ستاد قرارگاه مالک اشتر به ستاد تبلیغات جبهه و جنگ، ۳/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۷، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۵- سند شماره ۲۸۹۲۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی و انتظامی استانداری خوزستان، ۲/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۲۸۹۱۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی و انتظامی استانداری خوزستان،

۳/۶/۱۳۶۲

اصلی هیز شریف زاده از جمله فرمانده نظامی، سرپل مسئول کمیته مالی و مسئول امور اجتماعی آن نیز در میان کشته شدگان بودند. در جریان پاک سازی این مناطق تعدادی تفنگ کلاشینکف و ژ ۳، قناسه، برنو، بی سیم، چندین دستگاه اتومبیل و انبار مهمات نیز به غنیمت نیروهای خودی درآمد. (۱)

در عملیات دیگری در محور ارومیه - اشنویه، ضمن پاک سازی منطقه دشت بیل و دره شهدا (قاسملو)، از افراد مسلح غیرقانونی ۸ نفر کشته، ۲ نفر زخمی و ۶ تن دیگر دستگیر شدند. (۲)

از سوی دیگر، بر اثر اقدام عناصر کومه له به پرتاب نارنجک به سمت مقر سپاه پاسداران مریوان، ۴ تن زخمی شدند. (۳)

امروز همچنین طبق اعلام سپاه نقده، ۳ نفر از عناصر نظامی حزب کومه له که غیرمسلح بودند، خود را به این واحد تسلیم کردند. (۴)

۱

اعضای دادگاه بین الملل اسلامی در ادامه سفر خود به مناطق جنگ زده، از شهرهای دزفول و اندیمشک بازدید کردند.

صبح امروز، نمایندگان دادگاه بین الملل اسلامی با حضور در آن بخش از مناطق مسکونی دزفول که مورد اصابت موشک های عراق قرار گرفته بود، ویرانی های ناشی از آن را بررسی کردند. فرماندار این شهر نیز ضمن بیان توضیحاتی درباره میزان تلفات جانی و خسارات مادی به بارآمده بر اثر این حملات، موشک های پرتاب شده به دزفول را از نوع استراتژیک اعلام کرد و افزود معمولاً به کارگیری این نوع موشک ها با اجازه کشور سازنده انجام می گیرد. (۵)

اعضای هیئت مذکور سپس عازم اندیمشک شده و از یک محله مسکونی این شهر که هدف حمله موشکی عراق قرار گرفته بود، بازدید کردند. فرماندار اندیمشک نیز اعضای این هیئت را در جریان نحوه حمله موشکی عراق به این شهر، که موجب شهادت ۳۲ تن و مجروح شدن ۲۱۰ تن شده بود، قرار داد. این هیئت در ادامه مأموریت خود عصر امروز، عازم اهواز شد. (۶)

۲

امام خمینی امروز در جمع اعضای شورای عالی تبلیغات، با مقایسه وضع حوزه ها قبل و بعد از انقلاب اسلامی و تأکید بر ماهیت سیاسی دین اسلام، ضرورت صدور انقلاب از طریق تبلیغ صحیح دین اسلام در نقاط مختلف جهان را یادآور شدند.

ایشان ضمن تشریح وضع حوزه های علمیه قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و برشمردن برخی اشکالات آن از جمله اعزام نکردن مبلغ به خارج از کشور، بر صدور انقلاب به واسطه تبلیغ صحیح

ص: ۹۹

۱- سند شماره ۳۵۸۰۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۳/۶/۱۳۶۳، صص ۱ و ۲.

۲- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- سند شماره ۳۴۳۴۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری استان کردستان، ۶/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۸۰۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه نقده به اطلاعات قرارگاه حمزه، ۲/۶/۱۳۶۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۵.

۶- روزنامه کیهان، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

دین اسلام و مقابله با تبلیغات گسترده ضداسلامی تأکید کردند. امام خمینی در این باره گفتند: «وضع تبلیغات باید متناسب با نیازها و وضع حوزه ها باشد. ... اعزام مبلغ از امور بسیار لازم است که باید با دقت عمل شود. ما که می گوئیم می خواهیم انقلابمان را صادر کنیم، نمی خواهیم با شمشیر باشد بلکه می خواهیم با تبلیغ باشد. ما می خواهیم تبلیغات گسترده ای را که کمونیست ها و دیگران بر ضد اسلام می کنند، با تبلیغات صحیح خنثی کنیم و بگوئیم که اسلام همه چیز دارد. اسلام مثل مسیحیت کنونی نیست.»

امام خمینی در بخش دیگری از سخنان خود با تأکید بر ماهیت سیاسی دین اسلام افزودند: «از اول نقشه بود که اسلام را مثل مسیحیت که در کلیسا محبوس است، در مدرسه ها محبوس کنند. متأسفانه خودمان به این نوع تفکر کمک کردیم. به زبان آوردن کلمه "سیاست" جرم بود برای اینکه القا کرده بودند که سیاست مال منحرفین است. اصولاً اساس اسلام از سیاست است. به وسیله پیغمبر اسلام و پس از آن تا مدت ها حکومت تشکیل داده می شد و آنها تمام امور سیاسی را در دست می گرفتند.»

رهبر انقلاب در بخش پایانی سخنرانی خود به ضرورت معرفی اسلام به تمام مردم جهان و تبلیغ براساس معنویات پرداخته و با اشاره به جایگاه مهم شهر قم و حساسیت های موجود در زمینه مطالب منتشر شده از این شهر گفتند: «اگر ما همه زبان ها را برای تبلیغ اسلام بدانیم عبادتی بزرگ است. ما با زبان اینجا که نمی توانیم برای مردم امریکا و سایر کشورها مسائل اسلام را بگوئیم. امروز اسلام در اکثر کشورها مطرح است. امیدوارم که شما بتوانید اسلام را برای مردم جهان عرضه کنید. ان شاءالله خداوند به شما اجر دهد. البته تبلیغات باید براساس معنویات باشد، معنویات اساس اسلام است. سعی کنید معنویات را زیاد کنید و از تشریفات تا آنجا که مقدور است بکاهید. همه اش در فکر درست کردن سالن و ساختمان نباشید بلکه در فکر معنویات اسلام باشید. توجه داشته باشید کتاب ها و چیزهای دیگری که از قم منتشر می شود غیر از کتاب هایی است که در سایر شهرها منتشر می شود. قم شهر علم و اسلام است. اگر خطایی از قم منتشر شود در دنیا علم می شود. این موضوع هم باید مورد توجه باشد که از قم چیز خلافی منتشر نشود.»^(۱)

ص: ۱۰۰

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۷۴ - ۷۲. ۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۴۲، به نقل از رادیو لیبی ۲/۶/۱۳۶۲.

وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه وی امروز پس از امضای یک یادداشت تفاهم همکاری با لیبی، طرابلس را ترک و در ادامه سفر دوره ای خود وارد سوریه شدند.

امروز در طرابلس پایتخت لیبی، پروتکل همکاری مشترک بین ایران و لیبی به امضای عبدالعاطی العییدی دبیرکل کمیته روابط خارجی لیبی و ولایتی وزیر امور خارجه ایران رسید. به گزارش رادیو لیبی: «پروتکل مذکور متضمن بسط همکاری در زمینه های کشاورزی، حمل و نقل، راه و ترابری، مبادلات خارجی، نفت، فرهنگی و تبلیغات می باشد.» (۲۷)

هیئت ایرانی ساعت ۲۰ امشب، در میان استقبال شماری از مقامات سوری از جمله عبدالحلیم خدام معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه سوریه و همچنین سفیر و اعضای سفارت ایران در سوریه، وارد دمشق شد. (۱)

با اجرایی شدن طرح خرید برنج از شالیکاران در روز جاری، سخنگوی شورای عالی قضایی در یک گفت و گوی مطبوعاتی، در مورد این طرح و نقش قوه قضائیه در این زمینه و نیز پیگیری فرمان هشت ماده ای امام مطالبی را بیان کرد. در عین حال سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تحلیلی، آزاد شدن برنج را به اصطلاح یک بحران اقتصادی - اجتماعی برای جمهوری اسلامی ایران قلمداد کرد.

از صبح امروز، ۷۲ کمیسیون خرید سازمان تعاون روستایی کار خرید برنج مازاد بر مصرف از شالیکاران استان مازندران را آغاز کردند. بنا به اعلام این سازمان، هیچ گونه محدودیت اعتباری برای خرید برنج از شالیکاران وجود ندارد. (۲)

از سوی دیگر، حجت الاسلام مقتدائی که برای بررسی مسائل قضایی به استان گیلان سفر کرده است، در گفت و گویی با واحد مرکزی خبر، از اتخاذ تصمیماتی در مورد طرح خرید برنج مازاد بر نیاز شالیکاران استان های گیلان و مازندران خبر داد. وی همچنین با بیان اینکه «خرید برنج مورد تأیید امام است و امام امت روی آن نظر داده اند که دولت این طرح را انجام دهد»، خواستار همکاری شالیکاران این دو استان با دولت برای اجرای این طرح شد. سخنگوی شورای عالی قضایی همچنین در خصوص نقش قوه قضائیه در این زمینه خاطرنشان کرد: «دستگاه های قضایی رسیدگی به تخلفات و جرائم را انجام می دهند و با متخلفین با شدیدترین وضع رفتار خواهد شد.»

وی همچنین درباره فرمان هشت ماده ای امام (۳) گفت: «بعد از آنکه از طرف حضرت امام اداره

ص: ۱۰۱

۱- روزنامه اطلاعات، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- فرمان هشت ماده ای امام خمینی درباره حقوق مردم، قانون، قوه قضائیه و لزوم اسلامی بودن روابط و قوانین در تاریخ ۲۴ آذرماه ۱۳۶۱ صادر شد. (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۷، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۴۳ - ۱۳۹).

کار ستاد پیگیری به شورای عالی قضایی محول شد، این شورا هیئت‌هایی را که از سوی ستاد، منتخب و به مراکز استان‌ها اعزام شده بودند به تهران فراخواند و مجموعه گزارشات آنان را دریافت و به بررسی پرونده‌ها پرداخت.»^(۱)

در همین حال، روز گذشته رادیو بغداد با پخش مطلبی به نقل از نشریه شماره ۱۶۵ سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، در مورد موضوع آزادسازی برنج مدعی شد آزاد شدن برنج در فروردین ماه سال جاری، «باعث خشم و نفرت مردم ایران گردیده و همچنین به صورت یک بحران اقتصادی - اجتماعی درآمده ... است.» رادیو بغداد با اشاره به اینکه مسئله برنج به تضادهای درونی در میان مقامات جمهوری اسلامی دامن زده است، استعفای عسکراولادی وزیر بازرگانی را نیز با بحران برنج مرتبط دانست. این گفتار رادیویی همچنین با استناد به مطالب مندرج در نشریه مجاهدین خلق (منافقین) ادعا کرد که مسئولان جمهوری اسلامی با تأسیس ستاد بسیج اقتصادی درصدد برآمده‌اند تا «پیشاپیش به مقابله با نارضایتی‌های عمومی در زمینه کمبود کالای اساسی مورد نیاز مردم بروند و دیگر آنکه با در دست گرفتن و کنترل توزیع این قبیل کالاها نیازمندی‌های جبهه‌های جنگ را قبل از هر بخش دیگر جامعه در اولویت قرار داده و تأمین آن را تضمین کنند.»^(۲)

۱

در چارچوب حل دعاوی بانکی بین ایران و ایالات متحده امروز بیش از ۴۱۹ میلیون دلار از نقدینگی ایران نزد بانک انگلستان به بانک صادرات واردات ایالات متحده پرداخت شد.^(۳) به گزارش خبرگزاری رویتر، این امر در چارچوب موافقت نامه ژانویه ۱۹۸۱ - که منجر به آزادی گروگان‌های امریکایی شد - انجام گرفته است.^(۴) جان وارکر معاون وزارت خزانه داری آمریکا، موافقت ایران با بازپرداخت بخش عمده‌ای از بدهی‌اش به بانک صادرات واردات آمریکا را بیانگر علاقه مندی دولت ایران برای بازیابی اعتبار بین‌المللی خود دانست.^(۵) خبرگزاری فرانس پرس نیز ضمن انعکاس خبر مذکور افزود: «شرکت‌های غیردولتی و خصوصی ایران هنوز در حدود ۱۴ میلیون دلار به بانک صادرات و واردات آمریکا بدهکارند.»^(۶)

۲

کمال جانتورک وزیر بازرگانی ترکیه امروز، در ملاقات با گنجی دوست سفیر ایران در آنکارا، اعلام کرد که کشور متبوعش مایل است میزان خرید نفت از ایران را یک میلیون بشکه دیگر افزایش دهد. وی همچنین ضمن اشاره به مناسب بودن نفت ایران از نظر مرغوبیت و قیمت، افزود: «ترکیه در نظر دارد در صورت موافقت ایران این میزان نفت خام خریداری شده را پس از تصفیه به سایر کشورها صادر نماید.»^(۷)

وزیر بازرگانی ترکیه همچنین در یک مصاحبه مطبوعاتی از کاهش ۷۵ درصدی حجم مبادلات

ص: ۱۰۲

۱- همان.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۵۷، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۷، رادیو صدای آمریکا، ۲/۶/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۹، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۲/۶/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۷، صدای آمریکا، اخبار ۲۱:۳۰، ۲/۶/۶۲.

۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۵۸، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰، ۲/۶/۱۳۶۲.

۷- همان، ص ۶، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

بازرگانی ترکیه با عراق خبر داد. وی دلیل این امر را کمبودها و مشکلات مالی شدید عراق عنوان کرد و با ذکر اینکه عراق هم اکنون قادر به پرداخت بدهی هایش نیست، خاطرنشان کرد: دولت ترکیه از طریق انعقاد قراردادهای تجاری متعدد با ایران، کمبودهای ناشی از کاهش مبادلات بازرگانی خود را جبران کرده و «در نظر دارد در آینده نیز در این رابطه قراردادهای دیگری منعقد نماید».^(۱)

از سوی دیگر، امروز روزنامه وال استریت ژورنال با استناد به مصاحبه احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه ایران با روزنامه جمهوری (چاپ ترکیه) مدعی شد که ایران درصدد بمباران تنها خط لوله صادرات نفت عراق از مسیر ترکیه می باشد. وال استریت ژورنال با اشاره به بخشی از مصاحبه عزیزی مبنی بر اینکه «ما این خط لوله را به عنوان خط لوله مشترک ترکیه و عراق در نظر نمی گیریم، بلکه از نظر ما این خط لوله متعلق به عراق است؛ چراکه تنها نفت عراق را جاری می کند ... [و] هرگونه کاهش درآمد ترکیه از عوارض عبور این خط لوله را می توان با مبادلات تجاری بیشتر جبران نمود»، این اظهارات را به منزله نوعی زمینه سازی ایران برای خرابکاری یا بمباران تنها خط لوله صادرات نفت عراق قلمداد کرد. این روزنامه همچنین در پایان مقاله خود افزود: حجم مبادلات تجاری ایران و ترکیه که در سال ۱۹۸۲، بالغ بر بیش از یک میلیارد دلار بود، همچنان رو به افزایش است.^(۲)

۱

به دنبال کمبودهای مالی شدید و وخامت اوضاع اقتصادی عراق، وزیر نفت این کشور اعلام کرد که مسئولان عراقی در تلاش اند تا راه های جدیدی را برای افزایش صدور نفت خود بیابند.

به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، قاسم احمد تقی وزیر نفت عراق، در مصاحبه ای با روزنامه عراقی الفباء ذخایر نفتی فعلی عراق را ۴۶ میلیارد بشکه تخمین زد و اعلام کرد که عملیات کنونی اکتشاف نفت «در حدود ۳۰ میلیارد بشکه به این مقدار اضافه خواهد کرد». وزیر نفت عراق همچنین ضمن اعلام خبر انجام مطالعات مربوط به احداث یک خط لوله نفتی از طریق خاک عربستان، در مورد توسعه خط لوله عراق از ترکیه نیز گفت: «همکاری عراق و ترکیه در مورد توسعه خط لوله ای که از خاک ترکیه عبور می کند، پیشرفت خیلی خوبی دارد. انتظار می رود عملیات توسعه این خط لوله در آوریل آینده [فروردین ۱۳۶۳] به پایان برسد که در نتیجه قابلیت آن از ۴۵ تا ۵۰ درصد نسبت به زمان حاضر، که ۶۰۰ هزار بشکه در روز می باشد، افزایش پیدا کند».^(۳)

در همین حال، روزنامه فایننشال تایمز با اشاره به کاهش صادرات نفت عراق بر اثر جنگ با ایران، به تحلیل وضعیت کنونی اقتصاد عراق پرداخته است. به نوشته این روزنامه، باینکه ایران از ماه گذشته یک جبهه جدید در کردستان علیه عراق گشوده، ولی «آنچه بیشتر باعث نگرانی شده

ص: ۱۰۳

۱- همان، صص ۷-۶، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۲- همان، ص ۱۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۳- همان، صص ۱۱-۱۰، منامه - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۲/۶/۱۳۶۲.

است فشارهای اقتصادی و اجتماعی ناشی از جنگ است.» فاینشال تایمز در تحلیل خود، برکناری وزیر دارایی عراق را نیز نشانه ای از وخامت اوضاع مالی این کشور دانسته و افزوده است صدور نفت عراق از طریق خط لوله کرکوک به مدیترانه از خاک ترکیه پاسخ گوی هزینه های عراق نمی باشد. این روزنامه با ذکر اینکه طول جنگ و کمک کشورهای حوزه خلیج فارس عوامل تعیین کننده آینده اقتصادی عراق هستند، نوشته است: هم اینکه کویت، امارات متحده و قطر برخلاف روزهای آغاز جنگ، کمک مالی چندانی در اختیار عراق قرار نمی دهند، ولی عربستان همچنان بزرگ ترین حمایت کننده مالی عراق محسوب می شود. در پایان این مقاله، درباره انگیزه اصلی حمایت عربستان از عراق آمده است: «بسیاری از بانکداران امیدوارند که عربستان در نهایت به خاطر وحشت از گسترش انقلاب ایران، عراق را از مهلکه نجات خواهد داد.»^(۱)

۱

وزیران امور خارجه ترکیه و مصر بر ضرورت تلاش برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق تأکید کردند.

ایلتر ترکمن وزیر امور خارجه ترکیه، امشب در ضیافت شامی که به افتخار وزیر امور خارجه چکسلواکی برگزار شده بود، اعلام کرد: «کشورش به تلاش های خود برای کمک به پایان دادن جنگ ایران و عراق ادامه خواهد داد.»^(۲)

کمال حسن علی وزیر امور خارجه مصر نیز در مصاحبه ای از کشورهای عربی و اسلامی و نیز همه کشورهای غیرمتعهد خواست که هرچه زودتر به جنگ ایران و عراق که خسارات زیادی به اقتصاد این دو کشور وارد ساخته است، پایان دهند.^(۳)

۲

به دنبال اعلام خبر تصمیم رژیم اشغالگر قدس برای عقب نشینی از بعضی مناطق لبنان، تنش های داخلی در این کشور بر سر استقرار نیرو در مناطق مذکور بالا گرفته است.

گزارش های رسیده حاکی است دولت لبنان به ارتش این کشور دستور داده که برای استقرار در مناطق کوهستانی دروزی نشین شوف و عالیه به حالت آماده باش درآید. از سوی دیگر، دروزی ها نیز اعلام کرده اند که تا زمان اجرای خواست های ده گانه شان مبنی بر استعفای دولت و عزل دادستان لبنان، از ورود نیروهای ارتش لبنان به این مناطق جلوگیری خواهند کرد. در همین حال، خبرگزاری کویت گزارش داد که امروز در ارتفاعات مشرف به بیروت، بین نیروهای ارتش و دروزی ها تبادل آتش صورت گرفته است؛ گفته می شود که دو طرف ظاهراً

ص: ۱۰۴

۱- همان، صص ۱۸ - ۱۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲.

۳- استانداری هرمزگان، بولتن خبری، شهریورماه ۱۳۶۲، ص ۱.

به منظور تدارك درگيري به دنبال خروج نيروهاي رژيم صهيونيستي، در مناطق مورد نزاع، تجهيزات سنگين توپخانه اي و سيستم هاي ضد هوايي مستقر ساخته اند(۱)

ص: ۱۰۵

۱- روزنامه كيهان، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

احمد سوداگر مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه کربلا، ضمن تشریح راهبرد تداوم عملیات های محدود از مأموریت های عملیاتی واگذار شده به یگان های تحت امر این قرارگاه در مناطق زید، طیب و طلائیه و نیز آخرین وضعیت خطوط خودی و دشمن گزارش داد.

سوداگر در مصاحبه با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ درمورد راهبرد جلوگیری از رکود در جبهه ها از طریق اجرای عملیات های محدود گفت: عملیات های دوران آزادسازی با اتکا به نقاط ضعف دشمن طراحی و اجرا می شد، اما دشمن پس از عملیات بیت المقدس، نقاط ضعف خود را بررسی کرد و آنها را مرتفع ساخت و ما دیگر نمی توانیم عملیاتی نظیر بیت المقدس داشته باشیم و باید نقایص خود را برطرف کنیم. براین اساس، در مقطع فعلی برای جلوگیری از تمرکز قوای دشمن در سراسر جبهه ها مقرر شده است که تمامی مناطق جنگی توسط لشکرها مورد شناسایی قرار گیرد تا به منظور «گرم نگه داشتن جنگ و حفظ روحیه و بالابردن توان رزمی [نیروهای خودی] و شناخت دشمن»، یک سری عملیات های کوچک در سطح یک یا دو لشکر و حتی یک تیپ یا گردان اجرا شود.

وی در ادامه با تبیین نحوه پیگیری راهبرد مذکور در سطح قرارگاه کربلا، به تشریح طرح مانور عملیات های مهندسی در سه راهی زبیدات، طلائیه و پاسگاه زید پرداخت؛ سوداگر درمورد اهمیت منطقه عملیاتی و استعداد لشکر ۱۹ فجر در منطقه طیب (سه راهی زبیدات تا پاسگاه چیلات) گفت: عملیات لشکر فجر در محدوده

پاسگاه شهاب و در منطقه جنوب غربی عملیات محرم و به عبارت دیگر، امتداد جناح راست آن می باشد که تصرف ارتفاعات ۱۰۰ از حیث تسلط بر شهر طیب عراق حائز اهمیت است و استعداد نیروهای خودی نیز در سطح ۳ گردان عمل کننده و ۲ گردان احتیاط برآورد شده است.

مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه کربلا در بخش دیگری از این مصاحبه درخصوص دو عملیات مهندسی زید و طلائیة افزود: از چندی پیش، ما یک سری فعالیت هایی را در منطقه شرق بصره با دو لشکر شروع کردیم؛ یکی عملیات مهندسی لشکر ۷ ولی عصر (عج) در محدوده پاسگاه زید (که دو روز قبل منتفی شد) و دیگری عملیات مهندسی لشکر ۲۵ کربلا در منطقه طلائیة است. براین اساس، لشکر ۲۵ کربلا با استعداد دو تیپ در منطقه طلائیة یک عملیات مهندسی با هدف تصرف خاک دشمن در این منطقه اجرا خواهد کرد و نیروهای خودی در امتداد نوار مرزی، از پاسگاه کوشک به طرف طلائیة قدیم و جدید می روند. درواقع این عملیات برای وارد آوردن فشاری است تا دوباره بتوانیم «به شرق بصره برگردیم و عملیات رمضان را با کیفیت بهتری با یک سری تجربیات و تغییر و تحولات که در سازمان نیرویی ما به وجود آمده است، به موفقیت برسانیم و پایان آن را ساحل شرقی دجله بدانیم.»

سوداگر درمورد مراحل مانور عملیات در منطقه طلائیة گفت: الان عملیات لشکر ۲۵ کربلا- در منطقه طلائیة از قوت بیشتری نسبت به عملیات لشکر ۱۹ فجر در منطقه طیب برخوردار است. شاخص این عملیات، جاده آسفالت بین طلائیة قدیم و جدید است. در مرحله اول، نیروهای خودی با احداث خاکریز به موازات جاده آسفالت، به خط اول دشمن در جناح راست می رسند و در مرحله دوم، احتمالاً- یک تیپ لشکر ۷ ولی عصر (عج) پس از تصرف خط دشمن در راستای شمال غربی به جنوب شرقی حرکت می کند و پس از تصرف پاسگاه طلائیة قدیم و انهدام پل دشمن در خط اصلی اش، احداث خاکریز مرحله اول را به سمت تأسیسات نفتی داخل هور ادامه خواهد داد. به عبارت دیگر، لشکر ۲۵ ابتدا از خط خودی مسافتی در حدود ۲۲۰۰ متر در عمق پیشروی کرده و در ادامه، به عرض حدود ۱۲ کیلومتر به سمت چپ و راست منطقه باز شده و پاسگاه طلائیة قدیم را تصرف خواهد کرد.

وی افزود: طرح مانور این عملیات هنوز به لشکر ۲۵ کربلا ابلاغ نشده است و محورهای مهندسی آن نیز هنوز مشخص نیست، ولی استعداد رزمی این عملیات، یک تیپ با ۳ گردان و استعداد مهندسی اولیه آن نیز ۵۰ دستگاه برآورد شده است و علاوه بر شرکت ۲ گروهان از تیپ زرهی ۷۲ محرم، ارتش پشتیبانی توپخانه را در این عملیات برعهده خواهد داشت.

مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه کربلا، درباره آخرین اقدامات و فعالیت های دشمن در منطقه عملیاتی طلائیة نیز گفت: در این منطقه فاصله بین خطوط خودی و دشمن ۵۰۰ متر است، ارتش عراق در فاصله ۳ الی ۵/۳ کیلومتری خود با نیروهای ایران، یک منطقه ممنوعه پدید آورده است و علاوه بر ساخت موانع و استحکامات، با گشت در آن و بررسی میدان های مین به شدت منطقه را کنترل می کند، این امر دسترسی نیروهای خودی به خط دشمن را با مشکل مواجه ساخته است. بنابراین، اگر

ما با عملیات مهندسی و احداث خاکریز به خط دشمن نزدیک شویم، دشمن دیگر نمی تواند کمین خود را به ما نزدیک کند و می توانیم خاکریز اصلی دشمن را تصرف کنیم. در حال حاضر، دشمن هوشیار است و با ۳۰ الی ۴۰ دستگاه مهندسی در این منطقه کانال ایجاد می کند تا ضمن حفظ جناح خود، راه عبور نیروهای ایران به طرف پاسگاه طلائییه قدیم و جاده نشوه را سد کند.

احمد سوداگر با اشاره به مواضع و موانع متعدد دشمن در این منطقه افزود: خط ارتش عراق در دژ اصلی کوشک واقع شده که فاقد عوارض طبیعی است و به همین علت، دشمن موانعی از قبیل کانال ۶ متری، ۷۰۰ متر میدان مین و کمین هایی با ۲ کیلومتر عمق ایجاد کرده است. آرایش رده های دشمن نیز در این منطقه بدین ترتیب است: ابتدا خاکریزها، پس از آن کمین، سپس کانال های نفرو و در نهایت یک سری میدان مین و به خصوص سه ردیف مین والمری قرار دارد. علاوه بر این دشمن کمین متحرک دارد و به محض مشاهده کوچک ترین ردپایی از نیروهای شناسایی ایران، در آنجا کمین می گذارد. همچنین ارتش عراق در این منطقه دو دژ، هر کدام به ارتفاع ۵ الی ۶ متر و عرض ۱۰ الی ۱۵ متر و دو سد بند با فاصله ۲۷۰۰ متر از هم و به طول ۶۰ کیلومتر و قطر ۱۵ الی ۱۶ متر احداث کرده است. در مجموع، دشمن با اقدامات خود مانعی مثالی شکل در این منطقه پدید آورده و با امتداد سد بندها به نوعی منطقه شرق بصره را تأمین کرده است. (۱)

۱

ژاندارمری ناحیه کردستان در گزارشی اعلام کرد ارتش عراق امروز حدود ۲۰۰ نفر از افراد حزب دمکرات و رزگاری و ۱۰۰ نفر از افراد جیش الشعبی را از مناطق طویله و بیاره عراق جمع آوری و در پایگاه های پنجوین مستقر کرده است. (۲)

از سوی دیگر، براساس گزارش لشکر ۷۷ ارتش، ۷۰ نفر غواص عراقی که آموزش های تکاوری نیز دیده اند امروز به منطقه سیحان عراق (روبه روی جزیره مینو) اعزام شده اند؛ این افراد مسلح به تفنگ و مسلسل های سبک، کلاشینکف، آر.پی.جی. ۷ و نارنجک دستی بوده و قایق های پلاستیکی در اختیار دارند. (۳)

۲

ارتش عراق امروز علاوه بر گلوله باران آبادان، شهرهای پاوه و سردشت را هدف حملات هوایی و توپخانه ای خود قرار داد؛ بر اثر این حملات، تلفات و خساراتی به افراد و اماکن غیرنظامی وارد شد. یک منبع آگاه ایرانی نیز ادعای دیروز عراق مبنی بر هدف قراردادن چهار کشتی ایران را تکذیب کرد.

ساعت ۴ بعد از ظهر امروز، چهار فروند هواپیمای عراقی که با ورود به حریم هوایی شهر پاوه قصد بمباران این شهر را داشتند، بر اثر آتش پدافند نیروهای خودی مجبور به فرار شدند. گفتنی است جنگنده های مذکور هنگام ترک منطقه اطراف این شهر را بمباران کردند که هیچ گونه تلفات یا خسارتی برجای نگذاشت. (۴)

برخی گزارش ها نیز از تبادل آتش پراکنده بین نیروهای ایرانی و عراقی در جبهه های جنوب

ص: ۱۰۹

۱- سند شماره ۱۲۵۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مصاحبه محمد دیانی با احمد سوداگر، (قرارگاه کربلا، ۶/۷/۱۳۶۲)، نوار شماره ۱۲۵۷۷، صص ۴۰ - ۱.

۲- گزیده اسناد مناطق کردنشین، سقز، جلد ۲ (۱/۵/۱۳۶۲ تا ۲۰/۸/۱۳۶۲) ص ۹۶، گزارش رکن ۲ ژاندارمری ناحیه کردستان به استانداری کردستان، ۷/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۲۵۸۹۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی لشکر ۷۷ (رکن ۲)، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۴۴۰۰۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۷ سپاه به ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲.

حکایت دارد. این درگیری ها در مناطق پاسگاه زید، شلمچه و پل نو شدیدتر بوده و بر اثر آن ۱۷ نفر از نیروهای خودی زخمی شده اند. (۱)

امروز هم شهر آبادان آماج گلوله باران ارتش عراق قرار گرفت. در جریان این حملات، به ۳ واحد مسکونی و ۲ باب مغازه خساراتی وارد شد. بر اثر اصابت خمپاره به منطقه مسکونی احمدآباد این شهرستان نیز، یک نفر از اهالی شهید و ۵ تن دیگر مجروح شدند. (۲)

شهر سردشت نیز پیش از ظهر امروز زیر آتش توپخانه عراق قرار گرفت که در نتیجه آن ۲ نفر از اهالی شهر مجروح و چند واحد مسکونی تخریب شد. (۳)

درعین حال، به دنبال ادعاهای تبلیغاتی عراق در مورد انهدام ۴ کشتی ایرانی در آب های خلیج فارس در روز گذشته، یک مقام بلندپایه در صنعت نفت جنوب در گفت و گو با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، ضمن تکذیب این خبر اعلام کرد که فقط یک کشتی ایرانی در این حمله آسیب دیده است. به گفته وی در این حادثه، یک نفر شهید و یک نفر هم زخمی شده است. (۴)

۱

نیروهای خودی امروز در محور ارومیه، ۲۰ روستا را آزاد و ضرباتی را به گروه های مسلح غیرقانونی وارد کردند. بر اثر کمین ضدانقلاب در محور بانه نیز تعدادی از نیروهای خودی شهید یا زخمی شدند.

براساس گزارش فرماندهی سپاه ارومیه، امروز تیپ شهدا و جندالله ارومیه متشکل از نیروهای سپاه، ارتش، بسیج و ژاندارمری در یک عملیات آزادسازی در محال انزل و محور ارومیه - اشنویه، ۲۰ روستا را آزاد کردند. چهار روستا از روستاهای مذکور مقر تشکیلاتی حزب دمکرات، سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و کومه له بود. گروه های مسلح غیرقانونی با ایجاد پایگاه و استقرار در این مناطق اقدام به ضربه زدن به محور ارومیه - سلماس می کردند. در این عملیات از عناصر ضدانقلاب ۱۵ نفر کشته، ۱۵ تن زخمی و تعدادی از اعضای حزب دمکرات نیز دستگیر شدند. علاوه بر این، چندین قبضه اسلحه سنگین و مهمات به دست نیروهای خودی افتاد و تعدادی از سربازان و مردم عادی نیز که به گروگان گرفته شده بودند، آزاد شدند. از نیروهای خودی یک تن شهید و چند نفر زخمی شدند. (۵)

در همین حال، امروز بر اثر کمین افراد ضدانقلاب در اطراف سردشت و محور بانه، ۱۶ نفر از نیروهای ژاندارمری و سپاه شهید و ۳ نفر زخمی شدند. (۶)

امروز همچنین در حوالی سنندج، ۲ نفر از چته های حزب دمکرات دستگیر شدند و اجساد ۹ تن از گروگان های کومه له (۶ نفر از نیروهای نظامی و ۳ نفر از مردم عادی) که به دست عناصر این حزب به شهادت رسیده بودند، در محور سنندج - دیواندره، کشف شد. (۷)

در بیجار نیز ۶ نفر از مسئولان و هواداران سازمان مجاهدین خلق (منافقین) دستگیر شدند. این افراد مسئولیت حوزه کارگری و دهقانی، تبلیغات، امور مالی و سازمان جوانان را برعهده داشتند. (۸)

ص: ۱۱۰

۱- سند شماره ۴۰۲۰۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۵/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۴۰۱۹۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۵/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۸۰۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۷/۶/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۹، ۴/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، اهواز- خبرگزاری جمهوری اسلامی،

۵- سند شماره ۳۱۶۶۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارومیه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۳/۶/۱۳۶۲، صص ۴ - ۱.

۶- سند شماره ۳۵۵۰۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه شهید کاظمی به فرماندهی قرارگاه حمزه، ۳/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۱۱۳۶۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۶، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۸- سند شماره ۳۵۸۰۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ سپاه به اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۳/۶/۱۳۶۲.

حقوق دانان دادگاه بین الملل اسلامی در ادامه سفر خود به مناطق جنگ زده، امروز از شهرهای سوسنگرد، هویزه، خرمشهر و آبادان بازدید کردند.

اعضای دادگاه بین الملل اسلامی پس از بازدید از سوسنگرد، از ویرانی های ناشی از جنگ در هویزه نیز دیدن کردند. پس از آن، اعضای این هیئت، عازم خرمشهر شدند و در پی بازدید از مناطق مسکونی و تأسیسات غیرنظامی این شهر، با حضور در فرمانداری خرمشهر، از آمار و ارقام مربوط به خرابی های این شهر آگاهی یافتند. حقوق دانان دادگاه بین الملل اسلامی در آخرین مرحله از بررسی های امروز خود، به آبادان رفتند. سخنگوی این گروه در پایان بازدیدهای امروز، راجع به تخریب مناطق مسکونی گفت: «این جنایت ها به هیچ وجه از نظر قوانین بین المللی و کنوانسیون ژنو قابل توجه نیست.» (۱)

هم زمان با ورود این هیئت به آبادان، این شهر هدف توپخانه های دوربرد عراق قرار گرفت که بر اثر آن ۳ نفر از اهالی شهر مجروح شدند. نمایندگان دادگاه بین الملل اسلامی از مجروحان این حادثه نیز عیادت کردند. (۲)

رئیس جمهور امروز با جمعی از خانواده های شهدا، اسرا و جانبازان، اعضای حزب جمهوری اسلامی و مدرسان و دانشجویان مراکز تربیت معلم و مسئولان آموزش و پرورش برخی از شهرهای مازندران دیدار و درخصوص تحرکات ضدانقلاب در منطقه شمال کشور، مسائل حزبی و آخرین تحولات جنگ مطالبی را بیان کرد.

آیت الله خامنه ای در ابتدای این دیدار ضمن تقدیر از ایثارگری های خانواده شهدا، درمورد وضعیت شهرهای مازندران قبل از پیروزی انقلاب گفت: «در دوران طاغوت بر روی این شهرها خیلی کار کردند، ولی ما می دانستیم که شما دلتان با اسلام از دیرباز آشنا بوده است.» وی همچنین درمورد واکنش مردم مازندران به تحرکات ضدانقلاب افزود: «شما دیدید که مردم آمل با گروهک ها چه کردند و مردم شهرهای شمال چگونه دست متجاوز گروهک ها را قطع نمودند.»

دبیرکل حزب جمهوری اسلامی همچنین خطاب به فعالان این حزب بر ضرورت تمرکز تبلیغات حزبی بر روی آموزش و عمق دادن به بینش و بصیرت اسلامی زنان و مردان مناطق مذکور تأکید کرد. وی با بیان اینکه «حزب جمهوری اسلامی برای خدمت است نه تفاخر»، خدمت به اهداف انقلاب اسلامی را ملاک حزبی بودن دانست و گفت: «هرکسی که در خدمت این اهداف باشد، هرچند که عضو حزب جمهوری اسلامی نباشد، ولی حزبی است زیرا ... حزب در خدمت شریف ترین هدف های انقلاب اسلامی می باشد.»

رئیس شورای عالی دفاع، دولت عراق را منشأ فساد، جنگ و اختلاف در منطقه خواند و مجازات این رژیم را راهکار از بین بردن اختلاف در منطقه معرفی کرده، افزود: «وقتی دیدیم که مجازات رژیم بعثی عراق ... جدی گرفته نشد مجبور شدیم خود اقدام نماییم.»

آیت الله خامنه ای در پایان سخنان خود با اشاره به دستاوردهای دو عملیات اخیر ایران وضعیت

کنونی جنگ را این گونه تبیین کرد: «ما به همت شما مردم و به قدرت و کفایت مسئولان ارتش و سپاه و با برنامه ریزی دقیق توانستیم در عملیات والفجر ۲ و ۳ چنان مشتتی بر دهان نظامیان مزدور و بی شخصیت عراقی بزنیم که تا اعماق سرزمینشان رانده شوند و ما این ضربات را بر پیکر سردمداران فاسد این رژیم آن قدر ادامه خواهیم داد تا دیگر قدرت ادامه کار برای آنها باقی نماند.» (۱)

۱

نامه نخست وزیر مبنی بر معرفی پنج وزیر پیشنهادی برای وزارتخانه های بازرگانی، کار، معادن و فلزات، کشاورزی و مسکن - که از آن به اولین ترمیم کابینه تعبیر می شود - امروز در صحن مجلس قرائت شد.

اسامی وزرای پیشنهادی به این شرح است:

وزارت بازرگانی: حسن عابدی جعفری؛ وزارت کار و امور اجتماعی: ابوالقاسم سرحدی زاده (۲)؛ وزارت معادن و فلزات: حسین ناجی؛ وزارت کشاورزی: عیسی کلانتری؛ وزارت مسکن و شهرسازی: سراج الدین کازرونی (۳)

رادیو بی بی سی در تفسیر شبانگاهی خود به بررسی ابعاد و زوایای مختلف نخستین ترمیم کابینه میرحسین موسوی پرداخت و تلاش دولت برای مقابله با مشکلات اجتماعی - اقتصادی کنونی و نیز برتری و ابتکار عمل جناح به اصطلاح رادیکال و پیروان خط امام در برابر جناح محافظه کار را از عوامل مؤثر در ترمیم کابینه دانست. در این تفسیر ضمن اینکه برکناری وزیران کار و بازرگانی نشانه ای از تداوم رقابت بر سر کسب قدرت در درون حاکمیت تلقی شده است، برخی از وزرای برکنار شده، بدون ذکر نام، به انجمن حجّیه منتسب شده اند. این رادیو با نزدیک برشمردن روابط انجمن حجّیه با بازاریان و اشاره به عدم موافقت این انجمن با برداشت امام خمینی از اصل ولایت فقیه، محافظه کاران را مخالف اصلاحات اجتماعی جناح رادیکال، از جمله توسعه اصلاحات ارضی و ملی کردن تجارت خارجی و... معرفی کرد و افزود: «طرف دارانشان [محافظه کاران] در شورای نگهبان از تصویب لوایح جلوگیری می کردند.»

بی بی سی با توجه به تغییرات انجام شده در وزارتخانه های مرتبط با خدمات اجتماعی و ذکر این نکته که «انگیزه آنی ترمیم کنونی کابینه ناتوانی دولت در تهیه و توزیع مواد غذایی و سایر مایحتاج مردم است»، عملکرد دولت موسوی را در زمینه ایجاد اشتغال، مسکن و رونق بخشیدن به کشاورزی ضعیف ارزیابی کرد. این رادیو در پایان تفسیر خود با اشاره به رقم رشد هفت درصدی اعلام شده از سوی دولت ایران، مدعی شد: «بیکاری و کمبود مواد غذایی و مسکن در بین مردم فقیرتر مایه نارضایتی بسیاری شده است.» (۴)

ص: ۱۱۲

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان در تاریخ ۱۱ مرداد ۱۳۶۲ متن کامل استعفانامه حبیب الله عسگراولادی وزیر بازرگانی و احمد توکلی وزیر کار و امور اجتماعی را منتشر کرد. در همین روز روزنامه اطلاعات به نقل از روابط عمومی نخست وزیری، گزارش داد که به دنبال استعفای این دو وزیر و موافقت نخست وزیر با استعفایشان، رئیس جمهور نیز استعفای آنها را پذیرفت. پس از آن نخست وزیر، هدایت زاده قائم مقام وزارت بازرگانی و معین فر معاون وزارت کار و امور اجتماعی را به عنوان سرپرستان دو وزارتخانه مذکور تعیین کرد. بدین ترتیب این دو نفر تا مشخص شدن وزرای جدید انجام امور محوله را برعهده گرفتند.

۳- مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، دوره اول، صص ۹۵۲۳ - ۹۵۰۶.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۹، ۴/۶/۱۳۶۲، صص ۲۷ - ۲۶، به نقل از رادیو بی بی سی، ۳/۶/۱۳۶۲.

رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با اعضای واحد اطلاعات و تحقیقات کمیته های انقلاب اسلامی تهران و حومه، این نهاد را پیشتاز نهادهای انقلابی و یک نهاد خودجوش مردمی خواند و نقش کمیته های انقلاب اسلامی را در تأمین امنیت کشور سرنوشت ساز دانست. هاشمی رفسنجانی همچنین ضمن اشاره به موفقیت کمیته ها در پاک سازی عوامل نفوذی، گفت: «شما توانستید با همکاری نیروی عظیم اطلاعاتی ۳۶ میلیونی بدترین نوع تروریسم در دنیا را به خوبی مهار کرده و بر آن پیروز شوید و یک موج شکننده و خطرناکی که قادر بود مملکت را برای ده ها سال آلوده کند از سر گذرانید و اکنون بر اثر مجاهدت های شما جمهوری اسلامی ایران از بسیاری از کشورهای مدعی ثبات، باثبات تر است.» (۱)

هیئت بلند پایه دیپلماتیک ایران در ادامه سفر دوره ای خود امروز با مقامات عالی رتبه سوریه و برخی سران گروه های فلسطینی دیدار کرد.

علی اکبر ولایتی امروز در دمشق با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، دیدار و گفت و گو کرد. در این ملاقات، رئیس جمهور سوریه ضمن ابراز خرسندی از سفر هیئت ایرانی به دمشق، از وزیر امور خارجه ایران خواست تا درودهای ملت و دولت سوریه را به آیت الله خامنه ای ریاست جمهوری و ملت ایران ابلاغ کند. ولایتی نیز ضمن ارائه گزارشی مختصر از سفر دوره ای خود، دستاوردهای آن را برای رئیس جمهور سوریه تشریح کرد. در این دیدار راجع به گسترش روابط و افزایش همکاری های متقابل نیز تبادل نظر شد.

وزیر امور خارجه ایران در دیدار با عبدالحلیم خدام معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه سوریه، ضمن تبیین نتایج سفر دوره ای خود، تلاش برای توسعه روابط با کشورهای جهان سوم و موضع گیری واحد علیه رژیم اشغالگر قدس و رژیم افریقای جنوبی، جلوگیری از نفوذ قدرت های بزرگ در افریقا و «حمایت از کشورهای مترقی در مواجهه با صهیونیست ها و نژادپرست ها» را از جمله اقدامات انجام گرفته در این سفر برشمرد. دو طرف همچنین بر هماهنگی مواضع در زمینه مسائل منطقه ای تأکید کردند. (۲)

به گزارش خبرگزاری فرانسه، شامگاه امروز، ولایتی در دمشق با نمر صالح (ابوصالح) و سیمیرا بو کوئیک (قدری) از رهبران ناراضی جنبش فتح نیز دیدار و گفت و گو کرد. در این ملاقات، حوادث سیاسی غرب آسیا و به ویژه اوضاع فلسطین مورد بحث و بررسی قرار گرفت. (۳)

رادیو بی بی سی در تحلیل شبانگه ای خود ضمن اعلام خبر ورود هیئت ایرانی به سوریه، به تفسیر سفر دوره ای این هیئت و به ویژه دیدار آن از لیبی پرداخت. براساس تحلیل ویلیام ریو از مفسران بخش شرقی بی بی سی، با آنکه لیبی و سوریه از آغاز جنگ ایران و عراق، به حمایت از ایران برخاسته اند، ولی «منابع دیپلماتیک در طرابلس پایتخت لیبی، می گویند که نشانه هایی از اختلاف در روابط دوستانه سرهنگ قذافی و دولت ایران دیده می شود.» این تفسیر دیدگاه های

ص: ۱۱۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱، دمشق - خبرگزاری فرانسه، ۳/۶/۱۳۶۲.

مشابه دو دولت و داشتن دشمنان مشترک (از جمله امریکا) را از دلایل گرمی روابط دو کشور برشمرده و افزوده است به دلیل خارج شدن عراق از جبهه پایداری، لیبی عراق را نیز دشمن خود به شمار می آورد. بی بی سی در ادامه تفسیر خود با ذکر موارد اختلافی بین دو کشور خاطر نشان کرد: «یکی از مسائلی که باعث اختلاف لیبی و ایران شده سرنوشت نامعلوم امام موسی صدر رهبر شیعیان لبنان، است.» به گفته این رادیو، «در ماه ژوئن سال جاری، سرهنگ قذافی در مورد دستگیری اعضای حزب توده ایران برای آیت الله خامنه ای پیامی فرستاده است. ... [چراکه لیبی] روابط نزدیک خود را با شوروی حفظ کرده است.» بی بی سی در مورد تأثیر مسائل داخلی ایران در روابط ایران و لیبی افزود: «برکناری چند تن از وزرای کابینه ایران که با گروه محافظه کار حجتیه روابط نزدیک دارند قاعداً باید موجب رضایت دولت سوسیالیست لیبی شده باشد.» در این تفسیر همچنین با اشاره به تغییر موضع لیبی در سازمان اوپک و متمایل شدن آن به سوی موضع عربستان از ماه مارس سال جاری، آمده است: «مقصود لیبی از این تغییر رویه آن است که هزینه طرح های عمرانی خود را از طریق دریافت کمک های مالی هنگفت از عربستان سعودی و سایر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس تأمین کند.»

بی بی سی در پایان، هدف از سفر وزیر امور خارجه ایران به کشورهای حوزه خلیج فارس و کشورهای افریقایی از جمله زیمبابوه و تانزانیا را «جلب دوستی سایر کشورها و خارج کردن ایران از انزوای سیاسی» عنوان کرد.^(۱)

رادیو صوت الجماهير عراق نیز با بیان اینکه تحرکات دیپلماتیک اخیر ایران غیر قابل درک است، سفر ولایتی را با اجلاس آتی سازمان عدم تعهد مرتبط دانست و افزود: «هدف از سفر ولایتی این بوده که خود را به عنوان یک عضو فعال در سازمان عدم تعهد قلمداد کند و به کشورهای افریقایی اصرار بورزد که چاره ای برای تشکیل کنفرانس غیرمتعهدها در بغداد وجود ندارد.» بنا به گفته این رادیو، کشورهای افریقایی که ولایتی به آنها سفر کرده است «در مورد تشکیل کنفرانس آینده غیرمتعهد در بغداد رأی مثبت داده اند.» رادیو صوت الجماهير ضمن تأکید بر اینکه در بیانیه های مشترک صادر شده در جریان سفر ولایتی به کشورهای افریقایی هیچ گونه اشاره ای به جنگ ایران و عراق نشده است، ادعا کرد: «ولایتی در رابطه با جنگ تجاوزکارانه ایران علیه عراق سخنانی ضد منطق و خط مشی رژیمش دریافت کرده است.»^(۲)

۱

به دنبال بازپرداخت بخشی از بدهی ایران به بانک صادرات امریکا، وزارت امور خارجه ایالات متحده امروز در بیانیه ای اعلام کرد که هیچ گونه شواهدی در دست نیست که این امر «نمایانگر نرم تر شدن سیاست ایران نسبت به امریکا باشد.» بیانیه مذکور با اشاره به اینکه پرداخت این مبلغ موجب عادی ساختن روابط ایران با بانک های بین المللی شده و به نفع این کشور است، اضافه کرد: «اقدامات ایران همچنان نمایانگر روش ضد امریکایی ایران نسبت به ایالات متحده است.»^(۳)

ص: ۱۱۴

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۶/۱۳۶۲، صص ۱۹ - ۱۸، به نقل از رادیو بی بی سی، ۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹:۴۵.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۹، ۴/۶/۱۳۶۲، صص ۴۰ - ۳۹، به نقل از رادیو صوت الجماهير، ۳/۶/۱۳۶۳، ساعت ۱۱:۳۰.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، صص ۸ - ۷، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۴/۶/۱۳۶۲.

طرح تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و پیامدهای آن، توان ایران برای مسدود ساختن تنگه هرمز و در پی آن احتمال بین المللی شدن جنگ ایران و عراق، نگرانی های منطقه ای از مداخله خارجی در منطقه خلیج فارس و موضع گیری برخی کشورها و مقامات امریکایی در این باره، موضوعاتی هستند که در روزهای اخیر تفاسیر و مباحث رسانه ای متعددی را به خود اختصاص داده اند.

روزنامه امریکایی واشنگتن پست در مقاله ای به بررسی دیدگاه مقامات امریکایی درباره طرح فرانسه برای واگذاری پنج هواپیمای سوپراتاندارد (مجهز به موشک اگزوسه) به عراق پرداخته است. مایکل گتزر نویسنده مقاله معتقد است که این معامله تسلیحاتی موجب بروز نگرانی شدیدی در میان مقامات واشنگتن شده است؛ زیرا آنان از این امر واهمه دارند که در صورت استفاده عراق از هواپیماهای مذکور برای بمباران تأسیسات نفتی ایران، دامنه جنگ دو کشور به منطقه خلیج فارس گسترش یابد. از این رو دولت ریگان به دنبال کسب اطلاعات بیشتر در این زمینه است. به نوشته این مقاله، نحوه واکنش امریکا در برابر عملی شدن تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی آن کشور، از جمله مسائلی است که در کانون مباحثات سیاست گذاران امریکایی قرار دارد، چراکه مقامات امریکایی بر این باورند که «ایران هنوز احتمالاً آن قدر هواپیمای ساخت امریکا، قایق های اژدرافکن و مین در اختیار دارد که حرکت کشتی ها را در خلیج فارس متوقف سازد.» این مقاله در ادامه افزوده است به دلیل ناکارآمدی نیروی هوایی عراق، تاکنون تأسیسات نفتی ایران سالم مانده است و ایران همچنان نفت خود را صادر می کند. در حالی که درآمدهای نفتی عراق با کاهش چشمگیری مواجه بوده است، ولی این کشور با در اختیار گرفتن هواپیماهای سوپراتاندارد مجهز به موشک های اگزوسه قابلیت از کار انداختن تأسیسات نفتی ایران را خواهد داشت. مقاله مذکور در انتها فرانسه را منبع اصلی تأمین تسلیحاتی عراق دانسته و یادآور شده است که فرانسه ۵ میلیارد دلار از عراق طلب دارد و از این رو به دنبال این است که با پایان جنگ، عراق بتواند بدهی های خود را پرداخت کند. (۱)

در واکنش به این مقاله واشنگتن پست، امروز آلن رومبرگ سخنگوی وزارت امور خارجه ایالات متحده، خاطرنشان کرد: «امریکا در مورد تحویل این سلاح ها موضع نگرفته است و در صدد آگاهی بیشتر درباره آن می باشد.» (۲)

رادیو بی بی سی نیز در تفسیری با اشاره به اینکه فرانسه به عنوان منبع عمده تأمین تسلیحات و طلبکار اصلی عراق، نمی تواند شکست این کشور را نظاره گر باشد، هدف از واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را قرارداد ایران در تنگنای اقتصادی عنوان کرد. به گفته بی بی سی، کارشناسان نظامی بر این باورند که «ایران به اندازه کافی هواپیما و ناو دارد که بتواند حتی اگر به طور موقت هم شده» کشتیرانی در خلیج فارس را متوقف کند و «این امر جنگ بین ایران و عراق را به مسئله ای بین المللی تبدیل خواهد کرد.» این در حالی است که امریکا،

ص: ۱۱۵

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۶/۱۳۶۲، صص ۱۷ - ۱۵، رادیو امریکا، ۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱، واشنگتن - خبرگزاری فرانسه، ۴/۶/۱۳۶۲.

انگلیس و فرانسه، که ناوهای جنگی خود را در منطقه مستقر کرده اند، به عبور و مرور آزادانه کشتی ها در این منطقه متعهد شده اند. برخی گزارش های تأیید نشده حاکی است که عربستان از فرانسه خواسته است از واگذاری این هواپیماها به عراق خودداری کند و ایالات متحده نیز مشغول بررسی این مسئله است. براساس گزارش مذکور، عراق از تهدید به بمباران تأسیسات نفتی ایران دو هدف عمده را دنبال می کند: «ترغیب قدرت های بزرگ به دخالت برای خاتمه دادن به جنگ ... و یا گرفتن کمک های مالی بیشتر از کشورهای منطقه خلیج فارس»^(۱).

در همین حال امروز، روزنامه کویتی البیان در تفسیری راجع به جنگ ایران و عراق و امنیت خلیج فارس، مدعی شد که کشورهای منطقه خلیج فارس «نمی خواهند هیچ قدرت خارجی در این منطقه دخالت نماید.» به نوشته البیان، کشورهای منطقه برای ممانعت از دخالت خارجی باید «کلیه کوشش های خود را جهت پایان دادن به جنگ به کار گیرند»^(۲).

۱

امروز در پایان جلسات ششمین دوره کمیسیون مشترک عراق و شوروی برای همکاری در زمینه های کشتیرانی و حمل و نقل دریایی در مسکو، دو طرف موافقت نامه ای را در این زمینه برای سال آتی میلادی امضا کردند.^(۳)

۲

اظهار آمادگی برای تلاش به منظور پایان دادن به جنگ ایران و عراق، ضرورت تداوم کشتیرانی آزاد در خلیج فارس و تأکید بر همکاری های دفاعی - امنیتی، مهم ترین مفاد بیانیه پایانی اجلاس وزیران شورای همکاری خلیج فارس^(۴) را تشکیل می دهد.

به گزارش رادیو دبی، امروز صبح، در آغاز چهارمین نشست وزرای تعاون و همکاری کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، شیخ محمد بن مبارک آل خلیفه وزیر امور خارجه بحرین و رئیس فعلی اجلاس اعلام کرد که عصر امروز پس از برگزاری پنجمین نشست این اجلاس، بیانیه پایانی آن منتشر خواهد شد. گزارش رادیو ام القوین نیز حاکی است که در بیانیه امشب این اجلاس، کشورهای شرکت کننده از ادامه جنگ ایران و عراق ابراز تأسف کردند.^(۵)

در بیانیه اجلاس وزرای شورای همکاری خلیج فارس آمده است که «شورا موضع خود را دایره بر آمادگی برای انجام هرگونه تلاش به منظور پایان دادن به جنگ، مجدداً مورد تأکید قرار داد»^(۶).

این بیانیه با تأکید بر همکاری دفاعی اعضا افزوده است: «این شورا در مورد همکاری دفاعی در میان کشورهای عضو، اهمیت اقدامات اتخاذ شده در این رابطه را که در خدمت هدف شورا برای حفظ و ثبات امنیت در ناحیه خواهد بود مورد تأیید قرار داد.» شورای همکاری خلیج فارس در این بیانیه همچنین خواستار تلاش تمامی جناح های لبنانی برای دستیابی به وحدت ملی و حفظ

ص: ۱۱۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۹، ۴/۶/۱۳۶۲، صص ۳۱ - ۳۰، به نقل از رادیو بی بی سی، ۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۷، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۹، ۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴، مسکو - خبرگزاری عراق، ۳/۶/۱۳۶۲.

۴- این اجلاس در واقع مقدمه اجلاس سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس بود که قرار است در آذرماه برگزار شود.

۵- استانداری هرمزگان، بولتن خبری، شهریورماه ۱۳۶۲، ص ۱.

۶- روزنامه اطلاعات، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

وزیر امور خارجه بحرين در يك مصاحبه مطبوعاتی ضمن اشاره به اهمیت حیاتی کشتیرانی در خلیج فارس برای کشورهای حاشیه آن، از انجام مطالعاتی به منظور یافتن راه های دیگری برای صدور نفت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس خبر داد. وی همچنین پایان دادن به جنگ ایران و عراق را از اهداف این شورا برشمرد و اعلام کرد که کشورهای عضو شورا «از طریق سازمان های بین المللی و میانجیگری برای پایان دادن به جنگ دو کشور تلاش می کنند.» شیخ محمد آل خلیفه اظهار کرد که کمیته حسن نیتی از طرف این شورا از کشورهای ایران و عراق بازدید کرده و به محض مناسب شدن وضعیت، فعالیت خود را از سر خواهد گرفت(۲).

خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز تصمیم کشورهای عربی مبنی بر یافتن راه های جایگزین برای صدور نفت را در جهت «مقابله با احتمال عملی شدن تهدید ایران مبنی بر بستن مسیر حیاتی عبور نفتکش ها» ارزیابی کرد. این خبرگزاری به نقل از وزیر امور خارجه بحرين اعلام کرد: «هرگونه تهدید علیه کشتیرانی در خلیج [فارس] به منزله تهدید علیه کلیه کشورهای عربی خواهد بود.»

آسوشیتدپرس همچنین افزود در بیانیه نهایی این اجلاس «نسبت به اهمیت توسعه همکاری های دفاعی بین کشورهای عضو به منظور حفظ ثبات و امنیت در منطقه تأکید شده است.»(۳)

۱

طبق گزارش شهربانی مریوان، دولت عراق از ملا- شیخ محمد شاندری یکی از علمای برجسته سلیمانیه عراق، خواسته است تا در یک برنامه تلویزیونی فتوا دهد که ایران جنگ را به عراق تحمیل کرده است؛ ولی وی ضمن رد این درخواست، به ایران پناهنده شده و هم اکنون در مرز احمدآباد عراق است.(۴)

ص: ۱۱۷

- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۹، ۴/۶/۱۳۶۲، ص ۴، طائف - خبرگزاری امارات، ۳/۶/۱۳۶۲.
- ۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۶/۱۳۶۲، صص ۸-۷، رادیو ریاض عربی، ۳/۶/۱۳۶۲.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۵۹، ۴/۶/۱۳۶۲، صص ۶-۵، منامه - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۳/۶/۱۳۶۲.
- ۴- سند شماره ۳۴۳۴۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۳/۶/۱۳۶۲.

گزارش های اطلاعاتی رده های عملیاتی ارتش و سپاه مستقر در بانه و مریوان از تقویت نیروهای دشمن در منطقه دهانه شیلر حکایت دارد. براساس گزارش واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، در جبهه مقابل مریوان، ارتش عراق امروز تعدادی از نیروهای جیش الشعبی و کماندو با هویت نامعلوم را به پنجوین اعزام و یک ستون زرهی را با تعداد زیادی تانک، نفربر و خودرو از منطقه گولی به مقابل مریوان منتقل کرده است. در جبهه مقابل بانه نیز دشمن در منطقه کوره، روبه روی سرداب در قسمت مرزی تا تخته نادر، ضمن استقرار نیرو، از حدود ده روز پیش، اقدام به مین گذاری کرده است. علاوه براین، گزارش ها حاکی است نیروهای دشمن در کانی مانگا بین پنجوین و نالپاریز، مشغول ایجاد سنگر بوده (۱) و بلدوزرهای آنها در منطقه ممه خلان نیز در حال احداث جاده می باشند. (۲)

لشکر ۲۸ ارتش نیز در گزارشی اعلام کرد: «[امروز] دو گروهان از گردان تانک قادسیه از راه سیدصادق - شاندری وارد پنجوین و در آبادی های رشان و کانی مانگا زیر شاخ ویرگ به طور استتار گسترش یافته است.» (۳) طبق همین گزارش، ارتش عراق سنگرهای انفرادی و اجتماعی خود را به صورت زیرزمینی و با استفاده از چوب درختان چنار باغ های آبادی متروکه گولی ساخته است. (۴)

جنگنده های عراقی امروز سه بار با تجاوز به حریم هوایی مریوان قصد بمباران این شهر را داشتند. از سوی دیگر، ارتش عراق سردشت را نیز زیر آتش توپخانه قرار داد.

براساس گزارش ژاندارمری کردستان، ساعت ۹:۳۰ صبح امروز، یک فروند هواپیمای عراقی وارد حریم هوایی منطقه مریوان شد (۵) و پس از آنکه بر اثر آتش پدافند هوایی مجبور به ترک منطقه گردید، قریه نی در چهار کیلومتری این شهر را بمباران کرد. این بمباران تلفات جانی در بر نداشت (۶) در ساعت ۱۰:۱۵ امروز، منطقه مریوان بار دیگر شاهد تجاوز یک هواپیمای عراقی بود که این بار نیز آتش پدافند هوایی ایران، جنگنده عراقی را متواری ساخت. ۱۰ دقیقه بعد، برای

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات و اطلاعات - عملیات ستاد منطقه ۸ به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۶/۱۳۶۲، صص ۷۰ - ۶۹.

۲- سند شماره ۳۵۸۰۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۹/۶/۱۳۶۲.

۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش رکن ۲ تیپ ۳ لشکر ۲۸، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۹۴.

۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش طرح و عملیات و اطلاعات - عملیات ستاد منطقه ۸ به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۶/۱۳۶۲، صص ۷۰ - ۶۹.

۵- سند شماره ۳۴۶۴۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۴/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۸۰۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای از رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران قرارگاه حمزه سیدالشهدا به رکن ۳ فرماندهی قرارگاه منطقه عملیاتی شمال غرب و رکن ۳ فرماندهی سپاه پاسداران شمال غرب، ۴/۶/۱۳۶۲.

سومین بار یک هواپیمای عراقی با ورود به حریم هوایی میوان اطراف پادگان و قسمتی از شهر را بمباران کرد^(۱). بر اثر این حمله یک کودک چهارساله شهید و نوجوانی پانزده ساله به شدت مجروح شد، ۶ نفر دیگر نیز به طور سطحی زخمی شدند و خساراتی هم به چندین ساختمان وارد آمد.^(۲) در پی این حادثه و همچنین باتوجه به تهدیدهای مکرر رادیوی عراق مبنی بر بمباران مجدد میوان، اکثر مردم، در حال ترک شهر هستند و به روستاهای اطراف پناه می برند^(۳).

ارتش عراق در اطلاعیه نظامی خود، که امشب از رادیو صوت الجماهیر پخش شد، اعلام کرد: «جنگنده ها و هلیکوپترهای تیزپرواز ما طی روز جاری حملات کوبنده ای را بر روی مواضع و یگان های دشمن در بخش شمالی جبهه انجام داده و تلفات و ضایعات قابل توجهی به آنها وارد آورد[ند]...»^(۴).

امروز همچنین بر اثر حملات توپخانه ای عراق به شهر سردشت ۳ نفر زخمی شدند. علاوه بر این، ۲ خودرو در داخل شهر و ۵ خودرو نیز در محور سردشت - برده منهدم شد^(۵).

۱

ارسال کمک های مردمی (اعم از نقدی و جنسی) و همچنین اعزام نیروهای رزمی و فنی از نقاط مختلف کشور به جبهه های جنگ همچنان ادامه دارد.

بر اساس گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، در روزهای اخیر، شماری از بسیجیان برازجان، بروجن و اراک^(۶) تعدادی نیروی مکانیک از مسجد سلیمان^(۷) چندین گروه نیروی رزمنده از استان های گیلان و مازندران، شهرستان های طبرس، نورآباد ممسنی، خمینی شهر و نیز تعدادی نیروی فنی، تبلیغاتی و فرهنگی از استان چهارمحال و بختیاری و ۲۰ نفر راننده ماشین های سنگین عمرانی از برازجان^(۸) به جبهه های جنگ عزیمت کردند.

گزارش روزنامه اطلاعات نیز حاکی است که در دو روز اول شهریورماه، گروه های متعددی از شهرهای اصفهان، مشهد، کاشان، گناباد، مهربان، داراب، نورآباد لرستان، میانه، چناران، فومن، کلپیر، خوی، بناب، هریس و... به جبهه های جنگ اعزام شده اند. بنا بر همین گزارش، چندین گروه امدادگر و کادر درمانی از جمله تعدادی پزشک، پرستار، جراح، بهیار، تکنسین دارویی و... نیز از اصفهان برای کمک به رزمندگان عازم جبهه ها شدند.^(۹)

علاوه بر این، در چند روز گذشته، کمک های مردم شهرها و روستاهای مختلف کشور، از جمله لواصانات (مواد غذایی و پوشاک)، یزد (۵ و انت نیسان و یک دستگاه آمبولانس)، مسجد سلیمان (وجه نقد و مواد خوراکی)^(۱۰)، روستاهای نورآباد ممسنی (وجه نقد و مواد غذایی)، بابل و مازندران (نیروی خدماتی جهت بازسازی سوسنگرد، وجه نقد، میوه و دارو)، روستاهای برازجان (وجه نقد، مواد خوراکی و ۲ حلقه گوشواره)^(۱۱)، روستاهای سرخس (وجه نقد و مواد غذایی)، اراک (وجه نقد و پوشاک)، شهرکرد و روستاهای آن (خوراکی، میوه و همچنین یک جفت گوشواره طلا) و شازند اراک و گناباد^(۱۲) به جبهه های جنگ فرستاده شد.

ص: ۱۲۰

۱- سند شماره ۳۴۶۴۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- سند شماره ۳۴۶۴۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ناحیه ژاندارمری کردستان به جانشین فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی در قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۴/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۲۳۲۰۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعاتی داخلی نخست وزیری، شماره ۲۶۰، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱، تهران- خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۶/۱۳۶۲، به

نقل از رادیو صوت الجماهير عراق، ساعت ۲۲:۳۰.

۵- سند شماره ۳۵۴۲۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش طرح و عملیات سپاه سردشت، ۲۵/۶/۱۳۶۲.
۶- همان، ص ۴.

۷- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۸- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۹- روزنامه اطلاعات، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۱۰- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۱۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۱۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

امروز دو روستا در منطقه دیواندره پاک سازی شد. بر اثر کمین و حملات گروه های مسلح غیرقانونی در استان های کردستان و آذربایجان غربی نیز تعدادی از نیروهای خودی شهید یا زخمی شدند.

در عملیات امروز نیروهای جندالله در منطقه دیواندره، ضمن پاک سازی ۲ روستا، حدود ۴۰ نفر از عناصر حزب دمکرات کردستان از جمله چند تن از مسئولان این حزب کشته یا زخمی شدند. همچنین مقادیری مواد منفجره و اسناد درون گروهی نیز به دست نیروهای خودی افتاد. (۱)

در یک درگیری در محور سقز - مریوان ۳ سرباز از نیروهای تأمین این محور شهید شدند و ۲ نفر به اسارت افراد ضدانقلاب درآمدند. (۲) در محور بانه - سردشت نیز ۶ نفر به دست افراد مسلح غیرقانونی به شهادت رسیدند. (۳) عناصر ضدانقلاب با کمین در ورودی شهر نقهده، ۳ تن از نیروهای بسیجی را شهید کرده و اسلحه و مهمات آنها را به سرقت بردند. (۴) در درگیری نیروهای سپاه با عناصر حزب دمکرات در اطراف روستای خسروآباد بیجار هم ۳ نفر از افراد بسیج زخمی شدند. (۵)

امروز همچنین محاصره پایگاه شهید محمودی (چهار ستون) در بیست کیلومتری سلماس، با اعزام نیروی کمکی از پایگاه های مجاور پایان یافت. در جریان درگیری با عناصر ضدانقلاب که این پایگاه را به محاصره درآورده بودند، یکی از نیروهای خودی مجروح شد. از سوی دیگر، برخی پایگاه های ژاندارمری در مناطق کردنشین از جمله پایگاه ملاشیخ سردشت و گاویشان سنندج با گروه های ضدانقلاب درگیر شدند که این درگیری ها بدون تلفات خاتمه یافت. (۶)

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در خطبه های نماز جمعه امروز تهران، ضمن اشاره به موضوعاتی همانند شرایط تصدی مسئولیت های اجتماعی در جامعه اسلامی، رسیدگی به تخلفات اداری و نیز عملکرد سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، به تحلیل وضعیت کنونی جبهه ها پرداخت و از مردم عراق خواست برای به دست گرفتن سرنوشت خود، به مقابله با حزب بعث برخیزند.

رئیس مجلس در خطبه اول نماز جمعه با تأکید بر اینکه عدالت اجتماعی مکمل عدالت فردی است، مطالبی را در خصوص ارزش های اخلاقی، مراحل نظام اخلاقی، امتیاز فضائل اخلاقی از منظر اسلام و جایگاه تقوا در اسلام، قرآن و نهج البلاغه بیان کرد. خطیب نماز جمعه تهران در ادامه با پرداختن به شرایط اخذ مسئولیت های اجتماعی در جامعه اسلامی، عدالت را مهم ترین شرط برای تولیت امور اجتماعی برشمرد و گفت: متصدی مسئولیت های اجتماعی «باید در درجه اول عادل باشد و اگر فاسق بود، حق تولی در این گونه امور را ندارد، مگر هنگام ضرورت».

هاشمی رفسنجانی «مسائلی که سروکارش با مردم و زندگی مردم است» را «مسائل ولایتی»

ص: ۱۲۱

۱- سند شماره ۳۵۸۰۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان.

۳- سند شماره ۳۵۴۲۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- سند شماره ۳۵۸۱۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۳ قرارگاه مقدم عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ص ۲.

۵- سند شماره ۳۵۸۱۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۳ قرارگاه مقدم عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ص ۱.

۶- سند شماره ۳۵۸۱۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱؛ و- سند شماره ۴۴۴۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اداره

اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران، ۵/۶/۱۳۶۲.

نامید و از این رهگذر، «عنصر تقوا» را از شرایط اساسی و ضروری برای کارکنان دولت معرفی کرد. وی ضمن اشاره به مسئله مهم «تعهد و تخصص» گفت: «اگر ما انسان متعهد متخصص داشته باشیم و برویم سراغ انسان متخصص غیرمتعهد، این مسئله ولایت اسلامی مخدوش است.» وی همچنین افزود کارگزاران دولتی باید «خودشان را با جمهوری اسلامی منطبق» ساخته و با دقت و سرعت بیشتری به امور ارباب رجوع رسیدگی کنند.

رئیس مجلس شورای اسلامی، با اشاره به مشکل تراشی برخی کارمندان برای مردم، لزوم اصلاح این رویه را در ادارات دولتی متذکر شد و برای مقابله با این مسئله از دیگر کارکنان و مردم درخواست کرد تا افراد ناصالح را معرفی کنند. وی با یادآوری ضرورت تشکیل دادگاه های اداری به منظور تصفیه ادارات از طریق تربیت این کارمندان ناصالح، بر پیگیری جدی تخلفات اداری تأکید کرد.

مهم ترین موضوعاتی که حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در خطبه دوم نماز جمعه به آنها پرداخت چنین بود: برگزاری کنفرانس گوادلوپ (۱) در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی، برنامه ترور شخصیت های انقلاب و علل ناکامی این برنامه، تحلیلی از عملکرد سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، برداشت اشتباه این سازمان درباره همراهی آیت الله طالقانی با آنان، فراز و فرود روابط این سازمان با بنی صدر، خدمات اطلاعاتی و جاسوسی سازمان برای صدام حسین و حرکت آن در مسیر خواسته های دولت های غرب به ویژه فرانسه و امریکا، مناظره (اعترافات) تلویزیونی اعضای این سازمان و جنایات سازمان مذکور.

وی علت اصلی ناکامی برنامه ترور شخصیت های انقلاب را این گونه تشریح کرد: «آن برنامه هم به ادله فراوانی شکست خورد ... اینها موفق نشدند که چهره های بسیج کننده را از میدان به در کنند که البته اگر هم موفق می شدند اشتباه عمده شان باقی بود و آن اشتباه این بود که این ملت عقیم نیست و چهره بسیج کننده، خود این مردم هستند.» خطیب نماز جمعه تهران افزود: «اینها منافقین باید مأمور باشند. باید همان طور که میتران حرکت می کند، اینها هم حرکت کنند. آن جوری که ریگان حرکت می کند، اینها هم حرکت کنند ... یک روز گفتند با بنی صدر باشید؛ یک روز گفتند جاسوسی کنید؛ یک روز گفتند این جوری بکنید! خودشان را در یک جریانی انداختند که درست به صورت آلت دست، در اختیار آنها هستند.»

ص: ۱۲۲

۱- کنفرانس گوادلوپ جلسه ای بود که در ژانویه ۱۹۷۹ (دی ماه ۱۳۵۷)، میان رؤسای دولت چهار قدرت مهم بلوک غرب (امریکا، انگلستان، فرانسه و آلمان غربی) در جزیره گوادلوپ برگزار شد و موضوع اصلی آن بررسی وضعیت بحرانی ایران در آن زمان بود.

هاشمی رفسنجانی در آخرین بخش سخنان خود در خطبه دوم نماز جمعه تهران، ضمن تحلیل وضعیت جبهه ها گفت: «این ما هستیم که حرف محکم و اساسی و ان شاء الله نهایی را داریم در منطقه می زنیم. دشمنان از همه امکانات استفاده کردند، برای اینکه این حزب بعث عقلی را به جایی برسانند، اما موفق نشدند و حالا می بینید که به چه فلاکتی افتاده اند.» وی سپس ضمن نصیحت افراد کارشکن، به اعضای زندانی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نیز اطمینان داد: «روزی که جمهوری اسلامی مطمئن بشود که شماها اگر بیرون بیایید، مثل بعضی دیگر از منافقین خیانت نمی کنید، ما از شما بیشتر عجله داریم که شماها در جامعه بیایید و با مردم باشید.» رئیس مجلس همچنین خطاب به مخالفان مقیم خارج از کشور گفت: «اگر جنایت بزرگی مرتکب نشدید، خودتان را بیشتر آلوده نکنید.»

امام جمعه موقت تهران در پایان، خطبه ای را به زبان عربی ایراد کرد و با اشاره به وضعیت وخیم عراق بر اثر سیاست های حزب بعث، از مردم این کشور خواست تا خودشان مقدرات امور کشورشان را به دست بگیرند.^(۱)

۱

وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه، عصر امروز پس از آخرین رایزنی ها در سوریه، از دمشق عازم آنکارا شدند و گفت و گوهای خود را با مقامات ترکیه آغاز کردند.

علی اکبر ولایتی پیش از ظهر امروز، در دمشق با چند تن از ائمه جمعه و جماعات منطقه بقاع لبنان دیدار و در مورد موضوعاتی همانند تحولات لبنان، چگونگی مواجهه با نیروهای رژیم اشغالگر قدس و هماهنگی در نحوه مقابله با «برنامه های امپریالیسم و صهیونیسم» گفت و گو کرد. وی هنگام ترک دمشق در یک مصاحبه تلویزیونی در فرودگاه این شهر، دیدارهای خود را در سوریه مثبت ارزیابی کرد و نتایج مطلوب این سفر را ناشی از روابط اصولی و راهبردی دو کشور دانست. وزیر امور خارجه ایران سوریه را یک کشور اسلامی پیشرو خواند که ضمن عدم سازش با رژیم صهیونیستی همچنان از مبارزان لبنانی و فلسطینی پشتیبانی می کند.^(۲)

هیئت دیپلماتیک ایرانی به سرپرستی وزیر امور خارجه پس از ترک سوریه، عصر امروز وارد آنکارا شده و مورد استقبال وزیر امور خارجه ترکیه قرار گرفت. ایلتر ترکمن در مراسم استقبال از هیئت ایرانی، ضمن ابراز امیدواری در مورد گسترش روابط دوستانه دو کشور، توسعه روابط ایران و ترکیه را پس از پیروزی انقلاب اسلامی بسیار چشمگیر دانست. وی درخصوص نقش ایران در منطقه گفت: «ایران برای تثبیت ثبات و امنیت در منطقه سهم بسیار مؤثری را دارد و در حکم کلید صلح در منطقه می باشد.» ولایتی نیز در این مراسم، همبستگی های دینی و اشتراکات تاریخی و فرهنگی بین دو ملت را عاملی تأثیرگذار در تداوم و توسعه روابط دوجانبه برشمرد.^(۳)

ص: ۱۲۳

۱- هاشمی رفسنجانی، خطبه های نماز جمعه ۱۳۶۲، جلد چهارم (۴/۶/۱۳۶۲ - ۵/۱/۱۳۶۲)، زیر نظر محسن هاشمی، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶، صص ۴۶۹ - ۵۰۰.

۲- روزنامه کیهان، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

در حالی که وزارتخانه های امور خارجه فرانسه و امریکا، هنوز حاضر به اعلام مواضع رسمی خود در قبال طرح تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق نیستند، بحث و تفسیر در این باره در رسانه های مختلف خبری همچنان ادامه دارد.

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی از پاریس، امروز وزارت امور خارجه فرانسه در خصوص طرح تحویل پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، بدون ذکر هیچ گونه جزئیاتی اعلام کرد: «خبر مربوط به تحویل این جنگنده ها تاکنون هیچ گاه به طور رسمی اعلام نشده است.» روزنامه لوموند (چاپ پاریس) نیز طرح مذکور را اقدامی خطرناک توصیف کرد. در گزارش خبرگزاری آلمان غربی همچنین آمده است که ناظران در پاریس از احتمال شکست عراق در جنگ با ایران نگران هستند؛ چراکه با توجه به فعالیت شش هزار کارشناس فرانسوی در عراق و نیز بدهی حداقل پنج میلیارد دلاری این کشور به فرانسه، پیروزی ایران می تواند «از نظر مالی ضربه مهلکی به فرانسه وارد سازد.»^(۱)

رادیو امریکا نیز ضمن پرداختن به طرح فرانسه برای واگذاری پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد به عراق، به نقل از یک سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا گزارش داد: این کشور در گفت و گو با فرانسه و همه طرف های ذی نفع در جنگ خلیج فارس، «خطرات ناشی از گسترش جنگ را برای آنها روشن ساخته است.» وی در عین حال با تکرار ادعای بی طرفی واشنگتن در این جنگ اذعان کرد که ایالات متحده «در زمینه انتقال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق موضعی اتخاذ نکرده است.»^(۲)

از سوی دیگر، روزنامه لوموند در شماره امروز خود مقاله ای را به نگرانی ایالات متحده از تهدیدهای ایران در مورد مسدود کردن خلیج فارس اختصاص داد. به نوشته این روزنامه، واشنگتن با جدی گرفتن تهدید ایران مبنی بر جلوگیری از عبور هر نوع کشتی از خلیج فارس، از توقف صادرات نفتی کشورهای عربی منطقه نگران است. لوموند ضمن اینکه مدعی شد «به دنبال آزادی گروگان های امریکایی روابط واشنگتن و تهران تا حدودی بهبود یافته است»، افزود به زعم مقامات امریکایی ایران همچنان مانع از توسعه طلبی های شوروی است. بر اساس مقاله لوموند، مقامات کاخ سفید با تأکید بر «بی طرفی شدید خود در جنگ ایران و عراق معترف اند که نمی دانند چگونه می توانند مذاکره بین طرفین را تسریع ببخشند.» از سوی دیگر، کاخ سفید با وجود اظهار نگرانی راجع به طرح فرانسه برای واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، «قصد ندارد کوچک ترین فشاری روی پاریس اعمال نماید.»^(۳)

ص: ۱۲۴

-
- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱، پاریس - خبرگزاری آلمان غربی، ۴/۶/۱۳۶۲.
  - ۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۸، رادیو صدای امریکا، ۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۶:۳۰.
  - ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۶/۱۳۶۲.

به دنبال تهیه و تدوین برنامه اول توسعه اقتصادی - اجتماعی ایران و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی،^(۱) وضعیت اقتصادی ایران از جمله بحث خودکفائی اقتصادی، افزایش صدور نفت و تعاملات اقتصادی ایران با کشورهای دیگر، مورد توجه رسانه های بین المللی قرار گرفته است.

رادیو بی بی سی در برنامه شامگاهی امروز خود، تفسیری از محمدعلی همایون کاتوزیان استاد اقتصاد دانشگاه کانتربوری انگلستان، راجع به موضوع خودکفائی اقتصادی در ایران پخش کرد. کاتوزیان خودکفائی اقتصادی را بحثی دانسته که در چند دهه اخیر در ایران مطرح بوده و پس از انقلاب نیز گهگاه درباره آن بحث و گفت و گو می شود. وی وضعیت اقتصادی ایران را چنین تشریح کرد: «در دوره پس از انقلاب نیز اوضاع اقتصادی کشور دستخوش ازهم گسیختگی ها و نابسامانی های زیادی بوده که به نظر من فقط قسمتی از آن را می توان به حساب احتیاجات اجتناب ناپذیر و جنگ ایران و عراق گذاشت، میزان بیکاری در شهرها اکنون از حدود ۳ - ۴ میلیون نفر نیز گذشته است و تقریباً برابر با ۵۰ درصد از نیروی کار بهره ده بیکار شده اند، نرخ تورم، ... بسیار زیاد است.» کاتوزیان به رغم ابراز امیدواری درباره افزایش تولید غلات، خودکفائی درزمینه کالاهای کشاورزی در آینده نزدیک را «تصوری خام و ساده لوحانه» دانست. به گفته وی، مفهوم خودکفائی این است که یک کشور جهان سومی بتواند «خود را به مرحله ای برساند که از قید اتکا به صادر کردن یکی دو کالا و وارد کردن هزاران هزار اقلام غذایی مصرفی و ماشینی خلاص شود.» کاتوزیان وضعیت ایران را در این زمینه بسیار خوب ارزیابی کرد و با اشاره به صادرات نفت و گاز از ایران افزود: «ارز خارجی ناشی از آن می تواند در مدت ده سال اقتصاد کشور را به نحو احسن دگرگون سازد. و آن را حتی از اتکاء دائم به این صادرات نیز رهایی بخشد.» وی خاطر نشان کرد در صورت «سرمایه گذاری صحیح و دقیقاً در صنایعی که در رفع نیازمندی های داخلی تأثیر زیادی دارد» و «آسوده گذاشتن کشاورز از دخالت های بی جای عوامل دولت با دادن کمک های مادی و معنوی به جامعه روستایی» جامعه ایران می تواند بخش اعظمی از نیازهای کشاورزی را در داخل تولید کرده و در این زمینه وابستگی خود را کاهش دهد؛ در غیر این صورت، «... اگر درآمدهای نفت را فقط و فقط صرف پرداخت های بیجا به این و آن و باقیمانده را به وارد کردن اسلحه و اغذیه و امتعه گوناگون مصرفی منحصر سازیم، خودکفائی اقتصادی که سهل است هرگز از مرحله عقب ماندگی اقتصادی و اتکا به صدور نفت و گاز و سایر فراورده های معدنی فراتر نخواهیم رفت و پس از پایان رفتن این منابع خداداد ناگزیر خواهیم بود که به پایین ترین سطح خودکفائی اقتصادی نزول کنیم.»^(۲)

ص: ۱۲۵

- ۱- نخست وزیر روز ۲۵ مردادماه ۱۳۶۲، با حضور در مجلس شورای اسلامی، لایحه نخستین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را تقدیم مجلس کرد. (روزنامه صبح آزادگان، ۲۶/۵/۱۳۶۲، ص ۱۲).
- ۲- همان، صص ۳۲ - ۱۹، به نقل از رادیو بی بی سی، ۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹:۴۵.

رادیو کلن نیز با اشاره به گزارش های مرتبط با تولید «روزانه به طور متوسط در حدود دو الی دو میلیون و نیم بشکه نفت» در ایران در طول ماه های ژانویه تا ژوئیه سال جاری (دی ۱۳۶۱ تا تیر ۱۳۶۲)، این میزان را دوبرابر دوره مشابه سال قبل ارزیابی کرد و همین امر را زمینه ساز تهیه و تنظیم نخستین برنامه عمرانی پنج ساله پس از انقلاب دانست. براساس گزارش این رادیو در حالی که اقتصاد ایران در دو سال نخست پس از پیروزی انقلاب، با ۲۰ درصد رشد منفی مواجه بوده، در سال های ۱۹۸۱ و ۱۹۸۲، رشدی ۲ درصدی داشته و در سال جاری نیز ۷ درصد رشد برای آن پیش بینی می شود. رادیو کلن در ادامه گزارش خود با نقل مطلبی از روزنامه زودویچه زایتونگ آورده است: این روزنامه با وجود ابراز تردید در مورد تحقق اهداف برنامه عمرانی مذکور، رونق تعاملات بازرگانی خارجی ایران را قابل تأمل دانسته و نوشته است: «هوایم‌هایی که به سوی ایران در پرواز هستند با ظرفیت کامل به آن کشور پرواز می کنند و هتل های خارجی نشین در تهران بر اثر کثرت میهمان و مسافر جا ندارند.» این روزنامه با اذعان به ازسرگیری روابط اقتصادی ایران و طرف های معامله سنتی آن، آلمان فدرال را در رأس کشورهای صادرکننده کالا- به ایران معرفی کرده و افزوده است این کشور در سال ۱۹۸۲، «مجموعاً به ارزش ۳ میلیارد و ۵۰۰ میلیون مارک کالا به آن کشور [ایران] صادر کرده است.» روزنامه مذکور همچنین پیش بینی کرده است که در سال جاری میلادی، ژاپن با صادراتی معادل ۵ میلیارد مارک، در جایگاه نخست کشورهای صادرکننده کالا- به ایران قرار بگیرد. براساس گزارش رادیو کلن، روزنامه زودویچه زایتونگ نظام کنونی ایران را به حدی تثبیت شده دانسته که «امروزه دیگر کمتر گروهی می تواند به طور مستقیم آن را مورد تهدید قرار دهد.» (۱)

از سوی دیگر، امروز رادیو اسرائیل با پخش خبر افزایش میزان واردات نفتی ژاپن از ایران به نقل از محافل بازرگانی توکیو، میزان خریدهای نفتی ژاپن از ایران را بالغ بر چهارصد و چهل هزار بشکه در روز گزارش کرده است. در ادامه این خبر آمده است: «باتوجه به آنکه ایران نفت خود را با قیمت ارزانی در بازار جهانی عرضه می کند، دوازده کمپانی نفتی ژاپن قراردادهای خود را با آن کشور تجدید کرده و یا قراردادهای جدید منعقد نمودند.» رادیو اسرائیل بهای نفت سنگین و سبک ایران را به ترتیب ۲۶ دلار و ۹۰ سنت و ۲۸ دلار، یعنی حدود ۲ دلار ارزان تر از بهای رسمی اوپک عنوان کرد. (۲)

همچنین عصر امروز، رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) به نقل از روزنامه تایمز مالی (چاپ لندن) ادعا کرد که موافقت نامه تجاری ایران و برزیل به ارزش حدود یک میلیارد دلار با مشکلاتی مواجه شده است؛ زیرا «جمهوری اسلامی از برزیل خواسته است که از یکی از چهارده بانک غربی مورد اعتماد جمهوری اسلامی نامه رسمی اعتبار بانکی بخواهد»، ولی «مقدار بدهی برزیل به بانک های بین المللی به حدی است که هیچ بانکی حاضر به دادن

ص: ۱۲۶

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲، رادیو کلن ۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۲:۳۰.

۲- همان، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۴/۶/۱۳۶۲.

اعتبار به برزیل نخواهد بود.» این رادیو به نقل از تایمز مالی مفاد موافقت نامه مذکور را خرید مواد کشاورزی و صنعتی به ارزش ۴۰۰ میلیون دلار توسط ایران از برزیل و صدور نفت معادل ۶۰۰ میلیون دلار از ایران به برزیل در سال ۱۹۸۴، بیان کرده است.^(۱)

۱

بازپرداخت بخشی از بدهی ایران به بانک صادرات و واردات امریکا موضوعی است که رادیو صدای امریکا و رادیو مسکو با نگاهی متفاوت آن را مورد بررسی قرار دادند. امروز همچنین خبری در مورد سفر معاون حقوقی نخست وزیر ایران به الجزایر و احتمال ارتباط این سفر با موضوع مذکور انتشار یافت.

گزارشگر رادیو صدای امریکا به نقل از مقامات وزارت امور خارجه این کشور، تلاش ایران برای حل دعوی مالی اش با ایالات متحده را فاقد هرگونه علاقه سیاسی برای بهبود روابط دو کشور اعلام کرد و افزود براساس اظهارات مقامات مذکور، اقدامات ایران همچنان از خصومت شدید این کشور با امریکا حکایت می کند. گواه این مطلب دستورالعمل اخیر وزارت بازرگانی ایران است که طبق آن خریدهای رسمی ایران فقط در مواردی از شرکت های امریکایی انجام می شود که امکان خرید از کشورهای دیگر فراهم نباشد. از سوی دیگر، به دنبال تصمیم ایران برای تبدیل سفارت سابق امریکا به یک مرکز آموزش نظامی، دولت امریکا می کوشد تا کنترل این محل به دولت سوئیس یعنی حافظ منافع امریکا در ایران واگذار شود که البته تاکنون تلاش های ایالات متحده در این زمینه بی نتیجه بوده است. براساس اعلام یکی از مقامات وزارت امور خارجه امریکا، «هرگونه استفاده از سفارت سابق امریکا در تهران بجز قراردادن آن در اختیار سفارت سوئیس، ناقض اصول حقوق بین المللی است.»^(۲)

رادیو مسکو نیز با پوشش خبری این رویداد در تفسیر شبانگهی خود، با استناد به گزارش خبرگزاری یونایتدپرس اصرار ایالات متحده را دلیل بازپرداخت بدهی چهارصد و نوزده میلیون و پانصد هزار دلاری ایران دانسته و آن را این گونه تفسیر کرد: «امپریالیست های امریکا مانند سابق ثروت های ایران را به بهانه برآورده ساختن به اصطلاح دعوی مالی و قانونی به یغما می برند.» براساس اعلام رادیو مسکو، در پی اقدام ایالات متحده به مسدود ساختن سپرده های چهارده میلیارد دلاری ایران در بانک های امریکا، «سوداگران امریکایی مانند ملخ به این پول های ایران هجوم آوردند. در امریکا بیش از دو هزار و پانصد دادخواست به مبلغ هفت میلیارد دلار به دادگاه ها تسلیم شد.» این رادیو همچنین ادعا کرد که با وجود توافق دو سال پیش درباره استرداد سپرده های ایران در بانک های ایالات متحده، «امریکا از اجرای این توافق سرسختانه امتناع می ورزد.» رادیو مسکو همچنین به نقل از روزنامه های تهران افزود: «ایران نتوانست حتی یک پنجم پول های خود را بازپس بگیرد.»^(۳)

ص: ۱۲۷

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، صص ۳۳ - ۳۲، رادیو ایران، ۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۷.
۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۵، رادیو صدای امریکا، ۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۶:۳۰.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲۵، رادیو مسکو، ۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۰:۳۰.

در همین حال، رادیو اسرائیل در خبری اعلام کرد که جهرمی معاون نخست وزیر ایران در امور حقوقی، امشب برای ابلاغ پیام ویژه نخست وزیر ایران به نخست وزیر الجزایر، وارد این کشور شد. این رادیو ضمن اشاره به انتشار نیافتن مضمون این پیام مدعی شد: «احتمال می رود [پیام مذکور] با جریان پرداخت غرامت به شرکت های امریکایی در رابطه با مسئله گروگان های سفارت ارتباط داشته باشد.» (۱)

۱

دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس و وزیر امور خارجه اردن، امروز به طور جداگانه به اظهار نظر درباره جنگ ایران و عراق و دیگر مسائل منطقه ای پرداختند.

عبدالله بشاره دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس، با اشاره به اجلاس اخیر اعضای این شورا در طائف، امنیت خلیج فارس را یکی از مهم ترین محورهای اجلاس مذکور برشمرد. وی در مصاحبه با روزنامه کویتی القبس، ضمن اشاره به جنگ ایران و عراق ابراز کرد: «ادامه این جنگ، باعث کشاندن منطقه به درگیری های بین المللی که هم اکنون در نزدیکی مرزهای آن در جریان است می شود.» (۲)

براساس گزارش رادیو بغداد، امروز همچنین مروان القاسم وزیر امور خارجه اردن، هنگام ورود به رباط پایتخت مغرب، در مورد مضامین گفت و گوهای خود در این سفر گفت که «مذاکراتی با مسئولان مغربی که به طور ویژه بر مسئله عراق و ایران و اوضاع در لبنان تکیه دارد به عمل خواهد آورد.» (۳)

۲

به دنبال بالاگرفتن تنش های داخلی در لبنان و اعلام خبر تعویق عقب نشینی نیروهای رژیم صهیونیستی از جنوب لبنان، رایزنی های دیپلماتیک برای حل و فصل این منازعه آغاز شد.

گزارش امروز خبرگزاری فرانسه از مصاحبه وزیر دفاع رژیم صهیونیستی با شبکه تلویزیونی ان.بی.سی حاکی است که در پی درخواست های امریکا، این رژیم خروج نیروهایش از مناطق کوهستانی دروزی نشین شوف و عالیه را با تأخیر اجرا می کند تا دولت لبنان برای حل و فصل اختلافاتش با شبه نظامیان دروزی و گسترش حاکمیت خود در این مناطق، فرصت بیشتری به دست آورد. موشه ارنز عقب نشینی جزئی نیروهای اسرائیل از مناطق مذکور را آزمونی برای دولت لبنان برشمرد و اعلام کرد: «اگر پس از خروج نیروهای اسرائیلی دولت لبنان بتواند حاکمیتش را گسترش دهد با موفقیت از بوته این آزمایش مهم برآمده است.» به گزارش خبرگزاری رویترز تل آویو، این عقب نشینی در طول دو هفته آینده انجام خواهد شد.

ص: ۱۲۸

-
- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۱، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۵، رادیو اسرائیل، ۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.
  - ۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۰، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۹، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۶/۱۳۶۲.
  - ۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳، رادیو صوت الجماهیر بغداد، ۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۴:۳۰.

در همین حال، اقدامات دیپلماتیک برای حل این منازعه نیز آغاز شده است. امروز ولید جنبلاط رهبر دروزی های لبنان و رابرت مک فارلین نماینده ویژه امریکا در غرب آسیا، به منظور انجام مذاکراتی درباره اوضاع لبنان به طور جداگانه وارد پاریس شدند. جنبلاط پس از ورود به پاریس با واد بن حداد فرستاده رئیس جمهور لبنان، دیدار کرد. مک فارلین نیز قرار است علاوه بر دیدار با طرف های درگیر لبنانی، با مقامات فرانسوی هم درمورد وضعیت لبنان گفت و گو کند. بنا به گزارش خبرگزاری فرانسه، مک فارلین پیش از ورود به فرانسه، در رم با مقامات ایتالیایی و پرتغالی، گفت و گوهایی را درمورد اوضاع لبنان انجام داده است.

□

روزنامه کویتی القبس نیز در شماره امروز خود به نقل از منابع امریکایی نوشت که ریگان رئیس جمهور امریکا، از امین جمیل رئیس جمهور لبنان، خواسته است که برای رسیدن به توافق با رهبر دروزی های لبنان همه تلاش خود را به کار بگیرد. (۱)

ص: ۱۲۹

۱- روزنامه کیهان، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

در ادامه پیگیری اجرای عملیات های محدود در سطح قرارگاه کربلا، امروز فرماندهان ارشد این قرارگاه (۱) نشستی را به منظور رفع مشکلات موجود در زمینه اجرای عملیات های مهندسی پیش رو و به طور مشخص عملیات لشکر ۲۵ کربلا در منطقه طلائی، برگزار کردند.

در بخشی از این جلسه احمد سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا، ضمن ارائه گزارشی از مانور عملیات مهندسی لشکر ۲۵ کربلا، در مورد مرحله اول این عملیات گفت: براساس طرح مانور عملیات منطقه طلائی، قرار است در گام نخست نیروهای ما در عمق ۲۲۰۰ متری مقابل خط خودی، خاکریز هلالی شکل احداث کنند؛ به این شکل که پس از پیشروی، به موازات دژ دشمن ۶ کیلومتر به سمت راست و ۶ کیلومتر نیز به سمت چپ خاکریزی را به شکل مورب ایجاد می کنند. بدین ترتیب با استقرار در فاصله یک کیلومتری از خاکریز دشمن، مانعی جدی در مسیر گسترش کانال کشی عراق خواهند شد.

در خلال این جلسه، سیاف زاده در تماس تلفنی با غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، در مورد زمان ابلاغ دستور عملیات مهندسی در منطقه طلائی به لشکر ۲۵ کربلا با وی گفت و گو کرد. با این حال و به رغم اعتراض کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، در مورد عدم ابلاغ نهایی طرح مانور به این یگان به دلیل ناهماهنگی هایی که هنوز در زمینه اجرای قاطع این عملیات مشاهده می شود، معاون قرارگاه کربلا تصمیم گیری نهایی در این باره را به جلسه دیگری با حضور فرماندهی کل سپاه موکول کرد. (۲) در پایان این جلسه، سیاف زاده ضمن تبیین جایگاه مهندسی رزمی در عملیات های پیش رو، از فرماندهان خواست با اهتمام بیشتری به تقویت و تکمیل طرح مانور عملیات های مهندسی بپردازند. (۳)

ص: ۱۳۱

۱- این جلسه با حضور احمد سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا، احمد سوداگر مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه کربلا، مجید برزمهری مسئول مهندسی رزمی قرارگاه کربلا، هدایتیان مسئول توپخانه قرارگاه کربلا و حسین امامی از طرح و عملیات قرارگاه کربلا برگزار شد.

۲- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳۶۲/۵/۲۶ تا ۱۳۶۲/۶/۸، صص ۱۲۲ - ۱۰۱.

۳- سند شماره ۱۲۵۷۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات مهندسی و پشتیبانی عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۲/۶/۵، نوار شماره ۱۲۵۷۱)، صص ۱۷ - ۱.

عناصر شناسایی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (مستقر در منطقه مقابل مریوان)، امروز از آخرین وضعیت خطوط پدافندی دشمن در ارتفاعات منطقه مریوان - پنجوین به ویژه در ارتفاعات توتمان، کله قندی، سنگ معدن، قوچ سلطان و شیار حسن آباد گزارش دادند. نتایج این گزارش شناسایی بدین شرح است:

در تپه توتمان، یک گردان از نیروهای کماندویی مستقر است و فرماندهی آن در پشت تپه قسمت شمال غربی قرار دارد. در تپه جنگلی، حدود ۱۶ تانک و یک آتشبار سبک مستقر شده است. ارتش عراق در آرایش منطقه، روی خط الرأس ارتفاع اقدام به حفر کانال نفرو و احداث سنگر کرده است و به طرف شرق و روبه روی ارتفاع صاحب الزمان پدافند می کند. علاوه بر این، دشمن دو کمین در سمت راست و چپ این منطقه دارد که یکی از یال های سمت شمال شرقی به طرف بالا به طرف دشمن شناسایی شده است.

در ارتفاع کله قندی نیز دشمن ۶ قله را در اختیار دارد و نیروهای دشمن به سمت شیار حسن آباد و صاحب الزمان پدافند می کنند. روی خط الرأس، کانال وجود دارد و غیر از قله اصلی، در بقیه جاها نیروهای کمین حضور دارند. در قله دوم که تخته سنگی می باشد دو سنگر بزرگ وجود دارد و تدارک و رفت و آمد آنها از طریق خود کله قندی صورت می گیرد. روی ارتفاعات کله قندی تمام شیارها با سیم خاردار مسدود و بالای آنها کمین گذاشته شده است. جاده کله قندی تا پایین قله دوم می آید و پس از آن تدارک نیروها به سمت بالا توسط قاطر انجام می شود. هنوز برای ارتفاعات قوچ سلطان و کله قندی محور مشخصی پیدا نشده و در حال حاضر تنها مسیر ارتباطی جاده کله قندی است که به دلیل شیب بسیار تند آن، تدارک نیروها با مشقات زیادی همراه است.

در منطقه سنگ معدن، جاده ای تا نزدیکی قله این ارتفاع وجود دارد و پدافند دشمن به سوی شیلر - حسن آباد است و در سینه شیار سمت شمال شرق قوچ سلطان نیز یک جاده مال رو وجود دارد که از ارتفاعات سیدصادق و سنگ معدن به طرف تپه های سبز سمت راست حسن آباد امتداد می یابد و در طول آن سنگرهای کمین دشمن استقرار یافته است. هنوز محور مشخصی به این ارتفاع شناسایی نشده است.

در ارتفاعات مرزی سمت راست شیار حسن آباد، که شکل سه پله ای و حالت شرقی - غربی دارند، دشمن هم به طرف حسن آباد و هم به طرف پاسگاه بناسوته پدافند می کند. بر روی ارتفاع سوم این منطقه که در نزدیکی سنگ معدن قرار دارد نیروهای دشمن دیده نشده اند، ولی روی دو ارتفاع دیگر حدود یک گروهان از نیروهای مخصوص عراق مستقر هستند. بین ارتفاع دوم و سوم یک ارتفاع گرده ماهی مانند وجود دارد که از پایین به سنگ معدن متصل می شود. دشمن در پشت پاسگاه بناسوته، روی سه تپه کوچک نیرو دارد. محور نیروهای خودی نیز از راه راست شیار حسن آباد به طرف پاسگاه می باشد. در قسمت جنوبی پاسگاه، یک گردان

تقویت شده دشمن حضور دارد که با قاطر تدارک می شود. در محدوده تقریبی وسط دو ارتفاع دوم و سوم، شیاری است که جلوی آن نیز چشمه ای وجود دارد که با یک ردیف مین و احتمالاً کمین مسدود شده است.

در این گزارش درباره راه های تدارکاتی در صورت اجرای عملیات در این منطقه آمده است: یک، مسیر جاده ای از مرانه به حسن آباد است و یک راه نیز به طرف پاسگاه بناسوته می رود و از حسن آباد تا پایین ارتفاعات سنگ معدن و کله قندی می توان جاده کشید و آن را تا بالای کله قندی ادامه داد. (۱)

۱

امروز در مراسمی با حضور سرهنگ صمیمی رئیس شهربانی و مسئولان دایره های عقیدتی - سیاسی پلیس تهران و دانشگاه پلیس، ۶۰۰ نفر از نیروهای شهربانی جمهوری اسلامی ایران، عازم جبهه های جنگ با عراق شدند (۲). همچنین به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی گروهی از دانش آموزان آموزشگاه سرپاسبانی استان زنجان و همچنین نیروهایی از شهرستان کلاله نیز به جبهه ها اعزام شده اند. (۳)

۲

امروز در استان های آذربایجان غربی و کردستان، میان نیروهای خودی و گروه های مسلح غیرقانونی درگیری هایی رخ داد که بر اثر آن ضرباتی به عناصر ضدانقلاب وارد آمد.

در جریان عملیات پاک سازی روستاهای محال انزل (شمال ارومیه)، ۴ نفر از عناصر کومه له، ۴۸ تن از چته های حزب دمکرات و یکی از افراد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته شدند. (۴)

در پی عملیات پاک سازی نیروهای خودی در مثلث کامیاران - سنقر - سنندج، عناصر مسلح غیرقانونی که مجبور به ترک منطقه مزبور شده بودند با کمین در جاده خامسان یک خودروی تویوتای حامل غذا را هدف حمله قرار دادند. در این حادثه ۳ سرنشین خودرو به شهادت رسیدند. نیروهای خودی با اطلاع از ماجرا بلافاصله اقدام به اعزام نیروی کمکی کردند؛ در درگیری ایجادشده تعدادی از مهاجمان کشته شدند (۵) و ۲۰ قبضه اسلحه ژ ۳ به دست نیروهای خودی افتاد. عناصر ضدانقلاب که از هیز شهیدان کامیاران بودند به کوه های شاهو عقب نشینی کردند. (۶)

طبق گزارش واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر، صبح امروز، عناصر مسلح غیرقانونی در جاده بریسو - بصره - مکال آباد در محور سردشت - بانه، قصد اجرای یک عملیات کمین را داشتند که مورد تعقیب نیروهای خودی قرار گرفتند. در این حادثه تعدادی از عناصر ضدانقلاب کشته شدند و یکی از سرپل هایشان که زخمی شده بود اسیر شد. از نیروهای خودی نیز یک تن مجروح شد. (۷)

ص: ۱۳۳

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش گشتی های شناسایی تپه صاحب الزمان (لشکر ۱۴ امام حسین)، ۵/۶/۱۳۶۲، صص ۶۱ - ۵۹.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۷، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۶.

۵- سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- سند شماره ۳۵۸۰۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی

سپاه، ۹/۲/۱۳۶۲، ص ۲.

۷- سند شماره ۳۵۸۰۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه پیرانشهر به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۵/۶/۱۳۶۲.

فعالیت گروه های مسلح غیرقانونی امروز نسبت به روزهای قبل افزایش داشت. بر اثر کمین عوامل حزب دمکرات، ۱۵ نفر از بارزانی ها در حوالی اشنویه کشته شدند. در نقده، سردشت و منطقه بوکان نیز در نتیجه تحرکات عناصر مسلح ضدانقلاب، تعدادی از نیروهای خودی شهید یا زخمی شدند.

شامگاه امروز، نیروهای بارزانی که با سه دستگاه خودرو از مرز کلاشین عازم روستای شیخان اشنویه بودند، در محور مرزی کلاشین - روستای درود در منطقه گرگه میش، به کمین چته های حزب دمکرات افتادند. در این حمله ۱۵ نفر از بارزانی ها کشته شدند و یکی از آنها نیز بر اثر برخورد خودرو با مین مجروح شد؛ گفتنی است که همه نیروهای بارزانی غیرمسلح بودند. (۱)

امروز همچنین گروه ضربت هیز افشین با ورود به نقده در اطراف واحد عملیات سپاه این شهر کمین کردند و پس از به شهادت رساندن ۳ نفر از پاسداران و سرقت یک قبضه اسلحه، شهر را ترک کردند. (۲)

بنا به گزارش قرارگاه عملیاتی ژاندارمری در شمال غرب، صبح امروز چته های دمکرات به پایگاه بزی (بزیه) هنگ ژاندارمری سردشت حمله کرده و با نیروهای پایگاه درگیر شدند. در این درگیری، ۶ نفر از مهاجمان کشته شدند و یکی از آنان مجروح و دستگیر شد. از نیروهای خودی هم فقط یک نفر زخمی شد. (۳)

عصر امروز هم در درگیری افراد سپاه با چته های حزب دمکرات در نزدیکی پایگاه قره موسی در محور بوکان - میاندوآب، ۲ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. (۴) با اعزام نیروهای کمکی از پایگاه مذکور، این درگیری خاتمه یافت. (۵)

در جاده بوکان - سقز نیز بر اثر کمین افراد مسلح غیرقانونی به یک ماشین حامل خمپاره، ۲ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. (۶)

صبح امروز نیروهای تأمین پایگاه مروارید سنندج با مهاجمان درگیر شدند. این درگیری پس از دو ساعت، بدون تلفات پایان یافت. (۷) بعد از ظهر امروز نیز تعدادی از عناصر ضدانقلاب قصد محاصره پایگاه شهید اصغری در روستای نایسر سنندج را داشتند که بر اثر آتش نیروهای خودی متواری شدند. (۸)

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، در مصاحبه ای به مناسبت هفته دولت، ضمن تأکید بر حمایت دولت از محرومان و مستضعفان، ضرورت حرکت دولت در خط اسلام و مردم را یادآور شد.

رئیس جمهور در این گفت و گو اعلام یک هفته به عنوان هفته دولت را، که مصادف با شهادت محمدعلی رجائی و محمدجواد باهنر است، ابتکاری بسیار خوب و بجا دانست و تأکید کرد که دولت

ص: ۱۳۴

۱- سند شماره ۱۷۱۳۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه اشنویه به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۷/۶/۱۳۶۲. ص ۲.

۲- سند شماره ۳۵۵۸۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۶/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۶۹۱۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی ژاندارمری در شمال غرب به رکن ۳ مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۵/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۵- سند شماره ۳۵۸۰۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری به عملیات مرکز فرماندهی ژاندارمری، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۶- سند شماره ۶۷۴۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۵ سپاه به فرماندهی کل سپاه، ۹/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۳۴۶۲۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن سوم ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۵/۶/۱۳۶۲.

۸- همان.

بایستی از این فرصت برای معرفی هرچه بیشتر چهره ها و برنامه های خود به مردم استفاده کند و به واسطه بیان مسائلی که ممکن است برای مردم مهم باشد آنان را از عملکرد دولت مطمئن و به آینده دلگرم سازد.

وی در پاسخ به سؤالی درمورد نقاط ضعف و قوت دولت گفت: «در مجموع، من دولت آقای مهندس موسوی را یک دولت موفق می دانم. ... آن درگیری که بین رئیس جمهور توسعه طلب، بهانه گیر و بداخلاق با دولت وجود داشت این وضعیت بحمدالله امروز نیست، هماهنگی است. ما دولت را در همه برنامه هایی که دارد هم شخص نخست وزیر را و هم یک یک وزرا را کمک می کنیم.» رئیس جمهور افزود: «ضعف هایی هم وجود دارد که اینها را بایستی برادران مسئول، برادران وزیر با علاقه مندی و دلسوزی با انتخاب همکاران خوب و مورد اطمینان، آنها را برطرف کنند.»

آیت الله خامنه ای در ادامه بر حفظ حقوق مردم و محرومان و مستضعفان در خط مشی آتی دولت تأکید کرد و گفت: «به برادران شورای اقتصاد توصیه کردیم که سعی کنند که جانب اکثریت مردم را که محرومان، مستمندان و به تعبیر رایج و معروف مستضعفان هستند را رعایت کنند و حقوق آنها را حفظ کنند.» وی در زمینه مبنای تصمیم گیری های دولت، با یادآوری دو نکته خاطر نشان کرد: «یکی موافقت با اسلام و شرع، آن چیزی که موافق شرع است اگر همه مردم هم از آن ناراضی باشند آن خوب و مفید است و باید انجام بگیرد. عامل دوم، همین علاقه مندی هاست و موافقت هاست، گاهی می شود که یک چیزی مخالف با شرع نیست، اما تأمین منافع همه مردم یا اکثریت مردم یا مردم مستضعف را نمی کند؛ در این مواقع باید نگاه کنیم ببینیم کدام تصمیم ما بیشترین مردم را راضی می کند آن را انتخاب کنیم. ... خط اسلام و خط مردم عیناً همان چیزی که در بیانات امام هم مشهود است به آن توجه می شود و دولت هم به نظر من باید خط آینده را همین جور انتخاب کند و انتخاب خواهد کرد.» (۱)

ص: ۱۳۵

رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با جمعی از خانواده های شهدا و جانبازان مریوان، بر تداوم مقابله با ضدانقلاب و اولویت بازسازی کردستان تأکید کرد.

هاشمی رفسنجانی در این دیدار به استعداد موجود در مناطق کردنشین برای آبادانی اشاره کرد و گفت: «اگر توان نیروهایی که در کردستان صرف تخریب، توطئه و تباه کردن شد، در جهت عمران و آبادی منطقه به کار می رفت، امروز کردستان یکی از آبادترین مناطق کشور بود.» وی با اشاره به سفرش به همراه مرحوم آیت الله طالقانی به سنندج هم زمان با شروع غائله کردستان افزود: «تصور ما این بود که حرف های پدران ما گروه هایی را که در کردستان بودند متوجه حقایق کند، ولی آنها به جای آنکه به طرف حق برگردند، جری تر شده و روزه روز بر جسارتشان افزوده شد و متأسفانه در دوران حکومت لیبرال ها و بنی صدر و به دنبال همین اوضاع شروع جنگ تحمیلی که مسئله کردستان را تحت الشعاع قرار داد، ما کمتر توانستیم به کردستان پردازیم.» رئیس مجلس همچنین عملکرد سران عناصر ضدانقلاب در کردستان را این گونه تشریح کرد: «عناصر وابسته به استکبار جهانی با صدام جنایت پیشه دست اتحاد داده اند تا برای ملت آزاد کُرد به اصطلاح خودشان آزادی بگیرند. قاسملو و دیگر سران اشرار که مدت ها در اروپا به خوش گذرانی مشغول بودند وقتی که مردم با ساقط کردن رژیم ستم شاهی انقلاب را به پیروزی رساندند به ایران برگشته و داعیه رهبری ملت مسلمان کُرد را کردند.»

هاشمی رفسنجانی در بخشی دیگر از سخنان خود راجع به پاک سازی کردستان از نیروهای ضدانقلاب و به دنبال آن بازسازی این استان اظهار کرد: «مردم سراسر کشور به خاطر استقلال و آزادی کردستان و کوتاه کردن شر اشرار و دست دزدانی که به اسم مبارزه، در میان مردم نفوذ کرده بودند فرزندان خود را به میدان فرستاد[ند] و ان شاءالله با تصرف کامل باقیمانده پایگاه های ضدانقلابیون زمینه برای جبران خرابی ها به دست توانای همین رزمندگان مسلمان سلاح بردوش فراهم خواهد شد و ما اولویت را در بازسازی به کردستان می دهیم.» (۱)

تجربیات جنگ سه ساله ایران و عراق، تصمیم گیران نظامی و سیاسی ایران را به سوی برنامه ریزی های بلندمدت با هدف بهبود کیفی روش های جذب، آموزش و بهره گیری از نیروهای داوطلب سوق داده است. در همین خصوص، سپاه پاسداران طرحی را با عنوان "لیک یا خمینی" ارائه کرده که مقدمات آن در حال اجراست. امروز فرمانده کل و وزیر سپاه به طور جداگانه به تشریح این طرح و اهداف آن پرداختند.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در مصاحبه ای که امروز در روزنامه کیهان به چاپ رسید، تشکیل سازمان رزمی ارتش بیست میلیونی براساس فرمان امام خمینی را هدف از طرح لیک یا خمینی در

مرحله اول دانست و گفت: طبق قانون و براساس تصویب مجلس، سپاه موظف به اجرای این فرمان امام خمینی است؛ براین اساس، طرح مذکور دو هدف اساسی دارد: «اولین هدفش انجام مراحل مقدماتی تشکیل ارتش بیست میلیونی است و هدف دوم آماده شدن برای انجام مانور آزادی قدس است که ان شاء الله آماده خواهیم شد تا این مانور را در سراسر کشور با شرکت کلیه کسانی که تاکنون به جبهه های جنگ رفته اند به اجرا درآوریم. ... با اجرای طرح لیبیک یا خمینی تمام نیروها تخصص های رزمی شان مشخص می شود و ما خیلی راحت می توانیم با این افراد بعداً هر موقع احتیاج بود، تماس بگیریم. تخصص اینها در پرونده هایی ثبت می شود و ما هر وقت لازم داشتیم با مراجعه به پرونده افراد می توانیم تعداد نیروهای متخصص اعم از تک تیرانداز، توپچی، آر.پی. جی زن، راننده لودر و بلدوزر و امثال آن را برآورد کنیم و ثانیاً دیگر مشخص است که افراد چه آموزش های جدیدی را بایستی ببینند. پس از اجرای این طرح کلیه برادران که سازماندهی شده اند قبل از اجرای مانور آزادی قدس آموزش های جدیدی را خواهند دید.»

فرمانده کل سپاه مراحل پنج گانه اجرای طرح لیبیک یا خمینی را این گونه تشریح کرد: «اولین مرحله اجرای طرح، فراخوانی نیروهاست. ... مرحله بعدی تعیین تخصص نیروهاست. نیروهایی که به مراکز سپاه مراجعه می کنند بایستی فرم هایی را پر کنند. ... مرحله سوم بعد از اینکه تخصص فرد مشخص شد این است که یک کارت در اختیار او قرار می گیرد تا در موقع لزوم از آن استفاده شود. ... مرحله بعدی سازماندهی نیروهاست. ... مرحله آخر این است که فرد باید آماده باشد برای اجرای مانور آزادی قدس، که ان شاء الله این مانور هم تا قبل از ۲۲ بهمن آینده، ان شاء الله آماده می شود و باید مردم ما آمادگی داشته باشند که به صورت گسترده در این مانور شرکت کنند.»^(۱)

محسن رضایی همچنین در پایان گردهمایی دوازده فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه یک کشور در مصاحبه با واحد مرکزی خبر در مورد طرح لیبیک یا خمینی گفت: «بعد از اینکه شایعات دشمن خنثی شد و موضوعات طرح مذکور بیشتر برای مردم روشن گردید، استقبال مردم بسیار خوب و مفید بوده است.» وی با یادآوری ضرورت حفظ اصل غافلگیری و ابتکار عمل و آمادگی نیروهای مردمی از طریق سازماندهی افزود: «برای اینکه ابتکار عمل در دست نیروهای مردمی همچنان باقی بماند، باید اینها همیشه آماده باشند و برای این کار از قبل سازماندهی شوند و باید منتظر باشند به هر جایی که دشمن حمله کرد قبل از اینکه شروع به ایجاد استحکامات و مواضع و مسائل دیگر بکنند، نیروهای سازمان یافته حزب الله سریعاً در آنجا حاضر شوند و دشمن را که در حال گیجی و ابهام به سر می برد و هنوز منطقه را خوب نشناخته است تارومار بکند و این آمادگی ها برای اسارت نیروهای دشمن در مواقع ورود به کشور اسلامی ماست.»^(۲)

ص: ۱۳۷

۱- روزنامه کیهان، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۲- روزنامه کیهان، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸.

محسن رفیق دوست وزیر سپاه نیز در پایان گردهمایی مذکور که با هدف برنامه ریزی برای تقویت جبهه های جنگ و بررسی مشکلات پایگاه های سپاه منطقه یک در قم برگزار شده بود، در گفت و گویی با واحد مرکزی خبر علاوه بر بیان مطالبی در مورد این گردهمایی و اوضاع جبهه های جنگ به تبیین اهداف طرح لیبیک یا خمینی پرداخت و گفت: سازماندهی، ثبت نام و شرکت نیروهای داوطلب در مانور آزادی قدس و آموزش های جدید، از جمله اهداف این طرح می باشد. وی هدف از سفر به مناطق مختلف کشور را بهره گیری از کمک های مردمی در همین زمینه عنوان کرد و افزود: «با کمک مردم پادگان های بزرگ آموزشی در سراسر کشور ایجاد می کنیم».

وزیر سپاه با تأکید بر اینکه مقامات مسئول مانند رئیس جمهور، رئیس مجلس و نخست وزیر نیز با طرح لیبیک یا خمینی همراهی و هماهنگی کامل دارند، طرح های کنونی سپاه را این طور تشریح کرد: «طرح والعضات یعنی اعزام دو پنجم پاسداران به جنگ و طرح والعدایات یعنی آموزش های سطح بالای فرماندهی در سپاه و طرح صف سازماندهی بسیج مردمی که ادامه همان طرح لیبیک یا خمینی است.» وی استقبال از طرح لیبیک یا خمینی را بسیار خوب و مطلوب دانست و گفت: «باتوجه به وضعیت خاص انقلاب و میهنمان همه برادرانی که به جبهه ها رفته اند و نیروهای کیفی ما را تشکیل می دهند و دانش جنگی را اندوخته اند باید بیابند و در این طرح ثبت نام نمایند و به مقتضای تخصصی که دیده اند در سازماندهی منظم ارتش بیست میلیونی قرار بگیرند تا ان شاء الله برای مانور آزادی قدس آماده شوند.» رفیق دوست در پایان، دستاورد این طرح را آگاهی از تعداد نیروهای آماده و تخصص های آنان به منظور سازماندهی شان اعلام کرد.^(۱)

گفتنی است اطلاعیه طرح لیبیک یا خمینی و مانور آزادی قدس بار دیگر امروز در روزنامه های کیهان و اطلاعات منتشر شد.^(۲)

۱

وزیر امور خارجه ایران امروز با رئیس جمهور، نخست وزیر و وزیر امور خارجه ترکیه دیدار و گفت و گو کرد. خبرگزاری های آلمان غربی و رویتر جنگ ایران و عراق، دغدغه های امنیتی ترکیه و روابط اقتصادی دوجانبه بین ایران و ترکیه را مهم ترین محورهای دیدارهای امروز ولایتی با مقامات بلندپایه ترکیه قلمداد کردند.

در دیدار وزیر امور خارجه ایران با رئیس جمهور ترکیه، کنعان اورن ضمن خوشامدگویی به ولایتی، از گسترش روابط ایران و ترکیه ابراز خرسندی کرد. ولایتی نیز خارج شدن از سلطه ابرقدرت های غرب را یکی از اهداف بزرگ انقلاب اسلامی دانست و خاطرنشان کرد: «این در حالی اجرا شد که به ابرقدرت دیگری وابسته نشدیم».

ص: ۱۳۸

۱- همان.

۲- از اواسط مردادماه، فراخوان طرح لیبیک یا خمینی و مانور آزادی قدس به تناوب در روزنامه های کشور منتشر شده است.

علی اکبر ولایتی همچنین امروز در دیدار با نخست وزیر ترکیه، بر تصمیم قاطع ایران مبنی بر ادامه جنگ تا احقاق حقوق تضییع شده ملت ایران تأکید کرد. بولنت الوسو نیز ضمن استقبال از گسترش روابط با ایران، خواستار تداوم دیدارهای مقامات عالی رتبه دو کشور شد.^(۱)

در دیدار وزرای امور خارجه دو کشور، ایلتز ترکمن وزیر امور خارجه ترکیه با بیان اینکه «پیروزی انقلاب اسلامی یک تغییر جوهری در روابط دو کشور به وجود آورد»، روابط دو کشور را «نمونه خوبی در سری همکاری های کشورهای جهان سوم» قلمداد کرد. ولایتی نیز سیاست جمهوری اسلامی ایران مبنی بر گسترش روابط خود با کشورهای جهان سوم به ویژه ملت های مسلمان را یکی از خط مشی های سیاست خارجی ایران معرفی و حجم مبادلات اقتصادی ایران با جهان سوم را به عنوان نمونه بارز این سیاست ذکر کرد و افزود: «قبل از انقلاب، [حجم این مبادلات] ۹ درصد از کل مبادلات ما را تشکیل می داد که این رقم در سال های بعد از انقلاب، به ۲۵ درصد افزایش یافته است.» وی با تأکید بر اینکه «در مواجهه با رژیم صهیونیستی باید همان زبان زور که این رژیم از آن استفاده می کند مورد استفاده قرار گیرد»، سازش و مذاکره را در مورد مسئله فلسطین بی ثمر ارزیابی کرد و این موضوع را مربوط به همه جهان اسلام دانست. ولایتی همچنین خروج بدون شرط نیروهای شوروی و تعیین سرنوشت افغانستان به دست مردم این کشور را تنها راه حل مشکل افغانستان خواند. در این دیدار همچنین در مورد مسائل فرهنگی فی مابین و همکاری های دانشگاهی نیز مذاکراتی انجام شد.^(۲)

در همین حال، خبرگزاری آلمان غربی به نقل از منابع وزارت امور خارجه ترکیه، گزارش داد که در دیدار وزرای امور خارجه دو کشور، ترکیه «نگرانی خود را پیرامون امنیت این کشور در جنگ خلیج [فارس] به ایران اعلام کرده است.» طبق این گزارش، ترکیه اخیراً آشکارا از افزایش قدرت جنبش های جدایی طلب کرد و احتمال به خطر افتادن خط لوله نفت عراق به بندر یومورتالیک ترکیه در دریای مدیترانه از سوی ایران، ابراز نگرانی کرده است؛ خبرگزاری آلمان غربی همچنین از اظهار امیدواری وزرای امور خارجه ایران و ترکیه در مورد افزایش حجم مبادلات تجاری دو کشور به ۵/۲ میلیارد دلار در پایان سال جاری خبر داد.^(۳)

خبرگزاری رویتر نیز به نقل از مقامات رسمی ترکیه، مذاکرات دوجانبه را بر جنگ ایران و عراق و همچنین روابط دوجانبه ایران و ترکیه متمرکز دانست و ضمن اشاره به نگرانی آنکارا

ص: ۱۳۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۱، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۷.

از گسترش درگیری های ایران و عراق به مرزهای ترکیه، سفر ولایتی را در واقع نوعی واکنش به دیدار اخیر طارق عزیز از ترکیه در ماه جاری قلمداد کرد. به گزارش رویتر، ایران هم اکنون «بزرگ ترین بازار کالاهای صادراتی ترکیه است» و نفت عمده ترین کالای وارداتی ترکیه از ایران است که میزان آن سالانه تقریباً بالغ بر ۵ میلیون تن می شود.^(۱)

۱

حجت الاسلام سیدحسین موسوی تبریزی دادستان کل انقلاب اسلامی، صبح امروز، در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی درخصوص مقابله با احتکار، گران فروشی و قاچاق کالا و اقدامات انجام شده برای کنترل قیمت ها و توزیع کالا مطالبی را بیان کرد. تشکیل گشت ارشاد به منظور جلوگیری از منکرات موضوع دیگری بود که دادستان کل انقلاب در این مصاحبه به آن پرداخت.

موسوی تبریزی با اعلام خبر تشکیل ۳۰ شعبه بازپرسی و ۲۵ ستاد مبارزه با گران فروشی در پی واگذاری وظایف مبارزه با گران فروشی، احتکار و قاچاق کالا به دادستانی انقلاب اسلامی، درمورد توزیع کالا گفت: «با هماهنگی وزارت بازرگانی، بانک مرکزی و مراکز تهیه و توزیع می توان بهترین کنترل را در امر توزیع داشته باشیم.» دادستان کل انقلاب اسلامی از بررسی طرحی برای کنترل قیمت کالاها خبر داد که براساس آن دولت مسئول قیمت گذاری و تعاونی ها هم عهده دار توزیع مستقیم در میان مردم خواهند بود. وی بر مبارزه قاطعانه تر با گران فروشان و احتکار کنندگان، تأکید کرده، افزود: «داسرای انقلاب اسلامی با این افراد همانند گروهک ها برخورد خواهد کرد، چون در پشت مسئله گرانی و احتکار مسائل سیاسی هم نهفته است. در این مورد ما سعی خواهیم کرد با ریشه یابی گران فروشی به این مسئله خاتمه دهیم. به طوری که در این رابطه تعدادی دستگیر شده اند.» موسوی تبریزی همچنین با اشاره به تقویت پایگاه های ژاندارمری، کمیته های انقلاب و نیز داسرای انقلاب اسلامی در استان های سیستان و بلوچستان و خراسان، ضرورت ریشه کن سازی امر قاچاق در این مناطق از طریق راه سازی و ایجاد مشاغل تولیدی برای مرزنشینان را یادآور شد.^(۲)

دادستان کل انقلاب اسلامی در ادامه، به موضوع گشت ارشاد پرداخت و گفت دادستانی انقلاب مستقر در اوین به منظور جلوگیری از منکرات و فساد ظاهری اقدام به تشکیل گشت ارشاد کرده است؛ وی منکرات و فساد ظاهری را مسئله ای سیاسی دانست و نحوه مقابله با آن را این گونه تشریح کرد: «ضدانقلاب با پوشیدن لباس های ناهنجار قصد دارد چهره انقلاب اسلامی را بد جلوه دهد ... در درجه اول سعی خواهد شد این افراد ارشاد شوند و در صورتی که در مقابل این راهنمایی ها ایستادگی کند دستگیر و مجازات خواهند شد.» موسوی تبریزی همچنین عضویت حکام شرع در احزاب سیاسی را از نظر شرعی و قانونی بلامانع خواند و گفت: «مهم عدالت قاضی است و اگر غیر از این باشد کفر و شرک انجام شده است.»^(۳)

ص: ۱۴۰

۱- همان، ص ۶.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، در دیدار با اعضای دادگاه بین الملل اسلامی از تشکیل گردهمایی جنایات صدام خبر داد.

در این دیدار محمدباقر حکیم سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی، ضمن دعوت از اعضای این هیئت برای شرکت در گردهمایی آتی جنایات صدام که توسط این مجلس برگزار خواهد شد، به بخشی از جنایات متعدد رژیم صدام از جمله «جنایات این رژیم نسبت به شریعت اسلام و نادیده گرفتن کلیه قوانین در زمینه احترام به مذهب... و ایجاد ممنوعیت در گفتن اذان، اقامه نماز جمعه ها؛ ضرب و شتم، حبس و قتل رهبران مذهبی...؛ زیرپای نهادن حقوق انسانی...؛ اجبار مردم به تغییر عقاید خود یا اجبار آنان به شرکت در جنگ تحمیلی» اشاره کرد. وی به راه انداختن جنگ با ایران را محور دیگر این جنایات و بزرگ ترین خیانت رژیم صدام برشمرد و افزود: «جنگ تحمیلی خود بزرگ ترین خیانتی است که صدام عفلقی در حق مردم ایران و عراق و مسلمانان دنیا کرده است. این جنگ برای عراق حدود پنجاه هزار معلول، ده ها هزار یتیم و بیوه و چندین ده هزار کشته به جای گذاشته است.»

در پایان این دیدار، سخنگوی دادگاه بین الملل اسلامی با تشریح اهداف این دادگاه، اعلام کرد که این هیئت تاکنون از دوازده شهر و روستا در مناطق جنگی بازدید کرده است. (۱)

به گزارش خبرگزاری کویت، یکی از مقامات عربستان سعودی، ادعاهای ایران مبنی بر اعمال محدودیت عربستان بر تعداد پروازهای حجاج ایرانی به عربستان را تکذیب کرد. (۲) براساس این گزارش، مقام مذکور ابراز کرده است که «برنامه پروازهای ایرانیان به عربستان توسط مقامات ایرانی با همکاری هواپیمایی غیرنظامی سعودی همانند تمام کشورهای اسلامی دیگر ترتیب داده شده است.» (۳) در همین حال، رادیو عراق در بخش فارسی خود مدعی شد که تعدادی از زائران ایرانی به محض ورود به عربستان سعودی «از آن دولت تقاضای پناهندگی سیاسی کردند.» (۴)

در حالی که امروز صدام حسین به طور غیرمستقیم از شرکت نکردن اعراب در جنگ با ایران انتقاد کرد و این موضوع را ناشی از اطمینان آنان به توانمندی عراق برای شکست دادن ایران دانست، طه یاسین رمضان معاون نخست وزیر عراق، به شرکت مستقیم نیروهای مصری در جنگ با ایران اعتراف کرد.

به گزارش رادیو صوت الجماهير صدام حسین رئیس جمهور عراق، ظهر امروز، در جمع

ص: ۱۴۱

۱- روزنامه کیهان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۲- سیدحسن شفتی مدیرعامل هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران، روز اول شهریور اعلام کرد که در سال جاری، حدود ۹۵ هزار زائر ایرانی به مکه عزیمت خواهند کرد که برای اعزام این افراد حدود یک ماه زمان لازم است، ولی به دلیل محدودیت هایی که دولت عربستان سعودی اعمال کرده است، سعی خواهد شد که در مدت ۲۰ روز و با کمترین نارسایی این کار انجام شود. (روزنامه کیهان، ۲/۶/۱۳۶۲، ص ۵).

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۱، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲.

گروهی از اهداکنندگان طلا و پول، به مقایسه جنگ مسلمانان با ساسانیان (نبرد قادسیه) و جنگ عراق با ایران - که وی آن را قادسیه دوم می نامد - پرداخت و با اشاره به اینکه در "قادسیه اول" کلیه اعراب شرکت داشتند، گفت: «شاید اعراب در آن زمان پی برده بودند که عراقی ها به تنهایی قادر به مقابله با جباران فارس نیستند و اکنون می دانند که عراقی ها به تنهایی می توانند به نیابت از طرف آنها با جباران فارسی مقابله کنند. می گویم شاید بدین علت است و اگر علت این باشد پس ما عراقی ها روش اعراب را درک می کنیم. ... درهرحال، من می گویم ... که قلب های اعراب با شما است هرچند که شمشیر آنها در کنار شما نباشد». رئیس جمهور عراق با اشاره به عملیات های نظامی ایران گفت: «آنها تمامی سلاح ها و روش های خود را آزمایش کردند و هنوز در مرزها می جنگند، درحالی که سه سال از جنگ می گذرد. هنگامی که شما خواستید برای تعقیب ارتش متجاوز آنها وارد خاکشان شوید به عمق تعیین شده برای حمایت کشور خود وارد شدید و سپس به خاک خود برگشتید تا ثابت کنید به خاک دیگران چشم طمع ندارید».

صدام حسین در بخش دیگری از این سخنرانی با اشاره به یکی از مصاحبه های خود و واکنش یکی از سران عرب منطقه، تلاش کرد تا با تحریک تعصب عربی اعراب منطقه به نوعی آنان را به جنگ با ایران ترغیب کند. وی گفت: «مدتی قبل ... به نظر می رسد که من به یکی از روزنامه نگاران گفته ام اگر جباران ایران می توانستند وارد خلیج [فارس] شوند زنان خلیج ما را به صورت خفت باری به حالت اسیر به تهران می بردند. شما می دانید که من بارها به عراقی ها گفته ام و اکنون نیز می گویم اگر جباران تهران به عراق و خلیج [فارس] دست یابند، زنان عراق و زنان خلیج را با خواری به تهران خواهند برد. یکی از حکام عرب از صدام حسین قهر کرد که چرا می گوید ایرانیان می توانند زنان خلیج را به تهران ببرند؟ من نگفتم آنها می توانند این کار را بکنند بلکه گفتم اگر می توانستند، زنان خلیج را به صورت خفت باری به حالت اسیر به تهران می بردند و همچنین گفته ام اگر می توانستند، با زنان عراق نیز همین کار را می کردند. من از ملامت این عرب خوشحال هستم، ولی برای اینکه خوشحالی من کامل شود می خواهم که شمشیر خود را بکشد و برای زنان خلیج و عراق تأکید کند که آنها در دژ مستحکمی هستند، زیرا که او و سایرین در دفاع از اصول و ارزش ها شمشیر کشیده اند. ولی اگر فقط از این سخن قهر کند و شمشیر نکشد می گویم که قهر به تنهایی نمی تواند زنان خلیج و زنان عراق را حمایت کند».^(۱)

درعین حال روزنامه لوموند (چاپ پاریس) در شماره امروز خود، وقوع جنگ بین ایران و عراق را عامل نزدیک شدن «برادران دشمن سران مصر و عراق» به یکدیگر معرفی کرد. لوموند به نقل از طه یاسین رمضان معاون نخست وزیر عراق و فرمانده جیش الشعبی، شمار کشته شدگان و اسرای مصری در جنگ عراق با ایران را به ترتیب ۲۰ و ۶ نفر ذکر کرد. براساس همین گزارش، طه یاسین رمضان ماه ژوئن گذشته نیز در گفت و گو با هفته نامه المصور (چاپ قاهره) اظهار کرده بود: «پشتیبانی مصر از عراق در جنگش با ایران معادل پشتیبانی همه کشورهای عربی در مجموع بوده است».^(۲)

ص: ۱۴۲

۱- همان، صص ۳۸ - ۳۷، رادیو صوت الجماهیر، ۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۶/۶/۱۳۶۲.

روزنامه فرانسوی لوموند در مقاله ای با اشاره به متجاوزبودن عراق، شکل گیری گروه فشار هوادار عراق در فرانسه، نقش و تأثیر گذاری آن بر روابط دو کشور و همچنین بر جنگ بین ایران و عراق را مورد بررسی قرار داد.

برنارد بولوکو در مقاله ای که امروز در روزنامه لوموند منتشر شد، تسهیلات استثنائی مالی فرانسه به عراق را مغایر با منافع فرانسه خواند و این سیاست مالی را تحت تأثیر و تابع خواسته های یک گروه فشار اقتصادی فرانسوی دانست؛ وی در مورد نحوه شکل گیری گروه مذکور نوشت: «این گروه فشار در پی سفر ژاک شیراک نخست وزیر وقت ژیسکاردستن به عراق در سال ۱۹۷۵، تشکیل یافت که طی آن [بزرگ ترین] قراردادهای اقتصادی قرن با این کشور به امضا رسید. این روابط ممتاز موجب شد که فرانسه مؤدبانه سرکوب سیاسی و تروریسم عراق در فرانسه و جنگ داخلی کردستان را نادیده بگیرد.» نویسنده با اشاره به تأثیر این گروه در موضع گیری فرانسه در قبال جنگ ایران و عراق افزود: «به دنبال تهاجم عراق به جنوب ایران در ماه سپتامبر ۱۹۸۰، فرانسه برای اولین بار در تاریخ، فعالانه سلاح هایی را در اختیار عراق که نه تنها یک کشور هم پیمان فرانسه نبود، بلکه یک کشور تجاوزگر بود قرار داد. گروه فشار فرانسوی هوادار عراق به حدی نیرومند است که باعث شده اخلاق سیاسی و نیز یک میلیون و نیم ایرانی که از سه سال پیش، همه چیز خود را از دست داده و در اردوگاه های مهاجرین جنگی یا نزد دوستانشان زندگی می کنند نادیده گرفته شود.»

مقاله مذکور با اشاره به ناتوانی عراق برای بازپرداخت بدهی های خود به دلیل هزینه های ناشی از تجاوز به ایران، واگذاری سلاح های ارتش فرانسه به عراق برای بمباران جزیره خارک و بسته شدن راه صدور نفت ایران را بیانگر این دانست که «فرانسه ... یک جنگ را تأمین مالی می کند.» برنارد بولوکو، قدرت و نفوذ گروه فشار هوادار عراق در فرانسه را به حدی دانسته است که «نمایندگان پارلمان فرانسه هرگز در مورد این مسائل از خود سؤال نکرده اند و احزاب مخالف نیز هرگز دولت را استیضاح نکرده اند، زیرا این گروه فشار مافوق احزاب است و سازمان های دمکراتیک و بشردوستانه نیز هرگز اظهار نگرانی نکرده اند.» بنا به ادعان نگارنده، عملکرد این گروه فشار که نقشی تعیین کننده در تداوم جنگ ایران و عراق ایفا می کند، موجب شده تا روابط فرانسه با ایران تقریباً به صفر برسد و از سوی دیگر، «جان فرانسویان را به خاطر تحریک گروه های تروریستی به خطر انداخته است.»

این مقاله با اشاره به ادعای ریاست جمهوری فرانسه در مورد حل مسئله فلسطین و حفظ روابط دوستانه با کشورهای عربی از جمله عراق و لیبی با طرح این پرسش به پایان می رسد: «آیا برای تأمین صلح در خاورمیانه باید با ایران اسلامی جنگید؟»^(۱)

حسنی مبارک رئیس جمهور مصر، امروز در دیدار با هیئت سنای امریکا در اسکندریه، از محافل بین المللی خواست تا «تلاش های فشرده خود را جهت پایان دادن به جنگ میان ایران و عراق به کار ببرند.» رادیو صوت الجماهیر با اعلام این مطلب افزود: حسنی مبارک همچنین

ص: ۱۴۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۱، ۶/۶/۱۳۶۲، صص ۱۹ - ۱۷، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲.

در دیدار امروز راشد عبدالله وزیر مشاور در امور خارجی امارات متحده عربی با مامون بهدن شارح وزیر امور خارجه جیبوتی، علاوه بر روابط دوجانبه و اوضاع غرب آسیا و موضوع فلسطین و لبنان، تحولات جنگ ایران و عراق نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفت. وزیر امور خارجه جیبوتی در پایان این دیدار به خبرنگاران گفت: «طرفین همچنین ضرورت تلاش جهت خاتمه دادن به جنگ عراق و ایران را مورد تأکید قرار داده است.» (۲)

از سوی دیگر، گزارش روزنامه کویتی الانباء حاکی است که مقامات بلندپایه کشورهای عربی خلیج فارس در ارتباط با اجلاس آتی سران عرب در ریاض، اقداماتی را به منظور «بازگرداندن مصر به دنیای عرب و جلب رضایت سوریه نسبت به سازش نامه لبنان و اسرائیل» آغاز کرده اند؛ روزنامه مذکور «ایجاد یک تحول مثبت در جنگ ایران و عراق» را هدف اصلی این تلاش ها دانست و به نقل از منابع مطلع مدعی شد: «ایران در اثر این تلاش ها تحت فشار قرار خواهد گرفت و سرانجام به مذاکره با عراق رضایت خواهد داد.» (۳)

۱

وزیر بهداری کویت بر ضرورت پایان دادن به نشت نفت از چاه های نفتی نوروز، که بر اثر حمله عراق آسیب دیده اند، (۴) تأکید کرد.

رادیو رأس الخیمه (امارات) امروز به نقل از وزیر بهداری کویت و مسئول اجرایی سازمان منطقه ای حفظ محیط زیست دریایی اعلام کرد که در ماه آینده، با حضور وزیران محیط زیست

ص: ۱۴۴

۱- همان، ص ۳۶، رادیو صوت الجماهیر، ۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۴:۳۰.

۲- همان، ص ۳۴، رادیو کویت، ۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۶:۳۰.

۳- همان، ص ۴، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲.

۴- ساعت ۳ بامداد روز چهارشنبه ۱۱ اسفند ۱۳۶۱، بالگردهای عراقی که به موشک های فرانسوی اگزوسه مجهز بودند به حوزه نفتی نوروز در نزدیکی جزیره خارک حمله کردند. بر اثر این حمله چاه های شماره ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰ آتش گرفتند و چاه شماره ۳ نیز آسیب دید. (خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۵۰، ۱۴/۱۲/۱۳۶۱، ص ۲، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۱۲/۱۳۶۱؛ و - سند شماره ۷۲۵۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش وضعیت روزانه، سماجا ۲ (مرکز فرماندهی)، شماره ۳۴۵، ۱۱/۱۲/۱۳۶۱، ص ۴). حوزه نفتی و دریایی نوروز، از میادین نفتی منطقه بهرگان بین بوشهر و جزیره خارک و در نزدیکی مرز ایران و عراق است. این حوزه نفتی در زمان اصابت موشک های عراقی (۱۱ اسفند ۱۳۶۱) دارای ۱۴ حلقه چاه تولیدی، ۷ سکوی حفاری و یک سکوی بهره برداری بود. حملات عراق به منابع نفتی ایران در حالی انجام می گرفت که براساس مفاد کنوانسیون کویت در سال ۱۹۷۸ (م) و ماده ۳۵ الحاقیه به قرارداد ژنو در سال ۱۹۷۷، دول محارب از صدمه رساندن به محیط زیست منع شده اند. نخستین حمله عراق در تاریخ ۸ بهمن ماه ۱۳۶۱ با موشک های اگزوسه فرانسوی به سکوی چاه شماره ۳ نوروز صورت گرفت، که بر اثر این حمله لوله اصلی چاه شکست و فوران گاز و نفت در کف دریا آغاز شد.

منطقه نشست برای مذاکره در مورد امکان بستن چاه های نفتی نوروژ ایران در کویت تشکیل خواهد شد. این رادیو همچنین افزود: از آغاز سال جاری میلادی چندین اجلاس برای پایان دادن به نشت نفت از این چاه ها برگزار شده است که تاکنون نتیجه ای در بر نداشته اند؛ براساس گزارش مذکور، هم اینک روزانه بین دو تا چهار هزار بشکه نفت از چاه های نوروژ ... به آب های خلیج فارس، که بیشتر کشورهای عربی منطقه از آن به عنوان آب آشامیدنی استفاده می کنند، نشت می کند. (۱)

۱

گزارش های خبری از آغاز یک ماجرای هواپیماربابی در خطوط هوایی فرانسه حکایت می کند.

شامگاه امروز، یک فروند هواپیمای مسافربری بوئینگ ۷۲۷ متعلق به ایرفرانس که با ۱۱۱ مسافر از وین به سمت پاریس در حال حرکت بود، روبرو شد و در ژنو بر زمین نشست (۲). متعاقباً تعدادی از مسافران هواپیما آزاد شدند. به گفته این مسافران، هواپیماربابان به مسلسل و نارنجک دستی مسلح هستند.

هواپیماربابان قصد عزیمت به کشورهای لیبی و یونان را داشتند، اما در پی عدم پذیرش این کشورها، در ایتالیا فرود آمده و ۵۵ نفر دیگر از مسافران را آزاد کردند و سپس با در اختیار داشتن ۱۷ مسافر و ۸ خدمه هواپیما به سوی دمشق پایتخت سوریه، حرکت کردند. به گفته مقامات مسئول، هواپیماربابان به زبان عربی تکلم می کنند و این عمل را در اعتراض به سیاست های فرانسه در منطقه غرب آسیا انجام داده اند (۳).

۲

به دنبال دستگیری سران حزب توده و انحلال این حزب، (۴) نورالدین کیانوری در مصاحبه ای، که از صداوسیما جمهوری اسلامی ایران پخش شد، برخی از زوایای فعالیت، علل ناکامی ها و اشتباهات

ص: ۱۴۵

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۶/۱۳۶۲، صص ۴ و ۵.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۴- در بامداد روز ۱۷ بهمن ۱۳۶۱، نورالدین کیانوری دبیر اول کمیته مرکزی حزب توده و همسر وی بازداشت و حدود ۴۰ تن دیگر از مهره های برجسته و اعضای کمیته مرکزی حزب نیز دستگیر شدند. هفتم اردیبهشت ۱۳۶۲، در عملیاتی با نام "عملیات امیرالمؤمنین (ع)" ۴ نفر دیگر از اعضای رهبری حزب، حدود ۱۷۰ نفر از کادرهای حزبی و اعضای سازمان های مخفی و عوامل نفوذی آن در تهران و بیش از ۵۰۰ نفر از عناصر نفوذی آن در شهرستان ها دستگیر شدند و تعدادی سلاح و مهمات، انواع وسایل چاپ و تکثیر و آرشیوهای محرمانه حزبی به دست نیروهای انقلابی افتاد. (مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، حزب توده از شکل گیری تا فروپاشی (۱۳۶۸ - ۱۳۲۰)، به کوشش جمعی از پژوهشگران، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، ۱۳۸۷، ص ۷۹۶). به دنبال آن وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی نیز دستور اخراج ۱۸ نفر از اعضای سفارت شوروی را به جرم جاسوسی صادر کرد. این ۱۸ نفر در روز ۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۲، تهران را به مقصد مسکو ترک کردند. (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۲/۱۳۶۲، ص ۲). با اجرای عملیات امیرالمؤمنین علی (ع) در اردیبهشت ماه ۱۳۶۲، سران دستگیر شده حزب توده ضمن شرکت در مصاحبه هایی تلویزیونی به بیان گوشه هایی از اقدامات حزب متبوع خود پرداختند؛ به عنوان نمونه می توان به پخش اعترافات نورالدین کیانوری در شامگاه ۱۰ اردیبهشت ۱۳۶۲ و محمدعلی عموی عضو کمیته مرکزی در شب ۱۴ اردیبهشت ۱۳۶۲، از سیمای جمهوری اسلامی ایران اشاره کرد. (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۶۲، ص ۱۰؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۵/۲/۱۳۶۲، ص ۱۴).

حزب توده و همچنین عملکرد این حزب و اتحاد شوروی در قبال جنگ ایران و عراق را تشریح کرد.

□

نورالدین کیانوری در این برنامه تلویزیونی، با معرفی خود به عنوان دبیر اول حزب توده، انگیزه خود از حضور در این مصاحبه را واکاوی علل قرار گرفتن حزب توده در وضعیت کنونی عنوان کرد و گفت: «خیلی از این خوشحالم که بتوانم علل اینکه حزب ما به این روز افتاد؛ یعنی در باتلاقی از خیانت فرورفت، از لحاظ تاریخی بررسی کنم و علل واقعی آن را پیدا کنم.» وی براساس مطالعات خود راجع به «مسائل اسلامی، تاریخ مبارزات این دوران اخیر روحانیت مبارز شیعه و اصول مذهب شیعه»، اعتقاد عمیق مردم ایران به مذهب شیعه به شکلی که امام خمینی ارائه می دهد و پاسخ گو بودن این مکتب را علت اصلی رشد نکردن مارکسیسم در ایران دانست و ضمن اذعان به این مسئله که مارکسیسم چیزی برای عرضه ندارد، گفت: «اگر چندین سال قبل، به این شناخت رسیده بودم شاید راهی را که در کار سیاسی و حزبی پیش می گرفتم به کلی غیر از این بود که ما رفتیم.» کیانوری تصریح کرد که برخلاف تبلیغات رادیوهای خارجی، اعترافات وی بدون هیچ گونه فشاری انجام می گیرد.

دبیر اول کمیته مرکزی حزب توده با بیان اینکه «این حزب از همان روز اولش در دامان اتحاد شوروی به وجود آمد»، به آسیب شناسی حزب متبوع خود پرداخته و چهار بیماری عمده آن را چنین برشمرد: «وابستگی عقیدتی و سیاسی کامل به اتحاد شوروی؛ عدم شناخت جامعه ایران؛ انتخاب یک ایدئولوژی بیگانه نسبت به ملت ایران برای حل مسائل اجتماعی ایران؛ و خودپرستی روشنفکران و اختلافات فوق العاده شدید تاحد دشمنی در میان رهبران حزب.» به گفته وی، حزب توده بر اثر این چهار بیماری راهی را در پیش گرفت که «بیراهه بود و نادرست بود ... و نتیجه اش فی نفسه خیانت به ملت ایران تمام می شد.» کیانوری عملکرد حزب توده در قضایایی همانند ماجرای نفت شمال، فرقه دمکرات آذربایجان، شرکت در کابینه قوام، قضیه ملی شدن صنعت نفت و تأیید شاه پس از سال ۱۳۴۰ را به عنوان موارد عینی از اشتباهات حزب توده در همین چارچوب ذکر کرد.

وی در مورد سهم حزب توده و جریانات دیگر در پیروزی انقلاب اسلامی ابراز کرد: «ما به آستانه انقلاب ایران رسیدیم باینکه هیچ کار مثبتی از طرف حزب ما واقعاً برای انقلاب ایران انجام نداده بود و سهم ما در جریان انقلاب سهم بسیار ناچیزی بود ... نه تنها سهم ما

چیزی نبود، بلکه سهم همه گروه های دیگر نیز از آن روز که تحت رهبری امام خمینی بود سهم به کلی ناچیزی که به حساب اصلاً نمی شود آورد و این انقلاب ایران را فقط آن نیروهایی انجام دادند که تحت رهبری امام خمینی بودند و سایر نیروها دنبال انقلاب کشانده شدند.» کیانوری درباره نحوه عملکرد حزب متبوعش پس از پیروزی انقلاب نیز گفت: «با پیروزی انقلاب [از] این گفتار معروف امام ما اصلاً استفاده کردیم که در جمهوری اسلامی حتی کمونیست ها می توانند فعالیت آزادانه داشته باشند اگر توطئه نکنند. ما از این گفته استفاده کردیم و فعالیت علنی خودمان را در ایران آغاز کردیم.»

کیانوری در ادامه سخنان خود با اشاره به محورهایی که پیش از این به عنوان اساس جرائم حزب توده معرفی کرده بود، اضافه کرد: «من در گفتار سابق خودم شش محور بااهمیت را یادآوری کردم و اعتراف کردم که طبق این شش محور، ما آن چنان جرم هایی را مرتکب شدیم که همه اش و لااقل اکثریت مطلقش در خیانت بوده است به جمهوری اسلامی ایران و به انقلاب ایران و حالا بایستی بگویم که تنها این شش محور نبود، ما در محورهای دیگر هم این جرم ها را مرتکب شدیم؛ مثلاً اگر من بخواهم کوتاه بکنم صحبت را با مطالب خروج ارز از ایران که از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران قدغن شده بود، عمل کردیم.»

دبیر اول حزب توده سپس عملکرد حزب توده در قبال جنگ ایران و عراق را چنین تشریح کرد: «وقتی که جنگ شروع شد، ما با تمام نیروی خودمان علیه این جنگ آمدم؛ یعنی برای سرکوب کردن این جنگ تبلیغ کردیم، عمل هم کردیم. افراد ما فرستادیمشان به جبهه و کوشش کردیم در بسیج شرکت بکنند.» وی سپس با اشاره به آگاه شدن حزب توده از طریق شوروی از ماجرای دیدار بختیار با صدام در بغداد و پیشنهاد صدام به بختیار در مورد تشکیل دولت آزاد در ایران به دنبال حمله قریب الوقوع عراق به خوزستان و در نهایت به رسمیت شناخته شدن دولت مذکور از طرف کشورهای عربی منطقه و سپس امریکا، هدف عراق را براندازی جمهوری اسلامی ایران دانست و اذعان کرد که حزب توده انتظار داشت که «اتحاد جماهیر شوروی که جمهوری اسلامی ایران را یک کشور ضدامپریالیستی ارزیابی می کرد، رسماً این را اعلام می کرد و ادعا می کرد که از جمهوری اسلامی پشتیبانی می کند، در شورای امنیت لاقلاً این تجاوز را محکوم بکنند؛ درحالی که بنا به گفته کیانوری، اتحاد شوروی تا زمانی که ایران در موضع دفاعی قرار داشت، اعلام بی طرفی کرد، ولی به دنبال آغاز پیروزی های بزرگ ایران و آزادسازی سرزمین های اشغالی این کشور، «صدور اسلحه شوروی به عراق یا از نو آغاز و یا تشدید شد. این اسلحه، اسلحه ای است که نمونه هایش را ما می بینیم. اسلحه ای است که فقط دفاعی نیست، امثال موشک های بزرگی است که در دزفول و جاهای دیگری ما نمونه هایش را دیده ایم که چه جنایاتی را انجام می دهند، یعنی عملاً شوروی در این مرحله از مقطع زمانی در کنار صدام و در کنار پشتیبانان صدام ... قرار می گیرد.»

کیانوری هدف اتحاد شوروی از طرح موضوع خاتمه جنگ بین ایران و عراق را ممانعت از سقوط رژیم صدام برشمرده و تکرار این حرف توسط حزب توده را نوعی خیانت دانست: «برای اینکه امام می گویند مهم ترین مسئله ما جنگ است، جنگ، جنگ تا پیروزی، مردم ایران نیز در سراسر ایران فریاد می زنند جنگ، جنگ تا پیروزی، ما می گوئیم خاتمه جنگ؛» وی دلیل تکرار شعار خاتمه جنگ توسط حزب توده را این گونه عنوان کرد: «به علت همان وابستگی که ما به سیاست اتحاد شوروی داشتیم.»

دبیر اول حزب توده کسب قدرت سیاسی در ایران را هدف اصلی اقدامات این حزب عنوان کرد و افزود: «در جهت براندازی حکومت جمهوری اسلامی ایران در درازمدت حرکت می کردیم، البته ما اعتقاد کامل داشتیم که در حضور امام چنین چیزی امکان پذیر نیست ... ولی فکر می کردیم که اگر بحران اجتماعی در ایران پیدا بشود ... ممکن است که از امکاناتی که در اختیار داریم بهره گیری بکنیم.» وی با بیان اینکه دامن زدن به اختلافات داخلی یکی از راهکارهای حزب توده در این زمینه بوده است، گفت: «ما کوشش می کردیم به اینکه جمهوری اسلامی را تضعیف بکنیم و اختلافات در داخل جمهوری اسلامی، حتی در داخل خط امام؛ هر جا که ممکن بود و احساس می کردیم زمینه اش وجود دارد به این مطلب دامن می زدیم.» کیانوری در مورد تمهیدات براندازانه حزب به تشکیل سازمان افسری و سازمان مخفی اشاره کرد و اعزام مخفیانه دانشجویان به کشورهای سوسیالیستی با وجود مخالفت جمهوری اسلامی و همچنین تلاش برای تحمیل نظریات حزب در مسائل اقتصادی - اجتماعی از طریق افراد نفوذی را از جمله اقدامات این حزب برای وابسته ساختن جمهوری اسلامی به اتحاد شوروی عنوان کرد.

کیانوری در پایان سخنان خود ضمن اشاره به اینکه به رغم این همه تعهد حزب توده به اتحاد شوروی، این حزب «کوچک ترین پیشیزی برای اتحاد شوروی ارزش ندارد»؛ تلاش های اتحاد شوروی برای تهیه اطلاعات نظامی در ایران را «کودکانه» خواند و از نیروهای جوان حزب خواست که «کم کم به مسائل تعمق بکنند، مسائل را ببینند که چطور شده که ما به اینجا رسیده ایم و درک بکنند قبل از هر چیز خودشان را بشناسند تاریخ ایران را مطالعه کنند.»^(۱)

۱

باوجود آغاز رایزنی های دیپلماتیک برای حل بحران لبنان، برخی قرائن از مداخله نیروهای خارجی در این مسئله حکایت دارد.

بامداد امروز، ولید جنبلاط رهبر دروزی های لبنان با رابرت مک فارلین فرستاده ویژه ریگان به منطقه، در پاریس دیدار و گفت و گو کرد. از سوی دیگر، در دیدار عبدالحلیم خدام معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه سوریه با هیئتی از سناتورهای امریکایی به سرپرستی اورین هاتج سناتور جمهوری خواه، اوضاع لبنان و غرب آسیا مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

ص: ۱۴۸

درعین حال، یک سخنگوی نظامی ارتش سوریه به خبرگزاری کویت گفت که ظهر امروز، پس از آتش گشودن یک تانک اسرائیلی به مواضع نیروهای سوری در دره بقاع، طرفین به مدت دو ساعت به تبادل آتش پرداختند. در این درگیری یک سرباز سوری زخمی و یک خودروی اسرائیلی منهدم شد؛ براساس گزارش آسوشیتدپرس، سخنگوی نظامی رژیم صهیونیستی وقوع این درگیری را تکذیب کرده است. سوریه نیز به رئیس جمهور لبنان در مورد حل و فصل منازعه دولت لبنان با دروزی ها از طریق راه های نظامی هشدار داده است.^(۱)

ص: ۱۴۹

۱- روزنامه کیهان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

آخرین وضعیت عملیات های مهندسی در مناطق طیب (لشکر ۱۹ فجر) و طلائی (لشکر ۲۵ کربلا) در جلسات امروز فرماندهان قرارگاه کربلا مورد بررسی قرار گرفت.

در جلسه ای که به منظور بررسی مانور عملیات منطقه طیب با حضور غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا و سیاف زاده معاون این قرارگاه، علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت و نبی رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر برگزار شد، فرمانده لشکر فجر به تشریح مشکلات منطقه عملیاتی طیب پرداخت؛ وی با وجود اشاره به مواردی نظیر اتمام زمان مأموریت برخی نیروها و مشکل محور سمت راست، همچنان بر اجرای عملیات اصرار می ورزید. با این حال، فرماندهان قرارگاه کربلا کماکان در مورد موفقیت محور سمت راست لشکر ۱۹ فجر تردید داشتند؛ سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا، استحکامات دشمن در محور سور و معبر سمت راست را قابل توجه توصیف کرد و احمد غلامپور فرمانده این قرارگاه نیز ضمن تأکید بر کار بیشتر بر روی معبرهای منطقه عملیاتی طیب، تصمیم گیری نهایی در مورد سرنوشت عملیات لشکر ۱۹ فجر را به جلسه دیگری با حضور فرمانده کل سپاه در دو روز آتی، موکول کرد.

امروز در جلسه دیگری غلامپور، سیاف زاده، علی هاشمی و کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، به بررسی مانور عملیات مهندسی این لشکر در منطقه طلائی و خط حد آن پرداختند. براساس مباحث مطرح شده در این جلسه قرار شد در مرحله اول عملیات مهندسی منطقه طلائی، لشکر ۲۵ کربلا با استعداد ۶ گردان نیرو در امتداد جاده و در محور راست و چپ خود، خاکریزی به طول

۶ کیلومتر احداث کند. در این جلسه فرماندهان قرارگاه کربلا برای اجرای مأموریت مذکور بر فراهم کردن تمهیداتی نظیر عناصر راهنما و نیروی تأمین دستگاه های مهندسی تأکید کردند. در پایان، مقرر شد این قرارگاه دستور عملیات مهندسی منطقه طلائی را به لشکر ۲۵ ابلاغ کند و هماهنگی لازم بین لشکر ۲۵ کربلا از سپاه و لشکر ۹۲ زرهی از ارتش انجام گیرد. (۱)

۱

واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (۲) در گزارش امروز خود از منطقه مرزی مریوان - سورن، ضمن تشریح موقعیت جغرافیایی ارتفاعات مهم سورن، در مورد خطوط پدافندی دشمن در این منطقه نیز توضیحاتی داده است.

بنا به این گزارش در منطقه کوهستانی سورن، ارتفاعات غرب چاله سبز از شمال و غرب به جاده آسفالت پنجوین - شانه دری و از جنوب و شرق به کانی سیف محدود می شود و به صورت به هم پیوسته دارای سه قله شاخص با ارتفاع بیش از ۱۷۰۰ متر می باشد که از جنوب به ترتیب ارتفاعات پیروزی ۱ و ۲ و ۳ نام گذاری شده اند. (۳) سرتاسر این ارتفاعات جاده های قاطرو دارد که شامل جاده های مواصلاتی بین روستاها و جاده های قاچاقچی ها می شود. در قسمت شمالی ارتفاعات پیروزی، ارتفاع تازه ده قرار دارد و در قسمت جنوبی آن، قله کله اسبی از یال سورن تا شمال غربی ارتفاعات پیروزی کشیده شده و در شرق آن نیز شیار کانی سیف امتداد یافته است.

در ادامه این گزارش درباره استعداد دشمن روی ارتفاعات پیروزی آمده است: روی ارتفاعات کله اسبی، یال غربی قله پیروزی (سرسیامو)، تازه ده، پیروزی ۲ و پیروزی ۳ یگان های دشمن مستقر هستند، کل نیروهای دشمن در ارتفاعات پیروزی و کله اسبی ۴ گردان کوهستانی به غیر از احتیاط های آنها با آتش پشتیبانی دو آتشبار تقویت شده است. علاوه بر این، دشمن برای تأمین جاده آسفالت پنجوین - سیدصادق ارتفاعات راهبردی مسلط روی جاده را به صورت پاسگاهی و هر پاسگاه را با استعداد یک دسته تأمین کرده است.

در پایان این گزارش، با اشاره به شناسایی های انجام شده در ارتفاعات پیروزی ۱ و ۲ و تازه ده، بر ضرورت کنترل تردد قاچاقچی ها تأکید شده و تأخیر در اجرای عملیات آتی ایران و احتمال حساسیت دشمن به ارتفاعات پیروزی ۱، کله قندی و کلی تان خوار و تقویت قریب الوقوع آن، به عنوان سدی بزرگ در پیش روی اجرای عملیات در منطقه دهانه شیلر مطرح شده است. (۴)

ص: ۱۵۲

۱- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۶/۵/۱۳۶۲ تا ۸/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۱ - ۱۲۸.

۲- این واحد در منطقه مقابل شهر مریوان مستقر است.

۳- نیروهای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا برای رعایت مسائل امنیتی و حفاظتی اغلب، ارتفاعات را با نامی غیر از نام اصلی آن مشخص می کنند؛ نام گذاری ارتفاعات پیروزی ۱ و ۲ و ۳ یا آزادی ۱ و ۲ و ۳ نیز از جمله این موارد است.

۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین، ۶/۶/۱۳۶۲، صص ۶۳ - ۶۱.

امروز جنگنده های عراقی، شهرستان پاوه را مورد تهاجم قرار دادند؛^(۱) در این حمله دو فروند هواپیمای عراقی، مناطق سرابه ولی، باغ های روستای بندره و روستای خانقاه را بمباران کردند که بر اثر آن ۲ نفر زخمی شدند و به چندین ساختمان خسارتی وارد شد.^(۲)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در این حمله از بمب های خوشه ای و ناپالم استفاده شده است.^(۳)

دولت عراق در چارچوب حمایت از گروه های مسلح معاند با جمهوری اسلامی ایران، اسلحه و مهمات در اختیار برخی از آنان قرار می دهد و این گروه ها نیز علاوه بر اقدامات ایذایی و خرابکارانه، از داخل ایران اخبار و اطلاعات جمع آوری و به عراق ارسال می کنند.

براساس گزارش یک بولتن داخلی سپاه، فردی به نام کورش پسر قاضی محمد، تعداد ۲۰۰۰ قبضه اسلحه کلاشینکف از دولت عراق دریافت کرده که ۱۰۰۰ قبضه از آنها را به دو تن از خوانین محلی تحویل داده است و درصدد انتقال بقیه نیز می باشد؛ طبق همین گزارش، دولت عراق تعداد ۵ عدد خشاب و مبلغ ۸۰ دینار عراقی به عنوان کمک هزینه، برای هر قبضه از اسلحه های مذکور در نظر گرفته است. مواد غذایی مورد نیاز افراد مسلح نیز از سوی سلطنت طلبان از طریق ترکیه تهیه و ارسال می شود.^(۴)

از سوی دیگر، امروز ۱۵ نفر از افراد ضدانقلاب برای جمع آوری اخبار و اطلاعات، از طریق مرز قیطول و بمو به منطقه قلخانی وارد شده اند و در ساعت های ۶، ۱۲ و ۱۹ ضمن برقراری تماس با بمو به وسیله یک دستگاه بی سیم دستی، اخبار و اطلاعات جمع آوری شده را در اختیار مقامات عراقی قرار داده اند.^(۵)

در عملیات نیروهای خودی در اطراف سنندج، چندین روستا پاک سازی شد و تعدادی از افراد گروه های مسلح غیرقانونی کشته یا دستگیر شدند. بر اثر حملات، کمین و مین گذاری عناصر ضدانقلاب در مناطق غرب و شمال غرب کشور نیز تلفات نسبتاً زیادی به نیروهای خودی وارد شد.

امروز در عملیات مشترک نیروهای خودی مستقر در کامیاران و سقز، ۷ روستا از توابع سنندج پاک سازی شد. در این عملیات، ۱۱ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته و ۲ نفر دستگیر شدند، ۳ تن از نیروهای خودی نیز شهید و یک دستگاه خودروی نظامی منهدم گردید.^(۶)

از سوی دیگر، امروز عده ای از افراد مسلح، با بستن جاده میان دو آب به مهاباد، به یکی از خودروهای نظامی لشکر عاشورا حمله کردند. بر اثر این اقدام از نیروهای خودی ۲ نفر شهید شدند و یک نفر مجروح

ص: ۱۵۳

۱- سند شماره ۴۴۵۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۷ سپاه به ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۷/۶/۱۳۶۲.
۲- سند شماره ۴۴۵۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیر، ۷/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه کیهان، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۱۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۵- سند شماره ۲۷۲۶۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ ناحیه ژاندارمری باختران به رکن ۲ فرماندهی قرارگاه عملیاتی غرب،
۲۸/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۸۰۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه
پاسداران انقلاب اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲، صص ۱ و ۲.

شد. با رسیدن نیروهای کمکی، عناصر ضدانقلاب که متحمل تلفاتی شده بودند، متواری شدند(۱).

همچنین بر اثر کمین عناصر مسلح غیرقانونی در یکی از خیابان های نقده، ۳ نفر از نیروهای سپاه به شهادت رسیدند(۲).

در حمله چته های حزب دمکرات به پایگاه نیروهای خودی در روستای بصره (سردشت)، ۴ نفر از افراد پایگاه شهید و ۴ تن دیگر زخمی شدند(۳).

شماری از عناصر حزب دمکرات مستقر در کوه های سرشالانی، واقع در بخش روانسر استان باختران نیز به نیروهای سپاه حمله و ۳ نفر از پاسداران را شهید و ۲ سرباز را زخمی کردند(۴).

ساعت ۲۱ امشب، تعدادی از افراد مسلح با ایجاد راه بندان در جاده اسلام آباد به پلدختر در منطقه گنجعلی (سه راهی شاهزاده محمد) در استان باختران، ۳ نفر را که هویتشان مشخص نیست به قتل رساندند و متواری شدند(۵).

همچنین ساعت ۲۲ امشب، تعدادی از عناصر کومه له با نفوذ به منطقه دشت گلاسه در استان باختران، به یک خودرو که حامل یک پزشک و چند بهیار بود حمله کردند و ۲ تن از سرنشینان خودرو را کشته و ۲ نفر را زخمی کردند و یک نفر را هم به گروگان گرفتند(۶).

در حوالی روستای ساوین در محور بانه - سردشت، بر اثر برخورد یک دستگاه خودروی نظامی با مین ۱۴ نفر از نیروهای خودی شهید شدند(۷).

۴ نفر از اعضای حزب دمکرات با تعدادی اسلحه و مهمات، خود را به گروهان ژاندارمری سلماس تسلیم کردند(۸).

۱

امام خمینی امروز با صدور پیامی خطاب به ملت ایران از مقام و منزلت شهیدان تجلیل کردند. در این پیام آمده است:

«شهادت در راه خداوند چیزی نیست که بتوان آن را با سنجش های بشری و انگیزه های عادی ارزیابی کرد و شهید در راه حق و هدف الهی را نتوان با دیدگاه امکانی به مقام والای آن پی برد؛ که ارزش عظیم آن معیاری الهی و مقام والای این دیدی ربوبی لازم دارد و نه تنها دست ما خاک نشینان از آن و این کوتاه است، که افلاکیان نیز از راه یافتن به کنه آن عاجزند؛ چه که آنها از مختصات انسان کامل است و ملکوتیان با آن مقام اسرارآمیز فاصله ها دارند. قلم اینجا رسید و سر بشکست و ما بازماندگان و عقب افتادگان در آرزوی آن و این باید روزشماری کنیم و حسرت شهادت و شهید و شهیدپروران این چنانی را، که با ایثار ثمره حیات خود، عاشقانه به این شهیدان شاهد افتخار می کنند، به گور بریم؛ و از شجاعت های بی نظیر شهیدان و دوستان اسیر و مفقودشان و آسیب دیدگان و اشتیاق زایدالوصف اینان برای بازگشت به میدان شهادت احساس خجلت و حقارت کنیم. زنان و مردان و کودکان نمونه ای که در زیر بمباران ها و از

ص: ۱۵۴

۱- سند شماره ۳۵۸۰۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- سند شماره ۱۱۳۶۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۵۵، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۷، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۶.

۴- سند شماره ۲۷۲۶۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ ژاندارمری ناحیه باختران به فرماندهی قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در غرب، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۲۷۰۷۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ قرارگاه عملیات غرب ارتش جمهوری اسلامی ایران به رکن ۲

فرماندهی لشکر ۸۱ زرهی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۹/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۲۷۲۶۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ ژاندارمری ناحیه باختران به فرماندهی قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در غرب، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷.

۸- سند شماره ۳۵۸۰۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۳ قرارگاه ژاندارمری منطقه عملیاتی شمال غرب به مرکز فرماندهی عملیات فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران.

بستر بیمارستان‌ها سرود شهادت سر می دهند و با دست و پای قطع شده بازگشت به جبهه های انسان ساز را آرزو می کنند، فوق آنچه ما تصور می کنیم و فلاسفه و عرفا به رشته تحریر درمی آورند و هنرمندان و نقاشان عرضه می کنند، می باشند.

آنچه آنان با قدم های علمی و استدلالی و عرفانی یافته اند، اینان با قدم عینی به آن رسیده اند و آنچه آنان در لابه لای کتاب ها و صحیفه ها جست و جو کرده اند، اینان در میدان خون و شهادت در راه حق یافته اند.

بارالها، ما را به خدمتگزاری در راه آنان و برای هدف بزرگشان توفیق ده؛ و شهدای عزیزمان را در خوان ضیافت معنوی خود از جلوه های خاص خویش ارزانی بخش؛ و خاندان بزرگوار آنان را با صبر و اجر قرین فرما؛ آسیب دیدگان عزیز ما را شفا مرحمت نما؛ و اسیران و مفقودان معظم را هرچه زودتر به آغوش ملت عظیم الشان برگردان؛ و به پدران و مادران و همسران آنان شکیبایی و پایداری عنایت فرما؛ و از برکات حضرت بقیهالله - ارواحنا فداه - همه آنان و ملت را نصیب وافر مرحمت فرما. (۱)

۱

رئیس جمهور در دومین روز از هفته تعلیم و تربیت، در دیدار با تعدادی از اعضای انجمن اسلامی معلمان سراسر کشور، دانش و ایمان را به عنوان دو بال تعالی امت توصیف و بر لزوم ارائه چهره ای دانش پرور از جمهوری اسلامی تأکید کرد.

آیت الله خامنه ای در این دیدار درخصوص رابطه ایمان و دانش گفت: «اگر ایمان در دانش مورد نظر نباشد، دانش یک چیز بی روح؛ کم محتوا، بی ارزش و گاهی مضر است. دانش بدون ایمان یا ایمان بدون دانش به تنهایی برای عروج یک امت کافی نخواهد بود.» وی افزود: «ما باید امروز این تهمت را که دین با علم مخالف است از دامن جمهوری اسلامی ایران پاک کنیم و آن را مستمسکی در دست دشمنان قرار ندهیم که اسلام را بکوبند. ... ما اسلام، تعهد و ایمان را روح تشکیلات خود می دانیم و علم را نیز ابزار حرکت این تشکیلات می پنداریم. ... علم هر جا که هست تا مادامی که وسیله اضلال و انحراف بشر نشده باشد، مقدس است. ... علم گرایی بدون توجه به دین و یا دین گرایی بدون توجه به علم، هیچ ارزشی نخواهد داشت.»

رئیس شورای عالی دفاع در پایان سخنان خود، جنگ ایران و عراق را صحنه بروز استعداد و تبلور قدرت ایمان ملت ایران معرفی کرد و گفت: «این امت در همه صحنه ها از جمله جنگ، استعداد خود را به کار گرفته است. آن جوان بسیجی که بدون گذراندن دوره های تخصصی نظامی و تنها پس از طی یک دوره کوتاه مدت نظامی به جبهه ها می رود و نظامیان سراپا مسلح عراقی و دوره دیده توسط افسران روسی را به زانو درمی آورد، تنها به قدرت ایمان و استعدادش قادر به چنین کاری شده است.» (۲)

ص: ۱۵۵

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۷۵ - ۷۴.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

امروز مجلس شورای اسلامی به منظور بررسی صلاحیت وزرای پیشنهادی دولت تشکیل جلسه داد، در این جلسه از پنج وزیر پیشنهادی دولت فقط دو نفر موفق به اخذ رأی اعتماد از مجلس شدند.

صبح امروز پس از تشکیل جلسه علنی مجلس، بنا به درخواست رئیس مجلس، جلسه به صورت غیرعلنی ادامه یافت و دوباره پس از یک ساعت، جلسه به طور علنی دنبال شد. در این جلسه ابتدا نخست وزیر وزرای پیشنهادی خود را معرفی کرد. سپس نمایندگان مخالف و موافق به اظهار نظر پرداختند. پس از آنکه سه تن از وزرای پیشنهادی دفاعیات خود را مطرح کردند، رأی گیری انجام شد و حسن عابدی جعفری با ۱۳۴ رأی موافق از مجموع ۱۸۹ رأی و ابوالقاسم سرحدی زاده نیز با ۱۲۱ رأی موافق از ۱۸۵ رأی، توانستند رأی اعتماد مجلس را برای تصدی وزارت بازرگانی و کار به دست آورند، سه وزیر پیشنهادی دیگر (کازرونی، کلانتری و ناجی) نتوانستند از مجلس رأی اعتماد بگیرند. (۱)

رابطه مجلس و دولت، موفقیت های دولت، تحقق شعار نه شرقی نه غربی، میزان پایداری دولت به قانون و انتظارات از دولت، مهم ترین موضوعاتی بود که امروز رئیس مجلس شورای اسلامی در مصاحبه ای به مناسبت هفته دولت به آنها پرداخت.

هاشمی رفسنجانی در پاسخ به سؤالی در مورد ارتباط مجلس با قوه مجریه، رابطه این دو نهاد را مطلوب و قابل قبول ارزیابی کرد و گفت: «اکثریت مجلس، که معیار تصمیمات مجلس است دولت را صالح می داند و هماهنگ با دولت [است] و دلش می خواهد مشکل گشای دولت باشد. ... هروقت یکی از وزرا به مجلس می آیند و راجع به یک لایحه ای توضیح می دهند ... مجلس به حرف های وزیر اعتماد می کند.»

هاشمی رفسنجانی ضمن اشاره به موفقیت های دولت در زمینه های مختلف افزود: «در کل، انقلاب در اکثر وقت ها با توجه به واقعیت ها موفق بوده؛ البته مردم به حق، انتظار خیلی بیش از این ممکن است داشته باشند. ... با توجه به مشکلات جنگ و محاصره اقتصادی و به هم خوردن مدیریت ها و فرار بخشی از سرمایه ها و ازدست رفتن بعضی تخصص ها و مخالفت یک جمعی از مردم همین کشور ... با توجه به همه اینها که آدم در نظر بگیرد می بیند که در بخش ها خیلی موفقیت بوده است. ... در بخش های تولیدی به نظر می رسد که موفق تر هستیم تا توزیع، یکی از جاهایی که الآن می لنگد مسئله توزیع است. ... ما در جنگ خیلی موفق بودیم؛ در شکستن ضدانقلاب خیلی موفق بودیم؛ در راه انداختن کارها، مشاغل بعد از انقلاب موفق بوده ایم؛ ... در مسائل خدمات نسبتاً موفق بوده اند مخصوصاً جهاد در روستاها خیلی خدمت کرده است؛

وزارت کشاورزی و وزارتخانه های دیگر همچون وزارت نیرو و بهداری خوب اداره کرده اند؛ ما این همه مجروح در بیمارستان هایمان معالجه شدند؛ ... تولید خوب در روال افتاده است؛ مسائل دفاعی و امنیتی و نظامی مان خوب است.»

وی در تشریح میزان موفقیت نظام در عملی کردن شعار نه شرقی نه غربی در عرصه سیاست خارجی ابراز کرد: «ما از آن روزی که دولت مرحوم رجایی شروع شد، یعنی خط امام به دولت رسید، مسیر درستی انتخاب کردیم. ... ما نه باج به شرق می دهیم و نه به غرب، وابستگی هایمان را خیلی کم کرده ایم. ... ایران موفق شده در دنیا جا بیندازد که مملکتی است در دنیا، یک دولتی به وجود بیاید و روی پای خودش بایستد، مشکلات را تحمل کند و به شرق و غرب باج ندهد و باز هم این معنایش این نیست که ما رابطه نداشته باشیم، ما برای همیشه نیاز داریم که هم با شرق و هم با غرب ارتباط داشته باشیم و ارتباطمان ارتباط تجاری، سیاسی و فرهنگی هم هست، اما ارتباط دو دولت مستقل و عادلانه.»

رئیس مجلس در مورد میزان پایداری دولت به قانون خاترنشان کرد: «معتقدیم که محور یک کشور باید قانون مندی باشد. ... در مجموع من جمع بندی ام این است ما داریم به طرف حکومت قانون می رویم و این وظیفه ماست. قانون را ما الآن اجرایش را وظیفه شرعی هم می دانیم، یعنی مثل سایر قوانین اسلام که داریم واجب می دانیم.»

هاشمی رفسنجانی با توجه به تدوین برنامه پنج ساله توسعه توسط دولت، دیدگاه خود درباره این برنامه و دورنمای اجرای آن را این گونه تشریح کرد: «این برنامه پیشنهاد دولت است، معمولاً لوایح به مجلس که می آید یک مقدار عوض می شود. ... من نمی دانم چند درصد این برنامه تأیید می شود. ... به نظر من برنامه همه جانبه ای است چون این برنامه از پایین شروع شده است، از مناطق، از روستاها شروع کرده اند از شوراها گرفته اند تا آورده اند بالا. ... روی واقع بینی یک مقدار کار شده است، یک مقدار تخصص و امکانات جمع بندی شده تا آن حدی که مقدور بوده است. ... اگر مشکل استثنایی برای ما پیش نیاید و عادی باشد ... قیافه کشور ما تا پنج سال دیگر خیلی عوض خواهد شد. البته می دانید که چهار تا برنامه پنج ساله داریم. برنامه بیست ساله داریم، در بیست سال آینده خیلی آدم می تواند امیدوار باشد که برنامه های بیست ساله، کشور را تبدیل کند به یک کشور قابل قبولی برای زندگی انسانی متناسب این زمان و براساس اسلام.»

رئیس مجلس در پایان این گفت و گو، در خصوص انتظارات خود از دولت گفت: «من از دولت انتظار دارم به عنوان نماینده، که قوانین مجلس موبه مو اجرا شود اگر جایی از آن برایشان مشکل است قوانین عادی را می شود اصلاح کرد که اصلاح می کنیم؛ ... مسئله توزیع را دولت اولویت دهد، سروسامان دهد به توزیع، توزیع الآن فشار زیادی روی بعضی اقشار جامعه

دارد؛ ... یکی از کارهایی که من از دولت انتظار دارم خود همین کارندهاست، به نظر من هنوز در ادارات ما آن روحیه متناسب با انقلاب در همه به وجود نیامده ... دولت باید ... [کارمندان ناصالح] را اولاً تربیت کند، ثانیاً نظارت شدیدتری داشته باشد. ادارات یک مقداری مطابق با انقلاب شوند ... اجازه ندهند عده کمی کارکنان، اکثریت را که نسبتاً خوب هستند بدنام کنند، حق آنها ضایع نشود؛ و خوب پشتیبانی از جنگ، همان طور که می کرده است بکند و اولویت را بدهد به جنگ، اگر جنگ را حل کنیم خیلی چیزهای دیگر ما حل می شود.»^(۱)

۱

با ادامه فعالیت دادگاه بین الملل اسلامی در ایران، برخی رسانه های خارجی با رویکردهایی متفاوت به بازتاب سفر اعضای این دادگاه پرداختند. در این میان رادیو بغداد، با بی صلاحیت خواندن این دادگاه، سفر حقوق دانان آن را صرفاً یک اقدام تبلیغاتی برای ایران برشمرد.

حقوق دانان دادگاه بین الملل اسلامی صبح امروز، از اسیران عراقی مستقر در اردوگاه طریق القدس شماره ۲ بازدید کردند؛ به گزارش روزنامه اطلاعات، هنگام ورود اعضای این دادگاه به اردوگاه، اسرای عراقی با سردادن شعارهایی همانند «مسلمین عالم اتحاد اتحاد؛ لیک یا خمینی، ای وارث حسینی؛ نه شرقی نه غربی، جمهوری اسلامی؛ مرگ بر امریکا و مرگ بر شوروی» از آنها استقبال کردند. نمایندگان دادگاه بین الملل اسلامی ضمن بازدید از بخش های مختلف این اردوگاه با اسرای عراقی نیز گفت و گو کردند. فرمانده اردوگاه در مورد وضعیت نگهداری اسیران عراق گفت: «اسرای عراقی از حقوقی که به یک سرباز ایرانی تعلق می گیرد برخوردار هستند و همان غذایی را می خورند که ما می خوریم و رئیس جمهوری ما می خورد.» به گفته وی، اسرای عراقی در کلاس های ایدئولوژیک، کلاس های سوادآموزی به زبان عربی و فعالیت های هنری شرکت می کنند. یکی از اعضای هیئت نمایندگی دادگاه بین الملل اسلامی نیز در گفت و گو با خبرنگاران وضعیت زندگی اسیران را «فوق العاده عالی» توصیف کرد. یکی دیگر از اعضای این هیئت با بیان اینکه وضعیت اسرای عراقی این اردوگاه از شرایط زندگی خود وی در خانه اش بهتر است، در مورد نگرش عراق به این دادگاه ابراز کرد: «آن طور که از قرائن معلوم است عراق تمایل ندارد که به آن کشور سفر کنیم، ولی اگر فرصتی برای اعضای دادگاه پیش بیاید استقبال خواهیم کرد.»^(۲)

درعین حال رادیو بغداد در گفتاری در ساعت ۱۱ امروز، دادگاه بین الملل اسلامی را فاقد هرگونه صلاحیت رسمی و قانونی دانست و مدعی شد: «این دادگاه به اصطلاح اسلامی بین المللی، عراق را از تشکیل خود و یا از طرفی که این مأموریت را به او واگذار کرده اطلاعی نداده ... بلکه مستقیماً عازم ایران شده و اظهاراتی کرده است که آشکارا بوی جانب داری از رژیم ایران از آن به مشام

ص: ۱۵۸

۱- روزنامه کیهان، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

می رسد و به همین جهت سمت و صلاحیت حکمیت و داوری از آن منتفی می گردد.»

در ادامه این تفسیر با اشاره به برگزاری اجلاس خلقی اسلامی (۱) در عراق در چند ماه قبل و متعاقب آن تشکیل کمیته صلح در درون این اجلاس و واکنش ایران در قبال آن آمده است: «چند ماه پیش، در عراق یک کنفرانس توده ای اسلامی برگزار گردید که ده ها شخصیت برجسته و سرشناس اسلامی در آن شرکت کردند. موضع عراق در قبال کنفرانس مذکور طوری بوده که گویا این کنفرانس در یک کشور بی طرفی تشکیل یافته است ... از این گذشته، صدام حسین رئیس جمهور، در برابر کنفرانس اعلام نمودند که عراق بدون قید و شرط تمام تصمیمات و مصوبات این کنفرانس را قبول خواهد کرد. ... هنگامی که کمیته صلح و اصلاح فی مابین در درون این کنفرانس تشکیل گردید، رژیم متجاوز خمینی نه تنها از توهین وارد ساختن به این کنفرانس و این کمیته شرم و حیا نکرد، بلکه حتی مأموریت بشردوستانه کمیته را رد نمود.» رادیو بغداد در پایان مأموریت این دادگاه را شکست خورده خواند و آن را «جانب داری و تبانی علیه طرف دیگر» قلمداد کرد. (۲)

همچنین امروز روزنامه فجر جدید (چاپ لیبی) با اشاره به بازدیدهای حقوق دانان دادگاه مذکور از مناطق جنگ زده سوسنگرد، آبادان، خرمشهر و هویزه، حملات عراق را ناقص کنوانسیون ژنو دانست و به نقل از سخنگوی این دادگاه اعلام کرد: «تجاوزگر به خاطر این همه جنایت وحشتناک باید مورد تعقیب قرار گیرد.» (۳)

۱

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه، پس از دیداری سه روزه از ترکیه، با بدرقه ایلتر ترکمن وزیر امور خارجه ترکیه، این کشور را ترک کردند و ظهر امروز، وارد ژنو، محل برگزاری اجلاس جهانی بررسی مسئله فلسطین شدند. (۴)

رادیو امریکا شامگاه امروز با اشاره به دیدار و گفت و گوهای ولایتی در ترکیه، درخصوص موضع ایران در جنگ با عراق و ابراز نگرانی ترکیه در قبال گسترش این جنگ، گزارش داد: «ولایتی در گفت و گوهایش با کنعان اورن رئیس جمهور ترکیه، به تغییری در موضع رژیم اسلامی

ص: ۱۵۹

۱- اشاره ای است به اجلاسی که در آوریل ۱۹۸۳ (فروردین - اردیبهشت ۱۳۶۲)، در بغداد با حضور ۲۸۰ تن از افراد روحانی و غیر روحانی و شخصیت های مذهبی از ۵۰ کشور برگزار شد. اجلاس مذکور با حمایت از مواضع عراق در جنگ کوشید تا میان دو طرف درگیر در جنگ میانجیگری کند، اما این اقدام با شکست مواجه شد. عده ای از علمای شیعه از جمله بستگان آیت الله خویی و آیت الله حکیم از شرکت در این اجلاس امتناع کردند که این امر به دستگیری ۹۰ نفر از اعضای بیت آیت الله حکیم توسط رژیم بعثی عراق انجامید. در پی آن، ۶ نفر از آنها از جمله ۳ برادر حجت الاسلام محمد باقر حکیم در ۳۰ اردیبهشت ۱۳۶۲ به اعدام محکوم شدند. (دیلیپ هیرو، طولانی ترین جنگ؛ رویارویی نظامی ایران و عراق، ترجمه علیرضا فرشچی، رضا فرید زاده و سعید کافی، تهران: مرز و بوم، ۱۳۹۰، صص ۱۹۰ و ۱۹۱).

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، صص ۳۶ و ۳۷، رادیو بغداد، ۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۱.

۳- همان، ص ۲، طرابلس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۶/۶/۱۳۶۲.

۴- روزنامه کیهان، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

نسبت به ترکیه اشاره ای نکرد، ولی به مقام های ترکیه اطمینان داد که رژیم اسلامی در نظر ندارد این جنگ را به کشورهای دیگر منطقه بکشد. این رادیو افزود: «ترکیه نگرانی خود را از احتمال وارد شدن خسارت جنگی به خط لوله نفت عراق که از طریق ترکیه به دریای مدیترانه متصل می شود، ابراز داشته است. ... ترکیه همچنین همه ساله ۲۵۰ میلیون دلار از این عمل درآمد دارد.» (۱)

۱

صدام حسین رئیس جمهور عراق، امروز با ایراد سخنانی در مراسم اعطای نشان به جمعی از نیروهای عراقی، تأکید کرد: «سربازان عراقی همواره در جنگ حضور خواهند داشت و تا تسلیم شدن باطل [!]، به جنگ ادامه خواهند داد.» (۲) رئیس جمهور عراق همچنین ضمن اشاره تلویحی به موفقیت های ایران در جبهه شمالی و تصرف بخشی از خاک کردستان عراق به دست نیروهای ایرانی، مدعی شد: «ما به امید خداوند هر یک و جب از کردستان را به شعله ای سوزان زیر پای آنها مبدل خواهیم کرد و آنها بهای حمله خود در کردستان را به همان اندازه که در بصره و میسان پرداختند و یا بیشتر پرداخت خواهند کرد.» صدام حسین در بخش پایانی سخنان خود، عملیات های ایران را ناموفق خواند و ادامه جنگ را به ضرر ملت و ارتش ایران دانست؛ وی گفت: «آنها نمی توانند به آرمان ما دست یابند، نبردهای بصره و دیگر نبردها بهترین گواه این مسئله است. بیش از پنج حمله آنها به خاک عراق تارومار شد. ... ارتش و ملت ایران بالاخره درمی یابند که ادامه جنگ به صلاح آنها نیست و جنگ با کشور هم جوار آنها کار درستی نیست.» (۳)

۲

به دنبال ابراز نگرانی ترکیه از احتمال به خطر افتادن خط لوله نفتی عراق از خاک این کشور، وزارت امور خارجه عراق بمباران این خط لوله را غیرممکن خواند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه المجله چاپ لندن (وابسته به عربستان سعودی) در شماره اخیر خود به نقل از منابع دیپلماتیک مطلع، گزارش داد که ژنرال کنعان اورن رئیس جمهور ترکیه، به مقامات عراقی اطلاع داده است که ترکیه «مایل نیست بیش از این خود را در جنگ عراق با ایران درگیر کند.» براساس همین گزارش، مقامات ترکیه ای، ایران و عراق را از پیامدهای گسترش جنگ به مناطق نفتی برحذر داشته اند؛ چراکه از نظر آنان بمباران خط لوله ترکیه و انهدام آن، به مثابه یک فاجعه اقتصادی برای ترکیه است. (۴)

در همین حین، محمد سعید الشعف معاون وزارت امور خارجه عراق، امروز در بیانیه ای بمباران خط لوله انتقال نفت عراق از مسیر ترکیه را برای ایران کاملاً غیرممکن دانست و اعلام

ص: ۱۶۰

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو صدای امریکا، ۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳۹، رادیو صوت الجماهير بخش عربی، ۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۵، ۱۰/۶/۱۳۶۲، صص ۱۱ - ۷.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۳، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

کرد: «هنگامی که ایرانیان دریافتند که عملیات نظامی نو میدانه آنها در منطقه حاج عمران با هدف متوقف ساختن جریان نفت از طریق ترکیه به صورت مضحکی درآمده، اکنون می خواهند با سخن گفتن از بمباران خط لوله فوق، این احساس را به وجود آورند که انجام چنین اقدامی عملی است، ... لکن اکنون تا مدتی به تعویق افتاده است.»^(۱)

۱

هوایمای ربوده شده خطوط هوایی فرانسه صبح امروز در فرودگاه دمشق به زمین نشست.^(۲) این هوایمای پس از سوخت گیری و دریافت مواد غذایی به طرف ایران حرکت کرد و درحالی که سخنگوی وزارت امور خارجه ایران قبلاً اعلام کرده بود که به این هوایمای اجازه فرود در فرودگاه های ایران داده نخواهد شد، در ساعت ۱۴:۴۵، در فرودگاه مهرآباد تهران به زمین نشست.

ربایندگان هوایمای پس از فرود در فرودگاه مذکور خواسته های خود را این گونه مطرح ساختند: «تغییر موضع سیاسی و نظامی دولت فرانسه در زمینه ارسال تسلیحات و کمک نظامی به رژیم های عراق، لبنان و چاد ... در ظرف ۴۸ ساعت و "آزادی اسرای ما در فرانسه"؛ هوایماریایان همچنین تهدید کردند که در صورت عملی نشدن مطالباتشان، در پایان این مهلت، هوایمای را منفجر می کنند. به دنبال این تهدید، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از یکی از مقامات وزارت امور خارجه ایران، گزارش داد: «ما سخت در تلاش هستیم که به هر وسیله ممکن آنان را از منفجر نمودن هوایمای منصرف کنیم و در این زمینه صادقانه در تلاش هستیم.»

از سوی دیگر، بنا به درخواست هوایماریایان، آب و مواد غذایی در اختیار آنها قرار داده شد. امشب علاوه بر معاون سیاسی وزارت امور خارجه ایران که با هوایماریایان مذاکره کرد، در ساعت ۲۰، کاردار سفارت فرانسه نیز با حضور در فرودگاه مهرآباد و انجام گفت و گویی کوتاه با هوایماریایان، در جمع خبرنگاران اعلام کرد که «کلیه درخواست های هوایماریایان را سریعاً به دولت فرانسه ابلاغ می کند.»^(۳)

رسانه های خبری جهان از جمله خبرگزاری فرانسه، خبرگزاری آلمان غربی، رادیو ریاض، رادیو لندن، رادیو کلن، رادیو امریکا، بخش فارسی رادیو اسرائیل و بخش فارسی رادیو دهلی، اخبار مربوط به این ماجرا را مخابره کردند، در این بین خبرگزاری فرانسه مدعی شد: «تصور می رود یکی از ربایندگان هوایمای ایرانی باشد.»^(۴)

۲

درحالی که درگیری های داخلی لبنان همچنان ادامه دارد، اخباری مبنی بر ورود نظامیان امریکایی

ص: ۱۶۱

۱- همان، ص ۷، بغداد - خبرگزاری عراق، ۷/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۳- روزنامه کیهان، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، صص ۱۹ - ۱۲.

به این درگیری ها و استعفای نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس منتشر شده است.

شبه نظامیان جنبش شیعیان (امل) و دو گردان از نیروهای ارتش لبنان ظهر امروز، در حومه جنوبی لبنان با یکدیگر درگیر شدند. در این درگیری ۱۱ نظامی ارتش زخمی شدند و از شبه نظامیان نیز ۲ تن کشته و ۷ تن مجروح شدند. در پی این حادثه، جنبش امل با انتشار بیانیه ای اعلام کرد که شیعیان ساکن حومه جنوبی بیروت از مدت ها پیش «هدف تجاوزات و تحریکات از سوی حزب کتائب (فالانژیست) قرار دارند که بر اثر آن، که تحت حمایت ارتش لبنان صورت می گیرد، ۱۰ تن کشته و ۲۰ تن زخمی شده اند.» از سوی دیگر برای اولین بار، تفنگ داران امریکایی مستقر در لبنان نیز با شبه نظامیان مسلمان لبنانی به تبادل آتش پرداختند. این درگیری یک ساعت و نیمه، در نزدیکی فرودگاه بیروت - که در حال حاضر تعطیل می باشد - رخ داد. (۱)

همچنین خبرگزاری آسوشیتدپرس امروز از تل آویو گزارش داد که مناخیم بگین نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس، در جمع اعضای کابینه این رژیم، تصمیم خود مبنی بر کناره گیری از نخست وزیری را اعلام کرد؛ وی در مورد انگیزه اش از این اقدام توضیحی نداد. براساس همین گزارش، موشه آرنز وزیر دفاع رژیم صهیونیستی، گفته است استعفای بگین هیچ گونه تأثیری در طرح این رژیم راجع به خروج نیروهایش از لبنان نخواهد داشت. (۲) گزارش همین خبرگزاری از واشنگتن نیز حاکی است که مقامات ایالات متحده معتقدند استعفای مناخیم بگین، هیچ گونه تغییر بنیادینی در سیاست های رژیم اسرائیل ایجاد نخواهد کرد. (۳)

۱

رادیو کویت امروز خبر داد که شیخ صباح الاحمد نایب رئیس شورای وزیران و وزیر امور خارجه کویت، امروز وارد دمشق شد تا در دیدار با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، وی را در جریان نشست های اخیر شورای همکاری خلیج فارس، که در روزهای اول تا سوم ماه جاری در طائف برگزار شد، قرار دهد. (۴) رادیو اسرائیل سفر وزیر امور خارجه کویت را مأموریتی از سوی شورای همکاری خلیج فارس برای برقراری آشتی بین حافظ اسد و یاسر عرفات ارزیابی کرد. در گزارش این رادیو آمده است: «به دنبال آغاز شورش مسلحانه علیه عرفات در صفوف الفتح، روابط وی با دولت سوریه به شدت تیره گردید. سوریه که از شورشیان مسلح جانب داری می کند چندی پیش عرفات را از دمشق اخراج کرد.» این گزارش افزوده است: «وزیر خارجه کویت ضمن اقامت در دمشق درباره تصمیمات اخیر کنفرانس وزیران خارجه شورای همکاری های

ص: ۱۶۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو کویت، ۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۶:۳۰.

خلیج فارس نیز به سران سوریه گزارش خواهد داد. یکی از تصمیمات کنفرانس این بود که اعراب کمک های مالی خود را به هر کشور
افریقایی که با اسرائیل تجدید رابطه نماید قطع خواهند کرد.»^(۱)

ص: ۱۶۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۹، رادیو اسرائیل، ۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

راهبرد تداوم عملیات های محدود که پس از عملیات والفجر مقدماتی، از سوی قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا(ص) اتخاذ شد، در قالب اجرای «عملیات در تمامی خطوط پدافندی» در دستور کار قرارگاه های حمزه، نجف و کربلا قرار گرفته است. براین اساس، فرماندهان سپاه در نشست امروز خود در قرارگاه خاتم الانبیا(ص)(۱) گزینه های پیش رو برای اجرای عملیات های محدود در جبهه های شمالی و میانی(۲) را بررسی و به طور مشخص در مورد اجرای عملیات های والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، والفجر ۵(۳)* در منطقه دربندیخان و والفجر ۳ تکمیلی در منطقه قلعه آویزان بحث و تبادل نظر کردند.(۴)

در این نشست محمدابراهیم همت در تشریح عملیات قرارگاه حمزه (والفجر ۴) و عملیات قرارگاه نجف (والفجر ۵) گفت: در منطقه عملیاتی والفجر ۴ (دهانه شیلر)، لشکر ۸ نجف در محور بانه و لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در محور مریوان و در منطقه عملیاتی والفجر ۵ (دربندیخان) نیز لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) در محور پاوه کار می کنند. وی در ادامه ضمن

ص: ۱۶۵

- ۱- جلسه با حضور غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، علی تجلایی طرح و عملیات خاتم الانبیا(ص)، پیش بهار معاون اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا(ص)، محمدعلی جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ و ملک زاده ستاد قرارگاه نجف تشکیل شد.
- ۲- توضیحات بیشتر در زمینه اجرای عملیات در غرب و شمال غرب کشور در ضمیمه اول گزارش آمده است.
- ۳- * در دوران جنگ عراق و ایران، عملیات والفجر ۵ به عملیاتی اطلاق می شود که هم زمان با عملیات خیبر و به منظور جلب توجه ارتش عراق به منطقه ای خارج از هورالهویزه، در نیمه شب ۲۶/۱۱/۱۳۶۲ در منطقه چنگوله به مرحله اجرا درآمد. آنچه در کتاب حاضر با عنوان عملیات والفجر ۵ آمده، نام عملیاتی است که قرارگاه نجف مأموریت طراحی و اجرای آن را در منطقه عمومی دربندیخان بر عهده داشت، اما در اواسط مهرماه ۱۳۶۲ بنا به دلایلی - که شرح آن در گزارش های بعدی کتاب حاضر آمده است - منتفی شد.
- ۴- اطلاعات تکمیلی در خصوص این عملیات ها در ضمیمه دوم این گزارش درج شده است.

توضیح مانور عملیات والفجر ۵ بر روی نقشه افزود: در حال حاضر نیروهای ما در مناطقی نظیر زیمناکوه، شاخ خشیک، تنگه سرتک، بمو، شاخ بمو، شاخ شوالدری، تنگه دربند، سلمان، تنگ حماد و... حضور دارند و برخی نقاط از جمله ارتفاعات بالامبو در دست دشمن است. در کل، سد دربندیخان، زیمناکوه، تنگه های منطقه، شاخ خشیک، شاخ بمو، شاخ شمیران و... نقاطی هستند که برای دشمن ارزش کلیدی و راهبردی دارد و به شدت به هر تحرکی در این مناطق واکنش نشان می دهد.

فرمانده لشکر ۲۷ همچنین با اشاره به حضور گروه های گرد در منطقه عمومی دربندیخان، گفت برخی از آنها نظیر گروه قیاده های موقت جزء عناصر موافق با نیروهای ایران هستند و برخی دیگر از جمله دمکرات ها و جلالی ها (طالبانی ها) در شمار مخالفان قرار دارند. وی در تکمیل این بخش از توضیحات خود افزود: طبق یکی از گزارش ها، ضدانقلاب در بمو مخصوصاً جلوی سرتک، برای خودش خط تشکیل داده و جلوی آن میدان مینی ایجاد کرده است، که این امر برای نیروهای خودی مشکل ساز خواهد شد.

در ادامه جلسه، فرماندهان سپاه در مورد طرح مانور اولیه عملیات در منطقه دربندیخان عراق گفت و گو کردند. فرمانده لشکر ۲۷، که در حال حاضر به عنوان یگان اصلی از سوی قرارگاه نجف در این منطقه مأمور است، عقیده داشت به علت وابستگی ارتفاعات این منطقه به یکدیگر، عملیات باید به صورت گسترده و در اکثر ارتفاعات کلیدی اجرا شود. وی خطاب به غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، گفت: این منطقه، منطقه بسیار خوبی است، ارتفاعات به یکدیگر وابستگی دارند و اگر یکی سقوط نکند، برای دیگر محورها مشکل ایجاد خواهد کرد، ولی اگر ارتفاعات به هم پیوسته سقوط کند، قدرت هلی برد ما به شدت بالا رفته و بر میزان تسلط ما بر مناطق افزوده می شود. دشمن هم به علت حضور در ارتفاعات بالامبو و بعد مسافت نمی تواند آتش مؤثری روی بالگردها اجرا کند(۱).

در پایان نشست امروز، معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در گفت و گویی با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، درباره آخرین وضعیت عملیاتی جبهه های شمالی و میانی گفت: در وضعیت کنونی، عملیات منطقه دربندیخان و بمو(۲) با حضور یگان های ۲۷، ۳۱، ۱۷ و

ص: ۱۶۶

۱- سند شماره ۱۲۸۹۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تشریح عمومی منطقه والفجر ۴، (قرارگاه خاتم، ۷/۶/۱۳۶۲)، نوار شماره ۱۲۸۹۸، صص ۲۷ - ۱.

۲- منطقه ای کوهستانی در استان سلیمانیه عراق، نقطه مقابل ارتفاع بمو و شاخ بمو، ارتفاع شیخ صله و کوه های سرپهن در ایران می باشد.

۱۰ از سپاه و هشت گردان از تیپ ۳۰ گرگان ارتش به طور حتم اجرا خواهد شد. در مورد اجرای عملیات در منطقه دهانه شیلر(۱) نیز با توجه به اینکه فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش هنوز آن را بررسی نکرده اند، تصمیم قطعی گرفته نشده است. عملیات روی ارتفاعات قلعه آویزان(۲) نیز فعلاً منتفی و اجرای آن به زمستان موکول شده است.(۳)

۱

فرماندهان قرارگاه کربلا امروز در جلسه ای به بررسی آخرین وضعیت عملیات مهندسی در منطقه طلائییه پرداختند. در این جلسه که با حضور غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، سیاف زاده معاون وی، مجید برزمهری مسئول مهندسی رزمی و حسین امامی از طرح و عملیات این قرارگاه برگزار گردید، در مورد طرح مانور مهندسی رزمی عملیات، استعداد و پشتیبانی و تأمین دستگاه های مهندسی بحث و گفت و گو شد.(۴)

بر اساس تصمیم فرماندهان، لشکر ۲۵ کربلا- مأموریت اجرای عملیات مهندسی در منطقه طلائییه را بر عهده دارد. مختصات کلی این عملیات در خط خودی از سیل بند و در خط دشمن از دژ عراق معین شده است. بر اساس طرح مانور، نیروها حرکت خود را از سیل بند به سمت جاده آسفالت نشو آغاز و طبق شاخص های تعیین شده ۵/۱ کیلومتر به سمت دشمن پیشروی می کنند. نیروهای هریک از محورهای سه گانه پس از دور شدن از شاخص های معین شده در منطقه، در قالب دو گروه به سمت چپ و راست گسترش می یابند.

در طرح مهندسی رزمی این عملیات، استعداد مهندسی در سه محور و در هر محور دو گروه مهندسی برآورد شده است که در مجموع ۶ گروه مهندسی (۳ گروه از جهاد و ۳ گروه هم از سپاه) هر کدام با فاصله ۲ کیلومتر از یکدیگر وارد عمل می شوند. در ترکیب هر گروه مهندسی، ۶ دستگاه به عنوان یگان اصلی وجود دارد و ۳ احتیاط هم برای هر دستگاه در نظر گرفته شده است. برای تأمین این دستگاه های مهندسی هنگام احداث خاکریز نیز ۲ گردان از لشکر ۲۵ کربلا- با ۳ گردان احتیاط به سمت خط دشمن و جلوی آسفالت کمین اجرا خواهند کرد.(۵) علاوه بر این، در تأمین نیروها و تجهیزات گروه های مهندسی در هر کدام از محورهای عملیات، یگان های ۴۴ قمر، ۷ ولی عصر(عج)، ۲۵ کربلا و بخشی از لشکر ۱۹ فجر از سپاه و عناصر جهاد استان های اصفهان، خوزستان و فارس نیز مشارکت دارند.(۶)

ص: ۱۶۷

-
- ۱- منطقه ای کوهستانی در استان سلیمانیه عراق، این منطقه بین شهرهای بانه و مریوان ایران است و جزو خاک عراق محسوب می شود.
  - ۲- منطقه ای کوهستانی در مرز استان ایلام، شهر مهران در ایران و استان واسط، شهر بدره در عراق می باشد.
  - ۳- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجیر، ۲۴/۵/۱۳۶۲ تا ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱۵.
  - ۴- سند شماره ۱۲۵۷۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، (قرارگاه کربلا، ۷/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۷۴)، صص ۵ - ۱؛ و- سند شماره ۱۲۵۷۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، (قرارگاه کربلا، ۷/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۷۵)، صص ۵ - ۱.
  - ۵- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۶/۵/۱۳۶۲ تا ۸/۶/۱۳۶۲، صص ۱۶۴ - ۱۵۳.
  - ۶- سند شماره ۱۲۵۷۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ - ۸؛ و- سند شماره ۱۲۵۷۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸.

گفتنی است برای کاهش حجم آتش دشمن، مقرر شد تبادل آتش بین دو توپخانه برقرار شود تا نیروهای خودی بتوانند به فعالیت خود در زیر آتش دشمن ادامه دهند.^(۱) به این منظور هماهنگی های لازم با فرمانده لشکر ۹۲ زرهی برای مشارکت در عملیات و تأمین آتش تهیه، انجام خواهد شد.^(۲)

۱

هم زمان با تلاش قرارگاه کربلا برای اجرای عملیات های مهندسی در مناطق زید، طلائی و طیب، نیروهای دشمن نیز در برخی نقاط جبهه جنوب به ویژه در مناطق مذکور، دست به اقداماتی زده اند که نشانه هوشیاری ارتش عراق می باشد.

گزارش نیروهای خودی حاکی است ارتش عراق با هوشیاری کامل منطقه عملیاتی طیب، ارتفاعات سور و دهانه رودخانه میمه را زیر نظر دارد و در این منطقه اقدام به اجرای آتش گسترده و اعزام کمین های شناسایی - رزمی می کند، علاوه بر این نیروهای دشمن مبادرت به انجام فعالیت های مهندسی به قصد سرکوب و جلوگیری از تحرکات احتمالی ایران در آینده کرده اند. براساس این گزارش، احتمال تک محدود واحدهای پیاده زرهی دشمن به شرفانی، بجلیه و فکه نیز وجود دارد.

در منطقه عملیاتی زید نیز هشیاری و تحرک نیروهای عراق در منطقه ایستگاه حسینی، فعالیت های مشکوک دشمن در جلوی خاکریز جدید لشکر ۷ ولی عصر (عج)، حفر کانال، حرکات زرهی - مهندسی در پشت خاکریز، انفجار مین و شناسایی هوایی با بالگرد از سوی ارتش عراق، گزارش شده است.

در منطقه عملیاتی طلائی و اطراف آن، ارتش عراق علاوه بر فعالیت های شدید مهندسی با استفاده از حداقل ۳۰ دستگاه بلدوزر - اسکرپر در محدوده غرب جفیر تا کنار هور، با اعزام نیروهای گشتی و شناسایی هوایی به وسیله بالگرد، منطقه طلائی قدیم تا کوشک را به شدت کنترل می کند.^(۳) در گزارش دیگری درمورد اقدامات عراق در منطقه طلائی آمده است: «عراق جلوی خاکریز خودش در منطقه ۲۵ کربلا، ۱۵ بیل مکانیکی دائم دارد کار می کند، احتمال زیاد می خواهد هور را وصل کند به کانال جلوی دژ خودش و آب را نیز وصل کند.»^(۴)

۲

گزارش یگان های نظامی ایران و برخی رسانه های خارجی از فعالیت های ارتش عراق برای پیشگیری از سلسله عملیات های محدود ایران (والفجر) در جبهه شمالی حکایت دارد.

امروز واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در گزارشی از منطقه مقابل میوان در پنجوین، میزان نقل و انتقالات دشمن را قابل توجه توصیف کرد؛ به گونه ای که فقط تا پیش از ظهر امروز، ۶۱ خودرو ایفا از شهر سیدصادق وارد شهر پنجوین شده اند^(۵) فرمانداری شهرستان پیرانشهر اعلام کرد: «تعداد ۴۰۰ تن از افراد حزب منحل دموکرات و جلال طالبانی مشغول تعلیمات

ص: ۱۶۸

۱- سند شماره ۱۲۵۷۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱ - ۱۰.

۲- سند شماره ۱۲۵۷۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳.

۳- سند شماره ۱۱۹۹۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات قرارگاه کربلا به قرارگاه خاتم الانبیا، ۷/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۵- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین، ۷/۶/۱۳۶۲، صص ۶۴.

نظامی خاص می باشند که مسئولیت تعلیم ایشان را مستشاران مصری، فرانسوی و افسران عراقی به عهده دارند و از قرار اطلاع، قرار است این نیروها در ظرف هفته های آینده در مناطق سقز، سنندج و باختران وارد عمل شوند.»^(۱) علاوه بر این بنا به گزارش رکن ۲ ژاندارمری کردستان، «در مورخه ۳/۶/۶۲، تعداد ۲۰۰ نفر از حزب منحلہ دمکرات و رزگاری و ۱۰۰ نفر از افراد جیش الشعبی توسط ارتش بعث از منطقه طویله و بیاره جمع آوری و [به] پایگاه های پنجوین انتقال و استقرار یافته اند.»^(۲)

در همین حال، رادیو اسرائیل به نقل از دیپلمات های خارجی در بغداد، اعلام کرد ارتش عراق خود را برای آغاز یک ضدحمله گسترده برای عقب راندن ایران از کوهستان های مرزی در منطقه کردستان آماده می سازد. همین منابع یادآوری کردند صدام حسین در یک سخنرانی در جمع گروهی از نیروهای مسلح کرد، که از رژیم وی جانب داری می کنند، گفت ما هر وجب از خاک کردستان (از شهرهای ایرانیان) را به آتش مبدل خواهیم کرد.^(۳)

۱

در پی ادامه بمباران مناطق مسکونی شهرهای مرزی ایران توسط جنگنده های عراق، سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد، در نامه ای به دبیرکل این سازمان، بار دیگر خواستار توجه شورای امنیت به جنایات جنگی عراق شد.

وی در این نامه با اشاره به کشته شدن کودکان و غیرنظامیان بر اثر حملات هوایی عراق به مناطق غیرنظامی ایران آورده است: «بنا به اطلاع دولت متبوعم و عطف به نامه های قبلی خود، احتراماً توجه شما را به اخبار اسف بار شهادت دو تن از کودکان بی گناه و نیز مجروح شدن یک نفر دیگر در نتیجه حمله هوایی عراق به منطقه غیرنظامی روستایی واوان (Vavan) سردشت در آذربایجان غربی مورخ ۲۳ آگوست ۱۹۸۳ [اول شهریور ۱۳۶۲]، جلب می نمایم. امیدوارم که شورای امنیت پیامدهای غم انگیز شرارت های مداوم رژیم حاکم بر عراق که جنایات مستندی را بر جای گذاشته، درک نماید.»^(۴)

گفتنی است ظهر امروز نیز یک هواپیمای عراقی، وارد حریم هوایی شهرستان مریوان شد، ولی قبل از بمباران بر اثر آتش پدافند هوایی متواری گردید.^(۵)

ص: ۱۶۹

-
- ۱- سند شماره ۳۵۸۰۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش فرمانداری پیرانشهر به استانداری آذربایجان غربی، ۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۲- گزیده اسناد مناطق کردنشین (سقز)، جلد ۲، گزارش رکن ۲ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۹۶.
  - ۳- واحد مرکزی خبر صد اوسیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، رادیو اسرائیل، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۸.
  - ۴- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد دوم، ترجمه محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، ص ۱۰۶.
  - ۵- سند شماره ۴۴۵۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیر، ۷/۶/۱۳۶۲.

در چند روز اخیر، تعدادی از نظامیان و مردم عراق با عبور از مرزهای غربی و جنوب غربی، خواستار پناهندگی به جمهوری اسلامی ایران شده اند.

براساس گزارش یک بولتن داخلی سپاه، امروز ۸۰ پناهنده عراقی از طریق منطقه هورالعظیم وارد ایران شدند. (۱) خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز از سنندج گزارش داد ۳۶ نفر از اهالی بغداد، سلیمانیه، نجف، کرکوک و همچنین یک فلسطینی از طریق مرزهای غربی وارد ایران شده و تقاضای پناهندگی کردند. (۲) به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی از ارومیه، ۱۰ نفر از مسیحیان عراقی با عبور از مرزهای غربی، خواستار پناهندگی به جمهوری اسلامی ایران شده اند. (۳)

دیروز نیز یک سرباز عراقی ضمن پناهنده شدن از طریق مرزهای جنوبی، اظهار کرد که در روزهای آتی ۲ سرباز دیگر نیز از همین راه به ایران پناهنده خواهند شد. (۴)

طبق گزارش واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر، روز جمعه ۴/۶/۱۳۶۲، نیز ۲ نفر از اهالی بغداد (یک مهندس و یک نقاش) به ایران پناهنده شده اند. (۵)

نیروهای خودی امروز با اجرای دو عملیات در اطراف ارومیه و سردشت، مناطق نسبتاً وسیعی را پاک سازی و تلفات و خساراتی را به عناصر مسلح غیرقانونی وارد کردند.

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا امروز در سالروز شهادت شهید ناصر کاظمی، تیپ ویژه شهدا در منطقه انزل (اطراف ارومیه)، با اجرای عملیاتی نسبتاً گسترده بیش از ۲۰ روستا را پاک سازی کرد. در این عملیات، حدود ۷۰ تن از عناصر مسلح ضدانقلاب کشته و ۳۰ نفر از آنها نیز اسیر شدند؛ علاوه بر این تعدادی مدارک درون گروهی و سلاح نیز به دست نیروهای خودی افتاد. (۶)

در عملیات دیگری، نیروهای سپاه پس از یک درگیری شدید با عوامل مسلح غیرقانونی توانستند در ساعت ۲۲ امشب، ارتفاع مشرف به برآغلان سرشیوبه را در اطراف سردشت به تصرف خود درآورند. در این درگیری ۱۰ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. براساس شنود بی سیم، شمار تلفات ضدانقلاب نیز به ۴۰ کشته یا زخمی می رسد. (۷)

همچنین براساس اعلام هنگ ژاندارمری سنندج، صبح امروز ۲ نفر از افراد حزب دمکرات به طور جداگانه خود را با دو قبضه اسلحه و تعدادی فشنگ به یکی از پایگاه های ژاندارمری سنندج تسلیم کردند. (۸)

افراد وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی امروز در محور مهاباد - بوکان، اطراف ارومیه و حوالی پیرانشهر، علیه نیروهای خودی دست به اقداماتی زدند.

امروز افراد مسلح به پایگاه بوغاز در محور مهاباد - بوکان، حمله کرده و با نیروهای این پایگاه درگیر شدند. (۹) این درگیری با اعزام نیروی کمکی از تیپ جندالله خاتمه یافت؛ (۱۰) در

- ۱- سند شماره ۲۲۷۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رویدادهای منطقه ۸ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۸، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.
- ۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۴- سند شماره ۱۲۱۸۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی جنوب، شماره ۹۴۴، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.
- ۵- سند شماره ۳۵۸۰۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات سپاه پیرانشهر به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۵/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۵۵۸۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۷/۶/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۳۵۵۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱ و ۲.
- ۸- سند شماره ۳۶۹۱۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۹- سند شماره ۳۵۸۰۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۱۰- سند شماره ۳۵۸۰۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه مهاباد به طرح و عملیات فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۸/۶/۱۳۶۲.

این حادثه از نیروهای خودی ۵ نفر شهید، ۴ نفر زخمی و ۹ نفر مفقودالاثر شدند.^(۱) براساس گزارش سپاه مهاباد، تعداد مهاجمان ۳۰ نفر بوده که ۴ نفر از آنها در حین فرار زخمی شدند؛ عناصر ضدانقلاب مجروحان خود را از منطقه خارج کردند.^(۲)

عصر امروز، بر اثر کمین چته های حزب دمکرات در حوالی پایگاه گنبد ارومیه، ۳ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند.^(۳)

نیروهای تأمین محور میانه به قلموت (در حوالی پیرانشهر)، امروز به مدت دو ساعت با یک گروه ۲۲ نفری از عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در پی این درگیری ۶ نفر از نیروهای تأمین از ارتش به اسارت درآمده و ۵ قبضه اسلحه ژ ۳ و یک قبضه تیربار نیز به دست عناصر مسلح غیرقانونی افتاد.^(۴)

همچنین شامگاه امروز درگیری میان نیروهای پایگاه های توت سرخان مریوان و تاربرد بانه با عناصر مسلح غیرقانونی بدون تلفات خودی خاتمه یافت.^(۵)

از سوی دیگر، امروز رادیو حزب دمکرات جاده سقر - مریوان را از تاریخ ۱۵ شهریور تا اطلاع بعدی نظامی اعلام کرد و از مردم منطقه خواست تا از رفت و آمد در جاده مذکور خودداری کنند.^(۶)

۱

در سومین روز از هفته دولت،^(۷) رئیس جمهور، نخست وزیر و اعضای هیئت دولت با امام خمینی دیدار کردند. تأکید بر خدمتگزاری مسئولان به مردم، ضرورت همدلی و برادری مسئولان در حل مشکلات، نقش اصلی مردم در اداره جنگ، اسلامی بودن ارتش جمهوری اسلامی، پایان یافتن دوران سلطنت طلبی در ایران، لزوم هماهنگی وزیران با مجموعه دولت و ضرورت رفع مشکل گرانی، محورهای اصلی سخنان امام خمینی در این دیدار بود.

رهبر انقلاب اسلامی با تشریح تلخی ها و شیرینی های هفته دولت گفتند: «در این "هفته دولت" ما تلخی ها و شیرینی ها داشتیم. تلخی ها از دست دادن چند نفر اشخاص متعهد که قبل از هفته، مرحوم عراقی بود که من مرحوم عراقی را از آن اولی که نهضت شروع شد و تماس با ما داشتند، می شناختم و انصافاً مردی بود که عمرش را صرف خدمت به اسلام کرد و در این هفته هم که مرحوم آقای رجایی که همه می دانید چقدر مرد متعهدی و خدمتگزاری بود و واقعاً معلم اخلاق بود به اعمال خودش. و همین طور آقای باهنر که مرد دانشمند متعهد و معلمی بود. این اسباب تأسف و تأثر ماست و شما. و این تلخی است که خوب، غیر از این هم ما در این طول مدت داشتیم. شیرینی و شیرینی ها آنچه بحمدالله در این هفته که "هفته دولت" است و واقعاً باید هفته دولت حساب کرد. دولت و هرچه وابسته به اوست و ارتش و سپاه و همه اینها جای خودشان را در دنیا باز کرده اند. یعنی، دنیا امروز روی این جمهوری و روی دولت جمهوری و روی رئیس جمهور این کشور و روی مجلس و همه ارگان های دیگر حساب باز کرده است. آنهایی که تاکنون در کمین بودند که این دولت در بین خودشان یک چیزهایی واقع

ص: ۱۷۱

۱- سند شماره ۳۵۸۰۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- سند شماره ۳۵۸۰۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- سند شماره ۱۱۳۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۷، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۵- سند شماره ۳۶۹۱۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲.

۶- سند شماره ۱۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب

اسلامی، ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۷.

۷- روزهای پنجم تا یازدهم شهریورماه امسال به عنوان هفته دولت اعلام شده است.

می شود و مردم هم اینها را قبول ندارند و بعد از یکی دو ماه، قضیه تمام است، و صدام هم روی همین زمینه بازی اش دادند، الآن چند سال است گذشته است و آنها باز در خارج نشسته اند و منتظرند به اینکه کسانی برایشان کار بکنند و آنها ببینند بهره برداری کنند. و بحمدالله الآن دولت استقرار پیدا کرده است و کشور ما یک کشور مستقر مستقلی، آزادی است. و من امیدوارم که بیشتر از این، رو به استقلال و آزادی و جهات دیگر برود.»

امام خمینی اسلامیت را رمز اقبال مردم به نظام جمهوری اسلامی دانسته و افزودند: «و مهم همین معناست که کراراً من عرض کرده ام، این است که جمهوری چون اسلامی است و ملت اسلامی هستند، مسلم هستند، مادامی که دولت و رئیس جمهور و رئیس مجلس و مجلس و قوای قضائیه و ارتش و پاسدار و همه، رو به اسلام باشند این کشور اسلامی رو به آنهاست، و اساس همین است که برای خاطر اسلامی بودن از اول پیروزی حاصل شد. شما گمان نکنید که اگر یک انگیزه دیگری عرضه شده بود به این ملت، ملت مجتمع می شدند. برای اینکه ملت، ملت مسلمان است. وقتی که اسلام عرضه شد، خوب، تمام روحانیون، اکثر روحانیون، اکثر کسانی که در کار بودند تبلیغ کردند و مردم را به صحنه آوردند و مردم هم خودشان با روی گشاده آمدند، و تا امروز هم تمام این فداکاری ها، فداکاری های روی اسلام است. نه اینکه حساب دیگری دارد. مسئله ملیت هست، اما نه آن طوری که آقایان خیال می کنند که ما ملیت را بگیریم و کاری به اسلام نداشته باشیم، اول ملی باشیم و بعد اسلامی باشیم. نخیر، مسئله اسلامی بودن است که مردم را وادار کرد به اینکه جوان هایشان را بدهند و فریاد بزنند باز جنگ، این غیر از این چیزی نیست.»

رهبر انقلاب در ادامه بر ضرورت خدمتگزاری و امانت داری مسئولان نظام تأکید کردند: «و من کراراً به آقایان عرض کرده ام و حالا هم باز تکرار می کنم که خدمتگزار باشید به این ملتی که آن دست های خیانتکار را قطع کرد و این امانت را به شما سپرد. شما الآن امانت بزرگی از دست این ملت تحویل گرفتید و مقتضای امانتداری این است که آن را به طور شایسته حفظ کنید و به طور شایسته به نسل آینده و دولت های آینده تحویل بدهید، و مادامی که این طور باشید ملت پشت شماست و مادامی که ملت همراه شما باشد هیچ آسیبی به شما و به کشور نمی رسد.»

ایشان جدایی ملت از دولت را عامل بروز دیکتاتوری در تمامی ارکان حکومتی خوانده و افزودند: «... در این رژیم های سابق شاهنشاهی وضع این طور بود که مردم حال گریز داشتند و اینها می خواستند آنها را با فشار نگه دارند و از آنها بدوشند، از این جهت دیکتاتوری پیدا می شد. شاهش دیکتاتور بود ... استاندارهایشان هم همین طور و فرماندارهایش هم همین طور و شهربانی اش هم همین طور و همه شان، ارتش هم همین معنا بود. برای اینکه، اینها می دیدند که مردم با آنها همراه نیستند، آنها هم که می خواهند استفاده بکنند، مسئله هم استفاده بود، نه مسئله برای انگیزه انسانی بود، برای استفاده بود، از این جهت، این انگیزه دیکتاتوری می شد، تو سر مردم زدن می شد. آن روزی که شما احساس کردید که می خواهید فشار به مردم بیاورید بدانید که دیکتاتور دارید می شوید. بدانید که مردم معلوم می شود از شما رو برگردانده اند.»

امام خمینی با بیان اینکه اداره جنگ به واسطه حضور مردم محقق شده است، خطاب به کارگزاران نظام اظهار کردند: «شما اگر مردم نبودند، نمی توانستید این جنگ را اداره بکنید، این شک ندارد. مردم اداره کردند، یعنی این سپاه مردم اند، این بسیجی ها مردم اند، ارتش هم امروز مردم است.»

ایشان همچنین به فقدان پشتوانه مردمی رژیم پهلوی و ارتش آن اشاره کرده و گفتند: «اگر ارتش سابق بود، همان طوری که خیال کرده بود صدام، خیالش به واقعیت می پیوست. برای اینکه، یک ارتشی بود که انگیزه اسلامی نداشت و انگیزه منافع شخصی داشت و به مجرد اینکه وارد می شدند آنها هم دست برمی داشتند. خوب، ما سابق دیدیم که وقتی که جنگ عمومی پیش آمد بدون اینکه با ما کار داشته باشند، آنها می خواستند از اینجا عبور کنند، هیچ هم کار به ما نداشتند، به مجرد اینکه اینها در سرحد وارد شدند، تمام ارتشی ها و ژاندارمری همه فرار کردند. و در تهران هم من خودم شاهد بودم که تهران هم چمدان ها را همین ارتشدها و امثال اینها می بستند و از تهران فرار می کردند. کجا می خواستند بروند نمی دانم و من دیدم که این سربازهایی که از توی سربازخانه ها آمده اند بیرون می گردند دنبال اینکه یک چیزی پیدا کنند بخورند. این برای این بود که مردم همراه نبودند. مردم شکر می کردند که آمدند اینجا و رضاخان رفت. این یک واقعیت بود که ما شاهد بودیم این معنا را که شکر می کردند که خدا به آنها یک منتهی گذاشته است که اجنبی ها، آنی که اجنبی بودند، از روسیه بود، از امریکا بود، از انگلستان بود، اینها آمدند و "پهلوی" رفت. وضع این طوری بود، چنانچه دیدید وقتی که محمدرضا هم رفت مردم ریختند و آن طور جشن به پا کردند»

امام خمینی در ادامه سخنان خود، با اشاره به تبلیغات واهی بیگانه در مورد سلطنت طلب بودن مردم ایران، به رضا پهلوی فرزند شاه مخلوع، توصیه کردند: «گویی که الآن سلطنت طلب ها در خارج همین دیشب هم می گفتند که همه ایران سلطنت طلب اند، و اعلیحضرت رضای دوم الآن محبوبیتی دارد که مردم همه با او هستند! خوب، اینها بگویند و من اعتقاد این است که این رندها جمع شده اند دنبال این بچه که پول هایش را از جیبش درآورند. اینها می خواهند این را، پول هایی که پدر کذایی اش از مردم گرفته و حالا در بانک ها دست این است با این بهانه ها از او درآورند و بعد هم رهایش کنند برود سراغ کارش و من صلاحش را می دانم برود سراغ تحصیل و برود سراغ یک کاسبی. بدانند که دیگر این کارها گذشته است. مردم اگر چنانچه جمهوری اسلامی هم نباشد، دیگر سلطنت طلب نیستند، این شکی در کار نیست.»

ایشان همچنین با تأکید بر اهمیت خدمت به همه به ویژه مستضعفان به کارگزاران نظام توصیه کردند: «در هر صورت آنی که برای شما مهم است خدمت کردن به همه طبقات خصوصاً مستضعف ها، خصوصاً محرومین که در طول تاریخ محروم بوده اند این بیچاره ها. باید خدمت کنید و خدمتتان را بگویید به آنها، و وقتی گفته می شود، عمل دنبالش باشد. و ان شاء الله امیدوارم که اگر انگیزه این طور باشد و شما موفق بشوید و ان شاء الله و موفق می شوید ان شاء الله به اینکه خدمت کنید به این ملت، این ملت هم همراه شماست، و نه انگیزه دیکتاتوری پیش می آید، و نه هم شما

سودجو هستید که بخواهید نمی دانم پارک داشته باشید و ده داشته باشید و ده را اگر دادند شما، شما این طوری نیستید، نمی توانید هم باشید. باینکه یک کدامتان اگر یک خانه زائد بر مقدار خودتان درست کنید همه به شما اشکال می کنند، تحت فشار اشکال مردم واقع می شوید. نیستید این طور و نمی توانید هم باشید. و مادامی که این طور است، مردمی هستید، مردمی که هستید همراه شما هستند، و وقتی مردم همراه شما هستند دیگر آسیبی در کار نیست.»

امام خمینی ضمن تأکید بر ضرورت همدلی و برادری بین مسئولان یادآور شدند: «و سفارش دوم این است که بین خودتان، بین وزرایی که هستید، بین دولتی ها که هستید برادری باشد. شما برای اسلام می خواهید خدمت کنید، نمی خواهید که برای خودتان کاری بکنید. شما می خواهید برای این ملت محروم در طول تاریخ خدمت بکنید، نمی خواهید که جیب خودتان را پر کنید. شما این جور نیستید هیچ گاه. وقتی این طور شد داعیه بر اینکه باهم مبارزه و معارضه بکنید نیست و ان شاء الله نمی کنید. نمی گویم می کنید که حالا فردا بگویند معلوم شد که اینها ریخته اند به هم که فلانی این حرف را می زند. نه، این طور نیست. نصیحت است من می کنم ولو می دانم که شما هیچ کدام این وضع را ندارید.»

رهبان انقلاب اسلامی با اشاره به استعفای دو تن از اعضای کابینه، از وزرای مستعفی تمجید کرده و افزودند باید به دولت برای اجرای برنامه هایش آزادی عمل داده شود: «و من امیدوارم که ان شاء الله خداوند شما را حفظ کند و موفق باشید و هر کدام در کار خودتان موفق باشید و من این چند نفر وزیری که استعفا کردند خوب بعضی شان را خیلی می شناسم مثل آقای عسگر اولادی، که ایشان هم نظیر آقای مرحوم عراقی از اول نهضت همراه بود و زحمت کشید، و من او را مرد بسیار صالحی، بسیار فداکاری می دانم و بعضی آقایان هم در طول این جمهوری شناختم مثل وزیر کار که آن هم در طول این مدت که آشنا شدم می دانم که مرد صالح خوبی است و مقتضای صلاح هم همین است. که وقتی دیدند که مثلاً بین دولت و آنها خیلی هماهنگی نیست، خوب، این پست را رها کنند یک پست دیگری بگیرند و دولت را بگذارند که آن طوری که می خواهد عمل بکنند.»

ایشان همچنین بر حل مشکل گرانی تأکید کردند: «و بحمدالله دولت هم رو به این است که ان شاء الله مطالب را اصلاح بکند، گرانی را رفع بکند، ارزاق مردم خصوصاً، ارزاق مردم که موجب گرفتاری مردم است و ناراحتی بسیاری هم هست. البته ناراحتی در طبقه بالاست، آنهایی که گرانی برایشان چیزی نیست آنهاست که می به مردم تزریق می کنند که ارزانی نیست و چه و کذا. در هر صورت، امیدواریم که ان شاء الله این مسئله هم حل بشود این مشکل هم حل بشود، و سایر مشکلات هم ان شاء الله حل بشود. و مشکل جنگ هم حل است تقریباً، ان شاء الله بهتر از این بشود.»

امام خمینی در پایان ابراز کردند: «و امیدوارم که ان شاء الله در همه جهات موفق و پیروز باشید، و توجه خودتان را به خدا همیشه داشته باشید، و خدا در خلوت و جلوت همراه شماست و ناظر. علاوه بر اینکه ملائکه الله ناظر شما هستند، "من ورائهم" خدای تبارک و تعالی است که آن چیزهایی که بر ملائکه الله هم مخفی هست اسرار غیبی شما پیش اوست و همه چیز

در نظر اوست و همه چیز پیش اوست، و شما فردا باید حساب پس بدهید از همه چیز و من امیدوارم که در این حساب، خوش حساب باشید و نامه اعمال همه ما یک نامه اعمالی باشد که به دست راست ما بدهند. و امیدوارم همه موفق و مؤید باشید.»^(۱)

۱

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، امروز به مناسبت هفته دولت، در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی در مورد ترمیم کابینه، مشکلات اقتصادی کشور و تحرکات نظامی امریکا در منطقه توضیحاتی را بیان کرد.

آیت الله خامنه ای درباره مسائل مربوط به استعفای دو نفر از وزرا و معرفی پنج وزیر جدید گفت: «معرفی وزرای جدید ناشی از یک تجدیدنظر در کابینه است. از سوی آقای نخست وزیر یک تجدیدنظری در کابینه انجام گرفت و من هم آن را تأیید کردم و ترکیبی که جدیداً به من ارائه شد و به مجلس هم پیشنهاد شد ترکیبی بود که به نظر می رسید بهتر می توانست مجتمعاً کار کند و کارهای کشور را پیش ببرد. این به معنای نفی آن برادرانی که از دولت رفتند نیست بلکه به معنای این است که آن کسانی که در ترکیب جدید می توانند کار کنند با یکدیگر بهتر و هماهنگ تر بتوانند کار کنند.»

□

وی همچنین به سؤالی در مورد انجام هماهنگی با مجلس قبل از معرفی وزرای جدید این گونه پاسخ داد: «متأسفانه این قصور از سوی ما انجام شد که ما قبلاً با مجلس هماهنگی نکرده بودیم. خیلی بجا بود که از برادرانی که در مجلس در کمیسیون های مربوط به این وزارتخانه ها مشغول کار هستند، قبلاً استعلام نظر می شد ... و ما با معرفی افرادی که آنها را شناسایی کرده بودند یک افرادی را که از پیش مورد اطمینان مجلس هستند به مجلس می بردیم، یا ... با یک معرفی قبلی نام این برادران معرفی شده به مجلس ارائه می شد.»

آیت الله خامنه ای در ادامه افزود: «مجلس نمی خواهد در کار دولت اخلاص کنند ... می خواهند از روی بصیرت رأی بدهند ... امروز دولت ما مورد تأیید و اعتماد مجلس شورای اسلامی است، هرچه که مجلس شورای اسلامی تصویب کرد دولت عمل کرده

ص: ۱۷۵

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۸۲ - ۷۷.

است. ... بنابراین این تصور، تصور درستی نیست که ما خیال کنیم که مجلس از روی یک غرض و نظر خاصی به دولت رأی نداده ... علت این بوده که افراد را درست نمی شناختند و حق آنها بوده که این رأی را ندهند.»

رئیس جمهور با اشاره به مشکلات اساسی کشور که دولت باید بیشترین توان را برای حل آنها اختصاص دهد خاطر نشان کرد: «مشکلات کشور همان مشکلاتی است که برمی گردد به مسائل اکثریت قاطع مردم ... یک مقدار مشکلات و گره های اقتصادی که اینها را دولت باید باز کند، فعلاً یک مسئله حاد ما که باید با آن با قدرت برخورد کنیم، مسئله گرانی ارزاق است، ... مسئله کشاورزی بسیار مسئله مهمی است، ... مسئله راه اندازی صنایع به شکل متناسب با جامعه ما از جمله مهم ترین مسائل است. ... دیگر مسائل مهم ما مسکن است البته مشکل مسکن مشکل درازمدتی است که به این آسانی ها حل نمی شود، لکن قابل حل است. ... مسئله گمرک ها و پایانه ها مسئله مهمی است و مسئله حمل و نقل در ترابری است.»

رئیس شورای عالی دفاع در پایان این مصاحبه راجع به تأثیر تحرکات و مانورهای نظامی امریکا در منطقه غرب آسیا و حوزه خلیج فارس (۱) گفت: «تأثیرش این است که ما را به خباث امریکایی ها هرچه بیشتر معتقد خواهد کرد و عزم و اراده ما را در مقابله با آنها هرچه بیشتر خواهد کرد.» (۲)

۱

در سومین روز از ماجرای ربوده شدن هواپیمای خطوط هوایی فرانسه، امروز خبرنگاران داخلی و خارجی در فرودگاه مهرآباد از محل استقرار هواپیمای مذکور بازدید کردند. این هواپیما در محاصره غیرمحسوس تک تیراندازان نیروهای ویژه قرار دارد. یکی از مقامات وزارت امور خارجه در گفت و گو با خبرنگاران تعداد مسافران هواپیما را بین ۱۰ تا ۱۱ نفر، خدمه هواپیما را ۷ نفر و تعداد ربایندگان را ۴ یا ۵ نفر ذکر کرد؛ به گفته وی ملیت ربایندگان هواپیما هنوز مشخص نشده است. وی همچنین افزود آب و غذای کافی به هواپیما فرستاده شده، ولی با تحویل سوخت موافقت نشده است. این مقام وزارت امور خارجه اعلام کرد که ما براساس انسان دوستی به اقدامات خود ادامه می دهیم، ولی مقامات فرانسوی نیز بایستی به حل این مسئله کمک کنند.

درعین حال، خبرنگار کیهان به نقل از مسئولان وزارت امور خارجه گزارش داد: در ساعت ۱۶:۴۵ بعدازظهر، ربایندگان هواپیما با بیان اینکه خواسته هایشان به دولت فرانسه منعکس نشده است، به دولت ایران اعتراض کردند، اما مقامات ایرانی فتوکپی تلکس های مخابره شده به فرانسه را به عنوان سند به آنان ارائه کردند. هواپیماربایان همچنین در ساعت ۱۸:۴۵، خواستار مذاکره با وزیر امور خارجه ایران شدند که به آنان گفته شد ولایتی برای شرکت در اجلاس

ص: ۱۷۶

۱- از اواخر مردادماه، نیروهای امریکایی درحال برگزاری مانورهای مشترکی با نام "ستاره درخشان" در چند کشور واقع در منطقه غرب آسیا و شمال افریقا شامل مصر، سودان، سومالی و عمان هستند. (روزنامه کیهان، ۲۲/۵/۱۳۶۲، ص ۲۰؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۵/۱۳۶۲، صص ۱ و ۱۳.)

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰.

فلسطین در ژنو حضور دارد. سرانجام ساعت ۱۹:۳۰، یکی از مقامات وزارت امور خارجه به نمایندگی از این وزارتخانه با ربایندگان هواپیما دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار که به درخواست سفارت فرانسه در تهران انجام شد، ربایندگان هواپیما خواسته های خود را مجدداً این گونه مطرح کردند: تغییر موضع دولت فرانسه در زمینه کمک های نظامی - اقتصادی به رژیم چاد، قطع کمک های فرانسه به دولت لبنان، توقف کمک های نیروهای فرانسوی به ارتش رژیم صهیونیستی و نیروهای وابسته در لبنان، قطع کمک های نظامی - اقتصادی فرانسه به عراق و آزادی چند تن از زندانیان عرب.^(۱)

خبرگزاری فرانسه امروز از تهران به نقل از ژان پرن کاردار سفارت فرانسه در تهران، گزارش داد: «به هیچ وجه این موضوع مطرح نیست که فرانسه آن گونه که ربایندگان خواسته اند موضع خود را در عرض دو روز درمورد کمک های خود به چاد و لبنان تغییر دهد.» وی ضمن اشاره به اینکه هواپیماربایان هرگز هویت زندانیان عرب مورد نظرشان را مشخص نکرده اند، افزود: «به هیچ وجه قصد ندارد با ربایندگان هواپیما که به دفعات، خواستار برقراری ارتباط با دیپلمات های فرانسوی قادر به تکلم به زبان عربی شده بودند تماس برقرار کند.»

خبرگزاری رویتر نیز در گزارشی از ژنو اعلام کرد مارتین لیز سرپرست دفتر سازمان ملل، یکی از مسافران این هواپیما می باشد؛ براساس این گزارش، یک سخنگوی سازمان ملل در ژنو به رویتر گفته است که انتظار می رود خاویر پرز دکوئیار در جریان نشست سازمان ملل درمورد فلسطین، که امروز در ژنو افتتاح می شود، از وزیر امور خارجه ایران که یکی از شرکت کنندگان در این کنفرانس است، برای آزاد شدن این مقام سازمان ملل درخواست کمک کند.

گفتنی است امروز رادیو پاکستان، بخش انگلیسی رادیو دوی، رادیو کلن دری، رادیو کلن انگلیسی، بی بی سی انگلیسی، رادیو امریکا، بخش فارسی رادیو اسرائیل و روزنامه لوموند فرانسه نیز اخبار و تحلیل هایی را درباره این هواپیماربایی منتشر ساختند.^(۲)

۱

در چند روز گذشته، ادعاهایی درمورد تلاش ایران برای منفجر ساختن سفارت امریکا در کویت

ص: ۱۷۷

۱- روزنامه کیهان، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۳، ۸/۶/۱۳۶۲، صص ۲۴ - ۱۹.

مطرح شد^(۱) که مقامات کویتی آن را تکذیب کردند. با این حال، امروز بار دیگر یکی از روزنامه‌های پرتیراژ امریکایی این ادعا را مطرح ساخت.

روزنامه واشنگتن پست در شماره امروز خود برای اولین بار به نقل از شبکه سی.بی.اس. امریکا، نوشت که مقامات امریکایی وزارت امور خارجه ایران را متهم کرده‌اند که «دستورات لازم برای توطئه بمب‌گذاری در سفارت امریکا در کویت را به تروریست‌هایی که مسئول انجام این کار بودند داده است.» این روزنامه در ادامه افزوده است: «این توطئه به وسیله مأمورین اطلاعاتی امریکا کشف گردید و آنها با مطلع نمودن نیروهای امنیتی کویت مانع از انجام این حرکت گردیدند.» این ادعا در حالی مطرح شده است که مقامات ایالات متحده یا جمهوری اسلامی ایران هیچ‌گونه اظهارنظر رسمی در این باره نکرده‌اند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، شبکه سی.بی.اس. «اولین منبع خبری بود که به هنگام انفجار بمب در سفارت امریکا در بیروت، ایران را متهم به دست داشتن در این امر نمود و گفت که این عمل از جانب وزارت خارجه ایران صادر گردیده است.»^(۲)

۱

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیدگاه برخی مقامات غربی درباره بازپرداخت بخشی از بدهی‌های ایران به بانک صادرات و واردات امریکا را منعکس کرد. خبرگزاری رویتر نیز تحلیلی در این زمینه ارائه داد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بن، مقامات رسمی غرب، این اقدام ایران را ناشی از اضطراب و تلاش این کشور برای داشتن رابطه نزدیک با غرب می‌دانند. به گفته مقامات مذکور، واردات غیرمستقیم ایران از امریکا در نیمه اول سال ۱۹۸۳ میلادی، به ۹۷ میلیون دلار رسید که در مقایسه با کل واردات ایران از امریکا در سال ۱۹۸۲، یعنی ۱۲۲ میلیون دلار، افزایش چشمگیری را نشان می‌دهد؛ این مقامات، «اطاعت از قوانین اسلامی» و «افزایش درآمد نفتی ایران در سال‌های اخیر» را به عنوان دلایل این اقدام ایران ذکر می‌کنند. بر این اساس، درآمد نفتی ایران در ماه جولای (تیر و مرداد)، ۲ میلیارد دلار و مخارج جنگی آن نیز فقط ۵۰۰ میلیون دلار ارزیابی می‌شود. ایران که با این اقدام سعی دارد غرب را نیز برای بازپرداخت بدهی‌هایش به ایران تحت فشار بگذارد «تاکنون توانسته است ۴ میلیارد دلار از ۷ میلیارد دلار بدهی‌هایش را بازپس گیرد.» در این گزارش به نقل از وزیر دارایی ایران، آمده است: در حالی که فرانسه، یکی از تسلیح‌کنندگان اصلی عراق، با یک و نیم میلیارد دلار بیشترین بدهی را به ایران دارد، ولی ایران «تاکنون ۳۳۰ میلیون دلار از بدهی‌هایش به سازمان‌های فرانسوی را بازپرداخت کرده است.»^(۳)

خبرگزاری رویتر نیز این اقدام ایران را نشان‌دهنده عزم این کشور برای ترمیم وجهه‌اش در محافل بانکی جهان دانست و در عین حال اذعان کرد که «مقامات امریکایی در مورد تلاش ایران برای برقراری روابط گرم‌تری با واشنگتن اظهار تردید کرده‌اند.» طبق گزارش رویتر، وزارت امور خارجه امریکا

ص: ۱۷۸

۱- توضیحات بیشتر در این باره در ضمیمه گزارش درج شده است.

۲- همان، صص ۱۴ و ۱۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۳- همان، ص ۱۲، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۶/۱۳۶۲.

پرداخت دیون معوقه ایران به بانک های بین المللی را «در جهت منافع خود ایران» ارزیابی می کند. جان واکر معاون وزارت خزانه داری امریکا نیز در مصاحبه با رویتر با اشاره به اینکه «بسیاری از بانک ها و کمپانی های بزرگ در امریکا و دیگر نقاط جهان، نسبت به انجام معامله با ایران بی رغبت شده اند»، افزود: «ایرانی ها در تلاش اند تا به روابط بانکی خود در سرتاسر جهان ثبات ببخشند.» (۱)

۱

طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی حزب بعث و معاون اول نخست وزیر عراق، در سفری یک روزه به اردن، با مقامات بلندپایه این کشور دیدار کرد؛ جنگ ایران و عراق یکی از مهم ترین موضوعات مورد بحث در این دیدارها بود.

به گزارش رادیو صوت الجماهير بغداد، طه یاسین رمضان صبح امروز، وارد امان پایتخت اردن شد؛ وی در گفت و گو با خبرگزاری عراق این سفر را در راستای «تماس های مداوم بین رهبران و مسئولین دو کشور جهت هماهنگی و تفاهم مشترک در جهت منافع عراق و اردن و امت عربی» قلمداد کرد. (۲)

معاون اول نخست وزیر عراق در دیدار با ملک حسین پادشاه اردن، نامه صدام حسین را به وی تسلیم کرد. طه یاسین خاطر نشان کرد که مطالب این نامه در ارتباط با «گفت و گوهای جاری میان دو کشور» است. رادیو امریکا نیز در بخش خبری شبانه گاهی خود با گمانه زنی در مورد محورهای دیدار مذکور گفت: «انتظار می رود از جمله مسائل مورد مذاکره مقام های دو کشور، کمک های اردن به عراق در جنگ آن کشور با ایران باشد.» (۳)

طه یاسین رمضان که صبح امروز وارد اردن شده بود در آخرین ساعات امشب هنگام بازگشت به بغداد، «اوضاع جاری جهان عرب من جمله جنگ عراق و ایران» را از موضوعات گفت و گوی خود با پادشاه اردن برشمرد و دیدگاه ملک حسین را این گونه بیان کرد: «ملک حسین ... با ابراز افتخار از ایستادگی شجاعانه نیروهای مسلح عراق و [بر] ادامه پافشاری عراقی ها برای سازندگی و پیشرفت تأکید کرد.» رمضان همچنین «تأکید بر گسترش همکاری اقتصادی و افزایش مبادلات بازرگانی و گسترش آن» را از جمله محورهای مذاکرات خود با نخست وزیر اردن ذکر کرد. (۴)

از سوی دیگر، وزیر امور خارجه اردن نیز در گفت و گویی با روزنامه جزیره (چاپ عربستان سعودی) بر «لزوم مبذول داشتن کوشش برای حل مسائل عربی من جمله بحران لبنان، اختلافات عربی فلسطین و جنگ ایران و عراق» تأکید کرد. در این مصاحبه، که امروز منتشر شد، مروان القاسم، «مهیاساختن شرایط مناسب برای عقد دیداری عربی در سطوح عالی جهت تهیه مقدمات کنفرانس عربی که روز بیستم سپتامبر آینده [۲۹ شهریور ۱۳۶۲] در عربستان سعودی برگزار خواهد شد» (۵) را هدف تماس های کنونی اردن با کشورهای عربی دانست.

۲

در جلسه افتتاحیه نشست جهانی فلسطین، دبیرکل سازمان ملل متحد، ضمن خطرناک خواندن

ص: ۱۷۹

۱- همان، صص ۱۴ - ۱۲، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۷/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۶، رادیو صوت الجماهير بغداد، ۷/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۴:۳۰.

۳- همان، ص ۷، رادیو صدای امریکا، ۷/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳، رادیو صوت الجماهير بغداد، ۸/۶/۱۳۶۲.

ساعت ۱۴:۳۰.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۸/۶/۱۳۶۲ صص ۶ و ۷، رادیو صوت الجماهير بغداد،

۷/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۴:۳۰.

وضعیت فعلی، ضعف سازمان ملل در حل و فصل این مسئله و ضرورت یافتن یک راه حل مناسب را خاطرنشان ساخت. در حاشیه این اجلاس، علی اکبر ولایتی رئیس هیئت ایرانی، با دبیرکل سازمان ملل و وزیر امور خارجه اتریش دیدار کرد.

خاویر پرز دکوئیاری دبیرکل سازمان ملل، در نطق افتتاحیه خود در اجلاس جهانی فلسطین در ژنو با بیان اینکه سازمان ملل همواره به دنبال راه حلی برای مسئله فلسطین بوده است، اظهار کرد که «با کمال تأسف باید گفت که پیشرفتی نسبت به حل این قضیه در مقایسه با روز اول مشاهده نشده است. ... اکنون بعد از گذشت ۳۶ سال و وقوع شش جنگ، در وضعیت خطرناک فعلی قرار گرفته ایم.»

در این اجلاس که امروز با حضور نمایندگان ۱۱۴ کشور در ژنو آغاز شد، ناراسیما رائو وزیر امور خارجه هند به نمایندگی از جنبش عدم تعهد، حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب و نماینده سازمان آزادی بخش فلسطین سخنرانی کردند. نماینده سازمان آزادی بخش فلسطین در سخنرانی خود موافقت نامه لبنان - اسرائیل را همانند طرح ریگان غیرعملی و مردود دانست. (۱)

یادآوری می شود امریکا، کانادا و رژیم صهیونیستی این اجلاس را تحریم و حدود ۴۰ کشور در سطح وزیر در آن شرکت کرده اند.

یاسر عرفات رهبر سازمان آزادی بخش فلسطین، که در این گردهمایی حضور نداشت، در پیامی خواستار استقرار یک صلح عادلانه در غرب آسیا شد؛ در این پیام «شرکت کلیه طرف های ذی نفع از جمله سازمان آزادی بخش فلسطین به طور یکسان و جست و جوی استقرار یک صلح عادلانه در خاورمیانه بر پایه قطعنامه های سازمان ملل متحد درباره مسئله فلسطین و طرح صلح اعراب که در سپتامبر گذشته در فاس به تصویب رسید، تقاضا شده است.» عرفات امریکا را به مانع تراشی در برابر اجرای قطعنامه های سازمان ملل در این زمینه و تلاش برای تحمیل یک صلح آمریکایی، برخلاف تمایل جامعه بین المللی، متهم کرد. (۲)

ولایتی که ریاست هیئت ایرانی را در این اجلاس برعهده دارد، پس از خاتمه جلسه افتتاحیه، با دبیرکل سازمان ملل دیدار و در مورد مسائلی همانند برگزاری نشست بررسی مسائل غرب آسیا، بحران لبنان و دیگر مسائل بین المللی گفت و گو کرد. همچنین در دیدار وی با وزیر امور خارجه اتریش، در مورد روابط دوجانبه و مسائل بین المللی بحث و تبادل نظر شد. (۳)

ص: ۱۸۰

۱- روزنامه کیهان، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۲- روزنامه اطلاعات، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۳- روزنامه کیهان، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

در جلسه امروز شورای اجرایی جامعه جهان اسلام (مجمع مؤسسان رابطه جهان اسلام) در مکه، از ایران و عراق خواسته شد که با خاتمه دادن فوری به جنگ، داوری قرآن و سنت را بپذیرند (۱) به گزارش رادیو ریاض در این نشست ضمن تأکید بر ذخیره سازی امکانات مسلمانان به منظور مقابله با دشمن حقیقی آنان، جنگ ایران و عراق صرفاً به نفع دشمنان اسلام ارزیابی شد. این مجمع همچنین با بررسی مسئله فلسطین، اقدامات مقتضی برای تقویت مقاومت ملت فلسطین در سرزمین های عربی اشغالی را خواستار شد. (۲)

در همین حال، خبرگزاری عراق گزارش داد که احمد السعدون رئیس پارلمان کویت، در گفت و گویی با شماره امروز روزنامه پراودا ارگان حزب کمونیست شوروی، ضمن ابراز نگرانی از ادامه جنگ ایران و عراق و تأکید بر ضرورت برقراری صلح و حفظ امنیت در منطقه خلیج فارس، مدعی شد که کویت اقداماتی را برای پایان دادن به جنگ مذکور انجام می دهد. (۳)

به گزارش خبرگزاری رویتر از آنکارا، ژنرال ضیاء الحق رئیس جمهور پاکستان نیز امروز هنگام ورود به آنکارا پایتخت ترکیه، جنگ بین ایران و عراق، موضوع پناهندگان افغان و اوضاع غرب آسیا را از جمله محورهای مذاکرات خود با مقامات ترکیه برشمرد. (۴)

در پی تداوم درگیری های داخلی در بیروت، دبیر کل سازمان ملل خواستار توقف این درگیری ها و حل اختلافات از طریق مذاکره شد. امریکا نیز در واکنش به کشته شدن دو سرباز امریکایی در لبنان، بر تغییر نکردن سیاست خود در منطقه تأکید کرد.

به گزارش رادیو دولتی لبنان، در حالی که درگیری و تبادل آتش میان شبه نظامیان جنبش امل و ارتش لبنان در شهر بیروت همچنان ادامه دارد، ظهر امروز، پیر جمیل رئیس حزب فالانژئیست لبنان، ضمن درخواست مداخله نیروهای حافظ صلح امریکایی گفت: «وقت آن رسیده است که امریکا به وعده ها و التزامات خود عمل کند.» نیروهای امریکایی هم پیش از ظهر امروز، به بهانه سرکوب موضعی که مراکز آنها را هدف قرار می دهند، منطقه خلد در جنوب بیروت را گلوله باران کردند. گفتنی است امروز صبح بر اثر اصابت چند موشک و خمپاره به مراکز نیروهای امریکایی در حومه جنوبی بیروت، ۲ سرباز امریکایی کشته و ۶ نفر دیگر زخمی شدند (۵)

به دنبال شدت گرفتن درگیری ها در بیروت، خاویر پرز دکوئیار نیز ضمن ابراز نگرانی از این وضعیت، از تمامی گروه های درگیر خواست از ادامه نبرد خودداری کنند. وی در بیانیه ای که در جریان گشایش اجلاس بررسی مسئله فلسطین، در ژنو منتشر شد، از گروه های درگیر خواست که اختلافات خود را از طریق مذاکره حل کنند.

علاوه بر این امروز در بیانیه مشترک سخنگویان کاخ سفید و وزارت امور خارجه امریکا، ضمن درخواست توقف نبرد در لبنان، بر تغییر نکردن سیاست امریکا در منطقه باوجود کشته شدن دو تفنگ دار امریکایی در بیروت تأکید شده و آمده است: «مساعدی مشترک رابرت

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۴، ۹/۶/۱۳۶۲، صص ۴۳ و ۴۴، رادیو قاهره، ۸/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۵:۱۵.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۷، رادیو ریاض، ۷/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۵.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۳، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۸، مسکو - خبرگزاری عراق، ۷/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، آنکارا - خبرگزاری رویتر، ۷/۶/۱۳۶۲.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

مک فارلین فرستاده رونالد ریگان به خاورمیانه، برای آسان کردن آشتی طرف های درگیر لبنان و خروج نیروهای خارجی از این کشور با جدیت ادامه خواهد داشت. ... نیروهای ما بنا به درخواست دولت لبنان در آنجا هستند.»(۱)

ضمیمه اول گزارش ۹۷: اجرای عملیات در غرب و شمال غرب

پس از عملیات والفجر مقدماتی، بار دیگر شرایط عدم الفتح رمضان با مسائل خاص خود مطرح شد و به نظر می رسید که با افزایش توانایی های نظامی دشمن، ادامه جنگ بدون تغییرات اساسی در شیوه نبرد، مشکل خواهد بود. از این رو، تا رسیدن به نقطه مطلوب لازم بود با تداوم عملیات ها از رکود در جبهه ها به مدت زیاد جلوگیری شود. از طرف دیگر، با تغییر فصل، نیروی کافی به جبهه نمی آمد. بنابراین، بایستی عملیات های فصل بهار و تابستان به گونه ای طرح ریزی می شدند که به نیروی کمتری نیاز باشد. بدین ترتیب، پس از بحث های متعدد و بررسی مناطق مختلف مقرر شد عملیات های والفجر ۲، ۳ و ۴ اجرا شود. مهم ترین مسئله ای که در این عملیات ها مورد نظر بود، به کارگیری نیروی اندک، دادن تلفات کم و جلوگیری از وارد شدن ضربه اساسی به توان یگان ها و تضمین موفقیت عملیات بود.

آب وهوای منطقه جنوب به دلیل گرمای طاقت فرسا برای عملیات مساعد نبود، بنابراین، هدف های محدودی که بیشتر در مناطق غرب و شمال کشور قرار داشتند برای عملیات انتخاب شدند. این اهداف عبارت بودند از: منطقه پیرانشهر با هدف تصرف پادگان حاج عمران تا تنگه دربند؛ منطقه سردشت به منظور پاک سازی وسیع ضدانقلاب؛ منطقه دهانه شیلر با هدف پیوند میان خط دفاعی بر روی ارتفاعات سورکوه و صاف کردن خط مرزی؛ منطقه شمال قصرشیرین با هدف تصرف ارتفاعات بشکان - کرکس و چند ارتفاع دیگر؛ منطقه مهران با هدف تصرف ارتفاعات جنوب کانی سخت تا قلعه آویزان و خارج کردن شهر مهران از محاصره دشمن و نیز امکان پذیر ساختن تردد از جاده دهلران - مهران. هر یک از این مناطق توسط قرارگاه های تابعه مورد شناسایی قرار گرفتند و نتایج این شناسایی ها به همراه برآورد قرارگاه ها از نیروی مورد نیاز برای عملیات در هر کدام از مناطق مذکور به قرارگاه خاتم الانبیا(ص) ارائه شد.

از سوی دیگر، در شمال خلیج فارس نیز دو هدف برای اجرای عملیات پیشنهاد شد: تصرف اسکله های البکر و العمیه؛ عبور از اروندرود و انهدام تجهیزات دشمن در دهانه شهر بندری فاو، که پس از بحث و بررسی، به دلایلی از جمله سیاست کشور مبنی بر گسترش نیافتن جنگ به حوزه خلیج فارس و نیز احتمال هوشیاری دشمن به طراحی عملیات در شرق بصره(۲) به تصویب نرسید. بدین ترتیب، در میان مناطق مورد بررسی در شمال و غرب کشور، منطقه پیرانشهر برای عملیات والفجر ۲، منطقه مهران برای عملیات والفجر ۳ و منطقه پنجوین برای عملیات والفجر ۴ انتخاب شدند.(۳)

ضمیمه دوم گزارش ۹۷: توضیحاتی در خصوص طرح عملیات های والفجر ۴ (منطقه شیلر)، عملیات تکمیلی والفجر ۳ (منطقه قلعه آویزان) و والفجر ۵ (منطقه دربندیخان)

عملیات والفجر ۴ در منطقه شیلر

عملیات والفجر ۴ در منطقه پنجوین و با هدف متصل کردن ارتفاعات سورن به سورکوه طراحی شد. در صورت تحقق این هدف، خط دفاعی جبهه خودی در این منطقه (دشت شیلر) کوتاه شده و در به کارگیری نیرو صرفه جویی می شد. همچنین راه ضدانقلاب از محور دشت شیلر مسدود و شهر مریوان از دید و تیر دشمن خارج می گردید. علاوه بر این، شهر پنجوین و پادگان آن و پادگان گرمک به تصرف درآمده و نیروهای دشمن منهدم می شدند و سرانجام، با پیروزی در این عملیات، مقدمات اجرای عملیات در استان سلیمانیه عراق فراهم می آمد.(۴)

ص: ۱۸۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- تحرک ایذایی در فاو موجب جلب توجه دشمن به جبهه جنوب می شد.

۳- حسین اردستانی، تنبیه متجاوز، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، چاپ سوم ۱۳۸۷، ص ۵۵.

۴- همان، ص ۵۸.

نقشه

□

ص: ۱۸۳

عملیات والفجر ۳

عملیات والفجر ۳ در منطقه مهراں حدفاصل جنوب کانی سخت تا ارتفاع قلعه آویزان واقع در شرق مهراں اجرا شد. منطقه مورد نظر شامل ارتفاعات زالوآب، نمکلان بو، پاسگاه دراجی تا فرخ آباد و ارتفاع قلعه آویزان تا قله ۱۷۵، به دو بخش شمال و جنوب تقسیم می شود و در جریان عملیات، ترکیبی از یگان های ارتش و سپاه در قالب دو قرارگاه فرعی فتح ۱ و ۲ و تحت امر قرارگاه نجف شامل ۹ یگان، در این دو بخش مستقر شدند. در این عملیات، ۴ لشکر و ۲ تیپ از سپاه پاسداران و یک لشکر، یک تیپ و یک گردان از نیروی زمینی ارتش شرکت داشتند. عملیات والفجر ۳ در ۷ مرداد ۱۳۶۲، (هشت روز پس از عملیات والفجر ۲) آغاز شد. (۱)

عملیات تکمیلی والفجر ۳

پس از اجرای عملیات والفجر ۳ در شرق مهراں، فرماندهان سپاه و ارتش معتقد بودند جهت تکمیل اهداف غایی عملیات والفجر ۳ باید این عملیات روی ارتفاعات قلعه آویزان ادامه یابد تا هدف ازین بردن تسلط عراق بر مهراں کامل شود. براین اساس، عملیات تکمیلی والفجر ۳ طراحی شد. طبق طرح مانور این عملیات قرار شد در مرحله اول ارتفاعات قلعه آویزان و در صورت امکان منطقه ورمهرزا و زرباطیه تصرف شود و در مرحله بعد، ارتفاع نمکلان بو به نوک ارتفاع قلعه آویزان متصل گردد. اما با توجه به کمبود نیرو، شدت آتش دشمن در این منطقه و ضعف پشتیبانی آتش خودی، درپیش بودن عملیات های والفجرهای ۴، ۵، ۶ و... اجرای این عملیات منتفی شد. فرمانده کل سپاه معتقد بود که درمورد اجرای عملیات در منطقه قلعه آویزان باید با توجه به عملیات های شیلر و بمو تصمیم گیری شود و عملیات در آن منطقه در مرتبه سوم قرار دارد. فرماندهان ارتش نیز همین نظر را داشتند. (۲)

عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان

پس از منتفی شدن کار روی ارتفاعات شمالی قصرشیرین، فرماندهان نظامی هدف دربندیخان را مطرح کردند. این هدف به دلایلی از جمله امکان کنترل یک سوم برق و آب بغداد و بصره از طریق عمل روی سد دربندیخان اهمیت بسیاری داشت. پس از انجام بررسی های لازم، لشکر ۲۷ محمدرسول الله (ص) زیر نظر قرارگاه مشترک نجف مأمور شروع به کار و تهیه مقدمات عملیات در این منطقه شد. در این برهه، نیروهای خودی هم زمان روی دو منطقه باقیمانده یعنی سد دربندیخان (عملیات والفجر ۵) و دهانه شیلر (عملیات والفجر ۴) کارهای مقدماتی را انجام می دادند. در ابتدا به دلیل آمادگی بیشتر در منطقه دربندیخان، تکیه اصلی فرماندهان نظامی بر روی عملیات والفجر ۵ در این منطقه بود و در کنار آن به عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر نیز رسیدگی می شد. اما پس از بررسی های زیاد و مقایسه دو طرح به چند دلیل عملیات در منطقه دربندیخان، که دو بار هم تا پای کار پیش رفته بود منتفی شد. مشکلات عملیات نظیر صعب العبور بودن ارتفاعات و محدود بودن راهکارها از یک سو و نیاز منطقه شیلر به نیروی بیشتر از سوی دیگر موجب لغو عملیات در این منطقه شد. در واقع با توجه به نیاز هر دو منطقه به نیروی بیشتر، اجرای دو عملیات هم زمان باهم خارج از توان نیروهای خودی بود و براین اساس، با مقایسه دو عملیات، در نهایت منطقه شیلر برای اجرای عملیات انتخاب شد و در نتیجه عملیات والفجر ۴ در دستور کار قرار گرفت. (۳)

ص: ۱۸۴

۱- حسین اردستانی، پیشین، ص ۵۶.

۲- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۸ و ۷۱ - ۶۴.

۳- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راوی قرارگاه خاتم الانبیا، داوود رنجبر، ۱۳۶۲، صص ۱۵ -

نقشه

□

ص: ۱۸۵

ضمیمه گزارش ۱۰۸: ادعای رادیو اسرائیل درباره تلاش ایران برای منفجر ساختن سفارت آمریکا در کویت

روز سوم شهریور، رادیو اسرائیل در بخش خبری ساعت ۱۹ خود بدون ذکر هیچ گونه تاریخ دقیقی، به نقل از شبکه سی.بی.اس. آمریکا ضمن متهم ساختن ایران به طرح ریزی و ایجاد انفجار در سفارت ایالات متحده در بیروت، مدعی شد که مقامات ایرانی قصد داشتند سفارت آمریکا در کویت را منفجر سازند. به گزارش رادیو اسرائیل، «شبکه امریکایی سی.بی.اس در دنباله گزارش خود تأکید کرد که مقامات دولت واشنگتن از طریق رفعت اسد برادر رئیس جمهور سوریه و رئیس سازمان امنیت آن کشور از اجرای توطئه ایران جلوگیری کرده اند.» در ادامه این گزارش، همچنین به نقل از مقامات وزارت امور خارجه آمریکا آمده است که «حکومت اسلامی ایران تصمیم گرفته ساختمان سفارت آمریکا در تهران را به یک مدرسه نظامی سپاه پاسداران مبدل سازد.»^(۱)

یک روز بعد رادیو اسرائیل، تکذیبیه دولت کویت در مورد این ادعا را منتشر ساخت؛ این رادیو با استناد به گزارش روزنامه الوطن (چاپ کویت) به نقل از مقامات کویتی اعلام کرد که «ایالات متحده هرگز شکایتی در این مورد به دولت کویت تسلیم نکرده و حتی درخواست نموده که به تدابیر امنیتی در اطراف سفارت آمریکا افزوده شود.»^(۲)

ص: ۱۸۶

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو اسرائیل، ۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۲- همان، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

قرارگاه کربلا در راستای سیاست نزدیک شدن یگان های خودی به دشمن، سلسله عملیات های مهندسی را در جبهه جنوب در دستور کار قرار داده است. در همین خصوص امروز جلسه ای بسیار مهم با حضور رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه و جمعی از فرماندهان قرارگاه کربلا و لشکر های تابعه آن (۱) تشکیل و ضمن بررسی گزارش کار کلیه یگان های این قرارگاه، درمورد عملیات های مهندسی زید، طلائی و طیب تصمیم گیری شد (۲).

در ابتدای این جلسه، با ارائه گزارش عملکرد تپ های پیاده ۵۷ ابوالفضل (ع)، زرهی ۷۲ محرم و زرهی ۵ رمضان، مشکلات یگان های مزبور مورد بررسی قرار گرفت.

در بخش دیگری از جلسه امروز رثوفی فرمانده لشکر ۷ ولی عصر (عج) به تشریح وضعیت عملیات منتفی شده منطقه زید پرداخت (۳). پس از آن، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا درمورد وضعیت عملیات منطقه طلائی توضیح داد. در این جلسه عملیات مهندسی منطقه طلائی به دلیل وجود جاده راهبردی نشوه - بصره و منابع نفتی عراق در این منطقه، بسیار با اهمیت توصیف شد.

ص: ۱۸۸

۱- این جلسه با حضور رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، احمد سیاف زاده معاون وی، مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه کربلا، محمد باقری مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، مرتضایی فرمانده منطقه ۸، موحد تحقیق و بازرسی، محمدحسن کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا و احراری معاون وی، نبی رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر، عبدالحمید رثوفی فرمانده لشکر ۷ ولی عصر (عج)، احمدی فرمانده تپ ۵۷ ابوالفضل (ع)، سرخیری فرمانده تپ ۷۲ محرم و یزدان فرمانده تپ ۵ زرهی رمضان برگزار شد.

۲- سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۶/۵/۱۳۶۲ تا ۸/۶/۱۳۶۲ ص ۱۶۸.

۳- سند شماره ۱۲۵۶۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه منتفی شده قبل از والفجر ۴، (قرارگاه کربلا، ۸/۶/۱۳۶۲) نوار شماره (۱۲۵۶۱)، صص ۴۷ - ۱.

غلامپور و سوداگر نیز ضمن تأکید بر ضرورت اقدام در این منطقه به فعالیت مهندسی قابل توجه دشمن در منطقه طلائی اشاره کرده و افزودند: ارتش عراق با احداث سدبندهایی با ارتفاع ۱ تا ۵/۱ متر و رهاکردن آب در منطقه می تواند جلوی پیشروی ما را سد کند. در حال حاضر، حضور کمین های پراکنده و وجود میادین مین، حضور فعالانه دشمن در گودی طلائی، ضعف شناسایی و کمبود نیرو اجرای عملیات در منطقه طلائی را دشوار ساخته است (۱).

در ادامه، نبی رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر در خصوص وضعیت عملیات منطقه طیب توضیحاتی را بیان کرد. براساس مطالب مطرح شده به دلایلی همچون کثرت موانع، میادین مین و کمین های دشمن؛ تقویت نیرو و تشدید فشار دشمن به ویژه در محور الکووت و ارتفاعات سمت راست؛ نبود معبر و جاده عقبه؛ تیغه ای بودن ارتفاعات ۱۰۰؛ لورفتن عملیات؛ ابهام در میزان انهدام نیروی دشمن و... اجرای عملیات در این منطقه ناممکن بود. (۲)

در پایان این جلسه، پس از تماس رحیم صفوی با محسن رضایی فرمانده کل سپاه، مقرر شد لشکرهای ۲۵ کربلا (۳) و ۱۹ فجر (۴) به جبهه غرب منتقل شوند. این تصمیم با توجه به ضعف شناسایی جبهه جنوب و کمبود نیرو در جبهه غرب، اتخاذ گردید. بدین ترتیب، اگرچه در وضعیت فعلی به نظر می رسید به نوعی اقدامات قرارگاه کربلا در جبهه جنوب به بن بست رسیده است، تأکید رحیم صفوی بر شناسایی بیشتر در هفت محور جبهه جنوب، از تلاش ایران برای انتخاب زمین مناسب به منظور اجرای عملیات گسترده در نیمه دوم سال ۱۳۶۲، حکایت داشت. راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در این باره به نقل از رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی نوشته است: «بصره چشم صدام است و استراتژی جنگ اینجاست. لذا یک قدم پیشروی به بصره باعث نابودی صدام است و رحیم گفت ق[قرارگاه]

ص: ۱۸۹

۱- سند شماره ۱۲۵۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه منتفی شده قبل از والفجر ۴، (قرارگاه کربلا، ۸/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۶۲)، صص ۲۶ - ۱.

۲- سند شماره ۱۲۵۶۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه منتفی شده قبل از والفجر ۴، (قرارگاه کربلا، ۸/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۶۳)، صص ۷ - ۱.

۳- عملیات لشکر ۲۵ کربلا- در طلائی به دلایل زیر منتفی شد: ۱. ضعف شناسایی؛ ۲. فاصله زیاد خط خودی با دشمن؛ ۳. کمبود نیرو و اتمام مأموریت نیروهای لشکر ۲۵ کربلا. (سند شماره ۱۳۰/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات انجام نشده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، مرداد و شهریور ۱۳۶۲، صص ۴ - ۳ و ۳۵ و ۴۶؛ و - سند شماره ۲۷۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۶/۵/۱۳۶۲ تا ۸/۶/۱۳۶۲، صص ۳۵ و ۴۶).

۴- دلایل منتفی شدن عملیات لشکر ۱۹ فجر در منطقه طیب چنین بود: ۱. نداشتن شناسایی از دشمن؛ ۲. نبود محور مناسب برای تردد (بالا بودن احتمال خطر در برخی محورها)؛ ۳. تیغه ای بودن ارتفاعات که به نفع عراق بود و عملیات نیروهای خود را با خطر مواجه می ساخت؛ ۴. استحکامات و میادین مین دشمن؛ ۵. سمت راست کوه های ۱۰۰ و میمه، ارتفاعاتی بود که موجب برتری دشمن می شد و نیروهای خودی در دید و تیر مستقیم دشمن قرار می گرفت. (سند شماره ۱۳۰/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ - ۳).

کربلا باید بصره را بگیرد. باید مناطق جنوب را کاملاً شناسایی کند و طرح ارائه دهد تا خاتم نیرو دهد و برنامه ق[قرارگاه] از فردا شناسایی از فاو تا چنگوله و این مناطق را شناسایی کنید: ۱. فاو، ۲. شلمچه، ۳. زید، ۴. کوشک، ۵. طلائی، ۶. جزابه، ۷. جلات [چیلان]، (۱)

۱

در ادامه پیگیری ها و شناسایی های مستمر و پنهانی قرارگاه نصرت برای اجرای عملیات در منطقه هور، که از مدتی پیش مورد توجه فرمانده کل سپاه قرار گرفته است، امروز جلسه ای با حضور رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه، غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت و نیروهای شناسایی این قرارگاه برای بررسی شناسایی های انجام شده در منطقه هورالهویزه، برگزار شد.

در ابتدای جلسه، فرمانده قرارگاه نصرت گفت: براساس دستور فرمانده کل سپاه مبنی بر انجام شناسایی در منطقه هور، ۱۵ مرحله شناسایی در این منطقه صورت گرفته است. وی افزود: بر مبنای مأموریت اصلی قرارگاه نصرت حدود ۷ الی ۸ شناسایی در عمق، انجام شده است.

در ادامه، رضانی از نیروهای شناسایی قرارگاه نصرت، با اشاره به اینکه مأموریت های شناسایی این قرارگاه در منطقه هور به منظور انجام جنگ های نامنظم و متناسب با این نبردها انجام شده است، گفت: اهداف مورد نظر در هور، آماده سازی منطقه، کار روی تأسیسات نظامی مثل پل ها و پادگان ها و کار روی جاده ها و تأسیسات نفتی این منطقه می باشد. براساس شناسایی هایی که عناصر قرارگاه نصرت در طول شش هفته ماه گذشته در عمق منطقه انجام داده اند، (۲) در کل منطقه آبی هور، چهار پاسگاه جزابه، طبور، شط علی و جزیره مجنون وجود دارد (۳) و در حال حاضر شناسایی منطقه از دو معبر انجام می گیرد، یکی راه پاسگاه طبور است که به راه کساره معروف است و دیگری راهی است که از پاسگاه حوضچه می آید.

رضانی در تشریح شناسایی های در عمق این قرارگاه، به استفاده از ظرفیت های داخلی عراق به خصوص عناصر عراقی و امکانات موجود در منطقه هورالعظیم اشاره کرد و بر مبنای اطلاعات دریافتی از عناصر مذکور و شناسایی های عمقی نیروهای قرارگاه نصرت، در مورد ترکیب جمعیتی هورالعظیم گفت: «منطقه کناره شط العرب و دجله مردمان خوبی دارد و اکثر مردمش سواد دارند و با آنکه دهاتی هستند و خانه شان وسط هور است، کلاس می روند و خیلی مردم مهربان هستند و اکثراً با رژیم

ص: ۱۹۰

۱- سند شماره ۲۷۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات منتفی شده قبل از والفجر ۴، محمد دیانی، ۸/۶/۱۳۶۲ تا ۹/۶/۱۳۶۲، صص ۴۱ - ۳۴.

۲- سند شماره ۱۲۵۶۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۷.

۳- سند شماره ۲۷۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۳ - ۲۲.

عراق مخالف هستند. ... شیعه هستند فقط چیزی که باعث سستی آنها می شود ترس عجیبی است که از صدام در دلشان است و این به علت قتل عام هایی است که می کند.» وی در ادامه افزود: نیروهای قرارگاه نصرت همچنین در یکی از شناسایی های عمقی به طرف العماره، از پل ها و اماکن نظامی عکس گرفته اند، و با تسلطی که به زبان عربی دارند، توانسته اند از طریق نیروهای محلی با ارتشی های ناراضی عراق ارتباط برقرار کرده و اطلاعات بسیار خوبی به دست آورند.

رضانی در پایان، در مورد اهمیت اقتصادی این منطقه گفت: علاوه بر دو حوضچه نفتی حلفائیه و مجنون، در این منطقه ۶۰ حلقه چاه نفت حفاری شده است و ظرفیت آن دو میلیون بشکه نفت می باشد و قرار است تا ۱۲۰ حلقه چاه افزایش یابد. چاه های منطقه شط علی نیز مقادیر بسیار زیادی نفت دارند که ارتش عراق برای پیشگیری از کشف این چاه ها توسط هواپیماهای ایران، آنها را با ریختن خاک پنهان کرده و حفاظت از آنها را به نیروهای جیش الشعبی محول کرده است. (۱)

۱

اولویت بندی اهداف عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و استعداد پیشنهادی برای اجرای عملیات در جبهه های بانه و میوان در جلسات امروز فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا (۲) و قرارگاه مقدم حمزه (۳) و یگان های تحت امر آن (۴) بررسی و ارزیابی شد.

بر اساس تصمیمات فرماندهان، قرار است عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر در دو جبهه بانه و میوان اجرا شود. برای این عملیات در جبهه بانه (شمال دهانه شیلر) یک هدف و در جبهه میوان (جنوب دهانه شیلر) سه هدف مارو، ارتفاعات پنجوین و سورن تعیین شده است. (۵) در نشست های امروز، فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا و قرارگاه مقدم حمزه، در

ص: ۱۹۱

۱- سند شماره ۱۲۵۶۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۷.

۲- این جلسه با حضور غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه)، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه (میوان) و غمخوار مسئول تدارکات قرارگاه حمزه، در پادگان میوان برگزار شد.

۳- درباره چگونگی تشکیل قرارگاه مقدم حمزه میوان در ضمیمه اول این گزارش مطالبی آمده است.

۴- امروز جلسه دیگری با حضور غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) در قرارگاه مقدم حمزه (پادگان میوان) برگزار گردید.

۵- سند شماره ۱۳۱/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راویان قرارگاه خاتم الانبیا، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲،

ص ۷۶.

بررسی اهداف سه گانه جبهه میروان دیدگاه های متفاوتی را مطرح کردند.

در این جلسات علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، بر تقدم عمل روی محورهای سورن و پنجوین نسبت به سایر محورها تأکید داشت و معتقد بود به علت استقرار تمام واحدهای توپخانه و احتیاط دشمن در پشت ارتفاع سورن، نیروهای عراقی قادر به اجرای پاتک از طریق مارو روی پنجوین نیستند و با تصرف سورن و کیوی لری، راه دشمن به خودی خود به سمت داخل شیلر بسته می شود. (۱) از سوی دیگر، مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه)، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه و علی فضلی طرح و عملیات این قرارگاه، اولویت را به محور مارو و کوخلان داده و ادامه عملیات روی کانی مانگا و حرکت به طرف شمال را متکی به عملیات در محور بین پنجوین و مارو می دانستند. (۲)

غلامعلی رشید باتوجه به معایب و محاسن محور سورن، برای محور ارتفاعات پنجوین اهمیت بیشتری قائل بود و عقیده داشت که در میان اهداف سه گانه جبهه میروان، سورن در رده سوم قرار دارد. زیرا نیروهای خودی توانایی اجرای عملیات روی ارتفاعات سورن را ندارند. (۳) اظهارات خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین در این باره نیز مزید بر علت شد، وی که از چند ماه پیش در منطقه میروان مستقر شده است، اجرای عملیات روی کل سورن را بسیار سخت ارزیابی کرد و این کار را فقط در صورت اجرای عملیات هم زمان دو لشکر قوی در محورهای سورن و پنجوین امکان پذیر دانست. فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) با تقسیم ارتفاع سورن به ارتفاعات آزادی ۱، ۲ و ۳، در وضعیت فعلی عملیات این محور را فقط در محدوده آزادی ۱ قابل اجرا برشمرد. (۴) خرازی به دلایلی نظیر مشکلات جاده سازی، تدارکات، شدت نبرد و پاتک شدید دشمن در این منطقه، با اجرای عملیات روی کل سورن موافق نبود. (۵) وی با اشاره به هوشیاری دشمن در منطقه گفت: «بچه ها مرتب می روند شناسایی می کنند و دشمن هم می فهمد،

ص: ۱۹۲

۱- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۳۶۲/۵/۲۴ تا ۱۳۶۲/۶/۱۵، صص ۱۲۰ - ۱۱۹؛ و - سند شماره ۱۲۹۰۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی منطقه شیلر عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۶/۸، نوار شماره ۱۲۹۰۰)، صص ۳ - ۱.

۲- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷۷ - ۷۶.

۴- سند شماره ۱۲۸۹۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی منطقه شیلر عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۶/۸، نوار شماره ۱۲۸۹۹)، صص ۳ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲۷ - ۱۲۲.

۵- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷۷ - ۷۶.

فرمانده لشکر عراقی هم آمده شناسایی کرده و فهمیده که عملیات است.»

پس از بررسی مانور جبهه مریوان، فرمانده قرارگاه مقدم حمزه در مورد مانور جبهه بانه گفت: کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، باید در مرحله اول ضمن تأمین عقبه خود، تا کیولری بیاید و ارتفاعات آسمان بین و تخته نادر را هم تصرف کند. (۱) - (۲)

در پایان جلسات امروز فرمانده قرارگاه مقدم حمزه بر مبنای این مانور، استعداد کلی عملیات در منطقه دهانه شیلر را ۶۰ گردان (۳) متشکل از ۴۵ گردان از سپاه و ۱۵ گردان از ارتش برآورد کرد. (۴) استعداد پیشنهادی برای محور مریوان، ۳۰ گردان و برای محور بانه نیز ۱۸ گردان اعلام شد. (۵)

۱

در حملات امروز جنگنده های عراق به مریوان، ۶ نفر از جمله ۳ تن از بانوان آموزگار مدارس روستایی شهید شدند. در پی بمباران های اخیر مناطق کردنشین، رئیس شورای عالی دفاع از سکوت سازمان های بین المللی در برابر جنایات جنگی عراق به شدت انتقاد کرد.

ساعت ۸:۲۰ صبح امروز، دو هواپیمای میزاق عراقی که پس از ورود به حریم هوایی مریوان بر اثر آتش پدافند هوایی متواری شدند در ۵ کیلومتری جاده مریوان - سنندج، یک مینی بوس را هدف قرار دادند. در این حادثه یک نفر شهید و ۴ تن مجروح شدند و مینی بوس نیز منهدم شد. (۶)

در ساعت ۱۱ امروز، بار دیگر سه هواپیمای عراقی به حریم هوایی مریوان تجاوز کردند که با آتش پدافند هوایی، متواری شدند. (۷)

جنگنده های عراقی در ساعت ۱۳ امروز، روستای رزاب از توابع بخش سروآباد مریوان را بمباران کردند. (۸) بر اثر این حمله، ۵ نفر از جمله ۳ تن از بانوان آموزگار روستا به شهادت رسیدند. (۹)

در پی شهادت این معلمان، آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع عصر

ص: ۱۹۳

۱- سند شماره ۱۲۸۹۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۹، ۴؛ و - سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲۷ - ۱۲۲.

۲- توضیحاتی در خصوص مأمور شدن لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به منطقه مریوان و لشکر ۸ نجف به منطقه بانه در ضمیمه دوم این گزارش درج شده است.

۳- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲۰ - ۱۱۹.

۴- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷۷ - ۷۶.

۵- سند شماره ۱۲۸۹۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶ و ۹.

۶- سند شماره ۳۴۳۴۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۹/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۳۶۹۱۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۸/۶/۱۳۶۲.

۸- سند شماره ۴۴۵۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۸/۶/۱۳۶۲.

۹- سند شماره ۶۷۴۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات
نخست وزیری، ۹/۶/۱۳۶۲.

امروز در مراسم بزرگداشت دومین سالگرد شهادت شهیدان رجائی و باهنر، از سکوت سازمان های بین المللی در برابر این جنایات عراق انتقاد کرد. وی گفت: «امروز حمله هوایی به مریوان مصادف شده است به اینکه یک عده از خواهران معلم از بچه ها امتحان تجدیدی می کردند، خواهرهای معلم و بچه ها شهید شدند. ... این چه شقاوت و قساوتی است و این چه قساوت و شقاوتی از سوی سازمان های بین المللی است. کجاست صلیب سرخ و سازمان ملل؟ کجاست نتیجه تحقیقاتی که آمدند اینجا با های وهوی از ویرانه های هویزه و سوسنگرد و خرمشهر انجام دادند؟ به همین دلیل است که ما برای سازمان های به اصطلاح انسان دوست جهانی که در قبضه قدرت ها هستند اعتنایی قائل نیستیم و حاضر نیستیم به آنها شکایت کنیم.»^(۱)

همچنین به دنبال بمباران های اخیر مناطق کردنشین غرب کشور، علیرضا تابش قائم مقام استانداری کردستان، در گفت و گویی با خبرنگار روزنامه کیهان، درباره شایعات دشمن درباره بمباران نکردن مناطق کردنشین گفت: «این ضدانقلاب است که شایع کرده مزدوران صدامی با مسلمانان کُرد کاری ندارند. درحالی که برای این نوکران ابرقدرت ها کُرد و عرب و فارس تفاوت نمی کند و هرجایی که بویی از اسلام بیاید مورد یورش قرار خواهد گرفت.» وی همچنین در مورد واکنش مردم این مناطق به بمباران ها افزود: «ما خوشحالیم که مردم شهرهای مریوان و بانه که از مسلمانان غیور و متدین و شجاع هستند و بارها مورد خشم صدامیان قرار گرفته اند، خللی در افکار آنها ایجاد نشده و با عزمی راسخ و استوار دلیرانه و شجاعانه در منطقه مانده و هرروز محکم تر و استوارتر شعار مرگ بر امریکا را تکرار می کنند و ما خوشحالیم که فقط در ایران یک دزفول و یک سوسنگرد نداریم، بلکه در غرب ایران شهرهایی چون مریوان، بانه، دزفول های دیگری هستند که درس شجاعت را به دنیا می آموزند.» قائم مقام استانداری کردستان در مورد شهادت ۳ تن از آموزگاران زن گفت: «تعداد شهدا ... ۶ تن است که از بین آنان ۳ معلم زن که برای برگزاری امتحانات شهریورماه رفته بودند وجود دارد که در حین بمباران روستا اجسادشان تکه تکه شده و قابل شناسایی نیست. این جنایت بایستی در تاریخ ثبت گردد، زیرا در تمام دنیا مدرسه و کلاس و معلم مصونیت دارند.»^(۲)

۱

گروه های مسلح غیرقانونی امروز بر اثر عملیات های نیروهای خودی متحمل تلفاتی شدند. علاوه بر این تعدادی از عناصر این گروه ها نیز در مناطق غرب و شمال غرب کشور دستگیر یا تسلیم شدند.

در یک عملیات پاک سازی که از بامداد امروز در ارتفاعات آغلان از توابع سردشت، اجرا

ص: ۱۹۴

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱.

۲- روزنامه کیهان، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

شد ۱۶ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته و شماری دیگر زخمی شدند(۱).

همچنین نیروهای خودی هنگام گشت در اطراف تکاب، در روستای ذکی بیگ با یک گروه ۳۳ نفری از افراد مسلح غیرقانونی درگیر شدند. در این درگیری همه اعضای گروه ضدانقلاب کشته شدند و تجهیزات آنها و یک دستگاه لندرور هم به غنیمت گرفته شد. از نیروهای خودی نیز ۲ نفر شهید و ۸ نفر مجروح شدند(۲).

علاوه بر این امروز در سنندج ۵ تن از عناصر کومه له و ۴ نفر از چته های دمکرات دستگیر شدند و ۴ نفر از عناصر ضدانقلاب نیز بدون سلاح خود را تسلیم کردند(۳). همچنین براساس گزارش ناحیه ژاندارمری کردستان، ۲ نفر از عناصر حزب دمکرات با تحویل دادن اسلحه و تعدادی فشنگ، خود را به پایگاه گزمل هنگ ژاندارمری سنندج معرفی کردند(۴).

۱

درحالی که امروز نیز گروه های مسلح غیرقانونی با ایجاد درگیری و اجرای کمین در مناطق کردنشین، تلفاتی را به نیروهای خودی وارد کردند، گزارش های منابع اطلاعاتی، از تصمیمات گروه های مذکور برای انجام اقدامات ایذایی بیشتر در این مناطق حکایت دارد.

نیروهای خودی پس از عملیات پاک سازی ارتفاعات آغلان از توابع سردشت در راه بازگشت، در کمین عناصر ضدانقلاب گرفتار شدند و در نتیجه ۱۲ نفر از جمله ۴ پیشمرگ کُرد شهید و ۱۶ نفر دیگر زخمی شدند(۵).

همچنین در کمین ضدانقلاب به یک ماشین غذا در محور سنندج - توتور، یک نفر مجروح شد. پایگاه آغ بلاغ در محور سنندج - سقز نیز از ساعت ۲۲ شب تا بامداد با ضدانقلاب درگیر بود(۶).

رادیو صدای کردستان (وابسته به حزب دمکرات) نیز مدعی شد که امروز در یک درگیری در دیواندره، عناصر این حزب با دادن ۴ نفر تلفات، ۱۰۰ نفر از نیروهای جمهوری اسلامی را کشته یا زخمی کرده اند. براساس گزارش مذکور، در حمله عناصر حزب دمکرات به کمیته های بنی خاتون و سادات و عملیات کمین آنها نیز ۲۰ نفر از نیروهای خودی شهید یا مجروح شده اند و از افراد دمکرات فقط یک تن کشته و یک تن زخمی شده است(۷).

درعین حال، به گزارش قرارگاه مالک اشتر، سران کومه له امروز در جلسه ای در روستای کوله سردشت تصمیم گرفتند که عملیات های ایذایی خود را در محورهای بانه، سردشت و مهاباد افزایش دهند(۸).

ص: ۱۹۵

۱- سند شماره ۳۶۹۳۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۹/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه، ۲۵/۶/۱۳۶۲، صص ۲ و ۳.

۳- سند شماره ۳۵۱۳۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه (اطلاعاتی) ستاد منطقه ۱۱ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به اطلاعات ستاد ناحیه کردستان، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۶۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استان کردستان، ۸/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۶۷۴۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۹/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۷- سند شماره ۱۱۳۲۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه، شماره ۳۶۱، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۸.

۸- سند شماره ۱۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعاتی ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۷.

امام خمینی در پاسخ به نامه دیروز رئیس جمهور (۱) در خصوص ترمیم ستاد انقلاب فرهنگی، ضمن موافقت با پیشنهادهای وی، ضرورت ممانعت از ورود عناصر منحرف به دانشگاه را یادآور شدند. متن نامه امام خمینی بدین شرح است:

«باسمه تعالی»

با تشکر از زحمات اعضای محترم ستاد انقلاب فرهنگی و تمام کسانی که برای اسلامی و انسانی نمودن دروس و محیط دانشگاه ها زحمت کشیده اند، امید است با ترمیم ستاد محترم و کوشش دانشجویان عزیز و متعهد و هماهنگی اساتید محترم و تلاش تمامی دست اندرکاران مؤمن و پشتیبانی ملت معظم، این پایگاه اسلامی - ملی، که سرنوشت کشور در آتیه دور و نزدیک به آن پیوستگی دارد، با استقلال و شایستگی به خدمت خود ادامه دهد و امروز که کشور از استقلال شایسته برخوردار است و قیدوبند غرب و شرق و زدگان و شرق زدگان از کشور و دانشگاه گسسته شده است، جوانان عزیز دانشگاهی هرچه بیشتر در کسب علوم و فنون در اعتلای کشور معظم خود کوشش نمایند و از نفوذ عناصر منحرف و وابسته به چپ و راست قاطعانه جلوگیری کنند و نگذارند محیط مقدس دانشگاه آلوده به اغراض منحرفان و وابستگان به اجانب گردد. و اگر انحراف و گرایش به شرق و غرب خدای نخواست از اساتید یا دانشجویان مشاهده کردند، به ستاد فرهنگی اطلاع دهند و در رفع آن با ستاد همراهی لازم را بنمایند.

از خداوند تعالی توفیق همگان را برای ادامه استقلال و اعتلای میهن اسلامی خواستار است.

روح الله الموسوی الخمینی (۲)

ص: ۱۹۶

۱- متن نامه دیروز رئیس جمهور به امام خمینی به این شرح است: «بسم الله الرحمن الرحيم محضر مبارک رهبر کبير انقلاب حضرت مستطاب آیت الله العظمی امام خمینی (مدّ ظلّه العالی) با نزدیک شدن زمان بازگشائی دانشگاه ها و باتوجه به اهمّی که آن حضرت همواره نسبت به دانشگاه و دانشگاهیان ابراز فرموده اید لزوم تحرک مضاعف برای آمادگی هرچه بیشتر دانشگاه جهت پذیرش دانشجویان احساس می شود. با تقدیر و احترام نسبت به کلیه تلاش هایی که از سوی اعضای محترم ستاد انقلاب فرهنگی و همه استادان و محققان و دانشجویان دست اندرکار امور دانشگاهی مخلصانه مبذول گردیده است، ترمیم و تکمیل ستاد انقلاب فرهنگی استدعا و ترکیب جدید آن به این ترتیب پیشنهاد می گردد: ۱. نخست وزیر محترم، ۲. وزیر فرهنگ و آموزش عالی، ۳. وزیر ارشاد اسلامی، ۴. آقای دکتر شریعتمداری، ۵. آقای دکتر احمدی، ۶. آقای دکتر سروش، ۷. آقای دکتر معین، ۸ و ۹. دو دانشجو به انتخاب جهاد دانشگاهی. امیدوار است با توجه ویژه امام بزرگوار بازگشائی دانشگاه با حرکت اسلامی و با توفیقی الهی قرین باشد. سیدعلی خامنه ای رئیس جمهوری اسلامی ایران.» (روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲).

۲- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۸۴ و ۸۵.

آیت الله خامنه ای امروز در مراسم بزرگداشت دومین سالگرد شهادت شهیدان رجایی و باهنر مطالبی را درمورد مباران مناطق مسکونی ایران توسط جنگنده های عراق و همچنین اهداف و دورنمای نظام جمهوری اسلامی در زمینه جنگ و مسائل اقتصادی و فرهنگی بیان کرد.

در این مراسم که در مدرسه عالی شهید مطهری و با حضور شماری از مسئولان کشوری و لشکری از جمله آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، آیت الله جنتی، آیت الله مهدوی کنی، حجت الاسلام امامی کاشانی، سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، تیمسار ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، سرهنگ معین پور فرمانده نیروی هوایی و تعدادی از نمایندگان مجلس برگزار شد، آیت الله خامنه ای با اشاره به شناخت نزدیک خود از این دو شهید و محبوبیتشان، عملکرد آنها را ترسیم کننده «خط دولت و دولتمردان اسلامی» معرفی کرد.

وی در ادامه سخنان خود، با ذکر شمه ای از سوابق، مبارزات و خصوصیات این دو شهید، به بازگویی نقش شهید باهنر در تأسیس حزب جمهوری اسلامی و تألیف کتاب های درسی تعلیمات دینی پس از انقلاب پرداخت. آیت الله خامنه ای درمورد شهید رجایی گفت: «بنده اول کسی بودم که نخست وزیری را به او پیشنهاد کردم»؛ ملاک شهید رجایی برای پذیرش مسئولیت ها «توانستن و کار کردن» بود.

رئیس جمهور دولت شهید رجایی را موفق ارزیابی کرد و طرف داری صریح از حزب الله را خصوصیت ممتاز شهید رجایی برشمرد. وی در تشریح وضعیت حزب الله در دوران نخست وزیری شهید رجایی و تعریف این اصطلاح گفت: «آن روز کسانی که هنوز کاملاً از صحنه اداره فکر و سیاست مملکت کنار نرفته بودند حزب الله را یک فحش می دانستند و یک بدگویی تلقی می کردند. ... حزب الهی یعنی آن آدمی که در خدمت اهداف خدایی و انقلاب اسلامی بی محابا حرکت می کند.»

آیت الله خامنه ای خط خدا و خط مردم را به عنوان مسیر حرکت جمهوری اسلامی ایران معرفی کرده و اجرای احکام اسلامی را رمز موفقیت نظام جمهوری اسلامی دانست. وی ضمن

اذعان به عقب ماندگی های موجود کشور در زمینه های صنعتی و اقتصادی، در مورد علل آن گفت: «آنهایی که بر ما جنگ را تحمیل کردند تقصیر دارند. آنهایی که اقتصاد جهانی را بر علیه ما برانگیختند تقصیر دارند.» رئیس جمهور حمایت مردمی را عامل موفقیت جمهوری اسلامی در مقابله با این فشارها ذکر کرد: «در طول مدت تشکیل این حکومت مردمی از شهید رجایی به این طرف، در همه آنان مردم نهایت کمک را به ما کردند. الآن هم دارند می کنند و ما به اتکاء همین کمک هاست که توانسته ایم در دنیا بایستیم.»

رئیس شورای عالی دفاع در بخش دیگری از سخنان خود، اقدام عراق به بمباران شهرها و مناطق مسکونی را واکنشی به موفقیت های ایران در صحنه نبرد دانست و افزود: «هروقت در جبهه جنگ موفقیتی به دست آمد، فشارهای ناجوانمردانه شروع شد. حمله به شهرها، خرابکاری، تهدید کردن که به شهرها حمله خواهند کرد، حمله موشکی، ما البته خلاف انتظارمان نبود دشمنی که برایش غیرنظامی با نظامی فرقی نمی کند، بچه شیرخواره با مرد جنگی فرقی نمی کند.» وی همچنین ضمن اشاره به بمباران امروز میروان و شهادت سه بانوی آموزگار، سکوت سازمان های بین المللی در این زمینه را مورد انتقاد قرار داد.

آیت الله خامنه ای در پایان با اشاره به تسلیم نشدن مردم ایران در برابر این فشارها، دورنمای اقدامات کشور را در زمینه جنگ و مسائل اقتصادی و فرهنگی این گونه ترسیم کرد: «اولاً- جنگ را با موفقیت به پایان خواهیم رساند، ثانیاً بنای اقتصادی این جامعه را که شروع کرده ایم با قوت و قدرت تعقیب خواهیم کرد و سعی خواهیم کرد در این بنای اقتصادی سود اکثریت مردم را و نه گروه های ویژه و خاص را در نظر بگیریم، ثالثاً مبارزه را در جبهه های فرهنگی و در داخل به صورت بنیانی و ریشه ای پیگیری خواهیم کرد و سعی می کنیم هر کدامان در هر مسئولیتی که هستیم، ان شاء الله از عناصر مؤمن، صالح، مخلص برای رسیدن به این هدف ها استفاده کنیم. از همه این اهداف مهم تر عبارت است از پیاده کردن احکام اسلامی که تضمین کننده همه هدف های دیگر ماست.» (۱)

۱

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در پایان جلسه امشب شورای عالی دفاع در مصاحبه ای به تشریح موقعیت کنونی جبهه ها پس از عملیات های والفجر ۲ و ۳، اصول سیاست دفاعی ایران، درگیری های لبنان، فعالیت های دادگاه بین الملل اسلامی و وضعیت امنیتی مناطق کردنشین کشور پرداخت.

جلسه شورای عالی دفاع امشب با حضور آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس این شورا، حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، موسوی نخست وزیر، سرتیپ ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، محسن رفیق دوست وزیر سپاه، خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ و نظران دبیر شورای عالی دفاع تشکیل شد.

ص: ۱۹۸

پس از این جلسه، هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع در مصاحبه ای در مورد علت وقفه ایجاد شده پس از عملیات والفجر ۲ و ۳ گفت: «وقفه که نمی توان گفت چراکه از ابتدای جنگ تا به حال هیچ وقت نبوده که عملیاتی را که آغاز می کنیم همین طور تا بی نهایت ادامه بدهیم. ... ما این جنگ را تنها از جنبه های نظامی اداره نمی کنیم، مسائل سیاسی، انسانی دارد. ... ابتکار عمل دست ما است، مقداری که مصلحت می دانیم عمل می کنیم و مقداری که لازم نمی دانیم وقفه ایجاد می کنیم.» وی در ادامه درباره اصول سیاست جنگی ایران افزود: «احتراز از خونریزی های زیاد چه نیروهای خودمان ... و چه عراقی ها ... جنبه های سیاسی - اقتصادی جنگ را هم در نظر می گیریم، همیشه پس از آنکه ضربه ای وارد کنیم، یک مهلتی هم می دهیم برای آنکه آنها قدرت تفکر داشته باشند و فرصت تسلیم به حق را به آنها می دهیم.» رئیس مجلس در تشریح آثار و تبعات سیاسی عملیات های والفجر ۲ و ۳ گفت: «از عملیات والفجر ۲ و ۳ با محاسباتی که ما داریم، آثار سیاسی در منطقه می بینیم که اگر این آثار سیاسی بتواند منجر بشود به اینکه صدام آینده خودش را در جنگ ببیند و آینده جنگ را بتواند بهتر بفهمد، فشارهایی که حامیان عراق بر ما می آوردند فشارهای اقتصادی، سیاسی و تبلیغاتی با یک عملیات موفق مقداری ممکن است تغییر بکند و در مجموع ما امیدواریم که حتی الامکان با عوامل غیر خونریزی به نقطه مطلوب برسیم.»

هاشمی رفسنجانی در مورد ادعاهای صدام برای بازپس گیری مناطق از دست رفته، اظهار کرد: «رویه حزب بعث این است که اول اصلاً منکر می شود ... تاحدودی که خودشان لازم می دانند اصلاً منکر پیروزی ما می شوند و پیروزی خودشان را به دروغ به رخ می کشانند، بعد هم می گویند ما ضربه می زنیم و ایران را با خاک یکسان می کنیم. ... آنها فقط دو تا کار می توانند بکنند، یکی اینکه موشک هایی که ابرقدرت ها در اختیارشان گذاشته اند پرتاب بکنند، این کاری است که از آنها ساخته است و تنها به شهرهایی مثل دزفول و دیگر نقاط مسکونی و غیرنظامی می توانند آسیب بزنند و یا گاهی هم به شهرهای نزدیک مرز هواپیماهاشان نفوذ می کنند و باز هم مردم غیرنظامی را می زنند چون مناطق نظامی را هواپیماهاشان جرئت نمی کنند نزدیک بشوند و اگر هم مأموریتی برای این کار پیدا بکنند، بمب را در بیابان می ریزند و می روند.»

وی در خصوص درگیری های اخیر لبنان گفت: «اصلاً اشغال جنوب لبنان هدفش این بود که آن منطقه را که بیشتر محل نفوذ مسلمانان و به خصوص شیعیان و محرومان بود، اشغال کنند. ... پس از مدت طولانی اشغال نتوانستند مقاومت محرومان مسلمان را بشکنند و بیشتر خشونت به خرج می دهند. اما تجربه ما این است که با این خشونت ها می تواند مقاومت ها جدی تر بشود ... و ما علی رغم گرفتاری که در جنگ داریم، هر حمایتی ساخته باشد، خواهیم کرد که لبنان تبدیل به اسرائیل دوم نشود.»

رئیس مجلس با اشاره به بازدید حقوق دانان دادگاه بین الملل اسلامی از مناطق جنگی ایران افزود: «هرکس که به ایران بیاید و مناظر خرابی های جنگ و آثار تجاوز عراقی ها را ببیند، تحت تأثیر قرار می گیرد و عمیقاً در کنار ما که مظلوم هستیم واقع می شود. ما هم از اول هرکس خواسته بیاید، استقبال کرده ایم. ... البته این آقایان می خواهند یک دادگاهی باشد و ما هم از آنها خواستیم که واقعاً یک دادگاه بی طرفی باشد و هرچه حق دیدند اظهار نظر کنند. ممکن است این حرکت در دنیای اسلام یک حرکت خوبی باشد که یک دادگاهی به وجود بیاید که در مورد حوادث مهم که اختلافی بین کشورهای اسلامی [است] اظهار نظری بکنند.»

هاشمی رفسنجانی در پایان این مصاحبه، اوضاع کنونی مناطق کردنشین و دستاوردهای عملیات های اخیر علیه ضدانقلاب در این مناطق را بازگو کرد: «من منتظرم که قرارگاه حمزه سیدالشهدا جزئیات عملیاتش را برای مردم بگوید. در آذربایجان غربی در این دو سه روز، عملیات بسیار وسیعی داشتند، منطقه ای که تقریباً از آغاز پیروزی انقلاب تا به حال، همیشه در اختیار ضدانقلاب بوده، نیروهای ما آنجا را آزاد کردند. ... مردم منطقه از حضور حکومت اسلامی در آنجا خیلی خرسند شدند و خیلی استقبال کردند. ... طی ده روز گذشته که ما در میدان های جنگ با عراق زیاد فعال نبوده ایم، مقداری از نیروها در آنجا کار کرده اند که شاید ارزش موفقیت هایشان مجموعاً از عملیات والفجر کمتر نباشد و شاید در درازمدت بیشتر هم باشد، به طوری که پشت جبهه را در شمال مرزها خیلی خوب امن کرده اند و فکر می کنم که همراه با حل شدن مسئله جنگ، که امیدوارم خیلی هم طولانی نباشد، مسئله کردستان هم به کلی حل شود.» (۱)

۱

در آخرین جلسه علنی مجلس شورای اسلامی قبل از آغاز تعطیلات تابستانی مجلس، چندین طرح از جمله واگذاری سرپرستی سه وزارتخانه بدون وزیر به نخست وزیر به تصویب رسید. امروز همچنین یک هیئت پارلمانی از نمایندگان مجلس برای دیدار از کره شمالی عازم پیونگ یانگ شدند.

در جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی، چندین طرح و لایحه بررسی و تصویب شد. اصلاحیه قانون تعیین وظایف و تشکیلات شورای امنیت کشور اعاده شده از شورای نگهبان؛ اصلاح قانون عملیات بانکی بدون ربا اعاده شده از شورای نگهبان؛ سه فوریت طرح تمدید قانون تأسیس وزارت معادن و فلزات به مدت شش ماه؛ طرح سرپرستی وزارتخانه های مسکن و شهرسازی، معادن و فلزات و کشاورزی به وسیله نخست وزیر؛ الحاق یک بند به عنوان بند ۱۳ به ماده ۱۰ لایحه قانونی مالیات بر درآمد حقوق ۲۱/۴/۱۳۵۹ و طرح تمدید قانون تأسیس وزارت معادن و فلزات به مدت شش ماه از جمله مواردی است که امروز به تصویب نمایندگان مجلس رسید.

باتوجه به رأی عدم اعتماد مجلس در جلسه روز ششم شهریور ۱۳۶۲، به سه وزیر پیشنهادی برای وزارتخانه های مسکن و شهرسازی، معادن و فلزات و کشاورزی، امروز نمایندگان مجلس

ص: ۲۰۰

طرح دو فوریتی سرپرستی وزارتخانه های مذکور توسط نخست وزیر را مورد بحث و بررسی قرار دادند؛ با تصویب ماده واحده این طرح در مجلس، نخست وزیر به مدت سه ماه سرپرستی این وزارتخانه ها را برعهده گرفت و موظف شد ظرف سه ماه آینده وزرای پیشنهادی جدید را برای دریافت رأی اعتماد به مجلس معرفی کند. (۱)

همچنین در آستانه آغاز تعطیلات تابستانی مجلس، هیئتی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به ریاست حجت الاسلام محمد یزدی نایب رئیس مجلس شورای اسلامی و با حضور تنی چند از نمایندگان از جمله حجت الاسلام حسن روحانی، حجت الاسلام عجم، آقایان زنگنه، عطاری و زواره ای، تهران را به مقصد پیونگ یانگ ترک کردند. سرپرست هیئت اعزامی در گفت و گویی اعلام کرد که سفر مذکور به دعوت مجلس کره شمالی و هم زمان با برگزاری جشن های استقلال این کشور انجام می گیرد. (۲)

۱

نمایندگان دادگاه بین الملل اسلامی در ادامه مأموریت خود امروز با رئیس دیوان عالی کشور و مجروحان جنگی و شیمیایی ایران، ملاقات کردند.

آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور در دیدار با اعضای دادگاه بین الملل اسلامی ضمن خیرمقدم و تشکر از این هیئت، در مورد شرایط قاضی از منظر اسلام گفت: «ما در اسلام برای قاضی مسلمان علم و آگاهی را شرط می دانیم ... و در اساس فقه ما نیز در این رابطه عدالت را معتبر می دانیم و قاضی باید عادل باشد و امیدوارم برادران عزیز با وجدان قضائی مسئله را بررسی کنند.» وی همچنین درباره ادامه جنگ افزود: «ما این جنگ را ادامه مبارزه جمهوری اسلامی ایران علیه استکبار جهانی می دانیم. طرف جنگ ما ملت عراق نیست، بلکه ابرقدرت ها هستند که به وسیله مزدور و نوکر خود صدام و دولت حاکم بر عراق که ابزار دست ابرقدرت هاست جنگ را بر مردم مسلمان ایران تحمیل کرده است.» پس از سخنان رئیس دیوان عالی کشور، سخنگوی دادگاه بین الملل اسلامی در خصوص مأموریت این هیئت اظهار کرد: «تاکنون هیچ هیئت خارجی به ایران نیامده است که براساس قرآن به بررسی مسئله جنگ بپردازد و ما می خواهیم تا بر این اساس و با در نظر گرفتن آیات قرآن کریم به بررسی بپردازیم.» (۳)

نمایندگان این دادگاه همچنین بعد از ظهر امروز، از مجروحان جنگی ایرانی و به ویژه مجروحان بمباران شیمیایی منطقه حاج عمران در بیمارستان لقمان الدوله تهران عیادت و با آنان گفت و گو کردند. اعضای این هیئت سپس با حضور در مزار شهدای جنگ در بهشت زهرا به قرائت فاتحه پرداختند؛ وزیر آموزش و پرورش نیز در جمع اعضای هیئت مذکور، سخنانی را در مورد «حقانیت ملت مسلمان ایران از این جنگ و رسالت این هیئت در بیان این حقانیت برای جهانیان» بیان کرد. (۴)

ص: ۲۰۱

۱- مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، دوره اول، صص ۹۵۹۲ - ۹۵۷۱.

۲- روزنامه کیهان، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۳- روزنامه کیهان، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- روزنامه کیهان، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

با تداوم ماجرای ربوده شدن هواپیمای خطوط هوایی فرانسه و هشدارهای تهدیدآمیز هواپیماربایان مبنی بر انفجار هواپیما در صورت تحقق نیافتن خواسته هایشان از سوی دولت فرانسه، روزنامه های فرانسوی می کوشند تا این افراد را به ایران منتسب سازند.

ساعت ۴ بامداد امروز، یکی از هواپیماربایان در تماس با برج مراقبت فرودگاه مهرآباد اعلام کرد که اگر فرانسه تا ساعت ۸ صبح امروز به خواسته های آنان پاسخ ندهد، خلبان و دیگر سرنشینان هواپیما را خواهند کشت. وی ضمن درخواست ابلاغ این موضوع به کاردار سفارت فرانسه در تهران، خواستار ملاقات با وی برای مذاکره شد. چند دقیقه بعد یکی از مقامات وزارت امور خارجه ایران، که از طریق برج مراقبت فرودگاه با هواپیماربایان در تماس است، به آنان گفت: «نظرات شما به سفارت فرانسه منعکس شد، لکن صحبت کاردار فرانسه با دولتش و پاسخ فرانسه به وی احتیاج به زمان بیشتری دارد و حفظ جان مسافری برای جمهوری اسلامی ایران یک مسئله اساسی به شمار می رود.» وی همچنین از آنان خواست که از اقدامات خشونت آمیز خودداری کنند. با پیگیری های وزارت امور خارجه ایران، ژان پرن کاردار سفارت فرانسه در تهران، ساعت ۵:۳۰ بامداد با حضور در فرودگاه مهرآباد گفت که دولت فرانسه «اجازه ملاقات با هواپیماربایان را به وی نداده، لکن پاسخ درخواست های آنان را داده است.» البته وی در مورد جزئیات این پاسخ مطلبی نگفت. پاسخ دولت فرانسه پس از ترجمه، توسط مقامات وزارت امور خارجه ایران به اطلاع هواپیماربایان رسید^(۱).

هواپیماربایان ساعت ۷ صبح، بار دیگر در تماس با فرودگاه مهرآباد درخواست های خود را از فرانسه به این شرح اعلام کردند: «۱. فرانسه اعلام کند که نیروهایش را از چاد و لبنان خارج می کند. ۲. فرانسه قطع کمک های نظامی - اقتصادی خود به عراق را اعلام کند. ۳. فرانسه موافقت خود با آزادی زندانیان مورد درخواست [هواپیماربایان را] اعلام کند.» آنها همچنین دوباره تهدید کردند در صورتی که فرانسه به درخواست هایشان پاسخ ندهد، هواپیما را با کلیه سرنشینان منفجر خواهند کرد. این درخواست ها به اطلاع کاردار فرانسه در تهران رسید و وی نیز اعلام کرد که در این زمینه باید با پاریس تماس بگیرد^(۲).

هواپیماربایان در پاسخ به سؤالی که از طرف کاردار سفارت فرانسه مطرح شد، با بیان اینکه عضو هیچ گروه شناخته شده ای نیستند، گفتند: «می توانید ما را جنبش آزادی بخش اسلام بنامید.» ساعت ۱۰ صبح، مقامات ایرانی از هواپیماربایان خواستند که خود را تسلیم کنند، ولی ربایندگان اعلام کردند که هرگز تسلیم نخواهند شد. آنها درحالی که، خواستار آماده شدن هواپیما برای پرواز شدند، تهدید کردند که در صورت نزدیک شدن نیروهای امنیتی، هواپیما را

ص: ۲۰۲

۱- روزنامه کیهان، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۲- روزنامه اطلاعات، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

منفجر خواهند کرد. ساعت ۱۰:۴۵، یک مترجم زبان عربی برای مذاکره با ربایندگان به سمت هواپیما رفت تا از آنان بخواهد که در تصمیمات خود تجدید نظر کنند(۱).

با وجود این، هواپیماربایان مترجم ایرانی را نیز به گروگان گرفتند و در ساعت ۱۶، خواستار دریافت سوخت شدند. مقامات جمهوری اسلامی از آنان خواستند مترجم را آزاد کنند تا سوخت در اختیار آنان قرار بگیرد. در ساعت ۱۹ و به دنبال آزادی مترجم مذکور، سوخت درخواست شده در اختیار هواپیماربایان قرار گرفت. در ساعت ۲۰:۱۵ به ربایندگان هواپیما اطلاع داده شد که خواسته های آنان در سطح جهانی مطرح شده است و در ساعت ۲۱:۳۰، آنها اعلام کردند که «ما پرواز خواهیم کرد و هواپیما را در فضای هوایی عراق منفجر خواهیم کرد»(۲).

در همین حال روزنامه های فرانسوی امروز ضمن پرداختن به ماجرای هواپیماربایی، ادعاهایی را در خصوص احتمال ارتباط هواپیماربایان با ایران مطرح کردند. روزنامه لوپاریزین بیره در شماره امروز خود هواپیماربایان را «تروریست و متعصبین هیجان زده» نامید و نوشت: «احتمال دارد اینان از مخالفین عراقی و هوادار [امام] خمینی باشند». روزنامه لوکوئیدن دوپاری نیز اعلام کرد: «به نظر می رسد ربایندگان بوئینگ از مخالفین رژیم بغداد باشند». روزنامه فیگارو در شماره امروز خود نوشت: «باید آرزو کرد این ماجرا روابط دو کشور را بیش از این مسموم نکند». روزنامه لوماتن نیز ربایندگان هواپیما را از «دوستان [امام] خمینی و از شیعیان عراقی» خواند. روزنامه لیبراسیون در مورد افرادی که هواپیماربایان خواستار آزادی شان شده اند نوشت: «ظاهراً ربایندگان بوئینگ خواهان آزادی انیس نکاشه رهبر گروه پنج نفری که روز ۱۹ جولای ۱۹۸۰ کوشید شاپور بختیار را در نیلی در حومه پاریس به قتل رساند، هستند»(۳).

۱

وزیر امور خارجه ایران در دومین روز برگزاری اجلاس بین المللی بررسی مسئله فلسطین، مواضع و دیدگاه های جمهوری اسلامی ایران را در مورد مسئله فلسطین تشریح کرد.

دومین جلسه گردهمایی بین المللی بررسی مسئله فلسطین امروز در ژنو برگزار شد(۴). علی اکبر ولایتی در سخنرانی خود در این اجلاس عملکرد سازمان ملل در قبال مسئله فلسطین را نامطلوب خواند و گفت: «رژیم غاصب فلسطین با اتکا به حمایت های بی دریغ و همه جانبه امپریالیسم امریکا به خود اجازه می دهد قوانین و مقررات بین المللی را زیر پا نهاده و هر زمانی که بتواند با قتل، کشتار و جنایت بخش های دیگری از سرزمین های اسلامی را اشغال نماید. تجارب گذشته نشان می دهد عملکرد سازمان ملل متحد در قبال مسائل فلسطین مطلوب نبوده است».

وزیر امور خارجه ایران در ادامه سخنان خود با تشریح «چگونگی پیدایش و رشد صهیونیسم و

ص: ۲۰۳

۱- روزنامه کیهان، ۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- روزنامه کیهان، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۴، ۹/۶/۱۳۶۲، صص ۱۳ و ۱۴، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۶/۱۳۶۲.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۹.

حرکات توسعه طلبانه و تجاوزگرانه» به دو رویکرد و نگرش موجود در قبال مسئله فلسطین اشاره کرد و در مورد دیدگاه جمهوری اسلامی در خصوص این مسئله خاطر نشان کرد: «این دیدگاه ایجاد یک دولت غاصب صهیونیستی را از همان آغاز یک توطئه مخرب ناشی از توافق دو بلوک به منظور ایجاد تفرقه در میان ملل مستضعف خاورمیانه و غارت ذخائر و منابع زیرزمینی و تضعیف [و تلاشی] جهان اسلام دانسته و راه حل نهائی و بنیادی قضیه فلسطین را اتکا به خداوند، پابندی به احکام و تعالیم [حیات بخش] اسلام، وحدت امت اسلام و بسیج امکانات بالقوه و بالفعل مادی و معنوی موجود در میان ملت ها و دولت های اسلامی و وافی همه طرح های سازشکارانه می داند. این دیدگاه [به] همزیستی مسالمت آمیز مسلمین، یهودیان و مسیحیان در صورت تحقق آزادی کامل فلسطین اشغالی اعتقاد راسخ دارد... همچنین معتقد است آنچه که باعث انحراف در تصمیم گیری ها و قطعنامه های صادره از مجمع بین المللی گردید ناشی از تسلط و اعمال نظر استکبار جهانی به سرکردگی امریکا در این مجمع است.»

ولایتی با مردود دانستن توسل به «راه های سیاسی به جای مبارزه قهرآمیز» گفت: «هیچ بن بستى در ادامه مبارزه مسلحانه تا احقاق حق کامل و مسلم ملت فلسطین وجود ندارد.» وی در مورد امکان تحقق صلح واقعی از منظر جمهوری اسلامی ایران افزود: «صلح واقعی در منطقه هنگامی استقرار خواهد یافت که ماهیت قضیه فلسطین آن گونه که هست شناخته شود و... حقوق مشروع ملت فلسطین به آنان اعاده گردد. ... جز با آزادسازی همه سرزمین های اشغالی و تشکیل دولتی مستقل، با حاکمیت کامل و متکی به آرای مردم فلسطین و در جهت آرمان های انقلابی فلسطین، این مسائل حل نخواهد شد.» وزیر امور خارجه همچنین از سازمان ها و مجامع بین المللی خواست «زمینه های لازم جهت اقدام مشترک بین المللی برای رفع موجبات و اظهار تجاوز، شناسایی جهانی حق ملت فلسطین در ادامه مبارزه قهرآمیز علیه غاصبان صهیونیسم را فراهم سازند.» وی با تبیین دلیل تأکید بر مبارزه قهرآمیز یادآور شد: «در شرایط نامطلوب ... تنها مقاومت ایثارگرانه مبارزین لبنانی و فلسطینی با حمایت کشورهای مترقی اسلامی و عربی است که از طریق یک جنگ فرسایشی می تواند اسرائیل را از سرزمین های اشغالی لبنان اخراج نماید؛ زیرا مهم ترین بخش مبارزه بر علیه رژیم صهیونیستی بازگرداندن اعتماد به نفس و از بین بردن توهم شکست ناپذیری اسرائیل می باشد.»

وزیر امور خارجه ایران سپس به جمع بندی مواضع جمهوری اسلامی ایران در خصوص مسئله فلسطین پرداخت: «۱. رد هر گونه مذاکره با رژیم صهیونیستی و محکوم نمودن تمام راه حل های سازش کارانه و تسلیم طلبانه و تأکید بر این نکته که اساس صهیونیست بر نژادپرستی است. ... ۲. اعمال سیاست تحریم اقتصادی به خصوص قطع صدور نفت علیه رژیم

صهیونیست و حامیان [آن]. ... ۳. بسیج امکانات سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و تبلیغاتی کشورهای مسلمان و غرب برای آزادی فلسطین. ۴. پشتیبانی کامل و همه جانبه از رزمندگان فلسطینی. ... ۵. قطع روابط سیاسی و اقتصادی کشورهای جهان سوم و مسلمان و عرب با این رژیم و تلاش دسته جمعی جهت اخراج آن از مجمع بین المللی و ایجاد فشار بر روی کشورهایی که اقدام در برقراری روابط سیاسی می کنند. ۶. مقابله با شکل گیری و توسعه هر نوع طرح سازش کارانه نظیر کمپ دیوید، فاس، ریگان و قرارداد لبنان و اسرائیل.»

علی اکبر ولایتی در پایان سخنرانی خود، ضمن اشاره به گرفتارشدن ایران در جنگ با عراق، بر تمایل ایران برای مبارزه مسلحانه با رژیم اشغالگر قدس تأکید کرد: «شرکت در مبارزه مشترک مسلمین و اعراب و جهان سوم از اهداف استراتژیک سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است و اگر نبود جنگی که از سه سال قبل به ما تحمیل شد، با تمام توان در کنار رزمندگان فلسطینی برای احقاق حقوق آنها مبارزه می کردیم. گرچه اکنون نیز علی رغم جنگ تحمیلی کمک های قابل ملاحظه ای به مبارزین خط مقدم جبهه می نماید. به امید روزی که با شکست کامل صدام و تحقق شرایط عادلانه جنگ را پیروزمندانه به پایان برسانیم و به طور همه جانبه در نبرد فلسطین شرکت نماییم.» (۱)

در دومین جلسه گردهمایی سازمان ملل در مورد مسئله فلسطین در ژنو، نمایندگان بیش از بیست کشور از جمله کوبا و اتریش و همچنین نماینده سازمان آزادی بخش فلسطین به بیان دیدگاه ها و مواضع کشورهای خود در این زمینه پرداختند. همچنین به گزارش خبرگزاری آلمان از ژنو، با رأی ۱۱۵ کشور شرکت کننده در این اجلاس تصمیم گرفته شد که نماینده سازمان آزادی بخش فلسطین به عنوان یک شرکت کننده رسمی در اجلاس مذکور حضور یابد. براین اساس فاروق قدمی رئیس بخش سیاسی ساف، در محل هیئت های ناظر در سالن اصلی اجلاس حاضر شد. به گزارش آسوشیتدپرس وی در نطقی در این گردهمایی، ضمن اشاره به اختلافات موجود در سازمان ملل از این سازمان به عنوان «باغی برای تمام گل ها» یاد کرد و افزود: «ما نباید خود را در یک ایدئولوژی بسته در بند کنیم و اختلاف نظر در هدف های استراتژیک ما وجود دارد.» (۲)

۱

بعدازظهر امروز، عبدالعاطی العبیدی رئیس کمیته روابط خارجی لیبی در رأس هیئتی برای دیداری دوازده روزه وارد تهران شد. العبیدی پس از ورود به تهران در یک گفت و گوی کوتاه خبری، این سفر را در چارچوب همکاری و روابط نزدیک دو کشور برشمرد. وی که قرار است پیام شفاهی سرهنگ قذافی رهبر لیبی را تسلیم مقامات عالی رتبه ایران کند، در مورد

ص: ۲۰۵

۱- روزنامه کیهان، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳۱، رادیو ایران، ۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۷.

محتویات پیام مذکور گفت: «مسائلی پیرامون اوضاع کنونی افریقا و جهان عرب و کشورهای اسلامی از جمله مسائل مطروحه در این پیام است.»
العبيدی همچنین دیدار اخیر وزیر امور خارجه ایران از لیبی را بسیار ثمربخش و مفید خواند.^(۱)

گفتنی است که رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) دو روز پیش (۶ شهریور) در خبری مدعی شد که شیخ محمد مهدی شمس الدین رهبر شیعیان لبنان در آستانه پنجمین سالگرد ربوده شدن امام موسی صدر، ضمن اعلام اعتصاب سراسری شیعیان لبنان در هفته آتی و همچنین حمله به حکومت قذافی به علت ربودن امام موسی صدر، «از رژیم جمهوری اسلامی به خاطر مناسبات دوستانه اش با لیبی شدیداً انتقاد کرد.» در ادامه گزارش این رادیو آمده است که نبیه بری رهبر سازمان امل، از جمهوری اسلامی ایران خواسته است که «سکوت را کنار بگذارد و برای آزادی امام موسی صدر رهبر شیعیان لبنان اقدام کنند.»^(۲)

۱

طبق گزارش امروز خبرگزاری فرانسه به نقل از خبرگزاری کیودو (ژاپن)، حدود ۳۰ مهندس ژاپنی در بندر امام خمینی ایران تحقیقات اولیه برای ازسرگیری کار بر روی یک پروژه مشترک مجتمع پتروشیمی را آغاز کرده اند. این گروه اولین هیئت رسمی است که پس از تعلیق عملیات ساختمانی پروژه مذکور در نوامبر ۱۹۸۰، (به دلیل بمباران مجتمع توسط هواپیماهای عراقی)، از طرف ژاپن به ایران فرستاده شده است. قرار است به زودی یک گروه ۳۵ نفری دیگر از متخصصان ژاپنی از این مجتمع بازدید کنند تا مطالعات مقدماتی در زمینه تأسیسات مرتبط با تبدیل گاز شیمیایی به مایع را انجام دهند. این گزارش در پایان خاطر نشان ساخته است که ایران و ژاپن در ماه می گذشته (اردیبهشت - خرداد ۱۳۶۲)، در مورد ازسرگیری کار ساختمانی پروژه مشترک پتروشیمی به توافق رسیدند.^(۳)

۲

روزنامه انگلیسی دیلی تلگراف در تفسیری، جنگ ایران و عراق را پس از طی دو مرحله نظامی و دیپلماتیک هم اینک در مرحله اقتصادی ارزیابی کرد. رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) به نقل از این روزنامه اعلام کرد که هدف ایران «در این مرحله افزایش هزینه کمرشکن جنگ است تا عراق را به سوی سقوط اقتصادی سوق دهد، ولی تاکنون با ایجاد تغییراتی در بودجه مملکت، عراق از بروز مشکلات اقتصادی جلوگیری کرده است.» روزنامه مذکور همچنین در مورد افزایش میزان صادرات نفت عراق و در نتیجه بی نیازی این کشور از

ص: ۲۰۶

۱- روزنامه اطلاعات، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۲، ۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳۱، رادیو ایران، ۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۷.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۴، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴، توکیو - خبرگزاری رویتر، ۸/۶/۱۳۶۲.

کمک های خارجی آورده است: «در آغاز سال آینده میلادی، عراق خواهد توانست صادرات نفت خود از طریق ترکیه را به یک میلیون و دویست هزار بشکه در روز برساند. در ضمن، ایجاد خط نفتی جدید عراق و عربستان سعودی ظرفیت حمل روزانه بالغ بر یک میلیون و پانصد هزار بشکه را خواهد داشت. ... تا اواسط سال آینده میلادی، عراق دیگر محتاج به دریافت کمک مالی از کشورهای هم جوار نخواهد بود.» این تفسیر در پایان با اشاره به حل شدن مشکلات تسلیحاتی عراق افزوده است: «یکی از مشکلات عمده عراق تهیه وسایل یدکی سلاح روسی خود بود، ولی با کمک مصر این مشکلات نیز حل شده است. در حال حاضر عراق مقادیری بسیار از مهمات خود را در داخل مملکت می سازد.» (۱)

۱

خبرگزاری کویت از سازمان ملل گزارش داد: طبق یک بیانیه مطبوعاتی که امروز در مقر این سازمان منتشر شد کانادا به منظور کمک به جنگ زدگان ایران و عراق، از طریق کمیته بین المللی صلیب سرخ مبلغ ۴۰۰ هزار دلار اعطا خواهد کرد. با اعطای این مبلغ، کمک های کانادا از زمان شروع جنگ بین دو کشور به ۸۰۰ هزار دلار کانادا، خواهد رسید. (۲)

۲

رئیس جمهور، فرمانده نیرویی دریایی و وزیر نفت عراق امروز در سخنانی تلاش کردند ضمن بزرگ نمایی توان قوای عراق، نیروهای ایرانی را ضعیف و فاقد توانایی لازم برای ضربه زدن به ارتش عراق و انهدام مسیر خط لوله صدور نفت آن کشور جلوه دهند.

صدام حسین رئیس جمهور عراق، امروز در یک سخنرانی ضمن تکرار این ادعا که ایران جنگ را به عراق تحمیل کرده است، اظهار کرد ایرانی ها در این سه سال، «تمامی سلاح ها و شیوه ها را به کار برده، ولی هنوز در مرز می جنگند.» صدام حسین که در جمع تعدادی از مردم استان واسط عراق سخن می گفت، افزود: «باینکه سه سال از جنگ می گذرد، شما هنگامی که تصمیم گرفتید به حمایت از میهن خود وارد خاک [ایران] شوید و پس از آن به خاک خود بازگشتید ... هیچ چشمداشتی در خاک دیگران ندارید. حال با این مقایسه، ملت عراق این حق را ندارد که با یورشگران به مقابله پردازد، آری ملت عراق این توانایی را دارد ... چون مردم عراق به حساب ارقام تنها از چهارده میلیون جمعیت متشکل نمی گردند، بلکه در زمینه توانایی و اقتدار و آمادگی برای فداکاری و همبستگی و گردهمایی دورادور رهبری خود با ارتش عظیم و دلیر خود با تسلیحات مشخص و پیشرفته با آموزش های نظامی کافی با استعداد همه جانبه خود رقمی معادل چندین برابر

ص: ۲۰۷

۱- همان، صص ۳۵ و ۳۶، رادیو ایران، ۸/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۷.

۲- همان، ص ۴، خبرگزاری کویت از سازمان ملل، ۸/۶/۱۳۶۲.

رقم چهارده میلیون را تشکیل می دهند. ... ملت و ارتش عراق ... با قول و عمل با نبرد دلاورانه خود ثابت کردند که به هر تقدیر، روز پیروزی نهایی عراق نزدیک است.»^(۱)

امروز همچنین فرمانده نیرویی دریایی و دفاع ساحلی عراق مدعی شد در طول سه سال جنگ، «نیروهای دریایی عراق بیش از ۱۲۵ هدف دریایی نیروهای ایرانی را منهدم و تلفات انسانی و مادی سنگینی، که به میلیاردها دلار می رسد، به آنان وارد کرده اند.» وی افزود: «[عراق] از نظر تجهیزات و پیشرفت فنون نظامی از آغاز جنگ بسیار بهتر است. همچنین فنون جدید برای چگونگی اداره عملیات موفقیت آمیز نظامی چه برای نیروی دریایی با انجام عملیات مشترک پیشرفت داشته است.»^(۲)

روزنامه الثوره در شماره امروز خود به نقل از قاسم احمد تقی وزیر نفت عراق، نوشت که ایران قادر نیست تنها خط لوله صادراتی فعال عراق را نابود کند. قاسم احمد تقی همچنین گفت: «ما مطمئنیم که دشمن ایرانی ... قادر نیست به منطقه این خط لوله که صدها کیلومتر با مرز فاصله دارد برسد. ... از زمانی که جنگ خلیج [فارس] در سپتامبر ۱۹۸۰، آغاز شده است تأسیسات نفتی عراق هدف اصلی بمباران های هوایی و توپخانه ایران بوده است. ... زیر آتش این بمباران ها کارگران نفتی عراق همچنان به فعالیت خود ادامه دادند و احتیاجات نفتی ارتش و نیز سایر نیازمندی های اقتصادی مردم را برآوردند.» وی همچنین در مورد ظرفیت فعلی و آتی خط لوله نفتی عراق از مسیر ترکیه افزود: «صادرات نفت عراق به وسیله این خط لوله از میدان های نفتی کرکوک واقع در شمال عراق به بندر سیحیان واقع در ساحل ترکیه در کنار دریای مدیترانه به ظرفیت ۷۰۰,۰۰۰ بشکه در روز منتقل می شود. ... تا پایان ماه آوریل (اردیبهشت) سال آینده، ظرفیت این خط لوله به روزی یک میلیون بشکه افزایش خواهد یافت.»^(۳)

۱

به دنبال اوج گیری درگیری های داخلی در لبنان، امروز نیز نیروهای خارجی حاضر در این کشور وارد این منازعه شدند که این امر موضع گیری وزارت امور خارجه ایران را در پی داشت.

خبرگزاری تاس به نقل از رادیو بیروت گزارش داد ناو هواپیمابر امریکایی "آیزنهاور" که حامل حدود ۱۰۰ فروند هواپیمای جنگی است امروز همراه چندین رزم ناو نیروی دریایی امریکا وارد سواحل لبنان شد. در همین حال، مبارزان لبنانی امروز علیه نیروهای خارجی حاضر در این کشور دست به اقداماتی زدند. درحالی که بالگردهای توپ دار تفنگ داران امریکایی توپخانه شبه نظامیان شیعه در نزدیکی فرودگاه بیروت را منهدم کردند، سفارت امریکا و سفارت فرانسه در بیروت نیز هدف حمله قرار گرفتند. شلیک به یک کامیون حامل سربازان

ص: ۲۰۸

۱- همان، صص ۳۲ و ۳۳، رادیو بغداد (فارسی)، ۸/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۰.

۲- همان، صص ۲ و ۳، بغداد - خبرگزاری خلیج، ۸/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۳، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۸/۶/۱۳۶۲.

فرانسوی مستقر در بیروت و حمله به جیب حامل سرتیپ دیوید رابرتز فرمانده نیروهای انگلیسی مستقر در بیروت از دیگر اقدامات در این زمینه بود.^(۱)

امروز در مناطق مرکزی، غربی و جنوبی بیروت، نیروهای جنبش امل و نظامیان ارتش لبنان به شدت با یکدیگر درگیر شدند که در جریان این درگیری تعدادی از نیروهای طرفین کشته یا زخمی شدند. به دنبال درگیری‌ها و ناامنی‌های چند روز گذشته، بیشتر مؤسسات و مغازه‌های بیروت به حالت تعطیل درآمده‌اند و به دلیل آسیب دیدن شبکه برق رسانی این شهر، مردم با قطع برق و همچنین کمبود آب روبه‌رو شده‌اند. جلسه ویژه کابینه لبنان برای یافتن راه‌های برون‌رفت از وضعیت کنونی بدون هیچ‌گونه تصمیم مهمی خاتمه یافت. از سوی دیگر، اوضاع بیروت در نشست فوق‌العاده گروه ویژه دولت آمریکا با حضور ریگان رئیس‌جمهور آمریکا، جورج بوش معاون وی، جورج شولتز وزیر امور خارجه، کاسپار واینبرگر وزیر دفاع و جان وسلی رئیس ستاد مشترک آمریکا مورد بررسی قرار گرفت. در پایان این جلسه لاری اسپیکس سخنگوی کاخ سفید، به نقل از ریگان اعلام کرد که در تعداد افراد، نقش و محدوده عمل نیروهای آمریکایی در نیروهای چندملیتی حاضر در لبنان هیچ‌گونه تغییری ایجاد نخواهد شد.^(۲)

همچنین امشب نیبه بری رئیس جنبش امل، خواستار خارج شدن همه عناصر مسلح از خیابان‌ها و اماکن عمومی غرب بیروت شد. وی به نمایندگی از جنبش امل، حزب سوسیالیست ترقی خواه (به رهبری ولید جنبلاط) و مرابطون (ناصری‌های مستقل) خاطر نشان ساخت که این درخواست را به دنبال تصمیم دولت لبنان برای استقرار مجدد نیروهایش در غرب و حومه جنوبی بیروت مطرح کرده است. نیبه بری همچنین از دولت لبنان خواست که تعهدات خود مبنی بر عقب نشینی افراد مسلح از مناطق مورد توافق را محترم بشمارد. ولید جنبلاط نیز در بیانیه‌ای حمایت خود را از مبارزان شیعه در برابر نظامیان ارتش لبنان اعلام و برای مذاکره با دولت لبنان هفت پیش شرط از جمله غیرنظامی شدن فرودگاه بیروت ذکر کرد.^(۳)

درگیری‌های داخلی اخیر لبنان واکنش وزارت امور خارجه ایران را نیز برانگیخت. سخنگوی وزارت امور خارجه ایران ضمن اشاره به مداخله نیروهای خارجی حاضر در بیروت در درگیری‌های مذکور، گفت: «تا زمانی که تهاجم و اشغال صهیونیستی با حمایت سیاسی، نظامی و اقتصادی آمریکا ادامه دارد، این گونه درگیری‌ها اجتناب ناپذیر بوده و مسلمانان محروم و ملت مستضعف لبنان با ایمان راسخ به حاکمیت یکپارچه، غیروابسته و آزاد علی‌رغم این جنایات به پایداری خود ادامه خواهند داد. جمهوری اسلامی ایران در عین حال افکار آزاد جهان و تمام سازمان‌ها و ارگان‌های غیروابسته بین‌المللی را مخاطب قرار داده و آنها را به اعتراض به ادامه این دخالت‌ها و کشتارها فرا می‌خواند.»^(۴)

ص: ۲۰۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۴- همان، ص ۳.

ضمیمه اول گزارش ۱۱۶: نحوه تشکیل قرارگاه مقدم حمزه مریوان به منظور اجرای عملیات در دهانه شیلر

پس از تصویب طرح عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر در بهار سال ۱۳۶۲، مسئولیت اجرای این عملیات به قرارگاه حمزه سیدالشهدا ارومیه واگذار شد، اما بعد از مدتی به دلیل کثرت مأموریت های داخلی و خارجی این قرارگاه، در جریان آماده سازی عملیات والفجر ۴ مشکلاتی پدید آمد. به همین دلیل در اواسط مردادماه سال ۱۳۶۲، قرارگاهی به عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه به منظور تسریع در روند آماده سازی عملیات، در منطقه مریوان تشکیل شد و پس از آنکه قرارگاه اصلی حمزه سیدالشهدا (ارومیه) مسئولان آن قرارگاه را تعیین کرد، مسئولیت اجرای عملیات دهانه شیلر به قرارگاه مقدم حمزه (مریوان) واگذار شد. پس از تشکیل قرارگاه مقدم حمزه در مریوان به فرماندهی علی رضائیان از سپاه سرهنگ امیریگی از ارتش همچنان کار آماده سازی عملیات والفجر ۴ به کندی پیش می رفت؛ یکی از دلایل این امر آن بود که مسئولان واحدهای ستادی قرارگاه مقدم اغلب از میان افرادی انتخاب شده بودند که بیشتر در مقابله با بحران های امنیتی به ویژه کنترل ضدانقلاب در منطقه کردستان شرکت داشتند و به همین دلیل برخلاف عناصر جبهه جنوب سابقه کمتری در زمینه اجرای عملیات های منظم داشتند و ضعف عملیاتی مسئولان مزبور تأثیر بسزایی در کندی روند آماده سازی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر داشت. (۱)

ضمیمه دوم گزارش ۱۱۶: مأمورشدن لشکرها ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف به مناطق مریوان و بانه برای انجام شناسایی و تهیه مقدمات عملیات دهانه شیلر

برای نخستین بار سرهنگ جمالی جانشین نزاجا به دلیل شناخت منطقه دهانه شیلر، پیشنهاد اجرای عملیات والفجر ۴ را با هدف اتصال ارتفاعات سورن به سورکوه و ترمیم مرز مطرح کرد. پس از آن، محسن رضایی فرمانده کل سپاه و علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، منطقه دهانه شیلر را به طور کلی بررسی و شناسایی کردند و در اردیبهشت و خرداد سال ۱۳۶۲، اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر در دستور کار قرار گرفت. هم زمان با ابلاغ اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه عمومی دربندیخان به قرارگاه نجف، اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه عمومی شیلر نیز به قرارگاه حمزه محول شد. در اواخر خردادماه ۱۳۶۲، دو لشکر ۸ نجف و ۱۴ امام حسین (ع) جهت انجام شناسایی و تهیه و تکمیل طرح عملیات به ترتیب به مناطق بانه و مریوان مأمور شدند.

فرماندهان نظامی در هنگام تصویب عملیات، دو لشکر ۱۴ و ۸ را برای دسترسی به اهداف مشخص شده در منطقه شیلر کافی تشخیص دادند و لشکر ۲۸ کردستان نیز موظف شد با لشکرها ۱۴ و ۸ که در حال حاضر بود عملیات والفجر ۴ به طور مشترک اجرا شود، اما قرارگاه حمزه سیدالشهدا تا پیش از سفر رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه به منطقه، نتوانسته بود نشست مشترکی بین یگان های ارتش و سپاه برگزار کند. این امر موجب کندی روند آماده سازی عملیات شده بود. با حضور معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه در منطقه، جلسه معارفه و هماهنگی بین لشکرها ۸ و ۱۴ از سپاه و لشکر ۲۸ کردستان در پادگان مریوان برگزار شد و زمینه تشکیل قرارگاه مقدم حمزه با هدف تسریع در روند آماده سازی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر فراهم گشت. (۲)

ص: ۲۱۰

۱- سند شماره ۱۳۱/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۱ - ۶۰.

۲- سند شماره ۱۳۱/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸۵ - ۶۰.

جمعی از فرماندهان ارشد ارتش و سپاه (۱) در ادامه جلسات مشترک خود برای آماده سازی منطقه عملیات والفجر ۴ (دهانه شیلر)، امروز در نشست در قرارگاه مقدم حمزه مانور این عملیات را بررسی و ضمن برآورد یگان های خودی و دشمن در این منطقه، درمورد مراحل و سازمان رزم عملیات والفجر ۴ بحث و گفت و گو کردند.

در این جلسه سرهنگ امیریگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، در گزارشی از آخرین وضعیت دشمن در منطقه دهانه شیلر با استناد به گزارش پنج روز پیش رکن ۲ ارتش، میزان نیروهای دشمن را در حدود ۶۵ گردان برآورد کرد. وی درمورد استعداد خودی در این منطقه گفت در حال حاضر دو قرارگاه لشکری عمل کننده در محور مریوان، یک قرارگاه لشکری عمل کننده در محور بانه و یک قرارگاه لشکری احتیاط در نظر گرفته شده است که استعداد کلی نیروهای این چهار قرارگاه ۵۹ تا ۶۰ گردان می باشد.

در تکمیل سخنان سرهنگ امیریگی، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) نیز به تشریح جزئیات استعداد نیروهای شرکت کننده در عملیات دهانه شیلر پرداخت. وی گفت: استعداد نیروهای ارتش

ص: ۲۱۳

۱- در این جلسه سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، امیریگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، آذرفر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، سرهنگ پورداراب فرمانده تیپ لشکر ۲۱، سرهنگ پارسایی رکن ۳ مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم و علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه حضور داشتند.

۱۵ گردان و استعداد نیروهای سپاه ۴۵ گردان خواهد بود که قرار است سپاه استعداد ۲۴ گردانی لشکرهای ۸ نجف و ۱۴ امام حسین (ع) را در روزهای آتی به ۳۳ گردان (۱) افزایش دهد و ۱۱ الی ۱۲ گردان دیگر هم باید تأمین شود.

در ادامه این نشست، فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه ضمن اشاره به ضرورت تأمین توپخانه و مرحله بندی عملیات (۲) در مورد تقسیم محورهای عملیات و تعیین خط حد یگان ها به توافق نسبی دست یافتند. براین اساس، مقرر شد لشکر ۸ نجف از سپاه با یک تیپ ارتش در محور شمالی دهانه شیلر (بانه)، لشکر امام حسین (ع) از سپاه با یک تیپ ارتش در محور جنوبی آن (مرویون) و یک تیپ سپاه با یک تیپ از لشکر ۲۸ ارتش در محور میانی این منطقه (مارو تا پنجوبین) وارد عمل شوند. (۳)

گفتنی است اگرچه امروز نیروهای ارتش در جلسه با معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) و جانشین نیروی زمینی ارتش، ابتکار عمل را در دست گرفته بودند، به نظر می رسد فرماندهان سپاه در قرارگاه مقدم حمزه به علت کندی پیشرفت امور این قرارگاه و عدم شفافیت خط حدها در مورد میزان جدیت عملیات دهانه شیلر دچار تردید هستند. غلامعلی رشید این مشکل را خارج از اختیارات فرماندهان مزبور عنوان کرد و تعیین تکلیف خط حدهای منطقه دهانه شیلر و عملیات والفجر ۴ را منوط به نظر و تصمیم گیری فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش دانست. (۴)

۱

نیروهای خودی در سه عملیات پاک سازی در سردشت، سلماس و تکاب، علاوه بر آزادسازی چندین روستا تلفاتی را به گروه های مسلح غیرقانونی وارد کردند.

براساس گزارش فرماندهی سپاه سردشت، امروز در یک عملیات پاک سازی در این منطقه، از عناصر گروه های مسلح ضدانقلاب بیش از ۲۵ نفر کشته و ۳۰ نفر از جمله چند تن از اعضای مهم این گروه ها زخمی شدند. از نیروهای خودی نیز ۱۳ نفر شهید و ۱۰ تن زخمی شدند. (۵)

سپاه سلماس نیز در گزارشی اعلام کرد بامداد امروز حدود ۹۰ نفر از نیروهای خودی در جریان یک عملیات پاک سازی با ۱۲۰ نفر از افراد ضدانقلاب درگیر شدند. در پی این درگیری شدید، تعدادی از روستاهای شهرستان سلماس از جمله تمرآباد، بهارآباد و گردیان، پاک سازی شد و عناصر ضدانقلاب از ارتفاعات این مناطق متواری شدند. در این عملیات یک سرباز

ص: ۲۱۴

۱- براساس اعلام رحیم صفوی به غلامعلی رشید مقرر شد لشکر نصر با ۹ گردان و لشکر ولی عصر (عج) با ۶ گردان به منطقه لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در جنوب شیلر و همچنین لشکر فجر با ۴ گردان به منطقه لشکر ۸ نجف در شمال شیلر منتقل شوند. همچنین قرار است لشکر ثارالله نیز به محدوده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در منطقه عملیاتی والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲ تا ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳۹.) جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲ تا ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳۹.)

۲- سند شماره ۱۲۷۲۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت نیروها، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۲۶)، صص ۱۲ - ۱.

۳- همان، صص ۱۷ و ۱۴؛ و - سند شماره ۱۲۷۲۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ادغام نیروهای سپاه و ارتش عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۲۷)، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲ تا ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳۷.

۴- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲۸.

۵- سند شماره ۳۵۸۰۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش فرماندهی سپاه سردشت به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۹/۶/۱۳۶۲.

زخمی شد و بقیه نیروهای خودی سالم به پایگاه بازگشتند. براساس این گزارش، کمبود شدید نیروهای خودی مانع از ریشه کنی عناصر مسلح غیرقانونی در مناطق مذکور شده است. (۱)

به گزارش ژاندارمری شمال غرب، امروز در پایان عملیات پاک سازی در ناحیه دکل تکاب (آذربایجان غربی) که از دو روز پیش با همکاری نیروهای سپاه و ژاندارمری آغاز شده بود، ۱۳ نفر از افراد ضدانقلاب کشته شدند و چندین قبضه سلاح و مهمات از نوع کلاشینکف و برنو به دست نیروهای سپاه افتاد. در این عملیات ۲ نفر از نیروهای خودی شهید و ۸ نفر دیگر زخمی شدند. (۲)

امروز همچنین تعدادی از عناصر وابسته به احزاب دمکرات و کومه له، دستگیر شدند و شماری دیگر نیز خود را تسلیم کردند.

در سنندج، ۹ نفر از اعضای حزب دمکرات و یک نفر از فعالان کومه له دستگیر شدند (۳) در این شهر همچنین ۲ نفر از اعضای کومه له که هر کدام یک قبضه کلت به همراه داشتند، خود را تسلیم کردند. (۴)

به گزارش فرماندهی منطقه ۱۱ قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۴ نفر از اعضای فعال حزب دمکرات در بیجار دستگیر شدند و ۳ نفر از اعضای این حزب، ضمن تحویل یک قبضه اسلحه ژ۳، یک قبضه کلاشینکف و یک قبضه کلت خود را تسلیم کردند. در مریوان نیز ۲ نفر از تشکیلات شهری و روستایی کومه له دستگیر شدند. همچنین در سنندج ۳ نفر از عناصر ضدانقلاب از جمله ۲ تن از اعضای حزب دمکرات دستگیر شدند و یکی از اعضای کومه له خود را تسلیم کرد. در دیواندره نیز ۳ نفر از عناصر حزب دمکرات همراه با ۴ قبضه اسلحه تسلیم نیروهای خودی شدند. (۵)

۱

افراد مسلح غیرقانونی در دو نوبت کمین در محور سنندج، تعدادی از نیروهای خودی را شهید یا مجروح کردند.

عصر امروز شماری از نیروهای بسیجی و سرباز پایگاه ماچکه در حوالی سنندج، هنگام بازگشت از شهر با عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در این درگیری یک سرباز و ۳ بسیجی شهید و ۳ سرباز و ۴ بسیجی، مجروح شدند. (۶)

امروز بعدازظهر، ماشین نیروهای خودی که حامل غذا بود در محور سنندج - سقز، در کمین عناصر ضدانقلاب افتاد که در نتیجه ۴ تن از سرنشینان آن شهید و ۲ نفر هم زخمی شدند. (۷)

گروه های ضدانقلاب با حمله به پایگاه های نیروهای خودی در مناطق مختلف استان های آذربایجان غربی و کردستان، بخش قابل توجهی از توان نیروهای خودی را صرف مقابله با خود می کنند. در این چارچوب امشب پایگاه کویر از هنگ ژاندارمری مهاباد، (۸) پایگاه های شماره ۱ سروآباد، ماچکه، بلدستی از هنگ ژاندارمری سنندج و تأمین های پایگاه گردنه خان از هنگ ژاندارمری سقز، با عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند که در نهایت درگیری های مذکور بدون تلفات پایان یافت. (۹)

امروز همچنین استانداری کردستان گزارش داد که حدود ۲۰ نفر از هواداران سردار جاف

ص: ۲۱۵

۱- سند شماره ۳۱۷۹۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش طرح و برنامه سپاه سلماس به قرارگاه حمزه شیدالشهدا، ۹/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی به رکن ۳ مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۴۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به اطلاعات قرارگاه حمزه، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۴- همان.

۵- سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش فرماندهی منطقه ۱۱ قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی کل سپاه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، صص ۳ - ۱.

۶- سند شماره ۳۴۶۲۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۷- سند شماره ۳۵۴۴۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۸- سند شماره ۳۵۸۱۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی به رکن ۳ مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۹- سند شماره ۳۴۶۲۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲.

که در منطقه رمادیه واقع در جنوب عراق مستقر بودند، اخیراً با عزیمت از عربت به سلیمانیه و طی دوره آموزشی کوتاه مدت، برای خرابکاری و فعالیت علیه جمهوری اسلامی، از طریق مرز اورامانات وارد کشور شده اند.^(۱)

۱

حملات جنگنده های ارتش عراق به مناطق مسکونی غرب کشور به ویژه میوان، که تقریباً هر روز تکرار می شود، وضعیت دشواری را برای اهالی این مناطق به وجود آورده است، به گونه ای که بسیاری از مردم مجبور به ترک خانه های خود شده اند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از میوان گزارش داد که مردم این شهر از بمباران نشدن امروز میوان استفاده کرده و «به طور گسترده توسط انواع اتومبیل های سواری و کرایه به سمت شهرهای دیگر کردستان درحال مهاجرت هستند.» براساس این گزارش، حدود پنجاه درصد از مردم میوان این شهر را ترک کرده اند، ولی ادارات شهر همچنان به کار خود ادامه می دهند.^(۲)

۲

حضور نیروهای ژاندارمری در جنگ و فعالیت گشت های جنرالده، از جمله مسائلی بود که سرهنگ کوچک زاده فرمانده ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی، درمورد آن توضیح داد.

فرمانده ژاندارمری فعالیت گشت های جنرالده را به منظور برقراری هرچه بیشتر امنیت در سراسر کشور و مقابله با سرقت، فساد و قاچاق معرفی کرد و گفت: «جهت برقراری هرچه بیشتر امنیت در سمناری که با فرماندهان نواحی ژاندارمری داشتیم، امسال را سال امنیت مرزها و مبارزه با قاچاق برای ژاندارمری نام گذاری کردیم. براساس برنامه ریزی های انجام شده اقدام به تشکیل جنرالده نمودیم که این گشت حدود دو هفته پیش، آغاز به کار کرد و اکنون این گشت ها در کلیه نواحی ژاندارمری شروع به فعالیت کرد.»

سرهنگ کوچک زاده همچنین در تشریح حضور نیروهای ژاندارمری در جنگ با عراق و مقابله با ضدانقلاب افزود: «ژاندارمری با ۱۴ گردان رزمی به مبارزه بی امان خود با بعثیون و عناصر ضدانقلاب در جبهه های جنوبی و غربی، کردستان و آذربایجان غربی ادامه می دهد. در این رابطه، ژاندارمری با جایگزین کردن نیروهای خود در کردستان و آذربایجان غربی برادران نیروی زمینی و سپاه را از درگیری در این مناطق رهایی بخشید تا از وجود آنان در عملیات برون مرزی استفاده شود و تاکنون با جایگزینی نیروهای ژاندارمری، ۱۴ گردان رزمی نیروی

ص: ۲۱۶

۱- سند شماره ۳۴۶۲۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش استانداری کردستان به معاونت سیاسی اجتماعی وزارت کشور، ۹/۶/۱۳۶۲.
۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۵، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲.

زمینی از کردستان و آذربایجان غربی خارج شده اند. ... هم اکنون ۷۵ درصد محورها در کردستان و آذربایجان غربی در تسلط نیروهای سلحشور و رزمنده ژاندارمری است.»

وی در ادامه این مصاحبه از تأسیس آموزشگاه خلبانی ژاندارمری هم خبر داد و گفت: «آموزشگاه خلبانی ژاندارمری از بیستم فروردین ماه، آغاز به کار کرد و اکنون دوره مقدماتی آن به پایان رسیده و تا چند ماه دیگر دوره فنی نیز به پایان خواهد رسید و خلبان هایی که توسط برادران ایرانی آموزش دیده اند هواپیماها را هدایت خواهند کرد.»^(۱)

۱

امام خمینی در پاسخ به نامه آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، با تأسیس دادگاه و دادسرا در مناطق یازده گانه سپاه به منظور رسیدگی به مسائل ضدانقلاب و همچنین تخلفات نظامی و انتظامی، موافقت کردند.

متن نامه رئیس دیوان عالی کشور و پاسخ امام خمینی به این شرح است:

«باسمه تعالی. محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی امام خمینی بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران - مدّ ظلّه العالی - بعد التحیه و السلام معروض می دارد شورای عالی قضایی در تأسیس محکمه برای رسیدگی به امور پاسداران از حیث تخلفات نظامی و انتظامی و مسائل کیفری ۱ و ۲ و همچنین در مسائل ضدانقلاب پس از شور به این نتیجه رسیده است که در مراکز مناطق یازده گانه سپاه، دادگاه ها و دادسراهای کیفری ۱ و ۲ تشکیل و یک ابلاغ جداگانه داده شود که اعضای محکمه و دادسراها در بعدازظهرها خارج از وقت اداری به عنوان دادگاه و دادسرای انقلاب به مسائل ضدانقلابی و همچنین به تخلفات نظامی و انتظامی رسیدگی کنند و برای قانونی بودن این عمل دو لایحه قانونی به مجلس اسلامی فرستاده شده، ولی تا تصویب دو لایحه و ابلاغ آنها ممکن است در امور محاکم سپاه اخلاص هایی به وجود بیاید. اگر موافقت فرمایید تا پاسخ مجلس شورای اسلامی به استناد موافقت حضرت مستطاب عالی این کار انجام گردد.

ادام الله ظلکم الشریف.

شورای عالی قضایی، عبدالکریم موسوی]

باسمه تعالی

موافقت می شود.

۹/۶/۱۳۶۲ روح الله الموسوی الخمينی»^(۲)

ص: ۲۱۷

۱- روزنامه کیهان، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، ص ۸۵.

وزیر امور خارجه لیبی امروز در تهران با رئیس جمهور، رئیس مجلس، نخست وزیر و وزیر امور خارجه ایران دیدار و گفت و گو کرد.

پیش از ظهر امروز، عبدالعاطی العییدی در دیدار با آیت الله خامنه ای، ضمن اظهار علاقه کشور متبوعش برای گسترش روابط دوجانبه، پیام شفاهی سرهنگ معمر قذافی رهبر لیبی و همچنین گزارشی از اوضاع منطقه را به اطلاع وی رساند. در ادامه این دیدار رئیس جمهور راجع به آخرین وضعیت جنگ ایران و عراق گفت: «ما به مسئولان لیبی اطمینان می دهیم که بحمدالله جنگ با بهترین شکل ... به پیش می رود ... و پیروزی مطمئناً نصیب جمهوری اسلامی ایران خواهد شد. ... هم اکنون هزاران تن از نیروهای عراقی، گُرد و عرب در کنار رزمندگان ما در جبهه های نبرد در حال جنگ با رژیم بعثی عراق هستند و شهید هم می دهند.» وی همچنین در خصوص رویکرد جمهوری اسلامی به اهل سنت و نوع نگاه اهل تسنن به جمهوری اسلامی خاطر نشان کرد: «در بین نیروهایی که به جبهه فرستاده می شود هم سنی وجود دارد و هم شیعه هست. ما مسئله شیعه و سنی را در انقلاب خود حل کرده ایم و مشکلی به اسم شیعه و سنی نداریم و هم اکنون هم صدها میلیون مسلمان اهل تسنن در کشورهای دیگر به نفع نظام جمهوری اسلامی ایران و به نام امام بزرگوار این امت شعار می دهند.»

آیت الله خامنه ای ضمن اشاره به ائتلاف های موجود منطقه ای، در مورد ملاک ارزشمندی این اتحادها گفت: «آن اجتماع و اتفاقی درست است که در خدمت اهداف ترقی خواهانه باشد و ما را به هدف های اسلامی نزدیک کند.» رئیس جمهور در پایان این دیدار با یادآوری ضرورت حمایت از فلسطین و سوریه از طریق احیای جبهه پایداری گفت: «اکنون فلسطینی ها و سوری ها در مقابل دشمن بعثی رژیم صهیونیست اسرائیل تنها هستند و جایز نیست که در این موقعیت آنها را تنها گذاشت و تنها راه آن هم این است که جبهه پایداری را زنده نمود و خون جدیدی در رگ های آن دمید تا بتوانیم در مقابل دشمن صهیونیست مقاومت کنیم.» (۱)

عبدالعاطی العییدی عصر امروز همچنین در دیدار با هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، علاوه بر ابلاغ پیام شفاهی سرهنگ معمر قذافی، دیدگاه های لیبی در زمینه اوضاع غرب آسیا را بیان و بر ضرورت «اتحاد ملت های آزادی خواه منطقه برای مقابله با دسایس امپریالیسم و صهیونیسم» تأکید کرد. رئیس مجلس نیز پیوند مستحکم دو ملت را عامل زمینه ساز همکاری های همه جانبه دو کشور برشمرد و «ضرورت اتخاذ موضع مشترک در جهت مقابله با توطئه های استکبار جهانی و صهیونیسم» را یادآور شد و گفت: «تا زمانی که زمینه وحدت ما اسلام و حمایت از مستضعفین باشد اتحاد دو ملت مبارز ایران و لیبی ناگسستی

ص: ۲۱۸

خواهد بود و ما می توانیم از چنین اتحادی به عنوان یک اسلحه مؤثر و کارساز علیه دشمنانمان استفاده کنیم.»^(۱)

دبیر کمیته مردمی روابط خارجی لیبی همچنین در دیدار با نخست وزیر، اهداف سفرهای اخیر معمر قذافی به کشورهای غرب آسیا و عربی و رویدادهای شمال آفریقا را تشریح کرد. وی همچنین از قول رهبر لیبی درخصوص موضع این کشور در قبال ایران گفت: «هیچ گونه تغییری در مواضع لیبی نسبت به انقلاب اسلامی و رهبر آن ایجاد نخواهد شد.» میرحسین موسوی نیز با تبیین سیاست های ایران در مورد مسائل شمال آفریقا، غرب آسیا و حوزه خلیج فارس، وضعیت اقتصادی - نظامی عراق را وخیم توصیف کرد و بمباران های اخیر مناطق مسکونی و مرزهای ایران را نشانه وخامت اوضاع در عراق دانست.

العبدی با ولایتی وزیر امور خارجه ایران نیز دیدار کرد. در این ملاقات ضمن انجام مذاکراتی درباره هماهنگی های هرچه بیشتر دو کشور در زمینه مسائل منطقه ای، موضوعات دیگری از جمله وضعیت کنونی فلسطین و لبنان، جنگ ایران و عراق و نیز «مقابله هماهنگ و مشترک کشورهای پیشرو اسلامی بر علیه امپریالیسم و صهیونیسم» مورد بحث و بررسی قرار گرفت.^(۲)

۱

وزیر امور خارجه ایران در بازگشت از سفر دوره ای خود به یازده کشور آسیایی - آفریقایی و نیز شرکت در اجلاس مسئله فلسطین، اهداف این سفر را تشریح کرد.

علی اکبر ولایتی و هیئت همراه، پس از انجام سفری بیست روزه به چند کشور آسیایی و آفریقایی و همچنین شرکت در نشست بین المللی مسئله فلسطین در ژنو، بامداد امروز وارد تهران شدند. وزیر امور خارجه در گفت و گو با خبرنگاران راجع به اهداف این سفر گفت: «سفر به کشورهای امارات متحده عربی و ترکیه با توجه به سیاست حسن هم جواری و احترام به

ص: ۲۱۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

حاکمیت متقابل و عدم مداخله در امور داخلی یکدیگر صورت گرفت و هدف از سفر به کشورهای یمن جنوبی و سوریه نیز دیدار از کشورهای جبهه پایداری برای مبارزه علیه اسرائیل بود و در این رابطه سفری نیز به الجزایر صورت خواهد گرفت. همچنین [سفر به] کشورهای سیرالئون و نیجر، که دو کشور اسلامی در غرب افریقا هستند، با توجه به اولویت روابط با کشورهای اسلامی از اهمیت خاصی برخوردار بود. وی همچنین در مورد گردهمایی بین المللی مسئله فلسطین گفت: «اعتقاد ما همواره این بوده است که شرکت در این گونه کنفرانس ها لازم بوده، ولی کافی نیست و در حقیقت آنچه با تفنگک غضب شده باید با تفنگک پس گرفته شود. اما از سویی نباید جبهه سیاسی را هم خالی گذاشت.» (۱)

۱

ماجرای هواپیمارمایی در خطوط هوایی فرانسه ظهر امروز پس از قرائت بیانیه هواپیمارایان مبنی بر محکومیت سیاست های فرانسه در منطقه غرب آسیا با اعطای پناهندگی سیاسی ایران به آنان و در نهایت آزادی گروگان ها پایان یافت. در محافل رسانه ای نیز تحلیل های ضدونقیضی در مورد ارتباط و چگونگی مواجهه جمهوری اسلامی با این ماجرا منتشر شده است.

هواپیمارایان صبح امروز، خواستار برگزاری یک نشست مطبوعاتی شدند. چند ساعت بعد، با موافقت مقامات جمهوری اسلامی ایران، خبرنگاران داخلی و خارجی و چند تن از مسئولان وزارت امور خارجه در مقابل پلکان هواپیما حاضر شدند. سرانجام هواپیمارایان از هواپیما خارج شدند و سخنگوی آنان با یک بلندگوی دستی بیانیه ای را به زبان عربی قرائت کرد؛ در بخش هایی از بیانیه مذکور آمده است: «ما به خاطر سیاست غلط فرانسه این کار را انجام داده ایم. آیا سازمان ملل اطلاع ندارد که رژیم عراق چه جنایت هایی انجام می دهد؟ ... آیا سازمان ملل ناله های اطفال بی سرپرست فلسطینی را نمی شنود که چطور توسط اسرائیل غاصب له شده اند؟ ... بنا به وعده ای که مقامات جمهوری اسلامی ایران جهت قبول پناهندگی سیاسی به ما داده بودند تسلیم مقامات جمهوری اسلامی می شویم و کلیه مسافران هواپیمای ایرفرانس را آزاد می کنیم.» پس از آن، هواپیمارایان خود را تسلیم و ۱۵ خدمه و سرنشین هواپیمای مذکور را آزاد کردند. مهندس شفتی مدیرعامل هواپیمایی جمهوری اسلامی، خاتمه موفقیت آمیز جریان هواپیمارمایی را یک پیروزی خواند و ضمن اشاره به وقوع آن در موسم انتقال حجاج ایرانی به مکه گفت: «خوشبختانه مشکلات این چند روز نتوانست در عملیات انتقال حجاج، که دشمنان ما علاقه مند بودند در آن خللی ایجاد شود، وقفه ای ایجاد کند.» (۲)

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از پاریس، به دنبال پایان یافتن ماجرای

ص: ۲۲۰

۱- همان.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۲/۶/۱۰، ص ۲.

هوایماریابی، خبرنگار خبرگزاری فرانسه در تهران در ارتباطی زنده با برنامه اخبار نیمروز کانال دو فرانسه گفت: «به دلیل قاطعیت فوق العاده دولت ایران این قضیه با خرسندی به پایان رسید.» مفسر همین شبکه نیز افزود: «علی رغم همدردی ایرانیان با هوایماریابان، ایرانیان در این قضیه صادق بوده اند.» ژان پرن کاردار سفارت فرانسه در تهران هم در یک مصاحبه زنده با کانال یک تلویزیون فرانسه گفت: «ما عمیقاً خوشحال هستیم. ... مقامات ایرانی از ابتدا به من گفته بودند که خواهان یافتن یک راه حل بدون خونریزی هستند و فکر می کنم در این جهت تلاش کرده و موفق شدند.» وی همچنین خواسته های هوایماریابان را "غیر واقع بینانه" خواند. (۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران نیز گزارش داد که امروز رسانه های گروهی جهان برخورد "نسبتاً منصفانه ای" با این ماجرا داشتند و اخبار آن را بیشتر به نقل از منابع خبری ایران منتشر کردند. (۲)

رادیو بی بی سی در عین اذعان به موفقیت آمیز بودن مذاکرات مسئولان ایرانی با هوایماریابان، ابهاماتی را درباره این ماجرا مطرح کرد: «در جریان این هوایماریابی نکات مبهمی وجود داشت، به نظر می رسد که اهداف سیاسی هوایماریابان بی شباهت به هدف های سیاسی دولت ایران نیست. اگر هوایماریابان عضو جنبش اسلامی ای هستند که علیه عراق به مبارزه برخاسته است در این صورت می باید از هواداران آیت الله حکیم رهبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق باشند. ... گرچه به نظر می رسد که مقامات ایران توانسته اند در مذاکرات خود و پایان دادن به جریان هوایماریابی موفق از آب درآیند، اما نشان دادند که قاطعانه با دزدی هوایی مقابله می کنند.» (۳)

گروه ها، افراد و رادیوهای ضدانقلاب نیز با سوءاستفاده از این ماجرا، اتهاماتی را در این زمینه به جمهوری اسلامی وارد ساختند. در این بین، روزنامه لوکوتیدین دوپاری (چاپ پاریس)، به نقل از مسعود رجوی سرکرده سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، نوشت: «این به نفع مقامات رژیم [امام] خمینی است که افکار مردم را از اوضاع فاجعه آمیز داخلی منحرف کنند و به فرانسه صدمه بزنند.» (۴)

شاپور بختیار نیز در مصاحبه با رادیو مونت کارلو تلاش کرد تا جمهوری اسلامی را با هوایماریابان همدست نشان دهد. لوکوتیدین دوپاری با استناد به این مصاحبه نظری را در این خصوص چنین درج کرد: «از یک سو از فرانسه خواسته می شود که سیاست خود را تغییر دهد، چنین و چنان کند، آیا این لبنانی ها هستند که چنین خواسته هایی دارند؟ من فکر نمی کنم. ... آیا دولت عراق که شریک فرانسه می باشد چنین خواسته هایی دارد؟ این نیز مشکوک است. از سوی دیگر، مسئله مقصد هوایماریابان مطرح است، برای چه دولت ایران از هوایماریابان نمی خواهد که تهران را ترک کند، ... مسئله اساسی همدستی دولت [امام] خمینی است که بسیار واضح می باشد.» (۵)

ص: ۲۲۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۵، ۱۰/۶/۱۳۶۲، صص ۲۱ و ۲۲، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۰/۶/۱۳۶۲، صص ۹ و ۱۰، رادیو بی بی سی، ۹/۶/۱۳۶۲.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، رادیو بغداد، ۱۱/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۵، ۱۰/۶/۱۳۶۲، صص ۱۷ و ۱۸، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲.

راديو نجات ايران (وابسته به اپوزيسيون خارج از کشور) نيز در برنامه شبانگاهي خود در تفسيرى نسبتاً مفصل کوشيد تا با استناد به منابع غربى، جمهورى اسلامى را طراح اين ماجرا معرفى کند. راديو نجات ايران براى اثبات مدعاى خود به نقل قول تأييد نشده اى از پليس اتريش نيز روى آورد: «سخنگوى پليس اتريش روز گذشته رسماً اعلام کرد که اکنون متوجه هويت تقلبى و گذرنامه هاى جعلى چاپ لیبى مأمورين ايرانى شدند که چگونه با تابعيت تونسى وارد هواپيما شده و به اين ماجراجويى اسلامى دست زده اند.» راديو نجات ايران سعى کرد پای لیبى را نيز به اين ماجرا باز کند: «ورود ناگهانى وزير خارجه لیبى به تهران از ديد پاره اى از ناظران سياسى نمى تواند بدون رابطه با ماجراى ربودن هواپيماى ايرفرانس باشد. ... ناظران سياسى يادآور مى شدند که هواپيما ربايان خواستار متوقف شدن نقش فرانسه در چاد و لبنان و قطع کمک هاى نظامى دولت پاریس به عراق شده بودند. موضوع قطع حمايت فرانسه از دولت قانونى چاد عملاً پای لیبى را به ميان مى کشد، همان گونه که تغيير سياست فرانسه نسبت به عراق به رژیم جمهورى اسلامى مربوط مى شود.» (۱)

۱

اوضاع کنونى جنگ ايران و عراق، وضعيت خط لوله نفتى عراق از مسير ترکیه و همچنين موضع ترکیه در اين باره، از موضوعاتى است که امروز روزنامه امريکايى کریستين ساينس مانيتور و خبرگزارى چين مورد تفسير و تحليل قرار دادند.

به گزارش راديو امريکا، روزنامه کریستين ساينس مانيتور در شماره امروز خود ضمن اذعان به نگرانى ترکیه و موضع بى طرفانه آن در قبال جنگ ايران و عراق نوشته است: «[ترکیه] به صورتى فعال ولى خالى از جنجال کوشيده است که به پايان جنگ کمک کند.» اين روزنامه در ادامه افزوده است: اطمینان بخشى هاى ايران در مورد اینکه «در وضع تهاجمى خود از هرگونه اقدامى که احتمالاً منافع ترکیه را به خطر اندازد خوددارى خواهد کرد»، مانع از مداخله ترکیه در جنگ شده است، اما «هنوز هم در صورتى که حملات ايرانيان امنيت و منافع اقتصادى ترکیه را به خطر اندازد، احتمال مداخله ترکیه وجود دارد.» کریستين ساينس مانيتور در مورد تأثیر تحولات جبهه هاى جنگ بر موضع بى طرفى ترکیه نوشته است: «سياست بى طرفى ترکیه اخيراً زمانى که نيروهاى ايرانى جبهه تازه اى در شمال عراق گشودند تحت فشار قرار گرفت. پيشرفت ايرانيان و اشغال حاج عمران با دو تحول ديگر همراه شد: يکى تهديدى بود از سوى حجت الاسلام هاشمى رفسنجانى مبنى بر بمباران احتمالى خط نفت عراق و ترکیه و ديگرى حمايت فعالانه تهران از شورشيان کُرد تحت رهبرى مسعود بارزانى و تشويق آنان به جنگ عليه عراق در برابر شناسايى حقوق ملّى آنان.» به نوشته اين روزنامه امريکايى، «مدت کوتاهى پس از آغاز حمله ايران، ترکیه اخطار شديداللحنى به تهران فرستاد و وزير خارجه ترکیه گفت: هيچ يک از طرفين نبايد به اقدامى که با منافع ملّى ترکیه منافات

ص: ۲۲۲

۱- خبرگزارى جمهورى اسلامى، نشریه گزارش هاى ویژه، شماره ۱۶۷، ۱۲/۶/۱۳۶۲، صص ۲۶ - ۲۴، راديو نجات ايران، ۹/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

داشته باشد دست زند و اظهار امیدواری کرد که موضع ترکیه را ایران خوب درک کرده باشد.» این مقاله در ادامه با اشاره به سفر ناگهانی طارق عزیز به آنکارا و شایعه درخواست وی از ترکیه برای جانب داری از عراق و نیز بازدید وزیر امور خارجه ترکیه از مرز عراق و ایران یادآور شد که چندی پیش یک مأمور ارشد ایرانی با سفر به آنکارا پیام وزیر امور خارجه ایران را به مقامات ترکیه تسلیم کرد؛ این پیام «حاوی تعهداتی بود که ایران از هرگونه عملی که به منافع ترکیه لطمه زند خودداری خواهد کرد.» براساس تحلیل کریستین ساینس مانیتر، پیام مذکور نشان می دهد که «ایران از بمباران یا انهدام لوله نفت کرکوک - اسکندرون خودداری خواهد کرد و درحقیقت از ادامه تهاجم به سوی مناطق حساس شمال عراق چشم خواهد پوشید، به نظر می رسد ایران تاکنون به تعهد خود وفادار بوده است.» این روزنامه در پایان راجع به وضعیت کنونی حفاظت از این خط لوله و احتمال حمله ایران به آن نوشته است: «ترکیه اقدامات امنیتی دقیقی را برای حفاظت خط لوله در داخل خاک خود به مورد اجرا گذارده است، ولی نیروی ویژه ای نیز ممکن است در عراق به امر نگهداری از لوله های نفت گمارده شود و در صورتی که حمله ای از جانب ایران قریب الوقوع شود، دولت عراق که خود توانایی حراست از لوله های نفت خویش را ندارد آماده خواهد بود از ترکیه تقاضای کمک کند.» (۱)

درعین حال، خبرگزاری چین نو نیز امروز با اشاره به ادعاهای ایران و عراق درمورد پیروزی اعلام کرد: «هیچ گونه علائمی وجود ندارد که جنگ ایران و عراق به زودی به پایان برسد.» این گزارش ضمن اشاره به فشارهای اقتصادی ایران به عراق، درخصوص وضعیت صدور نفت طرفین یادآور شد: «درحالی که صدور نفت ایران نسبت به زمان قبل از جنگ، افزایش یافته صادرات نفت عراق اکنون به پایین ترین سطح خود رسیده است.» خبرگزاری چین نو در ادامه تفسیر خود اضافه کرد: «ایران در حمله به حاج عمران دست به اقدام عجولانه ای زده است؛ زیرا این عمل باعث نگرانی ترکیه از قطع لوله نفتی عراق به ترکیه شد. همچنین این عمل باعث شد که عراق به حملات خود به تأسیسات نفتی ایران بیفزاید.» بنا به تفسیر این خبرگزاری، «ایران قصد دارد به وسیله عراقی های مخالف رژیم صدام در منطقه حاج عمران پایگاهی برای آسیب رساندن به لوله نفت ایجاد کند تا در صورت لزوم بتواند خود را از مسئولیت قطع لوله مبری جلوه دهد.» خبرگزاری مذکور با بیان اینکه طرفین جنگ از نفت به عنوان یک حربه جنگی استفاده می کنند، افزود: «عراق با هشدار دادن به کشتی های نفتکش خارجی به مقصد ایران می خواهد در صدور نفت ایران اخلال کند. ایران نیز در مقابل گفته است اگر صدور نفت ایران قطع شود تنگه هرمز را بر روی رفت و آمد کلیه کشتی ها مسدود خواهد ساخت.» در پایان این تفسیر آمده است: «پول نفت که باید برای عمران کشور خرج شود به مصرف جنگ می رسد و مردم همچنان از جنگ صدمه می بینند.» (۲)

ص: ۲۲۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۵، ۱۰/۶/۱۳۶۲، صص ۲۵ و ۲۶، رادیو صدای امریکا (فارسی)، ۹/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۲- همان، ص ۲، پکن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۶/۱۳۶۲.

کشور برزیل که در جنگ ایران و عراق اعلام بی طرفی کرده است، هم زمان با حفظ مناسبات تجاری خود با عراق در صدد گسترش روابط بازرگانی با ایران است.

به گزارش خبرگزاری کویت از برزیل، وزارت امور خارجه این کشور از تأیید گزارش های مربوط به سفر ساریوا گوئریرو رایزن این وزارتخانه به عراق در ماه سپتامبر خودداری کرد. گزارش های مذکور هدف از این سفر را «حصول اطمینان از ادامه دریافت نفت از عراق تحت شرایطی که به سود برزیل است»، می دانند؛ علاوه بر این، گفته می شود که رایزن وزارت امور خارجه برزیل قصد دارد عراقی ها را مطمئن سازد که «علی رغم معاملات تجاری اخیر با ایران، برزیل هنوز عراق را به عنوان یک طرف معامله اصلی در خاورمیانه به حساب می آورد». براساس گزارش خبرگزاری کویت، اکنون عراق با صدور ۲۰۰ هزار بشکه نفت در روز، پس از عربستان بزرگ ترین صادرکننده نفت به برزیل محسوب می شود و با آنکه برزیل در منازعه بین ایران و عراق اعلام بی طرفی کرده است، ولی «ادامه فروش سلاح به عراق درحالی که بازرگانی با ایران عملاً متوقف شد خلاف این موضع را نشان داده است»^(۱).

در سالروز ناپدیدشدن امام موسی صدر، بخش هایی از جنوب لبنان در اعتصاب به سر برد. در همین حال و به دنبال شدت گرفتن درگیری ها، رئیس جمهور این کشور خواستار آغاز مذاکرات آشتی ملی شد.

امروز به مناسبت پنجمین سالگرد ناپدیدشدن امام موسی صدر رهبر شیعیان لبنان، بسیاری از شهرها و روستاهای جنوب این کشور از جمله شهرهای صیدا و نبطیه و همچنین ساکنان دره بقاع در اعتصاب به سر بردند و در روستاهای دره بقاع، مغازه ها و بانک ها به عنوان اعتراض تعطیل شد. همچنین از صبح امروز، ارتش لبنان ضمن اجرای مقررات منع آمدوشد در بیروت و حومه، به نیروهای خود دستور داد که کلیه عناصر مسلح را در این شهر هدف قرار دهند.^(۲)

در پی شدت یافتن درگیری های داخلی در لبنان، رئیس جمهور این کشور در نشست فوق العاده کابینه، برای اولین بار خواستار انجام گفت وگوهای فوری بین سران نیروهای سیاسی لبنان شد.^(۳) به گزارش آسوشیتدپرس، امین جمیل از یازده رهبر سیاسی و حزبی خواست که در چارچوب حفظ تمامیت ارضی و حاکمیت ملی لبنان، مذاکراتی را برای آشتی ملی آغاز کنند. باین حال، ولید جنبلاط به نقل از نیبه بری، اعلام کرد که وی با توجه به استفاده دولت امین جمیل از ارتش لبنان برای کشتار مردم بیروت این درخواست رئیس جمهور لبنان را رد کرده است. از سوی دیگر، جورج شولتر وزیر امور خارجه امریکا با حمایت از تلاش های امین جمیل، از همه کشورهای ذی نفع به ویژه سوریه، خواست به روند آشتی ملی در لبنان کمک کنند. این در حالی است که شوروی با محکوم ساختن مداخله امریکا در لبنان، خواستار خروج نیروهای امریکایی از بیروت شد.

ص: ۲۲۴

۱- همان، ص ۲۳، ساپولو - خبرگزاری کویت، ۹/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۳- همان.

امروز همچنین رابرت مک فارلین نماینده ویژه ریگان در منطقه، با حضور در کاخ ریاست جمهوری لبنان، با رئیس جمهور و شفیق الوزان نخست وزیر این کشور، دیدار و گفت و گو کرد. روزنامه النهار نیز در شماره امروز خود از برقراری یک تماس بین سوریه و لبنان در ژنو برای حل بحران کنونی خبر داد. همچنین به گزارش خبرگزاری فرانسه، نیه بری از پادشاهان و رؤسای کشورهای عربی و اسلامی درخواست کرد که برای خاتمه دادن به قتل عام مسلمانان در بیروت، مداخله کنند. وی همچنین در تماس با شاذلی قلیبی دبیر کل اتحادیه عرب، ضمن تشریح اوضاع بیروت، از وی خواست تا «برای جلوگیری از کشتارهای جمعی مشابه آنچه در صبرا و شتیلا اتفاق افتاد اقدام کند.»^(۱)

ص: ۲۲۵

در پی طرح دیدگاه‌های متفاوت در مورد اولویت بندی اهداف سه گانه جبهه جنوبی منطقه عملیاتی والفجر ۴ در مریوان (مارو، پنجوین و سورن) (۱) امروز در جلسه فرماندهان کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش پس از بررسی این اولویت‌ها اجرای عملیات در دو محور پنجوین و ارتفاعات سورن، تصویب و ابلاغ شد.

در جلسه ای که امروز با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در تهران تشکیل شد، ابتدا غلامعلی رشید با ارائه گزارشی از جلسات دو روز پیش فرماندهان قرارگاه‌های حمزه سیدالشهدا و مقدم حمزه مسائل و مشکلات اجرای عملیات در دو محور پنجوین و ارتفاعات سورن را تبیین کرد. سپس، جلسه ای خصوصی بین فرمانده سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش برگزار و مقرر شد عملیات در هر دو محور پنجوین و ارتفاعات سورن اجرا شود. طبق این تصمیم باید لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و تیپ ۲ لشکر ۲۱ بر روی ارتفاعات سورن عمل کنند. این در حالی است که دو روز پیش فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) عملیات بر روی سورن را با اکراه و مشروط بر اینکه در جناح سمت راست (پنجوین) یک لشکر قوی نظیر لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) عمل کند، پذیرفته بود. (۲)

غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با وجود مخالفت با اجرای هم‌زمان عملیات در دو محور پنجوین و ارتفاعات سورن، تصمیمات اتخاذ شده در جلسه فرماندهان ارتش و سپاه را به قرارگاه مقدم حمزه ابلاغ کرد. (۳)

ص: ۲۲۷

۱- دو روز قبل فرماندهان قرارگاه‌های حمزه سیدالشهدا و مقدم حمزه در جلسه ای به بررسی و اولویت بندی اهداف عملیات والفجر ۴ پرداختند. برای کسب اطلاعات بیشتر به روزشمار ۸/۶/۱۳۶۲ مراجعه کنید.

۲- سند شماره ۱۳۱/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راویان قرارگاه خاتم الانبیا، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲، صص ۷۸ - ۷۹.

۳- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲ تا ۱۵/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۰ - ۱۳۹.

به دنبال تهدیدات اخیر ارتش عراق مبنی بر بمباران مناطق کردنشین، امروز جنگنده های عراقی چند شهر از جمله سنندج، پاوه و مریوان (عقبه عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر) (۱) را هدف حملات و تجاوزات هوایی خود قرار دادند. بر اثر بمباران های شدید مریوان، تلفات و خسارات سنگینی به مردم و اماکن غیر نظامی وارد شد.

بر اساس گزارش رکن ۲ قرارگاه عملیاتی شمال غرب کشور، اولین حمله جنگنده های عراقی به مریوان در ساعت ۹:۴۵ صورت گرفت. (۲) گزارش تلفنی فرماندار مریوان حاکی است که در ساعت ۱۰:۱۵، مجدداً ۳ تا ۴ هواپیمای عراقی از جهات مختلف، اطراف و داخل شهر را با حدود ۴۰ تا ۵۰ راکت بمباران کردند. (۳) فرمانداری مریوان در گزارش بعدی خود تعداد هواپیماهای عراقی را ۶ تا ۹ فروند و تعداد راکت ها و بمب ها را حدود ۱۰۰ عدد اعلام کرد. بر اساس همین گزارش، پادگان، پایگاه های اطراف شهر، ورودی جاده سنندج به مریوان و قسمتی از همین جاده، کارخانه برق، یک مدرسه، تعدادی واحد مسکونی و یک گلخانه، هدف حمله قرار گرفتند که بر اثر آن مدرسه و تعدادی از خانه ها خسارت دیدند و ۱۲۰ رأس گاو و گوساله نیز تلف شدند. در پی این حمله، تعداد زیادی از مردم شهر را ترک کردند. (۴)

استانداری کردستان نیز گزارش داد که در ساعت ۱۰:۳۰ امروز، بین ۶ تا ۱۸ جنگنده عراقی و در ساعت ۱۲:۱۳، ۴ فروند هواپیمای دشمن بار دیگر مریوان را بمباران کردند که این امر باعث آتش سوزی های زیادی در سطح شهر شد. طبق این گزارش اغلب مناطق شهر بمباران شده است. (۵) در گزارش شهرداری مریوان تعداد شهدا ۷۵ نفر، مجروحان ۲۰۰ نفر و اماکن آسیب دیده ۵۰۰ باب ذکر شده است. بر اساس این گزارش، آب و برق شهر قطع شده و اکثر مردم نیز شهر را تخلیه کرده اند و در عین حال بیش از ۳۰ بمب عمل نکرده در نقاط مختلف شهر و اطراف آن وجود دارد. همچنین بر اثر حملات یکی از افسران شهرداری پادگان مریوان، زخمی شده (۶) و ۴ نفر از اعضای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به شهادت رسیدند. (۷)

رادیو صوت الجماهیر عراق به نقل از اطلاعیه نظامی ارتش عراق، بمباران شدید مناطق مسکونی مریوان را حمله به مواضع نظامی قلمداد و اعلام کرد: «جنگنده های نیروی هوایی توانمند ما روز جاری طی حملات جسورانه و موفقیت آمیز بر روی مواضع و مناطق استقرار دشمن در بخش شمالی جبهه و اهداف نظامی و مراکز تمرکز قوای ایرانی در داخل خاک دشمن، تلفات و ضایعات مؤثر و قابل توجهی به آنها وارد آوردند و آتش برخاسته از مواضع و تجهیزات مورد هدف قرار گرفته دشمن مشاهده گردید. ...» (۸)

رادیو بی بی سی نیز امشب به نقل از رادیو تهران درباره حملات هوایی عراق به مریوان

ص: ۲۲۸

۱- ارتش عراق به منظور پیشگیری از اجرای عملیات والفجر ۴ اقدام به بمباران شهرهای مریوان و بانه کرد. توضیحات بیشتر در این زمینه در ضمیمه گزارش آمده است.

۲- سند شماره ۳۱۸۳۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ قرارگاه عملیاتی شمال غرب کشور به معاونت عملیات و اطلاعات فرماندهی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲

۳- سند شماره ۳۴۵۹۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش استانداری کردستان، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۶۲۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش استانداری کردستان، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۶۲۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش استانداری کردستان، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۴۳۴۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۴۱.

۸- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۶، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

گزارش داد: در بمباران امروز مریوان، «۵ نفر کشته و ۱۷ تن مجروح شدند. این دومین بار در هفته جاری است که از حمله هواپیماهای عراقی به شهر مریوان گزارش داده می شود.»(۱)

امروز علاوه بر مریوان، مناطق دیگری از کردستان نیز هدف تجاوزات هوایی عراق قرار گرفت. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۱۱، چند فروند هواپیمای عراقی وارد حریم هوایی سنندج شدند که واکنش سریع پدافند هوایی، آنها را وادار به ترک منطقه کرد. طبق همین گزارش، از دیروز در سنندج شایعه شده است که هواپیماهای عراقی اطلاعیه هایی را پخش کرده اند مبنی بر اینکه کلیه مناطق مسکونی و اطراف مراکز نظامی باید تخلیه شود؛(۲) چراکه هواپیماهای عراقی قصد دارند روز ۱۵/۶/۱۳۶۲ این شهر را بمباران کنند. این شایعه موجب شده است که شماری از مردم و افرادی که در نزدیکی مراکز نظامی سکونت دارند منازل خود را تخلیه و مغازه هایشان را تعطیل کنند.(۳)

همچنین ساعت ۱۰ صبح امروز، یکی از روستاهای اطراف نودشه به نام داریان بمباران شد. این حادثه تلفاتی به دنبال نداشت. دو ساعت بعد نیز ۵ فروند میگ عراقی در حریم هوایی پاوه مشاهده شدند که آتش پدافند هوایی، آنها را مجبور به ترک منطقه کرد.(۴)

۱

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع به دنبال حملات جنگنده های عراقی به شهر مریوان و بمباران شدید این شهر، پیامی را خطاب به مردم مریوان و مسلمانان کرد صادر کرد. متن کامل پیام رئیس جمهور به این شرح است:

«باسمه تعالی»

مردم شرافتمند مریوان - خواهران و برادران مسلمان کرد

با بمباران شهر قهرمان و مقاوم مریوان توسط رژیم خودفروخته عراق که در آن جمعی از خواهران و برادران بی گناه و بی دفاع کُرد شهید و مجروح شدند، یک بار دیگر از چهره پلید حکام خونخوار عراق - این دشمنان خدا و بشریت - پرده برگرفت و یک بار دیگر ثابت کرد که ادعای صلح طلبی رژیم متجاوز عراق فریبی بیش نیست. بوق های تبلیغاتی ابرقدرت های شرق و غرب که از طرفی به حمایت کامل از رژیم بغداد برخاسته اند و از طرفی دیگر، در عین مشاهده این جنایات، صلح خواهی رژیم بغداد را تبلیغ می کنند، قصدی جز اغوای ملت ها ندارند. ابرقدرت ها می خواهند با بمباران مناطق مسکونی و شهرهای بی دفاع، منطق زور و قانون جنگل را بر روابط بین المللی حاکم کنند و به خیال خود با تکرار این جنایات، ایران اسلامی را به قبول صلح تحمیلی و خفت بار وادار سازند. اما فرزندان سلحشور شما در جبهه های نبرد با اتکا به نیروی ایمان می روند تا ضربات قاطع را بر پیکر سپاه کفر وارد آورند. اینجانب اطمینان دارم که رزمندگان دلاور اسلام عن قریب انتقام خون این شهیدان عزیز و همه شهدای جنگ تحمیلی را از رژیم کافر و مزدور عراق خواهند گرفت. شهادت عزیزانتان را به شما مردم مسلمان مریوان

ص: ۲۲۹

۱- همان، ص ۱۹، به نقل از رادیو بی بی سی، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹:۴۵.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۸، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۲۳۲۰۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات داخلی نخست وزیری، شماره ۲۶۲، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۹۵۱۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف به واحد طرح و عملیات ستاد منطقه ۷، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

تسلیم می‌گویم و از رزمندگان دلیر جبهه حق علیه باطل انتظار دارم با استواری و دلاوری، دشمن زبون و از خدا بی‌خبر را در مصاف رو در رو تا اضمحلال کامل آسوده نگذارند. به امید پیروزی اسلام و مسلمین. سیدعلی خامنه‌ای - رئیس جمهوری اسلامی ایران» (۱)

گفتنی است دفتر نمایندگان مناطق کردنشین در مجلس شورای اسلامی و استانداری کردستان نیز این حمله را محکوم کردند. (۲)

۱

پایگاه‌ها و نیروهای ژاندارمری آماج اصلی حملات امروز گروه‌های مسلح ضدانقلاب در مناطق غرب و شمال غرب بودند.

براساس گزارش ژاندارمری کردستان، نیروهای تأمین پایگاه گازرخانی از هنگ ژاندارمری سنندج، بعدازظهر امروز، حدود دو ساعت با عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند. (۳) این درگیری به شهادت ۵ تن و زخمی شدن یک نفر از نیروهای خودی انجامید. (۴) درگیری پایگاه کردکلان هنگ ژاندارمری سقز با افراد ضدانقلاب نیز یک سرباز وظیفه به شهادت رسید. (۵) نیروهای گشت تونل ۲ محور سنندج - حسین آباد، عصر امروز هنگام جمع‌آوری نیروهای تأمین، در کمین ضدانقلاب گرفتار شدند که در نتیجه ۴ نفر شهید شدند و یک سرباز مجروح شد. (۶)

امشب همچنین پایگاه شهید عبدی از هنگ ژاندارمری مهاباد، کارخانه قند پیرانشهر، پایگاه بردوک از هنگ ژاندارمری ارومیه، پایگاه همران از هنگ ژاندارمری سردشت، پایگاه‌های بالادستی، جعفرآباد و رازآور از هنگ ژاندارمری سنندج و پایگاه میرشکاری گردان دیواندره با عناصر مسلح غیرقانونی درگیر بودند. این درگیری‌ها بدون تلفات خاتمه یافتند. (۷)

درعین حال، به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، عناصر ضدانقلاب به پایگاه‌های کردوان و میرآباد در سلماس حمله کردند، اما با رسیدن نیروهای جندالله، مجبور به فرار شدند. (۸)

۲

عملیات مقابله با گروه‌های ضدانقلاب، علاوه بر کانون‌های بحرانی غرب و شمال غرب، در دیگر مناطق کشور نیز در جریان است.

در همین زمینه، به دنبال تعقیب و مراقبت از یکی از اعضای تواب سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در اراک، نیروهای سپاه، موفق به شناسایی یک خانه تیمی شدند. پاسداران هنگام اقدام برای دستگیری اعضای این خانه تیمی با آنها درگیر شدند که در این درگیری یک نفر از پاسداران شهید و یک نفر دیگر زخمی شد. همچنین ۳ نفر از ساکنان خانه مجروح و دستگیر شدند.

در شهرستان صومعه سرا (استان گیلان) نیز یک خانه تیمی متعلق به حزب توده کشف و ۱۵ نفر از اعضای این حزب دستگیر شدند. (۹)

ص: ۲۳۰

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۴۶۲۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- سند شماره ۳۵۵۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۵- سند شماره ۳۵۴۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۱/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴.

۶- سند شماره ۳۴۶۲۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۷- سند شماره ۳۵۴۴۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ - ۱.

۸- سند شماره ۳۵۵۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۹- سند شماره ۲۳۲۰۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات داخلی نخست وزیری، شماره ۲۶۱، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

در پی گزارش سه روز پیش فرمانداری پیرانشهر مبنی بر همکاری نیروهای طالبانی با عراقی ها و تعلیم دیدن آنان زیر نظر مستشاران خارجی در خاک عراق، گزارش های اطلاعاتی امروز از حمله نیروهای عراقی با کمک طالبانی ها به مقر بارزانی ها در خاک عراق حکایت دارد.

بر اساس اعلام ستاد جنگ های نامنظم مستقر در پیرانشهر، از ساعت ۴ بامداد امروز، یک تیپ از نیروهای عراقی موسوم به تیپ قادسیه با استعداد ۱۵۰۰ نفر با پشتیبانی آتش توپخانه و کمک افراد جلال طالبانی و حزب دمکرات کردستان ایران از سه راهی رزانوک (روبه روی پیرانشهر، در داخل خاک عراق و در غرب حاج عمران)، حمله گسترده ای را به مواضع نیروهای بارزانی آغاز کردند.^(۱)

در این حمله، بارزانی ها پس از سه ساعت درگیری، درحالی که فرمانده شان زخمی شده بود و ۴۰ الی ۵۰ نفر از نیروهایشان نیز کشته شده بودند، به دلیل اتمام مهمات مجبور به عقب نشینی شدند؛ با وجود این با ارسال مهمات و نیروی کمکی، مهاجمان پس از تصرف چند ارتفاع مهم مشرف بر جاده شهیدان پشت لوژ (روبه روی سردشت و شمال شرقی دریاچه دوکان) متوقف شدند.^(۲) در بعضی از منابع اطلاعاتی، شمار تلفات طالبانی ها ۵۰۰ کشته و تعدادی مجروح^(۳) و تلفات نیروهای بارزانی نیز ۲۵ کشته و ۵۰ زخمی گزارش شده است.^(۴)

آیت الله خامنه ای امروز در دیدارهایی جداگانه با روحانیون اداره عقیدتی - سیاسی ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی و همچنین کشتی گیران نیروهای مسلح ارتش، بار دیگر تأکید کرد که جنگ مسئله اصلی کشور است.

پیش از ظهر امروز، روحانیون اداره عقیدتی - سیاسی ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع دیدار کردند. در این دیدار پس از گزارش حجت الاسلام صفائی مسئول این اداره، آیت الله خامنه ای اهمیت ارتش و ضرورت آشنایی نزدیک ارتش با دین و روحانیت را متذکر شده و گفت: «ارتش حساس است و قشر عظیمی از باسوادان در ارتش وجود دارند که فاصله آنها قبل از انقلاب با روحانیت و دین بسیار بود و حال آن قشر عظیم دین و روحانیت را از نزدیک می آزمایند و اگر ما نتوانیم موفقیتی برای دین و روحانیت کسب کنیم، ضرر خواهیم کرد... برادران روحانی هم در این رابطه باید این مسئولیت بزرگ را کار اصلی خود قرار دهند و بیشترین وقت و تمام تلاش خود را صرف این کار اساسی کنند.»

رئیس شورای عالی دفاع در ادامه به تشریح مفهوم عقیدتی - سیاسی، معیارهای آن و همچنین ارزیابی عملکرد ارتش در جنگ پرداخت: «عقیدتی - سیاسی یعنی آن تشکیلاتی که متشکل و ضامن حفظ اندیشه درست اسلامی و سیاسی در ارتش است... یکی از بزرگ ترین معیارهای عقیدتی - سیاسی حفظ هماهنگی با فرماندهی جنگ است... ما وقتی ارتش خودمان را با ارتش سرپا مسلح عراق مقایسه می کنیم با توجه به امکانات و تجهیزات آنها می بینیم که ارتش ما خیلی خوب عمل

ص: ۲۳۱

۱- سند شماره ۳۱۸۳۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ قرارگاه عملیاتی شمال غرب نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران به اطلاعات - عملیات فرماندهی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۴۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۱۳۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- سند شماره ۱۱۳۲۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۶۱، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

می کند.» آیت الله خامنه ای ضمن تأکید بر اینکه مسئولان اداره عقیدتی - سیاسی باید الگوی نظامی گری و مظهر نظم باشند، جنگ را مسئله اصلی کشور اعلام کرد و در مورد رویکرد ابرقدرت ها به آن گفت: «مسئله اصلی امروز ما جنگ است و اگر ما امروز به این مسئله با تمام قدرت نپردازیم زیان خواهیم برد. الآن تمام قدرت های استکباری بقاء منافعتشان در منطقه را به این می بینند که به هیچ قیمتی جمهوری اسلامی پیروز نشود، ولی اینجانب باید به شما عرض کنم که تمام عوامل پیروزی در ما وجود دارد و قطعاً به یاری پروردگار پیروز خواهیم شد. ... اگر شما برادران در هر حرکتی که انجام می دهید هدف گیری تان به سمت جنگ باشد غالب مشکلات حل خواهد شد.»(۱)

امروز همچنین کشتی گیران نیروهای مسلح ارتش جمهوری اسلامی ایران که در مسابقات ارتش های جهان در فرانسه مقام اول را در رشته کشتی آزاد کسب کرده و در مجموع برنده جام قهرمانی شده اند، به همراه تیمسار ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش و اسماعیل داودی سرپرست سازمان تربیت بدنی با رئیس جمهور دیدار کردند. آیت الله خامنه ای ضمن ابراز خشنودی از این دیدار و اشاره به برخی از خصوصیات ارزشمند ورزشکاران گفت: «دستگاه تربیت بدنی باید مردم را تشویق کند تا به سمت یک ورزش سلامت بخش و هدف دار حرکت کند. ... خیلی ها سعی کردند که وانمود کنند جمهوری اسلامی با ورزش موافق نیست. ما ورزش را قبول داریم از اینکه ورزش و هر چیز دیگر در جای خودش قرار بگیرد خوشحال می شویم و این را عدل می دانیم. ... اگر دولتی همه فشار تبلیغاتش را روی یک چیز قرار دهد فرصتی برای اینکه مردم به چیزی غیر از آن بیندیشند وجود نخواهد داشت.»(۲)

۱

اعضای دادگاه بین الملل اسلامی امروز با وزیر ارشاد اسلامی دیدار کردند. معاون امور بین الملل وزارت ارشاد نیز در مصاحبه ای به تبیین ماهیت این دادگاه و ارتباطات آن با ایران پرداخت.

حجت الاسلام سیدمحمد خاتمی وزیر ارشاد اسلامی، عصر امروز، در جمع اعضای هیئت دادگاه بین الملل اسلامی درباره موضع گیری مجامع بین المللی در قبال جنگ ایران و عراق و به ویژه کشتار غیرنظامیان گفت: «جنگ تحمیلی رژیم عراق علیه ایران نشان دهنده ماهیت شیطانی پشتیبانان صدام است که با کمک به او سعی می کنند تا به خیال خود به جمهوری اسلامی ضربه بزنند و این همان جریان پلیدی است که بر دنیا و مجامع بین المللی حاکم است و به همین خاطر است که مجامع بین المللی به ظاهر انسان دوست و صلح طلب نمی خواهند با این جریان که هر روز هم وطنان بی گناه و زنان و کودکان و دیگر غیرنظامی ما را از پای درمی آورد برخوردی درست داشته باشند.» وزیر ارشاد ضمن اشاره به بمباران مریوان، در مورد انتظار جمهوری اسلامی از این دادگاه افزود: «ما امیدواریم برادرانمان در هیئت دادگاه بین الملل اسلامی با توجه به موازین اسلامی و انسانی به بررسی این فاجعه که از سوی استکبار و کفر جهانی به انقلاب اسلامی ایران تحمیل شده است، پردازند و هیچ گاه انتظار نداریم که برخلاف حق به نفع ما موضع بگیرید.» ایوب بخاری سخنگوی هیئت مذکور نیز در این دیدار با اشاره به آغاز جنگ ایران و عراق در تاریخ ۲۲

ص: ۲۳۲

۱- روزنامه کیهان، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۲۲.

۲- همان، ص ۱.

سپتامبر ۱۹۸۰ (۳۱ شهریور ۱۳۵۹)، راجع به تأثیر این جنگ بر دنیای اسلام و موضع گیری دنیای غرب و نیز سازمان های اسلامی در قبال آن گفت: «باید بگویم این جنگ شاید یکی از غم انگیزترین تراژدی های تاریخ باشد که متأسفانه گریبان گیر دنیای اسلام شده و در این میان دنیای غرب اجازه نمی دهد خساراتی را که به ایران وارد شده بررسی شود و متأسفانه تاکنون یک فرد مسلمان از هیچ سازمانی برای بررسی این تراژدی غم انگیز نیامده تا عمق فاجعه را بررسی کند.» وی همچنین با ذکر اینکه «کار ما تقریباً و باتوجه به مدارکی که وزارت ارشاد اسلامی در اختیار ما قرار داده بود، به پایان رسیده بود»، خواستار بازدید مجدد از میوان شد.^(۱)

ایوب بخاری با تأکید بر اینکه عدم همکاری عراق «کار دادگاه بین الملل اسلامی را مختل نخواهد کرد»، اظهار اطمینان کرد «که عراق کاملاً در جریان وظایف دادگاه که همان بررسی جنایات جنگی است قرار دارد.» وی تعیین متجاوز را هدف دادگاه بین الملل اسلامی دانست و افزود: زمان اعلام نتیجه نامشخص است.

سخنگوی دادگاه بین الملل اسلامی گفت: «دادگاه قبل از شروع کار خود به طور رسمی با سفیر عراق در پاکستان تماس گرفت و مأموریت خود را به اطلاع او رساند، لکن تاکنون پاسخی به مأموریت ما داده نشده است. ... براساس قوانین اسلام در این صورت دادگاه منتظر نمی ماند و باتوجه به شواهد و برداشت های خود قضاوت خواهد کرد. ... قوانین بین المللی و قوانین اکثر کشورها هم این گونه است.» ایوب بخاری در پایان در مورد محل اعلام رأی این دادگاه گفت: «ما قطعاً نتیجه تحقیقات و رأی دادگاه را در تهران اعلام نمی کنیم. این اعلام رأی در کشور دیگری صورت خواهد گرفت.»^(۲)

امروز همچنین محمدابراهیم اصغرزاده معاون امور بین الملل وزارت ارشاد اسلامی، در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره اعضای دادگاه بین الملل اسلامی و ارتباطات آنها با جمهوری اسلامی گفت: «اعضای این دادگاه عده ای از حقوق دانان و وکلای طرف دار انقلاب اسلامی هستند که اغلب آنها پاکستانی می باشند و در تماس های مکرر با مسئولین فرهنگی ما در پاکستان اعلام آمادگی کردند که در یک کار تبلیغی و حقوقی صدام را محکوم کنند. ... اساس طرح این دادگاه بر این مبنا بود تا با تهیه مقدماتی یک تشکیلات حقوقی و انقلابی، به منظور دفاع از مسائل حقوقی نهضت های آزادی بخش جهان تشکیل شود و لذا با دستور آقای موسوی نخست وزیر و پیگیری مسئولان امر، قضیه به شکل فعلی درآمد.» وی با اعلام اینکه محمد چودری، محمد ایوب بخاری، عبدالستار راج پوت، عبدالله عثمان سلیمان و مسعود مختار اعضای اصلی این هیئت هستند، افزود: سه نفر دیگر به نام های کوکب صدیقی، بهتار افندی و علی الهادی موفق نشدند همراه با این هیئت به ایران سفر کنند. اصغرزاده همچنین اعلام کرد که آقای حیدر فارق مودودی، پسر ارشد علامه ابوالاعلی مودودی بنیان گذار جماعت اسلامی پاکستان نیز به ایران سفر کرده است، ولی به دلیل عدم موافقت سایر اعضا با ریاست وی بر این هیئت، «تصمیم گرفت به تنهایی تحقیق کند و در این رابطه امکاناتی هم در اختیار او گذاشته شد، اما فعالیت چندانی نکرد.»

ص: ۲۳۳

۱- روزنامه کیهان، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

وی در مورد ترکیب اعضای این هیئت و بازتاب و محور حرکت آن گفت: «اعضای این دادگاه را باید جزء گروهی از طرف داران انقلاب اسلامی به حساب بیاوریم که قصد دارند برای انقلاب کار تبلیغی بکنند و به هیچ سازمان جهانی وابستگی ندارند و آنچه حائز اهمیت است اعتبار این اشخاص در بین مردم خودشان است و در مجموع بازتاب سفر این هیئت به ایران در خارج از کشور و همچنین جوامع اسلامی نتایج بسیار مثبتی را در بر داشته است و در حال حاضر محور اصلی حرکت این هیئت تشریح ضربه ای است که جنگ تحمیلی عراق بر ایران و به اسلام وارد کرده است و مواضع این هیئت در قبال جنگ تحمیلی عراق بر علیه ایران در پایان سفرشان به ایران و در لندن اعلام خواهد شد.» معاون امور بین الملل وزارت ارشاد اسلامی در پایان این گفت و گو ضمن تشکر از همکاری ستاد تبلیغات جنگ و وزارت امور خارجه و نیز اشاره به برخورد سرد سفارت ایران در پاکستان، درباره دورنمای فعالیت این هیئت گفت: «این هیئت به منظور تشکیل اتحادیه ای از حقوق دانان جهان اسلام که دارای دفتری در تهران باشد خواستار کمک های مالی و معنوی جمهوری اسلامی ایران هستند.»^(۱)

۱

در حالی که مقامات رسمی سعودی ضمن ادعای ارائه بهترین خدمات رفاهی به حجاج، از عدم مسامحه در برابر هر گونه فعالیت غیرعبادی در طول مراسم حج سخن می گویند، سرپرست حجاج ایرانی با اشاره به مشکلات زائران ایران در عربستان، بر لزوم برگزاری راه پیمایی های سیاسی تأکید کرد.

حجت الاسلام موسوی خوئینی ها نماینده امام خمینی و سرپرست حجاج ایرانی، عصر امروز در یک مصاحبه رادیو تلویزیونی در محل بعثه امام خمینی در مدینه، راجع به نحوه رفتار دولت عربستان با حجاج ایرانی گفت: «دولت عربستان به نظر می رسد که ... با انجام یک سلسله مسائل عادی و اموری که جزو وظایفشان است بگویند ما خوش رفتاری می کنیم. ... ما امسال از همین حالا مشکلاتی داریم. مثلاً دیده اید اطراف محل زندگی ما پر از مأمور است که هر یک فرد غیرایرانی که به اینجا بیاید وقتی برمی گردد اول گرفتاری است که چه کار داشتید و چرا رفته بودید. علمایی که از کشورهای دیگر به دیدن ما آمده بودند وقتی بیرون رفتند آنها را گرفته بودند ... به طور کلی ایرانی ها آزادی در رفت و آمدهای خود ندارند و همه جا آنها را کنترل می کنند.» وی در مورد علاقه حجاج غیرایرانی به مراسم حجاج ایرانی گفت: «امسال نمونه های بیشتری نسبت به سال گذشته داشته ایم از علاقه حجاج غیرایرانی نسبت به مراسم حجاج ایرانی و کار اساسی هم این است که مردم خودشان دارند انجام می دهند، البته در کنار اینها دفتر تبلیغات سازمان حج هم وظایف مهمی را به عهده گرفته است، اما به عنوان کارهای حماسی و شورانگیز و اعلام عمومی حجاج مراسم راه پیمایی هم خواهند داشت. البته تا به حال، یک مراسم راه پیمایی مختصرتری برگزار شده و امیدواریم ما امسال یکی دو راه پیمایی باشکوه برگزار کنند.»

ص: ۲۳۴

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۶، ۱۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱۰ - ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

موسوی خوئینی‌ها خواستار فراهم شدن امکانات برگزاری حج واقعی براساس قرآن شد و گفت: «چیزی که ما می‌فهمیم و حج واقعی است اینست که در حج باید موضع اسلام در برابر قدرت‌های کفر جهانی بیان شود و این مسئله مطرح گردد که امروز اسلام در سطح جهان با کدام قدرت‌ها در تضاد است... باید حتماً مطرح شود که امریکا دشمن اسلام و دشمن بشریت است و شوروی متجاوز است و اگر مجالش دهند از افغانستان پایش را فراتر می‌گذارد و باید مطرح شود که اسرائیل باید از بین برود... در یک نامه رسمی که در آغاز حرکت از ایران به مقامات بلندپایه عربستان نوشته‌ام، گفته‌ام که برای انجام حج صحیح باید این امور درست شود و حتماً باید برای اعلام انزجار عمومی و رسمی از کفار و مشرکین و امروز امریکا، شوروی و اسرائیل باید دو راه پیمایی بزرگ برگزار شود و دولت عربستان باید امکانات برگزاری این راه پیمایی‌ها را فراهم کند.»

سرپرست حجاج ایرانی در مورد انتشار روزنامه فارسی زبان و ضدایرانی‌المدینه در عربستان نیز گفت: «باینکه دولت عربستان قبل از آمدن حجاج متعهد شده بود جلوی نشریاتی را که مخالف جمهوری اسلامی و انقلاب ایران است بگیرد... یک عده سلطنت طلب و ضدانقلاب را جمع کرده و به دست آنها مطالبی علیه ایران و انقلاب دارد منتشر می‌کند... و روزنامه‌ای را به زبان فارسی منتشر می‌کنند که از جهتی بگویند ما به احترام حجاج که از خبر محروم نباشند روزنامه فارسی زبان برایشان منتشر می‌کنیم و از طرف دیگر، چون می‌بینند اگر این مطالب را به وسیله نویسندگان خودش منتشر کند خریداری ندارد مثلاً فکر کرده اگر مثلاً تیپ‌های بختیار و امثال او بنویسند که آن مهره‌های معمولی هستند لابد خیلی خواننده خواهد داشت... به طور کلی یک خط ضداسلامی در روزنامه وجود دارد که همان حرف دولت عربستان به جدایی دین یعنی جدایی دین از سیاست است... دولت عربستان از یک طرف می‌خواهد نشان دهد که ما نسبت به ایرانی‌ها چنان و چنین رفتار می‌کنیم... اما ناگهان دست به انتشار چنین روزنامه‌ای می‌زند که یک روزنامه ضدانقلابی است و گرفتن آن از دست ناشرین و خواندن آن حرام است و حجاج ما فریب این چیزها را نمی‌خورند.»

وی همچنین در خصوص ماهیت سیاسی - عبادی مراسم حج گفت: «امروز دیگر در همه دنیا این مسئله به صورت جدی مطرح شده که در حج حتماً مسائل سیاسی وجود دارد و حجاج ما رژیم عربستان را وادار به عکس‌العملی کردند که نشان داد که حج با سیاست همراه است. چون اگر جداسازی سیاست طرف دار امریکا را در حج اعمال می‌کنند... سرکوب کردن شعار مرگ بر امریکا هم یک سیاست است.»

گفتنی است امشب با حضور حدود ۵۰ هزار زائر ایرانی و زائران کشورهای دیگر مراسم دعای کمیل در کنار قبرستان بقیع برگزار شد؛ به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، در پایان این مراسم شعارهای الله اکبر، لا اله الا الله، محمد رسول الله، مرگ بر امریکا، مرگ بر شوروی و مرگ بر اسرائیل، سر داده شد. (۱)

ص: ۲۳۵

از سوی دیگر، دیروز رادیو بی بی سی از آمادگی عربستان سعودی برای موسم حج و استقبال از زائران خبر داد و به نقل از علی الشاعر وزیر اطلاعات این کشور، اعلام کرد که پس از جلسه کابینه دولت عربستان و توضیحات وزیران مسئول در امور حج، شاه فهد ضمن ابراز خشنودی، دستور داد تا «تمامی امکانات لازم در خدمت حجاج قرار داده شود»؛ طبق همین گزارش پادشاه عربستان تأکید کرده است که «در میان [در مقابل] هرگونه فعالیت و یا ناآرامی که ممکن است باعث انزجار حجاج و بازداشتن آنها از ادای فریضه حج [شود] مسامحه کاری نشود.» (۱)

۱

هیئت پارلمانی ایران به ریاست حجت الاسلام محمد یزدی، که برای شرکت در مراسم سالگرد تأسیس جمهوری دموکراتیک خلق کره، عازم پیونگ یانگ شده است، در یک توقف سه روزه در پکن پایتخت چین، با نایب رئیس کمیته دائمی کنگره ملی خلق چین و همچنین مقامات جمعیت اسلامی چین دیدار و گفت و گو کرد. در پی این دیدار، امروز اخباری در مورد خریدهای تسلیحاتی ایران و عراق از چین انتشار یافت (۲). رادیو بغداد نیز مدعی شد که مسئولان دفتر حافظ منافع ایران در واشنگتن، اقداماتی را برای خریدهای تسلیحاتی انجام می دهند (۳).

در دیدار امروز هیئت ایرانی با نایب رئیس کمیته دائمی کنگره ملی خلق چین و چند تن از اعضای این کنگره، سیاست های جمهوری اسلامی در قبال جنگ با عراق و سایر مسائل مهم جهانی مورد بحث و گفت و گو قرار گرفت. نایب رئیس کمیته دائمی کنگره ملی خلق چین نیز با اشاره به روابط دوستانه دو کشور، گسترش زمینه های همکاری بین ایران و چین را خواستار شد (۴).

همچنین امروز، مسئول جمعیت اسلامی چین در دیدار با هیئت پارلمانی ایران ضمن خیرمقدم به آنان گفت: «جمهوری اسلامی ایران علی رغم وضعیت جنگی توانسته است به پیروزی هایی در زمینه های اقتصادی و اجتماعی دست یابد.» محمد یزدی نیز ضمن ابراز خشنودی از این دیدار، برای مسلمانان چین آرزوی موفقیت در زمینه پیشبرد احکام اسلام و قرآن کرد (۵).

۲

تحلیل هایی مبنی بر رضایت ایران از هواپیمابایی در خطوط هوایی فرانسه و هم صدایی هواپیمابایان با جمهوری اسلامی ایران مطالبی است که در عین ابراز قدردانی رسمی مقامات فرانسوی از اقدامات دولت ایران در این زمینه، در روزنامه های فرانسوی، منتشر شده است.

گروگان های آزادشده هواپیمای خطوط هوایی فرانسه امشب با استقبال پیر مورای نخست وزیر فرانسه، وارد فرودگاه اورلی پاریس شدند. به گزارش خبرگزاری فرانسه مورای در این مراسم ضمن تجلیل از شهادت خدمه و مسافران هواپیما، مراتب قدردانی خود از مسئولان ایرانی را نیز یادآور شد: «من از مقامات ایرانی به دلیل دخالتشان در این جریان تشکر می کنم. ...»

ص: ۲۳۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۵، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳۸، به نقل از رادیو بی بی سی، ۹/۶/۱۳۶۲، ساعت ۷:۳۰.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۶، ۱۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳۱، به نقل از رادیو ایران، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۴، به نقل از رادیو بغداد، ۱۰/۶/۱۳۶۲. روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۱.

۵- روزنامه اطلاعات، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

لازم است همه ملل در مقابل تروریسم بین المللی متحد باشند»^(۱) گزارش این خبرگزاری همچنین حاکی است که کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه نیز با ارسال پیامی به علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، «قدردانی دولت فرانسه از فعالیت های مقامات ایرانی در حل ماجرای ربودن یک فروند هواپیمای ایرفرانس را به اطلاع همتای ایرانی خود رسانده است.» رئیس سندیکای ملی کارکنان مکانسین شرکت ایرفرانس (بخش پرواز) نیز در تلگرامی به سفارت ایران در پاریس، از دولت جمهوری اسلامی قدردانی کرد.^(۲)

از سوی دیگر، بنا به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از پاریس، روزنامه های فرانسوی همانند لیبراسیون، لوماتن، فیگارو و لوکوتیدین دویاری، امروز نیز به این ماجرا پرداختند. براساس گزارش این خبرگزاری روزنامه لوماتن ضمن «سنجیده و متناسب با اوضاع» دانستن انتقادات ایران از فرانسه، هواپیماربایان را با ایران هم آوا توصیف کرد و نوشت آنها «درواقع آنچه را که جمهوری اسلامی ایران به طور پنهان فکر می کند، با صدای بلند تکرار کردند.» در این گزارش به نقل از لوکوتیدین دویاری آمده است: «ربایندگان با [از] موضع موافق رژیم تهران نسبت به آنان کاملاً آگاه بودند.» خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین از انعکاس گسترده قاطعیت دولت ایران در این قضیه و نیز تشکر دولت فرانسه از مقامات جمهوری اسلامی ... در رسانه های گروهی و رادیو و تلویزیون این کشور خبر داد.^(۳)

۱

روزنامه کویتی القبس با انتشار خبر درگیری لفظی بین هیئت های نمایندگی ایران و عراق در جریان اجلاس بین المللی مسئله فلسطین در ژنو، افزود این درگیری، اذهان را از مسئله فلسطین به سمت جنگ ایران و عراق منحرف کرد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روزنامه القبس در این باره گزارش داد: «این درگیری زمانی شروع شد که علی اکبر ولایتی گفت اقدام عراق در تحمیل جنگ به جمهوری اسلامی ایران موجب انحراف نیروهای ایران از جبهه مبارزه با صهیونیسم شد. بنا به نوشته این روزنامه سپس وزیر مشاور در امور خارجه عراق در جواب سخنان وزیر خارجه کشورمان مدعی خرید سلاح های اسرائیلی از جانب ایران شد و سپس افزود: ایران جنگ را به ما تحمیل کرده است. دکتر ولایتی نیز در پاسخ به حضور نیروهای عراق در خاک ایران اشاره [کرد]، اما به نوشته این روزنامه رئیس هیئت نمایندگی عراق با طرح این ادعا که "ایران تمامی تلاش های بین المللی برای خاتمه جنگ را رد کرده است" سعی کرد به سخنان دکتر ولایتی پاسخ دهد.»^(۴)

ص: ۲۳۷

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۷، ۱۲/۶/۱۳۶۲، صص ۷ و ۸، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۶، ۱۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

بانک عمران اسلامی در نشست امشب خود، پرداخت یک کمک ۲۵ میلیون دلاری به عراق را تصویب کرد. روزنامه جمهوری اسلامی با اعلام این خبر نوشت: امشب همچنین رئیس بانک مرکزی عراق که به دعوت همتای مصری خود برای یک دیدار دوازده روزه عازم مصر شده است، هنگام ورود به این کشور از سرگیری روابط بانکی بین دو کشور را محور مذاکرات خود در قاهره اعلام کرد.^(۱)

با تداوم درگیری‌ها در لبنان و نیز انتشار اخباری مبنی بر اعزام ناوهای جنگی امریکایی و فرانسوی به سواحل آن کشور، وزیر امور خارجه ایران، ضمن اعلام حمایت جمهوری اسلامی از مقاومت مردم لبنان، اقدامات خشونت آمیز دولت لبنان و مداخله نیروهای چندملیتی در این کشور را محکوم کرد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، امروز ناوگان‌های جنگی امریکا با دو هزار تفنگک دار عازم سواحل لبنان شد؛ از سوی دیگر، به دنبال مخالفت سران جبهه نجات ملی با پیشنهاد رئیس جمهور لبنان برای مذاکره، امشب بخش شرقی بیروت از جمله بندر جونیه، تپه‌های اطراف بیروت و همچنین محلات مسیحی نشین شرق این شهر به شدت بمباران شد.^(۲)

هم زمان با ادامه درگیری‌ها در غرب بیروت، امروز یکی از مشاوران بلندپایه فرانسوا میتران رئیس جمهور فرانسه، به منظور گفت و گو با مقامات لبنانی وارد بیروت شد. روزنامه النهار در این باره نوشت: «مشاور میتران حامل پیشنهادی برای تشکیل یک میزگرد از رهبران جناح‌های مختلف متخاصم لبنانی در عرشه یکی از ناوهای جنگی فرانسوی است که در آب‌های بیروت توقف کرده است.»

ولید جنبلاط رهبر دروزی‌های لبنان، در مصاحبه‌ای با اشاره به اشغال نظامی بخش‌هایی از بیروت توسط ارتش فالاترست‌ها هرگونه مذاکره سیاسی با دولت لبنان را رد کرد. وی همچنین گفت در صورتی که مک‌فارلین «چیز تازه‌ای داشته باشد حاضریم در دمشق با وی گفت و گو کنیم.»

امروز همچنین علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی وقایع اخیر لبنان به ویژه بیروت غربی را «یک توطئه حساب شده برای سرکوبی شیعیان و مسلمانان محروم لبنانی» دانست که هدف آن «گسترش حاکمیت امریکا در صحنه لبنان و نیز تثبیت قوای اشغالگر رژیم صهیونیستی در این کشور و از میان برداشتن آخرین موانع موجود یعنی مقاومت مسلمانان و شیعیان محروم و آزاده لبنان» می‌باشد. وی «مقاومت و پایداری شیعیان محروم و مسلمان آزاده لبنان» را راهکار خنثی کردن توطئه مذکور دانست و خطاب به دولت لبنان گفت: «به دولت لبنان در مقابل این مسلمان‌کشی‌ها جداً اخطار می‌کنیم و آنها را از انجام چنین اقداماتی که [جز] خدمت به منافع امریکا و تحت‌الحمايه قراردادن لبنان نتیجه‌ای

ص: ۲۳۸

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۱۱.

۲- روزنامه کیهان، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۲۴.

ندارد برحذر می داریم.» ولایتی در پایان این گفت و گو از کشورهای عربی و اسلامی و غیرمتعهد خواست: «با احساس مسئولیت در قبال تجاوز نیروهای امریکایی در پوشش نیروهای به اصطلاح صلح چندملیتی و حمایت آنها از اشغالگران صهیونیست مقاومت کرده و با این دخالت ها و آتش افروزی ها مخالفت نمایند.»^(۱) در همین حال، وزارت امور خارجه نیز با فراخواندن کاردار سفارت لبنان در تهران، مراتب اعتراض ایران به کشتار مسلمانان لبنان را به وی ابلاغ کرد.^(۲)

ضمیمه گزارش ۱۴۶: اهداف عراق از بمباران منطقه بانه و مریوان

ارتش عراق به دنبال آگاهی از عملیات آتی ایران در منطقه بانه و مریوان، برای پیشگیری از اجرای این عملیات اقدامات مختلفی از جمله تقویت نیرو و استحکامات در این منطقه و بمباران شهرهای بانه و مریوان را در دستور کار خود قرار داد. در این خصوص عراق اولین حمله هوایی خود را در تاریخ ۸/۶/۱۳۶۲ به روستای سروآباد در جنوب شرقی مریوان انجام داد و علاوه بر این تهدید کرد که شهرهای بانه و مریوان را هم بمباران خواهد کرد و از مردم خواست تا این مناطق را تخلیه کنند. چند روز بعد، ارتش عراق در تاریخ ۱۰/۶/۱۳۶۲ به شدت شهر مریوان را بمباران کرد به گونه ای که فقط ۳۰ راکت عمل نکرده از این بمباران باقی ماند. در این اقدام قسمت های زیادی از شهر تخریب شد و بیش از ۶۰ نفر شهید و ۲۰۰ تن مجروح شدند. این بمباران ها در شهریور و مهرماه سال ۱۳۶۲ ادامه یافت و به دلیل نبود سلاح ضدهوایی مناسب (هاگک) هواپیماهای عراقی به راحتی عملیات های خود را در مناطق مذکور انجام می دادند.

درواقع، دشمن قصد داشت تا از طریق وارد آوردن ضایعات و تلفات به مراکز تجمع نیرو و مراکز پشتیبانی در منطقه به نحوی در روند آماده سازی قوای ایران برای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیر و قفه ایجاد کند و علاوه بر فشار روانی بر نیروهای مردمی، بر مشکلات اجتماعی - سیاسی منطقه نیز بیفزاید.^(۳)

ص: ۲۳۹

۱- روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۲- سند شماره ۱۳۱/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲۰ - ۱۱۹.

۳- سند شماره ۱۳۱/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲۰ - ۱۱۹.

در ادامه تلاش های قرارگاه خاتم الانبیا(ص) به منظور طرح ریزی و اجرای سلسله عملیات های والفجر، امروز فرماندهان ارشد این قرارگاه(۱) در حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، از اقدامات قرارگاه های مقدم حمزه و نجف در زمینه آماده سازی مقدمات اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان گزارش دادند.

در این نشست ابتدا غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، به تشریح وضعیت قرارگاه نجف (مأمور اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان) پرداخت. وی ضمن توضیح آرایش ارتش عراق در منطقه عمومی دربندیخان، دشمن را هشیار توصیف کرد و گفت: درحال حاضر نیروهای دشمن، یک تیپ در تنگه بمو، یک تیپ در تنگه سرتک و یک تیپ هم با سه گردان در منطقه دربندیخان دارند، ولی بین مرز تا ارتفاعات حضور ندارند. علاوه براین، ارتش عراق اخیراً نیروهای قیاده و دمکرات را در جلوی سرتک به کار گرفته است.

معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) سپس با تبیین طرح مانور عملیات والفجر ۵، منطقه سد دربندیخان و ارتفاعات بمو را محورهای اصلی این عملیات عنوان کرد و افزود: باتوجه به اینکه عمق این عملیات ۱۸ کیلومتر در ۲۰ کیلومتر در نظر گرفته شده است و همچنین به علت پیوستگی و گستردگی ارتفاعات، عملیات منطقه دربندیخان باید به صورت کامل و سرتاسری از شاخ بمو تا سرتک اجرا شود.(۲)

غلامعلی رشید درباره آخرین وضعیت شناسایی های انجام شده در منطقه دربندیخان گفت: درحال حاضر لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) در منطقه دربندیخان مشغول انجام شناسایی و

ص: ۲۴۱

۱- این جلسه با حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، پیش بهار معاون اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، علی تجلابی معاون طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و فتحیان مسئول امدادی خاتم الانبیا(ص) در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) باختران برگزار شد.

۲- سند شماره ۱۲۷۲۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت نیروها و خطوط جبهه در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۶/۶، نوار شماره ۱۲۷۲۸)، صص ۱۹ - ۱؛ و - گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۱، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش طرح و عملیات ستاد قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۶/۱۱، صص ۱۳۳ - ۱۳۲.

آماده سازی مقدمات عملیات است، نیروهای این لشکر چندین بار روی ارتفاعات در عمق رفته اند و حتی در روشنایی روز نیز تا پشت دشمن پیش رفته و شناسایی کرده اند.

در ادامه نشست امروز، سازمان رزم عملیات والفجر ۵، ۸ گردان از ارتش و ۳۰ گردان از سپاه اعلام و طبق توافق اولیه مقرر شد به منظور تکمیل استعداد عملیاتی، لشکرهای ۳۱ عاشورا، ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) در منطقه عملیاتی تحت امر قرارگاه نجف مستقر شوند.

معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) ضمن اشاره به احداث قرارگاه اصلی لشکر ۲۷ در شیخ صله، آخرین وضعیت بهداری، تدارکات، مهندسی و توپخانه را نیز تشریح کرد. وی همچنین از موافقت سرهنگ صیاد شیرازی با تأمین ۳۰ فروند بالگرد ۲۱۴ برای حل مشکل نبود جاده در منطقه خبر داد.

در بخش دیگری از جلسه امروز، غلامعلی رشید مطالبی را درخصوص طرح مانور، استعداد نیروها و وضعیت منطقه عملیاتی والفجر ۴ مطرح کرد. وی ضمن بیان توضیحاتی درمورد وضعیت رده جلوی قرارگاه حمزه سیدالشهدا برای اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، به تشریح نحوه استقرار عناصر ارتش عراق در این منطقه پرداخت و گفت: درحال حاضر نیروهای دشمن روی ارتفاعات سورن، پنجوین، کله قندی، هرگنه، مارو، خرنوکه دار، قوچ سلطان، سورکوه، تخته نادر و ارتفاعات آسمان بین حضور دارند و عناصر آن به صورت نسبی و تقریبی در محدوده مرز تا ارتفاعات مستقر می باشند. این فرمانده ارشد قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در تکمیل گزارش خود ضمن اشاره به حضور ۴ الی ۵ تیپ سه رقی در این محدوده، افزود: مسئولیت منطقه عمومی شیلر به عهده سپاه یکم ارتش عراق است. غلامعلی رشید همچنین درمورد هوشیاری بیش از پیش دشمن در این منطقه گفت: نیروها، مواضع و موانع دشمن روی سورن خیلی زیاد است. باتوجه به این اقدامات، عملیات در منطقه دهانه شیلر «لو رفته است، همه می دانند که اینجا می خواهد عملیات بشود» (۱).

رشید در بررسی طرح مانور عملیات والفجر ۴، ارتفاعات سورن، پنجوین، مارو، کانی مانگا، لری و سورکوه را محورهای کلیدی عملیات در منطقه دهانه شیلر برشمرد و با بیان اینکه خط حد ایده آل و نهایی این عملیات اتصال ارتفاعات سورن به سورکوه می باشد

ص: ۲۴۲

یادآور شد: در طرح مانور این عملیات برای منطقه مریوان سه هدف یعنی ارتفاعات مارو، پنجوین و سورن و برای منطقه بانه نیز یک هدف معین شده که از حیث اهمیت پنجوین هدف درجه یک، مارو درجه دو و سورن درجه سه می باشد.

وی در مورد آخرین وضعیت شناسایی ها و استعداد کنونی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر هم گفت: حدود دو ماه پیش، لشکر ۱۴ امام حسین (ع) با حضور در مریوان و لشکر ۸ نجف با حضور در بانه، مأموریت یافتند تا ضمن انجام شناسایی و اقدامات لازم، زمینه اجرای عملیات را مهیا کنند. در حال حاضر نیروهای لشکر ۱۴ روی ارتفاعات پنجوین، سورن و مارو و نیروهای لشکر ۸ نیز روی سورکوه، تخته نادر و آسمان بین شناسایی کرده اند. دشمن از روی این ارتفاعات بر عقبه نیروهای خودی در بانه و مریوان دید دارد.

غلامعلی رشید در ادامه، سازمان رزم عملیات منطقه دهانه شیلر را ۱۵ گردان از ارتش و ۴۵ گردان از سپاه اعلام کرد. به گفته وی، علاوه بر لشکرهای ۱۴ و ۸، لشکرهای ۷ ولی عصر (عج)، ۱۹ فجر، ۴۱ ثارالله (ع) و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم نیز در دو محور بانه و مریوان تحت امر قرارگاه مقدم حمزه قرار می گیرند.

معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در پایان این بخش از گزارش خود ضمن تأکید بر نقش عنصر مهندسی در تسریع روند آماده سازی و رفع مشکلات منطقه دهانه شیلر، محدودیت زمانی و بارش زود هنگام برف در مناطق کوهستانی منطقه شیلر نسبت به منطقه بمو را از دیگر دلایل ضرورت تعجیل در اجرای عملیات والفجر ۴ دانست (۱).

یکی دیگر از مسائلی که امروز در گزارش معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) به قائم مقام فرماندهی کل سپاه مطرح شد، مربوط به ضعف قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) در پشتیبانی از قرارگاه مقدم حمزه (مریوان) و ابهام در مورد نهایی یگان های تحت امر قرارگاه مقدم بود. براساس گزارش رشید، مشکلات و ضعف های موجود در رده فرماندهی قرارگاه مقدم حمزه بر روی عملکرد لشکرهای ۱۴ و ۸ برای طرح ریزی و اجرای عملیات در منطقه بانه و مریوان تأثیر مستقیم دارد، (۲) به گونه ای که هم اکنون لشکرهای ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف با وجود دو ماه شناسایی روی کل منطقه، هنوز نمی دانند که به طور قطعی و حتمی در کدام بخش از این منطقه متمرکز خواهند شد. وی همچنین در مورد ضعف قرارگاه فرماندهی عملیات دهانه شیلر گفت: قرارگاه حمزه (ارومیه) در منطقه عملیات حاج عمران گرفتار مسائل پدافندی عملیات والفجر ۲ است و به همین دلیل یک قرارگاه تاکتیکی در مریوان مستقر کرده است. در حالی که قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) باید مسئولیت منطقه والفجر ۲ را به واحد دیگری سپرده و همراه برادران خاتم الانبیا (ص) برای اجرای عملیات در منطقه مریوان حضور می یافت. چون قرارگاه مقدم حمزه به عنوان یک قرارگاه تاکتیکی در مریوان نمی تواند نیاز لشکرها را برآورده و تأمین کند. (۳)

ص: ۲۴۳

۱- سند شماره ۱۲۷۲۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۱، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات ستاد قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱۳۴ - ۱۳۳.

۲- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲ تا ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۵۰.

۳- سند شماره ۱۲۷۲۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

تحکیم مواضع و تقویت پایگاه های دشمن در منطقه دهانه شیلر (منطقه عملیاتی والفجر ۴) مهم ترین موضوعی است که امروز در گزارش های قرارگاه خاتم الانبیا(ص) باختران و سایر واحدها به آن پرداخته شده است.

براساس گزارش قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، دشمن به تحکیم مواضع و پایگاه های خود در شمال مریوان و مناطق اطراف آن به ویژه پنجوین پرداخته و تحرکاتش به طور چشمگیری افزایش یافته است. ارتش عراق به منظور تقویت منطقه پنجوین، نیرویی به استعداد یک تیپ با انواع ادوات و تجهیزات نظامی از پادگان عربت به پنجوین انتقال داده است. علاوه بر این دشمن در مناطق نزدیک به منطقه عملیاتی دهانه شیلر نیز یک ستون به استعداد ۲۰۰۰ نفر از سلیمانیه به سمت طویله و بیاره آورده و با انواع ادوات ضدهوایی، توپ و خمپاره وارد پادگان سیدصادق شده است.

در بخش دیگری از گزارش مزبور درمورد سایر اقدامات و فعالیت های ارتش عراق در منطقه دهانه شیلر آمده است: علاوه بر ایجاد زاغه های جدید، پست های نگهبانی آن نیز افزایش یافته است. درضمن، پادگان سیدصادق و پادگان سرای سبحان عراق در این منطقه کارهای پشتیبانی و تعمیراتی ارتش عراق را انجام داده و محل استراحت نیروهای خطوط مقدم می باشد. برابر اعلام شتود، دشمن برای انتقال مهمات به کردستان عراق با ستون و اسکورت و از طریق جاده های مخصوص و تأمین شده عمل می کند.^(۱)

واحد اطلاعات سپاه مریوان نیز درمورد تحرکات اخیر دشمن در منطقه عمومی سورکوه تا سورن گزارش داد: «درحدود ۱۲۰۰۰ نیرو که به نظر می رسد از سپاه چهارم عراق باشد به سرپرستی فرمانده سپاه چهارم عراق و دو ماشین مستشاران خارجی از دور دیده شده با آنها بوده و از منطقه کرکوک و سلیمانیه به منطقه سیدصادق و پنجوین حرکت نموده که در منطقه پنجوین و سرسودار و گرمک و نالپاریز تا پل کرکوک مستقر گردیده اند. خودروهای دیده شده درحدود ۴۰۰ ایفا و حدود ۴۰ قبضه توپ از انواع مختلف و حدود ۹ عدد کاتیوشا و حدود ۱۰ عدد ضدهوایی چهارلول می باشد و حدود ۲۰۰ تانک می باشد و ضمناً با ستون فوق فرمانده لشکر سلیمانیه و رئیس سازمان امنیت و معاون فرمانداری پنجوین همراه بوده. حدود ۲۰۰ دستگاه خودروهای ایفا در منطقه عربت در اطراف شهر مستقر شده که تمام جای آن پراکنده می باشند. ضمناً تعدادی کادر ویژه صدام که حدود ۴۰ نفر بوده و با دو ماشین همراه ستون فوق بوده اند.»^(۲)

در همین حال، قرارگاه حمزه سیدالشهدا نیز در گزارش مشابهی ضمن اشاره به موارد فوق، هدف اقدامات و فعالیت های اخیر دشمن را جلوگیری از حمله احتمالی ایران به مناطق پنجوین، نالپاریز و شاندری عراق عنوان کرد و درخصوص تک احتمالی دشمن به پایگاه های خودی در مریوان هشدار داد.^(۳) در گزارش نیروهای خودی درمورد یگان های عراقی حاضر در پنجوین و شاندری آمده است: تیپ ۵۰۴ پیاده، تیپ ۵۹، تیپ ۲۹، گروهان ۲ تیپ ۳، تیپ ۴۱۸ و گروهان رنجر در منطقه پنجوین، گردان چهارم تانک در شاندری و گردان های یکم، دوم و سوم تیپ ۴۲۸ پیاده در محدوده شمال پنجوین مستقرند.^(۴)

ص: ۲۴۴

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه خاتم الانبیا باختران، ۱۳۶۲/۱/۶ الی ۱۳۶۲/۱۲/۶، صص ۸۱ - ۸۰.

۲- سند شماره ۳۲۳۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات سپاه مریوان، ۱۳۶۲/۶/۱۷.

۳- سند شماره ۲۰۰۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۲.

۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، پیشین، صص ۸۳ - ۸۲.

ارتش عراق با آگاهی از عملیات آتی ایران در محدوده مقابل شهرهای بانه تا میوان، اقدامات مختلفی را به منظور پیشگیری از اجرای این عملیات در دستور کار قرار داده است و علاوه بر تقویت نیرو و استحکامات خود در منطقه، از روز هشتم شهریور به شدت شروع به بمباران شهرهای بانه و میوان کرده است. در ادامه این اقدامات، عراق امروز با پخش اعلامیه هایی در شهر سنندج مبنی بر اینکه «چهار روز دیگر منطقه را به خاک و خون می کشیم و آتش می زنیم»، از امروز به مدت چهار روز به مردم سنندج فرصت داده است تا شهر را تخلیه کنند. (۱) واحد اطلاعات شهربانی نیز در گزارشی اعلام کرد که ارتش عراق از طریق پیام رادیویی به مردم، امروز را آخرین مهلت تخلیه شهرستان باختران و اسلام آباد تعیین و مردم این منطقه را به بمباران و تخریب شهرهای مذکور تهدید کرده است. (۲)

در همین حال، گزارش قرارگاه حمزه حاکی است به دنبال اجرای آتش واحدهای دشمن روی روستاهای ساوجی، میرآباد و خاو، تلفاتی به اهالی این روستاها وارد شده است. (۳)

در طول هفته جاری، شهرهای آبادان و خرمشهر هرروز هدف آتش سلاح های سبک و سنگین دشمن قرار گرفتند و تبادل آتش پراکنده نیز در امتداد نوار مرزی به ویژه در مناطق پاسگاه زید و شلمچه جریان داشت. بر اثر آتش دشمن در روزهای شنبه تا چهارشنبه، در آبادان ۵ نفر شهید و ۸۸ نفر زخمی و در خرمشهر نیز ۵ تن شهید و ۶۸ نفر زخمی شده اند. همچنین به ۱۹ واحد مسکونی خساراتی وارد شد. (۴)

از سوی دیگر، دیروز و امروز نیز شهر آبادان زیر آتش پراکنده سلاح های سبک و سنگین دشمن قرار داشت که بر اثر آن ۶ واحد مسکونی خسارت دید و تعدادی درخت خرما نیز در آتش سوخت. همچنین در منطقه علمپاتی آبادان نیز یک نفر از نیروهای سپاه شهید شد و ۱۶ نفر دیگر از نیروهای خودی و ۴ غیرنظامی مجروح شدند. (۵)

براساس گزارش شهربانی استان خوزستان، در این دو روز، تبادل آتش بین نیروهای خودی و عراقی در امتداد نوار مرزی جریان داشت؛ این تبادل آتش در مناطق پاسگاه زید، شلمچه، پل نو و جزیره مینو از شدت بیشتری برخوردار بود. بر اثر آتشباری عراق یک بسیجی شهید شد و ۸ نفر از افراد بسیج، ۷ تن از نیروهای ارتش و ۳ غیرنظامی نیز در جزیره مینو مجروح شدند. (۶)

اعزام نیرو اعم از رزمی و فنی، و همچنین ارسال کمک های نقدی و جنسی مردم به جبهه های جنگ در روزهای اخیر نیز همچنان ادامه داشت. مشروح اعزام ها و کمک های مذکور به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی چنین است:

ص: ۲۴۵

۱- سند شماره ۱۲۷۲۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملکرد لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۲۹)، ص ۲۵.

۲- سند شماره ۱۱۲۳۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۱۱/۶/۱۳۶۲.

۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۹۷.

۴- سند شماره ۲۸۹۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۶/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۲۸۹۱۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۶/۶/۱۳۶۲؛ و - سند

شماره ۴۰۱۹۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری استان خوزستان، ۷/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۲۸۹۱۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۷/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۲۸۹۲۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۸/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۲۸۹۱۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۸/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۲۸۹۰۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۹/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۲۸۹۱۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۹/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۴۰۱۹۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری استان خوزستان، ۱۰/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۴۰۱۹۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری استان خوزستان، ۱۰/۶/۱۳۶۲.

- ۵- سند شماره ۴۰۱۹۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری استان خوزستان، ۱۲/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۴۰۱۹۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری استان خوزستان، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

اعزام گروهی از رانندگان و کارکنان فنی شرکت واحد اتوبوسرانی، یک دستگاه آمبولانس از سوی جامعه مداحان تهران، ۲ دستگاه نیشان از سوی کارگران و کارکنان کارخانه ایرایت (۱)؛ مبلغ ۱۰۶,۱۸۱,۲ ریال از سوی کارگران کارخانجات فخر ایران نظرآباد برای بازسازی شوش، کمک نقدی و غیرنقدی مردم آذرشهر، کمک نقدی انجمن اسلامی کارخانه قند جوین سبزواری، اعزام ۱۴ نفر از کارگران کارخانه قند جوین سبزواری، ۳ کامیون کمک جنسی اهالی اراک (۲)؛ اعزام اکیپ راه سازی از اداره کل راه و ترابری استان بوشهر، اکیپ پزشکی شامل پزشک، کمک پزشک، بهیار و نسخه پیچ (از هر کدام یک نفر) و ۶۹ نفر نیروی تدارکاتی از همدان، یک گروه نیروی متخصص از جهاد سازندگی دامغان، ارسال مواد خوراکی و پوشاک از کاشان، مبلغ ۶۰۰,۷۸ ریال وجه نقد از یک روستای استان ایلام (۳) اعزام نیرو از مرند، اعزام شماری از نیروهای بسیجی از یزد (۴)؛ تعداد ۱۳ نفر کارگر ساختمانی جهت بازسازی سوسنگرد از قائمشهر؛ تعداد ۵ کامیون مواد غذایی و پوشاک از شهرستان نور؛ یک کامیون چوب و هیزم از جهاد سازندگی بابل (۵)؛ گروهی از بسیجیان شهرستان ابرقو؛ گروهی از بسیجی های هشتگرد (۶)؛ پنجاه نفر روحانی از حوزه علمیه قم و سایر شهرها، یک گروه فنی ۷۵ نفره شامل راننده ماشین آلات سبک و سنگین، مکانیک، آشپز و نیروی ساده از تبریز (۷)؛ اعزام گروهی از بسیجی ها و پاسداران شهرستان برازجان و روستاهای تابعه، اعزام دو گروه از بسیجیان شهرستان کرج (۸)؛ ۵ کامیون میوه، لباس و مواد غذایی از آبادان، ۲ کامیون مواد خوراکی و ۳۵۰,۰۰۰ ریال وجه نقد از کمیجان استان مرکزی، مبلغ ۸۳۰,۴۶۰,۲ ریال وجه نقد، ۳ عدد النگوی طلا، پوشاک و مواد شوینده از شهرستان شهرکرد، مبلغ ۶۰۰,۱۰۰ ریال وجه نقد و مقادیری دارو و پوشاک و مواد غذایی از ملایر، مبلغ ۲۰۰,۷۳ ریال وجه نقد و مقادیری حبوبات و غلات از نورآباد ممسنی، کمک های نقدی و مواد خوراکی از روستاهای درگز، اعزام ۱۷ نفر نیروی ساختمانی از کردکوی برای بازسازی سوسنگرد، مقادیری پوشاک، مواد شوینده و مواد غذایی از کلاچای، ۲ دستگاه آمبولانس از شهرستان میانه، پوشاک، حبوبات، مواد غذایی، دارو، وجه نقد و ۲ جفت گوشواره طلا از شهرستان سلماس، تعدادی کمپوت و کنسرو و دیگر اقلام مواد غذایی از شهرستان کردکوی، مقادیری وجه نقد، تعدادی دام زنده، حبوبات، مواد غذایی و مواد شوینده از روستاهای شهرستان بیرجند (۹).

همچنین در مراسم نمازجمعه امروز در تعدادی از شهرهای کشور، کمک های نمازگزاران جمع آوری و به جبهه ها ارسال شد. به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، مبلغ ۱۵۷,۰۰۰ ریال وجه نقد از سوی مردم عباس آباد تنکابن، مبلغ ۷۸۴,۱۸۰ ریال، ۳ عدد انگشتر طلا و ۱۲ عدد سکه نقره در مراسم نمازجمعه رفسنجان و مبلغ ۴۸۰,۰۰۰ ریال وجه نقد اهدایی نمازگزاران جمعه شهرستان بابل به مناطق جنگی فرستاده شد (۱۰).

ص: ۲۴۶

- ۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۶، ص ۲.
- ۲- همان، ص ۴.
- ۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۷، ص ۴.
- ۴- همان، ص ۲.
- ۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۸، ص ۴.
- ۶- همان، ص ۲.
- ۷- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۹، ص ۲.
- ۸- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۰، ص ۲.
- ۹- همان، ص ۴.
- ۱۰- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۴.

در ادامه پناهندگی مردم و نظامیان عراقی به ایران، در سه روز گذشته، ۱۲ نفر از مردم عراق با عبور از مرزهای غربی، به جمهوری اسلامی ایران پناهنده شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه، روز چهارشنبه نهم شهریور، ۳ نفر از اهالی کرکوک و هله با ورود به خاک ایران از طریق مرزهای غربی، خواستار پناهندگی از جمهوری اسلامی شدند. (۱) همچنین گزارش سپاه اشنویه حاکی است که دیروز نیز ۳ عراقی با معرفی خود به سپاه اشنویه، تقاضای پناهندگی کرده اند. (۲) علاوه بر این خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران نیز گزارش داد روز گذشته یک خانواده ۵ نفره عراقی از طریق یکی از مرزهای غربی وارد ایران شده و خواستار پناهندگی شدند. طبق همین گزارش، امروز هم یکی از اهالی شهر سیدصادق عراق به جمهوری اسلامی ایران پناهنده شد. (۳)

مناطق بحرانی استان آذربایجان غربی امروز نیز شاهد تحرکات گروه های مسلح غیرقانونی بود؛ این گروه ها علاوه بر حمله به چندین مرکز دولتی در بوکان، با حمله به پایگاه ها و اجرای کمین، تلفات و خساراتی را به نیروهای خودی وارد کردند.

یک درگیری که از آخرین ساعات شب گذشته با حمله عناصر ضدانقلاب به بوکان آغاز شده بود، حدود ساعت ۶ صبح امروز پایان یافت. به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا ضدانقلابیون با سلاح های سبک و آر.پی.جی به توانیر، بهداری و عمران سپاه در منطقه بوکان حمله کردند. بر اثر این تهاجم علاوه بر شهید و زخمی شدن شماری از نیروهای عمران سپاه، برق شهر نیز قطع شد. (۴)

صبح امروز، به دنبال دو نوبت درگیری نیروهای تأمین پایگاه های همرا و ماولو از هنگ ژاندارمری سردشت با افراد مسلح غیرقانونی، گروهی از نیروهای جندالله، سپاه و گروه ضربت قرارگاه ژاندارمری که در ربط مستقر بودند، برای کمک به پایگاه های درگیر اعزام شدند. ولی در میان راه عناصر ضدانقلاب با آر.پی.جی. خودروی گروه ضربت را در حوالی پایگاه ماولو هدف قرار دادند که در نتیجه از افراد گروه مذکور ۶ نفر شهید و ۵ نفر زخمی شدند و سلاح و مهماتشان به دست ضدانقلابیون افتاد. در این درگیری ها که تا ساعت ۱۴ ادامه داشت، ۲ نفر از نیروهای سپاه و بسیج نیز مجروح شدند و از مهاجمان هم ۱۰ نفر کشته شدند؛ تعدادی از سلاح های نیروهای خودی شامل ۱۰ قبضه اسلحه ژ ۳ با دو هزار فشنگ، یک قبضه تیربار ام. ژ ۳ با دو هزار فشنگ، یک قبضه آر.پی.جی با ۹ گلوله و یک قبضه خمپاره انداز ۶۰ میلی متری با ۶ گلوله توسط مهاجمان غارت شد. (۵)

براساس گزارش اطلاعات سپاه سردشت، در کمین افراد حزب دمکرات به نیروهای خودی

ص: ۲۴۷

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- سند شماره ۳۵۱۳۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه اشنویه به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۱/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا منطقه ۱۱ به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۵- سند شماره ۳۵۴۴۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۲/۶/۱۳۶۲، صص ۱ و ۲.

در محور سردشت - مهاباد، از نیروهای ارتش و سپاه ۷ نفر شهید و ۱۳ نفر زخمی شدند؛^(۱) در این حادثه ۳ نفر از مهاجمان از جمله یکی از اعضای اصلی حزب دمکرات کشته شدند.^(۲)

به گزارش اطلاعات سپاه ارومیه، در حمله ضدانقلاب به پایگاه انبا، ۴ نفر از مهاجمان کشته شدند.^(۳)

گفتنی است بعد از ظهر امروز، رادیو صوت الجماهير عراق با استناد به اطلاعیه دفتر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، که امروز در پاریس منتشر شد، ادعا کرد که در جریان عملیات های مسلحانه عناصر مخالف جمهوری اسلامی، ۱۵۵ نفر از نیروهای ایران در دو هفته اخیر کشته شده اند؛ در این اطلاعیه آمده است که عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با حمله به چهار پایگاه در بانه، سردشت و بوکان، تلفات و خسارات سنگینی را به نیروهای ایرانی وارد کرده اند.^(۴)

۱

اقدامات ایذایی گروه های مسلح غیرقانونی امروز در استان کردستان نسبت به روزهای قبل از شدت بیشتری برخوردار بود.

در محور خامسان - کامیاران، یک خودروی سپاه پاسداران در کمین ضدانقلابیون افتاد و ۹ نفر از نیروهای سپاه شهید شدند و یک نفر دیگر زخمی شد. عناصر ضدانقلاب خودروی مذکور را به آتش کشیدند.^(۵)

در محور سنندج - سقز، در درگیری نیروهای خودی با عناصر مسلح غیرقانونی ۴ نفر از نیروهای ژاندارمری به شهادت رسیدند.

در یک درگیری که بین نیروهای خودی و افراد مسلح ضدانقلاب در محور توریو - سنندج، رخ داد، یکی از نیروهای بسیجی زخمی شد.^(۶)

در درگیری نیروهای تأمین پایگاه کوخان (بانه) با عناصر ضدانقلاب یک سرباز شهید و یک سرباز دیگر به گروگان برده شد.^(۷)

در حوالی روستای حسین آباد جوانرود، یک تویوتای سپاه در کمین ضدانقلاب گرفتار شد و در نتیجه ۲ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند.^(۸)

یکی از پیشمرگان کرد نیز که برای دیدن خانواده خود به روستای بالک (از توابع مریوان) رفته بود، بر اثر کمین ضدانقلاب به شهادت رسید.^(۹)

امشب همچنین پایگاه توت سوران از گردان مرزی مریوان، پایگاه های تپه سدقشلاق، تونل یک، و راز آور،^(۱۰) گزرگزاره و گروهان کامیاران^(۱۱) هنگام ژاندارمری سنندج چندین ساعت با عناصر مسلح غیرقانونی درگیر بودند که درگیری های مذکور بدون وارد آمدن هیچ گونه تلفات و خساراتی به نیروهای خودی خاتمه یافت.

ص: ۲۴۸

۱- سند شماره ۳۵۱۲۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه سردشت به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۱/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۳- سند شماره ۳۵۱۳۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارومیه به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۴- خیرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۷، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳۱، به نقل از رادیو صوت الجماهير، ۱۱/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۴:۳۰.

۵- سند شماره ۳۴۶۴۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام به استانداری کردستان، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

- ۶- سند شماره ۳۵۴۴۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش ستاد ناحیه ژاندارمری کردستان، ۱۵/۶/۱۳۶۲، تک برگ.
- ۷- سند شماره ۳۴۳۴۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۸- سند شماره ۹۵۱۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۷ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
- ۱۰- سند شماره ۳۵۴۴۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.
- ۱۱- سند شماره ۳۴۳۴۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

تعدادی از اعضا و عناصر وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی از جمله حزب دمکرات، کومه له و چریک های فدایی خلق امروز در استان های کردستان و باختران دستگیر یا تسلیم شدند.

در پی درگیری نیروهای تأمین پایگاه کوخان (بانه) با عناصر ضدانقلاب و تعقیب مهاجمان، ۱۷ نفر به اتهام همکاری با ضدانقلاب دستگیر و به سپاه بانه تحویل داده شدند.^(۱)

در سنندج، ۱۱ نفر از افراد وابسته به حزب دمکرات و ۳ نفر از افراد کومه له دستگیر شدند.^(۲)

در سنقر (استان باختران)، ۸ نفر که دو عدد نارنجک نیز همراه داشتند به دلیل فعالیت به نفع سازمان چریک های فدایی خلق دستگیر و تحویل دادگاه انقلاب اسلامی باختران شدند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، رئیس دادگاه سنقر و ۳ نفر کارمند ادارات دولتی نیز جزو دستگیرشدگان هستند.^(۳)

در کامیاران، ۳ نفر از افراد مسلح وابسته به حزب دمکرات تسلیم شدند.^(۴) در دیواندره نیز ۳ نفر از اعضای این حزب که ۴ قبضه سلاح به همراه داشتند، خود را تسلیم کردند.^(۵)

آیت الله خامنه ای در خطبه اول نماز جمعه امروز تهران، ضمن تبیین شاخصه های حکومت اسلامی، اطاعت مردم از قوانین حکومتی، همکاری مردم با دولت، روحیه مردم در تحمل سختی ها و پشتیبانی همه جانبه مردمی از جنگ را نمادهایی از مردمی بودن نظام جمهوری اسلامی دانست. محکوم کردن و انتقاد از سکوت سازمان های حقوق بشری و بین المللی در قبال جنایات عراق به ویژه بمباران دیروز مریوان و بی اعتمادی ایران به سازمان های مذکور، رد ادعای احزاب کومه له و دمکرات کردستان در مورد طرف داری از مردمان کرد و موضع گیری در قبال درگیری های اخیر در بیروت و دخالت نیروهای امریکایی در لبنان محورهای اصلی سخنان رئیس جمهور در خطبه دوم نماز جمعه این هفته تهران بود.

آیت الله خامنه ای با اشاره به بمباران دیروز مریوان توسط هواپیماهای عراقی گفت: «برای چندمین بار عمل نامردمی حمله به شهرهای ایران تکرار شد و دیروز چند هواپیمای عراقی به شهر عزیز مریوان حمله کردند، یک بار حمله کردند تعدادی خانه ویران شد و تعدادی شهید و مجروح به جای ماندند، مردم مسلمان و مؤمن و متعهد آمدند مشغول پیدا کردن عزیزان شهید و مجروح خود شدند. در میان خرابه ها درحالی که مردم مشغول بودند و اجتماع زیادی به وجود آمده بود، مجدداً هواپیماهای عراقی آمدند و همان نقطه تجمع مردم را با راکت زدند. شلوغ ترین خیابان شهر را که مملو از جمعیت بود بمباران کردند، ده ها نفر شهید، حداقل چهل نفر و چند برابر مجروح به جای گذاشتند و رفتند و برای ما غیرمنتظره نیست از اول جنگ ما این را آزمودیم.»

ص: ۲۴۹

۱- سند شماره ۳۴۳۴۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۴۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۸، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۱۱، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۲.

۴- سند شماره ۳۵۱۳۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ سپاه به اطلاعات ستاد ناحیه کردستان، ۱۳۶۲/۶/۱۳.

۵- سند شماره ۱۱۳۶۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه، شماره ۳۵۶، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۱.

رئیس شورای عالی دفاع راجع به پاسخ ایران به عراق و حامیان آن رژیم گفت: «اولین حرف ما به رژیم عراق و پشتیبانان اوست و آن حرف این است که ما می‌گوییم اگر با این کارها می‌خواهید مردم ما را خسته کنید، ما را به ستوه بیاورید و در ادامه جنگ برای ما تزلزلی ایجاد کنید، بدانید سخت در اشتباه هستید. شما اینجا فرزندان و کودکان و زنان و بیماران و معلمان و مجموعاً افراد بی‌پناه را در خیابان‌ها و خانه‌ها و مغازه‌هایشان زدید. وعده ما و شما در میدان‌های جنگ، ما شما را در میدان‌های جنگ خواهیم کوبید، ضربات خود را بر شما وارد خواهیم آورد و ان شاءالله کمر شما را در بغداد خواهیم شکست.»

رئیس جمهور سپس با انتقاد از سکوت سازمان‌های حقوق بشری و بین‌المللی در قبال جنایات عراق، به تبیین ریشه‌های بی‌اعتمادی ایران به سازمان‌های مذکور پرداخت: «حرف دیگر در این رابطه با سازمان‌های حقوق بشر است، با سازمان‌های بین‌المللی است، با آن کسانی که سعی می‌کنند چهره قابل‌قبولی از رژیم عراق ارائه بدهند، چه جواب می‌دهید، چگونه عذر این کار را می‌خواهید، چگونه عذر سکوت خودتان را می‌خواهید، چرا سکوت می‌کنید؟ چرا سازمان صلیب سرخ جهانی لب فرومی‌بندد و از این جنایت و ده‌ها جنایت شبیه این و جنایت‌هایی که در اردوگاه‌های اسیران ایران در عراق واقع می‌شود حرفی نمی‌زند؟ سازمان عفو بین‌الملل و سازمان‌های دیگر؟ آن کسانی که فکر می‌کنند ما چرا به این سازمان‌ها بی‌اعتقادیم، بدانند ما از اینکه سازمان‌های بین‌المللی بیایند حقایق تلخی را که می‌گذرد ببینند و بگویند بدمان نمی‌آید. ما از این سازمان‌ها بی‌تعهدی دیدیم، بی‌مسئولیتی دیدیم و این ظن و گمان در ما قوی شده است که این سازمان‌ها دروغ می‌گویند و تحت تأثیر سیاست‌های استکباری دنیا مشغول کاری هستند. سرگرمی برای خودشان درست کرده‌اند. کشتن یک عده مردم در یک شهر، بمباران یک شهر بی‌پناه چه معنی دارد؟ این یک جنایت جنگی است؟ یک جنایت برحسب همه موازین انسانی است؟ چرا به این جنایت رسیدگی نمی‌کنند؟ ما البته شکایت به هیچ یک از این سازمان‌ها نمی‌کنیم چون ما آنها را آزمودیم، اما آنها بیایند ببینند خبر شوند و اگر احساس مسئولیت می‌کنند، انجام بدهند.»

امام جمعه تهران، با اشاره به کشتار مردم مناطق کردنشین توسط رژیم عراق، ادعای احزاب کومه‌له و دمکرات کردستان در مورد طرف‌داری از مردمان کُرد را با توجه به همکاری این گروه‌ها با رژیم بغداد، تکذیب کرد: «حزب دمکرات کردستان و حزب کومه‌له دیگر با چه روی

ادعا می کنند که گُرد هستند، شمایی که سلاحتان، پولتان، تجهیزاتتان و تدارکاتان به اتکاء به رژیم بغداد است، شمایی که برای آن رژیم جاسوسی می کنید، خبرکشی می کنید، از داخل شهرها به آنها خبر می دهید، اسراری را که مطلع بشوید به اطلاع آنها می رسانید، برای آنها اسیر می گیرید، برای آنها می جنگید، حالا ببینید که آن رژیم با مردم گُرد چه کرد و می کند. این اولین بار نیست، مردم مریوان گُرد نیستند؟ زن و مرد و کودک بی گناه مریوانی مسلمان نیستند؟ آنها جزو مردم گُرد نیستند که شما ادعای طرف داری از آن را می کنید؟ دروغگوها، آن کسی که به راستی گُرد است آن کسی که دلش به حال مرد و زن و کودک مریوانی می سوزد یک لحظه باید دیگر در مقابل رژیم متجاوز عراق نرمش و مسالمت نشان ندهد. اگر شماها راست می گوید و واقعاً از گُرد می خواهید حمایت کنید، که این دروغ شما مدت هاست ثابت شده، باید دیگر متکی به عراق نباشید باید بروید با عراق بجنگید، باید در کنار نیروهای ایرانی قرار بگیرید با رژیم صدام مبارزه کنید زیرا که شهرهای کردنشین و مردم گُرد را بمباران کردند.»

درگیری های اخیر در بیروت و دخالت نیروهای امریکایی و قتل عام مسلمانان و شیعیان در لبنان، موضوع دیگری بود که آیت الله خامنه ای در قبال آن موضع گیری کرد: «بلندگوهای دنیا سعی می کنند قضیه لبنان را کوچک نشان بدهند و مسئله بیروت را تحریف کنند و من به اطلاع شما مرد و زن مسلمان می رسانم که ارتش لبنان به کمک عناصر اسرائیلی به کمک عناصر امریکایی، به کمک عناصر فالانژ سعی بر این کرده اند که مسلمانان و شیعیان بیروت را قتل عام کنند. ... در این چند روز گذشته، هلیکوپترهای امریکایی و حتی شنیدم نیروهای زمینی امریکایی (این را درست یقین ندارم) به اضافه نیروهای لبنانی با جست و جوی خانه به خانه دارند مرد و زن و کودک بیرونی مسلمان و شیعه را قتل عام می کنند. آنکه الآن در بیروت دارد انجام می گیرد یک حمام خون است. چرا باید دستگاه سیاسی حاکم بر لبنان به جای اتکا [به] خانواده بزرگ عربی و اسلامی به اسرائیل و امریکا متکی بشود و من از زبان ملت ایران و از زبان همه مسلمین دل سوخته اعلام می کنم لبنان متعلق به اسلام و مسلمین است. اسرائیلی ها، پشتیبانان امریکایی آنها و دوستان حقیرشان در لبنان بدانند هیچ کس اجازه نخواهد داد که لبنان، اسلام و مسلمین را اسرائیلی ها لقمه ای کنند و فرو بدهند. چنین چیزی را اجازه نمی دهیم، ملت های مسلمان اجازه نخواهند داد.»

آیت الله خامنه ای بیانات خود در خطبه های نمازجمعه تهران را با قرائت خطبه ای به زبان عربی، خاتمه داد(۱).

۱

سخنان امروز نخست وزیر قبل از خطبه های نمازجمعه تهران، درمورد اتخاذ سیاست هایی به نفع مناطق محروم، دستمایه ای شد تا رادیو اسرائیل با طرح ادعای ناتوانی دولت در تأمین نیازهای مردم تهران، به گمانه زنی درباره سیاست کاهش جمعیت این شهر پردازد.

ص: ۲۵۱

به مناسبت هفته دولت، امروز میرحسین موسوی نخست وزیر، سخنران قبل از خطبه های نماز جمعه تهران بود. وی پس از گرامیداشت شهدای شهریورماه و همچنین قیام ۱۷ شهریور، با بیان اینکه مسئولان هیئت دولت فعلی از مقلدان امام خمینی می باشند، رهنمودهای ایشان را ملاکی برای ارزیابی فعالیت های دولت معرفی کرد. نخست وزیر در ادامه سخنان خود به مشکلات ناشی از جنگ و نحوه برخورد مردم با این مشکلات اشاره کرد و گفت: «در شرایط حساس جنگی که درآمدهای ارزی ما محدود بود، با طرح مناسبی که ریختیم قسمت اعظم ارز در خدمت جنگ که تعیین کننده سرنوشت مردم مسلمان جهان است قرار گرفت و به یقین می دانستیم که اگر روزی مجبور شویم و مشکل را به میان مردم ببریم و مشکلات دولت را با آنها در میان بگذاریم و از نقش سرنوشت ساز جنگ سخن بگوییم با استقبال گرم مردم روبه رو می شویم.»

وی در ادامه به اختصاص ۱۰ میلیارد تومان به بازسازی مناطق جنگ زده در سال جاری اشاره کرد و در زمینه تنظیم سیاست خارجی بر مبنای مسئله اصلی کشور، یعنی جنگ گفت: «همه شما شاهد دسایس و توطئه های سازمان های بین المللی و هیئت های مختلفی که به کشور ما آمدند بودید، ولی علی رغم این توطئه ها این قدرت را پیدا کردیم که محل کنفرانس غیرمتعهدها را از بغداد به دهلی منتقل کنیم و در جبهه سیاسی ضربه مهلکی بر رژیم پوسیده صدام وارد آوریم. ... سیاست خارجی ما دقیقاً متناسب با خواست جنگ تا پیروزی ملت ایران تنظیم شده است که همچنان ادامه خواهد یافت.»

نخست وزیر با بیان اینکه «درآمد ملت ما بیشتر از طریق فروش نفت است و حتی مالیات هایی را هم که می گیریم مالیات هایی متأثر از درآمدهای نفتی است»، به خط مشی «گریز از سیاست رژیم قبل» اشاره کرد و در مورد رویکرد نوین تدوین مقررات افزود: «اخیراً تصمیمی گرفته شد که حتی در مقررات و قوانین به شکلی حرکت کنیم که به نفع نقاط محروم باشد و دلیلی ندارد مالیاتی که در تهران گرفته می شود همان مالیات در نقاط توسعه نیافته کشورمان گرفته شد [شود] ... وزارت اقتصاد و دارایی در کار تدوین این مقررات است که اگر در تدوین این قوانین موفقیتی داشته باشیم، سرمایه گذاری در نقاط محروم تقویت خواهد شد.» (۱)

گفتنی است عصر امروز رادیو اسرائیل با برجسته ساختن بخشی از اظهارات موسوی در مورد ضرورت یکسان نبودن مالیات ها در تهران و دیگر نقاط کشور و اتخاذ سیاست هایی به نفع نقاط محروم، مدعی شد: «چندی پیش میرحسین موسوی اعلام کرده بود که دولت وی قادر نیست احتیاجات جمعیت تهران مانند آب و برق و سایر نیازهای شهری را برآورده کند و مردم را تشویق نمود که به زادگاه های خود و شهرهای کوچک بازگردند. ... اینکه به نظر می رسد سیاست کاهش جمعیت تهران با وضع مالیات ها و عوارض تازه گام های جدیدی را برمی دارد.» (۲)

ص: ۲۵۲

۱- همان، ص ۸.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۷، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۱۶، به نقل از رادیو اسرائیل، ۱۳۶۲/۶/۱۱، ساعت ۱۹.

وزیر کشور در مورد زمان برگزاری دومین دوره انتخابات مجلس، هدف از تشکیل حزب جمهوری و اخبار مربوط به استیضاح خود مطالبی را بیان کرد.

حجت الاسلام ناطق نوری وزیر کشور، که دیروز همراه با معاون پارلمانی این وزارتخانه به اراک سفر کرده است، امروز در مصاحبه ای در مورد اقدامات انجام شده در زمینه برگزاری انتخابات دومین دوره مجلس شورای اسلامی گفت: «در این مورد، از نظر تدارکات اقدامات لازم انجام شده و قانون جدید انتخابات نیز تهیه شده و به دولت تقدیم شده تا در مجلس مطرح شود و تا اواخر سال ۶۲ یا اوایل سال ۶۳، انتخابات را برگزار خواهیم کرد.» (۱)

ناطق نوری در ادامه دیدار خود از استان مرکزی بعد از ظهر امروز، در سخنانی در جمع اعضای حزب جمهوری اسلامی شهر قم ضمن گرامیداشت شهدای هفتم تیر و هشتم شهریور، در خصوص هدف از تشکیل حزب جمهوری اسلامی گفت: «انگیزه ما از تشکیل حزب جمهوری اسلامی رسیدن به قدرت و حکومت نبود و این حزب رسیدن به قدرت را هرگز هدف و سرلوحه خود قرار نداده است، بلکه ما این تشکیلات را به وجود آورده و آن را منسجم نمودیم تا در مقاطع انقلاب اسلامی مان حضور داشته و حافظ و پاسدار اسلام و تعالیم قرآن کریم همچون خون شهدا و اصل زنده ولایت فقیه باشیم.»

وی همچنین ضمن توضیحاتی در مورد اخبار مربوط به استیضاح خود خاطرنشان کرد: «این گونه بازتاب ها در اولین دوره مجلس شورای اسلامی نشانه اقتدار مجلس است و اساساً استیضاح از وظایف قانونی است و نمایندگان مجلس شورای اسلامی به وظیفه قانونی خود عمل می کنند.» (۲)

حجت الاسلام حکیم سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، همراه با تعدادی از اعضای کمیسیون رسیدگی به امور اسرای عراقی به منظور بازدید از وضعیت اسیران عراقی در منطقه گیلان، امروز از اردوگاه شماره ۱۱ طریق القدس در بندر انزلی بازدید کردند. (۳)

جانشین سرپرست ستاد تبلیغات جنگ در گفت و گو با خبرگزاری جمهوری اسلامی اهداف این بازدید را «بررسی وضع اردوگاه های اسرای عراقی در گیلان، تأمین حداکثر رفاه و امکانات هر چه بهتر نگهداری اسرا و بررسی مسائل و مشکلات احتمالی آنان» ذکر کرد. به گزارش

ص: ۲۵۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۴.

۲- همان، ص ۱۱.

۳- همان، ص ۲.

خبرگزاری جمهوری اسلامی، یکی از نمایندگان اسرای عراقی مستقر در این اردوگاه ضمن خیرمقدم به بازدیدکنندگان، اظهار کرد: «ما پس از آشنایی با اسلام اصیل، دیگر تاب تحمل ادامه جنایات صدام در ایران و عراق را نداشته و خواستار اعزام به جبهه های جنگ تحمیلی و خواهان به دست گرفتن اسلحه جهت نشانه رفتن به سینه صدام عقلی هستیم.»

سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق نیز در این دیدار گفت: «ان شاءالله به یاری خدا و فداکاری و ایثار رزمندگان پرتوان سپاه اسلام و مجاهدین مسلمان عراق سرنگونی رژیم بعث عراق نزدیک است و ملت عراق دارای یک حکومت اسلامی همانند جمهوری اسلامی ایران تحت رهبری امام خمینی خواهد بود. ... باید به جنایات صدام که در طول جنگ تحمیلی به مردم مسلمان ایران و در طول حکومت ننگین خود به مردم مسلمان عراق روا داشته پایان دهیم و یک حکومت صددرصد اسلامی در آن کشور برپا کنیم.»

حجت الاسلام حکیم همچنین در مصاحبه ای با خبرگزاری جمهوری اسلامی، در تبیین فلسفه وجودی و مسئولیت مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق گفت: «این مجلس مسئولیت رهبری مبارزه با نظام کافر و مزدور عراق و همچنین مسئولیت افشاگری و شناساندن چهره وحشی رژیم حاکم بر عراق و معرفی آن به ملل دنیا را برعهده دارد. ... مسئولیت مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق همچنین ایجاد وحدت بین مردم مسلمان عراق برای بسیج همه نیروها جهت سرنگونی هرچه زودتر نظام حاکم بر عراق است.»

وی در ادامه این گفت و گو با ارزیابی وضعیت اقتصادی عراق خاطرنشان کرد: «نظام عقلی با مشکلات اقتصادی فراوانی درگیر بوده و علت آن ضربه خوردن مؤسسات اقتصادی، صنعتی، قطع صدور نفت از طریق خلیج فارس توسط رزمندگان پرتوان اسلام و مجاهدین مسلمان عراق و نیز خاک سوره می باشد. ... اخیراً نیز حکام خودفروخته حاکم بر عراق اقدام به جمع آوری دارایی های مردم مسلمان آن کشور نمودند تا شاید بتوانند مقداری از دیون خارجی خود را بپردازند.»^(۱)

عصر امروز و در پایان بازدید هیئت مذکور از اردوگاه اسرای عراقی، نظران دبیر شورای عالی دفاع، در مصاحبه ای با خبرگزاری جمهوری اسلامی، به تشریح نتایج این بازدید و وضعیت کنونی اسرای عراقی پرداخت: «در این دیدارها مسائل و مشکلات و نیازمندی های اسرا مورد بررسی قرار گرفت. ... باید دنیا بداند که ما فوق قراردادهای ژنو با اسرا رفتار

ص: ۲۵۴

می‌کنیم و این را یک وظیفه اسلامی برای خود در قبال اسرای عراقی می‌دانیم. ... اسرا از لحاظ فکری در سطح بالا بوده و اداره اردوگاه‌ها نیز توسط خود اسرا صورت می‌گرفته که این نشان دهنده تحول فکری و زیربنایی بسیار جالب در اسرا می‌باشد که ان شاء الله زمینه ساز خوبی برای آینده حکومت اسلامی در عراق محسوب می‌شود.»(۱)

۱

حجاج ایرانی در مدینه، امروز پس از یک راه پیمایی آرام از بعثه امام تا مسجدالنبی همراه با مسلمانان اهل سنت در نماز جمعه شرکت کردند. به گزارش روزنامه اطلاعات قبل از حرکت زائران ایرانی، حجت الاسلام موسوی خوئینی‌ها نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی، در جمع روحانیون کاروان‌ها و همچنین گروهی از روحانیون دیگر کشورهای اسلامی، در سخنانی «بر وحدت هرچه بیشتر مسلمین در برابر جنایتکاران شرق و غرب، خصوصاً آمریکا و اسرائیل غاصب» تأکید کرد.(۲)

امروز همچنین تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی که در مدینه به سر می‌برند با حضور در محل کاروان جانبازان، از نقش آنان در مراسم باشکوه عبادی - سیاسی حج تقدیر کردند. گفتنی است قرار است از امروز تا روز شنبه ۱۹ شهریور، هر روز حدود ۵ هزار تن از حجاج ایرانی از مدینه به مکه اعزام شوند و براساس برنامه تنظیم شده، در این مدت همه زائران ایرانی به مکه معظمه اعزام خواهند شد.(۳)

۲

رادیو مسکو امشب در تفسیری با اشاره به سخنان وزیر امور خارجه ایران در اجلاس بین‌المللی مسئله فلسطین در ژنو راجع به سوءاستفاده رژیم اشغالگر قدس از تفرقه در بین کشورهای اسلامی، جنگ ایران و عراق را یکی از علل این پراکندگی خواند و از دو کشور خواست با پایان دادن به جنگ بر مبنای عهدنامه الجزایر، توان خود را برای حمایت از حقوق ملت فلسطین صرف کنند.

رادیو مسکو ضمن تأیید این سخن علی‌اکبر ولایتی که پراکندگی و تفرقه در صفوف کشورهای اسلامی و عرب مانع مقابله مؤثر با تجاوزات آمریکا و رژیم صهیونیستی می‌شود، استقرار نیروهای آمریکایی در لبنان و اجرای عملیات نظامی علیه مسلمانان شیعه را خطر جدیدی برای صلح در منطقه غرب آسیا دانست.

این رادیو «جنگ ایران و عراق که به تحریک ایالات متحده آغاز شده» را «یکی از علل پراکندگی و حتی خشونت بین برخی کشورهای منطقه» معرفی کرد و در مورد میزان خسارات و تلفات آن گفت: «این جنگ هم اکنون به ایران و هم به عراق از لحاظ اقتصادی ده‌ها میلیارد دلار خسارت وارد کرد و باعث تلفات جانی عظیم شده که در دو سال اول جنگ به سیصد هزار

ص: ۲۵۵

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۳.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۲/۶/۱۵، ص ۳.

کشته و سیصد و هفتاد هزار تن زخمی از هر دو طرف رسیده.» رادیو مسکو همچنین جنگ ایران و عراق را مانعی در برابر ترقی دو کشور دانست و با استناد به اظهارات محمد احمدی عضو کمیته مرکزی حزب توده ایران، مدعی شد: «جنگ به صورت وسیله ای جهت اخلاصگری در انجام مهم ترین اصلاحاتی که پیش از آغاز عملیات جنگ به تصویب رسید، درآمده است. مثلاً اصلاحات ارضی که مجلس در سال ۱۹۸۰ به آن رأی داد، بعد از آغاز جنگ محدود شد و سپس به دستور شورای نگهبان به حالت تعلیق درآمد. محمد احمدی تأکید نمود که جنگ دستاویزی برای محدود کردن آزادی ها و حقوق مدنی و اعمال اقدامات وحشیانه و عدول از اصول قانون اساسی اسلامی شد. نیروهای راست گرا در ایران از جنگ با عراق برای تشدید شونیسیم و ملت پرستی بی بندوبار در کشور و تأمین شرایط مساعدی جهت اعمال تضيیقات کاملاً بی اساس در مورد میهن پرستان ایرانی من جمله در مورد آزار حزب توده استفاده می کنند.»

در ادامه تفسیر رادیو مسکو، در مورد بهره برداری امریکایی ها از جنگ ایران و عراق آمده است: «آنها از درگیری مسلحانه ایران و عراق به عنوان بهانه برای تشدید تدارکات نظامی در منطقه خلیج فارس و اقیانوس هند و برای نیروهای واکنش سریع خود در این منطقه و احداث پایگاه های جدید و انجام مانورها مجدداً استفاده می نمایند.» رادیو مسکو با اشاره به رضایت ایالات متحده از تداوم جنگ مذکور، افزود: «بنگاه تلویزیونی امریکایی سی.بی.اس. با رضایت مندی اشاره نمود هر قدر ایران بیشتر در جنگ با عراق گیر بکند، کمتر امکان خواهد داشت در مقابل سیاست ایالات متحده امریکا در خاور نزدیک و میانه مقاومت کند.» این رادیو، موافقت نامه ۱۹۷۵ الجزیره را پایه خوبی برای حل اختلاف ایران و عراق برشمرد و با اشاره به موضع رهبر انقلاب اسلامی در این باره اعلام کرد: «آیت الله خمینی روز ۱۱ فوریه سال ۱۹۸۱، اظهار داشت ایران قراردادهای بین المللی را محترم می شمارد و ادعایی حتی درباره یک وجب خاک بیگانه من جمله خاک عراق ندارد.» از نظر مفسر رادیو مسکو، خاتمه این جنگ علاوه بر اینکه «پاسخ گوی منافع ملل خود طرف های درگیر است» به «تأمین وحدت و همبستگی ملل اسلامی در مبارزه علیه تجاوز امریکا و اسرائیل و برای تأمین حقوق خلق زجر دیده و مصیبت کشیده عرب فلسطین و برای اعاده تمامیت ارضی و حق حاکمیت لبنان کمک خواهد کرد.»^(۱)

۱

حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، امروز برای یک دیدار رسمی وارد رباط پایتخت مراکش شد؛ وی وضعیت غرب آسیا، جنگ ایران و عراق و همچنین آمادگی برای چهارمین اجلاس سران کشورهای اسلامی - که اوایل سال آینده میلادی در رباط برگزار خواهد شد - را محورهای مذاکرات خود با حسن شاه مراکش ذکر کرد.^(۲)

ص: ۲۵۶

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۶/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۰، رادیو مسکو، ۱۱/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۰:۳۰.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

مقامات کشورهای عربی حامی عراق در روزهای اخیر و هم زمان با حضور هیئت پارلمانی ایران در چین، با انجام سفرهایی به این کشور رایزنی هایی را با مقامات چینی آغاز کرده اند.

عبدالحلیم ابوغزاله وزیر دفاع مصر، امروز در رأس یک هیئت نظامی وارد پکن شد. به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، وزیر دفاع مصر در این سفر، درباره همکاری های نظامی با سران چین گفت و گو خواهد کرد؛ وی همچنین قرار است پس از انجام یک دیدار چهارروزه از کره شمالی، عازم امریکا شود.

از سوی دیگر، ملک حسین شاه اردن، که روز چهارشنبه (۹/۶/۱۳۶۲) برای یک دیدار دوره ای از کشورهای پاکستان، چین، کره جنوبی و مالزی، اردن را به مقصد اسلام آباد ترک کرده بود، دیروز برای یک دیدار ده روزه وارد پایتخت چین شد و امروز مذاکرات خود را با مقامات چینی آغاز کرد. به گزارش رادیو کویت وی در این سفر دوره ای با سران کشورهای مذکور در مورد اوضاع غرب آسیا و به ویژه اوضاع لبنان و تحولات جنگ ایران و عراق، گفت و گو می کند.

در همین زمینه رویتر گزارش داد که در آستانه سفر ملک حسین به چین، خبرگزاری چین نو، تحلیل هایی را در مورد مسئله فلسطین و حمایت از مبارزه سازمان آزادی بخش فلسطین، محکومیت حضور رژیم صهیونیستی در لبنان و حمله به امریکا به دلیل حمایت از تل آویو منتشر می کند؛ براساس همین گزارش، اخیراً زائویانگ نخست وزیر چین نیز در اظهاراتی ضمن محکومیت توسعه طلبی رژیم اشغالگر قدس، از مبارزه مردم فلسطین برای اعاده حقوق مشروعشان حمایت کرده است. (۱)

هم زمان با انتشار اخباری مبنی بر تقویت نیروهای نظامی فرانسوی و امریکایی در لبنان، برخی دولت های عربی نیز تحرکاتی را برای حل و فصل منازعه داخلی لبنان آغاز کرده اند.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، ظهر امروز ناو هوایمابر فرانسوی "فوش" بندر تولون فرانسه را به مقصد آب های ساحلی لبنان ترک کرد. در همین حال، روزنامه امریکایی واشنگتن پست در شماره امروز خود از برنامه وزارت دفاع ایالات متحده برای اعزام دو هزار تفنگ دار امریکایی دیگر به ساحل غربی لبنان خبر داد؛ با اعزام این افراد تعداد تفنگ داران امریکایی در شهر بیروت و ساحل لبنان به سه هزار نفر خواهد رسید. در پی انتشار این اخبار، رادیو دمشق ضمن انتقاد از اعزام ناوگان های جنگی فرانسه و امریکا به سواحل لبنان، این دو کشور را متهم ساخت که با این اقدامات «پیروزی های نظامی کشورهای استعمارگر قرون گذشته را زنده کرده اند».

ص: ۲۵۷

۱- همان؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو عربی کویت، ۹/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۳:۳۰.

درعین حال، ایلی سالم وزیر امور خارجه لبنان، در پیامی به شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب، از این سازمان درخواست کرد که «با قطعنامه های بین المللی و اعراب درمورد عقب نشینی نیروهای خارجی از لبنان همکاری کنند.» براساس اعلام رادیو بیروت، وزیر امور خارجه لبنان از قلیبی خواسته است که پیام وی را به اعضای جامعه عرب منتقل کند. آسوشیتدپرس نیز به نقل از منابع دیپلماتیک عرب، گزارش داد که عربستان سعودی به منظور جلوگیری از خشونت های بیشتر در کوهستان های شوف لبنان، امروز پیشنهادی را برای میانجیگری میان دولت لبنان و مخالفان مطرح کرده است. براساس همین گزارش، بندر بن سلطان فرستاده ویژه فهد پادشاه عربستان، درباره این طرح با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه و ولید جنبلاط رهبر دروزی های لبنان، بحث و گفت و گو کرده است.^(۱) گزارش خبرگزاری فرانسه نیز حاکی است که نبیه بری رئیس جنبش امل، در بیانیه ای که امروز بین خبرنگاران توزیع شد با اشاره به دعوت دولت لبنان برای تشکیل یک کنگره آشتی ملی، از اینکه دولت این کشور تصمیم گرفته است راه سازش و تفاهم را با زور تانک ها باز کند، اظهار تأسف کرد. وی ضمن انتقاد از عملیات ارتش در غرب بیروت، اعلام کرد که رهبران اسلامی لبنان تحت ریاست شیخ حسن خالد مفتی سنی لبنان متفق القول اند که ارتش لبنان باید با مسالمت وارد غرب بیروت شود.^(۲)

ص: ۲۵۸

۱- روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

در ادامه نشست دیروز فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) که به منظور تسریع در روند آماده سازی عملیات های قرارگاه مقدم حمزه و نجف با حضور قائم مقام فرماندهی کل سپاه در باختران برگزار شد، امروز نیز فرماندهان مزبور(۱) در جلسه ای به بررسی وضعیت عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان و عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، پرداختند. در پایان این نشست آخرین تغییرات سازمان رزم یگان های عمل کننده سپاه به قرارگاه های نجف، حمزه و کربلا ابلاغ شد.

در این نشست غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، توضیحات روز گذشته خود درباره عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را تکمیل کرد و در توضیح اهداف عملیات و زمین منطقه نبرد گفت: قرارگاه نجف این عملیات را در شمال قصرشیرین به منظور تصرف سد دربندیخان، با ۲۰ کیلومتر پیشروی در عمق خاک عراق اجرا خواهد کرد. اهداف این عملیات، تصرف دو پهلو سد و قطع جاده آسفالت ۵/۱ کیلومتری استان سلیمانیه منتهی به سد می باشد، البته به دلیل پیوستگی زمین و ارتفاعات دیواری و تیغه ای، تصرف و تأمین سد دربندیخان با مشکلاتی همراه است. وی تأکید کرد: «ارتفاع [بمو کلید منطقه است چون خیلی بزرگ است و همه جا مسلط است. دشمن هم روی خود بمو حساس است»، رشید برای برون رفت از این وضعیت گفت: مجبوریم کمی پایین تر، از محور انتهای کوه های بمو و شاخ خشیک به سمت سد عملیات کنیم و در صورت عدم تصرف سد، می توان دهانه تونل کناری آن را با آتش پوشاند.

غلامعلی رشید در ادامه وسعت ایده آل منطقه عملیاتی را ۷۰ کیلومتر عنوان کرد که به دلیل مشکلات موجود، مساحت آن به ۲۵ الی ۳۰ کیلومتر کاهش یافته است. وی همچنین

ص: ۲۶۱

۱- در این جلسه علی شمشانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، عندلیب مهندسی خاتم الانبیا(ص)، کاظم زاده پرسنلی خاتم الانبیا(ص)، بکایی لجستیک و تدارکات خاتم الانبیا(ص) و علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه حضور داشتند.

خاطر نشان کرد باتوجه به اینکه منطقه عملیاتی دربندیخان بکر و دست نخورده است، از نظر عملیاتی و مهندسی به کار زیادی نیاز دارد.

معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) سپس به تشریح عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیله پرداخت و درباره اهداف این عملیات گفت: قرارگاه حمزه مأمور اجرای عملیات در منطقه دهانه شیله می باشد. دو سوم این عملیات در محور مریوان و یک سوم آن در محور بانه است. هدف عملیات والفجر ۴، قطع پیشرفتگی عراق در دهانه شیله است که در یک طرف آن ارتفاع سورکوه و در طرف دیگر ارتفاع سورن قرار دارد و آنچه در این پیشرفتگی ارزش دارد شهر پنجوین است که از مریوان بزرگ تر بوده و در حد یک شهرستان است.

پس از اظهارات غلامعلی رشید، علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، ضمن تأکید بر لزوم تسریع در روند آماده سازی عملیات والفجر ۴ در دهانه شیله، آخرین مهلت تکمیل طرح و اجرای این عملیات را پانزده روز دیگر تعیین کرد. وی همچنین دو مشکل کمبود زمان به دلیل نزدیکی فصل سرما و بارش برف و نیز کمبود نیرو به علت بازگشایی مدارس را از مهم ترین مشکلات پیش روی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیله برشمرد. (۱)

در پایان جلسات دوروزه قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، در ابلاغیه ای به فرماندهی قرارگاه های نجف، حمزه و کربلا، آخرین تغییرات سازمان رزمی یگان های عمل کننده سپاه به این شرح اعلام شد:

الف) سازمان رزمی قرارگاه حمزه در منطقه عملیاتی والفجر ۴

۱. لشکر ۱۴ امام حسین(ع)

۲. لشکر ۸ نجف اشرف

۳. لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)

۴. لشکر ۴۱ ثارالله(ع)

۵. تیپ ۱ لشکر ۱۹ فجر

۶. تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)

ب) سازمان رزمی قرارگاه نجف در منطقه عملیاتی والفجر ۵

۱. لشکر ۲۷ محمدرسول الله(ص)

۲. لشکر ۲۵ کربلا

۳. لشکر ۳۱ عاشورا

۴. لشکر ۵ نصر

۵. تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) (۲)

- ۱- سند شماره ۱۲۷۳۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت منطقه عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۰)، صص ۱۵ - ۱.
- ۲- سند شماره ۲۰۰۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه فرماندهی قرارگاه خاتم الانبیا به فرماندهی قرارگاه های نجف، کربلا و حمزه، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

وضعیت استقرار و استعداد نیروهای خودی و دشمن در منطقه دهانه شیلر و دلایل کندی اقدامات قرارگاه مقدم حمزه برای آماده سازی عملیات والفجر ۴ از اهم مباحثی بود که در نشست امروز ششمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه با رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و تمیزی فرمانده سپاه سنندج در باختران بررسی شد.

در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، ضمن اشاره به تکمیل شناسایی های این منطقه، درمورد هدف کلی عملیات والفجر ۴ گفت: هدف این عملیات انسداد دهانه شیلر از سورکوه تا ارتفاع سورن یعنی منطقه ای با مسافت ۴۰ کیلومتر است که بدین منظور لشکر ۸ نجف از محدوده جنوب سورکوه و لشکر ۱۴ امام حسین(ع) نیز در محدوده شمال وارد عمل خواهند شد.

وی سپس با بیان اینکه تأمین اهداف عملیات دهانه شیلر منوط به فراهم شدن استعداد نظامی مورد نیاز است، تصرف ارتفاعات سورکوه و سورن را به تأمین ۶۰ گردان نیرو مشروط کرد. فرمانده قرارگاه مقدم حمزه در این زمینه افزود: «سورن یک هدف مستقلی است» و برای تأمین و تضمین موفقیت محورهای کلیدی عملیات دهانه شیلر «باید در سورکوه و سورن حتماً دو لشکر قوی عمل بکنند». در صورت تصرف کامل سورن به خصوص قله های پیروزی ۱، ۲ و ۳ درصد موفقیت عملیات والفجر ۴ و ضریب سقوط شانه دری و سیدصادق نیز افزایش می یابد، زیرا توپخانه های دشمن در منطقه سیدصادق - شانه دری و پشت ارتفاعات سورن مستقرند و با موفقیت محور سورن، تمام توپخانه ها، تجهیزات و احتیاط دشمن به تصرف نیروهای خودی در آمده و دشمن آتش پشتیبانی خود را در منطقه از دست می دهد.

در ادامه جلسه درباره خط حد نیروهای خودی و دشمن در محدوده ارتفاعات سورکوه و سورن گزارشی به قائم مقام فرماندهی کل سپاه ارائه شد. فرمانده قرارگاه مقدم حمزه درمورد خط حد دشمن در بانه و سورکوه گفت: ارتفاعات آسمان بین، تخته نادر، نهنی و قلندرآوا در دست دشمن است. فقط ارتفاعات شاخ شوکت، برکچل و پایگاه سپاه مریوان در اختیار نیروهای ماست و «دشمن از مناطق خود ما را دید می زند».

وی درمورد خط حد دشمن در محور مریوان و پاتک های دشمن در این منطقه افزود: احتمال پاتک دشمن از شانه دری، سیدصادق، سلیمانیه و تنگه سورن وجود دارد. در منطقه مارو و پنجوین خط دشمن از مارو تا ارتفاع هفت توانان ادامه یافته و خاکریز و کانال دارد. در این منطقه جاده از روی تپه شهدا به طرف پاسگاه توتمان آمده و به داخل دشت می رسد، شیار توتمان هم خط دشمن است. ارتش عراق با استفاده از «نیروهای نفوذی زیاد» و «قاچاقچی های» عبوری از محور توتمان و کانی سیف اقدام به جمع آوری اطلاعات از وضعیت نیروهای ما می کند.

رضائیان با اشاره به حضور انبوه نیروهای دشمن در منطقه سورن و شیارهای آن، از ایجاد موانع مین و احداث کانال در برخی نقاط ارتفاعات سورن خبر داد و افزود: بر مبنای شناسایی های

به عمل آمده از این منطقه، دشمن ۲۰ پایگاه روی سورن دارد و حدود یک تیپ در آن مستقر کرده و پشت سورن نیز یک پادگان دارد. به گفته خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) علاوه بر تیپ های سه رقیمی عراق، (۱) نیروهای لشکرهای ۴، ۸ و ۱۱ ارتش عراق نیز در منطقه مقابل مریوان مستقرند. (۲)

علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، با توجه به حساسیت دشمن در مناطق پنجوین و پادگان گرمک، معتقد بود که عملیات باید در دو مرحله اجرا شود. وی همچنین مشکلات موجود در زمینه آماده سازی عملیات والفجر ۴ را ناشی از ضعف قرارگاه حمزه ارومیه در پشتیبانی از رده جلوی خود اعلام کرد و افزود: قرارگاه حمزه به دلیل اهتمام به امور داخلی، ضعف مهندسی و درگیری در منطقه عملیاتی والفجر ۲ قادر نیست در پیشبرد امور مهندسی از قبیل راه سازی، سنگر سازی و ساخت سوله ها در مریوان به ما کمک کند. این قرارگاه از لحاظ مهندسی به هیچ وجه قادر نیست شش لشکر را در منطقه شیلر تأمین کند، «چون نه قادر است و نه تجربه این کار را دارد و نه در کارهای جنگی بوده است.» عندلیب مسئول مهندسی و بکائی مسئول لجستیک قرارگاه خاتم الانبیا (ص) نیز ضعف واحد مهندسی در آماده سازی عملیات والفجر ۴ را به دلیل فقدان امکانات لازم برای حل مشکلات مهندسی در کوتاه مدت تأیید کردند.

مجموع مباحث نشست امروز، نشان دهنده این واقعیت بود که به علت نبود امکان هلی برد در منطقه شیلر و وابستگی عملیات یگان های قرارگاه حمزه به جاده، عنصر مهندسی تأثیر بسزایی در موفقیت عملیات والفجر ۴ دارد (۳)

۱

اقدامات ارتش عراق به منظور پیشگیری از عملیات آتی ایران (والفجر ۴) در منطقه دهانه شیلر همچنان ادامه دارد و براساس گزارش های رسیده، دشمن تقویت نیروها و تجهیز پایگاه های خود در محدوده پنجوین - سیدصادق را در دستور کار قرار داده است.

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، اخیراً ارتش عراق ۴۰ تانک به منطقه ای بین سیدصادق و خورمال آورده و امروز نیز تمام پرونده های استخبارات و دفتر منطقه خاص قیاده الثوره را که در منطقه پنجوین بوده، به پادگان سیدصادق منتقل کرده است تا در صورت تصرف شهر پنجوین، این پرونده ها به دست نیروهای ایران نیفتد.

این گزارش در ادامه می افزاید: ارتش عراق نیروی جدیدی را به منطقه پنجوین وارد و از نالپاریز تا پایگاه کوكوس نیرو مستقر کرده است به طوری که در صحرا بدون سنگر می باشند. فرمانده سپاه یکم

ص: ۲۶۴

۱- علی شممخانی اضافه کرد پایگاه های سورن در اختیار تیپ های سه رقیمی است. (سند شماره ۱۲۷۲۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:

جلسه بررسی عملکرد لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۱۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۲۹)، صص ۲۶ - ۰۱.

۲- سند شماره ۱۲۷۲۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملکرد لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۲۹)، صص ۲۶ - ۰۱.

۳- سند شماره ۱۲۷۳۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

عراق نیز پس از بازدید از جبهه پنجوین دستور داده است در نزدیکی جاده توتمان و آبادی های اطراف مریوان جبهه درست کنند و اکثر افسران را به دلیل بمباران نکردن جاده توتمان دستگیر کرده است. (۱)

گزارش دیگری از مریوان حاکی است امروز ارتش عراق تعدادی نیرو با هویت نامعلوم و گروهی از افراد جیش الشعبی را با توپ و تانک از کرکوک به منطقه پنجوین اعزام و برخی از آنها را بین پایگاه های باسنی، شیوه گل، چمپارا و سیدصادق تقسیم کرده است. یک موضع توپخانه نیز با هویت نامعلوم در بین آبادی براله و سربراله استقرار یافته است. دشمن در خط اول دور تمام پایگاه ها و در خط چپ و راست خود، سیم خاردار تویی کشیده و در نزدیکی ارتفاع ۱۷۱۷ (بین کله اسبی و کدو) در تپه ماهور علاوه بر سیم خاردار، سنگر و کانال احداث کرده است. (۲)

۱

در حالی که قرارگاه حمزه سیدالشهدا براساس مأموریت خود پیگیر راهبرد قطع ارتباط ضدانقلاب داخلی با ارتش عراق به عنوان دشمن خارجی است و پس از عملیات والفجر ۲ نیز با تصرف پادگان حاج عمران موفق شد یکی از راه های مهم تدارکاتی ضدانقلاب در منطقه مرزی پیرانشهر را مسدود کند، عراق همچنان درصدد جایگزینی راه های تدارکاتی برای پشتیبانی از گروه های ضدانقلاب در داخل ایران است.

در این زمینه، امروز واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارشی با تحلیل اقدامات اخیر دشمن در منطقه غرب کشور آورده است: اخیراً حرکت های مشکوکی از دشمن در مناطق شمال غرب کشور مشاهده می شود که نتیجه شکست ارتش عراق در نبردهای والفجر ۲ و ۳ می باشد که در جریان آن پایگاه های تغذیه و تدارک ضدانقلاب به تصرف نیروهای خودی درآمد. پس از این عملیات ها، دشمن درصدد برآمده است با فعال کردن مهندسی در برخی مسیرهایی که نیازمند ایجاد پایگاه برای تجمع و تدارک عناصر ضدانقلاب است، جایگزینی برای پادگان حاج عمران ایجاد کند. به این منظور، دو اقدام را در دستور کار خود قرار داده است: نخست تقویت و تدارک مراکز استقرار ضدانقلاب در مناطق مرزی از طریق راه سازی است و دوم تلاش برای دراختیار گرفتن کنترل این مناطق با استفاده از نیروهای منظم ارتش عراق و سرکوب یا اخراج گروه های معارض با دولت بعثی. براین اساس، دشمن در سه منطقه مختلف به راه سازی و تجمع نیروی منظم مبادرت ورزیده است:

۱. منطقه سیدکان به بیرکم، از سیدکان به بیرکم علاوه بر جاده سازی، حدود ۵۰ دستگاه تانک و نفربر زرهی در سیدکان و در دایانه ۵ بالگرد مستقر کرده است.

۲. منطقه حدفاصل قلعه دیزه عراق و گرماب ایران که در اشغال نیروهای ضدانقلاب است و عملیات راه سازی برای تدارک ضدانقلاب ادامه دارد.

۳. منطقه لوزه (دره شهیدان) که در تصرف نیروهای کرد معارض عراق قرار داشت و با تصرف

ص: ۲۶۵

۱- سند شماره ۲۰۰۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۲/۶/۱۳۶۲، صص ۲ - ۱.

۲- سند شماره ۳۵۵۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به اطلاعات - عملیات ستاد مرکزی، ۲۰/۶/۱۳۶۲، صص ۳ - ۲.

این منطقه جاده چومان مصطفی به قلعه دیزه نیز تحت کنترل نیروهای کرد معارض درآمده بود و اخیراً با حمله وسیعی که عراق انجام داد از کنترل این نیروها خارج شد.

در ادامه این گزارش آمده است: «باتوجه به این حرکات اخیر احتمالاً دشمن قصد دارد سه پایگاه و محور عملیاتی برای ضدانقلاب تهیه ببیند و با ایجاد این پایگاه ها و استقرار نیروهای ضدانقلاب و تقویت آنها از هر نظر نیروی عظیمی از ارتش خود را آزاد می کند و در عوض، کارهای تخریبی گروهک ها اوج بیشتری می گیرد و نیروی بیشتری از ما صرف مبارزه با این گروهک ها خواهد شد و این احتمال را سه موضوع تأیید می کند: یکی اینکه طبق اخبار رسیده رجوی و قاسملو جدیداً در منطقه گرماب قلعه دیزه دیدن کرده و در این منطقه دشمن در حال جاده سازی است و دیگری تدارک یک حمله به منطقه بیرکم که پایگاه بارزانی است با مستقر کردن ۵۰ دستگاه تانک و نفربر زرهی و جاده سازی و سومی اینکه حمله وسیع اخیر نیروهای مزدور صدام به کردهای ضد رژیم در منطقه لوژه (دره شهیدان)» در پایان این گزارش پیشنهاد شده است علاوه بر تجهیز و تسلیح بیشتر بارزانی ها جهت مقابله با ضدانقلاب، هرچه زودتر امر پاک سازی ضدانقلاب داخلی نیز در دستور کار قرار گیرد و اجرا شود. (۱)

۱

صدام حسین رئیس جمهور و فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق، امروز در جلسه ای به منظور مقابله با دور جدید تهاجمات ایران (عملیات های والفجر) اصول پانزده گانه ای را به مناطق سپاه یکم تا چهارم ابلاغ کرد. در این جلسه فرماندهی کل نیروهای مسلح، فرسایش نیروهای ارتش عراق را از جمله اهداف اصلی حملات ایران برشمرد و برای اجتناب از این امر و کاهش میزان تلفات انسانی، موارد متعددی را پیشنهاد کرد. وی پرهیز از اقدام فوری در اجرای ضدحمله برای عقب راندن نیروهای ایران را یکی از راه های جلوگیری از فرسایش واحدهای عراقی دانست و در مورد معایب اتخاذ چنین روشی افزود: «این روش باعث فرسایش یگان های خودی بوده و به نفع دشمن می باشد و هدف او را عملی می سازد. لذا فرمانده عملیاتی می بایست صبر کند و پیروزی را براساس زمان به حساب نیاورد، بلکه براساس نتایج عملیات و ضمن دادن وقت کافی به یگان ها جهت شناسایی و آمادگی های لازم برای حمله، یگان های تقویتی و اشغال کننده دشمن را توسط آتش توپخانه و سلاح های دیگر نابود سازد و پس از فرسایش نیروهای دشمن حمله را علیه او آغاز کند. این بهترین روش است که پیروزی را با کمترین خسارات تأمین می کند.» همچنین «در صورتی که دشمن بتواند نیروی را محاصره کند، نباید نیروی محاصره شده ساکن و بی حرکت بماند، بلکه آن نیرو وظیفه دارد ضمن مشغول کردن دشمن با نیرویی که مأموریت شکستن محاصره را دارد هماهنگی های لازم را برقرار کند.»

در ادامه این جلسه، یکی دیگر از راه های کاهش تلفات انسانی رعایت عدالت در توزیع نیروها و تجانس یگان های تهاجمی و تدافعی ذکر شد: «ضرورت مراعات تجانس یگان ها چه آنهایی که در موضع پدافندی هستند و یا اینکه مأمور به انجام عملیات تعرضی باشند [بسیار

ص: ۲۶۶

۱- سند شماره ۱۴۶۶۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی کل سپاه (ستاد مرکزی و طرح و عملیات)، ۱۲/۶/۱۳۶۲ صص ۲ - ۱.

حائز اهمیت است]. زیرا تجزیه یگان ها و از هم دور نگه داشتن یگان ها، گردان و گروهان از یگان مادر، علاوه بر مشکلاتی که به بار می آورد از قبیل سختی آموزش، کنترل و فرماندهی روی شایستگی قدرت رزمی یگان های عمل کننده نیز اثر خواهد گذارد.»

در این نشست برای پیشگیری از فرسایش نیروهای ارتش عراق و کاهش حجم تلفات انسانی آنها علاوه بر موارد فوق، بر رعایت مسائلی نظیر فراهم سازی تمهیدات جابه جایی یگان ها پیش از نقل و انتقال، بازسازی یگان ها براساس مفقودین، تقویت مراکز آموزشی، کاهش مکالمات تلفنی و بی سیمی در پیگیری وضعیت یگان ها، اتخاذ شیوه تهاجمی در مناطق حساس و فاقد احتیاط جدی و فعال و ضرورت حضور فرماندهان لشکر و تیپ و گردان در کنار نیروهای تحت امر و در صحنه نبرد تأکید شد. (۱)

۱

براساس گزارش فرماندهی قرارگاه حمزه، امروز پیرانشهر در سه نوبت با حدود ۳۰ گلوله سنگین، که به گلوله توپ شباهت داشتند، هدف قرار گرفت. بر اثر این گلوله باران ۳ نفر از مردم شهر شهید و ۱۱ نفر دیگر مجروح شدند و علاوه بر آن به تعدادی از مغازه ها و منازل و خودروهای اهالی خساراتی وارد آمد. (۲) گزارش دیگری از قرارگاه حمزه تعداد مجروحان این حمله را ۱۵ نفر اعلام کرده است. (۳)

امروز همچنین حملات هوایی جنگنده های عراق به شهرهای ایلام و خرم آباد بر اثر آتش پدافند هوایی ایران ناکام ماند.

ساعت ۸:۳۰ صبح امروز، ۳ فروند هواپیمای میگ عراقی پس از ورود به حریم هوایی خرم آباد بر اثر آتش پدافند نیروی هوایی متواری شدند. (۴)

ساعت ۱۴:۵۰ نیز یک جنگنده ارتش عراق که قصد حمله به شهر ایلام را داشت با اجرای آتش پدافند خودی، مجبور به فرار شد. (۵)

۲

در یک اقدام عملی به منظور نشان دادن توانایی ایران برای تسلط بر خلیج فارس و در صورت لزوم بستن تنگه هرمز، مسئولان استان هرمزگان تصمیم گرفتند گروهی از نیروهای سپاه پاسداران را در جزیره لارک مستقر کنند.

این تصمیم در جلسه مشترک استاندار هرمزگان، فرمانده ناحیه ژاندارمری این استان و فرماندار جزیره قشم در محل فرمانداری قشم، اتخاذ و امروز در روزنامه های جمهوری اسلامی (۶) و اطلاعات (۷) منتشر شد.

در پی انتشار این خبر در روزنامه های داخلی، خبرگزاری فرانسه از منامه نیز این خبر را منعکس کرد. این خبرگزاری، «استقرار پاسداران انقلاب در یک جزیره ایرانی واقع در تنگه هرمز که امروز در تهران اعلام گردید» را آغاز «یک دوره جدید تنش در ارتباط با جنگ ایران و عراق

ص: ۲۶۷

۱- سند شماره ۲۰۱۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ابلاغیه فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق به فرماندهان سپاه مناطق یکم، دوم، سوم و چهارم، ۲۷/۲/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۵۵۸۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۱۱.

۷- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۴.

در اطراف این تنگه استراتژیکی که بین ایران و سلطان نشین عمان واقع می باشد»، قلمداد کرد.

خبرگزاری مذکور با اشاره به تصمیم فرانسه مبنی بر واگذاری ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد مجهز به موشک اگزوسه به عراق، افزود: یوسف العلوی وزیر مشاور در امور خارجه عمان، ضمن هشدار درمورد تهدیدهای اخیر ایران علیه آزادی کشتیرانی در خلیج فارس در صورت بروز خطر برای صادرات نفتی این کشور، اعلام کرد که «۶۰ درصد نیروی دریایی عمان در منطقه تنگه هرمز متمرکز شده، اما فاقد وسائل کافی است.» به گزارش خبرگزاری فرانسه، در نشست اخیر وزرای شورای همکاری خلیج فارس، با درخواست دو سال پیش عمان برای دریافت یک کمک ۸/۱ میلیارد دلاری برای مقابله با تهدیدهای ایران موافقت شد و به گفته یوسف العلوی، «بخشی از کمک که قول آن داده شده بود واریز گردیده و قرار است بقیه آن ظرف ماه های آینده داده شود.» خبرگزاری فرانسه در این گزارش همچنین از عزم عمان برای توسعه دو پایگاه کوچک دریایی و هوایی در رأس موسندام در حاشیه جنوبی تنگه هرمز و همچنین پایگاه های نظامی مورد استفاده نیروهای امریکایی خبر داد. (۱)

۱

گروه های مسلح غیرقانونی با ایجاد آشوب و درگیری در مناطق شمال غرب و غرب کشور، بخشی از توان نیروهای نظامی خودی را از جبهه های جنگ با دشمن خارجی به سوی کانون های بحرانی داخل، معطوف می کنند؛ به دنبال این گونه اقدامات گروه های مذکور امروز تلفات نسبتاً زیادی به نیروهای خودی در این مناطق وارد آمد.

به گزارش ژاندارمری کردستان، ۲ دستگاه خودروی سپاه و یک دستگاه خودروی ژاندارمری در حین حرکت به سمت روستای ماچکه در محور سنندج - دیواندره، به کمین افراد ضدانقلاب افتادند. در این حادثه از نیروهای خودی ۱۲ نفر شهید و ۴ نفر دیگر زخمی شدند (۲) و یکی از خودروهای سپاه نیز بر اثر اصابت گلوله آر.پی.جی عناصر ضدانقلاب آتش گرفت. (۳)

همچنین در کمین عناصر مسلح غیرقانونی به نیروهای خودی در جاده سردشت - مهاباد، (۴) ۸ نفر شهید و ۱۲ نفر زخمی شدند. (۵)

در یک درگیری که امروز در روستای کرمس از توابع مریوان رخ داد، ۱۰ نفر از نیروهای خودی شهید و ۶ نفر دیگر مجروح شدند (۶)

بر اثر کمین عناصر ضدانقلاب در محور شاهینی - پشه آباد شهرستان کامیاران نیز ۹ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند و یک نفر زخمی شد. (۷)

در درگیری نیروهای خودی و پیشمرگان مسلمان کُرد با عوامل حزب دمکرات کردستان در روستای میره ده سقر یکی از پیشمرگان شهید شد. (۸)

صبح امروز، یکی از سربازان پایگاه دول ارزن که از نیروهای تأمین جاده بود، در درگیری با

ص: ۲۶۸

-
- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۸، ۱۳۶۲/۶/۱۳، صص ۴ و ۵، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۱۲/۶/۱۳۶۲.
  - ۲- سند شماره ۳۴۶۲۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۱.
  - ۳- سند شماره ۳۵۵۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۳.
  - ۴- سند شماره ۳۵۴۴۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران

انقلاب اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۵- سند شماره ۳۵۱۳۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه سردشت به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۷- سند شماره ۳۵۵۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۸- سند شماره ۳۴۳۸۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

عناصر ضدانقلاب به شهادت رسید. از سوی دیگر، نیروهای تأمین پایگاه تموغه عصر امروز در محور بانه به سقر با مهاجمان مسلح درگیر شدند که این درگیری با زخمی شدن یکی از افراد سپاه خاتمه یافت. پایگاه شاهینی از هنگ ژاندارمری سنندج نیز امشب پس از درگیری با عناصر مسلح ضدانقلاب سقوط کرد. امشب همچنین پایگاه مروارید از هنگ ژاندارمری سنندج و پایگاه میرده از هنگ ژاندارمری سقر با مهاجمان مسلح درگیر شدند که این درگیری ها پس از چند ساعت بدون تلفات نیروهای خودی خاتمه یافت. (۱)

۱

سپاه سلماس در گزارشی اعلام کرد: از بامداد امروز، یگان جندالله سلماس، عملیات پاک سازی چندین روستای این شهرستان را آغاز کرد. این عملیات ساعت ۱۶ امروز بدون تلفات و ضایعات خودی خاتمه یافت و در پی آن ارتفاعات این روستاها به دست نیروهای خودی افتاد و عناصر ضدانقلاب نیز از مناطق مذکور گریختند. (۲)

همچنین صبح امروز ۴ نفر از افراد حزب دمکرات کردستان، با چند قبضه اسلحه و مهمات مربوط به آن، خود را تسلیم نیروهای سپاه بیچار کردند. (۳)

امروز در میوان نیز یکی از عناصر وابسته به حزب رستگاری تسلیم نیروهای خودی شد. (۴)

۲

نیروهای سپاه که در کرج درحال تعقیب ۲ نفر از افراد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) بودند، به دنبال واکنش آنان، مجبور به تیراندازی شدند که در نتیجه یکی از منافقین کشته و دیگری مجروح و دستگیر شد. (۵)

همچنین به گزارش یک بولتن اطلاعاتی سپاه، یک نفر از هواداران سازمان پیکار امروز در مسجد سلیمان دستگیر شد. (۶)

۳

امام خمینی امروز در پیامی به مسلمانان ایران و جهان به مناسبت فرارسیدن ایام حج، شکستن بت های گوناگون و مقابله با طاغوت های زمان را یکی از مهم ترین درونمایه های این فریضه الهی برشمردند و ضمن توجه دادن حجاج به دعا برای بیداری مسلمانان و حکومت های آنان، مسائلی را در ۹ بند به حجاج و عموم مسلمین متذکر شدند. ایشان علاوه بر هشدار به مسلمانان در مورد عواقب غفلت از مسائل سیاسی و اجتماعی اسلام، وحدت مسلمین را چاره اصلی گرفتاری های کنونی دانسته و بر برائت از مشرکان در مراسم حج به مثابه یک فریاد سیاسی - عبادی تأکید کردند. رهبر انقلاب همچنین با دعوت از حجاج ایرانی برای رعایت نظم و رفتار برادرانه با دیگر

ص: ۲۶۹

۱- سند شماره ۳۴۶۲۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲.

۲- سند شماره ۳۵۱۳۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات فرماندهی سپاه سردشت به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۶۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ ناحیه ژاندارمری کردستان به رکن ۲ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۵- سند شماره ۲۳۲۰۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعاتی داخلی نخست وزیری، شماره ۲۶۲، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- سند شماره ۲۲۷۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رویدادهای منطقه ۸ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۸، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

مسلمانان، طرح تشکیل ارتش مشترک دفاعی یک صد میلیونی کشورهای اسلامی را پیشنهاد دادند. ایشان خطر صدام برای منطقه را هم ردیف با خطر رژیم صهیونیستی برشمرده و عدم مسالمت ملت ایران با صدام را یادآور شدند. امام خمینی در پایان از همه زائران خانه خدا خواستند که مکه را به کانون فریاد علیه ستمگران تبدیل کنند. بخشی از متن پیام امام خمینی به این شرح است:

«۱. از امور مهمه ای که لازم است حجاج محترم و علمای کاروان ها وقت شریفشان را صرف آن کنند یاددادن و یادگرفتن مسائل حج است؛ که کوتاهی از آن ممکن است موجب زحمت های فراوان شود، از قبیل بطلان حج یا باقی ماندن به احرام. علمای اعلام کاروان ها از زوار کاروان خویش دعوت نمایند و برای آنان مجلس درس مناسک قرار دهند. و حجاج واجب است برای یادگرفتن لحظه ای را کوتاهی نکنند و با تمام توان مسائل را یاد بگیرند، و با علم به مسائل مناسک را عمل کنند.

۲. همه می دانیم و باید بدانیم که آنچه از قرن ها پیش تاکنون بر سر مسلمین آمده، خصوصاً در یکی دو قرن اخیر که دست دولت های اجنبی به کشورهای اسلامی باز شده و سایه شوم آنان بلاد مسلمین را به تاریکی و ظلمات کشانده است و ذخایر خداداد آنان را به باد فنا داده و به طور مداوم می دهد، غفلت مسلمانان از مسائل سیاسی و اجتماعی اسلام است، که به دست استعمارگران و استثمارچیان و عمال غرب زده و شرق زده آنان به توده های مسلمانان محروم تحمیل شده است؛ که حتی غالب علمای اسلام گمان می کردند و می کنند که اسلام از سیاست منزله است و یک شخص مسلمان نباید در سیاست دخالت کند. چپاولگران حيله گر کوشش کردند به دست عمال به اصطلاح روشنفکر خود اسلام را همچون مسیحیت منحرف به انزوا کشانند و علما را در چهارچوب مسائل عبادی محبوس کنند؛ و ائمه جماعات را در مساجد و محافل عقد و ازدواج منزوی و مقدسین از توده را سرگرم ذکر و دعا و جوانان عزیز را سرگرم عیش و نوش، از صحنه امور سیاسی و اجتماعی و اهتمام به امور مسلمین و گرفتاری بلاد اسلامی خارج نمایند و در این امر توفیق بسزایی پیدا کردند. و از این جهالت و غفلت ما سوءاستفاده نمودند و بلاد مسلمین را یا مستعمره خویش نمودند و یا به استثمار کشیدند؛ و بسیاری از سلاطین و حکام مسلمین را استخدام نموده و با دست آنان ملت ها را به استضعاف و استثمار کشانند؛ و وابستگی و فقر و فاقه و پیامدهای آنها گریبان گیر توده های دربند گردید. و اکنون نیز مسلمین به غفلت خود و عمال استعمار به تبلیغات خود و ابرقدرت ها به سلطه و چپاول خود ادامه می دهند؛ و آخوندهای مزدور و درباری به عقب

نگه داشتن مسلمانان و جهالت و غفلت آنان دامن می زند. و إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

۳. از جمله مسائلی که به مسلمانان و مستضعفان جهان اجازه هیچ گونه فعالیت برای خروج از قید و بند استعمارگران را نمی دهد و آنان را به حال رکود و عقب افتادگی نگاه می دارد، تبلیغات همه جانبه ای است که غرب زدگان و شرق زدگان، یا به امر ابرقدرت ها، یا با کوتاه نظری خود، در سراسر کشورهای اسلامی و استضعافی به راه انداخته اند و می اندازند. و آن است که علم و تمدن و پیشرفت مختص به دو جناح امپریالیزم و کمونیسم است؛ و آنان، خصوصاً غربی ها و اخیراً امریکایی ها، نژاد برتر هستند، و دیگران نژاد پست و ناقص هستند؛ و ترقی آنان در اثر والانتزادی آنان است؛ و عقب افتادگی اینان در اثر نقص نژادی است! و به تعبیر دیگر، آنان انسان های تکامل یافته هستند و اینان در حال تکامل، که پس از میلیون ها سال به تکامل نسبی می رسند. پس، کوشش برای پیشرفت بی فایده است و آزادگان یا باید وابسته به سرمایه داری غرب باشند و یا کمونیسم شرق. و به بیان دیگر، ما از خود هیچ نداریم، و باید همه چیز را از ابرقدرت های غرب یا شرق بگیریم: علم را، تمدن را، قانون را و پیشرفت را! و شما امروز سیاه ما را می بینید که در اثر این تفکر که بر ما تحمیل کرده اند هر چیز، اگر چه ممتاز باشد و از خودی باشد، به همین جرم مشتری اش کم است؛ و همین را اگر اسم غربی به آن بگذارند، مشتری زیاد پیدا می کند. پارچه ایران حتماً باید در حاشیه اش حروف خارجی و لاتین داشته باشد تا مشتری پیدا کند! و مرض هایی که در خود کشور به نحو شایسته معالجه می شود باید به خارج سفر کرد تا معالجه شود. و این باور در حالی است که بعض دانشمندان و نویسندگان غیرمسلمان با شواهد زنده ثابت نموده اند که تمدن و علم از اسلام به اروپا رفته و مسلمانان در این امور پیش قدم بوده اند. باید گفت که دانشگاه های ما به دست یک مشت غرب زده خودباخته یا مزدور، اداره می شد و دانشمندان متعهد در اقلیت بودند و قدرت را از آنان سلب کرده بودند و آن دسته اکثریتِ غرب زده جوانان را عاشق غرب می کردند و فوج فوج به خارج می فرستادند و در خارج دست استعمار کار خود را می کرد و جوانان را در حدی که مطلوب استعمارگران بود نگاه می داشتند؛ و با افکار غربی و غیراسلامی و غیرملی به کشور بازمی گردانند و این فاجعه قرن اخیر برای ممالک اسلامی و اشتباه آنها بود و حدیث مفصل را از این مجمل باید خواند.

۴. و از جمله چیزهایی که مانع دفاع مسلمین از کشورهایشان است، تبلیغات دامنه دار برای هر چه بزرگ تر جلوه دادن قدرت های خارجی است. در سابق از انگلیس، به دست به اصطلاح روشنفکران و تحصیل کردگان غرب زده، یک گول ساخته شده بود و به دولت های بی اطلاع و ملت های دربند تحمیل کرده بودند که اگر به یک فراش سفارتخانه انگلیس یک حرف درشت زده شود، ایران به باد فنا می رود! و پرچم سفارت بر سر خانه هر مجرمی که افراشته می شد از مجازات مصون می گشت. و اشاره سفیر انگلیس به دولت یا صدراعظم، کافی بود

برای اجرای اوامر و اطاعت بی چون و چرای او. و امروز از این دو قدرت، خصوصاً امریکا، در بلاد مسلمین همان غول را بسیار بزرگ تر و شاخ دارتر ساخته اند؛ و گمان می کنند اگر به یکی از این دو قطب گفته شود بالای چشمت ابروست، کشور از بین می رود! و با خیال های خام و مقایسه عصر حاضر با عصرهای گذشته و دامن زدن وابستگان غرب زده به این نحو شایعه ها، مسلمین را از دفاع بحق خود مأیوس نمودند. و جرم این خودباختگان ملی نما کمتر از مجرم اصلی نیست.

۵. امروز چاره چیست و برای شکستن این بت ها چه تکلیفی متوجه مسلمانان جهان و مستضعفان می باشد؟ یک چاره که اساس چاره هاست و ریشه این گرفتاری ها را قطع می کند و فساد را از بن می سوزاند، وحدت مسلمانان، بلکه تمامی مستضعفان و دربند کشیده شدگان جهان است و این وحدت، که اسلام شریف و قرآن کریم بر آن پافشاری کرده اند، با دعوت و تبلیغ دامنه دار باید به وجود آید و مرکز این دعوت و تبلیغ مکه معظمه در زمان اجتماع مسلمین برای فریضه حج است، که ابراهیم خلیل الله و محمد حبیب الله شروع و در آخرالزمان حضرت بقیه الله - ارواحنا لمقدمه الفداء - تعقیب می کند.

به ابراهیم خلیل الله خطاب می شود که مردم را به حج بخوان تا برای "شهود منافع" خود از همه اقطار بیابند. این منافع جامعه است: منافع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی بیابند و ببینند تو که بر آنان پیغمبری عزیزترین ثمره حیات خود را در راه خدا تقدیم کردی و همه ذریه آدم باید به تو تاسی کنند. ببینند که بت ها را شکستی و آنچه جز خداوند بود به دور افکندی، شمس باشد یا قمر، هیاکل، حیوانات یا انسان ها؛ و گفتی و از روی حقیقت گفتی: "وَجْهَتْ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ" و همه باید به پدر توحید و پدر پیامبران عظیم الشأن تاسی کنند. و در سوره توبه که امر شد در مجمع عمومی در مکه خوانده شود، می خوانیم: "وَأَذَانٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ". فریاد برائت از مشرکان در مراسم حج. و این یک فریاد سیاسی - عبادی است که رسول الله - صلی الله علیه و آله وسلم - به آن امر فرمود. حال باید به آن آخوند مزدور که فریاد مرگ بر امریکا و اسرائیل و شوروی را خلاف اسلام می داند گفت تاسی به رسول خدا و متابعت از امر خداوند تعالی خلاف مراسم حج است؟ آیا تو و امثال تو آخوند امریکایی فعل رسول الله - صلی الله علیه و آله وسلم - و امر خداوند را تخطئه می کنید و تاسی به آن بزرگوار و اطاعت فرمان حق تعالی را برخلاف می دانید و مراسم حج را از برائت از کفار تنزیه می کنید، و اوامر خدا و رسول را برای منافع دنیایی خود به طاق نسیان می سپارید و برائت و نفرین را نسبت به دشمنان اسلام و محاربان با مسلمانان و ستمگران بر مسلمین کفر می دانید؟ ما امیدواریم که دولت سعودی به وسوسه این آخوندهای از خدا بی خبر گوش فراندهد؛ و مسلمین را، همان طور که وعده نموده است، در مراسم

حج و براءت از کفار و مشرکان آزاد گذارد، و در این عمل الهی با آنان، خصوصاً زائران ایرانی و فلسطینی و لبنانی و افغانی که مورد تجاوز کفار قرار گرفته اند، هماهنگ شود؛ تا دشمن مشترک همه مظلومان را با ندای واحد به عالمیان معرفی کنند.

و من مؤکداً از زوار ایرانی و دیگر زائران بیت الله الحرام می خواهم که نظم و آرامش را مراعات کنند؛ و به دستورات نماینده اینجانب، جناب حجت الاسلام آقای خوئینی ها عمل کنند و همه مسلمانان را برادر خود بدانند و با آنان به طوری که شایسته یک مسلمان متعهد است عمل نمایند. امید است دولت سعودی نیز با حجاج ایرانی، که از ستمکاران غدار که به کشورهای اسلامی تجاوز و دخالت های بیجا می کنند تظلم می نمایند، به نحوی شایسته هماهنگی نموده و با همکاری و هم گامی و وحدت کلمه کفار متجاوز به حریم اسلامی را محکوم کنند؛ تا حج امسال ان شاء الله تعالی به طوری که مرضی خداوند و رسول الله - صلی الله علیه و آله وسلم - است انجام گیرد.

۶. از جمله چیزهایی که برای قیام مسلمانان و مستضعفان جهان علیه چپاولگران جهانی و مستکبران جهان خوار لازم به تذکر است، آن است که نوعاً قدرت های ستمگر از راه ارباب و تهدید یا به وسیله بوق های تبلیغاتی خودشان و یا به وسیله عمال مزدور بومی خائشان مقاصد شوم خود را اجرا می کنند. در صورتی که اگر ملت ها با هشیاری و وحدت در مقابلشان بایستند، موفق به اجرای آن نخواهند شد. شواهد بر این مدعا زیاد است و زنده ترین شاهد در کشورهای منطقه ایران و افغانستان است. ایران، چنانچه می دانیم و می دانید، دست بسته تسلیم امریکا بود و شاه مخلوع خائن این کشور را در تمامی ابعاد وابسته به امریکا کرده بود و ایران یکی از پایگاه های نظامی امریکا بود. ارتش در دست مستشاران آن و فرهنگ در دست جیره خواران و شاه و دولت و مجلس از نوکران و سرسپردگان بودند. اقتصاد در وابستگی از آنها بدتر. و شاه مخلوع در منطقه نیرومندترین ژاندارم بود. و پشتیبان او امریکا و دیگر کشورهای وابسته به آن بودند. و از حیث تجهیزات نظامی بسیار غنی بود. باین همه، ملت معظّم ایران، که فاقد قدرت نظامی و تجهیزات رزمی و حربی بود، با دست خالی و ایمانی قوی فراگرفته از اسلام و عزمی راسخ و اتکا به خدای تعالی و اعتماد به نفس در مدتی کوتاه به طور معجزه آسا، بت های تخیلی ساخته و پرداخته غرب زدگان را فروریخت و طومار ستمگری های دو هزار و پانصد ساله را در هم پیچید و بر اسطوره های تاریخ سازان و بت تراشان خط ابطال کشید. و افغانستان هجوم ناجوانمردانه شوروی، آن قدرت اسطوره ای و ارتش قدرتمند حکومت غاصب و حزب خائن را با قدرت ایمان و اتکا به خدای بزرگ و اعتماد به خویش درهم کوبید؛ به طوری که باید گفت شوروی با پریشانی و پشیمانی از هجوم ظالمانه خود به سر می برد؛ و در حیرت است که چگونه از افغانستان بدون آبروریزی جا خالی کند و همچنین ملت قدرتمند و علمای متعهد بودند که فرانسه و انگلستان غاصب را از الجزایر و عراق بیرون کردند. اینها و امثال اینها برای فروریختن

رعب های ساختگی به دست استعمار و استثمارگران کافی است که مسلمانان و دولت های کشورهای اسلامی را از خواب گران بیدار کند و این طلسم های ساختگی را و سحرهای شیطانی را ابطال نماید، و مسلمانان و دولت های آنان را، با داشتن یک میلیارد جمعیت و در دست داشتن شریان حیات غرب و شرق و دارابودن کشورهای وسیع و غنی، از سحر و وحشت زدگی خارج کند و از ایران که با جمعیت ناچیز سی و چند میلیونی دست همه قدرت ها را از کشور خود قطع و تمام قیدوبندهای استعماری را گسیخت و مستشاران و مفت خواران را از میهن عزیز راند عبرت بگیرند و به بوق های استعماری، که یک صدا از اول پیروزی انقلاب تاکنون با دروغ پردازی ها و نشر اکاذیب ایران را یک کشور درحال سقوط و ورشکسته معرفی کرده و می کنند، گوش فرابدهند و از یک قدرت اسلامی، که هدفش سرفرازی مسلمین و کوتاه کردن دست ستمگران از ذخایر خداداد آنان است و پیوسته می خواهد بین برادران اسلامی صلح و صفا و اخوت ایمانی برقرار باشد، قدردانی کنند و بدانند که کشورهای قدرتمند فرصت طلب، که غایت آمالشان دست یافتن به کشورهای اسلامی و مستضعف است، آنان را در مواقع گرفتاری تنها می گذارند، و کلمه "وفا" در قاموس آنان راهی ندارد.

۷. اگر ان شاءالله آن وحدت بین مسلمین و دولت های کشورهای اسلامی که خداوند تعالی و رسول عظیم الشأنش خواسته اند و امر به آن و اهتمام در آن فرموده اند حاصل شود، دولت های کشورهای اسلامی با پشتیبانی ملت ها می توانند یک ارتش مشترک دفاعی بیش از صد میلیونی تعلیم دیده ذخیره و یک ارتش ده ها میلیونی زیر پرچم داشته باشند، که بزرگ ترین قدرت را در جهان به دست آورند و اکنون که این حاصل نیست، دولت های اسلامی منطقه و حواشی آن می توانند یک ارتش ذخیره ده ها میلیونی و یک ارتش بیش از ده میلیونی تحت پرچم برای دفاع از کشورهای اسلامی داشته باشند، که این نیز فوق قدرت هاست و امید است دولت های منطقه، با قطع نظر از زبان و نژاد و مذهب، فقط تحت پرچم اسلام در این امر فکر کنند و طرح آن را بریزند؛ و از ننگ خضوع در برابر ابرقدرت ها نجات یابند و شیرینی استقلال و آزادی را بچشند و برای به دست آوردن چنین قدرتی لازم است هریک از دولت ها با تفاهم با ملت خود برای دفاع از کشورشان یک چنین طرح حیات بخشی را در دست مطالعه قرار دهند؛ و از کشور اسلامی ایران در این امر که مدافع کشورهای خود و برادران اسلامی خویش است الهام بگیرند.

امروز ایران، با همه گرفتاری ها و کارشکنی ها و حصر و سدها، درصدد است تمام جوانان خود را تعلیم نظامی دهد و تاکنون، به طوری که گزارش می دهند، قریب یک میلیون رزمنده ذخیره تعلیم دیده دارد، که به محض آنکه لازم شود، با یک هشدار برای دفاع از میهن اسلامی خود مجهز و مسلح می شوند. دولت های اسلامی و منطقه نیز اگر مثل دولت ایران با ملت رفتار کنند و خود در

کنار ملت باشند و مردم احساس خدمتگزاری آنان را نمایند، این امر در کشورهای آنان نیز حاصل می شود و مقدمه است برای آنچه اسلام بزرگ به آن امر کرده و طرح داده است و باید متأسف بود که اسلام در همه ابعادش ناشناخته است و زیر پرده های استعماری در طول تاریخ می باشد.

از خدای بزرگ می خواهیم که این پرده های سیاه را برچیند و چشم مسلمانان را به جمال جمیل اسلام روشن فرماید، تا دنیا بدانند اسلام برای جهان چه آورده است و آنچه غایت تعلیمات اسلامی است همزیستی مسالمت آمیز در سطح جهان است که امید است با تعجیل در ظهور مهدی آخرالزمان - ارواحنا فداه - حاصل شود؛ و رسیدن انسان ها به کمال و سعادت اخروی است، که خداوند نصیب همگان فرماید.

۸. مسلمانان و خصوصاً مظلومان منطقه، بدانند که اسرائیل با تغییر و تبدیل مهره ها، که شاید برای اغفال رزمندگان فلسطینی و لبنانی باشد، هیچ گاه از مقصد شوم خود، که حکومت بر کشورهای مسلمین از نیل تا فرات است، منصرف نخواهد شد و امریکا، که چنگ و دندان در منطقه نشان می دهد، از مهره ای چون اسرائیل، که مجری جنایت های آن در منطقه است، به طور کامل پشتیبانی می کند و بازی های سیاسی اینان را نباید از نظر دور داشت و کسانی که از اسرائیل حمایت می کنند باید بدانند که افعی گزنده را در حمایت خود قوی می کنند، که در صورت فرصت خدای نخواسته حرث و نسل منطقه را به هلاکت می کشاند و باید به این افعی خزنده خطرناک مهلت ندهند. چنانچه صدام جنایتکار اگر فرصت پیدا کند، خطرش برای منطقه از اسرائیل کمتر نیست و لازم است برای آرامش منطقه اکنون که به یاری خداوند متعال قوای مسلح ایران ما - آیدهم الله تعالی - این جرثومه فساد را تا لبه پرتگاه هلاکت رسانده اند و از سردار قادسیه یک موجود مفلوک ساخته اند، دولت های منطقه از کمک به او دست بردارند، که صلاح دین و دنیای آنان است و در صورتی که مهلت پیدا کند، بر هیچ یک از دولت های خلیج فارس و دیگران رحم نخواهد کرد. شما دیدید اکنون که با شکست مفتضحانه روبه رو است در یک سخنرانی گفت: "اعراب باید رهبری عراق را بپذیرند" و شک نکنید که اگر قدرت پیدا کند، به مسئله رهبری اکتفا نخواهد کرد و بوق های تبلیغاتی دولت هایی که از ایران سلی خورده اند، برای مصالح خودشان و دربند کشیدن هر چه بیشتر ملت ها، شماها را از ایران می ترسانند. ولی دولت ها بدانند که ایران، به پیروی از تعالیم اسلامی، با تمامی آنها در صورتی که به موازین اسلامی گردن نهند با برادری و برابری رفتار می نماید. ولی هرگز به خود اجازه نمی دهد با کسی که نسبت به ما آن همه خسارات و جنایات وارد کرده است مسالمت کند و ملت عزیز عراق در انتظار پیروزی ایران است تا از نیش های این عقرب جزاره نجات پیدا کند و امید است که با یاری خداوند این انتظار به طول نینجامد: أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ.

۹. حجاج محترم ایران و زائران حرمین شریفین بدانند که آنها از کشوری که برای اهداف اسلامی و

بیرون راندن ستمگران از کشور عزیز خویش [قیام کرده است] به سوی خانه خدا و حرم شریف رسول الله - صلی الله علیه و آله وسلم - و قبور معظم و فرزندان پیامبر - علیهم صلوات الله - می روند، تحت مراقبت برادران اسلامی سراسر جهان هستند و خبرگزاری ها و دروغ پردازان بوق های تبلیغاتی و دشمنان اسلام در کمین نشسته و مراقب اعمال و اقوال آنان هستند و درصددند که از کاهی کوهی بسازند و سرتاسر جهان را از شایعه های خود پر نمایند. در این صورت جزئی انحراف و خطا و لغزش آنان علاوه بر آنکه در پیشگاه خداوند بزرگ و رسول عظیم الشأنش می باشد، در حضور سایر زائران حرمین شریفین است، که به واسطه پیامد آن گناهی بزرگ و خطایی عظیم است؛ زیرا علاوه بر آنکه بعضی اعمال و گفتار خلاف حرمت حرمین شریفین است، موجب وهن جمهوری اسلامی است؛ که خدای نخواستہ این جمهوری اسلامی، که برای حکومت الله و برقراری احکام مقدس آسمانی قرآن و سنت تشکیل شده، به واسطه بعضی اعمال و رفتار آنان به گونه ای دیگر معرفی شود؛ و عیب جویانی که مراقب خرده گیری و بهانه هستند بر ضد اسلام و جمهوری اسلامی به شایعه پراکنی و مشوّه نمودن چهره نورانی اسلام و جمهوری اسلامی پردازند؛ و گناه آن در نامه اعمال آنان که برای عبادت و فریضه حج رفته اند نوشته شود. لازم است مراقب باشند که اعمال بی رویه و گفتار باطل تحقق پیدا نکند و هرکس مراقب دوستان و نزدیکان خود باشد؛ و در برنامه های انسانی - اسلامی صحیح، که از طرف نماینده اینجانب، جناب حجت الاسلام آقای خوئینی ها، ترتیب داده می شود تبعیت کنند؛ و از آنها تخطی نکنند که موجب هرج و مرج و ناراحتی زائرین فراهم شود.

و پلیس کشور سعودی و متصدیان امور حج و زیارت و دولت سعودی باید توجه کنند که زائران ایرانی، که از یک کشور انقلابی تحت ستم غرب و شرق و غارت زده که با تأیید خداوند متعال و قیام و نهضت همگانی خود را از چنگال ابرقدرت ها نجات داد و با همت والای مرد و زن و کوچک و بزرگ استقلال و آزادی را به دست آورد و رژیم ستمشاهی امریکایی را به رژیم اسلامی مردمی تبدیل کرد و مستشاران و جاسوسان امریکایی و شوروی را یا از کشور راند و یا به بند کشید، به زیارت بیت الله الحرام و مرقد مطهر رسول خدا - صلی الله علیه و آله وسلم - و ائمه مسلمین - علیهم السلام - مشرف می شوند، میهمانان خدا و رسول اند و اهانت و جسارت به آنها اهانت و جسارت به میزبانان بزرگ آنان است. خصوصاً که این میهمانان آمده اند تا همراه با مناسک حج به ندای ابراهیم خلیل الله و محمدرسول الله - صلی الله علیه و آله وسلم - لبیک گویند، که لبیک به آنان نیز لبیک به خدای تعالی است. با اینانی که از "کلّ فجّ عمیق" هجرت به سوی خدا و رسول بزرگ او کرده اند با مهر و صفا و محبت و وفا و اخوت اسلامی رفتار کنید و میهمانان خدا و رسول را آزار ندهید. اینان برای مناسک حج و برائت از مشرکان و کافران، که

خدا و رسول او از آنان برائت جسته است، آمده اند. این میهمانان متعهد را گرامی دارید؛ و از قدرت یک رژیم مقتدر اسلامی برای سرکوب دشمن اسلام و مسلمین، اسرائیل غاصب، و قطع ید ارباب او، امریکا، رأس دشمنان اسلام و کشورهای اسلامی، بهره برداری کنید و مکه مکرمه را با هماهنگی زائران سراسر جهان به کانون فریاد علیه ستمگران تبدیل کنید؛ که این یکی از اسرار حج است و خداوند، غنی از لیبیک ها و عبادات بشر است.»^(۱)

۱

ملا محمد نجیب حسن برزنجی امام جمعه شهر شانه دری (از توابع استان سلیمانیه عراق)، که در روزهای اخیر همراه با خانواده اش به جمهوری اسلامی ایران پناهنده شده است، با حجت الاسلام موسوی نماینده امام خمینی در غرب کشور، دیدار و گفت و گو کرد.

روزنامه اطلاعات امروز در گزارشی از این دیدار نوشت: حجت الاسلام موسوی ضمن اشاره به شهادت ۳۴ نفر از روحانیون کردستان از آغاز انقلاب تاکنون گفت: «به لطف پروردگار و با کمک روحانیون [و] مردم کردستان ما موفق شدیم در منطقه پیرانشهر پس از پشت سر گذاشتن موفقیت های داخلی بر نیروهای صدام نیز پیروز شویم.» در ادامه این دیدار، ملا محمد نجیب حسن برزنجی در تشریح فعالیت های خود در عراق به سه مرتبه تبعید به مدت دو سال و نیم به شهرهای بصره و بغداد توسط حزب بعث اشاره کرد و افزود: «دولت عراق همیشه از روحانیون خواسته است که علیه دولت ایران تبلیغات کنند و حال آنکه بنیان گذار حزب بعث کافر است و چون من این مسئله را به صراحت مطرح می کردم همیشه مورد تهدید مأموران دولتی بودم.»^(۲)

خطیب و استاد مجمع علمی شهر شانه دری عراق در ادامه سخنان خود عملیات والفجر ۲ را به اندازه سه سال جنگ، دارای تأثیر مطلوب سیاسی در عراق دانست و اظهار داشت: «پس از موفقیت نیروهای اسلام در عملیات والفجر ۲ و ۳ از ما خواستند که به مردم بگوییم اسلحه بگیرند و به جنگ علیه ایران پردازند، اما توسط روحانیون منطقه عکس این خواسته انجام شد.» وی تعداد شیعیان زندانی در عراق را یک صد هزار نفر اعلام کرد و در ادامه در مورد عملیات سال گذشته در شرق بصره گفت: «در آن عملیات عده ای از مردم بصره با کشتن چند سرباز بعثی آماده شده بودند تا به لشکریان اسلام بپیوندند به همین جهت پس از استقرار نیروهای صدام در شرق بصره، آن منطقه از شهر به دستور رئیس رژیم بغداد توسط بلدوزر با خاک یکسان شد.» ملا محمد برزنجی در پایان با اشاره به دقت خلبانان ایرانی در بمباران مواضع نظامی عراق خاطر نشان کرد: «بمباران های مواضع نظامی عراق توسط ایران تاکنون صدمه ای به منازل مسکونی مردم وارد نکرده و حتی در شهر سیدصادق خانه های اطراف پادگان هم آسیبی ندیده اند.»^(۳)

ص: ۲۷۷

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۹۸ - ۸۶.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۹.

گزارشی مبنی بر سوء قصد به صدام حسین و زخمی شدن وی و تکذیب خبر گزارری عراق در مورد خبر مربوط به اعدام ۱۶۰ افسر عراقی، از مهم ترین اخبار نظامی داخلی امروز عراق محسوب می شوند.

به گزارش رکن ۲ ناحیه ژاندارمری باختران، صدام حسین امروز در یک سخنرانی از کردهای عراق خواست که برای حمله سراسری به ایران به نیروهای نظامی عراق بپیوندند و هشدار داد «هرکس از فرمان حمله سرپیچی کند، اعدام خواهد شد». براساس این گزارش در حین سخنرانی صدام، انقلابیون مسلمان نارنجکی به سوی وی پرتاب کردند که بر اثر انفجار آن ترکشی به پای راست صدام اصابت کرد و بلافاصله وی برای مداوا به ناوران بغداد برده شد. در همین رابطه حدود ۵۰۰ نفر دستگیر و زندانی شدند. در این گزارش آمده است که در این انفجار ۳ نفر از محافظان صدام کشته و ۵ نفر دیگر زخمی شده اند^(۱).

درعین حال، خبر گزارری رسمی عراق خبر مربوط به اعدام ۱۶۰ افسر عراقی^(۲) را تکذیب کرد؛ روزنامه جمهوریت ترکیه در شماره امروز خود به نقل از خبر گزارری عراق نوشت: «موضوع اعدام ۱۶۰ افسر عراقی که از رسانه های خبری ایران منتشر شده است، به کلی بی اساس می باشد. ... ایران پیوسته اقدام به انتشار این گونه اخبار نادرست کرده است تا در افکار عمومی جهان علیه حکومت عراق جوسازی کند.»^(۳)

درحالی که گزارش هایی راجع به وقوع درگیری های مرزی جزئی بین کویت و عراق مخابره شده است، مقامات بلندپایه کویت و اردن با سفر به بغداد، قصد دارند ضمن تلاش برای آشتی دادن عراق و سوریه - که هم پیمان ایران است - هماهنگی هایی را بین کشورهای متبوع خود و دیگر کشورهای عربی با عراق انجام دهند.

روزنامه جمهوری اسلامی در شماره امروز خود به نقل از خبر گزارری جمهوری اسلامی گزارش داد: خالد نازل عضو کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای کویت در گفت و گو با روزنامه کویتی الوطن با اشاره به وجود درگیری های مرزی جزئی بین کویت و عراق گفت که «این درگیری های جزئی در ملاقات وی با سفیر عراق در کویت مورد بررسی قرار گرفته است.» وی همچنین ضمن ابراز نگرانی از تأثیر نامطلوب این درگیری ها بر روابط طرفین، از موافقت

ص: ۲۷۸

۱- سند شماره ۲۷۲۶۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ ناحیه ژاندارمری باختران به رکن ۲ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- هفته نامه الجهاد (که به سه زبان عربی، ترکی و کردی در داخل عراق منتشر می شود) در شماره روز چهارشنبه ۹/۶/۱۳۶۲ گزارش داد که رژیم عراق «به علت شکست های پی در پی نیروهای رو به زوال خود در جبهه های نبرد، ۱۶۰ افسر و درجه دار نظامی عراق را محکوم به اعدام کرده است.» طبق همین گزارش، تعدادی دیگر از افسران عراقی نیز به بازنشستگی و تنزل درجه محکوم شده اند. (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳).

۳- خبر گزارری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۸، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴، آنکارا - خبر گزارری جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

سفیر عراق برای درمیان گذاشتن درگیری های مذکور با وزارت امور خارجه عراق خبر داد.^(۱)

در همین حال، رادیو کویت امشب از ورود شیخ صباح الاحمد الصباح معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه و اطلاعات کویت، به بغداد برای دیدار با صدام حسین و دیگر مقامات بلندپایه عراقی خبر داد. براساس این گزارش، وزیر امور خارجه کویت قرار است در این دیدار ضمن آگاه سازی عراقی ها از تلاش ها و تصمیمات کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس درخصوص حل اختلافات میان کشورهای عربی قبل از برگزاری اجلاس آتی سران عرب، نتایج گفت و گوهای اخیر خود با مقامات سوری را نیز به اطلاع آنها برساند.^(۲) رادیو اسرائیل نیز با اشاره به سفر مذکور، به نقل از خبرگزاری رویتر، یکی از اهداف شیخ صباح الاحمد الصباح از سفر به عراق و سوریه را آشتی دادن بغداد و دمشق ذکر کرد.^(۳)

امروز همچنین بدران نخست وزیر اردن وارد بغداد شد. وی هنگام ورود به این شهر با بیان اینکه حامل پیام شاه حسین برای صدام است، دیدار خود را در راستای هماهنگی دو کشور درزمینه مسائل مورد علاقه طرفین برشمرد.^(۴) رادیو اسرائیل نیز با انعکاس خبر سفر بدران به نقل از خبرگزاری رویتر، گفت و گو درباره مسائل غرب آسیا، بحران لبنان و جنگ ایران و عراق را ازجمله اهداف این سفر اعلام کرد.^(۵)

۱

کمک های مالی و واسطه گری تسلیحاتی کشورهای حامی عراق، عامل مهمی در تقویت توان ماشین جنگی این کشور است؛ فروش جنگنده های چینی به عراق از طریق مصر و حیاتی بودن کمک های عربستان برای عراق، دو خبری است که امروز در این زمینه انتشار یافت.

خبرگزاری فرانسه به نقل از آخرین شماره هفته نامه هوانوردی فلایت اینترنشنال گزارش داد که عراق از طریق مصر جنگنده های ساخت چین را خریداری می کند. طبق این گزارش عراق جنگنده های "شن یانگ اف ۶" و "زیان اف ۷" که از روی مدل میگ های ۱۹ و ۲۰ شوروی ساخته شده اند را تحویل گرفته است. تکنسین های چینی جت های مذکور را در پایگاه "دجی یانگ سیس" در حوالی اسکندریه مصر، مونتاژ می کنند. تاکنون تعدادی از این جت ها در پایگاه "جفی" اردن مشاهده شده اند و سپس در فرودگاه های عراق از آنها عکس برداری شده است.^(۶)

از سوی دیگر، روزنامه بنگلادشی بنگلور بنی در مقاله ای راجع به اهداف سیاست خارجی عربستان سعودی، ضمن اشاره به تلاش های این کشور و هم پیمانانش برای بازگرداندن مصر به دنیای عرب، یادآور شده است که درصورت قطع کمک های عربستان، عراق قادر به ادامه جنگ با ایران نخواهد بود.^(۷)

ص: ۲۷۹

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۳.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۳، رادیو کویت، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ساعت ۲۰:۳۰.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۴، ص ۳.

۴- همان، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۲/۶/۱۳، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۶- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۲، ص ۳.

۷- همان.

سفرای عراق در کویت و ترکیه در مصاحبه هایی جداگانه با ارائه آماری اغراق آمیز از تلفات و خسارات ایران در جنگ و نیز تکرار ادعای صلح طلبی عراق، کوشیدند ایران را تهدیدی برای کشورهای منطقه جلوه دهند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، سفیر عراق در کویت، در گفت و گویی ضمن تکرار این ادعا که «کشور متبوعش آماده صلح با ایران است»، از تلاش های شورای همکاری خلیج فارس برای توقف جنگ بین ایران و عراق، تمجید کرد و گفت: «ما از موضع شورای همکاری خلیج [فارس] مبنی بر اینکه ادامه جنگ تهدیدی برای کل منطقه است حمایت می کنیم.» وی همچنین تلفات و خسارات ایران از آغاز جنگ تاکنون را بالغ بر «۲۸۹۰۰۰ کشته، [انهدام] ۷۹۶ هلیکوپتر و هواپیما، ۴۴۲۲ تانک، ۵۷۷۴ خودرو، و ۱۸۱۹ توپ» ذکر کرد. در همین حال، سفارت عراق در کویت نیز با انتشار بیانیه ای - که انعکاس وسیعی در مطبوعات کویت یافت - تلاش کرد تا ایران را آغازگر جنگ معرفی کند. (۱)

امروز همچنین خبرگزاری جمهوری اسلامی از آنکارا گزارش داد: طاهای القیسی سفیر عراق در ترکیه، ضمن شرکت در یک مصاحبه مطبوعاتی در محل سفارت عراق در آنکارا، صفحاتی از مقاله روزنامه ایرانی الشهید درمورد حضور نظامیان ترکیه در شمال عراق را در میان خبرنگاران پخش کرد. وی در پاسخ به سؤالی درباره برقراری تماس با مقامات ترکیه پس از تهدید ایران به بمباران لوله های نفتی گفت: «عراق و ترکیه نه تنها درمورد لوله نفت بلکه از آغاز جنگ درمورد کلیه موارد مربوط به جنگ با یکدیگر در ارتباط هستند. خط لوله نفتی نیز به دلیل اشتراک دو کشور در منافع مربوط به آن از اهمیت برخوردار است.» سفیر عراق در ترکیه راجع به فعالیت های آرامنه علیه منافع فرانسه در ایران اظهار کرد: «ایران مخالف روابط دوستانه عراق و فرانسه است و ارمنی های موسوم به اسالا هیچ گاه بدون حمایت ایران نمی توانند فعالیت کنند. ... ایران از این گروه ها حمایت می کند و حتی اسالا در ایران دارای کمپ های تروریستی نیز هست.» وی از روزنامه سون حوادث (چاپ ترکیه) به عنوان مدرک این ادعای خود نام برد. طاهای القیسی درمورد تهدید ایران مبنی بر هدف قرار دادن لوله های نفت عراق - ترکیه گفت: «اگر ایران قادر به انجام چنین کاری بود تا به حال بدون در نظر گرفتن منافع ترکیه اقدام به بمباران این خط لوله می کرد.» وی در پایان این مصاحبه یادآور شد: «نیروهای ترکیه هر زمان که بخواهند می توانند برای فرونشاندن آشوب در شمال عراق مداخله نظامی نمایند.» (۲)

ضرورت یافتن یک راه حل فوری برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق و حل و فصل مسالمت آمیز مسئله افغانستان و لبنان از جمله مفاد بیانیه مشترکی است که امروز در پایان دیدار شش روزه ضیاء الحق رئیس جمهور پاکستان از ترکیه منتشر شد. (۳) رادیو بی بی سی در اخبار شامگاهی امروز خود گزارش داد: پاکستان و ترکیه در این بیانیه اعلام کرده اند که باید «یک راه حل سیاسی عادلانه که مورد قبول هر دو کشور ایران و عراق باشد برای خاتمه جنگ میان این دو کشور پیدا کرد.» (۴)

ص: ۲۸۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۸، ۱۳/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۸، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷، به نقل از رادیو بی بی سی، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹:۴۵.

در ادامه پخش اعترافات سران حزب توده، امشب گفت و گوی منوچهر بهزادی دبیر کمیته مرکزی این حزب از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شد.

در ابتدای این گفت و گو منوچهر بهزادی با معرفی خود به عنوان عضو هیئت سیاسی و دبیر کمیته مرکزی حزب توده ایران، مسئول روزنامه نامه مردم ارگان حزب توده، دبیر رابط شعبه سازمان های توده ای شعبه دهقانی و سازمان جوانان، اعلام کرد که قصد دارد ارزیابی نقادانه خود از سیاست های حزب توده را به خصوص برای هواداران آن بیان کند. وی پس از رد شایعات مربوط به تحت فشار انجام شدن این مصاحبه ها، هدف نهایی حزب توده را «تضعیف جمهوری اسلامی ایران به منظور براندازی جمهوری اسلامی ایران و روی کار آوردن یک حکومت وابسته به شوروی» معرفی کرد و «فعالیت در بین طبقات و اقشار مختلف مردم، کارگران، دهقانان، زحمتکشان شهری [و] جوانان» را اولین هدف راهبردی حزب برشمرد تا از این طریق بتواند با تبلیغ سیاست خود «اذهان کارگران را از وظایف اصلی آنها و مردم ایران و انقلاب در شرایط مشخص کنونی که به طور عمده عبارت هست از جنگ تحمیلی، منحرف کند ... و در همین حال شوراها و سندیکاها را در مقابل هم قرار دهد و ... از طرف دیگر در شوراها دهقانی نفوذ بکند و بعد این دو تا را در مقابل هم قرار دهد.»

وی ادامه داد: «در مورد جوانان، حزب می کوشید با استفاده از بستن دانشگاه جوانان را تحریک کند و آنها را به مقابله با حاکمیت وادارد برای باز کردن دانشگاه و مخالفت با انقلاب فرهنگی و ... سازمان های دانشجویی، سازمان های دانش آموزی به وجود بیاورد و [آنها را] در برابر انجمن اسلامی موجود در دانشگاه و در مدارس [قرار دهد].»

منوچهر بهزادی در تشریح دیگر مسائل مرتبط با اهداف راهبردی حزب توده گفت: «مسئله دوم عبارت بود از حفظ سازمان های مخفی ... هدف مرحله ای سازمان مخفی در شرایط کنونی عبارت از جمع آوری اطلاعات یعنی کار اطلاعاتی به طور کلی و آماده شدن برای نیل به هدف نهایی یعنی براندازی. مسئله سوم در مورد اهداف استراتژیک عبارت بود از نفوذ در مراکز حساس و کلیدی ... در اینجا هم وظیفه مرحله ای عبارت بود از جنبه اطلاعاتی و وظیفه نهایی عبارت بود از آمادگی برای نیل به هدف براندازی بود. مسئله چهارم دفاع از سیاست شوروی بود. ... مسئله پنجم در اهداف استراتژیک عبارت بود از بزرگ کردن اختلافات درونی در روحانیت و حاکمیت جمهوری اسلامی ایران. ... مسئله هفتم یعنی زمینه فعالیت هفتم عبارت بود از تلاش برای گسترش مناسبت سیاسی - اقتصادی و فرهنگی با بلوک شرق به منظور گسترش نفوذ اقتصادی، سیاسی، فرهنگی.»

دبیر کمیته مرکزی حزب توده ایران در ادامه این گفت و گو به تبیین اهداف مرحله ای حزب توده پرداخت: «حزب برای نفوذ در بین طبقات و اقشار مختلف مردم ... احتیاج به این داشت که فعالیت قانونی و علنی داشته باشد ... دومین هدف که در این جهت بود عبارت بود از احتراز از برخورد عقیدتی با نیروهای اسلامی ... زمینه فعالیت دیگری که عبارت بود از تلاش برای نشان دادن نقاط مشترک بین اسلام و مارکسیسم. ... نکته دیگر این بود که حزب کوشش

می کرد ... گذشته خیانت آمیز حزب را در مقابل مردم تطهیر کند، ... با دفاع ظاهری از خط امام و روحانیت ... و همه اینها به این منظور بود که بتواند مجوز قانونی برای فعالیت پیدا کند و بتواند در میان مردم آبرو کسب کند و بتواند در میان مردم نفوذ کند. علی رغم تمام فعالیت ها، موفقیت حزب در تمام این زمینه ها به هیچ بود و یا ناچیز بود و دلیلش کاملاً روشن است در جامعه اسلامی مانند جامعه ایران مردم زحمتکش اعتقاد عمیق به اسلام دارند، اعتقاد عمیق به رهبری انقلاب دارند و برای این جان دادند و جان می دهند.»

منوچهر بهزادی در پاسخ به سؤالی در مورد چگونگی طرح براندازی گفت: «حزب می دانست که با وجود امام ... توطئه براندازی غیرممکن است که به موفقیت برسد. ... بدین ترتیب حزب امیدش را بیشتر بسته بود به نبودن، خدای ناخواسته، امام، در آن دوران حزب تصور می کرد که جنگ داخلی خواهد شد ... و امکان به وجود خواهد آمد برای اینکه توطئه براندازی به ثمر برسد.»

وی در ادامه مواضع کنونی خود را در مورد ماهیت اتحاد شوروی این گونه توضیح داد: «شوروی هم مانند امریکا ابرقدرتی است که اهداف خاص خودش را دارد ... هر دو یک هدف دارند که تفاوت اساسی ندارد و آن عبارت است از تسلط بر خلق ها ... شوروی با اشغال افغانستان حق یک کشور را برای نیل به استقلال پایمال کرده است. شوروی با کمک به عراق و جلوگیری از سقوط صدام حق ملت عراق را پایمال کرده است و جلوگیری می کند از اینکه انقلاب اسلامی در عراق پیروز شود و جمهوری اسلامی در عراق برقرار شود.»

منوچهر بهزادی در پایان این گفت و گوی تلویزیونی ضمن درخواست عفو از رهبر انقلاب برای جبران گناهان خود، تنها راه رستگاری مردم ایران را «انقلاب اسلامی زیر شعار نه شرقی نه غربی جمهوری اسلامی و تحت رهبری امام خمینی» دانست. (۱)

۱

با آغاز خروج نیروهای رژیم صهیونیستی از بخش مرکزی لبنان، هشدارها در مورد درگرفتن نبرد برای تصرف این مناطق نیز افزایش یافته است. در همین حال، شبه نظامیان وابسته به حزب الله توانستند چند پایگاه نظامی را در شهر بعلبک به تصرف در آورند.

به گزارش آسوشیتدپرس، نیروهای ارتش رژیم صهیونیستی از امشب عقب نشینی خود از کوهستان های مرکزی لبنان را آغاز کرده اند. رادیو بیروت نیز به نقل از منابع غیررسمی گزارش داد این عقب نشینی پس از حدود ۴۸ ساعت تکمیل خواهد شد و تماس ها میان مقامات عالی رتبه لبنانی، امریکایی و دیگر مقامات ادامه دارد تا از وقوع تنش در کوهستان های مذکور جلوگیری شود. به گفته مسئولان لبنانی، امروز ارتش این کشور به طور کامل در شرق بیروت مستقر شد و در غرب پایتخت نیز تدابیر کنترلی شدیدتری اعمال کرد. باین حال، روزنامه های چاپ سوریه اعلام کردند برخی مناطق حومه جنوبی لبنان هنوز در دستان شیعیان گروه امل و دیگر انقلابیون لبنانی قرار دارد. (۲)

صدای امریکا نیز امشب در گزارشی اعلام کرد که مسلمانان دروزی لبنان به ارتش این کشور

ص: ۲۸۲

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۲- روزنامه کیهان، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

هشدار دادند چنانچه طبق طرح پیش بینی شده وارد منطقه کوهستانی شوف شوند، جنگی بی پایان در انتظار آنان خواهد بود. براساس این گزارش، رژیم صهیونیستی نیز در مورد هرگونه اقدام تهاجمی علیه نیروهای این رژیم در هنگام جابه جایی، به شبه نظامیان مسیحی و مسلمانان دروزی هشدار داد و افزود در این صورت، مهاجمان با اقدامات شدید تلافی جویانه آن رژیم روبه رو خواهند شد.^(۱)

از سوی دیگر، به گزارش واحد مرکزی خبر از بیروت، عناصر شبه نظامی وابسته به حزب الله امروز تسلط خود بر پادگان الشیخ عبدالله متعلق به ارتش لبنان و یک مرکز ژاندارمری در شهر بعلبک در شرق لبنان را تثبیت کرده و عکس بزرگی از امام خمینی و شعارهای اسلامی بر فراز این دو مرکز نصب کردند.^(۲) در همین حال، رادیو لبنان امشب مدعی شد که «در چارچوب توطئه علیه بیروت بزرگ روز جاری درگیری های پراکنده ای میان افراد ارتش لبنان مستقر در پادگان شیخ عبدالله در بعلبک و عناصر مسلح ایرانی عضو گروه حسین الموسوی روی داد.» این رادیو همچنین گزارش داد که در همین شهر گروهی از زنان و کودکان با در دست داشتن عکس هایی از امام خمینی و امام موسی صدر وارد پاسگاه ژاندارمری شده اند، در حالی که افراد مسلح بیرون پاسگاه را محاصره کرده بودند.^(۳) عصر امروز، رادیو اسرائیل نیز با اشاره به این واقعه، در مورد حضور ایرانی ها در بعلبک گفت: «تعدادی از افراد حزب اللهی ایران نیز برای انجام فعالیت های تبلیغاتی به سود جمهوری اسلامی ایران به بعلبک اعزام شده و در آن شهر سکونت یافته اند. ... اکثر ساکنان بعلبک شیعیانی می باشند که به گروه الاصل وابستگی دارند و پاره ای از آنان از حکومت آیت الله خمینی طرف داری می کنند.»^(۴)

ص: ۲۸۳

-
- ۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو امریکا، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.
  - ۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.
  - ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۸، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳۳، به نقل از بخش عربی رادیو لبنان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۰:۴۵.
  - ۴- همان، ص ۲۰، به نقل از رادیو اسرائیل، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

امروز فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف(۱) با حضور در ارتفاعات سرپهن، درمورد شناسایی ارتفاعات بمو، شاخ خشیک، زیمناکوه و آخرین وضعیت عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان بحث و تبادل نظر کردند.

در این جلسه ابتدا، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص)، ضمن اشاره به وضعیت استقرار نیروهای خودی، موقعیت دشمن در منطقه عملیاتی دربندیخان (الفجر ۵) را تشریح کرد. وی گفت: دشمن روی ارتفاعات زیمناکوه، شاخ خشیک، سرتک، تنگه سرتک، بمو، تنگه شاخ شوالدری و شاخ کیله به طور محسوسی حضور دارد. در وضعیت فعلی، عناصر دشمن به دلیل حساسیت به تنگه کرگمل، روی ارتفاع یک رده خط ایجاد کرده اند و ضدانقلاب با گشت زنی در پیرامون این تنگه برای نیروهای ما مزاحمت ایجاد می کند. علاوه بر این، هشت نفر از اعضای کرد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در این منطقه پایگاه دارند و درحال حاضر، خطر ضدانقلاب نسبت به ارتش عراق بیشتر است، «چون عراق جای ثابت دارد و ما می فهمیم، ولی ضدانقلاب هر ساعت در منطقه گشت می زند. اوایل کار به بچه ها کمین زدند و دو نفر از بچه ها را شهید کردند.» این امر سبب شده تا شناسایی های عمقی در برخی نواحی به دلیل حضور ضدانقلاب در وسط منطقه کامل نشود.

محمدابراهیم همت در ادامه این نشست ضمن بیان توضیحاتی درمورد شناسایی های انجام شده، از اتمام شناسایی ها در بمو، شاخ خشیک و زیمناکوه به سمت سد دربندیخان خبر

ص: ۲۸۵

۱- این جلسه با حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی قائم مقام قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) و مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) تشکیل شد.

داد و مدت زمان هر بار شناسایی در ارتفاعات منطقه را ۵ تا ۶ روز عنوان کرد. وی با اشاره به دشواری های شناسایی بمو و زیمناکوه، کار شناسایی در روی ارتفاع بمو را به علت جنس صخره ای آن، بسیار مشکل توصیف کرد و گفت: «زمین [این منطقه] عمدتاً صخره ای است که راهکار محدودی دارد.» همت در ادامه افزود: «تصرف و تأمین سد دربندیخان(۱) که در اینجا به عنوان هدف در نظر گرفته شده است، امکان پذیر نیست. تصرف سد خیلی مشکل است.»

براساس گزارش فرمانده لشکر ۲۷ باتوجه به حضور عناصر دشمن و ضدانقلاب در منطقه و جنس صخره ای زمین منطقه و نبود عقبه مناسب، به نظر می رسد مشکلاتی جدی پیش روی اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان وجود دارد.

در این نشست توجیهی نیز همچون جلسات روزهای گذشته، مسائلی نظیر محدودیت زمان، کمبود نیرو و اولویت بندی عملیات دهانه شیر و عملیات دربندیخان بیش از دیگر موضوعات، تصمیم گیری فرماندهان درمورد اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ را تحت الشعاع قرار داد.

علی شمشخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه و غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، عقیده داشتند که در وضعیت فعلی به دلیل نزدیکی فصل سرما، عملیات دهانه شیر باید قبل از پانزدهم مهرماه انجام شود. علاوه براین، این فرماندهان باتوجه به نیاز محورهای سورن و پنجوین به لشکرهای قوی و کمبود نیرو برای اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیر، بر تقویت لشکر ۱۴ امام حسین(ع) از طریق انتقال لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) به مریوان تأکید می کردند.(۲) در مقابل، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف و محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) معتقد بودند عملیات والفجر ۵ به علت پیوستگی ارتفاعات، دشواری عملیات منطقه و نبود جاده، نیازمند نیروهای کیفی است؛ براین اساس، فرمانده لشکر ۲۷ اصرار داشت که لشکر ۱۷ به دلیل آشنایی با منطقه دربندیخان و داشتن نیروهای کیفی در منطقه بماند و درواقع حضور آنان را باعث تضمین بیشتر موفقیت عملیات می دانست.

درمجموع، مباحث مطرح شده میان فرماندهان بیانگر این بود که استعداد مورد نیاز برای اجرای عملیات های دربندیخان و دهانه شیر ممکن است به بیش از ۱۰۰ گردان برسد. ازاین رو کمبود نیرو و محدودیت زمان، انجام این دو عملیات بزرگ را با مشکل مواجه می ساخت.

ص: ۲۸۶

۱- محمدابراهیم همت درمورد سد دربندیخان گفت: «عراق بیشتر از دو سد ندارد، یکی سد دربندیخان و دیگری سد دوکان هست که مقابل سردشت است، یعنی این سد، بغداد و بصره را تأمین می کند. سد دربندیخان بزرگ ترین سد عراق است؛ عمق سد ۱۸۰ متر است این بیشتر از حد استاندارد است. الآن عمق آب تا ۱۲۰ متر است. ارتفاع سد ۱۸۰ متر است ارتفاع مشرف به سد از ۱۸۰۰، ۱۹۰۰ تا آخر هفتصد الی ششصد پایین می آید.» (سند شماره ۱۲۹۰۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی منطقه عملیاتی والفجر ۵، قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در عملیات والفجر ۴، ۱۳/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۲)، صص ۷ و ۱۱-۱۰.

۲- سند شماره ۱۲۹۰۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی منطقه عملیاتی والفجر ۵، قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۲)، صص ۲۸ - ۱.

شمخانی برای حل مشکل کمبود نیرو و پیشنهاد کرد سپاه و ارتش به شکل ادغامی عمل کنند، اما همت به دلیل دشواری عملیات در کوهستان و نیاز به نیروی کیفی، با این پیشنهاد مخالفت کرد.^(۱)

در بخش دیگری از این جلسه، مسئولان قرارگاه نجف، از تردید فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در مورد اجرای عملیات والفجر ۵ اظهار ناسپردی کردند. فرمانده لشکر ۲۷ خطاب به شمخانی و رشید گفت: «هر ۲۴ ساعت دو بار تصمیم گیری عوض می شود. در تهران یک تصمیم، در [قرارگاه] خاتم هم تصمیم دیگری است. ... اگر نمی خواهید روی سد عمل کنید، عملیات را تعطیل کنید تا برویم.» اکبر زجاجی طرح و عملیات لشکر ۲۷ در این باره افزود: «الآن دو سه ماه است که بچه ها در منطقه (در بندرخان) کار می کنند. ... الآن فرمانده گردان های ما روی ارتفاعات و هدف ها رفتند و همه مناطق را شناسایی کردند.»

فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با تأکید بر ضرورت اجرای دو عملیات، هم زمانی عملیات والفجر ۴ و ۵ را موجب کاهش فشار دشمن می دانستند^(۲) ابراهیم همت نیز ضمن تأیید این مطلب معتقد بود که با اجرای عملیات در در بندرخان، دشمن سرگرم شده و دیگر به شیلر پاتک نخواهد کرد، اما در عین حال تأکید داشت که بین دو منطقه عملیات اولویت بندی شود تا بر روی عملیات مهم تر تمرکز بیشتری صورت پذیرد. وی با اشاره به آماده بودن طرح عملیات در بندرخان، ضمن اصرار بر اجرای این عملیات، پیشنهاد کرد عملیات والفجر ۴ در شیلر زودتر آغاز شود تا بلافاصله بعد از آن عملیات والفجر ۵ در در بندرخان شروع شود.

در پایان نشست امروز فرماندهان با مقایسه دو منطقه دهانه شیلر و در بندرخان به بررسی و ارزیابی عملیات های والفجر ۴ و ۵ پرداختند. نتایج این بررسی ها نشان می داد که عملیات والفجر ۴ به دلایلی نظیر مناسب بودن زمین شیلر، کثرت جاده ها و معابر، جناح دهی کمتر نیروهای خودی به دشمن و... دارای تضمین بیشتر و اجرای آن آسان تر است. در حالی که عملیات والفجر ۵ با توجه به کمبود نیرو، نبود جاده و عقبه، پیوستگی ارتفاعات، صعب العبور بودن و جنس نامناسب زمین منطقه، اتکای عملیات به هلی برد، نیاز به نیروی کیفی و... ضریب موفقیت کمتری داشته و انجام آن دشوارتر است.^(۳)

۱

امروز واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در گزارشی استعداد نیروهای ارتش عراق را در منطقه سیدصادق، شاندری و پنجوین به این شرح اعلام کرد:

تیپ ۱۰۶ گارد مرزی، تیپ ۴۲۴ تابع لشکر ۴، تیپ ۵۰۴ پیاده، تیپ ۴۱۸ پیاده، تیپ ۶۵ پیاده، تیپ ۶ پیاده تابع لشکر ۴، تیپ ۲۰ پیاده، تیپ ۲۹ پیاده کوهستانی.^(۴) براساس گزارش دیگری از منابع اطلاعاتی می توان نیز تیپ ۴۰۴ و گردان کماندوی قادسیه صدام یا القعقاع مستقر در توتمان از جمله یگان های حاضر در منطقه یاد شده هستند.^(۵)

ص: ۲۸۷

۱- سند شماره ۱۲۹۰۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی منطقه عملیاتی والفجر ۵، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۳)، صص ۲۸ - ۱.

۲- سند شماره ۱۲۹۰۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۸ - ۱۷.

۳- سند شماره ۱۲۹۰۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳/۶/۱۳۶۲، صص ۸۷.

۵- همان، گزارش رکن ۲ تیپ ۳ لشکر ۲۸ ارتش، ۱۳/۶/۱۳۶۲، صص ۹۰.

در روز جاری که رژیم عراق آن را سالروز آغاز جنگ با ایران اعلام کرده است، صدام رئیس جمهور و مقامات بلندپایه این کشور کوشیدند ضمن متجاوز نشان دادن ایران، ارتش عراق را قدرتمند و درعین حال صلح طلب و نیروهای ایران را ضعیف و رو به اضمحلال جلوه دهند.

دولت عراق امروز با انتشار یک اطلاعیه رسمی ضمن متهم کردن ایران به آغاز جنگ با عراق اعلام کرد: نیروهای ایرانی تاکنون متحمل تلفاتی بالغ بر ۲۸۸ هزار تن شده اند، علاوه بر این ایران ۲۲ هزار خودرو، ۱۵۹ کشتی و صدها هواپیمای جنگنده خود را نیز از دست داده است. به گزارش رادیو امریکا، در این اطلاعیه مطلبی درمورد تلفات و خسارات نیروهای عراقی نیامده و درعین حال، ایران متهم به گلوله باران شهرهای عراق شده است. رژیم عراق همچنین در اطلاعیه مذکور ادعا کرده است که «خواستار پایان دادن به خصومت ها و حل این بحران از طریق مذاکرات مسالمت آمیز است... [درحالی که] ایران همواره طرح های میانجیگری و تلاش هایی را که در این جهت به عمل می آید رد کرده است...» (۱)

از سوی دیگر، صبح امروز صدام حسین در دیدار با گروهی از اهالی استان قادسیه عراق، امروز را سالروز آغاز جنگ اعلام کرد و به زعم خود در پی یادآوری نحوه شروع جنگ برآمد. وی مدعی شد که ایران از زمان پیروزی انقلاب اسلامی، تجاوز خود را شروع کرده و رفته رفته آن را گسترش داده تا در روز چهارم سپتامبر ۱۹۸۰ این تجاوزات به اوج خود رسیده است. به گفته صدام حسین، ایران در مدت مذکور یادداشت های رسمی عراق در اعتراض به این گونه اقدامات را نشانه ضعف این کشور تلقی می کرده است. وی در ادامه سخنان خود، مسئولیت واقعه دانشگاه المستنصریه و حمله به طارق عزیز را نیز متوجه ایران دانست. رادیو صوت الجماهير ضمن گزارش این دیدار به نقل از صدام حسین آورده است: «کنسولگری ما در المحمره [خرمشهر] برخلاف اصول و عرف دیپلماتیک مورد تجاوز و اشغال قرار گرفت. این تجاوزات در ۱۱ و ۲۶ اکتبر و ۱ و ۷ سپتامبر ۱۹۷۹ صورت گرفت. از ژوئن ۱۹۷۹ تا سپتامبر ۱۹۸۰، هدف های غیرنظامی در داخل خاک عراق ۲۴۴ بار به وسیله ایرانیان بمباران شده است. از فوریه ۱۹۷۹ تا سپتامبر ۱۹۸۰ هواپیماهای نظامی ایرانی ۲۴۹ بار به حریم هوایی ما تجاوز کردند. قبل از جنگ، سه بار به سوی هواپیماهای غیرنظامی ما آتش گشودند و در یک بار هواپیماهای غیرنظامی ما را وادار به فرود در خاک ایران

ص: ۲۸۸

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷، به نقل از رادیو امریکا، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

ساختند. از ژانویه تا سپتامبر ۱۹۸۰، هفت بار تأسیسات نفتی و اقتصادی ما را بمباران کردند. درباره تمامی اینها یادداشت‌های رسمی وجود دارد و تعداد یادداشت‌هایی که در آنها این گونه تجاوزات ثبت و برای دولت ایران ارسال شده به ۲۹۳ یادداشت خطی رسیده است. از چهارم سپتامبر ۱۹۸۰ تا ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰، این وقایع رخ داده است. البته از چهارم سپتامبر تجاوز به شهرهای مرزی آغاز و توسعه یافت و بمباران پالایشگاه الوند، میدان‌های نفتی خانقین، مندلی، زرباطیه و تأسیسات نفتی در بصره و خود شهره بصره را در بر گرفت و شط العرب قبل از ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ بسته شد و ایرانیان در حمله به ارتش ما در خاک عراق نیروی هوایی خود را به کار گرفتند و با گشتی‌های مرزی ما از نیروی هوایی درگیر شدند.»^(۱)

در همین حال، عدنان خیرالله معاون فرمانده کل نیروهای مسلح و وزیر دفاع عراق نیز در مصاحبه‌ای که در شماره امروز روزنامه عراقی الجمهوریه منتشر شد اعلام کرد: «عراق آماده است تا پایان این قرن به جنگ با نیروهای ایرانی ادامه دهد و نیروهای عراقی آماده‌اند با پرداخت بهای جنگ، هرچند که سنگین باشد، به دفاع از مرزهای خود ادامه دهند.» به گزارش خبرگزاری خلیج از بغداد، وی همچنین مدعی شد: «به اعتراف منابع آزاد و بی طرف، هم اکنون توانایی جنگی نیروهای مسلح عراق در سطح بسیار بالاتری قرار دارد. ... تهدیدهای مستمر ایران مبنی بر گسترش دامنه جنگ نیز چیز تازه‌ای نیست و درچارچوب باج خواهی و ارباب‌اعراب و دورنگه داشتن آنها از مواضع قومی و حمایت از عراق قرار دارد.» وزیر دفاع عراق با متهم کردن ایران به دریافت کمک‌های خارجی، تداوم کمک‌های بین‌المللی به ایران را موجب برهم زدن موازنه کنونی دانست و تهدید کرد که: «در صورت لزوم عراق مجبور خواهد شد بار دیگر وارد خاک ایران شود. ... نیروهای عراقی اخیراً از این رو وارد منطقه مهران شدند تا قدرت تحرک سریع خود در خاک ایران و درهم کوبیدن محل تجمع نیروهای ایرانی را به اثبات برسانند.» عدنان خیرالله در پایان ضمن دفاعی خواندن موضع‌گیری عراق گفت: «اما گاهی تعرض به طرف مقابل لازم به نظر می‌رسد.»^(۲)

امروز همچنین سپهبد ستاد عبدالجبار شنشل رئیس ستاد ارتش عراق، با تکرار مطالبی مشابه اظهارات صدام در مورد آغاز جنگ، آمادگی قوای مسلح عراق برای حراست از مرزهای این کشور و مقابله با نیروهای ایرانی را خاطر نشان ساخت^(۳)

درعین حال، یک منبع نظامی مسئول در سازمان اطلاعات نظامی عراق در گفت و گو با ماهنامه حراس الوطن، که دایره توجیه سیاسی ارتش عراق آن را منتشر می‌کند، گفت: بعید است نیروهای ایرانی بتوانند عراقی‌ها را در جنگ غافلگیر کنند، زیرا «سازمان اطلاعات عراق روش‌ها و اطلاعات کافی در اختیار دارد که این امکان را مشکل می‌سازد. ... سازمان اطلاعات نظامی عراق حرکات دشمن را زیر نظر دارد و از مقاصد وی باخبر است و می‌تواند زمان حملات و قصد نیروهای ایرانی برای بمباران مواضع ما را تشخیص دهد.» وی همچنین در مورد همکاری‌های اطلاعاتی عراق

ص: ۲۸۹

۱- همان، صص ۳۴ و ۳۵، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۰:۳۰.

۲- همان، صص ۳ و ۴، بغداد - خبرگزاری خلیج، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۶/۱۳۶۲، صص ۶ - ۴، رادیو بغداد، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ساعت

با کشورهای دیگر اظهار کرد: «سازمان اطلاعات عراق این اطلاعات را از چند منبع و با هماهنگی منابع خارجی دریافت می کند. ... ما تجربه ها را با کشورهای برادر و دوست مبادله می کنیم.» به گفته این مسئول اطلاعاتی عراق، «نیروهای ایرانی نمی توانند از دیوار امنیت نظامی عراق نفوذ کنند و سازمان اطلاعات ایران توانسته و نخواهد توانست چنین هدفی را تحقق بخشد.» (۱)

عبدالجبار عمرانی سفیر عراق در کویت نیز امروز در یک نشست مطبوعاتی با بیان اینکه کشورهای بزرگ قادر خواهند بود به جنگ ایران و عراق پایان دهند، مدعی شد: «کشورش جهت برقراری صلح با ایران از کلیه قوانین عربی اسلامی و بین المللی پیروی کرده است.» به گزارش رادیو رأس الخیمه، وی ضمن تکرار ادعاهای اطلاعاتی نظامی عراق در مورد خسارات وارد شده به ایران در طول جنگ، اظهار کرد: «عراق علی رغم خارج کردن نیروهایش از خاک ایران از بیش از چند سازمان بین المللی اسلامی و منطقه ای خواستار انجام تلاش هایی در جهت برقراری صلح شده است.» (۲)

رادیو بی بی سی نیز در برنامه شبانگامی خود با اشاره به بخش هایی از مصاحبه عدنان خیرالله، گزارش داد: «عراق در سومین سالگرد جنگ ایران و عراق گفته است مادام که یک راه حل منصفانه ای در این مورد تحصیل نگردد، جنگ را تا پایان قرن جاری ادامه خواهد داد.» این رادیو در ادامه افزود: «عراق تاریخ جنگ دو کشور را چهارم سپتامبر ۱۹۸۰ [۱۳ شهریور ۱۳۵۹] اعلام کرده است؛ روزی که به گفته عراق جنگ با تجاوز ایران آغاز شد. به گفته ایران، جنگ با حمله سربازان عراقی به ایران در تاریخ ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ [۳۱ شهریور ۱۳۵۹] آغاز شده است.» (۳)

۱

با خودداری اکثر کردهای عراقی از پیوستن به ارتش عراق در جنگ علیه ایران (۴) و همچنین وخامت اوضاع اقتصادی این کشور، رژیم عراق سعی دارد از طریق تشدید مقررات وظیفه عمومی و نیز دریافت اجباری پول از مردم، بخشی از نیروهای نظامی و هزینه های جنگ را تأمین کند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، اداره بسیج و آمار جنگ وزارت دفاع عراق در اطلاعیه ای از سربازان وظیفه و ذخیره کژد خواست از فردا به مدت سه روز خود را به مراکز سربازگیری معرفی کنند. در این اطلاعیه همچنین از مشمولانی که خارج از عراق به سر می برند نیز خواسته شده که ظرف پانزده روز آینده با مراجعه به نمایندگی های این اداره، وضعیت خدمت خود را مشخص کنند. (۵)

ص: ۲۹۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۵، بغداد - خبرگزاری خلیج، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۶، رادیو راس الخیمه، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۸.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو بی بی سی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی در شماره روز گذشته خود نوشت: ملامحمد نجیب حسن برزنجی امام جمعه شهر شانه دری از توابع استان سلیمانیه عراق که به ایران پناهنده شده است در دیدار با حجت الاسلام موسوی نماینده امام خمینی در غرب کشور، گفت: «پس از موفقیت نیروهای اسلام در عملیات والفجر ۲ و ۳، از ما خواستند که به مردم بگوییم اسلحه بگیرند و به جنگ علیه ایران بپردازند، اما توسط روحانیون منطقه عکس این خواسته انجام شد و در نتیجه دوازده هزار نفر از سربازان کردستان عراق که در ارتش مزدور صدام خدمت می کردند از پادگان ها فرار کردند که به این ترتیب، جمع سربازان فراری کُرد از ارتش مزدور صدام طی یک سال گذشته به صد هزار تن رسید.» (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۹).

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

از سوی دیگر، دولت عراق برای تأمین بخشی از ارز مورد نیاز خود، عراقی‌های مقیم امارات متحده عربی را وادار کرده است تا ۱۰ درصد از حقوق خود را از طریق بانک عراق در این کشور به حساب دولت عراق واریز کنند؛ روزنامه کیهان به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی در این باره نوشت: کنسول عراق در ابوظبی ضمن اعتراف به نیاز شدید دولت متبوعش به ارز، شاغلان عراقی مقیم امارات را تهدید کرده است در صورتی که این مبلغ را پرداخت نکنند، گذرنامه‌هایشان تمدید نخواهد شد. وی همچنین گفته است که هر عراقی باید ۵۰ گرم طلا به دولت عراق بدهد. به نوشته روزنامه کیهان، دولت عراق در ازای ۲۰۰ گرم طلا، به هر فرد عراقی یک نشان قادسیه می‌دهد (۱).

۱

در چارچوب اقدامات نیروهای خودی برای برقراری و تحکیم امنیت در مناطق بحرانی شمال غرب و غرب کشور، امروز یک عملیات وسیع پاک سازی در محور مهاباد - سردشت آغاز و عملیات دیگری نیز در منطقه پیرانشهر با موفقیت انجام شد.

قرارگاه حمزه سیدالشهدا گزارش داد از صبح امروز تیپ شهدا با همکاری توپخانه ارتش و جندالله پیرانشهر، در یک عملیات پاک سازی که تا ساعت ۱۴ بعدازظهر طول کشید، ۳ روستا را در منطقه پیرانشهر پاک سازی کردند. در یکی از این روستاها حدود ۸۰ نفر از عناصر حزبی حضور داشتند. (۲) در این عملیات، از نیروهای خودی ۲ نفر شهید و تعدادی زخمی شدند (۳) همچنین ۱۵ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته و ۳۰ نفر دیگر زخمی شدند و ۳ نفر از آنان نیز به اسارت درآمدند. افراد مذکور از عناصر وابسته به حزب دمکرات بودند. (۴) در جریان این پاک سازی تعداد زیادی اسناد و مدارک درون گروهی و همچنین چندین قبضه سلاح های انفرادی و تجهیزات نظامی از جمله یک توپ ۱۰۵ میلی متری، یک تفنگ ۱۰۶ میلی متری، ۳ دوشکا و تیربار ۶۲ و تیربار برنو با مهمات مربوط به آن به دست نیروهای خودی افتاد. (۵)

براساس گزارشی از شهربانی سقز، نیروهای سپاه و پیشمرگان گُرد امروز ۴ روستا در جنوب شرقی سقز را پاک سازی کردند. (۶)

به گزارش سپاه پاسداران مهاباد، از ساعت ۲۲ امشب، در محور مهاباد - سردشت عملیاتی با عنوان "شهید حسینی" (۷) با شرکت نیروهای ارتش، سپاه، بسیج و عشایر منگور، برای پاک سازی تعدادی از روستاهای این منطقه که از چهار سال پیش در اشغال ضدانقلاب هستند آغاز شد. (۸)

همچنین امروز قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارشی اعلام کرد که در طول هفته اخیر، در عملیات نیروهای خودی در منطقه سردشت، ۷۵ نفر از عناصر ضدانقلاب به ویژه حزب دمکرات کشته شده اند. (۹)

ص: ۲۹۱

- ۱- روزنامه کیهان، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۲- سند شماره ۳۵۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۳- سند شماره ۳۵۱۳۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، صص ۱ و ۲.
- ۴- سند شماره ۳۵۱۳۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرماندهی قرارگاه مالک اشتر به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۵- سند شماره ۳۱۸۳۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از تیپ ویژه شهدا به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۵/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۴۳۸۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۶/۱۳۶۲.
- ۷- عملیات شهید حسینی به مدت ۵ روز ادامه یافت. (ر.ک روز شمار ۱۷/۶/۱۳۶۲).
- ۸- سند شماره ۳۵۴۴۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا،

۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۹- سند شماره ۳۵۵۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

امروز شهرهای سنندج، سقز، مهاباد، پیرانشهر و نقده، کانون اصلی تحرکات و اقدامات ایذایی عوامل ضدانقلاب بود.

یک تویوتای سپاه و یک خودروی ژاندارمری در محور سنندج - سقز، گرفتار کمین عناصر کومه له شد. به گزارش قرارگاه حمزه، در این حادثه ۱۳ نفر از نیروهای خودی شهید و ۴ نفر دیگر زخمی شدند. مهاجمان علاوه بر به غارت بردن ۱۷ قبضه اسلحه ژ۳، یک خودرو و یک عدد بی سیم را نیز منهدم ساختند. (۱)

در درگیری نیروهای تأمین پایگاه های قره باغ و کیسالان از توابع مهاباد با افراد مسلح غیرقانونی، ۵ نفر از نیروهای خودی زخمی و ۷ نفر از مهاجمان نیز کشته شدند. (۲)

عناصر ضدانقلاب امروز همچنین با سلاح های سنگین به پایگاه سرشیو در اطراف پیرانشهر حمله کردند، اما در نهایت با دادن ۲ کشته و ۶ زخمی متواری شدند. (۳)

براساس گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا امروز، عناصر مسلح حزب دمکرات به قصد ضربه زدن به ژاندارمری نقده وارد این شهر شدند، اما پیش از آنکه موفق به اجرای نقشه خود شوند با نیروهای سپاه پاسداران درگیر شدند و در نتیجه با برجای گذاشتن یک قبضه اسلحه کلاشینکف و تعدادی فشنگ مجبور به ترک شهر شدند. در پایان این درگیری یکی از عناصر رده یک تشکیلات شهری این حزب دستگیر شد. (۴)

۲

گروه های مسلح غیرقانونی با هدف ایجاد اختلال در زندگی عمومی، حمله به تأسیسات اقتصادی و صنعتی مناطق بحرانی شمال غرب را در دستور کار خود قرار داده اند.

براساس گزارشی که در یک بولتن اطلاعاتی سپاه منتشر شده است، امروز عوامل حزب دمکرات بخشی از خط لوله نفت تبریز - ارومیه را در نزدیکی شهرستان نقده منفجر کردند. آتش سوزی ناشی از این انفجار پس از ۱۰ ساعت، با تلاش مأموران آتش نشانی مهار شد. (۵)

دیروز نیز عناصر مسلح غیرقانونی کارخانه آسفالت سازی ارومیه را به آتش کشیده بودند. (۶)

۳

ارتباط استقرار گروهی از نیروهای سپاه پاسداران در جزیره لارک با تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، موضوعی است که در تفاسیر بعضی رسانه های خبری از این اقدام ایران، مطرح شده است.

روزنامه کویتی الوطن در شماره امروز خود ضمن انتشار خبر استقرار نیروهای سپاه پاسداران در جزیره لارک از قول ناظران سیاسی تقویت نیروهای ایران در این منطقه را با

ص: ۲۹۲

۱- سند شماره ۳۵۴۴۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- سند شماره ۳۵۵۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.

۳- سند شماره ۳۵۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۴- همان، ص ۳.

۵- سند شماره ۱۱۳۲۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مسائل کارگری)، شماره ۲۰، شهریورماه ۱۳۶۲، ص ۱.

۶- سند شماره ۳۵۵۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

تحولات اخیر جبهه های جنگ ایران و عراق، مرتبط دانست و این مسئله را تهدیدی برای نفتکش های خارجی قلمداد کرد.^(۱)

امشب همچنین رادیو مونت کارلو در بخش عربی خود در مورد استقرار نیروهای سپاه در جزیره لارک گفت: «در خلیج [فارس] ناگهان اوضاع بحرانی شد. به ویژه پس از اینکه مقامات ایرانی نیروهایی از سپاه پاسداران را به جزیره لارک واقع در تنگه هرمز اعزام داشته اند. شایان ذکر است نظر ایران با نظر سلطنت نشین عمان پیرامون رفت و آمد کشتی های تجاری در تنگه هرمز تفاوت دارد.»^(۲)

رادیو امریکا نیز با پرداختن به موضوع استقرار نیروهای ایرانی در جزیره لارک اعلام کرد: «رژیم جمهوری اسلامی ایران تهدید کرده است چنانچه تأسیسات نفتی ایران از سوی عراق در معرض خطر قرار گیرد، تنگه هرمز را به روی خطوط کشتیرانی بین المللی خواهد بست. رژیم جمهوری اسلامی با اعلام مستقر کردن پاسداران انقلاب اسلامی در جزیره لارک در مقابل ساحل عمان در تنگه هرمز، خطوط کشتیرانی بین المللی را مورد تهدید قرار داد.»^(۳)

۱

امام خمینی فرمانده کل قوا، در حکمی به محسن رضایی فرمانده سپاه، اجازه دادند مقررات انضباطی را در سپاه پاسداران به اجرا بگذارند. متن این حکم بدین شرح است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای حفظ نظم و عدم هرج و مرج در سپاه پاسداران مجازند با رعایت احتیاط کامل، مقررات انضباطی متخلفین سپاهی را که مورد تأیید نماینده اینجانب است، اجرا نماید و در این رابطه با تصویب شورای سپاه به فرماندهانی که مطمئن هستند از این اجازه سوء استفاده نمی کنند در موارد ضروری اجازه دهد.

۱۳/۶/۶۲

روح الله الموسوی الخمينی^(۴)

۲

امام خمینی امروز به مناسبت دومین سالگرد شهادت آیت الله قدوسی در حضور خانواده وی و طلاب مدرسه شهید قدوسی سخنانی ایراد کردند. ایشان در این سخنان ضمن هشدار در مورد صدماتی که عالمان بی تقوا به اسلام وارد می کنند به لزوم پذیرش مناصب دولتی توسط روحانیون بر حسب مقتضیات زمان اشاره کرده و بر ضرورت گسترش فعالیت های حوزه ها در مسائل اسلامی و فقه تأکید کردند.

متن سخنان رهبر انقلاب اسلامی به این شرح است: «ضایعه بزرگ شهادت مرحوم آقای «قدوسی» باعث تأسف و تأثر است. من سال های طولانی با او آشنا بودم. ایشان اهل علم و عمل بود و در راه اسلام هم فدا شد.

ص: ۲۹۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۸، رادیو مونت کارلو (بخش عربی)، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷، به نقل از رادیو امریکا، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.
- ۴- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، ص ۹۹.

راجع به مدرسه ها و حوزه ها کراراً عرض کرده ام که علم بی تقوا اگر مضر نباشد، مفید هم نیست. آن مقداری که اسلام از عالم های بی تقوا صدمه دیده است، معلوم نیست از مردم عادی دیده باشد. آنچه اصل است تقواست، ولی اگر همین تقوا نزد اشخاصی جاهل باشد، گاهی ضرر می زند. آدم هایی که ظاهر صالح دارند ممکن است به واسطه ناآشنایی به مبانی اسلام، اشتباهاتی انجام دهند، اما علم و تقوا اگر در کسی جمع شد در دنیا و آخرت سعادت مند است و آقای قدوسی هم عالم بود و هم متقی.

حوزه های علمیه امروز باید بیشتر از سابق در مسائل اسلامی و فقه جدید نمایند و مسئله فقه به همان نحوی که مشایخ درست کرده اند، باید محفوظ بماند. لکن الآن که ایران به واسطه گرفتاری ها به اهل علم احتیاج دارد، اگر چه به طور موقت، آقایان باید به خدمت هایشان ادامه دهند و درست است که تحصیل فقه در اولویت است، اما همه اینها به خاطر حفظ اسلام است و امروز اگر برای حفظ اسلام احتیاج باشد که آقایان به جبهه ها بروند و رزمندگان را تشویق بنمایند، باید این کار را انجام دهند و همچنین امور قضایی از باب اینکه قضاوت و یادگیری آن از حوزه ها سلب شده بود و کسی هم فکر دخالت در آن نمی کرد و از این جهت نقیصه زیاد داشت و دارد و با اینکه پیش از این، من اجازه نمی دادم که با تقلید، قضاوت انجام شود، لکن چون کمبود داریم افرادی که با تقلید می توانند عهده دار این مسئله باشند، مانعی ندارد. ... ما تکلیف داریم که قضاوت و سایر جهات را حفظ کنیم، تا زمانی که جمهوری اسلامی در سیر خود قرار بگیرد، آن گاه علما به پست های خودشان، که از همه شریف تر است، برگردند و من از ابتدا همین مطلب را می گفتم که علما شأنشان نیست مسئولیت دولتی بپذیرند؛ خیال می کردم که بدون آنها کارها درست می شود، ولی پس از مدتی دیدم که اگر به این وضع باقی بمانیم، اصل اسلام هم در خطر می افتد و از آن مبنای اول برگشتم. و تا مادامی که اینها اشخاص صالح را به جای خود پیدا نکرده اند، باید باشند. ان شاء الله خداوند شما را حفظ کند و بتوانید به تحصیل و خدمت خودتان ادامه دهید.»^(۱)

۱

پیام امام خمینی به مناسبت ایام حج، امروز در مدینه برای حجاج قرائت شد. این در حالی است که وزیر کشور عربستان در مورد هرگونه رفتار سیاسی در مناسک حج هشدار داد.

به گزارش روزنامه کیهان، صبح امروز شمار زیادی از زوار ایرانی و تعدادی از زائران کشورهای دیگر در مقابل بعثه امام خمینی در مدینه تجمع کردند. پس از قرائت پیام امام خمینی به حجاج به زبان های فارسی و عربی، حجت الاسلام موسوی خوئینی ها نماینده امام و

ص: ۲۹۴

سرپرست حجاج ایرانی، در سخنانی ضمن اشاره به وضعیت لبنان و دخالت امریکا و رژیم اشغالگر قدس در درگیری های داخلی این کشور، از سکوت سازمان های بین المللی و کشورهای اسلامی در قبال این امر انتقاد کرد.^(۱)

موسوی خوئینی ها در پایان سخنان خود با بیان اینکه «مسائل ما مسائل دنیای اسلام است و ما دشمنان بزرگی چون امریکا و شوروی داریم. ما در مکه و مدینه نسبت به مأمورین دولت سعودی و مقامات این کشور هیچ گونه تعرضی نداریم»، از حجاج خواست سخنی برخلاف شعارهای عمومی سر ندهند و در نماز جماعت عموم مسلمین شرکت کنند.

پس از سخنان نماینده امام، حجاج به سمت مسجدالنبی راه پیمایی و سپس نماز جماعت را در صحن حرم به همراه سایر مسلمانان اقامه کردند.^(۲) عصر امروز، حجت الاسلام خوئینی ها با انتشار پیامی از راه پیمایان تقدیر کرد.^(۳)

در همین حال، امروز خبرگزاری بین المللی اسلامی گزارش داد که شاهزاده نایف بن عبدالعزیز وزیر کشور عربستان سعودی، از ادارات دولتی این کشور خواسته است تا همه نوع کمک و خدمات را در اختیار حجاج قرار دهند. وی همچنین ضمن تأکید بر پذیرش همه زوار بدون توجه به رویکرد سیاسی شان، از حجاج خواست: «از هر اقدامی که به احساسات زائران دیگر که از اقصی نقاط جهان برای انجام فرائض به محیط مقدس می آیند، لطمه می زند اجتناب کنند». وزیر کشور عربستان به حجاج توصیه کرد که «با بلند کردن پلاکارد شعار ندهند» و به آنان هشدار داد: «تخلف از امنیت در پادشاهی سعودی بالاتر از جرم سیاسی است.»^(۴)

نایف بن عبدالعزیز امروز همچنین در گفت و گو با روزنامه کویتی السیاسه اظهار کرد: «دولت سعودی در مقابله با افراد مخل امنیت و با کسانی که برخلاف اسلام رفتار می کنند به خود تردیدی راه نمی دهد.» وی در مورد رفتار حجاج ایرانی مدعی شد: «آنچه که سعودی طی سه سال اخیر، از رفتار حجاج ایرانی تحمل کرده است برای هیچ کشور دیگری قابل تحمل نیست.»^(۵)

۱

پایان دادن به جنگ ایران و عراق، مضمون اصلی اظهارنظرهای چند تن از مقامات بلند پایه سابق انگلیس است که امروز در خبرگزاری عراق انتشار یافت.

به گزارش خبرگزاری عراق از لندن، جیمز کالاهان نخست وزیر سابق انگلیس امروز در گفت و گو با خبرگزاری مذکور، از کشورهای بزرگ خواست برای توقف جنگ ایران و عراق، مجدانه تلاش کنند. وی همچنین اظهار کرد: «سازمان ملل متحد و دیگر سازمان های بین المللی در تلاش های کنونی خود جهت متوقف شدن جنگ، که سه سال از آن می گذرد، کوتاهی

ص: ۲۹۵

-
- ۱- روزنامه کیهان، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
  - ۲- روزنامه اطلاعات، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
  - ۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.
  - ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴، لندن - خبرگزاری بین المللی اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.
  - ۵- همان، ص ۱۰، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

می‌کند. جنگ ایران و عراق تنها در صورت وارد کردن فشارهای بین‌المللی به حکام تهران مبنی بر پذیرش آتش بس، متوقف می‌شود، به ویژه آنکه عراق نیروهایش را از مناطق مرزی مشترک بین‌المللی به عقب رانده است.»

طبق همین گزارش، لرد کارینگتون وزیر امور خارجه سابق انگلیس نیز ضمن دعوت از کشورهای بزرگ برای افزایش تلاش‌های خود به منظور خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق، «موضع حکام ایران را در مخالفت با پیشنهادهای بین‌المللی در مورد متوقف شدن جنگ عراق و ایران، محکوم کرد.»

خبرگزاری عراق در ادامه گزارش خود افزود: حوم نوت وزیر دفاع سابق انگلیس نیز امروز در گفت‌وگو با این خبرگزاری، خاطرنشان کرد که انگلیس و فرانسه همراه با دیگر کشورهای اروپایی می‌توانند نقش فعال تری در متوقف شدن این جنگ ایفا کنند. (۱)

۱

مسعود رجوی در مصاحبه‌ای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را سازمانی مشروع و آلترناتیو جمهوری اسلامی خواند. در همین حال، امروز روزنامه کیهان گزارشی از جلسات مناظره شماری از اعضای سابق این سازمان را با محوریت مواضع و عملکرد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از زمان پیروزی انقلاب تا سی‌ام خردادماه ۱۳۶۰ منتشر کرد.

مسعود رجوی سرکرده سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در گفت‌وگویی با ماهنامه هرالد (چاپ پاکستان) در مورد وضعیت کنونی ایران و جنگ ایران و عراق و همچنین راهبرد سازمان مذکور برای براندازی نظام جمهوری اسلامی مطالبی را بیان کرد. وی در خصوص وضعیت فعلی جمهوری اسلامی ایران گفت: «رژیم کنونی را مشکلات فراوانی فراگرفته است؛ دو جنگ در حال حاضر در ایران وجود دارد، یکی جنگ داخلی که جنگی است بر علیه مردم ایران و مجاهدین و دیگری جنگ خارجی که به مثابه سرپوشی برای جنگ داخلی است.»

رجوی همچنین با تشریح راهبرد این سازمان برای سرنگونی جمهوری اسلامی افزود: «ما سه فاز استراتژیک داریم در فاز اول با مقاومتان آینده و ثبات دشمن را از بین بردیم و آنها را نامشروع ساختیم، سپس آلترناتیو خود را تأسیس و معرفی نمودیم و در فاز دوم و در مسیر تدارک

ص: ۲۹۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۷۰، ۱۵/۶/۱۳۶۲، صص ۲ و ۳، لندن - خبرگزاری عراق، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

قیام ما بر روی مزدورانی که مستقیماً در اعدام‌ها دست داشتند تمرکز یافتیم و فاز سوم نیز قیام عمومی است.» وی همچنین مدعی شد سیاست نظام ایران «در جنگ با عراق فقط به اسرائیل سود رسانیده و قربانیان آن نه تنها مردم ایران، بلکه فلسطینی‌ها نیز می‌باشند؛ البته این جنگ نمی‌تواند نامحدود و تا ابد پیش رود، اما تا زمانی که [امام] خمینی زنده است، هیچ‌امیدی وجود ندارد.»^(۱)

در همین حال، روزنامه کیهان در شماره امروز خود، گزارشی از جلسات مناظره زندانیان سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در زندان اوین را منتشر کرد.^(۲)

به نوشته این روزنامه، در ابتدا ابوالقاسم اثنی عشری یکی از زندانیان شرکت‌کننده در این مناظرات، افراد شرکت‌کننده را جمعی از «اعضا و مسئولان سابق گروهک تروریستی منافقین» معرفی و موضوع این گفت‌وگو را «افشاء خطوط، عملکرد و همچنین مواضع گروهک منافقین از بدو پیروزی انقلاب اسلامی تا زمان حاضر» ذکر کرد؛ سپس سایر شرکت‌کنندگان، که بیش از ۳۰ نفر بودند، به معرفی خود پرداختند؛ در بین آنان رابط سیاسی شاخه خراسان و رابط تدارکات نظامی بخش شهرستان، طاهر احمدزاده استاندار سابق خراسان در دولت موقت و از کاندیداهای عضویت در شورای ملی مقاومت، نیز حضور داشتند. در ادامه، ابوالقاسم اثنی عشری محورهای این مناظرات را چنین برشمرد: «تحلیل منافقین از پیروزی انقلاب و برخورد آنها با رهبری انقلاب، مضمون فعالیت‌های سیاسی منافقین پس از پیروزی انقلاب تا ۳۰ خرداد، ارتباطات منافقین با سایر گروهک‌های ضدانقلاب؛ مضمون حرکت ۳۰ خرداد؛ موضع سازمان منافقین در قبال جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و...»

در شماره امروز روزنامه کیهان، متن گفت‌وگوهای انجام شده در دو جلسه از این مناظرات که مربوط به بخش اجتماعی و عمدتاً درخصوص مواضع، عملکرد و خطوط سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از پیروزی انقلاب تا ۳۰ خرداد ۱۳۶۰ بود، منتشر شد و قرار است دنباله این مباحث در شماره‌های آینده این روزنامه انتشار یابد.^(۳)

۱

خروج ارتش رژیم صهیونیستی از بخش مرکزی لبنان، به درگیری بین نیروهای داخلی لبنان برای تسلط بر این مناطق انجامیده است، در همین ارتباط نماینده ویژه آمریکا در غرب آسیا به منظور تهیه یک موافقت‌نامه در مورد کنترل مناطق تخلیه شده عازم منطقه می‌شود. از سوی دیگر، خبرگزاری رویتر نیز مدعی دست داشتن نیروهای ایران در تصرف پادگان بعلبک شد.

رژیم صهیونیستی امروز با صدور بیانیه‌ای اعلام کرد که به دنبال آغاز خروج نیروهای ارتش

ص: ۲۹۷

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۴/۶/۱۳۶۲، صص ۶ و ۷، رادیو بغداد، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

۲- به نوشته روزنامه کیهان این جلسات مناظره که در فصل بهار امسال در حسینیه شهید کچوئی (زندان اوین) برگزار شد، توسط سیمای جمهوری اسلامی ایران ضبط و از شبکه سراسری پخش شد. (روزنامه کیهان، ۱۳/۶/۱۳۶۲، صص ۲۰ - ۱۷).

۳- روزنامه کیهان، ۱۳/۶/۱۳۶۲، صص ۲۰ - ۱۷ و ۲۳.

این رژیم از بخش مرکزی لبنان، یعنی ارتفاعات شوف و عالیه، قرار است خطوط دفاعی جدید نیروهای این رژیم در ۳۵ کیلومتری جنوب بیروت تشکیل شود. در پی آغاز این عقب نشینی، ارتش فالانژ لبنان اعلام کرد که بلافاصله دست به تصرف مواضع تخلیه شده خواهد زد؛ از سوی دیگر، مبارزان مسلمان دروزی نیز هشدار دادند چنانچه ارتش فالانژ بدون توافق قبلی وارد مواضع شوف شود، جنگ بی پایانی در خواهد گرفت (۱).

به دنبال آغاز عقب نشینی نیروهای رژیم صهیونیستی، درگیری برای تصرف مناطق تخلیه شده نیز شروع شد؛ به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، این نبردها بین شبه نظامیان مسلمان دروزی و نیروهای ارتش فالانژ در کوهستان های مشرف بر شرق و جنوب بیروت در گرفته است. پس از پخش بیانیه نظامی ارتش لبنان مبنی بر تسلط نیروهای این ارتش بر تقاطع خلده واقع در ۵ کیلومتری جنوب بیروت در درگیری های بعدازظهر امروز، یک سخنگوی حزب سوسیالیست ترقی خواه دروزی، از تداوم کنترل نیروهای دروزی بر این چهارراه خبر داد (۲).

واحد مرکزی خبر به نقل از خبرگزاری فرانسه گزارش داد، امروز در واشنگتن اعلام شد که مک فارلین نماینده ویژه امریکا در غرب آسیا، روز یکشنبه به منظور انجام یک مأموریت جدید عازم این منطقه خواهد شد؛ به گفته یک سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا، وظیفه اصلی مک فارلین، تلاش برای تهیه یک موافقت نامه است که طبق آن ارتش لبنان اجازه می یابد کنترل نقاط تخلیه شده توسط نیروهای رژیم صهیونیستی را به دست بگیرد (۳).

امروز خبرگزاری رویتر با اشاره به اقدام روز گذشته شبه نظامیان وابسته به حزب الله در تصرف کامل پادگان الشیخ عبدالله و یک مرکز ژاندارمری در شهر بعلبک (۴) - (۵) مدعی شد که نیروهای ایرانی در این ماجرا دست داشته اند، به گزارش این خبرگزاری: «یک خبرنگار رویتر در شهر تاریخی بعلبک گفت چند صد نفر پاسدار انقلاب ایران که به مدت یک سال در شهر مستقر بودند از جمله هشتصد نفر افراد مسلحی می باشند که یک پادگان ارتش لبنان را اشغال کرده اند. بقیه افراد مزبور از شیعیان مسلمان محلی طرف دار ایران بودند. ... سال گذشته چند صد نفر از پاسداران انقلاب ایران به این منطقه آمده و گفتند که خواستار جنگیدن علیه نیروهای اشغالگر اسرائیل می باشند» (۶).

ص: ۲۹۸

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- شبه نظامیان حزب الله دیروز پس از تصرف پادگان شیخ عبدالله و مرکز ژاندارمری بعلبک اقدام به نصب عکس امام خمینی و شعارهای اسلامی بر فراز این دو مرکز کردند. (ر.ک روزشمار ۱۲/۶/۱۳۶۲).

۵- همان.

۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۱ و ۱۲، بیروت - خبرگزاری رویتر، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه گزارش داد: «امروز نیروهای عراقی در روستای جشنی آباد و قلقله وارد شده و اعلامیه زده و روستاها از مردم تخلیه شده است.» (۱) در پی انتشار این خبر و گزارش های مشابه در خصوص پیشروی ارتش عراق در محور جنوب مارو (۲) و احتمال تهدید شهر مریوان، امروز فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه (۳) جلسه ای اضطراری برای بررسی صحت و سقم این اخبار تشکیل دادند.

در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، با اشاره به خبر تصرف روستاهای قلقله و جشنی آباد به دست نیروهای عراقی افزود: ارتش عراق با همراهی ضدانقلاب قصد دارد از محور کیکن به شهر مریوان حمله کند و در حال حاضر به کلیه نیروها دستور آماده باش داده شده است. وی همچنین در تحلیل تک احتمالی دشمن گفت: عراق می خواهد ما را به خود مشغول کند تا با فرارسیدن فصل سرما و بارش برف، اجرای عملیات در دهانه شیلر ناممکن شود. رضائیان اقدام اخیر نیروهای دشمن را مشابه تک آنها به تنگه چزابه (برای پیشگیری از اجرای عملیات فتح المبین در غرب کرخه) دانست و اضافه کرد: این اقدام به منظور ایجاد خط کاملی بین قلقله و جشنی آباد انجام شده است. (۴)

در بخش دیگر جلسه، سرهنگ امیریگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، در تأیید مطالب فوق با بیان اینکه «دشمن برای عقب افتادن عملیات ما رخنه ها را پر می کند»، افزود:

ص: ۳۰۱

۱- سند شماره ۲۰۰۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۲- در واقع پیشروی عراق در محور مریوان و قسمت میانی منطقه عملیاتی والفجر ۴ انجام شده است و محدوده تقریبی تک احتمالی عراق در منطقه روبه روی ارتفاع خرنوکه دار در ضلع شمالی مریوان تا بالای ارتفاع قوچ سلطان در شمال غربی مریوان می باشد.

۳- جلسه قرارگاه مقدم حمزه با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات این قرارگاه، ابوشهاب جانشین لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، ابوعمار فرمانده سپاه مریوان، صالحی رئیس ستاد قرارگاه از سپاه، سرهنگ امیریگی از فرماندهان ارتش در قرارگاه مقدم حمزه و سرهنگ پارسایان مسئول رکن ۲ در پادگان مریوان تشکیل شد.

۴- سند شماره ۱۳۰۱۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی تحرکات دشمن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۴/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۱)، صص ۳ - ۲.

در حال حاضر، یگان های کارآمد عراق در این منطقه نیستند، دشمن ممکن است خط تأمینی درست کند، ولی تصرف مریوان امری غیرمنطقی است. وی در ادامه درباره رعایت حفاظت اطلاعات منطقه عملیاتی، گفت نیروهای خودی باید از اقداماتی که موجب هوشیاری و تحریک دشمن در منطقه می شود، اجتناب کنند.

پس از آن، ابوشهاب جانشین لشکر ۱۴ امام حسین (ع) نیز ضمن تأکید بر ضرورت تنظیم و تحکیم خطوط خودی، از ضعف تدارکاتی و مهندسی در محور لشکر ۱۴ امام حسین (ع) ابراز نگرانی کرد. وی اقدامات اخیر ارتش عراق را گامی در جهت پر کردن خلأها در ارتفاعات منطقه توصیف کرد (۱) و در مورد هشیاری دشمن افزود: ظاهراً ستون های دشمن در منطقه به شدت افزایش یافته است؛ به هر جهت، دیشب ۲۰۰ ماشین با چراغ روشن در جاده حرکت می کردند، در حالی که قبلاً حرکت ماشین ها در شب اغلب با چراغ خاموش بود (۲).

ابوعمار فرمانده سپاه مریوان نیز در تشریح اقدام اخیر دشمن گفت: امروز خبر دادند قلقله را زده و عراق از سمت هفت توانان جلو آمده و نزدیک روستای ساوجی مستقر شده است. در روستا چند تا اعلامیه زده و به مردم گفته شما می توانید در روستا زندگی کنید، ولی به نیروهای نظامی ایران بگویید که به ما حمله نکنند. پس از آن شایع شد که ضدانقلاب در محور کولان استقرار یافته و با هماهنگی عراق می خواهد به شهر حمله کند (۳). وی در ادامه صحبت هایش خاطر نشان کرد: اگرچه تخلیه این روستاها به نفع نیروهای خودی شد، اما اگر ما اقدامی نکنیم امکان دارد ارتش عراق با توسعه و تقویت واحدهای خود در چند ارتفاع دیگر، قله های ما را در معرض خطر قرار دهد.

پس از اتمام این جلسه گروه هایی برای بررسی صحت و سقم خبر تحرکات دشمن اعزام شدند (۴) و «در شهر مریوان، سپاه اعلام حکومت نظامی کرد» (۵).

در همین حال، برخی گزارش ها از اضطراب ناشی از تشدید بمباران ها و پخش شایعه حمله احتمالی عراق به مریوان حکایت دارد. براساس یکی از این گزارش ها، دشمن در محور خلوزه، خرابه و هفت توانان سه کیلومتر پیشروی کرده و با انتشار اطلاعیه ای اعلام کرده است که قصد تصرف مریوان را دارد و به همین منظور، تعدادی از نیروهای طالبانی ها را به سوی شمال محور خرنو که دار فرستاده است (۶) در گزارش دیگری آمده است امروز اهالی شهر «با هر وسیله ای که توانستند - ماشین، تراکتور، حتی قاطر و پیاده - اسباب و اثاثیه را جمع می کردند، می رفتند» (۷).

۱

مشکلات مهندسی به ویژه در زمینه احداث جاده، که یکی از اساسی ترین عوامل ارتباطی خطوط مقدم با عقبه است، از مهم ترین معضلات قرارگاه های حمزه و نجف برای اجرای دو عملیات والفجر ۴ و ۵ در مناطق شیلر و دربندیخان به شمار می رود. براین اساس، امروز جلسه ای با حضور مسئولان وزارت

ص: ۳۰۲

۱- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۲۶ - ۱۸.

۲- سند شماره ۱۳۰۱۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ - ۸.

۳- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- سند شماره ۱۳۰۱۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۹ - ۱۸.

۵- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیشین، ص ۱۷.

۶- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲ تا ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹۱.

سپاه و فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص)، حمزه و نجف(۱) در باختران تشکیل شد تا برای رفع نیازها و مشکلات مهندسی این قرارگاه ها چاره اندیشی شود.

در این جلسه عندلیب مسئول مهندسی رزمی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در تشریح مشکلات پیش روی این واحد، حجم اقدامات مهندسی در منطقه را بسیار سنگین و زیاد توصیف کرد و با تأکید بر اینکه عملیات مهندسی در جبهه های غرب به دلیل وضعیت اقلیمی آن دشوارتر از جبهه های جنوب است، از ابلاغ دیر هنگام محورهای مهندسی عملیات های پیش رو به رده های مهندسی، گلایه کرد.

سپس ستاری مسئول مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا نیز مشکلات مهندسی موجود در منطقه عملیاتی دهانه شیلر را این طور برشمرد: وسعت کار مهندسی؛ محدودیت زمانی؛ کمبود امکانات مهندسی و نیروی انسانی و بی توجهی به اهمیت حضور مسئولان واحد مهندسی در جلسات آماده سازی عملیات ها. وی ضمن گلایه از تأخیر در ابلاغ محورهای استقرار لشکرها، به صراحت اعلام کرد: با این حجم بالای کار، مهندسی قرارگاه حمزه نمی تواند پاسخ گوی همه نیازها باشد. ستاری همچنین با بیان اینکه در صورت موفقیت عملیات والفجر ۴، فقط منطقه عملیاتی شیلر به ۳۰۰ کیلومتر جاده سازی نیاز دارد، افزود: «برای بعد عملیات هیچ تعهدی نمی توانیم بدهیم، نه اینکه نمی کنیم، از قدرت ما واقعاً خارج است.»(۲)

در پایان این نشست توافقاتی میان قائم مقام فرماندهی کل سپاه و مقامات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) برای پیگیری و رفع مشکلات مهندسی از قبیل تهیه و تأمین تجهیزات، امکانات، قطعات، نیروی مهندسی و حل مشکلات بهداری صورت گرفت.(۳)

۱

در پی حضور فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف در منطقه عملیاتی والفجر ۵ (در بندرخان)، امروز جلسه ای خصوصی با حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، غلامحسین بشردوست نماینده فرماندهی کل سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید

ص: ۳۰۳

۱- افراد حاضر در این جلسه عبارت بودند از: علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، نقاشان قائم مقام وزارت سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، عندلیب مهندسی قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، بکایی تدارکات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، فتحیان بهداری قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و ستاری مهندسی قرارگاه حمزه.

۲- سند شماره ۱۲۷۳۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۶/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۱)، صص ۲۲ - ۱.

۳- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸۹ - ۱۸۳.

معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، برای بررسی مشکلات عملیات در منطقه دربندیخان برگزار شد.

در این جلسه فرمانده قرارگاه نجف ابتدا به تشریح اهداف عملیات، حساسیت های دشمن و دشواری های عملیات منطقه دربندیخان پرداخت و سپس تصرف ارتفاعات زیمناکوه، شاخ بردکان، شاخ شمیران، تنگه کرگمل، شاخ خشیک، تنگه سرتک، شاخ بمو و شاخ کیله را از جمله اهداف عملیات والفجر ۵ عنوان کرد.^(۱) وی در توضیح میزان هوشیاری دشمن به اهداف فوق، به اهمیت تنگه سرتک و حساسیت دشمن به آن اشاره کرد و گفت: تنگه سرتک با اهمیت است و دشمن بیشترین فشار و پاتک را روی این تنگه می گذارد. ارتش عراق بجز تنگه سرتک و کرگمل راهی برای پاتک ندارد علاوه بر این خط پدافندی ضدانقلاب نیز در این منطقه قرار دارد. بر این اساس و با توجه به وابستگی قسمت داخلی سرتک به شاخ خشیک و تأثیر مستقیم شکستن خطوط داخل تنگه سرتک در موفقیت عملیات، قرارگاه نجف دو لشکر قوی نظیر نیروهای همت (لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص)) و زین الدین (لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)) را برای این منطقه در نظر گرفته است.

جعفری در ادامه به تبیین نیازمندی ها و مشکلات پیش روی اجرای عملیات دربندیخان پرداخت و در مورد ضرورت تأمین پوشش و پدافند هوایی عملیات والفجر ۵ گفت: جنس زمین در این منطقه، به گونه ای است که اجرای موفقیت آمیز عملیات نیازمند هلیکوپتر و پوشش هوایی موشکی هاگ می باشد. در این عملیات ما فقط با جنگ هلیکوپتری مواجه هستیم و بدون سایت و موشک هاگ، استفاده از هلیکوپتر و اجرای عملیات امکان پذیر نیست.^(۲) برای این عملیات ۲۵ فروند هلیکوپتر و ۴۰ الی ۵۰ قبضه ضدهوایی ۲۳ میلی متری نیاز داریم که در حال حاضر موجودی ما بسیار ناچیز است^(۳)

عزیز جعفری همچنین با اشاره به مشکلات سازمان رزم و استعداد نیروی عملیات والفجر ۵ گفت: با توجه به کمبود نیرو و محدودیت زمان اذیث سازمان رزم برای این عملیات دو قرارگاه در نظر گرفته شده که بیشتر از این تعداد برای ما مشکل ایجاد می کند و از لحاظ استعداد نیرو نیز، تیپ ۱۰ سیدالشهدا نیرو ندارد، لشکر ۵ نصر هم هنوز به منطقه نیامده و استعداد لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) نیز هشت گردان است. این در حالی است که برابر اعلام معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در این عملیات باید سپاه ۳۲ گردان و ارتش ۸ گردان تأمین کنند.^(۴)

در این نشست درباره مشکلات پشتیبانی، مهندسی و... نیز بحث و تبادل نظر شد.^(۵)

۱

فرماندهان ارشد سپاه به منظور رفع تنگناهای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر و به ویژه حل مشکل کمبود نیرو، دست به اقدامات جدی تری زدند. امروز فرماندهی کل سپاه در نامه ای به فرماندهی منطقه ۲ اعلام کرد: «مقتضی است تعداد یک هزار و پانصد پاسدار جدید به منطقه یک، هزار نفر آنها را به لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و پانصد نفر از آنها را به لشکر ۸ نجف اشرف تا

ص: ۳۰۴

۱- سند شماره ۲۸۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۸۰.

۲- سند شماره ۱۲۹۰۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی منطقه عملیاتی والفجر ۵، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۳)، صص ۳۶ - ۲۲.

۳- سند شماره ۱۲۹۰۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی منطقه عملیاتی والفجر ۵، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۴/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۴)، صص ۹ - ۱.

۴- سند شماره ۱۲۹۰۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۵- سند شماره ۱۲۹۰۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

یک هفته دیگر اعزام نمایمید»^(۱) چند روز پیش نیز در جلسه قرارگاه خاتم الانبیا(ص) باختران مقرر شد علی شمشخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، برای تغییر زمان امتحانات دانش آموزان سراسر کشور از شهریور به مهرماه، نامه ای به وزارت آموزش و پرورش ارسال کند.^(۲)

۱

درحالی که تداوم حملات هوایی و توپخانه ای عراق به مناطق مسکونی کردنشین مرزی ایران، به ویژه مریوان، زندگی مردم را از روال عادی خارج ساخته است، دولت جمهوری اسلامی ایران و مسئولان محلی استان کردستان رسیدگی به وضعیت زندگی مردم مریوان را در اولویت کاری خود قرار داده اند.

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، از ساعت ۹:۳۰ تا ۱۲ امروز جنگنده های عراقی چند بار به حریم هوایی پیرانشهر وارد شده و کارخانه قند، کوی سازمانی، پادگان و ارتفاعات اطراف این شهر را بمباران کردند. بر اثر این حملات ۲ غیرنظامی زخمی شدند.^(۳)

یک فروند هواپیمای عراقی نیز ساعت ۹:۴۵ صبح امروز، پس از ۱۵ دقیقه مانور بر فراز آسمان مریوان، با واکنش پدافند هوایی متواری شد.^(۴) این هواپیما در حین فرار، یک روستا را در اطراف مریوان بمباران کرد. این حادثه تلفات جانی نداشت، اما خساراتی را به روستائیان وارد ساخت.^(۵)

به گزارش شهربانی استان کردستان، به دنبال حملات اخیر هواپیماهای عراقی به مریوان که تلفات و خسارات زیادی، از جمله تخریب تعداد زیادی از منازل مسکونی این شهر را در پی داشته است، خانواده های زیادی از مریوان به سنندج رفته اند. بر اثر این مهاجرت تقاضای منزل استیجاری در سنندج افزایش یافته است و حتی در مواردی بعضی خانواده ها با اثاثیه منزل خود در کنار خیابان های شهر ساکن شده اند. به همین دلیل مشکلاتی در زمینه تأمین ارزاق عمومی و اساسی و به ویژه نان به وجود آمده است.^(۶)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز دیروز گزارش داد که در پی بمباران مریوان از جمعه تاکنون، روستاهای واقع در نوار مرزی این شهرستان به طور مکرر هدف گلوله های توپخانه نیروهای عراقی قرار دارند که بر اثر آن هرروز تعدادی از روستائیان شهید یا زخمی می شوند؛ براساس همین گزارش، به دنبال پخش اعلامیه هایی توسط هواپیماهای عراقی مبنی بر قصد عراق برای بمباران مراکز نظامی شهرستان سنندج، عده ای از اهالی این شهر و گروه معدودی از خانواده نظامیان ساکن پادگان سنندج، منازل خود را تخلیه کرده اند.^(۷)

باتوجه به وضعیت کنونی مریوان و به منظور سامان بخشیدن به زندگی اهالی این شهر، در پانزدهمین نشست شورای عالی بازسازی و نوسازی مناطق جنگ زد که به ریاست نخست وزیر و با حضور حجت الاسلام ناطق نوری وزیر کشور و بانکی رئیس سازمان برنامه بودجه و مسئول امور ستادهای بازسازی و نوسازی، برگزار شد مقرر گردید که هیئتی برای رسیدگی به نیازهای

ص: ۳۰۵

۱- سند شماره ۱۰۶۹۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه طرح و عملیات فرماندهی کل سپاه به فرماندهی منطقه ۲، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۱، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش طرح و عملیات ستاد قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳۴.

۳- سند شماره ۳۵۵۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۹۵۱۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۶۴۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

- ۶- سند شماره ۳۴۳۸۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استاندار کردستان، ۱۴/۶/۱۳۶۲.
- ۷- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۶، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

ضروری مردم مریوان به این شهرستان اعزام شود؛ به نوشته شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی در این جلسه تصمیمات دیگری نیز در مورد پروژه های مرتبط با مناطق جنگ زده اتخاذ شد. (۱)

همچنین عصر امروز، تعدادی از اعضای هیئت های امنای مساجد سنندج به اتفاق مدیران کل و مسئولان ادارات کردستان با شرکت در یک گردهمایی، درباره نحوه کمک رسانی به جنگ زدگان مریوان و بازسازی مناطق تخریب شده این شهر و نیز چگونگی مقابله با شایعات ضدانقلاب به بحث و بررسی پرداختند. در پایان این گردهمایی معاون سیاسی - اداری استانداری کردستان شماره حساب ۳۳۳۳ بانک های استان کردستان را برای کمک به جنگ زدگان مریوان اعلام کرد. (۲)

۱

نیروهای خودی یک روستا را در بانه پاک سازی کردند. در ادامه تحرکات ایزدایی گروه های مسلح غیرقانونی نیز تعدادی از نیروهای خودی و مردم عادی در کردستان و آذربایجان غربی شهید یا زخمی شدند و به اماکن دولتی و اموال مردم نیز خساراتی وارد آمد.

به گزارش سپاه ناحیه کردستان، نیروی گردان مالک اشتر و گروه های ضربت محورها با اجرای عملیاتی، موفق به پاک سازی روستای طازان از توابع بانه شدند. در جریان این عملیات ۱۰ نفر از عناصر مسلح غیرقانونی کشته و از نیروهای خودی نیز ۳ نفر شهید و ۴ تن مجروح شدند. (۳)

از سوی دیگر، افراد مسلح ضدانقلاب امروز نیز حملاتی را به پایگاه های امنیتی و مردم بومی انجام دادند. نیروهای تأمین شماره ۲ چناره گروهان مریوان از ساعت ۷ تا ۱۱ صبح امروز، با عناصر مذکور درگیر بودند. در این درگیری از نیروهای خودی یک سرباز شهید و ۲ نفر دیگر زخمی شدند. (۴)

اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران نیز گزارش داد صبح امروز افراد مسلح کومه له، با کمین در جاده مریوان - سنندج، یک نفر از نیروهای خودی را شهید و ۲ نفر دیگر را زخمی کردند. (۵) یکی از سربازان گروهان دیواندره نیز بر اثر حمله عناصر ضدانقلاب، به شهادت رسید. (۶)

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، امشب عناصر مسلح غیرقانونی به پایگاه های رادیو، بیمارستان و پایگاه بانک ملی مهاباد حمله کردند. در جریان این حملات علاوه بر تخریب بخشی از ساختمان رادیو بر اثر برخورد گلوله آر.پی.جی، ۲ نفر نیز زخمی شدند. (۷)

پایگاه شماره ۲ چناره گروهان مریوان و پایگاه گردنه خاکی از هنگ ژاندارمری سنندج نیز امشب با مهاجمان درگیر شدند. این درگیری ها بدون تلفات خاتمه یافت. (۸) امشب پایگاه اجواج در شهرستان سلماس نیز مورد حمله عناصر مسلح غیرقانونی قرار گرفت. (۹)

همچنین افراد مسلح حزب دمکرات، امروز در جاده دودیسه نزدیک سنندج، به خودروی حامل گندم و دیگر محصولات روستائیان حمله کردند که در این حمله، راننده خودرو شهید و کمک راننده نیز مجروح شد. (۱۰)

ص: ۳۰۶

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- سند شماره ۳۵۴۵۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه سپاه ناحیه کردستان به طرح و برنامه قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۳۹۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

- ۵- سند شماره ۹۵۱۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۱۴/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۴۳۹۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۷- سند شماره ۳۵۵۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۸- سند شماره ۳۴۳۹۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۹- سند شماره ۳۵۱۳۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۱۰- سند شماره ۶۷۳۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

تشکیلات شهری حزب کومه له و جامعه سوسیالیست های باختران با اقدامات نیروهای کمیته انقلاب اسلامی این استان منهدم شد.

روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی در اطلاعیه ای ضمن اعلام این خبر (۱) افزود: با تلاش کمیته انقلاب اسلامی باختران علاوه بر دستگیری ۱۰ نفر از مسئولان تشکیلاتی و ۳۱ تن از اعضا و هواداران کومه له، جامعه سوسیالیست های باختران، حزب دمکرات، سازمان های پیکار و رزمندگان، مقادیری مواد منفجره، فشنگ، باروت، یک دستگاه ماشین تایپ، دارو و پول نقد نیز از یک خانه تیمی متعلق به کومه له کشف و ضبط شد. (۲)

از سوی دیگر، در روزهای اخیر تعدادی از عناصر حزب دمکرات در بیجار دستگیر شدند و تعداد دیگری از عوامل همین حزب خود را تسلیم سپاه پاسداران دیواندره کردند. (۳) یکی از اعضای حزب دمکرات نیز ضمن تحویل یک قبضه اسلحه ژ ۳ و مهمات مربوط به آن خود را به سپاه خوی تسلیم کرد. (۴)

درحالی که طرح "لیبک یا خمینی"، به تدریج وارد مرحله اجرایی می شود، علاوه بر سپاه، دیگر نهادهای درگیر در امر جنگ نیز اقداماتی را در زمینه مشارکت در این طرح آغاز کرده اند.

به نوشته روزنامه کیهان، در پی استقبال از طرح لیبک یا خمینی، اولین مراسم توجیه صدها رزمنده بسیجی با حضور حجت الاسلام شاه آبادی نماینده مردم تهران در مجلس و سیدمهدی مبلغ فرمانده سپاه منطقه ۱۰ در پادگان مالک اشتر برگزار شد. در این مراسم پس از سخنان حجت الاسلام شاه آبادی، سیدمهدی مبلغ، به تشریح ویژگی ها، اهداف و مراحل اجرایی طرح لیبک یا خمینی پرداخت. (۵)

در همین حال، اداره امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش، با انتشار اطلاعیه ای ضمن اعلام حمایت از طرح لیبک یا خمینی، از همه مسئولان آموزش و پرورش، مربیان امور تربیتی و دانش آموزانی که تاکنون در جبهه حضور یافته اند، برای شرکت در این طرح دعوت کرد.

جهاد سازندگی هم در اطلاعیه ای اعلام کرد به منظور اجرای باشکوه تر طرح لیبک یا خمینی، کلیه نیروهای رزمی مهندسی و پشتیبانی خود را در سراسر کشور بسیج می کند.

واحد امداد جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران نیز از نیروهای امدادگر، پزشکیار، راننده پایه یک و دو، صافکار، جوشکار و باطری ساز برای فعالیت در جبهه های جنگ دعوت به همکاری کرد. (۶)

امروز همچنین گردهمایی بررسی مسائل جبهه و پشت جبهه در مشهد با حضور فرمانده سپاه برگزار شد. محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که همراه با معاونان وزارت سپاه، گروهی از اعضای ستاد مرکزی و اعضای شورای فرماندهی منطقه ۶ سپاه به مشهد سفر

ص: ۳۰۷

۱- روزنامه کیهان، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۱۰۳۸۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۵۹، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۴- سند شماره ۳۵۴۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۵- روزنامه کیهان، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۶- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

کرده است، امروز با شرکت در این گردهمایی به تشریح ویژگی های چند طرح سپاه که در حال برنامه ریزی است، پرداخت. در این مراسم مسائل و مشکلات سپاه خراسان با حضور اعضای شورای فرماندهی منطقه ۴ سپاه (خراسان) و شوراهاى فرماندهی پایگاه های بسیج بررسی شد. (۱)

۱

صبح امروز آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور و حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، با امام خمینی دیدار کردند. (۲)

رئیس مجلس درباره این دیدار نوشته است: «ساعت ۹ صبح، با آقایان [آیت الله] خامنه ای و موسوی اردبیلی به زیارت امام رفتیم. تصمیم های شورای اقتصاد را برای مبارزه با گرانی، با اعلان نرخ و مجازات متخلف و توزیع عادلانه کالا با ایشان در میان گذاشتیم و از ایشان کسب اجازه کردیم. احتمالاً مواجهه با مخالفت [جامعه] مدرسین [حوزه علمیه] قم خواهد شد. آقای [موسوی] اردبیلی [رئیس دیوان عالی کشور]، از شورای نگهبان به خاطر رد لایحه تعزیرات گله کرد. اجازه اجرا از امام می خواست.» (۳)

۲

رئیس جمهور امروز ضمن دریافت استوارنامه اسلوویفکسی سفیر جدید جمهوری خلق لهستان، از تمایل لهستان برای توسعه همکاری های دوجانبه با جمهوری اسلامی ایران استقبال کرد و گفت: «جمهوری اسلامی ایران بحمدالله تحت تأثیر انقلاب اسلامی توانسته است این حق مسلم را به ملت بازگرداند که در زمینه روابط خارجی و ملاحظه منافع ملت خود تصمیم بگیرد.» آیت الله خامنه ای منافع ملت، حقوق حقه و انقلاب را اساس دوستی و استحکام روابط در عرصه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، معرفی کرد.

سفیر جدید لهستان نیز ضمن تقدیم استوارنامه خود و ابلاغ سلام رئیس کشور متبوع خود، درباره گسترش روابط دوجانبه ابراز امیدواری کرد و با تأکید بر حمایت لهستان از ملت هایی که برای استقلال و خروج از سلطه امپریالیسم مبارزه کرده اند، گفت: «ما با احساس و احترام فراوان شاهد مبارزات ملت ایران برای پیروزی انقلاب اسلامی و پیدایش جمهوری اسلامی ایران تحت رهبری رهبر کبیر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران بوده ایم.» (۴)

ص: ۳۰۸

۱- روزنامه کیهان، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۲- همان، ص ۲.

۳- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی در سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۶، ص ۲۰۵.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

در بازتاب پیام امام خمینی به حجاج، امروز چند رسانه بین‌المللی و منطقه‌ای به بررسی دیدگاه جمهوری اسلامی در خصوص ماهیت مراسم حج پرداختند.

رادیو بی بی سی، در گزارشی ضمن اشاره به قرائت پیام امام خمینی در مدینه، مراسم حج را از نظر مقامات ایرانی فرصتی دانست که «در جریان آن حجاج در عوض آنکه تنها به عبادت پردازند، پیرامون سرنوشت و موقعیت کنونی جهان اسلام به بحث و گفت و گو بنشینند.» این رادیو همچنین واکنش مقامات سعودی به این مسئله را منعکس کرد.

رادیو صوت الجماهیر عراق هم کوشید تظاهرات حجاج ایرانی را حرکتی در جهت ایجاد آشوب و هرج و مرج میان صفوف حجاج در مدینه جلوه دهد. (۱)

روزنامه گونش (چاپ ترکیه) نیز در شماره امروز خود با اشاره به پیام امام خمینی به حجاج به نقل از صدای جمهوری اسلامی ایران، نوشت: «آیت الله خمینی از کلیه حجاج که از سراسر جهان به مکه آمده اند خواست که بر علیه امریکا، شوروی و اسرائیل تظاهرات نمایند.» (۲)

درعین حال به گفته حسین برهمند مسئول ستاد حج و زیارت مدینه، محمد خزاعی نماینده مجلس شورای اسلامی و تعدادی دیگر از زائران ایرانی که مأموران سعودی آنها را در مدینه بازداشت کرده بودند، امشب آزاد شدند، ولی دو زائر ایرانی همچنان در بازداشت هستند؛ این دو نفر از دو روز قبل دست به اعتصاب غذا زده اند.

همچنین پیش از ظهر امروز، علمای اهل سنت کردستان و سیستان و بلوچستان، در محل بعثه امام خمینی با سرپرست حجاج ایرانی دیدار کردند. در این ملاقات حجت الاسلام موسوی خوئینی‌ها ضمن تأکید بر اختلاف نداشتن اهل سنت و شیعه گفت: «بسیار جای خوشوقتی است که برخلاف تلاش دشمنان در مورد تفرقه انداختن بین شیعه و سنی علمای آنها در کنار یکدیگر نشسته اند.» (۳)

در پی سفر یک هیئت پارلمانی از ایران به چین و کره شمالی، (۴) امشب نیز هیئتی از وزارت بهداشت به ریاست علیرضا مرنندی معاون امور بهداشتی این وزارتخانه، برای شرکت در اجلاس منطقه‌ای بهداشت جهانی در جنوب شرق آسیا، عازم کره شمالی شد. قرار است هیئت مذکور پس از پایان این نشست یک هفته‌ای، برای بازدید از واحدهای بهداشتی چین به پایتخت این کشور سفر کند. (۵)

ص: ۳۰۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۷۰، ۱۵/۶/۱۳۶۲، صص ۲۷ و ۲۸، به نقل از رادیو بی بی سی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲.

۲- همان، ص ۱۸، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه کیهان، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- ر.ک روزشمار ۸/۶/۱۳۶۲.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

امروز نیز بعضی رسانه های منطقه ای و بین المللی در مورد اقدام ایران برای استقرار نیروهای سپاه در جزیره لارک تفسیرهایی منتشر کردند.

روزنامه کویتی الانباء در شماره امروز خود در این باره نوشت: «تحریکات نظامی در داخل مرزهای ایران بوده و لارک یک سرزمین عربی نیست.» به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه مذکور این اقدام ایران را تقویت مواضع نظامی در تنگه هرمز خوانده و یادآور شده است که «ایران سرزمینی عربی را اشغال نکرده است.»^(۱)

روزنامه امارات (چاپ امارات متحده عربی) نیز با اعلام خبر این اقدام ایران به نقل از خبرگزاری فرانسه، آن را در راستای «دفاع از مرزهای طولانی آبی ایران» ارزیابی کرد.^(۲)

درعین حال، روزنامه فرانسوی لوماتن در شماره امروز خود ضمن انتشار خبر روز شنبه روزنامه جمهوری اسلامی راجع به استقرار نیروهای سپاه در جزیره لارک، نوشته است: «[روزنامه جمهوری اسلامی] فاش نکرد که این تصمیم در چه زمان اتخاذ گردیده است و چه زمان به اجرا گذاشته شده است.» به گزارش رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) این روزنامه افزوده است: «جمهوری اسلامی و عمان هر دو ادعا می کنند که دفاع از خلیج فارس برعهده آنهاست. عمان هفته پیش برای مقابله با تهدیدهای جمهوری اسلامی از شورای همکاری خلیج [فارس] مبلغ یک میلیارد و هشتصد میلیون دلار کمک [دریافت] کرد.»^(۳)

تلاش جدید جنبش غیرمتعهدها برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق، از جمله گمانه زنی هایی است که با سفر امروز وزیر امور خارجه هند به عراق، در برخی رسانه ها مطرح شد.

رادیو امریکا از ورود ناراسیما راثو وزیر امور خارجه هند، به بغداد خبر داد. طبق این گزارش، احتمال می رود در دیدارهای وزیر امور خارجه هند با مقامات عراقی، طرح پیشنهادی جدید جنبش غیرمتعهدها برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق بررسی شود. به گزارش رادیو امریکا، صدام حسین به تازگی از جنبش غیرمتعهدها خواسته است که در خاتمه دادن به این جنگ نقش فعال تری ایفا کند^(۴).

رادیو کویت نیز با اشاره به برنامه وزیر امور خارجه هند برای دیدار و گفت و گو با طارق عزیز (معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه عراق) و دیگر مسئولان عراقی درخصوص تحولات منطقه، گزارش داد: «اینسندیرا گاندی نخست وزیر هند، پیام هایی از چند کشور عضو جنبش غیرمتعهدها در مورد ادامه تلاش این جنبش برای متوقف کردن جنگ ایران و عراق، که بیش از سه سال از آن می گذرد، دریافت کرد.»^(۵)

در آستانه این سفر، روزنامه تایمز هندوستان (چاپ دهلی نو) دیروز خبر داد که وزیر امور خارجه هند در سفر دوازده اش به عراق، آخرین تلاش های هندوستان برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق را به اطلاع مقامات عراقی می رساند. به نوشته این روزنامه، تاکنون عراق از نقش جنبش غیرمتعهدها در پایان این جنگ ناراضی بوده است. روزنامه مذکور ضمن بازگویی

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۰، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۱۹، ابوظبی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۴۰، به نقل از رادیو ایران، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۷.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۷، صدای امریکا، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۳:۲۰.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۷، رادیو کویت، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۰:۳۰.

روایت مقامات عراقی در مورد چگونگی و زمان آغاز جنگ نوشت: آنها از دولت هند به عنوان رئیس جنبش غیرمتعهدها انتظار دارند که «ایران را برای قبول شرایط صدام حسین جهت خاتمه جنگ تحت فشار قرار دهد». روزنامه تایمز هندوستان همچنین با اشاره به سفر اخیر وزیر امور خارجه هند به ایران (در تیرماه سال جاری) شرایط ایران همانند «سرنگونی صدام حسین و پرداخت غرامت از جانب عراق» را غیرقابل قبول توصیف کرد.

از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد که سفارت عراق در دهلی نو در بیانیه ای مدعی شد که عراق برای پایان یافتن جنگ «آماده همکاری با تمامی سازمان های بین المللی از جمله جنبش غیرمتعهدها، سازمان ملل و سازمان کنفرانس اسلامی می باشد».^(۱) خبرگزاری آلمان غربی نیز از بغداد گزارش داد که هند به عنوان رئیس کنونی جنبش عدم تعهد، برای خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق، تلاش جدیدی را شروع کرده است.^(۲)

۱

در حالی که مقامات عراقی ایران را متهم به توسعه طلبی و همکاری با امریکا و رژیم اشغالگر قدس می کنند، برخی رسانه های خبری از چرخش ایالات متحده به سوی عراق خبر می دهند.

سعدون حمادی عضو شورای فرماندهی حزب بعث و معاون سرپرست دفتر فرهنگ و تبلیغات عراق، امروز در گفت و گو با خبرگزاری عراق ضمن متهم کردن ایران به تلاش برای توسعه طلبی در عراق و کشورهای عربی منطقه خلیج فارس، مدعی شد که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دولت بعثی عراق در تلاش برای نزدیک شدن به ایران و حمایت از آن در محافل بین المللی، جمهوری اسلامی را برای ورود به جنبش عدم تعهد تشویق کرد؛ به گزارش رادیو بغداد، سعدون حمادی همچنین ادعا کرد که ایران با ایالات متحده و رژیم صهیونیستی همکاری دارد.^(۳)

برخلاف ادعاهای این مقام عراقی، هفته نامه نیوزویک (چاپ امریکا) در شماره اخیر خود نوشت: به تازگی عراق با دست یازیدن به اقداماتی گسترده برای خاتمه دادن به جنگ، از ایالات متحده خواسته است تا کشورهای غربی را وادار سازد که از تحویل سلاح به ایران خودداری کنند. به نوشته هفته نامه مذکور، تهدید عراق به بمباران جزیره خارک و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز، موجب توجه کشورهای غربی به ویژه امریکا به جنگ ایران و عراق و تمایل آنان به حل و فصل مسالمت آمیز این منازعه شده است. نیوزویک در مقاله خود همچنین از حضور طارق عزیز معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه عراق در اجلاس آتی مجمع عمومی سازمان ملل در ماه جاری میلادی و گفت و گوی وی با مقامات رسمی ایالات متحده خبر داد.^(۴)

هفته نامه فرانسوی لوپوئن نیز در شماره امروز خود اعلام کرد که ایالات متحده تصمیم دارد کمک های نظامی گسترده ای را به عراق پیشنهاد دهد. گفته می شود امریکا در قبال این کمک ها از عراق می خواهد که در حل منازعات منطقه ای نقش سازنده تری را برعهده بگیرد.^(۵)

ص: ۳۱۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۶۹، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳، دهلی نو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۰، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۴، بغداد - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۳، رادیو بغداد، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۰، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۴۱، به نقل از رادیو صدای آزاد ایران، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۸:۳۰.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۸، به نقل از رادیو اسرائیل، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

در ادامه گسترش روابط و همکاری های عراق و ترکیه، امروز وزیر کشور ترکیه برای بازدید از عراق و گفت و گو با مقامات این کشور وارد بغداد شد. از سوی دیگر، یک هیئت عراقی نیز در آنکارا با مسئولان اتاق تجارت و صنایع ملی ترکیه دیدار کرد.

صلاح الدین چتین وزیر کشور ترکیه، امروز هنگام ورود به بغداد، گسترش همکاری میان عراق و ترکیه را محور مذاکرات خود با مقامات عراقی عنوان کرد (۱). وی سپس با سعدون شاکر همتای عراقی خود دیدار و گفت و گو کرد؛ به گزارش رادیو صوت الجماهير در این دیدار، وزیر کشور عراق به تشریح تحولات جنگ با ایران و ابتکارات و همکاری های عراق با سازمان های بین المللی به منظور پایان دادن به جنگ پرداخت. وزیر کشور ترکیه نیز بر حل مسالمت آمیز مسائل بین ایران و عراق تأکید کرد (۲).

درعین حال، برخی منابع خبری در گمانه زنی های خود حفاظت از خط لوله نفتی عراق از مسیر ترکیه و مسئله خودمختاری طلبان کرد را از دیگر محورهای این مذاکرات برشمردند (۳). در این زمینه، خبرگزاری رویتر با اشاره به حمله نیروهای ترکیه به شمال عراق برای تعقیب شورشیان کرد به عنوان یکی دیگر از موضوعات احتمالی مورد بحث در این سفر افزود: آنکارا ضمن ابراز نگرانی از بروز درگیری های جدید در بخش شمالی جبهه جنگ ایران و عراق، همچنان قاطعانه بر موضع بی طرفی خود تأکید دارد (۴).

امروز همچنین خبرگزاری آسیایی (اوانا) گزارش داد: گروهی به ریاست محسن فهیم الفهود که از سوی فدراسیون صنایع عراق به ترکیه اعزام شده اند، امروز در آنکارا با مسئولان اتاق تجارت و صنایع ملی ترکیه دیدار و گفت و گو کردند؛ کاهیت آیدوکان از اعضای اتاق مذکور، میزان واردات ترکیه از عراق که بخش اعظم آن را واردات نفتی تشکیل می دهد، ۵/۱ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۱ و ۳/۱ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۲ اعلام کرد. وی همچنین صادرات ترکیه به عراق اعم از مواد غذایی، کالاهای صنعتی، وسایل نقلیه و خدمات مهندسی را در سال های مذکور به ترتیب ۵۵۹ و ۶۱۰ میلیون دلار ذکر کرد. آیدوکان در این دیدار ابراز امیدواری کرد که جنگ ایران و عراق به سرعت خاتمه یابد (۵).

ضیاء الحق رئیس جمهور پاکستان، امروز در پایان سفرش به ترکیه و عربستان، در یک نشست مطبوعاتی در راولپندی پاکستان، منازعات منطقه غرب آسیا شامل جنگ ایران و عراق و بحران افغانستان را از جمله موضوعات مذاکرات خود با سران کشورهای میزبان برشمرد. وی همچنین با اشاره به بررسی موضوع از سرگیری مجدد فعالیت پیمان منطقه ای آ.ر.سی.دی (پیمان عمران منطقه ای) در این دیدارها، بر حضور فعال ایران در این پیمان تأکید کرد و افزود: «ایرانی ها [که] پس از انقلاب

ص: ۳۱۲

۱- همان، ص ۴، رادیو بغداد، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۰، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۴۲، به نقل از رادیو صوت الجماهير، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۸، رادیو اسرائیل، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۱، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۴ و ۵، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۵- همان، ص ۱۶، استانبول - خبرگزاری آسیایی (اوانا)، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

اسلامی این پیمان را مورد شک قرار می دادند، اکنون علاقه ای نسبت به آن نشان می دهند.»^(۱)

راديو بغداد نیز با اشاره به مصاحبه رئیس جمهور پاکستان اعلام کرد وی از ادامه جنگ عراق و ایران و نرسیدن به راه حل مسالمت آمیز میان دو طرف اظهار تأسف کرد.^(۲)

۱

به گزارش خبرگزاری رویتر از ژنو، کمیسیون فرعی حقوق بشر در سازمان ملل امروز با صدور قطعنامه ای از ایران خواست به کارگیری سربازان نوجوان در جنگ با عراق را متوقف کند. در این قطعنامه که با وجود اعتراض شدید ایران صادر شد همچنین برای کمک به کودکان اسیر ایرانی در عراق، از سازمان های بین المللی دعوت شده است.

رویتر همچنین گزارش داد که این کمیسیون هفته گذشته یک پیام کتبی محرمانه از نصرالله کامیاب نماینده ایران در این نهاد دریافت کرده بود مبنی بر اینکه رأی مثبت به این قطعنامه یک موضع گیری سیاسی خصمانه علیه ایران قلمداد می شود؛ در این پیام همچنین این ادعا که به کارگیری کودکان در نیروهای مسلح ایران یک "اقدام تثبیت شده و یا تشویق کننده" می باشد نیز به شدت رد شده است.

به گزارش این خبرگزاری، سازمان های بشردوستانه پس از چندین بار بازدید از اسرای ایرانی در عراق، شمار اسیران ایرانی ۱۲ تا ۱۸ ساله را ۲۴۰ نفر تخمین زده اند. مقامات عراقی نیز مدعی شده اند که به ازای هر ۳ نوجوان اسیر ایرانی ۹۹ نوجوان دیگر نیز در جنگ کشته شده اند.^(۳)

۲

پس از انتشار متن جلسات اول و دوم مناظرات اعضای سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، روزنامه کیهان در شماره امروز خود متن جلسه های سوم و چهارم این گفت و گوها را منتشر کرد. در این جلسات تعدادی از اعضا و مسئولان سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین) خطوط و عملکرد این سازمان پس از ۳۰ خرداد ۱۳۶۰ را نقد و بررسی کردند.

به نوشته روزنامه کیهان، اهم موضوعات مطرح شده در جلسات سوم و چهارم این مناظرات چنین است: تحلیل خط مشی و همچنین عملکرد سازمان در ۳۰ خرداد؛ تحلیل منافقین درباره انفجار دفتر مرکزی حزب جمهوری اسلامی؛ خطوط و تحلیل تظاهرات مسلحانه شهریورماه؛ اتفاقات ۵ مهر و اهداف و تحلیل سازمان از آن؛ ضربه ۱۹ بهمن و تأثیر کشته شدن موسی خیابانی در کل حرکت سازمان؛ تحلیل منافقین از ترور مردم عادی و چگونگی تحلیل این اقدامات برای نیروهای سازمانی.^(۴)

ص: ۳۱۳

۱- همان، ص ۷، اسلام آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو بغداد، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۱، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۷ و ۸، ژنو - خبرگزاری رویتر، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۴- روزنامه کیهان، ۱۴/۶/۱۳۶۲، صص ۲۰ - ۱۷.

امروز برای سومین روز متوالی، درگیری های داخلی لبنان که از زمان اجرای طرح عقب نشینی ارتش رژیم صهیونیستی از بخش مرکزی لبنان آغاز شده است، ادامه یافت که در جریان آن تلفات زیادی به طرفین درگیری وارد آمد. واکنش لیبی و سوریه به درگیری های داخلی لبنان و نیز اظهارات وزیر جنگ اسرائیل و رئیس جمهور امریکا در این باره از دیگر اخبار مرتبط با وقایع اخیر لبنان است.

بعد از ظهر امروز مقر نیروهای امریکایی و مراکز ارتش لبنان در اطراف فرودگاه بیروت، منطقه فقیرنشین اوزاعی در حومه جنوبی بیروت و اطراف وزارت دفاع لبنان در شرق بیروت، هدف حملات توپخانه ای قرار گرفت. در همین حال امروز خبرگزاری لیبی با اشاره به شرکت نیروهای امریکایی در درگیری های داخلی لبنان اعلام کرد که ایالات متحده امریکا با هماهنگی فرانسه و دیگر کشورهای مداخله گر در لبنان درصدد است اهداف استعمارگرانه خود یعنی به راه اندازی جنگ صلیبی علیه مسلمانان را اجرایی کند. از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری رویترز تل آویو مقامات رژیم صهیونیستی به دنبال تخلیه مناطقی از لبنان اعلام کردند که هیچ گونه مسئولیتی در قبال درگیری ها بر سر کنترل این مناطق برعهده نمی گیرند؛ به گفته مقامات مذکور، در این مناطق برخی از مواضع نیروهای اسرائیلی به دست ارتش لبنان افتاده و دروزی ها نیز بعضی از این مواضع را تحت کنترل خود در آورده اند. در همین حال، موشه آرنز وزیر جنگ رژیم صهیونیستی نیز در مصاحبه با تلویزیون امریکا اعلام کرد که اسرائیلی ها نفوذ نیروهای سوریه را در مناطق تخلیه شده تحمل نخواهند کرد. وی همچنین جابه جایی نیروهای اسرائیل را آزمونی برای سنجش میزان کارایی رژیم لبنان معرفی کرد. امروز همچنین ریگان رئیس جمهور ایالات متحده هم اعلام کرد که عقب نشینی نیروهای اسرائیلی از لبنان تأثیری بر سیاست امریکا در غرب آسیا نخواهد داشت. (۱)

از سوی دیگر، دولت سوریه با انتشار بیانیه ای از کشورهای عربی خواست به دلیل سازش رژیم لبنان با رژیم صهیونیستی و زیر پا گذاشتن مقررات اتحادیه عرب، کلیه روابط خود را با این رژیم قطع و آن را از اتحادیه عرب اخراج کنند. (۲)

ص: ۳۱۴

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

در جلسه ای که امروز در پادگان مریوان به منظور بررسی پیشرفت اقدامات واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه (۱) در زمینه آماده سازی عملیات والفجر ۴ برگزار شد، هریک از واحدهای ستادی از آخرین وضعیت خود گزارش دادند.

در ابتدا، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه در مورد آرایش نظامی و استعداد دشمن در منطقه دهانه شیلر گفت: الان نیروهای دشمن از سمت بانه به طرف مریوان، در نقاط مرزی شیلر روی ارتفاعات سورکوه، تخته نادر، آسمان بین، سرکچل، کخلان، خرنوکه دار، مارو، سیاه میوه، خلوزه، تپه شهدا، سه درختی (ارتفاعات بین قوچ سلطان و پنجوین)، هفت توانان، تخم مرغی، سنگ معدن، کله قندی، توتمان، زله و کوه سورن مستقرند. همچنین نیروهای گارد مرزی عراق در سراسر مرز، نیروهای تیپ های ۶۱۳، ۵۰۴، ۱۰۱ و ۱۰۲، تیپ سازمانی از لشکر ۴ و تیپ ۲۹ پیاده کوهستانی (پنجوین)، در این منطقه حضور دارند. وی در ادامه افزود: ارتفاعات پنجوین و سورن برای دشمن از حساسیت خاصی برخوردار

ص: ۳۱۷

۱- در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات، توکلی مسئول بهداری، کبیری مسئول پرسنلی، مرتضایی مسئول مهندسی رزمی، مستوفی مسئول تعاون، صالحی مسئول ستاد و فرخیان مسئول تدارکات قرارگاه مقدم حمزه حضور داشتند.

است و راه اصلی دشمن نیز جاده پنجوین - شانه دری - سیدصادق می باشد و رودخانه شیلر و قزلجه از مهم ترین رودخانه های این منطقه است. (۱)

پس از آن فرمانده قرارگاه مقدم حمزه با بررسی طرح مانور عملیات والفجر ۴، سه هدف اصلی این عملیات را بستن دهانه شیلر از ارتفاعات سورکوه تا سورن، دستیابی به خط پدافندی محکم و منسجم و انسداد عقبه دشمن و راه های تدارکاتی ضدانقلاب داخلی (۲) عنوان کرد. (۳) وی ضمن اشاره به کمبود نیرو و محدودیت زمان، در مورد استقرار نیروهای خودی در منطقه عملیاتی گفت: طبق ابلاغیه ارسالی، تا ده روز دیگر باید برای اجرای عملیات دهانه شیلر آماده باشیم. بدین منظور قرار بود در طول امروز و فردا کلیه نیروهای عمل کننده در منطقه مستقر شوند، اما این امر هنوز به طور کامل انجام نشده است. رضائیان همچنین خبر پیشروی عراق در قلقله و جشنی آباد و احتمال حمله به شهر مریوان را شایعه خواند. (۴)

در بخش دیگری فرمانده قرارگاه مقدم حمزه در تشریح سازمان رزم عملیات والفجر ۴ گفت: برای این عملیات ۵ قرارگاه رده جلو در نظر گرفته شده که براساس شاخص تاکتیکی نام گذاری شده و عبارت اند از: حمزه ۱ در محور سورن، حمزه ۲ در محور پنجوین، حمزه ۳ در محور مارو، حمزه ۴ در محور بانه - لری و حمزه ۵ هم احتیاط است. (۵)

سپس علی فضلی مسئول طرح و عملیات این قرارگاه، به ذکر توضیحات تکمیلی درباره طرح مانور عملیات پرداخت؛ وی با بیان اینکه در حال حاضر مانور یگان ها تا حدودی مشخص شده، ولی هنوز به تصویب نرسیده است، افزود: محورهای عمده در این منطقه به چند هدف تقسیم شده است:

۱. ارتفاعات سورن.

۲. ارتفاعات کله قندی به سمت جاده آسفالت و ارتفاعات مشرف بر شهر پنجوین تا رودخانه قزلجه.

۳. قزلجه به سمت هفت توانان، قلقله، خلوزه و مارو به سمت کخلان، براله و سربراله.

۴. نرسیده به گرمک.

۵. ارتفاعات سورکوه و لری تا رودخانه شیلر.

۶. ارتفاعات کانی مانگا.

در ادامه جلسه، مسئولان واحدهای بهداری، تعاون و پرسنلی از فعالیت ها و اقدامات خود گزارش دادند. مرتضایی مسئول مهندسی رزمی، در تبیین ناهماهنگی های مهندسی به کمبود نیرو و امکانات اشاره کرد. (۶) همچنین فرخیان ضمن ارائه گزارشی از عملکرد تدارکات قرارگاه، در مورد لزوم رعایت اقدامات حفاظتی تذکر داد و نقل و انتقال ادوات و تجهیزات تدارکاتی را به رعایت مسائل حفاظتی مشروط کرد. (۷)

ص: ۳۱۸

۱- سند شماره ۱۳۰۱۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تشریح اهداف عملیات برای مسئولین واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۲)، صص ۱۸ - ۱.

۲- توضیحات تکمیلی در خصوص عملیات های ایران برای قلع محورهای تدارکاتی ضدانقلاب در ضمیمه گزارش درج شده است.

۳- همان.

۴- سند شماره ۱۳۰۱۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه گزارش مسئولین واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه، (قرارگاه مقدم

حمزه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۴، صص ۱۶ - ۱.

۵- سند شماره ۱۳۰۷۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی طرح مانور و برآورد نیرو و بررسی وضعیت ضدانقلاب، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۷۱)، ص ۶.

۶- سند شماره ۱۳۰۱۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه گزارش مسئولین واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه درباره مشکلات و پیشرفت امور، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۵/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۳)، صص ۱۸ - ۱.

۷- سند شماره ۱۳۰۱۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ - ۱.

در ادامه اقدامات ارتش عراق برای پیشگیری از اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، قرارگاه مقدم حمزه امروز از حرکت ستونی متشکل از ۵۰ تانک و تعداد زیادی توپ و خودروهای استتار شده از سلیمانیه به سیدصادق خبر داد (۱). همچنین به گزارش لشکر ۲۸ کردستان، نیروهای بعثی در مقابل هریک از پایگاه های خود کانالی به عرض ۱۲ و عمق ۶ متر ایجاد کرده اند؛ در داخل این کانال ها که با برق به هم متصل می باشند مواد آتش زا کار گذاشته شده است. (۲)

حملات مکرر امروز جنگنده های عراقی به اطراف مریوان، که عقبه عملیات آتی ایران است، را می توان به نوعی نشانه آگاهی ارتش عراق از تصمیم ایران برای اجرای عملیات در این منطقه محسوب کرد.

ساعت ۶:۴۵ و ۷:۴۵ صبح امروز، دو فروند هواپیمای عراقی وارد حریم هوایی مریوان شدند که با آتش پدافند هوایی متواری گشتند؛ در ساعت ۱۰:۴۵ و ۱۱:۴۵ پیش از ظهر نیز دو جنگنده عراقی به حریم هوایی مریوان تجاوز و در نوبت دوم، سه نقطه از ارتفاعات شرقی شهر را بمباران کردند. (۳) همچنین به گزارش ژاندارمری کردستان در ساعت ۱۳:۱۵ و ۱۳:۳۵ بار دیگر اطراف مریوان توسط هواپیماهای عراقی بمباران شد. (۴)

در همین حال، عصر امروز، ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۰۹ مدعی شد که در این حملات خساراتی به نیروهای ایرانی وارد آمده است: «چند فروند از هواپیماهای جنگنده جسور ما امروز به مواضع، اجتماعات افراد و ماشین آلات دشمن در بخش شمالی میدان عملیات و مناطق تمرکز دشمن در عمق خاک آن در همین بخش حمله و توانستند آنها را به طور مستقیم و مؤثری مورد اصابت قرار دهند و بسیاری از هدف ها و ماشین آلات آسیب دیده و منهدم شده دشمن به آتش کشیده شده است. ...» (۵)

امشب همچنین در ساعات ۱۹:۳۰ و ۱۹:۴۵، چند هواپیمای عراقی که وارد آسمان اهواز شده بودند، بر اثر آتش پدافند هوایی قبل از هرگونه اقدامی متواری شدند. (۶)

در پی درخواست های اسرای عراقی برای اعزام به جبهه های جنگ، مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق نیز از داوطلبان عراقی مقیم ایران جهت ثبت نام برای حضور در جبهه دعوت کرد.

واحد نظامی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق و ستاد مرکزی سپاه پاسداران با انتشار اطلاعیه ای، که در شماره امروز روزنامه کیهان منتشر شد، از «تمامی داوطلبان مسلمان عراقی مقیم ایران که آموزش های نظامی لازم را فراگرفته اند» و همچنین آمادگی خود را برای حضور در

ص: ۳۱۹

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا، ۲۴/۶/۱۳۶۲، دوره ۱۹/۶/۱۳۶۲ تا ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴۴.

۲- همان، گزارش رکن ۲ تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان، ۱۵/۶/۱۳۶۲، صص ۹۲ - ۹۱.

۳- سند شماره ۳۴۳۸۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۱۸۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری به رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۱، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهير، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ساعت

۱۹:۳۰

۶- روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

جبهه های جنگ با ارتش بعثی عراق اعلام کرده اند، دعوت کردند از امروز به مدت یک هفته جهت ثبت نام به مراکز واحد نظامی مجلس
اعلای انقلاب اسلامی در سرتاسر کشور مراجعه کنند. (۱)

روز گذشته نیز روزنامه جمهوری اسلامی در گزارشی نوشت: اسرای عراقی اردوگاه منجیل با ارسال نامه هایی به امام خمینی و مجلس اعلای
انقلاب اسلامی عراق، خواستار شرکت در واحدهای نظامی این مجلس شدند. اسرای اردوگاه قصر فیروزه نیز در نامه ای اعلام کردند: «ما از
مسئولین امر تقاضای اعزام به جبهه های حق علیه باطل را نموده و امیدواریم تا از این طریق بتوانیم با اهدای خون خود ضمن جبران اعمال
گذشته، خدمت کوچکی به جمهوری اسلامی کرده باشیم». (۲)

۱

درگیری نیروهای خودی در دو جبهه جنگ با دشمن خارجی و ضدانقلاب داخلی موجب شده است کمبود نیرو به یکی از معضلات عمده در
مقابله با تحركات ایزدایی گروه های ضدانقلاب تبدیل شود. با این حال، امروز نیز درگیری نیروهای خودی با عناصر مسلح غیرقانونی، در بخش
های مختلف مناطق بحرانی شمال غرب و غرب کشور ادامه یافت.

امروز در عملیات پاک سازی چندین روستای منطقه سقز به همت جنرال الله قرارگاه مالک اشتر، ۲ نفر از نیروهای خودی شهید و ۲ نفر زخمی
شدند. (۳)

همچنین در جاده مهاباد - میاندوآب نیروهای خودی با عناصر مسلح حزب دمکرات و کومه له درگیر شدند. در این حادثه بر اثر اصابت خمپاره
به یک خودروی سپاه که در حین این درگیری در حال عبور از مسیر دیگری بود، ۵ نفر از نیروهای سپاه به شهادت رسیدند و خودروی مذکور
نیز منفجر شد. (۴)

در درگیری بین نیروهای خودی و افراد ضدانقلاب در محور کامیاران، از نیروهای خودی ۲ نفر شهید شدند و از عناصر ضدانقلاب هم یک نفر
کشته شد. (۵)

عصر امروز در حمله عناصر مسلح غیرقانونی به پایگاه قمبره مهاباد، ۲ نفر از نیروهای خودی زخمی شدند. (۶)

در محور اشنویه - نقده نیز برخورد یک دستگاه تویوتای ژاندارمری با مین، ۸ زخمی بر جای گذاشت. (۷)

عناصر مسلح کومه له در مهاباد، امروز یکی از افرادی را که با سپاه همکاری می کرد به همراه همسرش به اسارت گرفتند. (۸) چته های دمکرات
نیز در اطراف سنندج با حمله به دو نفر از مردم بومی که عازم یکی از روستاهای منطقه بودند، یکی از آنها را کشته و دیگری را زخمی
کردند. (۹)

ص: ۳۲۰

۱- روزنامه کیهان، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۵۵۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه
پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۷۶۳۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست
وزیری، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

- ۵- سند شماره ۳۵۱۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۱۱۳۲۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۹، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۷- سند شماره ۳۵۵۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۸- سند شماره ۳۵۴۴۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۹- سند شماره ۳۵۱۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

امروز همچنین به دستور دادستانی کامیاران، ۲ نفر از افراد کومه له دستگیر شدند که یکی از آنها پس از بازجویی آزاد شد. (۱)

درعین حال، طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا امروز در نامه ای به فرماندهی قرارگاه خاتم، از کمبود شدید نیرو در اکثر پایگاه های منطقه ۱۱ سپاه (کردستان) و همچنین ضعف های تبلیغاتی، تدارکاتی و آموزشی در پایگاه های این منطقه خبر داد. (۲)

۱

امام خمینی امروز در بیاناتی با برشمردن مشکلات سابق مدارس علوم دینی و دانشگاه، ضرورت فراگیری زبان های خارجی به منظور تبلیغ اسلام در نقاط مختلف جهان را یادآور شدند. ایشان با بیان اینکه ابرقدرت ها ارزش واقعی برای انسان ها قائل نیستند به حمایت امریکا از جنایات رژیم صهیونیستی و عراق اشاره کردند و ضمن مظلوم خواندن اسلام در دنیای کنونی، بار دیگر بر ضرورت اجرای صحیح و تبلیغ آن تأکید کردند.

امروز اعضای ستاد انقلاب فرهنگی؛ مسئولان، اساتید و اعضای جامعه الامام الصادق(ع)؛ اساتید و طلاب مدرسه شهید مطهری؛ فارغ التحصیلان امور تربیتی و قضایی قم؛ مسئولان مؤسسه در راه حق و کارکنان هنرستان امیرکبیر اصفهان با امام خمینی دیدار کردند. متن سخنان امام خمینی در این دیدار بدین شرح است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

من باید تشکر و قدردانی کنم از آقایان فضیلابی که در قم و تهران اشتغال دارند به تعلیم و تعلم. و امیدوارم که برای آتیه اسلام همه مفید و به طور شایسته آنچه که باید، وظیفه آنهاست عمل بفرمایند.

مع الأسف ما هم دانشگاهمان و هم مدارس علوم دینی مان هر کدام از یک جهتی نواقص زیاد داشت و نمی شد و نمی توانستند نواقص را رفع کنند. دانشگاه از جهت اینکه اصلاً اساسش اگر هم بر این نبود که ایران را به دامن قدرت های بزرگ بیندازد، کم کم به آن قضیه کشیده شد و جوان های عزیز ما را آن اشخاصی که مأمور بودند، به نحوی که آنها می خواستند تبلیغ و تربیت می کردند و بعد هم می فرستادند به خارج و آنها رویشان کار می کردند و بعد هم که می آمدند، بسیاری شان اصلاً با دیانت به کلی مخالف بودند و بسیاری شان هم بودند که اگر هم مخالف نبودند، نمی توانستند کاری انجام بدهند. در هر صورت، دانشگاه وضعیتش این بود. مدارس علمی که ما حالا از آن روی هم رفته تعبیر می کنیم به فیضیه، آن از جهات دیگر ناقص بود، آنجا را مستقیماً نیامدند مثل دانشگاه تصرف کنند و نتوانستند بکنند. آنها با همه سختی ها در دوران

ص: ۳۲۱

۱- سند شماره ۳۵۱۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- سند شماره ۱۳۵۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی قرارگاه خاتم، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

رضاخان که سختی‌ها زیاد بود، تحمل کردند و راه خودشان را ادامه دادند و زمان بعد هم همین طور. لکن ما محصور شده بودیم در یک کتاب‌ها و در یک عقاید خاصی. کتاب‌ها از حیث تعلیم و تعلم غالباً از طهارت و تجارت و صلوات- غالباً- تجاوز نمی‌کرد. علوم قضایی و حدود و دیات و اینها از علوم غریبه بود، البته مشایخ نوشته‌اند، همه را مستقصی نوشته‌اند، لکن در حوزه‌ها از باب اینکه، این امور خارج بود از حیطه عمل آنها، قضاوت دست آنها نبود، حدود و دیات و قصاص و اینها عملی نبود، از این جهت، آنها مورد بحث واقع نمی‌شد و ما محصور شده بودیم در کتاب‌ها، در باب تعلیم و تعلم به همان مقدار. و از آن طرف در عین حالی که خارجی‌ها و عمال آنها تصرف مستقیم نداشتند در حوزه‌ها، لکن یک تبلیغات خاصی انجام گرفته بود در سال‌های طولانی که باید حوزه‌ها از امور اجتماعی و سیاسی به کلی میرا باشد و اسم "سیاست" را نمی‌توانستیم در حوزه‌های علمیه ببریم و امور مسلمین و چیزهایی که مربوط به جامعه مسلمین است در حوزه‌ها بحثی از آن نبود.

بحمدالله امروز که ما از آن قیدوبندها رهایی پیدا کرده ایم، باید توجه به این معنا داشته باشیم که امروز حوزه‌ها با دیروز حوزه‌ها فرق دارد. امروز حوزه‌ها برای دنیا، الآن دنیا یک تحولی پیدا کرده است که کآئه عائله واحد شده است. این صحبتی که من الآن برای شما می‌کنم ممکن است که بعد از دو ساعت دیگر در امریکا هم منعکس بشود و همین طور هر مطلبی که در ایران واقع می‌شود در همه دنیا پخش می‌شود. یعنی یک کسی اگر صدا بکند به صدای عادی، صدای او قبل از اینکه به آخر این مجلس برسد به امریکا رسیده است. وضع این طور شده، دنیا کآئه همه مجتمع شده است در یک محصوره کوچکی از حیث جهات.

ما امروز نمی‌توانیم مثل سابق فکر کنیم، ما سابق تبلیغاتمان محصور به ایران بود. گاهی اتفاق می‌افتاد که در یک جای دیگر هم می‌رفتند، اما گاهی بود، خیلی کم و تبلیغات آن قدری که برای خارج لازم است برای داخل کمتر از او لازم است. شما می‌بینید که امروز همه تبلیغات دنیا بر ضد اسلام است؛ با اسم ضدیت با جمهوری اسلامی اصل اسلام را محکوم می‌کنند. صورت اسلام را به یک صورت دیگری درآورده‌اند که غیر واقعیت اوست. بیشتر احتیاج به زبان، زبان‌های خارجی نبود، امروز احتیاج است به این، یعنی جزو برنامه تبلیغات مدارس باید زبان باشد، زبان‌های زنده دنیا، آنهایی که در همه دنیا شایع تر است. این باید یکی از چیزهایی باشد که در مدارس دینی ما که می‌خواهند تبلیغ بکنند، این امروز محل احتیاج است، مثل دیروز نیست که ما صدامان از ایران بیرون نمی‌رفت. امروز ما می‌توانیم در ایران باشیم و به زبان دیگری همه جای دنیا را تبلیغ کنیم، در همه جا مبلغ باشیم، و علاوه بر آن امروز رفتن به همه جای دنیا یک امر آسان و عادی است که مبلغین ان شاءالله باید تربیت بشوند و فیضیه و دانشگاه ما باید یک دانشگاه و

یک فیضیه باشد برای همه دنیا، تبلیغ برای همه دنیا، برای همه کشورهای عالم.

و بحمدالله امروز آن بندهایی که به عقاید ما بسته شده بود رها شد. امروز تمام قشرهای ملت مشغول تربیت و تعلیم هستند. بانوان مشغول هستند. الآن بانوان جزو طلاب علوم دینیه در قم و در جای دیگر هستند و خودشان در هر جا هستند مشغول تربیت و تعلیم هستند و این یک امری است که در این انقلاب تحقق پیدا کرد. آن وقت همچو محصور کرده بودند که برای بانوان هیچ حق قائل نبودند که حتی در یک مجمع ده نفری وارد بشوند و مسئله علمی بگویند یا مسئله عقیدتی بگویند. امروز اینها می توانند با همه حفظ جهات اسلام در همه جای کشور تبلیغات بکنند، بلکه در خارج از کشور هم. ما بسیار عقب افتاده بودیم در این امور و امروز باید تلافی کنیم، باید نقیصه ها را رفع بکنیم.

ما نه امروز مبلغ داریم و نه قاضی داریم. یک عده مختصری، آن قدری که ایران احتیاج به مبلغ دارد، ندارد، حوزه ها ندارند. آن قدری که قاضی لازم دارند، حوزه ها ندارند، حوزه ها تربیت قضات را نکرده اند، یک عده پیرمردها هستند، لکن آنها نمی روند سراغ این کارها. ما الآن نسل جوان را باید برای قضاوت، برای تبلیغ تربیت کنیم. برای قضاوت که واجب است، واجب کفائی است برای همه، باید تربیت کنیم که این واجب کفائی تحقق پیدا بکنند، و برای تبلیغ هم لازم است ما تبلیغ بکنیم. آن هم جزو واجبات است که ما از اسلام تبلیغ بکنیم. آن چیزی که وارد شده است در قرآن باید تبلیغ کرد به همه جا و تبلیغ لازمه اش این است که زبان بدانند.

شما نمی توانید بروید در انگلستان برای انگلیسی ها با زبان فارسی تبلیغ کنید یا در امریکا این طور یا در شوروی. شما باید با زبان اهلی آنها تبلیغ کنید و این از امور لازمه ای است که بیشتر نمی شد اسمش را برد و حالا می بینیم جزو لازم هاست و واجبات است که باید عمل بشود.

بنابراین در عین حالی که من تشکر می کنم از همه آقایانی که در این امور دخیل هستند و مشغول خدمت و فداکاری هستند، در عین حال از آنها تقاضا دارم و از همه حوزه های علمیه در هر جا که هست این تقاضا را دارم که دامن به کمر بزنند و نقیصه های سابق را که عقب افتادگی های سابق را جبران کنند. مبلغ درست کنند، قاضی درست کنند. چیزهایی که احتیاج دارد اسلام به آنها و تبلیغ اسلام به غیر از اینها، یا عمل کردن به احکام اسلام بدون آنها نمی شود. بنابراین، با این همه تبلیغات علیه ما، ما هم باید تبلیغات داشته باشیم. ما باید اعزام مبلغ در خارج بکنیم به آن قدری که میسر است برای ما و امیدوارم که موفق بشوید، آقایان موفق بشوند هم در دانشگاه و هم در فیضیه، موفق بشوند به اینکه تربیت کنند عده زیادی را از زن و مرد برای تبلیغ.

و شما می بینید که دنیا الآن برضد ما قیام کرده اند. شما ملاحظه کنید برای سرنگونی یک

طیاره کره جنوبی(۱) چه بساطی درست کرده اند. البته به قتل رساندن و ساقط کردن یک طیاره ای که انسان ها در آن هست و اشخاص عادی در آن هست یک جرم نابخشودنی است، لکن امریکا طرف دار این است، باید دید چی هست این، امریکا این قدر تبلیغ می کند و نطق می کند رئیس جمهور امریکا و فاجعه می گوید در دنیا واقع شده است و دنیا باید این را نبخشند. این همان امریکایی است که این فاجعه را در جاهای دیگر خودش به جا می آورد و این همان امریکایی است که عراق را وادار می کند که بدتر از این فاجعه ها را در ایران بیاورد، یک کلمه هم حرف نمی زند. عراق نسبت به ایران و خود عراق، حکومت عراق نسبت به ایران و خود عراق تاکنون چه کرده است؟ چقدر جمعیت از این دو کشور اسلامی را کشته است و چقدر بمباران کرده است این مناطقی که اصلاً مربوط به جنگ نبوده است و دنبالش گفته است که ایران هم فلان جا را زده است، یک دروغی گفته است. رادیوها وقتی نقل می کنند حرف او را، اول نقل می کنند که او گفته است که کجا را زدیم، کجا را زدیم، ما هم موارد، جاهایی که

ص: ۳۲۴

۱- ماجرای سرنگونی هواپیمای مسافربری کره جنوبی به یکی از خبرسازترین حوادث روزهای اخیر در سطح بین المللی تبدیل شده است؛ روز چهارشنبه ۹/۶/۱۳۶۲، گزارش هایی مبنی بر ناپدیدشدن و سقوط یک هواپیمای مسافربری کره جنوبی با ۲۶۹ مسافر در دریای ژاپن مخابره شد. روز بعد، وزیر امور خارجه آمریکا، شوروی را متهم به سرنگون کردن این هواپیما کرد (روزنامه صبح آزادگان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳). در پی سقوط این هواپیما، امریکا درخواست تشکیل یک جلسه فوری را از شورای امنیت سازمان ملل کرد؛ ریگان رئیس جمهور امریکا نیز شوروی را متهم کرد که با سرنگون ساختن هواپیمای مذکور به یک عمل تروریستی دست زده است. به گزارش خبرگزاری فرانسه، جلسه شورای امنیت که به منظور رسیدگی به این ماجرا تشکیل شده بود، پس از دو ساعت و نیم بحث بدون نتیجه به کار خود پایان داد و ادامه مذاکرات به زمانی دیگری موکول شد (روزنامه اطلاعات، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶). گفته می شود در بین ۲۶۹ مسافر هواپیمای ساقط شده، ۵۱ نفر امریکایی از جمله لاری مک دونالد نماینده کنگره امریکا نیز حضور داشته اند. علاوه بر کره جنوبی و امریکا که شوروی را به شدت محکوم کردند، انگلیس با فراخوانی سفیر شوروی از وی در این مورد توضیح خواست؛ ژاپن نیز به سفیر خود در مسکو دستور داد رسماً به وزارت امور خارجه شوروی اعتراض کند. هنری کسینجر وزیر امور خارجه پیشین امریکا، ضمن وحشیانه توصیف کردن این اقدام شوروی، از جورج شولتز وزیر امور خارجه کنونی امریکا، خواست دیدار هفته آینده خود با گرومیکو وزیر امور خارجه شوروی را لغو کند. در عین حال، نشریات اروپایی و امریکایی با تیرهای درشت به این ماجرا پرداختند و شبکه های رادیو تلویزیونی این کشورها با پخش گزارش هایی مفصل، به شدت مسکو را محکوم کردند. (روزنامه کیهان، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴). به گزارش آسوشیتدپرس از سانفرانسیسکو، دادستان های امریکایی دادگاه فدرال امریکا ادعای غرامتی را به مبلغ ۹۹ میلیارد دلار علیه شوروی صادر کردند؛ گفتنی است اتباع چندین کشور از جمله کره، امریکا، ژاپن، تایوان، فیلیپین، هنگ کنگ، کانادا، تایلند، اتریش و... مسافران این هواپیما را تشکیل می دادند (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳). به گزارش آسوشیتدپرس از مسکو، شوروی امروز اعلام کرد که خلبانان این کشور، بدون اطلاع از غیرنظامی بودن این هواپیما، آن را سرنگون کرده اند (روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲). شوروی همچنین ادعا می کند که این هواپیما یک مأموریت جاسوسی داشته و تا ۵۰۰ کیلومتری قلمرو شوروی نفوذ و به مدت دو ساعت در این منطقه پرواز کرده است (روزنامه اطلاعات، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶).

جمعیت نظامی هست زدیم. در صورتی که همه رادیوها می دانند که اینها شهرهایی که هیچ ربطی به نظامی ندارد، دارند می زنند. پشت هر شکستی صدام حمله کرده است و یک عده بی گناه، زن و مرد، بچه و صغیر و کبیر را به خاک و خون کشیده و امریکا یک کلمه راجع به این حرف نزده است؛ برای اینکه انسان دوست است ایشان! اما انسان امریکایی پسند! انسانی که به درد او می خورد می پسندد! همین عمل اگر امریکا کرده بود، همان عراق که الجزایر را، که طیاره الجزایر را، ساقط کرد و عده ای هم از مردم عادی در آن بودند و یکی از وزرای آنجا هم در آن بودند، امریکا هیچ واکنشی نشان نداد. اما حالا عزا گرفته برای اینکه یک طیاره ای از کره جنوبی ساقط شده است؛ و این عزا برای این است که می خواهد شوروی را محکوم بکند، نه اینکه آن انسان هایی که آنجا هستند دوست دارد، انسان ها پیش این دو ابرقدرت اصلاً ارزش ندارند. اینها برای انسان الا آنی که گاو شیرده برای آنها باشد هیچ ارزشی برایش قائل نیستند.

شما ببینید امروز لبنان چه خبر است. الآن که من و شما اینجا نشسته ایم [در] لبنان چه حمام خونی دارند [راه می اندازند]. این حکومت غاصب و جائر لبنان، این امین خائن چه بساطی در سر این جمعیت مردم لبنان در آورده است. اسرائیل چه بساطی در آنجا در آورده بود. حالا به جای او اینها دارند درمی آورند. لکن امریکا ندیدیم که یک کلمه بگوید. خودش فرستاده آنجا و تفنگک دارهایش را فرستاده آنجا کمکش برای این جنایات، یک اسمی رویش می گذارند. شاید هم خودشان درست می کنند صحنه را. دو تا فرض کنید ترقه می اندازند به یک جایی و یکی دو تا را زخمی می کنند، یا فرض کنید آنها کرده باشند، آن وقت اینها می ریزند خانه به خانه می گردند، جوان ها را می گیرند، جوان ها را حبس می کنند، جوان ها را می کشند. این فجایع در دنیا دارد واقع می شود و امریکا نشسته دامن به آن می زند.

و اسفناک تر این است که مسلمین نشسته اند و تماشا می کنند. این مهره دومی که حالا آمده است و اسحاق شامیری که الآن آمده است و می خواهد نخست وزیر بشود، از اول برنامه خودش را گفته است. از اول گفته است که: "اسرائیل بزرگ باید تحقق پیدا کند، باید فلسطین به کلی از بین برود، تمام جاهایی که دست اسرائیل است اینها لاینفک از اسرائیل است." اسرائیل بزرگ، یعنی از نیل تا فرات، یعنی تمام منطقه ای که عرب نشین است، حجاز هم جزء این باید باشد، مصر هم جزء این است و اینها نشسته اند آنجا دارند تماشا می کنند و عده کثیرشان هم همراهی می کنند و اسرائیل را می خواهند بشناسند و امثال ذلک. اینها یک مصیبت هایی است که در قرن ما واقع شده است و مع الأسف مسلمین یعنی حکومت های اسلامی بی تفاوت هستند و آنها نمی گذارند که کشورهای خودشان، مردم عادی شان راجع به اینها صحبت بکنند. واقعاً در یک محیط خفقان این دنیا دارد به سر می برد، خفقان از این دو ابرقدرت. این افغانستان دست شوروی، هر روز فاجعه درست می کند. البته ملت افغانستان هم همچو در مقابلش ایستاده اند که شاید او را

پشیمان کرده باشند. آن هم فلسطین و لبنان و نمی دانم همه جا در دست امریکا و همه مشغول به جنایت کردن. آن وقت در این بین، از یک طیاره که صد و شصت نفر، دو بیست و شصت نفر یک همچو چیزی کشته شده است- همه متأسف باید باشیم- لکن امریکا به این طوری که شما متأسف اید نیست. شما برای اینکه، آنها را اصلاً نمی شناسید لکن یک انسان اند، یک انسان اند بی گناه، طعمه شوروی شدند، اما امریکا نه از باب اینکه انسان می خواهد، امریکا در این یک چیزی پیدا کرده برای اینکه، شوروی را از میدان در کند، مردم را یعنی دنیا را برضد شوروی چی بکند. شوروی هم فردا یک بهانه ای پیدا می کند آن هم امریکا را می خواهد چه بکند اللهم اشغَلِ الظَّالِمِينَ بِالظَّالِمِينَ. توطئه اجانب در تحقق نیافتن اسلام در ایران و بالاخره ما باید در این بین، خودمان توجه به مسائل دنیا داشته باشیم.

امروز نباید ما فکر بکنیم ایران چه جور است. ما امروز فکر بکنیم دنیا چه خبر است، تکلیف ما در مقابل دنیا چه خبر است. همین جنگ تحمیلی را درست کردند، نقشه ای که صهیونیست ها دارند عملی بشود. از یک طرف، نگذارند اسلام در این تحقق پیدا کند، اگر اسلام در ایران تحقق پیدا کند و قهراً در ممالک دیگری هم خواهد رفت و رفته است هم، آن وقت آن بساط آنها، بساط صهیونیست ها برچیده می شود، امریکا و شوروی دستش از ممالک اسلامی قطع می شود. اینها برای اینکه، نگذارند اسلام از چارچوب ایران بیرون برود و اگر بتوانند در خود ایران هم منحرف کنند اذهان را، الآن دارند کوشش می کنند و می خواهند که، مقصد اولشان است که ایران ساقط بشود و یک "جمهوری اسلامی امریکایی" پیش بیاید. البته دیگر سلطنت طلبی توی کار نیست، جمهوری اسلامی هم اسمش را می گذارند، اما جمهوری اسلامی از قسم امریکایی اش، آنی که بعضی ها هوسش را دارند، این را که ان شاءالله موفق نمی شوند. ایرانی ها مصمم اند همه. مرد و زن، پیر و برنا، بچه و بزرگ مصمم اند به اینکه امریکا و شوروی را در ایران دیگر راه ندهند و اما مقصد دومشان این است که اسلام را در همین ایران محبوس کنند.

تبلیغات دامنه داری که ایران الآن چه شده است، بچه های کوچک را چه می کنند، بچه های دوازده سال و چهارده سال را به زور می فرستند به جبهه ها، که تازه همین مسئله بوده است و نمی دانم طرف دار حقوق بشر اعتراض کرده، آنها هم نشسته اند آنجا و گوششان به این است که رادیو امریکا چه بگوید، رادیوی بی بی سی چه بگوید، رادیوی کذا چه بگوید. خودشان مسائل را می دانند، نه اینکه ندانند اینها، لکن برای اینکه ایران را محکوم کنند این مسائل را می گویند. نه این است که این رادیوهای خارجی ندانند مسائلی که در ایران واقع می شود و ندانند تجاوزاتی که عراق به ایران کرده و ندانند آن همه ظلمی که به کشورهای ایران و عراق کرده است. اینها می دانند اینها را، لکن انسان برای آنها مطرح نیست. آنها مقاصد خودشان را می خواهند اجرا بکنند. مقاصدشان این است که اسلام را در ایران بدنام بکنند، جمهوری

اسلامی و مردم ایران را بدنام بکنند که مبدا دیگران به فکر این بیفتند که همین معنا را در آنجا هم اشاعه بدهند، تحقق بدهند. و من امیدوارم که در این معنا هم ان شاء الله موفق نشوند.

و ما موظفیم که اسلام را در همه جای دنیا معرفی کنیم. اسلام مظلوم است الآن در دنیا، غریب است در دنیا. ما یک دسته کوچکی هستیم، تبلیغاتمان ناقص، مبلغ کم داریم و آنها همه رسانه های گروهی دستشان است و هرچه می خواهند پول های زیادی هم دارند و خرج این کارها را می کنند. ما مع ذلک نباید مأیوس بشویم. ما با همین عده قلیل همان طوری که آن قدرت بزرگ شیطانی محمدرضا را که دنبالش همه قدرت ها بود، به همت همین جوان های ایران شکستیم و کنارش زدیم و اسلام را ان شاء الله به آن طوری که خواست خداست در اینجا پیاده خواهیم کرد و مشغول پیشرفت در این امر هستیم. ما نمی گذاریم دیگر کسی اینجا بیاید و من امیدوارم که همان طور که اینها شد، با همت والای دانشگاه و فیضیه تبلیغات دامنه دار پیدا بشود و در یک مدت کوتاهی ان شاء الله تبلیغات به جایی برسد که همه دنیا را ما پر از مظاهر اسلامی بکنیم.

از خدای تبارک و تعالی سلامت و سعادت همه آقایان را خواستارم و امیدوارم که در این مشروعی که همه اشتغال به آن دارند و آقایان ریاستش را دارند و مشغول کار هستند توفیق پیدا بکنند و دست جنایتکار قدرت های بزرگ از ایران قطع بشود و اسلام آن طوری که هست در دنیا جلوه کند. والسلام علیکم ورحمه الله.»(۱)

۱

تأکید بر وحدت و همدلی بین شیعه و سنی، ناکامی دشمن در فرقه ای جلوه دادن جنگ ایران و عراق و دروغ بودن ادعاهای عراق در طرف داری از خلق های کرد و عرب، مهم ترین موضوعات سخنان امروز رئیس جمهور در جمع علمای اهل سنت استان های آذربایجان غربی و کردستان بود.

آیت الله خامنه ای عصر امروز، با شماری از علما و ائمه جمعه و جماعات و مدرسین مدارس علوم دینی اهل تسنن استان های کردستان و آذربایجان غربی دیدار کرد. در این دیدار که پس از پایان اردوی تربیت مدرس دوره شهید بروجردی انجام شد، ابتدا گزارشی از برنامه های اردوی مذکور ارائه شد و سپس رئیس جمهور با ابراز خشنودی از نزدیک تر شدن علمای شیعه و سنی، مسئله این دو مذهب اسلامی را مشکلی دانست که «استعمارگران در طول قرن ها به وجود آورده بودند و هرچه توانستند به پیچیدگی آن افزوده بودند.» به گفته آیت الله خامنه ای در صد سال اخیر، علمایی همانند سیدجمال الدین اسدآبادی، آیت الله بروجردی، طنطاوی و شیخ شلتوت «سعی بر این داشتند که [بین شیعه و سنی] ایجاد وحدت کنند و این زخم و جراحت را التیام بخشند، لیکن استعمار برای اینکه این زخم بهبود نیابد هرچه توانسته سرمایه گذاری کرده است.»

رئیس شورای عالی دفاع درباره سیر اختلاف افکنی بین شیعه و سنی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و همچنین آغاز جنگ بین ایران و عراق خاطرنشان کرد: «بعد از انقلاب اسلامی، وقتی دیدند این

ص: ۳۲۷

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۱۰-۱۰۲.

جمهوری به سمت انسجام نیروهای مسلمان پیش می رود ... تدابیر خود را پیچیده تر نمودند و حتی سعی کردند جنگ ایران و عراق را جنگ شیعه و سنی نشان دهند و در کار خود موفق نشدند.»(۱)

آیت الله خامنه ای همچنین گفت: «رژیم بعثی عراق وقتی خرمشهر و هویزه - مرکز اعراب - و شهرهای کردنشین را مورد تهاجم قرار داد، پوچی همه ادعاهایش مبنی بر طرف داری از خلق ها ثابت شد.» وی جمهوری اسلامی را مسئول گسترش ایده وحدت در جهان اسلام معرفی کرد و افزود: «اگر عالم اسلام باهم متفق باشند، اسرائیل قدرت عرض اندام نخواهد یافت و این فشاری که اکنون روی لبنان هست نخواهد بود.» رئیس جمهور همچنین وحدت جهان اسلام را تنها عاملی برشمرد که «امریکا، روسیه و قدرت های بزرگ را در منطقه مسلمان نشین تهدید می کند.»

آیت الله خامنه ای در پایان این دیدار خطاب به علمای حاضر در مراسم اظهار کرد: «همان طور که پیام محبت برادران اهل تسنن را به اینجا آوردید، همان طور پیام محبت برادران اهل تشیع را برای مردم خود ببرید.»(۲)

۱

با ورود یک هیئت اقتصادی از پاکستان به تهران، رسانه های خبری به بررسی وضعیت مبادلات تجاری ایران و پاکستان و گمانه زنی درخصوص مفاد قراردادها و گفت و گوهای طرفین در جریان این سفر پرداختند.

غلام اسحاق خان وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان در رأس یک هیئت اقتصادی بلندپایه پیش از ظهر امروز با استقبال حسین نمازی وزیر امور اقتصاد و دارایی ایران، وارد تهران شد.(۳) غلام اسحاق خان هدف سفر خود را بررسی امکانات ارتقای روابط دو کشور در زمینه های گوناگون ذکر و با تأکید بر گسترش همکاری های فنی گفت: «ما تاکنون در زمینه های مختلف با جمهوری اسلامی ایران همکاری داشته ایم و آماده ایم تا این همکاری ها را در رشته های فنی گسترش دهیم.»(۴) به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هیئت اقتصادی پاکستان به مدت پنج روز در تهران اقامت خواهد داشت.(۵)

در همین حال، رادیو بی بی سی گزارش داد روزنامه فایننشال تایمز در شماره امروز خود در مقاله ای به بررسی وضعیت کنونی مبادلات تجاری ایران و پاکستان پرداخته است: «به موجب یک قرارداد تجاری که در سال ۱۹۸۲، میان ایران و پاکستان به امضا رسیده بود، قرار بود که طی سال مالی ۸۳ - ۱۹۸۲، میزان مبادلات تجاری هریک از طرفین ۲۰۰ الی ۲۵۰ میلیون دلار افزایش یابد، اما ظاهراً میزان واقعی تجارت میان دو کشور از این رقم بسیار کمتر است. ... ظرف نه ماه اول سال مالی ۸۳ - ۱۹۸۲، واردات ایران از پاکستان معادل ۶۰ میلیون دلار و صادرات ایران به پاکستان معادل در حدود ۹۰ میلیون دلار بوده است.»(۶)

ص: ۳۲۸

- ۱- روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸.
- ۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱.
- ۳- روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷.
- ۴- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۴.
- ۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۶- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۹ و ۱۰، رادیو بی بی سی (جام جهان نمای اول مطبوعات امروز بریتانیا)، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

وزیر حج و اوقاف عربستان در دیدار با سرپرست حجاج ایرانی از تلاش برای تأمین رفاه زائران ایرانی خبر داد. در همین حال، بعضی مقامات سعودی با انتقاد از عملکرد حجاج ایرانی، آنها را به سوءرفتار و انجام اقداماتی متناقض با قرآن و سنت متهم می‌کنند.

عبدالواسع عبدالوهاب وزیر حج و اوقاف عربستان سعودی، امروز در دیدار با حجت الاسلام موسوی خوئینی‌ها نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی از تلاش عربستان برای تأمین امکانات لازم برای همه حجاج به خصوص حجاج ایرانی خبر داد. حجت الاسلام موسوی خوئینی‌ها نیز ضمن اشاره به مسائل حجاج ایرانی و تشکر از عبدالوهاب، درخصوص رفع موانع و مشکلات در آینده ابراز امیدواری کرد. وزیر سعودی در پایان این دیدار افزود: «ما انتظار داریم که در ملاقات‌هایی که بین شما و مقامات عربستان پس از مراسم حج برقرار خواهد شد، همه نظرات و مسائل مورد بحث و بررسی قرار گیرد تا در سال‌های آینده همه چیز بر وفق مراد باشد.»

در این حال، خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از حضور و گشت زنی تعداد زیادی از مأموران سعودی به ویژه در اطراف بعثه امام خمینی، ستاد حج و کاروان‌های زوار ایرانی خبر داد. براساس این گزارش رفتار مأموران امنیتی سعودی نسبت به سال گذشته معقول‌تر شده و درحالی که تاکنون، بیش از ۲۰ نفر از زائران ایرانی بازداشت و بازجویی شده‌اند، ولی هیچ کدام از آنان مورد ضرب و شتم قرار نگرفته‌اند. (۱)

از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری رویتر، شاهزاده نایف بن عبدالعزيز سعید وزیر کشور عربستان سعودی، امشب در یک نشست مطبوعاتی بدون ذکر هیچ‌گونه جزئیاتی مدعی شد: «برخی از برادران ایرانی ما دو روز پیش، دیگر حجاج را در خیابان‌های شهر مدینه اذیت کرده که ما از آنها خواسته‌ایم دیگر این اعمال را تکرار نکنند.» (۲)

درحالی که معاون وزیر امور خارجه عراق با اعلام خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به این کشور در آینده نزدیک، تهدیدهایی را درمورد حمله به تأسیسات نفتی ایران مطرح کرده است، بعضی دیگر از مقامات عراقی باز هم از آمادگی این کشور برای صلح سخن می‌گویند.

روزنامه امریکایی وال استریت ژورنال در شماره امروز خود به نقل از عصمت کتانی معاون وزیر امور خارجه عراق، گزارش داد: «عراق به زودی هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی که مجهز به موشک‌های هوا به زمین اگزوست می‌باشند را در اختیار خواهد داشت.» کتانی با ابراز نارضایتی از اینکه فقط عراق قادر به صدور نفت از مسیر خلیج فارس نیست، از قصد این کشور برای بمباران تأسیسات نفتی ایران خبر داد. وی حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران را گامی در جهت تسریع خاتمه یافتن جنگ دانست و افزود: «عراق به محض کسب توانایی کافی

ص: ۳۲۹

۱- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۵.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

در متوقف ساختن صادرات نفتی ایران تردیدی به خود راه نخواهد داد. ... به نظر دولت بغداد چنین اقدامی جنبه دفاع خواهد داشت و به عنوان راهی است که خاتمه جنگ سه ساله دو کشور را تسریع خواهد نمود.» عصمت کتانی همچنین ضمن پرده برداشتن از بهبود روابط عراق با ایالات متحده در یک سال و نیم اخیر، از این کشور خواست که «فعالیت های شدیدتری را برای جلوگیری از صدور قاچاقی اسلحه ساخت آمریکا به ایران اعمال نماید و روابط تجاری خود با ایران را متوقف سازد.» به گفته وی، مقامات عراقی تمایل دارند «که آمریکا [به] همکاری که برای دلسرد کردن ایران به ادامه جنگ و یا کاهش توانایی [امام] خمینی در رابطه با جنگ [لازم است] دست زند.»

معاون وزیر امور خارجه عراق با وجود اعتراف به صدمه دیدن عراق از مسدود شدن راه های صدور نفت این کشور و قطع کمک های مالی عربستان، کویت و امارات، مدعی شد: «توانایی عراق برای ادامه یک جنگ فرسایشی با ایران هنوز با درماندگی و خستگی خیلی فاصله دارد.» به گفته کتانی، «از چند ماه قبل، به علت کاهش درآمد نفت، کشورهای عربی کمک های مالی خود را از سر گیرند. ... عراق در جستجوی کمک آمریکا برای شروع ارسال مجدد کمک های مالی (اعراب) می باشد.» معاون وزیر امور خارجه عراق میزان درآمد نفتی سالانه عراق را ۱۰ میلیارد دلار ذکر کرد و افزود: «ایرانی ها اشتباه بزرگی می کنند، اگر می پندارند که نظام عراق با شکست اقتصادی فرو خواهد ریخت.»

عصمت کتانی در پایان، در مورد خریدهای تسلیحاتی عراق از شوروی به طور مستقیم یا از طریق مصر نیز گفت: «اخیراً شوروی فروش اسلحه و مهمات به عراق را که بلافاصله بعد از شروع جنگ قطع شده بود، دوباره از سر گرفته است. ... مصر از آغاز جنگ تاکنون، یک میلیارد دلار از مهمات روسی موجود در انبارهای خود را به عراق فروخته است.» (۱)

همچنین عصر امروز رادیو صدای آزاد ایران به نقل از روزنامه تایمز، از تحویل نخستین هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق در ماه جاری خبر داد. (۲)

درعین حال، معاون اول وزیر بازرگانی عراق در سخنان خود در جمع بازرگانان و سرمایه داران انگلیسی، در اتاق بازرگانی اعراب و انگلیس (۳) از سرمایه داران بزرگ انگلیسی خواست با بهره گیری از نفوذ خود، دولت انگلیس را برای یافتن یک راه حل صلح آمیز برای جنگ ایران و عراق تحت فشار قرار دهند. (۴)

رادیو ابوظبی نیز گزارش داد سفیر عراق در مغرب، در عین تأکید بر قدرت نظامی عراق برای ادامه جنگ، از آمادگی این کشور برای مذاکره با ایران و پذیرش راه های صلح آمیز برای پایان دادن به جنگ خبر داد. (۵)

ص: ۳۳۰

۱- همان، صص ۲ و ۳، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۱، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸، به نقل از رادیو صدای آزاد ایران، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۸:۳۰.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- استانداری هرمزگان، بولتن خبری، شهریورماه ۱۳۶۲، ص ۲، به نقل از رادیو راس الخیمه، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۵- همان، به نقل از رادیو ابوظبی، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

تداوم جنگ ایران و عراق و نقش جنبش عدم تعهد در خاتمه دادن به آن، مهم ترین مفاد مذاکرات امروز وزیر امور خارجه هند با مقامات عراقی در بغداد بود.

ناراسیما رائو وزیر امور خارجه هند، که دیروز وارد بغداد شد، امروز با طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، دیدار و گفت و گو کرد. (۱) روابط دو کشور هند و عراق، مسائل مربوط به جنبش عدم تعهد، اوضاع منطقه ای و بین المللی از جمله مباحثی است که در این دیدار بررسی شد. (۲)

خبرگزاری عراق هم با اعلام خبر این دیدار، ادامه جنگ ایران و عراق و «خطرات ناشی از آن بر [برای] جنبش عدم تعهد و امنیت و آرامش بین المللی و منطقه» را از مهم ترین موضوعات این دیدار ذکر کرد. به گزارش این خبرگزاری، طارق عزیز در مذاکره با وزیر امور خارجه هند «آمادگی عراق برای دستیابی به یک راه حل صلح آمیز و عادلانه با ایران را براساس اصول عدم تعهد تشریح کرد. وی علاقه مندی عراق به دستیابی [به] صلح با ابتکارات جنبش عدم تعهد و دیگر ابتکار عمل ها را مورد تأکید قرار داد.» وزیر امور خارجه عراق همچنین از جنبش عدم تعهد خواست به مسئولیت های خود در قبال پایان دادن به این منازعه عمل کند. (۳)

به گزارش رادیو صدای امریکا، وزیر امور خارجه هند نیز در این دیدار «علاوه بر مذاکره درباره امور اقتصادی دوجانبه، عراق را از ادامه کوشش های کشورش به عنوان رئیس فعلی کشورهای غیرمتعهد، در اختتام جنگ ایران و عراق مطمئن ساخت.» (۴)

ناراسیما رائو امشب همچنین با طه یاسین رمضان معاون اول نخست وزیر عراق، دیدار کرد. رمضان در این دیدار، تحرکات عراق برای متوقف ساختن جنگ با ایران را نه از سر ضعف، بلکه یک اصل اساسی و مبتنی بر پایداری به اصول جنبش عدم تعهد عنوان کرد. وزیر امور خارجه هند هم از آمادگی کشورش برای گسترش روابط با عراق خبر داد. (۵)

افزایش حملات ارتش عراق به کشتی های تجاری در خلیج فارس، شرکت های بیمه دریایی را به سوی افزایش حق بیمه کشتیرانی سوق داده است.

رادیو صدای آزاد ایران به نقل از شرکت بیمه لویدز، اعلام کرد که از ابتدای جنگ تاکنون، ۲۴ کشتی نفتکش و تجاری ایران توسط نیروی هوایی عراق غرق شده است. (۶) خبرگزاری فرانسه نیز

ص: ۳۳۱

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۱، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۴، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۴- . خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸، به نقل از رادیو صدای امریکا، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۶:۳۰.

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۱، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۳۲ و ۳۳، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

۶- همان، ص ۲۸، به نقل از رادیو صدای آزاد ایران، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۸:۳۰.

از لندن به نقل از منابع آگاه در امور کشتیرانی گزارش داد: «شرکت های بیمه دریایی در فکر چهار برابر کردن حق بیمه جنگی خود می باشند. این تصمیم در صورت تصویب از اول ماه اکتبر [نهم مهر] به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.» به گزارش این خبرگزاری، در طول سه سال جنگ بین ایران و عراق، ۷۲ فروند کشتی در اروندرود از کار افتاده اند که این امر به شرکت های بیمه ۵۰۰ میلیون دلار ضرر وارد ساخته است؛ از این رو، شرکت های مذکور قصد دارند حق بیمه را از ۲۵ صدم درصد به یک دهم درصد از ارزش کل وسیله بیمه شده افزایش دهند. باین حال، در مناطق پرخطر مثل خلیج فارس، این نرخ از طریق مذاکرات آزاد تعیین خواهد شد. (۱)

۱

رادیو بغداد امروز با پخش خبری در مورد بازدید هیئت ویژه حقیقت یاب سازمان ملل متحد از عراق در ماه مه گذشته (اردیبهشت - خرداد)، ادعا کرد این هیئت از مناطق غیرنظامی و تأسیسات اقتصادی عراق که توسط جنگنده های ایران بمباران شده (!) بازدید کرده است. این رادیو به نقل از خبرگزاری عراق اعلام کرد که هیئت مذکور ضمن بازدید از شهرهای بدره، زرباطیه، مندلی، خانقین، کرکوک، بصره و الزبیر، از نزدیک با غیرنظامیان عراقی که بر اثر بمباران های ایرانیان مجروح شده اند، ملاقات کرده است؛ در گزارش خبرگزاری عراق، برای هریک از شهرهای مذکور، آماری از تعداد کشته ها، مجروحان و معلولان هم ذکر شده است. (۲) این ادعای عراق در حالی مطرح می شود که در روزهای گذشته، هیچ منبع مربوط به سازمان ملل یا هیچ خبرگزاری دیگری، گزارش مشابهی را مخابره نکرده است. (۳)

۲

هم زمان با تداوم درگیری های داخلی در لبنان، شبه نظامیان فلسطینی از آمادگی خود برای عملیات نظامی علیه نیروهای رژیم صهیونیستی خبر دادند؛ از سوی دیگر، تلاش های دیپلماتیک از جمله رایزنی های فرستاده ویژه امریکا به منطقه، برای حل بحران لبنان همچنان ادامه دارد.

به گزارش خبرگزاری ها، امروز علاوه بر ادامه نبردهای خیابانی در اطراف بیروت و ارتفاعات مشرف بر آن، درگیری های شدید در محورهای عالی و شوف نیز همچنان بین شبه نظامیان دروزی و نیروهای ارتش لبنان ادامه یافت. (۴)

به گزارش خبرگزاری فرانسه امروز همچنین ناو هواپیمابر فرانسوی "فوش" وارد سواحل بیروت شد؛ این ناو که به وسیله یک ناوشکن و یک ناو توپ دار ضددریایی اسکورت می شود،

ص: ۳۳۲

۱- همان، ص ۱۷، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۱۵/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، رادیو بغداد، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

۳- عراق در حالی این ادعا را مطرح می کند که جمهوری اسلامی ایران با وجود حملات مکرر عراق به شهرها و مناطق غیرنظامی ایران، از اقدام به مقابله به مثل و حمله به مناطق مسکونی عراق خودداری می کند.

۴- روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

حامل ۱۲ تا ۱۵ فرزند هواپیمای سوپراتاندارد و هواپیمای کرومیدر و چندین بالگرد سنگین سوپرفرلئون و ۳ فرزند کشتی تدارکاتی آمادی می باشد. (۱)

در ادامه اقدامات برای مصالحه در لبنان، امروز رابرت مک فارلین در بیروت با مقامات لبنانی از جمله امین جمیل رئیس جمهور لبنان و ودیع حداد مشاور امنیتی وی و همچنین شفیق الوزان نخست وزیر و ایلی سالم وزیر امور خارجه لبنان دیدار و گفت و گو کرد. به گزارش خبرگزاری فرانسه، مک فارلین در راستای مأموریت خود یعنی ایجاد آتش بس میان گروه های متخاصم لبنانی، حتی احتمال تشکیل یک دولت ائتلافی با حضور نیروهای انقلابی مسلمان را نیز در نظر گرفته است. منابع لبنانی در این زمینه گفتند مک فارلین می کوشد به سرعت آتش بس برقرار گردد و خلأ ناشی از خروج نیروهای رژیم صهیونیستی از بلندی های لبنان، با استقرار ارتش لبنان در این منطقه پر شود. (۲)

درعین حال کاسپار واینبرگر وزیر دفاع ایالات متحده، در مصاحبه با شبکه تلویزیونی سی.بی.اس امریکا ضمن تأکید بر ادامه حضور تفنگ داران امریکایی در لبنان اعلام کرد: «مأموریت نیروهای امریکایی هنوز پایان نیافته است.» (۳) گزارش خبرگزاری فرانسه از بیروت هم حاکی است که مک فارلین حامل پیشنهادهای جدیدی از سوی امریکاست که می تواند به کاهش تنشج در ۲۴ ساعت آینده بینجامد. (۴)

مک فارلین فرستاده ویژه امریکا به غرب آسیا، بعدازظهر امروز پس از ملاقات با رهبران لبنانی، بیروت را به مقصد دمشق ترک کرد. از سوی دیگر، ولید جنبلاط رهبر دروزی های لبنان، با ارسال تلگرامی برای سران عرب، دبیر کل سازمان ملل، اعضای دائمی شورای امنیت، ریاست جنبش عدم تعهد و همچنین سازمان وحدت افریقا، خواستار انجام اقداماتی برای توقف حملات ارتش لبنان به ارتفاعات شوف در شرق بیروت شد. (۵)

از سوی دیگر، هانی الحسن مشاور سیاسی یاسر عرفات (رهبر سازمان آزادی بخش فلسطین)، امروز با انتشار بیانیه ای از سوریه خواست تا به نیروهای فلسطینی اجازه دهد در لبنان علیه رژیم صهیونیستی دست به عملیات نظامی بزنند؛ به گزارش خبرگزاری فلسطینی وفا، در این بیانیه همچنین آمده است که فرماندهان فلسطینی طرح هایی را برای مقابله با نیروهای رژیم اشغالگر قدس تهیه کرده اند. (۶)

۱

روزنامه جمهوری اسلامی در گزارشی با عنوان "گشت و گذار در لبنان و نگاهی به عملکرد نیروهای ایرانی" (۷) به بررسی موقعیت جغرافیایی، ترکیب جمعیتی پیروان مذاهب مختلف در لبنان و فعالیت های سپاه پاسداران در این کشور پرداخته است.

ص: ۳۳۳

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- همان.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۵- روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۶- همان.

۷- بخش های دوم و سوم این گزارش در روزهای ۱۶ و ۱۷ شهریور در روزنامه جمهوری اسلامی چاپ شده است.

در این گزارش پس از ذکر مختصات جغرافیایی لبنان، دو سوم جمعیت این کشور مسلمان و ۷۰ درصد از افراد ارتش آن شیعه و بقیه سنی و مسیحی برآورد شده است. به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، فقط بیروت و حومه آن تحت کنترل ارتش لبنان قرار دارد؛ در شمال لبنان نیروهای سوری حضور دارند و جنوب این کشور نیز در اشغال رژیم صهیونیستی است.

براساس این گزارش، کمبود کادر تبلیغی عامل اساسی ضعف مسلمانان در لبنان می باشد، به نحوی که در مقابل ۵۰ هزار کادر تبلیغات مسیحی، تعداد علمای شیعه کمتر از ۵۰۰ نفر تخمین زده می شود. در شهر ۱۲۰ هزار نفری بعلبک، به عنوان بزرگ ترین شهر در منطقه بقاع، «جانب داری بی قید و شرط نسل جوان از رهبری امام خمینی» کاملاً مشهود است و تصاویر ایشان در بسیاری از مغازه های شهر دیده می شود.

روزنامه جمهوری اسلامی در ادامه گزارش خود به فعالیت های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لبنان پرداخته است؛ به نوشته این روزنامه سپاه پاسداران در شهر ۲۰ هزار نفری بریتال همراه با فعالیت های تبلیغاتی و آموزش های سیاسی، نظامی و عقیدتی، در امر سازندگی و ساخت مساجد، نظافت شهر و کمک به ایتم نیز مشارکت دارد. به دنبال ورود نیروهای سپاه به این شهر از سال گذشته تاکنون، تحت تأثیر تبلیغات اسلامی، بی حجابی در این شهر کاهش یافته و از سوی دیگر روز جمعه به جای یکشنبه به عنوان تعطیل رسمی تعیین شده است. جوانان لبنانی علاوه بر شرکت در کلاس های آموزشی و عقیدتی، در اردوگاه های نظامی سپاه در کوهستان های اطراف شهرهای مختلف لبنان آموزش های رزمی و نظامی را فرامی گیرند.^(۱)

ضمیمه گزارش ۲۳۰: عملیات های ایران برای قطع محورهای تدارکاتی و ارتباطی عناصر مسلح غیرقانونی با عراق

در سال ۱۳۶۲ در جبهه غرب و شمال غرب ایران، عملیات های متعددی به منظور قطع محورهای تدارکاتی و ارتباطی ضدانقلاب با عراق و پاک سازی عناصر مسلح غیرقانونی داخلی اجرا شد. در یک نگاه اجمالی، مهم ترین این عملیات ها در نهنی و هنگ ژال (بانه)؛ ارتفاعات برده پهن و دوپازا (سردشت) و حاج عمران، ارتفاعات گردمنند یا ۲۵۱۹ (پیرانشهر) اجرا شد. با اجرای عملیات های مذکور همه محورهای مواصلاتی بین ضدانقلاب داخلی و عراق جز دهانه شیلر مسدود شد. براین اساس، یکی از اهداف عملیات والفجر ۴ بستن مهم ترین و آخرین راه تدارکاتی ضدانقلاب بود.^(۲)

ص: ۳۳۴

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۶/۱۵، ص ۸.

۲- سند شماره ۱۳۰۱۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸ - ۱.

ارتش عراق با پیش دستی برای جلوگیری از حمله احتمالی ایران در منطقه مرزی بانه و مریوان،^(۱) اقداماتی را به منظور اصلاح و استحکام خطوط پدافندی خود در دستور کار قرار داده است.

براساس اعلام فرمانده قرارگاه تاکتیکی حمزه، در محور شمالی دهانه شیلر، امروز ارتش عراق مناطق تحت تصرف خود در ارتفاعات سرآسمان بین و تخته نادر را تخلیه کرده و با استقرار روی ارتفاعات لری به تحکیم خط پدافندی خود پرداخته است.^(۲) همچنین به گفته فرمانده لشکر ۸ نجف از بانه، در حال حاضر، ارتش عراق پس از تخلیه آسمان بین، در ارتفاع زرگر مستقر شده است.^(۳)

علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، در تحلیل این اقدام دشمن گفت: احتمالاً عقب نشینی دشمن از دشت شیلر، به منظور ترمیم دو خط پدافندی از سمت بانه و مریوان، برای کاهش آسیب پذیری و جناح دهی در حمله آتی نیروهای ایران می باشد. از این رو، دشمن خط پدافندی خود را از سورکوه تا کوه سورن و پس از آن در مارو به شکل یک مثلث درآورده است.^(۴)

از سوی دیگر، لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در گزارشی از محور جنوبی دهانه شیلر، ضمن اشاره به افزایش تردد ماشین های نظامی در جاده سیدصادق - پنجوین، از رفت و برگشت یک ستون کامیون های ایفا و آواز در جاده پنجوین - سیدصادق و نیز عبور و مرور بیش از ۴۰ خودروی حامل مهمات و ادوات از جاده سیدصادق به پشت خلوزه خبر داد.^(۵)

گفتنی است عقب نشینی امروز دشمن در قسمت شمالی دهانه شیلر (منطقه عملیاتی والفجر ۴) در حالی صورت گرفت که در دو روز گذشته، انتشار شایعاتی مبنی بر پیشروی ارتش عراق در محور جنوب مارو و احتمال تهدید شهر مریوان، موجب حساسیت فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه به قسمت میانی دهانه شیلر شده بود.^(۶)

ص: ۳۳۷

-
- ۱- دو عقبه مهم منطقه عملیاتی والفجر ۴ در دهانه شیلر.
  - ۲- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳.
  - ۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۹۹ - ۹۸.
  - ۴- سند شماره ۱۲۷۳۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۶/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۳)، صص ۳۹ - ۱.
  - ۵- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش دیده بانی دیدگاه چاله سبز (اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین)، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۹۹.
  - ۶- سند شماره ۱۳۰۱۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی تحرکات دشمن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۴/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۱)، صص ۳ - ۲.

در ادامه نشست های چند روز اخیر که با حضور قائم مقام فرماندهی کل سپاه به منظور تسریع در روند آماده سازی عملیات والفجر ۴ و ۵ برگزار شد، امروز نیز فرماندهان ارشد و مسئولان ستادی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) برای بررسی چگونگی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، نشستی را با فرماندهان و مسئولان یگان های رزمی قرارگاه مقدم حمزه(۱) در پادگان مریوان برگزار کردند. این نشست درحالی تشکیل شد که ازسوی محدودیت زمان (به دلیل نزدیکی فصل سرما) و از سوی دیگر، کمبود نیرو (باتوجه به بازگشایی مدارس)، ضرورت تعجیل در اجرای عملیات والفجر ۴ را بیش ازپیش ساخته است.

در ابتدای این جلسه، فرمانده قرارگاه مقدم حمزه درمورد اهداف عملیات گفت: عملیات این قرارگاه به منظور دستیابی به یک خط پدافندی محکم و منسجم بین ارتفاعات سورکوه تا کوه سورن به طول ۴۰ کیلومتر و انسداد عقبه ضدانقلاب در کردستان می باشد. قرارگاه حمزه سیدالشهدا امسال چند عملیات برای انسداد محورهای مهم ارتباطی عراق و ضدانقلاب به ترتیب در بانه، سردشت و پیرانشهر اجرا کرد که درپی آن همه محورهای مواصلاتی ضدانقلاب داخلی و عراق بجز دهانه شیلر مسدود شد. براین اساس، یکی از اهداف عملیات والفجر ۴، بستن مهم ترین و آخرین راه تدارکاتی ضدانقلاب در منطقه دهانه شیلر است.

در ادامه علی رضائیان محورهای عملیاتی منطقه شیلر را بیان کرد و درمورد سازمان رزم و قرارگاه های عملیات والفجر ۴ گفت: در این منطقه قرارگاه مقدم حمزه به عنوان هدایت کننده عملیات، به قرارگاه های کوچک تاکتیکی تقسیم شده است به این ترتیب که قرارگاه حمزه ۱ تصرف ارتفاعات سورن، قرارگاه حمزه ۲ تصرف ارتفاع پنجوین، قرارگاه حمزه ۳ تصرف ارتفاعات خلوزه، مارو و هفت توانان، قرارگاه حمزه ۴ تصرف ارتفاع سورکوه و کیولری و تأمین پادگان گرمک و قرارگاه حمزه ۵ ارتفاعات کانی مانگا را برعهده دارد. البته باید یک قرارگاه تاکتیکی با نام حمزه ۶ هم برای احتیاط کلی قرارگاه در نظر گرفته شود.

براساس طرح مانور عملیاتی والفجر ۴، دو قرارگاه لشکری در محورهای بانه و مریوان ایجاد شده است و استعداد یگان های خودی در محور مریوان لشکرهای ۱۴ امام حسین(ع)، ۴۱ ثارالله(ع)، ۲۵ کربلا،

ص: ۳۳۸

۱- این جلسه با حضور علی شمشانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، غمخوار تدارکات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، فتحیان بهداری خاتم الانبیا(ص)، کاظم زاده پرسنلی خاتم الانبیا(ص)، تجلابی طرح و عملیات خاتم الانبیا(ص)، مهدی کیانی ستاد خاتم الانبیا(ص)، احمدپور مسئول تدارکات قرارگاه کربلا، مرتضی صفار، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، بنیانیان نماینده لشکر ۱۹ فجر، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) و تمیزی فرمانده سپاه سنندج تشکیل شد.

تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) از سپاه به همراه دو تیپ از لشکر ۲۸ کردستان و یک تیپ از لشکر ۲۱ حمزه از ارتش خواهد بود و در محور بانه نیز لشکرهای ۸ نجف و ۱۹ فجر از سپاه به همراه یک تیپ از لشکر ۲۸ کردستان در نظر گرفته شده است. طرح مانور لشکرها هنوز به طور دقیق مشخص نیست.

پس از آن فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، به تشریح استعداد و سازمان رزم دشمن در دهانه شیلر پرداخت و گفت: ارتش عراق از آغاز جنگ در این منطقه درگیر بوده و روی ارتفاعات مختلف منطقه به صورت پایگاهی نیرو دارد. درحال حاضر نیز یگان های عراقی روی ارتفاعاتی نظیر سورن، پنجوین، بانی بنوک، زله، کله قندی، سنگ معدن، تخم مرغی، سه درختی، هرگنه، هفت توانان، خلوزه (۲ و ۱)، مارو، براله و سربراله، تخته نادر، آسمان بین، شیخ شلخان، سورکوه، لری، کانی مانگا و نالپاریز حضور دارند. وی افزود: اکثر تیپ های عراق در این منطقه تقویت شده اند. با احتساب نیروهای تقویتی نزدیک و دور، دشمن از سد دوکان تا حلبچه (سد دربندیخان)، کلاً ۶۰ تا ۷۰ گردان دارد که نیروهای نزدیک آن ۳۰ گردان برآورد شده است. مقر سپاه یک عراق، که مسئولیت حوزه استحفاظی سد دربندیخان تا مرز ترکیه را برعهده دارد، در کرکوک است و لشکرهای ۴، ۸ و ۱۱ در منطقه ما هستند. (۱)

سپس مسئولان یگان های رزمی ۱۴ امام حسین(ع)، ۴۱ ثارالله(ع)، ۲۵ کربلا، ۱۹ فجر و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) درباره اقدامات خود در زمینه آماده سازی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) گزارش دادند. حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، که از لشکرهای اصلی عمل کننده در منطقه شیلر است، در گزارش خود ضمن اشاره به برخی مشکلات این منطقه نظیر نبود جاده، کمبود دستگاه های مهندسی و محدودیت زمان و نیرو، آمادگی خود را برای اجرای عملیات اعلام کرد. (۲) وی همچنین بر لزوم تداوم جاده سازی به سمت سورن و ضرورت تسریع در اجرای عملیات دهانه شیلر تأکید کرد و با یادآوری تقویت نیروهای دشمن در این منطقه افزود: از آنجا که مدتی از زمان اجرای عملیات و شناسایی ها می گذرد، دشمن روی این منطقه حساس شده و اقدام به سوزاندن درخت ها و علف های منطقه و مین گذاری کرده است. علاوه بر این نیروهای عراقی مناطق خیلی حساس یا دارای ضعف را پوشانده و هر تجمعی روی دیدگاه ها را می کوبند و منطقه هم هیچ تأمینی ندارد. خرازی در ادامه با اشاره به مشکل زمان و نیرو بار دیگر لزوم تعجیل در اجرای عملیات را یادآور شد و گفت: «آمادگی که الحمدلله از نظر مهمات، آشپزخانه، تدارکات و اورژانس هست، هرچه زمان بگذرد هم، برای عملیات به مشکل برخورد می کنیم.» (۳)

در ادامه جلسه، درمورد مشکلات یگان ها، تدارکات، کمبود نیروهای ستادی، بهداری، تعاون، توپخانه و... بحث و گفت و گو شد. پس از آن، علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، از عملکرد برخی مسئولان واحدهای قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در پیگیری امور عملیاتی قرارگاه های

ص: ۳۳۹

- ۱- سند شماره ۱۲۷۳۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۹ - ۱.
- ۲- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۹ - ۱۶.
- ۳- سند شماره ۱۲۷۳۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۹ - ۱.

تابعه انتقاد کرد و خطاب به آنان گفت: این صداقت و خلوص نیت است که کار را مشخص می کند. توان در کار مؤثر است، اما تعیین کننده پیروزی نیست. لذا برادران تکلیف خود را روشن بکنند، برادری که می خواهد برود، برود و برادری که می خواهد بماند باید بداند که محل کار و زندگی اش در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) باختران است. ما هیچ وقت نمی توانیم بیکار باشیم، چندین عملیات طرح ریزی شده و قرارگاه مقدم حمزه (مریوان) نیاز به کار زیادی دارد و باتوجه به درگیر بودن قرارگاه حمزه (ارومیه) در مسائل کردستان و ناتوانی آن در تعیین کادرهای مورد نیاز برادران باید به قرارگاه (مریوان) به عنوان یک مأموریت اصلی، با پشتیبانی فکری و اجرایی کمک بکنند. منتظر چاره اندیشی فرماندهی نباشیم، خود شما هم باید برای این کارها طرحی بدهید. بعد از عملیات والفجر ۴ در منطقه شیلر، نوبت عملیات والفجر ۵ در دربندیخان است «که حتماً باید به این منطقه بروید و آنجا را هم ببینید. ما باید با چنگ و دندان کار کنیم ان شاءالله باید این عملیات هم با موفقیت و هم قبل از اولین ریزش برف صورت بگیرد.» وی همچنین در پایان سخنان خود درمورد برخورد ملایم و مناسب با مردم کردستان نیز تذکر داد(۱).

۱

در پی افزایش تلاش ها برای آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، امروز اولین نشست مشترک فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه نجف(۲) در گیلان غرب برگزار شد و فرماندهان این قرارگاه و لشکرهای تحت امر آن به منظور افزایش هماهنگی ها درمورد مشکلات، میزان آمادگی، سازمان رزم و خط حد یگان ها بحث و گفت و گو کردند.

عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، درمورد منطقه عملیات والفجر ۵ گفت: استعدادی که برای عملیات قرارگاه نجف در منطقه دربندیخان در نظر گرفته شده ۴۰ گردان است، ولی باتوجه به اجرای هم زمان عملیات های والفجر ۴ و ۵ در مناطق دهانه شیلر و دربندیخان و کمبود نیروی موجود، فعلاً از عمل روی شاخ شوالدری صرف نظر شده و منطقه عملیات به شمال تنگه باویسی، بمو، شاخ خشیک، تا شاخ کیله محدود شده است و درحال حاضر به ترتیب اولویت و اهمیت، مناطقی نظیر شاخ شمیران، تنگه کرگمل، ارتفاع شاخ خشیک، سرتک، شاخ بمو، سمت چپ بمو، شاخ کیله و دربند به عنوان اهداف عملیات در نظر گرفته شده اند که در این میان بیشترین

ص: ۳۴۰

۱- سند شماره ۱۲۷۳۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۶/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۴)، صص ۳۲ - ۱.

۲- این جلسه با حضور عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف (سپاه)، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، کاشانی مسئول قرارگاه مهندسی نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه نجف، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، زهطی، زهراب، قندهارپرده، سرهنگ همدانیان، سرهنگ خدایاری، حسن پور معاون لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، سرهنگ کمانگری فرمانده تیپ ۳۰ گرگان، در قرارگاه نجف تشکیل شد.

تلاش دشمن و درگیری در شب عملیات نیز در زیمناکوه و پس از آن تنگه سرتک خواهد بود.

فرمانده قرارگاه نجف پس از تشریح حساسیت اهداف عملیات، در مورد سازمان رزم عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان افزود: قرار است که علاوه بر ایجاد دو قرارگاه برای محورهای شمالی و جنوبی عملیات، قرارگاه سومی هم به علت حساسیت سرتک و جناح های چپ و راست آن در نظر گرفته شود. البته جعفری فرمانده قرارگاه نجف و همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) معتقد بودند به دلیل کمبود نیرو، دو قرارگاه برای عملیات کافی است، اما شریعتی جانشین قرارگاه نجف و سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، ایجاد سه قرارگاه برای این عملیات را ضروری می دانستند.

علاوه بر مشکل کمبود نیرو، هوشیاری قابل ملاحظه دشمن در برخی مناطق کلیدی عملیات دربندیخان از دیگر مشکلات جدی در پیش روی قرارگاه نجف می باشد. در این باره محمدابراهیم همت به عنوان فرمانده یکی از مهم ترین یگان های اصلی عمل کننده در این منطقه، ضمن تأکید بر رعایت بیشتر مسائل حفاظتی، در مورد هوشیاری دشمن گفت: «چند روزی دشمن را شنود کردیم که خیلی هوشیار است که حتی تردد یک موتور را گزارش می کند، لذا با توجه به اشراف داشتن ارتفاع بمو به کل منطقه که دست دشمن است، باید تردها کاملاً کنترل شود.»

در ادامه نشست، یکی از راه های پیشگیری از کاهش ضریب غافلگیری دشمن، تعجیل در اجرای عملیات منطقه دربندیخان و تأمین پوشش هوایی منطقه با توجه به جنس صخره ای زمین آن عنوان شد. سرهنگ جاودانی با اشاره به استفاده از هلی برد گفت: «برای پوشش کامل از نظر هلیکوپتر تمام توان هوانیروز در سطح کشور به کار گرفته می شود.»^(۱)

علاوه بر جلسه مذکور امروز بعد از ظهر تعدادی از فرماندهان و مسئولان قرارگاه نجف^(۲) با سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش در محل قرارگاه نجف دیدار و درباره مباحث عملیات والفجر ۵ گفت و گو کردند. در این ملاقات عزیز جعفری در مورد پوشش هوایی عملیات والفجر ۵ از جمله تأمین بالگرد، سایت موشکی و توپخانه دوربرد مذاکراتی را با وی انجام داد.^(۳)

ص: ۳۴۱

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۵ - ۱.

۲- در این ملاقات عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین این قرارگاه، جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف و سرهنگ سروری حضور داشتند.

۳- همان، صص ۴ - ۳.

در ادامه حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی ایران، جنگنده های عراقی امروز نیز مریوان را هدف قرار دادند. این درحالی است که تجاوزات هوایی عراق در خرمشهر ناکام ماند.

برابر اعلام گردان مرزی مریوان، ساعت ۱۳:۳۰ امروز، چند فروند هواپیمای عراقی در آسمان مریوان ظاهر و پس از ریختن چند بمب در اطراف شهر، با آتش پدافند هوایی متواری شدند؛(۱) گزارش شهرداری کردستان حاکی است که هواپیماهای مذکور آبادی سیف در غرب مریوان را نیز بمباران کردند. در این حادثه یک نفر از روستائیان زخمی و چند رأس گاو تلف شد.(۲)

ژاندارمری کردستان نیز گزارش داد که ساعت ۲۰:۳۰ امشب، ۳ فروند هواپیمای عراقی به مدت چند دقیقه در آسمان مریوان مشاهده شدند.(۳)

امروز همچنین در ساعت ۱۹:۲۵، هواپیماهای عراقی وارد حریم هوایی خرمشهر شدند، اما با واکنش پدافند هوایی بدون هیچ اقدامی منطقه را ترک کردند.(۴)

درگیری های پراکنده در سقز، اطراف مهاباد و سردشت، مهم ترین اخبار امروز مناطق بحرانی غرب و شمال غرب کشور را تشکیل می دهد.

شهرستانی سقز اعلام کرد امروز در جریان درگیری پراکنده ای که در سطح این شهر رخ داد، ۲ نفر از افراد مسلح ضدانقلاب کشته و ۲ نفر از نیروهای خودی نیز زخمی شدند.(۵)

نیروهای پایگاه بچنلو از هنگ ژاندارمری مهاباد امشب در سه کیلومتری غرب این پایگاه، با افراد مسلح غیرقانونی درگیر شدند. این درگیری نیم ساعته به شهادت یکی از نیروهای خودی و مجروح شدن ۲ نفر دیگر انجامید.(۶)

عناصر مسلح امشب همچنین به پایگاه عرب نژاد از هنگ ژاندارمری سردشت حمله کرده و با نیروهای پایگاه درگیر شدند، این درگیری پس از دو ساعت بدون تلفات خاتمه یافت.(۷)

درعین حال، سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نیز در اطلاعیه ای، که رادیو بغداد آن را پخش کرد، مدعی شد عناصر وابسته به این سازمان عصر امروز در منطقه کردستان، با حمله به نیروهای تأمین جاده قرسین - بردوک و نیز یک خودروی تویوتای حامل پاسداران، ۱۲ نفر از نیروهای سپاه را کشته و ۳ نفر دیگر را زخمی کرده اند.(۸)

مقابله نیروهای کمیته و سپاه با گروه های ضدانقلاب در مناطق مختلف کشور همچنان ادامه دارد. در این زمینه امروز فرمانده سپاه اراک خبر پاک سازی استان مرکزی از عناصر وابسته به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را اعلام کرد.

حجت الاسلام آهنگران فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اراک، امروز در گفت و گو با خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن تشریح فعالیت های انجام شده در استان مرکزی و شهر

- ۲- سند شماره ۳۴۳۸۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
- ۳- سند شماره ۳۴۳۹۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۶/۱۳۶۲.
- ۴- سند شماره ۲۹۰۶۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۳۴۳۸۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۶/۱۳۶۲.
- ۶- . سند شماره ۳۵۴۴۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای از رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به رکن ۳ مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۷- همان.
- ۸- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۲/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، رادیو بغداد، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

اراک برای مقابله با تشکیلات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) گفت: «طی هفته گذشته با هوشیاری برادران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تشکیلات منافقین در اراک شناسایی و طی یک عملیات موفقیت آمیز خانه تیمی این گروهک ضدانقلاب کشف شد و در پی آن چند تن از منافقین به همراه اسناد درون گروهی، اسلحه و مواد منفجره دستگیر شدند و یک تن از برادران سپاه در این عملیات بر اثر انفجار نارنجک منافقین به شهادت رسید.»(۱)

امروز نیروهای کمیته انقلاب اسلامی در اسلام آباد غرب نیز ۲ نفر را که با گروه های دمکرات و سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در ارتباط بودند، دستگیر کردند.(۲)

همچنین به گزارش ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی، ۲ نفر از اعضای حزب توده که با وجود غیرقانونی اعلام شدن این حزب، هنوز خود را معرفی نکرده و همچنان به فعالیت های خود ادامه می دادند، امروز در تهران دستگیر شدند.(۳)

گفتنی است روز دوشنبه (۱۴/۶/۱۳۶۲) نیز ۲ نفر از هواداران گروهک پیکار در مسجد سلیمان و یکی از هواداران اقلیت در شیراز دستگیر شدند.(۴)

۱

ساعت ۸:۴۰ صبح امروز، یکی از اتومبیل های سفارت فرانسه در تهران قبل از ورود به پارکینگ سفارتخانه بر اثر انفجار بمب کار گذاشته شده منفجر شد. به دنبال این حادثه، مأموران حفاظت سفارت از ورود مراجعان به سفارتخانه جلوگیری کردند. این انفجار در حالی رخ داد که بخش صدور روادید سفارت فرانسه پس از مدتی تعطیلی، از دیروز فعالیت خود را از سر گرفته بود. خبرگزاری فرانسه از زخمی شدن ۳ نفر در این واقعه خبر داد.(۵) این خبرگزاری همچنین به نقل از شاهدان عینی گزارش داد که قبل از وقوع انفجار، دو جوان موتورسوار مشکوک در اطراف اتومبیل مزبور مشاهده شده اند. ژان پرن کاردار سفارت فرانسه در تهران نیز در گفت و گو با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «این انفجار در تقاطع خیابان های حافظ و فرانسه هنگامی روی داد که دو نفر کارمند زن این سفارت از منزل عازم سفارتخانه بودند. ... هنوز کسی مسئولیت این انفجار را به عهده نگرفته است.» منشی سفارت فرانسه هم در این باره گفت: «ماده منفجره را در نزدیکی (گاردان) اتومبیل سفارت کار گذاشته بودند تا در اثر گرمای آگروز اتومبیل منفجر شود.»(۶)

به گزارش خبرگزاری فرانسه سخنگوی وزارت امور خارجه فرانسه در واکنش به این حادثه گفت: «فرانسه روی این موضوع حساب می کند که ایران احترام به امنیت اشخاص، وسایل و منافع فرانسه در ایران را اعمال کند.» براساس همین گزارش، یک فرد ناشناس به نمایندگی از گروه ارمنی اورلی مسئولیت این انفجار را به عهده گرفته است.(۷) به نوشته یک بولتن اطلاعاتی داخلی، این بمب به احتمال زیاد، از نوع ساعتی بوده و به نظر می رسد ۵ دقیقه قبل از موعد مقرر منفجر شده باشد. نیروهای سپاه یک نفر را در این رابطه دستگیر کرده اند.(۸)

ص: ۳۴۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱، اراک - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۳۲۰۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات داخلی نخست وزیری، شماره ۲۶۳، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۲۲۷۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن رویدادهای منطقه ۸ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۸، ۱۶/۷/۱۳۶۲، صص ۲ و ۳.

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

- ۶- همان، ص ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.
- ۷- همان، ص ۱۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۲۳۲۰۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

رئیس مجلس در دیدار با سفیر شوروی در تهران و در پاسخ به گلایه وی از شعار "مرگ بر شوروی"، اشتباهات شوروی در تعامل با جمهوری اسلامی ایران را یادآور شد.

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی درباره این دیدار نوشته است: «سفیر روسیه آمد. سلام رهبران [اتحاد جماهیر شوروی] را آورد. خواستار تحسین روابط بود و از شعار "مرگ بر شوروی" گله داشت. من علل بروز این شعار را گفتم و ثابت کردم که شوروی مقصر است. کمک شوروی به عراق در جنگ، کارهای حزب توده، اعتراف های مهمی که هنوز با مردم در میان نگذاشته ایم، تجاوز شوروی به افغانستان و خیلی چیزهای دیگر را تذکر دادم و اشتباهات شوروی را گفتم. بر خصمت ضدامپریالیستی انقلاب ایران - که همین یکی کافی است که شوروی ها راضی باشند - تکیه کردم. حرف حسابی در جواب نداشت و وسیله اصلاح روابط را رفع این عوامل معرفی کردم.»^(۱)

تأکید بر گسترش روابط دوجانبه و دعوت از رئیس مجلس برای سفر به پاکستان، مهم ترین محورهای مذاکرات امروز وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان با مقامات ایرانی در تهران بود.

غلام اسحاق خان وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان، صبح امروز با حضور در مجلس شورای اسلامی با حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، دیدار و گفت و گو کرد. وی هدف از این دیدار را ایجاد تفاهم بین دو کشور دانست و ضمن ابراز امیدواری برای رفع سوء تفاهمات احتمالی، دیدار با مسئولان ایرانی را زمینه مناسبی برای گسترش روابط دوجانبه برشمرد. سپس هاشمی رفسنجانی نیز در مورد گسترش روابط دوستانه دو ملت ابراز امیدواری کرد. در پایان این دیدار، وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان از رئیس مجلس برای سفر به پاکستان دعوت کرد.^(۲)

امروز همچنین غلام اسحاق خان با محمدتقی بانکی وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه دیدار کرد. وی در این دیدار ملاقات های اخیر خود با مسئولان ایرانی را همراه با حسن تفاهم متقابل و دارای نتایج سودبخش توصیف کرد و با بیان اینکه توسعه روابط دو کشور به نفع دو ملت است، بر عزم پاکستان برای گسترش روابط مذکور تأکید کرد. محمدتقی بانکی نیز ضمن ابراز تمایل به یافتن زمینه های همکاری دوجانبه، به تدوین نخستین برنامه توسعه اقتصادی - اجتماعی ایران اشاره کرد و گفت: «ما می توانیم ادعا کنیم که تمام مردم کشورمان در طراحی این برنامه شرکت داشته اند و برای اولین بار موفق شدیم برنامه ای به این عظمت را طراحی کنیم.»^(۳)

ص: ۳۴۴

۱- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۶، ص ۲۰۷.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۳- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۶.

در چارچوب خط مشی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر گسترش روابط با کشورهای جهان سوم، بامداد امروز تیمیما اجیباده وزیر امور خارجه کشور افریقای بنین، به دعوت علی اکبر ولایتی، وارد تهران شد.^(۱)

وزیر امور خارجه بنین امروز در دیدار با ولایتی، هدف سفر خود را آشنایی با انقلاب و مردم ایران ذکر و اعتماد کامل خود به انقلاب اسلامی ایران را اعلام کرد. تیمیما اجیباده همچنین با تأکید بر ضرورت تداوم تماس های دو کشور و هماهنگی و همکاری در مجامع بین المللی، مبارزه با استعمار را مبنای سیاست داخلی و خارجی کشور بنین معرفی کرد. وی آزادسازی افریقا را یکی از اهداف این کشور برشمرد و در تشریح موضع کشورش در قبال افریقای جنوبی و رژیم صهیونیستی گفت: «با سفیدپوستان افریقای جنوبی تا زمانی که حق مردم آن کشور اعاده نگردد، رابطه ای نخواهیم داشت. ... ما ماهیت اسرائیل و افریقای جنوبی را یکی می دانیم و سیاست های هر دو رژیم را محکوم کرده و آنها را مردود می دانیم.» وزیر امور خارجه بنین درباره مسئله غرب آسیا هم گفت: «امریکایی ها در قبال مسئله فلسطین به دنبال افزایش نفوذ خود در خاورمیانه [غرب آسیا] هستند و قرارداد کمپ دیوید و همچنین هر ابتکار دیگری را که امریکا در آن نقش داشته باشد محکوم می نمایم.»^(۲)

وزیر امور خارجه ایران نیز استقلال و عدم وابستگی به شرق و غرب را یکی از مهم ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران خواند و با تأکید بر اصل "نه شرقی نه غربی" در سیاست خارجی ایران و توسعه روابط با کشورهای جهان سوم، اسلام را ایدئولوژی انقلاب مردم ایران معرفی کرده و متذکر شد: «ما در امور داخلی دیگران دخالت نمی کنیم و در مقابل هر دخالتی در امور داخلی مان به شدت مقاومت می کنیم و دلیل مقابله جدی ما با عراق نیز همین است و تا رفع کامل تجاوز و پیروزی قطعی علیه رژیم عراق ایستاده ایم.» ولایتی همچنین خواستار به رسمیت شناخته نشدن رژیم اشغالگر قدس در افریقا شد و ضمن محکوم کردن دخالت نیروهای امریکایی و فرانسوی در چاد و نیز حمایت از لیبی در برابر سیاست های ایالات متحده، ضرورت مبارزه قهرآمیز با رژیم صهیونیستی را یادآور شد. در پایان این دیدار، وزیر امور خارجه بنین تمایل کشورش به افتتاح سفارت ایران در بنین را ابراز کرد.^(۳)

وزیر امور خارجه بنین امشب همچنین در ملاقات با موسوی نخست وزیر ایران گفت: «ما تاکنون به این نتیجه رسیده ایم که هرچند ایدئولوژی های ما متفاوت است، ولی هدف های مشترکی داریم.» موسوی نیز انقلاب اسلامی ایران را یک انقلاب فرهنگی نامیده و درمورد راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی خاطر نشان کرد: «هنگامی که سیاست نه شرقی نه غربی ما اعلام شد، همه فکر می کردند این سیاست شکننده بوده و شکست خواهد خورد، اما الحمدلله مردم ما بعد از پنج سال استوار ایستاده اند.»

ص: ۳۴۵

۱- روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

نخست وزیر همچنین در مورد قطعنامه کمیسیون فرعی حقوق بشر سازمان ملل مبنی بر خودداری از به کارگیری سربازان نوجوان ایرانی در جنگ با عراق (۱) گفت: «آنها رزمندگان ما را بچه می نامند، اما ما آنها را مردانی بزرگ می دانیم و این امری طبیعی است که آنها با عشق و علاقه در تمامی صحنه ها حاضرند و این سازمان های بین المللی به این عشق حسادت می ورزند.» (۲)

۱

عبدالحلیم ابوغزاله وزیر دفاع مصر، که کشورش هم پیمان عراق است، امروز در پیونگ یانگ با وزیر دفاع کره شمالی دیدار و گفت و گو کرد. (۳) خبرگزاری رویتر نیز خبری را در مورد سفر آتی وزیر امور خارجه ایران به چین منتشر ساخت.

خبرگزاری رویتر امروز از پکن به نقل از یک سخنگوی وزارت امور خارجه چین گزارش داد که قرار است علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، در روزهای ۲۱ تا ۲۴ شهریورماه از این کشور دیدار کند. به گزارش رویتر: «درحالی که روابط چین و ایران ظرف یکی دو سال گذشته بهبود یافته است، اختلافاتی بین دو کشور در مورد گزارشات مربوط به فروش تعداد زیادی تانک های پیشرفته تی ۶۹ چینی به عراق وجود دارد؛ این گزارشات در چین تکذیب شده است. ... گزارشات دیگر حاکی از آن است که چین همچنین سلاح در اختیار ایران قرار می دهد.» (۴)

۲

درحالی که روابط رسمی عراق و ایالات متحده از سال ۱۹۶۷ تاکنون، قطع بوده است، دیدار امروز دو مقام عالی رتبه وزارت امور خارجه این دو کشور در نیویورک، از آغاز فصل جدیدی در مناسبات دیپلماتیک طرفین حکایت می کند.

عصمت کتانی قائم مقام وزارت امور خارجه عراق، امروز با لارنس ایگل برگر معاون وزیر امور خارجه امریکا، ملاقات کرد. رادیو قاهره به نقل از یک مقام آگاه امریکایی اعلام کرد قائم مقام وزارت امور خارجه عراق در این دیدار «موضوع جنگ ایران و عراق و نیز مذاکراتی که قرار است طارق عزیز وزیر [امور] خارجه عراق با جورج شولتز همتای امریکایی اش در پایان ماه جاری در اثنای انعقاد اجلاس سازمان ملل در نیویورک انجام دهد، مورد بحث قرار داد.» (۵) خبرگزاری جمهوری اسلامی هم گزارش داد که کتانی در نیویورک علاوه بر ایگل برگر، با مدیرکل وزارت امور خارجه امریکا در امور غرب آسیا و مدیرکل سازمان های بین المللی وزارت امور خارجه این کشور دیدار و گفت و گو کرده است؛ طبق همین گزارش،

ص: ۳۴۶

۱- به گزارش خبرگزاری رویتر از ژنو، کمیسیون فرعی حقوق بشر در سازمان ملل روز دوشنبه ۱۴ شهریور با صدور قطعنامه ای از ایران خواست به کارگیری سربازان نوجوان را در جنگ با عراق متوقف کند. (خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۱، ۱۶/۶/۱۳۶۲، صص ۷ و ۸، ژنو - خبرگزاری رویتر، ۱۵/۶/۱۳۶۲).

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱، پکن - خبرگزاری رویتر، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۸، رادیو قاهره، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۷:۳۰.

یک سخنگوی وزارت امور خارجه امريکا مذاکرات کتانی با مسئولان امريکايی را «بخشی از گفت و شنودهای دو کشور با یکدیگر» برشمرد.^(۱)

از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری رویتر از بغداد، لطیف نصیف جاسم وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عراق، امروز در یک نشست مطبوعاتی در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق گفت که «کشورش در مورد فشار احتمالی امريکا برای وادار ساختن فرانسه به تغییر تصمیم خود در مورد اجاره دادن هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق نگران نیست.»^(۲)

در عین حال مجله نیوزویک در شماره اخیر خود از اشتیاق عراق برای استفاده از ۵ هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی در جهت نزدیکی دیپلماتیک به ایالات متحده خبر داد؛ به نوشته این نشریه: «بغداد ادعا کرده است که با استفاده از این جنگنده ها اسکله های نفتی جزیره خارک را نابود خواهد ساخت و این تهدیدی است که واشنگتن آن را جدی تلقی می کند. ایران اظهار داشته است در صورت چنین عملی از جانب عراق دست به تلافی زده و تنگه هرمز را بسته و جریان خروج نفت از خلیج فارس را متوقف می سازد.» نیوزویک با اشاره به تعهد امريکا مبنی بر باز نگه داشتن تنگه هرمز نوشت: یک مقام متخصص امريکایی «تهدید عراق در مورد جزیره خارک را اخاذی بسیار نارس (از جانب عراق) می خواند که هدف آن وادار کردن واشنگتن به توجه به این اختلاف چندساله است.» این نشریه امريکایی همچنین مدعی شد: «عراق تمایل دارد از نفوذ واشنگتن برای متوقف ساختن جریان [ارسال] اسلحه های غربی به ایران استفاده نماید.» به نوشته نیوزویک، احتمال دارد که وزیر امور خارجه عراق در سفر آتی خود به نیویورک، تقاضاهای بیشتری را از امريکا مطرح کند. این نشریه علت گرایش عراق به سوی امريکا را قطع کمک های مالی حامیان عرب آن کشور ذکر کرد و افزود: «به گفته یک مقام عالی رتبه عراق، عراق یک سال است که از هم پیمانان عرب خود هیچ گونه کمک مالی دریافت نکرده است.»^(۳)

۱

احتمال آغاز ابتکار عمل نوینی از سوی اعضای جنبش عدم تعهد برای خاتمه دادن به جنگ ایران

ص: ۳۴۷

۱- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۳، ۱۸/۶/۱۳۶۲، صص ۴ و ۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

و عراق خبری بود که در پی دیدارهای امروز وزیر امور خارجه هند با صدام حسین و دیگر مقامات عراقی مطرح شد.

صبح امروز، صدام حسین رئیس جمهور عراق و ناراسیما راتو وزیر امور خارجه هند، با یکدیگر دیدار کردند. به گزارش رادیو بغداد، صدام حسین با بیان این ادعا که «عراق همیشه به مبادی و اصول جنبش غیرمتعهدها صادقانه پایبند بوده و هست»، تمایل خود را برای حل منازعه با ایران براساس اصول مذکور اعلام کرد. وی همچنین ضرورت ایفای نقش جنبش عدم تعهد را در این زمینه یادآور شد. (۱) رادیو دهلی هم با اشاره به این دیدار از ابراز نگرانی وزیر امور خارجه هند از استمرار جنگ بین ایران و عراق خبر داد. (۲)

صدای امریکا نیز به نقل از صدام حسین اعلام کرد: «عراق هرگونه طرح و ابتکار تازه ای را که نهضت غیرمتعهدها عرضه کند، مورد حمایت قرار می دهد.» به گزارش این رادیو، هند به عنوان رئیس نهضت کشورهای غیرمتعهد «یکی از اعضای صلح نهضت غیرمتعهدهاست که تاکنون تلاش های او به قصد خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق نافرجام مانده است.» (۳)

در همین حال رادیو لندن راجع به سفر وزیر امور خارجه هند به عراق، گزارش داد: «[به گفته منابع دیپلماتیک] احتمال آن می رود که ابتکار عمل تازه ای از سوی جنبش کشورهای غیرمتعهد برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق جزء مسائل مورد گفت و گو باشد ... اما معلوم نیست آقای راتو که روز دوشنبه پس از دیداری از مسکو به بغداد وارد شده قصد دارد به تهران برود یا خیر.» (۴)

۱

مقامات عراقی در اظهاراتی ضدونقیض از سوی مدعی توان ارتش عراق برای ادامه جنگ و از سوی دیگر پایبندی این کشور به حل مسالمت آمیز اختلافات با ایران می شوند.

صدام حسین رئیس جمهور عراق، امروز در سخنرانی در جمع افرادی که رادیو بغداد آنها را اهداکنندگان پول و طلا نامید مدعی شد: «درحالی که عراق روز به روز مستحکم تر می شود اوضاع ایران روز به روز نابسامان تر می شود.» (۵) به گزارش رادیو صوت الجماهیر عراق، صدام حسین همچنین ادعا کرد: «ادامه جنگ عزم و اراده عراقی ها را افزون و صبر و توان آنان را در نبرد با دشمن پایدارتر می گرداند.» (۶)

لطیف نصیف جاسم وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عراق نیز امروز در یک نشست مطبوعاتی در بغداد مدعی شد توانایی رزمی و دفاعی عراق در سه سال گذشته دوبرابر شده است؛ رادیو صوت الجماهیر در این باره گزارش داد: وی اوضاع اقتصادی عراق را ثابت و برنامه ریزی شده ارزیابی کرد و از برنامه تبلیغاتی این کشور برای تأثیر گذاری بر روحیه مردم ایران خبر داد.

ص: ۳۴۸

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، رادیو بغداد، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۴۱، به نقل از رادیو دهلی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹:۴۰.
۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۸، رادیو صدای امریکا، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۴- همان، ص ۳، رادیو بغداد، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳۸، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

۶- همان، ص ۳۶، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۴:۳۰.

لطیف نصیف جاسم همچین اعلام کرد که عراق به حل اختلاف خود با ایران از راه های مسالمت آمیز پایبند است به شرط اینکه «ایران دیگر از دخالت در امور داخلی عراق خودداری ورزد.»^(۱) وی در عین حال خاطرنشان کرد که ارتش عراق «در مرزهای بین المللی عراق مستقر شده تا هر تلاش ایران را که هدفش نفوذ به خاک عراق است دفع نماید.»^(۲)

همچنین گزارش خبرگزاری رویتر از بغداد نیز حاکی است: وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عراق ضمن انتقاد از سوریه به دلیل حمایت از ایران در جنگ با عراق، روابط عراق با مصر را عالی خواند و در توصیف دیدگاه عراق در مورد حل و فصل منازعه با ایران گفت: «عراق دیگر فکر نمی کند که میانجیگری بتواند جنگ ایران و عراق را حل و فصل کند.»^(۳)

۱

روابط تجاری و تسلیحاتی ایران و عراق با برزیل موضوعی است که روزنامه فایننشال تایمز در مقاله ای به بررسی و تحلیل آن پرداخته است.

به نوشته این روزنامه، جدیدترین آماری که مقامات بازرگانی خارجی برزیل ارائه کرده اند، نشان می دهد در سه ماهه اول سال جاری میلادی، ایران دومین مقصد صادرات برزیل در جهان سوم می باشد و در مقایسه با دوره مشابه در سال گذشته، ارزش صادرات برزیل به ایران جهشی سه برابری داشته و به حدود ۱۰۰ میلیون دلار رسیده است. به نظر می رسد که افزایش صادرات برزیل به ایران به موازات کاهش صادراتش به عراق انجام گرفته است؛ این در حالی است که در بیست سال اخیر، عراق مهم ترین شریک تجاری برزیل در منطقه غرب آسیا و از مشتریان طراز اول صنایع تسلیحاتی این کشور بوده است. در بازه زمانی ماه ژانویه تا مارس، برزیل حدود ۴۰۰ میلیون دلار نفت از عراق خریده است که این میزان در مقایسه با مدت مشابه در سال گذشته، پنجاه درصد کاهش نشان می دهد.^(۴)

از سوی دیگر، خریدهای نفتی برزیل از ایران از صفر به ۱۳۰ میلیون دلار افزایش یافته است و احتمال تداوم این روند افزایشی همچنان وجود دارد. با این حال، به نظر می رسد بر سر راه موافقت نامه تجاری بین ایران و برزیل مبنی بر خرید ۴۰۰ میلیون دلار مواد کشاورزی و صنعتی توسط ایران از برزیل و صدور ۶۰۰ میلیون دلار نفت ایران به برزیل در سال ۱۹۸۴، موانعی وجود دارد؛ چراکه جمهوری اسلامی از برزیل خواسته است که از یکی از چهارده بانک غربی مورد اعتماد ایران نامه رسمی اعتبار بانکی بخواهد، ولی میزان بدهی برزیل به بانک های بین المللی به حدی است که هیچ بانکی حاضر به دادن اعتبار به این کشور نخواهد بود. با وجود این برزیل پیشنهادهایی برای رفع این مشکل مطرح کرده که در تهران در حال بررسی است.

ص: ۳۴۹

۱- همان، ص ۷، رادیو لندن، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۶:۴۵.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۷، رادیو کویت، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۰:۳۰.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۲۹، به نقل از رادیو بی بی سی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲.

به نوشته روزنامه فایننشال تایمز، قرار است یکشنبه هفته آینده وزیر امور خارجه برزیل برای دیداری رسمی به عراق سفر کند که احتمال دارد در جریان این سفر با صدام حسین نیز گفت و گو کند. علاوه بر تضمین صدور نفت عراق به برزیل، قرارداد احداث یک خط آهن بین بغداد و بصره به ارزش دو میلیارد و ششصد میلیون دلار از جمله اهداف این سفر محسوب می شود. این روزنامه در پایان به نقل از گزارش های مطبوعاتی افزوده است: برزیل قصد دارد یک معامله صدور اسلحه به ایران به مبلغ ۵۰۰ میلیون دلار نیز انجام دهد که این امر به منظور حفظ موازنه در روابطش با دو کشور متخاصم در منطقه خلیج فارس ارزیابی می گردد. (۱)

۱

اعضای دادگاه بین الملل اسلامی پس از پایان فعالیت خود در ایران، امروز در یک نشست مطبوعاتی در لندن، گزارشی را از اقدامات و مشاهدات خود در بازدید از مناطق مسکونی بمباران شده ایران و همچنین همکاری نکردن دولت عراق با این گروه ارائه دادند.

هیئت دادگاه بین الملل اسلامی امروز به دعوت کمیته همبستگی مسلمانان لندن، در یک نشست مطبوعاتی در این شهر شرکت کرد. در این اجلاس پس از معرفی اعضای این هیئت به خبرنگاران نمایندگان دادگاه بین الملل اسلامی به طرح دیدگاه های خود پرداختند.

محمد ایوب بخاری یکی از اعضای این هیئت، از ویران شدن منازل مسکونی و اماکن عمومی و نیز شهرهایی همانند اهواز، آبادان، هویزه و سوسنگرد و همچنین کشته شدن زنان و کودکان بی گناه در حملات عراق خبر داد. یکی دیگر از قضات دادگاه مذکور نیز با بیان اینکه «در این بازدیدها به خوبی دریافتیم که این جنگ برای جلوگیری از گسترش انقلاب اسلامی بر این کشور تحمیل گردیده است و در این راه عراق جنایات فراوانی را مرتکب گردیده است»، صدام را «قصاب منطقه» و «هیتلر کشورهای اسلامی» نامید. یکی از اعضای تونسسی این هیئت با اشاره به ادعای صدام مبنی بر ورود به جنگ با ایران به منظور دفاع از اعراب اظهار کرد: «ما در شهرهای ویران شده ایران به عینه مشاهده کردیم که اکثر مناطق مسکونی و شهرهایی که بیش از همه به ویرانی و نابودی کشیده شده اند مناطق عرب زبان ایران بوده است و هزاران هزار عرب در این مناطق به خاک و خون کشیده شده اند.» وی همچنین جنایات صدام را یادآور جنایات رژیم اشغالگر قدس در جنوب لبنان دانست (۲).

در این نشست یکی دیگر از نمایندگان دادگاه بین الملل اسلامی یادآور شد: با توجه به اینکه دادگاه یک ماه به عراق برای صدور مجوز بازدید از مناطق جنگی این کشور فرصت داده است، در صورت همکاری نکردن عراق «تمامی واقعیت را به همراه مدارکی که در دست داریم ... منتشر خواهیم کرد.» وی با اذعان به اینکه مناطق غیرنظامی عراق هرگز مورد حمله نیروهای ایرانی قرار

ص: ۳۵۰

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰، رادیو بی بی سی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۶.

نگرفته است، گفت: «رزمندگان ایرانی به فرمان امام خمینی هرگز مناطق مسکونی [و] مردم بی گناه را هدف حمله قرار نمی دهند.» عضو دیگر هیئت مذکور، پذیرش خطر حضور در جبهه های جنگ برای مشاهده واقعت از نزدیک را در راستای هدف این هیئت یعنی «تعیین مجرم و تجاوزکار و قضاوت اسلامی در این جنگ» برشمرد و گفت: «این معجزه است که ملتی بتواند با دست خالی این چنین سرزمین های اشغال شده خود را آزاد نماید.» (۱)

به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، اعضای دادگاه بین الملل اسلامی اعلام کردند: اسنادی در اختیار داریم که حاکی از دخالت ابرقدرت ها در آغاز جنگ می باشد؛ آنها با بیان اینکه «عراق به دستور امریکا جنگ را شروع کرده است ... به نامه سفیر سابق اسرائیل در ایران به مقامات امریکایی و این مطلب که زمان حمله به ایران می بایست تعیین [شود] و ارتشی می بایست [در این حمله] دخالت داشته باشد که دست کم ۱۰ هزار نفر را به خاک و خون بکشد، اشاره نمودند.»

یکی از اعضای دادگاه، در پاسخ به سؤالی راجع به وضعیت اسرای عراقی در ایران، سطح زندگی آنان را «به مراتب بهتر از موقعیت زندگی طبقه متوسط پاکستان» ارزیابی کرد. (۲)

۱

اجلاس بین المللی فلسطین در ژنو امروز با تصویب یک بیانیه و شناسایی تلویحی رژیم صهیونیستی به کار خود پایان داد.

در این اعلامیه خواسته های اصلی اجلاس در شش بند به شرح ذیل تشریح شده است:

۱. اعطای حقوق غیرقابل تغییر به مردم فلسطین از جمله حق بازگشت، حق تعیین سرنوشت و حق ایجاد یک دولت مستقل در فلسطین. ۲. شناسایی حق نمایندگی مردم فلسطین برای سازمان آزادی بخش فلسطین. ... ۳. لزوم پایان دادن به اشغال سرزمین های عرب توسط اسرائیل طبق اصل عدم توسل به زور و در نتیجه لزوم خروج اسرائیلی ها از تمامی سرزمین های اشغالی از سال ۱۹۶۷ من جمله از بیت المقدس. ۴. لزوم مخالفت و مقاومت با سیاست ها و اعمال رژیم تل آویو در سرزمین های اشغالی. ... ۵. تمامی اقدامات و ترتیبات قانونی و اداری دولت اسرائیل که ماهیت شهر مقدس بیت المقدس را دگرگون کرده و یا قصد تغییراتی در آن را دارد نامشروع تلقی شود. ۶. حق زیست برای تمامی کشورهای منطقه در چارچوب مرزهای امن و بین المللی شناخته شده و حق عدالت و امنیت برای تمامی مردم و بنابراین شناسایی حق مشروع لایتغیر برای مردم فلسطین.» (۳)

درعین حال، در اعلامیه ژنو علاوه بر درخواست برگزاری گردهمایی بین المللی صلح خاورمیانه تحت حمایت سازمان ملل بخش اجرایی اجلاس نیز از تمامی کشورها خواسته است که از حمایت

ص: ۳۵۱

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸.

نظامی، اقتصادی و مالی از سیاست های توسعه طلبانه رژیم صهیونیستی خودداری کنند.^(۱)

خبرگزاری رویتر نیز در گزارشی از روز اختتامیه این اجلاس، به بررسی مواضع کشورهای عربی در قبال بیانیه پایانی این اجلاس پرداخت؛ به گزارش این خبرگزاری، "میان راه های عرب" و در رأس آنها اردن و سازمان آزادی بخش فلسطین با بی اعتنائی به درخواست سوریه برای به کار بردن لحن شدیدتر در این بیانیه، توانستند نمایندگان شرکت کننده در این اجلاس را «به قبول پیش نویسی وادارند که کنفرانس بتواند با توافق همه جانبه مورد قبول قرار دهد». رویتر افزود: با اینکه کشورهای هم مانند «فنلاند، اتریش و سوئد خواستار این بودند که حق موجودیت اسرائیل به طور صریح به رسمیت شناخته شود»، بیانیه پایانی این نشست به طور تلویحی «موجودیت اسرائیل را به رسمیت می شناسد.» از سوی دیگر، در حالی که رژیم صهیونیستی این گردهمایی را «به هدر رفتن ۷ میلیون دلار پول سازمان ملل» می داند، یک نماینده بازار مشترک اروپا بر این باور است که نتیجه اجلاس مذکور «ثابت می کند که اسرائیلی ها اشتباه می کنند. اعراب کاملاً میان راه بوده اند و حتی سوری ها نیز در مورد خواست های خود پافشاری نکردند.»^(۲)

۱

بمباران مواضع شبه نظامیان مسلمان لبنانی توسط هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی، پرواز هواپیماهای جنگی امریکا بر فراز بیروت و گلوله باران پناهندگان فلسطینی در اردوگاه های صبرا و شتیلا توسط فالانژها، از ورود بحران لبنان به مرحله ای جدید حکایت می کند.

خبرگزاری آلمان به نقل از رادیو بیروت گزارش داد: امروز هواپیماهای فرانسوی با پرواز از عرشه ناو هواپیمابر فرانسوی فوش، یک موضع شبه نظامیان دروزی را در ارتفاعات اطراف بیروت بمباران کردند. از سوی دیگر، دو فروند هواپیمای اف ۱۴ امریکایی نیز از روی عرشه ناو هواپیمابر آیزنهاور، بر فراز بیروت و ارتفاعات لبنان به پرواز درآمدند.

صبح امروز نیز شبه نظامیان فالانژ لبنان، اردوگاه های فلسطینی صبرا و شتیلا را، که محل اسکان تعداد زیادی از زنان، کودکان و سالمخوردگان فلسطینی می باشد، به مدت ده دقیقه گلوله باران کردند. علاوه بر این نیروهای فالانژ امروز دو منطقه مسکونی مسلمان نشین در حومه جنوبی بیروت را با توپخانه گلوله باران کردند.

ولید جنبلاط رهبر دروزی های لبنان، در گفت و گویی با روزنامه سوری البعث با اشاره به حمله ارتش و شبه نظامیان فالانژ به روستای کفرماتا واقع در ارتفاعات عالیه و کشتار ۴۵ غیرنظامی در روز دوشنبه اخیر، استعفای فرمانده ارتش لبنان و افسران بلندپایه آن را به عنوان شرط اصلی مذاکره با

ص: ۳۵۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳، ژنو - خبرگزاری رویتر، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

مقامات این کشور مطرح کرد. وی همچنین از تحکیم مواضع نیروهای دروزی در مناطق متصرفه خبر داد و خاطرنشان ساخت که نبرد با ارتش لبنان و شبه نظامیان فالانژ به پایان نرسیده است.^(۱)

در همین حال، به گفته خلیل الوزیر معروف به ابوجهاد، رهبران فلسطینی امروز در جلسه ای در دره بقاع در شرق لبنان تصمیم گرفتند نیروهای مشترک لبنانی - فلسطینی مستقر در این دره را فعال تر کنند؛ خبرگزاری فلسطینی وفا به نقل از ابوجهاد گفت: «انقلاب فلسطین در برابر تجاوز امریکا علیه سوریه و نیروهای میهن پرست لبنان ساکت نخواهد نشست.»^(۲)

خبرگزاری فرانسه گزارش داد که کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه، امروز در تماس با مقامات سوری، به بررسی تحولات لبنان پرداخت؛ سخنگوی وزارت امور خارجه فرانسه ضمن تأیید این خبر گفت: «فرانسه با تمامی آنهایی که می توانند در خاموش کردن این آتش ها مؤثر افتند نیز تماس دایر کرده است.»^(۳)

۱

ضرورت توسعه فعالیت های فرهنگی و تبلیغی سپاه و گفت و گو با احمد کنعانی فرمانده سپاه پاسداران مستقر در سوریه و لبنان، درمورد کم و کیف حضور نیروهای سپاه در لبنان، مهم ترین موضوعات بخش دوم گزارش روزنامه جمهوری اسلامی ایران با عنوان "گشت و گذار در لبنان و نگاهی به عملکرد نیروهای ایرانی" را تشکیل می دهد.

روزنامه جمهوری اسلامی امروز با انتشار این بخش از گزارش ضمن پرداختن به وضعیت نظام آموزشی لبنان، ضرورت گسترش فعالیت های فرهنگی و تبلیغی سپاه در این کشور را گوشزد کرد. به نوشته این روزنامه، از ۳۶۰ مدرسه فعال در لبنان، دو سوم آنها و معلمانشان مسیحی هستند و اکثر دانشگاه های لبنان نیز به مسیحیان تعلق دارد. از سوی دیگر، وزرای فرهنگ، آموزش عالی و آموزش و پرورش این کشور نیز از میان مسیحیان انتخاب می شوند. با این همه به گفته یکی از معلمان مسیحی در لبنان، پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به ویژه در پی ورود نیروهای ایرانی به لبنان از سال گذشته، جوانان لبنانی اشتیاق زیادی برای گرایش به اسلام نشان داده اند و به واسطه «تبلیغات اسلامی، نشر تصاویر امام خمینی، برپایی نمازهای جمعه و... لبنان به سرعت به سوی [تبدیل شدن به] یک سرزمین اسلامی پیش می رود.» براساس این گزارش، ائمه جمعه شهرهای لبنان نیز بر این باورند: «استمرار حضور نیروهای ایرانی در لبنان بهترین و موثرترین راه برای اسلامی کردن این کشور می باشد.»

روزنامه جمهوری اسلامی در ادامه گزارش خود افزوده است: وجود بیش از ۱۳۰ گروه سیاسی به اصطلاح اسلامی در لبنان نشانه «روحیه فردپرستی و گروه گرایی» در این کشور بود، اما در پی

ص: ۳۵۳

۱- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸.

۲- روزنامه کیهان، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

پیروزی انقلاب اسلامی، «فردگرایی و گروه‌گرایی به تدریج جای خود را به مسجدگرایی داد»؛ براین اساس، هم‌اینک ۲۲ مسجد موجود در بیروت به «مراکز صدور انقلاب اسلامی» تبدیل شده‌اند.

در بخش دیگری از این گزارش ضمن درج مصاحبه احمد کنعانی فرمانده سپاه پاسداران مستقر در سوریه و لبنان، با خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، در مورد نحوه و وضعیت کنونی حضور نیروهای سپاه در این کشورها آمده است: «نیروهای قهرمان و دلاور ایرانی که سال گذشته به دنبال تجاوز خونین رژیم صهیونیستی به کشور اسلامی لبنان و در پی سفر هیئت بلندپایه نظامی کشورمان به سوریه و گفت و گو با مقامات نظامی این کشور وارد لبنان شدند، هم اکنون در ۱۲ شهر و شهرک لبنان مستقر هستند.» کنعانی در این مصاحبه در خصوص عملیات نظامی نیروهای ایرانی علیه رژیم صهیونیستی نیز گفت: «هنگامی که سال گذشته با تصویب شورای عالی دفاع بخشی از نیروهای ایران عازم لبنان شدند، ... از ابتدا بنا بر این بود که رزمندگان ایرانی تنها با دخالت مستقیم نظامی سوریه وارد جنگ علیه اشغالگران قدس شوند. ولی چون ارتش سوریه تاکنون به طور فعال خود را وارد جنگ نکرده است، طبیعی است رزمندگان ایرانی نیز حتی المقدور سعی کرده‌اند از درگیری مستقیم اجتناب ورزند. این واقعیت از یک سو و هشدار مؤثر و آگاهانه امام امت مبنی بر اینکه قدس را باید از طریق شکست رژیم بعث عراق آزاد کرد، موجب گردید عملیات نظامی متوقف شود.»

به گفته کنعانی، سپاه توانسته تاکنون ۷ واحد از جمله بسیج، تبلیغات، پرسنلی، آموزش سیاسی و نظامی در لبنان تأسیس و در چارچوب آنها فعالیت کند؛ وی بدون ذکر جزئیات از طرح‌های درازمدت سپاه برای نیروهای مستقر در لبنان خبر داد. فرمانده سپاه پاسداران مستقر در سوریه و لبنان در پایان این گفت و گو ضمن درخواست از وزارت ارشاد برای ارسال نشریات عربی زبان به لبنان، مطالبی را در مورد معضلات و موانع موجود بر سر راه فعالیت‌های سپاه بیان کرد: «افراد مغرضی هستند که مسئولانه و غیرمسئولانه همواره تلاش دارند بر فعالیت‌های سازنده سپاه پاسداران در لبنان سرپوش بگذارند. اینها افرادی هستند که هر بار خط و جریان خاصی را در گزارشات بی‌اساس خود دنبال می‌کنند و ما به همه این خطوط آشنا هستیم. رسالت اسلامی خود را به دوش کشیده ایم و راه خود را ادامه خواهیم داد و از این بازی‌ها هراسی نداریم.» (۱)

ص: ۳۵۴

به دنبال ادامه خروج تدریجی ارتش عراق از ارتفاعات سرآسمان بین و تخته نادر، فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه (۱) در یک نشست اضطراری، آخرین تغییرات خطوط پدافندی نیروهای خودی و دشمن ظرف ۴۸ ساعت گذشته را بررسی کردند.

در این جلسه احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، در تحلیل اقدام اخیر عراق در منطقه شمالی دهانه شیلر گفت: از یک سو، احتمال لورفتن منطقه وجود دارد و عراق می خواهد امکان دسترسی ما به جناح های خود را از بین ببرد و از سوی دیگر، دشمن برداشت نیرو را به منظور کنترل و تأمین محور اصلی خود یعنی محور پنجوین و مهار عملیات احتمالی ایران در منطقه شیلر انجام داده است، به همین دلیل این ارتفاعات برای دشمن فقط ارزش تأمینی داشته است.

وی در مورد آخرین تغییرات خطوط پدافندی دشمن در بخش شمالی دهانه شیلر گفت: به دنبال تخلیه ارتفاع آسمان بین و تخته نادر، جاده بلکه آزاد شده است و در حال حاضر، مسیر نیروهای خودی کوتاه تر شده و «از جاده مرزی تردد می کنند.» براساس گزارش های رسیده، ارتش عراق علاوه بر رهاکردن ارتفاعات آسمان بین و تخته نادر یعنی منطقه ای به طول ۹ کیلومتر که در آن حدود ۱۱ الی ۲۹ پایگاه فرماندهی مستقل داشته، ارتفاعات ۱۶۰۰ و ۱۵۸۵ (سرکچل) را تخلیه کرده است. در حال حاضر ارتفاعات گله گم، پنج انگشتان، بخش هایی از شاخ شکوت و ارتفاعات برکچل و نهنی در تصرف دشمن است. کاظمی افزود: در پی این تغییر و تحولات خط دشمن نامعلوم است و طرح عملیاتی ما نیز دگرگون شده و دوباره باید شناسایی انجام شود و برای عملیات در این منطقه ۱۴ گردان نیاز است. هم اکنون در این منطقه عقبه عملیاتی لشکر ۸ نجف

ص: ۳۵۷

۱- در این جلسه غلامحسین بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، رهنا طرح و عملیات لشکر ۸ نجف، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه و حاج حسن فرمانده تیپ قدس حضور داشتند.

بسیار نامناسب است و احتمال دارد که ماشین های ما در هر نقطه به کمین ضدانقلاب بیفتند. (۱)

از سوی دیگر، گزارش یگان های نزدیک به منطقه عملیاتی والفجر ۴ نیز از تقویت نیروهای عراقی در منطقه پنجوین در محور جنوبی دهانه شیلر حکایت دارد. براساس یکی از این گزارش ها، با انتشار شایعه حمله ایران از منطقه بانه امروز ارتش عراق نیرویی به استعداد ۴۰۰۰۰ نفر را به منطقه مرزی بانه منتقل کرده است. (۲) سایر گزارش های رسیده نیز از حضور نیروهای تیپ ۲۹ لشکر ۸ ارتش عراق در منطقه گرمک و تیپ ۸ لشکر ۲ دشمن در پنجوین و همچنین مین گذاری محدوده بین تومان و زله حکایت دارند. (۳)

۱

امروز نیز همچون روز گذشته فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و قرارگاه مقدم حمزه (۴) با حضور در پادگان مریوان به بررسی موضوعاتی از قبیل طرح مانور، خط حد و سازمان رزم قرارگاه های تاکتیکی و یگان های تحت امر قرارگاه مقدم حمزه پرداختند.

در این جلسه در ادامه مباحث کلی درخصوص طرح مانور عملیات دهانه شیلر، علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه، در تشریح جزئیات قرارگاه های عملیاتی و لشکری این عملیات گفت: کل منطقه به ۶ هدف (قرارگاه تاکتیکی) تقسیم شده است:

۱. حمزه ۱ (سورن)

محدوده ارتفاعات سورن از نقطه دیدگاه چاله سبز تا تومان به عنوان یک هدف در نظر گرفته شده است و این هدف شامل تأمین آزادی ۲، ۳ و ۴ تا دامنه شمالی و سمت چپ سورن به سمت بانی بنوک می باشد. مأموریت عملیات در این منطقه به لشکر ۱۴ امام حسین(ع) از سپاه و یک تیپ از ارتش واگذار شده است.

۲. حمزه ۲ (پنجوین)

منطقه تومان، دولبه، کوه کپله، کله قندی، سنگ معدن، سه درختی، ارتفاع تخم مرغی، تپه شهدا تا الحاق رودخانه قزلچه و همچنین تأمین ارتفاعات پنجوین تا شیار کانی مانگا و رسیدن به جاده پنجوین نیز به عنوان یک هدف مستقل در نظر گرفته شده است. با نظر فرماندهی کل سپاه، تیپ ۴۴

ص: ۳۵۸

۱- سند شماره ۱۳۰۷۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی خطوط پدافندی نیروهای خودی و دشمن در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه، ۱۷/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۷۳)، صص ۱۳ - ۱.

۲- گزید اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به رکن ۲ قرارگاه عملیات شمال غرب، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۱.

۳- سند شماره ۳۵۴۴۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد منطقه ۱۱ (اطلاعات) به طرح و عملیات و اطلاعات - عملیات، ۱۹/۶/۱۳۶۲، صص ۳ - ۴.

۴- این جلسه با حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، بشردوست جانشین خاتم الانبیا(ص)، محمد باقری مسئول اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا(ص)، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله، بنیانیان نماینده لشکر ۱۹ فجر و کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، تشکیل شد.

قمر بنی هاشم(ع) با کمک لشکر ۱۴ امام حسین(ع) از سپاه و یک تیپ ارتش در این منطقه وارد عمل خواهند شد و احتیاط این محور به لشکر ۴۱ ثارالله(ع) از سپاه و یک تیپ ارتش محول شده است.

۳. حمزه ۳ (مارو)

از قزلبچه به سمت ارتفاعات خلوزه ۲۰۱، هفت توانان، کوه مارو، کوحلاخ و کوه براله و سربراله تا رود آب شیلر به عنوان یک هدف تعیین و مسئولیت عمل در این منطقه به لشکر ۲۵ کربلا از سپاه واگذار شده است.

۴. حمزه ۴ (بانه)

از ادامه دامنه ارتفاعات براله و سربراله به سمت کوه گرمک و همچنین در ادامه به طرف ارتفاعات سرسورآب، برکچل، قلندرآو به طرف آسمان بین و تخته نادر تا ادامه سورکوه به سمت کیولری، پنج انگشتان، گله گم تا الحاق رودخانه قزلبچه در یک هدف گنجانده شده است و لشکر ۸ نجف به همراه یک تیپ از لشکر ۱۹ فجر از سپاه و یک تیپ از ارتش در این منطقه عمل خواهند کرد.

۵. حمزه ۵ (کانی مانگا)

مسئولیت ارتفاعات کانی مانگا که یک هدف کلیدی می باشد، هنوز تعیین نشده است.

۶. حمزه ۶ (احتیاط)

به عنوان احتیاط کلی حمزه های پنج گانه در نظر گرفته شده است.

در ادامه جلسه، فرماندهان در مورد اهداف و اولویت های عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر بحث و تبادل نظر کردند. غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، با اشاره به اهداف سه گانه محور مریوان (سورن، پنجوین و مارو) ارتفاعات پنجوین را مهم ترین هدف این منطقه دانست که آرایش نیروهای دشمن در آن بسیار پیچیده است. (۱) وی معتقد بود که لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) باید در سورن و پنجوین عمل کنند، اما حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، با اشاره به کمبود نیروهای موجود و نیاز منطقه سورن و پنجوین به لشکرهای قوی، با این پیشنهاد مخالف بود. (۲) فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) یک بار دیگر ضمن اعلام آمادگی برای اجرای عملیات در محور سورن، به مشکلاتی نظیر نبود جاده، کمبود نیرو و محدودیت زمان اشاره کرد و با انتقاد از عملکرد معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) افزود: «شما دارید نسبت به این عملیات بی اهمیتی می کنید».

رشید در پاسخ به این موارد، اصلی ترین مشکل عملیات در مناطق غرب را جاده ذکر کرد و

ص: ۳۵۹

۱- سند شماره ۱۲۷۳۵ پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تأمین نیرو و عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۷/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۵)، صص ۱۴ - ۱.

۲- سند شماره ۲۸۳ د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۳۵ - ۳۴.

ضمن اشاره به حضور تیپ های ارتش در این دو محور عملیاتی گفت: ما می خواستیم لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) سپاه را به منطقه دهانه شیلر منتقل کنیم، اما به علت کمبود نیرو و نیاز قرارگاه نجف در منطقه عملیاتی والفجر ۵ (دربندیخان) با این مسئله موافقت نشد. در ادامه جلسه، فرماندهان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) در مورد حضور یگان های ارتش برای شکستن خط در این دو محور ابراز بی اعتمادی کردند. (۱)

گفتنی است علاوه بر جلسه فوق، فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه (۲) در جلسه دیگری به طور مبسوط در مورد خط حد لشکرهای این قرارگاه به بحث و تبادل نظر پرداختند که در نهایت مقرر شد لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در ارتفاع سورن و توتمان، تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) در ارتفاع پنجوین و کله قندی، لشکر ۲۵ کربلا در ارتفاعات مارو، لشکر ۴۱ ثارالله (ع) در تپه شهدا، هرگنه و تخم مرغی و لشکر ۸ نجف نیز در بانه عمل کند. (۳)

۱

فرماندهان قرارگاه نجف در ادامه پیگیری های خود در زمینه اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان عراق، امروز جلساتی را برای بررسی مباحث طرح مانور، تعداد قرارگاه های تاکتیکی و پوشش هوایی لازم در این عملیات برگزار کردند.

در یکی از این جلسات (۴) پس از بحث در خصوص حساسیت تنگه سرتک و ضرورت به کارگیری یک لشکر قوی و خط شکن برای تأمین آن، مقرر شد لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در این تنگه عمل کند. در پی این تصمیم بار دیگر مسئله تعداد قرارگاه های تاکتیکی برای اجرای عملیات در منطقه دربندیخان مورد توجه فرماندهان قرار گرفت؛ سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، سه قرارگاه و عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف (از سپاه) دو قرارگاه را برای اجرای عملیات مذکور پیشنهاد کردند. در ادامه، موافقان اجرای عملیات با دو قرارگاه محاسن این اقدام را چنین برشمردند: ۱. آشنایی قبلی با مسائل منطقه عملیاتی؛ ۲. انسداد جاده و انهدام تأسیسات برقی از طریق حلبچه و انفجار تونل؛ ۳. وابستگی شدید سرتک و سد دربندیخان؛ ۴. پیدایش احتیاط مناسب؛ ۵. کمک مؤثر به دو پارامتر حفاظت اطلاعات و مدیریت زمان از حیث شناسایی. مخالفان این طرح نیز وجود دو هدف مهم باتوجه به وسعت

ص: ۳۶۰

۱- سند شماره ۱۲۷۳۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات و علی فضلی مسئول طرح و عملیات این قرارگاه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، حضور داشتند.

۳- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۶۸ - ۶۴؛ و - سند شماره ۱۳۰۱۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی خط حد یگان های قرارگاه مقدم حمزه در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه، ۱۷/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۵)، صص ۴۱ - ۱.

۴- این جلسه با حضور عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف (سپاه)، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، حسن پور مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه نجف، پژمان، زهطی، زهراب و سرهنگ خدایاری، در قرارگاه نجف برگزار شد.

منطقه و مشکل ساز بودن آن جهت کنترل و هدایت عملیات را به عنوان معایب آن ذکر کردند.

امروز همچنین فرماندهان قرارگاه نجف(۱) در جلسه دیگری در مورد تأمین پوشش هوایی عملیات دربندیخان و تعیین مکان استقرار موشک هاگک به بحث و تبادل نظر پرداختند. سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، در زمینه استقرار سامانه موشکی ملاحظاتی را نظیر حضور ضدانقلاب در منطقه، لزوم نزدیکی سایت به جاده به دلیل کمبود زمان و کاهش فعالیت مهندسی و در نهایت یافتن مکان هایی با قابلیت ایجاد تأسیسات موشکی مطرح کرد. پس از بحث درباره مناطق پیشنهادی برای استقرار هاگک، قرار شد بررسی های دقیق تر برای استقرار این سامانه روی کوه گاوی (جنوب شرقی از گله) انجام گیرد.

همچنین امروز برای تأمین نیروی مورد نیاز در منطقه عملیاتی والفجر ۵ عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، با کاظم رستگار فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر و باقر قالیباف فرمانده تیپ ۲۱ ثامن الائمه(ع) گفت و گو کرد.(۲)

۱

امروز حملات جنگنده های ارتش عراق به شهرها و روستاهای کردنشین در سنندج، بوکان و به ویژه مریوان (عقبه عملیات آتی ایران) به طور چشمگیری افزایش داشت. در همین حال، یک فروند بالگرد عراقی در منطقه پیرانشهر سرنگون شد.

براساس اطلاعیه شماره ۱۴۵۳ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ساعت ۸:۳۰ صبح امروز، یک فروند بالگرد عراقی در منطقه پیرانشهر، با آتش پدافند هوایی ارتش، سرنگون شد.(۳)

از صبح امروز هواپیماهای عراقی در چند نوبت قصد حمله به مریوان را داشتند؛ ساعت ۸:۳۰ صبح، دو جنگنده عراقی وارد حریم هوایی مریوان شدند، اما بر اثر آتش پدافند هوایی منطقه را ترک کردند. کمتر از یک ساعت بعد، در ساعت ۹:۱۰، چهار هواپیمای میراژ دشمن در آسمان مریوان ظاهر شده و پس از حدود ۱۰ دقیقه پرواز بر روی شهر، ۴ نقطه از ارتفاعات شرق مریوان در نزدیک پادگان این شهر را بمباران کردند. این حمله تلفات و خساراتی در بر نداشت. در ساعت ۱۰:۲۰، بار دیگر دو فروند میراژ عراقی همان محل (ارتفاعات شرق شهر نزدیک پادگان) را بمباران و به مدت ۱۵ دقیقه بعد از این حمله بر فراز شهر پرواز کردند. به گزارش شهربانی استان کردستان، بین ساعات ۱۱:۳۰ تا ۱۱:۳۵ و ۱۱:۴۰ تا ۱۱:۵۷، ۹ میراژ عراقی دیگر، ارتفاعات و آبادی های اطراف مریوان و همچنین بخش هایی از شهر و پادگان را

ص: ۳۶۱

۱- در این جلسه عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف (سپاه)، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات این قرارگاه، زهراب، سروری، تقدیسی، حق شناس و وظیفه خواه (از افراد نیروی هوایی) حضور داشتند.

۲- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۳۶۲/۶/۱۵ تا ۱۳۶۲/۷/۱۱، صص ۳۵ - ۲۶.

۳- روزنامه کیهان، ۱۳۶۲/۶/۱۹، ص ۱.

بمباران کردند که بر اثر این حملات علاوه بر ایجاد آتش سوزی در جنگل، ۷ نفر نیز زخمی شدند. (۱)

در این زمینه، قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری گزارش داد که در بمباران های مریوان تا ظهر امروز، ۹ نفر از نیروهای نظامی از جمله ۳ سرباز ژاجا، ۲ پاسدار، یک نفر از افراد نزاچا و ۳ نفر از نیروهای شاجا زخمی شده اند؛ در این گزارش به مشاهده تعدادی بمب خوشه ای نیز اشاره شده است (۲).+ هواپیماهای عراقی دوباره در ساعت ۱۳:۳۰، اقدام به بمباران اطراف مریوان کردند، اما با آتش پدافند هوایی مجبور به ترک منطقه شد (۳). آخرین گزارش ها درباره خسارات ناشی از بمباران های امروز مریوان، از تخریب ۲۰ باب واحد مسکونی و آسیب دیدن تعداد زیادی ساختمان از جمله ساختمان ژاندارمری، منزل فرماندار و اطراف مخابرات و پمپ بنزین شهر حکایت دارد. (۴) در این گزارش ها تعداد تلفات ۵ مجروح برآورد شده است. (۵)

گردان مرزی مریوان نیز در گزارشی اعلام کرد که در ساعت ۲۳:۰۵ امشب، چند هواپیمای عراقی با تجاوز به حریم هوایی مریوان و شلیک منور روشن در سطح شهر و ساختمان گردان مذکور و فرمانداری مریوان، حدود نیم ساعت بر فراز شهر پرواز کردند. این گزارش با ذکر اینکه احتمال دارد مأموریت این هواپیماها شناسایی شهر برای بمباران در روز بعد باشد، خواستار انجام اقدامات لازم برای برقراری پوشش هوایی کافی شده است. (۶)

از سوی دیگر، در ساعت های ۹:۳۰ و ۱۶ امروز، هواپیماهای میگ عراقی به حریم هوایی لنگ ریس (۷) وارد و به دنبال تیراندازی پدافند هوایی، متواری شدند. (۸) علاوه بر این، یک جنگنده عراقی، روستاهای لکر و قورمیش از توابع بوکان را بمباران کرد که این حمله هیچ گونه تلفات یا خساراتی در پی نداشت (۹).

در همین حال، ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۱۱ خود بدون اشاره به سرنگونی یک بالگرد عراقی در پیرانشهر، از عملیات نظامی هواپیماهای خود در جبهه های شمالی خبر داد؛ در این اطلاعیه آمده است: «هواپیماهای نیروی هوایی توانمند ما امروز، حملات شجاعانه و موفقیت آمیزی به اجتماعات و هدف های مهم نظامی دشمن در عمق خاک آن در بخش شمالی میدان عملیات

ص: ۳۶۲

-
- ۱- سند شماره ۳۴۳۸۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۹/۶/۱۳۶۲.
  - ۲- سند شماره ۳۵۴۴۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای از رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱.
  - ۳- سند شماره ۳۴۳۹۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۴- سند شماره ۳۴۳۹۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به استانداری کردستان، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۵- سند شماره ۴۴۷۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سازمان مرکزی ارتش جمهوری اسلامی ایران به دفتر امام خمینی، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۶- سند شماره ۳۴۳۹۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به فرماندهی عملیاتی قرارگاه ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران در شمال غرب، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۷- لنگ ریس یا لنگریز دهی از دهستان ژاوه رود در بخش رزاب شهرستان سنندج می باشد.
  - ۸- سند شماره ۳۴۳۹۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۹- سند شماره ۳۵۱۴۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه بوکان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

داشتند و ضربه های مستقیم و مؤثری به آنها زده و خسارات سنگینی به نفرات و تجهیزات دشمن وارد کردند و ستون های دود متصاعد از هدف های آسیب دیده دشمن مشاهده گردید. ...» (۱)

همچنین رادیو بغداد ساعت ۱۶:۳۰ امروز، با پخش اطلاعیه ای نظامی از قول یک سخنگوی نظامی عراق مدعی شد که ایران قصد دارد در حمله آینده خود، یکی از روستاهای مرزی عراق را هدف قرار دهد؛ این اطلاعیه تهدید کرده است که در صورت انجام چنین اقدامی، عراق هم در مقابل به یکی از شهرهای ایران حمله خواهد کرد. (۲)

به دنبال بمباران های اخیر میوان که تقریباً هرروز تکرار می شود، خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز از تخلیه کلیه منازل مسکونی و تعطیل شدن بعضی از ادارات این شهر و در پی آن تصمیم شورای تأمین شهرستان میوان برای کنترل شدید عبور و مرور در این شهر از ساعت ۷:۳۰ عصر تا ۶ صبح روز بعد خبر داد؛ خبرنگار این خبرگزاری پس از بازدید از روستای تازه آباد و دشت های بمباران شده میوان گزارش داد: «در منطقه ای به مساحت یک صد متر مربع در یک کیلومتری شرق پادگان میوان، حدود ۱۰ عدد گلوله عمل نکرده هواپیمای عراقی که بیش از یک متر طول دارد مشاهده می شود. همچنین بیش از ۸۰ عدد محل انفجار یک نوع گلوله کوچک به طول ۲۰ سانتی متر و قطع ۵ سانتی متر وجود دارد که ۲ عدد عمل نکرده آن در محل مشاهده می شود.»

در پایان این گزارش، ضمن اشاره به خطر این گلوله های عمل نکرده برای جان مردم، از هجوم مردم میوان به روستاهای اطراف و در نتیجه گرانی بعضی ارزاق در این روستاها نیز ابراز نگرانی شده است. (۳)

شهربانی سردشت نیز امروز گزارش داد: از ساعت ۱۳:۴۰ تا ۱۷:۲۰، نیروهای عراقی سردشت و اطراف آن را با چندین گلوله توپ دوربرد هدف قرار دادند؛ (۴) در این حملات ۵ نفر شهید و ۱۲ نفر زخمی شدند و خساراتی نیز به این شهرستان وارد شد. (۵)

۱

در شش روز اخیر، شهرهای آبادان و خرمشهر تقریباً همه روزه هدف آتش سلاح های سبک و سنگین دشمن قرار گرفتند و تبادل آتش پراکنده نیز در امتداد نوار مرزی به ویژه در مناطق پاسگاه زید و شلمچه جریان داشت. بر اثر آتش دشمن در این بازه زمانی، ۵۹ نفر در آبادان و ۴۷ نفر در خرمشهر زخمی شدند.

بر اساس گزارش های رسیده از فرمانداری های آبادان و خرمشهر و نیز شهربانی استان خوزستان، تعداد شهدا و مجروحان و خسارات ناشی از آتش دشمن در این دو شهر و حومه آن و نیز مناطق عملیاتی مذکور در طول هفته جاری بدین شرح می باشد:

ص: ۳۶۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۳، ۱۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۹/۶/۱۳۶۲، رادیو بغداد، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۶:۳۰.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۳، ۱۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱، میوان - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۲۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام شهربانی سردشت به شهربانی ارومیه، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۴۴۸۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۱۲/۶/۱۳۶۲:

آبادان: مجروح شدن ۷ تن از رزمندگان؛ خسارت دیدن ۲ باب منزل مسکونی. (۱)

خرمشهر: مجروح شدن ۹ نفر از نیروی زمینی ارتش. (۲)

۱۳/۶/۱۳۶۲:

آبادان: ۱۳ مجروح از نیروهای خودی، ۲ مجروح از مجاهدین عراقی و یک زخمی از غیرنظامیان؛ وارد آمدن خسارت به ۲ باب منزل مسکونی. (۳)

خرمشهر: زخمی شدن ۷ بسیجی، یک نفر از مجاهدین عراقی، ۲ نفر از ژاندارمری و ۲ نفر از نیروی دریایی ارتش. (۴)

۱۴/۶/۱۳۶۲:

آبادان: ۹ زخمی؛ خسارت دیدن ۲ منزل مسکونی و ۲ باب مغازه. (۵)

خرمشهر: زخمی شدن ۷ ارتشی در شلمچه و ۲ بسیجی در منطقه پاسگاه زید. (۶)

۱۵/۶/۱۳۶۲:

آبادان: زخمی شدن ۹ نفر از نیروهای خودی؛ وارد آمدن خسارت به ۲ باب منزل مسکونی. (۷)

خرمشهر: مجروح شدن ۵ بسیجی در پاسگاه زید و ۴ ارتشی در شلمچه. (۸)

۱۶/۶/۱۳۶۲:

آبادان: ۸ مجروح از نیروهای خودی؛ آسیب دیدن ۳ واحد مسکونی. (۹)

خرمشهر: زخمی شدن ۲ ارتشی در شلمچه و ۶ بسیجی در پاسگاه زید. (۱۰)

۱۷/۶/۱۳۶۲:

آبادان: ۱۰ زخمی از نیروهای خودی؛ وارد آمدن خسارت به ۲ واحد مسکونی و یک ساختمان دولتی. (۱۱)

۱

عملیات "شهید حسینی" که از روز سیزدهم شهریور زیر نظر قرارگاه حمزه سیدالشهدا آغاز شده بود، امروز با آزادسازی کانون عملیاتی - نظامی کومه له و دیگر گروه های ضدانقلاب در محور مهاباد - سردشت و وارد آمدن تلفات و خسارات سنگین به عناصر مسلح غیرقانونی به پایان رسید.

این عملیات از ساعت ۲۲ یکشنبه (۱۳ شهریور)، با شرکت نیروهای ارتش، سپاه و بسیج و عشایر منگور (۱۲) و حضور یگان هایی از جندالله سقز، صائین دژ، تکاب و گردان قدس، در

- ۱- سند شماره ۲۸۹۶۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۳/۶/۱۳۶۲.
- ۲- سند شماره ۲۸۹۶۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۳/۶/۱۳۶۲.
- ۳- سند شماره ۲۸۹۶۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۴/۶/۱۳۶۲.
- ۴- سند شماره ۲۸۹۱۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۱۴/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۲۹۰۶۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۵/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۲۸۹۱۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۱۵/۶/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۲۸۹۲۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۱۵/۶/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۲۸۹۱۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۱۶/۶/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۲۹۲۲۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۱۶/۶/۱۳۶۲.
- ۱۰- سند شماره ۲۸۹۱۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
- ۱۱- سند شماره ۲۸۹۰۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
- ۱۲- سند شماره ۳۵۴۴۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

محور مهاباد - سردشت شروع شد(۱) نیروهای خودی با اجرای این عملیات از سه محور، توانستند بدون دادن هیچ گونه تلفاتی، تعدادی روستا را که از چهار سال پیش در اشغال گروه های مسلح غیرقانونی قرار داشت، آزاد کنند.(۲)

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، در این عملیات ۵۰ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته یا مجروح شدند(۳) و علاوه بر پاک سازی تعداد زیادی روستا در شرق محور مهاباد - سردشت، از جمله سوناف، ماژگه، گردشیدان، خورخوره، ویراندول، زاغه کوه، سرو کوهستان، ابراهیم حصار، گندمان و... مدارک درون گروهی فراوانی از کومه له و همچنین تعداد زیادی خودرو، اسلحه و دیگر تجهیزات به دست نیروهای خودی افتاده است(۴) روزنامه جمهوری اسلامی به نقل از قرارگاه حمزه سیدالشهدا، تعداد روستاهای آزاد شده را ۳۲ روستا ذکر کرده است.(۵)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا غنائم به دست آمده در عملیات شهید حسینی را بدین شرح اعلام کرد:

۷ قبضه توپ ۱۰۵ میلی متری؛ یک قبضه دوشکا؛ تعداد زیادی سلاح سبک و کمری؛ یک قبضه تیربار کالیبر ۵۰؛ حدود ۲۰ دستگاه بی سیم و تلفن صحرائی؛ لودر، بلدوزر، گریدر، بیل مکانیکی ۶ دستگاه؛ ۴ دستگاه کمپرسی؛ ۱۰ دستگاه بنز ۱۰ تن؛ یک دستگاه بنز خاور؛ ۲ دستگاه ایفا؛ یک دستگاه جرثقیل بزرگ؛ ۳ دستگاه توپوتا؛ ۸ دستگاه موتورسیکلت؛ انواع لوازم یدکی ماشین آلات مختلف به مقدار تقریبی ۲ کامیون؛ ۲ کمپرسی مواد غذایی؛ ۵۰ بشکه بنزین؛ یک کامیون انواع لوازم جراحی و بهداری؛ یک دستگاه سردخانه بیمارستانی (طاق عمل کومه له)؛ ۲ کمپرسی انواع لاستیک و تیوپ؛ ۲ دستگاه بزرگ موتور برق؛ یک عدد تانکر بنزین بزرگ؛ حدود ۲ کامیون اجناس قاچاق؛ چادرهای دسته جمعی لوازم و محل های استراحت به تعداد زیاد(۶)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز امروز در این باره گزارش داد: «مرکز تشکیلات گروهک کومه له در روستای سلامش مهاباد و مرکز آموزش سیاسی - نظامی و مرکز خرید و فروش اجناس قاچاق این گروهک مزدور به تصرف رزمندگان اسلام درآمد.»(۷)

یک بولتن اطلاعاتی داخلی در تشریح اهمیت منطقه پاک سازی شده نوشت: «اهمیت منطقه پاک سازی شده به لحاظ [قرار داشتن در] کانون پنج ضلعی فوق العاده حساسی [است] که رئوس آن شهرهای مهاباد، سردشت، بانه، سقز و بوکان را شامل می شود و ضدانقلابیون خصوصاً کومه له این محل را مرکز اصلی هدایت عملیاتی و آموزش نظامی و همچنین مرکز توپخانه، بیمارستان و فرستنده و تهیه و تدوین برنامه های رادیویی خود نموده بود. لذا تصرف آن را به منزله نابودی فوق العاده سیاسی - نظامی - اجتماعی کومه له و دیگر گروهک ها (منافقین، طالبانی، دمکرات، اشرف دهقانی) می توان تلقی کرد. از دیگر ارزش های این پاک سازی کوهستانی بودن منطقه و تصور کومه له در جهت عدم دسترسی رزمندگان اسلام در سال ۶۲ به آن بوده، لذا غافلگیری ابتدایی و مقاومت مذبحخانه آخر عملیات و به جا گذاشتن مقادیر بسیار زیادی ادوات سنگین و خودروهای دیگر و آتش کشیدن ۱۳ دستگاه خودروی غارت شده [نشان دهنده غافلگیری کامل ضدانقلاب] می باشد.»(۸)

ص: ۳۶۵

۱- سند شماره ۳۵۱۳۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۴۴۸۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام از مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۱۳۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- سند شماره ۱۱۳۲۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شماره ۳۶۱، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- سند شماره ۳۵۱۳۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، صص ۳ - ۱.

۷- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲.

۸- سند شماره ۱۱۳۲۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۲۹، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

نیروهای خودی با اجرای چندین عملیات پاک سازی موفق در سقز و دیواندره، تلفات و خساراتی را به عناصر ضدانقلاب وارد آوردند. علاوه بر این امروز در سردشت، سقز، بانه و مهاباد درگیری هایی میان نیروهای خودی و افراد وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی رخ داد.

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، امروز در منطقه هزارکانیان از توابع سقز، نیروهای سپاه با کمک نیروهایی از هنگ ژاندارمری سقز یک عملیات پاک سازی اجرا کردند. در این عملیات، یکی از سربازان اعزامی از ناحیه ژاندارمری کرمان به شهادت رسید و از عناصر ضدانقلاب نیز تعداد زیادی کشته شدند.^(۱)

امروز همچنین نیروهای سپاه و پیشمرگان مسلمان کرد در عملیاتی مشترک موفق به آزادسازی روستای بوبکتان در ۲۰ کیلومتری سقز و احداث پایگاه در آن شدند. این اقدام به کشته شدن ۶ نفر از عوامل کومه له انجامید.^(۲)

از سوی دیگر، طبق گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران، در جریان عملیات نیروهای سپاه در روستای افراسیاب از توابع دیواندره، علاوه بر پاک سازی تنها نقاط آلوده واقع در منطقه سارال، بیش از ۴۰ نفر از عناصر مسلح غیرقانونی کشته یا زخمی شده و تعدادی سلاح، مهمات و اسناد درون گروهی نیز به دست نیروهای خودی افتاد. در این عملیات، ۲ پاسدار به شهادت رسیدند.^(۳)

درعین حال، واحد اطلاعات سپاه سلماس نیز در گزارشی اعلام کرد: سه نفر از پیشمرگان مسلمان کرد که در حزب دمکرات کردستان نفوذ کرده بودند، در یک عملیات برنامه ریزی شده، معاون یک هیز و مسئول ارکان یک هیز دیگر را به همراه دو نفر از محافظانشان کشته و با غنیمت گرفتن ۲ قبضه اسلحه و مهمات مربوط به آن، خود را به گروهان ژاندارمری سنجی معرفی کرده اند. این افراد به سپاه سلماس اعزام شدند.^(۴)

عصر امروز، نیروهای تأمین محور کرده بن به پیرانشهر در کمین عناصر مسلح غیرقانونی گرفتار شدند که بر اثر آن ۱۳ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند.^(۵)

همچنین در درگیری پایگاه مسافری از گردان مرزی ژاندارمری سردشت با عناصر مسلح ضدانقلاب، یک سرباز وظیفه مجروح شد.^(۶)

براساس اعلام قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری، پایگاه خورخوره از هنگ ژاندارمری سقز، پایگاه سوپرو از گردان مرزی بانه، پاسگاه مرکزی مهاباد و نیز پایگاه های گلپار، محمدشاه، دریاس، بندشت، بغاز و دره خان، در ساعاتی از روز جاری با عناصر مسلح غیرقانونی درگیر بودند که همه این درگیری ها بدون تلفات خاتمه یافت.^(۷)

در ادامه روند دستگیری و تسلیم شدن عناصر ضدانقلاب، امروز مسئول یکی از لک های هیز ۱۱۰ بیان،^(۸) درحالی که یک قبضه اسلحه کلاشینکف، ۷ عدد خشاب و ۲ عدد نارنجکبه همراه داشت، خود را تسلیم نیروهای سپاه بوکان کرد.^(۹) سپاه اشنویه نیز گزارش داد: عمر احمدی مسئول تشکیلات سیاسی حزب دمکرات در منطقه دشت بیل^(۱۰) عصر امروز در عملیات گشت نیروهای سپاه و بسیج در روستای تاجین آباد دستگیر شد.^(۱۱)

ص: ۳۶۶

۱- سند شماره ۳۵۱۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- سند شماره ۳۴۳۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۴۴۸۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست

وزیری، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

- ۴- سند شماره ۳۵۱۳۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه سلماس به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۹/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۳۵۱۳۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به اطلاعات سپاه پیرانشهر، ۱۸/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۶۱۳۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی از رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ص ۱.
- ۷- سند شماره ۳۵۴۴۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ - ۱.
- ۸- سند شماره ۳۵۱۳۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه بوکان به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۳۵۱۴۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه بوکان به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
- ۱۰- سند شماره ۳۵۴۲۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی سپاه اشنویه، ۱۹/۶/۱۳۶۲.
- ۱۱- سند شماره ۳۱۸۳۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اشنویه به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

در ادامه مقابله نیروهای خودی با عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) امروز، ۲ نفر از افراد این سازمان که در آستارا شناسایی شده بودند، در حین دستگیری به علت مقاومت کشته شدند و از آنان ۲ عدد نارنجک و یک قبضه کلت کمری به دست آمد. (۱)

همچنین پیش از ظهر امروز، در یکی از خیابان های خلخال، در درگیری بین نیروهای سپاه و ۲ تن از افراد سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، یکی از آنها که زن بود با کشیدن ضامن نارنجک اقدام به خودکشی کرد و فرد دیگر دستگیر شد. (۲)

آیت الله خامنه ای در اولین روز از سفر خود به تبریز، در دیدارهایی جداگانه با علما و روحانیون، نیروهای مسلح، اعضای حزب جمهوری اسلامی و مردم این شهر، ضمن اشاره به نقش ویژه روحانیت در پیروزی انقلاب اسلامی و تأکید بر توانمندی قوای مسلح کشور، ابتکار عمل در جبهه های جنگ را در اختیار نیروهای ایرانی دانست.

رئیس جمهور صبح امروز با استقبال آیت الله ملکوتی نماینده امام خمینی و امام جمعه تبریز، حسین طاهری استاندار و گروهی از روحانیت مبارز و ائمه جمعه و مسئولان استان آذربایجان شرقی وارد تبریز شد. در این سفر تیمسار ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران، حجت الاسلام موسوی تبریزی دادستان کل انقلاب و چند تن از نمایندگان مجلس و گروهی از مسئولان مملکتی نیز رئیس جمهور را همراهی می کنند. آیت الله خامنه ای دیدار با امام جمعه تبریز و روحانیون و مسئولان استان، بازدید از یگان های مختلف ارتش و دیدار با مردم آذربایجان و خانواده شهدا را از جمله اهداف سفر خود برشمرد. (۳)

رئیس شورای عالی دفاع با حضور در پایگاه دوم شکاری تبریز، ضمن شرکت در مراسم صبحگاه مشترک نیروهای مسلح تبریز، قوای مسلح کشور را از جمله نیروهای قدرتمند منطقه و ارتش جمهوری اسلامی ایران را ارتشی آزموده و مردمی دانست و بر ضرورت استقلال ارتش از همه قدرت های جهانی تأکید کرد.

ص: ۳۶۷

-
- ۱- سند شماره ۲۳۲۰۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات داخلی نخست وزیری، شماره ۲۶۵، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
  - ۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۳، ۱۸/۶/۱۳۶۲، ص ۹، تبریز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۳- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

آیت الله خامنه ای ضمن توصیه به نهادها و قوای انقلابی مبنی بر نزدیک تر شدن به مردم، ایمان و وحدت را رمز پیروزی های به دست آمده در جنگ ذکر کرد و با تأکید به کارایی بیشتر نیروهای مسلح گفت: «ما مایل نیستیم جوانان ما بروند و در زیر سایه دشمنان آموزش های نظامی را ببینند، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی باید زمینه لازم را برای آموزش تخصصی در سطح بالاتر آماده کنند.» وی با اشاره به دفاع قاطعانه از انقلاب اسلامی خطاب به نیروهای مسلح گفت: «پیروزی ما بستگی به قاطعیت و پابرجایی شما در میدان های نبرد دارد.»^(۱)

رئیس شورای عالی دفاع در جمع فرماندهان، کارکنان و خلبانان پایگاه دوم شکاری تبریز، با ذکر این نکته که «در تاریخ کشور ما هیچ وقت ارتش مثل امروز در پیش ملت این چنین محبوب نبوده است»، از نیروهای مسلح خواست تا به منظور حفظ، تعمیر و نگهداری تجهیزات نظامی حداکثر کوشش را به عمل آورند^(۲).

آیت الله خامنه ای در ادامه سفر خود به تبریز، دیداری نیز با علما و روحانیون استان آذربایجان شرقی داشت؛ در این دیدار پس از گزارش آیت الله ملکوتی از وضعیت استان، رئیس جمهور در سخنانی با اشاره به نهضت مشروطیت، تغییر نکردن نظام سیاسی و اجتماعی و وجود مظفرالدین شاه در رأس امور را به عنوان علل شکست این نهضت برشمرد و در مورد تفاوت انقلاب اسلامی با مشروطیت گفت: «امروز آن نظام دگرگون شده و در رأس امور مرجع تقلیدی قرار دارد که مردم رأی آن را رأی امام زمان می دانند و در نظام اجتماعی نیز دولتمردانی متدین و با پشتکار وجود دارد.» رئیس جمهور ضمن اشاره به نقش مؤثر همه اقشار مردم در به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی، افزود: در این بین روحانیت سهم ویژه ای داشت چراکه «این روحانی است که مردم را به فداکاری و راه پیمایی تشویق می کند و به آنها خط می دهد.» آیت الله خامنه ای در پایان این دیدار هماهنگی دولت و روحانیون را خوب ارزیابی کرده و از اقدامات جدی برای رفع مشکل گرانی و تورم خبر داد.^(۳)

امروز همچنین رئیس جمهور با حضور در مراسم گرامیداشت شهدای ۱۷ شهریور در جمع مردم تبریز سخنانی را ایراد کرد. وی با اشاره به «عدم ترحم قدرت های طاغوتی نسبت به ملت ها و ضعفا» و «محکوم به شکست بودن قدرت های بزرگ در مقابل مقاومت مردم مسلمان ایران» ابراز کرد: «آشتی بین انقلاب اسلامی ایران و ابرقدرت ها تا زمانی که انقلاب ما اسلامی است و ابرقدرت ها همان ابرقدرت های توطئه گر و اشغالگرند غیرممکن است. ... ما به مسلمانان لبنان پیام می دهیم که مقاومت و خون آنها اسرائیل را با همه سازوبرگ نظامی اش شکست خواهد داد و عاقبت اسلام و قرآن را در آن کشور مستقر خواهد کرد.» رئیس شورای عالی دفاع در خصوص وضعیت کنونی جبهه های جنگ نیز گفت: «دولت ما امروز در موضع قدرت و ابتکار عمل قرار دارد و رزمندگان اسلام در هر نقطه از مرزها هر آن که اراده کنند می توانند ضربات مهلک خود را بر پیکر دشمن وارد آورند و ما این ضربات را وارد خواهیم کرد تا به زمامداران عراق، که باید سفیهان عراق نامید، درس تلخی بدهیم که دیگر تجاوز به مرزهای کشور اسلامی ایران به طور کلی به افکار مزدوران ابرقدرت ها خطور نکند.»^(۴)

ص: ۳۶۸

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۳- همان.

۴- روزنامه کیهان، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

رئیس شورای عالی دفاع امروز همچنین در دیدار با فرماندهان و اعضای سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور در تبریز، خطاب به آنان گفت: «امروز سهم عمده ای از انقلاب به دوش شما گذاشته شده است و باید در این راه بیشتر تلاش کنید.»^(۱) وی ضمن تأکید بر دشمن شناسی و اشاره به نقش سپاه در مقابله با گروه های ضدانقلاب، از نیروهای سپاه خواست «در رفتار خود با مردم صمیمیت و حسن رفتار را در نظر گرفته و بدین وسیله مردم را به انقلاب بیشتر خوش بین و علاقه مند سازند تا ملت هم سپاه را بیشتر دوست بدارد.»^(۲)

آخرین برنامه امروز دبیرکل حزب جمهوری اسلامی در تبریز دیدار با گروهی از اعضای این حزب در آذربایجان شرقی بود که امشب در محل استانداری این استان انجام گرفت. رئیس جمهور، «خداطلبی و احساس وظیفه» را تنها عامل تشکیل حزب جمهوری اسلامی دانست و به اعضای این حزب در آذربایجان شرقی توصیه کرد: «ایمان اسلامی را در خود عمیق کنید و خود را از اقیانوس عظیم امت حزب الله جدا نکنید، زیرا وحدت یک اصل است و شما باید عامل وحدت باشید. سعی کنید در میدان های خطر و در مبارزات جامعه در خط مقدم باشید و حمایت خود را از کارگزاران جمهوری اسلامی یک فریضه بدانید.»^(۳)

۱

فرمانده کل سپاه و مسئول بسیج استان آذربایجان شرقی به طور جداگانه در مورد طرح "لیبک یا خمینی" و استقبال مردمی از این طرح توضیحاتی را بیان کردند. امروز همچنین روزنامه ها از تشکیل دفتر پشتیبانی جبهه های جنگ در دانشگاه ها خبر دادند.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در گفت و گویی با روزنامه اطلاعات، ضمن اشاره به مباحثی همانند پیروزی های نیروهای ایرانی و خنثی شدن تلاش های تبلیغاتی امریکا، پاک سازی های انجام شده با تلاش قرارگاه حمزه، مانور عمان در بخش جنوب تنگه هرمز و توطئه های اقتصادی شبکه های معاند با نظام، در خصوص سیر اجرای طرح لیبک یا خمینی و استقبال از این طرح گفت: «مرحله اول این طرح که شامل ثبت نام کد و دسته بندی می باشد، به پایان رسید و مرحله دوم که سازماندهی خواهد بود از دو ماه دیگر آغاز می شود و به افراد کارت داده خواهد شد و بعد از آموزش های لازم و تمرین های کافی افراد دوباره به سر کار خود بازخواهند گشت و منتظر فرمان امام خواهند بود. ... خوشبختانه علی رغم تبلیغات بی اساس و پوچ دشمنان، استقبال مردم در این مرحله که در واقع مرحله اساسی طرح بود به قدری رضایت بخش

ص: ۳۶۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

بوده که در بعضی استان ها مردم در مقابل مراکز سپاه صفوف طولانی تشکیل می دادند.»(۱)

روزنامه اطلاعات همچنین در شماره امروز خود مصاحبه ای را با مسعود نامیار مسئول واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی آذربایجان شرقی، در مورد طرح لیبک یا خمینی منتشر ساخت. نامیار در تشریح روند اجرایی این طرح گفت: «در پایان مدت مقرر که برای طرح لیبک یا خمینی اعلام شده، نیروهایی که تاکنون از طرق مختلف از جمله سپاه، ارتش، جهاد، هلال احمر و غیره به جبهه رفته و یک سری آموزش هایی دیده اند و کدبندی هم می شوند، کل اینها در یک سازمانی قرار می گیرند و وقتی سازماندهی کامل شد، در سراسر کشور بیش از یک میلیون نفر در مانوری به نام مانور آزادی قدس در یک روز معین ان شاءالله شرکت می کنند.»

وی ضمن تأکید بر کامل ترشدن آموزش نیروهای کدبندی شده، به ایده های شکل دهنده به این آموزش ها نیز اشاره کرد: «آموزش های نوین و تاکتیک های جدیدی که ما در ارتباط با جنگ های صدر اسلام به کار گرفتیم و تجربیات کلیه حملات مختلفی که در سال های ۶۰ و ۶۱ داشتیم و همه اینها را جمع کردیم کلیه تجربیات اینها مکتوب شده و انتقال داده می شود به نیروهای بسیجی و مردمی که بهتر بتوانیم از وجود اینها در جبهه ها استفاده کنیم.» نامیار درباره زمینه های به کارگیری نیروهای بسیج براساس اساسنامه سپاه و در وضعیت فعلی خاطر نشان کرد: «باتوجه به متن اساسنامه سپاه که مجلس شورای اسلامی تصویب کرده ... نیروهای مردمی و سازمان یافته ... در اوقاتی که فراغت دارند و به کارهای رزمی مشغول نیستند، موقعی که بلاهای آسمانی از قبیل سیل و زلزله و حوادث این چنینی اتفاق افتاده و یا اینکه مسائل اقتصادی مملکت نیاز دارد که این چنین نیروهایی را ما سازماندهی بکنیم، [به کار گرفته می شوند] ... ولی الآن که مملکت ما مشغول یک جنگ دفاعی گسترده هم هست نیاز دارد که از ارتش و سپاه در ارتباط با جبهه پشتیبانی بشود ... اما در آینده امکان دارد در روستاها و در مناطق محروم وارد عمل بشوند و پشتیبانی از این قضایا بکنند که این را صریحاً اساسنامه عنوان کرده است.» مسئول واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی آذربایجان شرقی، با اشاره به استقبال مناسب مردم این استان از طرح لیبک یا خمینی، تعداد نیروهای کدبندی شده تاکنون در این استان را بیش از ده هزار نفر اعلام کرد.(۲)

روزنامه صبح آزادگان امروز با اعلام خبر تشکیل دفتر پشتیبانی جبهه های جنگ در دانشگاه ها به نقل از دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی نوشت: «به منظور استفاده بیشتر از تخصص دانشجویان در امر بازسازی مناطق جنگی، دفاتر جبهه های جنگ جهاد دانشگاهی با تصویب شورای هماهنگی نهادهای انقلاب اسلامی در دانشگاه ها تشکیل شد». براین اساس از دانشجویان داوطلب خواسته شده است برای مشارکت در این امر به دفاتر مذکور مراجعه کنند.(۳) روزنامه جمهوری اسلامی نیز در این باره گزارش داد: این دفاتر با همکاری سپاه و جهاد سازندگی، قرار است نیروهای داوطلب دانشگاه ها را در زمینه های تحقیقاتی، آموزش های تحقیقاتی و نیرو بسیج کرده و به جبهه های جنگ اعزام کند.(۴)

ص: ۳۷۰

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- همان، ص ۴.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

وزیر امور خارجه بنین در ادامه سفر خود به ایران، امروز با حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار کرد.

در این دیدار که ولایتی وزیر امور خارجه ایران نیز در آن حضور داشت، تیمیا اجباده سفر به ایران را فرصتی برای مشاهده و ارزیابی صحیح تحولات جمهوری اسلامی ایران برشمرد. وی همچنین این دیدارها را زمینه ساز تحقق اهداف مشترک دو کشور دانست. (۱)

هاشمی رفسنجانی نیز در این دیدار با اشاره به آگاهی ایرانیان از مظلومیت مردم افریقا و مبارزات آنان در برابر استعمارگران، در مورد وضعیت کنونی این قاره و نقش بعضی کشورها در این زمینه گفت: «کشورهایی مثل افریقای جنوبی مستقیماً برای اسارت افریقا تلاش می کنند و کشورهای مصر و سودان که می توانستند برای نجات افریقا مؤثر باشند به صورت غیرمستقیم تبدیل به عوامل اسارت ملت های افریقای شده اند. در حال حاضر، ما شاهد بسط نفوذ اسرائیل در قاره افریقا بوده و هستیم و آن را خطری جدی برای این قاره می دانیم و دلیل آن نیز کم شدن حساسیت بعضی از کشورهای عربی در قبال شناسایی رژیم اسرائیل است.» رئیس مجلس ضمن اعلام آمادگی ایران برای کمک به مردم افریقا بدون هیچ گونه چشمداشت، رابطه با کشورهای جهان سوم و افریقای را اولویت سیاست خارجی ایران معرفی کرد. وی همچنین با یکسان دانستن ماهیت رژیم صهیونیستی و افریقای جنوبی گفت: «ما بلافاصله پس از انقلاب رابطه مان را با اسرائیل و افریقای جنوبی قطع کردیم و به جای آن روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خود را با کشورهای آزاد افریقا توسعه بخشیدیم و این راه را ادامه خواهیم داد.» (۲)

نشریه وزارت امور خارجه، در شماره امروز خود در گزارشی کوتاه، ماجرای سفر و دیدارهای وزیر امور خارجه بنین را تشریح کرد: «در طی دیدار برادر موسوی نخست وزیر با رئیس جمهور بنین در کنفرانس جنبش عدم تعهد در دهلی نو دعوت برادر ولایتی از وزیر خارجه این کشور صورت گرفت. وزارت امور خارجه بنین از طریق نمایندگی خود در سازمان ملل پیگیر انجام این ملاقات بود. نامبرده در ملاقات با برادر ولایتی هدف از سفر خود را برقراری روابط سیاسی و آشنایی با انقلاب اسلامی و گسترش همه جانبه همکاری ها ابراز نمود. وزیر خارجه [بنین] در طی اقامت خود با برادر حجت الاسلام هاشمی دیدار نمود. طی این دیدارها مواضع وی در مورد مسائل بین المللی به ویژه مسئله چاد و دیگر مسائل مطروحه در سازمان وحدت افریقا مرقی و شباهت زیادی به دیدگاه های لیبی داشت.» در این گزارش همچنین آمده است: «کاردار لیبی و سفیر الجزایر با علاقه مندی زیاد پیگیر ملاقات های ایشان با مسئولین جمهوری اسلامی ایران بودند و کاردار لیبی در هنگام ورود وی نیز جهت استقبال به فرودگاه آمد.» (۳)

در پی مذاکرات معاون وزارت امور خارجه عراق با مقامات امریکایی در واشنگتن و هم زمان با انتشار اخباری در مورد تصمیم فرانسه برای واگذاری ۵ هواپیمای سوپراتاندارد به عراق، رسانه های بین المللی اخبار و گمانه زنی هایی را در مورد اهداف عراق از به دست آوردن این

ص: ۳۷۱

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، نشریه شماره ۱۰۲، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

تسلیحات و تلاش های ایران و برخی کشورهای منطقه ای و قدرت های جهانی برای جلوگیری از این معامله مخابره کردند.

به نوشته روزنامه واشنگتن پست، در جریان دیدارهای عصمت کتانی معاون وزارت امور خارجه عراق، با مقامات امریکایی، عراق از ایالات متحده خواسته است تا در زمینه پایان دادن به جنگ ایران و عراق، نقش فعال تری را ایفا کند. صدای امریکا به نقل از این روزنامه افزود: عراق از امریکا انتظار دارد که از طریق مذاکره فشار بیشتری بر ایران وارد سازد تا این کشور با صلح موافقت کند. به گزارش این رادیو، یکی از سخنگویان وزارت امور خارجه امریکا بدون اشاره به مفاد مذاکرات مقامات امریکایی و عراقی، جنگ ایران و عراق را تهدیدی برای ثبات منطقه خوانده و مدعی شد: «ایالات متحده از انجام اقداماتی که منجر به گسترش یا ادامه یافتن جنگ گردد، خودداری کرده است.»^(۱)

در این حال، خبرگزاری آلمان غربی از پاریس گزارش داد که ایران از کویت و امارات متحده عربی خواسته است تا به منظور ممانعت از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، فرانسه را تحت فشار قرار دهند. براساس این گزارش، هواپیماهای مذکور که قابلیت سوخت گیری در آسمان را دارند و عراق با در اختیار گرفتن آنها قادر به تهدید مراکز حساس اقتصادی ایران خواهد شد، قرار بود در پایان ماه جاری به عراق تحویل داده شود، ولی به دلیل کامل نشدن آموزش خلبانان عراقی در انگلیس، ۱۵ نوامبر (۲۴ آبان) به عنوان موعد تحویل این هواپیماها تعیین شده است. به گزارش این خبرگزاری، در حالی که کشورهای میانه روی عرب نیز خواستار جلوگیری از تشدید جنگ ایران و عراق هستند، آلمان غربی و ژاپن اقدامات دیپلماتیکی را در این زمینه انجام داده اند؛ براین اساس، آلمان غربی امکان تلاش میانجیگرانه جامعه اروپایی را مطرح کرده است. شینتارو آبه وزیر امور خارجه ژاپن نیز پس از دیدار اخیر خود از ایران، از وجود فضای مثبت در میان مقامات جمهوری اسلامی ایران خبر داده است.^(۲)

روزنامه کریستین ساینس مانیتور نیز در شماره امروز خود از تلاش ایالات متحده برای منصرف کردن فرانسه از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خبر داد. این روزنامه با یادآوری تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی آن کشور، به نقل از کارشناسان نظامی آورده است: «ایران به راحتی قادر است نقشه خود را عملی سازد و می تواند با نصب کمتر از ۱۰۰ مین شناور در مناطق استراتژیک دهانه هرمز مانع از صدور نفت کشورهای عربستان سعودی، کویت و امارات متحده عربی شود.» در پایان این مقاله، ضمن اشاره به قدرت تخریبی بالای هواپیماهای سوپراتاندارد، انگیزه صدام از تهدید به انهدام تأسیسات نفتی ایران، به نقل از برخی محافل سیاسی فرانسه این گونه ارزیابی شده است: «هدف صدام حسین آن است که از این هواپیماها به عنوان اهرمی برای کشیدن ایران به دور میز مذاکره استفاده کند.»^(۳)

ص: ۳۷۲

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۳، ۱۸/۶/۱۳۶۲، صص ۷ - ۵، پاریس - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۳، ۱۸/۶/۱۳۶۲، صص ۷ - ۵، پاریس - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۳۱ و ۳۲، روزنامه کریستین ساینس مانیتور، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

روزنامه کیهان در شماره امروز خود مشروح آخرین جلسه مناظرات زندانیان عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را منتشر کرد. در ابتدای این جلسه، ابوالقاسم اثنی عشری با اشاره به مباحث مطرح شده در جلسات پیشین، موضوع این جلسه را بحث و گفت و گو درباره «عملیات مهندسی» یا همان عملیات شکنجه گری و همچنین عملیات ویژه منافقین عنوان کرد و بعضی محورهای جلسه را این گونه برشمرد: تحلیل سازمان از آغاز عملیات مهندسی، نحوه توجیه و انعکاس عملیات مهندسی در بین نیروهای تشکیلاتی و تفاوت های عملیات مهندسی با عملیات نظامی. پس از آن، مهراں اصدقی فرمانده نظامی اول تهران، ضمن تشریح نحوه تشکیل بخش عملیات مهندسی، نمونه هایی از اقدامات این بخش از سازمان را ذکر کرد؛ در ادامه جلسه، چند نفر از اعضای واحدهای عملیاتی تروریستی ویژه سازمان، توضیحاتی را در مورد این گونه اقدامات و اهداف سازمان از آنها بیان کردند. (۱)

با تداوم درگیری های داخلی در لبنان، وزارت امور خارجه ایران با صدور اطلاعیه هایی جداگانه ضمن محکوم کردن مداخله نیروهای خارجی در این درگیری ها، در قبال بیانیه نهایی اجلاس بین المللی فلسطین نیز موضع گیری کرد.

سخنگوی وزارت امور خارجه امروز ضمن محکوم کردن مداخلات نیروهای غربی در لبنان، گفت: «حرکت اخیر نیروهای مداخله گر فرانسوی ... این واقعیت را آشکار می سازد که نیروهای چندملیتی حافظ به اصطلاح صلح در لبنان نه تنها تأمین کننده آرامش و امنیت این کشور نیست، بلکه به عنوان اهرمی در جهت پیاده کردن سیاست های استعماری کشورهای غربی در منطقه و لبنان به کار می رود.» (۲)

امروز همچنین وزارت امور خارجه ایران با انتشار اطلاعیه ای در مورد بیانیه پایانی اجلاس جهانی سازمان ملل متحد در مورد فلسطین، شناسایی تلویحی رژیم صهیونیستی در این بیانیه را غیرقابل قبول خواند؛ در این اطلاعیه آمده است: «شناسایی تلویحی حق حاکمیت رژیم صهیونیستی توسط کنفرانس جهانی سازمان ملل درباره فلسطین که بیانیه پایانی آن در ژنو انتشار یافت، بی تردید جامعه بین المللی را در برابر ملت آواره و ستم دیده فلسطین و افکار آزاده جهان مورد سؤال قرار داده است. تأکید کنفرانس مبنی بر تشکیل یک کشور مستقل فلسطینی و قید خروج رژیم صهیونیستی از سرزمین های اشغالی از سال ۱۹۶۷ به معنی صحه گذاشتن بر موجودیت غاصبانه و غیرم مشروع این رژیم و تأیید آشکار ۳۵ سال تجاوز و جنایت استکبار جهانی و صهیونیسم بین المللی بر علیه امت فلسطین و ملل مسلمان و عرب منطقه بوده و هرگز نمی تواند برای ملت ها و وجدان های بیدار بشری قابل قبول باشد. وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران همان گونه که در کنفرانس فوق نیز اعلام داشته است ضمن رد هر گونه موضع و اقدامی که مستقیم یا غیرمستقیم متضمن شناسایی رژیم صهیونیستی باشد، بار دیگر اعلام می کند که بازگشت صلح و آرامش به خاورمیانه و اعاده حقوق ملت فلسطین تنها با محو کامل رژیم صهیونیستی و تشکیل کشور مستقل و آزاد فلسطین در تمامی خاک فلسطین امکان پذیر است.» (۳)

۱- روزنامه کیهان، ۱۷/۶/۱۳۶۲، صص ۱۸ و ۱۹.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۹.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

در همین حال، به نوشته روزنامه صبح آزادگان، روزنامه سوئدی افتون بلادت در شماره اخیر خود با اشاره به درگیری های اخیر لبنان و تلاش شیعیان این کشور برای تغییر ساختار غیرعادلانه سیاسی، این رویدادها را حاکی از هویت یابی شیعیان ارزیابی کرده و آورده است: «درگیری های هفته اخیر در لبنان تنها نشان دهنده یک جنگ و انشعاب دیگر نیست، بلکه این درگیری نشان دهنده بازیابی شیعیان و اینکه دیگر در آن قالب رخنه شده قبلی نخواهند ماند می باشد.»^(۱)

۱

آخرین بخش گزارش "گشت و گذار در لبنان و نگاهی به عملکرد نیروهای ایرانی" امروز در روزنامه جمهوری اسلامی منتشر شد.

در این گزارش، آزادی خرید و فروش اسلحه در لبنان، یکی از مهم ترین عوامل بروز ناآرامی های دائمی در این کشور عنوان شده است. براساس این گزارش، در بعضی شهرهای لبنان از جمله بعلبک حتی نوجوانان پانزده ساله نیز اسلحه در اختیار دارند؛ در این شهر فروشگاه اسلحه نیز دایر است و بدون هیچ گونه محدودیتی، سلاح و مهمات می فروشد. به گفته یکی از نیروهای پاسدار، «بسیاری از مردم در لبنان صاحب مسلسل، تیربار، آر.پی.جی، مسلسل های سبک و سنگین و نارنجک هستند و برای حمل و نقل آنها در ملاءعام هیچ محدودیتی برای خود قائل نیستند.» به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، با توجه به اوضاع کنونی لبنان، علمای مذهبی و رهبران شیعه نیز به این نتیجه رسیده اند که مردم باید در هر حال، آماده دفاع باشند تا جایی که «امام جمعه شهر بعلبک در خطبه های نماز جمعه ۲۸/۵/۱۳۶۲ خود رسماً از مردم دعوت کرد تا پس انداز خود را صرف خرید اسلحه کنند تا بتوانند با رژیم جنایتکار اسرائیل وارد نبرد مسلحانه شوند.»

روزنامه جمهوری اسلامی در پایان این سلسله گزارش ها راهکارهایی را برای آشنایی بیشتر مردم لبنان با واقعیت های ایران و صدور انقلاب اسلامی مطرح کرده است:

۱. تلاش مستمر و پیگیر سپاه پاسداران برای ایجاد وحدت بین پیروان ادیان و مذاهب گوناگون به ویژه شیعیان و اهل سنت.

۲. تولید و ارسال نشریات عرب زبان از سوی وزارت ارشاد اسلامی و تقویت فرستنده های عربی صداوسیما.

۳. توسعه فعالیت های فرهنگی و آموزشی سپاه در لبنان.

۴. اعزام مبلغین آگاه و واجد شرایط و اهتمام بیشتر سازمان تبلیغات اسلامی به این امر.

۵. ایجاد تسهیلاتی برای مسافرت اتباع مسلمان لبنانی به ایران^(۲).

ص: ۳۷۴

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۵.

اقدام ارتش عراق به تخلیه تدریجی ارتفاعات محور شمال دهانه شیلر و ازدست رفتن فرصت محاصره و انهدام دشمن در این منطقه، همچنان از مسائلی است که مورد توجه فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه قرار دارد.

در این زمینه طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه میروان در تشریح تغییرات خطوط پدافندی دشمن در دو روز گذشته گزارش داد که از تاریخ ۱۶ تا ۱۸ شهریور، دشمن ارتفاعات کانی هوم، کورگل (سرکچل) و آسمان بین را تخلیه کرده و با استقرار در بلندترین ارتفاعات سورکوه، کیولری و کیوی شیخ حسن، گرمک و کخلان، مشغول تحکیم مواضع خود می باشد (۱) گزارش فرمانداری شهرستان بانه، نیز حاکی است امروز نیروهای خودی «در یک حمله به خاک عراق تا منطقه برکچل در خاک عراق را که از مرز حدوداً ۱۰ کیلومتر می باشد، به تصرف خویش درآوردند.» (۲)

علاوه بر این، فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه (۳) امروز نیز در جلسه ای به بررسی تغییرات اخیر خطوط پدافندی نیروهای خودی و دشمن در مناطق مرزی جنوب بانه و آماده سازی محور شمالی دهانه شیلر (عملیات والفجر ۴) پرداختند. در این جلسه احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف ضمن گلایه از بی توجهی به عقب نشینی اخیر عراق، گزارشی از سیر ورود لشکر ۸ نجف به منطقه بانه و تخلیه ارتفاعات شمال دهانه شیلر ارائه داد. وی با اشاره به اینکه لشکرهای ۸ نجف و ۱۴ امام حسین (ع) از دو ماه پیش به دستور فرماندهی کل سپاه وارد منطقه دهانه شیلر شده بودند، گفت: بعد از عملیات والفجر ۲، طرحی دو مرحله ای را برای اجرا در این منطقه به فرمانده کل سپاه ارائه دادیم؛ به این شکل که در مرحله اول عملیات خط سورکوه، پنج انگشتان، گله گم، آسمان بین، تخته نادر، سرکچل و برکچل را تأمین کنیم - که الآن دشمن از

ص: ۳۷۷

۱- سند شماره ۱۰۹۰۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا به طرح و عملیات ستاد مرکزی فرماندهی کل، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۴۶۲۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استانداری کردستان، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۳- این جلسه با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، رهنما طرح و عملیات لشکر ۸ نجف و مرتضی صفار فرمانده سپاه منطقه فارس در بانه برگزار شد.

این مناطق عقب نشینی کرده است - و در مرحله دوم با عملیات در ارتفاعات لری و کنگرک و گرمک این ارتفاعات را تأمین و با جناح لشکر ۱۴ امام حسین (ع) روی کانی مانگا الحاق کنیم، ولی با طرح موافقت نشد. کاظمی در ادامه افزود: نیروهای دشمن در منطقه ای که برای مرحله اول پیش بینی شده بود، حدود ۵۰۰۰ نفر برآورد شده بودند، علاوه بر این یک قرارگاه دشمن هم در پشت ارتفاع آسمان بین با ۲۰۰ ایفا قرار داشت که در چند روز اخیر ارتش عراق همه این نیروها را از منطقه عقب کشیده و در حال حاضر ظاهراً یک خط تشکیل داده است. فرمانده لشکر ۸ نجف با ابراز ناراحتی از بی توجهی مسئولان به امکان انهدام دشمن در این منطقه اضافه کرد: «واقعاً این نیروها از دستمان در رفتند. اگر به ما می گفتند که دو ماه دیگر عملیات می شود ما می توانستیم یک شب به اینها [حمله] چریکی بکنیم و چهار [صد] و پانصد نفر عراقی را اسیر بگیریم (چون اینها داخل قرارگاه بودند و سنگر اجتماعی داشتند) و یک انهدام خوبی از دشمن بکنیم ... اما کسی به ما توجه نکرد و دشمن هم فرار کرد. در حال حاضر ما آمده ایم که در منطقه جدید و با تغییرات به وجود آمده دوباره شناسایی کنیم» (۱).

از سوی دیگر، علاوه بر محور شمالی دهانه شیلر در محور جنوبی این منطقه نیز گزارش واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از اقدامات عراق در زمینه جابه جایی نیرو، ایجاد و تقویت موانع و احداث کانال حکایت دارد. براساس این گزارش دشمن در تپه های اطراف کله قندی و دشت صاف جلوی توتمان موانعی از قبیل سنگر، کانال و سیم خاردار ایجاد کرده است. در گزارش مذکور ضمن تجزیه و تحلیل اقدامات اخیر دشمن به مواردی نظیر تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی، تقویت نیرو، شناسایی هوایی و اجرای آتش توپخانه و بمباران هوایی نیز اشاره شده است. (۲)

۱

فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه در ادامه پیگیری ها برای اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، دیروز و امروز جلسات جداگانه ای را برای رسیدگی به مشکلات نیروهای مستقر در محورهای شمالی و جنوبی عملیات (بانه و میوان) برگزار کردند.

امروز نیز جلسه ای با حضور نیروهای لشکر ۱۹ فجر و لشکر ۸ نجف برای تعیین چگونگی

ص: ۳۷۸

۱- سند شماره ۱۳۰۷۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی اختلافات و مشکلات فرماندهان و ارزیابی لشکرهای عراق، (قرارگاه حمزه، ۱۸/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۷۴)، صص ۱۱ - ۱.

۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین، ۱۴/۶/۱۳۶۲ تا ۱۷/۶/۱۳۶۲، صص ۱۲۰ - ۱۱۹.

عملکرد لشکر ۱۹ در بانه برگزار شد. (۱) علی رضائیان و احمد کاظمی معتقد بودند که در محور بانه به عنوان قسمت شمالی عملیات والفجر ۴، نیروهای لشکر ۱۹ فجر باید تحت امر لشکر ۸ نجف قرار گیرند. اما معاون لشکر ۱۹ فجر عقیده داشت که ما اصل را بر محوری و مستقل عمل کردن می گذاریم، اگر نتوانستیم، به ناچار تحت امر لشکر ۸ نجف خواهیم رفت. در نهایت مقرر شد که فرماندهی کل سپاه در این خصوص تعیین تکلیف کند (۲).

عصر امروز نیز علی فضل‌ی، سالکی و صالحی به درخواست سرهنگ صیاد شیرازی بیرون از شهر میوان جلسه ای تشکیل دادند. در این جلسه در مورد مشکلات و مسائل موجود از جمله عدم هماهنگی و همکاری نیروهای ارتش با سپاه و نیروهای پیاده و برخی واحدهای دیگر، به ویژه در زمینه فعالیت های مهندسی و بهداری بحث و گفت و گو شد. در این نشست فرمانده نیروی زمینی ارتش پس از شنیدن گزارش هر کدام از واحدهای ارتش، سپاه و جهاد، به پرسش های آنها پاسخ داد. (۳)

۱

فرماندهان قرارگاه نجف (۴) در ادامه جلسات روز گذشته خود برای بررسی خط حد یگان ها و تعداد قرارگاه های تاکتیکی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، امروز در نشستی سازمان رزم قرارگاه نجف را تعیین کردند.

در نشست امروز نیز همچون روز گذشته ضمن تأکید بر حساسیت تنگه سرتک، همچنان دو نظر در مورد تعداد قرارگاه ها برای اجرای عملیات در این منطقه مطرح بود: از یک سو عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف از سپاه با توجه به ظرفیت موجود معتقد بود باید با دو قرارگاه یکی در شاخ بمو و شاخ کیله و دیگری از سرتک تا زمیناکوه عمل کرد و از سوی دیگر، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف عقیده داشت که باید در قالب سه قرارگاه یکی در منطقه بمو، شاخ بمو و شاخ کیله، دیگری کرگمل تا زمیناکوه و در نهایت سرتک به هدایت عملیات والفجر ۵ پرداخت.

پس از بیان استدلال طرفین مقرر گردید کل منطقه عملیاتی والفجر ۵ با دو قرارگاه عملیاتی هدایت شود و با توجه به وسعت منطقه عملیات قرارگاه شمالی، قرار شد فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) در سمت معاونت، فرمانده لشکر ۲۷ رسول الله (ص) را که به عنوان فرمانده

ص: ۳۷۹

۱- در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، رهنما طرح و عملیات لشکر ۸ نجف، زینعلی اطلاعات - عملیات لشکر ۸، بنیانیان معاون لشکر ۱۹ فجر و مرتضی صفار فرمانده سپاه منطقه فارس در بانه حضور داشتند.

۲- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۸۶ - ۸۳؛ و - سند شماره ۱۳۰۱۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تعیین تکلیف نیروها در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه، ۱۸/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۸)، صص ۱۴ - ۱.

۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۱، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش مسئول ستاد قرارگاه مقدم حمزه، ۱۸/۶/۱۳۶۲، صص ۱۳۸ - ۱۳۷.

۴- این جلسه با حضور عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف (سپاه)، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، شریعتی جانشین قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه نجف، پژمان، زهطی و سرهنگ سروری در قرارگاه نجف تشکیل شد.

قرارگاه تعیین شده است همراهی کند. به دنبال تصمیم گیری در مورد تعداد قرارگاه های تاکتیکی، سازمان رزم و استعداد عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان نیز به این شرح مشخص شد:

۱. نجف ۱ (شاخ بمو و شاخ کیله): لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) با ۱۰ گردان و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) با ۷ گردان از سپاه و تیپ ۳۰ گرگان ارتش با ۵ گردان در این محور عمل خواهند کرد.

۲. نجف ۲ (سرتک تا زیمناکوه): لشکر ۳۱ عاشورا با ۵ گردان از سپاه و تیپ ۳۰ گرگان با ۳ گردان از ارتش در این محور وارد عمل خواهند شد.

۳. احتیاط نجف ها: (۱) لشکر ۵ نصر با ۵ گردان و تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) با ۳ گردان به عنوان احتیاط در نظر گرفته شدند. در این جلسه در مورد توپخانه و پدافند هوایی منطقه توافقاتی نیز به عمل آمد. (۲)

۱

در طول هفته اخیر، اعزام نیرو اعم از رزمی و فنی، همچنین ارسال کمک های نقدی و جنسی مردم مناطق مختلف کشور به جبهه های جنگ همچنان ادامه داشت. شرح اعزام ها و کمک های مذکور طبق گزارش روزنامه جمهوری اسلامی به ترتیب ذیل می باشد:

شنبه، ۱۲/۶/۱۳۶۲

کمک های نقدی و مواد غذایی از سوی اهالی سمیرم و عشایر منطقه؛ وجه نقد، تعدادی گوسفند، خواربار، مواد غذایی و پوشاک از استان ایلام؛ مبالغی وجه نقد، دارو، غلات، تعدادی دام و ۲ عدد النگوی نقره از روستاهای شهرستان سرخس؛ وجه نقد، مواد شوینده، لبنیات، مواد غذایی و پوشاک از شهرستان بیرجند؛ مواد غذایی و وجه نقد از طرف پرسنل شهربانی مشهد. (۳)

یکشنبه، ۱۳/۶/۱۳۶۲

یک وانت نیشان کالا و مقداری وجه نقد از عباس آباد تنکابن؛ تعدادی دام و یک عدد انگشتر طلا از سوی کشاورزان سکن چشمه سردوردشت از توابع شهرستان قمشه؛ مبلغی وجه نقد از طرف اهالی روستاهای شهرستان بروجرد. (۴)

ص: ۳۸۰

۱- در جلسه مورخ ۲۲/۶/۱۳۶۲، فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف، احتیاط عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را به این شرح تعیین کردند: قرارگاه نجف ۳ با استعداد ۷ گردان از لشکر ۵ نصر و قرارگاه نجف ۴ با استعداد ۳ گردان از تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع) (سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۵۷).

۲- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۴۴ - ۳۹.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

اعزام گروهی از نیروهای بسیج بندرگز و بسیج کردکوی؛ اعزام گروهی از رزمندگان اعزام مجدد از سمنان؛ اعزام گروهی از نیروهای بسیج گنبد کاوس. (۱)

سه شنبه، ۱۵/۶/۱۳۶۲

اعزام گروهی از بسیجیان استان های گیلان و مازندران و شهرستان های قم، برازجان و قمشه؛ اعزام گروهی از سربازان جمعی قرارگاه اداره وظیفه عمومی ژاندارمری؛ (۲) اعزام گروهی از جهادگران ستاد پشتیبانی جهاد سازندگی استان چهارمحال و بختیاری؛ تعداد ۴ کامیون اجناس مورد نیاز جبهه ها، مقداری وجه نقد و ۲۳ قطعه طلا اهدایی شهرها و روستاهای شهرستان کاشان؛ مبالغی وجه نقد، مواد غذایی و شوینده و ۳ قطعه طلا از طرف اهالی روستاهای شهرکرد؛ مقادیری پوشاک و مواد خوراکی و شوینده از ستاد پشتیبانی مناطق جنگی بروجرد؛ مبالغی وجه نقد و خشکبار از طرف اهالی روستاهای کوار؛ تعدادی جایخی و کلمن و مقادیری مواد خوراکی از طرف اهالی شهرها و روستاهای شهرستان آشتیان. (۳)

چهارشنبه، ۱۶/۶/۱۳۶۲

اعزام ۴۵ نفر نیروی تدارکاتی و امدادگر از سوی جمعیت هلال احمر کاشان و ۳ گروه رزمی و تدارکاتی از این شهرستان؛ وجه نقد و یک حلقه انگشتر طلا- از سوی اهالی عباس آباد تنکابن؛ کمک نقدی پرسنل عقیدتی - سیاسی شهربانی اراک؛ مبالغی وجه نقد، تعدادی دام و مواد خوراکی از روستای والگرد قم (۴)

پنجشنبه، ۱۷/۶/۱۳۶۲

اعزام گروهی از بسیجیان گیلان و مازندران از آمل؛ (۵) اعزام تعدادی امدادگر از هلال احمر نورآباد ممسنی؛ مبالغی وجه نقد و مقادیری پوشاک از شهرستان های زنجان و خدابنده؛ ۳۹ کامیون اقلام مورد نیاز جبهه ها و مبالغی وجه نقد از شهرستان قزوین؛ مقادیری مواد غذایی و شوینده و کمک نقدی اهدایی اهالی شهرستان فسا.

بعدازظهر امروز هم گروهی از بسیجیان مناطق مختلف استان لرستان راهی جبهه های جنگ شدند (۶) به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی از برازجان، امروز ۶ کامیون حامل اقلام مورد نیاز رزمندگان از سوی ستاد پشتیبانی جبهه های جنگ شهرستان دشتستان به جبهه ها ارسال شد. (۷) نمازگزاران نماز جمعه شهرستان زنجان نیز مبالغی وجه نقد را برای کمک به جبهه های جنگ، به ستاد پشتیبانی مناطق جنگی مستقر در جهاد سازندگی زنجان تحویل دادند. (۸)

ص: ۳۸۱

- ۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۳- همان، ص ۴.
- ۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۴.
- ۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۶- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۷- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

به دنبال انجام پروازهای شناسایی دیشب هواپیماهای عراقی بر روی میوان، جنگنده های ارتش این کشور امروز با استفاده از بمب های خوشه ای و آتش زا چندین بار مناطق مسکونی و تأسیسات نظامی و اداری میوان را بمباران کردند که بر اثر آن تلفات و خسارات زیادی به بار آمد.

طبق گزارش گردان ژاندارمری مرزی میوان، در ساعات ۹:۱۵ تا ۹:۴۰ و ۹:۵۰، ۱۰ و ۱۰:۰۸ صبح امروز، چند فروند هواپیمای عراقی اطراف ژاندارمری میوان را بمباران کردند که بر اثر آن تعدادی ساختمان مسکونی تخریب و دچار آتش سوزی شد (۱). جنگنده های عراقی بار دیگر در ساعت ۱۱:۴۵ اقدام به بمباران میوان کردند که در این حمله ۹ نفر از نیروهای نظامی از جمله ۳ سرباز ژاندارمری، ۲ نفر از نیروهای سپاه، یک نفر ارتشی و ۳ نفر از افراد شهرداری مجروح شدند (۲). علاوه بر این حملات، در ساعات ۱۳:۱۰، ۱۳:۲۰ و ۱۳:۳۰ نیز شهر میوان هدف بمباران هواپیماهای عراقی قرار گرفت (۳).

شهرداری میوان نیز گزارش داد که از ساعت ۹:۱۵ تا ۱۷:۳۰ امروز، بیش از ۱۰ فروند جنگنده عراقی، اکثر مناطق مسکونی، تأسیسات اداری و نظامی و همچنین ارتفاعات شرقی و غربی اطراف میوان را بمباران کرده اند (۴). برخی گزارش ها هم حاکی است که هواپیماهای عراقی برای بمباران مناطق مسکونی میوان، از بمب های خوشه ای و آتش زا نیز استفاده کرده اند. در این گزارش ها به نبود دفاع قوی و پوشش هوایی نیز اشاره شده است (۵).

گردان مرزی میوان در گزارش امشب خود از تخریب بیش از یک هزار واحد مسکونی و آتش سوزی در بعضی از آنها بر اثر بمباران های روز جاری خبر داد؛ براساس این گزارش، در پی بمباران های امروز، بیمارستان شهر تخریب شد (۶). یک باب مدرسه ویران و چندین دستگاه خودرو نیز منهدم گردید (۷). در گزارش ها تعداد مجروحان بمباران امروز میوان ۲۷ نفر و شهدا ۳ نفر از جمله یک سرباز ژاندارمری، اعلام شده است (۸). خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در گزارشی از حملات اخیر جنگنده های عراقی به میوان، خاطر نشان ساخت: «طی ۱۰ روز گذشته تقریباً از ساعت ۸:۳۰ دقیقه تا ۱۵ مناطق مسکونی و روستاهای اطراف آن به طور پراکنده بمباران شده اند» (۹).

امروز همچنین در ساعت ۱۶:۳۰، هواپیماهای عراقی اطراف پادگان بسطام در سقز را به رگبار بستند (۱۰).

در پی استمرار حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی ایران و خسارات و تلفات ناشی از آن، سعید رجائی خراسانی نماینده ایران در سازمان ملل، امروز در یادداشتی خطاب به دبیرکل این سازمان، ضمن اشاره به خودداری ایران از مقابله به مثل باوجود توانایی انجام این کار، مسئولیت جامعه بین المللی در قبال این اقدامات عراق را یادآور شد (۱۱).

ص: ۳۸۲

۱- سند شماره ۳۴۳۹۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری استان کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۴۳۹۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری استان کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۹۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری استان کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۳۸۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری استان کردستان به استانداری کردستان، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۶۴۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت کشور به شورای امنیت کشور، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۴۳۹۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری استان کردستان (رکن ۳) به استانداری استان کردستان، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۱۸/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۳۵۴۴۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (منطقه ۱۱) به فرماندهی کل سپاه پاسداران

انقلاب اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۸- سند شماره ۳۱۸۲۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به رکن ۳ مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۹- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۴، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲، مریوان - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

۱۰- سند شماره ۳۵۱۴۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۱۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۴، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

«عطف به نامه های مورخ ۱۲ (S/۱۵۹۳۲)، ۱۷ (S/۱۵۹۲۶ و S/۱۵۹۳۴)، ۱۸ (Add.۱)، و ۲۶ (S/۱۵۹۴۱) آگوست ۱۹۸۳، درمورد اطلاعات درباره حملات هوایی عراق به غیرنظامیان بی گناه ایران در شهرها و روستاهای غرب ایران، بنا به اطلاع دولت متبوعم، به اطلاع می رسانم که حملات بیشتری در آن تاریخ رخ داده است و تخریب و انهدام بسیاری را باعث شده است. مناطق مسکونی مریوان در ۲۷ و ۳۰ آگوست [۵] و ۸ شهریور [بمباران شد که در نتیجه آن ۷ غیرنظامی شهید و ۲۰ نفر دیگر مجروح شدند.

در ۲۸ آگوست [۶ شهریور]، دو جنگنده میزاق با بمباران های خوشه ای و ناپالم روستای خانقاه (Khanagah) در نزدیکی شهر پاوه را هدف قرار دادند که بر اثر آن ۳ تن از روستائیان کشته و ۴ باغ میوه آتش گرفت. شهر مریوان یک بار دیگر در ۱ سپتامبر [۱۰ شهریور] بمباران شد که متأسفانه ۴۶ نفر مجروح و بیش از ۲۰۰ رأس گوسفند متعلق به روستائیان بومی از بین رفت. مریوان برای دومین بار در همان روز با ۱۸ بمب افکن روسی و فرانسوی هدف قرار گرفت که در نتیجه آن ۵۰ غیرنظامی شهید شده که برخی از آنها با تیر مستقیم هدف واقع شدند و نیز ۲۰۰ غیرنظامی مجروح و بیش از ۱۵۰ خانه، مغازه و مسجد تخریب شدند. حملات هوایی علیه مریوان در ۲ سپتامبر [۱۱ شهریور] تکرار شد.

این و سایر جنایات عراق مؤید آن است که رژیم بعث عراق در رودرروی با رزمندگان مسلمان در جبهه های نبرد ناتوان است و به اقدامات غیرقانونی و ددمنشانه و کشتار ساکنان بی گناه متوسل می شود. همان طور که شما به خوبی آگاه هستید، بسیاری از شهرها و روستاهای عراق از جمله شهر بندری بصره در بُرد آتش توپخانه ایران قرار دارد و تعهدات اکید ما به قوانین اسلامی و اخلاقی ایجاب کرده است که آن را هدف قرار ندهیم و گرنه شهرهای در تیررس با خاک یکسان می شد. دولت جمهوری اسلامی ایران وظیفه خود می داند که از مردم مسلمان ایران در برابر این قبیل تجاوزات شیطانی دفاع نماید و حق خود را در توسل به اقدامات تلافی جویانه با هر ابزاری تحت قوانین اسلامی جهت اجرای کامل وظیفه خود، محفوظ نگه می دارد.

جامعه بین المللی باید بار دیگر وظیفه اش را درمورد جنایاتی که علیه غیرنظامیان مرتکب می شوند به یاد آورد. جمهوری اسلامی ایران اعتقاد خود را متذکر می شود که همدستی تاکتیکی این سازمان بین المللی با رژیم عراق باعث تداوم جنایات عراق علیه غیرنظامیان ایران می گردد.» (۱)

۱

در ادامه روند پناهندگی مردم و نظامیان عراقی به ایران، در طول هفته اخیر ۳۲ نفر از ساکنان شهرهای مختلف عراق از جمله ۲ سرباز عراقی با عبور از مرز، به جمهوری اسلامی ایران پناهنده شدند.

امروز ۱۴ نفر از اهالی عراق از طریق مرز مریوان وارد ایران شده و در هلال احمر سندانج اسکان یافتند. (۲)

ص: ۳۸۳

۱- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد دوم، ترجمه اسناد محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، صص ۱۰۸ - ۱۰۷.

۲- سند شماره ۳۵۱۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

چهارشنبه گذشته (۱۶ شهریور) هم علاوه بر ۴ تن از اهالی بغداد و اربیل که به ایران پناهنده شدند، (۱) ۴ نفر از ساکنان کرکوک و یک نفر دیگر از بغداد نیز با عبور از مرز مریان به ایران پناهنده و در هلال احمر سنندج اسکان داده شدند. (۲)

همچنین روز سه شنبه (۱۵ شهریور)، ۴ عراقی از طریق مرز مریان (۳) و ۲ نفر از اهالی کرکوک و سلیمانیه با عبور از مرزهای بانه و مریان به ایران پناهنده شدند، این افراد به طور موقت در هلال احمر سنندج اسکان یافتند. (۴)

در روز یکشنبه (۱۳ شهریور) نیز یک فرد غیرنظامی از طریق یکی از مرزهای غربی وارد ایران شد و تقاضای پناهندگی کرد. (۵) شنبه گذشته (۱۲ شهریور)، هم ۲ سرباز عراقی از جمهوری اسلامی درخواست پناهندگی کرده بودند. (۶)

۱

پس از اجرای چندین عملیات پاک سازی موفق به دست نیروهای خودی در استان های کردستان و آذربایجان غربی، گروه های مسلح غیرقانونی به ویژه کومه له و دمکرات، برای انجام اقدامات متقابل در روزهای آتی، در مواضع و نقاط تجمع خود تغییراتی داده اند. درعین حال امروز نیز نیروهای خودی با عناصر وابسته به گروه های ضدانقلاب در سردشت، سلماس، مهاباد، ارومیه و سنندج درگیر شدند.

به گزارش تیپ ۳ مهاباد، در پی عملیات موفقیت آمیز اخیر نیروهای خودی در منطقه گورک مکری مهاباد، حدود ۵۰۰ نفر از افراد کومه له و حزب دمکرات، با گریز از این منطقه و پیوستن به دیگر عناصر مسلح غیرقانونی مستقر در منطقه مثلث مهاباد - بوکان - کیتکه، در کوه های چکش، شیخ حیدر، ملک، شاه خرابش و داخل و ارتفاعات اطراف روستاهای منطقه از جمله ییلاق آباد، قزاجه پایین، کهنه ده و... مستقر شده اند. ظاهراً این افراد قصد دارند در روزهای آینده، به پایگاه های نیروهای خودی در شهرستان های مهاباد، بوکان و نغده حمله کنند. (۷)

در ادامه رویارویی نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب، در درگیری شدیدی که امروز در روستای بوبکتان بین نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب در گرفت، ۱۵ نفر از مهاجمان کشته شدند. (۸)

همچنین نیروهای پایگاه مکرینگ سردشت امروز با عوامل مسلح غیرقانونی درگیر شدند و با اینکه مهاجمان ۱۰ گلوله آر.پی. جی به سمت قسمت جندالله این پایگاه شلیک کردند، این درگیری پس از دو ساعت بدون هیچ گونه تلفات و خساراتی به پایان رسید. (۹)

در حمله عناصر ضدانقلاب به دو پایگاه سپاه سلماس نیز یک نفر از پیشمرگان مسلمان کُرد زخمی شد. در پی اعزام نیروی کمکی مهاجمان مجبور به فرار شدند. (۱۰)

علاوه بر این پایگاه های مسافری و عابدی از گردان مرزی سردشت، پایگاه گلپار از هنگ ژاندارمری مهاباد، پایگاه های بردوک و هورسین از گردان مرزی ارومیه، پایگاه های پیر، نجف آباد و شماره ۱ چناره از هنگ ژاندارمری سنندج، در ساعات مختلف روز جاری با افراد

ص: ۳۸۴

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- سند شماره ۴۴۷۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۱۷/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۱۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین

۴- روزنامه کیهان، ۱۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- روزنامه کیهان، ۱۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۷- سند شماره ۳۱۸۳۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ تیپ ۳ مهاباد به رکن ۲ فرماندهی قرارگاه عملیاتی مالک اشتر، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۸- سند شماره ۳۴۳۸۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استاندار کردستان، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۹- سند شماره ۳۵۴۴۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۱۰- سند شماره ۳۵۱۳۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از عملیات سپاه سلماس به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۸/۶/۱۳۶۲.

مسلح غیرقانونی درگیر بودند که همه این درگیری ها بدون تلفات خاتمه یافت (۱) در همین حال، درگیری افراد پایگاه های عیسی آباد و علی آباد از گردان ۲۰۴ امداد با مهاجمان ضدانقلاب که از حدود ساعت ۲۲ شروع شد تا آخر وقت امشب ادامه یافت (۲)

در ادامه تسلیم شدن عوامل وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی، امروز ۲ نفر از افراد وابسته به حزب دمکرات که یک قبضه سلاح کمربندی و یک قبضه کلاشینکف به همراه داشتند، خود را به سپاه سندج معرفی کردند (۳) یکی دیگر از اعضای این حزب نیز ضمن تحویل یک قبضه اسلحه ام ۱، تسلیم نیروهای سپاه میاندوآب شد (۴)

۱

رئیس جمهور در پایان دومین روز از سفر خود به استان آذربایجان شرقی، پس از دیدار با مسئولان و نیروهای لشکری و کشوری و همچنین علما و خانواده های شهدای تبریز، به تهران بازگشت.

آیت الله خامنه ای بامداد امروز، با فرماندهان مرکز آموزش های پشتیبانی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، مسئولان دایره عقیدتی - سیاسی و دانشجویان دانشکده های افسری ارتش در تبریز دیدار کرد. در این دیدار، پس از گزارش جانشین فرمانده مرکز آموزش های پشتیبانی نیروی زمینی ارتش راجع به فعالیت های این مرکز، رئیس شورای عالی دفاع ضمن اشاره به پیشرفت، روزآمدی، کارایی و مردمی بودن ارتش، در مورد لزوم خودکفایی این نیرو در زمینه های گوناگون گفت: «ما باید ارتش را به حدی از خودکفایی برسانیم که این ارتش برای همیشه و به طور کامل از احتیاج به خارج مصونیت پیدا کند».

دیدار با استانداران، فرمانداران، بخشداران و فرماندهان نظامی و انتظامی استان آذربایجان شرقی برنامه دیگر صبح امروز رئیس جمهور بود. در این دیدار، استاندار آذربایجان شرقی گزارشی از وضعیت استان ارائه داد. پس از آن، رئیس جمهور در سخنانی، ادارات دولتی را کانال های تحقق خواسته های دولت خواند و ضمن اشاره به اهمیت توجه به نیروی انسانی و ساختار سازمانی در نهادهای دولتی، ضرورت شناخت نیروهای فعال و شایسته در ادارات و سازمان ها و بهره گیری بجا از آنها را یادآور شد. آیت الله خامنه ای خدمت به مردم را فلسفه وجودی مسئولان و کارگزاران دولتی عنوان و بر تأمین نیازهای طبقات محروم تأکید کرد.

ظهر امروز، فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران مستقر در قرارگاه حمزه سیدالشهدا به اتفاق اعضای شورای عالی فرماندهی سپاه و تیمسار ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، با آیت الله خامنه ای دیدار کردند. در این دیدار پس از گزارش یکی از مسئولان قرارگاه حمزه سیدالشهدا از اقدامات و موفقیت های این قرارگاه، رئیس شورای عالی دفاع، سپاه را دارای مأموریت مضاعفی در کردستان دانست و «تلاش هرچه بیشتر قرارگاه حمزه در رفع ستم از مردم محروم مناطق کردنشین» را خواستار شد (۵)

ص: ۳۸۵

۱- سند شماره ۳۶۱۳۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای از رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۹/۶/۱۳۶۲، صص ۳ - ۱.

۲- سند شماره ۳۴۳۹۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۶۸۷۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۱۳۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه میاندوآب به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

آیت الله خامنه ای در ادامه سفر خود به استان آذربایجان شرقی پیش از ظهر امروز، با خانواده های شهدای شهرستان تبریز دیدار و گفت و گو کرد. رئیس جمهور در سخنانی، «بزرگ شمردن و با عظمت نگه داشتن عمل شهیدان و ادامه راه شهیدان» را دو وظیفه اساسی نظام اسلامی برشمرد و حفظ نظام اسلامی را وظیفه شرعی آحاد ملت دانست.

بعد از ظهر امروز، رئیس جمهور در مسجد جامع تبریز، با مدرسین و طلاب مدرسه علوم اسلامی طالبیه دیدار کرد؛ در آغاز این دیدار، حجت الاسلام موسوی تبریزی دادستان کل کشور، گزارشی را از وضع حوزه های علمیه استان آذربایجان شرقی به اطلاع آیت الله خامنه ای رساند. رئیس جمهور نیز با اشاره به اهمیت و نقش مدرسه طالبیه در جریان انقلاب اسلامی، بر احیای این مدرسه و جدیت در پیگیری کار حوزه ها تأکید کرد.

آیت الله خامنه ای عصر امروز، با بدرقه رسمی مقامات استان آذربایجان شرقی، تبریز را به مقصد تهران ترک کرد. رئیس جمهور قبل از عزیمت به سمت تهران، نتایج سفر خود را مطلوب و وضعیت تبریز و استان آذربایجان شرقی را بسیار خوب ارزیابی کرد. (۱)

۱

نماز جمعه این هفته تهران به امامت حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی برگزار شد. معرفی تقوا به مثابه امتیازی در میدان عمل و معیار ارزش گذاری در اسلام، اولویت داشتن ولی عادل و سپس عدول المؤمنین و وثاق المؤمنین برای تصدی برخی مشاغل اجتماعی که قید عدالت برای آنها مطرح شده است و صالح بودن اکثر کارمندان دولت در نظام جمهوری اسلامی از محورهای اصلی خطبه اول نماز جمعه امروز تهران بود. رئیس مجلس در خطبه دوم تمایزات اسرای ایرانی و عراقی را ناشی از راه و طرز فکرشان دانسته و با اشاره به اشتباه امریکایی ها و فرانسوی ها در مورد مداخله نظامی خشونت بار در لبنان، روی آوردن به خشونت را اشتباهی ذکر کرد که علاوه بر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) سردمداران عراق نیز با بمباران مناطق مسکونی ایران و به ویژه شهر کرد نشین میوان، مرتکب شده اند.

رئیس مجلس در ابتدای خطبه دوم به رویدادهای اخیر جنگ عراق با ایران و وقایع لبنان پرداخت. وی در بخشی از سخنان خود گفت: اشتباه شاه و امریکا این بود که فکر می کردند اعمال خشونت می تواند فطرت الهی و مقاومت انسان ها را در هم بشکنند. سخنگوی شورای عالی دفاع در ادامه به تمایزات اسرای ایرانی و عراقی اشاره کرد: «این بچه های ما که در عراق هستند، آنجا سراغشان می روند و با آنها مصاحبه می کنند و می گویند شما چه می خواهید؟ می گویند: اگر از اینجا آزاد بشویم دوباره به جبهه می رویم. و اسرای عراقی که اینجا هستند وقتی یک بار من در حرف هایم اینجا گفته بودم که اسرای عراقی را در مقابل آزادی شش هفت هزار اسیری که داریم آزاد می کنیم، چندتا طومار از اردوگاه ها برای من فرستادند و از من گله کردند؛ شما چطور می خواهید ما را آزاد بکنید برویم عراق! ما را آزاد بکنید بیایم در میدان با

ص: ۳۸۶

شما بجنگیم؟ ما با این حکومت عراق، عراق برو نیستیم! و این تفاوت این اسیر با آن اسیر است. ... این تفاوت به خاطر آن راهی است که انتخاب کرده اند و فکری که دارند، حقی که دارند، رویش اقدام می کنند.»

وی در مورد قضیه لبنان و دخالت نیروهای امریکایی و فرانسوی نیز گفت: «اشتباه امریکایی ها و فرانسوی ها در لبنان، این بود که وارد عمل شدند و خدا کند که این اشتباه خود را ادامه دهند؛ یعنی اگر سرباز امریکایی در مقابل مؤمن موحد قرار بگیرد، هیچ چیزی برای مؤمن شیرین تر از جنگیدن با آنها نیست. ... لبنان به معرکه حق و باطل تبدیل شده است و امروز از سراسر دنیا افرادی جذب لبنان می شوند که می خواهند برای خدا بجنگند و بنابراین امریکا در لبنان همان اشتباهی را مرتکب می شود که در ایران مرتکب شد.»

رئیس مجلس در بخش دیگری از خطبه دوم با اشاره ضمنی به پخش مناظرات شماری از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از تلویزیون، اشتباه این سازمان را روی آوردن به خشونت دانست و با اشاره به ترورهایی که منافقین انجام داده اند و اظهار ندامت بعضی اعضای این گروه، از مسئولان خواست «سعی کنند یک بار دیگر (اگرچه ممکن است آزادی بعضی از آنها خسارت داشته باشد) یک مهلتی به اینها داده شود که اینها بیایند و ان شاء الله خودشان را اصلاح بکنند، البته در صورتی که اطمینان حاصل بشود که دوباره به فساد کشیده نشوند.»

سخنگوی شورای عالی دفاع به بمباران مناطق مسکونی ایران توسط هواپیماهای عراقی پرداخت و سردمداران عراق را نیز گرفتار اشتباه توسل به خشونت دانست: «همین دیشب، همین امروز صبح (شب جمعه و صبح جمعه) هواپیماهای عراقی، بر سر مردم مریوان، این شهر کردنشین که تا دیروز صدام به عنوان حامی کردها، در آنجا شعار می داد ... بمب های خوشه ای ریختند و یک عده از مردم را شهید کردند. شهری که دو سه بار دیگر بمباران شده است. صدام خیال می کند از این راه می تواند نیروهای ما را از جنگ منصرف بکند؛ هزار بار امتحان کرده، در خرمشهر، در قصر شیرین، در هویزه، در دزفول، در اندیمشک، در پلدختر، در همدان، در خرم آباد، در همه جا امتحان کرده و نتیجه معکوس گرفته است. ... این حزب علفی هر روزی که می گذرد جرایم خودش را زیادتر و کینه مقدس مردم ما را بیشتر می کند و ما را جلدی تر و قائم تر به این می کند که این سرطان نمی تواند در این منطقه بماند.»

هاشمی رفسنجانی در پایان خطبه دوم، پس از اشاره به نقشه ناکام منافقین برای بدنام کردن مرحوم آیت الله طالقانی خاطرنشان کرد که آیت الله طالقانی با این سازمان قطع رابطه کرده و آنان را محکوم کرده بود. رئیس مجلس با قرائت خطبه ای کوتاه به زبان عربی در مورد حوادث جاری لبنان سخنان خود را به پایان رساند. (۱)

۱

سفر وزیر امور خارجه بنین به ایران با امضای بیانیه ای مشترک بین دو کشور به پایان رسید. وزیر صنایع سبک بلغارستان نیز امروز وارد تهران شد.

در پایان سفر سه روزه وزیر امور خارجه بنین به ایران و پس از گفت و گوهای وی با مقامات بلندپایه ایرانی بیانیه مشترکی میان دو کشور به امضا رسید. تیمیا اجیباده بعدازظهر امروز با بدرقه رسمی علی اکبر ولایتی ایران را ترک کرد. وی هنگام ترک ایران، ضمن ثمربخش خواندن سفر خود، دو کشور را دارای دیدگاه های اصولی و اهداف مشترک خواند و بر همکاری وسیع دوجانبه در زمینه های گوناگون تأکید کرد. وزیر امور خارجه ایران نیز با بیان اینکه این سفر اولین تماس رسمی دو کشور بود، بر جایگاه کشور بنین در منطقه حساس غرب افریقا تأکید کرد و با اشاره به خط مشی ایران برای توسعه روابط با کشورهای افریقایی، ابراز امیدواری کرد که روابط ایران و بنین، هرچه بیشتر گسترش یابد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، وزیر امور خارجه بنین از ولایتی برای دیدار از کشور متبوع خود دعوت کرد. (۲)

بعدازظهر امروز، رومن سربزوف وزیر صنایع سبک بلغارستان، در رأس هیئتی، به منظور مذاکره با مسئولان بخش صنعتی ایران و بازدید از نهمین نمایشگاه بین المللی تهران با استقبال سیدمصطفی هاشمی طبا وزیر صنایع، وارد ایران شد. (۳) این نمایشگاه قرار است از فردا ۱۹ شهریور تا ۳۰ شهریور با حضور بیش از ۳۰ کشور خارجی برگزار شود. (۴)

۲

به دنبال دیدارهای اخیر عصمت کتانی قائم مقام وزارت امور خارجه عراق، با چند مقام بلندپایه امریکایی در واشنگتن و استقبال گرمی که از وی به عمل آمد، امروز آلن روبرگ سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا درخصوص گزارش هایی مبنی بر موضع گیری ایالات متحده به نفع عراق در جنگ با ایران، اظهار کرد: «ما به سوی هیچ یک از طرفین متمایل نشده ایم، استقلال و تمامیت ارضی هر دو کشور به ثبات منطقه کمک می کند.»

خبرگزاری کویت با اعلام این خبر آورده است: «مراسم استقبال از کتانی در وزارت خارجه [امریکا] با فرش تشریفات قرمزرنگ صورت گرفت و وی با تمام مسئولین درجه یک دولتی و اعضای کنگره ملاقات کرد؛ چیزی که از زمان جنگ ۱۹۶۷، زمانی که روابط بین دو کشور قطع شد، در مورد یک مسئول رسمی عراق سابقه نداشته است.» سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا ضمن اشاره به خطرهای ادامه جنگ ایران و عراق و اجتناب کشور متبوعش از انجام

ص: ۳۸۸

-
- ۱- هاشمی رفسنجانی، خطبه های نماز جمعه ۱۳۶۲، جلد پنجم (۱۹/۱۲/۱۳۶۲ - ۱۸/۶/۱۳۶۲)، زیر نظر محسن هاشمی رفسنجانی، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶، صص ۳۶ - ۱.
  - ۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.
  - ۳- روزنامه اطلاعات، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
  - ۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

اقداماتی که به طولانی شدن یا شدت جنگ منجر شود، گفت: «ما به تشویق دیگر کشورها در اتخاذ موضعی مشابه ادامه می دهیم»^(۱).

۱

پس از اجرای عملیات والفجر ۲ در جبهه شمالی و فعالیت های قیاده موقت (بارزانی ها) در شمال عراق، رژیم ترکیه به این منطقه حساس تر شده و درصدد یافتن تدبیری برای حل مشکل مرزی خود با عراق برآمده است.

اقدامات مشترک بغداد و آنکارا درزمینه سرکوب مخالفان عراق، که از چندی پیش آغاز شده است، همچنان ادامه دارد. در همین خصوص و برای هماهنگی بیشتر در مقابله با مخالفان، اخیراً ملاقات هایی میان مقامات عراق و ترکیه صورت گرفته است: وزیر کشور ترکیه که از روز یکشنبه (۱۳/۶/۱۳۶۲) به عراق سفر کرده است، در بازدید پنج روزه خود از این کشور با مقامات عراقی درمورد مسائل امنیتی و گسترش همکاری ها و نحوه حفاظت از لوله های نفتی عراق که از خاک ترکیه می گذرد، گفت و گو کرد. همچنین در سفر اخیر وزیر بازرگانی عراق به ترکیه مذاکراتی درمورد تقویت همکاری های اقتصادی بغداد و آنکارا انجام شد.

این ملاقات ها و گسترش روابط عراق و ترکیه نتایجی نیز دربر داشته است که از آن میان می توان به دستگیری ۸۱ نفر از اکراد اسلامی ترکیه در روز گذشته توسط مقامات قضایی این کشور اشاره کرد.^(۲)

۲

بااینکه حفاظت از خط لوله نفتی عراق در ترکیه یکی از مهم ترین مفاد پروتکل امنیتی است که میان وزرای کشور ترکیه و عراق به امضا رسیده است، وقوع آتش سوزی امروز در این خط لوله، تردیدهایی را درزمینه تضمین امنیت انتقال نفت از این مسیر ایجاد کرده است.

رادیو بی بی سی در گزارشی اعلام کرد: خط لوله ای که نفت منطقه کرکوک عراق را به سواحل ترکیه در دریای مدیترانه منتقل می سازد، امشب در نزدیکی دهکده ای به نام دریک آتش گرفت.^(۳) خبرگزاری دولتی ترکیه نیز خبر توقف صادرات نفت عراق از طریق این خط لوله ۹۵۰ کیلومتری را بدون ذکر علت آن مخابره کرد.^(۴) در همین حال، بعضی خبرگزاری ها نشت نفت را علت آتش سوزی در این خط لوله اعلام کردند.^(۵)

از سوی دیگر، صلاح الدین چیتین وزیر کشور ترکیه، امروز در پایان دیدارش از عراق، هنگام ترک بغداد مذاکراتش با مقامات عراقی را سودمند خواند و درمورد گسترش روابط دو کشور ابراز امیدواری کرد.^(۶) گزارش ها حاکی است در جریان سفر وزیر کشور ترکیه به عراق، یک پروتکل همکاری در زمینه های امنیتی به امضای وزرای کشور دو طرف رسیده است. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع دیپلماتیک اعلام کرد: یکی از موضوعات مذاکرات چیتین با سعدون شاکر همتای عراقی اش اتخاذ تدابیر امنیتی برای محافظت از خط

ص: ۳۸۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، صص ۳ و ۴، واشنگتن - خبرگزاری کویت، ۱۹/۶/۱۳۶۲.
۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۰/۶/۱۳۶۲ تا ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۲۴۶ - ۲۴۵.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳، رادیو بی بی سی، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۲.

۴- همان، ص ۴، رادیو اسرائیل، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۵- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۶- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو بغداد، ۱۸/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

درعین حال به گزارش رادیو بغداد، بعدازظهر امروز حسن علی وزیر بازرگانی عراق، در پایان سفر دوازده روزه اش، از ترکیه به بغداد بازگشت. وی در مصاحبه با خبرگزاری عراق، دیدار خود از ترکیه را موفق و ثمربخش توصیف کرد و درمورد مفاد مذاکرات با مقامات ترکیه گفت: «مذاکرات ترکیه و عراق پیرامون افزایش مبادله بازرگانی و همکاری فنی [به] ویژه پیشرفت مناسبات مشترک و رسیدن آن به سطح نمونه ای دور زد. ... یک گروه فنی عراقی هنوز مذاکرات خود را در پایتخت ترکیه جهت امضای معاملاتی که طی مذاکرات خود با مقامات مسئول ترکیه درباره آن توافق حاصل گردید ادامه می دهد.»(۲)

۱

اعضای هیئت دادگاه بین الملل اسلامی، در مراسمی که بعدازظهر امروز به دعوت کمیته مشترک مسلمانان مقیم لندن، در سفارت ایران در لندن برگزار شد، بار دیگر به تشریح مشاهدات خود از مناطق جنگی ایران پرداختند.

در ابتدای این مراسم، اقبال یکی از اعضای این هیئت با بیان اینکه عراق با حمایت کامل ابرقدرت ها و طبق نقشه امریکا جنگ را آغاز کرده است، جنگ نیروهای ایرانی را با بعثیون کافر دانست نه با مسلمانان عراقی. مسعود مختار عضو دیگر دادگاه بین الملل اسلامی نیز دراین زمینه گفت: «پس از پیروزی انقلاب اسلامی، ابرقدرت ها که منافع خود را در منطقه در خطر دیدند، جنگ تحمیلی را از طریق عراق به منظور سرنگونی و شکست انقلاب اسلامی ایران آغاز کردند و صحبتی از صلح نداشتند، اما حال که جنگ به نفع جمهوری اسلامی پیش می رود، ندای صلح طلبی آنان بلند شده است.»

در ادامه مراسم، محمد جمیل از اعضای اهل سنت هیئت مذکور اظهار کرد: «من در ایران از زبان امام خمینی شنیدم که هیچ تفاوتی میان شیعه و سنی نیست. ... امام خمینی صلح با کفار را رد کرده اند و از آنجایی که همه ما مسلمانیم نمی توانیم صلح خفت بار را بپذیریم و درحالی که عراق با حمایت ابرقدرت ها، پنج شهر ایران که محل سکنا ۳ میلیون مسلمان بوده است را با خاک یکسان کرده است، نباید بی تفاوت بر جای خود بنشینیم.» ایوب بخاری عضو دیگر این هیئت ضمن رد صلح ذلت بار، خواستار برقراری صلحی عادلانه براساس مفاد سوره مبارکه حجرات شد. وی با تأکید بر خودداری نیروهای ایرانی از حمله به مناطق مسکونی عراق گفت که «مدت هاست خواستار بازدید از مناطق مسکونی مورد هجوم سپاهیان اسلام در عراق می باشد، ولی رژیم بعثی - صهیونیستی عراق برای جلوگیری از افشای اکاذیب با این درخواست موافقت ننموده است.»

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در پایان این مراسم، مسلمانان حاضر پس از طرح سؤالاتی از اعضای هیئت دادگاه بین الملل اسلامی، از نمایشگاه مربوط به جنایات نیروهای

ص: ۳۹۰

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۶، رادیو بغداد، ۱۸/۶/۱۳۶۲، ساعت ۲۱.

با آشکارتر شدن دخالت نیروهای نظامی امریکایی، فرانسوی و انگلیسی در درگیری های داخلی لبنان، انقلابیون مسلمان لبنانی نیز به تدریج وارد این منازعه می شوند.

به گزارش خبرگزاری رویتر، بعدازظهر امروز مواضع تفنگ داران امریکایی در نزدیکی فرودگاه بیروت زیر آتش شدید توپخانه قرار گرفت. به دنبال این حادثه، یک ناوچه امریکایی اقدام به گلوله باران یکی از مواضع دروزی ها کرد. ریگان رئیس جمهور ایالات متحده، در تماسی تلفنی با فرمانده تفنگ داران امریکایی در بیروت، حمایت کامل خود را از این نیروها اعلام کرد؛ در همین حال، لاری اسپیکر سنسنگوی وزارت امور خارجه امریکا، هرگونه تغییر در سیاست امریکا درمورد لبنان را رد کرد. سنسنگوی نیروهای فرانسوی مستقر در لبنان نیز گفت که بامداد امروز دو فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی برای یک مأموریت شناسایی بر فراز بلندی های لبنان به پرواز درآمدند. وزارت دفاع انگلیس امروز اعلام کرد ۶ فروند هواپیمای شکاری بمب افکن را به پایگاهی در قبرس اعزام کرده است تا در صورت نیاز به نیروهای انگلیسی مستقر در لبنان کمک کنند. (۲)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز بیش از سه هزار نفر از انقلابیون مسلمان لبنانی پس از اقامه نماز جمعه در منطقه بعلمک درحالی که تصاویری از امام خمینی در دست داشتند، با سلاح های سبک و سنگین خود، برای جنگ با نیروهای امریکایی، عوامل فالانتر و ارتش دولتی لبنان عازم منطقه کوهستانی عالیه و جبل شدند. (۳)

ص: ۳۹۱

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- روزنامه کیهان، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸.

۳- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

امروز نیروهای عراقی مستقر در شرق شیلر، که از چند روز پیش اقدام به تخلیه ارتفاعات آسمان بین، تخته نادری، سرکچل و چمپاروا کرده اند، با عقب نشینی از منطقه شمال دهانه شیلر، در جنوب رودخانه شیلر استقرار یافتند. (۱) به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، این اقدام دشمن «به خاطر تحکیم یک خط پدافندی قوی در جنوب رودخانه شیلر» انجام شده است. براساس این گزارش، محل کنونی استقرار نیروهای عراق به دلیل وجود یک رشته ارتفاعات به هم پیوسته شامل کنگرک، گرمک، براله، سر براله، مارو و کخلان، «برای پدافند به طرف شرق رودخانه و روی شیلر از موقعیت خوبی برخوردار است و نیز دید و تیر خوبی برای نیروهای پدافندی دشمن دارد و نیز اهمیت خاصی هم برای نیروهای خودی دارد که از جمله [می توان به] جناح دادن از طرف دشمن به خودی، کوتاه شدن مسافت تا هدف اصلی و دیده بانی، دید کافی روی حرکات و محل استقرار دشمن و دشت و جاده های تدارکاتی عقبه دشمن» اشاره کرد. (۲)

علاوه بر این، در ساعت ۶:۴۵ دقیقه عصر امروز، ارتش عراق نواحی غرب پنج انگشتان را نیز تخلیه کرد. نیروهای خودی با استقرار سه قبضه توپ در پایین نهنی، جاده ای را که عراق از آن برای عقب نشینی استفاده می کرد، زیر آتش گرفتند؛ هنگام عقب نشینی نیروهای عراقی از پادگان گرمک یک دستگاه تانک دشمن بر اثر اصابت گلوله توپ منهدم شد. (۳) راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در گزارشی از اقدامات و تمهیدات دشمن در مناطق تخلیه شده آورده است: ارتش عراق دورتادور ارتفاع آسمان بین را با سیم خاردار و سنگرهای کمین مسلح کرده به طوری که در مسیر حرکت به سمت نوک قله پس از سه ردیف سیم خاردار، کانال هایی سرتاسری احداث شده که از طریق سنگرهای دیده بانی موجود در دور تپه به هم مرتبط شده اند. در وسط این محدوده ۳۰ سنگر اجتماعی و چندین سنگر انفرادی وجود دارد. ارتش عراق در اقدامی پیشگیرانه ۲۵ کیلومتر عقب نشینی کرده و همه نیرو و تجهیزات خود به ویژه مقر تیپ ۴۲۸ در پایین گله گم را به عقب منتقل کرده است.

ص: ۳۹۳

۱- گزیده اسناد مناطق کردنشین (بانه)، جلد ۲، (۱/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۸/۱۳۶۲)، گزارش اطلاعات قرارگاه حمزه به فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۳۶۲/۶/۲۲، ص ۱۱.

۲- سند شماره ۱۴۴۰۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۲/۶/۲۳.

۳- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳۶۲/۶/۱۳ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰۳.

احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، که از تخلیه بدون تلفات شرق شیلر توسط نیروهای دشمن به شدت ناراحت است، خطاب به راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ گفت: «در تاریخ بنویسید که چهار، پنج هزار نفر از اینجا فرار کردند و ما نتوانستیم بکشیم یا اسیرشان بکنیم.» (۱)

۱

در جلسه امروز قرارگاه نجف (مأمور اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه عمومی دربندیخان) با حضور عزیز جعفری و جاودانی فرماندهان قرارگاه، کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه، سرگرد غلامرضا فرزین و سروان حسین هاشمی نژاد از هوانیروز نقش و مأموریت هوانیروز در تأمین پوشش هوایی منطقه عملیاتی در عملیات والفجر ۵ مورد بررسی قرار گرفت. در این جلسه راجع به هلی برد نیروها، کمک رسانی تدارکاتی و اسلینگ ضد هوایی ۲۳ میلی متری بحث و تبادل نظر شد. در پایان جلسه نیز برای تعیین مکان پد بالگرد «قرار شد منطقه ریجاب، بز میرآباد، شاه نشین بررسی شود تا نقطه بهتر از لحاظ شیار و دره برای مصون ماندن از حملات هوایی و آلوده نبودن به ضدانقلاب انتخاب شود.»

همچنین در ادامه مذاکرات دو روز پیش فرماندهان قرارگاه نجف (۲) در مورد تعیین مکان استقرار موشک هاوگ، امروز نیز گزارشی از بازدید نیروهای هوانیروز از محل سامانه موشکی به مسئول مهندسی قرارگاه ارائه شد. (۳)

۲

هم زمان با فعالیت های نیروهای خودی برای اجرای عملیات در جبهه شمالی به خصوص منطقه عملیاتی دهانه شیلر، ارتش عراق نیز اقدام به اصلاح خطوط پدافندی و تقویت استعداد زرهی و رزمی خود کرده است که این امر نشان دهنده هوشیاری و آگاهی دشمن از تک ایران می باشد.

براساس گزارش لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) مستقر در جنوب منطقه عملیاتی دهانه شیلر، «طی یک هفته گذشته، بیش از ۸۰ تانک از راه اربط [عربت] به سمت پنجوین در حرکت بوده اند.» همچنین، «۵ گردان پیاده نیز از راه اربط [عربت] به سوی پنجوین در حرکت دیده شده اند.» علاوه بر این، «حدود ۱۰۰۰ نفر جاش و مزدور محلی نیز [در] طول این مدت از روستاهای استان سلیمانیه جمع و به سمت تومان پنجوین حرکت داده [شده] اند.» (۴)

همچنین امروز رادیو بغداد با اشاره به اینکه «گزارش ها و اخبار حاصله» حاکی از تدارک حمله ای جدید از سوی ایران است، راجع به آمادگی نیروهای عراقی برای مقابله با هجوم احتمالی ایران گفت: «تمامی بخش های عملیاتی از نیروهای ذخیره کافی برخوردار می باشد که می توانند وظایف خود را با سرعت و سهولت کافی انجام بدهند، مضافاً به اینکه فرماندهی نیروهای مسلح دارای

ص: ۳۹۴

۱- سند شماره ۱۳۰۷۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی اختلافات و مشکلات فرماندهان و ارزیابی لشکرهای عراق، (قرارگاه حمزه، ۱۸/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۷۴)، صص ۱۱ - ۹.

۲- این جلسه با حضور کاشانی مسئول مهندسی قرارگاه نجف، حق شناس، وظیفه خواه و چهار تن دیگر از افراد نیروی هوایی در قرارگاه نجف تشکیل شد.

۳- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف (قبل از عملیات والفجر ۴)، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۴۷ - ۴۶.

۴- سند شماره ۲۰۰۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام لشکر ۲۷ به قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

ذخیره ای دیگر می باشد، این به علاوه سلاح های پیشرفته و نیروی هوایی و توپخانه ها و موشک های دوربرد از آن جمله می باشد، علاوه بر این سه راه ها و موانع و میدان های وسیع مین گذاری شده وجود دارند که مواضع دفاعی مان را به سنگرهای تسخیرناپذیری مبدل کرده است.» (۱)

۱

در جریان حملات امروز جنگنده های عراقی به اطراف شهرهای مریوان و بانه یک فروند از هواپیماهای دشمن بر اثر آتش پدافند هوایی ایران سرنگون شد.

امروز حریم هوایی شهر بانه دو بار مورد تجاوز جنگنده های عراقی قرار گرفت؛ به گزارش فرمانداری بانه، نخستین حمله در ساعت ۹:۳۰ دقیقه صبح انجام شد که در آن چهار فروند میگ عراقی جنب محله عثمان آباد واقع در غرب شهر و روستای طرخان آباد را بمباران کردند. (۲) دومین تجاوز هوایی، طبق اعلام گردان مرزی بانه در ساعت ۱۴:۱۰ صورت گرفت. در این حمله دو هواپیمای عراقی «در فضای شهر بانه ظاهر و پس از بمباران شمال غربی سیدصارم متواری گردیدند.» (۳)

در پی بمباران اطراف بانه، بین مردم این شهر شایعه شده که بمباران مزبور به منزله اختطاری برای تخلیه شهر بوده است. از این رو، عده زیادی از مردم با وسایط نقلیه شخصی و عمومی و حتی پای پیاده اقدام به ترک شهر کرده اند. (۴)

علاوه بر بانه، اطراف شهر مریوان نیز در چهار نوبت مورد تجاوز هوایی و بمباران قرار گرفت. (۵) براساس گزارش شهرداری استان کردستان، حملات هوایی عراق به این شهر از ساعت ۹:۳۰ امروز آغاز و تا ساعت ۱۴:۳۰ ادامه یافت. در این مدت، اطراف پادگان، محل اداره راه، جاده دریاچه و کوه های شرقی و غربی اطراف شهر مریوان بمباران شدند. گزارش مذکور تعداد هواپیماهای دشمن در این عملیات هوایی را بیش از ۴ فروند ذکر کرده است، (۶) اما به گفته راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، تعداد هواپیماهای عراقی در این حملات ۱۵ فروند بوده که یکی از آنها بر اثر پدافند هوایی نیروهای خودی سرنگون شده است. (۷) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز در اطلاعیه نظامی شماره ۱۴۵۴ خود اعلام کرد: این هواپیمای عراقی در ساعت ۹:۴۲ هدف قرار گرفته و سقوط کرد. (۸)

باین حال، ارتش عراق در اطلاعیه نظامی خود ضمن اینکه اهداف بمباران شده را مواضع و اجتماعات نظامی «در بخش شمالی میدان عملیات و مناطق استقرار واحدها و هدف های مهم نظامی» ایران اعلام کرد، مدعی شد همه هواپیماها سالم به پایگاه های خود بازگشته اند. (۹)

۲

امروز علاوه بر وقوع درگیری های پراکنده در مناطق بحرانی غرب و شمال غرب، نیروهای خودی چند عملیات محدود نیز علیه عناصر مسلح غیرقانونی در این مناطق اجرا کردند.

در عملیاتی که با همکاری گردان جندالله بانه، گردان مالک اشتر، جندالله سقز و تیپ ویژه شهدا در محور بانه - سردشت در منطقه کوخان بانه، اجرا شد، روستاهای بنجیلان، نجنه بالا و پایین، آئین سفید، دره شهنشهیان، بیاوین، کاسانه، برده رش و سوتو به محاصره نیروهای خودی

ص: ۳۹۵

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲۹، رادیو بغداد، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۲- گزیده اسناد مناطق کردنشین (بانه)، پیشین، گزارش فرمانداری بانه به استانداری کردستان، ص ۸۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۹۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به لشکر ۲۸ (رکن ۳) و استانداری کردستان، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۴- اسناد مناطق کردنشین (بانه)، پیشین، گزارش شهرداری بانه به استانداری کردستان، ص ۹۸.

۵- سند شماره ۳۴۳۹۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری استان کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۴۳۸۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۰۵.

۸- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۹- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از رادیو صوت الجماهير، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

درآمد و بدون درگیری پاک سازی شد. (۱)

در همین حال، عملیات نیروهای قدس در منطقه نیستان (بین سردشت و مهاباد) ناکام ماند. (۲) به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، این عملیات پس از آنکه ۳۰ نفر از نیروهای خودی شهید و ۵۰ نفر اسیر شدند با عقب نشینی نیروهای قدس به پایان رسید. (۳)

در درگیری میان عناصر ضدانقلاب با یگان جندالله سلماس، که از پایگاه سیاوان برای اجرای کمین در بز نوازان اعزام شده بود، ۴ نفر از مهاجمان کشته شدند. (۴)

امروز همچنین عده ای از افراد مسلح در ساعت ۸:۳۰ به پایگاه کانی بداغ در حومه پیرانشهر، حمله کردند. در این درگیری عده ای از مهاجمان کشته شدند ولی به نیروهای پایگاه آسیبی نرسید. (۵)

چته های حزب دمکرات با اجرای کمین در اطراف روستای حسن نوران از توابع نقده، یکی از افراد گروه بارزانی را کشته و خودروی شخصی وی را منهدم کردند. در حوالی شهر بوکان نیز افراد مسلح غیرقانونی، شخصی را به همراه فرزند هجده ساله اش به جرم همکاری با جمهوری اسلامی به شهادت رساندند. علاوه بر این در حمله عناصر ضدانقلاب به پایگاه بچنلو واقع در نقده، ۲ تن از نیروهای این پایگاه شهید و مجروح شدند. (۶)

علاوه بر آذربایجان غربی امروز در کردستان نیز درگیری هایی میان نیروهای خودی و مهاجمان مسلح غیرقانونی به وقوع پیوست. براساس گزارش ژاندارمری استان کردستان ساعت ۱۸ امروز، نیروهای تأمین تونل ۱ محور سنندج - سقز با افراد مسلح درگیر شدند. در این درگیری که تا ساعت ۱۹ ادامه یافت، یک سرباز شهید شد و یک سرباز و یک درجه دار نیز مجروح شدند. (۷) در همین ساعت، در نزدیکی سه راه بیجار، مهاجمان مسلح با حمله به واحد تأمین جاده مریوان - دیواندره، یک نفر را شهید و یک نفر دیگر را مجروح کردند. (۸)

۱

اداره اطلاعات شاجا امروز اعلام کرد: ۱۵ نفر از کارکنان نیروگاه برق مهاباد «که قصد توطئه و خرابکاری را داشته اند» با هشیاری نیروهای سپاه پاسداران ارومیه دستگیر شدند (۹) علاوه بر این، ۸ نفر از وابستگان به گروه های مسلح غیرقانونی در میاندوآب (۱۰) و ۲ نفر از اعضای حزب دمکرات در منطقه شیلر به همراه یک راهنمای قاچاقچی دستگیر شدند. (۱۱)

امروز همچنین، ۸ نفر از چته های حزب دمکرات، هیز سمیتقو و دسته اکرم بارزانی با اسلحه و مهمات و نیز ۲ نفر دیگر بدون سلاح خود را به پایگاه خانوین معرفی و از آنجا تحویل سپاه سلماس شدند و تقاضای امان نامه کردند. (۱۲) در بوکان نیز ۵ نفر از اعضای حزب دمکرات با تحویل دو قبضه سلاح تسلیم شدند. (۱۳) گفتنی است محمد ایلخانی زاده عضو دفتر عزالدین حسینی نیز از جمله افرادی بود که در طول روز جاری خود را تسلیم کرد. (۱۴)

۲

اقدامات اخیر عراق در راستای تقویت هرچه بیشتر توان نظامی خود با هدف ضربه زدن به

ص: ۳۹۶

۱- اسناد مناطق کردنشین (سقز)، جلد ۲، (۱/۵/۱۳۶۲ تا ۲۰/۸/۱۳۶۲)، ص ۱۸۰؛ و - سند شماره ۳۵۴۵۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سپاه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۴/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۳۵۴۵۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به ستاد منطقه ۱۱، ۲۲/۶/۱۳۶۲

- ۲- گزیده اسناد عملیات های پاک سازی، ایذائی و کوچک آذربایجان غربی، کردستان و خوزستان، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، بهار ۱۳۸۴، ص ۱۹۹.
- ۳- همان، ص ۲۰۰.
- ۴- سند شماره ۳۵۱۴۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ستاد مرکزی طرح و عملیات، ۲۴/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۳۵۱۴۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه پیرانشهر به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۶/۱۳۶۲.
- ۶- اسناد مناطق کردنشین (بانه)، پیشین، ص ۱۲۳.
- ۷- سند شماره ۳۴۳۴۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۹/۶/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۶۸۷۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۱۹/۶/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۶۸۷۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۱۹/۶/۱۳۶۲.
- ۱۰- سند شماره ۲۲۸۲۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، شماره ۶، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۵.
- ۱۱- سند شماره ۳۵۴۱۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به ستاد منطقه ۱۱، ۲۰/۶/۱۳۶۲.
- ۱۲- سند شماره ۳۵۱۳۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه سلماس به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۶/۱۳۶۲.
- ۱۳- سند شماره ۲۲۸۲۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
- ۱۴- سند شماره ۶۰۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۱، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

تأسیسات نفتی ایران در خلیج فارس، از جمله تلاش این کشور برای افزودن هواپیماهای سوپراتاندارد به ناوگان هوایی خود، موجب شده است تا حراست از مراکز حساس و راهبردی ایران در خلیج فارس و سواحل آن، برای تصمیم‌گیران نظامی و سیاسی ایران اهمیتی بیش از پیش بیابد. بر همین اساس، امروز محسن رضایی فرمانده سپاه، به منظور مقابله با این خطر احتمالی، از قرارگاه سپاه منطقه ۹ (استان‌های فارس، هرمزگان و بوشهر) خواست یک طرح آفندی و پدافندی را در این زمینه تهیه و ارائه کند.

در این ابلاغیه با عنوان "طرح مانور قدس" پس از ترسیم وضعیت جمهوری اسلامی ایران با توجه به اقدامات قدرت‌های بزرگ علیه آن، ضرورت تدوین طرح‌های مناسب دفاعی ذکر و سپس فرضیاتی به این شرح مطرح گردیده است:

۱. «در حالی که با عراق می‌جنگیم دشمن جبهه جدیدی باز نموده و ابرقدرت‌های جنایتکار مستقیماً با همکاری یک یا چند کشور همسایه علیه جمهوری اسلامی وارد جنگ شده‌اند.

۲. به طور هم‌زمان از جانب چند کشور همسایه مورد حمله قرار گرفته ایم.

۳. استعداد نیروهای دشمن تا زمان شروع تجاوز تغییر کلی نکند.

۴. دشمن از تمام مقدرات خود به غیر از سلاح‌های هسته‌ای در جنگ با ایران استفاده نماید.

۵. مقدرات نیروهای خودی محدود به یگان‌های پیاده و سلاح‌های سازمانی و نفرات پیاده تارده آر.پی.جی. ۷ و خمپاره می‌باشد.»

در ادامه، مأموریت سپاه منطقه ۹ چنین ابلاغ شده است:

۱. «سپاه نهم مأموریت دارد دفاع از مرز آبی این منطقه و تنگه استراتژیکی هرمز، جزایر و تأسیسات حیاتی محدوده سپاه نهم را برابر کالک پیوست به عهده گرفته و تدابیر لازم دفاعی را نسبت به تهدیدات دشمن فرضی (اعم از امکانات هوابرد و بمباران، عملیات آبی - خاکی و...) پیش‌بینی نماید.

۲. طرح‌های آفندی و پدافندی خود را براساس مفروضات بند (ب) در دو وضعیت زیر در عرض مدت یک ماه تهیه و به این قرارگاه ارسال دارید.

وضعیت الف: دشمن علیه سرزمین و نظام جمهوری اسلامی ایران نسبت [دست] به تجاوز زده و تا عمق ۳۰ الی ۶۰ کیلومتری به داخل خاک جمهوری اسلامی پیشروی نموده است.

وضعیت ب: دشمن قصد تجاوز به خاک جمهوری اسلامی ایران را دارد و در قبل از اقدام عملی متجاوز از نیت پلید او مطلع شده ایم.

۳. در جهت شناسایی دقیق منطقه مأموریت خود اقدامات لازم را به عمل آورید و اطلاعات جمع‌آوری شده را پس از تدوین و ترسیم در کالک‌های وضعیت و پیوست‌های آن در دو نسخه تنظیم و یک نسخه را جهت بهره‌برداری اطلاعاتی به این قرارگاه ارسال دارید.

۴. قرارگاه عملیاتی سپاه نهم را تشکیل دهید.

۵. برآوردهای لازم لجستیکی، پرسنلی، مخابرات و... را تهیه و به پیوست طرح‌های تهیه شده

به این قرارگاه ارسال دارید.

۶. برنامه های آموزشی مورد نیاز را مشخص و آنها را ارائه دهید.

۷. در اجرای انجام مأموریت فوق سپاه هشتم در احتیاط قرارگاه سپاه نهم خواهد بود. در این مورد پیش بینی ها و هماهنگی های لازم را با سپاه مذکور به عمل آورید.

۸. هماهنگی های لازم را با سپاه هشتم و ششم در انجام مأموریت محوله به عمل آورید. (۱)

۱

شرکت ۳۲ کشور خارجی در نهمین نمایشگاه بین المللی تهران و هشتمین نمایشگاه اکتشافات و اختراعات که صبح امروز با پیام رئیس جمهور و سخنان نخست وزیر گشایش یافت، نشانه ای دیگر از بهبود و ثبات نسبی اقتصادی ایران است.

رئیس جمهور در پیام خود با اشاره به بهبود وضعیت اقتصادی ایران، شرکت واحدهای کشاورزی، صنعتی و بازرگانی کشورهای مختلف در نمایشگاه تهران را «نشانه ای از ثبات اقتصادی جمهوری اسلامی» دانست که «موجب گسترش مناسبات اقتصادی بسیاری از کشورها با جمهوری اسلامی شده است.» آیت الله خامنه ای در ادامه این پیام یادآور شد: «اعجاب آور است که ملت ایران توانسته است این موفقیت ها را در طول دوران جنگی که اکنون سه سال است بر او تحمیل شده و صدها میلیارد خسارت مالی بر او وارد آورده به دست آورد.» وی برگزاری این نمایشگاه را فرصتی دوجانبه برای کشورهای شرکت کننده و پژوهشگران و صنعتگران ایرانی خواند و تأکید کرد: «در خلال برگزاری نهمین نمایشگاه بین المللی بازرگانی تهران، مسئولان بازرگانی و نمایندگان کشورهای شرکت کننده در این نمایشگاه فرصت خواهند یافت دستاوردهای گوناگون انقلاب و تحولات اقتصادی و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران را از نزدیک مشاهده کنند و کارشناسان، پژوهشگران و صنعتگران ما نیز این امکانات را خواهند یافت تا از تجربیات، دانش و دستاوردهای کشورهای دیگر بهره ببرند.» (۲)

مراسم گشایش این نمایشگاه با حضور میرحسین موسوی نخست وزیر، حسن عابدی جعفری وزیر بازرگانی، ناطق نوری وزیر کشور، سیدمصطفی هاشمی طباطبائی وزیر صنایع، سرحدی زاده وزیر کار و امور اجتماعی، اسدالله لاجوردی دادستان انقلاب مرکز و عده ای از سفرا و کارداران کشورهای شرکت کننده در نمایشگاه، برگزار شد. در این مراسم ابتدا ابوالفضل حیدری رئیس مرکز توسعه صادرات ایران، در مورد نهمین نمایشگاه بین المللی تهران توضیحاتی داد (۳) و سپس، نخست وزیر، سخنرانی کرد.

موسوی در سخنان خود برگزاری این نمایشگاه را بسیار مهم ارزیابی کرد و حضور مسئولان در این مراسم را نشانه علاقه مندی آنان به ثبات اقتصادی کشور دانست. وی با اشاره به تلاش های قدرت های بزرگ به ویژه امریکا به منظور ایجاد تنگناهای اقتصادی برای ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، گفت: «آنها پس از محاصره اقتصادی ما امید داشتند که ما تسلیم شویم. از سوی دیگر

ص: ۳۹۸

۱- سند شماره ۱۰۴۹۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه قرارگاه مرکزی قدس (طرح و عملیات) به فرماندهی قرارگاه سپاه نهم (منطقه ۹ کشور)، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

گروه های وابسته هم تلاش خود را در این زمینه به کار گرفتند و ما هم مصمم بودیم که اگر حتی ذخیره ارزی ما به پایین ترین رقم برسد، به مقاومت خود ادامه دهیم.» نخست وزیر در ادامه درخصوص اقدامات موفق کارشناسان داخلی برای احیای صنعت و اقتصاد کشور خاطر نشان کرد: «ما امروز از خود مطمئن هستیم و توان اقتصادی بسیار خوبی داریم و نیروهای متخصص و متعهد ما با اتکال به خداوند و نیروی عظیم مردم، کشور را اداره می کنند.» (۱) نخست وزیر در پایان سخنانش، شرکت ۳۲ کشور در نمایشگاه بین المللی تهران را نشانه موفقیت سیاست ایران در زمینه برقراری ارتباط سالم با همه کشورها معرفی و اضافه کرد: «ایجاد این نمایشگاه نشان دهنده گرایش جمهوری اسلامی به یک صلح پایدار براساس شعارهای انسانی با سایر ملت ها است.» (۲)

به گزارش روزنامه اطلاعات، در نمایشگاه امسال ۳۲ کشور، ۴۰۰ واحد صنعتی و تولیدی از بخش های خصوصی و دولتی و ۱۰۰ شرکت بین المللی حضور دارند. کشورهای خارجی شرکت کننده در این نمایشگاه عبارت اند از: آلمان دمکراتیک، آلمان فدرال، اتریش، استرالیا، الجزایر، انگلستان، اسپانیا، ایتالیا، ایرلند، برزیل، بلژیک، بلغارستان، پاکستان، ترکیه، چکسلواکی، جمهوری خلق چین، جمهوری عربی دمکراتیک صحرا، دانمارک، رومانی، ژاپن، سوئد، سوئیس، سوریه، سازمان آزادی بخش فلسطین، فنلاند، جمهوری کره، کوبا، لهستان، مجارستان، هلند، هندوستان و یوگسلاوی. (۳)

گفتنی است در میان کشورهای شرکت کننده در نمایشگاه تهران، حضور گسترده آلمان فدرال توجه برخی رسانه ها را به خود جلب کرده است. در این باره رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) در گزارشی ضمن تأکید بر اینکه «بسیاری از شرکت کنندگان در نمایشگاه بین المللی امسال تهران را کشورهای کمونیستی یا کشورهای عقب مانده قاره آسیا و افریقا» تشکیل می دهند، به حضور مؤسسه های عظیم چند ملیتی آلمان در این نمایشگاه اشاره کرد و از قول مقامات بازرگانی آلمان فدرال اعلام کرد که این کشور محصولات خود را در ۵۴ غرفه به نمایش می گذارد. (۴)

۱

امروز وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان و نیز وزیر صنایع سبک بلغارستان به طور جداگانه با مقامات ایرانی دیدار کردند.

غلام اسحاق خان، وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان، در ادامه مذاکرات خود با مسئولان ایرانی، امروز با میرحسین موسوی، نخست وزیر و محمد غرضی وزیر نفت ایران، ملاقات کرد. موسوی در این ملاقات ضمن اشاره به تدوین برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی در ایران و تأکید بر علاقه مندی این کشور به برقراری روابط با کشورهای اسلامی، درخصوص مسئله افغانستان، خلیج فارس و قاچاق مواد مخدر با وزیر دارایی پاکستان گفت و گو کرد. نخست وزیر ایران درمورد وضعیت خلیج فارس گفت: هرچند عراق سعی در برهم زدن امنیت خلیج فارس دارد، اما نسبت به سال گذشته فضای مناسب تری بر منطقه حاکم است. وی همچنین تنها راه حل مسئله افغانستان را «خروج نیروهای اشغالگر و سپردن حق حاکمیت به مردم

ص: ۳۹۹

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، صص ۳۱ - ۳۰، رادیو ایران، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

افغانستان دانست.»^(۱) در دیدار غرضی با غلام اسحاق خان نیز درخصوص پیشرفت کار گروه حفاری ایران در پاکستان و افزایش خرید نفت خام از ایران مذاکراتی انجام شد.^(۲)

علاوه براین، امروز رومن سر بزوف وزیر صنایع سبک بلغارستان، با سیدمصطفی هاشمی طبا وزیر صنایع ایران، در محل وزارت صنایع دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار، وزیر صنایع ایران اظهار امیدواری کرد که دو کشور در آینده همکاری گسترده تری در زمینه صنایع غذایی و سلولزی داشته باشند. وزیر صنایع سبک بلغارستان نیز هدف از سفر خود به ایران را «یافتن راه های جدید برای گسترش همکاری دو کشور» اعلام و «تمایل کشور متبوع خود را در زمینه خرید کالاهایی نظیر کتان، الیاف کتانی، محصولات نساجی به خصوص تریکو، محصولات ساخته شده صنعتی سبک، صنایع چرم نظیر کفش و کالاهای غیرنفتی ابراز کرد.»^(۳)

۱

امروز پس از انتشار بیانیه مطبوعاتی وزارت امور خارجه ایران راجع به سفر آتی علی اکبر ولایتی به چین برخی رسانه های خارجی درخصوص اهداف و انگیزه های این سفر دیپلماتیک گمانه زنی هایی را مطرح کردند.

در بیانیه وزارت امور خارجه ایران آمده است: «برادر دکتر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، بنا به دعوت وزیر امور خارجه جمهوری خلق چین از تاریخ ۲۱ تا ۲۴ شهریورماه ۱۳۶۲، در رأس یک هیئت عالی رتبه به پکن مسافرت خواهد کرد.» براساس بیانیه مذکور، «هدف از انجام این سفر مذاکراتی درباره مناسبات دوجانبه و مسائل بین المللی است.»^(۴)

در همین خصوص، رادیو بی بی سی در تفسیری با اشاره به سفرهای اخیر وزیر امور خارجه ایران به تعدادی از کشورهای افریقایی و برخی کشورهای حاشیه خلیج فارس و ترکیه، این دیدارها را «بخشی از تلاش های ایران به منظور تشویق کشورهای خارجی برای کمک به پایان انزوای سیاسی ایران» قلمداد کرد. این رادیو در ادامه با اشاره به تاریخچه روابط ایران و چین و تأکید بر گسترش روابط اقتصادی دو کشور در سال های جاری افزود: «انتظار می رود که مذاکرات آقای ولایتی در جریان این دیدار از چهارچوب همکاری های اقتصادی دو کشور فراتر رود.»

ص: ۴۰۰

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان.

۳- همان.

۴- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

مفسر رادیو بی بی سی با اشاره به تیرگی روابط ایران و چین پس از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل روابط حسنه چین با رژیم پیشین ایران خاطرنشان کرد: چندی پس از استقرار جمهوری اسلامی در ایران، برخی مواضع و دیدگاه های نزدیک و همسوی دو کشور به تدریج باعث نزدیکی روابط ایران و چین شد؛ وی بی طرفی ایران در روابط بین المللی و «تکیه بر شعار نه شرقی و نه غربی» و تقلیل سطح روابط ایران با شوروی را از دلایل نزدیکی دو کشور دانست و گفت: «سیاست خارجی چین در مورد خلیج فارس و چه در نقاط دیگر مقابله و جلوگیری از نفوذ شوروی است و چه بسا چین موقعیت را مغتنم شمرده و با استفاده از سردی فعلی روابط ایران و شوروی وزیر خارجه ایران را به چین دعوت کرده است.»

بی بی سی همچنین جنگ ایران و عراق را «عامل دیگری در برقراری مناسبات چین و ایران» ذکر کرد و افزود: «چین سعی کرده است در این میان، کاملاً جنبه بی طرفی خود را حفظ کند، اما علی رغم تکذیب شدید چین، به عقیده دیپلمات ها احتمالاً چین به هر دو کشور ایران و عراق اسلحه و تجهیزات می فروشد، ظاهراً چین در منطقه خلیج فارس هدف های بلندمدت تری دارد؛ از یک طرف، تقویت موضع این کشور به عنوان رهبر جهان سوم و از طرفی داشتن سهمی در بازار پرسود عملیات نوسازی و ترمیم خرابی های بعد از جنگ در هر دو کشور.»^(۱)

رادیو اسرائیل نیز با ذکر خبر سفر آتی وزیر امور خارجه ایران به چین، گفت: «آقای ولایتی در حالی به چین دعوت شده که مناسبات ایران و اتحاد شوروی به علت دستگیری و تعقیب سران حزب توده به اوج تیرگی رسیده است.»^(۲)

۱

در ادامه تشدید محدودیت ها و فشارهای دولت عربستان بر حجاج ایرانی، امروز تعدادی از نیروهای امنیتی سعودی با ورود به بعثه امام در مکه، عکس امام خمینی را از سر در آنجا پایین کشیدند.

به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، مأموران امنیتی عربستان «در حالی که به اسلحه گرم، باتون های برقی و گازهای اشک آور مجهز بودند، تحت فرماندهی دو تن از مقامات عالی رتبه نظامی» پس از محاصره بعثه امام خمینی (ره) اقدام به برداشتن عکس امام کردند. گزارش مذکور حاکی است مقامات نظامی دولت عربستان دلیل این اقدام را خلاف شرع بودن نصب عکس در مکه اعلام کرده اند. این در حالی است که تصویر بزرگی از شاه فهد پادشاه عربستان، در یکی از خیابان های مکه و نیز عکس هایی از صدام حسین رئیس جمهور عراق، در محل ستاد حجاج عراقی نصب شده است.^(۳) با این حال، مسئولان بعثه و زائرین ایرانی برای جلوگیری از ایجاد تنش و درگیری از انجام هر گونه اقدام تحریک کننده ای خودداری کردند.^(۴)

علاوه بر این، برخی گزارش ها از ایجاد محدودیت و اعمال فشار بر حجاج ایرانی از سوی نهادهای امنیتی و ارگان های دولتی عربستان سعودی حکایت دارند. به گزارش روزنامه کیهان «ساختمان بعثه امام در مکه با دوربین های مداربسته توسط مأموران سعودی شدیداً کنترل می شود.»^(۵)

ص: ۴۰۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، صص ۲۰ - ۱۹، رادیو بی بی سی، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۲۸، رادیو اسرائیل، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۴- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۵- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸.

به نوشته مطبوعات ایران، این نوع اقدامات برای تحریک ایرانی ها انجام می گیرد و مقدمه ای است برای جلوگیری از راه پیمایی بزرگی که قرار است در روزهای آینده برگزار شود.^(۱)

۱

تظاهرات ایرانیان در موسم حج و اقدامات تبلیغاتی و رسانه ای عربستان سعودی که تداوم جنگ را دست مایه انتقاد از حکومت ایران قرار داده، مسئله ای است که برخی رسانه ها به آن پرداخته اند.

خبرگزاری فرانسه امروز در تفسیری در این باره نوشت: «در واقع علاوه بر مسائل لجستیکی فراوانی که تعداد زیاد زائرین و اقامت تابستانی چند هفته ای آنان ایجاد می نماید، مقامات سعودی بایستی مسائل ناشی از اعمال سیاسی که زائرین ایرانی بر آن اند تا در میان هم کیشان خود مطرح نمایند را نیز حل کنند.» این خبرگزاری با اشاره به پیام امام در خصوص مراسم حج امسال اضافه کرد: «امام خمینی هفته قبل به زائرین یادآوری کرده بود که سیاست از دین جدایی ناپذیر است و در جریان حج، "زیارت مکه"، باید شیطان بزرگ محکوم شود.»^(۲)

راديو اسرائیل نیز با بیان اینکه «با نزدیک شدن سومین سالگرد جنگ ایران و عراق جنگ تبلیغاتی ایران و عربستان سعودی نیز بالا می گیرد»، در تفسیر خبری امروز خود مطالبی را به نقل از روزنامه الیوم (چاپ عربستان سعودی) پخش کرد. به گفته راديو اسرائیل این روزنامه نوشته است: سه سال از آغاز جنگ می گذرد. همچنان قتل و کشتار ادامه دارد و حساب شکست و پیروزی موردی ندارد.^(۳)

۲

شیخ حمد وزیر امور خارجه قطر، امروز با صدام حسین رئیس جمهور عراق، دیدار و گفت و گو کرد. خبرگزاری رویتر با اعلام این خبر، به نقل از خبرگزاری عراق در مورد محتوای این مذاکرات نوشت: در این دیدار «شیخ حمد همدردی کامل قطر با عراق در جنگ با ایران [را] ابراز کرد.» صدام حسین نیز ضمن اینکه مدعی شد جنگ ایران و عراق، جنگ ایران «با ملت عرب به ویژه کشورهای خلیج [فارس] است»، بر توانایی کشورش برای مقابله با ایران تأکید کرد.^(۴)

۳

در پی دیدار سه روز قبل قائم مقام وزیر امور خارجه عراق با تعدادی از مقامات امریکایی در

ص: ۴۰۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۲۵ - ۲۴، راديو اسرائیل، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۳، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

نیویورک، امروز تفسیرها و تحلیل هایی درباره این دیدار منتشر شد.

واشنگتن پست درخصوص این دیدار نوشت: مقامات امریکایی «دیدار معاون وزیر امور خارجه عراق از واشنگتن را یک مأموریت ویژه برای بالا بردن علاقه فوری امریکا به جنگ ایران و عراق نامیدند.» این روزنامه در ادامه با اشاره به اینکه کتانی «اولین مقام عالی رتبه عراقی» است که پس از مدت ها از امریکا دیدن می کند، از دیدارهای آینده وی با چند نماینده کنگره امریکا و «گردانندگان سازمان هایی مانند بنیاد کارنگی و سازمان بروکینگز» برای جلب حمایت مالی آنها، خبر داد. هرچند محتوای مذاکرات طرفین به طور رسمی منتشر نشده است، روزنامه واشنگتن پست با استناد به اظهارات مقامات رسمی امریکا در این باره نوشت: در دیدار عصمت کتانی از امریکا درخواست عراق از ایالات متحده در خصوص برعهده گرفتن نقشی فعال تر در زمینه خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق مطرح شده است. به نوشته این روزنامه: «عراق از امریکا انتظار فراهم آوردن کمک های نظامی برای جنگ با ایران را ندارد، اما مقامات عراقی معتقدند که امریکا می تواند با اعمال فشارهای بیشتری بر حکومت آیت الله روح خمینی، ایران را وادار به مذاکرات صلح بنماید.» واشنگتن پست در پایان ضمن تأکید بر اینکه باوجود انقطاع روابط عراق و امریکا از سال ۱۹۶۷ تاکنون، «روابط دو کشور در سطح مطلوب بسیار بالایی است»، افزود: «مقامات امریکایی گفتند برای برقراری روابط دیپلماتیک همانند گذشته عراق را تحت فشار قرار خواهند داد.»^(۱)

روزنامه میدل ایست تایمز (چاپ نیکوزیا) از لارنس ایگل برگر معاون وزیر امور خارجه ایالات متحده امریکا به عنوان یکی از مقام های امریکایی مذاکره کننده با عصمت کتانی نام برد و درخصوص محتوای مذاکرات نوشت: «مقامات رسمی امریکا نگرانی خود را درمورد نتایج احتمالی حمله عراق به ترمینال نفتی ایران ابراز داشتند.»^(۲)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه فجر جدید (چاپ لیبی) نیز به ملاقات عصمت کتانی معاون وزارت امور خارجه عراق، با مقامات امریکایی اشاره کرده و آورده است: «این ملاقات مقدمه ای برای مذاکرات شولتز و طارق عزیز در جریان تشکیل جلسه مجمع عمومی سازمان ملل است که در اواخر ماه سپتامبر (اوایل مهرماه) برگزار خواهد شد.»^(۳)

۱

خبرگزاری آلمان، امروز در تفسیری درمورد جنگ ایران و عراق ضمن اینکه مسئولیت تداوم جنگ را متوجه ایران دانست، به طور تلویحی بر متجاوزبودن عراق صحنه گذاشت و کمک های کشورهای عربی به عراق را یادآور شد.

این خبرگزاری در گزارشی تحت عنوان "جنگ نابودکننده وارد چهارمین سال خود

ص: ۴۰۳

۱- همان، صص ۳-۲، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۲- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۰۰، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱، به نقل از میدل ایست تایمز.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶، طرابلس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

می شود " جنگ ایران و عراق را «خودکشی کننده، بی معنی و بیچاره کننده» خواند و نوشت: «پاسداران انقلاب رژیم [امام] خمینی در تهران با شعارهای خشمگینانه استقامت و نیز تکرار بی نتیجه رهبران سوسیالیست بغداد مبنی بر تقاضای آتش بس که همیشه با مخالفت تهران روبه رو شده است، به جنگ ادامه می دهند که هدف آن را دیگر هیچ کس درک نمی کند.»

در ادامه این تفسیر تلویحاً به متجاوز بودن عراق اشاره شده و آمده است: «بغداد مدت هاست که هدف ابتدایی جنگ را رها کرده است که استان خوزستان ایران به قول عراق، عربستان را آزاد کند و بخواهد رژیم [امام] خمینی را ساقط کند. اکنون بغداد پس از عقب نشینی از مناطقی که در اوایل جنگ اشغال کرده بود سخن از دفاع از خاک و وطن می راند.»

خبرگزاری آلمان همچنین با یادآوری کمک های کشورهای عربی به عراق افزود: «عراق می تواند باز هم روی کمک های اردن و عربستان حساب کند و حتی کمک مصر که با وجود اختلافات سیاسی، اکنون به عراق لوازم یدکی، نظامی و نیز سرباز داوطلب اعزام و ارسال می کند. کشورهای جنوب خلیج [فارس] هم تاکنون فقط با میلیاردها دلار پول به عراق کمک کرده و باعث تهدیدهای تلافی جویانه [امام] خمینی شده اند.»

باوجوداین، خبرگزاری آلمان در ادامه تفسیر خود وضعیت اقتصادی عراق را نامطلوب توصیف کرد و بسته شدن خط لوله صدور نفت عراق توسط سوریه را «ضربه ای سخت و حساس» علیه عراق دانست. به گزارش این خبرگزاری، «اخیراً کمک های مالی کشورهای عربی خلیج [فارس] هم متوقف شده [از این رو]، رژیم بغداد اینک با فشارهای ملایم و گاهی غیرملایم به زنان عراقی، از آنها می خواهد که جواهرات و اجناس قیمتی خود را "با خوشحالی" هدیه کنند.»

در پایان این گزارش ادعا شده است: «در ایران هم عده داوطلبان جنگی بسیار کاهش یافته است و دیگر ذخیره کافی برای اعزام به جبهه و شهادت در آنجا وجود ندارد. ...»^(۱)

۱

درحالی که رادیو دولتی لبنان امروز گزارش داد دروزی ها شهرهای عین الصور و بوجین در منطقه شوف را تصرف کرده اند^(۲) عربستان همچنان تلاش می کند بحران لبنان را با یک راه حل سعودی حل و فصل کند و امریکا نیز به تلاش های خود در حمایت از فالانژیست ها ادامه می دهد؛ سران و تصمیم گیران سیاست خارجی ایران نیز با حساسیت مسائل لبنان را پیگیری می کنند.

امروز جلسه ای با حضور مسئولان سه قوه، وزیر امور خارجه و سفیر ایران در سوریه در محل دفتر رئیس جمهور برگزار شد. هاشمی رفسنجانی با اشاره به درگیری دروزی ها و فالانژها در لبنان، درمورد تصمیمات این جلسه نوشته است: «درباره انسجام نیروها و رفع اختلاف آقای [علی اکبر] محتشمی با حزب الدعوه لبنان، بحث و اتخاذ تصمیم شد. مسئولان سپاه را هم

ص: ۴۰۴

۱- همان، صص ۷-۶، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

احضار کردیم؛ برای رفع شکایت آقای [علی اکبر] محتشمی درخصوص تماس و کمک به حزب الدعوة که باعث تجری آنها و عدم تمکین از شورا شده است»^(۱).

به گزارش خبرگزاری رویتر، هم زمان با ادامه درگیری ها در بیروت دفتر رئیس جمهوری لبنان جزئیات طرح چهارماده ای آتش بس را منتشر کرد. «مواد این طرح که ظاهراً به ابتکار عربستان سعودی تنظیم شده عبارت اند از اجرای آتش بس در تمامی جبهه [ها] تحت نظارت ناظران خارجی. استقرار واحدهای ارتش لبنان در برابر بیروت. حرکت ارتش لبنان به سوی کوه های شوف و عالیه و انجام گفت و گوها بین جمیل رئیس رژیم حاکم بر لبنان و رهبران گروه های درگیر برای حصول آشتی ملی»^(۲).

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز درخصوص دخالت امریکا در امور لبنان گزارش داد: «یک سخنگوی نظامی امریکا اعتراف کرده است که هواپیماهای این کشور در جنگ لبنان شرکت کرده و با انجام پروازهای شناسایی بر فراز مواضع انقلابیون مسلمان در ارتفاعات شوف، نیروهای فالانتر را پشتیبانی کرده اند»^(۳).

در چنین وضعیتی، شاهزاده بندر بن سلطان نماینده ویژه پادشاه عربستان در امور لبنان، امروز بار دیگر با عبدالحلیم خدام وزیر امور خارجه سوریه، دیدار و درخصوص اوضاع لبنان با وی گفت و گو کرد. به گزارش خبرگزاری آلمان غربی از دمشق، «فرستاده پادشاهی سعودی در این دیدار نتایج مذاکرات روز جمعه خود با رابرت مک فارلین نماینده هیئت حاکمه امریکا در خاورمیانه [غرب آسیا] را که در قبرس به سر می برد و همچنین نتایج مذاکراتش با ودیع حداد مشاور امین جمیل، رئیس رژیم فالانتر لبنان را به اطلاع وزیر خارجه سوریه رساند»^(۴).

خبرنگار روزنامه کیهان نیز از دمشق گزارش داد: «ولید جنبلاط رهبر دروزی های لبنان در یک مصاحبه با رادیو مونت کارلو اعلام کرد ما خواستار عقب نشینی ارتش از منطقه شوف و سایر کوه های این منطقه هستیم. ارتش لبنان باید مسئولیت کشتار دسته جمعی در کفرمتی را به عهده بگیرد. جنبلاط درباره مذاکرات خود با فرستاده ویژه ملک فهد گفت به فرستاده سعودی گفتیم که حل مشکلات لبنان با شرکت جبهه نجات ملی و نیبه بری (رئیس جنبش امل) باید صورت بگیرد. ولید جنبلاط درباره دادن امتیازات به رژیم لبنان افزود ما به این رژیم که امین جمیل رئیس آن، می گوید جبهه نجات ملی یک جبهه نمایش است هیچ گونه امتیازی نخواهیم داد»^(۵).

ص: ۴۰۵

۱- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به کوشش مهدی هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۲۰۹.

۲- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص آخر.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- همان.

۵- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص آخر.

عقب نشینی بدون تلفات دشمن از ارتفاعات آسمان بین و تخته نادر در روزهای اخیر، وضعیت مناطق تخلیه شده و تأکید بر اجرای فوری یک عملیات در منطقه شمالی دهانه شیلر از جمله موضوعات مورد توجه فرماندهان لشکر ۸ نجف می باشد.

به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، مجید کبیرزاده از نیروهای لشکر ۸ نجف در تشریح عقب نشینی ارتش عراق از برخی ارتفاعات شمال دهانه شیلر گفت: «ارتش عراق [پنج انگشتان را کاملاً خالی کرده و گله گم را نیز خالی کرده که یک گردان نیرو داشته و روی کیوی لری تحرکی پیدا نیست، ولی روی سورکوه دارد سنگر می کند و محکم ایستاده.»

در همین حال، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، که همچنان از عقب نشینی بدون تلفات دیروز عراق ناراحت است، (۱) با اعزام نیرو برای شناسایی سورکوه و خطوط پدافندی دشمن بر روی این ارتفاع و نیز تعیین تدابیر عملیاتی، به شدت بر لزوم تسریع در اجرای یک عملیات در قسمت شمالی رودخانه شیلر تأکید دارد. وی معتقد است به احتمال قوی، عراق به زودی شهر پنجوین را نیز تخلیه و تخریب خواهد کرد. (۲)

هم زمان با فعالیت نیروهای خودی برای اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ در جبهه شمالی، گزارش ها از تقویت شدید توان رزمی، زرهی و... دشمن در هفته های اخیر حکایت دارد.

ستاد منطقه ۷ سپاه (استان های کردستان، باختران و ایلام) امروز در گزارشی درمورد تحرکات

ص: ۴۰۷

۱- محمدرضا دیانی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ نوشته است: «[احمد کاظمی] می گفت ۲ تیپ کامل حدود ۸ گردان نیرو اینجا بوده که عراق فرار کرده و دائم می گفت جواب این را کی می دهد. رضائیان نیز گرفت [گفت] فرماندهی است، دستور می دهند... کاظمی تأکید می کرد: «توی تاریخ بنویسید که ۲ تیپ [تیپ] کامل عراق فرار کردند.» (سند شماره ۰۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه تاکتیکی حمزه در عملیات والفجر ۴، محمدرضا دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۱۰ - ۱۰۹).

۲- سند شماره ۰۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه تاکتیکی حمزه (عملیات والفجر ۴)، محمدرضا دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۱۰ - ۱۰۷.

نظامی عراق در سه هفته اخیر اعلام کرد: اعزام نیرو و انتقال تجهیزات نظامی عراق از جبهه جنوب به سمت مناطق پنجوین، سیدصادق، سراب سبجان آقا، حلبچه، باچه و طویله که از سه هفته قبل آغاز شده بود، همچنان ادامه دارد. در این جابه جایی ها که به صورت شبانه روزی و در قالب کاروان های طولانی انجام پذیرفته، «تاکنون چند تپ زرهی سنگین و پیاده نظام و نیروی مخصوص و صدها دستگاه تانک مجهز به توپ های ۱۵۵ میلی متری و کالیبر ۸۱ و بیش از ۱۵۰ دستگاه جیب لندروور مجهز به توپ ۱۰۶ و ۱۰۵ میلی متری و بیش از ۲۰۰ دستگاه توپ سنگین سوار بر ارابه های چرخ دار که به وسیله تریلر نظامی حمل و نقل گردیده» به مناطق مذکور وارد شده است. در گزارش ستاد منطقه ۷ راجع به محل استقرار نیروها و تجهیزات مزبور آمده است: «قسمت اعظم این نیروها به منطقه پنجوین اعزام و بخش دیگری از آن در سیدصادق و سراب سبجان آقا مستقر گردیده و قسمت دیگری به حلبچه و بلخه و طویله اعزام و استقرار یافته اند.» در این گزارش تأکید شده است: «کلیه پادگان های نظامی مسیر راه از عربت (اربط) به طرف حلبچه و پاسگاه ها و پست ها در دو طرف جاده ها و مناطق مورد نظر شدیداً تقویت و استقرار گردیده و به حالت آماده باش کامل جنگی درآمده اند.» گزارش مذکور درخصوص میزان جابه جایی تجهیزات دشمن افزوده است: «کاروان تریلرهای نظامی و غیرنظامی حامل تانک و توپ های سنگین و لودر و بلدوزر و کاروان خودروها و کامیون های نظامی [و] غیرنظامی حامل مهمات و تجهیزات سنگین جنگی شب و روز بدون وقفه به طرف مناطق مذکور در رفت و آمد می باشند.» ستاد منطقه ۷ در پایان گزارش خود یادآور شده است که «اعزام چنین نیروی عظیمی از طرف رژیم عراق به مناطق مورد بحث [را] نباید یک نیروی عادی تلقی کرد، بلکه این نیرو باتوجه به تعداد نفرت و انواع تانک ها و توپ ها و سلاح های مدرن و جدید قصد دارد به منطقه مریوان و نوسود (۱) هجوم نماید.» (۲)

علاوه بر این، گزارش های دیگری نیز در مورد تحرکات دشمن در مناطق عملیاتی والفجر ۴ و ۵ مخابره شده است. قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارشی با اشاره به اقدامات اخیر عراق برای حفظ برتری خود در جبهه شمالی آورده است: «دشمن مشغول تحکیم و تثبیت مواضع در تنگه دربند و تقویت منطقه در منطقه مریوان، بانه و سردشت و نیز اعزام مزدورهای دمکرات جهت ناامن نمودن اطراف پیرانشهر و عقبه خطوط منطقه دربند و بمباران هوایی منطقه به خصوص مریوان [می باشد] و باتوجه به اینکه دشمن داخلی در مریوان فعالیتش حتی صفر است، نتیجتاً دشمن به بمباران مردم شهر متوسل شده تا اینکه بتواند ضربه روحی به نیروهای خودی وارد آورد.» (۳)

همچنین گزارش دیگری از این قرارگاه از اقدام عراق به تقویت توپخانه و حفر کانال و نصب سیم خاردار در بین آبادی براله و سربراله حکایت دارد. (۴) از سوی دیگر، براساس اعلام

ص: ۴۰۸

۱- بانه و مریوان عقبه عملیاتی والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و نوسود و پاوه عقبه عملیاتی والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به شمار می رود.

۲- سند شماره ۶۷۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه ستاد منطقه ۷ به ستاد مرکزی فرماندهی، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۰/۶/۱۳۶۲. ص ۱.

۴- اسناد مناطق کردنشین (بانه)، جلد ۲ (۱/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۸/۱۳۶۲)، قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۹۱.

تیپ ۳ مریوان، دشمن مناطق شمال آبادی قلقله به طرف دره کورگان، پشت آبادی جشنی آباد به طرف کهریز، جاده نفوذی ساوجی به کوخلان، شمال آبادی کهریز، بین خانم شیخان و جشنی آباد، اطراف کوه هفت توانان، از بناوسوته تا پشت خانم شیخان و از آنجا تا کوه مارو و آویزان را مین گذاری کرده و دو قبضه موشک زمین به هوا از نوع سام در پشت کوه مارو و نیز دو قبضه در کنار آبادی کانی سی مستقر کرده است. (۱)

۱

امروز فرماندهان قرارگاه نجف و مسئولان لشکر ۳۱ عاشورا (۲) - به عنوان یگان اصلی قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ در عملیات والفجر ۵ - در جلسه ای به بررسی تغییر طرح مانور، شناسایی های انجام شده، راهکارهای اجرای عملیات و... در منطقه مأموریت لشکر ۳۱ پرداختند.

در این جلسه عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، با اعلام اینکه به این قرارگاه ابلاغ شده است که عملیات خود را قبل از عملیات مریوان (دهانه شیلر) انجام دهد، گفت: «باتوجه به کمبود زمان چون شناسایی های زمیناکوه طول می کشد، از سه قرارگاه صرف نظر [کردیم] و در نظر داریم با دو قرارگاه عمل کنیم.»

در ادامه جلسه، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا به تشریح شناسایی های انجام شده روی ارتفاعات بمو، شاخ کیله و تنگه سرتک پرداخت و ضمن اشاره به استعداد دشمن در این مناطق راهکارهای عملیات را توضیح داد. وی با بیان اینکه منطقه مأموریت خود را به دو قسمت بمو (شاخ بمو) و شاخ کیله تقسیم کرده است درمورد شناسایی های ارتفاعات بمو گفت: «بچه های شناسایی رفته اند روی شاخ بمو ارتفاع ۱۰۳۸ نزدیک دربند و همچنین تنگه سرتک را کاملاً برانداز و برآورد کرده اند و مدت زمانی که صرف شده جهت شناسایی پنج روز و شش شب بوده است. ... ارتفاع بمو که تنها دو راهکار دارد که بچه ها از دیوارهای صخره ای که تنها با طناب می توانند بالا بروند، رفته و شناسایی انجام داده اند، روی بمو، روبه روی وزین آباد در نقشه دو سنگر تقریباً جمعی دشمن را دیده اند.» فرمانده لشکر عاشورا درخصوص شناسایی منطقه شاخ کیله نیز یادآور شد: به علت خطوط پدافندی و تعدد

ص: ۴۰۹

۱- سند شماره ۲۰۰۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از تیپ ۳ مریوان به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۲- این جلسه با حضور محمدعلی (عزیز) جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین این قرارگاه، کاشانی مسئول مهندسی قرارگاه نجف، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا و حمید باکری معاون این لشکر در مقر لشکر عاشورا تشکیل شد.

پایگاه های دشمن شناسایی مفیدی در این منطقه انجام نشده است. وی در پاسخ به این سؤال جعفری که پرسید: «باتوجه به اینکه شاخ کيله مستقل از بمو است و از این سمت روی آن نمی توان رفت چگونه می خواهید عمل کنید؟» گفت: «شب بعد از عملیات با ریختن آتش روی دشمن و زدن پایگاه هایش و بردن نیرو می خواهیم عمل کنیم.»(۱)

در این جلسه فرماندهان راجع به استعداد دشمن نیز بحث و گفت و گو کردند. عزیز جعفری با استناد به اخبار شنود از استقرار یک تیپ عراقی در تنگه سرتک خبر داد و «باکری در جواب گفت برآورد نیروی ما با این راهکارهای صعب العبور محدود مبتنی بر استعداد ضعیف دشمن است و الا اگر چنانچه تقویت شود، نمی توان کاری کرد.»(۲)

۱

حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی و نواحی اطراف شهرهای بانه و میوان که با اهداف احتمالی نظیر ناامن کردن عقبه منطقه عملیاتی آتی، تضعیف روحیه نیروهای خودی، ضربه زدن به واحدهای پشتیبانی و توپخانه و جلوگیری از فعالیت های مهندسی نیروهای ایران، در دستور کار دشمن قرار دارد، امروز نیز تکرار شد.

براساس اعلام شهربانی میوان، بیش از هفت فروند هواپیمای عراقی، از ساعت ۱۲:۵۵ تا ۱۸:۱۵ امروز، به ترتیب پادگان، دریاچه، کوه های شرقی و غربی اطراف شهر و شهرداری و آبادی دره شغلی را بمباران کردند. بنا به گزارش مذکور بر اثر این حملات ۳ تن شهید و ۷ نفر مجروح شده اند(۳) در همین حال، ژاندارمری کردستان نیز با استناد به گزارش گردان مرزی میوان اعلام کرد در بمباران های امروز شهر میوان «... حداقل به ۶۰ واحد مسکونی از جمله ساختمان آتش نشانی و دبیرستان طالقانی آسیب رسیده است.»(۴)

از سوی دیگر، گزارش شهربانی بانه نیز حاکی است جنگنده های عراقی در طول روز جاری، ۳ بار در ساعت های ۱۴:۵۰، ۱۹ و ۱۹:۱۵ به حریم هوایی این شهر تجاوز کرده اند(۵) به گزارش اداره اطلاعات شاجا، در این حملات، هواپیما های عراق با آتش پدافند هوایی نیروهای مستقر در بانه مواجه شده و بدون انجام اقدامی مؤثر، مجبور به ترک منطقه شده اند(۶)

اطلاعه های نظامی ایران و عراق ضمن تأیید خبر حملات هوایی مذکور، گزارش های متفاوتی از نتایج آن ارائه کردند. در حالی که اطلاعیه نظامی شماره ۱۴۵۵ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران از سرنگونی یکی از هواپیماهای مهاجم عراقی خبر داد(۷) عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۱۴ خود اعلام کرد: «طی یک نبرد هوایی جنگنده های خودی موفق شدند مقارن ساعت ۱۵:۴۴ دقیقه امروز دو جنگنده مذکور دشمن را سرنگون کنند. سقوط هواپیماهای دشمن در نزدیکی [شهر] ایرانی میوان مشاهده گردید و بدین سان کلیه هواپیماهای ما با انجام مأموریت های رزمی خویش و سرنگون کردن دو فروند از جنگنده های دشمن، سالم و ظفرمند به پایگاه های خود بازگشتند.»(۸)

ص: ۴۱۰

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف (قبل از عملیات والفجر ۴)، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۵۳ - ۴۹.

۲- همان، ص ۵۶.

۳- سند شماره ۳۴۳۹۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۳۸۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۳۸۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۴۴۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۷- روزنامه کیهان، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۸- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۶، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، به نقل از
رادیو صوت الجماهير، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

ارتش عراق همچنان مناطق عملیاتی جبهه جنوبی و به ویژه شهرهای خرمشهر و آبادان را زیر آتش سلاح های سنگین خود قرار می دهد.

به گزارش فرمانداری خرمشهر، در طول روز جاری تبادل آتش در دو طرف نوار مرزی ادامه داشته است. بر اثر آتش دشمن که در مناطق شلمچه، پاسگاه زید، خرمشهر و جزیره مینو از شدت بیشتری برخوردار بود، ۴ نفر از نیروهای ارتش در شلمچه شهید و ۸ تن دیگر زخمی شدند. همچنین در منطقه پاسگاه زید یک نفر از نیروهای بسیج مجروح شد. علاوه بر این، «یک فقره آتش سوزی ساعت ۱۳:۴۰ در پایگاه دریایی خرمشهر بر اثر اصابت خمپاره دشمن رخ داد که با تلاش مأمورین آتش نشانی آتش مهار و خاموش گردید.» (۱)

شهربانی خوزستان نیز از گلوله باران آبادان در مدت مشابه خبر داد که در نتیجه آن خساراتی به پارکینگ اتوبوس رانی و اسکله شماره ۸ این شهر وارد شد. در منطقه بریم حصار باغ نیز ۲ منزل مسکونی و یک مدرسه دچار آتش سوزی شد. همچنین ۱۱ نفر از نیروهای ارتش و بسیج مجروح و ۲ نفر شهید شدند. (۲)

در ادامه روند پناهندگی اتباع عراقی به جمهوری اسلامی، امروز نیز تعداد دیگری از مردم آن کشور از طریق مرزهای غربی کشور به ایران پناهنده شدند.

روزنامه کیهان با اعلام خبر پناهندگی ۴۴ عراقی، نوشت: «در میان پناهندگان که همگی اهل خانقین عراق می باشند، چند مهندس و دبیر نیز به چشم می خورد.» این روزنامه همچنین به نقل از واحد مرکزی خبر، گزارش داد ۳۲ عراقی دیگر با عبور از مرزهای غربی کشور تقاضای پناهندگی سیاسی کرده اند. پناهندگان مزبور اعضای ۷ خانواده اربیلی و یک خانواده از اهالی کرکوک هستند که «در محل سکونت خود به مشاغل رانندگی، پزشکیاری، سیم کشی برق، مدیریت داروخانه، آهنگری، خیاطی و معلمی اشتغال داشتند.» (۳)

اقدامات و تحرکات ایذایی عناصر ضدانقلاب در قالب درگیری با نیروهای خودی و حمله به پایگاه های خودی در مناطق غرب کشور امروز نیز ادامه داشت.

براساس اعلام سپاه اشنویه نیروهای خودی هنگام گشت زنی در برخی روستاهای اشنویه با عده ای از عناصر ضدانقلاب در کفرآباد درگیر شدند. در این عملیات ۲ نفر از مهاجمان زخمی شدند، اما به نیروهای خودی آسیب نرسید و یک قبضه کلت کمری به دست آنها افتاد. (۴)

امروز ۶ نفر از افراد حزب دمکرات که لباس پاسداران را به تن کرده بودند، در جاده سراب حاجی بمو (اطراف سنندج)، ۲ نفر از نیروهای تأمین جاده را غافلگیر کرده و به گروگان گرفتند. (۵)

ص: ۴۱۱

۱- سند شماره ۲۸۹۱۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به استانداری خوزستان، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۹۰۶۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه کیهان، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۴۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه اشنویه به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۳۹۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه ۴ به لشکر ۲۸، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

ناحیه ژاندارمری کردستان نیز گزارش داد: پایگاه مروارید و پاسگاه جعفرآباد بیجار به ترتیب در ساعت ۱۵ و ۲۰:۴۵ امروز، هدف حمله مهاجمان مسلح غیرقانونی قرار گرفت. این درگیری ها در نهایت بدون تلفات به پایان رسید. (۱)

۱

درحالی که بر اثر اقدامات نیروهای امنیتی و نظامی ایران، توان تشکیلاتی و عملیاتی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کاهش یافته است، همچنان برخی عناصر این سازمان در نقاط مختلف کشور دست به اقدامات تروریستی می زنند.

امروز در ساعت ۱۲:۳۵، فردی به نام الیز احمد حاجی همراه پسرش در میرآباد از توابع بوکان، هدف حمله تروریستی «یک موتورسوار دو ترکه» قرار گرفت. طبق گزارش سپاه بوکان این شخص از همکاران واحد اطلاعات و تحقیقات سپاه بوکان بوده است و مهاجم نیز از وابستگان سازمان مجاهدین خلق (منافقین) می باشد. (۲)

همچنین گزارشی از سپاه منطقه ۹ حاکی است در شیراز یکی از اعضای سازمان مذکور که «یک» بمب نسبتاً قوی به کمر خود بسته بود، هنگامی که قصد منفجر کردن آن را داشت، دستگیر شد. (۳)

۲

فرمانده سپاه منطقه ۷ در مصاحبه ای با روزنامه اطلاعات به تشریح اهداف طرح "لیک یا خمینی" و طرح مانور آزادی قدس پرداخت.

عباس محتاج فرمانده سپاه منطقه ۷ کشور (استان های باختران، کردستان، ایلام و همدان)، ضمن اشاره به فرمان امام مبنی بر تشکیل ارتش بیست میلیونی، تلاش های سپاه پاسداران در زمینه «اقدام به جذب، آموزش و سازماندهی حزب الله و سازماندهی نیروهای آموزش دیده و جبهه رفته در سطح کشور» را مقدمه ای برای تحقق فرمان امام عنوان کرد. وی در ادامه اهداف طرح "لیک یا خمینی" را به صورت خلاصه چنین برشمرد: «تشکیل و سازماندهی نیروهای مردمی که به جبهه های نبرد حق علیه باطل اعزام شده اند، تعیین تخصص های رزمی و غیررزمی نیروهای مردمی به منظور به کارگیری صحیح در مأموریت های سپاه و انجام مراحل مقدماتی تشکیل ارتش بیست میلیونی.»

فرمانده سپاه منطقه ۷ سپس مطالبی را درباره مانور آزادی قدس بیان کرد. وی هدف از این مانور را - که در هر منطقه با همکاری بسیجیان اجرا خواهد شد - آمادگی نیروهای سازماندهی شده در واحدهای بسیج برای مقابله با تهدیدهای احتمالی دشمنان اعلام کرد و افزود: «نظر به اینکه هر فرد بعد از آموزش های لازم، تخصصی پیدا می کند جهت استفاده مناسب از این تخصص ها و آماده سازی نیروها، در اسرع وقت، کلیه نیروهای آموزش دیده و جبهه رفته کدبندی می شوند و تخصص افراد نیز در هر نقطه کشور در کارت مخصوص مشخص خواهد شد.» (۴)

ص: ۴۱۲

۱- سند شماره ۳۴۳۴۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۱۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه بوکان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۳- دفتر فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه ۳، بولتن اخبار و رویدادهای هفته، شماره ۲، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۶.

۴- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

دیدار با رئیس جمهور ایران و امضای یک یادداشت تفاهم اقتصادی برنامه های آخرین روز سفر وزیر بازرگانی پاکستان به ایران بود.

غلام اسحاق خان وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان، امروز ضمن ملاقات با آیت الله خامنه ای، پیام کتبی رئیس جمهور پاکستان را تقدیم وی کرد. در این دیدار که نمازی وزیر اقتصاد و دارایی ایران و سفیر پاکستان در تهران نیز حضور داشتند، غلام اسحاق خان با اشاره به روابط دو کشور، یکی از اهداف سفر خود به ایران را «کسب تجربیات انقلاب اسلامی» عنوان کرد. (۱) سپس آیت الله خامنه ای با اشاره به اینکه دو کشور ایران و پاکستان علاوه بر مسائل تاریخی و اعتقادی در مسائل سیاسی نیز اشتراکاتی دارند، گفت: «صدها کیلومتر مرز مشترک، مسائل انسانی فراوان و شبیه یکدیگر چیزهایی هستند که خواهی نخواهی دو ملت را به یکدیگر مرتبط می سازند.» (۲)

رئیس جمهور در ادامه ضمن تأکید بر لزوم مقابله با تلاش مداوم عوامل جهانی برای تضعیف روابط دو کشور ایران و پاکستان اضافه کرد: «روابط بین دو کشور امری است که بایستی با دقت محافظت شود و از تهدید کسانی که این روابط را نمی پسندند مصون بماند. من احساس می کنم در افق سیاست جهانی عواملی که مایل اند این روابط را تضعیف نمایند کم نیستند و این عوامل تنها متعلق به یکی از دو قطب جهانی نیست. آیا منافع دو ملت می تواند تحت تأثیر مسائلی که دو قدرت بزرگ و متحدین آنها تشخیص می دهند، قرار گیرد؟ قطعاً نه. ما به توسعه مبادلات بازرگانی و روابط سیاسی و ایجاد نقطه نظرهای مشترک با این چشم می نگریم و مایلیم این مبادلات دوستانه و برادرانه ادامه یابد.» (۳)

در پایان سفر غلام اسحاق خان به تهران، یادداشت تفاهمی در زمینه های بازرگانی، کشتیرانی، حمل و نقل و امور بانکی بین وزرای اقتصاد دو کشور امضا و مبادله شد. همچنین، مقرر گردید «کمیسیون مشترکی جهت همکاری های دائمی برای پیشبرد و گسترش روابط تجاری، اقتصادی و فرهنگی بین دو کشور تشکیل شود.» (۴) وزیر اقتصاد و دارایی پاکستان بعد از ظهر امروز با بدرقه حسین نمازی وزیر امور اقتصاد و دارایی، ایران را ترک کرد. (۵)

در جلسه امروز هیئت دولت که به ریاست نخست وزیر تشکیل شد، در خصوص تأمین اعتبار پروژه های نیروی هوایی، هزینه های عملیات نظامی ژاندارمری در دو ماه آینده و تخصیص بودجه به ادارات عقیدتی - سیاسی ارتش و امور فرهنگی استان های جنگ زده تصمیم گیری شد. مشروح مصوبات این جلسه چنین است:

«مبلغ ۴۰۰ میلیون ریال از اعتبار سال ۱۳۶۲ طرح ساختمان ها و تأسیسات نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران خارج از مقررات قانون محاسبات عمومی به طور کارهای فوری و

ص: ۴۱۳

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۴- همان، ص ۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

اضطراری پروژه های "سایت رادار" در اختیار نیروی هوایی قرار گرفت. مبلغ دو میلیارد و پانصد میلیون ریال از ردیف ۵۰۳۰۴۱ برای پرداخت هزینه های عملیات نظامی در ماه مهر و آبان سال جاری در اختیار ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران قرار گرفت. قرار گرفتن مبلغ یک صد میلیون ریال جهت هزینه های جنگ در اختیار استانداری آذربایجان غربی و مبلغ یک صد میلیون ریال در اختیار شهرداری تهران و مبلغ دو صد میلیون ریال جهت ادارات عقیدتی - سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، همچنین مبلغ دو صد میلیون ریال برای امور فرهنگی استان های جنگی طبق مصوبه شورای عالی بازسازی و نوسازی مناطق جنگی اختصاص یافت. (۱)

۱

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، که امروز در رأس یک هیئت بلند پایه سیاسی و اقتصادی عازم چین شده است، در بین راه ضمن توقیف کوتاه در اسلام آباد با مقامات پاکستانی دیدار کرد.

ولایتی قبل از ترک تهران در مصاحبه ای در فرودگاه مهرآباد درباره انگیزه های سفر به چین گفت: «سفر این هیئت به جمهوری خلق چین از سویی پاسخ به دعوتی است که سال گذشته از طرف وزیر امور خارجه چین انجام شده و از طرفی دیگر، به منظور توسعه روابط بین دو کشور بزرگ و مهم آسیایی، یعنی چین در آسیای مرکزی و ایران در آسیای غربی و خاورمیانه صورت می گیرد.» وی همچنین با اشاره به سایر برنامه های این هیئت دیپلماتیک، خاطر نشان کرد که هیئت مذکور بعد از چین از بنگلادش نیز دیدن می کند. (۲)

وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه امروز با استقبال رسمی وزیر امور خارجه پاکستان وارد اسلام آباد شدند. در جریان دیدار کوتاه این هیئت از پاکستان، ولایتی و صاحب زاده یعقوب خان وزیر امور خارجه پاکستان، «در خصوص توسعه روابط دوجانبه و تحکیم روابط متقابل» با یکدیگر گفت و گو کردند. (۳)

گفتنی است در این سفر حسین کاظم پور اردبیلی معاون امور اقتصادی و بین المللی، جواد منصوری معاون فرهنگی و کنسولی، آهنی مدیرکل سیاسی وزارت امور خارجه و نیز دو تن از نمایندگان مجلس و نمایندگان از وزارت بازرگانی ولایتی را همراهی می کنند. به گزارش روزنامه کیهان، جواد منصوری «پس از دیدار از پکن راهی پیونگ یانگ پایتخت جمهوری دموکراتیک خلق کره خواهد شد.» (۴)

۲

گردهمایی روحانیون کاروان ها و گروهی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی و سخنرانی موسوی خوئینی ها سرپرست حجاج ایرانی و نیز برگزاری مراسمی با حضور گروهی از حجاج کشورهای اسلامی و برخی اعضای نهضت های آزادی بخش از جمله برنامه های امروز بعثه امام در مکه بود.

ص: ۴۱۴

۱- همان، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- روزنامه کیهان، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

روزنامه کیهان به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی، درباره مراسمی که صبح امروز در بعثه امام خمینی برگزار شد گزارش داد: نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی در جمع بیش از هزار نفر از روحانیون کاروان ها و عده ای از نمایندگان مجلس شورای اسلامی که در محل بعثه امام گرد هم آمده بودند، سخنرانی کرد. موسوی خوئینی ها در این سخنرانی با اشاره به ملاقات خود با وزیر حج عربستان سعودی در مدینه و نامه ای که قبل از عزیمت حجاج به عربستان، خطاب به پادشاه عربستان نوشته شده بود، گفت: «ما» خواستار برگزاری دو راه پیمایی عظیم و باشکوه در مراسم حج، سخنرانی قبل از خطبه های نماز جمعه و ترمیم قبرستان بقیع شدیم. وزیر حج عربستان در پاسخ گفت: در ملاقاتی که پس از پایان مراسم حج با شاه فهد صورت خواهد گرفت، این گونه مسائل طرح خواهند شد که من در جواب گفتم: ما در زمینه مسائل اسلامی با ایشان (فهد) حرفی نداریم. مسائل اسلامی چیزی نیست که ملک فهد در مورد آن نظر دهد و اینکه بقیع باید ترمیم و ساخته شود، نظر کلیه علمای ماست.» (۱)

همچنین، به نوشته روزنامه اطلاعات، بعثه امام در مکه امشب میزبان گروهی از حجاج کشورهای اسلامی و برخی اعضای نهضت های آزادی بخش بود. در این مراسم نیز حجت الاسلام خوئینی ها در سخنانی در مورد انقلاب اسلامی و بازتاب آن در میان مسلمانان و وظایف مسلمین در مراسم حج مطالبی را بیان کرد. پس از آن یکی از علمای کشور زیمبابوه در خصوص شخصیت امام خمینی و ابعاد خارجی انقلاب اسلامی سخنرانی کرد و یکی از حجاج مصری پیشنهاد داد مکه به عنوان مرکزیت مسلمانان شناخته شود تا بر سرنوشت مسلمین نظارت داشته باشد.» (۲)

۱

وزیر امور خارجه برزیل که به عراق سفر کرده است، در اولین روز اقامت خود در این کشور با وزیر امور خارجه و معاون رئیس جمهور عراق دیدار و گفت و گو کرد. جنگ ایران و عراق، روابط اقتصادی به ویژه صدور نفت عراق به برزیل و خرید اسلحه از این کشور از جمله محورهای این مذاکرات بود.

□

روزنامه کیهان ضمن انتشار خبر ورود رامیرو گوئیرو وزیر امور خارجه برزیل، به بغداد، در خصوص مفاد مذاکرات وی با همتای عراقی خود نوشت: «مذاکرات وزیر خارجه برزیل و یوحنا عزیز به منظور دستیابی به یک توافق جدید پایای نفت با کالاهای برزیلی و از جمله اسلحه صورت می گیرد.» (۳) رادیو اسرائیل نیز با اعلام خبر ملاقات وزرای خارجه عراق و

ص: ۴۱۵

۱- همان.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

برزیل و تأکید بر بررسی موضوع جنگ ایران و عراق در این ملاقات، افزود: «درحالی که برزیل اخیراً مناسبات بازرگانی خود را با ایران گسترش داده، در بغداد اعلام شد که برزیل یکی از کشورهای اصلی صادرکننده اسلحه به عراق می باشد. همچنین بیش از ده هزار کارشناس برزیلی در اجرای پروژه های عمرانی در عراق مشغول به کار هستند.»^(۱)

به گفته رادیو بغداد، وزیر امور خارجه برزیل امروز با طه محی الدین معروف عضو شورای فرماندهی انقلاب و معاون رئیس جمهور عراق نیز دیدار و گفت و گو کرد. «در این ملاقات مناسبات دوستی دو کشور و همکاری میان عراق و برزیل و شیوه های گسترش دامنه آن» بررسی شد. معاون رئیس جمهور عراق در این دیدار «گسترش مناسبات و همکاری مشترک میان دو کشور را مورد ستایش قرار داد» و تحولات جنگ ایران و عراق را تشریح کرد. وزیر امور خارجه برزیل نیز «پابندی دولت برزیل را به مناسبات دوستی و همکاری با عراق ابراز داشت» و بر «خط مشی کشور متبوعش بر دعوت به پایان دادن جنگ میان عراق و ایران [و] حل و فصل مشکلات طرفین با روش های مسالمت آمیز تأکید نمود.»^(۲)

گفتنی است گوئیرو قبل از سفر به عراق ضمن تأکید بر اینکه قراردادهای تسلیحاتی بین عراق و برزیل قبل از شروع جنگ ایران و عراق منعقد شده اند، اظهار کرده بود: «تا زمانی که جنگ خلیج [فارس] ادامه دارد برزیل به ایران اسلحه نخواهد فروخت و تا به حال نیز نفروخته است، ولی به قراردادهای تسلیحاتی خود با عراق احترام می گذارد.» وی همچنین یکی از موضوعات مذاکرات خود با مقامات عراقی را «مشکلات عراق در پرداخت هایش به شرکت های برزیلی مشغول به کار در این کشور» عنوان کرده بود.^(۳)

۱

خبرگزاری الخلیج امروز از شرکت گروهی از اتباع کشورهای عربی در جنگ علیه ایران خبر داد. این خبرگزاری اعلام کرد: «در گزارشی که در مطبوعات بغداد منتشر شده، فاش شده است که جبهه ای که "ضمیر الامس" (وجدان دیروز) نام دارد دربرگیرنده داوطلبانی از کشورهای مصر، سوریه، فلسطین، لبنان، تونس، مراکش، یمن، بحرین، امارات متحده عرب، موریتانی، سومالی، سودان و اردن می باشند.» براساس این گزارش داوطلبان پیش از استقرار در خطوط مقدم جبهه جنگ در پادگان النهروان دوره های آموزشی لازم را برای به کارگیری انواع سلاح های سبک و نیمه سنگین گذرانده اند.

الخلیج ضمن اشاره به اظهارات چندی پیش طه یاسین رمضان فرمانده کل ارتش خلقی عراق، مبنی بر اینکه از آغاز جنگ تاکنون ۱۵ هزار داوطلب عرب در ارتش خلقی حضور داشته اند که اکثر آنها از اتباع مصر می باشند، افزود: «گروه های دیگر از داوطلبان عرب برای ورود به پادگان های آموزشی همچنان در انتظار به سر می برند.»^(۴)

ص: ۴۱۶

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو اسرائیل، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۳، رادیو بغداد، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۵، ۲۰/۶/۱۳۶۲، ص ۴، سائوپولو - خبرگزاری کویت، ۱۹/۶/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۶، ۲۱/۶/۱۳۶۲، صص ۶ - ۵، بغداد - خبرگزاری الخلیج، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

ماهنامه استراتژیک (چاپ بیروت) در شماره اخیر خود از تحویل قریب الوقوع تعدادی موشک زمین به هوای متحرک رولاند ۲ توسط یک شرکت فرانسوی - آلمانی به عراق خبر داد.

طبق گزارش این مجله شرکت اورمیسیل تاکنون ۵۰۰ موشک انداز و ۲۰ هزار موشک از نوع "رولاند ۲" را به فروش رسانده، که از این میان، پس از فرانسه و آلمان فدرال (کشورهای متبوع شرکت تولیدکننده) عراق مهم ترین خریدار این موشک ها است. ماهنامه استراتژیا اضافه کرد: «عراق در سال ۱۹۸۱، طی قراردادی سفارش ۱۵۰ موشک انداز رولاند ۲ را به شرکت مزبور داده است و همچنین در مرکز آموزش مجموعه یادشده افراد عراقی مشغول آموزش می باشند.» گفتنی است علاوه بر فرانسه، آلمان و عراق، کشورهای آرژانتین، نیجریه، ونزوئلا، برزیل و ایالات متحده آمریکا نیز از خریداران موشک رولاند ۲ می باشند.^(۱)

در پی تحرکات نظامی اخیر ایران در جبهه شمالی و تلاش برای تدارک یک عملیات در این منطقه که احتمال دارد یکی از فلش های آن به سمت منابع نفتی عراق در کرکوک باشد و از این رهگذر خط لوله نفتی عراق به ترکیه نیز در معرض خطر قرار گیرد، نگرانی مقامات ترکیه از گسترش جبهه جنگ عراق و ایران به مرزهای این کشور و تهدید منافعشان افزایش یافته است.

امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی مطلبی را از نشریه المجله (چاپ لندن) منتشر کرد که در آن به تحلیل تلاش های اخیر ترکیه برای کاهش تأثیرات سوء جنگ ایران و عراق بر منافع این کشور پرداخته شده است. این نشریه ابتدا به نگرانی ترکیه از «یک پیروزی سرنوشت ساز ایران» به دلیل «احتمال تأثیرپذیری گروه های افراطی ترکیه از انقلاب اسلامی»، اشاره کرده و ضمن درج اظهارنظر اخیر ژنرال کنعان اورن رئیس جمهور ترکیه، درخصوص روابط «دوستانه و مبتنی بر حسن هم جواری» ایران و ترکیه و عدم تأثیرپذیری سیاست داخلی ترکیه از تحولات ایران نوشته است: «ترکیه به تدابیر امنیتی خود بر علیه جنبش های افراطی که در موضع گیری های سیاسی خود از نظام جاری در ایران الهام می گیرد، شدت بخشیده است و این در حالی است که در هفته های اخیر و به دنبال تحولات و گسترش جبهه جنگ عراق با ایران به سمت مرزهای ترکیه میزان نگرانی مقامات ترکیه افزایش یافته است.»

نگرانی های ترکیه از تهدیدات اخیر ایران در مورد بمباران خط لوله نفتی عراق که از خاک ترکیه عبور می کند، موضوع دیگری است که در تفسیر المجله مورد توجه قرار گرفته است. این نشریه به نقل از منابع دیپلماتیک ترکیه از تماس های مقامات این کشور با مسئولان بلندپایه ایران و عراق خبر داده و افزوده است: «این منابع یادآور شدند که مسئولان ترکیه یک فرستاده ایران را که اخیراً از آنکارا دیدار به عمل آورد از عواقب تهدیدات ایران بر حذر داشته و اظهار کرده اند در صورتی که تهدیدات ایران به مرحله اجرا گذاشته شود، ترکیه ناچار خواهد شد که موضع آشکاری نسبت به تهدیدات ایران اتخاذ نماید.»

این گزارش در ادامه با اشاره به سفر اخیر طارق عزیز به ترکیه و درخواست وی از مقامات ترکیه مبنی بر تأمین و تقویت تدابیر حفاظتی خود از خط لوله نفتی کرکوک به بندر یومورتالیک آورده است: «علی رغم تحولات اخیر جنگ و برخلاف تحلیل های مطبوعات غربی که از نزدیکی میان منافع ترکیه و عراق در جهت مقابله با ایران سخن به میان [می]آورند مقامات ترکیه همچنان اصرار دارند تأکید کنند که موضع کشور متبوعشان در قبال جنگ همان موضع سابق است که بر بی طرفی و پایان هرچه زودتر جنگ مبتنی است.»

در پایان این گزارش، قسمت هایی از مصاحبه اختصاصی المجله با سفیر ترکیه «در یکی از کشورهای حوزه خلیج فارس» درج شده است. المجله به نقل از این مقام ترکیه ای نوشته است: «دولت متبوعش امیدوار است که طرفین متخاصم ترکیه را بیش از این درگیر جنگ نکنند. هر دو کشور متخاصم از تهدید منافع ترکیه دوری جویند.» سفیر ترکیه همچنین، ضمن تأکید بر اینکه «ترکیه به نوبه خود در جهت حفاظت از لوله نفتی [عراق در خاک ترکیه] تدابیر امنیتی لازم را اتخاذ کرده است»، ابراز امیدواری کرده است: «عراقی ها نیز همان تدابیر را در خاک های خود به عمل آورند.»^(۱)

۱

در حالی که درگیری ها در لبنان با برتری نسبی مسلمانان در روزی اوج گرفته و تلاش های امریکا برای به دست گرفتن ابتکار عمل در بحران لبنان با تشدید فعالیت های دیپلماتیک و ارائه طرح های سازش بین طرفین ادامه دارد، برخی رسانه ها می کوشند ردپایی از دخالت های ایران و سوریه در درگیری های لبنان نشان دهند.

امروز، خبرگزاری جمهوری اسلامی از انتشار اخباری مبنی بر اعزام «سه هزار رزمنده مسلمان شیعه به نام حزب الله از شهر بعلبک به کوه های عالیه و شوف جهت یاری گروه های مقاومت ملی لبنان» در روزنامه های عرب زبان امارات متحده عربی خبر داد. به گزارش این خبرگزاری، روزنامه الفجر (چاپ امارات) عکسی از عزیمت نیرو های مذکور به چاپ رساند و روزنامه الخلیج آشکارا به حضور ایرانی ها در گروه اعزامی اشاره کرد و مدعی شد: «رزمندگان لبنانی و ایرانی به نام حزب الله از بعلبک عازم صحنه های نبرد در کوه های عالیه و شوف شدند.»^(۲)

بخش عربی رادیو مونت کارلو نیز در خصوص مداخله سوریه در بحران لبنان گفت: «یک سخنگوی لبنانی فاش ساخت که سوریه در حوادث اخیر دست داشته است. وی افزود تماس های بی سیم که ضبط شده ثابت می کند سوریه به نیروهای رزمی در منطقه الجبل دستور پیشروی و عقب نشینی می دهد. به اضافه نیروهای رهبر شورشی فلسطینی ابوموسی از طرف سوریه رهبری می شوند همچنین حملات تبلیغاتی ثابت می کند که دمشق قصد دارد رژیم لبنان را سرنگون و از مخالفین حمایت کند.»^(۳)

ص: ۴۱۸

۱- همان، ص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۱۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو مونت کارلو (بخش عربی)، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

در همین حال، رادیو صدای امریکا امروز به نقل از روزنامه نیویورک تایمز، از موافقت رهبر دروزی ها با پیشنهادهای سازش رابرت مک فارلین فرستاده ویژه رئیس جمهور امریکا به غرب آسیا و نیز شرکت عربستان و سوریه در آشتی سیاسی لبنان خبر داد. نیویورک تایمز ضمن اعلام موافقت ولید جنبلاط رهبر حزب سوسیالیست دروز با پیشنهاد های آتش بس مک فارلین، درخصوص مواد پیشنهادی طرح فرستاده ویژه رئیس جمهور امریکا نوشت: «پیشنهاد های مک فارلین آن گونه که مقام های شیعه در بیروت می گویند نه تنها برقراری آتش بس را در بر می گیرد بلکه یک سلسله گام های سیاسی و نظامی را به منظور کاهش تشنج میان جناح های گوناگون قومی و سیاسی لبنان [را] شامل می شود. ... در پیشنهاد مک فارلین از ارتش لبنان نیز خواسته می شود از روستاهای دروز خارج شوند.» این روزنامه به نقل از روزنامه السفیر (چاپ بیروت) «یک عنصر مهم این پیشنهاد» را شرکت سوریه و عربستان سعودی در گفت و گو های مربوط به آشتی سیاسی در لبنان اعلام کرد و افزود: «ظاهراً [طرح مک فارلین] نقش عمده ای را که سوریه در هر آتش بسی بازی خواهد کرد مورد تأیید قرار می دهد.»^(۱)

ص: ۴۱۹

۱- همان، صص ۹ - ۱۰، رادیو صدای امریکا.

فرماندهان قرارگاه نجف که از نیمه دوم شهریور بر حجم فعالیت های خود برای اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان افزوده اند، امروز در یک گام جدی برای تسریع این اقدام، طرح مانور عملیات را تهیه و تنظیم کردند.

براین اساس، امروز فرماندهان ارشد قرارگاه نجف (۱) به منظور تنظیم طرح عملیاتی والفجر ۵ جلسه ای در گیلان غرب تشکیل دادند. طبق طرح مانور فعلی عملیات، قرارگاه نجف مأموریت دارد ارتفاعات شاخ سورمر، برددکان، زمیناکوه، شاخ خشیک، بمو، شاخ بمو، شاخ کیله، تنگه های کرگمل، سرتک و دربند را تصرف کند و پس از آن ضمن تأمین خط نور (کنار سواحل منتهی به سد دربندیخان) و کنترل سد دربندیخان، اقدام به انهدام تونل دربندیخان و تأسیسات سد کرده و آماده پدافند در منطقه شود. (۲) براساس طرح مزبور، منطقه عملیات به سه هدف امیر، خاتم و قائم تقسیم بندی شد (۳) و قرارگاه نجف اهداف مزبور را در منطقه دربندیخان به این ترتیب معین کرد:

۱. برددکان - شاخ سورمر - شاخ شمیران - زمیناکوه.

۲. تنگه کرگمل - شاخ خشیک - تنگه سرتک.

۳. شاخ بمو - شاخ کیله - تنگه دربند (۴)

براساس این طرح برای دستیابی به اهداف مورد نظر مقرر شد ابتدا قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ در شمال منطقه عملیاتی دو هدف امیر و خاتم را تصرف و خط نور را تأمین کند و قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ نیز در جنوب منطقه عملیاتی ضمن تصرف هدف قائم به تأمین خط نور پردازد. قرارگاه های تاکتیکی نجف ۳ و ۴ هم به عنوان احتیاط در نظر گرفته شدند. (۵)

ص: ۴۲۱

۱- عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات و حسین کلاه کج طرح و عملیات این قرارگاه، احمدیان و امینی در این جلسه حضور داشتند.

۲- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف (قبل از عملیات والفجر ۴)، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۵۸.

۳- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۴۱ - ۴۰.

۴- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۰ - ۵۸.

۵- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

در پی ابلاغ شب گذشته قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، قرارگاه نجف مأموریت یافت عملیات والفجر ۵ را در منطقه دربندیخان تا حداکثر یک هفته دیگر به مرحله اجرا درآورد.^(۱) از این رو امروز در جلسه ای که با حضور برخی فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و فرماندهان قرارگاه نجف و لشکرهای تحت امر آن^(۲) در گیلان غرب برگزار شد، طرح مانور، سازمان رزم و شناسایی های اخیر منطقه عملیاتی والفجر ۵ مورد بررسی قرار گرفت.

در این جلسه به منظور تکمیل طرح مانور، دوباره بحث تعداد قرارگاه های عملیاتی منطقه دربندیخان مطرح شد. در این زمینه فرمانده قرارگاه نجف دلایل ابلاغ عملیات با دو قرارگاه را «محدودیت زمان و وابستگی زیاد هدف های شمال طرح به هم و مسئله حفاظت و وابستگی به نور مهتاب و تسریع در عملیات» عنوان و پیشنهاد کرد که در صورت اجرای عملیات با سه قرارگاه، به علت حساسیت و نیاز سرتک به نیروی بیشتر و نیز وابستگی زمیناکوه به سرتک، مأموریت تصرف و تأمین کرگمل تا سرتک به لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) و ارتفاعات زمیناکوه، شاخ سورمر، شاخ شمیران و بردکان به لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) محول شود. برخی فرماندهان نیز با بیان دلایلی نظیر گستردگی منطقه و عدم تسلط کافی، ضرورت استفاده صحیح از نیروی احتیاط و تفکیک دو منطقه سرتک و زمیناکوه برای تمرکز بیشتر روی جزئیات، موافق اجرای عملیات با سه قرارگاه بودند. در نهایت قرار شد برای چندمین بار، تعداد قرارگاه ها بررسی شود.

در ادامه این جلسه فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) در ارزیابی مناطق شناسایی شده منطقه دربندیخان گفت: «ازلحاظ شناسایی بهترین جواب را ۱. شاخ خشیک و سرتک، ۲. بمو ۳. زمیناکوه به ما داده است.» وی نوک زمیناکوه، تنگه کرگمل و تنگه سرتک را از جمله نقاطی برشمرد که احتمال پاتک در آنها بسیار زیاد است. مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر نیز در تأیید اظهارات ابراهیم همت، ضمن تشریح حساسیت های عملیاتی منطقه دربندیخان، موفقیت عملیات را در گرو تصرف ارتفاعات سرتک و بمو دانست و افزود: در این صورت زمیناکوه و به تبع آن سد دربندیخان به عنوان هدف عملیات، تأمین خواهد شد و از شکست در عملیات جلوگیری می شود. سایر فرماندهان حاضر در جلسه هم این نظر را تأیید کردند. در همین حال محمدعلی جعفری عملیات قرارگاه نجف را در موقعیت کنونی حساس و دشوار خواند و گفت: «به علت نداشتن جاده و عدم توان استفاده کافی از هلیکوپتر، سخت ترین جنگ را خواهیم داشت.» با توجه به مشکلات مزبور در نشست امروز درباره انفجار تونل و تأسیسات سد دربندیخان توسط گروه های طرف دار ایران در این منطقه نظیر قیاده های موقت نیز بحث و تبادل نظر شد.^(۳)

ص: ۴۲۲

۱- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه تاکتیکی حمزه در عملیات والفجر ۴، محمدرضا دینانی، ۱۳۶۲/۶/۱۳ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱۴.

۲- این جلسه با حضور بشردوست نماینده فرماندهی کل سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات این قرارگاه، ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، نورعلی شوشتری، مهدی کیانی و حجت الاسلام مروج از دفتر نمایندگی امام تشکیل شد.

۳- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷۰ - ۶۱.

پس از عقب نشینی های مکرر نیروهای عراق در منطقه عمومی دشت شیلر، امروز محمد باقری مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، در نامه ای به فرماندهی این قرارگاه در مورد وضعیت مناطق تخلیه شده جبهه بانه چنین گزارش داد: ارتفاعات آسمان بین، تخته نادر، سرکچل - که حدود یک گردان از نیروهای دشمن بر روی آن و حوالی آن مستقر بود - و یال شمال ارتفاع کیوی کنگرک در جنوب آوه شیلر، کاملاً تخلیه شده است. در این گزارش همچنین آمده است: «اطلاع حاصل شد که برادران در طول چند ساعت دیده بانی ارتفاع کیوی لری را نیز از دشمن خالی دیده اند، اما هنوز افراد خودی برای صحت امر فوق به روی این قله نرفته اند.»(۱)

گزارش هایی از این دست در حالی منتشر می شود که علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، در تحلیل ارتباط تغییرات خطوط پدافندی دشمن و تشدید بمباران های ارتش عراق در روزهای اخیر، این اقدامات و به ویژه تخلیه برخی ارتفاعات را در راستای تقویت و تحکیم مواضع عراق ارزیابی کرد و بر تعجیل در اجرای عملیات یگان های ۱۴ امام حسین(ع) و ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) پیش از عقب نشینی کامل دشمن از سورن و پنجوین تأکید کرد.(۲)

ارتش عراق برای پیشگیری از تداوم عملیات های والفجر در جبهه شمالی، تحرکات قابل توجهی از جمله تقویت استعداد رزمی و تحکیم مواضع پدافندی را در محدوده مناطق عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) و والفجر ۴ (دهانه شیلر) انجام می دهد.

واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه مالک اشتر در گزارشی با عنوان "گزارش از منطقه رواندوز" از تقویت و تحکیم مواضع دشمن در منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) خبر داد و اعلام کرد: دشمن در منطقه سکن، انه، درخشگان، بندیزان و شیخ باتمان و دره یا تنگه علی بیک (مشرف به رواندوز) در حال تحکیم مواضع و تقویت پایگاه های خود می باشد. این گزارش با اشاره به افزایش شایعه حمله احتمالی ایران به منطقه سیدکان، درخصوص فعالیت های اخیر دشمن افزوده است: ارتش عراق در شهر کاوه و دارالسلام ضمن استقرار نیرو، اطراف آن را مستحکم کرده و در مناطق دارالسلام - رزان، ناو کلکان، حسن بک و روزاک، علاوه بر استقرار توپخانه و نیروی گسترده مشغول سنگرسازی است و «در زیر ارتفاعات هلی گرد با پلیت و امکانات دیگر خود را برای زمستان آماده می کند [و] جاده ای از پشت ارتفاعات زیر هلی گرد را تدارک می کند.»(۳) این گزارش در پایان دشمن را برای دفع هرگونه تک احتمالی از سوی ایران آماده توصیف کرد. علاوه بر این، گزارش های دیگر نیز از افزایش اقدامات عراق در منطقه بین حاج عمران و دهانه شیلر حکایت دارد. طبق اعلام معاونت اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، دشمن در پایین ارتفاعات دویازا (شمال غربی

ص: ۴۲۳

۱- سند شماره ۱۴۴۴۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا به فرماندهی قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱۵.

۳- سند شماره ۳۵۴۴۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه مالک اشتر به فرماندهی قرارگاه مالک اشتر، ۲۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱ - ۲.

سردشت) تعداد زیادی توپ و تانک مستقر کرده است.^(۱) براساس اخبار رسیده از فرمانداری سردشت، عراق علاوه بر استقرار تعداد زیادی از نیروهای نظامی خود در اطراف شهر قلعه دیزه چند تانک مجهز به توپ های دوربرد را نیز به این شهر منتقل کرده است. این نیروها از ترس حمله "جمهوری اسلامی" قادر به وارد شدن به شهر قلعه دیزه نیستند. گویا هدف ارتش عراق از اقدامات مذکور، حمله به پایگاه های ایران در مناطق کال وی الیون و ارتفاعات رستم عالیان است که از نظر سوق الجیشی اهمیت زیادی دارد.^(۲)

در منطقه عملیاتی والفجر ۴ (دهانه شیلر) نیز براساس گزارش سپاه کردستان مستند به اعلام واحد اطلاعات سپاه سقز، «ارتش عراق منطقه نسيله را تقویت نظامی کرده تعداد زیادی نیرو و با تعداد حدود ۲۰ الی ۵۰ عدد تانک وارد منطقه سپاه گویز به امتداد رودخانه سورا تا نزدیک کوخان کرده [است]».^(۳) علاوه بر این لشکر ۲۸ کردستان نیز در گزارش مشابهی اعلام کرد که ارتش عراق تعداد ۲۰ دستگاه تانک در منطقه بین کلو و روکان از تریلی پیاده کرده و ۵۰۰ نفر از نیروهای دشمن نیز به صورت پیاده از منطقه کلو به طرف پنجوین اعزام شده اند. این گزارش در ادامه ضمن اشاره به وجود ۶ قبضه موشک (احتمالاً از نوع زمین به زمین) در پادگان عربت، از وجود ۴ قبضه توپ ۱۳۰ و ۱۰۶ میلی متری و ۲ دستگاه رادار متحرک در آبادی حاجی نامی (شمال سیدصادق) و انتقال این رادارها به منطقه پنجوین خبر داد.^(۴)

۱

اجرای عملیات دریایی در شمال خلیج فارس از جمله اقداماتی است که از دو ماه پیش با هدف پیگیری راهبرد حفظ دور تهاجم در سراسر جبهه های نبرد در دستور کار فرماندهان نظامی ایران قرار گرفته است. براین اساس، امروز جلسه ای با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، ناخدا حسینی فرمانده نیروی دریایی ارتش و برخی فرماندهان ارتش و سپاه به منظور بررسی امکان اجرای عملیات روی اسکله های البکر و العمیه در قرارگاه نوح بوشهر، برگزار شد. گزارش رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه، از این جلسه از بی رغبتی و موضع ضعف ناخدا ملک زادگان فرمانده ناوگان بندرعباس (فرمانده تاکتیکی نیروی دریایی و فرمانده منطقه یکم دریایی) و همچنین ناخدا بهروزی فرمانده گروه رزمی ۴۲۱، درمورد اجرای عملیات در شمال خلیج فارس حکایت دارد. رحیم صفوی با بیان اینکه وضعیت موجود ناشی از ناهماهنگی های برخی فرماندهان

ص: ۴۲۴

-
- ۱- سند شماره ۱۴۴۴۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
  - ۲- سند شماره ۳۱۸۳۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ژاندارمری آذربایجان غربی، ۲۱/۶/۱۳۶۲.
  - ۳- سند شماره ۳۵۴۵۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه کردستان به قرارگاه حمزه، ۲۱/۶/۱۳۶۲.
  - ۴- سند شماره ۲۳۶۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تیپ ۳ (رکن ۲) به گیرندگان (ف سپاه پاسداران و...)، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

نیروی دریایی ارتش بوده و به وحدت نیروها لطمه می زند، خاطرنشان کرد: پیشنهاد اجرای عملیات روی اسکله های البکر و العمیه دو ماه است که مطرح شده، ولی فرماندهان نیروی دریایی ارتش «دائم از زیر بار این عملیات فرار می کنند.» وی دلایل این برخورد نیروی دریایی ارتش و تأخیر در اجرای عملیات در خلیج فارس را کمبود نیرو، ضعف در اجرای عملیات بر روی اسکله های البکر و العمیه و وحشت از پیش دستی سپاه برای اجرای این عملیات دانست. (۱)

۱

در ادامه حملات هوایی و توپخانه ای عراق در جبهه شمالی که به منظور ناامن سازی عقبه عملیات آتی ایران دنبال می شود و علاوه بر مناطق عملیاتی و نظامی، نقاط مسکونی و غیرنظامی را نیز هدف قرار می دهد، امروز مناطقی از مریوان و پیرانشهر مورد تجاوز جنگنده های عراقی قرار گرفت. شهر سردشت نیز در روزهای اخیر زیر آتش توپخانه عراق قرار داشت.

گزارش ژاندارمری کردستان حاکی است: صبح و بعدازظهر امروز، هواپیماهای عراقی در آسمان مریوان ظاهر شده و در چهار نوبت مناطق جنوبی و شرقی این شهر را بمباران کردند. در این حملات بیش از ۵۰ ساختمان تخریب شد. (۲) مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در گزارشی راجع به بمباران مذکور ضمن اشاره به بمباران داخل و حوالی شهر مریوان افزود: «جنگنده های عراقی [وسط تپه شهدا و ارتفاعات قوچ سلطان و میان ارتفاعات هفت توانان و تپه ایمان (روی نیروهای خودی) را بمباران کرده و این عمل از سقف پرواز بالا بوده است.» (۳)

از سوی دیگر، براساس گزارش شهربانی آذربایجان غربی، پیرانشهر نیز صبح امروز هدف حمله هوایی دو فروند هواپیمای عراقی قرار گرفت. در این حمله شش عدد راکت به نقاط اطراف شهر شلیک شد. (۴) درحالی که گزارش مذکور تا لحظه مخابره خبر، بر دریافت نشدن «هیچ گونه خبری دال بر خسارت مالی و جانی» تأکید کرده است، روزنامه های داخلی درخصوص خسارات و تلفات بمباران پیرانشهر نوشتند: «بر اثر این جنایت وحشیانه، ۶ تن از هم وطنان غیرنظامی که در مزرعه مشغول کشاورزی بودند، به شهادت رسیدند و عده زیادی نیز مجروح شدند. [همچنین] به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بر اثر این بمباران حدود ۱۰۰ رأس دام نیز تلف شد و مقادیری از اراضی کشاورزی از بین رفت.» (۵)

ستاد کل فرماندهی نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۱۶ خود، ضمن تأیید حملات هوایی مذکور، مدعی شد در این حملات سنگرها و مواضع نظامی ایران مورد حمله قرار گرفته و بر اثر آن «تلفات و ضایعات قابل توجهی به نفرات، خودروها و سلاح های» نیروهای ایرانی مستقر در جبهه شمالی وارد آمده است (۶)

ارتش عراق علاوه بر تحرکات و بمباران های هوایی در منطقه عملیاتی آتی، از آتش توپخانه نیز بهره می گیرد. در این زمینه شهر سردشت در روزهای اخیر چندین بار هدف آتش توپخانه

ص: ۴۲۵

۱- سند شماره ۱۲۹۲۱/ب ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی شرق بصره، زمینکوه و شیلر (عملیات والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۶/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۲۱)، صص ۴ - ۲.

۲- سند شماره ۳۴۳۹۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۱۴۴۴۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- سند شماره ۳۵۴۲۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی آذربایجان غربی به استانداری آذربایجان غربی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲؛ و - روزنامه کیهان، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۸، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۱۶ ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق.

دشمن قرار گرفت. به گزارش اداره اطلاعات شاجا، دشمن دو روز پیش (۱۹/۶/۱۳۶۲) در ساعات مختلف «با توپ های دوربرد ۱۷ عدد گلوله توپ به اطراف شهرستان سردشت شلیک [کرد]». این حمله توپخانه ای صدمات جانی و خسارت مالی در پی نداشته است. (۱) امروز نیز این شهر آماج گلوله های توپخانه عراق قرار گرفت. (۲) به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، در جریان این حملات یک گلوله توپ به خودروی حامل تعدادی از نیروهای جهاد سازندگی اصابت کرد که بر اثر آن ۳ تن از «جهادگران» به شهادت رسیدند. (۳)

همچنین به گزارش واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ارتش عراق روز گذشته نیز اطراف شهر مریوان را با توپ های دوربرد هدف قرار داد. (۴)

۱

امروز یک کاروان از کشتی های تجاری ایران که از بندر بوشهر عازم بندر امام خمینی بود، مورد حمله هواپیماهای دشمن قرار گرفت و متحمل خساراتی شد.

به گزارش قرارگاه نوح نبی عملیات اسکورت کاروان (۵) که شامل ۲۱ کشتی ورودی به بندر امام خمینی با محموله و ملیت های مختلف و ۱۳ کشتی خروجی از این بندر بود، از ساعت ۹:۴۰ با خروج اولین کشتی آغاز شد. آخرین کشتی خروجی نیز ساعت ۱۰:۴۰ بندر را ترک کرد. (۶) در ساعت ۱۱:۰۳ کاروان ورودی توسط هواپیماهای عراقی بمباران شد. (۷) در این

ص: ۴۲۶

۱- سند شماره ۶۸۷۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۴۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۶/۱۳۶۲.

۵- از آغاز جنگ، عراق به کشتی های ایرانی به خصوص کشتی هایی که عازم بندر امام خمینی بودند، حمله می کرد. این حملات از طریق یک پایگاه موشکی HY۲ که در رأس البیشه مستقر بود و نیز با بالگردها یا هواپیماهای مجهز به موشک های اگزوسه صورت می گرفت. بزرگ ترین بندر وارداتی ایران، یعنی بندر امام خمینی، در انتهای خور موسی قرار داشت و چاره ای جز انتقال کشتی های تجاری جهت پهلو گیری به این بندر نبود. ایران به منظور کاهش آسیب پذیری کشتی ها، با کمک نیروی دریایی، نیروی هوایی و همکاری سپاه کشتی های تجاری را اسکورت می کرد. با این حال، معمولاً عراق از طریق سیستم اطلاعاتی خود، از زمان حرکت کاروان ها اطلاع می یافت و به آنها حمله می کرد به این ترتیب که تعدادی بالگرد سوپر فرئون که دارای موشک های اگزوسه بودند از سکوی نفتی العمیه و البکر به پرواز درآمده و کاروان کشتی های ایران را هدف حمله قرار می دادند. پدافند هوایی پیش بینی شده برای اسکورت کاروان ها چندان مؤثر نبود و اغلب در حرکت کاروان کشتی ها، تعدادی از آنها مورد اصابت راکت های عراقی قرار می گرفتند. (اقتباس از حسین علایی، روند جنگ ایران و عراق، تهران: نشر مرز و بوم، ۱۳۹۱، ص ۶۳۴).

۶- سند شماره ۹۳۲۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی به ستاد مرکزی - واحد طرح و عملیات یگان دریایی، ۲۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱ - ۲.

۷- هاشمی رفسنجانی در خاطرات روز ۲۱ شهریور ۱۳۶۲ خود در این باره نوشته است: «از دفتر نخست وزیر اطلاع دادند که امروز حدود چهل کشتی از بندر ماهشهر وارد و یا خارج شده است. در خور موسی، هواپیماهای عراقی حمله کرده اند و دو یدک کش، آسیب مختصری دیده اند.

معمولاً- هنگام ورود یا خروج کشتی، عراقی ها با موشک یا هواپیما به آنها در خور موسی حمله می کنند. ما هم با نیروی هوایی و موشک های ضد هوایی از کاروان ها حفاظت می کنیم.» (اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به کوشش مهدی هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۲۱۱ - ۲۱۰).

حمله «سه راکت (۱)» به یدک کش اروند در قسمت پل فرماندهی اصابت کرد و ترکش آن نیز به یدک کش کرخه اصابت نمود. که در این درگیری ۳ نفر زخمی شدند.» (۲) در این حادثه، حسین نظام پور از نیروهای رسته فرماندهی سپاه مجروح شد. (۳) ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۱۵ خود با اشاره به حمله هوایی مذکور مدعی شد در این حمله «دو هدف دریایی بزرگ» ایران را منهدم کرده است. براساس این اطلاعیه، «اولین هدف دریایی در ساعت یازده و نیم پیش از ظهر امروز و دومین هدف دریایی در ساعت پنج عصر امروز منهدم شده است.» (۴)

۱

هرچند طراحی یک عملیات در جبهه شمالی و تمهید مقدمات آن بیشترین توجهات و تلاش های نظامی نیروهای خودی را به این جبهه معطوف ساخته است، در جبهه های میانی و جنوبی نیز فعالیت ها و درگیری های طرفین ادامه دارد.

براساس اعلام ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، امروز «در منطقه مهران، یک گروه گشتی رزمی دشمن قصد نفوذ به مواضع یگان های خودی را داشتند که بابت اجرای آتش نیروهای ما مجبور به فرار شدند.» (۵)

از سوی دیگر، «در جبهه های جنوب [نیز] مبادله آتش برقرار و در منطقه زبیدات و پیچ انگیزه شدت بیشتری داشت. در مناطق جزابه، شرهانی، [پاسگاه] زید و شلمچه فعالیت گشت زنی به منظور شناسایی و نفوذ به مواضع خودی مشاهده و با اجرای آتش به موقع رزمندگان ما خنثی شد.» (۶) همچنین، به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، نیروهای «کمیته انقلاب اسلامی آبادان طی یک عملیات سه ساعته در جبهه اروندرود به نام "شهید آیت الله مدنی" نیروهای عراق را در خاک خود مورد حمله قرار دادند.» براساس گزارش مذکور، در این درگیری خساراتی بدین شرح به دشمن وارد شده است: انهدام ۲ سنگر دیده بانی، ۳ مقر اجتماعی، ۲ خمپاره انداز ۸۰ و ۱۲۰ میلی متری و چند جنگ افزار سبک و سنگین و نیز هلاکت ۳ تن از نیروهای دشمن. (۷)

۲

در پی حملات مکرر هوایی و توپخانه ای عراق به شهر مریوان، آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، هیئت ویژه ای را برای بررسی مسائل و مشکلات کردستان به ویژه شهر مریوان به این منطقه اعزام کرد.

ص: ۴۲۷

- ۱- گزارش دیگری از این قرارگاه تعداد راکت ها را ۳ عدد و شمار مجروحان این حمله را ۵ تن اعلام کرد. (سند شماره ۹۳۲۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش قرارگاه نوح نبی به ستاد مرکزی - واحد طرح و عملیات یگان دریایی، ۲۲/۶/۱۳۶۲).
- ۲- سند شماره ۲۰۱۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی به ستاد مرکزی - واحد طرح و عملیات یگان دریایی، ۲۱/۶/۱۳۶۲.
- ۳- سند شماره ۹۳۲۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح نبی به ستاد مرکزی - واحد طرح و عملیات یگان دریایی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.
- ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۷، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۲۱/۶/۱۳۶۲.
- ۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۶- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۷- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

حجت الاسلام دعاگو، که ریاست این هیئت ویژه را برعهده دارد، امروز پس از ورود به سنندج و جلسه ای کوتاه با مسئولان استان کردستان، عازم مریوان گردید. وی به همراه استاندار و قائم مقام استانداری کردستان و نیز فرمانداران شهرهای سنندج و بیجار و شهردار سنندج، از منازل مسکونی ویران شده شهر مریوان بازدید کرد.^(۱) فرستاده ویژه رئیس جمهور پس از این بازدید در مصاحبه ای هدف از سفر خود را بررسی مسائل استان کردستان به ویژه شهرستان مریوان و تهیه گزارشی از وضعیت موجود برای ارائه به آیت الله خامنه ای ذکر کرد و گفت: «وحشیگری های صدام در مریوان اگر در نوع خود بی نظیر نباشد در بین جنایات صدام کم نظیر است و باید گفت مریوان هرروز متوالیاً بمباران و خانه های مردم ویران می شود.» دعاگو تأکید کرد: «انتقام این جنایات را نباید هرگز از مردم مسلمان و انقلابی عراق گرفت، بلکه باید با قدرت و قاطعیت در میدان های رزم به این وحشیگری ها و خونریزی ها پاسخ کوبنده داد.»^(۲)

۱

نیروهای خودی با اجرای چند عملیات کمین و گشتی در مناطق بحرانی آذربایجان غربی و کردستان ضرباتی را به عناصر مسلح غیرقانونی وارد آوردند.

سپاه اشنویه در گزارشی اعلام کرد: در جریان یک عملیات گشتی که در روستاهای سوجه، پیرآباد، سرگیز، قره سقل و حسن نوران، ده شمس، چپرآباد و امیرآباد، اجرا شد یک نفر از کادرهای تشکیلاتی «محال نالوس» درحالی که به شدت زخمی شده بود، به همراه ۴ نفر دیگر دستگیر شد.^(۳)

طبق اعلام سپاه سلماس، نیروهای پایگاه هشتراک نیز در ساعت ۱۹:۲۰ امشب با گروهی از عوامل مسلح غیرقانونی درگیر شدند. در پایان این درگیری که حدوداً پنج ساعت به طول انجامید، عناصر ضدانقلاب متواری شدند و نیروهای خودی سالم به پایگاه بازگشتند.^(۴)

نیروهای گروه کمین "شهید سلطانی" در بین روستاهای برده زی و مرگه رش (در حومه ارومیه)، اقدام به اجرای کمین کرده و پس از ورود به روستای گلچین، بدون درگیری با چته ها سالم به پایگاه سرو بازگشتند.^(۵)

همچنین، گروهی از نیروهای پایگاه خورخورا (اطراف خوی)، که در اطراف این محل کمین زده بودند، در ساعت ۱۰ شب با مهاجمان مسلح غیرقانونی درگیر شدند. در این درگیری یک نفر از عناصر ضدانقلاب کشته شد، تعدادی از آنها زخمی شدند و بقیه هم گریختند. نیروهای خودی نیز بدون هیچ گونه تلفاتی به پایگاه برگشتند.^(۶)

امروز همچنین، چهار نفر از عناصر مسلح غیرقانونی، یک سرباز را که با لباس شخصی برای رفتن به مرخصی سوار اتومبیل افراد مذکور شده بود، در بین راه مهاباد - میاندوآب ربوده و با اسلحه به شهادت رساندند.^(۷)

ص: ۴۲۸

- ۱- روزنامه کیهان، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۴.
- ۳- گزیده اسناد عملیات های پاک سازی، ایذائی و کوچک آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه و خوزستان، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، بهار ۱۳۸۴، ص ۲۰۱.
- ۴- سند شماره ۳۱۷۹۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سپاه سلماس به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۸/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۳۱۶۶۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات بخش ۹۰۰۰ به فرماندهی سپاه ارومیه، ۲۴/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۵۱۲۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه سلماس به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۲/۶/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۳۵۱۲۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه مهاباد به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، در گفت و گویی، که در شماره امروز روزنامه اطلاعات درج شد، درخصوص حملات هوایی اخیر عراق به مریوان، عملیات آتی، پاک سازی مناطق کردنشین و سفر رئیس جمهور به استان آذربایجان شرقی مطالبی را بیان کرد.

وی حملات هوایی عراق به مریوان را «باعث افزایش سرعت رزمندگان اسلام و آماده شدن برای شروع عملیات والفجر آینده» دانست و گفت: «رژیم بعثی عراق به شهر قهرمان و مقاوم مریوان خسارات زیادی وارد کرده و خرابی های زیادی به بار آورده است، اما این گونه حملات وحشیانه هیچ خللی در اراده مصمم رزمندگان اسلام وارد نمی کند و نیروهایمان مصمم تر شده اند تا خودشان را برای عملیات آینده والفجر آماده نمایند.»

فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران درمورد عملیات های پاک سازی اخیر در مناطق کردنشین غرب کشور نیز گفت: «عملیات موفقیت آمیز پاک سازی مناطق کردنشین آذربایجان غربی و کردستان همچنان با قاطعیت ازسوی نیروهای رزمنده مان ادامه دارد و تاکنون تعداد بسیار زیادی از افراد مسلح [ضدانقلاب] کشته و مجروح شده و سازمان تیمی آنها از میان رفته است.»

وی همچنین با اشاره به سفر اخیر خود به همراه آیت الله خامنه ای رئیس جمهور به استان آذربایجان شرقی، این سفر را باعث تقویت «پیوند قلوب بین رئیس جمهوری، مردم و مسئولین منطقه» توصیف کرد و افزود: «در این سفر مذاکراتی به عمل آمد و از نظر امنیتی هماهنگی های لازم صورت گرفت.» (۱)

در آستانه سالگرد تجاوز ارتش عراق به خاک ایران در ۳۱ شهریورماه ۱۳۵۹، کمال خرازی مسئول ستاد تبلیغات جنگ، برنامه های سومین سالگرد جنگ ایران و عراق را تشریح کرد.

به گفته خرازی، هریک از روزهای هفته جنگ با نامی خاص و برنامه هایی ویژه همراه خواهد بود. براین اساس، روز اول هفته جنگ (۳۱ شهریور) "روز قصرشیرین" نام گذاری شده است. «در این روز مطابق هر سال، رژه نیروهای مسلح در تهران و سایر شهرها برگزار می شود. در این رژه نیروهای مردمی نیز شرکت دارند. ... روز دوم (جمعه اول مهرماه) به نام "روز

ص: ۴۲۹

بازسازی و حمایت از مهاجران جنگ تحمیلی" یا "روز خرمشهر" نام گذاری شده است؛ در این روز با بسیج مردم به سوی محل های نماز جمعه و ایجاد امکاناتی برای جمع آوری کمک های مردم به جبهه ها و شهرهای درحال بازسازی و مهاجران جنگ تحمیلی، مردم در بازسازی شهرهای آسیب دیده از جنگ تحمیلی و [حمایت از] مهاجران جنگی همت خواهند گماشت. ... روز سوم (شنبه دوم مهرماه) روز آغاز سال تحصیلی، "روز مرگ بر امریکا و مرگ بر شوروی و [مرگ] بر اسرائیل" نامیده شده، در این روز علاوه بر مراسم صبحگاه معمولی، صبحگاه ویژه ای در رابطه با جنگ تحمیلی به اجرا درخواهد آمد. آن گاه دانش آموزان تهرانی به سوی لانه جاسوسی و در شهرستان ها به سوی مصلاها راه پیمایی می کنند.»

«روز چهارم (یکشنبه سوم مهرماه) "روز انقلاب اسلامی ملت عراق و روز سوسنگرد" نام گذاری شده است. در این روز معاونان عراقی در تهران تظاهرات برگزار می کنند و در شهرهایی که معاونان عراقی و یا اسرای عراقی به سر می برند مراسم مشابهی برگزار می شود. گردهمایی بزرگی از اسرای عراقی مقیم تهران نیز برپا خواهد شد. ... روز پنجم (دوشنبه چهارم مهرماه) "روز تجلیل از شهدا، مفقودین، اسرا و جانبازان و مجروحان جنگی" یا "روز هویزه" نامیده شده است. در این روز که مصادف با عید غدیر است، مردم بین خانواده های شهدا و جانبازان و مفقودان جنگ تحمیلی حضور می یابند. ... دستخط امام امت به خانواده شهدا، جانبازان و مجروحان در این روز به خانواده آنان اهدا خواهد شد. ... روز ششم (سه شنبه پنجم مهرماه) تحت عنوان "روز وحدت و بسیج و روز آبادان" نام گذاری شده که مصادف است با سالروز شکستن محاصره آبادان. در این روز مراسم نماز وحدت با شرکت همه نیروهای مسلح و اقشار مردم برگزار می شود.» «آخرین روز هفته جنگ (چهارشنبه ششم مهرماه) "روز نبرد اقتصادی علیه استکبار جهانی و روز نفت شهر" نامیده شده است. ... برگزاری این روز نشانه این است که ما نه تنها در جبهه های نبرد نظامی درحال نبرد با استکبار جهانی هستیم، بلکه درعین حال نبرد در میدان اقتصاد با استکبار جهانی را از یاد نبرده ایم. در این روز به عنوان روز سمبلیک، کارگراها در هر محل که مشغول کارند با تلاش بیشتر در سازندگی هرچه وسیع تر و تولید افزون تر به مبارزه اقتصادی با جهان خواران بعدی تازه خواهند بخشید.»^(۱)

۱

در پی سفر هیئت دیپلماتیک ایران به چین و آغاز اولین دور از مذاکرات آن با هیئت چینی به ریاست وزرای امور خارجه دو کشور، خبرگزاری رویتر و رادیو امریکا ضمن بازتاب گفت و گوهای طرفین و برجسته سازی اهمیت این سفر، به موضوع روابط تسلیحاتی چین با ایران و عراق، و مبادلات بازرگانی ایران و چین پرداختند.

در نخستین روز سفر هیئت ایرانی به چین، اعضای این هیئت متشکل از وزیر امور خارجه، معاون وزارت اقتصاد و بازرگانی و مشاور وزیر فرهنگ ایران با چند تن از مقامات سیاسی و اقتصادی

ص: ۴۳۰

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

چین به ریاست وزیر امور خارجه این کشور دیدار و در مورد مسائل سیاسی و اقتصادی گفت و گو و تبادل نظر کردند. در این مذاکرات ابتدا وزیر امور خارجه ایران «به تشریح اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران پرداخت و با تأکید بر استقلال و نفی سلطه جویی و سلطه پذیری و اصل "نه شرقی و نه غربی"، مواضع کشورمان در رابطه با مسائل بین المللی و روابط دوجانبه ایران و چین را بیان کرد.»^(۱) وزیر امور خارجه چین نیز ضمن تبیین اصول سیاست خارجی این کشور در مورد ایران گفت: «مردم ایران حکومت پوسیده شاه را در بهمن ماه ۱۳۵۷، سرنگون کردند و این حادثه بزرگی است. در نتیجه ایران تاریخ جدیدی را بنا نهاد و سرنوشت کشور را که قبلاً در دست قدرت های خارجی بود به دست گرفته، اکنون در راه استقلال پیش می رود.»^(۲)

سفر ولایتی به چین و مذاکرات وی با مقامات این کشور بازتاب هایی نیز در رسانه های غربی داشت.

خبرگزاری رویتر ضمن اشاره به اولین دور از مذاکرات هیئت ایرانی و مقامات چینی و خودداری دیپلمات های ایرانی از توضیح در مورد گفت و گوهای انجام شده، به روابط اقتصادی چین و ایران پرداخت و با اشاره به موافقت دو کشور برای افزایش حجم مبادلات تجاری از ۲۰۰ میلیون دلار به ۵۰۰ میلیون دلار در اوایل سال میلادی جاری، به نقل از خبرگزاری چین اعلام کرد: وزیر امور خارجه ایران «توسط مسئولین عالی رتبه وزارت نفت و بازرگانی همراهی شده است که حاکی از این است که امور تجاری همچون روابط سیاسی در دستور کار قرار خواهد گرفت.» رویتر افزود: «روابط چین و ایران به خاطر گزارشاتی که از سوی مقامات چینی تکذیب شده و حاکی از این بود که چین تعداد بسیاری از تانک های تی ۶۹، مجهزترین تانک های چینی را به عراق - که در جنگ با ایران می باشد - فروخته است، تیره شده است، گزارشات دیگر نیز حاکی از این است که چین اسلحه در اختیار ایران نیز قرار می دهد.»^(۳)

رادیو صدای امریکا نیز ضمن اشاره به سابقه روابط دو کشور و روابط حسنه چین با رژیم پهلوی، یادآور شد که سفر وزیر امور خارجه ایران به چین به عنوان «یکی از تنها مقامات ایرانی» که بعد از پیروزی انقلاب از این کشور دیدار می کند. بسیار حائز اهمیت است این رادیو درباره روابط ایران و چین بعد از پیروزی انقلاب اسلامی گفت: «از زمان انقلاب اسلامی تاکنون، دو کشور روابط دیپلماتیک خود را حفظ کرده اند، ولی در این میان، پیوندهای بازرگانی آنان چندان محکم نبوده است. همچنین، [چین] در قبال جنگ ایران و عراق موضعی بی طرفانه اختیار کرده و از فروش جنگ افزار به هر دو سوی کارزار خودداری ورزیده است، افزون بر این از ایران و عراق خواسته است اختلافات خود را به گونه ای مسالمت آمیز حل کنند.»^(۴) رادیو صدای امریکا در پایان افزود: «به نظر می رسد که مقامات چینی از تلاش های شوروی برای افزایش میزان نفوذش در ایران و خطرات بی ثبات کننده این امر در منطقه خلیج فارس نگران اند.»^(۵)

ص: ۴۳۱

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۷، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۸، پکن - خبرگزاری رویتر، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۱۵، رادیو امریکا، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو صدای امریکا، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

در حالی که وضعیت جنگی کشور باعث ایجاد زمینه و گسترش دامنه برخی تخلفات اقتصادی نظیر احتکار و گران فروشی شده است، دولت و قوه قضائیه طرح هایی را با هدف جلوگیری از این نوع تخلفات به اجرا گذاشته اند.

در همین زمینه، امروز آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، در اجتماع قضات، رؤسای دادگاه های عمومی و مستشاران دیوان عالی کشور خواستار قاطعیت دستگاه قضا در برخورد با محتکران شد. وی با اشاره به جلسات دولت و سایر نهادهای دست اندرکار برای نرخ شکنی، از اتخاذ تصمیماتی درمورد چگونگی توزیع و جلوگیری از احتکار خبر داد. موسوی اردبیلی از قضات خواست تا به آن دسته از پرونده های تخلفات اقتصادی که در صلاحیت دادگاه های عمومی قرار دارد، در اسرع وقت و خارج از نوبت رسیدگی کنند. وی با ناکافی خواندن قوانین موجود جهت برخورد با جرایم اقتصادی، از دست اندرکاران دستگاه قضا خواست تا آماده شدن قانون جدید از "شقی شدید" قانون موجود استفاده کنند. رئیس دیوان عالی کشور خاطر نشان کرد: «ما برای افراد گران فروش و سودجو مجازات های سنگینی داریم و شما می توانید آنان را به اشد مجازات تنبیه کنید. ضمناً دادگاه ها باید این گونه پرونده ها (گران فروشی و احتکار) را در اولویت قرار دهند و این پرونده ها را خارج از نوبت رسیدگی کنند.» (۱)

علاوه بر قوه قضائیه، دولت نیز طرح هایی را برای جلوگیری از تخلفات اقتصادی از جمله احتکار در دستور کار قرار داده است. استاندار گیلان پس از دیدار و گفت و گو با وزیر مشاور در امور اجرایی و سرپرست ستاد بسیج اقتصادی کشور از تعیین مقرراتی درخصوص میزان خروج برنج از این استان خبر داد و گفت: «خروج تا ده کیلو گرم برنج از این استان با وسایط نقلیه عمومی و خصوصی مجاز است، لکن کسانی که قصد خارج کردن بیش از ده کیلو گرم و کمتر از یک صد کیلو برنج را [از] استان داشته باشند، برنج آنها توقیف خواهد شد و افرادی که بیش از یک صد کیلو و کمتر از دویست کیلو گرم برنج از استان گیلان خارج سازند، علاوه بر توقیف برنج، این گونه افراد معادل بهای برنج نیز جریمه می شوند. ... کسانی که از دویست کیلو گرم به بالا قصد خارج کردن برنج را داشته باشند، ضمن توقیف برنج و دریافت جریمه، وسیله نقلیه آنها نیز توقیف خواهد شد.» استاندار گیلان تأکید کرد: «کسانی که ایجاد نارضایی و هرج و مرج و اختلال در امور اقتصادی کشور می کنند، علاوه بر پرداخت جریمه مصوبه و توقیف برنج آنها، وسیله نقلیه آنها نیز به نفع دولت ضبط خواهد شد.» (۲)

ص: ۴۳۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

وزیر امور خارجه برزیل پس از دیدارهای روز گذشته خود با چند مقام عالی رتبه عراقی در بغداد، امروز با صدام حسین دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار که طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق و سفیر برزیل در بغداد نیز حضور داشتند، وزیر امور خارجه برزیل پیام کتبی رئیس جمهور این کشور را تسلیم صدام حسین کرد. به گزارش رادیو صوت الجماهیر، «در این نامه رئیس جمهوری برزیل علاقه خود را جهت گسترش روابط فی مابین دو کشور که نشانگر ثبات و پایداری می باشد ابراز کرده است.» صدام حسین نیز متقابلاً «از وزیر امور خارجه برزیل خواست تا دروهای وی را به برادر رئیس جمهوری برزیل ابلاغ نماید.»^(۱)

امروز صندوق کمک عرب که مرکز آن در ابوظبی قرار دارد موافقت خود را با اعطای یک وام ۸۵ میلیون دلاری به عراق اعلام کرد. روزنامه کیهان با اعلام این خبر افزود: «این وام به عراق کمک خواهد کرد بخشی از کسری موازنه پرداخت های خود را جبران کند.» این روزنامه همچنین به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس نوشت: «این دومین وامی است که طی سال جاری به این منظور در اختیار عراق قرار داده می شود. مدت بازپرداخت وام سه ساله و نرخ آن بین ۲/۵ و ۸/۵ خواهد بود. صندوق کمک عرب اعلام کرده است علت پرداخت این وام به عراق کاهش صادرات این کشور بوده است.»^(۲)

پس از گذشت چند روز از وقوع آتش سوزی در خط لوله انتقال نفت عراق در ترکیه، امروز رادیو اسرائیل برآوردی از میزان خسارات این حادثه ارائه کرد. به گزارش این رادیو، در این آتش سوزی ۷۰ هزار بشکه نفت از بین رفته و ۱۹ منزل مسکونی و یک مسجد نیز ویران شده است. رادیو اسرائیل با اشاره به اینکه تاکنون لوله انتقال نفت عراق در خاک ترکیه دو بار منفجر شده است، یادآور شد: «ترکیه چندی پیش نگرانی شدید خود را در مورد زیان رساندن به لوله مزبور در جنگ ایران و عراق ابراز داشته [بود].» این رادیو به نقل از رئیس شرکت نفت ترکیه، میزان خسارت مالی ناشی از انفجار و آتش سوزی اخیر را حدود یک میلیون دلار اعلام کرد.^(۳)

روزنامه میدل ایست تایمز (چاپ قبرس) در مقاله ای به بررسی تحولات اخیر جنگ ایران و عراق از جمله تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، تحرکات دیپلماتیک اخیر عراق و مسئله تداوم جنگ پرداخته است.

میدل ایست تایمز در شماره امروز خود، در مقاله ای با عنوان "ایران ممکن است به تهدید

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۷، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳۲، رادیو صوت الجماهیر، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۸، رادیو اسرائیل، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

خود مبنی بر مسدود ساختن تنگه هرمز جامه عمل بپوشاند"، با اشاره به خبر خبرگزاری جمهوری اسلامی مبنی بر استقرار تعدادی از پاسداران انقلاب اسلامی در جزیره لارک، دلیل این اقدام ایران را نظارت کامل بر آب های ساحلی در منطقه خلیج فارس عنوان کرد و ضمن تأکید بر موقعیت ویژه نظامی جزایر ایرانی خلیج فارس در امنیت این منطقه نوشت: «جزیره لارک و دیگر جزایر تحت کنترل ایران در منطقه می توانند هنگام هر اقدامی برای مین گذاری تنگه هرمز به عنوان پایگاه های تدارکاتی مورد استفاده قرار گیرند. علاوه بر آن، توپخانه ها و استحکامات ضد هوایی در جزایر و همچنین ناوها و جنگنده های هوایی مستقر در نزدیک بندرعباس می توانند هرگونه عملیات پاک سازی را توسط کشتی های مین جمع کن به هلیکوپترها در عمق ۵۵ متر کانال را مورد تهدید قرار دهند.»

این روزنامه در ادامه به موضوع تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق پرداخته و با اشاره به اظهارات مقامات عراق در خصوص توانایی نیروی هوایی این کشور برای حمله به جزیره خارک و واکنش ایران به این اظهارات و نیز عکس العمل امریکا در مقابل تهدیدات ایران افزود: «ایرانی ها در پاسخ به چنین حمله ای با تهدید به بستن تنگه [هرمز]، امریکا را بر آن داشتند تا هشدار دهد از هیچ گونه اقدامی در جهت تضمین آزادی کشتیرانی در خلیج [فارس] فروگذاری نخواهد کرد.»

تلاش ها و تحرکات دیپلماتیک عراق در هفته های اخیر موضوع دیگری است که میدل ایست تایمز به آن پرداخته است. این روزنامه ابتدا به سفر وزیر امور خارجه هند به بغداد و اظهارات طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، در دیدار با وی راجع به آمادگی عراق برای همکاری با جنبش غیرمتعهدها «در جهت برقراری صلح» اشاره کرده و سپس ضمن بررسی سفر عصمت کتانی معاون وزیر امور خارجه عراق به واشنگتن نوشت: «عراق که هیچ گونه روابط دیپلماتیک با ایالات متحده امریکا ندارد، حرکت سیاسی دیگری نمود، مبنی بر آنکه آقای عصمت کتانی معاون وزیر خارجه در بغداد را برای مذاکره بر سر مسائل دوجانبه و منطقه ای که جنگ خلیج [فارس] در آن مسلماً از اهمیت ویژه ای برخوردار است به واشنگتن فرستاد.» میدل ایست تایمز با اشاره به ملاقات لارنس ایگل برگر معاون وزیر امور خارجه امریکا و برخی دیگر از مقامات این کشور با عصمت کتانی اضافه کرد: «مقامات رسمی امریکا نگرانی خود را در مورد نتایج احتمالی حمله عراق به ترمینال نفتی ایران ابراز داشتند.»

این نشریه همچنین ضمن پرداختن به دیدار هفته گذشته سعدون شاکر وزیر کشور عراق با همتای ترک خود صلاح الدین چیتین «اقدامات امنیتی مشترک در مورد حفاظت از تنها خط لوله نفتی فعال عراق» که از خاک ترکیه می گذرد را «بخش اعظم مذاکرات» طرفین عنوان کرد.

میدل ایست تایمز در پایان ضمن اعلام آمار از خسارات جانی و مالی جنگ ایران و عراق، در خصوص رویکرد متفاوت طرفین به مسئله تداوم جنگ نوشت: «عراق با تحمل بار سنگین دیون

عظیم و روزافزون و صادرات نفتی که به شدت کاهش یافته، از پایان دادن به جنگ مایوس شده و امیدوار است تا با ویران ساختن یا آسیب رساندن به تجهیزات بسیار مهم نفتی ایران، اقتصاد آن کشور را تضعیف نماید. لیکن ایرانی ها که اطمینان دارند می توانند در یک جنگ فرسایشی غالب شوند، امیدوارند تا با تهدیداتشان مبنی بر ایجاد اختلال در تمام اقدامات نفتی خلیج [فارس] دیگر کشورها را وادار سازند تا عراق را از حمله به ترمینال های صادراتی نفت خام ایران، منصرف نمایند.»^(۱)

۱

موضوع محاکمه اعضای حزب توده که در اواخر سال گذشته و اوایل امسال دستگیر و بازداشت شده اند همچنان از سوی برخی رسانه ها دنبال می شود. در این میان، تأثیر این مسئله بر روابط ایران و شوروی از جمله مسائلی است که در کانون توجه قرار دارد.

در این زمینه امروز اسدالله لاجوردی دادستان دادگاه انقلاب مرکز و مسئول زندانیان سیاسی، در مصاحبه ای با خبرگزاری فرانسه به سؤالات خبرنگار این خبرگزاری پاسخ داد.

لاجوردی در این مصاحبه با خودداری از اعلام زمان دقیق دادگاه اظهار کرد نوشتن اتهامات از یک هفته تا سه ماه کار دارد. به گزارش خبرگزاری فرانسه، لاجوردی «این گزارش را که کمونیست های بازداشتی حق دیدار خانواده هایشان را ندارند، تکذیب کرد و گفت همه زندانیان حقوق مساوی دارند و پس از پایان تحقیقات اولیه با آنها یکسان رفتار می شود.» وی همچنین، در پاسخ به سؤالی در مورد امکان حضور خبرنگاران خارجی به ویژه خبرنگار خبرگزاری فرانسه در جلسه محاکمه گفت: «این به روش فرانسه نسبت به ایران بستگی دارد و اگر وزارت امور خارجه اجازه بدهد تا آنجا که به ما مربوط می شود همه می توانند شرکت کنند.»

خبرگزاری فرانسه همچنین درباره محاکمه اعضای حزب توده و روابط ایران و شوروی به نقل از لاجوردی اعلام کرد: «سرکوب حزب کمونیست [توده] ایران به قصد زدن بدترین دشمن ایران، شوروی انجام گرفت.»^(۲)

در همین حال مجله میدل ایست اکونومیک دایجست (چاپ لندن)، در شماره امروز خود به طور مشخص به بررسی تأثیر محاکمه اعضای حزب توده در روابط ایران و شوروی پرداخت. این نشریه در مطلبی تحت عنوان "شوروی تلویحاً تلاشی می کند" نوشت: «به نظر می رسد اتحاد شوروی تهدید مجازات اقتصادی را به عنوان تلاشی در جهت جلوگیری از محاکمه و زندانی شدن احتمالی اعضای حزب کمونیست طرف دار شوروی توده مطرح کرده باشد.» اکونومیک دایجست، در تشریح این رویکرد شوروی افزود: «شرکت روسی ناظر بر حمل و نقل ترانزیت به ایران در ماه ژوئیه، یک مالیات ۵/۷ درصدی بر کالاهایی که از طریق راه آهن ترانزیت سبیری به ایران حمل می شوند تحمیل کرد. ... طی هفته های اخیر مسکو انتقاد از مقامات تهران را تشدید کرده است، تا حدی که آنان را به عنوان ساواکی خوانده و اعلام می دارد که رژیم اسلامی نمی تواند برپا بماند.

ص: ۴۳۵

۱- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۰۰، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۰، به نقل از روزنامه میدل ایست تایمز، ۱۲ سپتامبر ۱۹۸۳.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۸، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۴، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

اخيراً رادیو مسکو بازپرداخت یک وام ۴۱۹ میلیون دلاری ایران به بانک صادرات واردات امریکا را مورد انتقاد قرار داده و کتاب جدیدی به زبان روسی که ثابت کرده است روحانیون هیچ نقشی در انقلاب فوریه ۱۹۷۹ ایفا نکرده اند را مورد بررسی مجدد قرار داد. (۱)

۱

پس از آنکه رسانه های غربی و وابسته به رژیم صهیونیستی چند روز گذشته اخباری درخصوص شرکت چریک های فلسطینی و سوری در درگیری های لبنان و همکاری آنان با دروزی ها منتشر ساختند، امروز فرماندهی ارتش لبنان علاوه بر تکرار ادعا های مذکور، رسماً نیروهای ایرانی را نیز به شرکت در جنگ داخلی لبنان متهم کرد.

فرماندهی ارتش لبنان با انتشار بیانیه ای مدعی شد: «در میان اجساد کشته شده مهاجمین به مواضع ارتش لبنان در منطقه سوق الغرب، اجساد سربازان سوری و چند چریک فلسطینی کشف شده است و کارت شخصی آنان مبین هویت آنان می باشد.» فرماندهی ارتش لبنان همچنین «با نشان دادن چند عکس متعلق به افراد ناشناس به خبرنگاران محلی، ادعا کرد که این عکس ها و کارت ها متعلق به چریک های سوری، فلسطینی و ایرانی می باشد که در نتیجه حمله به مواضع ارتش در منطقه سوق الغرب کشته شده اند.» به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، «این اولین باری است که دولت لبنان ادعا می کند که جنگجویان ایرانی در عملیات نظامی بر علیه ارتش لبنان شرکت کرده اند.» (۲)

رادیو صدای لبنان به نقل از جرج شولتز وزیر امور خارجه امریکا، گفت: «ما نمی توانیم با سوری ها، ایرانی ها و فلسطینی ها بجنگیم و ارتش لبنان یک ارتش جوان است و قدرت حل مشکلات داخلی خود را دارد.» این رادیو همچنین از قول مقامات لبنانی افزود: «بعضی از مهاجمان با لهجه سوری و دیگران با لهجه فلسطینی و دیگران با زبان خارجی تکلم می کنند که حتماً پاسداران انقلاب ایران که در البقاع متمرکز هستند جزو آنها می باشند.» (۳)

رادیو بی بی سی نیز با تکرار ادعای ارتش لبنان گفت: «دیپلمات های غربی در بیروت ادعای دولت لبنان مبنی بر اینکه فلسطینی ها، سوری ها و ایرانی ها در بین دروزی ها و ارتش لبنان برای تسخیر مواضع تخلیه شده نیروهای اسرائیلی در کوهستان شوف شرکت دارند را تأیید کردند.» بی بی سی اضافه کرد: «یکی از خطراتی که در این موقعیت حس می شود این است که شبه نظامیان دروزی به صورت آهسته، ولی پیوسته به طرف جنوب لبنان که در اشغال نیروهای اسرائیلی می باشد پیشروی می کنند.» (۴) رادیو صدای امریکا نیز اعلام کرد: «واشنگتن پست عکسی از داوطلبان ایرانی را سوار بر یک زره پوش به هنگام عبور از شهر بعلبک برای کمک به دروزها چاپ کرده است.» (۵)

در واکنش به ادعاهای مذکور، سفارت جمهوری اسلامی ایران در بیروت با انتشار اطلاعیه ای گزارش های انتشار یافته درخصوص «شرکت رزمندگان ایرانی در نبردهای جاری منطقه جبل» را تکذیب کرد. در این بیانیه آمده است: «این دروغ پردازی ها ساخته و پرداخته

ص: ۴۳۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۷، ۲۲/۶/۱۳۶۲، صص ۹ - ۸ - لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۷، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو صدای لبنان، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۷، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۷، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو صدای امریکا، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

دشمنان اسلام و منافقین است که می خواهند از این دروغ ها به نفع خود در مبارزه بر علیه مسلمانان و اسلام بهره برداری کنند. این اشخاص با این یاهو گویی های بی اساس و ادعاهای پوچ به حملات ضداسلامی علیه مسلمانان ادامه می دهند.»(۱)

از سوی دیگر، خبرگزاری فرانسه به نقل از وزارت دفاع امریکا از ورود ۲ هزار تفنگ دار دریایی امریکا به آب های لبنان خبر داد.(۲) رژیم صهیونیستی نیز اعلام کرد اگر جنگ به همین ترتیب ادامه یابد، ارتش این رژیم به سود فالانژها در لبنان مداخله خواهد کرد.(۳) در مقابل، صلاح خلف (ابو ایاد) معاون فرماندهی سازمان فلسطینی الفتح، در مصاحبه با روزنامه کویتی الانباء ضمن تأکید بر بی طرفی فعلی الفتح در وقایع لبنان، گفت: «اگر امریکا و رژیم صهیونیستی دخالت خود در لبنان را افزایش دهند فلسطینیان بر تمامی اختلافات خود با لبنان فائق آمده و از این کشور و همچنین از نیروهای وطن پرست لبنان در مقابل تهاجم امریکا حمایت نظامی و سیاسی می کند.»(۴)

در همین حال، سوریه تلویحاً تهدید کرده است در صورت بروز یک جنگ تمام عیار در لبنان، از شوروی تقاضای کمک خواهد کرد؛ نجاح عطار وزیر فرهنگ سوریه، در مقاله ای که روزنامه دولتی تشرین آن را منتشر ساخت، ضمن اشاره به احتمال تبدیل شدن درگیری های لبنان به یک جنگ تمام عیار نوشت: «امریکا قدرت نظامی خود را به رخ سوریه می کشد و هر لحظه بعید نیست با همکاری با اسرائیل از این تهدید استفاده کند ... ولی سوریه نیز تنها نیست، متحدان و دوستانی در جهان دارد که در صدر همه آنها اتحاد شوروی قرار دارد.»(۵)

ص: ۴۳۷

۱- روزنامه کیهان، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۲- روزنامه کیهان، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص آخر.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۵- همان.

فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف در ادامه مباحث روز گذشته خود درخصوص تنظیم و تکمیل طرح عملیات والفجر ۵، امروز نیز در گیلان غرب جلسه ای تشکیل داده(۱) و به بررسی زمان اجرای عملیات، آخرین اقدامات انجام شده، مشکلات موجود، وضعیت پیشرفت امور و میزان آمادگی یگان های تحت امر قرارگاه نجف در منطقه دربندیخان پرداختند.

در ابتدای این جلسه فرماندهان یگان های تحت امر قرارگاه نجف گزارشی از آخرین وضعیت مناطق خود ارائه دادند. مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، که قرار است در منطقه شاخ بمو و شاخ کیله به عنوان قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ وارد عمل شود، درمورد اقدامات انجام شده گفت: نیروهای اطلاعات - عملیات لشکر ما تا الآن، دو بار روی قله شاخ بمو شناسایی عمیقی داشتند که پس از سه شبانه روز اعلام کردند که عناصر دشمن روی قله حضور ندارند. درحال حاضر، ۷۰ درصد شناسایی پایان یافته، ولی رفت و آمد بی ضابطه جاسوسان و قاچاقچیان و عده ای از افراد رانده شده در این منطقه کار را برای نیروهای اطلاعات - عملیات ما دشوار کرده است؛ باین حال دو راهکار برای عملیات در این محور پیدا شده است. وی ضمن اشاره به توجیه نیروها و اتمام تقریبی کار احداث پایگاه ها و اورژانس، استعداد یگان خود را در مجموع ۴ گردان ذکر کرد و افزود: از جمله مشکلات ما کمبود نیرو است که تقریباً به یک تیپ آماده سپاه احتیاج داریم.(۲)

ص: ۴۳۹

۱- این جلسه با حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا(ص)، کیانی مسئول ستاد خاتم الانبیا(ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر، در مقر قرارگاه نجف در گیلان غرب تشکیل شد.

۲- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۴۴ - ۴۳.

فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا محدودیت و دشواری راهکارهای موجود، نبود عقبه و اتکا به یک جاده را از جمله عوامل دشواری عملیات در این منطقه برشمرد و خاطر نشان کرد: در صورتی که دشمن به این منطقه حساس شود با اندکی تقویت منطقه، کار را برای حرکت نیروهای ما دشوار خواهد ساخت. مهدی باکری در تکمیل این بخش از اظهارات خود گفت: براساس آرایش فعلی ارتش عراق در این منطقه، نیروهای ما در همان شب اول خرج خواهند شد. چون از یک طرف نیروهای خودی ضمن راه پیمایی طولانی در صخره ها و کوه ها، باید مناطق را پاک سازی کنند و از طرف دیگر باید با مشکلات تدارکاتی ۲۴ ساعت اول عملیات نیز کنار بیایند، در روز دوم عملیات نیز باتوجه به مسافت طولانی، می توان با اتکا به نیروی احتیاط کاملاً آماده و سرمایه گذاری روی بالگرد با خلبان های توجیه شده و پای کار، عملیات را ادامه داد. (۱)

پس از آن فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) که باید در منطقه زیمناکوه در قالب قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ وارد عمل شود به تشریح اقدامات انجام شده پرداخت و شناسایی های صورت گرفته را بسیار خوب توصیف کرد (۲) و گفت: از آق داغ و بالای سد دربندیخان شناسایی داشتیم و نیروهای شناسایی تمام این ارتفاعات را تا عمق رفته و اطلاعات خوبی از مناطق استقرار دشمن، استعداد نیروها و ادوات ارتش عراق جمع آوری کرده اند. (۳) ابراهیم همت در گزارش خود از اتمام تقریبی امور آماده سازی عملیات خبر داد، وی با اشاره به کمبود نیرو و استعداد فعلی لشکر ۲۷ که ۷ گردان می باشد، اعلام کرد در صورت واگذاری نیروی جدید، لشکر ۲۷ از آمادگی کامل برای اجرای عملیات برخوردار است (۴).

فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در ادامه سخنان خود سختی جنگ در کوهستان، حضور ضدانقلاب در منطقه و تغذیه آن از سوی عراق، رفت و آمد جاسوسان و قاچاقچیان و وابستگی ارتفاعات به یکدیگر را از مشکلات نبرد در این منطقه برشمرد و برای رفع آن دو راه حل پیشنهاد کرد: یکی اجرای عملیات به صورت سراسری و دیگری تأمین جاده و عقبه

ص: ۴۴۰

۱- سند شماره ۱۲۷۳۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت منطقه بمو و ارزیابی نیروها، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۶)، ص ۴.

۲- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۷ - ۴۵.

۳- سند شماره ۱۲۷۳۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.

۴- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۷ - ۴۵.

مناسب (۱) وی در پایان گزارش خود به منظور حفظ و افزایش ضریب غافلگیری دشمن خواستار رعایت مسائل حفاظتی در منطقه عملیاتی والفجر ۵ شد.

سپس فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) که قرار است در منطقه شاخ خشیک به عنوان معاون قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ عمل کند، گفت: ما با منطقه آشنا شده ایم و شناسایی ها انجام شده است، ولی نیروها و ادوات ما به علت نبود لوازم تدارکاتی از قبیل اتوبوس و کمرشکن هنوز به این منطقه منتقل نشده اند. وی همچنین گفت در حال حاضر ۷ گردان داریم که بیشتر آنها با کمبود نیرو مواجه اند (۲).

در ادامه جلسه مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر به عنوان احتیاط عملیات در قرارگاه تاکتیکی نجف ۳ گزارشی از وضعیت یگان خود ارائه کرد که از عدم آمادگی مناسب آنان حکایت داشت.

پس از گزارش فرماندهان لشکرها، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، در ارزیابی میزان آمادگی این قرارگاه برای اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان گفت: لشکرهای ۲۷، ۳۱ و ۱۷ از آمادگی نسبتاً خوبی برخوردارند. وی در ادامه، سختی های نبرد در این منطقه را از جمله دلایل اصلی ناممکن بودن تحقق تمام اهداف عملیات دانست و افزود: ما نمی توانیم سد دربندیخان و نیروی پشت سرش را هم تأمین کنیم، لذا مجبوریم با استقرار در لب دریاچه، این منطقه را در کنترل بگیریم و نیرویی را برای انهدام تأسیسات سد به خصوص برق (زیر سد) بفرستیم. جعفری وضعیت خاص آب و هوای این منطقه، کثرت و گستردگی اهداف عملیات، نیاز به مهمات زیاد، محدودیت زمان، کمبود نیرو و تضمین پوشش هوایی به خصوص بالگرد را از مشکلات جدی این عملیات ذکر کرد. فرمانده قرارگاه نجف در این نشست برای حل مهم ترین مشکل منطقه یعنی نبود جاده های تدارکاتی، بر آمادگی و پای کار بودن بالگردهای هوانیروز تأکید داشت (۳).

امروز همچنین جلسه دیگری با حضور فرماندهان ارشد سپاه و ارتش در قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و نجف (۴) به منظور بررسی نهایی وضعیت قرارگاه نجف و تعیین زمان عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان برگزار شد. در این جلسه پس از بحث های طولانی میان فرماندهان و مسئولان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و نجف، سرانجام سازمان رزم قرارگاه نجف به این شرح تعیین شد:

ص: ۴۴۱

۱- سند شماره ۱۲۷۳۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵ - ۴.

۲- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۹ - ۴۸.

۳- سند شماره ۱۲۷۳۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲ - ۸.

۴- این جلسه با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست جانشین قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا (ص)، کیانی مسئول ستاد خاتم الانبیا (ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، سرهنگ مفید رکن ۲ قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، سرهنگ سروری رکن ۳ لشکر ۷۷ و رضایی پور از قرارگاه نجف، تشکیل شد و در مورد برخی مباحث مرتبط با عملیات از جمله نور ماه، شناسایی از هدف اصلی (سد دربندیخان)، پیاده ها، مرحله بندی عملیات، اشتراک بین قرارگاه ها به علت وضعیت زمین، طرح مانور و تقدم در تصرف هدف امیر و خاتم گفت و گو شد.

علاوه بر این باتوجه به نگرانی فرمانده قرارگاه نجف درمورد تضمین هوانیروز، در بخش دیگری از جلسات امروز درباره تأمین پوشش هوایی (توپخانه (۱) ضد هوایی و بالگرد) بحث و تبادل نظر شد. همچنین مقرر شد برای افزایش سطح غافلگیری دشمن و جلوگیری از تمرکز قوای ارتش عراق در منطقه دربندیخان، عملیات فریبی هم زمان با عملیات والفجر ۵ اجرا شود؛ بدین ترتیب که پس از انجام هماهنگی با لشکر ۸۱ ارتش، در جلوی تنگاب (منطقه روبه روی قصر شیرین - سرپل ذهاب)، این عملیات طرح ریزی و اجرا گردد و نیروهای خودی با احداث یک خاکریز به سمت دشمن، بر حساسیت ارتش عراق بر روی خانقین افزوده و از فشار منطقه دربندیخان بکاهند. (۲)

۱

در پی تغییرات خطوط پدافندی منطقه عملیاتی والفجر ۴ به خصوص تخلیه برخی ارتفاعات شمال دهانه شیلر، تقویت ارتفاعات جنوبی این منطقه و بمباران عقبه عملیاتی خودی توسط جنگنده های عراق، امروز فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه (۳) برای بررسی این مسئله - که نشانه هوشیاری بیش از پیش دشمن در طول یک هفته گذشته است - در باختران تشکیل جلسه دادند.

در ابتدای جلسه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، به تشریح وضعیت کلی دشمن در منطقه دهانه شیلر پرداخت و گفت: براساس گزارش اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، دشمن از حدود سه روز پیش، تقویت خطوط خود را آغاز کرده و حدود دوازده هزار

ص: ۴۴۲

-
- ۱- سند شماره ۱۲۷۳۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی تحرکات قرارگاه نجف، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۸)، صص ۸ - ۱.
  - ۲- سند شماره ۱۲۷۳۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی توپخانه و هوانیروز، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۹)، صص ۱۰ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۵ - ۶۴.
  - ۳- در این جلسه علی شمعخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست جانشین قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا(ص)، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف اشرف حضور داشتند.

نیرو(۱) به سرپرستی فرمانده سپاه چهارم عراق با دو ماشین مستشارهای خارجی از منطقه کرکوک، سلیمانیه، سیدصادق و پنجوین حرکت داده و در منطقه پنجوین، سرسوراب و جاده نالپاریز تا پل کرکوک مستقر کرده است. وی با اشاره به استقرار دو گردان تانک در این منطقه گفت: «الآن دشمن همه جاهایی را که خالی بوده می پوشاند و درحال حاضر نیروهای عراق در دشت ها هستند(۲)*» درمجموع ارتش عراق از ارتفاعات مارو تا جلوی توتمان دو تیپ زرهی و چهار تیپ پیاده مستقر کرده و روی کانی مانگا را که قبلاً نیرویی نداشت، به شدت تقویت کرده است. رضائیان در ادامه حجم فعالیت دشمن را زیاد توصیف کرد و درمورد تغییر خطوط پدافندی و فعالیت شدید هوایی عراق در منطقه افزود: «ارتش عراق علاوه بر تخلیه مواضع خود در شمال رودخانه آب شیر تپه شهدا را هم تخلیه و بمباران کرده در مقابل هفت توانان، جشنی آباد و قلقله را نیز گرفته و منطقه پر از خبرچین های دشمن است. وی با بیان اینکه از ابتدای شهریورماه تا دیروز (۲۱/۶/۱۳۶۲) کل منطقه بیش از ۶۰ بار بمباران شده است، گفت: که واحد تعاون ما در پنج روز اخیر ۴۳ شهید تخلیه کرده است.

پس از آن خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، ضمن ارائه گزارشی از روند احداث جاده چاله سبز به تشریح حملات دشمن در محور میوان، ورود چند گردان تانک از سیدصادق، تردد های شبانه، انتقال نیروی جدید به این منطقه و هماهنگی دیده بانی و استراق سمع دشمن اشاره و حمله ارتش عراق را قریب الوقوع پیش بینی کرد.

در ادامه جلسه، کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، به تشریح وضعیت دشمن در محور بانه پرداخت و گفت: «ارتش عراق گله گم، پنج انگشتان، چمپاروا، تخته نادر، برکچل و سرکچل را تخلیه کرده، ولی یک طرف سورکوه در قسمت جاده را تقویت کرده است. وی افزود: گردان تانک قرطبه و صلاح الدین هم وارد منطقه شده است. دیروز بالگردهای عراقی تا نزدیکی خط ما آمدند و دشمن دو شب پیش ۱۵ منور روی کنگرک انداخت. کاظمی کمبود نیرو، مشکلات مهندسی و تدارکات را از جمله مشکلات لشکر ۸ نجف ذکر کرد.

در این نشست خرازی و کاظمی با بیان مواردی از لورفتن اطلاعات(۳)* خواستار رعایت بیشتر مسائل

ص: ۴۴۳

- ۱- ظاهراً این نیروها از سپاه چهارم عراق می باشند. (سند شماره ۱۲۷۴۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عقب نشینی عراق در منطقه عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۲۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۰)، صص ۳-۱).
- ۲- * فرمانده سپاه یکم قرارگاه مهمی را در مقابل پل تنگه قرارگاه تاکتیکی ایجاد کرده است. (همان)
- ۳- ** این در حالی است که همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) (مأمور اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان) در جلسه امروز قرارگاه نجف خطاب به فرماندهان ارشد قرارگاه خاتم الانبیا(ص) درمورد هوشیاری قابل توجه عراق در منطقه دهانه شیر (منطقه عملیاتی والفجر ۴) گفت: «براساس اطلاعاتی که از داخل عراق داشتیم در پنجوین و سیدصادق شایع بوده است که ایرانی ها در قسمت میوان و بانه می خواهند تک بکنند.» (سند شماره ۱۲۷۳۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت منطقه بمو و ارزیابی نیروها در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۲۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۳۶)، صص ۶-۵).

حفاظتی درزمینه عملیات والفجر ۴ در منطقه شیر شدند؛ فرمانده لشکر ۸ نجف ضمن اظهار ناراحتی از بی توجهی به عملیات شیر که موجب عقب نشینی و فرار عراق از شمال دهانه شیر شد، (۱) گفت: «ما فکر نمی کنیم اینجا عملیات بشود چون [شما فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص)] هیچ اهمیتی نمی دهید». فرماندهان لشکرهای ۱۴ امام حسین(ع) و ۸ نجف همچنین اعلام کردند که در صورتی که مشکل کمبود نیروی آنها رفع شود، بیست روز دیگر عملیات می کنند و قائم مقام فرماندهی کل سپاه این زمان را به یک هفته تقلیل داد(۲) این دو فرمانده در پایان پیشنهاد دادند که عملیات والفجر ۴ فقط از محور بانه یعنی از روی سورکوه و کنگرگ به سوی کانی مانگا اجرا شود تا با بستن عقبه نیروهای عراق، دشمن در مارو دور بخورد، اما شمخانی و رشید با این پیشنهاد مخالفت کردند(۳).

۱

مربیان به عنوان یکی از نقاط کانونی عملیاتی و تدارکاتی در عملیات آتی، در روزهای اخیر همواره مورد حمله هواپیماهای عراقی قرار گرفته است و در این میان، پادگان شهر از جمله اهداف اصلی جنگنده های دشمن بوده است.

هواپیماهای عراقی امروز نیز در سه نوبت در ساعات ۸:۳۰، ۹:۳۰ و ۱۰:۱۰ در آسمان مربیان ظاهر شده و اقدام به بمباران پادگان شهر کردند(۴). قرارگاه حمزه در گزارشی ضمن تأکید بر اینکه تعداد هواپیماهای مهاجم در این حمله ۱۰ فروند و از نوع میراژ بوده، اعلام کرد که بمباران پادگان صد درصد مؤثر واقع شده است. براساس این گزارش میزان تلفات و خسارات وارد شده به این شرح می باشد:

«بر اثر اصابت و انفجار بمب، ۳ کانکس که حاوی مواد سوختنی بودند دچار حریق شد و تا ساعت ۱ بعد از ظهر به طوری که اثری از آنها برجای نماند، سوختند و همچنین ۳ دستگاه ساختمان پنج طبقه که در آنها مواد منفجره و مهمات سبک و سنگین بود بر اثر اصابت بمب، مهمات های این سه ساختمان منفجر شد. ... در نتیجه این انفجار یکی از سه ساختمان به کلی منهدم شد و کلاً فرو ریخت و به دو ساختمان دیگر هریک حدوداً ۸۰٪ خسارت وارد شده و منهدم شدند.» در ادامه این گزارش آمده است: «مهمات هایی (موشک ها) که از این ساختمان ها به اطراف پرتاب می شدند به ساختمان های دیگر اصابت کرده و آسیب جزئی وارد نموده اند و همچنین تا ساعت ۱ بعد از ظهر آسمان پادگان پوشیده از گردوغبار حاصله از انفجار مهمات ها و دود حاصله از کانکس ها بود.» گزارش مذکور، در پایان، با تأکید بر ضعف پدافند هوایی منطقه افزوده است: «پوشش هوایی منطقه (پدافند هوایی) قادر به جلوگیری یا ممانعت از هیچ گونه عملیات هوایی نمی باشد و چنانچه تدابیر بهتری برای پوشش هوایی در نظر نگیریم عملیات های هوایی در آینده موجب تلفات و ضایعات جبران ناپذیر خواهد شد.»(۵) اداره اطلاعات شاجا تلفات انسانی این بمباران را یک شهید و ۵ مجروح اعلام کرد(۶).

ص: ۴۴۴

- ۱- سند شماره ۱۲۷۴۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عقب نشینی عراق، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۰)، صص ۶۲ - ۱.
- ۲- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷۳ - ۷۲.
- ۳- سند شماره ۱۲۷۴۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عقب نشینی عراق، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۲/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۱)، صص ۱۸ - ۱.
- ۴- سند شماره ۳۴۳۸۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی مربیان به استانداری کردستان، ۲۳/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۲۰۱۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۳/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۴۴۸۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۱۷ خود راجع به حمله هوایی امروز اعلام کرد: «تعدادی از هواپیماهای ما به تجمعات و ادوات جنگی و تدارکات دشمن در عمق خاک دشمن در منطقه شمال حمله کردند و به اهداف خود دست یافتند و آتش ناشی از بمباران دیده شد و هواپیماها صحیح و سالم به پایگاه های خود بازگشتند.»(۱)

۱

دشمن علاوه بر تحرکات نظامی در منطقه عملیاتی آتی، اقدامات و عملیات جنگ روانی را نیز در مناطق و شهرهای مرزی واقع در جبهه شمال غرب در دستور کار خود قرار داده است.

امروز تعدادی از هواپیماهای عراق با پرواز در آسمان سردشت اعلامیه هایی را در این شهر پخش کردند. در این اعلامیه ها که با جمله «ای مستضعفین ایران به پا خیزید بر علیه خمینی و پاسداران...» آغاز می شود، از مردم خواسته شده علیه نیروهای خودی قیام کنند.(۲)

همچنین، به گزارش سپاه کردستان، دولت عراق «به ضدانقلاب و اهالی شهرهای بانه، مریوان و سردشت اعلام نموده تا تاریخ ۲۵/۶/۱۳۶۲، شهرها را تخلیه نمایند.»(۳)

۲

نیروهای خودی با اجرای دو عملیات، موفق به پاک سازی چندین روستا در اشنویه و محور بانه - سردشت شدند.

سپاه اشنویه گزارش داد: امروز «عملیاتی در روستاهای باب خالدآباد، قلاتیان، کانی رش، صوفیان، دوآب، ده شمس، حسن نوران و قره سقل متشکل [به همت نیروهای خودی] از گردان جندالله و برادران کرد مسلمان عراق به استعداد چهل نفر صورت گرفت.» که در جریان آن ۴ تن از چته های حزب دمکرات کشته، ۳ نفر از آنان دستگیر و تعدادی نیز درحالی که زخمی شده بودند، متواری شدند. در این عملیات ۳ قبضه اسلحه ژ ۳ و کلاشینکف، مین ضدنفر و مین ساعتی و نیز تعدادی از پرونده های درون گروهی همراه با یک رأس اسب به غنیمت گرفته شد و نیروهای خودی بدون هیچ گونه تلفاتی به پایگاه بازگشتند.(۴)

امروز همچنین در محور بانه - سردشت در منطقه منیجلان حدفاصل پایگاه کوخان و روستای منیجلان نیز یک عملیات پاک سازی اجرا شد. به گزارش واحد طرح و عملیات تیپ ویژه شهدا، این عملیات با هدف انهدام گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی که در جریان پاک سازی های اخیر متواری و در این منطقه مستقر شده بودند انجام گرفت. اما گروه مزبور قبل از حضور نیروهای خودی، از محل گریخته بودند. نیروهای خودی پس از تصرف کلیه ارتفاعات منطقه و پاک سازی روستاهای سفید دره، میشه بالا و پایین، شهبان و منیجلان سالم به پایگاه خود بازگشتند. طبق گزارش مذکور، در طول این عملیات، نیروهای خودی با تعداد معدودی از عناصر مسلح ضدانقلاب درگیر شدند که بر اثر آن چند تن از مهاجمان کشته یا مجروح شدند.(۵)

ص: ۴۴۵

- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۸، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.
- ۲- سند شماره ۴۴۸۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۲۳/۶/۱۳۶۲.
- ۳- سند شماره ۳۵۴۵۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۲/۶/۱۳۶۲.
- ۴- سند شماره ۳۵۴۲۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه اشنویه به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۳۵۴۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد طرح و عملیات تیپ ویژه شهدا به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

امروز نیز در برخی مناطق بحرانی شمال غرب و غرب کشور درگیری با عناصر مسلح غیرقانونی ادامه داشت که در نتیجه آن تلفاتی به دو طرف وارد آمد. در عین حال گزارش برخی منابع خودی از احتمال حمله عناصر ضدانقلاب به شهرهای بوکان و مهاباد حکایت دارد.

به گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا، در ساعت ۱۸ نیروهای تأمین گروهان سِرو با گروهی از ضدانقلابیون درگیر شدند. در پی اعزام نیروی کمکی، عناصر ضدانقلاب متواری شدند. باین حال، دقایقی بعد در ساعت ۱۸:۴۵، خودروی تویوتای نیروهای سپاه پاسداران در سه راهی قریه نوجوان محور چره به سرو (در حومه ارومیه) به کمین مهاجمان افتاد که بر اثر آن یک پاسدار به نام بهادر محرمی به شهادت رسید. (۱)

در همین حال، طبق گزارش اداره اطلاعات شاجا، یک درگیری نیز در قریه محمد نورالدین و خرم آباد در محال قوشچی و صومای بین نیروهای خودی و گروهی از عناصر «دمکرات، کومه له و سازمان منافقین که اخیراً گروهی را تشکیل داده اند» به وقوع پیوست و بر اثر آن ۲ نفر از نیروهای خودی شهید و ۴ نفر از عناصر مسلح غیرقانونی کشته شدند. (۲)

ستاد ناحیه کردستان نیز اعلام کرد: «گروه ضربت بسیج همراه با تدارکاتی که می خواستند به تنگ سر و نیر ببرند در بین راه با ضدانقلاب درگیر [می شوند] که مسئول تدارکات تنگ سر به نام محمدحسن عزالدین و رضا بابایی که بسیجی بودند، شهید می شوند.» (۳)

همچنین، براساس اعلام قرارگاه حمزه سیدالشهدا، «در ساعت ۱۸:۳۰، یک دستگاه تویوتای سپاه در محور عباس آباد و نهنی به روی مین رفته که بلافاصله یک تویوتای ارتشی جهت کمک به او می شتابد در نتیجه خودروی فوق هم روی مین رفته و تعداد ۱۹ نفر از پرسنل ارتش و سپاهی مجروح و یک نفر شهید شدند.» (۴)

از سوی دیگر، قرارگاه حمزه در تلفنگرامی به سپاه مهاباد و بوکان در مورد تحرکات گروه های مسلح غیرقانونی هشدار داد: «ضدانقلاب به مقدار زیاد در منطقه کوه های چکش اطراف جاده بوکان - مهاباد، جهت عملیات احیاناً روی جاده و شهر مهاباد تجمع کرده اند که در صورت امکان باید هرچه سریع تر نیروهای منطقه علی الخصوص جندالله تقویت شوند. طبق اخبار رسیده ضدانقلاب خود را آماده حمله به شهر بوکان کرده است.» (۵)

علاوه براین، سماجا نیز گزارش داد: «اخیراً تعداد ۶۰ نفر از عناصر حزب منحلہ دمکرات و کومه له وارد شهر مهاباد شده و امکان دارد به پایگاه ها و تأسیسات شهر حمله نمایند.» (۶)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارشی با عنوان "آخرین وضعیت ضدانقلاب" از دیدار عزالدین حسینی و عده ای از سران حزب دمکرات کردستان ایران با یکی از معاونین صدام «در قصبه زمقس در نزدیکی طویله» خبر داد. براساس گزارش مذکور، «در حدود ۲۰ وانت بار اسلحه آماده شده که از طریق مرز حلبچه و طویله به سران اکراد مخالف تحویل بدهند.» (۷)

ص: ۴۴۶

۱- سند شماره ۳۵۴۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا به فرماندهی ژاجا، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- سند شماره ۴۴۸۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۳۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به واحد اطلاعات ستاد منطقه ۱۱، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۶۶۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ستاد مرکزی، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۵- سند شماره ۳۵۱۲۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیام قرارگاه حمزه سیدالشهدا به سپاه مهاباد و بوکان، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۱۲۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیام قرارگاه حمزه سیدالشهدا به سپاه مهاباد، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۱۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا منطقه ۱۱، (آخرین وضعیت نیروهای ضدانقلاب)، ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳.

به دنبال بمباران های مکرر شهر مریوان و بروز مشکلات امنیتی و معیشتی برای مردم، برخی ارگان های دولتی مبادرت به انجام مجموعه ای از اقدامات حمایتی کرده اند تا ضمن تأمین نیاز های روزمره ساکنان شهر، از مهاجرت بی رویه آنان جلوگیری کنند.

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هم اکنون در شهر مریوان تعمیر اتومبیل، ارسال تلگراف و توزیع ارزاق و مایحتاج عمومی بین مردم به صورت رایگان انجام می گیرد. مسئول ستاد پشتیبانی جهاد سازندگی چهارمحال و بختیاری مستقر در مریوان در این باره گفت: پس از بمباران مریوان با ایجاد یک «تعمیرگاه صلواتی» در شهر، برادران بر تلاش خویش بیش از پیش افزودند. همچنین جمعیت هلال احمر مریوان با همکاری فرمانداری و بنیاد امور مهاجرین جنگ، به میزان مصرف یک ماهه خانوارها، ارزاق از قبیل آرد، روغن، برنج، قند و شکر را رایگان بین مردم توزیع می کنند. مسئول اداره ارشاد مریوان نیز گفت: برای جلوگیری از هرگونه کمبودی در شهر، این اداره ضمن همکاری با سایر ارگان ها اقدام به پذیرایی صلواتی از رزمندگان و دیگران کرده است و هرروز گروه زیادی از مردم در محل این اداره پذیرایی می شوند. اداره مخابرات مریوان نیز بخش «تلگراف صلواتی» دایر کرده است و از این طریق روزانه حدود ۴ هزار نفر پیام خود را به طور رایگان ارسال می کنند.^(۱)

گفتنی است در پی بمباران های اخیر شهر مریوان و مناطق اطراف آن تعدادی زیادی از خانواده های مریوانی وارد شهر سنندج شده اند، از این رو مشکلاتی در زمینه اسکان، تأمین «ارزاق عمومی و اساسی خصوصاً نان» در این شهر به وجود آمده است.^(۲)

هفته نامه الجهاد ارگان مجاهدین عراقی، از کشته شدن ۵ تن از مقامات سیاسی و نظامی محلی دولت عراق به دست معارضین مسلح عراقی خبر داد.

براساس گزارش نشریه مذکور، که در شماره امروز روزنامه اطلاعات درج شد، مجاهدین عراقی با اجرای چند عملیات رئیس سازمان امنیت استان حله، امیر ناجی عضو پارلمان ملی عراق و عبدالمهدی محمد معاون فرمانده ارتش خلقی شهرستان بلد از توابع تکریت، مدیر کل کشاورزی منطقه سلیمانیه و معاونش اسماعیل جاف یکی از اعضای حزب بعث را به هلاکت رساندند.^(۳)

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، امروز بار دیگر بر موضع جمهوری اسلامی مبنی بر ادامه مقاومت و دفاع تا حصول پیروزی نهایی تأکید کرد.

رئیس جمهور که در مراسم پایانی سی و سومین دوره آموزشی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ تهران شرکت کرده بود، در سخنانی، ابتدا با اشاره به ضرورت تشکیل سپاه آن را «یکی از دست پرورده ها و جزء لاینفک انقلاب» خواند و گفت: «نباید تصور شود که این نهاد موقتی

ص: ۴۴۷

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۲- سند شماره ۳۵۱۲۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرماندهی کل سپاه، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

است. بلکه یک نهاد دائمی جمهوری اسلامی است و ان شاءالله تا حضور حضرت مهدی(عج) با قدرت و قوت به پیش خواهد رفت.» وی در ادامه جهاد را رسالت اصلی سپاه برشمرد و با تأکید بر لزوم دفاع و مقاومت افزود: «شما برادران بدانید ما باید آن قدر دفاع کنیم و مقاومت نماییم تا قدرت های بزرگ از ما ناامید شوند و دست از توطئه بردارند.» وی خاطر نشان کرد: «ما از زبان همه رزمندگان جبهه ها و یکایک ملت ایران که به اسلام و امام و اهداف انقلاب اسلامی از صمیم قلب معتقدند به امریکا و شوروی و همه قدرت های استکباری و کشورهای وابسته به آنها اعلام می کنیم که جمهوری اسلامی ایران تا حصول پیروزی کامل یک لحظه از موضع خود عقب نخواهد نشست.» رئیس شورای عالی دفاع در پایان، درباره جنگ و ادامه آن گفت: «اختناقی که بر کشور همسایه ما توسط رژیم سفیهان عراق حاکم است، رنج بسیار بزرگی است و مردم این کشور منتظرند تا رزمندگان اسلام به کمک آنان بشتابند و ما امیدواریم ملت برادرمان عراق را از شر این اهریمنان نجات دهیم و خواهیم داد.»(۱)

۱

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، که به منظور تمهید مقدمات طرح "لیک یا خمینی"، بررسی چگونگی اجرای این طرح و نیز تشکیل "ارتش بیست میلیونی" از مدتی پیش با همراهی هیئت مرکزی سپاه سفر به مناطق مختلف کشور را آغاز کرده است، امروز در جلسه ای در همین راستا با حضور فرمانده سپاه منطقه ۸ و برخی مسئولان استان های خوزستان و لرستان شرکت کرد.

در این جلسه که علاوه بر رضایی فرمانده کل سپاه و مرتضایی فرمانده سپاه منطقه ۸، حجت الاسلام دین پرور مسئول سیاسی سپاه، حجت الاسلام موسوی جزایری امام جمعه اهواز، حجت الاسلام میانجی نماینده امام در لرستان، امام جمعه پلدختر، استاندار خوزستان، عابدینی استاندار لرستان، امام جمعه رامهرمز و حجت الاسلام خالصی نیز حضور داشتند، ضمن بحث درخصوص طرح "لیک یا خمینی" مسائلی نظیر کیفیت اعزام نیرو و عوامل مؤثر در نوسانات جذب و اعزام نیروی انسانی بررسی و راهکارهایی برای بهبود آن مطرح شد.

محسن رضایی در آغاز جلسه ضمن بیان توضیحاتی درمورد طرح "لیک یا خمینی"، «نیازهای اجرای این طرح اعم از ساختن پادگان ها و امکانات ساختن آن را مطرح کرد» و از ائمه جمعه، استانداران و مسئولان جهاد سازندگی خواست در اجرای این طرح همکاری و مشارکت کنند. یکی از مشکلاتی که در زمینه عملیاتی ساختن این طرح ذکر شد، مسئله زمین برای احداث پادگان ها بود و پیشنهادهایی برای رفع این مشکل مطرح گردید.

در ادامه جلسه، مسئله اعزام نیرو محور گفت و گوها قرار گرفت. استاندار لرستان دلیل اصلی کاهش جذب نیرو در جبهه ها را تأمین نشدن نیازی های معیشتی نیروهای اعزامی عنوان کرد و گفت: «در مدتی که نیرو در جبهه است خانواده آنها تأمین نمی شوند و طوری است که از نظر

ص: ۴۴۸

مادی به فقر کشانده می شود که این مسئله در کل شهر و روستا تأثیر می گذارد.» امام جمعه شوش «کمبود تبلیغات مثبت» و «تبلیغات دشمن» را دلایل اصلی فروکش جذب و اعزام نیروی انسانی عنوان کرد. با طرح این بحث، برخی از حضار برای رفع مشکلات به ویژه مسئله جذب بیشتر نیرو، پیشنهادهایی مطرح کردند که اغلب بر حمایت های مادی و معنوی از رزمندگان و جانبازان جنگی تأکید داشت.

در پایان این جلسه فرمانده سپاه توافقات حاصل شده را این گونه جمع بندی کرد:

«... در هر شهری یک پادگان قدس چند صد نفری (۵۰۰) باشد و در هر مرکز نواحی یک پادگان ۳۰۰۰ نفری و در خوزستان یک پادگان ۳۰۰۰ نفری می خواهیم و خود تقویت مرکز منطقه است که برادران می توانند کمک کنند و ائمه جمعه در شهرها می توانند در ساخت پادگان های قدس کمک کنند و مسئله آخر تشکیلاتی برای رسیدگی به جانبازان انقلاب که کمیته هایی تشکیل شود برای انجام خدمات به خانواده ها حالا به هر شکل که بهتر عمل کرد.» درخصوص بند آخر عابدینی اضافه کرد: «کمیته ای از معاونین عمرانی استانداری، دفتر فنی سپاه، دفتر فنی جهاد، اداره راه و ترابری زیر نظر امام جمعه مراکز استان تشکیل شود و در شهرستان ها به همین صورت عمل شود.» (۱)

همچنین فرمانده کل سپاه پاسداران در حاشیه برگزاری گردهمایی دوازده «طرح لبیک یا خمینی و سازماندهی ارتش بیست میلیونی» درباره این طرح گفت: «برای حفظ و اشاعه انقلاب اسلامی در سراسر جهان باید با انفاق، جهاد و شهادت، جنگ را تا نابودی دشمنان اسلام با قدرت هرچه تمام تر ادامه داد و جهت پیاده شدن طرح لبیک یا خمینی باید سرمایه گذاری بسیار کرد تا ان شاءالله بتوانیم رهنمودهای امام امت را در رابطه با تشکیل ارتش بیست میلیونی تحقق بخشیم.» وی در ادامه با اشاره به استقبال مردم از این طرح افزود: «ما امیدواریم با سازماندهی ارتش بیست میلیونی با تهدیدات امریکای جنایتکار مقابله کنیم و به دنیا ثابت کنیم که علی رغم جنگ با دست نشانندگان امریکا نیز می توانیم با تهدیدات ابرجنایتکاران شرق و غرب در هر گوشه کشور اسلامی مان مبارزه کنیم.» (۲)

۱

براساس برنامه اعلام شده از سوی ستاد تبلیغات جنگ، امسال، آخرین روز هفته جنگ به نام «روز نبرد اقتصادی علیه کفر جهانی» نام گذاری شده است؛ بر همین اساس، امروز وزرا و مسئولان پنج وزارتخانه کشاورزی، صنایع، معادن و فلزات، صنایع سنگین و کار پیامی خطاب به کلیه کشاورزان، کارگران، صنعتگران و مدیران واحدهای صنعتی درخصوص برگزاری مراسم مربوط به آن روز منتشر کردند.

در قسمتی از این پیام آمده است: «در آستانه چهارمین سال آغاز جنگ تحمیلی، در هفتمین

ص: ۴۴۹

۱- سند شماره ۳۹۰۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه صورت جلسه کمیسیون خارجی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، صص ۵ - ۱.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

روز هفته جنگ (۶ مهرماه، روز نبرد اقتصادی علیه کفر جهانی) از شما کشاورزان، کارگران، صنعتگران و همه دست اندرکاران، می خواهیم به هر نحو و شکل این توان و قدرت رزمندگی در سنگرهای نبرد اقتصادی علیه کفر جهانی را به نمایش بگذارید.» در این پیام همچنین، تصریح شده است که در هریک از وزارتخانه های مذکور ستادهایی برای هماهنگی های لازم در برگزاری مراسم مربوط به آخرین روز هفته جنگ تشکیل شده است. (۱)

۱

دیدار با وزرای اقتصاد و علوم چین و بازدید از مجتمع اسلامی این کشور برنامه دومین روز سفر وزیر امور خارجه ایران به چین بود.

علی اکبر ولایتی صبح امروز با جو مو جی وزیر علوم جمهوری خلق چین، دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار که با حضور جواد منصوری معاون فرهنگی و کنسولی وزارت امور خارجه، سفیر ایران در پکن، مشاور وزیر علوم چین و عده ای از مقامات چینی برگزار شد، پس از بحث و گفت و گو، درباره کلیات پیش نویس قرارداد فرهنگی، علمی و فنی بین دو کشور توافقاتی به عمل آمد. براساس توافقات انجام شده کمیته های ویژه ای برای بحث و بررسی راجع به جزئیات پیش نویس قرارداد مذکور تشکیل شد. این کمیته ها که از طرف ایران جواد منصوری و از طرف دولت چین مشاور وزیر علوم این کشور عهده دار ریاست آن هستند موافقت نامه مربوطه را تنظیم و برای امضا به وزرای امور خارجه تحویل خواهند داد. (۲)

پیش از ظهر امروز نیز وزیر امور خارجه ایران ضمن بازدید از مجتمع اسلامی چین با مسئولان این مرکز اسلامی گفت و گو کرد. در این دیدار، ولایتی با تأکید بر سیاست جمهوری اسلامی مبنی بر نفی «سلطه جویی» و «سلطه پذیری»، علاقه مندی ایران را به برقراری روابط بهتر با سایر مسلمانان اعلام کرد و گفت: «ما درحالی که خواستار رابطه با کلیه ملت های جهان هستیم رابطه ویژه ای با مسلمانان داشته و خواهیم داشت.» وی افزود: «اگر مسلمین به وظیفه خودشان عمل کرده بودند هیچ گاه اسرائیل این چنین بر قبله اول مسلمین مسلط نمی شد و اکنون نیز وظیفه همه مسلمین جهان است که این دشمن غدار اسلام و مسلمین را از میان بردارند و هرگونه راه حل سازش کارانه را کنار بگذارند؛ زیرا تجربه نشان داده اسرائیل جز زبان زور زبان دیگری نمی فهمد.» یکی از مسئولان مجتمع اسلامی چین نیز «با اشاره به روابط خارجی بین مسلمانان چین و ایران اظهار داشت: بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، مسلمانان چین و ایران دوستی سنتی خود را تحکیم کرده اند.» وی ضمن اظهار خرسندی از دیدار با امام خمینی در جریان سفر خود به تهران و مخالفت مسلمانان چین با تجاوزات رژیم اشغالگر قدس به سرزمین های اسلامی، افزود: «ما حمایت قاطع خود را از

ص: ۴۵۰

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

سومین ملاقات امروز وزیر امور خارجه ایران، بعد از ظهر، با وزیر اقتصاد و روابط تجارت خارجی چین انجام شد. ولایتی در این دیدار سیاست اقتصادی جمهوری اسلامی ایران را مرتبط با سیاست خارجی این کشور معرفی کرد. وی ضمن تشریح نحوه مبادلات بازرگانی و همکاری های اقتصادی ایران با جهان سوم قبل و بعد از پیروزی انقلاب، به مقایسه حجم مبادلات تجاری ایران و چین در چند سال گذشته پرداخت و اظهار امیدواری کرد روابط بین دو کشور براساس احترام متقابل همچنان مثبت و سازنده پیش برود. وزیر اقتصاد و روابط تجارت خارجی چین هم با ابراز خرسندی از حضور ولایتی در چین، زمینه های مختلف همکاری بین دو کشور را شرح داد و آمادگی جمهوری خلق چین برای هرگونه همکاری در زمینه های آموزش کارشناس و انتقال تکنولوژی صنایع سبک را اعلام کرد. در پایان این دیدار وزیر امور خارجه ایران خواستار افزایش «روابط بین دو کشور در چارچوب ضوابط کشورهای جهان سوم» شد. (۱)

۱

امروز حدود صد هزار تن از حجاج ایرانی در محاصره مأموران امنیتی و پلیس عربستان با برگزاری یک راه پیمایی گسترده مراسم «برائت از مشرکین» را به جا آوردند؛ خبرنگار روزنامه کیهان این مراسم را «عظیم ترین و پرشکوه ترین و بی سابقه ترین تظاهرات و راه پیمایی حجاج ایرانی» خواند.

در این مراسم که صبح امروز با تجمع زائران ایرانی در اطراف بعثه امام خمینی آغاز شد ابتدا حجاج شعارهای «لا اله الا الله»، «الله اکبر»، «خمینی رهبر»، «مرگ بر امریکا»، «مرگ بر شوروی» و «مرگ بر اسرائیل» سردادند. سپس، حجت الاسلام موسوی خوئینی ها نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی، با ایراد سخنانی این راه پیمایی را «نمونه ای از اتحاد مسلمانان انقلابی» توصیف کرد و گفت: «تا زمانی که اسلام، قرآن و کعبه را داریم دشمنان نمی توانند برای همیشه بر سر مسلمین مسلط شوند.» پس از سخنرانی سرپرست حجاج ایرانی، زائرین درحالی که شعارهای «انقلابی و اسلامی» سر می دادند به سوی کعبه حرکت کردند. به نوشته روزنامه کیهان، در این راه پیمایی مسلمانانی از دیگر کشورها از جمله کشورهای آفریقایی نیز حضور داشتند «و در طول مسیر جمع کثیری از مسلمانان و زائران غیرایرانی که در مکه به سر می برند از راه پیمایان ایرانی استقبال می کردند.» (۲)

راه پیمایی امروز حجاج ایرانی درحالی انجام گرفت که عبدالوهاب عبدالواسع وزیر حج و اوقاف عربستان سعودی، در مصاحبه ای با روزنامه المدینه، برجذایی دین از سیاست تأکید کرده و گفته بود: «با کسانی که از مراسم حج بهره برداری های سیاسی کنند به شدت مقابله می شود.» وی حج را امری عبادی توصیف کرده و خاطرنشان ساخته بود: «استفاده سیاسی از مناسک حج

ص: ۴۵۱

۱- همان.

۲- روزنامه کیهان، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

به هیچ وجه جایز نیست و کسانی که بخواهند اقدام به برگزاری تظاهرات و ایجاد نگرانی برای سایر حجاج بنمایند به شدت با آنان مقابله می شود.»^(۱)

در حاشیه تظاهرات امروز، درگیری هایی بین مأموران امنیتی عربستان و حجاج ایرانی به وجود آمد؛ به گزارش خبرنگار روزنامه اطلاعات، در آغاز مراسم یک زن ایرانی مورد حمله پلیس عربستان قرار گرفت و از ناحیه سر مجروح شد.^(۲) در طول مسیر راه پیمایی نیز مأموران سعودی به چند تن از زائرین حمله کرده و با ضربات باتون آنها را مصدوم کردند.^(۳) همچنین، پس از پایان مراسم، پلیس عربستان بعثه امام خمینی در مکه را محاصره کرد و عکس رهبر انقلاب ایران را از سر در بعثه پایین کشید، به دنبال این اقدام درگیری ها تجدید شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از مکه، هم زمان با این اقدام مأموران سعودی، حجاج ایرانی شعارهای "مرگ بر امریکا" و "مرگ بر اسرائیل" سر دادند. پلیس عربستان نیز به آنان حمله کرده و با خشونت آنها را متفرق ساخت.^(۴) در پی پایین کشیدن عکس امام از سر در بعثه و پس از درخواست مقامات وزارت امور خارجه ایران از مقامات سعودی، بعدازظهر امروز، پلیس عربستان از حجاج عراقی خواست عکس های صدام حسین را از روی اتومبیل های خود بردارند.^(۵)

به دنبال اقدامات پلیس عربستان در ضرب و جرح حجاج ایرانی، موسوی خوئینی ها درخواست ملاقات معاون استاندار مکه را رد کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ظهر امروز معاون استاندار مکه به بعثه امام مراجعه کرد و خواستار ملاقات با سرپرست حجاج ایرانی شد، اما به وی اطلاع داده شد که حجت الاسلام خوئینی ها به دلیل ضیق وقت از پذیرفتن وی معذور است.^(۶)

خبرگزاری آلمان با انتشار خبر مربوط به راه پیمایی حجاج و درگیری پلیس عربستان با حجاج ایرانی، تعداد مجروحان این حادثه را ۲۵ تن اعلام کرد و نوشت: «این واقعه به دنبال سخنرانی توسط حجت الاسلام موسوی خوئینی ها رهبر زائرین ایرانی و هنگام راه پیمایی اعتراض آمیز جهت تقبیح امریکا، شوروی و اسرائیل به وقوع پیوست.»^(۷)

۱

هم زمان با قوت گرفتن اخبار مربوط به نزدیک شدن زمان واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، رسانه ها و مطبوعات جهان ضمن پرداختن به این موضوع، از نگرانی کشورهای دیگر به ویژه امریکا در مورد تأثیر این اقدام در گسترش دامنه جنگ خبر می دهند.

روزنامه گاردین (چاپ لندن) با اشاره به پایان دوره آموزشی ویژه چهارده هفته ای خلبانان و مهندسان عراقی در فرانسه، نوشت: «علی رغم هشدارهای ایالات متحده امریکا به فرانسه در مورد عواقب ارسال جنگنده های سوپراتاندارد مجهز به موشک های آگروست به عراق، این

ص: ۴۵۲

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۸، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۷، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۸، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۶، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۵- همان، ص ۷، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۶- همان، ص ۶، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۷- همان، ص ۸، تهران - خبرگزاری آلمان.

هواپیماها طی هفته جاری به عراق تحویل داده خواهد شد.» گاردین در ادامه از امکان اقدام دولت فرانسه به فروش هواپیماها به عراق به جای واگذاری عاریتی آنها خبر داده و این تصمیم را نتیجه هشدار امریکا در زمینه تأثیر جنگنده های سوپراتاندارد در سرایت جنگ به سایر کشورهای خلیج فارس دانسته است. این روزنامه در پایان درباره انگیزه فرانسه از واگذاری این هواپیماها به عراق آورده است: «دولت فرانسه هیچ گاه توضیح علنی در مورد انگیزه ارسال سوپراتانداردها نداده است، ولی بنا بر گزارشات رسیده، فشارهای عربستان سعودی بر فرانسه مبنی بر کمک به عراق در تصمیم این کشور بی تأثیر نبوده است. فرانسه معتقد است تحویل جنگنده ها آن چنان خواهد بود که جمهوری اسلامی را وادار به قبول مذاکرات صلح کند.» (۱)

روزنامه تایمز (چاپ لندن) نیز نوشت: «امریکا، انگلیس و بسیاری از کشورهای خلیج فارس نگرانی خود را در مورد ارسال جنگنده های سوپراتاندارد مجهز به موشک هوا به دریای اگروست به عراق ابراز داشته اند.» (۲) لوکوئیدین هم درباره نگرانی امریکا نوشت: «منابع دیپلماتیک فرانسه اظهار داشته اند که عراق حتی بدون سوپراتاندارد قادر به بمباران جزیره خارک می باشد و تحویل جنگنده ها تأثیری در این مورد نخواهد داشت.» (۳) لوموند (چاپ فرانسه) نیز با اعلام خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد تا پایان هفته جاری افزود: «عراق از فرانسه خواسته بود تا در این هواپیماها تغییری به گونه ای که قادر به پرتاب موشک های ای.ام.۳۹ باشد داده شود.» لوکوئیدین دو پاری دیگر روزنامه چاپ فرانسه هم، با اشاره به پایان دوره آموزشی خلبانان عراقی در فرانسه در مورد نگرانی امریکا از تحویل سوپراتانداردها نوشت: «امریکا که چندی پیش عکس العملی در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق ابراز نکرده بود، اکنون بیم آن دارد که ارتش عراق از این هواپیماها برای بمباران تأسیسات نفتی خارک استفاده کرده و موجب شود که جمهوری اسلامی ایران نیز عکس العمل نشان دهد و راه عبور و مرور نفتکش ها را در تنگه هرمز مسدود کند.» (۴)

در همین حال، رادیو بی بی سی، با پخش گزارشی تحلیلی ضمن تأیید اخبار مربوط به تحویل سوپراتانداردها در آخر هفته جاری و اتمام دوره آموزشی خلبانان و مهندسان عراقی، به بررسی تأثیر این اقدام در سرنوشت جنگ ایران و عراق پرداخت. به گفته این رادیو: «... تأثیر موشک های اگروست چنانچه به وسیله جت های سوپراتاندارد مورد استفاده قرار گیرند بیشتر خواهد بود زیرا هم شعاع حمله این موشک ها بیشتر خواهد شد و هم آنکه کمتر در معرض خطر حملات ضد هوایی قرار خواهند داشت.» بی بی سی به هشدارهای عراق در مورد ایجاد اختلال در صدور نفت ایران و تحت فشار قراردادن این کشور برای خاتمه جنگ اشاره کرد و افزود: «این بدان معناست که عراق یا به تأسیسات نفتی ایران حمله خواهد کرد و یا به نفتکش هایی که برای بارگیری عازم بنادر ایران اند [حمله می کند].» (۵)

ص: ۴۵۳

۱- همان، ص ۲۱، رادیو ایران، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۲۱، رادیو ایران، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۲۲، رادیو ایران، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، صص ۲۳ - ۲۲. رادیو ایران، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۵- همان، ص ۱۳، رادیو بی بی سی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

صدام حسین رئیس جمهور عراق، امروز در سخنانی ادعا کرد ایران هم عامل آغاز جنگ بوده و هم باعث تداوم آن، اما پیروز نهایی این جنگ عراق خواهد بود.

صدام حسین امروز در سخنرانی خود در هفتمین اجلاس شورای متحده سندیکاهای کارگران در عراق با بیان اینکه با گذشت سه سال از جنگ، بغداد چهره جنگی به خود نگرفته و آثاری از خرابی در این شهر به چشم نمی خورد، گفت: «ملت عراق و ارتش کارآمد آن توانست از سه سال پیش تاکنون، این جنگ را در مرزها محصور نماید. هواپیماهای ایران در سه سال پیش چون امواج ملخ به بغداد می آمدند، ... پیران و کودکان ما حتی روی پشت بام ها با هواپیماهای رژیم ایران جنگیدند و بدین سان هواپیماهای آنان تمام شد. به همین علت اکنون بغداد را که صد و چند کیلومتری از مرز فاصله ندارد در کمال امنیت مشاهده می کنید.»

صدام در ادامه، ایران را آغازگر جنگ معرفی کرد و افزود: «این جنگ در اثر وجود طرز تفکر حاکم بر ایران برپا شد و این طرز تفکر درست با زندگی نوین و معنا و مفهوم آن متباین است.» وی مسئولیت تداوم جنگ را نیز متوجه ایران دانست و اظهار کرد: «ما تلاش کردیم و هنوز هم می کنیم که تمام مساعی صلح دوستانه و کلیه تصمیم های بین المللی را که در سطح شورای امنیت اتخاذ شد پذیرفته و بدان پاسخ مثبت داده ایم، ولی حکمرانان ایران آن را رد کرده اند که به نظر ما جنگ به مثابه یک قانون فوق العاده ای در جریان زندگی و نه یک قانون اساسی و قانون عمده و اساسی زندگی از این قرار است که انسان ها در سایه صلح و آزادی از عهده انجام نقش خود برآیند، درحالی که حکم فرمایان ایران جنگ را به مثابه یک قانون اساسی زندگی داشته اند؛ بلکه جنگ در این سال های اخیر در چهارچوب یک بازی داخلی قرار گرفته است تا در اثر آن به موازنه قوا در ایران پردازند و حتی کسی که از جزئیات امر اطلاعی نداشته باشد می تواند دریابد که کدام طرف آتش جنگ را شعله ور ساخت و کدام جهت خواهان ادامه جنگ است و به این امر از طریق درک معنای این سؤال که چه کسی می سازد و چه کسی ویران می نماید می توان واقف گردید.»

رئیس جمهور عراق مدعی شد عراق در حال سازندگی و «ایران فقط مشغول ویرانگری است.» وی انقلاب فرهنگی و تعطیلی دانشگاه ها را گواه و مؤید ادعاهای خود دانست و گفت: «ما در عراق برنامه های پیش از جنگ خود را نه فقط در زمینه ادامه ساختن مدارس و دانشکده ها و آموزشگاه ها

ادامه داده ایم بلکه به برنامه های مبارزه با بی سوادی و محو بی سوادی نیز ادامه دادیم»، در حالی که «در ایران تمام کانون ها و مراکز دانش و مدارس و دانشکده ها و آموزشگاه ها از چهار سال پیش به بهانه ای که این کانون ها و مراکز در حکم لانه های شیطان سازی هستند بسته شده اند.»

وی در مورد پایان جنگ اظهار کرد: «به هر حال حتماً هر چیزی پایانی دارد، ولی این جنگ مانند هر پایان دیگری متوقف نخواهد شد، بلکه این جنگ با پیروزی اراده حق علیه باطل با پیروزی چراغ فروزان علیه تیرگی با پیروزی عناصر خیرخواه بر عوامل شر و بدبختی با پیروزی زندگی جدید بر عوامل بازگشت به قرون وسطی پایان خواهد یافت.»^(۱)

صدام همچنین، امروز در جمع افرادی که رادیو بغداد آنها را «گروهی دیگر از اهداکنندگان پول و طلا در شهر اربیل» خواند، سخنرانی کرد. وی در این سخنرانی، بارزانی ها را به خیانت متهم کرد و در مورد کردها و کردستان عراق گفت: «[ایرانی ها] تصور می کردند که فرزندان کردستان در قله های کوه ها به تماشای یورش آنها خواهند نشست و به آنها گفتند فرزندان کردستان جزئی از اشغالگران برای تصرف کردستان خواهند بود، ولی بحمدالله نقشه آنها با شکست روبه رو گردید چون فرزندان کردستان فرزندان غیور عراق هستند. ... فرزندان مصطفی بارزانی در خیانت غوطه ور شدند و تا جایی رسیدند که نتوانستند از این امر بازگردند و این خیانت را به دیگر خانواده خود رساندند و مرتکب جنایت شدند که راهنمای ارتش فارس برای اشغال خاک عراق گردند. ...»

صدام مدعی شد ایران در مقایسه با قبل، اکنون در تأمین نیروی انسانی در جبهه ها دچار مشکل شده است. وی ادعا کرد: «[امام] خمینی در حال حاضر ناتوان است، قبلاً هر ده روز یک بار دست به حمله می زدند، داوطلب می خواستند، هزارها نفر داوطلب می شدند و حمله انجام می گرفت، ولی الآن یک ماه و حتی بیشتر برای جمع آوری مردم احتیاج دارند تا حمله ای انجام دهند. ...»^(۲)

۱

نماینده گوی عراق در سازمان ملل متحد امروز در واکنش به نامه های اخیر نمایندگی دائمی ایران در سازمان ملل متحد به دبیرکل این سازمان،^(۳) ادعاهایی را مطرح کرد.

ص: ۴۵۵

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۶/۱۳۶۲، صص ۷-۳، رادیو بغداد، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۷، رادیو بغداد (بخش عربی)، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۳- این نامه ها در روزهای ۳، ۱۲، ۱۷، ۱۸ و ۲۶ آگوست و همچنین ۱ و ۷ سپتامبر نگاشته شده است. در این نامه ها نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد حملات هوایی و توپخانه ای ارتش عراق به مناطق مسکونی و غیرنظامی ایران از جمله گیلان غرب، سردشت، مریوان، اندیمشک و... را گزارش کرده و از سکوت و بی تفاوتی جوامع بین المللی به ویژه سازمان ملل متحد در مورد این اقدامات عراق انتقاد کرده است و این رویه را باعث تشویق عراق در تشدید حملات به شهرها و مناطق غیرنظامی دانسته است. ر.ک: جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد؛ جلد دوم ۱۹۸۳ (۱۳۶۲ - ۱۳۶۱)، ترجمه محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، چاپ اول ۱۳۸۷، صص ۱۰۸ - ۹۹.

نماینده عراق در نامه ای به دبیرکل سازمان ملل متحد که در پنج بند به نگارش درآمده است ابتدا با اشاره به نامه مورخ ۳ آگوست نمایندگی ایران به دبیرکل،^(۱) ادعای ایران «مبنی بر اینکه عملیات های نظامی ایران در جولای گذشته [والفجر ۲ و ۳] به منظور خاموش کردن آتش توپخانه» عراق انجام شده است را "دروغ" خواند و مدعی شد مدارک مستندی از اطلاعیه های نظامی و اظهارات مقامات ایرانی وجود دارد که نشان دهنده تجاوز ایران علیه عراق و دخالت صریح در امور داخلی آن کشور می باشد.

وی در بند دوم نامه خود نیز با اشاره به نامه ایران به دبیرکل، برداشت ایران را از گزارش هیئت تحقیق مبنی بر اینکه عراق باعث حملات نظامی به مناطق مسکونی شده است، «نادرست» توصیف کرد.

در بند سوم این نامه با ادعای اینکه عراق «نگرش مثبت و مشارکت فعال» در روند جدید صلح انجام داده، جمهوری اسلامی ایران به «کارشکنی» در این رابطه متهم گردیده است.

نماینده عراق در سازمان ملل در بند چهارم نامه خود انتقادهای ایران به جامعه بین المللی و سازمان ملل درخصوص اهمال و بی تفاوتی در موضوع جنگ ایران و عراق را رد کرده و نوشته است: «درواقع نه جامعه بین المللی و نه شورا نسبت به وضعیت درگیری نظامی میان ایران و عراق بی تفاوت نیستند. در فواصل مختلف شورا، بدون نیاز به مجمع عمومی و سایر مجامع بین المللی به طور مکرر درخواست کرده است که به جنگ پایان داده و مناقشه را با ابزارهای صلح جویانه حل و فصل نمایند.» وی در ادامه ضمن متهم کردن ایران به آغاز جنگ افزوده است: «عراق به وضوح و بدون قیدوشرط به کلیه این درخواست ها پاسخ مثبت داد، درحالی که ایران به طور قاطع اینها را رد کرده است. بر همین اساس ایران به تنهایی مسئول ادامه جنگ و ضایعات ناشی از آن از تاریخ نخستین درخواست جهت آتش بس از طرف شورای امنیت [که] به اتفاق آرا قطعنامه ۴۷۹ را تصویب کرد، می باشد.»

نماینده عراق درباره آغاز عملیات های نظامی قبل از صدور قطعنامه ۴۷۹، نیز آورده است: «در این باره مايلم موضع دولت متبوعم را درمورد این فرضیه تکرار نمایم که جدالی در رابطه با

ص: ۴۵۶

۱- در این نامه، نمایندگی ایران با اشاره به اظهارات وزیر فرهنگ عراق که مدعی شده بود «اگر ایران از بمباران اهداف غیرنظامی عراق دست برندارد، عراق شدیداً تلافی خواهد کرد و شهرهای ایران را با خاک یکسان خواهد کرد.» به گزارش هیئت تحقیق سازمان ملل استناد کرده و سیاست نظامی ایران را مبنی بر عدم حمله به مناطق مسکونی مورد تأکید قرار داده است و همچنین هدف حملات آخر جولای (والفجر ۳) ایران به عراق را «خاموش کردن منشأ آتش توپخانه علیه شهرهای پیرانشهر و سردشت» اعلام کرده و در پایان سازمان ملل را به بی تفاوتی متهم کرده است. ر.ک: همان، S/۱۵۹۰۹، صص ۱۰۰ - ۹۹.

دوره شروع عملیات های نظامی تا تصویب قطعنامه ۴۷۹ وجود دارد و عراق آماده است این مواضع را به داوری واگذار کند تا مشخص شود که چه طرفی مسئول شروع آن عملیات ها بوده و چه خسارتی را تا آن تاریخ به دنبال داشته است، اما شکی نمی تواند وجود داشته باشد که ایران پس از تاریخ مذکور کاملاً مسئول بوده است.»

در بند پایانی نامه نیز ایران به بدرفتاری با اسرای جنگی و نقض حقوق بشر متهم شده و خطاب به نماینده ایران آمده است: «آیا او می تواند در مورد نقض ... حقوق بشردوستانه که توسط دولتش در رفتار با اسیران عراقی جنگ به صورتی که کمیته بین المللی صلیب سرخ منتشر ساخته، پاسخ قانع کننده ای بدهد. به علاوه چه جوابی می تواند به کمیسیون فرعی منع تبعیض نژادی و حفظ حقوق اقلیت ها بدهد که از ایران در مورخ ۵ سپتامبر گذشته درخواست کرده بود که به تعهدات بین المللی پایبند بوده و از اعزام سربازان نوجوان به جنگ تجاوزگرانه اش علیه عراق خودداری ورزد؟»^(۱)

۱

احمد سکوتوره رئیس جمهوری گینه، که سرگرم دیدار از عربستان سعودی است، امروز با حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، ملاقات کرد. به گزارش رادیو ابوظبی، شطی پس از این ملاقات اظهار داشت که وی با رئیس جمهوری گینه که ریاست کمیته صلح کنفرانس اسلامی را بر عهده دارد در خصوص تحولات جنگ عراق و ایران و تلاش های انجام شده برای پایان دادن به این جنگ گفت و گو کرده است. شطی افزود: کمیته صلح کنفرانس اسلامی تصمیم دارد به منظور برقراری صلح میان دو کشور اسلامی به تلاش های خود ادامه دهد.^(۲)

در همین حال، ابوبکر عبدالرحمن وزیر مشاور در امور خارجه هند، که کشورش ریاست کشورهای غیرمتعهد را به عهده دارد، از تلاش وسیع و مداوم هند برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد. وی در گفت و گویی با روزنامه عکاظ (چاپ عربستان سعودی) ادامه جنگ را بسیار خطرناک توصیف کرد و گفت: «کشورش سعی می کند تا راهی برای حل مسئله لبنان و منطقه پیدا کند.»^(۳)

در این زمینه، به گزارش رادیو قطر، امروز شاذلی بن قلیبی دبیرکل جامعه کشورهای عربی، با وزیر امور خارجه ترکیه - که در تونس به سر می برد - دیدار و گفت و گو کرد. در مورد محتوای مذاکرات انجام شده «منابع جامعه عرب گفتند که مذاکرات طرفین پیرامون جنگ ایران و عراق و اوضاع کنونی خاورمیانه [غرب آسیا] دور زده است.»^(۴)

رادیو صدای امریکا نیز اعلام کرد که قرار است فردا شیخ صباح احمد الصباح وزیر امور خارجه

ص: ۴۵۷

۱- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، جلد دوم، ترجمه محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، چاپ اول ۱۳۸۷، صص ۱۱۱ - ۱۰۸.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۶/۱۳۶۲، صص ۱۰ - ۹، رادیو ابوظبی، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۷، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۳۲، رادیو مسقط، ۲۱/۶/۱۳۶۲.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو قطر، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

کویت، در دیداری با رهبران سوریه «پیرامون بحران لبنان و نیز پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق تبادل نظر کند.» این رادیو افزود: «دیدار وزیر امور خارجه کویت از سوریه بخشی از تمهیدات مقدماتی تشکیل کنفرانس سران کشورهای عربی تلقی شده است که قرار است به درخواست شورای همکاری خلیج [فارس] در ماه نوامبر آینده در عربستان سعودی برگزار گردد.»^(۱)

۱

امروز هم زمان با پایان یافتن سفر سه روزه وزیر امور خارجه برزیل به عراق، برخی رسانه ها اخبار و تحلیل های کوتاهی از محتوا و نتایج مذاکرات انجام شده بین هیئت برزیلی و مقامات عراقی منتشر کردند.

رادیو اسرائیل بر توافقات تسلیحاتی و مالی طرفین تأکید کرد و گفت: «امروز در پایان دیدار وزیر خارجه برزیل از بغداد اعلام شد که برزیل تعهد کرده از فروش اسلحه به ایران خودداری ورزد و در مقابل به فروش اسلحه به عراق ادامه دهد. عراق در مقابل دریافت این اسلحه، روزانه دویست هزار بشکه نفت در اختیار برزیل قرار خواهد داد. برزیل در ضمن موافقت کرد یک وام ۷۰۰ میلیون دلاری برای احداث خط آهن بین بغداد و بصره به دولت عراق اعطا کند.»^(۲)

رادیو بغداد نیز با اشاره به مصاحبه وزیر امور خارجه برزیل با خبرگزاری عراق به نقل از وی گفت: «مذاکراتی که طی این دیدار با آقایان مقامات مسئول عراق انجام داده بسیار مثبت و موفقیت آمیز بود و پیرامون آینده مناسبات بازرگانی و اقتصادی و فنی میان دو کشور و شیوه های گسترش دامنه آن برای خدمت به منافع و خلق دوست دور زد.»^(۳)

رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) نیز اعلام کرد: «وی طی اقامت خود با صدام حسین رئیس جمهوری و دیگر مقامات بلندپایه عراقی دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدارها جنگ رژیم جمهوری اسلامی و عراق به تفصیل مورد بررسی قرار گرفت.»^(۴)

ص: ۴۵۸

۱- همان، ص ۱۰، رادیو صدای امریکا، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۲۲/۶/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۹، ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۲۳ و ۲۴، رادیو ایران، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

باتوجه به نگرانی روز گذشته فرماندهان سپاه درمورد ضرورت رفع مشکل نبود جاده تدارکاتی در منطقه عملیاتی دربندیخان، امروز پیشنهاد کاربرد بالگردها و تکیه به عناصر مهندسی جهاد سازندگی برای حل این مسئله طرح شد و فرمانده قرارگاه نجف بر ضرورت تضمین کاربرد بالگردهای هوانیروز تأکید کرد. براین اساس امروز مأموریت هوانیروز و همچنین مهندسی در منطقه عملیاتی والفجر ۵ تعیین شد.

در جلسه ای که امروز با حضور فرماندهان قرارگاه نجف و هوانیروز(۱) در گیلان غرب، برگزار شد، نقش و مأموریت هوانیروز در عملیات والفجر ۵، به این شرح تعیین شد:

۱. انتقال توپ های ۲۳ میلی متری برای جلوگیری از هلی بردهای دشمن روی ارتفاعات.

۲. انتقال ماشین ها روی ارتفاعات.

۳. رساندن آذوقه و مهمات.

ص: ۴۶۱

۱- عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، سرهنگ هاشم نظری معاون هوانیروز، سرگرد فرزین مسئول هوانیروز باختران، سروان حسین هاشمی رکن ۳ باختران، احمد بالا افسر رکن ۳ و سرهنگ روحی پور در این جلسه حضور داشتند.

علاوه بر این استعداد هوانیروز و مهندسی عملیات والفجر ۵ نیز برای قرار گاه های چهار گانه تاکتیکی نجف چنین تعیین شد:

۱. در قرار گاه تاکتیکی نجف ۱، (شاخ بمو و شاخ کیله) استعداد هوانیروز برای انتقال مجروحان ۵ فروند بالگرد ۲۱۴، ۲ فروند نیز برای اسلینگ و ۲ فروند هم برای تدارکات معین شد. همچنین برای سازمان رزمی مهندسی این عملیات، جهاد تهران در محور سمت راست از دره امین به منطقه زرین تحت امر لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) با استعداد ۱۵ دستگاه بلدوزر، ۷ لودر و ۲ گریدر و جهاد خراسان در محور وسط از محدوده شیخ سله به منطقه قلب تحت امر لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، با استعداد ۱۰ دستگاه بلدوزر، ۵ لودر و ۱ گریدر معین گردید.

۲. در قرار گاه تاکتیکی نجف ۲، (سرتک تا زیمناکوه) ۳ فروند بالگرد برای تخلیه مجروحان، ۱ فروند برای اسلینگ و ۲ فروند برای تدارکات مشخص شد. همچنین برای سازمان رزمی مهندسی این عملیات، جهاد تبریز در محور لشکر ۳۱ عاشورا، با استعداد ۶ بلدوزر، ۴ لودر، ۱ گریدر و جهاد باختران در محور چپ از منطقه بانه دار به طرف سرتک به سرپرستی تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) تحت امر لشکر ۲۷، با استعداد ۵ بلدوزر، ۴ لودر و ۱ گریدر تعیین شد.

۳. برای قرار گاه های تاکتیکی نجف ۳ و ۴ به عنوان احتیاط عملیات نیز ۱ فروند بالگرد در قرار گاه تیپ ۳۰، ۱۰ فروند بالگرد ۲۱۴ برای هلی برد، ۴ فروند بالگرد کبری، ۲ فروند بالگرد ۲۰۶، ۱ فروند ماورینگ در اسلام آباد، ۴ فروند بالگرد ۲۱۴ در محل تجمع ذخیره تمام عملیات و ۲ فروند شنوک در محل تجمع، در نظر گرفته شد.

۴. برای قرار گاه نجف مرکزی نیز ۲ فروند کبری و ۱ فروند جت رنجر تعیین گردید. (۱)

۱

فرماندهان قرار گاه های خاتم الانبیا (ص) و مقدم حمزه (۲) امروز نیز به منظور بررسی وضعیت خطوط پدافندی خودی و دشمن و مشکلات قرار گاه مقدم حمزه در زمینه آماده سازی مقدمات عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، جلسه ای تشکیل دادند.

در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرار گاه مقدم حمزه، پس از اشاره به تقویت روزافزون قوای دشمن، بر لزوم تقویت لشکرهای ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف اشرف در جبهه های مریوان و بانه و تعیین مانور لشکرهای ۲۵ کربلا، ۱۹ فجر و تیپ یزد تأکید کرد و موفقیت جبهه های مذکور در عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر را منوط به تحقق این امر دانست. (۳) در این جلسه همچنین

ص: ۴۶۲

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرار گاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۸۲ - ۷۶.

۲- این جلسه با حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرار گاه خاتم الانبیا (ص)، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا (ص)، علی رضائیان فرمانده قرار گاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف اشرف در قرار گاه خاتم الانبیا (ص) باختران برگزار شد.

۳- سند شماره ۱۲۹۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه آخرین وضعیت نیروها، عملیات والفجر ۴ (قرار گاه خاتم الانبیا، ۲۳/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۶)، صص ۱۰ - ۱. ص: ۴۷۵

درخصوص مشکلاتی نظیر ضعف پوشش هوایی، آمادگی نداشتن سایت موشکی، مسئله ادغام با ارتش، کمبودهای تدارکاتی، بهداری و مهندسی رزمی بحث و تبادل نظر شد. (۱)

همچنین امروز به منظور رفع کمبود نیرو در عملیات والفجر ۴، جلسه دیگری با حضور برخی فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص)، حمزه (تاکتیکی) و مسئولان سپاه منطقه ۲ (۲) برگزار و در آن مشکلات این منطقه در زمینه پشتیبانی و تأمین نیروی مورد نیاز یگان های ۸ نجف، ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و ۱۴ امام حسین (ع) بررسی شد. (۳)

۱

با گذشت یک هفته از آغاز عقب نشینی تدریجی نیروهای عراق از بخش شمالی دهانه شیلر که با هدف تحکیم مواضع پدافندی و جلوگیری از عملیات آتی ایران صورت گرفت، امروز آخرین وضعیت و اقدامات ارتش عراق در منطقه دهانه شیلر (منطقه عملیاتی والفجر ۴) از سوی قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا (ص) و قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا اعلام شد.

در گزارش اطلاعات - عملیات قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا (ص) درباره تغییرات اخیر خطوط پدافندی عراق در منطقه مزبور آمده است:

در محور شمالی دهانه شیلر، ارتش عراق از یک هفته قبل، شروع به تخلیه ارتفاعات آسمان بین، تخته نادر و شاخ اشکوت کرد. پس از آن ارتفاعات سرکچل و برکچل و بعد هم شمال رودخانه آوه شیلر به کلی تخلیه شد و به دنبال آن دشمن یال شمالی ارتفاعات کیوی کنگرک و همچنین پنج انگشتان (۴) و گله گم یا شیخ سلخان را نیز تخلیه کرد. مناطق تخلیه شده قبلاً مقر سه تیپ ۴۲۸، ۹۰۱، ۹۰۶ و گردان پیاده المنصور بود. علاوه بر این ارتش عراق ارتفاعات کانی مانگا و قسمت شمالی ارتفاع سورکوه را، که از پشت جاده تدارکاتی مناسبی داشته، به شدت تقویت و تحکیم کرده و نیروهای خود را در کیوی کنگرک کلاً سبک کرده است.

در محور جنوبی دهانه شیلر، ارتش عراق ضمن تقویت خطوط پدافندی خود، تپه شهدا را تخلیه و احتمالاً نیروهای خود را در ارتفاعات خلوزه و مارو سبک تر کرده است. براساس گزارش دیده بانی ها، حرکت خودروها در شب از منطقه مارو، خلوزه و گرمک به عقب و برعکس به شدت افزایش یافته است. گفتنی است اقدام عراق در تخلیه ارتفاعات شمال دهانه

ص: ۴۶۳

۱- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۷۹ - ۷۴

۲- در این جلسه علی شمعانی قائم مقام فرمانده کل سپاه، مهدی کیانی مسئول ستاد قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، مجد معاونت اسبق عملیات سپاه منطقه ۲ (استان اصفهان و...) حسناتی مسئول آموزش منطقه ۲، معین سرپرست ستاد منطقه ۲، میراحمدی پرسنلی منطقه ۲، وحیدی مسئول بسیج منطقه ۲ حضور داشتند. این جلسه در پی بالاگرفتن مشکل عدم پشتیبانی منطقه ۲ از لشکر ۸ نجف اشرف به علت اختلاف مسئولان این منطقه با فرمانده لشکر ۸ نجف در قرارگاه خاتم الانبیا (ص) باختران تشکیل شد.

۳- سند شماره ۱۲۷۴۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۳/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۲، صص ۱۳ - ۱.

۴- ارتفاع پنج انگشتان به قله جنوبی سورکوه اطلاق می شود. (سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راوی قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲، صص ۲۳.)

شیلر در جهت تشکیل یک خط پدافندی مناسب در جنوب دهانه شیلر ارزیابی می شود؛ زیرا دشمن یک تیپ پیاده روی ارتفاعات پیروزی ۱، ۲ و ۳، یک تیپ زرهی در منطقه شیپار کانی مانگا و نالپاریز و همچنین یک تیپ پیاده روی ارتفاعات کانی مانگا و کیوی لری مستقر کرده است که این نشان دهنده تشکیل یک خط پدافندی محکم و تقویت اصلی بر روی ارتفاعات سورن، کانی مانگا و کیوی لری است (۱) در واقع ارتش عراق یک خط پدافندی مثلثی تشکیل داده که یک ضلع آن از لری به سمت کنگرک تا رأس مارو، ضلع دیگر آن از مارو تا سورن و در نهایت ضلع سوم آن از سورن به سمت کانی مانگا و لری ختم می شود (۲).

ص: ۴۶۴

۱- سند شماره ۱۴۴۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا به فرماندهی قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دینانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲۹.

واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا در ادامه گزارش خود دلیل عقب نشینی نیروهای عراقی را «هراس دشمن از انهدام کامل نیروهایش» ذکر کرده و افزوده است: «عراق] با این کار حداقل نیروهایش [را] از انهدام نجات داده و بر روی ارتفاعاتی که از نظر پدافند مناسب است مستقر شده و از نفوذ بیشتر رزمندگان اسلام به داخل عراق جلوگیری [می] کند و همچنین با این کار جاده تدارکاتی ضدانقلاب (بین آسمان بین و سورکوه) بسته شد و به دست رزمندگان اسلام افتاده است کمین آنکه [کما آنکه] شنیده شد که شب قبل از آن ضدانقلاب از این جاده با ۲۰۰ قاطر مهمات و سلاح وارد کشور کرده است.» (۷)(۱)

علاوه بر این، گزارش منابع نزدیک به منطقه عملیاتی والفجر ۴، تحرکات دشمن در منطقه دهانه شیلر را نشانه هوشیاری بسیار بالای ارتش عراق می دانند. در این زمینه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، با اشاره به تقویت فزاینده دشمن، تحکیم مواضع، تقویت پایگاه ها و تشدید حملات هوایی آنها به عقبه عملیات والفجر ۴ را نشان دهنده وحشت ارتش عراق از عملیات آتی ایران در مقابل شهر بانه و میوان و آماده شدن دشمن برای جنگ با رزمندگان دانست. وی در مورد دشواری عملیات دهانه شیلر افزود: «اینها واقعاً می خواهند بجنگند، یعنی دارند، خودشان را برای یک جنگ سخت آماده می کنند و طبیعتاً ما در اینجا [والفجر ۴] جنگ مشکلی خواهیم داشت.» (۲)

همچنین به گزارش قرارگاه مقدم حمزه امروز، فرمانده نیروی زمینی ارتش عراق همراه با تعدادی از فرماندهان عالی رتبه برای بازدید وارد منطقه پنجوین شدند. (۳) گزارش فرماندهی سپاه کردستان نیز از قصد عراق برای حمله و تصرف شهر میوان حکایت دارد. (۴) براساس اعلام واحد اطلاعات منطقه ۱۱، ارتش عراق «در منطقه گوله روبه روی سرداب در قسمت مرزی تا تخت نادر [تخته نادر] نیرو مستقر کرده و از حدود ده روز پیش اقدام به مین گذاری منطقه نموده است» و سنگرهای انفرادی و اجتماعی خود را به صورت زیرزمینی ساخته است. (۵) جابه جایی و تردد وسایل نقلیه دشمن (ایفا، جیب و تانکر) نیز در طول روز جاری بسیار زیاد بوده است. طبق گزارش لشکر ثارالله (ع)، امروز «تقریباً ۵۰ عدد ایفا و تانک از پنجوین خارج شده است. در حدود ۴۰ جیب و ایفا وارد شهر پنجوین شده اند که تعداد زیادی از آنها به طرف ارتفاعات خلوزه در حرکت بوده اند.» در همین حال، نیروی هوایی ارتش عراق امروز چندین پرواز شناسایی در منطقه

ص: ۴۶۵

۱- گفتنی است طبق گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، همسو با این اقدامات دشمن، امروز در منطقه بانه و در جاده ای در حوالی ارتفاع برکچل، براثر انفجار مینی که عناصر ضدانقلاب کار گذاشته بودند ۱۰ نفر از نیروهای زبده واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۸ نجف اشرف به شهادت رسیدند که فرمانده لشکر ۸ نجف به شدت از این امر ناراحت است. (سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دینانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۱۳۱ - ۱۳۰).

۲- سند شماره ۱۲۹۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به رکن ۲ قرارگاه شمال غرب، ۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲۳.

۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه کردستان به فرماندهی سپاه بانه و میوان، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴۲.

۵- سند شماره ۳۵۴۴۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه ۱۱ به واحد طرح و عملیات منطقه ۱۱، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

عملیاتی آتی انجام داده است؛ طبق گزارش واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۴۱ ثارالله، «۲ عدد [فروند] از هلیکوپترهای دشمن در ساعت ۱۲:۰۸ دقیقه روز چهارشنبه [امروز] در منطقه خصوصاً در ارتفاعات خلوزه به گشت زنی مشغول بوده اند.»(۱)

۱

در پی تلاش فرماندهان سپاه پاسداران برای اجرای عملیات دریایی در شمال خلیج فارس، که از دو ماه پیش آغاز شده است، امروز عناصر شناسایی یگان های تحت امر قرارگاه نوح برای بررسی امکان اجرای عملیات در این منطقه، اقدام به شناسایی اسکله های البکر و العمیه در آب های سرزمینی عراق کردند.

براساس گزارش مرکز فرماندهی قرارگاه نوح به واحد طرح و عملیات یگان دریایی ستاد مرکزی سپاه، پس از شناسایی سه روز پیش عناصر اطلاعات - عملیات این قرارگاه در محدوده اسکله های البکر و العمیه عراق، امروز «در ساعت ۰۷:۰۰ یک گروه شناسایی که جهت العمیه و البکر عازم دریا شده ... تا ساعت ۱۲:۰۰ گروه مزبور مشغول دیده بانی از العمیه و البکر شدند و بعد [از آن] جهت عکس برداری به یک مایلی العمیه رفته و عکس های لازم تهیه شد و بعد شناسایی البکر صورت گرفت و فاصله به حدی بود که مقر توپخانه و ضد هوایی و پد پرواز هلیکوپتر و قسمتی از دستگاه های اسکله دیده می شد.»(۲)

۲

هجوم جنگنده های عراق به شهرهای مریوان، بانه و مناطق حومه آنها، امروز نیز ادامه یافت.

هوایماهای عراق امروز در دو نوبت با تجاوز به حریم هوایی مریوان اقدام به بمباران این شهر کردند. جنگنده های عراقی نخست بین ساعت ۱۰:۱۶ تا ۱۰:۵۰، کوه های شرقی مریوان را بمباران کردند. در دومین حمله که بین ساعت ۱۵ تا ۱۵:۳۰، صورت گرفت بمب ها مقابل پمپ بنزین شهر ریخته شد. این بمباران ها خسارات و تلفاتی برجای نگذاشت.(۳)

اطراف شهر بانه نیز دو بار در ساعت های ۱۵:۱۵ و ۱۵:۴۵ امروز هدف حمله هوایماهای عراقی قرار گرفت. به گزارش استانداری کردستان، بر اثر این حملات در روستای عباس آباد بانه یک دختر بچه یک ساله شهید شد و آتش سوزی هایی رخ داد.(۴)

ارتش عراق در اطلاعیه نظامی خود ضمن اشاره به حملات هوایی امروز، درباره محل بمباران ها مدعی شد: «هوایماهای نیروی هوایی ما توانستند امروز مواضع و اجتماعات افراد دشمن در بخش شمالی میدان عملیات را بمباران [کنند] و ضربه های مستقیم و مؤثری به آنها زدند.»(۵)

بمباران های اخیر موجب تخلیه شهرها و مناطق مسکونی بانه و مریوان شده است. طبق گزارش استانداری کردستان، «سیل مهاجرت از بانه آغاز و مردم با وسایل خود به سرعت این

ص: ۴۶۶

۱- سند شماره ۲۰۱۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۴۱ ثارالله به واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۵/۴/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۹۳۲۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی قرارگاه نوح به واحد طرح و عملیات یگان دریایی ستاد مرکزی سپاه، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۸۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۶۴۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری کردستان به دفتر ریاست جمهوری، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۵- . خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۹، ۱۳۶۲/۶/۲۴، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهير، ۱۳۶۲/۶/۲۳.

شهر را تخلیه می کنند.»(۱) خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز با اشاره به بمباران شهر بانه اعلام کرد: «به دنبال شایعه بمباران بانه از سوی دشمن، این شهر حالت فوق العاده به خود گرفته و بعضاً مشاهده می شود که مردم اقدام به تخلیه منازل و محل کار می نمایند.»(۲)

در همین حال، خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در پی بازدید از شهر مریوان، در مورد وضعیت این شهر گزارش داد: «جنایاتی که صدام در طول جنگ در سوسنگرد انجام داده، در مدت ۱۶ روز بر سر شهر مریوان و مردمش آورده است و در حال حاضر، فقط تعداد بسیار کمی از کارمندان ادارات آب، برق و مخابرات در شهر حضور دارند. هوایمهای عراقی به طور روزانه از ساعت ۸ تا ۱۶ در آسمان مریوان رفت و آمد می کنند و به صورت پراکنده، مناطق مسکونی و هرجایی که آثاری از حیات در آن باشد هدف قرار می دهند. هم اکنون پرسنل نظامی و انتظامی و حتی فرماندار در سنگر به سر می برند و در طول روز فرماندار به ندرت از سنگر خارج می شود. ... کار خارج کردن اسباب و اثاثیه منازل پیش از تریک شدن هوا به وسیله کامیون ها، وانت، تراکتور و بدون کنترل صورت می گیرد. هم اکنون تعداد زیادی از مردم مریوان که به روستاهای اطراف پناهنده شده اند، با کمبود شدید ارزاق عمومی روبه رو هستند.»

این گزارش در مورد روستاهای اطراف مریوان نیز افزوده است: «در دو هفته گذشته، روستاهای نوار مرزی با شدت بیشتری زیر آتش توپ های دوربرد عراقی قرار داشته اند که تعدادی از این روستاها در غرب دریاچه مریوان خالی از سکنه هستند، در روستاهای مسکونی نیز، اهالی در سنگرهایی که خودشان ساخته اند به سر می برند.»(۳)

۱

تحرکات و اقدامات عناصر وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی در شمال غرب کشور تلفات و خساراتی را به نیروهای خودی وارد آورد.

به گزارش اطلاعات سپاه مهاباد، در ساعت ۱۷:۳۰ در محور مهاباد - بوکان بین پایگاه مودت و شهید علی پور، عده ای مهاجم مسلح به خودروهای اداره کل راه قدس (متعلق به وزارت راه و ترابری) کمین زدند و علاوه بر سرقت ۶ دستگاه خودرو چند نفر از پرسنل این اداره را هم به گروگان گرفتند. این گزارش افزوده است: در ساعت ۱۸:۳۵، برادران تیپ شهید بروجردی به طرف محل حادثه اعزام شدند که بدون هیچ تلفاتی یک ساعت بعد به پایگاه خودی بازگشتند.(۴) در همین خصوص، اداره کل راه قدس در گزارشی تعداد افرادی که به اسارت درآمده اند را ۲۱ نفر اعلام کرد و افزود یک نفر دیگر نیز در درگیری با مهاجمان زخمی شده است. براساس این گزارش، مهاجمین خودروهای مذکور را به آتش کشیده اند به گونه ای که هیچ یک از آنها قابل استفاده نمی باشد.(۵)

یک دستگاه جیب شهباز که رانندگان بلدوزرهای مستقر در پایگاه شهید عبدی را به پایگاه رسانده بود، در مسیر بازگشت با مین ضدخودرویی که عناصر مسلح غیرقانونی در جاده فرعی

ص: ۴۶۷

۱- سند شماره ۳۴۶۴۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۹، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۶، بانه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۴ - ۵، مریوان - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۱۲۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه مهاباد به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۱۸۰۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه اداره کل راه قدس به معاونت راهداری و هماهنگی امور استان ها، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

پایگاه کار گذاشته بودند، برخورد کرد. در نتیجه، خودرو منهدم و راننده آن مجروح شد.^(۱)

نیروهای پایگاه شهید گرجی یک عدد مین ضدتانک با تله انفجاری ضد نفر را در دو کیلومتری محور نالوس کشف و ختنی کردند.^(۲)

۱

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران و ناخدا یکم اسفندیار حسینی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، که امروز برای بازدید از منطقه دوم دریایی بوشهر و قرارگاه نوح نبی وارد بوشهر شده اند، پس از بازدید از قرارگاه مذکور و بررسی مانور نیروهای این قرارگاه، دیدگاه های خود را درباره مانور آزادی قدس، وضعیت جنگ، موقعیت نیروهای ایران در جبهه ها و مانور نظامی امریکا در آب های خلیج فارس بیان کردند.

فرمانده کل سپاه راجع به وضعیت نیروهای ایران در جبهه ها با جمع بندی نبرد سه ساله^(۳) گفت: «ما در این سه سال جنگ به پیروزی های بسیار بزرگی دست یافتیم؛ به این ترتیب که در سال اول مهم ترین موضوعی که به آن رسیدیم اطمینان از حرکت جدید بود. سال دوم امتحان حرکت جدید بود که طی آن اکثر زمین های میهن اسلامی مان از چنگال بعثیون عراق آزاد شد و سال سوم سال بسیج ابرقدرت ها و سال سرازیر شدن امکانات تسلیحاتی و نظامی به سوی عراق بود. ما می بایستی در بعضی از نقاط وارد خاک عراق می شدیم که این کار هم صورت گرفت.» وی در مورد سال سوم افزود: «سال سوم سالی بود پر تجربه که الحمدلله با آغاز عملیات والفجر امید به طلوع آفتاب انقلاب اسلامی در عراق بسیار بالا رفته است و نیز امیدواریم با استقامت انقلابی مردم ایران بتوانیم عملیات والفجر را ادامه دهیم و شر صدام و صدامیان را از سرزمین عراق کم کنیم.»

رضایی «مانور آزادی قدس» را «اولین تشکل جدی و قاطعانه مردم برای آمادگی و مقابله با هر نوع تهدیدات از سوی ابرقدرت ها» خواند و اضافه کرد: «این مانور که در چند منطقه کشور انجام می شود هدفش ایجاد آمادگی های لازم در مردم و در نیروهای مسلح و بسیج کلیه امکانات مردمی در مواقع احتمالی خطر می باشد.»

ناخدا حسینی فرمانده نیروی دریایی نیز در مورد مانور نظامی امریکا در آب های خلیج فارس گفت: «ابرشیطان امریکا از ابتدای به ثمر رسیدن انقلاب شکوهمند اسلامی همیشه سعی داشته به نوعی با ابراز قدرت و قلدری به تضعیف روحیه نیروهای مؤمن ما پردازد و مانور اخیر او نیز چیزی جز یک

ص: ۴۶۸

۱- سند شماره ۳۵۴۴۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا (رکن ۳) به ف ژاجا عملیات و مرکز و فرماندهی، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- همان.

۳- محسن رضایی در جایی دیگر این تقسیم بندی را در مورد جنگ سه ساله ارائه داد: «در مرحله اول ما دشمن را شناسایی کردیم و اطمینان حاصل شد که می توانیم بجنگیم و متجاوز را از سرزمین اسلامی خود بیرون کنیم. در مرحله دوم شناسایی دشمن و انهدام آن در عملیات های مختلف بود که در این مرحله هم بسیار موفق بودیم. مرحله سوم که با عملیات والفجر شروع شد امیدواریم که مسئله جنگ را در این مرحله با پیروزی کامل بر رژیم دست نشانده بعثی صهیونیستی عراق به پایان ببریم.» (روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۴).

حرکت مذبحانه نیست.» وی افزود: «برای ما که مجری احکام الهی هستیم و توکلیمان به خداست این نوع حرکت‌ها مذبحانه و بچگانه به نظر می‌رسد و با تلاش [و] ایثار رزمندگان نخواهیم گذاشت این توطئه‌ها در منطقه به نتیجه برسد و هرگونه حرکتی را در جهت تجاوز به آب‌های جمهوری اسلامی آن‌چنان به شدت پاسخ خواهیم گفت که تا ابدالدهر فراموش نکند.»^(۱)

۱

دومین گردهمایی فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا، که از یک هفته پیش در ارومیه تشکیل شده بود، امروز با صدور قطعنامه‌ای به کار خود پایان داد.

به گزارش روزنامه کیهان، در جلسات متعدد این گردهمایی که جمعی از شخصیت‌های سیاسی - مذهبی و عده‌ای از فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا، شرکت داشتند، «عملکرد و عملیات [های] انجام شده در منطقه طی شش ماه گذشته مورد بحث و گفت‌وگو قرار گرفت و پیرامون طرح‌ها و برنامه‌های آینده قرارگاه حمزه سیدالشهدا، در مناطق کردنشین تصمیماتی اتخاذ شد.» در این مراسم همچنین راجع به طرح سراسری بسیج مردم‌گرد گفت‌وگو شد و اجرای این طرح در شش ماه آینده مورد تأکید قرار گرفت.^(۲)

۲

دیدارها و اظهارنظرهای مقامات و نمایندگان سیاسی - اقتصادی کشورهای شرکت‌کننده در نهمین نمایشگاه بین‌المللی اقتصادی تهران مؤید گسترش روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای اروپایی است.

امروز، در پنجمین روز این نمایشگاه، که روز ملی یوگسلاوی، ایرلند و ترکیه نام‌گذاری شده است، سفرای یوگسلاوی و ترکیه و نیز وزیر کشاورزی ایرلند سخنرانی کردند. سفیر یوگسلاوی در ایران با اشاره به فراهم آمدن فرصتی مناسب برای توسعه هرچه بیشتر روابط بازرگانی و اقتصادی بین ایران و یوگسلاوی در نهمین نمایشگاه بین‌المللی تهران، تأکید کرد: «انعقاد قراردادهای بازرگانی متعادل و قراردادهای بانکی بین ایران و یوگسلاوی نمایانگر رشد فزاینده روابط اقتصادی دو کشور است.» وی همچنین گفت: «ایران در حال حاضر بین کشورهای جهان سوم مهم‌ترین روابط اقتصادی را با یوگسلاوی دارد و حجم مبادلات تجاری بین دو کشور در مقایسه با پیش از انقلاب اسلامی به ده برابر افزایش یافته و انتظار می‌رود تا پایان سال جاری صادرات یوگسلاوی به ایران به مرز ۳۵۰ میلیون دلار برسد.»^(۳) استن دیزی وزیر کشاورزی ایرلند نیز با شرکت در مراسم مربوط به روز ملی ایرلند، در سخنانی ضمن اشاره به روابط خوب اقتصادی ایران و ایرلند، مشکلات امروز کشاورزی ایران را مشابه مشکلات گذشته ایرلند دانست و گفت: «[ما] امروز آماده هستیم با کشورهای نظیر ایران که جویای خودکفایی در زمینه تهیه مواد

ص: ۴۶۹

۱- روزنامه کیهان، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

غذایی هستند همکاری داشته و تجربیات خود را در اختیار آنها قرار دهیم.» وی افزود: «شرکت ایرلند در این نمایشگاه و دیدارم از کشور شما منجر به توسعه روابط تجاری و همکاری اقتصادی فی مابین و موجب استفاده متقابل ملت های ما خواهد بود.»(۱)

سفیر ترکیه نیز در مراسم روز ملی این کشور در نمایشگاه بین المللی تهران، ضمن ارائه آماری از مبادلات اقتصادی ایران و ترکیه در سه سال گذشته، میزان واردات و صادرات دو کشور در شش ماه اول سال جاری را یک میلیارد و نود و چهار میلیون دلار اعلام کرد و افزود: «در حال حاضر بیشترین درصد صادرات ترکیه به ایران است و ترکیه نیز در بین کشورهای که ایران از آنها کالا وارد می کند در مقام سوم و یا چهارم قرار دارد.»(۲)

گفتنی است روز گذشته نیز در چهارمین روز از نمایشگاه بین المللی تهران که مراسم مربوط به روزهای ملی آلمان شرقی، بلژیک و هلند برگزار شد سفرای جمهوری دمکراتیک آلمان و بلژیک درباره روابط اقتصادی خود با ایران اظهار نظر کردند. سفیر آلمان با تأکید بر اینکه کشور متبوعش از اولین کشورهای بود که جمهوری اسلامی ایران را به رسمیت شناخت و «هنگام محاصره اقتصادی سعی در کمک و همکاری با ایران داشت»، گفت: «کشور ما از ایران نفت خریداری می کند و آماده است که کالاهایی چون محصولات دامی، نساجی، ماشین آلات صنعتی و انواع دستگاه های الکتریکی به ایران صادر کند.» راجر مارتین سفیر بلژیک نیز در مصاحبه ای با روزنامه کیهان به همکاری های اقتصادی دیرینه دو کشور اشاره کرد و افزود: «ما دو برابر شدن مبادلات تجاری دو کشور در نیمه اول سال ۱۹۸۳] نسبت به زمان مشابه سال گذشته را به فال نیک می گیریم.»(۳) در همین حال، رئیس شورای گسترش روابط اقتصادی هلند نیز در مصاحبه ای که امروز در روزنامه کیهان درج شد ضمن ارائه آماری از میزان واردات و صادرات ایران و هلند در سال های اخیر ارزش صادرات هلند به ایران را در سه ماهه اخیر سال جاری میلادی، ۱۱۰۰۰ میلیون ریال اعلام کرد و گفت: «هلند خواستار گسترش هرچه بیشتر روابط اقتصادی و بازرگانی خود با جمهوری اسلامی ایران است.»(۴)

روزنامه جمهوری اسلامی در شماره دیروز خود (سه شنبه ۲۲/۶/۱۳۶۲) از دیدار سفیر سوئیس در تهران با خسرو تاج معاون بازرگانی خارجی وزارت بازرگانی ایران خبر داد. به نوشته این روزنامه، در این دیدار روابط بازرگانی دو طرف و سیاست «نه شرقی نه غربی» ایران و نیز توسعه صادرات غیرنفتی ایران به سوئیس مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.(۵)

یادآوری می شود روز یکشنبه گذشته (۲۰/۶/۱۳۶۲)، نیز مول باخر نایب رئیس اتاق بازرگانی و نماینده پارلمان اتریش، با خسرو تاج معاون بازرگانی خارجی وزارت اقتصاد و دارایی دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار بر توسعه روابط اقتصادی تأکید شد.(۶)

ص: ۴۷۰

۱- روزنامه کیهان، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۱.

۲- همان.

۳- روزنامه کیهان، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲۱.

۴- همان.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- روزنامه کیهان، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

جلسه هیئت دولت امروز به ریاست نخست وزیر تشکیل شد. مراسم هفته جنگ، اختصاص بودجه برای تقویت توان ارتش، طرح لیبک یا خمینی و بودجه طرح های فرهنگی - اجتماعی سال ۱۳۶۳ از مهم ترین مباحث این جلسه بود.

میرحسین موسوی پس از پایان جلسه امروز هیئت دولت در مصاحبه ای درباره محتوای مذاکرات این جلسه گفت: ابتدا با توجه به فرارسیدن هفته جنگ گزارشی از «ایثارگری های نیروهای مختلف سپاهی، ارتشی، بسیجی و دیگر نیروهای مردمی» ارائه گردید و ضمن تأکید بر شرکت فعالانه وزرا در برگزاری مراسم هفته جنگ در مورد نقش بخش های مختلف در جنگ گفت و گو شد. همچنین در خصوص طرح لیبک یا خمینی و مانور آزادی قدس و «استقبال وسیع و غیرقابل انتظار» مردم از طرح مذکور مطالبی بیان شد.

به گفته نخست وزیر، اختصاص بودجه ای معادل ۴ میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان برای تقویت بنیه ارتش از دیگر مسائل مطرح شده در جلسه امروز هیئت دولت بود. علاوه بر این بودجه طرح های فرهنگی - اجتماعی در سال آینده نیز در این جلسه مورد بررسی قرار گرفت. موسوی در این خصوص گفت: «سال گذشته در این مورد به آموزش و پرورش توجه خاصی شد و امسال نیز توصیه گردید که در بودجه سال ۱۳۶۳ [۱۳] به مسائل اجتماعی - فرهنگی نقش ویژه ای داده شود و وزارتخانه های ذی ربط موظف به تهیه طرح هایی در این مورد گردیدند.» (۱)

سه دیدار جداگانه با رئیس جمهور، نخست وزیر و وزیر امور خارجه چین و امضای یک موافقت نامه فرهنگی، علمی و فنی برنامه های سومین روز سفر وزیر امور خارجه ایران به چین بود.

در نخستین دیدار، لی شیان نیان رئیس جمهوری چین، سفر وزیر امور خارجه ایران به کشورش را در جهت تحکیم و تقویت روابط دو کشور دانست و ضمن ابراز خرسندی از سرنگونی رژیم پهلوی به اهمیت راهبردی ایران اشاره کرد و گفت: «با توجه به سیاست شما مبنی بر استقلال و شعار نه شرقی و نه غربی، ما و شما در یک جبهه هستیم.» وی سپس «سیاست خارجی مستقل و غیروابسته ایران» را تحسین و سلطه جویی در سیاست خارجی را محکوم کرد. رئیس جمهور چین همچنین با اشاره به همکاری های کشورهای جهان سوم افزود: «در راه گسترش روابط ایران و چین مانعی وجود ندارد و دو طرف می توانند روابط بسیار خوبی داشته باشند.»

وزیر امور خارجه ایران نیز گفت: «ما خواستار توسعه و تحکیم روابط کلیه کشورها به ویژه کشورهای جهان سوم براساس احترام متقابل هستیم و در این میان برای رابطه با جمهوری خلق چین اهمیت زیادی قائلیم.» ولایتی «اظهار امیدواری کرد که کشورهای جهان سوم با همکاری و معاضدت یکدیگر با سلطه جویی ابرقدرت ها مبارزه کنند.» (۲)

ص: ۴۷۱

۱- همان، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳.

علی اکبر ولایتی همچنین بعد از ظهر امروز، با زائو زیانگ نخست وزیر چین، دیدار و گفت و گو کرد. نخست وزیر چین نیز در این دیدار «از سیاست استقلال طلبانه ایران تمجید» کرد و گفت: «جمهوری اسلامی ایران با پیروی از این سیاست می تواند از رقابت بین دو ابرقدرت در خاورمیانه [غرب آسیا] و خلیج فارس جلوگیری کرده و در این رابطه نقش مهمی ایفا کند.» وی افزود: «ما اطمینان داریم که با تشریک مساعی دو طرف مناسبات دو کشور به عالی ترین سطح خواهد رسید. زیرا هنوز امکانات بالقوه زیادی در زمینه های مختلف فرهنگی، اقتصادی، بازرگانی و فنی وجود دارد.»

ولایتی نیز ضمن ابراز خرسندی از روابط رو به گسترش ایران و چین گفت: «ملت ما دست امریکا را به عنوان ابرقدرت که یک ربع قرن در کشور ما بود قطع کرد بدون آنکه جای آن را با ابرقدرت دیگری عوض کند.» وی با یادآوری قطع صدور نفت ایران به اسرائیل و افریقای جنوبی پس از پیروزی انقلاب اسلامی افزود: «ما معتقدیم باید به مردم و مبارزین فلسطینی کمک کرد تا آزادی خود را به دست آورند.» ولایتی همچنین «حمایت جمهوری اسلامی ایران از مبارزات مردم نامیبیا، السالوادور، نیکاراگوئه و سایر ملت های ستم دیده امریکای جنوبی را اعلام کرد.»^(۱)

از دیگر برنامه های امروز بعد از ظهر علی اکبر ولایتی در چین دیدار با وزیر امور خارجه این کشور بود. در این ملاقات یک موافقت نامه فرهنگی، علمی و فنی بین ایران و جمهوری خلق چین به امضا رسید. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در این موافقت نامه «مبادله استاد و دانشجو، کتاب، همکاری هایی در زمینه های تحقیقاتی مشترک، همچنین همکاری هایی بین خبرگزاری جمهوری اسلامی و خبرگزاری شین هوا و نیز رادیو تلویزیون دو کشور پیش بینی شده است.»^(۲)

رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج کشور) به نقل از خبرگزاری ها، در خصوص محتوای مذاکرات انجام شده بین وزیر امور خارجه ایران و مقامات چین اظهار کرد: «علی اکبر ولایتی وزیر خارجه رژیم [امام] خمینی در دیدار خود از چین از آن کشور تقاضای دریافت اسلحه کرد، اما دولت چین این تقاضا را رد کرد، مقامات چین اظهار علاقه کرده اند که در جنگ بین جمهوری اسلامی و عراق بی طرفی خود را حفظ کنند.»^(۳)

ص: ۴۷۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۹، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳، رادیو ایران، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

حجت الاسلام موسوی خوئینی‌ها نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی، صبح امروز در مصاحبه ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی در خصوص تظاهرات دیروز حجاج ایرانی در مکه، توضیحات مفصلی را بیان کرد.

وی در توصیف حضور گسترده حجاج در این راه پیمایی، آن را از نظر کمیت برای مسئولان حج ایران، غیرقابل پیش بینی خواند و درباره عکس العمل مقامات سعودی گفت: «ما گمان می کردیم آنها با درایت و تعقل و براساس مصالح خودشان تصمیم می گیرند که در مقابل حرکت مردم نایستند. ولی دیروز متوجه شدیم که مسئله عقل و تدبیر نبوده، بلکه قدرت مقابله با مردم را نداشتند. دیروز آنها تصور می کردند با بسیج نیروی نظامی خود، می توانند مردم را متفرق کنند و در اوایل تظاهرات با چند حمله موضعی تلاش داشتند با ایجاد رعب و وحشت مردم را متفرق کنند، اما سیل جمعیت به حدی بود که پس از یک ربع، پلیس متوجه شد در میان دریایی از انسان ها قرار گرفته و قدرت هیچ مانوری ندارد. لذا تصمیم [دستور] اولیه ای که به آنها داده شده بود، عوض شد.»

خوئینی‌ها ضمن اینکه تعداد مجروحان راه پیمایی دیروز را «حدوداً ۲۰ الی ۳۰ نفر» اعلام کرد، در ادامه راجع به پیام‌ها و پیامدهای بین المللی و داخلی آن گفت: «این راه پیمایی یک مسئله ای را تثبیت می کند و آن اینکه قدرتی وجود دارد که در برابر دو قدرت معاصر روی زمین می ایستد و هر دو را نفی می کند. در رابطه با مسائل ایران نیز این راه پیمایی نشان داد مردم ما یکپارچه طرف دار انقلاب و امام هستند و تمام تبلیغات ضدانقلاب در خارج از کشور مبنی بر اینکه ایرانی‌ها با جنگ مخالف اند یا با امام موافق نیستند به وسیله این تظاهرات خنثی شد و مردم نشان دادند که همانند اوایل انقلاب، از انقلاب اسلامی خودشان حمایت می کنند.»

سرپرست حجاج ایرانی ضمن اشاره به اهمیت تماس حجاج سایر کشورها با بعثه امام در مکه در راستای انتقال «پیام انقلاب اسلامی» به مردم کشورهای دیگر، راجع به تأثیرات عملی راه پیمایی ایرانی‌ها در افشای ادعاهای برخی دول اسلامی مبنی بر ضدیت با رژیم اشغالگر قدس گفت: «دولت‌های کشورهای اسلامی وانمود می کنند که ضد اسرائیل هستند. ولی در عمل نه جرئت و نه قدرت مبارزه با اسرائیل را دارند و ملت‌های خودشان را اغفال می کنند. تظاهرات حجاج کشور ما به مردم جهان نشان می دهد که این دولت‌ها ضد اسرائیل نیستند، زیرا مانع از پیوستن ملت‌هایشان به تظاهرات ضد اسرائیلی حجاج ایران می شوند.»

موسوی خوئینی‌ها در ادامه این مصاحبه در مورد حملاتی که از بعثه عراق به حجاج ایرانی انجام گرفته است، گفت: «من امروز به پلیس مکه گفتم که در این رابطه اقداماتی بکند و الا ایرانی‌ها خودشان اقدام خواهند کرد و در عرض چند دقیقه مسئله حل خواهد شد. ولی چون در بین حجاج عراقی افرادی پاک و صادق طرف دار انقلاب اسلامی نیز وجود دارند ما نمی خواهیم ایرانی‌ها در جلوی بعثه عراق چند تا مزدور بعثی را ادب کنند تا مبادا خدای نکرده آزاری به عراقی‌هایی که طرف دار انقلاب

اسلامی اند برسد. ولی اگر مزدوران بعضی دست از این کارها بردارند ما ساکت نمی نشینیم.»^(۱)

سرپرست حجاج ایرانی علت رد تقاضای ملاقات دیروز یک مقام سعودی را این گونه تشریح کرد: «هدف آنها از این تقاضا یکی در مورد به اصطلاح عذرخواهی از اتفاقات دیروز بود که ملت ما با این گونه روش های جابرانه آشنایی زیادی دارد و دیگر اصرار داشتند من در ضیافتی که در کاخ فهد که همه ساله با شرکت تعداد زیادی از مقامات و سفرای کشورهای اسلامی برگزار می شود شرکت کنم که عدم تمایل خود را نیز به اطلاع آنها رساندم و همچنین اعلام کردم که هیچ کس حق ندارد در این گونه محافل شرکت نماید.»^(۲)

گفتنی است مراسم مذکور امروز برگزار شد و طی آن ملک فهد پادشاه عربستان سعودی، بر غیرسیاسی بودن مراسم حج تأکید کرد و تلویحاً روش جمهوری اسلامی ایران در استفاده سیاسی از مناسک حج را مورد انتقاد قرار داد. وی گفت: «این منبر، منبر سخنرانی و منبر سیاسی نیست، لیکن منبر مختص به عبادت، تقوا و همبستگی اسلامی است که پایه های آن در این بلاد نشانده شده است و ان شاءالله این بلاد در خدمت به اسلام و مسلمین باقی خواهد ماند...»^(۳)

۱

درحالی که جنگ ایران و عراق در آستانه چهارمین سال خود قرار دارد، همچنان مقامات برخی کشورها بر تلاش برای خاتمه دادن به این جنگ از راه های مسالمت آمیز تأکید دارند.

ناراسیما رائو وزیر امور خارجه هند گفت که کشورش برای پایان دادن به جنگ میان عراق و ایران دست به تلاش هایی خواهد زد تا «امر غیرممکن»، ممکن شود.

وی در گفت و گویی با شماره امروز مجله الفبا (چاپ بغداد) با اشاره به طولانی شدن جنگ ایران و عراق گفت: «هند نقش فعال تر و مطمئن تری در قبال این مسئله اتخاذ خواهد کرد و تمام اقدامات ممکن را برای تحقق این هدف بر سر میز مذاکره به کار خواهد گرفت.»^(۴) به گفته رادیو کویت، وزیر امور خارجه هند تأکید کرد: «بر تمامی طرف های ذی نفع به کاربردن حداکثر کوششان جهت پایان دادن فوری این جنگ، که بیش از سه سال از آن می گذرد، واجب است.»^(۵)

ایلتر ترکمن وزیر امور خارجه ترکیه هم در مصاحبه با شماره امروز روزنامه المدینه (چاپ عربستان) بر آثار منفی تداوم جنگ بین عراق و ایران بر عموم منطقه تأکید و خاطر نشان کرد: «کشورش دست به تلاش های فزاینده ای چه از طریق کمیته اسلامی حسن نیت یا از طریق روابط دوجانبه جهت پایان دادن به این جنگ زد، اما این تلاش ها با شکست روبه رو شد.»^(۶)

میلانکاستا نکوریچ عضو کمیته رهبری شورای اتحادیه های کارگری یوگسلاوی که ریاست هیئت این کشور در هفتمین کنگره عمومی اتحادیه های کارگری عراق را بر عهده دارد، ضمن اعلام پشتیبانی اتحادیه های کارگری یوگسلاوی از تمامی کوشش ها جهت خاتمه جنگ خلیج فارس در سخنانی در بغداد خواهان خاتمه این جنگ «از طریق مسالمت آمیز و براساس حفظ منافع مردم ایران و عراق، منشور سازمان ملل و قطعنامه های جنبش عدم تعهد شد.»^(۶)

ص: ۴۷۴

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۷۹، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۴، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۳۵، رادیو ریاض، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، صص ۲ و ۳، بغداد - خبرگزاری عراق، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو کویت (عربی)، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

۶- همان، ص ۲، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۶/۱۳۶۲.

در پی افزایش تحرکات و دخالت های نظامی امریکا و نیروهای چندملیتی در لبنان، نخست وزیر و وزارت امور خارجه ایران امروز به این موضوع واکنش نشان دادند.

میرحسین موسوی نخست وزیر، در مصاحبه ای ضمن اشاره به طرح موضوع لبنان و درگیری های داخلی این کشور و نیز موضع گیری های اخیر امریکا و فرانسه در قبال لبنان، در جلسه امروز اعضای هیئت دولت، گفت: «البته موضع این دو کشور و دیگر کشورهای استکباری همیشه مخالف با نیروهای اسلامی بوده و خواهد بود و طبیعتاً ما به طور ذاتی با این رژیم ها مخالف هستیم و آنها نیز به همین ترتیب باید با نیروهای اسلامی مخالفت داشته باشند، البته امریکا در حال حاضر به نقطه ای کشانده شده که مخالفت را به صورت صریح ابراز کرده و تهدید به بمباران مواضع مسلمانان نموده است.»

وی افزود: «ما معتقدیم امریکا اکنون در شرایطی قرار گرفته است که اگر توانست از ویتنام با دست شکسته خارج شود، در خاورمیانه [غرب آسیا] دیگر دست و پایی برایش باقی نخواهد ماند و من فکر می کنم اگر امریکا به صورت رودررو در مقابل نیروهای اسلامی در لبنان قرار بگیرد در واقع به یک میلیارد مسلمان در جهان اسلام اعلان جنگ داده است و طبیعی [است] که ما انتظار داشته باشیم این درگیری نقطه ختامی برای قدرت نمایی این قدرت ظالم و جبار در جهان باشد.» (۱)

سخنگوی وزارت امور خارجه ایران نیز در واکنش به افزایش اقدامات نظامی نیروهای چندملیتی و شرکت ناوگان دریایی و هواپیماهای امریکایی و فرانسوی در جنگ داخلی لبنان علیه نیروهای مسلمان، اعلام کرد: «گسترش حضور نیروهای چندملیتی در لبنان به ویژه امریکا و فرانسه تشدید تحولات نظامی آن، برعلیه ملت به پاخاسته لبنان تأکید مجددی است بر این اعتقاد همیشگی جمهوری اسلامی ایران که این نیروها هرگز مأموریتی جز مداخله در سرنوشت سیاسی ملت لبنان و تحکیم حاکمیت وابسته در جهت تضمین مطامع استکباری و صهیونیست نداشته اند. جمهوری اسلامی ایران ضمن محکوم کردن مداخلات سرکوبگرانه نیروهای استکباری در لبنان بار دیگر حمایت همه جانبه خود را از مستضعفان و مسلمانان محروم لبنان اعلام داشته و بر ضرورت استمرار مبارزه قهرآمیز برعلیه اشغالگران صهیونیستی و همدستان و حامیان آنان تأکید می نماید.»

وی افزود: «به اعتقاد جمهوری اسلامی هرگونه سستی در مبارزه علیه نیروهای اشغالگر صهیونیستی و مداخله گر و همه نیروهایی که در جهت اهداف آنان عمل می کنند جز تقویت و پیشروی بیشتر این نیروها و تضعیف صفوف مبارزان مؤمن لبنانی نتیجه ای نخواهد داشت. بی تردید ادامه مبارزه قهرآمیز، نیروهای استکباری به ویژه امریکا و فرانسه و رژیم صهیونیستی را در بن بست و مهلکه ای تازه گرفتار خواهد ساخت.» (۲)

ص: ۴۷۵

۱- روزنامه کیهان، ۲۳/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

امروز جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه مقدم حمزه (۱) برای بررسی سازمان رزم قرارگاه های تاکتیکی تحت امر این قرارگاه و ادغام نیروهای عملیات والفجر ۴ (منطقه دهانه شیلر) در پادگان مریوان تشکیل شد.

در این جلسه با توافق فرماندهان درباره خط حد یگان ها، تعداد قرارگاه ها و ادغام نیروها، سازمان رزم قرارگاه های فرعی بدین شرح مشخص شد:

۱. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ (سورن): لشکر ۱۴ امام حسین (ع) با ۱۲ گردان از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه از ارتش.

۲. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ (پنجوین): تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) با ۶ گردان از سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

۳. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ (مارو): لشکر ۲۵ کربلا با ۶ گردان از سپاه، درحال حاضر یگانی از ارتش برای این قرارگاه مشخص نشده است.

۴. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ (لری - کنگرک): لشکر ۸ نجف با ۱۰ گردان و تیپ ۱ لشکر فجر با ۴ گردان از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

۵. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ (احتیاط): لشکر ۴۱ ثارالله با ۵ گردان از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش. (۲)

در ادامه جلسه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، اعتراض خود را درمورد افشای برخی جزئیات اقدامات نیروهای خودی در جبهه های شمالی، به خصوص در منطقه عملیاتی

ص: ۴۷۷

۱- علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، فدوی مسئول اطلاعات - عملیات این قرارگاه، سرهنگ امیریگی فرمانده ارتش در قرارگاه تاکتیکی حمزه، سرگرد شقاقی رکن ۲ و سرهنگ ابراهیمی مسئول طرح و عملیات قرارگاه و سرگرد افشین در این جلسه حضور داشتند.

۲- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۵ - ۱۳۷؛ و - سند شماره ۱۳۰۱۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی سازمان رزم قرارگاه مقدم حمزه در والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۴/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۱۹)، صص ۱۶ - ۱.

دهانه شیلر، توسط اطلاعیه های ستاد مشترک - که از رسانه ها منتشر می شود - بیان کرد و مقرر شد پیگیری های لازم در این زمینه به عمل آید. همچنین در این جلسه درباره تأمین برخی جاده ها در شب و استفاده از نیروهای بومی و بارزانی برای انجام اقدامات چریکی بحث و تبادل نظر شد. (۱) در این باره فرمانده قرارگاه مقدم حمزه با تأکید بر اهمیت و ضرورت تأمین جاده ها گفت: ما فعلاً مسئله عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر را منتفی و منوط به تأمین جاده می کنیم. (۲)

از سوی دیگر، طبق گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ به نقل از عندلیب مسئول مهندسی قرارگاه خاتم، جاده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در چاله سبز (ارتفاع سورن)، به علت برخورد با سنگ و عدم امکان انفجار آن در حال حاضر با بن بست مواجه شده و راهی جز دور زدن سورن وجود ندارد. (۳)

۱

با وجود آرامش نسبی اوضاع جبهه های جنوب و غرب ایران، گزارش های منابع خودی از هوشیاری دشمن، تلاش برای تقویت خطوط پدافندی و حتی آمادگی عراق برای حمله در جبهه شمال غرب و به ویژه منطقه عملیاتی دهانه شیلر (والفجر ۴)، حکایت دارد (۴) به خصوص در طول یک هفته گذشته، گزارش های نوبه ای یگان های نظامی نزدیک به منطقه بانه و مریوان، حاکی از اقدام عراق به تخلیه تدریجی خطوط پدافندی در محور شمالی دهانه شیلر و تقویت شدید پایگاه ها و تحکیم مواضع در محور جنوبی این منطقه می باشد.

گزارش های مذکور وضعیت کلی ارتش عراق در محدوده شمال بانه تا جنوب مریوان در چند روز گذشته را این گونه تشریح کردند: دشمن در منطقه پنجون به شدت با انجام فعالیت های شناسایی (هوایی و گشتی)، مهندسی، حرکات و جابه جایی زیاد، ضمن تقویت و تجهیز پایگاه ها مشغول تحکیم و تثبیت مواضع و موانع خود می باشد. (۵) ارتش عراق ارتفاعات شمال رودخانه شیلر را تخلیه و در ارتفاعات جنوبی این رودخانه مستقر شده (۶) و علاوه بر تخلیه ارتفاعات مرزی جنوب بانه (آسمان بین و تخته نادر)، از تپه های شهدا، تخم مرغی و توتمان نیز عقب نشینی کرده است. (۷) از سوی دیگر، در محدوده مثلث پدافندی جنوب شیلر، (۸) نقاطی نظیر ارتفاعات خلوزه، مارو و کانی مانگا را به شدت تقویت کرده است. (۹) در همین حال، دشمن در مناطق هرگنه، کخلان، مارو، پشت تپه های سه درختی، خانم شیخان، مسعود و اطراف رودخانه قزلچه سو نیز اقدامات چشمگیری داشته است. (۱۰)

در طول روزهای اخیر، نقل و انتقال ماشین های نظامی از سایر جبهه های عراق به سمت منطقه جنوب رودخانه شیلر و شهر پنجون زیاد و مداوم گزارش شده است. در گزارش

ص: ۴۷۸

۱- سند شماره ۱۳۰۲۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی اقدامات انجام شده قرارگاه مقدم حمزه در والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۴/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۰)، صص ۵ - ۱.

۲- سند شماره ۱۳۰۱۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

۳- سند شماره ۲۳۶۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مریوان به ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی کردستان (اطلاعات)، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۲۰۱۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی نیروی زمینی ارتش، شماره ۲۶، ۱۵/۶/۱۳۶۲ الی ۲۲/۶/۱۳۶۲، صص ۲ - ۱.

۵- سند شماره ۲۰۱۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا به قرارگاه خاتم الانبیا (اطلاعات-عملیات)، ۲۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۶- سند شماره ۲۰۲۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، شماره ۶۱،

۲۰/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۷- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی لشکر ۱۴ امام حسین، ۱۷/۶/۱۳۶۲ الی ۲۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۹ - ۱۴۸.

۸- لری، مارو، سورن.

۹- سند شماره ۲۰۲۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۱۰- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۵۸ - ۱۵۶.

سپاه پاسداران میروان در مورد تقویت زرهی عراق آمده است: «رژیم بعث عراق از لشکر یکم، ۱۰۰ تانک و ۵۰ قبضه توپ ۱۵۵ [میلی متری] به منطقه نالپاریز، زنگی سر، کانی مانگا، پنجوین و شیلر آورده است و ۱۵۰۰ جاش از موصل و دودهک [دهوک] به منطقه آورده است.» (۱)

همچنین براساس گزارش دیگری، ۵۰ تانک دشمن در پشت رودخانه شیلر به شکل ستونی آرایش یافته و ارتش عراق نیرویی به استعداد یک تیپ زرهی در منطقه هرگنه تا کخلان به صورت تاکتیکی به حالت آماده باش در آورده است. (۲)

علاوه بر موارد فوق، گزارش های نوبه ای - اطلاعاتی نیروهای خودی از حجم بالای فعالیت های مهندسی ارتش عراق در منطقه دهانه شیلر و به خصوص پنجوین (۳) و نیز اقدامات دشمن در زمینه ایجاد موانع و میدان های مین و سیم خاردار در سراسر معابر وصولی حکایت دارد (۴). طبق اعلام این گزارش ها، دشمن بین هرگنه و جلوی هفت توانان، ۳ ردیف کانال به طول ۵/۲ کیلومتر (۵) حفر کرده است و بین ارتفاعات سنگ معدن و کله قندی (۶) و از خلوزه تا پشت ارتفاعات هرگنه نیز اقدام به ساخت سنگر، حفر کانال، ایجاد سیم خاردار و کاشت مین کرده و روی ارتفاعات پیروزی ۱ نیز کانال کنده است. (۷) همچنین نیروهای دشمن در جلوی منطقه قوچ سلطان ۶ ردیف سیم خاردار، یک کانال و یک خاکریز در دشت احداث کرده اند. (۸) در سمت راست تپه شهدا به طرف شهر پنجوین هم خاکریزی به ارتفاع ۵/۱ متر و طول ۱ کیلومتر مشاهده شده است. (۹)

منابع مذکور در تشریح چگونگی ترکیب و گسترش نیروهای دشمن در منطقه بانه و میروان، این منطقه را جزء محدوده سپاه یکم ارتش عراق اعلام کرده و افزوده اند: قرارگاه اصلی سپاه یکم در کرکوک و حوزه استحفاظی آن نیز از دریاچه سد دربندیخان تا مرز ترکیه می باشد. در حال حاضر، سپاه یکم ارتش عراق بنا به حساسیت منطقه، اقدام به ایجاد یک قرارگاه تاکتیکی در سلیمانیه برای کنترل منطقه کرده و بر این اساس، لشکر چهارم پیاده کوهستانی را در این منطقه (۱۰) مستقر ساخته است. لشکر چهارم در مجموع با ۱۳ تیپ پیاده، بیش از یک تیپ زرهی و حداقل ۶ گردان توپخانه در منطقه پدافند کرده است. از این تعداد، ۹ تیپ در خط و ۴ تیپ در احتیاط قرار دارند. این یگان ها بدین نحو گسترش یافته اند: تیپ های ۲۹ پیاده کوهستانی در پنجوین، ۱۱۶ گارد مرزی در حلبچه، ۱۰۵ گارد مرزی در آسمان بین (عقب نشینی کرده)، ۱۰۴ گارد مرزی در منطقه مارو، ۴۲۴ پیاده در غرب سورن، ۴۲۸ پیاده در ارتفاعات سورکوه، تیپ ۶۳۸ پیاده در خط، تیپ ۵۰۴ در منطقه گرمک، تیپ ۶۰۲ پیاده در احتیاط، تیپ ۶۷۸ پیاده در احتیاط، تیپ ۹۶ پیاده در احتیاط، تیپ ۶۶ نیروی مخصوص در احتیاط، گردان کماندویی الصدیق، گردان ۱۵ مستقل و گروهان های کماندویی قادسیه در منطقه تقسیم شده و تحت امر یگان ها می باشد. بیش از یک تیپ زرهی هم در منطقه دشت پنجوین در شیار کانی مانگا (مابین باخی ورشان و سیدصادق) مستقر گردیده اند. (۱۱)

ص: ۴۷۹

- ۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۵۸ - ۱۵۶.
- ۲- سند شماره ۲۰۱۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۳- سند شماره ۲۰۲۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۵۸ - ۱۵۶.
- ۵- سند شماره ۲۰۲۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
- ۶- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه مقدم حمزه، ۱۹/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۶ - ۱۴۴.
- ۷- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی لشکر ۱۴ امام حسین، ۱۷/۶/۱۳۶۲ الی ۲۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۹ - ۱۴۸.
- ۸- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴۹.
- ۹- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه مقدم حمزه، ۱۹/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۶ - ۱۴۴.
- ۱۰- شمال بانه تا جنوب میروان
- ۱۱- سند شماره ۲۰۲۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲ - ۱.

از سوی دیگر در روزهای اخیر حملات هوایی و بمباران مناطق مسکونی شهر مریوان، پادگان نظامی و اطراف این شهر با هدف شناسایی هوایی، وارد آوردن تلفات و خسارات به مرکز تجمع نیروهای ایران و ناامن کردن مریوان به عنوان عقبه عملیاتی والفجر ۴، در دستور کار ارتش عراق قرار گرفته است. به گونه ای که با افزایش فعالیت هواپیماهای دشمن، در ساعات مختلف روز به شهر مریوان حمله و مناطق اطراف شهر بمباران می شود. (۱) علاوه بر این شلیک منور روی قله های ارتفاعات هفت توانان، شهدا، خاو، قوچ سلطان و قلقله نیز گزارش شده است. (۲)

گزارش های حفاظتی این دوره یگان های خودی، از هوشیاری کامل و بالای عراق به حمله احتمالی ایران در دهانه شیلر حکایت دارد. براساس این گزارش ها، رادیو اسرائیل و رادیو دولتی عراق اعلام کرده اند که ایران به مناسبت سومین سالگرد شروع جنگ از ناحیه مریوان قصد حمله و پیشروی تا سلیمانیه عراق را دارد و ارتش عراق سعی دارد جواب قوی و محکمی به حکام ایران بدهد. (۳) صدام نیز در این باره گفته بود که هواپیماهای عراق قادر به بمباران نقاط مهم و حساس ایران در تمام مناطق هستند و بمباران های اخیر مناطق شمال غرب نمایانگر این امر است. گزارش های حفاظتی پیش بینی کردند که دشمن قصد دارد عملیات ایران را با اجرای عملیاتی قبل از آن دفع و خنثی کند. (۴)

در گزارش های مذکور ضمن تأکید بر ضرورت توجه به مسائل حفاظتی، درخصوص رعایت نشدن ملاحظات امنیتی از سوی برخی یگان ها و فرماندهان نظامی ایران تذکر داده شده و در این زمینه به اظهارات فرمانده نیروی زمینی ارتش، در مصاحبه اختصاصی چند روز قبل با روزنامه اطلاعات (۲۰/۶/۱۳۶۲) اشاره گردیده است. وی در این مصاحبه گفته بود: «رژیم بعثی عراق به شهر قهرمان و مقاوم مریوان خسارات زیادی وارد کرده و خرابی به بار آورده است. اما این گونه حملات وحشیانه هیچ خللی در اراده مصمم رزمندگان اسلام وارد نمی کند و نیروها مصمم تر شده اند و خودشان را برای عملیات آینده والفجر آماده می کنند.» (۵)

درمجموع تحلیل یگان های نظامی مستقر در محدوده مریوان و بانه از افزایش چشمگیر فعالیت های ارتش عراق در منطقه دهانه شیلر چنین است: «دشمن در منطقه پنجوین از توانایی نسبی برخوردار است و سعی دارد خط پدافندی خود را آماده در مقابل هرگونه آفند نماید. ... دشمن با برداشت نیروی پیاده در بعضی مناطق قصد جبران نقاط ضعف خود در منطقه شمال غرب را دارد.» در نتیجه عراق در حال حاضر مواردی نظیر تحکیم و تقویت مواضع پدافندی، افزایش نیروی زرهی در پشت خط لجمن در منطقه رود شیلر فعالیت های هوایی توأم با بمباران، اعزام گشتی های رزمی و شناسایی به جلوی خط تماس، (۶) آماده باش نیروها (در انتظار عملیات ایران) و احتمالاً آماده باش برای اجرای عملیات محدودی قبل از عملیات نیروهای خودی را در دستور کار خود قرار داده است. (۷)

ص: ۴۸۰

- ۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۵۸ - ۱۵۶.
- ۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه مقدم حمزه، ۱۹/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۶ - ۱۴۴.
- ۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی لشکر ۱۴ امام حسین، ۱۷/۶/۱۳۶۲ الی ۲۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۹ - ۱۴۸.
- ۴- سند شماره ۳۵۴۳۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا دوره ۲۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۴ - ۱، ۲۵/۶/۱۳۶۲.
- ۵- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۱/۶/۱۳۶۲ الی ۲۲/۶/۱۳۶۲، صص ۱۳۶ - ۱۳۴.
- ۶- سند شماره ۳۵۴۳۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۷- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه مقدم حمزه، ۱۹/۶/۱۳۶۲ الی ۲۴/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴۶ - ۱۴۴.

جنگنده های عراقی امروز شهرهای پیرانشهر، مریوان، سقز و مناطق اطراف آنها را آماج حملات هوایی و بمباران های خود قرار دادند.

اداره اطلاعات شاجا در گزارشی اعلام کرد: حدود ۵ فروند هواپیمای عراقی به پادگان پیرانشهر حمله کردند و پس از آنکه با پدافند هوایی روبه رو شدند، «یک فروند از هواپیماهای مذکور به طرف بیمارستان پادگان حمله و با استفاده از مسلسل کالیبر ۷۵، نیروهای جندالله و ویژه شهدا» و گروهی را که در مقابل بیمارستان اجتماع کرده بودند به رگبار بست. گزارش مذکور درخصوص تلفات این حمله هوایی افزود است: «احتمالاً در نتیجه این حمله تعداد ۷۰ نفر زخمی [شده اند] و از آمار شهدا اطلاعی در دست نیست.» (۱) یک بولتن داخلی نیز تعداد زخمی ها را ۷۶ نفر اعلام کرده است. (۲)

همچنین، براساس اعلام شهرداری مریوان، ۳ فروند هواپیمای دشمن از ساعت ۱۶ تا ساعت ۱۸ امروز، در آسمان این شهر ظاهر شده و مناطق بیکره، گاران، نی و کوه های شرقی مریوان را بمباران کردند. بر اثر این حملات، ۳ نفر شهید شدند. (۳)

علاوه بر پیرانشهر و مریوان، سقز نیز امروز هدف حملات هوایی عراق قرار گرفت. به گزارش شهرداری سقز، هواپیماهای دشمن حدود ساعت ۱۷ به حریم هوایی این شهر تجاوز کردند، اما به دنبال تیراندازی پدافند هوایی تیپ ۲، جنگنده های عراقی بدون آنکه موفق به بمباران شهر شوند مجبور به ترک آسمان سقز شدند. گزارش مذکور افزود: «چنین به نظر می رسد هواپیماهای مزبور بمب های خود را به کوه ها و تپه های اطراف شهر ریختند.» (۴)

یک فروند جنگنده عراقی امروز در حوالی سنندج بر اثر آتش پدافند هوایی ارتش سرنگون و خلبان آن نیز دستگیر شد.

شامگاه امروز ژاندارمری کردستان با استناد به اعلام پایگاه گاران، خبر سقوط یک هواپیمای عراقی را در پنج کیلومتری پایگاه مذکور گزارش کرد. در این گزارش تصریح شده بود که وسایل هواپیما به دست آمده و افراد پایگاه در

ص: ۴۸۱

۱- سند شماره ۴۴۵۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۳/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۶۰۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۱، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۸۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری استان کردستان به استانداری کردستان، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۳۹۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری استان کردستان به استانداری کردستان، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

جست وجوی خلبان آن هستند. (۱) ساعتی بعد در گزارش های تکمیلی درباره سرنگونی هواپیما، اعلام شد که خلبان هواپیمای ساقط شده به نام ستوان یکم امجد خلیل ابراهیم، جمعی پایگاه کرکوک، با تلاش نیروهای پایگاه پیدا و دستگیر شده است. (۲) ژاندارمری کردستان وسایل به دست آمده از هواپیمای مذکور را به این شرح گزارش کرد:

۱. دستگاه تماس خلبان.

۲. صندلی و چتر خلبان.

۳. مقداری قرص های مختلف.

۴. دستکش خلبان.

۵. یک تکه پلاک به دست آمده که به زبان فرانسه می باشد و کلمه پاریس روی آن حک شده. (۳)

در همین خصوص، اطلاعیه نظامی ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران ضمن تأیید خبر سرنگونی هواپیمای عراقی، نوع آن را سوخوی ۲۲ و ساعت سقوط را ۱۶:۲۰ اعلام کرد. (۴) روزنامه اطلاعات نیز به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی در این باره نوشت: هواپیمای مذکور قصد داشت مناطق مسکونی شهر مریوان را بمباران کند که بر اثر آتش یگان های پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در حوالی سنندج سقوط کرد. (۵)

باین حال، ارتش عراق در اطلاعیه نظامی امروز خود به سرنگونی هواپیما و اسارت خلبان آن اشاره ای نکرد و ضمن اعلام خبر حمله هوایی به ایران تأکید کرد همه جنگنده هایش سالم به پایگاه های خود بازگشته اند. (۶)

۱

مأمور شوند قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در گزارشی به واحد اطلاعات - عملیات این قرارگاه از وقوع یک درگیری بین بارزانی ها و نیروهای عراقی در منطقه مقابل دربندیخان و پایین ارتفاعات زیمناکوه خبر داد. براساس این گزارش، دیروز در ساعت ۲۰ «یک گروه ۴۵ نفری از پیشمرگان کرد مسلمان (بارزانی ها) به یک گردان تیپ ۵۰۴ پیاده مستقل حمله کرده و موفق شدند برای چند ساعتی یک روستا را به تصرف خود درآورند.» طبق گزارش مذکور درگیری تا صبح امروز ادامه داشته و در نهایت «عراق با وارد کردن ۳ فروند هلیکوپتر و گردان یکم تیپ ۴۲۴ پیاده توانست مسئله را حل کند.» (۷)

۲

در درگیری های متعدد امروز بین نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی در مناطق بحرانی غرب و شمال غرب کشور، تلفات و خساراتی به دو طرف وارد شد.

به گزارش هنگ ژاندارمری سردشت، نیروهای تأمین پایگاه دارساوین (محور بانه - سردشت)

ص: ۴۸۲

۱- سند شماره ۳۴۳۴۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۴۶۴۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۴۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۰، ۲۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱، رادیو صوت الجماهير.

۷- سند شماره ۱۱۷۹۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش مأمور شنود قرارگاه خاتم الانبیا به واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

در ساعت ۱۰ صبح امروز، با گروهی از عناصر مسلح ضدانقلاب درگیر شدند. در این درگیری باوجود اعزام نیروی کمکی از جندالله سردشت و عزیمت فرمانده گردان و فرمانده گروه ضربت سردشت به محل، ۵ نفر از سربازان پایگاه مذکور شهید شدند و اسلحه و مهمات آنها از دست رفت. از مهاجمان فقط یک نفر به اسارت نیروهای خودی درآمد. (۱) سپاه سردشت نیز گزارش داد: «دراثر کمین ضدانقلاب در جاده بانه - سردشت، ۶ نفر به شهادت رسیدند.» (۲)

نیروهای تأمین پایگاه کوخان (از توابع بانه) نیز در ساعت ۱۲ با مهاجمان مسلح درگیر شدند. بلافاصله فرمانده گردان مرزی بانه به اتفاق فرمانده پایگاه کوخان با نیروی کمکی راهی محل درگیری شدند، اما بر اثر اصابت موشک آر.پی.جی مهاجمان به خودروی حامل اکیپ امداد، ۴ نفر از آنها مجروح شدند. سرانجام، این درگیری در ساعت ۱۴:۵۰ خاتمه یافت. در این حادثه ۲ نفر از مهاجمان کشته، تعدادی مجروح و ۲ فرد غیرنظامی که مورد سوءظن قرار گرفته بودند، دستگیر شدند. (۳)

امروز همچنین بین عده ای از عناصر ضدانقلاب و نیروهای خودی در تلنگان واقع در محور کامیاران - میوان، درگیری رخ داد. براساس گزارش اداره کل اطلاعات شاجا، در این درگیری مهاجمان مسلح پل ارتباطی این محور را منفجر کردند. (۴)

علاوه براین، گزارش گروه هوانیروز مستقر در تنگه قوچعلی (استان باختران) حاکی است در ساعت ۳:۲۰ بامداد امروز، چهار فرد مسلح با حمله به محافظان این تنگه روی آنها آتش گشودند. این درگیری تا ساعت ۳:۴۰ ادامه یافت و مهاجمان پس از به آتش کشیدن یک دستگاه تراکتور وزارت راه، با استفاده از تاریکی شب گریختند. در این حادثه آسیبی به نیروهای خودی وارد نشد. (۵)

در مهاباد نیز در ساعت ۲۰:۴۵ امروز، در پی کمین عده ای از افراد مسلح غیرقانونی در حوالی پایگاه جانداران، ۲ تن از نیروهای خودی مجروح شدند. (۶)

در حادثه دیگری در حوالی ارومیه، تعدادی از نیروهای ستاد مبارزه با مواد مخدر که برای دستگیری چند قاچاقچی مواد مخدر به روستای بالو (از توابع ارومیه) اعزام شده بودند، در محاصره گروهی از عوامل حزب دمکرات قرار گرفتند. به دنبال آگاهی ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی از این موضوع و اعزام نیروی کمکی، مهاجمان متواری شده و نیروهای خودی بدون تلفات به پایگاه خود بازگشتند. طبق گزارش کمیته انقلاب اسلامی، در این رابطه ۷ نفر نیز دستگیر شدند که ۳ تن از آنها اهل تهران و ۴ نفر از افراد محلی می باشند. (۷)

علاوه بر درگیری های مذکور، در عملیاتی که به همت جندالله سپاه اشنویه در روستاهای حسن نوران، چشمه گل، سعیدآباد، بیروت آباد و سوجه اجرا شد، یکی از چته های حزب دمکرات به نام خالد ذوالفقاری معروف به «خالد ۵۷» معاون لق مصطفی جوان، دستگیر شد. (۸)

ص: ۴۸۳

۱- سند شماره ۳۵۴۳۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا به فرماندهی ژاجا (رکن ۳) مرکز فرماندهی، ۲۵/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- سند شماره ۳۵۱۴۱۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۳۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲ - ۱.

۴- سند شماره ۶۷۳۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به نخست وزیری، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۶۶۱۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از پایگاه هوانیروز باختران به قرارگاه مقدم نراجا غرب (رکن ۲)، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۶۰۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۷- سند شماره ۲۱۸۰۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه کمیته انقلاب اسلامی، شماره ۱۵ - ۱۲، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۵.

۸- سند شماره ۳۵۴۳۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران اشنویه به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۵/۴/۱۳۶۲.

افزون بر فعالیت های جاری و تحرکات عناصر ضدانقلاب در مناطق کردنشین غرب کشور، - که به آنها اشاره شد - قرارگاه حمزه سیدالشهدا درمورد برنامه ها و اهداف آتی این گروه ها گزارش داد: تعدادی از اعضای گروه های مسلح غیرقانونی در نظر دارند یک روز قبل از عید قربان یا یک روز بعد از عید، به شهر بوکان حمله کنند. گزارش مذکور درخصوص شیوه این حمله افزوده است: «احتمالاً شیوه درگیری بدان صورت است که افراد با لباس کردی معمولی بدون سلاح وارد شهر شوند و مهمات و اسلحه را با محمل وارد شهر کنند و هم زمان درگیری وسیعی در شهر ایجاد کنند.»(۱)

در همین حال، ستاد منطقه ۱۱ سپاه نیز با استناد به گزارش سماجا اعلام کرد: «اخیراً تعداد ۶۰ نفر از عناصر حزب منحله دمکرات و کومه له وارد شهر مهاباد شده و امکان دارد به پایگاه ها و تأسیسات شهر حمله نمایند.»(۲)

۱

لشکر ۲۸ کردستان از بروز اختلاف بین گروه کومه له با حزب دمکرات و سازمان مجاهدین خلق (منافقین) خبر داد. براساس این گزارش، «در یکی از جلسات اختلاف مجاهدین و دمکرات، کومه له را متهم به [داشتن] مرام کمونیستی و عدم رعایت مسائل اسلامی و اخلاقی نموده اند و کومه له هم مجاهدین را به غرب گرایی متهم و مسئولین کومه له اظهار داشته اند اگر شما روی کار بیایید یک دیکتاتوری امپریالیستی برقرار خواهید کرد.»(۳)

۲

در ادامه برخوردهای نیروهای امنیتی و انتظامی جمهوری اسلامی ایران با بقایای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) که قسمتی از فعالیت های خود را براساس «تئوری خط منطقه»(۴) در جنگل ها و مناطق کوهستانی متمرکز کرده اند، امروز عملیاتی با همکاری نیروهای سپاه و بسیج در جنگل های هشتر (از توابع گیلان) اجرا شد. در این عملیات که از ساعت ۹ صبح در دو منطقه آغاز و تا ساعت ۱۷ بعدازظهر ادامه داشت، ۱۵ نفر از اعضای سازمان مذکور کشته، ۲ نفر دستگیر و عده ای نیز متواری شدند. همچنین، «در این عملیات یک قبضه تیربار ژ ۳ به همراه فشنگ های مربوطه و تعدادی فشنگ به همراه ۴ عدد خشاب خالی و ۳ عدد نارنجک جنگی، یک رادیو و مقداری وسایل خانگی به دست آمد.»(۵)

در رابطه با فعالیت های سازمان مجاهدین خلق (منافقین) واحد اطلاعات و حفاظت ستاد مرکزی سپاه پاسداران در گزارشی با اشاره به تجدید حیات سازمان مجاهدین خلق (منافقین)

ص: ۴۸۴

۱- سند شماره ۱۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای - اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا منطقه ۱۱، (آخرین وضعیت ضدانقلاب)، ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۹.

۲- سند شماره ۴۰۹۶۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ستاد منطقه یازده به پایگاه مهاباد، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۶۴۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۸ (رکن ۲) به فرماندهی قرارگاه عملیات شمال غرب (رکن ۲)، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۴- در ضمیمه این گزارش توضیحاتی درباره "تئوری خط منطقه" آمده است.

۵- سند شماره ۲۲۷۳۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رویدادهای هفته، دفتر فرماندهی سپاه پاسداران، ۳۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳۳.

در یکی از شهرهای ایران اعلام کرد: «هدف آنها در درجه اول ترور مسئولین جمهوری اسلامی و در درجه دوم حمله به پادگان های نظامی مثل مراکز سپاه پاسداران و مقرهای حساس می باشد. لذا ضروری است اقدامات عاقل و عاجلانه ای در بالارفتن کیفیت حفاظت و هوشیاری محافظین انجام داده و نسبت به کلیه مسئولین بالا دقت کافی به عمل آید.»^(۱)

۱

انتشار اخباری مبنی بر تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، در فضای سیاسی ایران واکنش های مهمی را در پی داشته است. مقامات ایران ضمن تأکید بر بی تأثیر بودن تحویل هواپیماهای مذکور در موازنه جنگ و نیز در عزم و تصمیم مسئولان جمهوری اسلامی در تداوم یا پایان جنگ، تهدید کردند که اقدام فرانسه بی پاسخ نخواهد ماند.

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، در سخنانی در جمع اعضای حزب جمهوری اسلامی استان همدان، در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق - که براساس اخبار رسانه های گروهی جهان پایان هفته جاری صورت می گیرد - گفت: «ما در مقابل تهدید قدرت های بزرگ نه تنها مرعوب نمی شویم و حرکت خود را متوقف نمی کنیم بلکه در برابر هر خباثشان ضربه ای آماده داریم. ... دشمنان ما فکر می کنند با تجهیز نمودن هرچه بیشتر این مرده از کارافتاده (صدام) خواهند توانست سرنوشت جنگ را به نفع خود تغییر دهند، در حالی که جنگ را سوپراتانداردها و هیچ یک از تجهیزات نظامی دیگر نمی تواند به نتایج قطعی برساند، بلکه انسان ها و ایمان ها هستند که پایان جنگ را تعیین می کنند. ... آنهایی که می خواهند به ما ضربه بزنند، بدانند که ضربات ما سریع تر از آنچه آنان فکر کنند بر آنان وارد خواهد شد و ما امروز دست قوی داریم و در صحنه سیاست جهانی بر روی پای خود ایستاده ایم و دنیا روی جمهوری اسلامی ایران و مسئولین آن حساب می کند و از آنها حساب می برد.»^(۲)

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع نیز که در زاهدان به سر می برد، در جمع نیروهای لشکر ۸۸ زرهی زاهدان گفت: «فروش هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق بیش از آنکه جنبه نظامی داشته باشد جنبه روانی دارد. وقتی موشک های چند متری اهداشده از سوی شوروی به عراق نتوانست کاری انجام دهد این هواپیماها نمی توانند کاری انجام دهند و به طور کلی ما ثابت کرده ایم که هرچه تجهیزات دشمن بیشتر می شود قدرت اراده و پشتکار ما نیز افزایش می یابد.»^(۳)

میرحسین موسوی نخست وزیر هم اقدام دولت فرانسه در واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را «تجاوز فرانسه علیه ایران» توصیف کرد و گفت: «فرانسوی ها برای این

ص: ۴۸۵

۱- سند شماره ۳۵۴۵۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه ستاد مرکزی سپاه به مناطق یازده گانه سپاه پاسداران، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۳- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

نوع خصومت مجازات خواهند شد.»^(۱) وی با اشاره به اخبار مربوط به تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، آن را «نشان دهنده همدستی قدرت های بزرگ و استکباری با رژیم بعثی عراق» برشمرد و افزود: «علی رغم هیاهوهای بسیار، ما می دانیم که تحویل این هواپیماها بدون ناتو و امریکا صورت نمی گیرد.»

موسوی در ادامه ضمن تأکید بر اینکه اقداماتی نظیر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد قادر به متوقف ساختن روند حرکت انقلاب اسلامی نیست، اظهار کرد: «ما با اتکال به نیروی لایزال حق تا حصول پیروزی نهایی به جنگ ادامه خواهیم داد و فرانسه هم پاسخ این دست درازی ها را خواهد دید. ما این قدرت را داریم و انقلاب اسلامی دستش بلند است که ضربات خود را به فرانسه و صدام وارد بیاورد و مسلماً جهان غرب موافق با این عمل، سزای این نوع خصومت با انقلاب اسلامی را خواهد دید.»^(۲)

هم زمان با انتشار اظهارات تهدیدآمیز مقام های ایرانی، رادیو لندن در تفسیری ضمن بررسی امکان عملی شدن تهدیدات ایران، پیش بینی کرد که تحولات اخیر (واگذاری سوپراتانداردها و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز) باعث گسترش دامنه جنگ خواهد شد. مفسر این رادیو گفت: «نگرانی از این تهدید ایران سرچشمه گرفته است که چنانچه عراق نقاط بارگیری نفت ایران یا نفتکش های حامل نفت ایران را هدف گیرد و بدین ترتیب صدور نفت ایران را مختل سازد، ایران تنگه هرمز را خواهد بست و امنیت خلیج فارس را برای هرگونه کشتیرانی مختل خواهد کرد. کارشناسان نظامی عقیده دارند که نیروهای دریایی و هوایی ایران از توانایی این کار برخوردارند و ایران می تواند تنگه هرمز را مین گذاری کند. اگر چنین شود جنگ ایران و عراق جنبه بین المللی خواهد یافت؛ زیرا عربستان سعودی و کویت و قطر و امارات متحده عربی نخواهند توانست نفتشان را از طریق تنگه هرمز صادر کنند. این امر پای ایالات متحده و فرانسه و بریتانیا را به میان خواهد کشید که در آن منطقه کشتی های جنگی دارند و متعهد شدند خلیج فارس را بر روی کشتیرانی باز نگاه دارند. واکنش شوروی که ناوگان بزرگی در اقیانوس هند دارد فعلاً قابل پیش بینی نیست. برخی از ناظران باتوجه به این مسائل، اقدام فرانسه یعنی تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را مخاطره آمیز و نسنجیده دانستند.»^(۳)

۱

درحالی که به دنبال تهدیدهای عراق مبنی بر حمله به بنادر و تأسیسات اقتصادی و نظامی ایران در خلیج فارس، نواحی جنوبی ایران، در تحولات جنگ ایران و عراق اهمیتی مضاعف یافته است، هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس و نماینده امام در شورای عالی دفاع، برای بازدید از سه استان سیستان و بلوچستان، هرمزگان و کرمان عازم جنوب کشور شد.

ص: ۴۸۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹، رادیو لندن، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

رئیس مجلس شورای اسلامی در رأس هیئتی متشکل از وزرای مشاور، راه و ترابری و سرپرست های وزارت کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه و نیز معاون عمرانی نخست وزیر، صبح امروز وارد زاهدان شد. وی در اولین روز اقامت در این شهر، ضمن بازدید از لشکر ۸۸ زرهی زاهدان و دیدار با روحانیون استان، در جمع مردم زاهدان نیز سخنرانی کرد.

هاشمی رفسنجانی، در مراسم صبحگاه نیروهای نظامی و انتظامی لشکر ۸۸ زرهی، مسئله تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را در سرنوشت جنگ بی تأثیر دانست و ضمن تشریح «توطئه های دشمنان اسلام در سیستان و بلوچستان» اهمیت و لزوم وحدت نیروهای مسلح این استان را یادآور شد. (۱) پس از آن در جریان بازدید وی از اتاق جنگ لشکر ۸۸ زرهی مسئولان مربوطه توضیحاتی را در خصوص وضع و توان نظامی و دفاعی خودی و امکانات کشورهای پاکستان و افغانستان بیان کردند. (۲)

امروز همچنین رئیس مجلس در دیدار با روحانیون اهل تسنن و تشیع سیستان و بلوچستان در محل استانداری زاهدان، در سخنانی بر نقش ویژه روحانیت در تکامل جامعه تأکید کرد. وی اختلاف افکنی بین شیعه و سنی را حربه دشمنان خواند و در مورد سوءاستفاده رژیم عراق از مسئله قومیت و مذهب در جنگ و تلاش این رژیم برای معرفی آن به عنوان جنگ علیه فارس ها، مجوس ها و شیعه ها خاطرنشان کرد: «به امید خدای متعال وقتی که سنی های عراق در کنار ما علیه رژیم متجاوز عراق جنگیدند و کشورهایی نظیر سوریه و لیبی در کنار ما قرار گرفتند این حربه عوامل استکبار جهانی زنگ زد و پوسید.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع همچنین در سخنانی که در جمع مردم زاهدان در میدان آزادی این شهر ایراد کرد، ضمن اشاره به مسائل جاری کشور و منطقه، به تشریح برنامه ریزی های انجام شده توسط مجلس شورای اسلامی به منظور رفع محرومیت ها و مشکلات پرداخت و در خصوص حساسیت راهبردی استان سیستان و بلوچستان گفت: «از صدها سال پیش، امپراطوری روسیه به آب های گرم جنوب چشم دوخته بوده است و امپراطوری انگلستان اینجا را به عنوان دالان و معبر و اینجا مرکز توطئه بود.» وی در ادامه سخنان خود به اوضاع لبنان نیز اشاره کرد و درباره تأثیر انقلاب اسلامی در حرکت مسلمانان لبنان افزود: «امروز روح اسلامی ملت ایران به لبنان رفته و لبنانی ها همین شعار "جنگ جنگ تا پیروزی" ملت ایران را در تصرف پادگان حاج عبدالله سردادند.» (۳)

رادیو اسرائیل در تفسیری در مورد انگیزه رئیس مجلس از سفر به جنوب ایران در این برهه گفت: «احتمال می رود یکی از علل مسافرت حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی به زاهدان آن باشد که آمادگی لشکر ۸۸ را برای شرکت در حمله قریب الوقوع به خاک عراق [مورد بررسی] قرار دهد. ولی به گفته ناظران سیاسی، یکی دیگر از علل این مسافرت ناآرامی هایی است که اخیراً در استان سیستان و بلوچستان روی داده است.» (۴)

ص: ۴۸۷

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۶، ص ۲۱۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۰، ۲۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

در ادامه تمهیدات مربوط به "طرح لیبک یا خمینی" و "مانور آزادی قدس" امروز نیز جلسه ای با حضور فرمانده و عده ای از مسئولان سپاه پاسداران برگزار و درخصوص چگونگی سازماندهی و اجرای این طرح گفت و گو و تبادل نظر شد. خلاصه مباحث مطرح شده در جلسه مذکور به این شرح است:

در آغاز جلسه، رحیم زاده ضمن اشاره به برخی از موارد مؤثر در افزایش مشارکت مردم در فراخوان های عمومی و نقد رویه پیشین در سازماندهی نیروها هنگام به کارگیری آنها، بر لزوم سازماندهی قبل از فراخوان تأکید کرد. وی سپس با طرح پیشنهاد برگزاری چند مرحله ای مانور در سطح سپاه شهرها، مناطق و در نهایت مانور سراسری، گفت: «ما باید ابتدا نیروها را توجیه کنیم که برای چه کاری به کار گرفته خواهند شد و موارد بسیار کمی بوده که افراد سازماندهی شده را رها کنیم و بعد دوباره به کار گرفته شوند، مگر آنکه مأموریت سازماندهی مشخص شده باشد.»

در ادامه، محسن رضایی پیشنهاد کرد تاریخ ۲۲ بهمن به عنوان زمان شروع تمرینی مانور اعلام و مانور سراسری در فروردین ماه اجرا شود. وی افزود: «ما یک سازمان رژه، تجارب، آموزش ها، کارهای موقتی عمومی لازم داریم و برای کارهای درازمدت یک سازمان می خواهیم که با در نظر گرفتن افرادی که نمی آیند قابل سازماندهی باشند.»

سپس، رجیبی به کارگیری نامشخص نیروها را یکی از دلایل مهم کاهش استقبال مردم از طرح ها و فراخوان های نیرو ذکر کرد و گفت: «اگر یک مأموریت مدون باشد اکثر قریب به اتفاق خواهند آمد.»

افشار نیز با تأکید بر ترمیم سازمان رزم، وجود چند دسته احتیاط برای تکمیل سازمان اصلی را ضروری شمرد.

رحیم زاده پیشنهاد کرد «گردان های شش ماهه با مأموریت مشخص و اعضاء مشخص تشکیل» شود و افزود: «ما دنبال سازمان عمومی هستیم که در مساجد هستند. در حد مسجد روی یک گردان [می توان] حساب کرد، ولی روی اعضای دسته نمی شود حساب کرد و ما باید تثبیت نیروها را در عمل انجام دهیم.»

محسن رضایی نیز با تأکید بر مسئله حفظ سازماندهی اظهار کرد: «اگر ما به سمت یک سازماندهی قوی نرویم همیشه مجموعه ای از افراد مختلف خواهیم داشت. در طرح لیبک افرادی انتخاب شده اند که چندین بار جبهه رفته اند که عضویت خودشان را در انقلاب ثابت کرده اند و ما باید استفاده از این نیروها را محدود کنیم و ثبات نیروها را بیشتر کنیم و سازماندهی یکی از قسمت ها و مأموریت های بسیج است.»

ادامه جلسه به بحث درباره روند اجرایی طرح لیبیک یا خمینی و انجام مانور آزادی قدس اختصاص یافت. اصلی ترین محورهای مطرح شده از سوی حضار در این باره چنین بود:

لزوم در نظر گرفتن امکانات مورد نیاز طرح مانور و تهیه یک دستورالعمل سازماندهی با زمان مشخص، برگزاری مانور ابتدایی در سطح پایگاه ها، اهمیت مسئله ارزیابی نیروها، در نظر گرفتن سقف ۲۵۰ هزار نفر برای مانور نیروهای پایگاه ها، تأکید بر به کارگیری امکانات سپاه و بسیج کل پادگان ها برای سازماندهی نیروها و آماده سازی اردوگاه های قدس حداقل تا یک ماه آینده، تعیین آخر مهرماه به عنوان آخرین مهلت ثبت نام و ارزیابی نیروها و لزوم همکاری ادارات و کارخانجات با بسیج در راستای اجرای طرح.

مبحث تبلیغات برای طرح، موضوع دیگری بود که در این جلسه به آن پرداخته شد. باقی زاده با تأکید بر انعکاس داخلی و خارجی طرح لیبیک پیشنهاد کرد پس از بررسی های مربوط به مراحل مانور و اطمینان از طرح، مسئله با امام در میان گذاشته شود تا ایشان در سخنان خویش موضوع را مطرح کند.

ذوالقدر نیز بر اهمیت فوق العاده طرح تأکید کرد و گفت: «[باید] همه قدرت مملکت توجیه شوند نسبت به طرح و اینکه همه امکانات بسیج شود و هر ارگان امکاناتش را در اختیار این طرح قرار دهد.»

در پایان این جلسه، در مورد مسائل آموزش طرح لیبیک نکاتی بیان شد و محسن رضایی پیشنهاد کرد: «در پایگاه ها بسیج مسئول جذب، آموزش، سازماندهی، کمک در امر به کارگیری، ترمیم سازمان و در نواحی معاونت بسیج نظارت بر تمام پایگاه ها داشته باشد و معاونت بسیج فرمانده ناحیه مسئول [مسئولیت] تمام فرماندهان پایگاه ها را دارد و در سطح منطقه بسیج رابط داشته باشد و اعزام به جبهه در نواحی باشد و نواحی مراکز استان هستند و در منطقه بسیج فقط رابط داشته باشد.» (۱) - (۲)

۱

سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با انتقاد از طرح لیبیک یا خمینی آن را نوعی «اجبار به شرکت در جنگ» توصیف کرد.

این سازمان با صدور اطلاعیه ای در پاریس، مدعی شد: «رژیم [امام] خمینی که در تلاش برای بسیج جنگ طلبانه با مخالفت فزاینده عمومی و شکست ها و بن بست های متعدد روبه رو است هم اکنون تمام تلاش خود را برای اجرای طرح تازه بسیج جنگی تحت عنوان لیبیک یا خمینی

ص: ۴۸۹

۱- برخی از مصوبات جلسه مذکور در ضمیمه این گزارش درج شده است.

۲- سند شماره ۳۹۰۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه صورت جلسه طرح لیبیک یا خمینی، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

متمرکز نموده است.» در ادامه این اطلاعیه با اشاره به سفرهای اخیر محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران به مناطق مختلف سپاه - که برای تمهید مقدمات طرح لیبیک یا خمینی انجام گرفته - ادعا شده است: «فرمانده سپاه پاسداران و بسیج سفرهای متعددی به استان های مختلف کشور را آغاز کرده است تا هر استان را برای قبول تدارک میزان معینی نیروی انسانی و وجه نقد مکلف سازد. اگرچه برای اجرای این تکالیف، توسل به زور تجویز شده است، اما حداقل منابع و ارقام تحمیل شده به استان ها به مراتب فراتر از حداکثر ظرفیت و توان واقعی آنها است.»^(۱)

۱

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، پس از پایان سفرش به چین، امروز در رأس یک هیئت بلندپایه سیاسی و اقتصادی وارد بنگلادش (میزبان اجلاس آتی کنفرانس اسلامی) شد و در اولین روز اقامت خود در این کشور به طور جداگانه، با رئیس جمهور و تعدادی از وزرای بنگلادش ملاقات و مذاکره کرد.

وزیر امور خارجه ایران صبح امروز با ژنرال محمد ارشاد رئیس جمهور بنگلادش، دیدار و گفت و گو کرد. رئیس جمهور بنگلادش با ابراز احترام به امام خمینی و انقلاب اسلامی ایران، خواستار گسترش روابط دو کشور شد. ولایتی نیز ضمن تقدیم پیام تبریک آیت الله خامنه ای رئیس جمهوری ایران، به مناسبت عید قربان به ژنرال محمد ارشاد،^(۲) گفت: «اسلام می تواند عامل مهمی در پیشرفت ملت ها و همبستگی مسلمانان باشد که متأسفانه امروز مسلمانان آن اتحاد و اتفاق لازم را ندارند و بنابراین دشمنان اسلام از این تفرقه سوءاستفاده می کنند و منافع مسلمین را مورد تعرض قرار می دهند.»^(۳)

برنامه دیگر امروز ولایتی در بنگلادش ملاقات با شمس الدوها وزیر امور خارجه این کشور، بود. وزیر امور خارجه ایران در این دیدار ابتدا، مواضع جمهوری اسلامی ایران در مورد مسائل غرب آسیا را بیان کرد و ضمن تشریح اوضاع داخلی لبنان و فلسطین و اعلام حمایت کامل ایران از این مبارزات، آزادی قدس را «هدف استراتژیک سیاست خارجی جمهوری اسلامی» خواند. وی تأکید کرد «اگر جمهوری اسلامی ایران تنها کشوری باشد که در مقابل اسرائیل بایستد، تا تحقق خواسته های مردم مسلمان فلسطین به مقابله با رژیم صهیونیستی ادامه می دهد.» ولایتی سپس با اشاره به پیوندهای مذهبی و فرهنگی ایران و بنگلادش و اعلام «آمادگی جمهوری اسلامی ایران به همکاری با ملل مسلمان و مستضعف جهان به ویژه ملت بنگلادش»، خواستار توسعه مناسبات فرهنگی، اقتصادی و سیاسی بین دو کشور شد.

ص: ۴۹۰

- ۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۶/۶/۱۳۶۲، صص ۸ - ۷، رادیو بغداد، ۲۵/۶/۱۳۶۲، به نقل از اطلاعیه سازمان مجاهدین خلق، ۲۴/۶/۱۳۶۲.
- ۲- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹ مکرر.
- ۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۱.

شمس الدوها وزیر امور خارجه بنگلادش نیز با تأیید سخنان ولایتی، خواستار گسترش روابط فی مابین شد و بر دعوت خویش از وزیر امور خارجه ایران برای شرکت در اجلاس آینده وزراء خارجی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در داکا تأکید کرد.^(۱)

وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه دیدارهای جداگانه ای نیز با وزرای نفت، اطلاعات، صنایع و ارتباطات بنگلادش داشتند. در دیدار ولایتی با سلطان محمود وزیر نفت و انرژی این کشور، ضمن تأکید دو طرف بر توسعه مناسبات در زمینه انرژی، وزیر نفت و انرژی بنگلادش «خواستار همکاری های فنی در زمینه اکتشافات نفت و استفاده از تجربیات جمهوری اسلامی ایران در این زمینه شد.» ولایتی در ملاقات با شفیق الاعظم وزیر صنایع و تجارت بنگلادش، با اظهار خرسندی از گسترش روابط بازرگانی دو کشور گفت: «ما از تأسیس بازار مشترک اسلامی استقبال کرده و باتوجه به سابقه طولانی در مسائل اسلامی آمادگی داریم با تشریک مساعی دیگر برادران مسلمان در جهت همکاری با ملت های مستضعف و مسلمان تلاش کنیم.» محبوب علی خان وزیر ارتباطات بنگلادش، که عصر امروز با ولایتی دیدار و گفت و گو کرد، ضمن ابراز تمایل دولت متبوع خود به استفاده از تجارب ایران در زمینه ارتباطات، پیشنهاد کرد یک شرکت حمل و نقل دریایی بین دو کشور تأسیس شود^(۲) همچنین در دیدار ولایتی با ناظم الدین هاشم وزیر اطلاعات بنگلادش، درخصوص مبادله استاد، دانشجو و فیلم های فرهنگی و هنری توافقاتی انجام شد^(۳).

۱

سیاست های اقتصادی دولت به منظور کنترل بازار و به دست گرفتن نبض تحولات اقتصادی کشور توسط ارگان های دولتی که در قالب اقداماتی نظیر سهمیه بندی کالاها و مبارزه با گران فروشی و احتکار صورت می گیرد، همچنین، تأثیر جنگ بر اقتصاد ایران از جمله موضوعاتی بود که محمدتقی بانکی وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه در مصاحبه ای به تشریح آنها پرداخت.

وی امروز هنگام بازدید از کارخانه پارس الکتریک با بیان اینکه موضوع سهمیه بندی کالاهای اساسی از زمان دولت شهید رجایی آغاز شده و دولت فعلی آن را دنبال می کند، دلیل اجرای این سیاست را جلوگیری از تورم و احتکار ذکر کرد. رئیس سازمان برنامه و بودجه در تشریح عملکرد دولت در دوره سه ساله جنگ گفت: «ما ۳ سال است در جنگ با دشمن متجاوز هستیم و در سال، ۵۰ تا ۶۰ میلیارد تومان این جنگ تا به امروز، برای ما خرج داشته است. علی رغم این مشکلات دولت توانسته است تا حد متعادل کالاهای اساسی مردم را تهیه کند.» وی با بیان

ص: ۴۹۱

۱- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹ مکرر.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹ مکرر.

اینکه در دوره سه ساله جنگ ایران و عراق، دولت ایران هیچ گونه وامی از هیچ کشوری دریافت نکرده است، افزود: «ما هر ساله طرح های عمرانی در مملکت را از قبیل راه سازی، ایجاد سد، احداث کارخانه و غیره را به مرحله اجرا در آورده ایم.»^(۱)

وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه همچنین، در مصاحبه ای با روزنامه کیهان درباره وضعیت اقتصادی کشور و اقدامات دولت توضیحات مبسوطی داد. محمدتقی بانکی در پاسخ به سؤالی راجع به برخورد با محتکران، تأکید کرد که احتکار باید از دو بُعد شرعی و سیاسی بررسی شود؛ وی برخورد با جنبه شرعی موضوع را از وظایف حاکم شرع برشمرد و در مورد بعد دیگر آن گفت: «بعد فعلی که در جامعه وجود دارد بعد سیاسی است. در حال حاضر احتکار به عنوان یک عامل و یک پدیده ای که رودر روی انقلاب اسلامی ایستاده است، برای ما عرض اندام می کند. من فکر می کنم با محتکرین برخوردی مشابه ضدانقلاب شناسایی و تعقیب شده تا اینکه این پدیده ضدانقلابی و تروریست های اقتصادی به کلی نابود شوند تا مملکت در مسیر سرمایه گذاری و تولید کالاهای سازنده حرکت کند.»

بانکی در خصوص تأثیر جنگ بر اقتصاد ایران نیز گفت: «بهترین نعمتی که خداوند به ما عطا کرده جنگ بود. ... جنگ روند تغییر بافت و ساخت اقتصادی ما را تسریع کرد. ما در جمهوری اسلامی می بایست ساخت، توزیع و مصرف را دگرگون می کردیم و این جنگ بود که ما را مجبور کرد تا در این روند زودتر پیش برویم.» وی افزود: «جنگ سبب حرکت های سازنده در این مملکت شد و به عقیده من جنگ در دنیا همیشه عامل پیشرفت اقتصادی و صنعتی شده است. علاوه بر این، جنگ برای ما یک برکت دیگر هم داشته است و آن این است که نظام اقتصادی ما را سالم کرد.»^(۲)

۱

وزیر امور خارجه کویت که اخیراً تلاش های فراوانی به منظور برقراری آشتی میان دولت های عراق و سوریه انجام داده است، از احتمال رفع اختلافات سوریه و عراق خبر داد.

به گزارش رادیو اسرائیل، شیخ صباح الاحمد الصباح وزیر امور خارجه کویت، گفت: «رؤسای جمهوری دو کشور تعهد کرده اند در اجلاس آینده کنفرانس عالی اعراب با یکدیگر ملاقات و گفت و گو نمایند.» این رادیو افزود: «وزیر خارجه کویت دیروز برای دومین بار ظرف سه هفته گذشته به دمشق رفت و با سران سوریه به گفت و گو پرداخت. وی از بغداد نیز دیدن کرد.»^(۳)

متعاقب سفر وزیر امور خارجه کویت به سوریه و عراق روزنامه کویتی الانباء نیز امروز در مقاله ای با طرح سؤالاتی نظیر «چرا در این زمان تأسف انگیزی که در جهان عرب وجود دارد

ص: ۴۹۲

۱- روزنامه کیهان، ۲۴/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- همان.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

شاهد این درگیری ها هستیم؟» و «چرا این دو پایتخت که پایگاه توازن قوای عرب هستند با یکدیگر اختلاف دارند؟» نوشت: «از پیکر ملت عرب خون جاری است و رهبران بغداد و دمشق باید مسئولیت های تاریخی خود را در قبال کامیابی و آزادی ملت عرب دریابند.» الانباء همچنین، «اظهار امیدواری کرد که اختلاف های دو کشور حل شود تا از گسترش بحران به دیگر کشورهای عرب و از انحراف کشورهای عربی از مبارزه با دشمنان جلوگیری نمایند.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۳۸۹: توضیحاتی درباره تئوری "خط منطقه"؛ راهکار سازمان مجاهدین خلق (منافقین) برای مبارزه با نظام جمهوری اسلامی

تئوری "خط منطقه" که از نظریه های مائو رهبر جنبش خلقی چین، اخذ شده است در اواخر سال ۱۳۶۱، از سوی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به عنوان یکی از راه های مبارزه علیه حکومت مرکزی جمهوری اسلامی ایران به کار گرفته شد. "خط منطقه" راهبرد براندازی مبتنی بر تصرف مناطق روستایی خارج از شهر، اعلام مناطق «آزادشده»، اعلام حکومت مستقل و حرکت تدریجی به سمت فتح مرکز کشور، تعریف شده است. ویژگی های این مناطق عبارت اند از:

۱. حکومت مرکزی، در آن مناطق، از پایگاه و قدرت وسیعی برخوردار نباشد و اقشار مردم دست کم نسبت به نظام حاکم سمپاتی نداشته باشند.

۲. حکومت مرکزی توانایی اجرای عملیات نظامی را در آن مناطق نداشته باشد.

۳. مناطق مورد نظر از نظر جغرافیایی و وضعیت جاده ای و عبور و مرور به مرکز کشور متصل باشند.

سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، در اواخر سال ۱۳۶۱، با کپی برداری از نظریه مائوئیستی "قیام منطقه ای" سه نقطه جغرافیایی را در جنوب و مرکز، شمال و غرب ایران انتخاب و عده ای از کادرها و هواداران خود را در این مناطق مستقر کرد. مناطق سه گانه مذکور عبارت بودند از ۱. منطقه شمال و به طور مشخص قسمتی از جنگل های استان گیلان. ۲. منطقه کوهستانی فارس، یک منطقه بزرگ کوهستانی در دامنه های زاگرس در حدفاصل استان های فارس، کهگیلویه و بویراحمد و اصفهان. ۳. منطقه کردستان.

در طول سال های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۲، سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نتوانست "خط منطقه" را آن گونه که مدعی آن بود، پیش ببرد. ضرباتی که در جنوب بر تشکیلات کوه و در شمال بر تشکیلات جنگل وارد آمد، "خط منطقه" را به طور کامل فروپاشید. در این میان، به تشکیلات جنگل هشتمین - که در گزارش به آن اشاره شد - در سال ۱۳۶۱، ضربات ناقصی وارد آمد و ۷ نفر از اعضای این تشکیلات کشته یا دستگیر شدند. ولی حدود ۴۵ نفر از این افراد باقی مانده بودند. در زمستان ۱۳۶۲، در کمتر از یک ماه، نیروهای تدارکاتی و پشتیبانی این تشکیلات، دستگیر شدند و فقط ۲۰ نفر از نیروهای عملیاتی آنها در درون جنگل باقی ماندند. برخی از این افراد بعدها دستگیر شدند و عده ای نیز به خارج از کشور گریختند. بدین ترتیب، نیروهای این "خط منطقه" سردرگم از صحنه جنگل های شمال کشور به طور کامل محو شدند^(۲).

ضمیمه گزارش ۳۹۲: برخی از مصوبات جلسه فرماندهان و مسئولان سپاه در خصوص سازماندهی و اجرای طرح لیبک یا خمینی

برخی از مصوبات جلسه بدین شرح است:

۱. شکل سازماندهی طرح لیبک یا خمینی را بسیج تعیین کند.

۲. تا سه روز دیگر، واحد مهندسی و معاونت مهندسی وزارت (سپاه) طرح ساخت پادگان های قدس را مشخص شده تحویل بدهد.

ص: ۴۹۳

۲- مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، سازمان مجاهدین خلق؛ پیدایی تا فرجام، جلد ۲، به کوشش جمعی از پژوهشگران، تهران: انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، چاپ چهارم بهار ۱۳۸۸، صص ۷۳۳-۷۲۷.

۳. چارت و شرح وظایف سازماندهی طرح را واحد بسیج تا سوم مهرماه ارائه دهد.

۴. تا آخر مهرماه ثبت نام نیروهای شرکت کننده و ارزیابی آنها در مانور آزادی قدس تمام گردد.

۵. دستورالعملی برای نحوه ارزیابی نیروها تهیه شود. (به کارگیری نیروهای پاسدار در پایگاه)

۶. بودجه خرید از ۱۰ میلیون تومان امکانات طرح لیبیک برای هر استان تهیه شود.

۷. برای هفته بسیج و ۲۲ بهمن تبلیغات طرحی تهیه کند و در این رابطه بسیج همکاری کند و از طرف رئیس ستاد پیگیری شود.

۸. یک جزوه عمومی از طرح لیبیک یا خمینی توسط انتشارات بسیج تهیه شود.

۹. علت سخنرانی مسئول بسیج منطقه ۵ در مورد طرح پیگیری شود. (رئیس ستاد)

۱۰. واحد تبلیغات طرح لیبیک برای رفع ابهامات و شناختن اهداف و دورنمای طرح فعالیت کند و امکانات تبلیغات در این زمینه به کار گرفته شود.

۱۱. پرسنلی مرکز با به کارگیری پرسنلی مناطق، ارزیابی های پایگاه ها را درباره طرح لیبیک و ارزیابی پاسداران از آموزش های لازم را ظرف یک هفته بدهد.

۱۲. تا روز سه شنبه واحد بسیج ظرفیت نیروهای لیبیک را در هر شهر مشخص کرده، بیاورد. (۱)

ص: ۴۹۴

در ادامه تلاش های قرارگاه نجف برای اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، امروز فرماندهان ارتش و سپاه این قرارگاه جلسه مشترکی در قرارگاه ظفر سرپل ذهاب تشکیل داده و درمورد جزئیات طرح مانور، سازمان رزم، خط حد یگان های عمل کننده و میزان پیشرفت امور قرارگاه نجف بحث و تبادل نظر کردند. در این گردهمایی که اولین نشست مشترک فرماندهان و مسئولان ارتش و سپاه (۱) در قرارگاه نجف بود، ضمن معارفه مسئولان قرارگاه های تاکتیکی نجف، مأموریت آنان نیز تبیین شد.

ص: ۴۹۷

۱- این جلسه با حضور پیش بهار معاون اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا(ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف و دیگر مسئولان این قرارگاه از جمله امین شریعتی جانشین، کاشانی مسئول مهندسی، حسن پور اطلاعات - عملیات، حسین کلاه کج طرح و عملیات، حمایمی مسئول پدافند و نیز محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر، کاظم رستگار فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا(ع)، قالیباف فرمانده تیپ ۲۱ ثامن الائمه(ع) زهطی، ملک زاده، دانشور، احدی، احمدیان، جلالی، کمانگری، سرهنگ رستمی نژاد و سرهنگ پورآذر و سرگرد رشیدخانی از تیپ ۳۰ گرگان در قرارگاه ظفر سرپل ذهاب تشکیل شد.

در ابتدای جلسه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، مشکل نبود جاده را یکی از تنگناهای مهم این عملیات برشمرد و تأکید کرد که با توجه به نبود جاده برای تأمین نیروها، از هوانیروز نسبت به سایر عملیات ها استفاده بیشتری خواهد شد. در ادامه جلسه، فرماندهان قرارگاه نجف علاوه بر بررسی فقدان محورهای مناسب مواصلاتی برای تأمین نیروها، درباره تأمین پوشش هوایی منطقه دربندیخان نظیر توپخانه (پدافند هوایی)، سایت موشکی، پد بالگرد، اسلینگ و... نیز بحث و تبادل نظر کردند. همچنین جعفری و جاودانی فرماندهان این قرارگاه، رعایت حفاظت اطلاعات از سوی فرماندهان ارتش و سپاه را به شدت مورد تأکید قرار دادند.

در این جلسه عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، مأموریت و سازمان رزم قرارگاه های عملیاتی و الفجر ۵ همراه با فرماندهان هر محور را این طور اعلام کرد:

قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ با هدف تأمین دربندیخان تا سرتک که در آن از طرف سپاه محمدابراهیم همت فرمانده و مهدی زین الدین جانشین قرارگاه و از طرف ارتش سرهنگ کمانگری فرمانده و جلالی جانشین قرارگاه مشخص شد. استعداد رزمی این قرارگاه نیز لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) با ۱۰ گردان و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) با ۷ گردان از سپاه و تیپ ۳۰ گرگان با ۵ گردان از ارتش در نظر گرفته شده است.

قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ با هدف تأمین بمو و شاخ کیله که مهدی باکری از طرف سپاه و سرهنگ رستمی نژاد از طرف ارتش به عنوان فرمانده و سرگرد تخمه چی جانشین قرارگاه مشخص شد. استعداد رزمی این قرارگاه نیز لشکر ۳۱ عاشورا با ۵ گردان از سپاه و تیپ ۳۰ گرگان به نام قرارگاه قدس از ارتش در نظر گرفته شده است (۱).

در پایان جلسه نیز مقرر شد که قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ تا پنج روز دیگر طرح های خود را برای اجرای عملیات و الفجر ۵ در منطقه دربندیخان ارائه کنند. (۲)

۱

امروز فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و مقدم حمزه (۳) برای بررسی میزان آمادگی یگان های شرکت کننده در عملیات و الفجر ۴ (دهانه شیلر) نشستی را در باختران برگزار کردند. در این جلسه موضوعات مختلفی از جمله میزان پیشرفت امور واحدهای بهداری، زرهی،

ص: ۴۹۸

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات و الفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۳۶۲/۶/۱۵ تا ۱۳۶۲/۷/۱۱، صص ۹۶ - ۸۶.

۲- سند شماره ۲۰۲۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش جلسه مشترک سپاه و ارتش، قرارگاه نجف، ۱۳۶۲/۶/۲۵ ص ۲.

۳- بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، کیانی مسئول ستاد این قرارگاه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات این قرارگاه و حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در این جلسه حضور داشتند.

مهندسی، تدارکات و پشتیبانی قرارگاه، سازمان رزم، میزان آمادگی یگان‌ها، مانور لشکرهای ۸ و ۱۴، احداث سایت موشکی و ضعف پوشش هوایی منطقه مورد بررسی قرار گرفت. علاوه بر این در خصوص آخرین وضعیت خطوط پدافندی دشمن و هم‌زمانی اجرای دو عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و والفجر ۵ در منطقه دربندیخان بحث و تبادل نظر شد. (۱)

علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، در تشریح تغییرات عمده خطوط پدافندی نیروهای دشمن در منطقه دهانه شیلر گفت: ارتش عراق سه کانال در این منطقه حفر کرده است. کانال اول از هرگنه تا جلوی هفت توانان و کانال دوم را هم کمی جلوتر از تپه هرگنه به قزلچه و از آنجا به هفت توانان احداث کرده و کانال سوم را نیز از خلوزه زده است. پس و پیش این کانال‌ها با ایجاد سیم خاردار و میدان مین مستحکم شده است. علاوه بر این دشمن با ایجاد موانعی نظیر سیم خاردار، مین و کانال روی توتمان و اطراف آن یک خط پدافندی مستحکم درست کرده و مواضع اصلی خود را در ارتفاعات پیروزی مستقر کرده است (۲) و ضمن تقویت مارو، سیم خاردار و کانال در پنج‌مین ایجاد کرده و با تخلیه منطقه سمت راست سورکوه خطش را روی ارتفاعات لری و کنگرک قرار داده است. (۳)

در ادامه جلسه، رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، با اشاره به آمادگی لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) برای اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان افزود: با این اقدام تمرکز دشمن از بین رفته و کار لشکرهای ۱۴ امام حسین(ع) و ۸ نجف برای اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر راحت‌تر خواهد شد. این در حالی است که حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) که یکی از مهم‌ترین یگان‌های عمل‌کننده در دهانه شیلر در محور مریوان می‌باشد، با وجود خوش‌بینی به اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، به دلیل عدم تصمیم‌گیری قطعی، در مورد اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر ابراز بی‌اعتمادی کرد. (۴)

ص: ۴۹۹

- ۱- سند شماره ۱۲۹۰۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی میزان آمادگی نیروهای خودی، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۵/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۸)، صص ۱۶ - ۱؛ و - سند شماره ۱۲۹۰۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی استعداد لشکر ۱۴ امام حسین، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۵/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۰۹)، صص ۹ - ۱.
- ۲- سند شماره ۱۲۹۰۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۳- سند شماره ۲۹۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۱۵۰ - ۱۴۹.
- ۴- سند شماره ۱۲۹۰۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

فعالیت های ارتش عراق در زمینه تحکیم پایگاه ها و تقویت خطوط پدافندی با هدف پیشگیری از اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر همچنان ادامه دارد. طبق اعلام رکن ۲ تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان، دشمن اکثر نیروهای منطقه صلاح الدین (تکریت - کرکوک) را به سلیمانیه آورده است. این نیروها باینکه در حال آماده باش به سر می برند، از روحیه خوبی برخوردار نیستند. همچنین امروز تعداد ۳۰۰ زیل و ۱۲۰ تانک و حدود ۱۵۰ نفر از سلیمانیه به سیدصادق وارد شده و سپس به طرف پنجوین حرکت کرده اند. گزارش دیگری نیز حاکی است: براساس شایعات داخل عراق، ارتش بعثی می خواهد حمله سنگینی علیه نیروهای ایران انجام دهد، ولی مشخص نیست این تهاجم از کدام منطقه باشد؛ در حال حاضر نیروهای مستقر در حلبچه در آماده باش می باشند. (۱)

در ادامه تجاوزهای هوایی و حملات توپخانه ای دشمن به نقاط مسکونی و نظامی واقع در جبهه شمالی، امروز نیز شهرهای پیرانشهر، مریوان، سردشت و مناطق اطراف آنها مورد حمله قرار گرفت.

قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارشی اعلام کرد: پادگان جلدیان پیرانشهر در سه نوبت در ساعت های ۱۵:۳۰، ۱۵:۴۵ و ۱۶ امروز، هدف حمله هواپیماهای عراق واقع شد. در گزارش مذکور به تلفات احتمالی این حملات اشاره ای نشده و درخصوص نتیجه این تجاوز هوایی آمده است: هواپیماهای مهاجم پس از آنکه بر اثر آتش پدافند هوایی نیروهای خودی متواری شدند، بمب های خود را در ۲۰۰ تا ۵۰۰ متری شرق پادگان ریختند. (۲) باین حال واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر در این باره گزارش داد: چند هواپیمای عراقی در ساعت ۱۵:۲۵، پادگان پیرانشهر و روستاهای اطراف را بمباران کرده اند «که بر اثر بمباران پادگان تعداد ۶۲ نفر از پرسنل ارتش و بسیج مجروح شدند.» (۳)

از سوی دیگر، گزارش شهربانی کردستان حاکی است: امروز دو فروند هواپیمای دشمن به حریم هوایی شهر مریوان تجاوز کردند اما پدافند زمین به هوای نیروهای خودی جنگنده های عراقی را متواری ساخت. (۴)

طبق گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، «بر اثر شلیک مداوم عراق به شهر سردشت ۵ دستگاه خودرو در بیوران منهدم شد و در پادگان شهید بروجردی ۴ نفر زخمی شدند.» بنا بر این گزارش، شلیک توپ های دشمن همچنان ادامه دارد (۵) خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در این خصوص گزارش داد: شلیک گلوله های توپ دشمن موجب ویرانی چند منزل مسکونی شده است. این خبرگزاری به نقل از فرماندار سردشت افزود: در این حملات یکی از اهالی شهر شهید و تعدادی نیز مجروح شده اند. (۶)

ص: ۵۰۰

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۲ تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان به رکن ۲ لشکر ۲۸ کردستان، ۲۵/۶/۱۳۶۲، صص ۱۸۵ - ۱۸۴.

۲- سند شماره ۳۵۴۲۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام قرارگاه حمزه سیدالشهدا (طرح و علمیات) به ستاد مرکزی (طرح و عملیات)، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۲۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی و اطلاعات پیرانشهر به فرماندهی و اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۳۹۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۵۴۲۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ستاد مرکزی (طرح و عملیات)، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۶- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

ارتش عراق که روز گذشته اعلام کرده بود تمام جنگنده های این کشور پس از بمباران اهداف خود در داخل خاک ایران سالم به پایگاه هایشان بازگشته اند، امروز در اطلاعیه نظامی خود ضمن تأیید سقوط یک فروند هواپیمای سوخوی ۲۲، اعلام کرد که خلبان هواپیمای مزبور به نام ستوان یکم امجد خلیل ابراهیم به اسارت نیروهای ایرانی درآمده است. در این اطلاعیه تأکید شده است عراق «مقامات ایرانی را مسئول حفظ جان خلبان» هواپیمای ساقط شده، می داند. (۱) در همین خصوص، خبرگزاری فرانسه نیز از منامه گزارش داد: «بغداد امروز (جمعه) سقوط یکی از شکاری های خود در کردستان ایران و اسارت خلبان آن به نام امجد خلیل ابراهیم را تأیید کرد.» (۲)

شهر آبادان در روزهای اخیر همچنان به طور پراکنده زیر آتش سلاح های سبک و سنگین دشمن قرار داشت. بر اثر این حملات. یک نفر از نیروهای نظامی مستقر در این شهر شهید و ۱۷ نفر مجروح شدند. علاوه بر این به ۵ باب منزل مسکونی و کارخانه یخ سازی این شهر هم خساراتی وارد شد. (۳)

در منطقه عمومی خرمشهر نیز در روزهای گذشته، درگیری ها در دو سوی نوار مرزی کماکان ادامه داشت. در این میان، تبادل آتش در مناطق شلمچه، پاسگاه زید، پل نو، گمرک و جزیره مینو از شدت بیشتری برخوردار بود. به گزارش فرمانداری خرمشهر، در جریان درگیری های ۴۸ ساعت گذشته، از نیروهای نظامی، بسیجی، سپاهی و جهادگر ۲ تن شهید و ۱۷ نفر مجروح شدند و یک فرد غیرنظامی نیز زخمی شد. (۴)

گردان مالک اشتر نیز در گزارشی به قرارگاه امیرالمؤمنین (ع) سپاه پاسداران ایلام، اعلام کرد: امروز «مواضع پیاده و سنگر نفرات و سنگر دیده بانی توپخانه دشمن زیر آتش توپخانه ای ما قرار گرفت و اجازه فعالیت به دشمن داده نشد و بعد از کوبیدن، دشمن چنگوله را زیر آتش گرفت.» (۵)

دو عملیات پاک سازی و چند مورد کمین و درگیری از جمله وقایع امروز مناطق بحرانی غرب و شمال غرب کشور بود.

در سومین مرحله از عملیات پاک سازی شهید بروجردی «قسمت فرماندهی قرارگاه بدر هم زمان از جوانرود، پاره، روانسر، کامیاران مناطق کوهستانی شاهد و کوه بلال و تنگه خاب مورد پاک سازی واقع [شد]» که در نتیجه آن حدود ۴۰ نفر از افراد کومه له و دمکرات کشته، تعدادی زخمی و ۲۵ تن نیز دستگیر شدند. (۶)

در عملیات پاک سازی دیگری که دیروز و امروز در محورهای کامیاران - مریوان و

ص: ۵۰۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۱، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹ مکرر.

۳- سند شماره ۳۷۲۳۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۲۹۰۷۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی - انتظامی استانداری خوزستان، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۳۱۶۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش گردان مالک اشتر به قرارگاه امیرالمؤمنین - سپاه پاسداران ایلام،

۶- گزیده اسناد مناطق کردنشین (سقر)، جلد ۲، ۱/۵/۱۳۶۲ تا ۲۰/۸/۱۳۶۲، ص ۱۷۵.

کامیاران - روانسر اجرا شد، تعداد ۹ نفر از چته های دمکرات و ۲ تن از اعضای کومه له کشته شدند. همچنین ۵ قبضه اسلحه برنو و ۳ به دست نیروهای خودی افتاد(۱).

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یک گروه گشتی متشکل از نیروهای پاسدار و بسیجی به همراه تعدادی از افراد ژاندارمری در یکی از روستاهای مریوان با عده ای از عناصر کومه له درگیر شدند. در نهایت افراد کومه له «با دادن ۱۵ کشته و تعداد زیادی زخمی از صحنه گریختند» و نیروهای خودی بدون تلفات و درحالی که ۱۰۰ قبضه تیربار به غنیمت گرفته بودند به پایگاه خود بازگشتند(۲).

گزارش واحد عملیات سپاه مهاباد نیز حاکی است که امروز نیروهای خودی در ده نقطه اقدام به ایجاد کمین کردند. در یکی از این کمین ها که نیروهای پایگاه سیدآباد در مسیر جاده لاجین ایجاد کرده بودند، عده ای از افراد مسلح غیرقانونی گرفتار شدند. متعاقب این حادثه درگیری ای رخ داد که در جریان آن تعدادی از عناصر ضدانقلاب کشته شدند و از نیروهای خودی نیز یک نفر شهید و یک نفر زخمی شد(۳).

به گزارش هنگ ژاندارمری باختران، امروز بین نیروهای سپاه پاسداران سنقر و عده ای مهاجم مسلح در روستاهای بان سعید، ترازوله، سرخ توت، صالح آباد و پشت تنگه واقع در شمال پاسگاه مرزبانی یک درگیری به وقوع پیوست. با بالاگرفتن درگیری و تقاضای کمک نیروهای سپاه از گروهان ژاندارمری سنقر، نیروهای کمکی به منطقه اعزام شدند. سرانجام این درگیری درحالی که پایان رسید که یک نفر از پرسنل سپاه سنقر شهید و ۲ تن از مهاجمان کشته شدند(۴).

از سوی دیگر، لشکر ۲۸ کردستان اعلام کرد: «یک دستگاه خودرو حامل خواربار نیروهای خودی در منطقه تنگی سر در یک دره به کمین ضدانقلاب افتاد که در نتیجه خودرو به آتش کشیده شد و کلیه نفرات آن کشته و زخمی شدند.»(۵)

طبق گزارش یک بولتن داخلی، «ساعت ۲:۴۰ چته ها ضمن نفوذ به شهرستان نرده قصد حمله به تأسیسات این شهر را داشتند که در اثر رشادت نیروهای خودی یک تن از مهاجمین زخمی و بقیه متواری شدند.»(۶)

۱

تلاش ها و درخواست های صلح که اغلب بدون در نظر گرفتن آغازکننده جنگ و با بی توجهی به خواسته های جمهوری اسلامی انجام می پذیرد، مورد تأیید و پذیرش مسئولان و تصمیم گیران جمهوری اسلامی ایران واقع نشده و بی پاسخ می ماند. در مقابل، عراق با پاسخ مثبت به درخواست های مذکور، در یک مانور سیاسی - تبلیغی ضمن ترسیم چهره ای صلح طلب از خود، ایران را به جنگ طلبی متهم می کند. در چنین فضایی برخی رسانه ها نیز تبلیغاتی همسو با عراق انجام می دهند.

ص: ۵۰۲

۱- سند شماره ۳۵۴۱۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان (اطلاعات) به ستاد منطقه ۱۱ (اطلاعات) ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۱۳۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد عملیات سپاه مهاباد به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۲۷۲۶۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه ژاندارمری باختران به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) دایره عملیات، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۳۹۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش لشکر ۲۸ به فرماندهی ناحیه ۴ (ر)، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۶۰۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۱، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

احمد سکوتوره رئیس جمهوری گینه و رئیس کمیته صلح کشورهای اسلامی،^(۱) که به مناسبت ایام حج در مکه به سر می برد، از ایران و عراق درخواست کرد به جنگ خاتمه دهند.^(۲) درخواست سکوتوره با استقبال رئیس جمهور عراق، مواجه شد، اما ایران پاسخی به این درخواست نداد.

به گزارش رادیو بغداد، در تلگراف سکوتوره آمده است: «در چنین روزی که مسلمانان جهان و به ویژه حجاج، به درگاه خداوند متعال نسبت به نعمت هایش شکرگزاری می کنند، بسیار ناگوار است که بینیم بین دو کشور برادر جنگ برقرار است. امت اسلامی این جنگ را زخمی عمیق در کالبد خود می داند، همچنین خسارات جانی و مالی ناشی از جنگ را نه تنها شامل حال دو کشور برادر می دانند، بلکه متوجه تمام امت اسلامی است. کمیته صلح کشورهای اسلامی بار دیگر به دو طرف درگیری در چنین روزی که امت اسلامی به مناسبت عید قربان جشن می گیرند اعلام می کند تا روح برادری اسلامی جانشین نفرت و دوگانگی و جنگ شود، این کمیته از امت اسلامی و به خصوص حجاج خواستار دعا برای پذیرفتن صلح از جانب ایرانیان و عراقی ها است. همچنان که کمیته مذکور به دو طرف یادآور می شود که آمادگی کامل جهت ادامه مذاکرات برای پیدا کردن راه حل را دارد.»^(۳)

صدام حسین رئیس جمهور عراق، با ارسال تلگرامی در پاسخ به احمد سکوتوره، ضمن تشکر از پیام رئیس کمیته صلح اسلامی، مدعی شد: «عراق با تمامی امکانات خود برای برقراری صلح و جلوگیری از خونریزی تلاش کرده و می کند.»^(۴) وی افزود: ملت و رهبری عراق ضمن تلاش برای دفاع از حاکمیت و امنیت خود «مایل به برقراری صلح و برپایی روابط

ص: ۵۰۳

۱- کمیته مذکور در ژانویه سال ۱۹۸۱ م. (دی ماه ۱۳۵۹) در جریان سومین اجلاس سران کشورهای اسلامی در طائف تشکیل شد. این کمیته شامل پاکستان، بنگلادش، ترکیه، سنگال، گامبیا، مالزی، سازمان آزادی بخش فلسطین و دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی است.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۱، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲، مکه - خبرگزاری بین المللی اسلامی، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۲۰۱۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش واحد سمعی بصری سپاه پاسداران به اطلاعات - علمیات سپاه، ۲۵/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- امام خمینی رهبر انقلاب ایران، در واکنش به این اظهارات رئیس جمهور عراق، در سخنرانی خود به مناسبت عید قربان در ۲۷/۶/۱۳۶۲، گفت: «وضع این طوری شده است که کسی که دارد هرروز از این ور و آن ور سلاح تهیه می کند برای اینکه بریزد به جاهایی که ربطی به ارتش ندارد. - او دستش به آنها که نمی رسد - وقتی آنجا شکست می خورد، می گیرد از این سلاح های دورزن و می زند به شهرهای عرب نشین و کردنشین و فقرا، و آن وقت این را دنیا معرفی می کنند به اینکه این صلح طلب است و خودش هم داد صلح طلبی می زند! اخیراً هم که از طرف یکی از رئیس جمهورها - رئیس جمهور گینه - یک تقاضای صلح شده بود، ایشان یک کاغذ مفصلی به او نوشته بود که ما همه جور برای صلح حاضریم. ایشان از اول هم همین طور می گفت ما برای صلح حاضریم، ولی صلح چی؟ صلح بین کی و کی؟ درعین حالی که می کوبد، صلح طلب است. درعین حالی که فرار می کند، شجاع است. اصلاً الفاظ در عصر ما هويت خودشان را از دست داده اند، کأنه برگشته است، یک تحولی پیدا شده است در الفاظ و معانی الفاظ و اینها.» (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم آثار امام، ۱۳۸۶، ص ۱۲۴).

با همسایگان خود بر پایه های عدالت و احترام متقابل و عدم تجاوز و عدم دخالت در امور داخلی می باشد.» وی با اشاره به پاسخ های مثبت دولت عراق به پیام های قبلی کمیته صلح اسلامی، این دولت را علاقه مند به ادامه فعالیت کمیته مذکور برای برقراری صلح معرفی کرد و دولت ایران را متهم ساخت که «بر ادامه جنگ و کشتار و ویرانی اصرار داشته و می دارد ... [و] گوش های خود را در برابر پیام های مخلصانه دعوت کننده به صلح می بندد.»^(۱)

این در حالی است که مقامات ایرانی از مخابره هرگونه پاسخی به احمد سکوتوره خودداری کرده اند. در چنین وضعیتی، ملک حسین پادشاه اردن، در مصاحبه ای با تلویزیون ژاپن از موضع ایران انتقاد کرد و گفت: «درحالی که عراق به منظور پایان دادن [به] جنگ تقریباً به تمام کوشش های میانجیگرانه پاسخ داده است، اما در مقابل ایران هیچ پاسخی در این مورد نداده است.»^(۲)

در همین حال، روزنامه فرانسوی لوموند در شماره امروز خود آگهی سازمانی موسوم به «کمیته صلح برای خاور نزدیک» را درج کرد که در آن ایران مقصر اصلی تداوم جنگ معرفی شده و رفتار و مواضع عراق مورد ستایش قرار گرفته است. این آگهی که به امضای عده ای از رجال سیاسی و برخی چهره های علمی و فرهنگی مشهور فرانسه رسیده است،^(۳) تداوم جنگ را «نتیجه لجاجت و سرسختی یکی از طرفین [ایران]» دانسته و ضمن تحسین موضع فرانسه در این جنگ، روش رهبران ایران را تقبیح کرده و از ملت ایران خواسته است که به این جنگ خاتمه دهند.

در قسمتی از این آگهی آمده است: «در ۱۵ ژوئن ۱۹۸۲ [۲۵ خرداد ۱۳۶۱]، پرزیدنت صدام حسین خاطرنشان ساخت که عراق کلیه قطعنامه های سازمان ملل را پذیرفته (خصوصاً قطعنامه ۵۱۴ شورای امنیت) و نیروهای خود را به مرزهای بین المللی بازگردانیده است. در ۴ اکتبر ۱۹۸۲ [۱۲ مهر ۱۳۶۱]، سازمان ملل طی قطعنامه جدیدی طرفین را به یک آتش بس فوری فراخواند و از نیروهای متخاصم درخواست کرد تا به پشت مرزهای بین المللی عقب نشینی نموده و با هماهنگی با دبیرکل سازمان ملل، در مذاکرات شرکت نمایند. شورای امنیت نیز با خرسندی خاطرنشان ساخت که عراق دعوت به همکاری سازمان ملل را از طریق اجرای قطعنامه های صادره پذیرفته است.»^(۴)

۱

ص: ۵۰۴

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۱، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴، رادیو صوت الجماهير، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۵، قاهره - تانیوگ، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۳- اسامی برخی از امضاکنندگان این آگهی چنین است: روزبه گارودی، سناتور میشل آلونگل، پرفسور برگ، ژان شاربونل وزیر سابق، ژان پی یر شوونمان وزیر مشاور سابق، سناتور مارسل دونی، برنارد فورنیه، ژان پی یر فوریه نماینده مجلس، سناتور سیل گلده، ژرژ گورس وزیر سابق و نماینده مجلس، دانیل گوله نماینده مجلس، میشل گریمار، میشل حبیب دولونگل وزیر سابق، پرفسور ژوو، روزبه کامف نویسنده و ...

۴- اداره کل مطبوعات وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۳۹۷، ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۴۲ - ۴۱، لوموند، ۱۶ سپتامبر ۱۹۸۳.

هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع، در دومین روز سفرش به استان سیستان و بلوچستان امروز از شهرهای زابل و چابهار بازدید و در جمع مردم این شهرها سخنرانی کرد.

به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، رئیس مجلس شورای اسلامی که صبح امروز وارد زابل شد، با ایراد سخنانی در حضور نمازگزاران این شهر، «از همه نیروهای فعال حزب الله و دلسوزان انسانیت و تمام کسانی که می خواهند در جهاد اقتصادی شرکت کنند و برای محرومان کشور و نجات آنها از قرن ها استضعاف تحمیل شده خدمت کنند، دعوت کرد برای خدمت به این مردم محروم به سیستان و بلوچستان روی آورند.» وی در قسمتی از سخنانش گفت: «اگر مستکبران دنیا آنچه را که ما می بینیم، می دیدند و یک هزارم آنچه را در مقابل چشمان ما مجسم است در برابر آنها مجسم می شد، از لجبازی و عناد نسبت به انقلاب اسلامی دست برمی داشتند.» وی ضمن اشاره به نقش مردم سیستان در جنگ و تقدیر از آنها، به عنوان رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع خطاب به مردم زابل تأکید کرد: «در آستانه چهارمین سال جنگ این بشارت را به شما می دهم که زحمات و مجاهدت های شما نزدیک به نتیجه است و به زودی شاهد موفقیت رزمندگان اسلام و پیروزی نهایی خواهیم بود.»^(۱)

رئیس مجلس شورای اسلامی همچنین عصر امروز در جمع مردم چابهار، گفت: «شهر شما در آستانه تکمیل یک بندر پر جوش و خروش و مرکز نیروهای متخصص دریایی است و براساس برنامه ریزی های انجام شده، این منطقه به یک منطقه اقتصادی و نظامی تبدیل خواهد شد.» وی افزود: «در برنامه درازمدت جمهوری اسلامی، چابهار به عنوان یکی از کانال های ورودی و دروازه تجارت خارجی و یکی از مراکز واردات و صادرات کشور در نظر گرفته شده است.»^(۲)

۱

امروز نماز جمعه تهران به امامت آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، برگزار شد.

ص: ۵۰۵

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۷.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

موسوی اردبیلی در بخشی از خطبه های دوم نماز، به تشریح تحولات اخیر جنگ ایران و عراق پرداخت و با اشاره به کمک های کشورهای غربی به دولت عراق در طول سه سال گذشته، گفت: «ما می خواهیم که شجره ملعونه را قطع کنیم تا جنگ تمام شود، ولی آنها می خواهند این شجره ملعونه را سرپا نگه دارند. آن وقت ادعا می کنند که آنها صلح طلب اند و ما جنگ طلب. ما هر سال را به امید پیروزی آغاز می کنیم. در هفته جنگ نیروهایمان را جمع کرده و آمادگی بیشتری به دست می آوریم که خودمان را برای مقابله با توطئه ابرقدرت ها آماده کنیم.» وی افزود: «ما [در این جنگ] درسمان را گرفتیم و فهمیدیم که آنها عاجزکش اند. آنها عادت کرده اند تا خون ملت های ضعیف را بنوشند و گوشت آنها را مانند قربانی تقسیم بکنند. بنابراین طرح لیک یا خمینی ریخته شد تا ما در فکر ارتش بیست میلیونی باشیم. قدرتی داشته باشیم تا دیگر قدرت ها تصور نکنند که ایران بیدی است که با هر بادی بلرزد.»

رئیس دیوان عالی کشور در ادامه به مسئله واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق اشاره کرد و گفت همان طور که میراژهای فرانسوی نتوانست موازنه جنگ را به نفع عراق تغییر دهد از سوپراتانداردها نیز کاری ساخته نیست. وی خطاب به دولت فرانسه گفت: «فرانسه بداند مبارزان ایران و ملت ایران ملتی نیست که در مقابل این گونه تجاوزات آشکار دست روی دست گذارد و جواب کافی به آنها ندهد. دنیا به کمک او (صدام) شتافته و قراردادهای امنیتی می بندند، پول و هواپیما می دهند؛ هرچه می خواهند به او بدهند و ما در مقابل خدا را داریم و بس.»^(۱)

۱

امروز فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران و نیز گروهی از رؤسای دانشگاه ها به صورت جداگانه با آیت الله منتظری دیدار و گفت و گو کردند.

ص: ۵۰۶

آیت الله منتظری در دیدار با سرهنگ صیاد شیرازی، ضمن تقدیر از تلاش های رزمندگان در جبهه ها، بر اتحاد و هماهنگی نیروهای رزمنده تأکید و در مورد جنگ به عنوان مسئله اصلی کشور، توصیه هایی را بیان کرد.

امروز همچنین آیت الله منتظری با رؤسای دانشگاه های کشور دیدار کرد. در این ملاقات که با حضور آیت الله محمدی گیلانی مسئول دفتر مرکزی نظارت بر نمایندگی های آیت الله منتظری در دانشگاه ها و مجتمع های آموزش عالی برگزار شد، جذب افراد لایق و خدمتگزار در دانشگاه ها مورد تأکید قرار گرفت. آیت الله منتظری در این باره گفت: «اگر می خواهید از همان اول همه اساتید انقلابی و زندان رفته باشند و هیچ خلاف شرع و اخلاقی را مرتکب نشده باشند، انتخاب کنید و اساتید دیگر را نپذیرید، باید بسیاری از کلاس ها را تعطیل کنید.» وی افزود: «اگر استادی توطئه گر است یا کم کاری می کند که ضربه به انقلاب اسلامی بزند ما چنین استادی را نمی خواهیم، ولی اگر استادی است با علاقه درس می دهد و قصد توطئه ندارد او را بپذیرید.» وی همچنین گفت: «اگر امر دایر باشد بین نیاز به خارج یا استفاده از اساتید ایرانی که به کشورشان علاقه مند هستند، مسلم اینها مقدم اند.»

آیت الله منتظری «با تأکید بر لزوم جذب نیروهایی که در گذشته مرتکب اشتباهاتی شده و اکنون توبه کرده و در دامن انقلاب قرار گرفته و هدفشان خدمت است، گفت: ما نباید هر کسی را با انگ و برچسب از محیط دانشگاه دور سازیم. ... اگر ما امروز افرادی را که ... نادم اند و راست هم می گویند جذب نکنیم آنها منزوی می شوند و خدای ناکرده بار دیگر جذب دشمن و افکار انحرافی می شوند و ما در پیشگاه خدا مسئول خواهیم بود.» (۱)

۱

نخست وزیر و رئیس دیوان عالی کشور اظهارات معمر قذافی رهبر لیبی، در خصوص توافق مسئولان جمهوری اسلامی ایران برای لغو مراسم «برائت از مشرکین» را تکذیب کردند.

به نوشته روزنامه المدینه (چاپ عربستان)، به دنبال برگزاری راه پیمایی حجاج ایرانی در مکه، «قذافی تأسف عمیق خود را از عمل حجاج ایرانی مبنی بر درگیری با مأموران امنیتی سعودی ابراز داشته و گفته است از وقوع چنین واقعه ای بسیار ناراحت شدم، زیرا براساس توافق های به عمل آمده ایران موافقت خود را برای عدم برگزاری هرگونه مراسمی که امنیت حجاج را برهم بزند اعلام داشت. قذافی همچنین گفته است: مراسم حج باید صرفاً برای انجام مناسک حج و ایجاد روح اخوت و برادری میان مسلمانان در فضای آرام و بدون تشنج برگزار شود.» (۲)

در پی این اظهارات قذافی، میرحسین موسوی نخست وزیر ایران، در مصاحبه ای با بیان اینکه

ص: ۵۰۷

۱- روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲ مکرر.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۵، ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۷، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

پیشنهادهایی «از سوی یکی از کشورهای دوست» مبنی بر لغو مراسم «برائت از مشرکین» در موسم حج امسال شده بود، گفت: «جواب آن بود که تبری از دشمنان اسلام و برائت از قدرت های شیطانی یک مسئله اسلامی و یک مسئله مردمی است و در این زمینه همه مسئولان پشت سر رهبری انقلاب و مردم مسلمان و مکتبی حرکت می کنند و برای همین قبول این پیشنهاد سریعاً غیرممکن شمرده شد.» وی افزود: «ما متأسف هستیم که یک حرکت اسلامی عمیق [مرتبط] با مسائل سیاسی روزمره و عادی [و] خواست ملت بزرگ مسلمان ما برای مبارزه با قدرت های شیطانی درک نشده و این در حالی است که اصولاً فلسفه وجودی انقلاب ما براساس آمیختگی سیاست و دیانت بنا شده است.»^(۱)

آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور نیز در مراسم نماز جمعه تهران، توافق در خصوص برگزار نکردن راه پیمایی در مراسم حج امسال را «دروغ محض» خواند و خاطرنشان کرد: «مگر می شود چنین قراری گذاشت. این از اصول انقلاب است و نمی توان بر سر آن قرار و مدار گذاشت. سیاست از مذهب جدا نیست و این از اصول انقلاب ما است. ... دوستان و دشمنان خوب است انقلاب و انقلابیون ایران را با اصولشان بشناسند تا اشتباه نکنند. نوشته بودند که ما از سیاست ایران سر در نمی آوریم؛ بله، ما ۱۸۰ درجه با آنها متمایز هستیم و جهتمان مختلف است و بنابراین نمی توان انتظار داشت که منطق ما را درک کنند.»^(۲)

راديو اسرائیل نیز با اشاره به خشم رهبر لیبی از برگزاری راه پیمایی حجاج ایرانی در مکه گفت: «این نخستین بار است که سرهنگ قذافی موضع حکومت اسلامی ایران را در مورد مراسم حج مورد حمله قرار می دهد.» این راديو ضمن تأکید بر نامشخص بودن علت این موضع گیری معمر قذافی، به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس افزود: «قذافی اخیراً درصدد برآمد بین آیت الله خمینی و حکومت عربستان سعودی میانجیگری کند. یک مقام بلندپایه سعودی چند روز پیش به طرابلس آمد و پیامی از جانب ملک فهد به قذافی تسلیم کرد.»^(۳)

۱

خبر تحویل قریب الوقوع جنگنده های سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، انعکاس واکنش مقامات ایرانی به این خبر و بازتاب نگرانی های برخی کشورهای غربی از گسترش دامنه جنگ ایران و عراق، امروز در صدر اخبار رسانه های همگانی قرار داشت.

روزنامه لیبراسیون در مطلبی تحت عنوان "تحویل قریب الوقوع پنج هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق" نوشت: «این جنگنده ها می توانند به موشک های اگزوست که عراق در اختیار دارد مجهز شوند، ایران بلافاصله فرانسه را تهدید به عکس العمل خشونت آمیز نموده است.» لیبراسیون هدف فرانسه از واگذاری سوپراتانداردها به عراق را «افزایش قدرت بازدارنده عراق

ص: ۵۰۸

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۹ مکرر.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۲، راديو اسرائیل، ۲۴/۶/۱۳۶۲.

و بالا بردن قدرت ضربه ای این کشور در جنگ با ایران» عنوان کرده و با اشاره به اظهارات چندی پیش کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه به نقل از وی افزوده است: «عراق بایستی تسلیحات دریافت کند، زیرا این جنگ (با ایران) در ماورای هرگونه منطقی ادامه دارد.»

این روزنامه در ادامه راجع به برخورد امریکایی ها با این اقدام دولت فرانسه نوشته است: «محافل امریکایی ترس از آن دارند که ترکیب سوپراتاندارد، اگزوست نه تنها تأثیر بازدارنده نداشته بلکه به عکس [به] بالا-گرفتن درگیری ها کمک می کند و در صورتی که عراق از این جنگنده ها برای مسدود نمودن صادرات نفتی ایران استفاده نماید، به امنیت خلیج [فارس] خاتمه داده شود، مع ذالک دولت واشنگتن رسماً موضعی در این مورد اتخاذ نکرده است.» روزنامه لیبراسیون در پایان مقاله خود به سخنان نخست وزیر ایران مبنی بر اینکه اقدام فرانسه بی پاسخ نخواهد ماند اشاره کرده است.^(۱)

روزنامه لوکوتیدین دوپاری نیز نوشت: «به نظر می رسد که فرانسه قبل از آنکه به وضوح پی برد که خلبانان عراقی تحت تعلیم فرانسه آمادگی کامل دارند، سعی کرده تا با عنوان نمودن عدم آمادگی خلبانان عراقی، تحویل سوپراتانداردها را به تعویق اندازد.»

این روزنامه به وضعیت خاص قرارداد واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق نیز اشاره کرده و افزوده است: این «یک قرارداد ویژه است که مشکلات مالی عراق در عدم توانایی پرداخت مبلغ این هواپیماها را در نظر داشته است. ... این قرارداد بر واگذاری موقت و یا فروش قطعی آن اشاره ای ندارد، ولی در واقع این جنگنده ها به عراق فروخته شده است، اما در قرارداد، باز خرید آنها توسط فرانسه در سال ۸۵ [۱۹] پیش بینی شده است. در نتیجه عراق به مدت دو سال مالک این هواپیماها خواهد بود و فقط در صورت انهدام و یا ازدست دادن آنها، پولشان را خواهد پرداخت.»^(۲)

لوکوتیدین در پایان، ضمن یادآوری اظهار نظر چند ماه پیش میتران که به صراحت گفته بود: «عراق نبایستی در جنگ در مقابل ایران بازنده شود.» از تحویل ۵ فروند جنگنده سوپراتاندارد از سوی فرانسه به عراق تا پایان سال جاری میلادی خبر داد.^(۳)

کانال یک تلویزیون فرانسه نیز در برنامه ای به تشریح مشخصات فنی هواپیماهای سوپراتاندارد و تأثیر آن در جنگ ایران و عراق پرداخت و گفت: «سوپراتاندارد مدرن ترین هواپیمای نیروی هوا - دریایی مجهز به نشانه گیری است که اطلاعات عددی را در اختیار خلبان قرار می دهد. ... این هواپیماها قادر به حمل چند نوع سلاح کلاسیک و هسته ای تاکتیکی از نوع آن. ۵۲ و موشک های هوا دریایی اگزوست از نوع آم. ۳۹ می باشد.» تلویزیون فرانسه افزود: «عراق در جنگش با ایران می تواند از موشک های اگزوست علیه تأسیسات نفتی ایران در دریا و خشکی استفاده کند.»^(۴)

ص: ۵۰۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۱، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۶، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۲- همان.

۳- همان، ص ۷، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۴- همان.

روزنامه تایمز لندن نیز امروز «به نقل از منابع موثق» اعلام کرد: «انگلستان از کشور فرانسه خواسته است تا در مورد فروش هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تجدیدنظر کند.» این روزنامه به نقل از فرانس پرس افزوده است: «وزارت امور خارجه انگلستان و فرانسه پیرامون گزارشی مبنی بر اینکه انگلستان و آلمان غربی به دولت فرانسه اصرار ورزیده اند تا تحویل جت های مزبور به عراق را باطل کند هیچ نظری ندادند. یک سخنگوی وزارت [امور] خارجه فرانسه گفت: فرانسه از موضع انگلستان در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق که مجهز به موشک های اگزوست می باشد کاملاً آگاه است.»^(۱)

به گزارش رادیو صدای آمریکا، روزنامه نیویورک تایمز در شماره امروز خود نوشت: «متحدان غربی، پاریس را برای خودداری از تحویل هواپیماهای جنگی تازه به عراق زیر فشار گذاشته اند.» این روزنامه به نقل از خبرنگار خود در پاریس افزود: «به رغم نگرانی هایی که ابراز می شود فرانسه در صدد است نقشه های خود را برای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق به اجرا درآورد. کارشناسان غربی از آن بیم دارند که چنین اقدامی ممکن است بر آتش جنگ ایران و عراق دامن بزند. گزارش می رسد که ایالات متحده آمریکا، انگلستان و آلمان غربی نمایندگانی به فرانسه فرستاده اند، اما معتقدند که بحث هایشان نتیجه ای به بار نیاورده و انتقال پنج فروند هواپیمای تهاجمی سوپراتاندارد به عراق نزدیک و قطعی است.»^(۲) نیویورک تایمز در ادامه ضمن تأکید بر تأثیر سوپراتانداردها در افزایش شدید توانایی عراق برای جلوگیری از ورود نفتکش ها به بنادر ایران و ممانعت از آمدوشد کشتی ها در دهانه خلیج فارس به تهدیدات مقام های ایرانی پرداخته و آورده است: «ایران تهدید کرده است که اگر تأسیسات نفتی اش مورد حمله قرار گیرد راه ورود به خلیج فارس در تنگه هرمز را خواهد بست.»

نیویورک تایمز با اشاره به تماس های دیپلماتیک آمریکا و فرانسه در ماه های گذشته، یادآور شد: «نظر دولت آمریکا این است که حضور هواپیماها در جنگ خطر تازه ای به وجود خواهد آورد، اما منطق فرانسه این است که موشک های اگزوست و هواپیماهای سوپراتاندارد اعتبار نظامی به عراق خواهد داد و ممکن است ایران را برای برقراری صلح به پای میز گفت و گو بکشاند.» این روزنامه در پایان بر ناکامی تلاش های متحدان فرانسه برای منصرف ساختن این کشور از تحویل سوپراتانداردها به عراق تأکید کرده و نوشته است: «متحدان غربی از فرانسه خواسته اند فرمولی را برای به حداقل رسانیدن خطر ارائه دهد، اما تاکنون پاسخی دریافت نداشته اند.»^(۳)

رادیو بی بی سی نیز با اشاره به اینکه پنج هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی که قابلیت تجهیز به موشک اگزوست را دارند، در پایگاهی در جنوب غرب فرانسه آماده تحویل به عراق است، گفت: «اگرچه دولت فرانسه این موضوع را رسماً تأیید نکرده است، اما خبرنگار بی بی سی در

ص: ۵۱۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۳، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۱، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴، رادیو آمریکا، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۶/۶/۱۳۶۲، صص ۱۹ - ۱۸، رادیو آمریکا، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

پاریس می گوید که بریتانیا و سایر کشورهای غربی از فرانسه خواسته اند که فروش هواپیماها را دوباره بررسی کند. اما مقامات فرانسه بر این موضوع پافشاری کرده اند که دادن هواپیماها لازم است تا موازنه نظامی بین دو طرف مخاصمه به وجود آید. بی بی سی همچنین راجع به اظهارات نخست وزیر ایران در واکنش به اقدام فرانسه گفت: «میرحسین موسوی نخست وزیر، به فرانسه هشدار داد که جواب این تجاوز، به فرانسه داده خواهد شد.»^(۱)

رادیو صوت الجماهیر هم اعلام کرد: «میرحسین موسوی نخست وزیر رژیم ایران، دیروز بار دیگر دولت فرانسه را مورد حمله قرار داده است. موسوی طی اظهاراتی که خبرگزاری فرانسه آن را گزارش کرده، تهدید کرده که دست به عملیات تروریستی علیه سازمان های فرانسوی زده خواهد شد.»^(۲)

خبرگزاری فرانسه نیز امروز به موضوع نارضایتی ایران از تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و خودداری وزارت امور خارجه فرانسه از ارائه هرگونه تفسیری در این باره پرداخت. این خبرگزاری با اشاره به سرباززدن مقامات فرانسوی از تأیید «برخی اخبار [مربوط به مداخله] انگلستان و آلمان غربی جهت منصرف کردن دولت فرانسه در زمینه تحویل سوپراتاندارد به بغداد»، به نقل از «یک نظامی خبره مقیم تهران» اعلام کرد: «چنانچه سوپراتاندارد مجهز به دستگاه های حمل موشک های اگزوست که قادر به تخریب همه کشتی ها و تأسیسات بندری و ساحلی هستند، از طرف بغداد برای ایجاد ممانعت از صدور نفت ایران به کار رود، ایران می تواند تنگه هرمز را ببندد. در محافل عراقی روز گذشته (پنجشنبه) تصریح کردند که واگذاری سوپراتانداردها با ارزش بازدارنده ای که دارند می تواند ایران را در مسیر مذاکرات بیندازد. همین محافل تأیید کردند که جنگ عراق و ایران امنیت خلیج فارس (تأمین کننده اصلی نفت کشورهای صنعتی) را تهدید می کند.»^(۳)

۱

هم زمان با تداوم جنگ داخلی در لبنان و درحالی که تلاش های فرستادگان ویژه امریکا و عربستان به نتیجه ای مشخص نرسیده است، پیشنهادهایی مبنی بر تقسیم لبنان بین اقوام و مذاهب مختلف مطرح می شود. امروز خطبای جمعه تهران و قم در واکنش به این گونه طرح ها، ضمن اعلام حمایت ایران از مسلمانان لبنان، طرح «تقسیم لبنان» را توطئه خواندند و خواستار وحدت در لبنان شدند.

به گزارش روزنامه کیهان، آخرین اخبار رسیده از لبنان حاکی است نبرد بین طرف های درگیر با برتری نیروهای مسلمان ادامه دارد. حزب سوسیالیست مترقی لبنان به رهبری ولید جنبلاط در این باره اعلام کرد: «نیروهایش تمام تلاش های ارتش لبنان و فلاترئیست ها را برای

ص: ۵۱۱

۱- همان، صص ۱۴ - ۱۳، رادیو بی بی سی، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۱، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳، رادیو صوت الجماهیر، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۲۵/۶/۱۳۶۲.

پیشروی از سوق الغرب خنثی کردند و یک جت جنگنده دشمن (ارتش لبنان) را سرنگون ساختند.» این روزنامه به نقل از واحد مرکزی صداوسیما جمهوری اسلامی ایران گزارش داد: رابرت مک فارلین و بندر بن سلطان نمایندگان ویژه امریکا و عربستان سعودی در مسئله لبنان، پس از ملاقات هایی جداگانه با رئیس جمهور و وزرای لبنان، بدون دستیابی به نتیجه ای مشخص امشب بیروت را به مقصد بندر لارناکا در قبرس ترک کردند.

در درگیری های اخیر، سفارتخانه های امریکا و انگلیس در غرب بیروت، مورد حمله قرار گرفت، اما به کسی آسیب نرسید. به گزارش آسوشیتدپرس، چند خمپاره نیز به منطقه تحت کنترل تفنگ داران دریایی امریکایی اصابت کرد که تلفاتی به بار نیاورد.

گفتنی است دیروز، در یک گردهمایی که با حضور وزرا و نمایندگان شیعه پارلمان لبنان و به ریاست کامل اسعد رئیس پارلمان این کشور، در بیروت تشکیل شد، «شرکت کنندگان پیرامون اوضاع کنونی لبنان بحث و تبادل نظر کردند. در پایان این گردهمایی، بیانیه ای صادر شد که در آن ضمن تأکید بر مخالفت شیعیان با توطئه تقسیم لبنان، که آخرین مراحل خود را می گذرانند، آمده است که شیعیان نخستین قربانیان این توطئه خواهند بود.»^(۱)

در همین خصوص، امروز آیت الله موسوی اردبیلی خطیب نماز جمعه تهران و آیت الله مشکینی امام جمعه قم، بخشی از خطبه های نماز را به مسئله لبنان اختصاص دادند.

آیت الله موسوی اردبیلی در خطبه های نماز جمعه تهران، حرکت اخیر مسلمانان لبنان را ملهم از انقلاب اسلامی خواند و با اشاره به تحرکات و جنایت های دولت های غربی و به طور مشخص امریکا علیه مسلمانان گفت: «لبنان حرکتی کرده و در جهت خدا پیش می رود. مبارزان از وحدت لبنان دفاع می کنند. آنها تجزیه طلب نیستند و حق خود را می طلبند. اکثریت مسلمان می خواهد حق خود را از اقلیت بگیرد. اگر از روز اول رئیس جمهورشان از مسلمانان بود، کتائب این بلا را بر سرشان نمی آورد. از این رو، نه تنها لبنان نباید تجزیه شود بلکه رئیس جمهورشان نیز باید مسلمان باشد.»^(۲)

آیت الله مشکینی خطیب نماز جمعه قم نیز با اشاره به وجود جنگ در نقاط مختلف دنیای اسلام، از جمله افغانستان و لبنان، این جنگ ها را جنگ «اسلام با کفر» توصیف کرد و در خصوص لبنان گفت: «ای مسلمان ها، حرکت کنید. امریکا وارد لبنان شده. به برادران مسلمان خود در لبنان کمک کنید تا بتوانند با امریکا مبارزه کنند.» وی افزود: «بحمدالله جنگ لبنان مردمی شده و امریکا مثل ویتنام شکست خواهد خورد و پیروزی با مستضعفین است.»^(۳)

ص: ۵۱۲

۱- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، صفحه آخر.

۲- همان، ص ۱۹ مکرر.

۳- روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

ارتش عراق که از حدود ده روز پیش، اقدام به تخلیه تدریجی ارتفاعات شمالی دهانه شیلر(۱) کرده است، پیش از تخلیه کامل محور سورکوه - که از شب گذشته آغاز شده بود - در نخستین ساعات بامداد امروز، مورد هجوم یک گروهان از نیروهای لشکر ۸ نجف قرار گرفت. در پی این تعقیب و گریز، ۲۰۰ نفر از نیروهای دشمن کشته یا زخمی شدند و ۱۰ نفر به اسارت درآمدند. همچنین تعداد زیادی سلاح و مهمات و ۲ دستگاه موتور بزرگ برق از دشمن به جای ماند، یک فروند بالگرد عراقی نیز ساقط شد و پاسگاه باکوره عراق به تصرف نیروهای خودی درآمد. (۲) - (۳)

در پی تغییرات اخیر خطوط پدافندی عراق، محور شمالی عملیات والفجر ۴ در شمال دهانه شیلر کاملاً دگرگون شد و به طور کلی فرصت اجرای مرحله اول عملیات دهانه شیلر در محور بانه، که در طرح مانور لشکر ۸ نجف پیش بینی شده بود، از بین رفت.

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تحلیل اقدامات ده روز گذشته دشمن به منظور تحکیم خطوط پدافندی اش در منطقه عملیاتی والفجر ۴ نوشته است: در محور شمالی دهانه شیلر، ارتش عراق کلیه مناطقی را که دارای شکاف بوده و امکان دورخوردن و جناح دهی به نیروهای ایران را داشته تخلیه کرده است. در مقابل، در محور جنوبی دهانه شیلر، همه شیارها و راهکارها را با موانع پوشش داده و خط پدافندی مثلی شکل محکمی با رتوس لری، مارو و سورن ایجاد کرده است و این محدوده را با استقرار نیروی انسانی و امکانات زرهی به شدت تقویت کرده است. (۴) در این زمینه گزارش واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) نیز حاکی است در طول امروز و روزهای گذشته، دشمن نیروهای خود را از توتمان و دشت بین ارتفاع کله قندی و پیروزی های ۱ و ۲ و ۳ به پشت این منطقه کشیده است و گویا به علت فعالیت

ص: ۵۱۵

۱- منطقه عملیاتی والفجر ۴ در دهانه شیلر

۲- توضیحات بیشتر در این باره در ضمیمه این گزارش درج شده است.

۳- سند شماره ۱۰۹۰۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه خاتم الانبیا به ستاد مرکزی سپاه (طرح و عملیات، اطلاعات - عملیات)، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- سند شماره ۲۹۳ د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۶/۱۳۶۲ تا ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۱۵۴ - ۱۵۳.

و رفت و آمد بسیار زیاد، توپخانه خودی بر روی آنان آتش گشوده است و احتمالاً تعدادی از افراد دشمن کشته یا زخمی شده اند. در طول امروز، عراق شیار بین پیروزی ۲ و ۳ و شیار کانی سیف را به آتش کشیده و در بعدازظهر این روز دید بسته شد. (۱)

همچنین به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، امروز لشکر ۴ عراق در نامه ای با قید سری و فوری به برخی یگان های مستقر در مقابل سلیمانیه اعلام کرد: «احتمال می رود که دشمن امشب حمله کرده، پس باید بالاترین درجه هوشیاری را داشته [باشید]. ...» در این نامه برای پیشگیری از حمله احتمالی ایران، از یگان های مذکور خواسته شده تا کلیه جاده های مواصلاتی میان قرارگاه ها و یگان ها را بررسی کنند و با اعزام گشتی و کمین و توجیه نیروهای اطلاعاتی، هر گونه تحرک یا تهاجمی را گزارش دهند تا به وسیله آتش توپخانه از اقدامات نفوذی ایران جلوگیری شود. لشکر ۴ عراق همچنین به نیروهای خود درباره نفوذ قوای ایران از دره ها به خصوص دره های منتهی به توپخانه هشدار داده است. در ادامه این نامه به اطلاعات لشکر ۴ دستور داده شده که «مراقب نفوذ دشمن از سمت سورن» باشد و در پایان بر تقویت یگان های ارتش عراق مستقر در دامنه کوه سورن تأکید گردیده است. (۲)

رادیو اسرائیل نیز با اشاره به اینکه «نیروهای مسلح ایران امروز حمله تازه ای را به داخل خاک عراق آغاز کرده اند»، به نقل از «مقامات دولتی» ایران در این باره اعلام کرد: «نیروهای ایران توانستند ده ها کیلومتر در داخل خاک عراق پیشروی کنند و پس از تصرف یک پاسگاه مرزی، چندین تپه سوق الجیشی را نیز اشغال کنند. ... نیروهای ایرانی هم اکنون در داخل خاک عراق به سوی یک رودخانه مرزی پیشروی می کنند. در این عملیات صدها نفر از نیروهای عراقی کشته و زخمی شده اند و همچنین تعداد نامعلومی به اسارت درآمدند.» (۳)

۱

در ادامه جلسات مشترک دو روز گذشته فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم حمزه برای اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، امروز نیز نشست برای تکمیل طرح مانور این عملیات در یادگان مریوان برگزار شد. (۴)

ص: ۵۱۶

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین از قله صاحب الزمان، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰۲.

۲- سند شماره ۳۵۱۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳، رادیو اسرائیل، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۴- این جلسه با حضور بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، کیانی مسئول ستاد خاتم، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات این قرارگاه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)، سرهنگ آذرفر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، امیریگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، سرهنگ وحید استاد مسئول پدافند هوایی و سرهنگ محمدی فرمانده گروه ۵۵ توپخانه تشکیل شد.

در این نشست وضعیت عملیاتی قرارگاه مقدم حمزه برای اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر مورد بررسی قرار گرفت و درباره مواردی نظیر طرح مانور، قرارگاه های تاکتیکی عملیات، تعیین محل قرارگاه مشترک ارتش و سپاه، شناسایی مشترک، تأمین منطقه سورن، پدافند هوایی منطقه، مهندسی رزمی، بهداری و تعیین زمان نسبی عملیات بحث و تبادل نظر شد. علاوه بر این فرماندهان ارتش و سپاه مسائلی از قبیل کمبود نیرو، مشکلات تدارکاتی و مهندسی و ضعف پوشش هوایی منطقه عملیاتی را از جمله مشکلات عمده پیش روی اجرای این عملیات برشمردند. (۱)

تعداد قرارگاه های تاکتیکی عملیات والفجر ۴، از موضوعات مهمی بود که فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه در جلسه امروز خود درباره آن بحث و گفت و گو کردند. به دنبال افزایش برآورد نیروی مورد نیاز برای عملیات دهانه شیلر به دلیل تقویت و تغییرات خطوط پدافندی دشمن در منطقه، ۵ قرارگاه تاکتیکی برای این عملیات در نظر گرفته شد. این درحالی است که از یک سو ارتش توانایی تأمین بیش از ۴ تیپ برای شرکت در عملیات را ندارد و از سوی دیگر مسئولان ارتش اصرار دارند در همه قرارگاه ها حضور داشته باشند. فرماندهان ارتش برای حل این مشکل چند راه حل مطرح کردند: ابتدا پیشنهاد دادند با ادغام دو هدف پنجوین و سورن، این دو به یک قرارگاه واگذار شود، اما فرماندهان سپاه حاضر در قرارگاه مقدم حمزه با طرح مشکلاتی این ادغام را ناممکن دانستند. پس از آن فرماندهان ارتش مسئله حذف ارتفاعات مارو از مانور عملیات را مطرح کردند که دوباره با توضیحات منطقی مسئولان سپاه متقاعد شدند. بدین ترتیب مقرر شد ارتش ۴ تیپ خود را در ۴ قرارگاه عمل کننده مشارکت بدهد و قرارگاه احتیاط به عنوان قرارگاه تاکتیکی پنجم، بدون یگان ارتش در نظر گرفته شد. (۲)

۱

نیروهای خودی برای دومین بار در منطقه هنگ آباد (از توابع پیرانشهر) عملیاتی اجرا کرده و روستاهای گنه دار و میشه ده پایین را از وجود عناصر حزب دمکرات پاک سازی کردند.

تیپ ویژه شهدا در گزارشی هدف از اجرای این عملیات را استقرار پایگاه در منطقه و آزاد کردن یکی از نیروهای این تیپ که در عملیات قبلی در این منطقه به اسارت نیروهای ضدانقلاب درآمده بود، اعلام کرده و افزوده است: «نیروهای اسلام بعد از تصرف ارتفاعات برای پاک سازی وارد روستا گردیده که با استقبال بیش از اندازه مردم روبه رو شدند. نیروهای اسلام به جواب گویی متقابل پرداخته و تا حد امکان از لحاظ اقتصادی به مردم مستضعف و متعهد این روستاها کمک کرده و بعد از تبلیغات و سخنرانی با استقرار یک پایگاه در ارتفاعات منطقه، منطقه را ترک کردند.»

در ادامه این گزارش آمده است: «در طی این عملیات، نیروهای اسلام ضدانقلاب را تعقیب و آنها را تا عمق منطقه عملیاتی مجبور به عقب نشینی کردند و تعداد نامشخصی از نیروهای آنان را کشته و زخمی ساختند. از ضدانقلابیون ۷ قبضه اسلحه انفرادی، از قبیل ژ ۳، کلاشینکف،

ص: ۵۱۷

۱- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۳۶۲/۶/۱۵ تا ۱۳۶۲/۶/۳۰، صص ۱۱۳ - ۹۹.

۲- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راویان قرارگاه خاتم الانبیا، داوود رنجبر، ۱۳۶۲/۵/۲۴، صص ۸۲ - ۸۱.

برنو و مقادیری مین و مواد منفجره و تجهیزات انفرادی و تدارکاتی به غنیمت گرفته شد.»(۱)

سپاه پیرانشهر نیز در گزارشی ضمن اشاره به اینکه عملیات مزبور با همکاری تیپ ویژه شهدا و گردان جندالله پیرانشهر اجرا شده است، درخصوص چگونگی درگیری و میزان تلفات دوطرف، آورده است: «در پاک سازی، درگیری های پراکنده وجود داشت و دشمن از خود مقاومتی نشان نداد. به نیروهای خودی هیچ گونه آسیبی وارد نیامد.»(۲) باوجوداین، قرارگاه حمزه سیدالشهدا تلفات نیروهای خودی را در این عملیات ۳ شهید از تیپ شهدا و انهدام یک خودرو اعلام کرد(۳)

علاوه بر عملیات پاک سازی فوق، بعدازظهر امروز نیز یک گروه از نیروهای گشتی خودی در یکی از روستاهای بوکان با گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند که «ضدانقلاب درحال فرار بیش از ۱۰ کشته و زخمی داد»، اما کمبود نیرو مانع از تعقیب دشمن شد.(۴)

۱

درحالی که نیروهای خودی در جبهه های مختلف، دشمن خارجی را پیش رو دارند، در داخل کشور، به ویژه در مناطق کردنشین غرب کشور توان قابل ملاحظه ای را صرف مقابله با عناصر مسلح غیرقانونی می کنند. گستره جغرافیای درگیری های امروز که شهرها و مناطق اطراف سلماس، نقده، سقز، بانه و مریوان را در برمی گیرد، نشانگر وسعت این درگیری ها است.

به گزارش سپاه سلماس، بر اثر کمین ضدانقلاب در جاده خنابین، ۲ پیشمرگ کرد مسلمان شهید و ۳ نفر از نیروهای ژاندارمری زخمی شدند. در این درگیری که تا ساعت یازده شب ادامه داشت، ۳ دستگاه تراکتور و یک خودروی تویوتا هم کاملاً منهدم شد.(۵) گزارش دیگری از سپاه این شهر حاکی است عده ای از عناصر مسلح به یک دستگاه کمپرسی مهندسی رزمی (پایگاه حاجی جفان) حمله کردند و در درگیری یک ساعته ای که به وقوع پیوست، خودروی مذکور بر اثر اصابت گلوله، آتش گرفت.(۶)

در نقده نیز درپی حمله گروهی از افراد «کومه له و دمکرات» به پایگاه گلوان ۲ نفر از اعضای بسیج به شهادت رسیده و یک بسیجی دیگر هم زخمی شد. به گزارش سپاه نقده، علاوه بر تلفات مذکور، ۳ تن از نیروهای خودی که برای کمک به محل اعزام شده بودند، به دلیل خارج شدن اتومبیل از جاده زخمی شدند.(۷)

در همین حال، هنگام ژاندارمری سقز در گزارشی اعلام کرد: در ساعت ۷:۱۰ امروز، عده ای از نیروهای تأمین پایگاه بخلو با گروهی از عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در این حادثه، یک درجه دار شهید شد و ۲ نفر سرباز به اسارت دشمن درآمدند. این درگیری در ساعت ۹:۲۰ پایان یافت.

براساس گزارش گردان مرزی بانه، اکیپ های تأمین پایگاه فداکار در ساعت ۱۵:۴۵ با ضدانقلاب درگیر شدند. این درگیری که در جریان آن یک سرباز مجروح شد، در ساعت ۱۷:۳۰ خاتمه یافت.(۸)

ص: ۵۱۸

- ۱- سند شماره ۳۵۴۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از تیپ ویژه شهدا به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۸/۶/۱۳۶۲.
- ۲- سند شماره ۳۱۶۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه پیرانشهر به فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۶/۶/۱۳۶۲.
- ۳- سند شماره ۳۵۶۶۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ستاد مرکزی سپاه، ۲۸/۶/۱۳۶۲.
- ۴- سند شماره ۳۵۱۳۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه بوکان به اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۷/۶/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۳۵۴۳۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات سپاه سلماس به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۶/۶/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۵۱۲۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده اطلاعات - عملیات سپاه سلماس به فرماندهی اطلاعات - عملیات قرارگاه

حمزه سیدالشهدا، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

- ۷- سند شماره ۳۵۴۵۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه نرده به فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۷/۶/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۳۴۳۴۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

در مریوان هم به گزارش فرماندهی ناحیه ۴ سپاه کردستان گروهی از عناصر ضدانقلاب به یک خودروی نیروهای خودی «در حوالی پایگاه جانوره [در حومه مریوان] کمین زده و ۴ نفر را شهید و ۳ نفر را به گروگان برده و در بین راه نیز آن تعداد را شهید کرده اند.» (۱)

۱

کاشت مین در معابر و جاده های مواصلاتی در مناطق بحرانی غرب کشور - که در سالگرد تأسیس حزب دمکرات به طور ویژه مورد تأکید عبدالرحمن قاسملو رهبر این حزب، قرار گرفته است (۲) - از جمله اقداماتی است که گروه های مسلح غیرقانونی همواره برای ضربه زدن به نیروهای نظامی، انتظامی و جهاد سازندگی و نیز اعلام حضور، در دستور کار خود داشته اند؛ در ادامه مواردی از این گونه اقدامات گروه های ضدانقلاب در روزهای اخیر درج می شود.

به گفته رادیو کردستان، شب گذشته (۲۵ شهریورماه)، بر اثر انفجار یک مین ضدتانک، که پیشمرگه ها آن را در جاده مهاباد کار گذاشته بودند، یک دستگاه خودروی گاز ارتشی منهدم و ۶ تن از سرنشینان آن کشته یا زخمی شدند. این رادیو با استناد به گزارش هایی از نقده افزود: «پیشمرگان مین ضدتانک دیگری در مسیر جاده مهاباد به پایگاه میدان کار گذاشتند که روز ۲۶ شهریورماه بر اثر برخورد یک کمپرسی حامل آذوقه منفجر و در نتیجه خودرو منهدم و ۲ نفر از سرنشینان آن کشته شدند. ... ساعت ۵ و ۱۰ دقیقه بعد از ظهر روز ۲۶ شهریورماه، مین ضدتانک دیگری که توسط نیروهای [هیز] افشین در مسیر جاده مهاباد کار گذاشته شده بود با یک خودرو دشمن برخورد کرده که خودرو منهدم و تمامی سرنشینان آن کشته و یا زخمی شدند.» (۳)

براساس گزارش یک بولتن داخلی سپاه، یک دستگاه کامیون وزارت راه و یک دستگاه آمبولانس در حومه مهاباد با مین برخورد کردند. در این حادثه ۵ تن از کارکنان اداره راه و یک نفر از نیروهای نظامی مجروح شدند و یک تن نیز شهید شد (۴).

هنگ ژاندارمری مهاباد نیز گزارش داد: دیروز (۲۵ شهریورماه)، یک دستگاه خودروی لندرور که به منظور اسکورت گریدر اداره راه به پایگاه خلیفه اعزام شده بود بر اثر برخورد با مین از قسمت جلو متلاشی شد. در این واقعه راننده به شدت مجروح شد و دو سرنشین دیگر جراحات سطحی برداشتند. (۵)

گزارش گردان مرزی سردشت نیز حاکی است: دو روز پیش (۲۴ شهریورماه) «در ساعت ۰۹:۰۰، در محور لویران در حوالی پل شکسته یک دستگاه کمپرسی جهاد سازندگی در اثر برخورد با مین کاشته شده [به] وسیله ضدانقلاب خسارت دیده و این حادثه تلفات جانی نداشته است.» (۶)

در این میان، برخی از مین های کار گذاشته شده توسط عناصر ضدانقلاب قبل از انفجار با هشیاری نیروهای امنیتی و انتظامی کشف و خنثی می شود. در همین زمینه، به گزارش گردان مرزی سردشت، در طول دیروز و امروز، ۶ عدد مین (۳ عدد دست ساز و ۳ عدد ضدتانک) با تلاش تعدادی از سربازان وظیفه کشف و خنثی شده است. (۷)

ص: ۵۱۹

۱- سند شماره ۳۴۳۹۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه ۴ سپاه به سپاه پاسداران کردستان (اطلاعات)، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۶۰۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۱، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۶، ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۳۴ - ۳۵.

۴- سند شماره ۶۰۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۵- سند شماره ۳۵۴۳۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا به فرماندهی ژاجا رکن ۳، مرکز

فرماندهی ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

- ۶- گزیده اسناد مناطق کردنشین (ارومیه)، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ص ۱۳۸.
- ۷- سند شماره ۶۰۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

فعالیت های تبلیغاتی در کنار حملات هوایی و توپخانه ای عراق به شهرها و روستاهای واقع در جبهه شمالی، به ویژه محدوده عقبه عملیات آتی، موجب شده است اهالی این مناطق به تخلیه منازل مسکونی و نقل مکان به قسمت های ایمن اقدام کنند.

در این زمینه، امروز خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، که از شهر بانه بازدید کرده، گزارش داد: «تعداد زیادی از فروشگاه ها و محل های کسب در شهر بانه بسته شده و در طول روز وانت ها و تراکتورهای زیادی به چشم می خورد که مشغول حمل اثاثیه منزل به خارج از شهر می باشند. همچنین هرروز گروهی از مردم مراجعه به مسئولین شهر می کنند و تقاضای مجوز عبور اثاث منزل می کنند.» وی یادآور شد «مردم به طرق مختلف و در ساعات مختلف اسباب منزل خود را به خارج از شهر منتقل می کنند. به طوری که در حال حاضر حدود ۵۰ درصد شهر تخلیه شده است.»

در این گزارش تبلیغات وسیع عراق که از طریق رادیو و نیز عناصر ضدانقلاب انجام می گیرد، یکی از دلایل اصلی خروج بی رویه مردم از شهرها و مناطق مسکونی ذکر شده و آمده است: «صدای رادیوهای بیگانه در اکثر اوقات بدون پارازیت و بهتر از صدای جمهوری اسلامی ایران در شهر مرزی بانه شنیده می شود»، این در حالی است که «سیمای جمهوری اسلامی نیز در این شهر با لرزش و با کیفیت پایین مشاهده می شود.»^(۱)

«کلید خلیج فارس دست ماست اگر بنا باشد خلیج فارس امن بماند باید برای همه امن باشد و اگر بنا باشد ناامن بماند باید برای همه ناامن باشد.» هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، با بیان این مطلب در جمع پرسنل پایگاه دریایی بندرعباس ضمن تأکید بر اهمیت تنگه راهبردی هرمز در مورد احتمال ناامنی این منطقه در صورت حمله عراق به مراکز اقتصادی ایران در خلیج فارس هشدار داد.

هاشمی رفسنجانی که در

ص: ۵۲۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳، سندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲

ادامه سفر خود به سه استان جنوبی ایران، امروز صبح وارد بندرعباس شد، با شرکت در مراسم صبحگاه مشترک نیروهای مسلح در پایگاه دریایی این شهر، سخنان مبسوطی درباره امنیت تنگه هرمز، اهمیت آن برای جهان و احتمال ناامنی این تنگه در صورت آسیب دیدن خارک، بیان کرد.

رئیس مجلس شورای اسلامی در زمینه اهمیت فوق العاده امنیت تنگه هرمز برای ایران و جهان گفت: «بسیاری از نیروهایی که در اینجا مسئولیت حفاظت از امنیت تنگه هرمز و خلیج فارس را به عهده گرفته اند برای ما در جبهات مورد نیاز بودند و این بدان علت است که ما به امنیت دنیا و سرنوشت بشریت می اندیشیم و اینها برای دنیا مایه تعجب است که چگونه کشوری که سه سال است جنگ بر او تحمیل شده از استکبار جهانی انتقام نمی گیرد.» وی افزود: «خلیج فارس و تنگه هرمز یک قطعه آب معمولی از دریاها نیست. اینجا شریان اصلی ارتزاق بسیاری از کشورها و صنایع دنیاست و اینجا گلوگاه حساس اقتصاد دنیاست که می تواند کلید روشن و خاموش کردن انرژی دنیا محسوب شود و جایی است که روزانه میلیون ها بشکه نفت از آن عبور می کند و اگر عبور نکند دنیا خود می لرزد.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع در ادامه، تنگه هرمز و خلیج فارس را «امانتی از سوی امام و ملت در نزد نیروی دریایی و نیروی هوایی ارتش» توصیف کرد و اقدامات نیروهای سپاه پاسداران برای حفاظت از خلیج فارس را مورد توجه ملت ایران و موجب «تحریر، دلهره و اعجاب» جهانیان خواند و افزود: «این حرکات دائمی و هوشیارانه در طول سه سال جنگ در سرنوشت کل دنیا اثر تاریخی و تاریخ ساز داشته است.» هاشمی رفسنجانی ناامن سازی تنگه هرمز را برای ایران امری آسان اعلام کرد و گفت: «ما اگر مثل بعضی از کشورها ماجراجو بودیم و می خواستیم برای کشورهای هم جوار و حتی دور از منطقه ایجاد دردسر کنیم با یک آتشبار و توپ دورزن و چند هواپیما و هلیکوپتر برای ما ممکن بود که در این منطقه گلوی استکبار جهانی را آن طور فشار بدهیم که به خفگی برسد.»

رئیس مجلس شورای اسلامی ضمن تأکید مجدد بر تلاش ایران برای حفظ امنیت منطقه و ارجحیت امنیت خلیج فارس در راهبرد جمهوری اسلامی ایران بر ناامنی این منطقه، خطاب به دولت فرانسه در خصوص تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق گفت: «حزب سوسیالیست ماجراجوی فرانسه خیال می کند که با تحویل هواپیمای سوپراتاندارد می تواند خلیج فارس را ناامن کند تا امنیت را برای خودش کسب کند و اگر روزی پیش بیاید که آنها آن قدر دیوانه شوند که دست به چنین جنایتی بزنند تا ما نخواهیم این منطقه امن نخواهد شد و این ارتش و نیروهای مردمی ایران هستند که تصمیم می گیرند منطقه امن یا ناامن باشد.»

وی در بخش دیگری از سخنان خود کشورهای منطقه خلیج فارس را مخاطب قرار داده و یادآور شد: «به کشورهای خلیج فارس اخطار می کنم قدری به منافع خودشان و جمهوری اسلامی توجه

داشته باشند و اگر این کشورها جانب ایران را نگیرند تیشه به ریشه خودشان زده اند و ما این امنیت را در درجه اول برای ملت مظلوم و شهیدداده مان و ارتش و سپاهی که جان برکف برای ترویج اسلام و قرآن می جنگد می خواهیم و دلیلی هم ندارد که ما از امنیتی که پاسدارش هستیم برخوردار نباشیم و ما به دنیای استکبار اعلام می کنیم که از حوصله و نجابت ما سوء استفاده نکنند.»

هاشمی در پایان با اشاره به احتمال بروز بحران در منطقه خلیج فارس، به ویژه در محدوده تنگه هرمز اضافه کرد: «انتظار به وجود آمدن یک بحران عمیق در منطقه محدوده شما می رود و در یک مقطعی از تاریخ که همه دنیا با دلهره چشمش را به تنگه باریک تحت حفاظت شما دوخته است، استعمارگران در وحشت اند و محرومان دنیا در امید و انتظار و اینجا جای حساس است و ما به حساسیت اینجا توجه داریم و امنیت را زیر نظر خواهیم داشت و امیدواریم همچون همیشه امنیت اینجا محفوظ بماند.»^(۱)

رئیس مجلس شورای اسلامی پس از برگزاری مراسم صبحگاه در پایگاه دریایی بندرعباس و بازدید از اتاق عملیات و کارگاه های فنی نیروی دریایی و سکوهاى تعمیر کشتی بر روی عرشه ناوشکن زال حاضر شد و درمقابل وی ناوشکن فرامرز و دو ناو لجستیکی دیگر، یک عملیات رزمی نمایشی را اجرا کردند^{(۲) - (۳)}

۱

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، پس از دیداری شش روزه از کشورهای چین و بنگلادش امروز وارد تهران شد. وی قبل از ترک بنگلادش و نیز در هنگام ورود به تهران در مصاحبه هایی از نتایج سفر خود گزارش مختصری داد و مطالبی راجع به جنگ ایران و عراق، به ویژه مسئله میانجیگری و پایان دادن به جنگ بیان کرد.

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی، علی اکبر ولایتی قبل از ترک بنگلادش، در داکا به خبرنگاران گفت: «در حال حاضر هیچ گونه میانجیگری برای پایان دادن به جنگ با عراق وجود

ص: ۵۲۲

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به کوشش مهدی هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۲۱۹.

۳- هاشمی رفسنجانی در خاطرات خویش در این باره می نویسد: «به دیدار مرکز تعمیر کشتی پایگاه رفتیم؛ جالب است. حوضچه هایی که کشتی ها در آن تعمیر می شود و کارگاه ها را بازدید کردیم. ... قبل از این دیدار، در اتاق جنگ پایگاه، دو افسر، موقعیت دریا و نیروهای خودمان و دشمنان را توضیح دادند. اطلاعات مفیدی گرفتیم. سپس با تمامی همراهان، برای دیدن دریا و عملیات دریایی حرکت کردیم. ما سوار بر ناوشکن زال و بعضی از همراهان، سوار بر ناو فرامرز شدیم. ... از ساعت یازده صبح تا شش بعدازظهر، روی آب بودیم. ... در اتاق فرماندهی و عملیات و عرشه کشتی و... توضیحات کافی دادند و قسمت عمده بخش ها و اسلحه ها و ابزار کشتی را معرفی کردند. عملیات جنگی را هم با استفاده از خمپاره انداز و توپ ها و پرتاب راکت منور، به نمایش گذاشتند؛ خیلی موفق نبود. استفاده از قایق اتوماتیک نجات را هم نمایش دادند که جالب بود.» (اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به کوشش مهدی هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۲۱۹).

ندارد و ایران مصمم به بازپس گیری سرزمین هایی است که ... هنوز در اشغال نیروهای عراقی است.» این خبرگزاری افزود: «علی رغم اظهارات ولایتی، یک مقام رسمی وزارت خارجه بنگلادش گفت ایران به طور قابل ملاحظه ای تقاضای قبلی خود در مورد غرامت جنگی را تعدیل کرده است.» (۱) رادیو بی بی سی نیز ضمن اشاره به سخنان ولایتی مبنی بر نبود هیچ گونه طرح میانجیگرانه گفت: وی تأکید کرد که ایران درخواستی برای میانجیگری یک کشور ثالث در جنگ ایران و عراق مطرح نکرده است. این رادیو همچنین به نقل از گزارشگر خود در داکا مطالبی را پخش کرد که از طرح بحث هایی درخصوص پایان دادن به جنگ در مذاکرات مقام های ایرانی و بنگلادشی حکایت دارد. رادیو بی بی سی از قول «منابع دیپلماتیک رسمی در داکا» افزود: «نظر ایران این است که تا ارتش عراق از خاک ایران خارج نشده، آتش بس را نخواهد پذیرفت. این منابع گفته اند دولت ایران تصور می کند که عراق با ادامه کنترل خود بر کوهستان های مرزی دو کشور قصد دارد برتری استراتژیکی داشته باشد.» (۲)

وزیر امور خارجه در هنگام ورود به تهران در فرودگاه مهرآباد نیز در مصاحبه کوتاهی به اجمال از سفر شش روزه اش به چین و بنگلادش گزارش داد. ولایتی با بیان اینکه سفر وی به دعوت رسمی وزرای امور خارجه چین و بنگلادش انجام گرفته بود، درخصوص روابط ایران و چین و توافقات به عمل آمده در سفر اخیر گفت: «در محدوده سیاست خارجی تلاش مسئولان آن بر این است که علاوه بر حفظ تعادل، در زمره کشورهای جهان سوم باشند. رابطه ما با چین براساس حفظ احترام متقابل و عدم مداخله در امور یکدیگر است.» وی افزود: «هیئت جمهوری اسلامی ایران در سفر به جمهوری دمکراتیک چین مذاکراتی در زمینه بازرگانی به عمل آوردند. پیش نویس یک موافقت نامه فرهنگی به امضا رسید که پس از طی مراحل قانونی به اجرا درمی آید. همچنین در زمینه کشاورزی و صنعت مذاکراتی داشتیم.»

ولایتی درباره سفر به بنگلادش نیز گفت: «رابطه با این کشور برای ما اهمیت ویژه ای دارد، بنگلادش در تهاجم اخیر اسرائیل به لبنان تنها ملت غیرعربی بود که تعداد زیادی شهید و اسیر تقدیم اسلام کرده است. در این کشور هم ملاقات و مذاکرات خوبی داشتیم و در زمینه مبادلات بازرگانی مذاکراتی با مقامات این کشور صورت گرفت.» (۳)

رادیو بی بی سی در مورد محتوای مذاکرات بازرگانی هیئت ایرانی در بنگلادش گفت:

ص: ۵۲۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۲، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰، داکا - خبرگزاری آلمان غربی، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳، رادیو بی بی سی، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳ مکرر.

«بنگلادش تقاضای دریافت دویست هزار تن نفت خام از ایران را داشت که با آن موافقت شد. این مقدار علاوه بر صد هزار تن نفت تصفیه شده است که قرار است ایران با تخفیف های خاصی به بنگلادش صادر کند. مقامات رسمی گفته اند بعد از دریافت نفت یادشده بنگلادش تا سه ماه دیگر برای پرداخت آن فرصت خواهد داشت. قرار است ایران حدود ۱۸۰ میلیون متر پارچه کنفی به مبلغی معادل ۹ میلیون دلار و نیز ۵۰۰ تن چای از بنگلادش خریداری کند.» (۱)

۱

مسئولان و دست اندرکاران امور اقتصادی و صنعتی ایران در ترسیم سیاست های اقتصادی خارجی از عدم وابستگی و لزوم گریز از اقتصاد تک محصولی و تکیه بر صادرات نفت سخن می گویند. باین حال به نظر می رسد بسیاری از دولت های خارجی به ویژه کشورهای اروپایی همچنان به ایران به عنوان منبع تأمین انرژی و بازاری برای صادرات کالاهای مصرفی خود می نگرند. دیدارها و سخنرانی هایی که امروز در حوزه اقتصاد و صنعت انجام شد تاحدی بیانگر چنین وضعیتی است.

امروز دیترس فون ورتس قائم مقام وزارت امور اقتصاد و دارایی آلمان فدرال، در رأس هیئتی مرکب از مدیران کل وزارتخانه های امور خارجه و اقتصاد و نیز هیئت دیگری مرکب از ۴۰ نفر از نمایندگان مؤسسات و شرکت های دولتی و خصوصی بازرگانی و صنعتی این کشور وارد ایران شدند. (۲)

فون ورتس پس از ورود به تهران در مصاحبه ای با خبرگزاری جمهوری اسلامی راجع به اهداف سفر هیئت اقتصادی آلمان به ایران گفت: «در ارتباط با روابط اقتصادی و مالی بین دو کشور [و] نیز لزوم انجام مذاکراتی در این زمینه، لازم بود که هیئت هایی به دو کشور سفر کنند.» وی افزود: «همراه هیئت ما نمایندگان شرکت های نفتی آلمان برای انجام مذاکراتی در زمینه خرید نفت به ایران آمده اند که امید می رود دیدارهای سودمندی با مقامات جمهوری اسلامی ایران داشته باشند.»

شرافت معاون کل وزارت امور اقتصاد و دارایی ایران، که به طور رسمی از هیئت آلمانی استقبال کرد، درباره سفر این هیئت به ایران گفت: «هیئت مذکور جهت بررسی امکان بهبود روابط تجاری و نیز بررسی حساب های مالی و روابط اقتصادی فی مابین و رفع مشکلات مالی به کشورمان سفر کرده است و انتظار می رود طی مذاکرات اعضای هیئت با همتایان ایرانی خود در زمینه های بازرگانی، صنعتی و نفتی یادداشت تفاهمی به امضا برسد.» وی تأکید کرد: «خط مشی کلی جمهوری اسلامی ایران در ایجاد روابط اقتصادی با کشورهای مختلف از جمله آلمان فدرال براساس کاهش واردات کالاهای مصرفی و تأکید بر واردات کالاهای سرمایه ای و انتقال تکنولوژی و ایجاد توازن استوار است.» (۳)

ص: ۵۲۴

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۳، رادیو بی بی سی، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۲- گزارش سفر هیئت اقتصادی و صنعتی آلمان غربی به ایران در ضمیمه این گزارش آمده است.

۳- روزنامه کیهان، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۷.

همچنین، امروز به مناسبت روز ملی لهستان در نمایشگاه بین المللی بازرگانی تهران، سفیر این کشور و رئیس مرکز فلزات ایران در خصوص روابط اقتصادی و تجاری ایران و لهستان و نیز زمینه های گسترش آن سخنرانی کردند. اسلویکوسکی سفیر لهستان در تهران، ضمن اظهار علاقه مندی کشورش به توسعه همکاری های اقتصادی و صنعتی با ایران در تمامی زمینه ها، از سفر قریب الوقوع هیئتی به ریاست معاون بازرگانی خارجی لهستان به ایران در چهارچوب توسعه همکاری های اقتصادی و صنعتی بین دو کشور خبر داد.

سپس رئیس مرکز فلزات ایران گفت: «نهمین نمایشگاه بین المللی تهران و هشتمین نمایشگاه اختراعات و ابتکارات هنگامی گشایش می یابد که جمهوری اسلامی ایران به ثبات و استواری در همه زمینه ها از جمله اقتصادی دست یافته است. به علاوه ایران به منظور کسب استقلال سیاسی و اقتصادی در روابط بازرگانی خود به اصل عدم وابستگی و اجرای سیاست نه شرقی و نه غربی متعهد و [مایل به گسترش روابط با] کشورهایی که در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به رژیم عراق کمک نکرده اند می باشد.» وی افزود: «استراتژی بازرگانی خارجی ما براساس تعادل و توازن و منافع متقابل دو ملت استوار است و خواهان افزایش صادرات کالاهای غیرنفتی خود می باشیم و همچنین امیدواریم بدون دخالت واسطه ها مبادلات بین ایران و لهستان توسعه یابد و کالای غیرنفتی بیشتر به لهستان صادر شود.» (۱)

۱

اخبار مربوط به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق در آینده نزدیک و حواشی آن امروز نیز بخش مهمی از مطالب و گزارش های رسانه ها و مطبوعات جهان را به خود اختصاص داده بود.

تلویزیون دولتی فرانسه در برنامه ای تفسیری، ضمن پرداختن به دلایل کمک ها و پشتیبانی های تسلیحاتی فرانسه از عراق به ویژه واگذاری جنگنده های سوپراتاندارد به این کشور، اهداف دولت میتران از این اقدامات را «جلوگیری از گسترش انقلاب اسلامی در عراق، جلوگیری از سقوط صدام و کاهش نفوذ روسیه در بغداد» عنوان کرد. به نوشته روزنامه کیهان، این برنامه که در پاسخ به سؤالات افکار عمومی فرانسه «در مورد حمایت و پشتیبانی غیرضروری [دولت فرانسه] از رژیم بغداد» پخش شد، با اعلام این خبر که در حال حاضر ۶ هزار مستشار نظامی فرانسوی در عراق فعالیت می کنند، کوشید و انمود سازد «تحویل سوپراتانداردها یک اقدام جدید نیست و دنباله سیاست اعمال شده چندساله دولت فرانسه در عراق است.» (۲)

روزنامه لوکوئیدین دو پاری (چاپ فرانسه) نیز به موضع امریکا و اسرائیل در خصوص مسئله سوپراتانداردها اشاره کرد و نوشت: «در حالی که امریکا نگران آن است که حضور هواپیماهای سوپراتاندارد موجب گسترش بحران در منطقه و احیاناً مسدود شدن راه عبور و مرور

ص: ۵۲۵

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

نفتکش ها در خلیج فارس شود، اسرائیل با نظر کاملاً متفاوتی به بحران بین ایران و عراق می نگرد، از نظر اسرائیل بزرگ ترین خطری که این کشور را تهدید می کند عراق است.»

روزنامه تایمز (چاپ انگلستان) در آخرین شماره خود به انعکاس نگرانی انگلستان در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد پرداخته و در این باره آورده است: «دولت انگلستان معتقد است که تجهیز نیروی هوایی عراق به هواپیماهای سوپراتاندارد باعث برهم خوردن توازن رزمی بین دو کشور درگیر در جنگ خواهد شد.» تایمز افزود: «با وجودی که وزارت خارجه انگلستان هنوز در این مورد رسماً اظهار عقیده نکرده است، اما دولت فرانسه معتقد است که هواپیماهای سوپراتاندارد باعث پایان یافتن جنگ خونین و طولانی بین دو کشور ایران و عراق خواهد شد.»

روزنامه هرالده تریبون بین المللی هم نوشت: «دولت فرانسه همچنان بر سر تصمیم خود برای ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق باقی است. آگاهان بین المللی معتقدند ورود این هواپیماها به صحنه جنگ باعث گسترش هرچه بیشتر آن خواهد شد.»

نیویورک تایمز نیز خبری درج کرد مبنی بر اینکه: «کشورهای ایالات متحده آمریکا، انگلستان و آلمان غربی مرتباً از دولت فرانسه خواسته اند تا از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خودداری کند و اما دولت فرانسه علی رغم این اخطارها در نظر دارد ۵ هواپیمای مذکور را ظرف ساعات آینده به عراق تحویل دهد.» این روزنامه از قول سفیر عراق در پاریس افزود: «ما (عراق) امیدواریم هواپیماهای سوپراتاندارد مقامات جمهوری اسلامی را سر عقل آورده و به جنگ پایان خواهند داد.»

هفته نامه ژون آفریک (چاپ فرانسه) نیز در مصاحبه ای با میشل ژوبر وزیر پیشین امور خارجه و وزیر اسبق بازرگانی خارجی فرانسه، مسئله کمک فرانسه به عراق را بررسی کرده است. ژوبر در پاسخ به پرسشی در مورد درگیری هم زمان فرانسه در لبنان، چاد و جنگ ایران و عراق، ضمن تشریح دلایل سیاسی حضور فرانسه در سه بحران مذکور در مورد پشتیبانی فرانسه از عراق، ابتدا این امر را طبیعی و بی ارتباط به جنگ عراق با ایران دانست، اما در نهایت اظهار کرد: «شکست عراق به نفع اعراب، به نفع غرب و به نفع فرانسه نیست و بنابراین نباید به پشتیبانی فرانسه از عراق جنبه بی احتیاطی داد.» (۱)

روزنامه لوماتن (چاپ فرانسه) در گزارشی تحت عنوان "پاریس در برابر تهدیدهای جمهوری اسلامی عکس العمل نمی کند." به ادامه «حفظ سکوت کامل» فرانسه در مورد نحوه تحویل قریب الوقوع سوپراتانداردها به عراق و نیز عدم واکنش دولت این کشور در برابر تهدیدهای ایران پرداخته و افزود: «مقام های فرانسوی به طور خصوصی اظهار می دارند که تهدیدهای فعلی جمهوری اسلامی علیه فرانسه شدیدتر از تهدیدهای آنها در گذشته نیست که به صورت یک سلسله انفجار و سوءقصد علیه سفارت و کارکنان سفارت فرانسه در تهران رخ داده است.»

ص: ۵۲۶

روزنامه لا-کروا نیز نوشت: «جمهوری اسلامی تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد را به عراق به منزله اعلام جنگ فرانسه به رژیم تهران تلقی می کند و به همین جهت اعلام کرده است که ضربه های سخت بر فرانسه وارد خواهد آورد.» این روزنامه اضافه کرد: «با بسته شدن تنگه هرمز بیم آن می رود که جنگ جمهوری اسلامی و عراق به جنگی بسیار دامنه دارتر تبدیل شود.»

لوکوئیدین هم با انعکاس سخنان تهدیدآمیز نخست وزیر ایران آورده است: «میرحسین موسوی نخست وزیر جمهوری اسلامی فرانسه را تهدید کرده و گفته است ما فرانسه را آرام نخواهیم گذاشت.» این روزنامه بر احتمال انجام اقدامات تروریستی از سوی ایران تأکید کرده و حتی احتمال حمله ایران به کویت را نیز مطرح ساخته است.

روزنامه اومانیه ارگان حزب کمونیست فرانسه نیز موضوع بسته شدن تنگه هرمز و احتمال دخالت امریکا در جنگ ایران و عراق را مورد توجه قرار داده و نوشته است: «استفاده از سوپراتانداردها در جنگ جمهوری اسلامی و عراق ممکن است به بستن تنگه هرمز به وسیله جمهوری اسلامی بینجامد. ناظران سیاسی اظهار می دارند که بسته شدن تنگه هرمز با پاسخ ضربتی ایالات متحده روبه رو خواهد شد.»^(۱)

خبرگزاری فرانسه نیز بیانیه سرژ دپاکی دبیر حزب سوسیالیست متحد فرانسه (چپ) را منتشر کرد. در این بیانیه ضمن اظهار نگرانی از واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، آمده است: «موازنه سود و زیان به دست آمده از این طریق هر قدر باشد، خطر دریافتی نیز قابل توجه است. ... روابطی که فرانسه در نظر دارد با کشورهای عرب در بافت فعلی در پیش گیرد باید مشخص شود و بعضی اعمال رها گردد. ... سیاست جدید امروز چیز دیگری را ایجاب می کند تا شرکت حتی غیرمستقیم در وخیم تر کردن جنگی که به ابدیت کشانده می شود.»^(۲)

علاوه بر روزنامه های فرانسوی یک روزنامه عراقی نیز موضوع واگذاری سوپراتانداردها و مسائل مربوط به آن را مورد توجه قرار داد. خبرگزاری رویتر از عراق گزارش داد که روزنامه العراق «نگرانی امریکا در مورد اجاره پنچ فروند هواپیمای سوپراتاندارد به عراق را مورد حمله قرار داده و آن را مداخله در امور داخلی فرانسه و عراق توصیف کرد.» این روزنامه اظهار نگرانی امریکا را «توطئه جدید امریکا برای جلوگیری از تحویل این هواپیماهای مدرن به عراق [و] توطئه ای علیه تمام اعراب» توصیف کرده و نوشته است: این رفتار امریکا هیاوهویی است که «هدف عمده آن نگه داشتن جنگ ایران و عراق در شرایط کنونی و طولانی تر کردن آن تا حد امکان می باشد.»^(۳)

۱

نشریه فارین ریپورت در شماره اخیر خود به بررسی عملیات آتی ایران در جبهه شمال غرب، تلفات انسانی و خسارات مالی جنگ ایران و عراق، صدور نفت دو کشور، وضعیت سیاسی و اقتصادی ایران و... پرداخته است.

ص: ۵۲۷

۱- همان، صص ۲۷ - ۲۶، رادیو ایران، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۴ - ۳، پاریس - خبرگزاری فرانسه.

۳- همان، ص ۱۱، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، این نشریه راجع به عملیات آتی ایران در جبهه شمال غرب نوشته است: «ایرانی ها ظاهراً می خواهند به سوی شهر عراق "لی ذیلجا" در شمال غربی و شهر پنجوین در جنوب غربی و ناحیه کوهستان های کردستان پیشروی کنند. ... ایرانی ها بعداً امیدوارند که به طرف سلیمانیه و سپس به طرف کرکوک و لوله نفت منتهی به ترکیه پیشروی کنند. عراق جنگنده های خود را برای حمله به میوان، کرمانشاه و ستون وسایط نقلیه که در فاصله آنها در حرکت اند، فرستاده، اما موفقیت کمی داشته است. در این هفته چند جنگ هوایی روی داد و عراق برای دفاع از سلیمانیه سه لشکر و صدها تانک فرستاده است.»

نویسنده این مقاله، صدور نفت ایران را روزانه حدود ۲/۲ میلیون بشکه و صادرات عراق را ۷۰۰ هزار بشکه برآورد کرده است.

فارین ریپورت سفرهای اخیر دو تن از مقامات عرب؛ یعنی ژنرال ابوغزاله وزیر دفاع مصر و شاه حسین پادشاه اردن و نیز سفر اخیر علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران به چین را از مسائل مهم و مؤثر در سرنوشت جنگ ایران و عراق دانسته است. به نوشته این مقاله، سفر شاه حسین به چین که در ظرف ده ماه گذشته دو بار تکرار شده است، کوششی است برای مسدود کردن «جدیدترین منبع تسلیحاتی ایران در آستانه تعرض جدید آن علیه عراق». در این مقاله همچنین، دلیل سفر اخیر وزیر امور خارجه ایران به چین اطمینان از انجام معامله تسلیحاتی بین ایران و چین عنوان شده است.

نشریه مذکور در تحلیل وضعیت سیاسی ایران نیز نوشته است: باوجود دستگیری و محاکمه اعضای حزب توده، حکومت ایران به سمت غرب متمایل نشد. این نشریه افزود: «ایران به طور محکم در راهی که به نظر می آید عدم تعهد واقعی باشد قرار گرفته است.» این مقاله در پایان آینده سیاسی ایران را این گونه پیش بینی کرد: «آیت الله خمینی یک سالخورده سالم است و در روز به طور کامل کار می کند. هنگامی که سرانجام درگذرد، احتمالاً یک رهبری جمعی که آیت الله رفسنجانی در جلو آن است جانشین خواهد شد.»^(۱)

۱

به مناسبت عید قربان، امروز پیام تبریکی از سوی جبهه آزادی بخش عربی فلسطین برای صدام حسین رئیس جمهور عراق، ارسال شد. در بخشی از پیام آمده است: «پیروزی عراق قهرمان در جنگ با ایران مقدمه ای است بر پیروزی انقلاب فلسطین.»^(۲)

همچنین، عبدالله بن عبدالعزیز ولیعهد عربستان سعودی، در سخنرانی خود به مناسبت عید قربان، جنگ ایران و عراق را «پس از فقدان فلسطین بزرگ ترین بلا برای جهان اسلام خواند.» وی ضمن دعوت مسلمانان و اعراب به حفظ یکپارچگی و زدودن اختلافات و کینه ها نسبت به هم، آرزو کرد جنگ دو کشور ایران و عراق پایان یابد. ولیعهد عربستان در ادامه نطق خود

ص: ۵۲۸

۱- همان، صص ۱۰ - ۶، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۳۷، رادیو صوت الجماهیر، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

درخصوص جنگ ایران و عراق افزود: «این جنگ نامعقول اسلامی درحالی بین کشورهای اسلامی به وقوع پیوسته و همچنان ادامه دارد که مسلمانان متفرق اسلام درحال تلاطم می باشند و ما می دانیم که یک فرد مسلمان در کنار برادر اسلامی خود نیرومند است نه در نزاع با او.»^(۱)

۱

درحالی که اخیراً اخباری مبنی بر تلاش های کویت برای رفع اختلافات عراق و سوریه منتشر شده است، امروز خبرگزاری فرانسه به نقل از روزنامه کویتی الانباء گزارش داد وزیر امور خارجه سوریه و عراق، پنجم ژوئیه سال جاری (۱۴ تیرماه ۱۳۶۲)، در مسکو به طور محرمانه با یکدیگر ملاقات کرده اند.

براساس گزارش مذکور، مقامات عراقی و سوری «مجدداً با همکاری شیخ صباح آل احمد الصباح وزیر امور خارجه کویت، می بایستی در حاشیه اجلاس عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک با یکدیگر ملاقات نمایند.»

الانباء افزوده است: «ملاقات طارق عزیز و عبدالحلیم خدام در مسکو نتیجه مساعی میانجیگرانه شوروی ها جهت پشتیبانی از کوشش های کشورهای خلیج [فارس] بوده است که در نتیجه شیخ صباح در طی هفته های اخیر با رؤسای جمهوری سوریه و عراق در پایتخت آن کشورها دیدار داشته است.» به نوشته این روزنامه: «تنها نتیجه به دست آمده توسط مسئول کویتی، که چهارشنبه گذشته با حافظ اسد دیدار داشته است، قول دو رئیس جمهوری جهت مطرح نساختن اختلافات خود در گردهمایی آینده سران عرب می باشد که برای ۲۰ نوامبر در ریاض پیش بینی شده است.» با این حال، خبرگزاری فرانسه به نقل از صلاح خلف (ابوایاد، مرد شماره ۲ الفتح) گزارش داد: «اختلاف سوریه و عراق و اختلافات میان اعراب درمورد امکانات پایان بخشیدن به جنگ عراق و ایران، اجلاس سران عرب در ریاض را به تأخیر می اندازد.»^(۲)

ضمیمه گزارش ۴۱۱: حمله نیروهای خودی به ارتش عراق در حین عقب نشینی از منطقه جنوب دهانه شیلر

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش در جلسه ای که در تاریخ ۲۹/۶/۱۳۶۲ برگزار شد راجع به این عقب نشینی گفت: «... ما تهران که بودیم، یک دفعه شنیدیم که بچه ها از ارتفاعات شمال شیلر به دره شیلر سرازیر شده اند و دارند دشمن را دنبال می کنند این برای ما خیلی غیرمترقبه بود و بعد فهمیدیم که دشمن آمده پیشگیری کرده است، برای آنکه بتواند بهتر پدافند بکند، آمده ارتفاعاتی که بر شیلر و تخته نادر و سورکوه و آسمان بین مسلط است تخلیه کرده است. منتها قرار بوده با برنامه تخلیه کند و پشت رودخانه شیلر برود. آنجا کانال کنده، باز میدان های مین بسیاری درست کرده و به ارتفاعات لری و کنگرک و کانی مانگا رفته و خط پدافندی را در جنوب شیلر محکم کرده است. بچه ها هوشیاری به خرج دادند و در حینی که دشمن عقب نشینی می کرده، به آن حمله کردند. در نتیجه تلفات سنگینی به آن وارد شده، مهمات زیادی از دشمن باقی مانده سنگرهای سالم با خواروبار و وسایل مانده که باوجود اینکه تا نزدیک ترین نقطه اینجا با هلیکوپتر رفته بودیم و بقیه اش را با ماشین رفتیم و سه ساعت هم می گشتیم، باز هم نرسیدیم و

ص: ۵۲۹

۱- همان، ص ۳۶، رادیو ریاض، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۶، کویت - خبرگزاری فرانسه، ۲۶/۶/۱۳۶۲.

مجبور شدیم که بقیه اش را با هلیکوپتر برویم. پایگاه های زیادی بود، پایگاه های مستحکم بود.» (۱)

احمد کاظمی فرمانده لشکر نجف هم در جلسه ای در تاریخ ۲۹/۶/۱۳۶۲، در مورد چگونگی حمله به نیروهای درحال عقب نشینی عراق و نیز غفلت و کوتاهی انجام شده در این خصوص گفت: «چند وقت پیش از اینکه قرار شد روی سورکوه عمل کنیم، ما به منطقه رفتیم. بچه ها گفتند دشمن از اینجا عقب نشینی می کند. ما نیز دیدیم از این پاسگاه ها دارد پلیت و الوار برای دشمن پایین می آید! ما هم نیروهایی را سریع از اینجا انداختیم و به پشت پاسگاه پشتوه آوردیم. متوجه هستید که دشمن ۲۲ نفر را اینجا آورده و با دو گروهان هم ساعت ۸ شب به این پاسگاه حمله کرده است. خلاصه تقریباً ساعت ۸، ۹ بود که درگیری در پاسگاه شروع شد و اینجا سقوط کرد دشمن از جاده گذشت و با همه مهمات و تجهیزات فرار کرد. در پاسگاه تا صبح ساعت ۱۰، ۱۱ درگیری بود. در تاریخ ده، یازدهم [از ده یازده روز پیش] که از این پشت به پاسگاه حمله کردیم، و پاسگاه هم سقوط کرد و چیزی در حد ۱۰۰ نفر کشته از دشمن داشتیم...» (۲)

کاظمی در ادامه گفت: «ما یک سری مسائل در رابطه با این منطقه داریم. ما آمدیم طرحمان را به برادر محسن و برادر رحیم دادیم. یک بار هم که شما تشریف آوردید، بهتان گفتیم. تا رفتید و بیاید، دشمن عقب نشینی کرد. یک طرحی داشتیم که بیاییم با دو گردان این جاده را ببندیم، این جاده را که ببندیم یک تیپ عراقی در اینجا محاصره می شد، که خودتان آمدید و منطقه را دیدید، سرهنگ شیرازی هم به منطقه آمد به آقا جواد [استکی] می گفت، چرا شما نیامدید؟ دشمن از اینجا فرار کرد و چرا زودتر نیامدید؟ حالا می گویم ان شاءالله این مسئله باید پیگیری شود، چون ما می توانستیم با یک گردان، یک تیپ از دشمن را در اینجا محاصره کنیم و بگیریم...» (۳)

ضمیمه گزارش ۴۱۹: گزارش سفر هیئت اقتصادی و صنعتی آلمان غربی به ایران

روزنامه آلمانی دی ولت در یکی از شماره های اخیر خود در مورد سفر دو هیئت اقتصادی آلمان فدرال به ایران می نویسد: «هم زمان با سفر یک هیئت ۴۰ نفره از نمایندگان اقتصاد آلمان فدرال به ایران، آقای دیترس فون ورتس قائم مقام وزیر اقتصاد و دارایی آلمان نیز به ایران رفته است. این سفر به همت اطاق بازرگانی آلمان و ایران در تهران انجام می پذیرد. قائم مقام وزیر اقتصاد و دارایی آلمان در رابطه با برگزاری نهمین نمایشگاه بین المللی تهران به ایران آمده است و از این موضوع برای آغاز دوباره روابط دوجانبه بین ایران و آلمان استفاده خواهد کرد. به نظر می رسد که پس از چهار سال قطع مذاکرات دو کشور، اکنون احتیاج به تبادل نظر فراوان در مورد رابطه اقتصادی بین دو کشور داشته باشند. بحث اصلی بین دو کشور مربوط به توازن تبادلات اقتصادی فی مابین خواهد بود، البته ایران اصرار دارد که آلمان بیش از پیش از ایران کالا و نفت خریداری کند و افزایش خرید از آلمان را وابسته به افزایش صادرات ایران به آلمان دانسته است. باوجود اعلام نظر موافق مقامات آلمانی در این مورد، ولی در محافل اقتصادی بن امکان توازن مبادلات تجاری با ایران دیده نمی شود. قابل ذکر است ایران دوباره ... به عنوان خریدار کالاهای آلمانی از پادشاهی سعودی جلو افتاده و مقام اول را دارا می باشد و در شش ماهه اول سال جاری، به میزان بیش از ۴/۳ میلیارد مارک از آلمان خرید کرده است که برابر با کل صادرات آلمان به ایران در طول سال میلادی ۱۹۸۲ می باشد و برای یک نیمه سال به حد صادرات آلمان به ایران در سال ۷۸ که ۸/۶ میلیارد مارک بود رسیده است و در مقابل آلمان در نیمه اول سال جاری فقط ۱/۷۱۷ میلیون مارک از ایران کالا خریده است. بنابراین، آلمان توانسته است ۷/۲ میلیارد مارک مازاد تبادل تجاری با ایران داشته باشد که این بیشتر از زمان قبل از انقلاب اسلامی است که واردات آلمان از ایران ۲/۴ میلیارد مارک بود. قابل ذکر است که پس از سال ۷۸، صادرات آلمان به ایران به ۵/۲ میلیارد مارک کاهش یافت و در سال ۸۰ به ۶/۳ میلیارد مارک افزایش یافت. البته در سال ۸۲، این مقدار به ۶/۶ درصد کاهش یافت ولی صادرات آلمان به ایران یک صد و پنجاه درصد افزایش داشته است. جالب این است که در نیم سال اول سال جاری، صدور اتومبیل به ارزش ۹۸۲ میلیون مارک بیشترین سهم صادرات این کشور به ایران بوده است. این عدم توازن در مبادلات مشکل اصلی گسترش روابط بین دو کشور بوده و سفر هیئت آلمانی به همین منظور انجام می گردد.

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۵، ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۹ - ۸ بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۱۳۰۲۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: طراحی و آماده سازی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۲)، صص ۱۴ - ۱۳.

۳- همان، ص ۱۵.

موضوع نفت بحث اصلی بین دو کشور خواهد بود، ایران قبلاً با فروش ۱۷ درصد نفت مصرفی آلمان مقام اول صادرکننده نفت به این کشور را داشت، اما در سال های اخیر نه تنها به لحاظ کاهش مصرف و کم شدن ظرفیت پالایشگاه های آلمانی بلکه به لحاظ خرید نفت از دریای شمال، آلمان دیگر از ایران به آن اندازه نفت نمی خرد. درمورد فرش با گران شدن قیمت فرش ایران این کالای صادراتی از بازار جهانی دور افتاده است. مشکل دیگر آلمان ها در مذاکراتشان با ایران این است که ژاپن که تا به حال بعد از آلمان دومین طرف معامله با ایران است، رسماً تعهد به افزایش وارداتش از ایران کرده است.»(۱)

ص: ۵۳۱

۱- سند شماره ۱۲۷۴۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ارزیابی منطقه و بررسی آخرین وضعیت نیروهای خودی و دشمن (والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۹)، ص ۸.

حملات دیروز و امروز نیروهای خودی به یگان های درحال عقب نشینی دشمن در منطقه عمومی دشت شیلر که به چندین کیلومتر پیشروی در خاک عراق انجامید، با عنوان "عملیات شمال میوان" بازتاب گسترده ای در رسانه های داخلی و خارجی یافت.

مطبوعات و رادیو و تلویزیون جمهوری اسلامی ایران با عناوینی همچون "عقب نشینی ارتش عراق از شمال شیلر"، موفقیت نیروهای خودی در اجرای "عملیات شمال میوان" را به طور گسترده ای منعکس کردند(۱).

سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز دیروز و امروز اطلاعیه های مشترکی در این باره صادر کردند. در اطلاعیه شماره ۱ مشترک ارتش و سپاه، که روز گذشته در مطبوعات داخلی منتشر شد، درباره "عملیات شمال میوان" آمده است: رزمندگان اسلام شب بیست و پنجم شهریور،(۲) به دنبال نقل و انتقالات ارتش عراق در منطقه شمال میوان، با انجام عملیات تهاجمی و اجرای آتش شدید بر روی مواضع و استحکامات دشمن، آنان را مجبور به عقب نشینی کرده و ده ها کیلومتر از اراضی داخل خاک عراق را آزاد ساختند. این اطلاعیه در ادامه افزوده است: «نیروهای اسلامی در این عملیات پیروزمندانه به دو تیپ ۱۰۵ و ۴۲۸ ارتش عراق ضربات سنگینی وارد آورده و با کشته و زخمی نمودن صدها تن از آنان تعدادی را نیز به اسارت خود درآوردند. همچنین مقادیر زیادی از تجهیزات و مهمات دشمن صهیونیستی به دست رزمندگان توانمند و خداجوی سپاه اسلام به آتش کشیده شد. ... جان برکفان سپاه اسلام هم اکنون با آزادسازی یک پاسگاه مرزی دشمن در منطقه شمال میوان و استقرار و تسلط بر مناطق و ارتفاعات استراتژیک از جمله شیخ شلخان، سیرول، کورکل، کانی هرم، دیزه، قلندراوه، ضرباوه، سرسوراو و کلاروا به سوی رودخانه شیلر در داخل خاک عراق درحال

ص: ۵۳۳

۱- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۱۱۶ - ۱۱۵؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴.

۲- حمله در نخستین ساعات بامداد ۲۶/۶/۱۳۶۲ انجام شده است.

پیشروی هستند.» در اطلاعیه شماره ۲ مشترک ارتش و سپاه نیز که امروز مصادف با عید قربان انتشار یافت، ضمن تبریک عید و پیروزی نیروهای خودی، در مورد دستاوردهای "عملیات شمال مریوان" آمده است: «مدافعین انقلاب اسلامی در این عملیات ... موفق شدند از رودخانه شیلر در داخل خاک عراق عبور کنند. رزمندگان اسلام در حال حاضر به تحکیم و تثبیت مواضع فتح شده پرداخته و با تسلط بر منطقه، کلیه حرکات دشمن را تحت کنترل خود دارند.» این اطلاعیه در پایان با اشاره به میزان خسارات وارد شده به ارتش عراق در جریان عملیات شمال مریوان، سقوط یک فروند بالگرد دشمن را یکی از مهم ترین این خسارت ها برشمرد.^(۱)

از سوی دیگر، این عملیات در رسانه های خارجی نیز بازتاب وسیعی داشت، خبرگزاری رویتر به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) گزارش داد: «سربازان ایرانی در یک حمله جدید در شمال مریوان در بخش شمالی جبهه جنگ دو تیپ عراقی را عقب رانده و تلفات سنگینی بر آنها وارد کردند.» رویتر در ادامه گزارش خود، بخش هایی از اطلاعیه مشترک سپاه پاسداران و ارتش ایران در مورد میزان تلفات جانی دشمن، مقدار پیشروی نیروهای ایرانی و تسلط آنها بر ارتفاعات راهبردی در منطقه عمومی دشت شیلر را نیز منعکس کرد.^(۲)

در عین حال، خبرگزاری فرانس پرس از منامه، ضمن اشاره کوتاهی به خبر پخش شده از رادیو تهران راجع به پیشروی نیروهای ایرانی در خاک عراق، به نقل از «یک سخنگوی ارتش عراق» این خبر را تکذیب کرد و گفت: «این سخنگو ادعای ایران مبنی بر پیشروی سربازان ایرانی طی چند روز اخیر در شمال جبهه جنگ را تحقیر کرده و تهدید نمود هر منطقه از کردستان که تلاش اشغالگران ایرانی از آن انجام شود با خاک یکسان خواهد شد.»^(۳)

۱

با وجود تمرکز فعالیت های شناسایی و تدارکاتی برای اجرای عملیات های آتی در جبهه شمال غرب، فعالیت در جبهه های دیگر نیز همچنان جریان دارد. امروز چند تن از مسئولان نیروهای مستقر در جبهه میانی، هنگام شناسایی در منطقه چیلانت در حوالی دهلران بر اثر انفجار مین متحمل تلفاتی شدند.

گزارش گردان مرزی ایلام در این باره حاکی است: فرمانده گردان ۲۰۵ مستقر در دهلران به همراه فرمانده گروهان موسیان و فرمانده تیپ فاطمه زهرا(س) و دو نفر از نیروهای سپاه «به منظور شناسایی به منطقه چیلانت عزیمت [کردند] که نامبردگان با مین اصابت [کرده] در نتیجه دو نفر از افسران فوق الذکر به همراه دو نفر از برادران سپاه مجروح و برادر هرمزپور [فرمانده تیپ فاطمه زهرا(س)] شهید می گردد.»^(۴)

ص: ۵۳۴

-
- ۱- روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۲ و ۹.
  - ۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۳، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۴، لندن - خبرگزاری رویتر، ۲۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۴، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۵، منامه - فرانس پرس، ۲۷/۶/۱۳۶۲.
  - ۴- سند شماره ۳۰۸۴۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی گردان مرزی ایلام به فرماندهی ناحیه ژاندارمری استان باختران، ۲۷/۶/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۲۷۲۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه ژاندارمری باختران به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

تبادل آتش در مرز خرمشهر همچنان ادامه دارد. آبادان نیز در ۴۸ ساعت گذشته به طور پراکنده زیر آتش سلاح های دشمن قرار داشت.

طبق گزارش فرمانداری خرمشهر، در ۴۸ ساعت گذشته، تبادل آتش در دو سوی نوار مرزی خرمشهر ادامه داشته که بر اثر آن خسارات و تلفاتی به دوطرف وارد شده است. این گزارش در خصوص تلفات و خسارات وارد آمده به نیروهای خودی افزوده است: «۱۰ تن از برادران بسیج و سپاه در منطقه پاسگاه زید و ۱۱ تن از برادران ارتشی در منطقه شلمچه مجروح شدند. ... [همچنین] بر اثر اصابت خمپاره دشمن دو فقره آتش سوزی در گمرک و دیریفارم رخ داد که خسارات وارد شده تعدادی اصله نخل می باشد.» (۱)

گزارش فرمانداری آبادان نیز حاکی است: در ۴۸ ساعت گذشته، «شهر آبادان به طور پراکنده زیر آتش سلاح های سبک و سنگین دشمن قرار داشت که بر اثر آن به یک باب منزل مسکونی و ۶ مغازه و یک مدرسه آسیب وارد آمد. [همچنین] در طول منطقه عملیات ۹ تن از رزمندگان اسلام مجروح شدند.» (۲)

در روزهای اخیر اخبار متعددی در مورد ارسال سلاح از سوی عراق برای گروه های مسلح غیرقانونی مخابره شده است. طبق خبری که در تاریخ ۲۲/۶/۱۳۶۲ از لشکر ۲۸ کردستان دریافت شده است، حدود ۲۰ وانت بار اسلحه آماده شده که از طریق مرز حلبچه و طویله به سران این گروه ها تحویل داده شود.

همچنین گزارش امروز قرارگاه مالک اشتر حاکی است: «اخیراً مقادیر زیادی سلاح و مهمات از طرف دولت بعث عراق تحویل احزاب منحلہ دمکرات و کومه له شده و [شیوه کار با] این سلاح ها از طرف افسران عراقی به این افراد آموزش داده می شود. این سلاح ها عبارت اند از: ۵۰۰۰ قبضه کلاشینکف و ۲۰۰ جعبه فشنگ مربوطه، ۱۲ قبضه خمپاره ۱۲۰ م.م، ۸ قبضه خمپاره ۸۲ م.م، ۸ قبضه خمپاره ۶۰ م.م، ۲۴ قبضه تفنگ ۱۰۶ م.م با مهمات لازم.» (۳)

عناصر مسلح غیرقانونی در ادامه فعالیت ها و اقدامات ایذایی خود در مناطق غرب و شمال غرب کشور امروز هم با اجرای چند عملیات کمین، تلفات و خساراتی را به نیروهای خودی وارد کردند. در درگیری های امروز در سقز و خوی نیز شماری از عناصر ضدانقلاب کشته شدند.

به گزارش واحد اطلاعات - عملیات سپاه سردشت، در محور سردشت - پیرانشهر در نزدیکی میرآباد، (۴) دو دستگاه خودروی تویوتا حامل ۲۳ نفر از نیروهای ارتش و سپاه در کمین گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی گرفتار شدند. در این حادثه، ۲۲ نفر شهید و یک نفر زخمی

ص: ۵۳۵

۱- سند شماره ۲۹۰۷۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به استانداری خوزستان، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۷۲۳۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به استانداری خوزستان، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۱۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳.

۴- سند شماره ۳۵۱۳۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات سپاه سردشت به اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

شد. (۱) فرمانده سپاه سردشت نیز در گزارشی اعلام کرد ۱۲ نفر از شهدا از نیروهای ارتش و ۱۰ نفر دیگر عضو سپاه پاسداران بودند. این گزارش در خصوص خسارات مادی واردآمده به نیروهای خودی نیز افزوده است: «یک دستگاه توپوتای سپاه و یک توپوتای ارتش به آتش کشیده شد و [یک قبضه] دوشکای سپاه به غنیمت رفته است.» (۲)

استانداری کردستان نیز گزارش داد: «یک دستگاه خودروی نیروهای انتظامی به سرنشینی ۶ نفر در حوالی کامیاران به کمین ضدانقلاب افتاده و خودرو به آتش کشیده شده و نفرات سرنشین کشته و زخمی گردیده اند.» (۳)

امروز همچنین در جریان پاک سازی روستای میشه ده بالا گنه دار از توابع پیرانشهر، یک خودروی نیروهای خودی به کمین ضدانقلاب افتاد و ۳ نفر از سرنشینان آن شهید و ۳ تن دیگر مجروح شدند و خودرو نیز منهدم شد. (۴)

علاوه بر حوادث مذکور، چند نفر از نیروهای خودی که مأمور تأمین جاده پایگاه گلوان بودند در کمین عده ای از عناصر حزب دمکرات گرفتار شدند. به گزارش واحد اطلاعات سپاه نقده، در درگیری به وجودآمده، ۲ تن از نیروهای پاسدار به شهادت رسیدند و یک نفر دیگر بر اثر تیراندازی عناصر مسلح به پایگاه مذکور زخمی شد. همچنین، ۱۰ قبضه اسلحه نیز به دست مهاجمان افتاد. (۵)

در سقز نیز امروز دو درگیری به وقوع پیوست. براساس اعلام شهربانی این شهر، گروهی از افراد مسلح غیرقانونی در روستای بوبکتان (از توابع سقز) با نیروهای خودی درگیر شدند. در این حادثه یک نفر از عناصر ضدانقلاب کشته شد. در حادثه دیگری نیز، «تعداد ۱۰۰ نفر از عناصر ضدانقلاب حزب منحل کومه له به روستای بسطام از توابع سقز رفته و با نیروهای خودی درگیر شدند» در نتیجه ۱ تن از نیروهای خودی شهید و ۲ تن دیگر مجروح گردیده اند. (۶) گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا در این باره حاکی است در این درگیری از عناصر مسلح غیرقانونی حدود ۳۰ نفر کشته یا مجروح شده اند. (۷)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارش دیگری اعلام کرد: «عده ای از ضدانقلابیون در ساعت ۱۸:۰۰، در منطقه جنگه سر (در حومه خوی) به کمین برادران افتاده و ۴ نفر از آنها کشته و عده ای زخمی شده اند.» (۸)

عناصر وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی در کنار سایر اقدامات خرابکارانه خود هر چند وقت یکبار اقدام به ارباب مردم و اخاذی از آنها می کنند. در این زمینه گزارشی از منابع خودی حاکی است: «در پی برچیده شدن پایگاه های مستقر در جاده بند ارومیه ۵ نفر از افراد حزب منحل دمکرات در ساعت ۱۰ شب وارد شرکت تولیدی عمرانی استان واقع در منطقه پل توپون این شهر شده (از طریق جاده فوق) و نگهبانان غیرمسلح آنجا را تهدید و از ایشان درخواست پول و اسلحه نموده اند. که گفته اند بعداً آمده و تحویل خواهیم گرفت.» (۹)

ص: ۵۳۶

۱- سند شماره ۳۱۶۶۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات سپاه سردشت به اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۱۳۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه سردشت به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۹۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران کردستان به معاونت سیاسی استانداری کردستان، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۴- دفتر فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بولتن اخبار و رویدادهای هفته منطقه ۳، شماره ۲، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۵.

۵- سند شماره ۳۵۴۵۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه نقده به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۲۹۱۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۳/۷/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۳۵۶۶۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس قرارگاه حمزه سیدالشهدا به ستاد مرکزی (طرح و عملیات)، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۸- همان.

۹- گزیده اسناد مناطق کردنشین (ارومیه)، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، سال ۱۳۶۲، ص ۱۴۱.

با اجرای مرحله سوم و چهارم از سلسله عملیات های شهید بروجردی که از چهارشنبه گذشته (۲۳/۶/۱۳۶۲) با همکاری پاسداران و بسیج عشایری و تحت فرماندهی قرارگاه های بدر، وحدت و شهید زارع زاده آغاز شد، نیروهای خودی توانستند ضمن آزادسازی ارتفاعات «زرنه، سرشیلانه، ترکان، شیرین سوار، کرسانه، لونه سادات، لون کهن، گاودانه خور، ماراد، ورمهنگ و الک و نیز ارتفاعات مشرف به سرخه توت، صالح آباد، ترازوله و بیشه سنگ»، منطقه وسیعی بین کامیاران، میوان، اورامانات، روانسر، قروه، سنقر و باختران را پاک سازی کنند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در این زمینه گزارش داد: «در این عملیات شمار زیادی از عناصر ضدانقلاب کشته شدند که اجساد دو تن از سران شاخه های کومه له و دمکرات در منطقه در بین آنها دیده می شود.» این گزارش افزود: در ادامه عملیات مذکور نیروهای خودی موفق شدند منطقه اورامانات، پاوه و تنگخواب را تصرف کنند. تعداد ۱۵ نفر از عناصر مسلح غیرقانونی نیز با در دست داشتن سلاح انفرادی خود را تسلیم کردند. همچنین در این عملیات بیش از ۳۸ تن از اعضای گروه های ضدانقلاب دستگیر شدند و ۳۱ قبضه اسلحه به غنیمت گرفته شد (۱).

امام خمینی امروز در جمع مقامات ارشد کشوری و لشکری و عده ای از مسئولان اجرایی، قضایی و تقنینی کشور در یک سخنرانی به مناسبت عید قربان، ضمن بیان نکات اخلاقی و عرفانی به تحلیل مسائل روز کشور و دنیا پرداختند.

رهبر انقلاب اسلامی پس از تبریک عید قربان و بیان نکاتی عرفانی درباره دو عید اسلامی فطر و قربان، به فداکاری حضرت ابراهیم (س) و حضرت محمد (ص) اشاره کرده و افزودند: «الآن شما در این عصر که ملاحظه می کنید جوان هایی هستند که واقعاً فداکاری می کنند، واقعاً رو به شهادت می روند. کسانی هستند که واقعاً جوان هایشان را به شهادت می فرستند و خوشحال هم هستند. این همان سنخ هست، لکن تفاوت این است که آنجا معرفت یک معرفت عالی مقامی است و اینجا به آن مرتبه نرسیده است، اینجا نمونه ای از اوست. فداکاری های جوان های عزیز ما و پدرهای آنها و مادرهای آنها همان نحو است که آنها کردند. اینها ذبح می شوند به همان طوری که اسماعیل ذبح شد و به همان طوری که فدیه اسماعیل به حسب روایات ذبح شد و ما باید بگوییم که عاجزیم از اینکه همین فداکاری که اینها دارند هم، ما عاجزیم که تصور کنیم و بحمدالله این فداکارها برای اسلام آن چنان سرافرازی ایجاد کردند که در طول تاریخ خواهد ماند، آن طور برای کشور خودشان سرافرازی ایجاد کردند که در طول تاریخ خواهد ماند و ما آرزو داریم که این سرافرازی برای همه ملت ها حاصل بشود و انقلاب به همین معنا برای همه ملت ها حاصل بشود، برای همه مستضعفین حاصل بشود. از آن طرف هم در مقابل این طور فداکاری و این طور تفدیه برای اسلام، آن طور

ص: ۵۳۷

جنايات در دنيا واقع مي شود. جنايات عظيمي كه از دولت هاي بزرگ بر همه بشر واقع مي شود و امروز دنيا گرفتار اين دو قطب است و بشر گرفتار اين دو قطب است كه خدای تبارك و تعالی ان شاء الله نجات بدهد بشر را از اين دو قطب فاسد. هر جا بتوانند خودشان دخالت مي كنند و هر جا هم به حسب ظاهر عذري باشد ديگران را وادار مي كنند به دخالت، به فساد. صدام را ملاحظه مي كنيد كه در طول اين مدت با اين ملت چه کرده است و با اسلام چه کرده است و با ملت عراق چه کرده است و از آن طرف مشاهده مي كنيد كه او صلح دوست خودش را حساب مي كند و رسانه هاي گروهی هم هر جا هستند او را به همين عنوان معرفی مي كنند.»

ايشان در ادامه ضمن ذكر مثالی (۱) گفتند: «... خوب است اين طور باشد كه به صدام بگویند كه اخطب خطبای عرب كي است در عصر، او بگويد كه بيابيد من نشان بدهم، بياورد در خرمشهر و هویزه و سوسنگرد و اينجاها ببیند كه، نشان بدهد كه ببینید اينها همه آثار شكستی است كه ما خورده ايم از ايران. اخطب خطبای عرب آن است كه با اين همه شكست ها، در هر شكستی مدال شجاعت بدهد به ارتش خودش و داد شجاعت ارتشش را بزند. صدام بيش از اين هم مي تواند بگويد، بگويد، اخطب خطبای عرب آن است كه اين خرابی ها را كه مي ببینید به دست ما واقع شده است و هر روز هم دارد به سر مردم موشك ريخته مي شود و هر روز هم من دارم از همه دولت ها كمك برای اين خرابی ها مي گيرم، اخطب خطبای عرب آن است كه آن خودش را معرفی کرده است به اينكه صلح طلب است.»

وضع اين طوری شده است كه کسی كه دارد هر روز از اين ور و آن ور سلاح تهيه مي كند برای اينكه بريزد به جاهایی كه ربطی به ارتش ندارد - او دستش به آنها كه نمی رسد - وقتی آنجا شكست مي خورد، مي گيرد از اين سلاح های دورزن و مي زند به شهرهای عرب نشين و كردنشين و فقرا و آن وقت اين را دنيا معرفی مي كنند به اينكه اين صلح طلب است و خودش هم داد صلح طلبی مي زند! اخيراً هم كه از طرف یکی از رئيس جمهورها - رئيس جمهور گينه - يك تقاضای صلح شده بود، ايشان يك كاغذ مفصلي به او نوشته بود كه ما همه جور برای صلح حاضریم. ايشان از اول هم همين طور مي گفت ما برای صلح حاضریم، ولي صلح چي؟ صلح بين كي و كي؟ درعين حالی كه مي كويد، صلح طلب است. درعين حالی كه فرار مي كند، شجاع است. اصلاً الفاظ در عصر ما هويت خودشان را از دست داده اند، كآنه برگشته است، يك تحولی پيدا شده است در الفاظ و معانی الفاظ و اينها.

ص: ۵۳۸

۱- نقل شده است كه کسی به يك شاعری گفت كه اشعر شعراي عرب كي است؟ گفت بيا برويم من نشانت بدهم. رفت همراهش در يك خانه ای، دید كه يك پيرمرد بسيار كثيفی نشسته و پستان يك بزی را به دهنش گرفته است و مي مكد. آن شخص شاعر گفت كه اين شخص كه مي بينی پدر من است و اينكه پستان را در دهن گرفته است برای اينكه اين قدر بخيل است كه نمی خواهد يك قطره شير به كاسه مالیده بشود. اشعر شعراي عرب آن است كه در سال های طولانی افتخار به عرب کرده برای اين پدر!

فرانسه هم خودش را یک کشور متمدن و آزادی خواه و نمی دانم این چیزها معرفی می کند - مردم شاید باشند - لکن او هم اسلحه می فرستد، طیاره های زننده می فرستد، کوبنده می فرستد، برای اینکه نگذارد ایران غلبه پیدا کند. من عقیده ام این است که اگر در فرانسه پیش این بزرگان فرانسه - که دارند به اصطلاح اینها را می فرستند - اگر عقل پیدا بشود، این را بفرستند برای صدام، برای اینکه او با بی عقلی اش خودش را به اینجا رسانده، چنانچه آن عقل داشت که از اول گول امریکا را نمی خورد، که بگویند تو برو چند روز دیگر تمام می شود قضیه، خوب این آمد دید که نشد و تا حالا هم نشده است و همین دو سه روز هم که دیدید که ریختند و جوان های ما در خود عراق جلو رفتند و حالا هم دارند جلو می روند. خوب، با این همه تجربه، مگر آن مقدار از میراژهایی که فرستاد - شصت تا مثل اینکه می گویند فرستاد - کاری از او آمد؟ این سلاح ها باید دست کسی باشد که آدم داشته باشد. کسی که ندارد کسی را که بتواند این سلاح ها را به کار ببندد، کسی که چند تا از این پاسدارهای عزیز وقتی که به یک فوجی از آنها حمله می کند فرار می کنند، آنها نمی توانند این کارها را انجام بدهند. بله، اینها در شهر خودشان نشسته اند و در مرز خودشان نشسته اند و با آن توپ های دوربرد می زنند به آبادان هرروز یا می زنند به جاهای دیگر. این وضع دنیاست که ما در آن گرفتار هستیم، که همه با این کمک می کنند درعین حالی که می بینند که از این کاری بر نمی آید.

مگر آن چیزهایی که روسیه به صدام داده کمتر از اینهایی است که فرانسه داده؟ خوب، آنها هم دستش بود و نتوانست کاری بکند، البته خرابکاری کرد، اما پیشروی نکرد، شکست خورد در همه جا و این شکست برای این است که آن چیزی که پیش پاسدارهای ما هست پیش آنها نیست. ایشان بنا دارد که تقلید کند در این امور، تا گفته می شود که مردم ایران هدیه می آورند، آن هم درست می کند یک طایفه ای را که بیاید هدیه بیاورید. در خود آنجا هم آنهایی که هست حتی در رادیوهای خارجی این را در نوشته هایی که آورده اند، می گویند که مأمورین او خانه به خانه می روند و می گویند قبض و رسید بده، اگر کسی قبض و رسید نداشته باشد، رسید طلا، رسید جواهر، اگر نداشته باشد او را می برند و به عنوان مجرم. آن شنیده که اینجا طلا می دهند آن هم می خواهد صورتش را درست کند، شیهش را درست کند، یک صفی از خودشان درست می کنند که بیاید بدهید، لکن مأمورین می روند از مردم به زور می گیرند. این [را] شنیده است که بچه ها و خردسال های ما دعوا می کنند که ما می خواهیم برویم به جنگ، ما می خواهیم چه، آن هم در یک وقتی گفت یک بچه ای به من گفت که من می خواهم به جنگ بروم، فرق است مابین اینها. در هر صورت، ما گرفتار هستیم امروز به یک همچو وضعی در دنیا و اسف بار وضع دنیاست.

اینهایی که پیش می برند برای اینکه اینها دنبال حضرت ابراهیم - سلام الله علیه - هستند، اینها لیبیک گفتند به حضرت ابراهیم - سلام الله علیه - آنها که می خواهند پیش ببرند چی می گویند؟

آنها به عفلق گفتند، خوب، نمی شود یک کسی که به عفلق لبیک می گوید، یا به کسی که به ابراهیم خلیل الله لبیک می گوید، اینها یک جور باشند. این است که آنها فراری هستند و اینها چنانچه یک وقت اقتضا بکند تا هرجایی که صلاح باشد خواهند رفت.»

امام خمینی به مسئله لبنان و درگیری های اخیر در این کشور نیز پرداخته و ضمن معرفی دولت امریکا به عنوان ریشه بحران و درگیری در منطقه، خاطرنشان کردند: «امریکا نمی خواهد که منطقه آرام باشد و بخواهند فکر بکنند که باید چه بکنند، امریکا هرجا بتواند خودش دخالت می کند، هرجا نتواند ایادی اش را می فرستد که لااقل نفاق بیندازند بین مردم. این منافقینی که می خواستند در ایران آن طور وقایع را ایجاد کنند و جنایات را ایجاد کنند و کردند و فرار کردند و حالا هم باز تتمه شان هست، اینها همان راه را دارند می روند، اگر [راجع به منافقین] قبل از رفتن به فرانسه اشکال می شد که شاید نه، خودشان چی باشند، خوب، حالا معلوم شد که نه، این طورند. اینهایی که خلقی هستند با صدام دست دوستی می دهند، در صورتی که هرروز دارد این خلق اسلامی را می کوبد. اینها دیگر برایشان آبرویی باقی نمانده است، لکن خارج نشسته اند و فحش می دهند. خوب، این یکی برایشان مانده که فحاشی کنند. در هر صورت ما باید خودمان لبیک به حضرت ابراهیم بگوییم و لبیک به رسول الله بگوییم و با این لبیک فداکاری بکنیم و حفظ کنیم عزت خودمان را، عزت اسلام را.»

رهبر انقلاب ضمن توصیه به تمام اقشار ملت برای فداکاری در راه عزت قرآن و اسلام خواستار وحدت بیشتر بین نیروهای داخلی و کنارگذاشتن اختلافات جزئی شده و افزودند: «بحمدالله الآن در بین ارتش ما و سپاهیان و همه اینها وحدت هست و با این وحدت دارند جلو می روند و تا این وحدت هست ان شاءالله پیروزی ها دنبال هم است و ما باید همیشه توجه به این داشته باشیم که آنچه هست از خداست أَلْغَيْرِكَ مِنَ الظُّهُورِ مَا لَيْسَ لَكَ هَرَجِي هَسْتِ از اوست. اگر ما توانستیم این مطلب را به قلب خودمان وارد کنیم که هرچه هست از اوست دیگر نه از شکست می ترسیم، نه از چیز دیگر...»

امام خمینی در پایان سخنانش دولت های منطقه خلیج فارس را نیز خطاب قرار داده و ضمن تأکید بر غیرقابل اعتماد بودن امریکا و رژیم صهیونیستی یادآور شدند: «اینها گمان می کنند که اسرائیل پشت و پناه آنها هست که کمک به او می کنند. اسرائیلی که بنایش بر این است که کشورهای عربی را بگیرد، این را خیال می کنند که این پشت و پناه او هست، یا امریکا پشت و پناه است، امریکا از شما نفت می خواهد و امریکا از شما نفع می خواهد و می خواهد شما بازار باشید برای او و همین طور شوروی، اینها فرق نمی کند، اینها می خواهند که از شما استفاده بکنند، از مخازن که خدا به شما داده آنها استفاده اش را بکنند، شما حمال باشید برای آنها، و الا در آنجایی که شما گرفتار بشوید هیچ یک از اینها به داد شما نخواهند رسید؛ آنها آن وقت می گویند ما اینها را

نمی‌شناسیم. بنای این اشخاصی که توجهشان به خودشان و به دنیای خودشان است این است که مادامی که به نفع آنها چیزی باشد با آنها همراه اند و با آنها هم کاسه هستند، آن روزی که ببینند این به نفع نیست ولو دوستشان باشد کنارش می‌گذارند... که ما با امریکا باشیم، به اینکه امریکا به ما در وقت خودش چه بکند. امریکا از شما نفت می‌خواهد. امریکا از حکومت حجاز، نفت حجاز را می‌خواهد او نفعی به شما نمی‌رساند. او از شما می‌گیرد و می‌دوشد شما را. برای چه برای او خودتان را به زحمت می‌اندازید و ما را هم به زحمت می‌اندازید؟» (۱)

۱

«اگر به عراق سلاحی داده شود که مانع از صدور نفت ایران شود، از خلیج فارس یک قطره نفت صادر نخواهد شد.» این مطلبی بود که آیت الله خامنه‌ای امروز، در خطبه‌های نماز عید قربان بیان کرد. وی در بخش‌های دیگری از سخنان خود به مسئله حج، جنگ ایران و عراق و بحران لبنان پرداخت و مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال دخالت‌های قدرت‌های بزرگ در امور کشورهای منطقه را بازگو کرد.

آیت الله خامنه‌ای در خطبه اول نماز عید قربان، ابتدا به تشریح فلسفه عید قربان و اقدام حضرت ابراهیم (س) در قربانی کردن فرزندش پرداخت و آن را «نمونه ایثارگری و فداکاری تاریخی و کم‌نظیری» توصیف کرد که «درس بزرگی به همه مسلمین» داده است. وی افزود: «اصولاً اصل و مبنا بر این است که انسان مسلمان همیشه و در همه حال دلش برای فداکاری و ایثار آماده باشد و در این راه فداکار باشد، مثل همه این عزیزان و برادران ما که امروز در جبهه‌های جنگ تحمیلی کفر علیه اسلام اقدام به فداکاری و مجاهدت می‌کنند.»

رئیس جمهور سپس، با طرح مسئله استکبارستیزی و موضوع برائت از مشرکین گفت: «درس ابراهیم خلیل الله خط جمهوری اسلامی ایران را از هزاران سال پیش برای ما ترسیم کرده و می‌کند و جامعه اسلامی ما نشئت گرفته از این درس است که در کنار شعار الله اکبر، شعار مرگ بر استکبار جهانی را سر می‌دهد. برای فرد مسلمان فرق

ص: ۵۴۱

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۲۹ - ۱۱۸.

نمی‌کند که این شعار را چه در کشور خودش یا در کشور دیگری یا در اجتماع حج ادا نماید، ما این را از اصول اسلامی قرآن و تکلیف خود می‌دانیم که علیه امپریالیسم، صهیونیسم، مرگ بر استکبار جهانی امریکا، اسرائیل و صهیونیسم بین‌الملل و همه سدکنندگان راه خدا بگوییم این دستوری است که قرآن به ما داده است و کسانی که بجز این راه را طی کنند آنها خدا، اسلام و قرآن را نشناخته و نفهمیده‌اند و ادعای اسلامی بودن آنها ادعایی پوچ و مسخره است.»

آیت‌الله خامنه‌ای خطبه دوم نماز عید قربان را به مسائل جنگ ایران و عراق و بحران لبنان اختصاص داد. وی درخصوص مداخله ابرقدرت‌ها در جنگ ایران و عراق گفت: «ابرقدرت‌ها به وسیله عواملشان تهدید می‌کنند که اگر جنگ عراق و ایران پایان نیابد آنها مداخله خواهند کرد. اما ما در اینجا اعلام می‌کنیم که اگر ابرقدرت‌ها و همه سلطه‌گران در منطقه مداخله کنند، همه آنها در مرداب منطقه غرق خواهند شد.»

رئیس‌جمهور در ادامه به موضوع حمایت‌های تسلیحاتی غرب از عراق و به‌طور مشخص مسئله واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق اشاره کرد و ضمن تأکید بر تأثیرنداشتن سلاح‌های مدرن در سرنوشت نهایی جنگ یادآور شد: «من در اینجا می‌گویم که بدانید هرگونه سلاحی که به عراق بدهید در سرنوشت جنگ تأثیری نخواهد داشت. اما از سوی دیگر، ما تحویل سلاح‌های تخریبی به عراق را از سوی کشورهای سلطه‌گر بدون جواب نخواهیم گذاشت. ما می‌گوییم اگر به عراق سلاحی داده شود که مانع صدور نفت ایران شود، از خلیج فارس دیگر یک قطره هم نفت صادر نخواهد شد. ما بر تنگه هرمز تسلط کامل داریم و اگر بخواهند خرابکاری کنند، ما هم به وظیفه خود عمل خواهیم کرد. ما توانسته‌ایم با دست خالی و بدون حمایت هیچ قدرتی، رژیم‌های را که همه ابرقدرت‌ها او را یاری می‌کنند، از پا درآوریم. از سویی آنها برای آنکه جنگ را به پایان امریکایی آن برسانند شهرهای مرزی ما را می‌کوبند. چرا باید آنها مریوان قهرمان را هر شب و روز مورد حمله قرار دهند و از سوی دیگر لحن آنها لحن ملت‌مسانه‌ای برای نجاتشان از این جنگ باشد.»

رئیس‌شورای عالی دفاع در بخش دیگری از سخنانش به مسئله لبنان پرداخت. وی با اشاره به اینکه در لبنان به مناسبت کشتار صبرا و شتیلا تعطیل اعلام شده است، گفت: «آنها می‌گویند ما عید نداریم و تعطیل می‌کنند. اما من می‌گویم ای کاش تعطیل نمی‌کردند، در عوض اجتماع می‌کردند و اعتراض خود را به گوش جهانیان می‌رساندند.» وی همچنین درمورد حکومت لبنان افزود: «همان‌انگیزه‌ای که در قلب کشورهای اسلامی اسرائیل را به وجود آورد، همان‌انگیزه موجب شد که یک کشور دیگر، کشوری که اکثریت قاطع آن را مسلمان‌ها تشکیل دادند، دارای یک رئیس‌جمهور غیرمسلمان باشد. ... مسیحیان از یک میلیون یعنی ۳۰ درصد هم کمترند درعین حال همه محکوم‌اند که باید رئیس‌جمهور آنها یک فرد مسیحی مارونی باشد.» وی ضمن حمایت از خواسته مسلمانان

لبنان برای داشتن یک رئیس جمهور مسلمان اعلام کرد: «ما از مسلمانان لبنان قویاً پشتیبانی می کنیم. من از همه کشورهای اسلامی دعوت می کنم که در همه مجامع جهانی این خواسته مشروع بحق مسلمانان لبنان را مطرح کنند و من از همه مسیحیان با انصاف در سراسر عالم، از همه کشورهای مسیحی و از همه مسیحیانی که به راستی پیرو تعالیم عادلانه و منصفانه مسیح هستند، درخواست می کنم که از خواسته بحق مسلمانان لبنان پشتیبانی کنند.»^(۱)

سخنان رئیس جمهوری ایران به ویژه مطالب مرتبط با تحویل سوپراتاندارد ها به عراق و تهدید به بستن تنگه هرمز، در میان رسانه های جهان انعکاس یافت. به گونه ای که رادیوهای مونت کارلو و بی بی سی به پخش قسمت هایی از سخنان وی پرداختند. در این باره، رادیو مونت کارلو گفت: آیت الله خامنه ای «نسبت به تحویل پنج هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، فرانسه را تهدید کرد. وی در سخنرانی خود در دانشگاه تهران اعلام کرد: چنانچه فرانسه هواپیماهای سوپراتاندارد در اختیار عراق بگذارد، ایران دست بسته نخواهد ایستاد و آن چنان که معلوم است عراق قصد دارد هواپیماهای مذکور را در انهدام مؤسسات نفتی ایران به کار برد. وی افزود اگر ایران در صدور نفت خود با ممانعتی روبه رو شود اجازه نخواهد داد حتی قطره ای نفت از هر جای خلیج [فارس] که باشد صادر شود.»^(۲)

رادیو بی بی سی هم اعلام کرد: «مقامات ایران برای دومین بار ظرف دو روز اخیر، هشدار دادند که اگر بمب افکن های عراقی نفتکش های حامل نفت ایران را مورد تهدید قرار دهند، ایران دهانه خلیج فارس را مسدود خواهد کرد.»^(۳)

۱

به دنبال تهدیدهای ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز و ممانعت از صدور نفت از خلیج فارس، که در واکنش به خبر تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق مطرح شد، اخباری درباره بازنگری مقامات فرانسوی در زمان واگذاری سوپراتانداردها به عراق انتشار یافت. اکثر مطبوعات و رسانه های جهان، امروز ضمن بازتاب وسیع تهدیدات دیروز رئیس مجلس و سخنان تهدیدآمیز امروز رئیس جمهور ایران از تعویق زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد خبر دادند.

خبرگزاری فرانسه از شهر لاندیویژاو^(۴) به نقل از «منابع مطلع در پایگاه هوایی در این شهر» گزارش داد: فرانسه تحویل پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد را به تعویق انداخته است. این خبرگزاری با اشاره به اینکه تحویل جنگنده های مزبور براساس اعلان های قبلی قرار بود جمعه گذشته آغاز شود، به طور تلویحی نگرانی های برخی کشورهای غربی و تهدیدات ایران را عامل تعویق زمان واگذاری سوپراتانداردها اعلام و اضافه کرد: «کارشناسان غربی به خصوص

ص: ۵۴۳

۱- روزنامه کیهان، ۲۸/۸/۱۳۶۲، ص ۲۳ مکرر.

۲- سند شماره ۲۰۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش واحد سمعی بصری سپاه پاسداران به دفتر اطلاعات و عملیات سپاه (شنود رادیوها)، ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴، رادیو بی بی سی، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۴- این شهر احتمالاً محل استقرار هواپیماهای سوپراتاندارد می باشد.

امریکایی‌ها در این رابطه نگرانی خود را از اینکه عراق جنگنده‌های مزبور را بر علیه تأسیسات نفتی ایران مورد استفاده قرار خواهد داد ابراز داشته‌اند. آنها معتقدند در این صورت ایران اقدام به عمل تلافی جویانه زده و تنگه هرمز را که قسمت اعظم نفت غرب از آنجا می‌گذرد، مسدود خواهد کرد. از طرفی ایران تصمیم فرانسه در این رابطه را محکوم کرده و تهدید کرده است در صورت به عمل درآمدن تصمیم فرانسه ایران اقدام به اعمال تلافی جویانه خواهد کرد.»^(۱)

رادیو صدای امریکا نیز ضمن اعلام خبر تأخیر در تحویل سوپراتانداردها به عراق، به نقل از تلویزیون فرانسه گفت: «وزارت دفاع آن کشور از تشریح علت این تأخیر خودداری کرده است.» این رادیو افزود: «رژیم جمهوری اسلامی ایران تهدید کرده است که اگر از این نوع هواپیماها در نبرد علیه آن کشور به کار گرفته شود، ایران دست به اقدامات تلافی جویانه خواهد زد. هواپیماهای سوپراتاندارد مجهز به موشک‌های هوا به زمین اگزوست هستند. به گفته منابع دیپلماتیک در بغداد، ارتش عراق می‌تواند با استفاده از این هواپیماها تأسیسات نفتی ایران را در جزیره خارک مورد حمله قرار دهد. دولت ایران نیز متقابلاً اعلام کرده است در صورتی که تأسیسات نفتی آن کشور مورد حمله هواپیماهای ساخت فرانسه قرار گیرد ایران دهانه هرمز را خواهد بست و در نتیجه صدور نفت کشورهای حوزه خلیج فارس با اشکال روبه‌رو خواهد شد.»^(۲)

رادیو اسرائیل هم خبر تعویق تحویل جنگنده‌های سوپراتاندارد به عراق را به نقل از خبرگزاری فرانسه پخش کرد و افزود: «روز جمعه، پریروز، برای سی‌خلبان و تک‌سین عراقی که در پایگاه هواپیماهای سوپراتاندارد تعلیم دیده بودند مراسم تودیع برپا شد و به احتمال قوی آنها به بغداد بازگشته‌اند.»^(۳) این رادیو در ادامه با اشاره به «ناخشنودی امریکا و چند کشور اروپای غربی» از واگذاری سوپراتانداردها به عراق و نگرانی آنها از عملی شدن تهدیدات ایران گفت: «منابع وزارت خارجه امریکا گفتند ایالات متحده تهدیدهای ایران را در مورد بستن تنگه هرمز کاملاً جدی می‌گیرد و دولت واشنگتن به وضوح اعلام داشته که این تنگه از نظر منافع نفتی ایالات متحده دارای اهمیت درجه اول می‌باشد. به نوشته روزنامه واشنگتن پست، ژاپن و ایالات متحده ناخشنودی خود را به دولت فرانسه اطلاع دادند. ... گزارش دیگری حاکی است که بریتانیا و آلمان فدرال نیز برای فرانسه پیام دادند که از ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق ناخرسند و نگران می‌باشند. دولت فرانسه هنوز نسبت به هیچ یک از این گزارش‌ها واکنش نشان نداده است. ... به گفته منابع آگاه، کشورهای غربی تأکید کردند که با هرگونه اقدامی که موجب شدت یافتن جنگ ایران و عراق شود مخالف‌اند. کارشناسان نظامی گفتند در صورتی که ایران تنگه هرمز را ببندد کشورهای بلوک غرب ناچار خواهند شد برای تضمین رفت و آمد کشتی‌ها به نیروی نظامی متوسل شوند. در چنین صورتی رزم ناوهای غربی ناچار خواهند بود کشتی‌های نفتکش را هنگام ورود و خروج به خلیج فارس همراهی کنند و این امر ممکن است به یک درگیری نظامی بینجامد.»^(۴)

ص: ۵۴۴

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۸۳، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۳، لاندیویژاوا - خبرگزاری فرانسه، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۸، صدای امریکا، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۹، رادیو اسرائیل، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، صص ۱۱ - ۱۰، رادیو اسرائیل، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

رادیو بی بی سی نیز با انعکاس هشدارهای دیروز رئیس مجلس و تهدیدات امروز رئیس جمهور ایران گفت: «دیروز آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ایران ضمن ابراز نظرات خود پیرامون [تحویل] هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق گفت فرانسه و امریکا قصد دارند امنیت خلیج فارس و دهانه باریک آن را موسوم به تنگه هرمز به خطر اندازند. رادیو تهران به نقل از آقای رفسنجانی گفت مادام که امنیت خلیج فارس حفظ شود خطری نیز متوجه تنگه هرمز نخواهد شد، اما چنانچه منطقه با تهدید روبه رو شود، آن گاه ایران نیز امنیت تنگه هرمز را برهم خواهد زد. ... وی با هشدار علیه تلاش‌هایی که به منظور جلوگیری از انتقال منابع اساسی ایران به خاطر جنگی که با عراق صورت می‌گیرد، گفت حزب ماجراجوی سوسیالیست فرانسه تصور می‌کند با ارسال چند هواپیما به عراق می‌تواند امنیت خلیج فارس را برهم زند، اما ایران کلید ورود به خلیج فارس و قابلیت مسدود کردن آن را در صورت لزوم در دست دارد.

آقای [آیت الله] خامنه‌ای رئیس جمهور ایران نیز در سخنانی که امروز در دانشگاه تهران بیان داشت ضمن هشدار مشابهی به کشورهایی که مدعی است به عراق کمک می‌کنند، گفت هر نوع اسلحه‌ای که در اختیار عراق قرار گیرد سرنوشت جنگ را تغییر نخواهد داد. حرف ما این است که اگر به عراق سلاحی داده شود که مانع صادرات نفت ایران گردد، آن گاه دیگر یک قطره نفت هم از خلیج فارس صادر نخواهد شد.» (۱)

در همین زمینه خبرگزاری رویتر از لندن گزارش داد: «یک مقام ارشد ایران بار دیگر گفته است که چنانچه صادرات نفتی این کشور مورد تهدید قرار گیرد، تنگه استراتژیک هرمز در دهانه خلیج [فارس] را خواهد بست. ... این تهدید توسط حجت الاسلام علی اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس، که از بندرعباس واقع در ساحل تنگه مزبور دیدار می‌کند به عمل آمده است. وی در سخنرانی اش علیه هر کوشش جهت متوقف ساختن منبع اصلی درآمد ایران برای جنگ یعنی صادرات نفت هشدار داد.» (۲)

رویتر در ادامه ضمن انعکاس بخش‌هایی از سخنان دیروز رئیس مجلس مبنی بر تهدید به بستن تنگه هرمز و ممانعت از صدور نفت از خلیج فارس و اشاره به خبر چندی پیش ایرنا راجع به استقرار گروهی از نیروهای ایرانی در جزیره لارک گفت: «این تهدید ایران سبب نگرانی دیگر کشورهای خلیج فارس و واشنگتن شد. براساس گزارشات رسیده، مقامات واشنگتن از تصمیم فرانسه برای تحویل جت‌های مزبور ابراز نگرانی کرده‌اند. عمان که پایگاه نظامی "موساندم" آن در مقابل بندرعباس و جنوب تنگه واقع شده از شرکایش در شورای همکاری خلیج فارس خواسته است که به آن کمک کنند تا بتوانند نیروی دریایی اش را برای هرگونه تهدید ایران تقویت نماید. پایگاه نظامی موساندم و سه پایگاه دیگر این سلطان نشین با کمک امریکا تقویت شده تا بتوانند پذیرای نیروهای واکنش سریع امریکا باشند. شورای

ص: ۵۴۵

۱- همان، ص ۱۵، رادیو بی بی سی، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۸۳، ۲۸/۶/۱۳۶۲، صص ۴-۵، خبرگزاری رویتر، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

همکاری خلیج فارس، که عربستان سعودی، کویت، امارات متحده عربی، بحرین و قطر را شامل می شود، سرگرم ایجاد نیروی واکنش سریع برای مقابله با هرگونه تهدید در منطقه است. این نیرو نخستین تمرینات خود را ماه آینده در امارات برگزار خواهد کرد. این شورا همچنین در نظر دارد خط لوله ای را از طریق بیابان های عربستان راهی اقیانوس هند کند تا بتواند صادرات نفت اعضایش را با میان بر از تنگه هرمز عبور دهد.» (۱)

راديو مونت کارلو نیز با اشاره به سخنان امروز آیت الله خامنه ای درباره بستن تنگه هرمز، از تعویق زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خبر داد و گفت: «بنا به گزارش های رسیده منابع موثق خبری، فرانسه تحویل هواپیماها به عراق را به تعویق انداخت، ولی علت این کار را بیان نکرد.» (۲)

۱

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، به مناسبت فرارسیدن عید قربان ضمن ارسال پیام تبریک برای رؤسای کشورهای اسلامی، سفرها و کارداران این کشورها را به حضور پذیرفت. وی در پیام خود خواستار تشکیل ارتش صد میلیونی اسلامی شد و در جمع نمایندگان سیاسی کشورهای اسلامی بر حق تعیین سرنوشت مسلمانان به دست خود آنها بدون دخالت ابرقدرت ها در کشورها و مناطق مسلمان نشین به ویژه فلسطین و لبنان تأکید کرد.

در پیام رئیس جمهور پس از تبریک عید قربان به دولت ها و ملت های مسلمان، به «سلطه فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و نظامی دو ابرقدرت» بر ملل مسلمان پرداخته شده و با اشاره به تهاجم و تاخت و تاز قدرت های بزرگ در کشورهای لبنان، فلسطین و افغانستان و انعقاد قراردادهایی نظیر کمپ دیوید، آمده است: مستکبران با این گونه اقدامات می کوشند به «ملت های مستضعف» القا کنند «که هر ملتی در برابر سلطه استکبار گردن افرازی کند و هر فرد یا جمعی که در مقابل بت های زمانه سر خم نکند جز مرگ و نابودی نباید سرنوشت دیگری داشته باشد».

در ادامه این پیام، خطاب به دولت های مسلمان تأکید شده است: «ما و شما و همه دولت هایی که ادعای خدمت به اسلام و مسلمین را داریم در برابر ملت ها، حاکمان اصلی سرزمین خود، متعهدیم ما مکلفیم که وسیله تحقق آرمان های حق طلبانه آنان را فراهم ساخته و به اتحاد آنان در برابر عاملان استضعاف و فقر اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام و دنیای مستضعف شکل و استحکام ببخشیم. این امکان پذیر نیست مگر با اعتقاد به لزوم حاکمیت کامل اسلام بر حیات سیاسی ملل مسلمان، احیای فرهنگ اصیل اسلامی، آزادی عمل ملت ها علیه استکبار جهانی و بهره برداری از منابع انسانی و مادی و معنوی آنان علیه کفر و ظلم در جهان».

در پایان پیام رئیس جمهور، با اشاره به پیام امام خمینی به مناسبت مراسم حج امسال، ابراز امیدواری شده است: «دولت های کشورهای اسلامی با پشتیبانی ملت ها بتوانند یک ارتش

ص: ۵۴۶

۱- همان، صص ۶-۵، لندن - خبرگزاری رویتر، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۰۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

دفاعی بیش از صد میلیون تعلیم دیده ذخیره و یک ارتش ده ها میلیونی زیر پرچم داشته و آن را ابراهیم وار در راه فروریختن بت های حاکم بر جهان امروز مورد استفاده قرار دهند.»^(۱)

خبرگزاری فرانسه درباره پیام آیت الله خامنه ای به رؤسای کشورهای اسلامی گزارش داد: «دولت ایران صبح امروز تقاضای جدید خود را از کشورهای مسلمان مبنی بر تشکیل یک ارتش قوی از ده ها میلیون نفر تحت پرچم اسلام و یک ارتش کمکی ذخیره متشکل از صد میلیون نفر را اعلام کرد.»^(۲)

امروز همچنین، نمایندگان سیاسی کشورهای اسلامی در تهران با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور دیدار کردند. در این دیدار که علی اکبر ولایتی وزیر و حسین شیخ الاسلامی معاون سیاسی وزارت امور خارجه نیز حضور داشتند، ابتدا ابراهیم یونس سفیر سوریه در ایران، به نمایندگی از سفرا و کارداران سایر کشورهای اسلامی در تهران، عید قربان را تبریک گفت. سپس، آیت الله خامنه ای در سخنانی ضمن تبریک عید و اشاره به مراسم حج امسال، مسائل و مشکلات جهان اسلام را ناشی از «استکبار جهانی» برشمرد و علاج آن را «اتحاد و یکپارچگی مسلمین» دانست. وی «مسئله فلسطین» را «رأس همه مسائل و مشکلات» جهان اسلام عنوان کرد و افزود: «ما ترس از آن داریم که مسئله فلسطین به تدریج به خاطر به وجود آمدن مسائل بی شمار در کشورهای اسلامی از اهمیت خود تنزل کند و نتواند توجه مسلمین را جلب نماید.» رئیس جمهور با بیان اینکه قدرت های بزرگ می کوشند تا اسرائیل به عنوان «یک واقعیت اجتناب ناپذیر» پذیرفته شود، گفت: «ما معتقدیم که فشار حساب شده با وحدت کلمه مسلمین باعث خواهد شد که اسرائیل ناگزیر شود منطقه را ترک گوید و اگر ما امروز این احساس را داشته باشیم که در مقابل اسرائیل و قدرت های بزرگ نمی توان کاری کرد، امروز نیمی از لبنان و فردا قسمت های دیگری از کشورهای اسلامی را باید از دست رفته حساب کرد.»

وی در پایان به مسئله لبنان نیز پرداخت و تأکید کرد: «ما می گوئیم که تنها قدرت مسلمانان و امت بزرگ اسلامی حق دارد سرنوشت منطقه اسلامی را مشخص کند نه امریکا، انگلیس، فرانسه و قدرت های بزرگ دیگر. ... ما می گوئیم که دولت های اسلامی در سراسر جهان لازم است که از مسلمانان لبنان حمایت کنند و مقابل نفوذ قدرت های بزرگ را در کشورهای اسلامی با قاطعیت بگیرند و نه تنها در خلیج فارس و شمال افریقا بلکه در هیچ جا نباید اجازه به قدرت های بزرگ دهند تا احساس برتری کنند.»^(۳)

۱

دیدار با مسئولان حزب جمهوری اسلامی و آموزش و پرورش هرمزگان، سخنرانی در مراسم نماز عید قربان و تأکید مجدد بر مسئله امنیت تنگه هرمز، بازدید از پایگاه نهم شکاری و اسکله شهید رجایی و عزیمت به سوی کرمان اهم برنامه های چهارمین روز سفر رئیس مجلس شورای اسلامی به سه استان جنوبی کشور بود.

ص: ۵۴۷

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰؛ و - روزنامه اطلاعات، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۳، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۷، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۰؛ و - روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲.

هاشمی رفسنجانی در دومین روز اقامت خود در استان هرمزگان، امروز پس از شرکت در جلسه ای با حضور مسئول حزب جمهوری اسلامی، مدیرکل و عده ای از مدیران آموزش و پرورش این استان، در مراسم نماز عید قربان حاضر شد و در جمع مردم سخنرانی کرد.

رئیس مجلس شورای اسلامی در این سخنرانی با اشاره به وظیفه دولت در مورد توزیع عادلانه امکانات در سطح کشور گفت: «ما ابتدا بایستی کشور خودمان را و در آینده جهان اسلام را به صورتی یکپارچه اداره کنیم.» وی همچنین ضمن تأکید بر تلاش برای رفع محرومیت در استان هرمزگان افزود: «رفاه عظیم و فقر عمیق در یک مجموعه انسانی قابل قبول نیست.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع در ادامه، ضمن برشمردن نقش حیاتی بندرعباس در چرخه اقتصادی کشور و تأکید بر لزوم ایجاد شرایط مناسب زندگی برای ساکنان جزایر و رفع نیازهای مردم این منطقه، برای چندمین بار در روزهای اخیر به مسئله حساسیت خلیج فارس و اهمیت راهبردی تنگه هرمز و امنیت آن اشاره کرد و «به دشمنان انقلاب اسلامی که سعی دارند امنیت منطقه را برهم بزنند اخطار کرد که در چنین جوی تنگه هرمز دچار بحران عمیقی خواهد شد.»

هاشمی رفسنجانی پس از شرکت در نماز عید قربان، از پایگاه نهم شکاری نیروی هوایی بندرعباس بازدید کرد. وی در این بازدید، خلبانان و متخصصان نیروی هوایی را «ثروت عظیم دفاعی جمهوری اسلامی» توصیف کرد و گفت: «امریکا هیچ گاه فکر نمی کرد با تهیه مقدمات آموزش این خلبانان و متخصصین، نیرویی به وجود آورد که روزی بر علیه خود او وارد عمل شوند.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع همچنین، در جمع نیروهای پایگاه هوایی بندرعباس ضمن تأکید بر محبوبیت ارتش در میان مردم به قطع وابستگی ارتش به قدرت های بزرگ اشاره کرد و افزود: «جمهوری اسلامی ایران نیازهای ضروری نظامی خود را از هر جا صلاح بداند تأمین خواهد کرد، ولی هرگز زیر یوغ وابستگی نخواهد رفت.»

بازدید از اسکله بندر شهید رجایی از دیگر برنامه های امروز رئیس مجلس شورای اسلامی بود. هم زمان با بازدید آقای هاشمی از اسکله های مورد بهره برداری و اسکله های در حال احداث، هادی نژادحسینیان وزیر راه و ترابری، در مورد تأسیسات و امکانات بندر شهید رجایی توضیحات لازم را به رئیس مجلس داد. (۱)

۱

طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی حزب بعث و فرمانده ارتش خلقی عراق (جیش الشعبی)، که در میان گروهی از نیروهای اعزامی در یکی از پادگان های استان المثنی سخنرانی می کرد، افزایش تعداد جنگجویان ارتش خلقی را از مهم ترین ویژگی های این ارتش

ص: ۵۴۸

ذکر کرد. وی گفت: «ملت ما با صبر و فداکاری به درجه ای رسیده [که] به درستی نشان دهنده فداکاری مداوم و قدرت بی پایان آن می باشد و این خود یک حالت جدیدی است که در ملت سرفراز ما پدید آمده و با تصمیم و اراده خلل ناپذیر کمر به همت گذاشته تا تمام دشواری ها را پشت سر گذارد.» فرمانده ارتش خلقی عراق مدعی شد وضع اقتصاد عراق «نیرومند» است و این کشور قدرت لازم را برای ادامه نبرد دارد.^(۱)

۱

یوسف العلوی وزیر مشاور در امور خارجه عمان، که برای شرکت در نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد عازم نیویورک بود، قبل از ترک مسقط در مصاحبه ای گفت: «امیدوارم که سازمان ملل متحد در این دوره از نشست خود بتواند راه حل مسالمت آمیزی برای پایان دادن به این جنگ [ایران و عراق] که نه تنها امنیت کشورهای خلیج [فارس] را به مخاطره انداخته بلکه امنیت بین المللی را نیز تهدید می کند، پیدا کند.»^(۲)

ص: ۵۴۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۳، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۳، رادیو صوت الجماهیر، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۲۳، رادیو مسقط، ۲۷/۶/۱۳۶۲.

پس از جلسات سه روز پیش فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه نجف برای تسریع در روند آماده سازی و اجرای عملیات والفجر ۵، برخی فرماندهان این قرارگاه (۱) دیروز و امروز به شکل واقع بینانه تری مشکلات و دشواری های عملیات منطقه دربندیخان را بررسی کردند. مجموع مباحث مطرح شده در این نشست ها از وجود دو دیدگاه مختلف میان فرماندهان قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ حکایت داشت. (۲)

فرمانده قرارگاه نجف، جانشین وی و فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا (فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۲) با استناد به دلایلی همچون نبود جاده، عقبه نامناسب، عدم تأمین کامل پوشش هوایی عملیات از طریق به کارگیری بالگرد و ضدهوایی، ضریب بالای خطر و بالطبع پایین بودن میزان تضمین عملیات، جنس صخره ای ناهمواری ها، پیوستگی ارتفاعات منطقه و... در مورد اجرای قطعی عملیات منطقه دربندیخان در وضعیت کنونی تردید داشتند. در مقابل، فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) با تأکید بر مواردی نظیر مشکلات دشمن، افزایش ذخیره بالگرد و ضدهوایی برای اجرای عملیات و استفاده از نیروهای کیفی، بر اجرای قاطعانه عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان اصرار می ورزید. در نهایت قرار شد اشکالات پیش آمده در طرح مانور با سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه و دیگر فرماندهان در میان گذاشته شود تا در این خصوص تصمیمات لازم اتخاذ شود. (۳)

ص: ۵۵۱

۱- عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، کاشانی مسئول مهندسی قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در این جلسه حضور داشتند.

۲- مشروح مباحث مطرح شده در جلسات فرماندهان قرارگاه نجف در ضمیمه این گزارش آمده است.

۳- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۳۶۲/۶/۱۵ تا ۱۳۶۲/۷/۱۱، صص ۱۲۶ - ۱۰۷.

مرحله بندی عملیات والفجر ۴، سازمان رزم، استعداد توپخانه و پدافند هوایی منطقه عملیاتی دهانه شیلر از جمله مباحثی بود که در جلسات مشترک امروز فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه مقدم حمزه (۱) به منظور تکمیل مانور عملیات در میوان مطرح شد.

در یکی از این جلسات که با حضور فرماندهان ارشد سپاه و ارتش قرارگاه مقدم حمزه در پادگان میوان برگزار شد طرح مانور، خط حد یگان ها و استعداد توپخانه قرارگاه های تاکتیکی حمزه مشخص و مقرر شد عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر با پنج قرارگاه تاکتیکی و در دو مرحله بدین شرح اجرا گردد:

۱. قرارگاه حمزه ۱ (سورن): لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه از ارتش. این قرارگاه در مرحله اول مأموریت دارد در جبهه جنوبی عملیات از جنوب شرقی به شمال غربی سورن حمله و خط سبز در جناح جنوبی و هدف ۱ (سورن) را تأمین کند. استعداد توپخانه این قرارگاه ۱ آتشبار ۱۰۵ م.م، ۱ آتشبار ۱۲۳ م.م و ۳۰ توپ در حد ۲ گردان می باشد.

۲. قرارگاه حمزه ۲ (پنجوین): تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش که در مرحله اول در جبهه میانی عملیات به سمت ارتفاعات جنوبی پنجوین حمله و هدف ۲ (شهر پنجوین) را تأمین می کند. استعداد توپخانه این قرارگاه ۱ گردان آتشبار ۱۰۵ م.م، ۱ آتشبار ۱۵۵ م.م، ۱ آتشبار ۱۳۰ م.م، ۲ قبضه کاتیوشا، ۱ آتشبار ۱۲۲ م.م در حد ۲ گردان تعیین شده است.

۳. قرارگاه حمزه ۳ (مارو): لشکر ۲۵ کربلا از سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش. این قرارگاه باید در مرحله اول در جبهه میانی عملیات به ارتفاعات خرنوکه دار و ساوجی حمله و ضمن تصرف ارتفاعات مارو، کنخلان، خلوزه و دره گورگان هدف ۳ (مارو) را تأمین کند. استعداد توپخانه این قرارگاه ۱ آتشبار ۱۵۲ م.م، ۱ آتشبار ۱۳۰ م.م، ۳۲ توپ در حد ۲ گردان در نظر گرفته شده است.

۴. قرارگاه حمزه ۴ (لری - کنگرک): لشکر ۸ نجف و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش که مأموریت دارد در مرحله اول در جبهه شمالی عملیات از بانه به سمت جنوب حمله و هدف های ۴ و ۵ (ارتفاعات کنگرک و لری) را تصرف کند. در مرحله دوم این قرارگاه باید ضمن ادامه تک با تصرف بالای کانی مانگا، هدف ۷ (شیخ گزنشین) را تأمین کند. استعداد توپخانه این قرارگاه ۱ آتشبار ۱۳۰ م.م، ۳ قبضه کاتیوشا، ۴۳ توپ در حد ۳ گردان تعیین شده است.

ص: ۵۵۲

۱- در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، فدوی اطلاعات - عملیات این قرارگاه، سرهنگ امیریگی فرمانده قرارگاه حمزه از ارتش، سرگرد شقاقی رکن ۲ قرارگاه مقدم حمزه، سرهنگ ابراهیمی مسئول طرح و عملیات این قرارگاه، سرگرد افشین افسر عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حضور داشتند.

۵. قرارگاه حمزه ۵ (احتیاط): لشکر ۴۱ ثارالله با ۵ گردان از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش. در مرحله دوم این قرارگاه مأموریت دارد با عبور از منطقه بین سورن و پنجوین، پایین هدف ۶ (کانی مانگا) را تصرف و خط سبز را تأمین کند. استعداد توپخانه این قرارگاه ۱ آتشبار ۱۳۰ م.م، ۱ آتشبار ۳۴۲ م.م، ۱ آتشبار کاتیوشا، ۱ آتشبار ۱۳۰ م.م، ۱ آتشبار ۲۰۳ م.م و ۳۶ توپ در حد ۳ گردان معین شده است.

براساس نتایج نشست مشترک امروز، قرار شد افسران رابط توپخانه به کلیه قرارگاه های تاکتیکی تابعه برای اطلاع از کلیه امور و انتقال آن به قرارگاه مقدم حمزه اعزام شوند.

گفتنی است در جبهه دشمن نیز توپخانه عراق در شهرهای شانه دری، سیدصادق، پشت مارو، هرگنه مستقر است و ارتش عراق ۸ گردان توپخانه با ۲۴۰۰ پرسنل دارد. (۱)

علاوه براین در جلسه دیگری که با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و احمدی مسئول یگان پدافند سپاه و مسئول پدافند قرارگاه مقدم حمزه برگزار گردید، وضعیت پدافند هوایی منطقه عملیاتی والفجر ۴ با توجه به اهداف جدید تعیین شد. علی رضائیان با اشاره به اینکه تمام مناطق تحت امر قرارگاه ها غیر از لشکرها برعهده حفاظت و پدافند هوایی است گفت این بخش باید در منطقه مریوان برای قرارگاه ها، بیمارستان ها، نقطه آماد، توپخانه و روی ارتفاعات سورن پدافند هوایی معین کند. در این جلسه همچنین در مورد استعداد توپخانه، سایت موشکی، اهداف و سازمان رزم عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر بحث و گفت و گو شد. (۲)

۱

تحکیم خطوط پدافندی و تقویت یگان های نظامی در منطقه بانه تا مریوان از مهم ترین اقدامات ارتش عراق است که از چندی پیش به منظور جلوگیری از اجرای عملیات آتی ایران در جبهه شمال غرب آغاز شده و همچنان ادامه دارد. گزارش های نوبه ای - اطلاعاتی یگان های مستقر در جبهه شمال غرب در چهار روز اخیر، از هوشیاری قابل توجه ارتش عراق در منطقه دهانه شیلر (محدوده عملیاتی والفجر ۴) حکایت دارد.

یگان های مزبور در گزارش های خود ضمن تشریح وضعیت کلی دشمن، از حساسیت و هوشیاری ارتش عراق در مورد اقدام احتمالی ایران در آستانه سالگرد آغاز جنگ خبر داده و افزودند: رادیو عراق در تاریخ ۲۶/۶/۱۳۶۲ با استناد به متن اطلاعیه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) اعلام کرده بود که «ایران قصد دارد به مناسبت چهارمین سالگرد شروع جنگ، عملیاتی در محور مریوان انجام دهد که هدفش تا سلیمانیه می باشد». (۳) براساس اعلام گزارش های مذکور «نیروهای دشمن در حال آماده باش کامل صددرصد به سر می برند و منتظر عملیات نیروهای خودی (ما) می باشند». (۴) همچنین ارتش عراق ضمن تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی خود در منطقه پنجوین و ایجاد موانعی از قبیل میدان های مین، حفر کانال و نصب سیم خاردار به خصوص

ص: ۵۵۳

۱- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۹ - ۱؛ و - سند شماره ۱۳۰۲۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی استعداد توپخانه و آتشبارهای قرارگاه حمزه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه، ۲۸/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۱)، صص ۱۴ - ۱.

۲- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴ - ۱۲؛ و - سند شماره ۱۳۰۷۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه وضعیت پدافند هوایی و بررسی ابلاغ مأموریت والفجر ۴، (قرارگاه حمزه، ۲۸/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۷۵)، صص ۹ - ۱.

۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه سیدالشهدا (مریوان)، ۲۴/۶/۱۳۶۲ الی ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲۱.

۴- همان، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه (مریوان)، ۱۷/۶/۱۳۶۲ الی ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲۳.

در منطقه غرب مریوان،^(۱) به منظور کسب اطلاعات از وضعیت نیروهای مستقر در منطقه مریوان، حرکات یگان های خودی در سراسر خطوط را با اعزام گشتی ها و انجام پرواز های شناسایی تحت نظر دارد و در این زمینه می کوشد از رزمندگان ایران اسیر بگیرد.^(۲) علاوه بر این دشمن عقب نشینی از مناطق آسیب پذیر به مناطق سوق الجیشی را با هدف تحکیم مواضع^(۳) و تقویت نیروهای مستقر در پنجوین،^(۴) در دستور کار خود قرار داده است و سعی دارد با اجرای آتش ایدایی توپخانه و بمباران هوایی، نیروهای خودی را سرگرم کرده و فریب دهد.^(۵)

گزارش های نوبه ای - اطلاعاتی مزبور حاکی است در چند روز گذشته تحرک دشمن در منطقه پنجوین به ویژه جاده های پنجوین و سیدصادق افزایش یافته است. به گونه ای که در یک شب «یک ستون نظامی متشکل از ۲۰۰ خودرو با چراغ روشن از سیدصادق به پنجوین» در حال حرکت بودند که در نوع خود بی سابقه اعلام شده است. علاوه بر این ارتش عراق براساس سیاست تعویض نیرو، تیپ های غیر کاربردی (کیفیت پایین) خود را به خط مقدم منتقل ساخته و در مقابل واحدهای اصلی و تیپ های مانوری را برای ساماندهی و آمادگی رزمی به عقب انتقال داده است. تا در جهت دفع تهاجم احتمالی و پاتک علیه نیروهای ایران از آنان بهره گیرد.^(۶)

طبق اعلام منابع مذکور، فعالیت مهندسی دشمن در منطقه غرب مریوان^(۷) نیز به خصوص در منطقه پنجوین چشمگیر بوده است و دشمن در دهلیز کانی مانگا و توتمان علاوه بر ایجاد میدان مین و نصب سیم خاردار، اقدام به حفر کانال کرده است.^(۸) همچنین در چند روز اخیر، فعالیت مهندسی عراق از خلوزه تا پشت ارتفاعات هرگنه، همچنین از ارتفاعات هرگنه تا یال های هفت توانان و به طور کلی در سرتاسر خطوط مقابل پنجوین برای ایجاد موانع و میدان های مین، حفر کانال و نصب سیم خاردار قابل ملاحظه گزارش شده است.^(۹)

علاوه بر موارد فوق برخی گزارش ها هم از فعالیت های هوایی و شناسایی دشمن در محدوده قرارگاه حمزه (منطقه عملیاتی والفجر ۴) و قرارگاه نجف (منطقه عملیاتی والفجر ۵) حکایت دارند.^(۱۰)

در مجموع گزارش های نوبه ای - اطلاعاتی یگان های مستقر در جبهه شمال غرب در جمع بندی اقدامات دشمن در چند روز گذشته به این موارد اشاره کردند:

۱. تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی در اکثر خطوط تماس به ویژه در منطقه پنجوین.

۲. ایجاد موانع و سد به وسیله دستگاه های مهندسی به خصوص در منطقه پنجوین.

۳. اعزام گشتی های شناسایی و رزمی به جلو به منظور کسب اطلاعات از وضعیت نیروهای موجود در خط تماس.

۴. اعلام آماده باش به نیروهای مستقر در پنجوین جهت جلوگیری از عملیات آفندی نیروهای خودی در سالگرد هفته جنگ.

۵. انجام پرواز شناسایی هوایی.^(۱۱)

ص: ۵۵۴

۱- سند شماره ۲۰۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۴/۶/۱۳۶۲ الی ۲۷/۶/۱۳۶۲، صص ۶ - ۴.

۲- سند شماره ۲۰۲۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، شماره ۷۲/ح/۱۱، ۲۷/۶/۱۳۶۲ الی ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۳- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۶/۶/۱۳۶۲ الی ۲۷/۶/۱۳۶۲، ص ۲۱۵.

۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۵/۶/۱۳۶۲ الی ۲۶/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸۸.

۵- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه (مریوان)، ۱۷/۶/۱۳۶۲ الی ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۲۶.

۶- سند شماره ۲۰۲۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵ - ۱.

۷- سند شماره ۲۰۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶ - ۴.

۸- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۵/۶/۱۳۶۲ الی ۲۶/۶/۱۳۶۲، صص ۱۹۰ - ۱۸۸.

۹- سند شماره ۲۰۲۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ - ۱.

۱۰- سند شماره ۲۰۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ - ۱.

۱۱- سند شماره ۲۰۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶ - ۴.

اجرای عملیات دریایی در منطقه شمال خلیج فارس یکی از سلسله عملیات های والفجر است که از حدود دو ماه پیش، در دستور کار فرماندهان به ویژه مسئولان سپاه پاسداران قرار گرفته است. به این منظور امروز، فرماندهان ارتش و سپاه با برگزاری نشست مشترک در قرارگاه کربلا، ضمن بررسی وضعیت کلی مناطق جنوب برای اجرای عملیات گسترده، امکان اجرای عملیات در ساحل غربی اروند را هم بررسی کردند.

در این جلسه به منظور آماده سازی عملیات در ساحل غربی اروند، محور کلی اقدامات پیش رو در سه حوزه محورهای اطلاعاتی، محورهای عملیاتی و محورهای مهندسی معین شد. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، خبر دیگری از این جلسه منتشر نشده است (۱).

باوجود تمرکز فعالیت های ارتش عراق در جبهه شمالی، دشمن از جبهه جنوب نیز غافل نیست، در این زمینه امروز شهربانی استان خوزستان گزارش داد: «نیروهای دشمن در منطقه شلمچه (شرق بصره) مبادرت به ایجاد خاکریزهایی مثلثی و قوسی شکل به ارتفاع ۳ الی ۵ متر نموده و با حفاری چندین کانال سرپوشیده عریض و طویل و تانک رو و کانال انتقال نیروهای پیاده اقدام به تقویت استحکامات مهندسی، تدافعی [و] تهاجمی نموده و در ساعات مختلف شب گشتی های شناسایی اعزام می نمایند.» (۲)

با گذشت دو روز از پیشروی نیروهای ایرانی در منطقه عمومی دشت شیلر که در پی عقب نشینی دشمن از ارتفاعات مرزی صورت گرفت، برخی رسانه های غربی امروز این خبر را انعکاس دادند.

رادیو بی بی سی با اعلام اینکه «ایران جزئیات بیشتری از آنچه را که تهاجم تازه نیروهای این کشور علیه عراق خوانده منتشر کرده است»، به ادعای یک سخنگوی نظامی عراق اشاره کرد و گفت: «به گفته یکی از سخنگویان نظامی عراق، ادعای ایران [راجع] به پیروزی نظامی این کشور صرفاً "خیال بافی مقامات ایران" است.» این رادیو در ادامه به تشریح موقعیت جغرافیایی مناطقی که نیروهای ایران در آن پیشروی کرده اند پرداخت و افزود: «استراتژی ایران در ماه های اخیر چنین بوده است که با تصرف نواحی کوچکی از مناطق مرزی عراق در امتداد خط جبهه، بغداد و رژیم حاکم در عراق را تحت فشار قرار دهد. تازه ترین اعلامیه نظامی ایران حاکی از آن است که نیروهای این کشور از رودخانه [شیلر] عبور کرده و پس از وارد آوردن تلفات سنگینی به نیروهای عراق سرگرم استحکام مواضع تصرف شده است.» (۳)

روزنامه سونسکادا گبلادت نیز به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی، نوشت: «در یک حمله

ص: ۵۵۵

۱- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات منتفی شده البکر و العمیه (عملیات والفجر ۴)، (قرارگاه کربلا، ۵/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۹)، صص ۶ - ۱.

۲- سند شماره ۳۷۲۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۶/۱۳۶۲، صص ۲۲، رادیو بی بی سی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

جدید نیروهای ایرانی طی نبرد سنگینی در جبهه های شمالی و میوان به دو تیپ ارتش عراق خسارات سنگینی وارد شد که این دو تیپ مجبور به عقب نشینی شدند. این روزنامه افزود: «خبرگزاری جمهوری اسلامی براساس یک اطلاعیه نظامی، گزارش داد در این حمله نیروهای ایران ده ها کیلومتر در خاک عراق پیشروی کردند و صدها تن از سربازان عراق کشته و زخمی شدند.» (۱)

بعضی از مطبوعات فرانسه نیز در شماره های امروز صبح خود، پیشروی اخیر ایران را که در امتداد منابع نفتی کرکوک صورت گرفته است، «هشدار دیگری از سوی جمهوری اسلامی ایران به دنیای غرب تلقی نموده اند.» (۲)

۱

یک بولتن داخلی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نوشت: «عملیات مین گذاری در عمق ۲۵ کیلومتری در جاده نظامی شیندروی - حلبچه انجام و یک بلدوزر بعثیون منهدم و ۳ سرباز عراقی کشته شدند.» این نشریه افزود: «ضمناً بر اثر انفجار مین در جاده خورمال - سیدصادق، یک خودرو ایفا منهدم و ۱۴ سرنشین آن به هلاکت رسیدند.» (۳)

۲

عناصر مسلح غیرقانونی امروز نیز در مناطق غرب و شمال غرب کشور، دست به اقداماتی علیه نیروهای خودی زدند که بر اثر آن تعدادی از نیروهای خودی به شهادت رسیدند.

قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا گزارش داد: ساعت ۷ صبح امروز، نیروهای تأمین پایگاه ایرانخواه که برخی پیاده و برخی دیگر سوار بر خودرو در ۴ کیلومتری پایگاه در حال استقرار بودند، هدف حمله ضدانقلابیون مسلح قرار گرفتند. مهاجمان که قبلاً در شیاریهای کنار جاده کمین کرده بودند، با پرتاب نارنجک، ۸ نفر از سربازان پایگاه را به شهادت رساندند و ۳ سرباز را نیز زخمی کردند. گزارش مذکور افزوده است: «درگیری در ساعت ۱۰:۰۰ همان روز، خاتمه [یافت و] با اعزام نیروی کمکی مرکب از پرسنل هنگ سقز و جندالله گروهان مالک اشتر پایگاه سسته به محل، ضدانقلابیون با دادن تلفات و ضایعات به سمت کوه های باشماق و خوخوره متواری می شوند.» (۴) گزارش ناحیه ژاندارمری کردستان هم در این باره حاکی است در این درگیری از عناصر مسلح غیرقانونی ۲ نفر کشته و تعداد زیادی زخمی شده اند. (۵)

قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا همچنین اعلام کرد که در ساعت ۷:۱۵ صبح امروز، عده ای از عناصر مسلح غیرقانونی به نیروهای تأمین پایگاه ماولو حمله کردند. در پی اعزام نیروی کمکی مرکب از گروه ضربت ربط و یگان جندالله سردشت، مهاجمان با دادن تلفات متواری شدند. در این گزارش در مورد تلفات و خسارات این درگیری آمده است: «باتوجه به آثار خون و علائم صحنه درگیری، به نظر می رسد یک نفر از ضدانقلابیون به هلاکت رسیده و چهار نفر مجروح [شده اند].»

ص: ۵۵۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۴، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۶، استکهلم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۳، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۶۶۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس قرارگاه حمزه سیدالشهدا به واحد طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۵۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳)، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۵- سند شماره ۳۴۳۴۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان رکن سوم به استانداری کردستان، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

از نیروهای خودی نیز یک سرباز وظیفه به شهادت رسیده است. گفتنی است پس از اتمام درگیری ۸ نفر از اهالی قریه ماولو که با مهاجمان همکاری کرده بودند، دستگیر شدند.^(۱)

هم زمان با درگیری فوق، «یک دستگاه خودروی تویوتا با آرم جهاد که با ۳ نفر سرنشین از بانه به طرف سردشت در حرکت بوده، در اوایل محور مورد حمله ضدانقلابیون واقع و هر ۳ نفر آنها به درجه رفیع شهادت نائل گردیده اند. با اعزام نیروی کمکی از پایگاه دول ارزن و همچنین برادران سپاه به محل، ضدانقلابیون متواری [شدند].»^(۲)

علاوه بر درگیری های صبح امروز، چند درگیری نیز در هنگام شب به وقوع پیوست. در این باره گزارش ناحیه ژاندارمری باختران حاکی است: در ساعت ۲۰ امشب، بین راه جوانرود - قلقله (سی کیلومتری جنوب پاسگاه جوانرود) عده ای از عناصر مسلح غیرقانونی با اجرای کمین ۲ نفر پاسدار را شهید و ۲ تن دیگر را نیز مجروح کردند.^(۳) فرماندهی سپاه بوکان نیز در گزارشی اعلام کرد: «ساعت یازده شب، دشمن با نیروی نسبتاً زیادی به پایگاه کوسه حمله کرد که در نتیجه ۲ تن از برادران شهید و ۲ تن زخمی گردیدند.» طبق این گزارش، «پرسنل پایگاه فوق چند نفر بودند، ولی دو ساعت با مقاومت شدید مبارزه کردند. وقتی نیروی کمکی رسید دشمن صحنه را ترک کرده بود.»^(۴)

همچنین عده ای از عناصر مسلح غیرقانونی به روستای سرلق از توابع سلماس، حمله کرده و یک پاسدار از اهالی این روستا را شهید و فرد دیگری را زخمی کردند.^(۵)

۱

امام خمینی در جمع اعضای کمیته برگزاری مراسم سومین سالگرد جنگ، ضمن سخنانی جنگ را موجد خیرات و برکات فراوانی خوانده و گفتند: «خداوند نیاورد که مدت یک سال دیگر جنگ طول بکشد و ما باز هم "هفته جنگ" داشته باشیم.» تأکید بر قطع جریان نفت از خلیج فارس در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران، بخشی از سخنان رهبر انقلاب در این دیدار بود که مورد توجه رسانه های خارجی قرار گرفت.

در این جلسه که کمال خرازی مسئول ستاد تبلیغات جنگ و چند تن از اعضای کمیته برگزاری مراسم سومین سالگرد جنگ حضور داشتند، رهبر انقلاب جنایات واردشده بر ایران را بی شمار و غیرقابل تخمین توصیف و خاطر نشان کردند: «... شما مقدار کمی را منعکس می کنید، اما بعد معنوی قضیه را نمی شود آمارگیری کرد. آن تپش قلب ها و آن دل های سوخته ولی با شجاعت که مصیبت را تحمل کرده است و آن چشم هایی که گریسته، اینها را چگونه می خواهید آمارگیری نمایید؟ بالاخره جنایات ابرقدرت هاست. اگر با پیروزی اسلام جنگ تمام شد تمام این مصیبت ها با پیروزی ترمیم می شود و اگر نشد باز هم "هفته جنگ" داریم.»

امام خمینی با آرزوی پایان یافتن جنگ در سال جاری، درخصوص تلاش قدرت های بزرگ برای حفظ صدام افزودند: «ما گرفتار چنگال گرگ هایی هستیم که با تمام وجود در فکر

ص: ۵۵۷

۱- سند شماره ۳۵۴۵۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲- سند شماره ۳۵۴۵۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۳- سند شماره ۲۷۱۰۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه ژاندارمری باختران به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳)، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۱۲۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه بوکان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۵۴۴۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد عملیات سپاه سلماس به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

نگه داشتن صدام هستند و به او کمک می کنند، ولی چنین آدمی که این قدر به کشور خودش و ایران و اسلام خیانت کرده است را نمی شود نگاه داشت. امروز صدام اظهار اسلام و نماز خواندن - که آن را هم غلط می خوانند - می کند، حتی این اظهار هم از برکات جنگ است، و الا اینها ضداسلام اند و حزب بعث اساسش بر نفی اسلام می باشد. اینها از اسلام بری هستند و اسلام هم از آنها بری... امروز امریکا و شوروی و فرانسه و سایر قدرت ها از اسلام احساس خطر کردند و به همین جهت به سود صدام تبلیغاتی را راه انداخته اند. آنها این طور در ذهنشان آمده است - که درست هم هست - که اگر جمهوری اسلامی پا بگیرد و باقی بماند، جای پایی از آنها باقی نخواهد ماند و می ترسند که از همه منطقه دستشان کوتاه شود. جنگ درعین حال که ناگوار بود و شهرهای ما را خراب کرد، ولی برکاتی داشت که اسلام به دنیا معرفی شد و اینکه چه اشخاصی و قدرت هایی در مقابل اسلام ایستادند و چه کسانی از اسلام می ترسند و چه قدرت هایی علیه اسلام قیام کردند، همه اینها در جنگ معلوم شد.

ابرقدرت ها نه شخص صدام را می خواهند نگاه دارند و نه ما را می خواهند بکوبند، بلکه آنها از اسلام می ترسند و اسلام را می خواهند بکوبند، از این جهت با ما مخالف اند و از او طرف داری می کنند. آنها می دانند که مردم کشورهای اسلامی در مقابلشان می ایستند، و همچنین مردم کشورهای غیراسلامی که متوجه ما هستند، مثل سیاه پوستان.

پس ما باید آنچه که در ایران می گذرد منعکس و منتشر کنیم تا اولاً جنایات معلوم شود و ثانیاً کسانی که این جنایات را مرتکب شده اند و از آن مهم تر قدرت هایی که به این افراد قدرت داده اند و آنها را تقویت کرده اند تا ما را بکوبند و به آنها ابزار جنگی مثل تانک و پلانه و موشک داده اند و الآن هم می دهند باید به دنیا معرفی نمود و اعلام کرد و فهماند که اگر بخواهید به صدام بیش از این کمک کنید، دستتان را از نفت کوتاه می کنیم و اگر به صدام کمک هایی کنید که منابع اقتصادی ما را بزند، رنگ نفت را نخواهید دید. امیدوارم که این طور نشود و عمده، جنایات این ابرقدرت هاست و همچنین فرانسه، ولی آنکه از همه ما بیشتر صدمه زده است امریکاست. ...» (۱)

۱

هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در پنجمین روز از سفر به سه استان جنوبی کشور در ادامه برنامه های خود در استان کرمان، (۲) در جمع مردم رفسنجان درباره تاریخچه انقلاب، جنگ و وضعیت اقتصادی ایران و عراق سخنرانی کرد.

رئیس مجلس راجع به وضعیت نیروهای خودی در جبهه ها گفت: «امروز وضع جبهه ها آن قدر خوب است که در سراسر جبهه ها از جنوب تا شمال، سربازان ما در هر نقطه که بخواهند می توانند وارد عمل شده و به عراق ضربه بزنند که الآن این ما هستیم درمورد آینده عراق تصمیم می گیریم. لیکن آنچه ما می خواهیم این است که مردم عراق خود سرنوشت خویش را به دست گیرند.»

هاشمی رفسنجانی در ادامه با تأکید بر اهمیت راهبردی ایران برای ابرقدرت ها و تلاش های آنان

ص: ۵۵۸

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۳۲ - ۱۳۰.

۲- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب اسلامی، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۲۲۷ و ۲۳۲.

به ویژه امریکا، برای ضربه زدن به ایران، این گونه تلاش‌ها را ناکام خواند و افزود: «آنها پیش بینی می‌کردند که عوارض و تبعات جنگ تحمیلی ایران را از پای درآورد، لیکن حرکت همگانی مردم در مقابله با متجاوز و قدرت تحمیل و استقامت آنها این توطئه را نیز نقش بر آب ساخت.» وی با اشاره به سازماندهی اقتصادی ایران و به کارگیری متخصصان داخلی در طول سه سال جنگ، در مورد وضعیت اقتصادی عراق گفت: «عراق با خرج حدود صد میلیارد دلار از آغاز جنگ تاکنون و تحمل شکست‌های پی‌درپی از بحران اقتصادی نابودکننده‌ای رنج می‌برد.»^(۱)

۱

کمک‌های نظامی و تسلیحاتی فرانسه به عراق در طول سه سال جنگ، بسیار قابل توجه بوده است. با این حال مسئله واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق با توجه به نقشی که این جنگنده‌ها می‌توانند در گسترش دامنه جنگ ایفا کنند، در محافل رسانه‌ای و سیاسی جهان بازتاب‌ها و واکنش‌های قابل ملاحظه‌ای در پی داشته است. در چنین فضایی وزیر امور خارجه فرانسه در یک اقدام سیاسی به توجیه و دفاع از این اقدام دولت فرانسه پرداخت.

کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه، در مصاحبه‌ای با کانال ۲ تلویزیون این کشور ضمن اظهار تعجب از توجه گسترده رسانه‌ها و کشورهای مختلف به مسئله تحویل سوپراتانداردها، تأکید کرد که «فرانسه به قراردادهایش احترام می‌گذارد.» وی افزود: «ما یک قرارداد امضا کردیم. ... ما هیچ وقت کوچک‌ترین خبری راجع به تحویل تجهیزات نظامی نداده ایم.»

□

وی در ادامه باردیگر با زیر سؤال بردن «انگیزه» شور و هیجان ناشی از خبر تحویل این هواپیماها به عراق گفت: «اگر [تحویل آنها] این موضوع را ثابت می‌کند که به آغاز مذاکرات [بین ایران و عراق] و یا به برقراری تعادل در ظرفیت صادراتی نفت بین این دو کشور نزدیک می‌شویم، در این صورت ما بسیار خوشنود خواهیم شد.»

وزیر امور خارجه فرانسه همچنین در توجیه کمک‌های نظامی قابل توجه دولت این کشور به عراق اضافه کرد: «صادرات نفتی ایران آزاد است، درحالی که صادرات نفتی عراق به ویژه با محدودیت روبه‌رو است و بنابراین، همه کشورهای عربی شدیداً مایل هستند که عراق بتواند در امکانات خود تعادل ایجاد کند و نتیجتاً ما با کشوری که صلح را می‌خواهد و به مرزهای بین‌المللی بازگشته است، قرارداد (نظامی) بسته ایم و می‌توانیم تحویل تجهیزات نظامی به این کشور را ادامه دهیم. یکی از این تجهیزات همین سوپراتانداردها است.» وی افزود: «به این منظور که این جنگ بین‌المللی نشود، فرانسه نمی‌گذارد

ص: ۵۵۹

موضوع تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و حواشی آن همچنان در صدر اخبار رسانه های همگانی جهان قرار دارد. در این میان، برخی رسانه ها همچنان اخبار مربوط به تعویق زمان تحویل این هواپیماها را منعکس می کنند و بعضی دیگر ضمن یادآوری تهدیدات ایران، به نگرانی قدرت های غربی به ویژه امریکا از گسترش دامنه جنگ و به خطرافتادن مهم ترین منبع انرژی جهان می پردازند.

روزنامه واشنگتن پست در شماره امروز خود در مقاله ای با عنوان "امریکا در پی پایان جنگ خلیج فارس" ضمن اشاره به قابلیت های هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های اگزوسه، بر نگرانی های ایالات متحده از گسترش و تداوم جنگ بین ایران و عراق تأکید کرد و نوشت: «مقامات امریکایی معتقدند که این عامل جدید، ریسک به درگیری را خواهد افزود. یک منبع دولتی ریگان گفت: ما در جستجوی هر راه ممکن هستیم تا بتوانیم در متوقف نمودن جنگ مؤثرتر باشیم. ایالات متحده نمی خواهد که هر دو طرف تا پای مرگ خون بریزند. ما تمام چیزها را در نظر داریم. ظاهراً راه های موجود عبارت اند از:

۱. مطرح نمودن مسئله جنگ در اجلاس آینده مجمع عمومی سازمان ملل متحد.

۲. ترغیب نمودن هم پیمانان امریکا که به طور علنی اسلحه و یا لوازم یدکی در اختیار طرفین قرار می دهند به متوقف نمودن این شریان و یا لااقل [در نظر گرفتن] شرایطی بر روی این معاملات.

۳. شدیدتر کردن کنترل بر روی صادرات غیرقانونی اسلحه و لوازم یدکی از امریکا و دیگر کشورها به ایران.»

واشنگتن پست در ادامه به درخواست امریکا، انگلیس و آلمان غربی از فرانسه مبنی بر قائل شدن شرایطی برای تحویل سوپراتانداردها به عراق اشاره کرد و افزود: «ایالات متحده خصوصاً نگران این تهدید ایران است که اگر صادرات نفتی ایران در نتیجه حملات عراق صدمه ببیند، مانع از صدور نفت از خلیج فارس خواهد شد.» این روزنامه امریکایی همچنین، راجع به تهدیدات ایران درباره بستن تنگه هرمز و موضع امریکا در قبال آن نوشت: «دولت تهران در اواخر مردادماه گفت که اگر فرانسه و یا کشورهای دیگری هواپیمای جنگی در اختیار عراق قرار دهند، ایران امنیت خلیج فارس را نابود خواهد کرد. این گفتار موجب شد که وزارت خارجه امریکا [بر] تعهد خود برای آزادی کشتیرانی در خلیج [فارس]، که یک مسئله حیاتی برای تمام جامعه بین المللی می باشد، تأکید نماید»^(۲)

خبرگزاری کویت نیز امروز با پرداختن به موضوع تعویق تحویل سوپراتانداردها، تهدیدات ایران را عامل تأخیر در واگذاری این جنگنده ها به عراق عنوان کرد و گفت: «اگر هواپیماهای عراقی تسهیلات بارگیری نفتی یا تانکهای ایرانی را مورد حمله قرار دهند ایران نیز بایستی در خلیج عربی [فارس] و علیه عربستان سعودی، امارات متحده عربی و کویت که از

ص: ۵۶۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۴، ۲۹/۶/۱۳۶۲، صص ۹ - ۸. پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۷ - ۶، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

تأمین کنندگان عمده نفت جهان غرب هستند، دست به اقدامات تلافی جویانه خواهد زد. فرانسه تأمین کننده عمده سلاح عراق است و بغداد قرار است امسال برای خرید سلاح، حدود ۸ میلیارد فرانک معادل یک میلیارد دلار به این کشور بپردازد.»^(۱)

روزنامه فرانسوی لوموند در شماره امروز خود در مقاله ای تحت عنوان "به نظر می رسد تحویل پنج فروند سوپراتاندارد به عراق بدون اینکه قرارداد به زیر سؤال کشیده شود به تعویق افتاده باشد"، مدعی شد: «ژان پرن کاردار سفارت فرانسه در ایران، در سفر اخیر خود به پاریس توجه دولتش را به خطراتی که در پی تحویل سوپراتانداردها به عراق متوجه اتباع فرانسه چه در ایران و چه در مناطق دیگر دنیا تهدید می کند، جلب کرد.»

این روزنامه در ادامه حسن نیت و تلاش های ایران برای حل مسئله هواپیمای ربوده شده "ایرفرانس"^(۲) را در تعویق تحویل سوپراتانداردها مؤثر دانست و نوشت: «در چنین شرایطی مسئله به تعویق انداختن تحویل سوپراتانداردها به عراق می تواند حاکی از تمایل فرانسه در جهت یافتن یک راه حل از طریق مذاکره در جنگ بین ایران و عراق باشد.»^(۳)

روزنامه لیبراسیون (چاپ فرانسه) نیز در شماره امروز خود مقاله ای با عنوان "ایران به زوج فرانسه و عراق حمله می کند" درج کرد و نوشت: «تحویل سوپراتانداردها به عراق خطراتی را در بر دارد و در دولت فرانسه صداهایی بر علیه تعهدات فزاینده فرانسه نسبت به رژیم صدام حسین بلند شده است.» این روزنامه همچنین با اشاره به تهدیدات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، هدف این تهدیدات را در وهله نخست، «ترساندن امارات متحده عربی و عربستان» برای تحت فشار قراردادن متحدان غربی این دو کشور و در نتیجه فشار بر فرانسه برای تجدیدنظر در واگذاری سوپراتانداردها به عراق اعلام کرد.

لیبراسیون در ادامه به موضوع تداوم جنگ ایران و عراق و مواضع کشورهای غربی در این باره پرداخت و افزود: «گرچه امریکا ادامه یک جنگ فرسایشی بین ایران و عراق را کاملاً می پذیرد، اما فرانسه و دیگر کشورهای اروپایی به یک صلح هرچه سریع تر نیاز دارند؛ زیرا ادامه جنگ یک تهدید دائمی برای تغذیه نفتی این کشورها به شمار می رود و به علاوه پیروزی ایران موجب عدم ثبات در خاورمیانه خواهد شد و همچنین بدهی های عراق به فرانسه نیز مطرح است.»

این روزنامه فرانسوی در پایان، تحویل سوپراتانداردها را بیش از آنکه در تغییر موازنه جنگ مؤثر بداند، «یک سلاح جنگ روانی» خواند که هدف آن نفت می باشد و تأکید کرد این هواپیماها قادر به انهدام پایانه نفتی خارک نیستند، «بلکه فقط نفتکش های غول پیکری را مورد تهدید قرار می دهند که از این ترمینال نفت گیری می کنند.»^(۴)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از پاریس، روزنامه لیبراسیون تهدیدهای ایران را امری معمول توصیف کرد و نوشت: «این تهدیدها تازگی ندارد. تهران هر بار که فرانسه اقدام

ص: ۵۶۱

۱- همان، صص ۱۰ - ۹. پاریس - خبرگزاری کویت، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- ماجرای هواپیماربایی در خطوط هوایی فرانسه در روزشمارهای ۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۶/۱۳۶۲ کتاب حاضر درج شده است.

۳- همان، ص ۱۰، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۲، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

جدیدی را بر له عراق انجام داده اقدام به تهدید نموده است.» لیبراسیون در ادامه مدعی شد که مسائل داخلی ایران در بروز چنین واکنشی از سوی این کشور مؤثر بوده است. به نوشته این روزنامه، «ایران خود را در یک جو سیاسی مغشوش برای برگزاری سومین سالگرد جنگ آماده می کند. همان گونه که استعفای اخیر ۷ وزیر (۱) بدون اینکه همگی آنها بتوانند جایگزین شوند، نشان داد اختلافات تقریباً وخیمی در بطن رژیم ظاهر گردیده است. وانگهی به نظر می رسد رژیم (تهران) خود را برای اعدام مسئولین حزب توده آماده می کند. در چنین شرایطی بسیج علیه " دشمن خارجی" به موقع و مناسب می باشد.» خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارش خود یادآور شده است سایر رسانه های گروهی فرانسه نیز بجز روزنامه اومانیته (ارگان حزب کمونیست این کشور) تهدیدات ایران در واکنش به تحویل پنج جنگنده سوپراتاندارد از سوی فرانسه به عراق را منعکس کردند. (۲)

۱

هم زمان با ادامه تهدیدات مقام های ارشد ایرانی مبنی بر بستن تنگه هرمز و ممانعت از صدور نفت، مؤسسه تحقیقاتی کنگره ایالات متحده امریکا امروز گزارشی منتشر کرد که به موجب آن، در سال های آتی، اتکای دولت امریکا به نفت وارداتی افزایش خواهد یافت و براین اساس، قطع صدور نفت از خلیج فارس بیشتر از گذشته بر اقتصاد این کشور آسیب وارد خواهد کرد.

به گزارش رادیو بی بی سی، این مؤسسه که یک سازمان مستقل است به درخواست سناتور کال نوین در پژوهشی ثابت کرده است که ایالات متحده امریکا در دهه ۱۹۸۰، به دلیل کاهش تولید داخلی نفت و گاز طبیعی نیاز بیشتری به واردات این دو محصول خواهد داشت. از این رو، دولت این کشور در مقابل قطع جریان نفت از منطقه خلیج فارس ضربه پذیرتر خواهد شد. این پژوهش همچنین با نقد سیاست های دولت ریگان در زمینه انرژی، آورده است: «دولت ریگان نقش دولت فدرال را در حفاظت از انرژی و کوشش برای ایجاد منابع تازه انرژی کاهش داده و در نتیجه شاید نیروی نظامی را به عنوان تنها پاسخ مؤثر به تهدید قطع نفت خلیج فارس باقی گذاشته باشد.» بی بی سی در ادامه به تفاوت نظر دولت ریگان و نتیجه پژوهش مذکور اشاره کرده و افزود: «دولت ریگان که ادعا می کند بقیه کشورهای صنعتی بیشتر از ایالات متحده [به نفت وابسته اند] از متحدان خود خواسته است برای دفاع از منافع خود در منطقه نیروی نظامی بیشتری فراهم کنند، اما گزارش سازمان خدمات پژوهشی حاکی از آن است که ممکن است در کوتاه مدت دولت ایالات متحده از نظر اقتصادی به همان اندازه متحدان اروپای غربی و ژاپنی اش صدمه ببیند.» گزارش با اشاره به اینکه

ص: ۵۶۲

- ۱- به اولین ترمیم کابینه دولت موسوی اشاره دارد؛ به دنبال استعفای ۲ وزیر بازرگانی و کار، نخست وزیر ۵ وزیر پیشنهادی را جهت تصدی وزارتخانه های بازرگانی، معادن و فلزات، کار، کشاورزی و مسکن به مجلس معرفی کرد (ر.ک: روزشمار ۳/۶/۱۳۶۲).
- ۲- همان، صص ۴-۳، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

«فوری ترین اثر قطع نفت افزایش شدید بهای نفت عرضه شده به بازار خواهد بود»، پیش بینی کرده است قیمت نفت خام که اکنون کمتر از ۳۰ دلار است - در صورت عملی شدن تهدید ایران - به بیش از ۱۰۰ دلار افزایش یابد(۱)

۱

سازمان مجاهدین عراقی در بیانیه ای تصمیم فرانسه در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را محکوم کرد.

در این بیانیه که نسخه هایی از آن در اختیار سفارتخانه های کشورهای اسلامی در پاریس و رسانه های گروهی فرانسه قرار گرفت با تأکید بر بی تأثیر بودن این جنگنده ها در سیر و سرنوشت جنگ آمده است: «با دخالت های آشکار و رو به تزاید فرانسه در جنگ صدام با جمهوری اسلامی ایران، عواقب شکست صدام دامنگیر فرانسه نیز خواهد شد و این ملت فرانسه است که تاوان سیاست های صهیونیستی میتران را می پردازد و این سیاست های احمقانه موجب برانگیخته شدن نفرت مردم مستضعف منطقه از فرانسه خواهد شد.» در بخش دیگری از این اطلاعیه آمده است: «ملت عراق که در میان آتش و جنگ صدام و چوبه های دار او گرفتار شده راهی جز ادامه مبارزه بر علیه رژیم این جلاد ندارد و این ملت قربانی سیاست فرانسه در حمایت از رژیم عراق است. رژیمی که روزانه ده ها تن از مردم را به شهادت می رساند و زندان ها را از آنان پر کرده است. حمایت از رژیم عراق به مثابه صحنه گذاشتن به قتل بی گناهان و مبارزین عراقی و شرکت در این جنایات می باشد.»(۲)

۲

در حالی که وزارت امور خارجه ایران با انتشار بیانیه ای به مناسبت سالگرد کشتار صبرا و شتیلا، دخالت قدرت های بین المللی در امور لبنان را محکوم و بر ادامه روند مبارزه تأکید کرد و با وجود اعتراف یک سخنگوی سفارت امریکا در لبنان به حضور ناوگان جنگی امریکا در لبنان برای کمک به ارتش این کشور، امین جمیل رئیس جمهور لبنان، نیروهای نظامی ایران را به دخالت در امور داخلی این کشور متهم ساخت.

در بیانیه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران آمده است:

«۱. کشتار ساکنان بی گناه اردوگاه های صبرا و شتیلا که بلافاصله به دنبال استقرار نیروهای به اصطلاح حافظ صلح و خروج نیروهای فلسطینی از بیروت انجام گرفت، نمونه بارز بی اعتنائی کامل استکبار جهانی و ایادی آن به مردم فلسطین و افکار عمومی در جهان و نشانه خصومت ریشه دار و حل نشدنی آنان با آرمان مقدس فلسطین می باشد.

۲. شرکت مستقیم نیروهای مداخله گر غربی و در رأس آنها امریکا و فرانسه در قتل و کشتار محرومین و مسلمانان لبنان در غرب و جنوب بیروت که در حقیقت ادامه روند کشتار مردم فلسطین در صبرا و شتیلا می باشد، دقیقاً هدف یکسان خنثی سازی همه نیروهای مقاوم

ص: ۵۶۳

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۹/۶/۱۳۶۲، صص ۱۰ - ۹، رادیو بی بی سی، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

در برابر مطامع استکباری و صهیونیستی را آشکار می سازد و بجاست که درس عبرتی برای کسانی باشد که بارها انجام مبارزات قهرآمیز برای حل مسئله فلسطین را در راه های سیاسی جست و جو می کنند.

۳. تقارن سالگرد قتل عام ساکنان صبرا و شتیلا و سالروز کشتار فلسطینی در سپتامبر سیاه ۱۹۷۰، به دست شاه حسین یادآور مناسبی است بر هماهنگی راه حل های استکباری و ارتجاعی و بیانگر پیام واحد خون شهدای صبرا و شتیلا در لبنان و شهدای سپتامبر سیاه در اردن، مبنی بر طرد طرح های خیانت بار کمپ دیوید و رد مصوباتی همچون مصوبات کنفرانس فاس می باشد که خمیرمایه اصلی آنها جز شناسایی رژیم صهیونیستی و پایان بخشیدن به مبارزات ملت فلسطین چیز دیگری نیست.

۴. یک بار دیگر ضمن گرامیداشت خاطره شهدای صبرا و شتیلا و تجدید عهد با همه مبارزان مؤمن و حقیقی راه آزادی فلسطین و لبنان اعلام می کنیم: اتحاد و انسجام هرچه بیشتر نیروها و پایداری و مقاومت آنان در مقابل توطئه ها و ادامه روند مبارزه قهرآمیز علیه نیروهای صهیونیستی و حامیان استکباری آن، دست قدرتمندان را برای همیشه از منطقه کوتاه خواهد کرد و سرانجام پیروزی با حق خواهد بود. (۱)

در همین حال، به دنبال اظهار نظر کاسپار واینبرگر وزیر دفاع امریکا، درمورد تشکیل یک دولت ائتلافی در لبنان که دربرگیرنده تمامی گروه های درگیر در این کشور باشد، (۲) «یک سخنگوی سفارت امریکا در بیروت دیروز [۲۷/۶/۱۳۶۲] تأیید کرد ناوگان جنگی این کشور برای کمک به ارتش لبنان که در یک جنگ تن به تن شدید جهت حفظ شهر سوق الغرب درگیر بود مواضع توپخانه نیروهای انقلابیون مسلمان لبنانی را در منطقه کوهستانی مرکز لبنان گلوله باران کردند.» (۳) در پی مداخلات نظامی آشکار نیروهای امریکایی در درگیری های لبنان، تاس خبرگزاری رسمی شوروی «گلوله باران مواضع شرق بیروت به وسیله دو ناو جنگی امریکا» را گام تازه ای برای تشدید مداخله نظامی امریکا در لبنان توصیف کرد و افزود: «اقدام های واشنگتن نمایش گر قصد آن کشور به اشغال لبنان برای تبدیل آن به یک میدان عملیات تجاوز علیه سوریه و کشورهای عرب است.» (۴)

باوجود این، به گفته رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج کشور)، امین جمیل رئیس جمهور لبنان، ایران را متهم به دخالت نظامی در جنگ داخلی لبنان کرد و شب گذشته «در مصاحبه ای با تلویزیون کانال ۲ فرانسه در پاسخ به یکی از خبرنگاران فرانسوی که از او پرسید آیا سند [و] مدرکی مبنی بر شرکت پاسدارهای حزب اللهی جمهوری اسلامی در درگیری های داخلی لبنان دارید، اظهار داشت که در این زمینه نیازی نیست من سند و

ص: ۵۶۴

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴.

۲- روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۳- روزنامه کیهان، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۴- روزنامه کیهان، ۲۸/۶/۱۳۶۲، ص ۲۴.

مدرکی ارائه کنم، روزنامه های جمهوری اسلامی خبر اعزام نیروهای ایرانی از طریق سوریه به لبنان را با تصاویر آنها در هنگام حرکت چاپ می کنند.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۴۳۷: مشروح جلسات فرماندهان قرارگاه نجف در مورد اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵

در جلساتی که در روزهای ۲۷ و ۲۸ شهریور ۱۳۶۲ برگزار شد، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، در مورد سختی ها و محدودیت راهکارهای عملیات منطقه دربندیخان و هم زمانی عملیات های والفجر ۴ و ۵ معتقد بود که باتوجه به مشکلات موجود، اجرای عملیات دهانه شیلر و عملیات دربندیخان با فاصله سه چهار روز از یکدیگر، می تواند باعث تحلیل رفتن میزان مقاومت نیروهای دشمن شود. وی با تأکید بر اینکه نباید مثل عملیات والفجر مقدماتی تسلیم شرایط شد، گفت عملیات والفجر مقدماتی درست پس از پیروزی های شیرین عملیات های محدود مسلم بن عقیل (ع) و محرم بود و نیروهای خودی باوجود اطلاع از تقویت های پی در پی دشمن مصمم به اجرای عملیات بودند. جعفری افزود: وضعیت فعلی ما نیز این گونه شده به این شکل که ما با علم به اینکه تا قبل از والفجر ۲ و ۳، دشمن از سه کیلومتری جرئت پیشروی نداشت، ولی درحال حاضر می تواند از خط ما هم بگذرد و ارتفاع را هم بگیرد و باینکه «ما می دانیم که راهکار محدود و سخت است، جاده نداریم و... باز می گوئیم عمل می کنیم.»

امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف نیز بر این باور بود که برای کاهش حجم فشار دشمن نمی توان عملیات های والفجر ۴ و ۵ را همچون والفجر ۲ و ۳ با فاصله اندکی از هم انجام داد؛ چون بعد از والفجر ۲ و ۳ دشمن فهمیده است که «ما از دو محور عمل می کنیم.» علاوه بر این برخلاف والفجر ۲ و ۳ که در دو جبهه شمالی و میانی بود منطقه دو عملیات والفجر ۴ و ۵ هر دو در جبهه شمالی و نزدیک به هم است و در نتیجه دشمن به راحتی می تواند از نیروهای احتیاط خود استفاده کند.

باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا (فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۲) هم عقیده داشت: اگر قرار است عملیات در این منطقه اجرا شود باید سرمایه گذاری جدی و کار اساسی صورت گیرد، در غیر این صورت اگر به شکل محدود عمل شود امکان عملیات از دست خواهد رفت. وی همچنین با اشاره به راه طولانی و صخره ای، ارتفاعات تیغه ای و به هم پیوسته منطقه، ضعف آتش و پوشش هوایی پیشنهاد داد که عملیات به صورت نامنظم اجرا شود.

در مقابل محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) با ابراز تأسف از تردید فرماندهان و تأکید بر اینکه این عملیات را باید با توکل بر خدا انجام داد، گفت: «روی بگو می توان جنگید و جلو رفت و مهمات هم زیاد است. ... روی تپه ها حداقل یک هفته مهمات هست و حاج همت گفت مشکلاتی که ما داریم دشمن هم دارد و ما ۱۰ فروند برای ذخیره به هلیکوپترها اضافه کنیم و بتوانیم ۱۲ عدد قبضه [ضد هوایی را به] ۲۳ ضد هوایی برسانیم روی ارتفاعات و یک مقدار مردانه بچه ها بجنگند منطقه خوبی است و می توان عمل نمود.»

فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) هم در جلسه ای که در تاریخ ۲۹/۶/۱۳۶۲ برگزار شد گفت: «در این عملیات باید ل [لشکر] رسول الله (ص) به مریوان برود. ... چون لشکر حاج همت به مریوان آشنا بود تا الآن مسئله مریوان تمام شده بود. ما با تجربه های به دست آمده از گذشته اگر بدانیم به این برسیم که در اینجا [منطقه دربندیخان] تلفات می دهیم و نتیجه ای هم نخواهد داشت نباید عمل کنیم.»^(۲)

ص: ۵۶۵

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۴، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۸، رادیو ایران، ۲۸/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳۱ - ۱۰۷.

پس از بروز ابهامات در جلسه روز گذشته فرماندهان ارشد قرارگاه نجف راجع به طرح مانور عملیات والفجر ۵، امروز با حضور فرمانده نیروی زمینی ارتش و قائم مقام فرماندهی کل سپاه در گیلان غرب، جلسات فشرده ای در دو سطح یگانی و قرارگاهی (۱) برای تصمیم گیری هرچه سریع تر در مورد تداوم تلاش ها در منطقه عملیاتی دربندیخان برگزار شد.

در نخستین جلسه، فرماندهان لشکرهای ۳۱، ۲۷ و ۱۷ سپاه، به عنوان مهم ترین یگان های عملیاتی والفجر ۵، در تشریح مشکلات مانور محورهای خود، (۲) به سه مسئله عمده نبود جاده، صعب العبور بودن زمین منطقه برای تردد نیروها و نحوه تأمین آنها اشاره کردند. برای حل این مشکلات، تأکید اصلی اکثر آنان بر تدارک هوایی به کمک بالگرد و هلی برد نیروها بود.

مباحث ردوبدل شده میان فرماندهان قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ از وجود دو دیدگاه در مورد وضعیت عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان حکایت داشت. گزارش های فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا

ص: ۵۶۷

۱- از فرماندهان ارتش سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، سرهنگ سروری، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، سرهنگ مفید، سرهنگ هاشم نظری از هوانیروز و سرهنگ روحی پور معاونت اطلاعات - عملیات هوانیروز، سرهنگ کمانگری فرمانده تیپ ۳۰ گرگان، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف و از فرماندهان سپاه علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، علی تجلایی طرح و عملیات قرارگاه خاتم، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، کاشانی مسئول مهندسی این قرارگاه، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر در این جلسه حضور داشتند.

۲- بخشی از اظهارات فرماندهان لشکرهای ۳۱، ۲۷ و ۱۷ سپاه در مورد مشکلات منطقه عملیاتی والفجر ۵ در ضمیمه این گزارش آمده است.

(فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۲) و تاحدودی گزارش فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) (جانشین قرارگاه تاکتیکی نجف ۱)، از محورهای عملیاتی خود بیانگر سختی‌ها و مشکلات جدی پیش رو در عملیات دربندیخان بود؛ در مقابل فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (فرمانده قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) که در گزارش خود به صورت کلی و گذرا به محدودیت‌ها و مشکلات عملیات والفجر ۵ اشاره داشت، با تأکید بر اینکه «ما در مرحله آفند، در مرحله پدافند و در مقابله با پاتک و عقب نشینی مشکلاتی که داریم دشمن عیناً با آنها مواجه است»، برای اجرای عملیات مشتاق تر و مصمم تر به نظر می‌رسید.

به دنبال تأکید بیش از پیش فرماندهان سپاه بر مسئله نبود جاده و درخواست آنان مبنی بر افزایش ضریب تضمین هوانیروز برای تأمین تدارک هوایی عملیات والفجر ۵ در پانزده روز اول عملیات، سرهنگ روحی پور معاونت اطلاعات - عملیات هوانیروز، باتوجه به اشکالات پیش آمده در طرح مانور به تشریح نقش و مأموریت هوانیروز در عملیات دربندیخان پرداخت. وی محتوای گزارش فرمانده لشکرها را نشان دهنده بروز تردید در مورد امکان اجرا یا عدم اجرای عملیات دانست و با اشاره به تأثیرگذاری این امر بر تصمیم‌گیری هوانیروز، در مورد محدودیت هوانیروز افزود: «کلمه تضمینی که برادر همت اشاره کردند از ما نخواهند که این کار را انجام بدهیم، برای اینکه توان رزمی ما اجازه این کار را به ما نمی‌دهد. ما روز اول با تمام قدرت این کار را انجام می‌دهیم. روز دوم صد درصد مسئله دار می‌شویم.»

در ادامه جلسه، فرماندهان سپاه و ارتش درباره عدم تضمین قطعی عملیات توسط هوانیروز، به بحث و گفت‌وگو پرداختند. فرمانده نیروی زمینی ارتش (۱) تا پایان این جلسه از نقش هوانیروز در طول جنگ دفاع کرد. (۲)

ص: ۵۶۸

۱- عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، اصرار داشت در این عملیات «تضمین را باید فرمانده هوانیروز به ما بدهند». اما سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، با اشاره به اینکه پشتیبانی هوانیروز فقط منحصر به جناح چپ عملیات است می‌گفت: فرمانده هوانیروز «هیچ وقت [تضمین] نمی‌دهد». وی تا پایان این جلسه از نقش هوانیروز در طول جنگ دفاع کرد. (سند شماره ۱۲۷۴۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی پشتیبانی نیروها در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۷)، صص ۱۲ - ۱۱).

۲- سند شماره ۱۲۷۴۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی پشتیبانی نیروها، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۷)، صص ۱۴ - ۳.

پس از گزارش فرماندهان یگان های ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، ۲۷ محمد رسول الله (ص) و ۳۱ عاشورای سپاه، در بخش دوم جلسه فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و نجف مشکلات موجود در روند آماده سازی عملیات والفجر ۵ را بررسی کردند و باتوجه به تردیدهای موجود، تمام مشکلات به همراه راه حل های ممکن بررسی و ارزیابی شد.

ابتدا سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، به تبیین دلایل اصلی مشکلات پیش آمده در طرح مانور و اختلافات درباره اجرای شدن یا نشدن عملیات والفجر ۵ پرداخت. وی اشکالات جدید را ناشی از تفاوت میان شناسایی های اولیه ابراهیم همت از کل منطقه عملیاتی دربندیخان با شناسایی هایی انجام شده پس از واگذاری مأموریت ها به دو قرارگاه تاکتیکی نجف، اعلام کرد و گفت: «شناسایی قبلی [همت] با شناسایی که این برادرها [باکری و زین الدین] انجام داده اند تطابق ندارد.» سرهنگ جاودانی با اشاره به اهمیت مسئله نبود جاده و رفع این مشکل با تدارک هوایی، نگرانی فرماندهان سپاه را بجا دانست و ضمن تأکید بر اجتناب از عمق دهی به خط پدافندی گفت: بهتر است در طرح مانور این عملیات، در یک مرحله ارتفاعات بمو و در مرحله بعد شاخ خشیک تصرف شود و تنگه سرتک هم حفظ گردد. وی برای حل هرچه سریع تر مشکلات پیشنهاد داد: «امکانات محور شیلر را برای محور دربندیخان به کار ببریم. ... ما باید روی توان دشمن حساب باز کنیم به نظر من، اگر امکان دارد با عملیات شیلر بتوانیم این منطقه را تقویت بکنیم، [چون] عملیات، عملیات مشکلی است و با مشکلات روبه رو خواهیم بود، ولی باید به فکر اجرای آن باشیم.» (۱)

در ادامه تشریح مشکلات اساسی عملیات والفجر ۵، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، دوباره عمده ترین مشکل کنونی را مسئله تدارک زمینی و هوایی عنوان کرد و درمورد ضرورت تضمین هوانیروز جهت تأمین هوایی عملیات والفجر ۵ افزود: این عملیات «وقتی انتخاب شد جز عملیات محدود و با تضمین موفقیت کامل بود.» از اول جنگ تا به الآن، «اتکای ما به بسیجی بوده و سلاح های سبک که در دستش بوده است، ولی الآن این طوری نیست.» ما در این عملیات «متکی به غیر از چیزی می شویم که تا الآن ما را پیروز کرد و غیر از شعار اصلی ما هست. ... چیزی هم که تا حالا جنگ به ما نشان داده است خطی را توانسته ایم بگیریم و حفظ بکنیم که جاده داشته است. به بسیجی آب و غذا رسیده، مهمات رسیده و مجروح او هم تخلیه شده است و در غیر این صورت عقب نشینی بوده است. علت اینکه می گوییم این قدر وابستگی حتی در چند روز اول هست و این تضمین باید داده بشود [این است که] نبود این تضمین مساوی با عقب نشینی است. ... باید از هوانیروز خیلی سرمایه گذاری بشود. شاید ۱۰ تا هلیکوپتر هم زده بشود ... حجم کاری که اینجا می خواهد هوانیروز [انجام] بدهد و نیاز هست شاید بیش از پنج برابر والفجر ۲ باشد.» (۲)

عزیز جعفری ضمن تأکید بر اینکه عملیات والفجر ۴ و ۵ «حتماً باید هم زمان باشد» معتقد بود

ص: ۵۶۹

۱- سند شماره ۱۲۷۴۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات هوانیروز و ارزیابی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا،

۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۸)، صص ۷ - ۴.

۲- همان، صص ۹ - ۸.

اگر دشمن در جای دیگری درگیر نباشد، می تواند یک سری ارتفاعات را از ما پس بگیرد. وی برای اجتناب از جایگزینی ذهنیات با واقعیات، مسئله ضرورت تضمین عملیات را یکی از شرایط اصلی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان برشمرد و افزود: باید با توجه به واقعیات تصمیم گرفت و نباید همچون عملیات والفجر مقدماتی فقط تحت تأثیر عواملی نظیر شرایط خاص و پایان مأموریت نیروها یا کار زیادی که انجام شده است بگوییم حتماً عملیات باید اجرا بشود. وی در ادامه به مشکلات دیگری نظیر کمبود نیرو و نیاز به نفربر برای تدارک نیروها اشاره کرد.

سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش هم در این جلسه اقدام اخیر دشمن در قسمت شمالی دهانه شیلر را کلک نامید و گفت: ارتش عراق برای پیشگیری از دور خوردن و پدافند بهتر «آمده ۴۵۰ کیلومتر مربع گذاشته و عقب رفته است.» همین امر سبب شده که عملیات والفجر ۴ دستکاری شود و به همین دلیل دوباره باید برای این عملیات طرح ریزی بشود. بنابراین عملیات محور دربندیخان از نظر زمانی جلوتر از عملیات دهانه شیلر است و در نتیجه از ۵۰ فروند بالگرد ۲۱۴ که برای هر دو عملیات پیش بینی شده است، بیشتر آن برای منطقه دربندیخان استفاده می شود و بر این اساس، تضمین اینجا بالا می رود (۱).

پس از آن، جلسه محدود به فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) شد و در این جلسه سرهنگ صیاد شیرازی ضمن جمع بندی آخرین وضعیت قرارگاه های تاکتیکی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، به مواردی نظیر شکل بسیار نامناسب ناهمواری های منطقه، نبوده جاده و محورهای مواصلاتی، نیاز به تدارک هوایی از طریق هلی برد، کمبود نیرو، کمبود زمان، تأثیر عامل مهتاب در تعیین زمان عملیات، نیاز به پشتیبانی شدید ضد هوایی و توپخانه، (۲) بعد مسافت پیاده روی یگان ها از نقطه رهایی تا نقطه درگیری، هم زمانی دو عملیات و امکان پذیر نبودن به کارگیری صحیح امکانات خودی، ضرورت افزایش فعالیت مهندسی، تأکید بر یک مرحله ای بودن عملیات، برتری نسبی دشمن و فشار هوایی دشمن به عنوان مشکلات اساسی عملیات والفجر ۵ اشاره کرد. (۳)

ص: ۵۷۰

۱- همان، صص ۱۶ - ۱۰.

۲- همان، صص ۲۰ - ۱۸.

۳- سند شماره ۱۲۷۴۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی منطقه و بررسی آخرین وضعیت نیروهای خودی و دشمن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۹)، صص ۷ - ۴.

فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه مقدم حمزه به همراه یگان های تحت امر خود،(۱) امروز برای هماهنگی های نهایی در مورد اجرای مانور عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و ادغام نیروها در پادگان مریوان جلسه مشترکی برگزار کردند.

سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، علت اصلی تشکیل این جلسه را آشنایی هرچه زودتر فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم حمزه و از سرگیری سریع تر همکاری این یگان ها برای تشکیل قرارگاه مشترک، تمرکز بیشتر روی طرح مانور و تعیین طرح ادغام نیروها در رده های پایین تر عنوان کرد. وی ضمن اشاره به کمبود زمان و درپیش بودن فصل سرما، اعلام کرد که قرارگاه مشترک ارتش و سپاه در روز ۷ مهر از میزان پیشرفت امور این نیروها بازدید به عمل خواهد آورد.(۲)

در ادامه جلسه، فرماندهان ارتش و سپاه در خصوص ادغام نیروها در طرح مانور عملیات والفجر ۴ گفت و گو کردند. با قطعی شدن مجدد مأموریت قرارگاه های تاکتیکی حمزه، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، نارضایتی خود را در مورد نحوه ادغام نیروهای ارتش و سپاه اعلام کرد.(۳)

در بین جلسات مشترک، دو نشست خصوصی میان فرماندهان سپاه برگزار شد. اغلب فرماندهان لشکرهای سپاه برای ادغام و اقدام مشترک با ارتش هیچ گونه آمادگی نداشتند و معتقد بودند که بهتر است یگان های ارتش به عنوان احتیاط و برای تأمین جاده ها استفاده شوند تا بخشی از کمبود نیروی لشکرهای سپاه تأمین شود.(۴) در این زمینه فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و فرمانده لشکر ۸ نجف در بررسی نحوه ادغام نیروها بر دو عنصر کمبود زمان و نیرو تأکید داشتند. حسین خرازی با بیان اینکه در عملیات والفجر ۴ نیروهای سپاه در سطح لشکر و نیروهای ارتش در سطح تیپ شرکت دارند و احمد کاظمی با استناد به اینکه نیروهای ارتش در قرارگاه حمزه به دلیل درگیری های مداوم با ضدانقلاب داخلی فاقد تجربه «جنگ

ص: ۵۷۱

۱- از فرماندهان ارتش سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، سرهنگ امیریگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، سرهنگ مظاهری فرمانده تیپ مستقل زرهی سلمان، سرهنگ آذرفر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، سرهنگ درافشان از مسئولان تیپ ۲ لشکر ۲۸، سرهنگ فرتاش فرمانده تیپ ۳ لشکر ۲۸، سرهنگ راستین معاون عملیات لشکر ۲۸، سرهنگ مظفری فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه، سرهنگ آرمان رابط تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه، سرهنگ خلف بیگی معاون تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه، سرهنگ نادر افشاریان معاون اجرایی لشکر ۲۱ حمزه، سرگرد صفایی عملیات چریکی، سرهنگ افشین افسر عملیات قرارگاه مقدم حمزه، صالحی ستاد، سرهنگ نجفی افسر مشاور توپخانه قرارگاه مقدم حمزه، سرگرد شقاقی از اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم و از فرماندهان سپاه حسن شفیعی زاده فرمانده توپخانه سپاه، جواد استکی طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سالکی جانشین قرارگاه مقدم، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات این قرارگاه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، ابوشهاب جانشین لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) و علیرضا رزم حسینی معاون لشکر ۴۱ ثارالله در این جلسه شرکت داشتند.

۲- سند شماره ۱۳۰۲۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۲)، ص ۲.

۳- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۴- سند شماره ۱۳۰۲۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، عملیات والفجر ۴،

(قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۳)، صص ۴۰ - ۳۸.

برون مرزی» هستند، معتقد بودند در این عملیات ارتش باید تحت امر سپاه باشد. (۱)

در مقابل استکی مسئول طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا و علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، با استناد به دستور سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه و رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد کل سپاه، مبنی بر اجرای مشترک عملیات، بر ادغام یگان های ارتش و سپاه اصرار داشتند. سرانجام در پی گفت و گوهای خصوصی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه با حسین خرازی و احمد کاظمی توافق شد قرارگاه مشترک بین نیروهای سپاه و ارتش در محورهای حمزه ۱ (لشکر ۱۴) و حمزه ۴ (لشکر ۸) تشکیل شود. (۲)

و بدین ترتیب در این نشست مشترک فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه مقدم حمزه، فرماندهان درمورد نحوه ادغام نیروها و طرح مانور عملیات والفجر ۴ به توافق رسیدند. (۳)

۱

امروز نیز شهر مریوان و حومه آن در چندین نوبت مورد تجاوز هوایی جنگنده های عراقی قرار گرفت.

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، تعدادی از هواپیماهای عراقی در ساعت های ۱۰:۱۰، ۱۰:۲۵ و ۱۲:۰۵ بر فراز سروآباد (حوالی مریوان) به پرواز درآمدند که با اجرای آتش خودی متواری گردیدند. همچنین چند جنگنده عراقی در ساعت های ۹:۳۰، ۱۰:۱۰، ۱۰:۵۰ و ۱۱:۱۵، حریم هوایی شهر مریوان را نقض کردند. با واکنش به موقع پدافند خودی هواپیماهای متجاوز مجبور به ترک منطقه شدند. (۴)

۲

قرارگاه عملیاتی شمال غرب، با استناد به گزارش «ستاد ویژه عملیات نامنظم» اعلام کرد: یک گروه «گشتی - رزمی نفوذی متشکل از نیروهای ارتش، سپاه و گروه بارزانی به ارتفاعات گردقو اعزام و با دشمن درگیر شدند. در نتیجه این درگیری تعدادی از نیروهای عراقی [را] کشته و زخمی نموده و ۳۱ قبضه کلاشینکف و ۶ قبضه آر.پی.جی ۷ به غنیمت می گیرند که در مراجعت توسط انتظامات تیپ المهدی (عج) ضبط می گردد». (۵)

همچنین به گزارش واحد اطلاعات - عملیات منطقه ۱۱، مستند به اعلام قرارگاه عملیاتی شمال غرب، اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانی ها) نیز عملیاتی علیه نیروهای عراقی اجرا کرده اند که در جریان آن تعدادی از نیروهای دشمن کشته و «غنائم زیادی به دست اتحادیه میهنی افتاده است». (۶)

ص: ۵۷۲

۱- سند شماره ۱۳۰۲۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱ - ۹.

۲- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۹ و ۳۲ و ۳۴ و ۴۵.

۳- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ - ۳۵؛ و - سند شماره ۱۳۰۲۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۳ - ۴۷؛ و - سند شماره ۱۳۰۲۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی هماهنگی و ادغام نیروهای قرارگاه حمزه سیدالشهدا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۴)، صص ۱۰ - ۱.

۴- سند شماره ۳۵۴۵۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس قرارگاه حمزه سیدالشهدا به واحد طرح و عملیات ستاد مرکزی، ۳/۷/۱۳۶۲، صص ۲.

۵- اسناد تکمیلی عملیات سردشت (۱/۶/۱۳۶۲ تا ۳/۷/۱۳۶۲)، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، جلد ۳، صص ۲۲.

۶- سند شماره ۱۳۲۳۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات - عملیات منطقه ۱۱ به واحد اطلاعات - عملیات سپاه ناحیه

به منظور اجرای طرح لیبک یا خمینی، امروز محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و فرمانده قرارگاه مرکزی قدس، دستورالعملی را برای تشکیل قرارگاه های قدس، به فرماندهان مناطق یازده گانه سپاه کشور ابلاغ کرد. متن این ابلاغیه بدین شرح است:

«۱. فرمانده منطقه، فرمانده سپاه قدس منطقه و مسئول طرح و عملیات منطقه جانشین فرماندهی منطقه در قرارگاه قدس است. قائم مقام واحدها همراه با معاونین رزمی خود ... شرکت می کنند.

۲. از این تاریخ قرارگاه های قدس منطقه کار دفتر جنگ منطقه را نیز انجام می دهند.

۳. مسئول قسمت های مهندسی، رزمی، مخابرات و ... تعاون، اعزام نیرو، پدافند هوایی، زرهی، اطلاعات - عملیات و قسمت طرح ها نیز در قرارگاه حضور خواهند داشت.

۴. مکانی با تشکیلات کامل یک قرارگاه در منطقه مشخص شود؛ شامل اتاق جنگ همراه با نقشه های گویاشده مربوطه و ارتباط مخابرات باسیم و بی سیم.

۵. روز افتتاح قرارگاه های قدس سپاه های مناطق، ۵ مهرماه سال ۶۲، روز شکست حصر آبادان، خواهد بود و اعضای قرارگاه های قدس به صورت تمام وقت شروع به کار نموده و تمام دستورالعمل های صادره از قرارگاه مرکزی قدس و قرارگاه خاتم الانبیا(ص) را پیگیری می نمایند.

۶. وظایف قرارگاه قدس سپاه منطقه باتوجه به بند ۵ به شرح زیر است:

الف) انجام وظایف دفتر جنگ. ب) پیگیری طرح صف.

۱. پیگیری طرح لیبک یا خمینی و ارزیابی و کدبندی ... بسیج جبهه رفته پاسداران تا پایان مهرماه سال جاری.

۲. سازماندهی نیروهای بسیج و پاسداران تا پایان آبان ماه سال جاری.

۳. آماده کردن محل پادگان های قدس در پایگاه ها و ... نواحی تا پایان آبان ماه سال جاری.

۴. شناسایی و طرح ریزی مأموریت ابلاغ شده تا ۲۲ بهمن سال جاری.

۵. برآورد امکانات لازم جهت انجام تمرینات و شرکت در مانور.

۶. انجام اولین مرحله مانور آموزشی در سطح پایگاه ها در تاریخ ۵ آذرماه (روز بسیج) به مدت دو روز.

۷. انجام دومین مرحله مانور آموزشی در سطح نواحی و مناطق از ۲۲ بهمن به مدت یک هفته.

۸. انجام سومین مرحله مانور اصلی آزادی قدس به شرح زیر است:

الف) مانور مناطق ۹ و ۸ و ۶ و ۲ از ۱۲ فروردین (روز جمهوری اسلامی) ...

ب) مانور مناطق ۱۰ و ۴ و ۲ از ۲۹ فروردین (روز ارتش جمهوری اسلامی) تا ۷ اردیبهشت (روز افتتاح مجلس) بنا به دستور.

پ) مانور مناطق ۱ و ۵ و ۱۱ و ۷ از تاریخ ۱ اردیبهشت (روز مبعث حضرت رسول اکرم(ص)) تا ۱۶ اردیبهشت (روز پاسدار) بنا به دستور.

تبصره: منطقه مانور بعداً اعلام خواهد شد.

تذکر مهم: لازم به یادآوری است که هیچ ... نباید ما را از جنگ تحمیلی غافل نماید. ...»(۱)

۱

درگیری بین نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی در مناطق بحرانی غرب کشور امروز نیز ادامه یافت.

شهربانی کردستان گزارش داد: امروز گروهی از نیروهای سپاه پاسداران که به همراه عده ای از پیشمرگان کرد مسلمان برای پاک سازی از سقز به سمت مهاباد اعزام شده بودند، در میان راه با گروهی از ضدانقلابیون درگیر شدند. در این حادثه ۶ نفر از اعضای حزب دمکرات کشته شده و نیروهای خودی سالم به پایگاه هایشان بازگشتند.(۲)

امروز همچنین «در جاده سقز - دیواندره، ضدانقلابیون کمینی به برادران ژاندارمری زدند که ۸ نفر از برادران شهید و ۳ نفر مجروح شدند.» از مهاجمان نیز ۲ نفر کشته و ۶ تن زخمی شدند.(۳)

به گزارش شهربانی سقز در روستای آنتور، یک درگیری بین عناصر مسلح غیرقانونی و نیروهای خودی به وقوع پیوست که در جریان آن «یکی از مسئولین گروه دمکرات به نام صمد سور» کشته شد.(۴)

فرماندهی سپاه بوکان نیز اعلام کرد در حمله گروهی از عناصر ضدانقلاب به پایگاه کوسه در حوالی سردشت، ۲ تن از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. مهاجمان نیز با برجای گذاشتن ۳ کشته و «۶ الی ۷ زخمی» متواری شدند.(۵)

۲

اعضای مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در آستانه چهارمین سالگرد جنگ عراق و ایران با امام خمینی دیدار و نیز بیانیه ای در محکومیت رژیم عراق منتشر کردند.

در این دیدار که سیدمحمدباقر حکیم سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی و سایر اعضای این مجلس حضور داشتند، امام خمینی ابتدا با تأکید بر اخلاص، پیروی نکردن از هوای نفس، پرهیز از اختلاف و هدف گذاری در راستای تشکیل حکومت اسلامی و جاری ساختن احکام الهی گفتند: «امیدوارم موفق باشید تا برای آزادی و استقلال عراق کوشش کنید و تلاش نمایید که عراق از سلطه جباران آزاد گردد. باید همان گونه که حضرت موسی در مقابل فرعون قیام کرد و نظرش این بود که حق را مستقر کند و به هیچ وجه در نظرش نبود تا خودش حکومت کند، شما هم در قلبتان این معنا باشد که مجلس را الهی کنید، زیرا اگر اختلاف در

ص: ۵۷۴

۱- سند شماره ۳۱۸۱۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه فرماندهی قرارگاه مرکزی قدس به فرماندهان مناطق یازده گانه سپاه، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۲۹۱۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۵/۷/۱۳۶۲.

۳- گزیده اسناد مناطق کردنشین (سقز)، جلد ۲، (۱/۵/۱۳۶۲ تا ۲۰/۸/۱۳۶۲)، ص ۱۷۷.

۴- سند شماره ۳۲۹۱۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۳/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۵۱۷۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه بوکان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱/۷/۱۳۶۲.

مجلسستان پیدا شود همه از بین می‌روید و اگر باهم بودید همه پیروز می‌شوید. چون شما برای خدا می‌خواهید این ظلم را ریشه کن کنید، ان شاءالله موفق می‌شوید و این توفیق زمانی حاصل می‌شود که بین خود آقایان نگرانی نباشد.

و سر اینکه ایران پیروز شد برای این بود که بین تمام افراد اتحاد بود و هیچ این حرف‌ها نبود که هر کس طرف خودش بکشد. شما باهم متحد باشید که بحمدالله هستید و وقتی در حلقه اول اتحاد بود، در حلقه‌های بعد اختلاف پیدا نمی‌شود. شما سعی کنید که در سر قلبتان چیزی مخالف الوهیت نباشد و اگر دیدید هست سرکوبش کنید. کراراً عرض کردم که اگر انبیا در یک مکان جمع شوند باهم اختلاف پیدا نمی‌کنند، زیرا مقصد و هدف و مقصود، یکی و الهی است. اگر در مجلس شما توحید واقعی به معنای واقعی آن تحقق پیدا کند، قهراً افرادی که متصل به شما می‌شوند اختلاف پیدا نخواهند کرد و وحدت واقعی، یعنی قلب همه شما برای یک چیز بتپد که آن اسلام است. اگر این طور شد خداوند شما را تأیید می‌کند. ما باید همه چیز خودمان را از او بدانیم. شما نه افراد زیاد دارید و نه سلاح و سازوبرگ جنگی زیاد، ولی طرف مقابل شما از همه دنیا به او کمک می‌شود. وقتی این طور شد، آن کسی که هیچ ندارد باید با جهات معنوی مقابله کند، با جهات صوری که نمی‌شود.»

رهبر انقلاب اسلامی در ادامه با اشاره به وضعیت ایران قبل از انقلاب و توانایی‌ها و امکانات رژیم پیشین، نداشتن اختلاف را عامل موفقیت انقلاب ایران برشمرده و خاطرنشان کردند: «مردم ایران که سلاح نداشتند، آنها با مشت گره کرده و فریاد بر دشمن پیروز شدند. این قدر فریاد کشیدند که دشمن تا بن دندان مسلح را شکست دادند. بعد هم خود مردم، کمیته‌ها و سپاه را تشکیل دادند. امروز ایران وضعی الهی دارد. وقتی جوانان ما در جبهه‌ها آن فداکاری‌ها را می‌کنند، یا می‌آیند و با من صحبت می‌کنند، از روح بزرگ و صافی آنها حسرت می‌خورم. این وضع هر کجا پیدا شد، پیروزی را به دنبال دارد. این مطلب هر کجا باشد، عنایات خدا را به دنبال دارد. پس از عنایت خدا، پیروزی حتمی است. خداوند ما را اصلاح کند تا بتوانیم خدمت کنیم.»

ایشان سپس به جنایات و سبعیت حاکمان بعث عراق پرداخته و گفتند: «امروز در مقابل شما چه درندگانی واقع شده اند! وقتی انسان می‌بیند که شهید آقای صدر آن عالم فاضل را و همچنین همشیره ایشان را با چه وضعی شهید کردند و بعد هم با بیت مرحوم آقای حکیم که آن قدر خدمت کردند و با آقای آقا یوسف حکیم که وقتی انسان ایشان را می‌دید، به یاد قیامت می‌افتاد، آن گونه رفتار نمودند و نود نفر از بیت مرحوم حکیم را گرفتند، شدیداً متأثر شده و می‌فهمد که اینها چه سبب‌هایی هستند. من می‌دانم که مردم عراق از این جهت منزجر هستند. آخر کدام انسانی است که این فشارها را ببیند و متأثر نشود. امیدوارم کارها به زودی درست شود.»

امام خمینی در پایان به ناکامی قدرت‌های بزرگ برای حفظ شاه ایران اشاره کردند و درمورد تلاش

این قدرت ها برای حفظ صدام حسین افزودند: «حالا هم تمام قدرت ها می خواهند صدام را نگه دارند، ولی نمی شود. شما سعی کنید ملت عراق را بیدارتر کنید و امیدوارم که ملت عراق توجه کند و وضع ایران را در نظر بگیرد. ان شاءالله خداوند به شما توفیق بدهد که مجاهد فی سبیل الله باشید و ان شاءالله برگردید به عراق و ما هم به شما در حرم حضرت سیدالشهدا - علیه السلام - ملحق می شویم.»^(۱)

مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق همچنین به مناسبت هفته جنگ بیانیه ای منتشر و در آن جنایات رژیم عراق را محکوم کرد. در این بیانیه که در شماره امروز مطبوعات درج شد، آمده است: «اکنون سه سال از جنگ تجاوزکارانه رژیم دیکتاتوری عقلی حاکم بر عراق که توسط نیروهای استکبار جهانی با هدف نابودی انقلاب اسلامی جهانی طرح ریزی شده می گذرد؛ انقلابی که نخستین جرقه های آن از سرزمین اسلامی ایران اسلامی برخاست. رژیم مزدور عقلی سعی فراوان کرد تا به این جنگ استکباری یک بار رنگ قومی و بار دیگر رنگ ملی بدهد. لیکن امت اسلامی اینک با گذشت سه سال از جنگ مطمئن گشته است که این جنگ جز یک اقدام شوم استعماری که توسط رژیم عقلی به منظور خفه کردن صدای مظلومان و ستم دیدگان و همچنین نابود کردن انقلاب اسلامی ایران به اجرا درآید، نیست.»

در ادامه بیانیه ضمن اشاره به حملات عراق به شهرها و مناطق مسکونی و سکوت محافل بین المللی در مقابل این اقدامات و نیز یادآوری کمک ها و حمایت های شرق و غرب و دولت های عربی از حکومت بعث عراق اضافه شده است: «این کمک های شیطانی به رژیم عقلی دلیل واضحی بر این امر است که این جنگ، جنگ استعمار جهانی بر علیه اسلام و انقلاب اسلامی و امت اسلامی به ویژه علیه ملت مظلوم عراق است. چراکه این جنگ جنون آمیز ملت عراق را در هم شکسته و اقتصاد او را به نابودی کشانده و فرزندان ملت عراق را آتش جنگ سوزانده است و بدین ترتیب این رژیم تبهکار ملت عراق را در برابر اوضاع اقتصادی، سیاسی و روحی وخیم و آشفته ای قرار داده است. ...»

در پایان این بیانیه نیز از «فرزندان ملت عراق» خواسته شده است به هر وسیله ممکن (صدور بیانیه، برپایی تظاهرات، مبادرت به اعتصابات عمومی و اجرای عملیات مسلحانه) برای سرنگونی رژیم حاکم بر عراق و «ایجاد حکومت اسلامی» تلاش کنند.^(۲)

۱

رئیس مجلس شورای اسلامی در آخرین روز سفر به سه استان جنوبی، ضمن جمع بندی نتایج این سفر و تحلیل جنگ سه ساله، بار دیگر بر اهمیت تنگه هرمز تأکید و بستن این تنگه را برای ایران امری سهل توصیف کرد.

ص: ۵۷۶

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۳۷ - ۱۳۴.

۲- روزنامه کیهان، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸.

وی عصر امروز، در جمع مردم کرمان ضمن اشاره به مسائل و مشکلات این استان و استان های سیستان و بلوچستان و هرمزگان، بر حاکمیت و تسلط جمهوری اسلامی ایران بر تنگه هرمز تأکید کرد و گفت: «خدای نخواستہ اگر دنیای استکباری دیوانگی کند و بخواهد با حمایت بی حساب از صدام، به منافع حیاتی ما صدمه ای بزند و اگر لازم باشد ما جواب قاطعی بدهیم شکستن شیشه عمر استکبار جهانی با دردست گرفتن کنترل تنگه هرمز مثل آب خوردن است.»

هاشمی رفسنجانی در ادامه، به تحلیل جنگ سه ساله و پیامدها و آثار منفی و مثبت آن پرداخت و با بیان اینکه شش ماه قبل از حمله سراسری عراق به ایران، جنگ این کشور علیه ایران آغاز شده بود، گفت: «سه سال جنگ برای جمهوری اسلامی خسارات خیلی فراوان به همراه داشت، اما امت ما توانسته است امروز سربلند بیرون آید. ... اگر جنگ نبود شاید از لحاظ اقتصادی ما وضع بهتری داشتیم و دو میلیون آواره نداشتیم. این همه پول و ذخائر مملکت از بین نمی رفت، اما در جنگ هم موفق شدیم به حمایت ملتمان استفاده ای ببریم که از صلح می خواستیم و در حین جنگیدن اقتصادمان را سامان دادیم، بودجه مکفی در اختیار اقتصاد قرار دادیم، برنامه پنج ساله تنظیم کردیم، کارخانه هایمان را که خوابیده بود راه انداختیم و تاحدودی که هیچ دولت خارجی انتظار نداشت اجرا کردیم. ارتش احیا شد که امروز محبوب تر و نیرومندتر از زمان قبل از شروع جنگ است، سپاه پاسداران نیرومندتر، بسیج این پدیده عجیب تاریخ آمده به میدان فعالیت های اجتماعی و مردم ما با رفتن به جبهه ها و دیدن دوره ها تبدیل شدند به ذرات فولاد آب دیده ...»

وی در پایان یادآور شد: «ما در شرایطی قرار گرفته ایم که ان شاءالله اگر آن نقطه مطلوب ما در جنگ پیش بیاید و شر حزب بعث عراق از منطقه کنده شود، راه حکومت اسلام در کل منطقه باز می شود و راه سقوط اسرائیل و نجات مردم فلسطین هموار خواهد شد.»^(۱)

رئیس مجلس امشب پس از بازگشت به تهران نیز در مصاحبه ای در فرودگاه مهرآباد سفر خود به سه استان جنوبی کشور را مثبت و مفید ارزیابی کرد و افزود: «راه های عملی برای کمک کردن به این استان ها برای آنکه تاحدودی از عقب ماندگی و محرومیت نجات پیدا کنند وجود دارد.» وی بار دیگر مسئله امنیت خلیج فارس را مورد تأکید قرار داد و با اشاره به بازدیدهایش از چند پایگاه هوایی و ناوگان خلیج فارس و دریای عمان گفت: «ما با خاطر جمع برگشتیم. در این پایگاه ها روحیه ها در سطح بالایی بوده و امکاناتشان را نیز حفظ کرده اند و به طور کلی نیروها در آنجا کاملاً مسلط اند و ما خیالمان راحت است که هم می توانیم امنیت آنجا را حفظ کنیم و هم می توانیم اگر ضرورت پیدا کرد برای دشمنانمان آنجا را ناامن کنیم.»^(۲)

ص: ۵۷۷

۱- روزنامه اطلاعات، ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۵.

۲- روزنامه کیهان، ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

امروز وزیر صنایع الکترونیک و الکتروتکنیک آلمان شرقی با وزیر امور خارجه و رئیس سازمان برنامه و بودجه ایران دیدار و در مورد تعمیق و گسترش روابط دو کشور گفت و گو کرد.

فیلیکس مایر وزیر صنایع الکترونیک و الکتروتکنیک جمهوری دمکراتیک آلمان بعد از ظهر امروز، در دیدار با علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، ضمن ابراز خرسندی از سقوط رژیم پهلوی و قطع نفوذ امریکا در ایران، پیشرفت های ایران بعد از پیروزی انقلاب را مورد ستایش قرار داده، «آمادگی کشورش را برای همکاری های بیشتر در امور تجاری، صنعتی و علمی با ایران اعلام کرد.» وی همچنین اظهار امیدواری کرد وزرای امور خارجه دو کشور در اجلاس عمومی آتی سازمان ملل با یکدیگر ملاقات کنند.

وزیر امور خارجه ایران نیز خواستار گسترش روابط دو کشور و همکاری بیشتر آلمان دمکراتیک در زمینه انتقال تکنولوژی و افزایش صادرات غیرنفتی به این کشور شد. ولایتی همچنین، «بازگرداندن استقلال به ملت ایران» و «قطع کردن دست قدرت های بزرگ» از ایران را «مهم ترین دستاورد انقلاب اسلامی» خواند و گفت: «جنگ تحمیلی و دیگر مشکلاتی که بر ما تحمیل شد، بهایی است که برای استقلال خواهی خود می پردازیم.» (۱)

محمدتقی بانکی وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه نیز در دیدار با فیلیکس مایر، ضمن اشاره به هم زمانی سفر وی به ایران با برگزاری مراسم هفته جنگ و نهمین نمایشگاه بین المللی تهران گفت: «تقارن این دو دیدار در کشور ما نشان می دهد در عین حالی که ما با قدرت در مقابل هر متجاوز ایستاده ایم و دست تجاوز را قطع می کنیم، دارای اقتصادی باثبات و قوی هستیم و با دوستان خود با رأفت اسلامی عمل کرده و می خواهیم شرایط مساعدی برای همکاری های اقتصادی با کشورهایی که با ما روابط دوستانه دارند و مواضع برحق ما را درک می کنند، برقرار سازیم.» مایر نیز ضمن ابراز علاقه مندی خود به گسترش روابط اقتصادی و سیاسی دو کشور، آمادگی کشورش را برای اعزام متخصص در رشته های مختلف به ایران و پذیرش دانشجویان ایرانی اعلام کرد. (۲)

وزیر مشاور در امور خارجه امارات متحده عربی ضمن اعلام تداوم کوشش های شورای همکاری خلیج فارس برای متوقف کردن جنگ بین عراق و ایران، شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ را «به مثابه تصمیم یک کشور پیروز بر کشور شکست خورده» توصیف کرد.

وی در مصاحبه ای با روزنامه الجزیره (چاپ عربستان) با تأکید بر اینکه «پاسخ گویی و تشویق طرفین برای متوقف ساختن جنگ» همچنان ادامه دارد، جنگ عراق و ایران را موجب

ص: ۵۷۸

۱- روزنامه اطلاعات، ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

از بین رفتن مسلمانان و امکانات آنان دانست و گفت: «از واجبات اولیه است هر که می تواند برای متوقف ساختن آن فعالیت نماید.»^(۱)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، راشد عبدالله النعیمی اعلام کرد: «شورای همکاری خلیج فارس از تمام امکانات خود برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق استفاده خواهد کرد ... و کشورهای عضو شورا کوشش خود را برای پایان دادن به این جنگ ادامه می دهند.» وی افزود: من به همراه شیخ صباح وزیر امور خارجه کویت، تلاش های خود را از طریق سفر به تهران و بغداد برای پایان دادن به جنگ انجام داده ایم و برای نیل به این هدف کوشش های خود را ادامه می دهیم.

وزیر مشاور در امور خارجه امارات متحده عربی، در پاسخ به این سؤال که سفرهای شما و وزیر امور خارجه کویت به ایران و عراق چه نتایجی داشته است، گفت: «این کار ادامه خواهد داشت و ما در آن زمان پاسخ های نسبتاً مثبتی از طرفین دریافت کردیم که ما را نسبت به پایان جنگ امیدوارتر می کند.» راشد عبدالله در مورد خواسته های ایران برای پایان دادن به جنگ افزود: «شرایط ایران در گذشته بارها اعلام شد و تکرار این شرایط به مثابه تصمیم یک کشور پیروز بر کشور شکست خورده می باشد که این شرایط تاکنون برای هیچ یک از طرفین تحقق نیافته است.»^(۲)

۱

امروز نیز گمانه زنی ها راجع به زمان تحویل سوپراتانداردها و تفسیرها و تحلیل ها درباره تأثیر این جنگنده ها در روند جنگ ایران و عراق کم و بیش توجه رسانه های جهان را به خود معطوف ساخته است.^(۳)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، «مطبوعات امروز صبح پاریس همچنان اخبار کوتاهی را در رابطه با مسئله تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق درج نموده اند. مطبوعات فرانسوی از یک سو تهدیدات امام و سرمقاله روزنامه جمهوری اسلامی مبنی بر مسدود نمودن راه نفت به سوی دنیای غرب را منعکس نموده است و از سوی دیگر، به اظهارات روز گذشته کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه، در تلویزیون این کشور اشاره کرده اند. در همین حال، رادیوهای فرانسه اعلام کردند که سوپراتانداردها احتمالاً چهارشنبه و یا پنجشنبه آینده، ۳۰ و یا ۳۱ شهریور به صورت قطعات یدکی تحویل عراق خواهد شد.»^(۴)

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارش دیگری از کلمبو اعلام کرد: «روزنامه های دیلی نیوز، ایسلند، دیلی میروور و ویرا کاساری طی گزارشاتی از تهران نوشته اند: هم زمان با حمله جدید

ص: ۵۷۹

-
- ۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۴ - ۳، رادیو ریاض، ۲۹/۶/۱۳۶۲.
  - ۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۵، ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲، مکه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۶/۱۳۶۲.
  - ۳- روزنامه کیهان امروز در مقاله ای به تحلیل زوایای مختلف واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق پرداخته که متن آن در ضمیمه این گزارش درج شده است.
  - ۴- همان، ص ۴، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

ایران بر علیه عراق و بازدید مقامات بلند پایه ایرانی از تنگه استراتژیک هرمز، ایران به وضوح به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق اخطار کرد. در فرانسه مقامات موثق گفتند که تحویل این هواپیماها به عراق به تعویق افتاده است. از طرف دیگر، ایران اقدام به حمله جدیدی از شهر مریوان به طرف منطقه نفتی کرکوک - که خطوط نفتی عراق از آن می گذرد - را کرده است. این خطوط لوله تنها لوله باقیمانده برای صدور نفت عراق به خارج است. بازدید مقامات عالی رتبه ایران از تنگه هرمز روشن است که این کشور تصمیم دارد چنانچه تأسیسات نفتی اش توسط هواپیماهای فرانسوی مورد حمله قرار گیرد تمام خلیج [فارس] را محدود کند. بنا به گفته مقامات نظامی غرب، ایران از توانایی لازم برای مسدود کردن تنگه هرمز برخوردار می باشد. در این رابطه نیروی هوایی ایران با کمک پاسداران انقلاب مستقر در جزیره لارک قادر خواهند بود عملیات انسداد تنگه هرمز را انجام دهند. این روزنامه ها سخنان حضرت امام و آقای [آیت الله] خامنه ای را به چاپ رسانیده اند و اضافه کرده اند کشورهای مختلف از فرانسه خواسته اند که [در] تصمیم خود برای تحویل هواپیماها تجدیدنظر کند. (۱)

روزنامه لوموند، امروز ضمن درج اظهارات دیروز وزیر امور خارجه فرانسه نوشت: «چنانچه شایعه تحویل سوپراتانداردها به صورت قطعات مجزا و سوار کردن این قطعات در عراق تأیید شود، این سوپراتانداردها احتمالاً تا قبل از اواسط یا اواخر ماه اکتبر، مه‌ماه، برای عملیات آماده نخواهد شد.» لوموند با اشاره به استفاده عراق از موشک های اگزوسه در گذشته افزود: «عراقی ها با سوپراتانداردها دارای یک نیروی ضربتی بازدارنده خواهند شد که هدف فرض شده آن تهدید ایران به خفگی اقتصادی از طریق مایوس ساختن نفتکش ها و کمپانی های بیمه دریایی به فرستادن نفتکش ها به ترمینال جزیره خارک است.» (۲)

روزنامه کریستین ساینس مانیتور نیز در گزارشی تفسیری با عنوان "ایران تهدید کرده است که با گسترش دامنه نبرد به تهدید عراق پاسخ خواهد گفت" به بررسی تحولات اخیر جنگ ایران و عراق پرداخت. این روزنامه عملیاتی را که اخیراً در منطقه شمال مریوان اجرا شد، به منزله عزم راسخ ایران برای ساقط کردن رژیم عراق تفسیر کرد و با اشاره به برخی اخبار انتشار یافته در خصوص تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، ورود این جنگنده ها به عرصه کارزار ایران و عراق را باعث گسترش دامنه جنگ دانست و نوشت: «شاید آشکارترین هدف سوپراتانداردهای عراق شبکه تأسیسات نفت ایران در جزیره خارک واقع در خلیج فارس باشد.» کریستین ساینس مانیتور در ادامه ضمن اشاره به سخنان آیت الله خامنه ای مبنی بر ممانعت از صدور نفت از خلیج فارس در صورت تهدید منابع نفتی ایران، افزود: «بنا به اظهار یک خلبان ورزیده، سوپراتانداردها شکست ناپذیر نیستند و ایرانیان می توانند پیش از آنکه موشک های

ص: ۵۸۰

۱- همان، صص ۴-۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۵، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

اگروست ای.ام ۳۹ این هواپیماها به سوی هدف نشانه برونند جنگنده های سوپراتاندارد را نابود کنند. به هر حال کارشناسان نظامی می گویند برای مقابله با موشک های اگروست که با کامپیوتر هدایت می شوند کار چندانی از کسی بر نمی آید. موشک های اگروست ۴۳ میل برد دارند و بدین ترتیب خلبان های عراقی توانایی آن را خواهند داشت درحالی که در خارج از تیررس موشک های زمین به هوای هاوگ ایران هستند، جزیره خارک را هدف قرار دهند»^(۱)

راديو بی بی سی هم در تفسیری تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را باعث تشدید جنگ و قطع جریان نفت از طریق خلیج فارس و نیز موجب نگرانی محافل سیاسی و اقتصادی غرب برشمرد. تحلیل گر این راديو گفت: «تحولات اخیر و احساس این خطر که توسعه جنگ و قطع صدور نفت بر اقتصاد جهان غرب تأثیر ویرانگری خواهد داشت اثر هشداردهنده در بقیه جهان داشته و آنها را واداشته است که از طریق امریکا به فعالیت تازه ای در جهت توقف یا ممانعت از توسعه درگیری به عمل آورند. خطر بالاگرفتن جنگ با تأیید دولت فرانسه که پنج هواپیمای جنگی سوپراتاندارد به عراق تحویل خواهد داد، به خصوص بیشتر حس می شود.» بی بی سی در ادامه ضمن تأکید بر اینکه استفاده عراق از هواپیماهای سوپراتاندارد، باعث تشدید حملاتی می شود که هم اکنون نیز علیه تأسیسات نفتی ایران انجام می گیرد، به ذکر تهدیدهای اخیر امام خمینی و هاشمی رفسنجانی مبنی بر بستن تنگه هرمز پرداخت و از قول جیمز اکینز سفیر سابق امریکا در عربستان سعودی، گفت: «جهان ممکن است به زودی با یک بحران انرژی دیگر روبه رو شود.» بی بی سی افزود: «مؤسسه انرژی جهانی پیش بینی کرد که چنین وضعی می تواند پریشانی اقتصادی برای امریکا به بار آورد و قیمت نفت را تا سه برابر میزان فعلی، یعنی بشکه ای صد دلار افزایش دهد. یک چنین بحران اقتصادی مسلماً در زندگی میلیون ها مردمی که متکی بر ذخایر نفتی خلیج فارس می باشند، اثری بی شمار خواهد گذاشت. با این حساب، جنگی پراکنده که از طرف جهان خارج به تناوب فراموش یا نادیده گرفته شده ناگهان در چشم انداز بین المللی ظاهر شده است. امریکا به فوریت دست به کار شده و در اجلاسیه عمومی سازمان ملل کوشید تا متفقان خود را متقاعد سازد که از تجهیز طرفین جنگ خودداری کنند و یا شرایطی قائل شوند که تجهیزات نظامی فقط در جهت دفاعی به کار روند که البته این توصیه در مورد فرانسه تاکنون مؤثر نبوده است.»^(۲)

۱

راديو بی بی سی امروز در یک گزارش تفسیری، ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ را زمان آغاز جنگ عراق و

ص: ۵۸۱

۱- همان، ص ۱۱، راديو امریکا، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن راديوهای بیگانه، ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۸-۶، راديو بی بی سی، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

ایران اعلام و ضمن اذعان به متجاوز بودن عراق، این کشور را مسئول آغاز جنگ و ایران را عامل تداوم آن معرفی کرد.

بخش هایی از گزارش بی بی سی بدین شرح است:

«پنجشنبه آینده یعنی پس فردا [۳۱/۶/۱۳۶۲]، برابر است با سومین سال آغاز جنگ. در آن روز نیروهای هوایی، زمینی و دریایی ارتش عراق بر خاک ایران هجوم آوردند و شهرهای ایران را در غرب و هم زمان با آن تهران را بمباران کردند. جنگ آغاز شد و هنوز هم دنباله دارد. ...

سه سال پیش در چنین هنگامی ایران انقلاب خود را به تازگی پشت سر گذاشته بود. ماجرای گروگان گیری، رقابت بر سر قدرت، هرج و مرج و ازهم پاشیدگی قوی ترین ارتش منطقه بُعدهای بارز اوضاع بود. اما در ورای اینها شیوه پیروزی انقلاب، بسیاری از رهبران منطقه را دچار نگرانی کرده بود و در رأس این رهبران، صدام حسین رئیس جمهوری عراق بود. چرا؟ چون اقلیت حاکم بر عراق گروهی از شاخه ای از حزب بعث اند که حکومت خود را با زور، ترس و ارباب تحکیم بخشیده اند. حکومت بعث با تهدید و تطمیع دو گروه اصلی از مخالفان خود را ساکت نگاه داشته و یا فعالیت آنها را فلج کرده است؛ یکی شیعیان که اکثریت جمعیت عراق اند و دیگر اکراد که سال هاست برای خودمختاری مبارزه می کنند. بیم صدام حسین از سرایت انقلاب به شیعیان و غنیمت شمردن فرصت توسط اکراد و دیگر مخالفان، او را بر آن داشت که پس از پیروزی انقلاب از در دوستی با رهبران ایران درآیند، اما این امر شدنی نبود. خاطره آیت الله خمینی از رفتار صدام حسین به سفارش شاه و خروج از عراق و اشتیاق شیعیان مخالف صدام حسین به تبدیل آیت الله محمدباقر صدر به خمینی دیگری برای عراق دست کم دو دلیل محسوس و قابل ذکر است. از اینجاست که می بینیم صدام حسین شیوه علنی خصمانه خویش را آغاز می کند. گذشته از اعدام آیت الله صدر، به رجال سیاسی و نظامی حکومت شاه که از ایران گریخته بودند کمک مالی و تبلیغاتی می کند؛ به دکتر بختیار و ارتشبد اویسی ایستگاه رادیویی و به کرد و عرب های خوزستان اسلحه و پول می دهد. ...

حمله ارتش عراق به ایران در آغاز امر، بسیاری را دچار ترس و واهمه کرد، اما بهره گیری از نیروی مذهبی و عرق میهنی مایه آن شد که ارتش، بسیج و سپاه پاسداران با حمایت مردم نیروهای اشغالگر عراقی را از خاک ایران بیرون رانند و علی رغم کمبود سلاح و وسایل یدکی و دیگر نارسایی ها بر مشکلات فائق آیند. اما ایرانیان پس از رسیدن به مرزها و بیرون راندن عراقی ها از خاک خویش، دیگر آن شور پیشین را از خود نشان ندادند. جنگیدن در داخل خاک عراق نه تنها همانند دفاع از خاک ایران نبود، بلکه ادامه جنگ به داخل خاک عراق بسیاری را به مخالفت برانگیخت. گروهی از مخالفان ادامه جنگ در ایران من جمله گروهی از نمایندگان

مجلس و مقامات دیگر معتقدند که پس از آزادی خرمشهر، ایران در چنان موقعیت قوی قرار داشت که می توانست در راه حفظ مصالح و منافع ملت ایران جنگ را پایان بخشد. اما چنین امری صورت وقوع به خود نپذیرفت. ... گرچه ایرانیان جنگ را آغاز نکرده بودند، اما جنگ همانند مسئله گروگان گیری مایه تحکیم قدرت بسیار شد. ... برخی از ناظران بر این عقیده اند که اگر جنگ آغاز نمی شد و اگر صدام حسین دچار این خطای تاریخی نشده بود رهبری ایران دچار تفرقه شده و چه بسا که جمهوری اسلامی از هم پاشیده بود. در این میان، هیئت های بسیار برای راه حل و رسیدن به صلح به ایران آمد و داوطلب میانجیگری شدند اما اقدامات هیچ یک از آنها ثمری به بار نیاورد؛ زیرا ایران برای پایان دادن به جنگ خواستار [تحقق] سه شرط اساسی است: غرامت جنگی، شناخت و مجازات متجاوز و سرنگونی صدام حسین. دو شرط نخست پذیرفتنی و اجرای آن برای طرف داران حکومت عراق در دنیای عرب چندان دشوار نیست، ولی در ورای این سخنان گذشته از سرپوش گذاشتن و یا حل و فصل مشکلات و مسائل داخلی به نفع جناحی که نیروهای بیشتر دارد و نیز سرگرم نگاه داشتن و بازسازی ارتش، یکی دیگر از هدف های ایران از ادامه جنگ صدور انقلاب است. به عقیده این گروه از ایرانیان پیرو بودن خود جذبه ای دارد که می تواند بسیاری را به سوی شیوه فکری آنان جلب کند و لذا اگر آنان بتوانند پیروز شوند دست جناح تندرو در درون حکومت باز خواهد بود تا در خارج طرف داران فراوانی بیابد و در داخل بر رقیبان پیروز آید. ... در هر حال، واقعیت این امر اینک است که بر اثر آغاز جنگ که عراق مسئول آن و ادامه جنگ که ایران مسئول آن است، به گفته منابع مطلع، حدود دویست هزار تن کشته شده اند که سه چهارم آنها ایرانی و یک چهارم عراقی بوده اند که گذشته از آن چند صد هزار تن دیگر زخمی و اسیر شده اند. از این گذشته، به گفته یک خبرنگار خارجی که اخیراً از عراق دیدن کرده بود ویرانی های حاصله از جنگ در عراق بسیار است و برنامه های عمرانی دولت عراق تا حد زیادی به تعویق افتاده است. در ایران نیز ویرانی های حاصله از بمباران های عراقی چندان زیاد است که تنها سال های سال جبران آنها به طول خواهد انجامید و طبعاً بهره راستین نصیب کشورهای بی خواهد شد که در بازسازی این ویرانی ها شرکت جویند. ...» (۱)

ضمیمه گزارش ۴۵۲: اظهارات فرماندهان لشکرهای ۳۱، ۱۷ و ۲۷ سپاه در مورد مشکلات منطقه عملیاتی والفجر ۵

در گزارش امروز فرماندهان لشکرهای ۳۱، ۱۷ و ۲۷ سپاه که به عنوان مهم ترین عناصر عملیاتی والفجر ۵ تحت امر قرارگاه نجف مشغول آماده سازی مقدمات اجرای عملیات در بندرخان هستند، سه مسئله عمده یعنی نبود جاده، صعب العبور بودن زمین منطقه برای تردد نیروها و نحوه تأمین آنها به عنوان مشکلات منطقه عملیاتی در بندرخان ذکر شد. در ادامه بخش هایی از اظهارات فرماندهان یگان های مزبور درج می شود.

- مشکلات جناح چپ عملیات (قرارگاه تاکتیکی نجف ۲) به روایت مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا:

ص: ۵۸۳

«دشمن روی بمو آرایش گرفته و پدافند گذاشته است. در این محور در صورت تصرف جاده سمت چپ سرتک که عراق آن را نیمه کاره رها کرده می تواند به تداوم عملیات ما کمک کند.»^(۱) «کشیدن جاده نیز در روی بمو مقدور نیست. چون بمو صخره های عمقی و ریشه ای دارد و ارتفاع این صخره ها حداکثر ۱۰ تا ۲۰ متر است، به این خاطر، این راهکارها پذیرش نیروی خیلی محدودی را دارند، لذا برخی از نیروها باید با طناب بروند و برخی دیگر نیز حتماً باید با هلیکوپتر انتقال پیدا کنند. ... برای رفتن به شاخ بمو و آمدن تا سرتک این نیروها حتماً باید با هلیکوپتر منتقل شوند. رفتنشان به صورت پیاده مقدور نیست.»^(۲) ... «شاید حداکثر حدود ۳۰ نفر بتوانند سه شب حرکت بکنند تا به هدفشان برسند. بمو فقط دو راه دارد ولی تا الآن بچه های شناسایی نتوانسته اند راهکار را ببینند. لذا با توجه به نبودن جاده و محدودیت راهکارها برای حفظ هدف کلی باید با هلیکوپتر کار کنیم، برای انجام کلیه امور تدارکاتی از انتقال نیرو و مهمات گرفته تا آوردن آذوقه و تخلیه شهدا و مجروحین باید از هلیکوپتر استفاده شود. دشمن هیچ وقت نمی گذارد که ما با هلیکوپتر انتقال نیرو داشته باشیم، او هم مثل ما فقط با هلیکوپتر می تواند کار کند. ... از کل نیروهای سپاه و ارتش یک گردان باید هلی برود شوند. ... براین اساس اگر عملیات مرحله ای شود در صورت حضور نیروهای دشمن در برخی محورها، با مشکلات زیادی مواجه خواهیم شد.»^(۳) «می توانیم روی قله برویم. اگر فشار دشمن برای پس گرفتن نباشد می شود در ادامه تا شاخ بمو و کیله رفت. ...»^(۴)

- مشکلات جناح راست (قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) به روایت مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع):

«ما ابتدا باید یک مقایسه ای بکنیم بین مسیری که ما برای رساندن نیرو و امکانات داریم و مسیری که دشمن برای این کار دارد و استفاده می کند. این ارتفاعاتی که ما می خواهیم روی آنها برویم از خط تماس خودی ما هیچ جاده ای نداریم که بخواهیم روی آن برویم. دو، اینکه زیر ارتفاعات تا روی ارتفاعات هیچ جاده ای نداریم و نمی شود بعد از عملیات هم جاده کشید، بنابراین خط تماس ما محدود به هلیکوپتر می شود. بعد از روی خود ارتفاع پیاده برود تا بتواند هدفش را اشغال بکند و یا مهمات و تدارک و آب و غذا به او برسد. این مسیر زیاد و خود ارتفاع و عقبه ای که جاده ندارد امکان رساندن نیرو و امکانات را به روی ارتفاعات برای ما مشکل کرده است. اما دشمن با جاده هایی که در این منطقه شاخ خشیک دارد جاده های خاکی که در تنگه کرگمل دارد و جاده مناسبی که از اینجا به طرف کرگمل می آید به راحتی می تواند نیرو را با ماشین به زیر ارتفاعات برساند. ارتفاعاتی هم که در این منطقه هست جاهای قابل عبور برای نیروی پیاده دارد. ... دشمن راحت تر از ما نیروهای خود را تدارک می کند و می تواند راحت پاتک بکند. ما در عوض جاده ای در این محور شاخ خشیک نداریم و تنها راهی که می توانیم نیرو را تدارک کنیم این است که با قاطر به شیار قلب بفرستیم. ... اگر شما از نزدیک همه معایب و نقطه ضعف های منطقه را ببینید خوب است. از طرفی به این امید که بعداً بشود جاده ای در این ارتفاع کشید باز هم نمی شود. این به خاطر اهمیت بیشتر روی تضمین عملیات است. ... نمی توانیم بگوییم ۱۵ روز تماس هلیکوپتری قطع بشود و بعداً باز بشود، بعد از ۱۵ روز یگانی که اینجا عمل می کند این مشکل را دارد. من بیشتر روی مسئله هلیکوپتر تأکید می کنم. عمل روی این ارتفاعات آسان است ولی تدارکات آن مسئله است. ... برادرهای شناسایی که از دور پایگاه های دشمن را شناسایی کردند ... به علت رعایت مسائل امنیتی و حفاظتی هیچ کس نزدیک پایگاه ها نشده است، این هم یک اشکال عمده ای است که ممکن است در سرنوشت عملیات اثر داشته باشد.»^(۵)

- مشکلات جناح راست عملیات (قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) به روایت ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص):

«در منطقه عملیاتی کار زیادی انجام شده و شناسایی ها خوب و امیدبخش است، به شکلی که قرارگاه ها، عقبه ها و توپخانه های دشمن توسط بچه های شناسایی به طور تمام و کمال شناسایی ... و یک راهکار مناسب

ص: ۵۸۴

۱- سند شماره ۱۲۷۴۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملکرد هوانپروز و توپخانه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۹/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۴۶)، ص ۶.

- ۲- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱۴۲.
- ۳- سند شماره ۱۲۷۴۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷ - ۳.
- ۴- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۴۲.
- ۵- سند شماره ۱۲۷۴۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ - ۷.

در سمت راست پیدا شده است. ... اما برای تدارک نیروها، مسئله جاده نیازمند سرمایه گذاری جدی تری است. ... تاکنون برای کشیدن جاده از سه مسیر تعیین شده فقط یکی از آنها قابل اطمینان است که در صورت سقوط محور زمیناکوه، می توان جاده را احداث کرد و ادامه داد. ... جهاد سازندگی هم در منطقه ۷۰ کیلومتر جاده کشیده و جاده را تعریض کرده» (۱). «... سمت راست تنگه سرتک مشکلی ندارد. سمت چپ مشکل جاده دارد. برای تدارک روی نوک زمیناکوه استفاده از دریاچه چپ پیش بینی شده با فرستادن یک گردان نیرو در شمال دریاچه دربندیخان ... در محور زمیناکوه پشت سر نیروها خودی جاده ای برای تدارک نیروها نیست، ولی نیروها می توانند بایستند. ...» (۲). «وجود مهتاب برای عمل لازم و ضروری است.» (۳)

«ما در اینجا نیازمند آتش توپخانه و ضدهوایی هستیم و باید از آتش ۱۳۰ [استفاده کنیم] و بعد از آن کاتیوشا در اولویت می باشد. ... اگر در منطقه عقبه های دشمن زده شود کلی از مشکلات ما حل می شود. ... در محدوده نجف ۱ به خصوص بخش لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) نیاز زیادی به هلیکوپتر داریم. ما در مرحله آفند، در مرحله پدافند و در مقابله با پاتک و عقب نشینی مشکلاتی که داریم دشمن عیناً با آنها مواجه است که دشمن برای جبران این نقیصه به شکل قابل ملاحظه ای از هلیکوپتر استفاده خواهد کرد. به این خاطر، شاید ما جنگ هلیکوپتری زیادی داشته باشیم. دو فروند شنوک یکی برای اسلینگ و یکی هم برای جابه جایی نیرو به ما داده شود، کلی از مشکلات ما حل خواهد شد. در کل نجف ۱ حدود ۱۰ گردان نیرو باید هلی برد شود. برخی از این تعداد از قاطر استفاده خواهد کرد. برای هر گردان ۲۰ قاطر کافی است و تا دورترین فاصله ۶ الی ۷ ساعت می شود. ۱۵ روز هوانیروز تضمین کند که به نیروها آب و غذا برساند ما جاده احداث می کنیم.» (۴). «محل جنگ مردانه است. در صورتی که به نیروی پیاده ما که بالاست امکانات غذایی و آب برسد می توانند بجنگند و باوجود زمین سخت و تپه های مناسب یک پدافند مناسب را تأمین کند. ارتباط زیادی که این ارتفاعات نسبت به همدیگر دارند حساسیت شان را نسبت به همدیگر زیاد می کند.» (۵)

ضمیمه گزارش ۴۶۲: تحلیل روزنامه کیهان از ابعاد مختلف واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق

روزنامه کیهان در ستون چشم انداز امروز (۲۹/۶/۱۳۶۲) خود در مقاله ای تحلیلی با عنوان "پشت پرده تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به رژیم صدام" نوشت: «دولت سوسیالیست فرانسه قصد دارد پنج فروند هواپیمای جنگنده موسوم به "سوپراتاندارد" به رژیم صدام واگذار نماید.

زمان تحویل این هواپیماها تاکنون مشخص نشده است. مقامات فرانسوی در این رابطه سکوت معنی داری را اختیار کرده اند ولی براساس آنچه که مطبوعات فرانسه اعلام کرده اند، تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد قرار بود جمعه ۲۵ شهریور انجام شود که این زمان نیز توسط وزیر خارجه میتران تکذیب شد. شسون گفته است که فرانسه نسبت به تعهدات خود به عراق که در زمان ژیسکار دستن بنا شده پایبند است. از سوی دیگر به نوشته روزنامه فرانسوی لوکوتیدین دوپاری، ۳۰ خلیبان و تکنسین عراقی که سرگرم آموزش جهت به کارگیری هواپیماهای سوپراتاندارد در فرانسه بودند، روز یکشنبه ۲۷ شهریور مراسم تودیع داشته اند و گفته می شود که دیروز (دوشنبه [۲۸/۶/۱۳۶۲]) در محل مخصوص آموزش حضور نداشتند.

دولت سوسیالیست فرانسه با این توجیه که هواپیماهای سوپراتاندارد جنبه بازدارندگی در جنگ خلیج فارس را دارند بر تحویل آنها به رژیم صدام تأکید دارد که واگذاری تسلیحات نظامی به عراق نه تنها در کاهش جنگ تحمیلی اثری ندارد بلکه زمینه تهدید جدی ایران در انسداد تنگه استراتژیک هرمز را افزایش می دهد. به عقیده ناظرانی که اخیراً جنگ تحمیلی را تعقیب می کنند، سوسیالیست های فرانسه در روند تعهدات خود نسبت به حفظ صدام و نجات وی در جنگی که به جمهوری اسلامی ایران تحمیل کرده است اقدام به واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به صدام کرده اند و نیک می دانند که تحویل هواپیماها نه تنها کمکی در جهت خاتمه

ص: ۵۸۵

۱- سند شماره ۱۲۷۴۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵ - ۱۰.

۲- سند شماره ۱۲۷۴۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.

۳- سند شماره ۱۲۷۴۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴ - ۲.

۴- سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۴۷.

۵- سند شماره ۱۲۷۴۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۵.

جنگ نمی کند، بلکه دقیقاً در راستای اهداف توسعه طلبانه صدام در جنگ می باشد.

از سوی دیگر، وسایل ارتباط جمعی فرانسه آشکارا در جهت حمایت از دولت جنگ افروز میتران می کوشند تا توجهات گوناگونی را در رابطه با این جنایت به مردم و افکار عمومی جهان القا نمایند.

روزنامه لیبراسیون می نویسد: مقصود از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق افزایش قدرت بازدارندگی و بالابردن قدرت ضربه زنی این رژیم در مقابل ایران است. روزنامه لوکوتیدین دوپاری در این زمینه به سخنان میتران که عراق نایستی در این جنگ بازنده شود اشاره دارد و بر نقش بازدارندگی این هواپیماها در جنگ تأکید می کند. منظور دولت و مطبوعات تحت نفوذ سوسیالیست های حاکم بر فرانسه از به کارگیری کلمه بازدارندگی، به اصطلاح توقف جنگ و تسلیم شدن ایران در قبول یک صلح تحمیلی است. در همین حال، به عقیده ناظران نظامی بخش مهمی از کشمکش ها و هیاهوی تبلیغاتی که دولت فرانسه برای واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به رژیم صدام برپا کرده، جهت فروش این هواپیماها می باشد. چه، سوسیالیست های فرانسه قبلاً نیز با تبلیغات وسیع، بازار مناسبی برای فروش میراژهای فرانسوی در سطح جهان کسب کردند و در این رابطه نیز فرانسه توانست سفارش های متعددی از کشورهای مختلف به ویژه در منطقه خلیج فارس دریافت دارد. از سوی دیگر، سکوت معنی داری که مقامات فرانسوی پیرامون تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد اختیار کرده اند به این نظریه که دولت سوسیالیست میتران بیش از هر چیز به موقعیت متزلزل صدام پی برده است، قوت بیشتری می دهد. زیرا فرانسه می داند که واگذاری این سلاح ها کوچک ترین تغییری در شرایط به حق جمهوری اسلامی ایران برای خاتمه جنگ به وجود نمی آورد و قادر نیست رژیم مرده صدام را نیز سرپا نگه دارد لذا می کوشد تا از طریق هیاهوهای تبلیغاتی فشار بیشتری را به جمهوری اسلامی ایران جهت گذشتن از حق خود و حضور در پای میز مذاکره با صدام وارد نماید. نظر مقامات بلند پایه جمهوری اسلامی ایران در تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد که با هشدارهای پیاپی به رژیم سوسیالیست فرانسه همراه بوده بر این امر تأکید دارد که جنگ را ایمان رزمندگان اسلام در صحنه کارزار به نتیجه نهایی می رساند نه هواپیماهای سوپراتاندارد و تنها راه حل پیشنهادی که به خاتمه جنگ در زمان کوتاه کمک می کند قطع کمک های تسلیحاتی به صدام و عدم حمایت سیاسی و نظامی از این رژیم در حال اضمحلال است.

مقامات جمهوری اسلامی ایران بر این امر متفق القول اند که اگر هواپیماهای سوپراتاندارد در نابودی شهرها و تأسیسات نفتی ایران به کار رود، غرب قطعاً در این جنایت شریک خواهد بود و بیشترین خسارات مالی را با بستن تنگه هرمز نیز خواهد دید. اگرچه ایران هیچ گاه مایل نبوده و نیست که ملت ها با فشارهای ناشی از مسدود شدن تنگه هرمز مواجه شوند و برای اثبات این امر نیز در مدت سه سال جنگ به خوبی از امنیت این تنگه استراتژیک در مقابل تهاجمات رژیم بعثی - صهیونیستی عراق حراست کرده است، ولی همواره نسبت به تهدید امنیت شهرها و منابع حیاتی خود هشدار داده و مصمم است که در حفظ و حراست از آن تلاش نماید. جمهوری اسلامی ایران همچنین نسبت به تحویل این هواپیماها به صدام، که همواره شنیع ترین جنایات را در طول جنگ تحمیلی مرتکب شده است، به فرانسه هشدار داده و این تلاش مذبوحانه را به عنوان همیاری و همکاری استکبار جهانی در تشدید تشنجات کنونی خلیج فارس و خونریزی بیشتر در منطقه می داند و بر این باور است که هرگونه دخالت قدرت های استعماری در جنگ صدام علیه انقلاب اسلامی سرنوشتی شوم به دنبال خواهد داشت و به فرانسه و دیگر قدرت های شیطانی که ظاهراً خواهان پایان جنگ هستند، ولی در واقع نجات صدام را مدنظر دارند توصیه می شود که ارسال تجهیزات نظامی و هم آوایی با رژیم صدام کمکی در کاهش جنگ نیست و اگر به فکر منافع مردم خود هستند از پشتیبانی رژیم بغداد دست بردارند تا مردم منطقه با آرامش خاطر واقعی به زیست انسانی اسلامی خود دست یابند. به هر حال، نتیجه ای که فرانسه و همچنین

هم پیمانان غربی او در تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به صدام خواهند گرفت، کمتر از سقوط صدام که برای نجات آن تلاش می کنند نخواهد بود.»^(۱)

ص: ۵۸۷

۱- روزنامه کیهان، ۲۹/۶/۱۳۶۲، ص ۲۰.

دستور قطعی اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان مهم ترین نتیجه ای بود که پس از سلسله جلسات فشرده دیروز فرمانده نیروی زمینی ارتش و قائم مقام فرماندهی کل سپاه با مسئولان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف و لشکرهای مأمور در این منطقه(۱) اتخاذ و امروز در ده بند ابلاغ شد.

علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، در جلسه ای که امروز برگزار شد خطاب به فرماندهان قرارگاه نجف (مأمور اجرای عملیات والفجر ۵) گفت: «همان طور که تا امروز منهای توقف اول جنگ با یاری خداوند پیش برده ایم، عملیات والفجر ۵ با قاطعیت و با توکل به خداوند انجام خواهد شد.» در این جلسه، همچنین برای تأمین پوشش هوایی منطقه عملیاتی نیز تصمیم گیری و مقرر گردید ۳۰ فروند بالگرد ۲۱۴، ۶ فروند شنوک و طرح اسلینگ یک آتشبار ۱۰۵ م.م. نیز در نظر گرفته شود. قرارگاه نجف نیز موظف شد هم زمان با کسب آمادگی لازم تا تاریخ ۴/۷/۱۳۶۲، طرح مانور خود را تکمیل کند.

علاوه بر این، مواردی نظیر تهیه مواد منفجره، قاطر، نفربر و دستگاه های مهندسی، حضور

ص: ۵۸۹

۱- سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمالی جانشین وی، سرهنگ سروری، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، سرهنگ مفید، سرهنگ هاشم نظری از هوانیروز و سرهنگ روحی پور معاونت اطلاعات - عملیات هوانیروز، سرهنگ کمانگری فرمانده تیپ ۳۰ گرگان، علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، علی تجلایی طرح و عملیات خاتم، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در این قرارگاه، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، کاشانی مسئول مهندسی قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات این قرارگاه، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر در این جلسه شرکت داشتند.

عناصر مهندسی در کنار نیروهای شناسایی، بررسی تأثیر آخرین تغییرات دشمن بر راهکارهای عملیاتی و تربیت کیفی ترین نیروهای انسانی براساس آموزش جنگ در کوهستان از دیگر تصمیمات جلسه امروز بود که در ده بند ابلاغ شد. (۱)

۱

درحالی که فرمانده نیروی زمینی ارتش امروز فرمان اجرای قاطعانه عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را صادر کرد، فرماندهان سپاه همچنان درخصوص فقدان جاده و مشکل پشتیبانی هوایی این عملیات نگرانی های جدی دارند.

در جلسات متعدد دیروز و امروز فرماندهان سپاه در قرارگاه نجف و لشکرهای تحت امر آن، (۲) دغدغه تأمین و تدارک زمینی و هوایی نیروها برای اجرا و تداوم عملیات کاملاً مشهود بود. در بخشی از جلسات امروز که به بررسی مرحله بندی عملیات والفجر ۵ اختصاص داشت، فرماندهان درمورد مراحل اجرای عملیات روی شاخ بمو و جلوی شاخ خشیک ابراز نگرانی کردند. در این زمینه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، پیشنهاد داد که نیروها ابتدا روی بخشی از ارتفاعات بایستند و در صورت وجود جاده، عملیات را روی ارتفاعات جلو ادامه داده و پدافند کنند؛ اما امین شریعتی، مهدی زین الدین و مهدی باکری با این پیشنهاد به دلیل از بین رفتن غافلگیری دشمن و فشار مضاعف آنان بر نیروهای خودی مخالفت کردند. (۳)

در نهایت، پس از جلسات فرماندهان قرارگاه نجف، فرمانده این قرارگاه محدوده خط فجر را برای مرحله اول عملیات به این شرح اعلام کرد: مرحله اول عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، ارتفاع بمو که در امتداد از وسط سرتک روی ارتفاع می گذرد و تأمین شاخ خشیک (ارتفاعات ۱۴۰۰، ۱۵۹۵، ۱۵۷۴) تا تنگه کرگمل، زیمناکوه، بردکان، شاخ شمیران و شاخ سورمر را در برمی گیرد. (۴)

درواقع در سلسله مباحث اخیر فرماندهان قرارگاه نجف و لشکرهای تحت امر آن، تأمین و پشتیبانی نیروها در خطوط درگیری به عنوان مشکلی اساسی مطرح شد. از سویی فرمانده قرارگاه نجف ضمن اشاره به «سختی های بسیار» این عملیات، معتقد بود که در این عملیات برخلاف گذشته ما به دلیل شرایط اجتناب ناپذیری که موقعیت جغرافیایی بر ما تحمیل کرده است، اتکاء اصلی خود را از توان نیروهای بسیجی برداشته و «به هوانیروز داده ایم» بنابراین باید روی آموزش کیفی و عقیدتی نیروها متمرکز شویم. (۵) از سوی دیگر روز گذشته جانشین

ص: ۵۹۰

۱- سند شماره ۴۴۵۰۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا به فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲/۷/۱۳۶۲، صص ۴ - ۳.

۲- این جلسات با حضور عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده این قرارگاه، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر برگزار شد.

۳- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۴۵.

۴- همان، صص ۱۵۲.

۵- همان، صص ۱۵۰.

فرمانده سپاهی قرارگاه با بیان اینکه «در طول عملیات هایی که در غرب انجام شده عملیات موفق آن مسلم بن عقیل (ع) بوده که به خاطر وجود جاده تا زیر پای بچه ها بود»، گفت: در اینجا هم از بیلاسور به قلب جاده هست و از آنجا به زیمناکوه را هم می توان به جاده ای که دشمن کشیده، وصل کرد، ولی احداث جاده جلوی ارتفاع شاخ خشیک و از سرتک به روی شاخ بمو ممکن نیست حتی تدارک برای چند نفر هم ممکن نیست (۱).

۱

در پی اولین نشست مشترک کلیه فرماندهان و مسئولان قرارگاه مقدم حمزه تا رده لشکر و تیپ که روز گذشته با حضور سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، در پادگان مریوان برگزار شد، امروز در پادگان سنندج فرماندهی قرارگاه مقدم حمزه آخرین وضعیت عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر را برای جانشین نیروی زمینی ارتش و قائم مقام فرماندهی کل سپاه (۲) تشریح کرد.

فرماندهی قرارگاه مقدم حمزه در خصوص نتیجه کلی جلسه دیروز گفت: روز گذشته ضمن تشریح طرح کلی مانور، تعداد قرارگاه های تاکتیکی مشترک حمزه ۱ تا حمزه ۵ مشخص و اعلام گردید و منطقه و مأموریت کلی هر قرارگاه تعیین شد. علاوه بر این نحوه ادغام نیروها براساس دستور فرماندهان ارتش و سپاه ابلاغ شد که براساس طرح ابلاغی در تاریخ ۷ مهر کلیه قرارگاه های تاکتیکی مشترک از حمزه ۱ تا حمزه ۵ باید برای توجیه آماده باشند. در طرح مانور عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر مأموریت قرارگاه های تاکتیکی حمزه به این شرح معین شد:

ص: ۵۹۱

۱- همان، صص ۱۲۹ - ۱۲۸.

۲- علی شمشانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات خاتم، علی تجلابی طرح و عملیات خاتم، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه (مریوان)، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، امیریگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش و سرهنگ ابراهیمی مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه از ارتش در این جلسه حضور داشتند.

قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا مستقر در رده جلوی میوان با پنج قرارگاه تاکتیکی برای تأمین خط سبز (بستن دهانه شیلر از سورکوه تا کوه سورن)، عملیات والفجر ۴ را با استفاده از غافلگیری دشمن در یک مانور احاطه ای دوطرفه از جنوب و شمال به ترتیب زیر در دو مرحله اجرا می کند:

در مرحله اول عملیات، قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ در جبهه جنوبی عملیات، از جنوب شرقی به شمال غربی تک می کند و قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ و ۳ در جبهه میانی عملیات، از شرق به غرب تک خواهند کرد و در نهایت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ در جبهه شمالی عملیات، از شمال به جنوب تک می کند.

در مرحله دوم عملیات نیز قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ که در احتیاط قرار دارد ضمن عبور از منطقه حمزه ۲، هدف کانی مانگا را تصرف می کند. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ نیز با ادامه تک شمال به جنوب پس از تثبیت ارتفاعات کنگرک و لری، ارتفاع شیخ گزنشین را تصرف می کند. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ هم ضمن پدافند و تثبیت منطقه خود به قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ کمک می کند و قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۲ و ۳ نیز به عنوان احتیاط در این مرحله به ترتیب اهداف پنجویں و مارو را تأمین خواهند کرد. (۱) - (۲)

۱

به منظور آماده سازی و اجرای هرچه سریع تر عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، امروز فرماندهان ارشد قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و حمزه سیدالشهدا (ارومیه) و قرارگاه مقدم حمزه در جلساتی به بررسی مشکلات پیش روی اجرای این عملیات پرداختند. براین اساس، امروز دو جلسه با حضور شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه برگزار شد؛ در جلسه اول مشکلات لشکرها ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف در قرارگاه مقدم حمزه (۳)* و در جلسه دوم مشکلات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) در پشتیبانی از قرارگاه مقدم حمزه (مریوان) (۴)* * ارزیابی و در این رابطه تصمیم گیری شد و نتایج آن ابلاغ گردید.

در نشست نخست

ص: ۵۹۲

- ۱- اطلاعات کامل در خصوص طرح مانور، خط حد و استعداد قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه در روزشمار ۲۸/۶/۱۳۶۲ درج شده است.
- ۲- سند شماره ۱۲۷۵۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مانور و مأموریت قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳۰/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۰)، صص ۵ - ۴؛ و - سند شماره ۲۸۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محسن رخصت طلب، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۱۷۳ - ۱۷۱.
- ۳- * علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، علیرضا عندلیب مهندسی زرهی قرارگاه خاتم، احمدپور لجستیک، اکبر غمخوار تدارکات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، حسن شفیع زاده فرمانده توپخانه سپاه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف در این جلسه حضور داشتند.
- ۴- * دومین جلسه با حضور علی شمخانی، بشردوست، غلامعلی رشید، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، علی تجلایی طرح و عملیات قرارگاه خاتم، علیرضا عندلیب، احمدپور، اکبر غمخوار، مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه)، جواد استکی مسئول طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، تمیزی فرمانده سپاه سنندج و علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه (مریوان) برگزار شد.

که به بررسی مشکلات اساسی دو یگان اصلی قرارگاه مقدم حمزه برای اجرای عملیات والفجر ۴ اختصاص داشت، علی شمشخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، با اشاره به اکراه و امتناع لشکرهای ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف برای ادغام و اقدام مشترک ارتش و سپاه در طرح مانور عملیات والفجر ۴، بر لزوم مشارکت برادرانه ارتش و سپاه در آماده سازی هرچه سریع تر عملیات تأکید کرد. (۱) پس از آن فرماندهان لشکرهای ۸ نجف و ۱۴ امام حسین (ع) در پاسخ به پرسش قائم مقام فرماندهی کل سپاه درباره مشکلات اثرگذار در تأخیر عملیات و همچنین دلایل امتناع از ادغام نیروها به این موارد اشاره کردند:

نمود جاده؛ مشکلات ادغام و اقدام مشترک و زمان بر بودن فرایند استقرار ارتش؛ (۲) کمبود نیرو؛ سطح پایین کیفیت آموزش؛ ضعف آمادگی؛ کمبودهای تدارکات و کاستی های مهندسی.

فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و فرماندهان لشکرهای ۸ و ۱۴ مسئله ضعف مهندسی و تدارکاتی قبل و بعد از عملیات را یکی از مشکلات کلیدی عملیات دانستند (۳)

در نشست دوم که به منظور بررسی وضعیت قرارگاه حمزه سیدالشهدا در زمینه پشتیبانی از قرارگاه مقدم حمزه در عملیات والفجر ۴ برگزار شد، علی شمشخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه از فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) و قرارگاه مقدم حمزه (مریوان) خواست تا موانع موجود بر سر راه اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر را در سطح قرارگاهی تشریح کنند. براین اساس علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، به تبیین میزان پشتیبانی قرارگاه حمزه سیدالشهدا از قرارگاه مقدم حمزه پرداخت و ضمن اشاره به مأموریت های متعدد قرارگاه حمزه سیدالشهدا و ناتوانی آن در پشتیبانی رده جلوی این قرارگاه در مریوان گفت: «ما اینجا [مریوان] مشکل تدارکاتی داریم و مشکل تدارکاتی اینجا هم سنگین است، چه قبل از عملیات و چه بعد از آن؛ چون لشکرها نیازمندی های زیادی دارند.» علاوه براین «قرارگاه حمزه سیدالشهدا شاید نتواند این عملیات را با این استعداد که دارد پشتیبانی بکند.» وی در ادامه افزود: در این دو سه هفته اخیر، فشار بسیار زیاد بود و پشتیبانی نیروها، قرارگاه مقدم حمزه را فلج کرده و ما دیگر در این زمینه توان نداریم. مشکلات مهندسی و تدارکاتی ما چه قبل و چه بعد از عملیات جدی است و ما انتظار بیشتری از قرارگاه حمزه سیدالشهدا برای پشتیبانی از قرارگاه مقدم حمزه داریم. رضائیان برای حل این مشکل پیشنهاد کرد که یا قرارگاه خاتم الانبیا (ص) مسئولیت پشتیبانی را بپذیرد یا قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) به شکل جدی تری این مسئولیت را دنبال کند. وی در پایان گزارش خود ضمن اعلام رضایت از عملکرد واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه مانند پرسنلی، تعاون، بهداشتی، مخابرات، طرح و عملیات و اطلاعات - عملیات و معاونت فرمانده، در مورد ضعف واحدهای

ص: ۵۹۳

۱- سند شماره ۱۲۷۵۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳۰/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۱)، صص ۳ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۴ - ۳.

۲- یگان های ارتش بیست روز دیگر آزاد می شوند. (سند شماره ۱۲۷۵۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات والفجر ۴، قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۳۰/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۱)، ص ۴.

۳- سند شماره ۱۲۷۵۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۹، ۲۸، ۴۲، ۴۷، ۴۸، ۵۴ - ۵۰؛ و - سند شماره ۱۲۷۵۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات مهندسی در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳۰/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۲)، صص ۵ - ۲؛ و - سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دینانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۱.

پس از آن مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه)، در مورد کیفیت پشتیبانی از رده جلویی قرارگاه خود در میوان توضیحاتی را بیان کرد. وی با اشاره به گستردگی عملیات والفجر ۴ و تلاش متناسب با توان قرارگاه مقدم، ریشه اصلی مشکلات مطرح شده در زمینه تدارکات و مهندسی رزمی را در ضعف پشتیبانی و آمادگی ستاد مرکزی دانست. ایزدی ضمن اشاره به ضعف کادر ستادی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، مأموریت های متعدد این قرارگاه چه در داخل کشور (پاک سازی ضدانقلاب کردستان) و چه در خارج از کشور و اقدامات برون مرزی (والفجر ۲ و ۴) را از مهم ترین دلایل ناتوانی قرارگاه حمزه در پشتیبانی از قرارگاه مقدم حمزه عنوان کرد. وی با یادآوری درگیری چندماهه این قرارگاه در پیرانشهر برای تثبیت و پدافند منطقه عملیاتی والفجر ۲ افزود: ما از ابتدا به فرمانده کل سپاه پیشنهاد کردیم که قرارگاه حمزه سیدالشهدا بر روی مأموریت های داخلی خود متمرکز شود و درگیر عملیات های والفجر ۲ و ۴ نشود. (۲)

در ادامه جلسه، علیرضا عندلیب مسئول مهندسی زرهی قرارگاه خاتم، احمدپور مسئول لجستیک و اکبر غمخور مسئول تدارکات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، با اشاره به حجم کارهای انجام شده و امکانات ارسال شده، به دفاع از عملکرد واحدهای مهندسی، تدارکات و پشتیبانی پرداختند. (۳)

پس از مباحث فوق، با وجود اینکه اظهارات فرماندهان بیانگر کاهش توان قرارگاه حمزه سیدالشهدا به علت واگذاری مأموریت های متعدد بود، مجدداً قائم مقام فرماندهی کل سپاه بر تداوم پشتیبانی قرارگاه حمزه سیدالشهدا از قرارگاه مقدم حمزه تأکید کرد. علی شمخانی ضمن تأکید بر اجرای قطعی عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر (۴) گفت: «باتوجه به اینکه یک سری ارتباط قرارگاه حمزه با مقدم آن تثبیت شده و قطع ارتباط موجب خلأهایی می شود، فعلاً والفجر [۴] را به همین شکل ادامه می دهیم.» (۵)

۱

دلایل عقب نشینی تدریجی ده روزه ارتش عراق از محور شمالی دهانه شیلر، امروز در حضور علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، توسط فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه، لشکرهای ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف تبیین شد.

علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، در تشریح این اقدام ارتش عراق، به سه دلیل اصلی اشاره کرد و گفت: اولاً اقدام نیروهای دشمن به تخلیه ارتفاعات شمال شیلر به منظور «حفظ شهرهای مهم مرزی» انجام شده است؛ در واقع به علت وجود شهرهای شانه دری، سیدصادق، حلبچه، خورمال، طویله و سلیمانیه، دشمن بعید می داند که هدف نیروهای ایران در این منطقه محدود به سورن، لری و کانی مانگا باشد و احتمال می دهد که هدف ما تصرف

ص: ۵۹۴

۱- سند شماره ۱۲۷۵۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳۰/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۳)، صص ۹ - ۴.

۲- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۳.

۳- همان، صص ۲۸ - ۲۱.

۴- سند شماره ۱۲۷۵۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳۰/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۴)، صص ۱۰ - ۹.

۵- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۳.

ثانیاً دشمن درصدد است یک خط پدافندی محکم را در مقابل ما ایجاد کند و به علت ناتوانی ارتش عراق در خط مقابل نیروهای ایران، «در درجه اول، ارتش عراق به فکر افتاده که یک پدافند قوی در جلوی ما درست بکند که ما نتوانیم پامان را از این ارتفاعات پایین بگذاریم.» علاوه بر این دشمن در این منطقه یک عقبه بیشتر ندارد و «اگر این جاده عقبه بسته بشود ۴ تا ۵ تا از شهرهایش یعنی [طوبله، خورمال، دوجیله و حلبچه] بسته می شود.»

ثالثاً در حال حاضر، دشمن در تلاش است تا نیروها و خطوط پدافندی خود را برای جلوگیری از وارد آمدن خسارات و تلفات زیاد به صورت یک خط منسجم و منظم آرایش دهد. در مجموع هدف از عقب نشینی عراق «تثبیت مواضع محکم و جمع کردن جناحین» خود در منطقه دهانه شیلر است.

در ادامه احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف (مستقر در محور شمالی دهانه شیلر)، در ارزیابی اقدام اخیر عراق گفت: در واقع دشمن برای دستیابی به خط پدافندی مناسب و مستحکم ارتفاعات شمال شیلر را کاملاً تخلیه کرده است، چون به هیچ وجه نمی توانست در این منطقه جاده بکشد. (۱) به همین علت چون دشمن قبلاً نزدیک عقبه ما بود با اقدام اخیر خود، ما را نزدیک عقبه خود ساخته است.

حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (مستقر در محور جنوبی دهانه شیلر) نیز در تحلیل عقب نشینی اخیر عراق با اشاره به مشکل تدارکاتی دشمن در محور شمالی دهانه شیلر افزود: «دشمن در جناح مریوان و بانه نمی تواند کنترل داشته باشد»، لذا ارتش عراق به علت ترس از هجوم نیروهای ایرانی مستقر در مریوان و نزدیکی تنها محور تدارکاتی خود به جبهه مریوان، در طول عقب نشینی ده روزه خود «با سرگرم کردن ما با بمباران آمده و یک خط پدافندی محکم تشکیل داده است.» (۲)

۱

امروز علاوه بر درگیری های بدون تلفات متعددی که در پایگاه های نایسر (در حومه سنج)، ایرانخواه، علیاره و ملاشیخ (در حوالی سردشت)، میرآباد (از توابع بانه) و رازی (در نزدیکی خوی)، (۳) این نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی رخ داد، چند مورد زدو خورد نیز در بخش هایی از مناطق غرب کشور به وقوع پیوست که تلفاتی را در پی داشت.

گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا حاکی است در آذربایجان غربی «در حدود ۶۰ نفر از ضدانقلابیون مسلح به سلاح های آر.پی.جی. ۷، ۳ و کلاشینکف، به پرسنل تأمین جاده ستون عملیاتی چره در نزدیکی آبادی پل گل کنی حمله می نمایند که پس از اعزام نیروی کمکی از ستون عملیاتی چره [محور ارومیه - چره]، درگیری در ساعت ۲۰:۴۵ دقیقه خاتمه [می یابد.]» در این حادثه، یک تن از

ص: ۵۹۵

۱- سند شماره ۱۲۷۵۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۸ - ۲۰.

۲- سند شماره ۱۲۷۵۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۷ و ۳۵ - ۳۳.

۳- سند شماره ۳۵۴۴۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری کل کشور (رکن ۳) به فرماندهی ژاندارمری (رکن ۳ - مرکز فرماندهی)، ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۲ - ۱؛ و - سند شماره ۳۴۳۴۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

نیروهای کادر و ۴ سرباز وظیفه مجروح شدند، یک سرباز وظیفه هم شهید شد. (۱)

به گزارش ناحیه ژاندارمری کردستان، نیروهای تأمین پایگاه بخلو (حوالی سقز) صبح امروز با گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند که در نتیجه ۲ سرباز وظیفه به شهادت رسیدند و ۳ نفر از افراد تأمین پایگاه مذکور به گروگان برده شدند. (۲)

۱

در پی افزایش شمار توابع حزب دمکرات که با جدا شدن از این حزب خود را به نیروهای خودی تسلیم می کنند، اخیراً حزب دمکرات برای جلوگیری از این امر، اخطار کرده است «اگر کسی بدون اجازه حزب تسلیم شود، شدیداً مجازات می شود». قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارشی با اعلام این خبر افزود: «همچنین حزب افرادی را به طور مخفی فرستاده [تا] کسانی را که تسلیم شده اند برابند. این عمل برای این است که افراد حزب بترسند [و] تسلیم نشوند». (۳) در همین رابطه یک بولتن داخلی سپاه پاسداران - ویژه مناطق کردنشین غرب کشور - اعلام کرد امشب گروهی از چته های حزب دمکرات در شهرستان مهاباد یکی از توابع این حزب را ربودند. براساس گزارش مزبور اقداماتی از این قبیل «باتوجه به بازتاب سیاسی مصاحبه های توابع» انجام می شود. (۴)

۲

در آستانه آغاز هفته جنگ، سرهنگ جلالی فرمانده هوانیروز، به تشریح نقش و فعالیت نیروهای این واحد در طول سه سال جنگ پرداخت. مهدی مبلغ فرمانده سپاه پاسداران منطقه ۱۰ (تهران) نیز ضمن اعلام برخی برنامه های هفته جنگ، راجع به طرح لیک یا خمینی، بسیج و امنیت شهر تهران مطالبی را بیان کرد.

سرهنگ جلالی ابتدا با اشاره به مقابله هوانیروز با تجاوز عراق بلافاصله پس از صدور فرمان امام خمینی، با وجود عدم آمادگی کامل این نیرو، برخی از اقدامات خلبانان هوانیروز در جبهه های جنگ را شرح داد و سپس با ارائه آماری، عملکرد این یگان را در سال اول جنگ چنین ذکر کرد:

«تنها طی یک سال اول جنگ تحمیلی، تیزپروازان هوانیروز ۸۱۱ دستگاه تانک خودروی شنی دار، ۱۸۰ قبضه توپ ضدهوایی و کاتیوشا، ۵۱۷ دستگاه خودروی معمولی، ۵ مورد پاسگاه فرماندهی، ۶۸ دستگاه بولدوزر، لودر و گریدر، ۳۱۰ انبار و چادر مهمات، ۲۱ دستگاه تریلر که در جاده فاو - بصره در حرکت بودند، ۱۵۱ مورد سنگر انفرادی و اجتماعی، ۵۲ دستگاه خودرو حامل مهمات، ۲۷ دستگاه ساختمان، ۱۳ قبضه خمپاره انداز و ۳۲ دستگاه تانکر سوخت دشمن را منهدم کردند.»

فرمانده هوانیروز درخصوص اقدامات خارق العاده ای که به همت پرسنل این یگان انجام شده است افزود: «ما در این جنگ بدعت گذاری کردیم و در جنگ هلیکوپترها موفق شدیم ۶ فروند از هلیکوپترهای دشمن را سرنگون و منهدم کنیم که در دنیا بی سابقه است. همچنین متجاوز از ۲ هزار نفر

ص: ۵۹۶

۱- سند شماره ۳۱۸۱۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری کل کشور (رکن ۳) به فرماندهی ژاندارمری (رکن ۳ - مرکز فرماندهی)، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۱۸۱۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری کل کشور (رکن ۳) به فرماندهی ژاندارمری (رکن ۳ - مرکز فرماندهی)، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۱۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، (آخرین وضعیت نیروهای

ضدانقلاب)، ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۹.

۴- سند شماره ۱۱۳۷۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۳۲، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

از مزدوران عراقی را کشته و یا زخمی کرده ایم و یک کار عجیب و فوق العاده هوانیروز در جنگ تحمیلی که تاکنون بی سابقه است به اسارت در آوردن ۷۰ نفر از متجاوزین عراقی بوده است.»^(۱)

مهدی مبلغ فرمانده سپاه پاسداران منطقه ۱۰ نیز ضمن بیان توضیحاتی درخصوص مقدمات طرح لیبک یا خمینی، برخی برنامه های هفته جنگ را به این شرح اعلام کرد: «در کنار نمایشگاه جنگ در مصلاهی تهران، یک مانور عملیاتی کوچک ترتیب داده شده که افتتاح آن مقارن با آغاز هفته جنگ بوده و رژه سالگرد جنگ تحمیلی با شرکت نیروهای سپاه، بسیج و ارتش جمهوری اسلامی ایران روز پنجشنبه در کنار مزار شهیدان اسلام در بهشت زهرا برگزار می شود. ... در کنار این برنامه ها نمایشگاه غنایم جنگی، دیدار از مجروحین، جانبازان و خانواده های شهدا، صبحگاه مشترک نیروهای مسلح جمهوری اسلامی و نماز وحدت از برنامه های هفته جنگ می باشد.»

وی همچنین در مورد امنیت شهر تهران و گشت ثارالله که از حدود یک سال پیش در تهران فعالیت خود را آغاز کرده است، گفت: «به دنبال اتخاذ خط مشی ترور علیه امت حزب الله، سپاه پاسداران تصمیم گرفت در کنار امت حزب الله حرکت قاطعی علیه این کوردلان انجام دهد و گشت ثارالله به همین جهت شروع به کار کرد. در طول این مدت، با وحدت سایر نیروها توطئه های بی شماری خنثی شد. ... به امر دادستانی برادران گشت موظف به شناسایی دقیق و جلب افراد مشکوک هستند و در رابطه با افرادی که معلوم می شود بی گناه بوده [اند] با تقدیم هدایایی از طرف سپاه و تشکر از آنها حرکت مکتبی و اسلامی خودمان را نشان می دهیم.»^(۲)

حجت الاسلام محسن دعاگو که در رأس هیئتی به نمایندگی از آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، به منظور بررسی مسائل و مشکلات شهر مریوان به این شهر سفر کرده بود در مصاحبه ای که امروز در روزنامه اطلاعات درج شد، وضعیت این شهر را در پی بمباران های مکرر هواپیماهای دشمن، تشریح کرد.

وی پس از بیان اهداف این سفر گفت: «در ابتدای ورود ما به مریوان تصور می شد که شهر مریوان مثل بعضی از شهرهای جنوب کشورمان، گاهی مورد تهاجم قرار می گیرد. ولی مشاهدات ما از شهر، حقایق دیگری را ثابت کرد؛ بر اثر بمباران های ارتش بعث عراق، کلیه تأسیسات آب و برق، آتش نشانی و بیمارستان به کلی ویران شده و قیافه شهر به گونه ای است که در ذهن انسان هویزه خوزستان^(۳) تداعی

ص: ۵۹۷

۱- روزنامه کیهان، ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان، ص ۲۲.

۳- شهر هویزه از جمله شهرهایی بود که در جریان تجاوز و پیشروی اولیه عراق به اشغال ارتش عراق در آمد و تقریباً با خاک یکسان شد. درخصوص خسارات وارد آمده به این شهر عبدالله (فرهاد) درویشی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، که بلافاصله پس از آزادسازی این شهر در تاریخ ۱۸ اردیبهشت ۱۳۶۱، به وسیله بالگرد به همراه سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، از این شهر بازدید کرده، نوشته است: «بالاخره به بالای سر هویزه رسیدیم. اما چه هویزه ای؟! هویزه ای که جز خاکروبه چیز دیگری از آن نمانده است. تمام منطقه را صاف کرده بودند و انگار نه انگار در اینجا قبلاً ساکنینی زندگی می کردند.» (سند شماره ۴۹۷۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مشاهدات راوی قرارگاه کربلا: عبدالله درویشی، (۱۸/۲/۱۳۶۱)، نوار شماره ۴۹۷۴)، ص ۷. همچنین خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی که در روز آزادسازی هویزه از این شهر بازدید کرده چنین گزارش می دهد: ارتش عراق قبل از ترک شهر «تمام ساختمان های قابل سکونت را منفجر و با بلدوزر صاف کرده اند.» وی اضافه می کند: «از این شهر جز در دو مورد دیواری سالم باقی نمانده است.» (خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۵۰، ۱۹/۲/۱۳۶۱، ص ۴۱، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۹/۲/۱۳۶۱).

می شود. در شهر مریوان قسمت های عمده ای از تأسیسات و مناطق مسکونی مردم به کلی تخریب شده و قسمت های عمده تری هم به گونه ای آسیب دیده [که] قابل استفاده نیست. ... در شرایط حاضر امکانات موجود در شهر قابل بهره برداری نیست و شهر قابل سکونت هم نمی باشد و مردم به ناچار ابتدا در اطراف شهر مریوان پراکنده شده و بعداً به شهر های دیگر انتقال پیدا کردند.»

رئیس هیئت نمایندگی رئیس جمهور برای بررسی مسائل و مشکلات کردستان، در مورد بمباران های اخیر شهر مریوان نیز گفت: «شهر مریوان به طور مداوم از ساعت ۸ صبح تا ۴ بعدازظهر، بمباران می شود و به نظر می رسد که ارتش مزدور بعث تصمیم گرفته این شهر را با خاک یکسان کند.» وی افزود: «آنچه از گفت و گو با مردم مریوان حاصل شد، به خوبی مشهود است که صدام انتقام قلع و قمع گروهک های ضدانقلاب را از مردم غیرمسلحی می گیرد که کاملاً به انقلاب اسلامی مؤمن هستند. چهره مذهبی و انقلابی مردم مریوان به گونه ای است که مریوان را قم کردستان می نامند. مردم مریوان کمک های بسیاری به جبهه های جنگ کرده اند و نیروهای قابل توجهی از آنها در جبهه های جنگ علیه استکبار جهانی شرکت دارند.»

دعاگو در ادامه ضمن اشاره به آمادگی مردم مریوان برای دفاع از شهر خواستار «بسیج عمومی» به منظور یاری رساندن به مردم این شهر شد. وی با تأکید بر توانایی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله به مثل و هدف قراردادن شهرها و مناطق مسکونی عراق خاطر نشان کرد: «ما متکی به ارزش هایی هستیم که این نوع وحشی گری ها را به هیچ عنوان مصلحت نمی دانیم و به همین جهت هم این جور حرکات در مکتب ما مجاز نیست و انتقام وحشی گری های رژیم بعث علفی را هرگز ملت مسلمان ایران از برادران و خواهران مسلمان در شهرهای مرزی عراق نخواهند گرفت. ... ما اگر بخواهیم این کارها را بکنیم به مراتب از رژیم عراق قوی تر هستیم، ولی با کدام یک از معیارهای مکتبی ما سازگار است که افراد غیرنظامی، برادران و خواهران مسلمان ما در عراق به خاک و خون کشیده بشوند، این انتقام گرفتن از صدام نیست. صدام وحشی است. صدام به ارزش های اسلامی و انقلابی و حتی به قوانین بین المللی هم پایبند نیست. صدام مهره ای از امریکا است. ما چگونه می توانیم انتقام وحشی گری ها و جنایات او را از مردمی بگیریم که عشق و ایمان بسیار قوی به انقلاب اسلامی دارند. ... بارها این مسئله مطرح شده که در مقابل حملات موشکی صدام به شهرهایمان، دست به کارهای مشابهی بزنیم ولی حضرت امام با این کار مخالف اند و همین کار با ضوابط و معیارهای اسلامی ما تطبیق نمی کند.»

دعاگو با بیان اینکه هدف صدام «نابودی امکانات و تأسیسات» ایران است، تأکید کرد پاسخ عراق باید در میدان نبرد داده شود. حجت الاسلام دعاگو افزود: «ما مصمم هستیم که مبارزه خود را تا سرنگونی صدام و سقوط حزب بعث ادامه دهیم و تا به پیروزی نهایی نرسیم طبیعی است که دست از مبارزه بر نخواهیم داشت.»

وی در پایان راجع به میزان خسارات وارد شده به شهر مریوان و تصمیمات اتخاذ شده برای جبران این خسارات و برگرداندن شهر به اوضاع عادی گفت: «خسارات وارده بر شهر مریوان را دقیقاً نمی توان برآورد کرد، ولی همان طور که اشاره کردم می توان تقریباً گفت خساراتی که به شهر مریوان وارد شده کمتر از هویزه نیست. زیرا اولاً جمعیت هویزه کمتر از مریوان است و این شهر نسبت به هویزه وسعت بیشتری دارد. در این مورد تصمیماتی اتخاذ شده که ان شاء الله بشود در فرصت مناسبی مردم این سامان به مریوان برگردند. ولی در حال حاضر شهر مریوان قابل بهره برداری نیست.»^(۱)

۱

چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز که از اسفند ماه سال گذشته (۱۳۶۱)، بر اثر اصابت موشک های عراقی، آسیب دیده و روزانه حدود دو هزار بشکه نفت از آن وارد آب های خلیج فارس می شد،^(۲) به همت متخصصان ایرانی تعمیر و نشت نفت از این چاه مهار شد.

وزارت نفت جمهوری اسلامی با صدور اطلاعیه ای که امروز در رسانه ها انتشار یافت، ضمن اعلام این خبر آورده است: «در ظهر روز عید قربان به هنگامی که ابراهیم خلیل الله اسماعیل را به قربانگاه برده و بنا به فرمان معبود، کارد بر گلوی

ص: ۵۹۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۴ و ۱۴.

۲- چاه نفت شماره ۳ نوروز در تاریخ ۱۱/۱۲/۱۳۶۱، مورد اصابت موشک هواپیماهای عراقی قرار گرفت. بر اثر خسارت های وارد آمده به این چاه نفت روزانه حدود دو هزار بشکه نفت به دریا سرازیر می شد. ورود نفت به دریا موجب آلودگی محیط زیست شده و جان موجودات آبی خلیج فارس را به خطر انداخته بود. از طرف دیگر دستگاه های آب شیرین کن در کشورهای حاشیه خلیج فارس از کار افتاده بودند. سه ماه و ۱۲ روز برای مهار چاه نفت نوروز وقت صرف شد. عملیات تحیر آمیز مهار چاه نفت توسط ۳۰ نفر از پالایشگاه تهران در مدت ۶۹۶ ساعت صورت گرفت و تعجب کارشناسان نفتی جهان را برانگیخت. اهمیت مضاعف این اقدام از این روست که تا پیش از آن تصور می شد بجز عده معدودی از کارشناسان اروپایی و امریکایی، هیچ کشوری قادر به مهار چاه نفت مزبور نیست و بر همین اساس، امریکا سعی داشت با استفاده از این حربه در روند جنگ نقش آفرینی کند.

فرزند گزدارده و در این آزمایش بزرگ الهی پیروز و سربلند بیرون آمده بود، برادران ایشارگر شما در وزارت نفت در زیر حملات سنگین موشکی صدام عقلی با تقدیم شهیدانی گلگون کفن به پیشگاه امام زمان حضرت مهدی (عج) پس از ماه ها تلاش، سرانجام در این عید بزرگ موفق شدند با اجرای عملیات "الله اکبر" و با رمز "یا مهدی" نشت نفت چاه شماره ۳ نوروز را به طور کامل مسدود نمایند و همدوش سایر رزمندگان اسلام در جبهه های نبرد حق علیه باطل با تلاش پیگیر خود به حول و قوه الهی بوق های تبلیغاتی دروغ پردازان غرب و شرق را که مدعی ترمیم نشت چاه نفت تنها به دست شیاطین بزرگ بودند را رسوا ساختند. (۱)

برخی رسانه های خارجی نیز با پخش اخبار کوتاهی به نقل از منابع ایرانی، خبر مهار چاه نفت را انعکاس دادند. رادیو بی بی سی، رادیو امریکا و رادیو اسرائیل از جمله رسانه هایی بودند که خبر مذکور را نقل کردند (۲) رادیو اسرائیل در این باره گفت: «وزارت نفت ایران امروز اعلام کرده که با استمداد از نیروهای غیبی عملیات بستن چاه های آسیب دیده تحت نام عملیات مهدی و الله اکبر در روز عید قربان به پایان رسیده است.» (۳)

۱

جمعی از کارگران و تکنسین های وزارت نفت که در مهار چاه نفت نوروز شرکت داشته اند، امروز با امام خمینی و نخست وزیر دیدار کردند. در این دیدارها، امام خمینی و میرحسین موسوی بر اهمیت بعد معنوی این اقدام، خودباوری و عدم وابستگی به قدرت های بزرگ تأکید کردند.

در دیدار این گروه از متخصصان وزارت نفت با امام خمینی که صبح امروز با حضور رئیس جمهور و وزیر نفت برگزار شد، ابتدا آیت الله خامنه ای ضمن گزارشی از چگونگی مهار چاه نفت نوروز گفت: «ما از روز اول تصمیم به مهار این چاه را داشتیم و بعضی از کشورهای منطقه به فکر افتادند نشت نفت از این چاه را وسیله ای برای خاتمه جنگ و نیز وسیله ای برای اعاده و سلطه قدرت های بزرگ در کارهای صنعتی قرار دهند و به ما گفته شد که این کار بجز از امریکا بر نمی آید و می خواستند که شخص امام از امریکا بخواهد تا در این مورد اقدام کنند، ولی وزارت نفت با اتکا به ایمان و تعهد کارکنانش اقدام کرد و با دشواری های زیادی که داشت سرانجام توانست نشت چاه نفت را که خطری برای منطقه بود رفع کند.» (۴)

سپس، امام خمینی با ابراز خوشحالی از عملیات مهار نشت نفت، بعد معنوی این واقعه را مهم تر از بعد مادی آن شمرده و گفتند: «بعد مادی اش، خوب یک مقداری نفت می رفته و الحمدلله جلوگیری کردند. اما بعد معنوی همان است که شما اشاره کردید که اینها ماها را همیشه با این مسائل می ترسانند. دست به آن نزنید که نخواهد شد، غیر از امریکا این کار نمی تواند بکند، غیر از فرانسه و نمی دانم چی نمی تواند بکنند. در صورتی که ثابت کردند جوان های ما و کارمندان ما و همه اشخاصی که در این امور مربوط هستند، به اینکه نه، آن کارهایی که آنها ممتنع می دانند، اینجا ممکن است و ما باید این راهی باز کنیم برای کارهای

ص: ۶۰۰

۱- همان، ص ۴.

۲- خیرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۶، ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۳۳ - ۳۲، به نقل از رادیو امریکا، رادیو بی بی سی و رادیو اسرائیل، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۳۳، به نقل از رادیو اسرائیل، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱۶.

بزرگ تر، نترسیم از مطلب که ما نمی توانیم بکنیم. نخیر، می توانیم بکنیم.»

رهبر انقلاب اسلامی موفقیت کارگران و متخصصان ایرانی در مهار نشت نفت چاه نوروز را درسی برای دولت های اسلامی منطقه مبتنی بر خودباوری و عدم وابستگی به امریکا و قدرت های بزرگ توصیف کردند و افزودند: «... این باید به دولت های کشورهای اسلامی و خصوصاً به این خلیجی ها تذکر داده بشود که شما خودتان برخیزید از جا. این قدر خودتان را اسیر این قدرت های بزرگ نکنید. شما خودتان می توانید کار بکنید. شما خودتان شریان حیات امریکا و امثالش دست شماست و خودتان می توانید کار را انجام بدهید.

و معنا ندارد که دولت های اسلامی همه کوشش کنند به اینکه ایران هم باید مثل خود ما باشد و مربوط به امریکا باشد. این کوشش ها بی فایده است و ایران دستش را پیش امریکا ان شاءالله تا ابد دراز نمی کند، ولو اینکه فانی بشود. آنها گمان می کنند که ما برای - فرض کنید که - یک نفت و یا برای چیزی تسلیم امریکا می شویم، در صورتی که نه، ما تا فانی خودمان تسلیم دیگر نمی شویم. می توانند آنها اگر یک وقتی توانستند البته آن طور که باز آنها خیال می کنند که می توانند هر کاری بکنند. باز مسئله آن نیست. اینها امتحانشان را در افغانستان داده اند. آن شوروی قلدرتر از امریکاست ولو این شیطان تر است، اینها امتحانشان را آنجا دادند و دیدند چه. خود امریکا هم در جاهای دیگری - عرض شود - در ویتنام و امثال اینها امتحانش را داد. این در صورتی است که فرق های زیاد است مابین آنجا و اینجا. آنجا دولتش همراه با امریکا بوده. در افغانستان حزبش موافق با [شوروی] بوده، ارتشش موافق بوده، همه چیزش موافق بوده. آن چریک های قدرتمند بودند که مقابل ایستادند و تودهنی به آنها زدند و الآن هم دارند می زنند. اینجا بحمدالله همه ملت باهم هستند، کارگرس، کارمندش، زارعش، دولتش، رئیس جمهورش - نمی دانم - مجلسش، همه، همه یکی هستند. ارتشش، سپاه پاسدارهایش، بسیجش، اینها همه یک موجود الآن هستند، یک ارگان را تشکیل می دهند با اسماء مختلف. و لهذا می بینند که این همه چیزهایی که برای ما پیش آوردند، مشکلاتی که برای ما پیش آوردند، خود همین آقایان حل کردند و مشکلات بعدها هم به دست خود همین آقایان حل می شود که ما بتوانیم مشکلاتمان را با زحمت خودمان و حفظ شرافت خودمان، خودمان انجام بدهیم.

... و باید خیلی آدم متأسف باشد از این دولت هایی که به اسم اسلام در این اطراف هستند، که همه دارند کوشش می کنند که اسارت خودشان را تحکیم کنند. نه اینکه اینها نمی فهمند، بسیاری شان می فهمند مسئله را که اگر اینها با دولت اسلامی، جمهوری اسلامی، مربوط بشوند، برایشان خوب است. اما یک وسوسه شیطانی در قلب آنها ایجاد کرده اند که نمی شود اینها را، با امریکا نمی شود چه شد. تا همین که سابقاً می گفتند برای ما که با امریکا اصلاً نمی شود طرف شد، با شاه هم نمی شود طرف شد. خوب، طرف شدند ملت ما و دیدند که می شود با امریکا، با شوروی، همه را دستشان را قطع کرد و دیدند که خبری هم نشد و نخواهد هم شد و مسئله این طور است که یک ملتی اگر یک چیزی را خواست، نمی شود تحمیلش کرد. می شود تحمیل به یک گروهی، یک حزبی، نمی دانم یک چیزهایی کرد، اما به یک ملت نمی شود یک چیزی را تحمیل کرد. ملت وقتی بنا شد، همه شان را در

یک راه می روند، نمی شود دیگر این را از این راه منصرفش کرد. با قدرت نمی شود ملت را از آن طریقی که دارد منصرف کرد. ممکن است که یک وقت فرض کنید یک قدرت هایی سرکوب کنند یک ملتی را، لکن نمی شود تا آخر برود، در بین راه فلج می شود. بحمدالله مملکت ما جوری است که از اول هم نمی توانند، نه اینکه بیایند و بین راه، ان شاءالله از اول هم نمی توانند.»^(۱)

بعد از ظهر امروز نیز متخصصان و تکنسین های مهارکننده چاه نفتی شماره ۳ نوروز به همراه وزیر نفت با نخست وزیر دیدار کردند. در ابتدای این دیدار محمد غرضی وزیر نفت و چند تن از کارکنان این وزارتخانه درباره چگونگی انسداد دهانه چاه نفت آسیب دیده گزارش دادند. سپس نخست وزیر در سخنانی با تأکید بر اهمیت بیشتر بعد معنوی این اقدام نسبت به جنبه مادی آن، گفت: «اصولاً از زمانی که امریکایی ها و به طور کلی غرب پایش در آسیا و آفریقا باز شد، به منظور حفظ سلطه خود تلاش کرد به ملت ها بقبولاند که از نظر جنسیت و انسانیت در مرحله پایین تر و فروتری نسبت به تمدن غرب قرار دارد. ... اصولاً ماشین نظامی امریکا در سراسر جهان نمی تواند در مقابل ملت های مظلوم کار کند مگر آنکه برای خودش یک رسالتی قائل باشد و آن رسالت نشر تمدن امریکایی است و کسی می تواند به خودش این حق را بدهد که خود را برتر از ملت ها و کشورهای دیگر به شمار آورده باشد. ... حرکت انقلاب اسلامی ما به صورت زنگ خطری برای ابرقدرت ها جلوه گر می شود چراکه این انقلاب نشان می دهد که یک ملت علی رغم محاسبه ها، فشارها، توطئه های گسترده و جنگ هایی که به او تحمیل می شود، می تواند بدون اینکه دست گدایی به این و آن دراز کند، روی پای خودش بایستد و به چهره بزرگ ترین قدرت سراسر تاریخ سیلی بزند و درعین حال موفق و پیروز باشد. هر کاری که در کشور ما در این راستا انجام می شود همسو با اهداف انقلاب و همسو با آن اهدافی است که امام امت از اوایل این انقلاب ترسیم می کنند. دقیقاً به همین خاطر است که این انقلاب تنها بازتاب داخلی ندارد بلکه بازتاب وسیع بین المللی پیدا می کند. ... حرکت شجاعانه ای که شما برادران کردید علاوه بر عظمت بعد اقتصادی آن که جلوگیری از آلودگی خلیج فارس و به هدر رفتن نفت می باشد، شکستن بتی است که امریکا سعی کرده در میان ملت های جهان و منطقه درست بکند، بتی که ملت های در بند تا زمانی که در بند آن هستند، عبادتش می کنند. درحقیقت شما تبری برداشتید برای شکستن این بت و توانستید آن بت را ابراهیم وار بشکنید.»

موسوی همچین با اشاره به تبلیغات رسانه های غربی درخصوص ناتوانی ایران در مهار نشت نفت افزود: «طی این چند ماه روزی نبود که چند خبر روی تلکس ها به گوشه و کنایه این مسئله که این کارها یعنی مهار کردن نشت فقط از دست امریکا برمی آید را تبلیغ نکنند. در عمق انعکاس این خبرها این مطلب به چشم می خورد که فقط امریکا و غرب است که می توانند جلوی این فوران را بگیرند، این امر سبب می شد که امریکا خودش را به عنوان ناجی در خلیج فارس مطرح کند. کار شما در عمق این معنی را می دهد که اگر انقلاب اسلامی از نظر سیاسی و نظامی به او گفت باید گورش را بکند و برود دیگر هیچ نوع بهانه ای برای ماندن ندارد. خلیج [فارس] را تنها ملت های منطقه می توانند اداره کنند و همه مسائش را حل نمایند. درحقیقت کار شما پوچی این ادعاهای واهی

ص: ۶۰۲

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۴۳ - ۱۳۹.

امریکا را که سعی کرده به مغز این ایادی ارتجاعی اش فروبکند که بدون امریکا نمی توان زیست، به اثبات رساند و آنها را بیشتر از همیشه متوجه عمق انقلاب اسلامی کرد.»^(۱)

۱

در پی تکرار تهدیدات مقام های ارشد ایران در خصوص بستن تنگه هرمز در صورت تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، خبرگزاری رویتر از بحرین در گزارشی تحلیلی امکان بستن این تنگه و نیز پیامدها و واکنش های احتمالی به آن را مورد بررسی قرار داد.

رویتر ابتدا ضمن یادآوری تهدید رهبر انقلاب ایران به بستن تنگه هرمز در صورت تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و نیز مصمم بودن فرانسه برای تحویل دادن این جنگنده ها، بر اوج گرفتن نگرانی های بین المللی در مورد امنیت خلیج فارس تأکید کرد. این خبرگزاری همچنین با دادن آماری از میزان نفت عبوری از تنگه هرمز، یعنی روزانه ۷ میلیون بشکه (حدود یک ششم نفت صادر شده به جهان غیر کمونیست)، به تصمیم امریکا مبنی بر حفظ آزادی کشتیرانی در خلیج فارس و تنگه هرمز اشاره کرده و نتیجه بررسی های کارل لوین سناتور امریکایی و مأمور تهیه گزارش اثر قطع صدور نفت از تنگه هرمز را تشریح نمود. رویتر با استناد به گزارش لوین گفت: «غرب قادر نخواهد بود که یک بحران اقتصادی ناشی از توقف حمل نفت، جز از طرق نظامی خود را محفوظ دارد. ... اگر خلیج [فارس] در ۱۹۸۰ هنگامی که اقتصاد کشورهای غرب در حال ترقی بود مسدود شده بود قیمت های نفت به بشکه ای ۹۰ الی ۳۰۰ دلار می رسید و اگر در ۱۹۸۲ که یک سال رکود بود روی می داد به بشکه ای ۶۵ تا ۱۳۰ دلار می رسید.»

رویتر به نقل از «منابع صنعت نفت خلیج فارس» اعلام کرد: هر چند با افزایش ۵۰۰ هزار بشکه ای تولید نفت و انتقال آن از طریق یک خط لوله به بندر ینبع در عربستان سعودی کمبود عرضه نفت تا حدودی جبران خواهد شد، اما «... حتی با یک چنین تدبیری بسته شدن خلیج فارس در کوتاه مدت اثر بزرگی خواهد داشت و تا حصول تعادل باعث افزایش قیمت ها و کمبود نفت خواهد گردید.»

این خبرگزاری در ادامه، ضمن تأکید مجدد بر تهدید ایران در خصوص بستن تنگه هرمز و ذکر سخنان طارق عزیز معاون اول نخست وزیر و وزیر امور خارجه عراق، مبنی بر هدف قراردادن تأسیسات نفتی و منابع اقتصادی ایران در خلیج فارس، به اقدام ایران در اعزام گروهی از پاسداران به جزیره لارک اشاره کرد و به نقل از یوسف العلوی وزیر مشاور در امور خارجه عمان، افزود: «ایران به آسانی می تواند کشتیرانی در خلیج [فارس] را متوقف سازد، زیرا گذرگاه های استراتژیک را زیر کنترل دارد. ایران همچنین یک قدرت دریایی نیرومندی دارد که می تواند هر نوع کشتی را در منطقه منهدم نماید.»

خبرگزاری رویتر در پایان، با بررسی اظهارات امریکایی ها راجع به تصمیمات اتخاذ شده و اقدامات احتمالی دولت ایالات متحده برای حفظ امنیت کشتیرانی در خلیج فارس و ممانعت از بسته شدن تنگه هرمز گفت: «مقام های نظامی در واشنگتن اظهار داشتند کوشش های مربوط به

ص: ۶۰۳

شکستن هرگونه محاصره تنگه هرمز، نظامی و دیپلماتیک خواهد بود. آنها گفتند هواپیماهای ب ۵۲ مستقر در امریکا می توانند در وسط هوا سوخت گیری مجدد نموده و بر فراز کشتی های ایجادکننده راه بندان پرواز های شناسایی انجام دهند. در این حال، یک نیروی ضربتی از رزم ناو و ناوشکن ها و کشتی های پشتیبانی می توانند در اطراف ناو هواپیما بر آیزنهاور که اکنون در نزدیکی لبنان است، تشکیل شود و به اقیانوس هند اعزام گردد. مقامات مذکور گفتند که در مدیترانه حدود ۳۰ کشتی امریکایی و در اقیانوس هند حدود ۲۵ کشتی مستقر است. آنها افزودند با مجموع هواپیماهای ب ۵۲، هواپیماهای تهاجمی مستقر در ناو هواپیما بر و توپ های کشتی ها می توان نیروی مورد لزوم را در هر سطحی بسته به اوضاع و احوال ارائه کرد.» (۱)

۱

رسانه های جهان، امروز نیز ضمن اشاره به اخبار و تفسیرهایی مبهم، ضدونقیض و بعضاً تکراری راجع به تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، اخباری نیز درباره میانجیگری الجزایر برای جلوگیری از ارسال جنگنده های مذکور به عراق مخابره کردند.

خبرگزاری فرانسه از برست (واقع در غرب فرانسه) اعلام کرد: «۳۰ خلبان و تکنسینی که به مدت ۱۵ هفته در لندیویزیو دوره آموزش را می گذراندند، اخبار تقریباً دقیقی به دست آمده است [که] روز جمعه مراسم خداحافظی با حضور شخصیت های غیرنظامی انجام شد و آن روز بیش از نیمی از عراقی های یادشده پایگاه هوایی را ترک کردند درحالی که عزیمت دیگران به تعویق افتاد. ... دومین گروه از این افراد روز دوشنبه این محل را ترک کرده اند، اما امروز چند عراقی در پایگاه بوده اند که علی رغم پایان آموزش رسمی خود چند پرواز شبانه را سه شنبه شب انجام دادند.» این خبرگزاری درباره انتقال ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد گزارش داد: «درمورد عزیمت احتمالی هواپیماها و حتی درمورد راهی که آنها برای عزیمت به عراق انتخاب خواهند نمود، خبری به خارج درز نکرده است. ... منابع موثق نزدیک به پایگاه اظهار می دارند که این هواپیماها لندیویزیو را ترک نکرده اند.» (۲)

رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) با استناد به مندرجات امروز مطبوعات فرانسه گفت: «تحویل ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق امروز یا فردا انجام خواهد شد.» این رادیو به نقل از روزنامه لاکروا افزود: «۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد هنوز در پایگاه لاندیویزیو در فرانسه قرار دارد و منابع موثق فرانسوی اعلام داشته اند که عراق امروز یا فردا این هواپیماها را تحویل خواهد گرفت.»

روزنامه فیگارو نیز ضمن اشاره به تهدیدات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت تحویل سوپراتانداردها به عراق، به نقل از رادیو جمهوری اسلامی ایران نوشت: «تحویل سوپراتانداردها درحالی که عراق اعلام کرده است قصد دارد از این هواپیماها جهت قطع جریان نفت ایران استفاده کند، فقط به عنوان یک مداخله مستقیم فرانسه در جنگ تلقی می شود.»

لوکوئیدین نیز با یادآوری اتمام دوره آموزشی خلبانان عراقی در فرانسه اعلام کرد: «منابع دیپلماتیک در خلیج فارس اظهار می دارند که مسئولان فرانسوی با تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد

ص: ۶۰۴

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۶، ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۷-۴، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۳۰/۶/۱۳۶۲

۲- همان، صص ۸-۷، برست (غرب فرانسه) - خبرگزاری فرانسه، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

به عراق قصد دارند جنبه های هیجان انگیز به جنگ داده و بدین سان قدرت های بزرگ را وادارند که مسئولیت خطیر خود را درک کرده و با شتاب بیشتری به جنگ خاتمه دهند.»

روزنامه لوموند نیز نوشت: «اگر تأیید شود که سوپراتانداردها به صورت قطعات مجزا تحویل و در عراق مونتاژ شوند باید گفت این هواپیماها در اوائل یا اواسط آبان ماه آمادگی لازم را برای عملیات جنگی خواهند داشت.»^(۱)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه داگنس نیتر (چاپ استکهلم) با ذکر این نکته که تا روز گذشته در پاریس رسماً در مورد تحویل سوپراتانداردها سکوت حکم فرما بود، نوشته است: «براساس خبرهای غیررسمی، کشورهای امریکا، آلمان، انگلستان از فرانسه خواسته اند تا برنامه تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را تا سال ۱۹۸۵ به تعویق اندازد.» این روزنامه در ادامه ضمن اشاره به اظهارات وزیر امور خارجه فرانسه مبنی بر پابندی به قراردادهای منعقد شده بین فرانسه و عراق افزوده است: «باوجود این، هنوز مشخص نیست که فرانسه ۵ هواپیمای جنگنده سوپراتاندارد را به عراق تحویل می دهد یا نه. براساس اطلاع از منابع غیررسمی قرار است ۵ هواپیمای مذکور از پایگاه خود در جنوب فرانسه در یکی از روزهای این هفته به پرواز درآیند.»^(۲)

یک هفته نامه سیاسی - فکاهی در پاریس نیز از نارضایتی الجزایر از تحویل سوپراتانداردها به عراق خبر داد و نوشت: «شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر نیز اخیراً طی پیامی به میتران عدم رضایت خود نسبت به تحویل این هواپیماها را ابراز داشته است، زیرا وی برخلاف فرانسه، عقیده دارد که نه تنها به این طریق ایران وادار به مذاکره نخواهد شد بلکه تحویل سوپراتانداردها به عراق عامل وخامت درگیری نظامی خواهد بود.»^(۳)

در همین حال، رادیو نجات ایران نیز به نقل از روزنامه کانارانتینه (چاپ پاریس) اعلام کرد: رئیس جمهور الجزایر به زودی به فرانسه سفر خواهد کرد. به نوشته این روزنامه، رئیس جمهور الجزایر، اخیراً در پیامی از رئیس جمهور فرانسه خواسته است از تحویل سوپراتانداردها به عراق خودداری کند. این رادیو افزود: «باتوجه به روابط ویژه موجود بین رژیم های سوسیالیست فرانسه و الجزایر، دیپلماسی جمهوری اسلامی از الجزایر خواسته است برای جلوگیری از تحویل این جنگ افزارها به عراق نزد فرانسه اقداماتی به عمل آورد.»^(۴)

رادیو صدای امریکا نیز امروز از ملاقات پیر موروا نخست وزیر فرانسه با مقامات دفاعی این کشور خبر داد. به گفته این رادیو، نخست وزیر فرانسه در این دیدار اظهار کرده است: «فرانسه هرگز نگفته است که هواپیماهای سوپراتاندارد را تحویل عراق خواهد داد یا نه.»^(۵)

۱

تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق که طبق اعلام رسانه های خبری، در آینده ای نزدیک انجام خواهد شد، با اعتراض برخی از مخالفین حکومت عراق در ایران و نیز گروهی از مخالفان جمهوری اسلامی در خارج از کشور مواجه شد.

ص: ۶۰۵

۱- همان، صص ۳۸ - ۳۷، رادیو ایران، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۹، استکهلم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۱۰، استکهلم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳۹، رادیو نجات ایران، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو صدای امریکا، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

گزارش روزنامه جمهوری اسلامی در این باره حاکی است: «گروهی از مسلمانان عراقی مقیم تهران و جمعی از اعضای مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق» در اعتراض به سیاست های فرانسه در جنگ و تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق پس از برگزاری راه پیمایی در خیابان های تهران، در مقابل سفارت فرانسه در ایران تجمع کردند و یک یادداشت اعتراض آمیز به این سفارتخانه تحویل دادند. یک سخنگوی تظاهرکنندگان پس از ملاقات با کنسول فرانسه گفت که در این ملاقات «به وی [کنسول فرانسه] تفهیم شد که تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق اقدامی علیه ملت عراق به شمار می رود و در صورت تحویل آن به رژیم صدام، مجاهدین عراقی منافع حیاتی فرانسه در کشورهای مختلف جهان را مورد حمله قرار خواهند داد.»^(۱)

کاردار سفارت فرانسه در تهران، ضمن تأیید خبر این تظاهرات و تسلیم یادداشت اعتراض آمیز به سفارتخانه این کشور، راجع به محتوای این یادداشت گفت: «در این یادداشت به حمایت فرانسه از عراق علیه ایران در جنگ خلیج فارس [و] قصد آن کشور جهت تحویل بمب افکن جنگنده های مجهز به موشک های اگزوست که می تواند برای حمله به تانکرهای حامل نفت صادراتی ایران مورد استفاده قرار گیرد، حمله شده است.»^(۲)

رادیو صدای آمریکا نیز ضمن پخش خبر تظاهرات عراقی های مقیم تهران در مقابل سفارت فرانسه، از اعتراض گروهی از مخالفان حکومت ایران در خارج کشور به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق خبر داد. به گفته این رادیو، گروهی از مخالفان حکومت ایران در پاریس با نام «جبهه آزادی ایران» مصرانه از فرانسه خواسته است از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خودداری کند. رادیو صدای آمریکا افزود: «جبهه آزادی ایران می گوید تحویل آن هواپیماها به عراق موجب گسترش دامنه جنگ ایران و عراق می شود.»^(۳)

۱

در آستانه سومین سالروز تهاجم سراسری عراق به ایران، امروز بسیاری از رسانه ها، مطبوعات و خبرگزاری های جهان، مقالاتی تحلیلی درمورد جنگ ایران و عراق منتشر کردند. اغلب این تحلیل ها، به صراحت یا به طور تلویحی عراق را آغازگر جنگ معرفی کرده و ایران را عامل تداوم جنگ خواندند. همچنین، این جنگ را پرهزینه، بی هدف و دارای چشم اندازی نامشخص تصویر کردند. روزنامه های واشنگتن تایمز و فرانکفورتر آلگمانیه، خبرگزاری فرانسه، رادیوهای صدای آمریکا، اسرائیل، کلن و مسکو از جمله رسانه هایی هستند که چنین تحلیل هایی را منتشر کرده اند. گزیده تحلیل های مذکور بدین شرح است:

خبرگزاری فرانسه گزارش داد: «۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ [۳۱ شهریور ۱۳۵۹] حدود ۱۲ لشکر از ارتش عراق وارد خاک ایران شدند و سه سال بعد، ایرانیان در چندین نقطه از خاک عراق مستقر شدند. ... عراق از قسمت اعظمی از خاک ایران که در اشغال خود داشت در سال ۱۹۸۲ عقب رفته و پیشنهاد

ص: ۶۰۶

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۶، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱۸، تهران - خبرگزاری رویتر، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو صدای آمریکا، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

صلح داده است، ولی به گفته تهران، هنوز ۱۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران در اشغال عراق است و ایران در برابر تمام تلاش های میانجیگری سکوت اختیار کرده است. تلاش های سازمان کنفرانس اسلامی، سازمان ملل، غیرمتعهدها و الجزایر برای صلح میان دو طرف با مانع روبه رو شده است. درحالی که تهران مجازات مهاجم و ۱۵۰ میلیارد دلار غرامت جنگی را مقرر کرده است. امام خمینی روز گذشته (سه شنبه) خواسته از صدام (صدام حسین رئیس جمهوری عراق) سلب قدرت شود.»^(۱)

رادیو صدای امریکا نیز به نقل از روزنامه واشنگتن تایمز گفت: «فردا جنگ ایران و عراق سه ساله خواهد شد. ... اگر عراق می توانست همین فردا به جنگ پایان می داد و به یک نتیجه خونین راضی می شد، اما ایران بر آن نیست به عراق اجازه دهد که به همین سادگی از معرکه بگریزد. این عراق بود که جنگ را آغاز کرد. هرچند انگیزه های زیادی داشت. این واحدهای عراقی بودند که مدت دو سال در داخل ایران به سر بردند و اینک ملاحا در تهران تصمیم دارند که عراق را به پس دادن حساب ناچار سازند. ... پذیرفتن کمترین درخواست ایرانی ها مسلماً به مفهوم سقوط رژیم عراق خواهد بود.»

این رادیو در ادامه با تشریح راهبرد نظامی دوطرف افزود: «به گفته هاشمی رفسنجانی، استراتژی تهران این است که در مرزها آن قدر به عراق فشار وارد کند که صدام حسین نتواند از شر مشکلاتش آسوده شود. به سخن دیگر، آنچه ایران برگزیده یک استراتژی فرسایشی است. ... [در این میان] تنها راهی که برای صدام حسین باقی مانده این است که دامنه جنگ را گسترش دهد به این امید که پای ابرقدرت ها را به میان بکشاند و آنها را به تحمیل آتش بس وادار کند. وی از دیرباز ابزار انجام چنین کاری را در اختیار داشته است، اگر عراق حمله همه جانبه ای را علیه تأسیسات نفتی ایران آغاز کند، آن گاه ایران آن گونه که گفته است با جلوگیری از تمام صادرات نفت از خلیج فارس به تلافی برخورد خواهد خواست که در این صورت ممکن است پای ابرقدرت ها به معرکه باز شود.»^(۲)

رادیو مسکو هم اعلام کرد: «سه سال است که جنگ خونین و کاملاً بیهوده و فلاکت بار و فاجعه آور ایران و عراق ادامه دارد. حساب شده است که هریک از طرف های متخاصم در هر ماه یک میلیارد دلار مصرف می کند. این جنگ به اقتصاد هر دو کشور زیان بزرگی وارد آورده است. معادن نفت و لوله های انتقال نفت هر دو کشور از کار می افتند. میزان استخراج نفت و میزان صدور نفت تقلیل می یابد. ... حقیقت تلخ آن است که این جنگ برضد منافع هم مردم ایران، هم مردم عراق است و فقط به نفع امپریالیست ها [است] که موفق شدند آتش این جنگ را برافروزند و حالا نمی خواهند این جنگ خاموش شود. ...»^(۳)

رادیو اسرائیل گفت: «سه سال تمام است دو کشور همسایه و هم کیش در منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] با یکدیگر می جنگند، جوانان هم را می کُشدند، خانمان ها را به آتش می کُشدند، سرمایه ها را برای خرید اسلحه و جنگ افزار به باد می دهند، مدرسه ها را تهی می کنند و گورستان ها را می گسترند و شگفت آن است که پس از سه سال هنوز به واقع معلوم نشده است این جنگ بر سر چیست و این همه خون برای چه ریخته می شود و از آن شگفت تر اینکه رهبران دو کشور متخاصم در این مدت سه سال نه توانایی آن را داشته اند که سرنوشت جنگ

ص: ۶۰۷

-
- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۶، ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱۳ - ۱۱، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۳۰/۶/۱۳۶۲.
  - ۲- واحد مرکزی خبر صدواسیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۹ - ۷، رادیو صدای امریکا، ۳۰/۶/۱۳۶۲.
  - ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۶، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲۷، رادیو مسکو، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

را در جبهه‌ها تعیین کنند و نه شهامت آن را که بر سر میز مذاکره بنشینند... در این جنگ هر دو طرف یکدیگر را به آغاز و شروع عملیات خصمانه متهم می‌کنند... هرگز به قاطعیت نمی‌توان گفت که آغازگر جنگ کیست و نخستین گلوله را کدام یک از طرفین شلیک کرده است. آنچه را که نباید از نظر دور داشت آن است که عراق و ایران طی سالیان دراز بر سر شط العرب [اروندروود] و به خاطر زیاده‌جویی‌های عراق مناسباتی سرد داشتند که این سردی گاهی پوشیده و در برخی موارد بحرانی و آشکار بوده است، ولی در تمام این مدت به خاطر نیرومندی نظامی و سیاسی ایران رهبران عراق هرگز جرئت نکردند پا از گلیم خویش فراتر گذارند و بر خاک ایران حمله ور گردند، اما هم‌زمان با برقراری رژیم جمهوری اسلامی تزلزل در ارتش نیرومندی ایران و کشتار تعداد کثیری از فرماندهان و صاحب‌منصبان آن، سران حکومت عراق موقع را مناسب دیده و به خود اجازه دادند برای عملی کردن آرزوهای دیرینه خود و خواب‌های طلایی که حاکمیت بر اروندرود [و] تجزیه خوزستان تنها بخشی از آن را تشکیل می‌داد بر جنوب و غرب ایران یورش برند... شرایطی که ایران برای پایان دادن به جنگ قائل گردید نشان می‌دهد که سران جمهوری اسلامی می‌خواهند عراق را کاملاً به زانو درآورند، رژیم آن را تغییر دهند و به جای حکومت بعثی صدام حسین یک حکومت اسلامی نظیر رژیم کنونی ایران و تحت رهبری سران دولت تهران برپا دارند... با گذشتن سه سال از این جنگ ویرانگر هنوز حتی نشانه‌ای از پایان آن به چشم نمی‌خورد و ایران و عراق درحالی چهارمین سال جنگ خویش را آغاز می‌کنند که حتی میانجیگران از پیشنهاد خدمت خویش امتناع می‌ورزند و محافل بین‌المللی از جمله سازمان ملل متحد نیز خود را به کوری زدند و ابرقدرت‌ها از بیم گلاویز شدن با یکدیگر از هرگونه اظهار نظر و پادرمیانی امتناع می‌کنند» (۱)

رادیو کلن به نقل از روزنامه فرانکفورتر آلمانیه اعلام کرد: «اکنون سه سال [است] که از جنگ خانمان سوز بین عراق و جمهوری اسلامی ایران می‌گذرد و پایانی هم برای جنگ مشاهده نمی‌گردد. علت پایان نپذیرفتن جنگ در این نیست که عراقی‌ها مایل به اختتام جنگ نیستند چه، اکنون یک سال و نیم است که عراق پیشنهاد صلح به تهران می‌کند و این امر مورد موافقت ایران قرار نمی‌گیرد. علاوه بر آن تاکنون بغداد کلیه اقدامات میانجیگرانه را از هر سویی که آمده مورد استقبال قرار داده است، ولی مقامات ایران خود را با این اندیشه مشغول می‌دارند که شاید با سقوط صدام حسین رهبر عراق، بتواند یک جمهوری اسلامی طبق الگوی ایران را در کنار دجله و فرات تأسیس نماید...» (۲)

۱

درحالی که واقعیت صحنه نبرد و تحولات سیاسی جنگ حاکی از وجود دلایل و شواهد فراوانی است که نشان می‌دهد عراق خواستار صلح واقعی نیست، این کشور و نیز هم‌پیمانان آن همواره از ابزارها و اقدامات تبلیغاتی برای تظاهر به نارضایتی از تداوم جنگ بهره می‌گیرند.

ص: ۶۰۸

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۱۴ - ۱۱، رادیو اسرائیل، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱۷/۱۳۶۲، ص ۳۴، رادیو کلن، ۳۰/۶/۱۳۶۲.

در این زمینه خبرگزاری فرانسه گزارش داد: وزارت امور خارجه عربستان سعودی با انتشار بیانیه ای خطاب به سفارتخانه های تحت تابعیت خود در کشورهای مختلف، از آنها خواست کلیه جشن ها و ضیافت هایی که به مناسبت جشن ملی سعودی قرار است در ۲۴ سپتامبر (۲ مهر) برگزار گردد، لغو کنند. وزارت امور خارجه عربستان هدف از لغو این جشن ها را «شرایط کنونی حاکم بر ملت عرب به ویژه در عراق و لبنان» اعلام کرد.^(۱)

روزنامه الثوره (ارگان حزب بعث عراق) نیز امروز از سازمان ملل متحد، شورای امنیت و ابرقدرت ها خواست به جنگ ایران و عراق پایان دهند. الثوره ضمن اینکه خواستار تلاش های جدید بین المللی برای پایان دادن به جنگ شده است، «مسکو و واشنگتن را به عدم توجه نسبت به جنگ مذکور متهم کرده و نوشته است: به نظر می رسد که این جنگ در قاموس آنها وجود ندارد.» این روزنامه افزوده است: «آشکار است که ابرقدرت ها حتی میل ندارند که جنگ خلیج [فارس] را به عنوان مسئله درجه دوم خود پس از مسائل هواپیمای کره ای و فالکلند یا موشک های پرشینگ ۲ تلقی کنند.»^(۲)

ارگان حزب بعث عراق با ناکافی و ناموفق خواندن تلاش های نهادهای بین المللی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق نوشته است: «جنبش عدم تعهد مرکب از ۱۰۱ عضو و همچنین کشورهای خلیج [فارس] مسئولیت بزرگی در جهت متقاعد نمودن و حتی مجبور کردن ایران به قبول صلح دارند.»^(۳)

از سوی دیگر، به گفته رادیو اسرائیل، امروز «یک مقام بلند پایه عراقی» مدعی شد علی رغم اینکه کشور متبوعش توانایی ادامه جنگ با ایران را داراست، «ولی وی و ملتش بیشتر طرف دار صلح بوده و از جنگ و خونریزی نفرت دارند.» این مقام عراقی جنگ بین دو کشور را «خصومت شخصی آیت الله خمینی نسبت به پرزیدنت صدام حسین» توصیف کرد و گفت: «امید می رود پس از فوت آیت الله خمینی رهبر جمهوری اسلامی، بتوان [به] یک صلح حقیقی بین دو کشور همسایه دست یافت.»^(۴)

۱

ژان الیاسون وزیر مشاور و رئیس دایره سیاسی وزارت امور خارجه سوئد و یکی از دستیاران اولاف پالمه^(۵) امروز در یک نشست مطبوعاتی به سؤالات گوناگونی درباره مسائل اجلاس امنیت اروپا در استکهلم، سیاست خارجی سوئد و اروپا، اوضاع غرب آسیا و به ویژه جنگ عراق و ایران پاسخ داد.

در این نشست که با حضور ۲۰ تن از کارگزاران مطبوعاتی سفارتخانه های کشورهای مختلف در استکهلم و نیز نمایندگان خبرگزاری های خارجی در سوئد برگزار شد، بیشترین زمان مصاحبه به جنگ ایران و عراق و نقش سازمان ملل در آن اختصاص یافت و نماینده خبرگزاری جمهوری اسلامی پرسش های مهمی را در این باره مطرح کرد.

ص: ۶۰۹

-
- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۶، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲۱، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۳۰/۶/۱۳۶۲.
  - ۲- این مطلب به سرنگونی یک هواپیمای کره ای در فضای شوروی و جنگ آرژانتین و انگلستان بر سر جزایر فالکلند در سال گذشته و نیز گفت و گوهای امریکا و شوروی درباره کاهش سلاح های هسته ای در اروپا اشاره دارد.
  - ۳- همان، ص ۱۱، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۳۰/۶/۱۳۶۲.
  - ۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۳۰/۶/۱۳۶۲.
  - ۵- اولاف پالمه از طرف سازمان ملل مأمور رسیدگی به جنگ ایران و عراق بود.

خبرنگار این خبرگزاری ابتدا، سؤالی راجع به اطلاع هیئت صلح پالمه از گزارش هیئت اعزامی سازمان ملل در مورد بازرسی مناطق ویران شده بر اثر بمباران های عراق پرسید که الیاسون پاسخ داد: «گزارش هیئت بازرسی در اختیار هیئت صلح سازمان ملل (پالمه) قرار گرفت. به نظر من گزارش سی صفحه ای هیئت بازرسی که دو تن از متخصصین نظامی سوئد در آن شرکت داشتند، مثبت و حاوی حقایق تکان دهنده ای بود. در گزارش آمده بود که در حدود ۹۰ درصد خسارات وارده در محدوده اراضی ایران صورت گرفته است.»

دستیار اولاف پالمه در پاسخ به این سؤال که چرا گزارش مذکور - که به نظر شما حاوی حقایق تکان دهنده و مثبت بود - تاکنون در سازمان ملل و سایر ارگان های بین المللی مطرح نشده است و مطبوعات جهان با سکوت این حقایق مثبت را نادیده گرفته اند، گفت: «گزارش هیئت بازرسی در سازمان ملل مطرح شد. گزارش به دبیرخانه سازمان ملل و از آنجا در اختیار مطبوعات هم قرار گرفت و حتی قرار شد سازمان ملل و شورای امنیت در مورد گزارش تشکیل جلسه داده و مصوباتی هم بگذرانند، که برخی از اعضای شورای امنیت با آن مخالفت کردند و در نتیجه گزارش از حد دفاتر سازمان ملل پرافراتر نگذاشت و مطبوعات کشورها شاید به لحاظ افکار عمومی و مواضع دولت ها از انتشار آن خودداری کردند و بدین ترتیب عملاً اعضاء شورای امنیت کاری برای آن نکردند.»

پس از این اظهارات الیاسون، نماینده خبرگزاری جمهوری اسلامی پرسید: «ما امروز شاهد کاهش روزافزون اعتبار سازمان ملل در میان کشورهای رو به رشد و آزاده هستیم، پیگیری نکردن گزارش هیئت اعزامی سازمان ملل از سوی مسئولان آن آیا دیگر اعتباری برای این سازمان باقی خواهد گذاشت؟ و اگر چنین است که سازمان ملل قدرت اجرایی در مقابل شورای امنیت ندارد، به نظر شما بهتر نیست جایش را به شورای امنیت بدهد تا نمایندگان کشورهای عضو بدانند درحقیقت با شورای امنیت طرف اند؟»

ژان الیاسون در پاسخ با اشاره به تلاش های سازمان ملل برای نیل به راه حل صلح در فاصله زمانی نوامبر ۱۹۸۰ تا مارس ۱۹۸۲ (اواسط آبان ۱۳۵۹ تا اسفند ۱۳۶۰)، گفت: «ما دلیل روشنی برای چگونگی متوقف شدن پیگیری گزارش هیئت بازرسی نداریم. فعالیت های فراوانی برای رسیدن به راه حل صلح انجام گرفته است با هیئت اسلامی، اقداماتی که از طریق کشورهای غیرمتعهد و سازمان ملل انجام گرفت به نتیجه ای نرسید و هیئت بار دیگر در آوریل گذشته، مسئله را با اولاف پالمه مورد بررسی قرار داده و اظهار داشت شرایط برای اعزام هیئت میانجیگری مناسب نیست و نشانه ای از تمایل به صلح وجود ندارد و اکنون به همین دلیل قرار است پالمه در دیدار خود با دبیرکل سازمان ملل در روزهای ۲۸ - ۲۷ سپتامبر بار دیگر مسئله را مورد بررسی قرار دهد.»

در ادامه، خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از الیاسون سؤال کرد آیا سازمان ملل و هیئت میانجی علائمی امیدوارکننده در زمینه موافقت عراق با شرایط ایران مشاهده کرده است؟ «الیاسون پس از سکوتی قابل اشاره گفت: مستقیماً نه ولیکن مسافرت ما به نیویورک تلاشی برای پیدا کردن راه حل است، هر دو کشور بر مواضع خود ایستاده اند ما در سازمان ملل این مسئله را عنوان خواهیم

کرد. او اضافه کرد در ۳۰ سپتامبر (۸ مهر) قرار است در بغداد با وزیر خارجه عراق ملاقات کند. به دنبال آن با آقای ولایتی وزیر خارجه ایران ملاقات خواهند داشت.»

در پایان، از الیاسون سؤال شد: «ایران اعلام کرده است حقوقش را در میدان جنگ خواهد گرفت، نظرتان در این مورد چیست؟ الیاسون گفت شرایط ایران را می فهمیم ولیکن مسئله مجازات متجاوز، اگرچه قابل فهم است ولیکن قبول آن بسیار سنگین می باشد. این چیزی غیرعادی است.»^(۱)

ص: ۶۱۱

۱- خیرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱/۷/۱۳۶۲، صص ۴ - ۲، استکهلم - خیرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

امروز فرمانده قرارگاه نجف با حضور در مقر لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) (۱) یکی از یگان های اصلی قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ در عملیات والفجر (۵) شناسایی های انجام شده و نحوه تدارک نیروها در منطقه تحت مأموریت این لشکر را بررسی کرد.

حسن پور معاون لشکر ۱۷، درمورد مسیر حرکت نیروهای خودی از نقطه رهایی به سمت خط مقدم گفت: نیروهای ما ۴۸ ساعت قبل از عملیات، در شیخ سله مستقر می شوند. شب بعد پس از ۸ ساعت راه پیمایی به منطقه قلب می رسند و پس از کمی استراحت، شبانه باید ۴ ساعت دیگر راه پیمایی کنند تا به موضع دشمن برسند.

وی در ادامه به تشریح نحوه تدارک نیروها پرداخت و افزود: تا قبل از احداث جاده، تدارک نیروها و انتقال مهمات و آذوقه با اتکا به بالگرد انجام می شود. گفتنی است یکی از مباحث مطرح شده در جلسات قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ برای حل کوتاه مدت معضل نبود جاده تدارکاتی،

ص: ۶۱۳

۱- بازدید عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، از مقر لشکر ۱۷ با حضور حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، ملک زاده مسئول ستاد قرارگاه نجف، حسن پور معاون لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و میرجانیان مسئول اطلاعات - عملیات لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) انجام شد.

پس از جلسه دیروز فرماندهان ارشد قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه به منظور بررسی مشکلات اساسی پیش رو در اجرای عملیات والفجر ۴، امروز نیز قائم مقام فرماندهی کل سپاه و برخی فرماندهان ارتش و سپاه (۲) با حضور در محور شمال دهانه شیلر از نزدیک به بررسی مشکلات عملیات و مناطق تخلیه شده این محور پرداختند.

در جریان این گشت شناسایی، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، ضمن بیان گزارش مبسوطی از ارتفاعات تخلیه شده شمال دهانه شیلر به خصوص ارتفاعات سورکوه، آسمان بین، تخته نادر، پنج انگشتان و گله گم، باردیگر درباره استقرار و اقدام مشترک ارتش و سپاه در منطقه دهانه شیلر ابراز نگرانی کرد. وی با تأکید بر ضرورت تکمیل هرچه سریع تر طرح مانور عملیات والفجر ۴، به علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، گفت: اگر منتظر ارتشی ها بشویم که نیرو بیاورند دیر می شود. چون «اگر دشمن اینجا را محکم کند ما دیگر نمی توانیم عملیات کنیم.» شمخانی نیز در تأیید اظهارات فرمانده لشکر ۸ نجف، طولانی شدن فرایند جابه جایی را موجب تأخیر در اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و غیرقابل قبول دانست. در همین حال، برخی فرماندهان ارتش نیز ضمن اشاره به زمان بر بودن فرایند آزادسازی یگان های ارتش، بر تعجیل در اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر تأکید داشتند (۳)

گزارش های نوبه ای - اطلاعاتی چهار روز اخیر یگان های مستقر در جبهه شمال غرب، از اقدامات پی در پی ارتش عراق با هدف جلوگیری از اجرای عملیات آتی ایران در منطقه دهانه

ص: ۶۱۴

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۳۶۲/۶/۱۵ تا ۱۳۶۲/۷/۱۱، صص ۱۵۶ - ۱۵۴.

۲- علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، رزم حسینی معاون لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، محمدحسن کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، افقهی قائم مقام سپاه منطقه ۶، احمدپور لجستیک سپاه، اکبر غمخوار لجستیک قرارگاه مقدم حمزه، سرهنگ حسن آشناسان و سرهنگ کرونندی در این گشت شناسایی حضور داشتند.

۳- سند شماره ۱۲۹۱۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات در شیلر، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۶/۳۱، نوار شماره ۱۲۹۱۳)، صص ۱۳ - ۱.

براساس این گزارش ها در این مدت دشمن به طور مستمر علاوه بر تحکیم و تقویت یگان ها،^(۱) به تثبیت مواضع پدافندی^(۲) و تکمیل موانع و میدان های مین اقدام کرده و ضمن اجرای آتش های ایذایی، انجام شناسایی های هوایی و عکس برداری از مناطق عملیاتی در صدد کسب اطلاع از استعداد و نحوه گسترش نیروهای خودی برآمده است. در این زمینه ارتش عراق در منطقه عملیاتی پنجوین فعالیت چشمگیری داشته و طبق گزارش اداره دوم ستاد مشترک ارتش، «تردد آنها به شهر پنجوین در محور سیدصادق - پنجوین افزایش یافته و فعالیت های یگان های زرهی دشمن در منطقه روکان و بوین بیش از سایر نقاط بوده است.»^(۳)

گزارش یگان های خودی حاکی است در بین ارتش عراق شایعه شده که ایران از منطقه بانه حمله خواهد کرد و براین اساس جابه جایی های دشمن در منطقه نسبت به دوره های قبل افزایش یافته است.^(۴) علاوه بر این، به احتمال قوی دشمن از رادار رازیت برای کشف هرگونه پیشروی نیروهای ایران به سمت مواضع خودش در توتمان و سورن استفاده می کند.^(۵)

گزارش های مزبور با اشاره به افزایش اقدامات مهندسی ارتش عراق از کاشت مین، نصب سیم های خاردار و احداث سه کانال در ارتفاعات هرگنه به سمت هفت توانان و خلوزه خبر داده اند.^(۶)

براساس اعلام منابع مذکور، در این مدت تحرکات هوایی دشمن با هدف شناسایی و بمباران مواضع خودی و همچنین فعالیت توپخانه عراق بیش از پیش افزایش یافته است و ارتش عراق روی ارتفاعات صاحب زمان، قوچ سلطان، هاجر و دیگر مناطق در اغلب مواقع آتش شدیدی اجرا می کند. در همین حال، واحدهای توپخانه دشمن در چند روز اخیر به طور قابل ملاحظه ای تقویت شده است.^(۷)

قرارگاه عملیاتی حمزه در گزارشی اقدامات اخیر ارتش عراق در منطقه دهانه شیلر را چنین ارزیابی کرد:

دشمن با تقویت بیش از پیش نیروهای خود و تشدید فعالیت های مهندسی (ایجاد موانع و استحکامات) سعی دارد میزان آسیب پذیری خود را کاهش دهد. به همین منظور و باتوجه به آگاهی از تأخیر عملیات نیروهای ایران، ارتش عراق می کوشد نیروهای کارآمد و باتجربه خود در خطوط مقدم را با نیروهای تازه وارد و کم تجربه جایگزین کرده^(۸) و با اجرای یک سری حرکات ایذایی، از اجرای عملیات احتمالی ایران در منطقه دهانه شیلر پیشگیری کند. براین اساس خانه های سازمانی واقع در منطقه سراب سبحان آقا میان سیدصادق و عربت، در حال حاضر پر از نیروهای جیش الشعبی است که چند روز قبل از سلیمانیه به آنجا منتقل شده اند. مقر تیپ ۴ در این منطقه قرار دارد و شایع شده که ارتش عراق قصد دارد از چهار

ص: ۶۱۵

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۳۰/۶/۱۳۶۲ الی ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲۶۰.

۲- همان، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه، ۲۸/۶/۱۳۶۲ الی ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۲۵۷.

۳- سند شماره ۱۹۰۹۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اداره دوم ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۲۷/۶/۱۳۶۲ الی ۳۰/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۳۰/۶/۱۳۶۲ الی ۳۱/۶/۱۳۶۲، صص ۲۶۲ - ۲۶۰.

۵- همان، گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه، ۲۸/۶/۱۳۶۲ الی ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۲۵۹ - ۲۵۷.

۶- همان، ص ۲۵۷.

۷- همان، صص ۲۵۹ - ۲۵۷.

۸- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه، ۳۰/۶/۱۳۶۲ الی ۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

طرف (۱) به منطقه مریوان حمله کند، به همین دلیل تمام بیمارستان های استان سلیمانیه، شهرستان حلبچه، شهرک شانه دری و استان کرکوک تخلیه شده است و تمام یگان های عراقی مستقر در مناطق سلیمانیه، کرکوک، حلبچه، نالپاریز، شانه دری و سراب سبحان آقا در حالت آماده باش به سر می برند. تعداد این نیروها بالغ بر ۲۰۰۰ نفر می باشد.

علاوه بر این ارتش عراق با گروه های ضدانقلاب در منطقه خورمال، حلبچه و طویله برای اجرای یک سری تحرکات ایذایی با هدف سرگرم ساختن نیروهای ایران هماهنگی هایی را به عمل آورده است. (۲)

از سوی دیگر، واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارشی با بیان اینکه دشمن تاریخ حمله احتمالی نیروهای ایران به منطقه پنجوین را در روز عید قربان (۲۷/۶/۱۳۶۲) اعلام کرده بود، افزوده است: «دشمن از شایعه ای که بین کردهای ایران رواج دارد مبنی بر اینکه ایران از ۲۹/۶/۱۳۶۲ تا ۳۱/۶/۱۳۶۲ به مناطق پنجوین و چوارته حمله خواهد کرد، باخبر است.» در واقع دشمن تصور می کند نیروهای ایران به مناطق پنجوین و چوارته و گروه هایی که در جبهه جود با ایران همکاری می کنند و مناطق شیرمر و خورمال و دره زلم حمله خواهد کرد. این گزارش همچنین، به احتمال حمله گسترده نیروها در منطقه نوسود، حلبچه و احمدآوا در تاریخ ۳۱/۶/۱۳۶۲ اشاره کرده و درمورد اقدامات ارتش عراق برای پیشگیری از حملات ایران در مناطق عملیاتی والفجر ۴ (دهانه شیلر) و شمال والفجر ۵ (دربندیخان) آورده است: «دشمن سعی دارد با اعزام گروه های گشتی و کمین و توجیه نمودن نیروهای هشداردهنده جلوی نیروها و گروه های نفوذی ما [ایران] را بگیرد.» (۳)

۱

به دنبال حملات اخیر توپخانه ای عراق به شهرها و مناطق مرزی، برخی گزارش ها از احتمال استفاده عراق از نوعی سلاح شیمیایی حکایت دارد. در این باره، رکن ۲ لشکر ۲۱ حمزه در گزارش نوبه ای خود (از تاریخ ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۳۱/۶/۱۳۶۲) اعلام کرد: «در طول دوره، دشمن یک مورد با چند گلوله توپ منطقه ای را در شمال سردشت مورد اصابت قرار داد که پس از انفجار بوی نفتالین به مشام رسیده و اثر آن شامل خشکی لب و گلو، سوزش گلو و حالت تهوع بوده است. در طول دوره دشمن در منطقه عملیاتی والفجر ۲ چند مورد اقدام به بمباران مناطق با بمب های شیمیایی نمود که اثر آن حالت تهوع، سرگیجه، سرخی صورت، تاول، سوزش چشم و ریزش اشک بوده است.

ص: ۶۱۶

۱- این ۴ محور عبارت بودند از: پنجوین - مریوان؛ از طرف چناره به سورن و منطقه سیاناو؛ از طرف احمدآباد به شله خورد؛ از طرف طویله به نوسود.

۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه، ۲۸/۶/۱۳۶۲ الی ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۲۵۷ - ۲۵۹.

۳- همان، گزارش اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا، ۲۶/۶/۱۳۶۲، صص ۲۰۱ - ۱۹۹.

یک مورد نیز در مورخه ۲۴/۶/۶۲ با یک گلوله شیمیایی منطقه ای را در خرمشهر مورد هدف قرار داد که در اثر آن تعداد ۵ نفر به حالت تهوع، سردرد و سوزش گلو [دچار] و بلافاصله به بیمارستان تخلیه شدند.»(۱)

۱

استاندارداری کردستان در گزارشی، آمار تلفات انسانی و خسارات وارد شده به شهر مریوان بر اثر بمباران های هوایی عراق در شهریورماه جاری و نیز میزان درگیری ها و تلفات نیروهای خودی و ضدانقلاب را در ماه های مرداد و شهریور بدین شرح اعلام کرد:

«بر اثر بمباران هواپیماهای عراقی بر روی شهر مریوان و اطراف آن بیش از ۶۱ نفر شهید، ۹۲ نفر زخمی و به ۱۵۰۰ واحد مسکونی خساراتی وارد آمد. همچنین چندین ماشین سبک و یک بیمارستان، ساختمان آتش نشانی و در حدود ۲۰۰ مغازه و ۱ گله گاو در رابطه با بمباران خسارات کلی دیدند.»

براساس گزارش مذکور، میزان درگیری ها و تلفات نیروهای خودی و ضدانقلاب در کردستان در ماه های مرداد و شهریور جاری نیز مطابق جدول زیر می باشد:(۲)

۲

در پی حملات هوایی مکرر جنگنده های عراقی به شهرهای مریوان، سردشت، پیرانشهر و مناطق اطراف آنها در روزهای اخیر، کاردار موقت هیئت نمایندگی دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد امروز در نامه ای خطاب به دبیرکل این سازمان ضمن تشریح برخی تهاجمات عراق به مناطق مسکونی ایران، بر محفوظ بودن حق جمهوری اسلامی در توسل «به هر نوع ابزار تلافی جویانه» تأکید کرد.

در نامه مذکور پس از اشاره به حمله توپخانه ای عراق به آبادان و سردشت، راجع به حملات هوایی اخیر عراق به شهرهای مریوان، سردشت، پیرانشهر و مناطق حومه آنها آمده است: «در ۷ سپتامبر [۱۶ شهریور]، جنگنده های عراق به شهر مریوان حمله کرده و حومه و دشت های اطراف آن را از ساعت ۱۲:۱۵ الی ۱۲:۳۰ به وقت محلی هدف قرار دادند که باعث مجروح شدن یک چوپان و تخریب چند خانه گردید.

شهر مریوان مجدداً در ۸ سپتامبر [۱۷ شهریور] در ساعت ۹:۳۰ و ۱۰:۳۰، از سوی متجاوزان

ص: ۶۱۷

۱- سند شماره ۳۱۲۶۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش لشکر ۲۱ حمزه، ۱/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۲- سند شماره ۳۱۷۴۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استاندار کردستان به وزارت کشور، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

عراقی مورد حمله قرار گرفت که این حمله وحشیانه به کشته شدن ۶ غیرنظامی منجر شد و ۲۰ خانه مسکونی تخریب گردید، به تعدادی خانه نیز خسارت وارد شد. صبح ۹ سپتامبر [۱۸ شهریور]، چند هواپیما به بمباران مناطق مسکونی مریوان در ساعت ۹:۳۰ و ۱۰:۳۰ ادامه داده و باعث کشته شدن ۸ نفر و مجروح شدن ۲۷ نفر شدند و نیز چند خانه دچار آتش سوزی گردید. مریوان مجدداً در ۱۰ سپتامبر [۱۹ شهریور]، هدف حمله هوایی قرار گرفت. ... شهر سردشت در ۱۱ سپتامبر [۲۰ شهریور] مجدداً گلوله باران شد و یک خودروی راه سازی متعلق به جهاد، بمباران شد که در اثر آن ۳ نفر از کارگران جهاد کشته شدند.

متجاوزان عراقی در جدیدترین سری حملات وحشیانه خود در ۱۲ سپتامبر [۲۱ شهریور]، مناطق اطراف شهر پیرانشهر را در ساعت ۱۲:۳۰، درحالی که کارگران در زمین هایشان مشغول کار بودند با دو هواپیمای عراقی به طور وحشیانه هدف قرار دادند که در اثر آن ۶ کشاورز کشته و تعداد زیادی مجروح شدند. یک صد رأس دام متعلق به روستائیان بومی در طی این حملات نیز تلف شدند.»

کاردار ایران در ادامه افزوده است: «دولت جمهوری اسلامی ایران یادآور می شود که وظیفه خود می داند که از مردم مسلمان علیه این قبیل تجاوزات شیطانی دفاع نماید و حق خود را در متوسل شدن به هر نوع ابزار تلافی جویانه طبق اصول اسلامی در انجام وظیفه محفوظ می دارد.»

در پایان این نامه تأکید شده است: «تازه ترین سری حملات عراق این اعتقاد را در موضع دولت متبوعم تقویت می کند که جامعه بین المللی خصوصاً سازمان ملل به طور آگاهانه نسبت به این اقدامات وحشیانه رژیم بعثی عراق، اغماض می کند.» (۱)

۱

در ادامه اقدامات پاک سازی نیروهای خودی در مناطق غرب و شمال غرب کشور، امروز نیز سه عملیات پاک سازی با موفقیت به پایان رسید.

نیروهای خودی در ادامه عملیاتی که از سه روز پیش (۲۸/۶/۱۳۶۲) در منطقه منگور آغاز کرده بودند، امروز با حمله به مراکز فرار و تجمع عناصر مسلح غیرقانونی در این منطقه، «روستاهای کانی کیله، کانی خلیل، کرد مراد بیگی، سیب گدای بالا، سیب گدای پایین، کانی کیسالان و کانی نوبتیمان را پاک سازی کردند.» در پی این عملیات، عناصر ضدانقلاب که شب قبل از عملیات از تمام سنگرهای خود رانده شده بودند و «با تلفات و خسارات نامشخص و با به جا گذاشتن مقداری از سلاح ها و تجهیزات خود گریخته بودند، ... به ارتفاعات عمقی منطقه عملیات پناه بردند که با آتش سنگین نیروهای خودی از آن ارتفاعات نیز متواری گشتند.» در این عملیات همچنین، ۴ تن از افراد وابسته به اتحادیه جوانان حزب دمکرات دستگیر و تحویل سپاه منطقه شدند. (۲)

علاوه براین، عملیات شهید بهادر محرمی نیز که از دو روز پیش (۲۹/۶/۱۳۶۲)، در روستاهای خرابه و چیزمسکین شروع شده بود، با جمع آوری ۴۵ قبضه سلاح از روستاها پایان

ص: ۶۱۸

۱- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد ۲، ترجمه محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۷، صص ۱۱۱ - ۱۱۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از تیپ ویژه شهدا به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

یافت و در این محل یک پایگاه مشترک سپاه و ژاندارمری مستقر گردید. در جریان این عملیات یک نفر از نیروهای خودی شهید و یک تن نیز مجروح شد. (۱)

همچنین به گزارش فرماندهی سپاه بوکان امروز، «با استفاده [از] باقیمانده جندالله، روستاهای نوبار، عرباوی [احتمالاً- عرب اولی] آق تپه، پیرونس، کانی چاشنی مورد پاک سازی قرار گرفت.» (۲)

۱

عناصر و گروه های معاند با نظام برای دستیابی به مقاصد خود از حربه های مختلفی بهره می گیرند، یکی از روش هایی که به تازگی این عناصر با هدف ضربه زدن به نظام از طریق بدبین ساختن و سلب اعتماد مردم از نیروهای امنیتی به کار گرفته اند، سوء استفاده از لباس فرم نظامیان به ویژه پاسداران و بسیجیان می باشد.

به گزارش واحد اطلاعات - حفاظت ستاد مرکزی سپاه پاسداران، سازمان مجاهدین خلق (منافقین) «اخیراً اقدام به تهیه و خریداری لباس پاسداران و آرم و پوتین نموده و همچنین خرید لباس سربازی را نیز مد نظر دارند. با توجه به مفاد فوق به نظر می رسد سازمان منافقین [قصد دارد] گروهی از اعضا و هواداران خود را با لباس پاسداران و سربازی به مراکز و یگان های انقلابی و نظامی نفوذ داده و یا از آنان در تردد به شهرها و ترور افراد و بمب گذاری و... استفاده نماید.» (۳)

در همین زمینه، گزارشی از خرم آباد حاکی است صبح امروز شخصی با لباس بسیجی به پایگاه مقاومت شهید باهنر واقع در مسجد امام حسین خرم آباد، وارد شده و با حمله به مسئول شب پایگاه به وسیله سرنیزه وی را زخمی کرده است. چند روز پیش نیز در یکی از روستاهای ازنا (استان لرستان) چند سارق مسلح ملبس به لباس سپاه پاسداران اقدام به سرقت چندین رأس گوسفند کرده اند. (۴)

۲

به مناسبت سومین سالروز آغاز جنگ عراق علیه ایران، امام خمینی با صدور پیامی سهم صدام را از این جنگ «شکست های پی در پی و جنایت های وحشیانه نسبت به مردم مرزنشین» و نصیب قدرت های بزرگ را «شایعه سازی های واضح البطلان» برشمردند و ضمن تقبیح همسویی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با دولت عراق و مساعدت این سازمان به رژیم صدام، بر ادامه جنگ برای «دفاع از اسلام و از دو کشور اسلامی عراق و ایران» «تا سقوط حزب بعث علفقی عراق» تأکید کردند.

در این پیام آمده است: «سه سال از حمله وحشیانه و احمقانه سردار قادسیه گذشت. تجربه سه ساله و مطالعه اوضاع نظامی، سیاسی، اقتصادی ایران، که به خیال پوچ علفقیان و منافقان و حزب توده وابسته و دلباخته شوروی و دیگر گروه ها و دسته های نوکرمآب در همان هفته اول

ص: ۶۱۹

۱- سند شماره ۳۵۴۵۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به واحد طرح و عملیات ستاد مشترک، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- سند شماره ۳۵۱۷۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه بوکان به فرماندهی طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۱۰۶۹۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام واحد حفاظت - اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران به ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و مناطق یازده گانه اطلاعات - حفاظت، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- سند شماره ۴۴۵۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۸ به فرماندهی کل، صص ۲ و ۵.

و یا ماه های اول شکست ایران و سقوط جمهوری اسلامی و اسلام حتمی بود، که اکنون بر جهانیان خلاف آن ثابت شده است، خوب است چشم کوردلان را باز کند و از کارهای جنون آمیزی که تاکنون کرده اند و امروز جز حربه دروغ و گزاف چیزی برایشان به جای نمانده است، توبه کنند و در پیشگاه خدای متعال، اگر اعتقاد دارند، عذر تقصیر بخواهند و در پیشگاه ملت بزرگ ایران به جهالت و کوتاه اندیشی شان اعتراف کنند. اکنون علی رغم دروغ پردازی ها و عربده کشیدن ها، آنچه برای صدام مانده است شکست های پی در پی و جنایت های وحشیانه نسبت به مردم مرزنشین، به خصوص مناطق عرب نشین و کردنشین و همچنین دیگر شهرهای ایران و به شهادت رساندن زنان و کودکان و مردان بی گناه می باشد. و آنچه برای دشمنان اسلام و انقلاب، چه آنان که در رأس کشورهای کفر و دولت های الحادی هستند و چه آنهایی که به این دولت ها پناه برده اند، مانده است شایعه سازی های واضح البطلانی است که جز عده ای بی خبر از اوضاع ایران و منطقه کسی باور نمی کند.

بی تردید باید برای صدامیان و وابستگان آن در داخل کشور ثابت شده باشد که کمک های همه جانبه ابرقدرت ها و وابستگان به آنها و بوق های تبلیغاتی شبانه روزی آنان تاکنون به حال آنان مفید نبوده و پس از این نیز به خواست خداوند تعالی مفید نخواهد بود و اگر چشم خود را باز کنند، برای آنها واضح شده است که قدرت های بزرگ یعنی امریکا و شوروی از بی عقلی آنان استفاده نموده و می خواهند با دست آنان، ولو به احتمال بسیار ضعیف، در منطقه یا در ایران به خیال واهی خود، ناراحتی ایجاد کنند.

تمام این مسائل و رسوایی هایشان به خاطر آن است که اسلام و نفوذ معنوی آن را در توده های میلیونی مردم نشناخته اند و چشم و گوش خود را از شناخت حقیقت ها بسته اند. اینان آیا ندیده اند که در ظرف مدت کوتاهی جوانان غیور ایران در سایه معنویت اسلام از پرتگاه هایی که قدرت های نفت خوار و مفت خوار برای سقوط آنان ایجاد کرده بودند به صورتی معجزه آسا نجات یافته و به قله بلند ایمان و تعهد به اسلام صعود نموده اند و با شجاعت و شهامت کم نظیر بر کفر جهانی و عفلقیان تاخته و آنان را از کشور عزیز خود بیرون رانده اند و میهن اسلامی خود را از دست چپاولگران شرق و غرب نجات داده و تفاله های وابسته و پیوسته آنان را به جای خود نشانده اند و به عمر ننگین آنان خاتمه داده اند. و آیا تجربه چندساله کافی نیست تا این مدعیان قدرت و شناخت مسائل نظامی، سیاسی و تشکیلاتی را به خود آرد و از خواب غفلت بیدار کند، تا از وعده های پوچ ابرقدرت ها بازی نخورند و خود را آلت بی اراده دست آنان قرار ندهند؟

مضحک آن است که صدام در ملاقات با ارتشیان خود، که طعم تلخ شکست های خود را از جوانان شجاع ایران چشیده اند و از زاغه های مملو از اسلحه مدرن و مهمات بی پایان فرار نموده اند، گفته است ما امروز بیشتر از هر وقت دیگر مجهز به سلاح های پیشرفته هستیم و جنگ را تا سال ها

ادامه می دهیم! مطلب او نسبت به سلاح های پیشرفته ای که از قدرت ها یا به دریوزگی و یا در برابر اموال مردم بی پناه عراق به دست آورده است مورد تصدیق است، لکن این نویدی است برای رزمندگان ما که بدون ازدست دادن مخازن کشور و آبروی خود این سلاح ها را از چنگال ارتش فراری عراق به دست آورده و علیه آنها به کار می برند و ما از این شیوه خوشحالیم و اکنون نیز سربازان فداکار اسلام با سلاح ها و خودروها و تانک های دشمن بر او می تازند.»

امام خمینی در پیام خود با تأکید بر اینکه ابتکار عمل در دست ایران است، راجع به ادامه جنگ افزودند: «تا سقوط حزب بعث علفی عراق، دفاع از اسلام و از دو کشور اسلامی عراق و ایران ادامه دارد و پس از آنکه مقدرات کشور به دست ملت رنج دیده عراق افتاد، جنگ خاتمه یافته است.»

در ادامه این پیام در مورد دولت های منطقه آمده است: «اکثر دولت های منطقه سرگرم سازش با اسرائیل یا تأیید دولت لبنان هستند و یا سرگرم نقشه برای تأیید جنایات صدام و کمک نظامی یا مالی به او برای ادامه جنایات به دو ملت عراق و ایران می باشند. و آنها گمان می کنند که صدام را با این کمک ها می شود نجات داد و اگر نجات پیدا کرد، دست آنان را به گرمی می فشارد. غافل از آنکه با آن خوی سلطه جویی و بلندپروازی و سبعیتی که در او هست فرصت نفس کشیدن به آنان را نخواهد داد و با بهانه های واهی به کشورهای آنان تجاوز خواهد کرد.»

امام خمینی همچنین درباره مسئله اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق گفتند: «اکنون که [عراق] از جمهوری اسلامی سیلی خورده و امیدی برایش نمانده است، به دولت فرانسه نیز متشبث شده است تا با کمک سلاح های مخرب به منابع اقتصادی ایران ضربه بزند و برگی بر جنایات خود بیفزاید. اینجانب به همه کشورهای منطقه و کشورهایی که به نحوی از نفت استفاده می کنند هشدار می دهم که دولت ایران با تمام قدرت در مقابل این جنایت ایستادگی می نماید و مصمم است تا در صورت وقوع چنین جنایتی، با تمام قدرت تنگه هرمز را مسدود کند و اجازه ندهد حتی یک قطره نفت از آنجا صادر شود. مسئول پیامدهای این حادثه بزرگ دولت فرانسه است.»

نزدیکی رهبران سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به عراق از دیگر مواردی است که امام خمینی در پیام خود به آن اشاره کردند: «سقوط صدام تاحدی است که حتی با منافقین فراری، که خود از او مفلوک تر و شکست خورده تر هستند، دست اخوت می دهد و منافقین نیز که برای ترمیم ننگ و بی آبرویی خود به هر حشیشی متشبث می شوند و تنها برای اینکه رادیو بغداد اسمی از این مدعیان نجات خلق برد با کمال وقاحت با صدام جانی، که با خمپاره ها و موشک ها هزاران زن و مرد و کودک و بزرگ و کوچک این مرزوبوم را شهید کرده است و هر روز شهرهای این خلق بی گناه را با توپ های دوربرد بر سرشان خراب می کند، دست اخوت

و برادری می دهند و رسماً برای آنان جاسوسی می کنند و با آنکه سران منافقین در دامن امریکا و فرانسه مشغول عیاشی و خوش گذرانی هستند، مع الأسف عده ای نوجوان را با حيله و تزویر گول زده و قدرت تفکر را از آنان سلب نموده اند. امیدوارم نوجوانان فریب خورده با دیدن این جنایات و روشن شدن همدستی آنان با صدام، دیگر کورکورانه از آنان تبعیت نکنند.»

در پایان پیام امام خمینی آمده است: «اینک کلمه ای نصیحت آموز با جوانان عزیزی که در جبهه ها و پشت جبهه ها برای اقامه عدل الهی فداکاری می کنند و عزیزانی که به نحوی برای هدف الهی آسیب دیده اند و بازماندگان شهدای معظم که در راه قرآن کریم به شهادت، بزرگ ترین فیض الهی رسیده اند و به پدران و مادران و همسران و نزدیکان شهدای زنده و به کسانی که در پشت جبهه ها به نحوی کمک به برادران مدافع خود می کنند؛ توجه کنید که غرور پیروزی ها و شهرت ها و جوانمردی ها در قلب شما رخنه نکند، که این مرض نفسانی از دام های شیطان است که بندگان خدا را از توجه به او باز می دارد، و از مکاید نفس امّاره بالسوء است که انسان ها را به شرک و عبودیت بت ها و خصوص مادر بت ها، که بت نفس است، می کشاند. زنهار که جز او را - جلّ و علا - که ولی نصر است و هیچ نصیری جز از او نیست، مؤثر بدانید که مَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى هِرْجِه دارید و داریم و دارند از اوست و "ما عدم هاییم، هستی ها نما".» (۱)

۱

امروز مصادف با سومین سالگرد تهاجم سراسری ارتش عراق به مرزهای ایران نیروهای مسلح ایران اطلاعیه ای ویژه صادر کردند، در همین حال و باینکه ایران و عراق در مورد آغازگر جنگ و زمان شروع رسمی محاصمه، با یکدیگر اختلاف نظر دارند، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق نیز در اطلاعیه نظامی خود، به طور خاص از امروز به عنوان زمان آغاز رسمی جنگ یاد کرد.

در اطلاعیه مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی آمده است: «سه سال از جنگ تحمیلی استکبار جهانی علیه انقلاب اسلامی را پشت سر می گذاریم. ... ابرقدرت های جنایتکار که از توطئه های رنگارنگ، علیه انقلاب اسلامی طرفی نبسته بودند، مزدور پلید و سرسپرده ای چون صدام صهیونیست را با خیال واهی فتح سه روزه به تهاجم به سرزمین مقدس انقلاب اسلامی ترغیب نمودند و این عنصر جنایتکار که رویای ژاندارمی خلیج فارس را در سر می پروراند سه سال پیش با تجاوز نظامی به ایران اسلامی و دست زدن به جنایاتی وحشیانه علیه ملت مسلمان ایران، عامل اجرای نقشه های شوم کفر جهانی گردید.

استکبار جهانی و ارتجاع، جنگ را به مثابه بهترین ابزار جهت نابودی انقلاب اسلامی ایران، تقویت رژیم صهیونیستی برای اشغال سرزمین های اسلامی و سرکوب ملت مسلمان لبنان و فلسطین و در یک کلام به شکست کشاندن نهضت جهانی اسلام که می رود تا هستی نامشروع قدرت های فاسد و تبهکار را به نابودی کشانده و توحید را جایگزین شرک، نفاق و کفر جهانی

ص: ۶۲۲

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۴۹ - ۱۴۳.

گرداند می دانستند. ... امروز ملت ما پس از پشت سر گذاشتن سه سال جنگ امید امریکای جنایتکار، شوروی متجاوز، سوسیال صهیونیست های فرانسوی و دیگر شیاطین را به یأس بدل کرده و با پایمردی خویش در برابر سیل ارسال کمک های تسلیحاتی، اقتصادی نیز حمایت سیاسی - تبلیغاتی ابرقدرت ها از رژیم پوسیده و رو به نابودی حاکم بر بغداد همچنان ایستاده و از شرافت و استقلال و آزادی خویش پاسداری می نماید.

ایران اسلامی اینک با دراختیارداشتن قریب به یک میلیون نیروی مردمی آموزش دیده که در میدان های نبرد حضور یافته و با شیوه های نوین خصم زبون جنگیده اند، دارای آن چنان قدرتی است که کفر جهانی را به ضعف و ذلت و زبونی کشیده و به وحشت و هراسی عمیق دچار کرده است و از سوی دیگر، با پیروزی های پیاپی نیروهای اسلام در جبهه های جنگ که علی رغم وجود پیشرفته ترین سلاح های جنگی در دست دشمن انجام گرفته و می گیرد نور امید در قلوب رنج دیده و ستم کشیده مستضعفان عالم تابیدن گرفته است. ...»

در پایان این اطلاعیه با تأکید بر عزم جدی نیروهای مسلح ایران برای نیل به «پیروزی نهایی» آمده است: «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر تداوم نبرد تا آزادی عراق از سلطه جباران خونخوار، به ابرقدرت های جنایتکار که طعم شکست های مکرر از انقلاب اسلامی را بارها تجربه کرده اند، هشدار می دهند حمایت از رژیم صهیونیستی بغداد جز خواری و ذلت بیش از پیش آنان ثمری به بار نخواهد آورد. امت مسلمان ایران همان گونه که تاکنون نشان داده بر آن است جنگ را [تا] دستیابی به اهداف بحق خویش ادامه دهد و حمایت ابرقدرت های جنایتکار از رژیم بعثی - صهیونیستی عراق به غرق شدن آنان در مردابی که خود به وجود آورده اند، خواهد انجامید. ...»^(۱)

در همین حال، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق نیز در بخشی از اطلاعیه نظامی امروز خود اعلام کرد: «امروز مصادف است با سومین سالگرد پاسخ عادلانه و شجاعانه عراق به تجاوز وحشیانه ایران که رژیم خمینی ... آن را در چهارم سپتامبر ۱۹۸۰ [۱۳ شهریور ۱۳۵۹] علیه عراق عظیم و ملت به پاخاسته ما آغاز نموده است و نیروهای مسلح قهرمان با قدرت و پایدار در مرزهای میهن با ارزش خود ایستاد تا از شرافت و حال و آینده عراقی ها دفاع و هرگونه تلاش تجاوزکارانه و ناجوانمردانه ایران علیه حاکمیت، حیثیت و عزت عراقی ها را خنثی سازند.»^(۲)

۱

در سومین سالروز هجوم سراسری ارتش عراق به ایران و اولین روز از هفته جنگ، مقامات ارشد و برخی شخصیت های سیاسی - مذهبی جمهوری اسلامی ایران در مصاحبه ها و سخنرانی هایی مواضع جمهوری اسلامی درخصوص جنگ را بازگو کردند.

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، در مصاحبه ای با نشریه پیام

ص: ۶۲۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۴.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۳۱/۶/۱۳۶۲، اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۲۵ فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق.

انقلاب - که در شماره امروز روزنامه کیهان درج شد - با تأکید بر موضع برتر ایران در جنگ، جنگ را دارای منافع و برکاتی از جمله تثبیت انقلاب اسلامی خواند. وی با اشاره به درخواست های صلحی که از جمهوری اسلامی می شود در مورد آینده جنگ گفت: «تا وقتی که صدام نرفته است عکس العمل ما همان است که هست و در صورت رفتن صدام نیز ملت عراق زیر بار هیچ نظام تحمیلی نخواهند رفت و ما فرض اینکه دولتی که علی الظاهر مردمی و باطناً استکباری بخواهد در آنجا حاکم شود را خیلی متصور نمی دانیم.»

رئیس جمهور در ادامه افزود: «ما امروز تجربه های جدیدی داریم که فکر می کنیم موفقیت ما تا مدتی اجتناب ناپذیر است و می توانیم پیاپی به دشمن ضربه بزنیم و قصد ما از ورود به داخل خاک عراق همچنان که قبلاً گفته ایم دفاع بوده و به نظر من بدون استقرار در بخشی از خاک عراق ما نمی توانیم از حق خود دفاع کرده و خسارت های هنگفت خود را جبران کنیم.»

وی در مورد دخالت های کشورهای خارجی و به ویژه قدرت های بزرگ در جنگ ایران و عراق گفت: «آنان هر کاری که توانسته اند انجام داده اند و به اعتقاد ما، هر دخالت به صورت مستقیم در این جنگ یک خودکشی برای هر قدرتی است که بخواهد به این کار دست بزند.»

رئیس شورای عالی دفاع در پایان با تأکید بر موضع امام خمینی مبنی بر اصلی بودن مسئله جنگ در میان مسائل دیگر کشور، اضافه کرد: «اگر ما به جنگ پردازیم و آن را به شکل قاطعی حل کنیم، با اندکی تأخیر به همه مسائل دیگر خواهیم رسید، اما اگر چنانچه به جنگ پردازیم و آن را حل نکنیم نه به جنگ خواهیم رسید و نه به آن مسائل. جنگ چیزی است که می تواند ریشه یک ملت، یک کشور و یک انقلاب را خشک بکند.» (۱)

میرحسین موسوی نخست وزیر نیز در سخنانی در جمع اعضای انجمن های اسلامی کارخانجات قزوین و شاخه کارگری حزب جمهوری اسلامی این شهر، جنگ را دارای ابعاد مختلف و اهمیت های گوناگونی دانست که توانسته است «سیمای منطقه را دگرگون کند و اثرات تعیین کننده ای در ذهن ملت های مسلمان به ویژه کشورهای اسلامی بگذارد.» وی در مورد دخالت های بزرگ در جنگ گفت: «امروز همه جهان و قدرت های استکباری بسیج شده اند تا این جنگ را به نفع صدام پایان دهند و از ما می خواهند به صلحی که خواست امریکاست تن در دهیم، اما صدام مار زخمی است و نباید به او امان داد. قدرت های بزرگ حمایت های همه جانبه سیاسی، اقتصادی و نظامی خود را از صدام همچنان ادامه می دهند و ما هم تا حصول بر پیروزی نهایی و تحقق آرمان های بحق خود به جنگ ادامه می دهیم.»

موسوی در ادامه با تأکید بر یک جانبه گرایی خبرگزاری ها و منابع سخن پراکنی بزرگ جهان به نفع عراق، خاطر نشان کرد: «در مدت این سه سالی که از جنگ گذشته و ما در آستانه چهارمین سال آن قرار داریم اگر به اخبار مخابره شده جهان بنگریم حتی بیست خبر هم به نفع خود نمی یابیم.»

ص: ۶۲۴

وی افزود: در چنین وضعیتی «اگر این حقانیت و فریادهای مظلومانه ملت ما نبود، یقیناً همه ملت های جهان می بایست با ما دشمن باشند، اما این طور نیست ما اثرات انقلاب اسلامی را در دوردست ها می یابیم و مطمئن هستیم که این انقلاب اثرات خودش را خواهد گذاشت.»

وی در پایان با بیان اینکه جمهوری اسلامی ایران تاکنون از سیاست «نه شرقی، نه غربی» عدول نکرده راجع به ناکامی قدرت های بزرگ در حمایت از دشمنان داخلی و خارجی ایران گفت: «حمایت های نظامی قدرت های بزرگ جهان صدام را روی پای خود نگه داشته و پیچیده ترین سلاح ها را که حتی در زمان صلح هم در اختیار کسی قرار نمی دهند، ابرقدرت ها در اختیار رژیم عراق می گذارند، اما آنها با همه این حرکات حتی قادر نخواهند بود کوچک ترین ضربه ای بر ما وارد آورند. ملت ما در شرایطی که با قدرت های استکباری می جنگد و در داخل با اذنانب آمریکا مبارزه می کند، ریشه حزب کثیف چهل ساله توده را هم از جا درمی آورد و پیروز می شود.»^(۱)

آیت الله منتظری هم در مصاحبه ای با مجله پیام انقلاب (مندرج در شماره امروز روزنامه اطلاعات)، جنگ عراق و ایران را جنگ تحمیلی ابرقدرت ها علیه ایران به دلیل «وحشت ابرقدرت ها از رسیدن پیام آسمانی انقلاب اسلامی به گوش جهانیان و جهت گیری انقلاب برای حمایت همه جانبه از نهضت های آزادی بخش جهان» خواند و هدف آن را «جلوگیری از آمادگی ایران برای حمایت از ملل عرب و آزادسازی قدس اشغالی و متلاشی کردن نیروهای دو کشور مسلمان ایران و عراق و همچنین اعاده حیثیت از دست امپریالیسم و تقویت روحیه سران وطن فروش منطقه خاورمیانه اسلامی» عنوان کرد.

وی همچنین «با تأکید بر اینکه جمهوری اسلامی قصد خاک دیگران را ندارد» افزود: «هدف از ادامه جنگ، دفع تجاوز رژیم بعثی از ایران و دفع خطر رژیم بعث از مسلمین و نیل به "احدی حسنین" نجات عراق از شر ابرقدرت ها و سرانجام به دست گرفتن سرنوشت عراق توسط مردم آن کشور است.»

آیت الله منتظری با اشاره به قیام مردم عراق در سال ۱۹۲۰، از عشایر عرب خواست که «بر علیه جنایات روزافزون رژیم خونخوار و کافر بعث، خصوصاً در مورد بیت شریف آیت الله العظمی حکیم قیام کرده و به هر وسیله ممکن پایه پوسیده این حکومت را منهدم سازند.» وی در پایان بار دیگر بر «سقوط صدام و حزب عفلقی بعث و به دست گرفتن سرنوشت کشور عراق به دست مردم آن برای پایان جنگ تأکید کرد و آرزو کرد که با پایان گرفتن هرچه زودتر جنگ نیروهای جمهوری اسلامی با عبور از کربلای حسینی به سوی مرزهای اسرائیل حرکت کنند.»^(۲)

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع در مراسم اولین روز هفته جنگ

ص: ۶۲۵

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

ضمن تأکید بر متجاوز بودن عراق و موضع تدافعی ایران در جنگ، شروط اساسی جمهوری اسلامی ایران برای پایان دادن به جنگ را برشمرد.

رئیس جمهور در این مراسم، ابتدا با یادآوری نخستین روزهای تجاوز ارتش عراق و اشغال بخش های قابل توجهی از خاک ایران و سپس آزادسازی سرزمین های اشغالی گفت: «... اگر در طول این سه سال مسئولان رژیم سفیهان در بغداد و پشتیبانان شان چه در منطقه و چه در دنیا دیدند که ملت ایران می تواند از حق خود دفاع کند، اگر این را دیدند مطامعشان را کم کنند. رویشان را کم کنند. لجاجت به خرج ندهند امید به آن نبندند که رژیم مرده عراق را از زیر دست و پای سلحشوران امت اسلام بخواهند نجات دهند. شرایط ما را بشنوند و برطبق آن شرایط بخواهند عمل کنند.»

آیت الله خامنه ای سپس در مورد شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ گفت: «... ما از روز اول [تا] امروز شرایطمان را عوض نکرده ایم. قدرت و ضعف در این ملت اثر نگذاشت که حرفش را دو تا کند. پاک سازی سرزمین های اسلامی، خسارت و غرامت جنگی، مجازات شروع کننده جنگ و برافروزنده این آتش سه شرط بوده و امروز نیز همان سه شرط را داریم.»

وی همچنین بر موضع تغییرناپذیر ایران در مورد رژیم اشغالگر قدس نیز تأکید کرد: «ما با همان روحیه ای که در مقابل صدام حسین و اطرافیان دست نشانده اش می ایستیم با همان روحیه در مقابل صهیونیست های اشغالگر فلسطین می ایستیم. نه آنجا کوتاه می آییم و نه اینجا. این روحیه اسلامی ما است و این را از اسلام آموختیم. هر کس مسلمان است در هر جای دنیا باید این روحیه را داشته باشد.»

رئیس جمهور در ادامه با بیان اینکه برخی از اظهارنظرها و درخواست های متعدد برای پایان دادن به جنگ از سر دلسوزی و برخی دیگر با غرض مطرح می شود، گفت: «من به آنها که دلسوزند می گویم آیا شما واقعاً می خواهید این جنگ، این آتش خاموش شود؟ اگر عقیده شما این است ببینید برافروزنده این آتش و ادامه دهنده آن کیست. چرا صدام که اعتراف کرد این جنگ را شروع کرده مورد توجه قرار نمی گیرد؟ اگر مسلمانید پیغمبر اسلام فرمود: "البادی اظلم" شروع کننده جنگ باید زیر فشار قرار گیرد و شروع کنند جنگ رژیم عراق است.» وی افزود: «جنگ بدون فشار آوردن روی رژیم عراق پایان نخواهد گرفت، این را همه بدانند.»

رئیس شورای عالی دفاع در پایان، با اشاره به تدافعی بودن موضع ایران در جنگ و تجاوزگری عراق بر لزوم تفکیک بین مدافع و مهاجم تأکید کرد و افزود: «... ما توقع داریم منصفان و هوشمندان علماً فرق بین دفاع و هجوم را بفهمند ما از خودمان دفاع کردیم و الآن هم داریم دفاع می کنیم. ما داریم از حیثیت اسلامی مان از ملیتمان از انقلابمان از ایمان و قرآن و اسلاممان دفاع می کنیم. اگر جلوی این متجاوز گرفته نشود اگر بینی این متجاوز به خاک مالیده

در نخستین روز از هفته جنگ و درحالی که جنگ عراق و ایران وارد چهارمین سال خود می شود، در تهران و سایر شهرستان ها مراسم گوناگونی در حمایت از موضع دولت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر «ادامه نبرد تا پیروزی نهایی» برگزار شد.

در همین زمینه، مانور عملیاتی والفجر با حضور فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، فرمانده نیروی زمینی ارتش، برخی از مقامات کشوری، گروهی از سفرا و کارداران خارجی مقیم تهران و جمعی از مردم بعدازظهر امروز در محل مصالای تهران اجرا شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، پیش از شروع این مراسم محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در سخنانی درمورد سه سال جنگ عراق و ایران گفت: «مردم ما در طول سه سال جنگ تحمیلی، شجاعانه و با تبعیت از رهبر کبیر انقلاب اسلامی جنگ را ادامه داده اند. ... مردم ما در این جنگ هیولای دروغین امریکا را از بین بردند و مستضعفین دنیا جان تازه ای پیدا کردند. یورش مردم ما به زرادخانه های غرب و شرق نشان [داد] که می توان به اهداف و آمال خود رسید و از تحقیر و ظلم نجات پیدا کرد.»

سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش ایران نیز با تشریح اهداف هفته جنگ وضعیت نیروهای ایران را این طور تبیین کرد: «اکنون بیش از هر زمانی، رزمندگان اسلام قدرتمند هستند و در این هفته باید به گوش تمام دشمنانمان برسانیم که اگر آنها جنگ های داخل و خارج را به ما تحمیل کردند، در سالگرد جنگ، ایثارگری رزمندگان اسلام و وفاداری امت اسلام را به دنیا معرفی می کنیم و نشان می دهیم بلایی که بر سر صدام آمده به سر توطئه گران بزرگ نیز خواهد آمد.»(۲)

امروز همچنین، در بسیاری از شهرهای ایران مراسم رژه نیروهای مسلح در میان استقبال مردم برگزار شد.(۳)

در تهران نیز ساعت ۲۱ شب، مردم با حضور در پشت بام ها فریاد الله اکبر سردادند.(۴) این در حالی است که چند روز قبل علی امینی رهبر "جبهه نجات ایران" (از گروه های اپوزیسیون خارج از کشور) با انتشار بیانیه ای از مردم ایران خواسته بود در سومین سالروز جنگ به مقاومت منفی دست بزنند. وی در این بیانیه که در پاریس منتشر و از رادیو نجات ایران پخش شد، پیشنهاد کرده بود هم زمان با آغاز چهارمین سال جنگ عراق و ایران، «اهالی ایران در ساعت ۹ شب همه چراغ ها را به مدت یک ساعت خاموش کنند.»(۵) رادیو اسرائیل با پخش خبر مربوط به تکبیر مردم تهران و پرتاب راکت های نورافشان و شلیک توپ های ضدهوایی مدعی شد: «مطلعین کوشش مقامات دولتی را برای روشن کردن آسمان تهران با درخواست مخالفین برای خاموشی در آن شب مربوط می دانند.»(۶)

ص: ۶۲۷

۱- روزنامه کیهان، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۳؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۵.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۴- روزنامه اطلاعات، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳۰/۶/۱۳۶۲، صص ۴ - ۳، رادیو اسرائیل، ۲۹/۶/۱۳۶۲.

۶- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳/۷/۱۳۶۲، صص ۶ - ۵، رادیو اسرائیل، ۲/۷/۱۳۶۲.

به دنبال اطلاعیه روز گذشته وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر مهار چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز، سرپرست گروه مهارکننده این چاه در مصاحبه ای مراحل متوقف شدن نشت نفت به دست متخصصان و کارگران ایرانی را تشریح کرد. برخی رسانه ها نیز ضمن انتشار خبر مهار چاه نفت بر اهمیت زیست محیطی این اقدام تأکید کردند.

ابوالحسنی در مورد مدت زمان صرف شده برای اجرای عملیات مهار نشت نفت گفت: «به طور کلی ۳ ماه و ۱۲ روز برای انجام این عملیات وقت صرف شد. ۱۲ روز بچه ها به تمرین فن شنا و غواصی پرداختند؛ چراکه آنها اصلاً با فن شنا و غواصی آشنایی نداشتند. ... فقط ۲۹ روز وقت صرف مهار چاه شماره ۳ نوروز شد که از این ۲۹ روز، ۱۲ روز به منظور فیلم برداری اختصاص یافت و حدود ۷ ساعت فیلم از منطقه نشت نفت به دریا فیلم برداری شد و بعد از آن طی ۱۷ روز مهار چاه نفت صورت گرفت.»

وی در ادامه مصاحبه به مشکلات این عملیات پرداخت و مواردی نظیر متقاعد ساختن مهندسان وزارت نفت در مورد توانایی گروه برای انجام این کار، در اختیار نداشتن ابزارآلات مورد نیاز، جنگی بودن منطقه، وضعیت دریا، اجبار به استفاده از لنج برای تردد به منظور گریز از رادارهای دشمن و آشنا نبودن افراد گروه به فنون شنا و غواصی را از عمده ترین مسائل پیش روی گروه در مهار چاه نفت عنوان کرد.

سرپرست گروه مهارکننده چاه نفت افزود: «ابتدا روی یک طرح دو ماه کار شد و تصمیم گرفته شد تا از چاه مورد نظر مجدداً بهره برداری شود، اما از آنجا که ما روی این گونه چاه ها کار نکرده بودیم وقتی با آن مواجه شدیم مشاهده کردیم لوله انتقال نفت که در کف دریا افتاده و خم شده است قابل بهره برداری مجدد نیست و باید فکر دیگری برای آن کرد، به همین منظور در تدارک طرح دیگری برآمدیم که طرح دوم هم در حین عمل با مشکل روبه رو شد و خلاصه با کمی تغییر در طرح اول عملیات را دنبال کردیم که به خواست خدای بزرگ به نتیجه رسید.»

ابوالحسنی هزینه مالی عملیات را از ابتدا تا انتها ده میلیون تومان اعلام کرد و افزود: «حال اینکه یک شرکت از طریق شرکت "اسکن بی" یک ربع فیلم تهیه کرد و حدود یک میلیون دلار پول گرفت که آن فیلم هم به درد نخورد چون تار و نامفهوم بود.»^(۱)

وی با اشاره به اینکه علاوه بر چاه شماره ۳ نوروز، چاه های آسیب دیده دیگری نیز در خلیج فارس، وجود دارد، گفت: «آنها چون در حال سوختن هستند برای منطقه و خلیج فارس ضرر ندارد. تنها چاه خطرناک، چاه شماره ۳ نوروز بود که طی یک عملیات مداوم و با همت کارگران پالایشگاه تهران مهار شد. در حال حاضر دریا به حالت عادی خود برگشته است و دیگر از نشت نفت خبر نیست.»

در همین زمینه، رادیو بی بی سی در تفسیری ضمن بررسی چگونگی آلودگی خلیج فارس و

ص: ۶۲۸

میزان آن تأکید کرد که «در این اواخر شواهد قابل ملاحظه ای حاکی از آلودگی شدید خلیج فارس دیده نشده [است]». این رادیو در مورد اطلاعیه دیروز وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران در خصوص مهار چاه نفت نوروز افزود: «اطلاعیه دیروز ایران دایر بر مرمت یکی از چاه های نفت موجب آسایش فکری تقریباً تمام کشورها و ساکنان منطقه بجز شاید عراق شده باشد.» بی بی سی در ادامه با اشاره به اینکه در ماه های اخیر پیشنهادهای متعددی برای آتش بس موقت به منظور تعمیر چاه های نفت آسیب دیده مطرح شده بود، بر مخالفت ایران با آتش بس تأکید کرد و طرفین درگیر در جنگ را به علت نادیده گرفتن ضرورت مرمت چاه های مذکور مقصر دانست. این رادیو افزود: «بیانیه دیروز رادیو تهران نشان داد که متخصصان ایرانی سرانجام یکی از چاه های نوروز را بدون برقراری آتش بس و یا دریافت کمک از متخصصان خارجی مرمت کرده اند. بدون تردید این موفقیت بزرگی بوده است.» (۱)

خبرگزاری رویتر نیز از ژنو گزارش داد: «بنیاد جهانی حیات وحش امروز ضمن استقبال از بیانیه روز گذشته ایران مبنی بر مرمت و مسدود ساختن یکی از چاه های نفت صدمه دیده خلیج [فارس] در مورد ادامه تهدید حیات که به زیان این منطقه بر اثر نشت دیگر چاه ها است ابراز نگرانی کرد. سخنگوی بنیاد جهانی حیات وحش گفت جزایر مرجانی از جلبک ها و مولکول های مرده که به طور معمول مرجان ها را از جلبک ها پاک می کنند پوشیده شده است و سبب گسستگی در زنجیره غذایی حلزون ها، میگو ها و ماهی های جوان و همچنین آبزیان بزرگ تر گردیده و رشد آنها را تهدید می کند.» (۲)

همچنین، به گزارش رویتر، «رئیس یک سازمان ضد آلودگی خلیج [فارس] امروز در بحرین اعلام داشت عملیات مهار کردن یک چاه نفت ایران موفقیت چشمگیر بوده است.» خالد فخر و رئیس مرکز کمک های فوری دوجانبه دریایی، در مصاحبه ای با خبرگزاری رویتر گفت: «مهار یکی از چاه های نفتی در منطقه نفتی نوروز ایران ثابت کرد که ما در منطقه دانش لازم برای حل این مشکل را داریم.» رویتر افزود: «وی ضمن اینکه از تأیید خبر مهار چاه نفت توسط ایران خودداری کرد، از توانایی ایران در مهار این چاه تعجب نکرد و افزود: اوایل امسال ایران جزئیات تکنیکی جامعی را پیرامون مهار این چاه ارائه کرده بود.» (۳)

با این حال، رادیو بغداد خبر پخش شده در مورد مهار چاه نفت را بی اساس دانست و گفت: «ما برای حکمرانان تهران و خلق های ایران مؤکد می سازیم که این خبر عاری از صحت است. چه، هنوز آتش در این چاه زبانه می کشد و اظهارات دیروز سردمداران رژیم خمینی چیزی بجز دروغ نمی باشد.» (۴)

۱

به مناسبت هفته جنگ، سرپرست و قائم مقام جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

ص: ۶۲۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱۷/۱۳۶۲، ص ۲۷، رادیو بی بی سی، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۱۷، ژنو - خبرگزاری رویتر، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۱۸، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو بغداد، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

گزارشی از نحوه و ابعاد عملکرد این ارگان در طول سه سال جنگ عراق و ایران ارائه کردند.

سیف الله وحیددستجردی سرپرست هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، در گفت و گویی اختصاصی با روزنامه کیهان در خصوص نقش هلال احمر در جنگ، با اشاره به تأکید امام خمینی بر اصلی بودن مسئله جنگ برای تمام ارگان ها، گفت: «هلال احمر نیز وظیفه شرعی و قانونی خود می داند که در رابطه با جنگ فعال باشد و آنچه که رضایت خدا، امام و مردم است، اعمال کند.» وی با اشاره به وظایف اصلی هلال احمر که رسیدگی به امور اسرا، معلولین، مصدومین و مفقودین است راجع به عملکرد این سازمان بعد از شروع جنگ عراق و ایران گفت: «در سال ۱۳۵۹ جنگ شروع شد و در این بحران هلال احمر با اینکه دستخوش گیرودارهای سیاسی بود و به خوبی نمی توانست ایفای نقش کند، تعداد زیادی از افراد متخصص و کاردان خود را به جبهه ها اعزام کرد، که بعد از رفع کشمکش های سیاسی، ستاد امداد و جبهه و سایر ستادهای مختلف در هلال احمر تشکیل شد و در رابطه با جنگ مستقیماً وارد عمل شدند که با فعالیت مستمر خود توانسته است ۱۲ هزار نفر امدادگر ماهر را به جبهه های جنگ گسیل دارد که تا به حال نیز بیش از ۲۰۰ نفر از این افراد نیز به شرف شهادت نایل آمده اند.»

سرپرست سازمان هلال احمر جمهوری اسلامی ایران در ادامه ضمن اشاره به فعالیت های این سازمان در تهیه و ارسال دارو و آمبولانس و کمک های مردمی به جبهه های جنگ راجع به نحوه فعالیت هلال احمر در رابطه با مفقودین، مصدومین و اسرای جنگ گفت: «هلال احمر از طریق صلیب سرخ جهانی و معاونت بین المللی در ارتباط مستقیم است و با ارتش نیز در رابطه با اسرا در ارتباطیم.» وی افزود: «واحدی در هلال احمر وجود دارد که بستگان اسرا و مفقودین با عکس و مشخصات دقیق مراجعه می کنند و ما از طریق صلیب سرخ جهانی وارد کار می شویم و اطلاعات کسب شده را در اختیار بستگان آنان قرار می دهیم که البته سپاه پاسداران نیز در این رابطه ما را یاری می کند.»

وحیددستجردی در ادامه، ضمن تأکید بر تلاش همه جانبه هلال احمر در امدادسانی به هنگام بروز حوادثی از قبیل بمباران هوایی و موشک باران مناطق مسکونی، به فعالیت های اداره کل روابط و همکاری های امور بین الملل در زمان جنگ اشاره کرد و گفت: «وظیفه این اداره در ارتباط با جنگ تحمیلی عراق علیه ایران کسب خبر در مورد مفقودین است که با تلاش مسئولین مربوطه سعی در مشخص نمودن وضع آنها دارد و بر طبق ماده ۳۳، ۷۰، ۷۱، ۷۲ قرارداد چهارگانه ژنو از بدو اسارت به اسیران جنگی، امکان مستحضر ساختن خانواده هایشان به کمیته بین المللی صلیب سرخ داده می شود و سپس مجاز خواهند بود که به طور منظم با خانواده خود پیام رد و بدل نموده و مرسولات کمکی دریافت دارند، لکن رژیم جنایتکار بعث عراق از بازدید شدن تعدادی از اسراء ایرانی توسط نمایندگان کمیته بین المللی صلیب سرخ ممانعت به

وی در پایان راجع به نقض قرارداد ژنو از سوی عراق افزود: «قراردادهای ژنو براساس احترام به شخص و حیثیت انسانی بوده و مقرر داشته اند به کسانی که مستقیماً در جنگ شرکت ندارند و یا به علت بیماری با زخم به اسارت و یا هر دلیل دیگری قادر به جنگیدن نیستند، احترام گذاشته و در مقابل اثرات جنگ حمایتشان نموده و دردمندان را بدون تبعیض پرستاری کنند، ولی متأسفانه دولت متجاوز بعث عراق نه تنها در حین جنگ قراردادهای چهارگانه ژنو را رعایت ننموده است بلکه آنها را زیر پا گذاشته است.»^(۱)

قائم مقام جمعیت هلال احمر در گزارش خود ابتدا راجع به امداد، بسیج نیروهای مردمی، تهیه وسایل امدادی و خدماتی و ارسال آنها به جبهه گفت: «در طول دو سال اخیر، بیش از ۱۴ هزار پزشک امدادگر و نیروهای فنی و خدماتی به جبهه ها اعزام شده اند و طی این مدت نیز تعدادی از امدادگران این جمعیت در راه خدمت به رزمندگان جبهه های نبرد حق علیه باطل شهید و مجروح شده اند. تهیه وسایط نقلیه، آمبولانس و تأمین نیازهای پشت جبهه، استفاده از هلیکوپتر و هواپیمای هلال احمر برای انتقال و تخلیه مجروحین، ارائه خدمات دیگر در جبهه های نبرد حق علیه باطل است.» وی در مورد تهیه و ارسال دارو به جبهه ها نیز افزود: «در این زمینه از طریق مرکز امداد دارویی، شامل کمک های مسلمانان داخل و خارج کشور و داروهای خریداری شده و مرکز فوریت های دارویی و تجهیزات پزشکی شامل تجهیزات و داروهای کمیاب از طریق نمایندگی های خارج تهیه می شود، داروها و تجهیزات مورد نیاز به جبهه ها ارسال می شود.»

وی سپس، با اشاره به اختصاص یک قطار بیمارستانی برای انتقال مجروحان غیراورژانسی به تهران و دیگر مراکز درمانی در طول مسیر جبهه های جنوب به تهران، در مورد سایر خدمات و امکانات هلال احمر اضافه کرد: «هلال احمر همچنین دارای ۶ مرکز دست و پا سازی در تهران، اصفهان، مشهد، سنندج و شیراز است که توسط جانبازان اداره می شود.» قائم مقام جمعیت هلال احمر با رضایت بخش خواندن وضعیت بهداشتی و سلامت اسرای عراقی از تأسیس چندین درمانگاه در کنار مراکز نگهداری اسرای عراقی خبر داد. وی درباره آمار اسرای عراقی که در بیمارستان تختی بستری شده اند گفت: «در این بیمارستان تاکنون جمعاً ۱۸۹۱۸ نفر به طور سرپایی درمان، ۶۳۵ مورد بستری و ۲۱۴ مورد تحت عمل جراحی قرار گرفته اند.»^(۲)

۱

در حالی که در جریان سفر هیئت بلندپایه ایرانی به چین - که هفته پیش به ریاست علی اکبر ولایتی انجام شد - راجع به مذاکره در خصوص خرید های تسلیحاتی هیچ خبری به طور رسمی انتشار نیافته و وجود این سنخ مذاکرات در حد گمانه زنی باقی مانده بود، امروز برخی منابع از مذاکرات تسلیحاتی میان هیئت ایرانی و مقامات چینی خبر دادند.

ص: ۶۳۱

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۳۱/۶/۱۳۶۲، ص ۳.

راديو صدای امريکا به نقل از گزارشگر روزنامه وال استريت ژورنال با اشاره به روابط تسليحاتی ايران و کره شمالی، اين کشور را واسطه انتقال سلاح های چینی به ايران دانست و گفت: «هرچند که سلاح های شوروی از طريق کشورهای ديگر به ايران می رسد، در اين میان چين تصميم گرفت فروش های تسليحاتی خود را به ايران از طريق کره شمالی افزايش دهد. ... جزئیات کار در جريان دیدار هیئت بلندپایه ایرانی از پکن مورد بررسی قرار گرفت. باوجود این چين مایل نبود آشکارا فروش اسلحه به ايران را بپذیرد، زیرا از آن بیم داشت که دوستان عربش به ویژه مصر را از خود برنجانند.» (۱)

هاشمی رفسنجانی رئيس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع نیز در خاطرات امروز خود در این باره نوشته است: «شب، آقای دکتر ولایتی [وزیر امور خارجه] آمد. گزارش سفرش به چين و بنگلادش را داد. از نفوذ انقلاب در میان مردم بنگلادش و لزوم تقویت روابط گفت و اینکه چینی ها حاضر شده اند به طور غیررسمی از طریق شرکت هایی که در هنگ کنگ دارند به ما اسلحه بدهند.» (۲)

۱

راديو مسقط از تلاش های ديپلماتیک و پیگیر امريکا برای پایان دادن به جنگ ايران و عراق خبر داد. به گفته این راديو، نماینده دائمی امريکا در سازمان ملل متحد امشب در یک مصاحبه مطبوعاتی در محل نمایندگی امريکا در نیویورک، ضمن اعلام این خبر و درحالی که از ذکر جزئیات تلاش های امريکا برای برقراری صلح میان عراق و ايران خودداری کرد «تأکید نموده که عصمت کتانی نماینده عراق در سازمان ملل، از دولت امريکا خواسته است به طور فعال تری در حل اختلاف کشورش با ايران دخالت نماید.» (۳)

ایندیرا گاندی نخست وزیر هند و رئيس دوره ای سازمان جنبش عدم تعهد نیز در مصاحبه ای در نیکوزیا (پایتخت قبرس)، بر ادامه تلاش های این سازمان برای برقراری آتش بس در جنگ ايران و عراق تأکید کرد. وی افزود: «سفرهای ناراسیما رائو وزیر امور خارجه هند، بخشی از این تلاش هاست، ولی هنوز نمی توان نتیجه را پیش بینی کرد.» (۴)

۲

امروز هم زمان با سومین سالگرد آغاز جنگ عراق و ايران، برخی مطبوعات و رسانه های جهان تحلیل ها و تفسیرهایی درمورد این جنگ منتشر کردند. در این میان روزنامه ملی (چاپ ترکیه) به صراحت عراق را آغازگر جنگ معرفی کرد؛ فرانکفورتر آلگمانیه ايران را متهم کرد که با لجاجت بر ادامه جنگ اصرار می ورزد و راديو صدای امريکا نیز تحلیلی از اوضاع نظامی و اقتصادی طرفین درگیر جنگ ارائه کرد.

روزنامه ملی (چاپ ترکیه) در ابتدای مقاله خود با خطی درشت جملاتی را به نقل از صدام

ص: ۶۳۲

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱۷/۱۳۶۲، صص ۲۵ - ۲۴، راديو صدای امريکا، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۲- اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۶، ص ۲۳۶.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۸، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۳۹، راديو مسقط، ۱/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱۷/۱۳۶۲، ص ۴، نیکوزیا - خبرگزاری رویت، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

حسین درج کرد که بیانگر اقرار به آغازگری جنگ می باشد. این روزنامه نوشته است: «من اولین تیر را به سوی ایران شلیک کردم، اولین آتش را من به طرف ایران گشودم، شروع کننده جنگ من هستم و قسم می خورم که از اعتراف اینها هیچ مخالفت نمی کنم و افتخار نیز می نمایم.»

روزنامه مزبور در ادامه، برخی مستندات و گفته های مقامات عراقی قبل از آغاز رسمی جنگ را منتشر کرده که از عزم عراق برای تجاوز به ایران حکایت دارد. در میان این مستندات علاوه بر اظهارات جنجالی سفیر عراق در بیروت (۱) و سخنان صدام حسین رئیس جمهور عراق که در مصاحبه ای با لحنی تند ایران را محکوم کرده و گفته بود «برای حل مسئله خود و ایران آماده زور نیز هست»، به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس آمده است: «آسوشیتدپرس در روزهای قبل از جنگ، از کویت گزارش داده است که عراق برای تحت کنترل خود در آوردن تمامی شط العرب (اروند رود) تمامی نیروهای خود را به کار خواهد بست.» (۲)

رادیو صدای امریکا نیز امروز به نقل از گزارشگر روزنامه وال استریت ژورنال - که مدعی است تابستان امسال به ایران سفر کرده است - تفسیری در مورد معاملات تسلیحاتی ایران با کره شمالی و چین، وضعیت نیروی هوایی و دریایی دو کشور ایران و عراق و نیز اوضاع اقتصادی ایران پخش کرد.

این رادیو با اشاره به حجم زیاد خریدهای تسلیحاتی ایران از کره شمالی و چین و تأکید بر نقش واسطه گری کره شمالی میان ایران و چین، مدعی شد دستگیری اعضای حزب توده و انحلال این حزب که موجب تیرگی روابط ایران و شوروی شد، از عوامل نزدیکی ایران و چین است. رادیو صدای امریکا با استناد به گزارش وال استریت ژورنال اعلام کرد: «چین فروش تجهیزات نظامی را به عنوان بخشی از سیاست های خارجی اش به کار می برد، سلاح هایش بیشتر به کشورهایی می رود که مایل اند یا خود را از مسکو دور نگاه دارند یا موازنه ای در برابر نفوذ شوروی در منطقه به وجود آورند.»

به گفته رادیو امریکا روزنامه مذکور در ادامه با اشاره به ناتوانی ایران از خرید هواپیماهای جنگی از سایر کشورها، افزوده است: «نیروی هوایی ایران ضعیف ترین بخش از قدرت دفاعی ایران بوده است، از دست دادن ۷۵ فروند هواپیما در جنگ همراه با نبودن قطعات یدکی برای هواپیماهای نظامی ساخت امریکا تعداد هواپیماهای فعال رزمی ایران را در بهار سال جاری به حدود یک صد فروند کاهش داد. در برابر، عراق در حدود ۴۰۰ هواپیمای فعال روسی و فرانسوی در اختیار داشت. از سوی دیگر، نیروی دریایی ایران از نظر نیروی انسانی ۵/۴ برابر بزرگ تر از نیروی دریایی عراق

ص: ۶۳۳

۱- عبدالحسین مسلم حسن سفیر عراق در لبنان، در گفت و گویی با روزنامه النهار در تاریخ ۹/۸/۱۳۵۸، از ایران خواست قرارداد الجزایر را لغو کند، حقوق عراق در شط العرب را اعاده نماید، سه جزیره را در خلیج فارس تخلیه و به امارات متحده عربی پس دهد و نهایتاً به اقوام عرب، کرد و بلوچ خودمختاری اعطا کند. (خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۲۲، ۹/۸/۱۳۵۸، ص ۱۱). خبرگزاری فرانسه این سخنان را «درخواست رسمی عراق از ایران» خواند و رادیو لندن آن را «بیانیه ای تصویب شده از سوی دولت عراق» نامید. (همان، ص ۱۲).

۲- همان، ص ۸، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

است. از آغاز جنگ دولت ایران ارتش را از یک صد هزار تن به حدود سیصد و بیست هزار تن افزایش داده است. علاوه بر این، یک صد و پنجاه هزار تن در سپاه پاسداران خدمت می کنند. بخشی از سپاه برای کمک به ارتش در جبهه به کار می رود، بقیه وظیفه حفظ امنیت داخلی، مقابله با عملیات خرابکاری و سرکوبی شورش های قومی را برعهده دارند. ...»^(۱)

از سوی دیگر، روزنامه فرانکفورتر آگمانیه (چاپ آلمان) با مطلبی نه چندان بی طرفانه، به تحلیل اوضاع اقتصادی و داخلی دو کشور ایران و عراق و نیز بررسی امکان پایان یافتن جنگ در آینده ای نزدیک پرداخته است. این روزنامه با اشاره به گذشت سه سال از آغاز جنگ عراق و ایران مدعی شد: «عراق از یک سال و نیم قبل تاکنون، بارها به ایران پیشنهاد صلح نموده و هر نوع میانجیگری را با آغوش باز پذیرفته است (بدون در نظر گرفتن اینکه این وساطت از جانب چه کسی صورت می گیرد.)» این روزنامه آلمانی سپس با طرح این ادعا که در ایران امام خمینی و اطرافیان وی در اندیشه سقوط صدام و تأسیس یک جمهوری اسلامی در عراق هستند، دولت عراق را دارای ثبات معرفی کرده و دستیابی «به این هدف» را در وضعیت کنونی دور از دسترس دانسته است.

فرانکفورتر آگمانیه در ادامه، به تحلیل اوضاع داخلی و اقتصادی عراق پرداخته و نوشته است: «این موضوع بسیار قابل توجه و شگفت انگیز است که با وجودی که موقعیت اقتصادی عراق تحت فشار جنگ سخت به وخامت گراییده، اما این محاسبات تحقق نیافته است. شیعیان عراق در درجه اول ماهیت عربی و بعد وابستگی به مذهب خود را مد نظر قرار می دهند. صدام حسین به خوبی موفق شده است که حس وطن پرستی مردم را تحریک و آنان را [به] انجام خواسته های خود ترغیب نماید. هنوز هم عراقی ها طلا و زیورآلات خود را به خاطر کمک اقتصادی به هزینه های جنگی، تقدیم دولت می نمایند. علت هم این است که صادرات نفتی عراق در سال گذشته نسبت به زمان قبل از جنگ به میزان زیادی کاهش یافته است. عراق فقط به وسیله تنها خط لوله نفتی که برای این کشور باقی مانده می تواند نفت تولیدی خود را به خارج صادر نماید.»

این روزنامه در پایان چنین نتیجه گیری کرده است: «به این ترتیب، جنگ بین متعصبین اسلامی ایران و ناسیونالیست ها و سوسیالیست های عرب عراق برای به دست آوردن تسلط و برتری در خلیج [فارس] ادامه خواهد داشت و پایان آن هم معلوم نیست. ایران نه تنها حاضر به سازش و تغییر مسیر خود نیست، بلکه خواستار مجازات و گوشمالی رئیس جمهور عراق و شناسایی و تعیین متجاوز و دریافت غرامت به میزان بسیار زیاد است.»^(۲)

۱

چندی پیش تلویزیون فرانسه با عده ای از اسرای ایرانی در یکی از اردوگاه های عراق مصاحبه ای انجام داد که به دلیل اعتراض اسرا به بی حجابی خبرنگار زن این تلویزیون، به مصاحبه ای جنجالی تبدیل شد. متن و حواشی این مصاحبه - که امشب از صداوسیما جمهوری اسلامی ایران پخش شد - به نقل از روزنامه جمهوری اسلامی، چنین است:

ص: ۶۳۴

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲/۷/۱۳۶۲، صص ۱۵ - ۱۲، رادیو صدای امریکا، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۲- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۰۰، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۱۰ - ۸، به نقل از روزنامه فرانکفورتر آگمانیه.

برای انجام مصاحبه ابتدا اسرای ایرانی را به یک سالن نسبتاً بزرگ و تمیز منتقل کردند. در آنجا یک گزارشگر زن هندی همراه با گروه خبری تلویزیون فرانسه و چند نفر از مأموران امنیتی و نظامی وارد سالن شدند. فیلمبردار در کنار در ورودی ایستاد و زن خبرنگار بدون حجاب وارد شده، طول سالن را طی کرد، درحالی که اسرای ایرانی «سر خود را به زیر افکنده نه به زن نگاه می کنند و نه به دوربین چی. ... زن پرسشگر در مقابل یک رزمنده بزرگ که در نظر او خردسال می آید می نشیند و می خواهد با او مصاحبه کند. رزمنده بزرگ اسلام پاسخ نمی دهد. شخص مزدور به زبان فارسی با طرز تهدیدآمیزی از او می خواهد که پاسخ زن را بدهد. ... زن پرسشگر می گوید: اجازه می دهید که من حجاب سر کنم شما جواب دهید؟ [حجاب سر کرده و سپس می پرسد:]

- چند سال دارید؟

- ۱۶ سال.

- از کدام شهر هستید؟

- اصفهان.

- وقتی که آقای خمینی گفتند که این بچه ها مال ما نیستند، ما نمی گیریم، شما چه فکری در این مورد دارید؟

- من به این سؤال جواب نمی دهم زیرا سیاسی می باشد. او رهبر من است و هر کاری که او گفت، او گفت بروید ما می رویم و هرچه ایشان بگویند.

- عقیده شما چیست که این چنین اسیر شده اید و رفتید به ارتش و بدین نحو در اینجا به سر می برید، عقیده شما چه بوده است؟

- عقیده و راه اسلام بود و به خاطر اینکه اسلام در خطر بود و من وظیفه خودم دانستم که از اسلام و خودم دفاع کنم.

- شما آیا می خواهید جنگ تمام بشود. آتش بس می خواهید؟

- ما آتش بس نمی خواهیم ما پیروزی حق علیه باطل می خواهیم.»

گزارشگر تلویزیون فرانسه سپس سراغ اسیر دیگری که سن و سال بیشتری داشت، رفت. اسیر ایرانی، قبل از اینکه سؤالات آغاز شود، از خبرنگار زن خواست که حجاب خود را رعایت کند و افزود: «خواهش از شما این است که در داخل و خارج از آسایشگاه و اردوگاه حجاب خودتان را حفظ کنید و بیایید که من بتوانم با شما مصاحبه کنم.»

خبرنگار پرسید:

- درباره جنگ چه فکری برای ایران دارید؟

- جنگ هر موقع که خدا بخواهد تمام می شود و هر موقعی که مصحلت خداوند می باشد تمام خواهد شد. (۱)

ص: ۶۳۵

امروز تعدادی از نیروهای اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ در حال شناسایی روی ارتفاع کله اسبی با یک گروهان از نیروهای دشمن که از محدوده بانی بنوک به ارتفاعات سورن نفوذ کرده بودند مواجه شدند. (۱) این عده گروهی از نیروهای تیپ ۴۲۴ ارتش عراق بودند که در قالب گشت شناسایی رزمی، حرکت خود را به طور مشخص پس از تک در محدوده چپ دزلی و کمانگر (۲) آغاز (۳) کرده و بدون آگاهی از حضور نیروهای خودی در ادامه حرکت خود، با استفاده از شکاف ۴ الی ۵ کیلومتری بین نیروهای خودی، ضمن تصرف سمت چپ چاله سبز از طرف بانی بنوک و تپه کله اسبی، در بالای ارتفاع کله اسبی به سمت سورن مستقر شدند. (۴) نیروهای دشمن سپس، با اعزام دیده بان نفوذی، جاده سیاناو - چاله سبز در شرق سورن را زیر آتش توپخانه قرار دادند، در پی این اقدام، چهار اتوبوس ارتش (۵) هنگام عبور از این جاده، بر اثر اصابت گلوله های توپخانه دشمن زمینگیر شدند. (۶)

پس از مشاهده گروهان عراقی یکی از نیروهای خودی برای گزارش نفوذ ارتش عراق به سورن، به مقر لشکر ۱۴ امام حسین (ع) بازگشت و چهار تن دیگر نیز به صورت نامحسوس، دشمن را تعقیب و سه تن از نیروهای جامانده عراقی را اسیر کردند. (۷) براساس اعتراف این اسرا، مأموریت

ص: ۶۳۸

۱- سند شماره ۱۲۹۱۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی موقعیت سورن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۵)، صص ۸-۳.

۲- مابین چاله سبز و سورن (سند شماره ۲۰۳۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش واحد طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) به طرح و عملیات ستاد مرکزی، ۴/۷/۱۳۶۲). دشمن با اجرای تک در سمت چپ دزلی و روی ارتفاع کمانگر قصد داشت ارتفاع ۲۲۰۰ و سمت چپ آن ارتفاع تپه را به تصرف خود درآورد. (سند شماره ۱۲۷۸۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی تحرکات نیروهای خودی و دشمن (والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۰)، صص ۵-۴).

۳- سند شماره ۲۰۳۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا به طرح و عملیات ستاد مرکزی، ۴/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۱۶۶۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا به فرماندهی قرارگاه مقدم حمزه، ۲/۷/۱۳۶۲.

۵- امیریگی در گزارشی به غلامعلی رشید اعلام کرد: «گلوله ها بر روی اتوبوس ها برخورد کرده و فعلاً شهیدی نداده ایم.» (سند شماره ۱۲۹۱۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی موقعیت سورن، والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۵)، ص ۴).

۶- همان.

۷- سند شماره ۱۲۹۱۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸-۳.

گروهان گشتی عراق تأمین قله سورن برای استقرار گردان ۳ تیپ ۴۲۴ (۱) در این منطقه بوده است. (۲)

در پی تصرف بخشی از ارتفاعات سورن توسط ارتش عراق حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) با تأکید بر اینکه «باید اینجا حمله بکنیم چون دشمن می خواهد بیاید منطقه را از دست ما بگیرد»، ارزیابی گزارش های شناسایی را به منظور انجام اقدام جدی برای بازپس گیری سورن در دستور کار قرار داد. (۳)

۱

فرماندهان ارشد قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و مقدم حمزه در ادامه جلسات خود به منظور بررسی مشکلات قرارگاه های تاکتیکی حمزه برای اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، امروز به ارزیابی مشکلات لشکرهای ۴۱ ثارالله (ع) (حمزه ۵)، ۲۵ کربلا - (حمزه ۳) و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) (حمزه ۲) در قرارگاه مقدم حمزه (۴) پرداختند.

در ابتدای این جلسه رزم حسینی معاون لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، از فعالیت های این لشکر در منطقه عملیاتی دهانه شیلر گزارش داد. وی در تشریح طرح مانور، مشخص نبودن مأموریت لشکر ۴۱ را از مشکلات اساسی پیش روی این یگان عنوان کرد و گفت: «لشکر ۴۱ ثارالله» در روز اول احتیاط قرارگاه حمزه، روز دوم احتیاط لشکر امام حسین (ع)، روز سوم احتیاط تیپ قمر بنی هاشم (ع) و روز چهارم احتیاط کانی مانگا [است].» در ادامه جلسه با توضیحات رشید و شمخانی این مشکل تقریباً حل شد و مقرر گردید لشکر ۴۱ ثارالله (ع) کار شناسایی خود را روی پنجویں به عنوان احتیاط تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) ادامه دهد. پس از آن کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، ضمن بیان گزارشی از اقدامات این لشکر در منطقه دهانه شیلر، افزود: غیر از مسئله پشتیبانی لشکر، مشکل عمده ای وجود ندارد و کار شناسایی نیز انجام شده است. در این نشست قرار شد لشکر ۲۵ کربلا - محور نهنی به روی محور سربالاه و بلاله را شناسایی کند تا در صورت امکان و صلاحدید فرماندهان، از این محور وارد عمل شود.

سپس کریم نصر فعالیت های تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) در منطقه عملیاتی دهانه شیلر را تشریح و مسائل ادغام نیرو، کمبودهای پشتیبانی و زرهی را از مشکلات پیش روی این تیپ در اجرای عملیات والفجر ۴ عنوان کرد. (۵)

ص: ۶۳۹

۱- تیپ ۴۲۴ عراق در سیدصادق و گردان های ۲ و ۳ این تیپ در پنجویں مستقر هستند. (گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به فرمانده لشکر ۱۴ و اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه، ص ۳۰).

۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به فرمانده لشکر ۱۴ و اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه، ص ۳۰.

۳- سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی مانور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۲)، صص ۴ - ۱.

۴- علی شمخانی قائم مقام فرمانده کل سپاه، غلامحسین بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، احمدپور لجستیک، اکبر غمخوار تدارکات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، رزم حسینی معاون لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، محمدحسن کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و افقهی قائم مقام منطقه ۶ سپاه در این جلسه حضور داشتند.

۵- سند شماره ۱۲۹۱۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی شناسایی لشکر ۴۱ ثارالله، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳۱/۶/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۴)،

شهرهای آبادان و خرمشهر در ۴۸ ساعت گذشته نیز همچون روزهای قبل، زیر آتش سلاح های سبک و سنگین دشمن قرار داشتند.

شهربانی استان خوزستان گزارش داد: علاوه بر تبادل آتش بین دوطرف، دشمن در ساعات مختلف مناطق پل نو، شلمچه، پاسگاه زید، جزیره مینو، کوت شیخ، دیرفارم، نیروی دریایی، گمرک و راه آهن را زیر سلاح های دوربرد خود قرار داد، که بر اثر آن ۱۸ نفر از نیروهای بسیج، سپاه، ارتش و ژاندارمری و یک غیرنظامی مجروح شدند. براساس گزارش مذکور، از ساعت ۲۱ الی ۲۲:۴۵ دیروز، هم زمان با برگزاری مراسم دعای کمیل، مناطق مختلف شهر زیر آتش سلاح های دوربرد عراق قرار داشتند. در جریان این حملات چند باب منزل مسکونی ویران شد. (۱)

گزارش شهربانی خوزستان از آبادان نیز حاکی است بر اثر تداوم گلوله باران این شهر در ۴۸ ساعت گذشته به درمانگاه شماره ۱ و ۶ باب منزل مسکونی خساراتی وارد شده و تعدادی نخل و حصارِ باغ چند منزل طعمه حریق شدند. (۲)

امروز در آذربایجان غربی درگیری هایی میان نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی رخ داد که خسارات و تلفاتی در پی داشت.

به گزارش اداره اطلاعات شاجا در درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در پایگاه بردوک محال صومای ارومیه، ۸ تن از نیروهای ژاندارمری و ۳۵ نفر از بسیجیان مجروح شده و ۴ تن هم به شهادت رسیدند. (۳) طبق اعلام یک نشریه داخلی سپاه پاسداران از مهاجمان نیز ۲۷ نفر کشته شدند. (۴)

امروز همچنین در اطراف سلماس، عده ای از نیروهای خودی که برای اجرای کمین به منطقه اورتونوس رفته بودند با گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند و پس از عقب نشینی مهاجمان، تا ارتفاعات کری گان آنها را تعقیب کردند. در این درگیری ۲ تن از افراد ضدانقلاب کشته و عده ای زخمی شدند. (۵)

علاوه بر این، گروهی از مهاجمان مسلح شب هنگام به روستای دیدان از توابع محال براندوزچای آذربایجان غربی حمله کرده و افراد یک خانواده را که چند تن از آنها عضو واحد بسیج مستضعفین بودند، ربودند. (۶)

با گذشت بیش از چهار سال از تأسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و درحالی که با وقوع جنگ دامنه مأموریت های این ارگان از سطح اقدامات امنیتی و مقابله با ضدانقلاب فراتر رفته و این سازمان به یکی از دو ارگان اصلی نظامی و دفاعی کشور تبدیل شده است، مسئولان این

ص: ۶۴۰

۱- سند شماره ۲۹۱۱۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۲/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۹۱۱۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۲/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۴۴۵۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیر، ۲/۷/۱۳۶۲.

۴- دفتر فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه ۳، بولتن اخبار و رویدادهای هفته، شماره ۳، ۳/۸/۱۳۶۲، ص ۷.

۵- سند شماره ۳۵۴۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد طرح و عملیات سپاه سلماس به طرح و عملیات منطقه ۱۱، ۳/۷/۱۳۶۲.

۶- گزیده اسناد مناطق کردنشین (ارومیه)، جلد ۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ص ۱۵۳.

نهاد تصویب و اجرای مجموعه ای از موارد انضباطی را ضروری تشخیص و تهیه طرح ها و آیین نامه های مربوط به آن را در دستور کار قرار داده اند. در این زمینه امروز، فرمانده کل سپاه پاسداران "طرح بنیان مرصوص" را به واحدهای تابعه ابلاغ کرد.

این طرح که هدف از آن «تحکیم و تقویت نظم و انضباط در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی» عنوان شده است، شامل دستورالعمل هایی درباره انضباط ظاهری پاسداران؛ مراسم صبحگاه؛ مراسم رژه؛ انضباط محیط؛ انضباط اتومبیل های سازمان رزمی و منضم به یک آیین نامه انضباطی است.

در طرح مذکور، در بخش مربوط به انضباط ظاهری پاسداران پس از ذکر احادیث و روایات مختلف از پیامبر اسلام (ص) و ائمه (ع) راجع به اهمیت و جایگاه نظم و نظافت در اسلام آمده است: «بلندی موی سر به گونه ای باشد که روی گوش و یقه نیامده و حداقل آن نیز از نمره ۴ کمتر نبوده و همواره مرتب باشد. بلندی محاسن از حد متعارف (حدود ۲ سانتی متر) تجاوز نکرده و حداقل آن نیز از میزان شرعی کمتر نشود و همواره مرتب باشد. آقایان روحانیون مستثنی هستند. [درمورد] شارب، حد شرعی رعایت شده و روی لب نباشد.»

همچنین در خصوص مراسم صبحگاه و رژه مقرر شده است: «متناسب با ساعت کار سپاه در فصول مختلف سال هر روز صبح به مدت ۲۵ دقیقه مراسم صبحگاه» برگزار شود. مراسم رژه نیز «جهت آمادگی مداوم نیروها در هر ماه در یکی از روزها پس از انجام مراسم صبحگاه به مدت حداقل نیم ساعت» اجرا شود. (۱)

۱

نماز جمعه این هفته تهران به امامت هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، اقامه شد. مباحث مربوط به عدالت در استان های محروم، گزارش بازدید از استان های سیستان و بلوچستان، هرمزگان و کرمان، اقدامات انجام شده در مناطق محروم، وضعیت بنادر کشور، هفته جنگ، علل نپذیرفتن آتش بس از سوی ایران، جنگ روانی علیه ایران در ماجرای تحویل سوپراتانداردها و مهار نشد نفت از چاه نوروز، مهم ترین محورهای سخنان خطیب نماز جمعه تهران بود.

در خطبه اول، هاشمی رفسنجانی از سفر اخیر خود به سه استان جنوبی کشور (سیستان و بلوچستان، هرمزگان و کرمان) گزارش داد. وی با تأکید بر هماهنگی کامل نیروهای مسلح و سایر ارگان ها در چابهار، زاهدان و بندرعباس، در خصوص آمادگی این نیروها برای بستن تنگه هرمز، در صورت لزوم، گفت: «ما تا نزدیکی تنگه هرمز رفتیم و با خیال راحت بازگشتیم و با اطلاعاتی که من از مسائل نظامی دارم، هیچ گونه ناراحتی در این مورد وجود ندارد و اگر مسئله ای پیش بیاید نیروهای ما کاملاً مهیا و مسلط می باشند و هر لحظه که نیروهای ما تصمیم بگیرند، مانند دری که روی پاشنه خود بگردد، وارد عمل می شوند.»

خطبه دوم نماز جمعه تهران به مسائل سیاسی روز از جمله هفته جنگ، ماجرای تحویل

ص: ۶۴۱

۱- سند شماره ۲۶۲۰۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به کلیه واحدها، دفاتر، ستاد مرکز و مناطق یازده گانه و پایگاه های سراسر کشور، ۱۳۶۲/۱/۷، صص ۵-۱.

سوپراتانداردها، لبنان و... اختصاص یافت. رئیس مجلس شورای اسلامی ابتدا به مناسبت هفته جنگ، تاریخچه ای تحلیلی از سه سال جنگ عراق و ایران بیان کرد؛ هاشمی رفسنجانی هدف از حمله عراق به ایران را «ساقط کردن و خفه کردن انقلاب و جمهوری اسلامی» دانست و آن را «توطئه [ای] وسیع» توصیف کرد که «امریکا و شوروی و ارتجاع منطقه با مشورت ها یا با قرارداد با آنها همراه بوده اند و یا جداگانه عمل می کردند.» وی درخصوص منافع حاصل از هجوم عراق به ایران برای دو ابرقدرت جهان و نیز کشورهای منطقه گفت: «درمورد شوروی که مشخص بود به خاطر اسلامی بودن رژیم کشور ما، ایران نمی توانست عامل آنها باشد و با پیروزی عراق محققاً به خیال آنها سیستان و بلوچستان در جنوب و در شمال نیز تا آن طرف البرز از آنها می شد. امریکا هم که وضعش روشن است چون ما آنها را مثل مگس از کشور بیرون کردیم و لانه جاسوسی اش را هم خراب کردیم و با آن جو ضد امریکایی که در ایران به وجود آمده بود، معلوم بود که امریکا حتماً کاری خواهد کرد. ارتجاع منطقه نیز که از ما می ترسید و هنوز هم می ترسند. هرچند وحشتناک نیستیم و فقط از آنها می خواهیم که امریکایی نباشند و در خدمت مردم باشند، در مسئله نفت و مسئله اسرائیل موضع درست بگیرند و خیانت نکنند و در اصل آنها از وحشتی که نسبت به صدور انقلاب داشتند و وحشتی که از مردم خودشان داشتند می ترسیدند.» هاشمی افزود: «احتمال صدور انقلاب به عراق از همه جا بیشتر بود چون از نزدیک ترین پایگاه اصلی مخالفین آنها کربلا است و اصولاً ما مبارزه بی امان علیه طغیان را از آنجا شروع کردیم و نمی شود آنجایی که امام حسین (ع) آرمیده و علی بن ابی طالب (ع) مرکز حکومتش آنجا بود، در دست حکومت فاسد صدام باشد. بنابراین، این عراقی ها طبیعتاً باید می ترسیدند و کشورهای مرتجع دیگر منطقه را نیز تحریک می کردند.»

رئیس مجلس شورای اسلامی در ادامه افزود: عراق در وهله نخست قصد داشت با حمله ای غافلگیر کننده جمهوری اسلامی را ساقط کند، اما تقویت مواضع دفاعی در پی عملیات های نیروی هوایی و ایستادگی نیروهای زمینی و دریایی ایران تصمیم گیران عراقی را بر آن داشت تا قسمت دوم طرح خود را به اجرا در آورند. وی فرستادن میانجی ها برای وادار ساختن ایران به پذیرش آتش بس را قسمت دوم نقشه عراق خواند و هدف آن را تجزیه خوزستان و کردستان اعلام کرد. هاشمی رفسنجانی درباره شروط عراق برای آتش بس گفت: «شرایط صدام برای صلح در روزهای اول این بود که سه جزیره را به آنها پس بدهیم، شط العرب مال آنها باشد، ارتفاعاتی که گرفته اند مال آنها باشد. خرمشهر تبدیل به محمره شود و اصلاً جزیره آبادان به آنها تعلق گیرد، چون این طرف اروند بوده اند.» رئیس مجلس پذیرش شرایط عراق را ذلت بار و خطرناک توصیف و اظهار کرد: مسئولان ایران با هدایت امام خمینی نه تنها از پذیرش شروط عراق خودداری ورزیدند، سه شرط نیز برای پذیرش آتش بس تعیین کردند:

۱. خروج بدون قید و شرط نیروهای عراق از خاک ایران.

۲. پذیرش پرداخت خسارت جنگ از سوی عراق قبل از خروج نیروهای این کشور از خاک ایران.

۳. پرداخت غرامت، بازگشت رانده شدگان عراقی به کشورشان و محاکمه متجاوز.

نماینده امام در شورای عالی دفاع سپس به مواجهه هیئت های صلح با شروط ایران و نیز مشکلات دوران ریاست جمهوری ابوالحسن بنی صدر به عنوان جانشین فرمانده کل قوا اشاره کرد و ضمن مرور اجمالی عملیات های موفق بعد از عزل بنی صدر، عملیات های ایران تا عملیات والفجر ۳ را ادامه روند بازپس گیری سرزمین های اشغالی برشمرد. وی در مورد راهبرد عراق در این مرحله گفت: «در این مرحله سیاست عراقی ها و سیاست استکبار جهانی در کل این بود که ما را جنگ طلب معرفی کنند و عراق را صلح طلب و از ناحیه بین المللی ما را تحت فشار قرار دهند. این سیاست را هنوز هم ادامه می دهند. طرز کارشان این بود که هیئت را به ایران می فرستادند و چون ما می گفتیم با شرایط شما صلح نمی کنیم، این هیئت ها بعد از برگشتن از ایران اعلام می کردند که ایران صلح را قبول نمی کند و عراق حرفی ندارد و این کار چون تکرار می شد مردم می گفتند که چه لجاجت هایی در ایران هستند که با وجود این همه خونریزی حاضر به مصالحه نیستند و ما چون دیدیم که اینها ضرر دارند، به این گونه هیئت ها اعلام کردیم که از این به بعد اگر حرف تازه ای و شرایط تازه ای برای صلح ندارید به ایران نیاید، ولی بعضی هیئت ها به دروغ اعلام می کردند که حرف تازه ای دارند، ولی در حین مذاکرات ما متوجه می شدیم که اینها حرف تازه ای ندارند و این مسئله ناشی از این بی شخصیتی آنها بود و ما کاملاً صادقانه عمل می کردیم. این جریان تا حالا ادامه دارد و حيله ای بین المللی بود که می خواستند چهره ایران را خشن و جنگ طلب که به ارزش انسان ها توجهی ندارد به جهانیان معرفی کنند. در حالی که می دانستند که خرمشهر و بسیاری از مناطق ما در تیررس عراق قرار دارد و در مرزهای ما در حدود ۱۲۰۰ روستا در اشغال عراق بود و ما اگر صلح را قبول می کردیم، بایستی برای همیشه این دو میلیون مهاجر جنگی را روی دست داشته باشیم و با سقوط اخلاقی و ازدست دادن هیجان جنگی ملتمان را هم از دست بدهیم و آن موقع ذلیلانه قربانی شویم و

طرحشان تا این حد نیز روشن بود و این درحالی بود که ما حرف هایمان را می زدیم، ولی تمام روزنامه ها و رادیوهای دنیا حرف آنها را نقل می کردند. ولی ما کار خودمان را می کردیم زیرا بنا بود ما به همه جریان شرق و غرب و ارتجاع طرف باشیم و از اول مهر، جنگ ما با آنها بود و لذا خود را برای هرگونه جنگ تبلیغاتی آماده کرده بودیم.»

هاشمی رفسنجانی ماجرای اعطای سوپراتانداردها به عراق و تبلیغات رسانه ای درباره آن را نیز تداوم جریان تبلیغاتی و جنگ روانی علیه ایران برای بین المللی کردن جنگ ایران و عراق خواند و گفت: «... مدتی است دارند تبلیغ می کنند که فرانسه می خواهد آنها را در اختیار عراق قرار دهد و مخصوصاً می گویند که اگر آنها به عراق تحویل شود و مورد استفاده قرار گیرد جزیره خارک ایران از کار خواهد افتاد. درحالی که عمده این قضیه یک جنگ تبلیغاتی است و مخصوصاً عنوان می شود که ما وحشت کنیم و قضیه به سطح جهان کشیده شود که اگر نفت جزیره قطع شود، ایران عکس العمل نشان خواهد داد. زیرا ما قبلاً گفته بودیم که اگر روزی نتوانیم از نفت خود استفاده کنیم، دریای خلیج فارس دیگر ارزشی برای ما ندارد زیرا این دریا وقتی برای ما ارزش دارد که ما نفت داشته باشیم و بتوانیم در قبال آن جنس بخریم و وارد ایران کنیم، ولی روزی که نفت نداشته باشیم بنادر ما کلاً بی ارزش اند و ما در دروازه آنها را خواهیم بست که همه یک دفعه محروم شویم و اینها این قضیه را علم کردند و ما مجدداً تهدید خود را تکرار کردیم و در این رابطه اینها اعلام کردند که با دادن این هواپیماها خلیج فارس بسته خواهد شد. منظره بسته شدن خلیج فارس برای دنیای صنعتی خیلی وحشتناک است.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع در ادامه راجع به قدرت ایران در بستن تنگه هرمز و ناتوانی قدرت های بزرگ در بازگشایی آن گفت: «اینجا اگر خراب شد هزار نفر آدم جان فدا که حاضر باشند جان خود را فدا کنند اگر برنامه ریزی کنند چند سال می توانند این تنگه را بسته نگه دارند، این مردم آیا نمی توانند همیشه هزار نفر آدم حاضر در آنجا داشته باشند و از طرفی علاوه بر اینکه این نیروها را در شمال خود داریم این نیروها را در جنوب هم داریم؛ یعنی این مردم را علاوه بر اینکه در شمال داریم در جنوب هم داریم و روزی اگر لازم شود از همان کشورهای خلیج فارس این قدر آدم حسابی وجود دارد که از آن طرف به کمک ما بیایند و از آن طرف آنها را ناامن کند و حالا چون ما نمی خواهیم امن است و ما بنا داریم اینجا را امن نگه داریم. بنابراین آنها می فهمند که معنای بسته شدن خلیج فارس یعنی چه و زود فکر کنند که امریکا می آید اینجا، حتی اگر شوروی از امریکا دعوت کند به اینجا بیاید، امریکا به اینجا نخواهد آمد زیرا امریکا از ما می ترسد. حتی اگر شوروی و امریکا باهم بیایند، هیچ کاری از پیش نخواهند برد. البته ممکن است بتوانند بنادر را از کار بیندازند و کشتی ها را غرق کنند و شهرها را بمباران کنند، ولی این مقصود آنها نیست و این آن چیزی

است که ما می خواهیم، یعنی این کار را کردند، آنجا ناامن و ناامن تر خواهد شد.»

هاشمی افزود: «اگر قصد تبلیغاتی و جنگ روانی نبود این را جلوتر اعلام نمی کردند چون طبعاً سه چهار ماه پیش گفتند خوب ما هم بی کار نیستیم جزیره خارک را مسلح می کنیم. لوله هایمان و منابعمان را حفاظت می کنیم از فضایمان حمایت می کنیم سه چهار ماه فرصت داشتیم. آنها اگر می خواستند این کار [را] بکنند چیزی نمی گفتند، می دادند و یک وقت صدای موشک هایشان را می شنیدیم... بنابراین، جنگ، جنگ روانی است. می خواستند بگویند که اینجا بین المللی می شود ما را تحت فشار قرار بدهند که ما تجدیدنظر بکنیم ما هم که حرفمان را و راهمان را و حقمان این قدر روشن بود که چیزی برای بخشش نداشتیم و جایی برای قدم به عقب گذاشتن نداشتیم و خودمان را برای بیشتر از اینها آماده کردیم. دوره های سخت تری را هم پیش بینی کردیم، ممکن هم هست یک روز جنگ بین المللی بشود. ولی کسی که برای حق قیام می کند از بین المللی شدن جنگ نمی ترسد.»

رئیس مجلس شورای اسلامی در ادامه خطبه ها، به تشریح مسئله تعمیر چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز و توقف نشت نفت آن با تلاش متخصصان ایرانی پرداخت و با اشاره به نیت عراق از حمله به چاه های نفت ایران و بهره برداری از آن به عنوان یک حربه برای تحمیل آتش بس به جمهوری اسلامی، شرایط سنگین مالی شرکت های بین المللی برای ترمیم چاه های آسیب دیده را یادآور شد و افزود: «به نظر من این کار که بچه های ما توی دریا کردند اعتبار انسانی و علمی و فنی اش و سیاسی اش و استعمارشکنی آن به اندازه یکی از عملیات [های] بزرگ ماست.»

هاشمی رفسنجانی عقب نشینی ارتش عراق از برخی مواضع خود و تخلیه برخی ارتفاعات مرزی در قسمتی از جبهه شمال غرب (منطقه شمال مریوان) را نوعی فرار توصیف کرد و گفت: «اینها از دستپاچگی انبارهای مهماتشان را جا گذاشتند و بعضی را آتش زدند و بعضی را رها کردند و از قله های استراتژیک خاک خودشان فرار کردند. این فرار وقتی اسنادش منتشر بشود که مردم بفهمند که هیچ توجیهی ندارد و فرار از دشت ممکن است قابل توجیه باشد، اما بالای کوه ها و قله ها اگر نیروها وفادار باشند، می توانند ایستادگی کنند.»

امام جمعه موقت تهران درخصوص توانایی ایران برای زیرآتش گرفتن مناطق مرزی (مسکونی) عراق در طول مرز مشترک گفت: «از حاج عمران تا فاو همه را ما می توانیم لااقل تا مسافت ۳۰ کیلومتری آتش بریزیم، اتفاقاً منطقه آباد عراق هم همین بخش شرقی آن است، اما ما این کارها را نمی کنیم. می خواهیم به حالت انسانی این جنگ را تمام بکنیم و به این خاطر دستمان بسته است.» وی بار دیگر در سخنانی تهدیدآمیز خطاب به فرانسه به دلیل اعطای سوپراتانداردها به عراق گفت: «ما فرانسه را دشمن می دانیم و او هم از ما و هم آینده تاریخ هم از ملت خود می ترسد. او می ترسد زیرا می داند که ما از آنها انتقام می گیریم.» (۱)

ص: ۶۴۵

۱- اکبر هاشمی رفسنجانی، خطبه های نماز جمعه ۱۳۶۲، جلد ۵ (۱۸/۶/۱۳۶۲ - ۱۹/۱۲/۱۳۶۲)، زیر نظر محسن هاشمی، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، چاپ اول، بهار ۱۳۷۶، صص ۸۱ - ۴۳؛ و - روزنامه کیهان، ۲/۷/۱۳۶۲، صص ۱۸ و ۱۹ مکرر.

سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، به عنوان سخنران قبل از خطبه های نماز جمعه این هفته تهران در سخنانی ضمن تحلیل وضعیت جنگ در سه سال گذشته و تشریح اوضاع کنونی جبهه ها، جنگ را مسئله اول کشور خواند و بر تداوم جنگ تا تحقق شعار "جنگ جنگ تا پیروزی" تأکید کرد.

فرمانده نیروی زمینی ارتش با تأکید بر تبدیل شدن جنگ به نعمتی که از طریق آن خیر و برکت بسیاری شامل حال ملت ایران شده است، گفت: «امروز به برکت این جنگ ما آماده شده ایم برای تداوم انقلاب اسلامی با دشمنانمان که در کاخ های سربه فلک کشیده نشسته اند و مزدورانی چون صدام را به سراغ ما می فرستند بجنگیم و این تحرک و آمادگی ما امیدی قوی در قلب هایمان ایجاد کرده است.»

صیاد شیرازی سه سال جنگ عراق و ایران را به سه مرحله تقسیم و اظهار کرد: «مرحله اول جنگمان را مرحله توقف نام گذاشتیم و وقتی می بینیم چه بهره ای از آن گرفتیم خدا را شکر می کنیم. در این مرحله آثار ظهور آفت را دیدیم. آفت در مقدم قراردادن تخصص نسبت به تعهد، آفت غرور و سرکشی در رهبریت جبهه ها، آفت غافل شدن از قدرت خداوند و متأثر شدن از قدرت های غیر خدا و این آفت ها موجب شده بود که ما را به توقف بکشاند و این آفت تخصص، آفت بزرگی بود و موقعی که این آفت در جبهه جنگ ریشه کن شد مرحله توقف خاتمه یافت به مرحله بعدی که مرحله تحرک بود راه یافتیم. درحالی که زاغه های مهمات ما را در مرحله توقف، دشمن خالی کرده بود و مهمات کمی برای ما مانده بود، چگونه شد که نبرد ثامن الائمه جرقه نور خدا در قلب های دل شکسته گردید و این جرقه نور به رزمندگان اسلام قوت بخشید. سدی که در مقابل حضور مردم در جبهه های جنگ بود در هم شکست و در این نبرد دیدیم که چگونه محاصره آبادان شکسته شد و با این حضور خدا در صحنه های نبرد و حضور تعهد و حضور ملت رزمنده ما تحرک آغاز شد. بعد از آن، نبرد طریق القدس بود که بستان آزاد شد. سپس مطلع الفجر در باختران، پس از آن نبرد محمد رسول الله (ص) در منطقه شمال غرب کشور که قدرت و جسارت رزمندگان اسلام را در صعب العبورترین ارتفاعات که مسدود از برف بود، نشان داد که با حداقل تلفات در داخل خاک دشمن رزمندگان ما دشمن را نابود کردند. آن گاه نبرد فتح المبین در غرب کرخه برای آزادسازی منطقه غرب کرخه و ارتفاعات سایت تا نزدیکی فکه آغاز شد. ... در مرحله تحرک ما صحنه های بی شماری از امدادهای غیبی خدا را داریم که بسیار از این امدادها را هم نفهمیدیم و فقط به صورت نصرت بر ما مجسم شد. در نبرد بیت المقدس که بیش از ۶ هزار کیلومتر مربع از خاک میهن اسلامی مان آزاد شد و صدها تانک و نفربر و خودرو به غنیمت گرفتیم. در این عملیات وارد مرحله جدید و خطرناکی از جنگ شدیم. در این مرحله دوباره آفت ظاهر شد که آن آفت غرور بود. ما هر وقت که دچار غرور می کنیم [می شدیم] کیفیت کار پایین می آمد. در عملیات رمضان جنگ

به مرحله تأخر رسید و جنگ هایمان از گستردگی در آمد و تبدیل به جنگ های محدود شد مثل مسلم بن عقیل. در عملیات والفجر مقدماتی ما خود را با تحلیل های نظامی توجیه می کردیم و گفتیم برای حمله قوی تر تعداد را بیشتر کنیم و امکاناتی را به کار گیریم. در این عملیات دشمن از آخرین تجاربش استفاده کرده بود و پیشروی ما در عمق کند شد و نتیجه آن مراجعه به خط اول بود. پس از آن در ۲۲ بهمن نصیحت پیر جماران ابلاغ شد که مواظب باشید غرور در شما راه نیابد و شیطان بین شما راه پیدا نکند که اگر راه یافت خدا را فراموش می کنید. ما خدا را شکر می کنیم که این نصیحت چنان در اعماق وجود رزمندگان ما نفوذ کرد که به خودسازی پرداختیم و پس از مدت ها تأخیر به والفجریک رسیدیم که به ظاهر عملیات ناکام بود، ولی برای ما که نتیجه بازسازی خود را دیدیم مرحله شکوفایی خودمان بود و این عملیات برای ما بسیار سرنوشت ساز بود و باز توانستیم نقص خود را پیدا کنیم و خداوند باز ما را به تحرک رساند که شکوفایی آن را در والفجر ۲ و والفجر ۳ دیدیم و آن بازگشتن عنایت مقدس خداوند به ما بود. در این عملیات دیدیم که رزمندگان ما بهترین الگوهای سربازان اسلام در جنگی که ما داریم هستند و اسوه زمان هستند. ما در ادامه این والفجرها دنبال طراحی و تدبیر هستیم.»

وی در ادامه با تأکید بر لزوم وحدت و یکپارچگی ملت، در مورد وحدت و همدلی نیروهای مسلح گفت: «ما ارگان ها و نهادهای مختلفی برای جنگیدن داریم که نیروهای مسلح جمهوری اسلامی نام گرفته اند و هر یک از آنها نهاد مستقلی دارند، ولی از دو طریق به وحدت می رسند؛ یکی در میدان های جنگ و زیر پوشش قرارگاه مقدسی که ایجاد شده و یکی از طریق شما مردم. نیروهای ما از متن شما می آیند گردان های قدس که در حال سازمان یافتن هستند از بین شما می آیند. طرح لیبیک یا خمینی به وسیله شما اجرا می شود و ارتشی که باید میلیون ها سرباز را در خدمت اسلام سازماندهی و تجهیز کند، از بین شماست و ما این را عامل وحدت می دانیم و حق داریم که خود را سعادت مند بدانیم که توسط مردمان این گونه آماده بشویم و می بینیم از دولت جمهوری اسلامی برخورداریم که نخست وزیر و وزیرای کابینه اش این گونه دنبال رهبر را گرفته اند و در صحنه جنگ کار می کنند.»

صیاد شیرازی با تأکید بر اینکه جنگی که اکنون بین ایران و عراق جریان دارد نه جنگ میان دو کشور «بلکه جنگ بین اسلام و استکبار جهانی» است، به موضوع اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق اشاره کرد و افزود: «فرانسه اگر بخواهد این منطقه را به آتش بکشاند [و] با امکاناتی که در اختیار دشمن می گذارد منابع اقتصادی ما را منهدم کند، مطمئن باشد که دودش به چشم خودش می رود. آنها بیشتر به این منافع وابسته هستند تا ما، آنها بهتر است به فکر خودشان باشند. همان طور که امام امت فرمودند: اگر آنها از این اقدامات بکنند ما مصمم هستیم تنگه هرمز را با قاطعیت ببندیم.»

برخی رسانه های جهان با پخش قسمت هایی از پیام دیروز امام خمینی و بخش هایی از خطبه های امروز رئیس مجلس شورای اسلامی در مراسم نماز جمعه، تهدیدات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز را بازتاب دادند.

رادیو صدای امریکا گفت: «ایران بار دیگر تهدید کرد که اگر عراق جنگ سه ساله دو کشور را شدت بخشد، تنگه هرمز را خواهد بست و راه تمامی محموله های نفتی خلیج فارس را سد خواهد کرد. این آخرین تهدید در بیانیه ای که از سوی آیت الله خمینی صادر شده عنوان گشته و آیت الله انتقادهای خود را متوجه فرانسه کرده است.» (۱)

رادیو بی بی سی نیز اعلام کرد: «ایران علناً اخطار کرده است که اگر فرانسه به عراق جنگنده سوپراتاندارد مسلح به موشک های آگروست تحویل دهد، دسترسی به میدان های نفتی منطقه را ناممکن خواهد ساخت. در پیامی به مناسبت سومین سالگرد جنگ خلیج فارس، رهبر ایران آیت الله خمینی گفته است نیروهای ایران تنگه هرمز را مسدود خواهند [کرد] و قطره ای نفت را اجازه عبور نخواهند داد.» (۲)

خبرگزاری آلمان نیز از منامه گزارش داد: «آیت الله روح الله خمینی رهبر ایران، در هفته جاری هشدار داد که در صورتی که عراق حوزه های نفتی ایران را بمباران کند، وی تنگه هرمز را خواهد بست.» (۳)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه گونش (چاپ ترکیه) هم نوشته است: «امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی ایران، در پیامی که به مناسبت سومین سالروز جنگ ارسال داشتند یک بار دیگر دولت فرانسه را تهدید کردند و یادآور شده اند که در صورت ادامه کمک نظامی فرانسه به عراق، ایران تنگه هرمز را مسدود خواهد کرد.» (۴)

رادیو اسرائیل نیز ضمن اشاره به سفر اخیر هاشمی رفسنجانی به سه استان جنوبی کشور گفت: «به موجب پاره ای گزارش های تأیید نشده [وی] به وسیله یک ناو جنگی موقعیت تنگه هرمز را از نزدیک مشاهده کرد.» این رادیو افزود: «حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی امام جمعه موقت تهران، در مراسم نماز جمعه امروز تهران بار دیگر امکان بستن تنگه هرمز را مطرح ساخت و ضمن اشاره به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد از طرف فرانسه به عراق گفت: اگر جمهوری اسلامی لازم بدانند می تواند با هزار نفر تنگه هرمز را برای چندین سال مسدود نماید و افزود در این صورت اگر امریکا و شوروی هم مشترکاً وارد شوند کاری از دستشان بر نمی آید.» (۵)

ص: ۶۴۸

- ۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو صدای امریکا، ۱/۷/۱۳۶۲.
- ۲- همان، ص ۸، رادیو بی بی سی، ۱/۷/۱۳۶۲.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۸، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۸، منامه - خبرگزاری آلمان غربی، ۱/۷/۱۳۶۲.
- ۴- همان، ص ۵، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱/۷/۱۳۶۲.
- ۵- همان، صص ۳۰ - ۲۹، رادیو اسرائیل، ۱/۷/۱۳۶۲.

هم زمان با انتشار این اخبار و تحلیل‌ها، خبرگزاری آلمان غربی از منامه گزارش داد شورای همکاری خلیج فارس طرح‌هایی برای ساخت یک خط لوله انتقال نفت که از صحرای عربستان عبور کرده و تا دریای عرب امتداد پیدا می‌کند، تنظیم کرده است. این خبرگزاری افزود: در صورت عملی شدن این طرح «این خط لوله از تنگه استراتژیک هرمز مستقل خواهد بود. چنین خط لوله ای کشورهای نفت خیز را قادر می‌سازد که بدون اینکه مجبور باشند از تنگه هرمز بگذرند نفت خود را صادر کنند.» گزارش مذکور به نقل از منابع مطلع اعلام کرد: «پروژه دیگری برای ساختن یک خط لوله از عراق که از طریق عربستان به بندر ینبع در دریای سرخ می‌رسد نیز مورد موافقت اعضای شورای همکاری خلیج فارس قرار گرفته است.»^(۱)

رادیو بی بی سی نیز از موافقت عراق با طرح شورای همکاری خلیج فارس در مورد ایجاد خط لوله زمینی برای کنار گذاشتن تنگه هرمز خبر داد. این رادیو به نقل از وزیر نفت عراق - که با روزنامه جمهوری (چاپ بغداد) گفت و گو کرده است - گفت: «عراق حاضر است به این طرح کمک کند چون مفید و قابل مطالعه است.»^(۲)

۱

در حالی که انتشار اخبار مربوط به اعطای قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و تهدیدات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز و نیز زمزمه‌های دخالت نظامی ابرقدرت‌ها در خلیج فارس، این منطقه راهبردی را در وضعیت حساس تری قرار داده است، شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در حال تدارک مقدمات اجرای یک مانور نظامی مشترک می‌باشند.

در این رابطه امروز، شیخ خلیفه بن زاید ولیعهد و معاون فرمانده کل نیروهای مسلح امارات متحده عربی، اعلام کرد کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در ماه آینده قصد اجرای یک مانور نظامی را دارند. به گزارش خبرگزاری کویت از ابوظبی، این مانور به مدت سه هفته با اسم رمز «سپر جزیره» و با مهمات جنگی واقعی در صحرای امارات متحده عربی اجرا خواهد شد، در این مانور «واحد‌های برگزیده ای از نیروهای پیاده عربستان، امارات، کویت، عمان، قطر و بحرین با همکاری نیروهای هوایی امارات که نقش حمایتی ایفا خواهند کرد، شرکت می‌کنند.»

ولیعهد امارات متحده عربی درباره مانورهای کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس گفت: «این مانورها جهت توانایی شورای همکاری به تشکیل نیروی واکنش سریعی که شورای عالی شورای همکاری خلیج [فارس] تصمیم به تشکیل [آن] گرفته است برگزار می‌شود.» وی افزود: «این نیروی واکنش سریع قرار است دفاع مشترک شش کشور خلیج [فارس] را علیه هرگونه تهدیدی تأمین کند و سهمی در ثبات منطقه استراتژیک خلیج [فارس] و تقویت استراتژی صلح عربی و جهانی داشته باشد.»

ص: ۶۴۹

۱- همان، ص ۸، منامه - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۷/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۷/۱۳۶۲، ص ۸، رادیو بی بی سی، ۱۷/۱۳۶۲.

وی «مانور سپر جزیره» را نشان دهنده عزم شورای همکاری خلیج فارس برای حفاظت از هویت و حق حاکمیت خود و تعهد کامل آن برای دفاع از منافع خود و محافظت از ثروت ملی اعضایش در مقابل همه جاه طلبی ها توصیف کرد و در مورد هدف آن افزود: «هدف از این مانور آن است که نشان داده شود مسئولیت امنیت خلیج [فارس] فقط به عهده کشورهای منطقه بدون نیاز به سرپرستی، مداخله یا حمایت خارجی است.»^(۱)

۱

فرانسه به عنوان یکی از قدرت های جهانی، از طریق تأمین سلاح برای برخی کشورها به ویژه دولت های عربی منطقه خلیج فارس و نیز دخالت در بحران های داخلی بعضی از کشورها نظیر لبنان و چاد در معادلات بین المللی نقشی قابل ملاحظه یافته است. از این رو تحرکات سیاسی نظامی این کشور در عرصه روابط بین الملل و به طور خاص نقش فرانسه در جنگ ایران و عراق مورد توجه رسانه ها قرار گرفته است.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه گون آیدین (چاپ ترکیه) در شماره امروز خود ضمن بررسی میزان صدور جنگ افزارهای فرانسوی به کشورهای عربی چنین نتیجه گیری کرده است که فرانسه برنده اصلی جنگ ایران و عراق است. این روزنامه با درج نموداری از میزان فروش سلاح های فرانسوی در فاصله زمانی ۱۳۵۱ تا ۱۳۶۱ نوشت: میزان صادرات تسلیحاتی فرانسه در یک دهه اخیر از ۴/۵ میلیارد فرانک به ۳۳ میلیارد فرانک افزایش یافته است.

گون آیدین افزود: «بهترین مشتریان فرانسه را کشورهای عربی تشکیل می دهند که بیش از ۸۰ درصد از کل صادرات اسلحه فرانسه به این کشورها روانه می شود.» در این میان عراق مقام اول را داراست. به نوشته این روزنامه، «ظرف دو سال اخیر، فروش سلاح های فرانسوی به کشورهای عربی افزایشی بالغ بر ۴۳ درصد را نشان می دهد و به بیش از ۵/۵ میلیارد دلار بالغ شده است.»^(۲)

هفته نامه نوول آبزور (چاپ پاریس) نیز در شماره این هفته خود در مقاله ای، خطرهای حمایت فرانسه از عراق را برای آن کشور مورد بررسی قرار داد. آبزور ضمن یادآوری تهدیدات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در مقابل تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و اظهار نگرانی برخی از کشورهای غربی در این خصوص، نوشت: «فرانسه احتیاط های لازم را کرده است؛ زیرا اولاً این سوپراتانداردها احتمالاً به صورت قطعات مجزا تحویل داده خواهد شد تا زمان تحویل طولانی تر شود و به دیپلماسی فرانسه فرصت داده شود تا مذاکرات احتمالی بین طرفین متخاصم آغاز شود. ثانیاً فرانسه این حق را برای خود محفوظ داشته که قطعات یدکی این هواپیماها را از نظر تعداد و زمان بندی به میل خود تحویل دهد که این یک وسیله فشار دائمی روی عراقی ها از سوی فرانسه است. کاخ الیزه همچنین به متحدانش اطمینان داده است که عراقی ها را متقاعد ساخته که از سوپراتانداردها و آگزوست ها به عنوان یک سلاح بازدارنده استفاده کنند تا به این ترتیب ایران را

ص: ۶۵۰

۱- همان، ص ۶، رادیو صدای امریکا، ۱/۷/۱۳۶۲؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۸، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۸ ابوظبی - خبرگزاری کویت، ۱/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۸، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱/۷/۱۳۶۲.

متوجه کنند که بدون تحمیل خسارت مهم از جمله انهدام ترمینال نفتی جزیره خارک به هیچ روی برنده جنگ نخواهد شد. طبق این استدلال کاملاً به سود ایران خواهد بود که مذاکره نماید.» هفته نامه مذکور «ضمن برشمردن اهداف فرانسه از کمک هایش به عراق و خطراتی (تروریسم ارمنی، سوء قصدها) که به این علت با آنها روبه رو است» آورده است: «کاخ الیزه این خطرات را تقبل می کند و حتی روی احتمال حمله نیروی دریایی و شکاری های ایران به یک نفتکش فرانسوی کار می کنند آیا در این صورت باید دخالت (نظامی) نمود؟ چنین دخالتی حاوی مسئولیت های سنگینی خواهد بود.»(۱)

رادیو کلن هم در تفسیری به بررسی موضع فرانسه در قبال درگیری های چاد، بحران لبنان و جنگ ایران و عراق پرداخته است. در این گزارش ضمن اینکه به مخالفت افکار عمومی با دخالت های نظامی فرانسه در چاد و لبنان اشاره شده درمورد جنگ ایران و عراق آمده است: «از نظر داخلی و خارجی فعالیت ها و اقدامات فرانسه در رابطه با عراق موجب بروز اختلاف نظرهای شدید شده است. دولت در پاریس بعد از مدتی اکنون مصمم است که هواپیماهای نظامی سوپراتاندارد را به عراق تحویل دهد. تذکرات و ندهای هشداردهنده برخی از همسایگان [احتمالاً متحدان یا دوستان] غربی فرانسه بدون نتیجه باقی مانده زیرا دولت فرانسه اعتقاد دارد که باید به تعهدات خود به طبق قراردادهای منعقد عمل کند تا میزان اعتماد به این کشور به عنوان تحویل دهنده اسلحه در جهان محفوظ بماند. مقامات دولتی فرانسه با این وجود تاکنون از هرگونه اظهارنظر و واکنشی نسبت به تهدید دوگانه ایران که در صورت تحویل هواپیماها، فرانسه خصم ایران محسوب شده و ایران تنگه هرمز را مسدود خواهد کرد، خودداری نموده اند. ... در محافل سیاسی فرانسه این استنباط قوت می گیرد که دولت تشدید اقدامات تروریستی علیه فرانسه را از جانب ایران در سطح بین المللی قبول می کند ولی تهدید بسته شدن تنگه هرمز را چندان جدی تلقی نمی کند.»

در پایان این گزارش در جمع بندی موضع فرانسه آمده است: «دولت فرانسه با مداخلات و روشی که در برابر سه کانون بحران پیش گفته [چاد، لبنان و جنگ ایران و عراق] اتخاذ کرده به احتمال فراوان امیدوار است که به این ترتیب امکانات جدیدی برای حل اختلاف ها از طریق انجام مذاکرات در چاد و لبنان به وجود آید و تهران مجبور شود حداقل درمورد قرارداد آتش بس به تفکر پردازد. با این نظر و هدف، که عاری از رویاپردازی نیست، فرانسه قصد دارد به استقرار صلح خدمتی کرده باشد.»(۲)

هفته نامه افریقای جوان نیز در مطلبی تحت عنوان "فرانسه در جبهه عراق" ضمن بررسی روابط فرانسه و ایران نوشت: سوسیالیست های فرانسه قبل از پیروزی انقلاب ایران طرف دار مخالفان شاه این کشور بودند، اما پس از پیروزی انقلاب و با توجه به شعارها و رفتارهای ضدفرانسوی ایران به تدریج بین دو کشور فاصله افتاد.(۳)

ص: ۶۵۱

۱- همان، صص ۹ - ۸، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۷/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۲۹ - ۲۷، رادیو کلن، ۱۷/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۳۴ - ۳۳، رادیو ایران، ۱۷/۱۳۶۲.

به دنبال تظاهرات عراقی های مقیم ایران در مقابل سفارت فرانسه در تهران، امروز گروهی از عراقی های مقیم سوریه نیز با تجمع در مقابل سفارت فرانسه در دمشق اقدام به تظاهرات کردند.

گزارش «فرماندهی [سپاه] مستقر در سوریه و لبنان» حاکی است شرکت کنندگان در این تظاهرات، که علیه صدام حسین رئیس جمهور عراق و دولت فرانسه شعار می دادند، قصد تسخیر سفارت را داشتند، اما با ممانعت پلیس مواجه شدند. همچنین نمایندگان تظاهرکنندگان یادداشتی را به سفیر فرانسه در دمشق تسلیم کردند که در آن ضمن اعتراض به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق «تهدید کرده بودند که ملت عراق پس از سقوط صدام هیچ یک از بدهکاری های صدام را نخواهند پرداخت». این گزارش افزوده است: «در این جریان سفیر فرانسه که کاملاً وحشت زده شده و بهانه گرفته بود [اظهار کرده] که من هم با این کار مخالفم، مطمئن باشید که فرانسه چنین کاری را نخواهد کرد و من یادداشت شما را به دولت متبوعم خواهم رساند.» (۱)

رادیو صدای امریکا و بی بی سی با نقل خبر مذکور شرکت کنندگان در این تظاهرات را «سوری ها و ایرانی های مقیم سوریه» اعلام کردند. (۲) رادیو صدای امریکا گفت: «تظاهرات امروز در مورد سیاست فرانسه در لبنان متعاقب حملات دیروز جت های فرانسوی علیه آتشبارهای توپخانه نیروهای ضددولتی در پشت صفوف ارتش سوریه انجام گرفت.» (۳) با این حال رادیو ایران، که به مخالفت با نظام جمهوری اسلامی شهرت دارد، تظاهرکنندگان را «مأموران رژیم جمهوری اسلامی که به عنوان مزدور به استخدام سازمان اطلاعات و امنیت رژیم حافظ اسد درآمده اند به همراه گروهی از مأموران سوری» معرفی کرد. (۴)

ص: ۶۵۲

۱- سند شماره ۱۴۴۱۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه مستقر در سوریه و لبنان به فرماندهی کل سپاه (روابط بین الملل)، ۲/۷/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲/۷/۱۳۶۲، صص ۷-۶، رادیو صدای امریکا و رادیو بی بی سی، ۱/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۸، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲۱، رادیو امریکا، ۱/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۹، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲۰.

نیروهای عراقی که روز گذشته در قالب یک گروهان گشتی رزمی با استفاده از شکاف موجود میان نیروهای لشکر ۱۴ و اجرای یک تک نامحسوس در جبهه سورن، سمت چپ ارتفاع چاله سبز و تپه کله اسبی را تصرف کرده و در طول شب روی این ارتفاع مستقر شده بودند، (۱) امروز با پاتک قاطع نیروهای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) مواجه شدند.

فرماندهی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (۲) به دنبال اطلاع از استقرار نیروهای دشمن در ارتفاعات مذکور، با انجام شناسایی های دقیق از سحرگاه امروز برای دفع تک دشمن وارد عمل شد. بر این اساس حسین خرازی امروز صبح، با حضور در منطقه، دو گروه ۲۵ نفره از نیروهای زبده خود را از ارتفاعات چاله سبز و سورن به طرف محل استقرار

ص: ۶۵۴

۱- سند شماره ۱۲۹۱۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی موقعیت سورن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۵)، ص ۸.

۲- این اقدام دشمن در حالی صورت گرفت که غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، پیش از این، در بازدید از ارتفاعات سورن، ضمن اشاره به احتمال حمله دشمن در این محور از فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) خواسته بود که منطقه غرب سورن را تأمین کند. علاوه بر این گزارش های عناصر اطلاعاتی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و واحد شنود مکالمات بی سیمی و استراق سمع گفت و گوهای دشمن نیز از قصد عراق برای تصرف ارتفاعات سورن حکایت داشت، اما حسین خرازی به علت مشکلات عدیده آماده سازی عملیات در محور سورن و پنجوین و همچنین ناهمواری ها و صعب العبور بودن مسیر و نبود راه تدارکاتی، بر اقدام مشترک نیروهای ارتش و سپاه در این زمینه اصرار داشت، لذا نیرویی برای تأمین این منطقه اختصاص نیافت. (سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، صص ۲۷-۲۸؛ و - سند شماره ۱۲۷۶۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت منطقه بمو پیش از عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۱)، صص ۴۸ - ۴۷).

دشمن فرستاد. این نیروها پس از ۵ ساعت راه پیمایی، با انجام هماهنگی های بی سیمی پاتک خود را آغاز کردند و درگیری میان نیروهای خودی و دشمن شروع شد. (۱) سیدمصطفی حسن زاده مسئول اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) هنگام بازپس گیری منطقه بر اثر اصابت گلوله توپ به شهادت رسید. رزمندگان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به علت برتری دید و تیر، نیروهای دشمن را از دو طرف زیر فشار شدید قرار دادند به طوری که در داخل یکی از شیارها بیش از نیمی از افراد دشمن کشته شدند. حسین خرازی با بیان این مطلب، افزود: درحال حاضر دو گروهان از نیروهای لشکر در منطقه مستقر شده و قرار است پس از هماهنگی با تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه، یک گروهان از ارتش در این منطقه استقرار یابد. (۲)

طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در این باره گزارش داد: دشمن در پاسخ به این حرکت، با ۳ الی ۵ فروند بالگرد توپ دار و با پرتاب ۱۰۰ راکت و رگبار کالیبر به قله پس گرفته شده حمله کرد، اما ناکام ماند. به طور کلی در این درگیری ها ۲ نفر از نیروهای عراقی اسیر و حدود ۱۵ تن از آنها مجروح شدند و تجهیزاتی نظیر کلاشینکف، تیربار گرینوف، آر.پی.جی، ماسک گاز و... به غنیمت گرفته شد. (۳)

مسئولان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و حمزه سیدالشهدا ضمن ارزیابی اقدام اخیر دشمن اعلام کردند: اخیراً سپاه یکم ارتش عراق در نامه ای به لشکر ۴ دستور تأمین فوری منطقه حلبچه را صادر کرده است و تأمین ارتفاعات سورن و جنوب سورن و به تبع آن جاده حلبچه - سیدصادق را مورد تأکید قرار داده است. (۴) از این رو، می توان گفت یکی از مهم ترین اهداف تک نامحسوس ارتش عراق با نیرویی به استعداد یک گروهان پیاده در منطقه سورن، گرفتن اسیر برای کسب اطلاعات و تصرف ارتفاعات برای رصد اطراف سورن بوده است. (۵)

۱

امروز فرمانده قرارگاه نجف با حضور در مقر لشکر ۳۱ عاشورا (۶) یکی از یگان های اصلی قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ در عملیات والفجر (۵) شناسایی های انجام شده و مشکلات موجود در منطقه تحت مأموریت این لشکر را بررسی کرد.

در این جلسه مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، ضمن جمع بندی شناسایی های انجام شده در اطراف ارتفاعات بمو، مشکلات عملیات در این منطقه را مواردی نظیر صعب العبور بودن راهکارها، نبود تضمین برای پیشگیری از هوشیاری دشمن در طول حرکت سه روزه نیروها به سمت اهداف، ضرورت وجود مهتاب برای عبور نیروها، نبود راهکار برای شاخ کيله و نداشتن

ص: ۶۵۵

- ۱- سند شماره ۲۰۳۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا به طرح و عملیات ستاد مرکزی، ۴/۷/۱۳۶۲.
- ۲- سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی مانور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۲)، صص ۴ - ۱.
- ۳- سند شماره ۲۰۳۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۴- سند شماره ۱۲۹۱۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴.
- ۵- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۸/۶/۱۳۶۲ الی ۳۰/۷/۱۳۶۲، ص ۴۴.
- ۶- این جلسه با حضور عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین این قرارگاه و مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا برگزار شد.

شناسایی در سمت راست بمو نزدیک تنگه سرتک (خط حد نجف ۱ و ۲) ذکر کرد.

در ادامه مهدی باکری راهکارهای محور لشکر ۳۱ عاشورا را در مناطق مقابل وزین آباد و قلانی آباد اعلام کرد و گفت سه روز قبل از عملیات، نیروها با استفاده از این راهکارها به سمت دشمن حرکت خواهند کرد. فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا در عین حال به مشکلات راهکارهای مذکور نیز اشاره کرد؛ وی با بیان اینکه «کوچک ترین صدا و حرکتی دشمن را متوجه خود می کند»، در مورد این ضعف راهکار که بخشی از مانور لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) (قرارگاه تاکتیکی نجف ۱) متکی بر آن انجام خواهد شد، ابراز نگرانی کرد. در پایان باکری به فرمانده قرارگاه نجف هشدار داد که اجرای این عملیات به نوعی خطر کردن است و تضمین ندارد؛ زیرا در صورت بروز کوچک ترین مسئله ای برای راهکارهای لشکر ۳۱، کل منطقه مسدود خواهد شد.^(۱)

۱

غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) امروز در گفت و گویی با علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، از میزان اهتمام فرماندهی سپاه و ارتش به رفع موانع پیش روی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر گلایه کرد.

غلامعلی رشید در بررسی روند فرسایشی آماده سازی عملیات والفجر ۴، حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه و صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش را عاملی برای تسریع آماده سازی عملیات دهانه شیلر دانست و گفت: یکی از دلایل کندی در تدارک عملیات دهانه شیلر، حضور کم رنگ فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش در منطقه است و حضور هم زمان این دو فرمانده در جلسات درپیشبرد امور عملیاتی مؤثرتر خواهد بود. وی در این باره افزود: «من نظرم این است که اگر برادر محسن و آقای شیرازی بعد از به وجود آمدن وضعیت سورن، در اینجا حضور فعال داشتند بهتر عمل می شد.» رشید در ادامه به تأثیر این امر در تک اخیر عراق به سورن پرداخت و گفت: «از اول روی این عملیات همتی انجام نگرفت. این عملیات باید روی یک برنامه زمان بندی شده ای انجام بگیرد. ما باید از آنها کار بخواهیم ... ما از اول کم دویسیم. همین طور لنگان لنگان برای انجام این عملیات والفجر ۴ حرکت کردیم، باید هم همین طور می شد! اگر محسن و شیرازی حضور داشته باشند، عراق بدین صورت وارد نمی شود!»

معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) ضمن تأکید مجدد بر ضرورت حضور فرماندهان سپاه و ارتش در منطقه عملیات، تقویت فرماندهی قرارگاه مقدم حمزه و جدیت در پیگیری امور با توجه به محدودیت زمانی و کمبود نیروی عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر را خواستار شد.

در نشست دونفره غلامعلی رشید و علی شمخانی طرح مانور عملیات دهانه شیلر نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفت. مباحث مطرح شده میان این دو فرمانده، از ارتباط مستقیم مرحله بندی عملیات با کاهش یا افزایش فشار دشمن بر دو جبهه بانه و مریوان حکایت داشت.

ص: ۶۵۶

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۳۶۲/۶/۱۵ تا ۱۳۶۲/۷/۱۱، صص ۱۶۹ - ۱۶۷. پیشین، صص ۲۰ - ۸.

در این جلسه باتوجه به اقدامات اخیر عراق در اصلاح استحکامات پدافندی خود، فشار دشمن در جبهه میوان بیشتر ارزیابی و برای مقابله با آن پیشنهاد شد ابتدا لشکر ۸ نجف، از محور بانه با هدف تصرف خطوط لری، کنگرک و گرمک اقدام کند و ۴۸ ساعت بعد، لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از محور میوان به خطوط دشمن تک کند. در این زمینه رشید معتقد بود تصرف اهداف محور بانه مستلزم حمله در محور میوان می باشد و این درحالی است که در محور میوان به علت تقویت توپخانه و تحکیم خطوط پدافندی دشمن، فشار مضاعفی بر روی نیروهای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) وارد خواهد آمد. (۱)

۱

در ادامه حملات هوایی عراق در جبهه شمالی که در پی تحرکات نیروهای خودی و تلاش آنها برای اجرای عملیات در این منطقه به صورت مکرر انجام می گیرد، امروز نیز همچون روزهای گذشته علاوه بر عقبه مناطق عملیاتی آتی، نقاط مسکونی شهرهای مرزی به ویژه بانه و میوان هدف قرار گرفت.

گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب زاچا در این باره حاکی است: در ساعت های ۱۳:۴۶، ۱۴:۰۵ و ۱۴:۱۵ بعدازظهر امروز، تعدادی از هواپیماهای دشمن وارد حریم هوایی شهر میوان شده و اطراف این شهر «مخصوصاً نزدیکی دکل مخابرات و اطراف ژاندارمری میوان را بمباران» کردند. (۲) بمباران های مذکور تلفات و خسارات مالی و جانی در بر نداشته است. (۳) شهربانی کردستان در گزارشی در مورد این حمله هوایی با اشاره به اینکه یک راکت به دریاچه و یک راکت به بالای تپه دارسیران پرتاب شده است، افزود: هواپیماهای عراقی «به مدت ۴۵ دقیقه در آسمان این شهر گشت زدند». (۴)

علاوه بر حملات مذکور، حریم هوایی شهر میوان، عصر امروز نیز مورد تجاوز قرار گرفت؛ براساس اعلام ناحیه ژاندارمری کردستان، در ساعت ۱۶:۲۳، «تعدادی از هواپیماهای دشمن در آسمان میوان ظاهر [شدند] که با شلیک ضدهوایی خودی متواری گردیده و موفق به بمباران نشده اند». (۵)

آسمان شهر بانه نیز امروز چند بار مورد هجوم جنگنده های عراق قرار گرفت. به گزارش اداره اطلاعات شاجا، «در ساعات ۱۱:۰۰، ۱۱:۴۵ و ۱۲:۳۰ و ۱۳:۰۰ چندین بار هواپیماهای دشمن وارد حریم فضایی شهر بانه و اطراف آن شدند که با آتش نیروهای خودی گریختند». (۶)

در همین حال، ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۲۷ خود در مورد حملات هوایی مذکور مدعی شد: «هواپیماهای نیروی هوایی جسور ما امروز حملات شدید و ضربه های مؤثری به واحدها، اجتماعات، افراد و مناطق تمرکز دشمن در بخش شمالی میدان عملیات داشتند و ضربه های مستقیمی به آنها زده اند و آتش شدید و ستون های دود متصاعد از هدف های آسیب دیده منطقه انفجارها مشاهده گردیده است». (۷)

ص: ۶۵۷

۱- سند شماره ۱۲۹۱۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ،

۲- سند شماره ۳۱۶۶۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (مرکز فرماندهی)، ۲/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۵۹۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام قرارگاه ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران در شمال غرب به استانداری کردستان، ۲/۷/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۳۴۵۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۳/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۲۹۱۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۵/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۵۹۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به قرارگاه ژاندارمری جمهوری اسلامی

ایران در شمال غرب، ۲/۷/۱۳۶۲.

- ۶- سند شماره ۸۰۵۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به نخست وزیر، ۲/۷/۱۳۶۲.
- ۷- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۹، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۷/۱۳۶۲، اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۲۷ ارتش عراق.

سپاه پاسداران ارومیه در گزارشی از وقوع یک درگیری میان نیروهای خودی و عناصر حزب دمکرات خبر داد. براساس این گزارش، ساعت ۲۱ امشب تعدادی از چته های حزب دمکرات (بین ۱۲ الی ۱۵ نفر) به سرپرستی محمود رشتی با گروه کمین پاسگاه دربند درگیر شدند. در این درگیری که حدود یک ساعت ادامه داشت، به نیروهای خودی هیچ گونه آسیبی نرسید. (۱)

همچنین، به نوشته یک نشریه داخلی سپاه پاسداران ساعت ۷:۴۰ عصر امروز در پی کمین عناصر ضدانقلاب در حومه ارومیه، یک درگیری بین نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی رخ داد که بر اثر آن از نیروهای خودی یک تن به شهادت رسید و از مهاجمان نیز ۷ نفر کشته شدند. (۲)

در گردهمایی سراسری روحانیون اهل سنت مناطق کردنشین غرب کشور، که به مناسبت هفته جنگ در ارومیه تشکیل شده است، درخصوص مسائلی نظیر وحدت مسلمانان، نحوه مقابله با اشرار و عفو فریب خوردگان نادم بحث و تبادل نظر شد.

در این مراسم که با حضور بیش از ۶۰۰ تن از روحانیون، ائمه جمعه و طلاب اهل سنت و همچنین تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی برگزار شد، قطعنامه ای مشتمل بر ۱۲ بند به شرح ذیل انتشار یافت:

۱. رهبری امام امت از سوی روحانیون اهل سنت برای مسلمین مورد تأکید قرار گرفت.

۲. تأکید بر وحدت مسلمین.

۳. پشتیبانی از رزمندگان اسلام در جهت تحقق بخشیدن به شعار "جنگ جنگ تا پیروزی".

۴. پشتیبانی از عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا.

۵. عدم جدایی دین از سیاست.

۶. اظهار قدردانی از مرکز بزرگ اسلامی و درخواست گسترش این مرکز.

۷. قدردانی از زحمات ادارات و ارگان های جمهوری اسلامی و درخواست گسترش فعالیت های عمرانی و اقتصادی و فرهنگی در این خطه.

۸. اعلام پشتیبانی از جهاد مقدس مسلمین لبنان و محکوم کردن مصر، اردن، عربستان و سایر مرتجعین منطقه.

۹. پشتیبانی از نهضت های رهایی بخش و محکوم کردن ابرقدرت های شرق و غرب.

۱۰. احترام به خون شهدای پیشمرگان مسلمان کرد و درخواست تسلیح مردم برای ادامه راه این شهیدان از سوی مسئولین.

۱۱. هشدار به فریب خوردگان نادم مبنی بر معرفی خود به نیروهای اسلام.

۱۲. تقاضا از مسئولین مبنی بر رسیدگی به وضع فرهنگی و ارتزاقی تائین تسلیم شده ها. (۳)

۲- سند شماره ۱۱۳۷۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۲، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- همان، ص ۳.

در پی سخنان دیروز هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در نماز جمعه تهران، مبنی بر توانایی ایران برای مسدود ساختن تنگه هرمز به کمک هزاران داوطلبی که حاضرند برای این کار جان خود را فدا کنند، امروز رزمندگان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در نامه ای خطاب به رئیس مجلس، آمادگی خود را برای مشارکت در بستن این تنگه راهبردی اعلام کردند. در این نامه آمده است: «... فرمایشات گهربار حضرت عالی در خطبه های نماز جمعه کمافی السابق روح تازه ای در کالبد امت اسلام و بالخصوص رزمندگان تکبیرگو در جبهه های نور علیه ظلمت دمیده، لذا بر آن شدیم تا علاوه بر حفظ و حراست از مناطق مورد تجاوز رژیم بعثی صهیونیستی، آمادگی خود را از حفاظت تنگه هرمز اعلام کنیم و از آن مقام درخواست می کنیم که جزء اولین نیروهایی باشیم که به آن منطقه اعزام خواهند شد.» (۱)

در سومین روز از هفته جنگ، کاروانی از هدایا و کمک های غیرنقدی انجمن های اسلامی اصناف بازار تهران از محل مسجد امام خمینی تهران عازم جبهه های جنگ شد. به گزارش روزنامه اطلاعات «این کاروان شامل ۸۵ دستگاه آمبولانس و وانت لند کروز، ۴۰ دستگاه موتور ۱۲۵ تریل، ۱۲ دستگاه ژنراتور برق، ۱۵ هزار لامپ برق، ۵ هزار کلید، پرز و دوشاخه، ۳۰ دستگاه پروژکتور، ۲ هزار دست لباس، ۲۰۰ عدد فانوس، ۱۸۰ عدد کلن آب، ۲ تن خرما، ۲ تن نان روغنی، ۴۰ تن میوه، همچنین ۳۰ دستگاه دیگ بزرگ، یک چرخ گوشت ...، یک سردخانه سیار، ۱۰۰ دستگاه حمام سیار، ۱۰۰ بسته کابل، ۳ تن ورق جهت پوشاندن سنگر، ۳۰ هزار عدد گونی و حدود ۵ هزار بسته هدایای مختلف می باشد.» (۲)

منوچهر محمدی معاون دانشجویی وزارت فرهنگ و آموزش عالی در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی راجع به اقدامات انجام شده برای شرکت رزمندگان در آزمون ورودی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی توضیحاتی داد.

به گفته وی، «باتوجه به گستردگی جبهه ها و مشکلاتی که از لحاظ ارتباطات برای رزمندگان وجود داشت وزارت فرهنگ و آموزش عالی جهت ثبت نام رزمندگان به مدت ۲۰ روز نمایندگانی به جبهه ها اعزام کرد و در مهلت تعیین شده حدود ۹۰۰ نفر رزمنده داوطلب شرکت در آزمون شدند و از آنجایی که ممکن بود بعضی از رزمندگان موفق به ثبت نام نشده باشند، تصمیم گرفته شد استثنائاً مهلت ثبت نام رزمندگان تا روز برگزاری کنکور تمدید شود. با این تصمیم ۴۰۰ رزمنده دیگر موفق به ثبت نام شدند.»

ص: ۶۵۹

۱- سند شماره ۱۹۲۹۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه رزمندگان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به ریاست مجلس شورای اسلامی، ۲/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

محمدی درمورد نحوه شرکت رزمندگان در آزمون ورودی دانشگاه ها نیز اضافه کرد: «برای شرکت داوطلبان رزمنده در مرحله اول، ۷ حوزه امتحانی در مناطق جنگی دایر شد که از این تعداد ۴ حوزه در اهواز، آبادان، دهلران و دزفول و سه حوزه در ارومیه، سنندج و باختران در نظر گرفته شد. همچنین در مرحله دوم کنکور تشریحی دو حوزه در اهواز و باختران تشکیل شد و از این گذشته سهمیه ای نیز برای رزمندگان در قالب نهادهای انقلاب اسلامی تعیین گردید. به طوری که رقابت صرفاً در داخل سهمیه نهادها انجام می شد.» (۱)

۱

هرچند براساس معاهدات بین المللی - که عراق نیز از امضاکنندگان آن است - اموال و میراث تاریخی و فرهنگی کشورها از تجاوزات نظامی مصون شناخته شده اند، در طول جنگ سه ساله، بر اثر حملات عراق خسارات قابل توجهی به بخشی از ابنیه تاریخی و فرهنگی ایران وارد آمده است.

در این زمینه، مهدی حجت معاون حفظ و احیای میراث فرهنگی وزارت آموزش عالی، در مصاحبه ای، که در شماره امروز روزنامه کیهان درج شد، به تشریح خسارات و آسیب های وارد شده به آثار فرهنگی ایران در طول جنگ پرداخت. وی با بیان اینکه پس از آغاز جنگ، گروهی از باستان شناسان داوطلبانه عازم جنوب کشور شدند و تمهیداتی برای حفظ آثار تاریخی و فرهنگی و انتقال آنها به مناطق امن اندیشیده شد، گفت: «در نخستین بمباران های هوایی، موزه آبادان به صورت مخروبه درآمد و امکان دسترسی به آن وجود نداشت.» حجت درمورد خسارات وارد آمده بر شهر تاریخی شوش، افزود: «پیشروی دشمن تا نزدیکی شوش مقبره دانیال نبی، قلعه شوش، موزه، انبارها [و] محوطه های باستانی این شهر را در تیرس آتش متجاوزین عراقی قرار داده بود و به دلیل ارتفاع قلعه شوش روزانه ده ها گلوله توپ [و] خمپاره به سوی آن شلیک می شد و خسارات زیادی به بار آورد. از جمله تا پایان مأموریت اولین گروه کارشناسان باستان شناسی سقف انبار شماره ۲ موزه مورد اصابت چهار گلوله توپ قرار گرفته بود و آثار طبقه بندی شده بی شماری که حاصل ده ها سال کاوش و پژوهش بوده و اسنادی از تاریخ و فرهنگ و تمدن بشری است، متلاشی گردید.»

معاون حفظ و احیای میراث فرهنگی وزارت آموزش عالی همچنین راجع به حملات هوایی به هفت تپه واقع در شمال شرقی شوش، گفت: «در حال حاضر، حدود ۴۰۰ هزار تپه باستانی در سطح کشور شناسایی شده است و بسیاری از تپه های شناسایی شده در مناطق جنگی بر اثر بمباران و برخورد خمپاره به آنها یا از بین رفته یا آسیب دیده اند.» به گفته حجت، در حال حاضر دو پایگاه باستان شناسی به نام های پایگاه زبویه و بان زرده در تصرف دشمن بوده و خارج از دسترس متخصصان باستان شناسی است.

وی همچنین با اشاره به خساراتی که به بافت فرهنگی و ابنیه تاریخی برخی شهرهای

ص: ۶۶۰

خوزستان نظیر دزفول، شوش و شوشتر وارد آمده است، اظهار کرد: «متأسفانه بافت شهرسازی سنتی و ابنیه قدیمی و بسیار ارزشمند این شهرها از حملات ددمنشانه رژیم بعثی صهیونیستی صدام مصون نبوده و خسارات فراوانی به بار آمده است.»^(۱)

۱

سرهنگ علی صیاد شیرازی، سرهنگ معینی پور و ناخدا حسینی فرماندهان نیروهای سه گانه (زمینی، هوایی و دریایی) ارتش جمهوری اسلامی ایران در مصاحبه هایی جداگانه، اوضاع جبهه های نبرد، ادامه جنگ، وضعیت و عملکرد نیروهای تحت امر خود در طول سه سال جنگ را تشریح کردند.

فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران ضمن اشاره به نقش جنگ در تشکل و انسجام ارتش، بر لزوم هرچه بیشتر یکپارچگی بین نیروهای نظامی تأکید کرد و قرارگاه های مشترک عملیات نیروهای نظامی را بهترین نشان وحدت بین ارتش و سپاه دانست.

صیاد شیرازی در پاسخ به این سؤال که «درحال حاضر چه مقدار از خاک عراق در تصرف نیروهای اسلام است؟» گفت: «پیشروی در خاک عراق و تصرف آن از هدف ها و آرمان های انقلاب اسلامی نیست، بلکه یک تلاش نظامی است که برای رسیدن به هدف های استراتژیک انجام می گیرد تا از این طریق به حقوق حقه خودمان برسیم.» وی افزود: «درحال حاضر بخش هایی از خاک میهن اسلامی ما در جنوب شلمچه و شمال رودخانه خین در غرب خرمشهر و همچنین در منطقه فکه خوزستان و در منطقه باختران قسمتی از ارتفاعات قلعه آویزان در جنوب مهران و منطقه نفت شهر و در منطقه کردستان در حوالی شهر مریوان و ارتفاعات خانم شیخان در اشغال نیروهای متجاوز بعثی است.»

فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران درخصوص ادامه جنگ و به ویژه عملیات آتی ایران، اظهار کرد: «ما اکنون سه مرحله عملیات را پشت سر گذاشته ایم؛ در مرحله اول دشمن را درحال پیشروی و تجاوز متوقف کردیم و در مرحله دوم با انجام نبرد های کربلا که شامل عملیات طریق القدس، مطلع الفجر، محمد رسول الله (ص)، فتح المبین، بیت المقدس، رمضان، مسلم بن عقیل و محرم بود، تقریباً قسمت عمده تجاوز دشمن را ختنی کردیم و چون هنوز دشمن به خواست های قانونی ملت رزمنده ایران پاسخ نداده و باتوجه به اینکه شهرهای خرمشهر، آبادان، مهران، قصر شیرین، مریوان، سردشت و پیرانشهر و نواحی مرزی ما در زیر آتش دشمن قرار دارد، پیشروی رزمندگان برای دفاع از سرزمین اسلامی ادامه دارد. لذا ما وارد سومین مرحله عملیات شدیم که نبردهایی را با عناوین والفجر که تاکنون تا مرحله والفجر ۳ به انجام رسیده پیاده کردیم.» وی همچنین تأکید کرد: «این آخرین مرحله عملیات جنگ تحمیلی است که تا رسیدن به اهداف استراتژیکی جمهوری اسلامی ادامه خواهد داشت.»

ص: ۶۶۱

۱- همان.

در ادامه این گفت و گو صیاد شیرازی راجع به جذب استعدادها و به کارگیری آنها از طریق معاونت جهاد خودکفایی ارتش گفت: «رهنمود تشکیل معاونت جهاد خودکفایی از جانب رئیس جمهوری گامی بزرگ برای جذب استعدادهای موجود در ارتش بود که از این طریق با به کارگیری امکانات صنعتی موجود در ارتش و یا وزارت دفاع این استعدادهای به کار گرفته شود و برای خودکفایی تسلیحاتی ارتش از این طریق گام مهمی برداشته شود.»

ناخدا حسینی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز در مصاحبه ای اختصاصی با خبرگزاری جمهوری اسلامی، درخصوص خسارات واردآمده به نیروی دریایی عراق گفت: بیش از ۵۰ درصد از ناوچه های موشک انداز روسی ارتش عراق (اوزا)، حدود ۷۵ درصد از سایر ناوچه ها و قایق های گشتی تندرو، نیمی از واحدهای مین جمع کن و قسمت عمده واحدهای نفربر نیروی دریایی عراق منهدم و به بقیه بخش های آن آسیب های قابل ملاحظه ای وارد شده است. وی افزود: «واحدهای نیروبر ارتش عراق عموماً یا منهدم شده یا در بصره به تله افتاده است. به واحدهای پرسنلی و تجهیزات متفرقه آنان نیز آسیب های قابل ملاحظه ای وارد شده به نحوی که با مرمت های انجام شده و جایگزینی پرسنل و واحدهای دریایی قدرت عملیات نیروی دریایی عراق به کمتر از ۵۰ درصد قبل از شروع جنگ تحمیلی کاهش یافته است.»

فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران تحمیل جنگ به ایران را دارای سه هدف عمده سیاسی، اقتصادی و نظامی دانست و خاطرنشان کرد: «هدف سیاسی دشمن تجزیه جمهوری اسلامی و یا دست کم تضعیف دولت و از [بعد] اقتصادی [نیز دشمن در پی] ایجاد بازار فروش اسلحه و مهمات ... و مالک شدن منابع طبیعی و سرشار [ایران بوده است] ... و هدف نظامی دشمن تضعیف نیروهای رزمنده جمهوری اسلامی در منطقه و ایجاد فضای باز برای اعمال قدرت در منطقه بوده و هست.» وی افزود: «از جمله دیگر هدف های استکبار از تحمیل جنگ خارج کردن خلیج فارس و دریای عمان از تسلط جمهوری اسلامی و جداکردن خوزستان و نقاط استراتژیک نظیر جزیره خارک بود که می توانست ضربات مهلکی بر میهن اسلامی ما وارد کند که ولی به یاری خداوند در هیچ یک از این توطئه ها موفق نشد.»

ناخدا حسینی موقعیت نیروی دریایی را «فوق العاده عالی و درخشان» توصیف کرد و گفت: این نیرو تاکنون از به کارگیری بیشتر امکانات خود علیه دشمن خودداری کرده است. وی همچنین با موفقیت آمیز خواندن مأموریت های محول شده به نیروی دریای ارتش جمهوری اسلامی ایران، از پشتیبانی های خلبانان نیروی هوایی در عملیات های هوا - دریا قدردانی کرد و افزود: «خلبانان هلیکوپترهای نیروی دریایی عملیات متعددی را در منطقه انجام داده اند که در نوع خود بی نظیر است و یکی از موارد بزرگ و درخشان عملیات هلیکوپترها در تاریخ جنگ های دنیاست.»

وی راجع به کمک های تسلیحاتی غرب به عراق به ویژه تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به این

کشور گفت: «کلیه این اقدامات و همه تجهیزات برای ملتی که تصمیم به اجرای احکام و دستورات الهی گرفته است مفهومی ندارد و ما نه تنها کوچک ترین تزلزل و دلواپسی در مقابله با این شیطنت ها نداریم بلکه احساس آرامش و استحکام نیز می کنیم چراکه حرکت در راه الله هرچه دشوارتر باشد دلپذیرتر است. و دشمن بداند که هواپیماها و موشک ها و تجهیزات و آنچه به عنوان تکنولوژی در اختیار دارد ما را بیشتر مصمم به پایداری و مقاومت در برابر ظلم و تجاوز خواهد کرد.»

سرهنگ معینی پور فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز به عملیات های مهم نیروی هوایی ارتش در آغاز جنگ، به ویژه نقش این نیرو در زمینگیر شدن نیروی دریایی عراق اشاره کرد و خسارات وارد آمده به ناوگان نیروی هوایی دو طرف را در طول سه سال جنگ این طور اعلام کرد: «از اوایل جنگ تاکنون، حدود ۳۰۰ فروند از هواپیماهای دشمن یا در داخل خاک عراق و یا در داخل ایران سرنگون شده است که خلبانان این هواپیماها کشته، مجروح یا اسیر شده اند و البته ما نیز در مقابل، تعداد کمی هواپیما از دست داده ایم که در مقایسه با نیروی هوایی عراق در تاریخ جنگ های دنیا کم سابقه است.» وی افزود: عراق توانسته هواپیماهای منهدم شده خود را جایگزین کند، در حالی که نیروی هوایی ارتش ایران تاکنون حتی یک هواپیما هم جایگزین هواپیماهایی که از دست داده، نکرده است.

سرهنگ معینی پور درباره تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، ضمن اشاره به مزایای فنی این نوع جنگنده ها اظهار کرد: «با همه این مزایا اگر این هواپیماها در دید شکاری های ما قرار بگیرد، قادر به فرار نخواهد بود و براساس بررسی های انجام شده راه مقابله با آنها را پیدا کرده ایم و اگر قرار باشد روزی صدام از این نوع هواپیماها استفاده کند آنها را به قعر خلیج فارس سرنگون خواهیم کرد و این هیاهو و غول ساختگی هم از بین خواهد رفت.»

فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در پایان علل کاهش عملیات های برون مرزی نیروی هوایی را چنین تشریح کرد: «باتوجه دقیق به برخورد ابرقدرت ها با جمهوری اسلامی ایران و ارزش فوق العاده ای که هواپیماهای ما در آینده خواهند داشت و آگاهی به اینکه در داخل خاک عراق دیگر تأسیسات حیاتی به آن معنا وجود ندارد که در روند جنگ تأثیری داشته باشد، لذا لزومی ندارد که هواپیماهای خود را برای زدن هدف هایی که ارزش چندانی ندارد به خطر بیندازیم.»^(۱)

۱

در آستانه چهارمین سال تهاجم عراق علیه ایران و به مناسبت هفته جنگ، رئیس اداره عقیدتی - سیاسی ارتش، فرمانده ارتش در قرارگاه حمزه و فرمانده ژاندارمری درمورد وضعیت گروهک ها بعد از عملیات والفجر ۲؛ هماهنگی و وحدت میان ارتش، سپاه و مردم؛ وضعیت پاسگاه های مرزی در طول سه سال جنگ و تأثیرات معنوی جنگ بر ژاندارمری مطالبی را بیان کردند.

حجت الاسلام غلامرضا صفایی رئیس اداره عقیدتی - سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران،

ص: ۶۶۳

در تشریح تأثیر عملیات والفجر ۲ بر وضعیت گروه های ضدانقلاب با اشاره به اینکه این عملیات قدرت های بزرگ و گروهک های وابسته به آنان را ناامید کرده است، گفت: «گروهک ها تصور می کردند که یک اسرائیل در این منطقه به وجود خواهند آورد و جمهوری اسلامی را سرنگون خواهند کرد، اما در عملیات والفجر ۲ که منجر به تصرف پادگان حاج عمران شد، مرکز عمده تغذیه ضدانقلاب از بین رفت و برای دنیا ثابت شد که ادعاهای آنها واهی و بی اساس است و خود گروهک ها با این حمله در یک حالت دفاعی قرار گرفتند.» وی افزود: «مردم مسلمان کُرد نوعاً با این گروهک ها مخالف اند ولی گاه به خاطر اعمال خشن گروهک ها ناچار در مقابل آنها سکوت کردند، ولی با این عملیات ترس آنها از ضدانقلاب از بین رفت و لذا خود آنها هم خیلی فعال مشغول به همکاری شدند.»

سرهنگ سیروس ستاری فرمانده ارتش در قرارگاه حمزه سیدالشهدا، نیز در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی بیشترین سهم در پیروزی های جنگ را متعلق به مردم دانست و «بزرگ ترین نعمت و برکت جنگ» را «اتحاد و هماهنگی کامل ارتش، سپاه و مردم» اعلام کرد. وی همچنین با اشاره به وابستگی کامل ارتش به امریکا در رژیم گذشته ابراز داشت: «خوشبختانه این جنگ به ما آموخت که ما قادر هستیم روی پایمان بایستیم و نشان بدهیم که با قدرت ایمان می توانیم با هر ارتش متجاوز می مقابله کرده و جواب دندان شکنی به متجاوزین بدهیم.»

سرهنگ کوچک زاده فرمانده ژاندارمری نیز در مصاحبه ای با خبرگزاری جمهوری اسلامی، اعلام کرد: تاکنون بیش از ۳۲ پایگاه مرزی ژاندارمری در جنوب و ۲۶ پایگاه مرزی در غرب کشور از اشغال نیروهای دشمن آزاد شده و تاکنون ۵ پاسگاه مرزی عراق در جنوب و غرب به تصرف نیروهای خودی درآمده است. وی درباره بازسازی پاسگاه های آزاد شده افزود: «بجز شش پاسگاه فکه، دوبرج، طاووسیه، سوبله، طلائییه قدیم و کوشک که در حال حاضر زیر آتش دشمن قرار دارد بقیه پاسگاه ها یا بازسازی شده یا در حال ساختمان است و برادران ژاندارمری در آنها مستقر هستند.»

کوچک زاده در مورد تأثیر جنگ بر ساختار ژاندارمری گفت: «همان طوری که امام این جنگ را از الطاف خفیه الهی توصیف کرده اند ما نیز اثرات معنوی عظیم این حرکت بزرگ را دیدیم و برای یک دگرگونی معنوی شاید اگر جنگ نبود حداقل نیاز به یک نسل داشتیم. با نگاهی اجمالی به دوره سه ساله جنگ درمی یابیم که به یک رشد چشمگیر معنوی رسیده ایم و ژاندارمری هم که جزئی از این جامعه اسلامی است به این مرحله از تکامل معنوی رسیده است.»^(۱)

۱

با گذشت سه روز از اعلام خبر مهار نشت نفت چاه شماره ۳ نورو، عراق نیز به رغم تکذیب اولیه، امروز این خبر را تأیید کرد، در همین حال محمد غرضی وزیر نفت ایران و ۲ تن از متخصصان وزارت نفت، در مصاحبه ای، زمینه ها و پیامدهای بین المللی این اقدام را تشریح کردند.

ص: ۶۶۴

۱- همان.

رادیو بی بی سی امروز درباره موضع عراق در خصوص مهار چاه نفتی حوزه نوروز گفت: پس از اعلام خبر توقف نشت نفت چاه شماره ۳ نوروز «دولت عراق این گفته را نادرست و زیاده‌گویی خواند ... اما اکنون رادیو بغداد از قول یک سخنگوی دولتی عراق می‌گوید نشت نفت از یکی از چاه‌ها مشاهده نشده است.»^(۱)

از سوی دیگر امروز، محمد غرضی وزیر نفت، به تشریح زمینه‌های سیاسی و تبلیغاتی مهار چاه‌های نفت آسیب دیده پرداخت. وی با یادآوری تبلیغات رسانه‌های غربی مبنی بر اینکه «کنترل چاه‌ها فقط وقتی صورت می‌گیرد که رهبران ایران رسماً از آمریکا درخواست کمک بکنند، امنیت منطقه عملیات تأمین شود و ایران با آتش بس موافقت کند»، گفت: «قبول هر کدام از این پیشنهادات به منزله سقوط تمام عیار انقلاب اسلامی بود.» غرضی افزود: «ما این پیروزی را یک پیروزی در میدان نبرد تکنولوژیکی می‌دانیم و اعلام می‌کنیم که این عمل دروغ‌پردازی‌های آمریکا را عملاً به اثبات رساند.»

وزیر نفت در ادامه سخنان خود تأکید کرد که تمام ابزار و امکانات به کار گرفته شده برای مهار چاه شماره ۳ نوروز به دست متخصصین ایرانی ساخته شده است و ایران آمادگی دارد که تخصص و امکانات مهار چاه‌های نفت را با کمترین هزینه در اختیار دیگر کشورها قرار دهد.

وی در پاسخ به سؤالی درباره تهدیدات آمریکا علیه جمهوری اسلامی از نظر قطع صدور نفت از خلیج فارس گفت: «ما این قدرت را داریم که ناوگان‌های آمریکا در خلیج فارس را به قعر دریا بفرستیم.»^(۲)

محمد غرضی در ادامه از قصد ایران برای کنترل و مهار چاه‌های نفتی که اکنون در حال نشت و آتش‌سوزی هستند خبر داد و خاطر نشان کرد: «انگیزه ما در انجام این هدف همان شکستن بت آمریکا و صدام و به زانو درآوردن استکبار جهانی است و امیدواریم که سایر ملل مستضعف جهان نیز دنباله‌رو این اقدام باشند.»^(۳)

در پایان این مصاحبه محمد آقایی مدیرعامل شرکت نفت فلات قاره، مراحل عملیات فنی برای کنترل چاه نفت را این‌طور تبیین کرد: «این عملیات که در نوع خود از امتیازات ویژه‌ای برخوردار است در سه مرحله جوشکاری در زیر آب، نصب دستگاه‌ها در عمق آب و انتقال وسایل به محل انجام گرفت.» محمد تقی ابوالحسنی سرپرست گروه مهارکننده چاه نفتی نیز ضمن توضیح چگونگی مهار چاه نفت، گفت که این عملیات در ۲۷ روز به پایان رسیده و همه اعضای گروه از پالایشگاه تهران بوده‌اند. به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، وی همچنین ابراز داشت که: «اگر امام دستور صادر کند حاضر است منکرین غربی را به سر چاه‌ها هدایت کرده و عملاً نتیجه کار را به آنها نشان دهد.»^(۴)

ص: ۶۶۵

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو بی بی سی، ۲/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳.

۴- روزنامه اطلاعات، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

اخبار مربوط به نزدیک شدن موعد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و واکنش ایران به این خبرها، در قالب تهدید به بستن تنگه هرمز و همچنین، نتایج و آثار احتمالی مسدود شدن این تنگه، موضوع تحلیل های امروز برخی از رسانه های غربی بود.

روزنامه نیویورک تایمز با استناد به اظهارات «سرویس های اطلاعاتی غربی» جنگ ایران و عراق را در آستانه چهارمین سال آن، در حال رسیدن به نقطه ای بازگشت ناپذیر توصیف کرد «که در آن هر طرف با دست زدن بر اقدامی، شرایطی فراهم می آورند که می تواند هر امیدی نسبت به یک صلح دیرپای را به یأس تبدیل کند.» نیویوریک تایمز در تشریح این اظهارات افزود: «یک عامل در این اوضاع استراتژیک، تحویل ۵ فروند بمب افکن سوپراتاندارد مجهز به موشک های اگزوست به عراق است ... [و] عامل دوم عزم راسخ ایران به قطع صادرات نفتی از خلیج [فارس] از جمله صادرات کویت، عربستان سعودی، بحرین و امارات عربی متحده است.» این روزنامه یادآور شد: «تمایل دولت های عراق و ایران به ملحوظ داشتن چنین تدابیر افراطی، منعکس کننده رکود عملیات نظامی در هر دو طرف است.» (۱)

روزنامه فیگارو (چاپ پاریس) نیز امروز در تفسیری راجع به تحویل سوپراتانداردها به عراق و پیامدهای احتمالی نوشت: «با تحویل این هواپیماها از سوی فرانسه به عراق باید منتظر گسترش موج ترورها و انفجارهایی باشیم که ... می تواند متوجه منافع فرانسه در این گوشه و آن گوشه دنیا سازد.» (۲)

هفته نامه اکونومیست (چاپ لندن) هم تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و متعاقب آن واکنش احتمالی ایران و اقدام به بستن تنگه هرمز را از نظر اقتصادی و تأثیر آن بر بازار جهانی نفت بررسی کرده است. این هفته نامه اقتصادی در این باره آورده است: «شرکت های نفتی با اطمینان خاطر از ثبات قیمت نفت، ذخایر نفتی خود را افزایش می دهند. اوپک و برخی دیگر از سازمان های نفتی در مورد نقصان تقاضای بازار جهانی نفت نگرانی های خود را ابراز داشته اند. از طرف دیگر، ممالک واردکننده نفت معتقدند که جمهوری اسلامی ممکن است دست به اقدام جنون آمیز بستن تنگه هرمز بزند و در نتیجه یک بحران نفتی در جهان پدید آورد.» اکونومیست در ادامه با تأکید بر اینکه به زعم کارشناسان نفتی، ایران به دلیل نیاز مبرم خود به فروش نفت از دست زدن به چنین اقدامی خودداری خواهد کرد، افزود: برخی دولت های غربی با توجه به روحیه تصمیم گیران سیاسی - اقتصادی ایران این تهدید را جدی تلقی کرده اند. این هفته نامه در مورد تأثیرات احتمالی آسیب رسیدن به پایانه نفتی خارک از رهگذر ورود هواپیماهای سوپراتاندارد به ناوگان هوایی عراق و بستن تنگه هرمز بر روی بازار جهانی نفت نوشت: «در صورت تخریب ترمینال نفتی جزیره خارک کمبود نفت ایران در جهان احساس نخواهد شد، ولی نرسیدن روزانه حدود ۸ تا ۸ میلیون و پانصد هزار بشکه نفت از

ص: ۶۶۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۹، ۳/۷/۱۳۶۲، صص ۴-۵، واشنگتن - خبرگزاری کویت، ۲/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۲۰، رادیو ایران، ۲/۷/۱۳۶۲.

خلیج فارس برای جهان غرب مسئله بسیار پیچیده ای است. در صورت بروز چنین بحرانی جهان غرب میزان قابل ملاحظه ای از نفت مورد احتیاج خود را از دست خواهد داد، حتی اگر دیگر تولیدکنندگان نفت میزان تولید را افزایش دهند.»^(۱)

۱

سخنگوی دادگاه بین الملل اسلامی اعلام کرد دولت عراق تا ۱۵ آبان ماه سال جاری فرصت دارد برای بررسی ادعاهایش علیه ایران از اعضای این دادگاه دعوت کند.^(۲)

براساس خبری که در شماره امروز روزنامه اطلاعات درج شده است ایوب بخاری حقوق دان پاکستانی و سخنگوی دادگاه بین الملل اسلامی، که اخیراً از مناطق جنگ زده ایران بازدید کرده است، در سخنانی در راولپندی پاکستان با اعلام این مطلب گفت در صورت آمادگی نداشتن عراق برای پذیرش اعضای دادگاه بین الملل اسلامی، این دادگاه گزارش های خود را رسماً اعلام خواهد کرد.

وی افزود: «دادگاه بین المللی اسلامی از ملت مسلمان جهان تقاضا خواهد کرد که به عنوان یک وظیفه اسلامی برای محاصره اقتصادی و سیاسی متجاوز و آغازکننده جنگ، حکومت های کشورهای اسلامی را تحت فشار قرار دهند.»^(۳)

۲

مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به مناسبت آغاز چهارمین سال جنگ ایران و عراق و در آستانه سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد با ارسال تلگرامی از دبیرکل سازمان ملل خواست «طرح صلح شورای ملی مقاومت» در مجمع عمومی این سازمان مطرح و ضمن محکومیت ایران به عنوان عامل تداوم جنگ، برای پایان دادن به جنگ چاره جویی شود.

مسئول شورای ملی مقاومت در این تلگرام، با برشمردن خسارات و لطمات مالی و جانی جنگ ایران و عراق و ضمن اشاره به سخنان اخیر امام خمینی، هدف نهایی ایران در جنگ با عراق را سقوط دولت و حزب حاکم بر این کشور و استقرار یک حاکم دست نشانده تحت رهبری امام خمینی در آن کشور اعلام و ادعا کرد تا عملی شدن این خواسته، جنگ به هر قیمت ادامه خواهد یافت.

ص: ۶۶۷

۱- همان، ص ۲۱، رادیو ایران، ۲۷/۱۳۶۲.

۲- بنیاد شهید صدر (کمیته فرهنگی)، بولتن راه کربلا، شماره ۷، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۷/۱۳۶۲، ص ۲.

رجوی در بخش دیگری از این نامه «شورای ملی مقاومت» را «تنها آلترناتیو دمکراتیک» برای حکومت فعلی ایران معرفی کرده و از دبیرکل خواسته است «طرح صلح شورای ملی مقاومت»، که عراق نیز با آن موافقت کرده است، در مجمع عمومی سازمان ملل مبنای پایان دادن به جنگ قرار گیرد و موضع ایران محکوم شود.^(۱)

۱

امروز به دعوت انجمن اسلامی دانشجویان عراقی در انگلیس و ایرلند، تظاهراتی در مرکز لندن برگزار شد. به گزارش روزنامه کیهان، «در این تظاهرات که صدها نفر از مسلمانان مقیم در انگلیس در آن شرکت داشتند نماز وحدت در هاید پارک لندن برگزار گردید و سپس تظاهرکنندگان با شعارهای کوبنده راه پیمایی خود را آغاز نمودند.» براساس گزارش مذکور، شرکت کنندگان در این راه پیمایی درحالی که در حلقه محاصره مأموران امنیتی انگلیس بودند، تصاویری از امام خمینی و آیت الله صدر را در دست داشتند و علیه عراق شعار می دادند. تظاهرکنندگان در مقابل سفارتخانه های عراق و فرانسه شعارهایی علیه این دو کشور سردادند.^(۲)

۲

در پی انتشار اخبار و گزارش هایی در مورد دیدار احتمالی مقامات عراق و سوریه در آینده ای نزدیک، امروز روزنامه کویته الانباء نوشت: محل ملاقات آتی عبدالخلیم خدام و طارق عزیز وزرای امور خارجه سوریه و عراق را کویته تعیین خواهد کرد. این روزنامه همچنین افزود: صدام حسین و حافظ اسد رؤسای جمهوری این دو کشور نیز در ریاض، پایتخت عربستان با یکدیگر دیدار خواهند کرد.^(۳)

ص: ۶۶۸

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، صص ۴۵ - ۴۳، رادیو بغداد، ۶/۷/۱۳۶۲؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۹، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲۱، رادیو صدای آزاد ایران، ۲/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۳/۷/۱۳۶۲، ص آخر.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۰، ۴/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲، کویته - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۷/۱۳۶۲.

امروز صبح در پی حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه در جلسات فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص)

و قرارگاه مقدم حمزه و یگان های

مأمور در منطقه عملیاتی دهانه شیلر،^(۱) فرماندهان از عملکرد یگان های خودی گزارش داده و تغییراتی در مانور عملیات والفجر ۴ پدید آمد^(۲).

در نخستین جلسه امروز غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) ضمن بیان توضیحاتی در مورد عقب نشینی اخیر عراق از سورکوه، دلایل این اقدام را چنین برشمرد: اطلاع کامل دشمن از حمله آتی ایران در این منطقه، اجتناب از جناح دهی به ویژه در محور نهنی، نبود جاده مناسب تدارکاتی، نداشتن استحکامات زمستانی، گستردگی خطوط جبهه شمال و شرق دشمن، رفع عیوب خطوط دفاعی با توجه به کمبود زمان، برداشت نیروها از

ص: ۶۷۰

-
- ۱- محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا(ص)، فتحیان مسئول بهداری خاتم الانبیا(ص)، مزینانی مسئول تبلیغات خاتم الانبیا(ص)، چراغچی از طرح و عملیات خاتم الانبیا(ص)، کیانی رئیس ستاد خاتم الانبیا(ص)، احمد سوداگر اطلاعات - عملیات قرارگاه کربلا، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، حمید سالکی جانشین قرارگاه مقدم، شاه حسینی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا و قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(ع) در این جلسه حضور داشتند.
  - ۲- سند شماره ۱۲۷۵۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۳/۷، نوار شماره ۱۲۷۵۶)، صص ۳ - ۲.

شمال شیلر و استقرار آن در جنوب رودخانه آب شیلر به منظور جلوگیری از شکست نظامی (۱).

پس از آن، فرماندهان یگان های ۸، ۲۵، ۴۱ و ۴۴ سپاه، به عنوان مهم ترین عناصر عملیاتی والفجر ۴، از اقدامات انجام شده در زمینه آماده سازی عملیات و مشکلات پیش روی اجرای عملیات دهانه شیلر گزارش دادند.

ابتدا احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، ضمن ارائه گزارشی از عملکرد یگان خود در محدوده قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ (لری - کنگرک)، به تشریح سیر عقب نشینی ده روزه ارتش عراق از شمال دهانه شیلر پرداخت. (۲) وی در مورد شناسایی های لشکر ۸ نجف در محور شمال دهانه شیلر گفت: با توجه به اقدامات اخیر دشمن شناسایی ها در محورهای کنگرک و لری انجام و بخشی از شناسایی گرمک نیز کامل شده است. (۳) احمد کاظمی در ادامه، طرح مانور کلی لشکر ۸ نجف در محور لری - کنگرک (۴) را این گونه شرح داد: بعد از عقب نشینی ارتش عراق از ارتفاعات شمالی شیلر، برای اجرای عملیات از جبهه بانه، دو محور اصلی، یکی در لری به نام محور امام حسین (ع) و دیگری در کنگرک به نام محور ابا الفضل العباس (ع) در نظر گرفته شده و علاوه بر این محورهای اصلی، دو محور ایذایی در مناطق گرمک و جاده لاله حمزین (در کنگرک) نیز به نام محور علی اکبر تعیین گردیده است. (۵)

کاظمی همچنین، در بررسی مشکلات پیش روی اجرای عملیات در محور شمال دهانه شیلر، به مسئله کمبود نیرو اشاره و از فرمانده سپاه درخواست کرد تا در اسرع وقت در مورد وضعیت استفاده از لشکر ۱۹ فجر و تیپ یزد در محور لشکر ۸ نجف تصمیم گیری کند (۶) علاوه بر این وی موضوع استقرار و ادغام با ارتش را از دیگر مشکلات جدی این محور اعلام کرد (۷) و ضمن تأکید بر حل مشکل تأمین پوشش هوایی منطقه توسط توپخانه ارتش، از فرماندهی کل سپاه خواست تا با واگذاری یک توپخانه سبک موافقت و این معضل را حل کند. (۸)

در ادامه جلسه، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا از اقدامات این یگان در محدوده قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ (مارو) گزارش داد. وی در خصوص شناسایی های محور خود گفت: بجز خلوزه، شناسایی محورهای بلاله، سربالاه، مارو، هفت توانان، خرنوک دار، کخلان، شیار بین خلوزه و مارو و جاده نهنی تقریباً انجام شده است. فرمانده لشکر ۲۵ کربلا با بیان اینکه به دلیل تداوم شناسایی ها

ص: ۶۷۱

۱- همان، صص ۱۰ - ۶؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۶۳ - ۶۰.

۲- سند شماره ۱۲۷۵۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۷ - ۱۱.

۳- سند شماره ۱۲۷۵۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰ - ۱۷.

۴- احمد کاظمی درباره مانور محور لری - کنگرک گفت: «ان شاء الله اگر موفق بشویم می خواهیم از بین لاله حمزین و گرمک برویم کنگرک را دور بزنیم. یک گردان برای جلوی لری هست که یک راه این است که بیاید لری را بگیرد و ان شاء الله یک راه هم به سوی تنگه گرمک پیدا کنیم که این منطقه را ببندد. اینجا بیشتر از تپه و ارتفاع و دشت پوشیده شده است. دشمن ۲۹ تا پایگاه روی لری دارد، اگر ما لری را بگیریم کنگرک خودش سقوط می کند. ما احتمال می دهیم که کنگرک سقوط بکند، ولی لری در عرض یک شب سقوط نکند. خیلی وقت است که دشمن روی لری هست و پایگاه محکم و قدیمی دارد. سنگر بتونی رویش دارد، رویش خانه ساخته است.» (سند شماره ۱۲۷۵۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات والفجر ۴، قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۷، صص ۴۱ - ۳۹)

۵- سند شماره ۱۲۷۵۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۷، صص ۱۵ - ۱۴.

۶- همان، صص ۱۷ - ۱۶.

٧- همان، صص ٢٠-١٧ و ٤٥-٤٤.

٨- همان، صص ٢٠-١٩.

در محور تحت مأموریت این لشکر، طرح مانور هنوز به طور صددرصد آماده نشده است، افزود: در طرح مانور فعلی قرار است یک تیپ در منطقه مارو، سرבלاله و بلاله و یک تیپ هم در منطقه خلوزه ۲۱ عمل کند. پس از تکمیل شناسایی های کنونی نیز بخشی از نیروها از بین شیار مارو و خلوزه و بخش دیگر هم به طرف هفت توانان عمل خواهند کرد. وی در پایان اعلام کرد که در زمینه استقرار و ادغام نیروهای ارتش هماهنگی های لازم انجام شده است. (۱)

کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) هم در گزارش خود از فعالیت این یگان در محدوده قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ (پنجوین) با بیان اینکه «شناسایی ارتفاعات مشرف بر پنجوین از روز اول با قوت انجام شده» افزود: شناسایی در دو منطقه حسن آباد واقع در غرب کله قندی و سنگ معدن و نیز مناطق شهدا، سه درختی، هرگنه و تخم مرغی صورت گرفته است. وی ضمن اشاره به تقویت بیش از پیش قوای دشمن در ارتفاعات در یک هفته گذشته، به تشریح طرح مانور تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) پرداخت و گفت: در مرحله اول عملیات، با توجه به اشراف ارتفاعات کله قندی و سنگ معدن پنجوین، نیروهای تیپ ۴۴ قمر در شب اول در مناطق سه درختی، تخم مرغی، تپه شهدا و هرگنه عمل خواهند کرد و براین اساس مانور گردان ها نیز مشخص شده است. در ادامه فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) نیز مسئله ادغام با ارتش را از جمله مشکلات پیش روی این یگان برای انجام عملیات والفجر ۴ عنوان کرد. (۲)

پس از آن، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، گزارشی از فعالیت یگان خود به عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ (احتیاط) ارائه داد. وی درباره شناسایی های لشکر ۴۱ گفت: در ابتدا، مناطق سه درختی، هرگنه، تپه شهدا و ارتفاع سید که به سنگ معدن متصل هستند، به لشکر ۴۱ ثارالله واگذار شد، اما پس از انجام شناسایی این مناطق نتیجه ای به دست نیامد. در پی تعیین لشکر ۴۱ به عنوان احتیاط محورهای پنجوین (تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)) و سورن (لشکر ۱۴ امام حسین (ع))، شناسایی های محورهای اولیه نیز متوقف شد. (۳)

در بخش دیگری از نشست های فرمانده کل سپاه با فرماندهان یگانی و قرارگاهی، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (۴) نیز عملکرد این لشکر را در محدوده قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱۰ (سورن) تشریح کرد. این فرمانده ابتدا گزارشی از تک نامحسوس عراق در محدوده ارتفاعات چاله سبز، کله اسبی و سورن به فرماندهی کل سپاه ارائه داد و سپس ضمن تبیین مانور محور لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در منطقه سورن، گفت: براساس طرح مانور فعلی، نیروهای ما برای تأمین جناح چپ خود ابتدا روی ارتفاع کله اسبی عمل خواهند کرد و در ادامه پس از عملیات روی ارتفاع پیروزی ۱، ضمن تداوم جاده، محدوده ارتفاع ۱۸۰۰ به بعد را مسدود کرده و با گرفتن اسیر از دشمن، جاده شانه دری و سیدصادق را نیز تهدید خواهند کرد. پس از توضیحات

ص: ۶۷۲

۱- همان، صص ۵۰ - ۴۶.

۲- سند شماره ۱۲۷۵۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۸)، صص ۵ - ۴.

۳- همان، صص ۷ - ۶.

۴- گفتنی است حسین خرازی در جلسه صبح فرمانده کل سپاه با فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و مقدم حمزه حضور نداشت، به همین دلیل با شرکت در جلسه بعد از ظهر فرماندهی کل سپاه با قرارگاه های خاتم الانبیا و نجف، درباره اقدامات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) گزارش داد.

- ۱.
- ۲.
- ۳.
- ۴.
- ۵.
- ۶.
- ۷.
- ۸.
- ۹.
- ۱۰.
- ۱۱.
- ۱۲.
- ۱۳.
- ۱۴.
- ۱۵.
- ۱۶.
- ۱۷.
- ۱۸.
- ۱۹.

خرازی، فرمانده کل سپاه با اشاره به لزوم تصرف جاده شانه دری، بر گسترش مانور(۱) این محور تأکید کرد.(۲) این در حالی است که از یک سو نتایج شناسایی های لشکر ۱۴ امام حسین(ع) نشان می داد به علت جنس صخره ای محدوده کله اسبی تا کانی سیف، احداث جاده در این منطقه ممکن نیست و از سوی دیگر حسین خرازی گسترش مانور را فقط در صورت حل مشکل جاده در این منطقه امکان پذیر می دانست. ادامه گفت و گوها میان خرازی و فرماندهی کل سپاه برای حل مشکل جاده به نتیجه مشخصی نرسید و مقرر شد برای تصمیم گیری کلی در مورد عملیات، لشکر ۱۴ امام حسین(ع) ظرف ۲۴ ساعت آتی با اعزام نیروهای اطلاعات - عملیات و مهندسی ضمن شناسایی مجدد منطقه، مسئله احداث جاده در محور غرب سورن را بررسی کند.(۳)

پس از اتمام گزارش فرماندهان یگان های عمل کننده در منطقه دهانه شیر، بخش دوم جلسه بررسی و تصمیم گیری در مورد مانور عملیات والفجر ۴، به فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه محدود شد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه، با تأکید بر ضرورت گسترش مانور عملیات والفجر ۴ در کل منطقه دهانه شیر خطاب به فرماندهان حاضر در جلسه گفت: در حال حاضر عقبه دشمن، شهر سیدصادق است که بیشتر از ۳۰ کیلومتر با ما فاصله ندارد. در این منطقه دشمن برای تأمین نیروهای خود دو جاده اصلی دارد که فاصله ما با هر دو جاده معقول است، از این دو، جاده شانه دری - سیدصادق از اهمیت بیشتر برخوردار است (۴) و در وضعیت کنونی این جاده دشمن به یک جناح آسیب پذیر تبدیل شده است. وی در ادامه بر لزوم تجزیه دشمن برای آزادی ارتفاعات منطقه تأکید کرد و ضرورت تمرکز روی گره های دشمن در این منطقه، یعنی جاده سورن - کانی مانگا و جاده بین لری و کانی مانگا را یادآور شد. رضایی افزود: در این منطقه سورن گره پیچیده ای است و از پنجوین به سمت کانی مانگا بروید پیچیدگی دشمن زیادتر می شود و برعکس هرچه از سورن به سمت کانی مانگا، ضعف دشمن افزایش می یابد. فرمانده کل سپاه همچنین، با اشاره به کمبود نیروی یگان های خودی برای عملیات روی گره سورن خاطر نشان کرد که در صورت برطرف کردن این ضعف و احداث جاده روی سورن، عملیات تا شانه دری گسترش می یابد و پنجوین هم حفظ خواهد شد. (۵)

وی با اعتقاد به اینکه در وضعیت کنونی باید با حذف محورهای پنجوین و مارو، تمام توان

ص: ۶۷۳

۱- محسن رضایی با تأکید بر مانور در محور لشکر ۱۴ امام حسین(ع) افزود: «اگر جاده دشمن که از کله اسبی می آید اگر شانه دری و دوله سور تهدید بشود، تمام این جبهه ها سقوط می کند. دشمن شاید ۶۰ الی ۷۰ کیلومتر بیاید. اصلاً بیشتر هدفش این است که شما به این (پیروزی ها) دست پیدا نکنید یعنی در وهله اول هدفش این است که کاملاً مطمئن بشود که شما به منطقه توجه می کنید یا نه؟! بعد بیاید اینجاها را شناسایی بکند و گرنه این از قبل هم در دست دشمن بود. الان تمام فعالیت دشمن جهت انجام پدافند است.» (سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی مانور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۲)، ۱۱-۱۲).

۲- سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی مانور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۲)، ص ۱۰.

۳- همان، صص ۳۱ - ۲۳.

۴- سند شماره ۱۲۷۵۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۹.

۵- سند شماره ۱۲۷۵۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹؛ و - سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ص ۸۶.

نیروهای خودی روی سورن متمرکز شود،^(۱) به فرماندهان گفت: تاکنون شما بر عملیات روی سورن و پنجوین تأکید می کردید، پیشنهاد این است که از این به بعد روی این فکر کنید که جبهه سورن و پنجوین را جلو بکشید و روی ارتفاعات شمال شرق شانه دری کار کنید.^(۲)

این پیشنهاد فرمانده کل سپاه با مخالفت برخی فرماندهان مواجه شد. در این زمینه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با تأکید بر ضرورت عمل روی پنجوین عقیده داشت که اگر قرار باشد برای گسترش مانور در محور لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، برای سورن جاده ای کشیده شود، لزوم عمل روی پنجوین بیشتر نمایان می شود.^(۳) وی برای اثبات نظر خود چنین استدلال کرد: «تا زمانی که کله قندی و پنجوین سقوط نکنند هیچ کس قادر نیست که روی سورن عمل کند. یعنی یک چیز بزرگی است مشکل ترین ارتفاع که از نظر استحکامات و نیرو دست دشمن است پنجوین و کله قندی است.»^(۴) و فلش روی سورن از جلو، چپ(شانه دری) و راست (پنجوین و شیار غرب پنجوین) آسیب پذیر می باشد.^(۵)

محسن رضایی در پاسخ به این مسئله و برای حل مشکل اتکای جاده سورن و عمل در این محور به تصرف ارتفاعات پنجوین، پیشنهاد کرد جاده در غرب سورن کشیده شود تا مسئله پنجوین خودبه خود منتفی شود.^(۶) وی در تشریح این مسئله گفت: به هر حال باید یک جاده از غرب سورن یا یک جاده در شرق سورن داشته باشیم. اگر بخواهیم در غرب سورن جاده داشته باشیم، باید عملیات را تا ارتفاعات شرق جاده شانه دری گسترش بدهیم، می توانیم جاده آسفالت دشمن را ببندیم. در این صورت تأمین و تصرف ارتفاعات شرق جاده شانه دری و کانی مانگا یک هدف محسوب می شود. دشمن از دست دادن منطقه داخل شیلر را برای خودش طبیعی می داند، ولی سورن برای عراق بسیار حیاتی است. رسیدن نیروهای خودی به جاده شانه دری - سیدصادق و تأمین سیدصادق برایش مرگبار است.^(۷)

موضوع تغییر خط حد کل عملیات والفجر ۴ در حالی مطرح می شود که در وضعیت کنونی اجرای پیشنهاد فرمانده کل سپاه مبنی بر احداث جاده با مشکلات و معضلاتی مواجه است؛ از یک طرف احداث جاده از خط الرأس سورن به طرف غرب به دلیل دید دشمن ضربه پذیر است و از سوی دیگر احداث جاده به علت جنس سخت و صخره ای ارتفاعات سورن، بسیار دشوار می باشد.

در ادامه جلسه، محسن رضایی ضمن تشریح معایب فعلی محور سورن، راجع به محاسن طرح پیشنهادی خود گفت: در حال حاضر مشکل ما این است که اولاً- استحکامات دشمن روی ارتفاعات پنجوین بسیار قوی است که مقابله با آن نیازمند به کارگیری نیروهای سازمان یافته، آموزش دیده و باتجربه می باشد. با سازمان موجود حمله به تک تک پایگاه های دشمن ریسک بالایی دارد. ثانیاً نبود جاده هم این مشکل را دشوارتر و بدتر می کند. ثالثاً ما با کمبود نیرو مواجهیم. با این همه برای حل این مشکل «باید یک توکل پیدا کنیم از جایی که دشمن فکرش را نمی کنند جاده را بکشید یک تمرکز قوی بگذارید در همین ضعیف ترین جای دشمن [یعنی سورن]».^(۸) دشمن که از شانه دری تا دوله سور بیاید در خطر است و با

ص: ۶۷۴

۱- سند شماره ۱۲۷۵۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۰.

۲- سند شماره ۱۲۷۵۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت پنجوین، سورن و شیلر، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۹)، ص ۲.

۳- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۴- سند شماره ۱۲۷۵۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

۵- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸۷.

۶- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸۷.

۷- سند شماره ۱۲۷۵۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶ - ۴.

تسلط نیروهای خودی به ارتفاعات شانه دری، تمام این جناح سقوط می کند. (۱)

درواقع فرمانده کل سپاه می خواست با گسترش مانور عملیات، دو لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف با دور زدن منطقه، کل دهانه شیلا را محاصره کنند. به همین دلیل ضمن تأکید بر عملیات در محور سورن معتقد بود باید جاده ای در غرب و پشت سورن احداث شود تا پس از حرکت به سمت شانه دری، تدارک نیروها امکان پذیر شود. (۲) براین اساس، رضایی مشکل اساسی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) را در محور سورن، فقدان جاده می دانست. هم زمان با طرح این پیشنهاد، در شرق سورن، جاده ای در دست ساخت است که از طرف جنوب به جاده دزلی وصل شده و قرار است پس از امتداد این جاده روی خط الرأس، در غرب سورن به کله اسبی منتهی شود. اتمام کار احداث این جاده به دلیل سخت بودن ارتفاعات نیاز به انفجار کوه دارد. علاوه براین، پیشنهاد احداث جاده دیگر نیز در قسمت شمالی دامنه ارتفاعات سورن مطرح شد که قرار بود با عبور از محور چاله سبز (قله شمالی سورن)، بر روی ارتفاعات شمالی سورن (پیروزی) امتداد یابد، اما باتوجه به وضعیت زمین در غرب سورن و شناسایی های قبلی، احداث این جاده نیز محتمل نبود. (۳)

در پایان این جلسه قرار شد به صورت موقت بر روی پیشنهاد جدید فرماندهی کل سپاه تأمل و تمرکز شود. براین اساس مقرر گردید ارتفاعات پنجوی از برنامه عملیات حذف شده و توان این بخش در محور ارتفاعات شرق شانه دری به کار گرفته شود، در ضمن جاده سورن در غرب آن احداث و به عنوان عقبه نیروهای عمل کننده در نظر گرفته شود. (۴)

۱

امروز بعدازظهر در جلساتی با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه و فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص)، نجف و لشکرهای مأمور آن (۵) مانور عملیات والفجر ۵ در دربندیخان در دو بخش یگانی و قرارگاهی ارزیابی و بررسی شد. فرمانده کل سپاه پس از استماع گزارش ها، در مانور عملیات والفجر ۵ تغییراتی ایجاد کرد.

ص: ۶۷۵

۱- سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۱ - ۲۰.

۲- سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۸ - ۳۵.

۳- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸۹ - ۸۸.

۴- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸۷.

۵- افراد حاضر در این جلسات که در باختران برگزار شد، عبارت انداز: محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمشانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات، فتحیان مسئول بهداری، مزینانی مسئول تبلیغات، چراغچی از طرح و عملیات خاتم الانبیا (ص)، کیانی رئیس ستاد قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، احمد سوداگر اطلاعات - عملیات قرارگاه کربلا، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، کاشانی مسئول مهندسی قرارگاه نجف، ملک زاده ستاد قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه، حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمدرسول الله (ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر، کاظم رستگار فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع)، رثوفی فرمانده لشکر ۷ ولی عصر (عج).

در بخش نخست این جلسه عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، به تشریح اقدامات انجام شده در منطقه دربندیخان پرداخت. وی در مورد مأموریت قرارگاه نجف برای اجرای عملیات والفجر ۵ (دربندیخان) گفت: کل هدف عملیات قرارگاه نجف، از تنگه باویسی در جنوب بمو تا جنوب دریاچه دربندیخان (سد) را دربرمی گیرد و خط تأمین آن، تیغه آخر ارتفاعات بمو بود که تغییراتی در آن داده شد. فرمانده قرارگاه نجف با بیان اینکه طبق طرح مانور عملیات منطقه دربندیخان لشکر ۳۱ عاشورا بر روی ارتفاع بمو، لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) در ارتفاعات شاخ خشیک و لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) نیز پس از عملیات بر روی ارتفاعات زیمناکوه و بردکان، در منطقه سد دربندیخان وارد عمل خواهند شد، افزود: باتوجه به وضعیت فعلی، هدف سد در عمل تأمین نمی شود. وی همچنین در مورد میزان آمادگی یگان های قرارگاه نجف برای اجرای عملیات منطقه دربندیخان اظهار کرد: تقریباً ۸۰ الی ۹۰ درصد کار انجام گرفته است، یک سری شناسایی های جزئی باقی مانده و اکثر کارها انجام شده است. جاده های عقبه عمدتاً حدود دو ماه است که در منطقه کشیده شده است و بعد از شروع عملیات کار عمده جاده کشی در منطقه شروع می شود. (۱)

جعفری در ادامه صحبت های خود مهم ترین مشکلات طراحی و اجرای عملیات والفجر ۵ را چنین برشمرد:

۱. محدود بودن راهکارهای عملیات به دلیل جنس نامناسب زمین.

۲. نبود جاده برای انتقال و تدارک نیروها در اغلب محورهای عملیاتی.

۳. حضور جدی ضدانقلاب در عقبه عملیاتی منطقه. (۲)

در ادامه این نشست، به درخواست غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، هریک از یگان های عملیاتی والفجر ۵ از عملکرد خود در زمینه شناسایی، طرح مانور، میزان آمادگی و مشکلات پیش روی عملیات دربندیخان گزارش دادند.

ص: ۶۷۶

۱- سند شماره ۱۲۷۶۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی منطقه و وضعیت دشمن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۰)، صص ۳ - ۱.

۲- جعفری در مورد مشکلات طراحی و اجرای عملیات والفجر ۵ گفت: «[اولین مشکل] محدود بودن راهکارهای عملیات است که این ارتفاعات سخت و صخره ای است؛ یعنی دیواره ای است ... و به صورت یک دیواره دیده می شود. راهکارهایی که باید به روی آن ختم شود خیلی محدود است و فعلاً یک یا دو راهکار است. ... مشکل دوم جاده هست که در حال حاضر جاده ای برای این اهداف وجود ندارد و از ۴۸ ساعت تا ۱۵ روز برآورد زمانی هست که جاده به زیر ارتفاع یعنی پایین دیواره ها کشیده بشود و بالای دیواره ها را به هیچ وجه نمی شود جاده برد به غیر از یک مورد ... با این وضعیت فقط متکی به هلیکوپتر هستیم. البته دشمن هم متکی به هلیکوپتر است. لذا به علت فقدان جاده و رفع آن با هلیکوپتر می توانیم نصف ارتفاعات را تأمین کنیم ولی این هم مشکل عمده ای دارد و آن این است که اگر این تأمین نشود یک جای پا برای دشمن باقی می ماند و نقطه امیدی برای او است که تک را ادامه بدهد و فشار بیاورد و ارتفاعات را از ما بگیرد. ... مشکل سوم، آلودگی منطقه به ضدانقلاب ... عقبه منطقه آلوده به ضدانقلاب است.» (سند شماره ۱۲۷۶۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی منطقه و وضعیت دشمن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۰)، صص ۳-۱).

در ابتدا، محمد ظبراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در گزارشی از فعالیت این لشکر در محدوده قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ (از دربندیخان تا سرتک)، ضمن تأکید بر رعایت حفاظت اطلاعات منطقه، از تکمیل شناسایی های یگان خود خبر داد و افزود: ارتفاعات بمو، سرتک، شاخ خشیک و زمینکوه به طور کامل شناسایی شده است. طبق شناسایی های انجام شده فقط در سمت راست بمو مشکل وجود دارد و نیروها دیر پای کار خواهند رسید. دشمن نیز در اکثر ارتفاعات در حد یک گردان نیرو دارد و بعضاً از نیروهای جیش الشعبی و گردان کماندویی استفاده می کند. فرمانده لشکر ۲۷ با اشاره به اینکه کسب اطلاعات از این منطقه به دلایلی همچون عمق زیاد منطقه، نبود جاده و همچنین حضور ضدانقلاب در منطقه، با مشکل مواجه شده است، نبود عقبه، بعد مسافت، مشکل ادغام با ارتش، کمبود نیرو و مشکل اسکان نیروها را از جمله مشکلات یگان خود برشمرد (۱).

پس از آن، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) ضمن ارائه گزارشی از اقدامات این یگان در محدوده قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ (دربندیخان تا سرتک) از شناسایی های انجام شده در این منطقه ابراز خرسندی کرد. (۲) زین الدین با وجود خوش بینی به اجرای این عملیات، در عین حال مهم ترین مشکل پیش روی لشکر ۱۷ را برای اجرای عملیات در منطقه، نبود جاده و عقبه مناسب عنوان کرد و گفت: جنس نامناسب زمین و صعب العبور بودن ناهمواری های منطقه به گونه ای است که احداث جاده را با بن بست مواجه خواهد ساخت و بالطبع تأثیر مستقیمی در مراحل مختلف عملیات برای آذوقه رسانی، اعزام یگان ها به خطوط مقدم، انتقال نیروهای احتیاط برای دفع پاتک دشمن و در نهایت تخلیه مجروحان خواهد داشت. در مجموع این مشکلات موجب خواهد شد اتکای تدارک عملیات به بالگرد به شدت افزایش یابد. (۳) - (۴)

در ادامه، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا از فعالیت یگان خود در محدوده قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ (بمو و شاخ کیله) گزارش داد. باکری در مورد اقدامات شناسایی لشکر ۳۱ گفت: شناسایی های مناطق بمو، شاخ بمو و سرتک با وجود دشواری های بسیار به شکل دقیق تری انجام شده است. براساس این شناسایی ها در بمو دو راهکار پیدا شده است، یکی سوراخی است که فقط افراد لاغر آن هم با تعداد مشخصی (۱۲۰ نفر) می توانند از آن عبور کنند و دیگری به علت صعب العبور بودن فقط در شب عملیات با نردبان قابل استفاده است. (۵) وی در ادامه با اشاره به

ص: ۶۷۷

۱- همان، صص ۹ - ۸.

۲- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰۴.

۳- در توضیحات فرماندهان لشکرهای ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و ۲۷ محمد رسول الله (ص) در مورد شناسایی های این دو یگان از جاده قاطرو در منطقه شاخ خشیک تفاوت ها و تناقض هایی به چشم می خورد. دلیل این اختلاف این بود که لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) زودتر از سایر یگان ها، مناطق را شناسایی کرده بود و در نتیجه شناسایی های لشکرهای ۱۷ و ۳۱ که دیرتر انجام شده با شناسایی های اولیه در برخی موارد تفاوت داشت.

۴- سند شماره ۱۲۷۶۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵ - ۱۳.

۵- سند شماره ۱۲۷۶۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت منطقه بمو، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۱)، صص ۲۰ - ۱۳.

اینکه طبق گزارش نیروهای شناسایی این لشکر راه های قاطررو در این منطقه پیدا نشده است، تأکید کرد که به دلیل جنس نامناسب زمین به هیچ وجه کشیدن جاده در جنوب بمو امکان پذیر نیست. به طور کلی فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا مواردی نظیر محدودیت راهکار، حساسیت دشمن، (۱) نبود جاده و تدارک نیروها را از مشکلات اساسی عملیات در بمو ذکر کرد.

مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر که در محدوده قرارگاه تاکتیکی نجف ۳ به عنوان احتیاط قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ وارد عمل می شود، در شرح مأموریت این لشکر گفت: براساس مأموریت ابلاغی، احتیاط کلی قرارگاه نجف یعنی هر سه لشکر ۱۷، ۲۷ و ۳۱ با اولویت احتیاط قرارگاه تاکتیکی نجف ۱ به لشکر نصر واگذار شده است. وی عقیده داشت به علت پیوستگی ناهمواری ها، عملیات والفجر ۵ باید بر روی کلیه ارتفاعات انجام شود، زیرا در غیر این صورت، دشمن به راحتی علیه نیروهای خودی پاتک خواهد کرد. (۲) قربانی در این باره افزود: به جای عمل در منطقه دربندیخان، در محدوده «شاخ شوالدری تا آهنگران (بشگان - تپه کوه) عمل کنیم که هم زمینه ای می شود برای عملیات به طرف سد و هم راه برای عمل روی آق داغ باز می شود.» (۳) و بدین ترتیب، با توجه به مزیت دید نیروهای خودی بر جبهه دشمن، ضمن رعایت حفاظت اطلاعات این محدوده می توان صددرصد موفق عمل کرد. وی در پایان گزارش خود، مسئله کمبود نیرو و نبود جاده را از جمله مشکلات مهم این عملیات برشمرد. (۴)

در نهایت کاظم رستگار فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) علاوه بر تبیین عملکرد یگان خود در محدوده قرارگاه تاکتیکی نجف ۴ به عنوان احتیاط قرارگاه تاکتیکی نجف ۲، درباره شناسایی های این تیپ گفت: احتیاط قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ به ما واگذار شده و تا به امروز بر روی شاخ شوالدری و منطقه یک شناسایی کلی انجام داده ایم. وی با اشاره به مانور فعلی عملیات اظهار کرد: اگر فقط روی خط الرأس ارتفاع بمو بخواهیم عمل کنیم دشمن روی نیروهای خودی به شدت زیاد خواهد بود و به علت وابستگی شاخ کیله و شاخ بمو، تصرف ادامه ارتفاع مشکل می شود. رستگار عقیده داشت در صورت محدود شدن نیروهای خودی به چند ارتفاع، دشمن می تواند با پوشش هوایی بالگرد و آتش توپخانه آن ارتفاعات را تصرف کند. وی در پایان کمبود نیرو را از مشکلات جدی این تیپ عنوان کرد. (۵)

ص: ۶۷۸

۱- باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا با بیان اینکه بیشترین نیروی دشمن در سمت راست است، مشکل اصلی عملیات را مربوط به سمت راست بمو و تنگه دربند می دانست. محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) نیز در این باره عقیده داشت: «دشمن به محض شروع عملیات و سقوط سمت راست بمو، از هلیکوپترهای خود برای گرفتن سمت راست بمو استفاده می کند و بیشترین فشار را در سمت راست بمو می آورد.» (سند شماره ۱۲۷۶۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت منطقه بمو، عملیات والفجر ۴، قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۱)، صص ۳۳-۳۱.

۲- همان، صص ۳۷ - ۲۲.

۳- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۸۵ - ۱۸۴.

۴- سند شماره ۱۲۷۶۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۰ - ۳۸.

۵- سند شماره ۱۲۷۶۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۵ - ۴۱.

پس از گزارش فرماندهان یگان های ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، ۲۷ محمد رسول الله (ص) و ۳۱ عاشورا، بخش دوم جلسه بعد از ظهر امروز به فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا (ص) و نجف (۱) اختصاص یافت و فرماندهان این دو قرارگاه با فرماندهی کل سپاه در مورد مشکلات موجود بر سر راه دستیابی به اهداف عملیات والفجر ۵ و نیز مسئله کاهش مانور این عملیات، بحث و تبادل نظر کردند.

در این نشست جعفری به مشکل فقدان جاده و اتکای صد درصد تدارکات عملیات دربندیخان به هوانیروز اشاره کرد و گفت: اولاً باید توان هوانیروز خود را به درستی بشناسیم، ثانیاً به جای گفت و گو در مورد مانور نیروهای پیاده، مانور هوانیروز و تضمین آن در این عملیات را بررسی کنیم. وی با بیان اینکه نباید به دلیل حجم بالای کار و وسعت زیاد منطقه، برخی ارتفاعات از طرح مانور حذف شود، تأکید داشت حتی در صورت کاهش مانور حتماً باید عملیات منطقه دربندیخان هم زمان با عملیات دیگری باشد تا فشار اصلی دشمن روی یگان های خودی در منطقه نصف و اجرای عملیات امکان پذیر شود.

در ادامه مباحث در حالی که جعفری در تداوم تلاش ها برای احداث جاده در محدوده قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ تأکید داشت، رضایی فرمانده کل سپاه، معتقد بود که مشکلات اساسی این منطقه باعث شده هدف اصلی عملیات تحت الشعاع دشواری های نبرد در این منطقه قرار بگیرد. رضایی در این باره خطاب به فرمانده قرارگاه نجف گفت: در واقع شما می خواهید برای تهدید یا تصرف هدف اصلی سد (دربندیخان) در این منطقه عملیات انجام دهید، ولی با توجه به نبود جاده، اگر تمام نیرو را خرج کنید نمی توانید در اینجا با قدرت عمل کنید. به عبارت دیگر، شما اکثر نیروها را برای تقویت جناح گذاشتید و هدف را تضعیف کردید. ما نمی توانیم هدف را عوض بکنیم بلکه باید تدبیری بشود. بر این اساس یا باید زمیناکوه را گرفت یا باید جاده ای از این طرف احداث کنیم که بتوانیم بردگان، شاخ شمیران و زمیناکوه را بگیریم. (۲)

درواقع فرماندهی کل سپاه معتقد بود که باید حرکت جنوبی - شمالی (محور شاخ کیلر به زمیناکوه) در طرح مانور فعلی به حرکت شرقی - غربی (محور شاخ شمیران به زمیناکوه) تغییر یابد. از این رو، محسن رضایی در این جلسه خطاب به فرماندهان عملیات والفجر ۵ گفت: «اگر بتوانید جاده را تا شمال شاخ شمیران (۳) بیاورید دو سه لشکر ذخیره می کنید بعد با قدرت در زمیناکوه هم عمل می کنید.» (۴)

ص: ۶۷۹

۱- محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمشانی قائم مقام کل سپاه، سنجقی، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف و حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در این جلسه حضور داشتند.

۲- سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۲ - ۳۸.

۳- * در مانور پیشنهادی فرمانده کل سپاه، عملیات از منطقه کرگمل به پایین حذف و حدوداً از بالای تنگه سرتک و شاخ خشیک جزو مانور جدید می شود. (سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲۵ و ۱۲۶).

۴- سند شماره ۱۲۷۶۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۵.

فرمانده قرارگاه نجف در جلسه امروز خود با مسئولان لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) (۱) شناسایی های انجام شده این لشکر در منطقه تحت مأموریت قرارگاه تاکتیکی نجف ۲ را بررسی کرد.

جعفری در ابتدای جلسه، اهداف اصلی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را ضربه اقتصادی (قطع برق)، بستن جاده سلیمانیه - خانقین و مسدود کردن راه ورودی ضدانقلاب ذکر کرد. وی در ادامه راجع به معایب اساسی این عملیات گفت: راهکارهای این عملیات محدود است و در صورت بسته شدن یکی از راهکارها، محور عملیاتی قفل می شود. علاوه بر این، جاده از مشکلات اصلی این منطقه است و حتی در برخی محورها اصلاً قابلیت جاده کشی وجود ندارد و در نهایت عقبه عملیاتی ما به ضدانقلاب آلوده است (۲).

در ادامه جلسه فرمانده گردان ها و تیپ های لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) هر کدام به طور جداگانه از میزان شناسایی های انجام شده گزارش دادند.

سپس فرمانده قرارگاه نجف از فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) خواست تا شناسایی های خود را به مواضع دشمن نزدیک تر سازند. زین الدین مشکل اصلی را در این زمینه، ممانعت نیروهای اطلاعات - عملیات لشکر ۲۷ از شناسایی نیروهای اطلاعات - عملیات لشکر ۱۷ در این محور اعلام کرد. (۳)*

جعفری همچنین در مورد چگونگی تدارک نیروهای لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) با توجه به تغییر خط نور در طرح مانور و ضرورت انتقال نیافتن نیروها به جلوی شاخ خشیک و شاخ بمو، از مهدی زین الدین توضیح خواست که فرمانده لشکر ۱۷ در پاسخ گفت: «مسئله و مشکل ما در رساندن تدارکات به جلوی شاخ خشیک نیست، بلکه از پایین ارتفاع به بالای آن و انتقال شهدا و مجروح بالعکس می باشد و من یقین دارم اگر ما جلوی شاخ خشیک نرویم، روی این خط نمی توانیم بایستیم و دشمن با تقویت جلوی شاخ خشیک ما را عقب خواهد زد و تازه این خط پیشنهادی جلوی فعالیت هلیکوپتر را هم می گیرد.» (۴)

امروز فرماندهان (۵)* * سپاه و ارتش در قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در غرب، جلسه ای

را به منظور بررسی دلایل تعویق اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر برگزار کردند. در این جلسه

ص: ۶۸۰

۱- این جلسه با حضور عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین این قرارگاه، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و فرمانده گردان ها و تیپ های این لشکر برگزار شد.

۲- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۷۱ - ۱۷۰.

۳- * راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ نیز چند روز پیش، در گزارش خود، یکی از علل نیمه کاره ماندن اقدامات شناسایی لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) را «عدم همکاری و ممانعت بچه های [لشکر] حضرت رسول تحت عنوان اینکه منطقه لو می رود» ذکر کرد. (سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶۱).

۴- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۷۲ و ۱۷۷ - ۱۷۶.

۵- * سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، سرهنگ سروری، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، سرهنگ مفید، علی شمخانی

قائم مقام فرمانده کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه و غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم در این جلسه که در باختران برگزار شد، حضور داشتند.

در منطقه عملیاتی، کمبود نیرو و فقدان وسایل ترابری، آگاهی دشمن از عملیات آتی ایران در محدوده بانه تا مریوان و افزایش حضور ضدانقلاب در محور بانه از جمله علل تأخیر اجرای عملیات دهانه شیلر عنوان گردید.

در ابتدای جلسه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، در تحلیل دلایل تأخیر عملیات ضمن اشاره به عقب نشینی ارتش عراق از ارتفاعات شمالی دهانه شیلر و از دست رفتن فرصت جناح دهی دشمن گفت: «وقتی که در منطقه دقت می کنیم می فهمیم که یک سری از فرصت ها در عملیات شیلر از دست رفته است و چه بسا اگر قرارگاه رده بالا با قرارگاه رده جلو برخورد فعال تری می کرد، چه بسا دشمن به این وضع نمی توانست از اینجاها عقب نشینی بکند و اگر برادر کاظمی و جناب سرهنگ کرونندی آمادگی داشتند یک انهدام نیرو از دشمن صورت می گرفت. به هر حال ... باز در منطقه فرصت های زیادی دارد از دست می رود؛ یعنی دشمن به شدت بین کیولری و کنگرک و این ارتفاعات گرمک دارد کانال می زند، یعنی این معابر را می بندد عین استحکامات جنوب، خیلی شدید دارد جلوی چشم بچه ها کار می کند، کانال هایش را زده، سیم خاردار زده، میدان مین درست کرده.»(۱)

وی درخصوص اقداماتی که باید باتوجه به شرایط کنونی در دستور کار قرار گیرد، افزود: «الآن بهترین فرصت و بهترین موقعیت در این شرایط است برای اینکه لااقل از شمال بانه بتوان کاری کرد، نیروهایی هم که ما الآن [در] جبهه شرق داریم تقریباً شناسایی هایشان تکمیل است و آمادگی خیلی خوبی هم دارند و من فکر می کنم اگر مثل قرارگاه های جنوب و حتی قرارگاه حمزه برخورد فعال تری با قرارگاه رده بالاتر می شد این برادرانمان را می توانستیم زودتر پای کار بیاوریم. مخصوصاً حالا نظر من و برادر سرهنگ شیرازی با برادر محسن این است که از آنها حضور فعال کم توی این عملیات دیده ایم. در صورتی که حضور آنها باعث سرعت عمل در کار می شود و مرتب هم ما براساس برنامه زمان بندی شده از این قرارگاه های رده پایین می خواستیم که خودشان را آماده بکنند، الآن کار خیلی لنگان لنگان پیش می رود و به هر حال این فرصتی هم که هست دارد از دست ما می رود.»(۲)

در بخش دیگر این جلسه سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، در تشریح دلایل تعویق زمان عملیات والفجر ۴ به ابعاد مختلف مشکل کمبود نیرو و مسائل مرتبط با آن از جمله مواردی نظیر دشواری های آزادسازی نیروها برای تکمیل یگان ها، جابه جایی های ناگهانی و گسترده در سطح نیروی زمینی، نبود ادوات ترابری نیروها، استفاده از نیروها برای مقابله با ضدانقلاب، اختلال ناشی از بمباران های شدید عراق(۳) و پای کار نبودن نیرو(۴) اشاره کرد. گفتنی است مشکل کمبود نیروی ارتش به گونه ای است که فرماندهان ارتش همچنان برای تأمین نیرو در برخی محورها از جمله سورن با مشکلاتی مواجه اند.(۵)

ص: ۶۸۱

۱- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۵۵)، صص ۲ - ۱.

۲- همان، صص ۶ - ۳.

۳- همان، صص ۷ و ۸ و ۱۰ و ۱۳ - ۱۲.

۴- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵۱.

۵- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۰ - ۲۹.

در ادامه این نشست مشترک، فرماندهان آگاهی دشمن از تعویق اقدام ایران در محدوده جبهه بانه تا میوان و افزایش حضور ضدانقلاب در محور بانه را از جمله مسائل مؤثر در تأخیر عملیات آتی اعلام کردند. غلامعلی رشید در این باره گفت: «دشمن هم دیروز به این نتیجه رسیده که عملیات عقب افتاده است.» سرهنگ مفید هم در تکمیل این بخش افزود: «[دشمن] می داند ما فهمیده ایم که او فهمیده که ما می خواهیم تک بکنیم. اما الآن تمام تلاشمان این است کاری کنیم تا این منطقه لو نرود و خوشبختانه این منطقه بکر مانده است، حتی ما ترابری مان را فشار آوردیم برای اینکه نیرو بیاید و در پشت بیاید تا به موقع بتواند به خط برساند.» (۱)

معاونت عملیات فرارگاه خاتم همچنین در مورد افزایش فعالیت ضدانقلاب در محور بانه اظهار کرد: «الآن شمال شرقی بانه مرکز ضدانقلاب است و هنوز هم که هست ... جدا از این بچه ها تلفات گرفته، یعنی دو تا مین کار گذاشتند که اولی ۱۱ تا از بچه های احمد کاظمی را شهید کرد و یک ماشین ارتشی هم ۱۸ تا ... الآن این بچه های احمد کاظمی صبح به صبح، با این نفرهای چرخ لاستیکی و با این موشک ها ... توی این دره ها تیراندازی می کنند و توی منطقه مانور می دهند.» (۲) رشید اضافه کرد: «الآن نیروهای ما علاوه بر استقرارشان درست در این مسیر یعنی کنار رودخانه شیلر هستند. بچه های شناسایی شش ساعت راه را از خرنوگ به این طرف می آیند، منتها در این منطقه قاچاقچی و ضدانقلاب هستند و آنها هر بار که می روند و می آیند پنج شش نفرشان را می گیرند. به هر حال آنجا آلوده است و یک مقدار از این می ترسند که آنها شاید کمین یا چیزی سر راهشان بگذارند یعنی ناامن است.» (۳)

سرهنگ سروری نیز با بیان اینکه «اخیراً در منطقه میرآباد تمرکز نیروی ضدانقلاب زیاد شده»، احتمال افزایش اقدامات خرابکارانه از سوی گروه های ضدانقلاب را قوی ارزیابی کرد. (۴) در این زمینه سرهنگ قویدل نیز علاوه بر اشاره به موقعیت مساعد گذرگاهی دهانه شیلر برای عبور و مرور عناصر ضدانقلاب به داخل خاک عراق به عنوان یکی از اصلی ترین دلایل تجمع ضدانقلاب در محور بانه، پاک سازی های اخیر فرارگاه حمزه سیدالشهدا را هم از دیگر دلایل این تجمع برشمرد. (۵)

فرماندهان حاضر در جلسه مشترک پس از بررسی عملیات در محور شمالی دهانه شیلر، درباره عملیات در محورهای پنجوین و سورن نیز بحث و تبادل نظر کردند. (۶) در مجموع، فرماندهان ارتش و سپاه به این نتیجه رسیدند که برای تضمین موفقیت عملیات فرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ بر روی محور ارتفاعات سورن، باید دست کم ارتفاع کله قندی در محور پنجوین تأمین شود. (۷)

ص: ۶۸۲

- ۱- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۱ - ۲۰.
- ۲- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۴ - ۳۳.
- ۳- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۶.
- ۴- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ - ۲۴.
- ۵- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۴.
- ۶- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸ - ۱۴.
- ۷- سند شماره ۱۲۷۵۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۴ - ۴۳.

در حالی که ارتش عراق دور جدیدی از اقدامات خود را برای فعال سازی عناصر ضدانقلاب به منظور پیشگیری از سلسله عملیات های ایران در جبهه شمالی، آغاز کرده است، برخی گزارش ها و اخبار نیز از تلاش ایران در جهت برقراری ارتباط و همکاری با معارضین داخلی عراق برای خنثی کردن اقدامات مذکور دشمن حکایت دارد.

براساس گزارش های موجود، ارتش عراق پس از اطلاع از همکاری نیروهای ایرانی با معارضین عراقی در منطقه سیدصادق عراق، امروز با ۲ فروند بالگرد و ۲۰ دستگاه تانک و کاتیوشا به داخل روستایی به نام شیرمر واقع در شمال شرقی احمدآوا، حمله کرد. در پی این اقدام، عناصر فعال مرتبط با ایران وارد عمل شده و درگیری شدیدی میان طرفین رخ داد. در این واقعه ۶ تن از سوسیالیست ها و ۲ تن از بارزانی های طرف دار ایران کشته و تعدادی از کمونیست ها هم زخمی شدند و دیده بان نفوذی ایران نیز به اسارت دشمن درآمده و به پادگان سیدصادق منتقل شد. در جریان این درگیری طبق هماهنگی های انجام شده توپخانه ایران سه گلوله به سمت این پادگان شلیک کرد. بر اثر اصابت این گلوله ها به محل تشکیل جلسه توجیه افسران عراقی، ۲ معاون لشکر و ۲۵ عراقی کشته شدند. (۱)

علاوه بر این، هفته نامه خبری راه کربلا (ارگان مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق)، هم در گزارشی اعلام کرد: مجاهدین عراقی در طول روز گذشته و امروز با انجام یک عملیات موفقیت آمیز ۲ تن از فرماندهان تیپ های ۶۶ و ۶۷ سپاه یکم ارتش عراق را در حالی که با فرماندهان سایر تیپ های این سپاه در سیدصادق تشکیل جلسه داده بودند، با استفاده از نارنجک دستی و مسلسل کشتند. (۲)

نیروهای خودی «طی یک عملیات چریکی برون مرزی» در محور شمال غرب به عمق سی کیلومتری خاک عراق نفوذ کرده و پادگان «سراب سلیمان» را هدف قرار دادند.

براساس اطلاعیه قرارگاه حمزه سیدالشهدا، در این عملیات که با همکاری سپاه، بسیج، ارتش و پیشمرگان مسلمان کرد اجرا شد، نیروهای خودی موفق به قطع جاده تدارکاتی سیدصادق - حلبچه گردیده و پس از نفوذ به پادگان سراب سلیمان با افراد مستقر در این پادگان درگیر شده و ضربات و خسارات قابل توجهی را به دشمن وارد کردند. (۳) ستاد ناحیه کردستان در این باره گزارش داد: در جریان این عملیات چریکی ۵۵ خودرو، ۲ بالگرد و ۱۲ آمبولانس دشمن منهدم و ۱۷۵ نفر از نیروهای عراقی کشته و ۴۰ تن از آنها زخمی شدند. در گزارش مذکور همچنین آمده است: امروز رفت و آمد در جاده سیدصادق به حلبچه قطع شد و دشمن پایگاه های خود را به کانی سر منتقل کرد. (۴)

ص: ۶۸۳

۱- سند شماره ۱۳۰۸۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه با فرماندهی قرارگاه حمزه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۸۴)، صص ۱۵ - ۴.

۲- بنیاد شهید صدر (کمیته فرهنگی)، هفته نامه خبری راه کربلا، شماره ۸، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۸.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲، اطلاعیه قرارگاه حمزه سیدالشهدا؛ و - روزنامه کیهان، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۷۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به ستاد ناحیه منطقه ۱۱، ۳/۷/۱۳۶۲.

در پی اجرای عملیات های پاک سازی در استان آذربایجان غربی که از آغاز سال ۱۳۶۲، با هدف قطع ارتباط ضدانقلاب داخلی با دشمن در دستور کار نیروهای خودی قرار گرفته است، امروز پاک سازی منطقه بنگوین به پایان رسید. این عملیات که از روز ۲۶/۶/۱۳۶۲

به منظور دست یافتن به مرکز تشکیلات سیاسی ضدانقلاب در این منطقه آغاز شده بود، با شرکت نیروهایی از ارتش و سپاه در سه محور حاج مامیان، رفته و بازرگان اجرا شد (۱) و نیروهای خودی توانستند با تسلط به ارتفاعات منطقه، بخش وسیعی از مناطق کردنشین را پاک سازی کنند (۲)

تیپ ۱۱۰ شهید محمد بروجردی در گزارشی اسامی روستاهایی را که در این عملیات پاک سازی شده اند چنین اعلام کرد: «زندان دره، سیاه گل پایین، قهوه خانه، سیاه گل بالا، دانی داغا، مزرع، زیوه، خانقاه، سرتن، سلم، قشقنه، تقی قولان، حسن چپ، کوخان، بنگوین، مگرو، شیخان، سرو، باگردان پایین، باگردان بالا، سلیم ساقول، کوتر، بریما و غماره.» علاوه بر روستاهای مذکور ارتفاعات مشرف بر زیوه، حسن چپ، باگردان پایین و بالا و ارتفاعات مشرف تقی قولان و قشقنه پس از درگیری به تصرف نیروهای خودی درآمد. همچنین در این عملیات ۴ تن از نیروهای نوه شهید شده و تعدادی سلاح سبک به دست نیروهای خودی افتاد (۳)

در اطلاعیه قرارگاه حمزه سیدالشهدا - که امروز در مطبوعات درج شد - راجع به غنایم به دست آمده در این عملیات آمده است: «یک قبضه تفنگ ۱۰۶ میلی متری، ۲ قبضه ضد هوایی، ۷ قبضه تیربار و خمپاره انداز، مقادیر زیادی مهمات و ده ها قبضه سلاح های سبک» به دست نیروهای خودی افتاد. همچنین، یک انبار بزرگ تدارکاتی حاوی هزاران دست لباس و کفش که از جانب عراق برای آنان ارسال شده بود و ۱۰ دستگاه خودروی سبک و سنگین مسروقه که به جهاد سازندگی تعلق داشت، کشف شد. (۴)

گفتنی است براساس گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا، امروز مناطق مابین مزرعه و زیره واقع در محور حاج مامیان به بنگوین، توسط یک فروند هواپیمای عراقی بمباران شد. این بمباران تلفاتی در بر نداشت. (۶۱)

اقدامات عناصر مسلح غیرقانونی در مناطق کردنشین غرب کشور خسارات و تلفات قابل توجهی را به نیروهای خودی وارد آورد. علاوه بر این در سقز، بانه و دیواندره نیز درگیری های پراکنده ای میان نیروهای نظامی و عناصر ضدانقلاب رخ داد.

عصر امروز، یک دستگاه کامیون ایفا و یک وانت تیوتا حامل نیروهای خودی در دامنه ارتفاعات محور باختران - کامیاران، در کمین گروهی از اعضای مسلح حزب دمکرات و کومه له گرفتار شدند. در این حادثه ۱۲ تن از پاسداران و یک درجه دار ژاندارمری شهید و

ص: ۶۸۴

۱- سند شماره ۳۵۴۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش مسئول طرح و عملیات تیپ قدس، ۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- سند شماره ۳۵۴۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تیپ ویژه شهدا به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۷/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تیپ ۱۱۰ شهید محمد بروجردی به فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مهاباد، ۳/۷/۱۳۶۲.

۴- روزنامه اطلاعات، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴، اطلاعیه قرارگاه حمزه سیدالشهدا.

۲۵ نفر از افراد بسیج و سپاه مجروح شدند. (۶۲) گزارش دیگری در این باره حاکی است نیروهای خودی به دنبال آگاهی از واقعه، بلافاصله عازم منطقه شده و با مهاجمین درگیر شدند. (۶۳)

در محور تبریز - ارومیه نیز مهاجمان مسلح دو خودروی نیروهای خودی را هدف حمله قرار دادند. در این حادثه یک دستگاه کامیون بنز خاور حامل ۱۲۰ کیپسول گاز مایع متعلق به سپاه پاسداران و یک دستگاه تویوتای واحد مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، در منطقه کوسه کهریز واقع در ۱۳ کیلومتری محور مهاباد - ارومیه به آتش کشیده شد. (۶۴) براساس گزارش یک بولتن داخلی سپاه، در این اقدام، عناصر مسلح غیرقانونی عده ای از مردم غیرمسلح را نیز دستگیر و همراه با گروهی از نیروهای ارتش به گروگان بردند. گزارش مذکور افزود: «ضدانقلابیون راننده یکی از ماشین ها را به عنوان اعدام هدف گلوله قرار دادند.» (۶۵)

همچنین، یک دستگاه کمپرسی متعلق به هنگ ژاندارمری سقز امروز در محور سقز - بسطام بین پایگاه بخلو و خوشه دره بر اثر برخورد با مینی که عناصر مخالف نظام کار گذاشته بودند، دچار خساراتی شد و ۲ نفر سرنشین آن جراحات سطحی برداشتند. (۶۶)

علاوه بر حوادث فوق، امروز درگیری هایی نیز میان نیروهای خودی با گروه های مسلح غیرقانونی در مناطق کردنشین رخ داد. در این میان درگیری در پایگاه های هزارکانیان (از توابع سقز) و سویپرو (حوالی بانه) بدون تلفات به پایان رسید. (۶۷) در جریان درگیری های نیروهای مستقر در پایگاه های گاووشله و شاه قلعه (در نزدیکی دیواندره) با عناصر ضدانقلاب، یک نفر از نیروهای خودی زخمی شد. (۶۸) همچنین درگیری دیگری که در پایگاه سوته (حومه سقز) رخ داد، به مجروح شدن یک سرباز وظیفه از ناحیه پا انجامید. (۶۹)

۱

هیئتی که به نمایندگی از کمیته صلیب سرخ جهانی به همراه رئیس این کمیته برای بازدید از مناطق جنگ زده ایران به جنوب کشور سفر کرده است، از برخی نقاط و مراکز بمباران شده شهر آبادان بازدید کرد. (۱) به گزارش فرمانداری آبادان، صبح امروز اعضای این هیئت پس از ورود به آبادان، در فرمانداری حضور یافتند و «سپس از مناطق بمباران شده، بیمارستان ها و نقاط تخریبی و یکی از مقرهایی که آرم صلیب سرخ نصب شده بود و توسط مزدوران عراقی بمباران شده بازدید نمودند.» (۲)

۲

خبرگزاری جمهوری اسلامی از اقدام دولت دانمارک به فروش سه فروند کشتی جنگی به عراق خبر داد. براساس این گزارش دو فروند از کشتی های مزبور تحویل عراق شده و یک فروند دیگر قرار است تا چند روز آینده به این کشور تحویل داده شود. به نوشته روزنامه

ص: ۶۸۵

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۶/۱۳۶۲، ص ۹.

۲- سند شماره ۳۵۷۱۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری آبادان به استانداری خوزستان، ۳/۷/۱۳۶۲.

کیهان، کشتی های فروخته شده به عراق که عرشه آنها دارای قابلیت فرود بالگرد می باشد، ظاهراً «برای حمل نیروهای نظامی و تانک مورد استفاده قرار می گیرد.»^(۱)

رادیو اسرائیل نیز ضمن اعلام خبر مربوط به فروش کشتی های مذکور به عراق، گفت: «بهای سه کشتی مزبور بدون سلاح هایی که روی آن کار گذاشته شده هفت میلیون و پانصد هزار دلار می باشد.»^(۲)

۱

آیت الله خامنه ای

رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع در مراسمی با حضور جمعی از اسرای عراقی، ضمن تشریح دیدگاه جمهوری اسلامی ایران درباره اسرای عراقی، صدام را در جنگ علیه ایران آلت دست قدرت های بزرگ خواند و بر تحقق شرایط ایران برای پایان جنگ تأکید کرد.

رئیس جمهور در این مراسم خطاب به اسرای عراقی گفت: «قبل از جنگ ما و شما هیچ گونه دشمنی و کینه ای از هم نداشتیم. شما برادران مسلمان و همسایه ما بودید و قرن های متوالی تاریخ و فرهنگ ما را به هم می پیوست. سفیهان حاکم بر بغداد این رشته ها را پاره کردند و شما را در مقابل ما قرار دادند و به دست شما سلاح هایی برای برادر کشی سپردند. اما خدا نگذاشت که این دشمنی زیاد به طول بکشد شما را به ما برگرداند و در آغوش ما قرار داد. اکنون شما با ما برادرید. همه اسرای مؤمن عراقی بدانند که ما آنها را جزو مردم خودمان و عضو جمهوری اسلامی می دانیم، ما شما را متعلق به صدام و گروه طغیانگرش نمی دانیم و حاضر نیستیم پیوند ایمان و عقیده و احساسات مذهبی و فرهنگی مشترک با شما را به خاطر خواست استکبار جهانی به خاطر منافع شرق و غرب قطع کنیم.»

آیت الله خامنه ای سپس، با اشاره به قرابت های فرهنگی و مذهبی بسیار زیاد ملت های ایران و عراق، جنگ عراق علیه ایران را خواست قدرت های «شرق و غرب» و نتیجه رویاپردازی صدام حسین برای ژاندارمی خلیج فارس و رهبری دنیای عرب خواند و تأکید کرد: «ما خود را طرف حساب صدام نمی دانیم. صدام را فقط یک عامل می دانیم. طرف حساب واقعی ما آن قدرت های بزرگ هستند که انقلاب اسلامی را قطع کننده دست خود از ایران، سپس از منطقه می شمردند. این یک تئوری نیست شما خود بهتر از هر کسی شاهد بوده اید که سلاح های غربی و شرقی باهم در خدمت رژیم عراق قرار گرفته است و هنوز هم قرار می گیرد. پول نفت متحدان امریکا صرف سلاح ساخته روس و بعضی از متحدان روس در اروپای شرقی شده است. داعی اصلی استکبار جهانی در مقابله با ما این بود که می خواستند از مسلمانی ما انتقام بگیرند. ما از اسلام دفاع می کنیم و علی رغم همه این مشکلات به دفاع ادامه می دهیم. شما و همه نیروهای مسلح عراقی که هم اکنون طوعاً یا کرهاً در برابر ما به جنگ اشتغال دارند و همه دنیا بدانند دوستان و دشمنان ما هر دو بدانند که ما از دفاع از اسلام دست نخواهیم کشید. ما نمی خواهیم کشورگشایی کنیم،

ص: ۶۸۶

۱- روزنامه کیهان، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۲/۷/۱۳۶۲.

نمی‌خواهیم انقلاب اسلامی را به زور وارد کشوری کنیم ما در هیچ جا قصد ایجاد کودتا و بلوا نداریم. ما می‌خواهیم اسلام در این کشور اسلامی که اولین تجربه تاریخی تحقق اسلام پس از صدر اول است پایدار و پایدارتر بشود و بماند. مردم دنیا و مردم همه کشورها حیات اسلام را و باروری آن را به چشم مشاهده کنند. این با خود آنها است که پس از مشاهده تجربه موفق اسلام آن را بخواهند یا نخواهند. اعتقاد ما این است که همه ملت‌های مسلمان تحقق اسلام را خواهند خواست. استکبار جهانی نیز به همین دلیل است [که] با ما ستیزه می‌کند. می‌خواهد تجربه موفق از اسلام در برابر چشم جهانیان به خصوص ملت‌های مسلمان قرار نگیرد.»

رئیس شورای عالی دفاع در ادامه، ضمن اشاره به تبلیغات عراق و حامیانش برای قومی جلوه دادن جنگ عراق با ایران و مجوس خواندن ایرانیان گفت: «اکنون همه دنیای اسلام، ملت‌ها و حتی دولت‌ها حقانیت ما را فهمیده و زورگویی عراق را شناخته‌اند. متحدان امریکا چه در این منطقه و چه در شمال آفریقا نتوانستند دولت‌های عرب را به یک حمایت مستمر و همه‌جانبه از صدام قانع کنند که در حال سقوط است. هیچ کس میل ندارد خود را به موجودی ببندد که مشرف به سقوط است.»

رئیس جمهور با بیان اینکه قدرت‌های بزرگ به عنوان تحریک‌کنندگان و حامیان صدام در جنگ علیه ایران، اکنون دچار خسارت شده‌اند، شرایط سه‌گانه ایران برای پایان دادن به جنگ را برشمرد و با اشاره به تحقق شرط نخست - اخراج نیروهای عراقی از خاک ایران - خاطر نشان کرد: «اگر در دو شرط محاکمه متجاوز و پرداخت غرامت مادی جنگ نیز عراق تسلیم نشود و آنان که به سرنوشت جنگ علاقه‌مندند اقدام نکنند، باز مانند آن شرط اول خود ما اقدام خواهیم کرد.»

آیت‌الله خامنه‌ای در پایان سخنان خود، به مسئله لبنان و فلسطین پرداخت و با تصریح بر اینکه «ضعف نفس و ضعف اراده» باعث از دست رفتن سرزمین فلسطین شده است، تصمیم جدی مسلمانان فلسطین و لبنان را محور نجات این دو کشور اسلامی ذکر کرد. وی ضمن تأکید بر ضرورت کمک همه دولت‌های مسلمان و عرب برای نجات فلسطین، در مورد موضع و خواست ایران در این باره گفت: «ما تا امروز، همه تلاش ممکن را کرده‌ایم، اما امید آن را داریم با پایان دادن پیروزمندانه این جنگ بتوانیم همه نیروی خود را برای نجات فلسطین سرمایه‌گذاری کنیم و مطمئنیم به فضل خدا چنین روزی پیش خواهد آمد.»^(۱)

گفتنی است در این مراسم علاوه بر رئیس جمهور، ابومحمد یکی از افسران ارشد اسیر عراقی نیز در سخنانی ضمن بیان تاریخچه ای از تجاوزات نظامی عراق به مرزهای جمهوری اسلامی ایران، صدام حسین را نماینده قدرت‌های بزرگ برای سرنگونی انقلاب اسلامی معرفی کرد و افزود: «مردم مسلمان عراق با جنگ تجاوزکارانه صدام مخالف هستند و نارضایتی خود را بارها با واکنش‌های مخالفت‌آمیز از جمله فرار از جبهه‌های جنگ و تسلیم خود به رزمندگان ایرانی

ص: ۶۸۷

نشان داده اند، ولی مزدوران صدام در سراسر عراق با انواع و اقسام حيله ها و سخت گیری ها عرصه را بر مردم این کشور مصیبت کشیده تنگ کرده اند.» وی در ادامه ضمن تشکر از تلاش های مسئولان ایرانی برای تأمین آسایش اسرای عراقی به موفقیت مدیران اردوگاه ها در ادامه آموزش های ایدئولوژیک اشاره کرد و گفت: «اسرای عراقی بارها با استقبال از شرکت در کلاس های عقیدتی مستقر در اردوگاه ها علاقه عمیق خود را به فراگیری احکام اسلامی ابراز داشته اند.» وی در پایان بر لزوم یاری مردم عراق «برای رهایی از یوغ رژیم جبار صدامی» تأکید کرد و از امام خمینی و رهبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق خواست فرصت حضور در جبهه های جنگ را برای اسرای عراقی فراهم کنند. (۱)

۱

در چهارمین روز از هفته جنگ که ستاد تبلیغات جنگ آن را «روز انقلاب اسلامی عراق» نام گذاری کرده است، گروهی از اسرا و معادین عراقی در تهران و ساری اقدام به برگزاری راه پیمایی و تظاهرات کردند.

روزنامه کیهان درخصوص مراسم راه پیمایی امروز در تهران گزارش داد: «راه پیمایان با صفوف منظم درحالی که تصاویری از امام امت، شهید آیت الله سیدمحمدباقر صدر و تنی چند از شهدای انقلاب اسلامی ایران و عراق را با خود حمل می کردند و با دردست داشتن پلاکاردهایی با مضامینی دایر بر تأیید مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق و تبعیت کامل از رهبری امام امت و تأکید بر ادامه جنگ تا پیروزی نهایی بر صدام کافر و همچنین نفی سلطه ابرقدرت های شرق و غرب از میدان امام خمینی به سوی مجلس شورای اسلامی حرکت کردند.

در پیشاپیش راه پیمایان، اسرای عراقی با لباس های یکرنگ و با صفوف منظم درحالی که شعارهایی در تأیید مجلس اعلای انقلاب اسلامی با این مضمون "قسم به روز قدس که در خط امام حرکت می کنیم و با مجلس اعلا عهد می بندیم که سربازانی وفادار به امام امت باشیم" و با دردست داشتن تصاویری از امام امت و شهید صدر در حرکت بودند و درپی آنان برادران و

ص: ۶۸۸

خواهران معاود عراقی با مشت های گره کرده درحالی که مجسمه پارچه ای صدام که بر چوبه دار قرار داشت و پرچم فرانسه بر خاک کشیده می شد و با شعارهای "خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار"، "مجلس اعلا بلی صدام خیر" [و]... به سوی مجلس شورای اسلامی حرکت کردند.»

براساس این گزارش هم زمان با رسیدن راه پیمایان به مقابل مجلس شورای اسلامی، حجت الاسلام محمد یزدی نایب رئیس و فخرالدین حجازی نماینده مجلس شورای اسلامی به همراه حجت الاسلام محمدباقر حکیم و عده ای دیگر از اعضای مجلس اعلا به آنها پیوستند.

محمدباقر حکیم در این مراسم در سخنانی با تأکید بر اینکه باید «همگام با انقلاب اسلامی در به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی عراق کوشش کنیم»، به توطئه قدرت های بزرگ علیه انقلاب اسلامی ایران پس از پیروزی آن اشاره کرد و گفت: «ما فراموش نمی کنیم خون شهید صدر را که اولین کسی بود که به امام خمینی لبیک گفت و به همه توصیه کرد در خط رهبری امام باشند.» وی خطاب به اسرا و معاودین عراقی افزود: «شما می بینید جمهوری اسلامی ایران با تمامی گرفتاری ها و مشکلاتی که دارد هرروز به طور معجزه آسایی به پیش می رود و بحمدالله در شرف پیروزی است.» محمدباقر حکیم علت پیروزی های ایران را «ارتباط با خدا و رهبری پیامبرگونه امام [خمینی]» دانسته و اظهار کرد: «ما هم باید به این رهبری متمسک شویم و با خدا ارتباط داشته باشیم و همبستگی خود را بیشتر کنیم و امیدواریم به یاری خدا هرچه زودتر صدام را سرنگون کنیم.» سخنگوی مجلس اعلا انقلاب اسلامی عراق در پایان بر ستاندن انتقام شهید صدر، خانواده حکیم و دیگر شهدای عراقی تأکید کرد.

به گزارش روزنامه کیهان، پس از سخنان حجت الاسلام حکیم، یکی از اسرای عراقی خطاب به وی گفت: «ما از شما تقاضا می کنیم که ما را به جبهه بفرستید تا انتقام خون شهیدان را از صدام جنایتکار بگیریم.» هم زمان «اسرای عراقی که از سخنان وی سخت تحت تأثیر قرار گرفته بودند با شعار "الجهاد الجهاد" سخنان وی را تأیید کردند.» (۱)

حجت الاسلام حکیم همچنین، در مصاحبه ای اختصاصی با روزنامه کیهان، هدف از گردهمایی و تظاهرات امروز اسرای عراقی را «آشنایی واقعی و مستقیم با روحیه و رفتار سیاسی اسرای عراقی» اعلام کرد و این اقدام را بهترین دلیل در اثبات متجاوزبودن عراق خواند. وی افزود: «این اسرا از مردمی هستند که در وهله اول اسلحه بر روی نیروهای اسلام کشیدند. اما زمانی که تسلیم نیروهای رزمنده در جبهه ها شدند و جمهوری اسلامی به آنان آزادی در رفتار و بیان عقاید داد، این اسرا مواضع مثبتی در برابر جمهوری اسلامی اتخاذ کردند و با شدت رژیم صدام را محکوم نموده و این بزرگ ترین دلیلی است که اسرای عراقی

ص: ۶۸۹

طرف دار انقلاب اسلامی هستند و مخالفت خود را با رژیم جنایتکار عراق اعلام کرده اند.»

سخنگوی مجلس اعلا- همچنین، این راه پیمایی را فرصتی برای تأیید رهبری جمهوری اسلامی، دفاع از انقلاب اسلامی، محکوم کردن جنگ تحمیلی و نیز نشان دهنده وحدت و اتحاد مسلمانان عراق دانست و خاطر نشان کرد: «ما از این اسرا، ارتش اسلامی خواهیم ساخت که در ساختن کشور عراق نقش بسیاری خواهند داشت.»^(۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در مورد تظاهرات امروز معاودین عراقی گزارش داد: «به مناسبت هفته جنگ که توسط دولت ایران سازمان یافته بود، حدود سه هزار تن از عراقی های مخالف (رژیم بغداد) [و] چهارصد تن از اسرای جنگی عراق امروز بعد از ظهر در تهران به تظاهرات پرداختند.» این خبرگزاری افزود: «اسرای جنگی عراقی با اونیفورم های آبی توسط پلیس، نظامیان و پاسداران انقلاب کاملاً محصور بودند، آنها نوارهای پارچه ای حاوی شعار علیه رژیم ضد مذهب بغداد در دست داشتند. تماشاچیان ظاهراً از دیدن آنها در خیابان ها غافلگیر شده بودند.»^(۲)

علاوه بر تهران در ساری نیز گروهی از اسرای عراقی مستقر در پادگان این شهر به مناسبت هفته جنگ اقدام به راه پیمایی کردند. به نوشته یک بولتن داخلی سپاه، اسرای عراقی که تعدادشان به ۱۵۰ نفر می رسید در صفوفی منظم با سردادن شعارهایی از قبیل "الموت لصدام و النصر للاسلام" در خیابان های ساری راه پیمایی کردند.^(۳)

۱

حجت الاسلام محمدباقر حکیم سخنگوی مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق به مناسبت چهارمین روز هفته جنگ (روز انقلاب اسلامی عراق) با شرکت در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی و نیز یک گفت و گوی اختصاصی با روزنامه کیهان، بر ادامه مبارزه علیه رژیم بعث تأکید و در مورد مسائلی نظیر تشکیلات جدید مجلس اعلا، لزوم و آثار برگزاری مراسم هفته جنگ، تحویل سوپراتانداردها به عراق، روابط اخیر عراق و امریکا و... مطالبی را بیان کرد.

حجت الاسلام حکیم در مصاحبه رادیو تلویزیونی ابتدا با اشاره به جنایت های جنگی رژیم بعث عراق در جنگ علیه ایران و نیز تصریح بر حمایت قدرت های بزرگ از این حکومت، بر عزم مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق برای مبارزه با رژیم حاکم بر عراق تأکید کرد و گفت: «[مجلس اعلا] در این راه همواره فرامین و رهنمودهای امام خمینی را در نظر خواهد داشت.» وی ضمن تأیید موضع ایران مبنی بر ادامه جنگ تا تحقق شروط این کشور، اظهار امیدواری کرد: «سال چهارم جنگ به یاری خدا سال آزادی ملت عراق از چنگال ظلم و ستم رژیم حاکم بر بغداد خواهد بود.»

ص: ۶۹۰

۱- روزنامه کیهان، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۱، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۷/۱۳۶۲.

۳- دفتر فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه ۳، بولتن اخبار و رویدادهای هفته، شماره ۱، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

سخنگوی مجلس اعلاى عراق درزمینه تشکیلات جدید و برنامه های آینده این حزب با تأکید بر تلاش مجلس اعلاى برای جذب نیروهای اسلامی، از انتخابات این مجلس در هفته جاری خبر داد و گفت: «برنامه های مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق پس از پیروزی های رزمندگان اسلام در آزادی حاج عمران، ابعاد جدیدی به خود گرفت. همچنین دیدار ما با رهبر کبیر انقلاب اسلامی بسیار ارزنده و پربرکت بود و رهنمودهای امام بر روی مجلس و برنامه های آینده آن اثرات ثمربخشی خواهد داشت. ما سعی می کنیم حکومت اسلامی را در عراق پیاده کنیم و این آینده ای است که ما برای عراق در نظر داریم.»

وی همچنین، درخصوص انفجار اخیر خط لوله انتقال نفت عراق در مرز این کشور با ترکیه (۱) ابراز داشت: «این آتش سوزی دنباله عملیات موفقیت آمیزی بود که مجاهدین عراقی در خاک عراق انجام دادند.» (۲)

حجت الاسلام محمدباقر حکیم در مصاحبه اختصاصی با روزنامه کیهان درباره لزوم برگزاری مراسم هفته جنگ و نتایج آن گفت: «در شرایط کنونی، برگزاری مراسم هفته جنگ برای جمهوری اسلامی ضرورت دارد. زیرا استعمار و استکبار جهانی و مرتجعین منطقه سعی دارند جنگ ایران و عراق را جنگ میان دو نظام و بر سر مرز نشان دهند و به همین دلیل است که آنان بر مسئله صلح تحمیلی تأکید دارند. اما برگزاری مراسم هفته جنگ می تواند واقعیت ها و اهداف جنگ تحمیلی را برای مردم منطقه و نیز مردم دنیا بیان کند و به آنان نشان بدهد که این جنگ میان حق و باطل، اسلام و کفر جهانی است و آگاهی دادن این واقعیت ها به ملل مستضعف جهان اهمیت بسیاری در تحقق اهداف مقدس جمهوری اسلامی دارد و نیز در رودرویی انقلاب اسلامی با استکبار جهانی اثر مستقیم می گذارد.»

وی در ادامه با اشاره به مسئله اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، این قبیل اقدامات را کوشش های قدرت های بزرگ برای پشتیبانی از عراق در مقابل پیروزی های ایران توصیف کرد و افزود: «تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق یک بعد تبلیغاتی دارد که ابرقدرت ها سعی دارند یک جنگ روانی به وجود آورند تا خلأیی در روحیه رزمندگان اسلام به وجود آورند.» محمدباقر حکیم تأکید کرد: «موضع فرانسه یک موضع خصمانه ای در مقابل مسلمانان ایران و عراق است و چنانچه دولت فرانسه بخواهد به پشتیبانی اش از رژیم کنونی عراق ادامه دهد، ملت مسلمان عراق از این رژیم انتقام خواهد گرفت و منافع فرانسه را مورد تهاجم قرار خواهد داد.»

سخنگوی مجلس اعلاى در پایان این مصاحبه به موضوع روابط اخیر عراق و امریکا نیز اشاره و تصریح کرد: «استکبار جهانی سعی داشته که رژیم عراق را به عنوان یک رژیم ملی و دشمن استعمار نشان دهد و به همین خاطر در آغاز حکومت این رژیم روابط محرمانه میان عراق و امریکا صورت

ص: ۶۹۱

۱- انفجار این خط لوله نفتی در روز ۱۸/۶/۱۳۶۲ رخ داد. (ر.ک روزشمار ۱۸/۶/۱۳۶۲)

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

گرفت. اما در این جنگ رژیم جنایتکار عراق در شرایطی قرار گرفته است که ماهیت اصلی و وابستگی خود را به استکبار جهانی علنی کرده است. علاوه بر این وابستگی این رژیم به رژیم های مرتجع منطقه مانند عربستان سعودی، اردن، مصر و سودان افزایش پیدا کرده است.»^(۱)

۱

مانور "سپر جزیره" به عنوان اولین اقدام رزمی مشترک کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس قرار است از تاریخ ۹/۷/۱۳۶۲ به مدت سه هفته در امارات متحده عربی برگزار شود. باتوجه به اهمیت و حساسیت امنیتی و نظامی این مانور برای ایران، معاونت عملیاتی نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران، اطلاعاتی که تاکنون راجع به مانور مزبور به دست آمده را در قالب یک گزارش محرمانه به نهادهای ذی ربط ارسال کرد.

در این گزارش پس از اشاره به برخی واحدهای شرکت کننده در مانور، اهداف برگزاری آن به نقل از ولیعهد امارات متحده عربی چنین ذکر شده است: «۱. تشکیل نیروی دفاعی مشترک و هماهنگی در زمینه های مختلف تسلیحاتی ۲. تثبیت امنیت و استقلال و حراست از کشورهای عضو شورا در منطقه ۳. جلوگیری از مداخله ابرقدرت ها در خلیج فارس ۴. دفع دشمن از منطقه به هنگام مداخله در یکی از کشورهای عضو شورا.»

گزارش مذکور همچنین، با اعلام اینکه مانور سپر جزیره به فرماندهی سلطان قابوس پادشاه عمان، برگزار خواهد شد، در خصوص امکانات و تجهیزات تسلیحاتی که قرار است در این مانور به کار گرفته شود، آورده است: «تعدادی از هواپیماها و هلیکوپترهای رزمی امارات متحده عربی پوشش هوایی واحدهای شرکت کننده در مانور را به عهده خواهند داشت. تعداد ۲۰ دستگاه تانک فرانسوی از نوع X۳۰... از جمله سلاح های شرکت کننده در مانور از طرف نیروی زمینی امارات متحده عربی می باشد. به علاوه قرار است واحدها از مهمات حقیقی و تجهیزات مدرن استفاده کرده و تیراندازی شبانه نیز خواهند داشت.»^(۲)

از سوی دیگر، شیخ خلیفه بن زاید ولیعهد و معاون فرماندهی نیروهای مسلح امارات متحده عربی نیز در مصاحبه ای که امروز در مطبوعات این کشور درج شد، درباره مانور سپر جزیره توضیحاتی بیان کرد. وی این مانور را بخشی از تدارک کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای ایجاد یک نیروی واکنش سریع و «سنبل وحدت این کشورها» اعلام کرد و گفت: «کشورهای خلیج فارس کاملاً متعهد به دفاع از منابع طبیعی خود و تضمین صلح و ثبات برای شهروندانمان هستند و چنین تعهدی بدون نیاز به مداخله ابرقدرت ها انجام خواهد گرفت.»

شیخ خلیفه با بیان اینکه به دنبال این مانور نیروهای دریایی شش کشور عضو شورای همکاری نیز مانورهای اجرا خواهند کرد، افزود: «امنیت منطقه از نظر این کشورها تفاوتی با امنیت ملت عرب نداشته و به مفهوم جدایی از آنها نیست. امنیت خلیج [فارس] بخشی از امنیت ملت عرب است،

ص: ۶۹۲

۱- روزنامه کیهان، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- سند شماره ۲۰۳۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از معاونت عملیاتی نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران به ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۳/۷/۱۳۶۲، صص ۳ - ۱.

خاصه اینکه اعراب خلیج [فارس] بخشی از ملت بزرگ اعراب هستند.» وی همچنین ابراز امیدواری کرد که «تلاش های جاری خلیج [فارس] برای رفع اختلافات در میان اعراب، منجر به ایجاد موضع بهتری برای مقابله با خطراتی که ملت عرب با آنها مواجه می باشد گردد.» (۱)

۱

احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه ایران، در گفت و گویی مواضع وزارت امور خارجه ایران را درباره اوضاع کنونی پاکستان، گسترش روابط اقتصادی ایران با ژاپن و بازار مشترک اروپا و مسئله مهاجران افغان بیان کرد.

عزیزی با اشاره به حساسیت اوضاع داخلی پاکستان برای ایران، بر اهمیت و لزوم تداوم روابط با این کشور تأکید کرد.

وی در مورد مأموریت احتمالی ژاپن برای بهبود روابط غرب با ایران پس از اجلاس ویلیامزبورگ، گفت: «ژاپن، مستقیماً نفی می کرد که حامل رسالت و پیام خاصی از سوی غرب برای نزدیک تر کردن جمهوری اسلامی با غرب است و اصولاً تفاوتی هم نمی کند، یعنی چه ژاپن حامل این رسالت باشد یا نباشد، جمهوری اسلامی ایران همواره آنچه که از سوی سران استکبار جهانی دریافت کرده عمدتاً جز خصومت و رودررویی نبوده و طبیعی است که جمهوری اسلامی نمی تواند خصومت را با دوستی و نزدیکی پاسخ بدهد.» عزیزی ضمن رد ارتباط سفر اخیر (۲) وزیر امور خارجه ژاپن به ایران با مسئله نزدیک سازی روابط ایران و غرب افزود: «تماس های ما با ژاپن و یا بسیاری از دیگر کشورهای غربی بدون توجه به اهداف و مطامعی که مجموعه استکبار جهانی و غرب در رابطه با جمهوری اسلامی ایران جست و جو می کند، است و

ص: ۶۹۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۰، ۴/۷/۱۳۶۲، صص ۱۰ - ۹، ابوظبی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۷/۱۳۶۲.

۲- شینتاروآبه وزیر امور خارجه ژاپن، در اواسط مردادماه سال ۱۳۶۲ به ایران سفر کرد و در دیدار با مسئولان جمهوری اسلامی ایران مذاکراتی درخصوص پایان دادن به جنگ انجام داد. (اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۶، ص ۱۷۹).

باتوجه به منافع ملت ما و باتوجه به نیازهای مختلف ملت ما به صورت دوجانبه انجام می گیرد.»

قائم مقام وزارت امور خارجه همچنین در پاسخ به پرسشی درمورد تناقض حجم نسبتاً بالای روابط اقتصادی ایران و غرب با سیاست نه شرقی و نه غربی جمهوری اسلامی، خاطرنشان کرد: عمر پنج ساله جمهوری اسلامی در مقایسه با عمق وابستگی سیاسی و اقتصادی ایران به غرب در دوران حکومت پهلوی کوتاه بوده و فرصت بیشتری برای قطع کامل وابستگی ها لازم است. وی در ادامه، حذف ایالات متحده امریکا از جدول روابط بازرگانی و کمرنگ شدن نقش و جایگاه شوروی در مبادلات تجارت خارجی ایران را نشانه ای از حرکت به سوی سیاست نه شرقی و نه غربی دانست و افزود: «ان شاء الله که رزمندگان ما با پایان جنگ تحمیلی به نفع امت اسلام نیروهای خودشان را آن چنان در خدمت سازندگی و خودکفایی خواهند گذاشت که روند فعلی روابط نیز اصلاح خواهد شد و در این بعد نیز انقلاب اسلامی یک الگوی زیبا و قابل تقلید برای رهروان آینده انقلاب ها ارائه خواهند کرد.»

وی در پایان راجع به مسئله مهاجران افغان و تصمیمات وزارت امور خارجه در این باره گفت: «وزارت امور خارجه مسئله مهاجرین افغانی را با دقت دنبال می کند و از طریق شورایی که مسائل مربوط به برادران و خواهران افغانی را تجزیه و تحلیل می کند، جنبه های اجرایی کار را بررسی می کند، در جریان مسائل اجرایی آن قرار می گیرد و ما یقیناً معتقد به اعمال کنترل و نظارت بر وضعیت برادران و خواهران مهاجر افغانی هستیم و آن هم به دلیل اهمیتی است که به مبارزات اسلامی مردم افغانستان و بهبود حال و اصلاح امر برادران و خواهران مسلمان خودمان می دهیم.» عزیزی اضافه کرد: «اگر این اعمال کنترل نباشد یقیناً عناصری که ناباب هستند [و] بدون قصد خیر به عنوان عوامل نفوذی در داخل مهاجرین افغانی وجود دارند، موفق خواهند شد اهداف پاک برادران مسلمان افغانی را لوث بکنند و با ایجاد یک جو فاسد و جو درگیری با ساکنان مناطقی که پذیرای این برادران و خواهران شدند و آنها را به عنوان میهمانی عزیز پذیرایی می کنند، موفق خواهند شد به جنبه های منفی این جو اضافه کنند.»^(۱)

۱

تأثیر جنگ بر نهادها و ارگان های زیرمجموعه دولت امری طبیعی است، بااین حال، مسئولان کشور با به کارگیری برخی روش ها و اتخاذ تصمیماتی برای اداره کشور در وضعیت جنگی، هم زمان با اولویت بخشی به مسئله جنگ، اقدامات زیربنایی و طرح های عمرانی را نیز پیگیری کرده و مانع از تعطیلی کامل آنها شده اند. دراین زمینه، امروز رئیس سازمان برنامه و بودجه، و وزرای نیرو و راه و ترابری، در مصاحبه هایی ضمن ارائه گزارشی از فعالیت های ارگان های متبوع خود، آثار جنگ بر اقتصاد کشور و برخی از تصمیمات و روش های مذکور را تشریح کردند.

محمدتقی بانکی وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه، در مصاحبه ای به مناسبت هفته

ص: ۶۹۴

جنگ، برآورد سیاسی و نظامی قدرت های بزرگ در تحمیل جنگ بر ایران را اشتباه خواند و درمورد تأثیر جنگ بر اوضاع اقتصادی کشور گفت: «در سال ۵۹ به واسطه جنگ تحمیلی یک ضربه شدید اقتصادی بر ما وارد شد که در نتیجه تولید ناخالصمان ۱۶ درصد کاهش پیدا کرد. حال اینکه سال ۶۰ ما توانستیم تولید ناخالص داخلی را از رشد ۲ درصد برخوردار سازیم و پیش بینی می کنیم که [رشد] تولید ناخالص داخلی در سال ۶۲ حدود ۷ درصد است. که این امر فقط با تلاش و کوشش رزمندگانمان در جبهه های اقتصادی حاصل شده است.»

وی در ادامه با تأکید بر تأثیر نامطلوب جنگ بر تولید از طریق ضربه به نیروی انسانی، آثار مثبت جنگ را در فراهم سازی زمینه های شکوفایی استعدادها و بروز خلاقیت ها مورد توجه قرار داد و افزود: «ما امروز می بینیم که قطعات یدکی و ادوات نظامی بسیاری را برادران ما به دست خود می سازند و این تحول بزرگی است که طی این دوران کم نصیب ملت ایران گردیده است.»

رئیس سازمان برنامه و بودجه در تبیین برنامه های اقتصاد جنگی ضمن اشاره به مردمی بودن جنگ و بسیج مردم برای کمک به جبهه ها، برخی از تمهیدات دولت در این زمینه را چنین برشمرد:

۱. تنظیم قوانین به نحوی که «افراد متمکن بیشتر بتوانند در این جنگ کمک کنند و کمتر اقشار مستضعف زیر فشار بروند.»

۲. اقدام دولت به الگو قراردادن صرفه جویی و جلوگیری از تعطیلی پروژه های عمرانی از طریق صرفه جویی.

۳. ابداع سازوکار سهمیه بندی برای جلوگیری و کنترل تورم و گرانی.

وی در تشریح موارد فوق ضمن اعلام آمار عملکرد دولت در طول سه سال جنگ افزود:

۱. تولید ناخالص داخلی: تولید ناخالص داخلی در سال ۵۹، ۵/۱۶ درصد کاهش پیدا کرد که در سال ۶۰ این کاهش تبدیل به رشدی معادل ۲ درصد شده و پیش بینی می کنیم این رشد در سال ۶۲ به ۷ درصد برسد.

۲. سهمیه بندی: با اجرای طرح سهمیه بندی توانستیم کالاهای اساسی مردم را کنترل کنیم و آنها را با نرخ دولتی به دست مصرف کننده برسانیم که در این زمینه کارنامه دولت مثبت است.

۳. صرفه جویی: در ارتباط با صرفه جویی وقتی سیاست سهمیه بندی به اجرا درآمد، دولت توانست واردات را کنترل کند و واردات را حتی المقدور سوق دهد به طرف کالاهای مصرفی اساسی، کالاهای واسطه ای و کالاهای سرمایه ای که فقط سیاست صرفه جویی به ما اجازه می داد به این مرحله برسیم.»

بانکی در خصوص کاهش صادرات غیرنفتی در سال های اخیر نیز گفت: «صادرات غیرنفتی ما طی این چند سال کاهش یافته و آن هم به دلیل تورم موجود در مملکت است که کالاهای صادراتی ما از نظر قیمت در بازارهای جهانی نتوانسته رقابت های لازم را به دست آورد. بنابراین، ما در صادرات این گونه کالاها کاهش داشته ایم که با سیاست های دولت امید است که افزایش در این زمینه هم حاصل شود.»

محمدتقی بانکی اقدامات دولت برای بالابردن تولید در زمان جنگ را این طور ذکر کرد:

۱. افزایش طرح ها و پروژه هایی که موجب تقویت قدرت دفاعی کشور می شود.

۲. تلاش برای اتمام پروژه هایی نظیر فولاد اهواز و مبارکه که باعث افزایش صادرات و یا کاهش واردات خواهد شد.

۳. انجام طرح ها و پروژه هایی که منجر به تولید کالاهای اساسی (راهبردی) می شود؛ از قبیل: طرح های آبرسانی، تسطیح مزارع و کانال های آبرسانی.^(۱)

وزارت نیرو نیز علاوه بر حرکت در راستای اقتصاد جنگی و در اولویت قراردادن کمک رسانی و ترمیم مراکز مرتبط با انرژی در مناطق جنگ زده، اقدامات مربوط به پروژه های عمرانی را در دستور کار دارد. حسن غفوری فرد وزیر نیرو، در مصاحبه با روزنامه کیهان، ضمن ارائه آمار و توضیحاتی راجع به فعالیت های این وزارتخانه در مناطق جنگ زده برخی اقدامات زیربنایی انجام شده توسط وزارت نیرو را تشریح کرد.

وی راجع به فعالیت های وزارت نیرو در مناطق جنگ زده، گفت: «در طول سه استان کردستان، ایلام و باختران ۸۰۰ کیلومتر شبکه فشار قوی، ۴۵۰ کیلومتر شبکه فشار ضعیف و ۳۰ هزار آمپر سه فاز و یک فاز بازسازی شده، همچنین در منطقه خوزستان ۶۶۸ کیلومتر شبکه خط ۳۳ کیلو ولت و ۴۰۰ کیلومتر خط ۱۸ کیلوولت و مجموعاً حدود ۱۰۶۶ کیلومتر شبکه فاز فشار متوسط تعمیر و نصب شده است. همین طور به ۳۹۹۹۳ مشترک کنتور داده شده است که برق آنها وصل شده و ۵۹۰ کیلومتر فشار ضعیف به شبکه برق وصل شده و حدود ۱۸۸ روستا را بازسازی کرده ایم.»

غفوری فرد همچنین در مورد اقدامات عمرانی انجام شده در حوزه مسئولیت های وزارت نیرو در سایر مناطق کشور افزود: «در سال ۶۱، تعهد کرده بودیم که ۱۵۰۰ روستا را برق دار کنیم؛ در حال حاضر نه تنها به مناطق جنگی سرویس داده شده است بلکه ۲۰۰۰ روستا را برق دار کرده ایم و سرویس دهی به مناطق جنگی هیچ اثر منفی در سایر مناطق کشور نداشته است.» وزیر نیرو در خصوص طرح های تأمین آب در خوزستان نیز یادآور شد: «طرح عظیم کارون ۲ و ۳ در دست تهیه است و سد مارون در بهبهان در دست اجراست.»^(۲)

هادی نژادحسینیان وزیر راه و ترابری هم در گفت و گویی به مناسبت هفته جنگ، به تبیین عملکرد این وزارتخانه در طول جنگ پرداخت. وی با اشاره به فعالیت وزارت راه و ترابری در امور راه سازی از طریق اعزام گروه های مختلف برای همکاری با واحد مهندسی رزمی سپاه پاسداران و جهاد سازندگی درباره چگونگی تشکیل اداره کل های راه قدس، کربلا و نجف برای انجام فعالیت های راه سازی و عملکرد آنها در مناطق جنگی گفت: «از اواخر سال گذشته، وزارت راه و ترابری با تأسیس اداره راه کربلا رأساً در جبهه های جنگ کشور حضور یافت و در این مدت تاکنون، حدود ۳۵۰ کیلومتر از راه های این مناطق ساخته شده است و در حدود ۱۱۰

ص: ۶۹۶

۱- روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۲- روزنامه کیهان، ۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵.

کیلومتر از یک محور اصلی تدارکات جبهه‌ها تعریض شد. ... با توجه به استضعاف مضاعفی که در کردستان و آذربایجان غربی وجود داشت و با پیروزی رزمندگان اسلام در این مناطق و آزادسازی محورهای این منطقه اداره راه قدس نیز برای راه سازی در این مناطق از اوایل سال جاری آغاز به کار کرد و در حال حاضر ۳۰ کیلومتر راه سازی از استان های مختلف در این اداره حضور دارند. ... به دنبال عملیات پیروزمندانه رزمندگان اسلام در منطقه ایلام به درخواست سپاه و ارتش، اداره راه نجف در این منطقه تأسیس گردید که در حال حاضر عملیات آسفالت ۸۰ کیلومتر راه در این منطقه را به عهده گرفته است.»

وی در تشریح سایر اقدامات وزارت راه و ترابری در مناطق جنگی به بازسازی ۱۵۰ دهنه پل از ۳۰۰ دهنه پلی که دشمن به هنگام عقب نشینی از مناطق اشغال شده ویران کرده بود، اشاره کرد. نژادحسینیان درخصوص فعالیت راه آهن جمهوری اسلامی ایران در جنگ نیز گفت: «در تمامی طول جنگ، تأسیسات و خطوط راه آهن در مناطق جنوبی زیر آتش دشمن قرار داشته و خسارات و زیان های مالی و جانی در برداشته است، اما در این حال راه آهن از ابتدای جنگ تاکنون به وسیله ۴۵۰۰ قطار، صدها هزار نفر رزمنده و میلیون ها تن بار و تجهیزات نظامی مربوط به ارتش و سپاه را حمل کرده است. همچنین در طول جنگ ۵ واگن بیمارستانی راه آهن در خدمت مداوای مجروحین جنگ تحمیلی بوده است.»^(۱)

۱

رادیو مسکو به نقل از روزنامه تایم مدعی شد: باوجود اظهارات رسمی و متعدد مقامات امریکایی درخصوص تحریم تسلیحاتی ایران، سیلی از انواع مختلف سلاح های امریکایی مخفیانه توسط «نمایندگان کاذب سوداگران بین المللی» به ایران سرازیر شده است.

در این گزارش که در دو قسمت از رادیو مسکو پخش شد،^(۲) به نقل از روزنامه تایم (چاپ نیویورک) آمده است: فردی به نام بلامیان هاشمی تاجر ثروتمند ایرانی که از فراریان وابسته به رژیم گذشته ایران است، در حومه شهر استنفورد با پوشش فروشگاه فرش به دادوستد اسلحه بین امریکا و ایران می پردازد. تایم در ادامه ضمن تأکید بر اینکه علاوه بر فرد مذکور عده دیگری نیز در کار تجارت غیرقانونی اسلحه بین امریکا و ایران فعالیت دارند، نوشته است: «هر سال سلاح های ساخت امریکا به مبلغ صدها میلیون دلار به ایران تحویل داده می شود. حداقل ده کمپانی امریکایی و همچنین فروشندگان بین المللی اسلحه که در ایالات متحده امریکا زندگی و فعالیت می کنند جزو تحویل دهندگان اسلحه به ایران هستند. علاوه براین، قسمت بزرگی از اسلحه ساخت امریکا قانونی و به طور علنی به متحدان پنتاگون مانند کره جنوبی و اسرائیل فروخته می شود و بعداً این اسلحه ها را دوباره به ایران می فروشند.»

ص: ۶۹۷

۱- همان، ص ۲.

۲- بخش اول گزارش مذکور در تاریخ ۳۱/۶/۱۳۶۲ و بخش دوم آن در ۳/۷/۱۳۶۲ از رادیو مسکو پخش شده است.

تایم مدعی شده است: اسنادی از تجار بین‌المللی اسلحه و دستیاران هاشمی و نیز اداره کنترل بر مهمات و اسلحه وزارت امور خارجه (۱) و کمپانی‌های غیردولتی فروشنده سلاح در دست دارد که حاکی است «سلاح‌ها و مهمات ساخت آمریکا به صورت سیل پایان‌ناپذیری به ایران سرازیر است». این روزنامه در ادامه افزوده است: «مثلاً موتورهای تانک و قطعات یدکی برای هواپیماهای شکاری به وسیله کانادا و انگلستان از ایالات متحده به ایران داده شد.» (۲)

نشریه تایم با استناد به اظهارات فردی به نام دیه‌لو که به گفته تایم تبعه برزیل و رئیس کمپانی آر.آر.سی. می‌باشد، آورده است: «قسمت بزرگ اسلحه و تجهیزاتی که کمپانی از آمریکا تحویل می‌گیرد توسط پیمانکارانی خریداری می‌شود که برای کنسرت‌های [کنسرسیون‌های] بزرگ آمریکایی فعالیت می‌کنند. بسیاری از معاملات توجه را به خود جلب نمی‌کرد، زیرا تجهیزات فروخته شده جنبه غیرنظامی داشته است و با توجه به مقررات و قوانین بازرگانی آمریکایی که نسبتاً مبهم و نامفهوم‌اند می‌توانستند ظاهراً از روی قانون فروخته شوند. این تجهیزات عبارت‌اند از: رادار، دستگاه‌های ناوبری و آلات و ادوات رادیویی.» به نوشته این روزنامه: «وقتی نمایندگان شرکت آر.آر.سی. دریافتند که مقامات حکومتی آمریکا چنین وانمود می‌کنند که علاقه‌ای ندارند محتویات محفظه‌های بزرگ تحویل داده شده را بدانند این تجهیزات را مستقیماً به آدرس نیروی هوایی ایران فرستادند. این نمایندگان تجهیزاتی نظیر قطعات یدکی هواپیما من جمله موتور هواپیما و ژنراتور که تجهیزات غیرصادراتی است به ایران می‌فرستادند.» مجله تایم در ادامه از این هم فراتر رفته و ادعا کرده است که بی‌تفاوتی مقامات و مسئولان گمرکی ایالات متحده حتی موجب حذف شرکت‌های واسطه و پوششی شده است، به نحوی که پیمانکاران ترجیح دادند، مستقیماً با خریدار (ایران) ارتباط برقرار کنند. تایم یکی از این پیمانکاران را بن‌روبوکو اهل آمریکا و صاحب شرکت کونترنیشنل کمپانی تولید قطعات مخصوص هواپیما در نیوجرسی معرفی کرده و نوشته است: «در مدارک این کمپانی تجهیزاتی ثبت شده است که [از طرف] ایالات متحده آمریکا برای هواپیماهای سی ۱۳۰ نیروی هوایی ایران فرستاده شده است و در ماه گذشته یک پارتی جدیدی از تجهیزات الکترونیکی و قطعات یدکی برای هواپیماهای ساخت کونترنیشنل تهیه و برای صدور آماده شده است.»

این مجله آمریکایی به نقل از «یکی از کارمندان اداره گمرک واشنگتن» مدعی شده است که در طول دو سال اخیر، محفظه‌هایی که حاوی موتورهای تانک ام ۶۰ ساخت آمریکا بوده از شهر بوستون به تهران ارسال شده است. تایم در پایان مقاله خود با استناد به قسمت‌هایی از گفته‌های کسانی که آنها را «کارمندان وزارت امور خارجه آمریکا» خوانده، نتیجه‌گیری کرده است که دولت ایالات متحده هیچ تلاشی برای توقف صدور مهمات جنگی ساخت آمریکا به ایران نمی‌کند و فروش غیرقانونی سلاح‌های آمریکایی به ایران همچنان ادامه دارد. (۳)

ص: ۶۹۸

۱- احتمالاً منظور این نشریه وزارت امور خارجه آمریکا می‌باشد.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۰، رادیو مسکو، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۷/۱۳۶۲، صص ۲۹ - ۲۷، رادیو مسکو، ۳/۷/۱۳۶۲.

در همین حال، روزنامه دیلی چینا (چاپ پکن)، امریکا و شوروی را متهم کرد که با فراهم ساختن سلاح و سرمایه برای دو کشور عراق و ایران به جنگ دو کشور دامن می زنند. به نوشته این روزنامه، «رقابت ابرقدرت ها برای برقراری سلطه خود عامل اصلی اغتشاش در خاورمیانه [غرب آسیا] می باشد و به نظر می رسد دو ابرقدرت با تحویل سلاح و اعتبار مالی به منظور برافروختن جنگ به تعادل نسبی دست یافته اند.»^(۱)

۱

صدام حسین رئیس جمهور عراق، در سخنانی ضمن تکرار اتهام حمله ایران به مناطق غیرنظامی عراق، مطالبی توهین آمیز در مورد رهبر انقلاب اسلامی ایران بیان کرد و کمک های مردمی ایرانیان به جبهه ها را اقدامی تقلیدی، ناچیز و فرمایشی خواند.

وی که در جمع گروهی از مردم استان دیالی سخن می گفت، ابتدا با طرح ادعای بمباران شهرها و مناطق مرزی مسکونی عراق توسط جنگنده های ایران، درخصوص سخنان امام خمینی مبنی بر عدم حمله ایران به نقاط غیرنظامی گفت: «او یا اینکه غافل از همه چیز یا دروغ گو [است] و در این دو صفت شایسته رهبری نیست.»

رئیس جمهور عراق در قسمت دیگری از سخنانش خطاب به جمع حاضر گفت: «شما دشمن را در توهم انداختید برای [اینکه] آنها تصور می کردند جنگ بر وحدت و معنویات عراقی ها اثر خواهد کرد، ولی برعکس، جنگ بر وحدت و نیرو و صبر و قدرت شماها افزود، بلکه هرچه بیشتر به آینده به آنچه که پیش از جنگ داشتید امیدوار ساخت. ...»

صدام حسین در ادامه به کمک های مردم ایران به جبهه ها اشاره کرد و ضمن تقلیدی و ناچیز شمردن آن افزود: «کار اهدا و کمک ملت (ملت عراق) اهدای مقداری نقره و گونی نیست. تفاوت ما با آنها مانند تفاوت طلا و گونی است. [دولت ایران] با اطلاعیه های رسمی خود از ملت می خواهد که با اهدای گونی و خشکبار و نان به جبهه ها کمک نمایند، ولی ملت عراق بدون درخواست از آنها در امر اهدای طلا از یکدیگر سبقت می جویند. تفاوت ما و آنها مثل تفاوت طلا و گونی است.»^(۲)

ص: ۶۹۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۸۷، ۱/۷/۱۳۶۲، ص ۷، پکن - خبرگزاری فرانسه، ۳۱/۶/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۰۳۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد سمعی و بصری سپاه به دفتر اطلاعات - عملیات، ۳/۷/۱۳۶۲، صص ۳ - ۱.

در پی جلسات فشرده روز گذشته فرمانده کل سپاه با اعضای قرارگاه های مقدم حمزه و نجف در باختران، که به گسترش محدوده مانور عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و کاهش منطقه عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان انجامید، امروز صبح محسن رضایی برای جمع بندی و ابلاغ تغییرات دو عملیات والفجر ۴ و ۵، جلسه ای با فرماندهان سپاه در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) (۱) برگزار کرد.

فرمانده کل سپاه باتوجه به گزارش روز گذشته فرماندهان درمورد آماده سازی عملیات های منطقه دهانه شیلر و منطقه دربندیخان، تصمیم گرفت تغییراتی در طرح مانور عملیات های والفجر ۴ و ۵ ایجاد کند. براین اساس، وی با در نظر گرفتن محاسن و معایب دو طرح عملیاتی پیش رو به این جمع بندی رسید که عملیات های مذکور هم زمان باهم اجرا گردد، بدین شکل که عملیات والفجر ۴ به عنوان تلاش اصلی و عملیات والفجر ۵ نیز به عنوان تک پشتیبانی در نظر گرفته شود.

در این نشست، فرماندهان درباره اولویت عملیات دهانه شیلر و عملیات دربندیخان بحث و تبادل نظر کردند. فرمانده کل سپاه باتوجه به ویژگی های عملیات های والفجر، عقیده داشت که در وضعیت فعلی عملیات های والفجر ۵ و والفجر ۴ را می توان به صورت محدود اجرا کرد تا در آینده، با اجرای یک عملیات بزرگ در بین این دو منطقه، به ارتفاعات شمال غرب سیدصادق دست یافت. وی همچنین یادآور شد که عقبه شانه دری به محض دستیابی به آن قابل استفاده است، ولی از عقبه سد دربندیخان به این زودی ها نمی توان استفاده کرد. (۲)

ص: ۷۰۱

۱- محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمخانی قائم مقام فرمانده کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، سنجقی، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، حمید سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف در این جلسه شرکت داشتند.

۲- سند شماره ۱۲۹۱۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات در شیلر و دربندیخان، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۸)، ص ۱۷.

در ادامه جلسه، محسن رضایی به تشریح تغییرات طرح مانور دو عملیات والفجر ۴ و ۵ پرداخت. وی در مورد تغییرات طرح مانور عملیات والفجر ۴ به عنوان تلاش اصلی در منطقه دهانه شیلر، گفت: براساس طرح مانور قبلی، قرار بود لشکر ۸ در محور سورکوه، لشکر ۱۴ امام حسین (ع) روی سورن، لشکر ۴۱ ثارالله (ع) پشت لشکر ۱۴ و لشکر ۲۵ کربلا- هم روی مارو عمل کند، (۱) اما در حال حاضر، با باز کردن یک جبهه جدید در محدوده قرارگاه مقدم حمزه، در زمینی که دشمن قابلیت مانور زرهی ندارد، در حد ۲۰ گردان نیرو وارد عمل می شود. از آنجا که نزدیک به دو سوم حمل و نقل دشمن روی جاده شانه دری - سیدصادق است، (۲) اگر جاده شانه دری تهدید و با قدرت قطع شود، دشمن تمام توان خود را برای آزادسازی این جاده به کار خواهد گرفت و شاید شما (۳) را رها کند، چون اگر این جاده بسته شود، سیصد، چهارصد دستگاه تانک دشمن به غنیمت گرفته می شود (۴) و ده هزار نفر از نیروهای دشمن اسیر خواهند شد. (۵)

بدین ترتیب مقرر گردید در طرح مانور عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، با انتقال لشکرهای ۳۱ عاشورا و ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) به کنار لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (محور جنوبی)، محور سورن تقویت شده و در این محور به جای حرکت از سورن به طرف کانی مانگا، این سه لشکر برای دستیابی به جاده شانه دری از سورن به سمت ارتفاع آزادی ۱ تا بانی بنوک رفته و جاده را از شمال شانه دری تا نالپاریز تأمین کنند. در محور سورکوه (محور شمالی) نیز با حذف محورهای پنجوین و مارو و انتقال لشکر ۲۵ کربلا به کنار لشکر ۸ نجف، این لشکر تقویت شده و به سمت کانی مانگا (۶) حرکت خواهد کرد. (۷)

فرماندهی کل سپاه پیشنهاد جدیدی را نیز در مورد طرح عملیات والفجر ۵ به عنوان تک پشتیبانی در منطقه دربندیخان مطرح کرد، براساس این پیشنهاد، لشکر ۵ نصر و تیپ ۱۰ سیدالشهدا (ع) (محور شرقی) بر روی شاخ شمیران وارد عمل شده و پس از آن لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (محور

ص: ۷۰۲

۱- سند شماره ۱۲۹۱۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مانور در منطقه شیلر، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۷)، ص ۱۱.

۲- همان.

۳- محسن رضایی در این باره گفت: به عبارت دیگر، در محور جنوب دهانه شیلر لشکر ۱۴ امام حسین (ع) با کمک لشکرهای ۳۱ عاشورا و ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، تا ۲۰ کیلومتری جاده شانه دری را مسدود کنند. در صورتی که این کار بشود، تمام این جبهه سقوط می کند و حداقل ده هزار نفر اسیر می گیریم. البته در این مانور باید لشکر ۸ نجف با کمک بچه های لشکر ۲۵ کربلا خود را به جاده شمالی کانی مانگا برساند. برای فریب هم می توانیم جاده های مختلفی درست کنیم، ضدانقلاب که خیلی خوب استفاده می کند.» (سند شماره ۱۲۹۱۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مانور در منطقه شیلر (والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۷)، ص ۲۰).

۴- همان، ص ۵.

۵- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴۶.

۶- فرمانده کل سپاه تأکید داشت که: هم زمان با حرکت حاج همت در زمیناکوه، احمد کاظمی هم در شمال شیلر عملیات را شروع کند. فرماندهان هم این موضوع را تأیید کردند. (سند شماره ۱۲۹۱۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۹)، صص ۳ - ۲؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در عملیات والفجر ۴ (داوود رنجبر)، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵۵).

۷- سند شماره ۱۲۹۱۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۹)، صص ۶ - ۵.

غربی) عملیات را بر روی زمیناکوه جهت دستیابی به سد دربندیخان ادامه خواهد داد. (۱)

در پایان، محسن رضایی راجع به مرحله بندی عملیات های والفجر ۴ و ۵ پیشنهاد کرد که باتوجه به تاریکی هوا به دلیل نبود مهتاب، قرارگاه نجف پنج روز دیگر عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان و قرارگاه مقدم حمزه نیز ده روز دیگر عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر را اجرا کنند؛ به این نحو که در گام اول قرارگاه نجف در محور شاخ شمیران - بردکان (منطقه عملیاتی والفجر ۵) کار جاده کشی را انجام دهد و در گام دوم پس از آنکه ذهن دشمن به سمت سد دربندیخان منحرف شد، قرارگاه مقدم حمزه بر روی سورن (منطقه عملیاتی والفجر ۴) عمل کند و نیروهای قرارگاه نجف هم عملیات خود را به سمت سد دربندیخان ادامه دهند. (۲)

۱

به دنبال جلسه امروز فرمانده کل سپاه در باختران و تعیین عملیات والفجر ۴ به عنوان تک اصلی و والفجر ۵ به عنوان تک پشتیبانی، امشب فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) (۳) در قرارگاه نجف (گیلان غرب) به منظور بررسی دلایل کاهش مانور دربندیخان گرد هم آمدند.

پیش از آغاز این جلسه، شمشخانی در گفت و گویی خصوصی با سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، تغییرات اخیر را برای وی تشریح کرد و قرار شد فرماندهان ارتش نیز درمورد تغییر مانور نظر بدهند. (۴)

فرماندهان سپاه در این جلسه دلایل عمده کاهش مانور عملیات والفجر ۵ را چنین برشمردند: نبود جاده و محور مواصلاتی، محدودیت راهکارها، جبهه ای بودن عملیات، اتکا به بالگرد (جهت حل مشکل تدارکاتی)، کمبود نیرو، محدودیت زمان، وضعیت اقلیمی، وسعت عملیات و تطابق نداشتن آن با اصول عملیات های والفجر، (۵)* عقبه نامناسب نیروهای خودی و وجود عقبه های مناسب دشمن، وابستگی ارتفاعات به یکدیگر و لزوم اجرای سرتاسری عملیات، دید مناسب دشمن در ارتفاعات بمو و بالامو، اولویت عملیات والفجر ۴ به علت شرایط مناسب دهانه شیلر برای انهدام نیرو و گرفتن اسیر از دشمن و ناتوانی نیروهای خودی برای اجرای هم زمان دو عملیات والفجر ۴ و ۵. (۶)

ص: ۷۰۳

۱- سند شماره ۱۲۹۱۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵ و ۱۶.

۲- سند شماره ۱۲۹۱۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ - ۱۴؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴۷.

۳- فرماندهان حاضر در این جلسه عبارت بودند از: علی شمشخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم الانبیا(ص)، مهدی کیانی رئیس ستاد خاتم الانبیا(ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده این قرارگاه، ملک زاده ستاد قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر.

۴- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵۸ - ۱۵۷.

۵- * راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ و یژگی های سلسله عملیات های والفجر را مصرف نیروی کم، پیروزی قطعی و گرفتن اسیر ذکر کرده است. (سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶۳ - ۱۵۷).

۶- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶۳ - ۱۵۷.

درحالی که بررسی های انجام شده در جلسه امروز، از کمبود استعداد خودی برای اجرای دو عملیات به صورت هم زمان و در نتیجه لزوم تحدید عملیات دربندیخان حکایت داشت و از سوی دیگر اکثر فرماندهان نیز در موقعیت کنونی به علت اهمیت بیشتر و مشکلات کمتر منطقه شیلر نسبت به دربندیخان، اولویت را به عملیات والفجر ۴ می دادند، فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) به دلیل تلاش طاقت فرسا در این منطقه، (۱) همچنان بر لزوم اجرای عملیات در محور دربندیخان تأکید داشت؛ وی با ذکر دلایلی، کوشید فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا (ص) (۲)* را برای اجرای عملیات در سراسر منطقه دربندیخان متقاعد سازد، محمدابراهیم همت حتی خطاب به فرماندهان گفت حاضر است به تنهایی در این منطقه عمل کند! (۳)

در ادامه این جلسه، جعفری فرمانده قرارگاه نجف، با اشاره به مشکلات کنونی منطقه عملیاتی دربندیخان، سه گزینه را برای تصمیم گیری در مورد سرنوشت عملیات والفجر ۵ مطرح کرد:

۱. عملیات در مرحله اول روی شاخ شمیران انجام شده و پس از احداث جاده، عملیات به سمت زمیناکوه و سد دربندیخان ادامه یابد.

ص: ۷۰۴

۱- ابراهیم همت که مدتی است از کم توجهی فرماندهان سپاه به اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان گلایه دارد، امروز در جلسه صبح قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در باختران خطاب به فرماندهی کل سپاه گفت: «برادر رحیم [صفوی] را از روز اول پیدا کردم باهم به مریوان رفتیم. به برادر رحیم گفتم که همه کادرمان با مریوان آشنایی دارند، برادر محسن [رضایی]، خدا شاهد است که من این را گفتم فرمانده تیپ های ما همه بچه های مریوان هستند، فرمانده تیپ ما، مسئول اطلاعات مریوان بوده است و دو سال هم آقای سالکی آنجا بوده است همه بچه ها، بچه های پاوه و مریوان بودند ما در آنجا خوب می توانیم عمل کنیم. گفت نخیر شما همان سرجای خودتان عمل کنید بعد آمدیم بیشگان آنجا را دیدیم و بررسی کردیم. حالا می گویند بیایید و پشت سر لشکر امام حسین (ع) بروید. خب اگر این را از اول به ما گفته بودند ما اینجا را کار کرده بودیم و تا حالا هم عمل شده بود.» (سند شماره ۱۲۹۱۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات در شیلر و دربندیخان (والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۱۸)، ص ۲۰).

۲- * در جلسات امروز فرماندهان سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص) نیز معتقد بود که عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان باید به شکل گسترده انجام گیرد، ولی به علت مشکلات پیش روی قرارگاه نجف، با اجرای عملیات در وضعیت کنونی مخالف بود. وی در این باره خطاب به فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) که بر اجرای عملیات گسترده در منطقه دربندیخان اصرار می ورزید، گفت: «من معتقدم که ما نباید در اینجا (دربندیخان) عمل کنیم تا محور شیلر را تثبیت کنیم و بعد به پایین بیاییم. این نظر خودم است. ... بهترین کار این است که از همین جا (دربندیخان) تا قصرشیرین عمل شود. می خواهید کمتر عمل کنید، ولی این را باید بدانید که ما هرچه منطقه را کم کنیم اشکالات و مشکلات بیشتر می شود. مسئله خیلی روشن است ... این موضوع را کسی انکار نمی کند که داریم مرتباً منطقه را محدود می کنیم، مشکلات بیشتر می شود. بدین ترتیب تمامی نیروهایی که عمل می کنند باید از نیروهای کیفی باشند. ... الآن این عملیات فنی ترین عملیاتی شده که به تو برادر همت داده اند انگار اینکه می خواهی به عمق ۴۰ کیلومتری دشمن بروی و آنجا را تصرف کنی! عملیات بسیار حساس است و نیاز به تخصص بالا و نیروهای کیفی دارد که البته مشکل است.» (سند شماره ۱۲۷۶۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات دربندیخان و شیلر (والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۷)، ص ۲).

۳- سند شماره ۱۲۷۶۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات در دربندیخان و شیلر، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۷)، صص ۸ - ۶؛ و - سند شماره ۱۲۷۶۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۸)، ص ۱.

۲. تا نیمی از شاخ خشیک هم به مانور فوق افزوده شود.

۳. عملیات منتفی گردد. (۱)

فرماندهان قرارگاه های خانم الانبیا(ص) و نجف پس از بحث و گفت و گو درباره این سه راهکار با توجه به تأکیدات فرمانده کل سپاه در جلسه امروز، درباره راهکار نخست به توافق اولیه رسیدند. در این زمینه، فرمانده قرارگاه نجف اجرای عملیات والفجر ۵ (در بندیخان) را نیازمند یک تک پشتیبانی دانست و تصرف هدف زیمناکوه را نیز به تک پشتیبانی مستقل منوط کرد. (۲) وی با بیان اینکه موفقیت عملیات در بندیخان مشروط به اجرای هم زمان یک عملیات گسترده دیگر و افزایش ضریب غافلگیری دشمن است، گفت: «دشمن بارها نشان داده است که هم زمان نمی تواند در دو منطقه بجنگد. اگر دشمن تمام تلاش خود را صرف حفظ سد بکند، این ارزش آن را دارد که در شیلر موفق باشیم.» این پیشنهاد با مخالفت امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف مواجه شد. وی معتقد بود مناطق عملیاتی شیلر و در بندیخان به یکدیگر نزدیک هستند، در حالی که برای افزایش ضریب غافلگیری دشمن، باید تک پشتیبانی با فاصله زیادی از تک اصلی انجام شود تا حداقل تمرکز نیروهای دشمن با انتقال نیرو تجزیه شود. (۳) علی شمخانی قائم مقام فرمانده کل سپاه، ضمن اینکه اجرای عملیات های والفجر ۴ و والفجر ۵ را لازم و ملزوم همدیگر خواند، پیشنهاد کرد که برای تقویت محور عملیات والفجر ۵، تیپ های ۳۲ انصارالحسین (ع) و ۳۳ المهدی (عج) به منطقه عملیاتی در بندیخان منتقل شوند. (۴)

۱

امروز در مناطق کرد نشین غرب کشور، علاوه بر چند درگیری بدون تلفات برای نیروهای خودی، (۵) یک خودروی متعلق به سپاه پاسداران در حوالی بیجار در کمین عناصر مسلح غیرقانونی گرفتار شد و سرنشینان آن به شهادت رسیدند.

در این زمینه گزارش های بخشداری دیواندره و شهربانی کردستان حاکی است: ساعت ۷ بعد از ظهر امروز، یک گروه ده نفری از نیروهای سپاه پاسداران بیجار به وسیله یک خودروی نیسان «در فاصله بین پایگاه کوله زاغه به طرف سنندج تا خرکه» در حرکت بودند که به کمین گروهی از عناصر ضدانقلاب افتادند. مهاجمان که در جاده هزارکانیان نزدیک دوراهی دیواندره کمین کرده بودند، (۶) در جا هشت نفر از پاسداران را به شهادت رساندند. (۷) به گزارش فرماندهی قرارگاه عملیات شمال غرب ژاجا، نیروهای گروهان دیواندره به علت جمع آوری تأمین ها از جاده محل عبور گروه مزبور، درصدد ممانعت از عبور آنها برآمده بودند. (۸)

ص: ۷۰۵

۱- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۶۶.

۲- سند شماره ۱۲۷۶۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.

۳- سند شماره ۱۲۷۶۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۹ - ۱۸.

۴- سند شماره ۱۲۷۶۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸.

۵- سند شماره ۳۴۵۸۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۵/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۲۹۱۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استانداری کردستان، ۷/۷/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۳۲۹۲۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از بخشداری دیواندره به فرمانداری سنندج، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۸- سند شماره ۳۱۸۶۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه عملیات شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۷/۷/۱۳۶۲.

در پی عملیات های پاک سازی که اخیراً با تلاش نیروهای خودی در مناطق بحرانی غرب کشور انجام شده است، امروز رادیو لندن بیانیه ای از حزب دمکرات کردستان ایران پخش کرد. در این بیانیه با اشاره به اینکه نیروهای امنیتی ایران در بخش شمالی جبهه جنگ با عراق، در مقابله با پیشمرگ های کرد(۱) پیشرفت هایی کرده اند، آمده است: «این نیروها روستا[های] کردنشین میان شهرهای پیرانشهر و سردشت را تصرف کرده اند.» بیانیه مذکور افزوده است: «دولت ایران عناصر کرد طرف دار خود را برای بازپس گرفتن مناطق کردنشین به کار می گیرد.»

رادیو بی بی سی همچنین با اذعان به اینکه در این بیانیه گزارش های ایران راجع به پاک سازی های انجام شده در بخش هایی از مناطق کردنشین غرب کشور تأیید شده است، تأکید کرد: «این نخستین بار است که حزب دمکرات کردستان در مورد مواضع خود در منطقه کردستان اظهار نگرانی کرده است.»(۲)

واحد عملیات سپاه سردشت در گزارشی اعلام کرد: پایگاه ربط در سردشت از ساعت ۳ بعدازظهر امروز «زیر آتش شدید توپخانه ضدانقلاب قرار داشت و خساراتی از جمله انهدام یک انبار مهمات و ۳ دستگاه خودروی ارتش» به بار آمد.(۳) گزارش ناحیه ژاندارمری ارومیه نیز درباره تلفات جانی این حمله توپخانه ای حاکی است: «ستوان سوم پیاده امیر محمودزاده نیکنام فرمانده قرارگاه ربط، در حین هدایت پرسنل در اثر اصابت ترکش، دست از ناحیه آرنج قطع و از ناحیه شکم و پا به شدت مجروح [شد] که در ساعت ۲۰:۳۰ در بیمارستان به درجه رفیع شهادت نائل گردید.»(۴)

امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی ایران، امروز به مناسبت عید غدیر خم در جمع گروهی از مسئولان و مردم،(۵)* درباره موضوعاتی نظیر تلاش برای پیاده کردن شیوه حکومت امام علی(ع)، مسئله لبنان، تلاش ها و اقدامات مثبت دولت و مجلس، سخنانی ایراد کردند.

در این دیدار امام خمینی پس از تبریک عید با اظهار تأسف از فراهم نیامدن فرصت برای

ص: ۷۰۶

۱- منظور همان عناصر مسلح غیرقانونی هستند که در مناطق غرب کشور علیه نظام فعالیت داشتند.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو بی بی سی، ۴/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۲۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد عملیات سپاه سردشت به قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۵/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۵۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۵- * در این دیدار رئیس جمهور، رئیس مجلس، رئیس مجلس اعلی انقلاب اسلامی عراق، شهردار تهران، گروهی از خانواده های جانبازان، کارکنان شهرداری و کشاورزان نجف آباد، اهالی جنوب تهران، نیروهای ارتش و سپاه و بسیج مستضعفان، اعضای جهاد سازندگی، کارکنان صداوسیما، ستاد تبلیغات جنگ، خبرگزاری جمهوری اسلامی، هلال احمر، وزارت بهداری، امور تربیتی مدارس و خبرنگاران خارجی حضور داشتند.

حضرت علی(ع) جهت پیاده کردن «حکومت الله» در زمین و الگو قرار گرفتن آن برای نسل های آینده، درخصوص تمسک به ولایت امیرالمؤمنین(ع) گفتند: «...حالا- هم ما باید به یک مقدار کمی که قدرت داریم تمسک کنیم. تمسک به مقام ولایت معنایش این است که - یکی از معانی اش این است - که ما ظلّ آن مقام ولایت باشیم. مقام ولایت که مقام تولیت امور بر مسلمین و مقام حکومت بر مسلمین است، این است که چنانچه حکومت تشکیل شد، حکومت تمسکش به ولایت امیرالمؤمنین و این است که آن عدالتی که امیرالمؤمنین اجرا می کرد، این هم به اندازه قدرت خودش اجرا کند. به مجرداینکه ما بگوییم ما متمسک هستیم به امیرالمؤمنین، این کافی نیست، این تمسک نیست اصلش. وقتی که حکومت الگو قرار داد امیرالمؤمنین - سلام الله علیه - را در اجراء حکومتش، در اجراء چیزهایی که باید اجرا بکند، اگر او را الگو قرار داد، این تمسک کرده است به ولایت امیرالمؤمنین. چنانچه او الگو نباشد، یا اینکه تخلفات حاصل بشود از آن الگوی بزرگ، هزار مرتبه هم روزی بگوید "خدا ما را از متمسکین قرار داده است"، جز یک کذبی چیزی نیست و مجلس که از مقامات بلند یا بلندترین مقام کشوری است، چنانچه الگو قرار داد آن چیزی که امیرالمؤمنین می خواست و آن عدالتی را که آن در همان برهه کمی که به او مجال دادند - خیلی کم مجال پیدا کرد - اگر الگو قرار بدهند آن را برای اینکه احکام را و اموری که باید محوّل به آنهاست به آن نحو اجرا بکنند، به آن نحو تصویب بکنند و دقت بکنند، آن وقت می شود گفت که مجلس ما هم از متمسکین به امیرالمؤمنین هستند و ما چنانچه مجلس نتواند این کار را بکند، یا خدای نخواستہ نخواهد این کار را بکند، یا بعض افراد نگذارند که این کارها بشود، آن وقت ما نمی توانیم بگوییم که یک مجلس متمسک به ولایت امیرالمؤمنین داریم و هکذا قوه قضائیه، اگر قوه قضائیه هم تبعیت نکند از آن قضاء امیرالمؤمنین که "أَقْضَاكُمْ عَلَيَّ" و اگر تبعیت نکند از قضاوت اسلام، متشبث به همان قضاوت اسلامی نباشد، آن هم هرچه بگوید ما متمسک هستیم، برخلاف واقع است. تمسک وقتی است که قوه قضائیه هم کارهایی که می کنند از روی الگوی علوی باشد که همان الگوی اسلامی است و مردم ما هم که این دعا را یا این فقره را می خوانند آنها هم باید توجه کنند به اینکه تمسک به ولایت حضرت امیر برای آنها تبعیت از مقاصد اوست. همین طور گفتند که ما شیعه علی هستیم و همین که گفتند ما متمسک به ولایت امیرالمؤمنین هستیم، این کافی نیست، نمی شود این. این امور، اموری نیست که لفظی باشد و با عبارات بتوانیم ما بگوییم تحقق پیدا کرده است؛ اینها یک امور عملی است، یک حکمت عملی است اینها. باید کسانی که مدعی هستند که ما شیعه امیرالمؤمنین هستیم، تبع او هستیم، باید در قول و فعل و نوشتن و گفتن و همه چیز تبعیت از او داشته باشند. اگر این تبعیت نباشد و ما بگوییم که ما شیعه هستیم، یک گزافی گفته ایم، یک لا طائلی گفته ایم.

امیرالمؤمنین در زمان حکومتش - که بسیار کوتاه و بسیار ناگواری ها مقابل بود - می بینید که وقتی که آن نامه را به مالک اشتر می نویسد چه مسائل مهمی را، مسائل سیاسی را، مسائل اجتماعی را، همه چیز را در آنجا ذکر می فرماید، باینکه یک بخشنامه ای برای یک نفر بوده است. یک نامه ای برای یک نفر بوده است و آن این است که می گوید که - به حسب نقلی که شده است که یک خلخال را از پای یک ذمی در حکومت او در آوردند - به حسب این روایت، می فرماید که اگر انسان بمیرد برای این، این ملوم نیست.

شیعه این است که این طور باشد نه مثل ما، شیعه این است که اگر چنانچه در حکومت اسلامی، در کشور اسلامی، ظلم ولو به یک ذمی وارد بشود، آن هم ظلم به همین کمی که یک خلخال را از پای یک ذمیه در آورند، بگویند که انسان اگر بمیرد ملوم نیست، ملامت نباید به او بشود، این طور اهمیت دارد.»

رهبر انقلاب ایران سپس در انتقاد به اقدام برخی دولت های عربی مبنی بر برگزاری نکردن مراسم جشن عید قربان امسال افزودند: «ما امروز می بینیم که در بلاد مختلفه مسلمین، ظلم هاست که بر مسلمین دارد می شود. در لبنان آن آتشی که برافروخته اند، امریکا برافروخته و آن لشکرکشی ای که از طرف امریکا و فرانسه و سایر اذنان آنها برای یک مشت مظلوم شیعه و مظلوم مسلمان در آنجا انجام می گیرد، سایر مسلمین نشسته اند و تماشا می کنند. غایت کاری که امسال حکومت ها کردند این بود که عید نگرفتند. کافی است این؟ این هم یک کاری است، اما آنها دارند ظلم خودشان را می کنند، آنها دارند فوج فوج جوان های ما را در لبنان و فلسطین می کشند. آنها دارند در افغانستان آن جنایات را می کنند. آنها دارند در عراق آن جنایات را می کنند و آنها بر ایران آن جنایات را وارد می کنند. مجرد اینکه امسال ما عید نداریم، این کار را درست می کند؟ این تکلیف را از دوش این دولت ها برمی دارد؟ آنها با سرنیزه پیش می آیند و با توپ و تانک پیش می آیند و مظلومین هم تنها مانده اند و مع ذالک تودهنی دارند به آنها می زنند، لکن دولت ها نشسته اند تماشا می کنند و غایت امر این است که عید را نمی گیرند. شما عید نگیرید، عید را امریکا می گیرد، عید را اسرائیل می گیرد. بهتر از این عید چی که شماها مرتبه تان به آنجا رسیده که هیچ کاری از شما نمی آید، آلا اینکه عید نگیرید. چه تأثیری در دنیا دارد این عید نگرفتن؟ آنجایی که دنبالش مشت های گره کرده در مقابل امریکا و در مقابل شوروی و در مقابل صهیونیسم و سایر جنایتکاران با مشت های گره کرده بایستید و با آن همه امکاناتی که دارید مقابله کنید؛ آن وقت این عید نگرفتن هم یک اثری دارد و آلا از آن طرف نفت را به رایگان بدهید به آنها، از آن طرف کمک های معنوی را به آنها بکنید، از آن طرف همه مسلمان ها را در بند خودتان نگه دارید و نگذارید که حتی آنها یک کلمه ای بگویند، آن وقت عید نگیرید، این عید نگرفتن چه اثری دارد؟ اینها انحراف است. اینها تعمیم است. می خواهند به ملت های خودشان و مسلمین جهان تعمیم کنند که ما الآن ایستاده ایم مقابل اسرائیل. در مقابل توپ و تانک عید نگرفتن کاری است؟ قدرت ندارید شما؟! شما نفتتان را اگر ده روز ببندید به روی دنیا، دنیا خاضع شما می شود.»

امام خمینی همچنین با اشاره به طرح اخیر عربستان سعودی مبنی بر سازش گروه های لبنانی خاطرنشان کردند: «اسلامی که در قرآنش با صراحت می گوید که نباید سلطه جویان عالم، کفار عالم بر مسلمین مسلط بشوند و سلطه پیدا بکنند، شما کوشش می کنید به اینکه آنها سلطه پیدا بکنند. الآن وضع لبنان چه وضعی است؟ این شیعیان لبنان، این مسلمان های لبنان الآن در چه حالی هستند؟ و این دولت ها می خواهند باز بسازند با امریکا، از امریکا تبعیت کنند و با اسرائیل بسازند و با امین جُمیل بسازند. این سازش چه معنی دارد؟ شمایی که قدرت دارید که اینها را سر جایشان بنشانید و نجات بدهید یک دسته مظلومین را و اسلام هم تکلیف دارد بر شما که مظلومین را نجات بدهید از دست کفار، آن وقت همه کار شما این است که عید نداشتید! شما عید درست می کنید برای اسرائیل و برای امریکا. آنها همه روزشان عید است، برای اینکه می بیند در منطقه کاری کرده اند که اسلام مهار بشود، هیچ نتواند یک قدم جلو بگذارد. آنها هر روزشان عید است و برای ماها هرروز عزاست.»

ایشان در ادامه به تشریح دیدگاه جمهوری اسلامی در مورد مسئله صدور اسلام پرداخته و گفتند: «مایی که می خواهیم اسلام در همه جا باشد و می خواهیم اسلام صادر بشود، ما که نمی گوئیم که می خواهیم با سرنیزه صادر بکنیم؛ ما می خواهیم با دعوت، با دعوت به همه جا اسلام را صادر کنیم. ما می خواهیم یک الگویی از اسلام در عالم - ولو یک الگوی ناقصی باشد - نشان بدهیم که همه عقلای عالم غیر از آنهایی که جنایتکاران بالذات هستند، همه ملت های مظلوم بفهمند که اسلام چی آورده و می خواهد چه بکند در دنیا. اسلام با این محرومین، با این مظلومین، با این گرفتارها می خواهد چه کند که اینها را نجات بدهد. و شما دولت های خلیج و غیر خلیج کوشش دارید به اینکه این اسلام را نگذارید از ایران یک قدم بیرون بگذارد، ولو اینکه به رغم انف شما، بیرون پا گذاشته است و خواهد گذاشت. مسلمین، انصافاً انسان باید بگوید که این دولت های اسلامی، همه دولت های اسلامی، الا یک معدود بسیار کمی اصلاً به اسلام کاری ندارند.»

امام خمینی سپس با یادآوری تظاهر رضاشاه و محمدرضا پهلوی به اسلام در مورد اظهار اسلام صدام حسین گفتند: «الآن هم حزب بعث علفقی عراق همین کار را دارد می کند، حالا دیگر عابد و مسلمان شده اند، لکن عابد و مسلمانی که عیب زاکانی می گوید. اساس را اینها از بیخ قبول ندارند. اینها اسلام را منافی با مقاصد خودشان می دانند و منافی هم هست. مقاصد آنها این است که بزنند و بکوبند و مردم را زیر فشار قرار بدهند و غارت کنند و هرچه مردم دارند بگیرند از آنها و برای خودشان در بانک های خارجی انبار کنند. ... ما که امیدواریم که یک جلوه ولو بسیار ناقصی از ولایت، ولایت علی - علیه السلام - در کشور ما شده باشد، ما باید توجه بکنیم، کافی ندانیم اینکه ما تظاهر می کنیم و شعار می دهیم و چه، اینها کافی نیست. دولت واقعاً باید با تمام قدرت آن طوری که علی - علیه السلام - برای محرومین دل می سوزاند، این هم با تمام قدرت دل بسوزاند برای محرومین ... الآن چهل میلیون

جمعیت ایران یک قدرت اسلامی بزرگ است که ان شاءالله اگر با همین وضع باقی باشد، به همین انسجام باقی باشد، طرف داری از دولتشان بکنند، طرف داری از مجلسشان بکنند و پشتیبان باشند برای جنگ هایی که در این کشور به بار آورده اند، اگر اینها به همین حال باشند، آن وقت یک پرده ای از مقام ولایت در این کشور جلوه پیدا کرده است. کوشش کنید بر اینکه، کوشش بکنند همه جمعیت ها و ارگان ها و همه نهادهای اسلامی در اینکه این تبعیت از مرام علی - علیه السلام - را حفظ کنند و به پیش ببرند. قانع نشوند به اینکه ما حالا تا یک حدودی چه شده است، نخیر، هیچ قانع نشوید. انسان حد ندارد، بی حد است انسان. انسان در معنویات هیچ حدی ندارد، تا آنجایی که برگردد به مبدأ کمال مطلق. در قدرت هم همین طور است. قدرت اسلامی انسانی بی حد است. بنابراین، باید همه کشور ما به این توجه داشته باشند که اگر چنانچه دیر بجنبند گرگ ها آنها را می خورند. اگر به این قدرتی که الآن در جبهه ها هست و بحمدالله هر روز برای اسلام پیروزی ایجاد می کنند، اگر دیر بجنبند آن قدرت ها و دیر بجنبند این ملت، به دنبال آنها گرگ ها از اطراف نشسته اند و فرصت طلبی می خواهند بکنند که همه ایران را ببلعند و شما باید حفظ بکنید و شما گودنشینان و زاغه نشینان که به ما منت دارید و برای اسلام پیروزی ایجاد کردید و شما عزیزانی که سلامت خودتان را برای اسلام از دست دادید - و ما همه مرهون زحمات شما هستیم - باید توجه بکنید که این وحدت الهی محفوظ باشد. شیاطین نیابند و وسوسه ایجاد کنند که حالا هم چیزی نشده است.»

رهبر انقلاب درخصوص برخی ادعاها مبنی بر تغییر نکردن اوضاع پس از انقلاب اسلامی و نادیده گرفتن دستاوردهای این انقلاب اظهار کردند: «شما می بینید که در همین مدت کوتاه چه کارهایی در ایران شده است. همین قضیه نشت نفت و آن موشک های حزب بعث که این کار را، این جنایات را کرد و بعد هم در دنیا آن همه بساط درآوردند و به گردن ما هم می گذاشتند، آن همه بساط درست کردند، تبلیغات که باید همه جمع بشوند چه بکنند، باید یک صندوق بین المللی پیدا بشود و چه بکند و امریکا باید بکند، و انگلستان مثلاً و امثال اینها. این جوان های ما که متعهد به اسلام هستند و فهمیده اند که خودشان باید برای خودشان کار بکنند، اینها این کار را کردند.»

حالا آنها بنشینند در خارج هرچی مفت می خواهند بگویند. اینها این معجزه را کردند، پس می توانید بکنید. کارخانه ها را راه انداخته اند همین رفقا، همین دوستان، همین زاغه نشینان، همین کارگران، می توانید همه کارها را انجام بدهید، لکن باید یک لحظه از خدا غافل نباشید.»

ایشان در پایان با اشاره به وضعیت حساس کشور در زمان جنگ از خدمات و اقدامات قوای مجریه و مقننه قدردانی کرده و یادآور شدند: «خوب، شما نمی دانید که در وقتی که جنگ است، جنگ داخلی است، جنگ خارجی است، همه چیز هست، محاصره اقتصادی است، همه کشورها با ما مخالف هستند، همه قدرت های بزرگ به ضد ما هستند و دولت را در آن مضیقه گذاشته اند؛ مع ذلک دولت تاکنون یک شاهی قرض نکرده و دارد کارها را انجام می دهد و مجلس با قدرت

خودش دارد قوانین را که به صلاح مسلمین و اسلام است و قوانین اسلامی است دارد طرح می کند و دارد تصویب می کند و قدرت های دیگر مشغول به تعمیر این کشور هستند و تاکنون بسیار کارهای مهمی کرده اند، ولو اینکه کم گفته اند و لکن زیاد کرده اند. این برای اینکه یک کشوری احساس کرده است که خودش باید سرپای خودش بایستد، این احساس وقتی که در جمعیت پیدا شد، این معجزات هم دنبالش است. و آن وقت ما را این طور کرده بودند که احساس این بود که نمی شود، نمی توانیم، باید از خارج بیایند، همه چیز ما از خارج است، سرتا قدممان باید فرنگی بشود، احساس این بود. وقتی احساس این بود، افکار جامد شده بود، یعنی افکار رفته بود دنبال اینکه ما نمی توانیم و باید دیگران دست ما را بگیرند. دیگران هم دست شما را نمی گرفتند، دیگران مال شما را می گرفتند، خزائن شما را می گرفتند. امروز احساس این است که می توانیم، این احساس، توانایی می آورد، این احساس افکار را متوجه و متمرکز می کند که هرکسی در هر جایی هست کار بکند، در هر جایی هست خدمت بکند تا این احساس مادامی که هست، شما به پیش می روید و من امیدوارم که این احساس همیشه باشد و همیشه کشور شما به پیش برود و یک روزی باشد که هر چیزی که هر جا درست می کردند خود شما هم درست بکنید.»^(۱)

۱

در پنجمین روز از هفته جنگ، که ستاد تبلیغات جنگ آن را «روز تجلیل از شهدا، مفقودین، اسرا و جانبازان و مجروحان جنگی» نام گذاری کرده است، مراسمی در بهشت زهرا برگزار شد.

در این مراسم که عصر امروز با حضور گروهی از مردم، جانبازان، نیروهای نظامی و انتظامی و تنی چند از مسئولان کشوری برگزار شد، ابتدا پیام امام خمینی خطاب به «خانواده شهدا، اسرا، مفقودین، جانبازان و مجروحان جنگ تحمیلی» قرائت شد و سپس حجت الاسلام علی اکبر ناطق نوری وزیر کشور، سخنرانی کرد.

وزیر کشور در سخنان خود، ضمن تشریح نقش امامت و رهبری در جامعه و نظام اسلامی به بررسی زندگانی پیامبر اسلام و حضرت علی (ع) پرداخت و در ادامه با یادآوری سیاست های رژیم پهلوی در فراهم سازی زمینه های فساد و فحشا در جامعه گفت: «اما امروز به یمن پیروزی انقلاب اسلامی، فرزندان ما ساخته شده اند. امروز از همان جوانان ما شیرمردانی تربیت شده اند که همچو شیر در جبهه ها می خروشدند و از همان جوان ها امروز رزمندگان عالی قدر که عشقشان جبهه و معشوقشان خداوند است تربیت شده اند و با خون مطهر خود استقلال کشور را حفظ کرده اند.» وی همچنین به برخی کم کاری ها و کارشکنی ها در بعضی از ادارات و سازمان ها اشاره کرد و «ضمن تذکر به زنانی که سعی می کنند با بی حجابی و بی بندوباری فرهنگ جامعه اسلامی را خدشه دار کنند»، گفت: «اگرچه امروز جنگ مسئله اصلی کشور است، اما به این دسته تذکر می دهیم تا دست از این بی توجهی بردارند که در غیر این صورت با آنان قاطعانه برخورد خواهیم کرد.»^(۲)

ص: ۷۱۱

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۶۲ - ۱۵۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

قرارگاه مرکزی قدس که وظیفه اداره قرارگاه ها و پایگاه های مرتبط با طرح لیبک یا خمینی را بر عهده دارد، امروز با حضور رئیس جمهور و جمعی از فرماندهان سپاه افتتاح شد. آیت الله خامنه ای در سخنانی در حاشیه این مراسم یک بار دیگر بر تداوم جنگ تا استیفای کامل حقوق ایران تأکید کرد.

در این مراسم ابتدا یکی از مسئولان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ضمن بیان توضیحاتی درخصوص طرح لیبک یا خمینی، راجع به قرارگاه مرکزی قدس گفت: «جهت انسجام هرچه بیشتر این نیروهای حزب الهی و رزمنده، از این پس کلیه قرارگاه ها و پایگاه های قدس در سراسر کشور زیر نظر قرارگاه مرکزی قدس دایر شده و به فعالیت خواهند پرداخت.»^(۱)

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع نیز پس از بازدید از قسمت های مختلف قرارگاه مرکزی قدس^(۲) با حضور در جلسه کمیته مرکزی این قرارگاه مطالبی بیان کرد. در این جلسه که با حضور اعضای شورای عالی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نماینده شورای مرکزی جهاد سازندگی تشکیل شده بود، آیت الله خامنه ای با بیان اینکه سپاه پاسداران از بدو تأسیس روش هایی مردمی اتخاذ کرده که این امر اهمیت ویژه ای در تداوم حیات این نهاد داشته است، مسئله پادگان ها را در طرح لیبک یا خمینی، موضوعی مهم اعلام و بر کمک های مردمی برای ساخت این پادگان ها تأکید کرد. وی همچنین به نقش جهاد سازندگی در این زمینه اشاره کرد و افزود: «سپاه پاسداران باید توجه بیشتری به تجهیز خود در سطح وسیع تر کند و آمادگی لازم را برای استفاده از کمک های مردمی کسب نماید.»

رئیس جمهور در پایان، از کمیته های ایجاد شده در اردوگاه های قدس سراسر کشور خواست تا با همکاری ائمه جمعه، جهاد سازندگی، فرمانداران و سپاه پاسداران «تلاش کنند تا با کمک مردم و سایر نهادهای انقلاب اسلامی در اسرع وقت برای هر شهرستان یک اردوگاه به عنوان بسیج نیروها، آموزش و سازماندهی و تجهیز معنوی ایجاد کنند.»^(۳)

آیت الله خامنه ای امروز همچنین در حاشیه مراسم افتتاح قرارگاه مرکزی قدس در جمع گروهی از رزمندگان عازم جبهه و خانواده های شهدا و جانبازان سخنرانی کرد. وی در سخنان خود راجع به آینده جنگ گفت: «از ما بارها سؤال کنندگان جهانی از آینده جنگ سؤال کرده اند که شما چه می خواهید بکنید؟ می خواهید بصره را بگیرید؟ چه کار می خواهید بکنید؟ ما آن چیزی را که اسلام برای ما معین کرده آن را تعقیب می کنیم. اسلام به ما گفته که از سوی دشمنان ارزش های انسانی و از سوی هیچ کس، هیچ گونه زور و گردن کلفتی و قلدری را قبول نکنید. این دستور و حکم اسلام است.»

رئیس جمهور در ادامه، جنگ را اهرم فشار قدرت های بزرگ علیه ایران توصیف و تأکید کرد: «ما حاضر نیستیم به هیچ قیمتی این فشار را از استکبار جهانی قبول کنیم. ما حاضر نیستیم

ص: ۷۱۲

۱- روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.

انقلاب‌مان، جمهوری اسلامی را و حقوق مسلم این ملت را ندیده بگیریم. این چیزی نیست که ما روی آن معامله بکنیم. ما تا آخرین گام و تا آخر خط در جهت استیفای کامل حقوق حقه ملتی که مظلوم واقع شده پیش خواهیم رفت و ما این حرکت را همه جانبه انجام خواهیم داد.» رئیس شورای عالی دفاع در تشریح سیاست حرکت همه جانبه گفت: «حرکات نیروهای رزمنده اسلام به آن بخش‌هایی که استکبار جهانی و رژیم عراق تا به حال عادت کرده اند که از آن طرف ضربات ما را بگیرند منحصر نخواهد بود. ما همه جانبه ضربه وارد خواهیم کرد. جمهوری اسلامی ایران قدرت خودش را باید ثابت و حفظ کند. یک نیروی انقلابی، یک کشور انقلابی و یک ملت انقلابی خصوصیتش این است که زیر بار تحمیل نمی رود، تأثیرپذیر نیست، در موضع انفعالی قرار نمی گیرد. ما یک سیاست اسلامی انقلابی را در همه جوانب اتخاذ کرده ایم و این سیاست را باز هم تعقیب و پیگیری خواهیم کرد. ... در هر نقطه‌ای که استکبار جهانی بخواهد ضربه‌ای وارد کند ما آنجا حاضر هستیم و مقابله خواهیم کرد و امیدواریم که در همه جا ضربات ما بر سر استکبار جهانی به مراتب کاری تر از ضرباتی باشد که او بر ملت ما وارد می کند.» (۱)

۱

میرحسین موسوی نخست وزیر که برای دیداری دوازده روزه از استان‌های کهگیلویه و بویراحمد و خوزستان به جنوب ایران سفر کرده است، پس از افتتاح کارخانه گاز مایع نهصد گچساران، از بندر امام خمینی، هویزه و اهواز بازدید کرد.

نخست وزیر امروز به همراه غفوری فرد وزیر نیرو، غرضی وزیر نفت، هاشمی وزیر صنایع، سرحدی زاده وزیر کار و امور اجتماعی، بانکی رئیس سازمان برنامه و بودجه و اعضای شورای مرکزی جهاد سازندگی وارد استان کهگیلویه و بویراحمد شد و در مراسم افتتاح کارخانه گاز مایع نهصد گچساران (۲) شرکت کرد. وی در این مراسم درباره لزوم تلاش برای دستیابی به خودکفایی و

ص: ۷۱۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱.

۲- روزنامه کیهان در تشریح کارکرد و اهمیت کارخانه گاز مایع نهصد گچساران نوشته است: «کارخانه گاز مایع نهصد گچساران در ساحل رودخانه سیرآباد منطقه پازنان واقع شده و خوراک روزانه آن ۴۰ میلیون متر مکعب گاز مایع می باشد. این کارخانه قبلاً برای تولید گاز سبک و سنگین طراحی و ساختمان آن در سال ۱۳۵۷ [۱۳] توسط یک شرکت خارجی انجام شده بود، اما به علت عمل نکردن شرکت مزبور، این کارخانه در خط عملیات قرار نگرفت. بعد از شروع جنگ تحمیلی و محدودیت‌های تولید فرآورده‌های نفتی کشور به همت متخصصین شرکت ملی نفت در مناطق نفتی کشور و اجرای تغییراتی که در قسمت سیستم تولید نفت‌های سنگین داده شد هم اکنون از مایعات گازی نفت سفید یا گازوئیل تولید می شود که با اتمام مرحله اول عملیات و افتتاح کارخانه روزانه حدود ۳ میلیون لیتر نفت سفید یا گازوئیل تولید خواهد شد. بنا به اظهار سرپرست این کارخانه این مقدار تولید قابل افزایش بوده و از خروج حدود ۲۶۰ میلیون ریال ارز در سال از کشور جلوگیری خواهد کرد. با بهره برداری از این طرح برای اولین بار است که در ایران از مایعات گازی محصول میان تقطیر یعنی نفت سفید و نفت گاز تهیه می شود که در نوع خود بی نظیر است.» (روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲).

قطع وابستگی سخن گفت و از قسمت های مختلف اتاق مراقبت کارخانه بازدید کرد.^(۱)

موسوی در ادامه سفر خود، ظهر امروز به بندر امام خمینی رفت. وی در این بندر، پس از بازدید از بخش های مختلف صنایع پتروشیمی ایران و ژاپن در جلسه ای با حضور وزیر نفت و گروهی از متخصصان و کارکنان صنعت پتروشیمی به بررسی مشکلات و مسائل جاری این صنعت پرداخت. نخست وزیر در این جلسه راجع به تلاش برای قطع وابستگی و نیل به خودکفایی گفت: «خودکفایی واقعی از ارزش هایی است که انقلاب اسلامی برای ما به ارمغان آورد و فضای مقدسی را تشکیل داده است و حرکتی که بتواند این فضا را استمرار بخشد برای ما بسیار با اهمیت است.» وی افزود: «تنها کشوری در جهان هستیم که به واقع در مقابل همه قدرت ها ایستاده ایم و تداوم این راه برای نظام ما ضروری است.»

نخست وزیر پس از بندر امام خمینی عازم شهر هویزه شد. وی به دنبال بازدید از مناطق مختلف شهر ویران شده هویزه و فعالیت های بازسازی این شهر، در جمع مردم هویزه ضمن قدردانی از نقش آنان در پیشبرد اهداف جمهوری اسلامی اظهار کرد: «خاطره این شهر جنایات صدام را تداعی می کند و برای نسل های آینده کشور ما نیز عبرت انگیز است.» وی گفت: «هویزه [آئینه] تمام نمای ملتی است که در مقابل قدرت های بزرگ و تجاوزکاران بین المللی مقاومت نمود و به همین دلیل استکبار جهانی حتی از به جای گذاردن خانه ای در این شهر خودداری کرد.» موسوی در ادامه راجع به نقش تخریب گری عراق در جهان اسلام و عرب خاطرنشان کرد: «هدف نهایی از ایجاد حزب بعث عراق ایجاد حکومتی بود که در مقابل مسلمانان بایستد.» وی افزود: «خرابی های هویزه نشان می دهد که صدام از همان اوایل شکست خورده بود و این ویرانی از شدت خشم و نفرت او ناشی شده است.»

دیدار با مردم اهواز آخرین برنامه امروز نخست وزیر بود. وی که ساعت ۲۰ وارد این شهر شده بود، در جلسه ای با حضور جمعی از روحانیون و ائمه جمعه خوزستان، گفت: «خوزستان بخشی از کشور ما است که علاوه بر مسائل سیاسی، مسائل فرهنگی عمیقی در آن وجود داشت که در رژیم گذشته سعی شده بود فرهنگ طاغوت جایگزین فرهنگ اصیل اسلامی گردد و اگر نبود جنگ و تلاش عمیق که مردم خود را بازبند، آثار فرهنگی دیرپا می شد و آن چیزی که به عنوان خلق عرب طرح شد در قالب همان فرهنگ منحنط بود.» وی افزود: «این جنگ به ما نشان داد که فرهنگ اصیل اسلامی که به داخل خانه ها رانده شده بود به درون جامعه آمده و در حال گسترش است و این ناشی از اطاعتی است که مردم ما از احکام الهی دارند.»^(۲)

ص: ۷۱۴

۱- روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.

برخی مسئولان در پنجمین روز هفته جنگ و به مناسبت عید غدیر خم، امروز با حضور در بیمارستان های مختلف کشور از مجروحان جنگ عیادت کردند.

بعد از ظهر امروز رئیس جمهور و رئیس مجلس شورای اسلامی - بدون هماهنگی قبلی (۱) - از آسایشگاه ثارالله (ع) (در زعفرانیه تهران) (۲)* محل نگهداری گروهی از مجروحان نخاعی، بازدید کردند. در پایان این دیدار آیت الله خامنه ای در گفت و گویی با خبرنگاران «از جانبازان به عنوان جوانانی مؤمن و با اخلاص و مجاهد یاد کرد و با ستایش از روحیه قدرتمند و امیدوار آنان گفت: این برادران همانند رزمندگان اسلام از روحیه ای شاد و سرشار از ایمان برخوردارند و من این تعبیر آنها را که می گفتند جراحی ما تازیانة کمال ماست، پسندیدم. این حاکی از نیرویی است که ایمان و درستی رفتار انسانی متضمن آن است.» هاشمی رفسنجانی نیز «روحیه قوی جانبازان را موجب تحمل رنج جراحات وارده بر آنان دانست و با تأکید بر لزوم تأمین نیازمندی های فرهنگی و روحی جانبازان از دانشمندان دنیا به خصوص محققان و اندیشمندان کشور درخواست کرد جهت یافتن راهی برای علاج بیماری قطع نخاع آنچه در توان دارند به کار گیرند.»

همچنین امروز، وزیر کشور، گروهی از فرماندهان ژاندارمری، سرپرست وزارت کشاورزی و عمران روستایی و وزیر ارشاد، با شماری از مجروحان و خانواده های شهدای جنگ دیدار کردند. (۳)

ص: ۷۱۵

۱- هاشمی رفسنجانی در این باره در خاطرات روز ۴ مهر ۱۳۶۲ خود می نویسد: «پس از مراسمی در جماران [رئیس جمهور به منزل ما آمد. ایشان و من بدون اطلاع از تصمیم همدیگر، بنا گذاشته بودیم که در یک ساعت به دیدن معلولان آسایشگاه ثارالله در زعفرانیه برویم. هماهنگی کردیم و باهم در ماشین من، به آنجا رفتیم.» (اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی در سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ سوم، ۱۳۸۶، ص ۲۴۱).

۲- * این آسایشگاه منزل سابق ارتشبد طوفانیان مدیرعامل صنایع نظامی در دوران حکومت پهلوی دوم بود، که پس از مصادره برای نگهداری معلولان نخاعی جنگ از آن استفاده می شد. (همان)

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.

وزیر امور خارجه ژاپن که اخیراً فعالیت های محوری را در رابطه با مناقشه عراق و ایران در دستور کار قرار داده و در همین راستا مردادماه سال جاری به ایران سفر کرده بود، امروز در حاشیه مجمع سالانه ملل متحد در نیویورک با طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، دیدار و درباره جنگ عراق و ایران با وی مذاکره کرد.

به گزارش خبرگزاری کیودو از نیویورک، طارق عزیز و شینتارو آبه وزرای امور خارجه عراق و ژاپن که برای شرکت در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک به سر می برند، امروز «به طور عمده به منظور تبادل نظر پیرامون جنگ ایران و عراق با یکدیگر ملاقات و مدت یک ساعت و نیم گفت و گو کردند[ند.]».

وزیر امور خارجه ژاپن در این دیدار بر تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز تأکید کرد و گفت: «تشدید جنگ احتمالاً موجب بسته شدن تنگه هرمز خواهد شد که این امر نه تنها کشورهای خلیج فارس بلکه تمامی دنیا را تحت تأثیر قرار خواهد داد.» خبرگزاری کیودو به نقل از «مقامات رسمی ژاپن» پاسخ طارق عزیز به این اظهارات آبه را «رد غیرمستقیم درخواست ژاپن» عنوان کرد و گزارش داد: «طارق عزیز گفت از آنجایی که این جنگ زمین و دریا را در بر می گیرد هر اتفاقی می تواند رخ دهد.»

این خبرگزاری ژاپنی به نقل از طارق عزیز راجع به ورود هواپیماهای سوپراتاندارد به ناوگان هوایی عراق اعلام کرد: این هواپیماها به رغم بهبود توانایی های جنگی عراق تغییرات اساسی در جنگ به وجود نخواهد آورد. بنا به این گزارش، طارق عزیز همچنین، در این ملاقات بی طرفی کشورهای خلیج فارس را بهترین راه برای برقراری صلح در غرب آسیا دانسته و از وزیر امور خارجه ژاپن خواسته است «با این طرح به ایران نزدیک شود.» آبه نیز موافقت کرده و قول داده است که کشور متبوعش «برای ایجاد محیطی که به صلح در خاورمیانه [غرب آسیا] منجر شود تلاش هایی را به عمل آورد.»^(۱)

ایندیرا گاندی نخست وزیر هند و رئیس دوره ای جنبش عدم تعهد با اشاره به تماس های اخیر خود با رؤسای جمهوری ایران و عراق و نیز سفر وزیر امور خارجه هند به تهران و بغداد به منظور تلاش برای حل منازعه این دو کشور گفت: «اگرچه با کمال تأسف راه حل مورد قبولی به منظور خاتمه جنگ تاکنون پیدا نشده است، لکن ما نبایستی اجازه دهیم این امر سبب دلسردی ما شود. ما همچنان به تلاش های خود ادامه خواهیم داد.» گاندی که در اجلاس مقدماتی سران کشورها و رؤسای دول عضو جنبش عدم تعهد سخن می گفت، افزود: «پایان دادن به جنگ یکی از اهداف فوری کشورهای عضو جنبش عدم تعهد محسوب می شود.»^(۲)

ص: ۷۱۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۲، ۶/۷/۱۳۶۲، صص ۶-۵، نیویورک - خبرگزاری کیودو، ۵/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۵، سازمان ملل - خبرگزاری کویت، ۵/۷/۱۳۶۲.

خبرگزاری آلمان غربی هم به نقل از «منابع مطلع» از منامه گزارش داد: «در اجلاس آتی سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس مسئله میانجیگری مجدد برای ختم جنگ ایران و عراق مورد بررسی قرار خواهد گرفت.» (۱)

۱

رادیو کلن امروز با پخش تفسیری، ضمن اینکه عراق را آغازگر جنگ معرفی کرد، مشکلات اقتصادی را دلیل تمایل عراق به صلح دانست و کشورهای عربی منطقه خلیج فارس و دو ابرقدرت شرق و غرب را نفع برندگان از این جنگ خواند. تلویزیون سوئد و روزنامه سونسکاداگیلادت نیز با تأکید بر کمک های کشورهای عربی و غربی به عراق، وضعیت اقتصادی ایران را نسبت به عراق بهتر توصیف کردند.

رادیو کلن در تفسیر خود با عنوان "صلح چیزی است که عراق خواهان است و به آن نیاز دارد"، برآورد نادرست صدام حسین رئیس جمهور عراق را عامل حمله به ایران دانست و در مورد وضعیت نظامی و اقتصادی عراق گفت: «اینک همین کشور که زمانی از جمله کشورهای مهم صادرکننده نفت به شمار می رفت، به جان آمده و به پایان توانمندی اش رسیده ولی نه از نظر نظامی؛ زیرا خلبانان ایرانی که در حدود ۳۰ فروند طیاره جنگی در اختیار دارند در برابر طیاره های اصلی میگ ۲۳ و میگ ۲۵ شوروی و میراژهای فرانسوی نمی توانند کاری از پیش ببرند، به خصوص اینکه در آینده نزدیکی بمب افکن های اصلی اتاندارد فرانسوی نیز به آن افزوده خواهد شد و اما از نظر مالی ممکن است زیرا این جنگ به هریک از طرفین یک میلیارد دلار در ماه مخارج تحمیل می کند و این مخارج جنگی پیوسته عراق را با مشکلات بیشتری روبه رو می سازد، زیرا ذخایر ارزی عراق که در آغاز جنگ به ۳۵ میلیارد دلار تخمین زده می شد به اتمام رسیده و صادرات نفت این کشور هم به علت محصورشدن نیروهای عراق در خلیج فارس و مسدودشدن لوله های نفت عراق به سوی دریای مدیترانه به وسیله سوریه میزان صادرات نفت این کشور را در سال ۱۹۸۲ به هفت تن کاهش داده است و گذشته [از] اینها پولی که به عنوان کمک از کشورهای عربی به عراق سرازیر می گردید، کاهش یافته [است].»

این رادیو در ادامه، با تأکید بر اینکه به رغم وضع اقتصادی نامطلوب عراق، ادامه یافتن جنگ برای برخی کشورها با منافع همراه است، عوامل تداوم جنگ را این طور تشریح کرد: «ایرانی ها که در جنگ خلیج [فارس] از نظر تعداد و نفر و بنیه مالی نسبت به عراق تفوق دارند و از طریق افزایش فراوان صادرات نفت و توان پولی خود فکر می کنند چندین سال دیگر هم خواهند توانست به جنگ ادامه دهند [ایرانی ها] توقف این جنگ را مانع صدور اندیشه های بنیادگرانه اسلامی ایران می دانند، کشورهای محافظه کار ثروتمند خلیج [فارس] هم که تاکنون به کشور عربی عراق در این جنگ، سه میلیارد دلار کمک نموده اند در واقع مصرف این پول ها را که از رهگذر فروش نفت به دست آمده ابداً هدررفته نمی دانند زیرا این جنگ هر دو کشور را به خود مشغول داشته و دیگر کاری به کشورهای خلیج [فارس] ندارند.»

ص: ۷۱۷

راديو كلن در خصوص منفعت ادامه جنگ برای کشورهای حوزه خلیج فارس افزود: «در تحلیل نهایی کشورهای عربی در واقع از جنگ خلیج [فارس] یعنی جنگ ایران و عراق بهره برداری نموده اند، زیرا بدون این جنگ شورای به اصطلاح هماهنگی خلیج [فارس] که در آن شش کشور حوزه خلیج [فارس] به استثنای ایران و عراق عضویت دارند به وجود نمی آمد. مضاف بر اینکه هر دو کشور مهم صادرکننده نفت در صورت نبودن این جنگ می توانستند به همان اندازه نفت صادر کنند که پیش از جنگ صادر می کردند که در آن صورت کشورهای کوچک صادرکننده نفت خلیج [فارس] نمی توانستند صادرات خود را به میزان امروزی حفظ نمایند. عربستان سعودی که علناً خواستار پایان جنگ ایران و عراق می باشد بدون این جنگ هرگز طیاره های هشداردهنده آواکس امریکایی را که سخت مشتاق آن است حاصل نمی نمود و در مورد مصر باید چنین گفت که این کشور با صدور اسلحه خود به بغداد در میان کشورهای عربی این پندار را به وجود آورده که قاهره علائق و منافع سراسر جهان عرب را از نظر دور نداشته است. اردن هم از طریق نشان دادن آمادگی اش برای بازنمودن بندر عقبه بر روی عراق هواداری خود را به جهان عرب آشکار نمود.»

این رادیو، امریکا و شوروی را از دیگر کشورهای خواند که از جنگ ایران و عراق نفع می برند: «مسکو که ۷۰ درصد سلاح های عراق را در اختیار این کشور می گذارد به پیروزی عراق چندان خوش نمی باشد، زیرا عراق بعد از این پیروزی به غرب رو خواهد آورد و کوشش خواهد نمود که نقش خود را در لباس ژاندارم و پلیس منطقه گسترش دهد.» رادیو كلن افزود: «از زمان آغاز جنگ ایران و عراق، کمک ایران به مبارزان مسلمان افغانستان که علیه قوای اشغالگر شوروی و حکومت دست نشانده آن می جنگند به نحو چشمگیری کاهش یافته است. واشنگتن هم همراه با خویشتن داری هم از ایران و هم از عراق حمایت می نماید.»

این رادیو در پایان تفسیر خود اضافه کرد: «در واقع که بنگریم جهان آن گونه به جنگ خلیج [فارس] توجهی نشان نمی دهد و در اینکه ایران پا فراتر گذارد و تهدیدهای خود را در مورد بسته نمودن تنگه هرمز به مرحله اجرا درآورد، آبراهی که بیش از ۴۰ درصد نیازمندی های نفتی غرب از آنجا عبور می کند.» (۱)

تلویزیون سوئد و روزنامه سونسکادا گبلادت نیز ضمن تفاسیری در مورد جنگ ایران و عراق به نحوی بر وضعیت بهتر ایران از نظر اقتصادی در مقایسه با عراق و توان این کشور برای ادامه جنگ صحه گذاشتند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، گوینده کانال دو تلویزیون سوئد در این زمینه گفت: «عراق سه سال پیش با هجوم خود به ایران جنگ را آغاز کرد و اکنون پس از سه سال از جنگ تحمیلی، ایران قدرت غالب به شمار می رود.» وی با اشاره به عقب رانده شدن

ص: ۷۱۸

عراق از بخش اعظمی از اراضی ایران که در اوایل جنگ به اشغال درآمده بود، درمورد توان ایران برای تداوم جنگ افزود: «ایران از لحاظ اقتصادی غنی و از لحاظ جمعیت نیز ثروتمند است و آن گونه که به نظر می رسد این کشور توانایی مدت ها ایستادگی و ادامه جنگ را دارد و باینکه بعضی از مراکز و تأسیسات نفتی ایران در آغاز جنگ، آسیب دیده و یا تخریب شده است، ایران توانسته است علاوه بر ترمیم خسارت ها نفت را هم استخراج و صادر کند و از سوی [دیگر] مبادلات خارجی خود را گسترش داده و در حال حاضر علاوه بر آنکه بسیاری از بدهی های خارجی خود را پرداخته مازاد تجاری نیز دارد. ... ایران بهای کالاهای خریداری خود را می پردازد، در حالی که عراق با بحران اقتصادی روبه روست و اگر کمک کشورهای عربی و حوزه خلیج فارس و فرانسه نبود این کشور تاکنون شکست کامل خورده بود.»

روزنامه سونسکاداگلدات نیز با اشاره به آغاز جنگ از سوی عراق و اشغال اولیه بخشی از اراضی ایران توسط این کشور نوشت: «ایران با جمع آوری نیرو قدرت خود را بازیافت و موفق شد عراق را از بخش عظیمی از اراضی خود بیرون براند.» این روزنامه همچنین افزود: «اگرچه عراق از حمایت و کمک های اقتصادی عربستان سعودی برخوردار است، معهداً وجود کسری بودجه و کمبود اقتصادی بر ملت عراق کاملاً سنگینی می کند.»^(۱)

۱

رادیو صوت الجماهیر از دیدار طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی انقلاب و فرمانده کل ارتش خلقی عراق با فرمانده ارتش خلقی اردن خبر داد.

در این دیدار که در مقر فرماندهی کل ارتش خلقی عراق برگزار شد، طه یاسین رمضان ارتش خلقی عراق را «یکی از دهش های انقلاب هفدهم تموز» عنوان کرد و گفت: «[این ارتش] تحول عظیمی در نتیجه سازندگی جدید و صحیح انسانی عراق به رهبری صدام حسین است.» وی ضمن تمجید از حضور ارتش خلقی عراق در جبهه های جنگ افزود: «آزمون ارتش خلقی آزمونی ویژه و ممتاز از همانند های خود چون میلیشیاها در کشورهای جهان است زیرا وظایف رزمندگی را در خارج از مرزهای منطقه ای در دفاع از سرزمین گران بها و کرامت وطن و امت عربی فراهم آورده اند.»^(۲)

۲

پس از حدود یک ماه کشمکش و جنگ داخلی در لبنان که دخالت نیروهای خارجی را نیز در پی داشته است، امروز، براساس طرحی که با میانجیگری عربستان تهیه شده، به طور موقت میان طرف های درگیر آتش بس اعلام شد.

ص: ۷۱۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو صوت الجماهیر، ۵/۷/۱۳۶۲.

به نوشته روزنامه اطلاعات مفاد این طرح عبارت است از:

۱. برقراری فوری آتش بس در کلیه اراضی لبنان و تمام محورهای تماس در این کشور که نظارت بر آتش بس برعهده ناظران نظامی بی طرف خواهد بود.

۲. تشکیل کمیته ای با شرکت ارتش، جبهه لبنانی، جبهه راست گرایان، جبهه نجات ملی و جنبش امل برای فراهم آوردن مقدمات آتش بس و تثبیت آن.

۳. دعوت فوری از سران لبنانی ازسوی رئیس جمهور برای شرکت در کنفرانس ملی برای آغاز گفت و گوهای سیاسی که افراد شرکت کننده عبارت اند از سلیمان فرنجیه، رشید کرامی و ولید جنبلاط ازسوی جبهه نجات ملی، کمیل شمعون و پی یر جمیل ازطرف جبهه لبنانی، نبیه بری ازسوی جنبش امل. علاوه بر این اشخاص صائب سلام نخست وزیر پیشین، عادل عسیران وزیر سابق و نماینده کنونی پارلمان و ریمون اده رئیس حزب بلوک ملی نیز شرکت خواهند کرد.

۴. موافقت رئیس جمهور لبنان با شرکت نمایندگان ازسوی کشورهای سوریه و عربستان سعودی در این گفت و گوها، همچنین علاوه بر شرکت شخص رئیس جمهور، هیئت هایی ازسوی پارلمان و دولت لبنان نیز در این کنفرانس شرکت خواهند کرد.^(۱)

این طرح در داخل و خارج از لبنان موجب بروز واکنش هایی شده است. در صحنه سیاست داخلی لبنان، اعلام طرح آتش بس، استعفای شتاب زده شفیق وزان نخست وزیر این کشور را در پی داشت. درحالی که استعفای نخست وزیر هنوز مورد پذیرش امین جمیل رئیس جمهور لبنان واقع نشده، ولید جنبلاط رهبر حزب سوسیالیست ترقی خواه، این اقدام را نتیجه شکست ارتش دولت فالانژ لبنان دانست. وی همچنین به دنبال اعلام طرح آتش بس خواهان لغو پیمان ۱۹۴۳ که - ترکیب دولت لبنان را معین می کند - شد. جنبلاط در مصاحبه ای با روزنامه الرای العام گفت: «باید شکل جدید که به هیچ جامعه ای از جوامع لبنانی علیه جامعه دیگر امتیاز قائل نباشد به وجود بیاید.»^(۲) نبیه بری رهبر جنبش امل نیز اعلام کرد: «زبان زور نمی تواند راهی برای حل بحران لبنان باشد، بلکه آشتی ملی از طریق برگزاری کنفرانس ملی، که این جنبش از ابتدا خواستار آن بود، می تواند راهی برای حل اختلافات باشد.» وی همچنین اظهار امیدواری کرد: «اعلام آتش بس و دعوت به گفت و گوهای سیاسی مقدمه ای برای نشان دادن حسن نیت در برقراری عدالت و مساوات در راه گسترش حاکمیت ملی و رهایی جنوب و بازگشت آوارگان به خانه و کاشانه شان باشد.» پی یر جمیل رهبر حزب فالانژ لبنان نیز با تأکید بر قرابت ها و اشتراکات سوریه و لبنان ابراز امیدواری کرد که «این توافق جدی باشد.» وی افزود: «آنچه در این مدت روی داد نه به سود سوریه و نه لبنان بوده، بلکه هر دو کشور زیان دیده اند.»^(۳)

مجلس اعلای شیعیان لبنان نیز با برگزاری اجتماعی با حضور شیخ محمد مهدی شمس الدین

ص: ۷۲۰

۱- روزنامه اطلاعات، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۳- روزنامه اطلاعات، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

رئیس این مجلس و شیخ عبدالامیر قبلان مفتی جعفری لبنان، بیانیه ای صادر کرد که در آن بر ضرورت اتخاذ یک موضع واحد در قبال رویدادهای جاری لبنان تأکید شده است. در پایان این بیانیه از استقرار آتش بس در لبنان استقبال شده و «آن را راهی برای جلوگیری از برادرکشی که سرنوشت لبنان را به سود صهیونیست ها در خطر قرار داده دانسته شده است.»^(۱)

در خارج از لبنان نیز، درحالی که اکثر دولت های غربی و دول عرب منطقه از طرح آتش بس استقبال کرده اند، ایران آن را محکوم کرد. علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، در این باره گفت: «بدیهی است حرکتی که برای امریکا و رژیم صهیونیستی منافی داشته باشد، هرگز نمی تواند مورد قبول باشد و این همواره موضع اصولی جمهوری اسلامی ایران بوده است.» وی ضمن اعلام حمایت مجدد ایران از مبارزات مسلمانان لبنان بر ضرورت ادامه مبارزه و دفاع در برابر نیروهای مداخله گر تأکید کرد و افزود: «هرگونه رکود و توقف در مبارزات ملت لبنان بر علیه نیروهای اشغالگر صهیونیستی و نیروهای مداخله گر چند ملیتی، به ویژه امریکا و فرانسه که در درگیری های اخیر مستقیماً در کشتار ملت لبنان دست داشته اند، بی تردید به تحکیم مواضع این نیروها منجر شده و امریکا و رژیم صهیونیستی را در رسیدن به اهداف شومی که این [ها] در جهت تکمیل روند کمپ دیوید و به پایان بردن مبارزات امت فلسطین و لبنان در این کشور دنبال می کنند، یاری خواهد داد.»^(۲)

در همین حال، یهود بن مایر معاون وزیر امور خارجه رژیم صهیونیستی ضمن ابراز رضایت از برقراری آتش بس در لبنان، اعلام کرد: «امیدوار است این آتش بس اولین قدم برای تخلیه لبنان از نیروهای خارجی باشد و حقوق مشروع حکومت این کشور تأمین گردد.»^(۳) بخش فارسی رادیو صدای اسرائیل نیز امروز با پخش تفسیری درباره طرح آتش بس در لبنان گفت: «اسرائیل از توافق حاصله و ترک مخاصمه در لبنان به گرمی استقبال می کند، نه تنها به این علت که ویرانی و کشتار در یک کشور همسایه پایان می گیرد، بلکه بدان جهت نیز که این توافق آغازی است بر ایجاد شرایط و امکانات مورد نظر که فرصت دهد تا همه نیروهای بیگانه و از جمله ارتش اسرائیل هم زمان سراسر خاک لبنان را ترک گویند و استقلال کامل و حاکمیت ملی این کشور رنج کشیده را بدان بازگردانند.»^(۴)

مطبوعات و رسانه های سوریه نیز با وجود استقبال از طرح آتش بس هشدار دادند: «چنانچه مذاکرات گسترده ای میان جناح های درگیر لبنان انجام نشود، آتش بس کاری پیش نخواهد برد.»

تاس خبرگزاری رسمی شوروی، با اشاره به استعفای شتاب زده نخست وزیر لبنان پس از اجرای طرح آتش بس، کوشش های امریکا در حل بحران لبنان را «یک مانور تبلیغاتی» خواند و گفت: «وضع اسف بار لبنان نتیجه مستقیم اتحاد استراتژیک امریکا و اسرائیل است و هیچ گونه

ص: ۷۲۱

-
- ۱- روزنامه کیهان، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲۰.
  - ۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.
  - ۳- روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲۰.
  - ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۱، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶، بخش فارسی رادیو صدای اسرائیل، ۴/۷/۱۳۶۲.

تبلیغاتی نمی تواند خرابه هایی که از آن دود بلند می شود را پنهان کند.»

رونالد ریگان رئیس جمهور امریکا نیز از موافقت نامه آتش بس در لبنان ابراز خرسندی کرد و آن را اولین گام در راه پایان مناقشه داخلی در این کشور خواند. وی با قدردانی از عربستان برای ایفای نقش قاطع در حل بحران لبنان گفت: «ما همگی از گام تازه ای که در لبنان برداشته شده خوشحالیم، لکن این تنها اولین گام در یک مسیر طولانی برای حل و فصل مسائل لبنان است.»

شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب هم برقراری آتش بس در لبنان را «یک موقعیت تاریخی برای هماهنگ ساختن اقدامات مشترک اعراب» توصیف کرد و گفت: «اقدام مشترک اعراب تنها وسیله برای تضمین صلح و دوستی بین ملل دوست و مسلمان می باشد.» دولت های قطر، کویت، بحرین و مصر نیز «از اعلام آتش بس در لبنان استقبال کردند و اظهار امیدواری کردند که این تحول به استقرار صلح در لبنان منجر شود.»^(۱)

۱

سازمان مجاهدین خلق (منافقین) که معمولاً از هر فرصتی برای حمله و تخریب حاکمیت موجود در ایران استفاده می کند برگزاری مراسم هفته جنگ در ایران را دستاویز قرار داده و با انتشار گزارشی تحت عنوان "زمان به زیان جنگ طلبی جنون آمیز"، این مراسم را نشانه ای از جنگ طلبی ایران قلمداد و تداوم جنگ را لازمه ادامه عمر حکومت جمهوری اسلامی توصیف کرد.

در این گزارش که امروز از رادیو بغداد پخش شد با اشاره به برگزاری مراسم هفته جنگ در ایران آمده است: «... زمان به زیان جنگ طلبی جنون آمیز ... به پیش می رود و توان رژیم [امام] خمینی در همه زمینه ها به خصوص در بسیج نیرو برای ادامه جنگ روزبه روز کاهش می یابد. امروز نفرت و انزجار روزافزون مردم از جنگ و گرایش شدید عمومی توده ها به صلح و امنیتی است که رژیم [امام] خمینی با همه تبلیغات خود قادر به کتمان و مخفی کردن آن نیست. ندای صلح خواهی مردم ایران اینک توسط شورای ملی مقاومت تجسم یافته و صورت عینی به خود گرفته است. همچنین فعالیت های خستگی ناپذیر برادر مجاهد مسعود رجوی مسئول شورای ملی مقاومت، اهداف ... [امام] خمینی را [در] ادامه جنگ، در سطح جهان افشا و برملا کرده است.»^(۲)

ص: ۷۲۲

۱- روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۱، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸، رادیو بغداد، ۴/۷/۱۳۶۲.

امروز جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه کربلا(۱) به منظور بررسی عملیات محور اروندرود به عنوان یک اقدام اصلی در کنار عملیات های فرعی مناطق طلائی، زید و شلمچه در قرارگاه لشکر ۷۷ ارتش در ۲۵ کیلومتری خرمشهر، برگزار شد.

فرماندهان(۲) در این جلسه مشترک، ضمن گفت و گو در مورد وضعیت کلی دشمن؛ شناسایی منطقه؛ برآوردها و اقدامات لازم حفاظتی، اطلاعاتی، عملیاتی، پرسنلی، پشتیبانی، تدارکاتی، آمادی و تعیین راهکارهای کلی عملیات، وضعیت کلی مناطق عملیاتی جبهه جنوب را نیز بررسی کردند. در این زمینه سرهنگ حسین سعدی فرمانده ارتش در قرارگاه کربلا، در مورد مأموریت این قرارگاه برای آماده سازی زمینه های اجرای عملیات در جبهه جنوب گفت: «کلاً سه محور عملیات در نظر گرفتیم: ۱. طلائی، ۲. زید و شلمچه، ۳. عبور از اروندرود»(۳) و به منظور آماده سازی عملیات آتی «سه تیم تشکیل دادیم: یک تیم اطلاعات، یک تیم عملیاتی و یک تیم مهندسی»(۴).

وی در توضیح اقدامات اطلاعاتی قرارگاه کربلا، از تشکیل گروه های شناسایی مشترک جهت جمع آوری اطلاعات از منطقه خبر داد و با بیان اینکه برآوردهای اطلاعاتی انجام شده است، برای تکمیل این برآوردها، بر استفاده از اظهارات اسرای مناطق عملیاتی والفجر ۲ و ۳ در رابطه با

ص: ۷۲۵

-
- ۱- هم زمان با این اقدام که در راستای اجرای عملیات گسترده سالانه ایران در دستور کار قرارگاه کربلا قرار گرفته است، قرارگاه نصرت نیز فعالیت های خود را به منظور آماده سازی عملیات گسترده سالانه در هورالعظیم به دستور فرماندهی کل سپاه به صورت پنهانی پیگیری می کند.
  - ۲- این جلسه با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمالی جانشین وی، سرهنگ حسین سعدی فرمانده ارتش در قرارگاه کربلا، سرهنگ مفید رکن ۲ قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، سرهنگ دژ کام، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، سرهنگ ذاکری رکن ۲ قرارگاه کربلا، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت و جانشین قرارگاه کربلا در قرارگاه لشکر ۷۷ ارتش در ۲۵ کیلومتری خرمشهر برگزار شد.
  - ۳- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸۵؛ و - سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۵/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۶۹)، ص ۱۴.
  - ۴- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷ - ۶.

عملیات آتی منطقه جنوب، تأکید کرد. سرهنگ حسنی سعدی در گزارشی از شناسایی های منطقه اروندرود، به عنوان تک اصلی قرارگاه کربلا، گفت: «در برآورد اطلاعاتی شماره ۷، منطقه سلحه را مناسب ترین جا تشخیص داده بودند و نوشته بودند که برای پیاده کردن نفر مناسب است تا جاده ۴۰۰، ۵۰۰ متر بیشتر ساحل ندارد. ما به طور کلی اینجا، جزیره مینو، سلحه و قادسیه را منطقه خوب در نظر گرفتیم. ... ما پنج نقطه را شناسایی کردیم که سه نقطه را باید عبور کنیم ... تا بتوانیم عمل الحاق بین نیروها را سریع به هم برسانیم. در ابتدای عملیات باید عبور از سه نقطه حتمی باشد تا دشمن متوجه نشود که از کجاها عبور می کنیم، زیرا اگر ما یک نقطه را بگیریم او تمام امکاناتش را در آن یک نقطه متمرکز می کند و صد درصد جلوی حرکت ما را خواهد گرفت.» (۱) سرهنگ ذاکری رکن ۲ قرارگاه کربلا، در تکمیل مطالب فوق اظهار کرد: طبق بررسی های انجام شده در محدوده روبه روی خرمشهر تا رأس البیشه، از سه منطقه روبه روی نهر مطبعه، (۲) داخل جزیره مینو و منطقه خسروآباد، «مناسب ترین جا از نظر عرض رودخانه روبه روی جزیره قطعه [در محدوده منطقه جزیره مینو]» تشخیص داده شده است.

سرهنگ حسنی سعدی در ادامه به تبیین اقدامات عملیاتی قرارگاه کربلا پرداخت. وی ضمن اشاره به تشکیل نشدن گروه های عملیاتی مشترک، افزود: در حال حاضر عملیات احداث خاکریز به منظور نزدیک شدن به خطوط دشمن را به شکل مؤثری فعال کرده ایم، به نحوی که «الآن این اقدام در تمام منطقه شروع شده است که در حال حاضر در مناطق زید، طلائی، شلمچه جهت چسبیدن به دشمن انجام شده است.» (۳)

احمد غلامپور فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا نیز در خصوص اقدامات انجام شده برای اجرای عملیات آتی در منطقه جنوب به مواردی نظیر تقسیم کل منطقه به سه محور، پیگیری فعال سیاست نزدیکی به خطوط دشمن، تجزیه و تحلیل اقدامات ارتش عراق و ایجاد دکل های دیده بانی اشاره کرد. (۴)

در بخش دیگری از جلسه امروز، حسنی سعدی در مورد طرح مانور عملیات های جنوب چنین توضیح داد: در محور جنوبی منطقه، یک عملیات در محور اروندرود با سه لشکر ادغامی ارتش و سپاه انجام خواهد شد، به این ترتیب که یک لشکر برای عبور از آب، اشغال سرپل و هلی برن نیرو در دو منطقه وارد عمل می شود. دو لشکر دیگر نیز به منظور انسداد قسمت شمال غربی و توسعه عملیات در ساحل غربی رودخانه اروندرود در نظر گرفته شده است. همچنین در محور شمالی منطقه، دو عملیات با سه لشکر ادغامی ارتش و سپاه، یکی در منطقه طلائی و دیگری در منطقه زید و شلمچه به مرحله اجرا درخواهد آمد، البته «تلاش اصلی را هم محور اروندرود در نظر گرفتیم برای اینکه بتوانیم در مراحل بعدی عملیات در طلائی به طور جدی عمل کنیم و دشمن را کاملاً متوجه آنجا کنیم و تا حدود ۱۷، ۱۸ ساعت بعد از رودخانه عبور کنیم.» (۵)

ص: ۷۲۶

۱- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱ و ۱۶.

۲- احتمالاً نهر معیتیه می باشد.

۳- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷ - ۲؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸۲.

۴- سند شماره ۱۲۷۷۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تشریح وضعیت مهندسی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۵/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۰)، صص ۳ - ۱.

۵- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸۵.

فرمانده ارتش در قرارگاه کربلا در ادامه سخنان خود بر ضرورت آماده سازی محل احداث سایت موشکی و تهیه مواضع توپخانه، تمرین هلی برد خلبانان هوانیروز و یگان های هلی برد در شب به مدت دو ماه در کرخه، انجام هماهنگی های لازم با نیروی هوایی و دریایی به منظور تأمین پوشش هوایی عملیات و نیز دریافت هاورکرافت و تهیه امکانات غواصی برای اجرای عملیات آتی تأکید کرد. (۱) وی همچنین درخصوص برآورد نیروی مورد نیاز برای عملیات های قرارگاه کربلا در جنوب افزود: «برآورد ضمنی ما برای دورنمای کار این بود که در این منطقه از نیروی زمینی، ۶ لشکر به کار گرفته شود؛ ۳ لشکر در این منطقه اروندرود برای عبور و ۳ لشکر برای منطقه زید - طلائیه، این ۶ لشکر بین ۹۰ تا ۱۰۰ گردان مانوری باید داشته باشند، ۲۰۰ گردان نیز از برادران سپاه منظور کردیم ... که با ۴۰، ۵۰ گردان توپخانه پشتیبانی می شوند. برآورد کردیم که ۴۰، ۵۰ گردان موجود داریم و می توانیم با یک جابه جایی خیلی کم، این ۴۰، ۵۰ گردان را فراهم کنیم.» (۲) فرمانده ارتش در قرارگاه کربلا برای سازمان رزم عملیات های جنوب، لشکرهای ۲۱، ۲۳، ۲۸، ۶۷، ۷۷، ۸۱، ۹۲ و تیپ های مستقل ۵۵، ۵۸، ۸۴ از ارتش (۳) و لشکرهای ۷، ۸، ۱۴ و ۳۱ را از سپاه پیشنهاد کرد. (۴)

سپس سرهنگ حسنی سعدی درمورد اقدامات مهندسی لازم برای اجرای عملیات آتی در محدوده قرارگاه کربلا گفت: «پیشنهاد ما این است که یک تیم مهندسی مشترک از ارتش و سپاه و جهاد تشکیل بشود.» وی با بیان اینکه «حداقل ۵ پل برآورد کردیم تا در پنج نقطه عبور انجام بدهیم»، بیشترین تمرکز عملیات محور اروندرود را مسئله «عبور با قایق با جی.اس.پی و با زدن پل» عنوان کرد و درمورد بهره گیری از ابتکار عمل در زمینه به کارگیری امکانات فنی برای عبور از رودخانه گفت: «باید روی یک سری از امکانات فنی مثل تانک کار کنیم، مخصوصاً ما که می خواهیم از این ساحل عبور کنیم و وسایل نداریم. منتها برادرهای جهاد می توانند بیایند در اینجا و به طور کامل فکر کنند، یک سری وسایل ابتکاری بسازند و برای عبور قطعات استفاده کنند. بر همین مبنا، در داخل خود نخلستان هم یک سری امکانات فنی به کار گرفته بشود. تا ان شاءالله بتوانیم سه تیم اطلاعات، تیم عملیات و تیم مهندسی رزمی مشترک سپاه و ارتش و جهاد را در این منطقه فعال کنیم و کارها را به نحو مقتضی پیش ببریم.» فرمانده ارتش در قرارگاه کربلا در پایان این جلسه ترمیم جاده سراسری صالح آباد (ایلام) تا جفیر (خوزستان)، ضرورت تعویض و تعمیر جاده های داخل جزیره آبادان، احداث پل روی رودهای بهمنشیر و کارون، تعمیر پل های پی.ام.پی، فعال سازی واحد [پل] جی.اس.پی، تهیه قایق های ۲۰ الی ۵۰ نفره و آماده سازی مواضع کلیه جنگ افزارها را از دیگر اقدامات مهندسی پیش روی قرارگاه کربلا برشمرد. (۵)

گفتنی است که در جلسه مشترک امروز، دیدگاه های متفاوتی درمورد اجرای عملیات عبور از اروندرود مطرح شد. ازسویی، سرهنگ حسنی سعدی با ابراز خوش بینی به اجرای عملیات عقیده داشت: «خیلی برای ما روشن است که می توانیم برنامه خوبی را در اینجا عمل کنیم و واقعاً به یاری خداوند موفق باشیم. من این را فقط به صورت کلی عرض کنم که وقتی مصر از

ص: ۷۲۷

- ۱- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۸.
- ۲- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۳.
- ۳- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۶.
- ۴- سند شماره ۱۲۷۷۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷.
- ۵- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵ - ۷.

کانال سوئز عبور کرد، موفقیت مصر در کانال سوئز، جز تمرین و ورزیدگی نفرات و رعایت اصل غافلگیری چه بود؟ سریع توانست عبور کند. اگر ما تمرین و آموزشی داشته باشیم و پیشگیری‌ها را به خوبی انجام بدهیم و با یک آتش مناسب ساحل را بپوشانیم... به یاری خدا خیلی خوب می‌توانیم در ساحل عبور کنیم. ما این منطقه را تشخیص دادیم. سرپلی که می‌خواهیم اشغال کنیم در مرحله اول در همین منطقه شلحه تا سمت راست خسروآباد است و حدود ۲۰ کیلومتر عرض دارد، ... بعد [از تصرف سه جاده مهم عراق در ساحل غربی اروندرود] عملیات را برای سد کردن راه دشمن و رفتن به طرف خور عبدالله و مسدود کردن منطقه به طور کامل و تهدید بندر ام‌القصر ادامه بدهند. ... اگر در اینجا دقیقاً عمل کنیم، واقعاً نکات فنی را در نظر بگیریم شانس موفقیت ما خیلی بالا است.» (۱)

از سوی دیگر سرهنگ مفید رکن ۲ قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با رویکردی انتقادی ضمن اشاره به مشکلات عبور از نزارها و چولان‌ها، در مورد مقایسه عبور از اروند و عبور از کانال سوئز گفت: «مطمئن باشید اگر بخواهیم این عملیات را با کانال سوئز مقایسه کنیم، آن عملیات صددرصد با رعایت غافلگیری انجام شد. این عمل در این منطقه غیرممکن است، زیرا یک منطقه کاملاً آلوده و قابل شناسایی است، [دشمن] می‌تواند عکس بگیرد، شناسایی کند و کاملاً آشنا هست و روی آن کار می‌کند. این برمی‌گردد به اینکه عبور از رودخانه با آتش انجام بشود و با آتش حمایت کند و سمت خودی ساحل غربی که همه اش نرم است، اکثر جاهای آن، سنگ‌های با دیواره‌های بتونی درست کرده و سنگ‌های اجتماعی که پناهگاه دارد و در نقاط مختلف سدهایی بلند ساخته است بیشتر باید به این فکر کرد که از پشت غافلگیرش کنیم. مسئله دیگر اینکه وقتی هدف‌ها مشخص بشود شاید نتوانیم دقیقاً لحاظ کنیم.» (۲)

۱

در پی ابلاغ روز گذشته فرمانده سپاه مبنی بر گسترش محدوده عملیات والفجر ۴ از ارتفاع سورن به سمت ارتفاع آزادی ۱ تا بانی بنوک، که به منظور تأمین جاده شانه دری - سیدصادق انجام شد، امروز چند تن از مسئولان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) به همراه فرماندهان لشکرهای ۱۴ امام حسین(ع)، ۳۱ عاشورا و ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، (۳) با حضور در ارتفاعات سراسری سورن، ضمن

ص: ۷۲۸

۱- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

۲- سند شماره ۱۲۷۶۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸ - ۱۷.

۳- علی شمشانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، مهدی کیانی مسئول ستاد خاتم الانبیا(ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، ستاری مسئول مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، حمید سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، مهدی باقری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، محمدرضا ابوشهاب جانشین فرمانده لشکر ۱۴ و حسن آقایی از طرح و عملیات لشکر ۱۴، از ارتفاعات سورن بازدید کردند.

ارزیابی امکان اجرای عملیات در این منطقه، درمورد ارتفاعات سورن تا بمو توجیه شدند. از آنجا که پس از تقویت محور سورن و انتقال دو لشکر ۱۷ و ۳۱ به کنار لشکر ۱۴، سه لشکر از ارتفاعات سورن برای قطع جاده شانه دری - سیدصادق سرازیر خواهند شد، مقرر گردید ستاری مسئول مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، امکان احداث جاده برای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در سورن و قطع جاده شانه دری دشمن در عقبه را بررسی کند. (۱)

۱

هرچند پس از عملیات رمضان، عملیات عمده ای در مناطق جنوبی ایران اجرا نشده و بیشترین تمرکز نیروهای خودی به جبهه میانی و شمالی اختصاص یافته است، اهمیت بصره در راهبرد نظامی ایران باعث شده، عراق همچنان بر خطوط پدافندی خود در منطقه شرق بصره بیفزاید.

در این باره ناحیه ژاندارمری خوزستان امروز در گزارشی اعلام کرد: «اخبار واصله حاکی است سران ارتش عراق با در نظر گرفتن این احتمال که شاید سلحشوران اسلام به منظور تصرف شهر بصره و دستیابی به جاده های تدارکاتی این استان عملیات آینده خود را از جبهه های جنوب خرمشهر آغاز نمایند، اقدام به تقویت مواضع پدافندی و تکمیل موانع متعدد قبلی خود نموده اند. از جمله قریب به دو هفته است واحدهای مهندسی ارتش دشمن مشغول بازسازی کانالی می باشند که سال گذشته قبل از شروع عملیات رمضان حفر نموده بودند تا آب هورالعظیم را از منتهاالیه هور به مناطق عملیاتی مقابل طلائیه جدید تا کوشک جاری نموده و مانعی بر موانع خود بیفزایند.» (۲)

علاوه بر این، طبق اخبار و گزارش های مخابره شده در روزهای ۲۹ و ۳۰ شهریورماه، «فرمانده نیروی دریایی و گارد ساحلی [عراق] اقدام به تأسیس یک واحد پست دیده بانی هوایی در منطقه رأس الفاو [و] زیر نظر گرفتن رفت و آمد هواپیما ها به ویژه هلیکوپترهای ایرانی نموده اند. زیرا از آن بیم دارند که ارتش ایران از طریق هوا اقدام به پیاده کردن نیرو نماید.» (۳)

۲

تجاوز جنگنده های عراقی به حریم هوایی مریوان امروز نیز ادامه داشت. به گزارش گردان مرزی مریوان، هواپیماهای دشمن امروز چندین بار در آسمان این شهر ظاهر شدند، اما بر اثر آتش پدافند خودی متواری شدند (۴) همچنین به نوشته یک بولتن داخلی سپاه پاسداران، امشب در ساعت های ۲۰:۴۳ و ۲۱:۲۸، چند فروند هواپیمای عراقی ضمن تجاوز به حریم هوایی مریوان اقدام به پرتاب گلوله های منور کردند. (۵)

ص: ۷۲۹

۱- سند شماره ۱۲۹۲۰ پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی شناسایی سورن و شیلر در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۵/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۲۰)، صص ۱۰ - ۱.

۲- سند شماره ۹۱۴۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه فرماندهی ژاندارمری خوزستان به فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۸ (اهواز)، ۵/۷/۱۳۶۲. ۱۶. سند شماره ۹۱۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای - اطلاعاتی فرماندهی ژاندارمری خوزستان به فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه ۸، ۲۳/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۹۱۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای - اطلاعاتی فرماندهی ژاندارمری خوزستان به فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه ۸، ۲۳/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۵۸۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۶/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۱۱۳۷۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۲، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

امروز نیز مناطق غرب کشور عرصه درگیری ها و اقدامات عناصر ضدانقلاب علیه نیروهای خودی بود.

گزارش واحد اطلاعات سپاه سردشت حاکی است عناصر مسلح غیرقانونی برای چندمین بار در جاده سردشت به بانه (اطراف دارساوین) اقدام به اجرای کمین کردند که بر اثر آن ۴ تن از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. (۱)

در جاده سردشت به مهاباد (حوالی پایگاه شهدا) (۲) نیز یک دستگاه خودروی تویوتا متعلق به سپاه پاسداران با مینی که عناصر ضدانقلاب کار گذاشته بودند، برخورد کرد و در نتیجه خودرو از کار افتاد و ۶ سرنشین آن مجروح شدند. (۳) به گزارش واحد اطلاعات سپاه سردشت، یکی از سرنشینان خودروی مذکور از نمایندگان مجلس شورای اسلامی بوده است. (۴)

همچنین مهاجمان مسلح در جاده قبله به خورخوره یک دستگاه آمبولانس جهاد سازندگی را به همراه ۴ سرنشین آن ربودند. براساس گزارش ستاد ناحیه کردستان، علاوه بر راننده، یک پزشک بنگلادشی به نام دکتر معین، یک زن بومی و همسرش نیز در این آمبولانس بوده اند. (۵)

افزون بر رخدادهای مذکور، گردان مرزی سردشت، در گزارشی از درگیری نیروهای پایگاه ۱۰۱ با ضدانقلابیون خبر داد. براساس گزارش مزبور، در این درگیری که از ساعت ۱۸:۵۰ آغاز شد و تا ساعت ۲۰:۲۰ ادامه یافت، ۵ نفر از افراد ضدانقلاب کشته و چند تن از آنان زخمی شدند. گزارش دیگری از گردان مرزی سردشت حاکی است پرسنل پایگاه سقز در ساعت ۲۰:۴۰، با عده ای از عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند. در جریان این درگیری که در ساعت ۲۲:۳۰ خاتمه یافت، ستوان سوم محمد دولت آبادی از ناحیه دست چپ زخم سطحی برداشت. (۶)

درحالی که عراق با حمایت رسانه ها و محافل سیاسی - خبری مهم دنیا تبلیغات گسترده ای انجام داده، خود را دولتی صلح طلب و ایران را خواهان تداوم جنگ معرفی می کند، رئیس جمهور ایران امروز با شرکت در دو مراسم به مناسبت هفته جنگ، مواضع ایران در قبال درخواست های صلح و دلایل رد پیشنهادهای موجود درباره قطع مخاصمه و همچنین برخی مسائل عمومی جنگ را تشریح کرد.

آیت الله خامنه ای صبح امروز در مراسمی که به مناسبت هفته جنگ در محل سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران با حضور کارکنان کارخانجات مهمات سازی، مسئولان عقیدتی - سیاسی صنایع دفاع و سرهنگ سلیمی وزیر دفاع برگزار گردید، شرکت کرد. در این مراسم پس از توضیحات وزیر دفاع راجع به حرکت سازمان صنایع دفاعی ایران به سمت خودکفایی در صنایع نظامی، رئیس جمهور با ایراد سخنانی ضمن تأکید بر استقلال ملت ایران و مغایرت نداشتن این استقلال با دادوستد و تبادل فکر و تجربه و... با سایر کشورها، کارکنان صنایع

ص: ۷۳۰

۱- سند شماره ۴۰۷۱۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۶/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۱۱۳۷۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۳۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد عملیات سردشت به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۶/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۴۲۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه سردشت به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۶/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۵۴۱۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به اطلاعات ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۴۵۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

نظامی را «در حکم سربازان خطوط مقدم جبهه» توصیف کرد و گفت: «تلاش و فعالیت شما جزو کارهای درجه اول است، چون در ارتباط با جنگ است و هر کاری که در این ارتباط باشد، به دلیل اینکه جنگ مسئله اصلی است، از همه کارها بالاتر است.»

رئیس جمهور با اشاره به تلاش همه جانبه تمام اقشار ملت ایران برای کسب پیروزی در جنگ، در مورد نقش قدرت های بزرگ در تحمیل جنگ به ایران و هدف آنها از این اقدام گفت: «جنگی که استکبار جهانی به ما تحمیل کرد دکمه اهرم فشار آن دست امریکا است. اینها برای جلوگیری از پیروزی اسلام چه فتنه انگیزی ها و توطئه ها که نکرده اند.» وی افزود: «حرکت های مسلمانان در سراسر جهان؛ عراق، افغانستان، شمال آفریقا، لبنان و... از نور اسلام سرچشمه می گیرند که ملت اسلامی ایران به رهبری امام خمینی به آن رسید. هر کس که انقلاب اسلامی ایران را دوست دارد باید تلاش و کوشش کند که ما از این جنگ تحمیلی پیروز و سرافراز دربیاییم.»

آیت الله خامنه ای همچنین در خصوص پذیرش صلح و آتش بس اظهار کرد: «... بدانید به هیچ گونه معامله و سازشی که سرسوزنی نشانه ای از ظلم و جور استکبار جهانی در آن باشد تن در نمی دهیم.» وی خاطر نشان کرد: «براین اساس، معتقدم که باید همه امکانات و تلاش خودمان را در خدمت صنایع دفاع قرار دهیم که این سازمان هرچه بهتر از پیش به کار خود ادامه دهد، تا ملت مسلمان ایران مجبور نشود به منظور خرید اسلحه دست به سوی دشمنان دراز کند.»

رئیس شورای عالی دفاع در پایان، با اشاره به تلاش ابرقدرت ها برای ممانعت از پیروزی ایران در جنگ، بر نقش صنایع نظامی در موفقیت ایران در صحنه جنگ تأکید کرد و گفت: «شما برادران یکی از پایه های اصلی پیروزی این جنگ هستید. باید همه شما آن مشت فولادی باشید که بر قلب استکبار جهانی فرود می آید. صنایع مهمات سازی باید از نظر حجم و کیفیت به سطح بالایی گسترش یابد.»^(۱)

آیت الله خامنه ای عصر امروز نیز با جمعی از سفرا و کارداران کشورهای خارجی در تهران، دیدار کرد. در این دیدار که با حضور رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، وزیر و قائم مقام وزارت امور خارجه، سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، رئیس عقیدتی - سیاسی ارتش، فرماندهان نیروهای سه گانه ارتش، فرمانده شهربانی و ژاندارمری کل کشور برگزار شد، ابتدا سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، به تحلیل چگونگی آغاز و تداوم جنگ و نیز وضعیت ایران در زمان شروع جنگ و مقایسه آن با نیروهای مسلح عراق پرداخت. وی گفت: «عراق قصد داشت که ما را وادار به جنگ و پیشدستی در آن نماید، ولی جمهوری اسلامی ایران عکس العملی نشان نداد و در واقع هنگامی عراق به ما حمله کرد که ما چیزی در دست نداشتیم و اربابان عراق با احتساب قبلی، درست

ص: ۷۳۱

در موقعیتی که ما در ضعیف ترین وضع مادی قرار داشتیم، توطئه حمله عراق به ایران را چیدند و به همین علت، خیال می کردند که ظرف چند روز خوزستان را تصرف خواهند کرد و ما را شکست خواهند داد. اما به یاری خدا موفق نشدند و رفته رفته عراق در جنگ در موضع ضعف قرار گرفت. ملت ما جنیبد و جوانان به جبهه روی آوردند و ظرف هشت ماه توانستیم استعداد ارتش خود را بالا ببریم و نیروهای مردمی، خود را آماده کردند.»^(۱)

سپس آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، ضمن سخنانی درخصوص هفته جنگ گفت: به همان نسبت که این هفته یادآور تلخ کامی ها است به همان میزان نیز شجاعت، پیروزی و فداکاری را یادآوری می کند و نیز فرصت مناسبی است برای بیان حقایق جنگ. وی در تشریح مسئله متجاوزبودن دولت عراق در جنگ با ایران، اظهار کرد: در زمان شروع جنگ «بیش از یک سال وقت جلسات و مذاکرات کسانی که می خواستند درزمینه جنگ کاری نکنند، صرف این شد که آغازگر جنگ کیست... [درحالی که] امروز برای کسی شکی باقی نیست که شروع کننده این جنگ دولت عراق است.» رئیس جمهور با بیان اینکه در همان زمان آغاز جنگ نیز اسناد و مدارک کافی برای اثبات تجاوزگری عراق وجود داشت، افزود: «بعدها نیز به طور صریح ازسوی مقامات عراقی به آن اعتراف شد و حتی دولت عراق به کسانی که به عنوان میانجی عمل می کردند، گفت حاضر است خسارت جنگ را به مدت یک سال پردازد.»

آیت الله خامنه ای با اعلام محفوظ بودن حق ایران برای طرح دعوی خود در سطح جهانی مبنی بر اینکه مورد تجاوز دولت همسایه قرار گرفته، از عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد درمورد تجاوز عراق به ایران و اشغال خاک این کشور انتقاد کرد و قطعنامه های این نهاد بین المللی را - که در آن به جای تأکید بر صلح و تخلیه سرزمین های اشغالی به آتش بس اکتفا شده است - «در خدمت هدف های تجاوزکارانه رژیم عراق» دانست.

رئیس جمهور دریافت غرامت را یک مسئله جدی برای دولت ایران خواند و درمورد ادعاهای صلح طلبی عراق گفت: «امروز همان رژیم که در اوایل جنگ تقریباً آشکارا اعلام می کرد که جنگ را شروع کرده، فریاد صلح طلبی سر داده است. متأسفانه مشاهده می شود همان قدرت هایی که در آغاز جنگ عراق را به این عمل تشویق کرده اند و سپس امکان ادامه آن را برای ارتش عراق فراهم کردند، همان ها امروز ندای صلح طلبی عراق را می نگرند و به چشم موافقت آن را تأیید می کنند.» وی افزود: «قدرت های جهانی می خواهند ابتکار صلح و جنگ هر دو را در دست داشته باشند با زدن یک دکمه جنگ را به وجود بیاورند و هر وقت لازم دانستند با زدن دکمه دیگری صلح را تحمیل کنند. لیکن ما چنین برتری طلبی هایی را از قدرت های جهانی نمی پذیریم.»^(۲)

ص: ۷۳۲

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

آیت الله خامنه ای با تأکید بر اینکه ایران خواهان صلح واقعی است، در خصوص کیفیت و ماهیت صلح مورد پذیرش جمهوری اسلامی ایران خاطرنشان کرد: «ما صلح را دوست داریم، ولی نه صلحی که ابزار دست قدرت های بزرگ برای سلطه گری باشد. صلح یک ارزش است ولی یک ارزش مطلق نیست. برای ارزشیابی یک صلح این ملاحظات مورد توجه قرار گیرد؛ چه صلحی، در چه موقعیتی، با چه کسی. در پاسخ به ملاحظه اول، ما می گوئیم که صلحی که کلید صلح و جنگ را به دست ابرقدرت ها بدهد نه، در پاسخ ملاحظه دوم می گوئیم صلح هنگامی که دشمن در خاک ماست و صلحی که دشمن در تأمین حقوق تضییع شده سر باز می زند نه و در پاسخ ملاحظه سوم می گوئیم صلح با کسی که هوای ژاندارمی خلیج فارس و رهبری عرب را در سر دارد و با قدرت هدف های خود را دنبال می کند، نه.»

رئیس شورای عالی دفاع در ادامه، به اتخاذ مواضع غیرعادلانه سازمان ملل متحد اشاره و بی اعتمادی ایران به این نهاد بین المللی را اعلام کرد. وی با بیان اینکه جنگ به مثابه اهرم فشار ابرقدرت ها برای «به زانو در آوردن انقلاب اسلامی» است، تأکید کرد: «ما آمادگی آن را داریم که جنگ را تا آن موقع که خود مایلیم ادامه بدهیم و امروز جنگ جزء زندگی مردم ما شده است.» رئیس جمهور افزود: «برای کشور گشایی هرگونه حرکتی، زیادی و غلط است، اما برای مقابله با متجاوز و دفاع از حقوق ملی برای یک ملت هیچ گونه تلاش و مجاهدتی زیاد نیست. هیچ مدتی برای جنگیدن زیاد نیست.»

آیت الله خامنه ای همچنین، از کشورهای منطقه به دلیل کمک به عراق در طول سه سال گذشته انتقاد کرد و با اشاره به اینکه محموله های تسلیحاتی از تنگه هرمز عبور کرده و از طریق خلیج فارس در اختیار عراق می گیرد، گفت: «من همین جا اعلام می کنم که نمی توانیم همیشه تحمل [کنیم] که کشتی های پر از سلاح و مهمات از تنگه هرمز عبور کند و در خدمت رژیم عراق قرار گیرد. بارها مسئولان کشور ما این مطلب را به انحاء مختلف به مسئولان کشورهای خلیج فارس تذکر داده اند. اگر این تذکرات باز هم تأثیر نبخشد، ما مجبوریم برای عبور کشتی ها از این منطقه محدودیت هایی به کار ببریم.»^(۱)

رادیو بی بی سی در بازتاب سخنان امروز رئیس جمهور با تأکید بر بخش اخیر گفته های وی اعلام کرد: «پرزیدنت خامنه ای هشدار داده است که ایران بر علیه کشتی هایی که از طریق تنگه هرمز به عراق اسلحه می رسانند وارد عمل خواهد شد. وی در دیدار با دیپلمات های خارجی مقیم تهران گفت ایران می داند که برخی از همسایگانش در جنوب خلیج فارس به چنین کشتی هایی اجازه می دهند از بندر هایشان استفاده کنند. وی گفت یادآوری های پیاپی ایران فایده ای نکرده و ایران مجبور خواهد بود از عبور این گونه کشتی ها جلوگیری کند.»^(۲)

ص: ۷۳۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۱، رادیو بی بی سی، ۵/۷/۱۳۶۲.

تأکید بر ایستادگی ایران تا تحقق شرایط مورد نظر این کشور امری است که مقامات بلندپایه سیاسی و نظامی به یک میزان بر آن تأکید دارند و به فراخور موقعیت ها و مناسبت های مختلف به تبیین این موضوع می پردازند. در همین خصوص امروز به مناسبت ششمین روز از هفته جنگ، آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور و سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سخنانی ایراد کردند.

رئیس دیوان عالی کشور به همراه آیت الله صانعی دادستان کل، در دیدار با گروهی از رزمندگان فرارگاه کربلا در محورهای جنوب، آنان را «به کمال نفس، اعتقاد به خدا و اطمینان به او برای بالا بردن قدرت روحی و مردانگی و همت دعوت کرد.» وی بر به دست گرفتن ابتکار عمل توسط رزمندگان در جبهه های جنگ تأکید کرد و گفت: «من مطمئن هستم که شماها با حرکتتان چنان ضربه کاری به صدامیان خواهید زد که دیگر نه اثری از این جنایتکار تاریخ به جای بماند و نه اذناش در آینده قد علم کنند.»

آیت الله موسوی اردبیلی با اشاره به ایثار و فداکاری یک نسل برای تحکیم ریشه های انقلاب افزود: «اگر امروز ما جزو این نسل نباشیم فردا فرزندانمان باید این کار را بکنند. چون اگر ما بخواهیم از کلیه جهات به خود کفایی نایل شویم و به شرق و غرب وابسته نباشیم، باید با فداکاری، شهادت، از خود گذشتگی و ایثار خون در راه حقیقت، راهی طی کنیم که انبیا رفتند.»

وی در ادامه ضمن بدیهی خواندن پیروزی ایران در جنگ، چشمداشت ایرانیان به خاک عراق و جنگ طلبی ایران را به شدت رد کرد و در خصوص تداوم جنگ یادآور شد: «مطمئن باشید چهار سال که سهل است، برای حفظ انقلاب اسلامی، چهل سال هم اگر این جنگ طول بکشد می جنگیم تا اسلام پایدار گردد و بنابراین شما در راهی قدم گذاشته اید که به شکست منتهی نمی شود. اسرائیل گفته است با همه می شود جنگید، اما نبرد با پاسدارها ساده نیست.» (۱)

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش نیز امروز در مدرسه فیضیه قم به مناسبت ششمین روز هفته جنگ سخنرانی کرد. وی ضمن اشاره به تلاش و رزم سه ساله رزمندگان ایرانی در جبهه های جنگ و تأکید بر انگیزه فوق العاده معنوی آنان، تقارن هفته جنگ با عید غدیر را تقارنی مبارک خواند و گفت: «در این عید بیش از هر زمانی خط راستین ولایت را که امروز بر ما حاکم شده درک کنیم و برای نگهداری و حفاظت و ارائه آن به جهان و

ص: ۷۳۴

مستضعفین جهان و مسلمانان، آن مسلمان هایی که با قدرت توطئه ابرقدرت ها خاموش نگه داشته شده اند که اگر یک میلیارد مسلمان تکبیر بگویند کار قدرت های شیطنانی تمام است، ما با این قدرشناسی و شناختی که پیدا کرده ایم، به یاری خداوند، این قدرت را ارائه دهیم و دنیا بفهمد اگر ما امروز از آن آرمان هایی که داریم و آن صدور انقلاب است، با تانک و توپ و هواپیما صرف نظر نمی شود بلکه صدور انقلاب اسلامی ما و ارائه فرهنگ اصیل انقلاب اسلامی انجام می شود.»

صیاد شیرازی درخصوص تداوم جنگ نیز افزود: «برای ما رزمندگان اسلام امروز ادامه نبرد تنها راهی است که به ما قدرت حق شناسی و سپاس به درگاه خدا را می دهد.» وی ضمن یادآوری پیشرفت های قابل ملاحظه ارتش عراق در خاک ایران در آغاز جنگ خاطر نشان کرد: «ما در آن زمان می خواستیم به دشمن حمله کنیم، ولی می دیدیم که سخت است و قدرت های شیطنانی در میدان های نبرد نمی گذاشتند. ولی با ازبین رفتن این آفت ها از آن زمان به بعد، به پیروزی های چشمگیری دست یافتیم و این رزمندگان اسلام و ملت رزمنده ایران بود که خواستند همچنان به انقلاب تداوم بخشند و در مقابل دشمن از خود مقاومت و پایداری نشان دهند و با حمله و یورش خود امروز توانستند به پیروزی های بزرگ دست یابند.»

فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در ادامه، با تأکید بر لزوم حفظ وحدت و یکپارچگی گفت: «امروز فتح و پیروزی و نصرت برای ما حفظ و تحکیم وحدت است که اگر این را داشتیم می توانیم همه جور قدرت های خدا در وجود خود حس کنیم. ما که همه در مسیر خدا هستیم هر کدام دارای سعی می باشیم در صفتی که صف های واحد است و برای خدا تشکیل داده ایم و برای او می جنگیم و خداوند از آن صف آهین نامبرده است و موقعی قدرت داریم که هر چه داریم در صف اخلاص بگذاریم و به خاطر او بجنگیم.»

وی در پایان راجع به وضعیت کنونی نیروهای خودی گفت: «امروز ما طوری حرکت کرده ایم که در هر نقطه ای که بخواهیم می توانیم با دشمن بجنگیم و او را به خاک ذلت بنشانیم.» (۱)

۱

رئیس کمیته صلیب سرخ جهانی پس از بازدید از مناطق جنگ زده جنوب و غرب ایران دیروز و امروز به ترتیب با علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه و آیت الله خامنه ای رئیس جمهور ایران، دیدار و گفت و گو کرد.

در دیدار دیروز الکساندر هی با علی اکبر ولایتی که معاون امور بین الملل وزارت امور خارجه ایران و نمایندگی صلیب سرخ در تهران نیز در آن حضور داشتند، وزیر امور خارجه ایران ضمن تشکر از هیئت صلیب سرخ جهانی به دلیل بازدید از مناطق جنگ زده، از کمیته بین المللی صلیب سرخ خواستار اجرای مفاد «کنوانسیون چهارم ژنو» مبنی بر رعایت حقوق افراد غیر نظامی در مناطق مسکونی شد.

ص: ۷۳۵

ولایتی همچنین در پاسخ به درخواست هیئت صلیب سرخ درخصوص ارائه تسهیلات بیشتر برای دفتر نمایندگی صلیب سرخ و اداره امور اسرای عراقی گفت: «جمهوری اسلامی ایران به مفاد کنوانسیون ژنو پایبند است و علی‌رغم رفتار غیرانسانی رژیم عراق با اسرای ایرانی، رفتار انسانی اسلامی خود با اسرای عراقی را همان‌گونه که در گذشته عمل شده ادامه خواهد داد.» وی راجع به تعهدات مجامع و سازمان‌های بین‌المللی نیز افزود: «متأسفانه ما شاهد همدردی مجامع بین‌المللی در رابطه با جنایاتی که در این جنگ تحمیلی بر علیه مردم مظلوم ما انجام شده، نبوده ایم.»^(۱)

رئیس هیئت صلیب سرخ جهانی امروز با رئیس جمهور ایران دیدار کرد. در این ملاقات او کی رئیس صلیب سرخ خاورمیانه (غرب آسیا)، مسئول صلیب سرخ در ایران و نیز علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه و کاظم پور اردبیلی معاون وزارت امور خارجه حضور داشتند.^(۲) گزارش روزنامه اطلاعات، الکساندر هی‌ضمن ارائه گزارشی از بازدید خود از مناطق جنگ‌زده تأکید کرد که «سخت تحت تأثیر آنچه که در رابطه با جنگ تحمیلی در ایران اتفاق افتاده قرار گرفته است.» وی افزود: «آنچه را که دیده ایم بررسی کرده و درمورد آن اقدام خواهیم نمود.»

آیت الله خامنه‌ای نیز با یادآوری مسئولیت خطیر سازمان صلیب سرخ جهانی و جایگاه ویژه رسیدگی به امور اسرا، زندانیان، بیماران و محرومان در تعالیم اسلام، گفت: «شما با مشاهده شهرهای ویران شده ما به وسیله موشک‌های عراق مناظری را دیدید که جز در جنگ‌های جهانی نظیر آن را نمی‌توان دید، پاک شدن یک روستا و یا یک شهر ۴۰۰ هزار نفری مثل خرمشهر از صفحه جغرافیا باید برای شما دیدنی باشد.» وی در ادامه ابراز امیدواری کرد هیئت مذکور «وقایع تکان‌دهنده رژیم بغداد را برای افکار عمومی جهان افشا نماید.»

رئیس جمهور همچنین بر رعایت مفاد کنوانسیون ژنو از سوی ایران تأکید و با اشاره به پایبندی ملت ایران به تعالیم اسلام خاطر نشان کرد: «این اسرائیلی که در ایران دیده‌اید با دیدن مهربانی برادران ایرانی خود رابطه صمیمانه‌ای با ما پیدا کرده‌اند. ... در نظر بگیریید سربازی در سنگر نشسته و تا آخرین گلوله خود را شلیک کرده و مجروح شده وقتی می‌بیند که سربازان طرف مقابل می‌آیند انتظار دارد که او را سخت مورد آزار قرار دهند، ولی با تعجب می‌بیند که او را در آغوش می‌گیرند و به بیمارستان می‌رسانند. این بدیهی است که در دل او محبت و علاقه ایجاد شود و وقتی این علاقه را در اردوگاه هم می‌بیند وادار می‌شود که به سود ملت و دولت ایران شعار بدهد و از آنها حمایت کند.»

آیت الله خامنه‌ای در پایان این دیدار ضمن تأکید بر بررسی و ارزیابی دقیق وضعیت روستاها و شهرهای جنگ‌زده ایران از سوی هیئت صلیب سرخ جهانی گفت: «اگر حجم ویرانی‌های شهرها و روستاهای ما را دقیقاً ارزیابی نکنید اعتقاد ما این است که صلیب سرخ نتوانسته است رسالت خود را به انجام برساند.»^(۳)

ص: ۷۳۶

۱- روزنامه اطلاعات، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه اطلاعات، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

میرحسین موسوی نخست وزیر در دومین روز از سفر دوروزه خود به استان های کهگیلویه و بویراحمد و خوزستان، از شهرهای ایذه، اندیمشک و دزفول دیدار و در جمع مردم این شهرها سخنرانی کرد.

موسوی در دیدار با مردم ایذه سخنان مبسوطی راجع به توجه ویژه دولت به مناطق محروم و مقاومت جمهوری اسلامی ایران در مقابل قدرت های بزرگ ایراد کرد. وی تأکید کرد: برخلاف دوران قبل از پیروزی انقلاب، دولت رسیدگی به مناطق محروم را در اولویت قرار داده است و درصدد برآمده با اختصاص امکانات به این مناطق، محرومیت موجود را از بین ببرد. نخست وزیر در بخش دیگری از سخنان خود افزود: «ما با صدام در جنگ نیستیم بلکه با تمام قدرت ها و تمام حکومت های ارتجاعی منطقه در جنگیم و شما با حضورتان در صحنه این انقلاب را قدرت می بخشید و این مقاومت و تعهد شما این قدرت را به رزمندگان ما می دهد که بر همه قدرت ها فائق آییم و باید گفت تا زمانی که اسلام وجود دارد و حکومت اسلامی برقرار است، دیگر جایی برای خان ها و زورگویان بر مردم وجود ندارد.»

میرحسین موسوی بعد از ایذه عازم بخش گتوند (از توابع شوشتر) شد و ضمن افتتاح طرح آبیاری عقیلی در جمع اهالی این بخش سخنرانی کرد. وی خطاب به مردم حاضر گفت: «... شما کسانی هستید که جبهه های ما را به خاطر حفظ و حراست انقلاب اسلامی از شرافت انسانی مان زنده نگه می دارید. شما کسانی هستید که فرزندان خودتان را در راه عزت ملت مؤمن و مسلمانان به جبهه ها می فرستید. شما کسانی هستید که به تمام دنیا درس آزادی می دهید. شعارهای شما پشت ابرقدرت ها را به لرزه انداخته و نمونه هایش را می بینید. چرا قدرت های بزرگ از صداهای تکبیر شما می ترسند، چرا از شعارهای مرگ بر امریکا و مرگ بر اسرائیل شما می ترسند، چرا از شعارهای جنگ جنگ تا پیروزی شما می ترسند، به خاطر اینکه آنها احساس می کنند این یک ملتی است که بعد از هزاران سال زیر پای جباران تاریخ له شدن و بعد از ده ها سال زیر پای استعمارگران له شدن امروز زنده شده اند، امروز می خواهند آزاد زندگی کنند می خواهند بر سرنوشت خود حاکم باشند، می خواهند از انقلاب خودشان حفظ و حراست بکنند. طبیعی است این ملت، ملت هراس آوری است برای قدرت های بزرگ، درعین حال این ملت امید برانگیز است برای همه ملت های در بند جهان و یقیناً با این ایمان ما می توانیم دست امریکا را در منطقه بشکنیم...» (۱)

نخست وزیر سپس به اندیمشک رفت و به همراه وزیر نیرو، وزیر نفت و جمعی از مسئولان محلی از مناطق آسیب دیده و جنگ زده این شهر بازدید کرد. (۲)

آخرین برنامه میرحسین موسوی سفر به دزفول بود. وی با حضور در جمع مردم این شهر در محل برگزاری نماز جمعه، ضمن اشاره به روحیه ایستادگی مردم دزفول در طول سه سال

ص: ۷۳۷

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

جنگ، به تشریح چگونگی ازدست رفتن منافع قدرت های بزرگ در ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی پرداخت و راجع به نتیجه و تأثیرات وحدت مسلمین در معادلات جهانی گفت: «یک ملت هر چند کوچک در مقابل پنج میلیارد جمعیت جهان اگر متحد و متفق و متعهد به ارزش های الهی باشند، می توانند در مقابل تمام نیروهای کفر بایستند و پیروز شوند و این درس بزرگی است که بر همه قدرت های استکباری جهان» (۱)

وی همچنین در مورد کمک های قدرت های بزرگ و کشورهای منطقه به عراق گفت: «آنهايي که در نهایت موقعیتی را فکر کرده اند و همه توطئه ها را انجام داده اند زمینه را برای سقوط کشور فراهم کرده اند و دست به تحریک صدام زده اند تا به اصطلاح حرکت سرنوشت سازی را انجام بدهند فراموش نخواهیم کرد. ما یادمان نمی رود و خوشحالی کارتر را موقعی که صدام به ما حمله کرد و امروز وقتی دزفول را مشاهده می کنیم می بینیم که قرائن زیادی وجود دارد که از این مسئله خشنود می گردد و گرنه موشک های نه متری چرا باید بر سر مردم قهرمان دزفول فرود بیاید، این موشک ها ساخت کدام کشور هستند، توسط چه کشوری ساخته شده اند و توسط کدامین قدرت ها به دست عراق داده شده اند.»

نخست وزیر سپس در جلسه ای با حضور خلبانان پایگاه چهارم شکاری دزفول شرکت کرد. در این جلسه پس از گزارش سرهنگ عابدی فرمانده پایگاه، درباره عملکرد پایگاه مذکور در طول سه سال جنگ، موسوی در سخنانی با اشاره به نقش نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنگ خطاب به خلبانان گفت: «این نظام متکی به ارزش های الهی است و بر سیاست نه شرقی نه غربی تأکید دارد. مقاومت دزفول و خلبانان شهید بهترین تأکید بر این شعار ماست. امروز مسئله ای در رابطه با نقشه سیاسی منطقه بدون در نظر گرفتن گرایشات جمهوری اسلامی مطرح نمی شود، اکنون نظام ما به عنوان یک نظام کارا و تعیین کننده در منطقه مطرح است.» وی افزود: «ما از لحن خبرها و برخوردهای سیاسی که نسبت به ما می شود کاملاً احساس می کنیم که یک یأسی بر قدرت های بزرگ حاکم شده و آنها می خواهند نظام ما را از پای در آورند. طبیعی است که چنین کشوری به خاطر روحیه ای که بر آن حاکم است و آرمان هایی که برای او مطرح است در مورد مسائل منطقه بی تفاوت نخواهد بود.»

نخست وزیر در ادامه سخنان خود گفت: «ضربات نهایی که بر صدام وارد خواهد شد یقیناً به ما این امکان را خواهد داد تا بر پایه همان شعار در جهت توانمندی نیروی هوایی خودمان به آن شکلی که فکر می کنیم برنامه داشته باشیم. ... مسئله دیگر اینکه ما مجبوریم به خودکفایی برگردیم، ما مجبوریم به شعارهایی برگردیم که استقلال ما را حفظ می کند و امروز دیگر اربابی نداریم و فضای باز برای پیشرفت و خلاقیت داریم. ...» (۲)

ص: ۷۳۸

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱.

۲- روزنامه کیهان، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

دولت لیبی در طول سه سال جنگ عراق و ایران، برخلاف اکثر کشورهای عربی مواضع نسبتاً همسویی با جمهوری اسلامی ایران اتخاذ کرده است. بر همین اساس و در راستای سیاست های دولت لیبی مبنی بر برقراری و گسترش روابط دوستانه با ایران، به تازگی و هم زمان با سومین سالگرد تهاجم عراق علیه ایران، فرمانده نیروی دریایی لیبی به ایران سفر کرده است.

ناخدا یکم عبدالطیف احمد الشکشوکی که در رأس هیئت پنجشنبه (۳۱/۶/۱۳۶۲) وارد ایران شده است، بلافاصله پس از ورود با حضور در بهشت زهرا به شهدای جنگ ایران و عراق ادای احترام کرد. (۱) وی همچنین، دیروز با سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی و عده ای از فرماندهان نیروی دریایی ایران ملاقات و گفت و گو کرد. (۲)

به گزارش شماره امروز روزنامه کیهان، فرمانده نیروی دریایی لیبی در ادامه سفر یک هفته ای خود، عازم بندرعباس شد. هیئت لیبیایی که در میان استقبال ناخدا ملک زاده فرمانده تاکتیکی نیروی دریایی و فرمانده منطقه یکم دریایی و جمعی از فرماندهان نظامی و انتظامی وارد بندرعباس شد، با حضور در ناوگان خلیج فارس و دریای عمان با عده ای از مقامات سیاسی و نظامی منطقه از جمله استاندار هرمزگان، فرمانده سرپرست عقیدتی - سیاسی ناوگان خلیج فارس و دریای عمان، فرمانده پایگاه نهم شکاری و فرمانده سپاه منطقه ۹ دیدار و گفت و گو کرد.

در این دیدار، ناخدا ملک زاده در سخنانی با اشاره به تقارن سفر هیئت لیبیایی با سومین سالگرد جنگ، گفت: «ما طی این مدت به این نتیجه رسیدیم که باید خودمان سرنوشت جنگ را در میدان جنگ تعیین کنیم و به هیئت ها و سازمان هایی که به ظاهر جهت مصالحه پادرمیانی می کنند توجهی نداشته باشیم». وی سپس در خصوص موضع مثبت دولت لیبی در قبال ایران در جنگ با عراق اظهار کرد: «دولت متبوع شما زمانی دست ما را فشرد که ما در حریم [تحریم] اقتصادی بودیم و شهرهای بی دفاع ما با موشک های صدامیان مورد هجوم قرار می گرفت». فرمانده تاکتیکی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران راجع به مسئله امنیت خلیج فارس نیز تأکید کرد: «مرز شمالی خلیج فارس متعلق به ایران است و به همین منظور ما خود را موظف می دانیم که از آن دفاع کنیم و هیچ گونه قیومیت از جانب شرق و غرب را نمی پذیریم».

استاندار هرمزگان نیز در سخنانی صدام را «سرسپرده امریکا» و تهدیدکننده امنیت خلیج فارس خواند و بر آمادگی ایران برای دفع تجاوزات امریکا از منطقه خلیج فارس تأکید کرد.

در پایان، فرمانده نیروی دریایی لیبی نیز در سخنان کوتاهی اظهار کرد: «من این رفتار محبت آمیز شما را به گوش هموطنانم در لیبی خواهم رساند و هم اکنون خود را در کشور دوم ایران احساس می کنم». (۳)

ص: ۷۳۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۳- همان، ص ۲.

عملکرد سه ساله ستاد امداد و درمان وزارت بهداشتی در طول جنگ ایران و عراق، در مصاحبه ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی تشریح شد. روابط عمومی این وزارتخانه نیز درخصوص اقدامات و فعالیت های برخی سازمان های وابسته به وزارت بهداشتی از آغاز جنگ تاکنون گزارش داد.

هادی منافی وزیر بهداشتی، در مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی که با شرکت سیداسماعیل داودی معاون نخست وزیر در امور نهادها، محمدی معاون درمانی هلال احمر، طهماسبی مسئول بهداشتی سپاه پاسداران و اعضای ستاد امداد و درمان جبهه ها برگزار شد، ضمن اشاره به فعالیت های وزارت بهداشتی در طول سه سال جنگ، تأکید کرد که درحال حاضر مهم ترین عمل های جراحی در جبهه انجام می گیرد. وی همچنین درخصوص شیوع بیماری های واگیردار در جنگ ها گفت: «خوشبختانه تاکنون به خاطر تلاش پزشکان و پرسنل پیراپزشک و هماهنگی ارگان های مختلف تاکنون هیچ نوع اپیدمی در مناطق جنگی و غیرجنگی ما به وجود نیامده است.» وی افزود: «مادامی که جنگ در اولویت قرار دارد مسئله بهداشت نیز در اولویت قرار دارد، چراکه اگر نیروی انسانی سالمی وجود نداشته باشد، جنگ نمی تواند به کار خود ادامه دهد.» (۱) وزیر بهداشتی همچنین، درمورد آمار امدادگران اعزامی وزارت بهداشتی به جبهه های جنگ اظهار کرد: «وزارت بهداشتی از آغاز جنگ تاکنون، ۴۰ هزار امدادگر به جبهه ها اعزام داشته که حدود ۲۰۰ نفر [از] آنان شهید، مجروح و یا اسیر شده اند.»

در ادامه این مصاحبه، طهماسبی مسئول بهداشتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در تبیین اجمالی سیر رسیدگی به مجروحان جنگ از آغاز تاکنون، این روند را به دو بخش قبل و بعد از عملیات فتح المبین تقسیم کرد و گفت: تا قبل از فتح المبین «نیروهای امدادی و درمانی به طور غیرمنظم توسط نیروهای مختلف مردمی اداره

ص: ۷۴۰

۱- هادی منافی وزیر بهداشتی، در مصاحبه دیگری با خبرگزاری جمهوری اسلامی که در شماره ۶/۷/۱۳۶۲ روزنامه جمهوری اسلامی به چاپ رسید، بر عدم شیوع بیماری های واگیردار در جنگ تأکید کرد. وی گفت: «از زمان شروع جنگ تحمیلی تاکنون نه در جبهه ها و نه در پشت جبهه هیچ نوع بیماری واگیر دیده نشده است. تراکم پرسنل رزمنده، فاصله مراکز اورژانس و مشکلات حمل مجروحین بیانگر اهمیت این مسئله است، ولی عدم رؤیت موارد همه گیری در جبهه ها بیانگر رحمت الهی و امدادهای غیبی است که شامل رزمندگان پیروز و امت قهرمان و شهیدپرورمان شده...» (روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱).

می شدند، اما بعد از عملیات فتح المبین و سقوط بنی صدر، به واسطه وحدتی که بین نیروهای درمانی و بهداشتی به وجود آمد، نیروهای امدادی و درمانی نیز تشکل بیشتری یافت و واحدهای بهداری هم از واحدهای رزمی تبعیت کردند.»

علمدار از اعضای ستاد امداد و درمان جبهه هم با اشاره به اهمیت بهداشت در جنگ افزود: «اگر در جبهه ها از بسیاری از مسائل پیشگیری نمی شد، مصائبی به مراتب بدتر از بمباران به وجود می آمد.»

مظاهری مسئول تجهیز پزشکی جهاد سازندگی و عضو ستاد امداد و درمان جبهه نیز راجع به فعالیت ها و اقدامات جهاد دانشگاهی در جنگ یادآور شد: «با تعطیل شدن دانشگاه ها بسیاری از دانشجویان دانشگاه ها به جبهه ها اعزام شدند و با بازگشایی دانشگاه ها قاعدتاً بایستی از میزان این افراد در جبهه ها کاسته شود، اما جهاد دانشگاهی با آموزش داوطلبینی که از طرف سپاه معرفی می شوند از این کاهش ناگهانی جلوگیری کرده است.»^(۱)

روابط عمومی وزارت بهداری نیز به مناسبت هفته جنگ، گزارشی از عملکرد سازمان های وابسته به این وزارتخانه را در طول سه سال جنگ منتشر کرد. به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، عملکرد برخی از سازمان های وابسته به وزارت بهداری بدین شرح است:

«جهاد خودکفایی»

- این واحد تعمیر تجهیزات پزشکی در شهرهای اهواز، آبادان، دزفول، شوش، اندیمشک را به عهده داشته است. همچنین آموزش ۶۰۰۰۰ نفر امدادگر را به عهده داشته است که از این تعداد ۵۲۰۰۰ نفر در آزمایشات قبول شده و به جبهه ها اعزام گردیده اند. ۱۰ هزار نفر به جبهه اعزام و ۱۲۰ تن از آنان به شهادت رسیدند.

شرکت سهامی داروپخش

- ارسال ۵ کامیون دارو در هر هفته، تأمین سرم و واکسن کزاز در مناطق مرزی.

- اهداء کمک های نقدی بالغ بر ۲۷۰۵۱۳۴۴ ریال.

مجتمع آموزشی

خدمات و فعالیت های مجتمع به صورت غیرمستقیم بوده است؛ از قبیل تبدیل دوره سه ساله به یک سال و نیز درمورد بازگشایی و نوگشایی مراکز آموزش نیروی انسانی پزشکی اقدامات دامنه داری نموده است.

ص: ۷۴۱

برای ایجاد شبکه مراقبتی وسیع تر به لحاظ اجرای برنامه های ریشه کنی مالاریا، استان خوزستان به ۵ منطقه تقسیم شده است که سرپرستی هر یک از مناطق به یک نفر پزشک یا اپیدمیولوژیست محول گردیده و کلیه داروهای مورد نیاز از طریق سازمان های منطقه ای بهداری استان در اختیار مسئولین نیروها گذارده شده، واکسیناسیون که از اول جنگ تحمیلی تاکنون ۶۹۳۱۴۲۰ مورد انجام گرفته است. همچنین تعداد ۳۵۸۰۳۰۲ واحد مسکونی سمپاشی شده و ۹۵۶۰۶۸ جهت از بین بردن شپش اقدام شده است. توضیح اینکه از شهریورماه ۱۳۵۹، هم زمان با تأسیس ۱۷ بیمارستان در خوزستان و ۵ بیمارستان در سایر مناطق جنگی و همچنین استقرار اردوگاه ها، پرسنل بهداشتی زیر به مناطق اعزام گردیده اند:

۱. پزشک جهت تصدی بخش های عفونی هر سه ماه ۱۸ نفر.

۲. بهدار جهت تصدی درمانگاه های اردوگاه ها هر سه ماه ۲۰ نفر.

۳. بهداشت یار هر سه ماه ۱۲۰ نفر اپیدمیولوژیست به طور مداوم هر ماهه به تعداد ۱۶ نفر در مناطق جنگی انجام وظیفه نموده اند.

مرکز اورژانس تهران از آغاز جنگ تاکنون

- فعالیت امور شهرستان ها - ۲۵۰۰ نفر بیمار جنگ زده را پذیرش نموده است.

- اعزام ۶۳۹ نفر از تکنسین های اورژانس تهران به مناطق جنگی.

- در شروع جنگ تا پایان خردادماه ۶۲[۱۳]، حدود ۱۱۷۴۵ نفر مجروح جنگی به وسیله آمبولانس های اورژانس تهران به بیمارستان های مختلف تهران منتقل شده اند.

از ابتدای جنگ تحمیلی تا پایان مرداد ۶۲[۱۳]، تعداد ۲۱۴۰۶۵ واحد خون به جبهه های جنگ ارسال گردیده است. (۱)

۱

در ششمین روز از هفته جنگ طبق اعلامیه کمیته برگزارکننده مراسم سومین سالگرد جنگ و به دعوت جامعه روحانیت مبارز تهران (۲) نماز وحدت نیروهای مسلح و مراسم قرائت دعای توسل برای پیروزی نهایی رزمندگان در دانشگاه تهران برگزار شد.

در مراسم اقامه نماز وحدت نیروهای مسلح که به امامت آیت الله صانعی دادستان کل کشور و با حضور نیروهای مرکز آموزش افسری، واحدهای مختلف ژاندارمری، نیروی هوایی، دریایی، شهربانی و کمیته های انقلاب اسلامی برگزار گردید، ابتدا سرهنگ صالحی فرمانده دانشکده افسری نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، «به تشریح چگونگی تحمیل جنگ علیه حکومت نوپای جمهوری اسلامی ایران پرداخت و پیرامون رهبری امام امت و ایمان و اتحاد

ص: ۷۴۲

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- همان، ص ۹.

قوای رزمنده ارتش و سپاهی و بسیج مردمی به عنوان عناصر پیروبخش در جریان سه سال دفاع مقدس» سخنرانی کرد. سپس، آیت الله صانعی با تأکید بر تأثیر همبستگی و اتحاد رزمندگان بر ترس و وحشت استکبار جهانی افزود: «امروز جمهوری اسلامی ایران در دنیا از عظمت و عزت سیاسی و قدرت نظامی برخوردار است و این به واسطه آمادگی ملت شهیدپرور ایران برای جانبازی در راه اسلام [است که] با به سیطره درآوردن قله های رفیعی که از نظر نظامی بسیار مهم است به صدام سیلی زده اند [و] می روند تا استکبار جهانی را از پای درآورند.» وی افزود: «نیروهای مسلح ما اکنون در جبهه ها حالت فعال دارند مصمم اند تا با سرنگون کردن حکومت ستم پیشه صدام صهیونیست زمینه را برای حاکمیت مردم عراق فراهم سازند.» (۱)

۱

برگزاری مجمع عمومی سالیانه سازمان ملل متحد فرصتی فراهم آورده است تا مقامات سیاسی برخی کشورها تلاش هایی برای قطع مخاصمه و برقراری صلح میان عراق و ایران انجام دهند.

در همین زمینه، افی المان چنتین وزیر امور خارجه دانمارک، در سخنانی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد از ایران و عراق خواست «با قبول استقرار یک آتش بس فوری تمامی نیروها را تا پشت مرزهای بین المللی عقب رانده و در جهت دستیابی به یک حل و فصل مسالمت آمیز عادلانه و آبرومندانه تلاش نمایند.» (۲)

از سوی دیگر، درحالی که وزیر امور خارجه ژاپن دیروز با طارق عزیز دیدار و درمورد جنگ ایران و عراق گفت و گو کرده بود، امروز سخنگوی وزارت امور خارجه ژاپن ضمن رد نقش میانجیگری این کشور در جنگ ایران و عراق اعلام کرد ژاپن در چند هفته اخیر به منظور یافتن راه حلی برای پایان دادن به جنگ دائماً با ایران و عراق در تماس بوده است. به گزارش خبرگزاری کویت از سازمان ملل متحد، یوشیوکا ریتا سخنگوی وزارت امور خارجه ژاپن، گفت: «ژاپن تنها تلاش می کند فضای مناسب را برای برقراری صلح ایجاد کند.» این خبرگزاری با اشاره به دیدار دیروز شینتارو آبه وزیر امور خارجه ژاپن با طارق عزیز گزارش داد: آبه قصد دارد در روز چهارشنبه یا پنجشنبه با علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران نیز دیدار و گفت و گو کند. خبرگزاری کویت در ادامه به نقل از سخنگوی وزارت امور خارجه ژاپن افزود: «پایان یافتن جنگ مزبور برای ژاپن از اهمیت ویژه ای برخوردار است، ... آبه، به طارق عزیز یادآور شده است که ادامه جنگ ایران و عراق می تواند تأثیرات منفی برای جهان داشته باشد. ... شینتارو آبه از طارق عزیز خواسته است که کشور عراق از خود خویشتن داری شدید نشان دهد و به وی اطمینان داده است که از ایران نیز چنین درخواستی را خواهد کرد.» ریتا تأکید کرد: «ما فکر می کنیم عراق طالب صلح می باشد و حاضر است بر سر میز مذاکره بنشیند.»

یوشیوکا ریتا در ادامه ضمن اشاره به اینکه «در جریان مذاکرات آبه با طارق عزیز مسئله بی طرف کردن منطقه خلیج [فارس] نیز مورد پیشنهاد قرار گرفت»، افزود: «دولت ژاپن همچنین

ص: ۷۴۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲، سازمان ملل - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۶/۷/۱۳۶۲.

با دولت فرانسه در تماس بوده است تا مسئله جنگ را با آنها مورد بررسی قرار دهد، اما ژاپن از فرانسه نخواست است که از تحویل سوپراتانداردها به عراق خودداری کند.»

وی در پایان در پاسخ به این سؤال که «در مورد موقعیت فعلی جنگ چه فکر می کنید؟» گفت: «در حال تشدید پیدا کردن نمی باشد، ولی از طرفی نشانه بارزی از پایان آن در آینده نزدیک وجود ندارد.»^(۱)

علاوه بر تلاش های ژاپن و سخنان وزیر امور خارجه دانمارک در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، گزارش خبرگزاری رویتر از بغداد نیز حاکی است: «نمایندگان ۴۳ اتحادیه و فدراسیون جهانی کارگری امروز از سازمان ملل و دیگر سازمان های بین المللی خواسته اند [نهایت تلاش خود را به منظور پایان دادن سریع به جنگ ایران و عراق به عمل آورند].» براساس گزارش مذکور، در این درخواست که برای سران کشورهای الجزایر، عربستان سعودی و ترکیه نیز ارسال شده، آمده است: «برای پایان دادن به جنگ که اکنون وارد چهارمین سال خود شده اقدام نموده زیرا ادامه آن به توسعه اقتصادی، اجتماعی هر دو کشور صدمه خواهد زد.»^(۲)

۱

موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق که در پی موضع گیری های ایران با مسئله امنیت خلیج فارس ارتباط مستقیمی یافته است، امروز نیز در کانون توجه رسانه های جهان قرار گرفت. در این میان، برخی رسانه ها از توان و آمادگی ایران برای بستن تنگه هرمز خبر دادند، گروهی بر حساسیت و جدیت امریکا برای بازنگه داشتن جریان آزاد نفت تأکید ورزیدند و بعضی هم راجع به تعویق یا عدم تحویل این جنگنده ها به عراق گزارش هایی مخابره کردند.

خبرگزاری آلمان از تقویت نظامی ایران در تنگه هرمز خبر داد. این خبرگزاری تقویت نظامی ایران در منطقه مزبور را در راستای تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی این کشور در خلیج فارس دانست و اعلام کرد: «این تحکیم مواضع در بندرعباس که واحدهای لشکرهای ۸۸ و ۸۹ زرهی از چهارشنبه گذشته در آن مستقر شده اند و همچنین در جزایر قشم، لارک، هنگام، تنب و هرمز به مورد اجرا گذاشته شده است. ... در این منطقه هواپیماهای تدارکاتی و شناسایی که از پایگاه های نزدیک بندرعباس و همچنین شبه جزیره جاسک و خلیج کوچک چابهار به پرواز در می آیند بخشی از این اقدام است.» گزارش مذکور با اعلام اینکه از خردادماه سال جاری، ایران در یک اقدام احتیاطی در مقابل حملات هوایی احتمالی عراق «بخش اعظم نیروی دریایی خود را در داخل و یا اطراف تنگه هرمز مستقر ساخته است»، افزود: «در حال حاضر، واحد شناور ایران در این تنگه را دو ناو توپ دار، سه ناوچه، شش قایق موشک انداز و تعدادی هاورکرافت تشکیل می دهند.» خبرگزاری آلمان در مورد تعداد نیروهای انسانی شرکت کننده در این تقویت نظامی نیز گفت: این نیروها

ص: ۷۴۴

۱- همان، صص ۳-۲، سازمان ملل - خبرگزاری کویت، ۶/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۲، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۴، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۵/۷/۱۳۶۲.

بین ۴ هزار و ۵۰۰ تا ۶ هزار نفر و اکثراً از پاسداران انقلاب اسلامی هستند.

این خبرگزاری در ادامه با اشاره به سفر اخیر رئیس مجلس شورای اسلامی به جنوب ایران، معاون فرماندهی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران را مسئول نیروهای مستقر در اطراف تنگه هرمز معرفی و اضافه کرد: «تهدید ایران احتمالاً زمانی به مورد اجرا گذاشته خواهد شد که عراق با ۵ فروند سوپراتانداری که به زودی از فرانسه به عاریت می گیرد، ترمینال نفتی جزیره خارک را مورد حمله قرار دهد.»

در گزارش خبرگزاری آلمان راجع به توانایی ایران در بستن تنگه هرمز آمده است: «قابوس سلطان عمان به واشنگتن هشدار داده است که ایران قادر است خلیج فارس را به روی کشتیرانی بین المللی ببندد و این کار را خواهد کرد، مگر اینکه توسط یک نیروی برتر از آن جلوگیری کند. اما منابع امریکایی می گویند آنها در قابلیت جمهوری اسلامی برای مسدود ساختن مؤثر تنگه و حفظ آن در هر مدت زمانی شک دارند. یکی از منابع وزارت خارجه امریکا در واشنگتن ادعا می کند که قسمت اعظم نیروی دریایی ایران را کشتی های زنگ زده ای که احتیاج فوری به تعمیر و مرمت دارند تشکیل می دهند و به نظر نمی رسد پاسداران انقلابی که اکنون به صحنه آمده اند حتی شناکردن بدانند.»

خبرگزاری آلمان با اشاره به عرض کم (کمتر از ۲۰ کیلومتر) تنگه هرمز به نگرانی کشورهای عربی حوزه خلیج فارس از تهدیدهای ایران پرداخت و افزود: «امریکا احتمالاً برای تانکراهایی که به بنادر کشورهای عرب خلیج [فارس] رفت و آمد می کنند، اسکورت نظامی تأمین خواهد کرد و این می تواند منجر به درگیری مستقیم با ایران که امریکا طی سه سال گذشته از آن اجتناب کرده است گردد.» (۱)

در همین حال، خبرگزاری کویت از واشنگتن گزارش داد: «حکومت ریگان با قطعیت تعهد خود را نسبت [به] آزادی تجارت و نقل و انتقالات دریایی در آب های بین المللی خلیج عربی [فارس] اعلام کرد.» براساس این گزارش رابرت پلترو مدیرکل وزارت امور خارجه ایالات متحده امریکا، در مقابل کمیته روابط خارجی مجلس نمایندگان این کشور گفت: «امریکا برای ایران و عراق روشن ساخته است که جریان نامحدود نفت از خلیج [فارس] برای تمامی جامعه بین المللی حیاتی است.» وی افزود: «تعهد ما نسبت به آزادی تجارت و حمل و نقل دریایی در آب های بین المللی خلیج [فارس] پابرجاست، حتی اگر ایران و عراق نتوانند با مسائلی که آنها را از هم جدا می کند، کنار بیایند ما از آنها انتظار داریم به این اصل عمده احترام بگذارند. ... ما هرگونه تهدیدی که امر حمل و نقل دریایی را به مخاطره انداخته یا هر عملی توسط هریک از طرفین که باعث محدودیت در صادرات نفت خلیج [فارس] شود را به ویژه جدی تلقی می کنیم.» (۲)

از سوی دیگر، روزنامه تایمز در شماره امروز خود از تأخیر در تحویل هواپیماهای

ص: ۷۴۵

۱- همان، صص ۴ - ۳، پاریس - خبرگزاری آلمان غربی، ۵/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۹، واشنگتن - خبرگزاری کویت، ۵/۷/۱۳۶۲.

سوپراتاندارد فرانسوی به عراق تا اواخر سال جاری مسیحی خبر داد. این روزنامه با اشاره به اینکه مشکلات فنی و آمادگی نداشتن خلبان های عراقی برای هدایت هواپیماهای سوپراتاندارد دلیل تعویق زمان تحویل این هواپیماها اعلام شده است، نوشت: «به نظر می رسد که مشکلات فنی کوچک ترین علت تأخیر تحویل هواپیماها بوده باشد و علت امر بیشتر فشار سیاسی است که در مورد این معامله از ناحیه انگلستان و به موجب پاره ای گزارشات از سوی پاره ای کشورهای عربی از جمله عربستان سعودی به فرانسه وارد آمده است. بیم جهان غرب از آن است که عراق با داشتن هواپیماهای سوپراتاندارد به منابع نفت ایران حمله کند و ایران همچنین که تهدید کرده است راه صدور نفت از خلیج فارس را ببندد.» (۱)

باین حال، سفیر فرانسه در اردن امروز در مصاحبه ای با روزنامه الرأی گفت: «اگر فکر کنیم این امکان وجود دارد که بتوان به فرانسه فشار وارد کرده و یا این کشور را بیمناک نمود، اشتباه است و تصمیم این کشور به هیچ وجه تحت تأثیر تهدیدها قرار نمی گیرد.» (۲)

رادیو بی بی سی نیز امروز در تحلیلی از اوضاع جنگ ایران و عراق، بیشترین تمرکز خود را بر مسئله واگذاری سوپراتانداردها و تهدید ایران برای بستن تنگه هرمز قرار داد. این رادیو با اشاره به تأکید کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه، بر عزم دولت متبوعش برای واگذاری سوپراتانداردها به عراق و یادآوری تهدید رهبر انقلاب ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، نگرانی های بین المللی از عملی شدن این تهدید و تأثیر منفی آن بر اقتصاد جهانی را متذکر شده و این پرسش را مطرح کرد که «آیا در این صورت قدرت های غربی به منظور باز نگاه داشتن آبراه استراتژیک هرمز دست به مداخله نظامی خواهند زد یا نه و چنانچه پاسخ به این سؤال مثبت باشد جنگ سه ساله ایران و عراق، که جهان کم و بیش آن را به دست فراموشی سپرده است، ناگهان ابعاد وسیعی خواهد یافت؟»

بی بی سی در ادامه با پخش قسمت هایی از مصاحبه خود با جیمز ایکنیز سفیر سابق امریکا در عربستان، با استناد به اظهارات وی گفت: «چنانچه عراق از هواپیماهای سوپراتاندارد علیه مراکز نفتی ایران استفاده کند، بهای جهانی نفت ظرف چند هفته بالا خواهد رفت.» بی بی سی به نقل از ایکنیز افزود: احتمالاً عراق از جنگنده های سوپراتاندارد برای حمله به نفتکش ها استفاده خواهد کرد نه منابع نفتی ایران. ایران نیز به جای بستن تنگه هرمز پشتیبانان مالی عراق، یعنی عربستان، کویت و امارات متحده عربی را هدف قرار خواهد داد.

این رادیو در ادامه تحلیل خود ضمن گفت و گو با ریچارد جونز (مفسر امور انرژی روزنامه فایننشال تایمز) نتیجه گرفت که به رغم توانایی کشورهای تولیدکننده نفت در جبران کاهش تولید این محصول بر اثر قطع جریان نفت ایران، ناامنی خلیج فارس موجب خواهد شد نه تنها مازاد تولید کشورهای دیگر به دست مصرف کنندگان نرسد، بلکه تولیدات روزانه آنها نیز با

ص: ۷۴۶

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۷/۱۳۶۲، صص ۱۵ - ۱۴، رادیو بی بی سی، ۵/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱، امان - خبرگزاری عراق، ۶/۷/۱۳۶۲.

مشکل حمل مواجه شود و در نتیجه با توجه به عملی نبودن استفاده از راه های دیگر برای انتقال نفت، حداقل تا چند سال آینده جریان انرژی جهان به مخاطره خواهد افتاد. بی بی سی با بیان اینکه «تحت این شرایط است که باید دید آیا عراق واقعاً آماده است تا بدون توجه به عواقب احتمالی تصمیمات خود مراکز نفتی ایران را مورد حمله قرار دهد؟» افزود: «بعضی از کارشناسان امور خاورمیانه [غرب آسیا] هنوز بر این عقیده اند که هدف اصلی عراق استفاده از نگرانی محافل بین المللی حاصل از تحویل گرفتن هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های اگزوست و امکان استفاده از آن علیه ایران به منظور جلب توجه دولت های جهان در خطرات نهفته در ادامه بیشتر جنگ با ایران است. رهبران عراق ظاهراً بر این عقیده اند که قدرت های بزرگ دارای نفوذ کافی هستند تا دولت ایران را مجبور به قبول مذاکرات صلح سازند. بعضی دیگر از کارشناسان امور خاورمیانه معتقدند تهدیدات عراق علیه کشتیرانی آزاد در خلیج فارس به منظور جلب حمایت مالی بیشتر از همسایگان ثروتمند عرب آن می باشد.»

مفسر بی بی سی در ادامه به نقل از هنری استان هوپ خبرنگار روزنامه تایمز، در مورد واکنش امریکا، بریتانیا و فرانسه در برابر عملی شدن تهدید ایران گفت: «امکان دارد قدرت های غربی تصمیم بگیرند کشتی های جنگی خود را در تنگه هرمز مستقر سازند تا از این طریق کشتی های ایران را از راه کنار زنند. ایالات متحده امریکا با توجه به تعداد قابل ملاحظه کشتی هایی که در منطقه مستقر ساخته است می تواند مستقیماً به عمل دست زند و نیز می تواند به همراه کشتی های فرانسه و بریتانیا آن را انجام دهد. اما این مسئله باعث این می شود [که] قدرت های جهانی درگیر جنگ شوند که تاکنون تنها بین دو کشور ایران و عراق جریان داشت و اگر این اتفاق روی دهد نمی توان عکس العمل شوروی را حدس زد، اما به طور قطع شوروی برنامه هایی را در این رابطه دارد. ولی در مراحل نخست بعید به نظر می رسد که امریکا و متحدانش به مقابله مستقیم مبادرت کنند.» (۱)

۱

طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق در ادامه دیدارهای خود با مقامات سایر کشورها در مقر سازمان ملل متحد امروز با وزرای امور خارجه یونان، اردن، بحرین، کویت و اسپانیا دیدار و در مورد مسائل مختلف از جمله جنگ عراق با ایران گفت و گو کرد.

وزیر امور خارجه عراق در دیدار با پانتهارا لامبو پولوس وزیر امور خارجه یونان، که کشورش ریاست جامعه مشترک اروپا را بر عهده دارد، خواستار تلاش جامعه مذکور در جهت پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق از طرق مسالمت آمیز شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، دیدار پولوس و عزیز در حالی انجام شد که اخیراً گزارش هایی مبنی بر تمایل نداشتن شرکت های یونانی به ادامه فعالیت های صنعتی و اقتصادی در عراق به دلیل ناتوانی دولت عراق

ص: ۷۴۷

در عمل به تعهدات مالی خود، در مطبوعات آتن به چاپ رسیده بود. از این رو، وزیر امور خارجه عراق علاقه مندی کشورش به ادامه فعالیت های شرکت های یونانی در عراق را به اطلاع همتای یونانی خود رساند. در این دیدار همچنین، درباره تحولات منطقه خلیج فارس به ویژه مسئله جنگ ایران و عراق بحث و تبادل نظر شد.^(۱)

در دیدار طارق عزیز با فرناندو موران وزیر امور خارجه اسپانیا نیز علاوه بر مسائل مربوط به روابط دو کشور به موضوع جنگ عراق و ایران هم پرداخته شد. به گزارش رادیو صوت الجماهير، «وزیر اسپانیایی حمایت کشورش را از موضع مثبت عراق در جهت تلاش های صلح برای پایان دادن به جنگ و رفع اختلافات از راه های مسالمت آمیز اعلام کرد.»^(۲)

۱

در آستانه برگزاری اولین مانور نظامی مشترک شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس با عنوان "سپر جزیره" امروز شاهزاده سلطان بن عبدالعزیز وزیر دفاع و هواپیمایی پادشاهی سعودی، ضمن تأکید بر اهمیت این مانور مشترک، آن «را یک نوع همکاری ثمربخش میان کشورهای شورا در زمینه های دفاعی و نوعی ارتباط میان برادران در این کشورها توصیف کرد.» به گزارش رادیو قطر، وزیر دفاع عربستان سعودی در مصاحبه ای با روزنامه الجزیره (چاپ عربستان)، درباره مانور سپر جزیره که قرار است در اول ماه آینده مسیحی در کشور امارات عربی متحده اجرا شود، گفت: این مانور «برای ایجاد هماهنگی و همبستگی میان نیروهای مسلح کشورهای شورای همکاری [خلیج فارس] ضرورت دارد.»^(۳)

۲

احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در گفت و گوی مفصلی که در ویژه نامه امروز روزنامه کیهان درج شد،^(۴) سیاست خارجی ایران در قبال جنگ را تشریح کرد و به سؤالاتی درخصوص تأثیرات جنگ بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی، دستاوردهای جنگ،

ص: ۷۴۸

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۱، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۵۱، رادیو صوت الجماهير، ۶/۷/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱، رادیو قطر، ۵/۷/۱۳۶۲.

۴- گفت و گوی قائم مقام وزارت امور خارجه با روزنامه کیهان به مناسبت هفته جنگ در دو قسمت انجام شد؛ بخش نخست آن در روز ۳/۷/۱۳۶۲ و بخش دوم آن، که در ویژه نامه امروز این روزنامه درج شده بود، در این گزارش آمده است.

تحويل هواپيماهاى سوپراتاندارد به عراق، مسئله امنيت خليج فارس، توافقنامه امنيتى عراق و ترقيه و... پاسخ داد.

قائم مقام وزارت امور خارجه ايران، در پاسخ به اولين سؤال درمورد تأثيرات جنگ سه ساله بر سياست خارجى جمهورى اسلامى ايران، ابتدا با استناد به سخنان امام خمينى در اين باره، شناخته شدن دوستان و دشمنان انقلاب اسلامى را از مهم ترين آثار جنگ ذکر کرد و گفت: «جنگ تحميلي همچنين باعث تحقق يافتن يکى از اهداف اساسى انقلاب اسلامى که ايجاد ارتباط و جذب قلوب ملت ها و در نتيجه ايجاد يک پایگاه محکم اعتقادی در میان ملت ها در اقصی نقاط جهان بود، شد. جنگ تحمیلی قدر انقلاب اسلامی را برای مشتاقان انقلاب در گوشه و کنار دنیا و برای ملت ها آشکار و روشن کرد. یعنی به ملت ها نشان داد که اگر یک انقلاب و جمهوری براساس ایمان به خدا شکل بگیرد و به پیش رود، دامنه نفوذ و قدرت آن تا چه حد می تواند باشد و تا چه حد می تواند در برابر توطئه های استکبار و ظلم جهانی که برای سرکوب و متلاشی کردنش شکل می گیرد، پایداری و مقاومت کند.»

وی افزود: «انقلاب اسلامی از آغاز روی سه محور اصلی استوار است و اصولاً قوت انقلاب از این سه محور و سه ستون ناشی می شد: اول اسلام و حاکمیت اسلام و ضوابط اسلامی بر انقلاب؛ دوم رهبری و امامت امام امت و سوم حضور مردم بیدار و آگاه مسلمان در صحنه اجتماعی کشورشان. در نتیجه این "مثلث اسلام، امام و امت" از آغاز به عنوان محور اصلی قوت و پویایی انقلاب اسلامی شناخته شد و ملت ها دقیقاً نظاره می کردند که اگر یک انقلابی در نهایت کمال خود و با واجد بودن این سه محور به راه خود ادامه دهد تا چه حد می تواند قدرت و انسجام داشته باشد.»

عزیزی در ادامه، جنگ و دفاع اسلامی را وسیله ای برای جذب قلوب ملت ها و دارای قابلیت به کارگیری در راستای اهداف سیاست خارجی توصیف کرد و رفتارهای انسانی رزمندگان ایرانی در این جنگ و اقداماتی نظیر خودداری از حمله به مناطق غیر نظامی و افراد بی گناه و... را باعث رشد انقلاب اسلامی در میان ملت ها خواند. وی خاطر نشان کرد: «جنگ تحمیلی به ما کمک کرد که بتوانیم یک نیروی نظامی کارآمد و قابل و متکی بر ایمان را تقویت کنیم و داشته باشیم، که این خود چیز کمی نبود. انقلاب اسلامی در حالی که بعد از پیروزی از حمایت هر قدرت خارجی محروم بود - و شکر خدا که این حمایت وجود نداشت که این

خود یکی از پایه های اصلی قوت انقلاب اسلامی است - بعد از پیروزی ناچار بود به دلیل تهاجمی که از همه سو به همه جنبه های انقلاب یعنی به سیاست، به مرزها، اقتصاد و فرهنگ آن وارد می شد، تدابیری را برای مقابله با توطئه ها در همه ابعاد اتخاذ کند. در بعد نظامی مجبور بود که یک نیروی مسلح و مقتدر مردمی ایجاد بکند که دقیقاً قدرت خود را از مردم بگیرد و از ایمان و ایثار و قوت جهاد مردم تغذیه بکند، که به لطف خدا این مقصود به بهترین نحو در جریان جنگ تحمیلی حاصل شد.»

عزیزی سپس در مورد تأثیر جنگ تحمیلی در سیاست های وزارت امور خارجه گفت: «ما فکر می کنیم که وزارت خارجه تنها یک مصرف کننده و بهره گیرنده از دستاوردهایی است که رزمندگان اسلام در جبهه ها به دست می آورند و آن چیزی که امت شهیدپرور و ایثارگر ما در پشت جبهه ها برای حمایت و پیشبرد جنگ خلق و تولید می کند با پیشرفت جنگ و هرروز که بخشی از سلطه استکبار جهانی و اشغال خاک میهن اسلامی توسط مزدوران عراق قطع می شود و تقلیل پیدا می کند و هرقدر که رزمندگان ما نیروهای دشمن را عقب می زند و با تحمیل خفت بار یک شکست واقعی بر آنها، موجبات سربلندی و عظمت اسلام و جمهوری اسلامی را در جهان فراهم می کنند، مواضع جمهوری اسلامی ایران نیز در جهان و در مجمع بین المللی مقبولیت بیشتر پیدا می کند و با احترام و پذیرش بیشتری روبه رو می شود. در نتیجه اینجا باید تأکید کنم که اگر وزارت امور خارجه بتواند تنها ابزاری برای نشر پیام شهدای انقلاب اسلامی و شهدای جنگ تحمیلی [باشد] و آن را به خریداران و طالبان اصلی پیام؛ یعنی مسلمانان و مستضعفان جهان برساند و باز اگر بتواند از این قدرت حاصل از خون شهدا به نحو اکمل در تأمین منافع و اهداف جمهوری اسلامی استفاده کند، این خود بزرگ ترین و بهترین کار و احسن الاعمال است.» وی در تشریح تأثیر موفقیت رزمندگان در جبهه ها بر توفیق سیاست خارجی یادآور شد: «بهترین مثالی که در این زمینه می توان زد همان بهره گیری وزارت خارجه از پیروزی رزمندگان اسلام در جبهه ها و تحمیل یک شکست سیاسی به رژیم بعثی علفقی عراق در مجامع بین المللی بود که منظور همان تغییر محل کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد از بغداد به دهلی نو و شکست کامل همه تلاش های رژیم عراق برای برگزاری حداقل کنفرانس وزرا در بغداد و یا تشکیل کنفرانس بعدی سران غیرمتعهد در بغداد بود.»

از قائم مقام وزارت امور خارجه سؤال شد: «اکنون بخش عمده فعالیت های ما در جنگ در جبهه های شمال غرب متمرکز شده و می دانیم خط لوله نفت عراق که از ترکیه می گذرد باتوجه به توافقتنامه امنیتی که میان عراق و ترکیه به امضا رسیده برای ترکیه جنبه حیاتی دارد، به نظر شما پیشروی ما در شمال عراق باتوجه به همان توافقتنامه چه عکس العمل هایی را می تواند در ترکیه برانگیزد و آیا سفر وزیر امور خارجه کشورمان به ترکیه نیز در همین رابطه بوده است یا خیر؟»

احمد عزیزی در پاسخ گفت: «نه، به طور کلی سفر دکتر ولایتی به طور اخص در این رابطه نبوده است. در رابطه با عملیات ما در شمال عراق طبیعی است که ما از هر اقدامی که آن را برای تأمین اهداف خودمان و برای به زانو درآوردن رژیم عراق لازم بدانیم، خودداری نخواهیم کرد. ما لوله نفتی را که از شمال عراق می گذرد و در خاک ترکیه به دریای سیاه وصل می شود، یک پروژه مشترک بین ترکیه و عراق تلقی نمی کنیم و تصور نمی کنیم با ضربه زدن به لوله نفت عراق، به منافع ترکیه داریم ضربه می زنیم و دقیقاً به این مطلب توجه داریم. سفر آقای ولایتی به ترکیه نیز در رابطه با روابط دوجانبه و تبادل نظر بین دو کشور همسایه در رابطه با مسائل مشترک بین دو کشور بود.»

موضوع اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق از دیگر موضوعات این مصاحبه بود. در این باره از قائم مقام وزارت امور خارجه سؤال شد: «فرانسه خصومت خود را به طرق مختلف نسبت به انقلاب اسلامی ایران ابراز داشته است و در این راه اخیراً تصمیم به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق گرفته، به نظر شما تحویل این هواپیماها باعث پدید آمدن تغییرات عمده ای در سیاست جنگ و مناسبات سیاسی - اقتصادی ایران و غرب خواهد شد؟»

عزیزی پاسخ داد: «تصور نمی کنم که تغییرات عمده ای را ایجاد کنند. به این دلیل که غرب به خصوص فرانسه لحظه ای از اندیشیدن علیه انقلاب اسلامی باز نایستاده و از هیچ گونه اقدامی علیه جمهوری اسلامی و انقلاب اسلامی خودداری نکرده و بنابراین تحویل این هواپیماها نیز بخشی از این اقدامات و اهداف است و تصور نمی کنم که بتواند موقعیت را از آنچه که هست بدتر یا بهتر بکند و طبیعتاً در وضعیت جنگ تأثیری نخواهد داشت. ... ما شک نداریم که این ابزار مانند دیگر ابزارهای پیشرفته استکبار جهانی در دست صدام هیچ گونه کارایی و قابلیت نخواهد داشت و رزمندگان ما به دلیل قدرت و عظمت ایمانشان و تقدس اهدافشان همچنان پیش خواهند رفت و به جهان ثابت خواهند کرد که همواره ایمان بر سلاح پیروز خواهد شد.»

خبرنگار در ادامه سؤال پیشین خود افزود: «امریکا از تحویل این هواپیماها به عراق اظهار نارضایتی کرده و اظهار داشته اگر این هواپیماها تحویل شود احتمال از بین رفتن امنیت تنگه هرمز از جانب [ایران] می رود تحلیل شما در این رابطه چیست؟»

عزیزی گفت: «البته اینها یک مقدار هیاهوی بسیار برای هیچ راه انداخته اند. یعنی آنها در حالی که مطمئن هستند که این هواپیماها هیچ گونه کارایی در برابر جمهوری اسلامی نخواهد داشت، آن را وسیله بده بستان های خودشان کرده اند و یقیناً آن کسانی که در این میان خواهند باخت، رژیم صدام و کشورهای مرتجع هستند که چنین حکومتی را با منابع مادی و نظامی خودشان تجهیز و حمایت می کنند. نتیجتاً درگیری های ظاهری نیروهای استکبار مثل فرانسه و انگلیس و امریکا بر سر این هواپیماها را باید به حساب توطئه مشترک آنها علیه منافع مسلمین در منطقه دانست و یقیناً آنها در اهداف کلی باهم هماهنگی کامل دارند و حتی ایجاد جو تبلیغاتی در داخل فرانسه را برای

موافقت یا مخالفت با تحویل این چند اسباب بازی که قرار است به صدام داده شود باید به عنوان بخشی از این توطئه و بهره برداری و سودجویی بیشتر از جانب جناح حامی صدام بدانیم.»

خبرنگار در ادامه، نظر قائم مقام وزارت امور خارجه را راجع به ادعای وزیر امور خارجه فرانسه مبنی بر اینکه دولت فرانسه «هواپیماهای سوپراتاندارد را به منظور ایجاد توازن قوا میان دو کشور به عراق تحویل داده است»، جویا شد.

وی در پاسخ گفت: «این مسئله دقیقاً به همان کوردلی استکبار جهانی به خصوص فرانسه در رابطه با مسائل مربوط به انقلاب اسلامی و منطقه مربوط می شود. آنها در آغاز جنگ تحمیلی شک نداشتند که عراق با آن همه تجهیزات و نیروی نظامی قادر خواهد بود که انقلاب اسلامی را به زانو بکشد و در مدتی بسیار کوتاه اهداف جنگ تحمیلی را به صورت هدیه و دستاوردی به امریکا و کل استکبار جهانی تقدیم کند. ولی آنها نیروی ایمانی را که چون سیلی خروشان در دل امت ما جاری بود و پشتوانه اصلی ما در دفاع مشروعمان در جهاد دفاعی ما در برابر نیروهای استکباری بود را به حساب نیاورده بودند. در نتیجه مشاهده کردند که جمهوری اسلامی علاوه بر آنکه شکست نخورد و علاوه بر آنکه اهداف جنگ تحمیلی برای آنها برآورده نشد و علی رغم اینکه همه ضایعاتی که آنها در این جنگ داشتند و سرمایه گذاری هایی که کرده بودند، نواحی اشغال شده کم کم و به تدریج از چنگ مزدوران صدامی خارج می شود و به میهن اسلامی ما برمی گردد و کم کم احساس کردند که نیروهای ما با ورود به خاک عراق تهدیدی مستقیم بر ثبات رژیم عراق و موجودیت صدام هستند و دقیقاً بیانات کلود شسون حاکی از این است که آنها متوجه این قدرت شده اند و این نشان دهنده عجز کامل آنها در برابر پیشروی های رزمندگان اسلام است. این اشاره به عدم توازن بین عراق و ایران و یا اینکه این عدم توازن بایستی به نحوی از بین برود با توجه به حمایت هایی که استکبار جهانی و مرتجعین حامی صدام از وی به عمل می آورند این را به چیزی جز ضعف کامل و اعتراف به شکست در برابر رزمندگان اسلام نمی توان تلقی کرد. برای اینکه وقتی صحبت از عدم توازن می شود دنیا دیگر مطلع است که ما هیچ یک از سلاح های پیشرفته ای را که اکنون در اختیار رژیم صدام است، در اختیار نداریم و هیچ گاه آن همه سرمایه های مادی و انسانی که در اختیار صدام قرار می گیرد برای اینکه بتواند اهداف خود را تأمین کند و حداقل از شکست مفتضحانه خود جلوگیری کرده و از این مهلکه، آبرومندانه خارج شود را در اختیار نداریم. بنابراین، وقتی صحبت از توازن [و] تقویت یک جناح می شود، طبیعی است که ما باید آن را به عنوان اظهار عجز و به عنوان تأییدی بر عدم کارایی و ناتوانی سلاح های پیشرفته در برابر قدرت ایمان نیروهای رزمنده جمهوری اسلامی به حساب بیاوریم. شاید بتوان گفت که این خود نشانه ای از لمس واقعیات منطقه به وسیله استکبار جهانی است، ولی آنها یقیناً هرگز نتوانسته اند با این واقعیات

برخورد منطقی داشته باشند و همواره با واقعیات با زور برخورد کرده اند که یقیناً زور در برابر ایمان جز شکست و هزیمت سرنوشت دیگری نداشته و نخواهد داشت.»

وی همچنین راجع به مسئله امنیت خلیج فارس و احتمال دخالت ابرقدرت ها در آن گفت: «ابرقدرت ها هرگز جرئت دخالت در خلیج فارس را نخواهند داشت. آنها حتی در جاهایی که با نیروهای مردمی مواجهه کمتر و ضعیف تری دارند، قادر به عمل نیستند و بسیار با احتیاط و موزانه وارد عمل می شوند. طبیعی است که آنها هرگز این آمادگی را برای دخالت در خلیج فارس نخواهند داشت و تنها راهی که در برابر آنها قرار دارد و ظاهراً همه جا کارایی داشته، جز در رابطه با منطقه خلیج فارس، که آن هم به خاطر حضور جمهوری اسلامی است، همان روش همیشگی یعنی تجهیز کشورهای وابسته به خودشان در منطقه و ایجاد پیوندهای مختلف در زمینه های سیاسی و امنیتی بین این کشورها از جانب ابرقدرت ها است. بنابراین، آنها همین راه را به عنوان تنها راه حل ممکن و تنها انتخاب ممکن دنبال خواهند کرد و بعید است که آماده باشند تا دست به چنین اقدامی بزنند و البته همان طور که آقای رفسنجانی یک بار اعلام کردند هیچ گاه نمی توان روی یک تحلیل درست و منطقی از سوی غرب و ابرقدرت ها حساب کرد، آنها هر آن امکان دارد براساس بینش کوری که دارند، تحلیل های غلطی انجام دهند و موارد بسیار زیادی هم بوده که دست به چنین تحلیل هایی زده اند و همین موارد آنها را به مهلکه ای کشیده که بیرون آمدن از آن دشوار حتی غیرممکن بوده است. بنابراین، چنانچه آنها براساس چنین تحلیل ها و نتیجه گیری هایی یک محاسبه نادرست از قدرت خودشان در منطقه بکنند و بخواهند دخالت بکنند طبیعی است که این دخالت با مرگ و شکست قطعی آنها در منطقه و مقابله آتی مستضعفین جهان با آنها توأم خواهد بود.»

قائم مقام وزارت امور خارجه درباره اقدام متقابل ایران در صورت ایجاد هرگونه خللی از جانب عراق، کشورهای منطقه یا ابرقدرت ها در صدور نفت ایران، ضمن تأکید بر موضع مسئولان ارشد جمهوری اسلامی گفت: «طبیعی است که محور اصلی موضع جمهوری اسلامی ایران در این رابطه این خواهد بود که یا همه در منطقه امنیت خواهند داشت و موفق خواهند شد نفت صادر کنند و یا هیچ کشوری این امنیت را نخواهد داشت.»

عزیزی در پاسخ به این سؤال که «در آستانه چهارمین سال جنگ تحمیلی یک بار دیگر شرایط ایران را برای پایان جنگ بیان کرده و بفرمایید که اصولاً ایران به مسئله جنگ و صلح [با چه دیدگاهی نگاه] می کند»، گفت: «باتوجه به این همه جنایاتی که از طرف رژیم عراق بر ملت مسلمان و مستضعف ایران تحمیل شده و باتوجه به همه حمایت هایی که از طرف استکبار جهانی و مرتجعین منطقه از رژیم صدام به عمل آمده، شاید در حال حاضر صحبت کردن از شرایط و گفت و گو در مورد شرایطی که بتواند یک صلح پایدار بین ما [و] رژیم عراق حاصل

کند، کمی ساده نگری و به اصطلاح بی توجهی به واقعیات باشد. زمانی شرایط ازسوی جمهوری اسلامی ایران با قاطعیت دنبال می شد و به جهانیان اعلام می شد، در اختیار هیئت های میانجی که ظاهراً خودشان را در خدمت صلح می دانستند، گذاشته می شد که ابعاد جنایت تا این حد گسترش پیدا نکرده و امید این بود که با تأمین این شرایط، جهان تجاوزگر را بشناسد و متجاوز رسوا از ادامه سیاست های تجاوزگرانه و سلطه جویانه خود در آینده منصرف شود. به همین خاطر هم بین عملیات های مختلف و بین مراحل مختلف عملیات رزمی همیشه فرصتی به متجاوز داده می شد برای اینکه اینها بتوانند راجع به شرایط ما فکر کنند و اگر راه بازگشتی وجود دارد این راه را بروند و به خواست های مشروع و منطقی امت ما جواب بدهند، ولی متأسفانه احساس شد که متجاوزین و حامیان آنها تنها زبان زور را می فهمند.»

وی افزود: «مقصود این است که پافشاری و اصرار رژیم صدام و حامیان آنها و استکبار جهانی بر ادامه تجاوز، اصرار بر عدم پاسخ به خواست های مطلوب، مشروع و منطقی جمهوری اسلامی و اصرار بر بیرون رفتن از این مهلکه بدون این لکه ننگی که بر دامن آنها نشسته بود عیان شود، برای افکار عمومی یک بار دیگر ثابت کرد که اینها بر این مواضع اصرار دارند و تنها زبان زور است که می تواند آنها را از نظریات خودشان منصرف کند. بنابراین، تصور من این است که [با تلاش] رزمندگان ما به تدریج سرزمین های اشغال شده به وسیله رژیم مزدور عراق از زیر سلطه آنها خارج شود و بقیه شرایط هم نیز ان شاءالله توسط رزمندگان ما به نحو مقتضی حاصل خواهد شد. بنابراین، بعید می دانم که در شرایط حاضر و بعد از گذشتن سه سال از جنگ تحمیلی گفت و گو از شرایط بتواند مطلوب و مقبول امت اسلامی و امتی که شعار جنگ، جنگ تا پیروزی را هرروز با صلابت و طنین بیشتری سر می دهند واقع شود.»

در پایان این مصاحبه از قائم مقام وزارت امور خارجه ایران سؤال شد: «باتوجه به نزدیکی زمان برگزاری مجمع عمومی سازمان ملل شنیده می شود تلاش هایی در جریان است تا جمهوری اسلامی را برای پایان دادن به جنگ زیر فشار بگذارند، در این رابطه وزارت خارجه با چه موضعی در این مجمع شرکت خواهد کرد؟»

وی پاسخ داد: «البته موضع ما نسبت به گذشته هیچ گونه تغییری نخواهد داشت و این فشار همیشه از طرف مجامع بین المللی روی ما بوده، قطعنامه های شورای امنیت، هیئت های صلح و سیاست های تبلیغاتی استکباری هرروز در پی این بوده اند که فشارهایی را بر دوش ما بگذارند و ما را وادار به پذیرش یک صلح تحمیلی بکنند و طبیعی است که ما در مقابل این فشارها تسلیم نخواهیم شد و تا زمانی که به آرمان های حق طلبانه امت ما در جنگ تحمیلی پاسخ مطلوب داده نشده و شعارهای امت ما در این رابطه صورت تحقق به خود نگیرد، امت ما نیز فشارهای خود را در جبهه ها و میدان های جنگ افزایش خواهند داد.»^(۱)

ص: ۷۵۴

در روابط عراق و امریکا بعد از یک دوره تیرگی (از ۱۹۶۷ به بعد)، نشانه هایی از بهبود نمودار شده است؛ در این میان جنگ عراق با ایران در نزدیکی این کشور به امریکا نقش بسزایی ایفا کرده است.

در این زمینه، امروز رابرت پلترو مدیرکل وزارت امور خارجه ایالات متحده امریکا، «نقطه روشن» جنگ ایران و عراق را «بهبود در گفت و شنود» عراق و امریکا توصیف کرد. وی در سخنان خود در مقابل کنگره با اشاره به سفر اخیر عصمت کتانی معاون وزیر امور خارجه عراق به ایالات متحده امریکا گفت: «دیدار وی [عصمت کتانی] بیانی شیوا از ارزشی است که عراق و امریکا به منظور درک دقیق یکدیگر بیشتر از آنچه در گذشته امکان داشته است قائل اند.» پلترو بدون اشاره به موارد اختلاف و منافع مشترک دو کشور افزود: «ما در حال کاهش شکاف موجود در حل اختلافات بعضی از مسائل هستیم و منافع مشترکی وجود دارد که زمینه همکاری بیشتر را فراهم می کند.»^(۱)

ص: ۷۵۵

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۲، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۹، واشنگتن - خبرگزاری کویت، ۵/۷/۱۳۶۲.

در پی تغییراتی که در چند روز اخیر در طرح مانور عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلاز ایجاد شد، امروز فرمانده قرارگاه مقدم حمزه در جلساتی جداگانه با مسئولان تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) (حمزه ۲) و لشکر ۴۱ ثارالله (ع) (حمزه ۵) به بررسی تغییرات طرح مانور و ارزیابی میزان آمادگی و مشکلات این یگان‌ها پرداخت.

در جلسه امروز فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) (حمزه ۲) در مریوان، (۱) ضمن گفت و گو درباره راهکارهای عملیاتی، تغییرات جدید در طرح مانور این تیپ با توجه به عقب نشینی‌های اخیر عراق ارزیابی شد. در این جلسه به دنبال اظهارات فدوی و علی رضائیان (از فرماندهان ارشد سپاه در قرارگاه مقدم حمزه)، در مورد عقب نشینی سه کیلومتری عراق در منطقه توتمان و امتداد خط دشمن از یال جنوبی کله قندی تا پشت تازه ده، مقرر شد خط و حد تیپ ۴۴ که در طرح مانور قبلی، منطقه توتمان - کله قندی تعیین شده بود، به محدوده یال پنجوین؛ یعنی حسن آباد و زله، تغییر یابد. بدین ترتیب و با توجه به تأثیر مثبت عقب نشینی دشمن از توتمان و حسن آباد در سقوط کله قندی، نیروهای خودی از طریق جاده مرانه، منطقه توتمان را تصرف خواهند کرد و برای ادامه عملیات در محور چپ سورن عمل می‌کنند.

فرماندهان حاضر در این جلسه پس از بررسی طرح مانور مشترک تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، بر اجرای هم زمان عملیات در پنجوین و سورن تأکید کردند.

در ادامه جلسه، فرماندهان تیپ ۴۴ به تبیین میزان آمادگی و مشکلات این تیپ پرداختند. مشکلات تدارکاتی نظیر کمبود گونی، الوار، پلیت و سوله؛ توجه نبودن سپاه مریوان برای عملیات

ص: ۷۵۷

۱- این جلسه با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، علی فضل‌ی طرح و عملیات این قرارگاه، کریم نصر اصفهانی فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و سیف‌الله حیدرپور جانشین این تیپ برگزار شد.

آتی و تأمین نشدن آتش توپخانه خودی به منظور مقابله با حملات هوایی عراق از مهم ترین مشکلاتی بود که مسئولان تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) به آن اشاره کردند. علاوه بر این میزان آمادگی عملیاتی واحدهای بهداری، مهندسی، پشتیبانی و مهمات به طور تقریبی ۸۰ درصد برآورد شد.

کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴، در پایان با اشاره به تکمیل شدن شناسایی های منطقه تحت امر خود گفت که شناسایی ها تا ۲۰۰ متری کله قندی انجام شده است و برای شناسایی در سایر محورها مثل تپه شهدا، سه درختی، تخم مرغی و هرگنه نیز باید اقدام شود. وی در تشریح یکی از شناسایی های انجام شده توسط نیروهای اطلاعات - عملیات تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) افزود: «عراق در هرگنه بشکه های ۲۲۰ لیتری فوگاز گذاشته و با جرثقیل [آنها را] آنجا برده است، عراقی ها بچه ها را می دیدند، در ضمن عراقی ها اطراف کله قندی هم ۳۰ لیتری ناپالم کار گذاشته اند.» (۱)

امروز همچنین جلسه دیگری با حضور علی رضائیان، فدوی، سالکی جانشین فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله، به منظور بررسی وضعیت، میزان آمادگی و طرح مانور لشکر ۴۱ ثارالله برگزار شد.

پس از آن، فرمانده لشکر ۴۱ از استقرار واحدهای مهندسی و توپخانه لشکر در منطقه و احداث قرارگاه جدید دست چپ قوچ سلطان بالای معبر بناسوته خبر داد. (۲) در این جلسه میزان آمادگی لشکر ۴۱ ثارالله (ع) نیز صددرصد برآورد شد. (۳)

در جلسات امروز، طرح مانور کلی یگان های سپاه مستقر در منطقه عملیاتی والفجر ۴ نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفت. جانشین فرمانده قرارگاه مقدم حمزه با اشاره به پیشنهاد فرمانده کل سپاه در جلسه قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در خصوص حذف عملیات بمو و انتقال سه لشکر عمل کننده در این منطقه به محدوده سورن افزود: در حال حاضر مذاکراتی در جریان است مبنی بر اینکه لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به طور مستقل در محور سورن عمل کرده و جناح های چپ و راست این محور با انتقال لشکر ۳۱ عاشورا و ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) - هر کدام با شش گردان - تقویت شود. همچنین به دستور غلامعلی رشید جانشین قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، قرار است لشکر ۲۵ کربلا از میوان به بانه منتقل شده و به همراه لشکر ۸ نجف روی لری، کنگرک و کانی مانگا عمل کند. (۴)

۱

پیشنهاد اخیر فرماندهان ارشد سپاه درباره محدود شدن طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه عمومی دربندیخان موجب شد تا فرماندهان قرارگاه نجف امروز با تشکیل جلسه ای دامنه و گستره طرح مانور این عملیات را مورد بررسی قرار دهند.

در جلسه ای که با حضور عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، اکبر زجاجی طرح و عملیات و سعید قاسمی اطلاعات - عملیات این لشکر، در قرارگاه نجف برگزار شد، طرح مانور زیمناکوه، شاخ شمیران و شاخ برددکان

ص: ۷۵۸

۱- سند شماره ۱۳۰۲۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۶/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۶)، صص ۱۵ - ۱.

۲- سند شماره ۱۳۰۷۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مأموریت یگان ها و مشکلات موجود در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۶/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۷۶)، صص ۱۳ - ۱.

۳- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۶۵ - ۶۱.

۴- سند شماره ۱۳۰۷۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳ - ۱.

بدون اجرای عملیات روی شاخ خشیک - بمو مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

ابراهیم همت به دلایلی با منحصردن عملیات به منطقه زیمناکوه مخالف بود. فرمانده قرارگاه نجف و فرمانده لشکر ۲۷ هر دو عقیده داشتند که عملیات باید به شکل هم زمان در همه نقاط منطقه؛ یعنی در زیمناکوه، شاخ شمیران، شاخ بردکان، شاخ خشیک و بمو اجرا شود، زیرا از یک سو تسلط دشمن در هر کدام از ارتفاعات منطقه، عقبه نیروهای خودی را تهدید خواهد کرد و از سوی دیگر، در صورت ناموفق بودن عملیات در برخی نقاط، اجرای موفقیت آمیز عملیات در آینده با مشکل مواجه خواهد شد. (۱)

براساس مباحث انجام شده در میان فرماندهان، قرار شد لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) با تصرف بخشی از ارتفاعات بمو و تسلط بر آن، خود را به سد دربندیخان برساند. (۲)

گفتنی است علی رضائیان فرمانده سپاه در قرارگاه مقدم حمزه نیز در جلسه ای که امروز در قرارگاه حمزه سیدالشهدا برگزار شد بر بالابودن قدرت دید و تیر دشمن در منطقه دربندیخان، به دلیل تسلط نیروهای عراقی روی ارتفاعات منطقه تأکید کرد و یادآور شد یگان های دشمن هم از سمت بمو که از دو طرف بر نیروهای لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) دید دارد و هم از سمت ارتفاعات حلبچه - که در دست عراق است - بر نیروهای خودی مسلط هستند. (۳)

۱

ارتش عراق پس از عقب نشینی تدریجی اخیر خود از ارتفاعات شمالی دهانه شیلر، که با هدف اصلاح خطوط پدافندی و جلوگیری از وارد آمدن ضربات احتمالی در صورت حمله ایران انجام شد، افزایش اقدامات اطلاعاتی و تقویت رزمی و زرهی را در دستور کار قرار داده است. هرچند این گونه حرکات نشان دهنده هوشیاری دشمن می باشد؛ برخی قرائن نیز از تردید عراق در خصوص زمان و محورهای عملیات آتی ایران حکایت دارد.

امروز روزنامه استاندارد (چاپ نایروبی) در مورد تردید عراق درباره فلش حمله آتی ایران نوشت: «عراق ادعا کرده که ایران تدارک یک حمله جدید را دیده و لذا به ایران هشدار داده که حملات این کشور را سرکوب خواهد کرد، لیکن عراق اعلام نکرد که حمله از چه جبهه [ای] شروع خواهد شد.» (۴)

در همین حال، گزارش یگان های نظامی خودی بیانگر تلاش عراق برای اطلاع از محور اصلی حمله آتی ایران در منطقه گسترده مقابل استان سلیمانیه و نیز ایجاد تأخیر در اجرای این عملیات می باشد. براین اساس، ارتش عراق از یک سو نیروهای رزمی و زرهی خود را تقویت کرده و از سوی دیگر فعالیت های اطلاعاتی و شناسایی اش را افزایش داده است. گزارش امروز واحد طرح و عملیات ستاد منطقه ۱۱ حاکی است: «ارتش عراق منطقه شیلر را تقویت نظامی کرده و تعداد زیادی نیرو با تعدادی حدود ۲۰ الی ۵۰ تانک وارد منطقه سیاکویزه به امتداد رودخانه سورا تا نزدیک کوکلان کرده؛ احتمالاً قصد حمله دارد.» (۵) همچنین واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف

ص: ۷۵۹

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف قبل از عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۹۹ - ۱۹۸.

۲- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۳.

۳- سند شماره ۱۳۰۷۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، صص ۱، نایروبی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۵۵۸۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات ستاد منطقه ۱۱ به اطلاعات منطقه ۱۱، ۶/۷/۱۳۶۲.

درخصوص وضعیت نیروهای دشمن در طول سه روز اخیر گزارش داد: در محور جوانرود، مهران و میمک دشمن وضعیت عادی دارد و به تحکیم و گسترش مواضع پدافندی مشغول است و فقط در مهران با گلوله های رنگی و فعالیت هوایی، عملیات شناسایی انجام می دهد. در محور قصرشیرین و سرپل ذهاب، دشمن از بیم اجرای عملیات احتمالی در این مناطق، نیروهایش را افزایش داده و به تحکیم، تقویت و تثبیت مواضع پدافندی خود پرداخته است. افزایش تردد عراقی ها و همچنین پروازهای بیش از حد معمول و بمباران مناطق کوه "گون" هم از تلاش عراق برای آگاهی از محور اصلی حمله ایران حکایت می کند. در محور گیلان غرب نیز مانند جبهه مهران، دشمن به تعویض یگان ها، تقویت بعضی مناطق و عکس برداری هوایی اقدام کرده است(۱).

عراق علاوه بر فعالیت های شناسایی، برای جمع آوری اطلاعات، از گروه های ضدانقلاب داخل ایران نیز بهره می گیرد؛ گروه های مذکور هم که یکی از مهم ترین مناطق تردد آنها در مرز دو کشور در معرض تهدید واقع شده است، می کوشند با همکاری اطلاعاتی با عراق، مانع اجرای عملیات آتی ایران در منطقه عمومی دشت شیلر شوند.

در همین خصوص واحد اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ امروز در نامه ای به اقدام ضدانقلاب در آزاد کردن شماری از گروگان های خود در منطقه غرب کشور و ضرورت رعایت ملاحظات امنیتی اشاره کرده و نوشته است: گروه های مسلح غیرقانونی اخیراً تعداد زیادی از گروگان های ارتشی، ژاندارمری و شهربانی در بند خود را آزاد کرده است و مهم ترین هدف آنها نفوذ عناصر بریده به داخل نیروهای مسلح ما می باشد. در ادامه این نامه، بر رعایت اقدامات حفاظتی و ضدجاسوسی در برخورد با این افراد تأکید شده است.(۲)

۱

با افزایش هوشیاری دشمن درخصوص عملیات آتی ایران بر شدت و میزان حملات هوایی و گلوله باران های عراق در منطقه عمومی دشت شیلر، به ویژه شهر مریوان (به عنوان عقبه عملیات مذکور) افزوده شده است. جبهه های میانی نیز از این حملات عراق بی نصیب نبوده است.

رکن سوم ژاندارمری غرب کشور، در گزارشی اعلام کرد: جنگنده های عراقی امروز در سه نوبت در ساعات ۱۴:۴۰، ۱۷ و ۱۹:۰۵، شهر مریوان را بمباران کردند که بر اثر آن تعدادی از نیروهای تیپ مریوان مجروح شدند.(۳) علاوه بر این، بنا به اعلام شهربانی مریوان، عصر امروز در پی حمله هواپیماهای عراق به پایگاه توپخانه گناو و دو سنگر انفرادی در آن منطقه، ۳ تن از نیروهای خودی شهید و ۱۳ تن مجروح شدند.(۴) همچنین سه اسکادران شامل بیش از ۳۰ فروند هواپیمای عراقی منطقه تنگه کورک - دشت ذهاب و مقر گردان ۱۹۰ تیپ ۳ را به شدت بمباران کردند. در این حمله ۴۰ نفر از افراد گردان مذکور شهید و ۸۵ نفر نیز مجروح شدند.(۵)

در جبهه میانی نیز دو فروند هواپیمای عراقی ساعت ۹:۵۵ صبح، به حریم هوایی شهر ایلام

ص: ۷۶۰

۱- سند شماره ۲۰۴۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دوره ۳/۷/۱۳۶۲ الی ۶/۷/۱۳۶۲، صص ۶-۱.

۲- سند شماره ۳۵۴۳۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ به اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۶/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۱۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه عملیاتی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران در غرب به استانداری کردستان، ۶/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۲۹۱۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

تجاوز کردند که با اجرای آتش پدافند هوایی نیروهای خودی متواری شدند.^(۱)

علاوه بر بمباران های هوایی، ارتش عراق مواضع نیروهای خودی در مناطق مرزی غرب کشور را نیز آماج حملات توپخانه ای خود قرار می دهد.

در این زمینه، گردان مرزی بانه اعلام کرد که ساعت ۱۱ امروز، توپخانه ارتش عراق اطراف پایگاه نهنی ۱ و ۲ را هدف قرار داد که دو گلوله توپ به پایگاه نهنی ۲ اصابت کرد^(۲) و ۲ نفر از نیروهای خودی شهید و ۳ نفر مجروح شدند.^(۳)

گزارش رکن سوم تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان هم حاکی است: «توپخانه دشمن پایگاه های گردان ۱۱۲ پیاده و جاده کولان منتهی به دره وزان را زیر آتش گرفته، به طوری که تردد خودروها از این جاده به سختی امکان پذیر می باشد و احتمال اصابت گلوله توپ به خودروهای در حال عبور و مرور وجود دارد.»^(۴)

در واکنش به افزایش حملات هوایی دشمن، نیروهای خودی برخی مواضع عراق را زیر آتش گرفتند. طبق اطلاعیه شماره ۱۴۷۴ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، «با اجرای آتش مؤثر نیروهای خودی روی مواضع دشمن در حوالی پنجوین و جاده سیدصادق، به چندین قبضه خمپاره انداز آنها خساراتی وارد [شد] و عده ای از نفرات عراقی به هلاکت رسیدند.»^(۵)

رادیو صوت الجماهير نیز به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۳۱ عراق اعلام کرد که ایران امروز روستای سیدصادق و حومه آن را به طور پراکنده زیر آتش توپخانه خود قرار داد.^(۶)

۱

در واکنش به برگزاری موفقیت آمیز همایش وحدت روحانیون اهل تشیع و تسنن مناطق کردنشین غرب کشور در ارومیه، افراد وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی امروز اصلا ن نیرومند یکی از اعضای شورای اسلامی روستای زنگی آباد بخش انزل ارومیه را به شهادت رساندند.^(۷) گفتنی است چند روز پیش نیز ملاسلیم کاظمیان امام جماعت روستای الواج ارومیه هدف گلوله ضدانقلاب قرار گرفته و به شهادت رسیده بود.^(۸)

۲

مناطق بحرانی غرب و شمال غرب کشور امروز نیز عرصه تحركات ایدایی گروه های مسلح غیرقانونی و اقدامات نیروهای خودی در مقابله با این گروه ها بود.

براساس گزارش واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه، امروز عناصر ضدانقلاب خودروی حامل آب پایگاه دکل ارومیه را به آتش کشیدند، در این حادثه تعدادی از نیروهای خودی مجروح شدند. در مهاباد نیز بر اثر درگیری نیروهای پایگاه دکل مهاباد با عناصر مسلح غیرقانونی، ۵ تن از نیروهای خودی به شهادت رسیدند.^(۹)

ص: ۷۶۱

۱- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۲- سند شماره ۳۴۵۸۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۷/۷/۱۳۶۲.

۳- دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، بولتن ویژه بمباران مناطق کردستان، شماره ۱۳۳، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- سند شماره ۲۰۳۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش رکن ۳ تیپ ۳ لشکر ۲۸ به فرماندهی تیپ لشکر ۲۸، ۷/۷/۱۳۶۲.

- ۵- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲، اطلاعیه شماره ۱۴۷۴ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی.
- ۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو صوت الجماهير عراق.
- ۷- روزنامه اطلاعات، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۸- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۹- سند شماره ۳۵۴۵۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه به اطلاعات - عملیات ستاد مرکزی، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

علاوه بر این، در پایگاه گزمل جمعی گروهان دیواندره، یک سرباز بر اثر برخورد با مین مجروح شد.^(۱) در محور مرزی سرو در ارومیه هم تراکتور یکی از اهالی بومی منطقه روی مین رفت و خسارت دید و یک نفر نیز زخمی شد.^(۲)

از سوی دیگر، گزارش واحد عملیات سپاه سردشت حاکی است: «[امروز] نیروهای گروه ضربت پیشمرگان کرد مسلمان [که] در روستای برسو کمین زده بودند، یک نفر از نیروهای دشمن را به اسارت خود در آوردند.»^(۳)

۱

در حالی که جنگ ایران و عراق وارد چهارمین سال خود شده است، مقامات برخی کشورها بر ضرورت خاتمه هرچه زودتر این منازعه تأکید می کنند.

رئیس دوره ای جنبش غیرمتعهدها در نشست با حضور ۲۵ عضو این جنبش در سازمان ملل متحد خواستار خاتمه جنگ ایران و عراق شد. ایندیرا گاندی نخست وزیر هند، در این نشست گفت: «ادامه جنگ در خلیج فارس غیر از آنکه به دو ملت همسایه ایران و عراق زیان های جبران ناپذیری وارد کند، نفع دیگری نخواهد داشت.»^(۴)

حسینی مبارک نیز در اجلاسی در مقر سازمان ملل متحد، از جوامع بین المللی خواست همه تلاش خود را برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق به کار گیرند.^(۵)

۲

در حالی که موج رسانه ای بین المللی در خصوص اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق بیش از پیش گسترش یافته است، امروز شورای عالی دفاع برای تصمیم گیری درباره امنیت خلیج فارس و تنگه هرمز و دیگر موضوعات مرتبط با جنگ تشکیل جلسه داد. در پایان این جلسه، حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی سخنگوی این شورا درباره موضوعات مطرح شده در جلسه امروز با خبرنگاران گفت و گو کرد.

جلسه شورای عالی دفاع امروز با حضور حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، میرحسین موسوی نخست وزیر، تیمسار ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، محسن رفیق دوست وزیر سپاه، کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ، نظران دبیر شورای عالی دفاع و شماری از فرماندهان نیروی دریایی برگزار شد. حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، در مصاحبه با خبرنگاران گفت: در این جلسه در خصوص تحولات جبهه ها، آینده جنگ و برنامه هایی در مورد امنیت خلیج فارس و تنگه هرمز تصمیم گیری شد.

وی جلسه مذکور را نشستی به منظور بررسی تقویت وضعیت دفاعی کشور و تأمین امکانات

ص: ۷۶۲

۱- سند شماره ۳۵۴۵۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۷/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۵۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۵۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از عملیات سپاه سردشت به طرح و برنامه ریزی قرارگاه حمزه، ۷/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، صص ۴۸ - ۴۷، رادیو صدای آزاد ایران، ۶/۷/۱۳۶۲.

۵- همان، ص ۴۶، رادیو ایران، ۷/۷/۱۳۶۲.

دفاعی و نظامی خواند و افزود: «کمیسیون خاصی مرکب از نمایندگان شورای عالی دفاع، ارتش، سپاه پاسداران، وزارت خارجه و وزارتخانه های دفاع و سپاه تشکیل شد که درمورد خرید سلاح و تهیه امکانات سرعت عمل بیشتری داشته باشند و هماهنگی تر بتوانند عمل کنند.» رئیس مجلس درباره برنامه های هفته جنگ نیز اظهار کرد: «برابر گزارش ها، مردم [هنوز از جنگ خسته نشده اند و خوب از این هفته استقبال کردند. شور و اشتیاق مردم در این هفته کاملاً مشخص بود.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع سپس به هشدار اخیر رئیس جمهوری ایران به کشورهای حوزه خلیج فارس و کشورهای غربی درمورد کمک به عراق و اعزام کشتی های جنگی برای کنترل امنیت خلیج فارس اشاره کرد و افزود: «آقای [آیت الله] خامنه ای که رسمی ترین مقام در اظهار این مطالب هستند، طبعاً سیاست ما را منعکس می کنند. اما عکس العمل هایی که در منابع خبری دنیا به وجود آمده، ما زیاد روی آن حساب باز نمی کنیم و این معلوم است [که] امنیت خلیج فارس را تابه حال ما حفظ کردیم و در آینده هم حفاظت از آن به عهده ماست و همه می دانند که نیروهای بزرگ دنیا دیگر جایی برای وارد شدن به این منطقه ندارند.»

وی در ادامه ضمن توصیه به برخی دولت های منطقه مبنی بر اجتناب از پشتیبانی های نظامی و اقتصادی از عراق، تأکید کرد: «تحمل ما حدی دارد و البته آنها منکر کمک به عراق می شوند و هیچ وقت به طور رسمی به این مسئله اعتراف نکرده اند، ولی به طور کلی اصل برای ما امنیت خلیج فارس است و بعضی مسائل را نیز به خاطر امنیت خلیج فارس نادیده می گیریم؛ البته این موضوع هم حدی دارد و آن حد را ما خودمان تعیین خواهیم کرد.»^(۱)

هاشمی رفسنجانی همچنین با تأکید بر انعطاف نهادهای بین المللی در برابر جنگ ایران و عراق و چشم پوشی از خسارات وسیع وارد شده بر ایران بر اثر جنگ، درمورد دیدار اخیر رئیس کمیته صلیب سرخ از مناطق جنگی و ایران شده گفت: اگر بیابند خرمشهر و هویزه را ببینند طبعاً بی تأثیر نمی تواند باشد و بالاخره اگر یک صدم آن چیزی که دیده است در دنیا مطرح کند به نفع ماست. به طور کلی، پس از آشکار شدن قدرت ایران و ضعف عراق ما یک نوع انعطافی در بعضی از مراجع بین المللی و بعضی قدرت ها می بینیم که نشئت گرفته از پیروزی های رزمندگان ما و ضعف عراقی ها در جبهه هاست و البته آینده جنگ تاحدی روشن شده است و در گذشته می گفتند کسی پیروزی نظامی نخواهد داشت؛ اکنون احتمال پیروزی نظامی را می دهند.

رئیس مجلس در پایان سخنان خود به دخالت قدرت های جهان در لبنان به منظور برقراری آتش بس تحمیلی نیز اشاره کرد و خاطرنشان ساخت تا خواست مردم لبنان تأمین نشود هیچ آتش بسی در این کشور برقرار نخواهد شد.^{(۲)–(۳)}

ص: ۷۶۳

۱- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- در ادامه گزارش های امروز به تفصیل به طرح آتش بس لبنان و موضوع دخالت قدرت های خارجی در این کشور، پرداخته شده است.

۳- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران امروز در سخنانی گفت: «برای تحقق خواسته های بحق جمهوری اسلامی ایران اگر لازم باشد، نبرد با دشمن صدامی تا بغداد نیز ادامه خواهد یافت.» سرهنگ صیاد شیرازی که در مراسم تحلیف و اعطای سردوشی دانش آموختگان مرکز آموزش صفر یک کادر سخنرانی می کرد، ضمن یادآوری وظایف خطیر دانشجویان در جبهه ها، بر نگرانی ابرقدرت ها از سیاست نه شرقی و نه غربی جمهوری اسلامی ایران تأکید کرد.

وی در مورد اقدامات انجام شده برای سرکوب ضدانقلاب گفت: «با قدرت شما عزیزان موفق شده ایم ارتباط شوم ضدانقلاب با دشمن صدامی در منطقه غرب کشور را به حداقل ممکن برسانیم و... به قطع کامل آن نزدیک شده ایم... امروز رزمندگان ما در قرارگاه حمزه سیدالشهدا در غرب کشور هم زمان با نبرد ضدانقلاب، با ارتش بعث عراق نیز مبارزه می کنند.»^(۱)

صیاد شیرازی در ادامه با تأکید بر اینکه در صورت لزوم برای تحقق خواسته های جمهوری اسلامی ایران نبرد با دشمن تا بغداد نیز ادامه خواهد یافت، به توان بالای رزمندگان ایرانی اشاره کرد و از آمادگی آنان برای اجرای فرمان امام مبنی بر تشکیل ارتش بیست میلیونی خبر داد.

فرمانده نیروی زمینی ارتش در پایان، به قدرت زرهی ایران برای بستن تنگه هرمز اشاره و خاطر نشان کرد: «[دشمنان] پس از گذشت سه سال از جنگ تحمیلی باید به این شعور رسیده باشند که انقلاب اسلامی ایران به هر حرفی که بزند عمل خواهد کرد و در صورت لزوم اگر ضرورت داشته باشد قدرت مسدود کردن تنگه هرمز را دارد و با فرمان فرمانده کل قوا امام خمینی این کار را خواهد کرد.»^(۲)

در آخرین روز از هفته جنگ، وزیرای سپاه و دفاع در مصاحبه هایی جداگانه وضعیت نظامی جمهوری اسلامی ایران و عملکرد ارگان های تحت امر خود را در طول سه سال جنگ تشریح کردند.

محسن رفیق دوست وزیر سپاه، که به منظور شرکت در همایش جنگ به رشت سفر کرده است، در مصاحبه ای مطبوعاتی ضمن پرداختن به موضوعاتی نظیر هفته جنگ، تأثیرات جنگ در تکوین سازمان رزم سپاه، آینده جنگ و برنامه پنج ساله سپاه، در مورد طرح لبیک یا خمینی، طرح جدید دشمن در منطقه خلیج فارس، تشکیلات سپاه، تشکیل ارتش بیست میلیونی و... مطالبی را بیان کرد.

وزیر سپاه با تشریح ساختار و وضعیت کنونی سپاه پاسداران راجع به تعامل ارتش و سپاه گفت: امروز سپاه با همکاری ارتش از انسجام فوق العاده ای برخوردار است و دارای لشکرهای منظم پیاده مکانیزه، زرهی و توپخانه می باشد که کیفیت بسیار خوبی دارند و با قبل از جنگ قابل مقایسه نیست.^(۳) رفیق دوست در ادامه افزود: مطابق مصوبه مجلس شورای اسلامی، سپاه از

ص: ۷۶۴

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۷.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

دو حوزه فرماندهی و وزارتی تشکیل شده است و هدف از تشکیل وزارت سپاه، ایجاد انسجام بیشتر در تعامل بین دولت و مجلس با سپاه می باشد. این وزارتخانه در کنار فرماندهان مشکلات سپاه را با تفاهم حل می کند.

وی درخصوص برنامه ها و سیاست های سپاه پاسداران در زمینه تربیت کادر و جذب نیرو اظهار کرد: پس از آنکه برادران دوره های مقدماتی آموزش پاسداری را سپری کردند، پیوسته تحت آموزش سیاسی - عقیدتی می باشند و اخیراً نیز دوره های فرماندهی در رده های مختلف ایجاد شده و همچنین دانشگاه سپاه با آموزش تخصص های سطح عالی در آینده نزدیک شروع به کار خواهد کرد.^(۱)

وزیر سپاه همچنین طرح "لیبک یا خمینی" را برنامه ای برای استفاده از تجارب نیروهای جبهه رفته با هدف شناسایی و کدبندی افراد، آموزش مهارت های جدید و آزمودن نیروها در چهارچوب اجرای مانور آزادی قدس توصیف کرد.^(۲) وی تشکیل ارتش بیست میلیونی را یکی دیگر از اهداف این طرح خواند و یادآور شد که تاکنون نزدیک به دو میلیون نفر دوره های مختلف آموزش نظامی را گذرانده و چندین هزار نفر نیز به جبهه ها اعزام شده اند. با اجرای این طرح، اعزام نیروها منسجم تر و کارآمدتر خواهد شد.^(۳)

رفیق دوست در ادامه به تسلط نیروهای اطلاعاتی سپاه بر اقدامات و فعالیت های عناصر باقیمانده گروه های ضدانقلاب اشاره کرد و در پاسخ به سؤالی درباره اراضی آزادشده عراق هم گفت: رزمندگان بخشی از زمین های عراق از جمله منطقه حاج عمران تا دربند را آزاد کرده اند و از پادگان حاج عمران که برای عراق اهمیت بسیاری داشته است ۱۲ هزار اسلحه به غنیمت گرفته اند. وی همچنین درمورد حضور نیروهای ایران در اراضی عراق افزود: «حضور ما در خاک عراق نشانه این نیست که ما خاک آنها را گرفته باشیم، بلکه با آزادی، آنها را تحویل ملت زجر دیده عراق داده تا حکومت اسلامی را به دست خودشان تشکیل بدهند؛ چنان که مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق در منطقه حاج عمران تشکیل شد و رزمندگان عراقی با همیاری رزمندگان اسلام مشغول نگهداری آن منطقه می باشند.»

ص: ۷۶۵

۱- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

وزیر سپاه درباره عملیات آتی ایران نیز گفت: به زودی رزمندگان اسلام جنگ را دگرگون می کنند و درس تازه ای از نبرد را به دنیا خواهند داد. ما منتظریم که عملیات والفجر ۴ آغاز شود.

رفیق دوست با اشاره به سیاست های تبلیغاتی اخیر دشمن خاطر نشان کرد: دشمنان ایران از پیروزی قریب الوقوع ایران به وحشت افتاده اند و برای شکست ما با ابزار تبلیغاتی و نظامی به میدان آمده اند. آنها می کوشند تا در جنگ اقتصادی ما را فلج کنند و با به راه انداختن موج رسانه ای، هدف گیری مناطق نفتی ما و تحویل سوپراتاندارد به عراق امید دارند تا شاید بتوانند ما را وادار به قبول صلح تحمیلی کنند، ولی ما بار دیگر اعلام می کنیم اگر نفت ما هدف قرار بگیرد دنیا از نفت خلیج فارس محروم خواهد شد. (۱)

امروز سرهنگ سلیمی وزیر دفاع نیز در مصاحبه ای با خبرگزاری جمهوری اسلامی هدف سیاست تسلیحاتی جمهوری اسلامی را افزایش قدرت برای خنثی ساختن جریانات تهدید کننده انقلاب اسلامی اعلام و وظیفه وزارت دفاع را تجهیز و تسلیح ارتش بیست میلیون به سلاح های پیچیده و عملیاتی ذکر کرد.

وزیر دفاع با بیان اینکه میزان اسلحه و مهمات تولیدی داخل برای رفع نیازهای جبهه های جنگ در حد لزوم است، درباره نقش وزارت دفاع در جنگ گفت: «گروه های مجهز و قوی صنایع تسلیحاتی، مکانیک، هوایی، الکترونیک، تحقیقات و گسترش صنایع موشکی و دریایی وزارت دفاع نقش بزرگی در تجهیز جبهه های جنگ دارند.» وی عملکرد هریک از گروه های مذکور را در جنگ چنین تشریح کرد: صنایع تسلیحاتی «با راه اندازی ۳ خط تولید مهمات سبک و سنگین و راه اندازی ۲ خط تولید خمپاره، طرح ساخت و راه اندازی قسمت نهایی تفنگ ۳، مرمت دو نوع موشک کاتیوشا و آر.پی.جی. ۷ و پروژه نارنجک ضد نفر، گام بزرگی در جهت خودکفایی تسلیحاتی برداشتند.» گروه صنایع مکانیک نیز «با ساخت آشپزخانه های صحرایی و راه اندازی کارخانجات شنی سازی تانک، نیازمندی خودروهای شنی دار را تأمین کردند. همچنین با راه اندازی کارخانجات باتری سازی نور و تولید سالانه ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار عدد باتری، علاوه بر رفع نیازهای داخلی، مقادیری نیز به خارج از کشور صادر می شود.» در گروه مخابرات و صنایع الکترونیک نیز «انواع آی.سی و خازن ها و دستگاه هدایت آتش توپخانه ساخته می شود.»

در گروه صنایع هوایی «طراحی و ساخت قسمت های حساس هواپیماها، نصب بعضی از جنگ افزارها مانند تیربار، توپ و موشک بر روی هلیکوپترها که قدرت رزمی آنها [را] بالا برده و ترمز هواپیمای اف ۱۴ بازسازی شده که به عقیده کارشناسان از نوع بریک آن کارآمدتر و ارزان تر است.»

در بخش تحقیقات و گسترش صنایع «پروژه بازسازی بعضی موشک ها که بر روی هواپیما نصب می شوند، از جمله موشک فینیکس، درزمینه سیستم راداری مانند سیستم پدافند هاوگ، پروژه بازسازی لامپ های گران قیمت رادارها برای اولین بار در کشور و پروژه تولید

ص: ۷۶۶

نیمه صنعتی تی.ان.تی. توسط پرسنل انجام شده است.»

در زمینه تدارکات «سازمان اتکا [تهیه] تمام پوشاک و تغذیه نیروها در جبهه را به عهده دارد و علاوه بر آن، [تأمین نیازمندی های] بیش از یک میلیون و ۷۰۰ هزار خانواده پرسنل نظامی در اقصی نقاط ایران را از طریق فروشگاه های اتکا بر عهده دارد.»

وی همچنین در خصوص طرح های انجام شده و در دست اقدام کارخانجات و سازمان های وزارت دفاع گفت: «کارخانجات سازمان صنایع به همت مسئولین روز به روز رو به گسترش است. ... چندین خط تولیدی جدید به راه افتاده و طرح های معوقه به اجرا در آمد.»

وزیر دفاع تعداد نیروهای اعزامی وزارت دفاع به جبهه ها را ۴۵۰۰ نفر اعلام کرد و ضمن بزرگداشت یاد شهدای این وزارتخانه به خصوص شهیدان چمران، نامجو و فکوری، همه اقدامات انجام شده را مرهون تفکرات آنان دانست.

وی در مورد آینده جنگ ایران و عراق نیز گفت: پس از عملیات های والفجر ۲ و ۳ و آزادسازی نقاط راهبردی، قدرت مانور دشمن به طور محسوسی کاهش یافت. هم اکنون ارتش عراق دچار سردرگمی است و ان شاءالله حرف آخر را در میدان جنگ خواهیم زد. امروز کشورهای بزرگ جهان در تجهیز صدام نقش مؤثری دارند. البته آنها صدام را می خواهند نه صلح را. علاوه بر کمک ابرقدرت ها به صدام، بعضی از همسایگان جنوب خلیج فارس نیز کمک های زیادی به صدام می کنند. ما ارقام و آمار دقیق کمک های همسایگان را در خلیج فارس به صدام در اختیار داریم و هر زمان اراده کنیم می توانیم جلوی این کمک ها را بگیریم، ولی به دلیل مصالح منطقه تابه حال صبر کرده ایم.

وی در پایان، راه های تأمین نیازهای تسلیحاتی را استفاده از منابع داخلی و غنائم به دست آمده از جبهه ها ذکر کرد.^(۱)

۱

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و حجت الاسلام ناطق نوری وزیر کشور، امروز در سخنانی به تبیین مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال جنگ پرداختند. موضع گیری های مسئولان سیاسی ایران در حالی که جمهوری اسلامی پس از آزادسازی مناطق اشغالی خود، برای پذیرش آتش بس و صلح با عراق بدون در نظر گرفته شدن شرایط مورد نظر ایران، تحت فشارهای سیاسی، اقتصادی و نظامی قرار گرفته است، از عزم این کشور برای مقاومت تا نیل به صلح شرافتمندانه و تضمین شده حکایت دارد.

نماینده امام در شورای عالی دفاع امروز در دیدار با جمعی از رزمندگان خط مقدم جبهه های جنوب گفت: آینده جنگ سرنوشت بسیاری از مسائل منطقه را مشخص می کند و «اگر همان طور که تاکنون رزمندگان به پیش رفته اند به راه پیروزی ادامه دهند، سرانجام به نقطه ای می رسیم که صدام به طور کلی عاجز خواهد شد.» وی حمله صدام را طرح استکبار جهانی برای

ص: ۷۶۷

واگذار کردن نقش ژاندارمی منطقه به عراق و تجمع کشورهای منطقه زیر چتر طاغوت و نیز راهکاری برای جلوگیری از مبارزه ایران با رژیم صهیونیستی عنوان و خاطر نشان کرد که با سقوط صدام جبهه مبارزه با رژیم اشغالگر قدس از سوریه تا ایران امتداد خواهد یافت.

رئیس مجلس شورای اسلامی افزود: ما مقید هستیم در عمل کار خلاف نکنیم، اکنون چشم های دوست و دشمن به جبهه ها دوخته شده و بدانید مجموعه نیروهایی که جنگ را اداره می کنند، اهرم تاریخ را در دست دارند و ما هیچ گاه چنین جریان قاطع سرنوشت سازی را ندیده ایم. (۱)

هاشمی رفسنجانی در ادامه ضمن تبیین ناکامی های دشمن در دستیابی به اهداف خود در تجاوز به ایران، جبهه های جنگ را مرکز سازندگی انسان و رزمندگان اسلام را پشتوانه مستحکم اسلام خواند و در مورد دستاوردهای جنگ گفت: «کشور ما از آغاز جنگ واقعاً قوی تر شده و اقتصادش را سروسامان داده و در کشور نظم را برقرار کرده است و امروز در دنیا از جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک کشور نیرومندی که در مقابل همه ابرقدرت ها ایستاد و کمرش خم نشد نام برده می شود.» (۲)

رئیس مجلس شورای اسلامی سپس به کمک های همه جانبه دو ابرقدرت (شوروی و آمریکا) و اقمار آنها و نیز کشورهای حوزه خلیج فارس و مصر، سودان، اردن و یمن به عراق اشاره کرد و مقاومت ایران را در برابر تجهیزات گسترده عراق ستود. هاشمی رفسنجانی در پایان با اشاره به مصاحبه خبرگزاری فرانسه با نوجوان ایرانی اسیر در بند عراق، پاسخ وی را مشت محکمی بر دهان استکبار جهانی و رسانه های وابسته به آنان خواند. (۳)

حجت الاسلام ناطق نوری وزیر کشور نیز صبح امروز در سخنانی در مراسم بزرگداشت شهدای جنگ در وزارت کشور گفت: «ما براساس اصول مکتبمان خواهان جنگ نبوده و نیستیم، ولی برای مبارزه با تعدی و تجاوز و ستم و جهت دفاع از حقوق و سرزمین اسلامی مان هنگامی که جنگ از سوی ابرقدرت ها به ما تحمیل شد، ما مجبور شدیم که به دفاع بپردازیم.»

وی در ادامه با اشاره به ایجاد تحول در ارتش پس از انقلاب و بیان نمونه هایی از ایثارگری های رزمندگان در جبهه ها، به تشریح وضعیت نامناسب اقتصادی عراق پرداخت و اظهار کرد: «وضعیت اقتصادی عراق به گونه ای است که اگر جنگ در همین حال هم متوقف شود، این وضعیت، صدام را به سقوط خواهد کشاند. از سوی دیگر، ما قادریم با تکیه بر ذخایر ارزی خود جنگ را تا رسیدن به حقوق حقه خود سال ها ادامه دهیم.» وزیر کشور در بخش دیگری از سخنان خود به تقویت نظامی عراق از سوی فرانسه و تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به این کشور اشاره و تأکید کرد: «توطئه تحویل این هواپیماها در اراده ما در سرکوب متجاوز خلیج وارد نخواهد کرد.» (۴)

ص: ۷۶۸

۱- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- همان.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵.

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، صبح امروز برای شرکت در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد، تهران را به مقصد نیویورک ترک کرد.

وی قبل از عزیمت به نیویورک در مصاحبه ای در فرودگاه مهرآباد، اهداف شرکت در اجلاس مذکور را چنین اعلام کرد: «ما انتظار نداریم که این مجمع تصمیمی جدی و عملی در جهت رفع مشکلات جهانی بگیرد، اما حداقل خاصیت این گردهمایی ها شنیدن نقطه نظرات دیگران و اعلام نظرات جمهوری اسلامی ایران است.» (۱) وزیر امور خارجه ایران مسائل مورد بحث در مجمع عمومی سازمان ملل را مواردی نظیر فلسطین، لبنان، افغانستان، کامبوج، جنگ ایران و عراق، نامیبیا، صحرا، چاد، نیکاراگوئه، السالوادور، خلع سلاح، موضوع گرسنگی و اختلاف عمیق بین کشورهای صنعتی غربی و کشورهای فقیر و عقب نگه داشته شده برشمرد. در این سفر، معاون امور اقتصادی و بین المللی وزارت امور خارجه و چند تن از مدیران کل، رؤسا و معاونان ادارات سیاسی این وزارتخانه، ولایتی را همراهی می کنند. (۲)

ایرج توتونچیان معاون امور اقتصادی و بین المللی وزارت امور اقتصاد و دارایی، امروز در اجلاس سالانه بانک جهانی و صندوق بین المللی پول در امریکا به عنوان نماینده جمهوری اسلامی ایران سخنرانی کرد. تبیین دستاوردهای اقتصادی انقلاب اسلامی ایران، درخواست از بانک جهانی و صندوق بین المللی پول برای ایفای نقش سازنده تر در کمک به کشورهای مستضعف و بررسی علل مشکلات اقتصادی جهان مهم ترین محورهای سخنان توتونچیان در این اجلاس بود.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، توتونچیان در این سخنرانی ابتدا به بررسی علل مشکلات اقتصادی و آسیب های سیستم اقتصادی کنونی جهان و نیز تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم سیاست های اقتصادی کشورهای صنعتی بر کشورهای در حال توسعه پرداخت و سپس درباره نقش نرخ بهره و شناور بودن آن گفت: «شناور بودن نرخ بهره وام ها موجب می شود که کشورهای وام گیرنده در مقابل نوسانات اقتصادی کشورهای پیشرفته که

ص: ۷۶۹

۱- همان.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۲، ص ۳.

موجب تغییر نرخ بهره می شوند آسیب پذیر بوده و بر بار مالی دیون آنها افزوده و امور برنامه ریزی مالی و اقتصادی آنها مختل گردد.»

معاون امور اقتصادی و بین المللی وزارت اقتصاد سپس دستاوردهای اقتصادی انقلاب اسلامی را چنین تبیین کرد: «یکی از سیاست های مهم اقتصادی در زمینه پولی و بانکی جمهوری اسلامی ایران به وجود آوردن مقدمات پیاده کردن قانون حذف بهره بوده است. بدین ترتیب، نرخ بازدهی داخلی سرمایه که عامل واقعی تخصیص منابع مالی در سرمایه گذاری می باشد جایگزین نرخ بهره خواهد شد.» وی همچنین با اشاره به حرام بودن ربا در اسلام به نتایج اجرای طرح حذف بهره در ایران اشاره کرد و افزود: در سایه امنیت سیاسی و ثبات اقتصادی موجود، گام های ارزنده ای در راه استقلال و خودکفایی اقتصادی و صنعتی کشور برداشته شده است، به گونه ای که اولین برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی تدوین و به مرحله اجرا گذاشته شده است.

توتونچیان در مورد اجرای به موقع تعهدات مالی بین المللی ایران با وجود مشکلات جنگ گفت: «ایران تمامی بدهی های خود را در موعد مقرر پرداخت نموده است. علاوه بر آن، در جهت کمک به کشورهای نیازمند به منابع مالی، سررسید پرداخت قروض پاره ای از کشورها به جمهوری اسلامی ایران تغییر یافته و به آنها مهلت بیشتری داده شده است.» (۱)

وی در بخش دیگری از سخنان خود خواهان ایفای نقش سازنده تر بانک جهانی و صندوق بین المللی پول در کمک رسانی به کشورهای مستضعف شد و ضمن ارائه راهکارهایی برای بهبود شرایط اعطای وام به این کشورها گفت: «باتوجه به اجرای پروژه های زیربنایی ... کشورهای مستضعف، بانک جهانی می تواند از یک سیستم نرخ بهره ترجیحی براساس درجه زیربنایی بودن پروژه استفاده نموده و به این نوع پروژه ها، اعتبار بهره نازل تر اعطا نماید. فراهم آوردن زمینه های اعطای وام های بدون بهره طولانی مدت به کشورهای در حال توسعه از طریق افزایش منابع مالی مؤسسه بین المللی توسعه، اقدام مثبت دیگری است که از طریق اجرای به موقع تعهدات مالی کشورهای ذی ربط به این سازمان میسر و امکان پذیر است. گام مؤثر دیگر ... افزایش میزان حق برداشت مخصوص تخصیص یافته به کشورهای جهان است، اکثریت اعضا که مرکب از کشورهای جهان سوم هستند، هنوز نتوانسته اند در اداره امور این دو سازمان نقش فعال و مؤثری داشته باشند.» (۲)

۱

در پی سفر هیئت اقتصادی مجارستان به ایران، زمینه گسترش روابط و تعاملات اقتصادی بین دو کشور فراهم شده است. در این خصوص، امروز ارباد پولایی وزیر حمل و نقل مجارستان با نژادحسینیان وزیر راه و ترابری، احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه و مجتبی خسرو تاج معاونت بازرگانی خارجی وزارت بازرگانی ایران دیدار و گفت و گو کرد.

ص: ۷۷۰

۱- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۹.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

نژادحسینیان در دیدار با وزیر حمل و نقل مجارستان ضمن تشریح سیر رشد اقتصادی ایران پس از انقلاب اسلامی و تبیین سیاست نه شرقی و نه غربی جمهوری اسلامی ایران، پیشنهاد ایجاد چهار کارگروه در زمینه های حمل و نقل جاده ای، بنادر و کشتیرانی، راه آهن و تنظیم موافقت نامه برای گسترش روابط دو طرف را مطرح کرد. (۱) سپس وزیر حمل و نقل مجارستان به تشریح وضعیت حمل و نقل در کشورش پرداخت و با اظهار امیدواری در مورد گسترش همکاری ها براساس منافع طرفین، برای بازسازی ایران پس از جنگ قول مساعدت داد.

امروز همچنین در دیدارهای جداگانه وزیر حمل و نقل مجارستان با قائم مقام وزارت امور خارجه و معاونت بازرگانی خارجی وزارت بازرگانی ایران، دو طرف درباره گسترش روابط تجاری و اقتصادی گفت و گو و تبادل نظر کردند. مجتبی خسرو تاج در دیدار با ارباب پولایی خواستار اجرایی شدن تعهد مجارستان مبنی بر خرید ۲۵ میلیون دلاری کالاهای غیرنفتی از ایران شد. (۲)

۱

نخست وزیر و معاون بنیاد امور مهاجرین جنگ امروز در سخنانی، به ترتیب در مورد لایحه بسیج سازندگی و اقدامات بنیاد مهاجرین توضیحاتی دادند.

میرحسین موسوی نخست وزیر، در پایان جلسه هیئت دولت در گفت و گویی با خبرنگاران تصویب کلیات لایحه بسیج سازندگی را از جمله تصمیمات این جلسه اعلام کرد و گفت: بسیج سازندگی که زیر پوشش جهاد سازندگی قرار دارد، شامل نیروهای مازاد مشمول آموزش دیده ای می شود که دوران سربازی خود را با کارکردن در نقاط مختلف کشور به پایان برسانند. این افراد در این مدت مهارت های لازم را کسب کرده و ابزار کار نیز در اختیارشان قرار می گیرد. بعد از اتمام دوره نیز آنان می توانند در همان نقاط به زراعت و کارهای تولیدی بپردازند. مشمولان این طرح، زیردیپلم، دیپلم و فوق لیسانس خواهند بود و محور فعالیت آنان در روستاهاست. این لایحه را در هفته اول گشایش مجلس شورای اسلامی تقدیم مجلس می کنیم و امیدواریم با تعیین بودجه و فراهم شدن تشکیلات لازم، عملاً این طرح در سال ۱۳۶۳ آغاز شود. (۳)

امینی معاون بنیاد امور مهاجرین جنگ نیز در گفت و گویی به مناسبت پایان هفته جنگ، به تشریح فعالیت های این معاونت در طول سه سال گذشته پرداخت. وی در مورد بازگشت مهاجران و آوارگان جنگی به محل سکونت خود گفت: تاکنون شهرهای اهواز، دزفول، شوش، سوسنگرد، ملاشیه، حمیدیه و اندیمشک در استان خوزستان و شهرهای اسلام آباد، گیلان غرب، کانی گوهر، قلقله و باختران، در استان باختران شاهد بازگشت مهاجران به موطن خود بوده اند. در ایلام و روستاهای آن، بخش عمده ای از کار انجام شده است و در روستاهای آذربایجان غربی نیز با وجود حضور داشتن ضدانقلاب، نیروهای ما توانسته اند در نقاط حساس با فعالیت های خود گام های مؤثری در بازسازی این مناطق بردارند.

ص: ۷۷۱

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

امینی آمار افراد تحت پوشش این بخش را حدود یک میلیون و چهارصد هزار نفر اعلام کرد و از احداث اردوگاه های ساختمانی به جای اردوگاه های چادری و اقدام وزارت مسکن و شهرسازی به اعطای مسکن های خریداری شده و ساخته شده به آوارگان جنگی خبر داد^(۱).

۱

رسانه های جهان امروز ضمن انعکاس سخنان تهدیدآمیز دیروز رئیس جمهور ایران مبنی بر جلوگیری از ارسال کمک های نظامی به عراق از راه خلیج فارس، واکنش های صورت گرفته در برابر این اظهارات و احتمال تحقق تهدیدهای ایران، عراق و آمریکا در منطقه خلیج فارس را تحلیل و بررسی کردند.

رادیوهای بی بی سی، آمریکا و رادیوهای کشورهای حوزه خلیج فارس امروز سخنان روز گذشته رئیس جمهور ایران را در دیدار با دیپلمات های خارجی بازتاب دادند.^(۲)

رادیو صدای آمریکا در برنامه ای به بررسی ابعاد و زوایای واکنش وزارت امور خارجه ایالات متحده به سخنان دیروز رئیس جمهور ایران پرداخته و به نقل از سخنگوی این وزارتخانه گفت: «ایالات متحده هر گونه تلاشی را که از هر سو و صرفاً به منظور ایجاد اختلال در حق عبور کشتی های بی طرف [غیرمتخاصم] در جنگ ایران و عراق در آب های بین المللی خلیج فارس به عمل آید با نگرانی عمیق مورد توجه قرار خواهد داد.»^(۳)

سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا با اشاره به اهمیت آزادی آب های خلیج فارس و واکنش کشورش به نقض آن افزود: «آزادی کشتیرانی در خلیج فارس متضمن منافع پراهمیتی برای جامعه بین المللی است. ... اگر اصل آزادی کشتیرانی در خلیج فارس رعایت نشود علاوه بر اقدامات مقتضی که ایالات متحده معمول خواهد داشت، این کشور فوراً به مشورت و تبادل نظر با کشورهایایی خواهد پرداخت که ایجاد اختلال در کشتیرانی در خلیج فارس بر آنها بیشتر از سایر کشورها اثر خواهد گذارد.»^(۴)

رادیو صدای آمریکا در ادامه به هشدار آیت الله خامنه ای اشاره و اعلام کرد: «رئیس جمهوری ایران دیروز تهدید کرد اگر استفاده از بنادر عربی خلیج فارس برای تخلیه تسلیحات به مقصد عراق ادامه یابد، آن رژیم [برای] کشتیرانی در خلیج فارس محدودیت هایی در نظر خواهد گرفت. پیش تر نیز ایران تهدید کرده بود اگر جت های جنگنده فرانسوی سوپراتاندارد در اختیار عراق گذارده شود و این هواپیماها به تأسیسات صنایع نفت ایران حمله کنند، ایران تنگه هرمز را خواهد بست.»^(۵)

رادیو کلن نیز در تفسیری به طور جداگانه واکنش های احتمالی ایران، عراق و آمریکا را در قبال تحولات منطقه ارزیابی کرد. این رادیو در بررسی واکنش احتمالی جمهوری اسلامی، ابتدا

ص: ۷۷۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶، رادیو بغداد (فارسی)، ۶/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۹، رادیو بغداد (فارسی)، ۶/۷/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۵، رادیو صدای آمریکا، ۶/۷/۱۳۶۲.

به تقویت رزمی و زرهی ایران در محدوده تنگه هرمز و جزایر اطراف آن اشاره کرد و این اقدامات را جزء تدابیر پیشگیرانه این کشور در مقابل حملات هوایی عراق به تأسیسات تجاری و نفتی ایران بر شمرد و افزود: تعداد زیادی از نیروهای سپاه تحت مرکز فرماندهی [نوح] نبی در بندرعباس حضور دارند و معاون فرمانده نیروی زمینی نیز مسئولیت آن را برعهده گرفته است.» رادیو کلن در ادامه با اشاره به سخنان روز گذشته آیت الله خامنه ای گفت: «ایران احیاناً به تهدیدات خود تحقق خواهد بخشید.»

رادیوی مذکور سپس در ارزیابی مواضع آمریکا در قبال تحولات جاری خلیج فارس، با اشاره به تردید امریکایی ها درباره توان ایران برای بسته نگه داشتن طولانی مدت تنگه هرمز، احتمال مداخله آمریکا را در صورت انسداد تنگه هرمز دور از ذهن ندانست.

رادیو کلن در بخش دیگری از این برنامه و در تحلیل واکنش عراق، ضمن ابراز تردید درخصوص تحویل سوپراتانداردها و توانایی ایران در مقابله با آن افزود: عراق تهدیدات ایران را چیزی جز یک بلوف نمی داند و در فکر آن است تا از این سلاح ها علیه تجهیزات نفتی و همچنین نفتکش های ایران استفاده کند.^(۱)

در همین حال، خبرگزاری رویتر از بغداد گزارش داد: «عراق امروز اعلام کرد تهدید ایران مبنی بر محدود ساختن کشتیرانی در خلیج فارس بخشی از مبارزه این کشور به منظور جلوگیری از تحویل هواپیماهای فرانسوی سوپراتاندارد به عراق می باشد.» این خبرگزاری در ادامه با اشاره به هشدار ایران به کشورهای عربی افزود: «صرف نظر از عراق، کویت، عربستان، بحرین، قطر، امارات متحده کشورهای عربی هستند که از بنادری در خلیج فارس برخوردار هستند. ... انسداد تنگه هرمز علاوه بر آنکه زیان هایی در پی متوقف شدن صدور حدوداً روزانه هفت میلیون بشکه نفت از این تنگه را در بردارد ... می تواند به دخالت آمریکا که حفظ ایمنی کشتیرانی در خلیج فارس را متعهد شده است بینجامد.»^(۲)

روزنامه واشنگتن پست (چاپ آمریکا) هم در گزارشی به تهدید اخیر ایران در مورد بستن تنگه هرمز در واکنش به تداوم ارسال کمک های نظامی کشورهای منطقه به عراق اشاره کرد. این روزنامه همچنین با پرداختن به موضوع واگذاری احتمالی سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق و توانایی عراق در حمله به تأسیسات دریایی و نفتی ایران، درباره برهم خوردن موازنه قوا و امکان مداخله ابرقدرت ها نوشت: «هر حرکت تهدید آمیزی می تواند به درگیری ابرقدرت ها در منطقه منجر شود. آمریکا متعهد به بازنگه داشتن خطوط دریایی آبراه هرمز است.»

این روزنامه دلیل اصلی تهدید ایران به بستن تنگه هرمز را تصمیم اخیر فرانسه برای ارسال موشک های اگزوسه به عراق اعلام کرد و افزود: «به رغم اعتقاد ایران، اگزوسه بیشتر جنبه تهدید

ص: ۷۷۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، صص ۳۵ - ۳۴، رادیو کلن، ۶/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۴ - ۳، رادیو بغداد فارسی، ۶/۷/۱۳۶۲.

روانی دارد تا نظامی.» واشنگتن پست در ادامه به مانورهای نظامی ایران در طول هفته گذشته در آب های خلیج فارس و تمرکز قوای آن در این منطقه اشاره کرد. این روزنامه در پایان تحلیل خود با بیان تأثیرات منفی انسداد تنگه هرمز بر میزان صادرات کشورهای جنوب خلیج فارس، درباره آثار آن بر جریان صدور نفت عراق اضافه کرد: «با بسته شدن تنگه هرمز، عراق [تنها می تواند از طریق لوله نفتی ترکیه روزانه هشتصد هزار بشکه نفت به بنادر مدیترانه بفرستد.» (۱)

مجله ژون آفریک هم با درج مقاله ای به قلم بشیر بن یحمد با عنوان "قبل از طوفان" موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و تهدید ایران در بستن تنگه هرمز را بررسی کرده و مدعی شد که دو کشور برای اجتناب از هزینه های سنگین جنگ دریایی خاتمه نبرد هستند. نویسنده مقاله راه پایان دادن منازعه را انهدام تأسیسات نفتی دشمن و جلوگیری از صدور نفت به منظور به زانو درآوردن طرف مقابل و تسلیم آن دانسته و نوشته است: «ایرانی ها برای رسیدن به هدف های خود باید منطقه نفتی کرکوک در شمال عراق را تصرف کنند و آخرین خط لوله نفت عراق را مسدود نمایند. ... عراق تمام امید خود را به هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های اگزوسه بسته است که پاریس با تحویل آنها موافقت کرده است. ... این سلاح ها ... دولت بغداد را از قدرت ویرانگری تأسیسات ایران در جزیره خارک برخوردار خواهد کرد.» (۲)

ژون آفریک در مقاله دیگری با عنوان "فرانسه در جبهه عراق"، کمک های فرانسه به عراق را که در تغییر موازنه جنگ به نفع عراق نقشی تعیین کننده داشته، بررسی کرده است. نویسنده مقاله معتقد است که بحران مالی عراق در تصمیم گیری فرانسه برای حمایت علنی تر از عراق سهم بسزایی داشته است و پاریس برای اینکه بغداد قادر به پرداخت بدهی هایش باشد باید از شکست صدام جلوگیری کند. اما آنچه که می تواند این قرارداد را به مخاطره افکند بیشتر از ناحیه کشورهای عرب است، زیرا آنها نخستین قربانیان اقدامات تلافی جویانه ایران خواهند بود. از همین رو، نمی توان تهدیدهای تهران را مبنی بر ایجاد اختلال در جریان صدور نفت جدی نگرفت. (۳)

علاوه بر رسانه های مذکور، روزنامه کیهان نیز امروز ضمن بازتاب واکنش وزارت امور خارجه امریکا به هشدار دیروز رئیس جمهور ایران نوشت: «جمهوری اسلامی ایران نمی تواند بر کشتی های حامل کالاهای نظامی به مقصد عراق عنوان "کشتی های غیرمتخاصم" اطلاق نماید.» این روزنامه در تحلیلی دیگر این اقدامات را از یک سو گامی برای مشروعیت بخشی به تداوم ارسال کمک های نظامی و تسلیحاتی به عراق و از سوی دیگر، زمینه سازی امریکا برای حضور در خلیج فارس ارزیابی کرد. (۴)

ص: ۷۷۴

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۷/۷/۱۳۶۲، صص ۹ - ۷، رادیو صدای امریکا، ۶/۷/۱۳۶۲.

۲- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۰۶، ۱/۸/۱۳۶۲، صص ۱۴ - ۱۳، مجله ژون آفریک، ۶/۷/۱۳۶۲.

۳- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۰۲، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۹ - ۸، مجله ژون آفریک، ۶/۷/۱۳۶۲.

۴- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

طرح آتش بس لبنان همچنان متأثر از اختلافات گروه های لبنانی و حضور نیروهای خارجی است. مسئولان سیاسی ارشد جمهوری اسلامی ایران نیز حضور عناصر خارجی را مایه بی ثباتی داخلی لبنان و نقض آتش بس در این کشور می دانند.

اجلاس کمیته چهارنفره لبنان که به دلیل اختلاف نظر جناح های گوناگون در مورد محل تشکیل جلسه دو روز به تعویق افتاده بود، سرانجام امروز در ساختمان خالی یک بانک در جنوب شرقی بیروت برای یافتن راهکاری به منظور تحکیم و نظارت بر آتش بس سه روزه لبنان تشکیل شد. به گزارش خبرگزاری فرانسه از بیروت، این جلسه با شرکت نمایندگان ارتش لبنان، جبهه نجات ملی، نیروهای لبنانی مرکب از شبه نظامیان مسیحی راست گرا و جنبش امل برگزار گردید.^(۱) در بیانیه ای که پس از اجلاس این کمیته انتشار یافت، آمده است: مذاکرات برای تقویت آتش بس و خروج عناصر خارجی از کوهستان ها و استقرار ارتش در جاده ساحلی جنوب و بزرگراه بیروت - دمشق به عالیله متمرکز بوده است. این بیانیه از تماس های بیشتر خبر داده، اما اشاره ای به پیشرفت امور سیاسی نکرده است. به گزارش خبرگزاری فرانسه، مشکل مهم توافق بر سر حضور ناظران آتش بس همچنان در لبنان باقی است.^(۲)

از سوی دیگر خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد که وزیران امور خارجه انگلیس، امریکا، فرانسه و ایتالیا به عنوان چهار کشور تشکیل دهنده نیروهای بین المللی مداخله گر در لبنان، در مقر سازمان ملل متحد جلسه ای برگزار کرده و به این نتیجه رسیده اند که باید گروهی وابسته به سازمان ملل برای نظارت بر آتش بس در لبنان فوراً تشکیل شود، زیرا در صورت حضور نداشتن نیروهای خارجی، برخی طرف های درگیر آتش بس را نقض خواهند کرد.

این درحالی است که عبدالحلیم خدام وزیر امور خارجه سوریه، در نطقی در سازمان ملل خواستار خروج نیروهای غربی از لبنان شد و حضور آنها را تهدیدی خطرناک برای صلح و امنیت منطقه غرب آسیا توصیف کرد.^(۳)

گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس از کویت حاکی است: ولید جنبلاط رهبر دروزی های لبنان در مصاحبه ای با روزنامه کویتی القبس هشدار داد: «اگر گفت و شنودها با شکست روبه رو شود، ما بی پرو برگرد به اسلحه متوسل می شویم.» وی با ابراز خوش بینی محتاطانه در مورد مذاکرات آشتی ملی گفت: «ما به یک منشور راستین نیاز داریم که امنیت تمامی اتباع کشور را مقدس شمرده و در صورت امکان موجب امحای فرقه گرایی سیاسی شود.» وی افزود: «موافقت نامه ماه گذشته بین لبنان و اسرائیل که به ابتکار امریکا صورت گرفته است، باید مورد تجدیدنظر قرار گیرد.» جنبلاط تأکید کرد: «از آن بیم دارد که امین جمیل رئیس جمهور لبنان، بخواهد از آتش بس برای تحکیم مواضع خود که بر اثر شکست های ارتش لبنان از شبه نظامیان دروزی آسیب دیده است، استفاده کند.»^(۴)

ص: ۷۷۵

۱- همان، ص ۲۴.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۳- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۴- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

در همین حال، منابع نظامی لبنان دیروز فاش کردند که ارتش این کشور به ذخیره سازی تسلیحات و مهمات خود همچنان ادامه می دهد و قرار است به زودی تجهیزاتی را نیز از امریکا و ایتالیا تحویل بگیرد.

رادیو بیروت اعلام کرد: حدود ششصد چریک فلسطینی که چهل روز در محاصره نیروهای سوریه بودند، امروز وارد بندر طرابلس در شمال لبنان شدند. به گفته مقامات سازمان آزادی بخش فلسطین، نیروهای سوری از دوم مهرماه، چریک ها را وادار کردند مواضع خود را در دره بقاع ترک کنند و بعد آنها را در نزدیکی هرمل به محاصره درآوردند. این مقامات گفتند بیش از هزار چریک وفادار به یاسر عرفات در هرمل حضور داشتند که هنوز روشن نیست بر سر بقیه چه آمده است. یاسر عرفات معتقد است سوریه به موجب قرارداد مربوط به آتش بس کنونی دست به اخراج نیروهای فلسطینی از دره بقاع زده و این یک شرط قبلی برای آتش بس بوده است.^(۱)

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز امروز در مصاحبه ای با محکوم کردن مداخله کشورهای خارجی در لبنان با هدف تحمیل آتش بس گفت: «در لبنان تا خواست مردم تأمین نشود هیچ آتش بسی را به زور نمی توانند تحمیل کنند. اسرائیل جنوب لبنان را قبضه کرد و بعد حداد را هم به عنوان نوکر خودش در آنجا گمارد و دیدیم عملاً کاری نتوانست بکند و حرکات نظامی هم اوج گرفت. ... از طرفی، چهار کشور بزرگ دنیا در بیروت نیرو پیاده کردند و کشتی ها و ناوهای عظیم هواپیما بر آنها در نزدیکی منطقه لنگر انداختند. ... درحقیقت کشورهایی که نیروهای خود را در این منطقه پیاده کرده اند، باعث عدم ثبات و آرامش در لبنان شده است.»^(۲)

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران هم موضع ایران در قبال آتش بس لبنان را این طور تبیین کرد: «نظر ما به طور مشخص این است که مادام که متجاوز و اشغالگر، یعنی متجاوزان صهیونیست و مهاجمان چندملیتی، در لبنان هستند، مردم لبنان باید علیه این متجاوزان و اشغالگران بجنگند و تا جایی که ما استنباط کرده ایم، مردم لبنان چنین بنایی هم دارند.» ولایتی سپس درباره موضع سوریه درخصوص صلح لبنان اظهار کرد: «سوریه نیز خواستار تخلیه لبنان از اشغالگران و متجاوزان صهیونیست [بوده] ... و با حضور نیروهای مداخله گر چندملیتی مخالف است.»^(۳)

ص: ۷۷۶

۱- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۲- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵.

پس از حضور جداگانه فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه در قرارگاه خاتم الانبیای باختران به منظور بررسی وضعیت عملیات های دهانه شیلر و دربندیخان - که در طول ده روز گذشته به تغییراتی در طرح مانور این عملیات ها انجامید - امروز اولین جلسه مشترک سرهنگ صیاد شیرازی و محسن رضایی با حضور فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه خاتم الانبیای تهران (۱) برای دستیابی به نتیجه ای قطعی درباره سرنوشت اجرای عملیات والفجر ۴ و عملیات والفجر ۵ برگزار شد. این درحالی است که نیروهای قرارگاه مقدم حمزه (عملیات والفجر ۴) و قرارگاه نجف (عملیات والفجر ۵) از چند ماه پیش اقدامات خود را برای اجرای عملیات آغاز کرده اند، ولی تاکنون اجرای دو عملیات به دلایل مختلف به تعویق افتاده است و تداوم این جریان کاهش

ص: ۷۷۹

۱- این جلسه با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ سروری، سرهنگ قویدل رکن ۲ نجاجا، سرهنگ مفید، علی شمعخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، رحیم صفوی معاون عملیات ستاد مرکزی سپاه، حسین علایی و ابراهیم سنجقی در تهران برگزار شد.

غافلگیری و افزایش ضریب هوشیاری دشمن را در پی خواهد داشت. بنابراین، این جلسه نقش مهمی در تسریع اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ در منطقه غرب و شمال غرب دارد.

در این نشست مشترک فرماندهان ارتش و سپاه به بررسی کلیه راهکارهای موجود برای اجرای عملیات های مذکور پرداختند. ابتدا، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، گفت: در پی اشکالات پیش آمده در طرح عملیات ها و پیشنهادهای آقای شمخانی در مورد تغییر مانور، طرح جدیدی با کمک ایشان تهیه شده است. در ادامه جلسه، سرهنگ سروری ضمن جمع بندی پیشنهادها و تصمیمات کمیسیونی مرکب از واحدهای اطلاعات - عملیات و فرماندهان قرارگاه های عملیاتی غرب و رده جلوی شمال غرب، نتایج جلسات برگزار شده در مورد طرح های عملیاتی والفجر ۴ و ۵ را در قالب سه راهکار، بدین ترتیب مطرح کرد:

۱. اجرای قاطعانه طرح های عملیاتی والفجر ۴ و ۵ به طور کامل و هم زمان با یکدیگر و یا با اختلاف چند روز فاصله زمانی.

۲. حذف یکی از طرح ها به منظور اجرای کامل طرح دیگر (یا والفجر ۴ یا ۵).

۳. اجرای کامل یکی از طرح های مذکور و اجرای یک تک محدود در منطقه دیگری. (۱)

پس از آن، فرماندهان ارتش و سپاه با توجه به سه گزینه پیشنهادی، محاسن و معایب اجرای هر کدام از عملیات های دهانه شیلر و دربندیخان را جداگانه و به طور تخصصی بررسی کردند. (۲) در مجموع استنباط فرماندهان این بود که «اجرای عملیات به صورت کامل در یک منطقه و اجرای تک محدود در منطقه دیگر، بهترین راهکار موجود خواهد بود.» بر این اساس، حاضران در جلسه با مقایسه محاسن و معایب طرح های عملیاتی والفجر ۴ و ۵، اجرای کامل طرح عملیاتی والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر را منطقی تر دانسته و درباره اجرای محدود طرح عملیاتی والفجر ۵ در منطقه دربندیخان و متمرکز شدن آن بر عارضه حساس بمو به اتفاق نظر رسیدند. (۳)*

بر اساس طرح جدید عملیاتی غرب و شمال غرب، اجرای عملیات محدود والفجر ۵ در منطقه دربندیخان و همچنین اجرای کامل عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر بررسی و راهکارهای اجرای عملیات محدود والفجر ۵ چنین بیان شد:

۱. تصرف و تأمین سد دربندیخان و تداوم آن روی ارتفاعات بمو تا سر تک.

۲. تصرف و تأمین سد دربندیخان و اجرای عملیات تخریب روی سد.

۳. اجرای عملیات نامنظم و ایدایی روی تأسیسات سد دربندیخان و بازگشت به مواضع خودی.

ص: ۷۸۰

۱- سند شماره ۱۲۷۷۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی محاسن و معایب عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۱)، صص ۵ - ۱.

۲- مباحث تخصصی و تفصیلی فرماندهان ارتش و سپاه در بررسی محاسن و معایب سه راهکار پیشنهادی برای اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ در مناطق شیلر و دربندیخان در ضمیمه این گزارش آمده است.

۳- * فرمانده نیروی زمینی ارتش نیز معتقد بود: «ما مطمئناً به طور کامل عملیات شیلر را به دلیل کمبود نیروی آنجا، نمی توانیم اجرا بکنیم و این کمبود نیرو بایستی یک طوری تأمین بشود و فعلاً زمان مطرح است و باید حتماً از نیروی محور دربندیخان استفاده بکنیم. محور دربندیخان را هم به طور کامل نمی توانیم حذف کنیم...» (سند شماره ۱۲۷۷۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی محاسن و معایب عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۱)، ص ۸).

پس از بحث و تبادل نظر در مورد این راهکارها، سرانجام با اصرار فرمانده نیروی زمینی ارتش و اقلان و رضایت فرمانده کل سپاه راهکار اول در دستور کار قرار گرفت. بر این اساس قرار شد لشکر سیدالشهدا پس از تقویت با ۳ الی ۴ گردان به همراه لشکر ۳۰ ارتش در این منطقه عمل کند، به این ترتیب که یک تیپ قوی تر لشکر ۳۰ به طور مستقل وارد عمل شود و تیپ ضعیف تر آن در اختیار لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) قرار بگیرد. لشکر ۲۷ هم با سه گردان تقویت شود.

ادامه این نشست، به بررسی راهکارهای اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر اختصاص یافت. فرمانده نیروی زمینی ارتش درباره ترتیب و ترتب اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ گفت: «عملیات دربندیخان بایستی زمینه عملیات شیلر را فراهم کند.» فرمانده کل سپاه نیز افزود: «بین دو عملیات پنج روز کافی است؛ سریع و ضربتی می شود عمل کرد.»^(۱) با اصرار فرماندهان سپاه، در مورد اولویت عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر توافق حاصل شد، اما در مورد فلش های حمله این عملیات در منطقه عمومی دشت شیلر نظرهای متفاوتی وجود داشت. فرمانده کل سپاه با تأکید بر اینکه «این عملیات یک تک لورفته است، دشمن مواضعش را اصلاح کرده ... [و] تمام قرارگاه های دشمن در جاده شانه دری - سیدصادق است»، معتقد بود با انتقال لشکرهای آزادشده به محور سورن،^(۲) می توان عملیات را روی جاده شانه دری - سیدصادق (در منطقه ای میان دوله سور تا نزدیکی شانه دری)^(۳) گسترش داد. وی باتوجه به حجم گسترده امکانات و ادوات دشمن در پنجوین، عملیات در این منطقه را دشوار خواند و افزود: «ما پنجوین به بالا را حذف می کنیم، [لشکر] ۲۵ کربلا را می فرستیم کمک احمد کاظمی. سورن هم دو لشکر را از پایین بدهیم بگذاریم سورن عمل کنند، نیروهایشان مأموریتشان تمام شده، باید زودتر عمل بشود.» رضایی همچنین بر تعیین زمان مناسب، تأمین نیرو و غافلگیری دشمن در عملیات تأکید کرد.

با این حال، صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، ضمن موافقت با اولویت اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، بر ضرورت اجرای عملیات در منطقه پنجوین و سورن تأکید داشت. وی در این باره گفت: «ما هم به این معتقدیم. البته در محورهای دیگر باید دشمن را تهدید کرد. ... تک اصلی ادامه سورن و به طرف کانی مانگا و بانه است و اگر پنجوین گرفته بشود، دالان (شرق سورن) بمو مال ماست. تا ارتفاع پنجوین عمل نشود نمی توانیم روی ادامه سورن عمل کنیم.»^(۴)

ص: ۷۸۲

- ۱- همان، صص ۲۵ - ۷.
- ۲- طبق پیشنهاد محسن رضایی قرار شد «لشکرهای عاشورا و علی بن ابی طالب (ع) و دو سه گردان از لشکر نصر هم به شیلر بروند.» (سند شماره ۱۲۷۷۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۵).
- ۳- سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راویان قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲، ص ۹۰.
- ۴- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۲۰۷ - ۲۰۵.

نقشه

□

ص: ۷۸۳

فرمانده کل سپاه پس از اتمام جلسه مشترک فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه خاتم الانبیای تهران، بلافاصله برای گفت و گو با رده های عملیاتی عازم قرارگاه نجف شد.

در جلسه امروز فرماندهان سپاه (۱) در گیلان غرب، امین شریعتی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف و کاشانی مسئول مهندسی این قرارگاه، درباره شناسایی های نیروهای سپاه در محورهای جدید (۲)* به ویژه امکان احداث جاده های مواصلاتی در محور شاخ شمیران - بردکان گزارش دادند. هرچند این گزارش نشان می داد که «شاخ شمیران قابل جاده کشی است»، اما عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، همچنان بر ضرورت عمل سراسری روی ارتفاعات منطقه دربندیخان تأکید و عقیده داشت که اگر ارتفاعات بمو در دست دشمن باقی بماند، احداث جاده در دامنه شاخ شمیران امکان پذیر نخواهد بود. (۳)

در این نشست، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص)، بار دیگر با گلایه از کم توجهی فرماندهان به اجرای عملیات در منطقه دربندیخان به فرمانده کل سپاه گفت: باوجود تذکرات قبلی درباره رصد نیروهای خودی از سوی سپاه یکم عراق در کرکوک، نیروهای دشمن از پربیش به منطقه ما حساس شده و دست به اجرای عملیات چریکی و شناسایی زده اند. فرمانده کل سپاه در پاسخ، به نقل از فرمانده نیروی زمینی ارتش ضمن اعتراض به بی توجهی برخی نیروهای تدارکاتی لشکرهای ۲۷ و ۱۷ در رعایت جنبه های حفاظتی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، بر تنبیه نیروهای خاطی به شدت تأکید کرد. (۴)

در ادامه جلسه، پیشنهادهای مختلفی برای اجرای عملیات در منطقه عمومی دربندیخان مطرح شد که تأکید بیشتر آنها بر ارتفاعات منطقه بود. در این زمینه فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص)، به عنوان مهم ترین یگان عمل کننده قرارگاه نجف، با توجه به برتری دید و تیر ارتش عراق روی سد دربندیخان (۵) و حساسیت های اخیر دشمن به منطقه عملیاتی والفجر ۵، بر اجرای عملیات روی ارتفاعات تأکید کرد و گفت: ما درباره عملیات روی ارتفاعات منطقه دربندیخان بر سه ارتفاع

ص: ۷۸۴

۱- حاضران در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، کاشانی مسئول مهندسی قرارگاه نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، اکبر زجاجی معاون لشکر و طرح و عملیات لشکر ۲۷، سعید قاسمی اطلاعات - عملیات لشکر ۲۷، حاجی پور فرمانده تیپ عمار از لشکر ۲۷، رضا دستواره فرمانده تیپ ابوذر از لشکر ۲۷، عباس کریمی فرمانده تیپ سلمان از لشکر ۲۷، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر.

۲- * چهار روز پیش (۳/۷/۱۳۶۲) در پی حضور فرماندهی کل سپاه تغییراتی در طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان پدید آمد و حرکت جنوبی - شمالی (شاخ کیله به زمیناکوه) این عملیات به حرکت شرقی - غربی (شاخ شمیران به زمیناکوه) تغییر یافت.

۳- سند شماره ۱۲۷۷۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات های دربندیخان، بمو و بالامبو، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۳)، صص ۳ - ۱.

۴- همان، صص ۱۷ - ۱۵.

۵- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۱۷ - ۲۱۴.

متمرکز شدیم و محاسن و معایب عملیات در ارتفاعات زیمناکوه، بمو و شاخ خشیک را بررسی کردیم و «این نتیجه را گرفتیم که کلید سد، زیمناکوه و کلید زیمناکوه، بمو است و ارتفاع شاخ خشیک واسطه بین کلید سد و کلید زیمناکوه است. این هدف واسطه است؛ لذا اگر ما بمو را بگیریم، درحقیقت کلید زیمناکوه به دست ما آمده، چون بمو از نظر سطح مقطع حدود ۱ الی ۵/۱ کیلومتر از بقیه ارتفاعات جلو هست؛ یعنی عراق قادر است از بمو پشت همه این ارتفاعات را با دیده بان‌ش ببیند، مخصوصاً قله های ۱۸۴۸ و ۱۸۳۸ را می بیند، تمام عقبه ها را می بیند، لذا زیمناکوه کلید است و اگر عمل نشود کار دشوار می شود.» باوجوداین، فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) با بیان دشواری های عملیات والفجر ۵ به خصوص مشکلات پشتیبانی بر روی ارتفاعات، درمورد اجرای عملیات در دربندیخان ابراز تردید کرد.

محمدابراهیم همت که تأمین سایر ارتفاعات منطقه را منوط به موفقیت آمیز بودن عملیات در مناطق بمو، زیمناکوه و شاخ خشیک می دانست، ضمن تأکید مجدد بر لزوم اجرای عملیات در کل ارتفاعات منطقه به فرماندهی کل سپاه گفت: با توجه به وضعیت منطقه و پیوستگی ارتفاعات، عملیات باید به شکل سراسری اجرا شود، در غیر این صورت، بهتر است زمین بکر بماند تا بعدها با آزادسازی لشکرها، بتوان در سرتاسر آهنگران وارد عمل شد. در پایان، فرمانده لشکر ۲۷ با اشاره به حضور این یگان در اغلب مناطق غرب، آمادگی لشکرش را برای اجرای عملیات در همه محورها اعلام کرد(۱).

در جلسه غیررسمی دیگری که با حضور فرماندهان ارشد قرارگاهی و لشکری(۲) در قرارگاه نجف برگزار شد، ابراهیم همت باوجود مشکلات بیان شده، اعلام کرد که ما به تنهایی حاضریم با حذف زیمناکوه، روی ارتفاعات شاخ خشیک و بمو عمل کنیم. از سوی دیگر، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، معتقد بود عملیات باید از ارتفاعات زیمناکوه تا سمت راست شاخ خشیک و سمت چپ بمو اجرا شود و پس از آن، تک نیروهای خودی ادامه یابد، ولی فرمانده لشکر ۲۷ این راهکار را عملی نمی دانست. با طولانی شدن گفت و گوی فرماندهان درباره طرح مانور عملیات دربندیخان و تصمیم گیری برای اولویت بندی عملیات های مناطق دهانه شیر و دربندیخان، نتیجه گیری در این باره به جلسه صبح فردا (۸/۷/۱۳۶۲) موکول شد.(۳)

ص: ۷۸۵

۱- سند شماره ۱۲۷۷۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات های زیمناکوه، بمو، شیر و شاخ خشیک، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۴)، صص ۹ - ۱.

۲- در این جلسه محسن رضایی فرمانده کل سپاه، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر حضور داشتند.

۳- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۳۵ - ۲۱۱.

قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا به منظور کسب آمادگی های لازم برای اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه شیلر، جلساتی را با هدف بررسی وضعیت قرارگاه های تاکتیکی تحت امر خود در دستور کار قرار داده است.

براساس توافق اخیر فرماندهان ارتش و سپاه (در روز ۲۹ شهریورماه) درخصوص تعداد، منطقه و مأموریت کلی قرارگاه های مشترک پنج گانه تاکتیکی حمزه و همچنین نحوه ادغام نیروهای ارتش و سپاه، همه قرارگاه های تاکتیکی حمزه تا امروز مهلت داشتند اقدامات لازم (شناسایی، طرح مانور و تشکیل قرارگاه به صورت مشترک) را برای اجرای مأموریت خود در عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر انجام داده و برای ارائه گزارش آماده شوند. به همین دلیل امروز فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه به منظور ارزیابی وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ در منطقه بیرانکو سورن جلسه ای تشکیل دادند. (۱) - (۲)

در این جلسه، فرماندهان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (از سپاه) و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه (از ارتش)، که به عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ عهده دار اجرای عملیات در محور سورن می باشند، راجع به اقدامات انجام شده و مشکلات پیش روی یگان های مزبور گزارش دادند.

در ابتدا، حسین خرازی باتوجه به دو ماه حضور در جبهه مریوان به تشریح فعالیت های لشکر ۱۴ امام حسین (ع) برای آماده سازی مقدمات اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر پرداخت و سپس مشکلات یگان خود را در محور سورن بیان کرد. وی با اعلام اینکه جاده یکی از عناصر کلیدی منطقه سورن است، به احداث دو جاده توسط نیروهای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) اشاره کرد و گفت: یکی جاده چاله سبز است که به دلیل سنگی بودن زمین تا دامنه کوه بیشتر پیش نرفت و دیگری هم جاده ای است که از اول سورن تا خود خط الرأس باید ایجاد شود، اما در حال حاضر، تداوم احداث این جاده نیازمند تجهیزات مهندسی مثل بلدوزر، کمپرسور و ادوات تخریب است. خرازی با اشاره به نبود محور تدارکاتی مناسب روی سورن عقیده داشت تا مشکل جاده سورن حل نشود، نمی توان روی مانور این محور بحث کرد و در وضعیت کنونی، باید یک عملیات محدود در این محور اجرا شود.

وی کمبود وسایل تدارکاتی مورد نیاز برای تأمین نیروهای مستقر در منطقه را از مشکلات دیگر این یگان اعلام کرد و فراهم کردن قاطر و هماهنگی برای استفاده از بالگرد را راه حل این مشکل خواند.

فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) با اشاره به هوشیاری دشمن در سورن افزود: ارتش عراق از یک سو

ص: ۷۸۶

۱- در این جلسه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، سرهنگ امیریگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، سرگرد شقاقی رکن ۲ قرارگاه مقدم و سرهنگ شهریاری معاون تیپ ۲ لشکر ۲۱ حضور داشتند.

۲- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۹۱.

در تلاش است تا خود را به ارتفاعات سرکوب در منطقه و ارتفاعات مرزی در سورن نزدیک سازد و از سوی دیگر، می کوشد از طریق شناسایی زمینی و هوایی، وضعیت یگان های ما را در منطقه سورن ارزیابی کند. وی باتوجه به ملاحظات فوق، ضمن ابراز نگرانی درخصوص پدافند سمت چپ سورن به طرف دزلی، بر لزوم تأمین هرچه زودتر منطقه چپ سورن تا دزلی تأکید کرد. خرازی در این باره گفت: در صورتی که دشمن به ارتفاعات سورن و چاله سبز برسد کل منطقه مریوان و جاده های آن زیر دید و تیر دشمن قرار خواهد گرفت و دو سه گردان برای عقب زدن نیروهای دشمن لازم است.

وی در پایان نحوه ادغام نیروهای سپاه با ارتش و تأخیر استقرار ارتش در منطقه را از مشکلات دیگر قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ عنوان کرد و نظر فرماندهان ارتش را در مورد مکان احداث قرارگاه مشترک جویا شد (۱).

در ادامه جلسه، فرماندهان ارتش و سپاه درباره موضوعاتی از قبیل کمبود نیرو، محدودیت زمان، مشکلات پشتیبانی و مهندسی و... بحث و گفت و گو کردند. همچنین مسئولان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه، گزارشی از شناسایی های خود ارائه کردند و قرار شد تا هفته آینده طرح مانور قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ به طور مشترک تهیه و تکمیل شود.

در حال حاضر، به گفته علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، بر مبنای طرح قبلی، در مرحله اول لشکر ۱۴ روی ارتفاعات آزادی ۱ و ۲ عمل خواهد کرد و یک لشکر دیگر روی ارتفاع آزادی ۳ و لشکر دیگری نیز در سمت چپ کله اسبی وارد عمل خواهد شد. در مرحله دوم، یکی از لشکرهای فوق تنگه سورن را (از جناح چپ سورن) مسدود و یگان مأمور در آزادی ۳ عملیات را ادامه خواهد داد. باتوجه به تغییرات اخیر باید دوباره در مورد خط حد ها بحث و گفت و گو شود (۲).

گفتنی است امروز جلسه دیگری نیز در پادگان مریوان با حضور حسین خرازی، علی رضائیان، صالحی و علی فضلی به منظور بررسی وضعیت لشکر ۱۴ امام حسین (ع) برگزار شد. در این جلسه، فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) درباره میزان آمادگی یگان های تحت امر خود، خط حد آنها، جاده های احداث شده و اقدامات انجام شده برای اجرای عملیات به فرمانده قرارگاه مقدم حمزه گزارش داد. (۳)

ارتش عراق به منظور پیشگیری از حمله احتمالی ایران در منطقه عمومی دشت شیلر علاوه بر تلاش برای تصرف ارتفاعات سرکوب منطقه، اقدامات مهندسی و شناسایی های هوایی خود در این منطقه را افزایش داده است.

ارتش عراق که پس از تخلیه ارتفاعات شمال دهانه شیلر به منظور تثبیت خطوط پدافندی خود، همچنان تقویت نیرو و تحکیم پایگاه های خود در جنوب دهانه شیلر را در دستور کار دارد، در طول یک هفته گذشته، چندین بار برای نفوذ و تصرف ارتفاعات سورن اقدام کرده است که با هوشیاری نیروهای خودی تلاش دشمن سرکوب شده و عراقی ها پس از تحمل تلفات و خسارات، متواری شده اند.

ص: ۷۸۷

۱- سند شماره ۱۳۰۲۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مسائل قرارگاه حمزه یک در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۸)، صص ۲۰ - ۷.

۲- سند شماره ۱۳۰۲۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مسائل قرارگاه حمزه یک در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۲۹)، صص ۳۸ - ۱.

۳- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹۹ - ۸۶.

در این زمینه گزارش نیروهای خودی از منطقه دزلی حاکی است سحرگاه امروز یک گروهان دشمن به منظور شناسایی رزمی و آگاهی از استعداد نیروهای خودی، در محدوده سمت چپ دزلی و جنوب سورن(۱) از شیار بیاره و روی ارتفاعات کولی جان و کمانگر نفوذ کردند که با واکنش نیروهای خودی مواجه شدند و درگیری بین طرفین تا صبح ادامه یافت. در این حادثه ۸ تن از نیروهای عراقی کشته، ۱۵ تن زخمی و ۳ نفر نیز اسیر شدند. از نیروهای خودی هم یک تن شهید شد و ۲ نفر مجروح شدند.(۲)

قرارگاه حمزه در گزارشی اقدام اخیر ارتش عراق را چنین ارزیابی کرده است: «باتوجه به اینکه دشمن در بعضی مناطق کور است، نتیجتاً برای اینکه بتواند حرکات و جابه جایی نیروهای خودی را زیر نظر بگیرد، قصد تصرف مناطق سرکوب را دارد. گشتی های دشمن ... در منطقه بیشتر شده است و هدف دشمن از فرستادن گشتی های رزمی و شناسایی، گرفتن اسیر از نیروهای خودی جهت کسب خبر می باشد و نیز فعالیت های مهندسی دشمن در منطقه بیشتر شده است.»(۳)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا در گزارش دیگری در مورد افزایش اقدامات هوایی عراق در این منطقه آورده است: «هواپیماهای دشمن در طی دوره، عقبه نیروهای خودی را در منطقه پنجوین شناسایی و اطراف نیروهای خودی را بمباران کرده اند. ... دشمن درخواست نموده است که به وسیله هلیکوپتر مناطق و مواضع نیروهای خودی را شناسایی دقیق نمایند و در پی این درخواست هلیکوپترهای دشمن به صورت دو فروند، دو فروند در منطقه مشاهده گردیده است.» این گزارش تعداد گلوله های شلیک شده در منطقه پنجوین را ۱۲۰ عدد ذکر کرده و افزوده است: «در طی دوره، جابه جایی دشمن در مناطق و پنجوین بیشتر مشاهده شده است.»(۴)

در خصوص اقدامات مهندسی ارتش عراق نیز در گزارش قرارگاه حمزه آمده است: «فعالیت مهندسی دشمن در منطقه پنجوین مبنی بر ایجاد موانع و تحکیم مواضع و جاده سازی تجدید شده است و... ادامه دارد. نیروهای پیاده دشمن [در] اکثر میادین مین منطقه پنجوین در حال چک کردن مشاهده شده اند.» در این گزارش همچنین تأکید شده که ارتش عراق در بیشتر معابر وصولی منطقه پنجوین اقدام به حفر کانال و ایجاد موانع کرده است.(۵)

۱

امروز میزان حملات هوایی دشمن در مناطق نظامی و غیرنظامی قصر شیرین، سرپل ذهاب و نوسود و به طور مشخص در محدوده قرارگاه نجف، افزایش چشمگیری داشت.

طبق اعلام نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، امروز ۱۷ فروند هواپیمای عراقی مناطق سرپل ذهاب و مواضع یگان های لشکر ۸۱ زرهی باختران و قصر شیرین را بمباران کردند(۶) بر اثر

ص: ۷۸۸

۱- دزلی در قسمت جنوب مریوان و ارتفاع سورن در مرز مشترک ایران و عراق واقع شده است.

۲- سند شماره ۲۰۳۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، شماره ۷۷/ح/۱۱، ۵/۷/۱۳۶۲ الی ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳؛ و - سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۳۹؛ و - سند شماره ۱۴۶۶۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی حمزه سیدالشهدا، شماره ۷۸/ع/۱۱، ۷/۷/۱۳۶۲ الی ۸/۷/۱۳۶۲ ص

۳- سند شماره ۱۴۶۶۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ - ۲.

۴- سند شماره ۲۰۳۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۵- سند شماره ۱۴۶۶۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ - ۲؛ و - گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ص ۸۴.

۶- سند شماره ۱۱۳۷۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات داخلی نخست وزیری، شماره ۱۳۲، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

این حملات در منطقه شمال قصر شیرین، ۱۰ نفر شهید و ۳۸ نفر مجروح شدند.^(۱)

به نوشته روزنامه کیهان، ساعت ۱۰ صبح امروز، هواپیماهای عراقی به سرپل ذهاب حمله کردند. ۴ هواپیمای عراقی پس از پرواز در آسمان این شهر، با آتش پدافند هوایی نیروهای خودی مواجه شدند و به ناچار ۸ راکت خود را در روستای قلعه شاهین در اطراف سرپل انداختند. با هوشیاری و سرعت عمل نیروهای سپاه مستقر در پادگان سرپل ذهاب، ۲ راکت عمل نکرده، بلافاصله خنثی شد و ۲۰ تن از اهالی یک خانه نجات یافتند.^(۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی هم اعلام کرد: در پی تجاوز امروز هواپیماهای عراقی به محور گیلان غرب - سرپل ذهاب، که عملیات آسفالت آن در دست اجرا بود، یک خودروی غلطک آسیب دید و یک دستگاه خودرو هم منهدم شد و کار آسفالت این جاده نیمه تمام ماند.^(۳)

امروز همچنین در دو نوبت، به ترتیب ۴ و ۶ جنگنده عراقی مواضع نیروهای خودی را در منطقه تنگه کورک بمباران کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، در بمباران نخست، ۳ تن شهید و ۴ تن مجروح شدند و بمباران دوم نیز ۶ مجروح بر جای گذاشت. در این گزارش همچنین آمده است که ساعت ۱۶ امروز نیز بیش از ۲ اسکادران از هواپیماهای دشمن به شهرهای گیلان غرب و سرپل ذهاب حمله و مواضع نیروهای خودی را در ارتفاعات شانه نشین و دشت ذهاب به شدت بمباران کردند که بر اثر آن ۴۰ نفر شهید و ۸۵ تن مجروح شدند.

گفتنی است دشمن از روز گذشته بر شدت تجاوزات هوایی خود در مناطق قصر شیرین، سرپل ذهاب و نوسود افزوده است.^(۴)

۱

در پی گسترش حملات هوایی عراق به مناطق غیرنظامی ایران، امروز نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد نامه ای تسلیم دبیرکل این سازمان کرد. در این نامه آمده است: «بنا به اطلاع دولت متبوعم، احتراماً به اطلاع می رسانم که در تاریخ ۲۷ سپتامبر ۱۹۸۳، رادیو بغداد اعلام کرد که دولت بعث عراق قصد دارد حملات علیه اهداف غیرنظامی داخل خاک ایران را آغاز کند که ماهیت آن تدافعی نخواهد بود و صرفاً تأثیر منفی بر روحیه نظامی و سیاسی دشمن خواهد داشت. به طوری که تجربه نشان داده، این قبیل اعلامیه های نظامی عراق نشان دهنده قصد و نیت دولت آن کشور می باشد که بمباران اهداف مسکونی ایران را از سر گیرد و غیرنظامیان بی گناه را به قتل برساند و یا خانه ها و وسایل معیشتی آنها را از بین ببرد. این قبیل نگرش جنایتکارانه نسبت به غیرنظامیان ایران ویژگی اصلی رژیم حاکم بر عراق است و آن نگرشی است که تنها با بی تفاوتی مجامع بین المللی تقویت شده که رژیم عراق جنایات مکرری را علیه بشریت مرتکب شود.»^(۵)

ص: ۷۸۹

۱- سند شماره ۴۴۶۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس مرکز فرماندهی ستاد مرکز به قرارگاه خاتم الانبیا، ۷/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۴، ۸/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲.

۵- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد ۲، ترجمه محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، چاپ اول ۱۳۸۷، ص ۱۳۹.

عناصر ضدانقلاب در ادامه فعالیت های ایذایی خود در غرب و شمال غرب کشور، امروز در نقده، مریوان و قروه با نیروهای خودی درگیر شدند. واحد اطلاعات سپاه نقده گزارش داد: در پی حمله چته های هیز سیمکو افشین حزب دمکرات به پاسگاه ژاندارمری شاوله از توابع نقده (۱) این پایگاه پس از دو ساعت درگیری سقوط کرد و ۲۱ تن از نیروهای خودی شهید و حدود ۸۰ نفر نیز به گروگان برده شدند. پس از اطلاع نیروهای امنیتی، با تلاش سپاه نقده و نیروهای کمیته، پاسگاه دوباره به دست نیروهای خودی افتاد. در گزارش کمیته انقلاب اسلامی در مورد علت این حادثه آمده است: «تاکنون در منطقه آذربایجان غربی و کردستان چندین پاسگاه ژاندارمری به همین ترتیب مورد حمله ضدانقلاب قرار گرفته و هر بار نیز عده زیادی به اسارت گرفته شده اند. این حرکات جز با همکاری عواملی از داخل پایگاه ها و تنظیم برنامه حملات با ساعات استراحت و مرخصی برادران متعهد امکان پذیر نمی باشد؛ چنانچه [چنانکه] در حادثه فوق نیز هنگامی که اکثر برادران در مرخصی بوده و یا استحمام می کرده اند به پایگاه حمله شده است.» (۲)

در این درگیری ۳ قبضه تیربار ژ۳، یک قبضه تیربار کالیبر ۷۵، ۵۰ عدد نارنجک دستی، ۷۰ قبضه تفنگ ژ۳، ۳ قبضه خمپاره، ۲ دستگاه بی سیم، ۲ قبضه آر.پی.جی. ۷ و یک قبضه کالیبر ۵۰ به دست مهاجمان افتاد و ۲ خودروی ایفا و تویوتا نیز به آتش کشیده شد. علاوه بر این ۲ نفر از افراد بومی به شهادت رسیدند (۳) و ۲ تن از چته های دمکرات هم کشته شدند. (۴)

از سوی دیگر، قرارگاه حمزه نیز در گزارشی اعلام کرد: «حزب منحل دمکرات و منافقین و قصد دارند از چند محور به جاده سردشت - پیرانشهر و بانه و سردشت و مهاباد حمله کرده و جاده را ببندند.» (۵)

به گزارش شهربانی سنندج، امروز تعدادی از عوامل گروهک رزگاری به پایگاه رسالت واقع در محور دزلی - مریوان حمله کردند که با مقاومت نیروهای خودی، مهاجمان مجبور به فرار شدند. در این درگیری یک نفر از نیروهای پایگاه به شهادت رسید و ۴ نفر مجروح شدند. (۶)

امروز همچنین در جریان درگیری میان یک گروه هفتاد نفره از افراد ضدانقلاب با نیروهای جندالله قروه، در ۲۰ کیلومتری کامیاران در حوالی هل توشان، ۲ نفر از نیروهای خودی شهید شدند (۷)

در پی اقدامات اطلاعاتی نیروهای خودی در چند روز اخیر، شماری از عناصر ضدانقلاب در شهرهای مختلف کشور دستگیر شدند. ۲ تن از اعضای سازمان پیکار در شیراز، (۸) ۳ تن از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شهرهای گرگان (۹) تنکابن (۱۰) و تهران (۱۱) و همچنین یکی از مسئولان حزب دمکرات مریوان در کرج (۱۲) از جمله دستگیر شدگان بودند.

همچنین واحد مرکزی خبر به نقل از سپاه مهاباد اعلام کرد از اولین روز هفته جنگ تاکنون، ۱۵ تن از افراد گروهک های کومه له و دمکرات با تحویل دادن چندین سلاح ژ۳ و برنو خود را

ص: ۷۹۰

۱- سند شماره ۳۱۷۵۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه نقده به واحد اطلاعات منطقه ۱۱، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۱۸۰۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش روزانه کمیته انقلاب اسلامی، واحد اطلاعات ستاد مرکزی، شماره ۲۰، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- سند شماره ۳۱۷۵۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه پیرانشهر به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۹/۷/۱۳۶۲.

- ۴- سند شماره ۱۱۳۷۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۳، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.
- ۵- سند شماره ۱۴۶۶۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
- ۶- سند شماره ۳۲۹۱۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی سنندج به استانداری کردستان، ۹/۷/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۳۲۹۱۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی سنندج به استانداری کردستان، ۱۲/۷/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۱۱۳۷۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.
- ۸- سند شماره ۲۱۸۰۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۹، شیراز، ۶/۷/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۱۰۳۸۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه سپاه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱، گرگان، ۶/۷/۱۳۶۲.
- ۱۰- سند شماره ۱۱۳۷۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی سپاه، ۳/۸/۱۳۶۲، ص ۳، تنکابن، ۷/۷/۱۳۶۲.
- ۱۱- سند شماره ۲۱۸۰۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲، تهران، ۷/۷/۱۳۶۲.
- ۱۲- همان، ص ۱، تهران، ۷/۷/۱۳۶۲.

به سپاه مهاباد معرفی کرده اند. این گزارش حاکی است که در طول سه هفته گذشته تا دیروز، ۲۵ نفر از افراد فریب خورده تسلیم شده اند. (۱) امروز نیز یکی از افراد حزب دمکرات درحالی که ۴ قبضه اسلحه کلاش، ۵ قبضه خشاب یوزی و کلت کمری و ۲ عدد نارنجک دستی به همراه داشت، خود را به پایگاه چهارده شهید معرفی کرد. (۲)

۱

درحالی که جنگ عراق و ایران وارد چهارمین سال خود شده است، جمهوری اسلامی ایران همچنان از حمایت های مردمی در داخل و خارج از کشور برخوردار است. این پشتیبانی که به شیوه های گوناگون از جمله اعزام نیرو، ارسال کمک های نقدی و غیرنقدی، بازسازی مناطق جنگ زده و... انجام می شود، در هفته جنگ شکل خاصی به خود گرفته و نسبت به قبل افزایش یافته است.

به منظور کمک رسانی به جبهه ها، امروز نیروهایی در قالب یگان های رزمی و تخصصی از شهرهای شاهرود، (۳) مرند، همدان، خلخال، بروجرد، الیگودرز، ازنا، الشتر، خرم آباد، جهرم، لامرد، کارزین، شیراز، شهرکرد، گرمی، بروجن، قزوین، قائم شهر، بیرجند، گناباد و مشهد عازم مناطق جنگی شدند.

همچنین در طول روز گذشته و امروز، کمک های اهدایی مردم شهرهای زاهدان، ایلام، (۴) اصطهبانات، قمشه، منجیل، مسجد سلیمان، قائم شهر، گنبد کاووس، شهرکرد، ابرقو و چابکسر، (۵) به جبهه ها فرستاده شد. انجمن های اسلامی بازار و اصناف، (۶) انجمن اسلامی پلاستی ران، هیئت مدیره شرکت پارس خودرو، انجمن اسلامی شرکت کف (داروگر) تهران، بسیج انجمن اسلامی شرکت ایران ترانسفور ری، انجمن اسلامی کارکنان شرکت جنرال، انجمن اسلامی کارکنان کارخانجات فرنج و مه نخ قزوین، (۷) کارکنان سازمان صنایع دفاع خرمشهر، کارمندان شرکت ایران خودرو، ستاد مرکزی هیئت های هفت نفره واگذاری زمین سراسر کشور، کارکنان ماشین سازی تبریز، شرکت ساختمانی مانا تحت پوشش وزارت صنایع سنگین و سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران نیز هدایا و کمک های خود را به جبهه ها ارسال کردند. (۸)

کمک های نقدی و غیرنقدی مردم استان های خراسان، گیلان، مازندران، تهران، باختران، مرکزی، آذربایجان غربی، زنجان، کهگیلویه و بویراحمد، اصفهان، همدان، یزد، فارس، سمنان، لرستان و شهرهای بندرعباس، کرمانشاه، ارومیه و... هم به جبهه ها ارسال شد. (۹)

جمعی از زنان مسلمان عراقی مقیم امارات متحده نیز ۷ هزار درهم وجه نقد و ۴۷ قطعه طلا و جواهر و دو تن از بانوان شیعه عربستان سعودی مقیم امارات متحده مقداری وجه نقد و طلا برای کمک به نیروهای جمهوری اسلامی ایران در جنگ با عراق اهدا کردند.

در همین حال، سپاه پاسداران نیز امروز با انتشار اطلاعیه ای از نیروهای متخصص برای شرکت در جبهه ها دعوت کرد. (۱۰)

علاوه بر حمایت های مردمی، نهادها و ارگان های دولتی و غیردولتی هم به منظور پشتیبانی از

ص: ۷۹۱

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- سند شماره ۳۵۱۶۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه ارومیه به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۴- همان.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۶- همان، ص ۲.

۷- همان، ص ۱۶.

۸- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۱.

۹- روزنامه کیهان، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۶.

۱۰- روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

رزمندگان در جبهه های نبرد و نیز بازسازی مناطق جنگ زده اقداماتی را در دست اجرا دارند. در همین زمینه امروز مسئولان برخی از نهادهای مذکور در مصاحبه هایی به تشریح اقدامات حمایتی خود از جبهه ها پرداختند.

محمدنبی حبیبی استاندار تهران، به مناسبت هفته جنگ، در گفت و گویی عملکرد ستاد معین بازسازی خرمشهر را تشریح کرد. وی یادآور شد این ستاد، که با همکاری مردم تهران و زیر نظر آیت الله خامنه ای امام جمعه تهران، از تاریخ ۸/۱۰/۱۳۶۱ شروع به کار کرده، از بدو تأسیس تا اول شهریور امسال، ۱۰۰۰ نفر از افراد داوطلب را برای بازسازی خرمشهر به این شهر اعزام کرده است. وی در ادامه، گزارش مفصلی درباره کمک های مردم تهران به جبهه ها ارائه کرد. (۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از مسئول ستاد اعزام مبلغ دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم گزارش داد: این ستاد تاکنون بیش از ۷ هزار روحانی را به جبهه ها اعزام کرده که از این تعداد، ۴۰۰ تن شهید و صدها تن دیگر نیز مجروح شده اند. مسئول این ستاد همچنین خاطرنشان کرد: روحانیت ضمن نبرد در کنار رزمندگان، وظیفه اصلی اش اجرای برنامه های ارشادی و تبلیغی برای رزمندگان است و با همت برادران روحانی و همکاری واحدهای آموزش عقیدتی - سیاسی سپاه در جبهه ها، برنامه های تدریس قرآن، عقاید، نهج البلاغه، تفسیر، زبان عربی و مسابقات قرائت و حفظ قرآن و حدیث در سطح بسیار خوبی اجرا می شود. وی در مورد نحوه اعزام مبلغ به جبهه نیز گفت: همه طلاب به نوبت اعزام جبهه می شوند و اکنون هفتمین گروه در سال ۱۳۶۲ به جبهه ها اعزام شده اند. (۲)

احمد متمنی معاون سازمان انتقال خون کشور هم در مصاحبه با روزنامه کیهان به تشریح نقش این سازمان در جنگ پرداخت و گفت: در طول سه سال جنگ، ملت ایران قریب به ۹۵۸,۰۹۵,۱ واحد خون به سازمان انتقال خون اهدا کرده اند که پس از تصفیه و پالایش در اختیار رزمندگان قرار گرفته است. وی با اشاره به استقبال بی نظیر مردم برای اهدای خون هم زمان با شروع جنگ افزود: این سازمان در شهر اهواز دارای پایگاه منطقه ای است و در شهرهای خط مقدم پایگاه های اقماری راه اندازی شده است. متمنی در بخش دیگری از سخنانش درباره انواع فراورده های خونی اظهار کرد: در حال حاضر، در سازمان انتقال خون ایران بیش از ۲۷ نوع فراورده از خون و پلاسما به دست می آید. (۳)

۱

پس از گذشت چند ماه از موفقیت نیروهای ایران در عملیات های والفجر ۲ و ۳، گزارش هایی از برکناری یا اعدام فرماندهان سپاه یکم و دوم عراق منتشر شده است. به نوشته هفته نامه الجهاد، در پی موفقیت های اخیر نیروهای ایرانی در جبهه های نبرد، صدام حسین در اقدامی سرلشکر سالم العلی فرمانده سپاه دوم عراق - که در زمان اجرای عملیات والفجر ۳ فرماندهی

ص: ۷۹۲

۱- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۹.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۹.

نیروهای عراقی را در منطقه مهران بر عهده داشت - و سرلشکر فارش الحیاوی فرمانده سپاه یکم مستقر در منطقه شمال عراق را از سمت های خود برکنار و سرلشکر هشام صباح الفخری فرمانده سپاه چهارم عراق مستقر در جبهه العماره را به سمت فرماندهی سپاه یکم و سرلشکر ضیاء فرمانده اسبق سپاه هشتم عراق را به سمت فرماندهی سپاه چهارم منصوب کرد.^(۱)

۱

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران که به منظور شرکت در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک به سر می برد، امروز در محل اقامت خود با وزیر امور خارجه ژاپن دیدار کرد.

در این دیدار، وزیر امور خارجه ژاپن ضمن تمجید از اقدام جمهوری اسلامی در مهار کردن یکی از چاه های نفتی نوروز، علاقه مندی دولت متبوع خود را به توسعه و تحکیم روابط با ایران ابراز کرد. ولایتی نیز با استقبال از گسترش روابط فی مابین خواستار پیگیری طرح راه اندازی و تکمیل پروژه پتروشیمی ازسوی دولت ژاپن شد.^(۲)

۲

باوجود ناکامی های نظامی عراق در جنگ با ایران، روند تحرکات دیپلماتیک برای گسترش مناسبات عراق با سایر کشورها در سطوح منطقه ای و بین المللی به منظور برهم زدن موازنه سیاسی و اقتصادی به نفع این کشور همچنان ادامه دارد.

امروز صدام حسین رئیس جمهور عراق در بغداد با فرستاده شخصی نخست وزیر ژاپن و این ناکایاما مشاور وزیر امور خارجه این کشور دیدار کرد. در این ملاقات ضمن بررسی مناسبات دوستی موجود میان عراق و ژاپن و زمینه های همکاری دو کشور در ابعاد مختلف، درباره جنگ ایران و عراق، مسائل مربوط به امنیت خلیج فارس و زمینه های همکاری میان عراق و ژاپن برای برقراری صلح در منطقه نیز گفت و گو و تبادل نظر شد.^(۳)

یک روزنامه تونسسی امروز ضمن اشاره به تلاش برخی کشورهای منطقه به ویژه کویت، برای عادی سازی روابط میان سوریه و عراق، نوشت: «اختلافات جاری بین سوریه و عراق نه تنها تأثیر منفی بر روی دو کشور مزبور دارد، بلکه به دلیل وزنه سیاسی و استراتژیکی بودن این دو کشور در جهان عرب لطمه اختلافات آنها متوجه کل جهان عرب نیز می شود ... بدون عراق و سوریه، جهان عرب نمی تواند با مشکلات جاری مقابله کند.»^(۴) این در حالی است که روز گذشته عبدالرازق الکندری سفیر کویت در دمشق، از تلاش های گسترده کشورش جهت عادی سازی روابط میان سوریه و عراق خبر داده بود.^(۵)

هفته نامه الکفاح العربی (چاپ لبنان) نیز در شماره اخیر خود از تلاش رژیم عراق برای همگام شدن با سیاست های امریکا در منطقه خبر داد. عصمت کتانی معاون وزیر امور خارجه عراق، در سفر اخیر خود به نیویورک با اشاره به اقدامات دولت متبوع خود در اخراج

ص: ۷۹۳

۱- همان، ص ۲۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۳.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۶، رادیو بغداد، ۷/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۴، ۸/۷/۱۳۶۲، ص ۳۵، تونس - خبرگزاری کویت، ۷/۷/۱۳۶۲.

۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۳، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۲۵، کویت - خبرگزاری قطر، ۶/۷/۱۳۶۲.

فلسطینی ها از خاک لبنان و از سرگیری و توسعه روابط بغداد با قاهره، توجه مقامات امریکایی را به همسویی بغداد با مواضع واشنگتن جلب کرده است. (۱)

از سوی دیگر، خبرگزاری رویتر به نقل از دفتر نخست وزیر انگلیس اعلام کرد: طه یاسین رمضان معاون نخست وزیر عراق، در تاریخ پنجم تا هفتم اکتبر (۱۳ الی ۱۵ مهر) برای دیداری رسمی به انگلیس سفر خواهد کرد. در این سفر قرار است رمضان با مارگارت تاچر نخست وزیر و سرجفری هاو وزیر امور خارجه انگلیس، دیدار و درمورد جنگ ایران و عراق گفت و گو کند. وزرای بازرگانی و نفت عراق نیز، یاسین رمضان را در سفر به انگلیس همراهی خواهند کرد. (۲)

۱

در آستانه چهارمین سال تهاجم عراق به ایران، وضعیت اقتصادی عراق به دلیل هزینه های هنگفت جنگ، به شدت وخیم و بحرانی می باشد، طوری که مقامات این کشور مجبور به اتخاذ تصمیماتی برای خروج از بحران شده اند.

یکی از کارشناسان برجسته صندوق بین المللی پول در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی در واشنگتن، درباره وخامت اوضاع اقتصادی عراق گفت: ذخایر ارزی عراق از ۳۶ میلیارد دلار قبل از شروع جنگ با ایران، اینک به حداکثر ۶ میلیارد دلار کاهش یافته است. وی خاطرنشان کرد: «در سال ۱۹۷۹، عراق حدود ۵ درصد نفت جهان را تأمین می کرد و دومین تولیدکننده نفت اوپک و پس از شوروی، امریکا و پادشاهی عربستان سعودی چهارمین تولیدکننده نفت جهان به شمار می رفت و تولید روزانه این کشور تا مرز ۷/۳ میلیون بشکه نیز می رسید، اما اینک ... کل تولید آن حداکثر ۷۰۰ هزار بشکه در روز است و در حال حاضر به دلیل نابودشدن ترمینال های نفتی عراق در خلیج فارس، صادرات نفتی عراق به خطوط لوله از طریق ترکیه محدود شده است.» (۳) برآورد کلی نشان می دهد «عراق در سال ۱۹۸۲، دارای ۲/۴ میلیارد دینار درآمد و ۸/۸ میلیارد دینار هزینه بوده است. در این رابطه، اکثر قریب به اتفاق طرح های عمرانی متوقف شده و فقط اجرای طرح هایی که نیمه تمام است و اهمیت حیاتی دارد تا حدودی ادامه دارد. ... پیش بینی می شود عراق با صدور ۷۰۰ هزار بشکه در روز طی سال ۱۹۸۳، درآمدی حدود ۵/۷ میلیارد دلار طی این سال داشته باشد.» (۴) گفتنی است که میزان استقراض این کشور از بانک ها و دولت های خارجی بسیار افزایش یافته، طوری که در طول سال ۱۹۸۳، عراق حدود ۶۲۰ میلیون دلار وام از بازارهای اروپایی و ۴۴۰ میلیون دلار اعتبار از امریکا دریافت خواهد کرد. (۵)

این کارشناس با تأیید اخبار روزنامه های معتبر بین المللی درباره اوضاع نابسامان اقتصادی عراق افزود: بررسی های صندوق بین المللی پول مؤید این است که عراق در یک تنگنای واقعی اقتصادی قرار دارد و آینده اقتصادی این کشور اصلاً روشن نیست. (۶)

روزنامه نیجرین هرالده (چاپ نیجریه) نیز در شماره اخیر خود درباره وضعیت اقتصادی عراق نوشته است: «نرخ تورم در عراق ۵۰ درصد می باشد. ... ذخیره ارزی عراق که در اوایل

ص: ۷۹۴

۱- روزنامه اطلاعات، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۴، ۸/۷/۱۳۶۲، صص ۳۱ - ۳۰، خبرگزاری رویتر، ۸/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۶، ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۲۲ - ۱۸، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲.

۴- همان.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۵.

جنگ ۳۰ میلیارد دلار بود به ۴ میلیارد دلار کاهش یافته است و رژیم عراق ۴۶ میلیارد دلار به همسایگان خود در خلیج فارس بدهکار است.» (۱)

در همین حال، دولت عراق سلسله اقداماتی را به شکل مستقیم و غیرمستقیم برای رهایی از این وضعیت در پیش گرفته است. در این باره خبرگزاری رویتر از امان گزارش داد: علی دجانی مدیر اتاق صنایع پادشاهی اردن، اعلام کرده است که وزارت بازرگانی عراق از شرکت های اردنی خواسته است تا در قبال هر یک صد دلار کالایی که عراق از آنان خریداری می کند، آنان نیز معادل ۳۵ دلار از بهای آن را به صورت کالای عراقی دریافت کنند. باقی دیون عراق نیز به صورت اوراق اعتباری - که حامیان این کشور آنها را تضمین می کنند - پرداخت خواهد شد. (۲)

۱

روزنامه وال استریت ژورنال در شماره امروز خود به موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق پرداخته و احتمال عملی شدن تهدید ایران به بستن تنگه هرمز و واکنش آمریکا به این امر را مورد بررسی قرار داده است.

این روزنامه در مقاله ای با عنوان "فرانسه تقاضای آمریکا را مبنی بر عدم تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق رد کرده است" نوشت: به نظر تحلیل گران آمریکایی، ممکن است با این عمل درگیری ایران و عراق گسترش یافته و حمل و نقل نفت در خلیج فارس با خطر مواجه شود. این درحالی است که مقامات فرانسه از انجام گفت و گوی معقول در این زمینه اجتناب می کنند.

وال استریت ژورنال همچنین احتمال انسداد تنگه هرمز از سوی ایران و استفاده عراق از هواپیماهای سوپراتاندارد برای انهدام تأسیسات نفتی خارک را ضعیف ارزیابی کرد و با محتمل شمردن اقدامات پیشگیرانه آمریکا برای حفظ امنیت خلیج فارس به هر نحو ممکن، افزود: «در هر صورت، حکومت ریگان مشاوره با هم پیمانان خود به منظور امکان جواب گویی به عمل مزبور [بستن تنگه هرمز] را آغاز کرده ... است. این طرح ها شامل اسکورت نظامی نفتکش ها ... توسط ناوهای دریایی غربی ... می شود.» این روزنامه در ادامه به حرکت ناو جنگی هواپیما بر "رنجر" آمریکا به خلیج فارس و اعزام ناو هواپیما بر "اینونسیبل" انگلیس به اقیانوس هند، اشاره کرد (۳)

وال استریت ژورنال در مورد ابعاد و پیامدهای بسته شدن تنگه هرمز نوشت: «به عقیده کارشناسان انرژی، حتی چند شلیک گلوله به تانکهای نفت در خلیج فارس می تواند به بسته شدن خلیج [فارس] منجر شود، زیرا در چنان شرایطی نرخ بیمه تانکهای نفتکش به سرعت سیر صعودی پیدا خواهد کرد و ... نتیجه آن کاهش عرضه نفت و ترقی قیمت ها خواهد بود.» این روزنامه در ادامه از نظر مقامات آمریکایی، واکنش احتمالی ایران به نفتکش ها را کم تأثیر ارزیابی کرد. وال استریت ژورنال در پایان یادآور شد: «این احتمال وجود دارد که فرانسه برای تأخیر در تحویل هواپیماها راهی پیدا کند.» (۴)

ص: ۷۹۵

- ۱- روزنامه کیهان، ۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.
- ۲- همان.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۶، ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۰، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲.
- ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۴، ۸/۷/۱۳۶۲، صص ۳۹ - ۳۷، رادیو آمریکا، ۷/۷/۱۳۶۲.

رسانه های خبری امروز تفاسیر مختلفی درباره تعویق تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق منتشر کرده و تهدیدهای اخیر مقامات ایران و نیز مخالفت متحدان فرانسه را از دلایل اصلی این تصمیم برشمردند.

خبرگزاری رویتر از لندن در این باره گزارش داد: «دیپلمات ها و تحلیل گران نظامی غرب امروز گفتند که ظاهراً فرانسه تحویل ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد را به عراق به دلیل مخالفت های بین المللی به تعویق انداخته است. ... دیپلمات های غرب عقیده دارند این تأخیر بیشتر به دلیل سیاسی است تا فنی و می گویند دولت فرانسه به واسطه عکس العمل متحدین غربی این کشور و همچنین ایران در مورد این معامله عقب نشینی کرده است. ... متحدان فرانسه از جمله انگلیس و آمریکا به دولت پرزیدنت فرانسوا میتران گفته اند که آنها تحویل سوپراتانداردها به عراق را موجبی برای تشدید جنگ تلقی می کنند و این چیزی است که غرب باید از آنها خودداری کند. ... دیپلمات های غربی در عین حال معتقدند مسئله تحویل سوپراتانداردها نه تنها با مشکل مخالفت نزدیک ترین متحدان فرانسه، بلکه همچنین با عکس العمل ناخوشایند ژاپنی ها و حتی بعضی از کشورهای عربی روبه رو شده است. ... ژاپنی ها به مانند امریکایی ها ... معتقدند چنین مسئله ای تأثیر غیرقابل انکاری بر روی قیمت های نفت علی رغم اشباع فعلی بازار خواهد داشت.» (۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از مطبوعات امروز لندن اعلام کرد: «فرانسه سرگرم تهیه طرح جدیدی برای بازگشودن لوله نفت عراق از خاک سوریه [است] که از آغاز جنگ توسط سوری ها بسته می باشد. عراقی ها در ازای این خدمت اقتصادی عظیم، موافقت خواهند کرد که از درخواست خود برای ارسال سریع پنج هواپیمای جنگنده بمب افکن سوپراتاندارد مجهز به موشک های اگزوست چشم پوشی کنند.» این خبرگزاری در ادامه از تلاش های اخیر وزیر امور خارجه فرانسه برای برقراری تماس با نمایندگان عراق، سوریه و عربستان سعودی در اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل خبر داده و ضمن اشاره به فشارهای اخیر هم پیمانان غربی فرانسه (به خصوص آمریکا و انگلیس) برای وادار ساختن این کشور به تجدیدنظر در تصمیم خود، درباره نگرانی مقامات فرانسوی از وضعیت بازپرداخت بدهی های عراق آورده است: «فرانسه از این معامله استفاده های عمده ای خواهد برد. ... فرانسه اکنون می ترسد که چنانچه جنگ در بن بست بماند و عراق فقیرتر گردد سقوط صدام باعث شود که وام های عراق به فرانسه به طور دائم پرداخت نشده بماند.» (۲)

این اقدامات در حالی است که رادیو هلند به نقل از آریل شارون وزیر دفاع سابق رژیم صهیونیستی - که در حال حاضر سرگرم دیدار خصوصی از فرانسه می باشد - اعلام کرد که دولت یهود بنا به ابتکارات ویژه خود به کشورهایمانند عراق یا ایران اجازه نخواهد داد به سلاح های مدرن دست یابند. (۳)

ص: ۷۹۶

۱- همان، صص ۷-۵، لندن - خبرگزاری رویتر، ۷/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۸-۷، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۷/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۹/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲-۱۱، رادیو هلند، ۷/۷/۱۳۶۲.

خبرگزاری رویتر گزارش داد: امروز سفیر سوریه در لندن ضمن اعلام حمایت از گروه های اسلامی لبنان که در حال مبارزه با دولت قانونی این کشور می باشند، گفت: «چنانچه یک دولت تازه ملی تشکیل [شده] در لبنان، که نماینده تمامی مردم این کشور باشد، از سوریه بخواهد که خاک آن کشور را ترک کند سوریه این کار را خواهد کرد. ... نه سوری ها، بلکه خود لبنانی ها هستند که می کوشند دولت کنونی را منهدم کنند.» (۱)

این درحالی است که یاسر عرفات رئیس سازمان آزادی بخش فلسطین، در مصاحبه ای که امروز در روزنامه تونسسی لاپرس منتشر شد، گفت و گوهایی آتش بس لبنان را بی نتیجه خواند و درباره اختلافات این سازمان و سوریه گفت: «تمامی تلاش هایی که به منظور دست یافتن به تفاهم سوریه و ساف [انجام گردیده] با شکست روبه رو شده است، زیرا سوری ها سعی دارند نقش این سازمان را کاهش دهند.» وی اقدام سوریه در محاصره نیروهای فلسطینی در دره بقاع را تلاش برای نابود کردن سازمان مقاومت فلسطین و ایجاد یک سازمان آزادی بخش فلسطینی دیگر عنوان کرد. (۲)

در آستانه برگزاری اجلاس سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، یک روزنامه کویتی مدعی شد مقامات امنیتی قطر موفق به کشف توطئه ای با هدف منفجر کردن محل تشکیل این نشست در دوحه شده اند. گفتنی است از یک هفته پیش شایعات فراوانی در مورد احتمال توطئه برای جلوگیری از برگزاری این اجلاس مطرح شده بود. (۳) روزنامه کویتی الانباء در شماره امروز خود ادعا کرد توطئه ای که توسط نیروهای امنیتی قطر کشف شده است از سوی ایران با همکاری یکی از کشورهای عربی منطقه به منظور انهدام محل برگزاری اجلاس سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در دوحه طرح ریزی شده بود. این روزنامه با اشاره به اینکه اجلاس مذکور هفتم ماه آینده میلادی در دوحه آغاز خواهد شد، افزود: دست اندرکاران این توطئه دستگیر شده اند. (۴)

رئیس جمهور امروز در جمع نیروهای گشت های ثارالله و القارعه بر اهمیت نقش این واحدها در مقابله با ضدانقلاب تأکید کرد. نخست وزیر نیز در دیدار با رزمندگان قرارگاه کربلا آنان را الگوی جامعه اسلامی خواند.

ظهر امروز جمعی از نیروهای گشت ثارالله و القارعه به مناسبت اولین سالگرد تشکیل گشت ثارالله منطقه ۱۰ کشوری با آیت الله خامنه ای دیدار کردند. در این دیدار، رئیس جمهور در سخنانی با اشاره به نقش قدرت های بزرگ مانند امریکا و شوروی در ایجاد گروه های مسلح غیرقانونی و

ص: ۷۹۷

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۴، ۸/۷/۱۳۶۲، ص ۳۳، لندن - خبرگزاری رویتر، ۷/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۳۴ - ۳۳، تونس - خبرگزاری فرانسه به نقل از روزنامه تونسسی لاپرس، ۷/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۲۵، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۷/۷/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۵۳، رادیو عمان، ۷/۷/۱۳۶۲.

ضدانقلاب داخلی در ایران گفت: «گروهک‌هایی که در ایران خودنمایی می‌کردند، کسانی نبودند که قدرت مقابله با حرکت عظیم مردمی را داشته باشند. ... در میان اعضای همین گروه‌ها آن قدر دودستگی و دشمنی وجود داشت که برای نابودی آنها کافی بود، ولی تنها چیزی که باعث به راه انداختن آنها می‌شد دست استکبار جهانی از قبیل امریکا و شوروی بود که از انقلاب اسلامی در منطقه به خاطر ازدست دادن منافع خود می‌ترسیدند.» آیت الله خامنه‌ای در ادامه افزود: «جمهوری اسلامی با اقدامی قاطع این ابزار آزار را از دست استکبار جهانی گرفت و به آنها فهماند که اگر می‌خواهند با جمهوری اسلامی ایران مبارزه نمایند، بایستی در میدان با او مقابله کنند.»

وی همچنین خاطرنشان کرد: «جزء سیاست‌های استکبار جهانی نیست که رودرروی با انقلاب ما مبارزه کند، چون می‌داند که شکست خواهد خورد، لذا برنامه آنها این است که از درون به انقلاب ضربه بزنند.»

رئیس شورای عالی دفاع در ادامه ضمن اشاره به برخی مخالفت‌ها در اوایل انقلاب با تشکیل دستگاه اطلاعاتی و تلاش برخی برای نفوذ دادن عناصر اطلاعاتی سیا و ک.گ.ب. به داخل کشور، بر نقش مؤثر نیروهای اطلاعاتی - که نزد هیچ دستگاه اطلاعاتی‌ای آموزش ندیده بودند - در مقابله با ضدانقلاب تأکید کرد و گفت: «می‌توانیم ادعا کنیم که توانستیم حرکت موزیگرانه‌ای که از اوایل انقلاب آغاز شده بود متوقف کنیم و شما برادران گشت ثارالله از مهم‌ترین عواملی بودید که توانستید این کار را انجام دهید.»

رئیس جمهور در ادامه مسئولیت و اهمیت فوق‌العاده گشت ثارالله در شهر و لزوم رعایت موازین اخلاقی از سوی اعضای این واحد را یادآور شد: «اگر شما بد اخلاقی کنید به حساب یک فرد گذاشته نمی‌شود، بلکه به حساب سپاه پاسداران می‌نویسند؛ به خصوص شما که در میان مردم هستید و مسئولیت حفظ نظم در مقابل ضدانقلابیون جاسوس و وابسته را به عهده دارید بایستی هرچه می‌توانید با احترام و ادب و قاطعیت برخورد کنید و از وظیفه‌ای که برعهده شما نهاده شده عدول نکنید.»

وی در پایان با تأکید بر شکست ناپذیری انقلاب به دلیل پشتیبانی مردم گفت: «علی‌رغم همه مشکلات، آن روح و فضای غالبی که بر مردم حاکم است، فضای انقلابی و هرچه راسخ تر شدن خط امام است. خطی که اکنون حاکم است خط امام؛ یعنی خط اصیل انقلاب، خط عدم سازش با شرق و غرب، خط استقلال اسلامی این ملت و خط اتکا به احکام قرآن و حدیث که در رساله عملیه مجسم است، می‌باشد.» (۱)

امروز همچنین گروهی از رزمندگان قرارگاه کربلا با میرحسین موسوی نخست‌وزیر، دیدار کردند. نخست‌وزیر در جمع رزمندگان به تلاش‌های رژیم گذشته برای رشد هرچه بیشتر ریشه‌های فرهنگ غرب در کشور و ایجاد جاذبه‌های جدید براساس خواسته‌های آنان و نیز

ص: ۷۹۸

دورساختن جوانان از ورود به کارهای جدی اشاره و خاطر نشان کرد که پس از انقلاب اسلامی، معیارها و ارزش های جامعه تغییر کرده و ارزش های الهی جایگزین فرهنگ منحط طاغوتی شده است. وی در ادامه با مهم خواندن نقش رزمندگان در جامعه و الگوپذیری جوانان از آنان گفت: «عظمت کار شما عزیزان در جبهه ها نه تنها به دفاع از خاک میهن اسلامی و از بین بردن دشمن معطوف می شود، بلکه آن چیزی که در روحیه ملت ما اثر می گذارد نحوه زندگی معنوی شما در آن محیط است [که] الگوی زندگی جامعه اسلامی ما قرار می گیرد.»

وی در ادامه با اشاره به تحلیل جهان غرب و ارزیابی آنها از جنگ تحمیلی و معیار قراردادن سلاح و موقعیت های جغرافیایی در پیروزی های رزمندگان گفت: «ما در این نبرد براساس سلاح ها تحلیل نمی کنیم؛ ما براساس معیارهای الهی و ایمان رزمندگان محاسبه می نمایم و یقین داریم که عظمت نیروهای رزمنده ما این قدرت را به ما می دهد که همان طور که بازوان قدرت های استکباری را در داخل کشورمان شکستیم، در منطقه هم خرد می کنیم و همان طور که این انقلاب در میان نابآوری های جهان راه خود را پیدا کرد، در منطقه هم این چنین خواهد شد و امروز ما نفوذ انقلاب اسلامی را در میان ملت های مسلمان لبنان با فالانژیست های جنایتکار مشاهده می کنیم و امروز مقاوم ترین نیروها در میان رزمندگان لبنانی نیروهایی هستند که به انقلاب اسلامی ایمان آورده اند.» (۱)

۱

وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه که به آذربایجان غربی سفر کرده است، هنگام ورود به ارومیه در گفت و گویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در مورد بازسازی و نوسازی مناطق جنگی گفت: «برای بازسازی مناطق جنگی پنج استان، یک صد میلیارد ریال اعتبار در نظر گرفته شده که به اعتقاد ما، این مبلغ می تواند جواب گوی نیازمندی ها باشد، اما دولت به هیچ وجه خود را در مضیقه ندیده است و اگر کمبودی احساس شود، از محل اعتبارات عمرانی و یا با کسب مجوز از مجلس تأمین اعتبار خواهد شد.»

رئیس سازمان برنامه و بودجه در ادامه برنامه های امروز خود در ارومیه در جلسه ای با حضور اعضای شورای برنامه و بودجه و استاندار آذربایجان غربی شرکت کرد. وی در این جلسه با اشاره به برخی تنگناهای اقتصادی و اجرایی که به دلیل کمبود نیروی انسانی و فنی به وجود آمده است، افزود: «ما در شرایطی زندگی می کنیم که علی رغم پیروزی های بزرگی که به دست آورده ایم طرح ها و برنامه های سنگینی را نیز برای افزایش تولید در کشور در پیش داریم.» بانکی همچنین به موضوع تورم در سطح جهانی اشاره کرد و گفت: «در جمهوری اسلامی راه اندازی اقتصاد مملکت مشکل تر از مسئله جنگ نیست و ما باید در نبرد اقتصادی همه نیروهای خود را جمع کرده و مبارزه با تورم را تشدید کنیم.»

رئیس سازمان برنامه و بودجه پس از این جلسه برای دیدار با رزمندگان و بازدید از طرح های عمرانی منطقه پیرانشهر عازم این شهرستان شد. (۲)

ص: ۷۹۹

۱- همان.

۲- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

دادگاه انقلاب اسلامی ویژه امور صنفی تهران در راستای برخورد با متخلفان و سودجویان اقتصادی، ۱۵ متخلف امور صنفی را به جرم گران فروشی و احتکار به جریمه نقدی، تبعید و زندان محکوم کرد. این دادگاه از مردم خواست تخلفات صنفی را به ستادهای مبارزه با گران فروشی و احتکار در مناطق بیست گانه تهران اطلاع دهند. (۱)

ضمیمه گزارش ۶۰۰: بررسی محاسن و معایب راهکارهای پیشنهادی برای اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ در جلسه مشترک فرماندهان سپاه و ارتش

فرماندهان ارتش و سپاه در جلسه مشترکی که با حضور فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه در قرارگاه خاتم الانبیای تهران برگزار شد، به بررسی محاسن و معایب سه راهکار پیشنهادی برای اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ در مناطق شیلر و دربندیخان پرداختند. اهم مباحث مطرح شده در این جلسه چنین است:

در بررسی راهکار اول (اجرای کامل طرح های عملیاتی والفجر ۴ و ۵) ابتدا محاسن اجرای کامل عملیات والفجر ۴ بیان شد که عبارت بودند از: «الف) طرح عملیاتی والفجر ۴ (محاسبه اجرای طرح، پیشرفتگی شیلر به تصرف درآمده و خط گسترش بعدی یگان ها بر مواضع قابل پدافند متکی خواهد شد).

ب) با تصرف شیلر پادگان های پنجوین و گرمک تأمین می گردد.

پ) نیروهای عمده دشمن منهدم و تعداد زیادی اسیر و میزان معتابهی وسایل غنائمی به دست خواهد آمد.

ت) با دردست داشتن ارتفاعات سورن و یال های غربی آن در حدود سیزده شهر کوچک و بزرگ و آبادی عراق مورد تهدید واقع خواهد شد.

ث) با توجه به آزادساختن منطقه ای از خاک دشمن که خود شهرها و پادگان هایی را در بر دارد، از نظر سیاسی به خوبی می توان بهره برداری کرد.

ج) شهر مریوان از زیر آتش توپخانه دشمن خارج می شود.

چ) تأثیر قابل ملاحظه ای در فعالیت ضدانقلاب در منطقه مریوان، سردشت و بانه خواهند داشت. مبنای مناسبی برای ادامه عملیات در منطقه استان سلیمانیه به دست خواهد آمد.»

پس از آن معایب اجرای کامل عملیات والفجر ۴ نیز چنین ذکر شد:

«الف) کمبود نیروی مورد نیاز و عدم تطبیق نیروهای برآوردشده با نیروی پای کار آورده شده. ...

ب) عدم وجود فرصت لازم جهت رفع نارسایی ها مندرج در بند الف و محدودیت نیرو به دلیل فراگیر شدن فصل سرما و یخبندان در منطقه.

پ) از بین رفتن غافلگیری مورد نظر به دلیل اطلاع دشمن از منطقه.»

فرماندهان در بررسی محاسن اجرای کامل عملیات والفجر ۵ به این موارد اشاره کردند:

«الف) ترمیم مرز و آزادساختن قسمتی از خاک عراق در محدوده بمو.

ب) قطع تنها جاده شمالی و جنوبی واقع در شرق عراق و ایجاد محدودیت های ترابری برای دشمن در شرق.

پ) ختنی نمودن دیده بانی دشمن در عمق نیروهای خودی با توجه به تصرف مهم ترین عارضه حساس یعنی ارتفاعات بمو.

ت) تصرف و تخریب قسمتی از تأسیسات سد دربندیخان که از نظر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی روی دولت و حزب بعث تأثیر عمده دارد.

ث) بهره برداری سیاسی و تبلیغاتی.

ج) داشتن دیده بانی کامل در عمق دشمن و به دست آوردن مبنایی خوب برای عملیات های آینده.»

در نهایت معایب اجرای کامل عملیات والفجر ۵ چنین اعلام شد:

«الف) عدم وجود معابر وصولی مناسب و صعب العبور بودن راه های موجود.

ب) اشکال موجود در انجام پشتیبانی های رزمی و خدمات رزمی در حین و بعد از عملیات.

پ) متکی بودن تک اصلی به تک پشتیبانی.

ص: ۸۰۰

ت) متکی بودن کلیه عملیات و امکانات به هلی برد به طور اعم، باتوجه به اینکه برتری نسبی هوایی از آن دشمن می باشد.

ث) عدم دسترسی به سرتک به دلیل ایجاد استحکامات سنگین توسط دشمن در طرفین سرتک.

ج) باتوجه به وضعیت زمین و متکی بودن توپخانه به جاده از امکانات پشتیبانی آتش به طور کامل برخوردار نخواهد [بود].

چ) نیروهای به کار برده شده باید از آموزش های ویژه ای برخوردار باشند.»

در بررسی راهکار دوم (حذف یکی از طرح ها به منظور اجرای کامل دیگری) در دسترس بودن نیروی کافی برای اجرای طرح مورد نظر به عنوان حسن این راهکار ذکر شد و درباره معایب آن نیز به این موارد اشاره گردید:

۱. دشمن کلیه امکانات خود را در یک جبهه متمرکز خواهد کرد.

۲. به منظور پای کار آوردن نیروها از یک منطقه به منطقه دیگر اتلاف وقت خواهد شد.

۳. محاسن موجود در انجام طراحی حذف می شود از دست خواهد رفت.»

محاسن راهکار سوم (اجرای کامل یکی و اجرای یک تک محدود در منطقه دیگری) این گونه برشمرده شد:

۱. ضمن حضور نیروهای مناسب در منطقه تک محدود، بیشترین تلاش در منطقه دیگر متمرکز خواهد شد.

۲. دشمن در دو منطقه درگیر خواهد شد، به عبارت دیگر، تلاش دشمن در منطقه تقسیم خواهد شد.

۳. محدودیت کمبود نیرو هم مرتفع خواهد شد.»

درمورد معایب این طرح نیز سروری گفت: «عدم اجرای کامل یکی از طرح ها فقط عیب این راهکار این است که ما هر دو طرح را انجام نمی دهیم. یکی را باید ناقص اجرا کنیم.»^(۱)

ص: ۸۰۱

جلسه ناتمام روز گذشته فرماندهان سپاه برای تصمیم گیری در مورد طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، امروز صبح در قرارگاه نجف ادامه یافت. سرانجام پس از تشکیل جلسات پیاپی در گیلان غرب و ساعت ها بحث و گفت و گو میان فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه با فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص)، نجف و لشکرهای تابعه، اجرای قاطع عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به نیروهای قرارگاه نجف ابلاغ شد. (۱)

براین اساس و در ادامه مباحث پیشین، امروز دو نشست پی در پی در قرارگاه نجف گیلان غرب تشکیل شد. در یکی از این جلسات که با حضور فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه خاتم(ص) و نجف (۲) برگزار گردید، سرهنگ صیاد شیرازی با فرض تغییر نکردن طرح مانور قبلی، از یگان های تحت امر قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ خواست تا درباره آخرین وضعیت آمادگی نیروها، شناسایی های انجام شده، راهکارهای پیش بینی شده و مشکلات و موانع کار گزارش دهند.

ابتدا مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا از سپاه و سرهنگ کمانگیری فرمانده تیپ ۳۰

ص: ۸۰۳

۱- در مورد اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان تردیدهایی وجود داشت، توضیحات تکمیلی درباره دلایل این امر در ضمیمه گزارش آمده است.

۲- در این جلسه سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمشانی قائم مقام کل سپاه، غلامحسین بشردوست جانشین قرارگاه خاتم(ص)، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم(ص)، محمد باقری مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، سرهنگ سروری، سرهنگ مفید، سرهنگ کمانگری فرمانده تیپ ۳۰ گرگان، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا و مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) حضور داشتند. امروز همچنین جلسه دیگری با حضور محسن رضایی، علی صیاد شیرازی، رحیم صفوی، غلامعلی رشید، علی شمشانی، عزیز جعفری، بشردوست و امین شریعتی تشکیل شد.

گرگان از ارتش (تحت امر قرارگاه تاکتیکی نجف ۲) به تشریح اقدامات انجام شده در محور بمو پرداختند. سپس مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و فرماندهان یکی از تیپ های لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) (تحت امر قرارگاه تاکتیکی نجف ۱)، عملکرد خود را در محور شاخ خشیک تبیین کردند. در نهایت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) و فرمانده تیپ ۳۰ گرگان (تحت امر قرارگاه تاکتیکی نجف ۱)، درباره محور جناح راست و هدف اصلی زیمناکوه و سد دربندیخان توضیحاتی به فرماندهان دادند. (۱) در ادامه جلسه، فرماندهان لشکرهای ۱۷، ۲۷ و ۳۱ ضمن اعلام آمادگی برای اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، در تشریح آخرین وضعیت خود و مشکلات پیش رو، به مواردی نظیر محدودیت زمان، کمبود نیرو، ضرورت کیفیت نیروهای پیش بینی شده در عملیات، اتکا به نور ماه، جنس نامناسب زمین، بعد مسافت، پشتیبانی یگان های خودی با بالگرد، حضور دشمن و عناصر ضدانقلاب در نقاط حساس و... اشاره کردند. (۲) برخی از مشکلات مطرح شده، امکان اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را در هاله ای از ابهام فرو می برد؛ برای مثال، عباس کریمی فرمانده تیپ ۲ سلمان لشکر ۲۷ رسول الله (ص)، خطاب به فرماندهان گفت: «در رابطه با کل این عملیات، حرکتی که باید بشود با حرکت های قبلی فرق می کند؛ آن گونه که ما اینجا برداشت کردیم نظری را که داریم می دهیم؛ چه از نظر تقسیم، چه از نظر تدارکات و چه از نظر عملیات، یک حرکت چریکی است. چون دشمن در اینجا به آن صورت خطی ندارد، اینجا پایگاهی است و نفر باید برود خودش را تدارک کند و بتواند استقامت داشته باشد و نفر بغل دستی خودش را هم تخلیه کند، یک چنین حالتی دارد که با جنوب فرق می کند.» (۳)

در جلسات امروز، فرماندهان دیدگاه های متنوعی را در مورد اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان مطرح کردند. اغلب فرماندهان سپاه با اشاره به نتایج اثرگذار این اقدام در سطح جهانی، بر ضرورت اجرای عملیات والفجر ۵ تأکید داشتند. محسن رضایی فرمانده کل سپاه (۴) و رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، به دلیل اهمیت راهبردی سد دربندیخان و تلاش های نیروهای خودی برای اجرای این عملیات، ملغی شدن آن را به صلاح نمی دانستند. محسن رضایی، رحیم صفوی، علی شمخانی، غلامعلی رشید و عزیز جعفری معتقد بودند که در وضعیت کنونی باید عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به شکل گسترده و با قاطعیت انجام شود. (۵) در این زمینه علی شمخانی قائم مقام فرمانده سپاه، با یادآوری دو مشکل زمان و نیرو، تزلزل تصمیم گیری فرماندهان را دارای تأثیرات منفی بر نیروها دانسته و تأکید کرد: بهتر است عملیات والفجر ۵ را کامل

ص: ۸۰۴

۱- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۲۵۱ - ۲۵۰.

۲- همان، صص ۲۷۳ - ۲۷۰؛ و - سند شماره ۱۲۷۷۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی وضعیت پایگاه ها، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۵)، صص ۲۱ - ۱؛ و - سند شماره ۱۲۷۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۷)، صص ۲۱ - ۱.

۳- سند شماره ۱۲۷۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴.

۴- محسن رضایی فرمانده کل سپاه عقیده داشت: «دربندیخان مهم ترین مسئله اش با قدرت عمل کردن است.» (سند شماره ۱۲۷۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، (قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، ۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۷)، صص ۲۰.

۵- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۳۸ - ۲۳۷ و ۲۷۶؛ و - سند شماره ۱۲۷۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰ - ۱۹.

انجام بدهیم و در صورت موفق نبودن عملیات، نیروها را به منطقه والفجر ۴ منتقل کنیم. (۱)

در نهایت علی صیاد شیرازی و محسن رضایی پس از برگزاری چند جلسه خصوصی (۲) برای تصمیم گیری نهایی در مورد طرح مانور عملیات والفجر ۵، اجرای قاطع این عملیات را در منطقه دربندیخان به نیروهای قرارگاه نجف ابلاغ کردند.

در پایان این جلسات، فرمانده نیروی زمینی ارتش با تأکید بر اینکه «ما اگر توانستیم والفجرها را مداوم انجام بدهیم، پیروز می شویم نه اینکه فاصله داشته باشد»، (۳) خطاب به یگان های تحت امر قرارگاه نجف گفت: «مشکلاتی که برادرمان مطرح کردند نمی گوئیم که مشکل نیست، ولی ما معتقد هستیم که مشکل را می شود حل کرد. ...» (۴) سرهنگ صیاد شیرازی افزود: «امشب ابلاغ رسمی انجام عملیات است، ترتیبی بدهید که بدون ماه بروید پای هدف؛ دوم اینکه در روز هم بجنگید. مطمئناً ما تا صبح قادر به تصرف تمام هدف ها نخواهیم بود. به همین دلیل باید روز ادامه عملیات بدهیم. خودم مسئول کار هوانپرواز و هلی برن خواهیم بود. نجف ۲ گوشه سمت چپ بمو را زود حل کند که صبح زود ما نیرو با هلیکوپتر آنجا برسائیم.» وی ضمن اشاره به نقص موجود در مانور قبلی، دشت پشت قله سمت راست بمو و قله روی خشیک را دو نقطه مناسب برای هلی برد و پشتیبانی نیروها ذکر کرد و گفت: پس از اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، عملیات والفجر ۴ بی درنگ در منطقه دهانه شیلر اجرا خواهد شد. (۵)

محسن رضایی نیز لزوم پیشنهاد راهکارها و حل مشکلات از سوی قرارگاه های تابعه را متذکر شد و اضافه کرد: «بعد از این سه چهار روز که ما با برادرهای عزیز بحث و بررسی کردیم، الآن به تصمیم جدی خودمان رسیدیم. بعد از صحبت با فرمانده تیپ ها و فرمانده لشکرها و دو سه بار صحبت با قرارگاه نجف، با برادر صیاد نشستیم و توکل بر خدا کردیم و کل مسائل را بررسی نمودیم، دیدیم در آینده اینجا هیچ فرصتی بهتر از این پیدا نخواهیم کرد، شرایط هر آن دارد به ضرر ما تمام می شود. احتمالاً بعضی از جاهایی را که دشمن شناسایی نکرده به خاطر غافلگیری بود. دشمن می خواهد از اینجا به بعد را پر بکند و خودش را آماده بکند. الآن هوا مرتب رو به ابری و بارانی شدن می رود، مخصوصاً در اینجاها ممکن است اصلاً شرایطی پیدا نکنیم. الآن نیروهای ما در بهترین شرایط قرار گرفته اند. آینده این طور چهره روشن را نشان نمی دهد تا حالا هم دیده شده که بدون نصرت خدا پیروز نبوده ایم؛ نه تنها ما

ص: ۸۰۵

۱- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴۰؛ و - سند شماره ۱۲۹۲۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات های والفجر ۲ تا ۵، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۲۵)، صص ۱۷ - ۱۶.

۲- پس از نشست خصوصی اول در مورد شکل عملیات محدود در منطقه دربندیخان، نتیجه ای حاصل نشد. با وجود این، محسن رضایی معتقد بود: به دلیل اهمیت سیاسی - اقتصادی، منطقه دربندیخان مهم است، لذا باید در این منطقه با قدرت و به طور کامل عمل کنیم و حتی بخشی از نیروهای شیلر را به کمکشان بیاوریم. (سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴۸).

۳- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۴۸ و ۲۸۱ - ۲۸۰.

۴- سند شماره ۱۲۷۷۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات های دربندیخان و والفجر ۵، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷۹)، ص ۱.

۵- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۸۵ - ۲۸۱.

بلکه پیامبر خدا هم همین طور بود. ما هیچ جنگی را سراغ نداریم که بدون نصرت خدا پیروز شده باشیم. این نصر را ان شاءالله از خدا بخواهیم. تلاشمان را بکنیم، ما تصمیم قاطع گرفتیم که از امشب عملیات را با تمام قدرت شروع بکنیم. هرچه سریع تر برای انجام عملیات آماده بشوید. درضمن، برای رفع مشکلاتتان با قرارگاه نجف تماس گرفتیم. آنجا بعضی از برادرها طرح هایی را ارائه دادند که ان شاءالله سریع حل می شود. ببینید برای رفع این مشکلات راه حل منطقی پیدا بکنید. یا علی حرکت بکنید که ان شاءالله مورد رضایت خدا، ملت فداکار و بسیجی های دلسوز و حضرت امام واقع شوید.»(۱)

بدین ترتیب فرماندهان به این نتیجه رسیدند که عملیات والفجر ۵ (در منطقه دربندیخان) یک روز قبل از عملیات والفجر ۴ (در شمال دهانه شیلر)، به طور گسترده روی ارتفاعات بمو، خشیک، زمیناکوه، شاخ شمیران، شاخ سورمر و برددکان اجرا شود. همچنین مقرر گردید قرارگاه نجف با اعزام دیده بان نفوذی به غرب زمیناکوه و بمو، عملیات فریبی در محدوده قصرشیرین تا نفت شهر اجرا کند. واحد توپخانه نیز موظف گردید به اندازه کافی منور تهیه نماید.(۲)

۱

فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه(۳) در ادامه بازدیدهای خود از قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه به منظور ارزیابی وضعیت و اقدامات آنها برای اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، امروز در نشست در منطقه مرانه (مقابل پنجوین) به بررسی وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲، پرداختند.

در این جلسه، فرماندهان تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش (تحت امر قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲) که عهده دار اجرای عملیات در محور پنجوین می باشند، درخصوص اقدامات انجام شده و مشکلات پیش روی این یگان ها گزارش دادند. در ادامه، فرماندهان قرارگاه، علت تأخیر در زمینه ادغام نیرو و احداث قرارگاه مشترک را بررسی کردند. سرهنگ امیریگی در این باره گفت: برابر طرح مانور، قرار است یک تیپ از لشکر ۲۸ با لشکر ۸ نجف در محدوده حمزه ۴، یک تیپ دیگر با لشکر ۲۵ کربلا در محدوده حمزه ۳ و یک تیپ تقویت شده هم با تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) در محدوده حمزه ۲ عمل کند.(۴) براین اساس، لشکر ۲۸ باید با تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) ادغام شود.

کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) هم ضمن تأکید بر لزوم گفت و گو در مورد محل احداث قرارگاه مشترک این تیپ با لشکر ۲۸ کردستان یادآور شد: در صورتی که در قرارگاه

ص: ۸۰۶

- ۱- سند شماره ۱۲۷۷۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۹.
- ۲- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۱۳ و ۲۸۴ - ۲۳۷؛ و - سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف قبل از عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۲۱۶ - ۲۰۹.
- ۳- در این جلسه علی رضائیان فرمانده سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، سرهنگ امیریگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، سرگرد شقاقی رکن ۲ قرارگاه مقدم، سرهنگ اسماعیلی نماینده لشکر ۲۸ و عده دیگری از فرماندهان ارتش و سپاه حضور داشتند.
- ۴- سند شماره ۱۳۰۳۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی قرارگاه حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۳۰)، ص ۳.

لشکر ۲۸ کردستان باشیم، فاصله ما با نیروهای تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) زیاد شده و تیپ ۱ واسطه می شود. (۱) لذا برای کنترل و هدایت نیروهای تیپ قمر می بایست با ادغام در تیپ ۱ لشکر ۲۸ به نیروهای قمر بنی هاشم (ع) نزدیک باشیم، در غیر این صورت، نمی توانیم با نیروهایمان و با خط تماس داشته باشیم، ولی در هر حال، از هر نظر آماده هستیم.

وی در پایان از حضور کم رنگ برخی فرماندهان از جمله سرهنگ آذر فر و درافشان گله کرد و حضور آنها را در مراحل نظیر تهیه طرح مانور و تشکیل قرارگاه مشترک الزامی خواند. (۲) سرانجام قرار شد برای بررسی موضوع ادغام نیرو و احداث قرارگاه مشترک، جلسه ای مشترک میان فرماندهان لشکر ۲۸ کردستان و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) برگزار شود. (۳)

۱

پس از جلسه شماری از فرماندهان ارتش و سپاه به منظور بررسی وضعیت عملیات دریایی شمال خلیج فارس (اسکله های البکر و العمیه) در قرارگاه نوح (بوشهر)، که هجده روز پیش برگزار شد، امروز نیز در نشست رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی و ناخدا حسینی فرمانده نیروی دریایی ارتش، توافقات اولیه برای اجرای عملیات روی اسکله های نفتی البکر و العمیه حاصل شد. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، از جزئیات این نشست، خبری انتشار نیافته است. (۴)

۲

در نخستین ساعات بامداد امروز، شهرهای دزفول و اندیمشک، هدف حملات موشکی عراق قرار گرفتند. در پی این حادثه بلافاصله هیئتی از تهران به منظور بررسی وضعیت مناطق آسیب دیده عازم این شهرها شد.

به گزارش شهربانی دزفول، ساعت ۲:۲۰ بامداد امروز، ۳ موشک به مناطق مسکونی این شهر اصابت کرد. (۵) شهربانی اندیمشک نیز گزارش داد ساعت ۲:۲۲ بامداد امروز، مناطق مسکونی این شهر با ۲ موشک هدف قرار گرفتند. (۶)

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه شماره ۱۴۷۶ خود ضمن درج خبر حمله موشکی عراق، تلفات و خسارات اولیه این تهاجم را چنین اعلام کرد: «بر پایه آمار واصله، در دزفول ۳۱ تن شهید و ۱۳۰ تن مجروح شدند و ۲۳۰ خانه و مغازه ویران و به ۷۰۰ خانه و مغازه خساراتی وارد آمد. همچنین شهدای اندیمشک ۲۵ تن و تعداد مجروحین در حدود ۱۲۰ تن بوده است. به علاوه، ۴۳۰ خانه و مغازه در این شهر ویران [شده] و یا خسارت دیده است.» (۷) به نوشته روزنامه اطلاعات، پس از خارج کردن ۶ جسد دیگر از زیر آوار، آمار شهدای دزفول به ۳۷ نفر و تعداد شهدای اندیمشک به ۲۶ نفر رسیده است. (۸)

پس از اعلام خبر موشک باران شهرهای دزفول و اندیمشک، بلافاصله محسن رفیق دوست وزیر سپاه

ص: ۸۰۷

۱- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۰۹ - ۱۰۳.

۲- سند شماره ۱۳۰۳۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲ - ۱۱.

۳- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰۹ - ۱۰۳.

۴- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۴۲.

۵- سند شماره ۲۹۱۱۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام شهربانی اهواز به استانداری خوزستان، ۸/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۲۹۱۱۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام شهربانی اهواز به استانداری خوزستان، ۸/۷/۱۳۶۲.

- ۷- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۸- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴.

پاسداران انقلاب اسلامی، موسوی تبریزی دادستان کل انقلاب اسلامی، سرحدی زاده وزیر کار و امور اجتماعی، مرتضی نبوی وزیر پست و تلگراف و تلفن به همراه چند تن از نمایندگان مجلس شورای اسلامی و نمایندگان ریاست جمهوری به منظور تجلیل از شهدا، تسلیت به بازماندگان و بررسی وضعیت مناطق آسیب دیده عازم این دو شهر شدند. (۱) گروه اعزامی پس از ورود به شهرهای دزفول و اندیمشک و حضور در مراسم نماز جمعه، از مناطق ویران شده در حمله موشکی عراق بازدید کردند. (۲)

بعد از ظهر امروز، پیکر ۱۷ تن از شهدای حمله موشکی عراق به دزفول، از مسجد جامع این شهر تا بهشت شهدا تشییع شد. (۳) در این مراسم که با حضور جمعی از مسئولان کشوری و لشکری برگزار گردید، رفیق دوست وزیر سپاه، ضمن عرض تسلیت به بازماندگان شهدا گفت: «ما از سوی رزمندگان اسلام اعلام می کنیم که از این قبیل اعمال وقیحانه تغییر روش نمی دهیم و جواب صدام را در میدان نبرد خواهیم داد.» وی در ادامه با اشاره به پایبندی ایران به اصول اخلاقی و اسلامی و پرهیز از حمله به مناطق مسکونی عراق، خطاب به حامیان صدام گفت: «اگر به حمایت از صدام ادامه دهید روی نفت را در خاورمیانه [غرب آسیا] نخواهید دید.» (۴)

۱

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، ائمه جمعه اهواز و دزفول، استاندار خوزستان و نمایندگان مردم دزفول و اندیمشک در مجلس شورای اسلامی با صدور پیام های جداگانه ای حمله موشکی عراق به دزفول و اندیمشک را محکوم کردند. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی و ستاد مرکزی سپاه پاسداران نیز در همین خصوص اطلاعیه مشترکی صادر کردند.

در پیام رئیس جمهور با اشاره به تبلیغات رسانه های جهانی که می کوشند صدام را صلح طلب و ایران را مسئول ادامه جنگ معرفی کنند، کمک های جهانی به عراق، هجوم تبلیغاتی گسترده علیه ایران و سکوت سازمان های بین المللی در برابر این جنایات آشکار، «توطئه ای جهانی و سازمان یافته علیه جمهوری اسلامی» معرفی شده و آمده است: «اینجانب شهادت مردم بی دفاع دزفول و اندیمشک را ... تسلیت می گویم و اطمینان دارم که فرزندان دلیر اسلام و رزمندگان قهرمان جبهه نبرد حق علیه باطل انتقام خون این مظلومان بی گناه را از مزدوران بعثی در میدان های نبرد خواهند گرفت.» (۵)

حجت الاسلام موسوی جزایری نماینده امام و امام جمعه اهواز و فروزنده استاندار خوزستان نیز با انتشار پیامی این جنایت را محکوم و در خوزستان سه روز عزای عمومی اعلام کردند. (۶) نمایندگان شهرهای دزفول (۷) و اندیمشک در مجلس شورای اسلامی (۸) هم در پیام های جداگانه ای، حمله موشکی عراق را محکوم کرده و این ضایعه را به بازماندگان تسلیت گفتند. آیت الله ربانی املشی نیز در خطبه های نماز جمعه امروز تهران در این باره گفت: از صدام جز این انتظاری نیست. هروقت او موشک پرتاب نکند باید پرسید که چرا چنین نمی کند. (۹)

آیت الله قاضی امام جمعه دزفول، در خطبه های نماز جمعه این شهر ضمن محکومیت حمله

ص: ۸۰۸

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۶- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۷- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۸- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۹- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

موشکی عراق گفت: «پرتاب موشک توسط صدام ... در عزم و اراده آهنین ملت مقاوم و همیشه در صحنه ها کوچک ترین خللی ایجاد نخواهد کرد.»^(۱)

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران و ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در واکنش به حمله موشکی عراق به اندیمشک و دزفول اطلاعیه مشترکی صادر کردند. در بخشی از این اطلاعیه آمده است: «این اقدامات ددمنشانه و رذیلانه ... نه تنها کوچک ترین خللی در اراده پولادین ملت مسلمان و انقلاب ایران به وجود نیاورده است، بلکه امت اسلام را به ادامه جنگ تا ریشه کن نمودن رژیم صهیونیستی عراق مصمم تر می سازد. ... این اقدام ... که به منظور کشاندن جمهوری اسلامی ایران به پای میز مذاکره و تن دادن ملت مسلمان ایران به صلح آمریکایی انجام می گیرد، کوچک ترین خللی در اراده شان به وجود نیامده و سرنوشت جنگ را در میدان های نبرد تعیین خواهند کرد.»^(۲)

۱

دولت عراق مدعی شد حمله موشکی ارتش این کشور به مناطق مسکونی شهرهای اندیمشک و دزفول اقدامی در جهت مقابله به مثل با بمباران روستاهای مرزی عراق از سوی ایران بوده است.

روزنامه اطلاعات در این باره نوشت: «رادیو بغداد در ساعت ۲۳:۳۰ تاریخ ۷/۷/۱۳۶۲؛ یعنی تنها دو ساعت و نیم پیش از حمله موشکی به دزفول، وقیحانه مدعی شد که نیروهای ایرانی مناطق مسکونی مرزی عراق را گلوله باران کرده اند که به ادعای رادیو بغداد، تعدادی کشته و زخمی شدند.» این روزنامه با استناد به گفته رادیو بغداد، حمله موشکی عراق به دزفول و اندیمشک را عملی برنامه ریزی شده خواند و طرح ادعای حمله ایران به روستاهای مرزی عراق را توجیهی برای بمباران مناطق مسکونی ایران عنوان کرد.^(۳)

رادیو بغداد امروز نیز به نقل از سخنگوی دولت عراق گفت: «رژیم ایران ... با توپخانه سنگین دهکده شانه دری از توابع سیدصادق را در شمال کشور زیر آتش گرفت که در اثر این عمل جنایتکارانه ۱۶ نفر که دو کودک ضمن آنها می باشد، شهید شدند و ۳۱ نفر که ۱۵ کودک در میان آنها دیده می شوند و نیز عده ای از زنان زخمی گردیده اند.»^(۴)

علاوه بر ادعاهای دیروز و امروز رادیو بغداد، دولت عراق از چند روز پیش در برنامه های رادیویی خود اعلام کرده بود: «نیروهای ایران در نظر دارند از جبهه شرق نیسان به عراق حمله نمایند و نیروهای عراقی آمادگی جهت دفع هرگونه حملات نیروهای ایرانی را خواهند داشت که در این رابطه وزیر دفاع عراق اعلام می کند جهت جلوگیری از پیشروی نیروهای ایرانی به طرف شهرهای ایران موشک پرتاب خواهند کرد.»^(۵)

رادیو بی بی سی نیز در تفسیری درخصوص حملات موشکی امروز عراق به دزفول و اندیمشک ضمن تأکید بر اینکه «این نخستین باری نیست که موشک های دوربرد عراق این شهرها را هدف قرار می دهند»، ادعای رادیو بغداد را تکرار کرده و گفت: علت حملات

ص: ۸۰۹

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۷، رادیو بغداد، ۸/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۱۲۰۱۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات لشکر ۷ ولی عصر به فرماندهی لشکر، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

موشکی عراق به دو شهر خوزستان، بمباران روز گذشته نوار شمالی عراق توسط ایران ذکر شده است. این رادیو همچنین به نقل از مقامات عراق افزود: «عراق گفته [است] هرگونه حمله تهاجمی ایران را با هدف قراردادن مواضعی در داخل خاک ایران پاسخ گفته و آن را سرکوب خواهد کرد و به نظر می رسد که منظور عراق حملات هوایی به مواضع نظامی ایران باشد و نه حمله با استفاده از موشک های برد دور به شهرهای ایران»^(۱).

۱

امروز نیز مانند روزهای گذشته هواپیماهای عراقی با تجاوز به حریم هوایی شهرهای میوان، سرپل ذهاب و باختران مناطقی را در این شهرها بمباران کردند.

جنگنده های عراقی، شهر میوان را هدف قرار دادند. بر اثر این حملات ۲ تن از اهالی شهر شهید و ۱۵ نفر مجروح شدند.^(۲)

سپاه سرپل ذهاب در گزارشی اعلام کرد: هواپیماهای عراقی ساعت ۹:۳۰ صبح امروز، پادگان ابوذر را هدف قرار دادند. در این حمله یک نفر شهید و ۲۹ تن مجروح شدند.^(۳)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، حمله امروز جنگنده های عراقی به منطقه تنگ کورک و تنگ قاسم آباد نیز ۴ شهید و ۵ مجروح برجای گذاشت.^(۴)

علاوه بر این، گزارش خبرنگار کیهان حاکی است، امروز هواپیماهای عراقی با تجاوز به حریم هوایی سرپل ذهاب، راکت های خود را در کوه های پشیو و روستاهای اطراف آن تخلیه کردند که این اقدام شهادت یک فرد بومی را در پی داشت.^(۵)

۲

در جریان درگیری عناصر مسلح غیرقانونی با نیروهای خودی در مناطق مختلف غرب کشور تلفاتی به دوطرف وارد آمد.

واحد طرح و عملیات سپاه سلماس در گزارشی اعلام کرد امروز «پایگاه های سیاوان - چهاریق بالا و پایین [با] عناصر ضدانقلاب درگیر بوده و این درگیری حدود ۶ ساعت طول کشیده و در نتیجه یک نفر از نیروهای [خودی] زخمی سطحی شد».^(۶)

طبق اعلام هنگ ژاندارمری سقز، نیروهای تأمین پایگاه کيله شین، عصر امروز با مهاجمان درگیر شدند. در این درگیری که دو ساعت ادامه یافت، یک سرباز شهید و یک نفر دیگر زخمی شد.^(۷)

امروز همچنین در پی حمله چته های ضدانقلاب به پایگاه دارساون واقع در محور بانه - سردشت، ۲ تن از عناصر ضدانقلاب مجروح و ۳ نفر مجروح شدند.

ص: ۸۱۰

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۹/۷/۱۳۶۲، صص ۱۵ - ۱۳، رادیو بی بی سی، ۸/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

۳- سند شماره ۴۴۴۹۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سرپل ذهاب به فرماندهی سپاه منطقه ۷، ۹/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۵- روزنامه کیهان، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۶- سند شماره ۳۵۴۵۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سپاه سلماس به طرح و عملیات منطقه ۱۱، ۹/۷/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۳۴۵۸۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۹/۷/۱۳۶۲.

وزیر امور خارجه عراق در سخنانی در مجمع عمومی سازمان ملل، ایران را مسئول ادامه جنگ معرفی و از سازمان ملل متحد به دلیل جدیت نشان ندادن در برخورد با ایران انتقاد کرد. سخنان طاروق عزیز بازتاب گسترده ای در رسانه های جهان داشت.

طاروق عزیز معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه عراق، در نطقی در اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد گفت: «عراق پیشنهاد تشکیل یک کمیته داوری بی طرفی را می نماید که طرف آغازکننده تجاوز و جنگ را تعیین کند و طرفی را مشخص سازد که مسئولیت ادامه جنگ را تا به امروز تحمل می نماید، کلیه زیان های انسانی و مادی ناشی از آن را به عهده گیرد و عراق آمادگی آن را دارد که نتایج این داوری را بپذیرد.»

به گزارش رادیو بغداد، وزیر امور خارجه عراق پس از بیان پیشنهاد مذکور، برای ترسیم چهره ای صلح طلب از عراق به ذکر پاره ای از اقدامات این کشور از جمله، پذیرش قطعنامه ۴۷۹ در سال ۱۹۸۰، پاسخ مثبت به درخواست های کمیته حسن نیت اسلامی و جنبش عدم تعهد و برخی آتش بس های یک جانبه و... اشاره کرد و در مقابل، مسائلی نظیر تهدید اخیر ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز به عنوان یک آبراه بین المللی را نشانه ای از نبود عزم راسخ در نزد مقامات ایرانی برای خاتمه درگیری دانست. وی برای تأیید ادعای خود گفت: «رئیس جمهوری آقای صدام حسین، در روز ۷ ژوئن ۱۹۸۳، به این دعوت کرد که یک توافقنامه دوجانبه میان عراق و ایران و تحت نظارت سازمان ملل متحد و در جهت متوقف کردن تمامی عملیات جنگی در سرتاسر منطقه خلیج [فارس] انجام گیرد.»

طاروق عزیز در ادامه از جامعه جهانی به ویژه اعضای دائم شورای امنیت، که مسئولیت حفظ صلح و امنیت بین المللی را برعهده دارند، خواست تا ایران را قانع یا مجبور به توقف جنگ کنند. وی با انتقاد از اقدامات پیشین سازمان ملل گفت: آن تلاش ها کافی نبوده و احیاناً جدیت و تداوم لازم را نداشته است (۱).

به گزارش خبرگزاری فرانسه، معاون نخست وزیر عراق در بخش دیگری از سخنان خود در مجمع عمومی سازمان ملل متحد خواستار توقف فوری کمک های نظامی امریکا به رژیم صهیونیستی شد (۲).

سخنان طاروق عزیز در نشست اخیر مجمع عمومی سازمان ملل در رسانه های جهان انعکاس وسیعی داشت.

رادیو لندن در گزارشی از این سخنرانی انتقاد عراق از کوتاهی سازمان ملل در پایان دادن به جنگ ایران و عراق را مورد توجه قرار داده، به نقل از وزیر امور خارجه عراق افزود: «وظیفه شورای امنیت سازمان ملل است که ایران را ترغیب و یا مجبور به پایان جنگ کند، درحالی که ابتکارهای صلح سازمان مدتی است متوقف شده است.» بی بی سی با تأیید مواضع عراق درباره

ص: ۸۱۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۷، ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۲۵ - ۲۰، رادیو بغداد، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، صص ۴ - ۳، سازمان ملل - خبرگزاری رویتر، ۸/۷/۱۳۶۲.

جدیدت نشان ندادن سازمان ملل برای خاتمه جنگ، مدعی شد که علت این امر شرایط ایران برای ختم جنگ است که از نظر عراق پذیرفتنی نیست.

رادیو امریکا نیز ضمن بازتاب بخشی از سخنان طارق عزیز مبنی بر ناکافی بودن تلاش ها برای برقراری صلح یادآور شد: «پاره ای از این کوشش ها فاقد شرایط لازم از جهت جدیدت، تداوم و پشتکار بوده و به جای آنکه از روح تعمد برخوردار باشد صرفاً اقداماتی تصنعی بوده اند که برای احتراز از سرزنش اتخاذ شده اند.» این رادیو به نقل از طارق عزیز تهدید ایران را در بستن تنگه هرمز نوعی «باج گیری حقیرانه» خواند که سایر کشورهای منطقه تسلیم آن نخواهند شد.^(۱)

رادیو مسقط با اشاره به دعوت عراق از سازمان ملل برای داوری در جنگ، درخصوص فرسایشی شدن جنگ و تلاش طرفین برای رهایی از آن گفت: «با آغاز چهارمین سال جنگ [هیچ یک از دو طرف درگیر نتوانسته اند برتری نظامی خود را علیه دیگری نشان دهند و این امر ثابت کرده که حل جنگ از طریق نظامی امکان پذیر نیست.» رادیو مسقط با پرداختن به تأثیر طولانی شدن جنگ بر بحران های امنیتی منطقه و صلح جهانی، حل این منازعه از طریق مذاکرات را در موقعیت کنونی امری ضروری خواند.^(۲)

خبرگزاری آسوشیتدپرس هم در گزارشی با اشاره به سخنرانی طارق عزیز اعلام کرد: «چنانچه ایران دهانه تنگه هرمز را ببندد کشورهای عربی حوزه خلیج فارس دست به اقدام مقتضی خواهند زد. ... کشورهای عربی حوزه خلیج [فارس] تسلیم یک چنین باج خواهی از سوی ایران نخواهند شد. ...» این خبرگزاری در مورد عملکرد ایران در قبال تلاش های صلح افزود: «ایران تاکنون پیشنهادات مربوط به صلح سازمان کنفرانس اسلامی و نهضت غیرمتعهدها را رد کرده و بر روی کشور عراق به عنوان یک کشور متجاوز اصرار ورزیده است. ایران همچنین خواستار پرداخت ۱۵۰ میلیارد دلار خسارت جنگی از سوی عراق شده است.»

خبرگزاری فرانسه نیز به سخنرانی اخیر وزیر امور خارجه عراق در سازمان ملل اشاره کرد و گفت: «تهدید مقامات تهران جهت بستن تنگه هرمز در خلیج فارس منافع حیاتی بسیاری از کشورها [را] تهدید می کند.»^(۳)

طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، علاوه بر سخنرانی در مجمع عمومی سازمان ملل، در نیویورک با وزیران امور خارجه کشورهای برزیل، ترکیه، بنگلادش، لهستان و ایتالیا نیز به طور جداگانه ملاقات کرد. به گزارش رادیو رأس الخیمه، محورهای اصلی این مذاکرات به تحولات جنگ عراق و ایران، تلاش های مستمر عراق برای متوقف کردن آن و پاسخ مثبت این کشور به همه کوشش های بین المللی و منطقه ای برای پایان دادن به جنگ مربوط می شد.^(۴) معاون نخست وزیر عراق همچنین با ایندیپندنت گاندی نخست وزیر هند و رئیس کنونی جنبش عدم تعهد ملاقات و موضع عراق را در مورد جنگ با ایران و تلاش های کشورش برای پایان دادن به این جنگ از راه های مسالمت آمیز اعلام کرد.^(۵)

ص: ۸۱۲

۱- همان، ص ۷، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۹ - ۸، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۴ - ۳، سازمان ملل - خبرگزاری رویتر، ۸/۷/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۳۵، رادیو صوت الجماهير، ۸/۷/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۴ - ۳، رادیو رأس الخیمه.

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، امروز در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک، در سخنانی مبسوط مواضع جمهوری اسلامی را درباره موضوعات مهم بین المللی و منطقه ای به ویژه جنگ ایران و عراق بیان کرد. وی پس از این سخنرانی، با دبیرکل سازمان ملل و حدود ۵۰ تن از رؤسای هیئت های نمایندگی کشورهای در سازمان ملل نیز دیدار و گفت و گو کرد.

وزیر امور خارجه ایران در ابتدای سخنان خود، ضمن تقدیر از رئیس قبلی و تبریک به رئیس جدید نشست مجمع عمومی، گفت: «هیئت نمایندگی ما آرزو دارد که این مجمع بتواند اهداف اعلام شده در دستور کار خود را به نحو مطلوب دنبال کند و برای حل مشکلات و معضلات کنونی جهانی راه حل های مناسبی پیشنهاد نماید.» وی درباره وضعیت جهان در سال گذشته گفت: «جهان امروز دچار یک بحران عظیم اخلاقی است که اگر به طور جدی و هماهنگ با آن مقابله نشود موجودیت انسان و انسانیت را به طور جدی تهدید می کند...»

ولایتی سپس به بررسی اوضاع جهان پرداخت و درباره مسئله فلسطین گفت: «سی و شش سال است که ملت ستمدیده فلسطین به طور مداوم در معرض وحشیانه ترین تهاجمات و تجاوزات از جانب رژیم غاصب صهیونیستی قرار دارد. سی و شش سال است که تاریخ این ملت مظلوم را - که دچار جانشینان هیتلر شده است - با خون می نویسند. در طول این دوران، سازمان ملل متحد بنا به شیوه معمول به صدور قطعنامه هایی بسنده نموده که هیچ راه به جایی نبرده است. رژیم اشغالگر قدس با بی اعتنایی کامل به این قطعنامه ها عملاً ثابت نموده که تحت حمایت بی قید و شرط امپریالیسم امریکا، هیچ مرزی برای تحدید و توقف تجاوز به ملت فلسطین و کشورهای اسلامی نمی شناسد.»

وزیر امور خارجه ایران در ادامه به نقش سازمان ملل در برقراری صلح و امنیت در جهان اشاره کرد و با استناد به اصل ششم منشور این سازمان یادآور شد که رژیم صهیونیستی به دلیل تخلفات مکرر از اصل منشور بایستی از سازمان ملل اخراج شود.

وی با اعلام حمایت کامل از مبارزات مردم فلسطین، راه حل مشکل فلسطین را اقدام مشترک و بین المللی برای رفع موجبات تجاوز و فراهم ساختن زمینه بازگشت ملت فلسطین به سرزمین های خود ذکر کرد.

وزیر امور خارجه ایران، در ادامه، اقدام شوروی در اشغال افغانستان را به تجاوز امریکا به ویتنام تشبیه کرد و تنها راه حل مسئله افغانستان را خروج کامل، بی قید و شرط و فوری قوای نظامی اشغالگر خارجی از آن کشور، مداخله نکردن در امور داخلی افغانستان، بازگشت آوارگان افغان به سرزمین های خود و تعیین سرنوشت مردم به دست خودشان دانست و هر نوع مذاکره ای را بدون حضور نمایندگان واقعی مردم افغانستان مردود شمرد.

ولایتی سپس به موضوع جنگ عراق و ایران پرداخت. وی در این بخش از سخنانش ضمن

تشریح حمله نظامی عراق به ایران از سازمان ملل به دلیل عملکرد ضعیف در جنگ ایران و عراق و سکوت در برابر جنایات عراق انتقاد کرد.

وزیر امور خارجه همچنین به قطعنامه صادرشده در ۲۸ سپتامبر ۱۹۸۰ اشاره کرد و با ضعیف خواندن آن، مواردی از نقض اصول این قطعنامه از جانب عراق و اعضای دائمی شورای امنیت را برشمرد. ولایتی درباره عملکرد متناقض شورای امنیت سازمان ملل در آغاز و پس از فتح خرمشهر گفت: «چرا تا دو سال پس از صدور قطعنامه، شورای امنیت در مورد مسئله جنگ ساکت ماند؟ [صدام] بعد از شکست در خرمشهر و نابودی سریع نیروهای عراقی در خاک ما، ناگهان و به طور خلق الساعه صلح طلب می شود و بلافاصله اعلام می دارد که به طور یک جانبه تصمیم به تخلیه سرزمین های اشغالی گرفته است. شورای امنیت نیز پس از دو سال سکوت، ناگهان و در فاصله دو ماه و نیم، دو قطعنامه صادر می نماید و این بار از طرفین می خواهد که سرزمین های اشغالی را تخلیه نمایند! ... دو سال اشغال خاک ما هیچ خطری برای امنیت و صلح بین المللی نداشت، ولی شکست نیروهای عراقی آن هم در خاک ما چنین خطری را به بار آورد؟ آیا ملت ما حق نداشت که رأی صاحب این منطق؛ یعنی شورای امنیت را مردود شمارد؟»

ولایتی در اثبات حقانیت جمهوری اسلامی و انتقاد از عملکرد دوگانه عراق، به گزارش اخیر هیئت سازمان ملل از مناطق آزادشده ایران اشاره کرد و گفت: «اینجانب یقین دارم که اکثر شما گزارش هیئت اعزامی سازمان ملل متحد برای بازدید از مناطق اشغالی آزادشده در کشور ما را که به ضمیمه سند S/۱۵۸۳۴ مورخ ۲۰ ژوئن ۱۹۸۳ منتشر شده، به دقت ملاحظه نموده اید. مستحضرید که هیئت به عراق نیز رفته و از شهرهای مرزی این کشور بازدید به عمل آورده و آن را گزارش نموده است. این گزارش با اینکه در کشور ما کامل نبوده و منعکس کننده تمامی واقعیات نیست، اما توانسته است گوشه ای از واقعیات را بدون جانب داری از هیچ یک از طرفین مخاصمه آشکار سازد. ... گزارش هیئت اعزامی در تطابق کامل با اعلامیه های خبری ما نشان می دهد که بسیاری از شهرهای ما که در اشغال نیروهای عراق بوده تا میزان نود درصد و گاه صد درصد به وسیله وسایل فنی و مهندسی و برخلاف نص صریح مواد کنوانسیون چهارم ژنو نابود شده است. از آن میان، شهرهای هویزه، خرمشهر، قصرشیرین [را] می توان نام برد. در مقابل، زبونی مقامات عراقی در اثبات ادعاهایشان مبنی بر بمباران شهرهای مرزی عراق کاملاً در گزارش مشهود است. آیا این سند عمق صلح دوستی و انسانیت مردم مورد تجاوز ما [را] که در طول سه سال جنگ علی رغم اینکه در شب و روز در معرض بمباران کور موشکی عراق قرار داشته اند [و] به تبعیت از دستورات اسلامی حاضر نشده اند مناطق شهری عراق را مورد حمله قرار دهند، نمی رساند؟»

وی همچنین در مورد تفاوت سیاست اعلامی و اعمالی عراق در قبال جنگ با ایران گفت: «اظهارات اخیر وزیر خارجه عراق را در این مجمع درباره صلح دوستی رژیم بعثی با عملکرد

این رژیم در همین چند ماه اخیر نسبت به شهرهای پیرانشهر، گیلان غرب، بانه، مریوان و اندیمشک مقایسه کنید. وزیر خارجه عراق درحالی قیافه صلح دوستانه می گیرد که هنوز سنگ فرش های شهر ما از خون تازه مردم کوچه و بازار و زن ها و بچه های بی پناه رنگین است. ... طی حملات موشکی اخیر عراق، در دو نوبت جمهوری اسلامی ایران به سازمان ملل اطلاع داد که ظرف چند روز آینده حملات موشکی عراق به مناطق شهری و غیرنظامی آغاز خواهد شد. اسناد منتشره سازمان مورخ ۵ مه ۱۹۸۳ و ۱۴ اگوست ۱۹۸۳، شاهد این مدعاست. متأسفانه در هر نوبت، پیش بینی ما تحقق یافت بی آنکه عکس العمل مناسبی از جانب سازمان ملل مشاهده شود. این روند تا کی می تواند ادامه یابد؟»

وزیر امور خارجه ایران ضمن تأکید بر حقوق جمهوری اسلامی و پافشاری ایران بر احقاق این حقوق به موضوع امنیت خلیج فارس اشاره کرد و به قدرت های خارجی درباره برهم زدن موازنه و زمینه سازی حضور هرچه بیشتر خود در منطقه هشدار داد و گفت: «تشدید این جنایات و استمرار تجاوزات رژیم بعث عراق، رسیدن به هرگونه صلح و توافقی را غیرمحمتمل و نامقبول ساخته است. ما کمترین جزء حقوقمان را مصالحه نخواهیم نمود. بدیهی است عواملی که بر سر راه این احقاق حقوق مانع ایجاد نمایند مسئولیت واقعی ادامه جنگ را برعهده خواهند داشت. ما همین جا به ابرقدرت هایی که از یک سو ماشین جنگی رژیم عراق را تغذیه می کنند و از سوی دیگر با ایجاد تبلیغات وسیع دایر بر عدم امنیت خلیج فارس برای حضور هرچه بیشتر نیروهای خود در منطقه زمینه سازی می نمایند، هشدار می دهیم که دود این آتش به چشم خودشان خواهد رفت. ما به جامعه بین المللی اطمینان می دهیم تا زمانی که بتوانیم منافع اقتصادی خود را در خلیج فارس حفظ کنیم، قادر خواهیم بود امنیت کامل این منطقه و عبور و مرور سالم کشتی ها را نیز برطبق موازین و مقررات بین المللی تضمین نماییم. اطمینان داریم عملکرد ما تا به حال این توانایی را به خوبی نشان داده است. دفاع شرافتمندانه و موفق ما از سرزمین های خودمان و سرکوبی متجاوز ثمری جز صلح و آرامش برای کشورهای منطقه به بار نخواهد آورد؛ صلحی که می تواند روابط نزدیک و دوستانه براساس احترام متقابل بین کشورهای منطقه را تحکیم بخشد. ما اعلام می داریم که بیش از این نمی توانیم شاهد عبور کشتی های پر از اسلحه از تنگه هرمز که به مقصد بنادر جنوبی خلیج فارس از سوی سوداگران مرگ برای رژیم بغداد ارسال می گردد، باشیم و در آینده کنترل بیشتری بر تنگه اعمال خواهیم کرد. ما با قاطعیت می گوئیم که هرگونه صدمه به منافع حیاتی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس انسداد کامل تنگه هرمز و توقف صدور نفت از این منطقه را به دنبال دارد. بدیهی است مسئولیت عواقب این امر به عهده آنهایی است که سلاح های پیشرفته در اختیار متجاوزان می گذارند. روی سخن بیش از همه به جانب دولت فرانسه است که بدون پرده پوشی و با یک گستاخی جاهلانه در این وادی قدم گذاشته است.»^(۱)

ص: ۸۱۵

۱- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد دوم، ترجمه محمدعلی خرمی، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، چاپ اول ۱۳۸۷، صص ۱۲۳ - ۱۱۳.

ولایتی سپس به تشریح مواضع جمهوری اسلامی ایران در برابر بحران های به وجود آمده در قاره افریقا پرداخت.

وی همچنین مواضع جمهوری اسلامی ایران را در برابر بحران های موجود در امریکای لاتین تشریح و ضمن حمایت از مبارزات رهایی بخش این قاره، مداخلات علنی امریکا در امور داخلی کشورهای این منطقه به ویژه نیکاراگوئه و السالوادور را محکوم کرد.

وزیر امور خارجه ایران در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به نقش مهمی که اقیانوس هند در صلح و امنیت جهان ایفا می کند، خواستار خروج اقیانوس هند از حوزه رقابت های هسته ای و تسلیحاتی دو ابرقدرت شد. وی در ادامه به تشریح بحران های اقتصادی موجود در جهان پرداخت و ریشه این بحران ها را کاهش قیمت کالاهای اساسی، افزایش قیمت کالاهای صنعتی و دسترسی نداشتن کشورهای جهان سوم به منابع مالی و تکنولوژی ذکر کرد.

ولایتی تقسیم جهان به دو بلوک شرق و غرب را عامل اصلی بروز جنگ و تشنج در جهان توصیف کرد و گفت: «معتقدیم که در اثر حرکت دسته جمعی کشورهای زیر سلطه باید به سلطه جویی ابرقدرت ها خاتمه داده شود. ما بر این باور هستیم که تقویت جنبش عدم تعهد با تأکید بر اصول عدم تعهد، راه آزادی ملل ستمدیده از سلطه ابرقدرت ها را هموار می سازد.» (۱)

به گزارش واحد مرکزی خبر از نیویورک، در حین سخنرانی ولایتی، یکی از اعضای هیئت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران خبر حمله موشکی عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک را به اطلاع وی رساند. وزیر امور خارجه ایران نیز با قطع نطق خود، ضمن اعلام این خبر و آمار تلفات انسانی و خسارات مالی وارد شده به مناطق مسکونی و غیرنظامی این دو شهر، اقدام دولت عراق را محکوم کرد و گفت: «آیا با چنین رژیم می توان بدون حضور در میدان نبرد مسئله را حل کرد؟» (۲)

امروز همچنین علی اکبر ولایتی به همراه اعضای هیئت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در مجمع عمومی سازمان ملل، با خاویر پرز دکوئیار دبیرکل این سازمان دیدار و گفت و گو کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در این ملاقات، که بیش از یک ساعت به طول انجامید، درخصوص موضوعات مختلف بین المللی از جمله مسائل مربوط به افغانستان و جنگ ایران و عراق بحث و گفت و گو شد. ولایتی با اشاره به تجاوزات رژیم بغداد، تصمیم جمهوری اسلامی ایران به ادامه نبرد تا احقاق کامل حقوق مردم ایران را مورد تأکید قرار داد و از نمایندگان اعزامی دبیرکل سازمان ملل به دلیل پیگیری نکردن حملات نیروهای بعثی به مناطق مسکونی و غیرنظامی ایران انتقاد کرد. (۳)

گفتنی است پس از پایان سخنرانی وزیر امور خارجه ایران، ۵۰ تن از رؤسای هیئت های نمایندگی کشورهای مختلف در سازمان ملل که تحت تأثیر سخنان وی قرار گرفته بودند، برای مصافحه و تأیید مواضع ولایتی به ملاقات وی آمدند. نمایندگان و رؤسای هیئت های کشورهای ونزوئلا، آرژانتین، تونس، موریتانی، کامرون، سیرالئون، تانزانیا، دلتای علیا، غنا،

ص: ۸۱۶

۱- همان، صص ۱۲۸ - ۱۲۳.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

نیجریه، گینه، لیبی، الجزایر، هند، ترکیه، پاکستان، سوریه، نیکاراگوئه، نماینده سازمان آزادی بخش فلسطین، آلبانی، قطر، بنگلادش، صحرا، چین، ویتنام، آنگولا، ماداگاسکار، کره شمالی، زامبیا، کنیا، اکوادور و... از جمله ملاقات کنندگان با وزیر امور خارجه ایران بودند. (۱)

عصر امروز نیز ملاقات هایی بین ولایتی و وزرای امور خارجه کشورهای هند، مجارستان، اسپانیا، برزیل، رومانی، سریلانکا و نیکاراگوئه صورت پذیرفت. (۲)

۱

سخنان علی اکبر ولایتی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد با اعتراض نماینده عراق در این سازمان روبه رو شد. ادعاهای این مقام عراقی واکنش نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد را در پی داشت. نماینده ایران همچنین در مصاحبه ای، درخصوص بازتاب های سخنان وزیر امور خارجه ایران صحبت کرد.

پس از سخنرانی مفصل امروز وزیر امور خارجه ایران، نماینده عراق در سازمان ملل متحد پشت تریبون قرار گرفت و ضمن اعتراض به سخنان ولایتی گفت: «سخنان نماینده ایران کوششی بیهوده برای بی آبرو کردن عراق بوده است. ما حاضریم مسئله را به یک شخص ثالث واگذار نماییم که تعیین نماید چه کسی مجرم است.» وی در ادامه افزود: «نماینده ایران اظهار داشته است که ما شهرهای آنان را بمباران کرده ایم، ولی نگفتند که این به تلافی بمباران یکی از شهرهای عراق بوده است. ما اینها [ایرانی ها] را به مبارزه می طلبیم تا ثابت نماییم که آیا کشوری هست که آنها در اوضاع داخلی اش دخالت نکرده باشند؟» (۳)

در پی این نطق، سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل، پشت تریبون حاضر شد و گفت: «مطالب نماینده عراق قابل پاسخ گفتن نیست. ... در رابطه با گفتار وی می گویم که کار ما بیهوده نبوده و پرتیر بوده و ما قصد بی آبرو کردن رژیم عراق را نداریم؛ چراکه صدام حسین خود به خوبی این کار را انجام داده است.» رجایی خراسانی سپس درخصوص حضور یک هیئت بی طرف در ایران گفت: «به عنوان یک شخص ثالث یک دادگاه بین المللی اسلامی تشکیل گردید و آنها از ضایعات داخل ایران دیدن کردند و ما منتظر هستیم تا ببینیم که آیا عراق آنها را نیز خواهد پذیرفت یا نه؟ ... وقتی ما ادعا کردیم که شهرهای ما خراب شده، نماینده دبیرکل سازمان ملل را بردیم و ویرانی ها را به آنها نشان دادیم. اگر شما حقیقت را می گوئید هم اکنون از آقای دبیرکل دعوت کنید که بیایند و تمام مدارک را به آنها ارائه بدهید و ما را بی آبرو نمایید.» (۴)

نماینده دائمی جمهوری اسلامی در سازمان ملل امروز همچنین در مصاحبه ای شرکت کرد. وی در این گفت و گو موقعیت کنونی جمهوری اسلامی را در صحنه بین المللی موقعیت یک کشور پیروز و موفق خواند و این پیروزی ها را ثمره خون شهدا و رزمندگان اسلام دانست. (۵)

ص: ۸۱۷

۱- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۳.

۵- روزنامه کیهان، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳؛ و - روزنامه صبح آزادگان، ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۴ - ۱۳.

هم زمان با برگزاری سی و هشتمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل رایزنی ها و درخواست ها برای خاتمه جنگ میان ایران و عراق افزایش یافته است.

گزارش خبرگزاری کویت در این زمینه حاکی است: شیخ صباح الاحمد وزیر امور خارجه کویت، در نطقی در مجمع عمومی سازمان ملل از موفق نبودن کوشش های بین المللی برای متوقف کردن جنگ ایران و عراق از جمله ابتکار شورای همکاری خلیج فارس ابراز تأسف کرد. وی ضمن تمجید از عراق به دلیل پذیرش و اعلام موافقت با تمامی ابتکارات صلح گفت: «کویت امیدوار است ایران نیز از چنین روشی تبعیت کند.» این مقام کویتی سپس به مسئولیت جامعه جهانی درباره جلوگیری از گسترش ابعاد منازعه اشاره کرد و گفت: «کویت احساس می کند که قدرت های بزرگ و شورای امنیت مسئولیتی مشخص برای یک اقدام سریع و جدی در جهت خاتمه بخشیدن به این جنگ به عهده دارند.» (۱)

امروز همچنین در مراسم افتتاح اجلاس پنجمین دوره قانون گذاری پارلمانی کویت، شیخ سعد عبدالله الصباح ولیعهد و رئیس شورای وزیران کویت در سخنانی، به اجلاس آتی شورای همکاری خلیج فارس و اهمیت روابط این کشورها اشاره کرد و در مورد جنگ ایران و عراق گفت: کشورش از هیچ تلاشی برای متوقف شدن جنگ کوتاهی نخواهد کرد و پیوسته منتظر پاسخ مثبت ایران به تلاش های مبذول شده جهت توقف جنگ است. کویت با دیگر کشورهای برادر و دوست برای خاتمه دادن به این تراژدی که سایه تیره اش بر آینده منطقه افکنده شده است، تلاش های فراوانی را مبذول خواهد کرد. (۲)

به گزارش رادیو دوبی، مطبوعات کویتی با استناد به اظهارات منابع دیپلماتیک در سازمان ملل متحد، اعلام کردند: در حال حاضر طرحی به کمک امریکا و حمایت بازار مشترک اروپا برای متوقف ساختن جنگ میان عراق و ایران در دست تهیه می باشد. روزنامه کویتی الوطن، با درج این خبر، نوشت: طرح مذکور شامل آتش بس، بازگشت به مرزهای بین المللی و مذاکرات آینده دو طرف بر مبنای موافقت نامه الجزایر است و اواخر ماه آینده نماینده ای از طرف دبیرکل سازمان ملل پس از سفر به بغداد و تهران، طرح مذکور را به اطلاع دو کشور خواهد رساند. (۳)

خبرگزاری کیودو نیز امروز در گزارشی از دیدار دیروز وزیران امور خارجه ایران و ژاپن به نقل از مقامات رسمی ژاپن اعلام کرد: روز گذشته وزیر امور خارجه ایران در نیویورک پس از ملاقات با شینتارو آبه، ضمن رد درخواست ژاپن برای قطع فوری جنگ ایران و عراق، قول داد که جنگ تا پایان شرافتمندانه ادامه یابد. به گفته مقامات ژاپنی آبه از عراق نیز خواسته بود تا از دامن زدن به جنگ از طریق به کارگیری سلاح های جدید در صحنه نبرد پرهیز کند. آبه افزود: «ما جانب هیچ یک را نمی گیریم؛ موضع ژاپن فراهم آوردن زمینه حل و فصل فوری این جنگ است.»

ص: ۸۱۸

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۴، خبرگزاری کویت، ۸/۷/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۳ - ۲، رادیو ریاض عربی و رادیو کویت، ۸/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳۵، رادیو صوت الجماهیر، ۸/۷/۱۳۶۲.

وی در پایان از مقامات ایران خواست، برای دستیابی به اهداف خود در سطح جهانی جهت خاتمه جنگ انعطاف پذیری بیشتری از خود نشان دهند.^(۱)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، امروز حسنی مبارک با ریگان دیدار و گفت و گو کرد. رئیس جمهور مصر بدون اشاره به اعزام نیرو و ارسال سلاح به عراق، در این ملاقات از ایران خواست به درخواست های عراق برای صلح پاسخ مثبت دهد. در مورد جزئیات این گفت و گوها اطلاعی در دست نیست.^(۲)

صبح امروز، سعد قاسم حمودی عضو کمیسیون روابط عربی و بین المللی پارلمان عراق نیز در رأس یک هیئت پارلمانی به منظور شرکت در اجلاس بین المللی بین المجالس عازم کره جنوبی شد. وی پیش از ترک عراق در گفت و گویی با خبرگزاری بغداد به موضوعاتی چون: پیشنهاد عراق به کنفرانس بین المجالس جهت پایان دادن به جنگ، حل مسالمت آمیز منازعه از طریق مذاکرات و موضع مثبت عراق در خصوص وساطت های بین المللی و منطقه ای اشاره کرد و از ایران خواست تا پایان دادن به این جنگ را بپذیرد.^(۳)

در پایان دیدار دوازده روزه رئیس جمهور آلمان شرقی از یوگسلاوی، بیانیه ای صادر شد که در آن به موضوعاتی نظیر درخواست خروج رژیم صهیونیستی از سرزمین های اشغالی، شناسایی ساف به عنوان نماینده مردم فلسطین و ختم جنگ سه ساله عراق و ایران اشاره شده است.^(۴)

۱

در حالی که دولت عراق در تقسیم بندی بین المللی، از دولت های بلوک شرق به شمار می رود اخیراً اقداماتی را برای نزدیکی به امریکا و مصر، از دول بلوک غرب، در دستور کار خود قرار داده است.

در این راستا عراق برای رهایی از مشکلات و تنگناهای اقتصادی و نظامی خود، تلاش های فشرده ای را در عرصه دیپلماتیک برای تحویل گرفتن هواپیماهای سوپراتاندارد و دریافت کمک های خارجی آغاز کرده است.

در همین راستا و به منظور تحکیم پیوند سیاسی - نظامی واشنگتن و بغداد، طارق عزیز معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه عراق، امروز با جرج شولتز وزیر امور خارجه امریکا در نیویورک ملاقات کرد. به گفته ناظران سیاسی، این دیدار، که از مفاد آن اطلاعی در دست نیست، احتمالاً با هدف ایجاد هماهنگی و اتخاذ مواضع مشترک در منطقه و نیز گسترش کمک های نظامی و اقتصادی امریکا به عراق انجام شده است. این دومین دیدار طارق عزیز با جرج شولتز در پی درخواست صدام از امریکا برای دخالت در جنگ ایران و عراق می باشد.^(۵)

ملاقات وزرای امور خارجه عراق و امریکا در حالی صورت گرفت که مشاور نزدیک

ص: ۸۱۹

۱- همان، صص ۴-۵، خبرگزاری کیودو، ۸/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳۵، رادیو صوت الجماهير، ۸/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۶، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری ۹/۷/۱۳۶۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

رئیس جمهور عراق نیز در واشنگتن مشغول رایزنی با مقامات امریکایی است. خبرگزاری فرانسه در این باره گزارش داد: «عصمت کتانی مشاور نزدیک صدام حسین رئیس جمهوری عراق به منظور توضیح موضع عراق و متقاعد کردن امریکا ... برای موافقت با تحویل سوپراتانداردها همان طور که پیش بینی شده بود، چند روز است در واشنگتن به سر می برد.»^(۱)

مطبوعات مصر نیز از سفر وزیر امور خارجه این کشور به عراق در آبان ماه خبر دادند. پس از قطع مناسبات قاهره و بغداد (در سال ۱۹۷۹) این نخستین دیدار وزیر امور خارجه مصر از عراق است. قاهره پس از ریاست جمهوری انور سادات تجهیزات و تسلیحات در اختیار عراق قرار می داد و با روی کار آمدن مبارک زمینه های گسترش بیش از پیش روابط بغداد و قاهره فراهم آمد. وزیر امور خارجه عراق و وزیر اقتصاد مصر نیز چندی پیش سفرهایی به کشورهای یکدیگر داشتند و به منظور افزایش روابط دو کشور، سفیر سابق عراق در مصر نیز این هفته وارد قاهره شد.^(۲)

۱

در پی تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت به خطر افتادن امنیت خلیج فارس با تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، رسانه های خبری جهان همچنان به بازتاب این موضوع و واکنش های صورت گرفته در برابر آن می پردازند. امروز رسانه هایی نظیر روزنامه تایمز مالی و رادیو بی بی سی به طور ضمنی و روزنامه لوماتن علناً به تأثیر تهدید ایران بر تعویق زمان تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی اذعان کردند.

روزنامه تایمز مالی (چاپ لندن) در مقاله ای به قلم دیوید هوسه گویی، خبر دستور میتران رئیس جمهور فرانسه مبنی بر تعویق زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را منتشر کرد. نویسنده این مقاله به نقل از یک مقام فرانسوی، ضمن تأیید گزارش روزنامه های دیروز در این باره نوشته است: فرانسه به سوریه پیشنهاد کرده تا دوباره خط نفتی عراق به مدیترانه را به کار اندازد. به نوشته این روزنامه، «این ابتکار در کردیهای سازمان ملل که هم اکنون میتران رئیس جمهور و شسون وزیر خارجه فرانسه در آنجا به سر می برند مورد تأکید قرار گرفته است.» این مقام فرانسوی، شرکت سوریه در پیمان آتی آتش بس لبنان را که با میانجیگری عربستان صورت پذیرفته است، فرصت مناسبی برای تحقق چنین ابتکاری برشمرد. پاریس معتقد است که تحویل سوپراتانداردها به اعاده تعادل و ترغیب ایران و عراق برای انجام مذاکرات کمک خواهد کرد و علاوه بر این افزایش صادرات نفت عراق - که حدود ۴۰ تا ۶۰ میلیارد فرانک به فرانسه بدهکار است - برای این کشور فرصتی فراهم می کند تا توانایی مالی خود را به ویژه برای بازپرداخت بدهی های افزایش دهد.^(۳)

ص: ۸۲۰

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه صبح آزادگان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۷/۱۳۶۲.

جیم مولی خبرنگار بی بی سی نیز در نیکوزیا آخرین تحولات مربوط به جنگ ایران و عراق را مورد توجه قرار داده است. (۱) وی با اشاره به آغاز چهارمین سال جنگ دو کشور، ضمن بررسی تلاش عراق برای خاتمه درگیری و رهایی از جنگ فرسایشی به موضوع تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق پرداخت. خبرنگار بی بی سی بدون توجه به تأثیر تهدید اخیر ایران در تجدیدنظر مقامات فرانسه جهت ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق گفت: براساس آخرین گزارش ها، پس از گفت و گوهای امریکا، انگلیس و آلمان غربی با فرانسه، مقامات پاریس فعلاً تحویل سوپراتانداردها را به تعویق انداخته اند. گفتنی است رادیو بی بی سی خبر مزبور را فقط در بخش خبری انگلیسی زبان خود پخش کرد که به نظر می رسد هدف از این اقدام خودداری از اذعان به تأثیر تهدید ایران بر تصمیم فرانسه بوده است.

خبرنگار بی بی سی به نقل از یک دیپلمات غربی با اشاره به موضع اخیر فرانسه افزود: در حال، در این بازی میتران یک بازنده است؛ از سویی تحقق وعده فرانسه و در نتیجه اقدام عملی دولت عراق منجر به بستن تنگه هرمز و وارد آمدن خسارت عظیمی به فرانسه و دوستانش خواهد شد و از سوی دیگر، تحویل ندادن هواپیماها فرانسه را در صحنه سیاسی به موضع ضعف می کشاند. (۲)

بی بی سی همچنین به تلاش فرانسه برای مذاکره با سوریه به منظور بازگشایی خط لوله نفتی عراق به مدیریتانه پرداخت و گفت: دیپلمات ها عقیده دارند فرانسه به قرارداد خود عمل خواهد کرد، اما این اقدام زمانی انجام خواهد شد که فرانسه مطمئن شود دیگر کسی به موضوع جنگنده ها علاقه ای ندارد و نظرها به سمت دیگر چرخیده است. (۳)

از سوی دیگر، روزنامه فرانسوی لوماتن در شماره امروز خود علناً به ثمربخش بودن هشدارهای اخیر مسئولان جمهوری اسلامی در تعویق تحویل سوپراتاندارها به عراق اعتراف کرد. (۴) این روزنامه در تفسیری با اشاره به اظهارات مقامات ایران و ناراحتی مقامات عالی رتبه عراق از ایجاد تأخیر در تحویل هواپیماهای فرانسوی نوشت: به نظر می رسد که هشدارهای ایران اولین تأثیرات خود را نشان داده است. مفسر لوماتن ضمن اشاره به سکوت فرانسه در این باره و تردید در خصوص اجرای این قرارداد اظهار کرد: «راه حل مناسب این است که عراقی ها خود ناچار شوند از این قرارداد صرف نظر کنند و به نظر می رسد که دیپلماسی فرانسه نیز اکنون در این جهت تلاش می کند، اما شانس موفقیت آن [به علت بدهی عراق به فرانسه] کم است.» (۵)

روزنامه کریستین ساینس مانیتور نیز امروز در مقاله ای به بررسی آخرین تحولات جنگ ایران و عراق پرداخت. به گزارش رادیو امریکا، این روزنامه در خصوص وضعیت کنونی جنگ نوشته است: جنگ ایران و عراق به یک نبرد مرزی فرسایشی بین دو دولت تبدیل شده و بر اثر دو تحول، دوباره در کانون توجه محافل بین المللی قرار گرفته است؛ یکی تصمیم فرانسه برای

ص: ۸۲۱

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۹/۷/۱۳۶۲، صص ۱۵-۱۳، رادیو بی بی سی، ۸/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۶، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی ۹/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، صص ۲۴-۲۲، رادیو بی بی سی، ۸/۷/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۱۷، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۷/۱۳۶۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و دیگری تلاش عراق برای کسب حمایت ها و کمک های امریکا به منظور خاتمه جنگ.

نویسنده این مقاله تصمیم اخیر فرانسه برای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را این گونه تحلیل کرده است: «فرانسه معتقد است این هواپیماها از سوی عراق به عنوان نیرویی بازدارنده مورد استفاده قرار خواهد گرفت و ایران را ناگزیر خواهد ساخت برای پایان بخشیدن به جنگ به مذاکره تن در دهد.»

کریستین ساینس مانیفور در تحلیل اقدام عراق نیز افزوده است: «انگیزه های عراق در این زمینه کاملاً روشن است؛ عراق اکنون با مشکلات حاد اقتصادی و مالی روبه رو است، زیرا از یک سو قادر نیست نفت خود را صادر کند و از سوی دیگر حمایت مالی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس را هم به میزان قابل توجه از دست داده است.»

این روزنامه در مورد رفتار ایران هم مدعی شده است که ایران سیاست های داخلی و خارجی خود را تعدیل کرده و از شرق به غرب متمایل گشته است.

روزنامه مذکور با اشاره به مشکلات موجود در راه برقراری صلح میان دو کشور ایران و عراق، اظهار امیدواری کرد که چشم اندازهای صلح در موقعیت کنونی فراهم شود. این روزنامه موفقیت تلاش های آتی ختم جنگ را منوط به فراهم شدن شرایط لازم برای ثبات درازمدت منطقه خلیج فارس دانست و هرگونه تلاش واقعی برای برقراری صلح بین ایران و عراق را به توجه به پنج عامل مشروط کرد: اول، توجه به حق حاکمیت و تمامیت ارضی همه کشورهای منطقه از جمله ایران؛ دوم، به رسمیت شناختن مرزهای بین المللی؛ سوم، پرهیز از مداخله مستقیم یا غیرمستقیم در امور داخلی کشورهای دیگر؛ چهارم بهره برداری از اروندرود براساس ضوابط بین المللی یا موافقت نامه دوجانبه به ویژه موافقت نامه ۱۹۷۵؛ پنجم، احترام به آزادی دریاها و امنیت کشتیرانی و خطوط دریایی.

در پایان این مقاله، از غرب خواسته شده است تا در اعطای تسلیحات و تجهیزات با رعایت جوانب احتیاط، نوعی تعادل میان کشورهای خلیج فارس برقرار کند و از این طریق مانع تجاوز این کشورها شود. (۱)

۱

آتش بس لبنان همچنان نقض می شود و تلاش ها برای برقراری آتش بس و خاتمه درگیری ها در این کشور ادامه دارد.

رادیو دولتی بیروت به نقل از مقامات آگاه در لبنان، خبر داد: آتش بس لبنان امروز چند بار نقض شد و اوضاع کوهستان شوف همچنان متشنج است. کمیته امنیتی لبنان متشکل از نمایندگان ارتش،

ص: ۸۲۲

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۵، ۹/۷/۱۳۶۲، صص ۲۱ - ۱۹، رادیو امریکا به نقل از کریستین ساینس مانیفور، ۸/۷/۱۳۶۲.

جبهه لبنانی (ائتلاف شبه نظامیان راست گرای مسیحی) و جنبش امل امروز بار دیگر تشکیل جلسه داد. پارلمان لبنان در زمینه تحرکات سیاسی دیروز (۷/۷/۱۳۶۲) اجلاس ویژه ای تشکیل داد. در این جلسه در خصوص شروع گفت و گوهای سیاسی پیش از استقرار ارتش لبنان در مناطق عالیه و شوف هشدار داده شد و بیان گردید که این امر به تجزیه لبنان کمک خواهد کرد. (۱)

ولید جنبلط رهبر حزب سوسیالیست ترقی خواه دروزی لبنان، در مصاحبه ای با شبکه ۲ تلویزیون فرانسه گفت باید یک پیمان جدید ملی در این کشور منعقد شود. وی خاطر نشان ساخت: امروز لبنان به دست فرانسوی ها و مارونی ها درست شده است. اینکه فرانسه اعلام می دارد طرف دار وحدت است یک چیز است و فرستادن ناوهای هواپیمابر چیز دیگر.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از نیویورک، با وجود مشورت های شورای امنیت سازمان ملل در پشت درهای بسته، درباره نقش سازمان ملل در زمینه اجرای آتش بس در لبنان بن بست کامل همچنان وجود دارد. در این زمینه، سوریه مخالفت خود را با آتش بس سازمان ملل در لبنان پس گرفت. وزیر امور خارجه لبنان نیز پس از دیدار با شولتز وزیر امور خارجه امریکا، استدلال سوریه را درباره اینکه اعزام ناظران سازمان ملل موجب تجزیه لبنان می شود رد کرد. به گزارش خبرگزاری فرانسه از پاریس، سوریه معتقد است که حضور ناظران سازمان ملل در لبنان تمامیت ارضی این کشور را به خطر خواهد انداخت. براساس این گزارش، شوروی که توافق آن برای اعزام ناظران سازمان ملل الزامی است، از نظریه سوریه پشتیبانی می کند و شورای امنیت سازمان ملل نیز بحران لبنان را یک موضوع کاملاً داخلی می داند. (۲)

در مقابل این دیدگاه، امریکا و برخی کشورهای غربی قرار دارند که می کوشند در سرنوشت لبنان نقش و جایگاه خود را حفظ کنند. در همین راستا کشتی های جنگی امریکا و نیروهای آن، امروز در ساحل منطقه الزهرانی جنوب لبنان با استفاده از مهمات حقیقی به اجرای مانور پرداختند. به گزارش خبرگزاری فرانسه از واشنگتن، به دنبال تمدید مدت اقامت تفنگ داران امریکایی در بیروت توسط مجلس نمایندگان امریکا، مجلس سنای این کشور نیز مدت اقامت را ۱۸ ماه دیگر تمدید کرد. این یک پیروزی برای ریگان محسوب می شود. (۳)

همچنین به گزارش واحد مرکزی خبر به نقل از خبرگزاری فرانسه از تولون، ناو هواپیمابر فرانسوی کلمانسو امروز تولون (جنوب شرقی فرانسه) را به سمت لبنان ترک کرد. این ناو به جای ناو هواپیمابر فوش در لبنان مستقر می شود. علاوه بر این ناو، ناو اژدرافکن دوکن نیز عازم آب های لبنان شد. از سوی دیگر، یک کشتی حامل تانک که در کرانه های لبنان به سر می برد امروز به تولون بازگشت. (۴)

ص: ۸۲۳

۱- روزنامه اطلاعات، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- همان.

۳- روزنامه کیهان، ۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۴- همان.

اهمیت تداوم عملیات های والفجر و ضرورت توجه واقع بینانه به مشکلات پیش روی اجرای این عملیات ها به گونه ای است که در وضعیت کنونی تصمیم فرماندهان ارشد ارتش و سپاه برای تعیین اولویت اجرای عملیات های والفجر ۴ (دهانه شیلر) و والفجر ۵ (دربندیخان) حساسیت خاصی یافته است و در طول دو روز گذشته، فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف جلسات متعددی برای تصمیم گیری نهایی درباره اجرای عملیات آتی در سطح قرارگاهی و لشکری برگزار کردند. نکته قابل تأمل این است که تردید فرماندهان قرارگاه نجف و یگان های تحت امر درباره اجرای عملیات والفجر ۵ (دربندیخان) از یک سو به دلیل دقت در جزئیات عملیات و مخالفت همه فرماندهان (به استثنای محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص)) با اجرای عملیات دربندیخان بوده است؛ به ویژه دستور ابلاغ شده به لشکر ۳۱ عاشورا و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) مبنی بر آمادگی برای انتقال به منطقه عملیاتی والفجر ۴ در دهانه شیلر، موضوع لغو عملیات والفجر ۵ (دربندیخان) را در ذهن فرماندهان قطعی و حتمی ساخته بود و در میان فرماندهان(۱) و مسئولانی که از قبل مخالف اجرای عملیات بودند و صرفاً به اقتضای شرایط کنونی آن را پذیرفته اند حالت بهت زدگی و ناامیدی کاملاً مشهود است.

از سوی دیگر، اتفاق نظر همه فرماندهان بر لزوم وجود مهتاب(۲) هنگام حمله به پایگاه های دشمن، که پیش از این به دلیل عدم توجه کافی به مشکلات و مسائل این منطقه از آن غفلت شده بود، بر تردید ها افزوده است؛ زیرا تا چندی قبل، خبری از ضرورت مهتاب در مباحث فرماندهان نبود. در مباحث پیشین مانور مطرح شده بود نیروها باید یک تا سه روز در تاریکی شب با استفاده از نور ستاره ها، از راه های صخره ای و صعب العبور و دور و دراز کوهستانی از میان ضدانقلاب عبور کرده، به نقطه هجوم برسند.(۳)

ص: ۸۲۴

۱- سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف درمورد اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان گفت: «من به سرهنگ صیاد شیرازی هم گفتم که ما صرفاً بر مبنای انجام وظیفه و تکلیفی که شما نمودید عمل می کنیم.» (سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۵ - ۶). فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) در این باره گفت: «فرمانده گردان های لشکر ۱۷ متذکر مشکلات شده اند، ولی گفته اگر تکلیف شود انجام بدهیم [انجام می دهیم].» (سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۲۵۸).

۲- علی شمخانی درباره تفاوت گزارش فرماندهان لشکر ۲۷ و مشکل نبود مهتاب برای راه پیمایی نیروها در عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان می گوید: «به نظر می آید این نور ماهی که بچه های لشکر رسول الله(ص) مطرح کردند، این نور ماه بیشتر است، چون نقطه ضعف زیادی در صحبت هایشان بود. نظر خود حاج همت اصلاً مخالف آنها بود و صحبت نکرد و بیرون رفت و گفت که مشکلات دارم. نور ماه یک زمین است که اینها بحث می کنند. یعنی همین الآن متوجه شدند که نقطه ضعف زیاد دارند و قادر به عمل نیستند؛ لذا نور ماه را قبول کردند، و الاً قبلاً حاج همت اصلاً روی نور ماه صحبت نمی کرد. می گفت که شما همین امروز صبح به من بگویید سه روز دیگر عمل می کنم. همین امروز صبح می گفت.» (سند شماره ۱۲۷۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۷)، صص ۱۸).

۳- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۲۱۵ - ۲۱۳.

در پی ابلاغ شب گذشته اجرای قاطعانه عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، فرماندهی کل سپاه به منظور ارزیابی نتیجه این ابلاغ امروز در قرارگاه نجف گیلان غرب (۱) حضور یافت.

براساس توافقات به عمل آمده در روز گذشته، عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به صورت گسترده روی ارتفاعات بمو، شاخ خشیک، زیمناکوه، شاخ شمیران، شاخ سورمر و برددکان اجرا خواهد شد. با توجه به مشکلاتی نظیر کمبود نیرو، محدودیت زمانی و به ویژه تاریکی شب و نبود مهتاب هنوز درمورد اجرای عملیات در محور تنگه سرتک اعتراضاتی وجود دارد. طبق اعلام فرمانده کل سپاه، قرار است محور شاخ خشیک بیش از سایر محورها تقویت شود. با این حال قرارگاه نجف زمان پیشنهادی برای اجرای عملیات دربندیخان را چهارشنبه سیزدهم مهرماه اعلام کرد. (۲)

به دنبال جلسه مشترک اخیر فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش در قرارگاه خاتم الانبیای تهران و پس از نشست های فشرده محسن رضایی و علی صیاد شیرازی با فرماندهان قرارگاهی و یگانی ارتش و سپاه در باختران، امروز دستور قطعی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به نیروهای قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا ابلاغ شد.

ص: ۸۲۷

۱- علاوه بر محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم و عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف نیز در نشست قرارگاه نجف در گیلان غرب حضور داشتند. امروز همچنین جلسه دیگری با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامحسین بشردوست جانشین قرارگاه خاتم، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف و امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف برگزار شد.

۲- سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیاء در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۲۹۳ - ۲۹۰.

براین اساس، صبح امروز پیش از حضور فرماندهی کل سپاه و فرماندهی نیروی زمینی ارتش، یگان های سپاه تحت امر قرارگاه مقدم حمزه در جلسه ای،(۱) درباره آخرین وضعیت شناسایی ها، اقدامات و مشکلات خود به علی شمخانی قائم مقام کل سپاه گزارش دادند.(۲) مجموع گزارش های مزبور از وجود فاصله ای معنادار میان میزان آمادگی یگان ها و تضمین اجرای موفقیت آمیز عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر تا پنج روز آتی حکایت داشت.

پس از اتمام گزارش لشکرها، جلسه به فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه(۳) اختصاص یافت. حاضران در این نشست باتوجه به مشکلات اساسی نظیر کمبود نیرو و محدودیت زمانی، که در گزارش یگان ها هم به آن اشاره شده بود، به بررسی امکان اجرای کل عملیات از محور شمال دهانه شیلر پرداختند. در این میان، غلامعلی رشید اجرای "مانور احاطه ای از لری و سورن و الحاق در کانی مانگا" را پیشنهاد کرد؛ به این ترتیب که با در نظر گرفتن فلش حمله از بالا- به پایین یعنی از محور جنوب بانه به جنوب غرب میوان، در یک مرحله لشکرهای ۲۵ کربلا، ۸ نجف، ۴۱ ثارالله(ع) و یک تیپ از ارتش برای تصرف ارتفاعات لری و گرمک وارد عمل شده تا به روی کانی مانگا برسند و مارو هم از پشت تصرف شود، بدون آنکه نیروها وارد دشت شوند و در مرحله بعد، توسط لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) از روی ارتفاعات پنجوین و محل تلاقی پنجوین به کانی مانگا الحاق برقرار گردد. این درحالی بود که علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، ضمن تأکید بر عمل هم زمان از دو منطقه پنجوین و سورن، معتقد بود به علت تجمع گسترده نیرو در پنجوین و کانی مانگا مانور احاطه ای ممکن نیست.

در پایان این نشست، فرماندهان در مورد حذف محور سورن از طرح اصلی، تعیین ارتفاعات پنجوین از جنوب و لری از شمال به عنوان محور اصلی عملیات، و هدف مشترک کانی مانگا به توافق رسیدند و مقرر گردید در جلسه بعدی به طور مفصل در این باره بحث و تبادل نظر شود(۴).

۱

سرهنگ علی صیاد شیرازی امروز با حضور در جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه(۵)* در باختران، روند آماده سازی مقدمات اجرای

ص: ۸۲۸

۱- در این جلسه علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، کیانی مسئول ستاد قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، چراغچی از اطلاعات - عملیات خاتم، مزینانی، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، ابوشهاب جانشین لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله و کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا حضور داشتند.

۲- همان، صص ۳۰۴ - ۲۹۴؛ و - سند شماره ۱۲۷۸۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی تحرکات نیروهای خودی و دشمن در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۰)، صص ۱۹ - ۱.

۳- این جلسه با حضور علی شمخانی، بشردوست، غلامعلی رشید، مهدی کیانی، محمد باقری و علی رضائیان برگزار شد.

۴- سند شماره ۱۲۷۸۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۸ - ۲۶؛ و - سند شماره ۱۲۷۸۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی نقاط قوت و ضعف مانور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۱)، صص ۸ - ۱؛ و - سند شماره ۱۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راویان قرارگاه خاتم الانبیا، داوود رنجبر، ۲۴/۵/۱۳۶۲، صص ۹۹ - ۹۷.

۵- * سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم، سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش،

سرهنك قويدل ركن ۲ نيروي زميني ارتش، اميريبيگي فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش و سرهنك پارسائيان از افراد حاضر در اين جلسه بودند.

سلسله عملیات های والفجر و به طور مشخص دو عملیات والفجر ۴ (دهانه شیلر) و والفجر ۵ (دربندیخان) را بررسی کرد. فرمانده نیروی زمینی ارتش ابتدا به تبیین جایگاه حساس مقطع کنونی در راهبرد جنگ پرداخت و درمورد دشواری های این مقطع گفت: «در نقطه نظر کلی ما به مرحله ای از جنگ رسیده ایم که الآن تقریباً قفل شده است. یعنی در همه جا دشمن طوری در جلوی ما قرار گرفته که ما برای حمله به او به سادگی قبل نمی توانیم برخورد کنیم.»

وی در ادامه ضمن تشریح ادوار راهبردی نظامی ایران از آغاز جنگ تا عملیات رمضان، پیدایش وقفه در اجرای سلسله عملیات های والفجر و تأثیر اختلاف نظر در روحیه فرماندهان رده های مختلف برای اجرای عملیات های مذکور را دو آسیب در راهبرد نظامی ایران برشمرد و افزود: «الفجر ۲ و ۳ که والفجر موفقیت ما بود، بعد از آن ما دیدیم که ... داریم با وقفه می جنگیم. دو جا عمل می کنیم، مدتی طول می کشد و این بار من یادم هست که خیلی امیدوار بودم که شیلر به زودی انجام بشود. ... متأسفانه ... ما نتوانستیم عملیات شیلر را زود انجام بدهیم، به طوری که دشمن حتی با فرصت به دست آمده از محور سورکوه عقب نشینی کرد. همین مسائل برای دربندیخان هم بوده است. ... اگر امروز سازوبرگ و اسلحه جلوی کار ما را نمی تواند بگیرد، می بینیم زمین جلوی کار ما را می گیرد، دشمن دارد جلوی کار ما را می گیرد. می بینیم جنگیدن در روز کابوسی شده و جلوی کار ما را می گیرد. نور ماه دارد جلوی کارمان را می گیرد. از این طرف هم دشمن [از فشار روانی دست نکشیده است، از کارهای جوسازی دست نکشیده است. خیلی راحت دو موشک به اندیمشک می زند دو [موشک] هم به دزفول می زند.»^(۱)

صیاد شیرازی سپس در توضیح آسیب دوم راهبرد نظامی ایران با انتقاد تلویحی از عملکرد قرارگاه نجف گفت: درحال حاضر، «اختلافات عجیبی بین روحیه قرارگاه های رده بالا هست که خود ما هستیم، رده پایین تر که مثلاً [قرارگاه] نجف است و رده پایین تر که قرارگاه عمل کننده است. چه طوری اختلاف هست؟ به قرارگاه رده بالا می گوییم وضعیت چه طوری است، می گوید ما برای عملیات نقطه روشن نداریم و فکر می کنیم که تضمینی ندارد. ... بعد به نظرم می رسد که خود فرماندهان [لشکرها] بیایند گزارش بدهند. آنهایی که شب و روز جان کنند و برای خدا در پشت دشمن رفتند و از زوایای مختلف دشمن را شناسایی کردند. بعد می بینیم که در جواب گفته که ما حدود ۷۰ الی ۸۰ درصد عملیات را تضمین می کنیم. ما رفتیم دیدیم و می شود عمل کرد. بعد می گوییم این چه ارزیابی است که به این نتیجه می رسد؟»^(۲)

فرمانده نیروی زمینی ارتش پس از تبیین دلایل تأخیر در اجرای عملیات های والفجر، درمورد سرنوشت عملیات والفجر ۴ و ۵ گفت: «ما در این چند روزه فرازونشیب های گوناگون در بحث ها و تدابیر خودمان داشتیم و به جایی رسیدیم که آمدیم بین این دو عملیات به علت کمبودهایی که در مجموع داریم، یکی را انتخاب کنیم. ... به این نتیجه رسیدیم که هر دو را باید با قاطعیت و با یاری خداوند انجام بدهیم؛ منتها آنکه تقدم دارد والفجر ۵ است. ... دیشب ساعت ۹:۳۰ شب، این دستور قاطع صادر شد که به یاری خداوند عملیات دربندیخان با قاطعیت انجام بشود و خیلی زود هم انجام بشود و قرار شد که ما هم از منطقه خارج نشویم تا این کار انجام بشود. ... دو

ص: ۸۲۹

۱- سند شماره ۱۲۷۸۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات در بمو و شیلر (عملیات والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۲)، صص ۴ - ۵.

۲- همان، صص ۵ - ۶.

مسئله بزرگ برای شیلر می ماند. یک مسئله هم روحیه [رده] بالا و پایین بود که برابر آنچه که گفتیم می خواهیم که تداوم عملیات را از دست ندهیم. ... دوم مسئله کمبودهای شماسست از نیرو گرفته، توپخانه گرفته، از مسائل دیگر گرفته، حالا این دو بیشتر در مد نظرم بود: یکی نیرو و یکی توپخانه، اینها غیرقابل حل نخواهد بود که به موازات اینکه شما برادران می روید کار می کنید، ما ان شاءالله امکانات لازم را برای شما فراهم می کنیم.»(۱)

وی در ادامه ضمن تأکید بر اهمیت محورهای پنجویں و سورن، گره اصلی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر را محدوده دالان بین محورهای فوق و متکی بودن تدارک نیروهای خودی به این دو محور دانست و در پایان افزود: «ما احساس کردیم که اگر عملیات بمو و عملیات شیلر ان شاءالله انجام بشود، والفجرهای بعدی ضمن اینکه تداوم دارد اصلاً دیکته شده است. یعنی الحاق این دو به هم، پیشروی به صورت نامنظم به طرف سلیمانیه و به خطر انداختن آن و تهدید کردن دشمن از جناح های مختلف دیکته شده است. والفجرهای جاهای دیگر که دارد در جنوب یا شمال غرب آماده می شود.»(۲)

۱

بخش دوم جلسات مربوط به تصمیم گیری درمورد مانور عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، عصر امروز در قالب دو نشست ادامه یافت. نشست نخست با حضور فرماندهی کل سپاه و فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه(۳) برگزار شد. در این جلسه مسئولان یگانی قرارگاه مقدم حمزه به تشریح وضعیت منطقه شمال دهانه شیلر و راهکارهای عملیاتی موجود در زمینه اجرای عملیات والفجر ۴ پرداختند. پس از اقامه نماز مغرب و عشا، فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در نشستی اختصاصی به طور مبسوط درمورد "مانور احاطه ای از لری و سورن و الحاق در کانی مانگا" بحث و گفت و گو کردند.(۴) هم زمان با این نشست، فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه و یگان های تحت امر آن(۵) نیز جلسه جداگانه ای به منظور بررسی "مانور احاطه ای از لری و سورن و الحاق در کانی مانگا" تشکیل دادند تا نظر نهایی خود را درمورد

ص: ۸۳۰

۱- همان، صص ۸ - ۶.

۲- همان، صص ۱۱ - ۱۰.

۳- محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم(ص)، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، عندلیب مسئول مهندسی رزمی قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، محمدرضا ابوشهاب از لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) و قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله در این جلسه حضور داشتند.

۴- سند شماره ۱۲۷۸۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات در محور شمال شیلر (عملیات والفجر ۴)، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۴)، صص ۲۰ - ۱؛ - و سند شماره ۱۲۷۸۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملکرد لشکر ۸ نجف بر روی کانی مانگا در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۵)، صص ۱۲ - ۱.

۵- این جلسه با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم، علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، محمدرضا ابوشهاب از لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله و کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا برگزار شد.

تغییر مانور به فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) اعلام کنند(۱) در پایان این جلسه اکثر فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه ضمن اعتراض به تأخیر در اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، موافقت خود را با تغییر مانور در قالب اجرای "مانور احاطه ای از لری و سورن و الحاق در کانی مانگا" اعلام کردند(۲). بدین ترتیب و بنا به گفته علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، مقرر شد عملیات دهانه شیلر با استعداد فعلی در سه مرحله انجام گیرد:

در مرحله اول در جبهه بانه، ارتفاعات لری و کنگرک تصرف خواهد شد که به دنبال آن ضمن دستیابی به یک جابا، وضعیت دشمن نیز مشخص می شود. همچنین با انسداد عقبه دشمن روی مارو، نیروهای خودی در مارو و خلوزه به طور محدودی درگیر می شوند تا دشمن نتواند فرار بکند؛ در مرحله دوم، هم زمان با عملیات کانی مانگا، نیروهای خودی روی پنجوین هم عمل خواهند کرد و در مرحله سوم، رزمندگان از شمال سورن تظاهر به تک می کنند که در صورت امتداد این حرکت و تصرف آزادی ۱، ارتفاعات آزادی ۲ و ۳ نیز به خودی خود از دسترس دشمن خارج خواهد شد(۳).

۱

فرمانده کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش امشب در بخش سوم و پایانی جلسات فشرده خود با فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه در باختران(۴) دستور اجرای قطعی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر را به قرارگاه مقدم حمزه ابلاغ کردند.

در این جلسه محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی ضمن تأکید بر تداوم سلسله عملیات های والفجر و رفع نواقص کلی عملیات ها، در جمع بندی گزارش یگان ها، کمبود نیرو و گره سورن را از مشکلات اساسی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر عنوان کردند. براین اساس، محور سورن از مرحله اول عملیات حذف گردید(۵).

بدین ترتیب پس از جلسات متعدد و فشرده چند روز گذشته، سرانجام اجرای قاطعانه عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان و پس از آن اجرای قطعی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به عنوان پشتیبانی معین شد(۶).

ص: ۸۳۱

۱- سند شماره ۱۲۷۸۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

۲- سند شماره ۱۳۰۳۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه مقدم حمزه در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۳۱)، صص ۵۵ - ۱؛ و - سند شماره ۱۳۰۳۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه مقدم حمزه در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۳۲)، صص ۵ - ۱.

۳- سند شماره ۱۲۷۸۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ - ۱۳؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۳۶ - ۳۳۵.

۴- سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، سرهنگ جمالی جانشین نزا، سرهنگ سروری، سرهنگ قوبدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، امیریگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، سرهنگ پارسائیان، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، عندلیب مسئول مهندسی رزمی این قرارگاه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، محمدرضا ابوشهاب از لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) و قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله در این جلسه شرکت داشتند.

۵- سند شماره ۱۲۷۸۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۶)، صص ۸ - ۱.

پس از ابلاغ دستور اجرای قطعی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه از ارتش و سپاه (۱) امشب با تشکیل جلسه ای درمورد سازمان رزم جدید عملیات این قرارگاه به توافق رسیدند. با حذف محور سورن در مرحله اول، سازمان رزم عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به سه قرارگاه اصلی و دو قرارگاه احتیاط تغییر یافت. براساس طرح جدید، قرارگاه های اصلی در سه محور ارتفاعات پنجوین، مارو و لری - کنگرک و قرارگاه های احتیاط آن یکی در محور بانه و دیگری احتیاط کل قرارگاه های تاکتیکی خواهد بود.

در مجموع و باتوجه به تغییر سازمان رزم عملیات والفجر ۴، این عملیات در سه مرحله و در قالب پنج قرارگاه تاکتیکی بدین شرح اجرا خواهد شد:

۱. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱: در محور ارتفاع پنجوین، با استعداد نیروهای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه و یک گردان قدس از لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

۲. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲: در محور ارتفاع مارو، با استعداد تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) از سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

۳. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳: در محور ارتفاعات لری - کنگرک - گرمک، با استعداد لشکر ۸ نجف از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

۴. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴: به عنوان احتیاط کل قرارگاه با استعداد لشکر ۴۱ ثارالله (ع) از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

۵. قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵: به عنوان احتیاط محور بانه با استعداد لشکر ۲۵ کربلا از سپاه. (۲)

ارتش عراق که از چندی پیش با تقویت مواضع پدافندی خود و تکیه بر اقدامات اطلاعاتی و فعالیت های ایذایی عناصر ضدانقلاب در داخل ایران درصدد جلوگیری از تداوم عملیات های آتی ایران به خصوص در جبهه شمالی برآمده، در حال حاضر اقدامات جدیدی را نیز به منظور خنثی سازی فعالیت گروه های عراقی مرتبط با ایران آغاز کرده است.

در این زمینه گزارش امروز واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه حاکی است: یک فروند بالگرد آلویت عراقی که در جست و جوی مجاهدین عراقی، مشغول گشت زنی در

ص: ۸۳۲

۱- پس از جلسات پیاپی فرماندهان ارتش و سپاه در باختران، امروز جلسه دیگری با حضور سرهنگ ابراهیمی طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، سرهنگ آذرفر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، امیربگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه، تشکیل شد.

۲- سند شماره ۱۳۰۳۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه قرارگاه مقدم حمزه در عملیات والفجر ۴، (در قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۳۳)، صص ۱۳ - ۱۲ و ۳۴ - ۳۰؛ و - سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دینانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲۷ - ۱۲۴.

روستاها، دره ها و جنگل های نزدیک دریاچه دربندیخان بود، اقدام به شلیک موشک به سمت تپه ها و ارتفاعات مسلط بر روستای احمد برنده کرد که مجاهدین عراقی مستقر در این روستا به حملات بالگرد پاسخ دادند.

این گزارش در تحلیل فعالیت های اخیر مجاهدین عراقی در جبهه شمالی افزوده است: «مجاهدین عراقی گروه اتحاد میهنی از بروز جنگ در منطقه شمال فرصت پیدا کرده اند که با به کارگیری خودروهای استتار شده (گل مالی شده) به منظور عبور از پست های بازرسی و ترساندن اهالی روستاهای اربیل، شقلاوه، خلینان و الصدیق و با پوشیدن لباس گروه های ویژه قصد دارند که مسئولین حزب و مهره های دستگاه امنیت و اطلاعات را ترور نمایند.» همچنین براساس این گزارش، محمد حاج محمود (از مسئولان قیاده موقت) پس از فرار از زندان حلبچه، اکنون قصد دارد به همراه ۳۰۰ نفر از مجاهدین عراقی مستقر در روستاهای آلان و هافل، در سه روز آینده به وسیله ۲۵ موشک انداز و ۳ قبضه خمپاره به تأسیسات، پایگاه ها و پادگان نزدیک به شهر حلبچه حمله کند.

واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه در ادامه گزارش خود به نگرانی فرماندهان ارتش عراق از اقدامات احتمالی گروه های معارض پرداخته و ضمن اشاره به تلاش دشمن برای فعال سازی عناصر مخالف جمهوری اسلامی در منطقه دربندیخان، از تدابیر ویژه ارتش عراق در منطقه احمد برنده و امام زامل برای مقابله با فعالیت مجاهدین عراقی خبر داده است؛ طبق این گزارش، «عراق از تدارکاتش خواسته ۲۵۰۰ دستک بلند و سه تن سیمان جهت احداث فرودگاه هایی برای فرود هلیکوپترها در جاده های مناسب در ارتفاع زیمناکوه و منطقه دربندیخان ارسال کند. ... گردان ۱ تیپ ۱۰۳ و کلیه پایگاه های منطقه به ویژه مرکز پلیس شهر زراوین را تقویت نموده تا در هنگام مشاهده آنان در این منطقه به شدت سرکوب نمایند.» (۱)

۱

در پی افزایش تحرکات هوایی ارتش عراق امروز نیز جنگنده های عراقی مناطق مسکونی و مواضع نیروهای خودی را در غرب کشور و به ویژه شهر مریوان به عنوان منطقه عملیاتی والفجر ۴، آماج بمباران های خود قرار دادند.

در این زمینه رکن سوم قرارگاه عملیات شمال غرب ژاجا امروز در گزارشی اعلام کرد: «۵ گلوله توپ دوربرد به تپه های اطراف ساختمان گردان مرزی مریوان، اصابت و در نتیجه شیشه های ساختمان های اطراف شکسته و دیوار منازل ترک برداشته. ... هم زمان با شلیک گلوله های توپ، ۲ فروند هواپیمای عراقی در ارتفاع بسیار بالا بر فراز شهر مریوان ظاهر و سپس متواری گردیدند.» (۲)

ص: ۸۳۳

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش وضعیت دشمن، اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، ۹/۷/۱۳۶۲، صص ۹۸ - ۹۵.

۲- سند شماره ۳۵۴۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۳ قرارگاه عملیات شمال غرب ژاندارمری به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

گزارش ستاد منطقه ۷ سپاه حاکی است: «ساعت ۴ بعدازظهر امروز، ۳ فروند هواپیمای دشمن حوالی پل زمکان و شیخ صالح از جوانرود [را] با ریختن ۸ موشک بمباران کرده اند.» این حملات تلفاتی در پی نداشت. (۱)

صبح امروز نیز «شهر پاوه مورد حمله هوایی جنگنده های عراق قرار گرفت که با آتش پدافند هوایی، [هواپیماهای عراقی] متواری شدند.» (۲)

ستاد منطقه ۷ سپاه در گزارشی دیگر اعلام کرد: «طی چند روز اخیر، به خصوص در تاریخ ۹/۷/۶۲، عملیات هوایی هواپیماهای دشمن در منطقه گیلان غرب که قصد بمباران مناطق مسکونی منطقه مذکور را داشته اند، با آتش شدید قبضه های پدافند هوایی مستقر در مواضع فوق الذکر دفع شد.» (۳)

در همین حال خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، گزارش داد: امروز هواپیماهای عراقی پادگان ابوذر را بمباران کردند که ۴ بمب از بمب های پرتاب شده عمل نکرد و بر اثر انفجار یکی از بمب ها به چند واحد آپارتمان خساراتی وارد آمد و ۲ نفر شهید شدند. هم زمان با پرتاب این بمب ها، تخته الوارهایی که احتمالاً آغشته به سم بود، به زمین ریخته شد. در این حادثه ۳ بسیجی زخمی و برای مداوا به تهران منتقل شدند. این گزارش در ادامه با اشاره به بمباران های دو هفته اخیر عراق در منطقه باختران و کردستان، بیشتر اهداف این بمباران ها را مواضع نیروهای خودی در مناطق قصرشیرین، سرپل ذهاب، پاوه، نوسود، نودشه و مریوان ذکر کرده است. (۴) به دنبال گسترش تحرکات هوایی دشمن، قرارگاه عملیات غرب در نامه ای درخواست کرد: «به علت فعالیت هوایی چند روز اخیر دشمن و به منظور به حداقل رسانیدن تلفات و ضایعات و باتوجه به اوامر فرماندهی نزاجا و حساسیت منطقه، دستور فرمایید در اسرع وقت، کلیه مهمات داخل پادگان ابوذر را به نقطه امن دیگری تخلیه [کنند].» (۵)

امروز منطقه له دزکمه (واقع در بیست کیلومتری سرپل ذهاب)، ارتفاعات شاه نشین، ارتفاعات بالای شهر سرپل ذهاب و یک پل در جاده سراب گرم به طرف سه راه نیز هدف حمله جنگنده های عراقی قرار گرفت. (۶)

از سوی دیگر، در منطقه عملیاتی پیرانشهر و جبهه های مرزی باختران و جنوب زبیدات، نیروهای خودی به اجرای آتش علیه دشمن پرداختند. در بانه نیز تبادل آتش میان دو طرف ادامه داشت. (۷)

۱

در روزهای اخیر تداوم حملات عراق به جبهه جنوبی به ویژه شهرهای آبادان و خرمشهر، تلفات و خساراتی را در پی داشته است.

به گزارش فرمانداری خرمشهر، روز چهارشنبه گذشته (۶/۷/۱۳۶۲) بر اثر اجرای آتش سلاح های دوربرد عراق بر روی پاسگاه زید، شلمچه، پل نو، گمرک و نقاط دیگری از شهر خرمشهر، ۳ نفر از نیروهای خودی در منطقه شلمچه و ۲ تن دیگر در منطقه زید مجروح شدند و چند خانه نیز آسیب دید. (۸)

ص: ۸۳۴

۱- سند شماره ۴۴۶۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد منطقه ۷ به فرماندهی کل سپاه، ۹/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۸۱۱۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد منطقه ۷ به فرماندهی کل سپاه، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۸۱۹۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد منطقه ۷ به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۲، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۲۷۰۷۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیات غرب به فرماندهی سپاه قرارگاه نجف، ۹/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۲۰۴۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نجف به قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲.

- ۷- روزنامه اطلاعات، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲، اطلاعیه شماره ۱۴۷۸ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی.
- ۸- سند شماره ۲۹۰۷۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری خرمشهر به وزارت کشور، ۷/۷/۱۳۶۲.

در آبادان هم آتش پراکنده دشمن به یک خانه و یک مغازه خسارت وارد کرد.^(۱) دیروز هم بر اثر حملات عراق به آبادان به ۳ باب منزل مسکونی و یک مغازه خساراتی وارد شد.^(۲)

علاوه بر این دیروز فرمانداری خرمشهر در گزارشی اعلام کرد: در ۴۸ ساعت گذشته، ارتش عراق بار دیگر مناطق پاسگاه زید، شلمچه، پل نو، جزیره مینو، گمرک و دیرفارم را هدف حمله قرار داده است. در جریان این حملات ۱۴ تن از نیروهای بسیج و سپاه و ۲ تن از مجاهدین عراقی در منطقه پاسگاه زید، ۴ تن از نیروهای نظامی در منطقه شلمچه و پل نو و یک نفر هم در جزیره مینو مجروح شدند.^(۳)

امروز هم در جبهه جنوب علاوه بر غرب شرفانی^(۴) خرمشهر و آبادان زیر آتش دشمن قرار داشتند. فرمانداری خرمشهر در این باره گزارش داد: «تبادل آتش همچنان در مناطق پاسگاه زید، شلمچه، پل نو، جزیره مینو، گمرک و دیرفارم ادامه داشت و در نتیجه آتش دشمن، یک تن از سربازان نیروی دریایی در منطقه دیرفارم و ۳ تن از برادران ژاندارمری در جزیره مینو و یک تن از برادران ارتشی در منطقه شلمچه مجروح شدند.» در این حملات، ۱۷ خانه و مغازه ویران و یک خانه در کوی آرش طعمه حریق شد.^(۵) بر اثر آتش سلاح های دوربرد ارتش عراق در شهر آبادان نیز یک خانه خسارت دید.^(۵)

۱

امروز در حوالی سنندج، سفز و مهاباد درگیری هایی میان عناصر مسلح غیرقانونی و نیروهای خودی به وقوع پیوست که در پی آن دو طرف متحمل تلفات و خساراتی شدند.

به گزارش هنگ ژاندارمری سنندج، در ساعت ۱۸ امروز، نیروهای تأمین بین گروهان حسین آباد و تونل شماره ۲ در محور سنندج - دیواندره، با حدود ۲۰۰ نفر از عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند. بلافاصله نیروی کمکی از گروهان های حسین آباد و حر مستقر در پایگاه تونل شماره ۱ به محل درگیری اعزام شد. در این هنگام، تعداد ۱۰۰ نفر دیگر از ضدانقلابیون که مسلح به تیربار کالیبر ۵۰، خمپاره انداز و کلاشینکف بودند، به مهاجمان ملحق شدند و نیروهای خودی را محاصره کردند.^(۶) در پی این امر، از جندالله خرکه و سپاه حسین آباد درخواست کمک شد. جندالله خرکه به دلیل قطع ارتباط بی سیمی با سپاه بیجار نتوانستند اقدامی انجام دهند، اما سپاه حسین آباد دو توپوتای مجهز به تیربار کالیبر ۵۰ همراه با تعدادی نیرو به منطقه اعزام کرد که با ضدانقلاب درگیر شدند، اما به دلیل نقص فنی تیربار به پایگاه مراجعت کردند.^(۷) در این درگیری که ساعت ۲۰:۳۰ امروز خاتمه یافت، تعدادی از مهاجمان، کشته یا مجروح شدند. از نیروهای خودی نیز یک نفر مجروح و ۱۳ نفر مفقودالثر شدند. علاوه بر این یک دستگاه خودروی ایفا متعلق به گروهان حسین آباد نیز در محل درگیری جا ماند و ۲ دستگاه خودروی توپوتا، که یک دستگاه آن مجهز به یک قبضه تیربار

ص: ۸۳۵

۱- سند شماره ۲۹۱۱۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی اهواز به استانداری خوزستان، ۷/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۵۶۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام فرمانداری آبادان به استانداری خوزستان، ۹/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۲۹۰۷۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به دفتر سیاسی انتظامی استانداری خوزستان، ۹/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۱۲۴۶۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی جنوب (رکن ۲)، شماره ۹۶۱، ۸/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۵- سند شماره ۳۵۵۵۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به استانداری خوزستان، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۴۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۷- سند شماره ۳۱۸۶۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات ستاد سپاه ناحیه کردستان به طرح و عملیات قرارگاه حمزه، صص ۵

کالیبر ۵۰ و یک دستگاه بی سیم پی.آر.سی ۷۷ بود، به وسیله مهاجمان به آتش کشیده شد(۱).

در سقز نیز در جریان درگیری نیروهای تأمین پایگاه خورخوره و سننه با افراد ضدانقلاب، ۲ نفر به شهادت رسیدند و یک نفر زخمی شد.(۲) هنگ ژاندارمری سقز در گزارشی از برخورد یک خودرو با مین در جاده خورخوره به سننه خبر داد که بر اثر آن، یک سروان ژاندارمری مجروح شد.(۳)

تیپ ۲ سقز هم امروز گزارش داد یگان جندالله که دیروز (۸/۷/۱۳۶۲) به منظور پاک سازی روستاهای قره جر، قبل غلوجه، کروبان، پیرمان و قلقله حرکت کرده بود، صبح امروز به مدت هفت ساعت با ضدانقلاب درگیر شد که در نتیجه آن ۷ تن از عناصر مسلح غیرقانونی کشته و تعدادی زخمی شدند، همچنین ۳ نفر از نیروهای بسیج شهید و ۳ تن از آنها مجروح شدند(۴) و یک نفر از پیشمرگان مسلمان کرد نیز به شهادت رسید.(۵)

امروز همچنین سپاه مهاباد در گزارشی اعلام کرد: خودرویی که از دکل مخابرات برای آوردن آب به اطراف پایگاه روستاهای کتیکه و خلیسان رفته بود، در کمین ضدانقلاب گرفتار شد و در نتیجه ۵ نفر از نیروهای خودی شهید شدند(۶)

در همین حال استانداری آذربایجان غربی در گزارشی از دستگیری ۹ تن از عناصر وابسته به گروه های ضدانقلاب در روستای میرآباد اشنویه خبر داد(۷)

۱

فعالیت های دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران در پی برگزاری سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل افزایش یافته است. علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران که در رأس هیئتی برای شرکت در این اجلاس در نیویورک به سر می برد، در ادامه دیدارهایش با هیئت های نمایندگی سایر کشورها، امروز با مقامات لیبی، سورینام، لهستان، آلبانی و صحرا به طور جداگانه دیدار و گفت و گو کرد.

مهم ترین دیدار امروز ولایتی ملاقات با العبیدی وزیر امور خارجه لیبی بود. پس از این دیدار، العبیدی در مصاحبه ای با خبرگزاری جمهوری اسلامی، درخصوص محورهای مذاکراتش با وزیر امور خارجه ایران سخن گفت. وی مسائل مطرح شده در دستور جلسه نشست اخیر سازمان ملل، مسائل لبنان و فلسطین، مداخله ابرقدرت ها در غرب آسیا و تهدید کنونی ابرقدرت های بزرگ در جنگ ایران و عراق را از مهم ترین موضوعات گفت و گوی خود با علی اکبر ولایتی برشمرد. العبیدی در ادامه، تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق را نشانه مداخله و حمایت ابرقدرت ها از عراق دانست و گفت: «به نظر ما، این عمل نشانگر مداخله قدرت ها و حمایت آنان از رژیم صدام علیه برادرانمان در ایران می باشد. تحویل هواپیماها عملی است که ما با آن موافق نیستیم و هر رهبر مسئول نیز باید با آن مخالفت نماید، زیرا منجر به مداخله و بی ثباتی در منطقه خواهد شد.»

ص: ۸۳۶

۱- سند شماره ۳۵۴۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲ - ۱.

۲- سند شماره ۳۴۵۸۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.

۴- سند شماره ۳۵۰۰۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از تیپ ۲ سقز به عملیات سپاه سقز، ۲۳/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۲۹۱۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۵۴۵۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه مهاباد به فرماندهی ستاد منطقه ۱۱، ۹/۷/۱۳۶۲.

۷- روزنامه کیهان، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

وزیر امور خارجه آلبانی نیز در ملاقات با ولایتی ضمن تجلیل از انقلاب ایران و تأکید بر اشتراک مواضع دو کشور، حمایت خود را از جمهوری اسلامی اعلام کرد و گفت: «روز گذشته من به سخنرانی شما گوش می‌دادم و حقیقتاً بین مواضع دو کشور اشتراک‌هایی وجود دارد. قهرمانی‌های مردم شما منبع الهام برای جهانیان است. مردم ما بسیار مایل‌اند که از طریق رادیو و تلویزیون از اوضاع جمهوری اسلامی ایران مطلع باشند.» وی در پایان از دعوت کتبی برای بازدید از ایران تشکر کرد. ولایتی نیز در این دیدار از لحن صمیمانه و اشتراک مواضع دو کشور در نفی ابرقدرت‌ها ابراز خرسندی کرد و افزود: «ما فکر می‌کنیم که جنگ تحمیلی عراق علیه مردم مسلمان ما، بهایی است که برای رهانیدن خود از قید سلطه بیگانگان می‌پردازیم.»

وزیر امور خارجه ایران امروز با نخست‌وزیر سورینام، وزیر امور خارجه لهستان و همتای خود از کشور صحرا نیز دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدارها، طرفین درخصوص گسترش روابط فی‌مابین، جنگ ایران و عراق، اشتراک مواضع در مبارزه با قدرت‌های سلطه‌گر و... تبادل نظر کردند. (۱)

۱

برخی رسانه‌های خبری جهان، امروز سخنان روز گذشته وزیر امور خارجه ایران در سازمان ملل را بازتاب داده و تحلیل‌هایی در این باره ارائه کردند.

رادیو بی‌بی‌سی امروز در بخش فارسی خود ضمن انعکاس سخنان روز گذشته وزیر امور خارجه ایران در مجمع عمومی سازمان ملل به ارزیابی آن پرداخت. در این گزارش آمده است: «آقای ولایتی گفت پس از سه سال جنگ، ایران حاضر نیست از کوچک‌ترین حق خود بگذرد و نبرد را تا مجازات رهبران عراق ادامه خواهد داد... آقای ولایتی امریکا و شوروی را نیز به دلیل کمک به عراق محکوم کرد، اما خصومت وی بیشتر متوجه فرانسه بود.»

بی‌بی‌سی در ادامه، موضع نمایندگان عراق و ایران در قبال عملکرد سازمان ملل درخصوص جنگ را مورد توجه قرار داد و افزود: «وزیر امور خارجه ایران در رد درخواست‌هایی که برای مذاکره به عمل می‌آید، تقصیر را متوجه شورای امنیت سازمان ملل متحد کرد، که وقتی عراق به سوی پیروزی می‌تاخت اقدامی نکرد، ولی همین که راه فرار پیش گرفت تقاضای آتش‌بس نمود... [این درحالی است که] معاون نخست‌وزیر عراق از کم‌کاری سازمان ملل متحد در پایان دادن به جنگ شکایت کرد.» (۲)

رادیو اسرائیل نیز در برنامه‌ای سخنان وزیر امور خارجه ایران در نشست مجمع عمومی سازمان ملل را بررسی کرد و گفت: «ایران بار دیگر تهدید خود مبنی بر بستن تنگه هرمز برای جلوگیری از حمل سلاح برای عراق از این تنگه را تکرار کرده است.» این رادیو سپس به انتقاد ولایتی از تحویل سلاح به عراق اشاره کرد و افزود: دولت فرانسه دست به اقدام بسیار خطرناکی زده است و ایران در آینده اقتدار خود را در این زمینه به کار خواهد گرفت.

ص: ۸۳۷

۱- روزنامه کیهان، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۹۶، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲.

۵۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۷، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

رادیو امریکا هم با اشاره به سخنان روز گذشته ولایتی در مجمع عمومی سازمان ملل افزود: «ایران شدیداً به دیگر کشورها هشدار داده است که در صورت ادامه کمک های خود به عراق در جنگ طولانی با ایران، راه عبور کشتی های نفتکش از خلیج فارس را مسدود خواهد کرد.»(۱)

۱

در ادامه فعالیت های دیپلماتیک مقامات عراقی، امروز رئیس مجلس ملی این کشور با صدر هیئت رئیسه جبهه دمکراتیک یمن دیدار و در خصوص موضوع جنگ گفت و گو کرد. سفیر عراق در امان نیز در گفت و گویی تلفنی تهدیدهای اخیر ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز را بی ثمر خواند.

به گزارش رادیو صوت الجماهیر، امروز نعیم حداد رئیس مجلس ملی عراق با محمد عوض رئیس کمیسیون اقتصادی و صدر هیئت رئیسه جبهه دمکراتیک یمن، ملاقات کرد. در این دیدار، نعیم حداد مدعی شد که جنگ علیه عراق با حمایت امریکا و صهیونیسم و همکاری رژیم های سوریه و لیبی از ایران به راه افتاده است و امنیت امت عرب را تهدید می کند. محمد عوض نیز ضمن حمایت از دستاوردهای انقلاب عراق در همه زمینه ها، بر ضرورت متوقف ساختن جنگ ایران و عراق و حل آن از راه های مسالمت آمیز تأکید کرد(۲).

۲

در پی حمله موشکی اخیر عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک و در حالی که پیکر شهدای این اقدام جنایتکارانه امروز تشییع شد، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی نامه هایی به نهادهای بین المللی ارسال کرد. شماری از دانشجویان ایرانی ساکن فرانسه نیز به همراه جمعی از مسلمانان مقیم پاریس در اعتراض به این اقدام عراق و سیاست های فرانسه در حمایت از این کشور، در پاریس راه پیمایی کردند.

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران امروز نامه هایی به سازمان کنفرانس اسلامی، دبیر کل سازمان ملل و ریاست جنبش عدم تعهد ارسال کرد. وزارت امور خارجه ایران از سازمان کنفرانس اسلامی درخواست کرده است نماینده ای برای بازدید از مناطق مسکونی ویران شده به ایران اعزام کند. همچنین از دبیر کل سازمان ملل و ریاست سازمان جنبش عدم تعهد خواسته شده است تا این نامه ها به صورت بیانیه و به عنوان سند منتشر و در بین اعضا توزیع شود(۳).

در همین حال، گروهی از دانشجویان مسلمان ایرانی عضو انجمن اسلامی دانشجویان پاریس نیز عصر امروز به همراه جمعی از مسلمانان کشورهای الجزایر، تونس، مراکش، عراق و فرانسه در اعتراض به حمایت های دولت میتران از عراق و بمباران مناطق مسکونی شهرهای اندیمشک و دزفول، در محله مسلمان نشین پاریس دست به تظاهرات زدند. در پایان این تظاهرات که یک ساعت به طول انجامید، راه پیمایان کمک های دولت میتران به عراق را به عنوان عاملی مستقیم در گسترش دامنه جنگ و حمله موشکی عراق به مناطق غیر نظامی محکوم کردند(۴).

ص: ۸۳۸

۱- همان، ص ۲۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۷، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳۶، رادیو صوت الجماهیر، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- روزنامه کیهان، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

حمله موشکی عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک امروز در برخی رسانه های جهان انعکاس یافت. اغلب این رسانه ها فقط به درج خبر این حمله موشکی اکتفا کردند، بی آنکه به بررسی ابعاد و عمق این فاجعه بپردازند، و برخی مطبوعات نیز مدعی شدند این حمله به تلافی بمباران مناطق مرزی عراق از سوی ایران انجام شده است.

کانال ۳ تلویزیون فرانسه در برنامه اخبار امروز خود ضمن پرداختن به تهدیدهای اخیر ایران درخصوص امنیت خلیج فارس، خبر حمله موشکی عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک را منعکس کرد. این برنامه با پخش تصاویری از این حملات، آمار کشته های آن را در دزفول ۴۱ تن و در اندیمشک ۲۶ تن اعلام کرد. (۱)

برخی روزنامه های امروز پاریس نیز به درج اخبار کوتاهی بدون تحلیل و تفسیر در این باره اکتفا کردند. اخبار حمله موشکی عراق به دو شهر خوزستان در روزنامه های ترکیه بازتاب ضعیفی داشت. در این میان، فقط روزنامه های ملی و ترجمان در صفحات مربوط به اخبار داخلی خود، این خبر را درج کردند؛ آن هم به گونه ای که جنبه تلافی جویانه از آن برداشت شود.

همه روزنامه های بلغراد (پایتخت یوگسلاوی) در صفحه نخست خود با اشاره به حمله موشکی عراق به ایران، این خبر را با عنوان "بمباران شدن شهرهای مرزی عراق توسط ارتش ایران" منتشر کردند.

راديو بی بی سی نیز خبر حمله موشکی عراق را با ذکر آمار تلفات و خسارات آن در سه نوبت پخش کرد.

اریش اشمیت معاون وزارت صنعت، بازرگانی و حرفه اتریش که در رأس هیئتی سیاسی - اقتصادی به ایران سفر کرده است، امروز با احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه ایران، دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار، طرفین درخصوص گسترش روابط اقتصادی و تجاری به بحث و تبادل نظر پرداختند.

عزیزی در ابتدا به تحولات ایران پس از انقلاب اشاره کرد و سپس با پرداختن به جنگ عراق علیه ایران، بازگشت صلح و امنیت به منطقه را در گرو از بین رفتن ریشه تشنج دانست. وی قطع حمایت ابرقدرت ها و قدرت های دیگر از عراق را امری ضروری برای مقابله اصولی با تشنج و بحران در منطقه خواند. (۲)

معاون بازرگانی اتریش امروز با مجتبی خسروتاج معاون بازرگانی خارجی وزارت اقتصاد ایران نیز دیدار کرد. در این دیدار، ارایش اشمیت با اشاره به موضع بی طرفانه و شرکت نکردن اتریش در تحریم علیه ایران خواستار مشارکت جدی این کشور در بخش صنعت ایران شد. خسروتاج نیز، ضمن تأیید اظهارات وی خواستار افزایش صادرات فرش و کالاهای غیرنفتی ایران به اتریش شد. (۳)

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۷، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

گروهی از جانبازان انقلاب اسلامی و خانواده های شهدای شهرها و روستاهای مختلف کشور در قم با آیت الله منتظری دیدار کردند. در این دیدار آیت الله منتظری جنگ تحمیلی را یک «آزمایش بزرگ الهی» خواند و در مورد جنایات ابرقدرت ها و سکوت سازمان های حقوق بشری گفت: «همین ابرقدرت ها که برای اغفال ملت ها دم از صلح و انسان دوستی می زنند عامل اصلی جنایت صدام در منطقه می باشند... همین شوروی است که به صدام موشک های ۹ متری و ۱۲ متری می دهد تا بتواند این همه جنایات انجام دهد و شهرهای مقاوم ما را ویران کند.»

وی در ادامه به تبیین همسویی گروهک های داخلی با ابرقدرت ها و اقدامات آنها برای تخریب انقلاب پرداخت و خاطر نشان کرد: «ملت ما رفتار این گروهک ها را که همگی در مدار منافع ابرقدرت ها می چرخند، به خوبی شناخته است، زیرا در طول این مدت، کار آنان جز تخریب و ضربه زدن به انقلاب و ترور شخصیت های ارزنده و حتی آتش زدن خرمن های روستائیان نبوده است.» آیت الله منتظری در پایان افزود: «تمام این حوادث برای ملت ما آزمایش است و اسباب هوشیاری و بیداری و مقاومت بیشتر آنان می باشد.» (۱)

در پی اختناق حاکم بر عراق روزه روز بر شمار اتباع عراقی که از جمهوری اسلامی ایران تقاضای پناهندگی می کنند، افزوده می شود.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی از سندج اعلام کرد: ۲۱ نفر از مردم عراق در روزهای پنجم تا نهم مهرماه با عبور از مرزهای غرب کشور خود را معرفی و تقاضای پناهندگی کرده اند. براساس این گزارش پناهندگان مذکور از اهالی شهرهای هولیر، کرکوک و خانقین عراق می باشند. (۲)

جمعیت هلال احمر سندج نیز گزارش داد: امروز ۱۵ نفر از اهالی شهرهای بغداد، سلیمانیه، خانقین، کربلا و کرکوک با عبور از مرز وارد سندج شده و در هلال احمر به طور موقت اسکان داده شدند. (۳)

دولت عراق که در طول جنگ سه ساله با ایران برای جبران کمبود نیروی انسانی در جبهه ها همواره از اتباع کشورهای نظیر مصر، اردن و سودان استفاده کرده است، هم اکنون طرحی را در دستور کار قرار داده که براساس آن دانش آموزان پس از گذراندن آموزش های نظامی به جبهه ها اعزام خواهند شد.

به گزارش خبرگزاری رویتر از بغداد، مدارس و دانشگاه های عراق پس از تعطیلی سه ماهه تابستانی، در حالی بازگشایی شدند که آموزش های نظامی در برنامه درسی دانش آموزان گنجانده شده است. در همین خصوص، وزیر آموزش و پرورش عراق در مصاحبه با روزنامه الجهموریه

ص: ۸۴۰

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

گفت: «از سال تحصیلی جدید، یک برنامه سه مرحله ای آموزش نظامی به دروس مدارس، دانشگاه ها و دیگر نهادهای آموزشی افزوده شده است.» به گفته وی، این برنامه برای دانش آموزان بالای سیزده سال در نظر گرفته شده و شامل شیوه استفاده از سلاح و دفاع از کشور می شود، دانش آموزان عراقی برای رشد شخصیت و احترام بیشتر به ارزش های ارتش به جبهه فرستاده خواهند شد.^(۱)

۱

در حالی که مذاکرات کمیته چهارنفره امنیتی متشکل از نمایندگان ارتش لبنان، جبهه نجات ملی، شبه نظامیان مسیحی و جنبش امل به منظور تحکیم آتش بس و برقراری آشتی ملی در این کشور ادامه دارد، فالانژیست های لبنان دست به اقدامات تجاوزکارانه تازه ای می زنند. از سوی دیگر، رژیم صهیونیستی نیز به تحکیم مواضع نیروهای خود در این منطقه پرداخته و مراحل نهایی احداث پایگاه هوایی در جنوب لبنان را ادامه می دهد. اقدامات رژیم صهیونیستی واکنش مقامات سوری را برانگیخته است.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از بیت المقدس، ارتش رژیم صهیونیستی به منظور جلوگیری از بازگشت گروه های فلسطینی به منطقه، به تحکیم مواضع نیروهای خود در جنوب لبنان پرداخته است. رادیو لبنان نیز در گزارشی از اقدامات این رژیم در منطقه آورده است: «نیروهای رژیم تل آویو در حال انجام مراحل نهایی احداث یک پایگاه هوایی در دهکده خیا در جنوب لبنان و واقع در هشت کیلومتری مرز لبنان و سرزمین اشغالی می باشند.»

از سوی دیگر، شبه نظامیان فالانژیست لبنان، پست های بازرسی تازه ای در منطقه خروب و در جاده ساحلی میان دامور و رومیله در جنوب بیروت برپا کرده اند. به گزارش خبرگزاری فلسطینی وفا از بیروت، شماری از غیرنظامیان در این پست های بازرسی ربوده شده اند و بیم آن می رود که این اقدامات تجاوزکارانه مقدمه ای برای قتل عام های تازه، به خصوص بعد از شکست های اخیر فالانژیست ها در نبردهای شوف باشد.

در همین حال، ولید جنبلاط رئیس حزب سوسیالیست ترقی خواه لبنان، اعلام کرد که نبرد شوف هنوز پایان نیافته است و امروز ما در مرحله گفت و گوی سیاسی هستیم، ولی طرف دیگر خواهان شکست ما است. به همین دلیل، باید از خود دفاع کرده و سلاح هایمان را نگه داریم. وی همچنین با انتشار بیانیه ای خواستار تشکیل یک دولت جدید براساس عدم تمرکز اداری شد. در این بیانیه آمده است: «همه ما مخالف عدم تمرکز سیاسی هستیم، زیرا این امر به منزله تجزیه کشور است، اما ما از عدم تمرکز اداری حمایت می کنیم، زیرا این امر به سازندگی و عمران کشور کمک می کند.»

در این میان، رژیم صهیونیستی با اتکا به حمایت های امریکا و متحدان غربی اش در منطقه، سوریه را نیز تهدید می کند. در پی این تهدیدها، حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، در سخنانی در

ص: ۸۴۱

جمع چتربازان این کشور اظهار کرد که اسرائیل به دنبال تحقق بخشیدن به صهیونیسم جهانی و ایجاد اسرائیل بزرگ از نیل تا فرات است. وی همچنین خاطر نشان کرد: «اسرائیل از همه کشورهای جهان به ویژه امریکا که سعی در اعمال برتری خود بر ملت عرب دارد، استفاده می کند تا به هدف های خود برسد.»

مصطفی طلاس وزیر دفاع سوریه نیز در گفت و گو با روزنامه الرأی العام با بیان اینکه سوریه نیروی قابل ملاحظه ای همراه با ظرفیت های عرب و کمک بلوک شرق به رهبری شوروی در اختیار دارد، تأکید کرد: «شوروی در کنار سوریه ایستاده و ظرفیت های دفاعی این کشور را برای خنثی کردن هر تجاوزی به هر اندازه گسترده و سنگین بدون توجه به اینکه چه کسی ممکن است در آن شرکت داشته باشد، تقویت می کند.»

وزیر دفاع سوریه همچنین از تلاش امریکا برای کشاندن پای کشورهای عضو ناتو به عملیات لبنان خبر داد. مجموعه این تحولات، مقامات شوروی را بر آن داشت تا همسو با مقامات سوریه، مخالفت خود را با نظارت سازمان ملل بر آتش بس لبنان و حضور نیروهای چندملیتی حافظ صلح در بیروت اعلام کنند. به گفته منابع فرانسوی، مقامات شوروی بر این عقیده اند که جنگ لبنان یک جنگ داخلی است و نه یک بحران بین المللی و گروه های درگیر در لبنان باید ناظران بی طرف را در این کشور انتخاب کنند نه سازمان ملل.

سازمان آزادی بخش فلسطین نیز امروز خواستار خروج تفنگ داران امریکایی و نیروهای چندملیتی پاسدار صلح لبنان از این کشور شد. به گزارش خبرگزاری رویترز از دمشق، سخنگوی کمیته اجرایی این سازمان در گفت و گو با خبرنگاران یادآور شد: «این خواسته از آن جهت مطرح شده است که حضور آنها ضمن نقض استقلال لبنان، صلح و امنیت در منطقه را نیز به خطر می اندازد.»^(۱)

ص: ۸۴۲

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۷، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

در پی قطعی شدن اجرای دو عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، امروز غلامعلی رشید در نشست، کلیه اعضای ستادی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) (۱) را در خصوص عملیات های مزبور توجیه کرد. در این جلسه علاوه بر تشریح مانور و اهداف دو عملیات والفجر ۴ و ۵، هریک از واحدهای قرارگاه خاتم الانبیا(ص) درباره اقدامات، مشکلات و میزان آمادگی خود در دو منطقه مریوان و دربندیخان گزارش دادند. در مجموع و درحالی که تا ۴۸ ساعت دیگر عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به ترتیب با فاصله زمانی دو روز اجرا خواهد شد، گزارش واحدهای ستادی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) از آمادگی آنها برای پشتیبانی از عملیات قرارگاه های نجف و حمزه (رده جلو) حکایت داشت. (۲)

دوگانگی موجود در نتایج شناسایی های یگان های سپاه از منطقه دربندیخان که چندی پیش موجب تردید برخی فرماندهان قرارگاه نجف در زمینه اجرای عملیات والفجر ۵ در این منطقه شده بود، امروز به شکل دیگری در میان مسئولان قرارگاه نجف نمود یافت؛ در جلسه ای که امروز به درخواست برخی از عناصر اطلاعاتی و رزمی لشکر ۲۷ (۳) با حضور قائم مقام فرماندهی

ص: ۸۴۵

۱- علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم و مسئولان واحدهای مختلف این قرارگاه از جمله محمد باقری اطلاعات - عملیات، ربیعی مسئول مخابرات، فتحیان مسئول بهداری، مقدم مسئول توپخانه، کیانی مسئول ستاد و سرپرست پرسنلی در این جلسه حضور داشتند.

۲- سند شماره ۱۲۷۸۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تشریح مانور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۷)، صص ۱۸ - ۱۰؛ و - سند شماره ۱۲۷۸۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی واحد تعاون عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۸)، صص ۴ - ۱.

۳- این جلسه با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، عباس کریمی فرمانده تیپ ۲ سلمان از لشکر ۲۷، اکبر زجاجی طرح و عملیات لشکر ۲۷، مسئولان شناسایی لشکر ۲۷ شامل حسین الله کرم، اصغر جعفری، سعید قاسمی اطلاعات - عملیات لشکر، الله داد، جوانبخت، حجت، مرادی، شیخ احمد، مجید زادبود و مبلغ ستاد منطقه ۱۰ سپاه برگزار شد.

کل سپاه تشکیل شد، گزارش عناصر مزبور در مورد آخرین وضعیت ارتفاعات کلیدی منطقه نظیر بمو، سرتک، شاخ خشیک، زیمناکوه و مشکلات آن، سرنوشت اجرای عملیات والفجر ۵ را در هاله ای از ابهام فرو برد(۱).

مسئولان لشکر ۲۷ در تشریح شناسایی های انجام شده، علاوه بر سه مشکل عمده صعب العبور بودن منطقه به دلیل جنس نامناسب ناهمواری ها، فقدان جاده و نحوه تأمین نیروها - که پیش تر هم در خلال گزارش فرماندهان سپاه به آن اشاره شده بود - موارد و جزئیات جدیدی نظیر نبود مهتاب و مشکل انتقال نیروها به پای کار در تاریکی شب و انسداد برخی معابر بر اثر تقویت دشمن در محور بمو و زیمناکوه را مطرح کردند.(۲)

در ادامه نشست فرماندهان لشکر ۲۷ برای توضیح دقیق تر مشکلات پیش روی قرارگاه نجف در اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، این عملیات را به سه بخش تقسیم و سپس به تبیین مشکلات موجود در هر یک از این سه مرحله پرداختند:

- گام نخست: حرکت از قرارگاه های لشکرها تا توقفگاه ها (محل توقف نیروها قبل از نقطه رهایی عملیات)

- گام دوم: از توقفگاه ها به سمت پایگاه های دشمن (نقطه رهایی تا قبل از هدف نهایی عملیات)

- گام سوم: تهاجم به هدف اصلی عملیات (سد دربندیخان)

در گام اول عملیات (حرکت از قرارگاه های لشکرها تا توقفگاه ها)، حسین الله کرم از مسئولان شناسایی لشکر ۲۷، تسلط دید دشمن از روی ارتفاع بمو بر روی یگان های خودی و عبور نیروهای خودی از مناطق آلوده به عناصر ضدانقلاب را دو مشکل مشترک در کلیه محورها (لشکر ۳۱ عاشورا، لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) و لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) اعلام کرد. بر این اساس برخی فرماندهان پیشنهاد انتقال چند مرحله ای نیروها از محل اسکان لشکرها به نقطه رهایی را مطرح کردند، اما حسین الله کرم با اشاره به بعد مسافت این مسیر، بر جابه جایی یک شبه نیروها، تأکید کرد و گفت: باتوجه به مشکلات فوق فاصله ۴۵ کیلومتری تازه آباد تا شیخ صله در حدود ۲۷۵ تا پیچ دارد و جابه جایی نیرو در طول سه روز با استفاده از ماشین، موجب خستگی مضاعف نیروها شده و توان لازم برای پیاده روی پنج روزه در عملیات را از آنها می گیرد.

در گام دوم عملیات (حرکت از توقفگاه ها به سمت پایگاه های دشمن)، فرماندهان مزبور مهم ترین مشکل پیش روی یگان های عملیاتی را نیاز شدید به نور ماه و تأثیر کیفیت مهتاب در

ص: ۸۴۶

۱- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی، ۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲۱؛ و - سند شماره ۱۲۹۲۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: برآورد استعداد و ملاقات با حضرت امام خمینی در عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۲۸)، ص ۱۱. سند شماره ۱۲۷۸۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی شناسایی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۹)، ص ۱.

۲- سند شماره ۱۲۷۸۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی شناسایی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۸۹)، ص ۱.

دستیابی به راهکارهای موجود در منطقه دربندیخان عنوان کردند، زیرا زمان بندی حرکت و انتقال نیروها از قرارگاه و توقفگاه های خودی تا پایگاه دشمن براساس شناسایی های انجام شده در مهتاب معین شده بود. علاوه براین کندی حرکت نیروهای پیاده نسبت به عناصر شناسایی و همچنین دوبرابر شدن زمان مورد نیاز برای انتقال نیروهای پیاده در تاریکی مطلق در مقایسه با روشنایی نور ماه مشکلات اجرای عملیات را دوچندان خواهد ساخت. مسئولان لشکر ۲۷ زمان پیشنهادی برای حرکت و انتقال نیروها در شب مهتابی را بین یک و نیم تا ده ساعت متغیر اعلام کردند. الله کرم در تبیین اهمیت و ضرورت وجود مهتاب در شب عملیات، گفت: «از نظر اطلاعات - عملیات، مهم ترین مسئله عملیات در تاریکی است که به طور عمده می گوئیم که کلیه شناسایی های ما در مهتاب شده و زمان بندی ها براساس طرح مانور در مهتاب انجام شده است.» وی در ادامه با بیان اینکه «در تاریکی اصلاً نمی توانیم راهکارها را پیدا کنیم»، افزود: به عبارت دیگر برای تمام راهکارها در شب شاخص داریم و در تاریکی، با ازبین رفتن این شاخص ها، در حرکت یگان ها اختلال ایجاد می شود. الله کرم همچنین در مورد دشواری انتقال نیروها در شب گفت: «در تاریکی امکان جابه جایی نیرو بسیار مشکل است و احتمال جاماندن نیرو در منطقه دشمن هست. اینجا [زیمناکوه] منطقه ای است که اگر دشمن تردد ما را در آن ببیند همان شبانه برای آن نیرو می فرستد. گشتی های شناسایی از همین کردها حتی در این جاده می آیند و اطلاع داریم که تا نزدیکی پل دوکان آمدند و ضربه زدند.» (۱) وی در پایان با اشاره به اقتضائات زمین منطقه دربندیخان، کم بودن تعداد نیروهای اطلاعات - عملیات برای شناسایی این منطقه را یکی دیگر از دشواری های عملیات پیش رو برشمرد. (۲)

براین اساس، یکی از مهم ترین دشواری های اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، مشکلات مربوط به حرکت و انتقال نیرو از قرارگاه های خودی به نقطه رهایی و سپس تهاجم به هدف نهایی می باشد. به عنوان مثال، در محور لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، نیروها در مرحله اول باید با رعایت مسائل حفاظتی از تازه آباد به شیخ صله (در فاصله ۴۵ کیلومتری) منتقل شوند، در مرحله دوم می بایست از شیخ صله تا دره امین و پس از آن از دره امین تا باغ بیارک انتقال یابند و در مرحله سوم، باید خود را به نزدیکی هدف اصلی عملیات (فاصله تقریبی ۲۰ کیلومتر) برسانند تا در شب پنجم به سد دربندیخان حمله کنند. در محور بمو نیز نیروها پس از حرکت از قرارگاه خودی، باید در سه توقفگاه استراحت کنند تا در شب چهارم هم زمان با محورهای دیگر به مواضع دشمن حمله کنند که فقط در انتقال یگان ها به سمت راست ارتفاع بمو، نیروهای خودی در شب مهتابی می بایست مسیری حداقل ۱۰ الی ۱۲ ساعته را بدوند.

در گام سوم یعنی تهاجم به هدف اصلی عملیات (سد دربندیخان) مواردی نظیر بعد مسافت و محدودیت معابر وصولی، (۳) صعب العبور بودن مسیر راهکارها و انسداد برخی معابر دری

ص: ۸۴۷

- ۱- همان، صص ۹ - ۲ و ۲۱ - ۲۱؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۳۰/۶/۱۳۶۲ تا ۱۰/۷/۱۳۶۲، صص ۳۶۵ - ۳۶۴.
- ۲- سند شماره ۱۲۷۸۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۷ و ۱۸ - ۱۶.
- ۳- سند شماره ۱۲۷۹۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی شناسایی ها و عبور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۹۰)، صص ۶ - ۳.

تحركات جديد دشمن و حضور عناصر ضدانقلاب از جمله مشکلات اساسی عنوان شد. در این باره الله کرم ضمن تأکید مجدد بر ضرورت وجود مهتاب جهت دستیابی به راهکارها در شب عملیات افزود: به علت جنس سخت زمین در اکثر نقاط و به خصوص در جاهایی که راهکارهای ما کتیبه ای و صخره ای است «نیاز شدید به مهتاب است.»^(۱)

در ادامه جلسه، مسئولان اطلاعاتی لشکر ۲۷ راهکارهای راست بمو، راست شاخ خشیک، چپ تنگه سرتک، اصلی خط زیمناکوه و معبر قلب را از جمله معابری اعلام کردند که اخیراً از سوی دشمن مسدود شده است. در این زمینه حسین الله کرم با بیان اینکه «مهم ترین مسئله آن [عملیات والفجر ۵] راهکارها هست»، در مورد بسته شدن برخی معابر افزود: «در تنگه سرتک، جایی که می خواستیم نیرو را بخوابانیم، اینجا کمین خوردیم و دو تا شهید دادیم، دوباره هفته گذشته کمین خوردیم و دو شب پیش هم دوباره در شناسایی تنگه سرتک کمین خوردیم. شیباری بوده که ما می خواستیم نیرو را در آن بخوابانیم علاوه بر این، یک گردان از دشمن آمده و راهکار ما برای رسیدن به راست شاخ خشیک بسته است، حالا این لو رفتن ها بماند که در این قسمت هم روی بمو نیرو گذاشته است. ... امروز دشمن آنجا [قلب] را ثبت کرده و خمپاره می زند.» وی در پایان افزود: «در این قسمت [تنگه سرتک] ما احتمال کشف جاسوس را زیاد می دهیم.»^(۲)

سعید قاسمی مسئول اطلاعات - عملیات لشکر ۲۷ هم درباره بسته شدن یکی از راهکارهای بمو توسط نیروهای دشمن گفت: در بمو نیروهای شناسایی خودی وقتی از کنار پایگاه دشمن، که قبلاً در فاصله ۲۰۰ متری بود، به سمت دو شیار در بند و چم میار رفته بودند با صدای قهقهه عراقی ها مواجه می شوند «دقیقاً در همان جایی که ما قرار بود نیرو را بخوابانیم، دو تا پایگاه دشمن اضافه شده است دو تا سنگر ده نفره اجتماعی داشتند.» مرادی یکی دیگر از عناصر شناسایی لشکر ۲۷ هم در تأیید اظهارات الله کرم و قاسمی ضمن اشاره به حضور عناصر دشمن و ضدانقلاب در محور تنگه سرتک، در خصوص حضور عناصر ضدانقلاب در بمو اضافه کرد: «دمکرات ها در طول روز در منطقه به طور متحرک گشت می زنند ... و کلاً منطقه را زیر نظر دارند. باتوجه به اینکه دیده بانی به این جالبی را دارند، در طول منطقه هم دمکرات ها گشت می دهند که بارها در روز با نیروهای پروین [نقطه رهایی برای حمله به ارتفاع بمو] ما درگیر شدند ما حساب این منطقه را کردیم دیدیم که از پروین جلوتر نمی توانیم نیروها را بخوابانیم یعنی خواباندن جلوتر برابر با درگیری با دمکرات است.»^(۳)

در پایان این نشست، ضمن بررسی مشکلات پاتک های احتمالی عراق و تدارکات و تأمین نیروها، باتوجه به وجود مهتاب در شب، ساعت ۱۱ تا ۱۲ شب هجدهم ماه قمری (۲۵ مهر ۱۳۶۲) به عنوان زمان اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان پیشنهاد شد.^(۴)

ص: ۸۴۸

- ۱- سند شماره ۱۲۷۸۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.
- ۲- سند شماره ۱۲۷۸۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴ - ۱۱؛ و - سند شماره ۱۲۷۹۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶؛ و - سند شماره ۲۸۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۶۲ - ۳۶۱.
- ۳- سند شماره ۱۲۷۸۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۹ - ۱۷.
- ۴- سند شماره ۱۲۷۹۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۲ - ۲۱.

فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف پس از شنیدن گزارش عناصر رزمی و اطلاعاتی لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، در جلسه ای اختصاصی پس از اشاره به لزوم تأخیر در اجرای عملیات منطقه دربندیخان به رابطه جنگ و سیاست پرداختند.

در این جلسه سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، با تکرار سخنان روز گذشته خود مبنی بر پیدایش وقفه در اجرای سلسله عملیات های والفجر افزود در وضعیت کنونی فرماندهان رده های لشکری نسبت به مسئولان قرارگاه نجف از آمادگی بیشتری برای اجرای عملیات برخوردارند.

در ادامه، عزیز جعفری و سرهنگ جاودانی فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه نجف به دفاع از عملکرد خود پرداختند. جعفری با تأکید بر اینکه از دو هفته گذشته تا به امروز، فرماندهی قرارگاه نجف، چندین بار مشکلات اساسی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را برای فرماندهان ارشد قرارگاه خاتم الانبیا(ص) تشریح کرده است، از عملکرد واقع بینانه قرارگاه متبوع خود دفاع کرد.^(۱)

همچنین یکی از مسائل دیگری که در این جلسه به عنوان عنصری مهم در بروز تأخیر در اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان مطرح شد، این بود که اهمیت حمله به سد دربندیخان و بازتاب آن موجب شده مسئولان سیاسی و فرماندهان نظامی به مشکلات اساسی پیش روی اجرای این عملیات کمتر توجه کنند. براین اساس فرماندهان حاضر در جلسه، در مورد تصمیمات مسئولان سیاسی و راهبرد فرماندهان نظامی به بحث و گفت و گو پرداختند. فرمانده نیروی زمینی ارتش در تشریح این مسئله، گفت: جنگ نباید تابع سیاست باشد و ما باید فارغ از تصمیمات مسئولان سیاسی و براساس درک نظامی خود، عملیات های والفجر را ادامه دهیم. چون مسئولان سیاسی «اگر ما در عملیات توقف بکنیم یک طور کار می کنند و اگر حمله هم بکنیم یک طور دیگر کار می کنند و برداشت ها و تحلیل های سیاسی آنها یک طور دیگری است. کار ما نظامی است منتها نظامی است که به سیاست

ص: ۸۴۹

۱- سند شماره ۱۲۷۹۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی شناسایی ها و راهکارهای محور دربندیخان، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۹۲)، صص ۲۲ - ۹.

و حکومت وابسته است، یعنی اگر حکومت ما امروز بگوید که نجنگید، ما باید بگوییم: باید بجنگیم؟! وی در ادامه با تأکید بر لزوم توجه به همه جوانب سیاسی و نظامی برای آماده سازی و اجرای عملیات های والفجر افزود: برخی اوقات باید به آثار راهبردی اجرای عملیات بر نشست منطقه ای یا بین المللی پیش رو دقت کرد، البته باید بدانیم «درحالی که آماده نیستیم [نباید] عملیات را انجام بدهیم به خاطر سیاست عجله نکنیم». فرمانده قرارگاه نجف نیز ضمن تأیید دیدگاه صیاد شیرازی، بر ضرورت توجه به مسائل سیاسی و اقتصادی کشور در زمینه پیاده سازی راهبرد جنگ، تأکید کرد و یادآور شد در بعد نظامی یک عملیات حتماً باید تضمین موفقیت داشته باشد. (۱)

در پایان جلسات امروز فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف، قرار شد به تدریج و به گونه ای حساب شده توقف کار آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان اعلام شود. فرمانده نیروی زمینی ارتش در این باره گفت: «تا فردا باید طوری دستورات را به قرارگاه رده پایین تر بگوییم که اینها احساس نکنند باز اوضاع خراب شده و کار متوقف شده است اینها احساس نکنند که یک مشکل را باید رفع کنیم و کار چند روز به تعویق افتاده است. این طوری احساس نکنند با نیروها همچنان کار بکنند، آموزش بدهند و همچنان شناسایی را روی دشمن ادامه بدهند. ... درواقع این عملیات دربندیخان را با عملیات شیرل تطبیق بدهیم؛ یعنی بگوییم در تقدم اول ما هدف داریم و می خواهیم بگیریم، ولی در تقدم دوم می خواهیم پشتیبان آن، عملیات شیرل بشود. ... در محور دربندیخان هم همین طور باشد. با تعداد قلیل، ضربه قوی بزنیم که آن طرف هم که می خواهیم عملیات بکنیم دیگر زمانش با آن هست نه [به نور] ماه کار دارد نه به چیزی کار دارد.» (۲)

۱

به دنبال دستور قطعی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیرل، امروز فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه جلساتی (۳) را به منظور ابلاغ مأموریت و سازمان رزم جدید یگان های تحت امر خود و همچنین ارزیابی میزان آمادگی واحدهای ستادی این قرارگاه برگزار کردند.

برطبق طرح مانور جدید، عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیرل، در دو مرحله اجرا خواهد شد؛ در مرحله اول ارتفاعات لری، کنگرک، مارو و پنجوین و در مرحله دوم ارتفاع کانی مانگا و در نهایت ارتفاع سورن تصرف و تأمین خواهد شد. براین اساس، مأموریت و سازمان رزم عملیات قرارگاه مقدم حمزه بدین شرح ابلاغ شد:

ص: ۸۵۰

۱- سند شماره ۱۲۹۲۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸ - ۱۱.

۲- سند شماره ۱۲۷۹۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸ - ۱۵.

۳- جلسه نخست با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه، احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، ابوشهاب از عملیات لشکر ۱۴ امام حسین(ع) از سپاه و امیریگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، سرهنگ آذرفر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان و فرماندهان و معاونان لشکرهای ۲۸ و ۲۱ ارتش در مقر ارتش در باختران برگزار شد و جلسه دوم نیز با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و اعضای ستادی این قرارگاه در میوان برگزار گردید.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ با استعداد لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه از ارتش در محور ارتفاعات جنوبی پنجوبین، کله قندی و هرگنه وارد عمل خواهد شد.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ با استعداد تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) از سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش در محور ارتفاعات مارو، شمال شرقی پنجوبین و هفت توانان عمل خواهد کرد.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ با استعداد لشکر ۸ نجف از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش بر روی محور ارتفاعات لری - کنگرک عمل می کند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ با استعداد لشکر ۴۱ ثارالله (ع) از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش احتیاط محور مریوان می باشد.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ با استعداد لشکر ۲۵ کربلا از سپاه به عنوان احتیاط محور بانه در نظر گرفته شده است.

باقیمانده یگان های لشکر ۲۸ کردستان و سپاه مریوان نیز تحت عنوان قرارگاه وحدت در محدوده ارتفاعات سورن تا ارتفاع تته فعالیت خواهند کرد. (۱)

امروز همچنین در جلسه دیگری آخرین وضعیت و میزان آمادگی واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه در مریوان بررسی شد. در این جلسه مسئولان هریک از این واحدها گزارشی از آخرین اقدامات و مشکلات بخش خود را به فرمانده قرارگاه ارائه کردند. که براساس اعلام راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه، «تقریباً ۷۰ درصد واحدها آماده هستند.» (۲)

در جلسات امروز باتوجه به اینکه زمان تقریبی اجرای عملیات والفجر ۴ روز جمعه پانزده مهرماه می باشد، فرماندهی قرارگاه مقدم حمزه از واحدهای ستادی این قرارگاه همچنین از قرارگاه های تاکتیکی تحت امر خود خواست تا روز اجرای عملیات، آمادگی خود را به سطح قابل قبولی برسانند. (۳)

۱

زمینه سازی عملیات انهدامی سایت و رادار موشکی فاو، که درحال حاضر با نام عملیات والفجر ۶ یا عملیات شمال خلیج فارس از آن یاد می شود، از جمله اقدامات دریایی قرارگاه نوح است که هم زمان با آماده سازی عملیات اسکله های نفتی البکر و العمیه، درحال پیگیری است. در این راستا، امروز فرماندهان ارشد سپاه (۴) در نشستی با مسئولان تیپ امام حسن (ع) به ارزیابی

ص: ۸۵۱

۱- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه حمزه در عملیات والفجر ۴، محمد دینانی، ۲۸/۶/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۴۶ - ۱۳۹.

۲- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳۸ - ۱۳۳؛ و - سند شماره ۱۳۰۳۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۳۷)، صص ۶ - ۱.

۳- سند شماره ۲۹۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴۶ - ۱۳۲؛ و - سند شماره ۱۳۰۳۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: انتقاد فرمانده لشکر ۸ نجف از فرماندهان ارتش، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۳۵)، صص ۱۸ - ۱.

۴- محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، عبدالحمید ملاح زاده مسئول

قرارگاه نوح، غلامی فرمانده تیپ امام حسن (ع)، بهروزی معاون تیپ امام حسن (ع)، حشمت حسن زاده معاون دوم تیپ و مسئول اطلاعات - عملیات، گودرز نوری طرح و عملیات تیپ، حبیب الله شمایی مسئول ستادی تیپ، سعید نجار فرمانده گردان یکم، پرویز رضانی مسئول گردان دوم، حمیدرضا رجبی معاون گردان سوم، دولتشاهی فرمانده گردان چهارم، غلامرضا کیانی معاون گردان چهارم، خداداد اندامی، محمد محمدپور و حسن درویش افراد حاضر در این جلسه بودند.

در ابتدای جلسه فرماندهان و مسئولان تیپ امام حسن (ع) از شناسایی ها، اقدامات و مشکلات پیش روی خود به فرماندهی کل سپاه و رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه، گزارش دادند. عناصر اطلاعات - عملیات تیپ امام حسن (ع) در تشریح شناسایی های منطقه اروند، حضور و رفت و آمد افراد بومی منطقه را از جمله عوامل مؤثر در لورفتن عملیات عنوان کردند. غلامی فرمانده این تیپ، محدوده شناسایی ها را از نهر قصر تا نهر قاسمیه اعلام و نهرهای علم، علی شیر و حب را از راهکارهای مهمی برشمرد که می توان روی آن سرمایه گذاری کرد. فرمانده تیپ امام حسن (ع) در تبیین نقاط حساس منطقه، فاو را به علت حضور دشمن از جمله نقاط مهم تهدید کننده نیروهای خودی در عملیات آتی دانست و ضمن اشاره به مواردی نظیر تردد یدک کش های عراقی به سمت اسکله العمیه و قدرت دید و پوشش راداری دشمن در منطقه، تدارک روزانه نیروهای خودی در عملیات آتی (والفجر ۶ در منطقه فاو) را دشوار توصیف کرد.

در تکمیل توضیحات فرمانده تیپ، حشمت حسن زاده معاون دوم تیپ و مسئول اطلاعات - عملیات، درمورد حساسیت های دشمن افزود: ارتش عراق در رأس البیشه حساس است و احتمال زیاد می دهد که نیروهای خودی از نوک رأس البیشه به آنها حمله کنند، لذا اینجا را به شدت تقویت و تحکیم کرده است. هرچه از نهر قصر، به طرف پایین تر و نزدیکی دهانه فاو تا نهر قاسمیه بیایم می بینیم دشمن خیلی ضعیف می شود و تمامی کناره را سنگر بتونی احداث کرده است که کسی داخل آن نیست. لازم به ذکر است که درحال حاضر ارتش عراق ناوچه های اوزا را در انتهای خور عبدالله مستقر کرده است.

پس از تشریح شناسایی ها و توضیح حساسیت های دشمن در منطقه، فرماندهان حاضر در جلسه، مأموریت تیپ امام حسن (ع) را، اجرای عملیات در محدوده تقریبی رأس البیشه تا شهرک فاو - نهر قاسمیه تا نهر ابوعظیم - با هدف انهدام کلی تأسیسات فاو و مواضع رأس البیشه از راه هوا و دریا عنوان کردند. در ادامه بهروزی معاون تیپ امام حسن (ع)، درمورد مانور اولیه عملیات آتی (والفجر ۶ در منطقه فاو) گفت: این عملیات از نقطه رهایی تا نقطه درگیری در مراحل نظیر عبور از رودخانه، شکستن خط دشمن، انهدام نیرو و رادار و استقرار یا عقب نشینی بنا به دستور فرماندهی اجرا خواهد شد. وی سپس به تشریح سازمان رزم این عملیات پرداخت و افزود: درحال حاضر، ۴۶۰ نفر دوره آموزشی را گذرانده اند و از این تعداد ۳۰۰ نفر دراختیار تیپ هستند.

در پایان این جلسه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، ضمن تأکید بر تکمیل شناسایی از تمام منطقه، از مسئولان تیپ امام حسن (ع) خواست تا طرح مانور عملیات آتی در فاو را تهیه و تنظیم کنند. (۲)

ص: ۸۵۲

۱- توضیحات بیشتر درخصوص چگونگی طراحی و اهداف عملیات والفجر ۶ در ضمیمه گزارش درج شده است.

۲- سند شماره ۱۲۸۱۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی شناسایی های والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۱۳)، صص ۲۴ - ۸.

امروز واحدهای سپاه پاسداران با اجرای عملیات های محدود و کمین، توابع سقز و اشنویه را از وجود عناصر مسلح غیرقانونی پاک سازی کردند. به گزارش شهربانی سقز، نیروهای یگان جنرال الله سقز در ادامه عملیات پاک سازی روستاهای این شهر که از دو روز پیش آغاز شده است، امروز روستای کرویوان را از عناصر ضدانقلاب پاک سازی کرده و ۴ قبضه اسلحه ژ ۳ به غنیمت گرفتند. در روستای یازی بلاغ (از توابع سقز) نیز نیروهای خودی و افراد حزب دمکرات درگیر شدند که این حادثه تلفاتی نداشت و در جریان آن یک قبضه تیربار ژ ۳ به دست نیروهای خودی افتاد. (۱)

همچنین گزارش واحد اطلاعات سپاه اشنویه حاکی است: در پی اجرای یک عملیات کمین در روستای میرآباد اشنویه، ۸ هیز حزب دمکرات دستگیر شدند و ۴ اسلحه برنو، ۳ تفنگ ژ ۳ و یک کلت کمری به دست نیروهای خودی افتاد. (۲)

یکی از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نیز که مدتی متواری و تحت تعقیب دادستانی خوی بود، امروز با همکاری دو مأمور شهربانی و یکی از نیروهای واحد اطلاعات شهرستان خوی در خیابان کارگر تهران دستگیر شد. (۳)

درحالی که تلاش های سیاسی و نظامی جمهوری اسلامی ایران برای احقاق حقوق خود و دستیابی به صلحی عادلانه ادامه دارد، متحدان و حامیان دولت عراق می کوشند با استفاده از ظرفیت ها و حمایت های قومی و عربی موازنه جنگ را در سطح منطقه و بین الملل به نفع این رژیم تغییر دهند.

در این راستا وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، امشب در نیویورک جلسه مفصلی به ریاست شیخ محمد بن مبارک آل خلیفه وزیر امور خارجه بحرین و با حضور عبدالله یعقوب بشاره دبیرکل این شورا تشکیل دادند. در این جلسه درباره جنگ ایران و عراق، اوضاع لبنان و دیگر مسائل منطقه غرب آسیا و نیز موضوعات مورد علاقه شورای همکاری خلیج فارس بحث و گفت و گو شد. (۴)

آیت الله خامنه ای امروز با حضور در مراسم فارغ التحصیلی دانشجویان دانشکده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در سخنانی ضمن یادآوری بهبود امکانات کشور باوجود گذشت سه سال از جنگ تحمیلی، بر ارتقای سطح علمی این نیرو، تأکید کرد.

این مراسم با سخنرانی فرمانده نیروی هوایی و فرمانده دانشکده این ستاد در جمع اساتید و دانشجویان آغاز شد و در ادامه، رئیس جمهور پس از اعطای نشان به دانشجویان رتبه های اول تا سوم، به سخنرانی پرداخت.

۱- سند شماره ۳۲۹۱۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۳۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات پایگاه اشنویه به اطلاعات قرارگاه حمزه، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۲۳۲۰۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات داخلی نخست وزیری، شماره ۲۷۰، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۸، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۳۶، بخش عربی رادیو مسقط، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

رئیس شورای عالی دفاع در این مراسم با اشاره به آثار و دستاوردهای دوره آموزشی فرماندهی و ستاد، از عملکرد نیروی هوایی از آغاز جنگ تاکنون ابراز رضایت کرد و ارتش و نیروی هوایی را نیرویی قدرتمند و یک ثروت و توانایی ملی خواند. آیت الله خامنه ای در ادامه به تبیین تفاوت های ارتش قبل و بعد از انقلاب پرداخت و ارتش را به دلیل نفوذ در دل های مردم، ارتشی مردمی خواند. رئیس جمهور همچنین با تأکید بر لزوم کار بیشتر، ابتکار عمل نشان دادن در زمینه های گوناگون و ارتقای بیش از پیش سطح علمی نیروی هوایی، درخصوص دوره آموزشی دانشکده فرماندهی و ستاد گفت: «نیروی هوایی نهایت احتیاج را به این آموزش ها و جریان صحیح و پیوسته این دستگاه های آموزشی دارد. امروز ما می خواهیم در آموزش تا آنجا که می توانیم به دیگران متکی نباشیم و استعداد علمی موجود در عنصر ایرانی بروز کند و منشأ اثر واقع شود. وقتی که یک ایرانی می تواند با تلاش و استعداد خود بهترین شیوه های کار را بیابد و برطبق آن عمل کند و سطح معلومات خود را افزایش دهد، چرا احساس حقارت نماید؟»

رئیس جمهور درمورد نگرانی برخی افراد از قطع کمک های خارجی اوایل انقلاب، خاطرنشان کرد: «ما در اوایل انقلاب وقتی با امریکا قطع رابطه کردیم، عده ای نگران بودند که چه خواهد شد. امروز سه سال از جنگ تحمیلی می گذرد و شما می بینید که امکانات ما از روزهای اول بسیار بهتر شده و عناصر مؤمن، فعال و حزب الهی و مبتکر در نیروی هوایی توانسته اند کارهایی انجام بدهند که قبلاً باورکردن آن، یک افسانه به شمار می آمد. ما امکان رشد علمی و فنی و تکنیکی را داریم و اگر دیگران برای نفع مادی خود این کارها را انجام می دهند، ولی ما برای ایمانمان انجام می دهیم و شما بایستی کاری کنید که این ملت هرگز محتاج بیگانگان نشود.» وی در پایان موفقیت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران را ناشی از رشد ایمان اسلامی آنها خواند و افزود: «این ایمان است که توانسته این حرکت عظیم را به وجود بیاورد و چیز دیگری نمی تواند جای ایمان را بگیرد.» (۱)

۱

در پی حمله موشکی اخیر عراق به مناطق مسکونی شهرهای دزفول و اندیمشک رئیس مجلس و نخست وزیر امروز در اظهاراتی جداگانه این اقدام جنایتکارانه را محکوم کردند. نماینده مردم شهر دزفول در مجلس شورای اسلامی نیز در نطق پیش از دستور مجلس، ضمن بیان مشکلات و کمبودها، خواستار رسیدگی بیشتر به این دو شهر شد.

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع در جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی که پس از تعطیلات یک ماهه مجلس برگزار شد، درباره تهاجم موشکی عراق به دزفول و اندیمشک گفت: «متأسفانه در آغاز شروع کار ما، باز قساوت صدام برای ملت ما فاجعه آفرید. اوج قساوت صدام را در جنایت اخیرش باید دید که در نیمه شب موقعی

ص: ۸۵۴

که همه مردم در خواب هستند و سکوت همه شهر را فرا گرفته، دو شهر مجاور را آن گونه با نهایت قساوت به خاک و خون بکشد که پیدا است هیچ مایه تعقل و تفکر و برنامه ریزی درست در این جنایت دیده نمی شود، جز روح ماجراجویی و ایجاد حوادث مهم پرسروصدای بین المللی که بخواهد از این طریق خودش را از مخمصه ای که به دست خودش دچار کرده نجات بدهد و این را ما امروز سیاست ابرقدرت ها و حامیان صدام می بینیم در کل مسائل. یعنی آنها الآن راهی که انتخاب کرده اند این است که در دنیا هیاهو و بحران ایجاد کنند که از درون بحران شاید بتوانند صدام را از جنایت عظیمی که در تاریخ مرتکب شده معاف کنند، اما باز مثل گذشته کور خوانده اند و این راه هم باز یک قدم اینها را به باتلاق دیگری فرومی برد. گذشته های این جنایت نشان داد که هر بار صدام چنین جنایتی مرتکب شد، در میدان رزم، نیروهای مخلص اسلامی ما جواب مناسب را دادند و این بار جواب باید قاطع تر و شکننده تر باشد و کار را به جایی برساند که دست صدام را از این جنایات کوتاه بکند. اگر منظور تضعیف روحیه مردم است که باز بارها تجربه شد و دیدیم مردم دزفول و اندیمشک هر بار که قساوت بیشتر بوده آنها مقاوم تر شده اند و مخصوصاً این بار افتخار جدیدی در حوادثی که بعد از این فاجعه در آنجا به وجود آمد ما می بینیم.» وی در ادامه گفت: «علی رغم اینکه منافقین و ضدانقلاب با صدام هماهنگ کرده بودند که هنگام چنین فاجعه هایی روحیه مردم را تضعیف کنند و مانند بارهای گذشته در محل فاجعه حضور پیدا کردند، اما این بار مردم چنان حرکت کردند که آن عوامل نفوذی صدام نتوانستند حتی در یک مورد کاری از پیش ببرند.» رئیس مجلس در پایان افزود: «خداوند به این مردم باصفا، باوفا و مقاوم اجر و صبر عنایت بکند و به ما هم این توفیق را بدهد که بتوانیم با انتقام گرفتن به موقع و بجا از خونخواران بعث عقلی مرهمی بر این زخم های عمیقی که پیکره این دو شهر مظلوم را تحت تأثیر قرار داده است بگذاریم.» (۱)

هیئت دولت نیز صبح امروز به ریاست میرحسین موسوی تشکیل جلسه داد. در این جلسه آخرین رویدادها و تحولات خارجی و داخلی، به ویژه حمله موشکی عراق به دزفول و اندیمشک، مورد بررسی و تبادل نظر قرار گرفت.

نخست وزیر در پایان جلسه امروز، در گفت و گویی با خبرنگاران، علت تهاجم موشکی اخیر عراق را ضربات نظامی ایران و فشارهای سیاسی، اقتصادی و نظامی در سطح خارجی و داخلی

ص: ۸۵۵

به این رژیم ذکر کرد و ضمن اشاره به مظلومیت مردم دزفول و اندیمشک گفت: «امیدواریم که ملت بزرگ ما دین خویش را در مقابل این مردم مقاوم بتواند ادا کند و دولت و نیروهای رزمنده ما بتواند سپاسگزار و شکرگزار چنین روحیه ای در میان مردم باشند.» وی در ادامه افزود: «اگر ابعاد جنایت صدام هزاران بار بیش از آنچه که در حال حاضر انجام می گیرد، بشود، این رژیم و قدرت های استکباری که پشت سر این رژیم هستند به هیچ وجه نخواهند توانست ملت ما را به یک صلح تحمیلی وادار کنند. ما به یقین به مبارزه خود ادامه خواهیم داد و تا حصول به پیروزی و احقاق حق ملت خودمان نبرد را ادامه می دهیم.»

نخست وزیر همچنین به سکوت جانب دارانه جمعیت های حقوق بشری دنیا در قبال فجایع بشری اشاره و خاطرنشان کرد: «وقتی که منافقین دست به جنایات می زدند، این سازمان های به اصطلاح دفاع از حقوق بشر که ملت های جهان سوم آنها را به استهزا می گیرند، به حمایت از آنها برمی خاستند و در کنار قدرت های استکباری بر علیه انقلاب اسلامی شایعاتی را در سطح جهان می پراکندند. این جمعیت های حقوق بشری در برابر این همه فجایع و جنایات ساکت هستند و ما از این مسئله تعجب نمی کنیم، زیرا ما هرگز ندیده ایم که هیچ کدام از این جمعیت ها به جنایات امریکا و اسرائیل و صدام توجهی داشته باشند. ... این جمعیت ها کسانی هستند که حتی یک بار هم به خود جرئت ندادند که در مقابل مسائل جاری جهان و وقایعی مانند "صبرا و شتیلا" حرفی بزنند و موضع گیری کنند و حتی یک بار هم جنایاتی را که در اندیمشک، دزفول، خرمشهر و میوان اتفاق می افتد محکوم نکرده اند، چراکه این سازمان ها ایادی قدرت های بزرگ محسوب می شوند و ماهیتشان از قبل روشن بوده است.»

موسوی در ادامه با اشاره به دعوت وزیر امور خارجه ایران از سازمان های بین المللی و نوع تعیین داوری در خصوص مسائل جنگ گفت: «ما هیچ نوع امیدی به این سازمان ها نداریم، ولی همان طور که بارها اعلام کرده ایم، اگر ما سکویی برای مطرح کردن حرف خودمان پیدا کنیم، از آن سکو استفاده می کنیم. ... وقتی در یک سازمانی حق و تو مطرح باشد و پنج تا قلدر جهانی پشت یک میز بنشینند و تمام سرنوشت جهان را بخواهند در دستان خودشان بگیرند، قبول ماهیت چنین سازمانی نمی تواند برای ما مطرح باشد و اصولاً مخالف اعتقادات و عقاید مذهبی اسلامی ماست، منتها ما باز بنا به همان دستورات و احکامی که داریم باید فریاد مظلومیت خود، فریاد مقاومت خود، فریاد مبارزه ملت بزرگ خودمان را به گوش جهانیان برسانیم و یکی از این وسایل استفاده از این سازمان هاست ... البته بدون اینکه دلی به این سازمان ها بسته باشیم.» (۱)

امروز نماینده مردم دزفول در مجلس شورای اسلامی هم در نطق پیش از دستور مجلس، به تهاجم اخیر عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک و مشکلات ناشی از آن اشاره کرد و با تأکید بر مسئولیت نهادهای دولتی برای حل مشکلات مردم مناطق ویران شده، خواستار رسیدگی هرچه سریع تر به وضعیت مردم این مناطق شد. زرهانی از هیئت دولت خواست برای حل مشکلات

ص: ۸۵۶

روزافزون خوزستان به طور جدی وارد عمل شود تا اوضاع عمومی استان به حد مطلوب برسد و مردم این منطقه دلگرم تر شده و انگیزه مجاهدت و استقامت در آنها بارورتر گردد.^(۱)

گفتنی است که پس از حمله موشکی عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک، تعداد زیادی از اهالی این شهرها درحال ترک شهر هستند و قصد اسکان در روستاها و شهرهای اطراف را دارند. کارمندان ادارات نیز در فکر انتقال به شهرهای دیگر می باشند.^(۲)

به گزارش شهرداری دزفول و اندیمشک، امروز تعدادی از خبرنگاران کشورهای بنگلادش، پاکستان، هندوستان و سریلانکا از محل اصابت موشک های عراق بازدید کردند.^(۳)

۱

فرانسه که در پی تهدیدهای اخیر ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را به تعویق انداخته است، در آینده ای نزدیک، این هواپیماها را به صورت قطعات مجزا به عراق تحویل خواهد داد.

روزنامه جمهوری اسلامی امروز، به نقل از شماره اخیر روزنامه لوکوئیدین (چاپ پاریس) نوشت: «هواپیماهای سوپراتاندارد مجهز به موشک های اگزوسه به صورت قطعات مجزا به عراق تحویل خواهد شد و سوار کردن قطعات سه ماه به طول خواهد انجامید.» این روزنامه فرانسوی همچنین از قول منابع آگاه نوشته است: «چون برخی خلبانان عراقی درحال حاضر در فرانسه آموزش می بینند، بعید نیست در طول این تاریخ، برای هدایت آنها آماده شده باشند.»

لوکوئیدین در ادامه به نقل از دیپلمات های غربی، دلایل سیاسی را در تعویق زمان تحویل هواپیماهای مذکور مؤثرتر از سایر عوامل خواند و با اشاره به اظهارات یک مقام بلندپایه عراقی در گفت و گو با خبرگزاری رویتر افزود: تهدید ایران یک جنجال بین المللی بر سر معامله عراق و فرانسه است و ایرانیان می کوشند از تحویل این هواپیماها به عراق جلوگیری کنند.

تحلیل گران نظامی نیز در مصاحبه با رویتر اذعان کرده اند که تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های اگزوسه، همراه با سلاح هایی که فرانسه هم اکنون تحویل عراق داده است، نقطه عطفی در جنگ فرسایشی کنونی به شمار می رود و آثار روانی آن بسیار زیاد خواهد بود.

رویتر در ادامه به کاربرد بالگردهای مجهز به اگزوسه توسط عراق علیه هدف های ایران در خلیج فارس اشاره و خاطر نشان کرده است که باوجود استفاده عراق از این موشک ها، نیروی هوایی عراق موفق به از کار انداختن پایانه نفتی خارک نشده و سوپراتانداردها می توانند برای این منظور به کار گرفته شوند.

این خبرگزاری در پایان گزارش خود به واکنش امریکا در برابر تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت به خطر افتادن امنیت خلیج فارس پرداخته و به نقل از سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا آورده است: این کشور متعهد به بازنگه داشتن راه های دریایی خلیج فارس می باشد.^(۴)

ص: ۸۵۷

۱- روزنامه کیهان، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- واحد اطلاعات نخست وزیری، بولتن اطلاعات داخلی، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۲۹۱۱۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

دولت های عراق و امریکا که پیش از تهاجم به ایران به طور پنهانی اقدام به ازسرگیری روابط خود کرده بودند، با تغییر موازنه جنگ به نفع ایران و استمرار ناکامی های ارتش عراق، درحال حاضر به صورت علنی برقراری روابط دیپلماتیک میان بغداد و واشنگتن را در دستور کار دارند. در همین راستا به تازگی نماینده وزارت امور خارجه عراق با مقامات امریکایی در واشنگتن دیدار و درخصوص مسائل مختلف ازجمله نزدیکی سیاست های عراق و امریکا در منطقه با آنان گفت و گو کرده است. نشریه الکفاح العربی (چاپ لبنان) در شماره امروز خود به بررسی ابعاد و اهداف این سفر پرداخته است.

این نشریه در مقاله ای تحت عنوان "اسرار مذاکرات عراق و امریکا در واشنگتن" درمورد دیدار اخیر عصمت کتانی با مقامات امریکایی نوشت: «دیدار عصمت کتانی نماینده وزارت امور خارجه عراق در هفته پیش از واشنگتن، باعث شگفتی اکثر محافل دیپلماتیک امریکا گردید. ... به گفته مقامات امریکایی، این تماس ها علی رغم عدم وجود روابط دیپلماتیک میان دو کشور جریان داشته است، لکن تعیین وقت توسط عصمت کتانی در مذاکراتش با مقامات امریکایی ازجمله لورنس ایگل برگر نماینده وزارت خارجه امریکا در امور سیاسی و نیکلاس ویلیوتس معاون وزیر خارجه امریکا در امور خاور نزدیک و برخی از رهبران کنگره امریکا مورد شگفتی محافل دیپلماتیک امریکا شده است.»

این نشریه سپس ضمن اشاره به صراحت کتانی در بیان انگیزه هایی که موجب افزایش کمک ایالات متحده به عراق برای پایان دادن به جنگ می شود، به نقل از مقامات امریکایی «هدف از مأموریت فرستاده عراق در واشنگتن [را] افزایش نقش امریکا در جنگ ایران و عراق» عنوان کرده و افزود: «حکومت عراق به دولت پرزیدنت ریگان ابلاغ کرد که به اعتقاد آنها ایالات متحده امریکا قادر به تحت فشار قرار دادن ایران برای حل مسئله جنگ خلیج [فارس] می باشد.» به نوشته الکفاح العربی، در این دیدار، عصمت کتانی موضع گیری های جدید حکومت عراق در برابر مسائلی که موجب نگرانی امریکا بوده را تشریح کرد؛ هم سویی مواضع بغداد و واشنگتن در موضوعاتی نظیر مسئله چاد، لیبی، لبنان، فلسطین و اسرائیل ازجمله این مواضع بود. مقامات امریکایی نیز سخنان عصمت کتانی را موضع گیری های مثبتی در سیاست جدید عراق در مقابل اسرائیل تلقی کردند.

الکفاح العربی به نقل از منابع دیپلماتیک در واشنگتن افزود: «عراق تصمیم دارد برای کسب پشتیبانی ایالات متحده امریکا در جنگ با ایران، برقراری روابط دیپلماتیک با واشنگتن را اعلام کند و به زودی بیانیه ای در این زمینه ها صادر خواهد کرد.»

این نشریه لبنانی در ادامه با اشاره به اینکه مقامات امریکایی مذاکرات با عراق را مثبت ارزیابی و تصریح کرده اند «ما تصمیمی که باعث تشدید جنگ خلیج فارس شود اتخاذ

نمی‌کنیم»، یادآور شد: وزارت امور خارجه امریکا به این امر واقف است که حکومت ریگان مایل نیست پشتیبانی خود را از عراق و یا دشمنی خود نسبت به ایران را آشکار سازد، زیرا واشنگتن خواهان دور ماندن ایران از دایره نفوذ اتحاد جماهیر شوروی است و در ضمن نمی‌خواهد ایران را به انجام اعمال انتقام جویانه برضد منافع خود و کشورهای اروپای غربی مخالف آن کشور وادار سازد و درعین حال، امریکا خود را برای مقابله با گسترش احتمالی جنگ عراق و ایران که ممکن است به بستن تنگه هرمز منجر شود آماده می‌کند.

الکفاح العربی در پایان با بیان اینکه حکومت عراق از دفتر حفاظت منافع عراق در واشنگتن خواسته است که دیدار کتانی از پایتخت امریکا از دید منابع دیپلماتیک و تبلیغاتی غرب مخفی بماند، پیشنهادهای دولت عراق برای پایان دادن به جنگ با ایران را - که مقامات امریکایی در حال بررسی آنها هستند - چنین اعلام کرد:

«۱. مطرح ساختن مسئله جنگ عراق و ایران در سازمان ملل متحد. ۲. تشدید نظارت و بازرسی دستگاه‌های امنیتی امریکا بر راه‌هایی که از طریق آنها وسایل یدکی و سلاح‌های امریکایی به ایران فرستاده می‌شود. ۳. تشدید فشار سیاسی و اقتصادی بر ایران با هماهنگی متحدان امریکا» (۱)

۱

سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با انتشار بیانیه‌ای به تهدید اخیر ایران مبنی بر جلوگیری از تداوم ارسال کمک‌های نظامی به عراق از راه خلیج فارس واکنش نشان داد.

در این بیانیه که با عنوان "تهدیدات توخالی و تلاش برای گسترش آتش جنگ" منتشر و امروز از رادیو بغداد پخش شد، تهدیدهای مقامات جمهوری اسلامی ایران در خصوص ممانعت از تداوم ارسال سلاح به عراق از طریق خلیج فارس «نوعی بلوف» خوانده شده «که از سر ضعف صادر شده است» و مواردی از موضع‌گیری‌های امام خمینی، آیت‌الله خامنه‌ای، حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی و میرحسین موسوی در این باره ذکر گردیده است.

سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در بیانیه خود، تحقق تهدیدهای ایران را به دلایل زیر غیرممکن دانسته است:

«۱. بستن تنگه هرمز و هر تهدیدی دیگر از این دست در همان نخستین قدم رژیم را از پای می‌اندازد، زیرا اقتصاد مختصر این رژیم به نفت وابسته است. ... ۲. تهدید بستن تنگه هرمز راه‌گریزی بی‌ثمر برای خروج از بن‌بست رژیم در جنگ نیز محسوب می‌شود.» این بیانیه در ادامه، تهدید ایران را اقدامی از روی یأس و ناامیدی خوانده و ایران را خواهان گسترش آتش جنگ در سرتاسر منطقه معرفی کرده است (۲)

ص: ۸۵۹

۱- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۳۹، ۳۰/۸/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۹، الکفاح العربی، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۹۷، ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۲۶ - ۲۵، رادیو بغداد، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

حجت الاسلام سیدمحمدباقر حکیم سخنگوی مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق، امروز با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار، سیدمحمدباقر حکیم سالگرد انتخاب آیت الله خامنه ای به عنوان رئیس جمهور ایران را تبریک گفت و سپس درباره عملکرد مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق و افزایش روزافزون پناهندگان عراقى به جمهورى اسلامى ایران، به وی گزارش داد. در پایان، آیت الله خامنه ای با آرزوى موفقیت برای ملت و مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق در زمینه های مختلف رهنمودهای لازم را بیان کرد. (۱)

هیئت سیاسى - اقتصادى اتریش، به سرپرستی ارایش اشمیت معاون بازرگانى این کشور، در ادامه دیدارهای خود با مسئولان ایرانی صبح امروز با معاون اقتصادى و بازرگانى وزارت صنایع سنگین و معاون بانک مرکزی جمهورى اسلامى ایران دیدار کرد. در این دیدارها توسعه همکاری های صنعتى و بازرگانى مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. (۲)

ضمیمه گزارش ۶۵۹: دلایل و اهداف اجرای عملیات محدود والفجر ۶ در دهانه فاو

پیش از عملیات والفجر مقدماتی، تردد کشتی های ایرانی برای بارگیری در محدوده دهانه فاو تا خلیج فارس و اهمیت جزیره خارک به عنوان مبدأ صدور نفت و منبع درآمد ایران، سبب شده بود ارتش عراق که از برتری هوایی برخوردار بود به وسیله بالگردهای توپ دار و با استفاده از هدایت رادارى مستقر در دهانه فاو، اغلب کشتی های ایران را مورد حمله قرار دهد.

در چنین وضعیتی قرارگاه خاتم(ص) که اجرای راهبرد سلسله عملیات های محدود با عنوان والفجر را در دستور کار قرار داده بود، به سپاه سوم صاحب الزمان(عج) مأموریت داد تا با انجام شناسایی در کلیه مناطق تحت امر خود - منطقه چراهه تا دهانه فاو - زمینه را برای اجرای عملیات در محورهای طلائییه، زید و فاو فراهم آورد. از این رو، سپاه سوم صاحب الزمان(عج) در راستای پیگیری اجرای مأموریت مذکور، قرارگاه های رحمت را با اهداف زیر تشکیل داد:

۱. قرارگاه رحمت ۱، به منظور شناسایی فاو(لشکر ۱۴ امام حسین(ع) از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۷۷ خراسان از ارتش)

۲. قرارگاه رحمت ۲، به منظور شناسایی زید و شلمچه (لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) از سپاه و تیپ های ۱ و ۳ لشکر ۷۷ خراسان از ارتش)

۳. قرارگاه رحمت ۳، به منظور شناسایی طلائییه (لشکر ۲۵ کربلا و لشکر ۹۲ زرهی ارتش)

در این میان عملیات فاو با توجه به اهدافی نظیر تأمین امنیت دریایی ایران در خلیج فارس، پیامدهای سیاسى ناشی از تصرف فاو برای عراق و پشتیبانی عملیات العماره با ایجاد اختلال در ذهن و نیروی دشمن، مورد توجه قرارگاه خاتم الانبیا(ص) قرار گرفت. بدین ترتیب و در پی ابلاغ مأموریت به قرارگاه کربلا، شناسایی روی فاو با هدف اجرای یک عملیات محدود برای انهدام رادار قوت گرفت و این قرارگاه توانست طرح کلی عملیات آتی در فاو را ارائه دهد. بر طبق طرح مزبور، لشکر ۱۴ امام حسین(ع) مأموریت یافت پس از عبور از رود در جنوب اروند و شمال غربی فاو در خاک عراق پدافند کند و ضمن انهدام رادار موشکی، دهانه فاو (شهرک فاو، رادار و...) را تصرف کند. (۳)-(۴)

یادآوری می شود که این عملیات قرار است در محدوده تقریبی رأس البیشه تا شهرک فاو اجرا شود.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۲/۱۱/۷، ص ۴.

۳- در حال حاضر لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به عنوان یکی از یگان های اصلی جهت آماده سازی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر مستقر است.

۴- سند شماره ۷۹/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر مقدماتی، گزارش راویان قرارگاه خاتم الانبیا، محمدتقی رضوانی، داوود رنجبر، محسن رخصت طلب، محمد درودیان، بهار ۱۳۶۲، صص ۴۱ - ۴۰ و ۸۲ - ۸۱.

هدف عملیات مذکور انهدام کلی امکانات و تأسیسات فاو و همچنین انهدام مواضع رأس البیشه از راه هوا و دریا می باشد. (۱)

ص: ۸۶۱

۱- سند شماره ۱۲۸۱۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰-۱۶.

کاهش تدریجی میزان تضمین موفقیت (۱) عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، که دو هفته پیش در پی طرح اشکالات مانور ازسوی فرماندهان لشکرهای ۳۱ عاشورا و ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) آغاز شده بود، روز گذشته با گزارش سرتیم ها و عناصر شناسایی لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) درمورد جزئیات مشکلات مانور قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ به اوج خود رسید، این امر سبب شد تا امروز فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه خاتم الانبیا (ص) (۲) جلسات جداگانه ای را به منظور تصمیم گیری درمورد سرنوشت این عملیات، در قرارگاه مقدم نزاها در غرب تشکیل دهند.

در جلسه نخست که با شرکت فرماندهان ارتش در حضور سرهنگ صیاد شیرازی و محسن رضایی برگزار شد، ابتدا فرمانده نیروی زمینی ارتش درمورد عملیات دربندیخان گفت: درحال حاضر با تک پشتیبانی در منطقه دربندیخان می خواهیم دشمن را حتماً درگیر کنیم و به سرعت برای اجرای عملیات دهانه شیلر آماده شویم. در ادامه، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، ضمن بیان مشکلات عملیات والفجر ۵، پیشنهاد کرد که عملیات دربندیخان به صورت مرحله به مرحله انجام گیرد. وی در تشریح این موضوع افزود: اگر در یک حرکت محدود، سد دربندیخان از زمیناکوه تهدید شود، نظر دشمن به این منطقه جلب خواهد شد و احساس خطر می کند، به این منظور باید در گام نخست به صورت هم زمان یک

ص: ۸۶۳

۱- مهم ترین ویژگی های عملیات های محدود والفجر عبارت بودند از: به کارگیری نیروی اندک، دادن تلفات کم و جلوگیری از واردشدن ضربه اساسی به توان یگان ها و تضمین موفقیت عملیات. (دفتر سیاسی سپاه پاسداران، گزارش عملیات والفجر ۳ (دستنویس)، تهیه کننده: حسین اردستانی، ۱۳۶۲، ص ۳).

۲- این جلسات با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نزاها، سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، سرهنگ سروری، سرهنگ دولت آبادی، سرهنگ جاودانی فرمانده قرارگاه نجف از ارتش، علی شمشانی قائم مقام کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه و عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف تشکیل شد.

بخش از نیروها در محورهای شاخ شمیران و برددکان و بخش دیگری در ارتفاع بمو وارد عمل شوند. پنج شب و روز جاده در شاخ شمیران به پای کار برسد. با اشغال برددکان، شاخ شمیران و بمو، دشمن متوجه سد می شود. در گام بعدی به مرور زمان می توان این کار را توسعه داد و از پشت، زیمناکوه و هدف نهایی یعنی سد دربندیخان را تهدید و تصرف کرد. (۱)

در جلسه دوم که با شرکت فرماندهان سپاه در حضور فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش تشکیل شد، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، ضمن تبیین مشکلات اساسی عملیات، باتوجه به شرایط کنونی پیشنهاد لغو یا اجرای محدود عملیات را مطرح کرد. به گفته این فرمانده شناسایی های اولیه در منطقه از وجود پنج اشکال عمده در پیش روی عملیات حکایت داشت: نخست نبود عقبه مناسب، دوم آلودگی مناطق حذفاصل خطوط خودی و دشمن (حضور عناصر اطلاعاتی ارتش عراق و جاسوسان ضدانقلاب)، سوم بعد مسافت عقبه تا خط مقدم و فقدان جاده، چهارم محدودیت شدید راهکارها و درنهایت صعب العبور بودن آنها. عزیز جعفری افزود: پس از اتمام شناسایی ها در حدود ۲۰ روز پیش، ابهامات در مورد مانور عملیات والفجر ۵ به خصوص "محدودیت شدید راهکارها" و "صعب العبور بودن آنها" همچنان پابرجا بود، باین حال، پس از جلسات دو هفته گذشته قرار شد که باوجود این مشکلات عملیات اجرا شود؛ در چنین شرایطی مسئله جدیدی تحت عنوان بررسی ضرورت وجود مهتاب در شب عملیات مطرح شد، در پی تداوم جلسات یگان های قرارگاه نجف در این زمینه، فرصت زمانی شب مهتابی از بین رفت. علاوه بر این گزارش سرتیم های لشکر ۲۷ (۲) در مورد جزئیات مشکلات پیش روی اجرای عملیات والفجر ۵ نیز مزید بر علت شد. فرمانده قرارگاه نجف سپس درباره آخرین وضعیت یگان های این قرارگاه برای اجرای عملیات تصریح کرد: در حال حاضر، حاج همت هم به دلیل نبود مهتاب و لورفتن عملیات، اجرای عملیات را در وضعیت کنونی امکان پذیر نمی داند. (۳) - (۴)

ص: ۸۶۴

۱- سند شماره ۱۲۷۹۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی امکان عملیات در محور دربندیخان عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۱/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۹۳)، صص ۳ - ۱۰.

۲- علی شمخانی و غلامعلی رشید در جمع بندی مباحث جلسه روز گذشته خود با مسئولان شناسایی لشکر ۲۷، مشکلات اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه عملیاتی دربندیخان را مواردی نظیر صعب العبور بودن منطقه به خاطر جنس نامناسب ناهمواری ها، فقدان جاده و نحوه تأمین نیروها، نبود مهتاب و مشکل انتقال نیرو به پای کار در تاریکی شب، انسداد برخی معابر به دلیل تقویت دشمن و حضور عناصر ضدانقلاب در برخی از محورهای کلیدی عملیات عنوان کردند. (سند شماره ۱۲۹۲۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی وضعیت منطقه دربندیخان عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم، ۱۱/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۲۹)، صص ۱۰-۱).

۳- طبق اظهارات فرمانده قرارگاه نجف، ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص)، از حدود یک ماه پیش آمادگی خود را برای اجرای عملیات اعلام کرده بود، وی باوجود تأکید بر ضرورت بحث درباره جزئیات مشکلات عملیات در حضور اعضای قرارگاه خاتم، در جلسه ای که دو هفته پیش با حضور فرماندهان قرارگاه نجف و مسئولان قرارگاه خاتم الانبیا (ص) برگزار شد، برخلاف مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا و مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) از پرداختن به جزئیات مشکلات مانور خودداری می کرد و ضمن اصرار بر اجرای عملیات می گفت: «مشکلات منطقه اینها هست، منتها امتیاز بگذاریم، بیاییم بگویم که مثلاً این منطقه این ارزش را دارد که به خاطر این مشکلات این کار را بکنیم یا نه».

۴- همان، صص ۱۸ - ۱۱.

عزیز جعفری همچنین، در تشریح پیشنهاد خود برای اجرای عملیات والفجر ۵ در قالب تک محدود در منطقه دربندیخان گفت: یک تیپ از لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) به همراه نیروهای قیاده موقت که در منطقه شاخ شمیران مستقرند، ابتدا از شرق و شمال شاخ شمیران جاده ای احداث کرده، پس از آن روی دو ارتفاع شاخ شمیران و برددکان مستقر می شوند و با تکیه بر این دو جناح، ارتفاع مله سور (در امتداد شاخ شمیران - برددکان به سمت زیمناکوه و سد) را تصرف می کنند (۱) و در نهایت به سمت پایین در حاشیه جنوبی دریاچه گسترش می یابند. این اقدام که دشمن را نسبت به تهدید سد حساس خواهد کرد، باید هم زمان با عملیات شیلر باشد.

در پایان جلسات امروز، فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه برای تصمیم گیری نهایی درباره عملیات قرارگاه نجف جلسه ای خصوصی برگزار کردند. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه، این جلسه پس از گذشت یک ساعت و بدون نتیجه گیری در مورد سرنوشت عملیات دربندیخان به پایان رسید. (۲)

جلسات امروز درحالی برگزار شد که رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، راجع به عملیات قرارگاه نجف در منطقه دربندیخان به راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ گفت: «عملیاتی که یک درصد تضمین موفقیت نداشته باشد نباید انجام بگیرد. عملیات نکردن بهتر از عملیات ناموفق است.» (۳)

۱

در پی افزایش تحرکات ایران برای آماده سازی عملیات های دهانه شیلر و دربندیخان، گزارش عناصر اطلاعاتی یگان های حاضر در مناطق مزبور از افزایش اقدامات پدافندی و شناسایی ارتش عراق برای جلوگیری از حمله احتمالی ایران حکایت دارد. گزارش واحد اطلاعات - عملیات سپاه میروان از منطقه عملیاتی والفجر ۴ (دهانه شیلر) حاکی است: «نیروی زیادی از ارتش بعث عراق بین کوه نالپاریز تا نمکوه و همچنین از کوخلان تا پایین گرمک مستقر شده اند و اکثراً به حالت آماده باش می باشند. ... ۲۴ فروند هلیکوپتر همراه تعداد زیادی نیروی زرهی و پیاده در منطقه سراو سبجان آغا تا کانی پانکه مستقرند. ... یک دسته توپخانه در پایین نالپاریز محله کاله آلمان جهت کوبیدن مواضع مرزی بانه مستقر می باشد. ... شایع است تعدادی از جاش های عراقی و نیروهای بعث جهت حمله به ارتفاعات سورن از طرف شانه دری و بانی بنوک آماده شده اند و همچنین جاش های منطقه هولیر و سلیمانیه و مناطق مختلف شمال عراق در نالپاریز به سر می برند جهت جلوگیری از حمله رزمندگان اسلام به عراق. ... لازم است هوشیاری مقتضی به نیروهای مستقر در ارتفاعات سورن داده شده و قسمت های لازم را تقویت نموده.» (۴)

قرارگاه حمزه سیدالشهدا نیز در گزارش خود درباره تحرکات اخیر عراق، به اقداماتی نظیر افزایش فعالیت های مهندسی در زمینه ایجاد موانع و استحکامات در خطوط پدافندی، افزایش فعالیت های گشتی

ص: ۸۶۵

۱- همان، صص ۲۲ - ۲۰.

۲- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجیر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۲۲ - ۱۹.

۳- همان، صص ۷ - ۶.

۴- سند شماره ۲۳۶۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات سپاه میروان به اطلاعات - عملیات سپاه کردستان، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

و شناسایی به ویژه با استفاده از دیده بانی و بهره گیری از عوامل مزدور داخلی به منظور کنترل حرکت یگان های ایران و افزایش فعالیت توپخانه و تحرکات هوایی دشمن اشاره دارد. (۱)

امروز همچنین برخی یگان های مجاور منطقه عمومی دربندیخان از جمله رکن دوم ژاندارمری باختران از اعطای کمک مالی و واگذاری مقادیری مین توسط افسران اطلاعاتی عراق به عناصر ضدانقلاب جهت مین گذاری در مسیر عبور و مرور نیروهای ارتش و سپاه ایران در مناطق قلیخانی و باباجانی خبر دادند. (۲)

۱

در حالی که با حضور فرماندهان ارشد ایران در جبهه غرب و شمال غرب، تلاش ها برای اجرای دو عملیات در مناطق عمومی دهانه شیر و دربندیخان رشد فزاینده ای یافته، حملات هوایی ارتش عراق نیز در محدوده مرزی مناطق مزبور در روزهای گذشته و به ویژه امروز تشدید شده است.

امروز شهر مریوان که در عقبه منطقه عملیاتی آتی قرار دارد آماج حملات هوایی دشمن قرار گرفت. به گزارش شهربانی مریوان، ساعت ۱۱ امروز یک هواپیمای شکاری عراق با تجاوز به حریم هوایی مریوان اطراف دریاچه را به رگبار بست. (۳)

روز گذشته نیز توپخانه عراق در دو نوبت در ساعت های ۱۰:۴۵ و ۱۱:۴۵ چند توپ به سمت مریوان شلیک کرد که تلفات و خساراتی نداشت. (۴)

علاوه بر این، امروز هواپیماهای عراقی در ساعات ۱۰:۲۵، ۱۰:۳۵ و ۱۳:۳۰ شهر سرپل ذهاب و اطراف آن در دشت ذهاب را هدف حمله قرار دادند. با واکنش پدافند هوایی خودی، هواپیماهای دشمن متواری شدند. در یک هفته گذشته این چهارمین بار است که هواپیماهای عراقی به قصد بمباران سرپل ذهاب به این منطقه حمله کرده اند. (۵) قرارگاه نجف نیز در گزارشی اعلام کرد جنگنده های دشمن پس از هفت نوبت پرواز بر روی منطقه سرپل ذهاب، شهرک المهدی و اطراف دزلی، قطعه سرپل و اطراف پادگان ابوذر را بمباران کردند. (۶) گفتنی است در جلسه امروز قرارگاه نجف نیز سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، ضمن اشاره به از سرگیری حملات هوایی و بمباران ارتش عراق از حدود ۹ روز پیش، محور بمباران های دشمن را مناطق تنگه بردلی، شیخ سله و منطقه عمومی سرپل ذهاب تا زیر ارتفاعات بازی دراز اعلام کرد. (۷)

۲

امروز علاوه بر ادامه عملیات های پاک سازی در مناطق مختلف کردستان که از چند ماه پیش توسط قرارگاه حمزه سیدالشهدا آغاز شده است، درگیری هایی نیز بین نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی در حوالی سردشت، مریوان، سنندج، سقز و سلماس رخ داد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه گزارش داد: امروز عناصر مسلح غیرقانونی دو کارگر

ص: ۸۶۶

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا (دوره ۱۰/۷/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲)، صص ۱۱۱ - ۱۰۹؛ و - سند شماره ۲۰۴۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای و اطلاعاتی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، دوره ۱۰/۷/۱۳۶۲ الی ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۳ - ۱.

۲- سند شماره ۲۷۳۱۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری باختران (رکن ۲) به فرمانده قرارگاه عملیاتی غرب (رکن ۲)، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۲۹۱۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی سنندج به استاندار کردستان، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۲۹۱۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۵- روزنامه کیهان، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۶- سند شماره ۲۰۴۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا سپاه،

۱۲/۷/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۲۷۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۴، حسین اردستانی،

۱۵/۶/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲۳۳.

بومی جهاد سازندگی را که در اطراف روستای هندآباد (از توابع سردشت) مشغول فعالیت عمرانی بودند به گروگان گرفتند. با واکنش نیروهای خودی به این اقدام، مهاجمان درحالی که تعدادی از آنها زخمی شده بودند، منطقه را ترک کردند. هنوز از سرنوشت گروگان ها اطلاعی در دست نیست. (۱)

از سوی دیگر، واحد عملیات سپاه سردشت اعلام کرد: «گروه ضربت سپاه سردشت مورخه ۱۱/۷/۱۳۶۲ یکی از دهات [منطقه] به نام هندآباد [را] محاصره کرده، تعدادی از گروه دمکرات را مجروح و ۲ نفر از آنها را به اسارت گرفتند و ضمناً یک نفر پیشمرگ مسلمان زخمی شد.» (۲)

همچنین امروز در پی عملیات پاک سازی نیروهای خودی در روستای زمزیوان از توابع سردشت، ۸ نفر از افراد ضدانقلاب کشته و ۴ نفر مجروح شدند. (۳)

علاوه بر سردشت، امروز در مریوان هم نیروهای خودی با افراد وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی درگیر بودند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بعدازظهر امروز در پی حمله عناصر ضدانقلاب به یک اتومبیل سپاه در نزدیکی یکی از پایگاه های جنوب مریوان، ۴ تن از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. در درگیری دیگری که امشب بین نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی در منطقه انجیران از توابع مریوان رخ داد، ۲۰ نفر از افراد ضدانقلاب کشته شدند، در این عملیات از نیروهای خودی هم یک نفر به شهادت رسید و ۶ نفر مجروح گشتند و یک سرباز که قبلاً به اسارت ضدانقلاب درآمده بود آزاد شد. (۴)

امروز همچنین در عملیات کمین نیروهای خودی علیه عناصر ضدانقلاب در مائین بلاغ (اطراف تکاب)، ۳ تن از افراد مسلح غیرقانونی کشته و یک نفر اسیر شد و یک دستگاه تویوتا دوکابین آنها هم به دست نیروهای خودی افتاد. (۵)

در سنندج نیز گردان جندالله با اجرای عملیاتی موفق به پاک سازی روستاهای ماجکه سفلی، تازه آباد و هزاردره شد. (۶) در جریان این عملیات یک خودروی گردان ضربت جندالله سنندج در حوالی حسین آباد (از توابع دیواندره) به کمین عوامل مسلح غیرقانونی افتاد و در نتیجه ۴ تن از نیروهای خودی شهید و ۴ تن نیز اسیر شدند و یک نفر هم مجروح شد. (۷) همچنین در پی محاصره ضدانقلاب در روستای تازه آباد، ۴ تن از پاسداران گروه ضربت شهید دادخواه به شهادت رسیدند و یک نفر هم مجروح شد. (۸)

مهاجمان ضدانقلاب پایگاه سوته سقز را نیز هدف حمله قرار دادند. در این حمله ۲ نفر از نیروهای خودی مجروح شدند. (۹)

به گزارش طرح و برنامه عملیات سپاه سلماس امروز نیروهای پایگاه دلزی با عوامل حزب دمکرات درگیر شدند با مقاومت نیروهای پایگاه، پس از چهار ساعت مهاجمان مجبور به فرار شدند. همچنین امروز ۳ تن از عناصر ضدانقلاب همراه با سلاح خود را به این پایگاه تسلیم کردند. (۱۰)

ص: ۸۶۷

-
- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.
  - ۲- سند شماره ۳۵۱۶۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد عملیات سپاه سردشت به طرح و عملیات قرارگاه حمزه، ۱۱/۷/۱۳۶۲.
  - ۳- گزیده اسناد مناطق کردنشین (سردشت)، جلد ۳، ۱۳۶۲، ص ۱۹۲.
  - ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴؛ و - سند شماره ۳۵۱۵۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه به اطلاعات - عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۱۵/۷/۱۳۶۲، صص ۱ - ۲
  - ۵- سند شماره ۳۵۱۵۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ - ۲.
  - ۶- سند شماره ۳۴۱۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس باختران به نخست وزیری جمهوری اسلامی، ۱۷/۷/۱۳۶۲.
  - ۷- سند شماره ۸۰۴۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به نخست وزیری دفتر اطلاعات و تحقیقات، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

- ۸- سند شماره ۳۵۱۸۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد ناحیه کردستان به اطلاعات - عملیات ستاد منطقه ۱۱، ۱۹/۷/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۱۱۳۷۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۴، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۱۰- سند شماره ۳۵۱۶۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه عملیات سپاه سلماس به طرح و برنامه عملیات منطقه ۱۱، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

افراد مسلح ضدانقلاب با خمپاره پایگاه دکل سرو را هدف قرار دادند که بر اثر آن ۳ تن از نیروهای خودی به شهادت رسیدند^(۱).

از سوی دیگر شهربانی کردستان در گزارشی اعلام کرد: در پی درگیری دو روز گذشته بین نیروهای خودی و افراد ضدانقلاب در روستای پیرمران از توابع سقز، تعدادی از اهالی این روستا به گروهک‌ها پیوسته‌اند.^(۲)

۱

هم زمان با برگزاری سی و هشتمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد، وزیران امور خارجه کشورهای عرب، امشب در نشست سالانه خود در مورد افزایش تلاش‌ها برای پایان دادن فوری به جنگ ایران و عراق به توافقاتی دست یافتند. در همین راستا، نخست‌وزیر الجزایر برای مذاکره با مقامات کویتی، امروز عازم کویت شد.

خبرگزاری کویت از سازمان ملل درباره جلسه وزیران امور خارجه کشورهای عرب در نیویورک گزارش داد: «شاذلی بن قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب، طی بیاناتی گفت: "منافع اعراب ایجاب می‌کند که تمام تلاش‌های خود را برای هرچه زودتر پایان دادن به جنگ به طریقی که حداکثر منافع اعراب و امنیت کشورهای عرب در خلیج [فارس] را تأمین کند به کار گیریم." قلیبی افزود: "با وجودی که اقدامات سازمان ملل در این زمینه بی نتیجه بوده است، این نباید ما را از ادامه تلاش برای دست یافتن به بهترین راه حل بازدارد. قلیبی پیشنهاد کرد کشورهای عرب از دبیرکل سازمان بخواهند تلاش‌های میانجیگری خود را در این درگیری از سر گیرند." شیخ صباح الاحمد وزیر امور خارجه کویت نیز با خطرناک توصیف کردن اظهارات ولایتی در نشست اخیر مجمع عمومی سازمان ملل پیشنهاد کرد: «جنبش عدم تعهد جهت پایان دادن به این خصومت اقدامات تازه‌ای اتخاذ کند.»

کلاویس مقصود سفیر اتحادیه عرب در سازمان ملل، درباره نشست سالانه وزیران امور خارجه کشورهای عضو اتحادیه عرب که طبق روال معمول پشت درهای بسته برگزار شد، گفت: «در نشست وزیران امور خارجه کشورهای عضو اتحادیه عرب نسبت به اقدامات سازمان ملل و مؤکداً نهضت عدم تعهد جهت پایان دادن به جنگ ایران و عراق اتفاق نظر وجود داشت.»^(۳)

علاوه بر مذاکرات و تلاش‌های انجام شده در نشست وزیران امور خارجه کشورهای عربی، امروز محمد بن احمد عبدالغنی نخست‌وزیر الجزایر، به دعوت شیخ صباح

ص: ۸۶۸

۱- سند شماره ۱۱۳۷۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۳، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- سند شماره ۳۲۹۱۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵.

الاحمد وزیر امور خارجه کویت، عازم این کشور شد. خبرگزاری فرانسه ضمن اعلام این خبر افزود: محافل آگاه در پایتخت الجزایر، به این موضوع که دیدار نخست وزیر الجزایر و مذاکراتش با مقامات کویتی به ازسرگیری میانجیگری این کشور برای پایان دادن به جنگ بینجامد، با دیده تردید می نگرند؛ بااین حال، منابع مذکور معتقدند که در این دیدار، درباره جنگ و تلاش های میانجیگرانه ای که الجزایر در بغداد و تهران انجام داده است، گفت و گو خواهد شد.

اوضاع جهان عرب به ویژه وضع لبنان و روابط دوجانبه کویت و الجزایر، از دیگر موضوعات گفت و گوی نخست وزیر الجزایر و مقامات کویتی خواهد بود.^(۱)

۱

دیدارها و رایزنی های دیپلماتیک مقامات کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به منظور عادی سازی روابط میان بغداد و دمشق و پایان دادن به اختلافات موجود میان کشورهای عربی همچنان ادامه دارد.

به گزارش روزنامه الانباء (چاپ کویت)، امشب وزیران امور خارجه سوریه و عراق در نیویورک با حضور وزرای امور خارجه کویت و عربستان با یکدیگر ملاقات کرده و راه های برطرف کردن شکاف موجود میان دو کشور را بررسی کردند. در این دیدار، شیخ صباح وزیر امور خارجه کویت، با سفر به بغداد و شیخ سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان، با سفر به دمشق موافقت کردند. این روزنامه کویتی یادآور شده است: در دیدار امشب، مقرر شد وزیران امور خارجه کویت و عربستان زمینه را برای دیدار دوستانه رؤسای جمهور سوریه و عراق هنگام برگزاری اجلاس سران عرب (۲۰ نوامبر / ۲۹ آذر) در پایتخت عربستان فراهم کنند.^(۲)

شیخ بن حمد آل ثانی وزیر امور خارجه قطر نیز پس از سفر کوتاه خود به بغداد و مذاکره با مقامات عراقی که در چارچوب تلاش های کشورهای شورای همکاری خلیج فارس برای رفع اختلافات عراق و سوریه انجام شده است، امشب بار دیگر وارد دمشق شد و با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، دیدار و گفت و گو کرد.^(۳)

۲

مانور نظامی مشترک کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس با عنوان سپر جزیره با هدف مقابله با تهدیدهای احتمالی در خلیج فارس امروز در سواحل امارات متحده عربی آغاز شد.

خبرگزاری رویتر در گزارشی از این مانور اعلام کرد: سربازان شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس برای اجرای اولین مانور مشترک خود در صحراهای امارات متحده عربی آماده خواهند شد. این مانور با اسم رمز "سپر جزیره" و با حضور واحدهای نظامی کشورهای عربستان، بحرین، قطر، عمان و امارات به مدت سه هفته اجرا خواهد شد. به گفته شیخ خلیفه

ص: ۸۶۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱، سازمان ملل - خبرگزاری کویت، ۱۲/۷/۱۳۶۲.
۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۰، ۱۴/۷/۱۳۶۲، صص ۱۳ - ۱۲، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲۱، خبرگزاری کویت، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

بن زاید معاون فرمانده نیروهای مسلح امارات، این مانور بخشی از جریان ایجاد یک نیروی واکنش سریع است که به ادامه برقراری ثبات در این بخش حساس از جهان کمک خواهد کرد. به گفته منابع مطلع خلیج فارس، ابعاد این مانور به دلایل سیاسی و نظامی از طرح اولیه محدودتر شده و زمان آغاز آن، صبح امروز، تعیین شده است. به نظر می رسد برای اجتناب از تشدید تنشج در منطقه، تبلیغات زیادی در مورد مانور سپر جزیره انجام نشده است. پس از برگزاری این مانور زمینی در طول سه هفته آینده، مانورهای دریایی و هوایی نیز سال آینده برگزار خواهد شد. (۱)

رادیو آمریکا و رادیو اسرائیل در گزارشی از این مانور، آن را تلاش کشورهای خلیج فارس برای مواجهه با تهدیدات خارجی خواندند. (۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از فرانس پرس گزارش داد: اکثر واحدهای شرکت کننده در مانور را سربازان امارات متحده عربی تشکیل می دهند، اما واحدهای نمایشی عربستان، بحرین، کویت، عمان و قطر هم در این مانور شرکت دارند. براساس این گزارش، قرار است در روز پایان عملیات (۲۷ آبان ماه)، وزیران دفاع کشورهای عضو در مانور حضور یابند. (۳)

۱

تلاش عراق برای انهدام منابع اقتصادی ایران در خلیج فارس و تهدید ایران مبنی بر انسداد تنگه هرمز، موجب افزایش نگرانی کشورهای حاشیه خلیج فارس و دولت های عرب در خصوص اوضاع منطقه شده و تحرکاتی را در میان آنان در پی داشته است.

حکومت یمن جنوبی که از مناقشات اخیر ایران و عراق و به خطرات دادن منافع خود احساس نگرانی کرده است، امروز اعلام کرد با دولت عمان، که در جنوب تنگه هرمز قرار دارد، روابط کامل سیاسی برقرار خواهد کرد. عمان اخیراً از برنامه های ایران در خلیج فارس به شدت ابراز نگرانی کرده بود. (۴)

همچنین امشب وزیران امور خارجه الجزایر و عمان در دیدار با وزیر امور خارجه آمریکا درباره تهدیدهای ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز به گفت و گو پرداختند. گزارش ها حاکی است در این ملاقات در خصوص این موضوع که در برابر اجرای احتمالی تهدیدهای ایران اقدامی انجام شود، صحبتی نشده، اما تهدیدهای ایران موجب نگرانی شدید آمریکا شده است. وزیر امور خارجه عمان نیز اعلام کرد که تهدیدهای ایران را درباره بستن تنگه هرمز باید جدی گرفت و تا زمانی که جنگ ایران و عراق ادامه دارد، خطر بسته شدن تنگه هرمز به قوت خود باقی است. وی گفت: عمان آماده است نقش خود را در حفظ امنیت تنگه هرمز در چارچوب شورای همکاری خلیج فارس ایفا کند. (۵) وزیر امور خارجه عمان در پایان افزود: هر چند تلاش های شورای همکاری خلیج فارس برای خاتمه جنگ هنوز هیچ موافقت نامه ای را در پی نداشته است، در عین حال، با شکست نیز مواجه نشده است. (۶)

ص: ۸۷۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۷، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۴، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۱۶، رادیو آمریکا، ۱۰/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۸، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲۶، رادیو اسرائیل، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۹ - ۸.

۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۸، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰، مسقط - خبرگزاری قطر، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

در ادامه بازتاب رسانه ای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، امروز نیز بسیاری از رسانه های خبری به این موضوع پرداختند. تشدید نگرانی های منطقه ای و بین المللی در مورد امنیت خطوط کشتیرانی در خلیج فارس، رقابت و مداخله ابرقدرت ها در منطقه به دلیل گسترش دامنه جنگ و تلاش هایی که برای کشاندن ایران به پای میز مذاکره انجام می شود، محور اصلی گزارش های رسانه های مذکور بود.

روزنامه الخلیج (چاپ بحرین) امروز در مقاله ای نوشت: «تهدید جمهوری اسلامی ایران در جهت مسدود کردن تنگه هرمز پیش از آنکه قدرت این حکومت را نشان بدهد نشانه ضعف و ناتوانی نظامی ایران در مقابله با کشور عراق است.» این روزنامه علت تهدید منافع اقتصادی کشورهای کوچک عربی را ناامیدی ایران از کسب پیروزی در جنگ با عراق ذکر کرده است.^(۱)

رادیو اسرائیل نیز در تفسیری، تهدید اخیر ایران را از سر ضعف و تلاشی برای خاتمه جنگ ارزیابی کرد. مفسر این رادیو در بررسی تهدید ایران مبنی بر جلوگیری از تردد کشتی های حامل سلاح برای عراق گفت: سران حکومت ایران با تکرار تهدیدهای خود برای تأمین هدف های سیاسی و نظامی خود می کوشند جو متشنجی به وجود آورند. البته این نخستین بار نیست که حکومت تهران به چنین تهدیدی متوسل می شود، ولی این بار تهدیدها شدیدالحن تر بیان می شود و امیرنشین های خلیج فارس، کشورهای منطقه و ممالکی که به نفت این منطقه نیاز دارند نیز این تهدیدها را جدی تر می گیرند. این رادیو در ادامه مدعی شد: «تردیدی نیست که نه فقط تصمیم به ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد موجب تهدیدهای مجدد ایران در مورد امکان بستن تنگه هرمز گردیده، بلکه این اقدام سیاسی با شکست حملات اخیر ایران به خاک عراق ارتباط مستقیم دارد.» رادیو اسرائیل در بخش دیگری از تفسیر خود با مقایسه وضعیت تسلیحاتی و نوع تجهیزات نظامی ایران و عراق گفت: «دولت بغداد همچنان ... از ده ها کشور دیگر جهان سازوبرگ جنگی می خرد و هیچ محدودیتی برای خویش قائل نیست. حکومت اسلامی ایران ناچار است دست به دامان دلال های بین المللی گردد و سلاح های مورد نیاز خود را به قیمتی بسیار گران تر و به کیفیتی بسیار پایین تر تهیه کند.»

این رادیو در ادامه بر مسئولیت امریکا در خصوص بازماندن آبراه بین المللی تنگه هرمز تأکید کرده، با اشاره به سخنان دیروز وزیر دفاع امریکا در پاکستان، افزود: «[این اظهارات] جای هیچ تردیدی باقی نمی گذارد که بستن [تنگه] هرمز یک بحران بین المللی ایجاد خواهد کرد و بی جواب گذاشته نخواهد شد. گرچه ایران بزرگ ترین قدرت دریایی خلیج فارس است، ولی [با] تردید [می توان گفت که] خواهد توانست کشتی هایی را که از هرمز می گذرند متوقف کند و آنها را به بنادر خود بکشاند، ولی ناوگان دریایی امریکا در دریای عمان و رزم ناوهای انگلیسی و فرانسوی در اقیانوس هند آماده دخالت هستند و نفتکش ها و کشتی های بازرگانی را به داخل

ص: ۸۷۱

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۴ - ۳، رادیو بغداد.

خلیج [فارس] همراهی خواهند کرد تا هرگونه تلاش رزم ناوهای ایرانی را خنثی سازند.»

این رادیو در پایان مدعی شد: شاید برنامه ایران برای ایجاد بحران در منطقه و وخیم تر کردن اوضاع برای آن است تا بدون خدشه وارد شدن به حیثیت و اعتبار این کشور، شعار جنگ جنگ تا پیروزی را کنار گذارد و پشت میز مذاکره بنشیند، اما «مسلم آنکه تهدیدهای روانی، سیاسی و نظامی اخیر ایران در جنگی که بیش از سه سال است ادامه دارد، وارد مرحله تازه ای شده که به وخامت اوضاع می افزاید و منطقه خلیج فارس را در برابر خطر یک درگیری بین المللی قرار می دهد.»^(۱)

خبرگزاری فرانسه هم در گزارشی از سازمان ملل، به نقل از یک مقام بلندپایه این کشور گفت: «احتمال نمی رود فرانسه در برابر تهدیدات ایران برای ممانعت از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تسلیم شود.» این خبرگزاری در مورد صحت و سقم تحویل سوپراتانداردها افزود: وزیر امور خارجه فرانسه فقط به تکذیب شایعاتی مبنی بر توافق پاریس و بغداد بر سر عدم تحویل سوپراتانداردها در ازای راه اندازی مجدد خط نفتی عراق - سوریه اکتفا کرده است. خبرگزاری مذکور در تبیین موافقت ها و مخالفت های موجود در برابر این اقدام فرانسه، به ابراز نگرانی انگلیس، امریکا و آلمان غربی و همچنین انتقاد نخست وزیر سوئد اشاره کرد و در مقابل، کشورهای عربی را از تحویل سوپراتانداردها به عراق برای تغییر توازن جنگ به نفع بغداد خشنود و راضی دانست.^(۲) فیلیپ دوبشر مفسر سیاسی فرانسه در امریکا، در گزارشی با عنوان "تحویل سوپراتانداردها انجام خواهد گرفت"، به نقل از یک مقام بلندپایه فرانسه، اقدام این کشور را جدی خواند و گفت: این منبع یادآور شده است که «کشورهای متعادل عربی» به عنوان موافقان این طرح می خواهند از این طریق، بیهودگی یک جنگ فرسایشی را به ایران ثابت کنند و در صورتی که نتوان با زبان منطق با ایران سخن گفت، «چاره ای نخواهد ماند جز آنکه در تعادل نظامی و اقتصادی دو طرف مواخذه تغییراتی به عمل آورد و از دیدگاه این دولت ها، جنگنده های سوپراتاندارد چنین تغییراتی را به وجود خواهد آورد.»^(۳)

مجله الشراع (چاپ لبنان) نیز در شماره امروز خود در خبری با عنوان "تنگه هرمز میان واشنگتن و مسکو" نوشت: «در این رابطه پایتخت های کشورهای خلیج [فارس] صحنه تماس های زیادی بودند که شاید این امر به تشکیل کنفرانس وزرای خارجه شورای همکاری خلیج [فارس] منجر گردد.» این مجله در ادامه با اشاره به درخواست این کشورها مبنی بر جلوگیری امریکا از ورود ناوگان هفتم این کشور به آب های خلیج فارس افزود: «در هفته های آینده برخی از ناوهای جنگی امریکا به سوی بنادر کشور بحرین حرکت خواهند کرد.» در ادامه این مطلب آمده است: سفیر شوری در کویت نیز نارضایتی کشورش را از نفوذ کشورهای جهان در خلیج فارس به وزیر امور خارجه کویت ابلاغ کرد. البته کویت ملاقات مخفیانه سفیر مسکو با وزیر امور خارجه کویت را هنوز فاش نکرده است.^(۴)

۱

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و رئیس جمهور پاکستان امروز به سخنان روز گذشته وزیر دفاع امریکا هنگام ترک اسلام آباد، واکنش نشان دادند.

ص: ۸۷۲

۱- واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶ - ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۸، ۱۲/۷/۱۳۶۲، صص ۶ - ۴، نیویورک - خبرگزاری فرانسه، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۳۱ - ۳۰، رادیو ایران، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۴- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۰۵، ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۳۰، مجله الشراع لبنان،

احمد عزیزی قائم مقام وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، در واکنش به سخنان روز گذشته کاسپار واینبرگر وزیر دفاع امریکا، مبنی بر متعهدبودن این کشور به حفظ امنیت عبور و مرور کشتی ها در خلیج فارس و تغییر نکردن سیاست امریکا در قبال این منطقه، گفت: «امنیت خلیج فارس ارتباطی به امریکا ندارد و اصولاً رمز صلح و آرامش در منطقه در تفهیم این حقیقت به امریکا است.» وی این گونه اظهار نظرهای مقامات امریکایی را «بخشی از ابعاد جنگ نظامی و روانی استکبار جهانی بر علیه انقلاب اسلامی» خواند و ضمن اعلام آمادگی جمهوری اسلامی برای مقابله با آن، افزود: «فرانسه و دیگر حامیان رژیم عراق نیز بهتر است سیاست های خود را بر اساس واقعیات منطقه انتخاب کنند.» عزیزی همچنین با اشاره به تغییر نکردن سیاست رایج در دوران کارتر و ریگان گفت: «این همان سیاست است که حمایت همه جانبه از رژیم شاه معدوم را لازمه تأمین منافع حیاتی امریکا در منطقه می دانست و آن نیز بی تردید بیش از توفیق کارتر برای حفظ ژاندارم خود در منطقه نخواهد بود.» (۱)

ضیاء الحق رئیس جمهوری پاکستان و برخی مقامات کشورهای عربی منطقه خلیج فارس نیز به دخالت نظامی امریکا در منطقه واکنش نشان دادند. به گزارش رادیو بی بی سی، ژنرال ضیاء الحق رئیس جمهور پاکستان، در این باره گفت: اتکای ایالات متحده به نیروی اعزامی برای دستیابی به نفت کشورهای عربی یک اشتباه است. موریس جنت از مفسران بی بی سی، در تفسیری، درباره هشدار رئیس جمهور پاکستان در خصوص امکان مداخله نظامی در خلیج فارس و همچنین واکنش کشورهای منطقه به این موضوع گفت: «نگرانی شدید بین المللی همه کشورهای عربی در حوزه خلیج فارس این است که جنگ ایران و عراق مبدل به رقابت میان ابرقدرت ها بشود و به نحو اینکه [در صورتی که] ایالات متحده امریکا به اقدامی نظامی دست بزند، اتحاد شوروی احساس کند که باید واکنش نشان دهد.» این رادیو در ادامه افزود: با وجود حمایت پاکستان از سیاست های امریکا و جنبش مقاومت افغانستان و جلوگیری از نفوذ کمونیزم در سایر نقاط جهان، رئیس جمهور این کشور در دیدار با وزیر دفاع امریکا، هر گونه مداخله امریکا در منطقه خلیج فارس را شبیه مداخله شوروی در افغانستان مخاطره آمیز توصیف کرد. مفسر بی بی سی همچنین با اشاره به سخنان وزیر دفاع امریکا مبنی بر تداوم حمایت سیاسی و نظامی از پاکستان، موضوع مداخله ابرقدرت ها در جنگ ایران و عراق را مورد توجه قرار داده و اذعان کرد که تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی موجب افزایش مداخله مستقیم ابرقدرت ها در جنگ خواهد شد.

این رادیو در بخش دیگری از تفسیر خود، توانایی عراق در تداوم جنگ را ناشی از کمک های کشورهای حوزه خلیج فارس دانست و در مورد نگرانی این کشورها افزود: «[این کشورها] اکنون به امر دفاعی مشترک خود توجه بیشتری نشان می دهند. ... امید این کشورها این است که در صورت گسترش یافتن جنگ ایران و عراق، کشورهای حوزه خلیج فارس بتوانند بدون نیاز به مداخله یک ابرقدرت از خود دفاع کنند.» (۲)

ص: ۸۷۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۸، ۱۲/۷/۱۳۶۲، صص ۲۵ - ۲۳، رادیو بی بی سی، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

طه یاسین رمضان عضو شورای انقلاب و معاون اول نخست وزیر عراق، صبح امروز بغداد را به مقصد اتریش و بریتانیا ترک کرد. در این سفر، هیئتی متشکل از وزرای بازرگانی و نفت و مسئولان مربوط، وی را همراهی می کنند. یاسین رمضان اهداف سفر خود را توسعه همکاری های اقتصادی و فنی و مذاکره در مورد اوضاع منطقه به خصوص جنگ ایران و عراق اعلام کرد.^(۱) معاون اول نخست وزیر عراق امشب در دیدار با فرید سینوفاتر صدراعظم اتریش در وین، آخرین تحولات سیاسی، اقتصادی و نظامی جنگ را تشریح کرد. رمضان با تأکید بر همکاری عراق با تمام تلاش های بین المللی برای برقراری صلح، آمادگی کشورش را برای توقف جنگ اعلام کرد. وی همچنین ضمن یادآوری مسئولیت جامعه بین المللی در زمینه متوقف کردن جنگ و جلوگیری از خطرهایی که منطقه و امنیت و صلح جهانی را تهدید می کند از دولت ها و سازمان های بین المللی خواست در برابر اصرار ایران به ادامه جنگ و پایبند نبودنش به تصمیمات شورای امنیت موضع جدی بگیرند. رمضان در پایان بر استحکام اقتصادی کشورش و اصرار عراقی ها به ادامه سازندگی و پیشرفت تحت هر شرایطی تأکید کرد.

صدراعظم اتریش نیز در این دیدار ضمن تقدیر از مواضع مثبت عراق برای تحقق صلح، مشی ایران در مخالفت با پیشنهادهای صلح را اشکال تراشی عمدی برای ادامه جنگ خواند و در پایان سخنان خود، به خساراتی که ادامه این جنگ به منطقه و نظام بین المللی تحمیل می کند، اشاره کرد.^(۲)

رادیو اسرائیل در گزارشی از این سفر به نقل از منابع آگاه اعلام کرد: «طه یاسین رمضان در این دیدار، از مقامات اتریش خواهد خواست مقادیر بیشتری نفت از عراق خریداری کنند، ولی اتریش به علت قراردادهایی که با عربستان سعودی دارد، قادر به خرید نفت بیشتری از عراق نمی باشد.»^(۳)

طه یاسین رمضان امروز قبل از ترک بغداد، با وزیر تأسیسات کره جنوبی دیدار کرد. در این دیدار، روابط میان عراق و کره جنوبی و گسترش همکاری های آنها در جهت خدمت به منافع دو کشور بررسی شد. طه یاسین رمضان در این جلسه، ضمن ابراز علاقه مندی به توسعه روابط میان دو کشور، بر پافشاری عراق برای ادامه طرح های عمرانی و سازندگی در شرایط مختلف و به طور ویژه شرایط جنگی تأکید کرد.^(۴)

اولین میزگرد سران حزب منحل توده امشب از صداوسیما جمهوری اسلامی ایران پخش شد. در این نشست، تعدادی از اعضای این حزب به تشریح عملکرد، اهداف و برنامه های حزب توده در ایران پرداختند.^(۵)

ص: ۸۷۴

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو صوت الجماهیر.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۵ - ۴، رادیو بغداد؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، وین - خبرگزاری خلیج، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۸، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲۶، رادیو اسرائیل، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو صوت الجماهیر.

۵- در بخشی از این جلسه شرکت کنندگان نام و سابقه فعلیتی خود را ذکر کردند که در ضمیمه گزارش درج شده است.

نورالدین کیانوری دبیر اول کمیته مرکزی حزب توده ایران از جمله افرادی بود که در این جلسه نکات قابل توجهی را در خصوص فعالیت های این حزب بیان کرد. وی در ابتدای سخنانش یادآور شد که برخلاف ادعاهای بیان شده درباره استفاده از محلول های شیمیایی برای شکنجه اعضای حزب توده و گرفتن اعتراف از آنان و به رغم تصور جوانان توده ای دو آتشه، آنان به دلیل ترس از اعدام و مرگ، از عقاید خود صرف نظر نکرده اند، بلکه برخورد با حقایق و معیارهای تازه ای که تا قبل از زندانی شدن، با آنها آشنا نبوده و نیز سنجش گذشته حزب و گذشته خودشان با این معیارها سبب تحول و اتخاذ مواضعی صددرصد مخالف با عقاید و معیارهای پیشین آنها شده است.

کیانوری در تشریح عملکرد حزب گفت: «واقعیت این است که حزب ما در سال ۱۳۲۰ در دامان اتحاد شوروی به وجود آمد. ... از همان وقت هم وابستگی کامل حزب ما وابستگی اقتصادی، سیاسی، عقیدتی و در مراحل مختلف مثل دوران اقامت طولانی افراد حزبی در کشورهای سوسیالیستی و بعداً هم در دوران جمهوری اسلامی، وابستگی اقتصادی، همه اینها ما را به صورت یک تابعی از یک متبوع که اتحاد شوروی بوده است درمی آورد.»

وی در بخشی از اعترافات خود، درباره دوگانگی عملکرد حزب در ماجرای اعطای امتیاز نفت شمال گفت: نماینده حزب ما در مجلس با دادن هرگونه امتیاز به خارجی ها و امتیاز نفت شمال به آمریکا، مخالفت کرد، ولی به محض اینکه شوروی این موضوع را مطرح ساخت، حزب ما به دلیل وابستگی کامل به سیاست شوروی از این امتیاز پشتیبانی کرد.

کیانوری در ادامه، یکی از مهم ترین دلایل انحراف حزب را نداشتن شناخت کافی از جامعه ایران و پیامد آن را وابستگی عنوان کرد و افزود: ما پیشنهاد شوروی را اقدامی برای خنثی سازی امتیاز امریکا تلقی می کردیم، ولی جریان آذربایجان نشان داد که شوروی واقعاً خواستار امتیاز نفت بود و به همین دلیل غائله آذربایجان را به وجود آورد. فرقه دمکرات آذربایجان و کردستان بدون مشورت با حزب ما و با کمک اتحاد شوروی مسلح شد و حاکمیت را در آذربایجان به مدت یک سال در اختیار گرفت. سرانجام قوام به مسکو رفت، قرارداد نفت را امضا کرد و شوروی ارتش خود را از ایران خارج کرد.

دبیر اول کمیته مرکزی حزب توده در مورد موضع این حزب در جریان ملی شدن صنعت نفت نیز تصریح کرد: «ما[ما] با آن مخالفت کردیم و گفتیم این یک نقشه امریکایی است برای اینکه بخواهند واگذاری نفت شمال در شوروی را غیرممکن بکنند. ... مطبوعات ما در سال های ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۱، آیت الله کاشانی را و مصدق را به سخت ترین شکل مورد حمله قرار می داد. ... تنها در سال ۱۳۳۱ [۱۳] موضع گیری خودمان را تغییر دادیم و از سیاست دکتر مصدق دفاع کردیم. ... اما مبارزه علیه آیت الله کاشانی را ادامه دادیم و در آن گروهی قرار گرفتیم که کوشش می کردند روحانیت را از مبارزه دور بکنند.» وی در ادامه افزود: حزب توده از جریان کودتا با تمام جزئیات آن اطلاع داشت، ولی موضع انفعالی پیش گرفت.

کیانوری در تبیین رویکرد حزب توده در خصوص تداوم حکومت شاه پس از کودتای ۲۸ مرداد،

به دو حادثه بزرگ؛ یکی مثبت و دیگری منفی در جامعه ایران اشاره کرد و گفت: «یک حادثه بزرگ منفی عبارت از اصلاحات شاه که به دستور امپریالیست های امریکایی در اینجا پیاده می شد، [در این زمان به وقوع پیوست]. ... ما این را نفهمیدیم و برعکس، به عنوان یک سلسله اقدامات مترقی از آن پشتیبانی کردیم؛ درعین حال که در برنامه ما سرنگونی شاه مطرح بود. ... ولی حُب ما دیگر از مشروطیت دم می زدیم و موافق بودیم که شاه بماند؛ فقط یک آزادی های محدودی به مردم بدهد.» وی در مورد حادثه مثبت دیگر؛ یعنی شکل گیری انقلاب اسلامی ایران نیز افزود: «ما البته از خرداد ۱۳۴۲، به نیکی یاد می کردیم و در رادیو پیک ایران از آن [آن را] به طور مثبت ارزیابی کردیم؛ علی رغم مطبوعات شوروی و سیاست شوروی، ولی واقعیت این است که ما پیگیر نبودیم و در این زمینه اصولاً درک نکردیم. ... این هم همان عدم شناختی است که ما نسبت به جامعه ایران داشتیم؛ درک نکردیم. ... ما حتی در سال آخر، در سال ۵۷، دچار سرگیجه بودیم.» کیانوری با اشاره به اختلاف نظر اعضای حزب در مورد پیروزی نهایی شریعتمداری یا امام خمینی نیز خاطر نشان کرد که مقامات شوروی بالاخره به این نتیجه رسیدند که در ایران فقط یک جریان پیروز است و آن جریانی است که امام خمینی رهبری می کند. در نتیجه، رهبری حزب ما تغییراتی کرد و با توصیه آنها این تغییر انجام شد؛ یعنی همه کسانی نیز که مخالف این نظر بودند رأی دادند.

در بخش دیگری از این میزگرد، شلتوکی از اعضای سازمان نظامی حزب توده، ابتدا شایعات موجود درباره کاربرد داروهای شیمیایی یا استفاده از جاسوس برای گرفتن اعتراف از اعضای حزب توده را تکذیب کرد و سپس به تشریح عملکرد دو گانه حزب پرداخت و گفت: عاملی که حزب را مقابل مردم قرار داده است، معلول دو علت اصلی است: یکی وابستگی و دیگری مکتب. این دو عامل قدرت تجزیه و تحلیل مستقل را از ما می گرفت و سیاست دو گانه «نه فقط حزب را در مقابل جامعه و در مقابل مردم قرار می داد، بلکه این دو گانگی در درون خود حزب و در برابر اعضا و در مقابل مسئولین حزب نیز اعمال می شد.»

وی از جمله مصادیق سیاست دو گانه حزب توده را اقدامات نفوذی این حزب در نهادهای انقلابی ذکر کرده و افزود: «تعداد زیادی از اعضای حزب و تعداد قابل توجهی از مسئولین از ورود سازمان های نظامی، مخفی و نفوذ در نهادهای انقلاب بی خبر بودند. ... حزب در زمانی از قانون اساسی حمایت و دفاع می کند که تعداد زیادی از کادر مرکزی آن، در جریان و امر جاسوسی دست اندر کارند.»

شلتوکی موضع حزب توده در قبال جنگ ایران و عراق را از دیگر مصادیق سیاست دو گانه حزب عنوان کرد و گفت: «دستگاه رهبری شیوه اعمال نظر خود را در مورد مسائلی که مربوط به سیاست خارجی می شد آن جور می خواست که مورد نظر خودش بود؛ به عنوان مثال، در مورد جنگ ایران و عراق با وجود اینکه ارسال سلاح از طرف اتحاد شوروی به عراق به طور دائم در جریان بود، ولی از طرف رهبری حزب این جور به اعضای حزب نظر داده شد که گویا ارسال اسلحه از طرف شوروی تعطیل شده و اعضای حزب صادقانه از این نظر در جامعه دفاع می کردند.» وی در این باره افزود: «یکی از دو گانگی های اساسی و اصلی که در واقع آخرین شعار

ما در حیات سیاسی قبل از دستگیری ها بود، مربوط به جنگ ایران و عراق می شود؛ با اینکه تحلیل حزب بر مبنای عادلانه بودن جنگ از طرف ایران و غیر عادلانه بودن و به تحریک امپریالیسم امریکا از طرف عراق به حساب می آمد و در مراحل اولیه جنگ به درستی ما از جنگ بر علیه صدام و حزب بعث حمایت می کردیم، ولی آرام آرام آنجا که سیاست شوروی اعمال می شد و آنجا که نیروهای ایران برای جلوگیری از گسترش نیروهای بیگانه و خارج کردن شهرهای ایران از تیررس توپخانه دشمن پا به درون خاک عراق گذاشت، شعار ما هم آواز با کُر ارتجاعی که در منطقه ... ندا داده می شد [گردید و ما نیز با آنها] هم صدا شدیم.»

در ادامه این بحث، گلاویز یکی دیگر از اعضای کمیته مرکزی، سیاست حزب توده را در قبال بحران آذربایجان و کردستان چنین تشریح کرد: شوروی به عنوان یک ابرقدرت بزرگ جهانی به دنبال توسعه نفوذ و سیطره خود در تمام مناطق جهان است. در کردستان ایران نیز سیاست شوروی همین است و همواره شوروی از بحران در کردستان به سود همان سیاست استفاده می کند. وی افزود: «حزب کمونیست منطقه که در این چهار کشور [ایران، عراق، ترکیه، سوریه] وجود دارند، اینها هم در این خط حرکت می کنند. ... در چهار سال اخیر، حزب توده ایران، حالا دیگر حزب منحل توده در کردستان، با گروه های ضدانقلاب وابسته به غرب مخالفت می کرد. ... با قاسملویی ها، با کومه له، با دیگران، از راه سیاسی - ایدئولوژیک و غیره، انواع اوراق و اعلامیه و فلان پخش می کرد برای افشای آن گروه های ضدانقلاب وابسته به غرب، از میدان می راند، طردشان می کرد. ... تا به تدریج حزب توده خودش و آنهایی که شنوایی از حزب توده دارد، آنهایی [که] نزدیک به حزب توده هستند، در کردستان، به تدریج از لحاظ تشکیلاتی، از لحاظ سیاسی، از لحاظ سازمانی، جای آنها را بگیرند و تبدیل به سازمان آن منطقه بشود.»

فرج الله میزانی یکی دیگر از اعضای حزب توده در سخنان خود ضمن تکذیب ادعای مطرح شده در نامه سرگشاده این حزب خطاب به مقامات جمهوری اسلامی ایران در مورد شکنجه دستگیر شدگان حزب برای گرفتن اعتراف از آنها گفت: در زندان رفتار مقامات دادستانی و بازجوها با دستگیر شدگان کاملاً انسانی و منطبق بر موازین قانونی است و «[من] به عنوان یکی از تدوین کنندگان آن نامه سرگشاده، تمام مضمون آن را در اینجا رسماً تکذیب می کنم.»^(۱)

۱

روابط عمومی سازمان برنامه و بودجه اعلام کرد: با تصویب شورای عالی بازسازی مناطق جنگ زده، مقرر شد دستگاه های اجرایی مختلف، طرح های نیمه تمام بازسازی را که مقدار اعتبار مورد نیاز آنها برای سال ۱۳۶۳، قابل پیش بینی بوده یا طرح های دیگری که شروع به بازسازی نشده، اما اجرای آنها در سال ۱۳۶۳ از محل بازسازی قطعیت دارد، برآورد کنند تا تحت عنوان بازسازی زیر فصول مشخص بودجه ای منظور شود. تسهیلاتی که امسال برای هزینه کردن اعتبارات بازسازی اختصاص می یافته، برای سال آتی نیز به مجلس شورای اسلامی و هیئت دولت پیشنهاد خواهد شد^(۲)

ص: ۸۷۷

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۲/۷/۱۳۶۲، صص ۲۰ - ۱۷.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۷/۱۳۶۲، ص ۹.

حجت الاسلام سیدمحمد موسوی خوئینی ها نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی، صبح امروز در مصاحبه ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی، به تشریح دستاوردهای مراسم عبادی - سیاسی حج امسال پرداخت.

وی در ابتدای سخنانش به تعداد زائران ایرانی و نظم و انضباط آنان در برگزاری مراسم حج اشاره کرد و آن را نشان دهنده ثبات جمهوری اسلامی دانست. نماینده امام در ادامه، با اشاره به کارشکنی های حکام سعودی برای جلوگیری از فعالیت های سیاسی حجاج ایران گفت: باوجود مخالفت های شاه سعودی با برگزاری مراسم راه پیمایی زائران ایرانی و حمله پلیس این کشور به حجاج، این مراسم برگزار شد. مردم عربستان نیز از این حرکت اصیل ایرانیان حمایت کردند و در صفوف راه پیمایان، زائران غیرایرانی نیز دیده می شد.

حجت الاسلام خوئینی ها، راه پیمایی زائران ایرانی در مراسم حج امسال را از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی ذکر کرد که به دنیا نشان داد جمهوری اسلامی همچنان بر شعار نه شرقی و نه غربی خود استوار است و از اصول خود عدول نمی کند و باوجود همه فشارهای اقتصادی و مشکلات جنگ، به مسائل جهان اسلام فکر می کند.^(۱)

وی همچنین به استقبال حجاج غیرایرانی از مراسم هفته جنگ و کمک های آنان به جبهه ها اشاره کرد؛ از جمله کمک هزار دیناری یکی از اهالی شهر بصره که اقدامی جالب توجه بوده است.

سرپرست حجاج ایرانی درباره اقدامات انجام شده برای پیشگیری از تبلیغات سوء دشمنان در مراسم حج امسال مبنی بر اینکه صدام صلح طلب است و ایران جنگ طلب، گفت: «در حج امسال برخی از حجاج عراقی سؤال می کردند که چرا جمهوری اسلامی صلح را نمی پذیرد، و وقتی از حقیقت امر آگاه می شدند، خود را ملامت کرده و رسانه های گروهی و تبلیغات سوء آنها را نفرین می کردند، اما باید از نظر تبلیغات یک مقدار تلاش بیشتری کنیم».^(۲)

شماری از دانشجویان عراقی عضو انجمن اسلامی دانشجویان لندن، با برگزاری تظاهرات در مقابل سفارت یونان در لندن، خواستار عدم استرداد سه مجاهد عراقی زندانی در یونان به دولت عراق شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، یازده ماه پیش، سه تن از مجاهدین عراقی برای تماس با انجمن اسلامی دانشجویان عراقی، عازم انگلیس بودند که پلیس یونان آنان را به اتهام حمل اسلحه و تلاش برای انفجار سفارت عراق در یونان به وسیله بمب، دستگیر کرد. این افراد در دادگاه به چندین سال زندان محکوم شدند. دولت عراق از دولت یونان خواسته است تا با تجدیدنظر در دادگاه این کشور بتواند این سه نفر را به عراق بازگرداند و به جرم توطئه علیه عراق محاکمه کند. دولت یونان نیز این درخواست را پذیرفته است. از همین رو، امروز بعدازظهر، دانشجویان عراقی عضو انجمن اسلامی دانشجویان در مقابل سفارت یونان در لندن، تظاهرات کردند تا از این طریق، دولت یونان را از این کار منصرف کنند.^(۳)

ص: ۸۷۸

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

روزنامه کویتی الوطن از تلاش هنری کسینجر وزیر امور خارجه اسبق امریکا، برای تهیه طرح جدید صلح در منطقه غرب آسیا خبر داد. به نوشته این روزنامه، این طرح که جرج شولتز وزیر امور خارجه امریکا نیز در تهیه آن شرکت دارد، قبل از برگزاری اجلاس سران عرب در فاس در ماه نوامبر (۲۹ آبان) اعلام خواهد شد. حسن دوم شاه مراکش نیز که درخصوص طرح جدید در تماس مداوم با دولت امریکا است، از امریکا خواسته است رژیم صهیونیستی را تحت فشار قرار دهد تا سیاست شهرک سازی خود را در سرزمین های اشغالی اعراب متوقف کند. منابع دیپلماتیک انتظار دارند شاه حسن به عنوان رئیس کمیته هفت نفره اجلاس سران عرب در فاس این کمیته را متقاعد کند. (۱)

درحالی که تلاش های دیپلماتیک کشورهای مختلف برای برقراری صلح در لبنان ادامه دارد، اقدام سوریه به تعطیل کردن دفاتر الفتح در این کشور و پیشروی واحدهای زرهی سوریه به سمت اردوگاه های الفتح در شمال لبنان، از تحولات تازه ای در منطقه خبر می دهد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، نیروهای دولتی سوریه بامداد امروز تمامی دفاتر الفتح را در دمشق بستند و بعضی از آنها را به گروه ناراضیان وابسته به ابوموسی که هوادار سوریه است سپردند. خبرگزاری آسوشیتدپرس از کویت نیز گزارش داد: سازمان آزادی بخش فلسطین با انتشار اطلاعیه ای اعلام کرد: «واحدهای زرهی سوریه با حمایت توپخانه درحال پیشروی به سوی اردوگاه های الفتح در شهر طرابلس واقع در شمال لبنان هستند. ... اقدامات سوریه در شمال لبنان مقدمات یک اقدام نظامی گسترده علیه الفتح در این منطقه است.» (۲)

از سوی دیگر امروز، ۱۴۰ تن از افسران و درجه داران و رزمندگان جنبش الفتح (گروه اصلی ساف) خبر پیوستن خود به جنبش شورشی ابوصالح - که به رهبری عرفات معترض است - را اعلام کردند. در همین حال، بنا به گزارش خبرگزاری فلسطینی وفا، یاسر عرفات امروز در طرابلس با رشید کرامی نخست وزیر پیشین لبنان، که عضو جبهه رستگاری ملی و متحد جنبلاط است، دیدار و گفت و گو کرد. (۳)

از لبنان نیز خبر می رسد وزارت امور خارجه این کشور براساس بیانیه ای که دولت لبنان صادر کرده است، از نمایندگان پنج کشور عضو دائمی شورای امنیت سازمان ملل و همچنین کشورهای کمک دهنده به نیروهای چندملیتی در بیروت خواسته تا توجه دولت های خود را به خطر تجزیه لبنان، که در پی اقدام دروزی ها در اعلام حکومت مدنی، محتمل به نظر می رسد، معطوف دارند. به گزارش خبرگزاری رویترز از بیروت، براساس این بیانیه دیپلمات های امریکا، شوروی، انگلستان، فرانسه، ایتالیا و چین به طور جداگانه با یک مقام وزارت امور خارجه لبنان ملاقات کردند.

دولت لبنان، اقدام اخیر جنبلاط مبنی بر اعلام یک حکومت مدنی موقت برای اداره امور روزمره مردم در کوه شوف را اقدامی در جهت تجزیه لبنان تلقی کرده است. امروز ولید

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۸، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴، کویت - خبرگزاری قطر، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲۰.

۳- روزنامه کیهان، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

جنبلاط در واکنش به این اتهامات گفت: «ما خواهان داشتن یک کشور برای خودمان نیستیم ... ما خواهان گفت و گوی سیاسی برای تفاهم ملی هستیم.» (۱)

در این وضعیت، تلاش های دیپلماتیک منطقه ای و بین المللی برای حل مسئله لبنان و برقراری صلح در این کشور نیز همچنان پیگیری می شود. در همین خصوص، خبرنگار اعزامی امریکا به رم گزارش داد: مک فارلین دو روز پیش، پس از دیدار با وزیر امور خارجه ایتالیا گفت: اوضاع لبنان به مرحله ای رسیده است که ضرورت تحکیم صلح را ایجاب می کند. وی تأکید کرد در حال حاضر، تلاش هایش را بر موضوع خروج نیروهای سوری، اسرائیلی و فلسطینی از لبنان متمرکز کرده است. مک فارلین اقدام اخیر ولید جنبلاط را نیز دور از انتظار ندانست.

از سوی دیگر، رفیق حریری معاون نماینده عربستان، بامداد امروز وارد لبنان شد و در دیدار با مشاور امین جمیل در امور امنیتی، درباره موضوع استقرار ناظران بی طرف در لبنان گفت و گو کرد. وی سپس با سلیمان فرنجه (مارونی) رئیس جمهور سابق لبنان و رشید کرامی (دروزی) نخست وزیر اسبق لبنان دیدار کرد. حریری امروز با مشاور سیاسی امین جمیل و کامیل شمعون رئیس جمهور سابق لبنان هم مذاکراتی انجام داد. دیدار با ولید جنبلاط از دیگر برنامه های امروز رفیق حریری بود. وی در این دیدار تأکید کرد که همه گروه های سیاسی لبنان برای آغاز هرچه زودتر مذاکرات ملی آمادگی کامل دارند و موضوع اصلی مذاکرات وی با رهبران لبنان نیز تسریع گردهمایی های جناح های سیاسی برای ایجاد سازش بین لبنانی ها بوده است. (۲)

ضمیمه گزارش ۶۸۰: نام و سابقه فعالیتی سران حزب توده شرکت کننده در میزگرد صداوسیما جمهوری اسلامی ایران

منوچهر بهزادی؛ آخرین مسئولیت: عضویت هیئت سیاسی، هیئت دبیران و مسئول شعبه مطبوعات حزب.

غلامحسن قائم پناه: همکاری با ک.گ.ب؛ آخرین مسئولیت: عضو کمیته مرکزی حزب، عضو هیئت تحریریه نامه مردم، عضو شعبه مرکزی بازرسی و رسیدگی حزب.

مهدی کیان: عضو کمیته مرکزی، همکاری با ک.گ.ب، عضو هیئت تحریریه نامه مردم؛ آخرین مسئولیت: سرپرستی شعبه مرکزی کارگری حزب.

آصف رزم دیده: عضو کمیته مرکزی؛ آخرین مسئولیت: فعالیت در شعبه مرکزی کارگری حزب.

عباس خجری: عضو کمیته مرکزی کارگری، عضو هیئت سیاسی و هیئت دبیران و مسئول سازمان ایالتی تهران.

گلاویژ: عضو کمیته مرکزی؛ آخرین مسئولیت: مسئول سازمان ایالتی کردستان.

حسین جودت: عضویت تفتیش کل و کمیته مرکزی؛ آخرین مسئولیت: عضو هیئت سیاسی و مسئول شعبه امور کارگری حزب.

رضا شلتوکی: عضو هیئت سیاسی و هیئت دبیران و مسئول امور شهرستان ها و مسئول شعبه خبر، عضویت در سازمان نظامی حزب.

نورالدین کیانوری: عضو کمیته تفتیش، عضو کمیته مرکزی، عضو هیئت اجرایی، دبیر دوم حزب؛ آخرین مسئولیت: دبیر اول کمیته مرکزی حزب.

فرج الله میزانی: عضو مشاور و عضو کمیته مرکزی حزب و مسئول کل تشکیلات، عضو هیئت سیاسی و دبیر کمیته مرکزی حزب.

انوشیروان ابراهیمی: عضو هیئت سیاسی و دبیر کمیته مرکزی حزب؛ آخرین مسئولیت: مسئول فرقه دمکرات آذربایجان و تشکیلات حزب در آذربایجان.

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- همان، ص ۱۶.

محمد مهدی پرتوی: از پایه گذاران و مسئولان سازمان نوید وابسته به حزب توده؛ آخرین مسئولیت: عضویت در کمیته مرکزی و مسئول تشکیلات مخفی حزب در ایران، مشاور اصلی هیئت سیاسی حزب.

محمد پورهرمزان: عضو کمیته مرکزی و مسئول انتشارات حزب توده.

احمد علی رسدی: مشاور کمیته مرکزی؛ آخرین مسئولیت: مسئولیت شعبه بازرسی و رسیدگی به سازمان ایالتی تهران، عضویت در شعبه مرکزی بازرسی و رسیدگی جنب هیئت دبیران.

فریدون تفرشی؛ آخرین مسئولیت: مسئولیت بخش ۴ ناحیه شمال.

شاهرخ جهانگیری: عضو هسته اولیه سازمان نوید؛ آخرین مسئولیت: از مسئولان سازمان مخفی حزب، مشاور کمیته مرکزی حزب.

آدیک آوانسیان: عضو کمیته مرکزی امور تحقیق؛ آخرین مسئولیت: مسئول تدارکات حزب. (۱)

ص: ۸۸۱

پس از آنکه نشست روز گذشته فرماندهان ارتش و سپاه برای تصمیم گیری درمورد سرنوشت عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به نتیجه مشخصی نرسید، امروز محسن رضایی با حضور در جلسات قرارگاهی و یگانی قرارگاه نجف به بررسی و آسیب شناسی روند طرح ریزی و آماده سازی عملیات مزبور پرداخت.

در جلسه نخست که با حضور فرماندهان و مسئولان قرارگاهی سپاه (۱) در قرارگاه مقدم نزاچا در غرب بر گزار شد ضمن آسیب شناسی عملکرد قرارگاه نجف در زمینه طرح ریزی و آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، درمورد دلایل و عوامل مؤثر در کندی روند طرح ریزی و اجرای عملیات های آتی بحث و گفت و گو شد. در این نشست محسن رضایی با تأکید بر لزوم تجدیدنظر در روش های کنونی آماده سازی عملیات، به کارگیری عنصر خلاقیت و ابتکار را برای برون رفت از روند فرسایشی مذکور ضروری خواند. در ادامه جلسه، به منظور اجتناب از تأخیر در فرایند آماده سازی عملیات ها و ضرورت تسریع در آن مباحثی نظیر ضرورت انجام و تداوم عملیات موفق در وضعیت کنونی، لزوم تشکیل گروه های شناسایی و طرح ریزی، تعیین مناطق ضعیف دشمن برای عملیات های آتی، راه اندازی قرارگاه پشتیبانی متحرک، پیشنهاد احداث سایت های عملیاتی در محورهای مختلف و... مورد بحث و بررسی قرار گرفت. (۲)

در جلسه دیگری که امشب با حضور عناصر یگانی و سرتیم های شناسایی لشکر ۲۷

ص: ۸۸۳

۱- رفیق دوست وزیر سپاه، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف و حسن دانایی فراز مسئولان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در این جلسه حضور داشتند.

۲- سند شماره ۱۲۷۹۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات آینده در محور دربندیخان، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۹۵)، صص ۲۳ - ۱.

محمد رسول الله (ص) (۱) در قرارگاه خاتم الانبیای فرعی باختران، برگزار شد، ضرورت اجرای عملیات های موفق، تسریع در امر شناسایی و آسیب شناسی شناسایی های واحدهای اطلاعات - عملیات لشکرهای سپاه به ویژه در زمینه عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. در این نشست محسن رضایی فرمانده کل سپاه، سه عنصر مشکلات جابه جایی و تغییر مکان، کمبود نیرو و طولانی شدن فرایند شناسایی را از مهم ترین دلایل فرسایشی شدن جنگ در جبهه های نبرد برشمرد. (۲) وی همچنین با اشاره به تأثیر افزایش زمان شناسایی در کاهش ضریب تضمین عملیات ها، دو سؤال اساسی را در مورد مشکلات فعلی روند آماده سازی عملیات های والفجر مطرح کرد: ۱. دلایل طولانی شدن شناسایی چیست؟ ۲. چه عواملی در لورفتن مناطق عملیاتی مؤثر است؟

سپس سر تیم ها و نیروهای شناسایی لشکر ۲۷ در پاسخ به پرسش اول فرمانده کل سپاه در مورد کندی فرایند شناسایی، مطالبی را بیان کردند. حسین الله کرم از مسئولان شناسایی لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، گفت: «یکی از عوامل، گویا کردن زمین در مرحله اول است، چون در مرحله ابتدایی شناسایی، هیچ وقت تاریکی جلوی شناسایی را به آن صورت نمی گیرد، اشکال عمده این است که این گویا کردن زمین وقت زیادی از ما می گیرد. ... برای پیدا کردن شاخص ها جهت مشخص شدن زمین، زمانی که از بومی ها استفاده نمی کنیم، کار زیادی می گیرد.» علاوه بر آن موانعی که دشمن بر سر راه ما تعبیه می کند از جمله: «کانال، سیم خاردار، میدان مین ... [و] کمین هایی که در جلو قرار می دهند» باعث کندی شناسایی می شود. (۳)

در ادامه جلسه مسئولان شناسایی لشکر ۲۷ در پاسخ به پرسش دوم فرمانده کل سپاه در مورد لورفتن عملیات ها، به حضور واحدهای پشتیبانی و استقرار آنها در منطقه عملیاتی و افزایش تردد در منطقه، افزایش فعالیت تیم های شناسایی، فعالیت های مهندسی برای آماده سازی منطقه عملیاتی و... اشاره کردند. (۴)

در بخش دیگری از این جلسه برای حل دو مشکل مذکور؛ یعنی کندی فرایند شناسایی و لورفتن عملیات، سر تیم های شناسایی لشکر ۲۷ از جمله سعید قاسمی و حسین الله کرم پیشنهادی مطرح کردند مبنی بر اینکه مناطق

ص: ۸۸۴

۱- رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، حسن پور اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف، سعید قاسمی اطلاعات - عملیات لشکر ۲۷، حسین الله کرم مسئول شناسایی لشکر ۲۷، اصغر جعفری از عناصر شناسایی زمیناکوه، جوانبخت از عناصر شناسایی شاخ خشیک، مجید زادبود از عناصر شناسایی بمو، حجت معارف از عناصر شناسایی شاخ خشیک، مرادی از عناصر شناسایی سرتک، شیخ احمد از عناصر شناسایی بمو و چند تن از عناصر شناسایی لشکرهای ۳۱ و ۱۷ برگزار شد.

۲- سند شماره ۲۹۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا فرعی در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر و محمد درودیان، ۱۲/۷/۱۳۶۲ تا ۹/۸/۱۳۶۲، ص ۳

۳- همان، صص ۷-۲؛ و - سند شماره ۱۲۸۸۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی شناسایی عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۸۶)، صص ۴-۳.

۴- سند شماره ۱۲۸۸۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶؛ و - سند شماره ۲۹۲/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴-۱۱.

دارای قابلیت اجرای عملیات، به سه لشکر ۸، ۱۴ و ۲۷ سپاه واگذار شود تا پس از آن، تقسیم بندی مناطق بین عناصر اطلاعات - عملیات این لشکرها صورت گیرد و لشکرها به تدریج ضمن رعایت اصول حفاظتی، اقدامات لازم برای زمینه سازی و آماده سازی اجرای عملیات را انجام دهند. در این صورت، قرارگاه های رده بالا- زمان، اطلاعات و امکانات بیشتری جهت تصمیم گیری برای اجرای عملیات خواهند داشت. (۱)

قاسمی در تشریح بیشتر این مسئله گفت: «[راه اینکه] ما به شناسایی خودمان سرعت عمل بدهیم این است که مناطقی که می خواهیم در آینده عملیات کنیم تقسیم بندی بشوند و یک سری از نیروهای شناسایی بیایند به مرور زمان منطقه را کاملاً شناسایی بکنند... اگر روی این مسئله به مرور زمان کار بشود و زمین آماده و شناسایی های لازم به عمل آید، در هر جا که تصویب شد عملیات بشود دیگر شناسایی آن معطلی ندارد.» (۲)

در پایان این جلسات محسن رضایی فرمانده کل سپاه، به جمع بندی مباحث مطرح شده پرداخت و ضمن اشاره به تلاش قرارگاه ها و یگان های تابعه برای آماده سازی عملیات های آتی در کل محدوده "سلمچه تا بمو و سد دربندیخان" خطاب به فرماندهان و مسئولان حاضر در جلسه گفت: «ان شاء الله ما به یک طرحی برسیم که مدت شناسایی را تا آنجایی که می توانیم کم بکنیم. ما باید راه حل ها را بسنجیم یعنی یک کار منطقی انجام دهیم. مخصوصاً در منطقه جنوب که باید استحکامات بیخودی را جمع کنیم و با شرکت بخش های رزمی، مهندسی و شناسایی بتوانیم بعضی از معابر را با قدرت باز کنیم، برادرها درباره این مطلب فکر کنید و یک جمع بندی ارائه بدهید. امشب به نکات مهمی رسیدیم که از جمله آنها همین مسئله توجه نداشتن به زمان عملیات است که همان چند شب آخر به آن توجه می شود و لذا به یک نسبت معقول از نیروها مورد استفاده قرار نمی گیرد. یک زمانی ممکن است نیروها با خیال راحت بروند و برنامه ریزی بکنند و برعکس زمان دیگری شتابزدگی کنند، این عامل مؤثری است که باید به آن توجه بشود. اما در مورد اینکه ما تصمیم می گیریم که یک لشکر در یک منطقه عمل کند و می رود شناسایی می کند و بعد از شناسایی دستور می گیرد که در جای دیگری عمل کند ما ناگزیر از این کار هستیم.» (۳)

۱

فرماندهان ارشد سپاه و ارتش (۴) پس از برگزاری جلسات پیاپی، سرانجام در جلسه مشترک امشب خود تصمیمات جدیدی در مورد اجرای عملیات های والفجر ۴ (دهانه شیلر)، والفجر ۵

ص: ۸۸۵

- ۱- سند شماره ۱۲۸۸۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸ - ۱.
- ۲- سند شماره ۱۲۸۸۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی نقاط قوت و ضعف شناسایی ها، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۸۷)، صص ۷.
- ۳- سند شماره ۱۲۸۸۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مسائل کلی شناسایی و ارزیابی مشکلات عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۸۸)، صص ۳ - ۲.
- ۴- سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، سرهنگ موسوی قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، سرهنگ هاشم نظری معاونت هوانیروز، سرهنگ کمانگری فرمانده تیپ ۳۰ گرگان، سرهنگ دولت آبادی، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، علی شمشانی قائم مقام کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم، حسن دانایی فراز مسئولان قرارگاه خاتم الانبیا، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، مهدی باکری فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر و مهدی مبلغ فرمانده منطقه ۱۰ سپاه، افراد حاضر در این نشست مشترک بودند.

در بندیکان) و والفجر ۶ (شمال خلیج فارس) اتخاذ و نتایج را به صورت کتبی همراه با تغییرات سازمان رزم و مأموریت به یگان‌ها ابلاغ کردند. در این نشست به ترتیب اهمیت، عملیات دهانه شیلر و عملیات در بندیکان به عنوان تک اصلی و تک محدود مورد توافق فرماندهان قرار گرفت. براین اساس، در پایان جلسات امروز فرماندهان ارتش و سپاه، سرهنگ سروری دستور اجرای عملیات های والفجر ۴، ۵ و ۶ را بدین شرح ابلاغ کرد:

۱. قرارگاه حمزه سیدالشهدا رده جلویی (مربیان) عملیات والفجر ۴ را برابر تدبیر ابلاغ شده در منطقه دهانه شیلر اجرا خواهد کرد و براساس طرح جدید، لشکر ۳۱ عاشورا و گردان ۳۰۰ (منهای توپخانه) از کنترل عملیاتی قرارگاه نجف آزاد و به استعداد منطقه عملیاتی دهانه شیلر افزوده شد و در ضمن امکانات اضافی هوانیروز در منطقه والفجر ۵ بنا به دستور در مناطق عملیاتی والفجر ۴ و تکمیلی والفجر ۳ به کار گرفته خواهد شد.

۲. قرارگاه نجف (گیلان غرب) عملیات والفجر ۵ را در منطقه عمومی در بندیکان با هدف تصرف و تأمین ارتفاعات شاخ سورمر، بردکان - شاخ شمیران و ارتفاعات بمو و همچنین اجرای عملیات ایذایی در شمال دریاچه در بندیکان (شرق حلبچه) انجام خواهد داد و براساس طرح جدید، به منظور تقویت عملیات والفجر ۴، استعداد عملیات قرارگاه نجف به تیپ ۳۰ گرگان از ارتش و لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) از سپاه محدود شد.

۳. قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) عملیات پاک سازی منطقه و انهدام عناصر ضدانقلاب در منطقه آلان و بزوه (جنوب غربی شهر سردشت) به منظور پشتیبانی از عملیات والفجر ۴ را اجرا می کند.

۴. قرارگاه کربلا عملیات والفجر ۶ را برابر تدبیر ابلاغی در جبهه جنوب (فاو، اسکله البکر و العمیه) اجرا خواهد کرد.

۵. لشکرهای ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و ۵ نصر از کنترل عملیاتی قرارگاه نجف خارج و به عنوان احتیاط قرارگاه خاتم الانبیا (ص) تعیین شد و مأموریت های این دو لشکر به این شکل مشخص گردید: بنا به دستور در صورت نیاز در عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به کارگیری شوند، در صورت موفقیت عملیات والفجر ۵ در منطقه در بندیکان، به منظور تقویت عملیات قرارگاه نجف در منطقه بمانند و در صورت موفق نبودن عملیات والفجر ۵، عملیات تکمیلی والفجر ۳ در مهران به منظور تأمین و تصرف ارتفاعات قلعه آویزان، در دستور کار قرارگاه نجف قرار خواهد گرفت و لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) نیز در احتیاط قرارگاه خاتم الانبیا (ص) قرار می گیرد. (۱)

۱

در پی فرعی شدن عملیات والفجر ۵ در منطقه در بندیکان، در جلسات رسمی و غیررسمی فرماندهان نظامی مباحث مهمی در مورد ابعاد و روش اجرای عملیات قرارگاه نجف مطرح شد.

در یکی از نشست های غیررسمی فرمانده کل سپاه با عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف و محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص)، محسن رضایی پیشنهاد کرد که قرارگاه نجف عملیات خود را در دو منطقه حلبچه و در بندیکان اجرا کند؛ بدین ترتیب که در یک محور،

ص: ۸۸۶

۱- سند شماره ۱۲۷۹۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۹۶)، صص ۵ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۴۱.

یک حمله ایذایی از روی ارتفاعات شاخ شمیران - برددکان به سمت سد دربندیخان انجام شود و در محور دیگر، یک حمله ایذایی از ارتفاعات شیندروی و بالامبو به سمت دریاچه و سد دربندیخان انجام و با استفاده از خمپاره، سد تهدید شود. (۱) وی با تأکید بر اجرای عملیات دربندیخان تا شش روز دیگر، مهم ترین دستاورد این اقدام را بازتاب های عملیات در منطقه عمومی حلبچه به منظور انفجار تونل دریاچه و عملیات دربندیخان جهت تهدید سد دربندیخان عنوان کرد. (۲)

در پی این پیشنهاد، فرمانده لشکر ۲۷، با تأکید بر وجود ارتفاعات بسیار بلند در منطقه عمومی حلبچه و اشراف این ارتفاعات بر شهرهای سیدصادق، خورمال، طویله و حلبچه، اجرای عملیات در این محور را بسیار مهم ارزیابی کرد، اما با توجه به وضعیت کنونی، پیشنهاد اجرای عملیات در منطقه عمومی حلبچه یا دشت زور را رد کرد. وی در تشریح دلایل مخالفت خود به جنس نامناسب ناهمواری های این منطقه و حضور جاسوسان و عناصر ضدانقلاب در منطقه به عنوان مشکلات اصلی پیش رو در اجرای عملیات اشاره کرد. (۳)

در جلسه مشترک (۴) فرماندهان ارتش و سپاه که به منظور بررسی اجرای عملیات محدود در محور شاخ شمیران - برددکان و هلی برن نیروها روی ارتفاعات بمو امشب در فرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در باختران برگزار شد، فرماندهان ضمن بررسی مسیر پروازی بالگردها، نقاط رهایی و تخلیه نیروها، جزئیات مانور و سازمان رزم نیرویی و پروازی عملیات هلی برن نیروها توسط هوانیروز در محور بمو را تعیین کردند. (۵)

براساس اظهارات سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، برای عملیات روی ارتفاعات بمو - که هم زمان با عملیات در محورهای شاخ شمیران - برددکان اجرا خواهد شد - در قسمت چپ ارتفاع بمو روبه روی ده قلانی آباد، ۱۵۰ نفر از نیروهای کیفی متشکل از تیپ ۳۰ گرگان (ارتش) و لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (سپاه)، باید ضمن پاک سازی این منطقه به سمت قسمت میانی بمو حرکت کنند و هم زمان با این اقدام، ۳۲ نفر دیگر نیز منطقه ای به شعاع ۵۰۰ متر در بین ارتفاع بمو و شاخ بمو متمایل به سمت سرتک را برای فرود شنوک و هلی برن نیروها آماده کنند. پس از موفقیت و الحاق نیروهای سمت چپ و قسمت میانی ارتفاع بمو، ابتدا ۳۰ نفر از نیروهای خودی با یک سورتی پرواز، برای کمک به نیروهای ۳۲ نفره در منطقه بین بمو و شاخ بمو اعزام خواهند شد، سپس هلی برن نیرویی به استعداد ۳۰۰ نفر با یک فروند بالگرد شنوک و ۱۰ فروند بالگرد ۲۱۴ انجام می گیرد. صیاد شیرازی همچنین افزود به علت حساسیت اقدام نیروهای هوانیروز، که به عنوان "نقطه ضدهلی برن هم در مقابل فعالیت دشمن" تلقی می شود باید عملیات تمرینی مشابهی در دو مرحله در منطقه قلاجه انجام شود.

ص: ۸۸۷

۱- سند شماره ۱۲۷۹۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ - ۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۵؛ و - سند شماره ۱۲۹۳۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت منطقه پاوه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۳۰)، ص ۸۲؛ و - سند شماره ۱۲۹۳۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی مانور عملیات های شیلر و دربندیخان، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۳۱)، ص ۷.

۲- سند شماره ۱۲۹۳۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۹.

۳- سند شماره ۱۲۹۳۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱ - ۱۵ و ۳۴ - ۳۱ و ۴۷ - ۴۲ و ۶۷ - ۶۳ و ۷۸ - ۷۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۶.

۴- در این جلسه سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، سرهنگ هاشم نظری معاونت هوانیروز، سرهنگ کمانگری فرمانده تیپ ۳۰ گرگان، سرهنگ دولت آبادی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف، ابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) و مهدی مبلغ فرمانده منطقه ۱۰ سپاه حضور داشتند.

۵- سند شماره ۱۲۷۹۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی منطقه بمو، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۹۸)، ص ۱.

گفتنی است در این جلسه اکثر فرماندهان ارشد سپاه به ویژه غلامعلی رشید، به علت پیچیدگی های عملیات روی ارتفاع بمو، شاخ بمو و ادامه آن به سمت سرتک و شاخ خشیک، این اقدام را غیرممکن می دانستند و به همین دلیل در مباحث مشارکت کمتری داشتند. (۱)

۱

در ادامه تحرکات هوایی عراق «ساعت ۱۰ بامداد، یک فروند هواپیمای متجاوز یعنی که قصد بمباران شهر پاوه را داشت با آتش قبضه های پدافند هوایی مستقر در اطراف شهر پاوه سرنگون شد. لازم به توضیح است که هواپیمای متجاوز از نوع میراژ اف ۱ می باشد و در چند کیلومتری شمال پاوه به زمین اصابت نمود.» (۲) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز در اطلاعیه شماره ۱۴۸۰ خود با انتشار این خبر افزود: «این هواپیمای با آتش یگان های پدافند هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و تیزپروازان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران هدف قرار گرفت و در نزدیکی شهر پاوه سرنگون شد.» (۳) براساس این اطلاعیه، امروز تبادل آتش میان نیروهای خودی و دشمن در مناطق قصرشیرین، سومار و پاوه بیشتر از سایر نقاط بود. (۴)

۲

امروز حملات هوایی عراق به سکوی نفتی نوروز ایران در منطقه خلیج فارس ناکام ماند.

درحالی که کمتر از یک ماه از ترمیم چاه نفتی آسیب دیده در حوزه نفتی نوروز می گذرد، امروز بار دیگر هواپیماهای عراقی سکوی نفتی نوروز را هدف حمله قرار دادند. «برابر اعلام نداجا در ساعت ۱۲:۰۵، دو فروند هواپیمای متجاوز عراقی به سکوی نوروز حمله و مبادرت به پرتاب راکت نمودند که هیچ کدام از آنها به سکو اصابت نمود و [هواپیماهای مذکور] با اقدامات پدافند هوایی و نیروی هوایی متواری گردیدند. مجدداً در ساعت ۱۶:۱۵ مورخ فوق، سکوی مزبور مورد حمله دو فروند هواپیمای دشمن قرار گرفته که در اثر اجرای آتش یگان های خودی مجبور به فرار شدند.» (۵)

این در حالی است که فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۳۷ امروز خود که از رادیو بغداد پخش شد مدعی گردید: «گروهی از جنگنده های جسور ما پیش از ظهر امروز به یکی از هدف های دریایی رژیم [امام] خمینی در شمال شرقی خلیج [فارس] حمله کردند و آن را به طور مستقیم و مؤثر مورد اصابت قرار دادند. ... همچنین در ساعت ۳:۴۵ دقیقه عصر امروز، جنگنده های جسور ما با دو فروند از هواپیماهای [ایرانی] در همین منطقه درگیر شدند و جنگنده های ما توانستند یکی از این دو هواپیمای مذکور را که از نوع اف ۱۴ بود سرنگون سازند و سقوط آن در دریا در حالت آتش سوزی مشاهده شد. درحالی که دومین هواپیمای رژیم [امام] خمینی به عمق سرزمین های ایران متواری شد.» (۶)

ص: ۸۸۸

- ۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۱ - ۵۲؛ و - سند شماره ۱۲۹۳۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴؛ و - سند شماره ۱۲۷۹۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰ - ۱.
- ۲- سند شماره ۸۱۹۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات یگان پدافند هوایی ستاد سپاه پاسداران منطقه ۷ به طرح و عملیات یگان پدافند ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳/۷/۱۳۶۲.
- ۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۴- روزنامه اطلاعات، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۵- واحد اطلاعات نخست وزیری، بولتن اطلاعات داخلی، ۱۲/۷/۱۳۶۲، ص ۳.
- ۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱، به نقل از رادیو بغداد، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

عناصر مسلح ضدانقلاب در ادامه اقدامات تخریبی خود، امروز نیز در مناطق غرب و شمال غرب کشور، چند عملیات ایدایی علیه نیروهای خودی اجرا کردند.

به گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا، عصر امروز گروه های مسلح غیرقانونی بین پایگاه سورات و مائین بلاغ در آذربایجان غربی به یک دستگاه خودروی سپاه حمله کردند. در پی این حمله، تعدادی از نیروهای پایگاه های نزدیک و چند دستگاه خودرو از سپاه تکاب به محل درگیری اعزام شدند، در درگیری پیش آمده، ۳ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. (۱)

علاوه بر این، ژاندارمری آذربایجان غربی به نقل از ستون عملیاتی تکاب گزارش داد: «در ساعت ۲۰ روز ۱۳۶۲/۷/۱۲، سرباز وظیفه ... در پایگاه کمیته سپاه پاسداران تکاب در اثر حمله ضدانقلابیون به درجه رفیع شهادت نائل گردیده است.» (۲) در پی کمین عناصر ضدانقلاب در حوالی تکاب هم ۲ تن از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. (۳)

در جریان عملیات پاک سازی یگان جندالله سلماس در مناطق اطراف مهاباد، یک سرباز شهید شد و ۲ سرباز نیز زخمی شدند. (۴)

ناحیه ژاندارمری کردستان نیز با استناد به گزارش گروهان سیلو اعلام کرد: «در ساعت ۱۲:۴۰ روز ۱۳۶۲/۷/۱۲، پرسنل ارتش مستقر در پایگاه هانی چناره واقع در عمق محور سنندج - قروه با مهاجمین مسلح درگیر شدند [بلافاصله یک اکیپ از پرسنل ژاندارمری مستقر در پایگاه دولت آباد جهت کمک به برادران ارتشی به محل عزیمت [و] ضمن خاموش نمودن آتش مهاجمین تعداد ۴ نفر غیرمسلح را دستگیر [کردند]. درگیری در ساعت ۱۴:۴۰ همان روز خاتمه و دستگیرشدگان به لشکر ۲۸ سنندج تحویل گردیدند.» (۵)

همچنین، به گزارش اطلاعات پایگاه اشنویه، امروز به دنبال عملیات کمین نیروهای خودی در روستای سردره، ۲ نفر از پیشمرگان دمکرات دستگیر و یک قبضه اسلحه کلاشینکف و ۲ نارنجک دستی به غنیمت گرفته شد. (۶)

هم زمان با برگزاری نشست سالانه مجمع عمومی سازمان ملل، درخواست ها برای خاتمه فوری جنگ ایران و عراق افزایش یافته است. به گزارش خبرگزاری رویترز از نیویورک، سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان سعودی، در سخنرانی خود در این اجلاس خواهان پایان دادن به جنگ شد. وی با بیان اینکه جنگ سه ساله ایران و عراق نمی تواند برنده ای داشته باشد و ادامه آن قابل توجیه نیست، مدعی شد: «عراق آماده است گذشته را فراموش کند تا جنگ تمام شود و جان هر دو ملت حفظ گردد.» سعود الفیصل تأکید کرد «جنگ همچنان از دو ملت مسلمان قربانی می گیرد و هیچ توجیهی برای ادامه آن نیست. [امیدواریم] ایران به درخواست صلح پاسخ داده و در آن گام بردارد.» (۷)

ایلتر ترکمن وزیر امور خارجه ترکیه نیز امروز در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل گفت: «ایران و عراق نه تنها به خود بلکه به تمامی منطقه مدیون اند که جنگ بین خود را هرچه

۱- سند شماره ۳۵۱۸۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۲/۷/۱۳، ص ۱.

۲- سند شماره ۳۵۱۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۲/۷/۱۴، ص ۲.

- ۳- سند شماره ۱۱۳۷۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۴، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۴- سند شماره ۳۵۴۱۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۵- سند شماره ۳۵۱۸۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
- ۶- سند شماره ۳۵۱۵۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات پایگاه اشنویه به اطلاعات قرارگاه حمزه، ۱۴/۷/۱۳۶۲.
- ۷- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۵، نیویورک - خبرگزاری رویتز، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

زودتر پایان دهند. ... برای یک صلح پایدار باید ابتکارات جدیدی عرضه شود که همچنان اعتماد ایران و عراق را جلب کند و هم از حمایت جوامع بین‌المللی برخوردار شود.» ترکمن افزود: ترکیه، دوست هر دو کشور بوده و بی‌طرفی را دقیقاً مراعات کرده است، درعین حال به تلاش‌های چندجانبه برای متوقف ساختن این جنگ نیز می‌پیوندد. وی در ادامه ضمن حمایت از آتش‌بس اخیر لبنان، حل مسئله لبنان را در گروی عقب‌نشینی نیروهای خارجی از این کشور دانست (۱).

شمس‌الضحی وزیر امور خارجه بنگلادش نیز از هر دو کشور تقاضا کرد تا به منظور خاتمه بخشیدن به این منازعه از ابتکاراتی که در اختیار آنان قرار گرفته بهره‌برداری کنند.

در حاشیه مجمع عمومی سازمان ملل، وزیر امور خارجه کشورهای غیرمتعهد به ریاست ناراسیما راتو وزیر امور خارجه هند، تشکیل جلسه دادند. در این نشست نمایندگان ایران و عراق در برخورد با یکدیگر، هر یک دیگری را به شروع و تداوم جنگ متهم کردند. جلسه مذکور شامل یک بحث عمومی بود که کشورهای الجزایر، عراق، ایران، لیبی، گویان، یوگسلاوی، ببادوس و نیکاراگوئه در آن شرکت کردند. در پایان این اجلاس دو کمیته مأمور تهیه پیش‌نویس نهایی بیانیه‌ای در زمینه مسائل سیاسی و اقتصادی شدند (۲).

امروز همچنین خبرگزاری رویتر از بغداد گزارش داد: «نمایندگان ۲۲ سازمان جوانان عرب از سازمان ملل، نهضت عدم تعهد و سازمان کنفرانس اسلامی تقاضا نمودند کوشش‌های خود را برای پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق شدت بخشند.» قرار است این درخواست پس از برگزاری سمپوزیوم همبستگی جوانان عرب به اطلاع شاذلی قلبی دبیرکل اتحادیه عرب، حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه و معمر قذافی رئیس‌جمهور لیبی نیز برسد (۳).

۱

هیئت نمایندگی عراق در سازمان هواپیمایی غیرنظامی بین‌المللی امروز ایران را به نقض کنوانسیون شیکاگو متهم کرد. به گزارش خبرگزاری فرانسه از مونترال این هیئت مدعی شد که ایران تاکنون چندین بار فرودگاه‌های مختلف نظیر فرودگاه بغداد، بصره، موصل و تبرش را بمباران کرده است. هیئت نمایندگی عراق در ادامه اعلام کرد: «بهانه جویی ایران مبنی بر اینکه عراق یک هواپیمای الجزایری را سرنگون ساخته بی‌پایه و غلط است و اطمینان داد که عراق همواره خواهان برقراربودن موفقیت میانجیگری می‌باشد.» (۴)

۲

آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، در سخنانی درباره دخالت امریکا در منطقه خلیج فارس هشدار داد و تصمیم‌گیری و اظهارنظر در مورد امور منطقه خلیج فارس را حق کشورهای این منطقه اعلام کرد.

آیت‌الله خامنه‌ای صبح امروز در دیدار با جمعی از روحانیون، مسئولان دولتی و نهادهای انقلابی و گروهی از خانواده‌های شهدا و جانبازان خمینی شهر ضمن تجلیل از مردم این

ص: ۸۹۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۲۰۰، ۱۴/۷/۱۳۶۲، صص ۳-۲، نیویورک - خبرگزاری آسیایی، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۳، خبرگزاری هندی پی.تی.آی، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۴-۳، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۵، نیویورک - خبرگزاری رویتر، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

شهرستان، درخصوص انقلاب اسلامی، جنگ و حضور ابرقدرت ها در منطقه خلیج فارس مطالبی را بیان کرد. رئیس شورای عالی دفاع گفت: «انقلاب اسلامی و جنگ هر دو برای مردم ما امتحان بزرگی شد. ... تقریباً همه ملت ایران در انقلاب و این جنگ امتحان خوبی را پس دادند.» وی در بخش دیگری از سخنان خود اضافه کرد: در دوران هر انقلاب حوادث بزرگی وجود دارد که فقط مخصوص همان دوران است. پس از انقلاب دشمنان جهانی به دلیل آسیب دیدن منافعشان، فشارها را بر انقلاب افزایش می دهند «و آن قدر به این کار ادامه می دهند که این انقلاب یا نابود بشود و از پا بیفتد و یا تسلیم شود. اکثر انقلاب ها در ابتدا مستقل بودند، ولی در اثر فشارها و حربه های تبلیغاتی، پول، سلاح، محاصره اقتصادی و فتنه انگیزی های داخلی تسلیم شده، متمایل به شرق و یا غرب گردیده اند و شعارهای اصلی خود را پس گرفته اند.»

آیت الله خامنه ای در ادامه تصریح کرد: «ما به شدت نگران آنیم [که] بازی های سیاسی امریکا، دولت ها و ملت هایی را که می خواهند مستقل زندگی کنند به تدریج به سمت وابستگی به خود بکشاند.» وی با تأکید بر اینکه هر جا که پای سیاست های امریکایی باز نشود فشار سیاسی در آنجا رسوخ خواهد کرد، یادآور شد: «به همین جهت ما صریحاً اعلام می کنیم که دولت ها و ملت های منطقه نباید اجازه بدهند تا امریکا در این منطقه حضور یابد.» رئیس جمهور ایران افزود: «کدام منطق و قانون اجازه می دهد که ابرقدرت ها به بهانه ازدست دادن منافع خود در این مناطق حضور یابند و خود را مالک آن بدانند؟ چه کسی گفته است که امریکا خود را به بهانه داشتن منافع، مالک خلیج فارس و صاحب اختیار تنگه هرمز بدانند؟ ... آیا با ملتی که آماده است هیچ گونه نفوذ و سیطره قدرت های بزرگ را بر خود قبول نکند می خواهند درگیر شوند؟ انقلاب ما این هنر بزرگ را داشت که بعد از ولادتش توانست ادامه حیات خود را دور از سیطره قدرت های بزرگ جهانی نگه دارد.»

رئیس شورای عالی دفاع در مورد انحراف از خط اسلام و انقلاب، خاطر نشان کرد: «تا زمانی انقلاب از نفوذ شرق و غرب برکنار می ماند که توده های میلیونی مردم در خدمت این انقلاب باشند و تا وقتی مردم در صحنه هستند و اداره انقلاب را بر عهده دارند، مطمئن باشید هیچ گرایشی به این سو یا آن سو نخواهد بود، ولی اگر روزی مردم از مسائل این انقلاب بی تفاوت و سرد شوند، آن وقت خطر بزرگی وجود دارد. خطر انحراف خطری است که برای همه افراد بشر و حتی مؤمنین وجود دارد.» وی افزود: مراقبت از کار مسئولان برعهده مردم است و باید نسبت به کلیه قضایا حساس باشند. مادامی که این حساسیت در مردم وجود داشته باشد، این انقلاب مطلقاً منحرف نخواهد شد. رئیس جمهور در پایان تأکید کرد: ملت ایران باید تا وقتی خصم را خسته نکرده است خسته نشود. آن روزی که ما آنها را خسته کردیم، روزی است که ملت ایران به راحتی نفس خواهد کشید و همه کارهایش اصلاح شده است. (۱)

رئیس جمهور عصر امروز نیز ضمن شرکت در مراسم فارغ التحصیلی دانشجویان دوره دوم و

ص: ۸۹۱

همچنین اعطای سردوشی به دانشجویان دوره ششم دانشکده افسری نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران سخنانی ایراد کرد. آیت الله خامنه ای در این مراسم با تأکید بر اینکه برخلاف رویه رژیم پیشین در ایجاد ارتشی وابسته، ارتش جمهوری اسلامی ایران کاملاً مستقل است، از دانشجویان خواست با تلاش خود از این استقلال حراست کنند.

وی در ادامه، تجاوزگری را مبنای عمل قدرت های بزرگ دانست و افزود: «بر قدرت ها بدون تجاوزگری، بدون دست اندازی به مناطقی که هیچ ارتباطی به آنها ندارد، بر قدرت نمی شوند. ... بر قدرت بدون اینکه در گوشه و کنار دنیا در سرزمین های دیگران منافع خود را جست و جو کند، بر قدرت نیست. این یک منطق و عرف قلدرمانانه بر قدرت ها در دنیاست که امروز پیشه خود ساخته اند.»

رئیس شورای عالی دفاع در پایان با اشاره به اینکه حق اظهار نظر و تصمیم گیری در مورد خلیج فارس فقط متعلق به کشورهای این منطقه است، خاطرنشان کرد: «ما کشوری هستیم که از ابتدا گفته ایم نمی خواهیم ژاندارم خلیج فارس باشیم، اما گفته ایم نمی توانیم تحمل کنیم که یک قدرتی بیاید و ژاندارم این منطقه حساس و حیاتی دنیا شود ما قدرتمندانه با چنین تعارضی و با چنین زیاده روی روبه رو خواهیم شد. ... ما به هیچ کشوری و به هیچ قدرتی نه به امریکا و نه به متحدان آن اجازه نمی دهیم که علی رغم خواست ملت های منطقه در امور خلیج فارس دخالت کند.»^(۱)

۱

رئیس مجلس شورای اسلامی امروز به صورت جداگانه با مجریان طرح لیبک یا خمینی و مسئولان واحد اطلاعات سپاه پاسداران دیدار کرد.

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در دیدار با دست اندرکاران طرح "لیبک یا خمینی" ضمن ابراز رضایت از این طرح، زمان اجرای آن را بسیار مناسب و به موقع توصیف کرد و نام گذاری این طرح به نام امام خمینی را موجب استقبال مردم دانست. رئیس مجلس گفت: «باتوجه به نزدیکی طلوع ماه محرم کار شما جوابی به هل من ناصر ی نصرنی می باشد. ... و یکی از مصادیق پذیرش این دعوت شرکت در طرح لیبک یا خمینی است که یکی از طرح های اولیه سپاه می باشد. ... این طرح مصداق طرح پیشنهادی در اساسنامه سپاه نیز می باشد.» وی افزود: ما قصد تأسیس بسیج به صورت محدود نداریم و باید به تدریج اولویت انتخاب را از جبهه رفته ها به همه مردم توسعه دهید چون این یک آمادگی بنیادی مردم برای دفاع می باشد.

رئیس مجلس با اشاره به اینکه «طرح لیبک یا خمینی باید از آغاز انقلاب انجام می شد، ولی مشکلات ناشی از انقلاب مانع از این کار شد»، گفت: «خوشبختانه در طول این پنج سال عملاً زمینه مهیا شد و خیلی از مردم آموزش دیدند، از این رو هسته اولیه این طرح تاکنون شکل گرفته است.» وی در پایان با بیان اینکه نیروهای مخلص در کشور فراوان اند تأکید کرد: «باید نیروهای دیگر را جذب کرده و نیروی مردمی پشت جبهه را آماده نگه دارید و آموزش آنان باید مستمر و جدید بوده و مرتباً تمدید شود.»^(۲)

ص: ۸۹۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه کیهان، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

رئیس مجلس شورای اسلامی، عصر امروز نیز در دیدار با گروهی از مسئولان واحد اطلاعات سپاه پاسداران در سراسر کشور، در سخنانی با اشاره به دخالت مستقیم و غیرمستقیم ابرقدرت‌ها در کلیه کانون‌های بحران، جنایت و خونریزی در سطح جهان از جمله لبنان، صحرا، اریتره، ایران و افغانستان اظهار کرد: «اگر به پشتوانه گروهک‌ها ضربه بزنید در اصل به کانون فساد در سطح جهان ضربه زده اید و این اهمیت کار شما را آشکار می‌سازد و این کار بسیار بنیادی و اساسی است و قدم‌های شما به همراه گام‌های دیگران نتیجه بسیار با ارزشی خواهد داشت. رسالت ما جهانی است، لذا کار ما و کار شما می‌تواند جهانی و عمیق باشد.»

هاشمی رفسنجانی در ادامه خطاب به مسئولان واحد اطلاعات سپاه، بر اهمیت داشتن ایمان و اخلاص در کار تأکید کرد و گفت: «اگر باعث نجات مردم با قطع فساد بشوید اجر بزرگی دارید، همان‌طور که اگر در اثر کار شما یک نفر بی‌جهت به دردسر بیفتد باید جواب‌گو باشید برای خدا با دقت و با صداقت عمل کنید تا اشتباهات شما در نزد خدا قابل عفو باشد.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع همچنین، ضمن برشمردن مفاصد و ادعاهای گروه‌های غرب زده و چپ‌گرا در مورد حمایت از طبقه کارگر و نیز رسوایی سلطنت طلبان گفت: «در سطح جهان هر کس بخواهد صحبت از ایدئولوژی سلطنت طلبی بکند در وهله نخست احساس شرمندگی خواهد کرد که فردی به صرف تولد در خانواده به خصوص باید حکومت کند و این ایدئولوژی زائیده‌ای بیش نیست. پس این ایدئولوژی پایه و اساسی ندارد چون هیچ مبنای دینی، احساسی و فکری ندارد... از نظر عملکرد هم سلطان‌ها عملکرد موجه و خوبی نداشتند و ندارند که الگو قرار گیرد...» رئیس مجلس در پایان حمایت چند کشور غربی را از گروهک‌های ضدانقلاب ناچیز خواند و آن را تلاشی از سوی ابرقدرت‌ها جهت برهم ریختن انقلاب عنوان کرد.^(۱)

۱

امام خمینی صبح امروز در دیدار نخست وزیر و اعضای جدید ستاد انقلاب فرهنگی^(۲) با ایشان در مورد اسلامی کردن دانشگاه‌ها سخنانی بیان کردند.

رهبان انقلاب اسلامی ابتدا خطاب به اعضای جدید ستاد انقلاب فرهنگی تصریح کردند که همه اعضا نماینده ایشان در ستاد انقلاب فرهنگی هستند و فرقی بین اعضای جدید و قدیم وجود ندارد. ایشان سپس، درباره جلوگیری از پیدایش انحراف فکری در دانشگاه‌ها گفتند: «اما قضیه دانشگاه از اهم امور است، همان‌طوری که برای دشمنان ما و برای آنها که می‌خواهند افکار جوانان ما را منحرف کنند هم مهم است، چون دانشگاه مرکز همه چیز است، حتی تشکیل دولت و باید این

ص: ۸۹۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۷/۱۳، ص ۱۰.

۲- در این جلسه علاوه بر نخست وزیر، سیدمحمد خاتمی (وزیر ارشاد)، عبدالکریم سروش، محمدعلی نجفی و علی شریعتمداری نیز حضور داشتند.

مسئله را دنبال کنیم که دانشگاه اسلامی شود تا برای کشور ما مفید گردد و باید سعی شود که تا دانشگاه به یکی از دو قدرت گرایش پیدا نکند و این به صرف وقت و نظارت کامل احتیاج دارد و باید توجه داشت تا بعد از بازگشایی مبدا افراد منحرف با تزریق مسائل انحرافی افکار جوانان ما را فاسد نکنند و برای نظارت بر این موضوع احتیاج به افراد بسیاری است. امیدوارم دانشگاهی داشته باشیم که به درد ملت بخورد و برای تحقق این امر لازم است از افراد متخصص، متعهد و در صورت کمبود از متخصصین غیرمخالف با جمهوری اسلامی استفاده نمایید. ان شاءالله با قدرت هرچه تمام تر در این امر فعالیت کنید و به پیش بروید تا به مقاصد الهی برسیم.»^(۱)

میرحسین موسوی نخست وزیر، در مصاحبه ای درخصوص مسائل مطرح شده در این دیدار گفت: در این جلسه مسائل مربوط به ستاد انقلاب فرهنگی مطرح شد و امام نیز ضمن بیان رهنمودهایی درمورد جایگاه ستاد انقلاب فرهنگی بر اهداف اولیه این ستاد تأکید کردند. وی در ادامه افزود: امام خمینی در این دیدار همچنین بر تداوم نظارت بر دانشگاه و استفاده از اساتید دارای صلاحیت تأکید داشتند.

موسوی با اشاره به سؤالات رهبر انقلاب در زمینه بازگشایی رشته های سایر دانشگاه ها گفت: درحال حاضر دانشگاه ها تقریباً در تمامی سطوح باز شده اند، البته در این رابطه نواقصی وجود دارد. برخی از این نواقص به کادر علمی و برخی ها به امکانات بازمی گردد، حتی بعضی از دانشگاه ها مشکلاتی در زمینه خوابگاه ها و مسائل مالی دارند. ان شاءالله قدم به قدم این مسائل را حل کنیم. نخست وزیر با ابراز خرسندی از ترکیب، انسجام و قدرت اجرایی بالای ستاد انقلاب فرهنگی خاطر نشان کرد: با این مسائل با قدرت برخورد می کنیم و امام امت هم تأکیدشان بر این بود که با مسائل با قوت برخورد شود تا حل شوند.^(۲)

۱

در دومین روز برگزاری مانور سپر جزیره، رادیو بی بی سی در تفسیری به بررسی این مانور و دلایل علاقه اعضای شورای همکاری خلیج فارس به همکاری های نظامی پرداخت.

دیوید برادشو یکی از مفسران بی بی سی، درمورد استعداد و اهداف این مانور گفت: هر یک از شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس با چند گردان در این مانور حضور دارند. این واحدها با پشتیبانی نیروی هوایی کشور امارات با مهمات رزمی در بخش های درونی امارات به تمرین خواهند پرداخت تا برای روبه رو شدن با شرایط اضطراری مانند اقدام به خرابکاری یا تصاحب میدان های نفتی خلیج فارس آماده شوند.

مفسر بی بی سی در بخش دیگری ضمن اشاره به تأسیس شورای همکاری خلیج فارس پس از انقلاب ایران، در بررسی اختلافات اعضای آن، تمایل کشورهای این شورا به امریکا و شوروی را مورد توجه قرار داد و در ادامه با اشاره به قصد عراق مبنی بر بمباران مراکز اقتصادی ایران و تهدید اخیر ایران درمورد بستن تنگه هرمز، افزود: این کنش و واکنش اخیر بین ایران و

ص: ۸۹۴

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، ص ۱۶۷.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۲/۷/۱۳، ص ۱۲.

عراق حس عدم امنیت در این کشورها را تشدید کرده است.

راديو بي بي سي در پايان اين گزارش تفسيري در ارزيابي هدف اصلي برگزاري اين مانور گفت: «تأمين امنيت خود براي کشورهاي شوراي همکاري هاي خليج فارس وظيفه اي سنگين است با اينکه بودجه دفاعي آنها در حدود سي ميليارد دلار بالغ مي شود، کارشناسان نظامي ترديد دارند که اين کشورها بتوانند از نظر دفاعي متکي به خود باشند، ولي امکان دارد که کشورهاي شوراي همکاري بر آن شده اند براي تأمين امنيت خود از حرکت در باريکه سياسي خطرناک بين ايران و عراق خودداري کرده و حداقل سعي کنند که مسئوليت دفاعي خود را خود به دست گيرند.»^(۱)

۱

در ادامه واکنش ها به برخی اظهارات و اقدامات مسئولان امريکايي مبني بر مسئوليت اين کشور در قبال حفظ امنيت خليج فارس و اعزام ناوهاي نظامي به اين منطقه، امروز راديو مسکو به بررسي مداخله نظامي امريکا در خليج فارس پرداخت.

اين راديو در ابتدا با اشاره به حرکت ناو هواپيما بر رنجر امريکا به سوي منطقه خليج فارس گفت: «نقل وانتقال نيروي دريائي امريکا دال بر قصد واشنگتن مبني بر استفاده از تشنج اوضاع خليج فارس، که ناشي از جنگ ايران و عراق است، براي تهيه تدارکات نظامي خود در آن منطقه مي باشد. ادامه اين جنگ خونين کاملاً باب طبع واشنگتن است که از تيره شدن [روابط] ميان ديگر کشورهاي منطقه به علت پشتيباني آنها از اين و يا از آن طرف محارب بهره گيري مي کند.»

اين راديو در مورد پايگاه هاي نظامي امريکا در منطقه افزود: «هيچ جاي ترديد نيست که حضور ناوگان امريکا در منطقه اقيانوس هند و خليج فارس در حکم خطر مستقيمي است که امنيت ايران را تهديد مي کند. ... دورتادور اقيانوس هند که خليج فارس بخشي از آن است شبکه انبوه پاسگاه هاي نظامي امريکا احداث شده است.»

راديو مسکو با اشاره به نقش عمان در حضور نظامي امريکا در منطقه اضافه کرد: «در اراضي عمان پايگاه هاي نظامي امريکا وجود دارد و بزرگ ترين آنها پايگاه مصيره در تنگه هرمز است. در عمان همچنين فرودگاه هاي نظامي هواپيماهاي جت را مي پذيرند و اسکله هاي مخصوص پهلو گرفتن کشتي هاي اقيانوس پيما هم قرار دارند. عمان جزء شرکت کنندگان حتمي مانورهاي نظامي امريکا و متحدان ناتويي آن است. ... چندي پيش، عمان همانند مصر و سومالي و سودان خاک خود را براي برگزاري مانورهاي بزرگ "برايستار" واگذار کرد که امريکا و متحدان آن طی يك ماه تمام انجام داده بودند. در اراضي عمان همچنين مانورهاي "جت تايگر" به عمل آمده بود که به قول روزنامه هاي امريکا در جريان پياده کردن نيرو و انجام عمليات تفنگ داران دريائي امريکا در شرايط اشغال تأسيسات معادن نفت تمرين شده بود. موفقيت طرف امپرياليست هاي امريکا براي محاصره کردن ايران براي گسترش فعاليت نظامي شان است.»

ص: ۸۹۵

۱- خبرگزاري جمهوري اسلامي، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۲۹ - ۲۸، راديو بي بي سي، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

این برنامه رادیویی در پایان به اظهارات اخیر یوری آندره پوف در زمینه افشای سیاست های امریکا در منطقه اشاره کرد و یادآور شد: «حضور نظامی امریکا در مناطق واقع در هزاران کیلومتری خاک ایالات متحده به بهانه های ساختگی گوناگونی گسترش می یابد و تکیه گاه هایی برای مداخله مستقیم در امور دیگر کشورها به کمک نیروی نظامی و برای کاربرد سلاح امریکایی علیه هر کشوری که تحکم واشنگتن را رد می کند، احداث می گردد.»^(۱)

۱

تنش ها و رایزنی ها بین طرف های درگیر داخلی و خارجی برای برقراری آتش بس در لبنان همچنان ادامه دارد.

خبرگزاری آلمان غربی در گزارشی از بیروت اعلام کرد: سوریه از عرفات خواسته تا قبل از پایان هفته جاری لبنان را ترک کند و عرفات پاسخ داده که من تا ۴۰ سال دیگر نیز در اینجا خواهم ماند. به گزارش این خبرگزاری، «خلیل اللوامی یکی از معاونین عرفات در یک کنفرانس مطبوعاتی در طرابلس [لبنان] گفت که سوریه ۶ هزار تن از هواداران عرفات در این منطقه را با سربازان و تانک های خود به محاصره درآورده و درحال طرح ریزی برای یک عملیات نظامی وسیع می باشد.» این خبرگزاری در ادامه افزود: هدف بعدی مقامات دمشق که فرماندهی فتح را از کنترل عرفات خارج کرده اند، طرابلس یعنی ستاد کنونی فرماندهی عرفات می باشد. این در حالی است که تشکیلات جبهه آزادی بخش فلسطین به رهبری احمد جبریل مستقر در طرابلس، طرف دار سوری هاست.^(۲)

از سوی دیگر، رابرت مک فارلین فرستاده ویژه امریکا در امور غرب آسیا هم امروز با اسحاق شامیر نخست وزیر رژیم صهیونیستی دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار شامیر حضور سوریه در مذاکرات آتش بس لبنان را باعث تضعیف تلاش های مربوط به خروج ارتش سوری از لبنان اعلام کرد. مک فارلین پس از این دیدار، در یک جلسه کاری با مدیرکل وزارت امور خارجه رژیم صهیونیستی شرکت کرد و سپس راهی بیروت شد.^(۳) بعدازظهر امروز نیز مک فارلین در بیروت با ودیع حداد مشاور امنیت ملی جمیل، ملاقات کرد و نتایج دیدارهایش از فلسطین اشغالی و ایتالیا را به اطلاع وی رساند.

به گزارش خبرگزاری رویتر از واشنگتن، ایلن سالم وزیر امور خارجه لبنان، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی در واشنگتن اعلام کرد: «عدم موفقیت امریکا در حمایت

ص: ۸۹۶

۱- همان، صص ۳۱ - ۳۰، رادیو مسکو، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۲۲، بیروت - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

از دمکراسی در لبنان منجر به سقوط سیاست امریکا در خاورمیانه [غرب آسیا] در بقیه قرن حاضر خواهد شد.» وی ضمن ابراز امیدواری در مورد عقب نشینی نیروهای خارجی از لبنان ظرف شش ماه آینده بر خروج تفنگ داران دریایی امریکا هم زمان با عقب نشینی نیروهای سوری، فلسطینی و اسرائیلی از لبنان تأکید کرد. ایللی سالم گفت: «هنوز هیچ گونه توافقی بین لبنان و سوریه بر سر ایجاد یک نیروی ناظر برای آتش بس در بیروت وجود ندارد.»

در همین حال، رادیو رسمی لبنان اعلام کرد: امشب در حومه جنوبی بیروت، ارتش لبنان با نیروهای جنبش امل درگیر شد که تا دو ساعت صدای انفجار و تیراندازی از این بخش ها به گوش می رسید. در اقلیم الخروب نیز بین مسیحیان و نیروهای حزب سوسیالیست پیشرو تبادل آتش صورت پذیرفت. (۱)

علاوه بر این، گزارش ها حاکی است امروز ۴۵ تن از مسلمانان از ارتش لبنان گریخته تا به انقلابیون مسلمان مستقر در کوهستان های شرق بیروت پیوندند. به گزارش خبرگزاری رویتر تمامی افسران فراری از مسلمانان هستند همچنین حدود ۱۰۰۰ سرباز شیعه فراری به جنبش امل پیوسته اند. (۲)

خبرگزاری فرانسه نیز از آتن گزارش داد: امروز ولید جنبلاط رهبر حزب سوسیالیست ترقی خواه لبنان در آتن تأکید کرد برای جلوگیری از خطرهای خارجی که لبنان را تهدید می کند دستیابی به سازش سیاسی و انجام مذاکرات ملی در لبنان ضروری است. وی پس از دیدار با نخست وزیر یونان از موضع حزب سوسیالیست یونان در طرف داری از استقلال و تمامیت ارضی لبنان تقدیر کرد. آندره یاس بایاندرو نخست وزیر یونان نیز حمایت خود را از تمام تلاش هایی که برای وحدت لبنان و خارج شدن کلیه نیروهای بیگانه از این کشور به عمل می آید، اعلام کرد. (۳)

۱

مقامات عراقی در کنار سایر تحرکات دیپلماتیک خود گسترش روابط تجاری و بازرگانی با کشورهای غربی را نیز در دستور کار قرار داده اند.

در همین راستا، جلسات کمیسیون بازرگانی عراق و بریتانیا امروز در لندن آغاز و به مدت پنج روز ادامه خواهد داشت. رادیو صوت الجماهیر با اعلام این خبر افزود: این کمیسیون دیروز (۱۱/۷/۱۳۶۲) دو جلسه به ریاست وزرای بازرگانی عراق و بریتانیا برای بررسی مسئله همکاری بازرگانی، اقتصادی، فنی و علمی میان دو کشور تشکیل داد. در جلسات امروز این کمیسیون نیز روابط بازرگانی دو کشور در طول دو سال گذشته، اجرای مفاد موافقت نامه ای که در دوازدهم اکتبر ۱۹۸۱ به امضا رسیده و حجم مبادلات تجاری عراق و بریتانیا که در سه سال گذشته به ۸۷۵ میلیون پوند رسیده است، مورد بررسی قرار گرفت. (۴)

از سوی دیگر، خبرگزاری فرانسه گزارش داد: طه یاسین رمضان معاون نخست وزیر عراق در دومین روز سفر خود به اتریش، امروز علاوه بر بازدید از کارخانجات ذوب آهن و فولادسازی اتریش، با صدراعظم سابق این کشور نیز مذاکره کرد. معاون نخست وزیر عراق همچنین در دیدار

ص: ۸۹۷

۱- همان.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۳۹، رادیو صوت الجماهیر، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

با معاون صدراعظم و وزیر تجارت اتریش پروتکل های پروژه هایی به مبلغ ۳۰۵ میلیون دلار را امضا کرد. ناظران معتقدند مسئله فروش اسلحه در مذاکرات عراق و اتریش مطرح نخواهد شد، زیرا اتریش به اصول بی طرفی خود در اختلافات ایران و عراق احترام خواهد گذاشت (۱).

۱

دفتر سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به خبرگزاری جمهوری اسلامی اعلام کرد هواپیماهای سوپراتاندارد در آینده زیر پوشش ارسال لوازم یدکی هواپیما تحویل رژیم صدام خواهد شد. این دفتر در تبیین دلایل تعویق تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق به مواردی نظیر وحشت کشورهای اروپایی از تهدیدات ایران، فشار اروپا به فرانسه برای تعویق این قرارداد، تکمیل نشدن آموزش خلبانان عراقی و نیاز فرانسه به زمان به منظور تشدید تدابیر امنیتی جهت حفاظت از سفارتخانه های خود در جهان اشاره کرده است.

دفتر حجت الاسلام حکیم در ادامه افزود: تاکنون چگونگی استفاده از این هواپیماها روشن نشده است و در ضمن تحویل این هواپیماها به رژیم صدام مشروط بر این است که کارشناسان فرانسوی نیز در عراق حضور داشته باشند. «این دفتر در پایان از مقامات جمهوری اسلامی ایران خواستار اعمال فشار بیشتر بر روی حکومت فرانسه شده و پیشنهاد کرده است که برای انعکاس وسیع نقطه نظرهای مقامات کشورمان در این زمینه دو تن از خبرنگاران روزنامه های واشنگتن پست و لوموند برای مصاحبه با آنان به ایران دعوت شوند.» (۲)

۲

دولت عراق سحرگاه امروز ۲۵۰ نفر از زنان، کودکان و مردان کهنسال را با رهاکردن در مناطق صعب العبور مرزی از این کشور اخراج کرد. این عده هشت ساعت در کوهستان ها سرگردان بودند تا اینکه نیروهای سپاه ایران به یاری آنها شتافتند. (۳)

براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، بلافاصله ستاد امدادی مرکب از بخشداری، جمعیت هلال احمر، جهاد سازندگی، بنیاد امور مهاجرین جنگی، ژاندارمری و با همکاری مؤثر سپاه در محل تشکیل شد و امکانات رفاهی برای رانده شدگان مسلمان عراقی در محل فراهم آمد و تعدادی از آنها نیز توسط گروه پزشکی امدادگران جمعیت هلال احمر تحت درمان قرار گرفتند. (۴)

یکی از رانده شدگان عراقی به نام جعفر حائری اهل کربلا و مدیر بانک رافدین بغداد، که ۳۳ سال در این بانک کار کرده است، در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «وضع ارزی دولت عراق در شرایط فعلی به حداقل ممکن رسیده و ذخیره ارزی ۳۰ میلیارد دلاری قبل از جنگ اکنون به ۵/۲ میلیارد رسیده و این در حالی است که دولت عراق هم اکنون میلیاردها دلار بدهکار است و تنها دولت فرانسه بالغ بر ۵ میلیارد دلار از عراق طلب دارد و در صدد است

ص: ۸۹۸

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۰، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲۰، وین - خبرگزاری فرانسه، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه کیهان، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۴- روزنامه صبح آزادگان، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

به هر نحو ممکن صدام را نگه دارد؛ چراکه سقوط صدام وضع میتران را هم دگرگون خواهد کرد.» وی افزود: «خانواده های عراقی مجبورند حداقل ۷۵۰ گرم طلا جهت تأمین مخارج جنگ به عنوان باج به رژیم صدام بپردازند و این در حالی است که تورم در کشور عراق بیداد می کند و دولت تنها در مورد پنج کالای اساسی انحصار دارد و قیمت بقیه کالاها تا ده برابر افزایش یافته است.»

نوروز حسین خانی یکی دیگر از راننده شدگان که اهل بغداد و صاحب کارخانه پلاستیک سازی است نیز با بیان اینکه هم اکنون ۲۳۰ هزار زندانی سیاسی در عراق وجود دارد، گفت: «حدود سی درصد مردم کردستان عراق توسط رژیم بعثی به جنوب آن کشور کوچ داده شده اند و ده درصد از اکراد عراق با وضع فلاکت باری در زندان های رژیم اسیرند.»^(۱)

از سوی دیگر، امروز بخشداری اشنویه در گزارشی اعلام کرد: ۸ تن از سربازان عراقی امروز از طریق یکی از مرزهای غرب کشور خود را به این بخشداری معرفی و تقاضای پناهندگی کردند. این ۸ تن از اهالی اربیل و کرکوک هستند.^(۲)

علاوه بر این، گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه نیز حاکی است: در دو روز گذشته، ۱۱ نفر از اهالی شهرهای بغداد، کرکوک و اربیل با عبور از مرزهای غربی کشور، تقاضای پناهندگی کردند. در سندج نیز ۳۲ تن از مسلمانان عراقی از طریق مرزهای غربی کشور وارد ایران شده و از جمهوری اسلامی ایران درخواست پناهندگی کرده اند. هلال احمر سندج ضمن اعلام این مطلب افزوده است: از میان این پناهندگان که از اهالی شهرهای کرکوک، سلیمانیه، خانقین، بغداد و هولیر عراق هستند ۱۱ نفر دارای تحصیلات دیپلم، فوق دیپلم و لیسانس هستند.^(۳)

ص: ۸۹۹

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

پس از سخنان امروز امام خمینی مبنی بر تداوم عملیات های تهاجمی ایران به عنوان یک حرکت دفاعی (۱) برای دفع حمله ارتش عراق، علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و علی شمخانی قائم مقام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در نشست فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم نزاجا در باختران (۲) به تبیین بیانات فرماندهی کل قوا پرداختند.

ابتدا فرمانده نیروی زمینی ارتش ضمن تأکید بر استمرار و تداوم سلسله عملیات های والفجر، (۳) ضرورت هماهنگی ارتش و سپاه در همه امور، رعایت سلسله مراتب هدایت و فرماندهی و توکل پس از تدبیر را یادآور شد. (۴)

پس از آن، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، در تحلیل سخنرانی امروز امام خمینی درباره مقایسه حرکت امام حسین (ع) و جنگ ایران و عراق، ضمن تشریح اهداف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی سلسله عملیات های والفجر، علت تداوم این عملیات ها را اولویت و اهمیت دفاع از کشور در برابر حمله عراق عنوان کرد. وی با استناد به بیانات امروز امام خمینی، به تبیین تلاش ارتش عراق برای مقابله با تداوم عملیات های والفجر پرداخت و افزود: «عملیات های والفجر مبتنی بر یک سری محورها شروع شد. دشمن هم مبتنی بر یک سری محورها برنامه ریزی کرد. ... که جنگ و صلح را متوقف کند،

ص: ۹۰۱

۱- امام خمینی امروز در سخنانی در جمع گروهی از روحانیون و وعاظ کشور با بیان اینکه «ما هرگز مهاجم نیستیم و نخواهیم بود» عبور رزمندگان از مرز و ورودشان به خاک عراق را اقدامی در جهت دفاع از کشور عنوان کردند. مشروح سخنان رهبر انقلاب در این دیدار در ادامه گزارش های امروز آمده است.

۲- این نشست با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمالی جانشین وی، سرهنگ قویدل رکن ۲ نزاجا، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم، عندلیب مسئول مهندسی قرارگاه خاتم، مهدی کیانی ستاد خاتم، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سرهنگ امیریگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، حسن دانایی و فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه برگزار شد.

۳- سند شماره ۱۲۷۹۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۷۹۹)، ص ۱.

۴- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۷۱ - ۷۰.

به نحوی که جمهوری اسلامی مورد سؤال واقع شود. از عملیات رمضان به بعد تا عملیات والفجر ۲ تمام هم و غم دشمن از شرق، غرب، حکام مرتجع عرب و گروهک های داخلی که به عنوان اهرم فشار اینها عمل کرده اند و هدف عمده و نهایی آنها این بود که جنگ را با یک صلح تحمیلی به پایان برسانند. لذا هرکس در این رابطه وظیفه ای داشت و کارهای خودش را خیلی خوب انجام می داد. یعنی تا مرحله مقدماتی، والفجر ۱ امیدوار بودند که موضوع دارد تمام می شود. صبر و آمادگی برای رفتن و لطف خدا این توطئه را به هم زد. یعنی ما در عملیات های والفجر ۲ و والفجر ۳ به راحتی توانستیم این را ثابت کنیم که به این شکل نیست. جمهوری اسلامی، نظامی نیست که در مرز خودش بخواهد جنگ را قیچی کرده و صلح نماید. از مجموعه حرکت هایی که غرب و شرق و حکام مرتجع منطقه و گروهک های داخلی انجام می دادند صدام بهره خوبی می برد. هنوز هم محور تبلیغاتی عراق این است! اما به شدت ضعیف شده است و آن این بود که جمهوری اسلامی به هیچ عنوان قادر نیست دیگر بیش از این پیشروی کند و من در سرزمین خودم به شدت و با استحکام از مردم خودم دفاع می کنم هر عملیاتی که جمهوری اسلامی علیه ما انجام دهد در نهایت شکست می خورد.»

قائم مقام فرماندهی کل سپاه در ادامه در مورد دورنمای جمهوری اسلامی ایران برای تداوم عملیات های والفجر گفت: «با اتکا به خدا با تلاش دشمن برای خنثی کردن آثار عملیات های زنجیره ای والفجر مقابله کرده و با اجرای والفجرهای آینده بر این سیاست دشمن خط بطلان می کشیم. اگر ما بتوانیم این کار را بکنیم حضور مردم در جبهه های جنگ بیشتر خواهد شد و خواسته های ما در عرصه بین المللی کوبنده تر و قابل مطالعه تر خواهند بود و حکام مرتجع منطقه از کمک به عراق دست خواهند کشید. وی در پایان این نشست افزود: «باید ان شاءالله عملیات های آینده را با اتکا به خدا و معنویت و ماه محرم، قاطع و کوبنده در محورهای مشخص شده شروع کنیم و ان شاءالله باید طوری عمل کنیم که در این عملیات ها موفق شویم. ... لذا با توجه به این مسئله، مجموعه سپاه و ارتش نشستند و فکر کردند و طرح هایی را ترتیب دادند. این طرح ها درحقیقت چپ و راست همدیگر هستند و مجموعاً یک تصویر را به دنیا ارائه می دهند و آن این است که ما قصد جنگ نداریم. جنگ را تا به آنجایی ادامه بدهیم که صدام در این منطقه نباشد.»(۱)

ص: ۹۰۲

در پی توافق چند روز پیش فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه با رده های مختلف قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، برای اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، امروز فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم حمزه جلساتی را به منظور بررسی جزئیات دستور جزء به جزء طرح مانور عملیات مزبور متناسب با آخرین تغییرات خطوط پدافندی دشمن در قرارگاه مقدم نزاچا در باختران برگزار کردند.

در نشست مشترک فرماندهان ارتش و سپاه، دستور جزء به جزء طرح مانور جدید عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، بر طبق آخرین تغییرات طرح تصویری نشست مشترک نهم مهرماه قرائت شد. بر اساس طرح مانور، عملیات در منطقه دهانه شیلر (جبهه بانه تا مریوان) در سه مرحله اجرا می شود.

در مرحله اول عملیات، قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا(ع) با پنج قرارگاه تاکتیکی در یک مانور احاطه ای دوطرفه ارتفاعات لری (هدف ظفر)، کنگرک (هدف کاظمین)، مارو (هدف فتح) و پنجوین (هدف کربلا) را به بدین شرح تصرف و تأمین خواهد کرد:

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ در منطقه مریوان به عنوان تلاش اصلی ضمن تصرف هدف کربلا (ارتفاعات جنوبی پنجوین، کله قندی و هرگنه) خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین می کند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ از ارتفاعات خرنوکه دار و ساوجی ضمن تصرف هدف فتح (ارتفاعات مارو، شمال شرقی پنجوین و هفت توانان) خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین خواهد کرد.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ در منطقه بانه از شمال به جنوب هدف های ظفر (ارتفاعات لری) و کاظمین (کنگرک) را تصرف و خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین می نماید.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ در منطقه مریوان، احتیاط هریک از قرارگاه های حمزه ۱ و ۲ را تشکیل خواهد داد و در ادامه ضمن حفظ آمادگی باید بنا به دستور از خط حمزه ۱ عبور کرده هدف قدر (ارتفاع سورن) را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین کند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ در منطقه بانه احتیاط قرارگاه حمزه ۳ را تشکیل داده و در ادامه ضمن حفظ آمادگی می باید بنا به دستور از خط حمزه ۳ عبور کرده، هدف فجر (ارتفاع کانی مانگا) را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین نماید. (۱)

در مرحله دوم عملیات، قرارگاه مقدم حمزه پس از تأمین خط پیروزی و قسمتی از خط سبز در منطقه قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۱ و ۳، تک را به منظور تصرف هدف های ارتفاع سورن (قدر) و ارتفاع کانی مانگا (فجر) و تأمین کامل خط سبز بدین ترتیب ادامه خواهد داد:

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ با عبور از قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ هدف قدر (ارتفاع سورن) را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین می کند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ پس از عبور از قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ هدف فجر (ارتفاع

ص: ۹۰۳

کافی مانگا) را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین می کند.

□

قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۳۱ و ۳۰ به مأموریت خود در منطقه محوله ادامه خواهند داد.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ احتیاط قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا(ع) را تشکیل می دهد و باید آمادگی خود را برای به کارگیری در منطقه هریک از یگان ها حفظ کند.

در مرحله سوم عملیات، کلیه یگان ها ضمن حفظ آمادگی خود باید بنا به دستور قسمت شمالی ارتفاعات سورن را تصرف و در منطقه محوله پدافند کنند. (۱)

ص: ۹۰۴

۱- سند شماره ۲۰۴۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳-۱ و ۸-۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸۲.

براساس طرح مزبور، در این عملیات استعداد سازمانی نیروهای خودی ۴۶ گردان از سپاه و ۱۴ گردان از ارتش می باشد و در مقابل، نیروهای درگیر و تقویت دشمن حداکثر ۷۹ گردان مانوری برآورد شده است. در ادامه دستور طرح مانور، سازمان رزم کلی قرارگاه مقدم حمزه در عملیات دهانه شیلر این طور ابلاغ گردیده است:

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ با استعداد لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه از ارتش، گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵ م.م. به همراه گروهان های مهندسی رزمی لشکر ۲۱ و سپاه و جهاد سازندگی نجف آباد.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ با استعداد تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) از سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش، یک گروهان از گردان ۸۱۳ تانک، گردان ۳۱۰ توپخانه ۱۰۵ م.م، گروهان ۳ گردان ۴۱۷ مهندسی رزمی لشکر ۲۸ و جهاد سازندگی چهارمحال و بختیاری.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ با استعداد لشکر ۸ نجف از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش، گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۰۵ م.م، به همراه گروهان های مهندسی رزمی لشکر ۲۸ و سپاه و جهاد سازندگی اصفهان.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ با استعداد لشکر ۴۱ ثارالله از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش، گروه رزمی سلمان، به همراه گروهان های مهندسی رزمی لشکر ۲۸ و سپاه و برخی واحدهای جهاد سازندگی.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ با استعداد لشکر ۲۵ کربلا از سپاه. (۱)

گفتنی است در بخش توپخانه صحرایی، آتشبارهای ۱۰۵، ۱۲۲، ۱۳۰، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۵ م.م و همچنین در بخش پدافند هوایی نیز آتشبار هاگ و اورلیکن به منظور پشتیبانی هوایی عملیات پیش بینی شده است. (۲) در قسمت پشتیبانی هوایی هوانیروز نیز ۱۸ بالگرد از گروه پشتیبانی عمومی اصفهان و ۹ بالگرد هم از گروه پشتیبانی کرمان در نظر گرفته شده و در زمینه بهداری عملیات هم بیمارستان های کولان و نی، اورژانس های دره وران و چاله سبز در منطقه مریوان و مرکز اورژانس سیواگز و بیمارستان اشترآباد و درمانگاه بلکه در منطقه بانه، آماده تخلیه و درمان مجروحان می باشند. (۳)

در پایان این جلسه مقرر شد تا فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه نظر خود را در مورد مسائلی نظیر تغییرات در طرح مانور، زمان آمادگی نهایی برای اجرای عملیات و به کارگیری نیروهای لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر اعلام کنند. (۴) این در حالی است که حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، در نشست خصوصی فرماندهان سپاه قرارگاه خاتم الانبیا (ص) (۵) گفت: «قبل از عقب نشینی ما می توانستیم تا پشت دشمن برویم و راحت تر به دشمن

ص: ۹۰۵

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷۸؛ و - سند شماره ۲۰۴۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶-۷ و ۳۱.

۲- سند شماره ۲۰۴۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶-۵.

۳- سند شماره ۲۰۴۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵-۳.

۴- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸۳.

۵- علی شمشخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در این جلسه خصوصی حضور داشتند.

ضربه بزیم، ولی الآن مشکلاتی به وجود آمده که شناسایی را برای ما غیرممکن نموده و باتوجه به رسیدن فصل سرما و اتمام مأموریت نیروها نظر ما این است که هرچه سریع تر روی سورن حل شود. به خصوص اینکه با مشکلات زیادی که بود ما توانسته ایم جاده ای تا چاله سبز بکشیم.» وی باتوجه به این وضعیت عقیده داشت: «به تازگی دشمن نسبت به سورن حساس شده و ما می توانیم آزادی ۱ را به راحتی بگیریم و ادامه عملیات به سمت جنوب و یا روبه رو دهیم.» باوجود اصرار خرازی برای عمل روی سورن غلامعلی رشید علی رغم میل باطنی خود، با اشاره به کمبود شدید نیرو و حذف سورن در طرح تصویبی مشترک ارتش و سپاه با پیشنهاد وی مخالفت کرد.^(۱)

۱

در ادامه جلسات مشترک امروز فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) برای تکمیل و ابلاغ طرح مانور عملیات های قرارگاه های مقدم حمزه و نجف، در نشست فرماندهان ارتش و سپاه^(۲) دستور جزء به جزء طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به همراه آخرین تغییرات آن، مورد بررسی قرار گرفت.

سرهنگ جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، در مورد طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان اعلام کرد: «در مرحله اول خط نصر که شاخ شمیران و بردکان و شاخ سورمر و بمو تصرف می شود و [در مرحله دوم در صورت مساعدبودن وضعیت خط نصر] بنا به دستور خط فتح که زیمناکوه، شاخ خشیک و تنگه سرتک را دربرمی گرفت تصرف خواهد شد.»

پس از آن، فرمانده نیروی زمینی ارتش در تشریح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به اهمیت محورهای بمو، شاخ خشیک و شاخ کیله در این عملیات اشاره کرد و اصرار محمدابراهیم همت برای اجرای هم زمان عملیات بر روی دو محور بمو و شاخ خشیک را خلاف آخرین طرح تصویبی دانست.^(۳) وی معتقد بود براساس طرح مانور فعلی، لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) پس از موفقیت در محور بمو باید به نحو احسن از این پیروزی برای تداوم بهتر عملیات در محورهای شاخ کیله و شاخ خشیک استفاده کند.^(۴) صیاد شیرازی در تشریح بیشتر این مسئله گفت: در این عملیات ازسویی نیروهای سیصدنفره باید با سرمایه گذاری و جان فشانی خود را بر روی ارتفاعات بمو برسانند تا بتوانند عمل الحاق و پیشروی را انجام

ص: ۹۰۶

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۷ - ۶۵.

۲- در این نشست مشترک که در قرارگاه مقدم نزاها برگزار شد، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نزاها، سرهنگ جمالی جانشین وی، سرهنگ سروری، سرهنگ قویدل رکن ۲ نزاها، سرهنگ مفید، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم، عندلیب مسئول مهندسی قرارگاه خاتم، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین قرارگاه نجف و حسن پور اطلاعات - عملیات این قرارگاه حضور داشتند.

۳- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷۳ - ۷۲.

۴- سند شماره ۱۲۸۰۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی مانور بمو و شاخ خشیک، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۷/۱۳، نوار شماره ۱۲۸۰۰)، صص ۹ - ۷.

دهند (۱) از سوی دیگر، برای افزایش تضمین موفقیت این گروه در محور بمو و کاهش ضربه پذیری بالگردهای خودی (۲) نیروهای ما باید تلاش کنند «که بتوانند شاخ کیله را تأمین بکنند تا دشمن نیرو پیاده نکند، چون نیرویی که روی شاخ کیله کار می کند چند تا مأموریت دارد؛ یکی ضد هلی برد برای دشمن که در نتیجه عملیات دشمن را خنثی خواهد کرد و [دیگری] زمینه فراهم کردن برای اینکه تک عراق در عمق تمام بشود، سوم مستقر شدن دیده بان های توپخانه برای اینکه آتش توپخانه که جلو می آید بتواند روی عمق دشمن روی تنگه سرتک و روی این لبه را تهدید بکند و هم خود به خود ما دالان پروازی به دست خواهیم آورد که ان شاء الله هر چه خواهیم نیرو می آوریم. در تقدم یک بمو است که باید اجرا شود و بعد هم شاخ کیله را مجاز هستند که اجرا بکنند که یکی از اینها بالا بیاید.» (۳) در تکمیل اظهارات سرهنگ صیاد شیرازی، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، با استناد به سخنان فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا در مورد دشواری های عملیات روی شاخ کیله تذکر داد. (۴)

۱

به دنبال ابلاغ قطعی اجرای عملیات والفجر (۵) در منطقه شمال خلیج فارس، امروز جزئیات جدیدی از اجرای این اقدام در جهت انهدام تأسیسات موشکی - راداری فاو و اسکله های نفتی البکر و العمیه، در جلسه عبدالحمید ملاح زاده مسئول قرارگاه نوح نبی، با فرماندهی کل سپاه مشخص شد.

در این جلسه که با حضور فرماندهان سپاه از قرارگاه های خاتم الانبیا (ص)، کربلا و نوح (۶)* به منظور بررسی عملیات دریایی شمال خلیج فارس در قرارگاه تاکتیکی نوح در قفاص برگزار شد، مسئول قرارگاه نوح به تشریح اهمیت سکوها نفتی و چگونگی انهدام ناوچه های اوزای عراق در این منطقه پرداخت (۷) و گفت: «ارزش حیاتی سکوها [ی البکر و العمیه] بستگی به این دارد؛ یعنی اگر سکوها و خور عبدالله را از دست بدهد نیروی دریایی آنها نابود می شود. لذا به هیچ وجه نمی تواند تحرک نیرویی در سکوها و خور عبدالله داشته باشد.» (۸) ملاح زاده در ادامه با اشاره به حساسیت این منطقه برای عراق، از افزایش تعداد ناوچه های عراقی از ۳ فروند به ۶ فروند خبر داد. فرمانده سپاه نیز در تکمیل اظهارات مسئول قرارگاه نوح تأکید کرد: «باید

ص: ۹۰۷

۱- همان، ص ۱۴.

۲- همان، ص ۱۹؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، صص ۷۵ - ۷۴.

۳- سند شماره ۱۲۸۰۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵ - ۱۴.

۴- سند شماره ۱۲۸۰۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ - ۲۴.

۵- عملیات والفجر ۶ در جنگ عراق و ایران، به عملیاتی اطلاق می شود که هم زمان با عملیات خیبر، در تنگه چزابه در ساعت ۲۱ روز ۳/۱۲/۱۳۶۲ به اجرا درآمد. آنچه در کتاب بیست و هفتم روزشمار با عنوان عملیات والفجر ۶ آمده، عملیاتی است که قرارگاه نوح مأموریت طراحی و اجرای آن را در منطقه شمال خلیج فارس با هدف انهدام تأسیسات موشکی - راداری فاو و همچنین انهدام اسکله های نفتی البکر و العمیه برعهده داشت، اما پس از دوره زمانی روزشمار حاضر، منتفی شد.

۶- * محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، عبدالحمید ملاح زاده مسئول قرارگاه نوح، ربیعی مسئول مخابرات قرارگاه خاتم، فتحیان مسئول بهداری قرارگاه خاتم، تقوی فرمانده سپاه بوشهر، علی هاشمی جانشین قرارگاه کربلا و فرماندهان ناوگروه ها در این جلسه حضور داشتند.

۷- سند شماره ۲۷۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نوح در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۱۴/۷/۱۳۶۲، صص ۶ - ۱.

۸- سند شماره ۱۲۵۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه نوح، عملیات منتفی البکر و العمیه، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۰۶)، ص ۲.

تنگه خور عبدالله بسته شود و ناوچه های آن منهدم بشود.»

طبق اظهارات فرمانده قرارگاه نوح، عملیات شمال خلیج فارس، در سه محور آبی و یک محور زمینی اجرا خواهد شد و مرکزیت عملیات در قفاص (آبادان) تعیین شده است. (۱) در طرح مانور عملیات شمال خلیج فارس و محور دریایی آن، ناوگروه نوروز از سکوی نوروز برای انهدام هدف فجر (البکر)، ناوگروه قفاص از بهمنشیر به خلیج فارس برای انهدام هدف فتح (العمیه) و ناوگروه قاسمیه برای انهدام هدف احد (بستن تنگه خور عبدالله و انهدام ناوچه های عراقی) وارد عمل خواهند شد، هم زمان در محور ساحلی و زمینی عملیات، تیپ امام حسن (ع) نیز در محدوده شهر فاو تا رأس البیشه با هدف انهدام سایت راداری و موشکی حمله خود را آغاز خواهد کرد. (۲) همچنین ترکیب نیرویی عملیات دریایی «برای هر محور یک ناوگروه، هر ناوگروه به ۶ ناوتیم، هر تیم شامل ۳ فروند قایق» اعلام شد. (۳)

در ادامه جلسه مقرر شد یک گردان دریایی سپاه ماهشهر با همکاری نیروهایی از منطقه ۸ و ۹ سپاه، پشتیبانی و احتیاط عملیات را بر عهده گیرند و علاوه بر این، قرارگاه کربلا نیز با استفاده از واحدهای توپخانه و هوانیروز یک قرارگاه تاکتیکی به منظور اجرای عملیات در خشکی ایجاد کند و در کنار این اقدام، قرارگاه نوح نیز عملیات دریایی شمال خلیج فارس را به اجرا درآورد. (۴)

پس از آن، فرمانده و مسئولان قرارگاه نوح نبی، گزارشی از هماهنگی سپاه با نیروی زمینی، دریایی و هوایی ارتش و سازمان کشتیرانی جهت دریافت امکانات و تجهیزات لازم به منظور اجرای عملیات در فاو و سکوهای البکر و العمیه ارائه کردند. (۵) گفتنی است برخی فرماندهان عقیده داشتند علاوه بر مشکلات موجود، برخی ناهماهنگی ها از سوی نیروهای ارتش به خصوص نیروی دریایی، آماده سازی عملیات والفجر ۶ (عملیات شمال خلیج فارس) را با کندی مواجه کرده است. (۶)

۱

اقدامات و فعالیت های ارتش عراق به منظور جلوگیری و ایجاد وقفه در اجرای سلسله عملیات های والفجر ایران، به ویژه عملیات آتی در منطقه دهانه شیلر، همچنان ادامه دارد. در این زمینه گزارش های یگان های خودی مستقر در منطقه غرب از افزایش حجم اقدامات اطلاعاتی و تقویت رزمی و زرهی دشمن و هوشیاری نسبی ارتش عراق در خصوص زمان و مکان حمله آتی ایران در منطقه دهانه شیلر حکایت دارد.

گزارش های نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه های حمزه سیدالشهدا و رده جلوی آن (مقدم حمزه) در مورد وضعیت کلی دشمن در روز های دهم تا سیزدهم مهر حاکی است: در پی ناکامی حرکات نفوذی دشمن برای تصرف مناطق سرکوب برخی ارتفاعات سورن، ارتش عراق به اقداماتی نظیر تحکیم موانع و استحکامات، ترمیم مواضع در خطوط پدافندی، تقویت و گسترش نیروهای مانوری پیاده و زرهی و ثبت تیر راه های مواصلاتی دست زده و بر حجم فعالیت های مهندسی و توپخانه ای

ص: ۹۰۸

- ۱- سند شماره ۲۷۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳-۲ و ۱۶-۶.
- ۲- سند شماره ۲۷۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نوح در عملیات انجام نشده قبل از والفجر ۴، محمد اسحاقی، ۱۳۶۲/۱۳/۷ تا ۱۳۶۲/۱۷/۸، صص ۱۷۲-۱۶۶.
- ۳- سند شماره ۲۷۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳-۲.
- ۴- سند شماره ۱۲۵۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴-۳.
- ۵- سند شماره ۱۲۵۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰-۴؛ و - سند شماره ۲۷۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶-۸.
- ۶- سند شماره ۲۷۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵؛ و - سند شماره ۱۲۵۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین،

خود افزوده است. در این گزارش ها آمده است: «فعالیت های گشتی و شناسایی دشمن بیشتر شده است و دشمن قصد دارد با دیده بانی و با به کار گذاشتن عوامل مزدور داخلی حرکات یگان های خودی را زیر نظر بگیرد. در طی روزهای گذشته، دشمن توسط عوامل اطلاعاتی خود اقدام به شناسایی مواضع یگان های خودی در منطقه پنجوین نموده است.»

در ادامه گزارش های مذکور فعالیت های عمده دشمن در سه حوزه تقویت نیروی پیاده زمینی، تشدید اقدامات مهندسی و توپخانه ای این طور تشریح شده است: ارتش عراق با انتقال گسترده تیپ ها علاوه بر تقویت نیروهای مستقر و احتیاط خود، خط های دفاعی و پدافندی اش را تکمیل کرده و فعالیت نیروهای پیاده ارتش عراق با استعداد های مختلف در منطقه هرگنه، دهلیز توتمان، کخلان و تپه های هفت توانان و بین ارتفاعات نالپاریز تا منکوه و کخلان تا پایین گرمک مشاهده گردیده است. علاوه بر این، عناصر ارتش عراق با تشدید اقدامات مهندسی خود در اکثر مناطق پنجوین در حال تحکیم مواضع و ایجاد موانعی از قبیل سیم خاردار و میادین مین و حفر کانال به ویژه در انتهای هفت توانان و مابین ارتفاعات سه درختی و هرگنه کوچک می باشند. در همین حال، فعالیت های هوایی و جابه جایی و تقویت توپخانه دشمن بیش از پیش افزایش یافته است؛ نیروهای عراقی ضمن انجام شناسایی های هوایی، دو عدد موشک زمین به زمین در کانی پنکه و همچنین یک قبضه توپ دوربرد در منطقه سیدابند روی کوه لدره و نالپاریز برای کوبیدن شهر بانه و مواضع مرزی آن مستقر کرده اند؛ این در حالی است که حدود دو ماه پیش نیز خبری مبنی بر استقرار موشک زمین به زمین روی کوه قایه با هدف کوبیدن شهر مریوان منتشر شده بود. علاوه بر این، تعداد ۲۴ فروند هلیکوپتر در منطقه سراب سبجان آقا تا کانی پانکه مستقر می باشد. (۱)

از سوی دیگر، طبق پیوست اطلاعاتی طرح مانور عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیر، استعداد ارتش عراق در این منطقه چنین است: نیروهای درگیر دشمن در منطقه شامل ۱۲ گردان پیاده، ۱۰ گردان گارد مرزی و پلیس، ۱ گردان تانک، ۱ گردان احتیاط و ۵ گردان کماندو؛ و نیروهای تقویت نزدیک و دور دشمن شامل ۳۲ گردان پیاده، ۲۵ گردان گارد مرزی و پلیس، یک گروهان و گردان تانک، ۷ گردان کماندو و ۳ گردان احتیاط که همه نیروهای فوق توسط ۱۲ گردان توپخانه پشتیبانی می شوند. (۲)

علاوه بر گزارش های یگان های خودی، اسناد و مکاتبات بین لشکر چهارم دشمن و رده های تحت امر ارتش عراق از هوشیاری دشمن در مورد زمان و محورهای حمله آتی ایران حکایت دارد. امروز فرماندهی لشکر چهارم عراق در نامه ای به کلی سری نوشته است: «مقاصد دشمن مبنی بر تعرض به پنجوین و توتمان جهت اشغال شهر پنجوین و پیشروی از توتمان به منظور قطع جاده پنجوین - نالپاریز پابرجاست. همچنین احتمال دارد دشمن یک ستون فرعی را از سمت گرمک به لاله حمران به منظور ایدایی یگانی مان وارد عمل نماید. دشمن کلیه آمادگی های خود را به اتمام رسانده و از

ص: ۹۰۹

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیای باختران، دوره ۱۰/۷/۱۳۶۲ تا ۱۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۱۱ - ۱۰۹؛ و - همان، گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه، دوره ۱۰/۷/۱۳۶۲ تا ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲۲ - ۱۱۹.

۲- سند شماره ۲۰۴۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۰.

شب مورخه ۱۵/۷/۶۲ [۱۳] تا ۲۴/۷/۶۲ [۱۳] آماده حمله می باشد. (۱) همچنین فرماندهی لشکر مذکور در نامه ای دیگر با طبقه بندی به کلی سری به نقل از مرکز اطلاعات پنجویں در مورد زمان و فلش های حمله آتی ایران آورده است: «دو نفر از گروه محمود آشتیانی اطلاعات زیر را در اختیار ما گذاشتند:

۱. دشمن تصمیم گرفت در روز ۹ یا ۱۰ ماه محرم به مناسبت روز عاشورا حمله خود را آغاز نماید و به شکل زیر:

الف) حمله به منطقه شاندری و سیدصادق با استفاده از جاده سورن به منظور تصرف جاده سیدصادق - نالپاریز.

ب) ستون دوم شاندری تصرف قله قایه و پیشروی به سوی کانی مانگا (۸۱۳۹) به منطقه توتمان تهاجم می کند.

ج) ستون سوم در جهت خانم شیخان (۹۲۴۵) حرکت کرده و به منظور تصرف قله مارو به پیشروی خود ادامه می دهد.

د) ستون چهارم از سمت بانه به سوی سورکیو و سوریان (۹۶۵۹) حرکت کرده و در عمق محور شهر بازار پیشروی می نماید. بدین منظور جاده ای از بلیکه ۷۰۶۵ به سوریکه احداث شده است. (۲)

۱

در ادامه حملات زمینی و هوایی عراق به مناطق مرزی بانه و مریوان که با هدف ناامن ساختن عقبه عملیات آتی انجام می گیرد امروز هم تعدادی از هواپیماهای عراقی چند منطقه مسکونی در مریوان و روستایی در حوالی بانه را هدف قرار دادند. در همین حال، حملات توپخانه ای عراق به مریوان نیز خساراتی به بار آورد.

بنا به اعلام شهربانی مریوان، امروز هواپیماهای عراق دو بار در ساعات ۱۵:۴۵ و ۱۶:۳۰ «به حریم هوایی مریوان تجاوز نموده و چهار منطقه از شهر را بمباران کردند [که] تاکنون تعداد ۸ نفر شهید و ۹ نفر زخمی داشته است، ضمناً بیش از ۹۰ منزل مسکونی و قسمتی از حوالی پادگان تخریب و ۳ دستگاه اتومبیل منهدم شده است.» (۳) رکن ۳ قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاجا نیز در گزارشی از این منطقه اعلام کرد: در پی حملات توپخانه ای دشمن به اطراف دریاچه و ساختمان ژاندارمری مریوان، خسارات جزئی به مناطق مسکونی هم جوار وارد شده است. (۴)

در گزارش دیگری از کردستان، فرمانداری بانه اعلام کرد: ساعت ۱۶:۴۵ بعدازظهر امروز، هواپیماهای دشمن «چندین مرتبه به حریم فضایی اطراف بانه تجاوز و با آتش شدید پدافند مواجه شدند که در موقع برگشت، روستای میرحسام از بخش مرکزی بانه را بمباران [کردند] که منجر به شهیدشدن یک بچه ۷ ساله و زخمی شدن ۶ [نفر] و تخریب تعدادی از خانه های آن روستا شده.» (۵)

ص: ۹۱۰

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، پیشین، نامه فرمانده آتشبار ۸ توپخانه سبک به فرماندهی لشکر ۴، شماره نامه ۴۷۴، صص ۱۳۴ - ۱۳۳.

۲- همان، شماره نامه ۵۵۶۴، صص ۱۳۸ - ۱۳۷.

۳- سند شماره ۳۲۹۱۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۵۱۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) به مرکز فرماندهی ارتش جمهوری اسلامی (رکن ۳)، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۵- سند شماره ۳۴۶۲۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استانداری کردستان، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

در واکنش به این اقدامات دشمن، براساس اطلاعیه ۱۴۸۱ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، نیروهای خودی در جبهه های عملیاتی پیرانشهر، سردشت، مریوان و بانه به آتش توپخانه و سلاح های سنگین نیروهای عراقی پاسخ دادند. (۱)

۱

در طول روزهای اخیر، شهرهای آبادان و خرمشهر همچنان هدف حملات و آتشباری ارتش عراق قرار داشتند و تبادل آتش میان نیروهای خودی و دشمن در امتداد نوار مرزی به ویژه در مناطق شلمچه، پل نو، پاسگاه زید، جزیره مینو، راه آهن و گمرک خرمشهر جریان داشت. بر اثر آتش دشمن در این مدت در آبادان ۱۴ نفر شهید و ۱۰ نفر زخمی شدند و در خرمشهر نیز ۲ تن شهید و ۱۲ تن نیز مجروح گردیدند. براساس گزارش فرمانداری های آبادان و خرمشهر و همچنین شهربانی استان خوزستان تعداد شهدا و مجروحان و نیز خسارات ناشی از حملات دشمن در این دو شهر بدین شرح است:

یکشنبه ۱۰/۷/۱۳۶۲

آبادان: شهادت ۷ نفر از نیروهای خودی و خسارت دیدن یک منزل مسکونی و یک باب مغازه. (۲)

خرمشهر: شهادت ۲ تن از نیروهای خودی در شلمچه و راه آهن (۳)

علاوه بر این در این روز بر اثر اجرای آتش دشمن در محور جفیر تعدادی از رزمندگان مجروح و ۳ نفر هم بر اثر موج گرفتگی راننده، پس از برخورد با لندکروز به شهادت رسیدند. (۴)

دوشنبه ۱۱/۷/۱۳۶۲

آبادان: مجروح شدن ۹ تن از رزمندگان و وارد آمدن خسارت به ۲ خانه مسکونی. (۵)

خرمشهر: زخمی شدن ۶ نفر از نیروهای خودی و آتش سوزی در پاسگاه هرطه بر اثر اصابت خمپاره دشمن. (۶)

سه شنبه ۱۲/۷/۱۳۶۲

آبادان: مجروح شدن یک نفر از رزمندگان، خسارت دیدن ۲ مغازه و آتش گرفتن تعدادی درخت خرما که با تلاش مأموران اداره آتش نشانی مهار شد. (۷)

خرمشهر: مجروح شدن یکی از نیروهای سپاه در منطقه پاسگاه زید. (۸)

در همین حال امروز نیز بنا بر گزارش فرمانداری خرمشهر، تبادل آتش در دو سوی نوار مرزی، به شدت ادامه داشت که بر اثر آن ۳ تن از نیروهای خودی در شلمچه و ۲ نفر دیگر در پاسگاه زید مجروح شده اند. همچنین ۳ خانه سازمانی گمرک طعمه حریق شد که با تلاش مأموران آتش نشانی مهار گردید. (۹)

ص: ۹۱۱

۱- روزنامه کیهان، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۲- سند شماره ۲۹۱۱۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۲۹۰۷۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به استانداری خوزستان، ۱۱/۷/۱۳۶۲.

- ۴- سند شماره ۳۲۸۴۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تیپ مستقل ۵۷ حضرت ابوالفضل به ستاد منطقه ۷ سپاه، ۱۴/۷/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۲۹۱۱۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری اهواز به استانداری خوزستان، ۱۲/۷/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۲۹۱۱۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری اهواز به استانداری خوزستان، ۱۲/۷/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۳۵۵۶۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به استانداری خوزستان، ۱۳/۷/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۲۹۰۷۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به استانداری خوزستان، ۱۳/۷/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۲۹۰۷۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری خرمشهر به استانداری خوزستان، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

در پی اجرای آتش پراکنده دشمن در شهر آبادان «به ساختمان های داسرا، گمرک، قرنطینه، پارکینگ شهرداری خساراتی وارد شده و در طول منطقه عملیات، تعداد ۷ نفر از نیروهای ایران و یک نفر از نیروهای مجاهدین عراق شهید شدند.» (۱)

۱

در حالی که شش روز از موشک باران شهرهای دزفول و اندیمشک می گذرد امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) گزارش داد: رقم کشته شدگان حمله موشکی عراق به شهرهای دزفول و اندیمشک واقع در جنوب غرب ایران که جمعه گذشته صورت گرفت، به ۷۷ تن رسیده است. بنا بر این گزارش، کارکنان گروه نجات سرگرم جست و جو برای یافتن اجساد دیگر می باشند. (۲)

گفتنی است مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق با ارسال تلگرامی به حضور امام خمینی ضمن محکوم کردن حمله موشکی صدام به شهرهای مقاوم دزفول و اندیمشک، این فاجعه بزرگ را به حضور امام و دو ملت مسلمان ایران و عراق تسلیت گفت. در بخشی از این پیام آمده است که جنایات رژیم عراق ابعاد توطئه گسترده استکبار جهانی علیه ملل اسلامی را فاش می سازد. (۳)

۲

امروز شهرهای مریوان، سقز، بانه، بوکان و مهاباد عرصه درگیری بین نیروهای خودی و افراد مسلح ضدانقلاب بود.

عناصر وابسته به گروه های ضدانقلاب امروز با نفوذ از سمت روستای نگل به جاده سنندج - مریوان، به یک خودروی لندرور شرکت نفت و یک کامیون حمله کردند. خودروی مذکور قصد عزیمت از روستای سروآباد به نگل را داشت و حامل چهار کارمند شرکت نفت و یک نفر از استانداری کردستان بود که هدف حمله ضدانقلاب قرار گرفت و ۲ تن از سرنشینانش شهید و ۳ تن دیگر مجروح شدند و افراد ضدانقلاب آنها را به گروگان بردند. (۴)

در درگیری نیروهای خودی با عناصر مسلح غیرقانونی در روستای انجیران از توابع مریوان، ۱۵ نفر از افراد ضدانقلاب کشته و ۷۰ نفر زخمی شدند. در این عملیات ۱۲ تن از نیروهای خودی نیز شهید یا مجروح شدند. (۵)

همچنین بنا بر اعلام شهربانی سقز، امروز درگیری شدیدی بین نیروهای سپاه و عناصر حزب دمکرات و کومه له در روستای قاشق واقع در ۳۰ کیلومتری این شهرستان رخ داد. در این درگیری که دامنه آن تا روستای کوچک الله در ۲۵ کیلومتری سقز نیز کشیده شد، ۳ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته شدند. (۶) گزارش دیگری از شهربانی سقز حاکی است: چته های حزب دمکرات امروز به دو ایفای حامل مهمات در جاده بوکان حوالی روستای قهرآباد، حمله کردند که در نتیجه آن ۲ نفر از مهاجمان کشته شدند. همچنین «در محور سقز - بانه افراد حزب دمکرات به تأمین های مستقر در جاده حمله ور و ۴ نفر از سربازان را مجروح و یک نفر [را] به شهادت رساندند. (۷)

هنگ زاندارمیری مهاباد نیز اعلام کرد: امروز در پی کمین ضدانقلاب به نیروهای تأمین پایگاه

ص: ۹۱۲

۱- سند شماره ۲۹۱۱۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۰، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۷، تهران - خبرگزاری رویت، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۴- سند شماره ۸۱۹۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی به اطلاعات دفتر نخست وزیری،

۱۴/۷/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۳۲۹۱۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

- ۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۹، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۷/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۲۹۱۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۷/۷/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۳۲۹۱۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

کشک دره، یک سرباز به شهادت رسید و یک سرباز دیگر مجروح شد. (۱)

بنا بر اعلام شهربانی سقز، ۳ نفر از اهالی روستای کندلان در ۴۰ کیلومتری سقز، به حزب کومه له پیوستند. (۲)

۱

دولت اردن خواستار توقف جنگ عراق و ایران و حل مسالمت آمیز اختلافات دو کشور شد.

به گزارش رادیو بغداد، در دیداری که امروز بین رؤسای دو کشور اردن و آلمان فدرال در امان صورت گرفت، پادشاه اردن موضع مثبت عراق برای پایان صلح جویانه جنگ را ستود. ملک حسین در ضیافت شامی که به مناسبت ورود هلموت کهل صدراعظم آلمان فدرال، ترتیب داده بود، ضمن اینکه تلویحاً ایران را آغازگر جنگ معرفی کرد، مدعی شد که از آغاز جنگ تاکنون، مقامات بغداد با پذیرش قطعنامه های سازمان ملل و استقبال از اقدامات مسالمت آمیز در سطح بین المللی و منطقه ای خواهان توقف جنگ و رسیدگی به علل درگیری براساس حق و عدالت و دخالت نکردن در امور داخلی یکدیگر بوده اند. (۳)

۲

در آستانه ماه محرم جمعی از روحانیون و وعاظ سراسر کشور (۴) با امام خمینی دیدار کردند. رهبر انقلاب اسلامی در این دیدار ضمن سخنانی به موضوعاتی نظیر سکوت جهانی در برابر حمله موشکی عراق به دزفول و اندیمشک، عبرت گرفتن از نهضت مشروطیت، امکان ضربه زدن دشمن از طریق ایجاد نفاق، پرهیز از اختلاف به عنوان تکلیفی همگانی، لزوم عزیمت روحانیون به جبهه ها، بی سابقه بودن اختناق حاکم بر عراق، تسلط امریکا به واسطه ناتوانی و سستی حکام منطقه، لزوم بیان بعد سیاسی واقعه کربلا، هشدار در مورد توطئه دشمنان و ... پرداختند.

در ابتدای این دیدار، امام خمینی به فاجعه حمله موشکی عراق به دزفول و اندیمشک اشاره کرده و گفتند: «ما در این آستانه ماه محرم، مصیبت های بزرگی دیدیم. دزفول و اندیمشک که همه جوانان ما بودند، برادران ما بودند، خواهران ما بودند، عزیزان ما بودند، اینها به دست عمال امریکا و آنهایی که به اسلام عقیده ندارند و ضد اسلام هستند شهید شدند و دنیا در این باب ساکت است. رسانه های گروهی دنیا، غایت حرفی که می زنند این است که عراقی ها می گویند آنها ما را، ایرانی ها ما را بمباران کردند، ایرانی ها هم می گویند آنها. باینکه می آیند می بینند مصیبت ها را، لکن این سازمان های به اصطلاح حقوق بشر به جای اینکه ظالم ها را محکوم کنند، مظلوم ها را محکوم می کنند.»

رهبر انقلاب اسلامی ایران در ادامه، ایجاد خطوط مختلف سیاسی و ایجاد تفرقه از طریق آن

ص: ۹۱۳

۱- سند شماره ۳۵۱۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.

۲- سند شماره ۳۲۹۱۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۷/۱۳۶۲، صص ۵ - ۴، رادیو بغداد، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۴- آیت الله مهدوی کنی (دبیرکل جامعه روحانیت مبارز تهران)، اعضای جامعه روحانیت مبارز تهران، نمایندگان دفاتر سازمان تبلیغات اسلامی سراسر کشور، اعضای دفتر تبلیغات قم، طلاب خارجی مقیم ایران، نمایندگان طلاب قم، روحانیون تربت حیدریه، روحانیون اهل سنت و مرزنیسان خراسان در این دیدار حضور داشتند.

در جامعه را، شیوه جدید دشمنان جمهوری اسلامی دانسته و افزودند: «از شیاطین غافل نباشید، این شیاطین به هر چیزی که می توانند متشبث می شوند و به هر راهی می خواهند در دل این ملت رخنه کنند. قضیه حمله نظامی آن قدرها مهم نیست، جوابش را بحمدالله سلحشوران اسلام می دهند و داده اند. رسانه های گروهی هم دیگر حرف هایشان تأثیری ندارد در دنیا؛ برای اینکه معلوم شده است که اینها چه کاره اند و مسائلشان یک مسائلی است که باور نمی کنند، نمی توانند بازی بدهند ملت های ما را. آنچه که امروز آنها دست به آن زده اند، قضیه ایجاد - به خیال خودشان - تفرقه است، مثلاً می گویند راه فلاں مقام، خط فلاں مقام چی است و خط فلاں مقام هم مقابل اوست. دو مقامی که هر دو و سایر مقامات همه باهم هستند و در همه چیزها باهم دوست و برادر هستند و آنها خودشان می دانند که راهی جز همان راهی که همه دارند، ندارند، لکن ساده دل ها ممکن است که گاهی باور کنند. راه فلاں حوزه چی هست، راه فلاں حوزه چی هست، راه فلاں آقا چی هست، راه فلاں آقا چی هست، راه روحانیون فلاں قسمشان چی است، راه فلاں قسمشان چی است. خطوط مختلفی آنها عرضه می کنند و به مردم می خواهند بیاورانند که یک همچو مسائلی هست در ایران و اینها هر کدام یک خط خاصی دارند، در صورتی که مسئله این طور نیست؛ هیچ خطی جز خط اسلام در ایران نیست و همه باهم در یک خط هستند. ...»

امام خمینی سپس با تأکید بر لزوم عبرت گیری از نهضت مشروطیت گفتند: «تاریخ یک درس عبرت است برای ما. شما وقتی که تاریخ مشروطیت را بخوانید می بینید که در مشروطه بعد از اینکه ابتدا پیش رفت، دست هایی آمد و تمام مردم ایران را به دو طبقه تقسیم بندی کرد. نه ایران تنها، از روحانیون بزرگ نجف یک دسته طرف دار مشروطیت، یک دسته دشمن مشروطه، علمای خود ایران یک دسته طرف دار مشروطه، یک دسته مخالف مشروطه. اهل منبر یک دسته برضد مشروطه صحبت می کردند، یک دسته برضد استبداد. در هر خانه ای دو تا برادر اگر بودند، مثلاً در بسیاری از جاها این مشروطه ای بود، آن مستبد. و این یک نقشه ای بود که نقشه هم تأثیر کرد و نگذاشت که مشروطه به آن طوری که علمای بزرگ طرحش را ریخته بودند، عملی بشود. به آنجا رساندند که آنهایی که مشروطه خواه بودند به دست یک عده کوبیده شدند، تا آنجا که مثل مرحوم حاج شیخ فضل الله نوری در ایران برای خاطر اینکه می گفت باید "مشروطه مشروعه" باشد و آن مشروطه ای که از غرب و شرق به ما برسد قبول نداریم، در همین تهران به دار زدند و مردم هم پای او رقصیدند یا کف زدند... ما باید از این تاریخ عبرت بگیریم که مبادا یک وقتی در بین شما آقایان روحانیون، بیفتند اشخاصی، یا در بین مردم وسوسه کنند و خدای نخواستہ آن امری که در مشروطه اتفاق افتاد در ایران اتفاق بیفتد.»

رهبر انقلاب اسلامی در ادامه با اشاره به تحركات گروهی از فعالان سیاسی مخالف جمهوری اسلامی برای ایجاد خدشه در انتخابات آتی مجلس شورای اسلامی، در مورد استفاده از این حربه برای ضربه زدن به اساس نظام جمهوری اسلامی هشدار داده و خاطر نشان ساختند: «چند وقت دیگر هم انتخابات شروع می شود. از قراری که من شنیدم به طور حاد دارند اشخاص عمل می کنند.

اشخاصی هستند که به جمهوری اسلامی هیچ اعتقاد ندارند، لکن برای خاطر شکستن جمهوری اسلامی در تبلیغات انتخاباتی می خواهند شرکت کنند، نه از باب اینکه می خواهند وکیل بشوند، از باب اینکه می خواهند شکست بدهند جمهوری اسلامی را، اشخاصی هستند که به وسوسه، اشخاص مؤمن را وادار می کنند که به طور حاد دخالت بکنند در این امور. ممکن است که اگر اشخاص هوشمند تبه ندهند و بیدار نشوند، این انتخابات موجب این بشود که دودستگی های زیادی ایجاد بشود و این همان مسئله مشروطه است. باید مردم توجه کنند و خصوصاً روحانیون، روحانیون مبارز تهران، مدرسین محترم قم، روحانیون مشهد، اصفهان، همه جا...»

امام خمینی اجتناب از اختلاف را نیز تکلیفی همگانی عنوان و تأکید کردند: «مردم در انتخابات موظف اند، موظف شرعی هستند که اختلافات کوبنده را از آن دست بردارند و این یک امری است که بین همه هست، یعنی یک تکلیفی متوجه به همه هست، به من طلبه که اینجا نشسته ام و به شما علما و همه علمای بلاد و همه قشرهای ملت، همه روشنفکران، همه نویسندگان، گویندگان، به همه تکلیف شرعی است که نگذارید مسئله مثل مسئله مشروطیت بشود. عبرت بگیرید از آنجا، اگر مثل او بشود، آنهایی که مخالف با اسلام و جمهوری اسلامی هستند و بازیگر هستند، آنها می آیند قبضه می کنند. یکی از اموری که خیلی لازم است، همین مسئله است که باید تذکر بدهند آقایان، تبه بدهند آقایان. ... در انتخابات توجه کنند، مردم را توجه بدهید به اینکه شما می خواهید اسلام را حفظ کنید، باید منتخبین شما اشخاصی باشند که توجه به اسلام داشته باشند، متعهد به اسلام باشند، بازیگر نباشند، به شرق و غرب توجه نداشته باشند.»

رهبر انقلاب اسلامی در بخش دیگری از سخنانشان با تأکید بر لزوم عزیمت روحانیون به جبهه ها یادآور شدند: «جبهه ها محتاج به روحانی هستند، چنانچه همه مردم محتاج هستند که روحانیون آنها را هدایت کنند، ارشاد کنند، اگر توطئه ای در کار هست آنها آن توطئه را خنثی کنند. در جبهه ها، در شهرهای مرزی احتیاج هست به روحانیون. برای خدا روحانیون به جبهه ها بروند، به شهرهای مرزی بروند و مردم را هدایت کنند. شیاطین همه جا هستند، باید در مقابلشان جُندالله هم باشد. از جبهه ها مکرر این مطلب گفته شده است که روحانیون بیایند در اینجا، ما احتیاج داریم و انصاف نیست که این جوان های عزیز ما در آنجا فداکاری کنند و از شماها تقاضا کنند که بیایید ما را هدایت کنید، بیایید ما را خط هدایت بدهید و ما مضایقه کنیم. این هم یکی از اموری است که باید آقایان توجه به آن بکنند و ایام محرم و صفر هم یک فرصتی است که می توانند آقایان بروند در آنجا و می توانند در شهرهای مرزی، ولو به نوبت - در بعضی شهرهای مرزی می گویند که حتی برای عقد کردن هم روحانی نیست - ولو به نوبت باشد، آقایان در آن شهرها بروند یک ماه بمانند، بعد یکی دیگر یک ماه بمانند، مردم را هدایت کنند، امور شرعیه مردم را به آنها بگویند.»

اختناق حاکم بر عراق یکی دیگر از محورهای سخنان امام خمینی بود. ایشان با تأکید بر اینکه «ما هرگز مهاجم نیستیم و نخواهیم بود» عبور رزمندگان از مرز و ورودشان به خاک عراق را اقدامی در جهت دفاع از کشور ایران و ملت عراق عنوان کرده و گفتند: «امروز کشور عراق ابتلایش بیشتر

از کشور ماست، مردم مسلمان عراق امروز بیشتر در رنج هستند از ما، اختناقی که در عراق حکم فرماست، در هیچ عصری شاید نبوده، مردم مالک هیچ نیستند در عراق. دم از اسلام می زنند این سردمدارهایی که اصل اسلام را اطلاع ندارند چی هست، لکن یک کلمه اسلامی شنیده اند و دم از اسلام می زنند، لکن اسلام را زیر پا گذاشته اند و این مردم مسلمان عراق را در فشار و اختناق قرار داده اند که سلب امنیت الآن از عراق هست. ... اینها آن روزی که دستشان برسد، شک نکنید که اعتبار مقدسه را با خاک یکسان می کنند - همان طوری که قبور اولیای خدا را در بقیع با نافهمی و کج روی از بین بردند - اینها با ضد اسلامی در عراق خواهند رفتار کرد و این بقاع مطهره را نخواهند - اگر دستشان برسد خدای نخواسته - باقی گذاشت. چرا ملت عراق و ارتش عراق توجه ندارند به این معانی؟ صدام لب جهنم واقع شده است، حزب بعث لب جهنم واقع شده است و محتاج به یک قیامی است در عراق، ولو قیامی ضعیف. ...»

امام خمینی در تحلیل اوضاع کنونی منطقه خلیج فارس، موضوع تسلط امریکا بر حاکمان کشورهای عربی را مشکل اصلی منطقه ذکر کردند و افزودند: «ما امروز ملاحظه می کنیم که به واسطه بی عرضگی این حکومت ها، امریکا از آن ور دنیا دارد حکومت می کند به اینجاها. اینجا ما دستش را قطع کردیم که نفس نمی تواند بکشد و خلیج دست ماست که امریکا تا آمده است بجنبید دیگر نفتی برای آنها نمی گذاریم بماند، لکن بی توجهی این حکومت ها اسباب این شده است که امریکا از آن ور دنیا دستش را دراز کرده و اینجا زمام امور این حکومت ها را به دست گرفته، قدرت دست اینهاست.»

ایشان خطاب به حکام و مردم کشورهای منطقه نیز گفتند: «شما می دانید که جمهوری اسلامی می خواهد اسلام باشد در این کشور و در همه کشورها، لکن اسلحه هاتان را دست گرفتید و برضد اسلام و جمهوری اسلامی عمل می کنید. اسلحه دارید، لکن نمی دانید کجا عمل کنید. شما اگر باهم متحد بشوید، همین حکومت های عرب باهم متحد بشوند، سایر مسلمین هم همراه آنها هستند، ما هم همراه آنها هستیم. متحد باید بشوند - بشوند - و امریکا را بگویند تو چه کاره هستی که آمدی خلیج فارس را می خواهی اداره بکنی؟ به تو چه ربط دارد؟ شوروی چه کاره است که از آن ور آمده است و افغانستان را می خواهد فرمانفرمایی در آن بکند؟ به چه مناسبت؟ برای این است که اینها استفاده می کنند از نادانی یک دسته و از خیانت یک دسته. یک دسته نادان اند، یک دسته خائن، یک دسته مردم بیچاره هم که گرفتار در دست اینها هستند، نمی توانند کاری انجام بدهند.»

در بخش دیگری از این سخنرانی، امام خمینی با خطاب قراردادن روحانیون و وعاظ در مورد توجه به بعد سیاسی واقعه کربلا اظهار کردند: «شما آقایان که بسیاری تان در منابر و بسیاری در پایین منابر مردم را ارشاد می کنید، باید در این دو ماه مبارک ارشادتان را قوی بکنید و مسائل اسلامی را برای آنها بگویید، مسائل سیاسی را برای آنها بگویید، درعین حالی که مسئله کربلا، که خودش در رأس مسائل سیاسی هست، باید زنده بماند به همان فرمی که بود، منتها الفاظ تغییر نکند. مصیبت ها همان است، مصیبت ها تغییری ندارد، باید آن بعد سیاسی کربلا را برای مردم بیان کرد. سیدالشهدا(ع) به حسب روایات ما و به حسب عقاید ما از آن وقتی که از مدینه حرکت کرد

می دانست که چی دارد می کند، می دانست شهید می شود، قبل از تولد او اطلاع داده بودند به حسب روایات ما. وقتی که آمد مکه و از مکه در آن حال بیرون رفت، یک حرکت سیاسی بزرگی بود که در یک وقتی که همه مردم دارند به مکه می روند، ایشان از مکه خارج بشود. این یک حرکت سیاسی بود، تمام حرکاتش، حرکات سیاسی بود؛ اسلامی - سیاسی، و این حرکت اسلامی - سیاسی بود که بنی امیه را از بین برد و اگر این حرکت نبود، اسلام پایمال شده بود.»

امام خمینی در پایان سخنان خود با هشدار درخصوص توطئه های دشمنان انقلاب اسلامی تأکید کردند: «آن روزی که افراد ادراک می کنند که - احتمال هم بدهند که - اسلام در خطر است، آن روز همان کاری که امام حسین کرد باید بکنند. آن روزی که احتمال ما بدهیم که اسلام در خطر است، باید همه مان فداکاری بکنیم، باید برویم دنبال کار. اگر احتمال بدهیم که به واسطه تبلیغات انتخاباتی ما اسلام و جمهوری اسلامی در خطر است، باید آن جور تبلیغاتی که خطرناک است، دست از آن برداریم، برای اینکه ضد اسلام است و گاهی با اسم اسلام یا با توهم اسلامی بودن، یک اموری انجام می گیرد که برخلاف اسلام است. ... ممکن است شیاطین در بین مردم بیفتند و آن قدر تزریق کنند که تکلیف شرعی معین کنند برایتان که باید ما مخالفت با فلان مقام، مخالفت با فلان امر بکنیم. بیدار باشید! آنها با توطئه های شیطانی دارند عمل می کنند. توطئه های شیطانی غیر از این لشکرکشی است، این مهم نیست، آن توطئه های شیطانی که بین خود شما ممکن است که تفرقه - خدای نخواستہ - ایجاد کند، آنهایی است که یک کشور را به باد می دهد و برمی گرداند به زمان سابق، و آن نه به فرم سلطنت، به فرم اسلام، لکن اسلامی که آنها می خواهند.» (۱)

۱

خانواده ها و جمعی از بستگان دو رزمنده ایرانی اسیر در عراق، که اخیراً در مصاحبه ای با تلویزیون فرانسه از حقانیت انقلاب اسلامی دفاع کردند، امروز با رئیس جمهور، رئیس مجلس و نخست وزیر جداگانه دیدار کردند.

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور ظهر امروز در دیدار با خانواده های رحیمی و طهانیان، ضمن آرزوی سلامتی و بازگشت هرچه سریع تر این رزمندگان گفت: «انقلاب تا وقتی دست افرادی همچون شما

ص: ۹۱۷

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۸۰ - ۱۶۹.

و فرزندان شماس، هیچ گونه آسیبی به آن نخواهد رسید و درحقیقت شما هستید که این چنین فرزندان را به اسلام و انقلاب تقدیم کرده اید. این فرزندان نشان داده اند که انقلاب آن قدر عمیق و راسخ است که توانسته این چنین افرادی را بسازد.»

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس نیز در دیدار با خانواده های این دو رزمنده با آرزوی صبر برای آنان، داشتن چنین فرزندان را به آنها تبریک گفت و افزود: «خداوند به فرزندان توفیقی بزرگ داد که کار مهمی را انجام دهند، زیرا دشمنان اسلام می خواستند با تهیه مدرک از نوجوانانی که به جبهه رفته اند تبلیغات گسترده ای بر علیه انقلاب ما به راه بیندازند و به جهانیان بقبولانند که جمهوری اسلامی اینها را به زور به جبهه فرستاده است. کار بچه ها نتیجه را معکوس کرد و تبلیغی شد برای انقلاب اسلامی ما.»

میرحسین موسوی نخست وزیر و محسن رفیق دوست وزیر سپاه نیز امروز با بستگان دو رزمنده ایرانی اسیر در عراق ملاقات کردند. در این دیدار، نخست وزیر با اشاره به روحیه مستحکم و خلل ناپذیر این دو رزمنده در اسارتگاه دشمن و آثار آن در جامعه ایران، روحیه مقاوم این رزمندگان را تحسین کرده و به خانواده های آنان برای تربیت چنین اسطوره هایی تبریک گفت. وی همچنین تأکید کرد: «این روحیه نسل جوان ما سرنوشت ساز است و وجود این حماسه سازان بزرگ ترین سرمایه انقلاب اسلامی ماست.»^(۱)

۱

در هم اندیشی مشترک ائمه جمعه، مسئولان سپاه، جهاد و استانداران استان های باختران، همدان و ایلام طرح لبیک یا خمینی به طور کامل بررسی شد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، بعدازظهر امروز در جلسه پایانی گردهمایی مشترک ائمه جمعه، استانداران استان های باختران، همدان و ایلام، شورای عالی سپاه، فرماندهان نواحی و پایگاه های ستاد منطقه ۷ سپاه و مسئولان جهاد سازندگی استان های یادشده - که از دو روز پیش در باختران تشکیل شده بود - درباره طرح لبیک یا خمینی سخنانی ایراد کرد. وی در ابتدای این نشست، درمورد جهاد، ایثار و تقوا سخن گفت و از فرماندهان پایگاه های سپاه منطقه ۷ خواست که با قبول مسئولیت ها در همه فعالیت ها پیشگام باشند تا به پیروی از آنها پاسداران انقلاب اسلامی بهتر نقش خود را ایفا کنند. محور اصلی این نشست طرح صف بود که طرح مقدماتی آن، یعنی لبیک یا خمینی، به طور کامل مورد بحث و بررسی قرار گرفت و مقرر شد که افراد واجد شرایط برای دفاع از انقلاب اسلامی و مسلمین و مستضعفین و محرومین در مقابل استکبار جهانی به خصوص امریکا و همچنین الگو قرار گرفتن برای سایر ملل اسلامی به منظور تحقق رهنمودهای امام مبنی بر تشکیل ارتش ۱۰۰ میلیونی ذخیره و ده ها میلیونی زیر پرچم، آموزش دیده و ساماندهی شوند. در این جلسه همچنین از همه نیروهای جبهه رفته که موفق به ثبت نام در طرح لبیک یا خمینی نشده اند خواسته شد که هرچه زودتر برای ثبت نام به مراکز بسیج مراجعه کنند.^(۲)

ص: ۹۱۸

۱- روزنامه کیهان، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، که به منظور شرکت در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل به نیویورک سفر کرده است، پیش از بازگشت به تهران با وزیران امور خارجه هشت کشور ملاقات کرد.

ولایتی در دیدار با وزیر امور خارجه بنگلادش درباره اجلاس آتی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی که آذرماه سال جاری در داکا تشکیل خواهد شد و نیز در مورد تعمیق روابط دو کشور بحث و گفت و گو کرد.

وزیر امور خارجه سیرالئون نیز در دیدار با ولایتی از سخنان وی در سازمان ملل ابراز خرسندی کرد. در این ملاقات دو طرف بر گسترش روابط دوجانبه تأکید کردند.

وزیران امور خارجه ایران و سوریه هم در ملاقات با یکدیگر علاوه بر مذاکره راجع به روابط دو کشور در خصوص مسئله لبنان و اشغال آن به دست صهیونیست ها و اقدامات نیروهای مداخله گر چندملیتی، تلاش امریکا و صهیونیزم برای ارائه راه حل تحمیلی به مردم لبنان و کوشش برای به فراموشی سپرده شدن مسئله فلسطین و راه حل های مبارزه با این توطئه بحث و گفت و گو کردند. همچنین در ملاقات وزیران امور خارجه ایران و ترکیه، درباره نتایج سفر ولایتی به ترکیه و پیگیری مذاکرات آنکارا در خصوص روابط دوجانبه و همکاری های مشترک و حسن هم جواری گفت و گو شد.

در اولین دیدار نمایندگان دیپلماتیک ایران و چکسلواکی نیز درباره توسعه روابط دوجانبه و همکاری های مشترک صنعتی و تجاری بحث و تبادل نظر شد و دو طرف ضمن ابراز رضایت از گسترش روابط میان دو کشور، از یکدیگر برای دیدارهای آتی مقامات دو کشور دعوت به عمل آوردند. در این دیدار، وزیر امور خارجه چکسلواکی خرسندی خود را از اعزام اولین سفیر جمهوری اسلامی ایران به این کشور اعلام کرد.

ولایتی همچنین با وزیر امور خارجه آلمان شرقی ملاقات کرد. در این دیدار، دو طرف از موضوع ارتقای سطح روابط دوجانبه استقبال و بر توسعه همکاری های دو کشور تأکید کردند.

وزیر امور خارجه ایران در دیدار با همتای مالزیایی خود نیز بر توسعه روابط تجاری و فرهنگی تأکید کرد و دو طرف برای دیدار متقابل از پایتخت های دو کشور از یکدیگر دعوت کردند.

در ملاقات ولایتی با وزیر امور خارجه خلق چین هم در خصوص نتایج سفر اخیر وزیر امور خارجه ایران به چین و گسترش روابط و همکاری های صنعتی و تجاری بحث و مذاکره شد. (۱)

وزیر امور خارجه ایران پس از شرکت در اجلاس سالانه مجمع عمومی سازمان ملل امروز به تهران بازگشت و در یک مصاحبه مطبوعاتی نتایج سفر به نیویورک را تشریح کرد.

در ابتدای این مصاحبه، ولایتی با اشاره به مسائل و مشکلاتی که سازمان ملل با آن مواجه است،

گفت: مسئله فلسطین، لبنان و افغانستان در رأس مسائل منطقه ای سازمان ملل است. وی درباره دخالت ابرقدرت ها در بحران های منطقه ای نیز افزود: «نظام سرمایه داری در غرب و یا نظام کمونیستی در شرق، هر دو روی یک سکه هستند، اما آنچه که ابرقدرت ها سعی در انجام آن دارند این است که مسائل را از آن حالت اصولی و کلی در نظر مردم خارج کنند و آن را به یک درگیری محلی و داخلی تبدیل کنند. برای مثال، در فلسطین یک توطئه صلیبی - صهیونیستی و در افغانستان یک توطئه الحادی کمونیستی علیه اسلام در جریان است. موضع جمهوری اسلامی ایران در مقابل مسئله فلسطین و افغانستان این است که ما می خواهیم مسلمانان جهان متوجه شوند که اگر امروز اسرائیل به لبنان تجاوز کرده است، فردا نوبت دیگر کشورهای اسلامی خواهد بود.»

وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی در مورد موضع ایران در برابر جنگ تحمیلی گفت: «ما باید در جهتی حرکت کنیم که نشان دهیم که یک نظام متجاوز به ما حمله کرده است و باید در مقابلش بایستیم و حقوقمان را بگیریم و کاری کنیم که نه در منطقه و نه در جای دیگری از دنیا، هیچ نظامی فکر تجاوز به کشور دیگری را در سر نپروراند و لذا ما قاطعانه در این اجلاس گفتیم که این جنگ تا احقاق حق ما ادامه خواهد داشت و هر دولتی چه بزرگ چه کوچک بخواهد به صدام کمک کند ما در مقابلش می ایستیم.»

ولایتی سپس به استقبال قابل توجه نمایندگان و وزیران امور خارجه کشورهای دیگر از سخنرانی نماینده جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل اشاره و درخصوص دلیل این استقبال گفت: «به قول یکی از وزرای خارجه شرکت کننده در اجلاس [دلیل این استقبال] این بود که ما حرف دل آنها را گفتیم، زیرا آنها چنین مجال و امکانی را ندارند که آزادانه نظراتشان را نسبت به آنچه که در جهان می گذرد بیان کنند.»

وی هدف از شرکت در مجمع عمومی یا موارد مشابه آن را جلوگیری از توطئه های تبلیغاتی و سیاسی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران و ترسیم خط نداشتن وابستگی و عدم تعهد واقعی در جهان اعلام کرد و افزود: «مسئلاً در حضور و بیان نقطه نظراتمان خواص مثبت بسیاری است که در عدم حضور و عدم بیان نظرات و موضعمان نیست.»^(۱)

۱

طه یاسین رمضان معاون اول نخست وزیر عراق، امروز در رأس هیئتی وارد لندن شد. گفت و گو درخصوص جنگ ایران و عراق، مسائل غرب آسیا و روابط فی مابین از اهداف این سفر ذکر شده است.

رادیو بی بی سی در این باره گزارش داد: «امروز طه یاسین رمضان معاون اول نخست وزیر عراق، یک دیدار سه روزه از بریتانیا را شروع می کند.» گوردون مارتین خبرنگار دیپلماتیک بی بی سی در گزارشی کوتاه از این سفر گفت: این دیدار در میان تدابیر شدید امنیتی انجام می گیرد، جزئیات برنامه دیدار افشا نشده و نمایندگان مطبوعات به هیچ وجه امکان تماس با وی را ندارند. گزارشگر بی بی سی در ادامه،

ص: ۹۲۰

یاسین رمضان را یکی از افراد بانفوذ و نزدیک ترین مقام به رئیس جمهور عراق معرفی کرد و سفر وی به بریتانیا را دلیل اهمیت روابط دو کشور دانست. مارتین با بیان این ادعا که انگلیس بی طرفی خود را حفظ کرده است افزود: «عراق هنوز یکی از مهم ترین کشورهای است که بریتانیا با آن مناسبات بازرگانی دارد، گرچه باید گفت رقم مبادلاتی که در سال ۱۹۸۲ به ۸۰۰ میلیون پوند رسیده بود، در سال ۱۹۸۳ کمتر خواهد بود.» در ادامه گزارش بی بی سی آمده است: مهم ترین مطلبی که در مذاکرات رمضان و تاجر نخست وزیر بریتانیا، فردا مطرح خواهد شد، جنگ ایران و عراق است. این دیدار فرصتی برای انگلیس است تا بتواند برداشت کاملی از اهداف عراق و توان نیروها در خلیج فارس به دست آورد. در این ملاقات همه مسائل مربوط به غرب آسیا بررسی خواهد شد. (۱)

به گزارش رویتر از لندن، امروز رمضان با سرجفری هاو وزیر امور خارجه انگلیس نیز دیدار و گفت و گو کرد. (۲) امروز همچنین مذاکراتی میان حسن علی وزیر بازرگانی عراق و پل شانون وزیر بازرگانی انگلیس، در لندن انجام شد. (۳)

علاوه بر دیدارهای مذکور، امروز معاون نخست وزیر عراق در محل اقامت خود در لندن در مصاحبه با خبرنگار بی بی سی در مورد زمان تحویل جنگنده های سوپراتاندارد و اهداف عراق از دستیابی به این هواپیماها و نیز آخرین وضعیت کشورش در جنگ با ایران مطالبی را بیان کرد. در این مصاحبه، طه یاسین رمضان در پاسخ به سؤال این خبرنگار در مورد زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق گفت: «برای ما تاریخ تحویل هواپیماهای مزبور اصلاً مهم نیست، زیرا عراق مطمئن است که عاقبت فرانسه سوپراتانداردها را تحویل خواهد داد. دولت فرانسه بارها تعهد آن را سپرده است و ما به تعهدات فرانسه اعتماد کامل داریم.» وی همچنین خاطرنشان کرد: «هواپیماهای مزبور تنها برای تقویت توانایی های عراق به منظور حمله به تأسیسات نفتی ایران نیست، بلکه برای تقویت کلی موقعیت نظامی عراق است.»

این مقام عراقی در پاسخ به این سؤال که «آیا عراق در پی ایجاد بحران بین المللی است تا به جنگ ایران و عراق پایان دهد؟» گفت: «رفتار ایران در این باره چیز تازه ای نیست. واکنش ایران کوششی دیگر از سوی رهبران برای گرفتن امتیاز از راه زور و تهدید و اخطار است. تعدادی از کشورها نیز تحت تأثیر این اخطارها قرار گرفته اند و تلاش می کنند تا تاریخ تحویل هواپیماها به عراق را به تعویق بیندازند. دولت عراق این رویه سایر دولت ها را درک نمی کند و آن را چیزی جز یک رفتار خصمانه علیه خود نمی شناسد.»

وی سپس با تکذیب این موضوع که دولت فرانسه به جای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد در تلاش است تا موافقت سوریه را برای باز کردن خط لوله ای که در گذشته نفت عراق را به دریای مدیترانه می رساند جلب کند، گفت: «ما تنها به منظور تقویت بنیه نظامی خود اقدام به خرید هواپیماهای سوپراتاندارد کرده ایم.»

ص: ۹۲۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۰، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲۶، رادیو بی بی سی، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

یاسین رمضان در مورد ابعاد اقتصادی جنگ عراق و ایران گفت: «تردید نیست که ما از نظر مالی دوران سختی را گذرانده ایم. هزینه جنگ با ایران و رفتار سوریه که لوله نفت رسانی ما را قطع کرده اند علل اصلی این مشکلات بوده است و عراق هرگز این رفتار سوریه را فراموش نخواهد کرد، ولی در عین حال عراق از هیچ کس پول دریافت نمی کند، کشورهای دیگر به مساعدت ما پرداخته اند و این امری طبیعی است. ... حتی در این شرایط مشکل مالی و اقتصادی، عراق پیش بینی های لازم را کرده است. شما باید بدانید که عراق جنگ طلب نیست، ولی اگر دستیابی به صلح ممکن نباشد عراق آماده است که جنگ با ایران را تا ۱۰ سال یا بیشتر ادامه دهد.» (۱)

۱

نشریه پترلیوم اینتلیجنس در گزارشی پیامدهای بسته شدن تنگه هرمز را، که تهدیدی از جانب ایران می باشد، بررسی کرده است.

خبرگزاری کویت از لندن گزارش داد: هفته نامه پترلیوم اینتلیجنس در شماره اخیر خود پیش بینی کرده است اگر تهدید ایران مبنی بر بسته شدن تنگه هرمز عملی شود، عبور حدود ۸ میلیون بشکه نفت در روز از تنگه یادشده متوقف خواهد شد.

این نشریه افزوده است: «اگر تنگه هرمز بسته شود می توان به سرعت ترتیبی داد که ۵/۴ میلیون بشکه نفت در روز جایگزین آن شود، ولی با این حال کمبود باقیمانده، ۹ درصد از مصرف جهان آزاد را تشکیل می دهد.» براساس این گزارش، «با بسته شدن تنگه هرمز، پادشاهی سعودی امکان صدور روزانه ۴ میلیون بشکه نفت صادراتی خود را از طریق خلیج فارس از دست خواهد داد، اما بخشی از این ضرر [را] از خط لوله دریای سیاه هند به میزان ۸/۱ میلیون بشکه جبران خواهد کرد، زیرا اکنون کمتر از یک سوم ظرفیت این خط لوله بهره برداری می شود. همچنین با بسته شدن تنگه هرمز، صادرات نفت کویت، قطر، امارات عربی و ایران کاملاً متوقف خواهد شد و لیبی و نیجریه قادر خواهند بود با افزایش روزانه ۵/۱ میلیون بشکه به سهمیه صادراتی خود این ضرر را جبران کنند، ولی بعید است لیبی، که متحد ایران می باشد، به این کار اقدام کند. این گزارش حاکی است احتمال می رود با مسدود شدن این تنگه تولیدات ونزوئلا، اندونزی، الجزایر، مکزیک و احتمالاً آمریکا و انگلیس افزایش یابد.» (۲)

۲

اخبار و گزارش های منتشر شده در رسانه های خبری، از بحران اقتصادی عراق حکایت می کنند.

به نوشته مجله انگلیسی اکونومیست، دولت عراق ۲۱ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار در سال مسیحی گذشته (۱۹۸۲) واردات داشته که این رقم در مقایسه با سال پیش از آن (۱۹۸۱)، ۴ درصد افزایش داشته است و از این نظر این کشور در میان ۱۱ کشور جهان سوم، مقام سوم را دارد. این مجله ضمن مقایسه اوضاع وخیم اقتصادی عراق با کشور مقروضی مانند مکزیک آورده است: اکثر اقلام واردات را سلاح و مهمات تشکیل می دهد و این امر سبب شده این کشور با

ص: ۹۲۲

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳، رادیو بی بی سی، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۹۹، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

کسر بودجه و افزایش سطح قیمت ها مواجه شود. براین اساس، عراق که علاوه بر دریافت سالانه بالغ بر ۱۸ تا ۲۰ میلیارد دلار کمک از کشورهای عربی، مقدار قابل توجهی وام نیز از کشورهای مختلف دریافت می کند، سرسید بدهی های خود را به تعویق انداخته است.^(۱)

هفته نامه الجهاد نیز در آخرین شماره خود به نقل از منابع موثق از قبرس مطلبی درج کرده است که حاکی از وضعیت بد اقتصادی عراق می باشد. یکی از کارکنان یک شرکت قبرسی، که عهده دار اجرای پروژه ای عمرانی در شهر بصره می باشد، در مصاحبه ای با این منابع، درخصوص وضعیت شرکت های خارجی و کارکنان آنها در عراق گفته است: اتباع خارجی مقیم عراق به دلیل اوضاع نابسامان اقتصادی این کشور هیچ گونه ضمانتی برای دریافت دستمزد و حقوق خود ندارند و دولت عراق با زیرپا گذاشتن همه تعهدات خود، شرکت های خارجی را مجبور به اخراج کارکنانش می کند. وی در ادامه تأکید کرده است: در تمام مدت جنگ تحمیلی که در شهر بصره به سر می برده، هیچ گاه شاهد بمباران این شهر توسط نیروهای جمهوری اسلامی ایران نبوده است و اعلام آن به وسیله بلندگوهای استکبار جهانی و دستگاه های تبلیغاتی رژیم صدام کذب محض می باشد.^(۲)

در همین حال، مقامات عراقی با توجه به وخامت اوضاع اقتصادی این کشور از طرق مختلف درصدد تأمین هزینه ها و مخارج ناشی از جنگ می باشند. در همین خصوص، امروز رادیو اسرائیل در گزارشی از تصمیم اخیر شورای فرماندهی انقلاب عراق گفت: «شورای فرماندهی انقلاب عراق امروز قانونی را تصویب کرد که به موجب آن اتباع عراقی مقیم کشورهای عربی حوزه خلیج فارس از خدمت در ارتش به شرط پرداخت مبلغ دو هزار دینار عراقی معاف خواهند شد. لازم به یادآوری است که آمار عراقیان مقیم خلیج فارس بین ۱۰۰،۱۰۰ و ۱۲۰،۰۰۰ تن می باشد.»^(۳)

۱

درحالی که تبادل آتش میان شیعیان و نیروهای ارتش لبنان و درگیری های گروه های رقیب مسلمان در این کشور بار دیگر از سر گرفته شده است، رئیس جمهور لبنان موافقت خود را با اعزام ناظرانی از کشورهای غیرمتعهد به منظور برقراری آتش بس در لبنان اعلام کرد. تلاش های بین المللی نیز برای حل مشکلات لبنان و برقراری آشتی ملی در این کشور ادامه دارد.

به گزارش خبرگزاری ایتالیا، امروز بار دیگر میان شیعیان و سربازان ارتش لبنان در نواحی شیاخ و قبیری مبادله آتش صورت گرفت. گروه های مسلمان رقیب در طرابلس لبنان نیز امروز با یکدیگر درگیر شدند.

در این وضعیت، دولت امین جمیل رئیس جمهور لبنان، ظاهراً به قصد دادن امتیاز به رهبران مخالفان امروز اعلام کرد اعزام ناظرانی از جانب کشورهای غیرمتعهد برای نظارت بر آتش بس لبنان را خواهد پذیرفت. آسوشیتدپرس از بیروت گزارش داد: خلیل مکاوی مدیرکل وزارت امور خارجه لبنان، در یک مصاحبه مطبوعاتی از تلاش هایی برای ایجاد یک نیروی ناظر بی طرف خبر داد. دولت جمیل و چهار کشور پاسدار صلح در لبنان در تلاش برای ایجاد یک

ص: ۹۲۳

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۹.

۲- روزنامه صبح آزادگان، ۱۳/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۰، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۳۱، رادیو اسرائیل، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

نیروی ناظر بر آتش بس تحت سرپرستی سازمان ملل متحد هستند.

در این میان، در خارج از لبنان نیز تلاش هایی برای برقراری آتش بس و خاتمه درگیری ها در این کشور انجام می شود. به گزارش رویتر، وزیر اطلاعات عربستان با انتشار بیانیه ای در خصوص وضعیت حساس و خطرناک لبنان هشدار داد و آن را غیرقابل تحمل توصیف کرد. در این بیانیه از مردم خواسته شده است تا منطقی عمل کرده و به خونریزی ها خاتمه دهند.

امروز همچنین ملاقات هایی به منظور تعیین زمان و مکان برگزاری اولین اجلاس آشتی ملی در لبنان انجام شد. در همین خصوص، رفیق حریری دستیار میانجی پادشاهی سعودی امروز در چارچوب دیدارهای خود با رهبران سیاسی از جمله با نبیه بری رهبر جنبش امل، دیدار و گفت و گو کرد. ودیع حداد مشاور امین جمیل نیز برای تکمیل مذاکرات سیاسی خود با مسئولان امریکایی بیروت را به مقصد واشنگتن ترک کرد.^(۱)

در همین حال، نبیه بری رهبر جنبش امل، در مصاحبه ای با روزنامه کویتی الاتحاد گفت: هنگامی که سازش ملی صورت گیرد و یک دولت عادلانه ایجاد شود شبه نظامیان امل سلاح های خود را به دولت لبنان تسلیم خواهند کرد. وی در ادامه افزود: در مرحله بعدی ما توجه خود را به جنوب لبنان معطوف خواهیم کرد که نیروهای اشغالگر اسرائیلی در صدد ابقای حضور خود در آنجا هستند. نبیه بری با اشاره به قرارداد غیرمدون سال ۱۹۴۳ که به موجب آن رئیس جمهور لبنان باید یک مارونی، نخست وزیر یک سنی و رئیس مجلس یک شیعه باشد گفت: ما خواستار لغو این قرارداد که فرقه گرایی را در کشور تحکیم کرد هستیم.^(۲)

روزنامه فرانسوی فیگارو در شماره امروز خود در مقاله ای با عنوان "مسئله کلیدی اسرائیل" نوشت: جنگ ایران و عراق که تقریباً هیچ کس در مورد آن سخن نمی گوید در حالی سومین سال خود را پشت سر می گذارد که به واسطه شرکت مشهود داوطلبان ایرانی در کنار شبه نظامیان شیعه در لبنان، این جنگ در حال گسترش در غرب آسیا است. در ادامه این مقاله آمده است: شبه نظامیان شیعه در طرابلس و شمال لبنان علیه فلسطینی های ساف، در بیروت علیه نیروهای دولتی جمیل و در جنوب لبنان علیه اسرائیلی ها می جنگند. نویسندگان مقاله سپس نتیجه گیری از وضعیت فعلی غرب آسیا را امری غیرممکن خوانده و افزوده است: جنگ ایران و عراق، روابط رژیم صهیونیستی با مصر، اوضاع لبنان، بلندی های جولان و بحران داخلی سیاسی و اقتصادی مسائل کلیدی رژیم صهیونیستی می باشند.^(۳)

۱

هفته نامه الجهاد در شماره اخیر خود فاش کرد که رژیم صدام در تدارک اجرای عملیات خرابکارانه در کویت است. به نوشته این نشریه، مقامات کویت اخیراً دو کامیون حامل اسلحه کشف کرده اند که در بین آنها ۶۰۰ تیربار وجود دارد. بنا بر اطلاعات به دست آمده از وزارت کشور کویت، منبع این سلاح ها عراق بوده و با هدف توزیع آنها بین افراد گروه ابونضال برای اجرای عملیات تخریبی در داخل کویت وارد این کشور شده است.

ص: ۹۲۴

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۰، ۱۴/۷/۱۳۶۲، ص ۲۳، ابوظبی - خبرگزاری کویت، ۱۳/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

این نشریه به نقل از منابع مذکور افزوده است: رژیم صدام با وارد کردن این سلاح ها قصد ایجاد آشوب و جوی رعب انگیز یا حتی دست زدن به یک کودتای نظامی در کویت را داشته است. براساس این گزارش، این درحالی است که وزیر کشور کویت با صدور بیانیه ای که اخیراً در مطبوعات این کشور منتشر شد، خواستار اجرای عملیات وسیع بازرسی به منظور کشف اسلحه و خرابکارانی شد که به تعبیر وی با هدف اجرای عملیات خرابکارانه وارد کویت شده اند. این منبع به چگونگی و شیوه این عملیات و منابع آنها اشاره ای نکرد.

هفته نامه الجهاد در پایان گزارش خود نوشته است: از بیست روز قبل به این طرف، عملیات وسیع تفتیش در همه مناطق کویت شروع شده است و هنوز هم ادامه دارد.^(۱)

ص: ۹۲۵

اجرای عملیات والفجر ۶ در منطقه شمال خلیج فارس به منظور حفظ موازنه قدرت به نفع ایران در خلیج فارس و مقابله با تلاش بی وقفه عراق جهت اختلال در صدور نفت ایران و مسیرهای ارتباطی آن از طریق به کارگیری هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های اگزوسه از سوی فرماندهان ارشد نظامی ایران در حال پیگیری است. در این راستا امروز مباحث مربوط به عملیات انهدامی ساحلی فاو و عملیات دریایی روی اسکله های البکر و العمیه و نیز احداث اسکله های نظامی چهارگانه در خلیج فارس، در جلسات مشترک فرماندهان ارتش و سپاه (۱) در باختران و تهران مورد بررسی قرار گرفت.

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، در جلسه ای که امروز در باختران برگزار شد اعلام کرد: قرارگاه کربلا عملیات والفجر ۶ را در محدوده شمال خلیج فارس و در دو محور اجرا می کند؛ بدین ترتیب که در یک محور به شکل غیرمستقیم، توسط قرارگاه تاکتیکی واقع در قفص، عملیات دریایی را به منظور انهدام یا اشغال سکوه های البکر و العمیه اجرا خواهد کرد و در محور دیگر به شکل مستقیم، عملیات ساحلی فاو را با نفوذ در این منطقه برای انهدام سکوه های موشکی به مرحله اجرا درخواهد آورد. علاوه براین، در این عملیات از نیروهای هوایی و دریایی نیز استفاده خواهد شد (۲) وی افزود: در صورت موفقیت این اقدام و تأمین هدف عملیات یعنی «تصرف این دو هدف (العمیه و البکر)، دشمن نمی تواند از اگزوسه استفاده کند و

ص: ۹۲۷

-
- ۱- این جلسه در قرارگاه مقدم نزاچا در باختران با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمالی جانشین وی، سرهنگ موسوی قویدل رکن ۲ نزاچا، سرهنگ مفید، سرهنگ حق شناس از عملیات نیروی هوایی، سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتش در قرارگاه کربلا، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم، کیانی مسئول ستاد خاتم، عندلیب مهندسی خاتم، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا و احمد سوداگر اطلاعات - عملیات قرارگاه کربلا برگزار شد.
- ۲- سند شماره ۱۲۸۰۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی انهدام اسکله های البکر و العمیه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۰۱)، صص ۱۱ - ۱۰.

کشتی های ما راحت می توانند رفت و آمد کند و استفاده دشمن از آگزوسه به تعویق می افتد.»

در ادامه جلسه، فرمانده نیروی زمینی ارتش ضمن تأکید بر برآورد ادوات و تجهیزات عملیاتی، از نیروهای سپاه خواست با اعزام دیده بان نفوذی در منطقه شعیبیه، مناطق حساس را شناسایی کنند تا نیروهای خودی بتوانند در عملیات آتی در این منطقه با اجرای آتش توپخانه ای مؤثر روی پایگاه های هوایی ارتش عراق، از میزان نوبت های پروازی هواپیماهای عراقی بکاهند. وی همچنین در مورد زمان آمادگی برای اجرای عملیات در این منطقه گفت: «زمان آمادگی [را] ۱۰ روز دیگر اعلام بکنید.»

باین حال، سرهنگ حسنی سعدی فرمانده ارتش در قرارگاه کربلا، با بیان اینکه در موقعیت کنونی، اجرای عملیات محدود والفجر در خلیج فارس و اروند، امکان اجرای عملیات گسترده در آینده را غیرممکن می سازد، افزود: «این عملیات... چه موفق باشد و چه بز نیم و برگردیم این در هر دو صورت باعث خواهد شد که توجه عراق به طور کامل به آنجا جلب بشود و هر نقطه ضعیفی را که در این ساحل دارد ببوشاند، یعنی اگر در آینده بخواهیم عملیات بکنیم در طول اروندرود انجام بدهیم، من می خواهم عرض بکنم که تا ۹۰ درصد غیرممکن است... چه خوب بود که این عملیات هم زمان با عملیات کلی انجام می شد که آنجا اشغال می گردد تا لااقل از طریق ام القصر کار می شد؛ یعنی از همان جا ادامه می دادیم و بندر ام القصر را می گرفتیم.» وی در تکمیل اظهارات خود با ارائه شواهد و مستندات قابل توجهی تصریح کرد: «پناهنده ای که آمده بود می گفت: عملیاتی که ایران در قسمت بالا (یعنی والفجر ۲، ۳ و ۴) انجام می دهد عملیات فریب است هدف اصلی این عملیات ها، گرفتن منطقه فاو است. الان عراق در ساحل دور اروند عملیات مهندسی را شروع کرده و نیروهایش را تقویت می کند، میدین و موانع مینی که در عملیات رمضان داشت تقویت و تعمیر می کند.»

در پایان این جلسه سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، بازتاب ها و پیامدهای سیاسی و اقتصادی اجرای عملیات شمال خلیج فارس را برای فرماندهان حاضر در جلسه تشریح کردند.^(۱)

گفتنی است امروز جلسه دیگری هم با حضور فرماندهان^(۲) یگان های دریایی و معاونت مهندسی سپاه در پادگان شهید بهشتی تهران برگزار شد که در آن ضمن بررسی مشکل کمبود بودجه، در خصوص محل احداث اسکله های چهارگانه سپاه در مناطق بندرامام، بندر عباس، بوشهر و چابهار نیز بحث و گفت و گو شد.^(۳)

ص: ۹۲۸

۱- همان، صص ۱۹ - ۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۸۸ - ۸۶.

۲- این جلسه با شرکت تیموری مسئول یگان دریایی سپاه، پالمری، مسعود حجاریان، سجادیان از ستاد کل سپاه و قاضی موسوی از مهندسی کشتیرانی برگزار شد.

۳- سند شماره ۱۲۵۰۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه نوح، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه نوح، ۱۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۰۸)، صص ۵ - ۱؛ و - سند شماره ۲۷۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نوح در عملیات انجام نشده قبل از والفجر ۴، اسحاقی، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۱۷/۸/۱۳۶۲، ص ۱۱.

پس از آنکه اجرای عملیات پاک سازی و انهدام عناصر ضدانقلاب در منطقه آلان و بژوه (۱) به منظور پشتیبانی از عملیات والفجر ۴، در روز دوازدهم مهر از سوی فرماندهان ارشد سپاه و ارتش به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) ابلاغ شد، امروز فرماندهان این قرارگاه در جلسه ای با حضور فرمانده نیروی زمینی ارتش، قائم مقام فرماندهی کل سپاه و مسئولان قرارگاه خاتم الانبیا (ص) (۲)* اجرای عملیات مرزی (ارتفاعات بژوه، دولکان، کاسه شکن، بلیس، لک لک) در سردشت را بررسی کردند.

در این جلسه مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا، با پرداختن به وضعیت کنونی ضدانقلاب در منطقه سردشت گفت: «کلاً از سردشت به بانه و پیرانشهر به علت سرازیر شدن ضدانقلاب به این سمت خیلی آلوده شده است و کاری که دشمن در سردشت و اینها انجام می دهد با دیده بان نفوذی روی پایگاه های کچل آباد و موصلان با ۱۳۰ آتش می ریزد که چند روز گذشته ۳۰۰ گلوله توپ رفته روی موصلان که بچه ها تکان نمی توانستند بخورند.»

فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا در ادامه راهبرد عملیاتی این قرارگاه، یعنی انسداد خط مرزی و تجزیه ضدانقلاب را مؤثر ارزیابی کرد و درمورد تداوم این سیاست افزود: در حال حاضر، اجرای عملیات پاک سازی در مناطق دیوالان، آلان و دوله تو در دستور کار قرارگاه حمزه سیدالشهدا قرار دارد و کار بستن مرز فقط در منطقه آلان و بژوه و دوله تو باقی مانده است. مصطفی ایزدی همچنین عقیده داشت که با اجرای عملیات بر روی ارتفاعات دوپازا می توان به راحتی شهر قلعه دیزه عراق را تهدید کرد. (۳)

در پی حذف ارتفاعات سورن از مرحله اول طرح مانور عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، امروز فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در جلسه ای با فرماندهان ارشد ارتش و سپاه (۴)* به این تغییر اعتراض کرد.

ص: ۹۲۹

۱- در واقع جنوب غربی شهر سردشت در استان کردستان

۲- * در این جلسه که در قرارگاه مقدم نزاچا برگزار شد سرهنگ علی صیاد شیرازی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم، کیانی مسئول ستاد خاتم، عندلیب مهندسی خاتم، سرهنگ ستاری و جواد استکی از مسئولان قرارگاه حمزه و مصطفی ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا حضور داشتند.

۳- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹۳ - ۹۰.

۴- * سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نزاچا، سرهنگ جمالی جانشین نزاچا، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم و حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در این نشست حضور داشتند.

در این جلسه حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، که سابقه شناسایی های کلی در اکثر مناطق جبهه مریوان را دارد، با توجه به تغییرات ناشی از تخلیه ارتفاعات محور بانه و همچنین تقویت و تحکیم خطوط پدافندی دشمن، بر پیوستگی پنجوین و سورن و اصل بودن این دو فلش در عملیات جبهه مریوان تأکید و سورن را اولویت اصلی ذکر کرد. وی همچنین اعتراض خود را به جایگزینی پنجوین با سورن و حذف آن اعلام کرد. فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) به فرماندهان ارشد حاضر در جلسه پیشنهاد داد که لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در مرحله اول عملیات بر روی ارتفاع سورن و پیروزی ۱ عمل کند. (۱)

صیاد شیرازی در پاسخ به انتقاد خرازی، یاد آور شد که از چندی پیش هم به شکل غیرمستقیم از طریق محسن رضایی و هم به صورت مستقیم به خود حسین خرازی راجع به بی فایده بودن سورن بدون پنجوین، تذکر داده است. وی همچنین در مورد جبهه ای بودن برخی محورهای عملیات و پیشنهاد مانور احاطه ای خرازی گفت: «مانور احاطه ای امکان پذیر نیست و جاده بستن هم هیچ وقت فقط از یک طرف مقدور نیست، باید کاملاً دو طرفش را گرفت و به گرفتن عمق داد. ... از نظر دید قرارگاه هم قرارگاه رده خودتان و رده بالاتر مانور سورن با این امکانات و نیرویی که ما داریم هیچ موفقیتی ندارد. بنابراین آمدم یک خط عقب تر عمل بکنیم.» (۲)

فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) همچنین در مصاحبه با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه ضمن بیان مطالبی برای اطلاع فرماندهی کل سپاه، از جابه جایی دائم و سرگردانی و عوض شدن مأموریتش از سورن به پنجوین اظهار ناراحتی کرد و افزود: «باید با دید واقعی تری به عملیات بنگرید. ما حاضریم با تی [تیپ] ۲ ل [لشکر] ۲۱ روی سورن عمل کنیم. ... تا روشن شدن این مسائل و ابهامات از عملیات معذوریم. از روی وظیفه شرعی این مسائل را گفتم و اگر با تردید عمل شود دوباره می رویم زیر سؤال.» (۳)

از سوی دیگر، به دنبال بروز اختلالاتی در روند آماده سازی مشترک یگان های ارتش و سپاه مستقر در جبهه بانه برای اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیر، امروز پس از جلسات

ص: ۹۳۰

۱- سند شماره ۱۲۹۳۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳۶۲/۱۴/۷، نوار شماره ۱۲۹۳۴)، صص ۱۰ - ۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹۷ - ۹۶؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، محمد دینانی، ۱۳۶۲/۱۳/۷ تا ۲۹/۷/۱۳۶۲، صص ۳.

۲- سند شماره ۱۲۹۳۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ - ۱۵ و ۳۶.

۳- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ - ۱.

فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه با یگان های حاضر(۱) در منطقه، به ویژه سرهنگ کروندی فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان و احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، موانع پیش روی اجرای اقدامات مشترک مرتفع گردید.(۲)

۱

جنگنده های عراقی در ادامه تجاوزات و حملات هوایی خود به مناطق مرزی غرب کشور، که در طول یک هفته اخیر به ویژه در محدوده شهر بانه تا پاوه از افزایش چشمگیری برخوردار بود، امروز نیز شهرهای مریوان و پاوه را هدف قرار دادند.

گردان مریوان در گزارشی اعلام کرد: هواپیماهای عراقی امروز در ساعات مختلف نقاطی از شهر مریوان را بمباران کردند که بر اثر آن ۳ نفر شهید و ۸ نفر به شدت مجروح شدند. همچنین در ساعات ۲۱:۳۲ و ۲۲:۰۷، هواپیماهای عراقی پس از اجرای عملیات شناسایی در ارتفاع بسیار زیاد در شهر مریوان، با شلیک ضد هوایی متواری شدند.(۳)

به گزارش اداره اطلاعات شاجا، ساعت ۱۰:۲۱ امروز، دو هواپیمای ارتش عراق ارتفاعات اطراف پاوه را بمباران کردند. هم زمان با این اقدام عراق، صدای انفجار شدیدی در شهر باختران شنیده شد که احتمالاً بر اثر عبور هواپیماها و واکنش پدافند هوایی ایجاد شده است(۴)

قرارگاه عملیاتی شمال غرب نیز در گزارشی هشدار داد: «اخیراً رادیو عراق اعلام نموده است که در صورت حمله نیروهای ایران متقابلاً عراق اقدام به بمباران شهرهای غربی خواهد نمود. دستور فرمایید به یگان های پدافند زمین به هوا و جهت مقابله با هر گونه تهدیدات احتمالی دستورات لازم را صادر فرمایند.»(۵)

امروز همچنین بر اثر شلیک توپ های دشمن به اطراف دریاچه و ژاندارمری مریوان خسارات جزئی به منازل مسکونی اطراف وارد آمد(۶)

ص: ۹۳۱

۱- در جلسه اول، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه، علی فضلی طرح و عملیات قرارگاه، شفیع زاده مسئول توپخانه قرارگاه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف حضور داشتند و جلسه دوم نیز با حضور سرهنگ غلامحسین امیربگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، سرهنگ ابراهیمی طرح و عملیات قرارگاه، سرگرد شقایق اطلاعات - عملیات قرارگاه، سرهنگ نجفیان فرمانده توپخانه قرارگاه، سرهنگ کروندی فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان، سرهنگ یکتا افسر توپخانه در قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳، علی رضائیان، علی فدوی، علی فضلی، شفیع زاده، حسین خرازی و احمد کاظمی برگزار شد.

۲- سند شماره ۱۳۰۴۲ پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی پیشرفت کار قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا، ۱۴/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۴۲)، صص ۱۴ - ۱۳.

۳- سند شماره ۳۴۳۱۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش استانداری کردستان، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۸۱۹۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شاجا به دفتر اطلاعات و تحقیقات

۵- سند شماره ۳۱۶۵۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب (رکن ۳) به رده جلو، فرمانده لشکر ۲۳، لشکر ۲۸ و...، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۴۳۱۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

عملیات پاک سازی منطقه سردشت که از سه روز پیش به همت یگان های قرارگاه حمزه سیدالشهدا آغاز شده بود، امروز با موفقیت به پایان رسید.

این عملیات با هماهنگی یگان های جندالله سلماس، خوی، صائین دژ، میاندوآب، بوکان و تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی به منظور پاک سازی عناصر ضدانقلاب منطقه سردشت آغاز شد؛ بدین ترتیب که یگان های جندالله صائین دژ، خوی و سلماس از محور اوزن دره - آمین آباد؛ یگان های جندالله میاندوآب و بوکان از محور قمطره و تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی نیز از محور خلیفان، بیرام، برجو در تاریخ ۱۱/۷/۱۳۶۲ وارد عمل شدند. در پی عملیات سه روزه یگان های تحت امر قرارگاه حمزه سیدالشهدا، روستاهای میبرده، برجو، خال دلیل، عین صلان، پیرمکائیل، کرده بردان، امین آباد، قزلچه پایین، چکش، ملک، قرنی، مستکان، اسکندیان، بستک آباد، خانیک، غازان، کله خر، کلشین، کانی رش، بهارآباد، ارتفاعات الله اکبر، کهنه ده، شیلان آباد و ساروانه آزاد شد و تعداد زیادی از عناصر مسلح غیرقانونی کشته شدند و تجهیزات و تسلیحات آنها به دست نیروهای خودی افتاد. (۱)

علاوه براین، طبق اعلام سپاه پیرانشهر، امروز دو گروهان از نیروهای خودی به همراه یکی از افرادی که تسلیم شده بود، یک عملیات کمین در روستای جلدیان پیرانشهر اجرا و به داخل چته های ضدانقلاب نفوذ کردند. در پی این اقدام ۲ نفر از افراد ضدانقلاب و یکی از مخبرین حزب کشته، ۲ نفر زخمی و ۲ نفر نیز به اسارت نیروهای خودی درآمدند. ۲ تن از پیشمرگان ضدانقلاب نیز با تحویل سلاح های انفرادی، خود را به سپاه معرفی کردند. (۲)

در همین حال، اقدامات ایذایی عناصر ضدانقلاب علیه نیروهای خودی در مناطق غرب کشور امروز هم ادامه داشت. در این زمینه شهربانی استان کردستان در گزارشی اعلام کرد: «روز ۱۴/۷/۱۳۶۲، اتومبیل متعلق به سپاه پاسداران که ۲ نفر از پیشمرگان مسلمان کرد سرنشین آن بودند در جاده مریوان - چناره از روی مین ابتکاری که توسط عناصر ضدانقلاب کومه له کار گذاشته شده بود عبور نموده و هر دو سرنشین مجروح می گردند.» گزارش مذکور همچنین حاکی است: «۳ نفر از برادران سپاه پاسداران در ساعت ۱۸ روز ۱۴/۷/۱۳۶۲، در بالاتر از سه راهی حزب الله با کمین عناصر ضدانقلاب برخورد نموده و هر ۳ نفر شهید گردیده اند.» (۳)

در ادامه تلاش کشورهای منطقه برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران، امروز وزیر مشاور در امور خارجی امارات و وزیر امور خارجه افغانستان ضمن تأکید بر لزوم یافتن یک راه حل فوری برای خاتمه دادن به منازعه دو کشور، تداوم آن را موجب به خطر افتادن امنیت منطقه خلیج فارس و دستاویزی جهت مداخله ابرقدرت ها در این منطقه دانستند.

ص: ۹۳۲

-
- ۱- سند شماره ۳۱۸۳۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سپاه ارومیه به طرح و عملیات قرارگاه حمزه، ۱۴/۷/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۳۵۴۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی به سپاه مهاباد، ۱۸/۷/۱۳۶۲، صص ۲ - ۱
- ۲- سند شماره ۳۵۱۵۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات پیرانشهر به طرح و برنامه عملیات منطقه ۱۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲؛ و - سند شماره ۳۵۱۸۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه پیرانشهر به اطلاعات قرارگاه حمزه، ۱۸/۷/۱۳۶۲
- ۳- سند شماره ۳۲۹۱۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

رادیو کویت اعلام کرد: «راشد عبدالله وزیر مشاور در امور خارجی امارات عربی متحده، از امریکا دعوت کرد تا برای رفع بحران منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] تلاش کند. راشد عبدالله مجمع عمومی سازمان ملل متحد را مطلع ساخت که کشورهای اروپای غربی مسئولیت برقراری صلح و رفع بحران منطقه را قبول کرده اند. وی از تمامی نیروهای بین المللی دعوت کرد تا حاکمیت ارضی منطقه خلیج [فارس] را محترم بشمارند و منطقه را از کشمکش های سیاسی ابرقدرت ها دور نگه دارند و قبول کنند که مسئولیت امنیت و صلح منطقه به عهده کشورهای عربی حوزه خلیج [فارس] است. وزیر مشاور در امور خارجی امارات متحده طرفین را از به درازا کشاندن جنگ برحذر ساخت و گفت: بدون تردید این جنگ امنیت و استقرار منطقه را به خطرات جدی هدایت می کند و به درازا کشاندن آن بهانه به دست ابرقدرت ها خواهد داد تا در امور داخلی کشورهای عربی منطقه دخالت نمایند. وی آمادگی کشورش [را] برای همکاری با کشورهای همکاری خلیج [فارس] در جهت ایجاد یک راه حل مناسب و فوری برای خاتمه دادن به جنگ عراق و ایران اعلام کرد.»^(۱)

رادیو صدای امریکا نیز امروز گزارش داد: شاه محمد دولت وزیر امور خارجه افغانستان، ضمن سخنانی در جلسه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در مورد جنگ ایران و عراق گفت: مایل هستیم تأسف خود را از تلاش های فراوان و گوناگونی که به نیابت از جانب جامعه بین المللی در جهت پایان بخشیدن به خصومت و دشمنی میان دو کشور همسایه اسلامی؛ یعنی ایران و عراق به عمل آمده، ابراز داریم. ادامه این خونریزی بوج و بی معنا که تاکنون باعث شده مقادیر معتابھی تجهیزات نظامی و غیرنظامی و انسان های بسیاری نابود شوند، تنها به فراهم آوردن زمینه مداخله نظامی در منطقه به نفع امپریالیسم کمک می کند. اما امید فراوان داریم که هرچه زودتر برادرکشی میان ایران و عراق پایان پذیرد.^(۲)

۱

امام خمینی در حکمی مسئولیت تشکیل «ستاد کمک رسانی به مردم مناطق بمباران شده» را با هدف رسیدگی فوری و ضربتی به مشکلات مردم آسیب دیده مناطق جنگی به آیت الله مهدوی کنی محول کردند.

آیت الله مهدوی کنی نیز با انتشار اطلاعیه ای از تشکیل این ستاد و اعزام گروهی برای ارزیابی نیازهای خانواده های آسیب دیده خبر داد. علاوه براین رئیس جمهور و سایر مقامات کشوری آمادگی خود را برای همکاری با ستاد مذکور اعلام کردند. در حکم امام خمینی آمده است:

«بسم الله الرحمن الرحيم جناب مستطاب حجت الاسلام آقای مهدوی کنی - دامت افاضاته - باتوجه به حوادث ناگوار فوق العاده ناشی از حملات وحشیانه موشکی و بمباران های مکرر مناطق مسکونی شهرها و روستاها به وسیله عوامل استکبار جهانی و حزب بعث علفلی عراق، ناچار نیاز به کمک های فوری و ضربتی احساس می شود. دراین رابطه لازم است ستادی تشکیل

ص: ۹۳۳

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۷، رادیو کویت، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳، رادیو صدای امریکا، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

شود که با اختیارات کامل و فوق برنامه نیازهای تدارکاتی و عاطفی مردم محترم مصیبت زده و داغدیده را بدون وقفه برآورده سازد. لازم به تذکر است که به متصدیان و مأموران این امر اسلامی امر و سفارش اکید شود که با احترامات فایقه با این عزیزان مظلوم برخورد گردد.

انتظار دارد که جناب آقای رئیس جمهور محترم و رئیس محترم دولت، آیدهم الله، در اقدام به این مهم تمام سعی و کوشش لازم را مبذول دارند و تلاش در بهبود وضع این عزیزان محترم را به عنوان یک وظیفه شرعی تلقی فرمایند. لازم است این ستاد با تشکیل گروه های نجات و پشتیبانی و اسکان فوری موقت و تهیه لوازم مورد احتیاج، گوشه ای از وظایف انسانی- اسلامی خود را عملی سازد.

کلیه ارگان های دولتی و نهادهای انقلابی، اعم از وزارتخانه ها و ادارات تابعه، خصوصاً وزارت صنایع و بازرگانی، موظف اند همکاری های لازم را مبذول دارند. امید است مردم معظم و روحانیون و ائمه جمعه و جماعات عظیم الشان در سراسر ایران با یاری و همکاری خود موجب جلب عنایات خاصه خداوند متعال و رضای حضرت بقیه الله الاعظم - ارواحنا فداه- گردند.

لازم است جناب عالی اینجانب را از جریان امور و خدای نخواستہ اگر در تحقق اهداف فوق به مانعی برخوردید، مستحضر نمایید. از خداوند متعال توفیق و تأیید همگان را خواستار است. والسلام علیکم ورحمة الله...» (۱)

در پی صدور این حکم آیت الله مهدوی کنی نیز اطلاعیه ای بدین شرح منتشر کرد: «پیرو دستور اکید رهبر عالی قدر انقلاب اسلامی ایران و امام امت - مدظله العالی - مبنی بر تشکیل ستاد جهت امداد و پشتیبانی از هموطنانی که در اثر بمباران و پرتاب موشک خسارت دیده و داغدار شده اند، این ستاد از دیروز در تهران شروع به کار کرد و بلافاصله گروهی را جهت ارزیابی نیازهای فوری و ضربتی خانواده های مصیبت دیده به شهرستان های دزفول، اندیمشک اعزام داشت و با اختیارات تام در این رابطه با مسئولان ذی ربط اقدامات لازم [را] معمول خواهند داشت. ستاد امداد و پشتیبانی امیدوار است که به یاری خداوند متعال و توجهات حضرت بقیه الله الاعظم در انجام این مسئولیت خطیر موفق باشد...» (۲)

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع نیز در رابطه با حکم امام خمینی اطلاعیه ای بدین شرح منتشر کرد: «حضرت آیت الله مهدوی کنی پیرو مأموریت جناب عالی از سوی حضرت امام - مدظله العالی - برای رسیدگی به نیازهای مردم شهرهایی که مورد تهاجم موشکی و هوایی رژیم متجاوز عراق قرار گرفته اند، اینجانب آمادگی خود و جناب آقای نخست وزیر و دولت جمهوری اسلامی را برای پشتیبانی های لازم جهت کمک به آن عزیزان مظلوم اعلام می دارم. امید است همت و تلاش جناب عالی کلیه نیازهای فوری آن برادران و خواهران را برآورده و مشکلات آنان را حل کند.» (۳)

ص: ۹۳۴

۱- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد ۱۸، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۱۸۲ - ۱۸۱.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲؛ و - روزنامه صبح آزادگان، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

همچنین سرپرست بنیاد مستضعفان، وزیر بازرگانی و بنیاد مهاجرین جنگ تحمیلی نیز با انتشار اعلامیه هایی برای کمک به این ستاد اعلام آمادگی کردند. (۱)

رادیو اسرائیل در واکنش به تشکیل ستاد عملیاتی کمک به اهالی شهرهای مرزی که هدف بمباران یا حملات موشکی قرار گرفته اند، با اشاره به آخرین حمله موشکی عراق به دو شهر دزفول و اندیمشک گفت: تشکیل ستاد کمک به جنگ زدگان، حاکی از تلاش دولت ایران برای جلوگیری از افزایش نارضایتی در شهرهای مرزی آن کشور می باشد. (۲)

۱

امروز ائمه جمعه و جماعات و مدرسین تربت حیدریه و علمای اهل سنت و تشیع تایید، خوف و تربت جام به همراه آیت الله معصومی، امام جمعه تربت حیدریه و نماینده استان خراسان در مجلس خبرگان، با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، دیدار کردند.

رئیس جمهور در این دیدار با تأکید بر لزوم حفظ وحدت میان مسلمانان جهان و پرهیز از تفرقه افکنی گفت: «اگر یک میلیارد مسلمان که در حساس ترین و ثروتمندترین نقاط جهان در منطقه خاورمیانه [غرب آسیا]، افریقای شمالی و مرکزی، آسیا و بخشی از اروپا زندگی می کنند، باهم متحد شوند، استکبار جهانی اعم از امریکا، شوروی، انگلیس و فرانسه، شهادت ابراز وجود در مقابل چنین قدرت عظیمی را نخواهد داشت. از این روست که استعمار در تلاش دائم جهت ایجاد تفرقه میان مسلمین بوده است و در این راه هر وسیله ممکن را آزمایش کرده است و در هر نقطه ای که استکبار جهانی به مانعی برخورد کرده، قیچی تجزیه را به دست گرفته است.»

آیت الله خامنه ای همچنین، به تفرقه افکنی امریکا و رژیم صهیونیستی در میان اقشار مختلف لبنان اشاره و اظهار کرد: «برنامه امریکا و رژیم صهیونیستی در لبنان، تجزیه و تقسیم آن بین اسرائیل، فالانژها و دروزی ها می باشد تا در کشوری که چند کیلومتر بیشتر وسعت ندارد، بتواند به راحتی اعمال قدرت نماید و در هر زمان هم که از ناحیه یکی خطری پیش آمد، بقیه را با آن درگیر کند.» وی افزود: «این برنامه در کشورهای عربی و اسلامی دیگر مشاهده می شود. اینها نقشه های استعمار است که به ادامه آن امید دارد.»

رئیس جمهور سپس با اشاره به اینکه استکبار جهانی از توطئه برای ایجاد تفرقه میان شیعه و سنی دست بر نخواهد داشت، تأکید کرد: «مسلمانان نباید تسلیم این توطئه ها شوند. ... ما شیعه و سنی، مسلمان و تابع یک قرآنیم و یک پیغمبر ... در کنار اختلافات جزئی ما مشترکات بسیار است. همان طور که از آغاز انقلاب سعی بر حل این اختلاف داشتیم، آن را حل کرده ایم. خوشبختانه توانسته ایم دل ها را به هم نزدیک کنیم. همین طور در سطح جهان اسلام باید خدمت بکنیم. ...»

آیت الله خامنه ای در ادامه افزود: «برادران شیعه و سنی باید مراقبت کنند و بدانند امروز اسلام در سطح جهان و به خصوص ایران توسط نفاق ها ضربه خواهد خورد.» وی همچنین با یادآوری وظایف خطیر علما گفت: «جوانان را هدایت کنید و طلاب اهل تسنن سعی کنند به جای اینکه بروند در

ص: ۹۳۵

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۱، ۱۵/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶، رادیو اسرائیل، ۱۴/۷/۱۳۶۲.

سرچشمه بعضی کشورهای مغرض درس بخوانند سطح درستان را در همین جا بالا ببرند.»

رئیس جمهور در بخش دیگری از سخنان خود ضمن اشاره به اهمیت مرزبانی، آن را یکی از وظایف مهم مرزنشینان برشمرد و تأکید کرد که یک بسیج عمومی باید مرزها را حفظ کند. وی در پایان به موضوع قاچاق مواد مخدر پرداخت و گفت همه باید مثل یک ژاندارم، یک بسیجی، پرانگیزه و با حماسه در مبارزه با قاچاق شرکت کنند.^(۱)

۱

امروز جمعی از علما، روحانیون و ائمه جماعات تهران با رئیس جمهور و رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار کردند. در این دیدارها رئیس جمهور ضمن تکذیب وجود اختلاف بین مسئولان، بر پیروی از خط امام و پرهیز از سلیقه گرایی تأکید کرد. رئیس مجلس نیز با اشاره به اوضاع افغانستان و عراق جاری بودن احکام اسلام در نظام قانونگذاری ایران را مورد تأکید قرار داد.

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و دبیرکل حزب جمهوری اسلامی، در این دیدار که به دعوت واحد روحانیت حزب جمهوری اسلامی صورت گرفت، در سخنانی با اشاره به بیانات اخیر امام خمینی و تأکید ایشان بر پرهیز از گرایش به سلیقه فردی گفت: «امام امت روز گذشته چیزی گفتند که شاید تفسیرهای گوناگونی در اذهان پرانگیزد ولی از نظر ما بیانات امام کاملاً مشخص است. ... ما خط خود را از این فرمایش امام گرفتیم و خیلی خوشحال و سرافرازیم که از اول هم خط نفی چیزی که باعث اختلاف و جدایی بشود را داشته ایم.»

دبیرکل حزب جمهوری اسلامی افزود: «اختلاف نظرهای سیاسی و اسلامی چیزی نیست که باعث اختلاف در خط شود. ما معتقدیم که اگر در یک مسئله ای اختلاف نظری بین دو وزیر وجود دارد، این اختلاف خط نیست. ...»

آیت الله خامنه ای در پایان سخنان خود با تأکید بر اینکه موضع حزب جمهوری اسلامی، خط امام و ولایت فقیه است، یادآور شد: «موضع ما خط امام است که دیروز امام فرمودند یعنی خروج از نزاعی که به طور خیالی بعضی سعی می کنند بین دو گروه از مسئولان فرض کنند و خود را در یکی از دو جناح قرار دهند و جناح دیگر را بکوبند و به طور کلی یعنی نفی اختلافی که به هر شکل موجب جدایی می شود.»^(۲)

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی نیز در جمع روحانیون و ائمه جماعات تهران با اشاره به رابطه صمیمی مجلس شورای اسلامی و مسئولان امور شرعی اظهار کرد: در تاریخ قانونگذاری دنیای اسلام هیچ گاه رابطه مجلس قانونگذاری و مسئولان امور شرعی تا به این حد صمیمی نبوده است و ما امیدواریم در آینده عملکرد مجلس و علمای اسلام به نحوی باشد که این رابطه برقرار بماند. وی افزود: آن روزی که این ارتباطات صمیمی باشد، انقلاب می تواند اهداف خود را تأمین کند، در غیر این صورت انقلاب از مسیر خود دور می شود.

ص: ۹۳۶

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان؛ و - روزنامه کیهان، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

رئیس مجلس در ادامه سخنان خود به مقایسه میان حکومت اسلامی ایران و حکومت مارکسیستی افغانستان پرداخت و با بیان این مطلب که بین ماهیت حزب بعث و کارمل هیچ تفاوتی وجود ندارد، گفت: «اینها مردم سفاکی هستند که صدها هزار نفر از مردم عراق را یا آواره کردند و یا کشتند و اکنون تعداد بی شماری از آنان در شهرهای مختلف ما اسکان یافته اند.»

وی افزود: «دو کشور اسلامی در دو سوی کشور ما اکنون چنین وضعی دارند. بنابراین افتخار ماست که مجلس در محدوده اسلام قانون بگذارد و دولت در جهت اسلام حرکت کند و مردم در راه اسلام شهید شوند.»

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در پایان سخنانش با بیان اینکه اگر حوزه های علمیه از این فرصت استفاده مطلوب نکنند کفران نعمت خدا را کرده اند، خاطرنشان کرد: «مجلس شورای اسلامی همه همت خود را به کار می برد تا قوانینی که در طول ده ها سال بدون توجه به قوانین [اسلامی] تدوین شده را به صورت اسلامی در آورده این افتخار برای ما بماند.»^(۱)

۱

طه یاسین رمضان معاون نخست وزیر عراق، که در رأس هیئتی به انگلستان سفر کرده است، امروز با مارگارت تاچر نخست وزیر انگلیس، دیدار و گفت و گو کرد. جنگ ایران و عراق و مسائل اقتصادی از محورهای مذاکرات تاچر و رمضان عنوان شده است.

واحد مرکزی خبر در این باره گزارش داد: منابع خبری ملاقات طه یاسین رمضان معاون نخست وزیر عراق، با مارگارت تاچر نخست وزیر محافظه کار انگلیس را دوستانه ارزیابی کرده، خاطرنشان ساختند که در این دیدار یاسین رمضان گزارشی از جنگ عراق علیه ایران به نخست وزیر انگلیس ارائه کرده است.

در پی این مذاکرات، رسماً اعلام شد که دولت انگلیس تصمیم گرفته است تسهیلات مالی در حدود ۲۵۰ میلیون لیره استرلینگ در اختیار رژیم عراق قرار دهد.^(۲)

در همین حال، خبرگزاری اوپک از لندن اعلام کرد: توافقنامه اعطای اعتبار به عراق امروز در لندن به امضای حسن علی وزیر بازرگانی عراق و همتای انگلیسی وی رسید. این همکاری ها در چارچوب کمیسیون مشترک عراق - انگلیس، که در سال ۱۹۸۱ به منظور ارتقای روابط اقتصادی دو کشور تشکیل گردید، انجام شده است. به گزارش این خبرگزاری، وزیر بازرگانی عراق قول داد تا اقدامات ضروری را برای تضمین پرداخت بدهی های کمپانی های انگلیسی که هم اکنون در عراق مشغول اجرای قراردادهای خود هستند، اتخاذ کند. گفتنی است تعدادی از شرکت های ساختمانی انگلیسی که در عراق فعالیت می کنند به دلیل مشکلات پرداخت، فعالیت های خود را در طرح های مهم توسعه کاهش داده یا حتی متوقف کرده اند.

ص: ۹۳۷

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان، ص ۱۶.

هم زمان با مذاکرات مقامات عراقی و انگلیسی، گروهی از دانشجویان مسلمان عراقی در لندن با تجمع در مقابل محل ملاقات یاسین رمضان و تاجر، حمایت انگلستان از عراق را محکوم کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، «در پی دیدار معاون نخست وزیر عراق و وزیر بازرگانی این کشور با تاجر در لندن و اعلام حمایت همه جانبه انگلیس از صدام در این ملاقات، دانشجویان مسلمان عراقی در لندن در مقابل محل مذاکرات دست به تظاهرات زدند. براساس این گزارش، دانشجویان مسلمان عراقی با دادن شعارهایی چون "صدام کافر جنایتکار است"، "مرگ بر صدام"، "مرگ بر حزب بعث"، "نهضت ما حسینی است، رهبر ما خمینی است" ضمن ابراز انزجار از رژیم عراق سیاست محافظه کارانه انگلیس در ادامه حمایت همه جانبه از رژیم صدام را محکوم کردند.»^(۱)

گفتنی است هیئت عراقی با جفری هاو وزیر امور خارجه و پل شانون وزیر بازرگانی انگلیس نیز مذاکراتی انجام دادند.^(۲)

۱

معاون نخست وزیر عراق امشب در مرکز مطالعات عربی لندن سخنرانی کرد. جنگ ایران و عراق و دلایل ادامه آن محور اصلی سخنان طه یاسین رمضان بود.

وی در این جلسه ادعا کرد جنگ خلیج فارس در صورت وجود سه عامل ادامه می یابد که عبارت اند از: «چشمداشت ایران، تفرقه اعراب و توطئه بین المللی جهت ادامه جنگ». طه یاسین رمضان در تشریح این سه عامل مدعی شد که سیاست ایران یک سیاست توسعه طلبانه است و ایران نه تنها چشم طمع به عراق دوخته، بلکه به کشورهای دیگر در منطقه خلیج فارس نیز طمع دارد.

وی در ادامه ادعاهای خود اظهار کرد: موضوع جنگ برای تضمین بقای رژیم کنونی ایران حیاتی است، زیرا این رژیم در صورت پایان جنگ سرنگون خواهد شد.

معاون نخست وزیر عراق در بخش دیگری از سخنان خود تفرقه اعراب و همکاری مستقیم سوریه و لیبی با ایران را عاملی اساسی در تشویق ایران به ادامه جنگ برشمرد.

رمضان در ادامه سایر کشورهای عربی را از پیامدهای جنگ بر حذر داشت و خاطرنشان کرد که در صورت شکست عراق، کشورهای عربی بایستی در انتظار عواقب خطرناک این جنگ باشند. وی همچنین ضمن انتقاد از سوریه و لیبی به دلیل همکاری با ایران از کمک های مقامات مصر به عراق قدردانی کرد.

رمضان در پایان با بیان اینکه دو ابرقدرت اگر بخواهند توانایی پایان دادن به جنگ خلیج فارس را دارند، از آنها به دلیل خودداری از تلاش برای خاتمه جنگ، انتقاد و علت این

ص: ۹۳۸

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

امر را علاقه ابرقدرت ها به تضعیف رشد اقتصادی عراق ذکر کرد. گفتنی است در طول سخنرانی طه یاسین رمضان صدای شعارهای تعداد زیادی از تظاهرکنندگان ایرانی که در خارج از ساختمان محل سخنرانی وی گرد آمده بودند، شنیده می شد.^(۱)

۱

امریکا که به طور همه جانبه، اما مخفیانه به عراق در جنگ با ایران کمک می کند، از این پس آشکارا حمایت های خود را از عراق ادامه می دهد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری فرانسه گزارش داد: آلن رامبرگ سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا، امروز اعلام کرد که امریکا هیچ گونه دلیلی برای منع صادرات خود به عراق ندارد. وی مدعی شد: عراق دیگر از اعمال تروریسم بین المللی حمایت نمی کند. به گزارش خبرگزاری فرانسه، ناظران پس از اعلام این تصمیم امریکا پیش بینی کردند که ارسال تجهیزات نظامی امریکایی به بغداد از جمله ۶۰ فروند بالگرد جنگی به زودی آغاز شود.

یک مقام آگاه در تهران در این زمینه به خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «ملاقات های برنامه ریزی شده و مکرر طارق عزیز معاون نخست وزیر و وزیر خارجه عراق با جرج شولتز وزیر امور خارجه امریکا، در سال گذشته و امسال و بازدیدهای پیاپی مقامات امریکایی از عراق و سفر مقامات بعث به واشنگتن دلیل روشن و آشکار روابط دو کشور در گذشته است، ولی به این روابط جنبه دیپلماتیک و رسمی داده نشده است.» این مقام در ادامه با برشمردن کمک های امریکا به عراق، خاطر نشان ساخت: «بیانیه وزارت امور خارجه امریکا تحقیقاً با نظر نمایندگان طرف دار بغداد در کنگره امریکا تهیه شده است.»^(۲)

۲

به منظور هماهنگی در اجرای بهتر طرح "لیک یا خمینی" و تحقق ارتش بیست میلیونی، امروز جلسه مشترکی با حضور مسئولان دفاتر پشتیبانی جبهه های جنگ نهادهای انقلاب اسلامی و نمایندگان ارگان های دولتی در محل قرارگاه مرکزی قدس تشکیل شد.

ص: ۹۳۹

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۲، ۱۶/۷/۱۳۶۲، صص ۳۱ - ۳۰، بخش عربی رادیو لندن، ۱۵/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

در این جلسه که با حضور سیداسماعیل داوودی شمسعی معاون نخست وزیر در امور نهادهای انقلاب اسلامی، افشار رئیس ستاد مرکزی و علایی جانشین فرمانده کل سپاه در قرارگاه مرکزی قدس برگزار شد، نحوه همکاری ارگان‌های دولتی و نهادهای انقلابی در جبهه‌ها و اجرای گسترده طرح لیبیک یا خمینی مورد بررسی قرار گرفت. در این دیدار افشار با تأکید بر ضرورت همکاری متشکل مردم، نهادها و ارگان‌ها افزود: «نهادهای انقلاب اسلامی و ارگان‌های دولتی می‌توانند نیروهای مردمی همراه با تجاربی که دارند را در خدمت جنگ قرار دهند و ضمن اجرای تکلیف شرعی خود که توجه به اصل قرارداد مسئله جنگ است، بهره‌برداری معنوی لازم را از جبهه‌های نبرد برای نهاد و ارگان خود بنمایند. ... نهادهای انقلابی و ارگان‌های دولتی باید دست در دست هم و با همکاری یکدیگر به حل مشکلات بپردازند و تنها از این طریق می‌توان هر مشکلی را در مملکت ریشه کن ساخت.» وی در ادامه با اشاره به کمک‌های بی‌دریغ مردمی، لزوم ارتقای کیفیت نهادهای انقلابی را یادآور شد.

در بخش دیگر جلسه، علایی جانشین فرمانده سپاه در قرارگاه مرکزی قدس، در مورد طرح لیبیک یا خمینی و مانورهای قدس مطالبی را بیان کرد. وی ضمن تشریح تهدیدهای ابرقدرت‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران بر ضرورت آگاهی و آمادگی مردم در برابر این توطئه‌ها تأکید کرد و گفت: «برای آمادگی هرچه بیشتر اجرای طرح لیبیک یا خمینی و ایجاد پادگان‌های قدس در هریک از شهرهای کشور و مانور آزادی قدس باید دنبال شود.»

در پایان این جلسه نیز داوودی معاون نخست وزیر در امور نهادهای انقلابی، با اشاره به لزوم همکاری نهادهای انقلاب اسلامی و ارگان‌های دولتی گفت: «تشکیل دفاتر پشتیبانی جبهه‌های جنگ تحمیلی باعث خواهد شد که کمک‌ها و پشتیبانی از جبهه‌ها نظم و استمرار بیشتری پیدا کند. ... این دفاتر در اکثر نهادهای انقلاب اسلامی تشکیل شده و برای تشکیل آن در ارگان‌های دولتی نیز آئین‌نامه‌ای به هیئت دولت پیشنهاد شده است.» (۱)

ص: ۹۴۰

انجمن اسلامی پزشکان عراق به دنبال برگزاری سومین گردهمایی سالیانه خود با انتشار بیانیه ای ضمن محکوم کردن جنایات حزب بعث عراق، به فشارهای فزاینده رژیم صدام بر قشر تحصیلکرده و متعهد عراق اشاره و در مورد سرنوشت تعداد زیادی از پزشکان و دیگر متخصصان مؤمن که در زندان های بغداد به سر می برند ابراز نگرانی کرد. انجمن مذکور در بیانیه خود کلیه سازمان ها و مجامع بین المللی و محافل پزشکی جهان را برای نجات جان پزشکان و متوقف ساختن فعالیت های ضدانسانی در زندان های حزب بعث فراخواند. این انجمن در پایان ضمن تجدید عهد با امام خمینی، بر پیروی از راه شهید صدر و پشتیبانی از مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق تأکید و آمادگی خود را برای در اختیار گذاشتن تمام امکانات و به کارگیری همه توان خویش برای رهایی سرزمین های تحت ستم عراق و برپایی حکومت اسلامی به رهبری امام خمینی اعلام کرد.

گفتنی است که انجمن اسلامی پزشکان عراق در تلگرامی به امام خمینی، پیمان وفاداری خود را با ایشان تجدید و بر پیروی از خط امام تأکید کرد. (۱)

ص: ۹۴۱

در پی جلسات روز گذشته فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه برای رفع موانع همکاری یگان های ارتش و سپاه در آماده سازی نهایی قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه در عملیات والفجر ۴ (منطقه دهانه شیلر)، امروز با حضور فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان و فرمانده لشکر ۸ نجف در جلسات مشترک قرارگاه مقدم حمزه در پادگان بانه (۱) آخرین وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ (جبهه بانه) بررسی شد.

با اینکه در نشست مشترک روز گذشته، هماهنگی های نهایی بین یگان های ارتش و سپاه مستقر در قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ برای اجرای محور شمالی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر حاصل شد، هنوز فرماندهان دو یگان مزبور در برخی جزئیات طرح مانور، تأمین جاده ها و توپخانه این محور به توافق قطعی دست نیافته اند. براین اساس امروز احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، ضمن اعلام آمادگی کامل برای اجرای عملیات در این

ص: ۹۴۳

۱- در جلسه اول غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف حضور داشتند. جلسه دوم با حضور سرهنگ جمالی جانشین نزاچا، سرهنگ موسوی قویدل رکن ۲ نزاچا، سرهنگ غلامحسین امیربیگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، سرهنگ ابراهیمی طرح و عملیات قرارگاه، سرگرد شقاقی اطلاعات - عملیات قرارگاه، سرهنگ کرونندی فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، غلامعلی رشید، بشردوست، علی رضائیان، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی طرح و عملیات این قرارگاه و احمد کاظمی تشکیل شد.

منطقه، در نامه ای به علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، با ذکر دلایلی در مورد موفقیت عملیات ابراز تردید کرد. وی در این نامه مسائلی همچون ازین رفتن جناح دهی دشمن پس از تخلیه ارتفاعات شمالی شیلر در شهریورماه، سرمای هوا، ناهماهنگی در طرح ها، کم تجربگی نیروهای ارتش در عملیات برون مرزی، بی اهمیت بودن عملیات در نظر فرماندهان رده بالا، کمبود نیرو و ضعف عملکرد توپخانه را از عوامل بروز تردید در موفقیت عملیات برشمرد.

در بخشی از جلسات امروز قرارگاه مقدم حمزه که به منظور بررسی میزان پیشرفت کار و رفع موانع پیش روی قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ در یادگان بانه برگزار شد، فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان و فرمانده لشکر ۸ نجف از آخرین اقدامات آماده سازی محور بانه گزارش دادند. در این نشست احمد کاظمی ضمن اعلام آمادگی مجدد خود برای اجرای عملیات، (۱) در مورد طرح مانور عملیات قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ پیشنهاد کرد که یک گردان از جلو به ارتفاع لری حمله کرده و یک گردان از چپ ارتفاع لری (از آخرین نقطه یال لری که به پایگاه دشمن منتهی می شود) وارد عمل شود و سپس یک گردان نیز از سمت راست ارتفاع لاله حمزین و یک گردان از چپ کنگرک و از پشت به گردان دوم در محور کنگرک دست داده و در نهایت یک گردان مستقل روی گرمک عمل کند. در این طرح دو گردان ادغامی به همراه دو گردان مستقل سپاه روی ارتفاعات کنگرک و لری؛ یک گردان مستقل ارتش برای جاده و دو گردان ادغامی برای احتیاط در نظر گرفته شده است. (۲)

پس از پایان جلسات امروز در یادگان بانه، برخی از فرماندهان ارشد با بالگرد اقدام به شناسایی هوایی مشترک بر روی محور شمالی دهانه شیلر کردند. امروز جلسه ای نیز در سنندج (۳) برگزار و پیشنهاد عملیات هم زمان در محور سورن و پنجوین بار دیگر مطرح شد. در این جلسه سرهنگ قویدل رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، ضمن اذعان به اهمیت محور سورن، در موقعیت فعلی کمبود نیرو را علت اصلی حذف این محور اعلام کرد.

در مجموع در پایان جلسات امروز، مقرر شد عملیات مطابق همان طرح اولیه ای که چندی پیش به صورت کتبی ابلاغ شده بود اجرا شود. بدین ترتیب لشکر ۲۵ کربلا روی مارو، تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) روی هرگنه، لشکر ۱۴ امام حسین (ع) روی پنجوین، لشکر ۳۱ عاشورا به عنوان احتیاط جبهه بانه و لشکر ۴۱ ثارالله (ع) در قالب احتیاط جبهه میروان همگی به طور هم زمان وارد عمل خواهند شد. (۴)

ص: ۹۴۴

۱- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۲۹/۷/۱۳۶۲، صص ۳۴ - ۲۸.

۲- سند شماره ۱۳۰۴۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۵/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۴۴)، صص ۲۹ و ۴۰.

۳- سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش، سرهنگ موسوی قویدل رکن ۲ نزا، سرهنگ غلامحسین امیربیگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه و علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه در این جلسه شرکت داشتند.

۴- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۵ - ۳۸.

فرماندهان ارتش و سپاه در ادامه بررسی دستور جزء به جزء طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، امروز نیز در جلسه ای مشترک با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه و علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش (۱) در این باره به بحث و تبادل نظر پرداختند.

در این جلسه فرماندهان ارتش معتقد بودند با ورود گسترده هوانیروز بر روی شاخ بمو می توان عملیات قرارگاه نجف را اجرا کرد، در حالی که مسئولان سپاه امکان اجرای عملیات در منطقه دربندیخان را منوط به اقدام هم زمان بر روی ارتفاعات شاخ بمو و شاخ خشیک می دانستند.

در ابتدای جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی در تبیین طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، تأمین و تصرف خطوط نصر و فتح (۲)* را از اهداف اصلی این عملیات برشمرد و در مورد وابستگی خطوط مذکور افزود: «اگر این دو تا [خطوط نصر و فتح] هر کدامشان به اشکال برخورد کند و انجام نشود مانور نصرت (۳)* هم انجام شدنی نیست.»

در ادامه، فرمانده نیروی زمینی ارتش مانور زمینی و مانور هوایی عملیات را این طور تشریح کرد: «مسیر حرکت هلیکوپترها از مله کبود به سمت باغ کوه از کنار سلمانه که از سمت چپ بمو زیر ارتفاعات می رود به سوی تنگه سرتک [می باشد] که نرسیده به محل فرود در مسیر دو شاخه می شود.» پس از آن یک گروهان نیروی پیاده با حرکت به سمت یال جلوی شاخ بمو، برای تثبیت منطقه اقدام می کند و یک گروهان نیز با حرکت به سمت بالای بمو با سایر نیروها الحاق برقرار خواهد کرد و در همین هنگام یک دسته پیاده نیز به طرف پایگاه مشرف به تنگه می روند. سرهنگ صیاد شیرازی با اشاره به کمبود نیرو و امکانات قوای خودی و دشمن در روی ارتفاع بمو تأکید کرد که برتری در این منطقه با کسی است که بهتر بجنگد و تدارک طرف مقابل را از بین ببرد. وی در ادامه خطاب به فرماندهان حاضر در جلسه گفت:

ص: ۹۴۵

۱- این جلسه در اردوگاه لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (فلاجه) و با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نزاچا، سرهنگ سروری، سرهنگ مفید، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، علی شمخانی قائم مقام کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، محمد باقری اطلاعات - عملیات خاتم، کیانی مسئول ستاد خاتم، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، جاودانی فرمانده ارتش در قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین فرمانده قرارگاه نجف، حسن پور اطلاعات - عملیات این قرارگاه و سرهنگ هاشم نظری معاون هوانیروز برگزار گردید.

۲- * سرهنگ جاودانی در جلسه روز ۱۳۷/۱۳۶۲ در قرارگاه نجف در مورد طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان گفت: «در مرحله اول خط نصر که شاخ شمیران و بردکان و شاخ سورمر و بمو تصرف می شود و [در مرحله دوم در صورت مساعد بودن وضعیت خط نصر] بنا به دستور خط فتح که زیمناکوه، شاخ خشیک و تنگه سرتک را در برمی گرفت تصرف خواهد شد.» (سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۷۳ - ۷۲).

۳- * فرمانده نیروی زمینی ارتش گفت: «نام خطی که باید به دست آید را نصرت گذاشتیم.» (همان، ص ۱۰۰).

در صورتی که مانور مزبور تا این مرحله با موفقیت انجام شود، با استفاده از شنوک ها و با اجرای سریع طرح هلی برن نیروها، می توان در منطقه دشمن پیشروی و حتی پاک سازی کرد.

فرمانده نیروی زمینی ارتش در طرح هلی برن پیشنهادی خود احتمال تهدید ستون ممتد و پرواز ردیفی و پشت سرهم بالگردهای خودی از سوی دشمن را زیاد دانست و با اشاره به پیش بینی بالگردهای شنوک و ۲۱۴، سه راه برای کاهش تلفات بالگردها پیشنهاد کرد:

۱. تصرف شاخ کیله هم زمان با اجرای عملیات روی ارتفاع بمو که این امر موجب تضمین تلاش اصلی خواهد شد و بر اثر تقویت مداوم و تدارک پی در پی نیروها، کیفیت رزم افزایش خواهد یافت.

۲. درگیر نگه داشتن شاخ کیله با به کارگیری تعداد اندکی از نیروها؛ بدین ترتیب فرصت بیشتری از دشمن گرفته و به جای حرکت از پایین به بالا، «از کمر ارتفاعات بتوانیم هلیکوپترها را ببریم».

۳. هدایت آتش سنگین روی شاخ کیله؛ یعنی «آتش طرح ریزی بکنیم که دشمن را پشت سرهم زیر آتش بگذاریم تا هلیکوپترها بتوانند بروند».

در ادامه جلسه، فرماندهان سپاه به ارزیابی طرح ارائه شده پرداختند. محمدعلی جعفری فرمانده قرارگاه نجف، در این باره گفت: با توجه به بررسی ها و شناسایی های انجام شده، در وهله اول به علت پیوستگی خط دشمن روی شاخ کیله، امکان اجرای عملیات وجود ندارد، با وجود این چنانچه بخواهیم عملیات کنیم باید پس از اقدام بر روی ارتفاع بمو و به صورت مرحله ای وارد عمل شویم. در وهله دوم در صورتی که بخواهیم طرح پیشنهادی شما را اجرا کنیم باید فرمانده لشکر ۲۷ را قانع کرد؛ (۱) به عقیده فرمانده این لشکر اگر یکی از این هلیکوپترها که حامل ۶۰ نیرو است، هدف قرار گیرد تضمینی وجود ندارد که بقیه خلبان ها از ادامه عملیات منصرف نشوند. جعفری در ادامه ضمن تبیین مشکلات هلی برن نیروها روی ارتفاعات بمو، در مورد عملیات پیشنهادی فرمانده نیروی زمینی ارتش گفت: عملیات را در سه مرحله می توان اجرا کرد بدین نحو که در مرحله اول جابه جایی نیروها با هلیکوپترها، در مرحله دوم اشغال یال جلوی بمو و در مرحله سوم الحاق روی ارتفاع بمو انجام شود. وی با استناد به این گفته صیاد شیرازی که "بمو کلید کل این منطقه هست"، این منطقه را فاقد جناح خواند و مشکل اصلی عملیات را مقاومت در مقابل فشارهای دشمن به خصوص توپ های هلیکوپتر دانست. فرمانده قرارگاه نجف تأکید داشت تا بمو تصرف نشود موفقیت در محورهای دیگر منتفی است.

در پاسخ به اشکالات فوق، صیاد شیرازی ضمن گلایه از بی اعتمادی درباره استفاده گسترده از ظرفیت هوانیروز در طرح عملیات هلی برن، به سابقه هلی برن نیروها در عملیات والفجر ۲ اشاره کرد و گفت: ما در این عملیات از نیروهای کیفی و کماندو استفاده خواهیم کرد که با فاصله حرکت می کنند. وی افزود: می توان با برگزاری تمرین های مشابه نیروهای کیفی و کماندو ضریب اعتماد به آنها را افزایش داد تا پس از حمله به یال بمو و اجرای هلی برن، خود

ص: ۹۴۶

۱- سند شماره ۱۲۸۰۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی عملیات بمو، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۵/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۰۳)، صص ۷ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۰۳ - ۱۰۰.

را به سمت بالای ارتفاع بمو بکشند.^(۱) بر مبنای این پیشنهاد فرمانده نیروی زمینی ارتش قرار شد پس از انجام مانور تمرینی در منطقه ای مشابه ارتفاعات بمو، درمورد اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان تصمیم قطعی گرفته شود.

با این حال، فرمانده قرارگاه نجف و فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) همچنان تأکید دارند که اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان در صورتی امکان پذیر است که عملیات به صورت هم زمان در ارتفاعات بمو و شاخ خشیک اجرا شود، زیرا در صورت اقدام هم زمان، به علت تقسیم آتش دشمن، تلفات کمتری به نیروهای خودی وارد شده و راه های پاتک زمینی عراق نیز بسته خواهد شد. علاوه بر این ضمن افزایش ضریب غافلگیری، احتمال بسته شدن شیار قلب نیز کاهش می یابد. از سوی دیگر، سقوط ارتفاعات بمو از راه شاخ خشیک موجب دستیابی به دید و تیر بر روی عقبه دشمن می شود و در نتیجه قدرت حفظ مواضع و میزان تضمین عملیات نیز افزایش می یابد.^(۲)

۱

پس از قریب به دو ماه کشمکش رسانه ای و تبلیغات گسترده در خصوص اعطای هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و درحالی که در این مدت اخبار متعدد و گاه ضد و نقیضی درباره زمان و چگونگی تحویل این جنگنده ها انتشار یافته است، امروز مطبوعات داخلی ایران از تحویل قطعی هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خبر دادند.

مطبوعات ایران گزارش دادند: درحالی که براساس گزارش های قبلی می بایست تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق به صورت قطعات جدا از هم و از طریق دریا انجام می گرفت، امروز خلبانان فرانسوی این جنگنده ها را از پایگاهی در غرب فرانسه به سوی عراق به پرواز درآورده اند.^(۳) روزنامه صبح آزادگان به نقل از خبرگزاری فرانسه، ضمن تأیید خبر خروج پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد

ص: ۹۴۷

۱- سند شماره ۱۲۸۰۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶ - ۱۳.

۲- سند شماره ۱۲۸۰۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی عملیات بمو، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۵/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۰۴)، صص ۳ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰۸ - ۱۰۷.

۳- روزنامه کیهان، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۴؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

از محل استقرار خود در فرانسه، تأکید کرد: «خلبانان هواپیماها فرانسوی بوده اند.»^(۱)

روزنامه اطلاعات نیز به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس نوشت: «هواپیماهای مزبور در جریان یک توقف برای سوخت گیری که احتمالاً در محلی در حوزه مدیترانه خواهد بود، تحویل خلبانان عراقی خواهند شد.»^(۲)

۱

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، به عنوان خطیب نماز جمعه این هفته تهران، ضمن پرداختن به واقعه حمله موشکی اخیر عراق به دزفول، مسائلی نظیر وحدت و یکپارچگی مسئولان و بازگشایی و نوگشایی دانشگاه ها را تشریح کرد.

رئیس جمهور ابتدا با اشاره به سخنان اخیر امام خمینی در خصوص تلاش برای پرهیز از اختلافات گفت: «آنچه در این سخن حکیمانه مصلحت بین، نقطه اصلی محسوب می شود این است که ما توجه کنیم که دشمن مایل است اختلاف بیندازد. اگر نتوانست اختلاف بیندازد وانمود می کند که اختلاف هست. ما در مقابل هر دو تلاش خبثت آمیز دشمن باید مقاومت کنیم. اولاً نگذاریم اختلاف بیندازد، ثانیاً نگذاریم به دروغ با تبلیغ، با استفاده از بعضی نمودارهای طبیعی یک جامعه این جور وانمود کند که گویا میان مردم، میان مسئولان، میان این یا آن شخص اختلافی هست.» وی سپس از رسانه ها و محافل سیاسی مذهبی خواست: «آن چیزی که به عنوان اختلاف سلیقه یا حتی اختلاف نظر سیاسی بین دو نفر، دو جریان، دو جمع وجود دارد مایه اختلاف بزرگ نسازند.»

امام جمعه تهران افزود: «اختلاف سیاسی عیب نیست، اختلاف نظر فقهی عیب نیست، اختلاف نظر مذهبی عیب نیست، وجود دارد باید هم وجود داشته باشد، اشکال هم ندارد، اما این اختلاف نظرها به معنای دو شقه شدن نیست، به معنای در مقابل هم قرار گرفتن نیست. مثل اختلاف فقها در فتواست و کمتر از آن، [که] هیچ اشکالی ندارد. ... امروز در میان مسئولان هیچ چیزی که آنها را به دو جناحی که باید باهم مبارزه کنند [تقسیم کند] وجود ندارد ما این را بارها در گفتارهای عمومی، در خطبه و در سخنرانی ها و جاهای دیگر گفتیم. بعضی ها نتوانستند این را درست هضم کنند، فکر کردند ما می گوئیم اصلاً هیچ اختلاف نظر بین زید و عمرو، عمرو و بکر، بکر و خالد وجود ندارد. مگر می شود اختلاف نظر وجود نداشته باشد. بین دو برادر و دو همکار اختلاف نظر درباره مسائل مختلفی هست، هیچ اشکال هم ندارد. آنچه بد است دشمنی است، علیه هم کار کردن است. آنچه بد است هدف های مشترک را به خاطر اختلافات جزئی فراموش کردن است.»

آیت الله خامنه ای با اشاره به تلاش هایی که برای وحدت شیعه و سنی انجام می گیرد، اظهار کرد: «ما که یک چنین کار مهمی را داریم انجام می دهیم در سطح جهان اسلام، چگونه نتوانیم

ص: ۹۴۸

۱- روزنامه صبح آزادگان، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۲- روزنامه اطلاعات، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

در داخل کشورمان انجام بدهیم.» وی افزود: «یک عده ای از روی بی توجهی - نمی خواهیم به خودم بقبولانم که از روی عناد و غرض می خواهیم بگویم از روی بی توجهی - به خاطر علاقه مندی به این یا آن شخصیت، اختلافاتی را که وجود دارد، کوچک است، عمده می کنند، بزرگ می کنند و جناح بندی می کنند و این کار، کار درستی نیست، امام به ما دستور دادند. خط امام این است آنهایی که دنبال این هستند که خط امام را پیدا کنند، پیدا کنند امام خطشان را معین کردند به ماها امام صریحاً در این سخنرانی سه روز پیششان گفتند (به ما عمامه ای ها) گفتند به مردم بگویند که اختلاف نیست، این خط امام است و من خواهش می کنم همه قلم به دستان و همه گویندگان، چه آنهایی که در زمینه مسائل سیاسی و یا مسائل مذهبی سخن می گویند و می نویسند این خط را دقیقاً دنبال کنند.»

رئیس جمهور در ادامه باتوجه به بازگشایی و نوگشایی دانشگاه ها، «دانش و جهت گیری انقلابی» را دو عنصر لازم و ملزوم یکدیگر در دانشگاه خواند و ضمن تأکید بر فراهم سازی زمینه برای بهره گیری از توان و تخصص دانشمندان و اساتید دانشگاه، تصریح کرد: «ما علم را برای دانشگاه می خواهیم، اما انقلابمان را قربان علم نمی کنیم. باید خط حزب الله، خط انقلاب بر دانشگاه حاکم باشد نه به معنای بی نظمی، نه به معنای دخالت کسانی که حق دخالت ندارند. بلکه به معنای اینکه مسئولان قانونی دانشگاه ها، ستاد انقلاب فرهنگی که امروز بحمدالله به عنایت و اشاره امام تأیید شده و امکان کار زیادی در دانشگاه دارد، اینها دقیقاً برنامه ریزی را آن چنان بکنند که خط علمی بر روی جهت گیری حزب الهی این ملت انجام بگیرد و حرکت کند. دانشگاه جزئی از ملت است و این ملت، ملت حزب الله است، امت حزب قرآن است، امت انقلابی است. دانشگاه باید برکنار نماند. به هر حال، مسئولان دانشگاه ها به قاطعیت در این روزگار از همه چیز بیشتر نیاز دارند. ملاحظه یکی از طرفین را نکنید، برادران مسئول دانشگاه ها ملاحظه حق را بکنند. هم علم را هم تعهد را در دانشگاه ها وارد کنند.»

رئیس شورای عالی دفاع در بخش دیگری از خطبه های نماز جمعه این هفته تهران، به مسئله جنگ به ویژه حمله موشکی اخیر عراق به دزفول پرداخت و گفت: «[این حادثه] بسیار برای ما تأسف انگیز است نه از باب اینکه رژیم نابخردان در عراق، موشک می اندازد، این کاری است که از اول جنگ تا حالا کرده اند، ما عادت کردیم. ... تأسف از آن کسانی است در دنیا است که خودشان را در حد این رژیم سفیه و پست نمی دانند [بلکه] برخوردار از پختگی سیاسی هم می دانند، اما این حرکت ناجوانمردانه را با خونسردی تماشا می کنند و اظهار وجود نمی کنند، محکوم نمی کنند و یا حتی به آن کمک می کنند. امروز برای ما کاملاً روشن است که قدرت های بزرگ و دو قدرت بزرگ برتر به طور مستقیم و غیرمستقیم دارند به عراق کمک

می‌کنند. این موشک‌هایی که بر روی مردم پرتاب می‌شود ساخت عراق که نیست، ساخت کجاست؟ آیا آن کسانی که این موشک‌ها را به عراق می‌دهند آن کشور سازنده‌ای که مرتب وسیله کشتار آدم‌های بی‌دفاع این شهرهای امن و امان را دست این دیوانگان می‌سپرد، آیا می‌داند که برای او چه عواقبی خواهد داشت؟ من به آن کسانی که این موشک‌ها را می‌سازند و می‌دانند که ما آنها را می‌شناسیم که چه کسانی هستند اخطار می‌کنم که این موشک‌ها فقط خانه‌های مردم ما را ویران نمی‌کند، این موشک‌ها پل ارتباط دو ملت، دو کشور را هم ویران می‌کند. این موشک‌ها احساسات ملی مردم ما را هم جریحه‌دار می‌کند. شما دارید با فرستادن این موشک‌ها و رساندن آن به دست این دیوانگان خون‌آشام سد نفوذناپذیر میان دو کشور را لحظه به لحظه بلند می‌کنید. ملت ایران نمی‌تواند این را تحمل کند. همچنین کسانی که وسیله می‌شوند تا این موشک‌ها به دست عراقی‌ها برسند. من تعجب می‌کنم و واقعاً جای تأسف است که چطور قدرت‌های بزرگ اروپایی و همچنین بعضی از دولت‌های منطقه به فکر آینده سیاسی و اقتصادی خودشان نیستند. سرنوشت خودشان را با سرنوشت یک رژیم‌ی که هیچ‌شکی نیست که این رژیم دیری نخواهد پایید و زایل خواهد شد، مرتبط کردند. فکر نمی‌کنند که میلیون‌ها انسان در این کشور و چندبرابر آن، انسان در کشورهای دیگر این حرکت موزیانه را محکوم می‌کنند و این برای آینده سیاسی آنها بسیار زیان‌بخش است.»^(۱)

۱

یوسف العلوی عبدالله وزیر مشاور در امور خارجی عمان، خواستار ورود ایران «به مذاکرات مسالمت‌آمیز جهت تحقق امنیت و صلح در منطقه خلیج [فارس] گردید.» به گزارش رادیو بغداد، العلوی «از رژیم ایران دعوت کرد تا به ابتکارهای مسالمت‌آمیز جنبش غیرمتعهد و کنفرانس اسلامی و سازمان ملل متحد پاسخ مثبت دهد. وی نیز رژیم ایران را از ادامه تهدید علیه کشتیرانی در تنگه هرمز بر حذر ساخته و گفت که این مسئله به دخالت نیروهای بزرگ در منطقه خواهد انجامید.»^(۲)

ص: ۹۵۰

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، صص ۱۰ و ۱۱.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو بی بی سی، ۱۵/۷/۱۳۶۲.

دو هسته مقاومت گردانی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در صومعه سرا کشف و اعضای آن دستگیر شدند.

فرمانده سپاه صومعه سرا امروز در سخنرانی قبل از خطبه های نماز جمعه این شهر ضمن تشریح چگونگی دستگیری این دو هسته گردانی با نام های "گردان غلام نیا" و "گردان مسئله گو" اقدامات خرابکارانه و فعالیت های تروریستی اعضای گروه های مذکور را چنین برشمرد: «حمله به مردم در ۵ مهرماه ۱۳۶۰ با اسلحه یوزی و نارنجک که هنگام شکستن حصر آبادان اتفاق افتاد، پرتاب نارنجک در انجمن اسلامی شهید مطهری، ترور یک جوان حزب اللهی در کسماء توسط کلت، آتش زدن منزل دو حزب اللهی یکی در صومعه سرا و دیگری در روستای نفوت، طرح ترور شهید برزو، تخریب دفتر مخابرات کسماء و فراهم نمودن زمینه درگیری های یک ماه و نیم پیش گوراب زرمیخ.» وی همچنین افزود: «تشکیل هسته های نظامی در سراسر روستاهای منطقه، ترور امام جمعه صومعه سرا و امام جمعه آستانه اشرفیه، ترور چند تن از برادران سپاه، ترور یکی از مسئولین پایگاه های بسیج، ترور یکی از ائمه جماعات فومن و حمله به ستاد جنگ چوکا از برنامه های تروریستی در دست انجام این گروه بوده است.» فرمانده سپاه صومعه سرا سلاح های به دست آمده از اعضای دستگیر شده گردان های مقاومت سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را به این شرح اعلام کرد: «نارنجک، مین ضد نفر، فشنگ، یک قبضه اسلحه یوزی، یک قبضه اسلحه ژ ۳ و چندین قبضه کلت.» (۱)

در حالی که صادرات نفت عراق در پی از کار افتادن بندر ام القصر بر اثر حملات ایران و مسدود شدن خط لوله انتقال نفت این کشور از طریق سوریه، فقط به خط لوله عبوری از خاک ترکیه محدود شده است، عراق می کوشد صادرات نفت خود از خلیج فارس را از سر بگیرد.

در این زمینه امروز نشریه پلاتس اوایل گرام نیوز وایر که به طور اختصاصی اخبار مربوط به نفت را منتشر می کند نوشت: «عراق بی سروصدا سعی می کند اسکله فاو را جهت بارگیری نفت خام در خلیج فارس بازسازی کند تا بتواند صدور نفت خام از خلیج فارس را از سر گیرد.» این نشریه با اشاره به اینکه برخی مسئولان عراق برای راه اندازی مجدد اسکله فاو با تعدادی از شرکت های اروپایی تماس گرفته اند، افزود: «احتمالاً تصمیم عراق با پشت گرمی پوشش هوایی سوپراتانداردها اتخاذ شده است.» (۲)

از سوی دیگر، طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، در مصاحبه ای که امروز از رادیو بی بی سی پخش شد، هشدار داد: «عراق از این پس به ایران اجازه نخواهد داد که به صادرات نفت از طریق خلیج فارس ادامه دهد، مگر آنکه عراق نیز بتواند به طور مشابه نفت خود را از این

ص: ۹۵۱

۱- روزنامه کیهان، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۳، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

طریق صادر کند.» بی بی سی با اشاره به اینکه مصاحبه طارق عزیز قبل از اعلام خبر ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق - که امروز انجام شد - صورت گرفته است، افزود: «طارق عزیز گفته است که وضعیت فعلی که به موجب آن ایران بتواند نفت خود را از خلیج فارس صادر کند ولی عراق نتواند، قابل قبول نیست و وی از امکاناتی برخوردار است که از آنچه که وی موقعیتی غیرعادی توصیف کرده، اجتناب کند.»(۱)

۱

خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد: امروز در مراسمی که از سوی «جمعیت اتحاد عالم اسلام پاکستان»(۲) در راولپندی برگزار شد، سخنرانان - که به اکثر آنها توصیه شده بود بر خاتمه فوری جنگ ایران و عراق تأکید کنند - با مقصر قلمداد کردن ایران در تداوم جنگ درباره پایان دادن به منازعه ایران و عراق مطالبی بیان کردند.

در این مراسم که با حضور وابسته مطبوعاتی و دو تن از اعضای سفارت عراق در اسلام آباد برگزار شد انور جلیس رئیس «جمعیت اتحاد عالم اسلام پاکستان» در سخنانی «جنگ ایران و عراق را ضربه بزرگی به جهان اسلام و به نفع اسرائیل خواند و ایران را به خاطر عدم آمادگی برای صلح مورد انتقاد قرار داد.» وی ضمن ابراز حمایت از تلاش های ضیاء الحق برای اجرای نظام اسلامی در پاکستان و خاتمه دادن به جنگ عراق و ایران، تأکید کرد: «طرفین باید به قرآن عمل کنند و قبل از آغاز ماه محرم جنگ را خاتمه دهند.» براساس گزارش مذکور، در ادامه این مراسم محمد گلزار که یک سرتیپ بازنشسته است، «ضمن اعتراف به اینکه آغاز جنگ یک حرکت احمقانه بود، ... ایران را در ادامه جنگ مقصر خواند» و گفت: «نباید این عمل احمقانه ادامه یابد.»

سفیرالدین جوگازیه وزیر بهداری پاکستان که به عنوان میهمان ویژه در این مراسم حضور داشت، «برخلاف انتظار برگزارکنندگان جلسه پیرامون اوضاع کشور [پاکستان] و کوشش های اسلامی دولت و لزوم وحدت و یکپارچگی مردم پاکستان سخن گفت و فقط برای خاتمه جنگ ایران و عراق در پایان التماس دعا کرد.»

علاوه براین، سرتیپ حیات خان رئیس سابق حکومت کشمیر و ممتاز علوی وزیر اسبق امور خارجه پاکستان که ریاست جلسه را به عهده داشت، در سخنانی های خود خواستار خاتمه سریع جنگ ایران و عراق شدند.(۳)

ص: ۹۵۲

- ۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو بی بی سی، ۱۵/۷/۱۳۶۲.
- ۲- به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی این جمعیت به تازگی توسط افرادی غیرمشهور تشکیل شده و نحوه برخورد اعضای این جمعیت با دیپلمات های عراقی نشان می داد که این مراسم به تحریک و با کمک مالی سفارت عراق برگزار گردیده است.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۴، ۱۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۷ - ۱۶، اسلام آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

طرح آتش بس لبنان در حالی وارد دوازدهمین روز خود می شود که گروه های مسلمان حمایت خود را از دولت و طرح مذکور ابراز کرده و بر خروج نیروهای بیگانه تأکید می کنند. در سوی دیگر اختلافاتی جدی میان سازمان آزادی بخش فلسطین و نیروهای سوری مستقر در خاک لبنان در جریان است.

شیعیان لبنان پس از برگزاری دو نشست مهم که به ترتیب با حضور اعضای مجلس اعلای شیعیان لبنان به ریاست شیخ محمد مهدی شمس الدین و برخی از نمایندگان شیعه مجلس این کشور با عده ای از وزرای سابق شیعه به ریاست کامل اسعد رئیس پارلمان لبنان، برگزار شد، ضمن اتخاذ تصمیماتی تأکید کردند که «با هیچ شکل از اشکال جنگ و درگیری با ارتش لبنان موافق نیستند و کلیه نیروها و احزاب لبنان موظف هستند که در این مرحله و شرایط حساس کلیه امکانات خود را در جهت پشتیبانی و حمایت از حکومت قانونی و به ویژه ارتش لبنان به منظور پایان دادن به مسئله اشغال لبنان بسیج نمایند.» (۱)

همچنین خبرگزاری آسوشیتدپرس به نقل از روزنامه السفیر (چاپ بیروت) گزارش داد: «در روزی ها و مسلمانان شیعه عضو جنبش امل به ارتش لبنان اطلاع داده اند که با حضور ناظران غربی برای حفظ آتش بس در لبنان مخالفتی نخواهند کرد.» (۲)

این در حالی است که عبدالحلیم خدام معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه سوریه، دیروز اعلام کرد کمیته نظامی لبنان که از فالانژیست ها، ارتش لبنان، جنبش ملی و شیعیان عضو جنبش امل تشکیل شده است و در حال حاضر بر حفظ آتش بس در این کشور نظارت دارد، تنها مرجعی است که می تواند در مورد ادامه آتش بس و حضور ناظران غربی تصمیم بگیرد. خبرگزاری کویت با اعلام این خبر افزود: مقامات سوری تأکید کرده اند ناظران نباید از طرف سازمان ملل باشند؛ زیرا درگیری لبنان یک درگیری داخلی است. این خبرگزاری به نقل از خدام اضافه کرد: «پیشنهاد مربوط به استقرار ناظران سازمان ملل در لبنان از سوی دولت جمیل و امریکا در حقیقت نقض موافقت نامه لبنان می باشد.» (۳)

در این زمینه گزارش روزنامه کیهان نیز حاکی است: «عوامل طرف دار سوریه از امین جمیل خواسته اند قبل از تشکیل کنفرانس آشتی ملی از موافقت نامه منعقد با اسرائیل چشم پوشی کند، اما امریکا جمیل را تشویق نموده است که موافقت نامه با دروزی ها را امضا نکند، زیرا اسرائیل موافقت کرده است تحت شرایط جمیل از لبنان خارج شود.»

به نوشته این روزنامه، «در همین حال، خبرنگار اعزامی رادیو صدای امریکا از بیروت گزارش داد شفیق وزان نخست وزیر لبنان، طی بیانیه ای که در رادیو بیروت منتشر شد گفت لبنان می تواند موافقت نامه اش را مورد بررسی مجدد قرار دهد به دلیل اینکه اسرائیل با استقرار مجدد در منطقه شوف پیمان لبنان - اسرائیل را نقض کرده است و در نتیجه نقض این پیمان سه

ص: ۹۵۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۲، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۱۵، بیروت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۵/۷/۱۳۶۲.

۳- همان.

هفته جنگ را در منطقه مذکور بین شبه نظامیان مسیحی، شبه نظامیان دروز، ارتش لبنان و سایر نیرو [ها] به وجود آورده است.»^(۱)

از سوی دیگر، یاسر عرفات رهبر سازمان آزادی بخش فلسطین در مصاحبه ای با روزنامه لوموند تصریح کرد: «هیچ قصدی برای ترک کردن منطقه شمال لبنان نداشته و به همراه جنگجویان و چهل هزار آواره فلسطینی در منطقه مزبور خواهد ماند.» وی با اشاره به حضور ۱۲ هزار نیروی سوری در لبنان، در پاسخ به سؤالی راجع به درگیری با نیروهای سوری گفت: «شکی نیست که آنها برای انجام چنین امری آماده می شوند و این درگیری می تواند در دو یا سه روز آینده اتفاق افتد.» عرفات درباره تلاش های سوریه در خصوص تعویض وی به عنوان رهبر سازمان آزادی بخش فلسطین و فتح گفت: «من از طریق کودتا به این عنوان دست نیافته ام، بلکه با تصمیم دمکراتیک فلسطینیان به این مقام رسیدم.»^(۲)

ص: ۹۵۴

۱- روزنامه کیهان، ۱۶/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۲- همان.

با وجود مباحث گسترده روز گذشته فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه با مسئولان ارشد قرارگاه نجف برای حصول هماهنگی های نهایی در اجرای طرح فعلی عملیات والفجر ۵ (منطقه دربندیخان)، همچنان در میان فرماندهان قرارگاهی و لشکری تردیدهایی وجود دارد. از یک سو فرمانده نیروی زمینی ارتش برای اجرای موفق عملیات روی شاخ بمو بر ورود گسترده هوانیروز تأکید دارد و از سوی دیگر، فرمانده قرارگاه نجف و فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) از سپاه، تضمین موفقیت عملیات را منوط به اقدام هم زمان بر روی ارتفاعات شاخ بمو با سایر ارتفاعات از جمله شاخ خشیک می دانند. بر این اساس و برای دستیابی به توافق نهایی امروز فرمانده کل سپاه به همراه معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه جلسه ای را با محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ و اکبر زجاجی معاون وی در قرارگاه خاتم الانبیای باختران برگزار کرد.

در این جلسه محسن رضایی فرمانده کل سپاه، ضمن بررسی موانع اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، به مانور مشترک یگان های ارتش و سپاه در عملیات قرارگاه نجف در این منطقه اشاره کرد و افزود: «اختلاف شما فقط روی هلی برن در عمق است [یعنی] بحث یکی روی بمو و یکی روی شاخ خشیک است.»

پس از آن، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) با بیان اینکه «ما معتقد به هلی برن نیستیم»، اقدام هم زمان بر روی ارتفاعات شاخ بمو با ارتفاعات دیگر از جمله شاخ خشیک را تنها راه تضمین موفقیت عملیات قرارگاه نجف ذکر کرد.

وی در تبیین این موضوع استدلال های نه گانه ای را بدین شرح مطرح کرد: (۱)

ص: ۹۵۵

۱- سند شماره ۱۲۹۳۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیاء، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیاء، ۱۶/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۳۵)، صص ۴ - ۱.

۱. عمل هم زمان بر روی شاخ بمو و شاخ خشیک موجب تضمین دو ارتفاع شده و به غافلگیری دشمن می انجامد.

۲. اجرای عملیات در دو شاخ بمو و خشیک امکان برتری دید و تیر نیروهای خودی بر عقبه دشمن را فراهم می کند. از آنجا که دشمن روی بمو حساس است، به دلیل جنس صخره ای ارتفاع بمو، در این منطقه جاده تدارکاتی دارد، «لذا با اتکای به جاده زرهی خود را راه می اندازد و می آید اینجا که این تنگه را بگیرد و به خاطر همین است که دشمن یک تیپ زرهی جلوی تنگه (۱) سرمایه گذاشته است.» (۲) اگر ما در شاخ بمو و شاخ خشیک به طور مرحله ای و جداگانه عمل کنیم «پس از دشمن چه به دست می آوریم؟ خط را از دشمن بگیریم یک خط صخره ای است که تا به ما فشار بیاورد ما را از روی صخره ها می ریزد! ما چه از اقدام دشمن می گیریم، عقبه اش را می گیریم؟ در عمقش می رویم؟»

۳. در صورت اقدام صرف روی شاخ بمو تمرکز آتش دشمن از آتش تانک، کاتیوشا، خمپاره و توپخانه گرفته تا هلی برن همگی متوجه بمو می شود و به علت منحصردن تمرکز نیروهای خودی بر این ارتفاع، خطری متوجه عمق و عقبه دشمن نخواهد شد و برای دشمن «همه اینها این قدر می توانند کارایی داشته باشند که حد ندارد و... حتی می توانند از این بالای شاخ خشیک بایستند و این جناح بمو را ببندند و بزنند چون عقبه دشمن دست خود است.»

۴. عقبه ای که در طرح هلی برن برای تدارک نیرو، تخلیه مجروح و شهدا در نظر گرفته شده تصرف نخواهد شد و مسئله تدارکات و پشتیبانی تنها با هلیکوپتر امکان پذیر نیست. علاوه بر این نیروها «به جای اینکه بروند پشت دشمن پیاده کنند می روند جلوی دشمن پیاده می کنند»، تجربه قبلی ما این را ثابت کرده است (۳)

۵. «ما به اتکای هلیکوپتر نمی توانیم وارد عمل شویم و روی بمو به تنهایی هم عملی نیست؛ زیرا دشمن با هلیکوپتر از روی شاخ خشیک و سمت چپ شاخ بمو فشار خواهد آورد.» (۴) محمدابراهیم همت که در وضعیت کنونی با طرح هلی برن نیرو در عمق مخالف است، در این باره افزود: «اصلاً آرایش دشمن روی بمو نیرو نیست، آرایش ضد هلی برن است» (۵) و «اینجا آرایش ضد هلی برن پیاده است و تمام پایگاه را ضد هوایی داده است.» در چنین شرایطی که «دشمن

ص: ۹۵۶

۱- به احتمال بسیار منظور از تنگه، تنگه سرتک در شمال بمو می باشد.

۲- همان، صص ۷ - ۵؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱۲.

۳- سند شماره ۱۲۹۳۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸ - ۲.

۴- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱۱.

۵- در این جلسه محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله در مخالفت با طرح هلی برن سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «ما هرچه به برادر شیرازی می گوئیم اینجا تضمین ندارد و ما با پیاده پاک سازی نکنیم، من نمی گذارم گردان سوار هلیکوپتر شود یا مانور مال لشکر است که کسی نمی تواند در مانور لشکر دخالت کند چون به هر حال یک اختیاراتی هست، لذا من نمی گذارم این گردان سوار هلیکوپتر شود که این طرفش دشمن باشد و بر فرض پاک سازی نشود و این طرفش هم دشمن باشد و پاک سازی نشود و بعد صبح وسط دشمن بیایم چه موقع جرئت این کار را داریم؟» (سند شماره ۱۲۹۳۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۱۶/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۳۵)، ص ۸.

آرایش ضد هلی برن چیدنند! ما چطوری می توانیم بگوییم شنوک بیاید؟» بنابراین ما نه تنها نمی توانیم بر اجرای عملیات صرف روی شاخ بمو حساب باز کنیم، به هیچ وجه نمی توانیم به هلیکوپتر متکی باشیم چون «اگر دو نفر از خلبان های ما را بزنند بقیه اعتصاب می کنند و می گویند ما بر طبق قوانین خودمان اگر هوا آن طوری نباشد نمی توانیم بلند شویم، خودشان دارند می گویند.» و «۳۰ تا ۵۰ نفر کشته می شوند و تمام روحیه ها داغون می شود.» (۱)

۶. «شاخ بمو هیچ تضمینی ندارد.» یعنی «جاده دست دشمن است و قشنگ با ماشین اینجا پیاده می کند یعنی هیچ تضمینی نیست که شب اول شاخ سقوط کند.»

۷. «بدون عمل روی شاخ خشیک ما به عقبه دشمن دسترسی پیدا نخواهیم کرد.» به عبارت دیگر، عمل هم زمان بر روی شاخ بمو و شاخ خشیک برتری دید و تیر را به نفع ما تغییر خواهد داد. در غیر این صورت «هر نقطه از شاخ [بمو] که دست دشمن بماند تمام عقبه های ما را می بیند و روی آنها دید و تیر دارد.»

۸. در صورت نامساعد بودن وضعیت عملیات روی ارتفاعات بمو «عقب نشینی غیرممکن می شود»، چون دشمن بر عقبه خودش مسلط است و جاده نیروهای خودی نیز در دید و تیر دشمن قرار دارد.

۹. دشمن با توجه به جنس زمین و عقبه مناسب خود، به راحتی روی ارتفاع بمو «پشت ما را تهدید می کند» و فعالیت ما در عقبه محدود خواهد شد. به عبارت دیگر، اگر نیروهای خودی تا بالای سر دشمن نرسند ما «سه جناح به دشمن می دهیم» و با توجه به سابقه حجم بالای آتش دشمن، تلفات ما زیاد خواهد شد.

پس از پایان گزارش فرمانده لشکر ۲۷، محسن رضایی برای تصمیم گیری نهایی در مورد سرنوشت عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان نظر رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه را در مورد اظهارات همت جويا باشد. صفوی با بیان اینکه مطالب مطرح شده از نظر نظامی صحیح است، گفت: عملیات روی بمو بدون اقدام روی شاخ خشیک امکان پذیر نیست. ضمن اینکه لشکر ۲۷ حضرت رسول (ص) هم به تنهایی از عهده اجرای این عملیات بر نمی آید و در صورت اجرا، باید لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) را بدان افزود.

در ادامه محسن رضایی در پاسخ به برخی استدلال های فرمانده لشکر ۲۷، روش مرحله بندی محورها و شیوه تقسیم نیروها را نادرست خواند و گفت: «در اینجا با فلش هایی که شما گذارده اید نیرو با این [بعد] مسافت توانش را از دست می دهد.» وی در جمع بندی تصمیمات امروز ضمن تأکید بر اینکه نیروهای لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) باید ابتدا بر روی بمو عمل کرده و در صورت موفقیت روی این محور، عملیات را به سمت سد ادامه دهند، در مورد علت مرحله بندی عملیات افزود: «ما باید یک جا سرمایه گذاری اصلی و پر قدرت را انجام بدهیم. در این رابطه ... بستگی دارد به اینکه ما تمام توانمان را متمرکز بکنیم و ان شاء الله موفقیت به دست آوریم بیاییم و بقیه نیرو را خرج کنیم.» بر این اساس قرار است عملیات والفجر ۵ بر مبنای ابلاغیه روز ۱۳ مهر ماه انجام شود.

فرمانده کل سپاه در پایان برای حل این مشکل پیشنهاد کرد ضمن انجام شناسایی مجدد و

ص: ۹۵۷

بررسی راهکارهای قدیمی، یگان‌ها راهکارهای جدیدی برای اجرای عملیات پیدا کنند، اما فرمانده لشکر ۲۷ در موقعیت کنونی اجرای پیشنهاد فوق را به علت تردید نیروهای شناسایی غیرممکن دانست و افزود: برخی نیروهای شناسایی و اطلاعات - عملیات لشکر ۲۷ با توجه به تیغه ای بودن ارتفاعات، بعد مسافت و جنس نامناسب زمین اعتقادی به تداوم کار ندارند. (۱)

۱

مستولان قرارگاه مقدم حمزه در ادامه جلسات روز گذشته خود برای هماهنگی یگان‌های ارتش و سپاه و آماده سازی نهایی قرارگاه‌های پنج گانه تاکتیکی حمزه در عملیات والفجر ۴ (منطقه دهانه شیلر)، امروز در جلسه ای با حضور فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) (۲) به بررسی آخرین وضعیت قرارگاه‌های تاکتیکی حمزه ۲ و ۴ پرداختند.

ابتدا کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (۳) درباره آخرین وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ به فرماندهان خاتم الانبیا (ص) گزارش داد. وی پس از اشاره به تغییر مکان تیپ ۴۴ از قوچ سلطان به مارو و خرنوکه دار، (۴) شناسایی‌های انجام شده در منطقه جدید را به دو محور هفت توانان و محدوده بین مارو و خلوزه تقسیم کرد و افزود: براساس شناسایی‌های نیروهای اطلاعات - عملیات، «دشمن به شدت فعالیت می‌کند» و دو شیار مارو و خلوزه را

ص: ۹۵۸

۱- سند شماره ۱۲۹۳۵/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ - ۱۱ و ۳۰ - ۲۴؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱۴ - ۱۱۲.

۲- این جلسه با حضور غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات این قرارگاه، فتحیان، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، شاه حسینی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا و قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله در دره تفی (پادگان مریوان) برگزار شد.

۳- تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) براساس طرح مانور فعلی عملیات، به عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ قرار است از ارتفاعات خرنوکه دار و ساوجی وارد عمل شده و ضمن تصرف هدف فتح (ارتفاعات مارو، شمال شرقی پنجوین و هفت توانان) خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین کند. (سند شماره ۲۰۴۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: طرح عملیاتی والفجر ۴، قرارگاه حمزه سیدالشهدا رده جلو، ۱۳۶۲/۱۳۷، صص ۲ و ۸ - ۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۳۶۲/۱۱۷ تا ۱۳۶۲/۲۸۷، صص ۸۲).

۴- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳۶۲/۱۳۷ تا ۱۳۶۲/۲۹۷، صص ۵۰ - ۴۹.

با ایجاد انبوهی از کمین، سیم خاردار و میادین مین «خیلی محکم کرده» به گونه ای که نیروهای شناسایی باوجود گسترش به سمت چپ و راست راهی نیافته اند و نتیجه کار به شناسایی امشب نیروهای اطلاعات - عملیات وابسته است.

غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه نیز در تکمیل اظهارات فرمانده تیپ قمر بنی هاشم(ع)، خاطرنشان کردند که حضور عناصر ضدانقلاب در این منطقه به ویژه در محدوده شیارهای خرنوکه دار و ایجاد میادین مین و سنگرهای کمین، می تواند مشکلاتی جدی در حرکت نیروهای خودی در منطقه قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ به وجود آورد.

در ادامه کریم نصر باتوجه به جابه جایی پی در پی یگان خود، تهیه و تنظیم نهایی طرح مانور تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) را به شناسایی امشب نیروهای اطلاعات - عملیات موکول کرد. وی ضمن اشاره به حضور واحدهای تیپ ۴۴ در منطقه عملیات باوجود کمبود وسایل ترابری نیروها، آمادگی فعلی این تیپ را ۵۰ تا ۶۰ درصد ذکر کرد. فرمانده تیپ ۴۴ در ادامه گزارش خود از احداث قرارگاه مشترک خرنوکه دار و ادغام با ارتش خبر داد و درمورد طرح فعلی عملیات این تیپ گفت: براساس طرح مانور، منطقه را بین ۵ گردان (۲ گردان ارتش و ۳ گردان سپاه) تقسیم کردیم؛ به این صورت که یک گردان برای مارو، ۳ گردان برای خلوزه و یک گردان هم برای خاکریززدن و الحاق در نظر گرفته ایم.

سپس معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با انتقاد از عدم آمادگی تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع)، خطاب به کریم نصر گفت: «ببینید مارو را نباید مثل پنجوین و کیولری منتظرش ماند. الآن دو محور اصلی حمله همان محور آقای خرازی و احمد کاظمی هست. فرماندهان رده بالا نمی توانند این قدر صبر بکنند برای مارو تا شما شناسایی تان را بکنید.»(۱)

در ادامه جلسه، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(۲) آخرین وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ را برای فرماندهان خاتم الانبیا(ص) تشریح کرد. طبق اظهارات این فرمانده درحال حاضر ارتش عراق ازطرف مارو به ویژه از تخم مرغی تا ارتفاع هفت توانان استحکاماتی ازقبیل کانال، میادین مین و سیم خاردار ایجاد و در مناطقی نظیر پایگاه بناسوته، یال تخم مرغی، تپه سبز، سه درختی، هرگنه بزرگ و ارتفاعات هفت توانان نیرو مستقر کرده است. سلیمانی با بیان اینکه سقوط ارتفاعات کله قندی و سنگ معدن، کلید فتح ارتفاعات هرگنه، سه درختی و تخم مرغی می باشد، تأکید کرد که موفقیت در محور پنجوین نقش بسزایی در عملیات روی ارتفاعات

ص: ۹۵۹

۱- سند شماره ۱۳۰۴۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۶/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۴۶)، صص ۲۰ - ۲.

۲- لشکر ۴۱ ثارالله(ع) براساس طرح مانور فعلی عملیات به عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ در منطقه مریوان قرار است احتیاط هریک از قرارگاه های حمزه ۱ و ۲ را تشکیل داده و در ادامه ضمن حفظ آمادگی بنا به دستور از خط حمزه ۱ عبور کرده، هدف قدر را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین کند. (همان)

هرگنه و سه درختی خواهد داشت. وی سپس به تشریح طرح مانور لشکر ۴۱ ثارالله پرداخت و گفت: خط حد لشکر ۴۱ مناطق شیار قزلیچه تا ارتفاع سید، ارتفاعات هرگنه، ارتفاع سه درختی و تخم مرغی و پاسگاه بناسوته می باشد و ۶ گردان کوهستانی عمل کننده و ۲ گردان احتیاط برای مانور این محدوده در نظر گرفته شده است. به عبارت دیگر، دو گردان برای ارتفاعات تخم مرغی، بناسوته و تپه سبز، یک گردان برای ارتفاع سه درختی و هرگنه ها و ۲ گردان برای ارتفاعات سید و یک گروهان از یک گردان باقیمانده هم برای تپه شهدا منظور شده است.

فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله(ع) علت به کارگیری ۸ گردان نیرو در یک منطقه محدود را وضعیت خاص نیروها و استحکامات دشمن عنوان کرد و برای اجتناب از دادن تلفات پیشنهاد کرد که باتوجه به ناپیوستگی خطوط کوچک و پراکنده دشمن در این منطقه، لشکر ۴۱ ثارالله(ع) در ابتدای کار درگیر نشود، بلکه ابتدا با استفاده از راهکار لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، نیروها ارتفاعات را به صورت سرتاسری تصرف و پدافند کرده و سپس خط را تا یال های روی سنگ معدن گسترش دهند. وی در پایان گزارش خود ضمن اشاره به ۴ گردان آماده، از تعیین نحوه ادغام نیروهای ارتش و سپاه و احداث مقر مشترک در زیر قوچ سلطان پانصد متر قبل از مرانه خبر داد.

در ادامه جلسه، غلامعلی رشید با مانور پیشنهادی لشکر ۴۱ ثارالله به دلیل اختصاص نیروی زیاد برای پوشاندن ضعف مانور، مخالفت کرد. رشید سعی داشت فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله را متقاعد کند که یک مانور قوی بچیند تا مثل عملیات روی قلاویزان با شکست مواجه نشود. در همین خصوص وی به قاسم سلیمانی پیشنهاد داد: «به هر حال الان شما در این منطقه هرگنه بیش از چهار گردان ندارید، برای این چهار گردان مانور بچینید. این دو حالت را هم در نظر بگیرید که یا استفاده از موفقیت خرازی بکنید یا هم زمان عمل بکنید این دو تا را در نظر بگیرید.»

در پایان این جلسه غلامعلی رشید به اعتراض فرماندهان تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) و لشکر ۴۱ ثارالله(ع) درمورد جابه جایی های مکرر و تغییرات متعدد مأموریت یگان ها در منطقه

دهانه شیلر، پاسخ داد. وی عنصر کمبود نیرو را مهم ترین عامل تغییرات و جابه جایی ها عنوان کرد که باعث حذف مانور لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در ادامه محور سورن و انتقال لشکرهای ۲۵ کربلا، ۴۱ ثارالله(ع) و ۳۱ عاشورا به جبهه های بانه و مریوان شده است.

معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) همچنین دو عامل تقویت و پوشاندن نقاط ضعف از سوی دشمن و فرارسیدن فصل سرما را از دیگر تهدیدهای جدی پیش روی نیروهای خودی در عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر دانست و در مورد آخرین تغییرات مانور این عملیات گفت: «آخرین تصمیمات بر این شده که لشکر ۸ نجف و لشکر [۳۱] عاشورا و تیپ ۲ سقز در محور بانه عمل بکنند و در محور مریوان هم لشکر [۱۴] امام حسین(ع) و لشکر [۴۱] ثارالله(ع) در این منطقه روی ارتفاعات مسلط بر پنجوین کار بکنند و تیپ [۴۴] قمر بنی هاشم(ع) و تیپ ۳ مریوان بروند برای مارو و ۲۵ کربلا با آن وضعیتش احتیاط قرار بگیرد.»(۱)

۱

در ادامه تلاش فرماندهان قرارگاه نوح نبی برای اجرای عملیات والفجر ۶ در منطقه شمال خلیج فارس، امروز در جلسه فرمانده و مسئول طرح و عملیات این قرارگاه با معاون رزمی نیروی دریایی ارتش جزئیات جدیدتری از نحوه اجرای عملیات برای انهدام تأسیسات موشکی - راداری فاو و اسکله های نفتی البکر و العمیه مشخص شد.

در این نشست، بخشی از مرحله اول عملیات والفجر ۶ در منطقه شمال خلیج فارس مورد بررسی قرار گرفت. بنا به اعلام فرماندهان حاضر در جلسه برای آغاز این عملیات طرح های حمله و محاصره در نظر گرفته شده است که با تلاش نیروهای تحت امر قرارگاه نوح به اجرا درخواهد آمد. در صورت ناکامی طرح اول، طرح دوم در دستور کار قرار می گیرد، بدین ترتیب ضمن تصرف و تأمین گلوگاه خور عبدالله، از این منطقه به عنوان پشتیبانی برای ادامه عملیات به سوی سکوه های البکر و العمیه استفاده می شود و امکان هدایت ناوچه ها و بالگرد فراهم خواهد شد.

در ادامه جلسه، در مورد وضعیت نیرویی جبهه خودی و دشمن در محدوده عملیات والفجر ۶ در منطقه شمال خلیج فارس گفت و گو شد. در این زمینه نائسروان الفت معاون رزمی نیروی دریایی، ضمن اشاره به ضرورت پیش بینی تمهیدات لازم برای مقابله با حمله احتمالی امریکا به سکوه های نفتی ایران، در مورد وضعیت نیروهای خودی در عملیات دریایی آتی گفت: «ما اگر طرح اول مانور و طرح دوم محاصره را خواستیم اجرا بکنیم، بعد از ۲۴ ساعت باید نیروها را عوض کنیم. نیرویی که عمل کرد بلافاصله بیاید عقب و نیروی نگهدارنده برود سر جایش تا ما بتوانیم ادامه عملیات کنیم.» پس از آن، ملاح زاده مسئول قرارگاه نوح، حجم نیرویی ارتش عراق

ص: ۹۶۱

بر روی اسکله ها را در مجموع یک گروهان ذکر کرد و مشکل اساسی را حضور دو لشکر از نیروی زمینی ارتش عراق در فاو و بصره دانست. گفتنی است فرماندهان مزبور در نشست امروز، ضمن بررسی خط سیر حرکت نیروها در طول خور عبدالله، سه پایه العمیه، اسکله های البکر و العمیه و بویه های سر راه، در مورد موضوعاتی نظیر موانع دشمن در سرتاسر مسیر ساحل خودی تا اسکله البکر، تهیه و تأمین قایق های ریجیندر، جی مینی، شنوف، جلیقه ضد گلوله، قایق های پشتیبانی، نفوذی و قطع کننده و پوشش راداری و... نیز بحث و تبادل نظر کردند. (۱)

۱

خبر تحویل پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق که دیروز در برخی رسانه ها منتشر شد، امروز بازتاب نسبتاً گسترده ای در محافل خبری جهان داشت. در این میان، بیشتر تحلیل گران به مسئله احتمال بروز واکنش ایران در قالب مسدود کردن تنگه هرمز و پیامدهای آن پرداخته اند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، «تقریباً تمامی رادیوها از جمله اسرائیل، امریکا، دوبئی، سوئیس و ژاپن در بخش های فارسی و عربی و انگلیسی و همچنین رادیوهای قاهره و تونس در بخش های عربی خود ضمن نقل این خبر تأکید کرده اند که ایران تهدید کرده است در صورت تحویل این هواپیماها به عراق تنگه هرمز - که بیشترین نفت جهان غرب از آن می گذرد - را مسدود خواهد نمود.» این خبرگزاری با تأکید بر اینکه خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق در صورت تأیید «به صورت عامل دیگری در منازعه ایران و فرانسه، که قبلاً شدید بوده، در خواهد آمد»، افزود: «آیت الله خمینی و آقای [آیت الله] علی خامنه ای رئیس جمهوری ایران، هشدار داده بودند ایران، که از سه سال پیش با عراق در حال جنگ است، در صورتی که قرارداد عراق و فرانسه تحقق یابد از مسدود کردن تنگه هرمز اجتناب نخواهد ورزید. آنان همچنین علیه منافع فرانسه در ایران و در خارج نیز تهدیدی صورت داده اند.»

خبرگزاری جمهوری اسلامی در ادامه با بیان اینکه مقامات ایرانی هیچ گونه واکنشی به خبر تحویل جنگنده های سوپراتاندارد به عراق نشان نداده اند، راجع به واکنش دولت فرانسه در مورد تأیید یا تکذیب این خبر گزارش داد: «شارل ارنو وزیر دفاع فرانسه، بامداد امروز به دنبال انتشار خبر عزیمت سوپراتانداردها از پایگاه لاندویزیو از هر گونه توضیحی خودداری ورزید. وی تنها گفت، توضیحی وجود ندارد. باید به ویژه از احتمال وقوع این عمل صحبت کرد. نباید به طور قطعی سخن گفت.»

خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز ضمن اشاره به خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، تهدید های ایران در خصوص بستن تنگه هرمز را بازگو کرد و افزود: «خلبانان فرانسوی هواپیماهای مزبور را از پایگاه هوایی در برتانی به پرواز در آورده اند، اما گمان بر این است که

ص: ۹۶۲

۱- سند شماره ۲۷۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نوح در عملیات انجام نشده قبل از والفجر ۴، اسحاقی، ۱۳۶۲/۷/۱۳ تا ۱۳۶۲/۸/۱۷، صص ۲۳ - ۱۸.

آنها هواپیماها را در جریان یک توقف برای سوخت گیری که احتمالاً در جایی در حوزه مدیترانه خواهد بود، تحویل خلبانان عراق خواهند داد.»
خبرگزاری فرانس پرس نیز در گزارشی از پاریس با اعلام این خبر، به تشریح جزئیات تجهیزات این هواپیماها پرداخت.

رادیو دولتی لندن هم ضمن مخابره خبر مربوط به تحویل هواپیماهای مذکور به عراق، در چندین بخش خبری به زبان های فارسی، عربی و انگلیسی، افزود: «علی رغم انتقادات کشورهای غربی نظیر امریکا و انگلستان از این اقدام، فرانسه گفته است که به قرارداد خود با عراق احترام گذاشته و هواپیماها را جهت ایجاد توازن نظامی به عراق تحویل می دهد.»^(۱)

علاوه بر این رادیو صدای امریکا نیز با اعلام این خبر که هواپیماهای سوپراتاندارد «قرار است در پایگاه هوایی کشور ثالثی که نام آن فاش نشده به شکل هواپیماهای عراق رنگ شده و آن گاه تحویل خلبانان عراقی شوند»، به تهدیدات اخیر مقام های ایرانی مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت تحویل این جنگنده ها به عراق اشاره کرد و با استناد به گفته های رادیو جمهوری اسلامی ایران افزود: «مقامات فرانسوی باید هرگونه مسئولیتی را ناشی از چنین اقدامی در خلیج فارس بپذیرند.»^(۲)

در این میان رادیو بی بی سی تفسیر مفصلی راجع به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و پیامدهای احتمالی آن پخش کرد. مفسر این رادیو با بیان اینکه جنگ عراق و ایران پس از سه سال به یک بن بست رسیده است، تحویل این جنگنده ها را ورود یک «عامل جدید و خطرناک» به کارزار ایران و عراق توصیف کرده و آن را موجب تقویت روحیه نیروهای نظامی عراق دانست. بی بی سی در ادامه در خصوص آثار و پیامدهای بین المللی تحویل این هواپیماها به عراق افزود: «تهدید ایران مبنی بر اینکه راه نفت را خواهد بست علاوه بر آنکه ممکن است در جنگ بین ایران و عراق اثر بگذارد، یک بعد بین المللی بر این تخصصات می افزاید که امکان دارد نتایج عمیق سیاسی و اقتصادی به همراه داشته باشد. به نظر می رسد که فرانسه در برابر فشار امریکا و سایر دول غربی که به منظور ترغیب فرانسه به عدم ارسال جنگنده های سوپراتاندارد بوده، تاب آورده است و مقامات فرانسه می گویند که برای اعاده توانایی نظامی در خلیج فارس عراق به این هواپیماها احتیاج دارد.»

بی بی سی همچنین اعلام کرد: عراق قبلاً موشک های اگزوسه را که توسط جنگنده های سوپراتاندارد شلیک می شود، در اختیار گرفته و قرار است از این طریق نفتکش ها و منابع نفتی ایران در خلیج فارس را هدف قرار دهد. مفسر این رادیو در ادامه یادآور شد: «مقامات ایران می گویند که خلیج فارس باید برای تمام ملل، یک منطقه امن باقی بماند، ولی اگر ایران مورد تهدید قرار گیرد خلیج فارس برای هیچ کس امن نخواهد بود. به گفته مقامات مذکور، بستن تنگه هرمز ممکن است یک بحران اقتصادی جهانی به وجود آورد و این نظر در امریکا مورد

ص: ۹۶۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۳، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۵ - ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۷ - ۶، رادیو صدای امریکا، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

تأیید گروهی قرار گرفته است. تعدادی از کارشناسان در امریکا می گویند که چنین اقدامی توسط ایران ممکن است به سرعت یک بحران نفتی تازه به وجود آورد و قیمت نفت را سه برابر؛ یعنی تا حدود بشکه ای یک صد دلار افزایش دهد.»

مفسر رادیو بی بی سی ضمن ابراز تردید در توانایی ایران برای بستن تنگه هرمز راجع به پیامدهای احتمالی دست یازیدن ایران به چنین اقدامی گفت: «دولت امریکا تعهد سپرده است که راه خلیج فارس را برای کلیه کشتی ها امن نگه دارد بنابراین اگر عملی جهت مسدود کردن این تنگه انجام گیرد، نیروهای امریکا ناچار به مداخله خواهند شد. سایر کشورهای غربی و نیز کشورهای کرانه خلیج فارس احتمالاً به اصطلاح دست به یکی خواهند کرد تا آزادی کشتیرانی در تنگه هرمز را حفظ کنند. بنابراین موقعیت پر از مخاطرات است. اینکه امکان می رود ناوگان جنگی غربی ناچار به اسکورت کردن کشتی های نفتکش در خلیج فارس بشود، چندان خوشایند نیست. این امکان نیز وجود خواهد داشت که نیروهای دریایی امریکا با نیروهای ایران درگیر شوند.»

در نهایت رادیو بی بی سی ورود جنگنده های سوپراتاندارد به عرصه نبرد ایران و عراق را صرف نظر از استفاده یا عدم استفاده از آنها در میدان جنگ، موجب تشدید فعالیت ها برای پایان دادن به جنگ اعلام و خاطر نشان کرد: «کلیه تلاش های قبلی در این زمینه که توسط سازمان ملل و سایرین انجام گرفته با عدم موفقیت روبه رو بوده است و هنوز هیچ نشانه ای در دست نیست که ایران یا عراق قصد دست کشیدن از جنگ داشته باشند، اما اینکه انتظار می رود که هر دو کشور برای پایان دادن به جنگ خود تحت فشار فزاینده بین المللی قرار گیرند.»^(۱)

علاوه بر رسانه های گروهی، برخی شخصیت های سیاسی و به طور مشخص، چهره های شناخته شده فرانسوی نیز راجع به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق اظهار نظر کرده اند. در این میان، ژیسکار دستن رئیس جمهور پیشین فرانسه «میتران را متهم کرد که خطر شعله ور شدن یک بحران جدید نفتی برای غرب را در صورت اقدام عراق به استفاده از این هواپیماها علیه تأسیسات نفتی ایران در خلیج فارس به طور کافی نسنجیده است.» وی ضمن انتقاد از میتران رئیس جمهور فرانسه و تأکید بر به مخاطره افتادن نفتکش های فرانسه و شرکای اقتصادی آن، هشدار داد: «استفاده عراق از موشک های اگزوسه می تواند ایران را به عملی کردن تهدیدهای خود مبنی بر بستن تنگه هرمز مجبور کند.»

هم زمان، ژاک شیراک شهردار پاریس و رئیس حزب دو گلیست ضمن موافقت مشروط با واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، گفت: «اگر صحت داشته باشد که عراق سوپراتانداردها را در ژانویه ۱۹۸۳ خریداری کرده است، بنابراین، درست این است که ما آنها [را] تحویل بدهیم.» وی تأکید کرد: «منافع فرانسه و دنیای غرب مطمئناً در این است که انقلاب

ص: ۹۶۴

اسلامی ایران را بر عراق پیروز نینند زیرا که این راه را به تمامی خاورمیانه [غرب آسیا] خواهد گشود.»

همچنین، حزب چپ گرای سوسیالیست های متحد فرانسه «تصمیم تحویل جنگنده ها را به عنوان عاملی که به سختی می تواند به پایین آوردن تشنج در آن منطقه جهان کمک کند مورد انتقاد قرار داد.»^(۱)

ژان دولیپ کوسکی یکی از سران حزب دوگلیست های فرانسه و وزیر مشاور در امور خارجه دولت پیشین فرانسه نیز گفت: «تهدید آیت الله خمینی را در مورد بستن تنگه هرمز باید جدی گرفت.» وی با انتقاد از دولت میتران به دلیل واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق افزود: «این اقدام فرانسه بحران جنگ ایران و عراق را شدت بخشیده است.»^(۲)

۱

□

در ادامه اظهارنظرها راجع به پایان دادن به جنگ عراق و ایران امروز نیز اظهارات و مطالبی در این زمینه منتشر شد.

شاهزاده عبدالله بن عبدالعزیز ولیعهد و وزیر دفاع عربستان سعودی، در مصاحبه ای با روزنامه عکاظ (چاپ عربستان سعودی) خواستار خاتمه جنگ ایران و عراق شد. وی جنگ ایران و عراق را "یکی از بدترین تراژدی های دنیای اسلام" توصیف کرد و گفت: «این جنگ موقعیت خوبی به دست فرصت طلبان داد تا بتوانند از این راه منافع زیادی ببرند. رهبران دو کشور باید از خود پرسند که چرا این جنگ مورد تأیید شرق و غرب است و چرا جبهه های دو طرف تبدیل به پایگاه جویندگان پول و قدرت شده است؟»^(۳)

علی عبدالله صالح رئیس جمهور یمن شمالی نیز جنگ ایران و عراق را «تهدیدی برای امنیت و صلح منطقه و [موجب] تضعیف امت عربی و اسلامی و هدررفتن امکانات دو ملت مسلمان» خواند و ابراز امیدواری کرد اجلاس آتی سران عرب - که قرار است در ماه نوامبر در ریاض برگزار شود - «با تصمیمات مثبت و فعال در جهت اعاده همبستگی عربی برای مقابله با طرح ها و نقشه هایی که نیروهای استعماری و صهیونیستی ترسیم می نمایند، پایان گیرد.»^(۴)

به گزارش رادیو صوت الجماهیر، کمیسیون سیاسی نشست بین المجالس هم خواستار آتش بس فوری میان عراق و ایران و خاتمه دادن نهایی به همه عملیات های نظامی و همچنین فراخواندن تمامی نیروها به مرزهای بین المللی به عنوان گام مقدماتی در جهت حل مسالمت آمیز درگیری و تحکیم اصول عدالت و حقوق بین المللی شد.^(۵)

ص: ۹۶۵

- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۴، ۱۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۱، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۷/۱۳۶۲.
- ۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۷/۷/۱۳۶۲.
- ۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۷، رادیو اسرائیل، ۱۶/۷/۱۳۶۲.
- ۴- همان، ص ۴، رادیو کویت، ۱۶/۷/۱۳۶۲.
- ۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۳، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳۸، رادیو صوت الجماهیر، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

از سوی دیگر، الجزایر و شوروی نیز با انتشار بیانیه ای خواستار توقف جنگ عراق و ایران شدند. در این بیانیه که در جریان دیدار هیئت نمایندگی جبهه آزادی بخش ملی الجزایر از شوروی منتشر شد، «طرفین نگرانی خود را از ادامه جنگ ایران و عراق ابراز نموده و خواستار شده اند که این جنگ به نفع دو کشور و مبارزات برضد استعمار و صهیونیسم متوقف گردد.»^(۱)

در همین حال، رادیو امان با پخش تفسیری ایران را متهم کرد که تلاش های واسطه های صلح را ناکام گذارده و مانع از پایان جنگ می شود. این رادیو ادعا کرد: «تجربه سه سال گذشته ثابت نموده که حکام ایران به هیچ وجه به هیچ گونه وساطت یا پیامی برای متوقف ساختن جنگ پاسخ مثبت نمی دهند مگر اینکه احساس کنند که ادامه رژیم و موجودیت آنها در معرض خطر و تهدید قرار گرفته است. تا زمانی که جنگ به رژیم مذکور فرصت دهد که حداقل در سطح داخلی به بقای خود ادامه دهد، حکام تهران از شعله ور ساختن مداوم آتش جنگ خودداری نخواهند کرد.»^(۲)

رادیو اسرائیل نیز اعلام کرد: شیخ زاید رئیس دولت امارات متحده عربی، پس از دیدار با مقامات عراقی و سوری به الجزایر عزیمت کرده و «با مقامات بلندپایه این کشور پیرامون پیگیری کوشش های میانجیگرانه الجزایر در جهت پایان دادن به جنگ مسلحانه عراق و ایران [مذاکراتی] به عمل خواهد آورد.»^(۳)

۱

هفتمین نشست بین المجالس در سئول پیشنهاد هیئت نمایندگی ایران درباره لکه نفتی در آب های خلیج فارس را رد کرد.

رادیو رأس الخیمه با اعلام این خبر افزود: سعد قاسم حمودی رئیس هیئت نمایندگی عراق در این نشست خواستار بررسی کلیه خسارات و آثار منفی جنگ از نظر سیاسی، اقتصادی و نظامی شد و «از شرکت کنندگان در اجلاس خواست که پیشنهاد ایران را به عنوان یک بند جداگانه در برنامه کار اجلاس ننگنجانند، زیرا این پیشنهاد جزئی از مسئله اصلی یعنی جنگ عراق و ایران است.» به گزارش این رادیو، رئیس هیئت نمایندگی عراق مدعی شد: «ایران با توسل به زور از صدور نفت عراق از خلیج [فارس] جلوگیری کرده و نیروهای ایرانی به کوبیدن تأسیسات نفتی و اقتصادی و تأسیسات غیرنظامی مرزی عراق علی رغم هشدارهای عراق ادامه می دهند.» وی همچنین ادعا کرد: «صدام حسین رئیس جمهوری عراق خواستار آتش بس در منطقه خلیج [فارس] و آزادی کشتیرانی و عدم بمباران روستاها و شهرها شد، ولی ایران این خواسته را رد کرد و به حملات خود بر علیه عراق ادامه داد.»^(۴)

ص: ۹۶۶

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو کویت، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۳، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۳۵ - ۳۴، رادیو امان، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۴- همان، ص ۵، رادیو رأس الخیمه.

برقراری آشتی و عادی سازی روابط سوریه و عراق که پس از روی کار آمدن صدام و به ویژه در پی جنگ عراق و ایران به تیرگی گرایید، همواره از دغدغه های برخی دول عربی منطقه بوده و در این زمینه تلاش های فراوانی انجام شده است که هم اکنون نیز ادامه دارد.

به گزارش رادیو عربستان سعودی، امروز عبدالله بن عبدالعزیز ولیعهد و وزیر دفاع عربستان سعودی، در سخنانی درباره این تلاش ها گفت: «عربستان سعودی از یک سال پیش تاکنون، کوشش های فشرده خود را برای اعاده روابط عادی میان عراق و سوریه آغاز کرده و حتی کشور اردن هاشمی را در این جریان گذاشته است و الحمدلله می توان اذعان کرد که عربستان سعودی در این زمینه به نتایج مطلوب و مثمر ثمری رسیده است.»^(۱)

رادیو اسرائیل نیز به نقل از «یک منبع دیپلماتی عربی در ریاض» اعلام کرد: «شیخ زاید بن سلطان آل نهیان رئیس دولت امارات متحده عربی، به منظور انجام یک دیدار از عراق و سوریه در جهت برطرف کردن ابرهای تیره در روابط دو کشور امروز رهسپار بغداد و دمشق خواهد شد.»^(۲)

رادیو امان نیز با پخش گزارشی تفسیری ضمن اشاره به تلاش های کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای اصلاح روابط عراق و سوریه، به سفر امروز شیخ زاید بن سلطان پرداخت و راجع به اهمیت و نقش روابط سوریه و عراق در پایان دادن به جنگ ایران و عراق گفت: «[کشورهای عربی] متقاعد شده اند که متوقف ساختن جنگ با وساطت میان عراق و ایران آغاز نمی شود بلکه با اتخاذ روش واحد عربی در قبال جنگ که نخستین گام آن باید از پایتخت های طرف دار ایران - از جمله دمشق - در منطقه عربی برداشته شود آغاز می گردد.» رادیو امان در پایان این پرسش را مطرح کرد که «آیا این پایتخت ها به آنچه که وظیفه قومی عربی دیکته می کند پاسخ مثبت خواهند داد یا اینکه همانند تهران که درهای خود را به روی تلاش کنندگان به خاطر صلح بسته است عمل خواهند کرد؟»^(۳)

ص: ۹۶۷

۱- همان، صص ۶-۵، رادیو عربستان سعودی، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۳، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۳۶-۳۵، رادیو امان، ۱۶/۷/۱۳۶۲.

در ادامه تلاش برای اجرای عملیات والفجر ۶ در منطقه شمال خلیج فارس، فرماندهان قرارگاهی و یگانی سپاه (۱) با توجه به تجربه اندک خود در زمینه نبردهای دریایی و هوایی، امروز جلسات متعددی را به منظور کسب آمادگی در منطقه جنوب به ویژه آبادان برگزار کردند.

براین اساس، در جلسه امروز هتل آبادان، عبدالحمید ملاح زاده فرمانده قرارگاه نوح، در حضور فرماندهان ارشد قرارگاه کربلا ضمن ارائه گزارشی از عملیات شمال خلیج فارس، وضعیت نظامی فعلی نیروهای خودی و دشمن در این منطقه را تشریح کرد و گفت: در حال حاضر در منطقه خلیج فارس، «ارتش» عراق هر کاری خواسته، توانسته در منطقه انجام بدهد. دشمن در محدوده خور عبدالله و رأس البیشه تا بویان، نیرو ندارد و فقط از یک ایستگاه شناسایی استفاده می کند، با وجود این توانسته با بهره گیری از تجهیزات الکترونیکی حرکات ما را کنترل کند، در حالی که در جبهه خودی جنس عملیات به گونه ای است که سه نیروی هوایی، دریایی و زمینی «که از لحاظ تخصص هیچ اشتراکی هم باهم ندارند»، باید حضور داشته باشند. در موقعیت کنونی نیروهای ایران در منطقه شمال خلیج فارس فقط حالت تدافعی داشته و توانایی اقدام تهاجمی ندارند و تنها راه حل این قضیه، یک عملیات مشترک است. ما باید روی آموزش و شناسایی کار کنیم و مسئولان سیاسی هم مهم ترین منطقه برای اجرای عملیات را در شمال خلیج فارس می دانند. (۲)

ص: ۹۶۹

۱- جلسه مشترک قرارگاه نوح و کربلا- در آبادان با حضور عبدالحمید ملاح زاده مسئول قرارگاه نوح، عشاقی طرح و عملیات قرارگاه نوح، دهقان مسئول تدارکات این قرارگاه، خوشبخت فرمانده ناوگروه قاسمیه، نیری فرمانده ناوگروه قفاص، فرمانده ناوگروه نوروز، غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، علی هاشمی قائم مقام قرارگاه کربلا، سیاف زاده طرح و عملیات این قرارگاه، امامی، سوداگر اطلاعات - عملیات قرارگاه کربلا، مهرابی معاون، حاج قاسم مسئول ستاد و غلامی فرمانده تیپ امام حسن (ع)، برگزار شد.

۲- سند شماره ۲۷۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نوح در عملیات انجام نشده قبل از والفجر ۴، اسحاقی، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۱۷/۸/۱۳۶۲، ص ۲۵.

در بخش دیگری از جلسات امروز، فرمانده قرارگاه نوح نشستی را با فرماندهان ناوگروه ها و ناوتیم های حاضر در عملیات، در باشگاه فرهنگیان آبادان برگزار کرد. در این جلسه هرکدام از ناوگروه ها درباره آخرین وضعیت منطقه و سازمان رزم جبهه خودی و دشمن در منطقه تحت امر خود گزارش دادند. براساس مباحث مطرح شده در این نشست، در سمت راست منطقه، در محور ناوگروه قاسمیه (احد) این ناوگروه به فرماندهی خوشبخت از نهر قاسمیه به منظور انهدام هدف احد؛ یعنی بستن تنگه خور عبدالله و انهدام ناوچه های عراقی، وارد عمل خواهد شد، در سمت میانی منطقه، نیری در محور ناوگروه قفاص (فتح) از رودخانه بهمنشیر و نهر قفاص حمله خود را برای انهدام هدف فتح؛ یعنی اسکله العمیه اجرا می کند و در سمت چپ منطقه نیز علی در محور ناوگروه نوروز (فجر) عملیات را از سکوی نوروز برای انهدام هدف فجر؛ یعنی اسکله البکر آغاز خواهد کرد. (۱) امروز همچنین فرماندهان قرارگاه نوح با مسئولان ناحیه دریایی ماهشهر به منظور ابلاغ طرح سازمان رزمی و پشتیبانی نیروهای این یگان جلسه ای برگزار کردند. گفتنی است در جلسه چهار روز پیش فرماندهان قرارگاه های کربلا و نوح (۱۳/۷/۱۳۶۲)، مقرر شده بود که یک گردان دریایی سپاه ماهشهر با همکاری نیروهایی از منطقه ۸ و ۹ سپاه، پشتیبانی و احتیاط عملیات شمال خلیج فارس را بر عهده گیرند. (۲)

۱

با گذشت بیش از سه ماه از آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان و درحالی که این عملیات در طول یک ماه گذشته در مقایسه با عملیات والفجر ۴ (منطقه دهانه شیلر) به عنوان تک اصلی محسوب می شد، امروز در پی جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی در ابلاغی به فرمانده قرارگاه نجف، از لغو عملیات در منطقه بمو و زیمناکوه خبر داد. (۳)

امروز فرماندهان ارشد سپاه در قرارگاه خاتم الانبیا (۴) در جلسه ای توقف موقت عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، عملیات تکمیلی والفجر ۳ روی قلاویزان و عملیات برون مرزی در منطقه عمومی حلبچه تا دربندیخان و تغییرات سازمان رزم قرارگاه نجف را بررسی و ابلاغ کردند.

در این جلسه محسن رضایی فرمانده کل سپاه و رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، آخرین تغییرات مأموریت قرارگاه نجف را به این شرح اعلام کردند:

ص: ۹۷۰

۱- همان، صص ۳۱-۲۸ و ۱۷۲-۱۶۶.

۲- همان، صص ۳۴-۳۲؛ و - سند شماره ۱۲۵۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه نوح،

عملیات منتفی البکر و العمیه، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۳/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۵۰۶)، صص ۴-۳.

۳- روند منتفی شدن عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان در ضمیمه این گزارش آمده است.

۴- در این جلسه محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، شمشانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، کیانی مسئول ستاد قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، دانایی، احمدپور، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف و شریعتی جانشین قرارگاه نجف حضور داشتند.

در منطقه عمومی دربندیخان از یک سو دو تیپ از لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) از سازمان رزم قرارگاه نجف خارج و به منطقه عملیاتی والفجر ۴ (دهانه شیلر) منتقل خواهد شد، از سوی دیگر، با حضور یک تیپ دیگر از لشکر ۲۷ یک قرارگاه عملیات برون مرزی تشکیل می شود که ضمن شناسایی در کل منطقه عمومی حلبچه و دربندیخان مأموریت طراحی و اجرای اقدامات برون مرزی و ایذایی را با هدف ناامن سازی عقبه دشمن برعهده دارد. این قرارگاه می بایست در محدوده سیدصادق تا سد دربندیخان، با اجرای عملیات های برون مرزی روی نقاط کلیدی نظیر جاده های حساس منطقه، پادگان چناره، شاخ بالامبو، شاخ سورمر، شاخ شمیران، برددکان، کارخانه تولید برق و تونل شمال سد دربندیخان، ضمن تهدید شهر حلبچه، تمرکز نیروهای عراقی را به سمت این شهر بکشاند تا دشمن به راحتی متوجه منطقه دهانه شیلر نگردد. در حال حاضر، درباره عملیات در محور شاخ سورمر، شاخ شمیران و برددکان تصمیم قطعی گرفته نشده است.

در منطقه عمومی مهران - قلاویزان، یگان های ۵ نصر و ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) از سپاه و تیپ ۳۰ گرگان از ارتش ظرف ۷ الی ۱۰ روز باید خود را برای آماده سازی عملیات تکمیلی والفجر ۳ روی قلاویزان آماده کنند. در دستور عملیاتی این جلسه بر تقدم اصل غافلگیری بر شناسایی تأکید شده و نیروهای خودی باید در شب اول عملیات با به کارگیری نیروی اندک، خود را به دشمن رسانده و ضمن اجتناب از تک جبهه ای و تکیه بر جناح یا نقطه ضعف دشمن، زمینه تداوم و استمرار عملیات در شب های بعدی را فراهم آورند. عملیات در این منطقه به عنوان یک اقدام فریب، از میزان فشار دشمن در منطقه عملیاتی دهانه شیلر(الفجر ۴) می کاهد(۱).

۱

مسئولان قرارگاه مقدم حمزه برای هماهنگی یگان های ارتش و سپاه در آماده سازی نهایی قرارگاه های تاکتیکی حمزه در عملیات والفجر ۴ (منطقه دهانه شیلر)، امروز در جلساتی با حضور حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا- آخرین وضعیت قرارگاه های تاکتیکی حمزه او ۵ را مورد بررسی قرار دادند.

ص: ۹۷۱

۱- سند شماره ۱۲۸۰۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تشریح عملیات قلاویزان، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۰۶)، صص ۶ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۳۵ - ۱۳۱.

در بخشی از جلسات امروز، فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) (۱) درخصوص آخرین وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ به فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) (۲) گزارش داد. حضور عناصر ضدانقلاب در حسن آباد، مسئله جاده و معابر وصولی و نداشتن آمادگی برای اجرای عملیات به دلیل تغییر مانور عملیات لشکر ۱۴ از محور سورن به پنجوین از مهم ترین محورهای گزارش امروز خرازی بود.

از آنجا که با انسداد معابر وصولی گروه های ضدانقلاب پس از عملیات والفجر ۲، محل تجمع عناصر مسلح غیرقانونی از مهاباد به سمت میوان و دهانه شیلر انتقال یافته است، فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در بخشی از گزارش خود حضور عناصر ضدانقلاب در محدوده تحت امر خود به ویژه در منطقه حسن آباد را یکی از مشکلات جدی برشمرد. وی با بیان اینکه «ضدانقلاب حساسیتش بیشتر شده است»، حضور این عناصر را موجب اختلال در روند شناسایی ها و فعالیت نیروهای لشکر ۱۴ در منطقه توصیف کرد و پاک سازی ضدانقلاب را برای موفقیت عملیات قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ ضروری دانست. (۳) خرازی در ادامه تسلط دید و تیر دشمن و اقدامات ایذایی ضدانقلاب روی جاده اصلی منطقه را از دیگر معضلات منطقه خواند و گفت: دشمن برخی مناطقی را که یک ماه پیش با تلاش عناصر اطلاعاتی ما شناسایی شده مین گذاری کرده است و به علت کمین هایی که گذاشته زمین منطقه دستخوش تغییر شده است. درحال حاضر دشمن با ایجاد میادین مین در جاده حسن آباد تلاش می کند تا از نیروهای ما اسیر بگیرد. خرازی در تشریح بیشتر این مسئله افزود: «این جاده که می بینید از دره تفی می آید به گناو و بعد پایین می آید این جاده سه چهار کیلومترش توی دید کمین است و ضدانقلاب هم یک ۷۰، ۸۰ نفر توی حسن آباد هستند می آید در روز سه چهار مرتبه می آید توی جاده مین می گذارد که دیروز دیدیم که ما نیرویمان نمی توانند در این جاده بایستند. اصلاً نمی توانیم برویم از توی اینجا،

ص: ۹۷۲

۱- لشکر ۱۴ امام حسین(ع) براساس طرح مانور فعلی عملیات به عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱ قرار است ضمن تصرف هدف کربلا (ارتفاعات جنوبی پنجوین، کله قندی و هرگنه) خط پیروزی و سبز را در منطقه محوله تأمین کند. (سند شماره ۲۰۴۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: طرح عملیاتی والفجر ۴، قرارگاه حمزه سیدالشهدا رده جلو، ۱۳/۷/۱۳۶۲، صص ۲ و ۸ - ۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در عملیات والفجر ۴ (داوود رنجبر)، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، ص ۸۲).

۲- جلسه اول قرارگاه مقدم حمزه با حضور غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، بشردوست نماینده فرماندهی سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در دره تفی (پادگان میوان) برگزار شد. در جلسه دوم قرارگاه مقدم حمزه سرهنگ امیریگی، پارسایان و سرهنگ آذرفر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، سرهنگ جانگداز فرماندهی مهندسی قرارگاه مقدم حمزه، علی رضائیان و شفیع زاده، علی فضلی و خرازی حضور داشتند. حاضران در جلسه سوم قرارگاه مقدم حمزه عبارت بودند از: علی رضائیان، سرهنگ امیریگی، پارسایان، جانگداز، آذرفر، شفیع زاده، خرازی و فضلی.

۳- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۲۹/۷/۱۳۶۲، ص ۵۸؛ و - سند شماره ۱۳۰۷۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه مشکلات لشکر ۱۴ امام حسین در رابطه با جابه جایی، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه حمزه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۷۹)، صص ۳ و ۱۴ و ۲۲ - ۲۱.

حسن آباد مین هم می گذارد که کاربرد ضدانقلاب مشخص شود توی کله قندی ببینند» (۱).

فرمانده قرارگاه حمزه نیز در تأیید این مطلب با بیان اینکه «عراق ضدانقلاب را فعال کرده است»، بر ضرورت حفظ عقبه ها و جاده سورن از تسلط دید و تیر دشمن و همچنین اقدامات ایذایی ضدانقلاب تأکید کرد و افزود: «الآن عراق مرتب جاده سورن را ثبت تیر کرده و می زند و مین گذاری می کند. باتوجه به اینکه بخشی از نیروهای لشکر امام حسین (ع) در چاله سبز و سورن مستقر بودند و قرار است با نیروهای ارتش تعویض شوند، باید جاده تأمین داشته باشد تا در این جابه جایی نیروهای خودی با کمین دشمن مواجه نشوند و ماشین ها روی مین نروند» (۲).

حسین خرازی در ادامه به تغییر محور لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از سورن به پنجوین پرداخت و گفت: «توی این محور پنجوین، دومرتبه ما باید از صفر شروع بکنیم». وی افزود: محور سورن با کمترین امکاناتی که قرارگاه مقدم حمزه به لشکر ۱۴ واگذار کرده بود و با تکیه به توان و امکانات لشکر آماده شده بود، درحالی که تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و لشکر ۴۱ ثارالله (ع) آماده سازی محور پنجوین را به صورت ناقص انجام داده اند و درحال حاضر آماده سازی این منطقه یک ماه زمان لازم دارد» (۳).

وی در بخش پایانی گزارش خود مسائلی نظیر کندی انتقال و حضور ارتش در منطقه قرارگاه حمزه ۱، ضعف توپخانه و تعویض نیروهای لشکر ۱۴ با یگان ارتش در روی ارتفاعات سورن و چاله سبز را از دیگر مشکلات پیش روی در کسب آمادگی نهایی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) برای استقرار در محور پنجوین برشمرد. خرازی که باتوجه به تجربه تعامل دو ماه گذشته خود با ارتش، به همکاری نیروهای سپاه و ارتش چندان خوش بین نیست، در پایان سخنان خود از برخی فرماندهان ارتش مستقر در قرارگاه مقدم حمزه و لشکرهای تحت امر آن به ویژه تیپ ۲ لشکر ۲۱ به شدت انتقاد کرد.

درنهایت مقرر شد تا ۱۹ مهرماه تعویض نیروهای سپاه و ارتش روی سورن انجام گیرد. گفتنی است امروز برخی اشتباهات پیش آمده در ابلاغیه سازمان رزم عملیات والفجر ۴ نیز اصلاح شد» (۴).

در بخش دیگری از جلسات امروز محمدحسن کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا (۵)، ضمن اعتراض به جابه جایی مکرر یگان ها به تشریح آخرین وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ پرداخت (۶).

در ادامه جلسات امروز، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ص)، گزارش روز گذشته خود را از آخرین وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴ تکمیل کرد و غلامعلی رشید ضمن تشریح سازمان رزم عملیات والفجر ۴، درمورد نوع به کارگیری لشکر ۴۱ ثارالله (ع) گفت: برطبق آخرین

ص: ۹۷۳

۱- سند شماره ۱۳۰۷۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵ و ۹ - ۸ و ۲۲ - ۲۰.

۲- سند شماره ۱۳۰۴۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی قرارگاه مقدم حمزه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۴۸)، صص ۳۰ - ۲۹.

۳- سند شماره ۱۳۰۷۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶ - ۳ و ۱۲ و ۱۶ و ۲۲ - ۱۹.

۴- سند شماره ۱۳۰۴۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ و ۸ و ۴۷؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶۱.

۵- لشکر ۲۵ کربلا- براساس طرح مانور فعلی عملیات به عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ قرار است در منطقه بانه احتیاط قرارگاه حمزه ۳ را تشکیل داده و در ادامه ضمن حفظ آمادگی بنا به دستور از خط حمزه ۳ عبور کرده، هدف فجر را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین کند. (همان).

۶- سند شماره ۱۳۰۸۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه با فرماندهی، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، نوار

شماره ۱۳۰۸۰، صص ۶ و ۲۲ و ۴۶-۴۴؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶۶-۶۵ و ۶۹.

تصمیمات، از کل ۴ گردان لشکر ۴۱ ثارالله(ع)، دو گردان آن به تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) در محور مارو و ۲ گردان به عنوان احتیاط به لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در محور پنجوبین مأمور خواهند شد.

همچنین امروز غلامعلی رشید پس از فراغت از جلسات در نامه ای به علی شمشانی قائم مقام کل سپاه، مشکلات عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به ویژه درزمینه جابه جایی لشکرها، تغییر مانور، کمبود نیرو، مشکل تأمین مهمات و کمبود ادوات ترابری و... را یادآور شد.^(۱)

۱

آیت الله مهدوی کنی که به تازگی از سوی امام خمینی مأموریت یافته است ستادی را به منظور امداد و پشتیبانی از خانواده های آسیب دیده بر اثر حملات موشکی و بمباران های عراق تشکیل دهد، در مصاحبه ای که امروز در روزنامه جمهوری اسلامی درج شد، برنامه های این ستاد را تشریح کرد.

وی ابتدا هدف از تشکیل ستاد مذکور را «تأمین نیازهای فوری و امدادی» جنگ زدگان اعلام کرد و با اشاره به تلاش ستاد درزمینه تربیت نیرو برای مواقع اضطراری پس از حمله دشمن، تأکید کرد این ستاد در امور مربوط به دیگر ارگان های مرتبط با جنگ زدگان از قبیل بنیاد امور مهاجرین، هلال احمر و... مداخله نخواهد کرد. آیت الله مهدوی کنی افزود: «کار ستاد بیشتر کارهای ضربتی و فوری است. ... و کار ما بیشتر تأمین مایحتاج اولیه خانواده هایی است که در اثر این حملات آسیب دیده اند، یا می بینند.»

وی همچنین، درمورد کمک های مردم، سازمان ها و ارگان های دیگر به این ستاد گفت: «کمک سازمان های دولتی و یا نهادها عمدتاً می تواند به صورت تأمین خارج از نوبت مایحتاج و نیازمندی های اعلام شده توسط ستاد باشد.» مسئول ستاد امداد و پشتیبانی از آسیب دیدگان درخصوص تأمین بودجه و نیروهای مورد نیاز این ستاد اظهار کرد: «امام فرمودند اگر ستاد نیازی به بودجه داشته باشد من فعلاً آن را تأمین می کنم و اگر دولت نیز امکاناتی داشت می تواند در اختیار ستاد بگذارد و از نظر تأمین نیرو سعی ما بر این است که حتی الامکان از نیروهای متعهد و مؤمن در نهادهای انقلاب اسلامی و سازمان های دولتی و افرادی که حاضرند افتخاری در ستاد کار کنند استفاده کنیم.»^(۲)

گفتنی است دولت از طرق گوناگون از این ستاد پشتیبانی می کند، در این زمینه دیروز نخست وزیر در نامه ای به آیت الله مهدوی کنی اعلام کرد: بنیاد مستضعفان ۶۰۰ واحد مسکونی در دزفول را که کار ساخت آنها به پایان

ص: ۹۷۴

۱- سند شماره ۱۳۰۸۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه مقدم حمزه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۷/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۸۱)، صص ۴ و ۸؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۲ و ۶۹ - ۶۸ و ۷۲ - ۷۱.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۷/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶.

رسیده است، برای اسکان موقت آسیب دیدگان غیرنظامی در حملات موشکی عراق در اختیار ستاد مذکور قرار می دهد. در این نامه همچنین آمده است: «سرپرست بنیاد مستضعفان لیستی از لوازم منزل و سایر کالاهایی که می تواند مورد استفاده قرار گیرند را ارسال داشته است.»^(۱) امروز نیز در پایان جلسه هیئت دولت که به ریاست آیت الله خامنه ای رئیس جمهور برگزار شد، میرحسین موسوی نخست وزیر، گفت: «دولت کمک های لازم را به ستادی که زیر نظر آیت الله مهدوی کنی تشکیل شده خواهد نمود.» وی ضمن ابراز امیدواری در مورد موفقیت این ستاد در انجام امور محوله، تأکید کرد همه وزارتخانه ها به ویژه وزارتخانه های صنایع و بازرگانی باید با تمام توان به این ستاد کمک کنند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، دو وزارتخانه مذکور نیز آمادگی خود را برای هر نوع کمک اعلام کردند.^(۲) همچنین، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در خصوص همکاری با ستاد مذکور تلگرافی برای آیت الله مهدوی کنی مخابره کرد. در این تلگرام آمده است: «... جهت تحقق بخشیدن به خواسته اخیر قلب پندیده امید مستضعفین جهان در ارتباط با تشکیل ستاد رفع نیازهای تدارکاتی و عاطفی مردم شهرهای بمباران شده، شعب بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در دزفول و اندیمشک اعلام می نمایند که با کمال افتخار و با تمامی امکانات آمادگی آن را دارند که در خدمت بازسازی مناطق آسیب دیده مذکور قرار گیرند.»^(۳)

امروز همچنین، نمایندگان مناطق جنگ زده در مجلس شورای اسلامی در نامه ای ضمن تشکر از امام خمینی برای انتصاب آیت الله مهدوی کنی به عنوان رئیس ستاد امداد و پشتیبانی از خانواده های آسیب دیده در حملات موشکی و بمباران های عراق، از مسئولان نهادهای ذی ربط خواستند با این ستاد همکاری کنند.^(۴)

۱

به دنبال تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و درحالی که براساس اخبار منتشرشده، عراق این جنگنده ها را برای انهدام منابع و تأسیسات نفتی ایران در خلیج فارس و اهداف دریایی از جمله نفتکش های ایرانی به کار خواهد گرفت، امروز ناخدا حسینی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع دیدار کرد.

به گزارش روزنامه کیهان، «در این دیدار فرمانده نیروی دریایی گزارش پیشرفت امور نیرو و صنعت دفاع نیروی دریایی در خلیج فارس را به اطلاع رئیس شورای عالی دفاع رساند.»^(۵) رادیو اسرائیل با بیان اینکه در جلسه امروز هیئت دولت راجع به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به تفصیل بحث و بررسی شده است، درباره دیدار ناخدا حسینی و آیت الله خامنه ای گزارش داد: «رئیس جمهوری ایران، فرمانده نیروی دریایی را به حضور خواند تا امکانات نظامی ایران را در تنگه هرمز مورد بررسی قرار دهد.»^(۶)

این در حالی است که روزنامه واشنگتن پست (چاپ ایالات متحده امریکا)، امروز به نقل از

ص: ۹۷۵

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۷/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۶.

۳- روزنامه کیهان، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۴- مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، دوره اول، ص ۹۶۷۱.

۵- روزنامه کیهان، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۶- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰، رادیو اسرائیل، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

منابع وزارت امور خارجه امريکا نوشت: «عراق مقامات امريکايي را از اين امر مطلع کرده است که از ۵ فروند هواپيماي سوپراتاندارد تازه خريداري شده از فرانسه برای حمله به ايران استفاده خواهد نمود.»^(۱) در همين زمينه خبرگزاري فرانسه از واشنگتن گزارش داد: «دولت عراق چند هفته قبل به مقامات امريکايي گفته بود که قصد دارد از هواپيماهاي سوپراتاندارد فرانسوي برای حمله به تأسيسات نفتي ايران استفاده کند.» اين خبرگزاري به نقل از روزنامه واشنگتن پست گزارش داد: «اين موضوع و احتمال به وجود آمدن يک بحران جدی در منطقه موجب نگرانی و نتیجتاً اعزام تعدادی کشتی های جنگی امريکا به اقيانوس هند طی ده روز اخير شده است. ... منابع ديپلماتيک در واشنگتن و خليج [فارس] معتقدند که عراق می خواهد با استفاده از جت های سوپراتاندارد به جنگ سه ساله خود با ايران سريراً خاتمه دهد. ... مقامات امريکايي که هم اکنون از تشنج های فزاينده خاورميانه [غرب آسيا] نگران اند از احتمال بروز يک بحران جدی جديد جداً بيمناک اند. ... به اعتقاد ناظران سياسي، دولت امريکا همچنين نگران است که خبر تحویل هواپيماهاي سوپراتاندارد موجب آن شود که ايران در حمله پيش دستی کند و ديگر کشورهای توليدکننده نفت را در منطقه مورد تهديد قرار دهد. با اين حال، عواقب اقتصادي بسته شدن تنگه هرمز که نفت اروپاي غربي و ژاپن را به خطر خواهد انداخت، ممکن است به آن اندازه که بعضی کارشناسان از آن بيم دارند بزرگ نباشد.»^(۲)

به گزارش خبرگزاري يونائتدپرس، صدام حسين رئيس جمهور عراق، فقط يک روز پس از دريافت هواپيماهاي سوپراتاندارد، ايران را به يک حمله جدی تهديد کرد. يونائتدپرس با تأکيد بر اينکه «صدام حسين از دريافت موشک ها راضی به نظر می رسد»، به نقل از خبرگزاري رسمي عراق گزارش داد: «صدام گفته است [پروزي ما بر دشمن ايراني به زودي به دست می آيد و دشمن متحمل شکست سنگيني خواهد شد.»^(۳)

۱

به دنبال انتشار خبر فرود هواپيماهاي سوپراتاندارد فرانسه در يکی از فرودگاه های عراق، کلود شسون وزير امور خارجه فرانسه در مصاحبه ای راديويی از پاسخ صريح درمورد تحویل يا عدم تحویل اين هواپيماها به عراق خودداری کرد.

به گزارش خبرگزاري فرانسه، وزير امور خارجه فرانسه در پاسخ به اين پرسش که آیا هواپيماهاي سوپراتاندارد به عراق تحویل داده شده اند يا خير؟ گفت: «شاید که هواپيماها تحویل داده شده اند، شاید هم نشده اند، شاید هم قبلاً تحویل داده شده بودند.»

وی همچنين با تأکيد بر اينکه «عراق از سال ۱۹۸۰ تاکنون، به هلیکوپترهای حامل موشک اگزوسه مجهز بوده است»، اخبار و گزارش هایی را که از به کارگيري هواپيماهاي سوپراتاندارد برای حمله به تأسيسات حياتي ايران در خليج فارس حکايت دارند يا ورود اين جنگنده ها به

ص: ۹۷۶

۱- خبرگزاري جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۵، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲، بيروت - خبرگزاري يونائتدپرس، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۴ - ۳، واشنگتن - خبرگزاري فرانسه، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۲، تهران - خبرگزاري جمهوری اسلامی، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

عرصه کارزار عراق و ایران را موجب ایجاد توازن نظامی بین طرفین می دانند، تکذیب کرد و افزود: «اگر فرانسه به عراق اسلحه ندهد، شوروی خواهد داد.»

گزارش مذکور در مورد دیدگاه شسون در خصوص واکنش ایران به اقدام فرانسه در واگذاری سوپراتانداردها به عراق آورده است: «تهدیدهای اخیر ایران برای بستن تنگه حیاتی هرمز جنبه خودکشی دارد. با این حال، وی ریسک انتقام ایران از کشتی ها را نادیده نمی گیرد.»

وی در پایان بر تداوم حمایت فرانسه از عراق تأکید کرد و گفت: «فرانسه همچنان از عراق حمایت خواهد کرد؛ چراکه عراق مسئله مذاکره و قطعنامه های سازمان ملل را پذیرفته و نیروهایش را به پشت مرزهای بین المللی کشیده است.»^(۱)

این اظهارات وزیر امور خارجه فرانسه در حالی مطرح می شود که ژان دولیپ کوسکی نماینده حزب مخالف دو گلیست فرانسه و وزیر مشاور در امور خارجه پیشین این کشور، امروز گفته است: «تحویل پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق باعث به وجود آمدن بحران عظیمی خواهد شد که ما قادر نخواهیم بود عواقب آن را به عهده بگیریم و آن را شخصاً حل نماییم.» وی که با رادیو فرانس انتر مصاحبه می کرد، افزود: «هشدارهای آیت الله خمینی مبنی بر توانایی ایران در قطع صدور نفت به غرب از طریق مسدود کردن تنگه هرمز باید جدی گرفته شود.» وزیر مشاور پیشین فرانسه در ادامه راجع به پیامدهای اقدام فرانسه در واگذاری سوپراتانداردها به عراق گفت: «این مطلب قابل درک است که مسئله ثبات در عراق، که برای منطقه حالت اساسی دارد، فکر را اشغال می کند، اما چنانچه راه ارسال نفت قطع شود، اروپا فلج خواهد شد.» وی همچنین تأکید کرد: «چون فرانسه در شرایطی نخواهد بود که عبور و مرور را در تنگه هرمز برقرار کند، این امر را به ایالات متحده واگذار خواهد کرد. بدین ترتیب ما خود را در برابر نتیجه حکومت مشترک آمریکا - شوروی خواهیم یافت.»^(۲)

۱

امروز نیز مسئله تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و پیامدهای احتمالی آن در سطحی وسیع در رسانه های همگانی جهان بازتاب یافت.

نشریه ساندی تایمز (چاپ انگلستان) که مسئله تهدید ایران برای بستن تنگه هرمز را در کانون توجه قرار داده، در توان این کشور برای عملی ساختن این تهدید ابراز تردید کرده و نوشته است: «"بلوف" ایران فرانسه را از ارسال جنگنده بمب افکن مجهز به موشک اگزوسه سوپراتاندارد که به عراق قول داده بود، بازداشت.» این نشریه افزوده است: «آن قدر هم که گفته شده نباید تدارکات ایران را در بستن تنگه هرمز بیش از حد مؤثر و کارآمد دانست. ... اولاً بستن تنگه هرمز کار آسانی نیست و ثانیاً ایران توانایی نظامی آن را ندارد.»^(۳)

خبرگزاری فرانسه از منامه نیز در گزارشی تهدیدات طرفین را "بلوف" و "تبلیغاتی" خواند و با

ص: ۹۷۷

۱- همان، ص ۳، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

۲- خبر گواحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، زاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۴، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۶، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران،

تأکید بر اینکه عملی شدن این تهدیدات «بعید به نظر می رسد»، از قول ناظران افزود: «چون طرفین در حال حاضر امیدی به یک پیروزی نظامی ندارند، هریک در تلاش برای یک جنگ روانی هستند.»

با این حال خبرگزاری فرانسه اضافه کرد: «اگر یکی از دو طرف ایران یا عراق از حد تبلیغ یا فراتر بگذارد جنگ خلیج [فارس] می تواند از کنترل خارج شده و نه تنها دیگر کشورهای منطقه بلکه حداقل یکی از ابرقدرت ها را نیز به صحنه بکشاند. در این حال وحشت از اینکه عراق ممکن است اکنون تهدیدات خود را مبنی بر انهدام ترمینال جزیره خارک با هواپیما انجام دهد شاید اغراق آمیز باشد.»

این گزارش در ادامه، با اشاره به اینکه حتی عملی شدن تهدیدات عراق و حمله به تأسیسات نفتی ایران در خارک تغییر عمده ای در وضعیت این کشور ایجاد نخواهد کرد، تهدید ایران در مورد دست یازیدن به اقدام تلافی جویانه و بستن تنگه هرمز را «یک جنگ روانی» قلمداد کرد و در مورد پیامد احتمالی عملی شدن این تهدید افزود: «هرگونه اقدامی از این قبیل یک اقدام جنگی است و کشورهایی که کشتی های آنها از این تنگه استفاده می کنند آن را نخواهند پذیرفت. قدرتمندترین این کشورها یعنی امریکا قبلاً گفته است که اجازه نخواهد داد این تنگه بسته شود.»

خبرگزاری فرانسه در پایان هدف از طرح این گونه تهدیدات از سوی طرفین را چنین بیان کرد: «به نظر می رسد تهدید ایران عمدتاً تلاشی برای متقاعد کردن دیگر کشورهای خلیج [فارس] برای وارد کردن فشار بر عراق برای قبول شرایط ایران جهت خاتمه جنگ باشد. این شرایط شامل آن است که عراق قبول کند با شروع جنگ در سپتامبر ۱۹۸۰ متجاوز بوده و خسارات عظیمی بپردازد. برخی از رهبران ایران همچنین خواستار سرنگونی رژیم صدام حسین رئیس جمهوری عراق، شده اند. هدف تهدید عراق کشاندن ایران به مذاکره برای خاتمه جنگ است که رژیم تهران ظرف ۱۴ ماه گذشته از انجام آن سر باز زده است.»^(۱)

خبرگزاری رویتر نیز امروز با درج یک گزارش تفسیری ضمن تشریح برخی از ویژگی ها و قابلیت های فنی هواپیماهای سوپراتاندارد و موشک های اگزوسه، گزارش داد: «هرچند سوپراتانداردهای مجهز به اگزوسه طی جنگ فالتکلند یک ناو جنگی بریتانیا را منهدم و یک کشتی تدارکات نظامی را غرق کردند، اما انهدام یک ترمینال نفتی بزرگ مسئله دیگری است؛ وارد آمدن خسارت به یک ترمینال نفتی که چیزی بیشتر از یک مجموعه لوله و ایستگاه های تلمبه زنی نیست قابل جبران و تعمیر است. علاوه بر این، خارک تنها راهی که ایران می تواند از طریق آن نفت خود را صادر کند، نیست و سال اول جنگ ایران - عراق نشان داد که ایران کاملاً قادر به نبرد است، حتی هنگامی که امکانات اقتصادی آن شدیداً محدود شده بود.»

ص: ۹۷۸

رویت در ادامه با اشاره به اینکه عراق پیش از این نیز امکانات حمله به جزیره نفتی خارک را در اختیار داشته و قبلاً در چندین مورد این کار را انجام داده است، تهدید تلافی جویانه ایران را نیز «یک جنگ روانی» توصیف کرد.^(۱)

رادیو بی بی سی نیز در برنامه ای به تفسیر برخی واکنش ها در فرانسه، ایران و کشورهای حوزه خلیج فارس پرداخت. این رادیو ضمن اشاره به انتقادات ژیسکار دستن رئیس جمهور پیشین فرانسه، درباره اقدام دولت سوسیالیست این کشور در واگذاری سوپراتانداردها به عراق، در مورد واکنش کشورهای حوزه خلیج فارس گفت: «کشورهای حوزه خلیج فارس که از گسترش جنگ ایران و عراق بیمناک اند ظاهراً به این امر تن در داده اند که باید خود را به نحوی از این ماجرا دور بدارند.» بی بی سی در ادامه، با اشاره به سفر شیخ زاید بن سلطان آل نهیان به بغداد، افزود: «ناظران آگاه معتقدند حال که فرانسه تصمیم به ارسال هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را گرفته تنها اقدامی که از عهده کشورهای حوزه خلیج فارس برمی آید این است که عراق را از کاربرد این جنگنده در حمله به تأسیسات نفتی ایران بر حذر دارند و دیدار شیخ زاید را گامی در این راه تلقی می کنند. از سوی دیگر، امروز در عمان اعلام شد که نمایندگان کشورهای شورای همکاری خلیج فارس قرار است برای درپیش گرفتن موضعی واحد در برابر تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز ملاقات کنند.»

رادیو بی بی سی در پایان با اشاره به تفسیر امروز رادیو جمهوری اسلامی ایران مبنی بر ناکارآمدی جنگنده های سوپراتاندارد در پایان دادن به مناقشه ایران و عراق و تأثیر منفی به کارگیری این هواپیماها توسط عراق در سرنوشت جنگ از طریق افزایش تنش و بحران در منطقه، گفت: «حال که فرانسه تصمیم به ارسال جنگنده های سوپراتاندارد به عراق را گرفته کشور [های] منطقه خلیج فارس خود را برای پذیرش عواقب آن آماده می کنند.»^(۲)

۱

در آستانه تشکیل اجلاس آتی سران عرب در ریاض، تلاش های مقامات دولت های عربی برای کاهش اختلافات و روان سازی روابط فی مابین که بیشترین تمرکز آن حول محور عادی سازی روابط سوریه و عراق سازمان یافته، تشدید شده است.

در همین راستا، امروز شیخ زاید بن سلطان آل نهیان رئیس دولت امارات متحده عربی، وارد بغداد شد. در این سفر شیخ راشد بن احمد المولا عضو شورای عالی و حاکم ام القوین، مانع سعید العتیبه وزیر نفت و راشد عبدالله وزیر مشاور در امور خارجه، شیخ زاید را همراهی می کنند.^(۳) رئیس امارات متحده عربی پیش از ظهر امروز،^(۴) دو بار با صدام حسین دیدار و گفت و گو کرد.^(۵) در خصوص موضوع این مذاکرات «گفته می شود رئیس امارات متحده عربی در این سفر مسئله رفع اختلاف میان سوریه و عراق و همچنین بازگشایی خط لوله بانیا را با طرفین مطرح خواهد کرد.»^(۶)

ص: ۹۷۹

۱- همان، ص ۵، پاریس - خبرگزاری رویت، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۴ - ۱۳، رادیو بی بی سی، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو بغداد، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

۵- روزنامه کیهان، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۶- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

خبرگزاری های امارات متحده عربی و کویت نیز اهداف سفر شیخ زاید به سه کشور عراق، سوریه و الجزایر را ایجاد توافق و حل اختلافات جاری میان دول عربی و به ویژه مصالحه میان سوریه و عراق ذکر کرده اند^(۱) اما نشریه فارین ریپورت (چاپ لندن)، تحلیل دیگری از هدف سفر رئیس دولت امارات متحده عربی به عراق و سوریه ارائه کرده و آن را با مسئله واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و بحران های احتمالی متأثر از استفاده از این جنگنده ها در خلیج فارس مرتبط دانسته است. این نشریه شیخ زاید را نماینده شش کشور عربی حوزه خلیج فارس دانسته که مأموریت دارد عراق را از استفاده از جنگنده های سوپراتاندارد در بمباران پایانه نفتی ایران در جزیره خارک، منصرف کند. فارین ریپورت نوشته است: «در کشورهای خلیج [فارس] از تهدید ایران درمورد مقابله با حمله عراق از طریق بستن تنگه هرمز احساس خطر به وجود آمده است. ... وظیفه شیخ زاید این است که رئیس جمهوری عراق را با عدم حمله به تأسیسات صادرات نفت و کشتی ایران موافق نماید. در مقابل، امارات عربی [و کشورهای] خلیج [فارس] پیشنهاد یک وام بزرگ جدید به عراق، که نزدیک به ورشکستگی است، نموده اند.» این نشریه افزوده است: «صدام حسین ظاهراً پاسخ داده است که او جزیره خارک و کشتیرانی در خلیج [فارس] را بمباران نخواهد کرد، اما منابعی را که به کوشش جنگی ایران کمک می کنند مورد حمله قرار خواهد داد.»^(۲)

شیخ زاید بن سلطان آل نھیان در ادامه سفر خود بعد از ظهر امروز با بدرقه رسمی صدام حسین و عده ای از مقامات عراق بغداد را به مقصد دمشق ترک کرد. وی سپس با استقبال رسمی حافظ اسد رئیس جمهور و برخی مقامات بلند پایه سوریه، وارد این کشور شد.^(۳) به گزارش خبرگزاری فرانسه، هم زمان با سفر رئیس امارات متحده عربی به دمشق، شیخ بن حمد آل ثانی وزیر امور خارجه قطر نیز عازم دمشق شد. براساس گزارش مذکور، منابع موثق تصریح کردند دیدار وزیر امور خارجه قطر از سوریه با سفر رئیس کشور امارات متحده عربی به دمشق ارتباط دارد.^(۴)

ص: ۹۸۰

۱- روزنامه کیهان، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۶، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۳- روزنامه اطلاعات، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۴، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲، دمشق - خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

این در حالی است که نشریه فارین ریپورت در مورد علت سفر شیخ زاید به سوریه نوشته است: «زاید به دمشق رفت و موضع عراق را به حافظ اسد رئیس جمهوری سوریه، گزارش نمود تا به اطلاع آیت الله خمینی برساند.»^(۱) رادیو اسرائیل نیز مدعی شد: «فرمانروای امارات متحده عربی رهسپار دمشق شد و به گفته آگاهان سیاسی از حکومت بعث سوریه و پرزیدنت حافظ اسد درخواست کرد به ایران فشار آورد تا از بستن تنگه هرمز و اقداماتی که ممکن است امنیت خلیج فارس را به خطر اندازد خودداری ورزد. وی در ضمن تلاش کرد سوریه و عراق را با یکدیگر آشتی دهد تا با قطع کمک سوریه به ایران به اتمام جنگ خلیج فارس کمک کند.»^(۲)

رادیو ابوظبی در مورد دیدار حافظ اسد و شیخ زاید گزارش داد: «شیخ زاید و حافظ اسد در ملاقات امروز خود موافقت کردند که میانجیگری های شیخ زاید میان عراق و سوریه ادامه یابد و قرار شد که یک هیئت از سوی امارات به منظور آگاه کردن صدام حسین رئیس جمهوری عراق از نتایج دیدار شیخ زاید از سوریه رهسپار عراق شود. این هیئت را آقای احمد خلیفه السویدی مشاور شیخ زاید و آقای راشد عبدالله وزیر مشاور در امور خارجه امارات که تا دمشق رئیس امارات عربی متحده را همراهی کرده بودند تشکیل می دهند.»^(۳)

۱

عصر امروز جمعی از مسئولان اجرایی طرح "لیبک یا خمینی" با میرحسین موسوی نخست وزیر، دیدار کردند. موسوی در این دیدار بر بهره گیری از تجربیات سه ساله جنگ و لزوم نگاه آینده محور در اجرای این طرح تأکید کرد.

نخست وزیر در بخشی از سخنان خود با اشاره به روش دفاعی آتی کشور در برابر هجوم احتمالی دشمن گفت: «اگر ما بخواهیم در دفاع از جمهوری اسلامی و همچنین داشتن یک حالت تهاجمی نسبت به دشمنان انقلاب اسلامی به مردم متکی باشیم و به مردم به عنوان اولین تغذیه کننده انقلاب و جبهه ها و خط سیاسی جمهوری اسلامی نگاه کنیم، موفق خواهیم بود. پذیرفتن و اجرای این اصل در سرنوشت آینده بسیج بسیار مهم است. ما به طرف روشی در دفاع از کشور حرکت می کنیم که تمام کشور را به دژ مستحکم تبدیل کنیم.»

میرحسین موسوی در ادامه به تجربیات حاصل از جنگ به ویژه مقاومت و آزادسازی خرمشهر «در بدترین شرایط ازلحاظ تجهیزات و مسائل سازماندهی» پرداخت و افزود: «اگر ما بتوانیم این تجربیات را جمع بندی کنیم، در آینده طرح لیبک یا خمینی برای کشور سرنوشت ساز خواهد بود.» وی در پایان بر لزوم آینده نگری در اجرای این طرح تأکید کرد و گفت: «باید مراحل اجرایی این طرح با نگرشی به آینده دفاعی کشور در نظر گرفته شود و در این آینده نگری، ارتش و سپاه و بسیج هر کدام جایگاه ویژه و تکمیل کننده هم را دارند.»^(۴)

ص: ۹۸۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۷، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو اسرائیل، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، ص ۴، رادیو ابوظبی، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

۴- روزنامه کیهان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

امروز جلسه هیئت دولت به ریاست آیت الله خامنه ای رئیس جمهور، در حالی برگزار شد که انتشار اخبار مربوط به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق فضای سیاسی را تحت تأثیر قرار داده است. در همین خصوص رادیو اسرائیل گزارش داد: «هم زمان با انتشار گزارش هایی دایر بر اینکه فرانسه پنج فروند هواپیمای پیشرفته سوپراتاندارد را از طریق هوا به عراق ارسال داشته، امروز هیئت دولت ایران جلسه ای با حضور حجت الاسلام خامنه ای تشکیل داد و پیرامون این موضوع به تفصیل به بحث و بررسی پرداخت.» (۱)

در جلسه امروز هیئت دولت همچنین طرح هایی نظیر «تأمین مبلغ ۲۷ میلیون و پانصد هزار ریال به منظور راه اندازی دانشکده علوم دریایی بندر شهید بهشتی (چابهار سابق) در اختیار دانشگاه بلوچستان» و «تأمین مبلغ ۵۰ میلیارد ریال اعتبار به منظور تهیه اقلام مربوط به تقویت بنیه دفاعی کشور» به تصویب رسید. (۲)

در عملیاتی که با تلاش نیروهای دادستانی انقلاب اسلامی مرکز و همکاری پاسداران کمیته انقلاب اسلامی از چندی پیش آغاز شده و امروز به پایان رسید، ضمن دستگیری عده ای از اعضای "گروهک راه کارگر" و کشف چندین مرکز فعالیت مخفی آنها، تشکیلات این گروه در تهران متلاشی شد. (۳) به گزارش یک بولتن داخلی کمیته انقلاب اسلامی (گزارش روزانه)، در این عملیات اسناد و مدارک فراوانی به دست آمد که برخی از آنها به این شرح است:

«مدارک و رهنمودهای درون گروهی، آخرین مواضع گروهک راه کارگر در قبال مسائل مختلف، تعداد زیادی مهر ادارات و ارگان های مختلف مثل اداره راهنمایی و رانندگی، اداره ثبت احوال تهران و بعضی شهرستان ها، اداره گذرنامه و مهر ورود و خروج کشورهای ترکیه و پاکستان، حوزه نظام وظیفه (پایان خدمت) امور تربیتی و نیز جاهای مختلف زینک و نمونه چاپی کارت پایان خدمت، کارت ماشین و موتورسیکلت و همچنین کارت گواهینامه رانندگی، چاپ برگه تأیید و مهر شوراها محلی جهت استفاده و احتکار ارزاق عمومی و سوء استفاده های دیگر و نیز تعداد زیادی شناسنامه و گواهینامه و کارت پایان خدمت جعلی.» (۴)

جمعی از اعضای سابق گروه های مسلح غیرقانونی و گروهی از تسلیم شدگان عضو گروهک های ضدانقلاب که دیروز در گردهمایی «تأیین استان های آذربایجان غربی و کردستان» شرکت کرده بودند، امروز در سنندج و برخی شهرهای آذربایجان غربی راه پیمایی و قطعنامه ای منتشر کردند.

ص: ۹۸۲

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰، رادیو اسرائیل، ۱۷/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۸.

۳- سند شماره ۲۳۲۰۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعاتی داخلی دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، شماره ۲۷۳، ۲۷/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- سند شماره ۲۱۸۰۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه کمیته انقلاب اسلامی، شماره ۲۳، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

در این گردهمایی که از دیروز در سنندج آغاز به کار کرده است، عده ای از مقامات کشوری و مسئولان منطقه ای و نیز تسلیم شدگان، ضمن سخنانی با تأکید بر «روح عفو و اغماض» در مکتب اسلام، عناصر ضدانقلاب را به بازگشت فراخواندند.

به گزارش روزنامه اطلاعات، ظهر امروز، «دو هزار تن [از] تسلیم شدگان وابسته به گروهک های ضدانقلاب» در سنندج اقدام به راه پیمایی کردند. براساس گزارش مذکور، راه پیمایان که مورد استقبال مردم قرار گرفته بودند شعارهای انقلابی سر داده و از اعمال عناصر ضدانقلاب ابراز انزجار کردند. شرکت کنندگان در این راه پیمایی در پایان مسیر با اجتماع در مسجد جامع سنندج قطعنامه ای در چهارده ماده صادر کردند. بخش هایی از قطعنامه مذکور چنین است:

«ما پشتیبانی قاطع و همه جانبه خود را از مقام منیع ولایت حضرت امام خمینی رهبر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی اعلام کرده و اعلام می داریم که در راه اجرای فرامین انسان ساز این منجی انسان ها، تا پای جان آماده فداکاری هستیم.

ما ضمن تأسف و پشیمانی و سرافکنندگی از اعمال شرم آور گذشته خود و گام هایی که در خط امریکا و شوروی برداشته ایم، از مردم شریف و نجیب مسلمان کرد که محرومیت زیادی را در اثر اعمال ما متحمل شده اند، می خواهیم بیش از پیش ما و سایر تائین را که قصد پناهندگی به جمهوری اسلامی را دارند در آغوش پرمهر خود جای دهند.

ما همگام با همه ملت مستضعف مسلمان ایران و سایر مسلمین انقلابی جهان پشتیبانی قاطع خود را از رزمندگان اسلام در رفع تجاوز بعثیون اعلام داشته و ضمن محکوم نمودن جنایات حکومت ننگین بعثی صهیونیستی صدام در خاک و خون کشیدن مردم از زن باردار گرفته تا کودک شیرخواره در شهرهایی همچون دزفول و اندیمشک و مریوان و بانه آمادگی خود را برای شرکت در این دفاع مقدس اعلام می داریم.

ما پشتیبانی قاطعانه خود را از قرارگاه مقدس حمزه سیدالشهدا (ع) که با دفع فتنه اشراک برک زرنی را در تاریخ کردستان ورق زده است و برای آزاد شدن مردم محروم کردستان اسلامی از یوغ سلطه ضدانقلاب، اکثر مناطق کردنشین را از لوٹ وجود آنان پاک سازی کرده است، اعلام داشته و تقاضا مندیم که با یک یورش هماهنگ آخرین بقایای اشراک را که به صورت آواره و سرگردان به سر می برند، از صحنه کردستان محو نمایند.

ما اعلام می داریم که هرگونه همکاری با گروهک ها و ضدانقلابیون برابر است با شرکت و همکاری در بمباران و قتل عام مردم شهرها و روستاهای مرزی و برابر است با ایجاد سد در راه پیشرفت اقتصادی، فرهنگی و عمرانی کردستان. برابر است با جاسوسی برای حزب ملحد بعث عراق و فرانسه و برابر است با نوکری بلاواسطه امریکا و شوروی غارتگر و با کسانی که در هر لباس با ضدانقلاب همکاری نمایند، به همین اعتبار برخورد خواهیم کرد.»^(۱)

ص: ۹۸۳

علاوه بر سنندج، امروز «توابعین و نادمین گروهک های ضدانقلاب» در برخی شهرها و روستاهای کردستان و آذربایجان غربی نیز به منظور «ابراز انزجار از جنایات گروهک ها در کردستان» راه پیمایی کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، شرکت کنندگان در راه پیمایی با سردادن شعارهای «مرگ بر امریکا، شوروی و اسرائیل» و نیز «مرگ بر کومه له، دمکرات و فدایی» ضمن ابراز تنفر از عناصر ضدانقلاب بر همبستگی خود با مردم مسلمان ایران تأکید کردند.

اهالی روستاهای کماله اورامان و سرپیر از توابع مریوان نیز به مناسبت سومین سال آزادشدن این روستاها از دست ضدانقلاب، اقدام به راه پیمایی کردند.^(۱)

در همین حال، گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه حاکی است: «به دنبال ابلاغ عطف اسلامی به نادمین گروهک های ضدانقلاب، بازگشت افراد فریب خورده به دامن پرمهر جمهوری اسلامی همچنان ادامه دارد. براساس این گزارش، از اول مهرماه جاری تا کنون، ۲۹ نفر از افراد نادم و پشیمان گروهک های ضدانقلاب وابسته به استکبار جهانی ضمن معرفی خود به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارومیه و تحویل ۸ قبضه تفنگ ژ ۳، ۶ کلاشینکف، یک قبضه ام یک و ۴ قبضه از سلاح های مختلف تقاضای امان نامه کرده و به آغوش اسلام بازگشته اند.»^(۲)

۱

حجت الاسلام علی اکبر ناطق نوری وزیر کشور، که برای دیداری دوازده روزه از کردستان در این استان به سر می برد، امروز از مناطق آسیب دیده مریوان بر اثر بمباران های عراق بازدید کرد.

وزیر کشور به همراه نماینده مردم مریوان در مجلس شورای اسلامی، استاندار کردستان و چند تن از اعضای ستاد عالی بازسازی و نوسازی مناطق جنگی ابتدا در یکی از اردوگاه های استقرار آوارگان مریوان حاضر شد و با مردم شهر درمورد نیازمندی های آنان به گفت و گو پرداخت. وی سپس، ضمن بازدید از ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران مریوان از محل های تخریب شده این شهر در طول جنگ هم دیدن کرد.^(۳)

ناطق نوری در پایان سفر خود به استان کردستان در گفت و گویی «روحیه مردم سنندج و به طور کلی مردم کردستان [را] بسیار خوب توصیف کرد» و راجع به مشاهداتش در مریوان گفت: «عمق جنایات صدامیان در مریوان بسیار زیاد است و نهایت ددمنشی حکومت بغداد را می رساند.» وی ضمن تأکید بر تسریع در امر بازسازی و نوسازی مناطق آسیب دیده مریوان افزود: «در این مورد با آیت الله مهدوی کنی که از سوی امام امت مأمور تشکیل ستادی جهت رسیدگی به مناطق خسارت دیده شده اند، صحبت کرده ایم و امید است با پیگیری هایی که خواهد شد، هرچه سریع تر به وضع آوارگان این منطقه رسیدگی شود و قبل از شروع سرما، برادران و خواهران ما در محلی مطلوب اسکان یابند.»^(۴)

ص: ۹۸۴

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان.

۳- روزنامه صبح آزادگان، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۸.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۴.

نشریه فارین ریپورت در شماره اخیر خود در مطلبی تحت عنوان "آیا عراق قادر است به کار خود ادامه دهد" نوشت: «عراق به طور اساسی در هم شکسته است. سه سال جنگ بغرنج با ایران این کشور را در مقابله با هزینه جنگی حدود ۹۰۰ میلیون دلار در ماه و برای ترمیم اقتصاد ضعیف آن با بی پولی شدید روبه رو نموده است. از ماه ژوئیه، مقامات دولتی ۵۰ تن طلا و جواهر از زنان عراق جمع آوری نمودند و همین اواخر در اولین محاسبه بر روی حس وطن خواهی مردم گروه های ویژه ای از پلیس برای حمله به دارایی های خصوصی مظنون اعزام نمودند. خانواده های ثروتمند عراق برای حفظ جواهرات خود به اقدام پرداخته اند، به این صورت که آنها را به طور قاچاق به کشورهای عربی همسایه در خلیج [فارس] ارسال می کنند.

عراق در تجارت خود، برای به دست آوردن اسلحه، مواد غذایی و مواد خام تا حد معامله تهاتری پایین آمده است. این کشور در پرداخت بخشی از بدهی های خارجی ۱۸ میلیون دلاری خود (۲۳ میلیارد دلار بدهی آن به فروشندگان اسلحه را به حساب نمی آوریم) شروع به تعلل نموده است. صدام حسین با بیشتر طرف های بازرگانی مهم خود - که شوروی، فرانسه و مصر هستند - موافقت نامه های بازرگانی مخفی براساس پرداخت بها به نفت امضا کرده و به ازای معادل ۲ میلیارد دلار اسلحه و مواد غذایی وارداتی از شوروی به آن کشور نفت داده خواهد شد.

برای پرداخت بخشی از بدهی به دولت فرانسه بابت سلاح های فرانسوی و بازپرداخت بدهی های قدیمی عراق نیز نفت داده می شود. مصر تحویل اسلحه به عراق را همچنان ادامه خواهد داد زیرا صدام حسین قول داده است به ۵/۱ میلیون نفر کارگر مصری که در عراق به کار مشغول اند اجازه دهد دستمزد های خود را به کشورشان بفرستند.

چین یکی دیگر از طرف های مهم بازرگانی عراق است، اما بهای واردات از آن کشور - از جمله اسلحه - بیشتر توسط عربستان پرداخت می گردد.

ایجاد کارخانه متوقف شده است. طرح عراق برای ارسال نفت از طریق پیوستن به لوله نفت عربستان سعودی به مقصد بندر ینبع در دریای سرخ نیز متوقف شده است.

اتومبیل ها برای دریافت بنزین محدود در پمپ های بنزین به انتظار می مانند و اتومبیل کمی در راه ها مشاهده می شود. مردم برای گرفتن شکر، برنج، قهوه و سیگار از مغازه ها در صف می ایستند. بیکاری وجود ندارد که این امر ناشی از فعال بودن کار سربازگیری است.»

فارین ریپورت در مورد وضعیت نیروهای نظامی عراق نیز با اشاره به وجود اختلاف بین صدام حسین و برخی مسئولان و فرماندهان ارشد نظامی ارتش عراق نظیر عدنان خیرالله وزیر دفاع و فرماندهی نیروی هوایی و ژنرال عبدالجبار شنتشل آورده است: «صدام حسین خواهان است که ارتش به طور عده ثابت باشد، اما عملیات چشمگیر پراکنده ای که ایران را مجبور به موافقت با پایان جنگ کند، انجام ندهد. او می خواهد گروهی را برای کشتن رهبران ایران

از طریق نفوذ دادن آنان به درون یک توطئه ضدعراقی ایران تشکیل دهد. ... صدام حسین همچنین میل دارد به اینکه نیروی هوایی را به یک عملیات بمباران شمال تهران، جایی که رهبران زندگی می کنند بفرستد. همچنین شاید موشک های زمین به زمین دوربرد شوروی را به کار ببرد. رئیس جمهور عراق همچنین می خواهد که سوپراتانداردهای فرانسوی که مدت ها است قول آن داده شده تأسیسات نفتی ایران [را] محو کند. او تا به حال موفق نشده است.

[اما] وزیر دفاع نظر دیگری دارد. او عقیده دارد که ارتش عراق باید به منظور به دست آوردن اراضی کافی برای قادر بودن به مذاکره جهت پایان جنگ از یک موضع نیرومند به ایران همان طور که در سال ۱۹۸۰ حمله کرد، حمله کند.»

این نشریه علاوه بر اختلاف نظر برخی فرماندهان نظامی ارتش عراق، به وضعیت نه چندان منسجم داخلی نیروهای نظامی این کشور نیز پرداخته و نوشته است: «در ماه گذشته، دلایل بیشتری از ناآرامی در ارتش از جمله حرکات سریع غیرعادی نیروها و برکناری فرماندهان لشکرها وجود داشته است. فرار از خدمت که در دو سال اول جنگ تقریباً ناشناخته بود اکنون به حدود ۱۰ هزار نفر می رسد. چند صد نفر از سربازان فراری ممکن است به یک گروه کم شناخته به نام مجاهدین عراق و دو متحد مشابه آن به نام های سازمان عمل اسلامی و جبهه اسلامی آزادی ملی راه یافته باشند که تمام آنها به طور متعصبانه ای مخالف صدام حسین هستند. ...» (۱)

ضمیمه گزارش ۷۵۴: روند منتفی شدن عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان

داوود رنجبر راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، در گزارش عملیات خود در مورد منتفی شدن عملیات والفجر ۵ نوشته است: «عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان: پس از منتفی شدن کار روی ارتفاعات شمالی قصر شیرین از طرف (احتمالاً) شورای عالی دفاع، هدف دربندیخان به دلیل اهمیتی که داشت، از سوی فرماندهان نظامی مطرح شد. از جمله موارد اهمیت این منطقه به عنوان نمونه [این بود که] یک سوم برق و آب بغداد و بصره از طریق عمل روی سد دربندیخان قابل کنترل بود. طی بررسی، لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) زیر نظر قرارگاه مشترک نجف، مأمور شروع به کار و تهیه مقدمات آن شد. در این برهه نیروهای خودی هم زمان روی دو منطقه باقیمانده، یعنی الف) سد دربندیخان (عملیات والفجر ۵)؛ ب) دهانه شیلر (عملیات والفجر ۴) کارهای مقدماتی صورت گرفت. که در آغاز به دلیل آمادگی بیشتر عملیات منطقه دربندیخان، تکیه اصلی بر روی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان بود و در کنار آن نیز عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به عنوان فرع آن رسیدگی می شد. طی بررسی های زیاد و مقایسه دو طرح به چند دلیل مسئله دربندیخان که دو بار تا پای کار هم (برای انجام عملیات) رفت، منتفی شد. علت این وضعیت [چنین بود]:

الف) مشکلات عملیات: صعب العبور بودن ارتفاعات، محدود بودن راهکارها.

ب) نیاز منطقه شیلر به نیروی بیشتر: هر دو منطقه نیاز به نیروی بیشتر داشت، لذا انجام دو عملیات هم زمان در توان نیروهای خودی نبود و بر این اساس در مقایسه دو عملیات، منطقه شیلر برای انجام عملیات انتخاب شد. پس از انتخاب عملیات روی ارتفاعات شیلر، عملیات والفجر ۴ در دستور کار قرار گرفت.»

گفتنی است که تردید در اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان از اواخر شهریورماه پس از طرح

ص: ۹۸۶

اشکالات مانور ازسوی فرمانده لشکرهای ۳۱ عاشورا و ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) آغاز شد و دو هفته بعد، با گزارش سرتیم ها و عناصر شناسایی لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) درمورد جزئیات مشکلات مانور به اوج خود رسید. باینکه فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه خاتم الانبیای تهران و باختران جلسات مشترک و جداگانه ای را به منظور تصمیم گیری درمورد سرنوشت عملیات قرارگاه نجف، تشکیل دادند و درپی آن دو بار دستور اجرای قطعی عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان به صورت کتبی ابلاغ شد، اما برطرف نشدن مشکلات پیش رو، مانع اجرای عملیات شد و درنهایت امروز به لغو عملیات انجامید(۱).

ص: ۹۸۷

۱- سند شماره ۱۳۱/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات والفجر ۴، گزارش راویان قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۳۶۲/۵/۲۴، صص ۱۵ - ۱۴.

در پی لغو عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان - که روز گذشته از سوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه به فرمانده قرارگاه نجف ابلاغ شد - گفت و گوها برای اجرای عملیاتی هم زمان با عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر ادامه دارد.

امروز فرماندهان ارشد سپاه و ارتش (۱) با حضور محسن رضایی و صیاد شیرازی در قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش (باختران) نشست مشترکی را به منظور تصمیم گیری در مورد اجرای عملیات قرارگاه نجف برگزار کردند. در این جلسه فرماندهان ارتش و سپاه دو منطقه را برای اجرای عملیات هم زمان با عملیات دهانه شیلر پیشنهاد کردند: یکی در محدوده سرتنگ واقع در منطقه سومار - مندلی (منطقه عملیات مسلم بن عقیل (ع)) و دیگری در محدوده قلعه آویزان واقع در منطقه مهران - بدره (منطقه عملیات والفجر ۳).

در ارزیابی محورهای فوق، فرماندهان ارتش به ویژه سرهنگ صیاد شیرازی و سرهنگ جمالی معتقد بودند که عبور از دشواری های پیش رو در محور سرتنگ، به ۵۰ الی ۶۰ گردان نیرو نیاز دارد و تلفات زیادی را به قوای خودی تحمیل خواهد کرد. در مقابل، می توان عملیات روی ارتفاعات قلعه آویزان تا ارتفاع نمه کلان بوی کوچک را با ۳۰ گردان اجرا کرد. گفتنی است که فرمانده نیروی زمینی ارتش تأکید داشت که باتوجه به موفق نبودن قرارگاه نجف در آماده سازی و اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، باید عملیات بعدی در منطقه مهران - قلعه آویزان به قرارگاه کربلا واگذار گردد. (۲)*

ص: ۹۸۹

۱- در این جلسه سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نزاها، سرهنگ جمالی جانشین نزاها، سرهنگ موسوی قویدل رکن ۲ نزاها، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی و شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه حضور داشتند.

۲- * این در حالی است که فرماندهان سپاه به ویژه محمدعلی جعفری فرمانده قرارگاه نجف، با وجود چهار ماه تلاش برای شناسایی و آماده سازی منطقه، با نگاهی واقع بینانه معتقد بودند سه مسئله عمده فقدان جاده، صعب العبور بودن زمین منطقه برای تردد نیروها و نحوه تأمین آنها از مشکلات جدی منطقه عملیاتی دربندیخان به شمار می رود. فرمانده قرارگاه نجف و فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) از سپاه، تضمین موفقیت اجرای عملیات را منوط به اقدام هم زمان بر روی ارتفاعات شاخ بمو و ارتفاعات دیگر از جمله شاخ خشیک می دانستند، اما فرمانده نیروی زمینی ارتش بر اجرای عملیات روی شاخ بمو با ورود گسترده هوانیروز تأکید داشت.

از سوی دیگر، فرماندهان سپاه از جمله محسن رضایی و رحیم صفوی عقیده داشتند باتوجه به اجرای عملیات والفجر ۳ در محور مهران، در صورت واگذاری عناصری از لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) به قرارگاه نجف می توان با ۳۰ گردان شهر زرباطیه را تصرف و امکان تأمین کامل ارتفاعات کانی سخت و قلعه آویزان را فراهم کرد. فرماندهان مزبور شناسایی هایی قبلی و آشنایی با منطقه را عاملی مؤثر در پیشروی روی قلعه آویزان و جنوب منطقه نمه کلان بو می دانستند. در تکمیل این بخش، معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه استعداد مورد نیاز برای اجرای عملیات تکمیلی والفجر ۳ را سه لشکر اعلام کرد و افزود: می توان از تیپ ۳۰ گرگان (با ۸ گردان)، تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه از ارتش و لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) (۷ گردان)، لشکر ۵ نصر (۶ گردان) و تیپ مرزی امیرالمؤمنین (ع) از سپاه استفاده کرد. (۱)

۱

پس از جلسات سه روز گذشته قرارگاه مقدم حمزه که به منظور آماده سازی نهایی یگان های ارتش و سپاه در قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه در عملیات والفجر ۴ (منطقه دهانه شیلر) برگزار شد، امروز آخرین وضعیت پیشرفت قرارگاه های حمزه ۱ تا ۵ در دو سطح قرارگاهی و یگانی (۲) با حضور علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در قرارگاه مقدم نزاجا (باختران) مورد بررسی قرار گرفت.

در بخش نخست جلسات امروز که به یگان ها اختصاص داشت ابتدا فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در گزارشی از وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱، همچون روز گذشته مواردی از قبیل حضور ضدانقلاب در منطقه، تسلط دید و تیر نیروهای دشمن و عناصر ضدانقلاب بر جاده های مواصلاتی و مشکلات ناشی از جابه جایی لشکر از سورن به پنجوین را از دشواری های پیش روی لشکر عنوان کرد. وی در تشریح اقدامات دشمن و ضدانقلاب در منطقه جدید لشکر امام حسین (ع) گفت: «در حسن آباد حدود ۷۵ نفر نیروی ضدانقلاب هستند که می آیند جاده ای که به جلوی کله قندی می آید و از کله قندی به مرانه می رود را مین می گذارند، به نحوی که ما از روی کله قندی آنها را می بینیم؛ مثلاً یک ماشین تیپ ۲ ارتش به روی مین رفته بود و پشت سرش هم یک تراکتور را زده بودند. از همه بدتر

ص: ۹۹۰

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۴۵ - ۱۴۰.

۲- سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نزاجا، سرهنگ جمالی جانشین نزاجا، سرهنگ موسوی قویدل رکن ۲ نزاجا، سرهنگ مفید، سرهنگ غلامحسین امیربیگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، سرهنگ آذر فر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، سرهنگ مظفری معاون تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه و محسن رضایی فرمانده کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، بشردوست، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) و کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) در این جلسه حضور داشتند.

اینکه جلوی چشم ما بود و ما از کله قندی می دیدیم. ما وقتی به روی کله قندی و یالی که به سمت پنجوین می رود و شامل ارتفاعات تخم مرغی و سه درختی است برای شناسایی رفته بودیم به ضدانقلاب برخورد کردیم، یعنی شناسایی ما باید از شیار حسن آباد عبور بکند که اینها سد راه ما هستند و بچه ها هر چقدر که رفتند به ضدانقلاب برخورد کردند و شدیداً به طرفشان تیراندازی کردند.» وی در ادامه تنها راه حل برای مقابله با وضعیت فعلی را اجرای عملیات علیه ضدانقلاب دانست و افزود: «دشمن در منطقه خیلی مشکل گرفته است آمده تمام روی پنجوین را پوشانده است؛ یعنی آمده خط مکمل تشکیل داده است و بعد آمده در منطقه، تپه های بعدی را پوشانده است.» خرازی با اشاره به تعویض منطقه و تغییر مانور لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، بر ضرورت شناسایی های مجدد برای تکمیل مانور عملیات تأکید کرد: «شناسایی کله قندی برای ما مشکل شده است. کلید منطقه، کله قندی است و اگر مسئله کله قندی حل بشود و سقوط بکند، ما می توانیم به راحتی نیروهایمان را به پنجوین و سنگ معدن و همین طور برسانیم و از پشت شناسایی اولیه ای داشتیم، ولی دوباره باید به صورت کامل شناسایی کنیم. دشمن کمین خودش را جلوتر آورده و میدان مینش را هم زیادتر کرده و به جلوتر آمده است. ... یعنی دشمن از حد معمولش جلوتر آمده بود، حالا مجدداً دشمن خودش را تقویت کرده و این دهانه را بسته است درحالی که این دهانه محل عبور عقبه ماست و باید جاده ای بزیم که به جاده دشمن بخورد و تأمین هم بکنیم.»

فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در پایان گزارش خود با اشاره به مسائل و مشکلات ناشی از تعویض منطقه مأموریت لشکر از سورن به پنجوین خاطرنشان کرد: ما ۱۲ روز فرصت درخواست کردیم و ان شاءالله تا بیست و دوم مهر، می توانیم تدارکات و قرارگاهمان را مستقر کنیم.

در ادامه جلسه، با توجه به پیوستگی مأموریت قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۱ و ۲، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) هم در گزارش خود حضور عناصر ضدانقلاب و دشمن را از مشکلات جدی منطقه عملیاتی قرارگاه حمزه ۲ برشمرد. وی با بیان اینکه «از ۱۰ الی ۲۰ روز پیش تا حالا، دشمن خیلی از کمین هایش را به جلو آورده است و ضدانقلاب به دشت آمده است»، در مورد اقدامات و تحرکات اخیر دشمن و ضدانقلاب گفت: «ما آمدیم پل های این منطقه را شناسایی کردیم و دیدیم دشمن بین خویله و مارو و شیاری که بینشان هست خیلی تقویت کرده است و سیم خاردار و میدان مین هم خیلی دارد و چند نفر نیروی شناسایی نفوذی فرستاده ایم» تا منطقه را شناسایی کنند. کریم نصر در ادامه افزود: «دشمن در همه جای این منطقه سگ رها کرده است و هر جا که بخواهیم جلو برویم پارس می کنند و مجبور هستیم تغییر موضع بدهیم ... تمام منطقه قلقله و جشنی آباد پر از ضدانقلاب است ... از یک محور دیگر (کخلان) هم داریم شناسایی می کنیم تا ان شاءالله برای عملیات آماده شویم.»

ابهام در مانور یگان های ۴۱ ثارالله (ع)، ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و ۱۴ امام حسین (ع) از دیگر

موضوعاتی بود که در نشست مشترک امروز مورد بحث و بررسی قرار گرفت. درحالی که موفقیت مانور عملیات قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۱ و ۲ در جبهه مریوان به یکدیگر وابسته است، به علت تداوم شناسایی ها که ناشی از تعویض یگان ها و تغییر مأموریت هاست، هنوز مانور عملیات یگان های تحت امر قرارگاه های تاکتیکی مذکور تکمیل نشده است.

پس از اتمام گزارش یگان های سپاه، سرهنگ جمالی جانشین نیروی زمینی ارتش نیز به اقدامات اخیر ارتش عراق و ضدانقلاب در جنوب منطقه دهانه شیلر پرداخت و گفت: ارتش عراق تحرک خود را کاهش داده چون اقدامات پیشگیرانه را انجام داده و زودتر از ما آماده شده است. (۱)

در بخش دیگری از جلسه، سرهنگ ستاد آذرفر فرمانده لشکر ۲۸ کردستان، به تشریح وضعیت ضدانقلاب و تشدید اقدامات تخریبی آنان در منطقه پرداخت و در این باره گفت: «از انجیران تا قوم شیر و سیف، شدت عملیات ایذایی ضدانقلاب بالا گرفته است، به طوری که اولاً آتش دقیقی را به اطراف [مقر] مقدار هدایت کردند. ثانیاً دارند نزدیک می شوند که دو سه بار با گشتی های کاوشی ما برخورد کردند و مراتب را به عرض جانشین نراجا رساندیم و اجازه دادند که ما یک عملیات کاوش و پاک سازی محدودی در آن منطقه انجام بدهیم که دستور به گردان ۱۱۲ ابلاغ شد و ان شاءالله شروع خواهند کرد تا ضدانقلاب را کمی دور کنند.» در ادامه با توجه به اینکه تأمین آتش همه یگان ها به توپخانه لشکر ۲۸ کردستان ارتش محول شده است (۲) سرهنگ آذرفر عملیات پیش بینی شده برای انهدام توپخانه های دشمن (۳) را تشریح کرد.

۱

بخش دوم جلسات مربوط به بررسی آخرین وضعیت پیشرفت قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه در عملیات والفجر ۴ (منطقه دهانه شیلر) در سطح قرارگاهی و با حضور فرماندهی کل سپاه پاسداران، فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرماندهان و مسئولان قرارگاه مقدم حمزه برگزار شد.

در ابتدا، سرهنگ امیریگی و علی رضائیان فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، درباره سازمان رزم نهایی و درصد پیشرفت و آمادگی قرارگاه های حمزه ۱ تا ۵ گزارش دادند. فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه، سازمان رزم قطعی عملیات والفجر ۴ را به این شرح اعلام کردند:

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱: لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و یک تیپ از لشکر ۴۱ (ع) از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه از ارتش.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲: تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و یک گردان از لشکر ۴۱ ثارالله (ع) از سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳: لشکر ۸ نجف از سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴: لشکر ۲۵ کربلا از سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان از ارتش به عنوان احتیاط در مریوان.

ص: ۹۹۲

۱- همان، صص ۱۶۳ - ۱۶۱.

۲- سند شماره ۱۲۸۰۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی نیروهای خودی و دشمن، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۸/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۰۸)، صص ۳۱ - ۸.

۳- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۵۶.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵: لشکر ۳۱ عاشورا از سپاه به عنوان احتیاط در بانه.

براساس ابلاغ فوق، بخشی از ارتفاعات سورن به عهده گروه رزمی سلمان و بخش دیگر آن نیز به سپاه مریوان واگذار شد (۱).

فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه در بخش دیگری از گزارش خود به تبیین مشکلات موجود در اجرای عملیات پرداختند. نزدیکی فصل زمستان و لزوم پیش بینی تمهیدات به منظور حل مشکل سرمای هوا، تهیه پلیت و نبشی برای پدافند در منطقه عملیاتی، برآورد و تهیه سوله برای اسکان نیروها، کمبود ادوات مهندسی و وسایل ترابری، ضرورت نفت ریزی جاده ها، شبانه روزی کردن تأمین جاده ها، ضعف مهمات توپخانه ای، کمبود سهمیه بالگرد و... از مهم ترین مشکلاتی بود که فرماندهان مذکور به آن اشاره کردند. طبق اعلام فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده کل سپاه مقرر شد در اسرع وقت کمبودهای موجود تأمین و مشکلات برطرف گردد (۲).

در پایان نشست مشترک امروز، فرماندهی کل سپاه از کندی روند آماده سازی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر انتقاد کرد و به فرماندهان سپاه دستور داد تا روز عاشورا آمادگی خود را اعلام کنند که در آن شب عملیات آغاز شود. وی در تبیین اهمیت اجرای عملیات والفجر ۴ در موقعیت کنونی کشور گفت: «از دو الی سه روز پیش انتظارات مردم بالا رفته، امریکا گفته ما سلاح به عراق می دهیم (۶۰ فروند هلیکوپتر داده) از طرف دیگر، فرانسه هواپیماهای سوپراتاندارد را دارد، همه می خواهند بگویند که ایران بلوف زده و باید جواب دندان شکنی به آنها بدهید. این عملیات مصادف شده با روز عاشورا ... سعی شود از حداکثر نیرو استفاده شود از دیده بان نفوذی استفاده بشود» (۳).

۱

پس از آنکه طرح سازمان رزمی گردان دریایی سپاه ماهشهر برای پشتیبانی نیروها و احتیاط عملیات شمال خلیج فارس (عملیات والفجر ۶) در جلسه دیروز فرماندهان قرارگاه نوح با مسئولان ناحیه دریایی ماهشهر اعلام شد، امروز نیز جلسه ای به منظور ابلاغ طرح تشکیلات جدید گردان شهید مکوند در ماهشهر برگزار گردید (۴). علاوه بر این، فرمانده قرارگاه نوح در دیداری با مسئول جهاد استان فارس در مورد احداث سایت موشکی در یکی از جزایر خلیج فارس بحث و تبادل نظر کرد.

در نشست امروز فرماندهان قرارگاه نوح با مسئولان ناحیه دریایی ماهشهر، عبدالله رودکی معاون طرح و عملیات قرارگاه نوح، ترکیب ناوگروه رزمی مورد نیاز در عملیات شمال خلیج فارس را

ص: ۹۹۳

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵۲ - ۱۵۱؛ و - شماره ۱۲۸۰۸/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ - ۲.

۲- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶۲ - ۱۵۹.

۳- همان، صص ۱۶۴ - ۱۶۲.

۴- این جلسه با حضور عشاقی طرح و عملیات قرارگاه نوح، دهقان مسئول تدارکات و عبدالله رودکی معاون طرح و عملیات این قرارگاه و نیز مسئولان آموزشی یگان دریایی ماهشهر، مسئول گردان و معاون گردان شهید مکوند ماهشهر برگزار شد.

برای مسئولان آموزشی ناحیه دریایی ماهشهر تشریح کرد. به گفته وی، هر ناگروه رزمی دارای ۹۰ نفر نیرو است. یک ناگروه دریایی از ۶ ناوتیم و هر ناوتیم از ۳ قایق تشکیل شده است. هر قایق نیز مرکب از ۵ نفر نیرو شامل یک فرمانده، یک سکانی، یک بی سیم چی، یک تیربارچی و یک آرپی.جی.زن می باشد. جنس قایق ها از نوع قایق ذوالفقار (ریجنندر انگلیسی) و فایبر گلاس و دولایه است. علاوه بر این، هر کدام از ناوتیم ها سه قایق پشتیبانی دارد که عبارت اند از:

۱. قایق تجسس و نجات

۲. قایق پشتیبانی آتش

۳. قایق پشتیبانی رزمی

امروز همچنین عبدالحمید ملاح زاده فرمانده قرارگاه نوح، با جزایری مسئول جهاد استان فارس در زمینه احداث سایت موشکی در یکی از جزایر خلیج فارس گفت و گو کرد. در این دیدار فرمانده قرارگاه نوح ضمن تشریح مأموریت عملیات شمال خلیج فارس برای مسئول جهاد فارس گفت: چند ماه پیش، مأموریت مشترکی شامل «یک طرح پدافندی جنوب خلیج فارس و یک طرح عملیاتی برای تأمین خور عبدالله و خور موسی» به نیروی دریایی ارتش و قرارگاه نوح سپاه ابلاغ شد. پس از سه ماه شناسایی، قرار شد یک اقدام دریایی و زمینی به صورت هماهنگ به مرحله اجرا درآید و در حال حاضر، یک قرارگاه مشترک نیروی دریایی ارتش و نیروهای سپاه در قفاص ایجاد شده و یک سایت هم در حال احداث است. برای اجرای عملیات، اسکله ای به منظور پهلو گرفتن ۱۵۰ قایق تندرو در نظر گرفته شده است. قرارگاه کربلا نیز پایگاهی در نزدیکی قرارگاه نوح احداث خواهد کرد و یک یگان با هماهنگی و همراهی هوانیروز به منظور انهدام ارتش عراق در رأس البیشه وارد عمل خواهد شد. وی در ادامه ضمن اشاره به کمبود نیروی بسیجی، در مورد جابه جایی شهدا و مجروحان افزود: مناطقی در جزیره خارک، سکوی نوروز، نهر قاسمی، قفاص و بهمنشیر (چوبیده) برای پشتیبانی مجروحان در نظر گرفته شده است. در پایان جزایری از فرمانده قرارگاه نوح خواست به منظور تسریع در روند آماده سازی عملیات، دستورالعملی درباره همکاری جهاد استان فارس با قرارگاه های کربلا یا نوح صادر شود(۱).

۱

گزارش های قرارگاه های حمزه سیدالشهدا و خاتم الانبیا(ص) همچنان از تداوم اقدامات و تشدید تحرکات ارتش عراق در منطقه عمومی دهانه شیلر و به طور مشخص در منطقه پنجوین حکایت دارد.

گزارش های نوبه ای اطلاعاتی یگان های خودی در مورد وضعیت کلی دشمن حاکی است: دشمن علاوه بر تثبیت و تحکیم مواضع پدافندی، فعالیت مهندسی خود را در سراسر خطوط تماس از طریق ایجاد جاده های تدارکاتی و مواصلاتی و حفر کانال و نصب سیم خاردار به خصوص در مناطق پنجوین ادامه داده و با استفاده از تاریکی شب به جاده کشی در مناطق

ص: ۹۹۴

۱- سند شماره ۲۷۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نوح در عملیات انجام نشده قبل از والفجر ۴، اسحاقی، ۱۳۷/۱۳۶۲ تا ۱۷/۸/۱۳۶۲، صص ۴۱ - ۳۷.

سرکوب و ارتفاعات منطقه اقدام کرده است. همچنین ارتش عراق با افزایش اعزام عناصر شناسایی و دیده بانی در منطقه سعی می کند تا تمام حرکات نیروهای خودی را زیر نظر بگیرد.

این گزارش ها، میزان حرکات و جابه جایی خودروهای دشمن در منطقه پنجوین را چشمگیر توصیف کرده و از انتقال تیپ تازه تأسیس با هویت ۵۰۴ پیاده از سیدصادق به پنجوین خبر دادند. گزارش های مزبور در تحلیل اقدامات اخیر ارتش عراق، استعداد رزمی نیروهای دشمن و توانایی آنان برای دفع تک های احتمالی آتی ایران را نسبتاً خوب ارزیابی کردند.^(۱)

در همین زمینه، مرکز فرماندهی جنگ الکترونیک ستاد قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با استناد به اسناد به دست آمده از ارتش عراق، گفت: عناصر ایرانی کلیه نیروها و تجهیزات خود در جبهه روبه روی یگان های عراقی در منطقه دهانه شیلر را تکمیل کرده و احتمال زیادی می رود که زمان حمله عناصر ایرانی روز ۲۶/۷/۱۳۶۲ باشد. این سند عراقی محورهای دره شیلر، هفت توانان، بلکه و چمپاروا را به عنوان فلش های حمله احتمالی ایران مورد تأکید بیشتری قرار داده است.^(۲)

۱

جلسه شورای عالی دفاع امشب به ریاست آیت الله خامنه ای رئیس جمهور برگزار شد. در این جلسه آخرین تحولات جنگ ایران و عراق، حملات موشکی عراق به مناطق مسکونی ایران، واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و واکنش احتمالی ایران در مقابل استفاده عراق از این جنگنده ها و مسئله اسرای ایرانی و عراقی، مورد بحث و بررسی قرار گرفت.^(۳)

در این جلسه علاوه بر رئیس شورای عالی دفاع و نماینده امام در این شورا، میرحسین موسوی نخست وزیر، سرتیپ ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، محسن رفیق دوست وزیر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، حسن روحانی رئیس کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی، کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ و نظران دبیر شورای عالی دفاع نیز حضور داشتند.^(۴) در پایان نشست امشب شورای عالی دفاع، هاشمی رفسنجانی در مصاحبه ای مسائل مطرح شده را تشریح کرد.

وی ابتدا به آخرین تحولات جنگ ایران و عراق پرداخت و با تأکید بر اینکه عراق در صحنه های نبرد همچنان در حالت دفاعی بوده و ابتکار عمل در دست رزمندگان ایرانی است،

ص: ۹۹۵

۱- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، دوره ۱۴/۷/۱۳۶۲ تا ۱۵/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲۸ - ۱۲۶؛ و - همان، گزارش نوبه ای واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، دوره ۱۷/۷/۱۳۶۲ تا ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴۳.

۲- همان، گزارش مرکز فرماندهی جنگ الکترونیک ستاد قرارگاه خاتم الانبیا به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، شماره ۱۵۵، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶۲.

۳- هاشمی رفسنجانی در خاطرات روز ۱۸ مهرماه ۱۳۶۲ خود راجع به محتوای گفت و گوهای جلسه امشب شورای عالی دفاع نوشته است: «بعد از نماز مغرب و عشاء، شورای عالی دفاع در مجلس تشکیل شد. بیشتر درباره تحویل [هواپیماهای] سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و کیفیت برخورد تبلیغی و عملی با آن و درباره اسرا و آینده عراق و... بحث شد.» (اکبر هاشمی رفسنجانی، آرامش و چالش (کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی سال ۱۳۶۲)، به اهتمام مهدی هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۶، ص ۲۵۴).

۴- روزنامه اطلاعات، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

گفت: «ما یک اصولی را در نظر داریم که براساس آن تصمیم می‌گیریم و وقتی که تمام ادله ما برای یک حمله از جهات سیاسی، نظامی و مسائل انسانی آماده شد اقدام می‌کنیم و تقریباً از هر گوشه‌ای می‌توانیم این اقدام را عملی کنیم.»

سخنگوی شورای عالی دفاع درباره حملات موشکی اخیر عراق به مناطق مسکونی دزفول و اندیمشک و موضع و واکنش ایران به این حملات نیز اظهار کرد: «موشک‌های زمین به زمین که از منطقه عملیات به دور است، امکانی است که ابرقدرت‌ها در اختیار عراق برای جبران ضعف و روحیه آنان گذاشته‌اند و اجازه چنین جنایتی را به آنها داده‌اند و در حال حاضر ما ابزاری برای جلوگیری از این عمل به طور ضربتی نداریم، ولی این جنایت همان طور که بیش از یک سال و نیم و دو سال است ادامه دارد، بالاخره چون مشکلی برای ما دارد، امید این را داریم که بتوانیم مرکز آتش را خاموش کنیم و از این جهت که تا این موشک‌ها هست و جنگ در مرز و نزدیکی مرزها هست، فعلاً تدبیری برای ما نیست و ان شاء الله در فرصت مناسبی در مورد مرکز پرتاب موشک‌ها اقدام خواهیم کرد.»

مسئله واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و پیامدهای استفاده از این جنگنده‌ها از دیگر مباحث جلسه امشب شورای عالی دفاع بود. هاشمی رفسنجانی ضمن تأکید بر اینکه این اقدام یک حرکت تبلیغی و «شاتناژ رسانه‌ای» است و هدف آن تضعیف روحیه رزمندگان ایران و تقویت روحیه نیروهای عراق است، افزود: «این گونه اعمال در نقاط دیگری هم بوده است، که برای سرکار نگه داشتن عمال خودشان تاکنون انجام داده‌اند، البته این معنایش این نیست که در مرحله بعدی امکان اینکه این تهدید عمل نشود، وجود ندارد و از نظر ما وقتی ببینند که ما زیر بار صلح ذلت بار نرفتیم و جا نخوردیم و از حقوقمان تنزل نکردیم و همچنان به گرده صدام فشار آوردیم، ممکن است که اینها دست به یک عمل دیوانگی بزنند، که از لحاظ ما این مرحله دوم برخلاف اظهارات مقامات فرانسوی که گفته بودند بستن تنگه هرگز برای ایران انتحار است، از نظر ما برای حزب سوسیالیست فرانسه انتحار است و ما خیال می‌کنیم که در عمل هواپیماهای فرانسوی و موشک‌های همراه آن غیر از اینکه جنگ را طولانی‌تر کند و مقداری به صدام جرئت دهد و در نهایت اسباب زحمتی برای تمام دنیا بشود، چیزی را در پی نخواهد داشت. و نظر ما همان حرفی است که قبلاً گفتیم و این حرف را ما در ماه‌های اول جنگ زدیم، یعنی سیاست ما در شورای عالی دفاع و خدمت امام از اول این طور ترسیم شد که ما امنیت خلیج فارس را تا موقعی حفظ می‌کنیم که صادرات ما از خلیج فارس به طور عادی باشد و اگر روزی در جنگ هر قدرتی، چه صدام و چه خارجی‌ها و ابرقدرت‌ها بخواهند ما را از نفت محروم کنند، محاسبه این موضوع برای دشمنان ما خیلی آسان است؛ زیرا که وقتی ایران نفت نداشته باشد طبعاً خلیج فارس برای ایران ارزشی ندارد. زیرا که وقتی نفت نداشته

باشیم احتیاج به بندر برای صدور و وارد کردن نیز نداریم. لذا این کار را برای همه کسانی که خودشان را به جنگ آلوده کردند، می‌کنیم اعم از اینکه از ابرقدرت‌ها و کشورهای همسایه که به جنگ آلوده شدند و به کلی خلیج فارس را از حیث انتفاع می‌اندازیم و با این تدبیر است که ما اوایل جنگ گرفتیم و روی این تصمیم باقی هستیم و امکاناتش را هم خوب داریم و می‌توانیم تا آن موقعی که مایل باشیم، تا نفت ما به طور عادی امکان صدورش برقرار نشود خلیج فارس را بسته نگه داریم و هیچ قدرتی حتی جنگ جهانی سوم نیز نمی‌تواند آن را، اگر ما نخواهیم باز کند. لذا ما روی همان موضعمان هستیم و عمل می‌کنیم و این تهدید هم توخالی نبود و از طرف ما شانتاژ هم نبوده و البته ما [مایل] به این کار نیستیم و امیدواریم که به این مرحله نرسد و اگر دشمنان ما فکر می‌کنند که می‌شود با این گونه تحریکات همان طور که در مورد آلوده کردن محیط زیست کرده بودند، ما را از خواسته‌هایمان منصرف کنند، چنین مسئله‌ای غیرممکن است. برای ابرقدرت‌ها، غرب و فرانسه به خصوص مسئول این گونه حوادث خواهد بود و دنیا هم آن را نخواهد بخشید و اگر چنین ماجرای برای خلیج فارس پیش بیاید مخصوصاً این زمستان برای دنیای غرب زمستان بسیار سردی خواهد بود.»

سخنگوی شورای عالی دفاع در پایان مصاحبه خود راجع به حضور ناوگان جنگی ایالات متحده آمریکا در اقیانوس هند و ارتباط این اقدام آمریکا با موضوع تهدیدات ایران در مورد بستن تنگه هرمز، گفت: «این گونه اعمال جز شانتاژ دلگرم‌کننده برای عراق و ترساننده برای ما چیزی نیست. ولی [این طور] هم نیست که تا پایان کار هم هیچ چیزی از آن عملی نشود و امکان این دیوانگی می‌رود. ولی حضور امریکایی‌ها در لبنان چقدر تأثیر داشته است؟ نه ایران از مجاهدین لبنان کمتر است و نه اینها اینجا می‌توانند بهتر عمل کنند، درحالی که لبنان، اسرائیل را هم در کنار خودشان دارند و ما واقعاً ترجیح می‌دهیم که اگر بنا است که جنگ باشد به جای آنکه سربازان مسلمان رودرروی هم باشند، آن ریشه‌های اصلی جنگ در مقابل ما قرار بگیرد.»^(۱)

رادیو اسرائیل با پخش قسمت‌هایی از سخنان هاشمی رفسنجانی مبنی بر عزم جدی ایران برای بستن تنگه هرمز در صورت استفاده عراق از جنگنده‌های سوپراتاندارد و با اشاره به موضوع تحویل این جنگنده‌ها به عراق، راجع به محورهای مذاکرات اعضای شورای عالی دفاع در جلسه امشب گفت: «در جلسه شورای عالی دفاع امکانات تقویت شبکه دفاعی ترمینال نفتی خارک به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفت. همچنین باتوجه به آنکه ایران تهدید کرده در صورت چنین اقدامی از جانب عراق دولت تهران نیز متقابلاً تنگه هرمز را خواهد بست در جلسه شورای عالی دفاع میزان آمادگی نیروهای ایران در بندرعباس و تنگه هرمز نیز مورد بررسی قرار گرفت. همچنین درباره مسئله اسیران ایرانی و عراقی بحث و گفت‌وگو شد.»^(۲)

ص: ۹۹۷

۱- روزنامه کیهان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، صص ۸-۷، رادیو اسرائیل، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

در پی تصمیم دولت یونان مبنی بر استرداد سه مجاهد عراقی زندانی در این کشور به عراق،

گروهی از عراقی های مقیم تهران به دعوت مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق امروز در تهران راه پیمایی و یادداشت اعتراضی به سفارت یونان در ایران تسلیم کردند.

این تظاهرات از میدان آرژانتین آغاز و در مقابل سفارت یونان در تهران پایان یافت. (۱) در یادداشت اعتراض تظاهرکنندگان که به سفارت یونان در تهران تسلیم شد، آمده است: «مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به نام میلیون ها مظلوم عراقی و به نام شهدای انقلاب اسلامی عراق و به ویژه شهید آیت الله صدر و به نام سه زندانی عراقی و خانواده آنها اعلام می داریم که مسئله سه مجاهد یک مسئله صرفاً سیاسی است و هیچ گونه تردیدی در این مسئله نباید به وجود بیاید.»

در ادامه این بیانیه، ضمن اظهار تأسف از ضرب و شتم سه مجاهد عراقی و دخالت کنسولگری عراق در بازجویی از این افراد، محاکمه مجدد آنان غیرقانونی خوانده شده و آمده است: «ملت عراق مبارزه علیه حکومت بغداد را تا سرنگونی این رژیم ادامه خواهد داد و تسلیم سه مجاهد، روابط ملت عراق را با حکومت یونان در خطر قرار خواهد داد.» (۲)

سازمان عمل اسلامی نیز در این راه پیمایی با انتشار بیانیه ای اعلام کرد: «تسلیم سه مجاهد عراقی به حکام بغداد تلاشی است از سوی حکومت بعثی - صهیونیستی عراق برای سرپوش نهادن بر شکست های پی در پی نیروهای خود در جبهه های جنگ.» این سازمان در پایان بیانیه خود تأکید کرده است: «در صورت تحویل سه مجاهد عراقی به دولت عراق - که متهم به قاچاق اسلحه هستند - به منافع یونان صدمه وارد خواهد شد.» (۳)

مقامات سفارت یونان در تهران در پی تظاهرات عراقی های مقیم تهران و تحویل یادداشت اعتراض آمیز به این سفارتخانه، اعلام کردند خواسته های تظاهرکنندگان را به دولت متبوع خود منعکس خواهند کرد (۴)

در حالی که سه روز از انتشار خبر انتقال هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق می گذرد، محافل خبری مهم جهان و اکثر رسانه های ارتباط جمعی ضمن اینکه همچنان تردید خفیفی را در مورد ارسال یا عدم ارسال این جنگنده ها منعکس می کنند، بیشترین توجه و تمرکز خود را بر تأثیرات احتمالی ورود سوپراتانداردها به عرصه کارزار عراق و ایران معطوف کرده اند. در این میان آینده بازار نفت، احتمال عملی شدن تهدیدات ایران و میزان تأثیر آن بر مسائل منطقه خلیج فارس، همچنین، امکان ورود قدرت های بزرگ به جنگ ایران و عراق مورد بررسی قرار گرفته است.

روزنامه وال استریت ژورنال (چاپ امریکا)، با اشاره به هشدار مجدد ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز و ممانعت از عبور نفتکش ها از این تنگه در صورت استفاده عراق از جنگنده های

۳- روزنامه کیهان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

۴- روزنامه صبح آزادگان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

سوپراتاندارد برای انهدام منابع و تأسیسات نفتی ایران، به نقل از «یک مقام رسمی ایرانی که نمی‌خواست نامش فاش شود»، نوشته است: «هشدار ایران خطاب به عربستان سعودی، کویت و امارات متحده عربی بوده است.» این روزنامه پیامدهای احتمالی بسته شدن تنگه هرمز و تأثیرات آن بر بازار نفت را خفیف ارزیابی کرده و آورده است: «واکنش نسبتاً آرام صنعت نفت و منابع نظامی در ایالات متحده و اروپای غربی از آنجا مایه امید است که قدرت های غربی به رهبری ایالات متحده اجازه نخواهند داد که قطع جریان نفت بیش از یک هفته به طول انجامد. ... علاوه بر ذخایر نفتی کشورهای صنعتی تصور نمی‌رود نیروهای مسلح و نیروی دریایی ایران بتواند بیش از چند روز در برابر ناوگان سهمگین ایالات متحده، فرانسه و انگلستان دوام بیاورند. منابع نظامی می‌گویند این احتمال وجود دارد که ایران علیه تأسیسات نفتی کشورهای همسایه دست به اقداماتی بزند که این تهدید نیز باتوجه به اقدام تجهیزات نظامی نمی‌تواند ادامه یابد.»

وال استریت ژورنال در ادامه امکان افزایش قیمت نفت را در پی اقدام احتمالی ایرانی در بستن تنگه هرمز مورد بررسی قرار داده و با دادن آماری از میزان و ظرفیت تولید کشورهای صادرکننده نفت نتیجه‌گیری کرده است که باتوجه به وجود ظرفیت بالاتر از سقف تولید فعلی در این کشورها، قیمت نفت نیز تغییر قابل ملاحظه‌ای نخواهد کرد.

باوجود این، روزنامه واشنگتن پست با درج مقاله‌ای تحت عنوان "منافع ایالات متحده احتمالاً حمایت از ایران را ایجاب می‌کند" به نقل از رابرت هانتز یکی از مقامات سابق شورای امنیت ملی ایالات متحده، هشدار داد: «انفجار نفتی در خلیج فارس، خاورمیانه [غرب آسیا] را شعله‌ور خواهد ساخت و ایالات متحده آمریکا برای حفظ دسترسی به حوزه‌های نفتی، احتمالاً به نیروی نظامی متوسل خواهد شد.» واشنگتن پست در ادامه با اشاره به تعهد دولت آمریکا برای بازنگه داشتن مسیر حمل و نقل نفت از خلیج فارس، افزود: «هانتز بر این باور است که بهترین وسیله شاید وسیله‌ای باشد که دو سه سال پیش به تصور نمی‌گنجید و آن حمایت از ایران باشد. دکتر هانتز اقدام فرانسه را در فروش هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق اقدامی عاری از حس مسئولیت می‌خواند و می‌گوید این مسئله می‌تواند برای منافع غرب مخرب باشد. وی ضمن اشاره به حضور ۲۶ لشکر شوروی در نزدیکی مرز ایران پیش‌بینی می‌کند که احتمال دارد پرزیدنت ریگان برای پیشگیری از دخالت شوروی در ایران [از] آیت‌الله خمینی ... حمایت کند.» (۱)

این روزنامه در مطلب دیگری درخصوص احتمال عملی شدن تهدیدات در بستن تنگه هرمز، تهدید قطع صدور نفت از تنگه هرمز را دارای جنبه روانی توصیف کرده و نوشت: «هیچ کس نمی‌تواند جریان نفت را از خلیج فارس مدت درازی قطع بکند و قطع موقت آن هم نمی‌تواند بر عرضه نفت اثر چندانی بگذارد.» واشنگتن پست با اشاره به مازاد ظرفیت تولید کشورهای تولیدکننده نفت عضو اوپک افزود: «بنابراین اگر اختلالی در جریان نفت خلیج فارس

ص: ۹۹۹

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۱، رادیو صدای آمریکا، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

پیش بیاید که به قطع صدور نفت همه کشورهای این منطقه منجر نشود، شرکت های نفتی می توانند از کاهش عرضه نفت جلوگیری کنند، اما اگر ایران بتواند تهدید خود را دایر بر متوقف ساختن صدور نفت متحدان عراق یعنی عربستان سعودی و سایر کشورهای عرب خلیج فارس به مرحله عمل درآورد، آن گاه وضع توزیع نفت در جهان با مشکل روبه رو می شود، زیرا کسر ۸ تا ۹ میلیون بشکه نفت از میزان عرضه روزانه، کار را بسیار دشوارتر می کند.» باین حال واشنگتن پست تأکید کرد: «در وضع عرضه نفت در جهان اختلال عمده ای برای مدت متناوبی پیش نخواهد آمد.» [و] این بحران [در صورت عملی شدن تهدید ایران] ابعاد فاجعه آمیز نخواهد یافت و حداکثر بیش از یک هفته به درازا نخواهد کشید.» (۱)

رادیو بی بی سی نیز در یک برنامه تفسیری، به مسئله ورود قدرت های بزرگ به صحنه جنگ ایران و عراق در صورت عملی شدن تهدیدات متقابل این دو کشور پرداخت و با اشاره به تبلیغات وسیع در مورد تحویل جنگنده های سوپراتاندارد به عراق افزود: «اگرچه تبلیغات وسیعی درباره جنگنده های سوپراتاندارد شده و از آن وسیله ای برای تغییر دادن جهت جنگ ایران و عراق ساخته است، ولی درحقیقت این امکان تغییر سیاست رهبران عراق است که موجب نگرانی محافل بین المللی شده است و نه وجود جنگنده های سوپراتاندارد که تنها در حدی نسبی به برتری هوایی قابل توجه عراق بر ایران افزوده است. ... آنچه موجب نگرانی محافل سیاسی غرب شده، تصمیم احتمالی رهبران عراق برای گسترش دامنه جنگ به عنوان تنها راه برای پایان دادن به آن است. تصمیمی که با وجود و یا عدم سوپراتانداردها نیز قابل اجراست. ... درک علل تمایل رهبران عراق برای گسترش دامنه جنگ جاری چندان مشکل نیست. ارتش عراق اگرچه توانایی مقابله با حمله نیروهای ایرانی را داراست، ولی قدرت کافی برای آغاز یک حمله نهایی را ندارد. کلیه تلاش های دیپلماتیک نیز به علت تقاضاهای ایران از جمله تسلیم بلاشرط عراق همه با شکست روبه رو شده است. در نتیجه عراق به دام جنگ فرسایشی افتاده است که امکان باخت دارد. چنانچه عراق نتواند بر حجم نفت صادراتی خود بیفزاید، جنگ را به ایران که روزانه حدود دو میلیون بشکه نفت صادر می کند باخته است و براساس این گونه محاسبات است که عراق حمله به تأسیسات نفتی ایران به منظور کاهش درآمدهای خارجی تهران و همچنین مداخله غرب در صورت عملی شدن تهدیدات ایران به بستن تنگه هرمز [را] راهی برای مجبور کردن ایران به مذاکره تشخیص داده است.» (۲)

این رادیو در برنامه دیگری، با اشاره به ورود جنگنده های سوپراتاندارد به بغداد، گفت: «قاعدتاً رسیدن این نوع هواپیماها به بغداد دولت عراق را برانگیخته است که اخطار کند از این پس، مانع صدور نفت ایران از طریق خلیج فارس خواهد [شد] مگر اینکه عراق نیز امکان صدور نفت را داشته باشد. محافل سیاسی امریکا عقیده دارند که این حرکت عراق برای یکسره کردن کار جنگ و

ص: ۱۰۰۰

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۹/۷/۱۳۶۲، صص ۱۰ - ۹، رادیو صدای امریکا، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، صص ۱۴ - ۱۳، رادیو بی بی سی، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

در صورت لزوم، کشاندن پای امریکا و سایر کشورهای مصرف کننده نفت در غرب به طرف داری از عراق در جنگ است.» بی بی سی در ادامه به اعلام وزارت امور خارجه ایالات متحده امریکا مبنی بر ممانعت از بسته شدن تنگه هرمز و نیز اعزام تعدادی از ناوهای رزمی این کشور از جمله ناو هواپیمابر رنجر از امریکای مرکزی به اقیانوس هند اشاره کرد و افزود: «مسئلاً عراق از تشدید نگرانی و توجه دولت های خارجی نسبت به جنگ استقبال می کند، چون از سه سال پیش که جنگ با حمله نیروهای عراق به ایران آغاز شد، نیروهای عراق به تدریج در حالت تدافعی قرار گرفتند و گویا اکنون دولت عراق از لحاظ اقتصادی هم با دشواری روبه رو شده است. ... اما برعکس دولت ایران به تدریج حجم نفت صادراتی خود را افزایش داده و پشتوانه اقتصادی خود را تقویت کرده است. بنابراین به نظر می رسد که دولت عراق با این حرکت تازه تصمیم دارد ایران را نیز در همان وضع دشواری قرار دهد که خود با آن روبه رو است.»^(۱)

روزنامه لیبراسیون (چاپ فرانسه) نیز ضمن اعلام خبر ورود هواپیماهای سوپراتاندارد به بغداد در روز گذشته (یکشنبه)، در مورد برخی واکنش های احتمالی ایران ادعاهایی را مطرح کرده است. این روزنامه نوشته است: «با تحویل سوپراتانداردها رژیم جمهوری اسلامی ممکن است اتباع فرانسه را در ایران به گروگان گیرد یا منافع و مؤسسات فرانسوی را توسط ... هدف قرار دهد، اما باید دانست که فرانسه یک ماه و نیم پیش به طور محرمانه اتباع خود را از ایران خارج ساخته است و اطلاعات بسیار دقیقی درباره فعالیت [عناصر هوادار ایران] در خاک فرانسه در اختیار دارد و حتی می داند که این [عناصر] چه مؤسساتی را در نظر دارند هدف قرار دهند.» این روزنامه فرانسوی افزوده است: «از سویی دولت فرانسه اطمینان یافته است که عربستان سعودی، مصر و کویت با تحویل سوپراتانداردها به عراق موافق اند، الجزایر نیز که در آغاز به عنوان میانجی میان جمهوری اسلامی و عراق در نظر داشت که بی طرف بماند، اعلام کرده است که مایل نیست عراق شکست بخورد که باید گفت به این ترتیب الجزایر نیز در برابر تحویل سوپراتانداردها چراغ سبز روشن کرده است. بدین سان فرانسه و جهان عرب معتدل در مقابله با ... رژیم [امام] خمینی متحد شده اند.»

لیبراسیون در پایان به تهدیدات طرفین درگیر در جنگ پرداخته و با «بلوف» قلمداد کردن این تهدیدات از سوی هر دو طرف، نوشته است: «عراق تهدید کرده است که به بندر نفتی خارک حمله خواهد کرد، جمهوری اسلامی نیز می خواهد تنگه هرمز را ببندد، اما به نظر کارشناسان هیچ کدام از دو کشور تهدیدهایشان را به اجرا نخواهند گذاشت.»^(۲)

روزنامه لارپوبلیکا (چاپ ایتالیا)، با تأکید بر اینکه ۸۰ درصد نفت صادراتی عربستان از تنگه هرمز عبور می کند، حساسیت بالای این تنگه را مورد توجه قرار داد و ضمن یادآوری تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در بررسی امکان و توانایی ایران در انسداد این آبراه نوشت:

ص: ۱۰۰۱

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۵، ۱۹/۷/۱۳۶۲، صص ۲۶ - ۲۵؛ رادیو بی بی سی، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶۲ - ۱۵۹.

«درحقیقت انسداد کامل تنگه هرمز خارج از امکان و قدرت نظامی ایرانی ها می باشد. تنگه هرمز [را] همانند کانال سوئز نمی توان با غرق یک کشتی بست و مانع رفت و آمد دیگر کشتی ها شد. تنگه هرمز بسیار عریض تر از کانال سوئز بوده و نقطه ای را که ایرانی ها احتمالاً می توانند مسدود نمایند، حداقل دارای ۹۰ متر عمق می باشد. حتی فرضیه بستن تنگه از طریق مین گذاری نیز به نظر نمی رسد که برای ایرانی ها عملی باشد. اما مسئله شلیک به سوی یک نفتکش حامل نفت و به آتش کشیدن آن می تواند هراس عبور از میان آتش را در دیگر کشتی ها ایجاد نماید و بدین گونه سبب انسداد گذرگاه گردد.»(۱)

روزنامه تایمز مالی هم از بروز یک «نگرانی عمیق» در واشنگتن و دیگر پایتخت های غربی درخصوص تحویل سوپراتانداردها به عراق خبر داد و با اشاره به تهدید عراق مبنی بر استفاده از این جنگنده ها «برای اعاده موازنه اقتصادی جنگ خلیج [فارس]» و تهدید ایران درمورد بستن تنگه هرمز افزود: «فرانسه راهی را که مستلزم چشم پوشی از عواقب ضمنی آن می باشد برگزیده است و به نظر می رسد یکی از دلایل آن این باشد که فرانسه معتقد است تهدید اگزوست ها موضع سرسختانه ایران را نرم کرده و به متقاعد کردن آیت الله خمینی برای آمدن به پای میز مذاکره کمک خواهد کرد.»(۲)

روزنامه نیویورک تایمز (چاپ ایالات متحده امریکا) نیز دولت فرانسه را مورد انتقاد قرار داده و نوشت: «سیاست سرسختانه دولت فرانسه با ادعاهای پر سروصدای فرانسه تطبیق نمی کند.» این روزنامه اضافه کرد: «انتخاب کنندگان سوسیالیست فرانسه از اقدامات دولت پرزیدنت میتران درزمینه های سیاسی گیج و سرخورده شده اند.»

روزنامه واشنگتن پست در شماره امروز خود با بیان اینکه عراق امریکا را از تصمیم خود مبنی بر استفاده از هواپیماهای سوپراتاندارد برای ایجاد پیشرفت در جنگ با ایران، آگاه ساخته است، تأکید کرد که عملی شدن این تصمیم عراق منافع امریکا را در منطقه خلیج فارس در مخاطره قرار می دهد. این روزنامه افزود: «بنا به گفته منابع آگاه در وزارت خارجه امریکا، تصمیم عراق برای تغییر دادن سرعت و جهت جنگ گویا در تابستان سال قبل در بغداد گرفته شده است و در عرض هفته های اخیر خیلی روشن و قاطع با مقامات رسمی واشنگتن در میان گذاشته شده است. ... جهت مقابله با بحران های احتمالی در خلیج فارس یک گروه ناو هواپیمابر، شامل ناوگان هوایی رنجر امریکا حدود ده روز پیش از امریکای مرکزی به طرف اقیانوس هند حرکت کرده است. همچنین ناوگان هوایی [اینونسِل] به این ناحیه وارد شده است. ... ناو انگلیسی فلوتیلا حتماً تا ماه فوریه در خلیج فارس باقی خواهد ماند. ... از اوایل ماه گذشته، یک گروه مخصوص فعالیت خود را آغاز نموده تا با مطالعه و جست و جو به دنبال تهیه فرمول و سیاست هماهنگی باشد تا در صورت بروز مشکلات جدی تر از آن استفاده گردد، اما

ص: ۱۰۰۲

۱- اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۴۰۷، ۳/۸/۱۳۶۲، ص ۲۸، به نقل از روزنامه لارپوبلیکا، ۱۰ اکتبر ۱۹۸۳.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۵، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲، لندن - خبرگزاری رویتر، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

مقامات رسمی امریکا خاطر نشان کرده اند که توانایی امریکا در اثر گذاشتن به جریانات در مقابله با مسئله حاد درگیری طرفین بسیار محدود است.»

واشنگتن پست همچنین ضمن یادآوری بحران اولیه نفت بلافاصله بعد از حمله عراق به ایران و نیز ارائه آماری از تلفات جنگ و فرسایشی شدن آن و کاهش کمک های دولت های عرب به عراق بر اثر پایین آمدن قیمت نفت نوشت: «رهبران عراق در تابستان گذشته حساب کرده اند که اگر جنگ در همین مسیر ادامه یابد، آنها جنگ را به ایران خواهند باخت. زیرا ایران قادر است روزانه بیش از دو میلیون بشکه نفت از طریق خلیج فارس صادر نماید و خود را قوی تر نموده و ذخایر ارزی اش را افزایش دهد. عراقی ها می دانند که زمان با آنها نیست. یک مقام رسمی گفت: آنها معتقدند که منافع آنان ایجاب می کند که جنگ را خاتمه دهند. یکی دیگر از (مقامات امریکایی) در گفت و گوهای اخیر گفت: عراقی ها این مسئله را روشن ساخته اند که سؤال این نیست که آیا باید قدرت نظامی برای حمله به تأسیسات نفتی ایران را افزایش داد یا نه، بلکه مسئله این است که چه موقع باید این حمله را انجام داد. آن طور که مقامات واشنگتن فهمیده اند، دلیل عراق این است که حمله به تأسیسات نفتی ایران در جزیره خارک و یا دیگر اهداف در خلیج فارس، ایران را با همان مشکلات که عراق با آن درگیر است، روبه رو خواهد ساخت. اگر ایران همان طور که رهبرانش قول داده اند در صدد تلافی برآمده و خلیج فارس را بر روی عبور و مرور نفت ببندد، عراق ادعا کرده است که معتقد است غرب احتمالاً مداخله نموده تا شریان حیاتی را دوباره باز نماید و نیروهای امریکایی و اروپایی در مقابله مستقیم با ایران قرار خواهند گرفت. بعضی از متخصصین غیردولتی معتقدند تهدید عراق عمدتاً به منظور متمرکز نمودن فشارهای بین المللی برای خاتمه جنگ و افزایش کمک های مالی اعراب برای رژیم بغداد و تشویق کوشش های جدیدی برای بهبود توانایی صدور نفت می باشد. مقامات رسمی امریکا به قبول این نظریه تمایل نشان داده اند که عراق در حمله به تأسیسات نفتی ایران جدی است.»

واشنگتن پست در پایان افزود: «به وجود آمدن یک جنگ تمام عیار در خلیج فارس در زمانی که اقتصاد جهانی از ضربات ناشی از بحران نفتی سال های ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۹ رو به بهبود است، مهم ترین ناحیه تولید نفت در جهان را به یک مخاطره فیزیکی بزرگ خواهد انداخت. یک چنین درگیری همچنین می تواند در صف بندی استراتژیکی ایران یکی از مهم ترین کشورهای دنیا، مؤثر واقع گردیده و برخورد های نظامی خطرناک جدیدی را در روابط امریکا و شوروی به وجود آورد.»^(۱)

۱

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور به مناسبت دومین سالگرد ریاست جمهوری خود در مصاحبه ای که در شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی درج شد، اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور را تشریح کرد.

ص: ۱۰۰۳

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۶، ۲۰/۷/۱۳۶۲، صص ۱۴ - ۱۱.

رئیس جمهور در مقایسه وضعیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور در حال حاضر با دو سال پیش، وضعیت اقتصادی کشور در زمان شروع دوره ریاست جمهوری خود را «بسیار بد و گریه آور» توصیف کرد و گفت: «در آن زمان از یک طرف تولیدات کشور بسیار پایین بود. بیشتر کارخانجات به کلی تعطیل بودند. در زمینه ورود کالا از خارج موقعیت خوبی نداشتیم. وضع ذخایر ارزی ما به شدت نگران کننده بود. ... در مجموع رشد اقتصادی شاید هیچ بود و نگرانی های اقتصادی زیاد بود و اصلاً برنامه اقتصادی وجود نداشت.» وی سپس ضمن اشاره به تلاش ها و برنامه های اصلاحی دولت برای بهبود اوضاع اقتصادی افزود: «امروز که دو سال از آن موقع می گذرد، ما از لحاظ وضع اقتصادی به کلی متفاوت با گذشته هستیم. ادعا نمی کنم که وضع جامعه ما کاملاً خوب شده، اما ادعا می کنم که چرخ های اقتصاد کشور به راه افتاده و در زمینه های مختلف اقتصادی توانسته ایم برنامه ریزی کنیم و موفقیت هایی به دست آوریم. ... ما در این دوساله فعالیت های عمرانی زیادی انجام دادیم. دولت موفق شد برای مردم راه، برق، آب، مدرسه، پوشش صداوسیما، وسایل کشاورزی، واحدهای کوچک صنعتی و غیره به وجود آورد و امکانات گوناگونی را برای مردم در نقاط دورافتاده کشور فراهم نماید.»

آیت الله خامنه ای در ادامه راجع به وضعیت نظامی کشور قبل و بعد از تصدی ریاست جمهوری توسط وی، گفت: قبل از پذیرش مسئولیت از سوی دولت فعلی، «در زمینه کار نظامی تنها توانسته بودیم که حصر آبادان را بشکنیم، بعد از آن، در این دو سال برادران ارتش و سپاه به موفقیت های چشمگیر و کاملاً بنیادی نائل آمدند و بیشترین بخش از سرزمین اسلامی مان را از لوث وجود متجاوزین پاک سازی کردند.» وی با اشاره به برگزاری مداوم جلسات شورای عالی دفاع افزود: «خوشبختانه در شورای عالی دفاع مشکلی که در دوران بنی صدر وجود داشت از بین رفته است و یک هماهنگی و همفکری بسیار ارزنده ای بر شورای عالی دفاع حاکم بوده و هست و برادران نظامی و غیرنظامی ما با یک صمیمیت همکاری کاملی را داشته اند و در تمام کارهای مربوط به جنگ این شورا دخالت داشته است. ما علاوه بر اینکه در شورای عالی دفاع به این مسائل پرداختیم، در خارج آن نیز به مسائل جنگ پرداختیم و جلسات زیاد و طولانی با مسئولین نظامی کشور در رابطه با مسائل مربوط به جنگ و حتی طرح های مانور داشتیم. الآن خود ما در طرح های نظامی دخالت مستقیم داریم، از طرفی از

وضعیت میدان جنگ مطلع هستیم و علاوه بر این بر اموری که در مورد سپاه و ارتش برحسب مأموریتی که از طرف امام به ما مربوط می شود دخالت های مستمری را داشته ایم.» رئیس جمهور در مورد هماهنگی کامل دولت در زمینه مسائل مربوط به جنگ نیز به عضویت نخست وزیر در شورای عالی دفاع اشاره و تأکید کرد دولت و شورای عالی دفاع با یکدیگر هماهنگی کامل دارند. وی افزود: «هیچ موردی اتفاق نیفتاده که کار جنگ به یک حمایتی از سوی یک بخشی از دولت احتیاج داشته باشد و آن بخش کمکی را که امکان دارد، انجام ندهد.»

رئیس شورای عالی دفاع سپس به موفقیت های کشور در مسائل امنیتی پرداخت و با اشاره به تکیه دستگاه های امنیتی «به سپاه و بعضی از نهادهای انقلابی دیگر» پیشرفت ها در این زمینه را به رغم کمبود افراد و امکانات، «معجزه آسا» خواند. وی با اشاره به کاهش میزان ترور های گسترده سال ۱۳۶۰ در سال ۱۳۶۱ و نیل به آرامش در سال ۱۳۶۲، این اقدام و نیز انزوای گروه های سیاسی چپ نظیر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و حزب توده را شاخصی مهم برای اثبات پیشرفت کشور در مسائل امنیتی اعلام کرد.

رئیس جمهور در تشریح اوضاع اجتماعی نیز بر پیشرفت در زمینه مسائل اجتماعی تأکید کرد و گفت: «اگر مراد از مسائل اجتماعی اوضاع و احوال داخل جامعه و جریاناتی که وجود دارد از قبیل همین مسئله گروهک ها و غیره [باشد] که آشکار است با موفقیت روبه رو بوده ایم. اگر چنانچه منظور از وضعیت اجتماعی حضور انقلاب در جامعه و حضور مردم در متن مسائل انقلاب باشد، باز باید بگویم که ما طی دو سال گذشته وضعمان خوب بوده و الآن هم نسبت به گذشته هیچ کمبودی نداریم. جوشش و گرمی انقلاب در مردم همچنان باقی است. نماز جمعه های ما وضع بسیار خوبی دارد. روزهایی که تظاهرات و راه پیمایی است، آنجایی که شرکت مردم در فعالیت های انقلاب در جهاد سازندگی، سپاه و بسیج است و به طور کلی هر جایی که نشانی از حضور مردم باید باشد، ما احساس می کنیم بحمدالله مردم حاضر و ناظر هستند.»

آیت الله خامنه ای در زمینه مسائل فرهنگی کشور نیز با اشاره به تعطیلی دانشگاه ها در دو سال گذشته اظهار کرد: «پیش از این دوره [هیچ گونه تلاش فرهنگی مناسبی نداشته ایم و با بی برنامه گی روبه رو بوده ایم.» وی افزود: «خوشبختانه امروز دانشگاه هایمان به راه افتاده کارهای فرهنگی در آنجا با برنامه ریزی همراه است. سازمان تبلیغات اسلامی یک سازمان شکل داری شده و برادرانمان در وزارت ارشاد، سازمان تبلیغات و بخش های فرهنگی سپاه، جهاد و دیگر نهادها به تلاش پیگیری مشغول هستند. حزب جمهوری اسلامی که قبل از دو سال اخیر به دنبال حوادثی که اتفاق افتاد دچار حیرتی بوده و هنوز حرکتی را متناسب با شرایط جدید شروع نکرده بود، امروز خوشبختانه کارهای تبلیغاتی و فرهنگی خودش را ادامه داده و به هر حال ما در زمینه فرهنگی هم پیشرفت هایی داشته ایم.»

رئیس جمهور در مورد وضعیت ایران در زمینه مسائل سیاسی، ضمن تأکید بر گسترش روابط

سیاسی و اقتصادی ایران با کشورهای مختلف و سازمان یافتن سیاست خارجی کشور براساس شعار محوری «نه شرقی و نه غربی»، خاطر نشان کرد: «در زمینه سیاسی می توانم بگویم که ما از لحاظ سیاست خارجی وضعمان را به جایی رسانده ایم که با وجود همه گرفتاری ها ما امروز حضورمان در دنیا محسوس و تعیین کننده باشد. در سازمان های بین المللی هر جا که ما شرکت می کنیم حضور فعالی داریم و این را تمامی کشورها احساس می کنند. در قضایای گوناگون جهانی از ما نظر خواسته می شود و ما نظرممان را به صورت یک نظر مؤثر در صحنه سیاست دنیا اعلام می کنیم. با بسیاری از کشورها رابطه برقرار کرده و آن را توسعه داده ایم و با بسیاری از کشورها مبادلات بازرگانی داریم. وضع موقعیت شعارهای سیاسی خودمان را در دنیا روشن کردیم. شعار نه شرقی و نه غربی را به دنیا تفهیم کردیم. ... ما به دنیا نشان دادیم که گرایش به شرق و غرب نداریم و تحت تأثیر آن نیستیم. به عنوان یک ملت و کشور مستقل که سیاست و راه خود را انتخاب می کند معروف شدیم. خیلی ها در دنیا ما را الگو می دانند، خیلی ها تنها کشور غیرمتعهد واقعی در جهان را ایران می دانند. و اینها موفقیت های سیاسی است که داشته ایم و برای ما ارزشمند است.»

از رئیس جمهور در ادامه این مصاحبه سؤال شد: «بعضی ها معتقدند که دولت در بسیاری از سیاست ها و برنامه هایش موفق بوده، اما در زمینه توزیع و جلوگیری از تورم موفق نبوده است. آیا شما این مسئله را قبول دارید یا خیر؟ در صورتی که مثبت فکر می کنید علت موفق نشدن برنامه توزیع در کشور چیست و برای حل آن چه پیشنهاداتی دارید؟»

آیت الله خامنه ای ضمن پذیرش ضعف دولت در زمینه توزیع و مهار تورم این موضوع را قابل بحث خواند و افزود: «عواملی که تورم را بعد از انقلاب در کشور ما به وجود آوردند، اکثراً عوامل اجتناب ناپذیر بودند. هیچ کس نمی تواند بگوید ادعا کند که مهار کردن تورم در این دو سال باتوجه به شرایط که از قبل برای ما فراهم کرده بودند یک کار سهل و ممکن بوده است. من نمی خواهم برای آنچه که در زمینه تورم وجود دارد، عذر بتراشم، یقیناً باید تورم مهار شود و الآن هم خود ما در یک جلسات طولانی راجع به این قضیه بحث می کنیم تا راه حل آن را پیدا کرده و تورم را در کشور مهار کنیم و مسلماً موفق به این کار خواهیم شد. عقیده ما بر این است که با امکاناتی که در اختیار داریم و با کمکی که مردم می توانند به ما بکنند، تورم در جامعه ما قابل مهار کردن است، اما این کار بسیار دشوار است و تاکنون هم به عنوان یک مشکل برای ما مطرح بوده است. مسئله تورم، صددرصد با مسئله توزیع ارتباط پیدا نمی کند. البته در زمینه توزیع نیز با مشکلاتی روبه رو بوده ایم. ما هم در توزیع کالاهای وارداتی و هم در توزیع کالاهای تولید کشور دچار نابسامانی بوده ایم. ... ما در جلسات طولانی بحث نموده و راه حل رفع این نابسامانی ها را که عمدتاً در کانال های توزیع است ... را پیدا نمودیم و منتظریم که هرچه زودتر دولت به کمک جدی دستگاه قضایی آن طرح را عمل نماید و بنده معتقدم که با اجرای طرح جدید در زمینه توزیع بسیاری از نابسامانی ها برطرف خواهد شد.»^(۱)

ص: ۱۰۰۶

تلاش ها و درخواست های منطقه ای و بین المللی برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران همچنان ادامه دارد.

شیخ زاید بن سلطان آل نهيان، رئیس دولت امارات متحده عربی، که گفته می شود تلاش هایی را برای جلوگیری از تشدید و توسعه جنگ ایران و عراق آغاز کرده است، پس از دیدار با رؤسای جمهور عراق و سوریه عازم الجزایر شد.

درباره سفر شیخ زاید به الجزیره که امروز با استقبال رسمی شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر آغاز شد و به گفته رسانه ها سه روز به طول خواهد انجامید،^(۱) روزنامه کویتی الرای العام نوشته است: «این مأموریت که توسط شیخ زاید اجرا می شود در چهارچوب تلاش کلی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای پایان دادن به این اختلاف و به دلیل درک خطرات ناشی از این گونه اختلافات صورت می گیرد.»^(۲) رادیو اسرائیل نیز ضمن یادآوری مناسبات دوستانه الجزایر با ایران و عراق، همچنین، سابقه میانجیگری دولت این کشور در مخاصمه بین عراق و ایران، «تلاش برای جلوگیری از شدت یافتن جنگ ایران و عراق» را «موضوع اصلی گفت و گوهای شیخ زاید با مقامات دولتی الجزایر» خواند.^(۳)

در این رابطه امروز شیخ سعد عبدالله السالم الصباح ولیعهد و نخست وزیر کویت، گفت: «کویت امیدهای فراوان به تلاش های جاری شیخ زاید سلطان حاکم امارات عربی متحده به منظور خاتمه بخشیدن به مناقشه میان عراق و سوریه دارد تا سوریه قادر شود نقش تعیین کننده خود را در میانجیگری بین عراق و ایران ایفا نماید.» وی که در جمع سردبیران روزنامه های کویت سخن می گفت، با بیان اینکه کویت با همکاری الجزایر و سایر کشورها از هیچ تلاشی برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران فروگذار نخواهد کرد، افزود: «تماس هایی در جهت دستیابی به یک توافق اولیه بین ایران و عراق به منظور خودداری از حمله به تأسیسات دریایی یکدیگر در جریان است. ... با چنین کاری راه آتش بس گسترده تر و خاتمه جنگ هموارتر خواهد شد.»

ولیعهد کویت همچنین تأکید کرد که «کشورش در حال تشدید تلاش های خود به منظور کسب حداقل تفاهم اعراب قبل از اجلاس سران کشورهای عرب - که قرار است ماه آینده در ریاض عربستان سعودی تشکیل شود - [می باشد].» وی افزود: «میانجیگری شورای همکاری خلیج [فارس] هیچ نتیجه مثبتی در بر نداشته لکن ما هنوز امیدوار هستیم و به کوشش های میانجیگری خود به منظور خاتمه جنگ همچنان ادامه خواهیم داد.»^(۴)

علی عبدالله صالح رئیس جمهور یمن شمالی هم در مصاحبه ای که در شماره امروز مجله الدستور (چاپ لندن)، درج شد، ضمن تأکید بر تلاش برای پایان دادن به جنگ، ایران را عامل تداوم جنگ معرفی کرد. وی مدعی شد: «ما از همان ابتدای وقوع جنگ بین دو کشور مسلمان و همسایه خطرات و پیامدهای آن را درک کردیم. از این رو دو کشور را به پذیرش میانجیگری ها و تلاش های حسن نیت دعوت کردیم، اما متأسفانه یکی از طرف های جنگ؛ یعنی ایران بر مواضع خود همچنان

ص: ۱۰۰۷

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- روزنامه کیهان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۹، رادیو اسرائیل، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۵، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۵، کویت - خبرگزاری امارات و آسوشیتدپرس، ۱۸/۷/۱۳۶۲.

پافشاری کرد و از پاسخ مثبت دادن به کلیه میانجیگری ها برای متوقف ساختن جنگ امتناع ورزید. در هر حال ما هنوز امیدواریم که سران ایران به تلاش های حسن نیت که برای متوقف ساختن کشتار مبدول می شود پاسخ مثبت بدهد، چراکه این جنگ دیگر تمامی علل و انگیزه های خود را از دست داده است و در شرایط و اوضاع کنونی به هیچ وجه قابل توجه نیست.»^(۱)

همچنین، وزرای ده کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی نیز در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک تشکیل جلسه دادند. در پایان این جلسه، حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی با اعلام اینکه «اقدامات کمیته اسلامی صلح به رهبری سکوتوره رئیس جمهوری گینه هنوز به راه حلی دست نیافته است»، مدعی شد: «عراق طرح کمیته را پذیرفته است، ولی از جانب ایران این طرح رد شده است.»^(۲)

جیمی کارتر رئیس جمهور پیشین ایالات متحده آمریکا نیز ضمن تأکید بر «لزوم شرکت آمریکا در تلاش های جاری جهت برقراری صلح میان عراق و ایران ... خواستار ادامه تلاش های صلح جویانه در جهت پایان دادن به جنگ و حل اختلافات میان دو کشور براساس احترام به مرزهای مشترک بین المللی دو کشور شد.»^(۳)

از سوی دیگر، مجله الدستور (چاپ لندن) در گزارشی در شماره امروز خود هدف سفر پرموروا نخست وزیر فرانسه به الجزایر را «بررسی امکان ازسرگیری تلاش ها برای متوقف ساختن جنگ عراق و ایران» عنوان کرد. این نشریه دیدار اخیر احمد عبدالغنی نخست وزیر الجزایر، از کشورهای عرب حوزه خلیج فارس را هم در راستای نظرخواهی درباره امکان تجدید میانجیگری الجزایر در محاصره بین عراق و ایران دانست و افزود: «در این دیدارها نحوه تلاش مجدد الجزایر مورد بحث قرار خواهد گرفت. ولی مسلماً تلاش های مقامات الجزایری این بار به شکل میانجیگری نخواهد بود بلکه شکل متقاعدساختن ایران به پذیرش آتش بس و واردشدن در مذاکرات فوری ... به خود خواهد گرفت و ممکن است الجزایر نقش واسطه احتمالی برای تفهیم ابتکار جدید اروپا به تهران را ایفا نماید. چراکه فرانسه در حال حاضر تلاش های زیادی برای متبلورساختن یک ابتکار جمعی اروپایی درخصوص جنگ عراق و ایران مبدول می دارد.» الدستور در ادامه نوشت: «این ابتکار حاوی برقراری آتش بس فوری در کلیه جبهه های جنگ، اعزام نیروهای بین المللی جهت نظارت بر آتش بس و عقب نشینی نیروهای مسلح دو کشور به مرزهای بین المللی، انجام مذاکرات چه به صورت دوجانبه و چه تحت نظارت سازمان ملل متحد یا تحت نظارت هر هیئت بین المللی دیگر مورد قبول طرفین است. مبنای این مذاکرات ... الجزایر خواهد بود و این ابتکار قبلاً در ... سازمان ملل و در حاشیه نشست مجمع عمومی بین کلودشون، جورج شولتز و طارق عزیز مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفته است.»^(۴)

ص: ۱۰۰۸

-
- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۲۱، ۵/۸/۱۳۶۲، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۸/۱۳۶۲.
  - ۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۶، ۲۰/۷/۱۳۶۲، صص ۵ - ۴، سازمان ملل - خبرگزاری فرانسه، ۱۹/۷/۱۳۶۲.
  - ۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۴، رادیو دبی، ۱۸/۷/۱۳۶۲.
  - ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۲۰، ۴/۸/۱۳۶۲، صص ۹ - ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۸/۱۳۶۲.

گردهمایی بازسازی صنایع مناطق جنگ زده که به منظور تبادل اطلاعات و تجربیات حاصل از اقدامات انجام شده در این زمینه از نهم مهرماه در اهواز آغاز شده بود، امروز پس از یک هفته بحث و تبادل نظر و بازدید از صنایع مناطق جنگ زده با صدور قطعنامه ای پایان یافت.

در این قطعنامه ضمن استمداد از وزارتخانه ذی ربط برای حل مشکلات و رفع نیازهای صنایع مناطق جنگ زده آمده است: «وزارت صنایع به عنوان مسئول و متولی بخش عمده صنایع کشور وظیفه خود می داند با بازسازی صنایع آسیب دیده مناطق جنگ زده و برنامه ریزی در جهت ترمیم خسارات و رفع تنگناها و مشکلاتی که در طی دوران جنگ و بازسازی به این مناطق وارد شده است دین خود را ادا نماید. همچنین، باتوجه به مردمی بودن جنگ، کار سازندگی مناطق جنگ زده نیز باید به صورت مردمی برگزار شود. از سوی دیگر، باتوجه به اینکه بازسازی واحدهای خسارت دیده و نوسازی و ایجاد صناعی که تولیدات آنها تأمین کننده نیازهای مناطق جنگ زده است، جزو اهداف وزارت صنایع می باشد، لذا تجهیز امکانات وزارت صنایع و حمایت بیشتر ستادهای اجرایی جهت تسریع در تحقق این اهداف ضروری است.»

در ادامه این قطعنامه نیز ضمن اعلام آمادگی وزارت صنایع در زمینه ایجاد اشتغال برای جانبازان انقلاب اسلامی تصریح شده است: «پیگیری و اجرای تصمیمات متخذه در سمینار به ستاد بازسازی صنایع مناطق جنگ زده محول گردیده و این ستاد موظف شده است که گزارش اقدامات انجام شده را در سمینار آتی ارائه دهد.»^(۱)

در دومین بخش از میزگرد اعترافات سران حزب توده که امشب از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شد، مسئولان بلندپایه این حزب مسائلی نظیر کیفیت و ماهیت رابطه شوروی با احزاب کمونیست جهان، انحرافات و فعالیت های جاسوسی حزب توده و... را تشریح کردند. بخش هایی از اعترافات مطرح شده چنین است:

ابتدا غلامحسین قائم پناه سخنان خود را تحت عنوان «وابستگی و تبعیت حزب منحل از سیاست شوروی، ریشه و منشأ فعالیت های جاسوسی این حزب» آغاز کرد. وی با بیان تاریخچه ای از فعالیت های حزب توده بر مبنای منافع شوروی در وقایعی نظیر نهضت ملی شدن نفت و... اقامت سرکردگان این حزب در اتحاد جماهیر شوروی و ارتباطات این گروه با «ک. گ. ب.» سرویس اطلاعاتی شوروی را یادآور شد و تصریح کرد از این رهگذر اکثر سران و رهبران قبلی و فعلی حزب توده «جاسوس شوروی» هستند. قائم پناه در تشریح قسمت هایی از فعالیت های جاسوسی حزب برای شوروی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به فعالیت در قالب یک شرکت بازرگانی اشاره کرد و در ادامه راجع به اقدامات جاسوسی سازمان های مخفی و

نظامی حزب افزود: «این دو سازمان با اینکه هدف استراتژیکی آنها، همان هدف براندازی نظامی جمهوری اسلامی بود، ولی در این چهار سال فعالیتشان کاملاً در خدمت جاسوسی و کسب اخبار و اطلاعات برای شوروی متمرکز شده بود، یعنی از نیروهای مسلح از سایر نهادهای انقلابی، اخبار و اطلاعات را جمع می کردند، به رهبری حزب می دادند و از طریق رهبری، به ارگان های امنیتی و سازمان جاسوسی داده می شد.»

قائم پناه براندازی را هدف راهبردی حزب توده عنوان کرد و در مورد اهداف جاسوسی حزب گفت: «این اهداف را می توان چنین توضیح داد [هدف] اول از جمع آوری اخبار و اطلاعات از طریق سازمان نظامی، سازمان مخفی و عناصر نفوذی، پی بردن به نقاط ضعف نهادهای انقلابی، بزرگ کردن این نقاط ضعف و در نتیجه ایجاد پراکندگی و تضعیف آنها و برای موقع لازم فراهم کردن زمینه، برای آن ضربه براندازی علیه جمهوری اسلامی که هدف استراتژی حزب بود؛ هدف دوم اعتماد و جلب کمک های هر چه بیشتر شوروی که این اخبار و اطلاعات به آن داده می شد که فقط به این سازمان کمک بکنند و در موقع لازم، اگر لازم باشد حتی با کمک نظامی، مداخله یا به اشکال دیگری به این سازمان، یعنی به حزب منحل توده کمک بکنند که این حزب بتواند قدرت سیاسی را در کشور به دست بیاورد و نظام جمهوری اسلامی را براندازد.»

در ادامه، محمد مهدی پرتویی عضو هیئت سیاسی و مسئول تشکیلات مخفی حزب توده، ضمن تکذیب وجود هر گونه شکنجه و تلقین در زندان های جمهوری اسلامی ایران، اعترافات اعضای حزب توده را حاصل خودنگری و تأمل در عملکرد گذشته توصیف کرد و راجع به نشانه های وابستگی کامل حزب به دولت اتحاد جماهیر شوروی از آغاز تأسیس تا پایان فعالیت مطالبی را به صورت فهرست وار در چهارده مورد بیان کرد. وی در تشریح فعالیت های جاسوسی حزب به ارتباط خود با یکی از دیپلمات های شوروی در تهران در سال ۱۳۵۹ اشاره کرد و دادن اطلاعات و اسناد نظامی به وی و دریافت امکانات و تجهیزات جاسوسی را تأیید کرد.

در ادامه، فرج الله میزانی عضو هیئت سیاسی و مسئول تشکیلات کل حزب، جهانگیری عضو مشاور کمیته مرکزی و مسئول بخشی از سازمان مخفی حزب و آوانسیان مسئول تدارکات و عضو کمیته مرکزی حزب نیز نمونه هایی از ارتباطات و انتقال اطلاعات به مأموران شوروی را بازگو کردند. سپس یکی از شرکت کنندگان در مصاحبه راجع به سابقه و وظایف تشکیلات مخفی حزب مطالبی بیان کرد. وی با ذکر تاریخچه مختصری از چگونگی تشکیل سازمان نوید (قسمتی از تشکیلات مخفی حزب توده) در مورد فعالیت این تشکیلات پس از پیروزی انقلاب اسلامی گفت: «پس از پیروزی انقلاب، رهبری حزب به اشاره و دستور شوروی تصمیم گرفت که علی رغم اعلام فعالیت علنی حزب در ایران، سازمان نوید همچنان مخفی باقی بماند و پس از بازگشت رهبری حزب از خارج، این تصمیم به دروغ به عنوان تصمیم پلنوم شانزدهم کمیته

مرکزی به ما ابلاغ شد، با این توجیه که ایده انقلاب نامعلوم است و احتمال شکست و بازگشت انقلاب وجود دارد و وجود یک نیروی ذخیره مخفی برای حزب ضروری است. وظایف غیرقانونی که در سال های پس از پیروزی انقلاب از طرف رهبری به عهده تشکیلات مخفی گذاشته شد از این قرار است: اول حفظ و نگهداری تشکیلات مخفی و ایجاد چاپخانه های مخفی؛ دوم خبرگیری و کسب اطلاعات از هر جایی که ممکن باشد به منظور نفوذ در گروه های سیاسی. (اصولاً- باید گفت که رهبری حزب تشکیلات مخفی را در نظر داشت که به یک تشکیلات درواقع اطلاعاتی تبدیل بشود و اطلاعاتی را که مورد نیاز اربابانش در شوروی بود برآورده کند)؛ نفوذ در گروه های سیاسی مورد سوم است. نفوذ در گروه های سیاسی و ارگان های دولتی و نهادهای انقلابی و درواقع به منظور کسب خبر و القای نظریات حزب در این نهادها و ارگان ها؛ چهارم مخفی و انبارکردن سلاح هایی است که در روزهای انقلاب به دست اعضای تشکیلات مخفی حزب افتاده بود. ظاهراً برای مقابله با خطر کودتا ولی درواقع به منظور استفاده از آنها درجهت مقاصد دوربرد حزب درجهت براندازی؛ پنجم ایجاد امکانات برای خروج غیرقانونی از مرزهای کشور درواقع راهی برای فرار رهبری حزب در مواقع خطر؛ ششم نگهداری بخشی از بایگانی حزب و اسناد حزبی و وسایل جعل اسناد دولتی؛ هفتم تهیه خانه های امن برای نگهداری از رهبری حزب در شرایط اضطراری و مخفی. از همین خانه ها برای نگهداری مابقی رهبری حزب پس از دستگیری ۱۷ بهمن ۶۱ استفاده شد.»

وی درخصوص هدف نهایی حزب توده از ایجاد و استفاده از تشکیلات مخفی افزود: «هدف نهایی حزب نظیر همه احزاب کمونیست جهان، تصاحب قدرت دولتی و ایجاد جامعه سوسیالیستی مطابق الگوی شوروی و زیر رهبری و هدایت شوروی است.» این عضو حزب توده، درمورد پیروی از مشی دفاع از خط امام توسط حزب نیز گفت: «از تصمیمات رهبری حزب به دستور شوروی و تصویب پلنوم شانزدهم کمیته مرکزی که بلافاصله در روزهای پس از پیروزی انقلاب در خارج از کشور تشکیل شد، چنین برمی آید که حزب به منظور فراهم کردن زمینه برای نزدیک کردن به قدرت سیاسی، مشی تاکتیکی دفاع از خط امام و جمهوری اسلامی [را] درپیش گرفت. درحالی که ادعا و تبلیغ می کرد که این مشی جنبه استراتژیک و درازمدت دارد، عملاً از همان ابتدا خودش را برای فعالیت های مخفیانه و رودررویی با حاکمیت جمهوری اسلامی، در شرایط مساعد آماده می کرد. تصمیم به حفظ تشکیلات مخفی و سایر فعالیت های پنهانی و غیرقانونی حزب در سال های بعد از انقلاب مؤید این امر است.»

پس از آن، نورالدین کیانوری دبیراول حزب با بیان تاریخچه ای از فعالیت های احزاب کمونیستی ایران، ضمن تأیید آنچه اعضای این حزب درمورد جاسوسی حزب بیان کردند، با توجه به مسئولیت خود از ملت ایران عذرخواهی کرد.

در پایان این میزگرد محمد پورهرمزان درخصوص ماهیت و عملکرد سیاست اتحاد جماهیر شوروی در رابطه با جنبش های آزادی بخش مطالبی را بیان کرد. وی گفت: «می دانیم که شوروی همیشه دعوی پشتیبانی و دفاع از جنبش های آزادی بخش را داشت و همیشه از کمک های بی شائبه و بی غرضانه خودش به این جنبش ها سخن گفته. در این رابطه هیچ وقت اشاره ای به این نشده که از این جنبش ها به خصوص استفاده می شود برای وابسته کردن سراسر یک ملت و تبدیل کردن آنها به اقمار خودشان و در واقع به نقض غرضی که در راه آن مبارزه می کند. به هر حال این دعوی اتحاد شوروی است. اما وقتی ما این دعوی را از نزدیک بررسی می کنیم علناً به نتایج معکوس می رسیم و مغایرت بین گفتار و کردار را در عمل مشاهده می کنیم. برای نمونه مراحل گوناگون جنبش میهن خودمان را در طول ۶۰ سال اخیر در نظر می گیریم و عیار این دعوی را با محک این جنبش می سنجیم. در اینجا می بینیم که شوروی درست در مراحل حساس و سرنوشت ساز این جنبش برعکس آنچه که ادعا کرده نه تنها کمک و پشتیبانی از این جنبش نکرده، بلکه در مراحل حساس برعکس به جنبش ضربه زده. او حزب توده و پیش از آن حزب کمونیست ایران را هم به پیروی از خود و از سیاست خودش واداشته و از آنها فقط به عنوان یک ابزاری برای پیشبرد مقاصد سلطه گرانه اش استفاده کرده.» وی در ادامه ضمن ذکر نمونه های تاریخی از خیانت های شوروی به جنبش های آزادی خواهانه ملت ایران، درمورد تداوم این رویکرد شوروی پس از پیروزی انقلاب اسلامی افزود: «در دوران بعد از انقلاب هم، شوروی به سیاست ضربه زدن به جنبش ادامه داد. شوروی در قبال جنگ تحمیلی با رژیم صهیونیستی بغداد، چه موضعی اتخاذ کرده است؟ شوروی اطلاع داشت که صدام در توافق با امریکا به ایران تجاوز کرده و با بختیار، درمورد جدایی خوزستان، قرارممدار گذاشته، اما پس از شروع تجاوز، به جای قطع ارسال اسلحه به عراق، برعکس، میزان آن را افزایش داد و سلاح های مدرن تری هم در اختیار صدام گذاشت. شوروی هم آوا با اربابان دیگر صدام، به توصیه متارکه جنگ و برقراری صلح غیرعادلانه پرداخت و حالا هم در برابر بمباران های وحشیانه شهرهای بی دفاع ایران، خاموش نشسته و بی تفاوت و خونسرد به آن نگاه می کند.» (۱)

۱

عراق در مقایسه با کشورهای برزیل و نیجریه که جزو دولت های بدهکار دنیا محسوب می شوند، «با رقمی بالغ بر ۳۰ میلیارد فرانک بدهی به فرانسه در صدر بدهکاران قرار دارد.» روزنامه جمهوری اسلامی با اعلام این خبر به نگرانی مقامات خزانه داری و صاحبان صنایع فرانسه درخصوص وصول نشدن مطالبات فرانسه از عراق اشاره کرد و به نقل از هفته نامه نوول ابزرواتور نوشت: «دولت بغداد در طول سال های اخیر یکی از ثروتمندترین کشورهای خلیج فارس بوده است. اینک در اثر شیوع جنگ بر علیه ایران و عدم صدور قسمت اعظم نفت این کشور به دلیل عملیات، منابع مالی اش خاتمه یافته و ذخائر ارزی سی میلیارد دلاری این کشور در طول سه سال گذشته تقریباً به صفر رسیده است.» (۲)

ص: ۱۰۱۲

۱- همان، صص ۸، ۹ و ۱۰.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۷/۱۳۶۲، ص ۱۳.

به گزارش رادیو دولتی لبنان، طرف داران سازمان آزادی بخش فلسطین در نخستین ساعات امروز در درگیری با شورشیان گروه الفتح در شمال لبنان با خمپاره، موشک و مسلسل به تبادل آتش پرداختند. براساس گزارش یونایتد پرس، این نبرد سه ساعته که در جریان آن یک تن کشته و ۳ تن دیگر زخمی شدند، در پی حمله مخالفان عرفات به یک موضع طرف داران ساف در بندر شمالی طرابلس به وقوع پیوست.

خبرگزاری فلسطینی وفا نیز گزارش داد در درگیری های صبح امروز در حوالی اردوگاه نهرالبارد یکی از چریک های طرف دار عرفات کشته شد و ۳ غیرنظامی نیز مجروح شدند.

در این حال، جنبش ناراضیان فتح در اطلاعیه ای در دمشق اعلام کرد کادرهای خبری متعهد فلسطینی از جمله خبرگزاری وفا در دمشق به این جنبش پیوسته اند. به گزارش خبرگزاری فرانسه از دمشق، در این اطلاعیه آمده است پیوستن گروه اخیر نشان دهنده وسعت طرف داری از جنبش ناراضیان و خواسته های عادلانه آنها می باشد. (۱)

ص: ۱۰۱۳

محسن رضایی فرماندهی کل سپاه پاسداران در جمع برخی فرماندهان سپاه حاضر در منطقه عملیاتی غرب، حساسیت مقطع کنونی جنگ را تشریح کرد. وی در جلسه ای که در نخستین ساعات بامداد امروز در قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش (باختران) برگزار شد، به گسترش حمایت های کشورهای غربی از عراق اشاره کرد و در مورد تأثیر این امر بر افزایش سطح انتظارات مردم از فرماندهان نظامی برای اجرای عملیات در پاسخ به این گونه اقدامات گفت: «در دو هفته گذشته، انتظار مردم بسیار بالا رفته و از روی تلفن ها و صحبت ها و سؤالاتی که می شود ... با یک نگاه کوتاهی به اخبار خیلی راحت می تواند به این مسئله برسد. در این دو هفته گذشته، امریکایی ها از طریق سخنگوی وزارت خارجه شان اعلام کردند که ما پشت سر عراق هستیم، هیچ محدودیتی در فروش مصنوعات امریکایی به عراق نیست و آن ۶۰ فروند هلیکوپتر را هم به عراق خواهیم داد. البته آن خبر نگذشته بود که بلافاصله از فرانسه سروصدا شد که سوپراتانداردها را هم به عراق دادند و در هفته گذشته، طارق عزیز صحبت کرده و گفته اگر نگذارند نفت ما از خلیج [فارس] بیرون برود ما نمی گذاریم یک قطره از ایران خارج بشود و در کنار این اخبار شروع به تمسخر و استهزا کردند که اینها بلوف زدند که ما تنگه هرمز را می بندیم، بیخود گفتند، هیچ کاری نمی توانند بکنند، ایران همیشه کارش این است که تهدید می کند و بلوف می زند و هیچ چیزی پشتش نیست. الآن یک حدتی در دل مردم به وجود آمده است که ان شاءالله ما از طریق رزمندگان جواب اینها را خواهیم داد و این روحیه مردم را به شدت به انتظار کشانده است.»

رضایی در ادامه ضمن تشریح ضرورت تداوم اجرای عملیات های والفجر در مقطع کنونی، باتوجه به فرارسیدن ماه محرم به تبیین فلسفه قیام عاشورا برای مقابله با حاکم جور و مقایسه آن با حکومت فعلی عراق پرداخت و گفت: «فلسفه عاشورا چیست؟ وقتی می گوئیم این "انی سلم لمن سالمکم، و حرب لمن حاربکم" که ای امام حسین(ع) ما نسبت به آن کسانی که پیروان مخلص و تسلیم خاندان نبوت هستند ما تسلیم و پیرو آنها هستیم و با تمام کسانی که با تو جنگیدند خواهیم جنگید. امروز مشخص است ابوسفیان نیست، اما آل ابوسفیان و آل زیاد امروزه در عراق دارند جنایت می کنند، درست بر همان تختی که یزید نشست آنها هم نشستند، درست همان کاری را که یزید کرد، اینها الآن دارند به ملت عراق می کنند... یعنی یزید امروزه با تمام قیافه اش در مقابل ما قرار گرفته است و هیچ ملت اسلامی پیرو پیامبر خدا پیدا نمی شود غیر از ملت ما که این موقعیت آماده جلویش باشد».

فرمانده کل سپاه با بیان اینکه «امروز معیار جنگ، معیار اصلی تشخیص انقلابی بودن و غیرانقلابی بودن است»، از فرماندهان لشکرهای تحت امر قرارگاه نجف خواست به رغم مشکلات نقل و انتقال، تغییر مأموریت و... حداکثر تلاش خود را برای تداوم عملیات ها انجام دهند و افزود: «ان شاء الله برادرها آماده بشوید، اما آن چیزی که امروز باید شما را مطمئن و امیدوار بکند یکی انتظار مظلومین کشورهاست و یکی فلسفه راه امام حسین(ع) و شهادت امام حسین(ع) است که اسلام همیشه با خون پیش رفته و در آینده هم با خون پیش خواهد رفت.»(۱)

۱

پس از دستور دو روز پیش معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه مبنی بر اجرای قاطع عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به عنوان تک اصلی، اوایل بامداد امروز فرمانده کل سپاه با تشکیل جلسه ای در پادگان الله اکبر اسلام آباد، درمورد عملیات بنا به دستور قرارگاه نجف در مناطق دربندیخان و مهران، با فرمانده قرارگاه نجف و لشکرهای تحت امر آن(۲) گفت و گو کرد.(۳)

فرمانده کل سپاه با بیان تغییرات مأموریت دو قرارگاه مقدم حمزه و نجف، درمورد مأموریت قرارگاه نجف در وضعیت جدید گفت: درحال حاضر قرارگاه مقدم حمزه عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر را به عنوان تک اصلی اجرا خواهد کرد و قرارگاه نجف نیز بنا به دستور دو عملیات را باتوجه به عملیات اصلی دهانه شیلر به عنوان تک فرعی انجام خواهد داد؛

ص: ۱۰۱۶

۱- سند شماره ۱۲۸۱۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت خلیج فارس، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه نجف، ۱۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۱۰)، صص ۵ - ۱.

۲- این جلسه با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه و رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف، امین شریعتی جانشین این قرارگاه، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص)، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع)، مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۵ نصر و حسین کلاه کج طرح و عملیات قرارگاه نجف در پادگان الله اکبر اسلام آباد برگزار شد.

۳- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶۵.

یک عملیات محدود و عمقی در ارتفاعات منطقه دربندیخان و دیگری روی ارتفاعات قلعه آویزان در منطقه مهران. به طور کلی اگر وضعیت برای اجرای عملیات های قرارگاه نجف مساعد باشد، این قرارگاه در مناطق دربندیخان و مهران وارد عمل خواهد شد، در غیر این صورت نیروهای قرارگاه نجف در رابطه با عملیات دهانه شیلر به کار گرفته می شوند.

در ادامه، مهدی زین الدین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)، ضمن اشاره به حضور بخشی از عناصر شناسایی این یگان در مناطق سورن (منطقه عملیات والفجر ۴) و دربندیخان (منطقه عملیات والفجر ۵)، از آغاز فعالیت هشت گروه شناسایی در منطقه قلعه آویزان در راستای اجرای عملیات تکمیلی والفجر ۳ خبر داد. (۱) در بخش دیگری از نشست امروز، محمدابراهیم همت فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) - که وضعیت یکسانی با لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) دارد - اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان را به تأمین ۱۲ گردان با کیفیت مشروط کرد.

پس از آن، محسن رضایی بر لزوم اجرای عملیات در منطقه دربندیخان تأکید کرد و گفت: «علتی که بمرور گذاشتیم بنا به دستور و حسابش کردیم این است که اگر خدای ناکرده در بالا (شیلر) به مشکلی برخورد کردیم، بتوانیم در بمرور حرکاتی و تکی به عنوان پشتیبانی داشته باشیم.» وی از فرمانده لشکر ۲۷ خواست تا تمرکز بیشتری در زمینه افزایش تضمین و ضریب موفقیت عملیات دربندیخان به منظور فریب دشمن داشته باشد، رضایی خطاب به محمدابراهیم همت گفت: «اگر ان شاء الله ما در محور دربندیخان کوچک ترین پیشروی داشته باشیم، همین چهار گردان شما تبدیل به ۳۰ گردان و شاید ۷۰ گردان می شود. شما غصه نیرویش را نخورید، شما فقط روی ضمانت و موفقیت کار بکنید و ضمانت و موفقیت آنجا را در صورتی که احساس شد که ما آنجا با دشمن برخورد داشته باشیم حل می کنیم. نه اینکه ما بیاییم واقعاً همه چیز را بگذاریم یکجا، بعد هم یک مشکلاتی پیش بیاید و بعد دوباره بگوییم نه. بگذارید یک بار ما با دشمن پیچیده برخورد کنیم و دشمن نفهمد، ما مخصوصاً می خواهیم که دشمن احساس بکند که در تمام ارتفاعات دربندیخان می خواهیم عملیات بکنیم، ولی در همه اینجاها عملیات نکنیم. بعد مخصوصاً در مهران می خواهیم دشمن بفهمد که ما مثلاً می خواهیم به سمت

ص: ۱۰۱۷

جاده بغداد برویم، اما تا آخرش نرویم، یعنی همه نیرویی که دشمن تا دجله برآورد می کند ما آنجا مصرف نکنیم. حالا کارهای دیگری هم در جنوب و در جاهای دیگر هست. اینها یک مجموعه کارهایی است که برادرها باید با رغبت و علاقه مندی حل بکنید و جلو بروید.» (۱)

فرماندهی کل سپاه در ادامه پیشنهاد جدیدی مبنی بر ایجاد قرارگاه ها و یگان هایی با مأموریت خاص شناسایی ویژه جبهه شمالی و میانی مطرح کرد. (۲) وی گفت: «ما در یکی از قرارگاه ها یک گردان شناسایی تشکیل دادیم و شناسایی در خط که تمام شده در عمق هم کارهای زیادی کردند.» رضایی خطاب به فرمانده قرارگاه نجف و فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) تأکید کرد: «شما باید یک مقرر شناسایی، یک قرارگاه شناسایی به صورت ثابت بنزید و خط را یک بار چک بکنید و همین طور گسترش بدهید و به عمق بروید.» به عبارت دیگر، پس از تشکیل گردان های شناسایی، به صورت پایگاهی آن را گسترش دهید یا همین طور عمق دهید تا تمام مراکز و اهداف شناسایی شود. این قرارگاه یا پایگاه شناسایی باید به صورت دائمی و ثابت باشد و نام گذاری و شماره گذاری شود و همیشه شناسایی شان را در عمق انجام دهند و تا پشت میدان مین شناسایی بکنند. با انتخاب یک فرد قوی در حد یک فرمانده تیپ، به عنوان مسئول نیروهای شناسایی می توان به نتیجه مناسبی دست یافت و کارها را پیش برد.

در پایان این جلسه مقرر شد قرارگاهی مرکب از عناصر لشکر ۲۷ در محدوده سد دربندیخان تا نفت شهر به منظور طرح ریزی و اجرای عملیات برون مرزی به طور دائمی و ثابت تشکیل شود. در این خصوص محمدابراهیم همت از سلسله اقدامات لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در زمینه آماده سازی اجرای عملیات در شهر کرکوک و منطقه عمومی حلبچه خبر داد و گفت در حال حاضر، اقدامات لازم برای ضربه زدن به عراق در ارتفاعات ضلع شمالی سد دربندیخان انجام شده است که قرار شد هم زمان با عملیات برون مرزی در منطقه دربندیخان اجرا شود. (۳)

مسئولان قرارگاه مقدم حمزه در ادامه جلسات روزهای گذشته خود به منظور بررسی وضعیت نهایی یگان های ارتش و سپاه در قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه امروز در جلسه دره تفی (پادگان مریوان) به بررسی آخرین وضعیت پیشرفت عناصر ستادی این قرارگاه (۴) * پرداختند.

ص: ۱۰۱۸

۱- سند شماره ۱۲۸۱۰ پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۱ - ۱۰؛ و - سند شماره ۲۸۵ د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۶۷.

۲- گفتنی است محسن رضایی در موقعیت کنونی بدون اطلاع فرماندهان خود، قرارگاهی با عنوان قرارگاه نصرت را به منظور شناسایی عملیات گسترده سالیانه در منطقه جنوب ایجاد کرده است و در صدد پیاده سازی این الگو در منطقه شمالی و میانی می باشد.

۳- سند شماره ۲۸۵ د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶۹ - ۱۶۶؛ و - سند شماره ۱۲۸۱۰ پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴ - ۱۳ و ۲۳ - ۱۸.

۴- * این نشست با حضور علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، علی فضلی مسئول طرح و عملیات، علی فدوی مسئول اطلاعات - عملیات، توکلی مسئول بهداری، کبیری پرسنلی، برزمهری مهندسی رزمی، مستوفی مسئول تعاون، صالحی مسئول ستاد، فرخیان مسئول تدارکات قرارگاه مقدم حمزه و شفیع زاده مسئول توپخانه برگزار شد.

ابلاغ زمان قطعی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیپور و اعلام وضعیت نهایی واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه از مهم ترین موضوعات مطرح شده در این نشست بود. فرماندهی قرارگاه مقدم حمزه با توجه به ضعف عناصر ستادی این قرارگاه و نزدیکی زمان اجرای عملیات والفجر ۴، بر لزوم تسریع آماده سازی عملیات از سوی عناصر مذکور به منظور جلوگیری از ضایعات و تلفات احتمالی تأکید کرد. وی از مسئولان ستادی قرارگاه خواست جدیت بیشتری در پیگیری آماده سازی عملیات به خرج دهند و درمورد ضعف عملکرد واحدهای مهندسی و تدارکات در روند آماده سازی عملیات تذکر داد. علی رضائیان ضمن تأکید بر رعایت حفاظت اطلاعات خطاب به مسئولان ستادی قرارگاه مقدم حمزه گفت: «ان شاء الله روز عاشورا که شب یازدهم [محرم] است شب عملیات اعلام شده است واحدها باید ۴۸ ساعت قبل آماده باشد.» وی با بیان اینکه «تأکید می کنم که [تمام نیروها] باید سریع آماده بشود [و] واحدها خوب عمل کنند»، افزود: کلیه واحدهای ستادی باید از حداکثر تلاش خود به منظور کسب آمادگی کامل برای اجرای عملیات استفاده کنند و با توجه به اینکه برادر محسن رضایی هم دو سه روز دیگر می آیند در منطقه مستقر می شوند، برادرها وظیفه دارند که گزارش کارشان را دقیقاً به آقایان سالکی جانشین قرارگاه مقدم و صالحی مسئول ستاد قرارگاه مقدم بدهند.

در پایان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از جانشین خود خواست برای تهیه طرحی به منظور پاک سازی ضدانقلاب در عقبه منطقه عملیات والفجر ۴ هماهنگی های لازم را با قرارگاه حمزه سیدالشهدا ارومیه به عمل آورد (۱).

۱

در ادامه تلاش قرارگاه های کربلا و نوح به منظور تسریع در آماده سازی عملیات دریایی - زمینی شمال خلیج فارس (عملیات والفجر ۶)، امروز در جلسه ای با حضور فرماندهی کل سپاه، وضعیت و اقدامات تیپ امام حسن (ع) در آماده سازی عملیات انهدامی در منطقه سایت و رادار موشکی فاو در قرارگاه تاکتیکی یگان دریایی نوح قفاص آبادان بررسی شد. (۲)

در این نشست محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در تشریح جایگاه عملیات شمال خلیج فارس گفت: «بنا بر اهمیت دریا و استمرار جنگ و دفاع از انقلاب در کشور ۳ هدف نظامی داریم: ۱. تهران ۲. خوزستان ۳. تنگه هرمز. دو هدف اخیر به ویژه شمال خلیج فارس

ص: ۱۰۱۹

۱- سند شماره ۱۳۰۴۹/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه عملیات قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۱۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۴۹)، صص ۱۱ - ۱.

۲- این نشست با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، رحیم صفوی معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه، غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، احمد سیاف زاده، ملاح زاده فرمانده قرارگاه نوح، غلامی فرمانده تیپ امام حسن (ع)، بهروزی معاون این تیپ، حسن درویش از تیپ امام حسن (ع)، حشمت حسن زاده معاون دوم تیپ و مسئول اطلاعات - عملیات و بنی هاشمی بر گزار گردید.

به عنوان یکی از مناطق مهم خاورمیانه [غرب آسیا] در ارتباط با مسئله دریاست و در شرایط کنونی ابرقدرت ها و کشورهای خلیج فارس بنا بر ضرورت ها و منافع خود، سیاست حمایتی از عراق در پیش گرفته اند، می خواهند خلأ نبود شاه به عنوان ژاندارم منطقه خلیج فارس را جبران کنند و اولین هدفشان دهانه خلیج فارس است الآن دشمن مرتب خیزبه خیز از دهانه خلیج فارس جلو می رود. قدم بعد را با هواپیماهای سوپراتاندارد از چاه های نوروز و خارک و... می گذارند. دشمن می خواهد فشار بیاورد و صلح را به ما تحمیل کند.»

وی در ادامه خطاب به فرماندهان قرارگاه های کربلا، نوح و تیپ امام حسن (ع) گفت: «این مأموریتی که برادران انجام می دهند در مرحله اول برای جلوگیری از پیشروی دریایی و هوایی عراق در خلیج فارس است، در کنار این عملیات دیگری داریم که قرارگاه نوح در دریا انجام خواهد داد. انتظار ما این است که برادران با رعایت حفاظت و با سرعت عمل کار کنند.»

در ادامه جلسه، فرماندهان قرارگاه کربلا و نوح به تشریح وضعیت و اقدامات تیپ امام حسن (ع) در زمینه آماده سازی عملیات انهدامی در منطقه فاو پرداختند. احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، در گزارشی از وضعیت و مأموریت تیپ امام حسن (ع) گفت: قرارگاه کربلا محدوده ای از طرف رأس البیسه تا ۱۵ کیلومتر به سمت راست که شامل اسکله، زمین و دریا می شود را به تیپ امام حسن (ع) واگذار کرد و این تیپ کاملاً توجه شده و شناسایی های خود را آغاز کرده است. علاوه بر این جلسات مشترک بین این تیپ با یگان دریایی نوح برگزار شده است و در زمینه تهیه عکس هوایی، با ارتش و یک تیم هوانیروز برای پشتیبانی یگان دریایی نوح هماهنگی لازم به عمل آمده است. در حال حاضر، کمبود نیرو و ضعف مهندسی یکی از مشکلات جدی پیش روی این تیپ است.

پس از آن، مسئولان تیپ امام حسن (ع) از آخرین وضعیت منطقه خودی و دشمن و اقدامات انجام شده در منطقه ساحلی اروند به فرماندهی کل سپاه گزارش دادند. فرمانده و معاون تیپ امام حسن (ع) مأموریت این تیپ در منطقه نهر قصر تا نهر قاسمیه را "انهدام پایگاه هوا - دریا" عنوان کردند. طبق اعلام مسئولان تیپ امام حسن (ع)، ارتش عراق در مقابل رأس البیسه در زمان جزر - که حدود ۳ کیلومتر گل ولای می شود - خاکریز، سیم خاردار و میادین مین دارد. در محدوده شهرک فاو و پایین تر از آن کمی حساس است، ولی در منطقه نوک رأس البیسه را خیلی محکم گرفته است. دشمن از آنجا تا نزدیکی نوک رأس البیسه، به صورت پایگاهی سر هر نهر حضور دارد.

فرماندهان تیپ امام حسن (ع) ضمن تشریح کیفیت اقدامات عناصر شناسایی و تخریب، ارائه طرح کامل عملیات تیپ را منوط به انجام شناسایی منطقه تحت امر خود دانسته و افزودند: در حال حاضر، ۴۵ عنصر شناسایی در تیپ هست و شناسایی های تیپ از شب گذشته شروع شده و دو نفر از نیروهای تیپ توانستند داخل کشتی وسط رودخانه اروند شوند. تمام کارهای

منطقه را از صفر شروع کردیم و پس از شناختن نسبی منطقه، طرح اولیه عبور از رودخانه، شکستن خط دشمن، انهدام نیرو و پایگاه ها و رادار و... و برگشتن را بررسی کردیم و قرار است که روی ۴ نهر سرمایه گذاری شود.

فرمانده و معاون تیپ امام حسن(ع) سازمان رزم تیپ را این طور تشریح کردند: تیپ امام حسن(ع) ۴ گردان دارد و هر گردان آن از ۴ گروهان و هر گروهان شامل ۴ دسته و هر دسته از ۲ تیم و هر تیم از ۲ قایق و هر قایق از ۸ نفر تشکیل شده است و در نهایت گردان های دریایی تیپ حدوداً ۵۰۴ نفر نیرو دارد. که از این بین فقط کادر تیپ در زمینه های فرماندهی، سکانی، تکاور(اطلاعات - عملیات و تخریب) و طرح و عملیات آموزش دیده اند.

در نشست امروز، مجموع گزارش های فرماندهان قرارگاه های کربلا و نوح از کندی روند آماده سازی منطقه عملیاتی فاو حکایت داشت که فرماندهی کل سپاه به این امر اعتراض کرد. عبدالحمید ملاح زاده فرمانده قرارگاه نوح در پاسخ به اعتراض رضایی، تازه تأسیس بودن قرارگاه نوح، تصویب دیر هنگام عملیات تیپ امام حسن(ع) در فاو و ضعف آموزش و شناسایی ناشی از تغییرات فرماندهی و کادر این تیپ را از عوامل مؤثر در کندی روند آماده سازی عملیات منطقه فاو ذکر کرد.^(۱)

در پایان جلسه، محسن رضایی خطاب به عناصر تیپ امام حسن(ع) گفت: انهدام تأسیسات فاو هدفی است که به شما واگذار شده است و شما باید در مورد استقرار در خط دشمن و حفظ آن تدبیر کنید. وی در ادامه ضمن ابراز رضایت از وجود نیروهای مستعد در تیپ، از کندی روند آماده سازی منطقه و نبود تناسب میان هدف مطلوب و توان موجود گلایه کرد و با تأکید بر سرعت آماده سازی منطقه فاو، اهداف شناسایی های آتی را مواردی از قبیل شناسایی راه های نفوذ به مواضع اولیه برای انهدام دشمن، شناسایی جاده های منتهی به رادار، ایستگاه هوا - دریایی و سکوی پرتاب موشک و شناسایی یک راه آبی برشمرد.^(۲)

۱

هم زمان با آغاز مانور نظامی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، فرمانده کل سپاه در نامه ای بر تقویت و آمادگی کامل نیروهای دریایی تأکید کرد. در عین حال عملیات گشت و پدافند یگان های دریایی ایران همچنان ادامه دارد.

محسن رضایی امروز در نامه ای به فرماندهی منطقه ۹ سپاه پاسداران و قرارگاه نوح نبی(ع)، با اشاره به مانور مشترک کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، ضرورت رعایت موارد زیر را یادآور شد: تقویت نیروهای مستقر در جزیره بوموسی؛ هماهنگی و همکاری با نیروی دریایی ارتش؛ پدافند ۲۴ ساعته توسط جنگ افزارهای پدافندی مستقر در جزیره؛ آمادگی و هشیاری نیروهای مستقر در جزیره؛ توجه به دفاع عامل و غیرعامل در منطقه؛ استفاده حداکثری از امکانات دیده بانی بصری؛ تبادل

ص: ۱۰۲۱

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۹۳ - ۱۷۵؛ و - سند شماره ۱۲۸۱۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی مشکلات قرارگاه نوح، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۱۹/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۱۲)، ص ۱.

۲- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰۱ - ۱۹۶.

اطلاعات و هماهنگی کامل و همچنین گزارش سریع هرگونه تغییر وضعیت در منطقه و گزارش با درنگ هرگونه حملات احتمالی به معاونت طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه. (۱)

درعین حال براساس گزارش امروز قرارگاه نوح نبی(ع)، گشت و پدافند شمال خلیج فارس توسط یک فروند ناوچه موشک انداز، گشت و پدافند جزیره خارک با یک فروند ناو، گشت و پدافند کانال خور موسی به وسیله یک فروند ناوچه دویائی، گشت هوایی شمال خلیج فارس با یک فروند بالگرد آلفا و گشت و پدافند منطقه یکم توسط یگان های آن منطقه، درحال اجراست. (۲)

۱

هوایماهای عراقی امروز در چند نوبت به بانه و سردشت، حمله کردند که پیامد آن، زخمی شدن شماری از مردم عادی و تخریب تعدادی واحد مسکونی بود.

فرمانداری بانه در گزارشی اعلام کرد: ساعت ۱۰:۲۶ صبح امروز، سه فروند هوایمای عراقی مناطق مرتفع اطراف بانه را بمباران کردند که در نتیجه آن خساراتی به منازل مسکونی و اموال مردم وارد آمد؛ (۳) گردان مرزی میوان نیز گزارش داد که بر اثر بمباران بانه یک فرد غیرنظامی مجروح شد. (۴) جنگنده های عراقی بار دیگر در ساعت ۱۰:۴۵ در حریم هوایی بانه ظاهر و با آتش پدافند هوایی متواری شدند. (۵)

ساعت ۱۰:۳۰ صبح امروز هم یک فروند هوایمای عراقی که به حریم هوایی شهرستان سردشت تجاوز کرده بود با واکنش پدافند هوایی مجبور به ترک منطقه شد. (۶)

۲

حملات توپخانه ای عراق به مناطق مسکونی و نظامی شهرهای میوان، سردشت و سرپل ذهاب، تلفات و خساراتی را در پی داشت.

گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا در این باره حاکی است: عصر امروز، توپخانه عراق محل سپاه میوان را گلوله باران کرد که (۷) در پی آن یک نفر شهید و ۷ نفر زخمی شدند و خساراتی نیز به این محل وارد شد. (۸)

امروز همچنین ارتش عراق اقدام به گلوله باران اطراف شهرستان سردشت کرد که این حمله هیچ گونه تلفات و خساراتی را در بر نداشت. (۹)

شهر سرپل ذهاب و روستاهای اطراف آن نیز از آخر وقت دیشب تا ساعت ۳ بامداد امروز آماج گلوله باران ارتش عراق قرار داشت در این گلوله باران پنج ساعته که با استفاده از منور و آتش سنگین توپخانه انجام گرفت، چند باب واحد مسکونی در سرپل ذهاب و روستاهای اطراف تخریب شد، ولی تلفات جانی به بار نیامد. (۱۰)

ص: ۱۰۲۲

۱- سند شماره ۸۰۵۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به معاونت طرح و عملیات فرماندهی منطقه ۹ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۹/۷/۱۳۶۲

۲- سند شماره ۹۲۶۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی قرارگاه نوح نبی به واحد طرح و عملیات یگان دریایی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۱۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استانداری کردستان، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۳۱۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۳۱۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

- ۶- سند شماره ۸۰۵۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی سپاه به فرماندهی منطقه ۱۱ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۴۱۶۸۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۲/۷/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۸۰۵۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۲۰/۷/۱۳۶۲.
- ۹- سند شماره ۳۵۴۱۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی منطقه ۱۱ قرارگاه حمزه سیدالشهدا به سپاه سردشت، ۲۰/۷/۱۳۶۲.
- ۱۰- روزنامه کیهان، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲۱.

امروز مناطق غرب و شمال غرب کشور عرصه درگیری های نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی بود.

در درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در روستای قوشچی (محور سلماس - ارومیه)، از نیروهای خودی ۸ نفر شهید و ۲۲ تن مجروح شدند. علاوه بر این درگیری دیگری در محور ارومیه به شهادت یک تن و زخمی شدن ۶ نفر از نیروهای خودی انجامید. (۱)

صبح امروز هم میان نیروهای پایگاه چتراوی (دارساوین) از گردان مرزی بانه، با عناصر مسلح غیرقانونی یک درگیری رخ داد. در این درگیری که سه ساعت ادامه یافت از نیروهای پایگاه ۶ نفر شهید، ۳ نفر مجروح و ۲ نفر مفقودالاثرا شدند (۲) و از مهاجمان نیز ۳ تن کشته و ۵ تن هم زخمی شدند. (۳)

در محور باغان - مریوان، افراد ضدانقلاب با اجرای کمین علیه نیروهای ژاندارمری، ۴ نفر را شهید، ۸ تن را اسیر و تعدادی را نیز زخمی کرده و خودروی آنها را به آتش کشیدند. ظهر امروز هم در درگیری نیروهای پایگاه ربط سردشت با عناصر ضدانقلاب، یک نفر شهید شد و ۳ تن از مهاجمان مسلح نیز دستگیر شدند. (۴)

در جریان عملیات پاک سازی یگان جندالله ارومیه در اطراف پایگاه دکل، ۲ سرباز شهید و ۲ نفر دیگر زخمی شدند. (۵)

امروز همچنین تعدادی از عناصر مسلح غیرقانونی درحالی که لباس بسیجی به تن داشتند وارد بوکان شده و ضمن سردادن شعارهای ضدانقلابی، نقاط حساس شهر از جمله چندین پایگاه نظامی را به اشغال درآوردند. (۶)

علاوه بر درگیری های شدیدی که امروز بین نیروهای خودی و افراد ضدانقلاب رخ داد، تعدادی از پایگاه های خودی در استان های کردستان و آذربایجان غربی نیز به طور پراکنده با عناصر وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی درگیر بودند.

طبق اعلام سپاه سردشت، پایگاه گچران به مدت یک ساعت با ضدانقلاب درگیر بود که این درگیری در نهایت بدون هیچ گونه تلفاتی به پایان رسید. (۷)

امروز همچنین پایگاه باغان از هنگ ژاندارمری سنندج، پایگاه سوته از هنگ ژاندارمری سقز و پایگاه کیوله از گردان مرزی بانه، با مهاجمان درگیر شدند که این درگیری ها بدون تلفات خاتمه یافت. (۸)

از سوی دیگر، به گزارش قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری، درگیری های امروز میان نیروهای پایگاه های گلماوران از گردان مرزی ارومیه، دو آب و رادار از پادگان جلدیان، زین دشت از گردان مرزی خوی و سد قشلاق از هنگ ژاندارمری سنندج، با عناصر ضدانقلاب تلفاتی در پی نداشت. (۹)

ص: ۱۰۲۳

۱- سند شماره ۸۰۵۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۴۵۹۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۱۱۳۷۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین، شماره ۱۳۶، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۴- سند شماره ۴۱۶۸۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا به طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

- ۵- سند شماره ۴۱۶۷۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳) به مرکز فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن ۳)، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱.
- ۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، صص ۲۲ و ۲۳، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۳۵۴۱۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد عملیات سپاه سردشت به منطقه ۱۱ قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۷/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۳۴۵۹۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
- ۹- سند شماره ۴۱۶۷۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲.

تعدادی از عناصر حزب دمکرات در کامیاران، سلماس و اشنویه، تسلیم یا دستگیر شدند.

فرماندهی سپاه کردستان در گزارشی اعلام کرد: در منطقه کامیاران چندین مقر ضدانقلاب سقوط کرد و ۲ نفر از عناصر حزب دمکرات نیز تسلیم نیروهای خودی شدند. (۱)

علاوه بر این، ۴ نفر از چته های حزب دمکرات بدون اسلحه و مهمات امروز خود را به پایگاه فناوین سلماس تسلیم کردند. (۲)

نیروهای سپاه اشنویه امشب در عملیاتی ۳ نفر از چته های حزب دمکرات را که دو قبضه اسلحه و مقداری وجه نقد به همراه داشتند، دستگیر کردند. (۳)

بنیاد امور مهاجرین جنگی کردستان و ستاد بازسازی مسکن روستاهای مناطق جنگی از فعالیت ها و اقدامات خود در زمینه نوسازی مناطق جنگی زده و اسکان مهاجران جنگی گزارش دادند.

به نوشته روزنامه کیهان، بنیاد امور مهاجرین جنگی استان کردستان علاوه بر تداوم کمک به ۱۷۰۰ خانوار با ۸۵۰۰ نفر جمعیت، به ۹۵ درصد از آنان جیره نقدی و خواربار اولیه می دهد. کاظمی مسئول این بنیاد در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: هم اکنون عده ای از مهاجران مریوانی در اردوگاه شهید بروجردی واقع در کیلومتر ۷ جاده سنندج - کامیاران در چادرها اسکان یافته اند که درمورد پرداخت اجاره آنها قرار است اقداماتی انجام دهیم.

وی درمورد اقدامات انجام شده در شروع فصل سرما گفت: تاکنون ۱۲ بلوک که گنجایش ۴۰۰ خانوار را دارد در استان همدان تدارک دیده شده و در استان های لرستان و زنجان نیز پیش بینی هایی شده که در صورت تمایل، مردم مریوان در این اماکن اسکان داده خواهند شد.

کاظمی درخصوص فعالیت های کمک رسانی به مهاجران روستایی نیز اظهار کرد: علاوه بر تهیه اقلامی نظیر خواربار، پتو، چراغ خوراک پزی و سایر وسایل لازم، اقداماتی هم در زمینه پرداخت اجاره منزل مهاجران، تهیه ارزاق عمومی آنها از طریق شرکت های تعاونی روستایی، کمک به دانش آموزان و رفع مشکلات دام پروران روستایی انجام شده است. (۴)

رئیس جمهور امروز پس از دیدار با مسئولان سپاه و بسیج مستضعفین در طرح "لیک یا خمینی" ثبت نام کرد.

عصر امروز، محسن رفیق دوست وزیر سپاه همراه رئیس ستاد مرکزی سپاه و مسئولان واحد بسیج مستضعفین با آیت الله خامنه ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، دیدار و درخصوص طرح "لیک یا خمینی" با وی گفت و گو کردند. در این دیدار رئیس شورای عالی

ص: ۱۰۲۴

۱- سند شماره ۳۵۴۱۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۵۴۱۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات پایگاه سلماس به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۵۱۵۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، از اطلاعات سپاه اشنویه به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

۴- روزنامه کیهان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

دفاع پس از شنیدن گزارش مسئولان طرح مزبور درباره سازماندهی ارتش بیست میلیونی و پیوستن به پایگاه های مقاومت و استقبال مردم از این طرح، گفت: «در اوایل انقلاب که وقوع انقلاب برای همه شگفت انگیز بود، انسان پیش خود فکر می کرد که این ملت کم کم و به تدریج پیش خواهد رفت و اکنون می بینیم که این ملت با آن ناتوانی سیاسی، مادی و نظامی خود در ابتدا توانست یک قدرت عظیم سیاسی تاریخ بشر را با تمام امکانات و تجهیزات به زانو درآورد و اکنون که کار مسئولین واحد بسیج را می بینیم این احساس بیشتر در ما تقویت می شود...» (۱)

وی با اشاره به تکیه بر نیروهای مردمی به عنوان نقطه اساسی این طرح، افزود: «هنر مسئولان جمهوری اسلامی در این است که بتوانند از این مخزن تمام نشدنی نیروهای مردمی به طور صحیح استفاده کنند. این هنر بزرگی بود که امام امت در درجه اول داشتند و توانستند به کار بگیرند و خوشبختانه مسئولین نیز این هنر را به خرج دادند و این سازماندهی اگر به انجام برسد، در بزرگ ترین عملیات می توانید موفق باشید... ما از اینکه در کارهای جاری به مردم تکیه کنیم، از اوایل انقلاب تاکنون سود برده ایم و طرز فکر اسلامی ما نیز همین را به ما می آموزد.» (۲)

رئیس جمهور در پایان این دیدار، ضمن آرزوی تداوم پیشرفت و روند موفقیت آمیز "طرح لیک" یا خمینی" پرسش نامه مخصوص طرح را تکمیل و در این طرح ثبت نام کرد. (۳)

۱

سفیر جدید ترکیه در جمهوری اسلامی ایران امروز با رئیس جمهور ملاقات و استوارنامه خود را به وی تقدیم کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، عصمت بیرسل سفیر جدید ترکیه، ضمن تقدیم پیام کتبی کنعان اورن، رئیس جمهور این کشور به آیت الله خامنه ای گفت: «ملت های دو کشور به یکدیگر پیوسته اند و خط مرزی بین دو کشور ایران و ترکیه درحقیقت نوار دوستی بین دو ملت است.» وی افزود قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، ترکیه تنها پلی برای ورود کالاهای غرب به ایران محسوب می شد، درحالی که امروز روابط بازرگانی و همکاری همه جانبه ای بین دو کشور وجود دارد. (۴)

آیت الله خامنه ای نیز ضمن تشکر از پیام صمیمانه رئیس جمهور ترکیه، به سفیر این کشور اطمینان خاطر داد که «دولت و همه مسئولان ایران حداکثر کمک لازم را برای انجام مأموریت وی در ایران انجام خواهند داد. وی روابط امروز بین دو کشور را روابطی شایسته، بسیار خوب و آگاهانه براساس نیازهای هر دو کشور دانست.» رئیس جمهور همچنین حجم مبادلات اقتصادی کنونی دو کشور را نسبت به گذشته در سطح مطلوبی دانست و بر تعمیق روابط دو کشور در این زمینه تأکید کرد. آیت الله خامنه ای در پایان، ضمن اشاره به اینکه برخورد جمهوری اسلامی ایران با همسایگان مسلمان خود همواره انسانی و شایسته بوده است، گفت: «ما معتقد به صفا و صمیمیت بین همه کشورهای اسلامی هستیم.» (۵)

ص: ۱۰۲۵

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۵- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، عصر امروز با گروهی از اهالی و خانواده های شهدای مناطق غرب تهران و اعضای سازمان فجر حزب الله دیدار کرد. وی در این ملاقات ضمن سخنانی به نقش شهدا در پیروزی انقلاب اسلامی اشاره کرد و با انتقاد از نقش ابرقدرت ها در طول جنگ تحمیلی، در مورد تحویل سلاح به صدام و تبلیغات رسانه های خارجی برای تحمیل صلح به ایران گفت: «ما دیگر نمی توانیم در مکانی زندگی کنیم که آن طرف صدام و رژیم منافورش قرار دارند، دشمن و رسانه های وابسته به استکبار جهانی هرروز ندا سر می دهند که فلان کشور به عراق فلان اسلحه یا هواپیما یا موشک را داده است، غافل از اینکه مردمی که بر روی مرگ می خندند از سوپر اتاندارد و از آن هم قوی تر و مجهز تر هم نمی ترسند.» (۱)

سرپرست هیئت ایرانی شرکت کننده در بیست و هفتمین اجلاس سالیانه آژانس بین المللی انرژی اتمی مواضع و دیدگاه های ایران در زمینه انرژی هسته ای را تشریح کرد.

رضا امراللهی رئیس سازمان انرژی اتمی کشور و سرپرست هیئت نمایندگی ایران در این اجلاس دیدگاه های ایران را در قالب نطق مشروحی به اطلاع شرکت کنندگان در اجلاس رساند. وی با اشاره به اهمیت علم و صنعت به عنوان دو بازوی سازمان انرژی اتمی گفت: «در کنار دانش هسته ای، اخلاق جایگاه خود را پیدا نموده است، مصداق بارز این امر بروز فاجعه های هیروشیما و ناکازاکی است.» امراللهی در ادامه در خصوص موضوعاتی نظیر تعلیق عضویت رژیم صهیونیستی در آژانس بین المللی انرژی اتمی، حق انتقال فناوری و تناسب نداشتن سهم مصرف انرژی هسته ای در کشورهای جهان سوم و پیشرفته، رعایت قوانین منع گسترش سلاح های هسته ای، پروژه نیروگاه اتمی بوشهر و لزوم ازدیاد کرسی های شورای حکام به نفع کشورهای در حال توسعه مطالبی را بیان کرد.

رئیس سازمان انرژی اتمی ایران در بخش دیگری از سخنان خود یادآور شد: در اجلاس سال گذشته آژانس انرژی اتمی که اعتبارنامه هیئت رژیم صهیونیستی به دلیل نقض اساسنامه آژانس رد شد، دولت امریکا - که همواره حامی و پشتیبان این رژیم بوده - علناً حمایت خود را از رژیم صهیونیستی اعلام و تهدید کرد در صورت تحقق

چنین تلاش‌هایی کمک‌های مالی خود را به سازمان‌های مخالف رژیم اشغالگر قدس قطع خواهد کرد. در مقابل این تهدید امریکا، دولت ایران ضمن محکوم کردن برخوردهای اهانت‌آمیز ایالات متحده امریکا با اعضای آژانس و به منظور مقابله با تهدیدات احتمالی این کشور، پیشنهاد کرد که صندوق ویژه‌ای تحت نظر رئیس جنبش عدم تعهد ایجاد شده و کشورهای عضو جنبش برای جبران قطع احتمالی کمک‌های امریکا و رهایی سازمان‌های بین‌المللی از قیمومیت امپریالیسم برحسب توانایی خود مبالغی را در اختیار این صندوق قرار دهند.

رئیس سازمان انرژی اتمی ایران در پایان ضمن برشمردن تخلفات امریکا و عدم استفاده صلح‌آمیز این کشور از انرژی اتمی، درخصوص پروژه نیروگاه اتمی بوشهر گفت: «علی‌رغم مشکلات ناشی از جنگ، ایران در تمامی زمینه‌های علمی، صنعتی و اقتصادی پیشرفت‌های چشمگیری داشته و جهت دستیابی به تکنولوژی هسته‌ای و فراهم آوردن زیربنای علمی در راستای گسترش علوم و صنایع هسته‌ای در کشور اقدامات وسیعی صورت گرفته است. به علاوه پژوهش و تحقیق درباره منابع جدید انرژی مانند گداحت هسته‌ای، استفاده و توسعه تکنولوژی‌های جدید مانند تهیه و تولید رادیو ایزوتوپ‌ها به منظور کاربرد آن در پزشکی، کشاورزی و صنعت از دیگر اهداف ایران بوده است. همچنین در سال گذشته، اقدامات اولیه اجرای طرح ایجاد یک مرکز استرلیزاسیون و دیگر کاربردهای اشعه برای استرلیزه کردن لوازم و وسایل مورد نیاز پزشکی، تأمین نیازهای داخلی در زمینه استرلیزه کردن لوازم مورد نیاز بیمارستان‌ها و مراکز درمانی صورت گرفت.» (۱)

گفتنی است در اجلاس سالیانه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی علاوه بر ۱۱۱ عضو آژانس، نماینده چین - که تقاضای عضویت در این آژانس را کرده است - نیز به عنوان عضو ناظر شرکت دارد. (۲)

۱

اظهارات مقامات بلندپایه ایرانی مبنی بر بستن تنگه هرمز در پی تحویل جنگنده‌های سوپراتاندارد به عراق، موجب واکنش امریکا و انگلیس برای حضور فعال نظامی در منطقه خلیج فارس و افزایش قیمت نفت شده است.

خبرگزاری آسوشیتدپرس در این زمینه گزارش داد که باتوجه به اتمام مأموریت ۱۶۰۰ تفنگ‌دار امریکایی در لبنان و تثبیت آتش بس در این کشور، به این واحد آبی - خاکی (شامل ۲۰۰۰ نفر) دستور داده شد برای مقابله با تهدیدات ایران درخصوص بستن تنگه هرمز به اقیانوس هند بروند. ناو ۴۰ هزار تنی "تاراوا" همراه دو واحد آبی - خاکی حامل تفنگ‌داران

ص: ۱۰۲۷

۱- همان، ص ۴.

۲- روزنامه صبح آزادگان، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

امریکایی امروز از کانال سوئز عبور کرد. منابع پنتاگون گفتند بالگردهای مستقر در ناوهای هواپیمابر امریکا قادرند مین هایی که ایرانی ها در تنگه هرمز کار بگذارند را خنثی کنند.^(۱)

روزنامه کیهان نیز در شماره امروز خود نوشت: امریکا و دیگر کشورهای صنعتی برای جلوگیری از بسته شدن تنگه هرمز توسط ایران به هر اقدامی دست می زنند. به همین منظور، ناو هواپیمابر رنجر همراه ۶ ناو دیگر با پیش بینی یک بحران جدید در خلیج فارس از امریکای مرکزی به اقیانوس هند آمده است. انگلیس نیز ناو هواپیمابر اینوینسل (شکست ناپذیر) را به این منطقه فرستاده است.^(۲)

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی، در پی تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، قیمت نفت خام در بازارهای جهانی و همچنین قیمت سهام کمپانی های داخلی نفت امریکا در بورس سهام امریکا رو به افزایش گذاشت؛ براساس این گزارش، قیمت نفت خام امروز در نیویورک با ۳۸ سنت افزایش، به ۲۰ دلار و ۸۵ سنت رسید.^(۳)

۱

مسئله تحویل سوپراتانداردها به عراق، پیامدهای سیاسی و نظامی آن و نگرانی کشورهای غربی در مورد احتمال بسته شدن تنگه هرمز امروز نیز در کانون توجه مطبوعات و رسانه های گروهی جهان قرار داشت.

سه روزنامه انگلیسی دیلی میل، گاردین و دیلی تلگراف اقدام دولت سوسیالیست فرانسه در تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را با عباراتی مانند "دیوانگی فرانسه"، "سوداگری مرگ" و "غیرمسئولانه" تقیح کردند.^(۴)

روزنامه فایننشال تایمز در مقاله ای به بررسی ورود جنگنده های فرانسه به عراق و میزان تأثیر این سلاح ها بر حملات ضربتی عراق به بازرگانی نفت ایران پرداخته است. این روزنامه در مقاله مذکور اقدام دولت فرانسه را غیرمسئولانه دانسته و با یادآوری بن بست نظامی اخیر در جنگ ایران و عراق به یک جنگ فرسایشی اقتصادی در پشت این بن بست اشاره کرده است. به نوشته این روزنامه، فرانسه از یک سو معتقد است استفاده از موشک های آگروسه سرسختی ایران را کاهش داده و این کشور را به پای میز مذاکره خواهد کشاند، از طرف دیگر با در نظر گرفتن مشکلات اقتصادی داخلی فرانسه می توان درک کرد بدهی های عراق به فرانسه راه گریزی برای مشکلات فرانسه باشد.^(۴)

روزنامه تایمز نیز در تحلیلی مسدود شدن تنگه هرمز را خودکشی اقتصادی برای ایران توصیف کرد و این عمل را موجب تغییر چهره جنگ خلیج فارس و مداخله نظامی امریکا و

ص: ۱۰۲۸

۱- روزنامه کیهان، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۲- روزنامه کیهان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۶، ۲۰/۷/۱۳۶۲، صص ۱۵ و ۱۶.

۴- همان، ص ۱۶.

انگلیس در این منطقه دانست. این روزنامه به نقل از ژاک شیراک نخست وزیر سابق فرانسه و شهردار کنونی پاریس، نوشت: لازم بود که عراق از تسهیلاتی برای دفاع از مرزهای خود استفاده کند. زیرا این تنها چاره مقابله با نیروهای جمهوری اسلامی بود که برتری آنان بر همه واضح و روشن است.^(۱)

به گزارش روزنامه لوموند، برخی گروه های متمایل به حزب سوسیالیست فرانسه نیز از تحویل سوپراتانداردها به عراق انتقاد کرده اند، یکی از این گروه ها کنفدراسیون دمکراتیک کارگران است که ادعای دولت فرانسه مبنی بر صلح طلبانه بودن این اقدام را رد کرده است. لوموند به ورود فرانسه در جنگ خلیج فارس اعتراض کرده است.^(۲)

رادیو اسرائیل نیز در گزارشی تفسیری به تهدیدات ایران درخصوص بستن تنگه هرمز و نگرانی محافل غربی از این موضوع پرداخته است. این رادیو به نقل از کارشناسان نظامی غرب مدعی شد که ایران به علت فقدان امکانات نظامی کافی بعید به نظر می رسد بتواند تنگه هرمز را مسدود کند. کارشناسان مؤسسه مطالعات راهبردی لندن نیز گفته اند به نظر نمی رسد ایران بیش از ۴۰ هواپیمای قابل استفاده و تعداد کمی کشتی در اختیار داشته باشد. این کارشناسان افزودند که مین گذاری ۳۸ کیلومتر عرض تنگه هرمز کار بسیار مشکلی است و به نظر نمی رسد ایران تعداد کافی مین برای این کار در اختیار داشته باشد.^(۳)

۱

اهداف کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از برگزاری مانور سپر جزیره و توان دفاعی این کشورها، موضوعاتی است که امروز رادیو کویت و خبرگزاری آسوشیتدپرس به بررسی آن پرداختند.

به گزارش رادیو کویت عربی، هدف از مانور "سپر جزیره" تأکید بر این است که حفظ امنیت منطقه خلیج فارس فقط بر عهده دولت های منطقه و بدون مداخله خارجی می باشد. این مانور همچنین در پی افزایش کارایی رزمی زمینی و استفاده از سلاح و تدارکات مدرن و آزمایش قدرت جابه جایی نیروها در کشورهای عضو شورا می باشد. نیروی هوایی ابوظبی اقدام به تأمین پوشش هوایی برای اولین مانور مشترک دولت های شورای همکاری کرده است.^(۴)

گفتنی است ایده راهبردهای مشترک دفاعی و اقتصادی در میان کشورهای خلیج فارس برای اولین بار در دهه ۱۹۷۰ مطرح شد و یک سری از تحولات هشداردهنده در سال ۱۹۷۹ مانند انقلاب اسلامی ایران، افزایش قیمت نفت، تصرف مسجد بزرگ مکه و حمله شوروی به افغانستان ایجاد یک سازمان منطقه ای را تسریع کرد.^(۵)

خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز در تفسیری به گردهمایی نیروهای مسلح کشورهای عضو شورای

ص: ۱۰۲۹

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶ و ۱۷.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۶، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳۸.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۷.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۹ - ۸، رادیو اسرائیل، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۵- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

همکاری خلیج فارس که با شعار "ثبات از طریق وحدت" در امارات (۱) برگزار می شود پرداخته است.

طبق گفته منابع مطلع غربی، عربستان و کویت با گردان های ۱۰۰۰ نفری و بحرین و قطر با گروه های ۱۰۰ تا ۳۰۰ نفری و امارات با یک گردان و عمان با ۳۵۰ سرباز در این مانورها شرکت کرده اند. در واقع این کشورها به طور جدی سرگرم بررسی امکانات ایجاد یک ناتو در ابعاد کوچک تر برای خودشان هستند. این مانورهای مشترک نظامی مطمئناً به یک نیروی واکنش سریع بدل خواهد شد که قادر به دفاع از منطقه در مقابل تهدیدهای خارجی خواهد بود.

آسوشیتدپرس افزود منابع دیپلماتیک عرب اعتراف کردند که نیروهای مسلح مشترک شورای همکاری خلیج فارس قادر به مقاومت در مقابل تهدیدات خارجی ابرقدرت ها و ایران و عراق نخواهند بود و در صورت حمله باید از امریکا درخواست کمک کنند. این منابع، تعداد نیروهای نظامی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس را این طور اعلام کردند: بحرین ۲۵۵۰ نفر، کویت ۱۲۴۰۰، عربستان ۵۲ هزار نفر، عمان ۱۵ هزار نفر، امارات ۴۸ هزار نفر و قطر ۵ هزار نفر. این در حالی است که براساس این گزارش ایران ۲۳۵ هزار و عراق ۳۰۰ هزار نیرو دارد. (۲)

۱

چهار فروند هواپیمای عراقی برای بارگیری تجهیزات نظامی در یکی از شهرهای مرکزی فرانسه فرود آمدند. همچنین مقرر شده تعدادی تکنیسین فرانسوی به عراق اعزام شوند.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، بعد از ظهر امروز، چهار فروند هواپیمای باربری عراقی (از نوع ایلوشین ۷۳) به منظور بارگیری تجهیزات نظامی در فرودگاه غیرنظامی شهر شاتورو در مرکز فرانسه فرود آمدند. این هواپیماها در سه سال گذشته به طور مداوم تجهیزات و مصنوعات کارخانجات فرانسوی "داسو مانروا" و کارخانه هوایی فضایی را حمل می کردند. آندره بلاک برنارد دبیرکل اتاق بازرگانی شهر شاتورو، اعلام کرد که هواپیماهای مزبور حامل محموله حساس به مقصد عراق می باشند. وی از ذکر این نکته که آیا این محموله قطعات یدکی سوپراتاندرهای تحویل شده به عراق است، خودداری کرد. برنارد ضمن تأکید بر رفت و آمد غیرمعمول هواپیماهای عراقی با توجه به تعطیلی کارخانجات فرانسوی در ماه اوت، افزایش این پروازها را در فصل پاییز عادی دانست.

امروز همچنین خبرگزاری فرانسه خبر داد: قرار است یک گروه ده نفری متشکل از

ص: ۱۰۳۰

۱- در ابتدا قرار بود این مانورها در عمان برگزار شود، اما رهبران سیاسی این کشور به برنامه ریزان توصیه کردند برای اجتناب از بروز اختلاف با ایران، محل مانورها را به امارات انتقال دهند.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۶، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲.

تکنیسین ها و مکانیسین های فرانسوی به منظور کمک به خلبانان و مکانیسین های عراقی در امر نگهداری هواپیماهای سوپراتاندارد به بغداد اعزام شوند.^(۱)

۱

به دنبال سفر ماه گذشته وزیر امور خارجه عراق به مصر، وزیر امور خارجه مصر نیز در چند روز آینده به عراق سفر می کند.

به نوشته روزنامه شرق الاوسط، کمال حسن علی وزیر امور خارجه مصر، در چند روز آینده به بغداد سفر می کند. وی در این سفر که بعد از قطع روابط مصر با کشورهای عربی انجام می گیرد، با رئیس جمهور عراق ملاقات و نامه ای از مبارک درمورد تحولات اخیر منطقه غرب آسیا را به او تسلیم خواهد کرد. گفت وگوهای کمال حسن علی با مقامات عراقی درباره توسعه همکاری های بین دو کشور، برخی مسائل کشورهای عربی، جنگ ایران و عراق و بحران لبنان خواهد بود. در این سفر همچنین نتایج تماس ها و مذاکرات طارق عزیز با هیئت نمایندگی کشورهای عربی در نیویورک به منظور شرکت در مجمع عمومی سازمان ملل بررسی خواهد شد. این روزنامه افزود: «ابوغزاله وزیر دفاع مصر، تأکید کرده که مصر حاضر است موشک های دفاعی زمین به هوا ساخت مصر به نام (عین المقر) را به عراق تحویل دهد. این موشک ها شبیه موشک های سام ۷ روسی است و مصر سالانه ۲۰۰ موشک از این نوع تولید می کند. مصر [قبلاً] توپ های ۱۱۵ م.م که روی تانک های تی ۶۲ نصب می شود به عراق تحویل داده است.»^(۲)

۲

امروز دانشجویان ایرانی مقیم لندن در اعتراض به حمایت های فرانسه از رژیم عراق دست به تظاهرات زدند.

انجمن اسلامی دانشجویان ایرانی در لندن (عضو اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان در اروپا)، تظاهراتی علیه سیاست های دولت فرانسه در حمایت از عراق برگزار کردند. تظاهرکنندگان با تسلیم بیانیه ای به سفیر فرانسه در لندن، ضمن محکوم کردن کمک های تسلیحاتی دولت فرانسه به صدام، اعلام کردند تداوم کمک های فرانسه به عراق علی رغم اینکه سرنوشت حکومت فرانسه را به دیکتاتوری مانند صدام پیوند می زند، موجب می شود منافع فرانسه در سراسر جهان مورد تهدید جدی قرار بگیرد.^(۳)

۳

تعدادی از دانشجویان ایرانی عضو گروه های چپ گرا دفتر شرکت هواپیمایی ملی ایران در شهر

ص: ۱۰۳۱

۱- همان، صص ۲۱ و ۲۲.

۲- همان، ص ۲.

۳- روزنامه کیهان، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲۶.

رادیو کلن در گزارشی اعلام کرد: هجده نفر از دانشجویان ایرانی عضو سازمان چریک های فدایی خلق به مدت یک ساعت دفتر شرکت هواپیمایی ملی ایران (هما) در شهر فرانکفورت جمهوری فدرال آلمان را اشغال کردند. این دانشجویان قصد داشتند تا با اقدام خود توجه افکار عمومی را به پاک سازی نیروهای چپ در درون نظام و وضعیت زندانیان سیاسی وابسته به این سازمان ها و عدم آزادی مطبوعاتی در نظام جمهوری اسلامی جلب کنند.^(۱)

۱

یک روزنامه نگار هندی که اخیراً از عراق دیدن کرده است، اوضاع اقتصادی این کشور را تحت تأثیر جنگ و پیامدهای ناشی از آن بحرانی توصیف کرد.

به نوشته شماره امروز روزنامه کیهان، این روزنامه نگار هندی مشاهدات خود را درمورد آثار جنگ تحمیلی در داخل عراق، کمبود کالاهای مورد نیاز مردم، حضور کارگران خارجی برای پر کردن خلأ ناشی از حضور نداشتن مردان عراقی و همچنین تهدید و تطمیع مردم به منظور جلب رضایت آنها برای تداوم جنگ با جمهوری اسلامی ایران تشریح کرد.

به گفته وی، خستگی مردم عراق از جنگ و روحیه ضعیف آنها در بغداد کاملاً محسوس است. رژیم عراق برای کسب رضایت مردم در قبال کثرت کشته های جنگ از شیوه هایی مانند تطمیع، تهدید، اعطاء زمین، نشان و مدال - حتی به کودکان - استفاده می کند. کمبود مواد غذایی، گرانی و تورم به خوبی محسوس است، به گونه ای که روزنامه های داخلی این کشور نیز به این امر اعتراف کرده اند.

به گفته این خبرنگار هندی، وضعیت ناهنجار عراق موجب شده تا ارزش دینار عراق کاهش یافته و کالاهای کمیاب با دلار به فروش برسد. همچنین رژیم عراق برای رفع نیازهای مالی خود اقدام به انتشار اوراق قرضه جایزه دار تحت عنوان پشتیبانی از جنگ قادسیه صدام کرده و بانک های این کشور به منظور جلب اعتماد مردم تبلیغات وسیعی می کنند و با اختصاص جوایزی سعی در جذب سرمایه های محدود مردم دارند.^(۲)

به نوشته روزنامه اطلاعات، وی در پایان نتیجه گیری کرده که بعید است عراق بتواند به حیات خود ادامه دهد، زیرا از یک سو علاوه بر اوضاع وخیم اقتصادی تبلیغات این کشور نیز بر محور جنگ عرب و عجم قرار دارد که این امر با بی تفاوتی مردم مواجه شده است. از سوی دیگر، حضور نیروهای مصری، بنگلادشی، هندی و... در ادارات و سازمان های عراق، که با کمبود نیروی انسانی داخلی مواجه است، موجب افزایش کینه مردم عراق به صدام شده است.^(۳)

ص: ۱۰۳۲

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۶.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۸.

۳- روزنامه کیهان، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

هم زمان با برقراری آتش بس در لبنان، درگیری بین نیروهای مخالف دولت با ارتش و فالانژیست ها ادامه دارد. گروه های مخالف دولت از جمله حزب سوسیالیست پیشرو خواستار تحکیم آتش بس و برگزاری اجلاس آشتی ملی در این کشور هستند.

خبرگزاری فرانسه به نقل از رادیو صدای رژیم لبنان گزارش داد، ارتش لبنان متشکل از همه گروه های مسیحی در نزدیکی فرودگاه بیروت و منطقه اقلیم الخروب با دروزی ها درگیر شده است. حزب سوسیالیست پیشرو (دروزی ها) به رهبری ولید جنبلاط اصرار دارد که فالانژیست ها منطقه الخروب را بدون قید و شرط ترک کنند.^(۱) این درحالی است که نیروهای رژیم صهیونیستی از رودخانه اولی عبور کرده و وارد مناطق برچه و بصیر در شمال صیدا شدند.

از سوی دیگر، ولید جنبلاط که برای دیدار با اولاف پالمه نخست وزیر سوئد و معاون بین الملل سوسیالیست، و جلب حمایت این سازمان در درگیری جاری میان دروزی ها و دولت لبنان به سوئد رفته بود، در پی درگیری های اخیر لبنان و متزلزل شدن آتش بس سفرش را نیمه تمام گذاشت.

به گزارش خبرگزاری رویتر، جنبلاط با اشاره به لزوم تحکیم آتش بس به خبرنگاران گفت: «آتش بس در لبنان رعایت می شود، ولی بسیار متزلزل است و ما مجبوریم ببینیم چه پیش می آید.» وی اظهار امیدواری کرد که مذاکرات آشتی ملی با حکومت امین جمیل مشروط بر پیداشدن یک محل برای انجام آن و تحکیم آتش بس پانزده روزه لبنان هفته آینده شروع شود. جنبلاط همچنین گفت که مایل است بدون شرایط قبلی با رهبران حکومتی دیدار کند.

آسوشیتدپرس نیز از پاریس گزارش داد: جنبلاط پس از ملاقات با پالمه عازم پاریس شد و در طول اقامتش در پاریس قرار است با ریمون اده از رهبران جامعه مسیحی لبنان، که از ۱۹۷۷ به صورت تبعید اختیاری در پاریس به سر می برد و از وی برای شرکت در اجلاس آشتی ملی لبنان دعوت شده است، دیدار کند.^(۲)

محل برگزاری اجلاس آشتی ملی از موضوعات مورد اختلاف طرفین است. به گزارش خبرگزاری یونایتدپرس از بیروت، جنبلاط با پیشنهاد برگزاری مذاکرات در کاخ ریاست جمهوری (در بعدا) مخالفت کرد. دولت نیز پیشنهاد جنبلاط مبنی بر برگزاری مذاکرات بر روی عرشه یک کشتی یونانی را رد کرد.

در همین زمینه رفیق حریری نماینده رژیم سعودی به منظور شرکت در کنگره آشتی ملی در لبنان بامداد امروز وارد بیروت شد.^(۳)

ص: ۱۰۳۳

۱- روزنامه اطلاعات، ۱۹/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- روزنامه کیهان، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲۶.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

موافقان و مخالفان یاسر عرفات بعد از ظهر امروز در دمشق با یکدیگر درگیر شدند.

به گزارش خبرگزاری رویتر از دمشق، درگیری علیه رئیس کمیته اجرایی سازمان آزادی بخش فلسطین در دمشق به خیابان های این شهر کشیده شد. در جریان این درگیری های مسلحانه یک نفر کشته شد. به گفته منابع فلسطینی، هدف ناراضیان تصرف آخرین دفتری است که تحت کنترل هواداران عرفات قرار دارد. این دفتر مرکز بسیج و سازماندهی به ریاست محمد قمین نماینده عرفات در مذاکرات آینده بین مخالفان است. به گفته این منابع ناراضیان پس از درگیری کنترل این دفاتر را به طور کامل در دست گرفته اند.

احمد عبدالرحمن سخنگوی عرفات در این باره گفت: در میان مهاجمان به دفاتر الفتح دمشق، اعضای جبهه خلق برای آزادی فلسطین (به رهبری احمد جبریل) که تحت حمایت سوریه است نیز شرکت داشتند. همچنین اعضاء و کارکنان دفاتر الفتح که در محاصره هستند، در پیام هایی حمایت خود را از عرفات اعلام کردند. خالد الحسن عضو کمیته مرکزی الفتح که رایزن عرفات در مذاکرات جده برای جلب حمایت عربستان از سازمان آزادی بخش است، اظهار کرد شورشیان الفتح امکان ایجاد یک رهبری جدید برای این جنبش را ندارند و روابط با ابوصالح به یک نقطه بازگشت ناپذیر رسیده است (۱).

ص: ۱۰۳۴

فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه در ادامه جلسات خود برای کسب هماهنگی های نهایی در آستانه اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، امروز نیز جلساتی را به منظور رفع مشکلات اساسی در زمینه توپخانه، ضعف مهندسی رزمی، تدارکات و دیگر مسائل برگزار کردند.

فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، مسئول طرح و عملیات این قرارگاه و شفیع زاده مسئول توپخانه قرارگاه خاتم با برگزاری نشستی در پادگان مریوان (دره تفی) به بررسی مشکل توپخانه و سازمان رزم در عملیات والفجر ۴ پرداختند. در این جلسه فرماندهان سپاه باتوجه به تجربه ناهماهنگی ها در تعامل با ارتش برای تدارک و تأمین توپخانه به ویژه ضعف شدید پوشش توپخانه های ارتش در عملیات والفجر ۲ چندان به کار مشترک با ارتش در این عملیات خوش بین نبودند. در این زمینه مسئول توپخانه قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در گزارشی از وضعیت کلی توپخانه، تعداد توپخانه های ارتش را ۲۷ تا ۳۰ آتشبار و تعداد توپخانه های سپاه را ۹ تا ۱۰ آتشبار عنوان کرد و افزود در عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر ما سازمان رزمی توپخانه ارتش را قبول داریم، ولی برخی مسائل و پیوست های طرح عملیات، باید به صورت مشترک و با امضای ارتش و سپاه به کلیه رده ها ابلاغ شود. در مورد کیفیت توپ ها و مسئله دیده بانی مشکل خاصی نیست، اما در زمینه کمبود مهمات و ضرورت تأمین آن باید فکر اساسی کرد. (۱)

پس از جلسه فرماندهان در زمینه تأمین و تدارک توپخانه، در بخش دیگری از جلسات امروز علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، در گفت و گو با مسئول مهندسی قرارگاه کربلا ضمن گلایه از ضعف واحدهای مهندسی رزمی و تدارکات (۲)، برخی ناهماهنگی ها به ویژه نبود اطلاعات شفاف از امکانات و ادوات لشکرها و مشکلات تدارکاتی را از عوامل مؤثر در تأخیر اجرای عملیات قرارگاه مقدم حمزه برشمرد. (۳)

ص: ۱۰۳۷

-
- ۱- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۲۹/۷/۱۳۶۲، صص ۸۰ - ۷۸؛ و - سند شماره ۱۳۰۸۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی و آماده سازی عملیات قرارگاه حمزه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۸۲)، صص ۳ - ۱.
  - ۲- مشروح اظهارات فرمانده قرارگاه مقدم حمزه درباره ضعف واحدهای مهندسی رزمی و تدارکات در ضمیمه این گزارش آمده است.
  - ۳- سند شماره ۱۳۰۸۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه با فرماندهی قرارگاه حمزه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۸۳)، صص ۳۰ - ۱۵.

علاوه بر جلسات فوق امروز واحدهای اطلاعات - عملیات قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه نیز در نشست ضمن ارائه گزارشی از آخرین شناسایی لشکرها و محورها، توان قوای نظامی ایران و عراق را به صورت تطبیقی بررسی کردند. براساس اظهارات فرماندهان حاضر در این جلسه، در جبهه خودی استعداد سپاه شامل لشکرهای ۲۵ کربلا با ۶ گردان، ۳۱ عاشورا با ۶ گردان، ۸ نجف با ۷ گردان، ۱۴ امام حسین(ع) با ۷ گردان، ۴۱ ثارالله(ع) با ۴ گردان و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) با ۴ گردان می باشد. در ادامه غلامعلی رشید در جمع بندی صحبت های فرماندهان با بیان اینکه «طبق مقیاس گردانی، ما حدود ۱۲ گردان نیروی پیاده کم داریم از عراق، تا مساوی بشویم»، جدول مقایسه تطبیقی توان نظامی ایران را چنین ترسیم کرد: (۱)

۵۰۰۰۰ نفر (۲)

۱

امروز جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه با حضور عناصر ستاد جنگ های نامنظم و گروه کومبا ۱۱ (۳) در قرارگاه مقدم حمزه در پادگان مریوان (دره تفی) تشکیل شد. این جلسه درحالی برگزار می گردد که استفاده از عناصر معارض داخلی عراق برای اجرای عملیات نامنظم و ایذایی علیه دشمن جبهه جدیدی است که قرارگاه حمزه سیدالشهدا در مرزهای غربی کشور گشوده است. در این راستا، هم زمان با عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، اجرای عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری در دستور کار قرار گرفته است؛ این اقدام علاوه بر افزایش نقاط درگیری دشمن و جلوگیری از لورفتن فلش اصلی حمله ایران، کاهش فشار پاتک ها و تجزیه توان پاسخ گویی ارتش عراق در منطقه عملیات والفجر ۴ را هم به دنبال خواهد داشت.

در این جلسه سروان صفایی از ستاد جنگ های نامنظم گزارشی از اقدامات چریکی و

ص: ۱۰۳۸

۱- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸۳ - ۸۲.

۲- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹۷ - ۹۶.

۳- این جلسه با حضور سرهنگ جمالی، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، جانشین نزاجا، سرهنگ قویدل رکن ۲ نزاجا، امیریگی فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از ارتش، حمید مسئول اطلاعات از مسئولان سپاهی و سرگرد صفایی از مسئولان ارتشی ستاد جنگ های نامنظم مریوان، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه در دره تفی برگزار شد.

نامنظم در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری و به ویژه وضعیت گروه کومبا ۱۱۱(۱) - که یکی از عناصر اصلی این عملیات است - بیان کرد. وی ضمن تشریح وضعیت دشمن و طرح عملیات چریکی در محدوده محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری، در مورد توجیه منطقه و عناصر مستقر در آن گفت: براساس مأموریتی که به ما واگذار شد به منظور استفاده از کلیه نیروها و گروه های حاضر در منطقه برای انجام اقدامات ایدایی و چریکی در عمق خاک عراق ستادی به نام جنگ های نامنظم تشکیل دادیم. طبق شناسایی های انجام شده، ارتفاعات مله خور در امتداد ارتفاعات سورن واقع شده و در ادامه آن در خاک عراق ده احمدآوا است که در جنوب غربی ده شیرمر برای نفوذ نیروهای ایرانی در نظر گرفته شده است. در این منطقه گروه های گوناگونی از معارضین عراقی فعال هستند و برای اینکه اختلافات فکری گروه ها به درگیری میان آنان منجر نشود، قیاده ها، سوسیالیست ها و کمونیست ها ستادی را به منظور هماهنگی و اجرای عملیات چریکی تشکیل داده اند و اقداماتی هم انجام می دهند.

سرگرد صفایی در ادامه به تبیین اقدامات دیگر این ستاد از جمله اعزام دیده بان های نفوذی به منظور شناسایی و انهدام توپخانه های عراق در این منطقه پرداخت و گفت: در شمال شرقی احمدآوا روستایی به نام شیرمر وجود دارد که نیروهای خودی با لباس کردی در آنجا فعالیت دارند. اخیراً پس از آنکه ارتش عراق از رفت و آمد نیروهای ایرانی به داخل شیرمر و احمدآوا اطلاع پیدا کرد با ۲ هلیکوپتر و ۲۰ تانک به اضافه کاتیوشا به ده شیرمر حمله کرد. در پی این حمله ارتش عراق، عناصر فعال مرتبط با ایران، که به صورت مشترک با دشمن مبارزه می کردند، وارد عمل شده و سوسیالیست ها ۶ تا کشته دادند، خود واحد ۲ شهید داد و از کمونیست ها هم تعدادی زخمی شدند. همچنین در این حمله دیده بان نفوذی ما به اسارت دشمن درآمد و به پادگان سیدصادق منتقل شد. در درگیری پیش آمده توپخانه ایران فقط سه گلوله شلیک کرد و گلوله توپ دقیقاً به ساختمانی اصابت کرد که محل تشکیل جلسه توجیه افسران بود و بر اثر این بمباران ۲ معاون لشکر و ۲۵ نفر کشته شدند.(۲)

براساس شناسایی های نیروهای خودی، دره ها و نیروهای مستقر در این منطقه که برای عملیات چریکی در محدوده محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری، در نظر گرفته شده است عبارت اند از:

۱. دره سمت راست ده شیرمر به نام کوشکناف که ۱۵۰ نفر قیاده های خودی در آن مستقرند.
۲. در امتداد آبراه ماهی شاه به دره خورنوازان یک پایگاه چریکی است که ۱۷۰ تن از نیروهای قیاده موقت، بارزانی ها و سربازهای پیشتاز در آن حضور دارند؛ از آنجا که این پایگاه در معرض بمباران و گلوله باران توپخانه دشمن قرار ندارد از امنیت بسیار زیادی برخوردار است.
۳. پس از آن اولین دره، هرمله است که یک پاسگاه چریکی در این منطقه وجود دارد و ۷۰ نفر از نیروهای بسیج در آن هستند.

ص: ۱۰۳۹

-
- ۱- اطلاعات تکمیلی درباره چگونگی تشکیل قرارگاه رمضان در ضمیمه اول این گزارش درج شده است.
  - ۲- سند شماره ۱۳۰۸۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه با فرماندهی قرارگاه حمزه، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۸۴)، صص ۱۵ -

۴. سپس بیشتر منطقه، آبراه است که دره خیلی باریکی به نام دره سوسیالیست ها قرار دارد که از هر نظر حفاظت دارد و حدود ۱۵۰ سوسیالیست مسلح در آن مستقرند و به گفته خود آنها، در صورت لزوم قادر به فراخوان ۳۰۰ نیروی دیگر هم می باشند. علاوه بر این دره، دره دیگری به نام دره کمونیست ها هم وجود دارد که به علت طرز تفکرشان ارتباطی با آنان و اطلاعی از وضعیتشان نداریم.

۵. دره آخر نیز دره چنار است که ۶۰ نفر از عناصر بسیج لشکر اسلامی عراق، ۲۴ نفر برادرهای سرباز پیشتاز، یک نیروی مخصوص و ۶۰ نفر قیاده موقت در آنجا حضور دارند.^(۱)

در ادامه جلسه، این فرمانده ستاد جنگ های نامنظم به تشریح اهمیت عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری،^(۲) پرداخت و گفت: شناسایی جاده های منطقه از جمله محورهای چناره به جاده های خورمال و سیدصادق انجام شده و ارتش عراق به احتمال زیاد یک تیپ را مأمور حفاظت جاده سیدصادق کرده است. وی در ادامه ضمن تبیین اهمیت تصرف ارتفاعات مشرف بر شهر خورمال در افزایش ضریب پیشروی در عمق، از فرماندهان حاضر در جلسه خواست که نیرو، امکانات و ادوات بیشتری در اختیار ستاد جنگ های نامنظم قرار گیرد و افزود: از چناره امکان نفوذ به جاده های سابق خورمال و سیدصادق و شانه دری وجود دارد و سیم خاردارها و میادین مین نامنظم و محدود برای ایجاد وحشت در یگان های چریکی تعبیه شده و عمدتاً قابل عبور است. در صورت اجرای عملیات در شب صد درصد می توانیم جاده سیدصادق به شانه دری را بسته نگه داریم، اما در روز به علت حضور هلیکوپترهای دشمن، انسداد جاده امکان پذیر نیست مگر اینکه با پوشش هوایی یا ضد هوایی سهند و موشک مالیوتکا جاده را تهدید کنیم. علاوه بر ادوات و امکانات، برای حل مشکل کمبود نیرو باید فکری بشود، علاوه بر ۳۰۰ نیروی بارزانی که در اختیار ماست به ۱۰۰ تن از عناصر سوسیالیست و ۲۰۰ تا ۴۰۰ نفر از برادران بسیج نیز نیاز داریم.^{(۳)* (۴)}

۱

پس از ابلاغ روز گذشته فرماندهی کل سپاه، قرارگاه نجف مأموریت یافت دو عملیات بنا به دستور (ارتفاعات منطقه دربندیخان و ارتفاعات منطقه مهران) را به منظور تقویت عملیات اصلی دهانه شیلر به مرحله اجرا درآورد. به همین منظور امروز محسن رضایی در دومین نشست پیاپی خود با محمدعلی جعفری، محمدابراهیم همت و اکبر زجاجی ابهامات احتمالی پیش روی اجرای عملیات های قرارگاه نجف را بررسی کرد.

در این نشست فرمانده قرارگاه نجف با اشاره به اصلی بودن عملیات قرارگاه مقدم حمزه در

ص: ۱۰۴۰

۱- همان، صص ۱۳ - ۱۱؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸۹ - ۸۸.

۲- توضیحات واحد روابط بین المللی سپاه در مورد اهمیت عملیات چریکی شبانه در این محور در ضمیمه دوم گزارش آمده است.

۳- * توضیحات بیشتر درباره تاریخچه جنگ های نامنظم بعد از انقلاب اسلامی در ضمیمه سوم این گزارش آمده است.

۴- سند شماره ۱۳۰۸۴/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۹ - ۳۶؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹۱ - ۹۰.

منطقه دهانه شیلر و فرعی بودن دو عملیات بنا به دستور قرارگاه نجف در مناطق مهران و دربندیخان، مشکل محدودیت زمانی و کمبود نیرو را از ابهامات پیش روی اجرای عملیات قرارگاه نجف عنوان کرد. وی در توضیح این مسئله گفت: باتوجه به ابلاغ فرماندهی کل سپاه مبنی بر آماده سازی عملیات منطقه مهران در عرض ده روز، در صورتی که نقل و انتقال ها فقط به جابه جایی نیرو منحصر باشد، ده روز فرصت مناسبی است، ولی اگر نقل و انتقال ها ادوات و تجهیزات را هم دربر بگیرد این زمان کم خواهد بود و از آنجا که آماده سازی منطقه مهران مستلزم جابه جایی نیرو و ادوات است نیاز به وسایل ترابری است. محمدعلی جعفری افزود: علاوه بر محدودیت زمانی، طبق اعلام سرهنگ صیاد شیرازی، تیپ ۳۰ گرگان ارتش توانایی اعزام ۵ گردان خود به منطقه مهران را ندارد و براساس تجارب اقدامات مشترک قبلی هم، حداقل ۱۵ روز طول می کشد تا یگان های ارتش پای کار بیایند.

در ادامه، فرمانده قرارگاه نجف ضمن اشاره به عملیات در سه منطقه دهانه شیلر، منطقه دربندیخان و منطقه مهران، پیشنهادی را درمورد اجتناب از تقسیم نیروهای لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) به عنوان یکی از ارکان این قرارگاه مطرح کرد و گفت: در وضعیت فعلی بهتر است عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر به عنوان تک اصلی اجرا شود و هم زمان با آن، عملیات والفجر ۵ به صورت محدود و فرعی در منطقه بمو و شاخ خشیک به مرحله اجرا درآید؛ فقط به جای تقسیم لشکر ۲۷ در بین منطقه شیلر و دربندیخان، نیروهای لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) به منطقه دهانه شیلر اعزام شوند. عملیات تکمیلی والفجر ۳ در منطقه مهران زمان زیادی از ما خواهد گرفت و بهتر است ۷ تا ۸ روز بعد از شروع عملیات مناطق دهانه شیلر و بمو اجرا شود.

فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) در تکمیل اظهارات عزیز جعفری خاطر نشان کرد: الآن ما درمورد قرارگاه تاکتیکی لشکر در منطقه دربندیخان ابهام داریم و سابقه نداشته که در سه منطقه عمل کنیم «وقتی یک تیپ لشکر ۲۷ به شاخ شمیران و یک تیپش به بمو و تیپ دیگرش به محور سد دربندیخان می رود، قرارگاه تاکتیکی لشکر با کدامشان است و در کجا می ماند و کار می کند؟ [مذاکراتی هم شده بود] که یک تیپ لشکر محمد رسول الله(ص) به بالا (منطقه دهانه شیلر) می رود، درست است؟ به نظر من بهتر است مناطق را اولویت بندی کنیم و پیشنهاد من ۱. شیلر ۲. بمو ۳. مهران می باشد.»^(۱)

در پاسخ به ابهامات مطرح شده در نشست امروز فرماندهان قرارگاه نجف، فرماندهی کل سپاه ضمن گلایه از کندی شناسایی ها تأکید کرد: «امروزه غافلگیری بر شناسایی ارجحیت و تقدم دارد.» وی درمورد ارتباط مستقیم عنصر سرعت عمل و غافلگیری با ضریب موفقیت عملیات گفت: «موفقیت در سرعت عمل است، امروز برای ما ثابت شده است که غافلگیری در سرعت عمل است. اگر آمدی در یک جا ماندی لو می روی، نباید بمانید و باید سریع بروید. ... الآن در

ص: ۱۰۴۱

۱- سند شماره ۱۲۹۳۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ارزیابی نقل و انتقالات و تقسیم شدن نیروهای لشکر ۲۷، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۰/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۹۳۶)، صص ۵ - ۱؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۲۱۶ - ۲۱۲.

رابطه با این دشمن، سرعت عمل قسمت اعظمی از غافلگیری را حاصل می کند و گرنه شما هر اندازه هم رعایت بکنید، به هر حال یا در شناسایی یکی اسیر می شود یا یک نفوذی پیدا می شود یا دشمن عکس برداری می کند یا یک اشتباهی صورت می گیرد و به هر حال مسئله لو می رود. اما اگر بتوانیم یک کاری بکنیم که سرعت عمل را بالا ببریم این طور نمی شود. الآن دشمن که به اینجا آمده محدودیت دارد مخصوصاً در زمینه فرماندهان. در شیلر از موقعی که دشمن فهمید ما می خواهیم عمل بکنیم ما دو ماه به او وقت دادیم و او آمد فرماندهانش را عوض کرد و قرارگاه هایش را درست کرد و ارتباطش را حل کرد و هر کاری خواست کرد و منتظر ما و می گوید اینها چه می خواهند بیانند؟! دیگر کارهایش هم قطع شده است و بچه ها می گویند هیچ کاری را نمی کند و همه کارهایش را کرده و حتی فرماندهانش را عوض کرده است.»

در پایان محسن رضایی در مورد پیشنهاد جعفری و همت گفت: لشکر ۲۷ مقدمات احداث قرارگاه تاکتیکی در محور شمالی منطقه دهانه شیلر به منظور اقدام در مرحله دوم عملیات والفجر ۴ را فراهم کند. ولی تمام عناصر لشکر ۲۷ در صورتی در منطقه دربندیخان باقی خواهند ماند که بتوانند با آماده سازی مناطق شاخ شمیران، بمو و شاخ خشیک، عملیات والفجر ۵ را به مرحله اجرا برسانند. براین اساس عملیات والفجر ۴ در روز ۱۲ محرم، عملیات والفجر ۵ سه تا چهار روز بعد از آن و عملیات تکمیلی والفجر ۳ نیز ده روز پس از عملیات شیلر اجرا خواهد شد.^(۱)

۱

تحركات عراق در منطقه عملیاتی آتی امروز نیز ادامه داشت، در این زمینه گزارش دیده بانی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) حاکی است: نیروهای پیاده دشمن در بین ارتفاع کله قندی و روستای حسن آباد در حرکت بوده و در دسته های چند نفری رفت و آمد می کرده اند. براساس این گزارش، عمده تحركات عراق مانند روز قبل در روستای حسن آباد و مخصوصاً شیار حسن آباد بوده است. بلدوزرها و لودرهای دشمن پشت ارتفاع کله قندی، روی ارتفاعات سیدمصطفی به طور شبانه روزی مشغول کار هستند و نیروهای دشمن در شیار حسن آباد و تپه های مجاور آن مین گذاری کرده اند. آتش توپخانه دشمن نیز نسبت به روزهای قبل بیشتر شده و تعداد ۲۰ گلوله خمپاره فسفری و جنگی به شیار پشت قله قلانبان شلیک شده است.^(۲)

۲

باتوجه به تجربه اندک قرارگاه نوح در زمینه اجرای عملیات دریایی، امروز فرماندهی کل سپاه به منظور رفع تنگناهای این قرارگاه در عملیات والفجر ۶ (منطقه شمال خلیج فارس) دست به اقدامات جدی تری زد. داوود رنجبر راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در این باره نوشته است: محسن رضایی امروز پس از مشاهده عکس هوایی اخیر

ص: ۱۰۴۲

۱- سند شماره ۱۲۹۳۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴ - ۷؛ و - سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۲۰ - ۲۱۸.

۲- سند شماره ۱۹۲۶۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش دیده بانی لشکر ۱۴ امام حسین، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

منطقه شهرک فاو تا رأس البیشه، به این جمع بندی رسید که در خشکی با عرض سه کیلومتر منطقه شهرک فاو تا رأس البیشه، عراق فقط به یک جاده متکی است و محدودیت خشکی محصور در آب سبب شده دشمن قدرت مانور نداشته باشد، در نتیجه اگر عملیات با قوت در حدفاصل شهرک فاو تا رأس البیشه به همراه چند عملیات فریب در جزایه و طلائیه اجرا شود، موفقیت آمیز خواهد بود.

درواقع محسن رضایی در وضعیت کنونی باتوجه به تجربه دریایی قرارگاه نوح درصدد است این قرارگاه را زیر نظر قرارگاه کربلا قرار داده تا ازسوی واحدهای ستادی قرارگاه کربلا پشتیبانی شود. براین اساس امروز صبح در جلسه فرماندهی کل سپاه با مسئولان و نیروهای مناطق ۸ و ۹ سپاه مقرر شد که از منطقه ۹ سپاه یک تیپ لشکر فجر دوره آموزش دریایی را بگذارند و به تدریج به یک لشکر دریایی مبدل گردد. در منطقه ۸ سپاه هم علاوه بر تقویت تیپ ۱۵ امام حسن (ع)، آموزش دریایی لشکر ۷ ولی عصر (عج) هم در دستور کار قرار گیرد و در دو زمینه زمینی و دریایی تخصص های لازم کسب شود. (۱)

۱

در ادامه حملات عراق به کشتی های تجاری ایرانی به منظور ناامن کردن خلیج فارس، امروز نیز دو کشتی ایرانی هدف اصابت موشک های عراق قرار گرفتند.

امروز ۱۹ فروردین کشتی، بندر امام خمینی را به مقصد بوشهر ترک کردند. در ساعت ۱۲:۲۰، یکی از این کشتی ها به نام کشتی "ایران شهادت" در ۸ مایلی شرق بویه ۵، بر اثر اصابت موشک به قسمت موتورخانه آن غرق شد. (۲) کشتی مذکور فاقد محموله بوده و این حمله نیز تلفات جانی در بر نداشته است. (۳)

از سوی دیگر، کشتی لویزیان که حدود ۵ ماه قبل بر اثر حمله موشکی عراق در منطقه خور موسی به گل نشسته بود ساعت ۱۲:۳۰ امروز، بار دیگر هدف حمله موشکی بالگردهای دشمن قرار گرفت. (۴)

به گزارش رادیو صوت الجماهير ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۲۴۵ خود در این باره اعلام کرد: «نیروی دریایی ما [عراق] امروز صبح تعدادی از هدف های دریایی دشمن [ایران] را در شمال جزیره خارک که به منظور ورود به بندر خمینی به سوی غرب خور موسی در حرکت بودند، کشف و واحد دریایی ما با آنها مقابله و ضربه های سهمگین و دردآوری به آنها زدند و توانستند در ساعت ۱۱:۴۱ دقیقه صبح امروز، یکی از هدف های دریایی دشمن را در کانال خور موسی مورد اصابت قرار دهند. ... در ساعت ۱۲:۱۲ ظهر امروز، یک کشتی جنگی دشمن برای نزدیک شدن به هدف آسیب دیده دشمن جهت کمک به آن و نجات خدمه آن اعزام داشت و نیروی دریایی شجاع ما در کمین دشمن و واحدهای شکست خورده آن بوده و ضربه غافلگیرکننده ای به کشتی جنگی دشمن زده و در ساعت ۱۳:۰۱ بعدازظهر، توانستند آن را به دقت و به طور مؤثر مورد اصابت قرار دهند.» (۵)

ص: ۱۰۴۳

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰۸ - ۲۰۴.

۲- سند شماره ۸۰۴۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفتر فرماندهی منطقه ۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۱۰۶۸۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلکس ستاد منطقه ۸ به مرکز فرماندهی این ستاد، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۱.

۵- سند شماره ۸۰۴۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص

امروز جنگنده های عراقی با شکستن حریم هوایی شهرهای بانه و میوان مناطق مسکونی این شهرها را بمباران کردند.

فرمانداری بانه در گزارشی به استانداری کردستان اعلام کرد: ساعت ۱۰ و ۱۱:۱۵ صبح امروز، تعدادی هواپیمای بعثی با تجاوز به حریم هوایی شهر بانه چند نقطه از جمله پادگان و داخل شهر را بمباران کردند. در این حمله، ۴ نفر مجروح شدند و خساراتی نیز به منازل مسکونی وارد آمد. (۱) گزارش شهربانی استان کردستان نیز در مورد حمله هوایی امروز به بانه حاکی است: «ساعت ۱۰:۰۰، سه فروند هواپیمای متجاوز عراقی وارد حریم فضایی شهرستان بانه گردیده و مبادرت به بمباران سه نقطه جنوبی و یک نقطه مرکزی شهر نموده که در اثر انفجارات حاصله یک نفر شهید و ۱۸ نفر مجروح و به ۱۲ خانه و مغازه خسارت وارد گردید.» (۲)

علاوه بر شهر بانه، امروز شهر میوان هم هدف حملات هوایی دشمن قرار گرفت. به گزارش رکن ۳ ژاندارمری استان کردستان: «در ساعت ۱۰:۰۵، تعداد ۶ فروند هواپیمای دشمن در آسمان میوان ظاهر شده و ضمن بمباران حوالی تپ و دریاچه میوان با آتش پدافندهای خودی متواری گردیدند.» (۳) در این حمله علاوه بر مناطق فوق، پمپ بنزین و چند نقطه دیگر شهر نیز بمباران شد، اما خسارت جانی و مالی به بار نیامد. (۴)

اقدامات و تحرکات افراد وابسته به گروه های ضدانقلاب در نقاط مختلف استان های آذربایجان غربی، کردستان و باختران تلفات و خسارات قابل توجهی را در پی داشت.

امروز پایگاه های سپاه در غرب محور سنندج - کامیاران در مناطق تنگه سر، مهرباب و نیاز که به تازگی دایر یا از محاصره خارج شده بودند، مورد حمله عناصر ضدانقلاب واقع شدند. بر اثر این حملات، ۵۱ تن از نیروهای خودی شهید، ۲۱ تن مجروح و ۷ تن نیز به گروگان برده شدند. گفتنی است این پایگاه ها در مجاورت یکدیگر و در منطقه صعب العبور کوهستانی شمال گازرخانی، که خط مقدم تماس با مناطق پاک سازی نشده ضدانقلاب است، قرار دارند. مهاجمان با همکاری مؤثر نیروهای جلال طالبانی با استفاده از تاکتیک جدید و برخلاف حملات ایدایی قبلی با به کارگیری نفرات و تجهیزات زیاد و حساب شده به صورت جبهه ای اقدام به انهدام نیرو و تصرف پایگاه های مذکور کردند. (۵)

در منطقه سردشت هم ساعت ۷ صبح امروز ضدانقلابیون با اجرای کمینی علیه پایگاه ژاندارمری آبجی سردشت، یک رزمنده را شهید و ۱۲ نفر را مجروح کردند. (۶)

واحد اطلاعات - عملیات سلماس نیز در پیامی به طرح و عملیات قرارگاه حمزه، از

ص: ۱۰۴۴

۱- سند شماره ۳۴۳۱۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری بانه به استانداری کردستان، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۳۲۹۱۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی استان کردستان به استاندار کردستان، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۳- سند شماره ۳۴۳۱۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استاندار کردستان، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۲۹۱۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهربانی استان کردستان، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۱۱۳۷۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن ویژه مناطق کردنشین غرب کشور، شماره ۱۳۷، ۳۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۶- سند شماره ۸۰۵۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست

درگیری شبانه پایگاه سیاوان با عناصر ضدانقلاب و تسلیم شدن ۴ نفر از چته های دمکرات به رزمندگان خبر داد. (۱)

امروز پایگاه های دواب و رادار در محدوده پادگان جلدیان هم از ساعت ۲۱ به مدت یک ساعت با عناصر مسلح غیرقانونی درگیر شدند، این درگیری ها بدون تلفات خاتمه یافت. پایگاه گلماوران در دره شهدا نیز چند ساعت با ضدانقلاب درگیر بود. یک نفر از اعضای حزب دمکرات هم با اسلحه و مهمات مربوط خود را به پایگاه کوره لر از گردان مرزی ارومیه تسلیم کرد. (۲)

از سوی دیگر، واحد اطلاعات سپاه سرپل ذهاب در تلفنگرامی به اطلاعات منطقه ۷ اعلام کرد: «یک گروه ۱۲ نفری از افراد دمکرات مستقر در بمو به سرگروهی کریم خالدار از طریق سرتک بمو جهت ترور موحدی قمی، وارد منطقه قلخانی گشته اند.» (۳) این منبع اطلاعاتی همچنین از ورود یک گروه مهاجم دیگر به قصد مین گذاری و کمین در منطقه خبر داد. (۴)

۱

در پی تداوم همکاری معارضین کرد عراقی با ایران و اقدامات آنها در استان های شمالی عراق، دولت عراق تدابیر امنیتی خود را در این مناطق تشدید کرده است.

روزنامه اطلاعات در شماره امروز خود نوشت: طبق گزارش واحد تبلیغات مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، پس از افزایش مخالفت های کردهای شمال عراق با رژیم بعثی این کشور و همکاری آنها با رزمندگان ایران، صدام به منظور رسیدگی به این مسئله و سرکوب معارضین کرد، مسلم الجبوری، رئیس دادگاه امنیت عراق را به منطقه دهوک فرستاد.

واحد تبلیغات مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در گزارش دیگری تصریح کرد: رژیم حاکم بر عراق به دلیل ترس از تکرار تجربه ای که در عملیات والفجر ۲ به دست آمد - یعنی کمک مردم کرد عراق به رزمندگان ایرانی و مجاهدین عراقی که در آزادسازی حاج عمران نقش بسزایی داشت - با صدور حکمی از تمام ساکنان مناطق مرزی شمال عراق خواسته تا دهکده های خود را تخلیه و به مناطق جنوبی و میانی عراق هجرت کنند. (۵)

۲

به نوشته روزنامه اطلاعات، حجت الاسلام موحدی کرمانی در نامه ای به امام خمینی به تاریخ ۱۴/۷/۱۳۶۲، با این استدلال که واژه ایدئولوژیک از لغات بیگانه در فرهنگ اسلامی - ایرانی

ص: ۱۰۴۵

۱- سند شماره ۳۵۴۱۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات - عملیات سپاه سلماس به معاونت طرح و عملیات قرارگاه حمزه، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۲- سند شماره ۴۱۶۷۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه عملیاتی شمال غرب ژاندارمری (رکن ۳)، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱.

۳- سند شماره ۲۶۶۵۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات سرپل ذهاب، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۲۸۶۵۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات سرپل ذهاب، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۵- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

است، تقاضای تغییر نام "اداره سیاسی ایدئولوژیک شهربانی جمهوری اسلامی" به "اداره عقیدتی سیاسی شهربانی جمهوری اسلامی" را کرده بود، که امام با درخواست وی موافقت کرد.^(۱)

۱

آیت الله خامنه ای صبح امروز در اولین گردهمایی سراسری جانبازان کشور با گروهی از جانبازان دیدار کرد و ضمن شنیدن مسائل و مشکلات آنان، بر لزوم ورود آنها در عرصه های مختلف اجتماعی، فرهنگی و پرداختن دولت به مشکلات آنها تأکید کرد.

در این دیدار، مسئول ستاد جانبازان کشور پس از تقدیم قطعنامه این گردهمایی که با هدف بررسی و رفع مسائل و مشکلات جانبازان انقلاب اسلامی برگزار شده بود، ضمن گزارشی از عملکرد آن گفت: «جانبازان به منظور نشان دادن صفا و صمیمیت اسلامی خود به دیدار اسرای عراقی رفتند.»^(۲)

رئیس جمهور پس از شنیدن مشکلات جانبازان، اظهار کرد: «زیارت شما دو احساس متضاد در ما به وجود می آورد: اول تأثر از ناراحتی جسمی شما برادران که همیشه به یادتان بوده و از آن رنج می برم و بعد، احساس افتخار. ... چون شما برای دفاع از یک آرمان بزرگ برخاسته اید، همه شما شهید هستید. شما و شهدایی که رفتند با یک نیت، یک عزم و به یک مقصد رفته اید و اجر نیت شهید برای شما هم هست و پیش پروردگار روسفید هستید.» آیت الله خامنه ای در ادامه ضمن ابراز همدردی با جانبازان گفت: «شرمنده می شوم که بعضی مرا جزء شما جانبازان محسوب می کنند. اگر خدای متعال مرا در زمره شما محسوب کند، از پروردگار عالم با تمام وجود شاکر خواهم بود.»^(۳)

رئیس جمهور جانبازان را وسیله ثبات انقلاب و نظام جمهوری اسلامی دانسته و با اشاره به وظایف مسئولان و جانبازان در این زمینه خاطر نشان کرد: «یکی وظیفه مسئولان در قبال جانبازان به منظور تأمین وسایل آسایش آنها، ضمن مدنظر داشتن محدودیت های دولت [می باشد]. وظیفه دیگر مربوط به خود جانبازان است، که روح حیات و نشاط در آنان وجود دارد و باید از این احساسات عمیق حداکثر استفاده را بکنند، زیرا آنچه باعث توقف سیر تکامل روحیه آنان می شود همت کوتاه و روحیه ضعیف است.» آیت الله خامنه ای در پایان ضمن توصیه به جانبازان برای کوشش در جهت ایجاد قابلیت های سیاسی، فنی و علمی در وجود خود افزود: «ضعف بینش، روحیه و اراده است که باعث از کار انداختن انسان می شود، نه ضعف جسم یا نقص عضو.»^(۴)

ص: ۱۰۴۶

۱- همان.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- روزنامه کیهان، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

در ادامه مشارکت مقامات دولتی در طرح لبیک یا امام خمینی، در جلسه امروز هیئت دولت که به ریاست میرحسین موسوی، برگزار شد، پس از بررسی رویدادهای جاری کشور، نخست وزیر و وزیرای کابینه نیز فرم پرسش نامه "طرح لبیک یا خمینی" را تکمیل و تحویل مسئولان مربوط دادند. (۱)

آیت الله منتظری در دیدار با اعضای شورای سیاست گذاری تبلیغات خارجی تأکید کرد که تبلیغات خارجی ما باید بتواند عمق اهداف جمهوری اسلامی را به دنیا معرفی کند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، آیت الله جنتی رئیس شورای سیاست گذاری تبلیغات خارجی، سیدمحمد خاتمی و علی اکبر ولایتی وزیر ارشاد و امور خارجه و شماری از اعضای این شورا امروز با آیت الله منتظری دیدار و از پیشرفت کار شورا و تعیین اصول آن گزارش دادند.

آیت الله منتظری ضمن تقدیر از تلاش شورا گفت: «باید ترتیبی داده شود تا تبلیغات خارجی ما بیش از پیش دارای محتوا گردد و بتواند عمق اهداف جمهوری اسلامی را برای دنیا معرفی کند.» در همین خصوص، آیت الله منتظری از وزیر ارشاد خواست تا خانه های فرهنگ ایران در کشورهای خارجی را تقویت کرده و با اعزام افراد آگاه و متعهد تبلیغات جمهوری اسلامی را مطابق نیاز موجود و پاسخ گوی آن سازد. وی در ادامه تأکید کرد: اگر خانه های فرهنگ به دست افراد قوی و با کفایت اداره شود، به یقین اسلام در خارج از کشور گسترش بیشتری می یابد و تحریکات دشمنان اسلام به کلی بی اثر خواهد شد و طبعاً ملت ها بیش از پیش به اسلام و اهداف عالی انقلاب اسلامی واقف می گردند. (۲)

بعدازظهر امروز، راه پیمایی گسترده ای با حضور اساتید و دانشجویان دانشگاه های تهران، در اعتراض به

ص: ۱۰۴۷

۱- همان.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

کممک های تسلیحاتی دولت فرانسه به عراق از دانشگاه تهران تا مقابل سفارت فرانسه بر گزار شد.

گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی در این باره حاکی است: این راه پیمایی به دعوت انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه تهران از ساعت ۱۴:۳۰ از مقابل دانشگاه تهران آغاز شد و درحالی که شعارهای "مرگ بر امریکا"، "مرگ بر فرانسه"، "مرگ بر میتران"، "جنگ، جنگ تا پیروزی"، "تنگه هرمز را کربلا- می کنیم، سوپراتاندارد را دود هوا می کنیم"، "ریگان شریک اسرائیلی، میتران نوکر امریکایی" و... سر می دادند، در نزدیکی سفارت فرانسه در تهران اجتماع کردند.^(۱)

در این مراسم حجت الاسلام محمدباقر شریعت، امام جماعت مسجد دانشگاه تهران، در سخنانی ضمن محکوم کردن اقدام اخیر فرانسه در تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد و سایر تجهیزات مخرب به عراق و نیز سیاست این کشور در دادن پایگاه به ضدانقلابیون گفت: «اگر مردم فرانسه به خاطر انقلاب کبیر آن کشور آبرویی داشتند، سیاست های میتران و دیگر سیاستمداران صهیونیست فرانسه این آبرو و اعتبار را از بین برد.»^(۲) در پایان این راه پیمایی، قطعنامه ۶ ماده ای قرائت شد.^(۳)

۱

نخست وزیر ایران با موضع گیری در برابر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، ناامنی خلیج فارس را به زیان همه دانست. در همین حال مقامات آلمان غربی و چند کشور عربی نیز به اظهارات اخیر رئیس مجلس شورای اسلامی درخصوص بستن تنگه هرمز واکنش نشان دادند.

میرحسین موسوی نخست وزیر، امروز در پایان جلسه هیئت دولت درمورد تحلیل دولت جمهوری اسلامی از حرکت اخیر فرانسه، گفت: «تمام این تبلیغات برای فشار سیاسی و تبلیغ سلاح های فرانسوی است و اصولاً سیاست خارجی ما را سیاست های جهانی تعیین نمی کنند. ما بارها اعلام کرده ایم اگر قرار باشد خلیج فارس برای ما ناامن باشد، بنابراین برای همه ناامن خواهد شد و ما همچنان بر این سیاست ایستاده ایم. موضوع تحویل هواپیماها نیز بار دیگر

ص: ۱۰۴۸

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۵.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۳- روزنامه کیهان، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

چهره خصمانه [حکومت سوسیالیست] فرانسه را با انقلاب اسلامی ما نشان می دهد و می توانیم بگوییم با آینده ای که انقلاب اسلامی ما در منطقه دارد و با موفقیتی که نظام ما در مقابل رژیم درحال زوال صدام دارد، رژیم فرانسه درحقیقت دست به خودکشی زده است و درحقیقت خودش را آسیب پذیرتر از سابق نموده است و همان طور که ما بارها اعلام کرده ایم، فرانسه از این حالت خصمانه ای که در مقابل ایران گرفته است از عواقب آن رهایی نخواهد داشت» (۱).

از سوی دیگر، وزیر امور خارجه آلمان غربی که دیروز از جدّه وارد منامه شده بود، در یک مصاحبه مطبوعاتی تأکید کرد: «ما از احتمال بسته شدن تنگه هرمز که خطر بزرگی به وجود خواهد آورد بسیار نگران هستیم» (۲).

خبرگزاری رسمی عربستان نیز گزارش داد: شاهزاده سلطان بن عبدالعزیز وزیر دفاع عربستان سعودی، هنگام ورود به یک پایگاه هوایی در ظهران به عنوان اولین اظهارنظر رسمی این کشور درمورد تهدیدهای ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز اعلام کرد: «ایران حق دارد که بگوید و ما هم حق داریم که دفاع کنیم. اگر کشتیرانی در آب های خلیج فارس از سوی ایران دچار وقفه شود، عربستان از امر کشتیرانی در این آب ها دفاع خواهد کرد» (۳).

مانع سعید العتیه وزیر نفت امارات متحده عربی نیز که به تازگی خواستار برقراری تضمین هایی برای دور نگه داشته شدن تنگه هرمز از اختلافات سیاسی شده بود، در مصاحبه ای با هفته نامه کول العرب (چاپ پاریس) گفت: «احتمالاً هیچ کس نمی تواند منفعتی در بسته شدن تنگه هرمز داشته باشد» (۴).

در همین حال، خبرگزاری کویت اعلام کرد نمایندگان کشورهای عربی در سازمان ملل با دولت های خود تماس گرفته اند تا بیانیه مشترکی در قبال تهدیدهای ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز صادر کنند؛ به نوشته روزنامه کویتی الانباء، در این بیانیه تلاش برای بستن تنگه هرمز از نظر بین المللی و عربی مردود شمرده و بر ضرورت آزادی کشتیرانی در این تنگه تأکید خواهد شد (۵).

۱

امریکا به بهانه احتمال گسترش جنگ ایران و عراق و در نتیجه به خطر افتادن امنیت تنگه راهبردی هرمز و منافع غرب در این منطقه، اقدام به تجهیز، تمرکز و اعزام نیروهای بیشتری به اقیانوس هند و خلیج فارس کرده است.

رادیو مسکو به نقل از شبکه تلویزیونی ای.بی.سی. امریکا گزارش داد که یک واحد از کشتی های جنگی امریکا شامل ناو هواپیمابر اتمی اینترپرایز به منطقه اعزام شده است. طبق همین گزارش، مقامات مسئول در واشنگتن تأکید دارند که ایالات متحده برای تضمین منافع حیاتی خود در منطقه، از کاربرد نیروی جنگی امتناع نخواهد کرد (۶) نتاگون وزارت دفاع امریکا نیز اعلام کرد این نیرو که از سه کشتی تشکیل شده است یکشنبه گذشته لبنان را ترک کرد و از کانال سوئز گذشت و در صورت عملی شدن تهدید ایران مبنی بر قطع عبور

ص: ۱۰۴۹

۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۶.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۹، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۲۰/۷/۱۳۶۱؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۸، منامه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۱. با موافقت امام خمینی و به درخواست نماینده امام و رئیس اداره سیاسی ایدئولوژیک شهربانی، نام این اداره به "اداره عقیدتی سیاسی شهربانی جمهوری اسلامی" تغییر یافت.

۵- همان، ص ۲۴، کویت - خبرگزاری کویت، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۶- همان، ص ۵۲.

اخبار مربوط به تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت به مخاطره افتادن صادرات نفتی این کشور، امروز در رسانه های گروهی منطقه خلیج فارس، جهان و تحلیل گران حوزه جنگ ایران و عراق بازتاب گسترده ای داشت.

خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد: مطبوعات کشورهای حوزه خلیج فارس ایران را به دلیل تهدید به بستن تنگه هرمز مورد حمله قرار دادند. در این میان، روزنامه الانباء (چاپ کویت) تهدید ایران را موجب تأثیر سوء بر کشورهای کویت، قطر و امارات متحده عربی و آشفتگی در امور واردات نفتی کشورهای غربی و ژاپن دانست. این روزنامه همچنین ضمن انتقاد از امریکا به دلیل تأمین اسلحه برای ایران (!)، بستن تنگه هرمز را خطایی مرگ بار از سوی ایران توصیف کرد. روزنامه الوطن نیز حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران و بسته شدن جریان نفت خلیج فارس و مداخله خارجی را محتمل خواند و نوشت: «ایران عاقل خواهد بود، اگر به اقدامات میانجیگرانه پاسخ مثبت دهد و جنگ با عراق را قبل از اینکه مداخلات خارجی منطقه را از هم بپاشد خاتمه دهد.» (۲)

رادیو امان هم در گزارشی تفسیری ضمن بررسی پیامدهای سیاسی و نظامی جنگ ایران و عراق، احتمال حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران در خلیج فارس را مطرح و اظهار کرد که محافل جهانی از احتمال منفجر ساختن گذرگاه اصلی نفت در تنگه راهبردی هرمز و بستن آن به روی کشتیرانی بین المللی نگران اند. از این رو بنادر مختلف خلیج فارس با ترافیک فزاینده نفتکش های غول پیکر برای بارگیری مقادیر زیادی نفت قبل از بسته شدن تنگه هرمز و قطع جریان نفت روبه رو هستند. این رادیو مدعی شد: عراق می خواهد ایران را به هر بهایی وادار سازد که پشت میز مذاکره بنشیند و حقوق مشروع عراق را به رسمیت بشناسد. بدین ترتیب ایران در برابر دو انتخاب قرار می گیرد: اولین انتخاب گشوده شدن یک جبهه جدید در منتهی الیه جنوب غربی در آستانه تنگه هرمز و بستن آن بر روی کشتیرانی بین المللی است که دخالت های قدرت های بین المللی را موجب خواهد شد، دومین انتخاب پذیرفتن رنج جنگ و احتمالات گسترش آن و خطرهای ناشی از آن در تمام سطوح است (۳)

خبرگزاری فرانسه نیز در تحلیلی ایران را قادر به مسدود کردن تنگه هرمز دانست و ضمن اشاره به تهدید بغداد مبنی بر استفاده از سوپراتانداردهای مجهز به موشک اگزوسه علیه تأسیسات نفتی ایران، تلاش امریکا، انگلیس و آلمان را برای منصرف کردن فرانسه از تحویل این تجهیزات به عراق یادآور شد. این خبرگزاری به نقل از حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی نوشت: «اگر قرار است ایران از نفت خود محروم شود، دیگر کشورهای درگیر در این جنگ نیز از نفت محروم خواهند شد.» (۴)

خبرگزاری رویتر نیز اظهارات هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس و نماینده امام در شورای عالی دفاع، مبنی بر بستن خلیج فارس در صورت مختل شدن صادرات نفتی ایران را نخستین اظهار نظر رسمی

ص: ۱۰۵۰

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۱، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۵۳ و ۵۴.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴.

ایران درباره سیاست جنگی این کشور پس از انتشار گزارش های مربوط به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق توصیف کرد. این خبرگزاری به نقل از حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی گفت: «تا وقتی صادرات نفتی ایران در خلیج فارس به طور عادی عبور می کند، این آبراه امن خواهد بود.»

خبرگزاری آسوشیتدپرس با بیان اینکه حجت الاسلام رفسنجانی تحویل سوپراتانداردها به عراق را یک باج گیری بین المللی توصیف کرده است به تهدیدهای قبلی ایران در مورد بستن خلیج فارس اشاره و اعلام کرد: امریکا نیز هشدار داده است که چنین اقدامی موجب نگرانی عمیق این کشور خواهد شد و هم اکنون یک واحد دریایی به منطقه اعزام کرده است.

یونایتدپرس نیز اظهارات رئیس مجلس ایران را پاسخی به هشدار یکشنبه گذشته طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق دانست که گفته بود: «عراق به ایران اجازه نخواهد داد نفتش را صادر کند مگر اینکه خود نیز به چنین حقی دست یابد.» این خبرگزاری افزود: رفسنجانی در واکنش به گزارش های مربوط به احتمال تلاش امریکا برای بازنگه داشتن تنگه هرمز با توسل به زور گفت: «وقتی ایران خلیج فارس را ببندد هیچ قدرتی در جهان حتی جنگ جهانی سوم قادر نخواهد بود بدون رضایت جمهوری اسلامی ایران این آبراه را باز کند.»^(۱)

روزنامه وال استریت ژورنال ضمن اشاره به خونسردی تحلیل گران نفتی غرب در قبال این مسئله نوشت: تحلیل گران معتقدند، اولاً تنگه هرمز برای مدت طولانی مسدود نخواهد ماند و در طول این مدت، کشورهای واردکننده نفت می توانند نفت مورد نیاز خود را از دیگر کشورهای نفت خیز تهیه کنند.

این روزنامه با استناد به اظهارات منابع آگاه نفتی غرب که معتقدند کشورهای غربی و حتی ژاپن در حال حاضر قادرند کمبود نفت را برای مدت سه ماه تحمل کنند، افزود: «کشورهای واردکننده نفت قادر خواهند بود در صورت بروز یک بحران نفتی به مدت ۴ ماه (با احتساب نفتکش های تخلیه نشده) نیازهای آنی خود را از ذخایرشان تأمین کنند.» وال استریت ژورنال همچنین نیروهای مسلح و ناوگان دریایی ایران را فاقد توانایی های لازم برای مسدود کردن تنگه هرمز دانست و با اشاره به واکنش فوری گشتی های جنگی امریکا، انگلستان و فرانسه در اقیانوس هند یادآور شد: «سرهنگ جانانان آلفور مدیرعامل انستیتوی بین المللی تحقیقات استراتژیکی لندن، عقیده دارد که با توجه به ضعف نیروی دریایی جمهوری اسلامی تنها راه مسدود کردن تنگه هرمز برای رژیم تهران آن است که از مین های شناور استفاده کند که در آن صورت ناوگان امریکا با استفاده از کشتی های مین جمع کن و هلیکوپترهای ویژه خود قادر خواهد بود که مین های شناور را در عرض چند روز جمع آوری کرده و امنیت آبراه تنگه هرمز را مجدداً تأمین کند.»^(۲)

روزنامه واشنگتن پست به نقل از رادیو امریکا تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را موجب نگرانی ابرقدرت ها و یک قمار بزرگ خواند و نوشت: «فرانسه بر این باور است که معاملات جنجال برانگیز اسلحه با عراق [منجر] به بازگردانی موازنه نظامی در خلیج فارس و حفظ منافع اقتصادی و

ص: ۱۰۵۱

۱- روزنامه اطلاعات، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۴۴ و ۴۵، به نقل از رادیو صدای آزاد ایران، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۸:۳۰.

استراتژیکی فرانسه در خاورمیانه [غرب آسیا] خواهد شد، [درواقع فرانسه با این کار] دست به یک قمار زده است.» این روزنامه هدف فرانسه را از این اقدام چنین تحلیل کرد: اگر عراق بتواند با مهارت از این حربه استفاده کند نه تنها ایران دست به اقدام تلافی جویانه نخواهد زد، بلکه این احتمال هم وجود دارد که تهران با توجه به اینکه از ادامه عملیات سودی نخواهد برد، جنگ را به پایان برساند.^(۱)

رادیو امریکا هم در این باره گزارش داد: کارشناسان مسائل غرب آسیا در تفسیر موضوع تجهیز عراق به سوپراتانداردهای فرانسوی، هدف عراق از خرید این هواپیماها را بیشتر افزایش قدرت بازدارندگی دانسته اند تا دستیابی به یک پیروزی نظامی. کارشناسان در مورد نحوه اقدام ایران به بستن تنگه هرمز گفته اند ایران درباره بستن تنگه هرمز از طریق مین گذاری یا غرق کشتی ها سخن نمی گوید و احتمالاً خواستار یک درگیری مستقیم دریایی نیست. به اعتقاد تحلیل گران، ایران ممکن است به تأسیسات بندری دیگر تولیدکنندگان نفت خلیج فارس چون کویت، بحرین و امارات متحده عربی حمله کند، این کشورها هم اکنون نیز هدف فشارهای سیاسی نظامی ایران هستند. علاوه بر این امکان دارد ایران آن قدر به نفتکش ها حمله ور شود که شرکت های بیمه را بترساند و ناخدایان کشتی ها را از گذر از تنگه هرمز منصرف سازد. با این همه، به نظر کارشناسان همه چیز بستگی به آن دارد که عراقی ها بخواهند بن بست کنونی جنگ را از طریق زور و با به کارگیری هواپیماهای تازه فرانسوی و موشک ها بشکنند.^(۲)

مجله اکونومیست با اشاره به اینکه یک چهارم نفت جهان غیر کمونیست از تنگه هرمز می گذرد، در خصوص تهدیدات اخیر ایران نوشت: «منظور از تهدید ایران این بوده که فرانسه را از عملی ساختن موافقت نامه خود در زمینه [تحویل] هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، که ممکن است علیه ترمنال نفتی خارک به کار رود، باز دارد. ایران ممکن است تنگه [هرمز] را مسدود نماید، زیرا بستن آن و ضربه زدن به سعودی و دیگر کشورهای عرب حامی عراق می تواند توانایی عراق را برای ادامه دادن جنگ سه ساله خلیج فارس درهم بشکند.» این مجله افزود: «وسایل بستن تنگه هرمز از امکانات ایران خارج است، این تنگه کانال سوئز نیست که با غرق یک کشتی بسته شود، هر یک از معبرهای کشتیرانی آن دو مایل پهنا دارد و عمق آن در بعضی جاها نزدیک به ۳۰۰ فوت است.»

اکونومیست با اشاره به اقدامات امریکا برای حفظ آزادی کشتیرانی در تنگه هرمز، تأکید کرد: «اگر تنگه مین گذاری گردد، مین ها جمع خواهند شد. اگر کشتی های حامل نفت زیر آتش کشتی های جنگی یا توپخانه ساحلی قرار گیرد، ممکن است به آنها پاسخ داده شود.» این نشریه در پایان تحلیل خود پیوستن قدرت هوایی و دریایی کشورهای خلیج فارس به نیروهای امریکا را موجب قطع امید ایران از سلطه بر آب های خلیج فارس ذکر کرد و افزود: با وجود خط لوله جدید نفتی عربستان به دریای احمر، بسته شدن تنگه هرمز اثری محدود بر ارسال نفت خواهد داشت.^(۳)

ص: ۱۰۵۲

۱- همان، صص ۳۳ و ۳۴، به نقل از رادیو امریکا، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۲- همان، ص ۳۵، به نقل از رادیو امریکا، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

۳- همان، صص ۱۷ و ۱۸، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

از سوی دیگر، رادیو بی بی سی به نقل از فرد هالیدی از نویسندگان صاحب نظر در امور ایران، درباره احتمال بسته شدن تنگه هرمز گفت: «هیچ شکی در این نیست که ایران قادر به بستن تنگه هرمز است و ایرانی ها تصمیم گرفته اند اگر جلوی صادرات نفتشان گرفته شود، دست به چنین اقدامی بزنند. یک مداخله بزرگ و بین المللی نظامی ممکن است قادر به بازگشایی تنگه هرمز باشد، ولی چنین عملی منجر به یک درگیری نظامی طولانی و پرخرج با ایران خواهد شد، به خصوص اینکه ایران در این منطقه دارای تسهیلات منظم دریایی و هوایی است.» هالیدی با اشاره به اظهارات چهار ماه قبل مقامات بلندپایه ایران که اعلام کرده بودند در صورت تحویل هواپیماهای مذکور به عراق، ایران تنگه هرمز را خواهد بست و مقایسه آن با اظهارات اخیر آنان مبنی بر اینکه اگر صادرات نفتشان مختل شود دست به این اقدام می زنند، این تغییر لحن را نشانه عقب نشینی ایران از موضع سابق خود و بازگذاشتن راهی برای مذاکرات قلمداد کرد.

وی با اذعان به این نکته که هواپیماهای سوپراتاندارد در نبرد زمینی موازنه قوا را به نفع عراق برهم خواهد زد، اما در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران در خارک، ایران تنگه هرمز را خواهد بست، افزود: «... این کار [بستن تنگه هرمز] دو نتیجه خواهد داشت؛ نخست آنکه با قطع جریان صادرات نفت ایران، واردات ایران اعم از سلاح و مواد غذایی کاهش یافته و این امر بر تلاش های جنگی ایران لطمات فراوانی وارد خواهد ساخت. دوم آنکه بسیاری از کشورهای غرب و عرب که تاکنون بی طرف بوده اند به طرف عراق متمایل خواهند شد.» هالیدی ضمن در نظر گرفتن دخالت احتمالی روس ها، این تصور که بتوان برای این بحران الگویی مشخص طراحی و از طریق آن ایران را به پذیرش صلحی سازشکارانه وادار کرد، قماری بیش ندانست. (۱)

۱

در چارچوب درخواست های بین المللی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق و برقراری آتش بس، امروز نیز مقامات چند کشور و سازمان بین المللی خواستار خاتمه یافتن این منازعه شدند. برخی گزارش ها هم از پیشنهاد یک قطعنامه از سوی فرانسه به شورای امنیت در این زمینه حکایت دارد.

خبرگزاری فرانسه از الجزایر گزارش داد: موضوع میانجیگری در جنگ ایران و عراق و اقدامات الجزایر که از دو سال پیش آغاز شده، در طول هفته گذشته، در دستور کار مذاکرات همه مقامات الجزایری با کشورهای عربی خلیج فارس و... قرار گرفته است.

شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر، که به شدت

ص: ۱۰۵۳

تحت تأثیر جنگ ایران و عراق قرار گرفته در دیدار امروز خود با پیر موروا نخست وزیر فرانسه، در این باره بحث و گفت و گو کرد. موروا با اشاره به قراردادهای امضاشده توسط دولت قبلی فرانسه تحویل سلاح های فرانسوی به عراق را توجیه کرد.

محمد احمد عبدالغنی نخست وزیر الجزایر نیز هفته قبل در کویت ضمن اعلام خبر ادامه تلاش های میانجیگرانه کشورش برای کمک به ایران و عراق در یافتن یک راه حل صلح آمیز، خاطرنشان ساخت به دلیل مشکلات فراوانی که باید حل گردد باید قدم به قدم عمل کرد.

علاوه بر این، موضوع یافتن راه حلی برای منازعه ایران و عراق در دستور کار دیدارهای رسمی شیخ زائد بن سلطان آل نھیان رئیس کشور امارات عربی متحده - که در حال حاضر در الجزایر به سر می برد - نیز قرار گرفته است.^(۱)

از سوی دیگر، به گزارش رادیو صوت الجماهیر، امروز سازمان وحدت افریقا به نمایندگی از طرف قاره افریقا خواستار پایان جنگ ایران و عراق شد. هایله ماریام رئیس جمهور اتیوپی، به عنوان رئیس دوره ای این سازمان، در نامه ای به سازمان ملل - که توسط وزیر امور خارجه آن کشور قرائت شد - ضمن بررسی اوضاع اقتصادی افریقا، خواستار آتش بس و حل و فصل اختلافات میان ایران و عراق از طریق مسالمت آمیز شد.^(۲)

روزنامه گاردین نیز در مطلبی تحت عنوان "شیسون در نظر دارد در جهت ترک مخاصمه خلیج فارس کوشش کند"، نوشت: اینکه فرانسه پرده ابهامی بر سر تحویل جنگنده های سوپراتاندارد به عراق کشیده است و بعضی منابع از تحویل قطعی آنها و برخی دیگر نیز از عدم تحویل آنها سخن می گویند، ظاهراً به این علت است که فرصتی برای برقراری آتش بس در جنگ خلیج فارس به وجود آید. این روزنامه در ادامه افزود: «شیسون وزیر خارجه فرانسه، در نظر دارد قطعنامه ای را به شورای امنیت سازمان ملل ارائه دهد که در آن برقراری آتش بس و اعلام موافقت ایران و عراق با احترام به آزادی دریانوردی در خلیج فارس درخواست شده است.» این روزنامه به نقل از شیسون مدعی شد که عراق با برقراری آتش بس در تمامی جبهه های جنگ موافقت کرده است، ولی هیچ نشانه ای از موافقت ایران وجود ندارد. گاردین تأکید کرد اگر اقدام شیسون با شکست مواجه شود، هواپیماها تحویل و از آنها استفاده خواهد شد.

به نوشته این روزنامه، دولت فرانسه ظاهراً با این اقدام می کوشد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد را، که با انتقادات شدیدی در داخل و خارج روبه رو شده است، موجه جلوه دهد. قطعنامه مذکور ابتدا توسط فرانسه ارائه شده و حمایت ضمنی امریکا را به همراه داشته است. شیسون برای اولین بار در یک مصاحبه تلویزیونی با مطرح کردن این سؤال که چرا سازمان ملل دستور نمی دهد کلیه عملیات های نظامی در آب ها و بنادر خلیج فارس به حالت تعلیق در آید؟ تلویحاً به این طرح اشاره کرد.^(۳)

روزنامه دیلی تلگراف نیز در شماره امروز خود در مقاله ای با عنوان "سوپراتانداردهای عراق

ص: ۱۰۵۴

۱- همان، صص ۱۶ و ۱۷، الجزیره - خبرگزاری فرانسه، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، ص ۵۵، به نقل از رادیو صوت الجماهیر، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۱:۳۰.

۳- همان، ص ۱۹.

هنوز در فرانسه هستند^۱ ضمن اشاره به تردیدهای موجود درباره تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد که هنوز در خاک فرانسه - در دست تولیدکننده آن یعنی کارخانه داسائو - هستند، دلیل تأخیر فرانسه در تحویل این هواپیماها به عراق را آغاز یک سری اقدامات دیپلماتیک با هدف برقراری صلح در خلیج فارس و منصرف کردن صدام از به کارگیری آنها عنوان کرد.

روزنامه لوموند نیز اعلام کرد: تلاش اصلی در سازمان ملل با این نظر به عمل می آید که پیش نویس قطعنامه ای در شورای امنیت تنظیم و در آن از ایران و عراق خواسته شود که اعلام آتش بس کنند و متعهد شوند که به آزادی دریانوردی در خلیج فارس احترام بگذارند. طرح این قطعنامه از سوی فرانسه بوده و از حمایت امریکا برخوردار است، اما برای اجتناب از خطر وتوی شوروی، این پیشنهاد به یک کشور سوم احتمالاً مالت یا اردن واگذار خواهد شد.^(۱)

۱

در ادامه تلاش های دولت ها و مقامات بلندپایه منطقه خلیج فارس و غرب آسیا برای پایان دادن به اختلافات عراق و سوریه، امروز، رئیس امارات متحده عربی در سومین روز اقامت خود در الجزایر به مذاکرات خود با رئیس جمهور این کشور ادامه داد. در این گفت و گوها مقرر گردید وزرای امور خارجه کویت و عربستان نیز از بغداد و دمشق دیدار کنند.

به گزارش یونایتدپرس، شیخ زاید بن سلطان آل نهیان رئیس دولت امارات، که از طرف شورای همکاری خلیج فارس اقدام به میانجیگری میان سوریه و عراق کرده است، در تلاش برای حل اختلافات بین دو کشور و راه اندازی خط لوله بنیاس است. وی در سفر اخیرش به بغداد در ملاقات با صدام گفت: «تنها راه حل مشکلات ملت عرب، وحدت اعراب و اتحاد در سیاست است، زیرا اعراب هدف مشترک دارند.»

به گزارش این خبرگزاری، شیخ زاید در دیداری خصوصی با حافظ اسد در دمشق، با وی توافق کرد که به تلاش های میانجیگرانه خود برای رفع اختلاف های اعراب و دستیابی به همبستگی ادامه دهد. یک منبع رسمی در هیئت همراه زاید اعلام کرد: احمد خلیفه السویدی، شیخ زاید و راشد عبدالله وزیر امور خارجه دیروز به بغداد رفتند تا صدام را از نتایج مذاکرات شیخ زاید با حافظ اسد مطلع کنند.^(۲)

شیخ زاید در پی مذاکراتش با شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر، از مواضع و تلاش های الجزایر برای از بین بردن اختلافات و نزدیک تر شدن اعراب ابراز خشنودی کرد و گفت: صدام و حافظ اسد به تلاش های کنونی وی در زمینه رفع کدورت های جهان عرب و تهیه مقدمات اجلاس آینده سران عرب - که در ماه نوامبر آتی قرار است در ریاض برگزار گردد - واکنش مثبت نشان داده اند. بن جدید نیز آمادگی الجزایر را برای همکاری با دولت امارات متحده عربی برای کاستن از عوامل مشوب فضای عربی اعلام کرد.^(۳)

ص: ۱۰۵۵

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ - ۱۰.

۲- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۱۴.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۴، بخش فارسی رادیو کویت، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۲:۳۰.

در همین حال، روزنامه کویتی الانباء به نقل از رادیو ابوظبی نوشت، قرار است در ماه اکتبر جاری مأموریت شیخ صباح الاحمد وزیر امور خارجه کویت و شاهزاده سعود الفیصل، وزیر امور خارجه عربستان به منظور کاستن از اختلافات عراق و سوریه آغاز شود.^(۱)

از سوی دیگر، سوریه بهبود روابط خود با عراق را مشروط به همکاری کشورهای عرب در تعویض رهبری فعلی سازمان آزادی بخش فلسطین کرده است. روزنامه کویتی السیاسه دیروز به نقل از خبرگزاری فرانسه و با استناد به تماس های برقرار شده میان دمشق و سایر کشورهای عرب نوشت: دولت سوریه بهبود روابط خود با عراق و مسئله عبور نفت عراق از خاک این کشور و فشار بر ایران به منظور پایان دادن به جنگ را مشروط به حمایت کشورهای عرب از خواست سوریه مبنی بر تعویض رهبری فعلی سازمان آزادی بخش فلسطین دانست. به گزارش این روزنامه سوریه تمام تلاش های مربوط به یاسر عرفات را رد کرده است.^(۲)

۱

اخبار درگیری های دیروز و امروز لبنان، هم زمان با فعالیت اعضای کمیته مقدماتی آشتی ملی لبنان و با وجود اعلام آتش بس بین طرف های درگیر نشانه بی اعتمادی آنها به روند مذاکرات صلح است. در همین حال، ارتش رژیم صهیونیستی اعلام کرد که از برخی مناطق اشغالی لبنان عقب نشینی می کند.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، گردهمایی تدارکاتی کنگره آشتی ملی لبنان، امروز در ساختمان وزارت بهداشتی در بیروت و با هدف تهیه مقدمات کار و تنظیم دستور مذاکرات این کنگره تشکیل می گردد. سخنگوی دولت لبنان اعلام کرد که ۲۰ اکتبر (۲۸ مهر) به عنوان زمان آغاز اجلاس آشتی ملی تعیین شده است. محل برگزاری این نشست از نکات اصلی مورد اختلاف طرف های درگیر^(۳) در مناقشه لبنان است. ولید جنبلاط رهبر دروزی ها و از شرکت کنندگان اصلی در این مذاکرات که به دلیل شکننده بودن آتش بس لبنان سفر اروپایی خود را نیمه تمام گذاشته بود، با برگزاری اجلاس در کاخ ریاست جمهوری مخالفت کرد و درحالی که سوریه، متحد وی، نیز احتمال برگزاری نشست در جده را رد کرده است، پیشنهاد داد مذاکرات در یک کشتی یونانی برگزار شود.^(۴)

حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، درخصوص خروج نیروهای سوری از لبنان در مصاحبه ای با تلویزیون سوئیس، گفت: «هنگامی که ارتش اسرائیل لبنان را ترک کند و دولت لبنان پیمان

ص: ۱۰۵۶

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، صص ۴ و ۵، به نقل از رادیو ابوظبی، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۳.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۷، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۲۸ - ۲۷، کویت - خبرگزاری فرانسه، ۲۰/۷/۱۳۶۲.

۳- اعضای شرکت کننده در اجلاس آشتی ملی، که ۱۷ روز پیش در چارچوب برقراری آتش بس بر سر آن توافق شده بود، عبارت اند از: ۱. رشید کرامی، سلیمان فرنجه و ولید جنبلاط از جبهه نجات ملی لبنان. ۲. نیبه بری از جنبش امل. ۳. کامیل شمعون و پیر جمیل از جبهه لبنانی (راست گرایان مسیحی). ۴. صائب سلام نخست وزیر اسبق لبنان. ۵. عادل عسیران رئیس سابق پارلمان لبنان. ۶. ریمون اده رئیس حزب بلوک ملی. ۷. هیئت رسمی دولت لبنان به ریاست امین جمیل و عضویت نمایندگان مجلس و اعضای کابینه. ۸ و ۹. ناظرانی از کشورهای سوریه و عربستان سعودی.

۴- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

"بیروت - تل آویو" را لغو نماید و حاکمیت لبنان بار دیگر برقرار شود، سربازان سوری از لبنان بیرون خواهند رفت.» وی همچنین در مورد ادامه اشغال لبنان توسط نیروهای رژیم صهیونیستی به بهانه حضور سربازان سوری در لبنان تصریح کرد: «این دو امر باهم قابل مقایسه نیستند؛ چراکه صهیونیست ها لبنان را مورد تجاوز قرار داده اند در حالی که سوریه و لبنان هر دو از یک ملت اند.»^(۱) حافظ اسد همچنین حضور امریکا در روند صلح را به دلیل رعایت نکردن بی طرفی، بی تأثیر دانست و افزود: «ما از امریکا می خواهیم در لبنان و خاورمیانه [غرب آسیا] بی طرف بماند، در حالی که واشنگتن بدون قید و شرط از رژیم اشغالگر قدس حمایت می کند.» وی در ادامه ضمن اشاره به روابط مستحکم میان مسکو و دمشق، امکان کمک مستقیم نظامی شوروی، در صورت حمله احتمالی رژیم صهیونیستی به سوریه را مطرح ساخت.^(۲)

در همین حال، روزنامه سوری الثوره به نقل از خبرگزاری رویتر در مورد اوضاع لبنان نوشت: هر گونه راه حلی برای لبنان که منافع قانونی سوریه را در نظر نگیرد، هرگز موفق نخواهد شد. این روزنامه افزود: نادیده گرفتن نقش و جایگاه سوریه، لبنان را در جاده نجات نخواهد انداخت و سوریه هرگز اجازه نخواهد داد که لبنان به ستادی برای تهاجم اسرائیلی ها و توطئه های امریکا تبدیل شود.^(۳)

از سوی دیگر، براساس گزارش رادیو دولتی لبنان، در نبرد های امروز طرابلس ۴۷ نفر کشته شدند. به گفته منابع امنیتی مطلع، در این درگیری ها که در حومه جنوبی بیروت و منطقه صور میان ارتش لبنان و فالانژیست ها با مسلمانان در گرفت، از توپخانه، سلاح های سنگین، نیمه سنگین و خودکار استفاده شده بود.^(۴)

مطبوعات صبح امروز بیروت گزارش دادند که ارتش رژیم صهیونیستی در صدد است طرح جدیدی را برای جمع آوری و تمرکز نیروهای خود در بخش شرقی جبهه بقاع و بعضی مناطق جنوب اجرا کند. براساس این طرح، نیروهای اسرائیل از منطقه جزین تا روستاهای العیشیه و الجرمق و از منطقه صیدا تا منطقه زهرانی به سوی شمال عقب نشینی خواهند کرد، ولی بلندی های راهبردی منطقه بقاع را که مشرف بر مواضع نیروهای سوریه است، رها نخواهند کرد. در چارچوب این طرح نیروهای رژیم صهیونیستی مواضع متعددی در منطقه حاصبیا را تخلیه و تنها به وجود مراکزی در نقاط راهبردی جبهه بقاع، مانند بلندی های باروک و عیحا اکتفا خواهند کرد.^(۵)

۱

کمیسیون ویژه شورای مرکزی سازمان آزادی بخش فلسطین که مأمور حل بحران الفتح و نزدیک ساختن دیدگاه های مخالفان و موافقان می باشد، ضمن ارائه یک راه حل چهارماده ای برای نخستین بار از کارشکنی یاسر عرفات در این مناقشه انتقاد کرد.

ص: ۱۰۵۷

۱- روزنامه کیهان، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۲- همان.

۳- روزنامه اطلاعات، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۳.

۵- روزنامه کیهان، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، ابراهیم بکر رئیس کمیسیون مذکور، در اطلاعیه ای پیشنهاد ایجاد یک کمیته فوق العاده را برای کنترل موقت امور مالی و فعالیت های نظامی الفتح توسط کمیسیون ویژه مطرح کرد که مورد استقبال گروه مخالفان الفتح قرار گرفت. کمیسیون ویژه از تمام طرف های فلسطینی درگیر خواست چهار اصل زیر را به عنوان «مقررات پایه» رعایت کنند:

۱. متوقف ساختن فوری زدو خورد.

۲. بازگشت طرفین به مواضع قبلی خود.

۳. متوقف کردن فوری تبلیغات مطبوعاتی صریح و تلویحی علیه سوریه.

۴. قطع تبلیغات گروه های فلسطینی علیه یکدیگر.

این کمیسیون تأکید کرد مشروعیت فلسطینی از مدیریت سازمان آزادی بخش نشئت نمی گیرد، بلکه نتیجه بستگی مدیریت با دیگر مؤسسات سازمان آزادی بخش و تعهد مدیریت در انطباق خود با مصوبات شورای ملی فلسطین (پارلمان) و همچنین جهت گیری سیاسی و اداری است که از سوی مرکزیت فلسطین تعریف شده است.

در حالی که کمیسیون ویژه، خودداری یاسر عرفات از موافقت با ایجاد یک کمیته فوق العاده که موقتاً از اختیارات کمیته مرکزی الفتح برخوردار باشد، را مورد انتقاد قرار داده، گزارش مطبوعات لبنان نیز حاکی است که ابوصالح از رهبران مخالف عرفات در جنبش چریکی الفتح - که از حمایت شوروی، ایران و لیبی برخوردار است - تأکید کرده است که ما هرگز لبنان را ترک نخواهیم کرد، چراکه لبنان پل جدیدی به سوی فلسطین است. وی ضمن اینکه از مبارزان فلسطینی خواست که به نفوذ عرفات پایان دهند، خواستار محاکمه و مجازات وی شد. (۱)

ضمیمه گزارش ۸۰۵: جلسه فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و مسئول مهندسی قرارگاه کربلا درخصوص مشکلات و ضعف واحد مهندسی رزمی قرارگاه مقدم حمزه

گفت و گوی امروز فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و مجید برزمهری مسئول مهندسی قرارگاه کربلا، درباره مشکلات به خصوص ضعف مهندسی رزمی و تغییرات پی در پی مسئول مهندسی قرارگاه مقدم حمزه از بی اعتمادی فرمانده این قرارگاه به مسئولان مهندسی رزمی قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و حمزه حکایت داشت. (۲) علی رضائیان در بخشی از سخنان خود در این باره گفت:

«ما وقتی که مأمور شدیم که برویم قرارگاه را تشکیل بدهیم خوب قرارگاه حمزه یک قرارگاهی است نوپا. کادری که بخواهد آن را اداره بکند نداشته است، طبیعتاً قرارگاه لشکری که هم بتواند عملیات گسترده را هدایت بکند نداشته است. اینها در حد عملیات هایی بوده که با ضدانقلاب بوده در حد وارد کردن یک گردان یا دو گردان و حداکثر یک تیپ بیشتر از این نبوده است. بعد خوب یک سری طبیعتاً معرفی کردند، یک سری افراد را برای ما یکی آمد برای مهندسی رزمی، یکی آمد برای تدارکات، یکی آمد برای نیرو برای مخابرات. هر یکی از یک جایی گرفتیم و اینها هیچ کدام برای قرارگاه حمزه نبودند نه ما خودمان اینجا در قرارگاه حمزه بودیم و نه این واحدهایی که توی اینجا هستند. الآن توی این منطقه این واحدها هستند دارند کار می کنند جز برادر توکلی و سالکی، از قرارگاه حمزه کسی دیگری نیست و همه کسانی هستند که از این طرف و آن طرف آوردند تشکیل این قرارگاه را دادند. ما هم هیچ شناختی روی افراد نداشتیم که قضاوت بکنیم که کی چه جوری باید باشد و در حد توانش مسلماً باید یک مقدار صبر می کردیم تا وضعیت روشن

ص: ۱۰۵۸

بشود. خوب مهندسی رزمی از اول کمی دیر عمل کرد و بعد هم که آمد یک چند وقت که کار کرد آن برادر ارشادی را معرفی کردند و اول یکی دیگر بود به نام حمدی معرفی کردند که نیامد. یک ده بیست روز رفت نیامد. نمی دانم این مهندسی رزمی طلسم است عملیات دارد شروع می شود و هنوز مسئله مهندسی رزمی ما حل نشده است، حالا چه اشکالی هست خدا می داند. ما تصمیم گرفتیم که بعد وقتی که هر واحدی ضعیف است این را یا تقویتش بکنند یا اصلاً جمعش بکنند. ما حتی می دانستیم که ما یک روز به برادرها گفتیم اصلاً مسئولین قرارگاه را تعطیل بکنیم برود ما نمی توانیم با خون و سرنوشت بچه های مردم بازی بکنیم. حالا- شاید خودتان هم تاحدی اطلاع داشته باشید، قرارگاه به این سنگینی شاید جنوب هم نتواند سپاه یا سه تا لشکر داشته است یا سه تا داشته یکی هم بهش مأمور شده است. الان سنگینی بار این قرارگاه در حدود ۵ تا لشکر و یک تیپ که ۵ و ۶ لشکر در این قرارگاه و قرارگاه باید روی اینها کار بکند و هدایت بکند اینها قرارگاه دیگه نمی شود گفت قرارگاه سپاه یا یک تقریباً قرارگاه ارتش است اینجا ۶ تا لشکر و تازه گفته اند که [لشکر] حضرت رسول هم می آید» (۱)

ضمیمه اول گزارش ۸۰۶: چگونگی تشکیل قرارگاه رمضان

فرمانده کل سپاه محسن رضایی فعالیت های برون مرزی ایران را نخستین بار به واحد روابط بین الملل سپاه پاسداران به مسئولیت محسن میردامادی واگذار کرد. این واحد، هدایت مجموعه هایی مانند سپاه عراق، سپاه لبنان و غیره را برعهده داشت. گذر زمان، وسعت یافتن حیطه مأموریت، گسترش سازمان رزم سپاه، فراز و فرود و پیچیدگی های نبرد سپاه پاسداران را بر آن داشت تا از توان معارضات و امکانات مردمی کشور عراق برای پیشبرد اهداف جنگ و دفاع مقدس بهره برده با افزایش آسیب پذیری عراقی ها ضرباتی را از داخل خاک عراق به دشمن وارد کند.

ظهور ستاد جنگ های نامنظم و قرارگاه رمضان

آشکار شدن تاکتیک های غافلگیرکننده خودی علیه موانع دشمن برای عراقی ها، گره خوردن صحنه نبرد در جبهه جنوب و زمین گیر شدن قوای منظم در عملیات رمضان، نقطه عطفی شد تا به سرعت فعالیت جنگ های نامنظم به طور جدی تری مورد توجه قرار گیرد. موقعیت بغرنج جبهه جنوب و در دست نداشتن راهکاری عاجل برای مواجهه با آن از یک سو و تأکید امام خمینی (ره) مبنی بر اینکه «نباید به دشمن فرصت بدهید باید عملیات کنید» از سوی دیگر، موجب شد پس از بحث و بررسی در این زمینه طرحی آماده شود که در اواخر سال ۱۳۶۱ به ریاست شورای عالی دفاع تقدیم گردد. سپاه در این طرح خواستار تأسیس تشکیلات رسمی ستاد جنگ های نامنظم سپاه برای عملیات برون مرزی شد. ریاست جمهور وقت و ریاست شورای عالی دفاع آیت الله خامنه ای با کلیات طرح موافقت و در تاریخ ۱۰/۲/۱۳۶۲، نکاتی را بدین شرح برای تکمیل شدن طرح به فرمانده کل سپاه پاسداران گوشزد کرد:

۱. حدود رابطه ستاد مذکور و قرارگاه های تابعه با دیگر واحد های سپاه توسط شورای عالی دفاع مشخص شود.

۲. جایگاه خاصی برای اجرای عملیات از طریق مرز غربی کشور هدف که از امکانات بالقوه فراوانی برای این عملیات برخوردار است پیش بینی گردد.

۳. هماهنگی لازم با صداوسیما جمهوری اسلامی ایران در زمینه گسترش جنگ های روانی علیه دشمن بعثی صهیونیستی به عمل آید و ضمناً گزارش پیشرفت کار را متعاقباً ارسال فرمایید.

در پی موافقت و استقبال مسئولان کشور از طرح فرمانده سپاه پاسداران، وی به سرعت مرکز جنگ های نامنظم سپاه را با نظارت مستقیم خود تشکیل داد و در جهت دستیابی به اهداف و اجرای مأموریت های این ستاد، نخستین حکم فرماندهی آن را در سال ۱۳۶۲ به نام مرتضی رضایی صادر کرد.

این تشکیلات که مصادف با ماه مبارک رمضان راه اندازی شد، قرارگاه رمضان نام گرفت. ستاد عملیاتی قرارگاه که مسئولیت هماهنگی بین اجزاء مختلف را برعهده داشت با مدیریت محمدرضا نقدی آغاز به کار کرد. برخی از اقداماتی که ستاد قرارگاه رمضان باید در جهت گسترش

سازمان و تقویت قرارگاه انجام می داد به این شرح است:

- تشکیل تیپ های مرزی متشکل از پاسداران و نیروهای مبارز عراقی.

- راه اندازی آموزشگاه های تکاوری و اطلاعاتی.

ص: ۱۰۵۹

۱- سند شماره ۱۳۰۸۳/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ - ۳۵.

- تشکیل گردان های اطلاعات و عملیات.

- پیگیری و ایجاد تأسیسات رادیو برون مرزی در منطقه.

- ساماندهی نحوه همکاری ستاد مرکزی و مناطق سپاه با قرارگاه رمضان.

- بر آورد بودجه مورد نیاز برای برگزاری جلسات با مسئولان مناطق کشوری و فرماندهان کل سپاه برای بررسی پیشرفت امور.

- ملزم کردن فرماندهان مناطق کشوری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به تشکیل شعبه فرعی قرارگاه رمضان در مناطق تحت مسئولیت خود و عهده دار شدن تأمین نیرو و امکانات آن به منظور پشتیبانی از قرارگاه مزبور.

پیرو دستورالعمل فوق، این تشکیلات به وسیله مناطق کشوری ۳، ۴، ۸، ۱۰ و ۱۱ سپاه پاسداران ایجاد شد و هر منطقه اقدام به سازماندهی یک گردان با گروهان ۷۲ نفره به نام گردان های عاشورا کرد و کار پشتیبانی از قرارگاه رمضان را بر عهده گرفت.

در این مرحله، مرتضی رضایی فرماندهی قرارگاه رمضان را برعهده گرفت و پایه های شکل گیری قرارگاه را بنیان گذارد. وی با اعتقاد به تأثیرگذاری جنگ نامنظم در راهبرد دفاع مقدس شروع به کار کرد. رضایی از خرداد ۱۳۶۲ اقداماتی را برای بنای تشکیلات و سازمان قرارگاه انجام داد و بیشترین تلاش خود را در امور زیرساختی و دریافت امکانات متمرکز ساخت. قرارگاه رمضان در این دوره باوجود مشکلات پشتیبانی و نیروی انسانی با استفاده از تجربه بحران های داخلی کردستان موفق به شناخت آداب و رسوم و کسب اطلاعات درمورد تمایلات مردم، عشایر و گروه های موجود در کردستان عراق شد. (۱)

ضمیمه دوم گزارش ۸۰۶: توضیحات واحد روابط بین الملل سپاه پاسداران درباره اهمیت عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری

واحد روابط بین الملل سپاه در روز ۲۳/۷/۱۳۶۲ در نامه ای درمورد اهمیت این عملیات می نویسد: «علی رغم تجمع نیروهای عراقی به خاطر حمله نیروهای اسلامی در مناطق پنجوین، عراق نیروهای فراوانی را در منطقه سیدصادق و منطقه واقع بین سلیمانیه تا سیدصادق و در دو طرف جاده (به ویژه عربت، کانی مانگا) مستقر نموده است. این نیروها به عنوان احتیاط پشت منطقه احتمالی جنگ متمرکز می باشند، همچنین یک فرودگاه مخصوص هلیکوپتر در نزدیکی کانی پانکه وجود دارد.

تمرکز نیروها به این صورت و ایجاد جاده های جدیدی از عربت - سیدصادق به سمت پنجوین و مرزهای ایران به وسیله نیروهای عراقی نشانگر تمرکز افکارشان در آن منطقه است. نکته دیگری که به تقویت این طرز تفکر می افزاید عدم وجود نیروهای اسلامی در مواضع خود در کوه سورین مقابل سیدصادق تا خورمال و دیگر مناطق مرزی تا جنوب خورمال [است]. در صورت استفاده از وضعیت نظامی موجود از طرف نیروهای اسلامی می توان با طرحی دقیق حمله را آغاز نمود. نیروهای اسلامی می توانند از منطقه ملخور حمله کنند تا بر منطقه زلم از خورمال تا دریاچه دربندیخان مشرف شوند. این فاصله بالغ بر چند کیلومتر است و عبارت از دره ای پایین تر از سطح زمین اطراف و دارای انبوهی از درخت می باشد و درحال حاضر بجز گروهی برای حفاظت پل در جاده حلبچه هیچ گونه نیرویی وجود ندارد و بدین وسیله به آسانی می توان از منطقه دره زلم حفاظت نمود. جهت اشراف بر دره از خورمال تا دریاچه دربندیخان می توان تمامی نیروهای عراقی در منطقه حلبچه - خورمال - طویله - بیاره را غافلگیر نمود، آنها را به اسارت گرفت و یا نابودشان ساخت؛ زیرا بجز جاده حلبچه - سیدصادق که از دره فوق الذکر می گذرد هیچ راه دیگری ندارد.

در صورت تسلط و اشراف بر این دره می توان از مناطق سهل العبور وارد دشت استراتژیک شهر زور گردید و بدین وسیله می توان نیروهای عراقی را از مناطق متعددی به محاصره درآورد. همچنین می توان از منطقه چناره و حرملیه و از طریق ده سیدصادق - حلبچه وارد شهر زور شد تا

عمل تسلط بر دره زلم پوشیده بماند و آن گاه وارد دشت زور شد، البته بسیار ضروری است که آمادگی جهت این عمل باید بسیار محرمانه باقی بماند و باید نیرویی که این مأموریت را به عهده می گیرد در همان شب اجرای طرح وارد عمل نمود و دستور حرکت به آنها داد. «...» (۲)

ص: ۱۰۶۰

۱- داوود ریاحی و مهدی مرندی، کارنامه توصیفی نبردهای نامنظم قرارگاه رمضان، (منتشر نشده)، فصل اول: چگونگی تأسیس ستاد جنگ های نامنظم (دوره اول).

۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴، جلد ۱، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیشنهاد انجام عملیات نظامی در منطقه سیدصادق از طرف نماینده روابط بین الملل در قرارگاه خاتم الانبیا، ص ۱۷۵.

در اوایل انقلاب مسئولیت امور مربوط به عملیات برون مرزی را رکن ۲ ارتش جمهوری اسلامی به ریاست سرهنگ کتیبی بر عهده داشت. این تشکیلات اولویت خود را در بهره گیری از گروه ها و احزاب کرد عراقی به منظور مبارزه با ضدانقلاب کردستان ایران قرار داده بود. از دو گروه عمده کردستان عراق، شاخه ۳ حزب دمکرات عراق تحت عنوان کومبا ۱۱ با ارتش همکاری داشت، اما اتحادیه میهنی حاضر به همکاری با ارتش نبود و بیشتر با استانداری آذربایجان غربی در تماس بود. جلال طالبانی رهبر اتحادیه مذکور این طور استدلال می کرد که ما دشمن قوی داریم می خواهیم مبارزه علیه صدام را توسعه دهیم و درعین حال می توانیم با آزادسازی مناطق خودمان مانع ورود اسلحه و خرابکار به ایران شویم.

با تأسیس و آغاز به کار سپاه پاسداران زمینه ارتباط احزاب و گروه های معارض عراقی با این نهاد فراهم شد. در این موقعیت طیف وسیعی از نهادها شامل ژاندارمری، شهربانی، استانداری آذربایجان غربی، وزارت کشور، وزارت خارجه، دفتر بررسی مسائل عراق، ریاست جمهوری و بعدها وزارت اطلاعات هرکدام به نحوی با گروه های معارض مرتبط بودند.

روند حوادث کردستان ایران و گسترش اقدامات عناصر ضدانقلاب در آن دیار، مردم شهرهای مختلف را برای مقابله با آنان به آنجا کشاند. قرارگاه سپاه منطقه ۷ کرمانشاه و قرارگاه حمزه سیدالشهدای ارومیه که مأموریت اعزام و به کارگیری گروه های مردمی را عهده دار بود، نقش مهمی را در فعال کردن جنگ نامنظم ایفا کردند.

واحدهای چریکی و پارتیزانی از نخستین گروه هایی بودند که به وسیله سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و مرکز جنگ های نامنظم شهید چمران، گروه فداییان اسلام و دستمال سرخ ها و برخی گروه های اجتماعی دیگر به جبهه ها اعزام شدند و به نبرد با دشمن متجاوز پرداختند.

پس از متوقف ساختن تجاوز دشمن، با اجرای عملیات های منظم و بزرگی چون ثامن الائمه (ع)، طریق القدس، فتح المبین و بیت المقدس، نیروهای متجاوز عراقی از بخش عمده ای از خاک ایران بیرون رانده شدند.^(۱)

ص: ۱۰۶۱

بررسی آخرین اقدامات و تدابیر دشمن در منطقه عملیاتی دهانه شیلر از مهم ترین محورهای جلسه امروز فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه(۱) با محسن رضایی در یادگان مریوان (دره تفی) بود.

در بخشی از نشست امروز، علی اسحاقی از واحد شنود قرارگاه خاتم الانبیا(ص) اقدامات اخیر ارتش عراق در منطقه دهانه شیلر را هوشیارانه توصیف کرد و در تحلیل تلاش های دشمن گفت: پس از عملیات والفجر ۲، ارتش عراق ضمن جمع بندی نقاط ضعف خود برای رفع آنها کوشید. درحال حاضر نیز دشمن باتوجه به تجربه عملیات والفجر ۲، اقدامات بسیاری را در منطقه عملیاتی والفجر ۴ در دهانه شیلر انجام داده است. ارتش عراق در گام نخست طرح هلی برن را با ۵۵ هلیکوپتر تهیه و تدارک دیده و حتی یک مانور پیاده در روی کله قندی برای شناسایی انجام داده است و در گام بعدی دفاع کلی را به صورت دورانی از دو محور توتمان و بین لری - کنگرک آرایش داده است. در گام نهایی نیز امکانات ارتباطی و احتیاط به ویژه شبکه اطلاعاتی نفوذی گسترده ای برای منطقه در نظر گرفته است. به عبارت دیگر، دشمن با ایجاد یک شبکه سیار، ارتباط سیار در داخل نفربرهای شنی دار و ارسال پیک را به منظور حفظ و استمرار ارتباط بین عناصر خود در زمان درگیری ایجاد و شبکه اطلاعاتی نفوذی خود را به صورت سیار در نوار مرزی با ماشین و بی سیم و... مجهز کرده است. اکثر ارتباطات و مرکز ارسال پیام ها مناطق پنجوین، کانی مانگا و شمال نالپاریز می باشد و براساس اطلاعات

ص: ۱۰۶۳

۱- جلسه با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم، پیش بهار معاونت اطلاعات - عملیات خاتم، علی تجلابی طرح و عملیات خاتم، اسحاقی از واحد شنود، شاه حسینی اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه، فدوی اطلاعات - عملیات قرارگاه مقدم حمزه، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع)، قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) و کوسه چی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا برگزار شد.

جمع بندی شده، دشمن عناصر نفوذی خود را در حد افسر و سرگرد برگزیده است. ارتش عراق با استفاده از اطلاعاتی که از عوامل نفوذی دریافت کرده، زمان اجرای عملیات ایران در منطقه دهانه شیلر را ۲۶ مهرماه برآورد کرده است و به همین دلیل «حالت اضطراب و چشم به راهی دشمن مشخص است. ... در کارها عجله دارد و سرعت عمل نیز دارد. مرخصی افسرها هم از ۴۰ الی ۵۰ روز پیش متوقف شده است. علاوه بر این، دشمن استعداد تقریبی نیروهای ایران را ۴۰۰۰۰ بسیجی و مناطق سورن به سمت پنجوین و لری به کنگرک را به عنوان دو محور کلی عملیات برآورد کرده است و بر این اساس حساسیت زیادی بر روی ارتفاعات پنجوین دارد و برای اجتناب از دور خوردن در ارتفاعات کانی مانگا، در غرب این ارتفاع پایگاه زده است.»^(۱)

در ادامه جلسه، فدوی و فضل‌ی مسئولان اطلاعات - عملیات و طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه گزارشی را درباره وضعیت جبهه دشمن ارائه کردند. طبق این گزارش، ارتش عراق حدود ۱۶ تیپ نیرو در محدوده بانی بنوک تا لری مستقر کرده^(۲) که حدود ۷ گردان آن نیروهای کماندویی و حدود ۱۵ گردان آن نیز عناصر توپخانه هستند و بیشتر تجمع توپخانه دشمن در غرب سورن تا غرب کانی مانگا می باشد. مرکز احتیاط کلی منطقه نیز در نالپاریز و احتیاط نزدیک آن در روکان (پنجوین) قرار دارد. در این منطقه دو جاده نالپاریز - پنجوین و سلیمانیه - کانی مانگا از عقبه های مهم ارتش عراق به شمار می رود. براساس اطلاعات جمع آوری شده، عناصر دشمن، منطقه عملیاتی آتی ایران را محدوده حلبچه تا سورکوه به عمق شهر سیدصادق و... برآورد کرده و با ایجاد موانع مختلف زمین منطقه را مسلح کرده اند. تا یک هفته پیش، به نظر می رسید دشمن اقدامات خود در مورد تقویت و تحکیم استحکامات اعم از میدان های مین و سیم خاردار را کافی ارزیابی و آن را متوقف کرده است، ولی در چند روز اخیر عناصر دشمن تلاش خود را بر تسلیح زمین در منطقه بین لری و گرمک متمرکز ساخته اند. در منطقه پنجوین نیز، که ارتفاع ۱۸۳۰ کلید آن محسوب می شود، برخی ارتفاعات به ویژه معابر محور کله قندی با موانع استوانه ای شکل مسدود شده است.

همچنین گزارش فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و فرماندهان یگان های ۱۴ امام حسین (ع)، ۲۵ کربلا و ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) حاکی است که ارتش عراق در منطقه کردستان پایگاه های مستقل دارد و هر پایگاهی دارای میدان مین، سیم خاردار، کانال و معبر خاص خود است و دشمن در این بخش به صورت پایگاهی می جنگد. ارتش عراق در منطقه مأموریت لشکر ۸ نجف، ۲۹ پایگاه دارد که ۱۹ پایگاه آن مستقل است و باید همه این ۱۹ پایگاه سقوط کند تا پیشروی حاصل شود؛ چون دشمن یک خط ممتد تشکیل داده است. در واقع ارتش عراق با آگاهی از اهمیت ارتفاعات پنجوین، با حساسیت به تقویت و تحکیم این منطقه پرداخته و در طول ده

ص: ۱۰۶۴

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۲۴۹ - ۲۳۳.

۲- استعداد و چگونگی گسترش دشمن در منطقه عملیاتی دهانه شیلر در ضمیمه گزارش آمده است.

روز گذشته به طور تدریجی و حساب شده کار کرده است. دشمن با رعایت کامل استتار و اختفا «در روز اصلاً تحرکی ندارد» و این مسئله شناسایی و فهم محورهای مواصلاتی، مسیرهای تدارکاتی و خطوط کمین و آرایش آن را برای نیروهای خودی مشکل ساخته است، به گونه ای که نیروهای خودی در گزارش های نوبه ای خود مدام اعلام می کنند که «احتمالاً سه درختی خالی شده، تپه شهدا خالی شده، تخم مرغی خالی شده است، در صورتی که روی همه آنها نیرو هست و دشمن در حالت آرامش به سر می برد چون می بیند که ما حمله نمی کنیم اصلاً هیچ تحرکی ندارد.» علاوه بر این دشمن ضدانقلاب را هم در منطقه فعال کرده است (۱).

۱

در بخش دوم نشست امروز فرماندهان و مسئولان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه (۲) با فرمانده کل سپاه در پادگان مریوان (دره تفی)، درباره وضعیت مانور محور جبهه مریوان در عملیات والفجر ۴ بحث و تبادل نظر شد و پس از آن، برخی فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با حضور در محورهای بانه و مریوان از معابر و راهکارهای دو لشکر ۸ نجف و ۱۴ امام حسین(ع) بازدید کردند.

بنا به اظهارات فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه منطقه عملیات والفجر ۴ به پنج هدف «۱. سون ۲. پنجوین ۳. مارو، خلوزه ۱ و ۲، بلاله و سربلله ۴. گرمک، کنگرک و لری ۵. کانی مانگا» تقسیم و مقرر شده است عملیات در مرحله اول روی ارتفاعات لری، کنگرک و گرمک، مارو و پنجوین، در مرحله دوم روی ارتفاع کانی مانگا و در مرحله سوم روی ارتفاعات سون اجرا شود. نیروی مورد نیاز برای این کار هم ۶۰ الی ۷۰ گردان برآورد شده است. (۳)

در ادامه این نشست فرماندهان قرارگاهی و یگانی در مورد اهمیت جبهه مریوان و ضرورت تصرف منطقه پنجوین و تأثیر آن در تداوم عملیات والفجر ۴ بحث و گفت و گو کردند. در این زمینه فرماندهی کل سپاه منطقه دهانه شیلر و به ویژه پنجوین و کانی مانگا را نقاطی کلیدی برای تعقیب و انهدام دشمن ارزیابی کرد. علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه نیز کلید سقوط ارتفاعات پنجوین را ارتفاع سنگ معدن دانست و به طور کلی عملیات در محور لری تا گرمک (شمال دهانه شیلر) را موجب تسهیل سقوط پنجوین و تصرف ارتفاعات کانی مانگا و در نتیجه کمک به تصرف ارتفاعات سون قلمداد کرد. باین حال، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) با وجود اذعان به نقش ارتفاعات کله قندی و سنگ معدن در تصرف پنجوین، همچنان عقیده داشت در صورتی که دو لشکر قوی بر روی ارتفاعات سون عمل کند «چه بسا لازم نباشد روی پنجوین عمل بشود.»

ص: ۱۰۶۵

-
- ۱- سند شماره ۱۲۸۱۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی طرح مانور عملیات والفجر ۴، (قرارگاه خاتم الانبیا، ۲۱/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۲۸۱۶)، صص ۱۷ - ۱۵ و ۲۸ - ۲۷.
  - ۲- اسامی حضار در گزارش قبل درج شده است.
  - ۳- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

در پایان این بخش قرار شد تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) دوباره از شمال دهانه شیلر محور بلاله و سربلاله را شناسایی کند و لشکر ۲۵ کربلا به عنوان احتیاط منطقه مریوان به ترتیب اولویت عملیات، احتیاط پنجوین، مارو و کانی مانگا باشد. همچنین به علت اهمیت نفوذ و پیشروی در عمق از لشکر ۲۵ کربلا درخواست شد در مرحله دوم بیشتر روی عملیات ارتفاع کانی مانگا متمرکز شود و تأکید شد که کلیه شناسایی ها و طرح ریزی های یگان های ۱۴ و ۴۴ به عناصر احتیاط (لشکرهای ۲۵ و ۴۱) منتقل گردد. (۱)

در بخش پایانی نشست امروز فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه، فرماندهی کل سپاه ضمن انتقاد از کندی شناسایی ها، نکاتی را درباره دلایل کندی اجرای عملیات ها و راه حل آن مطرح کرد و از فرماندهان خواست این موارد را بررسی کنند. رضایی خطاب به فرماندهان حاضر گفت: در بخش اول باید دید چه عواملی موجب تأخیر در زمان اجرای عملیات می شود که در وضعیت فعلی «۱. شناسایی ۲. نقل و انتقالات ۳. نیرو» را می توان از عوامل مؤثر در کندی اجرای عملیات ها دانست. برای رفع کندی روند شناسایی ها - که وقت زیادی از ما تلف می کند - چه باید کرد؟ «ما چه کار کنیم ظرف ۴۸ ساعت و حداکثر تا یک هفته وارد یک منطقه بشویم و عمل کنیم؟» در پاسخ به این سؤالات یک راه این است که بیایم اصل غافلگیری را بر شناسایی ترجیح داده و کمبود میزان شناسایی ها را از طریق استمرار عملیات حل کنیم، اما «بهترین راه حلش این است که قرارگاه های ما گردان های شناسایی داشته باشند.» در بخش دوم نیروهای احتیاط با نفوذ به عمق و عقبه های دشمن نقش کلیدی در تداوم و موفقیت عملیات ایفا می کنند. در بخش سوم هم نباید از عملیات برون مرزی در منطقه دهانه شیلر و انهدام مقرها و توپخانه های دشمن غافل شد. (۲)

علاوه بر این نشست که به منظور کسب هماهنگی های نهایی برای اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر برگزار شد، امروز صبح برخی از فرماندهان ارشد سپاه (۳) برای بازدید از وضعیت

ص: ۱۰۶۶

۱- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵۵ - ۲۴۳؛ و - سند شماره ۱۲۸۱۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۳ - ۱۲ و ۴۸.

۲- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵۵ - ۲۵۳.

۳- غلامحسین بشردوست نماینده فرماندهی کل سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، محمد باقری اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم و چراغچی در این بازدید حضور داشتند.

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ و اقدامات لشکر ۸ نجف عازم منطقه بانه شدند. هم زمان معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) نیز به منظور ارزیابی شناسایی های انجام شده توسط لشکر ۱۴ امام حسین(ع) (قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱) در روی ارتفاع قوچ سلطان و دیدگاه صاحب الزمان حضور یافت و آخرین وضعیت دشمن در مناطق سنگ معدن، کله قندی و حسن آباد را از نزدیک مشاهده کرد.(۱)

۱

درحالی که از دو روز پیش، یگان های ایران با دریافت ابلاغ زمان قطعی اجرای عملیات والفجر ۴ در شب یازدهم محرم (۲۶/۷/۱۳۶۲)، تمام توان خود را برای کسب آمادگی نهایی متمرکز کرده اند، گزارش های نیروهای مستقر در دهانه شیلر از افزایش سطح هوشیاری و گسترش چشمگیر اقدامات دشمن به منظور توقف و ایجاد تأخیر در اجرای عملیات آتی ایران حکایت دارد.

گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه مقدم حمزه حاکی است: در روزهای هجدهم تا بیست و یکم مهرماه تحرک و جابه جایی دشمن به ویژه «در شهر پنجوین تقریباً زیاد بوده است» و هم اکنون نیز ۲۰۵۰۰ نفر از افراد جیش الشعبی در منطقه پنجوین و سیدصادق مستقر هستند. نیروهای حاضر در پنجوین "جیش قادیسیه صدام" نام دارند و دارای ۸۰ توپ دوربرد می باشند. علاوه براین، تعداد زیادی ارابه جنگی و تریلی کش هم در پنجوین در یک کیلومتری نیروهای جیش الشعبی وجود دارد.

براساس گزارش مذکور در روزهای اخیر، بیشتر فعالیت های پیاده دشمن درزمینه گشت رزمی، گشت شناسایی و کمین بوده است. ارتش عراق علاوه بر شناسایی زمینی به شناسایی هوایی و اعزام دیده بان نفوذی هم مبادرت ورزیده است و «فعالیت توپخانه دشمن باتوجه به اینکه دیده بان های دشمن با راهنمایی چته های علی مریوانی به داخل نیروهای خودی نفوذ کرده اند، خیلی زیاد شده است و اکثر مواضع عقبه نیروهای خودی را ثبت تیر کرده و در زمان های مختلف روی آنها آتش می گشاید». علاوه براین، هواپیماهای دشمن دیروز و امروز چندین بار عقبه نیروهای خودی را در اطراف و داخل شهر مریوان و روی کوه های قسمت شمالی شهر شناسایی و بمباران کردند.

قرارگاه مقدم حمزه در ادامه گزارش خود افزوده است: «فعالیت مهندسی دشمن بیش از حد افزایش یافته است» و نیروهای عراقی در تازه ده، شیارهای کانی سیف و کانی چنار(توتمان)، ارتفاع کله اسبی و ارتفاعات کانی مانگا، اقدام به مین گذاری، حفر کانال و احداث خاکریز کرده اند. ارتش عراق تیم های مهندسی خود را برای بررسی میدان های مین اعزام کرده و گردان های ۴ و ۵ مهندسی دشمن در منطقه به خصوص در کانی مانگا، نالپاریز و... حضور فعال دارند.

در پایان این گزارش ضمن تجزیه و تحلیل اقدامات اخیر دشمن، به حساسیت ارتش عراق به مواضع شمالی منطقه عملیاتی دهانه شیلر و تقویت مواضع دشمن در این قسمت اشاره شده و آمده است: به نیروهایی که در ارتفاعات مارو مستقر می باشند گفته شده که ایران از این منطقه (مارو) حمله نخواهد کرد.(۲)

ص: ۱۰۶۷

- ۱- سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، محمد دیانی، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۲۹/۷/۱۳۶۲، صص ۱۰۱ - ۱۰۰؛ و - سند شماره ۱۳۰۸۷/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه قرارگاه مقدم حمزه (فرماندهی)، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۱/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۸۷)، صص ۲۸ - ۱.
- ۲- گزیده اسناد عملیات والفجر ۴ (دوره ۱۸/۷/۱۳۶۲ تا ۲۱/۷/۱۳۶۲)، جلد ۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی مقدم حمزه سیدالشهدا، صص ۱۶۶ - ۱۶۴.

از سوی دیگر، رکن ۲ قرارگاه عملیاتی نیروی زمینی ارتش (رده جلوی شمال غرب میوان) گزارش داد: به دستور سازمان استخبارات ارتش عراق تعدادی از رزگاری های مقیم سلیمانیه به پیشمرگان کرد همکار عراقی مستقر در پشت ارتفاعات امامزاده هفت توانان پیوسته اند تا مأموریت هایی نظیر همکاری اطلاعاتی با رزگاری های مقیم قلقله و ساوجی، همکاری با گروه مهندسی ارتش عراق برای مین گذاری راه های ارتباطی مرزی تا نزدیک واحدهای ایران و همکاری با رزگاری های داخل ایران به منظور مین گذاری جاده های بین مواضع نیروهای ایران را انجام دهند. در همین زمینه تحقیقات انجام شده در پی کشف ۴ مین ضدتانک و ضدنفر در روز سیزدهم مهرماه، از دخالت و همکاری عناصر رزگاری روستای قلقله با رزگاری سلیمانیه (ستون پنجم عراق) حکایت داشت.

این گزارش در ادامه افزوده است: در پی پناهندگی تعدادی از خانوارهای روستاهای شمال، شمال شرق و غرب میوان به عراق، ارتش عراق ضمن تأکید بر حفظ ارتباط عناصر مرزدار این خانواده ها با روستاهای خود در ایران، از آنها خواسته اطلاعات و مشاهدات خود را در اختیار ارتش عراق قرار دهند.^(۱)

گفتنی است که گزارش های قرارگاه خاتم الانبیا(ص) نیز از هوشیاری دشمن و رصد جابه جایی نیروهای سپاه در پادگان شیخان و نوسود و منطقه پاوه و همچنین تحرکات و ارتباطات نیروهای ایرانی و عناصر داخلی عراق نظیر مجاهدین عراقی برای حمله احتمالی به سمت حلبچه حکایت دارد.^(۲)

۱

بر اثر حملات امروز هواپیماهای عراقی به مناطق مسکونی شهرهای میوان و بانه - که در عقبه منطقه عملیاتی آتی قرار دارند - تعدادی از مردم عادی شهید یا زخمی شدند.

به گزارش گردان مرزی شهربانی میوان، ساعت ۱۱:۰۵ امروز، چند نقطه از شهر میوان به وسیله هواپیماهای میزاق عراقی بمباران شد که بر اثر آن، ۷ تن شهید و ۱۷ نفر مجروح شدند و تعدادی از منازل مسکونی تخریب شد.^(۳) در همین حال، گردان مرزی میوان هم گزارش داد: در ساعت ۱۱:۱۰ جنگنده های عراقی، اطراف ستاد پشتیبانی و تدارکات سپاه را بمباران کردند.^(۴) ساعت ۱۱:۵۰ نیز توپخانه های عراقی چند گلوله توپ به اطراف میوان شلیک کردند.^(۵)

از سوی دیگر، فرمانداری بانه در گزارشی به استانداری کردستان اعلام کرد: ساعت ۱۱ امروز، ۵ فروند هواپیمای عراقی با تجاوز به حریم هوایی این شهرستان نقاطی از شهر و روستاها و ارتفاعات اطراف بانه را بمباران کردند.^(۶) بر اثر این حملات چند نفر زخمی شدند.^(۷)

ژاندارمری کردستان در گزارشی تعداد مجروحان بمباران های امروز را بدین شرح اعلام کرد: «۱. ستاد پشتیبانی جنگ ۷ نفر ۲. ارتش ۴ نفر ۳. برادران بسیج ۴ نفر ۴. برادران سپاه ۱ نفر.»^(۸)

ص: ۱۰۶۸

۱- همان، گزارش قرارگاه عملیاتی نزاجا (رکن ۲) رده جلو شمال غرب میوان، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶۱ - ۱۶۰.

۲- همان، از مرکز فرماندهی جنگ الکترونیک ستاد قرارگاه خاتم الانبیا به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، شماره ۱۵۴، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶۱؛ و - همان، از مرکز فرماندهی جنگ الکترونیک ستاد قرارگاه خاتم الانبیا به اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا، شماره ۱۵۵، ۲۱/۷/۱۳۶۲، صص ۱۶۲.

۳- سند شماره ۳۲۹۱۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۳۴۳۱۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۵- سند شماره ۳۴۳۰۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۳۴۳۱۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش فرمانداری بانه، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۷- سند شماره ۴۱۶۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۸- سند شماره ۳۴۳۰۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ژاندارمری کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

در درگیری های امروز نیروهای خودی با گروه های مسلح غیرقانونی در سلماس و بانه، تلفاتی به دو طرف وارد شد.

بامداد امروز، واحد جندالله سلماس که برای گشت زنی و پاک سازی پایگاه سیاوان (واقع در ۲۵ کیلومتری جنوب غربی سلماس) به منطقه گردبان و روستای بهار آباد لولیک بالا و پایین رفته بود، به محض ورود به روستا به محاصره ضدانقلابیون درآمده و با آنها درگیر شد (۱). در این درگیری از نیروهای خودی ۳ نفر شهید، ۴ نفر زخمی (۲) و ۷ نفر نیز اسیر شدند. (۳) باقیمانده نیروهای خودی با پشتیبانی هوایی و آتش توپخانه از محاصره بیرون آمدند. (۴) سند شماره ۴۱۶۷۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ف و اط سپاه سلماس به ف و اط قرارگاه حمزه.

طبق اعلام گردان مرزی بانه، نیروهای تأمین پایگاه های چتراوین و دول ارزن در ساعت ۹ و ۹:۳۰ امروز، با عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در پی اعزام نیروی کمکی به محل و در جریان درگیری تعدادی از ضدانقلابیون کشته شدند. در این حادثه یک افسر و ۲ سرباز به شهادت رسیدند. امروز همچنین درگیری نیروهای پایگاه ولی آباد با افراد مسلح غیرقانونی بدون تلفات نیروهای خودی پایان یافت. (۵)

از سوی دیگر، به گزارش واحد اطلاعات ستاد ناحیه کردستان، عراق مدتی است قسمت اعظم کمک های خود را به کومه له به علت همکاری با طالبانی ها قطع کرده است. (۶)

آیت الله خامنه ای، رئیس جمهور و دبیرکل حزب جمهوری اسلامی، صبح امروز با مسئولان واحدها، بخش های مرکزی دفاتر استان ها و شهرستان های این حزب دیدار و گفت و گو کرد.

رئیس جمهور در این دیدار ضمن اظهار خرسندی از دیدار با کارکنان حزب جمهوری گفت: «ما توانستیم در سال گذشته اولین برنامه زمان بندی شده حزب را با کمک برادران طرح و به اجرا بگذاریم.» وی در ادامه با پربار خواندن اولین کنگره حزب افزود: «شهید مظلوم آیت الله دکتر بهشتی دو سال تمام توانست با درس دادن در محل بی پیرایه و ساده حزب، اصل سادگی را به لطف الهی حفظ کند و بعد از شهادت او نیز ما در آن محل توانسته ایم آن را رعایت کنیم.» آیت الله خامنه ای با بیان اینکه از ابتدا، اخلاق و پایداری به اصول اخلاقی از اساسی ترین ارزش های مورد نظر حزب بوده است، یادآور شد: «در اولین جلسات مؤسسين حزب برای دعوت از شرکت کنندگان در جلسات خود بنا به پیشنهاد شهید بهشتی افرادی را در نظر گرفتیم که خود برای آنان مطرح نبود. ... بنابراین در همه سطوح و مواضع استمرار این حرکت باید ادامه یابد و یک جنبش اخلاقی در حزب به صورت عملی به وجود بیاوریم. ما در این مقطع حساس و بسیار مهم به حرکت حزب بسیار امیدواریم.» (۷)

آیت الله خامنه ای همچنین با تأکید بر لزوم تقویت دفاتر حزب جمهوری اسلامی در

ص: ۱۰۶۹

۱- سند شماره ۴۱۶۷۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سلماس به طرح و عملیات قرارگاه حمزه.

۲- بولتن ویژه، ۳۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

۳- سند شماره ۳۵۴۱۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نامه واحد اطلاعات سپاه سلماس به قرارگاه حمزه، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۴- سند شماره ۴۱۶۷۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ف و اط سپاه سلماس به ف و اط قرارگاه حمزه.

۵- سند شماره ۳۴۵۹۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: وقایع ۲۴ ساعته، ناحیه ژاندارمری کردستان، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

۶- سند شماره ۴۱۶۷۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفنگرام اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ به اطلاعات سردشت، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۷- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۶.

شهرستان ها و ارتباط هرچه بیشتر آنها با دفتر مرکزی، افزود: «حزب ما در واقع حزب فقر است، اما در عین حال از طرف دوستان انقلاب و حزب کمک های مالی فراوانی شده است، ولی باین وجود، حزب منبع درآمد ثابتی ندارد که برای درازمدت برنامه ریزی کند. در ضمن سیاست حزب همواره این بوده که از هیچ یک از امکانات دولتی استفاده نشود.» دبیرکل حزب جمهوری در ادامه با اعلام اینکه برخی مناطق از جمله حزب مشهد به خودکفایی تولیدی رسیده اند بر لزوم رسیدن دیگر شعبات به خودکفایی مالی تأکید کرد.

رئیس جمهور با توجه به موقعیت حساس کنونی و هراس ابرقدرت ها از پویایی انقلاب اسلامی، اذعان کرد مقابله ابرقدرت ها با جمهوری اسلامی به بن بست های دشواری رسیده است. وی در ادامه تداوم جنگ را موجب بی ثباتی در منطقه و به ضرر قدرت های بزرگ دانست و خاطرنشان کرد: تمایل ابرقدرت ها به شکست ایران در جنگ یا یک جنگ مرزی است نه جنگ با ابعاد کنونی. دبیرکل حزب جمهوری بزرگ کردن اختلافات شخصی را حربه دیگر ابرقدرت ها برای نفوذ و ایجاد هراس و تفرقه در میان مردم برشمرد.

آیت الله خامنه ای در پایان این دیدار به مسئولان حزب تأکید کرد: برای انتخابات باید چهره های صدیق، متعهد و واجد شرایط شناسایی شوند. هنگام برگزاری انتخابات نیز باید تبلیغات سالم انجام شود که این به نفع انقلاب و کاندیداها خواهد بود و همه موظف اند در برگزاری انتخابات سالم اسلامی همکاری کنند، در نمازهای جمعه که مظهر جماعت است شرکت داشته باشند و راه حزب را به منظور برپایی اجتماعات و تظاهرات باشکوه ادامه دهند، انضباط را در دفاتر حزب رعایت کنند و استفهام مواضع تشکیلاتی و بالابردن کیفیت اجرای تشکیلات را مدنظر قرار دهند (۱).

۱

صدام حسین رئیس جمهور عراق امروز با شرکت در یک مصاحبه مطبوعاتی به سؤالاتی در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد، تهدیدات ایران در مورد بستن تنگه هرمز، موضع عراق در قبال سوریه و دورنمای تجدید رابطه عراق و امریکا پاسخ داد.

صدام حسین رئیس جمهور عراق، امروز با شرکت در مصاحبه ای مطبوعاتی در بغداد راجع به هیاهوی تبلیغاتی در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق گفت: «خیراً سروصدای وسیعی درباره این هواپیماها راه انداخته شد و شما می دانید که سوپراتاندارد نمی تواند بمب اتمی حمل کند و عراق نیز بمب های اتمی ندارد. هواپیماهای سوپراتاندارد ... می توانند اسلحه و تجهیزاتی حمل کنند که از نظر استفاده پیشرفته بوده و عراق می تواند آنها را علیه هدف های مشخص به کار گیرد.»

صدام در خصوص دلیل اعمال فشار قدرت های بزرگ به فرانسه برای انصراف از ایفای تعهداتش در مورد این هواپیماها گفت: «جهان غرب و ژاپن نمی توانند از منابع انرژی خاورمیانه [غرب آسیا]

ص: ۱۰۷۰

چشم پوشی کنند و خاورمیانه گره مواصلات بین المللی از نظر جنبه های بازرگانی و نظامی به شمار می رود.» وی در بخش دیگری از این مصاحبه ضمن اشاره به سابقه استعمارگری فرانسه در جهان سوم و غرب آسیا اظهار کرد: «اکنون وزن فرانسه در منطقه با میزان دوستی و حجم بازرگانی آن اندازه گرفته می شود.»

رئیس جمهور عراق درخصوص پیامدهای خودداری فرانسه از عمل به تعهداتش تصریح کرد: «آشکار است که دوستی فرانسه با عراق تحت تأثیر قرار خواهد گرفت. ... در آن وقت است که فرانسه نه تنها در منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] بلکه در تمام جهان سوم زیان فراوان خواهد دید.»
صدام خرید تسلیحات مذکور از فرانسه را در راستای تلاش برای برقراری صلح برشمرد. وی ضمن اینکه از کشورهای غربی خواست به تهدیدهای ایران درباره بستن تنگه هرمز توجه نکنند، از پابندی فرانسه به تعهدات خود ابراز اطمینان کرد.

رئیس حزب بعث عراق با خودداری از پاسخ صریح به سؤالی درمورد تحویل قطعی سوپراتانندهای فرانسوی به عراق و نحوه انجام این امر اظهار کرد: «برای دیدن هواپیماهای سوپراتانندها به شما می گویم هروقت این هواپیماها رسید و شرایط فراهم گردید به شما اجازه دیدن آنها را خواهیم داد. ... ما یک اسکادران ایرفول مجهز به موشک های اگزوسه داریم که همین مأموریت ها را انجام می دهند. ... اهمیت ندارد شما بدانید که چه وقت و چگونه می رسند، آیا قطعه قطعه می رسند و یا در حالت پرواز، ما اطمینان داریم که فرانسه به قراردادهای خود پایبند است. ... ما عادت نداریم درباره قراردادهای نظامی صحبت کنیم. ... و فرض این است که تحویل گرفتن سوپراتانندها تا پایان ماه جاری دریافت شود. فرانسه هیچ گونه محدودیتی برای استفاده از این هواپیماها قائل نشده و اگر قائل می شد، آن را دوست به حساب نمی آوردیم.»

رئیس جمهور عراق ضمن اشاره به روابط خوب و درحال پیشرفت عراق و شوروی و به نتیجه نرسیدن ابتکارات الجزایر، کویت و امارات برای خاتمه جنگ، از فرانسه، ابرقدرت ها و اعضای شورای امنیت خواست که تصمیم جدی و آشکاری درمورد جنگ اتخاذ کنند.

صدام همچنین درمورد تهدید ایران به بستن تنگه هرمز گفت: «من معتقدم اگر ایرانیان تنگه هرمز را ببندند آن را به روی خود بسته اند. ... جهان می تواند نفت صادرشده از تنگه هرمز را جبران کند ... ولی ایران چگونه می تواند زیان منبع اصلی زندگی خود را به هنگام بستن تنگه هرمز تأمین

کند... و ایرانیان... ذخیره زیاد اسلحه همانند ما ندارند و یکی از عواملی که فاصله میان هر نبرد و نبرد دیگر قرار می دهند آن است که منتظر محموله های مهمات و اسلحه می شوند تا وارد نبرد جدید شوند. پس چگونه با جنگ و زندگی در صورت اقدام به این کار جنون آمیز روبه رو خواهند شد.»

وی در ادامه، وضعیت کنونی و تمهیدات در نظر گرفته شده برای آینده صادرات نفت عراق را چنین تبیین کرد: «ما اکنون یک میلیون و یک صد هزار بشکه نفت تولید می کنیم و تقریباً هشتصد هزار بشکه از طریق ترکیه صادر می نمایم و قرار است تولید در سال آینده افزایش پیدا کند و در عین حال برادران سعودی ما موافقت کردند که خط لوله ای به دریای سرخ بکشیم و تماس ها برای توافق جریان دارد و کمیسیون به ریاست معاون اول تشکیل داده ایم. برادران سعودی همچنین موافقت کرده اند و به ما اجازه داده اند از بخشی از خط لوله سعودی استفاده کنیم و ما دنباله این لوله را از عراق به سعودی خواهیم کشید و از لوله سعودی که ظرفیت بیشتری دارد استفاده خواهیم کرد، این طرح اخیر را می توان در مدت کوتاهی کمتر از یک سال اجرا نمود، بین شش ماه تا یک سال؛ با اردن نیز موافقت نامه ای امضا کرده ایم تا نفت خام را به وسیله تانکر از طریق اردن حمل کنیم.»

رئیس جمهور عراق در تشریح موضع کنونی عراق در مورد سوریه، اوضاع لبنان و چگونگی کمک های عراق به سازمان های فلسطینی گفت: «تماس ها با سوریه را برادران عرب برای رسیدن به راه حلی برای روابط میان دو کشور انجام می دهند و نه سوریه و نه عراق بحث در این موضوع را تقاضا نکرده اند... درباره لبنان ما... از یکپارچگی و حکومت قانونی آن حمایت می نمایم و نیروهای بیگانه و خارجی باید از آن خارج شوند. ما معتقدیم که انشعاب در سازمان آزادی بخش فلسطین به گسترش تروریسم بین المللی کمک می کند... ما در کنار یکپارچگی ساف و رهبری یاسر عرفات هستیم... و ابونضال و سازمان او از جمله سازمان هایی هستند که اکنون از عراق کمک های مالی و غیرمالی دریافت نمی دارند.»

صدام حسین دورنمای تجدید رابطه عراق با امریکا را این گونه ترسیم کرد: «در هروقت مناسب بدانیم روابط خود را با ایالات متحده تجدید خواهیم کرد چه بعد از جنگ و چه در حال ادامه جنگ.»^(۱)

۱

ایالات متحده امریکا ضمن اعزام نیروهای بیشتری به اقیانوس هند و خلیج فارس و بررسی یک طرح مشترک نظامی با انگلیس و فرانسه، در مورد هرگونه لطمه به آزادی کشتیرانی در خلیج فارس هشدار داد. تحرکات نظامی امریکا، واکنش مسکو را نیز به دنبال داشته است.

راديو اسرائیل به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد: ایالات متحده امریکا، انگلیس و فرانسه، طرحی را در دست مطالعه دارند تا برای تأمین جریان نفت از تنگه هرمز در خلیج فارس اقدامات نظامی مشترکی انجام دهند. روزنامه بستون گلاب (چاپ امریکا) با انتشار این گزارش

ص: ۱۰۷۲

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، صص ۴۵ - ۳۸، به نقل از راديو صوت الجماهير، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۰:۳۰.

به نقل از منابع دولتی امریکا، نوشت ایالات متحده همچنین در نظر دارد مانور مشترکی با عربستان سعودی در خلیج فارس اجرا کرده و در آن جنگنده های اف ۱۵ را به کار گیرد.^(۱)

به گزارش خبرگزاری فرانسه از واشنگتن، لاری اسپیکر سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا، با تأکید بر اهمیت کشتیرانی تجاری در خلیج فارس ابراز کرد: «در صورت لطمه خوردن به آزادی کشتیرانی، امریکا تدابیر ضروری برای حراست از منافع خود اتخاذ نموده و بلافاصله با کشورهایی که مستقیماً در ارتباط با منطقه و جامعه بین المللی هستند مشاوره خواهد کرد.»^(۲)

در همین حال، روزنامه دیلی تلگراف در شماره امروز خود نوشت یک واحد آبی - خاکی از نیروی دریایی امریکا که با دو هزار تفنگ دار عازم اقیانوس هند شده است، آماده خواهد بود که در صورت شعله ور شدن دوباره جنگ ایران و عراق هرگونه تلاش ایران برای مسدود کردن خلیج فارس را خنثی سازد.^(۳)

رادیو مسکو نیز اعلام کرد: امریکا علاوه بر ناوگان کنونی خود در حوزه خلیج فارس یعنی ۵ ناو جنگی که در رأس آنها ناو هواپیمابر رنجر است، ۲۵ ناو رزمی دیگر هم در اقیانوس هند برای گشت زنی در منطقه قرار داده است. به علاوه یک گروه دو هزار نفری از تفنگ داران دریایی توسط کشتی های نفربر به سوی همین منطقه در حرکت است. همچنین طبق آخرین اطلاعات، فرماندهی نظامی امریکا در نظر دارد مدرن ترین هواپیماهای رزمی اف ۱۵ را به منطقه بفرستد.^(۴)

درعین حال، خبرگزاری رسمی شوروی (تاس) اقدام امریکا در اعزام دو هزار تفنگ دار دریایی به خلیج فارس را به منزله دامن زدن به مناقشه میان ایران و عراق و مداخله در امور داخلی کشورهای منطقه تفسیر و خاطر نشان کرد امریکا به هر بهانه فریب کارانه ای که اقدام به اعزام نیرو کرده باشد، ماهیت این اقدام نظامی تغییر نخواهد کرد. خبرگزاری تاس همچنین افزود: یوری آندره پف رئیس جمهور شوروی، پیش از این توضیح داده بود که وجود قوای ایالات متحده امریکا در منطقه ای که کیلومترها از مواضع امریکا فاصله دارد یک بهانه خدعه آمیز و دخالت مسلحانه آن کشور در امور کشورهای دیگر می باشد.^(۵)

۱

رادیو اسرائیل مدعی شد تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق در چارچوب یک قرارداد تسلیحاتی و تنها بخشی از این قرارداد است.

به گزارش رادیو اسرائیل، منابع اطلاعاتی غرب گزارش دادند که تعداد هواپیماهای سوپراتانداردی که فرانسه متعهد شده است به عراق تحویل دهد، بیش از تعدادی است که تاکنون اعلام شده است. این منابع یادآور شدند تاکنون رسانه های گروهی فقط از تحویل ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد به عراق خبر داده اند، ولی تا پایان سال ۱۹۸۴، قرار است تعداد بیشتری از این هواپیماها که مجهز به موشک های اگزوسه می باشد وارد عراق گردد، که این

ص: ۱۰۷۳

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲، به نقل از رادیو اسرائیل، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، صص ۲ و ۳، واشنگتن - خبرگزاری فرانسه، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، صص ۱۲ و ۱۳، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲، به نقل از رادیو مسکو، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۵- همان، ص ۱۰، به نقل از رادیو اسرائیل، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

فقط قسمتی از یک قرارداد سری است که بین عراق و فرانسه منعقد شده است. این گزارش حاکی است که جمهوری اسلامی ایران فشار شدیدی بر فرانسه می آورد تا از تحویل این هواپیماها به عراق خودداری کند. در مقابل عراق تأکید کرده است در صورت صرف نظر پاریس از ارسال هواپیماهای اضافه ای که تعهد کرده است، عراق نیز از پرداخت بدهی مالی ۷ میلیاردی اش به فرانسه خودداری خواهد کرد.^(۱)

۱

نگرانی دولت انگلستان از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و پیامدهای آن در دیدار هفته آینده نخست وزیر این کشور با رئیس جمهور فرانسه مورد بحث قرار خواهد گرفت. رسانه های گروهی جهان امروز نیز به بررسی نتایج و پیامدهای احتمالی بسته شدن تنگه هرمز و واکنش های دولت های غربی و منطقه پرداختند.

خبرگزاری فرانسه از لندن گزارش داد: محافل مطلع امروز تأکید کردند که دولت انگلستان اخیراً نگرانی خود را از تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق اعلام کرده است و از این کشور خواسته از مبادرت به هر عملی که خطر گسترش جنگ را در بر داشته باشد، خودداری کند. منابع مذکور تصریح کردند که مسئله تحویل سوپراتانداردها به عراق حتماً در ملاقات مارگارت تاچر نخست وزیر انگلستان و فرانسوا میتران رئیس جمهور فرانسه، در روزهای پنجشنبه و جمعه آینده در لندن مورد بحث قرار خواهد گرفت.^(۲)

از سوی دیگر، یکی از مفسران رادیو بی بی سی در تحلیل پیامدهای مسدود شدن تنگه هرمز و گسترش بحران و جنگ خلیج فارس گفت: در چند هفته گذشته و در پی اعلام خبر تصمیم فرانسه دایر بر ارسال جنگنده های سوپراتاندارد مجهز به موشک اگروسه به عراق بحران بالا گرفت، اما آنچه مهم تر از آن جنگنده هاست، تلاش جدید عراق است که می خواهد در جنگ فرسایشی اقتصاد خود را هم تراز ایران کند؛ زیرا ایران در حالی نفت خود را در خلیج فارس صادر می کند که عراق را از صدور نفت از این منطقه محروم کرده است. در چنین شرایطی مهم نیست با چه سلاحی به ایران حمله شود، احتمالاً پاسخ ایران یکسان خواهد بود. عراق مدعی است که تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز توخالی است و می گوید نه تنها نیروی نظامی ایران قادر نیست تهدید خود را عملی سازد، بلکه ابرقدرت ها هم اجازه نخواهند داد تنگه هرمز بسته شود. به اعتقاد عراقی ها، بستن تنگه هرمز صدور نفت ایران را هم قطع خواهد کرد و به اقتصاد ایران زیان می رساند.

مفسر بی بی سی در ادامه افزود: باتوجه به تلاش ناوگان های غرب برای باز نگه داشتن تنگه هرمز، شاید نیروی دریایی ایران در وضع کنونی اش برای مین گذاری دائمی یا بستن تنگه هرمز کافی نباشد، اما ایران هنوز حدود ۴۰ هواپیمای جنگنده قادر به پرواز دارد و می تواند در کوتاه مدت از آمدن نفتکش ها جلوگیری و امنیت هرگونه کشتیرانی در خلیج فارس را در کوتاه مدت سلب کند.

ص: ۱۰۷۴

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۹، به نقل از رادیو اسرائیل، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ص ۱۹، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

براین اساس، با توجه به بهره‌هایی که در سیاست خارجی از چنین اقدامی نصیب ایران خواهد شد، زیان‌های اقتصادی و عدم فروش نفت چندان دور از ذهن نیست. در صورت اقدام ایران در حمله به نفتکش‌ها یا تأسیسات نفتی حامیان مالی عراق یعنی عربستان، کویت و امارات نیروهای بین‌المللی و منطقه‌ای بیکار نخواهند نشست. البته بعید است که عربستان - که اعلام کرده با مداخله در امور کشتیرانی مبارزه خواهد کرد - و دیگر کشورهای منطقه دست به اقدامی در دفاع از خود یا دیگران بزنند و در واقع همه این کشورها چشم به حمایت دولت‌های غربی خواهند دوخت. آمریکا، فرانسه و انگلیس نیروهای زیادی در منطقه دارند و آمریکا گفته است آزادی کشتیرانی در خلیج فارس را تضمین خواهد کرد، ولی هنوز واکنش شوروی مشخص نیست. نیروهای دول غربی، فقط به همین دلیل خواستار پرهیز از برخورد با ایران هستند (۱).

روزنامه کریستین ساینس مانیتور نیز در گزارشی به نقل از کارشناسان آمریکایی تحویل جنگنده‌های فرانسوی به عراق را موجب گسترش خطر جنگ در خلیج فارس دانسته و اقدام فرانسه را در راستای برقراری توازن قوا در منطقه تحلیل کرده است. به نوشته این روزنامه، کارشناسان احتمال اقدامات تلافی‌جویانه علیه حامیان عمده عراق در منطقه از جمله عربستان را دور از ذهن ندانسته‌اند. کریستین ساینس مانیتور به نقل از آنتونی ایچ نورثمن، مقام سابق وزارت دفاع آمریکا نوشته است: آمریکا چاره‌ای ندارد جز آنکه به تقویت نیروهایش در منطقه بپردازد و به ایجاد نوعی همکاری راهبردی نزدیک و غیررسمی با کشورهای دوست حوزه خلیج فارس همت گمارد. وی معتقد است دولت ریگان به حضور نیروهایش در منطقه توجهی ویژه مبذول داشته و کشورهای حوزه خلیج فارس به گزینش سیاست‌های مهمی مبادرت ورزیده‌اند.

به نوشته این روزنامه، جی هنری امشر استاد مرکز مطالعات استراتژیک و بین‌الملل دانشگاه جرج تاون واشنگتن، معتقد است آمریکا باید بکوشد تا از وابستگی خود به نفت وارداتی بکاهد. وی که با دیگر کارشناسان در زمینه محدودیت توانایی ایران برای مین‌گذاری در خلیج فارس هم عقیده است، هشدار داد نباید مهارت ایران را در عملیات کماندویی یا عمق تعصب آنان را دست کم گرفت. وی افزود با آنکه ما از قدرت باز نگه داشتن خلیج فارس برخورداریم، اما مطمئن نیستیم که اراده سیاسی لازم برای به کار گرفتن این قدرت را داشته باشیم (۲).

روزنامه یو.اس. تودی هم نوشت: برخی از کارشناسان تردید دارند که ایران بخواهد یا بتواند بیش از مدت کوتاهی خلیج فارس را ببندد، چراکه خود نیز به خطوط کشتیرانی نیاز دارد، اما این در صورتی است که بتوان از یک رژیم غیرمنطقی در تهران رفتاری منطقی را انتظار داشت. اضطراب ناشی از قطع کوتاه مدت نفت می‌تواند قیمت‌های جهانی را به دو برابر افزایش دهد. این روزنامه در ادامه با اشاره به کاهش صادرات نفت عراق و مشکلات عمیقی که این کشور با آن درگیر است، افزود: سلاح‌های جدید کوشش تازه‌ای تلقی می‌شوند که عراق می‌خواهد

ص: ۱۰۷۵

۱- همان، صص ۳۶ و ۳۷، به نقل از رادیو بی بی سی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۹:۴۵.

۲- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۳ و ۱۴، به نقل از صدای آمریکا، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

به وسیله آنها ایران را به قبول آتش بس وادار سازد، یک بحران نفتی به وجود آورد، پای امریکا را برای بازگشایی خلیج فارس به میان بکشد و ایران را ناچار کند که صلح را بپذیرد.

یو.اس.تودی در گزارش تفسیری خود خاطرنشان کرد: عراق سه سال پیش درحالی به ایران حمله ور شد که گمان می کرد فشار جنگ جمهوری اسلامی را سرنگون خواهد کرد، اما این حربه کارگر نیفتاد. جنگ هدفی را به وجود آورد که بسیاری از ایرانیان با گرایش های سیاسی گوناگون در اطراف آن گرد آمده اند. هرچند نزول اقتصادی ایران چهار سال قبل و با انقلاب آغاز شد نه با جنگ، اما جنگ توضیحی برای بیماری های اقتصادی ایران فراهم آورد. اقتصاد ایران رو به بهبود می رود و نشانه آن را باید در خارج کردن بسیاری از کالاهای مصرفی از فهرست جیره بندی جست وجو کرد. جنگ همچنین ابزاری به دست آیت الله خمینی داده تا به وسیله آن از میزان درگیری و جدال مقام های رژیم بکاهد.

مفسر یو.اس.تودی ضمن تحلیل تهدیدهای ایران و عراق، افزود: اینکه تهدید استفاده از موشک های اگزوسه ممکن است ایران را به عقب نشینی و پایان دادن به جنگ وادار سازد، یک منطق ظاهر فریب است و ما به تجربه آموختیم که آیت الله خمینی تسلیم فشار نمی شود.

به گزارش روزنامه مذکور رابرت جوهان سن، از اعضای ارشد مؤسسه سیاست جهانی با اشاره به اینکه فروش تسلیحات عامل دامن زدن به جنگ خلیج فارس است، یادآور شده است فروش اسلحه دلیل اصلی جنگ نیست، اما انبارهای بزرگ اسلحه بر احتمال بروز جنگ افزوده و جنگ نمی تواند بدون تأمین دائمی اسلحه و قطعات یدکی ادامه یابد. جوهان سن مدعی شده که بیش از ۱۷ کشور به ایران و عراق اسلحه داده اند. متحدان و حامیان امریکا همچون فرانسه و مصر به عراق اسلحه می فروشند. سوریه دشمن سرسخت اسرائیل، برای تقویت ایران می کوشد و جت های چینی به هر دو طرف فرستاده می شود.^(۱)

۱

وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی خواستار پایان منازعه بین ایران و عراق شدند. روزنامه های کویت نیز با ابراز نگرانی از گسترش جنگ، از ایران خواستند جنگ را متوقف کند.

وزرای امور خارجه کشورهای عضو کنفرانس اسلامی در بیانیه پایانی اجلاس دوروزه خود که به منظور انجام هماهنگی های لازم برای سومین اجلاس سران اسلامی، در محل سازمان ملل برگزار شد، بار دیگر از ایران و عراق خواستند به جنگ پایان داده و با کمیته صلح اسلامی در ادامه مأموریت حسن نیتش همکاری کنند. در این بیانیه ضمن تمجید از تلاش های کمیته صلح اسلامی به منظور پایان دادن به جنگ، تأکید شده که این جنگ فقط به نفع دشمنان اسلام است.

از سوی دیگر، درحالی که وزرای امور خارجه کشورهای غیرمتعهد هفته گذشته نتوانسته بودند درمورد بندی که قرار بود بخشی از بیانیه آنها را تشکیل دهد به توافق برسند، نماینده دائم هند در

ص: ۱۰۷۶

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۸، ۲۲/۷/۱۳۶۲، صص ۳۴ و ۳۵، به نقل از رادیو امریکا، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۶:۳۰.

سازمان ملل گفت ایندیپرا گاندی رئیس جنبش عدم تعهد، قصد دارد که تلاش های خود را برای یافتن راه حل مسالمت آمیز برای جنگ ایران و عراق دنبال کند. این اجلاس تصمیم دارد وظیفه تنظیم قطعنامه درمورد غرب آسیا را به گروه اسلامی محول کند که به اجلاس جاری مجمع عمومی تسلیم خواهد شد. به گفته دیپلمات ها، این قطعنامه منعکس کننده عناصر اصلی طرح فاس خواهد بود.^(۱)

درعین حال، به دنبال خبر تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز و استقرار کشتی های امریکایی در منطقه خلیج فارس، روزنامه های کویت خواستار توقف و جلوگیری از گسترش جنگ در منطقه شدند. روزنامه رأی العام ضمن اشاره به بحران اقتصادی کشورهای اروپایی و نحوه تعامل آنها با شوری، این عوامل را به عنوان جرقه هایی برای یک جنگ قریب الوقوع معرفی و پیش بینی کرد که جهان غرب با تصور چنین جنگی فوراً به اشغال منابع نفتی خواهد پرداخت. این روزنامه از ایران خواست حقایق موجود در جهان را بپذیرد و از دادن بهانه برای برافروختن آتشی که جهان غرب و اسلام را خواهد سوزاند خودداری کند.

روزنامه السیاسه نیز در تفسیری مشابه نوشت در صورت تشدید جنگ بین ایران و عراق بهای آن را جهان غرب که خطرهای این جنگ را نادیده گرفت و آن را برای فروش تسلیحات و برآورده ساختن منافع راهبردی خود به کار بست، باید بپردازد. این روزنامه با اشاره به اینکه هیچ کس در منطقه خلیج فارس مایل به گسترش جنگ به حدی غیرقابل کنترل نمی باشد، از ایران خواست که منطقی بوده و جنگ را متوقف کند.^(۲)

۱

کارشناسان شرکت بیمه لویدز ادعای ارتش عراق درمورد غرق کردن دو کشتی ایرانی در خلیج فارس را تأیید نکردند.

یک سخنگوی شرکت لویدز با بیان اینکه اطلاعات آنها درمورد کشتیرانی از طریق شبکه جهانی نماینده های آن به دست می آید و شامل کشتی های جنگی نمی شود، گفت که شرکت آنها هنوز هیچ گونه خبر مستقلی درمورد غرق شدن هرگونه کشتی از نماینده خود در ایران دریافت نکرده است.

نشریه لویدزیست نیز نوشت: پیدایش بحران در جنگ ایران و عراق به بازارهای بیمه لندن این اطمینان را داده است که برای اقامت تا یک هفته در اکثر مناطق خلیج فارس درخواست حق بیمه جنگی کنند.

روزنامه اسنشالیست شیینگ هم در این باره خبر داد: خطرهای ناشی از واکنش ایران به تحویل هواپیماهای جدید به عراق باعث شده است شرکت های بیمه این مدت را در اوایل هفته از یک هفته به ۴۸ ساعت کاهش دهند. این روزنامه به نقل از منابع مطلع در بازار لندن افزود: شرکت های بیمه حاضرند مدت اقامت در پایانه اصلی نفت ایران در جزیره خارک و بنادر جنوبی ایران چون بندرعباس و جزیره لاوان و... را به یک هفته افزایش دهند.^(۳)

ص: ۱۰۷۷

۱- همان، ص ۱۰، سازمان ملل - خبرگزاری یوگسلاوی، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۲- همان، صص ۱۳ و ۱۴، کویت - خبرگزاری کویت، ۲۱/۷/۱۳۶۲.

۳- همان، صص ۱۷ و ۱۸.

عراق در پی مشکلات اقتصادی ناشی از کاهش صادرات نفت، در تلاش است تا با راه اندازی مجدد پایانه نفتی فاو صادرات نفت خود را از طریق خلیج فارس افزایش دهد.

روزنامه لوموند در شماره امروز خود به نقل از منابع نفتی، نوشت: پایانه نفتی فاو در ابتدای جنگ به شدت آسیب دید و از سال ۱۹۸۰ بلااستفاده ماند. ظاهراً شرکت مهندسی امریکایی براون و روت که سال قبل ۵ سیستم مهارکننده نقطه ای را به عراق تحویل داده، در عملیات بازسازی این پایانه مشارکت دارد. در حال حاضر، عراق می کوشد این پایانه نفتی را دوباره راه اندازی کند. به نوشته این روزنامه، این سیستم ها نیاز به زیربنای مهمی ندارد و نسبتاً به سادگی می تواند به شبکه لوله نفتی عراق متصل شود. البته ترمیم پایانه اصلی عراق ۶ ماه تا یک سال طول خواهد کشید، با این حال، تأسیسات مزبور به عراق امکان می دهد به سرعت صادرات نفت خام خود را از خلیج فارس به میزان چند هزار بشکه در روز از سر گیرد. لوموند با اشاره به میزان صادرات کنونی نفت عراق که ۷۰۰ هزار بشکه در روز از طریق خط لوله ترکیه است، افزود: درآمد ارزی عراق از ۴/۲۶ میلیارد در سال ۱۹۸۰ به ۶ الی ۷ میلیارد در سال ۱۹۸۳ تقلیل یافته و این کشور با مشکلات مهم مالی روبه رو شده است، در حالی که اضافه شدن ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار بشکه در روز به نفت صادراتی این کشور، درآمد ارزی عراق را بین ۲ تا ۳ میلیارد دلار افزایش خواهد داد. (۱)

رهبر نهضت مقاومت ملی ایران تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را بر آینده جنگ ایران و عراق چندان تأثیرگذار ندانست.

شاپور بختیار رهبر نهضت مقاومت ملی ایران در مصاحبه با هفته نامه فرانسوی پاری ماچ در پاسخ به سؤالی در مورد میزان جدی بودن تهدیدهای ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز، احتمال انجام اقداماتی مانند مین گذاری را ممکن دانست و گفت: (امام) خمینی قبل از آنکه دست به چنین اقدامی در آب های آزاد بین المللی بزند، مطمئناً تأمل خواهد کرد؛ زیرا به خوبی می داند که اخلاص گری در خارج از حریم دریایی ایران از لحاظ حقوق بین المللی واکنش های نظامی جهان را توجیه خواهد کرد. در این شرایط حتی شوروی را نیز با خود نخواهد داشت.

شاپور بختیار در مورد نگرانی امریکا، انگلیس، آلمان و ژاپن از تحویل سوپراتانداردها به عراق و احتمال محروم شدن جهان غرب از نفت ایران در پی بسته شدن تنگه هرمز، اظهار کرد: من

ص: ۱۰۷۸

اطمینان دارم که قبل از تحویل سوپراتانداردها به عراق، فرانسه متحدان خویش یا حداقل امریکا و انگلستان را از تصمیم خود آگاه ساخته است، در غیر این صورت فرانسه باید دچار تردید می شد که چنین نبوده است. آلمان و ژاپن نیز فقط به دنبال منافع اقتصادی و روابط تجاری خود هستند. اگر جریان صدور نفت جمهوری اسلامی از جزیره خارک توسط عراقی ها متوقف شود، یا تنگه هرمز به طور موقت مسدود گردد، باز کشورهای غرب به هر حال سه ماه مصرف مورد نیاز خود را ذخیره دارند. از سوی دیگر، کافی است تا از عربستان خواسته شود تولید خود را افزایش دهد تا نفت مورد نیاز تأمین گردد.

بختیار در واکنش به اظهار مخالفت ژیسکاردستن رئیس جمهور سابق فرانسه در مورد تحویل سوپراتانداردها به عراق گفت: انگیزه فرانسه از تحویل سوپراتانداردها بازگرداندن صلح به منطقه و جلوگیری از شکست عراق و وادار ساختن (امام) خمینی به آغاز مذاکرات است. ایران و عراق باید به مرزهای بین المللی توافق شده در قرارداد ۱۹۷۵ الجزیره بازگردند، پس از آن اگر اختلافاتی باهم دارند یا باید پشت میز بنشینند یا به سازمان ملل متحد رجوع کنند، یا اینکه اختلافات خود را به دادگاه بین المللی لاهه ببرند. (۱)

۱

در پی برگزاری مانور مشترک کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، روزنامه جمهوری اسلامی در شماره امروز خود به بررسی اهداف این مانور پرداخت.

روزنامه جمهوری اسلامی در این باره نوشت: «گفته می شود این کشورها این مانور را بدین لحاظ آغاز کرده اند که آمادگی لازم را برای مقابله با هر خطری که این کشورها را تهدید کند داشته باشند... اجرای مانور و خبر تشکیل یک نیروی واکنش سریع (۲) توسط کشورهای عضو شورای مذکور

ص: ۱۰۷۹

۱- همان، ص ۴۱، رادیو ایران، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۷:۰۰.

۲- براساس اخبار منتشرشده در مطبوعات عرب، کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس تصمیم گرفتند برای اجرای طرح تشکیل نیروهای واکنش سریع مبلغ ۶ میلیارد دلار اختصاص دهند که این مبلغ در سال های ۱۹۸۶ - ۱۹۸۴ به مصرف خواهد رسید. این طرح متضمن نکات زیر می باشد: - ایجاد پایگاه های هوایی، زمینی، دریایی مشترک در کشورهای عضو شورا. - خریداری اسلحه و تجهیزات نظامی جدید برای کشورهای عضو شورا و تجهیز کشورهای عضو به این اسلحه. - ایجاد یک سیستم فرماندهی و ارتباطات مرکزی کامل میان کشورهای عضو شورا. - ایجاد یک فرماندهی نظامی برای نیروهای کشورهای عضو شورا که مرکز فرماندهی آن در ریاض خواهد بود. این مطبوعات افزودند که هر یک از کشورهای عربستان سعودی، کویت، امارات عربی متحده و عمان ۵۰۰ تا ۸۰۰ نفر از نیروهای نظامی خود و قطر و بحرین ۱۰۰ تا ۲۰۰ تن از نیروهای خود را برای شرکت در نیروی واکنش سریع اختصاص داده اند. نیروی مذکور که احتمالاً شامل ۳ تا ۴ هزار نفر خواهد بود، به تانک و زره پوش و توپخانه و سلاح های ضد هوایی مجهز و از پوشش هوایی برخوردار خواهد بود. این نیرو عهده دار عملیات دیده بانی و شناسایی توسط یک شبکه رادار می باشد و به چند اسکادران هوایی برای دفاع از کشورهای عضو مجهز خواهد بود. این طرح قرار است در جلسه آینده اجلاس سران کشورهای عضو شورای همکاری حوزه خلیج فارس که در نوامبر آینده در قطر تشکیل می شود، بررسی گردد.

در ظاهر برای مقابله با خطراتی است که ممکن است کشورهای عضو شورا را تهدید کند و همچنین ایجاد یک هماهنگی و تکامل دفاعی و امنیتی میان کشورهای عربی حوزه خلیج فارس است، اما واقع امر نشان می دهد که هدف از اجرای مانور مزبور و تشکیل یک نیروی واکنش سریع در منطقه خلیج فارس جهت مقابله با جمهوری اسلامی و نفوذ این انقلاب در بین مردم عرب منطقه و جهان است. چراکه انقلاب ایران نه تنها در میان مردم منطقه نفوذ کرده، بلکه بقای حکومت های عرب را تهدید می کند. حکام و مسئولین کشورهای عربی حوزه خلیج فارس به خوبی قدرت نظامی، ایستادگی و مقاومت جمهوری اسلامی ایران را در مقابل صدام که مورد حمایت قدرت های شرق و غرب بود، درک کرده اند. از این رو حکام کشورهای عربی برای جلوگیری از نتایج مقاومت مردم ایران با اجرای این مانور سعی در ترساندن جمهوری اسلامی ایران دارند» (۱)

۱

در سه روز اخیر، ۱۲ نفر از مردم عراق، با عبور از مرزهای غربی به جمهوری اسلامی ایران پناهنده شده اند.

امروز، ۳ نفر از مردم عراق شامل یک دانشجو، یک کشاورز و یک راننده از طریق یکی از مرزهای غربی وارد ایران شده و تقاضای پناهندگی کردند. (۲)

روز چهارشنبه نیز ۵ تن از اهالی کرکوک با عبور از مرزهای غربی به جمهوری اسلامی ایران پناهنده شدند. (۳)

۴ نفر از اهالی خانقین هم روز سه شنبه از طریق یکی از مرزهای غربی وارد ایران شده و درخواست پناهندگی کردند؛ یکی از این افراد دارای مدرک دکتری، ۲ نفر فوق لیسانس مهندسی کشاورزی، و یک نفر هم فوق دیپلم می باشند. (۴)

ضمیمه گزارش ۸۲۶: استعداد و نحوه گسترش دشمن در منطقه عملیاتی دهانه شیلر

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) استعداد و گسترش کامل دشمن در منطقه عملیاتی دهانه شیلر را این طور ذکر کرده است:

- مسئولیت منطقه سپاه یکم (لشکر ۴ تحت امر)

- مقر سپاه یکم در کرکوک (مقر تاکتیکی در سلیمانیه)

- خط حد سپاه یکم مرز ترکیه تا سد دربندیخان

- تیپ های سازمانی و زیر امر و در کنترل عملیاتی:

- تیپ ۲۹ پیاده کوهستانی لشکر ۴ در پنجوین

- تیپ ۴۹۸ گرمک و لاله

- تیپ ۹۶ توتمان

- تیپ ۴۲۴ جنوب سورن

- تیپ ۵ جنوب سورن

- ۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۱۰.
- ۲- روزنامه اطلاعات، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۳.
- ۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ص ۲.
- ۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۱۳۶۲، ص ۲.

- تیپ ۶۰۲ هرزله و شیخ گزنشین
- تیپ ۶۶ احتیاط پنجوین (مقر نالپاریز)
- تیپ ۵۰۴ منطقه عمومی پنجوین زیر امر تیپ ۲۹
- تیپ ۱۰۱ در روکان (منطقه عمومی پنجوین)
- تیپ ۶۰۵ در محدوده تیپ ۶۰۲
- تیپ ۱۱۶ در جنوب سورن
- گردان ۵۵ مستقل شرق هرزله و مارو
- گردان ۵۶ مستقل
- نیروهای کماندویی الفاروق شیخ گزنشین
- نیروهای کماندویی شوش شیخ گزنشین
- نیروهای کماندویی مقداد گرمک
- گردان زرهی الحارثه لاله حمزین
- گردان ۹ تانک
- گردان ۴ تانک
- تیپ ۶۵، تیپ ۷۰۴، تیپ ۲۴ احتیاط در منطقه سیدصادق و نالپاریز
- توپخانه ۱۵ گردان
- مجموع تیپ ها ۱۶ تیپ
- مجموع گردان ۷۰ گردان (۱)

ص: ۱۰۸۱

در پی نشست مشترک دو روز گذشته فرماندهان ارتش و سپاه با عناصر ستاد جنگ های نامنظم و گروه کومبا ۱۱، ظهر امروز مسئولان این ستاد درباره اجرای عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری به فرماندهی کل سپاه و معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ع) گزارش دادند.

در ابتدای این نشست غیررسمی، برخی از مسئولان سپاه و ارتش در ستاد جنگ های نامنظم میوان از جمله محمدی مسئول بسیج لشکر اسلامی عراق، ابراهیمی مسئول اطلاعات - عملیات سپاه میوان، برادر حمید مسئول اطلاعات (از سپاه) و سرگرد صفایی (از ارتش) مطالبی را درخصوص اقدامات برون مرزی این ستاد بیان کردند. گزارش فرماندهان ستاد جنگ های نامنظم درباره نقاط فعالیت و پایگاه های گروه های مرتبط با آن بیانگر این بود که این ستاد یک پایگاه مادر و دو پایگاه برون مرزی در اختیار دارد و در محدوده جبهه مقابل دزلی و غرب و جنوب ارتفاعات سورن تا روانسر با گروه هایی نظیر بسیج لشکر اسلامی عراق، قیاده موقت، نیروهای پیشتاز (سرباز و درجه دار)، بارزانی ها، سوسیالیست ها و کمونیست ها و... همکاری می کند. مرکز ارتباطی و بی سیمی ستاد نیز بر روی ارتفاع سورن قرار دارد که تا پشت شهر سیدصادق را پوشش می دهد. طبق اعلام مسئولان ستاد جنگ های نامنظم، عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری هم زمان با عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلا اجرا خواهد شد و اهداف این عملیات عبارت اند از: ۱. تهدید و انهدام حدود ۱۰۰ قبضه توپ از ارتش عراق در سمت کانی مانگا و نالپاریز با اعزام دیده بان های نفوذی برای شناسایی توپخانه های دشمن. ۲. انسداد جاده آسفالت شانه دری. ۳. تهدید و مین گذاری جاده کانی پانکه (غرب سیدصادق) به نالپاریز و انهدام چند پل در جنوب دوله سور. ۴. تصرف ارتفاعات هانی قول (شمال غربی خورمال و مشرف بر آن). (۲)

ص: ۱۰۸۳

-
- ۱- این نشست با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، غلامعلی رشید معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، سالکی جانشین قرارگاه مقدم حمزه، سرگرد صفایی و برادر حمید از ستاد جنگ های نامنظم در پادگان میوان - دره تفی برگزار شد.
- ۲- سند شماره ۲۸۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا در عملیات والفجر ۴، داوود رنجبر، ۱۱/۷/۱۳۶۲ تا ۲۸/۷/۱۳۶۲، صص ۲۶۸ - ۲۵۹.

پس از پایان جلسه امروز، بر مبنای تصمیم فرماندهی کل سپاه قرار شد قرارگاهی برای طراحی و اجرای عملیات برون مرزی در مناطق پاوه، بانه و میروان و همچنین گردان‌های شناسایی در جبهه‌های مختلف نبرد تشکیل شود. که مناطق مأموریت این گردان‌ها نیز به ترتیب از جبهه جنوبی به شمالی چنین تعیین شد:

۱. منطقه فاو تا جزابه

۲. منطقه چنکوله تا چنگوله

۳. منطقه چنگوله تا سد دربندیخان

۴. منطقه جوانرود تا سردشت

۵. منطقه سردشت تا جلفا

براین اساس، گردان‌های شناسایی در هر کدام از مناطق فوق‌زیر نظر تشکیلاتی با نام قرارگاه جنگ‌های نامنظم - که تابع قرارگاه خاتم الانبیا(ص) است - تشکیل و برای هر محور یک گردان شناسایی با استعداد ۶۰ پاسدار و ۲۰۰ بسیجی و یک گردان عملیاتی با ۱۰۰ پاسدار و ۲۰۰ بسیجی در نظر گرفته خواهد شد.

فرماندهی کل سپاه ضمن تأکید بر تکمیل شناسایی‌ها برای اجرای عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری هم‌زمان با عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، دستور تشکیل گردان شناسایی در میروان را صادر کرد و از مسئولان ستاد جنگ‌های نامنظم میروان خواست تا پنج روز دیگر طرحی را به منظور اجرای عملیات چریکی علیه مقر فرماندهی دشمن در کانی پانکه تهیه کنند.

گفتنی است غروب امروز، کاک نادر مسئول شاخه ۳ و ۴ بارزانی، که ۳۵۰ نفر رزمنده در اختیار دارد، به منظور طرح مشکلات خود با فرماندهی کل سپاه دیدار کرد. در این ملاقات قرار شد اقدامات لازم برای رفع مشکلات اسکان این نیروها در کامیاران انجام شود و تعداد محدودی اسلحه و مهمات از طریق قرارگاه حمزه در اختیارشان قرار گیرد. (۱)

۱

با توجه به اهمیت محور قرارگاه‌های تاکتیکی حمزه ۲ و ۱ برای تصرف شهر پنجوین در عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، امروز عناصر رکن ۲ و ۳ تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان ارتش و نیروهای اطلاعات - عملیات و طرح و عملیات تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (۲) برای دستیابی به هماهنگی نهایی

ص: ۱۰۸۴

۱- همان، صص ۲۷۰ - ۲۶۱.

۲- در این جلسه علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، سرهنگ امیربگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه، علی فضل‌ی مسئول طرح و عملیات این قرارگاه، کریم نصر فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)، شاه مرادی مسئول عملیات تیپ ۴۴، برادر مسلم مسئول اطلاعات تیپ ۴۴، سرهنگ پارسایان معاون تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان و جمعی از افسران تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان حضور داشتند.

در زمینه اجرای عملیات خود در محور مارو در مقر قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ (دره وران) تشکیل جلسه دادند.

در این نشست، ابتدا عناصر اطلاعات - عملیات تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) گزارش دقیق و کاملی از وضعیت دشمن ارائه کردند. براساس این گزارش، در جبهه مارو، ارتش عراق برای اجتناب از جناح دهی به نیروهای ایران در محدوده ارتفاع بلاله تا رودخانه آب شیلر سه چهار کانال خطی به عرض تقریبی چهار پنج متر و طول یک یا دو کیلومتر حفر کرده و برای جلو، داخل و عقب آن سیم خاردار در نظر گرفته است. در این منطقه دشمن علاوه بر نیروهای کماندو، در حدود ۲۰۰ تا ۳۰۰ نفر نیروی متحرک دارد. به ویژه در شیار خلوزه و مارو نیروهای متحرک روزها در داخل شیار استراحت کرده و شب ها پخش می شوند. بدین ترتیب در وضعیت فعلی شیار خلوزه به علت وجود سیم خاردار و کمین های متحرک دشمن مسدود شده و شیارها خیلی خطرناک هستند. در تپه خلوزه نیز دشمن با ایجاد دیده بانی از چهار طرف، بر کل منطقه دید دارد. پشت هفت توانان تا جلوی خلوزه ۲ هم تقریباً همین وضعیت را دارد. همچنین ارتش عراق ضمن همکاری اطلاعاتی با ضدانقلاب، از پوشش مردم حاضر در منطقه برای رصد تحرکات نیروهای خودی، اجرای کمین علیه آنها و دریافت گرا برای بمباران مواضع ایران استفاده می کند. گفتنی است علاوه بر نیروهای متحرک ارتش عراق، عناصر کومه له و رزگاری هم در قلقله حضور دارند. (۱)

در ادامه جلسه، عناصر طرح و عملیات تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) به تبیین مانور یگان ها در محدوده قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ پرداختند و در مورد استعداد هر یک از محورها، تأمین برخی محورها با زرهی و همچنین معابر وصولی و جاده های تدارکاتی تیپ ۴۴ در منطقه به فرماندهان گزارش جامعی دادند.

پس از آن، علی رضائیان فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، ضمن بررسی نحوه تأمین مارو و خلوزه ۱، اشکالات موجود و ملاحظات لازم در مورد خلوزه ۲ در داخل خاک عراق را مطرح کرد. سرهنگ امیریگی فرمانده ارتش در قرارگاه مقدم حمزه نیز با اشاره به نقش خلوزه ۱ و ۲، بر ضرورت تقویت محور مارو تأکید کرد و افزود: منطقه خلوزه ۱ و ۲ «یک شناسایی خیلی عمیق می خواهد» چون با عملیات بر روی مارو، محورهای خلوزه ۱ و ۲ و اطراف آن تقویت خواهد شد. در غیر این صورت با افزایش فشار دشمن طبیعتاً میزان شهدای ما افزایش می یابد. امیریگی برای افزایش ضریب موفقیت و ادامه پیشروی عملیات پیشنهاد کرد که با شناسایی دقیق و مجدد منطقه، راهکاری نظیر یک کانال و شیار با حجم موانع کمتر پیدا شود و نیرویی به استعداد یک گردان یا کمتر، چند ساعت یا یک روز زودتر به منطقه نفوذ کند. از آنجا که از یک سو موفقیت کلی در این محور تابع پیروزی یگان های خودی در تصرف ارتفاع پنجوین است و از سوی دیگر، پیروزی پنجوین و سورن به یکدیگر وابسته بوده و در صورت ناکامی در تصرف و تهدید پنجوین، دشمن از روی ارتفاعات خلوزه ۲، عقبه نیروهای خودی در پنجوین

ص: ۱۰۸۵

۱- سند شماره ۱۳۰۵۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی وضعیت قرارگاه حمزه ۲، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۵۱)، صص ۲۷ - ۱۷؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا در عملیات والفجر ۴، محمد دبانی، ۱۳/۷/۱۳۶۲ تا ۲۹/۷/۱۳۶۲، صص ۱۰۷.

را تهدید کرده و پس خواهد گرفت، باید در مورد الحاق قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ در جنوب خلوزه ۲ با حمزه ۱ در شمال هرگنه و سه درختی اقدامات بیشتری انجام گیرد. در پایان سرهنگ امیربگی با توجه به تأثیر منفی ضعف گزارش های امروز رکن ۳ و ۲ تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان در زمینه اجرای عملیات، در دستوری خواستار مشارکت دوجانبه عناصر ارتش و سپاه در انجام کلیه مراحل آمادگی و تعیین زمان آن و ادغام نیروها شد. (۱)

۱

در روزهای اخیر تبادل آتش در دو سوی نوار مرزی منطقه عملیاتی آبادان و خرمشهر و همچنین گلوله باران این دو شهر از سوی توپخانه ارتش عراق همچنان ادامه داشت که این امر تلفات و خساراتی را به بار آورد.

دیروز و امروز، بر اثر آتش دشمن در مناطق پاسگاه زید و شلمچه، یک نفر از نیروهای ارتش شهید و از نیروهای بسیج و جهاد و مجاهدین عراقی هم ۲۰ تن زخمی شدند. در منطقه پل نو نیز یک سرباز مجروح شد. (۲)

روز چهارشنبه (۲۰/۷/۱۳۶۲)، دشمن در ساعات مختلف روز، آتش شدیدی را در مناطق جزیره مینو، دیر فارم، پاسگاه زید و نقاط مختلف خرمشهر اجرا کرد که بر اثر آن ۳ نفر از نیروهای بسیجی در منطقه پاسگاه زید مجروح شدند (۳) در این روز آبادان هم به طور پراکنده زیر آتش سلاح های دشمن قرار داشت که در نتیجه به ۲ منزل مسکونی و ۲ ساختمان دولتی خساراتی وارد شد. در طول منطقه عملیاتی نیز ۸ نفر از رزمندگان زخمی شدند (۴)

روز سه شنبه (۱۹/۷/۱۳۶۲) بر اثر آتش دشمن در خرمشهر ۷ نفر از نیروهای خودی در مناطق دیرفارم و پاسگاه زید زخمی شدند. (۵) در همین روز در گلوله باران آبادان به ۴ باب مغازه و یک مطب و چند ساختمان دولتی خساراتی وارد آمد. ۸ نفر از رزمندگان نیز در طول منطقه عملیاتی زخمی شدند. (۶)

۲

علاوه بر درگیری های نسبتاً شدید بین نیروهای خودی و گروه های مسلح غیرقانونی در سنندج، میوان و پیرانشهر، گزارش های امروز منابع اطلاعاتی از قصد گروه های ضدانقلاب برای حمله به بوکان، مهاباد، نقده، پیرانشهر، اشویه و سردشت در روزهای آتی حکایت دارد.

امروز پایگاه های نیر، تنگی سر و محراب (روستاهایی از دهستان ژاوه رود از بخش رزاب سنندج)، بر اثر حمله عوامل مسلح کومه له و دمکرات و همکاری افراد نفوذی، سقوط کرده و به دست ضدانقلاب افتادند؛ در این درگیری ها همه نیروهای بسیج مستقر در پایگاه های مذکور به شهادت رسیدند. علاوه بر این، امشب نیز عوامل ضدانقلاب با حمله به پایگاه آویهنک در همین

ص: ۱۰۸۶

- ۱- سند شماره ۱۳۰۵۲ پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ادامه جلسه بررسی وضعیت قرارگاه حمزه ۲، عملیات والفجر ۴، (قرارگاه مقدم حمزه، ۲۲/۷/۱۳۶۲، نوار شماره ۱۳۰۵۲)، صص ۲۴ - ۱؛ و - سند شماره ۲۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰۹ - ۱۰۵.
- ۲- سند شماره ۲۹۰۷۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار خرمشهر به دفتر سیاسی استانداری خوزستان، ۲۳/۷/۱۳۶۲.
- ۳- سند شماره ۲۹۰۷۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار خرمشهر به دفتر سیاسی استانداری خوزستان، ۲۱/۷/۱۳۶۲.
- ۴- سند شماره ۳۵۵۸۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار آبادان به دفتر سیاسی انتظامی استانداری خوزستان، ۲۰/۷/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۲۹۰۷۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار خرمشهر به دفتر سیاسی استانداری خوزستان، ۲۰/۷/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۳۵۵۸۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار آبادان به دفتر سیاسی انتظامی استانداری خوزستان، ۱۹/۷/۱۳۶۲.

منطقه، ۱۲ نفر از نیروهای پایگاه و یک نفر از اهالی روستا را شهید و ۱۲ نفر دیگر از جمله روحانی روستا را به گروگان گرفتند. (۱)

یک گروه دوازده نفری از نیروهای اطلاعات - عملیات سپاه میوان نیز در تپه علی به کمین ضدانقلاب افتادند. در این درگیری، از نیروهای خودی، یک نفر شهید، یک نفر مجروح و یک نفر هم اسیر شد. (۲)

عصر امروز، یک دستگاه آمبولانس که حامل یک زخمی بود، در مسیر پادگان پسوه به طرف جلدیان، (۳) در سروکانی به دست عوامل مسلح حزب دمکرات به آتش کشیده شد و سرنشینان آن نیز به اسارت درآمدند. (۴)

امروز همچنین اداره اطلاعات شهربانی گزارش داد که درگیری در سلماس خاتمه یافته و عوامل مسلح ضدانقلاب متواری شده اند. (۵)

از سوی دیگر، فرماندهی سپاه بوکان امروز در گزارشی وضعیت این شهر را به شدت نامطلوب توصیف و اعلام کرد که طبق اخبار رسیده، کومه له تصمیم دارد در چند روز آتی به شهر بوکان حمله کند؛ در ادامه این گزارش از قرارگاه حمزه درخواست شده است یک گردان از تیپ شهید بروجردی یا تیپ شهدا را به بوکان اعزام کند. (۶)

ستاد مرکزی سپاه هم براساس اخبار دریافتی از ژاندارمری، به ستاد منطقه ۱۱ سپاه هشدار داد که عوامل مسلح اعم از کومه له و دمکرات و فدایی خلق (اقلیت) که به سلاح های انفرادی، آر.پی. جی و سلاح های سنگین تجهیز شده اند، ضمن استقرار در خارج از شهر مهاباد، قصد حمله به این شهر و همچنین شهرهای نقده، پیرانشهر، اشنویه و سردشت را دارند. (۷)

۱

امروز با حضور سران گروه های ضدانقلاب در غار برده زرد واقع در گردنه دره بنوخلف، کنگره ای به نام کنگره خبات تشکیل شد؛ در این کنگره، که به ریاست و نمایندگی جلال طالبانی از طرف اکراد عراق و به ریاست و نمایندگی قاسمعلو از طرف گروه های مخالف با جمهوری اسلامی برگزار شد، حدود ۲۶۰ نفر از جمله یک گروه ۲۲ نفره از مستشاران بعثی به ریاست ابوعلی بیگی (از درباریان مجلس الوطن صدام)، ژنرال ابوطیب نماینده مصر، عزیز عزت نماینده اردن، محمد کردی نماینده کومه له، علی نوروزی نماینده مجاهدین خلق (منافقین)، شیخ جلال از حزب خبات و عبدالله رئوف به نمایندگی از حزب رستگاری نیز شرکت داشتند. هدف از برگزاری کنگره خبات، بستن پیمان و تجدید روابط احزاب و گروهک ها با دولت های عراق، اردن، امارات خلیج و قاهره ذکر شده است. در این کنگره نماینده مصر نامه خصوصی حسنی مبارک را به قاسمعلو تحویل داد، از مضمون این نامه اطلاعی در دست نیست. (۸)

ص: ۱۰۸۷

- ۱- سند شماره ۳۴۲۶۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری سنندج به استانداری کردستان، ۳۰/۷/۱۳۶۲، صص ۱ و ۲.
- ۲- سند شماره ۴۱۶۷۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه کردستان سپاه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۵/۷/۱۳۶۲.
- ۳- سند شماره ۳۱۷۵۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پیرانشهر به فرماندهی سپاه منطقه ۱۱، ۲۲/۷/۱۳۶۲.
- ۴- سند شماره ۴۱۶۷۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه پیرانشهر به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۳/۷/۱۳۶۲.
- ۵- سند شماره ۸۰۴۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست وزیری، ۲۲/۷/۱۳۶۲.
- ۶- سند شماره ۴۱۶۷۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه بوکان به طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۲۲/۷/۱۳۶۲.
- ۷- سند شماره ۴۱۶۸۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات ستاد مرکزی سپاه به اطلاعات ستاد منطقه ۱۱، ۲۲/۷/۱۳۶۲.
- ۸- سند شماره ۱۹۶۲۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی شمال غرب (رکن ۲) به معاونت اطلاعات - عملیات فرماندهی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۲۹/۷/۱۳۶۲.

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی محور اصلی خطبه های امروز نماز جمعه تهران را به ماجرای تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق اختصاص داد. رئیس مجلس شورای اسلامی این ماجرا را یک هیاهوی تبلیغاتی برای بقای صدام برشمرد و با اشاره به ناتوانی عراق و بعید بودن حمله به تأسیسات نفتی ایران در خارک با استفاده از این هواپیماها، جمهوری اسلامی ایران را دارای توانایی مسدود ساختن تنگه هرمز معرفی و تأکید کرد که کشورهای غربی، بیشترین آسیب را از تبعات این قضیه متحمل خواهند شد.

حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در خطبه اول نماز جمعه امروز تهران با اشاره ای گذرا به مباحث خطبه های پیشین خود راجع به عدالت اجتماعی و جایگاه ارزش های انسانی در تقسیم مناصب اجتماعی، ارزش های فکری و عملی را معیار این نوع ارزش گذاری برشمرد و تقوا را به مثابه شاخصه امتیازدهی در مسئولیت های اجتماعی این گونه تعریف کرد: «تقوا» حالتی در انسان است که او را وادار می کند تا به وظایف عمل کند و از منهیات پرهیز کند. رئیس مجلس افزود: «مناصب اجتماعی به عنوان یک ولایت، به افراد واگذار می شود» و این امر که به عنوان یک اصل جدی در اسلام در زمان پیامبر اکرم (ص) نیز رعایت می شد، از ابعاد انقلاب اسلامی به شمار می آید. وی با بیان اینکه اکثر کارگزاران نظام اسلامی افرادی صالح هستند، معدود افراد نابایی که هنوز در ادارات وجود دارند را از بقایای طاغوت گذشته خواند که به دنبال ایجاد نارضایتی بین مردم می باشند و درعین حال از مردم خواست در صورت مواجهه با این گونه افراد، آنها را معرفی کنند.

خطیب موقت نماز جمعه تهران در ادامه گفت: «در زمان پیغمبر و هروقت حکومت اسلامی به طور جدی وجود داشته است، روی این اصل تکیه می شد که آدم های لایق و صالح را با معیارهای اسلامی، مصدر کار بگذارند، نه به سن توجه می کردند نه به شخصیت فامیلی و نه به چیزهایی از این قبیل.» وی سپس با ذکر چند نمونه از سیره عملی و نظری پیامبر اسلام (ص) و علی بن ابی طالب (ع) در این زمینه متذکر شد که در نظام جمهوری اسلامی ایران هم معیارهای اسلامی مربوط به مسئولیت دهی در گزینش ها و انتصابات تا حدود زیادی رعایت شده است.

نماینده امام در شورای عالی دفاع خطبه دوم را با اشاره به سالگرد شهادت شهید محراب آیت الله اشرفی و جایگاه و خدمات وی آغاز کرد و با توجه به فرارسیدن ایام عزاداری امام حسین (ع)، به مقایسه قیام عاشورا و مسئله جنگ پرداخت. هاشمی رفسنجانی ماجرای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق را با نگاهی به ماهیت جنگ ایران و عراق مورد بررسی قرار داد و با اشاره به ناکامی صدام در رسیدن به اهدافش از حمله به ایران و افول اقتصادی کشورهای عربی خلیج فارس و کاهش کمک هایشان به عراق، توانایی دولت و ملت

ایران در تطبیق دادن خود با جنگ و اداره منطقی آن را مایه هراس استکبار جهانی دانست. رئیس مجلس هیاهوی تبلیغاتی درباره تحویل هواپیماهای فرانسوی را تلاشی برای بقای صدام برشمرد و تصریح کرد ادعای صلح طلبی سازمان ملل و کشورهای غربی و عربی و صدام، یک ادعای دروغین و صرفاً برای ممانعت از سرنگونی رژیم صدام است. هاشمی رفسنجانی سپس در ارزیابی توان تهاجمی هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی گفت: «اینها در خشکی و عمق هیچ اثری ندارند. ... قدرت بنزین گیری بیشتری دارند ... در مقایسه با هواپیماهای اف ۱۴ بارها ضعیف ترند. بُرد موشک هواپیماهای ما بسیار قوی است. بیشتر از صدام هم موشک داریم. پنج هواپیما، در دنیا اصلاً ارزش جنگی ندارد. ... این هواپیماها یک نوع موشکی را حمل می کنند که ... در بین اسلحه هایی که امروز در جهان سوم هست، شاید جزو بهترین اسلحه ها باشند که کشتی را خوب می زنند. اگر از ۷۰ کیلومتری موشک را پرتاب کنند و درست نشانه گیری کرده باشند ممکن است موشک به کشتی اصابت کند. ... موشک اگزوسه این خاصیت را دارد. عراقی ها هم قبلاً این موشک را داشتند. ... اگر این هواپیماها را بگیرند، ۳۰ کیلومتر برد عملیاتی این موشک بیشتر می شود؛ یعنی از نزدیکی خاک عراق کشتی هایی را که ما می خواهیم بفرستیم مثلاً بندر ماهشهر، می زنند. زدن جزیره خارک آسان نیست، چون آنجا ما ۱۵۰ کیلومتر با عراق فاصله داریم و فضای دریا را می توانیم با هواپیمای اف ۱۴ حفظ کنیم. ... پنج تا هواپیما ارزش نظامی ندارد و اگر ارزش داشته باشد، می تواند بعضی از کشتی های ما را در آنجا بزند. آنها مدعی هستند که این هواپیما می آید جزیره خارک و کشتی ها را آنجا می زند و نمی گذارد ما نفت صادر کنیم. این آخرین خطری است که ممکن است اینها درست کنند، که البته به نظر من خیلی بعید است.»

سخنگوی شورای عالی دفاع با برشمردن حالات مختلف ورود این تسلیحات به جنگ ایران و عراق، در مورد واکنش ایران به عملی شدن تهدید عراق مبنی بر حمله به تأسیسات نفتی ایران در جزیره خارک و پیامدهای آن گفت: «ما هر وقت نتوانیم نفت صادر کنیم، تنگه

هرمز را می بندیم؛ ولی حتی اگر نصف نفت ما را هم بزنند، مصلحت نیست تنگه هرمز را ببندیم. ما وقتی نفت نداشته باشیم و نتوانیم نفت صادر کنیم ... دیگر خلیج فارس به درد ما نمی خورد، تنگه هرمز هم به درد ما نمی خورد، آن موقع است که ما به میدان می آییم. ... دنیا این اقدام را فقط در صورتی می کند که خودش را آماده بکند برای یک بحران بی سابقه ای که یک بشکه نفت بخواهد به صد دلار برسد.» نماینده امام در شورای عالی دفاع همچنین در پاسخ به ادعاهایی مبنی بر ناتوانی ایران برای بستن تنگه هرمز خاطر نشان کرد: «ما یک دیوار آتش درست می کنیم با توپ های ۱۳۰ میلی متری که خودتان می دانید چقدر داشتیم و چقدر هم تابه حال از عراقی ها گرفته ایم و گلوله هایش را هم اینجا می سازیم. ... وقتی که ما روزی دو بار یک دیوار آتش روی تنگه هرمز درست کنیم ... در بندرعباس، اگر توپ های ۱۷۵ میلی متری را که ۴۸ کیلومتر برد دارد بگذاریم و گلوله هایش را بیندازیم در وسط تنگه چه کسی می تواند عبور کند؟! ... بستن تنگه هرمز همان طور که عرض کردم اگر صلاح باشد آسان است؛ ولی ما حالا نمی خواهیم ببندیم. گفتم امنیت این خلیج اول با ماست و بعد با دیگران.» رئیس مجلس همچنین با اشاره به تبعات مسدود شدن تنگه هرمز، ضرر اصلی آن را متوجه کشورهای صنعتی به ویژه دولت های غربی دانست.

رئیس مجلس با تأکید بر استقامت ملت ایران در شرایط دشوار با تأسی به قیام امام حسین (ع) به مقایسه اسرای نوجوان ایرانی - که با اصرار فراوان به جبهه اعزام شده اند - با اسیران عراقی پرداخت و رشادت و شجاعت اسرای ایرانی را نمونه ای از مقاومت عاشورایی ملت ایران خواند.

هاشمی رفسنجانی همچنین ضمن اشاره به وجود شهدای ارمنی در میان شهیدان ایران، در مورد دروغ سردمداران عراقی راجع به جنگ سنی و شیعه و عرب و فارس گفت: «در این دزفول، مگر عرب نیست، مگر این همه - هزار و دویست - روستای عرب نشین را این جور به خاک و خون نکشیدید؟ دروغ می گوید! همین عرب ها دارند با شما می جنگند. ... غیر از رسیدن به اهداف انقلاب، غیر از پیاده کردن آن، غیر از آزاد کردن عراق، غیر از سقوط صدام، هیچ چیز نمی تواند این مردم را راضی بکند.» (۱)

۱

احتمال گسترش دامنه جنگ ایران و عراق و تهدیدات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی آن کشور، دولت ریگان را به سوی طرح ریزی برای تأسیس یک نیروی ویژه در اردن سوق داده است.

رادیو امریکا امشب از طرح دولت ریگان برای تشکیل و تجهیز یک نیروی ویژه اردنی با هدف کمک به کشورهای دوست امریکا در خلیج فارس در مواقع اضطراری خبر داد. به نوشته

ص: ۱۰۹۰

۱- اکبر هاشمی رفسنجانی، خطبه های نماز جمعه ۱۳۶۲، جلد پنجم (۱۹/۱۲/۱۳۶۲ - ۱۸/۶/۱۳۶۲)، زیر نظر محسن هاشمی رفسنجانی، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶، صص ۱۲۹ - ۹۳.

روزنامه های نیویورک تایمز و واشنگتن پست، دولت ریگان در نظر دارد با تأمین دویست میلیون دلار، کار ایجاد این نیرو را آغاز کند. (۱) به گزارش آسوشیتدپرس، مداخله به هنگام اختلال در نقل و انتقال نفت، یکی از مأموریت های اصلی این نیرو محسوب می شود. بر این اساس گفته می شود که در مواقعی همچون عملی شدن تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت حمله عراق به تأسیسات نفتی ایران، از این نیرو برای بازنگه داشتن خطوط کشتیرانی در خلیج فارس استفاده خواهد شد. بر اساس طرح دولت ریگان، قرار است اردنی ها دو هزار نفر نیروی انسانی و امریکایی ها هم بودجه مالی، آموزش و تجهیزات نظامی این نیروی کماندویی ویژه را تأمین کنند. (۲) در همین حال، جان هیوز سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا، با خودداری از اظهار نظر صریح در این زمینه گفت: «جای شگفتی وجود ندارد که درباره امنیت منطقه با اردن در تماس دائمی هستیم.» (۳)

به گزارش رادیو اسرائیل، روزنامه روسی زبان ناشاس ترونا، نیز در این باره نوشته است: ریگان قصد دارد در چهارچوب طرح راهبردی خود و به منظور حفاظت از منافع نفت خلیج فارس یک واحد کماندویی در اردن تشکیل دهد. (۴)

رادیو اسرائیل همچنین ضمن اشاره به اخبار تشکیل یک نیروی کماندویی ویژه در اردن، امشب به نقل از روزنامه واشنگتن پست گزارش داد که ریگان رئیس جمهور امریکا، قرار است به زودی از موشه ارنز وزیر دفاع رژیم صهیونیستی و همچنین حامیان این رژیم در کنگره درخواست کند که با این اقدام مخالفت نکنند. به نوشته این روزنامه، ریگان به موشه ارنز اطمینان خواهد داد که این نیروی ویژه هرگز علیه رژیم صهیونیستی به کار گرفته نخواهد شد. (۵)

۱

در حالی که برخی منابع نظامی در فرانسه، اظهارات دیروز صدام مبنی بر نرسیدن سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق را تکذیب کردند، برخی رسانه های غربی امروز تحلیل هایی را در خصوص تمایل غرب به تغییر موازنه نظامی در خلیج فارس به نفع عراق و گمانه زنی درباره یک طرح دیپلماتیک برای خاتمه جنگ بین ایران و عراق، منتشر کردند.

خبرگزاری فرانسه امروز گزارش داد: منابع آگاه در لاندویزیو پایگاه نظامی فرانسه در شمال غرب این کشور، ضمن تکذیب اظهارات دیروز صدام حسین در مورد نرسیدن ۵ فروند سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، اعلام کردند این هواپیماها روز شنبه توسط خلبانان فرانسوی به منطقه مرزی بین عراق و ترکیه برده شده اند و یک روز بعد خلبانان فرانسوی به پایگاه لاندویزیو بازگشته اند. (۶)

درعین حال، خبرگزاری فرانسه به نقل از ناظران سیاسی در واشنگتن، سکوت ایالات متحده

ص: ۱۰۹۱

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۷، به نقل از صدای امریکا، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۱:۳۰.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۳- همان، ص ۱۶.

۴- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲۲، به نقل از برنامه فارسی رادیو اسرائیل، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۵- همان، ص ۸، به نقل از رادیو رژیم صهیونیستی، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۶- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۳، لاندویزیو - خبرگزاری فرانسه، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

درمورد ارسال سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق را به منزله موافقت تلویحی امریکا با این اقدام تعبیر کرد؛ براساس همین گزارش، یک مقام بلندپایه وزارت امور خارجه امریکا دو روز پیش در یک جلسه سری، تغییر موازنه نظامی در خلیج فارس به نفع عراق را برای منافع غرب در این منطقه مفید ارزیابی کرده است(۱).

روزنامه تایمز لندن نیز در شماره امروز خود، ماجرای سوپراتانداردهای فرانسوی را نشانه ای از تداوم جنگ ایران و عراق برشمرد و احتمال تأثیرگذاری این قضیه بر دیدگاه مقامات ایرانی را منتفی دانست. این روزنامه با بیان اینکه وضعیت ناشی از تحویل سوپراتانداردها تا مرحله یک بحران عمیق بین المللی و مداخله امریکا پیش نخواهد رفت، مدعی شد: «درحال حاضر، فرانسه با استفاده از روش های دیپلماتیک در تلاش است تا اطمینان دهد حتی در صورت تحویل احتمالی سوپراتانداردهای آنان، [این هواپیماها] نباید مورد استفاده قرار گیرند.» و این اقدام تلاشی برای وادار کردن نظام جمهوری اسلامی ایران به مصالحه معرفی گردیده است(۲).

از سوی دیگر، رادیو صدای امریکا به نقل از روزنامه واشنگتن پست گزارش داد: صدام در یک نشست مطبوعاتی در بغداد گفت: «متعاقب فشارهای ایالات متحده و بریتانیا، فرانسه تحویل پنج فروند هواپیمای بمب افکن سوپراتاندارد را به عراق به تعویق انداخته است. اگر تأخیر در تحویل هواپیماها به دلایل فنی صورت گرفته جای نگرانی نیست، اما چنانچه اقدام فرانسه زاییده فشارهای سیاسی باشد، این موضوع عراق را در مورد استقلال فرانسه دچار نگرانی هایی خواهد ساخت. انتظار این است که فرانسه تا پایان این ماه هواپیماها را به عراق تحویل دهد. عراق با هیچ گونه محدودیتی برای استفاده از این هواپیماها موافقت نخواهد کرد و می خواهد با دستیابی به هواپیماهای سوپراتاندارد که قابلیت حمل موشک اگزوست را دارند بار دیگر ابتکار عمل را در جنگ سه ساله خود با ایران به دست آورد.» به گزارش صدای امریکا، ظاهراً فرانسه عقیده دارد زمانی که مسلم شود ایران مانع پایان یافتن جنگ می شود تحویل هواپیماها به عراق آسان تر خواهد بود. فرانسه که ۵ میلیارد دلار به عراق بدهکار است، از یک سو می خواهد دولت صدام را، که از نظر مالی نیز در مضیقه قرار گرفته، تقویت کند و از سوی دیگر با تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق باید خطر بالا-گرفتن جنگ در خلیج فارس را بپذیرد(۳). رادیو امریکا پاسخ غیرشفاف صدام به زمان تحویل سوپراتانداردهای فرانسوی را به معنای تکذیب خبر تحویل این هواپیماها ارزیابی کرد و گزارش داد: «تکذیب رسمی خبر تحویل هواپیماها از سوی عراق این گمان را برانگیخته که یک طرح دیپلماتیک تازه برای پایان بخشیدن به جنگ خلیج فارس در دست اقدام است(۴).

ص: ۱۰۹۲

۱- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۸، به نقل از رادیو اسرائیل، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ساعت ۱۹.

۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۲۴، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۱ و ۱۲، به نقل از صدای امریکا، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، صص ۱۹ و ۲۰، به نقل از رادیو امریکا، ۲۲/۷/۱۳۶۲، ساعت ۲۲:۳۰.

تهدیدات اخیر ایران مبنی بر مسدود کردن تنگه هرمز، تحرکات برخی کشورهای عربی منطقه را در پی داشت؛ رئیس ستاد ارتش فرانسه نیز سرگرم بازدید از این کشورهاست.

شیخ جابر الصباح امیر کویت، امروز در بدو ورود به عمان با اشاره به همکاری کامل کشورهای عرب خلیج فارس در حفاظت از امنیت تنگه هرمز و تضمین آزادی کشتیرانی در آن ابراز کرد: «کشورهای عرب خلیج [فارس] مجبور خواهند بود که از اقدامات هر کشوری در مورد محدود کردن کشتیرانی در این تنگه و یا مسدود کردن آن جلوگیری به عمل آورند.»^(۱)

امروز ژنرال لاکاز رئیس ستاد ارتش فرانسه، در صدر یک هیئت فرانسوی برای دیداری سه روزه وارد کویت شد؛ به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، وی قرار است با شیخ سالم الصباح وزیر دفاع کویت، دیدار کند. گفته می شود ممکن است کویت نیز در صدد تهیه هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی برآید. به گفته منابع آگاه، احتمالاً در این سفر، اوضاع منطقه به ویژه به دلیل افزایش تنش ها در پی انتشار خبر واگذاری سوپراتانداردهای فرانسوی به عراق، مورد بررسی قرار می گیرد. رئیس ستاد ارتش فرانسه پس از کویت، عازم امارات متحده عربی خواهد شد.^(۲)

گفتنی است، دیروز هم رادیو بی بی سی گزارش داد: ابوغزاله وزیر دفاع مصر، اعلام کرد که کشورش از تلاش کشورهای عربی برای دفاع از امنیتشان با توجه به تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز حمایت می کند. این رادیو ضمن اشاره به جانب داری مصر از عراق در جنگ با ایران، ارزش کمک های نظامی مصر به عراق را تاکنون، ۲ میلیارد دلار تخمین زد.^(۳)

دورنمای بالا-گرفتن تنش های منطقه ای به ویژه گسترش جنگ ایران و عراق و تیره شدن روابط سوریه و سازمان آزادی بخش فلسطین، کشورهای تأثیرگذار عربی را به انجام اقداماتی میانجیگرانه واداشته است.

سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان، امروز وارد الجزایر شد تا در راستای تلاش های میانجیگرانه عربستان، پیام فهد شاه این کشور را به شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر، ابلاغ کند. رئیس جمهور الجزایر اخیراً با شیخ زاید بن سلطان آل نهيان رئیس امارات متحده نیز

ص: ۱۰۹۳

۱- همان، صص ۳ و ۴، خبرگزاری کویت، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۳- واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۶، به نقل از رادیو بی بی سی، ۲۱/۷/۱۳۶۲، ساعت ۶:۴۵.

رایزنی‌هایی انجام داده است. به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، رئیس دولت امارات در روزهای گذشته، با هدف هموارسازی راه برای سوری‌ها به منظور متقاعد کردن ایران برای پذیرش آتش‌بس در جنگ با عراق، درصدد میانجیگری بین عراق و سوریه برآمده است. این در حالی است که رئیس‌جمهور الجزایر هم اوایل ماه اکتبر در سفر به کویت قول داد که تلاش‌های میانجیگرانه بین ایران و عراق را از سر بگیرد.^(۱)

از سوی دیگر، سه کشور الجزایر، عربستان و کویت، می‌کوشند تا مانع از وخامت روابط بین سوریه و سازمان آزادی‌بخش فلسطین شوند. الجزایر نیز تلاش جدیدی را برای میانجیگری بین دو طرف مذکور آغاز کرده است. در این رابطه شریف عامیه عضو کمیته سیاسی جبهه آزادی‌بخش ملی الجزایر، که امروز از دمشق به الجزیره بازگشت، پیام رئیس‌جمهور الجزایر را به حافظ اسد تسلیم کرده است.^(۲)

۱

امروز برخی رسانه‌های عربی و غربی، ادعاهایی را در مورد تلاش ایران برای خرابکاری در یکی از کشورهای حاشیه خلیج فارس و همچنین اندونزی مطرح کردند.

مجله الحوادث (چاپ لندن) در شماره امروز خود نوشت: منابع امنیتی در یکی از کشورهای عربی خلیج فارس ضمن کشف سلاح و مهمات ارسالی از سوی ایران، مدعی شده‌اند: «ایران نقشه وسیعی را تدارک دیده بود و هدف از این نقشه انجام عملیات علیه سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در جریان تشکیل [اجلاس] سران کشورهای خلیجی که قرار است در تاریخ ۷ نوامبر آینده (۱۶ آبان) تشکیل شود، بود.» به گزارش این نشریه «نیروهای امنیتی مصر این توطئه را کشف و جزئیات آن را به اطلاع مقامات سعودی رساندند و پادشاهی سعودی نیز به نوبه خود به محض اطلاع از توطئه، دو کشور خلیجی مورد نظر را در جریان قرار داد. ... برخی از گزارش‌ها اشاره به مشارکت و دست داشتن یک کشور عربی در شمال آفریقا در این مسئله دارد.»

به نوشته شماره امروز الحوادث، به دنبال کشف توطئه خرابکاری در کویت، که به ادعای نشریه مذکور از سوی ایران طراحی شده بود، در این کشور تدابیر امنیتی شدیدی اتخاذ شده است و نیروهای امنیتی کویت، در پی جست‌وجو و دستگیری عناصر خرابکار در بیشتر مناطق کویت برآمده‌اند.^(۳)

امروز همچنین خبرگزاری فرانسه از جاکارتا به نقل از روزنامه سیناها رایان گزارش داد: «سرویس‌های اطلاعاتی ارتش اندونزی اعلام کردند توطئه‌ای به منظور سرنگونی حکومت این

ص: ۱۰۹۴

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۵، الجزیره - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

۲- روزنامه اطلاعات، ۲۳/۷/۱۳۶۲، ص ۱۲.

۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۲۱۷، ۱/۸/۱۳۶۲، صص ۲۴ و ۲۵.

کشور در یوگیاکارتا واقع در مرکز جزیره جاوه کشف شد که پای یک کشور خاورمیانه را به میان می کشد.» طبق این گزارش، ۵ نفر از جمله ۴ دانشجو در این رابطه بازداشت شده و هزاران جزوه ضددولتی و نشریات تهیه شده توسط سفارت ایران در اندونزی به دست آمده است. (۱)

ص: ۱۰۹۵

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۲۰۹، ۲۳/۷/۱۳۶۲، صص ۷ و ۸، جاکارتا - خبرگزاری فرانسه، ۲۲/۷/۱۳۶۲.

گزارش روزشمار فشرده اهم مطالب روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب بیست و هفتم: آماده سازی عملیات والفجر ۴

ص: ۱۰۹۷

۱ فرماندهان ارشد قرارگاه کربلا آخرین وضعیت عملیات مهندسی لشکرهای ۷ ولی عصر (عج) (در منطقه پاسگاه زید)، لشکر ۱۹ فجر (در منطقه طیب)، و لشکر ۲۵ کربلا (در منطقه طلائی) را بررسی کردند.

۲ در جلسه فرماندهان قرارگاه کربلا و قرارگاه نصرت در بستان، گزارشی از شناسایی های قرارگاه نصرت در محدوده تقریبی جزابه تا طلائی، ارائه شد.

۳ قرارگاه کربلای سپاه از اقدام عراق به تحکیم مواضع و استحکامات مهندسی خود در سرتاسر منطقه استحقاظی این قرارگاه (از فاو تا چنگوله) خبر داد. براساس این گزارش فعالیت های دشمن در زمینه ترمیم کانال های خط مقدم و اعزام گشتی های شناسایی و ارسال بالگردهای گشتی بر روی مواضع خودی به ویژه در مناطق عملیاتی لشکر ۱۹ فجر (منطقه طیب) و لشکر ۲۵ کربلا (طلائی جدید)، فکه و شمال و جنوب پاسگاه زید، محسوس تر و بیشتر است.

۴ در دو درگیری جداگانه بین گروه های گشتی مشترک سپاه و نیروی دریایی ارتش با قایق های تندرو تکاوران و گروه های شناسایی عراق در نزدیکی رأسالیشه و نهر قاسمیه، ۴ عراقی کشته، ۲ نفر زخمی و ۲۰ نفر به اسارت درآمدند و ۱۲ قایق دشمن به غنیمت گرفته شد.

۵ در بمباران سردشت یک غیرنظامی مجروح شد؛ در درگیری های مناطق شلمچه و جزیره مینو ۱۷ نفر زخمی شدند؛ در گلوله باران شهر آبادان خساراتی به ۲ منزل مسکونی وارد آمد.

۶ به گزارش هفته نامه الجهاد در حمله مخالفان دولت عراق به پایگاه هوایی اور، علاوه بر کشته شدن ۲۰ نفر از نیروهای عراقی، ۳ هواپیمای جنگی منهدم شده است.

۷ در حملات گروه های مسلح غیرقانونی در سردشت، اطراف بوکان و مهاباد ۱۷ نفر شهید و ۷ نفر زخمی شدند. از مهاجمان هم ۷ تن کشته و ۳ نفر زخمی شدند؛ در شهرهای بیجار، خوی و سردشت ۱۰ نفر از اعضای حزب دمکرات دستگیر یا تسلیم شدند. حزب دمکرات کردستان در اطلاعیه ای ادعا کرد که ۲۰ نفر در سقز اعدام یا کشته شده اند.

۱ بازدید هیئت اعزامی دادگاه بین المللی اسلامی از شهرهای جنگ زده گیلان غرب، سرپل ذهاب و قصرشیرین. این بازدید در رسانه های بین المللی بازتاب داشت. بی بی سی مأموریت این هیئت را ارزیابی خسارات مناطق غیرنظامی دانست.

۲ امام خمینی در دیدار فرماندهان نیروی هوایی با ایشان ضمن اشاره به وابستگی نظامی ایران پیش از انقلاب، لزوم حفظ وحدت و انسجام نیروهای مسلح و مردم را یادآور شدند. ایشان با اشاره به تزلزل صدام، سخن از هرگونه صلح بدون توجه به خواسته های ایران را مردود دانستند و اظهار کردند که صدام به عنوان متجاوز باید تنبیه و قصاص شود و کشور عراق به دست خود مردم این کشور اداره شود.

۳ دیدار علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه با رهبر و وزرای امور خارجه و نفت لیبی. در این دیدارها راهبرد جمهوری اسلامی در دفاع از فلسطین و مبارزه با رژیم اشغالگر قدس، حمله این رژیم به جنوب لبنان، روابط و همکاری های دوجانبه ایران و لیبی، جنگ ایران و عراق، مسائل بین المللی نفت و اوپک مورد بحث قرار گرفت.

۴ در جلسه استانداران گیلان و مازندران با نخست وزیر طرح خرید برنج از شالیکاران بررسی شد؛ در جلسه شورای عالی قضایی با حضور چند تن از مسئولان قضائی و اجرائی و استانداران مازندران و گیلان درمورد چگونگی خرید، فروش و توزیع برنج تصمیم گیری شد.

۵ بدرقه زائران بیت الله الحرام با حضور نخست وزیر، وزیر ارشاد، سرپرست حجاج، سرپرست سازمان حج، وزیر راه و مدیرعامل هواپیمایی جمهوری اسلامی. مدیرعامل شرکت هواپیمایی ایران اعلام کرد که امسال حدود ۹۵ هزار نفر از طریق شهرهای تبریز، تهران، مشهد، اصفهان و شیراز به عربستان اعزام خواهند شد؛ هشدار وزیر ارشاد عربستان و روزنامه البلاد درخصوص سیاسی شدن مناسک حج و ایجاد فتنه و آشوب.

۶ در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی با تصویب جزئیات اساسنامه سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران در سی ماده، اختیارات اصلی این سازمان به شورای سرپرستی واگذار شد.

۷ عصام القلیبی رئیس شرکت ملی نفت عراق، از امضای قرارداد استخراج نفت میان کارشناسان عراقی و مسئولان اردنی خبر داد. با مسدود شدن خطوط لوله نفت عراق در سوریه، عملیات احداث خط لوله نفت در دریای سرخ در دستور کار دولت عراق قرار گرفت.

۸ ادmond فرستون کارشناس امور دفاعی در مقاله ای در دیلی تلگراف به بررسی احتمال حمله نیروهای ایرانی به کوت پرداخت.

۹ روزنامه هرالد تریبون با اشاره به اینکه جنگ ایران و عراق ماهانه هزینه ای معادل یک میلیارد دلار برای طرفین دربردارد افزود: جهانیان و ابرقدرت ها از تداوم این جنگ ناخشنود نیستند و ضرر این جنگ فقط متوجه مردم ایران و عراق است.

۱۰ در جلسه وزرای امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در شهر طائف عربستان امنیت خلیج فارس، تداوم جنگ ایران و عراق، تهدیدات ایران علیه کشتیرانی خلیج فارس، بحران لبنان و حمایت مالی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس از عراق مورد بحث قرار گرفت.

۱۱ هانس یورگن نایب رئیس کمیته امور خارجی آلمان فدرال و زوون دراگان معاون رئیس شورای اجرایی فدرال دولت یوگسلاوی در دیدار و مذاکره با مقامات عراقی، خواهان پایان دادن به جنگ ایران و عراق شدند.

۱ پس از اعلام برنامه ارتش رژیم صهیونیستی در مورد عقب نشینی از برخی مناطق لبنان، ابو جهاد مشاور نظامی یاسر عرفات، در خصوص احتمال وقوع جنگ داخلی در لبنان هشدار داد.

ضمیمه گزارش ۱: توضیحاتی در مورد عملیات مهندسی لشکرهای ۷ ولی عصر (عج)، ۱۹ فجر و ۲۵ کربلا.

ضمیمه گزارش ۲: مطالبی در خصوص تاریخچه تشکیل و برخی اقدامات قرارگاه نصرت.

ضمیمه گزارش ۱۱: تدابیر دستگاه های دولتی برای مقابله با افزایش نرخ برنج و توزیع عادلانه آن.

ضمیمه گزارش ۱۷: واکنش مقامات ایرانی به تصمیم دولت فرانسه برای واگذاری هواپیماهای پیشرفته سوپراتاندارد مجهز به موشک های اگزوسه به عراق.

گزارش روز شمار ۲/۶/۱۳۶۲

۲ فرماندهان قرارگاه کربلا در جلساتی جداگانه وضعیت عملیات مهندسی لشکر ۱۹ فجر در منطقه زبیدات و دلایل لغو عملیات لشکر ۷ ولی عصر (عج) در منطقه زید را بررسی کردند.

۳ مصاحبه سیاف زاده معاون قرارگاه کربلا با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه در خصوص خط مشی جنگ پس از والفجر مقدماتی و تاریخچه، محدوده عملیاتی و عملکرد قرارگاه کربلا در جنوب.

۴ اقدامات بلندمدت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای ارتقای سطح کیفی نیروهای نظامی و برنامه ریزی برای آینده این سازمان. اولین گروه از پاسداران دوره دیده دافوس برای رفع نقایص و ضعف های سیستم آموزش سپاه و ارتقای سطح کیفی فرماندهان سلسله جلساتی را با فرماندهان رده بالای سپاه برگزار کردند.

۵ در پی اجرای عملیات های والفجر ۲ و ۳ در جبهه های شمالی و میانی، ارتش عراق با اعزام و انتقال بخشی از نیروهای خود به مناطق عملیاتی شمالی و میانی، اقدام به تحکیم مواضع خود در مناطق مزبور کرده است.

۶ کشتی تجاری "ایران رشادت" که از هندوستان عازم ایران بود، در نزدیکی بندر امام خمینی هدف حمله موشکی بالگردهای عراقی قرار گرفت.

۷ بازتاب عملیات های دریایی روز گذشته ایران در مناطق رأس البیشه و نهرقاسمیه در خبرگزاری رویتر و رادیو ترکیه.

۸ سرنگونی یک بالگرد توپ دار عراقی در پیرانشهر؛ بمباران سردشت توسط هواپیماهای عراقی؛ تداوم تبادل آتش در آبادان و خرمشهر.

۹ پاک سازی ۱۷ روستا و زخمی شدن حدود ۲۰۰ نفر از افراد ضدانقلاب در عملیات محور کامیاران - دهگلان؛ پاک سازی منطقه دشت بیل و دره شهدا در محور ارومیه - اشنویه؛ زخمی شدن ۴ تن بر اثر اقدام عناصر کومه له به پرتاب نارنجک به سمت مقر سپاه پاسداران مریوان؛ تسلیم شدن ۳ نفر از اعضای نظامی کومه له به سپاه نقده.

۱۰ بازدید اعضای هیئت اعزامی دادگاه بین الملل اسلامی از مناطق مسکونی بمباران شده دزفول و اندیمشک.

۱۱ امام خمینی در جمع اعضای شورای عالی تبلیغات از عملکرد حوزه های علمیه پیش از انقلاب به دلیل عدم اهتمام در امر تبلیغ انتقاد کردند. مسئله صدور انقلاب از طریق تبلیغ، تأکید بر ماهیت سیاسی اسلام، لزوم معرفی صحیح اسلام به مردم جهان براساس معنویات و جایگاه رفیع شهر

قم از دیگر محورهای سخنرانی ایشان بود.

ص: ۱۱۰۰

۱ علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، پس از امضای پروتکل همکاری مشترک ایران و لیبی، طرابلس را به مقصد سوریه ترک کرد و ساعت ۲۰ در میان استقبال مقامات سوری وارد دمشق شد.

۲ با اجرایی شدن طرح خرید برنج، ۷۲ کمیسیون خرید سازمان تعاون روستایی از امروز شروع به خرید برنج مازاد بر مصرف از شالیکاران استان مازندران کردند. حجت الاسلام مقتدایی در گفت و گو با واحد مرکزی خبر به تشریح نقش قوه قضائیه در این مورد و حمایت امام از طرح مزبور پرداختند؛ سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تحلیلی آزادشدن برنج را یک بحران اقتصادی - اجتماعی برای جمهوری اسلامی ایران قلمداد کرد.

۳ پرداخت ۴۱۹ میلیون دلار از نقدینگی ایران نزد بانک انگلستان به بانک صادرات واردات ایالات متحده در چارچوب موافقت نامه ژانویه ۱۹۸۱.

۴ وزیر بازرگانی ترکیه اعلام کرد که دولتش مایل است میزان خرید نفت از ایران را یک میلیون بشکه در روز افزایش و حتی بخشی از نفت خام ایران را پس از تصفیه به دیگر کشورها صادر کند. وی در مصاحبه ای اعلام کرد که حجم مبادلات ترکیه با عراق ۷۵ درصد کاهش یافته است؛ روزنامه وال استریت ژورنال ادعا کرد دولت ایران قصد دارد خط لوله صادرات نفت عراق از مسیر ترکیه را بمباران کند.

۵ وزیر نفت عراق ذخایر نفتی کشورش را ۴۶ میلیارد بشکه اعلام و اظهار کرد که این کشور به منظور توسعه صادرات نفتی خود درصدد احداث یک خط لوله از طریق خاک عربستان و نیز توسعه خط لوله عراق به ترکیه است؛ روزنامه فایننشال تایمز وضعیت اقتصادی عراق را تحلیل کرد.

۶ اظهارات وزرای امور خارجه ترکیه و مصر درباره لزوم پایان دادن به جنگ ایران و عراق.

۷ تشدید تنش میان نیروهای ارتش لبنان و دروزی ها برای استقرار در مناطق شوف و عالیه در پی تصمیم رژیم اشغالگر قدس مبنی بر عقب نشینی از این مناطق.

گزارش روزشمار ۳/۶/۱۳۶۲

۸ آخرین وضعیت یگان های خودی و دشمن در محدوده قرارگاه کربلا و ارائه گزارشی از مأموریت های واگذار شده به یگان های تحت امر این قرارگاه از جمله مباحثی بود که امروز احمد سوداگر از مسئولان قرارگاه کربلا در مصاحبه با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ به تشریح آن پرداخت.

۹ بهکارگیری و استقرار تعدادی از اعضای حزب دمکرات، رزگاری و افراد جیش الشعبی در پایگاه های پنجوین عراق؛ اعزام ۷۰ غواص عراقی به منطقه سیحان روبه روی جزیره مینو.

۱۰ گلوله باران و حملات هوایی و توپخانه ای عراق به آبادان، سردشت و پاوه؛ تکذیب خبر انهدام چهار کشتی ایرانی در آب های خلیج فارس.

۱۱ آزادسازی ۲۰ روستا در محال انزل و محور ارومیه - اشنویه، با تلاش تیپ شهدا و جندالله ارومیه؛ کمین افراد ضدانقلاب به نیروهای ژاندارمری و سپاه در اطراف سردشت و محور بانه ۱۹ شهید و مجروح برجای گذاشت؛ کشف پیکر عده ای از نیروهای خودی در محور سنندج - دیواندره؛ دستگیری ۲ تن از چته های دمکرات در حوالی سنندج و ۶ نفر از افراد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در بیجار.

۱۲ بازدید هیئت اعزامی دادگاه بین الملل اسلامی از مناطق جنگ زده سوسنگرد، هویزه، خرمشهر و آبادان.

رئیس جمهور با خانواده شهدا، اسرا و جانبازان و اعضای حزب جمهوری اسلامی و مدرسان و دانشجویان مراکز تربیت معلم و مسئولان آموزش و پرورش مازندران دیدار کرد. فعالیت گروهک های ضدانقلاب در منطقه شمال کشور، ضرورت تمرکز تبلیغات حزبی بر آموزش و تعمیق بینش

۱ بصیرت اسلامی، لزوم مجازات عراق به عنوان منشأ فساد و جنگ در منطقه و وضعیت کنونی جنگ از محورهای سخنان آیت الله خامنه ای در این دیدار بود.

۲ در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی نامه نخست وزیر درخصوص معرفی وزیر جدید بازرگانی، معادن و فلزات، کار، کشاورزی و مسکن قرائت شد؛ تفسیر رادیو بی بی سی درباره نخستین ترمیم کابینه میرحسین موسوی.

۳ رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با اعضای واحد اطلاعات و تحقیقات کمیته های انقلاب اسلامی از کارکرد این نهاد انقلابی در تأمین امنیت و پاک سازی عوامل نفوذی تمجید کرد.

۴ علی اکبر ولایتی در دیدار با مقامات سوری دستاوردهای سفر دوره ای خود در زمینه توسعه روابط با کشورهای جهان سوم، موضع گیری علیه رژیم اشغالگر قدس و رژیم افریقای جنوبی، جلوگیری از نفوذ قدرت های بزرگ در افریقا و دیگر مسائل منطقه ای را تشریح کرد. ولایتی همچنین با برخی رهبران جنبش فتح ملاقات کرد؛ تحلیل رادیو بی بی سی و رادیو صوت الجماهير در مورد سفر دوره ای هیئت ایرانی.

۵ وزارت امور خارجه امریکا در پی بازپرداخت بخشی از بدهی ایران به بانک صادرات واردات امریکا در بیانیه ای عادی شدن روابط دو کشور و تلطیف سیاست ضد امریکایی ایران را انکار کرد.

۶ طرح تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و استفاده عراق از این هواپیماها برای بمباران تأسیسات نفتی ایران، تهدید ایران به بستن تنگه هرمز و احتمال گسترش جنگ دو کشور به منطقه خلیج فارس محور تفاسیر و تحلیل های امروز روزنامه واشنگتن پست و رادیو بی بی سی بود؛ روزنامه کویتی البیان در تفسیری راجع به جنگ ایران و عراق و امنیت خلیج فارس نوشت: کشورهای خلیج فارس نمی خواهند هیچ قدرت خارجی در این منطقه دخالت کند.

۷ امضای توافقنامه همکاری در زمینه های کشتیرانی و حمل و نقل دریایی میان عراق و شوروی در پایان جلسات ششمین دوره کمیسیون مشترک دو کشور.

۸ در بیانیه پایانی اجلاس وزیران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از تداوم جنگ ایران و عراق اظهار تأسف و برای پایان دادن به این جنگ اعلام آمادگی شد. همکاری دفاعی کشورهای عضو و تلاش برای حفظ وحدت ملی لبنان از دیگر محورهای این بیانیه بود. وزیر امور خارجه بحرین در مصاحبه ای راجع به کشتیرانی در خلیج فارس و تلاش برای یافتن راه های دیگری برای صدور نفت مطالبی را مطرح کرد.

۹ ملا شیخ محمد شاندری با رد درخواست صدام حسین مبنی بر صدور فتوای تحمیل جنگ از سوی ایران به عراق، به ایران پناهنده شد.

گزارش روز شمار ۴/۶/۱۳۶۲

۱۰ تقویت نیروهای عراقی در دهانه شیلر با اعزام نیروهای جیش الشعبی و کماندو به مناطق پنجوین و گولی در مقابل مریوان؛ اقدام عراق به ساخت سنگر در کانی مانگا و استقرار نیرو و مین گذاری در منطقه کوره؛ اعزام دو گروهان از گردان تانک قادسیه به پنجوین و جاده سازی در ممه خلان.

۱۱ هواپیماهای عراقی پس از سه بار تجاوز به حریم هوایی مریوان این شهر را بمباران کردند؛ در سردشت اجرای آتش توپخانه عراق خساراتی در پی داشت.

۱۲ ارسال کمک های نقدی و جنسی و اعزام نیروهای رزمی و فنی به جبهه ها از نقاط مختلف کشور.

در پاک سازی دو روستا در دیواندره، ۴۰ نفر از عناصر حزب دمکرات کردستان کشته یا زخمی شدند؛ در درگیری

۱ با افراد ضدانقلاب در محورهای سقر - میوان، بانه - سردشت و نقده تعدادی از نیروهای خودی شهید و اسیر شدند؛ پایان یافتن محاصره پایگاه شهید محمودی (چهار ستون) در نزدیکی سلماس؛ درگیری نیروهای ژاندارمری در پایگاه های ملا شیخ سردشت و گاو میشان سنندج با عناصر ضدانقلاب بدون تلفات خاتمه یافت.

۲ رئیس مجلس شورای اسلامی در خطبه اول نماز جمعه تهران به مباحث عدالت اجتماعی و فردی، ارزش های اخلاقی، اهمیت تقوا در اسلام و شرایط تصدی مسئولیت های اجتماعی، مبحث تعهد و تخصص و برخورد با تخلفات اداری پرداخت. در خطبه دوم هم کنفرانس گوادلوپ، ترور شخصیت های انقلابی و تحلیل عملکرد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و وضعیت جبهه ها محورهای سخنان وی بود.

۳ وزیر امور خارجه ایران پس از دیدار با عده ای از ائمه جمعه و جماعات منطقه بقاع لبنان در مصاحبه ای تلویزیونی دیدارهای خود در سوریه را مثبت ارزیابی کرد و پس از آن عازم ترکیه شد. وزیر امور خارجه ترکیه در مراسم استقبال از ولایتی، ایران را کلید صلح در منطقه دانست.

۴ خبرگزاری آلمان غربی، رادیو امریکا و روزنامه لوموند موضوع فروش هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و تهدید ایران مبنی بر بستن خلیج فارس را تحلیل کردند.

۵ گزارش بی بی سی از تفسیر محمدعلی کاتوزیان راجع به خودکفایی اقتصادی ایران؛ تحلیل رادیو کلن در مورد رشد اقتصادی ایران؛ بررسی معاملات نفتی ایران و ژاپن در رادیو اسرائیل؛ بررسی موافقت نامه تجاری ایران و برزیل در رادیو ایران.

۶ رادیو صدای امریکا و رادیو مسکو با نگاهی متفاوت بازپرداخت بخشی از بدهی مالی ایران به بانک صادرات امریکا را مورد بررسی قرار دادند؛ رادیو اسرائیل هم سفر معاون حقوقی نخست وزیر ایران به الجزایر را با موضوع پرداخت غرامت به شرکت های امریکایی مرتبط دانست.

۷ دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس و وزیر امور خارجه اردن در سخنانی جداگانه به اظهارنظر درباره جنگ ایران و عراق و مسائل منطقه ای پرداختند.

۸ آغاز رایزنی های دیپلماتیک برای ایجاد توافق میان امین جمیل رئیس جمهور لبنان و ولید جنبلاط رهبر دروزی ها در پی اعلام تأخیر در عقب نشینی نیروهای رژیم اشغالگر قدس از مناطق شوف و عالیه.

گزارش روزشمار ۵/۶/۱۳۶۲

۹ فرماندهان ارشد قرارگاه کربلا نشستی را به منظور رفع مشکلات عملیات های مهندسی قرارگاه مزبور به ویژه عملیات لشکر ۲۵ کربلا در منطقه طلائیه، برگزار کردند.

۱۰ گزارش عناصر شناسایی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از وضعیت خطوط پدافندی دشمن در ارتفاعات میوان - پنجوین.

۱۱ اعزام ۶۰۰ نفر از نیروهای شهربانی، گروهی از دانش آموزان آموزشگاه سرپاسبانی زنجان و نیروهایی از شهرستان کلاله به جبهه ها.

۱۲ در عملیات پاک سازی روستاهای محال انزل (شمال ارومیه) تعدادی از عناصر کومه له، حزب دمکرات و سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته شدند؛ بر اثر کمین عناصر مسلح غیرقانونی به نیروهای خودی در جاده خامسان ۳ تن به شهادت رسیدند و با اعزام نیروی کمکی، مهاجمان با تحمل تلفاتی به کوه های شاهو عقب نشینی کردند؛ در عملیات تعقیب و گریز در محور سردشت - بانه، تعدادی از عناصر ضدانقلاب کشته و یک تن نیز دستگیر شد.

۱ کشته شدن ۱۵ نفر از نیروهای بارزانی در کمین چته های حزب دمکرات؛ شهادت ۳ پاسدار در حمله گروه ضربت هیز افشین به واحد عملیات سپاه نقده؛ حمله چته های دمکرات به پایگاه ژاندارمری سردشت؛ در درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در محور بوکان - میاندوآب و بوکان - سقز ۴ تن به شهادت رسیدند؛ درگیری نیروهای تأمین پایگاه مروارید سنندج با عناصر مسلح غیرقانونی؛ تلاش عناصر ضدانقلاب برای محاصره پایگاه شهید اصغری در سنندج ناکام ماند.

۲ رئیس جمهور در مصاحبه ای به مناسبت هفته دولت ضمن اشاره به برخی نقاط ضعف، عملکرد دولت موسوی را موفق ارزیابی کرد و با تأکید بر حمایت دولت از محرومان و مستضعفان حرکت دولت در خط اسلام و مردم را ضروری دانست.

۳ رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با خانواده های شهدا و جانبازان میوان ضمن تشریح عملکرد ضدانقلاب و پاک سازی کردستان، به استعداد مناطق کردنشین برای آبادانی اشاره کرد.

۴ وزیر سپاه و فرمانده کل سپاه در پایان گردهمایی دوازده فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه یک کشور درخصوص مراحل پنج گانه و اهداف طرح لبیک یا خمینی مطالبی را بیان کردند.

۵ علی اکبر ولایتی با مقامات بلندپایه ترکیه دیدار و راجع به ادامه جنگ ایران و عراق، گسترش روابط دوجانبه، مسئله فلسطین، لزوم خروج شوروی از افغانستان و مناسبات فرهنگی دو کشور مذاکره کرد. خبرگزاری های خارجی امنیت منطقه و فعالیت جنبش های کرد را از محورهای این مذاکرات برشمردند.

۶ مصاحبه مطبوعاتی دادستان کل انقلاب اسلامی راجع به مبارزه با گران فروشی، احتکار و قاچاق کالا، اقدامات انجام شده برای کنترل قیمت ها و تشکیل گشت ارشاد برای مبارزه با منکرات و فساد ظاهری.

۷ سخنگوی مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق در دیدار با اعضای دادگاه بین الملل اسلامی، تحمیل جنگ بر ایران و جلوگیری از اجرای شعائر اسلامی را از جمله جنایات صدام برشمرد.

۸ مقامات عربستان سعودی ادعای ایران مبنی بر اعمال محدودیت آن کشور در مورد تعداد پروازهای زائران ایرانی به عربستان را تکذیب کردند.

۹ صدام حسین در جمع اهداکنندگان طلا و پول، به مقایسه جنگ ایران و عراق با نبرد قادسیه پرداخت و شرکت نکردن اعراب در جنگ با ایران را ناشی از اعتماد آنها به توانمندی عراق برای شکست دادن ایران دانست. این درحالی بود که طه یاسین رمضان با ارائه آماری از کشته شدگان و اسرای مصری به شرکت مستقیم آنها در جنگ ایران و عراق اعتراف کرد.

۱۰ روزنامه لوموند در مقاله ای کمک های مالی استثنایی فرانسه به عراق را متأثر از خواسته های یک گروه فشار اقتصادی فرانسوی دانست و به تأثیر این گروه هوادار عراق بر موضع گیری فرانسه در جنگ ایران و عراق پرداخت.

۱۱ حسنی مبارک و راشد عبدالله وزیر مشاور امور خارجی امارات متحده عربی به ضرورت پایان دادن به جنگ ایران و عراق تأکید کردند؛ روزنامه الانباء از تلاش مقامات بلندپایه عربی برای بازگرداندن مصر به دنیای عرب و جلب رضایت سوریه نسبت به سازش نامه لبنان و اسرائیل خبر داد.

۱۲ وزیر بهداشتی کویت و مسئول اجرایی سازمان منطقه ای حفظ محیط زیست دریایی به برپایی نشست آینده وزیران محیط زیست کشورهای منطقه در کویت برای مذاکره در مورد امکان بستن چاه های نفتی نوروژ ایران اشاره کرد.

۱ یک فروند هواپیمای مسافربری بوئینگ ۷۲۷ ایرفرانس که از وین به پاریس در حال پرواز بود، ربوده شد. هواپیماربایان که به عربی سخن می گفتند، انگیزه خود را اعتراض به سیاست های فرانسه در غرب آسیا عنوان کردند.

۲ نورالدین کیانوری در یک برنامه تلویزیونی ضمن نفی مارکسیسم و اذعان به وابستگی عقیدتی - سیاسی حزب توده به شوروی، عملکرد این حزب در وقایع سیاسی تاریخ معاصر از جمله نفت شمال، فرقه دمکرات آذربایجان، کابینه قوام و ملی شدن صنعت نفت را اشتباه خواند. سهم ناچیز حزب توده در پیروزی انقلاب اسلامی، عملکرد خیانت آمیز این حزب بعد از پیروزی انقلاب و در جریان جنگ تحمیلی و تلاش آن برای تضعیف جمهوری اسلامی از دیگر محورهای سخنان کیانوری در این برنامه بود.

۳ دیدار ولید جنبلاط با رابرت مک فارلین فرستاده ویژه ریگان؛ بررسی اوضاع لبنان در دیدار وزیر امور خارجه سوریه با هیئتی از سناتورهای امریکا؛ تبادل آتش نیروهای سوری با ارتش رژیم صهیونیستی در دره بقاع.

گزارش روزشمار ۶/۶/۱۳۶۲

۴ فرماندهان قرارگاه های کربلا و نصرت در جلساتی جداگانه آخرین وضعیت طرح عملیاتهای لشکر ۱۹ فجر و ۲۵ کربلا در مناطق طیب و طلائی را بررسی کردند.

۵ گزارش واحد اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از خطوط پدافندی دشمن در منطقه مرزی میوان- سورن. در این گزارش ضمن تشریح ارتفاعات مهم و راهبردی منطقه و استعداد نیروهای دشمن در آنها بر لزوم کنترل تردد قاچاقچیان تأکید شده است.

۶ بمباران هوایی شهرستان پاوه با بمب های خوشه ای و ناپالم.

۷ گزارش یک بولتن داخلی سپاه از اقدام عراق به ارسال ۲۰۰۰ قبضه اسلحه کلاشینکف برای خوانین محلی و گروه های ضدانقلاب در ایران؛ گروهی پانزده نفره اقدام به جمعآوری اطلاعات در منطقه قلخانی برای مقامات عراقی کردند.

۸ پاکسازی ۷ روستا از توابع سندج با تلاش نیروهای خودی مستقر در کامیاران و سقز؛ بر اثر اقدامات و حملات عناصر مسلح غیرقانونی در استانهای آذربایجان غربی، کردستان و باختران عدهای از نیروهای خودی شهید یا مجروح شدند؛ ۴ تن از اعضای حزب دمکرات خود را به گروهان ژاندارمری سلماس تسلیم کردند.

۹ امام خمینی در پیامی خطاب به مردم از مقام و منزلت شهیدان تجلیل کردند.

۱۰ رئیس جمهور در دیدار با اعضای انجمن اسلامی معلمان به مناسبت هفته تعلیم و تربیت ضمن تشریح رابطه ایمان و علم به تبیین جایگاه علم و دین در نظام اسلامی پرداخت. وی جبهه های جنگ را یکی از عرصه های تبلور قدرت ایمان و بروز استعداد ملت ایران دانست.

۱۱ رأی اعتماد نمایندگان مجلس شورای اسلامی به عابدی جعفری به عنوان وزیر بازرگانی و سرحدیزاده به عنوان وزیر کار. کازرونی، کلانتری و ناجی نتوانستند از مجلس رأی اعتماد بگیرند.

۱۲ رئیس مجلس شورای اسلامی به مناسبت هفته دولت در مصاحبه های در خصوص تعامل مجلس و دولت، موفقیتها و قانونمداری دولت، تحقق شعار نه شرقی نه غربی، اجرای برنامه پنج ساله توسعه و انتظارات از دولت مطالبی را بیان کرد.

۱۳ دیدار حقوق دانان دادگاه بین الملل اسلامی با اسرای عراقی مستقر در اردوگاه شماره ۲ طریق القدس؛ رادیو بغداد دادگاه فوق را فاقد هرگونه صلاحیت رسمی و قانونی دانست.

۱ علیاکبر ولایتی پس از دیداری سه روزه از ترکیه عازم ژنو محل برگزاری اجلاس جهانی بررسی مسئله فلسطین شد. رادیو امریکا ضمن اشاره به مذاکرات ولایتی با مقامات ترکیه اعلام کرد: ترکیه از احتمال وارد شدن خسارت به خط لوله نفت عراق که از خاک این کشور می گذرد، ابراز نگرانی کرد.

۲ صدام حسین در مراسم اعطای نشان به نیروهای عراقی ضمن اشاره تلویحی به موفقیت های ایران در جبهه های شمالی و تصرف بخشی از خاک کردستان عراق، ادامه جنگ را به ضرر ملت و ارتش ایران دانست.

۳ به نوشته نشریه المجله، رئیس جمهوری ترکیه به مقامات عراق اطلاع داده است که نگران گسترش جنگ و انهدام خط لوله نفت عراق در ترکیه است. معاون وزارت امور خارجه عراق با صدور بیانیهای در این زمینه، احتمال بمباران خط لوله مسیر ترکیه توسط ایران را کاملاً غیرممکن خواند.

۴ فرود هواپیمای ربوده شده فرانسوی در فرودگاه بینالمللی مهرآباد. هواپیماربایان درخواستهای خود از دولت فرانسه را مطرح و تهدید به انفجار هواپیما کردند. یکی از مقامات وزارت امور خارجه ایران و کاردار سفارت فرانسه با هواپیماربایان مذاکره کردند.

۵ درگیری شبه نظامیان جنبش امل با نیروهای ارتش لبنان در جنوب لبنان؛ تبادل آتش تفنگ داران امریکایی با شبه نظامیان لبنانی در نزدیکی فرودگاه بیروت؛ اعلام کنارگیری مناخیم بگین از نخست وزیری.

۶ سفر وزیر امور خارجه کویت به دمشق به منظور دیدار با حافظ اسد و تشریح نتایج نشست های اخیر شورای همکاری خلیج فارس.

گزارش روزشمار ۷/۶/۱۳۶۲

۷ ارزیابی فرماندهان سپاه از عملیاتهای احتمالی قرارگاه های حمزه، نجف و کربلا در مناطق شیلر، دربندیخان و قلعه آویزان که در راستای راهبرد «عملیات در تمامی خطوط پدافندی» طراحی شده است.

۸ در جلسه فرماندهان قرارگاه کربلا آخرین وضعیت عملیات مهندسی در منطقه طلائیة بررسی شد.

۹ گزارش واحد اطلاعات - عملیات و طرح و عملیات قرارگاه کربلا درمورد اقدامات دشمن در جبهه جنوب همزمان با تلاش نیروهای ایرانی برای اجرای عملیات در مناطق زید، طلائیة و طیب.

۱۰ طبق گزارش لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در ادامه فعالیت های ارتش عراق برای جلوگیری از عملیاتهای محدود والفجر در جبهه شمالی، ۶۱ خودرو ایفا وارد پنجوبین شده است؛ فرمانداری پیرانشهر گزارش داد که ۴۰۰ نفر از اعضای حزب دمکرات و نیروهای جلال طالبانی تحت تعلیمات نظامی خاص هستند؛ استقرار تعدادی از عناصر دمکرات، رزگاری و جیش الشعبی در پایگاه های پنجوبین؛ گزارش رادیو اسرائیل درمورد آماده شدن ارتش عراق برای آغاز یک ضدحمله گسترده در منطقه کردستان.

۱۱ نماینده دائمی ایران در سازمان ملل متحد در نامه های به دبیرکل این سازمان خواستار توجه شورای امنیت به کشتار کودکان و غیرنظامیان ایرانی در بمباران مناطق مسکونی شد.

۱۲ پناهنده شدن عدهای از نظامیان و مردم عراق از طریق مرزهای غربی و جنوب غربی به ایران.

۱۳ کشته شدن ۷۰ نفر و اسارت ۳۰ نفر از عناصر ضدانقلاب در عملیات پاکسازی منطقه انزل ارومیه؛ تصرف ارتفاع مشرف به برآغلان سرشیوبه سردشت در عملیات نیروهای سپاه؛ تسلیم شدن ۲ نفر از عناصر حزب دمکرات به پایگاه ژاندارمری سنندج.

در درگیری با گروه های مسلح غیرقانونی در محور مهاباد - بوکان، اطراف ارومیه و پیرانشهر، از نیروهای خودی ۸ نفر شهید، ۴ تن زخمی، ۹ نفر مفقودالامر و ۶ نفر به اسارت عناصر ضدانقلاب

ص: ۱۱۰۶

۱ در آمدند؛ رادیو حزب دمکرات جاده سقر - مریوان را از ۱۵ شهریور تا اطلاع بعدی نظامی اعلام کرد.

۲ دیدار رئیس جمهور، نخست وزیر و اعضای هیئت دولت با امام خمینی به مناسبت هفته دولت، ایشان در سخنانی در این دیدار شهادت شخصیت‌هایی مانند عراقی، رجایی و باهنر را از تلخیه‌های این هفته دانستند. امام خمینی اسلام را رمز اقبال مردم به نظام برشمردند و ضمن تأکید بر خدمتگزاری و امانتداری مسئولان، جدایی ملت از دولت را عامل بروز دیکتاتوری خواندند. غیرمردمی بودن ارتش پهلوی، تبلیغات بیگانگان در مورد سلطنت طلب بودن مردم ایران، ضرورت همدلی بین مسئولان، رفع مشکل گرانی و... از دیگر محورهای سخنان امام خمینی بود.

۳ رئیس جمهور در یک مصاحبه مطبوعاتی به سؤالاتی در مورد معرفی وزرای جدید دولت، مشکلات اقتصادی کشور و تحکات و مانورهای نظامی امریکا در خلیج فارس پاسخ داد.

۴ بازدید خبرنگاران داخلی و خارجی از محل استقرار هواپیمای رپودهشده فرانسوی در فرودگاه مهرآباد؛ مذاکره یکی از مقامات وزارت امور خارجه ایران با هواپیماربایان و توضیحات کاردار فرانسه در خصوص درخواست های هواپیماربایان؛ به گزارش رویتر سرپرست دفتر سازمان ملل متحد هم یکی از مسافران این هواپیماست.

۵ روزنامه واشنگتن پست با وجود تکذیب مقامات کویت، شایعه تلاش ایران برای انفجار سفارت امریکا در کویت را دوباره مطرح کرد.

۶ انعکاس تحلیل مقامات رسمی غرب از بازپرداخت بخشی از بدهیهای ایران به بانک صادرات امریکا در خبرگزاری جمهوری اسلامی. خبرگزاری رویتر اقدام ایران را نشاندهنده عزم این کشور برای ترمیم وجهه اش در محافل بانکی جهان دانست.

۷ طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی حزب بعث عراق در سفری یک روزه به اردن با مقامات این کشور ملاقات کرد. جنگ ایران و عراق و کمک اردن به عراق به عنوان محورهای اصلی مذاکرات وی ذکر شده اند.

۸ دبیرکل سازمان ملل متحد در مراسم افتتاحیه اجلاس جهانی فلسطین، وضعیت فعلی فلسطین را خطرناک توصیف کرد. در این اجلاس پیام یاسر عرفات رهبر سازمان آزادی بخش فلسطین، مبنی بر لزوم استقرار یک صلح عادلانه در غرب آسیا قرائت شد. علیاکبر ولایتی پس از پایان این جلسه با دبیرکل سازمان ملل و وزیر امور خارجه اتریش دیدار کرد.

۹ درخواست شورای اجرایی جامعه جهان اسلام از ایران و عراق برای پایان دادن به جنگ؛ رئیس پارلمان کویت ضمن ابراز نگرانی از ادامه جنگ ایران و عراق مدعی شد که کشورش در حال انجام اقداماتی برای پایان دادن به این جنگ است؛ جنگ ایران و عراق، موضوع پناهندگان افغان و اوضاع منطقه غرب آسیا از جمله محورهای مذاکرات رئیس جمهور پاکستان با مقامات ترکیه است.

۱۰ تشدید درگیریها در بیروت پس از اشغال ساختمان تلویزیون لبنان؛ گلولهباران جنوب بیروت توسط نیروهای امریکایی؛ درخواست دبیرکل سازمان ملل متحد از طرفهای درگیر مبنی بر حل اختلافات از طریق مذاکره.

ضمیمه اول گزارش ۹۷: اجرای عملیات در غرب و شمالغرب کشور.

ضمیمه دوم گزارش ۹۷: توضیحاتی درباره طرح عملیات های والفجر ۴ (منطقه شیلر)، والفجر ۵ (منطقه دربندیخان) و عملیات تکمیلی والفجر ۳ (منطقه قلعه آویزان).

ضمیمه گزارش ۱۰۸: ادعای رادیو اسرائیل درباره تلاش ایران برای منفجر ساختن سفارت امریکا در کویت.

۱ در جلسه معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه و فرماندهان قرارگاه کربلا- و لشکرهای تابعه آن، ضمن بررسی گزارش عملکرد یگان های قرارگاه کربلا، درمورد طرحهای عملیاتی مناطق زید، طلائی و طیب نیز تصمیم گیری شد.

۲ بررسی عملیات شناسایی قرارگاه نصرت در منطقه هورالهویزه با حضور معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه، فرمانده قرارگاه کربلا، فرمانده قرارگاه نصرت و نیروهای شناسایی این قرارگاه.

۳ بررسی و اولویت بندی اهداف عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر در جلسه فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا، قرارگاه مقدم حمزه و لشکرهای تحت امر. قرارگاه مقدم حمزه استعداد کلی عملیات در این منطقه را ۶۰ گردان برآورد کرد.

۴ در حملات امروز جنگنده های عراقی به مریوان ۶ نفر از جمله ۳ بانوی آموزگار به شهادت رسیدند. رئیس جمهور از سکوت سازمان های بین المللی در برابر این گونه جنایات عراق انتقاد کرد؛ قائم مقام استانداری کردستان هم در گفت و گو با روزنامه کیهان شایعات عراق درباره بمباران نکردن مناطق کردنشین را تکذیب کرد.

۵ در عملیات های نیروهای خودی در سردشت و اطراف تکاب ۴۹ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته و عده ای هم زخمی شدند. از نیروهای خودی ۲ نفر شهید و ۸ نفر مجروح شدند؛ دستگیری تعدادی از اعضای کومه له و حزب دمکرات در سنندج؛ ۶ تن از عناصر ضدانقلاب خود را تسلیم کردند.

۶ در عملیات کمین عناصر ضدانقلاب در سردشت و سنندج ۱۲ تن از نیروهای خودی شهید و عده ای زخمی شدند؛ رادیو صدای کردستان مدعی شد عناصر دمکرات در جریان یک درگیری در دیواندره و حمله به کمیته های بنی خاتون و سادات ضرباتی را به نیروهای خودی وارد کرده اند؛ سران کومه له در جلسه ای تصمیم گرفتند که عملیات های خود را در محورهای بانه، سردشت و مهاباد افزایش دهند.

۷ امام خمینی در پاسخ به نامه رئیس جمهور ضمن موافقت با ترمیم ستاد انقلاب فرهنگی خواستار جلوگیری قاطعانه از ورود عناصر منحرف به محیط دانشگاه شدند.

۸ آیت الله خامنه ای به مناسبت دومین سالگرد شهادت رجایی و باهنر با ذکر سوابق مبارزاتی و خصوصیات این دو شهید، به تشریح وضعیت حزب الله پرداخته و اجرای احکام اسلامی را رمز موفقیت نظام جمهوری دانست. رئیس جمهور حمایت مردم را عامل موفقیت جمهوری اسلامی در مقابله با فشارهای اقتصادی برشمرد. وی همچنین ضمن محکوم کردن بمباران شهرها و مناطق مسکونی دورنمای کشور درزمینه جنگ و مسائل اقتصادی را تشریح کرد.

۹ پس از جلسه شورای عالی دفاع، رئیس مجلس شورای اسلامی در مصاحبه ای مطبوعاتی راجع به وقفه ایجاد شده پس از عملیات والفجر ۲ و ۳، ادعاهای صدام برای بازپس گیری مناطق ازدست رفته، درگیری های لبنان، بازدید حقوقدانان دادگاه بین المللی اسلامی، اوضاع مناطق کردنشین و نتایج عملیات های اخیر علیه ضدانقلاب سخن گفت.

۱۰ تصویب چندین طرح ازجمله طرح سرپرستی وزارتخانه های مسکن و شهرسازی، معادن و فلزات و کشاورزی توسط نخست وزیر، در جلسه علنی مجلس شورای اسلامی؛ امروز هیئتی از نمایندگان مجلس به سرپرستی محمد یزدی نایب رئیس مجلس عازم پیونگ یانگ شدند.

۱ دیدار اعضای دادگاه بین المللی اسلامی با رئیس دیوان عالی کشور و مجروحان جنگی و شیمیایی.

۲ ربایندگان هواپیمای فرانسوی تهدید کردند در صورت محقق نشدن خواسته هایشان خلبان و دیگر سرنشینان هواپیما را خواهند کشت. این درخواست ها عبارت بود از خروج نیروهای فرانسوی از لبنان و چاد، قطع کمک های نظامی فرانسه به عراق و آزادی چند زندانی. یکی از مقامات وزارت امور خارجه و کاردار فرانسه در فرودگاه مهرآباد حاضر و با هواپیماربایان مذاکره کردند؛ تلاش روزنامه های فرانسوی برای منتسب ساختن هواپیماربایان به ایران.

۳ وزیر امور خارجه ایران در دومین اجلاس بین المللی مسئله فلسطین دیدگاه ها و مواضع جمهوری اسلامی را در این زمینه تشریح کرد. وی شرکت در مبارزه مسلحانه علیه رژیم صهیونیستی را از اهداف راهبردی سیاست خارجی جمهوری اسلامی دانست.

۴ عبدالعاطی العبیدی رئیس کمیته روابط خارجی لیبی در رأس هیئتی وارد تهران شد. وی قرار است پیام شفاهی معمر قذافی در مورد اوضاع آفریقا و جهان عرب و کشورهای اسلامی را تسلیم مقامات ایران کند. رادیو ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) دو روز پیش مدعی شد رهبر شیعیان لبنان از مناسبات دوستانه ایران و لیبی انتقاد کرده است.

۵ از سرگیری فعالیت تحقیقاتی مهندسان ژاپنی در پروژه مشترک پتروشیمی ایران و ژاپن در بندر امام خمینی.

۶ تحلیل اقتصادی جنگ ایران و عراق در روزنامه دیلی تلگراف.

۷ کمک ۴۰۰ هزار دلاری کانادا از طریق کمیته بین المللی صلیب سرخ به جنگ زدگان ایران و عراق.

۸ صدام حسین در سخنانی ایران را متهم به تحمیل جنگ به عراق کرد؛ فرمانده نیروی دریایی و دفاع ساحلی و وزیر نفت عراق هم در سخنانی کوشیدند با بزرگ نمایی قدرت نظامی عراق، نیروهای ایرانی را فاقد توان کافی برای ضربه زدن به ارتش عراق و انهدام مسیر خط لوله صدور نفت آن کشور جلوه دهند.

۹ تشدید درگیری های داخلی در لبنان و مداخله نیروهای خارجی مستقر در لبنان در این منازعات؛ ناو هواپیمابر امریکایی آیزنهاور با حدود یک صد فروند هواپیمای جنگی و چندین رزم ناو نیروی دریایی امریکا وارد سواحل لبنان شد؛ اعتراض وزارت امور خارجه ایران به مداخله نیروهای خارجی در درگیری های داخلی لبنان.

ضمیمه اول گزارش ۱۱۶: نحوه تشکیل قرارگاه مقدم حمزه مریوان به منظور اجرای عملیات در دهانه شیلر.

ضمیمه دوم گزارش ۱۱۶: مأمورشدن لشکرهای ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف به مناطق مریوان و بانه برای شناسایی و تهیه مقدمات عملیات دهانه شیلر با همکاری لشکر ۲۸ کردستان.

گزارش روزشمار ۹/۶/۱۳۶۲

۱۰ برگزاری جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم حمزه به منظور بررسی طرح مانور، استعداد نیرو و سازمان رزم عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر.

۱۱ در عملیات های پاک سازی نیروهای خودی در سردشت، سلماس و تکاب، چندین روستا آزاد و عده ای از عناصر گروه های مسلح غیرقانونی کشته یا زخمی شدند؛ عده ای از افراد ضدانقلاب در سنندج، بیجار، مریوان و دیواندره تسلیم یا دستگیر شدند.

۱۲ شهید و مجروح شدن عده ای از نیروهای خودی در کمین افراد گروه های مسلح غیرقانونی در محور سنندج؛ حمله عناصر ضدانقلاب به

پایگاه های نیروهای خودی در آذربایجان غربی و کردستان؛ ورود تعدادی از افراد آموزش دیده سردار جاف از طریق مرز اورامانات به ایران
برای انجام اقدامات خرابکارانه علیه جمهوری اسلامی ایران.

ص: ۱۱۰۹

۱ مهاجرت حدود پنجاه درصد از اهالی مریوان در پی بمباران های هرروزه جنگنده های ارتش عراق.

۲ سرهنگ کوچک زاده فرمانده ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، در یک مصاحبه مطبوعاتی به تبیین فعالیت گشت های جنرالان به منظور استقرار امنیت، حضور نیروهای ژاندارمری در جبهه های جنگ، مقابله با ضدانقلاب و تأسیس آموزشگاه خلبانی ژاندارمری پرداخت.

۳ موافقت امام خمینی با پیشنهاد رئیس دیوان عالی کشور مبنی بر تأسیس دادگاه و دادسرا در مناطق یازده گانه سپاه به منظور رسیدگی به مسائل ضدانقلاب و تخلفات نظامی و انتظامی.

۴ رئیس جمهور در دیدار با وزیر امور خارجه لیبی راجع به جنگ ایران و عراق، رویکرد جمهوری اسلامی ایران به اهل سنت، ائتلاف های منطقه ای و ضرورت حمایت از فلسطین و سوریه از طریق احیای جبهه پایداری سخن گفت؛ عبدالعاطی العبدی با رئیس مجلس شورای اسلامی، نخست وزیر و وزیر امور خارجه هم دیدار و گفت و گو کرد.

۵ وزیر امور خارجه در بازگشت از سفر دوره ای خود به یازده کشور آسیایی و افریقایی و شرکت در اجلاس بین المللی مسئله فلسطین به تشریح اهداف و نتایج سفر خود پرداخت.

۶ ربایندگان هواپیمای فرانسوی ساعت ۱۴:۱۳ دقیقه امروز، گروگان ها را آزاد و در بیانیه ای که به زبان عربی قرائت شد انگیزه خود را اعتراض به سیاست فرانسه در غرب آسیا ذکر کردند. درحالی که رسانه های گروهی جهان قضاوت نسبتاً منصفانه ای درمورد عملکرد دولت ایران در این قضیه داشتند، گروه های ضدانقلاب با سوءاستفاده از این جریان اتهاماتی را به ایران وارد ساختند.

۷ روزنامه کریستین ساینس مانیتور امریکا و خبرگزاری چین به تحلیل موضع ترکیه در قبال جنگ ایران و عراق و نگرانی آن کشور درمورد گسترش جنگ و آسیب رسیدن به خطوط انتقال نفت در خاک ترکیه پرداختند.

۸ به گزارش خبرگزاری کویت، برزیل ضمن حفظ مناسبات بازرگانی خود با عراق، در پی گسترش روابط اقتصادی با ایران است.

۹ به مناسبت پنجمین سالگرد ناپدیدشدن امام موسی صدر، بخش هایی از جنوب لبنان در اعتصاب و اعتراض به سر برد. با تشدید درگیری ارتش و شبه نظامیان، رئیس جمهور لبنان خواستار گفت و گوی فوری سران نیروهای سیاسی لبنان شد.

گزارش روزشمار ۱۰/۶/۱۳۶۲

۱۰ در جلسه فرمانده کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش مقرر شد عملیات در دو محور پنجوین و ارتفاعات سورن به طور هم زمان اجرا شود، معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) این تصمیم را به قرارگاه مقدم حمزه ابلاغ کرد.

۱۱ جنگنده های عراقی چندین نوبت شهر مریوان را به شدت بمباران کردند که بر اثر آن تلفات و خسارات سنگینی به مردم و اماکن غیرنظامی وارد شد. رادیو صوت الجماهیر به نقل از اطلاعیه نظامی ارتش عراق بمباران مناطق مسکونی مریوان را حمله به مواضع نظامی قلمداد کرد؛ مردم سنج و پاوه هم هدف تجاوزات هوایی عراق قرار گرفتند.

۱۲ پیام رئیس جمهور به مردم مسلمان کرد مریوان در پی بمباران شدید منطقه.

۱۳ در حملات گروه های مسلح غیرقانونی به پایگاه ها و نیروهای ژاندارمری در غرب و شمال غرب کشور، ۱۰ نفر شهید و ۲ نفر زخمی شدند.

۱ شناسایی خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در اراک؛ کشف خانه تیمی حزب توده در صومعه سرا و دستگیری ۱۵ نفر از اعضای این حزب.

۲ حمله مشترک نیروهای عراقی با پشتیبانی افراد جلال طالبانی و حزب دمکرات کردستان ایران به نیروهای بارزانی.

۳ رئیس جمهور در دیدار با روحانیون اداره عقیدتی - سیاسی ستاد مشترک ارتش به لزوم آشنایی ارتش با دین و روحانیت اشاره کرده و به تشریح مفهوم عقیدتی - سیاسی، معیارهای آن و ارزیابی عملکرد ارتش در جنگ پرداخت. رئیس جمهور در دیداری دیگر با کشتیگیران نیروهای مسلح ارتش، بر اهمیت ورزش و ضرورت توجه به همه امور اجتماعی تأکید کرد.

۴ وزیر ارشاد اسلامی در جمع اعضای هیئت دادگاه بینالمللی اسلامی کشتار غیرنظامیان و مواضع مجامع بینالمللی در قبال جنگ ایران و عراق را تشریح کرد. سخنگوی هیئت مذکور هم جنگ ایران و عراق را یکی از غمانگیزترین تراژدیهای تاریخ دانست و ضمن درخواست دیدار مجدد از میروان به همکاری نکردن عراق با این دادگاه اشاره کرد.

۵ سرپرست حجاج ایرانی در یک مصاحبه تلویزیونی ضمن اشاره به نحوه برخورد دولت عربستان با حجاج ایرانی و انتشار روزنامه فارسی زبان و ضدانقلاب المدینه، بر ماهیت سیاسی مراسم حج و برگزاری راه پیمایی تأکید کرد؛ رادیو بی بی سی با اعلام خبر آمادگی عربستان برای ارائه بهترین خدمات رفاهی به حجاج افزود: مقامات این کشور تأکید کرده اند که با هرگونه فعالیت غیرعبادی در طول مراسم حج برخورد خواهند کرد.

۶ هیئت پارلمانی ایران در پکن با نایب رئیس کمیته دائمی کنگره ملی چین دیدار و راجع به سیاستهای جمهوری اسلامی در جنگ تحمیلی و دیگر مسائل جهانی بحث و مذاکره کرد. این هیئت با مقامات جمعیت اسلامی چین هم دیدار کرد.

۷ قدردانی مقامات فرانسه از همکاری مسئولان ایرانی در پی آزادی گروگانهای هواپیمای فرانسه؛ روزنامههای فرانسوی به تحلیل ماجرای هواپیماربابی پرداختند.

۸ درگیری لفظی هیئت های نمایندگی ایران و عراق در اجلاس بینالمللی مسئله فلسطین در ژنو.

۹ عراق ضمن دریافت کمک ۲۵ میلیون دلاری از بانک عمران اسلامی، با اعزام رئیس بانک مرکزی خود به قاهره در پی ازسرگیری روابط بانکی با مصر برآمد.

۱۰ ادامه درگیری های داخلی لبنان؛ به دنبال طرح مشترک آمریکا و فرانسه برای اعزام ناوگان جنگی به سواحل لبنان، وزیر امور خارجه ایران از یک توطئه حسابشده برای سرکوب شیعیان و مسلمانان محروم لبنانی و گسترش حاکمیت آمریکا بر لبنان و تثبیت قوای اشغالگر صهیونیست خبر داد.

ضمیمه گزارش ۱۴۶: اهداف عراق از بمباران منطقه بانه و میروان.

گزارش روزشمار ۱۱/۶/۱۳۶۲

۱۱ معاونت عملیات قرارگاه خاتمالانبیای در بررسی اوضاع عملیاتی جبهه شمالی ضمن تشریح طرح عملیات های والفجر ۴ و ۵ در دهانه شیلر و منطقه دربندیخان و شناسایی های انجام شده در این مناطق، وضعیت دشمن در منطقه را هوشیار توصیف کرد.

۱۲ براساس گزارشهای قرارگاه خاتمالانبیای(ص) باختران و سایر منابع خودی دشمن در منطقه عملیاتی والفجر ۴ در دهانه شیلر، اقدام به تحکیم مواضع و تقویت پایگاه های خود کرده است.

۱ اقدام ارتش عراق به بمباران مریوان و بانه با هدف پیشگیری از اجرای عملیات آتی ایران در این منطقه؛ ارتش عراق با انتشار اعلامیه و پیام رادیویی اهالی سنج، باختران و اسلامآباد را تهدید کرده است که در چند روز آینده این مناطق را بمباران می کند.

۲ در جریان حملات این هفته عراق در آبادان ۵ نفر شهید و ۸۸ نفر زخمی شدند، در خرمشهر هم ۵ نفر شهید و ۶۸ نفر زخمی شدند.

۳ گزارش روزنامه جمهوری اسلامی از آمار اعزام نیروهای فنی و رزمی و ارسال کمک های نقدی و جنسی مردم به جبههها در هفته اخیر.

۴ در سه روز گذشته، ۱۲ عراقی با عبور از مرزهای غربی کشور درخواست پناهندگی کردند.

۵ در درگیریها و حملات گروه های مسلح غیرقانونی در مناطق مختلف آذربایجان غربی تلفات و خساراتی به بار آمد؛ سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در اطلاعیهای ادعا کرد که در دو هفته گذشته، ۱۵۵ نفر از نیروهای ایران در جریان اقدامات مسلحانه عناصر مخالف نظام کشته شده اند.

۶ بر اثر حملات و کمین گروه های مسلح ضدانقلاب در کردستان ۱۷ نفر از نیروهای خودی شهید، ۲ نفر زخمی و یک نفر به گروگان گرفته شد.

۷ دستگیر یا تسلیم شدن حدود ۴۵ نفر از وابستگان و اعضای حزب دمکرات، کومهله و چریکهای فدایی خلق در استانهای کردستان و باختران.

۸ رئیس جمهور در خطبه های نماز جمعه تهران ضمن بیان خصوصیات حکومت اسلامی، اطاعت مردم از قانون، همکاری ملت و دولت و پشتیبانی همه جانبه مردم از جنگ را نشانه مردمی بودن جمهوری اسلامی دانست و در خطبه دوم نیز به بمباران شهرها، سکوت سازمانهای حقوق بشری و بینالمللی، ادعای احزاب کومهله و دمکرات در مورد طرف داری از مردم کرد، درگیریهای بیروت و دخالت امریکا در لبنان پرداخت.

۹ نخست وزیر در سخنرانی پیش از خطبههای نماز جمعه، رهنمودهای امام خمینی را ملاک ارزیابی فعالیت دولت دانست و مشکلات ناشی از جنگ و نحوه برخورد مردم با مشکلات را تشریح کرد. تنظیم سیاست خارجی بر مبنای جنگ، بازسازی مناطق جنگ زده و لزوم تدوین قوانین جدید مالیاتی برای حمایت از مناطق محروم از دیگر محورهای سخنان وی بود؛ ادعای رادیو اسرائیل در مورد سیاست دولت برای کاهش جمعیت تهران از طریق وضع مالیات ها و عوارض.

۱۰ وزیر کشور که به استان مرکزی سفر کرده است راجع به برگزاری انتخابات دومین دوره مجلس شورای اسلامی، اهداف تشکیل حزب جمهوری اسلامی و اخبار مربوط به استیضاح خود، توضیحاتی بیان کرد.

۱۱ بازدید سخنگوی مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق و اعضای کمیسیون رسیدگی به امور اسرای عراقی از اردوگاه اسرای عراقی در گیلان. آیت الله حکیم فلسفه وجودی این مجلس را رهبری مبارزه با رژیم بعث عراق و وحدت مسلمانان عراق دانست و به ارزیابی وضعیت اقتصادی عراق پرداخت. دبیر شورای عالی دفاع نتایج این بازدید را تشریح کرد.

۱۲ راه پیمایی آرام حجاج ایرانی از بعثه امام تا مسجدالنبی و شرکت در نماز جمعه به همراه مسلمانان اهل سنت؛ تأکید سرپرست حجاج ایرانی بر وحدت مسلمانان؛ حضور عدهای از نمایندگان مجلس در محل کاروان جانبازان.

۱ رادیو مسکو در تفسیری با اشاره به سخنان وزیر امور خارجه ایران در اجلاس بینالمللی مسئله فلسطین در مورد سوءاستفاده رژیم صهیونیستی و امریکا از تفرقه مسلمانان، جنگ ایران و عراق را یکی از دلایل این تفرقه دانست و از دو کشور خواست ضمن پایان دادن به جنگ بر مبنای عهدنامه الجزایر، توان خود را صرف حمایت از حقوق مردم فلسطین کنند.

۲ سفر دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی به مراکش؛ وضعیت غرب آسیا، جنگ ایران و عراق و آمادگی برای برگزاری چهارمین اجلاس سران کشورهای اسلامی محورهای مذاکرات وی با شاه مراکش می باشد.

۳ برخی مقامات کشورهای همپیمان عراق از جمله وزیر دفاع مصر و پادشاه اردن همزمان با سفر هیئت پارلمانی ایران به چین، به آن کشور سفر و با مقامات پکن راجع به جنگ ایران و عراق، مسئله فلسطین و لبنان مذاکره کردند.

۴ تقویت نیروهای امریکایی و فرانسوی در لبنان؛ آغاز رایزنی برخی سران و مقامات عرب برای حل و فصل منازعات داخلی این کشور.

گزارش روزشمار ۱۳۶۲/۶/۱۲

۵ فرماندهان ارشد سپاه در ادامه جلسه روز گذشته خود امروز هم، به بررسی وضعیت منطقه و اهداف عملیات های والفجر ۴ و ۵ پرداختند. قائم مقام فرماندهی کل سپاه آخرین مهلت تکمیل طرح و اجرای عملیات والفجر ۴ را پانزده روز دیگر تعیین کرد؛ ابلاغ آخرین تغییرات سازمان رزمی یگان های عمل کننده سپاه به قرارگاه های نجف، حمزه و کربلا.

۶ وضعیت استقرار و استعداد نیروهای خودی و دشمن در منطقه عملیاتی دهانه شیلر و دلایل کندی اقدامات قرارگاه های مقدم حمزه برای آماده سازی عملیات والفجر ۴ در جلسه فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه در باختران بررسی شد.

۷ ارتش عراق به منظور پیشگیری از اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، اقدام به تجهیز پایگاه ها و اعزام نیرو در محدوده پنجوین و سیدصادق کرد.

۸ گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا در مورد اقدامات عراق در زمینه تقویت و تأسیس مراکزی برای استقرار عناصر ضدانقلاب و تدارک آنها از طریق راه سازی در جبهه های شمال غرب بعد از عملیات های والفجر ۲ و ۳.

۹ ابلاغ اصول پانزده گانه ازسوی صدام به مناطق سپاه یکم تا چهارم ارتش عراق به منظور مقابله با حملات جدید ایران.

۱۰ ناکام ماندن حملات جنگنده های عراقی به خرم آباد و ایلام بر اثر آتش پدافند هوایی نیروهای خودی؛ پیرانشهر با ۳۰ گلوله سنگین در سه نوبت هدف قرار گرفت که بر اثر آن ۳ نفر شهید و ۱۱ تن مجروح شدند.

۱۱ مسئولان استان هرمزگان تصمیم گرفتند به منظور کنترل بیشتر آب های خلیج فارس یک گروه از نیروهای سپاه پاسداران را در جزیره لارک مستقر کنند. خبر گزارى فرانسه با انعکاس این خبر، این اقدام را آغازگر یک دوره جدید تنش بین ایران و عراق دانست؛ گزارش خبرگزاری فرانسه در مورد موافقت شورای همکاری خلیج فارس با اعطای یک کمک ۸/۱ میلیارد دلاری به عمان برای مقابله با تهدیدهای ایران.

۱۲ بر اثر حملات و اقدامات گروه های مسلح غیرقانونی در غرب و شمال غرب کشور، ۴۱ نفر شهید و عده ای نیز مجروح شدند.

۱ پاک سازی چندین روستای سلماس توسط یگان جندالله سلماس؛ تسلیم شدن تعدادی از عناصر ضدانقلاب در مریوان و بیجار.

۲ در جریان تعقیب دو نفر از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در کرج یک نفر کشته و نفر دیگر هم مجروح و دستگیر شد؛ در مسجد سلیمان، یکی از هواداران سازمان پیکار دستگیر شد.

۳ پیام امام خمینی به مسلمانان ایران و جهان به مناسبت فرارسیدن ایام حج.

۴ ملا محمد نجیب حسن برزنجی امام جمعه شهر شانه دری عراق در دیدار با نماینده امام خمینی در غرب کشور، پیامدهای سیاسی عملیات والفجر ۲ در عراق را بسیار مطلوب دانست.

۵ زخمی شدن صدام در پی پرتاب نارنجک به سمت وی هنگام سخنرانی؛ تکذیب خبر اعدام ۱۶۰ افسر عراقی.

۶ درگیری های جزئی در مرز عراق و کویت؛ سفر معاون نخست وزیر کویت به عراق برای آگاه ساختن مقامات عراقی از تصمیمات کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در زمینه رفع اختلافات کشورهای عربی؛ نخست وزیر اردن برای گفت و گو در خصوص مسائل غرب آسیا، بحران لبنان و جنگ ایران و عراق وارد بغداد شد.

۷ گزارش هفته نامه هوانوردی فلائیت اینترنشنال راجع به فروش جنگنده های ساخت چین به عراق از طریق مصر؛ گزارش روزنامه بنگلور بنی بنگلادش راجع به حیاتی بودن کمک های عربستان به عراق.

۸ سفرای عراق در کویت و ترکیه در سخنانی جداگانه ضمن تأکید بر صلح طلبی عراق، ایران را تهدیدی برای امنیت منطقه دانستند.

۹ در پایان دیدار شش روزه رئیس جمهور پاکستان از ترکیه، بیانیه ای صادر و در آن بر ضرورت پایان جنگ ایران و عراق و حل مسالمت آمیز اوضاع افغانستان و لبنان تأکید شد.

۱۰ منوچهر بهزادی دبیر کمیته مرکزی حزب توده در گفت و گوی تلویزیونی، ضمن ارزیابی نقادانه سیاست های حزب توده، تضعیف جمهوری اسلامی و استقرار حکومت وابسته به شوروی را از اهداف نهایی این حزب دانست.

۱۱ با آغاز خروج نیروهای رژیم صهیونیستی از کوهستان های مرکزی لبنان، ارتش لبنان به طور کامل در شرق بیروت استقرار یافت. برقراری تماس میان مقامات عالی رتبه لبنان و امریکا برای جلوگیری از وقوع تنش در مناطق مذکور. شبه نظامیان وابسته به حزب الله چند پایگاه نظامی در بعلبک را تصرف کردند.

گزارش روز شمار ۱۳/۶/۱۳۶۲

۱۲ فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف در جلسه ای که در ارتفاعات سرپهن برگزار شد، راجع به شناسایی ارتفاعات بمو، شاخ خشیک، زیمناکوه و آخرین وضعیت عملیات والفجر ۵ گفت و گو کردند. مقایسه دو منطقه شیلر و دربندیخان و ارزیابی عملیات های والفجر ۴ و ۵ از دیگر موضوعات این جلسه بود.

۱۳ گزارش های واحد اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و منابع اطلاعاتی مریوان از استعداد نیروهای ارتش عراق در منطقه شاندری و پنجوین.

۱۴ صدام حسین و دیگر مقامات رژیم بعث که چهارم سپتامبر (۱۳ شهریور) را سالروز آغاز جنگ ایران و عراق اعلام کرده اند در سخنانی ایران را مسئول آغاز جنگ دانسته و به بیان اغراق آمیز توانایی ارتش عراق و خسارات وارد شده به ایران پرداختند.

تشديد مقررات وظيفه عمومي در عراق؛ دولت عراق براي تأمين بخشي از ارز مورد نياز خود عراقي هاي

ص: ۱۱۱۴

۱ مقیم امارات متحده عربی را وادار کرده است ۱۵ درصد از حقوق خود را به حساب دولت عراق واریز کنند.

۲ آغاز اجرای عملیات پاک سازی در محور مهاباد - سردشت؛ در منطقه پیرانشهر ۳ روستا پاک سازی و شماری از افراد ضدانقلاب کشته یا مجروح شدند؛ پاک سازی ۴ روستا در حوالی سقز؛ کشته شدن ۷۵ نفر از عناصر ضدانقلاب در سردشت در طول هفته اخیر.

۳ تداوم اقدامات ایذایی و حملات گروه های مسلح غیرقانونی در محور سنندج - سقز، مهاباد، پیرانشهر و نقده.

۴ عناصر حزب دمکرات خط لوله نفت تبریز - ارومیه را در نقده منفجر کردند؛ دیروز هم عناصر ضدانقلاب کارخانه آسفالت سازی ارومیه را به آتش کشیدند.

۵ مطبوعات عربی و رادیوهای بین المللی تصمیم مسئولان ایرانی برای استقرار نیروهای سپاه در جزیره لارک را نمودی از اقدام ایران برای عملی کردن تهدید خود مبنی بر بستن تنگه هرمز دانستند.

۶ حکم امام خمینی راجع به اجرای مقررات انضباطی در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

۷ امام خمینی به مناسبت دومین سالگرد شهادت آیت الله قدوسی ضمن اشاره به صدمات عالمان بی تقوا، بر لزوم حفظ فقه در حوزه های علمیه و تصدی مشاغل و مناصب دولتی توسط روحانیت با توجه به اقتضائات زمانه تأکید کردند.

۸ قرائت پیام امام خمینی خطاب به حجاج در مدینه؛ سخنرانی سرپرست حجاج ایرانی راجع به اوضاع لبنان و انتقاد از دخالت امریکا و رژیم صهیونیستی در امور این کشور و سکوت سازمان های بین المللی در این زمینه؛ راه پیمایی حجاج به سمت مسجدالنبی؛ هشدار وزیر کشور عربستان در خصوص انجام اقدامات سیاسی در مناسک حج.

۹ چند تن از مقامات بلند پایه سابق انگلیس در اظهارنظرهایی خواستار پایان جنگ ایران و عراق شدند.

۱۰ مسعود رجوی در گفت و گو با ماهنامه هرالد پاکستان به تشریح وضعیت داخلی ایران، جنگ ایران و عراق و راهبرد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) پرداخت. روزنامه کیهان جلسات مناظره زندانیان سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در زندان اوین را منتشر کرد.

۱۱ در پی خروج ارتش رژیم صهیونیستی از بخش مرکزی لبنان، نیروهای داخلی این کشور برای تسلط بر مناطق مزبور درگیر شدند؛ امروز اعلام شد مک فارلین نماینده ویژه امریکا در غرب آسیا برای تهیه موافقت نامه کنترل ارتش لبنان بر مناطق مذکور روز یکشنبه وارد منطقه خواهد شد؛ رویتر مدعی شد نیروهای ایران در تصرف پایگاه ژاندارمری بعلبک دست داشته اند.

گزارش روز شمار ۱۴/۶/۱۳۶۲

۱۲ برگزاری جلسه اضطراری فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه برای بررسی گزارش ورود نیروهای عراقی به روستای جشنی آباد و قلقله و احتمال حمله عراق به شهر مریوان.

۱۳ مسئولان وزارت سپاه و فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص)، حمزه و نجف در باختران به بررسی مشکلات مهندسی این قرارگاه برای اجرای عملیات والفجر ۴ و ۵ در مناطق شیلر و دربندیخان پرداختند.

۱۴ برگزاری جلسه ای خصوصی با حضور قائم مقام سپاه، نماینده فرماندهی کل سپاه در قرارگاه مقدم حمزه، معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و فرمانده قرارگاه نجف برای بررسی مشکلات عملیات دربندیخان.

۱۵ فرماندهی کل سپاه در نامه ای به فرماندهی منطقه ۲ سپاه اعلام کرد برای جبران کمبود نیرو ۱۵۰۰ پاسدار جدید به منطقه یک سپاه اعزام کند؛ چند روز قبل هم مقرر شد برای تغییر زمان برگزاری امتحانات مدارس از شهریور به مهرماه نامه ای به وزارت آموزش و پرورش ارسال شود.

ص: ۱۱۱۵

۱ جنگنده های عراقی کارخانه قند، کوی سازمانی، پادگان و ارتفاعات مریوان را بمباران کردند؛ مهاجرت تعداد زیادی از اهالی مریوان به سنندج؛ تداوم گلوله باران روستاهای نوار مرزی مریوان؛ با توجه به بمباران های متعدد مریوان، در پانزدهمین نشست شورای عالی بازسازی و نوسازی مناطق جنگ زده مقرر شد هیئتی برای رسیدگی به احتیاجات مردم مریوان به این شهرستان اعزام شود؛ گردهمایی عده ای از اعضای هیئت های امنای مساجد سنندج و مدیران و مسئولان ادارات کردستان به منظور بررسی نحوه کمک به مردم مریوان و بازسازی مناطق تخریب شده.

۲ پاک سازی روستای طازان از توابع بانه به همت نیروهای گردان مالک اشتر؛ حملات گروه های مسلح غیرقانونی به پایگاه های امنیتی، مراکز دولتی و مردم بومی در مریوان، محور سنندج - مریوان، دیواندره، مهاباد، سلماس و جاده دودپسه سنندج.

۳ انهدام تشکیلات شهری حزب کومه له و جامعه سوسیالیست های باختران با تلاش نیروهای کمیته انقلاب اسلامی باختران؛ عده ای از عناصر حزب دمکرات در بیجار، دیواندره و خوی دستگیر یا تسلیم شدند.

۴ برگزاری اولین مراسم توجیه صدها رزمنده بسیجی در پادگان مالک اشتر. جهاد سازندگی، اداره امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش و واحد امداد جمعیت هلال احمر هم با انتشار اطلاعیه هایی در راه اجرای طرح "لیک یا خمینی" اقداماتی را آغاز کردند؛ برگزاری گردهمایی بررسی مسائل جبهه و پشت جبهه با حضور فرمانده سپاه، معاونین وزارت سپاه و اعضای شورای فرماندهی منطقه ۶ سپاه در مشهد.

۵ دیدار رئیس جمهور، رئیس دیوان عالی کشور و رئیس مجلس شورای اسلامی با امام خمینی.

۶ آیت الله خامنه ای ضمن دریافت استوارنامه سفیر جدید جمهوری خلق لهستان از توسعه روابط و همکاری های دوجانبه ایران و لهستان استقبال کرد.

۷ رسانه های بین المللی ضمن بازتاب پیام امام خمینی به حجاج، به تفسیر دیدگاه جمهوری اسلامی در مورد ماهیت مراسم حج پرداختند؛ عده ای از حجاج ایرانی که در مدینه بازداشت شده بودند، آزاد شدند؛ دیدار علمای اهل سنت کردستان و سیستان و بلوچستان با سرپرست حجاج ایرانی.

۸ هیئت از وزارت بهداشت به ریاست معاون امور بهداشتی این وزارتخانه برای شرکت در اجلاس منطقه ای بهداشت جهانی در جنوب شرق آسیا عازم کره شمالی شد.

۹ تحلیل برخی رسانه های منطقه ای و بین المللی در مورد اقدام ایران به استقرار نیروهای سپاه در جزیره لارک.

۱۰ گمانه زنی راجع به تلاش جدید جنبش غیرمتعهدها برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق در پی سفر وزیر امور خارجه هند به بغداد؛ سفارت عراق در دهلی نو با انتشار بیانیه ای مدعی شد آماده همکاری با تمام سازمان های بین المللی برای خاتمه دادن به جنگ است.

۱۱ سعدون حمادی عضو شورای فرماندهی حزب بعث، ایران را متهم به توسعه طلبی در عراق و کشورهای عربی منطقه و همکاری با امریکا و رژیم صهیونیستی کرد؛ هفته نامه نیوزویک اعلام کرد که عراق از امریکا خواسته است مانع از تحویل سلاح به ایران شود؛ نشریه لپوئن از تصمیم امریکا برای کمک های نظامی گسترده به عراق خبر داد.

۱۲ وزیر کشور ترکیه به منظور دیدار و گفت و گو با مقامات عراقی وارد بغداد شد؛ رسانه های خبری، امنیت خطوط لوله انتقال نفت عراق از مسیر ترکیه و عملیات نظامی ترکیه در کردستان عراق را از جمله محورهای این مذاکرات برشمردند؛ دیدار هیئت اعزامی از فدراسیون صنایع عراق با مسئولان اتاق تجارت و صنایع ملی ترکیه.

۱ رئیس جمهور پاکستان در پایان سفرش به ترکیه و عربستان، در نشستی مطبوعاتی جنگ ایران و عراق، بحران افغانستان و فعالیت مجدد پیمان منطقه ای آر.سی.دی را از موضوعات مذاکرات خود با مقامات ترکیه و عربستان برشمرد.

۲ کمیسیون فرعی حقوق بشر در سازمان ملل متحد با صدور قطعنامه ای از ایران درخواست کرد از اعزام نوجوانان به جبهه های جنگ خودداری کند.

۳ انتشار متن جلسات سوم و چهارم مناظرات اعضای سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با محوریت عملکرد و خطوط سازمان پس از ۳۰ خرداد ۱۳۶۰، در روزنامه کیهان.

۴ ادامه درگیری های نیروهای داخلی لبنان برای سومین روز متوالی؛ گلوله باران مقرر نیروهای امریکایی و مراکز ارتش لبنان در اطراف فرودگاه بیروت؛ خبرگزاری لیبی: امریکا با همکاری فرانسه و دیگر نیروهای مداخله گر در لبنان درصدد راه اندازی جنگ صلیبی علیه مسلمانان است؛ وزیر جنگ اسرائیل گفت این رژیم هیچ گونه مسئولیتی در قبال درگیری های نیروهای داخلی لبنان ندارد؛ سوریه خواستار اخراج لبنان از اتحادیه عرب شد.

گزارش روزشمار ۱۵/۶/۱۳۶۲

۵ در جلسه مسئولان قرارگاه مقدم حمزه در پادگان مریوان، عملکرد واحدهای ستادی این قرارگاه در زمینه آماده سازی عملیات والفجر ۴، وضعیت آرایش نظامی و استعداد نیروهای دشمن در منطقه دهانه شیلر، سازمان رزم نیروهای خودی و محدودیت زمان بررسی شد.

۶ اقدام ارتش عراق به تقویت نیرو و استحکامات خود در منطقه سیدصادق برای جلوگیری از اجرای عملیات والفجر ۴.

۷ حملات مکرر جنگنده های عراق به حریم هوایی مریوان و بمباران ارتفاعات شرقی این شهر.

۸ اطلاعیه واحد نظامی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق و ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای ثبت نام از داوطلبان مسلمان عراقی مقیم ایران جهت حضور در جبهه های جنگ؛ درخواست اسرای عراقی اردوگاه های منجیل و قصر فیروزه برای اعزام به جبهه ها.

۹ در درگیری های نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در مناطق مختلف شمال غرب کشور عده ای از نیروهای خودی و مردم عادی شهید، زخمی یا اسیر شدند؛ قرارگاه حمزه سیدالشهدا در نامه ای به فرماندهی قرارگاه خاتم از کمبود شدید نیرو در پایگاه های سپاه کردستان خبر داد.

۱۰ امام خمینی در جمع اعضای ستاد انقلاب فرهنگی، نواقص دانشگاه و مدارس علوم دینی سابق از جمله دوری حوزه ها از سیاست و امور اجتماعی را تشریح و بر لزوم فراگیری زبان های خارجی برای امر تبلیغ و تعلیم و تعلم بانوان در حوزه ها تأکید کردند. حمایت امریکا از عراق و رژیم صهیونیستی، اوضاع لبنان و توطئه تحقق اسرائیل بزرگ از دیگر محورهای سخنرانی امام خمینی بود.

۱۱ رئیس جمهور با علمای اهل سنت استان های کردستان و آذربایجان غربی دیدار و راجع به وحدت شیعه و سنی و توطئه استعمار برای فرقه ای جلوه دادن جنگ ایران و عراق مطالبی را بیان کرد.

۱۲ غلام اسحاق خان وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان در رأس یک هیئت اقتصادی وارد تهران شد؛ گزارش بی بی سی از وضعیت کنونی مبادلات تجاری ایران و پاکستان.

وزیر حج و اوقاف عربستان در دیدار با سرپرست حجاج ایرانی از تلاش کشورش برای تأمین رفاه

۱ زائران ایرانی خبر داد. خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد مأموران سعودی در اطراف بعثه امام خمینی، ستاد حج و کاروان زوار ایران حضور دارند، اما رفتار آنها معقول تر از گذشته است؛ برخی مقامات و منابع سعودی با انتقاد از عملکرد حجاج ایرانی، آنها را متهم به سوءرفتار می کنند.

۲ معاون وزیر امور خارجه عراق از تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی مجهز به موشک های زمین به هوای آگروسه به عراق خبر داد. تهدید به حمله به تأسیسات نفتی ایران، کاهش کمک های مالی کشورهای عربی به عراق و توانایی این کشور برای ادامه جنگ فرسایشی و خریدهای تسلیحاتی عراق از شوروی از دیگر محورهای سخنان عصمت کتانی بود؛ مقامات عراقی از آمادگی عراق برای پذیرش صلح سخن گفتند.

۳ وزیر امور خارجه هند با وزیر امور خارجه و معاون اول نخست وزیر عراق ملاقات و راجع به جنگ ایران و عراق و نقش جنبش عدم تعهد در خاتمه دادن به آن مذاکره کرد.

۴ در پی افزایش حملات عراق به کشتی های تجاری در خلیج فارس، شرکت های بیمه دریایی خواستار افزایش حق بیمه کشتیرانی شدند.

۵ ادعای رادیو بغداد درباره بازدید هیئت ویژه حقیقت یاب سازمان ملل متحد در ماه مه گذشته (اردیبهشت و خرداد) از مناطق غیرنظامی و تأسیسات اقتصادی بمباران شده عراق در شهرهای بدره، زرباطیه، مندلی، خانقین، کرکوک، بصره و الزبیر.

۶ ادامه نبردهای داخلی لبنان؛ ورود ناو هواپیمابر فرانسه به سواحل بیروت؛ مک فارلین در راستای مأموریت خود برای ایجاد آتش بس میان گروه های متخاصم لبنانی به رایزنی با مقامات لبنان ادامه داد؛ رهبر دروزی ها با ارسال تلگرامی به سران عرب، دبیرکل سازمان ملل و اعضای دائمی شورای امنیت خواستار انجام اقداماتی جهت توقف حملات ارتش لبنان به شرق بیروت شد؛ فرماندهان نیروهای فلسطینی برای مبارزه با رژیم صهیونیستی در لبنان اعلام آمادگی کردند.

۷ انتشار بخش اول گزارش روزنامه جمهوری اسلامی با عنوان "گشت و گذار در لبنان و نگاهی به عملکرد نیروهای ایرانی."

ضمیمه گزارش ۲۳۰: عملیات های ایران برای قطع محورهای تدارکاتی و ارتباطی عناصر مسلح غیرقانونی با عراق.

گزارش روزشمار ۱۶/۶/۱۳۶۲

۸ ارتش عراق به منظور جلوگیری از حمله احتمالی ایران در نقطه مرزی بانه و مریوان، اقدام به تحکیم خطوط پدافندی خود در ارتفاعات لری و استقرار نیرو در ارتفاع زرگر کرده است.

۹ در ادامه جلسات بررسی عملیات والفجر ۴، فرماندهان ارشد و مسئولان ستادی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) با فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه در مریوان تشکیل جلسه دادند. نزدیکی فصل سرما و بازگشایی مدارس، تعجیل در اجرای عملیات را ضروری ساخته است.

۱۰ آمادگی نیروها، سازمان رزم و خط حد یگان ها برای اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان از مواردی بود که در جلسه فرماندهان سپاه و ارتش قرارگاه نجف در گیلان غرب بررسی شد.

۱۱ تداوم حملات هوایی جنگنده های عراق به مریوان و خرمشهر.

۱۲ درگیری نیروهای خودی با عناصر مسلح غیرقانونی در سقز، مهاباد و سردشت؛ ادعای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) مبنی بر حمله عناصر این سازمان به نیروهای خودی در منطقه کردستان و کشتن ۱۲ نفر از پاسداران.

- ۱ فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اراک از پاک سازی عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در استان مرکزی خبر داد؛ دستگیری تعدادی از هواداران گروهک ها در اسلام آباد غرب، تهران، مسجد سلیمان و شیراز.
- ۲ انفجار یکی از خودروهای سفارت فرانسه در تهران بر اثر بمب گذاری. به گزارش خبرگزاری فرانسه یک نفر به نمایندگی از گروه ارمنی اورلی مسئولیت انفجار را به عهده گرفته است.
- ۳ رئیس مجلس در دیدار با سفیر شوروی، کمک این کشور به عراق، حمایت از حزب توده و تجاوز به افغانستان را از اشتباهات شوروی در تعامل با ایران دانست.
- ۴ دیدار و مذاکره وزیر اقتصاد و بازرگانی پاکستان با رئیس مجلس شورای اسلامی و رئیس سازمان برنامه و بودجه ایران. تأکید بر گسترش روابط دوجانبه مهم ترین موضوع این دیدارها بود.
- ۵ سفر وزیر امور خارجه بنین به تهران و دیدار وی با وزیر امور خارجه و نخست وزیر ایران.
- ۶ سخنگوی وزارت امور خارجه چین از سفر آتی وزیر امور خارجه ایران در روزهای ۲۱ تا ۲۴ شهریور به چین خبر داد؛ وزیر دفاع مصر با همتای خود در کره شمالی دیدار و مذاکره کرد.
- ۷ دیدار قائم مقام وزارت امور خارجه عراق با معاون وزیر امور خارجه آمریکا در نیویورک. این دیدار آغاز فصل جدیدی در روابط دیپلماتیک دو کشور است که از سال ۱۹۶۷ تاکنون قطع شده بود. وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عراق گفت این کشور نگران فشار احتمالی آمریکا برای جلوگیری از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق نیست؛ مجله نیوزویک از اشتیاق عراق برای استفاده از ۵ هواپیمای سوپراتاندارد در جهت نزدیکی دیپلماتیک به آمریکا خبر داد.
- ۸ وزیر امور خارجه هند با صدام حسین و دیگر مقامات عراقی دیدار و گفت و گو کرد. رادیو لندن: احتمال دارد جنبش عدم تعهد برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق دست به ابتکارهای تازه بزند.
- ۹ اظهارات ضدونقیض مقامات عراقی در مورد توان ارتش این کشور برای ادامه جنگ و نیز پایبندی عراق به حل مسالمت آمیز اختلافات با ایران؛ صدام حسین در سخنانی در جمع اهداکنندگان طلا و پول به افزایش اراده عراقی ها برای ادامه جنگ اشاره کرد. لطیف نصیف جاسم با اشاره به افزایش توان نظامی و اقتصادی عراق از سوریه به دلیل حمایت از ایران انتقاد کرد.
- ۱۰ تحلیل مناسبات تجاری و تسلیحاتی برزیل با ایران و عراق در روزنامه فایننشال تایمز.
- ۱۱ اعضای هیئت اعزامی دادگاه بین الملل اسلامی در نشستی در لندن از بازدید خود از مناطق مسکونی بمباران شده ایران و عدم همکاری عراق با این هیئت گزارش دادند.
- ۱۲ پایان کار اجلاس بین المللی فلسطین در ژنو با تصویب یک بیانیه و شناسایی تلویحی رژیم صهیونیستی.
- ۱۳ بمباران مواضع شبه نظامیان دروزی توسط هواپیماهای فرانسوی؛ پرواز هواپیماهای آمریکایی بر فراز بیروت؛ گلوله باران اردوگاه های فلسطینی صبرا و شتیلا توسط شبه نظامیان فالانژ؛ تصمیم رهبران فلسطینی برای فعال تر کردن نیروهای مشترک لبنانی - فلسطینی.
- ۱۴ انتشار بخش دوم گزارش "گشت و گذار در لبنان و نگاهی به عملکرد نیروهای ایرانی" در روزنامه جمهوری اسلامی.

در پی اقدام ارتش عراق به تخلیه تدریجی ارتفاعات سرآسمان بین و تخته نادر در منطقه شمالی دهانه شیلا، فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه به بررسی تغییرات پدافندی دشمن در منطقه پرداختند؛ تقویت نیروهای عراق

ص: ۱۱۱۹

۱ در منطقه پنجوین پس از انتشار شایعه احتمال حمله نیروهای ایرانی از منطقه مرزی بانه.

۲ جلسه فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه در پادگان مریوان به منظور بررسی طرح مانور، خط حد و سازمان رزم قرارگاه های تاکتیکی عملیات دهانه شیلر. در طرح عملیات قرارگاه مقدم حمزه کل منطقه به شش هدف (قرارگاه تاکتیکی) تقسیم شد. غلامعلی رشید جاده را اصلی ترین مشکل عملیات در مناطق غرب عنوان کرد. در این جلسات فرماندهان به حضور یگان های ارتش برای شکستن خط محورهای عملیاتی ابراز بی اعتمادی کردند.

۳ بررسی طرح مانور، تعداد قرارگاه های تاکتیکی، تأمین پوشش هوایی، تعیین مکان استقرار موشک هاگ و کمبود نیرو در منطقه عملیاتی والفجر ۵ (در بندرخان) در جلسات فرماندهان قرارگاه نجف.

۴ سرنگونی بالگرد عراقی در پیرانشهر؛ بمباران اطراف مریوان و بوکان توسط جنگنده های عراقی؛ تجاوز هواپیماهای میگ عراقی به حریم هوایی رزب سندج؛ تخلیه کامل منازل مسکونی و تعطیلی برخی ادارات مریوان در پی بمباران های اخیر این شهر؛ گلوله باران سردشت.

۵ در طول هفته اخیر بر اثر آتش دشمن ۵۹ نفر در آبادان و ۴۷ نفر در خرمشهر زخمی شدند.

۶ عملیات شهید حسینی که از ۱۳ شهریور در محور مهاباد - سردشت زیر نظر قرارگاه حمزه سیدالشهدا آغاز شده بود، امروز با آزادسازی کانون عملیاتی - نظامی کومه له و ۳۲ روستا به پایان رسید؛ تلفات ضدانقلاب در این عملیات ۹۰ نفر اعلام شد.

۷ اجرای عملیات های پاک سازی در هزارکانیان و بویکتان سقر و روستای افراسیاب دیواندره؛ به هلاکت رسیدن چند نفر از مسئولان حزب دمکرات کردستان در عملیات نفوذی سه نفر از پیشمرگان کرد؛ شهادت ۱۳ نفر از نیروهای خودی در عملیات کمین عناصر ضدانقلاب در محور گرده بن پیرانشهر؛ تسلیم شدن عده ای از عناصر ضدانقلاب در بوکان و اشنویه.

۸ کشته شدن ۲ نفر از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در آستارا؛ در خلخال هم یکی از اعضای این سازمان با نارنجک به زندگی خود پایان داد و یک نفر دیگر هم دستگیر شد.

۹ رئیس جمهور در سفر به تبریز به طور جداگانه با نیروهای پایگاه دوم شکاری تبریز، علما و روحانیون آذربایجان شرقی و مردم تبریز دیدار کرد.

۱۰ مصاحبه روزنامه اطلاعات با فرماندهی کل سپاه و مسئول واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران آذربایجان شرقی راجع به مراحل اجرای طرح "لیک یا خمینی" و استقبال از این طرح؛ تشکیل دفتر پشتیبانی جبهه های جنگ در دانشگاه ها به منظور استفاده از تخصص دانشجویان در بازسازی مناطق جنگ زده.

۱۱ دیدار وزیر امور خارجه بنین با رئیس مجلس شورای اسلامی؛ بولتن وزارت امور خارجه در شماره امروز خود سفر و دیدارهای وزیر امور خارجه بنین را تشریح کرد.

۱۲ گزارش واشنگتن پست از محتوای مذاکرات عصمت کتانی با مقامات امریکایی؛ گمانه زنی رسانه های بین المللی درباره اهداف عراق از خرید ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد از فرانسه و رایزنی های برای ممانعت از تحویل این هواپیماها به عراق.

۱۳ مشروح آخرین جلسه مناظرات زندانیان عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در روزنامه کیهان. عملیات مهندسی یا عملیات شکنجه گری سازمان موضوع این جلسه بود.

صدور بیانیه وزارت امور خارجه ایران در واکنش به تداوم درگیری های داخلی لبنان و مداخلات قدرت های

۱ غربی در این کشور؛ وزارت امور خارجه در اطلاعیه دیگری به رسمیت شناختن تلویحی رژیم صهیونیستی در بیانیه پایانی اجلاس جهانی سازمان ملل در مورد فلسطین را غیرقابل قبول خواند؛ روزنامه افتون بلاد (چاپ سوئد) درگیری های داخلی و عملکرد شیعیان این کشور را حاکی از هویت یابی شیعیان دانست.

۲ انتشار بخش سوم و پایانی گزارش "گشت و گذار در لبنان و نگاهی به عملکرد نیروهای ایرانی" در روزنامه جمهوری اسلامی.

گزارش روزشمار ۱۸/۶/۱۳۶۲

۳ گزارش واحد طرح و عملیات قرارگاه حمزه مریوان از تغییرات خطوط پدافندی دشمن در ارتفاعات محور شمال دهانه شیلر در دو روز گذشته؛ پیشروی نیروهای خودی تا منطقه برکچل در خاک عراق؛ اقدام ارتش عراق به جابه جایی نیرو و ایجاد و تقویت موانع خود در محور جنوبی دهانه شیلر.

۴ جلسه فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه برای رسیدگی به مشکلات نیروهای مستقر در محورهای شمالی و جنوبی عملیات (بانه و مریوان)؛ در جلسه ای دیگر مقرر شد که فرماندهی کل سپاه راجع به ارتباط نیروهای لشکر ۱۹ فجر و لشکر ۸ نجف در عملیات محور بانه، به عنوان قسمت شمالی عملیات والفجر ۴، تعیین تکلیف کند؛ بررسی مشکلات و ناهماهنگی ارتش و سپاه در زمینه مهندسی و بهداری در جلسه ای در مریوان.

۵ در جلسه فرماندهان قرارگاه نجف علاوه بر بررسی خط حد یگان ها و تعداد قرارگاه های تاکتیکی عملیات والفجر ۵ در دربندیخان و تعیین سازمان رزم این قرارگاه، مقرر شد که کل منطقه عملیاتی والفجر ۵ با دو قرارگاه عملیاتی هدایت شود.

۶ گزارش روزنامه جمهوری اسلامی از اعزام نیرو و ارسال کمک های نقدی و جنسی مردم به جبهه.

۷ امروز جنگنده های عراقی چندین بار مناطق مسکونی و تأسیسات نظامی و اداری مریوان را بمباران کردند. حملات مذکور تلفات و خسارات زیادی برجای گذاشت؛ بمباران اطراف پادگان بسطام در سقر توسط هواپیماهای عراقی.

۸ با تداوم حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی ایران، نماینده ایران در سازمان ملل متحد در نامه ای به دبیرکل این سازمان، مسئولیت جامعه بین المللی در قبال این اقدامات عراق را متذکر شد.

۹ پناهنده شدن ۳۲ نفر از اتباع عراق به ایران در طول هفته گذشته.

۱۰ پس از عملیات های پاک سازی موفقیت آمیز علیه عناصر ضدانقلاب در شمال غرب کشور، حدود ۵۰۰ تن از این عناصر با هدف حمله به پایگاه های نیروهای خودی در مهاباد، بوکان و نرده در ارتفاعات منطقه مستقر شدند؛ هلاکت ۱۵ تن از عناصر ضدانقلاب در درگیری با نیروهای خودی در روستای بوبکتان؛ درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در سردشت، سلماس، مهاباد، ارومیه و سنندج؛ ۳ نفر از اعضای حزب دمکرات در سنندج و میاندوآب خود را تسلیم کردند.

۱۱ رئیس جمهور در روز پایانی سفر به آذربایجان شرقی با مقامات کشوری این استان، خانواده شهدای تبریز و علما و طلاب مدرسه علوم اسلامی طالبیه، دیدار کرد.

۱۲ رئیس مجلس در خطبه های نماز جمعه تهران علاوه بر عدالت اجتماعی و توجه به ارزش های انسانی در اسلام در خصوص وقایع لبنان، سالگرد قیام هفده شهریور، اشتباهات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و ناکامی آنها برای بدنام کردن آیت الله طالقانی و بمباران مناطق مسکونی ایران توسط عراق سخن گفت.

- ۱ سفر سه روزه وزیر امور خارجه بنين به تهران با امضای بیانیه مشترک بين دو کشور پایان یافت؛ وزیر صنایع سبک بلغارستان در رأس هیئتی به منظور مذاکره با مقامات ایرانی و بازدید از نهمین نمایشگاه بین المللی وارد تهران شد.
  - ۲ در پی دیدارهای عصمت کتانی با مقامات امریکایی در واشنگتن، سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا شایعه موضع گیری کشورش به نفع عراق در جنگ با ایران را تکذیب و اظهار کرد که ما به سوی هیچ کدام از طرفین متمایل نشده ایم.
  - ۳ پس از اجرای عملیات والفجر ۲ در جبهه شمالی، ترکیه به منطقه شمال عراق حساس تر شده و برای حل مسائل مرزی و امنیتی خود با عراق رایزنی هایی را آغاز کرده است.
  - ۴ آتش سوزی خط لوله انتقال نفت عراق به دریای مدیترانه در شهر مرزی دریک ترکیه؛ وزیر کشور ترکیه در بغداد یک پروتکل همکاری در زمینه های امنیتی با وزیر کشور عراق امضا کرد؛ حفاظت از خط لوله نفت عراق به بندر سیحان ترکیه از محورهای مذاکرات وزیر کشور ترکیه با مقامات عراقی بود؛ بازگشت وزیر بازرگانی عراق از ترکیه به بغداد.
  - ۵ اعضای هیئت دادگاه بین الملل اسلامی در مراسمی که به دعوت کمیته مشترک مسلمانان مقیم لندن در سفارت ایران برگزار شد، مشاهدات خود از مناطق جنگی ایران را تشریح کردند.
  - ۶ درگیری نظامیان امریکایی با دروزی ها در بیروت و اعلام حمایت کامل ریگان از تفنگ داران امریکایی؛ اعزام شش هواپیمای شکاری بمب افکن انگلیس به قبرس برای کمک به نیروهای انگلیسی مستقر در لبنان؛ عده ای از انقلابیون مسلمان لبنانی پس از اقامه نماز جمعه به منظور مبارزه با نیروهای امریکایی، عوامل فالانژ و ارتش دولتی لبنان عازم ارتفاعات عالیه و جبل شدند.
- گزارش روزشمار ۱۹/۶/۱۳۶۲
- ۷ ارتش عراق به منظور تحکیم مواضع پدافندی خود اقدام به استقرار نیرو در جنوب رودخانه شیلر و تخلیه نواحی غرب پنج انگشتان کرد.
  - ۸ بررسی نقش و مأموریت هوانیروز در عملیات والفجر ۵ به منظور تأمین پوشش هوایی منطقه دربندیخان در جلسه امروز فرماندهان قرارگاه نجف.
  - ۹ تداوم تحرکات نیروهای دشمن در دهانه شیلر با آگاهی از حمله آتی ایران، اقدام عراق به اعزام بیش از ۸۰ تانک، ۵ گردان پیاده و هزار نیروی جاش و مزدور محلی به پنجوین در هفته گذشته.
  - ۱۰ هواپیماهای عراقی اطراف مریوان و بانه را بمباران کردند؛ سرنگونی یک هواپیمای عراقی بر اثر آتش پدافند هوایی ایران.
  - ۱۱ تداوم درگیری نیروهای خودی با ضدانقلاب در آذربایجان غربی و کردستان؛ پاک سازی چند روستا در محور بانه - سردشت؛ عملیات ناموفق نیروهای قدس در منطقه نیستان (بین سردشت و مهاباد).
  - ۱۲ پانزده نفر از افرادی که قصد خرابکاری در نیروگاه برق مهاباد را داشتند، دستگیر شدند؛ دستگیری ۱۱ نفر از افراد وابسته به گروه های مسلح غیرقانونی در میاندوآب و منطقه شیلر؛ تسلیم شدن ۱۵ تن از عناصر ضدانقلاب در سلماس و بوکان.
  - در پی اقدام عراق به خرید هواپیماهای سوپراتاندارد و تقویت حضور نظامی خود در خلیج فارس، فرمانده کل سپاه از قرارگاه سپاه منطقه ۹ درخواست کرد یک طرح آفندی و پدافندی را به منظور

۱ حفاظت از مراکز راهبردی و حساس ایران در خلیج فارس تدوین کند.

۲ گشایش نهمین نمایشگاه بین المللی تهران با پیام رئیس جمهور و سخنان نخست وزیر. در این نمایشگاه ۳۲ کشور، ۴۰۰ واحد صنعتی و تولیدی و ۱۰۰ شرکت بین المللی حضور دارند. افتتاح هشتمین نمایشگاه اکتشافات و اختراعات؛ توجه برخی رسانه ها به حضور گسترده آلمان فدرال در این نمایشگاه.

۳ دیدار غلام اسحاق خان وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان، با نخست وزیر و وزیر نفت ایران؛ وزیر صنایع سبک بلغارستان در دیدار با وزیر صنایع ایران بر یافتن راه های جدید برای گسترش همکاری میان دو کشور تأکید کرد.

۴ انتشار بیانیه وزارت امور خارجه در مورد سفر آتی علی اکبر ولایتی به چین؛ گمانه زنی رسانه های خارجی راجع به اهداف و انگیزه های این سفر.

۵ اقدام نیروهای امنیتی عربستان به برداشتن عکس امام خمینی از سردر بعثه امام در مکه؛ تشدید محدودیت ها و اعمال فشار از سوی دولت عربستان بر حجاج ایرانی.

۶ خبرگزاری فرانسه تظاهرات حجاج ایران در موسم حج را مسئله ای دانست که مقامات سعودی باید آن را حل کنند. نشریات سعودی در ادامه تبلیغات منفی خود علیه جمهوری اسلامی تداوم جنگ ایران و عراق را دستمایه انتقاد از حکومت ایران قرار دادند.

۷ وزیر امور خارجه قطر در دیدار با صدام حسین همدردی کامل قطر با عراق را در جنگ با ایران اعلام کرد.

۸ تحلیل واشنگتن پست و میدل ایست تایمز از دیدار اخیر قائم مقام وزیر امور خارجه عراق با برخی مقامات امریکایی در نیویورک.

۹ خبرگزاری آلمان در تفسیری به طور تلویحی عراق را آغازکننده جنگ و ایران را مسئول تداوم جنگ دانست. در این گزارش به کمک کشورهای عرب به عراق هم اشاره شد.

۱۰ تصرف شهرهای عین الصور و بوجین توسط دروزی ها؛ تلاش عربستان و امریکا برای حل مسئله لبنان؛ برگزاری جلسه با حضور مسئولان سه قوه، وزیر امور خارجه و سفیر ایران در سوریه راجع به مسئله لبنان؛ انتشار طرح چهارماده ای آتش بس توسط دفتر رئیس جمهوری لبنان؛ دیدار نماینده ویژه پادشاه عربستان در امور لبنان با عبدالحلیم خدام؛ ولید جنبلاط خواستار عقب نشینی ارتش از منطقه شوف شد.

گزارش روزشمار ۲۰/۶/۱۳۶۲

۱۱ ارتش عراق در ادامه تخلیه ارتفاعات شمال دهانه شیلر، ارتفاعات پنج انگشتان و گله گم را خالی کرده و بر روی سورکوه اقدام به احداث سنگر کرده است؛ تأکید احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف، بر اجرای عملیات در قسمت شمالی رودخانه شیلر با توجه به عقب نشینی بدون تلفات ارتش عراق.

۱۲ گزارش ستاد منطقه ۷ سپاه از اعزام نیرو و ارسال تجهیزات سنگین عراق از جبهه جنوب به پنجوین، سیدصادق و دیگر نقاط غربی. هدف عراق از این تحرکات حمله به مریوان و نوسود اعلام شد؛ گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا از تلاش دشمن برای حفظ برتری و تحکیم مواضع خود در جبهه شمالی.

۱۳ فرماندهان قرارگاه نجف و لشکر ۳۱ عاشورا در جلسه ای طرح مانور، شناسایی های انجام شده و راهکارهای اجرای عملیات والفجر ۵ در مناطق مأموریت لشکر ۳۱ را بررسی کردند؛ در این جلسه راجع به استعداد دشمن نیز بحث شد.

۱ در حملات هوایی مکرر جنگنده های عراقی به مریوان، ۳ نفر شهید و ۷ تن مجروح شدند و به بیش از ۶۰ واحد مسکونی و خدماتی آسیب رسید؛ تجاوز هواپیماهای دشمن به حریم هوایی بانه در سه نوبت؛ در حالی که اطلاعات نظامی ستاد مشترک ارتش خبر از سقوط یکی از هواپیماهای عراقی داد، عراق مدعی شد جنگنده های این کشور عملیات خود را با موفقیت انجام داده و حتی دو جنگنده ایرانی را هم سرنگون کرده اند.

۲ تداوم تبادل آتش در نوار مرزی خرمشهر منجر به شهادت ۴ ارتشی و زخمی شدن ۹ نفر شد؛ در گلوله باران آبادان ۲ نفر شهید و ۱۱ نفر از نیروهای ارتش و بسیج مجروح شدند به تعدادی از ساختمان ها هم خساراتی وارد آمد.

۳ پناهندگی عده ای از اهالی خانقین، اربیل و کرکوک به ایران از طریق مرزهای غربی کشور.

۴ درگیری با عناصر ضدانقلاب در روستای کفرآباد از توابع اشنویه؛ افراد حزب دمکرات دو نفر از نیروهای تأمین جاده را در اطراف سنج به گروگان گرفتند؛ حمله مهاجمان مسلح به پایگاه مروارید و پاسگاه جعفرآباد بیجار.

۵ ترور یکی از پرسنل واحد اطلاعات و تحقیقات سپاه در میرآباد بوکان به دست اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ دستگیری یکی از اعضای سازمان مذکور در شیراز.

۶ تشریح اهداف طرح "لیک یا خمینی" و طرح مانور آزادی قدس در مصاحبه فرمانده سپاه منطقه ۷ کشور با روزنامه اطلاعات.

۷ وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان در آخرین روز سفر خود به ایران با آیت الله خامنه ای دیدار کرد. در پایان این سفر یادداشت تفاهمی در زمینه های بازرگانی، کشتیرانی، حمل و نقل و امور بانکی امضا شد.

۸ در جلسه امروز هیئت دولت چند طرح از جمله تأمین اعتبار طرح ساختمان ها و تأسیسات نیروی هوایی ارتش، هزینه های عملیات نظامی ژاندارمری در ماه های مهر و آبان، تخصیص بودجه به استانداری آذربایجان غربی و شهرداری تهران برای هزینه های جنگ و اختصاص مبالغی به ادارات عقیدتی - سیاسی ارتش و امور فرهنگی استان های جنگی به تصویب رسید.

۹ وزیر امور خارجه ایران که در رأس هیئتی بلندپایه عازم چین شده است، در اسلام آباد توقف و با مقامات پاکستانی دیدار کرد؛ ولایتی توسعه روابط با چین را از اهداف سفر خود بیان کرد. این هیئت علاوه بر چین از بنگلادش هم بازدید خواهد کرد.

۱۰ سخنرانی سرپرست حجاج ایرانی در جمع روحانیون کاروان ها و عده ای از نمایندگان مجلس در محل بعثه امام خمینی؛ حضور گروهی از حجاج کشورهای اسلامی و برخی اعضای نهضت های آزادی بخش در بعثه امام خمینی.

۱۱ سفر وزیر امور خارجه برزیل به عراق و دیدار با همتای عراقی خود و نیز معاون رئیس جمهور عراق؛ مهم ترین محورهای مذاکرات وی با مقامات عراقی عبارت بود از: جنگ ایران و عراق و توسعه روابط اقتصادی دو کشور به ویژه در زمینه مبادله نفت و اسلحه.

۱۲ مشارکت تعداد زیادی از اتباع کشورهای عربی در جنگ علیه ایران. این داوطلبان در پادگان النهروان آموزش نظامی می بینند.

۱۳ ماهنامه استراتژیک (چاپ بیروت) خبر داد که تعدادی موشک زمین به هوای متحرک رولاند ۲ به زودی توسط شرکت فرانسوی - آلمانی ارومیسیل به عراق تحویل داده می شود.

۱ تحلیل تلاش های مقامات ترکیه درخصوص کاهش تأثیرات سوء جنگ ایران و عراق بر منافع این کشور و نگرانی آنها از تأثیر پیروزی های ایران بر گروه های افراطی ترکیه در نشریه المجله. لزوم تقویت تدابیر حفاظتی از خط لوله نفتی کرکوک به بندر یومورتالیک از دیگر دغدغه های ترکیه در این باره است.

۲ روزنامه های امارات متحده با اعلام خبر عزیمت ۳ هزار رزمنده حزب الله از بعلبک به منظور کمک به گروه های مقاومت ملی لبنان به کوه های عالیه و شوف مدعی شدند که نیروهای ایرانی نیز در این گروه حضور داشته اند؛ بخش عربی رادیو مونت کارلو به بررسی نقش سوریه در بحران لبنان پرداخت؛ ادامه رایزنی های مک فارلین برای برقراری آتش بس در لبنان.

گزارش روزشمار ۲۱/۶/۱۳۶۲

۳ تهیه و تنظیم طرح مانور عملیات والفجر ۵ در جلسه فرماندهان قرارگاه نجف در گیلان غرب. طبق این طرح منطقه عملیات به سه هدف امیر، خاتم و قائم تقسیم بندی شد.

۴ در پی ابلاغ عملیات والفجر ۵ (منطقه دربندیخان) فرماندهان قرارگاه نجف و لشکرهای تحت امر برای بررسی مانور، سازمان رزم و شناسایی های منطقه عملیات مزبور جلسه ای تشکیل دادند؛ به علت تأکید برخی فرماندهان بر استفاده صحیح از نیروی احتیاط و لزوم تمرکز بر روی جزئیات، مقرر شد که تعداد قرارگاه ها مجدداً مورد بررسی قرار گیرد.

۵ باتوجه به عقب نشینی ارتش عراق در دشت شیلر، مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در نامه ای به فرماندهی این قرارگاه از وضعیت مناطق تخلیه شده بانه گزارش داد؛ تأکید فرمانده قرارگاه مقدم حمزه، بر تعجیل عملیات یگان های ۱۴ امام حسین(ع) و ۴۴ قمر بنی هاشم(ع) پیش از تخلیه کامل سورن و پنجوین.

۶ تحکیم مواضع و تقویت استعداد رزمی دشمن در محدوده مناطق عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) والفجر ۴ (دهانه شیلر) به منظور جلوگیری از تداوم اجرای عملیات های والفجر؛ حمله به پایگاه های ایران در مناطق کال وی الیون و ارتفاعات رستم عالیان، هدف عراق از تجهیز نیروهای خود در اطراف شهر قلعه دیزه عنوان شد.

۷ بررسی امکان اجرای عملیات روی اسکله های البکر و العمیه در جلسه فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه نوح نبی(ع) بوشهر؛ فرماندهان نیروی دریایی به بهانه کمبود نیرو، ضعف در اجرای عملیات و نگرانی از پیش دستی سپاه در اجرای عملیات، رغبتی به اجرای این عملیات ها نداشتند.

۸ تخریب بیش از ۵۰ ساختمان در حملات هوایی جنگنده های عراقی به مریوان؛ بر اثر شلیک ۶ راکت توسط جنگنده های عراقی به اطراف شهر پیرانهش ۶ نفر شهید و عده زیادی زخمی شدند و بیش از یک صد رأس دام تلف و بخشی از زمین های کشاورزی هم تخریب شد؛ در گلوله باران سردشت ۳ تن از نیروهای جهاد به شهادت رسیدند؛ روز گذشته هم مریوان هدف حملات توپخانه ای عراق قرار گرفت.

۹ حمله هواپیماهای عراقی به یک کاروان از کشتی های تجاری ایران که از بندر بوشهر به سمت بندر امام خمینی در حرکت بود.

۱۰ تداوم درگیری ها و تبادل آتش در جبهه های میانی و جنوبی؛ حمله نیروهای کمیته انقلاب اسلامی آبادان به متجاوزان عراقی در جبهه اروندرود.

۱۱ در پی بمباران های متعدد مریوان، رئیس جمهور هیئت ویژه ای را به ریاست حجت الاسلام دعاگو برای بررسی مسائل و مشکلات کردستان و به ویژه مریوان به منطقه اعزام کرد.

- ۱ دستگیری یکی از کادرهای تشکیلاتی محال نالوس به همراه ۴ نفر دیگر با تلاش سپاه اشنویه؛ درگیری نیروهای خودی با عوامل مسلح غیرقانونی؛ در حوالی سلماس، ارومیه و خوی عناصر ضدانقلاب یک سرباز را در محور مهاباد - میاندوآب ربوده و به شهادت رساندند.
  - ۲ فرمانده نیروی زمینی ارتش در مصاحبه با روزنامه اطلاعات راجع به بمباران میوان، عملیات های پاک سازی مناطق کردنشین و سفر رئیس جمهوری به آذربایجان شرقی سخن گفت.
  - ۳ تشریح برنامه های سومین سالگرد تجاوز عراق به خاک ایران توسط مسئول ستاد تبلیغات جنگ.
  - ۴ علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، در اولین روز سفر به چین با مقامات این کشور در مورد مسائل سیاسی و اقتصادی مذاکره کرد؛ خبرگزاری رویتر و رادیو امریکا در تفسیر این مذاکرات به مناسبات دو کشور و موضع چین در جنگ ایران و عراق اشاره کردند.
  - ۵ رئیس دیوان عالی کشور در اجتماع قضات، رؤسای دادگاه ها و مستشاران دیوان عالی خواستار برخورد قاطع دستگاه قضا با محکومان شد؛ سخنان استاندار گیلان راجع به وضع مقررات جدید درباره میزان خروج برنج از استان.
  - ۶ وزیر امور خارجه برزیل در ادامه سفر خود به عراق با صدام حسین دیدار و پیام کتبی رئیس جمهور برزیل را تسلیم وی کرد.
  - ۷ موافقت صندوق کمک عرب با پرداخت وام ۸۵ میلیون دلاری به عراق.
  - ۸ رادیو اسرائیل خسارات آتش سوزی خط لوله انتقال نفت عراق در ترکیه را از بین رفتن ۷۰ هزار بشکه نفت، تخریب ۱۹ منزل مسکونی و یک مسجد برآورد کرد.
  - ۹ مقاله روزنامه میدل ایست تایمز (چاپ قبرس) راجع به جنگ ایران و عراق، تهدید ایران به بستن تنگه هرمز، تحویل هواپیماهای سوپر اتاندارد به عراق، اقدامات دیپلماتیک اخیر عراق و تداوم جنگ.
  - ۱۰ مصاحبه خبرگزاری فرانسه با دادستان دادگاه انقلاب مرکز راجع به محاکمه اعضای حزب توده؛ میدل ایست اکونومیک دایجست به تأثیر محاکمه اعضای حزب توده بر روابط ایران و شوروی پرداخت.
  - ۱۱ فرماندهی ارتش لبنان در بیانیه ای مدعی حضور نیروهای ایرانی در جنگ داخلی لبنان شد. سفارت ایران در بیروت با انتشار اطلاعیه ای این موضوع را تکذیب کرد؛ ورود دوهزار تفنگ دار امریکایی به آب های لبنان؛ معاون فرماندهی سازمان الفتح از حمایت فلسطینیان از وطن پرستان لبنانی در صورت افزایش ملاحظات امریکا و رژیم صهیونیستی در لبنان خبر داد؛ سوریه تهدید کرد در صورت وقوع جنگ تمام عیار در لبنان از شوروی تقاضای کمک خواهد کرد.
- گزارش روزشمار ۲۲/۶/۱۳۶۲
- ۱۲ جلسه فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف در گیلان غرب برای تعیین زمان اجرای عملیات والفجر ۵. کمبود نیرو، نبود عقبه، اتکا به یک جاده، محدودیت زمان و تضمین پوشش هوایی از مهم ترین مشکلاتی بود که به آن اشاره شد؛ بررسی وضعیت نهایی قرارگاه نجف و تعیین زمان عملیات والفجر ۵ در جلسه فرماندهان ارشد سپاه و ارتش. در این جلسه سازمان رزم قرارگاه نجف تعیین و مقرر شد برای غافلگیری دشمن عملیات فریبی هم زمان با عملیات والفجر ۵ اجرا شود.
  - ۱۳ فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه در جلسه ای به بررسی تحرکات دشمن در خطوط پدافندی منطقه عملیاتی والفجر ۴ پرداختند. برخی فرماندهان خواستار رعایت بیشتر مسائل حفاظتی درخصوص عملیات والفجر ۴ شدند.

- ۱ امروز شهر مریوان به ویژه پادگان شهر سه بار مورد حمله جنگنده های عراقی قرار گرفت؛ قرارگاه حمزه ضمن اعلام خسارات ناشی از این حملات، پدافند هوایی منطقه را ضعیف دانست.
- ۲ اقدام هواپیماهای عراقی به پخش اعلامیه هایی در سردشت و تحریک مردم به قیام علیه نیروهای خودی؛ دولت عراق به ضدانقلاب و اهالی بانه، مریوان و سردشت اعلام کرده است که تا روز ۲۵ شهریور شهرها را تخلیه کنند.
- ۳ در عملیات پاک سازی در روستاهای اشنویه ۴ نفر از چته های حزب دمکرات کشته، ۳ نفر دستگیر و عده ای هم زخمی شدند؛ در عملیات پاک سازی در محور بانه - سردشت، کلیه ارتفاعات منطقه به تصرف نیروهای خودی درآمد.
- ۴ درگیری های امروز نیروهای خودی با ضدانقلاب در مناطق غرب و شمال غرب کشور چندین شهید یا زخمی برجای گذاشت؛ تجمع گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی در کوه های اطراف جاده بوکان - مهاباد برای حمله به بوکان؛ ورود حدود ۶۰ نفر از اعضای حزب دمکرات و کومه له به مهاباد.
- ۵ دیدار عزالدین حسینی و برخی از سران حزب دمکرات کردستان ایران با یکی از معاونان صدام در قصبه زمقس در نزدیکی طویله؛ حدود ۲۰ وانت اسلحه برای تحویل به سران اکراد آماده شد.
- ۶ باتوجه به بمباران های مکرر مریوان و بروز مشکلات امنیتی و معیشتی، برخی ارگان ها درصدد رفع مشکلات اهالی شهر برآمده تا از خروج بی رویه ساکنان این شهر جلوگیری کنند.
- ۷ هلاکت پنج نفر از مقامات سیاسی و نظامی محلی دولت عراق به دست معارضین عراقی.
- ۸ سخنان رئیس جمهور در مراسم پایانی سی و سومین دوره آموزشی سپاه منطقه ۱۰ تهران، راجع به ضرورت تشکیل سپاه، رسالت اصلی سپاه و ادامه جنگ.
- ۹ در جلسه ای با حضور فرمانده کل سپاه و فرمانده سپاه منطقه ۸ و برخی مسئولان استان های خوزستان و لرستان راجع به طرح لیبک یا خمینی، کیفیت اعزام نیرو و عوامل مؤثر در نوسانات جذب نیرو بحث و گفت و گو شد؛ سخنان فرمانده کل سپاه در حاشیه برگزاری گردهمایی دوازده "طرح لیبک یا خمینی" و سازماندهی ارتش بیست میلیونی.
- ۱۰ درپی نام گذاری روز آخر هفته جنگ به عنوان روز "نبرد اقتصادی علیه کفر جهانی"، وزرا و مسئولان وزارتخانه های کشاورزی، صنایع، معادن و فلزات، صنایع سنگین و کار پیامی خطاب به کشاورزان، کارگران، صنعتگران و مدیران واحدهای صنعتی صادر کردند.
- ۱۱ توافق راجع به کلیات پیش نویس قرارداد فرهنگی، علمی و فنی دو کشور در دیدار وزیر امور خارجه ایران با وزیر علوم چین؛ ولایتی از مجتمع اسلامی چین بازدید و با مسئولان این مرکز گفت و گو کرد؛ ملاقات با وزیر اقتصاد و روابط تجارت خارجی چین دیگر برنامه وزیر امور خارجه بود.
- ۱۲ برگزاری مراسم براثت از مشرکین با حضور حدود یک صد هزار نفر از حجاج ایرانی در محاصره مأموران امنیتی و پلیس عربستان. در این مراسم بین حجاج و پلیس درگیری هایی روی داد؛ سرپرست حجاج ایرانی درخواست ملاقات معاون استاندار مکه را رد کرد.
- ۱۳ پس از قوت گرفتن اخبار مربوط به نزدیک شدن زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسه به عراق، رسانه های بین المللی از نگرانی کشورهای دیگر به خصوص امریکا، انگلیس و کشورهای حوزه خلیج فارس از تأثیر این اقدام در گسترش دامنه جنگ خبر دادند.

۱ صدام حسین در سخنانی در هفتمین اجلاس شورای متحده سندیکاهاى کارگران عراق، ایران را مسئول آغاز و تداوم جنگ دانست و از تلاش کشورش برای برقراری صلح سخن گفت؛ وی در سخنانی در جمع اهداکنندگان پول و طلا بارزانی ها را به خیانت متهم کرد و مدعی شد ایران در تأمین نیروی انسانی در جبهه ها دچار مشکل شده است.

۲ نماینده عراق در سازمان ملل متحد در نامه ای به دبیرکل سازمان مزبور مدعی دخالت ایران در امور داخلی عراق شد و ضمن تکذیب حمله عراق به مناطق مسکونی، نگرش عراق به صلح را مثبت و فعالانه توصیف کرد، در این نامه ایران به بدرفتاری با اسرای جنگی و نقض حقوق بشر متهم شده است.

۳ دیدار رئیس جمهور گینه با دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی و گفت و گو راجع به تحولات جنگ ایران و عراق و تلاش های انجام شده برای برقراری صلح؛ وزیر مشاور در امور خارجه هند از تلاش گسترده هند به عنوان رئیس جنبش عدم تعهد برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد؛ دبیرکل جامعه عرب نیز در تونس با وزیر امور خارجه ترکیه دیدار و راجع به جنگ ایران و عراق با وی مذاکره کرد؛ وزیر امور خارجه کویت فردا با رهبران سوریه ملاقات و درباره بحران لبنان و جنگ ایران و عراق گفت و گو خواهد کرد.

۴ با پایان سفر سه روزه وزیر امور خارجه برزیل به عراق رسانه های بین المللی به تحلیل محتوا و نتایج مذاکرات وی با مقامات عراقی پرداختند؛ رادیو اسرائیل بر توافقات تسلیحاتی و مالی طرفین تأکید کرد؛ رادیو بغداد هم مذاکرات انجام شده در زمینه های روابط بازرگانی و فنی دو کشور را بسیار مثبت و موفقیت آمیز توصیف کرد.

گزارش روزشمار ۲۳/۶/۱۳۶۲

۵ در جلسات امروز فرماندهان سپاه برای رفع مشکل کمبود جاده تدارکاتی در منطقه عملیاتی دربندیخان، استفاده از بالگرد و تکیه بر عناصر مهندسی جهاد سازندگی مطرح و مأموریت و استعداد هوانیروز و مهندسی در عملیات والفجر ۵ نیز تعیین شد.

۶ بررسی وضعیت خطوط پدافندی دشمن و مشکلات قرارگاه مقدم حمزه در آماده سازی عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، در جلسه فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه؛ امروز جلسه ای هم برای رفع کمبود نیرو برای اجرای عملیات والفجر ۴ تشکیل شد.

۷ گزارش قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه از تغییرات پدافندی و آخرین وضعیت ارتش عراق با توجه به عقب نشینی های اخیر عراقی ها در منطقه دهانه شیلر.

۸ نیروهای شناسایی قرارگاه نوح به منظور بررسی امکان اجرای عملیات دریایی در شمال خلیج فارس اقدام به شناسایی اسکله های البکر و العمیه در آب های سرزمینی عراق کردند.

۹ بمباران مریوان تلفاتی نداشت؛ در حمله جنگنده های عراقی به بانه یک کودک یک ساله به شهادت رسید؛ بمباران های اخیر موجب کوچ بسیاری از ساکنان این شهرها شده است.

۱۰ در حمله عوامل مسلح غیرقانونی به خودروهای اداره کل راه قدس، ۶ خودرو به سرقت رفت و ۲۱ نفر از نیروها به گروگان گرفته شدند؛ انفجار یک دستگاه جیب شهباز در حوالی پایگاه شهید عبدی بر اثر برخورد با مین؛ کشف و خنثی سازی یک مین در حوالی نالوس.

۱ فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی دریایی ارتش پس از بازدید از منطقه دوم دریایی بوشهر و قرارگاه نوح نبی در بوشهر راجع به وضعیت جنگ، نیروهای ایرانی در جبهه ها، مانور آزادی قدس و مانور نظامی امریکا در خلیج فارس مطالبی را بیان کردند.

۲ در دومین گردهمایی فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا در ارومیه، عملکرد و عملیات های انجام شده در منطقه در طول شش ماه گذشته و طرح های آینده این قرارگاه در مناطق کردنشین مورد بررسی قرار گرفت.

۳ اظهارات برخی مقامات و نمایندگان سیاسی - اقتصادی کشورهای شرکت کننده در نهمین نمایشگاه بین المللی اقتصادی تهران مؤید گسترش روابط و مناسبات بازرگانی و اقتصادی ایران با کشورهای اروپایی می باشد؛ دیدار سفیر سوئیس در تهران و نایب رئیس اتاق بازرگانی اتریش با معاون بازرگانی خارجی ایران.

۴ مراسم هفته جنگ، تخصیص بودجه برای تقویت توان ارتش، طرح لیبک یا خمینی و بررسی بودجه فرهنگی و اجتماعی سال ۱۳۶۳ از مهم ترین مباحث جلسه امروز هیئت دولت بود.

۵ دیدار وزیر امور خارجه ایران با رئیس جمهور، نخست وزیر و وزیر امور خارجه چین. امضای یک موافقت نامه فرهنگی، علمی و فنی بین دو کشور؛ رادیو ایران محتوای مذاکرات ولایتی و مقامات چین را مربوط به دریافت اسلحه از چین عنوان کرد.

۶ سرپرست حجاج ایرانی در مصاحبه ای تعداد مجروحان راه پیمایی دیروز حجاج در مکه را حدود ۲۰ الی ۳۰ نفر ذکر و از عملکرد مسئولان سعودی در برخورد با حجاج ایران انتقاد کرد؛ موسوی خوئینی ها ارتباط حجاج دیگر کشورها با بعثه امام خمینی را موجب انتقال پیام انقلاب دانست؛ ملک فهد بر غیرسیاسی بودن مراسم حج تأکید کرد و تلویحاً روش ایران را در استفاده سیاسی از مناسک حج مورد انتقاد قرار داد.

۷ وزیر امور خارجه هند در مصاحبه با مجله الفبا به تلاش های هند برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق اشاره کرد؛ وزیر امور خارجه ترکیه در گفت و گو با روزنامه المدینه بر آثار منفی تداوم جنگ بر منطقه تأکید کرد؛ عضو کمیته رهبری شورای اتحادیه کارگری یوگسلاوی ضمن اعلام حمایت از کوشش های مربوط به پایان جنگ، خواستار خاتمه این جنگ شد.

۸ در پی افزایش مداخلات امریکا و نیروهای بین المللی در لبنان، نخست وزیر ایران در پایان جلسه امروز هیئت دولت ضمن واکنش به این مسئله، مواضع و عملکرد این کشورها را ضداسلامی دانست؛ سخنگوی وزارت امور خارجه هم مأموریت این نیروها را مداخله در سرنوشت سیاسی ملت لبنان و تحکیم حاکمیت وابسته به استکبار و صهیونیسم عنوان کرد.

گزارش روزشمار ۲۴/۶/۱۳۶۲

۹ فرماندهان ارتش و سپاه با برگزاری جلسه ای در میوان راجع به سازمان رزم قرارگاهها و ادغام نیروهای فعال در عملیات والفجر ۴ بحث و گفتوگو کردند؛ اعتراض فرمانده قرارگاه مقدم حمزه از افشای برخی جزئیات مربوط به عملیات در اطلاعیهای ستاد مشترک ارتش؛ در این جلسه درمورد خط حد یگان ها، تعداد قرارگاه ها و ادغام نیروها توافق و سازمان رزم قرارگاههای فرعی تحت امر قرارگاه مقدم حمزه معین شد.

گزارش نوبه ای - اطلاعاتی نیروهای خودی از اقدامات ارتش عراق در محدوده عملیاتی دهانه شیلر؛ عقبنشینی ارتش از ارتفاعات شمال رودخانه شیلر به ارتفاعات جنوبی رودخانه؛ انتقال ماشینآلات نظامی از دیگر جبههها به سمت منطقه جنوب شیلر و پنجوین؛ ترکیب و گسترش نیروهای عراق در منطقه بانه و

۱ مریوان. گزارشها حاکی از هوشیاری کامل عراق درخصوص حمله احتمالی ایران در دهانه شیلر است.

۲ حمله ۵ جنگنده عراقی به پادگان پیرانشهر بیش از ۷۰ زخمی برجای گذاشت؛ شهادت ۳ نفر بر اثر در بمباران مریوان؛ ناکامی حمله جنگندههای عراقی به سقز بر اثر آتش پدافند تیپ ۲.

۳ سرنگونی یک هواپیمای عراقی از نوع سوخوی ۲۲ در حوالی سنندج با آتش پدافند هوایی ارتش و دستگیری خلبان آن.

۴ گزارش شنود مأمور قرارگاه خاتمالانیا(ص) درباره حمله یک گروه ۴۵ نفری از بارزانیها به یک گردان از تیپ ۵۰۴ پیاده مستقل عراق. ارتش عراق صبح امروز با استفاده از ۳ بالگرد و گردان یکم تیپ ۴۲۴ پیاده به این مسئله خاتمه داد.

۵ در درگیریهای امروز نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در سردشت، کوخان بانه، تلنگان کامیاران، تنگه قوچعلی باختران، جانداران مهاباد و بالو از توابع ارومیه تلفاتی به دو طرف وارد آمد؛ دستگیری یکی از چتهای حزب دمکرات در اشنویه؛ تصمیم عناصر ضدانقلاب برای حمله به شهر بوکان در روز قبل یا بعد از عید قربان؛ ورود ۶۰ نفر از عناصر حزب دمکرات و کومهله به مهاباد بهمنظور حمله به پایگاهها و تأسیسات شهر.

۶ بروز اختلاف بین سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و حزب دمکرات با گروه کومهله.

۷ عملیات نیروهای سپاه و بسیج در جنگلهای هشتمین گیلان علیه بقایای سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ در این عملیات ۱۵ نفر از اعضای سازمان کشته، ۲ نفر دستگیر و عدهای هم فراری شدند؛ گزارش ستاد مرکزی سپاه درباره تجدید حیات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در یکی از شهرها با هدف ترور مقامات و مسئولان کشور.

۸ سران جمهوری اسلامی تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را در روند جنگ و عزم مردم و مسئولان بیتأثیر دانستند؛ رئیسجمهور در این باره اظهار کرد که ما در برابر قدرتهای بزرگ مرعوب نمیشویم؛ رئیس مجلس شورای اسلامی گفت که تحویل این هواپیماها بیشتر جنبه روانی دارد، اما همانگونه که موشکهای شوروی کمکی به عراق نکرد، این هواپیماها هم کاری از پیش نخواهند برد؛ نخست وزیر اقدام فرانسه را بهمثابه تجاوز فرانسه علیه ایران تعبیر کرد؛ به گفته رادیو لندن، واگذاری این هواپیماها باعث گسترش دامنه جنگ خواهد شد.

۹ سفر رئیس مجلس شورای اسلامی به استانهای کرمان، هرمزگان و سیستان و بلوچستان. شرکت در مراسم صبحگاه لشکر ۸۸ زرهی زاهدان، دیدار با روحانیون سنی و شیعه و مردم زاهدان از برنامه های این سفر بود؛ رادیو اسرائیل دلیل سفر هاشمی به این استان را ناآرامیهای استان و بررسی آمادگی لشکر ۸۸ برای مقابله با حملات عراق به جنوب کشور بیان کرد.

۱۰ مسئولان سپاه در جلسهای راجع به چگونگی سازماندهی و اجرای طرحهای "لیبیک یا خمینی" و "مانور آزادی قدس" بحث و گفتوگو کردند.

۱۱ سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با انتشار اطلاعیهای در پاریس طرح "لیبیک یا خمینی" را نوعی اجبار به شرکت در جنگ تعبیر کرد.

۱۲ وزیر امور خارجه ایران پس از پایان سفرش به چین، عازم بنگلادش (میزبان اجلاس آتی کنفرانس اسلامی) شد و با رئیسجمهور و برخی وزرای این کشور دیدار و درباره روابط دوجانبه در زمینه های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، اوضاع غرب آسیا، لبنان و فلسطین مذاکره کرد.

۱ توضیحات رئیس سازمان برنامه و بودجه در مورد سهمبندی کالاهای اساسی، عملکرد دولت، وضعیت اقتصادی کشور، برخورد با محکوران و تأثیر جنگ بر اقتصاد.

۲ گزارش رادیو اسرائیل از سخنان وزیر امور خارجه کویت درباره رایزنیهای انجامشده برای آشتی عراق و سوریه؛ روزنامه الانباء (چاپ کویت) در مقالهای درباره حل اختلافات دو کشور ابراز امیدواری کرد.

ضمیمه گزارش ۳۸۹: توضیحاتی درخصوص تئوری "خط منطقه"؛ راهکار سازمان مجاهدین خلق (منافقین) برای مبارزه با جمهوری اسلامی.

ضمیمه گزارش ۳۹۲: برخی از مصوبات جلسه فرماندهان و مسئولان سپاه درخصوص سازماندهی و اجرای طرح لیبک یا خمینی.

گزارش روزشمار ۲۵/۶/۱۳۶۲

۳ نخستین جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه نجف برای بررسی عملیات والفجر ۵ در قرارگاه ظفر سرپل ذهاب تشکیل و راجع به طرح مانور، سازمان رزم، خط حد یگانها و پیشرفت امور قرارگاه نجف بحث و گفتوگو شد؛ مشکل نبود جاده به عنوان مهمترین مشکل عملیات، لزوم استفاده بیشتر از هوانیروز را ایجاب میکند؛ در این نشست مسئولان قرارگاههای تاکتیکی نجف معرفی و مأموریت آنها نیز تعیین شد.

۴ بررسی میزان آمادگی یگانهای شرکت کننده در عملیات والفجر ۴ در جلسه فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه. در این جلسه در مورد تغییرات خطوط پدافندی دشمن در دهانه شیلا و میزان پیشرفت عملکرد واحدهای بهداری، زرهی، مهندسی، تدارکات، و نیز سازمان رزم و احداث سایت موشکی گفتوگو شد.

۵ انتقال نیروهای عراقی از منطقه صلاحالدین به سلیمانیه؛ انتقال ۳۰۰ زیل، ۱۲۰ تانک و حدود ۱۵۰ نفر از سلیمانیه به سیدصادق و پنجوین؛ در حلبچه هم نیروهای دشمن به حال آمادهاش درآمدند.

۶ جنگندههای عراقی سه بار پیرانشهر را هدف حمله قرار دادند؛ ورود دو جنگنده دشمن به حریم هوایی مریوان؛ بر اثر شلیک مداوم توپهای عراق به سردشت یک نفر شهید و عدهای از اهالی مجروح شدند.

۷ تأیید خبر سقوط یک هواپیمای سوخوی ۲۲ و اسارت خلبان آن به دست نیروهای ایرانی در اطلاعیه امروز ارتش عراق.

۸ تداوم گلوله باران آبادان و خرمشهر؛ گزارش گردان مالک اشتر از گلوله باران مواضع پیاده، سنگر نفرات و سنگر دیده بانی توپخانه دشمن.

۹ در سومین مرحله از عملیات پاکسازی شهید بروجردی در حوالی کامیاران و روانسر، ۴۰ تن از عناصر معاند کشته، تعدادی زخمی و ۲۵ نفر دستگیر شدند؛ ادامه عملیات پاکسازی محور کامیاران - مریوان و کامیاران - روانسر؛ درگیری نیروهای خودی با افراد کومه له در مریوان و کشته شدن ۱۵ تن از عناصر این گروه؛ در مهاباد نیروهای خودی در ده نقطه اقدام به ایجاد کمین کردند؛ درگیری عناصر مسلح غیرقانونی و نیروهای خودی در سنقر؛ یک خودرو در منطقه تنگیسر به کمین ضدانقلاب افتاد و همه سرنشینان آن کشته یا زخمی شدند؛ ناکامی چتها در حمله به تأسیسات شهر نرده.

احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح کشورهای اسلامی، از ایران و عراق درخواست کرد به جنگ پایان دهند؛ انتقاد ملک حسین از بیاعتنایی مقامات ایران به این درخواست؛ سازمانی موسوم به کمیته صلح

۱ برای خاور نزدیک در یک آگهی ایران را مسئول تداوم جنگ دانست.

۲ رئیس مجلس در سخنانی در جمع مردم زابل از نیروهای حزب الله و دلسوزان نظام دعوت کرد به مردم محروم سیستان و بلوچستان خدمت کنند؛ هاشمی رفسنجانی در چابهار نیز راجع به تکمیل منطقه اقتصادی - نظامی این شهر سخن گفت.

۳ آیت الله موسوی اردبیلی در خطبه‌های نماز جمعه تهران به تشریح تحولات اخیر جنگ و کمک‌های کشورهای غربی به عراق پرداخت؛ خطیب نماز جمعه همچنین به موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق اشاره و اظهار کرد از این سوپراتانداردها کاری ساخته نیست.

۴ دیدار سرهنگ صیاد شیرازی و رؤسای دانشگاهها با آیت الله منتظری.

۵ رهبر لیبی با اظهار تأسف از برگزاری مراسم براثت از مشرکین ادعا کرد برای لغو این مراسم با ایران توافقی به عمل آمده بود؛ نخست وزیر ایران این اظهارات معمر قذافی را تکذیب کرد؛ آیت الله موسوی اردبیلی هم در خطبه‌های نماز جمعه تهران این ادعا را کذب محض خواند؛ رادیو اسرائیل به بررسی موضع ضدایرانی قذافی پرداخت.

۶ انعکاس خبر تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسه به عراق و واکنش مقامات ایران به این موضوع در رسانه های جمعی؛ انگلیس و دیگر متحدان غربی فرانسه این اقدام فرانسه را باعث گسترش جنگ دانسته و از این کشور درخواست کردند در تصمیم خود تجدیدنظر کند.

۷ برتری نیروهای مسلمان در درگیریهای داخلی لبنان؛ بی نتیجه ماندن تلاش های فرستادگان ویژه امریکا و عربستان در لبنان؛ برگزاری گردهمایی با حضور وزرا و نمایندگان شیعه پارلمان لبنان در بیروت و مخالفت با طرح تقسیم لبنان؛ آیت الله موسوی اردبیلی در خطبه‌های نماز جمعه حرکت مسلمانان لبنان را ملهم از انقلاب ایران دانست؛ آیت الله مشکینی خطیب نماز جمعه قم در گیریهای دنیای اسلام در افغانستان و لبنان را جنگ اسلام با کفر توصیف کرد.

گزارش روز شمار ۲۶/۶/۱۳۶۲

۸ یک گروهان از لشکر ۸ نجف در محور سورکوه نیروهای عراقی را حین عقب نشینی مورد حمله قرار داد. در این حمله ۲۰۰ تن از نیروهای دشمن کشته یا زخمی و ۱۰ نفر به اسارت گرفته شدند، یک بالگرد هم سرنگون شد؛ اقدامات دشمن برای تحکیم مواضع خود در محور جنوبی دهانه شیلر در ده روز گذشته، اجرای آتش توپخانه خودی بر روی مواضع عراقی ها در این منطقه؛ لشکر ۴ عراق در نامه ای سری به یگان های مستقر در مقابل سلیمانیه، از احتمال حمله ایران خبر داد.

۹ جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه مقدم حمزه برای بررسی اجرای عملیات والفجر ۴. در این جلسه طرح مانور، تعداد قرارگاه های تاکتیکی عملیات، تعیین محل قرارگاه مشترک ارتش و سپاه، شناسایی مشترک، تأمین منطقه سورن، پدافند هوایی، مهندسی رزمی، بهداری و زمان اجرای عملیات مورد بررسی قرار گرفت.

۱۰ پاک سازی چند روستا در منطقه هنگ آباد در عملیات مشترک تیپ ویژه شهدا و گردان جندالله پیرانشهر. هدف این عملیات استقرار پایگاه در منطقه و آزاد کردن یکی از نیروهای تیپ شهدا بود؛ در درگیری نیروهای گشتی با گروهی از عناصر مسلح غیرقانونی در بوکان، بیش از ۱۰ نفر از افراد ضدانقلاب کشته یا زخمی شدند.

۱۱ در درگیری با عناصر ضدانقلاب در سلماس، نرده، سقز و مریوان ۱۲ نفر از نیروهای خودی شهید و عده ای هم زخمی یا اسیر شدند.

۱ انفجار مین در مناطق مهاباد و سردشت؛ رهبر حزب دمکرات در سالگرد تأسیس این حزب، بر کاشت مین در معابر و جاده های مواصلاتی تأکید کرده بود.

۲ بمباران و حملات متعدد دشمن به بانه موجب شده است نیمی از ساکنان شهر را ترک کنند؛ علاوه بر بمباران، تبلیغات وسیع دشمن از طریق رادیو و عناصر ضدانقلاب نیز از دلایل اصلی کوچ اهالی شهر عنوان شده است.

۳ هاشمی رفسنجانی در مراسم صبحگاه مشترک نیروهای مسلح در پایگاه دریایی بندرعباس راجع به اهمیت تنگه هرمز و بروز ناامنی در این تنگه گفت ارتش و نیروهای مردمی ایران هستند که راجع به امنیت یا ناامنی خلیج فارس تصمیم می گیرند.

۴ وزیر امور خارجه ایران پیش از ترک بنگلادش در گفت و گو با خبرنگاران راجع به میانجیگری برای پایان جنگ ایران و عراق مطالبی بیان کرد؛ ولایتی هنگام ورود به تهران هم درباره نتایج سفر و توافقات انجام شده با چین و بنگلادش در امور بازرگانی و فرهنگی توضیحاتی داد.

۵ هیئتی از مدیران کل وزارتخانه های امور خارجه و اقتصاد آلمان غربی به ریاست قائم مقام وزارت امور اقتصاد و دارایی این کشور و هیئت دیگری متشکل از نمایندگان مؤسسات و شرکت های بازرگانی و صنعتی وارد ایران شدند؛ سفیر لهستان در تهران به مناسبت روز ملی لهستان در نمایشگاه بین المللی بازرگانی تهران راجع به روابط اقتصادی و تجاری دو کشور سخن گفت. رئیس مرکز فلزات ایران کسب استقلال اقتصادی و سیاسی در روابط خارجی را منوط به اجرای سیاست نه شرقی نه غربی دانست.

۶ تلویزیون فرانسه در برنامه ای تفسیری ادعا کرد جلوگیری از گسترش انقلاب اسلامی به عراق و ممانعت از سقوط صدام و کاهش نفوذ روسیه در بغداد دلیل پشتیبانی تسلیحاتی فرانسه از عراق است؛ تفاسیر نشریات بین المللی در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، واکنش مقامات ایرانی و درخواست کشورهای غربی از فرانسه برای تجدیدنظر در تصمیم خود.

۷ نشریه فارین ریپورت در مقاله ای عملیات آتی ایران در شمالغرب، میزان تلفات و خسارات جنگ، صادرات نفت ایران و عراق، وضعیت سیاسی ایران و... را بررسی کرد.

۸ پیام تبریک جبهه آزادیبخش فلسطین برای صدام حسین به مناسبت عید سعید قربان؛ ولیعهد عربستان جنگ ایران و عراق را پس از فلسطین، بزرگترین بلای جهان اسلام خواند.

۹ خبرگزاری فرانسه به نقل از روزنامه الانباء کویت اعلام کرد وزرای امور خارجه سوریه و عراق ۵ ژوئیه سال جاری (۱۴ تیر ۱۳۶۲) در مسکو بهطور محرمانه باهم دیدار کردهاند؛ این دو مقام همچنین در حاشیه اجلاس عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک با یکدیگر ملاقات خواهند کرد.

ضمیمه گزارش ۴۱۱: حمله نیروهای خودی به ارتش عراق در حین عقب نشینی از جنوب دهانه شیلر.

ضمیمه گزارش ۴۱۹: گزارش سفر هیئت اقتصادی و صنعتی آلمانغربی به ایران.

گزارش روزشمار ۲۷/۶/۱۳۶۲

۱۰ حملات روز گذشته و امروز نیروهای خودی به یگانهای درحال عقبنشینی دشمن در دشت شیلر که به پیشروی در خاک عراق انجامید، در رسانههای داخلی و خارجی انعکاس یافت.

۱۱ یکی از فرماندهان نیروهای مستقر در جبهه میانی هنگام شناسایی در منطقه چیلات، بر اثر انفجار مین شهید و چند تن نیز مجروح شدند.

۱ در ۴۸ ساعت گذشته بر اثر تبادل آتش در منطقه خرمشهر ۱۰ تن شهید و ۱۱ نفر مجروح شدند، گلوله باران آبادان خساراتی در پی داشت؛ مجروح شدن ۹ تن از زندانیان در منطقه عملیاتی.

۲ اقدام دولت بعث عراق به ارسال تعداد زیادی سلاح و مهمات برای احزاب دمکرات کردستان و کومهله از طریق مرز حلبچه و طویله.

۳ دو خودرو در محور سردشت - پیرانشهر در کمین عناصر معاند گرفتار شد؛ عناصر ضدانقلاب با اجرای کمین در حوالی کامیاران، روستای میشهده بالا گنهدار پیرانشهر و جاده پایگاه گلوان نده، تلفاتی را به نیروهای خودی وارد آوردند؛ حمله عناصر مسلح غیرقانونی به بوبکتان سقر یک شهید و ۲ مجروح برجای گذاشت؛ در کمین نیروهای خودی در حومه خوی ۴ تن از افراد ضدانقلاب کشته و تعدادی زخمی شدند؛ اقدام افراد حزب دمکرات به تهدید و اخاذی از نگهبانان یک شرکت تولیدی در ارومیه.

۴ با اجرای مرحله سوم و چهارم عملیات پاکسازی شهید بروجردی، منطقه وسیعی بین کامیاران، مریوان، اورامانات، روانسر، قروه، سنقر و باختران پاکسازی شد؛ در این عملیات تعداد زیادی از افراد ضدانقلاب کشته و عدهای هم تسلیم شدند.

۵ دیدار مقامات ارشد کشوری و لشکری با امام خمینی به مناسبت عید سعید قربان؛ ذکر نکاتی عرفانی در خصوص اعیاد قربان و فطر، فداکاری حضرت ابراهیم(س) و پیامبر اسلام، جنایات نظام دوقطبی در مورد مستضعفین عالم، خرابیهای جنگ تحمیلی، پیشنهاد صلح رئیسجمهور گینه، کمکهای تسلیحاتی روسیه و فرانسه به عراق، مسئله لبنان و نقش امریکا در بحرانهای منطقه و... از مهم ترین محورهای بیانات امام خمینی در این دیدار بود.

۶ آیتالله خامنه‌ای در نماز عید قربان در واکنش به تحویل سلاحهای تخریبی و هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق با هدف جلوگیری از صدور نفت ایران گفت اگر نفت ایران صادر نشود، یک قطره نفت دیگر هم از خلیجفارس صادر نخواهد شد؛ انعکاس سخنان رئیسجمهور در رسانههای بینالمللی.

۷ پس از تهدیدهای مقامات ایران برای بستن تنگه هرمز، وزارت دفاع دولت فرانسه زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد را به تعویق انداخت؛ گزارش مطبوعات و رسانه های گروهی جهان در این باره.

۸ پیام تبریک رئیسجمهور به سران کشورهای اسلامی به مناسبت عید قربان؛ آیتالله خامنه‌ای همچنین در دیدار با سفرا و کارداران کشورهای اسلامی در تهران مشکلات دنیای اسلام را ناشی از استکبار جهانی دانست و اتحاد را راهحل این مشکلات عنوان کرد؛ وی همچنین به تشریح تحولات فلسطین و لبنان پرداخت.

۹ رئیس مجلس پس از حضور در جلسه مسئولان حزب جمهوری اسلامی و آموزش و پرورش هرمزگان، در مراسم نماز عید قربان در جمع مردم راجع به توزیع عادلانه امکانات، رفع محرومیت هرمزگان و حساسیت و موقعیت راهبردی تنگه هرمز سخن گفت؛ بازدید از پایگاه نهم شکاری نیروی هوایی بندرعباس و اسکله شهید رجایی از دیگر برنامه های امروز رئیس مجلس بود.

۱۰ فرمانده ارتش خلقی عراق در سخنرانی خود در جمع نیروهای اعزامی در یکی از پادگان های استان المثنی افزایش تعداد جنگجویان ارتش خلقی را مهمترین ویژگی ارتش عراق دانست.

۱۱ وزیر مشاور در امور خارجه عمان پیش از عزیمت به نیویورک برای شرکت در نشست عمومی سازمان ملل، اظهار امیدواری کرد سازمان مذکور بتواند برای حل مسالمتآمیز جنگ ایران و عراق راهکاری بیابد.

۱ مخالفت برخی از فرماندهان با اجرای عملیات در منطقه دربندیخان بهدلیل نبود جاده، عقبه نامناسب، ضعف تأمین هوایی و...؛ در نهایت در جلسات فرماندهان قرارگاه نجف مقرر شد فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش در این باره تصمیمگیری کنند.

۲ جلسه فرماندهان ارتش و سپاه قرارگاه مقدم حمزه برای تکمیل مانور عملیات والفجر ۴. در این جلسه ضمن بررسی وضعیت سازمان رزم، استعداد توپخانه و... مقرر شد عملیات در دهانه شیلر با پنج قرارگاه تاکتیکی و در دو مرحله اجرا شود؛ وضعیت پدافند هوایی منطقه عملیاتی هم باتوجه به اهداف جدید معین شد.

۳ گزارش های نوبه ای - اطلاعاتی یگان های مستقر در جبهه شمال غرب از اقدامات دشمن در منطقه بانه تا مریوان در چهار روز اخیر. تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی عراق در پنجوین افزایش اعزام نیرو به سیدصادق و افزایش شناسایی هوایی در محدوده قرارگاه حمزه و نجف حاکی از آمادگی و هوشیاری دشمن است.

۴ بهمنظور اجرای عملیات دریایی در شمال خلیجفارس، فرماندهان سپاه و ارتش نشست مشترکی در قرارگاه کربلا برگزار و راجع به وضعیت کلی مناطق جنوب و اجرای عملیات در ساحل غربی اروند بحث و گفتوگو کردند.

۵ نیروهای دشمن با ایجاد خاکریز و حفر کانال سرپوشیده، به تقویت استحکامات مهندسی خود در منطقه شلمچه (شرق بصره) پرداختند.

۶ انعکاس پیشروی دو روز قبل نیروهای ایران در منطقه عمومی دشت شیلر و حمله به یگانهای درحال عقبنشینی دشمن در رسانه های بین المللی.

۷ اجرای عملیات مینگذاری در عمق ۲۵ کیلومتری جاده نظامی شیندروی - حلبچه؛ انفجار این مینها تلفات و خساراتی به نیروهای دشمن وارد کرد.

۸ در حملات و کمینهای عناصر ضدانقلاب در مناطق غرب و شمالغرب کشور ۱۷ نفر از نیروهای خودی شهید و عدهای هم زخمی شدند.

۹ امام خمینی در جمع اعضای کمیته برگزاری مراسم سومین سالگرد جنگ، ضمن اینکه جنگ را موجب خیر و برکات فراوان دانست، اظهار امیدواری کرد جنگ در سال جاری پایان یابد؛ تلاش قدرتهای بزرگ برای حفظ صدام، ضداسلامی بودن حزب بعث و کمکهای تسلیحاتی قدرتها به عراق از دیگر محورهای سخنانی امام خمینی بود.

۱۰ رئیس مجلس شورای اسلامی در پنجمین روز سفر به سه استان جنوبی کشور در جمع مردم رفسنجان درباره وضعیت جبههها، سازماندهی اقتصادی کشور و استفاده از متخصصان داخلی سخنانی ایراد کرد.

۱۱ وزیر امور خارجه فرانسه در مصاحبه با کانال ۲ تلویزیون این کشور به توجیه و دفاع از تصمیم فرانسه برای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد و کمکهای نظامی به عراق پرداخت.

۱۲ در پی تعویق زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، رسانههای بینالمللی ضمن یادآوری تهدیدات ایران برای بستن تنگه هرمز، به نگرانی دول غربی از گسترش جنگ و به خطراتادن مهم ترین منبع انرژی اشاره کردند.

۱ مؤسسه تحقیقاتی کنگره ایالات متحده اعلام کرد در سالهای آینده اتکای دولت امریکا به نفت وارداتی بیشتر خواهد شد و قطع صدور نفت خلیجفارس اقتصاد امریکا را متضرر خواهد کرد؛ در این گزارش سیاستهای دولت ریگان نقد شد.

۲ سازمان مجاهدین عراقی با انتشار بیانیهای تصمیم دولت فرانسه برای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را محکوم کرد.

۳ بیانیه وزارت امور خارجه ایران به مناسبت سالگرد کشتار صبرا و شتیلا، در این بیانیه دخالت قدرتهای بینالمللی در لبنان محکوم شده است؛ یک سخنگوی سفارت امریکا دیروز در بیروت تأیید کرد که ناوگان جنگی امریکا موضع توپخانه نیروهای مسلمان در منطقه کوهستانی مرکز لبنان را گلولهباران کرده است؛ خبرگزاری رسمی شوروی اقدام ناوگان امریکا را گام تازه‌ای در جهت افزایش مداخله در لبنان دانست؛ رئیسجمهور لبنان ایران را به دخالت نظامی در این کشور متهم کرد.

ضمیمه گزارش ۴۳۷: مشروح جلسات فرماندهان قرارگاه نجف راجع به عملیتهای والفجر ۴ و ۵.

گزارش روزشمار ۲۹/۶/۱۳۶۲

۴ در جلسه فرماندهان لشکرهای ۱۷، ۲۷ و ۳۱ سپاه با حضور فرمانده نیروی زمینی ارتش و قائم مقام فرماندهی کل سپاه در گیلان غرب، مشکلات مانور محورها در منطقه عملیاتی والفجر ۵ بررسی شد. در ادامه این جلسه فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف راجع به روند آماده سازی عملیات والفجر ۵ گفت و گو کردند. اختلاف در نتایج عملیات های شناسایی منطقه دربندیخان از دلایل تردید در اجرای عملیات عنوان شد. تأکید عزیز جعفری بر اجرای هم زمان علمیات های والفجر ۴ و ۵.

۵ جلسه فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه برای هماهنگی نهایی اجرای مانور عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر و ادغام نیروهای ارتش و سپاه . در این جلسه توافق شد قرارگاه مشترک بین نیروهای سپاه و ارتش در محورهای حمزه ۱ و حمزه ۴ تشکیل شود.

۶ جنگنده های عراقی امروز در چند نوبت به آسمان مریوان و سروآباد (حوالی مریوان) تجاوز کردند، اما بر اثر پدافند نیروهای خودی گریختند.

۷ درگیری یک گروه گشتی متشکل از نیروهای سپاه و ارتش و گروه بارزانی با عده ای از نیروهای عراقی در ارتفاعات گردقو؛ عملیات افراد اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانی ها) علیه نیروهای عراقی.

۸ ابلاغ دستورالعمل تشکیل قرارگاه های قدس به فرماندهان مناطق یازده گانه سپاه در راستای اجرای طرح "لیک یا خمینی".

۹ در عملیات پاک سازی و درگیری با ضدانقلاب در محورهای سقز - مهاباد، سقز - دیواندره و حوالی سردشت ۱۲ نفر از عناصر مسلح غیرقانونی کشته و از نیروهای خودی هم ۱۰ نفر شهید و عده ای مجروح شدند.

دیدار سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق و سایر اعضای این مجلس با امام خمینی به مناسبت فرارسیدن چهارمین سالگرد جنگ ایران و عراق. ضرورت داشتن اخلاص و وحدت برای مبارزه با رژیم بعث و تشکیل حکومت اسلامی در عراق، معرفی اتحاد مردم به عنوان یکی از دلایل پیروزی انقلاب اسلامی ایران، اشاره به سبعیت و جنایات حاکمان بعث عراق و ناکامی ابرقدرت ها در حفظ شاه ایران و صدام از محورهای سخنان امام خمینی در این دیدار بود؛ بیانیه مجلس اعلای

۱ انقلاب اسلامی عراق در محکومیت تجاوز عراق و حمایت قدرت های شرق و غرب از عراق.

۲ رئیس مجلس شورای اسلامی در آخرین روز سفر به سه استان جنوبی کشور (سیستان و بلوچستان، کرمان و هرمزگان) راجع به مسائل و مشکلات این سه استان و تحلیل جنگ سه ساله سخن گفت. وی در بازگشت به تهران سفر خود را مثبت و مفید ارزیابی و ضمن اشاره به راه های محرومیت زدایی سه استان بر اهمیت امنیت خلیج فارس و تنگه هرمز تأکید کرد.

۳ دیدار وزیر صنایع الکترونیک و الکتروتکنیک آلمان شرقی با وزیر امور خارجه و رئیس سازمان برنامه و بودجه ایران.

۴ وزیر مشاور در امور خارجه امارات متحده عربی در مصاحبه با روزنامه الجزیره از تداوم تلاش شورای همکاری خلیج فارس برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد.

۵ بازتاب موضوع تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و تأثیر این امر بر جنگ ایران و عراق در رسانه های جهان. به نوشته نشریات فرانسه این هواپیماها ۳۰ یا ۳۱ شهریور به صورت قطعات یدکی به عراق تحویل داده خواهد شد.

۶ رادیو بی بی سی در گزارشی تفسیری ضمن اعلام تاریخ ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ به عنوان زمان آغاز جنگ، عراق را آغازگر جنگ و ایران را مسئول تداوم آن معرفی کرد. در این گزارش اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران بعد از انقلاب و ادامه جنگ بعد از آزادی خرمشهر بررسی شد.

ضمیمه گزارش ۴۵۲: اظهارات فرماندهان لشکرهای ۳۱، ۱۷ و ۲۷ سپاه درخصوص مشکلات منطقه عملیات والفجر ۵.

ضمیمه گزارش ۱۱: تحلیل روزنامه کیهان از ابعاد مختلف واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق.

گزارش روزشمار ۳۰/۶/۱۳۶۲

۷ ابلاغ دستور اجرای قطعی عملیات والفجر ۵، فرماندهان ارتش و سپاه امروز درباره تأمین پوشش هوایی منطقه عملیات، تهیه مواد منفجره، نفربر، قاطر و دستگاه های مهندسی تصمیم گیری و تغییرات موقعیت دشمن را بررسی کردند.

۸ نگرانی فرماندهان سپاه درمورد مشکلاتی مانند نبود جاده و پشتیبانی هوایی باوجود قطعی شدن اجرای عملیات والفجر ۵؛ تعیین محدوده خط فجر برای مرحله اول عملیات ازسوی فرمانده قرارگاه نجف؛ عزیز جعفری موقعیت جغرافیایی منطقه عملیات را دلیل اصلی اتکای این عملیات به هوانیروز دانست.

۹ فرمانده قرارگاه مقدم حمزه آخرین وضعیت عملیات والفجر ۴، نحوه ادغام نیروها، تعیین قرارگاه های تاکتیکی و مأموریت هر قرارگاه را برای جانشین نیروی زمینی ارتش و قائم مقام فرماندهی کل سپاه تشریح کرد.

۱۰ جلسات فرماندهان ارشد قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و حمزه سیدالشهدا به منظور آماده سازی عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر؛ در دو جلسه ای که با حضور قائم مقام فرماندهی کل سپاه برگزار شد، مشکلات لشکرهای ۱۴ امام حسین(ع) و ۸ نجف، نحوه ادغام نیروهای سپاه و ارتش بررسی شد. همچنین مشکلات و نحوه پشتیبانی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) از قرارگاه مقدم حمزه (مریوان) مورد بررسی قرار گرفت.

۱۱ فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه، لشکر ۱۴ امام حسین(ع) و لشکر ۸ نجف در جلسه ای با حضور قائم مقام فرماندهی کل سپاه، به تحلیل و بررسی دلایل عقب نشینی تدریجی ارتش عراق از محور شمالی دهانه شیلر پرداختند.

۱ حمله عناصر مسلح غیرقانونی به نیروهای تأمین جاده ستون عملیاتی چره در آذربایجان غربی؛ درگیری نیروهای تأمین پایگاه بخلو (در حوالی سقز) با عوامل ضدانقلاب؛ درگیری های بدون تلفات دیگری نیز در اطراف سنندج، سردشت، بانه و خوی روی داد.

۲ حزب دمکرات کردستان ایران به منظور جلوگیری از تسلیم شدن عناصر این حزب به نیروهای خودی، اخطار کرد افراد تسلیم شده را ربوده و به سختی مجازات خواهد کرد.

۳ فرمانده هوانیروز به مناسبت هفته جنگ به تشریح نقش و اقدامات این نیرو در طول جنگ پرداخت؛ توضیحات فرمانده سپاه منطقه ۱۰ (تهران) راجع به برنامه های هفته جنگ، طرح لیبک یا خمینی، بسیج و امنیت شهر تهران و گشت ثارالله.

۴ حجت الاسلام محسن دعاگو، که از سوی رئیس جمهور برای بررسی مشکلات مریوان به این شهر سفر کرده بود، در مصاحبه ای با روزنامه اطلاعات ضمن تشریح اوضاع و خسارات وارد شده به این شهر بر اثر بمباران های مکرر خواستار بسیج عمومی برای یاری رساندن به مردم مریوان شد.

۵ وزارت نفت در اطلاعیه ای اعلام کرد چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز تعمیر و نشت آن متوقف شد. این خبر در رسانه های خارجی هم انعکاس یافت.

۶ جمعی از کارگران و عوامل مهار نشت و تعمیر چاه نفت نوروز با امام خمینی و نخست وزیر دیدار کردند. امام خمینی بعد معنوی این اقدام را مهم تر از بعد مادی آن دانست و آن را نشانه خودباوری و استقلال از امریکا و دیگر ابرقدرت ها برشمرد. نخست وزیر هم اهمیت معنوی این موفقیت را بیش از بعد اقتصادی آن توصیف کرد.

۷ تحلیل خبرگزاری رویتر درباره امکان عملی کردن تهدید مقامات ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز در صورت تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و پیامدها و واکنش های احتمالی به این اقدام.

۸ گزارش رسانه های بین المللی درخصوص تحویل قریب الوقوع هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و میانجیگری الجزایر و کشورهای غربی برای جلوگیری از این اقدام فرانسه، پایان دوره آموزشی خلبانان عراقی و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز.

۹ تظاهرات عده ای از عراقیان مقیم ایران و اعضای مجلس اعلامی انقلاب اسلامی عراق در اعتراض به سیاست فرانسه و تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق؛ رادیو صدای امریکا خبر داد گروهی از مخالفان حکومت ایران موسوم به جبهه آزادی ایران از فرانسه خواسته اند که از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خودداری کند.

۱۰ تحلیل رسانه های بین المللی درباره جنگ ایران و عراق. در بیشتر این تحلیل ها عراق آغازگر و ایران مسئول تداوم جنگ معرفی شد.

۱۱ وزارت امور خارجه عربستان در بیانیه ای از سفارتخانه های خود خواست که به دلیل اوضاع کنونی ملت عراق از برگزاری جشن ملی سعودی خودداری کنند؛ درخواست روزنامه الثوره (ارگان حزب بعث عراق) از سازمان های بین المللی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق؛ یک مقام بلندپایه عراقی مدعی شد باوجود توانایی عراق برای ادامه جنگ، این کشور خواهان صلح است.

۱۲ رئیس دایره سیاسی وزارت امور خارجه سوئد و دستیار اول پالمه در یک مصاحبه مطبوعاتی راجع به اجلاس امنیت اروپا، سیاست خارجی سوئد و اروپا، اوضاع غرب آسیا، جنگ ایران و عراق و نقش سازمان ملل در این زمینه سخنانی بیان کرد.

۱ حضور فرمانده قرارگاه نجف در مقر لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و بررسی شناسایی های انجام شده و چگونگی تدارک نیروهای این لشکر برای اجرای عملیات والفجر ۵.

۲ به منظور بررسی مشکلات اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، قائم مقام فرماندهی کل سپاه و برخی فرماندهان ارتش و سپاه با حضور در محور شمال دهانه شیلر، درمورد مناطق تخلیه شده و مشکلات اقدام مشترک سپاه و ارتش در این منطقه توجیه شدند.

۳ گزارش منابع خودی از اقدامات ارتش عراق در جبهه شمال غرب به منظور جلوگیری از اجرای عملیات آتی ایران در دهانه شیلر؛ افزایش اقدامات مهندسی عراق در پنجوبین به دلیل شایعه حمله ایران از منطقه بانه.

۴ انتشار گزارش هایی از احتمال استفاده عراق از سلاح های شیمیایی در حملات توپخانه ای اخیرش به شمال سردشت و اطراف خرمشهر.

۵ گزارش استانداری کردستان درباره تلفات و خسارات واردآمده به مریوان بر اثر بمباران جنگنده های عراق و نیز میزان درگیری ها و وضعیت نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب در استان کردستان در ماه های مرداد و شهریور سال جاری.

۶ در پی تداوم بمباران های مریوان، سردشت و پیرانشهر، کاردار موقت هیئت نمایندگی دائمی ایران در سازمان ملل متحد در نامه ای به دبیرکل این سازمان ضمن تشریح تجاوزات عراق به نقاط مسکونی ایران، بر حق ایران برای استفاده از هرگونه ابزار تلافی جویانه تأکید کرد.

۷ در ادامه عملیات پاک سازی منطقه منگور، عناصر ضدانقلاب سنگرهای خود را تخلیه و با دادن تلفات و خساراتی فرار کردند؛ جمع آوری ۴۵ قبضه اسلحه از ضدانقلاب در جریان عملیات شهید بهادر محرمی که از ۲۹ شهریور در حوالی ارومیه آغاز شده بود؛ پاک سازی چند روستا در بوکان.

۸ اقدام سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به تهیه لباس فرم پاسداری با هدف نفوذ به مراکز انقلابی و نظامی و انجام اقدامات تروریستی و خرابکارانه؛ زخمی شدن یک نفر در خرم آباد به دست مهاجمی که لباس بسیج به تن کرده بود؛ سرقت چند رأس گوسفند در ازنا توسط چند سارق ملبس به لباس سپاه.

۹ امام خمینی در پیامی به مناسبت سومین سالگرد جنگ، نتیجه عملکرد عراق را شکست های پیاپی و جنایت علیه زنان و کودکان ذکر کرده و کمک های ابرقدرت ها به عراق را بی فایده خواندند. ایشان افزودند: این جنگ تا سقوط حزب بعث عراق ادامه خواهد یافت. واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد و همکاری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با عراق از دیگر محورهای این پیام بود.

۱۰ اطلاعیه مشترک ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به مناسبت آغاز چهارمین سال جنگ. در این اطلاعیه جنگ مهم ترین ابزار استکبار جهانی برای نابودی انقلاب اسلامی، تقویت رژیم صهیونیستی و سرکوب نهضت اسلامی معرفی شد؛ فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه ای امروز را سومین سالگرد آغاز جنگ عراق و ایران اعلام کرد.

۱۱ مصاحبه رئیس جمهور با نشریه پیام انقلاب به مناسبت سالروز آغاز جنگ؛ نخست وزیر در جمع اعضای کانون انجمن های اسلامی کارخانجات قزوین به بررسی ابعاد مختلف جنگ پرداخت و موضع خبرگزاری ها را در این باره یک جانبه و به نفع عراق توصیف کرد؛ آیت الله منتظری در مصاحبه ای جنگ را جنگ تحمیلی ابرقدرت ها علیه ایران دانست که از ترس صدور پیام انقلاب به راه انداخته شده است.

۱ در مراسم اولین روز هفته جنگ رئیس جمهور با تأکید بر لزوم تفکیک بین متجاوز و مدافع، شرایط پایان جنگ را پاک سازی سرزمین های اسلامی، دریافت غرامت و مجازات متجاوز عنوان کرد. وی همچنین موضع ایران علیه رژیم اشغالگر قدس را تغییرناپذیر خواند.

۲ اجرای مانور عملیاتی والفجر در مصلاهی تهران در روز اول هفته جنگ؛ برگزاری مراسم رژه نیروهای مسلح در میان استقبال مردم در شهرهای مختلف کشور؛ این درحالی بود که علی امینی رهبر جبهه نجات ایران در بیانیه ای از مردم خواسته بود به منظور ابراز مخالفت با ادامه جنگ، دست به مقاومت منفی بزنند.

۳ مصاحبه سرپرست گروه مهارکننده چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز با روزنامه کیهان و تشریح مراحل توقف نشت نفت توسط عوامل ایرانی؛ این عملیات در مدت سه ماه و دوازده روز و با هزینه ده میلیون تومان انجام شد؛ بی بی سی و خبرگزاری رویتر به اهمیت زیست محیطی این اقدام اشاره کردند؛ رادیو بغداد مدعی شد خبر مهار چاه نفت نوروز صحت ندارد.

۴ گزارش سرپرست و قائم مقام جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی درباره، عملکرد این ارگان در طول سه سال جنگ در زمینه های امداد، بسیج نیروهای مردمی، تهیه وسایل امدادی، دارویی و خدماتی، رسیدگی به امور اسرا، مفقودان و معلولان.

۵ رادیو صدای آمریکا از مذاکرات تسلیحاتی ایران و چین در سفر اخیر هیئت ایرانی به پکن خبر داد. در این گزارش ادعا شده که کره شمالی واسطه انتقال سلاح به ایران است.

۶ گزارش رادیو مسقط به نقل از نماینده دائمی آمریکا در سازمان ملل متحد، درباره تلاش های دیپلماتیک آمریکا برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق. تأکید رئیس دوره ای جنبش عدم تعهد بر ادامه تلاش این سازمان برای برقراری صلح بین ایران و عراق.

۷ انتشار تحلیل هایی در مطبوعات و رسانه های جهان درباره جنگ ایران و عراق در آستانه چهارمین سال این جنگ.

۸ متن و حواشی مصاحبه تلویزیون فرانسه با اسرای ایرانی در اردوگاه های عراق که به دلیل بی حجابی مصاحبه کننده زن این تلویزیون به برنامه ای جنجالی تبدیل شده بود، از صداوسیما جمهوری اسلامی پخش شد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۲/۷/۱

۹ تعدادی از نیروهای شناسایی لشکر ۱۴ امام حسین (ع) روی ارتفاع کله اسبی با یک گروهان از تیپ ۴۲۴ ارتش عراق مواجه شدند. این گروهان عراقی در قالب گشت شناسایی رزمی و با هدف تأمین قله سورن به منظور استقرار گردان ۳ تیپ ۴۲۴ ارتش عراق از محدوده بانی بنوک به ارتفاعات سورن نفوذ کرده بودند؛ فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) با اعتقاد به اینکه دشمن در صدد تصرف این منطقه است، اقدام به ارزیابی شناسایی های انجام شده برای بازپس گیری سورن کرد.

۱۰ جلسه فرماندهان ارشد فرارگاه خاتم الانبیا (ص) و مقدم حمزه به منظور بررسی مشکلات لشکرهای ۴۱ ثارالله (ع)، ۲۵ کربلا و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع). ادغام نیروها، کمبودهای پشتیبانی و زرهی از مهم ترین مشکلات این یگان ها اعلام شد.

۱۱ در ۴۸ ساعت گذشته، آبادان و خرمشهر هدف سلاح های سبک و سنگین عراق قرار داشتند. در این مدت ۱۸ نظامی و یک غیرنظامی مجروح و چند باب منزل مسکونی و درمانگاه تخریب شد.

۱ در درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در پایگاه بردوک صومای ارومیه و منطقه اورتونوس تلفات و خساراتی به دو طرف وارد آمد؛ افراد ضدانقلاب با حمله به روستای دیدان آذربایجان غربی اعضای یک خانواده را ربودند.

۲ ابلاغ طرح "بنیان مرصوص" از سوی فرماندهی کل سپاه به واحدهای تابعه به منظور تحکیم و تقویت نظم و انضباط در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

۳ محورهای سخنان رئیس مجلس شورای اسلامی در خطبه های نماز جمعه تهران: بازدید از سه استان جنوبی کشور و لزوم محرومیت زدایی این منطقه، هفته جنگ، صدور انقلاب، هیئت های صلح، وضعیت بنادر، شرایط ایران برای پذیرش آتش بس، واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و جنگ روانی علیه ایران، بستن تنگه هرمز، تعمیر لوله های چاه نفت نوروز و عقب نشینی عراق از ارتفاعات مرزی شمال مریان.

۴ فرمانده نیروی زمینی ارتش به عنوان سخنران پیش از خطبه های نماز جمعه تهران، به تحلیل وضعیت جنگ در سه سال گذشته، اوضاع جبهه ها و وحدت و هماهنگی نیروهای مسلح پرداخت.

۵ رادیو صدای امریکا، بی بی سی، خبرگزاری آلمان، روزنامه گونش ترکیه و رادیو اسرائیل با اشاره به محتوای پیام دیروز امام خمینی و خطبه های نماز جمعه تهران، بار دیگر تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در صورت تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را بازتاب دادند؛ خبرگزاری آلمان غربی از منامه خبر داد شورای همکاری خلیج فارس به منظور کاهش اهمیت راهبردی تنگه هرمز در صدد ساخت یک خط لوله نفتی از صحرای عربستان تا دریای عرب است.

۶ ولیعهد امارات متحده عربی اعلام کرد کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در آینده نزدیک یک مانور نظامی با اسم رمز "سپر جزیره" در صحرای امارات متحده عربی برگزار خواهند کرد. هدف این مانور که مدت آن سه هفته خواهد بود، تأمین امنیت خلیج فارس بدون سرپرستی، مداخله و حمایت خارجی اعلام شد.

۷ روزنامه گون آیدین (چاپ ترکیه) به بررسی میزان کمک های تسلیحاتی فرانسه به عراق و دیگر کشورهای عربی پرداخت و فرانسه را برنده واقعی جنگ ایران و عراق دانست. هفته نامه نوول آبزور پاریس پیامد واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق را بررسی کرد. گزارش تحلیلی رادیو کلن درباره مواضع فرانسه در قبال اوضاع داخلی چاد، بحران لبنان و جنگ ایران و عراق. هفته نامه افریقای جوان در مقاله ای تحت عنوان "فرانسه در جبهه عراق" به تحلیل روابط ایران و فرانسه پرداخت.

۸ تظاهرات گروهی از عراقی های مقیم سوریه در اعتراض به سیاست های فرانسه، رادیو امریکا و رادیو بی بی سی تظاهرکنندگان را سوری ها و ایرانی های مقیم سوریه معرفی کردند.

گزارش روزشمار ۲/۷/۱۳۶۲

۹ نیروهای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) بعد از انجام شناسایی های دقیق برای بازپس گیری ارتفاع چاله سبز و تپه کله اسبی وارد عمل شدند. در این عملیات مسئول اطلاعات - عملیات لشکر به شهادت رسید، همچنین بیش از نیمی از نیروهای دشمن کشته، ۲ نفر اسیر و عده ای مجروح شدند و تجهیزات زیادی هم به غنیمت گرفته شد؛ اقدام عراق برای بازپس گیری این ارتفاعات ناکام ماند؛ تأکید سپاه یکم ارتش عراق به لشکر ۴ این کشور برای تأمین فوری منطقه حلبچه و ارتفاعات سورن.

۱ حضور فرمانده قرارگاه نجف در مقر لشکر ۳۱ عاشورا به منظور بررسی شناسایی های انجام شده و مشکلات این لشکر برای اجرای عملیات والفجر ۵. صعب العبور بودن راه ها، نبود تضمین پیشگیری از هوشیاری دشمن، ضرورت وجود مهتاب برای عبور نیروها، نبود راهکار برای شاخ کپله و نداشتن شناسایی در سمت راست بمو از مهم ترین مشکلاتی بود که فرمانده لشکر عاشورا به آن اشاره کرد.

۲ معاون عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در گفت و گو با قائم مقام فرماندهی کل سپاه، حضور فرماندهی کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش را با توجه به محدودیت زمانی و کمبود نیرو، عاملی مهم در تسریع روند آماده سازی عملیات دهانه شیلر برشمرد. در این نشست دوفره درباره طرح مانور عملیات والفجر ۴ نیز بحث و تبادل نظر شد.

۳ ادامه حملات هوایی عراق در جبهه شمالی: بمباران اطراف دکل مخابرات و ژاندارمری میوان توسط جنگنده های عراقی؛ تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی بانه در چندین نوبت.

۴ درگیری چته های حزب دمکرات با گروه کمین پاسگاه دربند؛ در درگیری نیروهای خودی با عناصر مسلح غیرقانونی در حوالی ارومیه، یک نفر از نیروهای خودی شهید شد و از مهاجمان هم ۷ نفر کشته شدند.

۵ در قطعنامه گردهمایی سراسری روحانیون اهل سنت مناطق کردنشین که به مناسبت هفته جنگ در ارومیه و با حضور عده ای از نمایندگان مجلس برگزار شد، مسائلی مانند وحدت مسلمانان، چگونگی برخورد با اشرار و فریب خوردگان نادم مطرح شد.

۶ پس از سخنان دیروز رئیس مجلس شورای اسلامی در خطبه های نمازجمعه راجع به توانایی ایران برای بستن تنگه هرمز، امروز عده ای از رزمندگان لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در نامه ای به رئیس مجلس آمادگی خود را برای انجام این کار اعلام کردند.

۷ اعزام کاروان حامل کمک های غیرنقدی انجمن های اسلامی اصناف بازار تهران از محل مسجد امام خمینی به جبهه های جنگ.

۸ توضیحات معاون دانشجویی وزارت فرهنگ و آموزش عالی درخصوص اقدامات انجام شده برای شرکت رزمندگان در آزمون ورودی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی.

۹ مصاحبه معاون حفظ و احیای میراث فرهنگی وزارت آموزش عالی درباره خسارات واردآمده به آثار تاریخی و فرهنگی ایران از جمله موزه آبادان، شهر تاریخی شوش، هفت تپه و دیگر ابنیه تاریخی خوزستان بر اثر حملات رژیم عراق.

۱۰ فرماندهان نیروهای سه گانه ارتش در مصاحبه هایی جداگانه به تشریح اوضاع جبهه های جنگ، عملکرد نیروهای تحت امر خود و ادامه جنگ پرداختند.

۱۱ به مناسبت هفته جنگ رئیس اداره عقیدتی - سیاسی ارتش پیامدهای عملیات والفجر ۲ بر وضعیت گروهک های ضدانقلاب را تشریح کرد؛ فرمانده ارتش در قرارگاه حمزه سیدالشهدا نیز در گفت و گو با خبرگزاری جمهوری اسلامی بزرگ ترین نعمت و برکت جنگ را اتحاد و هماهنگی نیروهای مسلح و مردم عنوان کرد؛ فرمانده ژاندارمری راجع به پایگاه های آزادشده از تصرف دشمن و تأثیر جنگ بر ساختار ژاندارمری توضیحاتی داد.

۱۲ عراق با وجود تکذیب اولیه، امروز خبر مهار چاه نفتی نوروز را تأیید کرد؛ توضیحات وزیر نفت و مدیرعامل شرکت نفت فلات قاره و سرپرست گروه مهارکننده چاه نفتی درباره چگونگی و مراحل این عملیات و پیامدهای بین المللی آن.

۱ در پی اخبار مربوط به نزدیک شدن زمان واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، نشریات نیویورک تایمز، فیگارو و هفته نامه اکونومیست به بررسی پیامدهای این اقدام، واکنش ایران به آن و تأثیر بسته شدن تنگه هرمز بر بازار جهانی نفت پرداختند.

۲ سخنگوی دادگاه بین الملل اسلامی اعلام کرد که دولت عراق تا ۱۵ آبان ماه جاری فرصت دارد برای بررسی ادعاهایش علیه ایران از اعضای این دادگاه دعوت کند و در صورت عدم آمادگی عراق این دادگاه گزارش خود را رسماً اعلام خواهد کرد.

۳ رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در آستانه سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد، از دبیرکل این سازمان درخواست کرد طرح صلح شورای ملی مقاومت در مجمع عمومی این سازمان مطرح و ضمن محکوم کردن ایران به عنوان عامل تداوم جنگ، برای پایان دادن به این جنگ چاره جویی شود.

۴ گروهی از مسلمانان انگلیس به دعوت انجمن اسلامی دانشجویان عراقی مقیم انگلیس و ایرلند، در مرکز لندن در اعتراض به سیاست های عراق و فرانسه تظاهراتی برگزار کردند.

۵ روزنامه الانباء کویت با اعلام خبر ملاقات رؤسای جمهور سوریه و عراق در ریاض در آینده نزدیک، افزود محل دیدار وزرای امور خارجه این دو کشور را کویت تعیین خواهد کرد.

گزارش روزشمار ۳/۷/۱۳۶۲

۶ در پی حضور فرماندهی کل سپاه در جلسات فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه و گزارش یگان های مأمور اجرای عملیات در منطقه دهانه شیلر از اقدامات انجام شده در زمینه آماده سازی و مشکلات پیش روی این عملیات، تغییراتی در مانور عملیات والفجر ۴ در نظر گرفته شد.

۷ در بخش دوم جلسه امروز فرماندهی کل سپاه با فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه، رضایی بر لزوم گسترش مانور عملیات والفجر ۴ در کل منطقه دهانه شیلر تأکید کرد. تمرکز توان بر روی سورن و حذف محورهای پنجویین و مارو از نکات مورد نظر فرمانده سپاه بود. به دنبال مخالفت برخی فرماندهان با این پیشنهاد، مقرر شد به صورت موقت بر روی پیشنهاد فرمانده کل سپاه تأمل و تمرکز شود.

۸ برگزاری جلسه فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و قرارگاه نجف با حضور محسن رضایی به منظور بررسی مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان در دو بخش یگانی و قرارگاهی؛ در این جلسه لشکرهای تابعه به ارائه گزارش اقدامات خود در منطقه دربندیخان و مشکلات موجود پرداختند؛ محدودیت راه ها برای تدارک نیروها، حضور جدی ضدانقلاب در منطقه و کمبود نیرو از مشکلات مطرح شده بود. در این جلسه تغییراتی در مانور عملیات ایجاد شد.

۹ در بخش دوم جلسه فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف با فرماندهی کل سپاه مشکل کمبود جاده در منطقه دربندیخان و اتکا به هوانیروز از مهم ترین مشکلات پیش روی عملیات والفجر ۵ عنوان و بر تلاش برای احداث جاده تأکید شد.

۱۰ فرمانده قرارگاه نجف در جلسه ای با فرماندهان لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) شناسایی های انجام شده در منطقه عملیاتی والفجر ۵ را بررسی کرد؛ هدف این عملیات (ضربه اقتصادی به عراق، بستن جاده سلیمانیه - خانقین و راه ورودی ضدانقلاب)، مشکلات عملیات (نبود جاده و حضور ضدانقلاب در منطقه) و نحوه تدارک نیروها از مباحث مطرح شده در جلسه بود؛ تأکید فرمانده قرارگاه نجف بر نزدیک تر شدن شناسایی ها به مواضع دشمن.

۱ تشکیل جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در باختران. حضور کمرنگ فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) در منطقه عملیات، کمبود نیرو و تجهیزات ترابری، اطلاع دشمن از عملیات ایران و حضور پرننگ ضدانقلاب از دلایل تعویق اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر ذکر شد؛ جابه جایی های گسترده نیروها، نبود ادوات ترابری، استفاده از نیروها برای مقابله با ضدانقلاب و اختلالات ناشی از بمباران های عراق از مشکلات عمده ارتش در تأمین نیرو بود. در این جلسه راجع به عملیات در محورهای پنجوبین و سورن نیز بحث و گفت و گو شد.

۲ ارتش عراق در پی اطلاع از همکاری معارضین عراقی با نیروهای ایرانی در منطقه سیدصادق به روستای شیرمر در شمال احمدآوا حمله کرد. در این حمله عده ای از نیروهای طرف دار ایران کشته شدند و دیده بان نفوذی ایران اسیر و به پادگان سیدصادق منتقل شد. شلیک توپخانه ایران به سمت این پادگان به کشته شدن ۲۷ عراقی انجامید. مجاهدین عراقی ۲ تن از فرماندهان تیپ های ۶۶ و ۶۷ سپاه یکم ارتش عراق را به هلاکت رساندند.

۳ نیروهای خودی در یک عملیات برون مرزی در محور شمال غرب، علاوه بر قطع جاده تدارکاتی سیدصادق - حلبچه به پادگان سراب سلیمان عراق حمله کردند. در این حمله ۵۵ خودرو، ۲ بالگرد و ۱۲ آمبولانس منهدم شد و ۱۷۵ نفر از نیروهای دشمن هم کشته و ۴۰ تن از آنها زخمی شدند.

۴ اجرای عملیات مشترک سپاه و ارتش در منطقه بنگوین، در این عملیات که در محورهای حاج مامیان، رفته و بازرگان اجرا شد، بیش از ۲۵ روستا پاک سازی و تعداد زیادی اسلحه، یک انبار بزرگ تدارکاتی و ده ها خودرو به غنیمت گرفته شد.

۵ حمله افراد حزب دمکرات و کومه له به دو خودروی نیروهای خودی در محور باختران - کامیاران ۱۳ شهید و ۲۵ مجروح برجای گذاشت؛ به آتش کشیده شدن یک دستگاه کامیون حامل کپسول گاز و یک دستگاه تویوتا در منطقه کوسه کهریز به دست مهاجمان؛ برخورد یک کمپرسی با مین در محور سقز - بسطام؛ وقوع چند درگیری میان نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب در حوالی سقز، بانه و دیواندره.

۶ بازدید هیئت اعزامی کمیته صلیب سرخ جهانی به همراه رئیس این کمیته از مناطق بمباران شده آبادان.

۷ دولت دانمارک سه فروند کشتی به عراق فروخت که دو فروند تحویل این کشور شده و یک فروند دیگر تا چند روز آینده به عراق داده خواهد شد. عرشه این کشتی ها قابلیت فرود بالگرد دارد.

۸ محورهای سخنان رئیس جمهور در جمع اسرای عراقی: برادری و قرابت های فرهنگی و مذهبی دو ملت ایران و عراق، تلاش صدام برای رهبری دنیای عرب و ژاندارمی خلیج فارس، نقش ابرقدرت ها در شروع جنگ، تلاش حکومت بعث برای قومی جلوه دادن جنگ، شروط سه گانه ایران برای پایان دادن به جنگ (اخراج نیروهای عراقی از خاک ایران، محاکمه متجاوز و پرداخت غرامت)، مسئله فلسطین و لبنان. پیش از رئیس جمهور، یکی از افسران اسیر عراقی هم راجع به جنگ و سابقه تجاوزات نظامی عراق سخنرانی کرد.

۹ نظاهرات گروهی از اسرا و معاودین عراقی به مناسبت چهارمین روز هفته جنگ در تهران و ساری. محمدباقر حکیم در سخنانی در این مراسم بر تلاش برای پیروزی انقلاب اسلامی عراق و گرفتن انتقام شهید صدر و خانواده حکیم و دیگر شهدای عراقی تأکید کرد.

سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به مناسبت چهارمین روز هفته جنگ (روز انقلاب اسلامی عراق) با شرکت در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی و انجام مصاحبه ای اختصاصی با روزنامه کیهان،

۱ بر ادامه مبارزه علیه رژیم بعث تأکید کرد و درمورد مسائلی نظیر تشکیلات جدید مجلس اعلا، لزوم و آثار برگزاری مراسم هفته جنگ، تحویل سوپراتانداردها به عراق، روابط اخیر عراق و امریکا و... اظهارنظر کرد.

۲ گزارش معاونت عملیاتی نیروی دریایی ارتش درمورد مانور "سپر جزیره"؛ اهداف این مانور تشکیل نیروی دفاعی مشترک و هماهنگی در زمینه های تسلیحاتی، تثبیت امنیت و استقلال کشورهای عضو شورا، جلوگیری از مداخله ابرقدرت ها در خلیج فارس و دفع دشمن از منطقه در صورت مداخله در یکی از کشورهای عضو عنوان شده است.

۳ قائم مقام وزارت امور خارجه در گفت و گو با روزنامه کیهان راجع به اوضاع داخلی پاکستان، توسعه روابط اقتصادی با ژاپن و بازار مشترک اروپا و نیز مسئله مهاجران افغان مطالبی بیان کرد.

۴ رئیس سازمان برنامه و بودجه و وزیر نیرو و راه و ترابری در مصاحبه هایی به بیان برنامه های اقتصاد جنگی و فعالیت های عمرانی در وضعیت جنگی کشور و عملکرد دولت در طول سه سال جنگ پرداختند.

۵ رادیو مسکو به نقل از نشریه تایم مدعی شد: باوجود تحریم تسلیحاتی ایران سلی از سلاح های امریکایی از طریق نمایندگان کاذب بین المللی به ایران تحویل داده می شود. در این گزارش با ذکر موارد متعددی از ارسال سلاح به ایران اظهار شده است که دولت امریکا هیچ تلاشی برای توقف این روند انجام نمی دهد و فروش غیرقانونی سلاح به ایران همچنان ادامه دارد. نشریه دیلی چینا نیز ادعا کرد امریکا و شوروی در رقابت ارسال سلاح به ایران و عراق به تعادل رسیده اند.

۶ صدام حسین با ایراد سخنانی در جمع مردم استان دیالی، ایران را متهم به بمباران شهرها و مناطق مسکونی عراق کرد. وی جنگ را عامل وحدت عراق دانست و کمک های مردمی ایران به جبهه ها را ناچیز و تقلیدی خواند.

گزارش روزشمار ۴/۷/۱۳۶۲

۷ فرمانده کل سپاه به منظور جمع بندی و ابلاغ تغییرات دو عملیات والفجر ۴ و ۵ با فرماندهان سپاه در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) جلسه ای برگزار کرد. اجرای هم زمان عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر به عنوان تلاش اصلی و والفجر ۵ در دربندیخان به عنوان تک پشتیبانی از جمله این تغییرات بود. در جلسه امروز درمورد اولویت عملیات دهانه شیلر و دربندیخان نیز بحث شد.

۸ جلسه فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) و مسئولان قرارگاه نجف در باختران به منظور بررسی دلایل کاهش مانور دربندیخان. مواردی نظیر نبود جاده، جبهه ای بودن عملیات، اتکا به بالگرد، کمبود نیرو، محدودیت زمان، اوضاع اقلیمی، وسعت عملیات، تطابق نداشتن آن با اصول عملیات های والفجر، دید مناسب دشمن و ناتوانی نیروها برای اجرای هم زمان دو عملیات از دلایل کاهش مانور این عملیات ذکر شد. درنهایت مقرر گردید که عملیات نخست روی شاخ شمیران اجرا و پس از احداث جاده به سمت زمیناکوه و سد دربندیخان گسترش یابد.

۹ یک خودروی حامل نیروهای سپاه در حوالی بیجار در کمین عناصر ضدانقلاب افتاد و ۸ نفر از سرنشینان آن به شهادت رسیدند.

۱۰ رادیو بی بی سی بیانیه ای از حزب دمکرات کردستان پخش کرد که در آن به پیشرفت های نیروهای ایرانی در مقابله با عناصر ضدانقلاب در بخش شمالی جبهه جنگ با عراق و استفاده ایران از نیروهای کرد طرف دار خود برای بازپس گیری مناطق کردنشین اشاره شده بود.

۱ حمله توپخانه ای ضدانقلاب به پایگاه ربط سردشت. در این حمله خساراتی به انبار مهمات و ۳ دستگاه خودروی ارتش وارد شد و یک نظامی هم به شهادت رسید.

۲ دیدار جمعی از مسئولان و مردم با امام خمینی به مناسبت عید غدیر خم. محورهای سخنان رهبر انقلاب در این دیدار چنین بود: اجرای حکومت الله در زمین، تمسک به امام علی، اقدامات دولت و مجلس، انتقاد از برگزار نشدن جشن عید قربان در برخی کشورهای عربی، طرح سازش گروه های لبنان، صدور اسلام، دستاوردهای انقلاب اسلامی و اوضاع جنگی کشور.

۳ در مراسمی که به مناسبت پنجمین روز هفته جنگ در بهشت زهرا برگزار شد، پس از قرائت پیام امام خمینی خطاب به خانواده شهدا، اسراء، مفقودین، جانبازان و مجروحان جنگ تحمیلی، وزیر کشور در سخنانی به تبیین نقش امامت و رهبری در نظام اسلامی، زندگانی پیامبر و امام علی و نقش سیاست های رژیم پهلوی در ترویج فساد پرداخت.

۴ افتتاح قرارگاه مرکزی قدس با حضور رئیس جمهور و جمعی از فرماندهان سپاه. رئیس جمهور در این مراسم راجع به نقش جهاد سازندگی و اهمیت کمک های مردمی در تأسیس پادگان ها سخن گفت؛ آیت الله خامنه ای در سخنانی در حاشیه این مراسم بر تداوم جنگ تا استیفای کامل حقوق ایران تأکید کرد.

۵ افتتاح کارخانه گاز مایع گچساران، بازدید از قسمت های مختلف صنایع پتروشیمی ایران و ژاپن در بندر امام خمینی، بازدید از مناطق آسیب دیده هویزه و حضور در جمع روحانیون و ائمه جمعه اهواز از برنامه های امروز نخست وزیر بود.

۶ بازدید رئیس جمهور و رئیس مجلس از آسایشگاه ثارالله تهران محل نگهداری مجروحان نخاعی. رئیس جمهور و رئیس مجلس پس از این دیدار در گفت و گو با خبرنگاران از جانبازان تمجید کردند. وزیر کشور و گروهی از فرماندهان ژاندارمری و مقامات هم با شماری از مجروحان و خانواده شهدا دیدار کردند.

۷ وزیر امور خارجه ژاپن در حاشیه مجمع سالانه سازمان ملل متحد در نیویورک با وزیر امور خارجه عراق دیدار و راجع به جنگ ایران و عراق، تهدید ایران به بستن تنگه هرمز و تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق مذاکره کرد.

۸ رئیس دوره ای سازمان جنبش عدم تعهد از ادامه رایزنی ها و مذاکرات با سران ایران و عراق به منظور پایان دادن به جنگ خبر داد؛ خبرگزاری آلمان غربی اعلام کرد که در اجلاس آتی سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، میانجیگری مجدد برای خاتمه جنگ ایران و عراق در دستور کار قرار خواهد گرفت.

۹ تفسیر رادیو کلن درباره جنگ ایران و عراق. در این تفسیر عراق آغازگر جنگ معرفی و مشکلات اقتصادی دلیل تمایل این کشور به برقراری صلح اعلام شد. موضع کشورهای خلیج فارس و ابرقدرت ها، هزینه ها، پیامدها و منافع جنگ برای کشورهای حوزه خلیج فارس و ابرقدرت ها از مباحثی بود که این رادیو به آن پرداخت؛ تلویزیون سوئد و روزنامه سونسکاداگلادت نیز در تفاسیری به بررسی اوضاع اقتصادی ایران و عراق و ادامه جنگ دو کشور پرداختند.

۱۰ دیدار طه یاسین رمضان فرمانده کل ارتش خلقی عراق با فرمانده ارتش خلقی اردن.

اعلام آتش بس موقت در لبنان براساس طرح عربستان؛ باوجود استقبال بیشتر کشورهای خارجی از این طرح، وزیر امور خارجه ایران با تأکید بر حمایت از مبارزان مسلمان لبنان، اعلام کرد مخالفت با حرکتی که در راستای منافع امریکا و رژیم صهیونیستی باشد از مواضع جمهوری اسلامی است؛ بروز

۱ واکنش های مختلف در داخل و خارج از لبنان در پی اجرای طرح مذکور.

۲ سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در گزارشی تحت عنوان "زمان به زیان جنگ طلبی جنون آمیز" که از رادیو بغداد پخش شد، برگزاری مراسم هفته جنگ را نشانه ای از جنگ طلبی ایران قلمداد کرد.

گزارش روزشمار ۵/۷/۱۳۶۲

۳ در جلسه مشترک فرماندهان ارشد قرارگاه کربلا عملیات محور اروندرود مورد بررسی قرار گرفت. در این جلسه علاوه بر گفت و گو درباره وضعیت کلی دشمن، شناسایی منطقه، راهکارهای عملیات و وضعیت مناطق عملیات جنوب، اقدامات حفاظتی، اطلاعاتی، عملیاتی و مهندسی قرارگاه تشریح و بر ضرورت احداث سایت موشکی و مواضع توپخانه، تمرین هلی برد در شب و هماهنگی با نیروی هوایی و دریایی تأکید شد. مشکلات و دیدگاه های انتقادی درخصوص اجرای عملیات از دیگر موضوعات مطرح شده در این جلسه بود.

۴ در پی گسترش محدوده عملیات والفجر ۴، عده ای از مسئولان قرارگاه خاتم الانبیا(ص) به همراه فرماندهان لشکرهای ۱۴ امام حسین(ع)، ۳۱ عاشورا و ۱۷ علی بن ابی طالب(ع) به منظور ارزیابی امکان اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، از ارتفاعات سورن بازدید کردند.

۵ اهمیت راهبردی بصره و نگرانی عراق از اجرای عملیات ایران در جبهه جنوب موجب شد که دشمن مواضع پدافندی و موانع خود را در این منطقه تقویت و تکمیل کند. بازسازی کانال های منطقه طلائیه جدید و احداث یک واحد پست دیده بانی هوایی در منطقه رأس الفوا از جمله اقدامات دشمن در این زمینه است.

۶ تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی میوان.

۷ شهادت ۴ نفر از نیروهای خودی بر اثر عملیات کمین عناصر مسلح غیرقانونی در اطراف دارساوین سردشت؛ برخورد یک خودروی سپاه با مین در حوالی پاسگاه شهداء مهاباد ۶ مجروح برجای گذاشت؛ اقدام عناصر ضدانقلاب به ربودن یک دستگاه آمبولانس جهاد سازندگی با ۴ سرنشین؛ در درگیری پایگاه ۱۰۱ با عناصر مسلح غیرقانونی ۵ تن از مهاجمان کشته و چند نفر زخمی شدند؛ درگیری نیروهای پایگاه سقر با عناصر ضدانقلاب.

۸ رئیس جمهور در مراسمی به مناسبت هفته جنگ در سازمان صنایع دفاع، راجع به استقلال ملت ایران، نقش و هدف قدرت های بزرگ در تحمیل جنگ به ایران، پذیرش آتش بس، تلاش ابرقدرت ها برای جلوگیری از پیروزی ایران و نقش صنایع دفاعی در موفقیت نظامی ایران سخن گفت؛ دیدار جمعی از سفرا و نمایندگان کشورهای خارجی در تهران با رئیس جمهور. مهم ترین محورهای سخنان آیت الله خامنه ای در این دیدار چنین بود: تشریح موضوع متجاوز بودن عراق، حفظ حق ایران برای طرح دعاوی علیه عراق در سطح جهانی، دریافت غرامت، ادعای صلح طلبی عراق، شرایط پذیرش صلح، مواضع غیرعادلانه سازمان ملل متحد، انتقاد از کشورهای منطقه به دلیل حمایت از عراق و تهدید به اعمال محدودیت برای عبور کشتی ها از خلیج فارس. پیش از رئیس جمهور، رئیس ستاد مشترک ارتش تحلیلی از وضعیت نظامی ایران و چگونگی آغاز جنگ ارائه داد؛ انعکاس سخنان رئیس جمهور در رادیو بی بی سی.

رئیس دیوان عالی کشور در دیدار با گروهی از رزمندگان قرارگاه کربلا راجع به ابتکارعمل در جبهه های جنگ، ایثار و فداکاری برای تحکیم ریشه های انقلاب و عدم جنگ طلبی ایران سخن گفت؛ سخنرانی فرمانده نیروی زمینی ارتش در مدرسه فیضیه قم درمورد انگیزه های معنوی رزمندگان، تقارن

۱ هفته جنگ با عید غدیر، تداوم جنگ، لزوم حفظ وحدت و یکپارچگی و وضعیت جبهه های جنگ.

۲ دیدار رئیس کمیته صلیب سرخ جهانی با وزیر امور خارجه و رئیس جمهور. وزیر امور خارجه در این دیدار ضمن درخواست اجرای مفاد کنوانسیون چهارم ژنو مبنی بر رعایت حقوق افراد غیرنظامی در مناطق مسکونی، بر پایبندی ایران به قوانین مربوط به رفتار با اسرای عراق تأکید کرد؛ رئیس جمهور هم مسئولیت خطیر سازمان صلیب سرخ را یادآور و خواستار افشای جنایات رژیم صدام در ویرانی شهرها و روستاها شد.

۳ نخست وزیر در روز دوم سفر به استان های کهگیلویه و بویراحمد و خوزستان از شهرهای ایذه، اندیمشک و دزفول دیدن کرد. سخنرانی در جمع مردم ایذه، افتتاح طرح آبیاری عقلی بخش گتوند، بازدید از مناطق بمباران شده اندیمشک، ملاقات با مردم دزفول و شرکت در جلسه خلبانان پایگاه چهارم شکاری دزفول از برنامه های سفر امروز موسوی بود.

۴ فرمانده نیروی دریایی لیبی که در رأس هیئتی به ایران سفر کرده است، با حضور در بهشت زهرا به شهدای جنگ ادای احترام کرد. وی علاوه بر دیدار روز گذشته خود با رئیس ستاد مشترک ارتش، امروز نیز در بندرعباس با فرمانده تاکتیکی نیروی دریایی و فرماندهان نظامی و انتظامی و مسئولان سیاسی این شهر دیدار و گفت و گو کرد. فرمانده تاکتیکی نیروی دریایی در این دیدار راجع به موضع مثبت لیبی درخصوص جنگ ایران و عراق و امنیت خلیج فارس سخن گفت. فرمانده نیروی دریایی لیبی هم در سخنانی ایران را وطن دوم خود خواند.

۵ سخنان وزیر بهداری درباره تشریح عملکرد سه ساله ستاد امداد و درمان وزارت بهداری درطول جنگ سه ساله؛ گزارش روابط عمومی وزارت بهداری از فعالیت های برخی سازمان های وابسته به این وزارتخانه از آغاز جنگ تاکنون.

۶ به مناسبت ششمین روز هفته جنگ به دعوت جامعه روحانیت مبارز تهران نماز وحدت نیروهای مسلح به امامت آیت الله صانعی و با حضور واحدهای مختلف ژاندارمری، نیروی هوایی، دریایی و شهربانی در دانشگاه تهران برگزار شد.

۷ وزیر امور خارجه دانمارک در سخنانی در مجمع عمومی سالیانه سازمان ملل متحد از ایران و عراق خواست که برای دستیابی به حل و فصل مسالمت آمیز تلاش کنند؛ سخنگوی وزارت امور خارجه ژاپن هم ضمن رد میانجیگری کشورش اعلام کرد ژاپن برای ایجاد فضای مناسب برقراری صلح تلاش می کند؛ درخواست نمایندگان ۴۳ اتحادیه و فدراسیون جهانی کارگری از سازمان ملل و دیگر سازمان های بین المللی مبنی بر تلاش برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق.

۸ تحلیل رسانه های بین المللی درباره موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق: خبرگزاری آلمان از تقویت نظامی ایران در تنگه هرمز خبر داد و به بررسی توانایی ایران برای بستن این تنگه و نگرانی کشورهای عربی حوزه خلیج فارس پرداخت؛ خبرگزاری کویت از واشنگتن راجع به تعهد حکومت ریگان درمورد آزادی تجارت و حمل و نقل دریایی در آب های بین المللی خلیج فارس گزارش داد؛ روزنامه تایمز به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تا اواخر سال مسیحی جاری اشاره کرد؛ رادیو بی بی سی به تحلیل اوضاع جنگی، موضوع واگذاری این هواپیماها و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز پرداخت.

۹ وزیر امور خارجه عراق با وزرای امور خارجه یونان، اردن، بحرین، کویت و اسپانیا دیدار و درخصوص جنگ ایران و عراق مذاکره کرد.

۱ وزیر دفاع و هواپیمایی عربستان سعودی در آستانه برگزاری اولین مانور نظامی مشترک شش کشور حوزه جنوبی خلیج فارس، بر اهمیت این مانور تأکید و آن را همکاری ثمربخش کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس دانست.

۲ قائم مقام وزارت امور خارجه ایران در مصاحبه با روزنامه کیهان راجع به تأثیر جنگ بر سیاست خارجی، دستاوردهای جنگ، موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، امنیت منطقه خلیج فارس، دخالت ابرقدرت ها، توافقنامه امنیتی عراق و ترکیه و شرایط پایان دادن به جنگ سخن گفت.

۳ مدیرکل وزارت امور خارجه امریکا نقطه روشن جنگ ایران و عراق را بهبود مناسبات عراق و امریکا دانست. وی با اشاره به دیدار عصمت کتانی از امریکا، درباره کاهش شکاف در حل اختلافات دو کشور مطالبی بیان کرد.

گزارش روزشمار ۶/۷/۱۳۶۲

۴ در پی ایجاد تغییراتی در طرح مانور عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلا، فرمانده قرارگاه مقدم حمزه برای بررسی میزان آمادگی و ارزیابی مشکلات تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) (حمزه ۲) و لشکر ۴۱ ثارالله (ع) (حمزه ۵) جلساتی برگزار کرد. در این جلسات میزان آمادگی و طرح مانور یگان ها و اجرای هم زمان عملیات در پنجوین و سورن بررسی شد. کمبود گونی، الوار، پلیت، سوله، توجیه نبودن سپاه مریوان، تأمین نشدن آتش توپخانه از مهم ترین مشکلات یگان های مذکور بود.

۵ فرماندهان قرارگاه نجف به دنبال محدود شدن طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان، راجع به دامنه و گستره عملیات بحث و گفت و گو کردند. تأکید فرمانده قرارگاه مقدم حمزه بر بالابودن تسلط دید و تیر دشمن در منطقه دربندیخان.

۶ ارتش عراق به منظور اصلاح خطوط پدافندی و جلوگیری از وارد شدن ضربات احتمالی بر اثر حمله آتی ایران اقدام به افزایش اقدامات اطلاعاتی و تقویت نیروهای رزمی و زرهی خود در دهانه شیلا کرد؛ گزارش روزنامه استاندارد (چاپ نایروبی) درباره تردید عراق راجع به فلش حمله آتی ایران؛ عملیات شناسایی عراق با پرتاب گلوله های رنگی و فعالیت هوایی در مهران، تعویض یگان ها، عکس برداری هوایی و استفاده از گروه های وابسته به ضدانقلاب برای کسب اطلاعات از دیگر اقدامات ارتش عراق در این زمینه بود؛ نامه واحد اطلاعات ستاد منطقه ۱۱ درخصوص اقدام ضدانقلاب به آزاد کردن شماری از گروگان های خود در غرب کشور.

۷ هواپیماهای عراقی در سه نوبت مریوان را بمباران کردند که ۳ تن شهید و عده ای مجروح شدند؛ حمله سه اسکادران جنگنده های عراقی به منطقه تنگه کورک - دشت ذهاب، مقر گردان ۱۹۰ تیپ ۳، ۴۰ شهید و ۸۵ مجروح برجای گذاشت؛ ۲ شهید و ۳ مجروح بر اثر گلوله باران پایگاه نهنی ۱ و ۲ بانه؛ حملات توپخانه ای عراق به پایگاه های گردان ۱۱۲ پیاده و جاده کولان منتهی به دره وزان؛ تجاوز دو هواپیمای عراقی به حریم هوایی ایلام؛ در پاسخ به حملات هوایی عراق نیروهای ایران هم برخی مواضع عراق در پنجوین و سیدصادق را بمباران کردند.

۸ ترور اصطلان نیرومند یکی از اعضای شورای اسلامی روستای زنگی آباد بخش انزل ارومیه به دست افراد ضدانقلاب در پی برگزاری موفقیت آمیز همایش وحدت روحانیون سنی و شیعه مناطق کردنشین در ارومیه.

۱ افراد ضدانقلاب خودروی حامل آب پایگاه دکل ارومیه را به آتش کشیدند؛ شهادت ۵ تن از نیروهای خودی در درگیری نیروهای پایگاه دکل مهاباد با عناصر مسلح غیرقانونی؛ نیروهای گروه ضربت پیشمرگان کرد مسلمان یک نفر از نیروهای دشمن را در روستای برسو به اسارت گرفتند؛ در پایگاه گزمیل دیواندره یک سرباز بر اثر برخورد با مین مجروح شد؛ برخورد تراکتور یکی از اهالی محور مرزی سرو در ارومیه با مین.

۲ ایندیرا گاندی رئیس سازمان عدم تعهد در نشست با حضور ۲۵ عضو این جنبش در سازمان ملل خواستار پایان دادن به جنگ ایران و عراق شد؛ حسنی مبارک هم از جوامع بین المللی خواست که همه تلاش خود را برای خاتمه دادن به این منازعه به کار گیرند.

۳ تشکیل جلسه شورای عالی دفاع برای بررسی امنیت خلیج فارس و موضوعات مربوط به جنگ؛ نماینده امام در شورای عالی دفاع بعد از پایان جلسه در مصاحبه ای راجع به تقویت وضعیت دفاعی کشور، برنامه های هفته جنگ، هشدار رئیس جمهور به کشورهای منطقه و کشورهای غربی در مورد کمک به عراق و اعزام کشتی های جنگی به خلیج فارس، چشم پوشی نهادهای بین المللی از جنایات عراق و دخالت ابرقدرت ها در لبنان سخن گفت.

۴ فرمانده نیروی زمینی ارتش در مراسم اعطای سردوشی دانش آموختگان مرکز آموزش صفر یک با اشاره به وظایف خطیر دانشجویان در جبهه ها، شعار نه شرقی، نه غربی را مایه نگرانی ابرقدرت ها دانست. وی ضمن تشریح اقدامات انجام شده در سرکوب ضدانقلاب، اظهار کرد که برای تحقق خواسته های جمهوری اسلامی در صورت لزوم تا بغداد هم با دشمن نبرد خواهیم کرد. صیاد شیرازی همچنین به توان زرهی ایران برای بستن تنگه هرمز اشاره کرد.

۵ وزیر سپاه که برای حضور در همایش جنگ به رشت رفته است در مصاحبه ای مطبوعاتی درخصوص هفته جنگ، سازمان رزم سپاه، ساختار و وضعیت سپاه، تعامل با ارتش، سیاست های رسانه ای دشمن، طرح لیبک یا خمینی، طرح جدید دشمن در منطقه خلیج فارس، برنامه پنج ساله سپاه و تشکیل ارتش بیست میلیونی مطالبی بیان کرد. وزیر دفاع در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی در مورد سیاست تسلیحاتی کشور، تجهیز و تسلیح ارتش بیست میلیونی، نقش وزارت دفاع در جنگ، گسترش صنایع نظامی، تدارکات سازمان اتکا، میزان اعزام نیرو به جبهه و آینده جنگ سخن گفت.

۶ محورهای سخنان هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، در جمع رزمندگان خط مقدم جبهه های جنوب: آینده جنگ، طرح استکبار جهانی برای واگذاری نقش ژاندارمی منطقه به صدام و جلوگیری از مبارزه ایران با رژیم صهیونیستی، تبیین ناکامی های دشمن در تجاوز به ایران، دستاوردهای جنگ، کمک ابرقدرت ها و کشورهای منطقه به عراق؛ وزیر کشور در مراسم بزرگداشت شهدای جنگ در وزارت کشور راجع به دفاع از کشور در برابر تجاوز دشمن، ایجاد تحول در ارتش بعد از انقلاب، وضعیت اقتصادی عراق و موضوع تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق مطالبی بیان کرد.

۷ وزیر امور خارجه ایران پیش از ترک تهران برای شرکت در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد، در مصاحبه ای اعلام کرد که گرچه امیدی به اتخاذ تصمیم جدی در رفع مشکلات جهانی از سوی سازمان های بین المللی نیست، خاصیت این گردهمایی ها شنیدن نقطه نظرات دیگران و اعلام دیدگاه های جمهوری اسلامی است.

۱ سخنرانی معاون امور اقتصادی و بین المللی وزارت امور اقتصاد و دارایی در اجلاس سالانه بانک جهانی و صندوق بین المللی پول. تبیین دستاوردهای اقتصادی جمهوری اسلامی، درخواست از بانک جهانی برای ایفای نقش سازنده تر در کمک به کشورهای مستضعف، بررسی علل مشکلات اقتصادی و آسیب های سیستم اقتصادی کنونی جهان از محورهای سخنان وی بود.

۲ وزیر حمل و نقل مجارستان با وزیر راه و ترابری، قائم مقام وزارت امور خارجه و معاون بازرگانی وزارت بازرگانی دیدار و راجع به گسترش روابط تجاری و اقتصادی دو کشور گفت و گو کرد.

۳ تصویب کلیات لایحه بسیج سازندگی در جلسه امروز هیئت دولت و توضیحات نخست وزیر در این باره؛ معاون بنیاد امور مهاجرین جنگی در گفت و گویی به مناسب پایان هفته جنگ، به تشریح فعالیت های این بنیاد در طول جنگ پرداخت.

۴ انعکاس سخنان تهدید آمیز دیروز رئیس جمهور راجع به ارسال کمک های نظامی به عراق در رسانه های بین المللی: رادیو صدای امریکا به بررسی ابعاد و زوایای واکنش وزارت امور خارجه امریکا به سخنان آیت الله خامنه ای پرداخت، رادیو کلن و اکنش های احتمالی امریکا، ایران و عراق را در قبال تحولات منطقه ارزیابی کرد. خبرگزاری رویتر تهدید ایران را بخشی از مبارزه برای جلوگیری از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق دانست؛ روزنامه واشنگتن پست به برهم خوردن موازنه قوا و امکان مداخله ابرقدرت ها در منطقه اشاره کرد. این روزنامه علت تهدید ایران را تصمیم فرانسه برای ارسال موشک های اگزوسه به عراق ذکر کرد؛ مجله ژون آفریک نوشت دو کشور برای اجتناب از هزینه های سنگین خواهان خاتمه نبرد هستند؛ روزنامه کیهان واکنش وزارت امور خارجه امریکا به تهدید رئیس جمهور ایران را گامی برای مشروعیت دادن به تداوم ارسال کمک به عراق و حضور در خلیج فارس خواند.

۵ برگزاری اجلاس کمیته چهارنفره لبنان برای یافتن راهکاری برای تحکیم و نظارت بر آتش بس لبنان؛ وزرای امور خارجه انگلیس، امریکا، فرانسه و ایتالیا به عنوان کشورهای تشکیل دهنده نیروهای بین المللی مداخله گر در لبنان در جلسه ای تصمیم گرفتند که یک نیروی وابسته به سازمان ملل متحد برای نظارت بر آتش بس لبنان تشکیل شود؛ وزیر امور خارجه سوریه در سازمان ملل خواستار خروج نیروهای غربی از لبنان شد؛ مصاحبه ولید جنبلاط با روزنامه القبس درباره مذاکرات آشتی ملی، لزوم تجدیدنظر در موافقت نامه لبنان و اسرائیل؛ اقدام ارتش لبنان به ذخیره سازی تسلیحات و مهمات؛ ورود ششصد چریک فلسطینی که در محاصره نیروهای سوریه بودند، به بندر طرابلس؛ هاشمی رفسنجانی تأکید کرد تا خواست مردم لبنان تأمین نشود، آتش بس نمی تواند مؤثر باشد؛ وزیر امور خارجه ایران در تبیین مواضع ایران در قبال آتش بس لبنان گفت صلح تحمیلی مطلوب نخواهد بود.

گزارش روزشمار ۷/۷/۱۳۶۲

۶ فرماندهان سپاه و ارتش در نشستی مشترک با حضور فرمانده نیروی زمینی ارتش و محسن رضایی در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) تهران به بررسی نحوه اجرای عملیات والفجر ۴ (دهانه شیلر) و والفجر ۵ (منطقه دربندیخان) پرداختند. در این جلسه سه راهکار (اجرای قاطعانه هم زمان دو عملیات، حذف یک عملیات به منظور اجرای کامل عملیات دیگر، اجرای کامل یک طرح و اجرای یک تک محدود در منطقه دیگر) بررسی و معایب و محاسن هریک از آنها بیان شد؛ فرماندهان در این جلسه در مورد اولویت اجرای عملیات والفجر ۴ به توافق رسیدند.

ص: ۱۱۵۱

۱ جلسه فرماندهی کل سپاه با فرماندهان قرارگاه نجف در گیلان غرب. در این جلسه مسئول | اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف از شناسایی های انجام شده گزارش داد. فرمانده لشکر ۲۷ از کم توجهی فرماندهان به اجرای عملیات در منطقه دربندیخان گلایه کرد و برای اجرای عملیات در منطقه عمومی دربندیخان پیشنهادهایی مطرح شد؛ جلسه غیررسمی دیگری با حضور فرماندهان ارشد قرارگاهی و لشکری در همین قرارگاه تشکیل شد، اما به دلیل به نتیجه نرسیدن مباحث، ادامه جلسه به صبح فردا موکول شد.

۲ باتوجه به توافقات فرماندهان ارتش و سپاه در روز ۲۹ شهریور در زمینه مأموریت قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه، امروز فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه اقدامات انجام شده و مشکلات پیش روی یگان های ۱۴ امام حسین (ع) و تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه را بررسی کردند. نبود جاده، کمبود وسایل تدارکاتی، هوشیای دشمن، نحوه ادغام نیروهای سپاه و ارتش، محدودیت زمان و پشتیبانی از جمله مشکلات این یگان ها در محور سورن بود؛ در جلسه دیگری در یادگان مریوان وضعیت لشکر ۱۴ امام حسین (ع) بررسی شد.

۳ اقدامات ارتش عراق برای پیشگیری از حمله احتمالی ایران در منطقه شیلر: سحرگاه امروز یک گروهان عراقی به منظور شناسایی رزمی و آگاهی از استعداد نیروهای خودی از محدوده سمت چپ دزلی و جنوب سورن اقدام به نفوذ در این منطقه کرد. در درگیری این گروهان نفوذی با نیروهای خودی ۸ عراقی کشته، ۱۵ تن زخمی و ۳ نفر اسیر شدند. از نیروهای خودی هم یک نفر شهید شد و ۲ نفر زخمی شدند؛ گزارش منابع خودی از افزایش فعالیت های هوایی عراق در منطقه پنجوین و ایجاد موانع، تحکیم مواضع، جاده سازی و حفر کانال در معابر پنجوین حکایت دارد.

۴ مناطق سرپل ذهاب و مواضع لشکر ۸۱ زرهی باختران و قصرشیرین توسط ۱۷ جنگنده عراقی بمباران شد که بر اثر آن در قصرشیرین ۱۰ تن شهید و ۳۸ تن مجروح شدند؛ بمباران منطقه تنگه کورک ۳ شهید و ۱۰ مجروح برجای گذاشت؛ در حمله جنگنده های عراقی به مواضع نیروهای خودی در ارتفاعات شانه نشین و دشت ذهاب ۴۰ نفر شهید و ۸۵ نفر مجروح شدند.

۵ نامه نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد به دبیرکل این سازمان در اعتراض به حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی و غیرنظامی ایران. در این نامه بی تفاوتی مجامع بین المللی دلیل ارتکاب مکرر جنایات عراق ذکر شده است.

۶ در حمله عناصر حزب دمکرات به پاسگاه شاوله نقده ۲۱ نفر از نیروهای خودی شهید و حدود ۸۰ نفر به گروگان گرفته شدند؛ تصمیم عناصر مسلح غیرقانونی برای حمله به جاده سردشت - پیرانشهر و بانه و سردشت و مهاباد؛ حمله عناصر گروهک رزگاری به پایگاه رسالت در محور دزلی - مریوان؛ در درگیری نیروهای جندالله قروه با ضدانقلاب ۲ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند.

۷ دو عضو سازمان پیکار در شیراز، ۳ عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شهرهای گرگان، تنکابن و تهران و یکی از مسئولان حزب دمکرات مریوان در کرج دستگیر شدند. تسلیم شدن ۱۵ تن از اعضای کومه له و دمکرات به سپاه مهاباد از آغاز هفته جنگ تاکنون. همچنین در طول سه هفته گذشته تا دیروز، ۲۵ نفر از افراد فریب خورده خود را تسلیم کردند؛ امروز یکی از افراد حزب دمکرات با تحویل چندین قبضه سلاح خود را معرفی کرد.

۱ ادامه کمک های مردمی به جبهه ها؛ استاندار تهران در گفت و گویی عملکرد ستاد معین بازسازی خرمشهر را تشریح کرد، مسئول ستاد اعزام مبلغ دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و معاون سازمان انتقال خون کشور هم به تشریح فعالیت های خود در طول جنگ پرداختند.

۲ صدام حسین در پی موفقیت های اخیر ایران در جبهه های نبرد، سرلشکر سالم العلی فرمانده سپاه دوم که فرماندهی نیروهای عراقی در عملیات والفجر ۳ را به عهده داشت و سرلشکر فارش الحیاوی فرمانده سپاه یکم در شمال عراق را از سمت هایشان برکنار کرد.

۳ دیدار وزیر امور خارجه ایران و ژاپن در حاشیه سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل. در این دیدار وزیر امور خارجه ژاپن ضمن تمجید از مهار یکی چاه های نفتی نوروژ خواستار توسعه و تحکیم روابط دو کشور شد.

۴ تلاش کشورهای منطقه به ویژه کویت برای بهبود روابط عراق با سوریه؛ هفته نامه الکفاح العربی با اشاره به سفر اخیر عصمت کتانی به امریکا از تلاش دولت عراق برای همگام سازی سیاست های منطقه ای خود با امریکا خبر داد؛ خبرگزاری رویتر اعلام کرد که معاون نخست وزیر عراق از پنجم تا هفتم اکتبر (۱۳ تا ۱۵ مهر) از انگلیس دیدار خواهد کرد، صدام امروز با فرستاده شخصی نخست وزیر ژاپن و مشاور وزیر امور خارجه این کشور ملاقات کرد.

۵ یکی از کارشناسان صندوق بین المللی پول در گفت و گو با خبرگزاری جمهوری اسلامی به تشریح وخامت اوضاع اقتصادی عراق پرداخت. دولت عراق برای خروج از این وضعیت سلسله اقداماتی را در پیش گرفته است.

۶ مقاله روزنامه وال استریت ژورنال در مورد بررسی ابعاد و پیامدهای تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و تقاضای امریکا مبنی بر خودداری از تحویل این هواپیماها. از نظر تحلیلگران امریکایی این اقدام موجب گسترش جنگ ایران و عراق و به خطر افتادن حمل و نقل در خلیج فارس خواهد شد.

۷ خبرگزاری رویتر از تعویق زمان تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق به دلیل مخالفت های بین المللی خبر داد. مطبوعات لندن گزارش دادند فرانسه مشغول تهیه طرحی برای بازگشایی خط لوله نفت عراق از خاک سوریه است تا در مقابل عراق از درخواست خود مبنی بر ارسال سریع هواپیماهای سوپراتاندارد چشم پوشی کند. وزیر دفاع سابق رژیم صهیونیستی اعلام کرد کشورش اجازه نخواهد داد سلاح های مدرن به عراق و ایران تحویل داده شود.

۸ سفیر سوریه در لندن ضمن اعلام حمایت از گروه های اسلامی لبنان اظهار کرد که سوریه در صورت تشکیل یک دولت ملی در لبنان خاک این کشور را ترک خواهد کرد؛ یاسر عرفات ضمن بی نتیجه خواندن گفت و گوهای آتش بس در لبنان گفت تلاش ها برای ایجاد تفاهم میان سوریه و ساف با شکست مواجه شده است.

۹ نشریه الانباء ادعا کرد در آستانه برگزاری اجلاس سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، مقامات امنیتی قطر موفق به کشف توطئه ای با هدف منفجر کردن محل این اجلاس در دوحه شده اند. این نشریه ادعا کرد توطئه مزبور با همکاری ایران و یکی از کشورهای عرب منطقه طراحی شده.

محورهای سخنان رئیس جمهور در جمع نیروهای گشت ثارالله: نقش استکبار جهانی در تشکیل گروهک ها، مخالفت های عده ای در اوایل انقلاب با تشکیل دستگاه اطلاعاتی و تلاش برای نفوذ دادن عناصر اطلاعاتی سیا و ک.گ.ب در داخل کشور، مسئولیت و اهمیت گشت ثارالله و لزوم رعایت

۱ موازین اخلاقی از سوی اعضای این واحد؛ امروز نخست وزیر در دیدار با گروهی از رزمندگان قرارگاه کربلا راجع به تلاش رژیم گذشته برای دور کردن جوانان از کارهای جدی و ترویج فرهنگ غرب، جایگزینی ارزش های الهی بعد از انقلاب، اهمیت نقش رزمندگان در جامعه و الگوپذیری جوانان از آنان و تحلیل جهان غرب از جنگ تحمیلی سخن گفت.

۲ رئیس سازمان برنامه و بودجه در ارومیه از اختصاص اعتبار یک صد میلیارد ریالی برای بازسازی پنج استان جنگ زده کشور خبر داد. وی در جلسه ای که با حضور اعضای شورای برنامه و بودجه و استاندار آذربایجان غربی تشکیل شد، راجع به تنگناهای اقتصادی و اجرایی ناشی از کمبود نیروی فنی و انسانی و تورم در سطح جهانی سخن گفت.

۳ در راستای مبارزه با متخلفان و سودجویان اقتصادی، دادگاه انقلاب اسلامی ویژه امور صنفی تهران ۱۵ متخلف امور صنفی را به جرم گران فروشی و احتکار به پرداخت جریمه نقدی، تبعید و زندان محکوم کرد.

ضمیمه گزارش ۶۰۰: بررسی محاسن و معایب راهکارهای پیشنهادی برای اجرای عملیات های والفجر ۴ و ۵ در جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه خاتم الانبیای تهران.

گزارش روزشمار ۸/۷/۱۳۶۲

۴ فرماندهان قرارگاه های تاکتیکی نجف ۱ و ۲ در جلسه ای ضمن ارائه گزارش درباره وضعیت آمادگی نیروها، شناسایی های انجام شده و راهکارهای پیش بینی شده، مواردی نظیر محدودیت زمان، کمبود نیرو، اتکا به نور ماه، جنس نامناسب زمین، بعد مسافت، پشتیبانی یگان های خودی با بالگرد و حضور ضدانقلاب را از مشکلات پیش روی عملیات والفجر ۵ برشمرد؛ مخالفت محسن رضایی و رحیم صفوی با الغای عملیات والفجر ۵ به دلیل اهمیت راهبردی سد دربندیخان؛ در نهایت مقرر شد عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان یک روز پیش از عملیات والفجر ۴ اجرا شود. براین اساس، فرماندهان نیروی زمینی ارتش و فرماندهی کل سپاه اجرای عملیات والفجر ۵ را به نیروهای قرارگاه نجف ابلاغ کردند.

۵ جلسه فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه به منظور بررسی وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ در منطقه مرانه. در این جلسه پس از توضیحات فرماندهان تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان راجع به اقدامات انجام شده و مشکلات یگان ها، مقرر شد برای ادغام دو نیرو و احداث قرارگاه مشترک جلسه ای بین فرماندهان لشکر و تیپ مذکور برگزار شود.

۶ دستیابی به توافقات اولیه برای اجرای عملیات دریایی بر روی اسکله های نفتی البکر و العمیه در نشست امروز معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه و فرمانده نیروی دریایی ارتش.

۷ حمله موشکی عراق به دزفول و اندیمشک. در دزفول ۳۷ نفر و در اندیمشک ۲۶ تن شهید و عده زیادی مجروح شدند. تعداد زیادی منزل و مغازه تخریب شد؛ در پی این حادثه هیئتی از تهران برای بررسی وضعیت مناطق آسیب دیده عازم این دو شهر شد.

۸ در پی موشک باران دزفول و اندیمشک، رئیس جمهور با صدور پیامی ضمن محکومیت این اقدام کمک های جهانی به عراق، هججه تبلیغاتی علیه ایران و سکوت سازمان های بین المللی در برابر جنایات عراق را توطئه ای جهانی علیه جمهوری اسلامی خواند؛ اعلام سه روز عزای عمومی در خوزستان؛ امام جمعه اهواز، استاندار خوزستان نمایندگان این دو شهر در مجلس شورای اسلامی در پیام هایی جداگانه این اقدام عراق را محکوم کردند؛ اطلاعیه مشترک ستاد مشترک ارتش و ستاد مرکزی سپاه در محکومیت حمله موشکی عراق.

۱ خبرگزاری رسمی عراق مدعی شد حملات موشکی به مناطق مسکونی ایران اقدامی در جهت مقابله به مثل با بمباران روستاهای مرزی عراق بوده است. بی بی سی هم موشک باران دزفول و اندیمشک را پاسخ به بمباران روز گذشته نوار شمالی عراق خواند.

۲ بمباران مناطق مریوان، تنگ کورک و تنگ قاسم آباد در باختران، پادگان ابوذر سرپل ذهاب ۷ شهید و ۴۹ زخمی برجای گذاشت.

۳ درگیری افراد پایگاه های سیاوان، چهریق بالا- و پایین سلماس با عوامل ضدانقلاب؛ بر اثر درگیری نیروهای تأمین پایگاه کيله شین سقز با مهاجمان یک سرباز شهید و یک نفر شد؛ هجوم چته های ضدانقلاب به پایگاه دارساوین.

۴ اصلی ترین محورهای سخنرانی طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، در اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد چنین بود: معرفی ایران به عنوان مسئول ادامه جنگ، پیشنهاد تشکیل یک کمیته داوری بی طرف برای تعیین متجاوز، اشاره به پاسخ مثبت عراق به پیشنهاد های صلح کمیته حسن نیت اسلامی و جنبش عدم تعهد، درخواست از جامعه جهانی برای وادار ساختن ایران به توقف جنگ و تقاضای قطع کمک های امریکا به رژیم صهیونیستی. دیدار با وزرای امور خارجه برزیل، ترکیه، بنگلادش، لهستان و ایتالیا بخش دیگری از برنامه های امروز وی بود؛ اظهارات طارق عزیز انعکاس وسیعی در رسانه های بین المللی داشت.

۵ وزیر امور خارجه ایران در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد راجع به جنگ ایران و عراق، اوضاع فلسطین، نقش سازمان ملل متحد در برقراری صلح و امنیت، تخلفات مکرر رژیم صهیونیستی از اصل ششم منشور سازمان ملل و اشغال افغانستان سخن گفت. انتقاد از عملکرد ضعیف شورای امنیت در جنگ ایران و عراق، اشاره به گزارش هیئت اعزامی سازمان ملل از شهرهای آزاد شده ایران، تفاوت سیاست اعلامی و اعمالی عراق، امنیت خلیج فارس، تشریح مواضع ایران در برابر بحران های افریقا، امریکای لاتین، خروج اقیانوس هند از رقابت های هسته ای دو ابر قدرت و بحران های اقتصادی جهان از دیگر محورهای سخنان وی بود. ولایتی همچنین در نطق خود در اجلاس مذکور اقدام عراق به بمباران دزفول و اندیمشک را محکوم کرد. وزیر امور خارجه ایران با دبیر کل سازمان ملل و وزرای امور خارجی برخی کشورها دیدار کرد.

۶ اعتراض نماینده عراق به سخنان وزیر امور خارجه ایران در مجمع عمومی سازمان ملل متحد. پاسخ نماینده دائم ایران در سازمان ملل متحد به پیشنهاد نماینده عراق مبنی بر داوری یک شخص ثالث و بی طرف در مناقشه دو کشور؛ رجایی خراسانی در مصاحبه ای موقعیت کنونی ایران در صحنه بین المللی را موقعیت یک کشور پیروز و موفق خواند.

ادامه تلاش ها و رایزنی ها برای خاتمه جنگ ایران و عراق: وزیر امور خارجه کویت در نطق خود در مجمع عمومی سازمان ملل متحد از ناکامی کوشش های بین المللی برای توقف جنگ ایران و عراق اظهار تأسف کرد؛ مطبوعات کویت از تدوین طرحی با همکاری امریکا و بازار مشترک اروپا برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر دادند؛ وزیر امور خارجه ژاپن در دیدار دیروز خود با وزیر امور خارجه ایران ضمن تأکید بر بی طرفی ژاپن خواستار حل و فصل فوری جنگ شد؛ جنگ ایران و عراق از جمله موضوعات مطرح شده در دیدار حسنی مبارک و ریگان بود؛ سعد قاسم حمودی عضو کمیسیون روابط عربی و بین المللی پارلمان عراق هنگام عزیمت به کره جنوبی به منظور شرکت در

۱ گردهمایی بین المللی بین المجالس برحل مسالمت آمیز منازعه از طریق مذاکره تأکید کرد؛ در پایان دیدار دوازده روزه رئیس جمهوری آلمان شرقی از یوگسلاوی مقامات دو کشور با صدور بیانیه ای خواستار خروج رژیم صهیونیستی از سرزمین های اشغالی، شناسایی ساف و پایان جنگ ایران و عراق شدند؛ رئیس شورای وزیران کویت در سخنانی خاطرنشان کرد کشورش از هیچ کوششی برای توقف جنگ ایران و عراق کوتاهی نخواهد کرد.

۲ دیدار طارق عزیز با وزیر امور خارجه امریکا. در این دیدار راجع به گسترش کمک های نظامی و اقتصادی امریکا به عراق و ایجاد مواضع مشترک در منطقه گفت و گو شد؛ مذاکرات مشاور رئیس جمهور عراق در واشنگتن با مقامات امریکایی برای جلب رضایت آنها در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق؛ مطبوعات مصر از سفر وزیر امور خارجه این کشور به عراق در آبان ماه خبر دادند.

۳ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در صورت تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق در رسانه های جهان بازتاب داشت. روزنامه تایمز مالی از دستور میتران مبنی بر تعویق تحویل این هواپیماها خبر داد؛ خبرنگار بی بی سی با بیان خبر تعویق تحویل سوپراتانداردها به تلاش فرانسه برای بازگشایی خط لوله نفتی عراق به مدیترانه اشاره کرد؛ روزنامه لوماتن به تأثیر هشدارهای اخیر مسئولان ایران در تعویق تحویل هواپیماهای فرانسوی اذعان نمود. روزنامه کریستین ساینس مانیتور ضمن بررسی آخرین تحولات جنگ، موضوع تحویل سوپراتانداردها و تلاش عراق برای کسب حمایت امریکا را مورد توجه قرار داد.

۴ آتش بس لبنان چندین بار نقض و اوضاع کوهستان شوف متشنج اعلام شد؛ تأکید ولید جنبلاط رهبر حزب سوسیالیست ترقی خواه دروزی، بر لزوم انعقاد پیمان جدید ملی در لبنان؛ در مذاکرات سازمان ملل سوریه مخالفت خود را با آتش بس در لبنان پس گرفت، سوریه معتقد بود حضور ناظران بین المللی موجب تجزیه لبنان خواهد شد؛ حمایت شوروی از موضع سوریه در مورد آتش بس لبنان؛ تلاش امریکا و برخی کشورهای غربی برای حفظ موقعیت و نقش خود در سرنوشت لبنان. مانور کشتی های جنگی امریکا در ساحل منطقه الزهرانی؛ حرکت دو ناو فرانسوی به سمت آب های لبنان.

ضمیمه گزارش ۶۲۰: دلایل تردید در اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان.

گزارش روزشمار ۹/۷/۱۳۶۲

۵ حضور فرمانده کل سپاه در قرارگاه نجف گیلان غرب برای ارزیابی نتیجه ابلاغ دیشب در مورد اجرای عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان.

۶ یگان های تحت امر قرارگاه مقدم حمزه در جلسه ای درباره آخرین وضعیت شناسایی ها، اقدامات انجام شده و مشکلات موجود به قائم مقام سپاه گزارش دادند؛ با توجه به آمادگی یگان ها و تضمین اجرای موفقیت آمیز عملیات والفجر ۴ غلامعلی رشید پیشنهاد اجرای مانور احاطه ای از لری و سورن و الحاق در کانی مانگا را مطرح کرد.

۷ علی صیاد شیرازی با شرکت در جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه در باختران روند آماده سازی مقدمات اجرای سلسله عملیات های والفجر به ویژه والفجر ۴ و ۵ را مورد بررسی قرار داد. وی ضمن تشریح جایگاه حساس مقطع کنونی در راهبرد نظامی ایران، پیدایش وقفه در اجرای سلسله عملیات های والفجر و تأثیر اختلاف نظرها در روحیه فرماندهان را دو آسیب عمده این راهبرد عنوان کرد. فرمانده نیروی زمینی ارتش بر اجرای قاطعانه دو عملیات تأکید کرد.

ص: ۱۱۵۶

۱ فرماندهان یگان های قرارگاه مقدم حمزه در جلسه ای با حضور فرماندهی کل سپاه و فرماندهان خاتم الانبیا(ص) وضعیت منطقه شمال دهانه شیلر و راهکارهای موجود را در اجرای عملیات والفجر ۴ تبیین کرد؛ بررسی مفصل مانور احاطه ای از لری و سورن و الحاق در کانی مانگا در جلسه اختصاصی فرماندهان قرارگاه خاتم الانبیا(ص)؛ فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه و یگان های تحت امر در جلسه ای دیگر مانور احاطه ای مزبور را بررسی و موافقت خود را با تغییر مانور و اجرای مانور احاطه ای از لری و سورن و الحاق در کانی مانگا اعلام کردند.

۲ فرمانده کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش در جلساتی با فرماندهان قرارگاهی و یگانی دستور اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر را ابلاغ کردند. در این جلسه با تأکید بر اجرای سلسله عملیات های والفجر و رفع نواقص کلی عملیات ها، دو مشکل اصلی پیش روی عملیات، کمبود نیرو و گره سورن عنوان و در نتیجه محور سورن از مرحله اول عملیات حذف گردید.

۳ با توافق فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه، سازمان رزم جدید عملیات این قرارگاه به سه قرارگاه اصلی و دو قرارگاه احتیاط تغییر یافت.

۴ تلاش ارتش عراق برای خنثی سازی فعالیت معارضین عراقی مرتبط با ایران. یک بالگرد عراقی با هدف یافتن مقر مجاهدین عراقی در حوالی دریاچه دربندیخان اقدام به گشت زنی و پرتاب موشک به سمت تپه ها و ارتفاعات مسلط بر روستاهای منطقه نمود؛ گزارش منابع خودی درباره فعالیت های اخیر مجاهدین عراقی در جبهه شمالی و نگرانی مقامات عراقی از این موضوع؛ دشمن علاوه بر تلاش برای فعال سازی عناصر مخالف جمهوری اسلامی، در صدد احداث فرودگاه هایی برای فرود بالگرد در جاده های ارتفاع زیمناکوه و دربندیخان است.

۵ تجاوز ۲ هواپیمای عراقی به حریم هوایی مریوان؛ حملات هوایی جنگنده های عراقی به حوالی جوانرود و شهر پاوه؛ افزایش عملیات های هوایی دشمن در گیلان غرب؛ قرارگاه عملیات غرب با توجه به افزایش فعالیت هوایی دشمن خواستار انتقال مهمات داخل پادگان ابوذر شد. بر اثر بمباران پادگان مزبور ۲ نفر به شهادت رسیدند؛ بمباران منطقه له دزکمه در بیست کیلومتری سرپل ذهاب؛ در منطقه عملیاتی پیرانشهر و جبهه های مرزی باختران و جنوب زبیدات نیروهای خودی اقدام به اجرای آتش بر روی مواضع دشمن کردند.

۶ تداوم تبادل آتش در غرب شرفانی، خرمشهر و آبادان در روزهای اخیر.

۷ درگیری نیروهای تأمین با عناصر مسلح غیرقانونی در محور دیواندره - سنندج؛ در درگیری نیروهای تأمین پایگاه خورخوره و سننه با ضدانقلاب ۲ نفر به شهادت رسیدند و یک نفر زخمی شد؛ برخورد یک خودرو با مین در سقز؛ در درگیری یگان جنرال الله با عناصر ضدانقلاب هنگام پاک سازی روستاهای حوالی سقز ۷ نفر از ضدانقلاب کشته و تعدادی زخمی شدند. از نیروهای خودی هم ۳ بسیجی و یک پیشمرگ مسلمان کرد شهید و ۳ نفر زخمی شدند؛ خودروی دکل مخابرات مهاباد در کمین ضدانقلاب گرفتار شد و ۵ نفر از نیروهای خودی به شهادت رسیدند؛ دستگیری ۹ نفر از وابستگان ضدانقلاب در روستای میرآباد اشنویه.

۸ وزیر امور خارجه ایران هم زمان با برگزاری سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل با مقاماتی از لیبی، سورینام، لهستان، آلبانی و صحرا دیدار و مذاکره کرد. مسائل لبنان و فلسطین، مداخله ابرقدرت ها در غرب آسیا، جنگ ایران و عراق، تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، گسترش روابط دوجانبه و اشتراک مواضع در مبارزه با سلطه گران از موضوعات مورد مذاکره در این دیدارها بود.

۱ تحلیل رسانه های خبری از سخنان روز گذشته وزیر امور خارجه ایران در مجمع عمومی سازمان ملل. رادیو اسرائیل اقدام فرانسه در تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق را عملی خطرناک دانست. رادیو امریکا به سخنان ولایتی در مورد بستن تنگه هرمز و راه عبور کشتی های نفتی از خلیج فارس در صورت تداوم کمک های جهانی به عراق اشاره کرد.

۲ دیدار رئیس مجلس ملی عراق با رئیس کمیسیون اقتصادی و صدر هیئت رئیسه جبهه دمکراتیک یمن.

۳ تشییع پیکر شهدای موشک باران اندیمشک؛ در پی حمله موشکی عراق به دزفول و اندیمشک وزارت امور خارجه ایران نامه هایی به سازمان کنفرانس اسلامی، دبیرکل سازمان ملل متحد و ریاست جنبش عدم تعهد ارسال کرد؛ گروهی از دانشجویان ایرانی عضو انجمن اسلامی دانشجویان پاریس و جمعی از مسلمانان فرانسه در پاریس تظاهراتی برپا و کمک های فرانسه به عراق را محکوم کردند.

۴ انعکاس نه چندان پررنگ موشک باران دزفول و اندیمشک در نشریات پاریس، بلگراد، ترکیه، رادیو بی بی سی و تلویزیون فرانسه. رادیو ایران به نقل از تایمز مالی نوع موشک های استفاده شده در این حمله را سام ۵ ذکر کرد.

۵ دیدار معاون وزیر صنعت بازرگانی و حرفه اتریش با قائم مقام وزارت امور خارجه و معاون بازرگانی خارجی ایران. گسترش روابط اقتصادی و تجاری، استقلال اتریش از قدرت های شرق و غرب و افزایش صادرات فرش و کالاهای غیرنفتی به اتریش از موضوعات مورد مذاکره در این دیدار ها بود.

۶ آیت الله منتظری در جمع گروهی از جانبازان و خانواده شهدا، جنگ تحمیلی را آزمایش الهی خواند و به تبیین همسویی گروهک های داخلی با ابرقدرت ها پرداخت.

۷ ۲۱ نفر از اتباع عراق از روز پنجم تا نهم مهرماه با عبور از مرزهای غربی به ایران وارد و تقاضای پناهندگی کردند. امروز هم ۱۵ عراقی وارد سنندج شده و در هلال احمر به طور موقت اسکان داده شدند.

۸ افزوده شدن آموزش های نظامی به برنامه درسی دانش آموزان عراقی. وزیر آموزش و پرورش عراق ضمن اعلام جزئیات این برنامه اعلام کرد دانش آموزان برای رشد شخصیت و احترام به ارزش های ارتش، به جبهه فرستاده می شوند.

۹ ارتش رژیم صهیونیستی اقدام به تحکیم مواضع خود در جنوب لبنان کرد؛ ایجاد پست های بازرسی تازه در جنوب بیروت توسط شبه نظامیان فلائزیست لبنان؛ ولید جنبلاط با بیان اینکه نبرد شوف پایان نیافته است و اکنون در مرحله گفت و گوی سیاسی هستیم، خواستار تشکیل یک دولت جدید براساس عدم تمرکز اداری شد؛ حافظ اسد در سخنانی اظهار کرد رژیم صهیونیستی درصدد ایجاد اسرائیل بزرگ و تحقق صهیونیسم جهانی است؛ وزیر دفاع سوریه اعلام کرد شوروی در کنار سوریه ایستاده است و سیستم دفاعی سوریه را تقویت می کند. وی از تلاش امریکا برای وارد کردن کشورهای عضو ناتو به عملیات لبنان خبر داد. سازمان آزادی بخش فلسطین خواهان خروج نیروهای امریکایی از لبنان شد.

گزارش روزشمار ۱۰/۷/۱۳۶۲

۱۰ باتوجه به قطعی شدن اجرای عملیات والفجر ۴ و ۵، غلامعلی رشید در نشستی به تشریح این دو عملیات برای اعضای ستادی قرارگاه خاتم الانبیا(ص) پرداخت. گزارش واحدهای قرارگاه خاتم الانبیا(ص) از اقدامات، مشکلات و میزان آمادگی شان برای اجرای عملیات.

جلسه عناصر اطلاعاتی و رزمی لشکر ۲۷ محمد رسول الله(ص) با قائم مقام فرماندهی کل سپاه در قرارگاه نجف. بررسی آخرین وضعیت ارتفاعات کلیدی منطقه و مشکلات اجرای عملیات والفجر ۵ در جلسه

۱ امروز قرارگاه نجف، اجرای این عملیات را در هاله ای از ابهام فروبرد. صعب العبور بودن منطقه، فقدان جاده، نحوه تأمین نیروها، نبود مهتاب و انسداد برخی معابر در محور بمو و زیمناکوه از اهم مشکلات مطرح شده در این جلسه بود.

۲ بررسی دلایل و لزوم تأخیر در اجرای عملیات در بندرخان در جلسه اختصاصی فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و نجف. در پایان مقرر شد توقف ادامه آماده سازی عملیات والفجر ۵ در منطقه در بندرخان به تدریج اعلام شود.

۳ در پی قطعی شدن اجرای عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر، فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه در جلساتی به ابلاغ مأموریت و سازمان رزم جدید یگان های تحت امر خود و ارزیابی میزان آمادگی واحدهای ستادی پرداختند. در طرح جدید مانور، عملیات در دو مرحله اجرا خواهد شد؛ واحدهای ستادی قرارگاه مقدم حمزه در مریوان در جلسه ای درباره اقدامات و مشکلات بخش خود به فرمانده این قرارگاه گزارش دادند.

۴ جلسه فرماندهان ارشد سپاه با عناصر تیپ امام حسن(ع) به منظور ارزیابی عملیات انهدامی سایت و رادار موشکی فاو با نام عملیات والفجر ۶ در شمال خلیج فارس. در این جلسه گزارشی از شناسایی ها، اقدامات و مشکلات پیش رو به فرماندهی کل سپاه و معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه ارائه شد این عملیات در محدوده تقریبی رأس البیشه تا شهرک فاو و با هدف انهدام کلی تأسیسات فاو و مواضع رأس البیشه از راه هوا و دریا اجرا خواهد شد.

۵ پاک سازی روستای کرویان سقز به همت یگان جندالله؛ درگیری نیروهای خودی و افراد حزب دمکرات در روستای یازی بلاغ؛ دستگیری ۸ عضو حزب دمکرات در روستای میرآباد اشویه؛ یکی از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران دستگیر شد.

۶ وزرای امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در نیویورک در جلسه ای به ریاست وزیر امور خارجه بحرین راجع به جنگ ایران و عراق، اوضاع لبنان و مسائل غرب آسیا بحث و گفت و گو کردند؛ برگزاری دومین همایش همبستگی جوانان عرب در بغداد و اعلام حمایت رؤسای هیئت های فلسطین، لبنان، سودان، اردن، مراکش و سومالی از عراق در جنگ با ایران.

۷ سخنان رئیس جمهور در مراسم فارغ التحصیلی دانشجویان دانشکده نیروی هوایی ارتش در مورد دستاوردهای دوره های آموزشی، عملکرد نیروی هوایی، قطع کمک های خارجی در اوایل انقلاب و تبیین تفاوت های ارتش در قبل و بعد از انقلاب.

۸ هاشمی رفسنجانی در جلسه مجلس شورای اسلامی تهاجم موشکی عراق به دزفول و اندیمشک را محکوم کرد؛ در جلسه امروز هیئت دولت آخرین رویدادها و تحولات خارجی و داخلی و تهاجم موشکی به دو شهر اندیمشک و دزفول مورد بررسی قرار گرفت. انتقاد نخست وزیر از سکوت جانبدارانه جمعیت های حقوق بشری دنیا در قبال فجایع بشری؛ نماینده مردم دزفول در مجلس شورای اسلامی در نطق پیش از دستور مجلس خواستار رسیدگی به وضعیت مردم مناطق ویران شده این دو شهر شد؛ بازدید تعدادی از خبرنگاران خارجی از محل اصابت موشک های عراقی در دزفول و اندیمشک.

۹ به نوشته روزنامه لو کوتیدین (چاپ فرانسه) دولت فرانسه قطعات هواپیماهای سوپراتاندارد را به صورت قطعات مجزا به عراق تحویل خواهد داد. تحلیل گران نظامی در مصاحبه با رویتر به بررسی پیامد تحویل این هواپیماها و استفاده عراق از موشک اگزوسه پرداختند.

۱ نشریه الکفاح العربی (چاپ لبنان) ضمن بررسی دیدار اخیر نماینده وزارت امور خارجه عراق با مقامات امریکایی هدف این دیدار را افزایش نقش امریکا در جنگ ایران و عراق ذکر کرد.

۲ بیانیه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در واکنش به تهدید ایران برای جلوگیری از ارسال کمک های نظامی به عراق از راه خلیج فارس.

۳ دیدار سخنگوی مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق با رئیس جمهور ایران.

۴ مذاکره هیئت اقتصادی اتریش با معاون اقتصادی و بازرگانی وزارت صنایع سنگین و معاون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

ضمیمه گزارش ۶۵۹: دلایل و اهداف اجرای عملیات محدود والفجر ۶ در دهانه فاو.

گزارش روزشمار ۱۱/۷/۱۳۶۲

۵ در پی کاهش تضمین موفقیت عملیات والفجر ۵، فرماندهان ارشد سپاه و ارتش قرارگاه خاتمالانیا(ص) جلساتی در قرارگاه مقدم نزاچا در غرب تشکیل دادند و راجع به نحوه اجرای عملیات بحث و گفت و گو کردند. در این جلسات پیشنهادهایی در مورد اجرای عملیات به صورت مرحله به مرحله یا محدود مطرح شد. مشکلات اساسی اجرای عملیات از جمله نبود عقبه مناسب، حضور عناصر اطلاعاتی دشمن و ضدانقلاب، بعد مسافت عقبه تا خط مقدم، فقدان جاده و محدودیت شدید راهکارها از دیگر مباحث مهم این جلسات بود.

۶ اقدامات ارتش عراق برای جلوگیری از عملیات ایران در مناطق شیلر و دربندیخان: استقرار نیرو، افزایش اقدامات مهندسی، افزایش فعالیت های گشتی و شناسایی با استفاده از دیدهبانی و عوامل مزدور داخلی، افزایش فعالیت توپخانه و عملیات هوایی و اعطای کمک مالی و تسلیحاتی به عناصر ضدانقلاب برای مینگذاری در مسیر تردد نیروهای ایرانی.

۷ بمباران اطراف دریاچه مریوان توسط یک هواپیمای عراقی، دیروز هم شهر مریوان دوباره هدف توپ های عراقی قرار گرفت. حمله هواپیماهای عراقی به سرپل ذهاب و اطراف دشت ذهاب.

۸ افراد ضدانقلاب در روستای هندآباد سردشت دو کارگر جهاد سازندگی را به گروگان گرفتند؛ پاک سازی روستای زمزیوان سردشت و روستاهای اطراف سنندج؛ حملات عناصر مسلح غیرقانونی به یک خودرو سپاه در جنوب مریوان، پایگاه سوته سقز و پایگاه دکل سرو؛ درگیری نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در منطقه انجیران مریوان، اطراف سلماس و تکاب.

۹ تأکید دبیرکل اتحادیه عرب بر تلاش برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق؛ درخواست وزیر امور خارجه کویت از جنبش عدم تعهد برای اتخاذ اقداماتی تازه در جهت خاتمه دادن به منازعه ایران و عراق؛ سفیر اتحادیه عرب در سازمان ملل از وجود اتفاق نظر در میان اعضای این اتحادیه در مورد اقدامات سازمان ملل و نهضت عدم تعهد برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد؛ سفر نخست وزیر الجزایر به کویت به منظور مذاکره در مورد پایان جنگ ایران و عراق با مقامات کویتی.

۱۰ دیدار وزرای امور خارجه سوریه و عراق در نیویورک و بررسی راه های کاهش شکاف میان دو کشور در این دیدار مقرر شد وزیران امور خارجه کویت و عربستان زمینه را برای دیدار رؤسای جمهور عراق و سوریه در اجلاس آتی سران عرب فراهم کنند؛ وزیر امور خارجه قطر پس از ترک بغداد به دمشق رفت و با رئیس جمهور سوریه دیدار و گفتگو کرد.

۱ آغاز مانور نظامی مشترک کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در سواحل امارات متحده عربی.

۲ در پی تهدید ایران به بستن تنگه هرمز حکومت یمن جنوبی اعلام کرد با دولت عمان در جنوب تنگه هرمز روابط کامل سیاسی برقرار خواهد کرد، ابراز نگرانی عمان از برنامه‌های ایران در خلیج فارس؛ دیدار وزیران امور خارجه الجزایر و عمان با وزیر امور خارجه آمریکا و گفتوگو درباره تهدیدهای اخیر ایران.

۳ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در صورت تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق موضوعی بود که روزنامه الخلیج، رادیو اسرائیل، خبرگزاری فرانسه و مجله الشراع لبنان به آن پرداختند. تشدید نگرانیهای منطقه‌ای و بین‌المللی در مورد امنیت خطوط کشتیرانی و دخالت ابرقدرتها در منطقه از موضوعاتی است که مورد توجه رسانهها قرار دارد.

۴ واکنش قائم مقام وزارت امور خارجه به سخنان روز گذشته وزیر جنگ آمریکا راجع به تعهد آمریکا به حفظ امنیت خلیج فارس؛ ضیاء الحق رئیس‌جمهور پاکستان و برخی مقامات کشورهای عربی هم به دخالت نظامی آمریکا در منطقه واکنش نشان دادند.

۵ معاون نخست وزیر عراق در رأس هیئتی از وزرای بازرگانی و نفت به منظور توسعه همکاری‌های اقتصادی و فنی و مذاکره راجع به اوضاع منطقه و جنگ ایران و عراق عازم اتریش و بریتانیا شد. دیدار طه یاسین رمضان با صدراعظم اتریش. وی پیش از ترک بغداد با وزیر تأسیسات کره جنوبی راجع به توسعه روابط دو کشور دیدار و گفتوگو کرد.

۶ پخش اولین میزگرد سران حزب توده با حضور نورالدین کیانوری، فرجالله میزانی و شلتوکی از صداوسیما جمهوری اسلامی ایران. در این جلسه راجع به نامه سرگشاده به مقامات جمهوری اسلامی، تکذیب شکنجه زندانیان، وابستگی به شوروی، عملکرد حزب در وقایع امتیاز نفت شمال، ملی شدن نفت، کودتای ۲۸ مرداد، جنگ ایران و عراق و بحران آذربایجان و کردستان مطالبی مطرح شد.

۷ با تصویب شورای عالی بازسازی مناطق جنگ‌زده مقرر شد اعتبار طرح‌های بازسازی نیمه‌تمام توسط دستگاه‌های اجرایی برآورد تا بودجه آن منظور شود.

۸ مصاحبه سرپرست حجاج ایرانی در خصوص تشریح دستاوردهای مراسم عبادی - سیاسی حج امسال.

۹ عده‌ای از دانشجویان عراقی عضو انجمن اسلامی دانشجویان با تظاهرات در مقابل سفارت یونان در لندن خواستار عدم استرداد سه مجاهد عراقی زندانی در یونان به دولت عراق شدند.

۱۰ روزنامه کویتی الوطن از تلاش وزیر امور خارجه اسبق آمریکا برای تهیه طرح جدید صلح در منطقه غرب آسیا خبر داد.

۱۱ سوریه دفاتر الفتح را در دمشق بست و نیروهای زرهی خود را به سمت اردوگاه‌های الفتح در شمال لبنان روانه کرد؛ عده‌ای از اعضای جنبش الفتح به جنبش شورشی ابوصالح که به رهبری عرفات معترض هستند پیوستند؛ دولت لبنان اعلام حکومت مدنی موقت توسط ولید جنبلاط را اقدامی تجزیه‌طلبانه تلقی کرد؛ مک فارلین از تمرکز تلاش‌ها بر موضوع خروج نیروهای سوری، اسرائیلی و فلسطینی از لبنان خبر داد؛ مذاکرات رفیق حریری با مقامات لبنانی راجع به استقرار ناظران بیطرف در لبنان.

ضمیمه گزارش ۶۸۰: نام و سوابق فعالیتی سران حزب توده شرکت کننده در میزگرد صداوسیما.

۱ محسن رضایی با حضور در جلسات قرارگاهی و یگانی قرارگاه نجف روند طرحریزی و آمادهدسازی عملیات والفجر ۵ را مورد بررسی و آسایشناسی قرار داد. در جلسه فرمانده کل سپاه با عناصر یگانی و سرتیمهای شناسایی لشکر ۲۷ محمد رسولالله(ص) در قرارگاه خاتمالانینای فرعی باختران، ضرورت اجرای عملیتهای موفق، تسریع و آسایشناسی شناسایی ها درزمینه عملیات والفجر ۵ و لورفتن عملیتهای بررسی شد.

۲ فرماندهان ارشد سپاه و ارتش درخصوص اجرای عملیتهای والفجر ۴، ۵ و ۶ تصمیماتی اتخاذ و به صورت کتبی همراه با تغییرات سازمان رزم و مأموریت به یگانها ابلاغ کردند؛ فرماندهان درباره اجرای عملیات دهانه شیلر به عنوان تک اصلی و عملیات دربندیخان در قالب تک محدود به توافق رسیدند.

۳ باتوجهبه فرعیشدن عملیات والفجر ۵، در نشستهایی ابعاد و نحوه اجرای عملیات قرارگاه نجف در منطقه دربندیخان، حلبچه و دشت زور مورد بررسی قرار گرفت؛ بررسی اجرای عملیات محدود در محور شاخ شمیران - بردکان و هلی برد نیروها روی ارتفاعات بمو در جلسه مشترک فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در باختران.

۴ سرنگونی یک هواپیمای عراقی که قصد بمباران پاوه را داشت.

۵ حملات جنگنده های عراقی به سکوی نفتی نوز با اقدام پدافند هوایی ناکام ماند.

۶ شهادت ۳ نفر در حمله عناصر مسلح غیرقانونی به یک خودروی سپاه در آذربایجانغربی؛ در درگیری نیروهای خودی با ضدانقلاب در پایگاه هانی چناره واقع در محور سنندج - قروه، ۴ نفر دستگیر شدند؛ در تکاب ۳ نفر در درگیری با عناصر مسلح غیرقانونی به شهادت رسیدند؛ دستگیری ۲ پیشمرگ دمکرات در عملیات کمین نیروهای خودی در روستای سردره اشویه.

۷ وزرای امور خارجه عربستان، ترکیه و بنگلادش در حاشیه نشست مجمع عمومی سازمان ملل خواهان پایان فوری جنگ ایران و عراق شدند؛ نمایندگان ایران و عراق در جلسه وزرای امور خارجه کشورهای غیرمتعهد یکدیگر را به آغاز و تداوم جنگ متهم کردند؛ درخواست نمایندگان ۲۲ سازمان جوانان عرب از سازمان ملل و دیگر مجامع بینالمللی برای افزایش تلاش ها به منظور پایان دادن به جنگ ایران و عراق.

۸ هیئت نمایندگی عراق در سازمان هواپیمایی غیرنظامی بینالمللی، ایران را به نقض کنوانسیون شیکاگو و بمباران فرودگاههای عراق متهم کرد.

۹ سخنان رئیسجمهور در جمع عدهای از مردم و مسئولان خمینیشهر درمورد انقلاب اسلامی، جنگ، انحراف از خط انقلاب و اسلام و دخالت امریکا در منطقه؛ وی در مراسم فارغالتحصیلی دانشجویان دوره دوم و اعطای سردوشی به دانشجویان دوره ششم دانشکده افسری نیروی زمینی ارتش شرکت و درخصوص استقلال ارتش و مداخله ابرقدرتها در خلیج فارس سخن گفت.

۱۰ دیدار رئیس مجلس شورای اسلامی با استاندار کاران طرح لیبک یا خمینی و مسئولان واحد اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

۱۱ اعضای جدید ستاد انقلاب فرهنگی و نخست وزیر با امام خمینی دیدار کردند. موسوی در مصاحبه ای به تبیین مسائل مطرح شده در این دیدار پرداخت.

۱۲ تفسیر رادیو بیبسی راجع به دلایل و اهداف اجرای مانور سپر جزیره.

۱۳ بررسی مداخله نظامی امریکا در خلیج فارس توسط رادیو مسکو.

۱ درخواست سوریه از عرفات برای ترک لبنان؛ دیدار مک فارلین با اسحاق شامیر و مشاور امنیت ملی رئیس جمهور لبنان؛ سخنان وزیر امور خارجه لبنان راجع به خروج نیروهای خارجی از لبنان ظرف شش ماه آینده؛ درگیری ارتش لبنان با نیروهای جنبش امل در جنوب بیروت؛ دیدار و مذاکره ولید جنبلاط با نخستوزیر یونان.

۲ آغاز به کار جلسات کمیسیون بازرگانی عراق و بریتانیا در لندن و مذاکره درخصوص روابط بازرگانی دو کشور و اجرای مفاد موافقتنامه دوازدهم اکتبر ۱۹۸۱؛ بازدید طه یاسین رمضان از کارخانجات ذوب آهن و فولادسازی اتریش و دیدار وی با معاون صدراعظم و وزیر تجارت این کشور.

۳ دفتر سخنگوی مجلس اعلامی انقلاب اسلامی عراق اعلام کرد: هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی تحت پوشش لوازم یدکی تحویل عراق خواهد شد. تحویل این هواپیماها مشروط به حضور کارشناسان فرانسوی در عراق خواهد بود.

۴ دولت عراق ۲۵۰ نفر از اتباع خود را اخراج کرد. عوامل ستادهای ایرانی در مرزهای غربی به کمک این افراد شتافتند؛ پناهندگی عدهای از اتباع عراق از مرزهای غربی به ایران در چند روز گذشته.

گزارش روزشمار ۱۳/۷/۱۳۶۲

۵ در پی سخنرانی امام خمینی درخصوص تداوم عملیات های تهاجمی ایران به عنوان یک حرکت دفاعی برای دفع حمله عراق، فرمانده نیروی زمینی ارتش و قائم مقام سپاه پاسداران در نشست مشترک فرماندهان در قرارگاه مقدم نزاجا در باختران، به تحلیل سخنان رهبر انقلاب و تبیین علت تداوم و اهداف عملیات های والفجر و ضرورت هماهنگی ارتش و سپاه پرداختند.

۶ فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه مقدم حمزه جزئیات دستور جزء به جزء طرح مانور عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر را بررسی کردند.

۷ بررسی دستور جزء به جزء طرح مانور عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان و آخرین تغییرات آن در جلسه امروز فرماندهان ارتش و سپاه.

۸ فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص)، کربلا و نوح آخرین جزئیات اجرای عملیات والفجر ۶ در شمال خلیج فارس برای انهدام تأسیسات موشکی - راداری فاو و اسکله های نفتی البکر و العمیه را بررسی کردند.

۹ ارتش عراق برای جلوگیری و ایجاد تأخیر در اجرای عملیات های والفجر به ویژه در منطقه دهانه شیلر اقدام به تحکیم موانع و استحکامات، ترمیم مواضع در خطوط پدافندی، تقویت و گسترش نیروهای مانوری پیاده و زرهی و افزایش حجم فعالیت های توپخانه و مهندسی کرده که نشان از هوشیاری دشمن درخصوص زمان و مکان حملات آتی ایران دارد.

۱۰ شهادت ۹ نفر و مجروح شدن بیش از ۱۰ تن در حمله هواپیماهای عراقی به مناطق مسکونی مریوان و روستایی در حوالی بانه.

۱۱ تداوم حملات ارتش عراق به شهرهای آبادان و خرمشهر در روزهای اخیر. امروز هم تبادل آتش در دو سوی نوار مرزی ادامه داشت.

۱۲ تعداد شهدای بمباران دزفول و اندیمشک به ۷۷ تن رسید؛ مجلس اعلامی انقلاب اسلامی عراق با ارسال تلگرامی برای امام خمینی حمله موشکی صدام به دزفول و اندیمشک را محکوم کرد.

عناصر ضدانقلاب با حمله به خودروی شرکت نفت در حوالی سنندج، ۲ نفر را شهید و ۳ نفر را به

۱ گروهان گرفتند؛ درگیری نیروهای خودی با افراد ضدانقلاب در روستاهای انجیران از توابع مریوان و قاشق سقر و جاده بوکان؛ کمین عناصر مسلح غیرقانونی به نیروهای تأمین پایگاه کشک دره؛ ۳ نفر از اهالی روستای کندلان سقر به کومه له پیوستند.

۲ پادشاه اردن در دیدار با صدراعظم آلمان فدرال از مواضع صلح جویانه عراق تمجید کرد و تلویحاً ایران را آغازگر جنگ دانست.

۳ امام خمینی در جمع گروهی از روحانیون و وعاظ کشور در مورد سکوت جهانی در برابر حمله موشکی به دزفول و اندیمشک، خطر نفاق، عبرت گرفتن از نهضت مشروطه، تلاش مخالفان برای ایجاد خدشه در انتخابات مجلس شورای اسلامی، اعزام روحانیون به جبهه ها، اختناق در عراق، تسلط امریکا بر منطقه و اهمیت سیاسی واقعه کربلا سخن گفتند.

۴ دیدار خانواده و بستگان دو رزمنده ایرانی اسیر در عراق که در مصاحبه با تلویزیون فرانسه از حقانیت انقلاب اسلامی دفاع کرده بودند، با رئیس جمهور، رئیس مجلس و نخست وزیر.

۵ بررسی طرح مقدماتی لیبک یا خمینی در هم اندیشی مشترک ائمه جمعه، مسئولان سپاه، جهاد و استانداران باختران، ایلام و همدان.

۶ ولایتی پیش از ترک نیویورک با وزیر امور خارجه ۸ کشور ملاقات و مذاکره کرد.

۷ وزیر امور خارجه ایران پس از شرکت در سی و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل به تهران بازگشت و در یک مصاحبه مطبوعاتی نتایج این سفر را تشریح کرد. مسائل منطقه ای سازمان ملل، دخالت ابرقدرت ها در بحران های منطقه ای، جنگ ایران و عراق و استقبال از سخنرانی نماینده ایران از محورهای سخنان وی بود.

۸ آغاز دیدار سه روزه طه یاسین رمضان از بریتانیا. جنگ ایران و عراق و مسائل غرب آسیا مهم ترین موضوع مذاکرات وی با مقامات انگلیسی است؛ مصاحبه معاون نخست وزیر با بی بی سی در مورد زمان تحویل جنگنده های سوپراتاندارد و اهداف عراق از دستیابی به این هواپیماها.

۹ نشریه هفتگی پترلیوم اینتلیجنس اعلام کرد عملی شدن تهدید بستن تنگه هرمز منجر به توقف عبور حدود ۸ میلیون بشکه نفت در روز از این تنگه خواهد شد.

۱۰ گزارش هفته نامه الجهاد و مجله انگلیسی اکونومیست درباره افزایش قروض عراق و وخامت اوضاع اقتصادی این کشور؛ رادیو اسرائیل از تصویب قانونی توسط شورای فرماندهی انقلاب عراق خبر داد که طبق آن اتباع عراقی مقیم کشورهای حوزه خلیج فارس به شرط پرداخت دو هزار دینار عراقی از خدمت در ارتش معاف خواهند شد.

۱۱ اعلام موافقت رئیس جمهور لبنان با اعزام ناظران کشورهای غیرمتعهد برای نظارت بر آتش بس؛ تبادل آتش نیروهای شیعه و ارتش لبنان؛ وزیر اطلاعات عربستان در بیانیه ای اوضاع لبنان را حساس و خطرناک توصیف کرد؛ ادامه تماس ها برای تعیین زمان و مکان اجلاس آشتی ملی در لبنان؛ رهبر جنبش امل اظهار کرد در صورت برقراری سازش ملی شبه نظامیان این جنبش سلاح های خود را تحویل خواهند داد؛ روزنامه فیگارو در مقاله ای جنگ ایران و عراق، روابط رژیم صهیونیستی با مصر، اوضاع لبنان و... را از جمله مسائل کلیدی رژیم صهیونیستی برشمرد.

۱۲ هفته نامه الجهاد از تلاش رژیم صدام برای تدارک اجرای عملیات خرابکارانه در کویت خبر داد.

۱ فرماندهان ارتش و سپاه در جلساتی در باختران و تهران اجرای عملیات های انهدامی ساحلی فاو و اسکله های البکر و العمیه را بررسی کردند. در این جلسه پیامدها و بازتاب های سیاسی و اقتصادی این عملیات تشریح شد؛ در جلسه ای دیگر در پادگان شهید بهشتی تهران محل احداث اسکله های نظامی چهارگانه در خلیج فارس مورد بررسی قرار گرفت.

۲ فرماندهان قرارگاه حمزه سیدالشهدا ارومیه در جلسه ای با فرمانده نیروی زمینی ارتش و قائم مقام فرماندهی کل سپاه و مسئولان قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، اجرای عملیات مرزی سردشت را بررسی کردند. هدف این عملیات پشتیبانی از عملیات والفجر ۴ و انهدام و پاک سازی عناصر ضدانقلاب در منطقه آلان و بژوه است.

۳ اعتراض فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) به حذف ارتفاعات سورن از مرحله اول مانور عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر. صیاد شیرازی در پاسخ به این اعتراض گفت که «سورن بدون پنجوین فایده ای ندارد.» در جلسه فرماندهان ارشد قرارگاه مقدم حمزه با یگان های حاضر در منطقه دهانه شیلر، مشکلات ادغام لشکر ۸ نجف سپاه و تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان مرتفع شد.

۴ بمباران مریوان و ارتفاعات اطراف پاوه توسط جنگنده های عراقی؛ رادیو عراق اعلام کرد در صورت حمله نیروهای ایران متقابلاً شهرهای غربی بمباران می شوند؛ شلیک توپ های عراقی به اطراف دریاچه مریوان خساراتی در پی داشت.

۵ پایان عملیات سه روزه پاک سازی مناطق سردشت به همت یگان های قرارگاه حمزه سیدالشهدا. در این عملیات عده زیادی از عناصر مسلح غیرقانونی کشته شدند و تجهیزات آنها به دست نیروهای خودی افتاد؛ عملیات کمین نیروهای خودی در روستای جلدیان پیرانشهر؛ در برخورد خودروی سپاه با مین در جاده مریوان ۲ سرنشین آن مجروح شدند؛ شهادت ۳ پاسدار در سه راهی حزب الله به دست عناصر ضدانقلاب.

۶ درخواست وزیر مشاور در امور خارجی امارات متحده عربی از امریکا برای تلاش در جهت رفع بحران منطقه غرب آسیا. وی همچنین آمادگی کشورش را برای یافتن راه حلی به منظور پایان جنگ ایران و عراق اعلام کرد؛ وزیر امور خارجه افغانستان در جلسه مجمع عمومی سازمان ملل متحد اظهار امیدواری کرد که جنگ ایران و عراق پایان یابد.

۷ امام خمینی در حکمی آیت الله مهدوی کنی را مأمور تشکیل ستاد کمک رسانی به مردم مناطق بمباران شده کردند. آیت الله مهدوی کنی، رئیس جمهور، سرپرست بنیاد مستضعفان، وزیر بازرگانی و بنیاد مهاجران جنگ تحمیلی اطلاعیه هایی در این خصوص منتشر کردند.

۸ دیدار ائمه جمعه و روحانیون اهل سنت و تشیع استان خراسان با رئیس جمهور. حفظ وحدت مسلمین، تفرقه افکنی امریکا و رژیم صهیونیستی در لبنان، تلاش استکبار برای ایجاد تفرقه میان شیعه و سنی و اهمیت مرزبانی از محورهای سخنان رئیس جمهور در این دیدار بود.

۹ دیدار جمعی از روحانیون و ائمه جماعات تهران با رئیس جمهور و رئیس مجلس. رئیس جمهور در این دیدار موضع حزب جمهوری اسلامی را خط امام و ولایت فقیه ذکر کرد؛ رئیس مجلس هم رابطه مجلس قانونگذاری و مسئولان امور شرعی را صمیمی توصیف کرد و ضمن مقایسه حکومت اسلامی ایران و حکومت مارکسیستی افغانستان، ماهیت حزب بعث و کارمل را مشابه دانست.

۱ دیدار و مذاکره طه یاسین رمضان با نخست وزیر انگلیس. در پی این مذاکرات دولت انگلیس اعلام کرد تسهیلاتی معادل ۲۵۰ میلیون لیره استرلینگ در اختیار عراق خواهد گذاشت؛ هم زمان با این مذاکرات دانشجویان عراقی مقیم لندن دست به تظاهرات زدند.

۲ طه یاسین رمضان در سخنرانی خود در مرکز مطالعات عربی لندن، مدعی شد تداوم جنگ ضامن بقای جمهوری اسلامی ایران است. وی تفرقه اعراب و همکاری سوریه و لیبی با ایران را از دلایل تشویق ایران به ادامه جنگ عنوان و عواقب پیروزی ایران را برای کشورهای عربی خطرناک توصیف کرد.

۳ در راستای افزایش کمک های مخفیانه امریکا به عراق، سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا اعلام کرد هیچ دلیلی برای منع صادرات این کشور به عراق وجود ندارد. به گفته ناظران، ارسال تجهیزات نظامی از جمله ۶۰ فروند بالگرد به عراق به زودی آغاز می شود.

۴ جلسه مسئولان دفاتر پشتیبانی جبهه های جنگ نهادهای انقلاب اسلامی و نمایندگان ارگان های دولتی در قرارگاه مرکزی قدس به منظور هماهنگی در اجرای بهتر طرح لیبک یا خمینی.

۵ انجمن اسلامی پزشکان عراق در بیانیه سومین گردهمایی سالیانه خود جنایات حزب بعث را محکوم و از افزایش فشار بر پزشکان و دیگر متخصصان این کشور اظهار نگرانی کرد. این انجمن همچنین در تلگرامی به امام خمینی با ایشان تجدید پیمان کرد.

گزارش روزشمار ۱۵/۷/۱۳۶۲

۶ در جلسات مشترک قرارگاه مقدم حمزه با حضور فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان و فرمانده لشکر ۸ نجف در پادگان بانه، آخرین وضعیت قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳ (جبهه بانه) و طرح مانور عملیات آن بررسی شد. پس از پایان این جلسات عده ای از فرماندهان با بالگرد اقدام به شناسایی هوایی بر روی محور شمالی دهانه شیلر کردند.

۷ فرماندهان ارتش و سپاه با حضور محسن رضایی و صیاد شیرازی در اردوگاه لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (قلاجه) به بررسی دستور جزء به جزء عملیات والفجر ۵ پرداختند. در این جلسه فرمانده نیروی زمینی ارتش مانور زمینی و هوایی این عملیات و لزوم استفاده از هوانیروز را تشریح کرد. فرماندهان سپاه امکان اجرای عملیات در منطقه دربندیخان را منوط به اقدام هم زمان بر روی ارتفاعات شاخ بمو و شاخ خشیک دانستند.

۸ مطبوعات داخلی ایران از تحویل قطعی هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خبر دادند. خلبانان فرانسوی این جنگنده ها را از پایگاهی در غرب فرانسه به سوی عراق به پرواز درآورده اند.

۹ محورهای سخنان رئیس جمهور در خطبه های نماز جمعه تهران چنین بود: لزوم اجتناب از اختلاف، وحدت شیعه و سنی، بازگشایی دانشگاه ها و حمله موشکی به دزفول.

۱۰ درخواست وزیر مشاور در امور خارجی عمان برای ورود ایران به مذاکرات مسالمت آمیز به منظور تحقق امنیت در خلیج فارس.

۱۱ کشف دو هسته گردانی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در صومعه سرا و دستگیری اعضای آن.

۱۲ تلاش عراق برای بازسازی اسکله فاو به منظور ازسرگیری صدور نفت خام از خلیج فارس؛ طارق عزیز در مصاحبه با بی بی سی گفت: عراق اجازه نخواهد داد ایران به صادرات نفت از خلیج فارس ادامه دهد، مگر اینکه عراق هم قادر به صدور نفت خود از این منطقه باشد.

۱ جمعیت اتحاد عالم اسلام پاکستان مراسمی را با محوریت لزوم پایان دادن به جنگ ایران و عراق برگزار کرد. بیشتر سخنرانان این مراسم ایران را مقصر تداوم جنگ معرفی کردند.

۲ اعلام حمایت دروزی ها و مسلمانان شیعه عضو جنبش امل از طرح آتش بس و حضور ناظران غربی برای حفظ آتش بس در لبنان؛ وزیر امور خارجه سوریه اعلام کرد کمیته نظامی لبنان تنها مرجعی است که می تواند درباره ادامه آتش بس و حضور ناظران غربی تصمیم بگیرد، درخواست طرف داران سوریه از امین جمیل مبنی بر چشم پوشی از موافقت نامه منعقد شده با رژیم صهیونیستی پیش از تشکیل نشست آشتی ملی؛ رهبر سازمان آزادی بخش فلسطین گفت که قصد ترک منطقه شمال لبنان را ندارد.

گزارش روزشمار ۱۶/۷/۱۳۶۲

۳ به منظور دستیابی به توافق نهایی درخصوص اجرای عملیات بر روی شاخ بمو، جلسه ای در قرارگاه خاتم الانبیای باختران با حضور فرماندهی کل و معاون عملیات ستاد مرکزی سپاه و فرمانده و معاون لشکر ۲۷ تشکیل شد.

۴ بررسی آخرین وضعیت قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۲ و ۴ برای اجرای عملیات والفجر ۴ در جلسه ای با حضور فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) و فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله (ع) در قرارگاه مقدم حمزه.

۵ در جلسه مسئولان قرارگاه نوح و معاون رزمی نیروی دریایی ارتش، جزئیات جدیدی از اجرای عملیات والفجر ۶ در منطقه شمال خلیج فارس برای انهدام تأسیسات موشکی - راداری فاو و اسکله های نفتی البکر و العمیه مطرح شد.

۶ تفاسیر رسانه های گروهی و اظهار نظر شخصیت های سیاسی درباره خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق.

۷ وزیر دفاع عربستان سعودی، علی عبدالله صالح، کمیسیون سیاسی نشست بین المجالس، شوروی و الجزایر خواستار پایان دادن به جنگ ایران و عراق شدند. رادیو امان ایران را به عدم همکاری با تلاش های میانجیگرانه و ممانعت از پایان جنگ متهم کرد.

۸ رد پیشنهاد هیئت نمایندگی ایران راجع به لکه نفتی در آب های خلیج فارس در هفتمین نشست بین المجالس در سئول. رئیس هیئت نمایندگی عراق در این نشست خواستار بررسی تبعات منفی جنگ از لحاظ سیاسی، اقتصادی و نظامی شد.

۹ وزیر دفاع عربستان سعودی از تلاش این کشور برای عادی سازی روابط عراق و سوریه خبر داد؛ گزارش تفسیری رادیو امان درباره کوشش کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای اصلاح روابط عراق و سوریه و نقش روابط این دو کشور در پایان دادن به جنگ ایران و عراق.

خلاصه روزشمار ۱۷/۷/۱۳۶۲

۱۰ در راستای اجرای عملیات والفجر ۶، فرمانده قرارگاه نوح در جلسات جداگانه ای با حضور فرماندهان ارشد قرارگاه کربلا و فرماندهان ناوگروها و ناوتیم ها، به بررسی وضعیت منطقه و سازمان رزم جبهه خودی و دشمن در منطقه شمال خلیج فارس پرداخت.

۱۱ معاون عملیات ستاد مرکزی سپاه پس از جلسه فرماندهان سپاه و ارتش لغو عملیات در منطقه بمو و زیمناکوه را به فرمانده قرارگاه نجف ابلاغ کرد. در جلسه فرماندهان ارشد سپاه در قرارگاه خاتم آخرین تغییرات مأموریت قرارگاه نجف اعلام شد.

ص: ۱۱۶۷

۱ بررسی آخرین وضعیت قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۱ و ۵ در جلساتی با حضور فرماندهان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و لشکر ۲۵ کربلا.

۲ مصاحبه آیت الله مهدوی کنی با روزنامه جمهوری اسلامی در خصوص تشریح برنامه های ستاد کمک رسانی به مردم مناطق آسیب دیده بر اثر حملات موشکی و بمباران های عراق.

۳ دیدار فرمانده نیروی دریایی ارتش با رئیس جمهور در پی انتشار خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق. رادیو اسرائیل، روزنامه واشنگتن پست، خبرگزاری فرانسه و یونایتدپرس به بررسی این خبر و واکنش مقامات ایران پرداختند.

۴ وزیر امور خارجه فرانسه در یک مصاحبه رادیویی از پاسخ صریح راجع به تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق خودداری کرد؛ وزیر مشاور در امور خارجه پیشین فرانسه هم تحویل جنگنده های مذکور را موجب ایجاد بحران عظیم دانست.

۵ بازتاب خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در رسانه های خارجی.

۶ رئیس دولت امارات متحده عربی در سفر به بغداد و دمشق با رؤسای جمهور دو کشور عراق و سوریه دیدار و راجع به حل اختلافات دو کشور با آنان مذاکره کرد. نشریه فارین ریپورت و رادیو اسرائیل، منصرف کردن عراق از به کارگیری سوپر اتانداردها در بمباران تأسیسات نفتی ایران و تحت فشار قرار دادن ایران برای جلوگیری از بستن تنگه هرمز را از محورهای این مذاکرات برشمردند.

۷ نخست وزیر در دیدار با جمعی از مسئولان اجرایی طرح لیبک یا خمینی در مورد بهره گیری از تجربیات سه ساله جنگ و لزوم نگاه آینده محور در اجرای این طرح سخن گفت.

۸ بررسی خبر تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، تأمین اعتبار لازم برای تأسیس دانشکده علوم دریایی بندر شهید بهشتی و تهیه اقلام مربوط به تقویت توان دفاعی کشور از مصوبات جلسه امروز هیئت دولت بود.

۹ دستگیری اعضای گروهک راه کارگر در تهران.

۱۰ جمعی از اعضای سابق گروه های مسلح غیرقانونی در سندج و برخی شهرهای آذربایجان غربی راه پیمایی و قطعنامه ای را در حمایت از انقلاب منتشر کردند.

۱۱ بازدید وزیر کشور از مناطق بمباران شده مریوان.

۱۲ روزنامه فارین ریپورت در مقاله ای با عنوان "آیا عراق قادر است به کار خود ادامه دهد" به بررسی وخامت اوضاع اقتصادی عراق در پی سه سال جنگ، وضعیت نیروهای نظامی عراق و اختلاف نظر میان برخی فرماندهان نظامی ارتش عراق پرداخت.

ضمیمه گزارش ۷۵۴: روند منتفی شدن عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان.

گزارش روزشمار ۱۸/۷/۱۳۶۲

۱۳ فرماندهان ارشد سپاه و ارتش در جلسه ای با حضور محسن رضایی و صیاد شیرازی در قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش (باختران) راجع به دو منطقه پیشنهادی (سرتنگ و قلعه آویزان) برای اجرای عملیاتی هم زمان با عملیات والفجر ۴ بحث و گفت و گو کردند.

۱۴ بررسی وضعیت قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۱ تا ۵ در سطوح قرارگاهی و یگانی با حضور صیاد شیرازی و محسن رضایی در قرارگاه مقدم نزا باختران. اقدامات ارتش عراق و وضعیت ضدانقلاب در جنوب دهانه شیلر از مباحث مطرح شده در این جلسه بود.

- ۱ در جلسه فرماندهان و مسئولان قرارگاه مقدم حمزه با فرمانده کل سپاه و فرمانده نیروی زمینی ارتش راجع به سازمان رزم نهایی و درصد پیشرفت کار آماده سازی قرارگاه های پنج گانه تاکتیکی حمزه برای اجرای عملیات والفجر ۴ بحث و گفت و گو شد.
- ۲ ابلاغ طرح تشکیلات جدید گردان شهید مکوند برای اجرای عملیات والفجر ۶ در جلسه فرماندهان قرارگاه نوح با مسئولان دریایی ناحیه ماهشهر؛ دیدار و مذاکره فرمانده قرارگاه نوح با مسئول جهاد استان فارس درمورد ساخت سایت موشکی در یکی از جزایر خلیج فارس.
- ۳ تشدید تحرکات ارتش عراق در منطقه عمومی دهانه شیلر و به ویژه پنجوین. این تحرکات شامل تثبیت و تحکیم مواضع پدافندی، ایجاد جاده تدارکاتی و مواصلاتی، حفر کانال، نصب سیم خاردار و جابه جایی نیروها است.
- ۴ در جلسه امشب شورای عالی دفاع، درباره آخرین وضعیت جنگ، حملات موشکی عراق به مناطق مسکونی، واگذاری هواپیماهای سوپراتاندارد و واکنش احتمالی ایران، اسرای جنگی و حضور ناوگان جنگی امریکا در خلیج فارس بحث و تبادل نظر شد.
- ۵ عده ای از عراقی های مقیم تهران به دعوت مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق در اعتراض به تصمیم دولت یونان مبنی بر استرداد سه مجاهد عراقی زندانی به عراق، تظاهرات کردند.
- ۶ تحلیل و تفسیر رسانه های بین المللی درمورد تأثیرات احتمالی ورود سوپراتانداردها به عرصه جنگ ایران و عراق. هشدار ایران به بستن تنگه هرمز، آینده بازار نفت و احتمال درگیر شدن قدرت های بزرگ مطالبی بود که رسانه ها به آن پرداختند.
- ۷ تشریح وضعیت اقتصادی، نظامی، امنیتی، اجتماعی و فرهنگی کشور و نقاط ضعف و قوت دولت در مصاحبه رئیس جمهور با روزنامه جمهوری اسلامی.
- ۸ رئیس دولت امارات متحده عربی، نخست وزیر کویت و رئیس جمهور یمن شمالی از تلاش برای پایان جنگ ایران و عراق خبر دادند؛ تأکید رئیس جمهور سابق امریکا بر لزوم مشارکت این کشور در تلاش های جاری برای برقراری صلح میان ایران و عراق؛ دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی مدعی شد عراق طرح کمیته اسلامی صلح را پذیرفته ولی ایران آن را رد کرده است؛ گزارش مجله الدستور راجع به اهداف سفر نخست وزیر فرانسه به الجزایر و دیدار نخست وزیر الجزایر از کشورهای عرب حوزه خلیج فارس.
- ۹ پایان گردهمایی بازسازی صنایع مناطق جنگ زده در اهواز.
- ۱۰ در دومین بخش از میزگرد اعترافات سران حزب توده، مسئولان بلندپایه این حزب راجع به تاریخچه و وابستگی حزب به شوروی، اقدامات جاسوسی حزب و تلاش برای براندازی نظام و نفی اتهام شکنجه در زندان های جمهوری اسلامی مطالبی بیان کردند.
- ۱۱ بدی ۳۰ میلیارد فرانکی عراق به فرانسه این کشور را در صدر کشورهای بدهکار قرار داده است. به نوشته ابزروتور منابع مالی عراق خاتمه و ذخایر ارزی آن در طول سه سال گذشته به صفر رسیده است.
- ۱۲ درگیری طرف داران سازمان آزادی بخش فلسطین با شورشیان گروه الفتح در شمال لبنان.

گزارش روزشمار ۱۹/۷/۱۳۶۲

۱۳ محسن رضایی در جمع فرماندهان سپاه در قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در باختران به تشریح حساسیت مقطع کنونی جنگ، افزایش حمایت کشورهای غربی از عراق، لزوم تداوم عملیات های والفجر و تبیین فلسفه قیام عاشورا پرداخت.

۱ جلسه فرمانده کل سپاه با فرمانده قرارگاه نجف و لشکرهای تحت امر به منظور گفت و گو درباره مأموریت قرارگاه نجف و لزوم اجرای عملیات در منطقه دربندیخان و مهران. در این جلسه پیشنهاد شد قرارگاه ها و یگان هایی با مأموریت خاص شناسایی ویژه جبهه شمالی و میانی تشکیل شود.

۲ بررسی آخرین وضعیت پیشرفت عناصر ستادی قرارگاه مقدم حمزه برای اجرای عملیات والفجر ۴. تهیه طرح پاک سازی ضدانقلاب در عقبه منطقه عملیات والفجر ۴ از مباحث مطرح شده در جلسه بود.

۳ در جلسه فرمانده کل سپاه و فرماندهان قرارگاه های کربلا و نوح وضعیت و اقدامات تیپ امام حسن (ع) در آماده سازی عملیات انهدامی سایت و رادار موشکی فاو بررسی و سازمان رزم تیپ تشریح شد. گزارش ها از کندی روند آماده سازی حکایت داشت.

۴ نامه فرمانده کل سپاه به فرمانده سپاه منطقه ۹ و قرارگاه نوح نبی در پی آغاز مانور نظامی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و تأکید بر لزوم تقویت و آمادگی نیروهای دریایی ایران.

۵ حمله جنگنده های عراقی به مناطق مرتفع اطراف بانه؛ تجاوز یک هواپیمای عراقی به حریم هوایی سردشت با واکنش پدافند هوایی دفع شد.

۶ در گلوله باران مریوان یک نفر شهید و ۷ نفر زخمی شدند؛ گلوله باران سردشت، سرپل ذهاب و روستاهای اطراف تلفات جانی در پی نداشت.

۷ در درگیری نیروهای خودی و عناصر مسلح غیرقانونی در ارومیه، بانه، مریوان، سردشت و بوکان ۲۲ نفر شهید و عده ای اسیر و زخمی شدند. از عناصر ضدانقلاب هم تعدادی کشته یا زخمی شدند.

۸ شماری از عناصر وابسته به حزب دمکرات کردستان در شهرهای کامیاران، سلماس و اشنویه تسلیم یا دستگیر شدند.

۹ گزارش فعالیت ها و اقدامات بنیاد امور مهاجرین جنگی کردستان و ستاد بازسازی مسکن روستاهای مناطق جنگی.

۱۰ دیدار رئیس جمهور با مسئولان سپاه و بسیج مستضعفین و ثبت نام در طرح لیبک یا خمینی.

۱۱ سفیر جدید ترکیه در ایران با رئیس جمهور دیدار و استوارنامه خود را تقدیم وی کرد.

۱۲ رئیس دیوان عالی کشور با گروهی از اهالی و خانواده های شهدای مناطق غرب تهران و اعضای سازمان فجر حزب الله دیدار و راجع به نقش شهدا در پیروزی انقلاب، نقش ابرقدرت ها در جنگ، تحویل سلاح به عراق و تبلیغات رسانه های خارجی برای تحمیل صلح به ایران سخن گفت.

۱۳ سرپرست هیئت ایرانی شرکت کننده در بیست و هفتمین اجلاس سالیانه آژانس بین المللی انرژی اتمی به تشریح دیدگاه های جمهوری اسلامی در زمینه انرژی هسته ای پرداخت. وی ضمن برشمردن تخلفات امریکا در عدم استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای، مطالبی هم راجع به نیروگاه اتمی بوشهر بیان کرد.

۱۴ اعزام تفنگ داران و ناوهای هواپیمابر امریکا و انگلیس به خلیج فارس و افزایش قیمت نفت در پی تهدید ایران به بستن تنگه هرمز.

۱۵ نشریات دیلی میل، گاردین، دیلی تلگراف، فایننشال تایمز، لوموند و رادیو اسرائیل به بررسی پیامدهای سیاسی و نظامی تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق به ویژه احتمال عملی شدن تهدید ایران در بستن تنگه هرمز پرداختند.

۱۶ تفاسیر خبرگزاری ها در مورد آغاز مانور نظامی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس موسوم به سپر جزیره؛ به گفته منابع مطلع

غربی، کشورهای مذکور سرگرم بررسی امکانات ایجاد یک ناتو در ابعاد کوچک تر هستند.

ص: ۱۱۷۰

۱ فرود چهار هواپیمای عراقی در یکی از شهرهای مرکزی فرانسه برای بارگیری تجهیزات نظامی؛ اعزام تکنسین های فرانسوی به عراق.

۲ سفر وزیر امور خارجه مصر به عراق در چند روز آینده. توسعه همکاری های بین دو کشور، برخی مسائل کشورهای عربی، جنگ ایران و عراق و بحران لبنان از موضوعات مذاکرات کمال حسن علی با مقامات عراقی خواهد بود.

۳ تظاهرات دانشجویان عضو انجمن اسلامی دانشجویان ایرانی مقیم لندن در اعتراض به حمایت های فرانسه از عراق.

۴ اشغال دفتر شرکت هواپیمایی ملی ایران در شهر فرانکفورت به دست تعدادی از دانشجویان ایرانی عضو سازمان چریک های فدایی خلق.

۵ یک روزنامه نگار هندی در گزارشی با اشاره به کمبود کالاهای مورد نیاز مردم، حضور کارگران خارجی در عراق و... اوضاع اقتصادی عراق را بحرانی توصیف کرد.

۶ ادامه درگیری ارتش لبنان با دروزی ها باوجود اعلام آتش بس؛ ولید جنبلاط در پی متزلزل شدن آتش بس سفر خود به سوئد را نیمه تمام گذاشت؛ مکان انجام مذاکرات آشتی ملی از موارد اختلاف طرفین در لبنان است؛ رفیق حریری برای شرکت در کنگره آشتی ملی در لبنان بامداد امروز وارد بیروت شد.

۷ در درگیری مخالفان و موافقان یاسر عرفات در دمشق یک نفر کشته شد.

گزارش روزشمار ۲۰/۷/۱۳۶۲

۸ فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه برای کسب هماهنگی های نهایی برای اجرای عملیات والفجر ۴، جلساتی را به منظور حل مشکلات توپخانه، مهندسی رزمی و تدارکات برگزار کردند. در این جلسات توان نظامی ایران و عراق نیز بررسی شد.

۹ جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه با حضور نیروهای ستاد جنگ های نامنظم و گروه کومبا ۱۱ در قرارگاه مقدم حمزه مریوان. در این جلسه اقدامات چریکی و نامنظم در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری بررسی شد.

۱۰ محسن رضایی در جلسه ای با فرمانده و مسئولان قرارگاه نجف به بررسی ابهامات موجود در اجرای عملیات در ارتفاعات منطقه دربندیخان و مهران پرداخت؛ عزیز جعفری محدودیت زمانی و کمبود نیرو را اصلی ترین مشکلات پیش روی اجرای عملیات قرارگاه نجف دانست؛ تأکید فرمانده کل سپاه بر اهمیت غافلگیری.

۱۱ تحرکات نیروهای پیاده دشمن در ارتفاع کله قندی و روستای حسن آباد.

۱۲ در جلسه فرماندهی کل سپاه با مسئولان سپاه منطقه ۸ و ۹ به منظور رفع مشکلات قرارگاه نوح در اجرای عملیات والفجر ۶ مقرر شد لشکر ۷ ولی عصر (عج) و یک تیپ از لشکر فجر دوره آموزش دریایی را بگذرانند.

۱۳ دو کشتی ایرانی در شرق بویه و خور موسی هدف اصابت موشک های عراقی قرار گرفتند.

۱۴ بمباران مناطق مسکونی بانه و مریوان توسط جنگنده های عراقی.

۱۵ بر اثر اقدامات ضدانقلاب در استان های آذربایجان غربی، کردستان و باختران ۵۲ نفر شهید، ۳۳ نفر مجروح و ۷ نفر به گروگان گرفته شدند؛ ورود تعدادی از افراد دمکرات به منطقه قلخانی برای انجام اقدامات تروریستی؛ تسلیم شدن ۵ تن از اعضای حزب دمکرات در سلماس و ارومیه.

۱۶ در پی تداوم همکاری کردهای عراق با رزمندگان ایرانی، رژیم عراق در حکمی دستور تخلیه مناطق مرزی شمال عراق را صادر کرد.

۱ موافقت امام خمینی با تغییر نام اداره سیاسی ایدئولوژیک شهربانی به اداره عقیدتی سیاسی شهربانی جمهوری اسلامی.

۲ رئیس جمهور ضمن شرکت در نخستین گردهمایی سراسری جانبازان، بر لزوم ورود آنها در عرصه های مختلف اجتماعی، فرهنگی و پرداختن دولت به مشکلات جانبازان تأکید کرد.

۳ ثبت نام نخست وزیر و وزرای کابینه در طرح لیبک یا خمینی.

۴ دیدار اعضای شورای سیاست گذاری تبلیغات خارجی با آیت الله منتظری.

۵ تظاهرات اساتید و دانشجویان دانشگاه های تهران در اعتراض به کمک های تسلیحاتی فرانسه به عراق.

۶ نخست وزیر در پایان جلسه هیئت دولت ضمن موضع گیری درخصوص تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق، ناامنی خلیج فارس را به ضرر همه دانست؛ واکنش وزیر امور خارجه آلمان غربی و برخی مقامات عربی به تهدید ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز.

۷ ایالات متحده امریکا برای تضمین منافع خود در منطقه، اقدام به اعزام ناو هواپیمابر و تجهیز نیروهای خود در اقیانوس هند و خلیج فارس کرد.

۸ بازتاب تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در رسانه های بین المللی و تفاسیر تحلیل گران حوزه جنگ ایران و عراق در این باره.

۹ رئیس جمهور الجزایر در ادامه رایزنی برای پایان جنگ ایران و عراق با نخست وزیر فرانسه مذاکره کرد؛ سازمان وحدت افریقا خواهان پایان جنگ ایران و عراق شد؛ روزنامه های گاردین و دیلی تلگراف موضوع تحویل سوپراتانداردها به عراق را در راستای تلاش فرانسه برای برقراری آتش بس در جنگ خلیج فارس تفسیر کردند؛ لوموند از طرح فرانسه برای ارائه پیش نویس قطعنامه ای درخصوص آتش بس به شورای امنیت سازمان ملل خبر داد.

۱۰ رئیس دولت امارات متحده عربی در ادامه رایزنی برای حل اختلافات عراق و سوریه پس از مذاکره با صدام و حافظ اسد، با مقامات الجزایر گفت و گو کرد؛ روزنامه الانباء از آغاز مأموریت وزرای امور خارجه کویت و عربستان برای کاستن از اختلافات عراق و سوریه خبر داد؛ سوریه بهبود روابط خود با عراق را به تعویض رهبری فعلی سازمان آزادی بخش فلسطین مشروط کرد.

۱۱ ادامه درگیری های داخلی لبنان هم زمان با فعالیت اعضای کمیته مقدماتی آشتی ملی لبنان و اعلام آتش بس در این کشور؛ در درگیری های طرابلس ۴۷ نفر کشته شدند؛ اختلاف طرفین درگیر در لبنان بر سر تعیین محل برگزاری اجلاس آشتی ملی؛ حافظ اسد خروج نیروهای سوری را منوط به خروج سربازان رژیم صهیونیستی از لبنان و لغو پیمان بیروت - تل آویو دانست؛ ارتش رژیم صهیونیستی اعلام کرد درصدد عقب نشینی از برخی مناطق جنوب لبنان است.

۱۲ ارائه راه حلی چهارماده ای برای رفع اختلافات الفتح از سوی کمیسیون ویژه شورای مرکزی سازمان آزادی بخش فلسطین. در این اطلاعیه پیشنهاد شد کمیته فوق العاده ای برای کنترل موقت امور مالی و نظامی الفتح تعیین شود. این کمیسیون از کارشکنی یاسر عرفات انتقاد کرد. ابوصالح خواستار محاکمه و مجازات عرفات شد.

ضمیمه گزارش ۸۰۵: جلسه فرمانده قرارگاه مقدم حمزه و مسئول مهندسی قرارگاه کربلا درخصوص مشکلات و ضعف های واحد مهندسی رزمی.

ضمیمه اول گزارش ۸۰۶: چگونگی تشکیل قرارگاه رمضان.

ضمیمه دوم گزارش ۸۰۶: توضیحات واحد روابط بین الملل سپاه پاسداران درباره اهمیت عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق

به شانه دری.

ضمیمه سوم گزارش ۸۰۶: تاریخچه جنگ‌های نامنظم بعد از انقلاب اسلامی.

ص: ۱۱۷۲

۱ در جلسه فرماندهی کل سپاه با فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه در پادگان مریوان (دره تفی) آخرین اقدامات ارتش عراق در دهانه شیلر بررسی شد.

۲ بخش دوم جلسه امروز فرمانده سپاه با فرماندهان قرارگاه های خاتم الانبیا(ص) و مقدم حمزه به بررسی وضعیت مانور جبهه مریوان در عملیات والفجر ۴ اختصاص داشت. در این جلسه فرمانده سپاه از کندی شناسایی ها انتقاد کرد؛ بازدید برخی از فرماندهان سپاه از وضعیت قرارگاه های تاکتیکی حمزه ۳ و ۱ در محورهای بانه و مریوان.

۳ افزایش اقدامات پیاده دشمن در قالب گشت رزمی، شناسایی، کمین، اعزام دیده بان نفوذی و فعالیت مهندسی در پنجوین و بخش شمالی شهر مریوان؛ دستور سازمان استخبارات عراق مبنی بر همکاری رزگاری های مقیم سلیمانیه با پیشمرگان کرد عراقی مستقر در ارتفاعات امامزاده هفت توانان برای مین گذاری در راه های ارتباطی مرزی و جاده های بین مواضع نیروهای ایران.

۴ در بمباران مریوان ۷ نفر شهید و ۱۷ نفر مجروح شدند؛ در بمباران بانه نیز تعدادی مجروح شدند.

۵ در پی محاصره نیروهای خودی توسط ضدانقلاب در روستای بهارآباد لولیک بالا و پایین سلماس ۳ نفر شهید، ۴ نفر زخمی و ۷ نفر اسیر شدند؛ شهادت ۳ نفر در درگیری نیروهای تأمین پایگاه های جاتراوین و دول ارزان بانه با ضدانقلاب؛ قطع کمک عراق به کومه له به دلیل همکاری با طالبانی ها.

۶ دیدار رئیس جمهور با مسئولان دفاتر استان های حزب جمهوری اسلامی.

۷ صدام حسین در مصاحبه ای مطبوعاتی در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد، فشار ابرقدرت ها برای انصراف فرانسه از انجام تعهداتش، تهدید بستن تنگه هرمز، مواضع عراق در سوریه، لبنان و دورنمای رابطه با امریکا سخن گفت.

۸ تصمیم امریکا، انگلیس و فرانسه برای تدوین طرح اقدامات نظامی مشترک در خلیج فارس؛ اعزام تفنگ داران امریکایی به اقیانوس هند.

۹ رادیو اسرائیل مدعی شد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تنها بخشی از قرارداد تسلیحاتی سری عراق و فرانسه است.

۱۰ طرح موضوع نگرانی انگلیس از تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق در دیدار آتی نخست وزیر انگلیس و رئیس جمهور فرانسه؛ رادیو بی بی سی، کریستین ساینس مانیاتور و روزنامه یو.اس.تودی تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، تهدید ایران به بستن تنگه هرمز، گسترش جنگ و قیمت نفت را بررسی کردند.

۱۱ وزرای امور خارجه کشورهای عضو کنفرانس اسلامی در بیانیه پایانی اجلاس دوازده خود خواهان پایان دادن به جنگ ایران و عراق شدند؛ نماینده دائم هند در سازمان ملل متحد اعلام کرد رئیس جنبش عدم تعهد در صدد ادامه رایزنی برای یافتن راه حل مسالمت آمیز جنگ ایران و عراق است؛ نشریات کویتی خواستار توقف جنگ ایران و عراق شدند.

۱۲ سخنگوی شرکت بیمه لویترز اعلام کرد خبر غرق شدن دو کشتی ایرانی توسط ارتش عراق تأیید نشده است؛ افزایش حق بیمه کشتی ها برای اقامت در منطقه خلیج فارس.

۱۳ تلاش دولت عراق برای راه اندازی مجدد پایانه نفتی فاو به منظور حل مشکلات اقتصادی ناشی از کاهش صادرات نفت.

مصاحبه رهبر نهضت مقاومت ملی ایران با یک هفته نامه فرانسوی راجع به تأثیر هواپیماهای سوپراتاندارد در

۱ روند جنگ، نگرانی جهان غرب از بسته شدن تنگه هرمز و انگیزه فرانسه از تحویل تسلیحات به عراق.

۲ روزنامه جمهوری اسلامی هدف مانور مشترک کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس را مقابله با جمهوری اسلامی و نفوذ انقلاب در بین مردم منطقه دانست.

۳ پناهنده شدن ۱۲ عراقی به ایران در سه روز اخیر.

ضمیمه گزارش ۸۲۶: استعداد و نحوه گسترش دشمن در منطقه عملیاتی دهانه شیلر.

گزارش روزشمار ۲۲/۷/۱۳۶۲

۴ گزارش مسئولان ستاد جنگ های نامنظم و گروه کومبا ۱۱ از عملیات چریکی شبانه در محور دزلی - جاده سیدصادق به شانه دری. در جلسه مسئولان این ستاد با فرماندهی کل سپاه مقرر شد قرارگاهی برای طراحی و اجرای عملیات برون مرزی در مناطق پاوه، بانه و مریوان تشکیل شود.

۵ برگزاری جلسه عناصر رکن ۲ و ۳ تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان و نیروهای اطلاعات - عملیات و طرح و عملیات تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع) در قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲ (دره وران) به منظور هماهنگی نهایی برای اجرای عملیات در محور مارو.

۶ ادامه تبادل آتش در نوار مرزی منطقه عملیاتی آبادان و خرمشهر و گلوله باران این دو شهر در روزهای اخیر تلفات و خساراتی را در پی داشت.

۷ سقوط پایگاه های نیر، تنگی سر و محراب در سنج در پی حمله عناصر مسلح کومه له و حزب دمکرات؛ حمله مهاجمان ضدانقلاب به پایگاه آویهنک سنج؛ اقدام عناصر حزب دمکرات به آتش زدن یک آمبولانس در مسیر پادگان پسوه به جلدیان؛ اجرای کمین علیه نیروهای سپاه مریوان؛ تصمیم کومه له برای حمله به بوکان؛ هشدار ستاد مرکزی سپاه در مورد احتمال حمله مسلحانه عوامل کومه له، دمکرات و فدایی خلق به شهرهای مهاباد، نقده، پیرانشهر، اشنویه و سردشت.

۸ تشکیل کنگره خبات با حضور سران ضدانقلاب در غار برده زرد واقع در گردنه دره بنوخلف. جلال طالبانی ریاست و نمایندگی اکراد عراق و قاسملو هم ریاست و نمایندگی گروه های مخالف جمهوری اسلامی را برعهده دارند.

۹ هاشمی رفسنجانی در خطبه های نماز جمعه راجع به هیاهوی تبلیغاتی در مورد تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، ناتوانی دشمن در حمله به تأسیسات خارک و توان ایران در بستن تنگه هرمز سخن گفت.

۱۰ رسانه های بین المللی از تصمیم دولت ریگان برای تأسیس یک نیروی ویژه در اردن خبر دادند، مأموریت این نیرو کمک به کشورهای دوست امریکا در خلیج فارس در مواقع اضطراری است.

۱۱ تکذیب اظهارات صدام در مورد عدم تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد توسط منابع نظامی فرانسه؛ خبرگزاری فرانسه سکوت امریکا را نشانه موافقت این کشور با تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق تعبیر کرد؛ تایمز لندن ماجرای تحویل این هواپیماها را به منزله تداوم جنگ ایران و عراق ارزیابی کرد؛ صدای امریکا هم به انعکاس اظهارات صدام در مصاحبه مطبوعاتی راجع به تعویق تحویل این هواپیماها پرداخت.

۱۲ امیر کویت در دیدار از عمان اظهار کرد که کشورهای عرب خلیج فارس از بستن تنگه هرمز جلوگیری می کنند؛ رئیس ستاد ارتش فرانسه در رأس هیئتی وارد کویت شد؛ وزیر دفاع مصر حمایت خود را از تلاش کشورهای عربی برای دفاع از امنیتشان در خلیج فارس اعلام کرد.

۱۳ تکاپوی میانجیگرانه مقامات عربستان، کویت و الجزایر برای رفع تیرگی روابط سوریه و سازمان آزادی بخش فلسطین و نیز حل اختلافات عراق با سوریه.

۱۴ ادعای برخی رسانه ها در مورد تلاش ایران برای انجام اقدامات خرابکارانه در یکی از کشورهای حوزه خلیج فارس و اندونزی.

ص: ۱۱۷۴

اشاره

..... اشخاص

۱۱۷۶

..... مکان ها

۱۱۹۱

..... سایر اسامی و اصطلاحات ۱۲۱۵

ص: ۱۱۷۵

- آبشناسان، حسن (سرهنگ، از فرماندهان ارتش): ۶۱۴
- آبه، شینتارو (وزیر امور خارجه ژاپن): ۴۸، ۵۶، ۳۷۲، ۶۹۲، ۷۱۶، ۷۴۳، ۷۹۳، ۸۱۸
- آذرفر (سرهنگ، فرمانده لشکر ۲۸ کردستان): ۵۷۱، ۸۰۷، ۸۵۰، ۹۷۲، ۹۹۰، ۹۹۲
- آرنز، موشه (وزیر دفاع رژیم صهیونیستی): ۱۲۸، ۱۶۲، ۳۱۴، ۱۰۹۱
- آقای، محمد (مدیرعامل شرکت نفت فلات قاره): ۶۶۴، ۷۲۸
- آلفور، جانانان (مدیرعامل انستیتوی بین المللی تحقیقات استراتژیکی لندن): ۱۰۵۱
- آندره پوف، یوری (رئیس جمهور شوروی): ۸۹۶، ۱۰۷۳
- آوانسیان، آدیک (عضو کمیته مرکزی امور تحقیق حزب توده): ۸۸۱، ۱۰۱۰
- آهنگران (فرمانده سپاه اراک): ۳۴۲
- آهنی (مدیرکل سیاسی وزارت امور خارجه): ۴۱۴
- ابراهیم بکر (رئیس کمیسیون ویژه شورای مرکزی سازمان آزادی بخش فلسطین): ۱۰۵۸
- ابراهیم یونس (سفیر سوریه در ایران): ۵۴۷
- ابراهیمی (سرهنگ، طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه): ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۹۱، ۹۳۱، ۹۴۳
- ابراهیمی (مسئول اطلاعات - عملیات سپاه مریوان): ۱۰۸۳
- ابراهیمی، انوشیروان (مسئول تشکیلات حزب توده در آذربایجان): ۸۸۰
- ابوالحسنی، محمدتقی (سرپرست گروه مهارکننده چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز): ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۶۴
- ابوبکر، عبدالرحمن (وزیر مشاور در امور خارجه هند): ۴۵۷
- ابوشهاب، محمدرضا (جانشین لشکر ۱۴ امام حسین (ع)): ۳۰۱، ۳۰۲، ۵۷۱، ۷۲۸، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۰
- ابوصالح (از رهبران فلسطینی مخالف عرفات): ۸۷۹، ۱۰۵۸
- ابوطیب (ژنرال مصری در کنگره خبات): ۱۰۸۷
- ابوعلی بیگی (از درباریان مجلس الوطن صدام در کنگره خبات): ۱۰۸۷
- ابوعمار (فرمانده سپاه مریوان): ۳۰۱، ۳۰۲

اثنی عشری، ابوالقاسم (از اعضای سابق سازمان مجاهدین خلق (منافقین)): ۲۹۷، ۳۷۳

اجیباده، تیمیا (وزیر امور خارجه بنین): ۵۷، ۳۴۵، ۳۷۱، ۳۸۸

احدی: ۴۹۷

احمد السعدون (رئیس پارلمان کویت): ۱۸۱

احمد جبرئیل (رهبر جبهه خلق برای آزادی فلسطین): ۸۹۶، ۱۰۳۴

احمد خلیفه السویدی (مشاور شیخ زاید رئیس دولت امارات): ۹۸۱، ۱۰۵۵

احمد عبدالرحمن (سخنگوی عرفات): ۱۰۳۴

ص: ۱۱۷۶

احمدپور (مسئول تدارکات قرارگاه کربلا): ۳۳۸، ۵۹۲، ۵۹۴، ۶۱۴، ۶۳۸، ۹۷۰

احمدزاده، طاهر (استاندار خراسان در دولت موقت): ۲۹۷

احمدی (فرمانده تیپ ۵۷ ابوالفضل): ۱۸۸

احمدی (مسئول یگان پدافند سپاه): ۵۵۳

احمدی، احمد (عضو ستاد انقلاب فرهنگی): ۱۹۶

احمدی، محمد (عضو کمیته مرکزی حزب توده ایران): ۲۵۶

احمدیان: ۴۲۱، ۴۹۷

اده، ریمون (از رهبران جامعه مسیحی لبنان، رئیس حزب بلوک ملی): ۱۰۳۳، ۱۰۵۶

ارپاد پولایی (وزیر حمل و نقل مجارستان): ۵۷، ۶۰، ۷۷۰، ۷۷۱

اردستانی، حسین (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۳۷، ۷۱، ۷۴، ۹۵، ۶۷۹، ۸۲۴، ۸۴۹، ۸۶۳

ارشاد، محمد (ژنرال، رئیس جمهور بنگلادش): ۴۹۰

ارشادی (از واحد مهندسی رزمی سپاه): ۱۰۵۹

ارنو، شارل (وزیر دفاع فرانسه): ۹۶۲

استاد، وحید (سرهنگ، مسئول پدافند هوایی): ۵۱۶

استاندار آذربایجان غربی: ۷۹۹

استاندار ایلام: ۹۱۸

استاندار باختران: ۹۱۸

استاندار کردستان: ۹۸۴

استاندار گیلان: ۸۲، ۴۳۲

استاندار مازندران: ۸۲

استاندار همدان: ۹۱۸

استکی، جواد (مسئول طرح و عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا): ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۲، ۹۲۹

اسحاقی، علی (از واحد شنود قرارگاه خاتم الانبیا): ۱۰۶۳

اسدآبادی، سیدجمال الدین: ۳۲۷

اسلوویفکسی (سفیر لهستان در ایران): ۳۰۸

اسماعیل جاف (از اعضای حزب بعث عراق): ۴۴۷

اسماعیلی (سرهنگ، نماینده لشکر ۲۸ کردستان در جلسات قرارگاه مقدم حمزه): ۸۰۶

اشرفی (آیت الله، شهید محراب): ۱۰۸۸

اشمیت، اریش (معاون وزارت صنعت، بازرگانی و حرفه اتریش): ۶۰، ۸۳۹، ۸۶۰

اصغرزاده، محمدابراهیم (معاون امور بین الملل وزارت ارشاد اسلامی): ۵۲، ۲۳۳، ۲۳۴

افشار (رئیس ستاد مرکزی قرارگاه قدس): ۹۳۹

افشاریان، نادر (سرهنگ، معاون اجرایی لشکر ۲۱ حمزه): ۵۷۱

افشین (سرگرد، افسر عملیات قرارگاه مقدم حمزه): ۴۷۷، ۵۵۲

افقهی (قائم مقام سپاه منطقه ۶): ۶۱۴، ۶۳۸

افندی، بهتار (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۲۳۳

اقبال (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۳۹۰

اکینز، جیمز (سفیر سابق امریکا در عربستان سعودی): ۵۸۱

الفت (ناوسروان، معاون رزمی نیروی دریایی): ۹۶۱

الله داد: ۸۴۵

الله کرم، حسین (از مسئولان شناسایی لشکر ۲۷): ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۸۴

الوسو، بولنت (نخست وزیر ترکیه): ۵۴، ۱۳۹

الیاسون، ژان (وزیر مشاور و رئیس دایره سیاسی وزارت امور خارجه سوئد): ۶۱۰، ۶۱۱

امام جمعه آستانه اشرفیه: ۹۵۱

امام جمعه پلدختر: ۴۴۸

امام جمعه شوش: ۴۴۹

امام جمعه صومعه سرا: ۹۵۱

امام خمینی، آیت الله خمینی: ۳۵، ۴۳، ۵۰، ۵۳، ۶۳، ۶۴، ۷۸، ۸۲، ۸۳، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۱۲، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۴، ۱۵۷، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۹۶، ۲۰۳، ۲۱۷، ۲۲۱، ۲۵۲، ۲۵۴، ۲۵۶، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۸۳، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۳۰، ۳۳۴، ۳۵۱، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۹۰، ۳۹۱، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۱۲، ۴۱۵، ۴۳۰، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۵، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۸۹، ۴۹۰، ۵۰۳، ۵۰۸، ۵۲۱، ۵۲۸، ۵۳۷، ۵۴۷، ۵۴۰، ۵۴۷، ۵۵۷، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۹۶، ۵۹۹، ۶۰۱، ۶۰۰، ۶۰۳، ۶۰۷، ۶۰۹، ۶۱۹، ۶۲۱، ۶۲۴، ۶۳۰، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۴۰، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۵۷، ۶۶۳، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۸، ۷۰۶، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۲۳، ۷۳۱، ۷۴۶، ۷۴۹، ۷۶۴، ۷۶۹، ۸۵۹، ۸۷۶، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۹۰۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۳۴، ۹۳۶، ۹۳۸، ۹۴۱، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۶۲، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۸۱، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۹۶، ۹۹۹، ۱۰۰۲، ۱۰۰۵، ۱۰۲۵، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۵۹، ۱۰۷۶، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹

امام موسی صدر (رهبر شیعیان لبنان): ۱۱۴، ۲۰۶، ۲۲۴، ۲۸۳

امامی کاشانی (حجت الاسلام): ۱۹۷

امامی، حسین (مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم کربلا): ۱۳۱، ۱۶۷، ۹۶۹

امجد خلیل ابراهیم (ستوان یکم، خلبان اسیرشده عراقی): ۵۰۱

امراللهی، رضا (رئیس سازمان انرژی اتمی): ۱۰۲۶، ۱۰۲۷

امشتر، جی هنری (استاد مرکز مطالعات استراتژیک و بین الملل دانشگاه جرج تاون): ۱۰۷۵

امیر ناجی (عضو پارلمان ملی عراق): ۴۴۷

امیریگی، غلامحسین (سرهنگ، فرمانده ارتش در قرارگاه حمزه): ۲۲، ۲۱۰، ۲۱۳، ۳۰۱، ۴۷۷، ۵۱۶، ۵۵۲، ۵۷۱، ۵۹۱، ۶۳۷، ۷۸۶، ۸۰۶، ۸۲۸
۸۳۱، ۸۵۰، ۹۰۱، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۷۲، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۳۸، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶

امین جمیل (رئیس جمهور لبنان): ۱۲۹، ۱۴۹، ۲۲۴، ۲۲۵، ۴۰۵، ۵۶۳، ۵۶۴، ۷۰۹، ۷۷۵، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۵۳، ۱۰۳۳، ۱۰۵۶

امینی (معاون بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی): ۷۷۱، ۷۷۲

امینی: ۴۲۱

امینی، علی (رهبر جبهه نجات ایران): ۶۲۷

اندامی، خداداد: ۸۵۱

انور سادات (رئیس جمهور سابق مصر): ۸۲۰

انیس نکاشه: ۲۰۳

اورن، کنعان (رئیس جمهور ترکیه): ۵۴، ۱۳۸، ۱۶۰، ۴۱۷، ۱۰۲۵

اویسی: ۵۸۲

ایزدی، مصطفی (فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا ارومیه): ۱۹۱، ۱۹۲، ۵۹۲، ۵۹۴، ۹۲۹

ایکنیز، جیمز (سفیر سابق امریکا در عربستان): ۷۴۶

ایگل برگر، لارنس (معاون وزارت امور خارجه امریکا): ۵۸، ۳۴۶، ۴۰۳، ۴۳۴، ۸۵۸

ایلی سالم (وزیر امور خارجه لبنان): ۲۵۸، ۳۳۳، ۸۲۳، ۸۹۶

بابایی، رضا (بسیجی شهید): ۴۴۶

باخر، مول (نایب رئیس اتاق بازرگانی و نماینده پارلمان اتریش): ۴۷۰

باقری، محمد (مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم الانبیا): ۱۸۸، ۳۳۸، ۳۵۸، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۵، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۹۸، ۵۱۶، ۷۰۳، ۸۰۳، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۴۵، ۸۸۵، ۹۰۱، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۲۹، ۹۴۵، ۱۰۶۶

باکری، حمید (معاون لشکر ۳۱ عاشورا): ۴۰۹

باکری، مهدی (فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا): ۲۸، ۳۴۰، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۹، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۷۴، ۶۷۷، ۷۰۱، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۶۴، ۸۸۵

بالا، احمد (افسر رکن ۳): ۴۶۱

بانکی، محمدتقی (وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه): ۵۷، ۹۰، ۳۰۵، ۳۴۴، ۴۹۱، ۴۹۲، ۵۷۸، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۷۱۳، ۷۹۹

باهنر، محمدجواد (شهید): ۱۳۴، ۱۷۱، ۱۹۴، ۱۹۷

بایاندرئو، آندره یاس (نخست وزیر یونان): ۸۹۷

بخاری، محمد ایوب (سخنگوی دادگاه بین الملل اسلامی): ۵۲، ۷۷، ۲۳۲، ۲۳۳، ۳۵۰، ۳۹۰، ۶۶۶

بختیار، شاپور (رهبر نهضت مقاومت ملی ایران): ۲۰۳، ۲۲۱، ۵۸۳، ۱۰۱۲، ۱۰۷۸

بدران (نخست وزیر اردن): ۵۸، ۱۷۹

برزمهری، مجید (مسئول مهندسی رزمی قرارگاه کربلا): ۱۳۱، ۱۶۷، ۱۰۱۸، ۱۰۵۸

برزو (شهید ترور): ۹۵۱

بروجردی (آیت الله): ۳۲۷

بشردوست، غلامحسین (نماینده فرماندهی کل سپاه در قرارگاه مقدم حمزه): ۳۰۳، ۳۳۸، ۳۵۷، ۳۵۸، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۹۸، ۵۱۶، ۵۶۷، ۵۷۰، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۶۱۴، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۲۸، ۷۷۹، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۶۳، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۷۲، ۹۹۰، ۱۰۶۶

بکایی (مسئول لجستیک و تدارکات قرارگاه خاتم الانبیا): ۲۶۱، ۲۶۴، ۳۰۳

بگین، مناخیم (نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس): ۱۶۲

بلاک برنارد، آندره (دبیرکل اتاق بازرگانی شهر شاتورو فرانسه): ۱۰۳۰

بندر بن سلطان (نماینده ویژه پادشاه عربستان سعودی در مذاکرات لبنان): ۶۹، ۲۵۸، ۴۰۵، ۵۱۲

بن مایر، یهود (معاون وزیر امور خارجه رژیم صهیونیستی): ۷۲۱

بنیانیان (نماینده لشکر ۱۹ فجر در جلسات قرارگاه مقدم حمزه): ۳۳۸، ۳۵۸، ۳۷۹

بنی صدر، ابوالحسن (اولین رئیس جمهور ایران): ۱۲۲، ۱۳۶، ۶۴۲، ۷۴۱، ۱۰۰۴

بنی هاشمی: ۱۰۱۹

بوش، جورج (معاون رئیس جمهور امریکا): ۲۰۹

بهروزی (معاون تیپ امام حسن): ۸۵۱، ۸۵۲، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱

بهروزی (ناخدا، فرمانده گروه رزمی ۴۲۱ دریایی): ۴۲۴

ص: ۱۱۷۸

بهبودی، منوچهر (عضو هیئت سیاسی کمیته مرکزی حزب توده): ۲۸۱، ۲۸۳، ۸۸۰

بهشتی (آیت الله، شهید): ۱۰۶۹

بیرسل، عصمت (سفیر ترکیه در ایران): ۱۰۲۵

پارسایان (سرهنگ، از فرماندهان لشکر ۲۸ کردستان): ۳۰۱، ۸۲۸، ۸۳۱، ۹۷۲، ۱۰۸۴

پالمه، اولاف (نخست وزیر سوئد): ۶۱۰، ۶۱۱، ۸۷۲، ۱۰۳۳

پانیترهارا لامبو پولوس (وزیر امور خارجه یونان): ۷۴۷

پرتوی، محمد مهدی (عضو هیئت سیاسی و مسئول تشکیلات مخفی حزب توده): ۸۸۱، ۱۰۱۰

پرن، ژان (کاردار سفارت فرانسه در تهران): ۱۷۷، ۲۰۲، ۲۲۱، ۳۴۳، ۵۶۱

پژمان: ۳۶۰

پلترو، رابرت (مدیر کل وزارت امور خارجه امریکا): ۷۴۵، ۷۵۵

پورآذر (سرهنگ، از تیپ ۳۰ گرگان): ۴۹۷

پورهرمزان، محمد (عضو کمیته مرکزی و مسئول انتشارات حزب توده ایران): ۸۸۱، ۱۰۱۲

پهلوی، محمدرضا (شاه سابق ایران): ۱۷۳، ۲۷۳، ۳۲۷، ۴۳۱، ۵۷۵، ۷۰۹، ۸۷۳، ۸۷۵، ۸۷۶

پیر جمیل (رئیس حزب فالانژیست لبنان): ۱۸۱، ۷۲۰، ۱۰۵۶

پیشبهار (معاون اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا): ۱۶۵، ۲۴۱، ۴۹۷، ۵۶۷، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۶۶۹، ۶۷۴، ۹۵۸، ۱۰۶۳

تابش، علیرضا (قائم مقام استانداری کردستان): ۱۹۴

تاچر، مارگارت (نخست وزیر انگلیس): ۵۸، ۷۹۴، ۹۲۱، ۹۳۷، ۹۳۸، ۱۰۷۴

تجلایی، علی (معاون طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا): ۱۶۵، ۲۱۴، ۳۳۸، ۵۶۷، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۱۰۶۳

تخمهچی (سرگرد، جانشین قرارگاه تاکتیکی نجف ۲): ۴۹۸

ترکمن، ایلتر (وزیر امور خارجه ترکیه): ۴۸، ۵۴، ۵۶، ۱۰۴، ۱۲۳، ۱۳۹، ۱۵۹، ۲۲۲، ۴۵۷، ۴۷۴، ۸۱۲، ۸۱۹، ۸۹۰

تفرشی، فریدون (مسئول بخش ۴ ناحیه شمال حزب توده): ۸۸۱

تقدیسی (از افراد نیروی هوایی): ۳۶۱

تقوی (فرمانده سپاه بوشهر): ۹۰۷

تمیزی (فرمانده سپاه سنندج): ۳۳۸، ۵۹۲

توتونچیان، ایرج (معاون امور اقتصادی و بین المللی وزارت امور اقتصاد): ۷۶۹، ۷۷۰

توکلی (مسئول بهداری قرارگاه مقدم حمزه): ۳۱۷، ۱۰۵۸

توکلی، احمد (وزیر سابق کار و امور اجتماعی): ۱۱۲، ۱۷۴، ۵۶۲

تیموری (مسئول یگان دریایی سپاه): ۹۲۸

جانتورک، کمال (وزیر بازرگانی ترکیه): ۱۰۲، ۱۰۳

جانشین فرمانده مرکز آموزش های پشتیبانی نیروی زمینی ارتش: ۳۸۵

جانگداز (فرمانده مهندسی قرارگاه مقدم حمزه): ۹۷۲

جاودانی (فرمانده ارتشی قرارگاه نجف): ۲۷، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۷۹، ۳۹۴، ۴۲۱، ۴۴۱، ۴۶۱، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۵۱، ۶۷۴، ۸۰۳، ۸۴۵، ۸۴۹، ۸۶۳، ۸۸۵، ۸۸۷، ۹۰۶، ۹۴۵

جزایری (مسئول جهاد استان فارس): ۹۹۳، ۹۹۴

جعفر حائری (پناهنده عراقی): ۸۹۸

جعفری، اصغر (از نیروهای لشکر ۲۷): ۸۴۵، ۸۸۴

جعفری، عزیز (فرمانده قرارگاه نجف): ۲۷، ۲۸، ۳۱، ۱۶۵، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۷۹، ۳۹۴، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۱، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۱۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۲۸، ۷۵۸، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۷، ۸۴۵، ۸۴۹، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۳، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۵۵، ۹۷۰، ۹۸۹، ۱۰۱۶، ۱۰۱۸، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲

جلالی (سرهنگ، فرمانده هوانیروز): ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۹۶، ۵۹۷

جلیس، انور (رئیس جمعیت اتحاد اسلام پاکستان): ۹۵۲

جمالی (سرهنگ، جانشین نیروی زمینی ارتش): ۲۱۰، ۵۱۶، ۵۶۷، ۵۷۱، ۵۸۹، ۵۹۱، ۶۷۹، ۶۸۰، ۷۲۵، ۷۷۹، ۸۲۸، ۸۳۱، ۸۶۶، ۸۸۵، ۹۰۱، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۲۹، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۳۸

جنتی، احمد (آیت الله، رئیس شورای سیاست گذاری تبلیغات خارجی): ۱۹۷، ۱۰۴۷

جو مو جی (وزیر علوم چین): ۴۵۰

جوانبخت (از نیروهای شناسایی لشکر ۲۷): ۸۴۵، ۸۸۴

جودت، حسین (مسئول شعبه امور کارگری حزب توده): ۸۸۰

جوگازیه، سفیرالدین (وزیر بهداری پاکستان): ۹۵۲

جهانگیری، شاهرخ (از مسئولان سازمان مخفی حزب توده): ۸۸۱، ۱۰۱۰

جهرمی (معاون حقوقی نخست وزیر ایران): ۱۲۷

چتین، صلاح الدین (وزیر کشور ترکیه): ۳۱۲، ۳۸۹، ۳۹۰، ۴۳۴

چراغچی (مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا): ۶۶۹، ۶۷۴، ۸۲۸، ۱۰۶۶

ص: ۱۱۷۹

چمران، مصطفی (شهید): ۷۶۷

چنتین، افی المان (وزیر امور خارجه دانمارک): ۷۴۳، ۷۴۴

چودری اسماعیل، محمد (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۷۷، ۲۳۳

حاج حسن (فرمانده تیپ قدس): ۳۵۷

حاج قاسم (مسئول ستاد تیپ امام حسن): ۹۶۹

حاجی پور (فرمانده تیپ عمار از لشکر ۲۷): ۷۸۴

حافظ اسد (رئیس جمهور سوریه): ۵۴، ۶۸، ۱۱۳، ۱۵۹، ۲۵۸، ۵۲۹، ۶۵۱، ۶۶۷، ۸۴۱، ۸۹۰، ۹۸۰، ۹۸۱، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۹۴

حبیب شطی (دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی): ۱۱۱، ۲۵۶، ۴۵۷، ۱۰۰۸

حبیبی، محمدنبی (استاندار تهران): ۷۹۲

حجاریان، مسعود: ۹۲۸

حجازی، فخرالدین (نماینده مجلس شورای اسلامی): ۶۸۸

حجت (از نیروهای شناسایی لشکر ۲۷): ۸۴۵

حجت، مهدی (معاون حفظ و احیای میراث فرهنگی وزارت آموزش عالی): ۶۵۹

حسن علی (وزیر بازرگانی عراق): ۳۸۹، ۳۹۰، ۷۹۴، ۹۲۱، ۹۳۷، ۹۳۸

حسناتی (مسئول آموزش سپاه منطقه ۲): ۴۶۳

حسن پور (مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه نجف): ۱۶۵، ۲۸۵، ۳۴۰، ۳۶۰، ۳۶۱، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۴۱، ۴۹۷، ۵۵۱، ۵۶۷، ۵۸۹، ۶۱۳، ۶۷۴، ۷۰۳

۸۸۴، ۹۰۶، ۹۴۵

حسن زاده، حشمت (معاون دوم تیپ امام حسن): ۸۵۱، ۸۵۲، ۱۰۱۹

حسن زاده، سیدمصطفی (مسئول اطلاعات - عملیات لشکر ۱۴ امام حسین): ۶۵۴

حسنی سعدی، حسین (سرهنگ، جانشین فرماندهی نیروی زمینی ارتش): ۹۴، ۲۱۴، ۵۹۱، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۹۲۷، ۹۲۸

حسنی مبارک (رئیس جمهور مصر): ۴۵، ۱۴۳، ۷۶۲، ۸۱۹، ۱۰۳۱، ۱۰۸۷

حسینی (فرمانده نیروی دریایی ارتش): ۸۰۷، ۹۷۵

حسینی، اسفندیار (ناخدا یکم، فرمانده نیروی دریایی ارتش): ۴۵، ۴۲۴، ۴۶۸، ۶۶۰، ۶۶۱

حسینی، عزالدین: ۴۴۶

حق شناس: ۳۶۱، ۳۹۴، ۹۲۷

حکیم، سیدمحمدباقر (حجت الاسلام، سخنگوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق): ۵۲، ۱۴۱، ۱۵۹، ۲۲۱، ۲۵۳، ۲۵۴، ۵۷۴، ۵۷۵، ۶۲۵، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۷۰۶، ۷۳۱، ۸۶۰، ۸۹۸

حمای: ۴۹

حمدی: ۱۰۵۹

حمید (از ستاد جنگ های نامنظم): ۱۰۸۳

حیات خان (رئیس سابق حکومت کشمیر): ۹۵۲

حیدر فارق مودودی (پسر ارشد علامه ابوالاعلی مودودی): ۲۳۳

حیدرپور، سیف الله (جانشین تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم): ۷۵۷

حیدری، ابوالفضل (رئیس مرکز توسعه صادرات ایران): ۳۹۸

خاتمی، سیدمحمد (وزیر ارشاد اسلامی): ۵۲، ۸۲، ۱۹۶، ۲۳۲، ۷۱۵، ۸۹۳، ۱۰۴۷

خالد الحسن (عضو کمیته مرکزی الفتح): ۱۰۳۴

خالد فخرو

(رئیس مرکز کمک های فوری دوجانبه دریایی در بحرین): ۶۳

خالد نازل (عضو کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای کویت): ۲۷۸

خالددار، کریم (عضو حزب دمکرات کردستان): ۱۰۴۵

خالصی (حجت الاسلام): ۴۴۸

خامنه ای، سیدعلی (آیت الله، رئیس جمهور، رئیس شورای عالی دفاع): ۳۵، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۵۰، ۵۱، ۵۷، ۶۰، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۸۱، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۵۵، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۱۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۳۰۸، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۹۸، ۴۱۳، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۴۷، ۴۸۵، ۴۹۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۹۷، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۸۵، ۶۸۶، ۷۰۶، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۵، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۹۲، ۷۹۷، ۷۹۸، ۸۰۸، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۹۱۷، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۶۲، ۹۷۵، ۹۸۲، ۹۹۵، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۴۶، ۱۰۵۹، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰

خجری، عباس: ۸۸۰

خدایاری (سرهنگ): ۳۴۰، ۳۶۰، ۵۸۰، ۶۲۳، ۶۲۴

خرازی، حسین (فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)): ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۶۴، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۶۲، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۱۶، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۵، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۶۹، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۸، ۷۰۱، ۷۲۸، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۳۰، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۱، ۱۰۶۳، ۱۰۶۵

خرازی، کمال (سرپرست ستاد تبلیغات جنگ): ۷۷، ۱۹۸، ۴۲۹، ۵۵۷، ۷۶۲، ۹۹۵

خزاعی، محمد (نماینده مجلس شورای اسلامی): ۳۰۹

خسروتاج، مصطفی (معاون بازرگانی خارجی وزارت بازرگانی): ۴۷۰، ۷۷۰، ۷۷۱، ۸۳۹، ۸۶۰

خلیل اللوامی (یکی از معاونین یاسر عرفات): ۸۹۶

ص: ۱۱۸۰

خلیل الوزیر (ابوجہاد، مشاور نظامی یاسر عرفات): ۳۵۳ ۸۶

خلیل مکاوی (مدیر کل وزارت امور خارجہ لبنان): ۹۲۳

خوشبخت (فرماندہ ناوگروہ قاسمیہ): ۹۶۹، ۹۷۰

خویی، ابوالقاسم (آیت اللہ): ۱۵۹

خیابانی، موسی: ۳۱۳

دانایی: ۹۷۰

داناویفر، حسن (از مسئولان قرارگاہ خاتم الانبیا): ۹۵، ۸۸۳، ۸۸۵، ۹۰۱

دانشور: ۴۹۷

داودی، اسماعیل (سرپرست سازمان تربیت بدنی): ۲۳۲

داوودی، سیداسماعیل (معاون نخست وزیر در امور نهادها): ۷۴۰، ۹۳۹، ۹۴۰

دپاکی، سرژ (دبیر حزب سوسیالیست متحد فرانسه): ۵۲۷

درافشان (سرہنگ): ۸۰۷

دراگان، زوون (معاون رئیس شورای اجرایی فدرال دولت یوگسلاوی): ۸۶

درویدیان، محمد (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۴۰

درویش، حسن: ۸۵۱، ۱۰۱۹

درویشی، عبداللہ (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۵۹۸

دژکام (سرہنگ): ۷۲۵

دستوارہ، رضا (فرماندہ تیپ ابوذر از لشکر ۲۷): ۷۸۴

دعاگو، محسن (حجت الاسلام، رئیس ہیئت اعزامی بہ مریوان): ۳۵، ۴۲۸، ۵۹۷، ۵۹۹

دکوئیاری، خاویر پرز (دبیرکل سازمان ملل متحد): ۵۴، ۵۶، ۱۷۷، ۱۸۱، ۳۳۳، ۳۸۲، ۴۵۶، ۵۰۴، ۶۶۷، ۷۸۹، ۸۱۳، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۳۸، ۸۶۸

دولت آبادی (سرہنگ): ۸۶۳، ۸۸۵، ۸۸۷

دولتشاہی (فرماندہ گردان چہارم تیپ امام حسن): ۸۵۱

دھقان (مسئول تدارکات قرارگاہ نوح): ۹۶۹، ۹۹۳

دیانی، محمدرضا (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۱۸۹، ۴۰۷، ۴۶۵

دیزی، استن (وزیر کشاورزی ایرلند): ۴۶۹

دینپور (حجت الاسلام، مسئول سیاسی سپاه): ۴۴۸

ذاکری (سرهنگ، رکن ۲ قرارگاه کربلا): ۷۲۵، ۷۲۶

رئوفی، عبدالمحمد (فرمانده لشکر ۷ ولی عصر (عج)): ۸۶، ۱۸۸، ۶۷۴

رئیس بنیاد مهاجرین جنگی: ۹۳۵

رئیس شرکت نفت ترکیه: ۴۳۳

رئیس شورای گسترش روابط اقتصادی هلند: ۴۷۰

رئیس مرکز فلزات ایران: ۵۲۵

رئیس جمهور آلمان شرقی: ۸۱۹

رئیس جمهور الجزایر: ۱۰۹۴

رئیس جمهور برزیل: ۴۳۳

رئیس جمهور بنین: ۳۷۱

رائو، ناراسیما (وزیر امور خارجه هند): ۵۶، ۵۷، ۱۸۰، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۳۱، ۳۴۸، ۴۳۴، ۴۷۴، ۶۳۲، ۷۱۶، ۸۱۷، ۸۹۰

رابرتز، دیوید (فرمانده نیروهای انگلیسی در بیروت): ۲۰۹

راج پوت، عبدالستار (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۷۷، ۲۳۳

راشد عبدالله النعیمی (وزیر مشاور در امور خارجی امارات متحده عربی): ۱۴۴، ۵۷۸، ۵۷۹، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۷۹، ۹۸۱، ۱۰۵۵

ربانی املشی (آیت الله): ۸۰۸

ربعی (مسئول مخابرات قرارگاه خاتم الانبیا): ۸۴۵، ۹۰۷

رجایی خراسانی، سعید (نماینده ایران در سازمان ملل): ۳۶، ۴۹، ۹۱، ۱۶۹، ۳۸۲، ۸۱۷

رجایی، محمدعلی (شهید): ۱۳۴، ۱۵۷، ۱۷۱، ۱۹۴، ۱۹۷، ۱۹۸، ۴۹۱

رجبی، حمیدرضا (معاون گردان سوم تیپ امام حسن): ۸۵۱

رجوی، مسعود (رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)): ۲۲۱، ۲۶۶، ۲۹۶، ۶۶۶، ۶۶۷، ۷۲۳

رحیمی (رزمنده اسیر): ۹۱۷

رخصت طلب، محسن (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۳۸۰

رزم دیده، آصف: ۸۸۰

رزم حسینی، علیرضا (معاون لشکر ۱۴ امام حسین): ۵۷۱، ۶۱۴، ۶۳۸

رستگار، کاظم (فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا): ۳۶۱، ۴۹۷، ۶۷۴، ۶۷۷

رستمیژاد (سرهنگ): ۴۹۷، ۴۹۸

رسدی، احمدعلی (مشاور کمیته مرکزی حزب توده ایران): ۸۸۱

رشید کرامی (نخست وزیر لبنان): ۷۲۰، ۸۷۹، ۸۸۰، ۱۰۵۶

رشید، غلامعلی (معاونت عملیات قرارگاه خاتم الانبیا): ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۲۷، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۰۳، ۳۳۸، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۴، ۴۶۲، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۱۶، ۵۶۷، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۶۱۴، ۶۳۷، ۶۵۳، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۶۹، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۲۸، ۷۵۸، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۴۵، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۸۳، ۸۸۵، ۸۸۷، ۸۸۸، ۹۰۱، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۲۹، ۹۴۳، ۹۴۵، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۹۰، ۱۰۳۸، ۱۰۶۳، ۱۰۸۳

ص: ۱۱۸۱

رشیدخانی (سرهنگ): ۴۹۷

رضائیان، علی (فرمانده قرارگاه مقدم حمزه): ۲۲، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۱۰، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۶۴، ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۷۷، ۳۷۹، ۴۰۷، ۴۲۳، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۶۲، ۴۶۵، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۹۸، ۵۱۶، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۶۹، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۰۶، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۰، ۹۰۱، ۹۰۵، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۷۲، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۵۸، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵

رضایی، محسن (فرمانده کل سپاه پاسداران): ۲۳، ۲۴، ۲۹، ۳۰، ۳۹، ۴۰، ۷۴، ۹۰، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۵۱، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۱، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۲۷، ۲۹۳، ۳۰۷، ۳۵۹، ۳۶۷، ۳۶۹، ۳۷۷، ۳۷۹، ۳۹۷، ۴۲۴، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۶۸، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۵۳۰، ۵۵۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۹۴، ۶۲۷، ۶۴۰، ۶۵۵، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۸، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۲۸، ۷۵۸، ۷۷۹، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۰، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۹۰۳، ۹۰۷، ۹۱۸، ۹۳۰، ۹۴۵، ۹۵۵، ۹۵۷، ۹۷۰، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۵۹، ۱۰۶۳، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

رضایی، مرتضی: ۱۰۵۹، ۱۰۶۰

رضایی پور (از قرارگاه نجف): ۴۴۱

رفعت اسد (برادر حافظ اسد رئیس جمهور سوریه): ۱۸۶

رفیق حریری: ۸۸۰، ۹۲۴، ۱۰۳۳

رفیق دوست، محسن (وزیر سپاه): ۳۹، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۹۸، ۷۶۲، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۸۰۸، ۸۸۳، ۹۱۸، ۹۹۵، ۱۰۲۴

رمضانی، حمید (مسئول اطلاعات قرارگاه نصرت): ۱۹۰، ۱۹۱

رمضانی، پرویز (مسئول گردان دوم تیب امام حسن): ۸۵۱

رنجبر، داود (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۲۱۴، ۳۸۰، ۴۶۳، ۶۵۳، ۶۷۸، ۷۰۲، ۸۲۴، ۹۴۵، ۹۵۸، ۹۷۲، ۹۸۶، ۱۰۴۲

روحانی، حسن (رئیس کمیسیون امور دفاعی مجلس): ۲۰۱، ۹۹۵

روحیور (سرهنگ): ۴۶۱، ۵۶۸، ۵۸۹

رودکی، عبدالله (معاون طرح و عملیات قرارگاه نوح): ۹۹۳

رودکی، نبی (فرمانده لشکر ۱۹ فجر): ۹۳، ۱۵۱، ۱۸۸، ۱۸۹

روبرگ، آلن (سخنگوی وزارت امور خارجه ایالات متحده): ۱۱۵، ۱۲۴، ۲۹۸، ۳۴۷، ۳۸۸، ۳۹۹

رهنما (مسئول طرح و عملیات لشکر ۸ نجف): ۳۷۷، ۳۷۹

ریتا، یوشیوکا (سخنگوی وزارت امور خارجه ژاپن): ۷۴۳

ریگان، رونالد (رئیس جمهور ایالات متحده): ۲۰، ۱۱۵، ۱۲۲، ۱۲۹، ۱۸۲، ۲۰۹، ۳۱۴، ۳۲۴، ۳۹۱، ۵۳۲، ۵۶۰، ۷۲۲، ۷۴۵، ۷۹۵، ۸۱۹، ۸۲۳، ۸۵۸

۱۰۹۱، ۱۰۹۰، ۱۰۷۵، ۱۰۴۸، ۹۹۹، ۸۷۳، ۸۵۹

زائویانگ (نخست وزیر چین): ۲۵۷، ۴۷۲

زادبود، مجید: ۸۴۵، ۸۸۴

زجاجی، اکبر (مسئول طرح و عملیات لشکر ۲۷): ۷۵۸، ۷۸۴، ۸۴۵، ۱۰۴۰

زرهانی (نماینده مردم دزفول در مجلس شورای اسلامی): ۸۵۴، ۸۵۶

زنگنه (نماینده مجلس): ۲۰۱

زواره ای (نماینده مجلس): ۲۰۱

زهراب: ۳۴۰، ۳۶۰، ۳۶۱

زهطی: ۳۴۰، ۳۶۰، ۴۹۷

زین الدین، مهدی (فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب): ۲۸، ۲۸۵، ۳۰۴، ۳۴۰، ۳۷۹، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۸۳،

۵۸۴، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۷۴، ۶۷۶، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۲۸، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۶۴، ۸۸۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷

زینعلی (مسئول اطلاعات - عملیات لشکر ۸ نجف): ۳۷۹

ژوبر، میشل (وزیر پیشین امور خارجه و وزیر اسبق بازرگانی خارجی فرانسه): ۵۲۶

ژیسکاردستن، والرئ (رئیس جمهور سابق فرانسه): ۵۸۵، ۹۶۴، ۹۷۹، ۱۰۷۹

سالکی، حمید (جانشین فرمانده قرارگاه مقدم حمزه): ۱۹۲، ۳۷۹، ۴۷۶، ۴۹۸، ۵۱۶، ۶۶۹، ۷۰۱، ۷۰۴، ۷۵۸، ۸۰۶، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۳۸، ۱۰۸۳

ستاری، سیروس (سرهنگ، مسئول مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا): ۳۰۳، ۶۶۳، ۷۲۸، ۷۲۹، ۹۲۹

سجادیان: ۹۲۸

سربزوف، رومن (وزیر صنایع سبک بلغارستان): ۳۸۸، ۳۹۹، ۴۰۰

سرپرست بنیاد مستضعفان: ۹۳۵، ۹۷۵

سرپرست وزارت کشاورزی و عمران روستایی: ۷۱۵

سرحدی زاده، ابوالقاسم (وزیر کار و امور اجتماعی): ۶۴، ۳۹۸، ۷۱۳، ۸۰۸

سردار جاف (از سران گروه های ضدانقلاب): ۲۱۶

سروری (سرهنگ): ۳۴۱، ۳۶۱، ۴۴۱، ۵۶۷، ۵۸۹، ۶۷۹، ۶۸۱، ۷۷۹، ۷۸۰، ۸۰۳، ۸۳۱، ۸۶۳، ۸۸۶، ۹۰۶، ۹۴۵

سروش، عبدالکریم (عضو ستاد انقلاب فرهنگی): ۱۹۶، ۸۹۳

ص: ۱۱۸۲

سعد قاسم حمودی (عضو کمیسیون روابط عربی و بین المللی پارلمان عراق): ۸۱۹، ۹۶۶

سعدون حمادی (عضو شورای فرماندهی حزب بعث): ۳۱۱

سعدون شاکر (وزیر کشور عراق): ۳۱۲، ۳۹۰، ۴۳۴

سفیر آلمان در ایران: ۴۷۰

سفیر الجزایر در ایران: ۳۷۱

سفیر ایران در پکن: ۴۵۰

سفیر برزیل در بغداد: ۴۳۳

سفیر پاکستان در ایران: ۴۱۳

سفیر ترکیه در ایران: ۴۷۰

سفیر سابق اسرائیل در ایران: ۳۵۱

سفیر سوئیس در تهران: ۴۷۰

سفیر سوریه در لندن: ۷۹۷

سفیر شوروی در ایران: ۳۴۴

سفیر شوروی در کویت: ۸۷۲

سفیر عراق در اردن: ۸۳۸

سفیر عراق در پاکستان: ۲۳۳

سفیر فرانسه در اردن: ۷۴۶

سفیر فرانسه در انگلیس: ۱۰۳۱

سکوتوره، احمد (رئیس جمهور گینه): ۴۵۷، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۳۸، ۱۰۰۸

سلطان بن عبدالعزیز (وزیر دفاع و هواپیمایی عربستان): ۷۴۸، ۱۰۴۹

سلطان قابوس (سلطان عمان): ۷۴۵

سلیمان فرنجه: ۷۲۰، ۸۸۰، ۱۰۵۶

سلیمانی، قاسم (فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله): ۳۳۸، ۳۵۸، ۳۶۰، ۶۶۹، ۶۷۱، ۷۵۸، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۰، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۷۳، ۹۹۰، ۱۰۶۳

سلیمی، محمد (سرهنگ، وزیر دفاع): ۱۹۷، ۱۹۸، ۷۳۰، ۷۶۲، ۷۶۴، ۷۶۶، ۷۶۷، ۹۹۵

سنجقی، ابراهیم (فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا): ۶۷۸، ۷۰۱، ۷۷۹

سوداگر، احمد (مسئول اطلاعات - عملیات و طرح و عملیات قرارگاه کربلا): ۷۳، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۳۱، ۱۸۸، ۶۶۹، ۶۷۴، ۹۲۷، ۹۶۹

سیاف زاده، احمد (معاون قرارگاه کربلا): ۷۳، ۷۴، ۹۳، ۱۳۱، ۱۵۱، ۱۶۷، ۱۸۸، ۹۶۹، ۱۰۱۹

سیمیرا بو کوئیک (از رهبران ناراضی جنبش فتح): ۱۱۳

سینوفاتر، فرید (صدر اعظم اتریش): ۸۷۴

شاذلی بن جدید (رئیس جمهور الجزایر): ۶۰۵، ۱۰۵۳، ۱۰۵۵، ۱۰۹۳

شاذلی بن قلبی (دبیر کل اتحادیه عرب): ۴۸، ۱۸۰، ۲۲۵، ۲۵۸، ۴۵۷، ۷۲۲، ۸۶۸، ۸۹۰، ۱۰۰۷

شارون، آرئیل (وزیر دفاع سابق رژیم صهیونیستی): ۷۹۶

شامیر، اسحاق (نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس): ۳۲۵، ۸۹۶

شانون، پل (وزیر بازرگانی انگلیس): ۹۲۱، ۹۳۸

شاه محمد دولت (وزیر امور خارجه افغانستان): ۹۳۲، ۹۳۳

شاه آبادی (حجت الاسلام، نماینده مجلس): ۳۰۷

شاهحسینی (مسئول اطلاعات - عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهدا): ۶۶۹، ۹۵۸، ۱۰۶۳

شاه مرادی (مسئول عملیات تیپ ۴۴): ۱۰۸۴

شریعت، محمدباقر (امام جماعت دانشگاه تهران): ۱۰۴۸

شریعتمداری، علی (عضو ستاد انقلاب فرهنگی): ۱۹۶، ۸۹۳

شریعتی، امین (جانشین قرارگاه نجف): ۲۸، ۱۶۵، ۲۸۵، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۶۰، ۳۶۱، ۴۰۹، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۶۱، ۴۹۷، ۵۵۱، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۸۹

۵۹۰، ۶۷۴، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۵، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۸۳، ۹۰۶، ۹۴۵، ۹۷۰، ۱۰۱۶

شسون، کلود (وزیر امور خارجه فرانسه): ۴۵، ۲۳۷، ۳۵۳، ۵۰۹، ۵۵۹، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۵، ۷۴۶، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۹۶، ۸۲۰، ۸۲۷، ۸۷۲، ۸۸۷، ۹۷۶، ۹۷۷

۱۰۵۴، ۱۰۰۸

شفتی، سیدحسن (مدیر عامل هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران): ۸۲، ۸۳، ۱۴۱، ۲۲۰

شفیع الاعظم (وزیر صنایع و تجارت بنگلادش): ۴۹۱

شفیع زاده، حسن (فرمانده توپخانه سپاه): ۵۷۱، ۵۹۲، ۹۳۱، ۹۷۲، ۱۰۱۸، ۱۰۳۷

شفیق (معاون سابق بازرگانی داخلی وزارت بازرگانی): ۹۰

شفیق وزان (نخست وزیر لبنان): ۷۰، ۲۲۵، ۳۳۳، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۵۳

شقایق (سرگرد، رکن ۲ قرارگاه مقدم حمزه): ۴۷۷، ۵۵۲، ۷۸۶، ۸۰۶، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۶۹

شلتوکی (از اعضای سازمان نظامی حزب توده): ۸۷۶، ۸۸۰

شمایلی، حیب الله (از مسئولان تیپ امام حسن): ۸۵۱

شمخانی، علی (قائم مقام فرماندهی کل سپاه): ۲۴۱، ۲۴۳، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۸، ۴۳۹، ۴۴۱،
۴۴۲، ۴۴۴، ۴۶۲، ۴۶۳، ۵۶۷، ۵۷۰، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۵۵، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۵، ۷۲۸، ۷۷۹،
۷۸۰، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۴۵، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۸۳، ۸۸۵، ۸۸۷، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۴۵، ۹۷۰،
۹۷۴، ۹۸۹، ۱۰۱۹

ص: ۱۱۸۳

شمس الدوها [شمس الضحی] (وزیر امور خارجه بنگلادش): ۴۸، ۵۶، ۴۹۰، ۴۹۱، ۵۲۳، ۸۱۲، ۸۹۰، ۹۱۹

شوشتری، نورعلی: ۴۲۲

شولتز، جورج (وزیر امور خارجه امریکا): ۵۸، ۲۰۹، ۲۲۴، ۳۲۴، ۳۴۶، ۴۰۳، ۴۳۶، ۸۱۹، ۸۲۳، ۸۷۰، ۸۷۹، ۹۳۹، ۱۰۰۸

شهردار تهران: ۷۰۶

شهریاری (معاون تپ ۲ لشکر ۲۱): ۷۸۶

شیخ احمد (از نیروهای شناسایی لشکر ۲۷): ۸۴۵، ۸۸۴

شیخ بن حمد آل ثانی (وزیر امور خارجه قطر): ۴۰۲، ۸۶۹، ۹۸۰

شیخ جابر الصباح (امیر کویت): ۱۰۹۳

شیخ جلال (نماینده حزب خبات در کنگره خبات): ۱۰۸۷

شیخ حسن خالد (مفتی سنی لبنان): ۲۵۸

شیخ خلیفه بن زاید (ولیعهد و معاون فرمانده کل نیروهای مسلح امارات متحده عربی): ۶۸، ۶۴۸، ۸۶۹، ۸۷۰

شیخ راشد بن احمد المولا (حاکم ام القوین): ۹۷۹

شیخ زاید بن سلطان آل نهیان (رئیس دولت امارات متحده عربی): ۶۸، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۱۰۰۷، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۹۴

شیخ سالم الصباح (وزیر دفاع کویت): ۱۰۹۳

شیخ سعد عبدالله الصباح (رئیس شورای وزیران کویت، نخست وزیر کویت): ۸۱۸، ۱۰۰۷

شیخ سعود الفیصل (وزیر امور خارجه عربستان): ۴۸، ۸۶۹، ۸۸۹، ۱۰۵۶، ۱۰۹۳

شیخ شلتوت: ۳۲۷

شیخ صباح الاحمد الصباح (نایب رئیس شورای وزیران و وزیر امور خارجه کویت): ۴۸، ۵۸، ۱۶۲، ۲۷۹، ۴۵۷، ۴۹۲، ۵۲۹، ۸۱۸، ۸۶۸، ۸۶۹

۱۰۵۶

شیخ عبدالامیر قبلان (مفتی جعفری لبنان): ۷۲۱

شیخ عبدالعزيز بن باز (وزیر ارشاد عربستان سعودی): ۸۳

شیخ محمد بن مبارک آل خلیفه (وزیر امور خارجه بحرین): ۸۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۸۵۳

شیخ محمد مهدی شمس الدین (رهبر شیعیان لبنان): ۲۰۶، ۷۲۱، ۹۵۳

شیخ الاسلامی، حسین (معاون سیاسی وزارت امور خارجه): ۱۶۱، ۵۴۷

شیراک، ژاک (نخست وزیر وقت ژیسکار دستن، شهردار پاریس): ۱۴۳، ۹۶۴، ۱۰۲۹

صائب سلام (نخست وزیر پیشین لبنان): ۷۲۰، ۱۰۵۶

صالحی (رئیس ستاد قرارگاه مقدم حمزه از سپاه): ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۷۹، ۷۸۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۵۸

صالحی (سرهنگ، فرمانده دانشکده افسری نیروی زمینی ارتش): ۷۴۲

صانعی، یوسف (آیت الله، دادستان کل کشور): ۸۲، ۷۳۴، ۷۴۲، ۷۴۳

صدام حسین (رئیس جمهور عراق): ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۵۰، ۵۲، ۵۳، ۵۷، ۵۸، ۶۷، ۶۸، ۷۹، ۸۰، ۸۴، ۱۲۲، ۱۳۶، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۷، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۹، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۹، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۹، ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۳۲، ۲۴۴، ۲۵۱، ۲۶۶، ۲۷۰، ۲۷۵، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۲، ۲۸۸، ۲۸۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۲۵، ۳۴۸، ۳۵۰، ۳۸۷، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۲۸، ۴۳۳، ۴۵۲، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۸، ۴۶۷، ۴۸۰، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۶۱، ۵۶۳، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۴۰، ۶۴۵، ۶۵۱، ۶۶۰، ۶۶۲، ۶۶۷، ۶۸۵، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۹۸، ۷۰۹، ۷۱۴، ۷۱۷، ۷۱۹، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۳، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۶، ۸۱۴، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۳۶، ۸۴۰، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۲، ۹۱۲، ۹۱۶، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۳۸، ۹۴۰، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۳، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۹۶، ۱۰۱۲، ۱۰۲۶، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۴۵، ۱۰۴۹، ۱۰۵۵، ۱۰۶۱، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۸۰، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲

صدر، محمدباقر (آیت الله): ۵۷۵، ۵۸۳، ۶۶۷، ۶۸۷، ۶۸۸، ۹۴۱، ۹۹۸

صفار، مرتضی (فرمانده سپاه منطقه فارس): ۳۳۸، ۳۷۷، ۳۷۹، ۶۶۴

صفایی (سرگرد، مسئول ارتشی ستاد جنگ های نامنظم مریوان): ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۸۳

صفایی، غلامرضا (حجت الاسلام، رئیس اداره عقیدتی - سیاسی ارتش): ۲۳۱، ۶۶۲

صفوی، رحیم (معاونت عملیات ستاد مرکزی سپاه): ۳۱، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۲، ۲۱۱، ۲۱۴، ۲۲۴، ۵۳۰، ۵۷۲، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۸، ۷۰۱، ۷۰۴، ۷۲۵، ۷۷۹، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۷، ۸۲۷، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۲، ۸۶۳، ۸۶۵، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۹۰۷، ۹۴۵، ۹۵۷، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۸۹، ۹۹۰، ۱۰۱۶، ۱۰۱۹

صلاح خلف (ابویاد، معاون فرماندهی سازمان الفتح): ۴۳۷

صمیمی (سرهنگ، رئیس شهربانی): ۱۳۳

ص: ۱۱۸۴

صیاد شیرازی، علی (فرمانده نیروی زمینی ارتش): ۲۴، ۲۹، ۳۱، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۲۷، ۲۴۲، ۳۴۱، ۳۶۷، ۳۷۹، ۴۲۹، ۴۴۱، ۴۸۰، ۵۰۷، ۵۲۹، ۵۵۱، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۷۰، ۵۷۲، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۸، ۶۲۷، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۵۵، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۸۰، ۷۰۳، ۷۲۵، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۶۴، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۲، ۷۸۴، ۸۰۰، ۸۰۳، ۸۰۵، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۱، ۸۴۵، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۵، ۸۸۷، ۹۰۱، ۹۰۳، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳، ۱۰۴۱

ضیاءالحق (رئیس جمهور پاکستان): ۱۸۱، ۲۸۰، ۳۱۲، ۳۱۳، ۸۷۲، ۸۷۳، ۹۵۲

طارق عزیز (وزیر امور خارجه عراق): ۴۸، ۴۹، ۵۸، ۹۱، ۱۴۰، ۲۲۳، ۲۸۸، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۳۱، ۳۴۶، ۳۴۷، ۴۰۳، ۴۱۵، ۴۱۸، ۴۳۳، ۴۳۴، ۵۲۹، ۶۰۴، ۶۱۱، ۶۶۷، ۷۱۶، ۷۴۳، ۷۴۷، ۷۴۸، ۸۱۲، ۸۱۴، ۸۱۵، ۹۳۹، ۹۵۱، ۹۵۲، ۱۰۰۸، ۱۰۱۵، ۱۰۳۱، ۱۰۵۱

طالبانی، جلال: ۱۰۴۴، ۱۰۶۱، ۱۰۸۷

طالقانی، محمود (آیت الله): ۱۲۲، ۱۳۶، ۳۸۸

طاها القیسی (سفیر عراق در ترکیه): ۲۸۰

طاهری، حسین (استاندار آذربایجان شرقی): ۳۶۷، ۳۸۵

طنطاوی: ۳۲۷

طوفانیان (ارتشبد، مدیرعامل صنایع نظامی در دوران پهلوی دوم): ۷۱۵

طه محی الدین معروف (معاون رئیس جمهور عراق): ۴۱۶

طه یاسین رمضان (معاون اول نخست وزیر عراق و فرمانده جیش الشعبی): ۴۸، ۵۸، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۷۹، ۳۳۱، ۴۱۶، ۵۴۸، ۵۴۹، ۷۱۹، ۷۹۴، ۸۳۷، ۸۷۴، ۸۹۷، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹

طهانیان (رزمنده اسیر): ۹۱۷

طهماسبی (مسئول بهداری سپاه پاسداران): ۷۴۰

ظہیر نژاد، قاسمعلی (رئیس ستاد مشترک ارتش): ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۳۲، ۳۶۷، ۳۸۵، ۷۳۱، ۷۳۹، ۷۶۲، ۹۹۵

عابدی (سرهنگ، فرمانده پایگاه چهارم شکاری دزفول): ۷۳۸

عابدی جعفری، حسن (وزیر بازرگانی): ۶۴، ۱۱۲، ۱۵۶، ۳۹۸، ۹۳۵

عابدینی (استاندار لرستان): ۴۴۸

عادل عسیران (وزیر سابق و نماینده مجلس لبنان): ۷۲۰، ۱۰۵۶

عبدالجبار شنشل (رئیس ستاد ارتش عراق): ۲۸۹، ۹۸۵

عبدالجبار عمرانی (سفیر عراق در کویت): ۲۷۸، ۲۸۰، ۲۹۰

عبدالحسین مسلم حین (سفیر عراق در لبنان): ۶۳۳

عبدالحلیم ابوغزاله (وزیر دفاع مصر): ۲۵۷، ۳۴۶، ۵۲۸، ۱۰۳۱، ۱۰۹۳

عبدالحلیم خدام (معاون نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه سوریه): ۱۰۱، ۱۱۳، ۱۴۸، ۴۰۵، ۵۲۹، ۶۶۷، ۷۷۵، ۹۵۳

عبدالرازق الکندری (سفیر کویت در دمشق): ۷۹۳

عبدالعاطی العیدی (وزیر امور خارجه لیبی، دبیر کل کمیته روابط خارجی لیبی): ۵۷، ۸۱، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۱۸، ۲۲۲، ۸۳۶

عبدالله بشاره (دبیر کل شورای همکاری خلیج فارس): ۱۲۸، ۸۵۳

عبدالله بن عبدالعزیز (ولیعهد و وزیر دفاع عربستان): ۴۶، ۶۷، ۵۲۸، ۹۶۵، ۹۶۷

عبدالله رئوف (عضو حزب رستگاری در کنگره خبات): ۱۰۸۷

عبدالله سلیمان (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۷۷

عبدالله عثمان سلیمان (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۲۳۳

عبدالمجید تراب زمزمی (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۷۷

عبدالواسع عبدالوهاب (وزیر حج و اوقاف عربستان سعودی): ۳۲۹، ۴۱۵، ۴۵۱

عجم (حجت الاسلام، نماینده مجلس): ۲۰۱

عدنان خیرالله (معاون فرمانده کل نیروهای مسلح و وزیر دفاع عراق): ۲۸۹، ۲۹۰، ۸۰۹، ۹۸۵

عراقی (شهید): ۱۷۱، ۱۷۴

عزالدین، محمدحسن (بسیجی شهید): ۴۴۴

عزیز عزت (نماینده اردن در کنگره خبات): ۱۰۸۷

عزیزی، احمد (قائم مقام وزارت امور خارجه): ۱۰۳، ۶۹۲، ۶۹۳، ۷۳۱، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۷۰، ۷۷۱، ۸۳۹، ۸۷۳

عسکراولادی، حبیبالله (وزیر سابق بازرگانی): ۹۰، ۱۰۲، ۱۱۲، ۱۷۴، ۴۰۳، ۵۳۲، ۷۳۱

عشاقی (طرح و عملیات قرارگاه نوح): ۹۹۳

عصام القلیبی (رئیس شرکت ملی نفت عراق): ۸۴

عصمت کتانی (معاون وزیر امور خارجه عراق): ۴۱، ۵۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۸۸، ۴۳۴، ۶۳۲، ۷۵۵، ۷۹۳، ۸۲۰، ۸۵۸، ۸۵۹

عطاری (نماینده مجلس): ۲۰۱

علامه ابوعلی مودودی (بنیان گذار جماعت اسلامی پاکستان): ۲۳۳

علایی، حسین (جانشین فرمانده کل سپاه در قرارگاه مرکزی قدس): ۴۲۶، ۷۷۹، ۹۳۹، ۹۴۰

علی الشاعر (وزیر اطلاعات عربستان سعودی): ۲۳۶، ۹۲۴

ص: ۱۱۸۵

علی الہادی (عضو دادگاہ بین الملل اسلامی): ۲۳۳

علی دجانی (مدیر اتاق صنایع پادشاہی اردن): ۷۹۵

علی عبداللہ صالح (رئیس جمہور یمن شمالی): ۱۰۰۷، ۹۶۵

علی خان، محبوب (وزیر اطلاعات بنگلادش): ۴۹۱

عموئی، محمد علی (عضو کمیٹہ مرکزی حزب تودہ): ۱۴۵

عندلیب، علیرضا (مسئول مہندسی قرار گاہ خاتم (ص)): ۲۶۱، ۲۶۴، ۳۰۳، ۴۷۸، ۵۹۲، ۵۹۴، ۸۳۰، ۸۳۱، ۹۰۱، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۲۹

غرضی، محمد (وزیر نفت ایران): ۵۷، ۳۹۹، ۶۰۰، ۶۰۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۷۳۷

غفوری فرد، حسن (وزیر نیرو): ۶۹۵، ۷۱۳، ۷۳۷

غلام اسحاق خان (وزیر اقتصاد، دارایی و بازرگانی پاکستان): ۵۷، ۶۰، ۳۲۸، ۳۴۴، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۱۳

غلامپور، احمد (فرماندہ قرار گاہ کربلا): ۷۳، ۷۴، ۸۶، ۹۳، ۱۳۱، ۱۵۱، ۱۶۷، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۸۹، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۸، ۷۰۱، ۷۲۵، ۷۲۶، ۸۵۱، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۶۹، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰

غلامی (فرماندہ تیپ امام حسن): ۸۵۱، ۹۶۹، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱

غمخوار، اکبر (مسئول تدارکات قرار گاہ حمزہ سیدالشہدا): ۱۹۱، ۳۳۸، ۵۹۲، ۵۹۴، ۶۱۴، ۶۳۸

فاروق قدمی (رئیس بخش سیاسی سازمان آزادی بخش فلسطین): ۲۰۵

فتحیان (مسئول بہداری قرار گاہ خاتم الانبیا): ۲۴۱، ۳۰۳، ۳۳۸، ۶۶۹، ۶۷۴، ۹۰۷، ۹۵۸

فدوی، علی (اطلاعات- عملیات قرار گاہ حمزہ): ۱۹۱، ۳۱۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۷، ۴۷۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۱۶، ۵۵۲، ۵۷۱، ۵۹۲، ۶۶۹، ۷۵۷، ۷۵۸، ۹۰۱، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۵۸، ۱۰۱۸، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴

فرخیان (مسئول تدارکات قرار گاہ حمزہ): ۳۱۷، ۳۱۸، ۱۰۱۸

فرزین، غلامرضا (سرگرد، مسئول ہوائیروز باختران): ۳۹۴، ۴۶۱

فرماندار اندیمشک: ۹۹

فرماندار دزفول: ۹۹

فرماندار مریوان: ۲۲۹

فرماندہ پایگاہ نهم شکاری: ۷۳۹

فرماندہ تیپ فاطمہ الزہرا: ۵۳۴

فرمانده سپاه سردشت: ۵۳۷

فرمانده سپاه صومعه سرا: ۹۵۱

فرمانده سپاه منطقه نهم: ۷۳۹

فرمانده شهربانی کل کشور: ۷۳۱

فرمانده گردان ۲۰۵ دهلران: ۵۳۴

فرمانده گروهان موسیان: ۵۳۴

فرمانده نیروی دریایی عراق: ۲۰۸

فرمانده نیروی دریایی لیبی: ۷۳۹

فروزنده، محمد (استاندار خوزستان): ۴۴۸، ۸۰۸

فضلی، علی (مسئول طرح و عملیات قرارگاه مقدم حمزه): ۱۹۲، ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۷۹، ۷۵۷، ۷۸۷، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۰، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۷۲، ۹۹۰، ۱۰۱۸، ۱۰۶۴، ۱۰۸۴

فکوری (شهید): ۷۶۷

فون ورتس، دیترس (قائم مقام وزارت امور اقتصاد و دارایی آلمان فدرال): ۶۰، ۵۲۴، ۵۳۰

فهد بن عبدالعزیز (پادشاه عربستان): ۲۳۶، ۴۰۱، ۴۱۵، ۴۷۴، ۵۰۸، ۸۷۸

قائم پناه، غلامحسین (از سران حزب توده ایران): ۱۰۰۹، ۱۰۱۰

قاسم احمد تقی (وزیر نفت عراق): ۱۰۳، ۲۰۸، ۶۴۸، ۷۹۴

قاسملو، عبدالرحمن (رئیس حزب دمکرات کردستان ایران): ۱۳۶، ۲۶۶، ۵۱۹، ۱۰۸۷

قاسمی، سعید (مسئول اطلاعات - عملیات لشکر ۲۷): ۷۵۸، ۷۸۴، ۸۴۵، ۸۴۸، ۸۸۴، ۸۸۵

قاضی (امام جمعه دزفول): ۸۰۹

قالیباف، محمدباقر (فرمانده تیپ ۲۱ ثامن الائمه): ۳۶۱، ۴۹۷

قدوسی (آیت الله، شهید): ۲۹۳، ۲۹۴

قربانی، مرتضی (فرمانده لشکر ۵ نصر): ۳۶۱، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۹۷، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۷۴، ۶۷۷، ۷۰۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۸۵، ۱۰۱۶

کاردار سفارت لیبی در ایران: ۳۷۱

کاشانی، ابوالقاسم (آیت الله): ۸۷۵

کاظم پور اردبیلی، حسین (معاون امور اقتصادی و بین المللی وزارت امور خارجه): ۴۱۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۶۹

کاظم زاده (پرسنلی قرارگاه خاتم الانبیا): ۳۳۸

کاظمی (مسئول بنیاد امور مهاجرین جنگی کردستان): ۱۰۲۴

کاظمی، احمد (فرمانده لشکر ۸ نجف): ۱۹۳، ۳۳۷، ۳۵۷، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۹۴، ۴۰۷، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۶۲، ۵۳۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۵

۶۱۴، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۸۰، ۶۸۱، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۸۲، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۰، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۵۹

کامیل شمعون (رئیس جمهور سابق لبنان): ۸۸۰، ۱۰۵۶

ص: ۱۱۸۶

کبیرزاده، مجید (از نیروهای لشکر ۸ نجف): ۴۰۷

کنیسی (سرهنگ): ۱۰۶۱

کروندی (فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۸ کردستان): ۶۱۴، ۹۳۱، ۹۴۳

کریمی، عباس (فرمانده تیپ سلمان از لشکر ۲۷): ۷۸۴، ۸۰۴، ۸۴۵

کلاویس مقصود (سفیر اتحادیه عرب در سازمان ملل): ۸۶۸

کلاه کج، حسین (طرح و عملیات قرارگاه نجف): ۳۴۰، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۹۴، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۹۷، ۵۵۱، ۵۶۷، ۵۸۹، ۶۷۴، ۷۰۳، ۱۰۱۶

کمانگری (فرمانده تیپ ۳۰ گرگان): ۳۴۰، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۸۹، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۸۵، ۸۸۷

کنعانی، احمد (فرمانده سپاه مستقر در سوریه و لبنان): ۳۵۳، ۳۵۴

کوسکی، ژان دولیپ (از سران حزب دو گلیست فرانسه): ۹۶۵، ۹۷۷

کوسه چی (فرمانده لشکر ۲۵ کربلا): ۳۳۸، ۳۵۸، ۹۵۸، ۹۷۱، ۹۹۰، ۱۰۶۳

کهل، هلموت (صدر اعظم آلمان غربی): ۹۱۳

کیانی، غلامرضا (معاون گردان چهارم تیپ امام حسن): ۸۵۱

کارتز، جیمی (رئیس جمهور سابق ایالات متحده): ۲۰، ۷۳۸، ۸۷۳، ۱۰۰۸

کاردار سفارت لبنان در تهران: ۲۳۹

کاردار موقت هیئت نمایندگی دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد: ۶۱۷، ۶۱۸

کارینگتون، لرد (وزیر امور خارجه سابق انگلیس): ۲۹۶

کازرونی، سراج الدین (وزیر مسکن و شهرسازی): ۱۱۲، ۱۵۶

کاشانی (مسئول مهندسی قرارگاه نجف): ۳۴۰، ۳۹۴، ۴۰۹، ۴۹۷، ۵۵۱، ۵۶۷، ۵۸۹، ۶۷۴، ۷۸۴

کاظمزاده (از پرسنلی قرارگاه خاتم الانبیا): ۲۶۱

کالاها، جیمز (نخست وزیر سابق انگلیس): ۲۹۵

کامل اسعد (رئیس پارلمان لبنان): ۵۱۲، ۹۵۳

کامیاب، نصرالله (نماینده ایران در کمیسیون فرعی حقوق بشر در سازمان ملل): ۳۱۳

کبیری (مسئول پرسنلی قرارگاه مقدم حمزه): ۳۱۷، ۱۰۱۸

کسینجر، هنری (وزیر امور خارجه پيشين امريکا): ۳۲۴، ۸۷۹

کلانتري، عيسي (وزير کشاورزي): ۱۱۲، ۱۵۶

کلمبو، اميليو (وزير امور خارجه ايتاليا): ۵۸۰

کمال حسن علي (وزير امور خارجه مصر): ۱۰۴، ۸۲۰، ۱۰۳۱

کوچک زاده (سرهنگ، فرمانده ژاندارمري کل کشور): ۲۱۶، ۶۶۳

کوسهجي، محمدحسن (فرمانده لشکر ۲۵ کربلا): ۱۳۱، ۱۵۱، ۱۸۸، ۵۱۶، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۵۰، ۹۷۳

کیانوري، نورالدین (دبير کل حزب توده): ۶۶، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۷۵، ۸۷۶، ۸۸۰، ۱۰۱۱

کیانی، مهدی (مسئول ستاد خاتم الانبیا): ۳۳۸، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۶۲، ۴۹۸، ۵۱۶، ۶۶۹، ۶۷۴، ۷۰۳، ۷۲۸، ۸۲۸، ۸۴۵، ۸۸۰، ۹۰۱، ۹۲۷، ۹۲۹، ۹۴۵، ۹۷۰

گاندي، اينديرا (نخست وزير هند): ۴۸، ۳۱۰، ۶۳۲، ۷۱۶، ۷۶۲، ۸۱۲، ۱۰۷۷

گروميکو (وزير امور خارجه شوروي): ۳۲۴

گلاويژ (از اعضای کمیته مرکزی حزب توده): ۸۷۷، ۸۸۰

گلزار، محمد (سرتیپ بازنشسته پاکستانی): ۹۵۲

گوئريرو، راميرو (وزير امور خارجه برزیل): ۳۵۰، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۳۳، ۸۱۲، ۸۱۷

لاجوردی، اسدالله (دادستان انقلاب مرکز): ۳۹۸، ۴۳۵

لاری، اسپیکز (سخنگوی وزارت امور خارجه امريکا): ۲۰۹، ۳۹۱، ۷۷۲، ۸۵۷، ۱۰۱۵، ۱۰۷۳

لاکاز (رئيس ستاد ارتش فرانسه): ۱۰۹۳

لطيف نصيف جاسم (وزير فرهنگ و اطلاع رسانی عراق): ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۴۵۶

لويين، کارل (سناتور امريکايي): ۶۰۳

لی شيان نيان (رئيس جمهور چين): ۴۷۱

ليز، مارتين (سرپرست دفتر سازمان ملل): ۱۷۷

مارتين، راجر (سفیر بلژیک در ایران): ۴۷۰

ماریام، هايبله (رئيس جمهور اتیوپی): ۱۰۵۴

مأمون بهدن شارح (وزیر امور خارجه جیبوتی): ۱۴۴

مانع سعید العتیبه (وزیر نفت امارات متحده عربی): ۴۶، ۹۷۹، ۱۰۴۹

مایر، فیلیکس (وزیر صنایع الکترونیک و الکتروتکنیک جمهوری دمکرات آلمان): ۵۷۸

مبلغ، سیدمهدی (فرمانده سپاه منطقه ۱۰): ۵۷، ۶۰، ۳۰۷، ۵۹۶، ۵۹۷، ۸۴۵، ۸۸۵، ۸۸۷

متمنی، احمد (معاون سازمان انتقال خون کشور): ۷۹۲

متولی زاده (مدیرعامل سازمان تعاون روستایی کشور): ۹۰

مجد (معاونت اسبق عملیات منطقه ۲ اصفهان): ۴۶۳

محتاج، عباس (فرمانده سپاه منطقه ۷ کشور): ۴۱۲

محتشمی پور، علی اکبر (سفیر ایران در سوریه): ۴۰۴، ۴۰۵

محرمی، بهادر (شهید): ۴۴۶

ص: ۱۱۸۷

محمد بن احمد عبدالغنی (نخست وزیر الجزایر): ۱۲۸، ۸۶۸، ۸۶۹، ۱۰۰۸، ۱۰۵۴

محمد جمیل (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۷۷، ۳۹۰

محمد سعید شعیف (معاون وزارت امور خارجه عراق): ۱۶۰

محمد عوض (رئیس کمیسیون اقتصادی و صدر هیئت رئیسه جبهه دمکراتیک یمن): ۸۳۸

محمد کردی (عضو کومه له در کنگره خیبات): ۱۰۸۷

محمد یوسف فیض (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۷۷

محمد پور، محمد: ۸۵۱

محمدی (مسئول بسیج لشکر اسلامی عراق): ۱۰۸۳

محمدی (معاون درمانی هلال احمر): ۷۴۰

محمدی گیلانی (آیت الله): ۵۰۷

محمدی، منوچهر (معاون دانشجویی وزارت فرهنگ و آموزش عالی): ۱۹۶، ۶۵۸، ۶۵۹

محمدی فر (سرهنگ، فرمانده گروه ۵۵ توپخانه): ۵۱۶

محمود، سلطان (وزیر نفت و انرژی بنگلادش): ۴۹۱

محمودزاده نیکنام، امیر (فرمانده قرارگاه ربط): ۷۰۶

مختار، مسعود (عضو دادگاه بین الملل اسلامی): ۷۷، ۲۳۳، ۳۹۰

مرادی (از نیروهای شناسایی لشکر ۲۷): ۸۴۵، ۸۴۸، ۸۸۴

مرتضایی (مسئول مهندسی رزمی قرارگاه مقدم حمزه): ۳۱۷، ۳۱۸

مرتضایی فر (فرمانده منطقه ۸ سپاه): ۱۸۸

مردی، علیرضا (معاون امور بهداشتی وزارت بهداشت): ۵۷، ۳۰۹

مروان القاسم (وزیر امور خارجه اردن): ۱۲۸، ۱۷۹

مروج (از دفتر نمایندگی امام در سپاه): ۴۲۲

مزینانی (مسئول تبلیغات قرارگاه خاتم الانبیا): ۶۶۹، ۶۷۴، ۸۲۸

مسئول ستاد اعزام مبلغ دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم: ۷۹۲

مسئول ستاد جانبازان کشور: ۱۰۴۶

مسئول گردان شهید مکوند ماهشهر: ۹۹۳

مستوفی (مسئول تعاون قرارگاه مقدم حمزه): ۳۱۷، ۱۰۱۸

مسلم (مسئول اطلاعات تیپ ۴۴): ۱۰۸۴

مسلم المجبوری (رئیس دادگاه امنیت عراق): ۱۰۴۵

مشاور وزیر علوم چین: ۴۵۰

مصطفی طلاس (وزیر دفاع سوریه): ۸۴۲

مطهری، مرتضی (شهید): ۹۵۱

مظاهری (سرهنگ، فرمانده تیپ مستقل زرهی سلمان): ۵۷۱

مظاهری (مسئول تجهیز پزشکی جهاد سازندگی): ۷۴۱

مظفری (معاون تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه): ۹۹۰

معارف، حجت (از نیروهای شناسایی لشکر ۲۷): ۸۸۴

معان وزیر نفت ایران: ۸۱

معاون اول وزیر بازرگانی عراق: ۳۳۰

معاون گردان شهید مکوند ماهشهر: ۹۹۳

معصومی (آیت الله، امام جمعه تایباد): ۹۳۵

معمّر قذافی (رهبر لیبی): ۵۴، ۸۱، ۱۱۳، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۱۸، ۲۱۹، ۵۰۷، ۵۰۸، ۸۹۰

معین (سرپرست ستاد منطقه ۲ سپاه): ۴۶۳

معین (عضو ستاد انقلاب فرهنگی): ۱۹۶

معین فر (معاون وزارت کار و امور اجتماعی): ۱۱۲

معینیپور (سرهنگ، فرمانده نیروی هوایی): ۱۹۷، ۶۶۰، ۶۶۲

مفید (سرهنگ، از فرماندهان ارتش): ۴۴۱، ۵۶۷، ۵۸۹، ۶۷۹، ۶۸۱، ۷۲۵، ۷۲۸، ۷۷۹، ۸۰۳، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۴۵، ۹۹۰

مقتدایی (حجت الاسلام، سخنگوی شورای عالی قضایی): ۱۰۱

مقدم (مسئول توپخانه قرارگاه خاتم الانبیا): ۸۴۵

مک دونالد، لاری (نماینده کنگره امریکا): ۳۲۴

مک فارلین، رابرت (فرستاده ویژه امریکا در امور غرب آسیا): ۶۹، ۱۲۹، ۱۴۸، ۱۸۱، ۲۲۴، ۲۳۸، ۲۹۸، ۳۳۳، ۴۰۵، ۴۱۹، ۵۱۲، ۸۸۰، ۸۹۶

ملاح زاده، عبدالحمید (مسئول قرارگاه نوح): ۸۵۱، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۶۱، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۹۴، ۱۰۱۹، ۱۰۲۱

ملا محمد نجیب حسن برزنجی (امام جمعه شهر شانه دری عراق): ۱۱۷، ۲۷۷، ۲۹۰

ملک حسن (شاه مراکش): ۲۵۶، ۸۷۹

ملکوتی، مسلم (آیت الله، امام جمعه تبریز): ۳۶۷، ۳۶۸

ملک حسین (شاه اردن): ۱۷۹، ۲۵۷، ۴۰۵، ۵۲۸، ۹۱۳

ملک زادگان (ناخدا، فرمانده تاکتیکی نیروی دریایی و فرمانده منطقه یکم دریایی): ۴۲۴، ۷۳۹

ملک زاده (مسئول ستاد قرارگاه نجف): ۱۶۵، ۴۹۷، ۶۱۳، ۶۷۴، ۷۰۳

ممتاز علوی (وزیر اسبق خارجه پاکستان): ۹۵۲

منافی، جواد (وزیر بهداری): ۷۴۰

منتظری (آیت الله): ۵۰۷، ۶۲۵، ۸۴۰، ۱۰۴۷

منصوری، جواد (معاون فرهنگی و کنسولی وزارت امور خارجه): ۴۱۴، ۴۵۰

ص: ۱۱۸۸

موحدی قمی: ۱۰۴۵

موحدی کرمانی (حجت الاسلام، نماینده امام و رئیس اداره عقیدتی - سیاسی شهربانی): ۱۰۴۵

موران، فرناندو (وزیر امور خارجه اسپانیا): ۵۶، ۷۴۸، ۸۱۷

موروا، پیر (نخست وزیر فرانسه): ۲۳۶، ۶۰۶، ۱۰۰۸، ۱۰۵۳

موسوی اردبیلی، سیدعبدالکریم (آیت الله، رئیس دیوان عالی کشور): ۴۲، ۵۲، ۶۴، ۸۲، ۲۰۱، ۲۱۷، ۳۰۸، ۴۳۲، ۴۷۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۱۲، ۷۳۴، ۷۳۸، ۱۰۲۶

موسوی تبریزی، سیدحسین (حجت الاسلام، دادستان کل انقلاب اسلامی): ۱۴۰، ۳۶۷، ۳۸۶، ۸۰۸

موسوی جزایری (حجت الاسلام، امام جمعه اهواز): ۴۴۸، ۸۰۸

موسوی خوئینی ها (حجت الاسلام، سرپرست حجاج ایرانی): ۸۲، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۵۵، ۲۷۳، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۹۰، ۲۹۵، ۳۲۹، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۷۲، ۷۴۷، ۸۷۸

موسوی قویدل (سرهنگ، رکن ۲ نیروی زمینی ارتش): ۵۱۶، ۵۶۷، ۵۷۱، ۵۸۹، ۵۹۱، ۶۷۹، ۶۸۱، ۷۲۵، ۷۷۹، ۸۲۸، ۸۳۱، ۸۶۳، ۸۸۵، ۹۰۱، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۸۹، ۹۹۰، ۱۰۳۸

موسوی، میرحسین (نخست وزیر): ۳۵، ۴۲، ۵۲، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۶۴، ۶۵، ۸۲، ۹۰، ۱۱۲، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۵۶، ۱۷۱، ۱۷۵، ۱۹۶، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۱۹، ۲۳۳، ۲۵۱، ۲۵۲، ۳۰۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۷۱، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۱۳، ۴۲۶، ۴۷۰، ۴۸۵، ۴۸۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۲۷، ۵۶۲، ۶۰۰، ۶۰۳، ۶۲۴، ۶۴۶، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۳۷، ۷۶۲، ۷۷۱، ۷۹۷، ۷۹۸، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۹، ۸۹۳، ۸۹۴، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۳۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۸۱، ۹۹۵، ۱۰۰۵، ۱۰۴۷

مهدوی کنی، محمدرضا (آیت الله): ۳۵، ۱۹۷، ۹۱۳، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۸۴

مهرابی (معاون تیب امام حسن): ۹۶۹

میانجی (حجت الاسلام، نماینده امام در لرستان): ۴۴۸

میتران، فرانسوا (رئیس جمهور فرانسه): ۱۲۲، ۲۳۸، ۵۰۹، ۵۲۵، ۵۶۳، ۵۸۵، ۵۸۶، ۷۹۶، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۳۸، ۸۹۹، ۹۶۴، ۱۰۰۲، ۱۰۴۸، ۱۰۷۴

میراحمدی (پرسنلی سپاه منطقه ۲): ۴۶۳

میرجانیان (مسئول اطلاعات - عملیات لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب): ۶۱۳

میردامادی، محسن (مسئول واحد روابط بین الملل سپاه): ۱۰۵۹

میزانی، فرج الله (عضو کمیته مرکزی حزب توده ایران): ۸۷۷، ۸۸۰، ۱۰۱۰

نائب رئیس کمیته دائمی کنگره ملی خلق چین: ۵۷، ۲۳۶

ناجی، حسین (وزیر معادن و فلزات): ۱۱۲، ۱۵۶

ناصر کاظمی (شہید): ۱۷۰

ناطق نوری، علی اکبر (وزیر کشور): ۳۶، ۲۵۳، ۳۰۴، ۳۹۸، ۷۰۹، ۷۱۵، ۷۶۷، ۷۶۸، ۹۸۴

ناکایاما، این (مشاور وزیر امور خارجه ژاپن): ۷۹۳

نامجو (شہید): ۷۶۷

نامیار، مسعود (مسئول بسیج استان آذربایجان شرقی): ۳۶۹، ۳۷۰

نایف بن عبدالعزیز (وزیر کشور عربستان سعودی): ۲۹۵، ۳۲۹

نبوی، مرتضی (وزیر پست و تلگراف و تلفن): ۸۰۸

نیہ بری (رہبر سازمان امل): ۲۰۶، ۲۰۹، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۵۸، ۴۰۵، ۷۲۰، ۹۲۴، ۱۰۵۶

نجاح عطار (وزیر فرهنگ سوریه): ۴۳۷

نچار، سعید (فرمانده گردان یکم تیپ امام حسن): ۸۵۱

نجفی، محمدعلی (عضو ستاد انقلاب فرهنگی): ۸۹۳

نجفیان (سرهنگ، فرمانده توپخانه قرارگاه مقدم حمزہ): ۹۳۱

نخست وزیر سورینام: ۸۳۷

نژادحسینیان، ہادی (وزیر راه و ترابری): ۸۲، ۵۴۸، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۷۰، ۷۷۱

نصر، کریم (فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی ہاشم): ۱۹۲، ۳۳۸، ۳۵۸، ۵۱۶، ۵۷۱، ۶۳۸، ۶۶۹، ۶۷۱، ۷۵۷، ۷۵۸، ۸۰۶، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۵۰، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۱۰۶۳، ۱۰۸۴

نظام پور، حسین (از نیروهای رسته فرماندهی سپاہ): ۴۲۷

نظران، محمدعلی (دبیر شورای عالی دفاع): ۱۹۸، ۲۵۴، ۷۶۲، ۹۹۵

نظری، ہاشم (سرهنگ، معاون ہوانیروز): ۴۶۱، ۵۶۷، ۵۸۹، ۸۸۵، ۸۸۷، ۹۴۵

نعیم حداد (رئیس مجلس ملی عراق): ۸۳۸

نقاشان (قائم مقام وزارت سپاہ): ۳۰۳

نقدی، محمدرضا: ۱۰۵۹

نکورچ، میلانکاستا (عضو کمیته رہبری شورای اتحادیہہای کارگری یوگسلاوی): ۴۷۴

نمازی، حسین (وزیر امور اقتصاد و دارایی ایران): ۳۲۸، ۴۱۳

نماینده عراق در سازمان ملل متحد: ۴۹، ۸۱۷

نماینده مریوان در مجلس شورای اسلامی: ۹۸۴

نمر صالح (از رهبران ناراضی جنبش فتح): ۱۱۳

نوت، حوم (وزیر دفاع سابق انگلیس): ۲۹۶

نورثمن، آنتونی ایچ (مقام سابق وزارت دفاع امریکا): ۱۰۷۵

ص: ۱۱۸۹

نوروزی، علی (عضو مناقین در کنگره خبات): ۱۰۸۷

نوری، فضل الله (آیت الله شیخ فضل الله نوری): ۹۱۴

نوری، گودرز (طرح و عملیات تیب امام حسن): ۸۵۱

نیری (فرمانده ناوگروه قفاص): ۹۶۹

واد بن حداد (نماینده رئیس جمهور لبنان در مذاکرات آشتی ملی): ۱۲۹، ۷۷۶

وارکر، جان (معاون وزارت خزانه داری امریکا): ۱۰۲، ۱۷۹، ۶۱

واینبرگر، کاسپار (وزیر دفاع امریکا): ۲۰۹، ۳۳۳، ۵۶۴، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳

وحید دستجردی، سیف الله (سرپرست جمعیت هلال احمر ایران): ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱

وحیدی (مسئول بسیج سپاه منطقه ۲): ۴۶۳

ودیع حداد (مشاور امنیتی رئیس جمهور لبنان): ۳۳۳، ۴۰۵، ۸۹۶، ۹۲۴

وزیر امور خارجه آلمان شرقی: ۵۶، ۹۱۹

وزیر امور خارجه آلمان غربی: ۱۰۴۹

وزیر امور خارجه اتریش: ۵۵، ۱۸۰

وزیر امور خارجه سوریه: ۹۱۹

وسلی، جان (رئیس ستاد مشترک ارتش امریکا): ۲۰۹

وظیفه خواه (از افراد نیروی هوایی): ۳۶۱، ۳۹۴

ولایتی، علی اکبر (وزیر امور خارجه): ۴۱، ۴۹، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۹، ۶۹، ۷۰، ۸۱، ۹۱، ۱۰۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۲۳، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۵۹، ۱۷۷

۱۸۰، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۱۹، ۲۲۳، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۵۵، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۷۱، ۳۸۸، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۴، ۴۱۴، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۷۱

۴۷۲، ۴۹۰، ۴۹۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۸، ۵۴۷، ۵۷۸، ۶۱۱، ۶۳۱، ۶۳۲، ۷۲۱، ۷۳۱، ۷۳۵، ۷۴۳، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۶۹، ۷۷۶، ۷۹۳، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵

۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۵۶، ۸۶۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۹۵، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸

ولید جنبلاط (رهبر دروزی های لبنان): ۱۲۹، ۱۴۸، ۲۰۹، ۲۲۴، ۲۳۸، ۲۵۸، ۳۳۳، ۳۵۲، ۴۰۵، ۴۱۹، ۵۱۲، ۷۲۰، ۷۷۵، ۸۲۳، ۸۴۱، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۹۷

۱۰۳۳، ۱۰۵۶

ویلیوتس، نیکلاس (معاون وزیر امور خارجه امریکا): ۸۵۸

هاتج، اورین (سرپرست هیئت سناتورهای امریکایی در مذاکرات صلح لبنان): ۱۴۸

هاشمی رفسنجانی، اکبر (رئیس مجلس، نماینده امام در شورای عالی دفاع): ۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۶، ۴۷، ۵۱، ۵۷، ۶۴، ۶۵، ۸۳، ۹۱، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۷۲، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۱۸، ۲۲۲، ۳۰۸، ۳۴۴، ۳۷۱، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۴۰۴، ۴۲۶، ۴۵۲، ۴۸۵، ۴۸۶، ۵۰۵، ۵۲۰، ۵۲۲، ۵۴۳، ۵۴۵، ۵۴۷، ۵۵۸، ۵۸۱، ۵۸۷، ۶۰۷، ۶۳۲، ۶۴۰، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۷، ۶۵۸، ۷۰۶، ۷۱۵، ۷۴۵، ۷۵۳، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۷۶، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۹، ۸۹۲، ۸۹۳، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۱۰۴۸، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰

هاشمی طباطبائی، سیدمصطفی (وزیر صنایع): ۳۸۸، ۳۹۸، ۴۰۰، ۵۷۶، ۵۷۷، ۷۱۳

هاشمی، حسین (رکن ۲ باختران): ۴۶۱

هاشمی، علی (فرمانده قرارگاه نصرت): ۷۴، ۹۰، ۱۵۱، ۱۹۰، ۷۲۵، ۹۰۷، ۹۶۹

هاشمی نژاد، حسین (سروان هوایروز): ۳۹۴

هالیدی، فرد (نویسنده و کارشناس امور ایران): ۱۰۵۲، ۱۰۵۳

هانتر، رابرت (از مقامات سابق شورای امنیت ملی ایالات متحده): ۹۹۹

هانی الحسن (مشاور سیاسی یاسر عرفات): ۳۳۳

هاو، جفری (وزیر امور خارجه انگلیس): ۵۸، ۷۹۴، ۹۲۱، ۹۳۸

هدایتیان (مسئول توپخانه قرارگاه کربلا): ۱۳۱

همایون کاتوزیان، محمدعلی (استاد اقتصاد دانشگاه کانتربوری انگلستان): ۵۹، ۱۲۵

همت، محمدابراهیم (فرمانده لشکر ۲۷ محمد رسول الله): ۳۱، ۱۶۵، ۱۶۶، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۴، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۷۹، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۳، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۷۴، ۶۷۶، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۴، ۸۶۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۶، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۴۰، ۱۰۴۲

همدانیان (سرهنگ): ۳۴۰

هی، الکساندر (رئیس کمیته صلیب سرخ جهانی): ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۶۳

هیوز، جان (سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا): ۱۰۹۱

یاسر عرفات (رهبر سازمان آزادی بخش فلسطین): ۱۶۲، ۱۸۰، ۷۷۶، ۷۹۷، ۸۷۹، ۸۹۶، ۹۵۴، ۱۰۳۴، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۷۲

یزدان (فرمانده تیپ ۵ زرهی رمضان): ۱۸۸

یزدی، محمد (حجت الاسلام، نایب رئیس مجلس): ۵۶، ۲۰۱، ۲۳۶، ۶۸۸

یعقوب خان، صاحب زاده (وزیر امور خارجه پاکستان): ۴۱۴

یکتا (سرهنگ، افسر توپخانه در قرارگاه تاکتیکی حمزه): ۹۳۱

يورگن، هانس (نايب رئيس كمپته امور خارجي آلمان فدرال): ۸۵

يوسف العلوي (وزير مشاور در امور خارجه لبنان): ۲۶۸، ۵۴۹، ۶۰۴، ۹۵۰

ص: ۱۱۹۰

آبادان: ۳۳، ۵۲، ۷۶، ۹۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۵۹، ۲۴۵، ۳۵۰، ۳۶۳، ۳۶۴، ۴۱۱، ۴۲۷، ۴۳۰، ۴۳۰، ۵۰۱، ۵۳۵، ۵۳۹، ۵۷۳، ۶۱۷، ۶۳۹، ۶۴۱، ۶۴۵، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۸۴، ۷۲۷، ۷۴۱، ۸۳۴، ۸۳۵، ۹۰۸، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۵۱، ۹۶۹، ۹۷۰، ۱۰۰۴، ۱۰۸۶

آبراه ماهی شاه: ۱۰۳۹

آرژانتین: ۴۱۷، ۶۰۹، ۸۱۶

آستارا: ۳۶۷

آسیا: ۶۰، ۶۰۲

آق داغ: ۴۴۰، ۶۷۷

آلبانی: ۵۶، ۸۱۷، ۸۳۶

آلمان شرقی (دمکراتیک): ۵۴، ۵۶، ۶۰، ۳۹۹، ۴۷۰

آلمان غربی (فدرال): ۴۱، ۴۳، ۵۷، ۶۰، ۸۵، ۱۲۲، ۱۲۶، ۳۷۲، ۳۹۹، ۴۱۷، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۲۴، ۵۲۶، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۴۴، ۵۶۰، ۶۰۵، ۸۲۱، ۸۷۲، ۹۱۳، ۱۰۳۲، ۱۰۴۸، ۱۰۵۰، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹

آمل: ۱۱۱

آموزشگاه خلبانی ژاندارمری: ۲۱۷

آموزشگاه سرپاسبانی استان زنجان: ۱۳۳

آنکارا: ۱۲۳، ۱۳۹، ۱۸۱، ۲۲۳، ۲۸۰، ۳۱۲، ۳۸۹، ۴۱۷، ۹۱۹

آنگولا: ۵۵، ۸۱۷

ابوظبی: ۴۳۳، ۶۴۸، ۱۰۲۹

اتریش: ۶۰، ۶۱، ۲۰۵، ۲۲۲، ۳۲۴، ۳۵۲، ۳۹۹، ۸۳۹، ۸۶۰، ۸۷۴، ۸۹۷، ۸۹۸

احمدآباد (احمدآوا): ۱۱۰، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۸۲، ۱۰۳۹

اراک: ۳۹، ۱۲۰، ۲۳۰، ۲۵۳، ۳۴۳

ارییل: ۹۶، ۳۸۴، ۴۱۱، ۸۳۳، ۸۹۹

ارتفاع ۱۷۱۷: ۲۶۵

ارتفاع از گله: ۳۶۱

ارتفاع آسمان بين: ۲۳، ۱۹۳، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۶۳، ۳۱۷، ۳۳۷، ۳۳۹، ۳۵۷، ۳۵۹، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۹۳، ۴۰۷، ۴۲۳، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۷۸، ۴۷۹، ۵۲۹، ۶۱۴

ارتفاع آویزان: ۴۰۹

ارتفاع آهنگران: ۶۷۷، ۷۸۵

ارتفاع بالامبو: ۳۱، ۱۶۶، ۷۰۳، ۸۸۷

ارتفاع برددكان: ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۴۲۱، ۴۲۲، ۵۹۰، ۶۷۵، ۶۷۸، ۷۰۳، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۶، ۹۴۵

ارتفاع بر كچل: ۲۶۳، ۳۱۷، ۳۵۷، ۳۵۹، ۳۷۷، ۴۴۳، ۴۶۳، ۴۶۵

ارتفاع بڑوه: ۹۲۹

ارتفاع بلیس: ۹۲۹

ارتفاع بمو: ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۱۵۳، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۸۴، ۲۴۱، ۲۴۳، ۲۶۱، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۴۱، ۴۰۹، ۴۲۱، ۴۴۲، ۴۹۸، ۵۶۹، ۵۸۴، ۵۹۰، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۷۰۳، ۷۲۹، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۸۰، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۰، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۶۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۵۷، ۹۷۰، ۹۷۱، ۱۰۱۷، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۵

ارتفاع بنا سوته: ۹۶۰

ارتفاع تپه سبز: ۹۶۰

ارتفاع تته: ۶۳۷

ارتفاع چاله سبز: ۶۷۱، ۷۸۷

ارتفاع خرنوکه دار: ۲۵، ۲۴۲، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۱۷، ۳۳۷، ۵۵۲، ۹۰۳، ۹۵۸

ارتفاع دولكان: ۹۲۹

ارتفاع زرگر: ۳۳۷

ارتفاع زیمناکوه: ۲۷، ۲۹، ۳۱، ۱۶۶، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۰۴، ۳۴۱، ۳۷۹، ۳۸۰، ۴۰۹، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۴۰، ۴۶۲، ۴۸۲، ۵۸۵، ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۸، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۴، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۳۳، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۴، ۹۰۶، ۹۴۵، ۹۷۰، ۹۷۱

ارتفاع ساوجی: ۲۵، ۵۵۲، ۹۰۳، ۹۵۸، ۱۰۶۸

ارتفاع سید: ۹۶۰

ارتفاع شاخ برددكان: ۳۰۴، ۷۵۸، ۷۵۹

ارتفاع شاخ سورمر: ۲۷، ۳۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۵۹۰، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۸۶، ۹۰۶، ۹۴۵، ۹۷۱

ارتفاع شاخ کیله: ۲۷، ۲۸، ۳۴۰، ۴۰۹، ۶۵۴، ۶۷۷

ارتفاع شیخ شلخان: ۳۳۹، ۴۶۳، ۵۳۳

ارتفاع شیخ گزنشین: ۵۵۲، ۵۹۲، ۱۰۸۱

ارتفاع شیخ سله: ۱۶۷، ۲۴۲، ۶۱۳، ۸۴۶، ۸۴۷

ارتفاع شیندروی: ۳۱، ۸۸۷

ارتفاع صاحب الزمان: ۱۳۲، ۶۱۵

ارتفاع قوچ سلطان: ۱۳۲، ۲۴۲، ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۳۷، ۴۲۵، ۴۷۹، ۴۸۰، ۶۱۵، ۷۵۸، ۹۵۸، ۹۶۰، ۱۰۶۷

ارتفاع کاسه شکن: ۹۲۹

ارتفاع کدو: ۲۶۵

ص: ۱۱۹۱

ارتفاع كله قندی: ۲۵، ۱۳۲، ۱۳۳، ۲۴۲، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۳۹، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۷۸، ۴۷۹، ۵۱۵، ۶۷۱، ۶۷۳، ۶۸۱، ۷۵۷، ۷۵۸، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۵۹، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۱، ۱۰۴۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۷

ارتفاع کنگرک: ۲۳، ۲۵، ۳۷۸، ۳۹۳، ۴۲۳، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۹۹، ۵۲۹، ۵۵۲، ۵۹۲، ۶۵۶، ۶۷۰، ۶۸۰، ۷۵۸، ۸۳۱، ۸۵۰، ۹۰۳، ۹۴۴، ۹۶۴، ۱۰۶۵

ارتفاع گرمک: ۲۳، ۳۵۹، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۹۳، ۶۵۶، ۶۸۰

ارتفاع لاله: ۹۴۴، ۱۰۸۰

ارتفاع لک لک: ۹۲۹

ارتفاع مارو: ۲۳، ۲۵، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۱۴، ۲۲۷، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۶۳، ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۹۳، ۴۰۹، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۹۹، ۵۱۵، ۵۱۷، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۹۲، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۸۲۸، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۵۰، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۱۰، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۱، ۹۹۱، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۸۱

ارتفاع مله سور: ۸۶۵

ارتفاع نمه کلان بو: ۱۸۴، ۹۸۹، ۹۹۰

ارتفاع هاجر: ۶۱۵

ارتفاع هرگنه: ۲۵، ۲۴۲، ۳۳۹، ۳۶۰، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۹۹، ۵۵۳، ۵۵۴، ۶۱۵، ۶۷۱، ۷۵۸، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۹، ۹۴۴، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۷۲، ۱۰۸۶

ارتفاع هفت توانان: ۲۵، ۲۶۳، ۳۰۲، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۹، ۴۰۹، ۴۲۵، ۴۴۳، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۹۹، ۵۵۴، ۶۱۵، ۶۷۱، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۹، ۹۵۸، ۹۵۹، ۱۰۸۵

ارتفاعات الک: ۵۳۷

ارتفاعات الله اکبر: ۹۳۲

ارتفاعات امامزاده هفت توانان: ۱۰۶۸

ارتفاعات آغلان: ۱۹۵

ارتفاعات بازی دراز: ۸۶۶

ارتفاعات برده پهن: ۳۳۴

ارتفاعات بشکان - کرکس: ۲۱، ۱۸۲

ارتفاعات پنج انگشتان: ۳۵۷، ۳۵۹، ۳۷۷، ۳۹۳، ۴۴۳، ۴۶۳، ۶۱۴

ارتفاعات پنجوبین: ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۴۲، ۲۴۳، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۶۷۳، ۶۷۴، ۷۵۷، ۸۲۸، ۸۳۲، ۸۵۰، ۹۰۳، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۷۲، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵

ارتفاعات تپه ایمان: ۴۲۵

ارتفاعات تپه شهدا: ۲۶۳، ۳۱۷، ۳۵۸، ۳۶۰، ۴۲۵، ۴۶۳، ۴۷۸، ۴۷۹، ۶۷۱، ۷۵۸، ۹۶۰، ۱۰۶۵

ارتفاعات تخته نادر: ۱۹۳، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۶۳، ۳۱۷، ۳۳۷، ۳۳۹، ۳۵۷، ۳۵۹، ۳۷۷، ۳۹۳، ۴۰۷، ۴۲۳، ۴۴۳، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۷۸، ۵۲۹، ۶۱۴

ارتفاعات تخم مرغی: ۳۱۷، ۳۳۹، ۳۵۸، ۳۶۰، ۴۷۸، ۶۷۱، ۷۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۹۱، ۱۰۶۵

ارتفاعات ترکان: ۵۳۷

ارتفاعات توتمان: ۳۱۷، ۴۷۸

ارتفاعات چمپاروا: ۳۹۳، ۴۴۳

ارتفاعات خاو: ۴۸۰

ارتفاعات خلوزه: ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۹، ۴۶۳، ۴۶۶، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۹۹، ۵۵۲، ۶۱۵، ۶۷۰، ۸۳۱، ۹۵۸، ۹۵۹، ۱۰۵۶، ۱۰۸۵

ارتفاعات دربندیخان: ۱۰۱۷

ارتفاعات درویشعلی: ۷۶

ارتفاعات دره گورگان: ۵۵۲

ارتفاعات دوپازا (سردشت): ۳۳۴، ۴۲۳، ۹۲۹

ارتفاعات دیزه: ۵۳۳

ارتفاعات رستم عالیان: ۴۲۴

ارتفاعات زالوآب: ۱۸۴

ارتفاعات زرنه: ۵۳۷

ارتفاعات زله: ۳۱۷، ۳۳۹، ۳۵۸، ۷۵۷

ارتفاعات سایت: ۶۴۵

ارتفاعات سرسوراو: ۵۳۳

ارتفاعات سرسورآب: ۳۵۹، ۴۴۳

ارتفاعات سرشیلانه: ۵۳۷

ارتفاعات سنگ معدن: ۱۳۲، ۱۳۳، ۳۱۷، ۳۳۹، ۳۵۸، ۴۷۹، ۶۷۱، ۹۵۹، ۹۹۱، ۱۰۶۵، ۱۰۶۷

ارتفاعات سور: ۱۶۸

ارتفاعات سورکوه: ۲۱، ۲۳، ۱۸۲، ۲۱۰، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۶۲، ۲۶۳، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۹، ۳۷۷، ۴۰۷، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۷۹، ۴۹۹، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۹۲، ۶۱۴، ۶۶۹، ۱۰۶۴

ارتفاعات سورن: ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۱۵۲، ۱۸۲، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۱۰، ۲۲۷، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۲۳، ۴۶۴، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۹۲، ۵۹۵، ۶۱۵، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۸۰، ۶۸۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۸۲، ۷۸۷، ۷۸۸، ۸۰۰، ۸۲۸، ۸۳۰

ص: ۱۱۹۲

۱۰۸۵، ۱۰۸۳، ۱۰۸۱، ۱۰۸۰، ۱۰۶۵، ۱۰۶۴، ۱۰۳۹، ۱۰۱۷، ۹۹۳، ۹۹۰، ۹۳۰، ۹۲۹، ۹۰۸، ۹۰۶، ۹۰۴، ۹۰۳، ۸۶۵، ۸۵۰، ۸۳۱

ارتفاعات سه درختی: ۳۱۷، ۳۳۹، ۳۵۸، ۴۷۸، ۶۷۱، ۷۵۸، ۹۰۹، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۹۱، ۱۰۶۵، ۱۰۸۶

ارتفاعات سیاه میوه: ۳۱۷

ارتفاعات سیدمصطفی: ۱۰۴۲

ارتفاعات سیرول: ۵۳۳

ارتفاعات شاخ اشکوت: ۴۶۳

ارتفاعات شاخ شوکت: ۲۶۳

ارتفاعات شانه دری: ۶۷۴

ارتفاعات شانه نشین: ۷۸۹

ارتفاعات شهدا: ۴۸۰

ارتفاعات شیرین سوار: ۵۳۷

ارتفاعات ضرباوه: ۵۳۳

ارتفاعات غرب چاله سبز: ۱۵۲

ارتفاعات قلعه آویزان: ۲۱، ۳۱، ۱۶۵، ۱۶۷، ۱۸۲، ۱۸۴، ۶۶۰، ۸۸۶، ۹۸۹، ۹۹۰، ۱۰۱۷

ارتفاعات قلندراوه: ۵۳۳

ارتفاعات کانی هرم: ۵۳۳

ارتفاعات کانی مانگا: ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۱۱۹، ۱۹۲، ۲۴۲، ۳۱۸، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۵۹، ۳۷۸، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۷۸، ۴۷۹، ۵۲۹، ۵۵۲، ۵۵۳

۱۰۸۳، ۱۰۶۷، ۱۰۶۶، ۱۰۶۵، ۱۰۶۴، ۱۰۶۰، ۹۱۰، ۹۰۳، ۸۵۰، ۸۳۱، ۸۳۰، ۸۲۸، ۷۸۲، ۷۵۸، ۷۰۲، ۶۷۳، ۵۹۵، ۵۹۲، ۵۵۴

ارتفاعات کانی هوم: ۳۷۷

ارتفاعات کخلان: ۳۷۷، ۳۹۳، ۴۷۸، ۴۷۹، ۵۵۲

ارتفاعات کرسانه: ۵۳۷

ارتفاعات کری گان: ۶۳۹

ارتفاعات کلاروا: ۵۳۳

ارتفاعات کله اسبی: ۱۵۲، ۲۶۵، ۳۳۷، ۳۵۳، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۴، ۳۸۷، ۳۹۷

ارتفاعات کلی تان خوار: ۱۵۲

ارتفاعات کمانگر: ۷۸۸

ارتفاعات کورگل (سرکچل): ۳۷۷، ۳۹۳، ۴۲۳، ۴۴۳، ۴۶۳، ۵۳۳

ارتفاعات کولی جان: ۷۸۸

ارتفاعات کیوی شیخ حسن: ۳۷۷

ارتفاعات گاودانه خور: ۵۳۷

ارتفاعات گردقو: ۵۷۲

ارتفاعات گردمند (پیرانشهر): ۳۳۴

ارتفاعات گله گم: ۳۵۷، ۳۵۹، ۳۷۷، ۴۴۳، ۴۶۳، ۶۱۴

ارتفاعات لری: ۲۳، ۲۵، ۲۴۲، ۳۱۸، ۳۳۷، ۳۳۹، ۳۷۸، ۴۶۴، ۴۷۸، ۴۹۹، ۵۱۵، ۵۲۹، ۵۵۲، ۵۵۵، ۵۹۲، ۶۵۶، ۶۷۰، ۷۵۸، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱

۸۵۰، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۴۴، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵

ارتفاعات لون کهن: ۵۳۷

ارتفاعات لونه سادات: ۵۳۷

ارتفاعات ماراد: ۵۳۷

ارتفاعات مسعود: ۴۷۸

ارتفاعات مله خور: ۱۰۳۹

ارتفاعات نهنی: ۲۶۳، ۳۳۴، ۳۵۷، ۳۹۳

ارتفاعات ورمهنگ: ۵۳۷

ارتفاعات هانی قول: ۱۰۸۳

ارتفاعات هرگنه کوچک: ۹۰۹

ارتفاعات هلی گرد: ۴۲۳

اردن: ۵۸، ۸۴، ۱۷۹، ۲۵۷، ۲۷۸، ۴۰۴، ۴۱۶، ۵۶۴، ۶۵۷، ۶۹۱، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۴۷، ۷۶۸، ۸۴۰، ۹۱۳، ۹۶۷، ۱۰۵۵، ۱۰۷۲، ۱۰۸۷، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱

اردو گاه شتیلا: ۷۰، ۲۲۵، ۳۵۲، ۵۴۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۸۵۶

اردو گاه شماره ۱۱ طریق القدس: ۲۵۳

اردو گاه شماره ۲ طریق القدس: ۱۵۸، ۵۲

اردو گاه شهید بروجردی: ۱۰۲۴

اردو گاه صبرا: ۷۰، ۲۲۵، ۳۵۲، ۵۴۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۸۵۶

اردو گاه قصر فیروزه: ۳۲۰

اردو گاه منجیل: ۳۲۰

اروپا: ۶۰، ۱۳۶، ۲۹۶، ۳۵۲، ۳۷۲، ۵۲۴، ۵۶۲، ۶۰۹، ۶۱۰، ۷۹۴، ۸۵۹، ۸۹۸، ۹۳۳، ۹۳۵، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۹۹، ۱۰۰۳، ۱۰۰۸، ۱۰۷۷

ارومیه: ۲۲، ۲۵، ۹۸، ۱۱۰، ۱۳۳، ۱۷۰، ۲۱۰، ۲۴۳، ۲۴۷، ۲۹۲، ۳۴۰، ۳۸۴، ۳۹۶، ۴۲۸، ۴۴۶، ۴۶۹، ۴۸۳، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۶۳۹، ۶۵۷، ۶۵۹، ۶۸۴

۷۰۶، ۷۶۲، ۷۹۹، ۸۶۶، ۸۸۶، ۸۹۹، ۹۲۹، ۹۸۴، ۱۰۲۳

اروندرو (شط العرب): ۲۱، ۳۲، ۷۵، ۱۸۲، ۱۹۰، ۲۸۹، ۳۳۲، ۴۲۷، ۶۰۸، ۶۳۳، ۶۴۱، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۸۲۲، ۸۵۲، ۸۶۰، ۹۲۸، ۱۰۲۰

اریتره: ۸۹۳

ص: ۱۱۹۳

اسپانیا: ۵۶، ۶۰، ۳۹۹، ۷۴۷، ۷۴۸، ۸۱۷

استان المثنی (عراق): ۵۴۸

استان آذربایجان شرقی: ۶۵، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۸۵، ۳۸۶، ۴۲۹

استان آذربایجان غربی: ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۱۲۱، ۱۳۳، ۱۶۹، ۲۰۰، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۴۷، ۳۰۶، ۳۲۷، ۳۸۴، ۳۹۶، ۴۲۵، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۹۶، ۵۹۶، ۶۳۹، ۶۸۳، ۷۷۱، ۷۹۰، ۷۹۹، ۸۳۶، ۸۸۹، ۹۸۲، ۹۸۴، ۱۰۲۳، ۱۰۴۴، ۱۰۶۱

استان چهارمحال و بختیاری: ۱۲۰

استان خوزستان: ۶۵، ۹۶، ۱۴۷، ۱۶۸، ۲۴۵، ۳۶۳، ۴۰۴، ۴۱۱، ۴۴۸، ۴۴۹، ۵۵۵، ۵۸۲، ۵۹۸، ۶۰۸، ۶۳۹، ۶۴۱، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۹۵، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۲۷، ۷۲۹، ۷۳۲، ۷۳۷، ۷۴۲، ۷۷۱، ۸۱۰، ۸۳۹، ۸۵۷، ۹۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۹

استان دیالی (عراق): ۶۹۸

استان زنجان: ۱۰۲۴

استان سلیمانیه (عراق): ۱۶۷، ۱۷۰، ۱۸۲، ۲۶۱، ۲۷۷، ۲۹۰، ۳۹۴، ۷۵۹، ۸۰۰

استان فارس: ۱۶۸، ۳۹۷

استان کردستان: ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۶۷، ۱۰۴، ۱۲۱، ۱۳۳، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۶۹، ۲۰۰، ۲۱۰، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۲۹، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۷۷، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۹، ۳۲۱، ۳۲۷، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۴۲، ۳۶۱، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۹۵، ۳۹۶، ۴۰۸، ۴۱۲، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۸۱، ۴۹۳، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۳۴، ۵۳۶، ۵۹۴، ۵۹۸، ۶۱۷، ۶۴۱، ۶۵۶، ۶۶۰، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۰۶، ۷۳۰، ۷۹۰، ۸۳۴، ۸۶۶، ۸۶۸، ۸۷۷، ۸۸۹، ۹۱۰، ۹۲۹، ۹۳۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۳۱، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۴۱، ۱۰۴۴

استان کهگیلویه و بویراحمد: ۶۵، ۴۹۳، ۷۱۳، ۷۳۷

استان گیلان: ۸۲، ۹۰، ۱۰۱، ۱۲۰، ۲۵۳، ۴۸۳، ۴۹۳

استان لرستان: ۴۴۸، ۱۰۲۴

استان مرکزی: ۳۴۲

استان هرمزگان: ۴۴، ۶۵، ۲۶۷، ۳۹۷، ۴۸۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۷۷، ۶۴۰

استان همدان: ۳۸۷، ۴۱۲، ۴۸۵، ۹۱۸، ۱۰۲۴

استرالیا: ۶۰، ۳۹۹

استکهلم: ۶۱۰

اسرائیل (رژیم اشغالگر قدس): ۴۵، ۵۶، ۸۱، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۱۳، ۱۲۳، ۱۲۸، ۱۳۹، ۱۴۹، ۱۸۰، ۲۰۵، ۲۱۸، ۲۲۰، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷

۳۷۱، ۳۶۸، ۳۵۴، ۳۵۲، ۳۵۱، ۳۵۰، ۳۴۵، ۳۳۴، ۳۳۳، ۳۳۲، ۳۲۸، ۳۲۵، ۳۱۴، ۳۱۱، ۳۰۹، ۲۹۸، ۲۹۷، ۲۹۵، ۲۸۳، ۲۸۲، ۲۷۷، ۲۷۵، ۲۷۲، ۲۷۰،
۶۶۳، ۶۲۶، ۶۲۵، ۶۲۲، ۶۲۱، ۵۷۷، ۵۶۴، ۵۴۷، ۵۴۲، ۵۴۰، ۵۲۶، ۵۲۵، ۵۲۳، ۴۹۰، ۴۷۵، ۴۷۳، ۴۷۲، ۴۵۲، ۴۵۱، ۴۵۰، ۴۳۷، ۴۳۶، ۴۳۰، ۳۷۳،
۹۸۴، ۹۶۲، ۹۵۳، ۹۵۲، ۹۳۵، ۹۲۴، ۹۲۰، ۸۹۶، ۸۷۹، ۸۵۸، ۸۵۶، ۸۴۲، ۸۴۱، ۸۱۳، ۸۱۱، ۷۷۶، ۷۷۵، ۷۶۸، ۷۳۷، ۷۳۴، ۷۲۱، ۷۰۹، ۷۰۸، ۶۹۶،
۱۰۹۱، ۱۰۷۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۶، ۱۰۳۳، ۱۰۲۷، ۱۰۲۶، ۹۹۷

اسکله البکر: ۲۱، ۳۲، ۳۶، ۱۸۲، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۶۶، ۸۰۷، ۸۵۱، ۸۸۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۲۷، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۷۰

اسکله العمیه: ۲۱، ۳۲، ۳۶، ۱۸۲، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۶۶، ۸۰۷، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۸۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۲۷، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۷۰

اسکله شهید رجایی: ۵۴۷، ۵۴۸

اسکندریه (مصر): ۱۴۳، ۲۷۹

اسلام آباد (پاکستان): ۵۱، ۷۷، ۲۵۷، ۴۱۴، ۸۷۲، ۹۵۲

اسلام آباد غرب: ۲۴۵، ۳۴۳، ۷۷۱، ۱۰۱۶

اشنویه: ۴۱۱، ۴۴۵، ۸۳۶، ۸۵۳، ۸۹۹، ۱۰۲۴، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

اصفهان: ۸۳، ۱۲۰، ۱۶۸، ۴۹۳، ۶۳۱، ۶۳۵، ۹۱۵

افریقا: ۵۶، ۱۱۳، ۱۱۴، ۲۰۶، ۲۱۹، ۲۲۰، ۳۴۵، ۳۷۱، ۳۸۸، ۴۰۰، ۵۴۷، ۶۰۲، ۶۸۶، ۷۳۱، ۸۱۶، ۹۳۵، ۱۰۵۴، ۱۰۹۴

افریقای جنوبی: ۷۷، ۱۱۳، ۳۴۵، ۳۷۱، ۴۷۲

افغانستان: ۵۶، ۱۳۹، ۲۳۵، ۲۷۳، ۲۸۰، ۲۸۲، ۳۲۵، ۳۴۴، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۸۷، ۵۱۲، ۵۴۶، ۶۰۱، ۶۹۳، ۷۰۸، ۷۱۸، ۷۳۱، ۷۶۹، ۸۱۳، ۸۱۶، ۸۷۳، ۸۹۳

۹۱۶، ۹۲۰، ۹۳۶، ۹۳۷، ۱۰۲۹

اقیانوس هند: ۴۶، ۲۵۶، ۴۸۶، ۵۴۶، ۶۰۴، ۸۱۶، ۸۷۱، ۸۹۵، ۹۷۶، ۹۹۷، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳

اکوادور: ۸۱۷

امارات متحده عربی: ۴۱، ۴۴، ۵۴، ۶۲، ۶۷، ۶۸، ۸۱، ۱۰۴، ۲۱۹، ۲۹۱، ۳۳۰، ۳۷۲، ۴۱۶، ۴۱۸، ۴۸۶، ۵۴۶، ۵۶۰، ۵۶۱، ۶۳۳، ۶۴۸، ۶۶۵، ۶۹۱

۷۴۶، ۷۴۸، ۷۷۳، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۹۴، ۹۲۲، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۹۹، ۱۰۰۷، ۱۰۳۰، ۱۰۵۰، ۱۰۵۲، ۱۰۷۱، ۱۰۷۵، ۱۰۷۹، ۱۰۸۷، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴

ام القصر: ۷۲۸، ۹۲۸، ۹۵۱

امام زامل: ۸۳۳

امان (اردن): ۱۷۹، ۷۹۵، ۸۳۸، ۹۱۳

امریکای لاتین: ۵۶، ۸۱۶

امریکای مرکزی: ۴۶، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۲۸

اندونزی: ۹۲۲، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵

ص: ۱۱۹۴

انديمشك: ۳۳، ۳۴، ۴۹، ۵۲، ۵۶، ۶۵، ۹۹، ۳۸۷، ۴۵۵، ۷۳۷، ۷۴۱، ۷۷۱، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۲۹، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷
۹۱۲، ۹۱۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۷۵، ۹۸۳، ۹۹۶

انگليس (انگلستان؛ بریتانیا): ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۵، ۴۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۹، ۷۷، ۱۰۲، ۱۱۶، ۱۲۲، ۱۷۳، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۳۲۳،
۳۲۴، ۳۳۰، ۳۷۲، ۳۹۱، ۳۹۹، ۴۵۳، ۴۸۶، ۴۸۷، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۲۶، ۵۴۴، ۵۴۷، ۵۶۰، ۶۰۵، ۶۰۹، ۶۶۷، ۶۹۷، ۷۱۰، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۵۱، ۷۷۵،
۷۹۴، ۷۹۶، ۸۲۱، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۴، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۹۷، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۳۵، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۶۳، ۹۷۸، ۹۹۹، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱،
۱۰۷۲، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۹۲

اورامانات: ۳۸، ۲۱۶، ۵۳۷

اهواز: ۹۹، ۳۵۰، ۶۵۹، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۴۱، ۷۷۱، ۷۹۲، ۸۰۸، ۱۰۰۹

ایتالیا: ۶۰، ۶۹، ۱۴۵، ۳۹۹، ۷۷۵، ۷۷۶، ۸۱۲، ۸۷۹، ۸۹۶، ۱۰۰۱

ایذه: ۷۳۷

ایرلند: ۶۰، ۳۹۹، ۴۶۹، ۴۷۰، ۶۶۷

ایستگاه حسینیہ: ۱۶۸

ایلام: ۳۳، ۱۶۷، ۲۶۷، ۴۰۸، ۴۱۲، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۲۷، ۷۷۱، ۹۱۸

بابادوس (کشور): ۸۹۰

بابل: ۱۲۰

باختران: ۲۴، ۳۸، ۱۵۴، ۱۶۹، ۲۴۱، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۷، ۲۴۹، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۷۸، ۳۰۳، ۳۰۷، ۴۰۸، ۴۱۲، ۴۴۲، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۸۳، ۴۹۸، ۵۳۷، ۵۵۷، ۶۴۵،
۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۴، ۶۷۹، ۶۹۵، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۷۱، ۷۷۹، ۷۸۸، ۷۸۹، ۸۱۰، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۴، ۸۵۰، ۸۶۶، ۸۸۴، ۸۸۷، ۸۹۸، ۹۰۱،
۹۱۸، ۹۲۷، ۹۳۱، ۹۸۷، ۹۸۹، ۹۹۰، ۱۰۱۵، ۱۰۴۴

بازار (عراق): ۹۱۰

بازرگان: ۶۸۳

باغ بیارک: ۸۴۷

باغ کوه: ۹۴۵

بانہ: ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۳۳، ۳۴، ۹۷، ۱۱۰، ۱۱۹، ۱۶۷، ۱۹۱، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۳۹، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۶۲، ۲۶۳، ۳۰۶، ۳۳۴، ۳۳۷، ۳۳۸،
۳۵۸، ۳۶۰، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۴، ۳۹۵، ۴۰۸، ۴۱۰، ۴۲۳، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۶۲، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۳، ۴۸۵،
۵۱۸، ۵۲۰، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۹۵، ۵۹۶، ۶۱۵، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۷۰، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۳، ۶۸۴، ۷۳۰، ۷۵۸، ۷۸۲، ۷۹۰، ۸۰۰، ۸۱۵، ۸۲۸، ۸۳۲، ۸۵۱، ۸۶۵،
۹۰۳، ۹۰۵، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۶۱، ۹۷۳، ۹۸۳، ۹۹۳، ۱۰۲۲، ۱۰۴۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۸۴

بانیاس (سوریه): ۹۷۹، ۱۰۵۵

بانی بنوک: ۲۳، ۳۳۹، ۳۵۸، ۶۳۷، ۷۰۲، ۷۲۸، ۸۶۵، ۱۰۶۴

بحرین: ۶۳، ۶۷، ۶۸، ۴۱۶، ۵۴۶، ۶۰۳، ۶۲۹، ۶۴۸، ۶۶۵، ۷۲۲، ۷۴۷، ۷۷۳، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۲، ۱۰۳۰، ۱۰۵۲، ۱۰۷۹

بدره (عراق): ۱۶۷، ۳۳۲، ۹۸۹

برازجان: ۱۲۰

براله: ۲۶۵، ۳۱۸، ۳۳۹، ۳۵۹، ۳۹۳، ۴۰۹

برآغلان سرشیویه: ۱۷۰

برتانی (فرانسه): ۹۶۲

برزیل: ۵۶، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۱۲۶، ۱۲۷، ۲۲۴، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۹۹، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۵۸، ۶۹۷، ۸۱۲، ۸۱۷، ۸۱۲

برست (فرانسه): ۶۰۴

بروجن: ۱۲۰

بریتال (لبنان): ۳۳۴

بزمیرآباد: ۳۹۴

بزنوازان: ۳۹۶

بستان: ۷۴، ۶۴۵

بشگان: ۶۷۷

بصره: ۳۲، ۷۴، ۸۶، ۸۹، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۶۰، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۷۷، ۲۸۶، ۲۸۹، ۳۳۲، ۳۵۰، ۳۸۳، ۴۵۸، ۵۵۵، ۶۶۱، ۷۱۲، ۷۲۹، ۸۷۸، ۸۹۰

۹۲۳، ۹۶۲، ۹۸۶

بعلبک: ۲۹۸، ۴۱۸

بغداد: ۴۸، ۵۵، ۵۷، ۵۸، ۶۸، ۷۴، ۸۴، ۸۶، ۱۱۴، ۱۱۴، ۱۴۷، ۱۵۹، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۹، ۱۸۴، ۲۰۳، ۲۲۹، ۲۵۲، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۶، ۲۸۹، ۳۱۱، ۳۱۲

۳۳۱، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۰، ۳۸۴، ۳۸۹، ۳۹۰، ۴۰۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۵۴، ۴۵۸، ۴۷۴، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۳، ۵۰۱، ۵۱۱، ۵۲۵، ۵۵۵، ۵۶۰، ۵۷۹، ۵۸۷

۶۰۹، ۶۱۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۵، ۶۸۵، ۶۸۹، ۷۱۸، ۷۱۶، ۷۳۶، ۷۴۴، ۷۵۰، ۷۶۴، ۷۷۴، ۷۹۳، ۷۹۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۴۰، ۸۵۸، ۸۶۹

۸۷۰، ۸۷۲، ۸۷۴، ۸۹۰، ۸۹۹، ۹۱۳، ۹۱۳، ۹۳۹، ۹۴۱، ۹۶۷، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۴، ۹۸۶، ۹۹۸، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۳، ۱۰۱۲، ۱۰۱۸، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۵۰

۱۰۵۵، ۱۰۷۰، ۱۰۹۲

بلاله: ۶۷۰، ۶۷۱، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۸۵

بئزىك: ۴۷۰، ۳۹۹، ۶۰

ص: ۱۱۹۵

بلغارستان: ۶۰، ۳۹۹

بلغراد: ۸۳۹

بناب: ۱۲۰

بناوسوته: ۴۰۹

بندر امام خمینی: ۳۷، ۶۵، ۷۵، ۹۷، ۲۰۶، ۴۲۶، ۷۱۳، ۷۱۴، ۹۲۸، ۱۰۴۳

بندر انزلی: ۲۵۳

بندر تولون (فرانسه): ۲۵۷، ۸۲۳

بندر دیلم: ۹۷

بندر سیحان (ترکیه): ۳۹۰

بندر عقبه: ۷۱۸

بندر لارناکا (قبرس): ۵۱۲

بندر ماهشهر: ۴۲۶، ۹۹۳، ۱۰۸۹

بندر ینبع (عربستان): ۶۰۳، ۶۴۸، ۹۸۵

بندر یومورتالیک (ترکیه): ۱۳۹، ۴۱۸

بندرعباس: ۴۲، ۴۴، ۴۳۴، ۵۲۱، ۵۴۵، ۵۴۸، ۶۴۰، ۷۳۹، ۷۴۴، ۷۷۳، ۹۲۸، ۹۹۷، ۱۰۷۷، ۱۰۹۰

بنگلادش: ۵۵، ۵۶، ۴۹۰، ۵۰۳، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۶۳۲، ۸۱۲، ۸۱۷، ۸۵۷، ۱۰۳۲

بنین: ۳۴۵

بوستون: ۶۹۷

بوشهر: ۳۷، ۶۵، ۱۴۴، ۳۹۷، ۴۶۸، ۸۰۷، ۹۲۸، ۱۰۴۳

بوکان: ۳۳، ۷۶، ۱۳۴، ۲۴۷، ۳۶۱، ۳۶۵، ۳۸۴، ۳۹۶، ۴۴۶، ۴۸۴، ۵۱۸، ۵۷۴، ۹۱۲، ۹۳۲، ۱۰۲۳، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

بهشت زهرا: ۲۰۱، ۵۹۷، ۷۱۱، ۷۳۹

بهمنشیر: ۷۵، ۷۲۷، ۹۰۸، ۹۷۰، ۹۹۴

بیاره: ۱۰۹، ۱۶۹، ۲۴۴، ۱۰۶۰

بیت المقدس: ۳۵۱، ۶۴۵، ۸۴۱

بیجار: ۷۶، ۷۷، ۱۱۰، ۲۱۵، ۳۰۷، ۴۲۸، ۷۰۵

بیرانکو سورن: ۷۸۶

بیرکم: ۲۶۵، ۲۶۶

بیروت: ۶۹، ۷۰، ۸۶، ۱۰۴، ۱۶۲، ۱۷۸، ۱۸۱، ۱۸۶، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۸، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۵۷، ۲۸۳، ۲۹۸، ۳۱۴، ۳۲۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۵۲، ۳۹۱، ۴۰۵، ۴۱۷، ۴۳۶، ۵۱۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۶۳۳، ۷۷۵، ۷۷۶، ۸۲۳، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۷۹، ۸۹۶، ۸۹۷، ۹۲۴، ۹۵۳، ۱۰۳۳، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷

بیشگان: ۷۰۴

بیشه سنگ: ۵۳۷

بیکره: ۴۸۱

بیلاسور: ۵۹۱

بیمارستان اشترآباد (بانه): ۹۰۵

بیمارستان تختی (تهران): ۶۳۱

بیمارستان کولان (مریوان): ۹۰۵

بیمارستان لقمان الدوله (تهران): ۲۰۱

بیمارستان نی (مریوان): ۹۰۵

بیوران (سردشت): ۵۰۰

پادگان ابوذر: ۸۱۰، ۸۳۴، ۸۶۶

پادگان الله اکبر اسلام آباد: ۱۰۱۶

پادگان النهروان: ۴۱۶

پادگان بانه: ۹۴۳، ۹۴۴

پادگان بسطام: ۳۸۲

پادگان پسوه: ۱۰۸۷

پادگان پنجوین: ۸۰۰

پادگان پیرانشهر: ۴۸۱، ۵۰۰

پادگان جلدیان: ۵۰۰، ۱۰۲۳، ۱۰۴۵

پادگان چناره: ۹۷۱

پادگان حاج عمران: ۲۱، ۱۸۲، ۲۶۵، ۶۶۳، ۷۶۵

پادگان سراب سلیمان: ۶۸۲

پادگان سرای سبحان عراق: ۲۴۴

پادگان سرپل ذهاب: ۷۸۹

پادگان سنندج: ۳۰۵، ۵۹۱

پادگان سیدصادق: ۲۴۴، ۲۶۴، ۶۸۲، ۱۰۳۹

پادگان شهید بروجردی: ۵۰۰

پادگان شهید بهشتی تهران: ۹۲۸

پادگان شیخان: ۱۰۶۸

پادگان عربت: ۲۴۴، ۴۲۴

پادگان گرمک: ۱۸۲، ۲۶۴، ۳۳۸، ۳۹۳، ۸۰۰

پادگان مالک اشتر: ۳۰۷

پادگان مریوان (دره تفی): ۱۹۱، ۲۱۰، ۲۲۸، ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۳۸، ۳۵۸، ۳۶۳، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۷۱، ۵۹۱، ۷۸۷، ۹۵۸، ۹۷۲، ۱۰۱۸، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۶۳،

۱۰۶۵، ۱۰۸۳

پاریس: ۴۱، ۴۲، ۴۷، ۸۴، ۱۲۴، ۱۲۹، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۸، ۲۰۳، ۲۲۰، ۲۲۲

ص: ۱۱۹۶

۱۰۷۴، ۱۰۳۳، ۱۰۲۹، ۹۶۳، ۸۷۲، ۸۳۹، ۸۳۸، ۸۲۱، ۷۷۴، ۶۵۰، ۶۲۷، ۶۰۶، ۵۷۹، ۵۶۳، ۵۶۱، ۵۲۶، ۵۱۱، ۵۱۰، ۴۸۹، ۴۸۲، ۳۷۲، ۲۴۸، ۲۳۶

پاسگاه باکوره (عراق): ۵۱۵

پاسگاه بناسوته: ۱۳۲، ۱۳۳، ۹۶۰

پاسگاه پشتو: ۵۳۰

پاسگاه توتمان: ۲۶۳

پاسگاه جوانرود: ۵۵۷

پاسگاه جزابه: ۱۹۰

پاسگاه چیلات: ۷۳، ۱۰۷

پاسگاه حوضچه: ۱۹۰

پاسگاه خرابه: ۳۰۲

پاسگاه دراجی: ۱۸۴

پاسگاه دربند: ۶۵۷

پاسگاه دویرج: ۶۶۳

پاسگاه زید: ۷۵، ۷۶، ۸۶، ۹۸، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۰، ۲۴۵، ۳۶۳، ۳۶۴، ۴۱۱، ۴۲۷، ۵۰۱، ۵۳۵، ۶۳۹، ۸۳۴، ۸۳۵، ۹۱۱، ۱۰۸۶

پاسگاه ژاندارمری شاوله: ۷۹۰

پاسگاه سوبله: ۶۶۳

پاسگاه شهاب: ۱۰۸

پاسگاه طاوسییه: ۶۶۳

پاسگاه طلائییه جدید: ۷۳، ۷۵، ۸۹، ۱۰۸

پاسگاه طلائییه قدیم: ۸۹، ۱۰۸، ۱۰۹، ۶۶۳

پاسگاه طلائییه: ۷۵

پاسگاه فکه: ۶۶۳

پاسگاه کوشک: ۱۰۸، ۱۰۹، ۶۶۳

پاسگاه مرکزی مهاباد: ۳۶۶

پاسگاه هرطه: ۹۱۱

پاکستان: ۵۲، ۶۰، ۲۳۳، ۲۵۷، ۲۹۶، ۳۲۸، ۳۴۴، ۳۵۱، ۳۹۹، ۴۱۳، ۴۸۷، ۵۰۳، ۶۹۲، ۸۱۷، ۸۵۷، ۸۷۱، ۸۷۳، ۹۵۲، ۹۸۲

پاوه: ۳۳، ۳۵، ۱۰۹، ۱۵۳، ۲۲۸، ۲۲۹، ۳۸۳، ۵۰۱، ۵۳۷، ۷۰۴، ۸۳۴، ۸۸۸، ۹۳۱، ۱۰۶۸، ۱۰۸۴

پایگاه اجواج: ۳۰۶

پایگاه اشنویه: ۸۸۹

پایگاه انبا: ۲۴۸

پایگاه ایرانخواه: ۵۵۶، ۵۹۶

پایگاه آبجی: ۱۰۴۴

پایگاه آغ بلاغ: ۱۹۵

پایگاه آویهننگ: ۱۰۸۶

پایگاه باستان شناسی بان زرده: ۶۵۹

پایگاه باستان شناسی زبویه: ۶۵۹

پایگاه باسنی: ۲۶۵

پایگاه باغان: ۱۰۲۳

پایگاه بالادستی: ۲۳۰

پایگاه بانک ملی مهاباد: ۳۰۶

پایگاه بانه: ۲۴۸

پایگاه بچنلو: ۳۴۲، ۳۹۶

پایگاه بخلو: ۵۱۸، ۵۹۶، ۶۸۴

پایگاه بردوک: ۲۳۰، ۳۸۴، ۶۳۹

پایگاه بزی (بزیه): ۱۳۴

پایگاه بغاز: ۳۶۶

پایگاه بلدستی: ۲۱۵

پایگاه بناسوته: ۹۵۹

پایگاه بندشت: ۳۶۶

پایگاه بنی خاتون: ۱۹۵

پایگاه بوغاز: ۱۷۰

پایگاه بوکان: ۲۴۸

پایگاه پنجوین: ۱۰۹، ۱۶۹

پایگاه پیر: ۳۸۴

پایگاه تاربرد بانه: ۱۷۱

پایگاه تپه سدقشلاق: ۲۴۸

پایگاه تموغه: ۲۶۹

پایگاه توپخانه گناو: ۷۶۰

پایگاه توت سرخان: ۱۷۱

پایگاه توت سوران: ۲۴۸

پایگاه تونل شماره ۱: ۲۴۸، ۸۳۵

پایگاه جانداران: ۴۸۳

پایگاه جانوره: ۵۱۹

پایگاه جعفرآباد: ۲۳۰، ۴۱۲

ص: ۱۱۹۷

پایگاه جفی (اردن): ۲۷۹

پایگاه چاتراوین: ۱۰۶۹، ۱۰۲۳

پایگاه چمپارا: ۲۶۵

پایگاه چهارده شهید: ۷۹۱

پایگاه چهارم شکاری دزفول: ۶۵، ۷۳۸

پایگاه چهریق بالا: ۸۱۰

پایگاه چهریق پایین: ۸۱۰

پایگاه حاجی جفان: ۵۱۸

پایگاه خلیفه: ۵۱۹

پایگاه خنابین: ۳۹۶

پایگاه خورخورا: ۴۲۸

پایگاه خورخوره: ۸۳۶

پایگاه خوشه دره: ۶۸۴

پایگاه دارساوین: ۳۸۲، ۸۱۰

پایگاه دجی یانگ سیس: ۲۷۹

پایگاه دره خان: ۳۶۶

پایگاه دریایی بندرعباس: ۶۵، ۵۲۰، ۵۲۲

پایگاه دریایی خرمشهر: ۴۱۱

پایگاه دکل ارومیه: ۷۶۱، ۱۰۲۳

پایگاه دکل سرو: ۸۶۸

پایگاه دکل مهاباد: ۷۶۱

پایگاه دلزی: ۸۶۷

پایگاه دوآب: ۱۰۴۵، ۱۰۲۳

پایگاه دول ارزن: ۲۶۹، ۵۵۷، ۱۰۶۹

پایگاه دولت آباد: ۸۸۹

پایگاه دوم شکاری تبریز: ۳۶۷، ۳۶۸

پایگاه رادار: ۱۰۲۳، ۱۰۴۵

پایگاه رازآور: ۲۳۰، ۲۴۸

پایگاه رازی: ۵۹۶

پایگاه ربط: ۷۰۶، ۱۰۲۳

پایگاه رسالت: ۷۹۰

پایگاه زید: ۹۱۱

پایگاه سادات: ۱۹۵

پایگاه سپاه مریوان: ۲۶۳

پایگاه سردشت: ۲۴۸، ۱۰۴۴

پایگاه سرشیو: ۲۹۲

پایگاه سرو: ۴۲۸

پایگاه سقز: ۷۳۰

پایگاه سنته: ۵۵۶، ۸۳۶

پایگاه سوتنه: ۶۸۴، ۸۶۷، ۱۰۲۳

پایگاه سورسات: ۸۸۹

پایگاه سویپرو: ۶۸۴

پایگاه سویرو: ۳۶۶

پایگاه سیاوان: ۳۹۶، ۸۱۰، ۱۰۴۵، ۱۰۶۹

پایگاه سیدآباد: ۵۰۲

پایگاه شاه قلعه: ۶۸۴

پایگاه شاهینی: ۲۶۹

پایگاه شماره ۱ سروآباد: ۲۱۵

پایگاه شماره ۲ چناره: ۳۰۶

پایگاه شماره ۱ چناره: ۳۸۴

پایگاه شهدا: ۷۳۰

پایگاه شهید اصغری: ۱۳۴

پایگاه شهید عبدی: ۶۴۷، ۲۳۰

پایگاه شهید علی پور: ۴۶۷

پایگاه شهید گرجی: ۴۶۸

پایگاه شیوه گل: ۲۶۵

پایگاه عرب نژاد: ۳۴۲

پایگاه علیاره: ۵۹۶

پایگاه علی آباد: ۳۸۵

پایگاه عیسی آباد: ۳۸۵

پایگاه فداکار: ۵۱۸

پایگاه فناوین: ۱۰۲۴

پایگاه قره باغ: ۲۹۲

پایگاه قره موسی: ۱۳۴

پایگاه قمطره: ۳۲۰

پایگاه کانی بداغ: ۳۹۶

پایگاه کچل آباد: ۹۲۹

پایگاه کرد کلان: ۲۳۰

ص: ۱۱۹۸

پایگاه کردوان: ۲۳۰

پایگاه کرکوک: ۴۸۲

پایگاه کوخان: ۲۴۸، ۲۴۹، ۳۹۵، ۴۴۵، ۴۸۳

پایگاه کوره لر: ۱۰۴۵

پایگاه کوسه: ۵۵۷، ۵۷۴

پایگاه کوکوس: ۲۶۴

پایگاه کوله زاغه: ۷۰۵

پایگاه کویر: ۲۱۵

پایگاه کیسالان: ۷۶، ۲۹۲

پایگاه کیوله: ۱۰۲۳

پایگاه گاران: ۴۸۱

پایگاه گازرخانی: ۲۳۰

پایگاه گاوشله: ۶۸۴

پایگاه گاومیشان سنندج: ۱۲۱

پایگاه گچران: ۱۰۲۳

پایگاه گردنه خاکی: ۳۰۶

پایگاه گردنه خان: ۲۱۵

پایگاه گز گزاره: ۲۴۸

پایگاه گزمل: ۱۹۵، ۷۶۲

پایگاه گلماوران: ۱۰۲۳، ۱۰۴۵

پایگاه گلوان: ۵۱۸، ۵۳۶

پایگاه گلپار: ۳۶۶، ۳۸۴

پایگاه گنبد ارومیه: ۱۷۱

پایگاه لندیویزیو (لاندویزیو، فرانسه): ۶۰۴، ۶۰۵، ۹۶۲، ۱۰۹۱

پایگاه ماچگه: ۲۱۵

پایگاه ماولو: ۲۴۷، ۵۵۶

پایگاه محراب: ۱۰۸۶

پایگاه محمدشاه: ۳۶۶

پایگاه مروارید سندج: ۱۳۴، ۲۶۹، ۴۱۲

پایگاه مسافری: ۳۶۶

پایگاه مصیره: ۸۹۵

پایگاه مکرینگ: ۳۸۴

پایگاه ملاشیخ: ۱۲۱، ۵۹۶

پایگاه مودت: ۴۶۷

پایگاه موشکی HY۲ (رأس البیشه عراق): ۴۲۶

پایگاه موصلان: ۹۲۹

پایگاه میدان: ۵۱۹

پایگاه میرآباد: ۲۳۰، ۵۹۶

پایگاه میرده: ۲۶۹

پایگاه میرشکاری: ۲۳۰

پایگاه نایسر: ۵۹۶

پایگاه نجف آباد: ۳۸۴

پایگاه نظامی موساندم (عمان): ۵۴۵

پایگاه نهم شکاری نیروی هوایی بندرعباس: ۶۵، ۵۴۷، ۵۴۸

پایگاه نهنی: ۷۶۱

پایگاه نیر: ۱۰۸۶

پایگاہ ولی آباد: ۱۰۶۹

پایگاہ ہانی چنارہ: ۸۸۹

پایگاہ ہزارکانیان: ۶۸۴

پایگاہ ہشتراک: ۴۲۸

پایگاہ ہمران: ۲۳۰، ۲۴۷

پایگاہ ہوایی شہر اور: ۷۶

پایگاہ ہورسین: ۳۸۴

پکن: ۵۵، ۵۷، ۲۳۶، ۲۵۷، ۴۰۰، ۴۱۴، ۶۳۲، ۶۹۸

پل تنگہ: ۴۴۳

پل توپون (ارومیہ): ۵۳۶

پل دوکان: ۸۴۷

پل زمکان: ۸۳۴

پل غزیلہ: ۷۴

پل کرکوک: ۲۴۴

پل نو: ۷۶، ۱۱۰، ۲۴۵، ۵۰۱، ۶۳۹، ۸۳۴، ۸۳۵، ۹۱۱، ۱۰۸۶

پلدختر: ۳۸۷

پنجوین: ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۱۱۹، ۱۶۹، ۱۸۲، ۱۹۲، ۲۱۴، ۲۲۷، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۸۷، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۹۴، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۲۳،
۴۲۴، ۴۴۳، ۴۶۵، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۱۷، ۵۲۸، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۹۲، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۳۸، ۶۵۳، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۸۱، ۷۶۱،
۷۸۲، ۷۸۸، ۸۰۶، ۸۲۸، ۸۳۱، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۹، ۹۳۰، ۹۵۹، ۹۶۱، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۴، ۹۹۵، ۱۰۶۰، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۸۱، ۱۰۸۴

ص: ۱۱۹۹

پیچ انگیزه: ۴۲۷

پیرانشهر: ۲۱، ۲۲، ۳۳، ۹۶، ۹۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۸۲، ۲۳۱، ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۷۷، ۲۹۱، ۲۹۲، ۳۰۵، ۳۳۴، ۳۳۸، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۹۶، ۴۰۸، ۴۲۵، ۴۵۶، ۴۸۱، ۵۰۰، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۳۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۶۰، ۷۰۶، ۷۹۹، ۸۱۵، ۹۱۱، ۹۲۹، ۹۳۲، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

پیونگ یانگ: ۵۶، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۳۶، ۳۴۶، ۴۱۴

تانزانیا: ۵۴، ۸۱، ۱۱۴، ۸۱۶

تایباد: ۹۳۵

تایلند: ۳۲۴

تایوان: ۳۲۴

تبریز: ۶۵، ۸۳، ۲۹۲، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۸۵، ۳۸۶، ۴۶۲، ۶۸۴

تپه دارسیران: ۶۵۶

تپه ماهور: ۲۶۵

تپه علی: ۱۰۸۷

تربت جام: ۹۳۵

تربت حیدریه: ۹۱۳، ۹۳۵

ترکیه: ۵۴، ۵۶، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۵۳، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۸۱، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۱۹، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۸۰، ۳۱۲، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۳۳، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۹، ۵۰۳، ۵۲۸، ۶۹۰، ۷۴۴، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۷۴، ۷۹۴، ۸۱۲، ۸۱۷، ۸۳۹، ۸۷۷، ۸۹۰، ۹۱۹، ۹۵۱، ۹۸۲، ۱۰۲۵، ۱۰۷۲، ۱۰۷۸، ۱۰۸۰، ۱۰۹۱

تکاب: ۱۹۵، ۲۱۴، ۳۶۴، ۸۶۷، ۸۸۹

تکریت (عراق): ۵۰۰

تل آویو: ۱۶۲، ۲۵۷، ۳۱۴، ۳۵۱، ۸۴۱، ۱۰۵۷

تلنگان: ۴۸۳

تمبرش (عراق): ۸۹۰

تنکابن: ۷۹۰

تنگ حمام: ۱۶۶

تنگ قاسم آباد: ۸۱۰

تنگاب: ۴۴۲، ۲۸

تنگه باویسی: ۶۷۵، ۳۴۰

تنگه بردلی: ۸۶۶

تنگه بمو: ۳۴۰، ۲۴۱

تنگه جزابه: ۹۰۷، ۳۰۱

تنگه خاب (تنگخواب): ۵۳۷، ۵۰۱

تنگه دربند: ۶۷۷، ۴۲۱، ۴۰۸، ۱۸۲، ۱۶۶، ۲۷، ۲۱

تنگه سر: ۱۰۴۴

تنگه سرتک: ۹۰۶، ۸۴۸، ۸۲۷، ۷۸۰، ۶۷۸، ۶۵۵، ۵۹۱، ۵۹۰، ۵۸۵، ۵۸۴، ۵۶۹، ۴۲۱، ۴۱۰، ۴۰۹، ۳۷۹، ۳۶۰، ۳۴۱، ۳۰۴، ۲۸۵، ۲۴۱، ۱۶۶، ۲۷، ۲۱

۹۵۶، ۹۴۵، ۹۰۷

تنگه سورن: ۷۸۷، ۲۶۳

تنگه شاخ شوالدری: ۲۸۵

تنگه قوچعلی: ۴۸۳

تنگه کرگمل: ۵۹۰، ۵۸۴، ۴۲۱، ۳۴۰، ۳۰۴، ۲۸۵، ۲۷، ۲۱

تنگه کورک: ۸۱۰، ۷۸۹، ۷۶۰

تنگه گرمک: ۶۷۰

تنگه هرمز: ۴۳۳، ۳۹۷، ۳۷۲، ۳۶۹، ۳۴۷، ۳۱۱، ۳۱۰، ۲۹۳، ۲۹۲، ۲۶۸، ۲۶۷، ۲۲۳، ۱۱۵، ۶۸، ۶۵، ۵۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۲۰، ۱۹

۴۳۴، ۴۵۳، ۴۸۶، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۷، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۸، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۶، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۵، ۵۸۶

۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۲۱، ۶۴۰، ۶۴۳، ۶۵۰، ۶۵۸، ۶۶۵، ۷۱۶، ۷۱۸، ۷۳۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۵۱، ۷۶۲، ۷۶۴، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۹۵، ۸۱۱

۸۱۲، ۸۱۵، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۵۷، ۸۵۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۹۱، ۸۹۴، ۸۹۵، ۹۲۲، ۹۵۰، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸

۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۱۵، ۱۰۱۹، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳

۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۴، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۳

تنگی سر: ۱۰۸۶، ۵۰۲

توتمان: ۱۰۸۰، ۱۰۶۳، ۹۱۰، ۹۰۹، ۷۵۷، ۶۴۹، ۶۴۸، ۶۴۷، ۶۴۶، ۶۱۵، ۵۵۴، ۵۱۵، ۴۹۹، ۴۴۳، ۳۹۴، ۳۷۸، ۳۶۰، ۳۵۸، ۱۳۲

توکيو: ۱۲۶

تونس: ۴۵، ۷۷، ۴۱۶، ۴۵۷، ۸۱۶، ۸۳۸

تهران: ۳۹، ۵۱، ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۶۳، ۸۳، ۸۴، ۱۰۲، ۱۰۲، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۷، ۱۳۳، ۱۴۲، ۱۷۳، ۱۷۷، ۲۰۱، ۲۰۵، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۷، ۲۳۴، ۲۳۷، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۶۸، ۲۸۷، ۲۹۶، ۳۲۱، ۳۲۸، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۸، ۳۵۰، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۸، ۴۰۴، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۵، ۴۴۷، ۴۵۰، ۴۶۲، ۴۸۳، ۵۱۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۷، ۵۴۷، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۷۷، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۲، ۵۹۶، ۵۹۷، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸

ص: ۱۲۰۰

،۷۷۹ ،۷۷۴ ،۷۶۹ ،۷۴۲ ،۷۳۵ ،۷۳۳ ،۷۳۱ ،۷۱۶ ،۷۱۵ ،۷۰۶ ،۶۹۷ ،۶۸۹ ،۶۸۷ ،۶۵۸ ،۶۵۰ ،۶۴۷ ،۶۴۵ ،۶۴۲ ،۶۴۰ ،۶۳۱ ،۶۲۹ ،۶۲۷ ،۶۲۶ ،۶۰۹
،۹۶۶ ،۹۵۰ ،۹۴۹ ،۹۴۸ ،۹۳۹ ،۹۳۶ ،۹۳۴ ،۹۲۷ ،۹۱۹ ،۹۱۵ ،۹۱۴ ،۸۸۱ ،۸۸۰ ،۸۷۱ ،۸۶۹ ،۸۵۳ ،۸۳۴ ،۸۲۷ ،۸۱۸ ،۸۰۸ ،۸۰۷ ،۸۰۰ ،۷۹۲ ،۷۹۰
۱۰۸۸ ،۱۰۷۵ ،۱۰۵۲ ،۱۰۵۱ ،۱۰۴۷ ،۱۰۲۶ ،۱۰۱۹ ،۱۰۱۰ ،۱۰۰۰ ،۹۹۸ ،۹۹۷ ،۹۸۷ ،۹۸۶ ،۹۸۲ ،۹۷۸ ،۹۶۷

تيله كوه: ۶۷۷

جاده اسلام آباد به پلدختر: ۱۵۴

جاده بانه - سردشت: ۴۸۳

جاده بريسو - بصره - مكال آباد: ۱۳۳

جاده بصره - عماره: ۹۰

جاده بلکه: ۳۵۷، ۹۹۵

جاده بند ارومیه: ۵۳۶

جاده بوکان - سقز: ۱۳۴

جاده بوکان - مهاباد: ۴۴۶

جاده پنجوين - سيدصادق: ۳۳۷

جاده پنجوين - شانه دري - سيدصادق: ۳۱۸

جاده پنجوين - شانه دري: ۱۵۲

جاده پنجوين - نالپاريز: ۹۰۹

جاده توتمان: ۲۶۵

جاده جوانرود - قلقله: ۵۵۷

جاده چاله سبز: ۴۴۳، ۷۸۶

جاده چومان مصطفی: ۲۶۶

جاده حلبچه - سيدصادق: ۶۵۴

جاده خناوين: ۵۱۸

جاده خورخوره - سنته: ۸۳۶

جاده خورمال - سيدصادق: ۵۵۶

جاده دودیسه: ۳۰۶

جاده دهلران - مهران: ۲۱، ۱۸۲

جاده سراب حاجی بمو (سندج): ۴۱۱

جاده سلیمانیه - خاتقین: ۶۷۹

جاده سلیمانیه - کانی مانگا: ۱۰۶۴

جاده سندج - کامیاران: ۱۰۲۴، ۱۰۴۴

جاده سندج - مریوان: ۲۲۸، ۹۱۲

جاده سورن - کانی مانگا: ۲۳، ۶۷۲

جاده سورن: ۶۷۳، ۹۱۰، ۹۷۳

جاده سیانو - چاله سبز: ۶۳۷

جاده سیدصادق - پنجوین: ۳۳۷، ۶۱۵

جاده سیدصادق - حلبچه: ۶۸۲

جاده سیدصادق - نالپاریز: ۹۱۰

جاده شانه دری - سیدصادق: ۶۷۲، ۶۷۳، ۷۰۲، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۸۲

جاده شانه دری: ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۷۰۲

جاده شهیدان: ۲۳۱

جاده شیندروی - حلبچه: ۵۵۶

جاده صالح آباد (ایلام): ۷۲۷

جاده فاو - بصره: ۵۹۷

جاده قرسین - بردوک: ۳۴۲

جاده کساره: ۱۹۰

جاده کولان: ۷۶۱

جاده لاجین: ۵۰۲

جاده لاله حميرين (کنگرک): ٦٧٠

جاده لری - کانی مانگا: ٦٧٢، ٢٣

جاده مرانه: ٧٥٧

جاده مریوان - چناره: ٩٣٢

جاده مریوان - دیواندره: ٣٩٦

جاده مریوان - سنندج: ٣٠٦، ١٩٣

جاده میانندوآب - مهاباد: ١٥٣، ٣٢٠، ٤٢٨

جاده نالپاريز - پنجوين: ١٠٦٤

جاده نشوه - بصره: ١٨٩

جاده نشوه: ١٠٩، ١٦٧

جاده نهني: ٦٧٠

جاده هزار کانيان: ٧٠٥

جاکارتا: ١٠٩٤

جده: ١٠٣٤، ١٠٤٩، ١٠٥٦

جزاير فالکلند: ٦٠٩

الجزاير: ٦٠، ١٢٧، ٢٢٠، ٢٧٤، ٣٢٥، ٣٩٩، ٦٠٥، ٦٠٦، ٦٠٧، ٧٤٤، ٨١٧، ٨٣٨، ٨٦٩، ٨٩٠، ٩٢٢، ٩٦٦، ٩٨٠، ١٠٠١، ١٠٠٧، ١٠٠٨، ١٠٥٣، ١٠٥٤،

١٠٥٥، ١٠٧١، ١٠٩٣، ١٠٩٤

ص: ١٢٠١

جزیره بویان (کویت): ۹۶۹

جزیره بوموسی: ۸۷۹، ۱۰۲۱

جزیره تنب: ۷۴۴

جزیره جاوه (اندونزی): ۱۰۹۵

جزیره خارک: ۱۹، ۲۰، ۳۶، ۴۶، ۵۷، ۵۸، ۱۴۳، ۱۴۴، ۳۱۱، ۳۴۷، ۴۳۴، ۴۵۳، ۵۲۱، ۵۴۴، ۵۶۱، ۵۸۰، ۵۸۱، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۵۰، ۶۶۱، ۶۶۵، ۷۴۵، ۷۷۴، ۷۹۵، ۸۵۷، ۸۶۰، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۹۴، ۹۹۷، ۱۰۰۱، ۱۰۰۳، ۱۰۲۰، ۱۰۲۲، ۱۰۴۳، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۷۷، ۱۰۷۹، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹

جزیره قشم: ۷۴۴

جزیره قطعه: ۷۲۶

جزیره لارک: ۲۶۷، ۲۹۲، ۲۹۳، ۳۱۰، ۴۳۴، ۵۴۵، ۵۸۰، ۶۰۴، ۷۴۴

جزیره لاوان: ۱۰۷۷

جزیره مجنون: ۱۹۰

جزیره مینو: ۷۶، ۱۰۹، ۲۴۵، ۴۱۱، ۵۰۱، ۶۳۹، ۷۲۶، ۸۳۵، ۹۱۱، ۱۰۸۶

جزیره هنگام: ۷۴۴

الجزیره: ۱۰۹۴، ۱۰۰۷

جشنی آباد: ۲۲، ۳۰۱، ۳۱۸، ۴۰۹، ۴۴۳، ۹۹۱

جفیر: ۱۶۸، ۷۲۷، ۹۱۱

جلفا: ۱۰۸۴

جنگل های هشتپر: ۳۹، ۴۸۳، ۴۹۳

جنگه سر (خوی): ۵۳۶

جوانرود: ۵۰۱، ۷۶۰، ۸۳۴، ۱۰۸۴

چابهار: ۴۴، ۵۰۵، ۶۴۰، ۷۴۴، ۹۲۸، ۹۸۲

چاد: ۵۶، ۱۶۱، ۱۷۷، ۲۰۲، ۲۲۲، ۳۴۵، ۳۷۱، ۵۲۶، ۶۴۹، ۶۵۰، ۷۶۹، ۸۵۸

چاله سبز: ۴۷۸، ۶۳۷، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۷۳

چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز: ۲۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۲، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۴۴، ۶۶۳، ۶۶۴

چزابه: ۲۲، ۳۱، ۳۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۹۴، ۱۹۰، ۴۲۷، ۸۶۰، ۱۰۴۳، ۱۰۸۴

چکسلواکی: ۵۶، ۶۰، ۳۹۹، ۹۱۹

چناران: ۱۲۰

چناره: ۶۱۵، ۱۰۴۰، ۱۰۶۰

چنگوله: ۲۷، ۷۵، ۹۴، ۱۶۵، ۱۹۰، ۵۰۱، ۱۰۸۴

چوارته: ۶۱۶، ۱۰۸۰

چوکا: ۹۵۱

چیلات: ۱۹۰، ۵۳۴

چین: ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۰، ۲۳۶، ۲۵۷، ۳۰۹، ۳۴۶، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۱۴، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۹۰، ۴۹۳، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۸، ۶۳۱

۶۳۲، ۶۳۳، ۸۱۷، ۸۱۹، ۹۸۵، ۱۰۲۷، ۱۰۷۶

حاج مامیان: ۶۸۳

حسینیه شهید کچوئی (زندان اوین): ۲۹۷

حلیچه: ۲۳، ۳۰، ۳۳۹، ۴۰۸، ۴۴۶، ۴۷۹، ۵۰۰، ۵۳۵، ۵۹۵، ۶۱۶، ۶۵۴، ۷۵۹، ۸۳۳، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۷۰، ۹۷۱، ۱۰۱۸، ۱۰۶۰، ۱۰۶۴، ۱۰۶۸

حمرین: ۹۴۴

حمیدیه: ۷۷۱

حوزه نفتی نوروز: ۶۳، ۱۴۴، ۶۲۹، ۶۴۰، ۸۸۸، ۱۰۲۰

حوضچه نفتی حلفائیه: ۱۹۱

حوضچه نفتی مجنون: ۱۹۱

خانقین (عراق): ۲۸، ۹۶، ۲۸۹، ۳۳۲، ۴۱۱، ۸۴۰، ۸۹۹، ۱۰۸۰

خاورمیانه: ← غرب آسیا

خراسان: ۶۵، ۱۴۰، ۴۶۲، ۹۱۳

خرم آباد: ۳۳، ۲۶۷، ۳۸۷، ۴۴۶، ۶۱۹

خرمشهر: ۳۳، ۴۹، ۵۲، ۵۶، ۷۴، ۱۱۱، ۱۵۹، ۱۹۴، ۲۴۵، ۲۸۸، ۳۲۸، ۳۴۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۸۷، ۴۱۱، ۴۳۰، ۵۰۱، ۵۳۵، ۵۳۸، ۵۸۳، ۶۱۶، ۶۳۹، ۶۴۱،
۶۴۲، ۶۶۰، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۹، ۷۳۶، ۷۶۳، ۷۹۲، ۸۱۴، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۵۶، ۹۱۱، ۹۸۱، ۱۰۸۶

خرنوڪ: ۶۸۱

خسروآباد (آبادان): ۷۲۸، ۷۲۶

خسروآباد (بيجار): ۱۲۱

خلخال: ۳۹، ۳۶۷

خليج فارس: ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۳۲، ۳۶، ۳۷، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۵۶، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۶۵، ۶۷، ۶۸، ۷۵، ۸۴، ۸۵، ۹۱، ۹۷، ۱۰۴، ۱۱۰، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶،
۱۱۷، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۶۳، ۱۷۶، ۱۸۱، ۱۸۲، ۲۱۹، ۲۵۴، ۲۵۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۷۵، ۲۹۳، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۲۹، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۴۷، ۳۵۰،
۳۹۷، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۲، ۴۰۴، ۴۱۶، ۴۱۸، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۳۱، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۵۳، ۴۶۶، ۴۶۸، ۴۷۲، ۴۸۶، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۶،
۵۲۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۵، ۵۵۷، ۵۶۰، ۵۶۲، ۵۷۷، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۹۹، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵،
۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۹، ۶۲۲، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۴۳، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹

ص: ۱۲۰۲

٧٦٣ ،٧٦٢ ،٧٥٣ ،٧٤٩ ،٧٤٨ ،٧٤٧ ،٧٤٦ ،٧٤٥ ،٧٤٤ ،٧٤٣ ،٧٣٩ ،٧٣٣ ،٧١٩ ،٧١٨ ،٧١٧ ،٧١٦ ،٦٩٢ ،٦٩١ ،٦٨٥ ،٦٦٦ ،٦٦٥ ،٦٦٤ ،٦٦٢ ،٦٦١
٨٦٠ ،٨٥٩ ،٨٥٨ ،٨٥٧ ،٨٥٣ ،٨٥١ ،٨٣٩ ،٨٣٨ ،٨٢٢ ،٨٢٠ ،٨١٥ ،٨١٢ ،٨١١ ،٨٠٧ ،٧٩٥ ،٧٩٤ ،٧٩٣ ،٧٧٤ ،٧٧٣ ،٧٧٢ ،٧٦٨ ،٧٦٧ ،٧٦٦ ،٧٦٤
،٩٥٠ ،٩٣٨ ،٩٣٣ ،٩٣٢ ،٩٢٨ ،٩٢٧ ،٩٢٣ ،٩٢٢ ،٩٢١ ،٩١٦ ،٩٠٨ ،٩٠٧ ،٨٩٥ ،٨٩٤ ،٨٩٢ ،٨٩١ ،٨٩٠ ،٨٨٨ ،٨٨٦ ،٨٧٣ ،٨٧٢ ،٨٧١ ،٨٧٠ ،٨٦٨
،١٠٠٣ ،١٠٠٢ ،١٠٠٠ ،٩٩٩ ،٩٩٨ ،٩٩٧ ،٩٩٦ ،٩٩٤ ،٩٩٣ ،٩٨٥ ،٩٨١ ،٩٨٠ ،٩٧٩ ،٩٧٨ ،٩٧٦ ،٩٧٥ ،٩٦٩ ،٩٦٦ ،٩٦٤ ،٩٦٣ ،٩٦١ ،٩٥٢ ،٩٥١
،١٠٥٢ ،١٠٥١ ،١٠٥٠ ،١٠٤٩ ،١٠٤٨ ،١٠٤٣ ،١٠٤٢ ،١٠٣٠ ،١٠٢٩ ،١٠٢٨ ،١٠٢٧ ،١٠٢٢ ،١٠٢١ ،١٠٢٠ ،١٠١٩ ،١٠١٥ ،١٠١٢ ،١٠٠٨ ،١٠٠٧
١٠٩٤ ،١٠٩٣ ،١٠٩٢ ،١٠٩١ ،١٠٩٠ ،١٠٨٨ ،١٠٨٠ ،١٠٧٩ ،١٠٧٨ ،١٠٧٧ ،١٠٧٦ ،١٠٧٥ ،١٠٧٤ ،١٠٧٣ ،١٠٧٢ ،١٠٥٥ ،١٠٥٤

خمینی شهر: ١٢٠، ٨٩٠

خواف: ٩٣٥

خور عبدالله: ٧٢٨، ٨٥٢، ٩٠٧، ٩٦١، ٩٦٢، ٩٦٩، ٩٠٨، ٩٧٠، ٩٩٤

خور موسی: ٤٢٦، ٩٩٤، ١٠٢٢، ١٠٤٣

خورمال: ٢٣، ٢٦٤، ٥٩٥، ٦١٦، ٨٨٧، ١٠٤٠، ١٠٦٠، ١٠٨٣

خوی: ٧٦، ٧٧، ١٢٠، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٩٦، ٨٥٣، ٩٣٢

داراب: ١٢٠

دارالسلام: ٤٢٣

داکا: ٥٥، ٥٢٢، ٥٢٣، ٩١٩

دانشگاه المستنصریه (عراق): ٢٨٨

دانشگاه بلوچستان: ٩٨٢

دانشگاه پلیس (تهران): ١٣٣

دانشگاه تهران: ٥٤٣، ٥٤٥، ٧٤٢، ١٠٤٧، ١٠٤٨

دانمارک: ٦٠، ٣٩٩، ٦٨٤

دجله: ١٩٠، ٦٠٩، ١٠١٨

دربند: ٣٤٠، ٧٦٥

دربندیخان: ٢٢، ٢٤، ٢٧، ٢٨، ٢٩، ٣٠، ٣١، ١٦٥، ١٦٦، ١٦٧، ١٨٢، ١٨٤، ٢١٠، ٢١٤، ٢١٦، ٢٢١، ٢٦١، ٢٦٢، ٢٨٥، ٢٨٦، ٢٨٧، ٣٠٢، ٣٠٣، ٣٠٤، ٣٤٠
،٥٨٣ ،٥٧٠ ،٥٦٩ ،٥٦٨ ،٥٦٧ ،٥٦٥ ،٥٥١ ،٤٩٩ ،٤٩٨ ،٤٩٧ ،٤٨٢ ،٤٦١ ،٤٤٣ ،٤٤٢ ،٤٤١ ،٤٣٩ ،٤٢٢ ،٤٢١ ،٤٠٨ ،٣٩٤ ،٣٨٠ ،٣٧٩ ،٣٦٠ ،٣٤١
،٨٠٤ ،٨٠٣ ،٨٠٠ ،٧٨٥ ،٧٨٤ ،٧٨٠ ،٧٧٩ ،٧٥٩ ،٧٥٨ ،٧٠٥ ،٧٠٤ ،٧٠٣ ،٧٠٢ ،٧٠١ ،٦٧٩ ،٦٧٨ ،٦٧٧ ،٦٧٦ ،٦٧٥ ،٦٧٤ ،٦١٦ ،٥٩٠ ،٥٨٩ ،٥٨٤
،٩٥٥ ،٩٤٧ ،٩٤٥ ،٩٠٦ ،٨٨٧ ،٨٨٦ ،٨٨٤ ،٨٨٣ ،٨٦٦ ،٨٦٥ ،٨٦٤ ،٨٦٣ ،٨٥٠ ،٨٤٩ ،٨٤٨ ،٨٤٧ ،٨٤٦ ،٨٤٥ ،٨٣٣ ،٨٣١ ،٨٢٩ ،٨٢٤ ،٨٠٦ ،٨٠٥

۹۷۰، ۹۷۱، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۹، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲

درخشگان: ۴۲۳

درمانگاه بلکه (بانہ): ۹۰۵

درہ امین: ۸۴۷

درہ چنار: ۱۰۴۰

درہ خورنوازان: ۱۰۳۹

درہ زلم: ۶۱۶

درہ سوسیالیست ها: ۱۰۴۰

درہ شهدا (قاسملو): ۹۹، ۱۰۴۵

درہ کمونیست ها: ۱۰۴۰

درہ کورگان: ۴۰۹

درہ کوشکناف: ۱۰۳۹۶

درہ هرمله: ۱۰۳۹

دریاچه دربندیخان: ۵۸۵، ۶۷۵، ۸۳۳، ۸۶۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۱۰۶۰

دریاچه دوکان: ۲۳۱

دریاچه مریوان: ۴۶۷، ۸۶۶، ۹۳۱، ۱۰۴۴

دریای احمر: ۱۰۵۲

دریای ژاپن: ۳۲۴

دریای سرخ: ۸۴، ۶۴۸، ۹۸۵، ۱۰۷۲

دریای سیاه: ۷۵۱

دریای شمال: ۵۳۱

دریای عرب: ۶۴۸

دریای عمان: ۵۷۷، ۶۶۱، ۷۳۹، ۸۷۱

دریای مدیترانه: ۱۰۴، ۱۳۹، ۱۶۰، ۳۸۹، ۶۰۴، ۷۱۷، ۷۷۴، ۸۲۰، ۸۲۱، ۹۲۱، ۹۴۸، ۹۶۳

دزفول: ۳۳، ۴۹، ۵۲، ۵۶، ۹۹، ۱۴۷، ۱۹۴، ۱۹۹، ۳۸۷، ۶۵۹، ۶۶۰، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۴۱، ۷۷۱، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۶، ۸۲۹، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۵۴، ۸۵۵

۸۵۶، ۸۵۷، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۸۳، ۹۹۶، ۱۰۹۰

دزلی: ۶۳۷، ۶۷۴، ۷۸۷، ۷۸۸، ۸۶۶

دشت ذهاب: ۷۸۹، ۸۶۶

ص: ۱۲۰۳

دشت زور: ۸۸۷

دکل تکاب: ۲۱۵

دمشق: ۵۴، ۶۸، ۱۰۱، ۱۱۳، ۱۲۳، ۱۴۵، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۲۷۹، ۳۳۳، ۴۰۵، ۴۱۸، ۴۹۲، ۴۹۳، ۷۷۵، ۸۴۲، ۸۶۹، ۸۷۹، ۸۹۶، ۹۶۷، ۹۸۰، ۹۸۱،
۱۰۱۳، ۱۰۳۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۹۴

دوبی: ۴۵، ۹۶۲

دوجيله (عراق): ۵۹۵

دوحه: ۷۹۷

دوله سور: ۶۷۲، ۶۷۳، ۷۸۲، ۱۰۸۳

دهگلان: ۳۸

دهلران: ۹۴، ۵۳۴، ۶۵۹

دهلیز توتمان: ۹۰۹

دهلی نو: ۵۵، ۲۵۲، ۳۷۱، ۷۵۰

دهوک (عراق): ۴۷۹، ۱۰۴۵

دیدگاه صاحب الزمان: ۱۰۶۷

دیریفارم (دیرفارم): ۷۶، ۵۳۵، ۶۳۹، ۸۳۵، ۱۰۸۶

دیوالان: ۹۲۹

دیواندره: ۱۲۱، ۱۹۵، ۲۱۵، ۲۳۰، ۲۴۹، ۳۶۶، ۶۸۳، ۶۸۴، ۷۰۵، ۸۶۷

رأس الییشه: ۷۵، ۹۷، ۴۲۶، ۷۲۶، ۸۵۲، ۸۶۱، ۹۰۸، ۹۶۹، ۹۹۴، ۱۰۲۰، ۱۰۴۳

رأس الفاو: ۷۲۹

راولپندی (پاکستان): ۳۱۲، ۶۶۶، ۹۵۲

راه آهن (خرمشهر): ۹۱۱

رباط: ۱۲۸، ۲۵۶

رزاب: ۲۲، ۱۹۳، ۳۶۲، ۱۰۸۶

رشت: ۷۶۴

رفسنجان: ۵۵۸

رمادیه: ۲۱۶

روانسر: ۳۸، ۱۵۴، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۳۷، ۱۰۸۳

رودخانه اولی: ۸۶

رودخانه آب شیلر: ۶۷۰، ۱۰۸۵

رودخانه خین: ۶۶۰

رودخانه سورا: ۴۲۴، ۷۵۹

رودخانه سیرآباد: ۷۱۳

رودخانه شیلر: ۳۱۸، ۳۹۳، ۴۶۳، ۴۷۸، ۴۷۹، ۵۲۹، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۵۵، ۶۸۱

رودخانه قزلجه سو: ۴۷۸

رودخانه قزلجه: ۳۵۸، ۳۵۹

رودخانه میمه: ۸۸، ۱۶۸

روستای ابراهیم حصار: ۳۶۵

روستای احمد برنده: ۸۳۳

روستای اسکندیان: ۹۳۲

روستای افراسیاب: ۳۶۶

روستای الصدیق: ۸۳۳

روستای الواج: ۷۶۱

روستای امیرآباد: ۴۲۸

روستای امین آباد: ۹۳۲

روستای انجیران: ۸۶۷، ۹۹۲، ۹۱۲

روستای آق تپه: ۶۱۸

روستای آلان: ۸۳۳

روستای آنتور: ۵۷۴

روستای آئین سفید: ۳۹۶

روستای باب خالدآباد: ۴۴۵

روستای باگردان بالا: ۶۸۳

روستای باگردان پایین: ۶۸۳

روستای بالک: ۲۴۸

روستای بالو: ۴۸۳

روستای بان سعید: ۵۰۲

روستای برجو: ۹۳۲

روستای برده رش: ۳۹۶

روستای برده زی: ۴۲۸

روستای برسیو: ۷۶۲

روستای بریما: ۶۸۳

روستای بستک آباد: ۹۳۲

روستای بسطام: ۵۳۶

روستای بصره (سردشت): ۱۵۴

روستای بنجیلان: ۳۹۵

روستای بندره: ۱۵۳

روستای بنگوین: ۳۹، ۶۸۳

روستای بوکتان: ۳۶۶، ۳۸۴، ۵۳۶

ص: ۱۲۰۴

روستای بهارآباد: ۲۱۴، ۹۳۲، ۱۰۶۹

روستای بیاوین: ۳۹۶

روستای بیروت آباد: ۴۸۳

روستای پشت تنگه: ۵۰۲

روستای پل گل کنی: ۵۹۶

روستای پیرآباد: ۴۲۸

روستای پیرمران: ۸۳۶، ۸۶۸

روستای پیرمکائیل: ۹۳۲

روستای پیرونس: ۶۱۸

روستای تاجین آباد: ۳۶۶

روستای تازه آباد: ۳۶۳، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۶۷

روستای تازه ده: ۷۵۷، ۱۰۶۷

روستای ترازوله: ۵۰۲، ۵۳۷

روستای تقی قولان: ۶۸۳

روستای تمرآباد: ۲۱۴

روستای جلدیان: ۹۳۲

روستای چپرآباد: ۴۲۸

روستای چشمه گل: ۴۸۳

روستای چکش: ۹۳۲

روستای حاجی نامی (سیدصادق): ۴۲۴

روستای حسن نوران: ۳۹۶، ۴۲۸، ۴۴۵، ۴۸۳

روستای حسن آباد: ۱۳۳، ۶۷۱، ۷۵۷، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۹۰، ۱۰۴۲، ۱۰۶۷

روستای حسن بک: ۴۲۳

- روستای حسن چپ: ۶۸۳
- روستای حسین آباد: ۲۴۸، ۸۶۷
- روستای خال دلیل: ۹۳۲
- روستای خانقاه: ۱۵۳، ۳۸۳، ۶۸۳
- روستای خانم شیخان: ۴۰۹، ۴۷۸، ۶۶۰، ۹۱۰
- روستای خانیکک: ۹۳۲
- روستای خاو: ۲۴۵
- روستای خلیسان: ۸۳۶
- روستای خلینان: ۸۳۳
- روستای خورخوره: ۳۶۵، ۳۶۶
- روستای دارساوین: ۷۳۰
- روستای داریان: ۲۲۹
- روستای دانی داغا: ۶۸۳
- روستای درود: ۱۳۴
- روستای دره شغلی: ۴۱۰
- روستای دره شهنشهبان: ۳۹۶
- روستای دوآب: ۴۴۵
- روستای دوله تو: ۹۲۹
- روستای ده شمس: ۴۲۸، ۴۴۵
- روستای دیدان: ۶۳۹
- روستای ذکی بیگک: ۱۹۵
- روستای زاغه کوه: ۳۶۵
- روستای زمزیوان: ۸۶۷

روستای زندان دره: ۶۸۳

روستای زنگی آباد: ۷۶۱

روستای زیوه: ۶۸۳

روستای ساروانه: ۹۳۲

روستای ساوجی: ۳۰۲، ۲۴۵

روستای ساوین: ۱۵۴

روستای سرپیر: ۹۸۴

روستای سرتن: ۶۸۳

روستای سرخ توت: ۵۰۲

روستای سردره: ۸۸۹

روستای سرگیز: ۴۲۸

روستای سرلق: ۵۵۷

روستای سرو کوهستان: ۳۶۵

روستای سرو: ۶۸۳

روستای سروآباد: ۹۱۲

روستای سعیدآباد: ۴۸۳

روستای سفید دره: ۴۴۵

روستای سلامش: ۳۶۵

روستای سلم: ۶۸۳

روستای سلیم ساقول: ۶۸۳

روستای سوتو: ۳۹۶

روستای سوجه: ۴۲۸، ۴۸۳

روستای سوئتاف: ۳۶۵

روستای سیاه گل بالا: ۶۸۳

روستای سیاه گل پایین: ۶۸۳

روستای سیب گدای بالا: ۶۱۸

روستای سیب گدای پایین: ۶۱۸

روستای سیف: ۳۴۲

روستای شقلاوه: ۸۳۳

روستای شهینان: ۴۴۵

روستای شیخان: ۶۸۳، ۱۳۴

روستای شیلان آباد: ۹۳۲

روستای صالح آباد: ۵۰۲

روستای صوفیان: ۴۴۵

روستای طازان: ۳۰۶

روستای طرخان آباد: ۳۹۵

روستای عباس آباد: ۴۶۶

روستای عرباوی (عرب اولی): ۶۱۸

روستای عین صلان: ۹۳۲

روستای غازان: ۹۳۲

روستای غماره: ۶۸۳

روستای قاشق: ۹۱۲

روستای قبل غلوجه: ۸۳۶

روستای قرنی: ۹۳۲

روستای قره جر: ۸۳۶

روستای قره سقل: ۴۲۸، ۴۴۵

روستای قزلچه پایین: ۹۳۲

روستای قشقنه: ۶۸۳

روستای قلاتیان: ۴۴۵

روستای قلانی آباد: ۸۸۷

روستای قلعه شاهین: ۷۸۹

روستای قورمیش: ۳۶۲

روستای قوشچی: ۱۰۲۳

روستای قهرآباد: ۹۱۲

روستای قهوه خانه: ۶۸۳

روستای کاسانه: ۳۹۶

روستای کانی خلیل: ۶۱۸

روستای کانی چاشنی: ۶۱۸

روستای کانی رش: ۴۴۵، ۹۳۲

روستای کانی سی: ۴۰۹

روستای کانی کیسالان: ۶۱۸

روستای کانی کیله: ۶۱۸

روستای کانی نوبتیمان: ۶۱۸

روستای کتیکه: ۸۳۶

روستای کرد مراد بیگی: ۶۱۸

روستای کرده بردان: ۹۳۲

روستای کرمس: ۲۶۸

روستای کروبان: ۸۳۶، ۸۵۳

- روستای کلشین: ۹۳۲
- روستای کله خر: ۹۳۲
- روستای کماله اورامان: ۹۸۴
- روستای کندلان: ۹۱۳
- روستای کوتر: ۶۸۳
- روستای کوچک الله: ۹۱۲
- روستای کوخان: ۶۸۳
- روستای کوله سردشت: ۱۹۵
- روستای کهنه ده: ۳۸۴، ۹۳۲
- روستای گردشیدان: ۳۶۵
- روستای گردیان: ۲۱۴
- روستای گلچین: ۴۲۸
- روستای گندمان: ۳۶۵
- روستای گنه دار: ۵۱۴۷
- روستای لکز: ۳۶۲
- روستای ماچگه: ۲۶۸
- روستای ماژگه: ۳۶۵
- روستای مرگه رش: ۴۲۸
- روستای مزرع: ۶۸۳
- روستای مستکان: ۹۳۲
- روستای مگرو: ۶۸۳
- روستای ملک: ۹۳۲

روستای منجیلان: ۴۴۵

روستای میبرده: ۹۳۲

روستای میرآباد: ۲۴۵، ۸۳۶، ۸۵۳

روستای میرحسام: ۹۱۰

روستای میره ده: ۲۶۸

روستای میشه بالا: ۴۴۵

روستای میشه پایین: ۴۴۵

روستای میشه ده: ۵۱۷، ۵۳۶

روستای نایسر سندج: ۱۳۴

روستای نجه بالا: ۳۹۵

روستای نجه پایین: ۳۹۶

روستای نفوت: ۹۵۱

روستای نگل: ۹۱۲

روستای نوبار: ۶۱۸

روستای واوان: ۱۶۹

روستای ویراندول: ۳۶۵

روستای هافل: ۸۳۳

روستای هزاردره: ۸۶۷

روستای هندآباد: ۸۶۷

روستای یازی بلاغ: ۸۵۳

روستای ییلاق آباد: ۳۸۴

روکان: ۴۲۴، ۶۱۵، ۱۰۶۴، ۱۰۸۱

رومانی: ۵۶، ۶۰، ۳۹۹، ۸۱۷

رياض: ٤٨، ١٤٤، ٥٢٩، ٤٤٧، ٩٤٥، ٩٤٧، ٩٧٩، ١٠٠٧، ١٠٥٥

زابل: ٥٠٥

زامبيا: ٨١٧

زاهدان: ٤٤، ٤٨٥، ٤٨٧، ٤٤٠

زبيدات: ٩٣، ٤٢٧

الزبير (عراق): ٣٣٢

زرباطيه: ١٨٤، ٢٨٩، ٣٣٢، ٩٩٠

زيمبابوه: ٥٤، ٥٥، ٨١، ١١٤، ٤١٥

ژاين: ٤٣، ٤٥، ٥٦، ٦٠، ١٢٦، ٢٠٦، ٣٢٤، ٣٧٢، ٣٩٩، ٥٠٤، ٥٣١، ٥٤٤، ٥٤٢، ٤٩٢، ٧١٤، ٧١٦، ٧٤٤، ٧٩٣، ٧٩٦، ٨١٨، ٩٤٢، ٩٧٦، ١٠٥٠، ١٠٥١

١٠٧٠، ١٠٧٨، ١٠٧٩

ژاوه رود: ٣٦٢، ١٠٨٦

ژنو: ٥٤، ١٤٥، ١٥٩، ١٧٧، ١٨٠، ١٨١، ٢٠٣، ٢٠٥، ٢١٩، ٢٢٥، ٢٣٧، ٢٥٥، ٣٤٦، ٣٥١، ٣٥٢، ٣٧٣، ٤٢٩، ٤٣٠، ٤٣١

سارى: ٤٨٧، ٤٨٩

السالوادور: ٤٧٢، ٧٦٩، ٨١٦

سد درينديخان: ١٦٦، ١٨٤، ٢٤١، ٢٤١، ٢٨٥، ٢٨٦، ٣٣٩، ٣٦٠، ٤٢١، ٤٢٢، ٤٤٠، ٤٤١، ٤٧٩، ٤٧٥، ٤٧٨، ٧٠١، ٧٠٣، ٧٠٤، ٧٥٩، ٧٨٠، ٧٨٤، ٨٠٠

٨٠٤، ٨٤٦، ٨٤٧، ٨٤٩، ٨٤٣، ٨٤٤، ٨٤٥، ٨٨٥، ٨٨٧، ٩٧١، ٩٨٦، ١٠١٨، ١٠٤١، ١٠٨٠، ١٠٨٤

سد دوكان: ٢٨٦، ٣٣٩

سد قشلاق: ١٠٢٣

سرراب سبجان آقا: ٤٠٨، ٤١٥، ٤١٦، ٤١٦، ٨٦٥، ٩٠٩

سربراله: ٢٤٥، ٣١٨، ٣٣٩، ٣٥٩، ٣٩٣، ٤٠٩

سربراله: ٤٧٠، ٤٧١، ١٠٦٥، ١٠٦٦

سرپل ذهاب: ٢٨، ٥٢، ٧٧، ٧٨، ٤٤٢، ٧٦٠، ٧٨٨، ٧٨٩، ٨١٠، ٨٣٤، ٨٦٦، ١٠٢٢

سرتك: ٢٨، ٢٨٥، ٣٤٠، ٣٤١، ٣٧٩، ٣٨٠، ٤٢٢، ٤٤٢، ٤٤٢، ٤٩٨، ٤٧٦، ٨٠١، ٨٤٦، ٨٨٤، ٨٨٧، ٨٨٨

سرتنگ: ٩٨٩

سرخس: ۱۲۰

سرخه توت: ۵۳۷

سرداب: ۴۶۵، ۱۱۹

سردشت: ۲۱، ۲۵، ۳۳، ۳۸، ۷۶، ۷۷، ۹۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۳۴، ۱۷۰، ۱۸۲، ۱۹۵، ۲۱۴، ۲۳۱، ۲۸۶، ۲۹۱، ۳۳۴، ۳۳۸، ۳۴۲، ۳۶۳، ۳۶۵،
۳۶۶، ۳۸۴، ۴۰۸، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۴۵، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۸۳، ۵۰۰، ۵۱۹، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۷۴، ۵۹۶، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۶۰، ۷۰۶، ۷۳۰، ۷۹۰، ۸۰۰،
۸۶۶، ۸۶۷، ۸۸۶، ۹۱۱، ۹۲۹، ۹۳۲، ۱۰۲۲، ۱۰۴۴، ۱۰۸۴، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

سروآباد (مريوان): ۲۲، ۱۹۳، ۲۳۹، ۵۷۲

سریلانکا: ۵۶، ۷۷، ۸۱۷، ۸۵۷

سفارت امریکا در تهران (لانه جاسوسی): ۱۸۶

سفارت امریکا در کویت: ۱۷۸، ۱۸۶

سفارت ایران در بیروت: ۴۳۶

سفارت ایران در پاریس: ۲۳۷

سفارت ایران در پاکستان: ۲۳۴

سفارت ایران در لندن: ۳۹۰

ص: ۱۲۰۷

سفارت عراق در دهلی نو: ۳۱۱

سفارت فرانسه در تهران: ۱۷۷، ۳۴۲، ۵۲۶، ۶۰۶، ۶۵۱، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸

سفارت فرانسه در دمشق: ۶۵۱

سفارت یونان در تهران: ۹۹۸

سقز: ۳۳، ۱۵۳، ۱۶۹، ۲۶۸، ۲۹۱، ۲۹۲، ۳۲۰، ۳۴۲، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۸۲، ۳۹۵، ۴۸۱، ۵۱۸، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۷۴، ۵۹۶، ۶۸۳، ۶۸۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۵۳
۸۶۶، ۸۶۸، ۹۱۲، ۹۱۳

سکوی نفتی نوروز: ۸۸۸، ۹۰۸، ۹۷۰، ۹۹۴

سلماس: ۱۲۱، ۲۱۴، ۲۳۰، ۳۰۶، ۳۸۴، ۳۹۶، ۵۱۸، ۵۵۷، ۶۳۹، ۸۶۶، ۸۸۹، ۹۳۲، ۱۰۲۴، ۱۰۴۵، ۱۰۶۹، ۱۰۸۷

سلیمانیه (عراق): ۲۳، ۱۱۷، ۲۱۶، ۲۴۴، ۲۶۳، ۳۱۹، ۳۸۴، ۴۴۳، ۴۷۹، ۴۸۰، ۵۰۰، ۵۱۶، ۵۲۸، ۵۵۳، ۵۹۵، ۶۱۵، ۶۱۶، ۸۳۰، ۸۴۰، ۸۶۵، ۸۹۹
۱۰۶۰، ۱۰۶۸، ۱۰۸۰

سنقر: ۳۸، ۲۴۹، ۵۰۲، ۵۳۷

سندج: ۳۳، ۳۵، ۳۸، ۹۸، ۱۱۰، ۱۳۶، ۱۵۳، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۹۵، ۲۱۵، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۴۵، ۲۴۹، ۲۹۲، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۲۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۴۱۱
۴۲۸، ۴۴۷، ۴۸۱، ۵۹۶، ۶۳۱، ۶۵۹، ۷۰۵، ۷۹۰، ۸۳۵، ۸۴۰، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۹۹، ۹۴۴، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۶

سودان: ۱۷۶، ۳۷۱، ۴۱۶، ۶۹۱، ۷۶۸، ۸۴۰، ۸۹۵

سورینام: ۵۶، ۸۳۶

سوریه: ۳۶، ۴۰، ۵۴، ۵۶، ۶۰، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۸۴، ۱۰۱، ۱۱۳، ۱۲۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۹، ۱۶۳، ۲۱۸، ۲۲۰، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۵۴، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۲، ۳۱۴
۳۴۹، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۹۹، ۴۰۴، ۴۱۶، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۳۷، ۴۵۸، ۴۸۷، ۴۹۲، ۵۲۹، ۵۶۴، ۶۵۱، ۶۶۷، ۷۱۷، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۶۸، ۷۷۶، ۷۹۳، ۷۹۶، ۷۹۷
۸۱۷، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۳، ۸۳۸، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۶۹، ۸۷۲، ۸۷۷، ۸۷۹، ۸۹۰، ۸۹۷، ۹۱۹، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۳۸، ۹۵۱، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۶۷، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱
۱۰۰۷، ۱۰۳۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۷۰، ۱۰۷۲، ۱۰۷۶، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴

سوسنگرد: ۵۲، ۱۱۱، ۱۵۹، ۱۹۴، ۳۵۰، ۴۳۰، ۴۶۷، ۵۳۸، ۷۷۱

سومار: ۹۷، ۸۸۸، ۹۸۹

سومالی: ۱۷۶، ۴۱۶، ۸۹۵

سوئد: ۶۰، ۳۵۲، ۳۹۹، ۶۱۰، ۷۱۸

سوئیس: ۴۵، ۶۰، ۷۷، ۳۹۹، ۹۶۲

سه پایه العمیه: ۹۶۲

سه راه بیجار: ۳۹۶

سه راهی حزب الله: ۹۳۲

سه راهی رزانوک: ۲۳۱

سه راهی زبیدات: ۷۳، ۸۸، ۹۳، ۱۰۷

سبیری: ۴۳۵

سیدصادق (عراق): ۲۳، ۱۳۲، ۱۶۹، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۷۷، ۲۸۷، ۳۱۹، ۴۰۸، ۴۲۴، ۴۴۳، ۴۷۹، ۵۰۰، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۹۵، ۶۱۵، ۶۳۸، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۸۲، ۷۰۱، ۷۶۱، ۷۸۲، ۸۰۹، ۸۸۷، ۹۱۰، ۹۷۱، ۹۹۵، ۱۰۶۰، ۱۰۶۴، ۱۰۶۷، ۱۰۸۱، ۱۰۸۳

سیدکان: ۲۶۵، ۴۲۳

سیرالتون: ۵۴، ۵۶، ۸۱، ۲۲۰، ۸۱۶

سیستان و بلوچستان: ۴۴، ۶۵، ۱۴۰، ۳۰۹، ۴۸۶، ۴۸۷، ۵۰۵، ۵۷۷، ۶۴۰، ۶۴۱

سئول: ۹۶۶

شاتورو (فرانسه): ۱۰۳۰

شاخ بالامبو: ۹۷۱

شاخ بمو: ۱۶۶، ۱۶۷، ۲۴۱، ۳۰۴، ۳۴۰، ۳۷۹، ۳۸۰، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۲۱، ۴۳۹، ۴۶۲، ۵۸۴، ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۹، ۷۸۷، ۷۸۸، ۹۴۵، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۸۹، ۹۵۷

شاخ خشیک: ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۱۶۶، ۲۶۱، ۲۸۵، ۳۴۰، ۴۲۱، ۴۴۱، ۵۶۹، ۵۸۴، ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۵، ۷۵۹، ۷۸۵، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۴۶، ۸۴۸، ۸۸۴، ۸۸۸، ۹۰۶، ۹۴۵، ۹۴۷، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۸۹، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲

شاخ شکوت: ۳۵۷

شاخ شمیران: ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۱۶۶، ۳۰۴، ۴۲۱، ۴۲۲، ۵۹۰، ۶۷۸، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۸۴، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۶، ۹۴۵، ۹۷۱، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲

شاخ شوالدری: ۱۶۶، ۳۴۰، ۶۷۷

شاخ کیله: ۲۸۵، ۳۰۴، ۳۷۹، ۳۸۰، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۲۱، ۴۳۹، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۹۸، ۵۸۴، ۶۷۶، ۷۸۴، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۴۶

شازند (اراک): ۱۲۰

شانه دری: ۲۳، ۲۶، ۲۴۴، ۲۶۳، ۲۸۷، ۵۵۳، ۵۹۵، ۶۱۶، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۷۸۲، ۸۰۹، ۸۶۵، ۹۱۰، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۶۰، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

شاه نشين: ۸۳۴،۳۹۴

شبه جزيره جاسك: ۷۴۴

ص: ۱۲۰۸

شرکت نفت فلات قاره: ۶۶۴

شرهانی: ۸۳۵، ۴۲۷، ۱۶۸

شط علی: ۱۹۱، ۱۹۰

شعیبه: ۹۲۸

شلحه: ۷۲۸، ۷۲۶

شلمچه: ۷۶، ۱۱۰، ۱۹۰، ۲۴۵، ۳۶۳، ۳۶۴، ۴۱۱، ۴۲۷، ۵۰۱، ۵۳۵، ۵۵۵، ۶۳۹، ۶۶۰، ۷۲۵، ۷۲۶، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۸۵، ۹۱۱، ۱۰۸۶

شوروی: ۴۲، ۵۵، ۵۶، ۶۶، ۶۷، ۷۸، ۷۹، ۸۴، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۲۴، ۱۳۹، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۸، ۲۲۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۹، ۲۸۱، ۲۸۲، ۳۰۹، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۴۴، ۴۰۱، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۵، ۴۳۷، ۴۴۸، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۵۲۵، ۵۲۹، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۴، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۹، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۲، ۶۳۱، ۶۳۳، ۶۴۱، ۶۴۳، ۶۴۷، ۶۹۳، ۶۹۸، ۷۰۸، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۲۱، ۷۴۷، ۷۶۸، ۷۹۴، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۹۰۳، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۲۹، ۱۰۵۵، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۷۱، ۱۰۷۳، ۱۰۷۵، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸

شوش: ۶۵۹، ۶۶۰، ۷۴۱، ۷۷۱

شوشتر: ۶۶۰، ۷۳۷

شهرک المهدی: ۸۶۶

شهرکرد: ۱۲۰

شیار بیاره: ۷۸۸

شیار توتمان: ۲۶۳

شیار چم میار: ۸۴۸

شیار حسن آباد: ۱۳۲، ۹۹۱، ۱۰۴۲

شیار خلوزه: ۹۵۸، ۱۰۸۵

شیار دربند: ۸۴۸

شیار قزلجه: ۹۶۰

شیار کانی مانگا: ۳۵۸، ۴۶۴، ۴۷۹

شیار مارو: ۶۷۱، ۹۵۸

شیخ باتمان: ۴۲۳

شیخ سله: ۸۶۶

شیخ صالح: ۸۳۴

شیراز: ۷۹۰، ۶۳۱، ۴۱۲، ۳۴۳، ۸۳، ۳۹

شیرمر: ۱۰۳۹، ۶۸۲، ۶۱۶

شیلر (عراق): ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۳۳، ۳۴، ۹۷، ۱۱۹، ۱۳۲، ۱۵۲، ۱۶۵، ۱۶۷، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۱، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۲۸، ۲۳۹، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۳۴، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۳، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۸۰، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۲۹، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۵، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۳۸، ۶۵۵، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۲، ۶۷۴، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۵۷، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۲، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۰۰، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۴۵، ۸۵۰، ۸۶۰، ۸۶۳، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۹۰، ۸۹۳، ۸۹۴، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۶۱، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۴، ۹۸۶، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۹، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۷، ۱۰۸۰، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

صالح آباد: ۵۳۷

صائین دژ: ۹۳۲، ۳۶۴

صحرا: ۵۶، ۶۰، ۳۹۹، ۷۶۹، ۸۱۷، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۸۵، ۸۹۳

صومعه سرا: ۳۹، ۲۳۰، ۹۵۱

طائف (عربستان): ۸۵، ۱۲۸، ۱۶۲

طبس: ۱۲۰

طرابلس: ۱۰۱، ۱۱۳، ۱۷۶، ۸۷۹، ۸۹۶، ۹۲۳، ۹۲۴، ۱۰۱۳، ۱۰۵۷

طلاتیه جدید: ۷۲۹

طلاتیه: ۲۲، ۳۱، ۳۲، ۷۳، ۷۴، ۸۹، ۹۴، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۳۱، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۸۶۰، ۱۰۴۳

طویله: ۲۳، ۱۰۹، ۱۶۹، ۲۴۴، ۴۰۸، ۴۴۶، ۵۳۵، ۵۹۵، ۶۱۵، ۶۱۶، ۸۸۷، ۱۰۶۰

طیب (عراق): ۳۲، ۷۳، ۷۵، ۸۸، ۹۳، ۹۴، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۵۱، ۱۶۸، ۱۸۸، ۱۸۹

ظهران (عربستان): ۱۰۴۹

عربت (عراق): ۲۱۶، ۲۴۴، ۳۹۴، ۴۰۸، ۶۱۵، ۱۰۶۰

عربستان سعودی: ۴۴، ۴۶، ۵۷، ۶۲، ۶۷، ۶۸، ۷۰، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۴۱، ۱۶۰، ۱۷۹، ۲۰۷، ۲۲۴، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۵۸، ۲۷۹،
۳۱۲، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۷۲، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۱۹، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۸۶، ۵۰۸، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۳۰، ۵۴۶، ۵۶۰، ۵۶۱، ۶۰۳، ۶۴۸

ص: ۱۲۰۹

فومن: ۱۲۰، ۹۵۱

فیلیپین: ۳۲۴

قادیسیه (عراق): ۲۸۸، ۷۲۶

قاهره: ۴۵، ۱۴۲، ۷۱۸، ۷۹۴، ۸۲۰، ۹۶۲، ۱۰۸۷

قبرس: ۳۹۱، ۹۲۳

قبرستان بقیع: ۲۳۵

قروه: ۳۸، ۵۳۷، ۷۹۰

قریه ماولو: ۵۵۷

قریه محمد نورالدین: ۴۴۶

قریه نوجوان: ۴۴۶

قریه نی: ۱۱۹

قزوین: ۶۲۴

قصبه زمقس: ۴۴۶

قصر شیرین: ۲۱، ۲۷، ۲۸، ۴۹، ۵۲، ۷۷، ۷۸، ۹۷، ۱۸۲، ۱۸۴، ۲۶۱، ۳۸۷، ۴۲۹، ۴۴۲، ۶۶۰، ۷۰۴، ۷۶۰، ۷۸۸، ۷۸۹، ۸۰۶، ۸۱۴، ۸۳۴، ۸۸۸، ۹۸۶

قطر: ۶۲، ۶۷، ۶۸، ۱۰۴، ۴۸۶، ۵۴۶، ۶۴۸، ۷۲۲، ۷۷۳، ۷۹۷، ۸۱۷، ۸۶۹، ۸۷۰، ۹۲۲، ۹۸۰، ۱۰۳۰، ۱۰۵۰، ۱۰۷۹

قفاص (آبادان): ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۲۷، ۹۹۴، ۱۰۱۹

قلاجیه: ۸۸۸، ۹۴۵

قلانی آباد: ۶۵۵

قلاویزان: ۹۶۰، ۹۷۰، ۹۷۱

قلب: ۶۱۳، ۸۴۸

قلخانی: ۸۶۶

ص: ۱۲۱۰

قلعه شوش: ۶۵۹

قلعه دیزه (عراق): ۲۶۵، ۲۶۶، ۴۲۴، ۹۲۹

قلقله: ۲۲، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۱۸، ۴۰۹، ۴۴۳، ۴۸۰، ۷۷۱، ۸۳۶، ۹۹۱، ۱۰۶۸، ۱۰۸۵

قلندر آوا: ۲۶۳، ۳۵۹

قله قایه: ۹۱۰

قله قلابان: ۱۰۴۲

قم: ۱۰۰، ۱۳۸، ۲۵۳، ۳۲۱، ۳۲۳، ۵۱۱، ۵۹۸، ۷۳۴، ۸۴۰، ۹۱۳، ۹۱۵

قوم شیره: ۹۹۲

کارخانه آسفالت سازی ارومیه: ۲۹۲

کارخانه پارس الکتریک: ۴۹۱

کارخانه قند پیرانشهر: ۲۳۰

کارخانه گاز مایع نهصد گچساران: ۶۵، ۷۱۳

کاشان: ۱۲۰

کال وی الیون: ۴۲۴

کامبوج: ۷۶۹

کامرون: ۸۱۶

کامیاران: ۳۸، ۱۵۳، ۲۴۹، ۲۶۸، ۳۲۰، ۳۲۱، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۳۶، ۵۳۷، ۷۹۰، ۱۰۲۴، ۱۰۸۴

کانادا: ۲۰۷، ۳۲۴، ۶۹۷

کانال سوئز: ۴۶، ۷۲۸، ۱۰۰۲، ۱۰۲۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۲

کانی پانکه: ۸۶۵، ۹۰۹، ۱۰۶۰، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

کانی چنار (توتمان): ۱۰۶۷

کانی سخت: ۲۱، ۱۸۲، ۱۸۴، ۹۹۰

کانی سر: ۶۸۲

کانی سیف: ۱۵۲، ۲۶۳، ۵۱۶، ۶۷۲، ۱۰۶۷

کانی گوهر: ۷۷۱

کاوه: ۴۲۳

کخلان: ۹۰۹، ۹۹۱

کربلا: ۶۲۵، ۶۴۱، ۸۴۰

کرج: ۳۹، ۲۶۹، ۷۹۰

کرخه: ۳۰۱، ۶۴۵، ۷۲۷

کردستان (عراق): ۸۴، ۱۶۰، ۲۹۰، ۴۵۵، ۸۹۹

کرکوک (عراق): ۱۷۰، ۲۰۸، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۶۵، ۳۳۲، ۳۳۹، ۳۸۴، ۳۸۹، ۴۱۱، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۴۳، ۵۰۰، ۵۲۸، ۵۵۶، ۵۸۰، ۶۱۶، ۷۷۴، ۷۸۴، ۸۴۰

۱۰۸۰، ۱۰۱۸، ۸۹۹

کرگمل: ۳۷۹، ۴۲۲، ۶۷۸

کرمان: ۴۴، ۶۵، ۳۶۶، ۴۸۶، ۵۴۷، ۵۵۸، ۵۷۷، ۶۴۰

کرمانشاه: ۵۲۸، ۱۰۶۱

کره جنوبی: ۲۵۷، ۳۲۴، ۳۲۵، ۶۹۶، ۸۱۹، ۸۷۴

کره شمالی: ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۳۶، ۲۵۷، ۳۰۹، ۳۹۹، ۴۱۴، ۶۳۱، ۶۳۳، ۸۱۷

کسماء: ۹۵۱

کفرآباد (اشنویه): ۴۱۱

کلاله: ۱۳۳

کلمبو: ۵۸۰

کلو: ۴۲۴

کلبیر: ۱۲۰

کمانگر: ۶۳۷

کنیا: ۸۱۷

کوبا: ۶۰، ۲۰۵، ۳۹۹

کوت شیخ: ۶۳۹

کوت: ۷۴، ۸۴

کوخان: ۴۲۴

کوخلان: ۱۹۲، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۵۹، ۴۰۹، ۸۶۵

کوسه کهریز: ۶۸۴

کوشک: ۱۶۸، ۱۹۰، ۷۲۹

کوکلان: ۷۵۹

کوه باشماق: ۵۵۶

کوه بلال: ۵۰۱

کوه چکش: ۳۸۴، ۴۴۶

کوه خورخوره: ۵۵۶

کوه شاه خرابش: ۳۸۴

کوه شیخ حیدر: ۳۸۴

کوه قایه: ۹۰۹

کوه کیله: ۳۵۸

کوه گاوی: ۳۶۱

کوه گون: ۷۶۰

کوه لدره: ۹۰۹

کوه ملک: ۳۸۴

ص: ۱۲۱۱

کوه های پیشو: ۸۱۰

کوه های سرپهن: ۱۶۷، ۲۸۵

کوه های سرشلانی: ۱۵۴

کویت: ۴۱، ۴۴، ۶۲، ۶۷، ۶۸، ۷۵، ۸۰، ۱۰۴، ۱۴۵، ۱۷۸، ۱۸۶، ۲۷۸، ۲۸۰، ۳۳۰، ۳۷۲، ۴۸۶، ۵۲۷، ۵۲۹، ۵۴۶، ۵۶۰، ۶۳۳، ۶۴۸، ۶۶۷، ۷۲۲، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۷۳، ۷۹۳، ۸۱۸، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۹۲۲، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۹۹، ۱۰۰۱، ۱۰۰۷، ۱۰۳۰، ۱۰۵۰، ۱۰۵۲، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۷۱، ۱۰۷۵، ۱۰۷۹، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴

گامبیا: ۵۰۳

گنوند: ۶۵، ۷۳۷

گردبان: ۱۰۶۹

گردنه بنوخلف: ۱۰۸۷

گرگان: ۷۹۰

گرگه میش: ۱۳۴

گرمک: ۲۴۴، ۳۱۸، ۳۵۸، ۴۶۳، ۴۷۹، ۶۷۰، ۸۲۸، ۸۳۲، ۸۶۵، ۹۰۹، ۹۴۴، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۸۰

گناباد: ۱۲۰

گوراب زرمیخ: ۹۵۱

گورک مکری (مهاباد): ۳۸۴

گیلان غرب: ۲۷، ۳۰، ۵۲، ۷۷، ۳۴۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۵۵، ۴۶۱، ۵۶۷، ۷۰۳، ۷۶۰، ۷۷۱، ۷۸۴، ۷۸۹، ۸۰۳، ۸۱۵، ۸۲۷، ۸۳۴، ۸۸۶

گینه: ۸۱۷

لبنان: ۲۱، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۸۱، ۸۵، ۸۶، ۱۰۴، ۱۲۳، ۱۲۸، ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۶۱، ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۲، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۸، ۲۱۹، ۲۲۲، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۸، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۸، ۲۷۲، ۲۷۵، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۹۵، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۱۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۶۸، ۳۷۴، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۹۱، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۱۶، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۷۵، ۴۸۷، ۴۹۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۲۶، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۶۳، ۵۶۴، ۶۰۴، ۶۰۹، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۴۱، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۷، ۶۸۶، ۷۰۶، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۳۱، ۷۶۳، ۷۶۹، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۹۴، ۷۹۷، ۷۹۹، ۸۲۰، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۳۶، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۵۳، ۸۵۸، ۸۶۹، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۹۰، ۸۹۳، ۸۹۶، ۸۹۷، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۳۵، ۹۵۳، ۹۹۷، ۱۰۱۳، ۱۰۲۷، ۱۰۳۳، ۱۰۴۹، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۷۲

لندن: ۳۷، ۴۱، ۴۲، ۵۲، ۱۲۶، ۱۶۰، ۲۳۴، ۳۳۲، ۳۵۰، ۵۴۵، ۶۶۷، ۷۹۶، ۸۷۸، ۸۹۷، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۶۳، ۱۰۲۹، ۱۰۳۱، ۱۰۷۴، ۱۰۷۷

لنگ ریس (لنگ ریز): ۳۶۲

لوااسانات: ۱۲۰

لوآندا: ۵۵

لوژه (دره شهیدان): ۲۶۵، ۲۶۶

لهستان: ۵۶، ۶۰، ۳۰۸، ۳۹۹، ۵۲۵، ۸۱۲، ۸۳۶

لیبی: ۵۴، ۵۶، ۸۱، ۱۰۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۵۹، ۲۰۶، ۲۲۲، ۳۴۵، ۴۸۷، ۷۳۹، ۸۱۷، ۸۳۶، ۸۳۸، ۸۵۸، ۸۹۰، ۹۲۲، ۹۳۸، ۱۰۵۸

لی ذیلجا (عراق): ۵۲۸

ماداگاسکار: ۸۱۷

مازندران: ۸۲، ۹۰، ۱۰۱، ۱۱۱، ۱۲۰

مالت: ۱۰۵۵

مالزی: ۲۵۷، ۵۰۳، ۹۱۹

ماتین بلاغ: ۸۶۷، ۸۸۹

مجارستان: ۵۶، ۵۷، ۶۰، ۳۹۹، ۷۷۰، ۸۱۷

محال انزل (آذربایجان غربی): ۱۷۰، ۱۱۰، ۱۳۳، ۷۶۱

محال براندوزچای: ۶۳۹

محور ارومیه - اشنویه: ۹۹، ۱۱۰، ۱۳۴

محور ارومیه - چره: ۵۹۶

محور ارومیه - سلماس: ۱۱۰

محور اشنویه - نقده: ۳۲۰

محور الکووت: ۱۸۹

محور اوزن دره - آمین آباد: ۹۳۲

محور باختران - کامیاران: ۶۸۳

محور باغان - مریوان: ۱۰۲۳

محور بانه - سردشت: ۱۲۱، ۱۵۴، ۳۹۵، ۴۴۵، ۴۸۲، ۸۱۰

محور بانه - سقز: ۲۶۹

محور بانه - لری: ۳۱۸

محور بانه: ۸۳۲، ۲۱۳، ۱۹۳

محور برجو: ۹۳۲

محور بوکان - میاندوآب: ۱۳۴

محور بیرام: ۹۳۲

محور پنجوین: ۹۷۴، ۹۷۳، ۹۴۴، ۸۳۰، ۷۰۲، ۶۸۱، ۳۵۷، ۳۱۸، ۲۸۶، ۱۹۲

ص: ۱۲۱۲

محور توریو- سنندج: ۲۴۸

محور چاله سبز: ۶۷۴

محور چره - سرو: ۴۴۶

محور چمپاروا: ۹۹۵

محور خامسان - کامیاران: ۲۴۸

محور خرنوگ دار: ۶۷۰

محور خلوزه: ۳۰۲

محور خلیفان: ۹۳۲

محور دزلی - جاده سیدصادق: ۲۶، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۶۰، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

محور دزلی - مریوان: ۷۹۰

محور سردشت - بانه: ۱۳۳

محور سردشت - برده: ۱۲۰

محور سردشت - پیرانشهر: ۵۳۵، ۷۹۰

محور سردشت - مهاباد: ۲۴۸، ۲۶۸، ۷۳۰

محور سقز - بانه: ۹۱۲

محور سقز - بسطام: ۶۸۴

محور سقز - مریوان: ۱۲۱، ۱۷۱

محور سلماس - ارومیه: ۱۰۲۳

محور سنندج - توتور: ۱۹۵

محور سنندج - حسین آباد: ۲۳۰

محور سنندج - دیواندره: ۱۱۰، ۲۶۸، ۸۳۵

محور سنندج - سقز: ۱۹۵، ۲۱۵، ۲۴۸، ۲۹۲، ۳۹۶

محور سنندج - قروه: ۸۸۹

محور سورکوه: ۵۱۵، ۷۰۲، ۸۲۹

محور سورن - پنجوین: ۲۳، ۹۷۲

محور سورن: ۱۹۲، ۲۸۶، ۳۱۸، ۷۸۲، ۸۳۲، ۹۴۴، ۹۶۱

محور شاخ شمیران - برددکان: ۷۸۴

محور شاخ کیله - زیمناکوه: ۲۹، ۳۰

محور شاهینی - پشه آباد: ۲۶۸

محور قمطره: ۹۳۲

محور کامیاران - دهگلان: ۹۸

محور کامیاران - مریوان: ۴۸۳

محور کخلان: ۶۷۰

محور کولان - مریوان: ۲۳، ۳۰۲

محور گرده بن - پیرانشهر: ۳۶۶

محور لری - کنگرک: ۶۷۰

محور مارو: ۳۱۸، ۳۳۷، ۶۷۰، ۷۰۲، ۹۷۴، ۱۰۸۵

محور مهاباد - ارومیه: ۶۸۴

محور مهاباد - بوکان: ۱۷۰، ۴۶۷

محور مهاباد - سردشت: ۲۹۱، ۳۶۴، ۳۶۵

محور میانه - قلموت: ۱۷۱

محور نهنی: ۶۶۹

محور هفت توانان: ۶۷۰، ۹۹۵

مدرسه عالی شهید مطهری: ۱۹۷، ۳۲۱

مدینه: ۲۳۴، ۲۵۵، ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۰۹، ۳۲۹، ۹۱۷

مراکش: ۲۵۶، ۴۱۶، ۸۳۸

مرانه: ۱۳۳، ۸۰۶، ۹۶۰، ۹۹۰

مرز قیطول: ۱۵۳

مرز کلاشین: ۱۳۴

مريوان: ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۳۲، ۱۳۶، ۱۵۲، ۱۶۵، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۸۲، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۸، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۹، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۴۲، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۹۵، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۷، ۴۵۵، ۴۶۲، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۲، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۸، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۷، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۶، ۵۶۵، ۵۷۲، ۵۸۰، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۵، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۱۵، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۴۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۶۰، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۹، ۷۰۴، ۷۰۶، ۷۲۹، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۶۰، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۹۰، ۸۰۰، ۸۱۰، ۸۱۵، ۸۲۸، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۶، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۸۶، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۵۹، ۹۶۱، ۹۷۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۹۲، ۱۰۲۲، ۱۰۲۴، ۱۰۴۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۸، ۱۰۸۴، ۱۰۸۶

مسجد امام خمینی (تهران): ۶۵۸

مسجد جامع تبریز: ۳۸۶

مسجد جامع سنندج: ۹۸۳

مسجد سلیمان: ۳۹، ۱۲۰، ۲۶۹، ۳۴۳

ص: ۱۲۱۳

مسقط: ۵۴۹

مسکو: ۱۱۶، ۳۴۸، ۴۳۵، ۵۲۹، ۶۰۹، ۶۳۳، ۷۱۸، ۸۷۲، ۸۷۵، ۱۰۵۷، ۱۰۷۲

مشهد: ۸۳، ۱۲۰، ۳۰۷، ۶۳۱، ۹۱۵، ۱۰۷۰

مصر: ۵۷، ۵۸، ۶۱، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۷۶، ۲۰۷، ۲۳۸، ۲۷۹، ۳۲۵، ۳۳۰، ۳۴۹، ۳۷۱، ۴۰۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۶۳۲، ۶۵۷، ۶۹۱، ۷۱۸، ۷۲۲، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۶۸

۸۱۹، ۸۲۰، ۸۴۰، ۸۹۵، ۹۲۴، ۹۳۸، ۹۸۵، ۱۰۰۱، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۷۶، ۱۰۸۷، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴

مصلاى تهران: ۶۲۷، ۵۹۷

معبر (شيار) سور: ۷۳، ۸۸، ۹۳، ۱۵۱

معبر بناسوته: ۷۵۸

معبر قلب: ۸۴۸

مغرب: ۱۲۸

مکزیک: ۹۲۲

مکه: ۸۳، ۱۴۱، ۱۸۱، ۲۵۵، ۲۷۲، ۲۷۷، ۲۹۵، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۵۲، ۴۷۳، ۵۰۳، ۵۰۷، ۵۰۸، ۹۱۷، ۱۰۲۹

ملاشيہ: ۷۷۱

ملخور: ۱۰۶۰

مله كبود: ۹۴۵

ممه خلان: ۱۱۹

منامه: ۲۶۷، ۷۱۷، ۱۰۴۹

منجیلان: ۴۴۵

مندلی (عراق): ۹۶، ۹۷، ۲۸۹، ۳۳۲، ۹۸۹

منطقه الجبل: ۴۱۸

منطقه العماره: ۷۴، ۱۹۱، ۷۹۳، ۸۶۰

منطقه اورتونوس: ۶۳۹

منطقه آلان: ۲۵، ۸۸۶، ۹۲۹

منطقه باباجانی: ۸۶۶

منطقه باجه (عراق): ۴۰۸

منطقه بریم: ۴۱۱

منطقه بزوه: ۲۵، ۸۶۶، ۹۲۹

منطقه بهرگان: ۹۷، ۱۴۴

منطقه حاج عمران: ۱۶۱، ۲۰۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۳۱، ۲۴۳، ۳۳۴، ۴۲۳، ۶۴۴، ۶۹۰، ۷۶۵، ۱۰۴۵

منطقه دربند: ۴۰۸

منطقه دشت گالاله: ۱۵۴

منطقه دشت بیل: ۹۹، ۳۶۶

منطقه رواندوز: ۴۲۳

منطقه زید: ۳۲، ۷۳، ۸۶، ۹۳، ۹۴، ۱۰۷، ۱۶۸، ۱۸۸، ۱۹۰، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۸۶۰

منطقه سارال: ۳۶۶

منطقه سرابه ولی: ۱۵۳

منطقه سیاه گوینز: ۴۲۴

منطقه طلائیه قدیم: ۱۶۸

منطقه قلخانی: ۱۵۳، ۱۰۴۵

منطقه گاران: ۴۸۱

منطقه گازرخانی: ۱۰۴۴

منطقه گرماب: ۲۶۵

منطقه گنجعلی (سه راهی شاهزاده محمد، استان باختران): ۱۵۴

منطقه هزارکانیان: ۳۶۶

منکوه: ۹۰۹

منگور: ۶۱۸

موریتانی: ۴۱۶، ۸۱۶

موزه آبادان: ۶۵۹

موصل (عراق): ۴۷۹، ۸۹۰

مونترال (کانادا): ۸۹۰

مهاباد: ۳۸، ۷۶، ۱۹۵، ۲۹۲، ۳۲۰، ۳۴۲، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۸۴، ۴۴۶، ۴۸۳، ۴۸۴، ۵۱۹، ۵۹۶، ۷۶۱، ۷۹۰، ۸۳۵، ۸۸۹، ۹۱۲، ۹۷۲، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

مهران: ۲۱، ۲۲، ۳۰، ۳۱، ۸۴، ۹۴، ۹۶، ۱۶۷، ۱۸۲، ۱۸۴، ۲۸۹، ۴۲۷، ۶۶۰، ۷۶۰، ۷۹۳، ۸۸۶، ۹۷۱، ۹۸۹، ۹۹۰، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱

مهربان (آذربایجان شرقی): ۱۲۰

میاندوآب: ۳۹۶، ۹۳۲

میانه: ۱۲۰

میرآباد: ۴۱۲، ۵۳۵، ۶۸۱

میشان: ۹۶، ۱۶۰

میمک: ۷۶۰

میمه: ۱۸۹

ناحیه دریایی ماهشهر: ۹۷۰، ۹۹۳، ۹۹۴

ناصریه (عراق): ۷۶

ص: ۱۲۱۴

ناکازاکی: ۱۰۲۶

نالپاریز: ۱۱۹، ۲۴۴، ۲۶۴، ۳۳۹، ۴۴۳، ۴۶۴، ۴۷۹، ۶۱۶، ۷۰۲، ۸۶۵، ۹۰۹، ۱۰۶۴، ۱۰۶۷، ۱۰۸۱، ۱۰۸۳

نامیبا: ۴۷۲، ۷۶۹

ناو کلکان: ۴۲۳

نجف (عراق): ۱۷۰، ۹۱۴

نجف آباد: ۷۰۶

نفت شهر: ۴۳۰، ۶۶۰، ۸۰۶، ۱۰۱۸

نقده: ۱۲۱، ۱۳۴، ۱۵۴، ۲۹۲، ۳۸۴، ۳۹۶، ۵۰۲، ۵۱۸، ۵۱۹، ۷۹۰، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

نمکوه: ۸۶۵

نودشه: ۲۲۹، ۸۳۴

نورآباد لرستان: ۱۲۰

نورآباد ممسنی: ۱۲۰

نوسود: ۴۰۸، ۶۱۵، ۷۸۸، ۷۸۹، ۸۳۴، ۱۰۶۸

نویلی (فرانسه): ۲۰۳

نهر ابو عظیم: ۸۵۲

نهر حب: ۸۵۲

نهر علم: ۸۵۲

نهر علی شیر: ۸۵۲

نهر قاسمیه: ۷۵، ۹۷، ۸۵۲، ۹۷۰، ۹۹۴، ۱۰۲۰

نهر قصر: ۸۵۲، ۱۰۲۰

نهر قفاص: ۹۷۰

نهر مطبوعه: ۷۲۶

نهر معیتیه: ۷۲۶

نیجر: ۵۴، ۸۱، ۲۲۰

نیجریه: ۴۱۷، ۸۱۷، ۹۲۲، ۱۰۱۲

نیروگاه اتمی بوشهر: ۱۰۲۷

نیکاراگوئه: ۵۶، ۴۷۲، ۷۶۹، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۹۰

نیکوزیا (پایتخت قبرس): ۶۳۲، ۸۲۱

نیویورک: ۴۸، ۵۶، ۵۸، ۳۴۶، ۴۰۳، ۵۲۹، ۵۴۹، ۶۱۱، ۶۳۲، ۷۱۶، ۷۶۹، ۷۹۳، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۶، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۳۶، ۸۵۳، ۸۶۹، ۸۸۹، ۹۱۹، ۱۰۰۸، ۱۰۲۸، ۱۰۳۱

واشنگتن: ۶۲، ۱۱۵، ۱۲۴، ۱۷۹، ۱۸۶، ۲۹۸، ۳۴۷، ۳۷۱، ۳۸۸، ۴۰۳، ۴۳۴، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۶۴، ۶۰۴، ۶۰۹، ۶۹۷، ۷۱۸، ۷۴۵، ۷۹۴، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۳، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۷۲، ۸۹۵، ۸۹۶، ۹۲۴، ۹۳۹، ۹۷۶، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۵۷، ۱۰۷۳، ۱۰۹۱

ونزوئلا: ۴۱۷، ۸۱۶، ۹۲۲

ویتنام: ۴۷۵، ۵۱۲، ۶۰۱، ۸۱۳، ۸۱۷

وین: ۵۸، ۸۷۴

هریس: ۱۲۰

هفت تپه: ۶۵۹

هلند: ۶۰، ۳۹۹، ۴۷۰

هندوستان (هند): ۳۷، ۴۸، ۵۵، ۵۶، ۶۰، ۹۷، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۴۸، ۳۹۹، ۴۵۷، ۴۷۴، ۶۳۴، ۸۱۷، ۸۵۷

هنرستان امیرکبیر اصفهان: ۳۲۱

هنگ کنگ: ۳۲۴، ۶۳۲

هورالعظیم: ۲۲، ۳۱، ۹۰، ۱۷۰، ۱۹۰، ۷۲۵، ۷۲۹

هورالهویزه: ۲۷، ۱۶۵، ۱۹۰

هولیر (عراق): ۸۴۰، ۸۶۵، ۸۹۹

هویزه: ۴۹، ۵۲، ۶۵، ۱۱۱، ۱۵۹، ۱۹۴، ۳۲۸، ۳۵۰، ۳۸۷، ۴۳۰، ۵۳۸، ۵۹۸، ۵۹۹، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۶۳، ۸۱۴

هیروشیما: ۱۰۲۶

یزد: ۱۲۰

یمن جنوبی: ۵۴، ۸۱، ۲۲۰، ۴۱۶، ۸۷۰، ۷۶۸

یمن شمالی: ۹۶۵، ۱۰۰۷

یوگسلاوی: ۶۰، ۸۵، ۳۹۹، ۴۶۹، ۸۱۹، ۸۳۹، ۸۹۰

یونان: ۱۴۵، ۷۴۷، ۸۷۸، ۹۹۸

سایر اسامی و اصطلاحات

آتش بس: ۱۹، ۴۸، ۶۳، ۷۰، ۲۹۶، ۴۰۴، ۴۵۶، ۵۰۴، ۵۲۳، ۶۰۷، ۶۲۹، ۶۳۲، ۶۳۵، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۴، ۶۵۰، ۶۶۴، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۴۳، ۷۶۷،

۸۱۱، ۸۱۸، ۸۳۷، ۹۶۵، ۹۶۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۷۶، ۱۰۹۴

آژانس بین المللی انرژی اتمی: ۱۰۲۶، ۱۰۲۷

اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان در اروپا: ۱۰۳۱

اتحادیه عرب: ۱۸۰، ۸۹۰

اتحادیه میهنی کردستان عراق (طالبانی ها): ۱۶۶، ۲۳۱، ۳۶۵، ۵۷۲، ۸۳۳، ۱۰۶۱، ۱۰۶۹

ص: ۱۲۱۵

اجلاس بین المللی مسئله فلسطین: ۵۳، ۵۴، ۱۵۹، ۱۸۰، ۲۰۳، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۳۷، ۲۵۵، ۳۵۱، ۳۷۳

اداره امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش: ۳۰۷

اداره بسیج و آمار جنگ وزارت دفاع عراق: ۲۹۰

اداره سیاسی ایدئولوژیک شهربانی: ۱۰۴۵، ۱۰۴۶

اداره عقیدتی سیاسی شهربانی جمهوری اسلامی: ۱۰۴۵، ۱۰۴۶

اداره کل راه قدس: ۶۹۵

اداره کل راه کربلا: ۶۹۵، ۶۹۶

اداره کل راه نجف: ۶۹۵، ۶۹۶

اداره کل ریشه کنی مالاریا و مبارزه با بیماری های واگیر: ۷۴۲

ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۶۵، ۷۸، ۷۹، ۹۶، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۹، ۱۵۲، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۳، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۸۷، ۲۹۱، ۳۴۰، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۷۰، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۲، ۴۱۱، ۴۱۴، ۴۲۴، ۴۴۱، ۴۷۱، ۴۷۷، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۰۰، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۹، ۵۲۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۴۰، ۵۴۸، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۵، ۵۶۸، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۷، ۵۸۲، ۵۸۴، ۵۹۱، ۵۹۳، ۵۹۷، ۶۰۱، ۶۱۴، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۳۰، ۶۳۳، ۶۳۵، ۶۳۹، ۶۴۶، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۶، ۶۷۹، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۹۶، ۷۰۳، ۷۰۶، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۹، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۴۳، ۷۶۰، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۴، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۰۰، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۱۰، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۲، ۸۳۵، ۸۳۹، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۶۰، ۸۶۳، ۸۶۶، ۸۸۳، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۲۷، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۳، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۵۵، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۳، ۹۸۱، ۹۸۷، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۱۸، ۱۰۲۰، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۴۱، ۱۰۵۹، ۱۰۶۱، ۱۰۶۸، ۱۰۸۳، ۱۰۸۶

ارتش عراق: ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۳۳، ۴۰، ۴۸، ۵۶، ۷۵، ۷۶، ۹۶، ۹۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۰، ۱۲۰، ۱۳۲، ۱۶۵، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۹۱، ۲۱۶، ۲۲۸، ۲۳۹، ۲۴۱، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۸۵، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۱، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۴، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۳۷، ۳۳۹، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۱۱، ۴۱۶، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۷، ۴۲۹، ۴۴۰، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۵، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۹۹، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۲۳، ۵۲۹، ۵۳۴، ۵۴۴، ۵۴۸، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۷۰، ۵۸۲، ۵۹۵، ۵۹۸، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۵، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۴۴، ۶۵۴، ۶۵۶، ۶۷۰، ۶۷۰، ۶۸۰، ۶۸۲، ۷۱۹، ۷۲۶، ۷۲۹، ۷۳۲، ۷۳۵، ۷۵۹، ۷۶۴، ۷۶۷، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۵۲، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۸، ۸۶۰، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۹۰۱، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۱، ۹۱۶، ۹۲۸، ۹۳۱، ۹۵۹، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۹، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۹۲، ۹۹۴، ۹۹۵، ۱۰۰۰، ۱۰۲۰، ۱۰۲۲، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۳، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۷۷، ۱۰۸۳، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶

استخبارات عراق: ۲۶۴، ۱۰۶۸

اعزام نیرو: ۱۲۰، ۲۴۵، ۲۴۶، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۴

انجمن اسلامی دانشجویان ایرانی در لندن: ۱۰۳۱

انجمن اسلامی دانشجویان پاریس: ۸۳۸

انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه تهران: ۱۰۴۸

انجمن حجّیه: ۱۱۲، ۱۱۴

انجمن حقوق دانان مسلمان انگلستان: ۷۷

انجمن های اسلامی اصناف بازار تهران: ۶۵۸

انستیتوی بین المللی تحقیقات استراتژیکی لندن: ۱۰۵۱

اوپیک: ۸۱، ۱۱۴، ۱۲۶، ۶۶۵، ۷۹۴، ۹۹۹

بازار مشترک اروپا: ۸۱۸

بالگرد آلویت: ۸۳۲

بالگرد سوپرفرلئون: ۳۳۳

بانک انگلستان: ۶۱، ۱۰۲

بانک جهانی: ۷۶۹، ۷۷۰

بانک رافدین عراق: ۸۹۸

بانک صادرات واردات امریکا: ۶۱، ۱۰۲، ۱۱۴، ۱۲۷، ۱۷۸، ۴۳۶

بانک عمران اسلامی: ۶۱، ۲۳۸

بانک مرکزی: ۱۴۰

بسیج عشایری: ۵۳۷

بسیج لشکر اسلامی عراق: ۱۰۸۳

بسیج: ۴۰، ۷۹، ۱۱۰، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۵۵، ۱۷۳، ۲۴۵، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۹۱، ۳۰۷، ۳۵۴، ۳۶۴، ۳۶۶، ۴۱۲، ۴۳۰، ۴۴۶، ۴۷۱، ۴۸۴، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۳، ۴۹۴، ۵۰۰، ۵۱۸، ۵۳۵، ۵۶۹، ۵۷۳، ۵۷۷، ۵۸۲، ۵۹۰، ۵۹۶، ۵۹۷، ۶۰۱، ۶۱۹، ۶۳۱، ۶۳۹، ۶۸۲، ۶۸۴، ۷۴۳، ۸۰۶، ۸۳۴، ۸۳۶، ۸۹۲، ۹۱۸، ۹۳۶، ۹۵۱، ۹۸۱، ۹۹۴، ۱۰۰۵، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۶۴، ۱۰۶۸، ۱۰۸۴، ۱۰۸۶

بمب آتش زا: ۳۳، ۳۸۲

بمب خوشه ای: ۳۳، ۱۵۳، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۷

بنیاد امور مهاجرین جنگ: ۳۵

۱۰۲۴، ۹۷۴، ۹۳۵، ۸۹۸، ۷۷۱، ۴۴۷

بنیاد جهانی حیات وحش: ۶۲۹

ص: ۱۲۱۶

بنیاد کارنگی: ۴۰۶

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی: ۹۷۵

بنیاد مستضعفان: ۳۵، ۹۳۵، ۹۷۴، ۹۷۵

پایان دادن به جنگ: ۱۹، ۲۰، ۳۷، ۴۸، ۵۸، ۸۴، ۸۵، ۱۰۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۸۱، ۲۲۲، ۲۳۷، ۲۸۰، ۲۸۶، ۲۹۵، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۲۹، ۳۳۱، ۳۴۸، ۳۷۲، ۴۰۳، ۴۱۶، ۴۵۳، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۷۴، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۹، ۵۴۹، ۵۶۰، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۳، ۵۸۶، ۶۰۹، ۶۲۶، ۶۳۲، ۶۶۷، ۶۸۵، ۶۸۶، ۷۱۶، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۷۴، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۲، ۸۵۹، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۸۹، ۸۹۰، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۸، ۹۵۲، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۷۸، ۱۰۰۰، ۱۰۰۳، ۱۰۰۷، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۶، ۱۰۷۱، ۱۰۷۶، ۱۰۹۱

پناهندگی: ۱۷۰، ۲۴۷، ۳۸۳، ۳۸۴، ۴۱۱

پیشمرگان مسلمان کرد: ۲۴۸، ۲۶۸، ۲۹۱، ۳۶۶، ۳۸۴، ۴۸۲، ۵۱۸، ۵۷۴، ۶۵۷، ۶۸۲، ۷۶۲، ۸۳۶، ۸۶۷، ۹۳۲

پیمان منطقه ای آر.سی.دی (پیمان عمران منطقه ای): ۳۱۲

تأسیسات نفتی ایران: ۴۱، ۹۰، ۹۱، ۱۱۵، ۱۱۶، ۳۲۹، ۳۹۷، ۴۵۳، ۵۱۰، ۵۴۴، ۵۵۷، ۵۸۰، ۵۸۶، ۶۰۷، ۷۱۹، ۷۴۴، ۷۴۶، ۷۷۲، ۷۷۳، ۹۲۱، ۹۶۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۶، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۳، ۱۰۵۰، ۱۰۵۳، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۱

ترور: ۳۱۳، ۳۸۷، ۴۸۵، ۵۹۷، ۶۶۵، ۸۳۳، ۸۴۰، ۹۵۱، ۱۰۰۵

تروریسم، تروریست: ۶۶، ۶۷، ۹۱، ۱۱۳، ۱۴۳، ۱۷۸، ۲۰۳، ۲۳۷، ۳۲۴، ۳۷۳، ۴۱۲، ۵۱۱، ۵۲۷، ۵۶۴، ۹۳۹، ۹۵۱، ۱۰۰۱، ۱۰۷۲

تیپ ابوذر: ۷۸۴

تیپ زرهی ۷۲ محرم: ۱۰۸، ۱۸۸

تیپ سلمان: ۷۸۴

تیپ عمار: ۷۸۴

تیپ فاطمه زهرا: ۵۳۴

تیپ قادیسیه: ۲۳۱

تیپ مرزی امیرالمؤمنین: ۹۹۰

تیپ مریوان: ۷۶۰

تیپ مستقل زرهی سلمان: ۵۷۱

تیپ ویژه شهدا: ۱۱۰، ۱۷۰، ۲۹۱، ۳۹۵، ۴۴۵، ۵۱۷، ۵۱۸، ۱۰۸۷

تیپ یزد: ۴۶۲، ۶۷۰

تیپ ۱ لشکر ۱۹ فجر: ۲۶۲

تیپ ۱ لشکر ۲۸ کردستان: ۲۶، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۵۳، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۵، ۹۹۲

تیپ ۱ لشکر ۷۷ خراسان: ۸۶۰

تیپ ۱۰ سیدالشهدا: ۲۸، ۲۴۲، ۲۶۲، ۳۰۴، ۳۸۰، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۹۷، ۶۷۴، ۶۷۷، ۷۰۲

تیپ ۱۱ شهید محمد بروجردی: ۴۶، ۶۸۳، ۹۳۲، ۱۰۸۷

تیپ ۱۵ امام حسن: ۸۵۱، ۸۵۲، ۹۰۸، ۹۶۹، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۴۳

تیپ ۲ سقز: ۸۳۶، ۹۶۱

تیپ ۲ سلمان لشکر ۲۷: ۸۴۵

تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه: ۲۶، ۲۲۷، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۷۱، ۶۵۴، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۵، ۹۳۰، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۲

تیپ ۲ لشکر ۲۷ محمد رسول الله: ۸۰۴

تیپ ۲

لشکر ۲۸ کردستان: ۲۶، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۷۱، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۵، ۹۳۱، ۹۹۲

تیپ ۲ لشکر ۷۷ خراسان: ۸۶۰

تیپ ۲۱ ثامن الائمه: ۴۹۷

تیپ ۳ لشکر ۲۸ کردستان: ۲۶، ۴۷۷، ۵۰۰، ۵۵۲، ۵۷۱، ۷۶۱، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۵، ۹۹۲، ۱۰۸۴، ۱۰۸۶

تیپ ۳ لشکر ۷۷ خراسان: ۸۶۰

تیپ ۳ مریوان: ۹۶۱

تیپ ۳۰ گرگان: ۲۸، ۳۰، ۳۸۰، ۴۴۲، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۸۹، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۱۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۷۱، ۹۹۰، ۱۰۴۱

تیپ ۳۲ انصارالحسین: ۷۰۵

تیپ ۳۳ المهدي: ۵۷۲، ۷۰۵

تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه: ۹۹۰

تیپ ۴۲۰ زرهی گردان بلال: ۹۶

تیپ ۴۲۴ ارتش عراق: ۶۳۷

تیپ ۴۴

قمر بنی هاشم: ۲۶، ۱۶۸، ۲۴۳، ۲۶۲، ۳۳۹، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۲۳، ۴۶۳، ۴۷۷، ۵۱۶، ۵۵۲، ۵۷۱، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۶۹، ۶۷۱، ۷۵۷، ۷۵۸، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۲۸
۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۵۰، ۸۵۱، ۹۰۵، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۱۰۳۸، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۶، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵

تیپ ۵ زرهی رمضان: ۱۸۸

تیپ ۵۵ ارتش: ۷۲۷

تیپ ۵۷ ابوالفضل: ۷۵، ۱۸۸

تیپ ۵۸ ارتش: ۷۲۷

ص: ۱۲۱۷

تیپ ۸۴ ارتش: ۷۲۷

جامعه الامام الصادق: ۳۲۱

جامعه روحانیت مبارز تهران: ۷۴۲، ۹۱۳

جامعه سوسیالیست های باختران: ۳۹، ۳۰۷

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم: ۳۰۸

جبهه آزادی ایران: ۶۰۶

جبهه آزادی بخش فلسطین: ۸۹۶

جبهه آزادی بخش ملی الجزایر: ۹۶۶

جبهه پایداری: ۱۱۴، ۲۱۸، ۲۲۰

جبهه خلق برای آزادی فلسطین: ۱۰۳۴

جبهه نجات ایران: ۶۲۷

جبهه نجات ملی لبنان: ۱۰۵۶

جبهه نجات ملی: ۷۰، ۴۰۵

جمعیت اتحاد اسلام پاکستان: ۹۵۲

جمعیت اسلامی چین: ۲۳۶

جنبش امل: ۷۰، ۱۶۲، ۱۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۷۲۰، ۷۷۵، ۸۲۳، ۸۴۱، ۸۹۷، ۹۲۴، ۹۵۳، ۱۰۵۶

جنبش عدم تعهد: ۴۸، ۵۵، ۸۶، ۱۱۴، ۱۸۰، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۳۱، ۳۳۳، ۳۴۸، ۳۷۱، ۴۳۴، ۴۵۷، ۴۷۴، ۶۰۷، ۶۰۹، ۶۱۱، ۶۳۲، ۷۵۰، ۷۶۲، ۸۱۱، ۸۱۲

۸۱۶، ۸۳۸، ۸۴۹، ۸۶۸، ۸۹۰، ۹۲۳، ۹۵۰، ۱۰۰۶، ۱۰۲۷، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷

جندالله ارومیه: ۱۱۰، ۱۰۲۳

جندالله بوکان: ۹۳۲

جندالله پیرانشهر: ۵۱۸

جندالله خرگه: ۸۳۵

جندالله خوی: ۹۳۲

جندالله سردشت: ۴۸۳، ۵۵۶

جندالله سقر: ۸۵۳

جندالله سلماس: ۲۶۹، ۸۸۹، ۹۳۲، ۱۰۶۹

جندالله صائین دژ: ۹۳۲

جندالله قروه: ۷۹۰

جندالله میاندواب: ۹۳۲

جندالله: ۱۲۱، ۲۱۶، ۲۳۰، ۲۴۷، ۲۹۱، ۳۲۰، ۳۶۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۸۱، ۴۸۳، ۵۵۶، ۶۱۸، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۵۳، ۸۶۷، ۸۸۹، ۹۳۲

جنگ ۱۹۶۷ اعراب و اسرائیل: ۵۸

جنگ خلیج فارس: ۲۰، ۴۳، ۸۴، ۱۳۹، ۴۱۶، ۴۳۴، ۴۷۴، ۵۸۵، ۶۰۶، ۶۰۹، ۶۴۷، ۷۱۸، ۸۵۸، ۹۳۸، ۹۷۸، ۱۰۰۲، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۵۲، ۱۰۵۴،

۱۰۷۴، ۱۰۷۶، ۱۰۹۲

جنگ فالکلند: ۴۶، ۹۷۸

جنگ نفتکش ها: ۳۷

جهاد استان اصفهان: ۱۶۸، ۹۰۵

جهاد استان خوزستان: ۱۶۸

جهاد استان فارس: ۱۶۸، ۹۹۳

جهاد تبریز: ۴۶۲

جهاد تهران: ۴۶۲

جهاد خراسان: ۴۶۲

جهاد خودکفایی ارتش: ۶۶۱

جهاد خودکفایی وزارت بهداشت: ۷۴۱

جهاد دانشگاهی: ۳۷۰، ۷۴۱

جهاد سازندگی استان چهارمحال و بختیاری: ۲۶، ۴۴۷، ۹۰۵

جهاد سازندگی نجف آباد: ۲۶، ۷۳۰، ۹۰۵

جهاد سازندگی: ۲۶، ۳۶، ۱۵۷، ۳۰۷، ۳۷۰، ۳۷۹، ۴۲۶، ۴۴۸، ۴۶۱، ۵۸۵، ۷۳۰، ۷۴۱، ۷۷۱، ۸۶۷، ۸۹۸، ۹۰۵، ۹۱۸، ۱۰۰۵، ۱۰۸۶

جیش الشعبی: ۱۰۹، ۱۱۹، ۱۴۲، ۱۶۹، ۱۹۱، ۲۶۵، ۶۱۵، ۶۷۶، ۱۰۶۷

جیش قادسیه صدام: ۱۰۶۷

حزب الدعوه لبنان: ۴۰۵

حزب بعث عراق: ۴۷، ۵۰، ۶۴، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۹۹، ۲۷۷، ۵۵۸، ۵۷۷، ۵۸۲، ۵۹۹، ۶۰۹، ۶۱۹، ۶۲۱، ۶۲۵، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۴، ۸۰۰، ۸۷۷، ۹۱۶، ۹۳۳،

۹۳۷، ۹۳۸، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۸۳، ۱۰۷۱

حزب توده ایران: ۶۶، ۶۷، ۱۱۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۲۳۰، ۲۵۶، ۲۸۱، ۳۴۳، ۳۴۴، ۴۰۱، ۴۳۵، ۵۲۸، ۶۱۹، ۶۲۵، ۶۳۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷

۸۸۰، ۸۸۱، ۱۰۰۵، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱

حزب جمهوری اسلامی آذربایجان شرقی: ۶۵

حزب جمهوری اسلامی شهر قم: ۲۵۳

حزب جمهوری اسلامی هرمزگان: ۵۴۷، ۵۴۸

حزب جمهوری اسلامی همدان: ۴۸۵

حزب جمهوری اسلامی: ۸۳، ۱۱۱، ۱۹۷، ۳۱۳، ۳۶۷، ۳۶۹، ۴۸۵، ۶۲۴، ۹۳۶، ۱۰۰۵، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰

حزب خیبات: ۱۰۸۷

ص: ۱۲۱۸

حزب دمکرات کردستان ایران: ۳۸، ۷۶، ۷۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۲۱، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۵۴، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۹۵، ۲۱۵، ۲۳۱، ۲۴۱، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۹۱، ۲۹۲، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۲۰، ۳۴۳، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۸۵، ۳۹۶، ۴۰۸، ۴۱۱، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۸۳، ۴۸۴، ۵۰۱، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۷۴، ۵۹۶، ۶۱۸، ۶۵۷، ۶۸۳، ۷۰۶، ۷۹۰، ۷۹۱، ۸۴۸، ۸۵۳، ۸۶۷، ۸۷۷، ۸۸۹، ۹۱۲، ۹۸۴، ۱۰۲۴، ۱۰۴۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی ها): ۱۳۴، ۱۶۶، ۲۳۱، ۳۸۹، ۳۹۶، ۴۲۲، ۴۵۵، ۴۸۲، ۵۷۲، ۶۸۲، ۸۳۳، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۶۱، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

حزب رزگاری (رستگاری): ۱۰۹، ۱۶۹، ۲۶۹، ۷۹۰، ۱۰۶۸، ۱۰۸۵، ۱۰۸۷

حزب الله: ۶۹، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۹۸، ۴۱۸

دادستانی انقلاب اسلامی: ۱۴۰، ۹۸۲

دادسرای انقلاب اسلامی ویژه امور صنفی تهران: ۶۶، ۸۰۰

دادسرای انقلاب اسلامی: ۱۴۰

دادگاه انقلاب اسلامی باختران: ۲۴۹

دادگاه بین الملل اسلامی: ۲۰، ۴۹، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۷۷، ۹۹، ۱۱۱، ۱۴۱، ۱۵۸، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۹۰، ۳۹۱، ۶۶۶، ۸۱۷

دادگاه بین المللی لاهه: ۱۰۷۹

دایره توجیه سیاسی ارتش عراق: ۲۸۹

دیوان عالی کشور: ۲۰۱

ژاندارمری آبجی سردشت: ۱۰۴۴

ژاندارمری ارومیه: ۷۰۶

ژاندارمری باختران: ۲۷۸، ۵۵۷، ۸۶۶

ژاندارمری خوزستان: ۹۶، ۷۲۹

ژاندارمری سنندج: ۲۴۸

ژاندارمری کردستان: ۱۰۹، ۱۱۹، ۱۹۵، ۲۶۸، ۳۱۹، ۳۹۶، ۴۲۵، ۴۸۲، ۵۹۶، ۸۸۹، ۱۰۴۴، ۱۰۶۸

ژاندارمری کرمان: ۳۶۶

ژاندارمری نقده: ۲۹۲

ژاندارمری هرمزگان: ۲۶۷

ژاندارمری: ۱۱۰، ۱۲۱، ۱۳۴، ۱۴۰، ۱۷۳، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۳۰، ۲۴۸، ۲۹۲، ۳۲۰، ۳۴۲، ۳۶۲، ۳۶۴، ۳۶۶، ۳۸۲، ۴۱۰، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۲۵

۸۹۸، ۸۸۹، ۸۶۶، ۸۳۶، ۸۳۵، ۸۳۳، ۷۹۰، ۷۶۰، ۷۴۲، ۷۳۱، ۷۱۵، ۷۰۵، ۶۸۳، ۶۶۳، ۶۶۲، ۶۵۶، ۶۳۹، ۶۱۸، ۶۱۰، ۵۷۴، ۵۵۶، ۵۱۸، ۵۰۲، ۴۴۶
۱۰۸۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۱، ۱۰۴۴، ۱۰۲۳، ۹۸۴، ۹۳۱

سازمان آزادی بخش فلسطین (ساف): ۸۶، ۱۸۰، ۲۰۵، ۲۵۷، ۳۳۳، ۳۵۲، ۷۷۶، ۷۹۷، ۸۱۷، ۸۱۹، ۸۴۲، ۸۷۹، ۹۲۴، ۹۵۳، ۹۵۴، ۱۰۱۳، ۱۰۳۴،
۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۷۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴

سازمان اتکا: ۷۶۷

سازمان اطلاعات نظامی عراق: ۲۸۹

سازمان انتقال خون کشور: ۷۹۲

سازمان انرژی اتمی: ۱۰۲۶، ۱۰۲۷

سازمان برنامه و بودجه: ۶۹۳، ۶۹۴

سازمان بروکینگز: ۴۰۳

سازمان پیکار (گروه پیکار): ۳۹، ۲۶۹، ۳۰۷، ۳۴۳، ۷۹۰

سازمان تبلیغات اسلامی: ۳۷۴، ۹۱۳، ۱۰۰۵

سازمان تعاون روستایی: ۱۰۱

سازمان تعاونی روستایی استان گیلان: ۸۲

سازمان چریک های فدایی خلق: ۳۹، ۲۴۹، ۱۰۳۲، ۱۰۸۷

سازمان راه کارگر: ۳۹، ۹۸۲

سازمان سیا: ۷۹۸

سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران: ۷۳۰

سازمان عفو بین الملل: ۲۵۰

سازمان عمل اسلامی: ۹۹۸

سازمان فلسطینی الفتح: ۱۱۳، ۱۶۲، ۴۳۷، ۸۷۹، ۸۹۶، ۱۰۱۳، ۱۰۳۴، ۱۰۵۶، ۱۰۵۸، ۱۰۵۷

سازمان کنفرانس اسلامی: ۱۸۰، ۳۱۱، ۴۹۰، ۴۹۱، ۶۰۷، ۸۱۲، ۸۳۸، ۸۹۰، ۹۱۹، ۹۵۰، ۱۰۰۸، ۱۰۷۶

سازمان مجاهدین خلق (منافقین): ۳۸، ۳۹، ۶۷، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۱۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۳۳، ۲۳۰، ۲۴۸، ۲۶۹، ۲۸۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۳۱۳، ۳۴۲، ۳۴۳،

۳۶۵، ۳۶۷، ۳۷۳، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۴۱۲، ۴۴۶، ۴۸۴، ۴۸۹، ۴۹۳، ۵۴۰، ۵۵۳، ۶۱۹، ۶۲۱، ۶۶۶، ۷۲۲، ۷۹۰، ۸۵۳، ۸۵۹، ۹۵۱، ۱۰۰۵، ۱۰۸۷

سازمان ملل متحد: ٤٧، ٤٨، ٤٩، ٥١، ٥٤، ١٨٠، ١٩٤، ٢٠٣، ٢٠٧، ٢٢٠، ٢٨٥، ٣١١، ٣٣٢، ٣٤٦، ٣٥٢، ٣٧١، ٤٥٥، ٤٥٦، ٤٧٤، ٥٠٤، ٥٧٨، ٥٨١،
٦٠٧، ٦٠٨، ٦٠٩، ٦١٠، ٦١١، ٦١٧، ٦١٨، ٦٦٦، ٧١٦، ٧٣٣، ٧٤٣، ٧٤٤، ٧٤٧، ٧٦٢، ٧٦٩، ٧٧٥، ٨١١، ٨١٢، ٨١٣، ٨١٤، ٨١٥، ٨١٦، ٨١٨، ٨٢٠،
٨٢٣، ٨٣٦، ٨٣٧، ٨٣٨، ٨٤٢، ٨٥٥، ٨٥٦، ٨٥٩، ٨٦٨، ٨٧٢، ٨٧٩، ٨٩٠، ٩١٣، ٩١٩، ٩٢٠، ٩٢٤، ٩٣٣، ٩٥٠، ٩٥٣، ٩٦٤، ٩٧٧، ١٠٠٨، ١٠٣١، ١٠٤٩،
١٠٥٤، ١٠٥٥، ١٠٧٦، ١٠٧٧، ١٠٧٩، ١٠٨٩

ص: ١٢١٩

سازمان وحدت افریقا: ۳۷۱، ۱۰۵۴

سازمان هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران: ۸۳، ۱۴۱

سازمان هواپیمایی غیرنظامی بین المللی: ۸۹۰

سپاه ارومیه: ۱۱۰، ۲۴۸، ۳۹۶، ۶۵۷، ۹۸۴

سپاه اشنویه: ۲۴۷، ۳۶۶، ۴۱۱، ۴۲۸، ۴۴۵، ۴۸۳، ۸۵۳، ۱۰۲۴

سپاه ایلام: ۵۰۱

سپاه بوشهر: ۹۰۷

سپاه بوکان: ۳۶۶، ۴۱۲، ۴۴۶، ۵۵۷، ۵۷۴، ۶۱۸، ۱۰۸۷

سپاه بیجار: ۲۶۹، ۷۰۵، ۸۳۵

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۹، ۴۰، ۴۵، ۴۷، ۴۹، ۹۰، ۹۵، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۶۸، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۸۴، ۱۹۳، ۲۱۳، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۳۰، ۲۴۲، ۲۴۵، ۲۴۸، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۸۷، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۳۰۲، ۳۰۴، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۱۰، ۳۲۰، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۴۰، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۵۴، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۴، ۳۶۶، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۴، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۲، ۳۸۵، ۳۹۶، ۴۰۵، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۴۱، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۶۱، ۴۶۶، ۴۷۱، ۴۷۷، ۴۷۹، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۰۲، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۴۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۷، ۵۸۲، ۵۸۴، ۵۹۰، ۵۹۳، ۵۹۶، ۵۹۷، ۶۰۱، ۶۱۴، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۷، ۶۳۰، ۶۳۳، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۵۳، ۶۵۵، ۶۶۰، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۷۰، ۶۷۹، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۹، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۹، ۷۰۳، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۱۲، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۳، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۷۳، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۴، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۹، ۷۹۱، ۷۹۸، ۸۰۰، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۱۹، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۳۲، ۸۳۵، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۳، ۸۶۰، ۸۶۳، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۹، ۸۷۳، ۸۷۶، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۸، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۸، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۸، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۵۱، ۹۵۵، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۸۱، ۹۸۷، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۱۵، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۲، ۱۰۲۴، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۴۴، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۶، ۱۰۶۸، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

سپاه پیرانشهر: ۱۳۳، ۱۷۰، ۵۰۰، ۵۱۸، ۹۳۲

سپاه تکاب: ۸۸۹

سپاه حسین آباد: ۸۳۵

سپاه خوی: ۳۰۷

سپاه دیواندره: ۳۰۷

سپاه سرپل ذهاب: ۱۰۴۵

سپاه سردشت: ۲۱۴، ۲۴۸، ۴۸۳، ۵۳۵، ۷۰۶، ۷۳۰، ۷۶۲، ۸۶۷، ۱۰۲۳

سپاه سقز: ۴۲۴

سپاه سلماس: ۲۱۴، ۲۶۹، ۳۶۶، ۳۸۴، ۴۲۸، ۵۱۸، ۸۱۰، ۸۶۷

سپاه سنقر: ۵۰۲

سپاه سنندج: ۳۸۵، ۵۹۲

سپاه سوم صاحب الزمان: ۸۶۰

سپاه صومعه سرا: ۹۵۱

سپاه کردستان: ۳۸، ۳۰۶، ۴۲۴، ۴۴۵، ۴۶۵، ۱۰۲۴

سپاه ماهشهر: ۹۰۸، ۹۷۰

سپاه مریوان: ۲۴۴، ۵۰۲، ۷۵۷، ۸۵۱، ۸۶۵، ۹۹۳، ۱۰۲۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۷

سپاه منطقه ۱: ۱۳۷، ۱۳۸

سپاه منطقه ۱۰: ۵۹۶، ۵۹۷، ۸۴۵، ۸۸۵، ۸۸۷

سپاه منطقه ۱۱: ۳۲۱، ۴۸۴، ۷۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۸۷

سپاه منطقه ۳: ۱۰۶۰

سپاه منطقه ۴: ۳۰۸، ۱۰۶۰

سپاه منطقه ۵: ۶۵، ۳۶۹

سپاه منطقه ۶: ۳۰۷

سپاه منطقه ۷: ۴۰۸، ۴۱۲، ۸۳۴، ۹۱۸، ۱۰۴۵، ۱۰۶۱

سپاه منطقه ۸: ۴۴۸، ۹۰۸، ۹۷۰، ۱۰۴۳، ۱۰۶۰

سپاه منطقه ۹: ۳۹۷، ۴۱۲، ۹۰۸، ۹۷۰، ۱۰۲۱، ۱۰۴۳

سپاه مهاباد: ۱۷۱، ۲۹۱، ۴۴۶، ۴۶۷، ۷۹۰، ۷۹۱، ۸۳۶

سپاه میاندواب: ۳۸۵

سپاه نقده: ۹۹، ۵۱۸، ۵۳۶، ۷۹۰

ستاد امداد و درمان وزارت بهداشتی: ۷۴۰، ۷۴۱

ستاد انقلاب فرهنگی: ۶۴، ۱۹۶، ۳۲۱، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۹

ستاد بازسازی صنایع مناطق جنگ زده: ۱۰۰۹

ستاد بازسازی مسکن روستاهای مناطق جنگی: ۱۰۲۴

ستاد بسیج اقتصادی کشور: ۸۲، ۹۰، ۱۰۲

ستاد تبلیغات جنگ: ۲۳۴، ۴۴۹، ۶۸۷، ۷۰۶، ۷۱۱

ستاد جانبازان کشور: ۱۰۴۶

ص: ۱۲۲۰

ستاد جنگ های نامنظم: ۲۶، ۲۳۱، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۵۹، ۱۰۶۱، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

ستاد عالی بازسازی و نوسازی مناطق جنگی: ۹۸۴

ستاد کل فرماندهی نیروهای مسلح عراق: ۴۲۵

ستاد کمک رسانی به مردم مناطق بمباران شده: ۳۵، ۹۳۳

ستاد مبارزه با مواد مخدر: ۴۸۳

ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۳۱۹، ۴۸۴، ۶۱۹، ۸۰۸، ۸۰۹

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۹۸، ۲۳۱، ۳۶۱، ۳۹۵، ۴۱۰، ۴۲۷، ۴۷۸، ۴۸۲، ۴۸۴، ۶۱۵، ۷۶۱، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۸۸، ۹۱۱، ۹۹۵

ستاد معین بازسازی خرمشهر: ۷۹۲

ستاد ویژه عملیات نامنظم: ۵۷۲

شرکت اسکن بی: ۶۲۸

شرکت اورمیسیل: ۴۱۷

شرکت بیمه لویدز: ۳۷، ۳۳۱، ۱۰۷۷

شرکت سهامی داروپخش: ۷۴۱

شرکت کونترنیشنل: ۶۹۷

شرکت ملی نفت عراق: ۸۴

شرکت مهندسی امریکایی براون و روت: ۱۰۷۸

شرکت نفت فلات قاره: ۶۶۴

شرکت هواپیمایی ملی ایران: ۱۰۳۲

شورای اجرایی فدرال دولت یوگسلاوی: ۸۶

شورای اقتصاد: ۱۳۵، ۳۰۸

شورای امنیت سازمان ملل متحد: ۴۹، ۵۶، ۱۴۷، ۲۰۰، ۳۲۴، ۳۳۳، ۴۵۴، ۴۵۶، ۵۰۴، ۶۰۹، ۶۱۰، ۷۳۲، ۷۵۴، ۸۱۱، ۸۱۴، ۸۱۸، ۸۲۳، ۸۳۷، ۸۷۴

۸۷۹، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۷۱

شورای سیاست گذاری تبلیغات خارجی: ۱۰۴۷

طرح صف: ۹۱۸

طرح لیبک یا خمینی: ۲۰، ۳۹، ۴۰، ۱۳۶، ۱۳۸، ۳۰۷، ۳۶۹، ۳۷۰، ۴۱۲، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۷۱، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۳، ۴۹۴، ۵۰۶، ۵۷۳، ۵۹۶، ۵۹۷، ۶۴۶، ۷۱۲، ۷۶۴، ۷۶۵، ۸۹۲، ۹۱۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۸۱، ۱۰۲۴، ۱۰۴۷

ص: ۱۲۲۱

عمليات الله اكبر: ٦٠٠

عمليات امير المؤمنين: ١٤٥

عمليات ايزابي: ٣٠

عمليات بيت المقدس: ١٠٧، ٦٤٥، ٦٦٠، ١٠٦١

عمليات پاك سازى: ٢٥، ٣٨، ٣٩، ٧٦، ٩٨، ١٢١، ١٣٣، ١٥٣، ١٧٠، ١٩٥، ٢١٤، ٢١٥، ٢٦٩، ٢٩١، ٣٠٦، ٣٢٠، ٣٣٤، ٣٦٥، ٣٦٦، ٣٨٤، ٤٢٩، ٤٤٥، ٥٠١، ٥٠٢، ٥١٧، ٥١٨، ٥٣٦، ٥٧٤، ٦١٨، ٦٨٣، ٧٠٦، ٨٥٣، ٨٣٦، ٨٦٦، ٨٨٦، ٨٨٩، ٩٢٩، ٩٣٢، ١٠٢٣، ١٠٦٩

عمليات تكميلي والفجر ٣: ٣٠، ٣١، ١٦٥، ١٨٤، ٥٦٥، ٨٨٦، ٩٧٠، ٩٧١، ٩٩٠، ١٠١٧، ١٠٤١، ١٠٤٢

عمليات ثامن الائمه: ٦٤٥، ١٠٦١

عمليات خير: ٢٧، ٣٧، ٤٠، ٩٠، ١٦٥، ٩٠٧

عمليات رمضان: ٣٢، ٧٣، ٨٦، ٨٩، ٩٠، ٩٥، ١٠٨، ١٨٢، ٦٤٥، ٦٦٠، ٧٢٩، ٨٢٩، ٩٠٢، ٩٢٨، ١٠٥٩

عمليات شمال مريوان: ٢٣، ٥٣٣، ٥٣٤

عمليات شهيد آيت الله مدني: ٤٢٧

عمليات شهيد بروجردي: ٣٨، ٥٠١، ٥٣٧

عمليات شهيد حسيني: ٣٨، ٢٩١، ٣٦٤، ٣٦٥

عمليات شهيد زارع زاده: ٣٨، ٩٨

عمليات طريق القدس: ٦٤٥، ٦٦٠، ١٠٦١

عمليات فتح المبين: ٣٠١، ٦٤٥، ٦٦٠، ٧٤٠، ٧٤١، ١٠٦١

عمليات محرم: ٣٢، ٨٨، ١٠٨، ٦٥٦، ٦٦٠

عمليات محمد رسول الله: ٦٤٥، ٦٦٠

عمليات مسلم بن عقيل: ٥٦٥، ٥٩١، ٦٤٦، ٦٦٠، ٩٨٩

عمليات مطلع الفجر: ٦٤٥، ٦٦٠

عمليات منطقه طيب: ١٨٩

عمليات مهندسي: ٣٢، ٧٣، ٨٨، ٨٩، ٩٣، ١٠٨، ١٣١، ١٥١، ١٥٢، ٣٠٣

عملیات والفجر ۲: ۲۱، ۲۲، ۸۴، ۹۶، ۱۱۲، ۱۸۲، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۴۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۷۷، ۲۹۰، ۳۷۷، ۳۸۹، ۴۵۶، ۵۶۵، ۵۶۹، ۵۹۴، ۶۱۶، ۶۴۶، ۶۶۲، ۶۶۳، ۷۲۵، ۷۶۷، ۷۹۲، ۸۲۹، ۹۰۲، ۹۲۸، ۹۴۶، ۹۷۲، ۱۰۳۷، ۱۰۴۵، ۱۰۶۳

عملیات والفجر ۳: ۲۱، ۹۶، ۱۱۲، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۶۵، ۲۷۷، ۲۹۰، ۴۵۶، ۶۴۲، ۶۴۶، ۶۶۰، ۶۶۰، ۷۶۷، ۷۹۳، ۸۲۹، ۹۰۲، ۹۲۸، ۹۸۹، ۹۹۰

عملیات والفجر ۴ (عملیات شیلر): ۲۱، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۹۰، ۱۶۵، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۱، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۳۹، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۳۴، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۵۹، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۴۴، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۶۵، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۶۱۴، ۶۱۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۵۳، ۶۵۵، ۶۶۶، ۶۷۰، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۷، ۶۷۹، ۶۸۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۲۸، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۶۶، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۲، ۷۸۶، ۸۰۰، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۴۵، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۶۰، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۵، ۸۸۶، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۹، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۴۳، ۹۵۸، ۹۶۱، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۶، ۹۸۶، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۹، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

عملیات والفجر ۵ (عملیات دربندیخان): ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۸۲، ۱۸۴، ۲۱۴، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۲، ۳۰۴، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۶۰، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۹۴، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۹۷، ۴۹۹، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۸۳، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۱۳، ۶۱۶، ۶۵۴، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۵۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۸۰۰، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۹، ۸۳۱، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۹۰۶، ۹۴۵، ۹۴۷، ۹۵۵، ۹۵۷، ۹۷۰، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۹، ۱۰۱۷، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲

عملیات والفجر ۶

(عملیات شمال خلیج فارس): ۲۱، ۳۲، ۱۸۴، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۶۰، ۸۸۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۲۷، ۹۶۱، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۹۳، ۹۹۴، ۱۰۱۹، ۱۰۴۲

عملیات والفجر مقدماتی: ۲۱، ۳۱، ۷۴، ۹۰، ۹۴، ۱۶۵، ۱۸۲، ۵۶۵، ۵۷۰، ۶۴۶، ۸۴۹، ۸۶۰

عهدنامه الجزایر (موافقت نامه، قرارداد ۱۹۷۵): ۲۵۵، ۲۵۶، ۶۳۳، ۸۱۸، ۸۲۲، ۱۰۷۹

فرمان هشت ماده ای امام خمینی: ۱۰۱

قرارداد چهارگانه ژنو: ۶۳۰، ۶۳۱

قرارداد کمپ دیوید: ۲۰۵، ۳۴۵، ۵۴۶، ۵۶۴، ۷۲۱

قرارگاه امیرالمؤمنین سپاه ایلام: ۵۰۱

قرارگاه بدر: ۵۰۱، ۵۳۷

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۱: ۲۵، ۲۶، ۳۳۸، ۳۵۸، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۶۵، ۵۹۲، ۶۷۱، ۶۸۱، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۵۹، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۱۰۶۷، ۱۰۸۴، ۱۰۸۶

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۲: ۲۵، ۲۶، ۳۳۸، ۳۵۸، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۹۲، ۶۳۸، ۶۷۱، ۷۵۷، ۸۰۶، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۳: ۲۵، ۲۶، ۳۳۸، ۳۵۹، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۹۲، ۶۳۸، ۶۷۰، ۸۰۶، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۶۷

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۴: ۲۵، ۲۶، ۳۳۸، ۳۵۹، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۹۲، ۶۷۰، ۸۰۶، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۵۸، ۹۶۰، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۲

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵: ۲۵، ۲۶، ۳۳۸، ۳۵۹، ۴۷۷، ۵۵۲، ۵۹۲، ۶۳۸، ۶۷۱، ۷۵۷، ۸۳۲، ۸۵۱، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۷۱، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳

قرارگاه تاکتیکی حمزه ۶: ۳۵۹

قرارگاه تاکتیکی نجف ۱: ۲۷، ۲۸، ۳۸۰، ۴۲۱، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۸۴، ۵۸۵، ۶۱۳، ۶۵۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۸۰۳، ۸۶۳، ۸۰۴

قرارگاه تاکتیکی نجف ۲: ۲۷، ۲۸، ۳۸۰، ۴۰۹، ۴۲۱، ۴۳۹، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۸۴، ۶۱۳، ۶۵۴، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۸۰۳، ۸۶۳، ۸۰۴

قرارگاه تاکتیکی نجف ۳: ۲۷، ۲۸، ۳۸۰، ۴۲۱، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۲، ۶۷۷

قرارگاه تاکتیکی نجف ۴: ۲۷، ۲۸، ۳۸۰، ۴۲۱، ۴۴۲، ۴۶۲، ۶۷۷

قرارگاه تاکتیکی نوح: ۹۰۷

قرارگاه تاکتیکی یگان دریایی نوح قفاص: ۱۰۱۹

قرارگاه حمزه سیدالشهدا: ۶۵، ۱۱۹، ۱۷۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۰۰، ۲۱۰، ۲۱۵، ۲۲۷، ۲۳۰، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۹۱، ۲۹۲، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۲۱، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۹، ۳۸۵، ۳۹۳، ۳۹۶، ۴۰۸، ۴۲۶، ۴۴۴، ۴۴۶، ۴۶۹، ۴۸۴، ۵۰۰، ۵۱۶، ۵۱۸، ۵۳۶، ۵۵۴، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۶، ۶۱۶، ۶۳۸، ۶۵۴، ۶۵۷، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۷۲۹، ۷۵۹، ۷۶۱، ۷۶۴، ۷۸۸، ۷۹۰، ۸۴۵، ۸۶۶، ۸۸۶، ۹۰۸، ۹۲۹، ۹۳۲، ۹۷۲، ۹۸۳، ۹۹۴، ۱۰۱۹، ۱۰۲۲، ۱۰۳۸، ۱۰۴۵، ۱۰۵۸، ۱۰۶۱، ۱۰۶۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۷

قرارگاه خاتم الانبیا: ۲۳، ۲۴، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۱۸۲، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۴، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۲۱، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۵۸، ۳۸۰، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۳۹، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۸۲، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۱۶، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۳، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۴، ۶۱۴، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۶۹، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۲۵، ۷۵۸، ۷۷۹، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۰، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۴۵، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۶۰، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۱، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۲۷، ۹۲۹، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۵۶، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۷۰، ۹۷۲، ۹۸۷، ۹۹۰، ۹۹۴، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۴۲، ۱۰۵۸، ۱۰۶۳، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۸۰، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴

قرارگاه رحمت ۱: ۸۶۰

قرارگاه رحمت ۲: ۸۶۰

قرارگاه رحمت ۳: ۸۶۰

قرارگاه رمضان: ۱۰۳۹، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰

قرارگاه شهید زارع زاده: ۵۳۷

قرارگاه ظفر سرپل ذهاب: ۴۹۷

قرارگاه فرعی فتح ۱: ۱۸۴

قرارگاه فرعی فتح ۲: ۱۸۴

قرارگاه کربلا: ۳۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۸۶، ۸۸، ۸۹، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۱۰۷، ۱۳۱، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۷۷، ۳۷۸، ۴۲۲، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۶۵، ۴۷۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۵۲، ۵۶۷، ۵۷۱، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۵۵، ۶۶۹، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۴، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۲۸، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۷۹، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۵۰، ۸۵۱، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۸، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳، ۱۰۱۶، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۴۳، ۱۰۵۸، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵

قرارگاه مالک اشتر: ۹۸، ۱۹۵، ۴۲۳، ۵۳۵

قرارگاه مرکزی قدس: ۵۷۳، ۷۱۲، ۹۳۹، ۹۴۰

قرارگاه مقدم حمزه: ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۳۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۲۷، ۲۴۱، ۲۴۳، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۶۴، ۳۰۱، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۷۷، ۳۷۸، ۴۲۲، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۶۵، ۴۷۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۵۲، ۵۶۷، ۵۷۱، ۵۸۹، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۵۵، ۶۶۹، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۴، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۲۸، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۷۹، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۵۰، ۸۵۱، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۸، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۲، ۹۹۳، ۱۰۱۶، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۴۰، ۱۰۵۸، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵

ص: ۱۲۲۳

قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش: ۶۷۹، ۸۶۳، ۸۸۳، ۸۸۷، ۹۰۱، ۹۰۶، ۹۸۹، ۹۹۰، ۱۰۱۵

قرارگاه نجف: ۲۴، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۱۶۶، ۱۸۴، ۲۱۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۶۱، ۲۸۵، ۲۸۷، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۹۴، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۳، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۵۴، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۹، ۵۸۳، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۱۳، ۶۵۴، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۷۹، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۸، ۸۰۳، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۲۹، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۵۵، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۹۰، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱

قرارگاه نصرت: ۳۱، ۷۴، ۷۵، ۹۰، ۱۹۰، ۱۹۱، ۷۲۵، ۱۰۱۸

قرارگاه نوح نبی: ۳۲، ۷۵، ۹۷، ۴۲۴، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۶۶، ۴۶۸، ۷۷۳، ۸۰۷، ۸۵۱، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۶۱، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۹۳، ۹۹۴، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳

قرارگاه وحدت: ۵۳۷

قوه قضائیه: ۶۶، ۱۰۱، ۴۳۲، ۷۰۷

ک.گ.ب: ۷۹۸، ۸۸۰، ۱۰۰۹

کشتی ایران رشادت: ۳۷، ۹۷

کشتی ایران شهادت: ۱۰۴۳

کشتی لویزبان: ۱۰۴۳

کمپانی آر.آر.سی: ۶۹۷

کمک های مردمی به جبهه: ۱۲۰، ۲۴۵، ۲۴۶، ۳۸۰، ۳۸۱، ۶۳۰، ۶۵۸، ۷۹۱

کمیته انقلاب اسلامی: ۳۹، ۱۱۳، ۱۴۰، ۳۰۷، ۳۴۲، ۳۴۳، ۴۲۷، ۴۸۳، ۵۷۵، ۷۴۲، ۹۸۲

کمیته برگزاری مراسم سومین سالگرد هجوم عراق به ایران: ۵۰، ۶۴، ۵۵۷، ۷۴۲

کمیته حسن نیت اسلامی: ۴۵۷، ۴۷۴، ۵۰۳، ۵۰۴، ۸۱۱، ۱۰۰۸، ۱۰۷۶

کمیته روابط خارجی لیبی: ۱۰۱

کمیته روابط خارجی مجلس نمایندگان ایالات متحده: ۷۴۵

کمیته مشترک مسلمانان مقیم لندن: ۵۲، ۳۹۰

کمیته همبستگی مسلمانان لندن: ۳۵۰

کمیسیون فرعی حقوق بشر در سازمان ملل: ۳۱۳

کنفرانس فاس: ۵۶۴

کنفرانس گوادلوپ: ۱۲۲

کنگره امریکا: ۳۸۸، ۴۰۳، ۷۵۵، ۸۵۸، ۹۳۹، ۱۰۹۱

کنگره خبات: ۱۰۸۷

کنوانسیون چهارم ژنو: ۴۹، ۷۳۵، ۷۳۶، ۸۱۴

کنوانسیون ژنو: ۳۳، ۱۱۱

کنوانسیون شیکاگو: ۸۹۰

کومه له: ۳۸، ۳۹، ۹۹، ۱۱۰، ۱۳۳، ۱۵۴، ۱۹۵، ۲۱۵، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۹۲، ۳۰۷، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۶۴، ۳۶۵، ۴۴۶، ۴۸۴، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۱۸، ۵۳۵، ۵۳۶،

۵۳۷، ۶۸۳، ۷۹۰، ۸۱۷، ۹۱۲، ۹۳۲، ۹۸۴، ۱۰۶۹، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷

گردان ۲۰۵ دهلران: ۵۳۴

گردان ۳۰۰ (منهای توپخانه): ۲۵

گردان ۳۱۰ توپخانه ۱۰۵ م.م: ۲۶، ۹۰۵

گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵ م.م: ۲۶، ۹۰۵

گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۰۵ م.م: ۲۶، ۹۰۵

گردان ۸۱۳ تانک: ۲۶، ۹۰۵

گردان تانک قادیسیه: ۱۱۹

گردان دریایی ماهشهر: ۹۹۳

گردان ژاندارمری مرزی میوان: ۳۸۲

گردان شهید مکوند: ۹۹۳

گردان مالک اشتر: ۳۰۶، ۳۹۵، ۵۰۱

گردان مرزی ارومیه: ۳۸۴، ۱۰۲۳، ۱۰۴۵

گردان مرزی بانه: ۳۶۶، ۳۹۵، ۴۸۳، ۵۱۸، ۷۶۱، ۱۰۲۳، ۱۰۶۹

گردان مرزی خوی: ۱۰۲۳

گردان مرزی ژاندارمری سردشت: ۳۶۶، ۵۱۹، ۷۳۰

گردان مرزی سنندج: ۳۸۴

گردان مرزی مریوان: ۲۴۸، ۷۲۹، ۸۳۳، ۱۰۲۲، ۱۰۶۸

گروگان، گروگان گیری: ۳۸، ۶۱، ۱۰۲، ۱۱۰، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۵۴، ۲۰۳، ۲۲۰، ۲۴۸، ۴۱۱، ۴۶۷، ۵۱۹، ۵۸۲، ۵۸۳، ۷۶۰، ۸۶۷، ۱۰۰۱، ۱۰۴۴، ۱۰۸۷

گروه ابونضال: ۹۲۴

گروه اشرف دهقان: ۳۶۵

ص: ۱۲۲۴

گروه حسین الموسوی: ۲۸۳

گروه رزمی سلمان: ۲۶، ۹۰۵، ۹۹۳

گروه فداییان اسلام: ۱۰۶۱

گروه کمین شهید سلطانی: ۴۲۸

گروه کومبا ۱۱: ۲۶، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۶۱، ۱۰۸۳

گروهان ۳ گردان ۴۱۷ مهندسی رزمی لشکر ۲۸: ۲۶، ۹۰۵

گروهان حر: ۸۳۵

گروهان حسین آباد: ۸۳۵

گروهان دیواندره: ۳۰۶، ۷۰۵، ۷۶۲

گروهان ژاندارمری سلماس: ۱۵۴

گروهان ژاندارمری سنقر: ۵۰۲

گروهان ژاندارمری سنجی: ۳۶۶

گروهان سرو: ۴۴۶

گروهان سیلو: ۸۸۹

گروهان کامیاران: ۲۴۸

گروهان مالک اشتر: ۵۵۶

گروهان مریوان: ۳۰۶

گروهان مهندسی رزمی لشکر ۲۱: ۲۶

گشت القارعه: ۷۹۷

گشت نارالله: ۷۹۷، ۵۹۷

لشکر ۱۴ امام حسین(ع): ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۷، ۱۳۲، ۱۵۲، ۱۶۵، ۱۶۸، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۴۳، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۸۶، ۳۰۲، ۳۰۴، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۷۷، ۳۷۸، ۴۲۳، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۵۲، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۵، ۶۱۴، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۶، ۶۵۸، ۶۶۹، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۸۶، ۷۸۷، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۶۰، ۸۸۵، ۹۰۵، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۴۴، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۱۰۳۸، ۱۰۴۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴

لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع): ۲۸، ۲۹، ۲۴۲، ۲۶۲، ۲۸۶، ۳۰۴، ۳۶۰، ۳۸۰، ۴۲۲، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۱۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۵۸، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۴، ۸۴۶، ۸۶۰، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۹۵۷، ۹۸۷، ۹۷۱، ۹۹۰، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۴۱

لشکر ۱۹ فجر: ۳۲، ۷۳، ۷۵، ۸۶، ۸۸، ۹۳، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۵۱، ۱۶۸، ۱۸۹، ۲۱۴، ۲۴۳، ۳۳۹، ۳۵۹، ۳۷۸، ۳۷۹، ۴۶۲، ۶۷۰، ۱۰۴۳

لشکر ۲۱ حمزه: ۹۴، ۳۳۹، ۵۷۱، ۶۱۶، ۷۲۷، ۸۵۰

لشکر ۲۳: ۷۲۷

لشکر ۲۵

کربلا: ۲۶، ۳۲، ۷۳، ۷۵، ۸۶، ۸۹، ۱۰۸، ۱۳۱، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۸۹، ۲۶۲، ۳۳۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۶۲، ۴۷۷، ۵۱۶، ۵۵۲، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۷۰۲، ۷۵۸، ۷۸۲، ۸۰۶، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۲، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۶۰، ۹۰۵، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۶۱، ۹۷۱، ۹۷۳، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۳۸، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۶

لشکر ۲۷ محمد رسول الله: ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۱۶۶، ۱۸۴، ۲۱۴، ۲۲۷، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۶۲، ۲۸۷، ۳۰۴، ۳۴۱، ۳۶۰، ۳۸۰، ۳۹۴، ۴۲۲، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۶۲، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۵۱، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۵۵، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۶، ۹۴۵، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۷۱، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۹۰، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲

لشکر ۲۸ کردستان: ۲۲، ۱۱۹، ۲۱۰، ۲۱۴، ۳۱۹، ۳۳۹، ۴۲۴، ۵۰۲، ۵۱۶، ۵۳۵، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۷۱، ۷۲۷، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۳۲، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۸۹، ۹۰۵، ۹۴۳، ۹۷۲، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۸۴

لشکر ۳۱

عاشورا: ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۱۵۳، ۲۴۲، ۲۶۲، ۳۸۰، ۴۰۹، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۲، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۵۱، ۵۶۵، ۵۶۷، ۵۶۹، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۵۸، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۲۴، ۸۴۶، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۹۰۵، ۹۰۷، ۹۴۴، ۹۶۱، ۹۸۷، ۹۹۳، ۱۰۳۸

لشکر ۴۱ ثارالله: ۲۶، ۲۱۴، ۲۴۳، ۲۶۲، ۳۳۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۷۷، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۷۱، ۶۱۴، ۶۳۸، ۶۶۹، ۶۷۱، ۷۰۲، ۷۵۷، ۷۵۸، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۵۰، ۸۵۱، ۹۰۵، ۹۴۴، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۱۰۳۸، ۱۰۶۳، ۱۰۶۶

لشکر ۵ نصر: ۲۸، ۲۱۴، ۲۶۲، ۳۰۴، ۳۸۰، ۴۴۲، ۴۹۷، ۵۶۷، ۵۸۹، ۵۹۰

ص: ۱۲۲۵

۶۷۴، ۶۷۷، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۸۶، ۹۷۱، ۹۹۰، ۱۰۱۶

لشکر ۷ ولی عصر (عج): ۳۲، ۷۳، ۸۶، ۹۳، ۱۰۸، ۱۶۸، ۲۱۴، ۲۴۳، ۲۶۴، ۶۷۴، ۷۲۷، ۱۰۴۳

لشکر ۷۷: ۹۴، ۱۰۹، ۷۲۵، ۷۲۷

لشکر ۸ نجف: ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۱۶۵، ۱۹۳، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۴۳، ۲۶۲، ۲۶۳، ۳۰۴، ۳۳۹، ۳۵۷، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۴۰۷، ۴۴۳، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۵، ۴۷۷، ۴۹۹، ۵۱۵، ۵۳۰، ۵۵۲، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۵، ۶۱۴، ۶۵۶، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۴، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۲۷، ۷۵۸، ۸۰۶، ۸۲۸، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۸۵، ۹۰۵، ۹۳۱، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۶۱، ۹۹۲، ۱۰۳۸، ۱۰۶۵، ۱۰۶۷

لشکر ۸۱: ۲۸، ۴۴۲، ۷۲۷

لشکر ۸۸ زرهی زاهدان: ۶۵، ۴۸۵، ۴۸۷، ۷۴۴

لشکر ۹۲: ۹۴، ۱۵۲، ۱۶۸، ۷۲۷، ۸۶۰

لشکر اسلامی عراق: ۱۰۴۰

مؤسسه انرژی جهانی: ۵۸۱

مؤسسه در راه حق: ۳۲۱

مانور آزادی قدس: ۳۹، ۴۰، ۱۳۷، ۱۳۸، ۳۷۰، ۳۹۷، ۴۱۲، ۴۶۸، ۴۷۱، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۴، ۵۷۳، ۵۷۵، ۷۶۵، ۹۴۰

مانور سپر جزیره: ۶۸، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۹۱، ۷۴۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۹۴، ۱۰۲۹

مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق: ۵۲، ۶۴، ۱۴۱، ۲۵۳، ۲۵۴، ۳۱۹، ۳۲۰، ۵۷۶، ۶۰۶، ۶۸۲، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۷۶۵، ۸۶۰، ۹۱۲، ۹۴۱، ۹۹۸، ۱۰۴۵

مجلس اعلاى شيعيان لبنان: ۷۲۰، ۹۵۳

مجلس سنای امریکا: ۱۴۳، ۸۲۳

مجلس شورای اسلامی: ۵۶، ۶۴، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۲۲، ۱۲۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۵۶، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۵، ۱۷۶، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۱۷، ۲۳۰، ۲۵۳، ۲۵۵، ۳۷۰، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۸۷، ۵۰۵، ۵۷۳، ۶۰۱، ۶۵۷، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۰۶، ۷۱۰، ۷۳۰، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۷، ۷۷۱، ۷۹۹، ۸۰۸، ۸۵۴، ۸۵۶، ۸۷۷، ۹۱۴، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۷۵، ۹۹۵

مجلس نمایندگان امریکا: ۸۲۳

مجمع عمومی سازمان ملل متحد: ۴۸، ۴۹، ۵۳، ۵۶، ۵۸، ۳۱۱، ۴۰۳، ۵۴۹، ۵۶۰، ۶۶۶، ۶۶۷، ۷۱۶، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۵۴، ۷۶۹، ۷۹۳، ۷۹۶، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۶۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۳۳، ۱۰۰۸، ۱۰۳۱، ۱۰۷۷

ملی شدن صنعت نفت: ۱۴۶

موشک اگزوسه: ۲۰، ۳۲، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۶۲، ۸۵، ۹۰، ۱۱۵، ۱۴۴، ۲۶۸، ۳۲۹، ۴۲۶، ۴۵۳، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۴۴، ۵۶۰، ۵۸۰، ۵۸۱، ۶۰۶، ۶۴۷، ۶۴۹، ۶۶۵، ۷۴۷، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۹۶، ۸۵۷، ۹۲۷، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۱۰۰۲، ۱۰۲۸، ۱۰۵۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۶، ۱۰۸۹، ۱۰۹۲

موشک ای.ام.۳۹: ۴۵۳

موشک پرشینگ ۲: ۶۰۹

موشک زمین به هوای متحرک رولاند ۲: ۴۱۷

موشک سام ۷ روسی: ۱۰۳۱

موشک فینیکس: ۷۶۶

میانجی، میانجیگری: ۵۱، ۵۳، ۵۵، ۶۸، ۷۰، ۱۱۷، ۱۵۹، ۲۸۸، ۳۴۹، ۳۷۲، ۵۰۴، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۸۳، ۶۰۴، ۶۰۷، ۶۰۹، ۶۱۱، ۶۳۴، ۷۱۷، ۷۱۹، ۷۳۲، ۷۴۳، ۷۵۴، ۸۲۰، ۸۶۸، ۸۶۹، ۹۶۶، ۹۸۱، ۱۰۰۱، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۵۰، ۱۰۵۳، ۱۰۵۵، ۱۰۹۴

ناپالم: ۱۵۳، ۳۸۳

ناتو: ۴۸۶، ۸۴۲

ناو اژدرافکن دوکن: ۸۲۳

ناو انگلیسی فلوتیلا: ۱۰۰۲

ناو تاراواو: ۴۶، ۱۰۲۷

ناو هواپیما بر آیزنهاور: ۲۰۸، ۳۵۲، ۶۰۴

ناو هواپیما بر اتمی ایترپرایز: ۱۰۴۹

ناو هواپیما بر اینوینسل: ۴۶، ۷۹۵، ۱۰۰۲، ۱۰۲۸

ناو هواپیما بر رنجر: ۴۶، ۷۹۵، ۸۹۵، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۲۸، ۱۰۷۳

ناو هواپیما بر فوش: ۶۹، ۲۵۷، ۳۳۲، ۳۵۲، ۸۲۳

ناو هواپیما بر کلمانسو: ۸۲۳

ناوچه موشک انداز اوزا: ۶۶۱

ناوشکن زال: ۵۲۲

ناوشکن فرامرز: ۵۲۲

ناو گروه قاسمیہ: ۹۷۰

ناو گروه قفاص: ۹۷۰، ۹۰۸

ص: ۱۲۲۶

ناوگروه نوروز: ۹۰۸، ۹۷۰

نماینده گئی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد: ۳۶، ۴۵۵، ۷۸۹، ۸۱۷

نماینده گئی عراق در سازمان ملل متحد: ۴۵۵، ۸۱۷

نهمین نمایشگاه بین المللی تهران: ۶۰، ۳۸۸، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۶۹، ۴۷۰، ۵۲۵، ۵۳۰، ۵۷۸

نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۵۰، ۷۵، ۷۸، ۳۶۴، ۴۲۵، ۴۸۶، ۵۲۱، ۶۳۳، ۶۶۱، ۶۹۱، ۷۳۹، ۷۴۲، ۷۴۵، ۷۶۲، ۸۰۷، ۸۳۵، ۸۸۸

۹۰۸، ۹۶۱، ۹۷۵، ۹۹۴، ۱۰۲۱، ۱۰۵۱، ۱۰۷۴

نیروی دریایی عراق: ۶۳۳، ۶۶۱، ۶۶۲، ۷۴۴

نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۹۴، ۱۸۴، ۳۶۲، ۳۶۴، ۳۸۵، ۵۱۶، ۵۲۹، ۵۷۲، ۵۸۹، ۵۹۱، ۶۲۷، ۶۴۵، ۶۶۰، ۶۷۹، ۶۸۰، ۷۲۷، ۷۳۴

۷۳۴، ۷۳۵، ۷۴۲، ۷۶۴، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۲، ۷۸۸، ۸۰۳، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۳۱، ۸۳۴، ۸۴۵، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۶۳، ۸۶۶، ۸۸۵، ۸۸۷، ۸۹۲، ۹۰۱، ۹۰۸، ۹۲۷

۹۲۹، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۲، ۱۰۳۸، ۱۰۶۸

نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۶۴، ۳۶۱، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۸۶، ۵۲۱، ۵۸۰، ۶۳۳، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۹۷، ۷۳۸، ۷۴۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۸۸، ۹۰۸

۹۲۷

نیروی هوایی عراق: ۹۷، ۱۱۵، ۳۳۱، ۴۶۵، ۶۶۲، ۸۵۷

واحد اطلاعات سپاه: ۸۹۲، ۸۹۳

واحد امداد جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی: ۳۰۷

واحد روابط بین الملل سپاه: ۱۰۴۰، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰

واحد نظامی مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق: ۳۱۹، ۳۲۰

وزارت آموزش و پرورش: ۱۱۱، ۳۰۵، ۳۰۷، ۵۴۷، ۵۴۸

وزارت ارشاد اسلامی: ۵۴، ۸۱، ۲۳۳، ۳۵۴، ۳۷۴، ۱۰۰۵

وزارت اطلاعات: ۱۰۶۱

وزارت اقتصاد و دارایی: ۲۵۲

وزارت امور خارجه امریکا: ۴۳، ۱۱۴، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۶، ۳۷۲، ۵۴۴، ۵۶۰، ۶۹۷، ۷۴۵، ۷۷۲، ۷۷۴، ۸۵۹، ۹۳۹، ۹۷۶، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲

۱۰۹۲

وزارت امور خارجه انگلستان: ۵۱۰، ۵۲۶

وزارت امور خارجه بنگلادش: ۵۲۳

وزارت کشور: ۷۶۸، ۱۰۶۱

وزارت مسکن: ۶۴، ۱۱۲، ۲۰۰، ۵۶۲، ۷۷۲

وزارت معادن و فلزات: ۶۴، ۱۱۲، ۲۰۰، ۴۴۹، ۵۶۲

وزارت نفت: ۵۴، ۶۳، ۸۱، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۶۳

وزارت نیرو: ۱۵۷، ۶۹۵

هشتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد: ۵۵

هشتمین نمایشگاه اکتشافات و اختراعات: ۳۹۸، ۵۲۵

هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد: ۵۵

هلال احمر سندج: ۳۸۳، ۳۸۴، ۸۴۰، ۸۹۹

هلال احمر مریوان: ۴۴۷

ص: ۱۲۲۷

هواپیمای میگ ۲۳: ۷۱۷

هواپیمای میگ ۲۵: ۷۱۷

هوانیروز: ۲۵، ۲۹، ۳۱، ۵۰، ۷۸، ۳۴۱، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۸۳، ۴۹۸، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۶، ۵۹۷، ۶۷۸، ۷۲۷، ۸۰۵، ۸۸۵
۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۵، ۹۰۸، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۵۵، ۹۸۹، ۹۹۴، ۱۰۲۰

یدک کش ارونند: ۴۲۷

یدک کش کرخه: ۴۲۷

یگان دریایی سپاه: ۹۲۸

یگان دریایی نوح: ۱۰۲۰

یگان مرکزی ستاد دریایی سپاه: ۴۶۶

ص: ۱۲۲۸

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
  ۲. ارتباط با مراکز هم سو
  ۳. پرهیز از موازی کاری
  ۴. صرفاً ارائه محتوای علمی
  ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبا ده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

